AUGUSTINI
BARBOSÆ,
I. V. D. LUSITANI,
ROTONOTARII APOSTOLICI,
LIM S. CONGREGATIONIS INDICIS CONSULTORIS,
& inſignis Eccleſiæ Vimaranenſis Theſaurarii majoris,
IUNC VERO EPISCOPI UGENTINI,
& à Conſiliis D. PHILIPPI IV. Hiſpaniarum Regis Catholici;

OLLECTANEA
IN CODICEM JUSTINIANI,
ex Doctoribus tum priſcis, tum neotericis.

TOMUS SECUNDUS,
LIBRUM QUARTUM ET QUINTUM
ejuſdem Codicis continens.

ım Summariis, & ſex Indicibus, I. & II. Titulorum, III. Legum, IV. Authenticarum,
V. Legum incidenter diſcuſſarum, VI. Rerum & Verborum locupletiſſimo.

UGDUNI,
Sumptibus LAURENTII ARNAUD, PETRI BORDE,
JOANNIS, & PETRI ARNAUD.

M. DC. LXXIX.
UM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

AVGVSTISSIMÆ COELITVM REGINÆ, INTEGERRIMÆ THEMIDI, Illibatæ ſupremi Iudicis Parenti. MARIÆ,

AVGVSTINVS BARBOSA D.D.D.

QVICVMQVE IESV flectit genu, Matri quoque pronus ſupplicat. Tuus nimirum (mortalium ſimul ac immortalium Regina) Filius ita ius proprium in Te tranſcripſit, vt ſtatuerit quidquid à mortalibus obſequij nomine reciperet, id omne velut in tuis excerptum latifundiis, communitatis iure repeteres: neque repudiare voluit vt alienum, quod eſſet tuum, quia propriæ ſedis, & regij tribunalis ornamentum. Vindicabit igitur ipſe filius quas tibi vouemus in ſcientiam iuris lucubrationes, quando noluit alienas eſſe cenſeres, quas ipſi nuncupauimus. Neque verò Juris cognitio alteri cuiquam referri debebat accepta, quàm Tibi, quæ ſupremum enixa Iudicem, lucem diuinis & humanis legibus attuliſti. Cæcutiet haud dubiè quiſquis aliam Themidem conſuluerit: damnabitur quiſquis aliam patronam adoptauerit; cuius patrocinium adeò præſens ſenſit humanum genus, vt cùm iam inde à mundi primordiis per tot ſæculorum ſpatia, in eius agenda cauſa laboraſſet antiquitas, cecidiſſent Patriarchæ ſanctitatis faces, perſpicacibus ac eloquentibus Prophetis poſt crebras perorationes hæſiſſet aqua, necdum liqueret ipſa, iam prolata capitis ſententia, ſic orauerit, vt vno Verbo, eoque contracto, vindicias ſecundùm ſalutem atque libertatem impetrauerit. Loquentur æternùm (Iuſtitiæ Parens) clientes tui illam in mortalium cauſa dicenda ſolertiam, æternæ vitæ municipes libertatis iure donati, quotquot in cœleſtes ciues adſcripti ſunt, in quorum ſingulorum cordibus exarata ſententia, quos capite diminutos, quos aquâ & igni interdictos, quos imminutæ maieſtatis reos & perduelles in gratiam ſupremi Iudicis reſtituiſti: eloquens cùm ſileres, vbi videlicet in cœleſti foro, in Curiæ diuinæ roſtris nudato pectore per filij cicatrices, luculentas pro Republica humana plagas acceptas oſtenderes; neque tamen quidquam iuri derogares, cùm reos Anſelm.

ã 2 ampliatos

ampliatos ſic immutabas, vt inducto criminibus Filij ſanguine, pretioſis lituris Sanctos ex flagitioſis efficeres, & aduerſarium lynceum quæſitorem productis criminum tabellis, vt nefarium calumniatorem refutares. Æmularentur vtinam Iuriſperiti tuam illam in interpretandis legibus atque criminibus humanitatem, & ſine præuaricatione nullo Reipublicæ damno conuictos reos abſoluerent, ea tamen lege, vt eorum innocentiam præſtarent. Aſſequentur, vt & ipſe confido, ſi Te, quam certiſſimam legum Hermathenam propoſui, venerentur, ſi Te ſuam Themidem, ſi Te mecum Patronam adoptent.

APPROBATIO DOCTORVM.

NOS infraſcripti Sacræ Theologiæ Doctores fidem facimus legiſſe ac perlegiſſe librum, cui inſcriptio eſt, *Doctoris* AVGVSTINI BARBOSÆ *Collectanea Doctorum in Codicem Iuſtinani*, nihilque in eo Fidei Catholicæ Apoſtolicæ Romanæ, aut bonis moribus contrarium reperiſſe. Lugduni die 13. Maij 1637.

Fr. BERNARDINUS MOLLIASSON.

Fr. BONAVENTVRA DE LA CLOISTRE,
Guardianus Conuentus S. Bonauenturæ.

Conſenſus D. Vicarij Generalis Subſtituti.

PErſpectis à Nobis præfatorum in Theologia Doctorum approbationibus, hoc Opus, cui inſcriptio eſt, *Collectanea Doctorum in Codicem Iuſtinani, Authore Doctore* AVGVSTINO BARBOSA, ſub prælum mittendi, & in lucem edendi vltrò facimus facultatem. Lugduni Idibus Maij M. DC. XXXVII.

DE VILLE, Vic. Gen. Subſt.

Summa Priuilegij Regis Chriſtianiſſimi.

LUDOVICUS XIV. Dei gratiâ Galliarum, & Nauarræ Rex Chriſtianiſſimus, ſingulari Privilegio ſanxit, ne quis per vniuerſos Regnorum ſuorum fines, intra decem annos à die finitæ impreſſionis computandos imprimat, ſeu typis excudendos curet, & venales habeat libros, tam editos, quàm edendos, *D. D. Auguſtini Barboſæ Luſitani, I. V. D. Epiſcopi Vgentini*, &c. præter PHILIPPVM BORDE Bibliopolam Lugdunenſem, aut illos quibus ipſemet conceſſerit: Prohibuit inſuper eadem auctoritate Regia omnibus ſuis ſubditis eoſdem libros extra Regni ſui limites imprimendos curare, vel quempiam vbicumque fuerit, ad id agendum impellere ac inſtigare, ſine conſenſu dicti PHILIPPI BORDE. Idque omne ſub confiſcatione librorum, aliiſque pœnis contra delinquentes expreſſis, vti latiùs patet in litteris datis Pariſiis, die 6. Februarij 1668.

Ex mandato Regis Signatum DENIS.

Hæc vltima editio deſiit excudi die 23. Iulij 1679.

INDEX

INDEX PRIMVS
TITVLORVM,
ORDINE LIBRORVM, ET MATERIARVM.

LIBRI QVARTI

Tit. 1 DE rebus creditis, & iureiurando. pag. 1. col. 1.
2 Si certum petatur. 8.1
3 De ſuffragio. 14.2
4 De prohibita ſequeſtratione pecuniæ. 15.1
5 De condictione indebiti. 17.1
6 De condictione ob cauſam datorum. 19.2
7 De condictione ob turpem cauſam. 24.1
8 De condictione furtiua. 26.1
9 De condictione ex lege, & ſine cauſa, vel iniuſta cauſa. 27.1
10 De obligationibus, & actionibus. 28.1
11 Vt actiones ab hæredibus, & contra hæredes incipiant. 32.1
12 Ne vxor pro marito, vel maritus pro vxore, vel mater pro filio conueniatur. ibid.2
13 Ne filius pro patre, vel pater pro filio emancipato, vel libertus pro patrono, vel ſeruus pro domino conueniatur. 35.2
14 An ſeruus ex ſuo facto poſt manumiſſionem teneatur. 39.2
15 Quando fiſcus, vel priuatus debitoris ſui debitores conuenire poſſit. 40.2
16 De hæreditariis actionibus. 42.1
17 Ex delictis defunctorum in quantum hæredes conueniantur. 44.2
18 De conſtituta pecunia. 46.2
19 De probationibus. 47.5
20 De teſtibus. 61.1
21 De fide inſtrumentorum, & amiſſione eorum, & de apochis, & antapochis faciendis, & de his quæ ſine ſcriptura fieri poſſunt. 72.2
22 Plus valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. 83.1
23 De commodato. 84.2
24 De pignoratitia actione. 87.2
25 De inſtitoria, & exercitoria actione. 91.1
26 Quod cum eo, qui in aliena poteſtate eſt, geſtum eſſe negotium dicitur, vel de peculio, ſiue quod iuſſu, aut de in rem verſo. 93.1
27 Per quas perſonas nobis acquiratur. 97.2
28 Ad Senatuſconſultum Macedonianum. 98.1
29 Ad Senatuſconſultum Velleianum. 104.2
30 De non numerata pecunia. 116.2
31 De compenſationibus. 130.1
32 De vſuris. 136.2
33 De nautico fœnore. 152.1
34 Depoſiti, vel contrà. 153.2
35 Mandati, vel contrà. 161.1
36 Si ſeruus ſe extero emi mandauerit. 169.2
37 Pro ſocio. 170.1
38 De contrahenda emptione, & venditione. 171.2
39 De hæreditate, vel actione vendita. 183.1
40 Quæ res vendi non poſſunt, & quæ vendere, vel mercari vetantur. 186.2
41 Quæ res exportari non debeant. 187.2
42 De Eunuchis. 188.2
43 De patribus, qui filios diſtraxerunt. 189.5
44 De reſcindenda venditione. 190.2
45 Quando liceat ab emptione diſcedere. 214.2
46 Si propter publicas penſitationes venditio fuerit celebrata. 216.1
47 Sine cenſu, vel reliquiis fundum comparari non poſſe. 218.5
48 De periculo & commodo rei venditæ. 219.1
49 De actionibus empti, & venditi. 225.2
50 Si quis alteri, vel ſibi ſub alterius nomine, vel alterius pecunia emerit. 235.2
51 De rebus alienis non alienandis, & de prohibita rerum alienatione, vel hypotheca. 239.2
52 De communium rerum alienatione. 246.1
53 Rem alienam gerentibus non interdici rerum ſuarum alienationem. 248.2
54 De pactis inter emptorem, & venditorem. 249.1
55 Si ſeruus exportandus veneat. 261.1
56 Si mancipium ita venierit ne proſtituatur. 262.2
57 Si mancipium ita fuerit alienatum, vt manumittatur, vel contrà. 264.1
58 De ædilitiis actionibus. 267.2
59 De Monopoliis, & conuentu negotiatorum illicito, vel artificio ergolaborum, necnon balneatorum prohibitis, & pactionibus illicitis. 273.2
60 De Nundinis, & mercatibus. 275.1
61 De Vectigalibus, & commiſſis. 276.1
62 Vectigalia noua inſtitui non poſſe. 281.1
63 De commerciis, & mercatoribus. 282.2
64 De rerum permutatione, & de præſcriptis verbis. 284.2
65 De locato & conducto. 289.1
66 De iure emphyteutico. 312.2

LIBRI QVINTI

Tit. 1. DE ſponſalibus, & arrhis ſponſalitiis, & proxeneticis. 318.1
2 Si rector prouinciæ, vel ad eum pertinentes, ſponſalitias dederint arrhas. 321.5

Index Titulorum.

De donationibus ante nuptias, vel propter nuptias, & ſponſalitiis. ibid. 2
4 De nuptiis. 332.1
5 De inceſtis, & inutilibus nuptiis. 344.1
6 De interdicto matrimonio inter pupillam, & tutorem, ſeu curatorem, filioſque eorum. 353.1
7 Si quacunque præditus poteſtate, vel ad eum pertinentes ad ſuppoſitarum iuriſdictioni ſuæ aſpirare tentauerint nuptias. 355.1
8 Si nuptiæ ex reſcripto petantur. 356.1
9 De ſecundis nuptiis. ibid. 2
10 Si ſecundò nupſerit mulier, cui maritus vſumfructum reliquit. 372.2
11 De dotis promiſſione, & nuda pollicitatione. 373.2
12 De iure dotium. 380.1
13 De rei vxoriæ actione in ex ſtipulatu actionem transfuſa, & de natura dotibus præſtita. 405.1
14 De pactis conuentis tam ſuper dote, quàm ſuper donatione ante nuptias, & paraphernis. 415.2
15 De dote cauta, non numerata. 421.1
16 De donationibus inter virum, & vxorem, & à parentibus in liberos factis, & de ratihabitione. 424.2
17 De repudiis, & iudicio de moribus ſublato. 440.1
18 Soluto matrimonio quemadmodum dos petatur. 448.2
19 Si dos conſtante matrimonio ſoluta fuerit. 452.2
20 Ne fideiuſſores, vel mandatores dotium dentur. 453.1
21 Rerum amotarum. 454.2
22 Ne pro dote mulieris bona quondam mariti addicantur, id eſt, in ſolidum dentur. 455.2
23 De fundo dotali. ibid.
24 Diuortio facto, apud quem liberi morari, vel educari debeant. 457.2
25 De alendis liberis, ac parentibus. 459.1
26 De concubinis. 462.1
27 De naturalibus liberis, & matribus eorum, & ex quibus cauſis iuſti efficiantur. ibid. 2
28 De teſtamentaria tutela. 472.1
29 De confirmando tutore. 474.2
30 De legitima tutela. 476.1
31 Qui petant tutores, vel curatores. 478.1
32 Vbi petantur tutores, vel curatores. 480.2
33 De tutoribus, vel curatoribus illuſtrium, vel clariſſimarum perſonarum. 482.1
34 Qui dare tutores, vel curatores poſſunt, & qui dari non poſſunt. ibid. 2
35 Quando mulier tutelæ officio fungi poteſt. 487.1
36 In quibus caſibus tutorem, vel curatorem habenti tutor, vel curator dari poteſt. 492.2
37 De adminiſtratione tutorum, vel curatorum, & pecunia pupillari fœneranda, vel deponenda. 495.2
38 De periculo tutorum & curatorum. 506.2
39 Quando ex facto tutoris, vel curatoris minores agere, vel conueniri poſſunt. 508.1
40 Si ex pluribus tutoribus, vel curatoribus omnes, vel vnus agere pro minore, vel conuenire poſſint. 509.2
41 Ne tutor, vel curator vectigalia conducat. 510.2
42 De tutore, vel curatore, qui ſatis non dedit. 511.1
43 De ſuſpectis tutoribus, vel curatoribus. 513.1
44 De in litem dando tutore, vel curatore. 515.2
45 De eo qui pro tutore negotia geſſit. 517.1
46 Si mater indemnitatem promiſerit. ibid. 2
47 Si contra matris voluntatem tutor datus ſit. 518.1
48 Vt cauſæ poſt pubertatem adſit tutor. ibid. 2
49 Vbi pupilli educari debeant. 519.1
50 De alimentis pupillo præſtandis. 520.1
51 Arbitrium tutelæ. 522.2
52 De diuidenda tutela, & pro qua parte quiſque tutorum conueniatur. 528.2
53 De in litem iurando. 529.2
54 De hæredibus tutorum, vel curatorum. 533.2
55 Si tutor, vel curator non geſſerit. 534.2
56 De vſuris pupillaribus. 535.1
57 De fideiuſſoribus tutorum, vel curatorum. 536.2
58 De contrario iudicio tutelæ. 537.1
59 De auctoritate præſtanda. 538.1
60 Quando tutores, vel curatores eſſe deſinant. 540.1
61 De actore à tutore, ſeu curatore dando. 541.1
62 De excuſationibus tutorum, & curatorum, & de temporibus earum. ibid. 2
63 Si tutor, vel curator falſis allegationibus excuſatus ſit. 546.1
64 Si tutor, vel curator Reipublicæ cauſa aberit. 547.1
65 De excuſationibus veteranorum. ibid. 2
66 Qui numero liberorum ſe excuſant. ibid.
67 Qui morbo ſe excuſant. 549.1
68 Qui ætate ſe excuſant. ibid. 2
69 Qui numero tutelarum ſe excuſant. ibid.
70 De curatore furioſi, vel prodigi. 550.2
71 De prædiis, & aliis rebus minorum, ſine decreto non alienandis, vel obligandis. 554.1
72 Quando decreto opus non eſt. 564.1
73 Si quis ignorans rem minoris eſſe, ſine decreto comparauerit. 565.2
74 Si maior factus alienationem factam ſine decreto ratam habuerit. 567.1
75 & vlt. De Magiſtratibus conueniendis. 570.2

Digitized by Google

INDEX II.

EORUNDEM TITULORUM,

SERIE ALPHABETI.

A

ACTIONIBVS empti, & venditi. pag.225.col.2
Actore à tutore, ſeu curatore dando. 541.1
Adminiſtratione tutorum, vel curatorum, & pecuniæ pupillari fœneranda, vel deponenda. 493.2
Ad Senatuſconſ. Macedonianum. 98.1
Ad Senatuſconſ. Velleianum. 104.2
Ædilitiis actionibus. 267.2
Alendis liberis, ac parentibus. 459.1
Alimentis pupillo præſtandis. 521.1
An ſeruus ex ſuo facto poſt manumiſſionem teneatur. 39.1
Arbitrium tutelæ. 511.2
Auctoritate præſtanda. 538.1

C

COmmerciis, & mercatoribus. 282.1
Commodato. 84.2
Communium rerum alienatione. 236.1
Compenſationibus. 130.1
Confirmando tutore. 471.2
Concubinis. 462.1
Conditione ex lege, & ſine cauſa, vel ex iniuſta cauſa. 27.1
Conditione furtiua. 26.1
Conditione indebiti. 17.1
Conditione ob cauſam datorum. 19.2
Conditione ob turpem cauſam. 14.1
Conſtituta pecunia. 46.2
Contrahenda emptione, & venditione. 173.2
Contrario iudicio tutelæ. 537.1
Curatore furioſi, vel prodigi. 550.2

D

DEpoſiti, vel contrà. 153.2
Diuidenda tutela, & pro qua parte quiſque tutorum conueniatur. 528.2
Diuortio facto, apud quem liberi morari, vel educari debeant. 457.2
Donationibus ante nuptias, vel propter nuptias, & ſponſalitiis. 311.2
Donationibus inter virum, & vxorem, & à parentibus in liberos factis, & de ratihabitione. 414.2
Dote cauta, non numerata. 421.1
Dotis promiſſione, & nuda pollicitatione. 373.2

E

EO, qui pro tutore negotia geſſit. 517.1
Eunuchis. 188.1
Excuſationibus tutorum & curatorum, & de temporibus eorum. 541.2
Excuſationibus veteranorum. 547.2
Ex delictis defunctorum in quantum hæredes conueniantur. 44.2

F

FIde inſtrumentorum, & amiſſione eorum, & de apochis, & antapochis faciendis, & de his quæ ſine ſcriptura fieri poſſunt. 71.2
Fideiuſſoribus tutorum, vel curatorum. 536.2
Fundo dotali. 455.2

H

HÆredibus tutorum, vel curatorum. 533.2
Hæreditariis actionibus. 42.1
Hæreditate, vel actione vendita. 183.1

I

INceſtis & inutilibus nuptiis. 344.1
In litem dando tutore, vel curatore. 515.2
In litem iurando. 529.2
In quibus caſibus tutorem, vel curatorem habenti tutor, vel curator dari poteſt. 472.2
Inſtitoria, & exercitoria actione. 91.1
Interdicto matrimonio inter pupillam, & tutorem, ſeu curatorem, filióſque eorum. 353.1
Iure dotium. 380.1
Iure Emphyteutico. 312.2

L

LEgitima tutela. 476.1
Locato, & conducto. 289.1

M

MAgiſtratibus conueniendis. 570.2
Mandati, vel contrà. 161.1
Monopoliis, & conuentu negotiorum illicito, vel artificio ergolaborum, necnon balneatorum prohibitis, & pactionibus illicitis. 273.2

N

NAturalibus liberis, & matribus eorum; & ex quibus cauſis iuſti efficiantur. 461.2
Nautico fœnore. 151.1
Ne fideiuſſores, vel mandatores dotium dentur. 453.1
Ne filius pro patre, vel pater pro filio emancipato, vel libertus pro patrono, vel ſeruus pro domino conueniatur. 35.2
Ne pro dote mulieris bona quondam mariti addicantur, id eſt, inſolidum dentur. 455.2
Ne tutor, vel curator vectigalia conducat. 510.1
Ne vxor pro marito, vel maritus pro vxore, vel mater pro filio conueniatur. 32.2
Non numerata pecunia. 116.2
Nundinis, & mercatibus. 275.1
Nuptiis. 332.1

O

OBligationibus, & actionibus. 28.1

P

PActis inter emptorem, & venditorem. 149.1
PActis conuentis tam ſuper dote, quàm ſuper donatione ante nuptias, & paraphernis. 415.2

Pactibus

Index Titulorum.

Patribus, qui filios diſtraxerunt. 189.1

Periculo
- & commodo rei venditæ. 219.1
- tutorum, vel curatorum. 506.2

Per quas perſonas nobis acquiritur. 97.1

Pignoratitia actione. 87.2

Plus valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. 83.1

Prædiis, & aliis rebus minorum ſine decreto non alienandis, vel obligandis. 554.1

Probationibus. 48.1

Prohibita ſequeſtratione pecuniæ. 15.1

Pro ſocio. 170.1

Q

QVæ res
- exportari non debeant. 187.2
- vendi non poſſunt, & quæ vendere, vel mercari vetantur. 186.2

Quando
- decreto opus non eſt. 564.1
- ex facto tutoris, vel curatoris minores agere, vel conveniri poſſint. 508.1
- fiſcus, vel privatus debitoris ſui debitores convenire poſſit. 40.2
- liceat ab emptione diſcedere. 114.2
- mulier tutelæ officio fungi poteſt. 487.2
- tutores, vel curatores deſinant. 54[illegible].1

Qui
- ætate ſe excuſant. 549.2
- dare tutores, vel curatores poſſunt, & qui dari non poſſunt. 482.2
- morbo ſe excuſant. 549.1
- numero
  - liberorum ſe excuſant. 547.2
  - tutelarum. 549.2
- petunt tutores, vel curatores. 478.1

Quod cum eo, qui in aliena poteſtate eſt, geſtum eſſe negotium dicitur, vel de peculio, ſive quod iuſſu, aut de in rem verſo. 93.1

R

REbus
- alienis non alienandis, & de prohibita rerum alienatione, vel hypotheca. 239.2
- creditis, & Iureiurando. 1.1

Rei uxoriæ actione in ex ſtipulatu actionem transfuſa, & de natura dotibus præſtita. 405.1

Rem alienam gerentibus non interdici rerum ſuarum alienationem. 248.2

Repudiis, & iudicio de moribus ſublato. 440.1

Rerum
- cambiarum. 45[illegible].2
- permutatione, & de præſcriptis verbis. 284.2

Reſcindenda venditione. 190.2

S

SEcundis nuptiis. 356.2

Si
- certum petatur. 8.1
- contra matris voluntatem tutor datus ſit. 518.1
- dos conſtante matrimonio ſoluta fuerit. 452.2
- ex pluribus tutoribus, vel curatoribus, omnes vel unus agere pro minore, vel conveniri poſſint. 509.2
- maior factus alienationem factam ſine decreto ratam habuerit. 567.1
- mancipium ita fuerit alienatum, ut manumittatur, vel contrà. 264.1
- mancipium ita venierit, ne proſtituatur. 262.2
- mater indemnitatem promiſerit. 517.2

Sine cenſu, vel reliquiis fundum comparari non poſſe. 218.1

Si
- nuptiæ ex reſcripto petuntur. 356.1
- propter publicas penſitationes venditio fuerit celebrata. 216.1
- quacunque præditus poteſtate, vel ad eum pertinentes ad ſuppoſitarum iuriſdictioni ſuæ fœminarum aſpirare tentaverint nuptias. 355.1
- quis alteri, vel ſibi ſub alterius nomine, vel alterius pecunia emerit. 235.2
- quis ignorans rem minoris eſſe, ſine decreto comparaverit. 565.1
- rector provinciæ, vel ad eum pertinentes, ſponſalitius dederint arrhas. 321.1
- ſecundò nupſerit mulier, cui maritus uſumfructum reliquit. 372.2
- ſervus exportandus veneat. 261.1
- ſervus ſe extero emi mandaverit. 169.2
- tutor, vel curator falſis allegationibus excuſatus ſit. 5[illegible]6.1
- tutor, vel curator non geſſerit. 534.2
- tutor, vel curator Reipublicæ cauſa abierit. 547.1

Soluto matrimonio quemadmodum dos petatur. 448.2

Sponſalibus, & arrhis ſponſalitiis, & proxeneticis. 318.1

Suffragio. 14.2

Suſpectis tutoribus, vel curatoribus. 513.1

T

TEſtamentaria tutela. 472.1

Teſtibus. 6.1

Tutore, vel curatore, qui ſatis non dedit. 511.1

Tutoribus, vel curatoribus illuſtrium, vel clariſſimarum perſonarum. 481.1

V

VBi
- petantur tutores, vel curatores. 480.2
- pupilli educari debeant. 519.1

Vectigalia nova inſtitui non poſſe. 281.1

Vectigalibus, & commiſſis. 276.1

Vſuris. 136.2

Vſuris pupillaribus. 535.1

Vt
- actiones ab hæredibus, & contra hæredes incipiunt. 32.1
- cauſa poſt pubertatem adſit tutor. 515.2

INDEX

INDEX III.

LEGVM.

A

A Caligato. 338.2
A legatis. 279.2
A marito. 432.1
A Procuratore. 164.2
Ab Anaſtaſio. 169.1
Ab inceſtis. 352.2
Ab vno. 510.1
Acceptum. 145.2
Acta ſimulata. 83.2
Actor. 59.2
Actori. 5.1
Ad agnatos. 477.1
Ad auunculos. 476.1
Ad barbariem. 188.1
Ad comparandas. 165.2
Ad eos. 507.1
Ad exactionem. 377.1
Ad litem. 516.2
Ad probationem. 307.1
Ad probationem dominij. 59.1
Ad probationem ſeruitutis. ibid.2
Ad protegendam. 516.1
Ad reſcindendam. 207.2
Admones. 478.1
Admonere eam. 479.2
Aduerſus. 30.2
Aduersùs. 110.1
Aduersùs. 226.1
Aduersùs. 289.2
Aduersùs. 494.1
Aduersùs. 530.1
Aduersùs. 571.2
Aduersùs creditorem. 138.2
Aduersùs eum. 161.2
Aduersùs hæredes. 534.1
Aduocationis. 24.1
Ædem. 290.1
Æs alienum. 183.2
Alij deſponſatæ. 318.2
Alio iure. 531.1
Amita. 479.1
Ampliſſimi. 542.1
An tibi. 516.1
Anaſtaſij. 466.1
Ancilla. 262.1
Ante diuiſionem. 389.2
Ante oblationem. 26.2
Antiquæ. 114.2
Apud eos. 75.2
Arrhis ſponſaliorum. 319.1
Aſſeneratio. 122.2
Auia tua. 383.1

B

Bona. 424.2
Bonam fidem. 29.2

C

Cauſa. 1.2
Celebrandi. 338.1
Certi. 186.1
Certi ioris. 294.2
Certum eſt. 534.2
Certum eſt. 547.1
Ceſſante. 274.2
Circa locationes. 395.2
Clarum. 539.1
Coloni. 542.1
Commiſſoriæ. 258.2
Communium rerum. 468.1
Comparandi. 187.1
Comparationes. 80.2
Compenſationem. 135.1
Compenſationis æquitatem. 454.2
Competens. 460.1
Competens iudex. 510.2
Conductores. 312.1
Conſenſu. 443.2
Conſtitutione. 477.1
Conſtitutione. 505.1
Conſtitutionibus. 248.1
Contractus. 77.1
Contractus. 307.2
Creditor. 433.1
Creditor inſtrumentis. 139.1
Creditor qui. 88.2
Creditor qui. 89.2
Creditorem. 484.2
Creditores. 44.1
Creditori falſo. 19.1
Creditoribus. 40.1
Cuidam. 470.2
Cùm à matribus. 450.1
Cùm à ſocero. 385.1
Cùm ad eas. 108.2
Cum alits. 552.1
Cum aliis. 366.1
Cùm allegas. 142.2
Cùm ancilla. 21.2
Cùm ancilla. 96.2
Cùm ancillis. 345.2
Cùm apertiſſimè. 372.2
Cùm apud. 72.1
Cùm citra. 389.1
Cùm conductorem. 309.2
Cùm conuenit. 224.1
Cùm de nuptiis. 332.1
Cùm dicas. 152.2
Cùm dotem. 386.2
Cùm dubitabatur. 317.1
Cum emancipatis. 555.2
Cùm & ſoluta. 78.1
Cùm etiam. 4.2
Cùm eum. 86.2
Cùm ex cauſa. 161.2
Cùm fidem. 119.1
Cùm filiusfam. 93.2
Cùm furioſus. 552.2
Cùm hæredittas. 158.2
Cùm in ſocietatis. 172.1
Cùm in re. 324.1
Cùm inſtrumentis. 74.2
Cùm inter. 225.1
Cùm interdictæ. 524.2
Cùm ipſe. 175.2
Cùm iure. 450.1
Cùm iuſta. 266.1
Cùm mandati. 164.2
Cùm multæ. 329.2
Cùm non frumentum. 143.1
Cùm ob augmentum. 493.2
Cùm patrem. 389.2
Cùm per eos. 238.2
Cùm per liberam. 98.1
Cùm per procuratorem. 163.1
Cùm precibus. 287.2
Cùm precibus tuis. 57.2
Cùm proponas. 4.2
Cùm proponas. 152.2
Cùm proponas. 171.2
Cùm proponas. 270.1
Cùm proponas. 353.2
Cùm proponas. 567.2
Cum propria. 238.1
Cùm quædam mulier. 504.2
Cùm quidam. 82.2
Cùm quidam. 403.1
Cùm quis. 468.2
Cùm quis legatum. 7.2
Cùm repudiante. 551.2
Cùm res. 53.2
Cùm res. 175.1
Cùm ſit. 571.2
Cùm ſpeciem. 225.2
Cùm ſtipulationes. 31.1
Cùm te. 24.2
Cùm te. 33.2
Cùm te. 335.1
Cùm te fundum. 259.1
Cùm te ideo. 33.2
Cùm te in Gallia. 11.2
Cùm te in minorem. 51.2
Cùm te ſponſæ. 324.2
Cùm tibi. 482.2
Cùm tutelæ. 122.2
Cùm veterum. 326.1
Cùm vltra. 121.1
Curabit præſes. 228.1
Curator. 487.1

Curator. 545.1
Curatorem. 354.1
Curatorem. 486.2
Curatores. 513.2
Curatores. 550.2
Curiales. 310.1

D

DAmnum. 302.1
Data certæ. 28.2
De contractu. 207.1
De iis. 431.2
De iis. 497.1
De iis quæ. 386.2
De rebus. 325.2
De rebus. 455.1
De reſtituendis. 86.2
De ſocietate. 173.1
De ſucceſſione. 498.2
De vſuris. 151.1
Debitores. 72.1
Debitoribus. 498.2
Delata. 5.2
Deſiderium tuum. 158.1
Dictam legem. 23.1
Diſſentientis. 441.2
Diſſolutæ. 27.2
Diſtrahent. 240.2
Diui Adriani. 48.1
Diui Conſtantini. 465.2
Diuortij. 455.1
Dolum actoris. 215.1
Dolus emptoris. 211.1
Dominos. 97.1
Dominum. ibid.
Dominus horreorum. 289.2
Donatio. 426.2
Donationes, quas Diuus. 439.2
Donationes, quas parentes. 436.2
Dos à patre. 450.1
Dotem. 411.2
Dotis. 386.5
Doctis actione. 451.1
Dubium. 441.1
Dubium. 449.1
Dudum. 181.2

E

EA conditione. 212.1
Ea lège. 20.1
Ea lege. 289.1
Ea quæ. 18.
Ea quæ. 3 3.2
Ea quidem. 85.1
Ea quidem. 266.1
Eam quæ. 263.1
Educatio pupillorum. 519.2
Ei qui. 95.2
Eius quod. 134.1
Eius quod. 535.1
Eius rei nomine. 94.1
Eligere. 536.2
Emancipatione. 75.1
Emancipatis. 237.1
Empti fides. 176.2
Emptione. 84.1
Emptionem. 574.1
Emptionem. 288.2
...tor hæreditatis. 185.1
Emptor ſeruorum. 234.1
Emptorem. 299.1
Eo quòd à multis. 11.2
Eos teſtes. 62.2
Eos qui à principali. 150.1
Eos qui officia. 9.1
Eſt in arbitrio. 31.2
Et multùm. 506.1
Et Senatus. 130.1
Etiam conſtante. 107.1
Etiam iure. 61.2
Etiam mulieres. 517.1
Etiam teſtamento. 514.1
Etiam vectigalia. 563.1
Etiamſi. 94.2
Etiamſi. 133.1
Etiamſi. 427.2
Etiamſi contrarium. 162.1
Etiamſi non dotem. 385.2
Etſi à muliere. 92.2
Etſi à patre. 473.1
Etſi contra. 333.2
Etſi de tua. 428.2
Etſi dotis. 382.2
Etſi is quem. 559.2
Etſi præſes. 557.2
Etſi ſciens. 496.1
Etſi tutores. 508.2
Et ſine. 565.2
Euicta. 380.2
Eum cui mutuam. 31.2
Eum quem. 515.1
Eum qui. 524.1
Eum qui. 538.2
Eum qui mutuam. 12.2
Eum qui mutuam. 31.2
Eum qui ob reſtituenda. 26.1
Eum tutorem. 512.1
Ex arbitrali. 227.1
Ex cauſa. 130.1
Ex contractibus. 92.1
Ex conuentione. 219.1
Ex diui. 294.1
Ex morte. 418.1
Ex nominis. 186.1
Ex patroni. 37.2
Ex pecunia. 236.1
Ex pecunia. 387.1
Ex perſona. 49.1
Ex placito. 286.2
Ex prædiis. 140.2
Ex præſtatione. 279.1
Ex verbis. 430.2
Exactores tributorum. 543.1
Excepta. 97.2
Exceptionem dilatoriam. 57.2
Exceptio. 305.1
Exceptis. 280.2
Excuſationem. 545.2
Excuſationis. 541.1
Exemplo. 51.1
Expulſos. 235.1

F

FAlſa. 2541.
Falſo tibi. 2247.
Fideicommiſſum. 19.1
Filiæ. 451.1
Filiæ diuortium. 441.1
Fœminæ. 361.5
Fœminis alienas. 108.2
Frater. 477.1
Frater tuus. 543.1
Fratris vxorem. 348.1
Fructus. 233.2
Fructus. 416.1
Frumenti vel hordei. 140.2
Fruſtrà. 51.2
Fruſtrà. 105.1
Fruſtrà. 494.1
Fruſtrà. 495.1
Fruſtrà diſputas. 31.2
Fruſtrà exiſtimas. 374.1
Fruſtrà opinaris. 110.2
Fucandæ. 186.2

G

GEnerali. 454.5
Generali. 482.2
Generaliter. 6.2
Generaliter. 115.2
Generaliter cenſemus. 366.2
Generaliter ſancimus. 123.1

H

HAbito ſemel. 273.1
Hac edictali. 368.1
Hac lege. 417.2
Hæredem. 43.2
Hæredes. 109.1
Hæredes. 534.1
Hæredes. ibid.2
Hæreditas. 416.2
Hi qui impoſita. 213.2
Humanitatis. 466.1
Humanitatis. 545.2
Humilem. 332.1

I

ILlatæ. 73.2
Illud requirendum. 565.1
Illuſtribus. 481.1
Imperialis. 339.2
In actione. 5.2
In bonæ. 3.1
In bonæ fidei. 141.5
In cauſis. 448.1
In coniunctione. 338.2
In contractibus. 83.2
In contractibus. 124.2
In copulandis. 334.1
In dotibus. 423.5
In dubium. 512.5
In ea. 530.2
In emphyteuticariis. 315.1
In exercendis. 76.1
In hæredes. 571.1
In iudicio. 309.1
In locum. 479.1
In magiſtratus. 571.2
In poſtulandis. 514.1
In quibus. 370.5
In re mandata. 166.2
In rebus. 398.2
In ſeruili conditione. 484.1
In ſolutum. 41.2
In vendentis. 180.2
In

In vnioerſis. 486.2
Incendium. 12.1
Indebita. 145.1
Indebitum. 19.1
Indecoram. 540.2
Indubitari. 129.1
Initio venditionis. 258.2
Inſtitoria. 92.2
Inſtrumeota. 49.2
Inſtrumentis. 74.2
Ioter omnes. 564.1
In vicem debiti. 134.2
Inuitos. 302.1
Inuitum. 177.2
Is penes quem. 158.1
Is qui rationem. 530.1
Iubemus. 274.1
Iubemus. 448.1
Iubemus. 465.2
Iubemus licere. 109.2
Iubemus omoes. 60.1
Iudices. 78.2
Iuliana. 508.2
Iuriſiurandi. 2.1
Iuriſiurandi. 64.1
Ius emphyteuticarium. 313.2

L

Lege venditionis. 261.2
Legem. 303.2
Legem. 415.2
Lex Leonis. 419.2
Lex quæ tutores. 500.2
Liberi concubinas. 333.1
Liberos. 189.1
Liberum. 441.1
Liberta. 344.2
Libertinorum. 67.2
Libertinum. 354.1
Libertos. 542.1
Libertum. 332.2
Libertum tuum. 513.2
Licèt. 442.1
Licèt. 458.1
Licèt. 493.1
Licèt. 544.2
Licèt aduerſùs. 532.1
Licèt ante. 27.1
Licèt certis. 296.2
Licèt dos. 394.2
Licèt quidam. 352.2
Licèt retro. 312.2
Licèt ſeruitutis. 40.1
Licèt tutorum. 529.2
Luminibus captum. 483.1
Luminibus captus. 549.1
Luſitanam. 545.1

M

Macedoniani. 102.2
Magiſtratus. 481.1
Mala fide. 28.1
Mancipia. 237.2
Mancipia. 241.1
Mandatum. 365.1
Mariti. 457.1
Maritus. 483.3
Maritus. 433.2

Mater. 473.1
Mater pupillæ. 353.2
Matre. 464.1
Matrem tuam. 57.1
Matres. 488.1
Matres oaturalibus. 480.2
Matris pietas. 479.2
Matrimooium. 440.2
Mercalem. 25.2
Mercatores. 284.1
Milites. 310.1
Militiæ armatæ. 483.2
Minorem. 117.1
Minoribus ætate. 327.2
Minorum. 558.1
Mortis cauſa. 225.2
Moueor. 262.2
Mulier. 310.1
Mulier. 394.2
Mulierem. 108.1
Mulierem. 263.2
Mulieribus. 104.2
Multùm intereſt. 246.2
Multùm intereſt. 238.2
Multùm intereſt. 322.1
Mutuæ pecuniæ. 13.1

N

Naturalibus. 475.2
Ne cui. 311.1
Ne frumentum. 187.2
Ne lucrum. 552.1
Ne magiſtratuum. 487.1
Ne contra. 36.1
Ne creditor. 90.1
Ne filium quidem. 336.1
Nec filius. 5.1
Nec inter. 427.1
Nec maritus. 451.1
Nec Senatorum. 543.1
Nefandiſſimum. 356.2
Negantes. 30.2
Negotiatores. 282.2
Nemioem. 344.2
Nemioi. 462.1
Nemini liceat. 337.2
Nemo. 477.2
Nemo alienigenis. 188.1
Nemo prohibetur. 295.2
Nemo res. 241.2
Nepotibus. 480.2
Neque à Præſide. 483.2
Neque à tutela. 542.2
Neque ab initio. 336.1
Neque actione. 538.2
Neque æquam. 8.2
Neque commiſſum. 277.1
Neque ex eius. 36.1
Neque filia. 548.2
Neque mater. 388.2
Neque natales. 512.2
Neque per epiſtolam. 475.1
Neque ſcriptura. 133.1
Neque ſine nuptiis. 336.1
Neque tutoris. 538.1
Nihil prohibet. 239.1
Nimia credulitate. 31.1
Nimis graue. 64.1
Niſi eam pecuniam. 494.2
Nobiliores. 283.2

Nomina. 523.1
Nominibus. 29.1
Nomiois. 284.2
Non adueſsùs. [illegible]
Non epiſtolis. 54.1
Non eſt. 248.2
Non eſt. 337.1
Non eſt ignotum. 495.1
Non eſt probabilis. 209.1
Non eſt vobis. 355.1
Non idcireo. 75.1
Non idcitco. 179.2
Non ideirco. 211.2
Non nudis. 54.2
Non omni. 498.1
Non omnium. 512.2
Non priùs. 41.2
Ne quidem. 281.1
Non ſolent. ibid.2
Non ſolùm. 283.1
Non ſolùm. 556.1
Non vnde. 11.1
Non vtiliter. 517.1
Nulla. 383.1
Nulla res. 95.1
Nullum penitus. 67.2
Nuper. 469.1

O

Ob æs alienom. 31.1
Ob æs alienum. 561.2
Ob cauſam. 29.2
Ob matrimonium. 33.1
Ob reſtituenda. 26.1
Oleo quidem. 149.1
Omnes. 219.1
Omnes totores. 524.2
Omnibus in re propria. 65.2
Omnibus militibus. 277.2
Omnium. 279.1
Oratioois. 551.1
[illegible]

P

Pactum dotale. 416.2
Pactum vulgare. 88.2
Parentes. 63.1
Parentum. 459.2
Pater pro filia. 417.2
Pater tuus 549.2
Pater veſter. 534.1
Patrem. 337.1
Patris nomine. 37.1
Patroni. 479.1
Pecuniam. 20.1
Pecuoiam. 231.2
Pecuniam. 42.1
Pecuniæ indebitæ. 17.2
Penes illum. 277.2
Per diuerſas. 267.2
Per retentionem. 138.2
Perfectam. 215.2
Permutatiooem. 286.1
Pietatis. 514.2
Pignoribus. 149.1
Pignoris cauſa. 90.2
Pignus io bonis. ibid.1
Plures. 80.2
Pollicitatiooe. 323.1
Portionem quidem. 247.2

Poſſeſſiones. 49.2
Poſſeſſiones tuæ. 567.1
Poſt litis. 44.2
Poſt perfectam. 230.1
Poſt perfectam. 234.1
Poſt ſolutionem. 166.2
Poſtquam eò decurſum. 185.2
Potuit. 493.1
Prædia ruſtica. 559.1
Prædiorum. 560.2
Prædium ruſticum. 565.1
Præfectus vrbi. 263.1
Præſes. 26.1
Præſes prouinciæ. 305.1
Præſes prouinciæ. 513.2
Prætextu. 87.1
Pretij. 166.2
Pretij cauſa. 210.2
Pro auto. 149.2
Pro dubietate. 19.2
Pro hæreditariis. 42.2
Pro officio. 499.1
Pro oneribus. 390.1
Procuratorem. 164.2
Promiſſæ. 40.1
Proprietatis. 49.2
Propter. 493.1
Propter æs. 40.2
Propter inſtrumenta. 157.2
Pupillorum. 500.2
Pupillus. 521.2
Pupillus. 536.1

Q

QVæ fortuitis. 89.1
Quædam. 518.1
Quantum in tutela. 544.1
Quamuis. 41.2
Quamuis. 106.2
Quamuis. 140.1
Quamuis. 237.2
Quamuis. 416.1
Quamuis pecuniam. 9.1
Quamuis vſuræ. 138.1
Quem dicis. 472.1
Qui ad tutelam. 548.1
Qui cauſaria. 547.2
Qui contra. 346.1
Qui depoſitum. 259.1
Qui exercendorum. 275.1
Qui exportandus. 262.2
Qui nondum. 184.2
Qui rem. 305.2
Qui ſe non immiſcuerunt. 535.1
Qui ſecutus. 93.1
Qui tibi. 185.1
Qui tutores. 547.1
Quia aliena. 238.2
Quia ea lege. 256.2
Quia nonnunquam. 187.1
Quicquid contra. 280.2
Quicquid tutoris dolo. 525.1
Quidam. 356.1
Quinquaginta. 542.1
Quiſquis iudici. 13.5
Quiſquis maior. 212.1
Quod de ſuo. 428.2
Quod dicis. 484.1
Quod euitandi. 25.1
Quod ex operis. 88.1
Quod plerumque. 522.1
Quos res. 545.1
Quod ſponſæ. 323.1
Quominus. 91.1
Quoniam. 288.1
Quoniam. 567.1
Quoniam deſideria. 465.1
Quoniam liberi. 66.1
Quoniam liberum. 234.2
Quoniam præteritæ. 372.1
Quoties. 25.2
Quoties. 383.2
Quoties ex quolibet. 15.2

R

RAtas manere. 209.1
Ratio iuris. 184.1
Rationes. 50.1
Rationes curæ. 497.2
Rebus. 288.2
Receptitia. 47.1
Re quidem. 214.1
Rem in præſenti. 406.2
Rem maioris. 293.1
Rem quam. 392.1
Res annonariæ. 218.2
Res quas. 389.2
Res vxoris. 434.1
Romanæ gentis. 189.1

S

SAlarium. 166.1
Sancimus. 173.1
Sancimus. 24[illegible]
Sancimus. 342.1
Sancimus. 343.2
Sancimus. 504.2
Sancimus. 505.2
Sciant cuncti. 60.1
Scripturæ diuerſæ. 75.2
Secundum. 449.2
Senatus. 463.1
Senatuſconſulti. 353.1
Senatuſconſultum. 105.2
Seruos pro domino. 64.1
Seruus tuus. 91.2
Seueritet. 544.1
Si à creditore. 30.1
Si à matre. 388.1
Si à patre. 88.2
Si à ſponſo. 326.2
Si à te. 260.1
Si abſentibus. 546.1
Si abſentis. 9.2
Si ad excludendum. 4.2
Si ad reſoluendam. 558.2
Si aduerſarius. 73.1
Si aduerſarius. 106.2
Si adulta. 44.1
Si æſtimata. 436.1
Si ancillam. 176.2
Si ancillam. 232.2
Si ancillam. 413.1
Si ante matrimonium. 324.1
Si apud. 270.2
Si bonam. 496.2
Si circumſcripta. 451.1
Si citra. 18.1
Si competenti. 460.2
Si conductionis. 309.1
Si conſentiente. 326.1
Si conſtante. 328.2
Si conſtante. 433.1
Si conſtante. 447.2
Si conſtante. 452.1
Si conſtante matrimonio. ibid.2
Si conſtat. 131.2
Si conſtiterit. 74.2
Si contra. 166.2
Si contra. 518.1
Si contra ampliſſimi. 566.1
Si conuenit. 417.1
Si creditrici. 139.1
Si creditor. 88.2
Si cui. 128.1
Si cùm ante. 324.1
Si cùm ea. 375.2
Si cùm exiguam. 22.1
Si cùm Hermes. 296.1
Si cùm ipſe. 105.1
Si cùm pater. 108.2
Si cùm patruos. 285.2
Si curator. 523.2
Si curatorei. 496.1
Si curatores. 540.1
Si curatores. 541.2
Si de fundo. 302.2
Si de poſſeſſione. 59.1
Si debitum. 41.1
Si defunctus. 526.1
Si depoſita. 157.1
Si depoſiti. 156.1
Si deſerta. 117.1
Si diuiſa. 302.2
Si diuiſio. 529.1
Si diuiſum. 510.2
Si dolo. 108.1
Si donationem. 339.1
Si donationis. 174.1
Si dotate. 107.1
Si dotem. 393.2
Si duo, vel plures. 98.1
Si ea lege. 144.2
Si ea lege. 249.1
Si ea lege. 265.2
Si ea pactione. 142.1
Si ea quæ. 565.2
Si ex alio. 96.2
Si ex cautione. 24.1
Si ex cautione. 117.1
Si ex contractu. 95.1
Si ex pretio. 10.2
Si ex venditione. 133.2
Si ex voluntate. 428.1
Si falſum. 84.2
Si fideiuſſor. 162.1
Si filiæ tuæ. 324.2
Si filij tui. 431.2
Si filiis. 479.1
Si filius. 103.1
Si filiusfamilias. 37.1
Si filiusfamilias. 98.2
Si filiusfamilias. 102.1
Si filiusfam. 103.2
Si fœnebris. 107.2
Si fructus. 428.2
Si fundum. 241.2
Si fundum. 250.2
Si furioſus. 341.2

Si

Index Legum.

Si Gaudentius. 176.2
Si genero. 394.1
Si hi. 306.2
Si hi qui. 302.2
Si ignorans. 449.2
Si ij, qui. 509.2
Si io cauſæ. 40.2
Si io locum. 491.2
Si in rem. 12.2
Si io rem. 509.1
Si in ſolutum. 30.1
Si in te vacuam. 433.2
Si incurſu. 554.1
Si inter. 391.2
Si interrogatione. 137.1
Si iotra. 121.2
Si inuita. 335.2
Si is qui. 319.2
Si is qoi depoſitam. 158.2
Si is qui pretium. 266.1
Si iure. 276.2
Si liber. 23.1
Si liberam. 96.2
Si libetis. 328.1
Si libertam. 344.1
Si liberti. 496.2
Si litteras. 162.2
Si magiſtratus. 571.1
Si maior. 211.2
Si maior. 248.1
Si mandator. 96.1
Si maritus. 162.1
Si maritus. 419.1
Si maritus. 430.2
Si mater. 106.1
Si mater. 177.1
Si mater. 325.2
Si mater tua. 149.1
Si militem ad oegotium. 22.1
Si minorem. 231.2
Si minor. 563.1
Si minores. 564.1
Si mulier. 108.1
Si mulier. 112.1
Si mulier. 394.1
Si mulier. 420.1
Si mutuam. 92.2
Si non donationis. 176.2
Si nondum vobis. 511.1
Si non eſt oumeratum. 28.1
Si oon ex propria. 537.2
Si non ſimpliciter. 268.1
Si non ſinguli. 10.1
Si oon ſubſcripſiſti. 497.2
Si non ſuſpectum. 515.2
Si oon verum. 431.1
Si nulla. 246.1
Si oulla culpa. 89.1
Si nuptiis. 332.2
Si olei. 306.1
Si pater. 191.1
Si pater. 319.2
Si pater. 376.2
Si pater. 492.1
Si pater dotem. 377.2
Si pater tuus. 161.1
Si pater tuus. 231.1
Si pater tuus. 537.2
Si pater tuus. 551.2
Si patrem. 461.1
Si patris. 354.2
Si paternam. 106.2
Si Patroclus. 264.1
Si pecuniam. 116.2
Si pecuniam. 535.2
Si per ignorantiam. 18.2
Si per te. 140.1
Si permittente. 202.1
Si poſt finitum. 528.2
Si prædium. 271.2
Si prædium. 392.2
Si prædium. 563.2
Si præſidi. 239.2
Si præſidi. 322.2
Si pro alieno. 46.2
Si pro contutore. 537.2
Si pro dote. 375.2
Si pro ea. 163.2
Si pro mutua. 11.1
Si probare potes. 564.1
Si propriis. 433.2
Si propter. 533.2
Si prouincialium. 281.2
Si puellam. 167.2
Si pupillorum pater. 473.2
Si qua mulier. 357.1
Si quæ ex fœminis. 360.1
Si quandu. 70.2
Si quando. 568.2
Si quas. 516.1
Si quaſi. 121.1
Si qui. 284.2
Si qui deſideria. 14.1
Si quidem. 430.2
Si quidem. 450.2
Si quidem. 561.1
Si quidem donationis. 30.1
Si quis. 158.2
Si quis. 311.1
Si quis. 351.1
Si quis alumnam. 343.1
Si quis conductionis. 308.1
Si quis fundum. 217.2
Si quis geſtum. 84.1
Si quis inceſti. 348.2
Si quis ita. 260.2
Si quia iuſiurandum. 5.2
Si quis naturalem. 465.1
Si quis prioris. 370.2
Si quis propter. 189.2
Si quis ſeruum. 19.1
Si quis ſine. 280.2
Si quis teſtibus. 68.2
Si quis tutoris. 355.1
Si quis vel pecunias. 159.2
Si quos. 213.1
Si repetendi. 22.2
Si res pupillares. 507.1
Si ſciens. 106.2
Si ſcriptum. 53.2
Si ſecundum. 165.1
Si ſeruos. 231.1
Si ſeruus. 169.2
Si ſeruus. 95.2
Si ſine decreto. 568.1
Si ſine voluntate. 105.2
Si ſocero. 451.2
Si ſocietatis. 172.2
Si ſocrus. 389.2
Si ſolemnibus. 74.1
Si ſororis. 486.1
Si ſtipulatio. 381.2
Si ſui iuris. 541.1
Si te in vacuam. 433.2
Si tibi. 61.2
Si tibi. 309.1
Si tibi pater. 474.1
Si tibi pupillorum. 163.1
Si tibi res. 325.1
Si tradirio. 227.2
Si traoſactionis. 123.1
Si tres tutelas. 550.1
Si tu & collega. 571.1
Si tutor. 354.2
Si tutor. 545.2
Si tutor petitus. 507.2
Si tutores. 134.2
Si tutores. 473.1
Si tutoris. 502.2
Si velut. 134.2
Si venditorem. 232.2
Si vicinis. 334.2
Si vnus. 440.1
Si voluntate. 209.1
Si voluntate. 376.1
Si vſumfructum. 372.2
Si vſuras. 148.2
Si vt. 262.1
Si vt allegas. 40.1
Si vt allegas. 544.1
Si vt proponis. 10.2
Si vt proponis. 333.1
Si vt propoois. 334.1
Si vt proponis. 427.2
Si vt proponis. 475.2
Si vt proponis. 546.2
Si veteris. 73.1
Si vxor. 108.1
Sicut ceſſat. 430.1
Sicut iniquum. 74.1
Sicut initio. 29.2
Sicut periculum. 233.2
Sicut ex iure. 453.2
Siue ex teſtamento. 516.2
Siue poſſidetis. 56.2
Siue ſerui. 40.1
Societatem. 170.1
Solam teſtationem. 62.1
Statum tuum. 74.1
Sub prætextu. 43.2
Summa ſententia. 530.2
Sumptus. 494.2
Suo potius. 517.2
Super chirographariis. 13.2
Super rebus. 182.2
Superuacuam. 161.1
Suſpectos. 515.2

T

Tamdiu. 172.2
Tam mandatori. 123.1
Tempore. 260.2
Temporis. 508.1
Teſtamento. 474.2
Teſtamento. 543.1
Teſtium facilitatem. 69.1
Traiectitiæ. 153.2
Traiectitiam. 152.1
Tutelæ actio. 526.2
Tutelæ actione. 474.1
Tutelam. 487.2
Tutelam. 495.2

Index Legum.

Tutor. 498.1
Tutor poſt pubertatem. 526.2
Tutor qui. 513.1
Tutorem. 535.1
Tuturem quondam. 525.2
Tutores. 474.2
Tutores. 518.2
Tutores. 515.2
Tutores. 544.2
Tutores. 546.2
Tutores, vel curatores. 502.2
Tutorés debita. 497.1
Tutoribus. 507.2
Tutoris officium. 540.2

V

VBi adhuc. 395.1
Vectigalia. 281.2
Vectigalia. 280.1
Venditi. 226.2
Venditi actio. 230.2
Venditio. 554.2
Venditionem. 216.2
Venditiones. 174.1
Venditor factum. 211.2
Vendittici. 231.1
Veſtium auri. 214.1
Vetere. 563.1
Veteris. 527.1
Veterum. 539.2
Veterum ambiguitatem. 215.1
Viam veritatis. 302.1
Viduæ. 338.1
Viros clariſſimos. 545.2
Vis eius. 55.2
Vltra. 234.1
Vniuerſi. 278.1
Voluntariæ. 543.2
Vſuræ. 155.2
Vſuræ pro parte. 140.1
Vſuras. 137.2
Vſurpationem. 279.2
Vt creditor. 48.2
Vt debitum. 43.2
Vt nullo. 151.2
Vtrùm nepos. 521.1
Vxor. 442.1
Vxori. 455.2
Vxorem. 336.1

Z

ZEnodorus. 99.2

INDEX

INDEX IV.
AVTHENTICARVM.

A

Ad hæc. 81.2
Ad hæc. 143.2
Ad hæc. 491.2
Æqualitas. 418.2
Apud eloquentiſſimum. 79.2
At qui ſemel. 58.1
At ſi contractus. 82.1

C

Contrà qui. 120.1

D

Donationem. 397.2
Dos data. 331.1

E

E contra. 446.2
Eò decurſum. 331.2
Ex complexu. 350.1
Ex teſtamento. 364.2

H

Habita. 38.1
Hæres. 367.1
Hanc autem. 128.1
Hoc locum. 373.1
Hodie. 443.1

I

Iiſdem. 359.1
Imò. 31.2
In donatione. 364.1
Inceſtas. 349.1
Item ſine legitimis. 470.1

L

Licèt. 466.2
Lucrum. 364.1

M

Matri & auiæ. 488.2
Maximis decorati. 341.2
Minoris debitor. 485.1

N

Nouiſſimè. 493.2
Nunc autem. 371.2

P

Permiſſa. 330.2

Q

Quod eis. 340.2
Quod hodie. 448.1
Quod locum. 424.1
Quod obtinet. 51.1

R

Rogati. 70.1

S

Sacramentum. 490.1
Sed & periculum. 219.1
Sed ſi quis. 71.2
Sed & ſi quis. 365.1
Sed hodie. 31.2
Sed hodie. 435.2
Sed iam. 329.1
Sed iam cautum. 160.2
Sed nouo iure. 14.1
Sed nouo iure. 336.2
Sed nouo iure. 446.1
Sed nouo iure. 464.1
Sed omninò. 34.1
Sed quæ. 419.6
Sed quamuis. 414.1
Sed ſi aurum. 370.1
Si pater. 458.1
Si qua mulier. 113.1
Si quando. 46.2
Si quis liberos. 470.2
Si teſtes. 67.1
Sicut hæreditas. 476.2
Siue à me. 111.1

V

Vxore mortua. 367.2

INDEX V.

Legum & iurium incidenter diſcuſſorum, correctorum, conciliatorum.

CODICIS

l. SI ex pretio, ſi cert. petatur, & l.aduersàt, de non num. pecan. concilsata. pag. 10. col.2. num.4.

l. pignoris caaſa, verſ. nec creditor citra conuentionem, vel præſidialem iuſſionem, de pignor. action. declarata. 90.2.6

l.pignoris caaſa, de pign.act. & l.ſi conuenit, in princ. ff.hoc tit.concilsata. ibid.7

l.ſeruus tuus, verb.ſi cùm eum officio alicui, vel negotiationi, &c. de inſtit. & exerc. act. enodata. 91.1.3

l.ſi filius, ad SC. Maced.explicita. 103.2.2

l.filiusfami'. verſ. interdum, ad SC. Maced. declarata. ibid.3

l.ſi ſine voluntate, verſ. decipere voluiſti, ad SC, Velleian.enucleata. 106.1.9

l.fin.ad SC. Velleian. & l.1. ff. ſolut.matrim. concilsata. 107.2.4

l.ſi ex pretio, ſi cert.pet.explicita. 120.2.5

l.creditor inſtrumentis, de vſuris, & l.càm de in rem verſo, ff.hoc tit.concilsata. 139.1.4

l.ſi ea pactione, de vſur.enodata. 142.1.6

l.licèt cer:is; verb. vt mos regionis poſtulat, de locat. & conduct. declarat. 297.2.11

l.hac edictali, de ſecand.nupt.explicita. 369.1.13

l.fraſtrà exiſtimas, de dotis promiſſ. intellectas communior, & magis veras. 374.1.2

l.ſi pater, de dot.promiſſ.declarata. 376.2.4

l.pater pro filia, de pactis, enucleata. 417.2.2

l.dotem, de dote cauta, non num. explicita. 421.2.4

l.quæ de ſao, de dote caut. non uumer. enodata. 422.2.3

l. 3. verſ. ſed pollicitatio tantàm ſubſequuta, &c. & verſ. liceat non numerata pecunia exceptionem, &c. de dote caut. non numer. declarata. 423.1.2.3.4

l.conſtante, de don. inter vir. & vxor. explicita. 433.1.2

l.ſi uxor, de repud. ei ſque materia fusè enodata. 44?.1 2.3.4

l.conſenſu, verb. diſſolui præcipimus, de repud. declarata. 443.2.2

l.iubemus, de repud.explicita. 448.2.4.7

l.generali, verſ. vel à marito, vel à patre, ne fideiuſſores, &c. declarata. 454.2.2

l.de rebus, rer.amot.enodata. 455.2.3

l.ſi æſtimata, verſ. eſt autem alienatio, de fund. dot. cum l.fin. de reb. alien. non alien. concordata. 457.1.19

l.1.verſ. fœmineæ infirmitatis, quando mul.tut. offic.declarata. 488.1.5

l.matres, verſ. cùm tutor, vel teſtamentarius, vel legitimus, & l.fuerit, quando mul.tut.offic. correcta. ibid.

l.ſancimus, in fin. de admin. tut. vel cur. declarata. 504.2.1

l.coloni, de excuſ. tut. & cur. explicita. 542.2.3

l.cum furioſus, verſ. quæ antea ex decreto dabatur, de curat.fur. & prodig. enodata. 554.1.23

DIGESTORVM.

l.ſi conuenerit, in princ. de pign. act. cum l.pignoris cauſa, C.hoc tit. concordata. 90.2.7

l.1.ſolut.matrim. & l.fin.C.ad S.C. Velleianum, concilsata. 107.2.4

l.càm de in rem verſo, de vſur. & l.creditor inſtrumentis, C.hoc tit. concilsata. 139.2.4.7

l.cùm dos, in princ. de pact. dotal. declarata. 416.1.3

l.nemo poteſt, & lex 1. explicita. ibid. 2.4. & ſeq.

AVTHENTICA

Si pater, verſ. cauſam diuortij præſtiterit, declarata. 458.2.8

Matri & auiæ, verb.matri, explicita. 489.1.3

Et verb.nuptiis. ibid.2.7

DECRETALIVM

Cap.propter ſterilitatem, §.verum, de locat. & conduct. declaratum. 290.& ſeq.2.7.8.9

NOVÆ RECOP.

l.4. tit.7. lib.7. enodata. 103.1.10

COL

COLLECTANEA DOCTORVM

IN LIBRVM QVARTVM CODICIS.

De rebus creditis, & iureiurando.

TITVLVS I.

CRedendi verbum eſt generale, & ad omnes contractus pertinet, *l.1. ff.eod.tit.* Itaque etiam verba, *de rebus creditis*, generalia ſunt, quibus indicatur agi in præſenti de contractibus, quatenus ex eis dantur actiones creditoribus. *Iuſiurandum* eſt, diuini numinis aſſumptio ad id, quod aſſeritur, confirmandum. Ariſtoteli, μετὰ θείας παραλήψεως φάσις ἀναπόδεικτος; Clementi Alexandrino, ὁμολογία θετικὴ μετὰ προσπαραλήψεως θείας; Ciceroni, affirmatiuo religioſa & ſancta. Scripſerunt in hanc rubt. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia vide Donell. *comment. iuris ciuilis lib.24.c.9. cum ſeqq.* Soar. Bellacomb. Villalob. & alij *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.1. pag.434 cum ſeqq.* Anton. Gabr. *tom.3. etiam commun. opin. ſub hoc tit. pag* 181.

De iureiurando ſpecialem tractatum edidit Ioan. de Selua *tom.4. tract. Doct. fol.437.* & de iureiurando in litem Phanuc. de Phanuc. *tom.3. part.2. fol.358.* de iuramento, & eius priuilegiis, Ant. Corſet. *tom.4. fol.359.* & Seraphinus de Seraphin. de iuramenti virtute & viribus, Marcus Ant. à Baneria *tom.4. fol.364.* de iuramento, eiuſque vi & effectibus, Vincentius Mancinus; de iuramenti abſolutione, Antonius Corneus, & Ioan. Camill. Bilotta, & Antonius Galliardus; de iuramento confirmatorio, Ioan. Gutierrez. Vltra quos ex profeſſo agentes vide Greg. Lop. *tit.11. part.3.* Roder. Suar. *ad l.4. fori, lib.1. tit. de iurament. & in l. poſt rem iudicatam, à princ.* Marant. *de ordin. iudic. part.6. actu 9.* Anton. Gabr. *commun. opin. lib.2. tit. de iureiur.* Couar. *in c. quamuis pactum,* Gutier. *in auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſus vendit.* Ioſeph. Ludou. *lib.3. commun. tit. de iureiur.* Perez *ad l.1. tit.4. lib.3. Ordin.* Fachinæ. *controu. lib.1. cap.16. cum ſeqq. & lib.3. cap.6. cum ſeqq.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.2. tit. de iureiur.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.1. à tit.231. vſque ad* 241. Camil. Borrel. *in ſumm. deciſ. tom.1. tit.60. cum duobus ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo iuramentum,* Brunor. à Sole *in locis commun. eod. verb.* Ex Theologis præter Summiſtas S. Thom. 2.2. *quæſt.89. & ibi* Caietan. Sot. *de Iuſtit. lib.8.* Valent. 2.2. *diſp.6. quæſt.7.* Sayr. *in claui Regia lib.5.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.11.* Leonard. Leſſ. *de Iuſtit. lib.2. cap.42.* Soar. *de Relig. tom.2. tract. de iuramento,* Sanchez *in præcepta Decalogi tom.1. lib.3. per tot.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. tom.2. tract.11.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom.2. lib.18. de iurament. & periurio.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramento deciſam cauſam non retractari prætextu periurij, & num.2. intellige vt num.3.*

4 *Sententia prolata prætextu iuramenti iudicialis, ſiue neceſſarij, an poſſit retractari ex inſtrumentis de nouo repertis.*

5 *Iuramentum vbi defertur lege, conſuetudine, vel ſtatuto, an retractari poſſit per veras & proprias probationes.*

6 *Iuſiurandum aliud voluntarium, aliud iudiciale, neceſſarium aliud, &c.*

L. Cauſa. I.

Imp. ANTONIN. A. *Herculiano.*

IVramento deciſa cauſa non retractatur periurij prætextu. Colligunt ex Ordin. Bart. Cyn. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Pichard. Cuiac. Sebaſt. Næu. Donel. Aloyſ. Leo *fol.2.* Petr. Gilchen, *tom.2. pag.1.* emiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* a

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Or- 2
din. Reg. Luſitan. *lib.3. tit.52. §.3.* & apud Hiſpanos *lib.16. & 25. tit.11. p.3.* vbi Gregor. Lopez, *& l.8. tit.7. lib.9. nona Recop.* vbi Azeued. Marant. *de ordine indic. part.6. tit.9. num.12.* Boër. *deciſ.* 305. Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rubr. de retract. §.12. n.12.14.16. cum ſeq.* Tiraquel. *de retract. lign. §.4. gloſſ.1. num.1.* Cuiac. *lib.18. obſ.35.* Perez *l.1. verſ. nec obſtat, tit.4. lib.3. Ordin. pag.547.* Maſcard. *de probat. concl.955. num.17.* Menoch. *conſ.217. num.16.* Marant. *de ordin. indic. part.6. tract.9. num.23.* vbi intelligit non admitti probationem 3
ad retractandum iuramentum ciuiliter; ſed bene admitti ad puniendum criminaliter iurantem de periurio. Soar. de Paz *in pract. tom.4. cap.2. §.7. n.20.* Sfort. Odd. *de in integr. reſtitut. part.2. quæſt.74. art.2.* Anton. Hering. *de fideiuſſor. cap.20. §.2.* Pichard. *ad §. item ſi quis poſtulante 11. Inſtit. de act. num.111. cum ſeqq.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.24. cap.9. col.1.* aliàs *cap.17.* Cabed. *Luſit. deciſ.34. à num.24. part.1.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Iuramentum, num.11.*

Vtrùm autem ſententia prolata prætextu iuramenti iudicialis, ſiue neceſſarij, poſſit ex inſtrumentis 4

de nouo repertis retractari? Vide Gutier. *de iurament. confirm. part.3.cap.7. num. 10. cum ſeqq.* Sfort. Odd. *d. quæſt. 74. art.2.* Fachiœ. *controuerſ. lib.11. cap. 27.* Cuiac. *lib.18. obſeru. 35.* Anton. Fab. *decad.19. errore 5.* Ozaſch. *Pedem. deciſ.61.num.2.* Ceuall. *commun. contra communes, quæſt.840. num.7.* Caroc. *de iuram. litis dec. quæſt.2. quæſtionis 10.princ.* Seraphin. *de priuil.iuram.priuileg.38.* Pichard. *ad d.§. item ſi quis poſtulante, à num.107.*

5 Et quid quando lex, conſuetudo, vel ſtatutum defert iuramentum, an poſſit retractari per veras, & proprias probationes? Vide Tiraquel. *de retractu lign. §.4.gloſſ.7. à princ.* Couarr. *lib.2.variar.cap.23.num.4.* Maſcard. *de probat.concl.955. à princip.* Azeued. *l.7. à num.82.tit.11.lib.5. nouæ Recop.* Thom. Valaſc. *allegat.iuris tom.1.alleg.72.num.103.*

Niſi ſpecialiter hoc lege excipiatur.] Id eſt, conuentione iuriſiurandi delati, vt per Pichard. *in d.§. item ſi quis poſtulante, à num. 112.* quamuis Anton. Fab. *decad.19.errore 5.num.7.* Triboniani verba illa eſſe exiſtimet, reſpicientis iam ad nouam conſtitutionem, *l.fin. infrà hoc tit.*

6 In gloſſ. *ſpecialiter*, ibi, *item nota quod iuſiurandum aliud voluntarium, aliud iudiciale, aliud neceſſarium:* &c. Ita *l.2. Hiſp.tit.11.part.3.* Cardoſ. *in prax. iudicum, verbo Iuramentum, num. 4. cum ſeqq.* Menoch. *d.conſ.217. ex num. 1.* Marant. *de ordin. iudic. part.6. actu 9.à princip.* Soar.de Paz *in pract.tom.3.cap.2.§ 8. num.10. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl.955.* Galganet. *different. iuris lit. I, n.81.* Pichard. *ad §. item ſi quis poſtulante 11. Inſtit. de actionib. à n.47.*

SVMMARIVM.

1 *Periurium quondam Deum ſolum habuiſſe vltorem, & num.2. intellige vt num.3. & 4.*
5 *Periuris pœnæ temporales quæ, remiſſiuè.*
6 *Periurium commiſſum calore iracundiæ impunibile.*

L. Iuriſiurandi. II.

Imp. Alexander A. *Felici.*

1 PEriurium quondam Deum ſolum habebat vltorem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1.pag.213.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, exornantque ad illius intellectum, Ægid.Boſſ. *in tit. de periurio, in princip.* Clar. *in §. periurium, num.12.* Nicol.Boët. *deciſ. 305.* Iacob. Cuiac. *lib. 2. obſeru. 19. & lib.8.cap.7.* Franciſc.Duaren. *diſp. anniuerſ.lib.2.cap.37.* Iacob. Concenat. *quæſt. iuris lib.1. cap.2.num.9.* Robert.Aurel. *lib.1. ſentent. cap.20.* Iacob. Ræuard. *variorum, ſiue iuris ambigui lib. 2. cap.3.* Padil. *in l.ſi quis maior, à num.1. C.de tranſact.* Forcat. *in cupidine Iuriſperit. cap. 18. num. 2.* Petr. Lorior. *de apicibus iuris, tit. de regulis iuris, axiom. 289.* Couar. *in cap. quamuis pactum, part. 1. §. 7. num.2.* vbi tentat Alexandrum Cæſarem conſtituere iureiurando contemptu Deum in primis offendi, idcirco grauiſſimè ab eo vindicari, ac propterea cùm tam grauis immineat periculo vltio diuina, temperandam eſſe pœnam humanam, aliquidque taxandum de ea, ac per conſequens pœna corporali periurij crimen vendicandum non eſſe, latè Menoch. *de arbitr.caſu 319.per tot.*vbi *num.13.*ex Duar. & Cuiac.
3 intelligit ſupradictam concluſionem de periculo calore iracundiæ commiſſo, & ad hoc comprobandum præmittit duas eſſe periurij pœnas, vnam animæ, alteram corporis: animæ pœnam ſolus Deus infligit, corporis pœnam Princeps, vel illius miniſter: item præſupponit quod licèt delictum calore iracundiæ perpetratum pœna temporali, ſaltem ordinaria, & corporali non puniatur, attamen apud Deum anima punitur: tum quia iraſcendo mortaliter peccat, tum etiam, quia delinquit peierando; quod aſſumptum ſatis probat ex hoc text. ibi, *iuriſiurandi contempta religio ſatis Deum vltorem habet.* Hæc eſt animæ pœna, quia deinde ſubjicit ibi, *periculum autem corporis*, quæ dictio, *autem*, aduerſatiua eſt, & ideo oſtendit duas eſſe diuerſas pœnas, atque Deum vlciſci periurium ita commiſſum, etſi minori pœna, Perez *l.1. tit.4.lib.2. Ordin. pag.546.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.24. cap.9. col.5.* Soar. *de Relig.tom.2.tract. de iuram.lib.3.cap.20.num.1.* eleganter Tiber. Decian. *in tract.crimin.lib.6.cap.13.num.2.* vbi ſex intellectus refert ad hunc text. & tamen tanquam veriorem, & magis communem amplectitur, quod ex iſta non loquatur de quacunque ſpecie iuramenti, ſed tantùm de ea, quæ defertur ad deciſionem cauſarum, quod ſibi verum eſſe ſuadere ait omnes alias leges in hoc tit. poſitas, quæ de hac ſpecie iuramenti duntaxat loquuntur, in qua ſi periurium committatur, nulla à iure ciuili corporalis pœna eſt impoſita, ſi per Deum iuretur, quod ſcilicet imputandum ſit inferenti iuramentum, qui fidem aduerſarij ſequutus eſt; ſed eius vltionem ad Deum, cui iniuria facta eſt, refert ius ciuile, quo diſponitur iniquum eſſe poſtquam eſt iuratum, de periurio queri; vnde ex hoc periurio duobus tantùm iniuria eſt illata, primò Deo per quem iuratum eſt, & propterea ad eum vltio defertur; ſecundò parti cui nocuit peierando, ſed quia de voluntate ipſius fidem aduerſarij approbantis delatum eſt iuramentum, ideo non poteſt dici iniuria, cùm volenti non fiat iniuria, Camill.Borrell. *in ſum.deciſion. tom.1.tit.63.num.30.* Vincent. Mancin. *in tract.de iuram.part.5.in princ.num.7. & 8.* vbi declarat id, quod 4
dicitur periurum habere vltorem ſolum Deum, procedere in eo, qui iurauit aliquid non concernens intereſſe partis, refert Farin. *in praxi crimin. quæſt.160. num. 29. & 85.* Pichard. *in §.item ſi quis poſtulante 11. Inſt. de action. à num.118.* vbi *num.131.* ait dictionem, *ſatis*, in præſenti malè accipi in eo ſenſu, vt idem interpretetur quod ſufficit, ſed potiùs ſignificare idem, quod dictiones *multùm*, aut *valde*, vt ſit ſenſus, Deus multum & valde vltor eſt iuriſiurandi contemptæ Religionis, grauiſſimiſque ſuppliciis ſolet huiuſmodi crimen vindicare.

Vnde ſi peieratum ſit in hoc iuramento litis deciſorio, non poſſe fieri querelam, nec accuſationem, ſtatuit Ordin. Reg. Luſit. *lib. 3. tit. 52. §.3.* & apud Hiſp. *l.26. tit.11. part.3.* tenent Gutier. *de iurament. confirmat.part.3.cap.7.à num.10.* Caroc. *de iuram. deciſiuo 3.part.9. princip.num.6.* Cald. Pereira *de empt. cap.19.num.24.* vbi ait quod delato iudiciali iuramentu admittitur condemnatus ad accuſandum de periurio, etiamſi poſtea reperiatur iurantem peieraſſe, Melch. Phæbos *Luſit. deciſ. 69. num. 6. tom. 1.* vbi *num.7.* id limitat niſi impetretur à Rege, vt poſſit fieri querela.

Verùm vltra caſum huius l. dubium non eſt imminere pœnas etiam temporales coram iudicibus 5
etiam temporalibus, coram quibus de periurio agi poteſt, etiam per viam iuriſdictionis punitiuæ, de quibus pœnis agunt Ordin. Reg. Luſit. *lib.3. tit.52. §.3.* & apud Hiſpanos *l. 16. cum ſeqq. tit. 11. part.3.* vbi *gloſſ.7. & l. 1. & 2. tit. 17. lib. 8. nouæ Recopil.* Hippol. *ſing.297.* Bernard. & Salzed. *in pract.cap.92.* Couar. *in cap.quamuis pactum, part.1. §.7. in princip. & à num.2.* Auendan. *de exequen.mand.part.2.cap.27.* Perez *ad l. 1. verbo poſitiones, tit. 4. lib. 3. Ordin. & l.1.tit.6. lib.8.* & latiùs *l. 10. tit.19. eod. lib.* Azeued. *l.2.num.103. cum ſeq. tit.7. lib. 4. nouæ Recop. & l.2. num.4.tit.17. lib.8.* Anton. Gabr. *commun. lib. 2. tit. de iureiur. concluſ.6.* Maſcard. *de probat. concluſ. 955. num.19.*

*num.*19. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 30. *princ. n.*68. Ioſeph. Ludou. *commun. lib.* 3. *tit. de iureiur. concl.*1. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.* 64. Fachinæ. *controuerſ.* lib.1.*cap.*14. Deeian. *in tract. crimin. lib.*6. *cap.* 7. & *cap.* 13. *de pœnis periurij*, Bonacoſ. *commun. opin. part.* 2. *verbo Periurus*, Surd. *conſ.* 37. & *conſ.*324. *à num.*10. Sayr. *in claui Regia*, *lib.*5.*cap.*9. Farinac. *in praxi crimin. quæſt.*160.*num.*28.*cum ſeqq.* Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 42. *dub.*14. *num.* 74. Mart. *de iuriſdict. p.* 2. *cap.* 9. *num.* 27. *cum ſeqq.* Camill. Borrel. *tit.*63. *à num.* 32. Chriſtoph. de Paz *ad leges ſtyli, l.*128.

6 *Quodam calore fuerit periuratum*, &c.] Notatur ad hoc, quod periurium commiſſum calore iracundiæ eſt impunibile, vt per Guid.Pap. *conſ.*89.*num.*3. *verſ. ſi autem quæratur*, Menoch. *de arbitr. caſu* 319. *num.*9.13.23.& 34. Deeian. *d.lib.*6.*cap.*11.*num.*9. vbi loquitur, & declarat, dummodo ita proueniat ex iuſta cauſa, & *cap.*13.*num.*2. *in* 3. & 6. *intellectu*, Vincent. Catoc. *in tractat. de iuram. deciſiuo, in* 3.*quæſt.*9. *quæſt. princip. num.*4.& 5. Farinac. *d.quæſt.*160.*num.*80. & 81. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum deciſiuum litis ex inopia probationum deferri à iudice, & num.*2. *non ſeruari in Gallia, num.*3.

4 *Iuramentum ſuppletorium quando actori ſit deferendum, reo quando, num.*5. *non defertur in via executiua vbi adeſt publicum inſtrumentum de debito, vel confeſſione partis, ſi vnus tantum teſtis adſit de ſolutione, num.*6.

7 *Defunctus probatæ opinionis & famæ, ſi dicat in teſtamento quod Titius debet ei centum, tale dictum operatur ſemiplenam probationem pro ſe, vt poſſit hæres petere ſibi deferri iuramentum in ſupplementum probationis.*

8 *Fugiens in loco delicti facit præſumi contra illum, ita vt ſola fuga faciat ſemiplenam probationem.*

9 *Iuramentum non deferendum infami infamia facti, aut iuris, homicidæ, vſurario, periuro, condemnato actione furti, ſpurio, concubinario, blaſphematori, aut inimico inimicitia graui, nec minori, nec mulieri, niſi fuerit plus quam ſemiplenè probatum, num.*11.

10 *Spurio an, & quando deferri poſſit iuramentum in ſupplementum.*

12 *Probatio non ſufficit per teſtes ſingulares, ſi ſingularitas ſit obſtatiua, ſecus ſi adminiculatiua, nec vnus teſtis dicens aliquid non verisſimile, & cur, num.*13.

14 *Iuramentum ſuppletorium non defertur ei qui poterat plures teſtes producere.*

15 *Iurare qui debet in ſupplementum, requiritur vt verisſimiliter rei veritatem per ſenſum corporeum ſcire poſſit, vnde non defertur hæredi.*

16 *Iuramentum ſuppletorium defertur in cauſis modicis, non autem in arduis, & magni valoris, limita vt num.*17. & 18.

19 *Cauſa ardua quæ, vt excludat petentem à delatione iuramenti ſuppletiui, remiſſiuè.*

L. In bonæ. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Seueræ.*

1 IVramentum deciſiuum litis in inopia probationum iudex defert. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1.*ſup. hoc tit.* Petr. Gilchen. *fol.*4.

Barboſa Collect. in Cod. Tom.II.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Ordin. Reg. Luſit. *lib.*3.*tit.*52. Hippol. *ſing.*461. Duen. *regul.*300. Emman. à Coſta *in l. ſi ex cautione, fallen.*4.*num.*6. Marant. *de ordin. iud. p.*6.*actu* 9.*cap.*2. *cum ſeqq.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.*1. *in proœm. gloſſ.*5. *num.*58. vbi refert non ſeruari in Francia diſpoſitio- 3
nem huius text. nec vix deferri iuramentum in ſupplementum probationum in contractibus ſtricti iuris, etiamſi ſemiplenè probatum fuerit, ſed reum iudex abſoluit, niſi hoc à Rege per reſcriptum concedatur. Menoch. *de arbitr. caſu* 4 4. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*24.*cap.*11.*col.*1. Maſcard. *de probat. concl.*954. & 957. Moll. *in emporio iur. ciuil. p.*1. *tit.*11. *in prælud. à num.*23. Bernard. Muſcatel. *in ſua praxi aurea ciuili Neapol. p.*7. *gloſſ. concluſio, num.* 16. *cum ſeqq.* latè Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. tom.*1.*tit.*54. *de iuram. ſuppletorio*, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo iuramentum, n.*4. Anton. Fab. *de errorib. pragm. decad.*19. *errore* 1. Et de materia, & in quibus caſibus iuramentum in ſupplementum deferri non poſſit, dixi late *in collect. ad cap.*2. *de probat. in Decretalib.*

In gloſſ. *Decidi oportet, fin.* ibi, *ſi autem actor ſe-* 4
miplenè probauit per ſcripturam, &c. Actori igitur deferendum eſt huiuſmodi ſuppletorium iuramentum quando ſemiplenè intentionem ſuam probauit, reus verò nihil præſtitit, ſecundum Claſſ. *commun. opin. tom.*1.*lib.*4.*tit.*1.*num.*110.*pag.*446. Menoch. *de arbitr. caſu* 190.*num.*10. Maſcard. *de probat. quæſt.*9.*num.*29. & 50. & *concl.*954.*num.*72. Surd. *conſ.*135. *num.*95. Camill. Borrel. *d.tit.*34. *num.* 51. & 52. Tunc autem 5
ferendum eſt reo, & non actori, quando actor pro ſe vnam probationem habet, & reus alteram, quia iudex propenſior eſſe debet ad liberandum, Scarp. *de iure non ſcripto, lib.*3.*cap.*53.*num.*3. Menoch. *d. caſu* 190. *num.*19. Fachinæ. *controu. iuris lib.* 2. *cap.* 18. Maſcard. *d.quæſt.*9.*num.*19.

In ead. gloſſ. ibi, *per ſcripturam*, &c. Nota quod 6
in via executiua, vbi adeſt publicum inſtrumentum de debito, vel confeſſione partis, ſi vnus tantum teſtis adſit de ſolutione, non deferet iuramentum ſuppletorium, vt per Azeued. *l.*2.*num.*23.*tit.*21. *lib.*4.*nouæ Recopil.* Item ſi defunctus probatæ opinionis & famæ 7
dicat in teſtamento, quod Titius debet ei centum, tale dictum operatur ſemiplenam probationem pro ſe, vt poſſit hæres petere ſibi deferri iuramentum in ſupplementum probationis, ita Anton. Gom. *variar. tom.*1. *cap.*12.*num.*81.*verſ. ex quo notabiliter ſubinfertur.*

In ead. gloſſ. ibi, *vel per fugam rei*, &c. Notatur ad 8
hoc, quod fugiens à loco delicti, facit vt præſumatur contra illum, ita vt ſola fuga faciat ſemiplenam probationem, vt per Boër. *deciſ.*215.*num.*10. Maſcard. *de probat. concl.*821. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo probatio, n.*16. & plures, quos plena manu refert parens meus *in remiſſ. ad Ord. Reg. lib.*5 *tit.*134.*in princ. n.*11.

In ead. gloſſ. ibi, *vel per vnum teſtem*, &c. Intellige ſi ſit legalis, ac fide dignus, & perſona honeſta, ſecundum Iaſ. *in repet. l. admonendi, num.*296.*ff. de iureiur.* Clar. §. *periurium, num.* 8. Menoch. *dicto caſu* 190. *num.* 12. *cum ſeqq.* & *caſu* 464. *num.* 13. Maſcard. *concl.*1360. alias 1366. *num.*5. vbi quod debet eſſe omni exceptione maior. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.*1. *num.* 56. & *priuileg.*33. *num.*114. Manein. *de iurament. part.*2. *art.*6. *num.* 44. Farinac. *fragm. crimin. part.*2. *lit. I, num.*1248. Camill. Borrell. *d.tit.*54 *num.*12. Vnde infami infamia facti, aut iuris, 9
homicidæ, vſurario, periuro, condemnato actione furti, ſpurio, concubinario, blaſphematori, aut inimico inimicitia graui, huiuſmodi iuramentum deferendum non eſſe, tenent Maſcard. *concl.*954.*num.*66. *cum ſeqq.* Menoch. *d. caſu* 464. *à num.* 13. Seraphin. *dict. priuileg.*33. *à num.*46. Manein. *dict. part.*2. *art.*6. *num.* 45. *cum ſeqq.* Tiraq. *de nobilit. cap.* 15. *num.*14. vbi de ſpurio, Gemin. *de vſur. commento* 5. *in præfat.*

num.5. vbi de vſuratio, Surd. deciſ.326. n.94. & 95.
vbi de infami infamiæ facti, Bellacomb. tom.1. com-
mun.opin.lib.4.tit.1.num.97.& 98. latè Farin. d. lit. I,
10 num.1259. cum ſeqq. vbi à num.1259. quoad ſpurium
ſubdicit poſſe deferri iuramentum in ſupplementum,
quando eſſet nobilis, & magnæ conditionis, & ex-
cellentiæ, & probaret eſſe bonæ famæ, & multo
11 magis ſi eſſet Religioſus, & num. 1255. & ſeqq. ſub-
dit hoc iuramentum non deferri minori, nec mulieri,
niſi fuerit pluſquam ſemiplenè probatum.

12 Hinc etiam non ſufficit probatio per teſtes ſingu-
lares, ſi ſingularitas ſit obſtatiua, ſecus adminicula-
tiua, de quo vide Dec. in cap. licet cauſam, num. 10.
de probat. addit.ad Abb. in cap.licet ex quadam,num.8.
lit. A. ad fin. de teſtib. Felin. in cap.ſi cautio, num.85.
ad fin. de fide inſtrument. Iaſ. in repet.d. l. admonendi,
num.156. Socin. regul.252. verſ. fallit 67 Robuff. de
reprob. teſtium, num.525. Foller. in addit. ad Marant.
part.6. actu 9. num. 13. Maſcard. concl. 954. num.20.

13 Nec vnius teſtis dicens aliquid non veriſimile, non
poteſt enim ex illius teſtimonio deferri iuramentum
in ſupplementum probationis, Tiraquell. in l. ſi vn-
quam, in præfat.num.45. Maſcard. concluſ.1364. aliàs
1370. num.5. Bellacomb. dict.tit.1. num.97. verſ.ſe-
cundò.

14 Aduertas tamen, quod ei qui poterat plures teſtes
producere, non defertur iuramentum ſuppletorium,
quamuis per vnum teſtem ſemiplenè probaſſet. Ita
Bart. in l.admonendi, num.37. & Curt. num.192. Ro-
land. conſ.50.num.23.volum.1. Surd.conſ.326.n.93.

15 In ead. gloſſ. ibi, ſed quid ſi non interfuit facto,
&c.Notatur ad hoc quod iurare debens in ſupplemen-
tum, requiritur vt veriſimiliter rei veritatem per ſen-
ſum corporeum ſcire poſſit, vnde non defertur hære-
di, de quo vide Bernard. regul. 392.verſ. limita, Hip-
pol. in l.maritum,num.7.ff.de quæſt.Iaſ. in repet. d.l. ad-
monendi, num.312. & ſeq. Silnan. conſ.44. num.9. in
fine, Tiraq. de retract.lign.§.2.gloſſ.2. num.5. Afflict.
deciſ.169 num.2.& 3. Bellacomb. tom.1.commun.opin.
lib.4.tit.1. n.97.pag.440. Menoch. de arbit. caſu 190.
num.6.cum ſeqq. & conſ.81. num. 91. Maſcard. dict.
concl.953.n.63. cum ſeq. Thom. Vlaaſc. allegationum
iuris tom.1. alleg.71.num.32,cum ſeq. Stephan. Gra-
tian. diſcept.forenſ.cap.144 à num.36. Camil. Borrel.
d.tit.54.num.19.& tit.60.num.358.

16 In eadem gloſſ. ibi, an modica ſit cauſa, &c. No-
tatur ad hoc, quod iuramentum ſuppletorium defer-
tur in cauſis modicis, non autem in arduis, & mag-
ni valoris, vt per Cornezan. Lucenſ. deciſ.68.num.14.
Surd. conſ.12.num.12.& deciſ.326. num.94. Maſcard.
d.concluſ.954. num.32. Menoch. de arbitr. caſu 464.
num.4. Ioſeph. Ludou. Peruſ.deciſ.10. n.5.p.2.& Lu-
cenſ. deciſ.42. num.18.part.1. Seraphin. d. priuileg.33.
num.11. Camill.Borel. d.com.1.tit.54.num.38. Muſca-
tel. d.gloſſ. concluſio, num.26. Setſer. in tract. de iura-
ment. lib.4. cap. 14. num. 1. Mancin. in ſimili tract.
part.2.art.6 num.5.13. & 14.

17 Limita aliquibus modis, & primò quando fuit
pluſquam ſemiplenè probatum, quia tunc iuramen-
tum in ſupplementum defertur, etiam in cauſis mag-
næ quantitatis, vt per Hercul. in tractat. de negatiua,
num.235. Benintend. Bonon. deciſ.67. num.2. Ioſeph.
Ludou. d.Peruſ.deciſ.100.num.7. Maſcard. concl.944.
num.11.& concl.954.num.33.& ſeq. Pacian.de probat.
lib.1.cap.39. num.18. & 19. Seraphin. d. priuileg. 33.
num.10.& 114. Mancin. de iuram.part.2.art.6.num.8.
Idem ſi vltra ſemiplenam probationem adſit aliqua
præſumptio. Foller. ad Marant. d.p.6. actu 9.num.14.
Iaſ. in l.3.n.22.ff.de iureiur. Gregor. Lopez l.2. verbo
en teſtigo, tit.11.part.3. Maſcard. d.concl.954.n.33.&
concl.1030.num.5. Menoch. de præſumpt.lib.1.præſ.87.
num.3. cum ſeqq. Surd. d.deciſ.326.num.94.

18 Secundò limita vbi non agitur ad fundandam &
radicandam totam intentionem agentis, ſed ſolùm ad
declarandam obſcuritatem fundamenti adiuuantis di-
ctam intentionem, quia tunc iuramentum in ſupple-
mentum defertur etiam in cauſa magna, Bald.
conſ.327.num.3.verſ.item ſecundum breuitatem, lib.3.
quem refert & ſequitur Cardin. Tuſch. verb. iura-
mentum, concl.540.num.82.

Quæ autem dicatur magna & ardua cauſa ad hoc 19
vt excludat parentem à delatione iuramenti ſupple-
tiui? vide Iaſ. in d.l. admonendi, num.61. Rot. Bono-
nien. deciſ.67. num. 5. Menoch. de arbitr. caſu 72. &
caſu 190.num.17. & 18. & caſu 464. num.4. cum ſeq.
Petrez ad tit.7.lib.3. Ordin. pag.205. Maſcard. de pro-
bat. in proœm. quæſt.9. num. 38. & 39. concluſ. 954.
num.30. Surd. deciſ. 326. num. 94. Camill. Borrel. d.
tit.54.num.38. & 39. Mancin. d.p.2.art.6. num.4. Set-
ſer. d.lib.4.cap.14.num.4. ex quorum dictis illa videtur
magis communis opinio, quod relinquitur iudicis
arbitrio quæ dicatur magna, ſeu parua cauſa in hac
materia.

L. Si ad excludendum. IV.

Iidem AA. & CC. Maximæ.

DElatio iuramenti tutori facta à pupillo nullius 1
eſt effectus. Colligunt ex Ordin. Doctores ci-
tati ad l.1.num.1.ſup.hoc tit. & poſt omnes Petr. Gil-
chen. fol.8.tom.2.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Forner. lib.6. rerum quotid. cap.14. Setſer. de iu-
ram.lib.4. cap.2. num.27. Oſuald. ad Donell. enuclea-
tum, lib.24.cap.12. aliàs 4.lit. B.

SVMMARIVM.

1. *Relicta à tutoribus, cenſeri relicta à pupillis.*
2. *Tutorem ad iuſiurandum ſuper fideicommiſſis à pa-
tre pupilli relictis adigi.*

L. Cùm etiam. V.

Iidem AA. & CC. Iuliano.

A Tutoribus relicta, à pupillis relicta cenſentur. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l.1.n.1.
ſup.hoc tit. & poſt omnes Gilchen. tom.2.fol.8.

Vide Bart. in l.cum filio, num.9. prope fin. ff. de leg.1. 2
Tiraq. de retract. lign. §.2. gloſſ.2. num. 11. vbi quod
tutor adigitur ad iuſiurandum ſuper fideicommiſſis à
patre pupilli relictis.

SVMMARIVM.

1. *Iuramentum locum habere etiam in cauſa ſtatus.*
2. *Articulum emergentem in cauſa liberali bene com-
promitti.*
3. *Arbiter, qui de cauſa ſtatus principaliter nequit
cognoſcere, rectè cognoſcit de ea incidenter.*

L. Cùm proponas. VI.

Iidem AA. & CC. Beſſio.

IN cauſa ſtatus iuramentum etiam locum habet. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l.1. num. 1.
ſupr. hoc tit. poſt omnes Gilchen. tom.2.fol.8.

Notatur hic text. ad hoc quod articulus emergens 2
in cauſa liberali bene poteſt compromitti, vt per
Gregor. Lopez l. 224. gloſſ. 2. verbo de libertad del,
tit.4.part.3.

In

3 In gloſſ. *Conſulet, fin.* ibi, *vel quod principaliter,* &c. Notatur ad hoc, quod arbiter, qui de cauſa ſtatus principaliter cognoſcere nequit, rectè poteſt cognoſcere de ea incidenter, vt per Iaſ. *in l.2. ff. de iuriſdict. omn. iudic. num.*23. vbi Cute. tum. *num.* 155. & Otoſc. *num.*14. Roman. *ſingul.*466. Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.*1 *tit.*2. *in prælud. num.*159. vbi ſubdit ſe iudicare de iure nouo poſt conſtitutionem Anaſtaſij *in l. fin. C. de tranſact.* arbitrum rectè poſſe incidenter cognoſcere de cauſa ſtatus, itavt ante illam legem nullibi hæc ſententia reperiretur probata, ac proinde minimè ex hoc text. cùm fuerit conditus à Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus, Tiberiano, & Dione Conſulibus, anno Domini 292. *d.* verò *l. fin.* lata ab Anaſtaſio, & conceſſa à Patritio, & Hipatio Conſulibus, anno Domini 503.

SVMMARIVM.

1 *Filius patri obeſſe non poteſt litigando, paciſcendo, iureiurando.*
2 *Tertius litigando, paciſcendo, iureiurando tertio obeſſe nequit.*
3 *Sententia lata contra filium non nocet patri, neque filius, etſi coniunctiſſimus ſit patri, cenſebitur eius Procurator.*
4 *Res inter alios iudicata non nocet aliis.*

L. Nec filius. VII.

Iidem. AA. *&* CC. *Eutychianæ.*

1 LItigando, paciſcendo, iureiurando filius patri,
2 litem tertius tertio obeſſe nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

3 Notatur ad hoc, quod ſententia lata contra filium non nocet patri, neque filius etſi coniunctiſſimus ſit patri, cenſebitur eius procurator, vt per Menchaq. *controuerſ. vſufreq. cap.*23. *num.*9. *& num.* 12. *in fine,*
4 *& n.*13. colligit etiam ex hoc text. quod res inter alios iudicata aliis non nocet, etiamſi coniunctus litiget, contra quem lata ſententia non præiudicat coniuncto.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum delatum, aut relatum qui præſtet, in factum actionem habet.*
2 *Iuramenti remiſſionem impetrans, in factum actionem habet.*

L. Actori VIII.

Iidem AA. *&* CC. *Alexandro.*

1 IVramentum delatum, aut relatum præſtans, item
2 remiſſionem iuramenti impetrans, vt pro re iudicata, in factum actionem habet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* Gilchen. *tom.*2. *fol.*10.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.*8. *tit.*11. *p.*3. vbi *gloſſ.*7. Bart. *in l. miles, §. iudicati, n.*1. *&* 2. *ff. de re iud.* Soar. de Paz *in pract. tom.*3. *cap.*2. §.7. *num.*18. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*24. *cap.*14. *&* 16. Caroc. *de iuram. litis deciſ. q.*20. *princ. num.*4. latè Pichard. *in §. item ſi quis poſtulante* 11. *Inſt. de actionib.* ex *num.*89. Parlad. *rerum quotid. cap.*5. *part.*5. §.1. *num.*12.

L. Delata IX.

Iidem AA. *&* CC. *Martiano.*

REus, cui iudiciale iuramentum defertur, tenetur 1
iurare, referre, aut ſoluere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *n.*1. *ſup. hoc tit.* & poſt omnes Gilchen. *tom.*2. *fol.*11. 2

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.*8. *tit.*11. *p.*3. vbi *gloſſ.*2. Socin. *reg.*225. Fachin. *lib.* 1. *contron. cap.* 21. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*24. *cap.*10. *col.*2. Cuiac. *lib.*9. *obſeru.* 37. Maſcard. *de probat. concl.*954. *num.*22. *& concl.*955. *num.*17. Caroc. *in tract. de iuram. litis dec. quaſt.*31. *princ.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramenti delationem locum habere in actione depoſiti.*
2 *Iuramento deponentis an, & quibus caſibus ſtetur circa damna & intereſſe eidem deponenti obuenientia, ex eo quod reddere, ſeu reſtituere negauit depoſitum.*

L. In actione X.

Iidem AA. *&* CC. *Protogeni.*

IN actione depoſiti iuramenti delatio locum habet. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* poſt omnes Gilchen. *tom.*2. *fol.*11.

An, & quibus caſibus deponentis iuramento ſte- 2
tur circa damna & intereſſe eidem deponenti obuenientia, ex eo quod reddere, ſeu reſtituere depoſitum negauit? Vide Mancio. *de iuram. p.*2. *art.* 7. *num.*3. *& art.*8. *num.*3. Zeſſet. *eod. tract. lib.*5. *cap.*5. *num.*40. *cum ſeqq.* Caroc. *de depoſito part.*1. *tit. de in litem iurando*, Farin. *fragm. crim. part.*2. *lit. I, num.*985. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum delatum antequam præſtetur, vel feratur ſententia, reuocari poteſt, & num.*2. *ſecus poſtquam huius iuramenti delatio fuerit acceptata, niſi ex iuſta cauſa, num.*3.
4 *Actor ſi ab initio noluit deferre iuramentum, ſed onus probandi aſſumpſit, & non probauit, tunc reus abſolui debet, & non cogitur iurare.*
5 *Renuntians iuri ſuo non habet ampliùs regreſſum ad illud.*
6 *Iuramentum deciſorium delatum, ſi ex interuallo acceptetur, non proficit, niſi deferatur de nouo.*

L. Si quis iuſiurandum. XI.

Imp. IVSTINIANVS A. *Demoſth. P. P.*

IVramentum delatum, antequam præſtetur, vel ſen- 1
tentia feratur, reuocari poteſt. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.* poſt omnes Gilchen. *tom.*2. *fol.*12. 2

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 3
munt *l. Hiſpan.*8. *tit.*11. *part.*3. Iaſ. *in l.*3. *§. ſi neque, num.*1. *ff. de iureiur. & in l. quicquid aſtringenda* 97. *ff. de verb. oblig.* Padil. *in l. quamuis, num.*3. *C. de tranſact.* Verùm poſtquam huius iuramenti delatio fuerit acceptata, deferens non poteſt delationem reuocare, niſi ex iuſta cauſa, vt ſi deferenti ſuperueniant nouæ probationes, vel is, cui eſt delatum, ſit effectus infamis. Oſuald. *ad Donell. enucleatum lib.* 4.

*cap.*14. Caroc. *de iuram.litis deciſorio , quaſt.*10.*princ.* Maſcard. *de probat.concl.*958.*num.*11.

4 *Satis enim abſurdum eſt* , &c.] Notatur ad hoc, quod ſi actor ab initio noluit iuramentum deferre, ſed onus probandi aſſumpſit , & non probauit , tunc reus abſolui debet , & iurare non cogitur , quia ex quo actor probare non potuit , ad iuramentum redire non debet , ita Boër. *deciſ.* 95. *num.* 5. *verſ. ſecus ſi ab initio.*

5 *Cui renuntiandum putauit* , &c.] Notatur ad hoc, quod renuntians iuri ſuo non habet ampliùs regreſſum ad illud , vt per Tiraq. *de retractu lig.*§.1.*gloſ.*9. *num.*121. & citatos per me *in tract. Axiom. iuris vſufrequent. axiom.*136.*num.*12.

6 Notatur ad hoc quud iuramentum deciſorium delatum ſi ex interuallo acceptetur , non proficit , niſi de nouo deferatur , vt per Suar. de Paz. *in pract tom.*3.*cap.*1.§.7.*num.*16.

7 *Licere quidem* , &c.] Vide Iaſ. *in l. item ſi quis, num.*31. *&* 36. *Inſtit. de actionib.* vbi ampliat hanc l.procedere non ſolùm in iuramento , verùm etiam in ſimpliei aſſertione.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum ad deciſionem litis delatum à parte, vel in defectum probationis à iudice , ante ſententiam definitiuam , vel in ipſa ſententia præſtandum eſſe , non poſtea , & num.* 2.

3 *Iurandi facultas ad hæredes non tranſit , nec ad Procuratorem habentem mandatum ſpeciale , n.*4. *ſecus quando hæres eſſet informatus de negotiis defuncti , n.*5.

6 *Sententia in fauorem Titij , ſub conditione,* ſi iurauerit ſibi deberi, *lata eſt valida : quid ſi ſub conditione,* ſi probauerit , *remiſſiuè, num.* 7. *lata ſub conditione ſtatim grauare partem incipit , & currit tempus ad appellandum , n.*7.

8 *Iuramento præſtito ſtandum præcedente legitima delatione : delatum autem non præſtans , nec recuſans , pro conuicto , & confeſſo habetur.*

9 *Grauatus per Iuramenti delationem , à tali grauamine licitè appellare poteſt.*

10 *Iudex appellationis ſententiam iniquam iudicis à quo , delatam ſuper iuramenti recuſatione , reformare poteſt.*

11 *Pars iuramentum deferens , facta relatione fruſtrà appellat à iuramento relato.*

12 *Actore nihil probante , reo defertur iuramentum, ſi iudex approbat illius delationem.*

13 *Pars , cui in iudicio defertur iuramentum coram iudice , illud recuſare non poteſt , aliàs cadet à cauſa. Deferens iuramentum facta relatione , fruſtrà appellat à iuramento relato , num.*14. *ſecus ſi ſententia non tranſit in rem iudicatam, num.*15.

16 *Victus in cauſa appellationis , ſi in prima inſtantia obtinuit ſententiam, excuſatur à condemnatione expenſarum , quaſi iuſtam cauſam litigandi habuerit.*

17 *Abſens ob iuramentum delatum , ad iudicem accedet ob illius præſtationem.*

18 *Iuramentum per Procuratorem præſtari , deferri, & referri poteſt.*

19 *Iudex rem meliùs præcipit præſentibus litigantibus, quàm eis abſentibus.*

20 *ad Iurandum ſpeciale mandatum requiri , licèt in eo non ſit expreſſa cauſa , in quo eſt iurandum.*

21 *Iuramenta præſtantur à nonnullis in iudicio , ab aliis domi , pro qualitate , & arbitrio iudicis , & num.*23.

22 *Diſpoſita de Iuramento calumniæ deferendo , aut referendo firma manent.*

L. Generaliter XII.

Idem A. Demoſtheni P.P.

IVramentum ad deciſionem litis delatum à parte, 1
vel in defectum probationis delatum à iudice , ante ſententiam definitiuam , vel in ipſa ſententia eſt præſtandum , non poſtea. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1.*ſup.hoc tit.* & poſt omnes Gilchen. *tom.*2.*fol.*13.

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu- 2
munt *l.Hiſpan.*22. *in fine , tit.*11.*part.*3. vbi *gloſ.pen. & vlt.* Theſaur. *Pedem. deciſ.*93.

Iuramentum hereditarium , &c.] Notatur ad hoc, 3
quod facultas iurandi non tranſit ad hæredes , vt per
Plot. *in l.ſi quando* , §. 34. *num.* 4. *C. vnde vi* , Ioan.
Bott. *conſ.*57. Gail. *lib.*2. *obſeru.* 44. Menoch. *de ar-*
bitr. caſu 208.*num.*12. Coler. *deciſ.*116. Seraphin. *de*
*priuileg. iuram. priuil.*68. Caroc. *de iuram. litis deciſ.*
*quaſt.*5. *nona quaſt. princ. num* 80. Oſuald. *ad Donell.*
*enucleatum lib.*24. *cap.* 13. *in princip. lit. A.* Mar.
Giurb. *ad conſuetud. Meſſanenſ. cap.*2. *gloſſ.* 7. *part.*1.
num. 24. vbi talem facultatem iurandi , quæ ex pacto
alicui competit , non tranſire ad hæredes comprobat Stephan. Grat. *diſcept. forenſ. tom.*3.*c.*537. *à n.*8.
vbi ait non tranſire ad hæredes , quia eſt perſonale,
Farin. *fragm. crimin. part.*2. *lit. I* , *num.*98. Cardin.
Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.*2. *tit.* 16. *n.*7.
Garcia Maſtrill. *Sicilia deciſ.*60. *num.* 8. *&* 9. vbi pa- 4
ctum hoc non extendi ad hæredem , nec ad Procuratorem habentem ſpeciale mandatum , ait Rot. Genuenſ. *deciſ.*78. Hect. Felic. *de ſociet. cap.*27. *num.*75.
Caſtill. *quotidian.lib.*5.*cap.*182. *num.*65. *poſt med. &*
*lib.*6.*cap.*183. *n.*12. Guzman. *de euictionib. quaſt.*14.
*num.*9. *&* 10. Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.*5.*gloſſ.*8. 5
num. 6. Limita quando hæres eſſet informatus de negotiis defuncti. Menoch. *de arbitr.caſu* 191. *num.* 5. *cum ſeqq. & conſ.*81. *num.*21. Garc. Maſtrill. & Fontanel. *dictis locis.*

Sententia ſub ipſo, &c.] Notatur ad hoc, quod va- 6
leat ſententia in fauorem Titij ſub conditione , *ſi iurauerit ſibi deberi*, vt per Sarmient. *ſelect. lib.* 1. *cap.*13. *num.* 11. vbi diſputat an idem ſit dicendum ſub ea conditione , *ſi probauerit.*

Notatur etiam ad hoc,quod ſententia lata ſub con- 7
ditione , ſtatim incipit grauare partem , & currit ſtatim tempus ad appellandum, vt per Tiraq. *de retract, lig.*§.1.*gloſ.*10.*num.*52.

§. Sed iuramento.

Iuramento præſtito eſt ſtandum præcedente legiti- 8
ma delatione ; delatum autem non præſtans , nec recuſans , habetur pro conuicto , & confeſſo. Item gra- 9
uatus per iuramenti delationem , licitè à tali grauamine appellare poteſt. Iudex appellationis ſententiam 10
iniquam iudicis à quo ſuper recuſatione iuramenti
delatam reformare poteſt. Pars deferens iuramentum, 11
facta relatione fruſtrà appellat à relato iuramento. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Et à iudice approbatus , &c.] Notatur ad hoc, 12
quod actore nihil probante poteſt reo deferri iuramentum , ſi iudex approbet illius delationem , vt per Gregor. Lop. *l.*8. *in gloſſ.*4. *verb. que la oviesſe, tit.*11. *part.*3.

Neceſſitate ei imponenda , &c.] Notatur ad hoc 13
quod pars , cui in iudicio coram iudice defertur iuramentum , non poteſt illud recuſare , aliàs cadet à cauſa , vt per *l.Hiſpan.*2. *in fine , tit.* 11. *part.* 3. vbi *gloſſ.vlt.*

Nullo loco prouocationi relinquendo, &c.] Notatur 14
ad

ad hoc, quod pars deferens iuramentum, facta relatione fruſtrà appellat à relato iuramento, vt per Marant. *de ordine iudic. part. 6. princ. tit. de appellationib. n. 332.* Ozaſch. *deciſ. 8. num. 7. & deciſ. 61. num. 11.* Menoch. *conſ. 217. num. 12. lib 3.* Caroc. *de iurament. litis deciſor. quæſt. 47. princip.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg. 102. num. 1. & 14.* Soar. de Pax *in pract. num. 3. c. 2. §. 7. num. 21.* Pichard. *ad §. item ſi quis poſtulante 11. Iuſtit. de actionib. num. 117.* Narbona *ad l. 13. gloſſ. 4.*
15 *num. 32. tit. 8. lib. 5. nona Recopilat.* Limita tamen in omnibus, in quibus ſententia non tranſit in rem iudicatam, ſecundùm Seraph. *d. priuil. 102. num. 10.* Caroc. *d. quæſt. 47.*

16 In gloſſ. *Diſpendij*, ibi, *vel dic ex prima ſententia*, &c. Notatur ad hoc, quod victus in cauſa appellationis, ſi in prima inſtantia obtinuit ſententiam, excuſatur à condemnatione expenſarum, quaſi iuſtam cauſam litigandi habuerit, vt per Paul. Caſtr. *ſingul. 1.* Guid. Papæ *ſingul. 90.* Rebuff. *tom. 3. ad leges Galliæ, tractat. de expenſis, art. 1. gloſſ. vnic. num. 39.* D. Barboſ. *in l. eum qui temerè, ff. de iudic. num. 106. & 110.*

§. His de præſentibus.

17 Abſens ob iuramentum delatum, ad iudicem prop-
18 ter præſtationem illius accedet. Iuramentum per Procuratorem præſtari, deferri, aut referri poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

19 Vulgò allegari ſolet ad hoc, quod iudex melius rem percipere poteſt præſentibus litigantibus, quàm eis abſentibus, vt per Couar. *lib. 2. var. cap. 13. num. 5. verſ. nona concluſio.*

20 *Lite fortè per Procuratorem ventilata*, &c.] Ergo ad iurandum requiritur ſpeciale mandatum, licèt non ſit in eo expreſſa cauſa in qua eſt iurandum, de quo vide Anton. del Re Tiburtin. *de iurament. calumn. c. 16. per totum*, & præcipuè *num. 18.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 105. à num. 21.* Gail. *lib. 1. obſeruat. 83. num. 1.* plures quos plena manu citaui *de clauſul. vſufrequent. clauſul. 35. num. 29. & in collectan. ad cap. 3. de iurament. calumn. lib. 6.*

In gloſſ. *Vel altera*, ibi, *quo caſu condemnatur in expenſis pars, quæ detulit*, &c. Vide Anton. Fab. *de error. pragmaticor. decad. 19. errore 6.*

§. In omnibus autem.

21 Quidam in iudicio, alij domi, pro qualitate, & iu-
22 dicis arbitrio iuramenta præſtant. Item diſpoſita de iuramento calumniæ deferendo, aut referendo, firma manent. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

23 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc textu deſumunt *l. Hiſp. 22. tit. 11. p. 3.* vbi *gloſſ. 6.* latè Farinac. *in praxi crimin. part. 2. tit. de oppoſit. contra exam. teſtium, quæſt. 77. num. 202. cum multis ſeqq.* & commodiùs dicam *in collectan. ad l. ad perſonas, ff. de iureiur.*

SVMMARIVM.

1 *Cauſam vltimæ voluntatis iuramento deciſam retractari veritate repertâ.*
2 *Iuramentum retractari reſpectu inſtrumenti de nouo reperti.*
3 *Sententiam latam ex iuramento in cauſa vltimæ voluntatis retractari poſſe, & num. 5. cur, num. 6. procedere in omni iuramento, etiam voluntario & iudiciali, num. 4.*
7 *Iuramentum iudiciale quando retractari nequeat per inſtrumenta de nouo reperta, aut per alias probationes, præcipuè quando ſtatim iuratum fuit abſque vlla iudicis coactione, ſeu aſtrictione.*
8 *Inſtrumentorum pluralitas non præſumitur.*
9 *Citatum quem fuiſſe, vel non, probatur per acta ipſius cauſæ.*
10 *Inſtrumentorum probatio manifeſta.*
11 *Heres nemo præſumitur inſtitutus, niſi ex ipſo teſtamento appareat in quo quis reperitur ſcriptus.*
12 *de Controuerſiis ex teſtamento proficiſcentibus nec tranſigi, nec exquiri veritas aliter poteſt, quàm inſpectis, cognitiſque verbis teſtamenti.*

I. Cùm quis legatum XIII. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

CAuſa vltimæ voluntatis iuramento deciſa retra- 1
ctatur veritate reperta. Item iuramentum retra- 2
ctatur reſpectu inſtrumenti de nouo reperti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* poſt omnes Gilchen. *tom. 2. fol. 17.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc quod ſententia lata 3
ex iuramento in cauſa vltimæ voluntatis poteſt retractari, vt per Boër. *deciſ. 305. num 4. in princip.* vbi dicit eſſe caſum ſpecialem fauore vltimæ voluntatis, Roman. *ſingul. 195.* Bart. *in l. qui Romæ, num. 13. in fine, ff. de verb. obligat. & in l. admonendi, num. 6. ff. de iureiur.* Padil. *in l. error, num. 44. C. de iuris & facti ignor.* optimè Maſcard. *de probat. concluſ. 952.* aliàs 955. *n. 12.*
vbi addit hanc legem habere locum in omni iura- 4
mento, etiam voluntario & iudiciali, Seraphin. *de pri-*
uileg. iurament. priuileg. 102. num. 10. vbi etiam tradit 5
deciſionem huius text. procedere fauore vltimæ vo-
luntatis. Alij forſan meliùs tenent hîc ideo reuocari 6
iuramentum, quia notoriè conſtitit rem aliter ſe habere, extenduntque ad omnes caſus in quibus per euidentem ſcripturam veritas demonſtretur, vt per Caroc. *in tractat. de iurament. litis deciſ. quæſt. 2. q. 4. princip. num. 9.* Narbona *l. 13. gloſſ. 4. num. 33. tit. 18. lib. 5. nona Recop.*

Vnde iuramentum huiuſmodi iudiciale extra illum 7
caſum non poteſt retractari per inſtrumenta de nouo reperta, aut per alias probationes, præcipuè quando ſtatim iuratum fuit abſque vlla iudicis coactione, ſeu adſtrictione, de quo vide Suar. de Paz *in pract. tom. 3. cap. 2. §. 7. n. 19.* Sfort. Odd. *de reſtitut. in integr. part. 2. quæſt. 74. art. 2.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 102. num. 32. cum ſeqq.* Caroc. *in d. tract. de iuram. litis deciſ. quæſt. 2. quæſtionis 10. princip.*

Notari etiam ſolet hic text. ad hoc, quod plurali- 8
tas teſtamentorum non præſumitur, de quo Hippol. *ſing. 439.* Afflict. *deciſ. 23. num. 2.* Ioſeph. Ludou. *Lucenſi deciſ. 13. num. 31. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl. 374. n. 6. & 10.* Farin. *fragm. crimin. part. 2. litt. I, num. 27.* & magis ad propoſitum Alciat. *in l. 2. n. 31. C. de bonorum poſſeſſ. ſecundùm tab. & in tract. de præſumpt. reg. 3. præſ. 16. in fine, & lib. 4. paradox. cap. 13. in reſp. 524. num. 2.* expendens hunc text. vbi cùm quidam iuraſſe ait, ſibi in teſtamento factum fuiſſe legatum quod ob iuramentum illud præſtitum erat conſequutus, & cùm repertum eſſet teſtamentum, cognitum fuit nihil ei relictum, ſtatuit Iuſtinianus illum fuiſſe periurum: nam ſi præſumeretur pluralitas teſtamentorum, is periurus dici non potuiſſet, quia dici poterat duo teſtamenta fuiſſe confecta, & ob id legatum cenſeri factum in eo teſtamento quod non reperiebatur: nec dicendum eſt, inquit Alciat. legem iſtam loqui, cùm conſtat inſtrumentum repertum eſſe illud, in quo is dixit factum fuiſſe legatum; quia reſpondetur, ait Alciat. ex hoc noſtram leg. nimis reſtringi, & præterea non poteſt dici clarum, quia negatiua, hoc eſt, aliud inſtrumentum non eſſe factum, eſt improbabilis, *l. 2. ff. de probat.* Verùm Menoch. *de*

præſumpt. lib.6. præſ.15.num.20.cum ſeqq. reſoluit pluralitatem præſumi ad euitandam contrarietatem inter partem & teſtes, & reſpondet Iuſtinianum *in præſenti* præſupponere periurium illius iurantis fuiſſe detectum, & ſic conſtare de illonter teſtamento, ſuper quo fuit iuratum, & de vno tantùm, aliàs periurium non poſſet dici detectum.

9 Notatur etiam ad hoc, quod citatum quem fuiſſe, vel non, probatur per acta ipſius cauſæ; nam quod ibi non apparet, non dicitur factum, & è contra, vt per Maſcard. *de probat. concl.219. à princ.*

10 In gloſſ. *Manifeſtum.* Notatur ad hoc, quod inſtrumentorum probatio dicitur manifeſta, vt per Tiraq. *de retract. lig. §.2. gloſſ.1. num.22.*

11 Notatur etiam ad hoc, quod nemo præſumitur hæres inſtitutus, niſi ex ipſo teſtamento, in quo quis reperitur ſcriptus, appareat, vt per Maſcard. *de probat. concl.929. à princ.*

12 In gloſſ. *I.uerum.* Notatur ad hoc, quod de iis controuerſiis, quæ ex teſtamento proficiſcuntur, neque tranſigi, neque exquiri veritas aliter poteſt, quàm inſpectis, cognitiſque verbis teſtamenti, vt per *l. Hiſſ.25. tit.11. part.3. & l.1. tit.2. part.6.* Anton. Padill. *in l. ſub prætextu, la 1. num.10. C. de tranſact.* Gutier. *de iuram. confirm. part.3. cap.2. num.3. cum ſequentib.*

Si certum petatur.

Tit. II.

HÆc fuerunt prima verba edicti prætorij, vnde hic titulus ſumptus eſt, & appellatio huius actionis; nam actionem perſonalem, qua certum petitur, appellati actionem, *Si certum petatur*, verius eſt, *l.1. ff. de condict. tritic. & l.1. ff. de interrogat. Certum* autem (vt inquit Hegendorphius *in Exegeſi*) hic mutuum eſt, quod peti, id eſt repeti dicitur, cùm à debitore mutuum repetimus, pro quo nobis datur condictio, id eſt repetitio certi, hoc eſt mutui. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia vide Donat. à Fina, Fichard. Turzan. & alios *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.2.* Motl. *in emporio iuris, part.1. tit.8. de rebus creditis, & ſi certum petatur.*

SVMMARIVM.

1 *Hæredes teneri pro portionibus hæreditariis ad ſolutionem debitorum defuncti, nullo reſpectu habito ad prælegata, & num.2.*

3 *Actiones actiuas & paſſiuas dari aduerſus hæredes ſecundùm hæreditarias portiones, non autem ſecundùm portiones prælegatas, intellige vt ibi.*

4 *Vſufructuarium omnium bonorum non teneri ad ſoluendum æs alienum.*

5 *Æris alieni onus ſpectare ad hæredem, & ad legatarios certæ partis hæreditatis pro rata ſuæ partis.*

6 *Æs alienum ſi eſt tantum quod ex tota hæreditate, neque ex tertio bonorum ſolui poteſt, tunc etiam legata pro rata extenuabuntur.*

7 *Obligationem defuncti in ſolidum tranſire ad hæredes pro portionibus hæreditariis, etiamſi teſtator grauet vnum ex hæredibus, nec ipſe ſoluat debitum creditoris, & licèt vnus ex hæredibus efficiatur non ſoluendo.*

L. Neque æquam. I.

Impp. SEVERVS, & ANTONINVS AA. *Modeſtino.*

HÆredes tenentur pro portionibus hæreditarijs ad 1
ſolutionem debitorum defuncti, nullo reſpectu
habito ad prælegata. Colligent ex Ordin. Cyn. Bart.
Salic. Bald. Caſtr. Angel. Fulgoſ. Pichard. Cuiac. Aloyſ.
Leo *fol.2.* Gilchen. *tom.2. fol.21.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt So- 2
cin. *reg.240.* Greg. Lop. *l.5. gloſ.9. in fine, tit.8. part.6.*
vbi quod procedit reſpectu creditorum. Anton. Gom.
var. tom.2. cap.10. num.3. in princ. Tiraq. *de iure primogen. quæſt.36. n.27.* vbi ſubdit ſi quid prælegatum
vni ex hæredibus, id non pertinere ad onus hæreditarium, neque enim id auget portionem, ſine quotam
hæreditatis, nec pro maiori parte dicitur hæres qui
prælegatum recipit, Molin. *de primog. lib.1. cap.10.*
num.8. vbi quod actiones actiuæ & paſſiuæ dantur 3
aduerſus hæredes ſecundùm hæreditarias portiones,
non autem ſecundùm portiones prælegatas: quod intelligendum aſſerit quando portio prælegata ſolùm
quoram bonorum continet, non autem quando vniuerſa bona, ſeu certa hæreditatis portio in teſtamento
relinquuntur, tunc namque ait actiones actiuas & paſſiuas dari ſecundùm quantitatem portionis vniuerſalis prælegatæ, & ita intelligendum textum *in præſenti*, Viu. *tom.1. comm. opin. lib.6. lit.29. de vſufructu,*
n.12. pag.156. vbi quod vſufructuarius omnium bo- 4
norum non tenetur ad ſoluendum æs alienum, Spin.
in ſpeculo teſtam. gloſſ.8. princip. n.21. vbi quod onus 5
æris alieni ſpectat ad hæredem, & ad legatarium certæ
partis hæreditatis pro rata ſuæ partis, & *num.27.* poſt 6
Coſt. Cou. Greg Lop. & alios tenet, quod ſi æs alienum
eſt tantum quod ex tota hæreditate, neque ex tertio
bonorum ſolui poteſt, quia teſtator plura reliquit debita, tunc etiam legata pro rata extenuabuntur, vt ex
vnoquoque pro ſua parte ſoluantur debita, cùm adhuc
bona non dicantur teſtatoris donec alienum æs ſolutum ſit; ſi tamen ex hæreditate ſufficiant bona, tunc
legatarius quotæ bonorum non tenebitur ad debita
creditorum, ſed præcipuum eſt ſibi legatum ſoluendum. Peralta *in l.3. §. qui fideicommiſſum, ff. de hæred. inſt. num.151.* vbi adducit reſolutionem per quatuor
caſus in intellectum huius l. conſideratam ſecundùm
ius hodiernum, quo vigent confectio inuentarij, &
illius effectus, latè Gutier. *practic. lib.2. quæſt.58.*
num.1. vbi quod ius commune hodie corrigitur per
l. Hiſp.21. Tauri, aliàs *l.5. tit.6. lib.5. noua Recop.* dum
in ea cauetur meliotatum teneri ad debita defuncti
perſoluenda, modò meliotatio ſit in re certa, vel in
certa parte bonorum, & ſic hodie tenebitur, & citat
in d. l.21. Tauri, Palat. Rub. *num.16.* Ciſuent. *num.2.*
Tell. Fernandez *num.4.* Valaſquez *gloſſ.1. num.8.*
& 11. ad fin.

Pro portionibus hæreditariis, &c. Notatur ad hoc 7
quod obligatio defuncti in ſolidum tranſit ad hæredes pro portionibus hæreditariis, vt per Ioan. Garc. *reg.353.* Anton. Gom. *var. tom.2. cap.10. num.4.* Parlad. *quotid. lib.2. cap. fin. p.4. §.1. num.23.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.75. à num.9.* qui ampliant, etiamſi teſtator grauet vnum ex hæredibus, vt ipſe ſoluat debitum creditoris; & licèt vnus ex hæredibus efficiatur non ſoluendo, ex eo quia hæres non repræſentat defunctum niſi pro quota in qua hæres eſt, quoad alias autem partes, ſeu portiones extraneus cenſetur, vt per Tiraq. *de retract. lig. §.32. gloſſ.1. n.50.* Pinel. *in l.1. C. de bonis mater. part.3. num.79. col.4.*

L. Quamuis pecuniam. II.

Imp. ANTONINVS A. *Hermogeni.*

1 IN pecunia aliena non conſiſtit mutuum, & ideo mutuanti, qui rei mutuatæ dominus non ſit, certi condictio ex mutuo non dabitur, niſi is, qui alienam pecuniam credit, eam ſibi reddi ſtipulatus ſit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr. hoc tit.* & poſt omnes Gilchen. *tom.2. fol.22.* Giphan. *tom.1. pag.217.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Bart. *in l.2.§.appellata, num.4.& in l.eius qui, n.fin. verſ.ſed dubitatur; ff.hoc tit.de rebus creditis,* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.8.in pralud.num.18.* Vigel. *in methodo iuris ciuilis, part.5. cap.1. except.13. lib.17.* Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.22.cap.2. num.11. verſ. tertio,* Nicol.Moz. *de contractib.tract.de mutuo, tit.de rebus qua mutuari poſſunt, num.24.*

SVMMARIVM.

1 *Officiales prohiberi per ſe, aut tertium cum ſubditis exercere fœnus.*

2 *Iudicibus non licere intra territorium ſua iuriſdictionis emere, ſeu aliter contrahere, etiam per perſonam interpoſitam, num.3.*

L. Eos qui officia. III.

Imp. GORDIANVS A. *Sempronio.*

2 OFficiales prohibentur per ſe, aut tertios cum ſubditis fœnus exercere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſupra hoc tit.*& poſt omnes Gilchen. *tom.2.fol.23.*

2 Allegari ſolet ad hoc, quod iudicibus non licet intra territorium ſuæ iuriſdictionis emere, ſeu aliter contrahere, vt per *l.Hiſp.5.tit.5.part.5.l.2.tit.6.lib.2. noua Recop.* Bart. *in l.principalibus, num.2. ff. hoc tit.* Connan. *comment.iuris ciuilis lib.7.cap.2.num.2.* Auil. *ad cap.Pretorum, in gloſſ.verbo mercaderia, n.1. & 6.* Matienſ. *in Dial.relator.part.2.cap.27.num.1.* Pereg. *de iure fiſci lib.4.tit.7. num.12.* Bobadil. *in ſua politica, lib.2.cap.13. num.34.& 40.* Cald.Pereira *de empt. & vend.cap.8.num.47.verſ.ſed verius.*

3 *Neque ſuppoſitas perſonas,* &c.] Notatur ad hoc, quod iudicibus intra territorium ſuæ iuriſdictionis etiam per interpoſitam perſonam emere & contrahere prohibetur, Matienſ. *d.part.3.cap.28.n.14.* Menoch. *de arbitr. caſu 459. num.42. cum ſeqq.* Pereg. *d.lib.4. tit.7. n.12.in 1. ampl.* Ex interpoſitione enim perſonæ maior fraus præſumitur, Auiles *ad cap.1. Pretor. in gloſ.ni por otro, num.1.* Matienſ. *l.23. gloſſ.2. num.5. tit.11.lib.5.noua Recop.* Menoch. *d.caſu 459. n.4.cum ſeqq.& de præſumpt.lib.3. præſ.80.num.15.*

SVMMARIVM.

1 *Mutuanti nomine domini, domino ratum non habente, mandati actio competit, & n.2.*

3 *Mandante me ſi quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet, quæritur mihi, & non danti, actio mutui.*

4 *Debitori meo vbi iuſſero tibi dare pecuniam mutuo, competit mihi condictio ex mutuo.*

5 *Non ratificante eo, cuius nomine res empta fuit, emens ſibi acquirit, intellige vt num.6.*

1 *Abſens ob ſolam ſcientiam videtur conſentire in ſibi fauorabilibus.*

L. Si abſentis. IV.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Maximo.*

NOmine domini mutuanti, ſi dominus ratum non 1
haber, mandati actio competit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup.hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 4.fol.3.verſ,* Giphan. *tom.1.pag.217.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Batt. 2
in l.cum pater, §.Mauio; num.7.oppoſit.1.ff. de leg.2. Menoch. *controuerſ. vſufreq. cap.58. num.14. in princ.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuention. lib.14 tit.26.num.18.* vbi quod hic æquitas ſuggerit, vt qui alterius pecuniam mutuam dedit, poſſit repetere, ne damnum patiatur, Vigel. *in methodo iuris ciuilis, part.5. cap.1.except.13. lib.17. verſ. quibus certi condictio competit, in prima regula.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ. tom.2.cap.261.num.17.* vbi quod ſi pecunia mutuata fuerit nomine alieno, quæritur actio illi, cuius nomine fuit mutuata. Gaſp. Roderic. *de annuit reddit.lib.2.quæſt.8.num.5.* vbi ait, quod licet mutuans in præſenti primariò & directè acquirere intenderet abſenti, & pariter intenderet debitor abſenti obligari, & ſecundariò actum videtur, vt ſi abſens ratum habere nolit, remaneat nomen ipſi mutuanti, & ſtipulanti nomine ſuo, quamuis fecerit eum actum nomine alieno; nihilominus tamen ex hac ſecundaria intentione ſuſtinetur principalis contractus in ſe, & conſequenter hypothecæ, fideiuſſores, & omnia acceſſoria; ſecus de intentione ſecundaria, per quam non ſuſtinetur actus, qui remanet nullus, & ſine effectu; nam tunc non remanent hypothecæ, nec fideiuſſores ad illa acceſſoria.

At verò ſi mandante me quis nomine meo pecu- 3
niam ſuam mutuet, quæritur mihi, & non danti
actio mutui, vt per Vigel. *citato loco,* Gaſp.Roder. *de*
annuis reddit.b. lib.3. quæſt.11. num.55. Card. Tuſch.
practicar. concluſ. lit.M. concl.441. num.11. Cardin.
Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.8.tit.1. num.3.*
& tit.2. num.4. Pichard. *in princip. Inſt.quibus modis*
re contrahitur obligatio, num.6. Hinc etiam ſi debi- 4
tori meo iuſſero tibi dare pecuniam mutuò, compe-
tit mihi condictio ex mutuo, Card.Mantic. *d.tit.1.*
num.3. Azor. *inſt. moral. part.3. lib.7. tit. de mutuo,*
cap.2. verſ. item ſi quis.

Notatur hic text. ad hoc, quod eo non ratificante, 5
cuius nomine res empta fuit, emens ſibi acquirit, vt
per Hieron. Gabr. *conſ.80. num.2. lib.1.* Linglois *de-*
ciſ.34. quæſt.2. num.96. quod intellige quando quis 6
emit pro ſe, & nomine alterius; nam tunc ſi ille, cu-
ius nomine emptio facta fuit, ratum non habuerit,
totum acquiretur ementi ratione iuris accreſcendi,
quod locum habet etiam in contractibus. Fachin.
conſ.9.num.4.& 7. lib.2.

Notatur etiam hic text. ad hoc, quod abſens ob 7
ſolam ſcientiam videtur conſentire in ſibi fauorabilibus, vt per Mench. *illuſtr.controuerſ. part.1. cap.62. à num.8.* D.Barboſ. *in l.qua dotis, num.153. in princ. ff. ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

7 *Plures rei debendi poſſunt in ſolidum tam re, quàm verbis conſtitui, & plus valere veritatem, quam ſimulationem.*

2 *Debitor tranſacto biennio exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere non poteſt, opponens exceptionem intra biennium liberatur, ſi creditor numerationem non probet, num.3.*

4 *Debitor ſi confiteatur in priuata ſcriptura habuiſſe,*

buiſſe, & recepiſſe decem à Titio, non probatur vera numeratio, ſed ſola confeſſio, ſecus ſi dixerit, Habui & recepi decem, qua mihi fuerunt numerata in præſentia teſtium infra ſcriptorum, num. 5.

L. Si non ſinguli. V.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Ariſtodemo & Proculo.*

1 PLores rei debendi poſſunt in ſolidum tam re, quàm verbis conſtitui, & plus valet veritas, quàm ſimulatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupra hoc tit.*

2 *Poſt biennium non poſſe opponi*, &c.] Notatur ad hoc, quod debitor tranſacto biennio exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere non poteſt, vt per Duen. *reg. 261.* Rebuff. *ad leg. Galliæ, tom. 1. tit. de chirog. & cedul. recognit. art. 2. num. 47.* Coler. *de proceſſib. execut. part. 1. cap. 10. num. 216. verſ. fallit tertiò.* Maſcard. *de probat. concl. 695.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 145. num. 112.* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. tom. 1. lib. 1. §. 9. num. 24.* vbi ait quod ſi confeſſus ſum me recepiſſe pecuniam, quæ alteri numerata fuit, tunc licèt intra biennium poſſim querelam pecuniæ non numeratæ deferre, poſt biennium autem non potero. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 17. tit. 2. num. 7.* vbi dicit, ſi pecunia non ſit numerata; exceptionem non numeratæ pecuniæ poſt biennium non poſſe opponi, *& num. 26.*

3 In gloſ. *Præſtitutum tempus*, ibi, *id eſt biennium*, &c. Ergò intra biennium debitor opponens exceptionem non numeratæ pecuniæ, liberatur ſi creditor numerationem non probet, de quo Duen. *reg. 260. in princ.* Garc. Falcon. *reg. 168.* Emman. Coſta *ad l. ſi ex cautione, fallent. vlt. C. de non num. pecun.* Maſcard. *de probat. concl. 361. num. 14. 16. & 17.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tom. 1. tit. de chirogr. & cedul. recogn. art. 2.* Ranchin. *part. 3. deciſ. 99.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 60. num. 1.* Ceuall. *commun. contra commun. q. 3 & 39.* Cardin. Mantic. *d. lib. 18. tit. 1. n. 5.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 20. num. 1.* Cardin. Tuſch. *practic. concl. lit. E, concl. 478. & 521.* Mat. Mota *deciſ. 71. n. 5. & 20.* Nicol. Gizar. *deciſ. 29. n. 8.* Camil. Borrel. *in ſumma deciſ. tom. 1. tit. 50. n. 67. & tit. 60. n. 227.* Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp. 322.* Caſtill. *controuerſ. lib. 5. cap. 111. num. 6.* Rebell. *de obligation. iuſt. part. 2. lib. 8. quæſt. 1. ſect. 3. num. 18.*

In gloſſ. *Si pecunia.* Notatur ad hoc, quod ſi in
4 priuata ſcriptura debitor confiteatur habuiſſe & recepiſſe decem à Titio, non probatur vera numeratio, ſed ſola confeſſio, vt per Alex. Trentacinq. *d. reſol. 20. in verſ. primus eſt, el. 2.* Cardin. Mantic. *d. lib. 18.*
5 *tit. 6. num. 7.* vbi *n. 8.* tradit quod ſi quis dixerit in priuata ſcriptura, habui, & recepi decem, quæ mihi fuerunt numerata in præſentia teſtium infrà ſcriptorum, numerationem probari.

SVMMARIVM.

1 *Debitum non vſurarium conuerti poſſe cum ſolemnitate requiſita in vſurarium.*

2 *Demonſtrationem falſam dummodo cauſa obligationis ſubſiſtat, non vitiare actum.*

3 *Debitum ſi eſt ex vna cauſa, & in inſtrumento confiteatur ex alia, non dicitur inſtrumentum ſimulatum.*

4 *L. ſi ex pretio, ſi certum petatur, cum l. aduerſus, de non num. pecun. conciliata.*

5 *Lex factum infectum facere poteſt.*

6 *Notarius quando dixit in inſtrumento, Sempronius centum ducata in mei præſentia, & teſtium mutuauit Didaco, qui pro accepto habuit, tunc probatur numeratio, & Didacus non audietur niſi in ſe onus probandi ſuſcipiat.*

L. Si ex pretio. VI.

Iidem AA. & CC. *Nicandro.*

DEbitum non vſurarium poteſt conuerti cum ſo- 1
lemnitate requiſita in vſurarium. Falſa demon- 2
ſtratio dummodo cauſa obligationis ſubſiſtat, non vitiat actum. Debitum ſi eſt ex vna cauſa, & in inſtru- 3
mento confiteatur ex alia, non dicitur inſtrumentum ſimulatum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *fol. 3. verſo,* Gilchen. *tom. 2. fol. 26.* Giphan. *tom. 1. fol. 226.*

Text. in præſenti videtur contrariari cum *l. aduer-* 4
ſus, C. de non num. pecun. dum ſcilicet *in d. l. aduerſus,* probatur debitum ex alia cauſa per confeſſionem in ſcriptura contentam in mutui cauſa conuerti poſſe; at verò in noſtro text. negatur ex ſimplici confeſſione, & nudo pacto conuerti poſſe in cauſam mutui, ſed per ſtipulationem. Pro quorum iurium conciliatione, & aliorum ſimilium *in l. qui negotia, ff. mandati*, cum *l. ſingularia, ff. hoc tit.* plura adducunt Robert. *lib. 2. ſentent. cap. 4. in princ.* Connan. *comment. iuris ciuilis lib. 7. cap. 1. num. 11.* Motl. *in emporio iuris, part. 1. tit. 4. quæſt. 6. num. 1.* & citati per Nicol. Gen. *in tract. de conciliat. legum iuris ciuilis, fol. mihi 163. cum ſeqq.* Ego tamen conſiderandum exiſtimo, ex huius text. ſpecie probari, quod ſi debebas mihi centum ex cauſa emptionis, locationis, ſeu mandati, & inter te, & me fiat nouatio, vt pecuniam crediti nomine habeas, ſtipulatuſque ſim vſuras, licèt ſimulatè demonſtres debere ex cauſa mutui, cùm nouata ſit prima obligatio, & in cauſam mutui verſa, legitimas vſuras petere poſſum. Si verò ſimpliciter inter te, & me, ſcilicet citra vinculum ſtipulationis, conuenitur quod crediti nomine habeas, & vſuras præſtari mihi tenearis, eas petere non poſſum, nec moratur prima obligatio. Ratio eſt, quia licèt nuda pactione ex omni contractu credita poſſit fieri pecunia, non tamen nuda pactione poteſt effici, vt in mutuum conuertatur, & ex mutuo vſuræ debeantur; quia ad hoc vt vſuræ per nouationem ex dicta cauſa in mutuum exigi poſſint, ſtipulatio requiritur, *l. quamuis 3. l. creditor, C. de vſuris,* quare cùm in vltimo caſu ipſarum ſtipulatio adeſſet, obligationem primam non fuiſſe mutatam aſſeritur, & ita Africanus *in d. l. qui negotia,* in mutuum non fuiſſe debitum conuerſum tradit, quia nudo pacto ſimul facta fuit nouatio, & de vſuris conuentum, & ex noſtro text. tale pactum nihil de præcedenti obligatione morat, ſimulatioque debiti in cauſam mutui verſi pro infecta habetur. Secus autem eſſet ſi de exigendis vſuris non paciſceretur; nam tunc nudo pacto in mutuum debitum conuerti poteſt, ex *d. l. ſingularia.* Et ratio eſt, quia quando tractatur de facienda nouatione cum promiſſione vſurarum, ſi non valet promiſſio vſurarum, non impletur voluntas contrahentium, & conſequenter à præcedenti contractu non videtur diſcedere: ſecus autem quando conuentio in totum valet; quia vt ex mutuo vſuræ debeantur, ſtipulatio requiritur, Pichard. *in princip. Inſtit. quibus modis re contrah. oblig. n. 67.* Cald. Pereira *de emptione cap. 23. num. 5.* latè Gaſp. Roderic. *de annuis reddit. lib. 3. quæſt. 11. num. 45. & 68. cum ſeqq.*

Pro infectis, &c.] Ergo lex factum infectum face- 5
re poteſt, de quo Tiraq. *de conſtituto part. 3. limit. 7. num. 74. & ſeq.*

In gloſſ. *Conſcriptum eſt.* Nota quod quando Nota- 6
rius in inſtrumento dixit, Sempronius centum ducata in mei præſentia, & teſtium mutuauit Didaco, qui

pro.

pro acceptis habuit, tunc probatur numeratio, & Didacus non audietur, niſi in ſe opus probandi ſuſcipiat, vt per Bald. *conſ. 28. in ip. In quodam inſtrumento, num. 2. lib. 1.* Emman. Coſta *in repet. l. ſi ex cautione, C. de non num. pecun. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Contractus ſubſtantiam, non pecuniæ originem attendi.*
2 *Agentem ex mutuo de neceſſitate non probare originem dominij.*
3 *Agenti condictione ex mutuo an, & quando poſſit obijci exceptio de dominio tertij, remiſſiuè.*
4 *Negotiator ex propria pecunia ſibi quærere, & lucrari præſumitur.*
5 *Mutuans vnde pecuniam habuerit, non opus eſt quærere, ſed tantùm an fuerit mutuata tanquam propria, id eſt ſuo nomine.*

L. Non vnde. VII.

Iidem AA. & CC. *Pactumeio.*

1 CONtractus ſubſtantia, non pecuniæ origo atten-
2 ditur. Item agens ex mutuo, de neceſſitate non probat originem dominij. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* poſt omnes Gilchen. *tom. 2. fol. 32.*

3 An, & quando agenti condictione ex mutuo poſſit obijci exceptio de dominio tertij? vide Anton. Theſaur. *deciſ. 4.* Franc. Marc. *part. 1. deciſ. 49. & part. 2. deciſ. 509.* D. Barboſ. *In l. ſi alienam, à n. 6. ff. ſoluto matrim.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 261.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 6. collectan. 2408.*

4 *Sed qui contraxit*, &c.] Notatur ad hoc, quod negotiator ex propria pecunia ſibi quærere, & lucrari præſumitur, vt per Maſcard. *de probation. concl. 1089.* aliàs 1094. *num. 1.*

5 In gloſſ. *Si vt propriam.* Notatur ad hoc, quod non eſt quærendum vnde mutuans pecuniam habuerit, ſed tantùm an fuerit mutuata tanquam propria, id eſt, ſuo nomine, quia tunc præſumitur ſua, & ſtatim naſcitur condictio, vt per Stephan. Gratian. *d. cap. 261. num. 16.*

SVMMARIVM.

1 *Species deſtinata vbi datur pro pecunia mutuanda, contrahitur mutuum, vſuram tamen promiſſam non deberi vltra, nec vitiari intra legitimum modum, & ſufficientiam pignoris non impedire totius debiti exactionem.*
2 *De mutui contractus natura eſt vt reddatur alia res eiuſdem quantitatis, & qualitatis.*
3 *Pecunia, & aurum, atque argentum vt diuerſa ponuntur.*
4 *Pecuniam mutuam accipiens, æream monetam pro aurea & argentea ſoluere nequit.*

L. Si pro mutua. VIII.

Iidem AA. & CC. *Proculo.*

1 SI datur ſpecies æſtimata pro pecunia mutuanda contrahitur mutuum, vſura tamen promiſſa non debetur vltrà, nec vitiatur intra legitimum modum, & inſufficientia Pignoris non impedit totius debiti exactionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* Gilchen. *tom. 2. pag. 92.*

2 Aduerte, quod de natura contractus mutui eſt, vt alia res eiuſdem quantitatis, & qualitatis reddatur, de quo Mozz. *de contract. tract. de mutuo, cap. de natura-lib. mutui*, Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 67. num. 1.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, tit. 8. in prælud. num. 3.* Ceual. *commun. contra commun. quæſt. 621.* vbi tradit inuito creditore vinum vetus pro nouo ſolui poſſe, dum non ſit deterius nouo, Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 2. num. 13.* Ludou. Cenc. *de cenſib. part. 2. cap. 1. quæſt. 3. art. 1.* Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 7. tit. de mutuo, cap. 6. verſ. quarta eſt obligatio*, Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 199. verſ. in definitione.*

Argentum, &c.] Notatur ad hoc, quod pecunia, 3
atque aurum, & argentum vt diuerſa ponuntur, vt
per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſ. 20. num. 1.* Vnde qui 4
mutuam pecuniam accepit, æream monetam pro aurea & argentea ſoluere non poteſt. Parlad. *lib. 2. rerum quot. cap. fin. p. 5. §. 7. num. 17.* Morl. *in emporio iuris part. 1. tit. 8. quæſt. 24. num. fin.*

SVMMARIVM.

1 *Plures vbi ſimul mutuant, cuilibet quæri actionem pro parte; niſi ſit conuentum, quod ſint plures rei credendi re, vel verbis in ſolidum, & num. 2.*

L. Cùm te in Gallia. IX.

Iidem AA. & CC. *Alexandro.*

SI plures ſimul mutuant, cuilibet pro parte quæri- 1
tur actio, niſi ſit conuentum quod ſint plures rei credendi re, vel verbis in ſolidum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſub hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol. 4.* Gilchen. *tom. 1. fol. 58.*

Vide *l. Hiſp. 5. in fine, tit. 2. part. 5.* vbi ſtatuitur quod 2
ſi duobus commodatur res, quilibet pro parte tenetur, niſi fuerint in ſolidum obligati, cuius opinio de iure communi poterit procedere in re diuidua depoſita, ſeu commodata, Caroc. *de depoſito, part. 1. tit. de neceſſitate, num. 11.* vbi ait de re diuidua, putà quantitate, quia diuidi poteſt, quemlibet teneri ſolùm pro rata. Aliàs enim eodem iure communi attento quemlibet eorum teneri in ſolidum, reſoluunt Ant. Fab. *de erroribus pragmat. decad. 80. cap. 6. & in l. ſi vt certo, §. ſi duobus, ff. commodati.* Caroc. *d. tit. de neceſſit. num. 10.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 10. tit. 8. num. 10.* vbi dicit quod ſi apud duos res ſit depoſita, aduersùs vnumquemque eorum ſine dubio agi poſſe, nec alterum liberari, ſi cum altero agatur.

SVMMARIVM.

1 *In vno Inſtrumento poſſe contineri obligationes diuerſarum perſonarum, nec vitiari inſtrumentum, vel probationem.*
2 *Debitum vnum conuerti poſſe in aliud per ſtipulationem.*
3 *Multorum Teſtamenta fieri ſimul poſſunt in eadem ſcriptura, & poteſt ſuperſtes reuocare in parte ſua, & num. 5. 6.*
4 *Vna ſubſcriptio, vnumque ſigillum tabellionis, poteſt authenticos efficere mille contractus præcedentes.*

L. Eo quòd à multis.

Iidem AA. & CC. *Criſpino.*

IN vno inſtrumento poſſunt contineri obligationes 1
diuerſarum perſonarum, nec vitiatur inſtrumentum, vel probatio. Item vnum debitum in aliud per ſtipulationem

lationem conuerti poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.* Gilcheo. *tom.2. pag.34.*

3 Vide Roder. Xuar. *in repet. l.quoniam in prioribus,*
ſuper declarat.legis Regni,limit.5.num.12.verſ.primum
ſatis probatur, vbi per hunc text. tenet multorum te-
ſtamenta poſſe ſimul fieri in eadem ſcriptura, & poſſe
ſuperſtitem reuocare in parte ſua, Tiraq. *de retracta*
4 *lig.* §.1. *gloſſ.21. num.22.* vbi quod vna ſubſcriptio,
vnumque ſigillum tabellionis poteſt authenticos effi-
cere mille contractus præcedentes, *& de iure primog.*
quaſt.68.num.5. Anton. Gom. *var.tom.2.cap.11.n.16.*
5 *verſ. tertiò*, vbi quod ſi in vna, eademque ſcriptura
contineantur plura teſtamenta, vel contractus plu-
rium, & diuerſarum perſonarum ſub vnica tantùm
ſolemnitate, omnia illa teſtamenta, vel contractus va-
lent, quia illa ſolemnitas reſpicit quodlibet teſtamen-
tum, vel contractum de per ſe, & vnicuique tribuitur,
6 Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quaſt.13. num.7.* vbi
quod vnica charta & ſolemnitate confici poſſint plu-
ra teſtamenta, quæ morte cuiuſque pro parte ſua con-
firmantur, & pro libito reuocari poſſunt, citatque in
hanc ſententiam Mynſing. *cent.1. obſeru.8.* Tell. Fer-
nandez *l.17.Tauri, num.13.* atque alios.

SVMMARIVM.

1 *Caſum fortuitum non liberare debitorem generis, & num.2. niſi genus deberetur reſpectu certæ ſpeciei, vel deberetur genus, & caſus ſuperueniret culpâ creditoris, num.3.*

4 *Dominium quoties tranſit in accipientem, generis debitor efficitur.*

5 *Pecunia numerata ſi caſu aliquo fortuito pereat, periculum accipientis erit.*

L. Incendium. XI.

Iidem AA. *&* CC. *Maximiano.*

1 CAſus fortuitus non liberat debitorem generis:
Colligunt ex Ordin.Doct.citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc*
tit. Aloyſ.Leo *lib.4.fol.4.* Gilchen. *tom.2.pag.35.*
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.2.*
Hiſp. fin. tit.1. part.5. vbi *gloſ.2.* Bart. *in l. ſi quis nec*
cauſam, num.5.& in l.quod te mihi, num.4. & 12. vbi
Iaſ. *num.15.ff.hoc tit.* Marc.Anton. *in* §.*poſſunt,num.7.*
*Inſtit.de teſtam.*Duen.*reg.*176. Anton.Gom.*var.tom.2.*
cap.2.num.31.col.3.& c.11.n.49. Nau. *in man.cap.17.*
n.80. Bellacomb. *tom.1.commun. opin.lib.4.tit.2.n.50.*
pag.456. latè Anton. Gabr. *commun. lib.3.tit.de rebus*
3 *creditis, concl.1.per tot.* vbi limitat, niſi genus debe-
retur reſpectu certæ ſpeciei, vel niſi deberetur genus;
& caſus ſuperueniret culpâ creditoris, Surd. *de ali-*
ment.tit.4.quaſt.16.cum ſeqq.
4 Notatur ad hoc, quod quoties dominium tranſit in
accipientem, generis debitor efficitur, & nullo caſu
fortuito liberatur, vt per Gregor. Lopez *l.2. gloſ.4.*
tit.3.p.5. Anton.Gom. *d.tom.2.cap.7,num.3.* Mandel.
conſ.3. n.3. Morl. *in emporio iuris ciuilis,p.1. tit 8. in*
prælud. num.28. Card. Mant. *de tacitis & ambig. con-*
uent.lib.10. tit.9.num.23. Amat.Roder. *de priuil. cre-*
dit. art.6. num.40.verſ. quartus effectus.
5 Vnde ſi pecunia numerata aliquo caſu fortuito pe-
reat, periculum erit accipientis, vt per Petr. Gregor.
ſyntagm.iuris lib.22.cap.2. num.13. Mozz. *de contra-*
ctib. tract. de mutuo, tit.de naturalibus mutui, num.15.
Pichard. *ad* §.*item is qui, n.7.& 51. Inſt. quibus mod.*
re contrah.oblig. Caroc. *de depoſito, tit.4.de depoſiti re-*
ſtit.num.2. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo depoſitum,*
n.12. Mat.Anton. *var.reſol.lib.2.reſol.13. num.3.cum*
ſeqq. Molin. *de Iuſt. tract.2. diſp. 296. in fine*, Azor.
inſt. moral. p.3.lib.7.de mutuo, cap.10. quaſt.9. Cald.
Pereira *de empt.& vend. cap.32.n.67.* Rot. *deciſ.102.*
num.7.p.2. recentiorum.

SVMMARIVM.

1 *Obligatum ſoluere cum alio, ſiue in totum, ſiue ex parte, ſoluendo ſolidum, partem repetere à correo.*

2 *Quod vnus correus ſoluit, ab alio pro ſua portione repetit.*

L. Si in rem. XII.

Iidem AA. *&* CC. *Theophanio.*

OBligatus ſoluere cum alio, ſiue in totum, aut 1
pro parte, ſoluendo ſolidum, partem repetit à
correo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.*
num.1. ſup. hoc tit.
Nota quod illud quod vnus correus ſoluit, ab alio 2
pro ſua repetit portione, *l.1.* vbi Gloſſ. *C. de duobus*
reis, Natt. *conſ.658. num.4.* Cephal. *conſ.202. n.11.*
Surd. *deciſ.306. num.7.*

SVMMARIVM.

1 *Mutuum obligare contrahentes, non dominos rerum, niſi eorum contemplatione facta ſit numeratio.*

2 *Mihi quæritur actio ex mutuo, & non danti, ſi mandante me quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet.*

L. Eum qui mutuam. XIII.

Iidem AA. *&* CC. *Frontoni.*

MVtuum obligat contrahentes, non dominos 1
rerum, niſi eorum contemplatione numeratio
ſit facta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.*
num.1.ſup.hoc tit. Gilchen. *tom.2.pag.48.*
Nota quod mihi quæritur actio ex mutuo, & non 2
danti, ſi mandante me quis nomine meo pecuniam
ſuam mutuet, de quo Vigel. *in methodo iuris ciuilis,*
lib.17.part.5.cap.1.verſ.quibus certi condict. competit,
reg.1. Gaſp. Roder. *de annuis redditib. lib.3. quaſt.12.*
num. 55. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.*
lib.8.tit.2.num.4. Pichard. *ad princip. Inſt. quib. mod.*
re contrah. oblig. num.96. Card.Tuſch. *practic.concluſ.*
lit.M, concluſ.441. num.5.

SVMMARIVM.

1 *Subſcribentem inſtrumento mutui vt teſtis, ex hac ſubſcriptione non obligari vltra intentionem.*

2 *Subſcribens ſe vt teſtis alieni ſcripturæ, ipſam approbare non præſumitur. Idem de Aduocato, vel Procuratore adhibitis à venditore in conſilium ineundi contractus, & de aliis perſonis, quæ aſſiſtunt ratione officii, n.3. de Notario rogato qui ſe ſubſcripſerit, n.4. & 7. niſi ſe ſubſcriberet ſciens tanquam teſtis, vel tanquam Notarius actui, quem poterat contradicendo impedire, n.5. vel niſi vltra ſubſcriptionem conſtaret, illum fuiſſe authorem, & mediatorem contractus, n.6. De agnato qui ex diſpoſitione debet auctoritatem ſuam interponere contractui celebrato ab agnata, d.n.7. de Fideiuſſore contractus, quod ipſum approbare videatur, n.8.*

L. Mutuæ

L. Mutuæ pecuniæ. XIV.

Iidem AA. *&* CC. *Hadriano.*

1 SVbſcribens inſtrumento mutui vt teſtis, ex hac
ſubſcriptione vltra intentionem non obligatur,
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1.*
ſup. hoc tit. poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol. 4. verſo*,
Gilchen. *tom. 2. pag. 50.*
2 Allegari vulgò ſolet ad hoc, quod ſubſcribens ſe
vt teſtis alicui ſcripturæ, ipſam approbare non præſu-
mitur, vt per Felin. *in cap. quoniam contra, num. 47. de*
probat. Neguzant. *de pignorib. p. 2. in princ. memb. 1.*
num. 6. Socin. *reg. 385. fallent. 1.* Tiraq. *de retract. lig.*
3 *§. 1. gloſſ. 9. num. 141. cum ſeqq.* vbi *a num. 267.* agit
de Aduocato, vel Procuratore adhibitis à venditore
in conſilium ineundi contractus, & de aliis perſonis,
quæ ratione officij aſſiſtunt. Greg. Lop. *l. 60. gloſſ. 1.*
& 2. tit. 5. part. 5. Anton. Gabr. *commun. lib. 1. tit. de*
4 *præſumpt. concl. 3. num. 23.* vbi *num. 24.* idem tenet in
5 Notario, qui tanquam Notarius rogatus ſe ſubſcrip-
ſerit, & *num. 25.* declarat, niſi ſe ſubſcriberet ſciens
tanquam teſtis, vel tanquam Notarius actum, quem
poterat contradicendo impedire, Maſcard. *de probat.*
6 *concl. 341.* aliàs 1347. *num. 24.* vbi limitat, niſi vltra
ſubſcriptionem conſtaret ſubſcribentem fuiſſe autho-
rem, & mediatorem contractus. Menoch. *de præ-*
ſumpt. lib. 3. præſ. 66. num. 17. vbi *num. 18. & 19.*
7 ampliat etiam in Notario, qui tanquam Notarius ra-
tione ſui officij ſubſcripſit inſtrumento, de quo fuit
rogatus; & in agnato, qui ex diſpoſitione debet au-
ctoritatem ſuam interponere contractui celebrato ab
8 agnata. Surd. *deciſ. 153. num. 17.* & de fideiuſſore con-
tractus, quod ipſum approbare videatur, tradunt De-
cian. *conſ. 13. num. 17. lib. 1.* Surd. *conſ. 15. num. 20.*
verſ. & idem, Tiraq. *d. gloſſ. 9. num. 268.* Rot. *deciſ. 797.*
num. 2. part. 1. diuerſ. & deciſ. 362. ſub num. 4. p. 1. re-
centior. Greg. XV. *deciſ. 473. per tot.* Beltrамin. vbi *in*
annot. alios adducit, & infert ad alienationem factam
per filium, pro quo pater fideiuſſit.

SVMMARIVM.

1 *Actionem perſonalem non ſequi debitorem pigno-*
ris, & iura non mandari inuito.
2 *Actiones, obligationeſque debitoris creditorem inui-*
tum in ſolutum recipere minimè teneri.
3 *Actio mutui repetendi eſt perſonalis, ac proinde*
contra ſolum debitorem, cui datum eſt, competit.

L. Non aduersùs. XV.

Iidem AA. *&* CC. *Chardemo.*

1 PErſonalis actio non ſequitur debitorem pignoris,
2 & iura non mandantur inuito. Item actiones, ob-
ligationeſque debitoris creditor inuitus in ſolutum
recipere minimè tenetur. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* Gilchen.
tom. 2. pag. 51.
3 Vide Bart. *in l. cui fundus, §. ſi ſeruum eum, num. 8.*
poſt med. ff. hoc tit. Duen. *reg. 8.* Donel. *ad l. ei qui 7.*
num. 2. C. quod cum eo, pag. 155. Sanchez *de matrim.*
lib. 9. diſput. 4. num. 29. vbi ex hoc text. conſtare ait
actionem mutui repetendi eſſe perſonalem, ac proin-
de contra ſolum debitorem, cui datum eſt, compete-
re, cùm in illum verè tranſlatum ſit dominium, ac in-
ſtar veri domini potuerit de illo diſponere. Aluarez *de*
priuileg. pauperum quæſt. 48. à princip.

SVMMARIVM.

1 *Iudici pecuniam mutuantem, illum corrumpere vi-*
deri, & propter honorem publicum conſequendum
iudici mutuum dantem mereri pœnam exilij.
2 *Iudex corruptus dicitur, ſi aliquid illi datum fuit*
mutuo.
3 *Officialis, qui plura bona acquiſiuit, an præſuma-*
tur acquiſiuiſſe de bonis fiſci.
4 *Collectarius, de eo qui aurum argento permutat.*

L. Quiſquis iudici. XVI.

Impp. HONOR. *&* THEODOS. AA.
Theodoro P. P.

IVdici pecuniam mutuans illum corrumpere vide- 1
tur; & propter honorem publicum conſequendum
iudici mutuum dans, exilij pœnam meretur. Colli-
gunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup.*
hoc tit. Gilchen. *tom. 2. pag. 51.*
Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc, quod iudex 2
corruptus dicitur, ſi aliquid illi datum fuit mutuo;
præſumitur enim baratteria & corruptio ex mutua-
tione pecuniarum iudici facta, vt Paris de Puteo *de*
ſyndicatu, verbo baratteria, num. 4. verſ. in officiali, &
verbo corruptio, cap. 3. num. 1. & verbo præſumptio offi-
cialis, cap. 1. poſt n. 2. Grammat. *conſ. 35. n. 8.* Matienz.
in dialog. relator. p. 3. cap. 25. n. 1. verſ. quartò ſi fuerit,
Baiard. *ad Clar. §. fin. quæſt. 73. n. 27.* Vant. *de nullitatib.*
tit. ex defectu proceſſus, num. 138. in fine, Menoch. *de ar-*
bitrar. caſu 342. n. 34. Maſcard. *de probat. concl. 164.*
num. 4. & concl. 453. num. 10. Decian. *in tract. crimin.*
lib. 8. cap. 35. num. 7. & c. 38. n. 14. Farin. *in praxi cri-*
min. part. 3. quæſt. 111. num. 171. cum ſeq. Soar. *de Relig.*
tom. 1. tract. de ſimonia, lib. 4. cap. 38. num. 7. vbi ſubdit
quod mutuum latè reputatur moraliter, vt ſufficiat ad
corrumpendum iudicis animum.
An officialis, qui plura bona acquiſiuit, præſuma- 3
tur acquiſiuiſſe de bonis fiſci? vide Clar. *l. 5. §. fin.*
quæſt. 68. num. 5. Menchaq. *illuſtr. controuerſ. cap. 105.*
num. 23. Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 28. num. 10.*
Vel ſi quis collectarius.] Id eſt, qui permutat aurum 4
argento, vt per Paneirol. *variar. lection. lib. 1. c. 74.*

SVMMARIVM.

1 *Chirographo maiorem ſummam 50. auri librarum*
continenti non credi, niſi per tres teſtes bonæ opi-
nionis ſit ſubſcriptum: & num. 2. duos teſtes ſuffi-
cere in ſcriptura priuata, niſi tractetur de con-
tractu excedente libram auri, num. 3.
4 *Libra auri ſeptuaginta duos aureos, ſiue ſolidos*
continens.
5 *Comparatio an probetur per teſtes qui interfuerunt*
ſcripturæ priuatæ, ſed non teſtificantur de ipſo
actu.

L. Super chirographariis. VII. & vlt.

Imp. IVSTINIANVS A. *Menna P. P.*

CHirographo maiorem ſummam 50. auri librarum 1
continenti non creditur, niſi per tres teſtes bonæ
opinionis ſit ſubſcriptum. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* poſt omnes
Aloyſ. Leo *in 4. fol. 5.* Gilchen. *tom. 2. pag. 52.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Bart. *in l. teſtium, num. 7. oppoſ. 1. C. de teſtib. & in l. hæ-*
redes palam, in princip. num. 3. in fine, ff. de teſtament.

Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. ad l. teſtium, col. 2. in princip.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 7. num. 2.* Surd. *conſ. 72. num. 1. & 2.* Couar. *practic. cap. 22.*
3 *num. 3.* vbi probat in priuata ſcriptura duos teſtes ſufficere, niſi tractetur de contractu excedente libram auri: latè Maſcard. *de probat. concluſ. 1300. à num. 28.* vbi dicit quod ad effectum vt ſcriptura ſubſcripta, aut ſcripta à partibus & tribus teſtibus probet per ſe quando eſt negata, neceſſe eſt quod teſtes recognoſcant ſuas ſubſcriptiones, & dicant ſe illas feciſſe quando debitor, vel alius ſcripſit, & quod viderunt illum ſcribere, & quod illi ſe ſubſcripſerunt, & hoc ſi agit de veritate ſcripturæ: ſi autem ageretur de veritate contentorum in ſcriptura, vtrùm ſcilicet fuerit verum, quod in ea deductum fuit, tunc ſufficerent duo teſtes. Aluar. Valaſc. *conſult. 67. num. 12. cum ſeqq.* vbi dicit receptum quod quando teſtes de contentis in ſcripturis priuatis non deponunt, ſed magis de veritate contentorum, tenentur deponere ſe vidiſſe illammet ſcripturam ſcribi comparatione litterarum, aliàs non probant; deinde atteſtatur ſe ſcire in praxi non ſeruari illam tam ſtrictam iuris cenſuram, vt ſcilicet ad probandam ſcripturam priuatam manu alicuius ſcriptam fuiſſe, vt ex ea poſſit obligari, neceſſarium ſit quod teſtes deponant ſe vidiſſe illam ſcribi à Titio: nam idem videtur ſentire Rota dum *in deciſ. 582. in fine, part. 4.* recentior. cenſuit ſcripturæ recognitionem cenſeri probatam ex teſtibus dicentibus habere notam manum ſcribentis, & aliàs vidiſſe eum ſcribere.

Supra quinquaginta libras auri.] Quælibet libra
4 auri habet ſeptuaginta duos aureos, ſiue ſolidos, de quo vide Caluin. *in ſuo Lexic. iurid. verbo libra auri, & verbo Solidus eſt ſeptuageſima ſecunda pars libræ auri,* Cuiac. *lib. 17. obſeru. 11.* Couar. *de collatione veterum numiſmatum, cap. 4. num. 2.*

Per eorum ſubſcriptiones, &c.] An comparatio probetur per teſtes, qui interfuerunt ſcripturæ priuatæ, ſed non teſtificantur de ipſo actu? vide Afflict. *deciſ. 181. num. 7. & 8.* Curt. *in l. admonendi, num. 114. ff. de iureiur.* Roland. *conſ. 26. à num. 3.* Couar. *pract. cap. 22. poſt num. 1.* Viu. *tom. 1. commun. opin. 14. tit. 11. de tabellionib. pag. 589.* Menoch. *de arbitr. caſu 114.*

SVMMARIVM.

1 *Imperiti litterarum degentes in vrbibus, chirographis conficiendis quinque teſtes adhibeant; ruri degentes præſcriptum legis obſeruent.*
2 *In montibus exiſtentibus, & locis remotioribus, remiſſæ ſunt aliquando iuris ſolemnitates.*

AVTH. Sed nouo iure.

1 IMperiti litterarum conficientes chirographa conuenientia debita vna auri libra maiora, adhibebunt quinque teſtium ſubſcriptiones, præſertim in vrbibus degentes; ruri degentes præſcriptum legis præcedentis obſeruabunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 5.*

Vide poſita in *collect. ad l. præcedentem*, aliàs *vlt.*

2 *In terris autem,* &c.] Notatur ad hoc, quod exiſtentibus in montibus, & locis remotioribus remiſſæ ſunt aliquando iuris ſolemnitates, cùm ibi non poſſint facilè conſulere peritiores, vt per Boër. *deciſ. 124. num. 20.*

De ſuffragio.

TIT. III.

SVFFRAGIVM, id eſt, ſuffragatio & interceſſio apud Principem alicuius rei impetrandæ cauſa, *l. vn. in princ. & Nov. 8. c. 1.* Vel res ſuffragij nomine data, vel promiſſa, *d. l. vn. §. vlt. & ſuprà de aduocat. diuerſ. iud. l. laudabile 4. §. & poſtquam, l. petitiones 5. in princ. & in fin. de ſilent. l. vlt. & d. Nouel. 8. cap. 7.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia vide Coſm. *in pragm. verbo ſuffragium, fol. 64. in fine,* Robert. *lib. 2. ſent. cap. 21.* Duaren. *lib. 2. diſp. cap. 21.* Guid. Pancirol. *in theſauro var. lect. lib. 2. cap. 198.* vbi dicit quod ſuffragium in præſenti vulgò pro Aduocati patrocinio accipitur.

SVMMARIVM.

1 *Salarium Aduocato ex nudo pacto deberi.*
2 *Salarium ſi in re mobili Aduocato traditum, ſcripturæ fides non requiritur, dum collatione rei mobilis inita integra fide cumulatur.*
3 *Salarij loco ſi res immobilis Aduocato, vel Procuratori per partem aſſignata, conuentio per ſcripturam probanda eſt.*
4 *Aduocatus pro ſalario, inconſulto iudice, occupans res clientis, poſſeſſionem reſtituit, & ius promiſſione partis acquiſitum cum officio amittit.*
5 *Contractus quando eſt ſuſpectus & reprobatus, requiritur vera & actualis traditio rei.*
6 *Salaria Aduocatorum, remiſſiuè.*

L. Si qui deſideria. Vnic.

Impp. HONOR. & THEODOS. AA. *Ioanni P. P.*

EX nudo pacto debetur ſalarium Aduocato. Sala- 1
rium ſi in re mobili Aduocato traditum ſit, ſcrip- 2
turæ fides non requiritur, dum collatio rei mobilis
inita integra fide cumuletur. Item ſalarij loco ſi res 3
immobilis Aduocato, vel Procuratori per partem eſt
aſſignata, conuentio per ſcripturam probanda eſt. Ad- 4
uocatus pro ſalario, inconſulto iudice, inuadens, & occupans res clientis, poſſeſſionem reſtituit, & ius poſſeſſione partis acquiſitum cum officio amittit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 6.* Gilchen. *tom. 2. pag. 52.* Schaſt. Næu. remiſſiuè, Caſal. *in authent.* & Ximen. *in concord.*

De materia & intellectu huius l. vide Zaz. *in l. 1. &* 5
ibi Cagnol. *num. 314. ff. de orig. iuris,* Alciat. *paradox. lib. 2. cap. 14.* Charond. *lib. 1. veriſimil. cap. 4. in fine,* Connan. *comment. iuris ciuilis lib. 5. cap. 8.* Tiraq. *de nobilit. cap. 29. num. 27.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis matern. p. 3. num. 63. & num. 62. verſ. infertur octauò.*

Sequatur que traditio corporalis.] Notatur ad hoc, quod quando contractus eſt ſuſpectus, & reprobatus, ſemper requiritur vera, & actualis traditio rei, vt ceſſet ſuſpicio, & præſumptio fraudis, & ſic non ſufficit clauſula conſtituti, nec alia traditio ficta, vt per Anton. Gom. *l. 9. Tauri, num. 36. col. 2.* Tiraquel. *de conſtitut. p. 3. limit. 9. num. 1.*

Quod ſi quis dum ſolo, &c.] Refert Menoch. *re-* 6
med. 9. recuper. num. 337. hanc legem promulgatam eſſe aduerſus eos, qui ſuffragio præſtito rem aliquam

promiſſam

promiſſam ſponte nondum ſibi dari petentes occupant. Nam cum reſtituere teneantur, quod occupatunt, amittuot in primis quod ſibi erat promiſſum, deinde ob vim commiſſam puniuntur: non tamen declarat qua pœna illata vis coërceatur, quare ait idem Menoch. intelligere poſſumus vel lege Iulia de vi priuata, vel alia ſimili diſpoſitione; non enim conſtitutiooe *l. ſi quis in tantum, C. vnde vi*, dici poteſt prouiſum, cum poſt biennium edita fuerit.

De ſalariis aduocatorum dixi *in collect. ad cap. non liceat iudici 71. 11. quæſt. 3.* & vide Iacob. Benn. *de priuileg. Iureconſ. part. 3. priuil. 73.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. conſider. 44.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tom. 1. tit. 65. de Aduocat. num. 103. cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 257.* Flores de Mena *var. lib. 1. quæſt. 8. §. 1.*

De prohibita ſequeſtratione pecuniæ.

Tit. IV.

SEQVESTRATIO eſt rei controuerſæ apud ſequeſtrem à contendentibus facta depoſitio, vt ab eo cuſtodiatur, & lite finita victori reddatur. Eſt igitur *ſequeſtrum* ſpecies depoſiti, & *ſequeſter* ſpecies depoſitarij, *l. 6. l. licet 17. in princ. ff. de depoſiti, l. ſequeſter 110. ff. de verb. ſignif.* Prohibetur hoc tit. pecuniam, quæ ex ſupradictis cauſis, vt ex mutuo, vel ſuffragio petitur, ſequeſtrari. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De ſequeſtris ſpeciales tractatus ediderunt Angel. de Peruſio *tom. 3. tract. Doctor. part. 2. fol. 142.* Franciſcus Curtius *ibid. fol. 143.* Ioannes Bauman, & Vincentius Carrocius. De ſequeſtrationibus Iacob. de Arena *d. tom. 3. part. 2. fol. 143.*

De materia tituli & ſequeſtrationum incidenter tractarunt Rebuff. Alciat. & alij *in d. l. ſequeſter 110. ff. de verb. ſign.* idem Rebuff. *tom. 3. ad ll. Galliæ, tit. de ſequeſtr.* Corraſ. *lib. 3. miſcel. c. 2.* Connan. *comment. iur. ciuilis lib. 7. cap. 4. n. 5.* Tiraq. *de retract. tit. 2. § 4. gloſſ. 7.* Mynſing. *cent. 2. obſeru. 11.* Gail. *lib. 1. obſeru. 148. n. 7. cum ſeqq.* Ludouic. Gomez *in regul. de annali poſſeſſ. quæſt. 46.* Gam. *Luſit. deciſ. 331.* Petr. Gregor. *ſyntag. iuris lib. 23. cap. 3.* Menoch. *remed. 3. retinendæ, num. 86. cum ſeqq. & de arbitr. caſu 457.* Leon. *lib. 7. emendat. 1.* Perrenon. *lib. 1. animaduerſ. cap. 15.* Aſio. *de execut. §. 3. cap. 122. cum ſeqq. & c. 132.* Veſtr. *in pract. Romanæ Curiæ, lib. 7. cap. 2.* Damhoud. *in praxi ciuili, cap. 72.* Sigiſm. Scacc. *lib. 1. de iudic. cap. 58.* Gutier. *de tutel. part. 3. cap. 7.* Aluar. Valaſc. *conſ. 59. num. 18. cum ſeqq. & conſ. 191. à num. 33.* Cabed. *Luſit. deciſ. 35. num. 2. cum ſeqq. part. 2. de patronatib. Regiæ Coronæ, cap. 51. à princip.* Cardoſ. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo Sequeſtratio*, Soar. de Paz *in pract. tom. 3. cap. 6. § 6.* Perez *l. 1. tit. 10. lib. 3. Ordinam.* Azeued. *ad tit. 11. lib. 4. nouæ Recop.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 523.* Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli, l. 40. & de tenuta cap. 11.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de tranſact. reſol. 12.* Coler. *de proceſſ. execut. part. 1. cap. 2. num. 50. cum ſeqq.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 24. cap. 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. num. 19. cum ſeqq.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 1. cap. 6.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 7. lit. S, Concluſ. 201. cum ſeqq.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 21.* Amat. Roderic. *de priuileg. cred. art. 6.* Galgan. *de iure publico lib. 2. tit. 15.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tom. 2. tit. 37.*

SVMMARIVM.

1 *Sequeſtrationem à debitore per iuriſdictionem non conuicto minimè inſtituendam, vel concedendam, & num. 2.*

3 *Pecunia appellatione latiùs omnis res petita comprehenditur.*

4 *Pecunia debita non ſequeſtratur, ſi de hoc non fuit conuentum.*

5 *Sequeſtrum regulariter prohibitum, tam de iure ciuili, quàm Canonico, non admittitur, niſi in caſibus à iure expreſſis, num. 6.*

7 *Sequeſtrum locum habet quando neuter poſſidet, vel ambo litigantium ſunt in poſſeſſione, aut vnus alterum impedit, ne deueniatur ad rixam, num. 8. non tamen veroſimile periculum rixæ, & armorum ſufficit, ſed illud neceſſariò probari debet, num. 9. Vel quando partium iura ita ſunt obſcura, vt confuſione inuoluantur, & non appareat quis alteri de iure præcedat, num. 10. Vel quando quis eſt in poſſeſſione, eaque abutitur fructus diſſipando, vel eſt pauper, & conſumit eos, & difficilis eſt poſtea eorum exactio, num. 11. conceditur in rebus mobilibus probata dilapidatione, vel quod ſint aliqui ſuſpecti de dilapidatione; ſecus in immobilibus, num. 12. timor dilapidationis ſufficit, n. 13. quamuis ſit modica ſuſpicio, & pars ſit ſoluendo, num. 14.*

15 *Ad ſequeſtrum diſcernendum ob ſcandalum, & ad euitandas rixas, an ſit neceſſaria cauſæ cognitio vocatis partibus, remiſſiuè.*

16 *Sequeſtrum tenet factum vigore Regij reſcripti, citatis his, quorum intereſt.*

17 *Sequeſtrum factum de mandato ſummi Pontif. tunc fieri poteſt, quando priùs plenè diſcuſſis exceptionibus illud fieri mandauerit.*

18 *Sequeſtrorum decernendorum praxis in Portugalia.*

19 *Sequeſtratis bonis an dominus rerum poſitarum de illis ſub ſequeſtro ali debeat, remiſſiuè. Quid ſi ſuccumbat in literis, cui alimenta ſunt præſtita, an illa reſtituere debeat, & à principio teneatur fideiuſſionem præſtare, num. 20. diſtinguitur n. 21.*

22 *Robertus refellitur.*

23 *Sequeſtratione prohibita, rerum fructuumque deſcriptio permitti debet.*

24 *Per ſequeſtrationem an tranſeat poſſeſſio in ſequeſtrum, remiſſiuè.*

25 *Sequeſtri officium an ſit voluntarium, & compellendus aliquis ad ſuſcipiendam ſequeſtrationem, remiſſiuè.*

L. Quoties ex quolibet. Vnic.

Impp. HONOR. & THEODOS. AA.
Ioanni P. P.

SEqueſtratio debitore per iuris ordinem non con- 1
uicto minimè inſtituenda, vel concedenda. Colli-
gunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald.
Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 6. verſo*, Gil-
chen. *tom. 2. pag. 54.* Sebaſt. Næu. Giphan. *tom. 1.*
pag. 225. remiſſiuè Ximen. *in concord.* & Caſal. *in*
annot. & tom. 6. repet. Franciſcus Cortius.
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Cor- 2
raſ. *lib. 3. miſcellan. cap. 2. n. 6.* Mantua *lib. 3. locorum,*
cap. 43. Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 24. cap. 4. in*
princip. vbi quod ſequeſtratio pecuniæ petitæ vetita 3
eſt; & quod pecuniæ appellatione hîc latiùs omnis
res petita comprehenditur, D. Barboſ. *in l. in omnibus,*
num. 6. ff. de iudic. vbi quod pecuoia debita non ſeque- 4
ſtratur, ſi de hoc non fuit conuentum.

5 Vnde vulgata eſt concluſio,ſequeſtrum regulariter
eſſe prohibitum, iam de iure ciuili, quàm Canonico,
vt per Lancellot. de attent.p.2. cap.1.limit.12.num.27.
Azeued. l.1. num.1. tit.12. lib.4. noua Recop. Gonzal.
ad reg.8.Cancel.§.1.proœm.num.19. Chriſtoph.de Paz
de tenuta cap.11. num.1. Aluar. Valaſc. conſult. 191.
num.35. Franc. Milan. Sicilia deciſ.12. num.10. Gaſp.
Caballin. milleloq. 930. Mar. Muta Sicilia deciſ.92.
n.31. Valenzuela conſ.43.n.168.tom.1. Camil.Bortel.
in ſum.deciſ.tom.1. tit.46.n.108. & tom.2. tit.37.n.14.
6 & 15. & non admitti niſi in caſibus à iure expreſſis,
itavt oporteat eum, qui ſequeſtrationem petit, oſten-
dere ſe petere in caſu à iure excepto,reſoluunt Socin.
regul.458. Alex. conſ.163. num.2. & fin. vol.6. Pariſ.
conſ.41. num.17.vol.1. Cal.Pereira quaſt. forenſ. lib.1.
quaſt.21.num.31. Bernard. Græu. ad pract.Camera Im-
per.lib.1. concl.147.num.1. Didac.de Britto in conſilio
in cauſa maioratus Regia Corona, quaſt.5.num.3. Le-
gitimus enim poſſeſſor tuendus eſt lite pendente in
ſua poſſeſſione, nec admittenda eſt petitio aduerſarij
ſequeſtrationem petentis, etiamſi rixæ, vel contentio-
nes timeri poſſint, ita Pariſ. conſ.41.n.31.lib.1. Guid.
Pap. quaſt.246. Mantua ſing.20. Hippol. ſing.543. Syl-
uan. conſ.27.num.1.& 2. Capyc. deciſ.96.num.11. An-
ton.Gom. l.45.Tauri,n.197. Cou. pract.cap.17.num.1.
Padil. in rub. C.de tranſact. num.4. Molin. de primog.
lib.3.cap.13.n.71.& 72. Matienſ. l.9.gloſſ.1. n.2.tit.7.
lib.5.noue Recop. Caroc. in tract. de ſequeſtro,p.1.q.6.
Chriſtoph.de Paz de tenuta c.10.n.1. cum ſeqq. Amat.
7 Roderic. d.art.6. num.26. Valaſc.conſ.191 num.38.vbi
quod ſequeſtrum habet locum quando neuter poſſi-
det, ſecus ſi alter prætendentium poſſideat,tunc enim
poſſeſſor in ſua poſſeſſione tuendus eſt, alter verò ab
inquietatione,pœnis, & carceribus exterminandus.
8 Verùm quando nemo ex litigantibus in actuali
poſſeſſione exiſtit, vel ambo in ea ſunt, aut vnus alte-
rum impedit, ne ad rixam deueniatur, ſequeſtratio ne-
ceſſaria locum habebit, l.æquiſſimum, l.ſi uſusfructus,
§.ſed inter duos, ff.de vſufructu, Iacob. de Arena in
tract.de ſequeſt.num.7. Nicol.Mont. in tract. de treuga
& pace, quaſt.187. num.7. Menoch. remed.1. recuper.
num.319. Virgin. Boccac. de interdicto vti poſſidetis,
9 cap.20.num.23. Aluar.Valaſc. conſult.191.num.27. vbi
quod ſequeſtrum vt fiat non ſufficit veroſimile pericu-
lum rixæ & armorum, ſed illud neceſſariò debet pro-
bari, & num.40. de poſſidente bona maioratus, Maſ-
card. de probat. concl.1298. aliàs 1304.n.6. vbi quod
ſequeſtrationem petens debet notum facere iudici pe-
riculum aliquod ſubeſſe, vel ne res conſumatur, vel
ne debitor efficiatur non ſoluendo. Camill. Bortell.
dict.tom.2.tit.37. num.32.cum ſeqq. Chriſtoph.de Paz
d.tract.de tenuta,cap.10. n.15. Amat.Roderic. d.art.6.
10 num.23. vbi tenet quando partium iura ſunt ita ob-
ſcura, vt confuſione inuoluantur, & non appareat
quis alteri de iure præcedat, ſaluo iure cuiuſque par-
tis, iudicem ſequeſtrum facere debere.
11 Deuenitur etiam ad ſequeſtrum quando quis eſt in
poſſeſſione, eaque abutitur fructus diſſipando, vel eſt
pauper, & conſumit eos, & difficilis eſt poſteà bono-
rum exactio; nam tunc ſi ſententia in prima inſtantia
contra eum fuerit lata, etiamſi appellatum fuerit ab
ea,ſequeſtratio fit; nam licèt cùm appellatur à ſenten-
tia, non fit ſequeſtratio, cap.ab eo, de ſequeſtr.poſſeſſ.&
l.Imperatores, ff.de appell. tamen quando timetur de-
populatio, & oritur præſumptio quod fructus diſſi-
pentur, etiam appellatione pendente poteſt fieri, cap.
dilectus, eod.tit.de ſequeſt.poſſeſſ. Ordin.Reg. Luſitan.
l.3. tit.73. §.2. ibi, E ſe pendendo a cauſa na appella-
çam os Iuizes da alça acharem que o appellante conde-
nado en alguma cauſa de raiz diſſipa e gaſta os fruitos,
e rendas della, mandaraon ſequeſtrar os fruitos, e ren-
das, &c. l.Hiſpan.2.tit.9. part.5. ibi, Ca luego deue de
ſer deſpoderado de aquella coſa ſe fuere ome de quien
aya ſoſpecha que la mal metiera o deſgaſtara della, &c.
Curt.ſen. in tract.de ſequeſtr. num.8. Specul. ſub tit.de
ſequeſtrat.num.6. Lancell. de attent.part.2.cap.12. li-
mit.12.num.11. Verall. part.3. deciſ.158. vbi quod ſe- 12
queſtrum conceditur in rebus mobilibus, probata di-
lapidatione, vel quòd ſint aliqui ſuſpecti de dilapida-
tione: ſecus in immobilibus, quia tunc decernitur
ſequeſtrum, ſed fit inhibitio loco ſequeſtri. Camill.
Bortel. d.tom.2.tit. 37. num.27. Maſcard. de probat.
concl.148.num.20. Stephan.Gratian. March. deciſ.63.
num.2. & 26. Caroc. de ſequeſtr. p.2. quaſt.2. num.4.
vbi ait lite pendente,ſi timor eſt dilapidationis, fieri
ſequeſtrationem fructuum, & multo magis ſi à ſen-
tentia fuerit appellatum, & reus poſſeſſor fructus di-
lapidat. Mieres de maiorata part.3.quaſt.7.num.36.ibi,
& hodie videmus,quod iudices ſupremi Concilij ſeque-
ſtrant bona maioratus, ſuper quibus eſt lis durante te-
nuta maioratus. Chriſtoph. de Paz d.tract. de tenuta,
cap.10. num.25. vbi num.26. dicit ſe ita deciſum vi-
diſſe. Allegans diſſipationem debet probare,ſecundùm
Bernard.Græu. d.concl.147.conſid.1.num.1.
Amplia timorem diſſipationis ſufficere, & quod iu- 13
dex capiat informationem ſuper ſuſpicione conſump-
tionis, ſeu dilapidationis, Auffier. in addit. ad Capel-
lam Tholoſan.deciſ.477. Veſtr.in pract.Romana Curia
lib.8.cap.4.n.3. Herculan.de attent.cap.5.n.7. Lancell.
d.cap.12. ampl.12.n.15. Bernard. Græuæ. d.concl.147.
num.4. Cabed.de patronatib.Regia Corona cap.51.n.2.
Stephan.Gratian. March.deciſ.63.num.3.cum ſeqq.vbi 14
ampliat quamuis ſit modica ſuſpicio, & para ſit ſol-
uendo. Cald. Pereira d.quaſt.21. num.33.
Vtrùm autem ad diſcernendum ſequeſtrum ob 15
ſcandalum, & ad euitandas rixas ſit neceſſaria cauſæ
cognitio vocatis partibus? vide Hippol. ſing.543. Me-
noch. remed.6. adipiſc. num.13.& 14. Gam. Luſit. de-
ciſ. 331. vbi tenet ſequeſtrum etiam factum vigore 16
Regij reſcripti,citatis his, quorum intereſt,fieri debe-
re: & num.4. reſoluit ſequeſtrum factum de mandato 17
ſummi Pontif. tunc fieri poſſe nemine citato, quando
prius plenè diſcuſſis exceptionibus illud fieri manda-
uerit. Sed in noſtro Regno Portugaliæ vſus obtinuit, 18
vt cùm inuictiſſimus Rex noſter ſequeſtra decernit,
quando duo contendunt circa poſſeſſionem, ſeu pro-
prietatem alicuius maioratus, capellæ, vel aliarum re-
rum, id fieri ſolet abſque partium, quarum intereſt, ci-
tatione, vt ſæpiſſimè factum fuiſſe refert Phœbos Lu-
ſitanarum deciſ.part.2. arreſto 86.
An etiam bonis ſequeſtratis de illis dominus rerum 19
poſitarum ſub ſequeſtro ali debeat, eique litis expen-
ſæ ſint ſubminiſtrandæ? vide affirmatiuè reſoluentes
Cordub.de Lara in l.ſi quis à liberis, §.ſi vel parentes,
num.62.ff.de liber.agnoſc. Couar. pract.cap.6.n.6. Surd.
de alim.tit.1. quaſt.123.per tot.& quaſt.129.n.2. Alex.
Trentacinq. var.reſol.lib.1.tit.de alim.reſol.1.num.19.
vbi intelligit in eo de cuius poſſeſſione, vel quaſi
conſtat, aut pro eo erat præſumptio, & non habet vn-
de ſe alat. Card.Tuſch. pract.concl.tom.1.lit.A, concl.
809.num.16. Aluar. Valaſc. conſ.1.num.1.& 2. Cald.
Pereira quaſt.forenſ.lib.1.quaſt.21.n.38. Bernard.Græu.
d.lib.1.concl.148.n.2.& 3. Caſtill. quotid.lib.3.cap.27.
num.34. Mieres de maiorata p.3.quaſt.7.num.57.
Sed quid ſi ſuccumbat in lite ille, cui alimenta 20
ſunt præſtita, vtrùm illa reſtituere debeat, & an à
principio teneatur fideiuſſionem præſtare? vide Mo-
lin. de primog. lib.2. cap.16. num.41. verſ. & à filiis.
Vincent.de Franchis deciſ.336.num.5. Anna conſ.102.
vbi diſtinguit inter filium & extraneum, Valaſc. d. 21
conſult.7. num.7. Caroc. de ſequeſtro, part.3.quaſt.11.
num.1. Caſtill. d.lib.3. cap.27. num.67.
Pecunia poſtulatur, &c.] Credit Robert. lib.1. 22
ſentent. cap. 5. ſequeſtrationem regulariter eſſe con-
ceſſam in quibuſcunque rebus, excepta pecunia, de
qua ſolùm agitur in hoc text.ſed illum reprobat Cald.
Pereira

Pereira *quæſt.forenſ.lib.*1.*quæſt.*21.*num.*32. vbi reſpondet, ideo in præſenti fieri mentionem pecuniæ, vt ſignificetur ſolùm prohiberi ſequeſtrationem in rebus, quæ ſunt in patrimonio noſtro, in quibus tantummodo verificatur verbum *pecunia*, *l. rei appellatione*, *ff. de verb. ſign.* Vel quia ex illo non reſtringitur prohibitio illa ad pecuniam numeratam, ſed declaratur vt comprehendat quaſcunque res ſub appellatione pecuniæ, *l. pecuniæ appellatione*, *l.a* 4. *ff. de verb. ſignif.* cum citatis per me *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appell.*196. *num.*2.

23 *Sequeſtratione neceſſitas conquieſcit.*] Secus in honorum deſcriptione, quæ (prohibita ſequeſtratione) permiſſa cenſetur, vt per Corraſ. *miſcel. lib.*3. *cap.*2. *num.*7. Rebuff. *tom.*3. *ad leg. Galliæ, tit. de ſequeſtrat. art.*1. *gloſſ.*2. *num.*9. vbi expreſsè tenet, quod in quibus caſibus prohibita eſt ſequeſtratio, poterit ea pars petere rerum & fructuum deſcriptionem fieri ad hoc vt quantitas fructuum & rerum faciliùs probari poſſit, Cald. Pereira *quæſt.forenſ. lib.*1. *quæſt.*21. *num.*42. Camill. Bottel. *d. tom.*2. *tit.*37. *num.*26.

In gloſſ. *Sequeſtrationis*, ibi, *eſt autem ſequeſter ille*, &c. Dixi *ad rub. de ſequeſtrat. poſſeſſ. & propr. in Decretal. num.*4. *cum ſeqq.*

24 In ead. gloſ. ibi, *interim autem dum res*, &c. Vtrum per ſequeſtrationem tranſeat poſſeſſio in ſequeſtrum? vide Doctores citatos *ad cap.*1. *num.*5. *illo tit. de ſequeſt. poſſeſ.* vbi *num.*6. an ſequeſter poſſit præſentare, & beneficia conferre.

In eadem gloſſ. ibi, *ſponte autem fieri poteſt ſequeſtratio*, &c. Vtrùm ſequeſtri officium ſit voluntarium, & an poſſit aliquis compelli ad ſuſcipiendam ſequeſtrationem? vide Bart. *in l. litibus*, *num.*14. *C. de agricol. & cenſ. lib.*11. Tiraquel. *de retract. tit.*2. *gloſ.*7. *num.*4. Rebuff. *d. tit. de ſequeſt. art.*1. *gloſſ.*2. *num.*19. Gregor. Lopez *l.*1. *verbo deuen, tit.*9. *part.*3. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.*1. *quæſt.* 21. *num.*24. Camill. Bortel. *d. tom.*2. *tit.*37. *à num.*117.

De condictione indebiti.

TIT. V.

INDEBITVM eſt quod vel omnino non debetur, vel per aliquam exceptionem peti non poterat, *l. ſi non ſortem* 26. §. *indebitum*, *ff. de condict. indeb.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia vide Donat. à Fina, Muſcul. Suar. & alios *tom.*1. *commun. opin. lib.*4. *tit.*3. Menchac. *controuerſ. vſufreq. part.*2. *cap.*63. Oliban. *de actionib. tom.*2. *lib.*2. *cap.*7. *ſub hoc tit.* Mozz. *de contractib. tract. de condict. indebiti*, Magon. *Florent. deciſ.*142. Gutier. *de iuram. confirm. part.*1. *cap.*27. *à princ.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*14. *cap.*15.

SVMMARIVM.

1 *Indebitum per errorem ſolutum condici ſine vſuris, niſi ſententiæ refragetur auctoritas, & num.*2. *ſecus ſi ſcienter, num.*3.

4 *Vſuræ non veniunt in contractibus ſtricti iuris, nec tempore moræ, nec à litis conteſtatæ tempore. An debeantur poſt litem conteſtatam in contractibus ſtricti iuris, num.*5.

6 *Caſus excepti à iure extenduntur ex identitate rationis.*

L. Pecuniæ indebitæ. I.

Imp. ANTONIN. A. *Mariano.*

INdebitum per errorem ſolutum, niſi ſententiæ auctoritate refragetur, condicitur ſine vſuris. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.*7. Gilchen. *tom.*2. *pag.*59. Giphan. *tom.*1. *pag.*234. Sebaſt. Neu. remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt *l. Hiſpan.*43. *tit.*14. *part.*5. vbi ſtatutum eſt quod ſoluens indebitum per ſententiam, non repetit propter auctoritatem rei iudicatæ, niſi probet falſis inſtrumentis, vel allegationibus fuiſſe latam; ſed & ſoluens debitum, de quo fuerat ſententialiter abſolutus, non repetit, quia licèt non poſſit compelli ſoluere, tamen quia remanſit naturaliter obligatus, impeditur repetitio, Corraſ. *lib.*2. *miſcel. cap.*7. *num.*4. Duaren. *hoc tit. cap.*11. Donell. *commentar. iuris ciuilis lib.*14. *cap.*15. *prope fin.* & *ibi* Oſuald. *lit. C*, Mozz. *de contractib. tract. de condict. indebiti, tit. de cauſis quæ faciunt ceſſare condictionem indebiti, num.* 6. Mench. *controuerſ. vſufrequent. part.*2. *cap.*63. *num.*1. vbi quod ſoluens indebitum per errorem, repetit condictione indebiti: & *num.* 27. vbi facit reg. quod ſcilicet ſolutum ex cauſa iudicati repeti non poteſt: & *num.* 28. ſubdit quod repeti poteſt condictione ſine cauſa, quod vi ſententiæ ſolutum fuit indebitè, Surd. *deciſ.*74. *n.*10. vbi ait Doctores *in præſenti* tenere condictionem indebiti non dari ad repetendum quod fuit ſolutum vigore ſententiæ, Aluar. Valaſc. *conſ.*56. *num.* 6. vbi quod ſolutum vigore ſententiæ non repetitur per condictionem indebiti, ſed per condictionem ſine cauſa, non illa pecunia, quæ ſoluta eſt, ſed tantundem, quando cauſa propter quam facta eſt ſolutio, redit ad non cauſam; & ideo caute debet agi ne obſtet exceptio rei iudicatæ. 2

Per errorem, &c.] Ergo repetitio ceſſat vbi ſcienter ſoluitur indebitum, vt per Menchaq. *d. cap.*63. *num.*10. 3

Vſuras autem eius ſummæ, &c.] Notatur ad hoc quod in contractibus ſtricti iuris non veniunt vſuræ, nec à tempore moræ, nec à tempore litis conteſtatæ, vt per Mench. *d. cap.*63. *num.*47. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 23. *num.* 42. Doctores aliqui ex hoc text. colligunt, vſuras etiam poſt litem conteſtatam non deberi in contractibus ſtricti iuris, intelligentes procedere quando vſuræ non fuerunt promiſſæ, iuxta *l.*3. *C. de vſuris.* At meliùs alij reſpondent in hoc text. neutiquam quæſtionem verſari de vſuris decurſis poſt litem conteſtatam; has enim deberi Imperator præſupponit, per regul. *l. lite* 35. *ff. de vſur.* ſolùm enim agit de vſuris decurſis ante litem motam à tempore indebiti ſoluti, & reſpondet has non deberi: ita Cal. Pereira *de empt. & vendit. cap.*23. *num.*45. vbi ait id eſſe verum ſi conſideremus hìc Imperatorem verba in actorem agere volentem, & repoſcentem indebitum ſolutum, dirigere, & interroganti reſpondet agere poſſe ad principale debitum, non autem ad vſuras, quas affectabat, ac proinde hæredi repetenti cum vſuris indebitum aditus præcluditur. 4 5

In gloſſ. *iudicati*, ibi, *nam ſufficit ſi legiſlator vnum ponat gratiâ exempli*, &c. Notatur ad hoc, quod caſus excepti à iure extenduntur ex identitate rationis, vt per Palar. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor.* §.16. *num.*10. Couar. *in cap. alma mater, p.*1. §.31. *num.*15. *verſ. tertiò etiamſi in his.* 6

SVMMARIVM.

1 *Delegatum indebitè vero creditori delegantis condicere à delegante.*

2 *Debitum abſque tranſactione per errorem ſolutum repeti à delegante, non ab eo, qui ex delegatione debitum ſoluit.*

3 *Indebitum quidem datur in tranſactione, ſed ob cauſam futuram, quæ ſequitur, vt à lite diſcedatur, non ſoluitur.*

L. Si citra vllam. II.

Idem A. Secundinæ.

1 DElegatus indebitè vero creditori deleganti à de-
2 legante condicit. Item debitum abſque tranſactione per errorem ſolutum repetitur à delegante, non ab eo, qui ex delegatione debitum ſoluit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1.pag.234.*

3 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Bart. *in l.1.num.24. poſt med.ff.hoc tit.* Mozz. *de contractib. tract.de condict. indebiti, tit.de cauſis quæ faciant ceſſare conditionem indeb. num.7.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.14.cap.15. prope fin.* vbi quod in tranſactione indebitum quidem datur, ſed ob cauſam futuram, quæ & ſequitur, vt à lite diſcedatur, non ſoluitur.

Citra vllam tranſactionem, &c.] Ergo ſecus ſi cum illa, vt per Padill. *in l.ſi non tranſactionis,num.6.C.de iuris & facti ignor.*

SVMMARIVM.

1 *Solutum qui repetit, fortiùs exceptionem opponit contra ſolutionem.*

2 *Exceptio actione facilior.*

3 *Retentionis libertas atque facultas, remiſſiuè.*

4 *Excluſa petitione, non excluditur retentio.*

L. Cùm & ſoluta. III.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Pamphilio.*

1 SOlutum qui repetit, fortiùs exceptionem contra ſolutionem opponit. Colligunt ex Ordin. Docto-
2 res citati *ad l.1. num.1. ſub hoc tit.* Facilior enim eſt exceptio quàm actio, & ideo regulariter qui poteſt agere, multo magis poteſt excipere, Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.3. lit. E, concl. 374. per tot.* & citati per me *de Axiom. iuris vſufreq. axiom.85.num.1. & 2.*

3 De retentionis libertate ac facultate, vide Socin. *reg.41.* Sebaſt. Medices *de compenſat. part.2.quaeſt.16.* Menoch. *conſ.768.num.3.lib.8.* Pirrh. Maur. Aretin. *in tract. de retentione*, Petr. Pech. *in tract. de iure ſiſtendi, & manus iniect. quaeſt. per.* vbi dicit materiam retentionis eſſe neceſſariam, & frequentem in vſu.

4 Nota textum ad hoc, quod excluſa petitione non excluditur retentio, vt per Decian. *conſ.64.num.13.& conſ.94. num.28.lib.3.* Roman. *conſ.284.n.3.* Honded. *conſ.75.num.13.vol.2.* Bec. *conſ.233. num.24.* Capyc. *deciſ.89. num.1. & deciſ.119. num.8.* Magon. *Lucenſi deciſ.91. num.5.* Surd. *deciſ.255. num.11.* Barz. *Bonon. deciſ.108.num.38.* Mar.Gimb. *deciſ.60.num.7.* Ruſtic. *de fideicom.lib.1. cap.11. num.34.* Arimin.Tepat. *var. ſentent.tom.1. tit.118.c.4.* Muſcatel. *de appellat.part.3. gloſ. adiudicantur, num.69.* Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcientia, & ignor.cent.2. diſt.27.num.13.* Card.Tuſch. *pract.concl. tom.3.lit.E, concl.374.n.28.& lit.R, concl.306.num.1.* Caſtill. *quotid.lib.4.c.42.n.113.cum ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Solutum, & promiſſum ex cauſa quæ per inficiationem creſcit, non repeti.*

2 *Solutum ex cautione pecuniæ indebitæ, ob inficiationem non repeti.*

L. Ea quæ. IV.

Iidem AA. *&* CC. *Heraclio.*

SOlutum, & promiſſum ex cauſa, quæ per infi- 1
ciationem creſcit, non repetitur. Item ſolutum 2
ex cautione pecuniæ indebitæ ob inficiationem non repetitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Duaren. *hoc tit.cap.11.* Donell. *commentar. iuris ciuilis lib.4.cap.15. in princ.* Mozz. *de contractib.tract. de condict. indebiti, tit. de cauſis quæ faciunt ceſſare conditionem indebiti, num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Hæredem putatiuum repetere quod hæreditatis nomine ſoluit indebitè, & num.2.*

3 *Poſſeſſor hæreditatis bonæ fidei, hæreditate euicta retinet de bonis hæredis debita hæreditaria, quæ nomine defuncti iam ſoluit de ſuo, non tamen repetit à recipiente.*

L. Si à parte. V.

Iidem AA. *&* CC. *Attalo.*

PVtatiuus hæres repetit indebitum, quod hæredi- 1
tatis nomine ſoluit. Colligunt ex Ordin. Doctores *ad l.1.num.1.ſupra hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt 2
l.Hiſp.36.tit.14. part.5. vbi ſtatuitur, quod hæredita- 3
tis bonæ fidei poſſeſſor, hæreditate euicta retinet de bonis hæredis debita hæreditaria, quæ de ſuo iam ſoluit nomine defuncti, non tamen repetit à recipiente, Cuiac. *lib.8. obſeruat.9.*

SVMMARIVM.

1 *Indebitum alieno nomine ſolutum repeti ex ratihabitione, & num.2.*

3 *Datum per errorem repetitur, ſi is qui dedit, non tenebatur accipienti iure naturali, aut ciuili.*

L. Si per ignorantiam. VI.

Iidem AA. *&* CC. *Mnaſeæ.*

INdebitum alieno nomine ſolutum repetitur ex ra- 1
tihabitione. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.2. ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Do- 2
nell. *comment.iuris ciuilis lib.14. cap.14.* Duaren. *hoc tit. cap.8.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo donatio, n.59.* vbi quod datum per errorem repe- 3
titur, ſi ille qui dedit, non tenebatur accipienti iure naturali, aut ciuili.

L. Fidei

L. Fideicommiſſum. VII.

Iidem AA. & CC. *Dionyſio.*

1 FIdeicommiſſum, vel legatum indebitum per errorem facti ſolutum repeti poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1 num. 1. ſup. hoc tit.*

Vide Donell. *comment. iuris ciuilis lib.14. cap.14.* Padill. *in l. ſi poſt, num. 6. & in l. cùm quis, num. 7. 10. & 13. C. de iuris, & facti ignor.*

SVMMARIVM.

1 *Soluenti falſo Procuratori competere condictionem, non liberationem, & n. 2.*

3 *Soluens ſcienter indebitum falſo Procuratori, ab eo non repetit, quia cenſetur donare.*

L. Creditori falſo. VIII.

Iidem AA. & CC. *Zyparo.*

1 SOlventi falſo procuratori, condictio, non liberatio competit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Cuiac. *in lib. 11. quæſt. Papin. ad l. ſi vendidero, §. ſi Titius, ff. de furtis, & lib. 24. obſeruat.* 28. Donat. à Ema *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 3. num. 8. pag. 466. in*
3 *princ.* vbi dicit quod ſoluens ſcienter indebitum falſo Procuratori, ab eo non repetit, quia cenſetur donare, de quo etiam Menchaq. *controuerſ. vſufreq. cap. 63. num. 12. cum ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Dominum ſoluendo ex contractu falſi Procuratoris, ſiue geſtoris ſine mandato, videri approbare contractum.*

2 *Soluens ſcienter indebitum donare videtur.*

L. Indebitum. IX.

Iidem AA. & CC. *Gratiana.*

1 DOminus ſoluendo ex contractu falſi Procuratoris, ſiue geſtoris ſine mandato, videtur approbare contractum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.2. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc quod ſoluens ſcienter indebitum donare videtur, vt per *l. Hiſp. 30. tit. 14. part. 5.* vbi *gloſ. 1.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 14. in princ.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduccat. verbo Donatio, num. 59. poſt med.*

L. Si quis ſeruum. X.

Imp. IVSTINIANVS A. *Iuliano P. P.*

1 DEbitor alternatiuè ad duo, ſoluens vtrumque, habet electionem quod repetat, ſicut habebat antequam ſolueret. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſup. hoc tit.* poſt omnes Gſphan. *tom. 1. pag. 240.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Robert. *lib. 1. ſement. cap. 14. pag. 1.* Duaren. *hoc tit. cap. 9.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 18.* Cuiac. *lib. 8. obſeruat. 15. l. Hiſpan. 39. tit. 14. part. 5.* vbi ſtatuitur, quod debitor alternatiuus vtrumque per errorem ſoluens, repetit vnum quod malit.

SVMMARIVM.

1 *Ratione dubitationis oriri condictionem indebiti, ſicut ratione erroris, & num. 2.*

3 *Dubius & ignorans æquiparantur.*

L. Pro dubietate XI. & vlt.

Idem A. *Iuliano P. P.*

RAtione dubitationis oritur condictio indebiti, 1
ſicut ratione erroris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt 2
l. H. ſt. 30. tit. 14. part. 5. verſ. E otroſi dezimos, vbi ſtatuitur quod dubitans an aliquam pecuniam debeat, ſi eam ſoluat, probato indebito ſoluto recuperat. Duaren. *hoc tit. cap. 3.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 14.* vbi Oſuald. *lit. C*, Mench. *controuerſ. vſufreq. part. 2. cap. 63. num. 4.* vbi *num. 12.* idem eſſe in eo aſſerit, qui dolo inductus & perſuaſus ſoluerit.

Notatur etiam ad hoc, quod dubius & ignorans 3
æquiparantur, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, C. de reuocat. donat. in præfat. num. 99.* Bald. *de præſcript. 2. part. 3. princ. quæſt. 2. num. 9.* Pinel. *in auth. niſi, num. 60. col. 2. C. de bonis matern.*

De condictione ob cauſam datorum.

TIT. VI.

CAVSA ponitur pro re, id eſt, pro cauſa futura, ſeu finali, cùm propriè loquendo cauſa vocetur, quæ eſt præterita; res verò dicatur, quæ futura eſt, *l. 1 ff. de cond. ob turpem cauſ.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia vide Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 20. & 21. cum ſeq. l. H. ſt. 43. tit. 24. part. 5.* Duaren. *hoc tit. cap. 2. & 3.* Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. part. 2. cap. 59. num. 20. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Contractus principalis ſi corruit, pacta adiecta minime ſubſiſtere.*

2 *Datum intuitu matrimonij illiciti, per condictionem ob cauſam repeti.*

3 *Pactum factum de lucranda dote ſoluto matrimonio non extenditur ad matrimonium putatiuum, & ſic ad caſum in quo matrimonium diſſolutum eſſet propter eius inualiditatem.*

4 *Matrimonium non lucratur dotem ex pacto, vel ſtatuto.*

5 *Dos data ſponſo vt nuptiæ ſequantur, eis non ſecutis, repetitioni locus eſt.*

6 *Pactum de dote lucranda minimè obſeruandum in matrimonio putatiuo, ſecus eſt in communione bonorum quæ matrimonio conſtante acquiruntur, num. 7. & 8.*

9 *Arrhæ non debentur quando matrimonium non tenet.*

10 *Matrimonio ceſſante, non erit locus vſucapioni pro dote.*

11 *Contractus principalis quando non valet, ſimiliter non valet confeſſio, vel alia qualibet clauſula poſita in tali contractu.*

12 *Contractus cauſa ceſſante, idem contractus ceſſat.*

L. Pecuniam. I.

Imp. ANTONIN. A. *Calliſthenidi.*

1 CONtractus principalis ſi corruit, pacta adiecta
2 minimè ſubſiſtunt. Item datum intuitu matrimonij illiciti per condictionem ob cauſam repetitur. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Pichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 7. verſ.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè. Caſal. *in anaot.* & Ximen. *in concordant.*

3 Vide Rodet. Suar. *in l. 1. tit. de bonis acquiſitis, n. 5. pag. 231. in noua impreſſ.* vbi quod pactum factum de lucranda dote ſoluto matrimonio, non extenditur ad matrimonium putatiuum, & ſic ad caſum in quo matrimonium diſſolutum eſſet propter eius inualiditatem, putà propter conſanguinitatem, vel ſimilem cauſam; & *num. 7.* intelligit quando matrimonium habet perpetuam cauſam prohibitionis, putà conſanguinitatis, affinitatis, vel fragilitatis; ſed ſi temporalem, putà inſtantem metum, tunc ſecus eſſet, metu ceſſante.

4 Tiraq. *de iure mariti gloſſ. 8. n. 237.* vbi quod maritus putatiuus non lucratur dotem ex pacto, vel ſtatuto.

5 Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 14. c. 20.* vbi quod dos data ſponſo, vt nuptiæ ſequantur, eis non ſequutis, repetitioni locus eſt.

6 Cou. *de ſponſalib. part. 2. cap. 7. §. 1. num. 9.* vbi ait pactum de dote lucranda minimè eſſe obſeruandum in matrimonio putatiuo, & citat Hippol. *ſing. 129.* Bald. Nouell. *in tract. de dote, part. 11. §. hactenus,*
7 *num. 23. & 29.* additque ipſe Cou. ſe contrarium exiſtimare in communione bonorum, quæ matrimonio conſtante acquiruntur.

8 Gama *Luſit. deciſ. 89. num. 2.* vbi ait quod ſtante ſtatuto quod coniux ſuperuiuens lucretur certam partem dotis, vel ſi id per pactum conueniatur, non eſt locus pacto, aut ſtatuto, ſi matrimonium eſt putatiuum, aut nullum per impedimentum iuris; ſecus dicit in acquiſitionis bonorum diuiſione, quia vterque acquirit, alter acquirendo, alter conſeruando, ideo rationis eſt, vt quamuis verè coniugati non ſint, cùm verè vterque acquirat, vterque partem illorum acquiſitorum habeat. Idem Gam. *deciſ. 325. num. 3.* vbi dicit quod ſi impediatur matrimonium iuris auctoritate, & dos promittatur & ſoluatur, repeti poteſt condictione ob cauſam, quia vbi matrimonium non ſortitur effectum, ibi neque dotis promiſſio valet, immò dos data repeti poteſt.

9 Cardoſ. *in praxi iudicum & aduocat. verbo ſacramentum matrimonij, num. 41.* vbi quod arrhæ non debentur quando matrimonium non tenet.

10 D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part. 4. num. 6. in med. & in fine*, vbi quod ſi ceſſet matrimonium, non erit locus vſucapioni pro dote, quia ſcilicet vbi matrimonium ceſſat, ideſt non valuit, ita etiam nec dos eſſe poteſt. Idem D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem 23. §. fin. num. 8. eod. tit.* vbi tenet quod priuilegium *l. in rebus 30. C. de iure dot.* transferens dominium dotis ipſo iure in mulierem ſoluto matrim. habet locum in dote putatiua, cùm & hoc pertineat ad faciliorem ipſius dotis exactionem, & reſpondet textum in præſenti in contrarium facientem procedere attento iure antiquo, ſecundùm quod dominium dotis veræ non transferebatur in mulierem ipſo iure; cæterùm hodie cùm ipſo iure transferatur in matrimonio vero, idem erit recipiendum in putatiuo, iuxta reg. *dict. l. ſi cum dotem §. fin.* vnde hodie non competeret condictio ob cauſam, niſi quando res dotales non extant, & *ibidem, num. 14.* refert hunc text. loqui in pacto de lucranda dote, reſpiciente ſolum commodum mariti, cui non poteſt eſſe locus in matrimonio putatiuo, quia cautum in matrimonio vero, locum habet in matrimonio putatiuo in fauorem mulieris, vt obtineat faciliùs dotem, non autem in fauorem mariti: vnde meritò ait, quod vbi matrimonium eſt putatiuum, lucrum non acquiritur matrimonio, niſi ſit reciprocum, quod æquè poteſt tendere in fauorem mariti, & mulieris, & ideo prædictæ lucrorum communicationi debet eſſe locus etiam in matrimonio putatiuo: & *num. 18. verſ. ſecundò*, per hunc text. tenet quod quoties in matrimonio putatiuo ceſſat fauor dotis, diſpoſita in matrimonio vero non obtinebunt locum in putatiuo.

Perinde eſt ac ſi interpoſitum non eſſet, &c.] Nota- 11
tur ad hoc, quod quando contractus principalis non valet, nec tenet, ſimiliter non valet confeſſio, vel alia quælibet clauſula poſita in tali contractu, vt per Anton. Gom. *l. 45. Tauri, num. 30. in princ.* Decian. *reſp. 103. num. 34. vol. 2.* Surd. *deciſ. 7. num. 19.* Valaſc. *conſ. 85. num. 3.* Reinoſo *obſeru. 45. num. 25.*

Notatur etiam ad hoc, quod ceſſante cauſa contra- 12
ctus, ceſſat idem contractus, vt per Tiraq. *in tract. Ceſſante cauſa, part. 1. num. 58.*

L. Si vt proponis. II.

Imp. ALEXANDER A. *Aſclepiadi.*

DOnatum filiæ vt ſoluat creditoribus paternis, ea non ſoluente repetitur per hæredem patris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 8.*

Hanc eandem concl. ex hoc textu deſumunt Duaren. *hoc tit. cap. 2.* Oſuald. *ad Donell. enucleatum lib. 14. cap. 20. lit. B.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum in donatione appoſitum ne liceat donatario alienare, operari quod aut pactum ſeruetur, aut res condicatur donata, & num. 2.*

3 *Simplex pactum de non alienando non impedit dominij translationem in tertium, in quem res alienari fuit prohibita, translata titulo venditionis, vel alio legitimo: ſecus in prohibitione alienationis per viam maioratus, num. 4. & quando bona relinquuntur cum onere anniuerſarij, & prohibitione alienationis, num. 5. vel quando in pacto fuit conuentum, quod eo caſu, quo deuentum fuerit ad aliquem actum alienationis, res ſit inempta, vel venditio habeatur pro non facta, num. 6. vel ſi dictum fuerit, Vendo, vel dono hoc pacto vt non liceat alienare, & ſi ad aliquem actum alienationis perueneris, tunc dominium ad me reuertatur, & in eum caſum ex nunc conſtituo te poſſidere meo nomine, num. 7. Si ſimul cum pacto de non alienando iuramentum interueniat, an impediatur dominij tranſlatio, num. 8.*

9 *Alienationis prohibitio facta per teſtatorem in vltima voluntate, ſi iuſtam cauſam exprimat, valida eſt: quando cum legis prohibitione domini directi prohibitio concurrit, res non poteſt alienari, etiam in caſu, prima ſtante prohibitione: vbi fuit appoſitum pactum quod emphyteuta non poterit alienare, tunc interdicta cenſetur omnis alienatio, num. 10.*

L. Ea lege. III.

Impp. VALER. & GALLIEN. AA. *Aurelio; & Alexandræ.*

PActum in donatione appoſitum ne liceat donata- 1
rio alienare, operatur quod aut pactum ſeruetur, aut res donata condicatur. Colligunt ex Ordin. Doct.

Doct. citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in fol. 8. verſo.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Robert. *lib. 3. ſentent. cap. 24.* Pileus *quaſt. 68.* Challan. *in conſuet. Burgnn. §. 3. gloſ. 3.* Duen. *reg. 217. verſ. limita tertiò*, Roder. Xuar. *alleg. 9. num. 15.* vbi ait hanc leg. loqui quando donans ſtetiſſet in meris finibus alienationis, & ſic quando ſolummodo donans, ſeu contrahens appoſuit pactum de non alienando, & ad nihil aliud vltra proceſſum fuit, quo caſu hoc pacto non obſtante, etiamſi donatarius alienet, transfert dominium, licèt ipſe teneatur ad intereſſe pacti non ſeruati. Idem Roder. Xuar. *alleg. 19. num. 12. verſ. item*, vbi ait in hoc text. ſtatutum eſſe, quod ſi donaui alicui fuodum ſub hoc pacto ne alienaret, quod ſi non obſtante pacto alienauit, quod valuit alienatio quoad transferendum dominium, & mihi donanti non competit actio contra tertium poſſeſſorem, ſed ſolummodo contra donatarium; & quia non obtemperauit conditioni, imò contrauenit, habeo condictionem ob cauſam, quæ eſt perſonalis. Greg. Lop. *l. 43. verbo non vale, tit. 5. part. 5.* vbi quod prohibita alienatione per pactum dominium tranſit. Anton. Gom. *l. 45. Tauri, num. 25.* vbi dicit haberi quod ſi quis donauit alteri aliquam rem hoc pacto, vt eam non alienet, non prohibetur alienare, ſed tantùm tenetur donatori, vel hæredibus eius ad intereſſe, Socin. *reg. 75. in addit.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 37. de pactis, num. 7. pag. 643.* vbi quod non valet pactum quod quis rem ſuam propriam non alienet. Donel. *ad l. ſi ita quis 135. §. ea lege, num. 6. ff. de verbor. ſignif.* vbi de intellectu. Theſaur. *quaſt. forenſ. lib. 2. quaſt. 81. num. 2.* vbi declarat hanc leg.

3 Allegari ſolet hic text. ad hoc quod ſimplex pactum de non alienando, non impedit dominij tranſlationem in tertium, in quem res alienari prohibita fuit, tranſlata titulo venditionis, vel alio legitimo, vt per Tiraq. *de conſtituto, part. 1. num. 31. cum ſeqq.* Bernard. *reg. 208.* vbi Salzed. Garciam Falcon. *reg. 334.* Anton. Gom. *l. 40. Tauri, à num. 13.* Villalob. *in crario commun. verbo alienationis prohibitio, num. 138.* Roland. *conſ. 62. lib. 2.* Menchac. *de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 10. num. 82. cum ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *tom. 3. commun. opin. tit. de empt. concl. 3. verſ. ſimplex pactum, pag. 576.* Menoch. *conſ. 63. num. 1. cum ſeqq.* Gutier. *in l. nemo poteſt, ff. de legatis 1. num. 57. & 58. & de iuram. confirmat. part. 1. cap. 45. num. 1.* Matienzo *l. 3. gloſſ. 8. num. 3. tit. 10. lib. 5. noua Recop.* Azeued. *l. 11. num. 10. tit. 6. eod. lib. 5.* Vincent. de Franchis *deciſ. 355. num. 1.* Surd. *deciſ. 254. num. 11.* Viu. *deciſ. 471. num. 1. & 2.* Flamin. Chartar. *deciſ. 104. num. 6.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 68. num. 10.* Magon. *Florent. deciſ. 112.* Giurba *deciſ. 79. num. 31. & deciſ. 92. num. 22.* Fontanel. *de pactis nuptialib. clauſ. 4. gloſſ. 25. num. 56.* Theſaur. *dict. lib. 2. quaſt. 81. num. 1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 30. num. 3.* Gald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo prohiberes, num. 1. & de renou. emphyt. quaſt. 12. num. 16. cum ſeqq.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 16. conſid. 1.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo alienatio, num. 7.* Cenall. *commun. contra commun. quaſt. 673. & quaſt. 756. num. 1. & 2.* Molin. *de ritu nupt. lib. 1. quaſt. 25.* Aluarez *de priuileg. pauperum, part. 1. quaſt. 22. num. 6.*

4 Limita primò in prohibitione alienationis per viam maioratus, etſi maioratus ex tertia & quinta parte bonorum non fiat, ſed ex aliis bonis ab eis, qui deſcendentes, vel aſcendentes legitimos non habent; tunc enim alienatio impeditur, & dominij tranſlatio. Molin. *de primog. lib. 1. cap. 6. num. 31. & 36.* Mieres *eod. tract. part. 4. quaſt. 1. num. 1. 57. & 65.* Surd. *conſ. 399. num. 2.* D. Barboſ. *in l. diuortio, in princ. part. 2. num. 10. ff. ſoluto matr.* Caſtill. *controuerſ. lib. 4.*

5 *cap. 9. num. 84.* Garcia Falcon. *reg. 334. num. 7.* & quando bona relinquuntur cum onere anniuerſarij, & prohibitione alienationis, Perez de Lara *de anniuerſ. & capellan. lib. 1. cap. 6. num. 18.* Caſtill. *d. cap. 9. à num. 9.*

Limita ſecundò quando in pacto fuit conuentum 6 quod eo caſu, quo deuentum fuerit ad aliquem actum alienationis, res ſit inempta, vel venditio habeatur pro non facta, quia iſtud pactum reſolutiuum vim habet pacti legis commiſſoriæ, ex qua transfertur dominium ipſo iure, Salzed. *ad Bernard. reg. 208. verſ. quartò limita*, Viu. *deciſ. 471. num. 9.* Cardin. Mantic. *d. tit. 30. num. 31.*

Limita tertiò ſi dictum fuerit, Vendo, vel dono 7 hoc pacto vt non liceat alienare, & ſi ad aliquem actum alienationis perueneris, tunc dominium ad me reuertatur, & in eum caſum ex nunc conſtituo te poſſidere meo nomine: ita Salzed. *ad Bernard. reg. 208. limit. vlt.* Cæpol. *caut. 32.* Anton. Gom. *d. l. 40. Tauri, num. 20.* vbi *num. 21. & 22.* latè & ſubtiliter fundat prohibitionem huiuſmodi ſolùm habere locum durante vita prohibiti, & eius qui ſe obligauit non alienare, non verò poſt eius mortem, Molin. *d. lib. 1. cap. 12. num. 32. verſ. per quem text.* Azeued. *d. l. 11. num. 11.* Mieres *de maioratu, part. 3. quaſt. 9. n. 3.* Theſaur. *d. lib. 2. quaſt. 81. num. 16.* Cardin. Mantic. *d. tit. 30. num. 26. cum ſeqq.* Caſtill. *controuerſ. lib. 5. cap. 80. num. 21. & 24.*

Vtrùm autem ſi ſimul cum pacto de non alienan- 8 do iuramentum interueniat, dominij translatio impediatur. In hac quæſtione quamuis affirmatiuam partem tueantur Roland. *conſ. 6. num. 35. & 54.* Cephal. *conſ. 41. à num. 10. lib. 1.* Menoch. *conſ. 63. num. 20.* Caſtroc. *deciſ. 117. num. 18.* Contrariam tamen negatiuam, immò iuramentum in hoc caſu tranſlationem dominij non impedire, defendunt meritò Anton. Gom. *l. 53. Tauri, num. 58. verſ. ſecundò principaliter*, Anton. Gabr. *commun. tit. de pignoribus, concl. 1. num. 8.* Hieron. Gabr. *conſ. 66. num. 10. lib. 1.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 158.* Theſaur. *d. l. 2. quaſt. 81. num. 9.* Surd. *conſ. 399. num. 3. & 18.* Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. cap. 45. num. 4.* Cardin. Mantic. *d. tit. 30. num. 19. & tit. 32. num. 17.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 1. lit. A, concl. 266. num. 1.* Giurb. *deciſ. 92. n. 23.* Fontan. *de pactis nupt. clauſ. 4. gloſſ. 25. à num. 65.* Niſi cum pacto de non alienando & iuramento interueniat generalis hypotheca, quæ in omnibus inſtrumentis hodie adſcribi conſueuit, quia tunc bene impeditur alienatio, vt reſoluunt Roland. *conſ. 32. à num. 39. & conſ. 62. num. 34. 39. & 40. lib. 2.* Gutier. *in repet. d. l. nemo poteſt, num. 45.* Fontanel. *d. gloſſ. 25. num. 61.* Cardin. Mantic. *dict. tit. 30. num. 20. & 21.* Theſaur. *d. quaſt. 81. num. 9. verſ. à quibus tamen*, quicquid teneant Hier. Gabr. *d. conſ. 66. à num. 10.* & Surd. *conſ. 399. num. 44. verſ. nec facit.*

In gloſſ. *Alienet*, ibi, *item etiam in vltima volun-* 9 *tate*, &c. Notatur ad hoc, quod valet prohibitio alienationis facta per teſtatorem in vltima voluntate, ſi iuſtam cauſam prohibitionis exprimat, vt per Anton. Gom. *lib. 40. Tauri, num. 38.* vbi iuſtam & legitimam cauſam eſſe dicit, ſi res erat maiorum ſuorum, vel ſi eam habuit à Rege, ſeu Imperatore, vel ſi hæres, aut legatarius, cui rem reliquit, erat maior, vel ſi fuit facta prohibitio fauore alicuius certæ perſonæ, vt ſi prohibuit rem alienari, quia voluit rem peruenire ad aliquem de genere, vel aliam perſonam, Molin. *de primog. lib. 1. cap. 6. num. 32. & 33.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 30. princ. num. 79.* Azeued. *l. 11. num. 10. tit. 6. lib. 5. nouæ Recop.* Gutier. *practic. lib. 2. quaſt. 115. per tot.* Anton. Fab. *de error. pragmat. decad. 87. errore 50.* Perez de Lara *de anniuerſar. & capellan. lib. 1. cap. 6. num. 1. & 2.*

Notatur hæc gloſſ. ad hoc, quod quando cum legis 10 prohibitione domini directi prohibitio concurrit,

res

res non poteſt etiam in caſu prima prohibitione ſtante permiſſo alienari, vt per Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 6. num. 2. in med. & cap. 7. num. 34.* Per hanc gloſ. etiam reſoluit, quod vbi fuit appoſitum pactum quod emphyteuta non poſſit alienare, tunc interdicta cenſetur omnis alienatio, etiam neceſſaria, & alias permiſſa.

SVMMARIVM.

1 *Cauſâ, ob quam obligatio facta eſt, non ſequutâ, liberatio condicitur.*

2 *Confeſſum ſe plus recepiſſe quàm reverà receperit, poſſe non recepti liberationem condicere.*

L. Si cùm exiguam. IV.

Iidem AA. & Valer. C. *Æmilia.*

1 CAuſa, ob quam obligatio facta eſt, non ſequu-
2 ta, liberatio condicitur: ſiue confeſſus ſe plus
recepiſſe quàm reuera receperit, poteſt non recepti
liberationem condicere. Colligunt ex Ordin. Docto-
res citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Vide Duareo. *hoc tit. cap. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Datum, militi occaſione procurationis non ſequuta condici, & num. 2.*

3 *Datum ob aliquam cauſam honeſtam poſſe repeti cauſâ non ſequutâ, aut ſi in aliqua forma impleatur cauſa.*

4 *Modus impoſſibilis adeò reddit cauſam irritam, vt pecunia data ob id repeti poſſit.*

L. Si militem ad negotium. V.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Martiali.*

1 DAtum militi occaſione procurationis non ſequu-
tæ condicitur. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt
l. Hiſp. 7. tit. 5. part. 3. Donell. *comment. iuris ciuilis
lib. 19. c. 11. col. antepen. verſ. cognito.* Cardoſ. *in praxi
3 iudic. verbo donatio, num. 55.* vbi quod datum ob ali-
quam cauſam honeſtam poteſt repeti cauſa non ſe-
quuta, aut ſi in alia forma cauſa impleatur.
4 *Reſtitui tibi competens*, &c.] Ergo videtur in præ-
ſenti probari, quod modus impoſſibilis adeò reddit
contractum irritum, vt pecunia data ob id repeti poſ-
ſit, & ita nec exceptionem producat, contra certam
iuris concluſionem, quod modus impoſſibilis non
efficit contractum irritum, & Doctores ex gloſ. dedu-
cunt, *in l. cùm donationis, C. de tranſactionib.* vbi Pa-
dill. *num. 8.* pluribus modis reſpondit ad hunc text.
Sarmient. *ſelectar. interpret. lib. 2. cap. 3. à num. 8. vſ-
que ad num. 13.* quinque intellectus præſtans, illud-
que tanquam verum & omnino tenendum approbat
eodem num. 13. vt ſcilicet opinio Doctorum, qui vo-
lunt quod modus impoſſibilis non reddat inutilem
contractum, vera ſit in terminis gloſſ. *in d. l. cùm do-
nationis*, veluti in contractibus, quorum natura eſt,
vt hinc inde obligatio conſtituatur, alioquin claudi-
catio in contractibus admitteretur, quæ regulariter
eſt prohibita; ideo in omnibus aliis contractibus
modus impoſſibilis efficit, vt in effectu ſi non im-
pleatur id, quod conuenit, etiam ex cauſa impoſſi-
bili, ille qui impleuit, nunquam remaneat in damno, & ita qui hominem liberum, vel rem ſacram ignorante emit, non amittet pretium quod dedit, quod impoſſibile ſit venditorem implere contractum, *l. liberi hominet, l. ade ſacra, ff. de contrah. empt.* quod maximè in innominatis contractibus locum habet, cùm vires, quas de ſe non habent, ex implemento recipiant, ideo impoſſibile eſt, vt ille, cui adiectus eſt modus impoſſibilis, ex eo contractu agere poſſit, cùm actio oriatur propter implementum, non aliàs, vt *in l. ex placito, C. de rerum permut.* nam inter modum adiectum donationi, & inter alios contractus maximè intereſt, quia in donatione eſt pars accidentalis; poterat enim ſine eo pacto donatio ſtare, ſed in aliis contractibus modus ipſe eſt ſubſtantia contractus, cum niſi hinc inde obliget, ſtare non poſſit, vt *in l. in mentis, C. de contrah. empt.*

SVMMARIVM.

1 *Ancillam datam, vt dantis manumittatur filia, repeti ſi non manumittatur; ſecus ſi purè donata fuerit, & num. 2. & 3.*

L. Cùm ancilla. VI.

Iidem AA. & CC. *Cyrioni & Plotioni.*

ANcilla data vt dantis filia manumittatur, ſi non 1
manumittitur, repetitur; quod ſecus eſt ſi purè 2
donata fuerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad
l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Sar- 3
mient. *ſelect. interpr. lib. 2. cap. 3. num. 11. in med.* vbi
ait hîc probari, quod ſi Titius dedit ancillam Sempro-
nio, vt Sempronius manumitteret Titij filiam, quam
poſſidebat, ſi verè ea libera erat, quam exiſtimabat
ancillam, locus erit repetitioni, quia tunc impoſſibilis
modus, qui poſſibilis à contrahentibus exiſtimaba-
tur, locum facit repetitioni.

SVMMARIVM.

1 *Defectum cauſæ in mente retentum non parere condictionem ob cauſam, & num. 2.*

3 *Voluntas in mente retenta nulli vſui eſt: intellige vt num. 4.*

L. Si repetendi. VII.

Iidem AA. & CC. *Gerontio.*

DEfectus cauſæ in mente retentus non parit con- 1
dictionem ob cauſam. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 2
45. verſ. Mas ſi quando, tit. 14. part. 5. vbi *gloſſ. 4.* Me-
noch. *conſ. 178. num. 12.* Cardoſ. *in praxi iudicum,
verbo donatio, num. 50.*
Notari ſolet ad hoc, quod voluntas in mente re- 3
tenta nihil operatur, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam,
verbo Libertis, num. 20. C. de reuocand. donat. & in
tract. Ceſſante cauſa, limit. 21. num. 1. cum ſeqq.* Bru-
nor. à Sole *in locis communib. verb. propoſitum.* Greg.
Lop. *d. l. 46. gloſſ. 4.* vbi intelligit quantum ad com- 4
modum ipſius, qui in mente retinuit, Rot. *deciſ. 354.
num. 6. part. 1. recent.* meipſum *de Axiom. iuris vſu-
frequent. axiom. 230. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Datum ob cauſam, cui recipiens non paruit, cùm poſſet, repeti per condictionem ob cauſam, & num.2.*

3 *Datum ob cauſam impoſſibilem de iure, vel de facto, ſciente dante, non repeti.*

L. Dictam legem. VIII.

Iidem AA. & CC. *Flauiano.*

1 DAtum ob cauſam, cui recipiens non paruit cùm poſſet, repetitur per condictionem ob cauſam. Colliguot ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.*1. *ſupr. hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.*8. *verſo.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.* 46. *in princ. tit.* 14. *part.*5. *vbi gloſ.*3. Sarmient. *ſelect. lib.*2. *cap.*3. *ſub num.*6. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*11. *cap.*13. vbi Oſuald. *lit. C.*

3 In gloſſ. *Si non* 2. ibi, *vel diſtinoue an qui d.n*, &c. Notatur ad hoc, quod datum ob cauſam impoſſibilem de iure, vel de facto, ſciente dante, non repetitur, quia tunc dans videtur donare illud quod dedit; quod tamen non præſumitur quando impoſſibilitatem rei neſciebat, vt per Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo Donatio, num.*6.

SVMMARIVM.

1 *Accipientem à libero, non implentem cauſam, condictione teneri; ſecus ſi accipiat à ſeruo proprio, num.*2.

L. Si liber. IX.

Iidem AA. & CC. *Bibulo.*

1 ACcipiens à libero, non implens cauſam, condi-
2 ctione tenetur; ſecus ſi accipiat à ſeruo proprio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 2. *ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Cauſà non impletà caſu fortuito, vt in Medico, ceſſare condictionem, & num.*2.

3 *Famulus ſeruiens pro mercede, valetudine impeditus operas promiſſas præſtare, ſalarium pro eo tempore, & ſic durante infirmitate, habere non debet, ſecus quando infirmus alium in ſui defectum poſuit, num.* 5. *vel ſi poſt recuperatam ſanitatem tantum temporis deſeruiret, quantum ægrotauit, num.*6.

4 *Prætori infirmo debetur ſalarium tempore infirmitatis.*

7 *Famulis cuiuſcumque patrisfam. ſalarium debetur mortuo domino, ſi per eos non ſteterit quominus ſeruirent.*

8 *Famulo ſeruitium domini deſerenti pœna imponitur ex nouiori iure regni Caſtellæ.*

9 *Datum ob aliquam cauſam de futuro implendam, etſi ſtet pro dante quominus adimpleatur, poteſt ab illomet dante repeti.*

L. Pecuniam. X.

Iidem AA. & CC. *Canoniana.*

CAuſa vbi non impletur caſu fortuito, vt in Me- 1
dico, ceſſat condictio. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. Hiſp.* 9. *tit.*8. *part.*5. Duaren. *hoc tit. cap.*4. Hip-
pol. *ſing.*693. Aym. *conſ.*204. *num.*25. Sermient. *ſelect.*
*lib.*2. *cap.*3. *num.*6. Menoch. *conſil.*132. *num.*2. Donell.
comment. iuris ciuilis lib. 14. *cap.* 21. vbi dicit, quod
cauſa hîc non ſignificat finem, ſed litem & cauſam
agendam, vbi latè Oſual. *lit. A*, Anton. Fab. *de erro-
ribus pragmat. decad.* 45. *errore* 9. vbi diſtinguit inter
defectum cauſæ finalis, quæ etſi à caſu fortuito, repe-
titioni locum dat; & impulſiuæ, quæ non, niſi per
eum ſtet à quo implendum: ſic accipit textum in præ-
ſenti Arumæ. *in tract. de mora, cap.*8. *num.*4.
In gloſſ. *Caſ*, ibi, *contingente in perſona agri con-* 3
ducentis, &c. Notatur ad hoc quod famulus ſeruiens
pro mercede, valetudine impeditus operas promiſſas
præſtare, ſalarium pro eo tempore, & ſic durante in-
firmitate, habere non debet. Ita Bart. *in l. opera, ff. de
vſufructu leg.* Capell. Tholoſ. *quæſt.*339. Abb. *in cap.* 1.
*de cler. ægr. num.*6. Gregor. Lop. *l.* 7. *verbo el ſeñor,
tit.*2. *part.*5. Natt. *conſ.* 229. *num.*1. Syluan. *conſ.*28.
*num.*2. & 23. Anton. Goan. *var. lor.*2. *cap.*3. *num.* 3.
Couarr. *lib.*3. *var. cap.*13. *num.*8. Syluest. *in ſum. verbo
famulus, num.*2. Villalob. *in ſuo ærario commun. opin.
verbo famulus*, Soar. *in theſauro, lit. I, num.*48. Bona-
coſ. *in tract. de famulit, quæſt.*103. Viu. *tom.*1. *commun.
opin. lib.*4. *tit.*43. *de iure emphyt. num.*85. *pag.*65. Par-
lad. *quotid. differ.*130. §.9. *num.*2. Azeued. *l.* 9. *num.*19.
*tit.*15. *lib.*4. *noua Recop.* Surd. *de aliment. tit.*4. *quæſt.*23.
*num.*35. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.*1. *quæſt.*3. *num.*10.
Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.*1. *tit.*12. *quæſt.*28.
*num.*11. D. Barboſ. *in l. diuortio*, §. *fin. part.*1. *num.*20.
ff. ſoluto matrim. Azor. *inſtit. moral. part.*2. *lib.*2. *cap.*39.
*quæſ.*5. Alfat. *de officio fiſcalis, gloſ.* 39. *num.* 6. Eſco-
bar. *de ratiocin. cap.*27. *num.* 22. Flores de Mena *var.
lib.*1. *quæſt.*8. §.2. *num.*17. Gutier. *practic. lib.*4. *quæſt.*52.
*num.*13. Quamuis contrarium, immò famulum infir-
mum debere habere nedum expenſas, ſed & ſala-
rium, minus bene ſuſtineant Tiraq. *in l. boues*, §. *hoc
ſermone, num.*61. *ff. de verb. ſignif.* Perez *ad l.*1. *verſ.
plerumque, tit.*2. *lib.*1. *Ordin. pag.* 38. Auila *ad cap.*1.
Prætor. verb. ſalario, num. 19. dum tenet, quod Præ- 4
tori infirmo debetur ſalarium tempore infirmitatis.
Limita quando infirmus alium in ſui defectum po- 5
ſuit; nam tunc integrum ſalarium ei erit præſtandum;
Azeued. *d. l.*9. *num.*21. Eſcobar *d. cap.* 27. *num.*25.
Gutier. *d. quæſt.*52. *num.*15. Vel ſi poſt recuperatam ſa- 6
nitatem tantum tempus deſeruiret, quantum ægrotus
fuit, Eſcobar *d. cap.*27. *num.*24. *tom.*24. Gutier. *dicta
quæſt.*52. *num.*14. Azor. *citato loco.*
Aduerte, quod famulis cuiuſcunque patrisfamilias 7
ſalarium debetur mortuo domino, ſi per eos non ſte-
terit quominus ſeruirent; nam ſi ipſi in culpa fuerint,
nullum eis debetur ſalarium, *l.*8. *tit.*4. *lib.*4. *fori*, Mor-
la *d. quæſt.*28. *num.*10. vbi ſubdit nouiori iure Regni 8
Caſtellæ, famulo ſeruitium domini deſerenti imponi
pœnam, de qua *in l.*2. *tit.*21. *lib.*6. *noua Recop.*
In gloſſ. *Repeti.* Notatur ad hoc, quod datum ob
aliquam cauſam de futuro implendam, etſi ſtet pro 9
dante quominus adimpleatur, poteſt ab illomet dante
repeti, quando ille, qui dedit, non erat obligatus
dare naturaliter, aut ciuiliter, ſed antequam donata-
rius inciperet adimplere, noluit donator vt adimple-
retur, purà: Do tibi decem vt eas Romam, ſi ante-
quam iter arriperes, dico quod non vadas, poſſum
repetere illa decem, quæ tibi dederam, vt per Car-
doſ. *in praxi iudicum, verbo Donatio, num.*54.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Per Aduocatum niſi ſteterit, non reddi ſalarium, & num.2.*

3 *Aduocatis ſalarium debetur, ſi ante tempus decedant, cùm per illos non ſteterit quominus patrocinium præſtarent.*

L. Aduocationis. XI. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Stratonicæ.*

1 SI non ſtetit per Aduocatum, non reddi ſalarium.
2 Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumunt Duaren. *hoc tit. cap.* 4. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 14. *cap.*21. vbi Oſuald. *lit. D*, Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.*1.*tit.*2.*quæſt.*28.*num.*12. vbi ait Aduocatis ſalarium deberi, ſi ante tempus decedant, cùm per eos non ſteterit quominus patrocinium præſtarent: & *num.* 17. reſpondit in terminis huius textus Aduocatum ſalarium non percipere, quoniam per illum ſteterit.

De condictione ob turpem cauſam.

TIT. VII.

ETIAM hîc *cauſa* ponitur pro re, id eſt, pro cauſa futura, vt in ſuperiori titulo, *l. 1. ff. eod. tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia vide *l. H ſpan.*47. *tit.*14. *part.*5. Duaren. *hoc tit.* Benedict. Capra, & Vezin. *tom.*1.*commun.opin.lib.*4. *tit.*5. *pag.*456. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*14. *cap.*25. Couar. *in reg. peccatum, de regul. iuris in* 6. *part.* 2. §.2. & 3. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Donatio, num.*41. Molin. *de iuſtitia tract.*2. *diſp.*82. *cum ſeqq.* Rebell. *de obligat.iuſtit.part.*2.*lib.*18.*quæſt.*19.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſum ex turpi cauſa non poſſe repeti.*

2 *Officiales, & miniſtri officium ſuum gratis adminiſtrare obligati præmium niſi turpiter non accipiunt.*

3 *Stipulatio, quæ turpitudinem continet, ipſo iure non valet.*

4 *Scriptura de promiſſione ob turpem cauſam non obligat.*

5 *Donatio facta concubinæ non valet.*

6 *Meretricibus an detur actio ſui quæſtus cauſa.*

L. Si ex cautione. I.

Imp. ANTONIN. A. *Ingenuo.*

1 PRomiſſum ex cauſa turpi non poteſt repeti. Colligunt ex Ordin. Cyn Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Pichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 9. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Vide Azeued. *l.*1.*num.*15. *tit.*14. *lib.*6.*nouæ Recop.* vbi per hunc text. ait quod officiales, & miniſtri officium ſuum gratis adminiſtrare obligati præmium niſi turpiter non poſſunt accipere, Pichard. *in* §. *quod turpi ex cauſa,* 24. *Inſtit. de inutilib. ſtipulat. num.* 1. vbi reſoluit ſtipulationem, quæ turpitudinem continet, ſiue ex parte ſtipulantis, ſiue ex parte promittentis, ipſo iure non valere, & *num.* 6. interpretatur textum in præſenti, vt procedat cùm turpitudo verſatur ex parte vtriuſque, vt conſtat ex illis verbis, *& quam fieri prohibitum eſt per interpoſitam cautionem,* & tamen præſupponitur ortam fuiſſe obligationem, vt conſtat ex aliis verbis, ibi, *vt abſolutio ſequatur,* iuncta reg. *l. decem, ff. de verb. oblig.* Gam. *Luſit. deciſ.*226. *num.* 1. vbi dicit quod ſcriptura de promiſſione ob 4 turpem cauſam non obligat, nec parit actionem contra promittentem. 3

Vnde donationem factam concubinæ non valere, 5 reſoluunt Afflict. *deciſ.*102. Gam. *Luſit. deciſ.*226. *per tot.* Pereg. *de iure fiſci lib.* 2. *tit.*9. Molin. *de Iuſtit. tract.*2.*diſp.*276 Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.*21. *tit.*3. *num.*12. Cabed. *Luſit. deciſ.*116. *pars.* 2.

In gloſſ. *Ob turpem cauſam*, ibi, *item ſi promitto* 6 *meretrici*, &c. An in foro exteriori meretricibus ſui quæſtus gratia detur actio & retentio, & an in foro conſcientiæ poſſint petere, & retinere? vide Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* § 40. *num.* 1. & *l.* 12. *Tauri, num.*9. & *ibi* Anton. Gom. *n.*3. Menoch. *lib.*1. *controuerſ. illuſtr. cap.*48. *ex num.*3. Abb. *in cap. quia plerique, de immun. Eccleſ. num.*11. Nau. *in man. cap.*17. *à num.*34. *verſ. quartum.* Couar. *in reg. peccatum, part.*2.§.2.*num.*1. *& ſeq.* Anton. Cordub. *in quæſt. Theolog. lib.*1.*quæſt.*32. Mich. de Palatios *de contractib. lib.*5.*cap.*11. *ex pag.*482. *iuxta fin.* Mozz. *de contract. lib.*1. *de donat.* §. *de perſonis inter quas cadere poſſit donatio, vel non, num.*24. Mich. Salon. 2.2. *quæſt.*62. *art.*5. *controuerſ.*4 *concl.*1. Gregor. de Valentia *tom.*3. *diſp.*5. *quæſt.* 6. *puncto* 5. *poſt dub.* 5. Fr. Emman. *in ſum. p.*4. *cap.*40. *concl.*3. Domin. Bañes 2.2. *quæſt.* 32. *art.*7. *dub.*2. & *quæſt.*62. *art.*5. *dub.*5. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.*6. *num.*19. *cum ſeqq.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*3. *quæſt.*5. *num.*12. & *quæſt.*6. Sayr. *in claui Regia, lib.*10. *tract.*5. *cap.* 3. *num.*26. Molin. *de iuſt. tract.*2. *diſp.*94. Sanch. *de matrim. lib.*4. *diſp.*12. *num.*1. & 2. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.*3. *lib.*13. *tit* 6. *num.*23. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*10. *num.*191.

SVMMARIVM.

1 *Datum libidinis cauſa non repeti, & n.*2.

3 *Datum ob turpem cauſam non repeti, ſi ex vtraque parte extat turpis cauſa.*

4 *In pari Cauſa melior eſt conditio poſſidentis.*

5 *Fœminæ an detur actio ad pecuniam ob fornicationem promiſſam.*
Gloſſa reprobata. ibid.

L. Cùm te. II.

Idem A. *Longino.*

DAtum libidinis cauſa non repetitur, cùm in pari 1 cauſa turpitudinis melior ſit conditio poſſidentis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu- 1 munt *l. Hiſpan.*53. *tit.*14. *part.* 5. vbi ſtatuitur quod mulieri bonæ famæ libidinis cauſa datum, licèt ipſa, vt promiſit, non immiſceatur, repeti non poteſt, quia cùm ex vtraque parte verſetur turpitudo, potior eſt conditio poſſidentis. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.*2. *lib.*13. *tit.*26. *num.*24. Fortun. Garc. *in l. iuris gentium, §. ſi ad maleficium, ff. de pactis,* Palat. *in repet. rubr. de donation. inter virum & vxor.* §.40. *num.*9. Gam. *Luſitan. deciſ.*223. *num.*3. vbi quod in

in pari cauſa turpitudinis potior eſt conditio poſſidentis. Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo*
3 *donatio, num.51.* vbi quod datum ob turpem cauſam, non repetitur ſi ex vtraque parte extat turpis cauſa; nam in pari cauſa turpitudinis melior eſt conditio poſſidentis; ſi tamen ſit turpitudo ex parte accipientis tantùm, repetitur quod fuit datum, ab illo qui dedit, non tamen ſi turpitudo ſit à parte dantis, vel ab vtraque parte, *l.1.* vbi Doctor. *ff. hoc tit.*

4 *Cùm in pari cauſa*, &c.] Notatur ad hoc quod in pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis, vt per Neuizan. *conſ.79. num.27.* Ozaſch. *deciſ.108.n.18.* Vincent. de Franchis *deciſ.261. num.13.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſumpt.66. num.7.* me ipſum *de Axiom. iuris vſufrequent. axiom.182. num.1.*

5 In gloſſ. *Deſideras.* Communiter reprobatur, dum innuit fœminam agere non poſſe ad pecuniam ob fornicationem promiſſam, per Palat. *dicto §.40. n.9.* qui reſpondet ad fundamentum contrarium, quod iſta promiſſio eſt turpis, ſeu ex turpi cauſa meretrix in eo quod eſt meretrix, turpiter facit, ſed ex quo talis eſt, non turpiter accipit, nec turpiter ſtipulatur, Couarr. *in regul. peccatum, part.2. §.2. num.1.*

SVMMARIVM.

1 *Officialem accipientem aliquid per concuſſionem prætextu officij, accepta reſtituere, & criminaliter puniri, & n.2.*
3 *Actio criminalis & ciuilis inſimul inſtitui poteſt coram eodem iudice.*
4 *Iudex an & quando teneatur crimine & pœna concuſſionis, & ad quid, num.5.*
6 *Concuſſio quid.*

L. Quod euitandi. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Dizonti militi.*

1 OFficialis prætextu officij aliquid per concuſſionem accipiens, accepta reſtituit, & criminaliter punitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupra hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Paris de Puteo *de ſyndic. verbo iudex, cap.7. num.1.* Grammat. *conſil.51. num.15. in fine*, Robert. *lib.1. ſententiar. cap.11.* Anton. Gomez *variarum tom.3. cap.6. num.10.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Donatio, num.53.* latè Farinac. *in praxi crimin. part.3. quæſt.111. num.39. cum ſeqq.*

3 *Poſt reſtitutionem pecuniæ*, &c.] Notatur ad hoc quod inſimul coram eodem iudice poteſt agi criminaliter ad publicam vindictam, & ciuiliter pro reſtitutione, ſeu damnis rei ſubtractæ, ita vt veniat reſtitutio huiuſmodi in conſequentiam condemnationis criminalis, vt per Marant. *de ordine iudic. part.4. diſtinct.1. num.20.* Surd. *de aliment. tit.7. quæſt.16. n.17.* D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem, §.5. num.46. & 50. ff. ſoluto matrim.* Parlad. *ſeſquicent. quotid. different.138. num.10.* Farinac. *in praxi crimin. quæſt.165. num.24. cum ſeqq.* Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia & criminalia, proœm.1.*

Inultum non patietur.] Pœna ſcilicet extraordinaria, ſecundùm gloſſ. *verbo coërcet, in l.1. ff. de concuſſion.* Paris de Puteo *de ſyndicatu, in verbo Iudex, c.7. ſub num.3.* Anton. Rondinell. *de ſyndic. official. n.53. verſic. extraordinariè punitur*, Menoch. *de arbitr. caſu 342. num.12.* Farinac. *d. part.3. quæſt.111. n.40.* vbi
4 *num.42.* ſubdit vt crimine concuſſionis, & illius pœna non tenetur iudex quando à ſponte dante & corrumpente, nulla præcedente illatione metus recipit,

ſed tantùm eo in caſu, quando aut indebitè vexando pecuniam extorquet, aut quando concutiendo metum pecuniam à ſubditis extorquet.

Notatur ad hoc, quod vltra pœnam, quam patitur iudex, qui per metum pecuniam extorſit, eandem pecuniam ſic ablatam reſtituere tenetur illi, à quo ablata fuit, vt per Parid. de Puteo *dicto cap.7. num.1. & 3. ad medium*, Anton. Rondinell. *d. num.53. in princip. verſic. & compellitur reddere quod ſic extorſit*, Grammatic. *conſil.51. n.15. in fine*, Decian. *in tract. crimin. lib.8. cap.35. n.24. verſic. quod ſi ſimulatio Præſidis iuſſu*, Farinac. *d. quæſt.111. num.44.* 5

In gloſſ. *Concuſſionis*, ibi, *crimen concuſſionis eſt*, &c. Notatur ad hoc, quod concuſſio aliud non eſt, quàm aliquos premere occaſione dignitatis, vel officij, vel vt alij dicunt, propriè tunc committitur concuſſio quando quis in officio conſtitutus aliquid à ſubditis per metum extorquet, vt per Iodoc. *in pract. crimin. cap.129. rubr. de concuſſion. num.2.* Grammat. *dict. conſ.51. num.13. & ſeq.* Decian. *dict. cap.35. num.24. verſ. propriè autem concuſſio dicitur*, Farinac. *d. quæſt.111. n.43.* 6

SVMMARIVM.

1 *In condictione ob turpem cauſam non deberi vſuras, & n.3. & intellige vt n.4.*
2 *Datum turpiter, accipientis, non dantis intuitu repeti.*

L. Quoties. IV.

Iidem AA. & CC. *Rufino.*

IN condictione ob turpem cauſam non debentur vſuræ. Item turpiter datum, accipientis, non dan- 1
tis intuitu repetitur. Colligunt ex Ordin. Doctores 2
citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ro- 3
bert. *lib.1. ſententiar. cap.11. in fine.* Couaſ. *lib.2. miſcel. cap.7. num.1. & 4.* Cald. Pereira *de empt. &*
vendit. cap.21. num.45. vbi ait hunc text. eſſe intelli- 4
gendum de vſuris antè decurſis, quæ peti omnino debent etiam quando debentur, aliter niſi petantur, remiſſæ videntur.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſum marito ob lenocinij crimen non ſoluendum, ſolutum viciſſim non repeti, & n.2.*
3 *Lenocinium maritorum in vxores, remiſſiuè.*
4 *Turpitudinem ſuam allegans non auditur, intellige vt num.5.*

L. Mercalem. V.

Iidem AA. & CC. *Bithophoro.*

PRomiſſum marito ob lenocinij crimen, non ſol- 1
uendum, ſolutum viciſſim non repetitur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Pa- 2
lat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §.40. num.12.* & *in repet. ad cap. per veſtras, eod. tit. notab.3. §.21. n.23. pag.384.* vbi dicit lenonem vxoris ſuæ mortis pœnam incurrere, Couar. *in reg. peccatum, de regulis iuris lib.8. p.2. §.2. num.6.* Menoch. *illuſtr. controuerſ. cap.48. num.4.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.3. quæſt.5. num.12.* Pichard. *ad §. quod turpi ex cauſa, Inſt. de inutili ſtipulat. n.7.*

Et confeſſionem lenocinij, &c.] De lenocinio mari- 5

torum in vxores, vide Ludou. Peguer. *dec. crimin.* 15. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 36. *cap.* 11. Petr. Caball. *reſolut. crimin. caſu* 171. Farin. *in praxi crimin. part.* 4. *quæſt.* 144. *n.* 69. *cum multis ſeqq.*

4 Notatur ad hoc quod, turpitudinem ſuam allegans non debet audiri. Afflict. *in cap.* 1. *num.* 109. *& ſeqq. de feudo dato in vicem legis commiſſ. lib.* 1. *fol.* 104. Emman. Coſta *in l. ſi cautione, C. de non num. pecun. fallent.* 9. *num.* 2. Paul. Fuſc. *lit. A, ſing.* 52. Maſcard. *de*
5 *probat. concl.* 78. *num.* 42 vbi quod allegans turpitudinem ſuam non auditur agendo, ſed excipiendo. Latè Card. Tuſch. *tom.* 8. *lit. T, concl.* 404. Ego ipſe *de Axiomat. iuris vſufreq. axiom.* 22. *per tot.* vbi plures ampliationes & limitationes cumulaui.

SVMMARIVM.

1 *Gratis ad facti præſtationem obligatum teneri condictione ob turpem cauſam, & num.* 3.
2 *Furem reſtituentem, pretio accepto, rem ſubtractam, vt turpiter re accepta, ad reſtitutionem rei teneri, aut pretij.*

L. Ob reſtituenda. VI.

Iidem AA. *&* CC. *Eutychiæ.*

1 GRatis ad facti præſtationem obligatus, dum pretio accepto id præſtiut, ad reſtitutionem tenetur
2 condictione ob turpem cauſam. Item fur pretio accepto rem ſubtractam reſtituens, vt turpiter re accepta ad reſtitutionem rei, aut pretij tenetur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Pinel. *in l.* 1. *C. de reſcind. vendit. p.* 1. *cap.* 4. *num.* 7. Menchac. *controuerſ. vſufrequent. p.* 2. *cap.* 63. *num.* 16. vbi per hunc text. ait quod quando dedi aliquid alicui vt rem meam mihi reſtitueret, quam tenebatur gratis reſtituere, tunc poſſum repetere quod dedi, quamuis ſcienter dediſſem. Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 33. vbi quod is, qui aliquid gratis facere debet, ſi pro eo faciendo præmium accipiat, turpiter atque doloſè facere videtur.

L. Eum qui ob reſtituenda. VII. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Zenoni.*

REcipiens pecuniam vt pecora per eum occultata oſtendat, & conſignet, tenetur eam reſtituere per condictionem ob turpem cauſam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà loc. cit.*

De condictione furtiua.

TIT. VIII.

COndictio furtiua eſt actio perſonalis, qua rei furtiuæ recipiendæ nomine fures tenentur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia vide *l. Hiſp.* 20. *tit.* 14. *p.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Plures fures in ſolidum ob furtum obligatos, re furtiua per condictionem reddita, per vnum liberationem impetrare, & n.* 2. *ſecus in condemnatis ratione delicti, num.* 3.
4 *Furtum pluribus committentibus, ſi vnus eorum reſtitueret ſolidum, an cæteri teneantur huic ſatisfacere pro æquis portionibus, remiſſiuè.*

L. Præſes. I.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Vlpio.*

PLures fures in ſolidum ob furtum obligati, re furtiua per condictionem reddita per vnum, liberationem impetrant. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Bald. Caſtr. Angel. Fulgoſ. Cuiac. Pichard. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 1. *verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit *l. Hiſpan.* 20. *tit.* 14. *part.* 7. vbi ſtatuitur, quod ſi plures ſunt fures, omnes tenentur in ſolidum, ſed vnius ſolutum liberat alios. Boët. *deciſ.* 310. *num.* 4. vbi quod in condemnatis ratione delicti priuati, aut publici, quilibet tenetur in ſolidum, & vno totum ſoluente, cæteri non liberantur, quia ſoluens erit tantùm liberatus, & cæteri pro eorum parte tenebuntur, & *num.* 8. vbi hunc text. citat Anton. Gomez *variar. tom.* 3. *c.* 1. *num.* 88. quod in delictis non conneais à pluribus commiſſis vnuſquiſque principaliter, & de per ſe tenetur, & tali caſu ſententia abſolutoria, vel condemnatoria lata in perſona vnius, nec prodeſt, nec nocet aliis, nec pœna ab vno ſoluta corporalis, vel pecuniaria liberat alios, quia in qualibet perſona cenſetur proprium delictum principaliter, & de per ſe. Nec obſtat ſi dicas quod quando plures tenentur in ſolidum ex vno, eodemque facto, vel obligatione, ſolutio vnius liberat alios, vt *in hoc text.* quia reſpondetur quod hoc procedit in contractibus in quibus omnes tenentur reſpectu vnius intereſſe rei, vel ſummæ deductæ in obligatione facta, vnde ſolutione facta ab vno, meritò liberantur alij; ſecus tamen eſt quando tenentur ex delicto principaliter ad pœnam, quia tunc ſolutio facta ab vno, non liberat alios; additque idem Gomez per hunc text. *in* 2. *part.* quod ſi plures teneantur etiam ex delicto, vel dolo ad rem, aut intereſſe, & non ad pœnam, ſolutio vnius bene liberat alios. Nauarr. *in man. cap.* 17. *n.* 20. *verſic. ſecundò infertur*, Mich. Salon. 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 7. *controuerſ.* 8. Sayr. *in claui Regia lib.* 10. *tract.* 2. *cap.* 12. *num.* 2. 2 3

Pluribus committentibus furtum, ſi vnus eorum reſtituerit ſolidum, an cæteri teneantur huic pro æquis portionibus ſatisfacere? vide Sot. *de Iuſtit. lib.* 4. *q.* 7. *art.* 3. *ad* 2. Couarr. *in reg. peccatum, de regul. iur. lib.* 6. *part.* 2. §. 12. *num.* 3. Gregor. de Valentia *tom.* 3. *diſp.* 5. *quæſt.* 6. *puncto* 5. Medina *in Cod. de rebus reſtit. quæſt.* 8. *dub.* 2. Sayr. *d. cap.* 12. *num.* 15. 4

SVMMARIVM.

1 *Furem, dum non reſtituit rem furtiuam, moram non purgare, cenſerique in mora aſſiduè, & n.* 2.
3 *Fur, ſeu violentus rei alienæ occupator, tenetur in animæ iudicio reſtituere rem, etiamſi ea perierit abſque eius culpa, modò non fuerit eodem pacto peritura apud dominum.*

L. Ante oblationem. II. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Ariſtæneto.*

FVr dum non reſtituit rem furtiuam, moram non purgat, & in mora aſſiduè verſari cenſetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.* 1

Hanc

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan.*20.*tit.*14. *part.*7. *vbi gloſſ.*7. & 8. Couar. *in regul. peccatum, de regul.iur. lib.*6. *part.*2.§.6. *num.*1.
3 vbi quod fur, ſeu violentus rei alienæ occupator, tenetur in animæ iudicio reſtituere rem, etiamſi ea perierit abſque eius culpa, modò non fuerit eodem pacto apud dominum petitura.

De condictione ex lege, & ſine cauſa, vel iniuſta cauſa.

Tit. IX.

Condictio *ex lege*, eſt actio perſonalis, competens ex obligatione. *Sine cauſa* condicitur quod datum eſt ſine cauſa, vel aliàs ad aliquem ſine cauſa peruenit, aut denique ſine cauſa apud aliquem eſſe incipit. Ex *iniuſta cauſa*, quod datum eſt ex ſtipulatione per vim facta. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. An autem condictio ex lege ſit perſonalis, vide apud Tiraq. *de retract.lign.*§.8.*gloſſ.*5.*n.*8.

SVMMARIVM.

1 *Ob debitoris fiſci inopiam poſſe debitorem ſui debitoris ante tempus exigi, & n.*2.
3 *Fiſcus quando vrget aliqua publica neceſſitas, poteſt exigere à debitoribus ante diem ſoluto interuſurio medij temporis.*
4 *Fiſcus ſi remota iuſta cauſa conueniat debitorem ſuum ante diem, induciæ ſibi ſunt duplicatæ & poteſt debitores primi pili cogere vt ante diem ſoluant, deducto interuſurio medij temporis, num.*5.
6 *Soluere ante diem quando quis cogitur, intelligitur detracto interuſurio medij temporis.*

L. Licèt ante. I.

Impp. DiocLet. & Maximian. AA. *Vlpio.*

1 Propter inopiam debitoris fiſci poteſt debitor ſui debitoris ante tempus exigi. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Bald. Caſtr. Angel. Fulgoſ. Butrig. Pichard. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol. verſo*, Sebaſt. Nau. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Roder. Suar. *ad lectur. l.poſt rem iudicatam, in declar. legis Regni, limit.* 7.*n.*5. Emman. Coſta *lib.* 2. *ſelect. cap.*15.*à princ.* Ranchin. *p.*12.*deciſ.*436. Soar. de Paz *in pract.tom.*1.*p.*4.*c.*3.*n.*17. vbi quod executioni locus eſt termino ſoluendi elapſo, non antea.

3 Allegari ſolet hic text. ad hoc quod fiſcus, quando vrget aliqua publica neceſſitas, poteſt exigere à debitoribus ante diem ſoluto interuſurio medij temporis. Ità Hippol. *ſing.*355. Anton. de Trigeria *ſing.*7. Roder. Xuar. *d.limit.*7. *n.*5. Lucan. de Parma *in tract. de fiſco, & eius priuileg.p.*1.*poſt n.*7. *verſ.ſecundus caſus ſpecialis eſt in fiſco*, Boſſ. *in tit.de fiſco, & eius priuil.n.*33. Rebuff. *in l.eum qui* 16.*verſ.vndecimus, ff.de verb.ſign.pag.mihi* 99. Surd. *de aliment.tit.*8.*priuil.*77. n.9. & 10. Anton. Gabr. *commun.lib.*2.*tit.de dilation. concl.*2.*num.*27. Bobadill. *in ſua politica, lib.*3. *cap.*5.
4 *n.*38. Peregr. *de iure fiſci lib.*6. *tit.*7. *n.*21. vbi ſubdit quod ſi remota iuſta cauſa fiſcus conueniat debitorem ſuum ante diem, induciæ ſibi ſunt duplicatæ, §. *plus autem, Inſtit.de action.* §.*temporales, Inſtit.de except.* Farinac. *fragm. crimin. part.*1. *verbo fiſcus, num.*204. Ceuall. *commun.contra communes, quaſt.*790.*num.*49. Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduoc. verbo debitor, n.*5. Vvalter. *l.*2.*miſcel.c.*37. latè D. Barboſ. *in l.*1. *p.*7.*n.*1. *ff. ſoluto matr.* vbi ex hoc text. colligit poſſe fiſcum 5
debitores primipili cogere vt ante diem ſoluant deducto interuſurio medij temporis, additque ex Cuiac. *in l.*3.*in fine, C.de primipil. lib.* 12. hanc legem ſpecialiter procedere in eo, quod debetur ex cauſa primipili, ita vt non debeat fieri extenſio ad aliud debitum fiſcale, neque ad cauſam dotis.

In gloſſ. *Exſoluatur, fin.* ibi, *remiſſo interuſurio*, 6
&c. Notatur ad hoc quod quando quis cogitur ſoluere ante diem, intelligitur detracto interuſurio medij temporis, vt per Tiraquel. *de retract. lig.* §. 1. *gloſſ.*18.*num.*37.

SVMMARIVM.

1 *Creditorem, cui eſt ſatisfactum, teneri reddere chirographum debitoris, & num.*2.
3 *Debitori ſoluenti reddendum eſt inſtrumentum debiti.*
4 *Debitor licèt teneatur conficere creditori inſtrumentum de debito, id tamen intelligendum de inſtrumento ſimplici, non de guarentigiato, & ſi videat creditorem aſſertum nolle dare pecuniam, poterit agere ſuper cancellatione inſtrumenti, vel chirographi, num.* 5. *tenetur creditori refundere impenſas inſtrumentorum debiti, n.*6.

L. Diſſolutæ. II.

Iidem AA. & CC. *Sculatio.*

Creditor, cui eſt ſatisfactum, tenetur reddere 1
chirographum debitoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1.*ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in* 4.*fol.*10.

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt 2
*l.Hiſpan.*17.*tit.*2. *part.* 3. *verſ. e aun ſi*, vbi ſtatuitur quod debitori ſoluenti reddendum eſt inſtrumentum debiti, Iaſ. *in l. huiuſmodi*, §.*ſi ita, n.*5. & 18. *ff. de legat.*1. Dec. *in cap.*1. *num.*37.*de probat.* Tiraq. *de retract.lign.*§.29.*gloſſ.*5.*num.*1. vbi *num.*2. ſubdit, quod 4
licèt debitor teneatur conficere creditori inſtrumentum de debito, id tamen debet intelligi de inſtrumento ſimplici, non autem guarentigiato, quoniam ex hoc efficeretur illius conditio multo deterior ob paratam ex huiuſmodi inſtrumento executionem. Rebuff. *tom.*1.*ad leges Galliæ, tract.de chirog. & cedul. recognit. art.*2. *num.*2. vbi ait quod poterit debitor ſi 5
videat creditorem aſſertum nolle dare pecuniam, agere ſuper cancellatione inſtrumenti, vel chirographi, deinceps pecuniam non fuiſſe vnquam numeratam, & ſic inſtrumentum eſſe apud creditorem ſine cauſa, & ideo cancellandum eſſe, vel poterit petere, quod cedula ſibi reſtituatur, vt gloſſa tenet *in præſenti.* Valaſc. *conſult.*21.*num.*1.*verſ. accedit*, vbi ait quod prudentes negotiatores apochas, vel inſtrumenta de debitis ſolemniter conficiunt.

Reddi oportere, &c.] Nota quod debitor tenetur 6
creditori refundere impenſas inſtrumentorum debiti, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §.19. *gloſſ.*3.*num:*1. & *de retract.conuent.*§.6.*gloſſ.*2. *num.*24. Auendan. *de exeq. mand.p.*2.*cap.*19.*num.*2.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſorem malæ fidei partem non facere percipiendo fructus, ſed furti actione teneri ob furti conſumptionem. Teneri rei vendicatione ad fructus*

extantes, ad conſumptos condictione ex iniuſta cauſa, num.2.

L. Mala fide. III.

Iidem AA. *&* CC. *Galatiæ.*

1 MAlæ fidei poſſeſſor fructus percipiendo non facit furtum, ſed ob conſumptionem furti actio-
2 ne tenetur. Item malæ fidei poſſeſſor ad fructus extantes tenetur rei vendicatione, ad conſumptos condictione ex iniuſta cauſa. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad.l.1.num.1.ſup.hoc tit.* poſt omnes Giphan. *tom.1.pag.142.*

Vide *l.Hiſp.21.tit.14.p.7.* vbi *gloſſ.3.* Abb. *in cap. Cumana, n.12. de elect.* Nicol.Garc. *de benef.p.5.cap.5. n.77.* vbi ait quod text. in præſenti loquitur quando proprietarius conuincit poſſeſſorem malæ fidei in iudicio, tunc enim priuatur poſſeſſor omni commoditate perceptionis, ſed ante ſententiam non debet priuari ex officio priuato.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſum per ſcripturam ſe mutuum recepiſſe ſpe futura nominationis non ſequuta, poſſe intra biennium condicere cautionem, & etiam poſtea ſi intra biennium proteſtatio facta ſit.*

2 *Exceptio non numeratæ pecuniæ perpetuatur, ſi proteſtatio facta ſit ante biennium elapſum coram iudice. Idem quando is, qui debitum ſpe futuræ numerationis fuit confeſſus, intra biennium extra iudicium coram creditore excepit, n.3.*

L. Si non eſt numeratum. IV. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Alexandro.*

1 COnfeſſus per ſcripturam ſe mutuum recepiſſe ſpe futuræ numerationis non ſequutæ, intra biennium poteſt condicere cautionem, & etiam poſtea ſi intra biennium ſit proteſtatio facta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

2 *Vel intra hanc diem, &c.*]. Nota quod exceptio non numeratæ pecuniæ perpetuatur, ſi proteſtatio facta ſit ante biennium elapſum coram iudice, quod licèt confeſſus fuerit ſe recepiſſe pecuniam, tamen veritas eſt quod fuit ſpe futuræ numerationis inde non ſequutæ. Ita Herculan. *in tract. de probanda negatiua, n.224. & 225.* Maſcard. *de probat. concl.129. num.21.* Arimin.Tepat. *var.ſent.tom.1.tit.258.de non num.pecun.cap.4.verſ.1.* Idem quando is, qui debitum ſpe futuræ numerationis fuit confeſſus, intra biennium extra iudicium coram creditore excepit, dicens ſe non recepiſſe pecuniam, vel tantam ſummam, quam recepiſſe fuit confeſſus, gloſ. *verbo querimoniam, in l. ſi intra, C. de non num. pecun.* Molin. *de Inſt.tract.2. diſp.302.*

De obligationibus, & actionibus.

TIT. X.

OBLIGATIO eſt iuris vinculum, quo ad aliquid dandum, vel faciendum tenemur. *Actio* eſt ius perſequendi in iudicio quod ſibi debetur. *l.nihil.51.ff.hoc tit.& Inſt. de obl.in princ.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vueſembec. De actionibus & earum natura, Baptiſta de S.Blaſio *tom.3. tract. Doctor.part.2.fol.43.* Ludou. Mayn. Anton. Oliban. Arnold. ab Herſolte, Raimaldus Bachou. De actionum ceſſione, & iuris fienda, Ioan. de Graſſis *eod.tom.2. part.2. fol.72.* De actionibus ædilitiis, Gaſp. Caballin. *tom.6 part.1.fol.97.* De actionibus perſonalibus, Placentin. *d. tom.3. part.2. fol.39.* De materia actionum plura incidenter cumulatunt Forcatul. *dialog. 97.* Charond. *lib. 3. veriſimil.cap.1.cum ſeqq.* Sebaſt.Medic. *de definit. defin.25.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.19.cap.1. cum ſeqq.* Petr.Greg. *ſyntag. iuris p.3.lib. 20. & lib. 21. cap.3. de obligationibus, & cap.8.de actionibus,* Gregor. Lopez Madera *animaduerſionum iuris ciuilis cap.10.* vbi *num.2. & 3.* quod actio eſt correlatiua obligationis, & ex animo, & conſenſu oriuntur, Soar. de Paz *in pract. tom.3.* Vacun. à Vacuna *declar. iuris lib. 6. declar.89. n.6.cum ſeqq.* Loriot. *de apicib. iuris tract. 11. de actionib.* Parladot. *in ſeſquicenturia, quotid. different.differ.32.cum ſeqq.* Anton.Fabr. *coniectur.lib.20. cap.9.cum ſeqq.* Cardin.Tuſch. *practic. concluſ.tom.1. lit. A, concluſ.95.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat.verbo Actio.* Anton.Gab. *comm.lib.2.de actionib.* Bellacomb. Soar. Viu. & alij *tom. 1. commun. opin. lib.4. tit.5.* Alex.Trentacinq. *var.reſolut.lib.2. ſub tit. de action.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.511. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Mandator actoris ſi moriatur ſine hærede, lite non conteſtata, mandatori vtilem acquiri actionem per mandatarium.*

2 *Actiones directas Procuratori in rem ſuam mandatas, mortuo mandatore abſque hærede iuris artificio in vtiles conuerti.*

3 *Actiones vtiles in contractu nominato ſine ceſſione non tranſeunt, neque competunt.*

4 *Traditio quantum facit in rebus corporalibus, tantum in rebus incorporalibus facit ceſſio.*

5 *Actionem cedere aliud eſt, & mandare aliud.*

6 *Actiones directa transferri non poſſunt per ceſſionem, cùm oſſibus cenſeantur ineſſe.*

L. Data certæ. I.

Imp. GORDIANVS A. *Valeriæ.*

SI mandator actoris moriatur ſine hæredere, lite non 1
conteſtata, per mandatarium mandatori vtilis acquiritur actio. Item directæ actiones Procuratori in 2
rem ſuam mandatæ, mandatore mortuo abſque hærede iuris artificio in vtiles conuertuntur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Barr. Bald. Caſtr. Angel. Fulgoſ. Pichard. Cuiac. Aloyſ. Leo, Giphan. *tom.1. pag.246.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Allegari vulgò ſolet hic text. ad hoc quod vtiles 3
actiones in contractu innominato ſine ceſſione non tranſeunt, neque competunt, vt per Zaz. *lib.2. ſingul. intellect. cap.5.* Pract.Ferrarienſ. *in forma vendit. verſ. ceſſit, num.4.& 5,* Cuiac. *l.2.obſeru.31.* Tell.Fernandez *ad l.17. Tauri, n.50. cum ſeqq.* Auendan.*reſp.20. num.2.cum ſeqq.* Molin. *de primog.lib.4. cap.2.num.33. cum ſeqq.* latè Alex. Trentacinq. *var.reſolut. lib. 3. tit. de ſolution. reſolut. 13. à princip.* latiſſimè Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 24. num.12. cum ſequentib.* vbi *num.20.* ait citra vllam violationem, aut ſupplementum procedere hunc text. ſi aduertatur hîc à principio actiones fuiſſe mandatas, & ſic tam vtiles, quàm directas; quia tamen ſuperſtite cedente in iudicium deductæ non fuerunt, conſtitutum eſt, poſt eius mortem vtiles duntaxat poſſe intentari, &c.

4 Et nota, quod quantum in rebus corporalibus facit traditio, tantum in rebus incorporalibus operatur ceſſio, de quo in præſenti Bart. *num.*8. & Bald. *n.*11. Tiraq. *de conſtituto, part.* 3. *num.* 107. *cum ſequent. & de retract. lig.* §.1. *gloſſ.*7. *num.*12. & §.26. *gloſſ.*1. *num.*58. Pelaez *de maioratu p.*1. *quæſt.*40. *num.*1. Tell. Fernandez *l.* 17. *Tauri, num.* 90. Molin. *d.l.*4. *cap.*2. *num.* 15. Velaſq. de Auendan. *l.* 4. *Tauri, gloſſ.* 10. *num.*3. *& gloſſ.*14. *num.*17. Peteg. *conſ.*92. *num.*9. *lib.*4. Parlador. *differ.*37. §.3. *num.*1. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. lit.* C, *concl.*205. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.*2. *tr.*14. *tit.*25. *num.*14.

In gloſſ. *Dara* 1. ibi, *vel illud in quinque caſibus*, &c. Vide pract. Ferrarien. *in forma vendit. verſ. ceſſit, num.*4. Iacob. de Arena *de ceſſione iuris, num.*64. Ioan. de Graſſis *eod. tract.* §.1. *n.*2. Alex. Trentacinq. *d. tit. de ſolution. reſol.*13. *num.*8. remiſſinè Gutier. *de iurament. confirmat. p.*1. *cap.*68. *num.*5.

5 In gloſſ. *Mandatum*, ibi, *aliud eſt cedere actionem, & aliud mandare*, &c. Vide Parlador. *in ſeſquicenturia quotid. differ.*27. §.2.

6 In ead. gloſſ. ibi, *quia ſemper remanent penes eum directa*, &c. Notatur ad hoc, quod directæ actiones per ceſſionem transferri non poſſunt, cùm oſſibus ineſſe cenſeantur, vt per Pract. Ferrar. *d. verſ. ceſſit, num.* 3. Tiraq. *de retract. lig.* §.12. *gloſſ.*1. *num.* 58. Neguz. *de pignorib. p.*2. *memb.*3. *n.*32. Duen. *reg.*210. *ampl.*12. Afflict. *deciſ.*335. *num.*13. Parlad. *rerum quotid. lib.*2. *cap. fin. part.*3. §.1. *num.*15. *& differ.*37. *num.*6. Molin. *de primogen. lib.*1. *cap.*19. *num.*14. & 17. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 15. *cap.* 44. *verſ. quod ſi quis*, Surd. *conſ.* 444. *num.* 4. Anton. Fab. *lib.* 12. *coniectur. cap.* 12. *col.* 2. Card. Tuſc. *tom.* 1. *lit. A, concl.*97. D. Barboſ. *in l. ſi alienam, num.*62. *ff. ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Nomen debitoris vbi in dotem datur, vel ex cauſa venditoris, competere actiones vtiles, & num.*2. *intellige vt n.*3.

4 *Per litis conteſtationem plenam ius acquiritur ceſſionario, ita vt deinceps reuocari ceſſio nequeat.*

L. Nominibus. II.

Imp. VALER. *&* GALLIEN. AA. *Celſo.*

1 VBi nomen debitoris datur in dotem, vel datur ex cauſa vendicationis, competunt vtiles actiones. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſupr. hoc tit.* Giphan. *tom.*1. *pag.*246.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Pract. Ferrar. *in forma vendit. verſ. ceſſit, n.*4. Anton. Gom. *var. tom.*2. *cap.*2. *num.*6. Hotom. *lib.*6. *obſeru.*16. Donell. *comment. iur. ciuil. lib.*15. *cap.*43. *verſ. poſtquam.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.*3. *tit. de ſolut. reſol.*13. *n.*8. *verſ. ſecundò non procedit in dote*, Peregr. *conſ.*110. *n.*5. *lib.*3. D. Barboſ. *in l. æſtimatis, n.*48. *ff. ſoluto matrim.*

3 vbi intelligit hunc text. procedere quando nomen debitoris datur in dotem, ſcilicet pro ſatisfactione dotis promiſſæ in quantitate; nam tunc cùm in ſolutum detur, videtur ius nominis translatum in maritum; & ſic quaſi illud emerit, *l. ſi præſidium, C. de euict.* conceditur ei vtilis actio ſuo nomine.

4 *Nec litis conteſtatio*, &c.] Notatur ad hoc quod per litis conteſtationem plenum ius acquiritur ceſſionario, ita vt deinceps reuocari ceſſio non queat: ita Parlad. *in ſeſquicenturia quotidian. different. differ.*37. §.3. *num.*2.

L. Ob cauſam. III.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Ruſticano.*

PRo debito domini non conuenitur colonus, qui 1
penſionem ſoluit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Cor- 2
raſ. *lib.*2. *miſcellan. cap.*8. *num.*1. Duaren. *in l. in actionibus, n.*2. *ff. de in litem iur.* Cuiac. *lib.*8. *obſeru.*7. Pechius *de iure ſiſtendi, cap.*4. *num.*17.

SVMMARIVM.

1 *In contractibus bonam fidem exuberare.*

2 *Bonam fidem in quolibet contractu exigi.*

3 *Conuentio qualibet dicitur bonæ fidei, quatenus ab ea fraus & dolus abeſſe debet.*

L. Bonam fidem. IV.

Iidem AA. *&* CC. *Liciniæ.*

IN contractibus bona fides exuberat. Colligunt ex 1
Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſupr. hoc tit.*

Vide Soar. de Paz *in pract. tom.*3. *cap.*6. *num.*3. vbi 2
ait bonam fidem in quolibet contractu exigi, ideſt, ſincerum animum ab omni dolo, fraude, & calliditate ſeparatum. Didac. à Britto *in rub. de locato &* 3
*conducto, part.*2. §.1. *num.*2. vbi dicit quamlibet conuentionem dici bonæ fidei, quatenus ab ea fraus, & dolus abeſſe debet.

SVMMARIVM.

1 *Contractus, qui ab initio in libera voluntate conſiſtunt propter mutuum conſenſum, poſtea valere ex neceſſitate, nec inuita altera parte diſſolui, & num.*2. *intellige vt num.*4. *limita vt num.*5.

3 *In contractibus nominatis non habet locum pœnitentia.*

6 *Contrahere quilibet poteſt, niſi lege reperiatur prohibitus.*

L. Sicut initio. V.

Iidem AA. *&* CC. *Cameriano, & Martiano.*

COntractus, qui ab initio in libera voluntate con- 1
ſiſtunt propter mutuum conſenſum, poſtea ex neceſſitate valent, nec inuita altera parte diſſoluuntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.*10. *verſo.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.*10. 2
*tit.*22. *part.*1. *vbi gloſſ. fin.* Hippol. *ſing.*333. *num.*7. Roland. *conſ.*30. *num.*33. *lib.*1. Afflict. *deciſ.*280. *n.*6. Donat. à Fina *tom.*1. *commun. opin. lib.*4. *tit.*32. *num.*19. *pag.*652. Ioſeph. Ludou. *tom.*3. *etiam commun. opin. tit. de emp. concl.*4. Anton. Gom. *l.*40. *Tauri, num.*30. *in princ.* Molin. *de iuſtit. tract.*2. *diſp.*258. *verſ. ſexta concluſio*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.*2. *lib.*10. *quæſt.*1. *à num.*17. *& lib.*1. *quæſt.*3. *ſect.*1. *n.*5. Caſtill. *controuerſ. quæſt. lib.*3. *cap.*10. *num.*51. vbi dicit hunc text. ſingularem ex eo quod non conſiderat an ex interuallo, vel incontinenti vnus ex contrahentibus velit recedere à contractu, vel aliquo modo innouare eum.

Notatur ad hoc, quod in contractibus nominatis 3
non habet locum pœnitentia, vt per Molin. *de iuſtit.*

*tract.2.diſp.258.num.*10. vbi extendit ab alios contractus, qui priuilegio iuris ciuilis, aut vinculo iuramenti nominatis contractibus hac in parte æquiparantur, Bened. Ægid. *in reper. l.ex hoc iure, ff.de inſtit. & iure, part.2.cap.12.differ.2.n.8.verſ. vnde.* Rebell. *de obligat.inſtit.part.2.lib.1.q.3.ſect.1.num.5.*

Ad vulgarem huius textus allegationem, quod contractus à principio ſunt voluntatis, inde verò neceſſitatis, vt in eis locus non ſit pœnitentiæ, vide Iaſ. *in l. ſi pecunia, num.12. C. de condict. ob cauſam.* Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo libertis, num.15.C.de reuocand. donat.* Thom.de Thomaſſet. *in floribus legum*
4 *reg.6.* vbi ait procedere quando contractus iure ſunt
perfecti, ſecus verò ſi ſuperueniat fraus, & dolus, vel ab eis de conſenſu vtriuſque partis recedatur, Perez *ad tit.2.lib.5. Ordin.pag.127.verſ. quæritur vtrum,* Eugen. *conſ.50. n.8. tom.1.* Lancellot.Gallia *conſ.42. num.48. & conſ.115. num.8. & conſ.121. num.25.* Burſat. *conſ.338.num.14.* Caball. *conſ.42. n.4. vol.2.* Rim. *conſ.205.num.54. & conſ.218.num.20.* Honded. *conſ.40.num.69. vol.1.* Amat. *deciſ.24. num.8.* Surd. *conſ.179.num.54. & conſ.192.num.23. & conſil. 205. num.9. & conſ.484. num.2.& conſ.531. num.4. & deciſ.161.num.17.& deciſ.253.num.1.* Aldouin.*conſ.72. num.2.* Seraphin. *de priuileg.iuram. priuil.75.num.48.* Magon. *Lucenſi deciſ.17. & deciſ. 31. num.12.* Flamin.Pariſ. *de reſignat. lib.1. quæſt.13. num.7.* Gutiett. *practic.lib.3. quæſt.43. num.14.* Seraph. *Rotæ Romanæ deciſ.427. num.2.* Aloyſ.Ricc. *in collectan.deciſ. collect.957.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo contractus, num.4.* Amatis *deciſ.24.num.8.* Giurb. *deciſ.113. num.6.* Card.Tuſch. *practic. concl. tom.2.*
5 *lit. C, concl.983. per tot.* vbi *num.5.* limitat in con-
tracto nominato conditionali celebrato gratiâ vnius partis tantùm, quia poteſt reuocari pendente conditione: meipſum *de Axiomat. iuris vſufrequent. axiomat.58.num.4.*

6 *Libera poteſtas vnicuique eſt,* &c.] Notatur ad hoc quod regulariter omnis perſona poteſt contrahere, niſi lege reperiatur prohibita, vt per Anton. Gomez *var.tom.2.cap.1.ante num.1.*

L. Si in ſolutum. VI.

Iidem AA. & CC. *Mauricio.*

1 Actiones perſonales ceſſæ hypothecæ ius ſimul transferunt cum actione hypothecaria. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n.1.ſupr. hoc tit.* Aloyſ.Leo *in 4.fol.10.verſo.*

2 Hanc eandem etiam concluſ. ex hoc text.deſumunt Boër. *deciſ.335.* Neguzant. *de pignorib.part.6.memb.2. num.19.* Anton. Gom. *variar.tom.2.c.2.n.6.verſ. item dare in ſolutum.*

SVMMARIVM.

1 *Hypothecaria vendita, dici quoque vendi actionem rei vendicationis, & num.3.*

2 *Pignore, aut hypothecata vendita, competere emptori ius vendendi, niſi priores creditores vendiderint, vel præſcripſerint emptores.*

4 Comparare, *pro emere.*

L. Si à creditore. XII.

Iidem AA. & CC. *Dionyſio.*

1 Hypothecariâ venditâ, dicitur quoque vendi actio
2 rei vendicationis. Item vendito pignore, aut
hypotheca vendita, ius vendendi emptori competit, niſi priores creditores vendiderint, vel emptores præſcripſerint. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit 3
Boët. *deciſ.335.num.1.*

Comparaſti.] Ideſt, emiſti, vt per Tiraq. *in præ-* 4
fat.retract.lig.num.4.

Vel longi temporis præſcriptione, &c.] Vide. Bald. *de præſcription.4.part.quart.princip.q.3.num.19.*

SVMMARIVM.

1 *Donationem non finiri morte, ſed permiſſionem ordinatam ad donationem de futuro re integra morte finiri.*

2 *Mandatum gratia remunerationis factum morte mandantis cenſeri ſolutum, & num.4*

3 *Mutuum per delegationem nouandi cauſa factum non ſublatum, debitorem, eiuſdemque hæredes ſoluere.*

L. Si quidem donationis. VIII.

Iidem AA. & CC. *Creſcentio.*

Donatio non finitur morte, ſed promiſſio ordi- 1
nata ad donationem de futuro re integra mor-
te finitur. Mandatum gratia remunerationis factum 2
morte mandantis cenſetur ſolutum. Item mutuum per 3
delegationem nouandi cauſa factam non ſublatum, debitor, & eiuſdem hæredes ſoluunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. quoad ſecundam eius par- 4
tem ex hoc text. deſumunt Sebaſt. Natu. *in tract. Mors omnia ſoluit, verbo Mandatum, concl.3.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo Donatione largitus, num. 68. C.de reuocan. don.*

L. Negantes. IX.

Iidem AA. & CC. *Glyconi.*

Debitum non armata manu à debitore negante excutiendum, ſed iudicialiter petendum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Actione hypothecariâ contra debitores inſtitutâ, adhuc locum eſſe perſonalibus actionibus contra eoſdem pro reſiduo, & num.2.*

3 *Obligatio perſonalis ad annui redditus ſolutionem manet, etiam ipſa re extincta, ſuper qua iure pignoris, & hypothecæ conſtituta fuit.*

L. Aduerſus. X.

Iidem AA. & CC. *Rufino.*

Hypothecariâ actione contra debitores inſtituta, 1
locus adhuc eſt perſonalibus actionibus contra eoſdem pro reſiduo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt 2
Boër. *deciſ. 309. num.2. & 3.* Neguzant. *de pignorib. part.8. memb.1. n.46.* Couarr. *lib.3.var.cap.7. num.5.*
in fine, vbi quod perſonalis obligatio ad annui reddi- 3
tus ſolutionem manet etiam ipſa re perempta & extincta, ſuper qua iure pignoris, & hypothecæ conſtituta fuit, Ioan. Garc. *de expenſis cap.4. num.43.* vbi dicit quod conſtituto annuo reddito, vbi actioni perſonali eſt acceſſoria hypothecaria, ſi res perimatur,

quæ

quæ obligata eſt ad ſolutionem, durat obligatio perſonalis ad conſequendos redditus annuos, quod etiam aliis citatis tradit Gutier. *practic.lib.2.quæſt.177.n.3.*

SVMMARIVM.

1 *Mutuatum à colono, non poteſt repeti à domino, etiamſi præſens fuerit.*
2 *Fœmina nimium credulæ.*
3 *Non facilè credendum aſſertioni alterius.*

L. Nimia credulitate. XI.

Iidem AA. *&* CC. *Paulæ.*

1 QVod mutatur à colono, non poteſt repeti à domino, etiamſi caſtaldi (aliàs vaſſalli) Domini fuerint præſentes. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 Notatur hic text. ad hoc, quod fœminæ ſunt nimium credulæ, vt per Tiraq. *ad l.9. connub. gloſſ.1. part.9. num.137.*

3 Notatur etiam ad hoc, quod non debemus alterius aſſertioni facilè, citoque teneri credere, vt per Tiraq. *de pœnis temper. cauſ.51. num.26.*

SVMMARIVM.

1 *Liberum hominem non teneri ſeruire ob pecuniarium debitum, & num.2.*
3 *Addictio quædam olim voluntaria, qua debitores in voluntariam ſeruitutem addici ſe patiebantur, donec creditoribus ſuis ſatisfeciſſent, remiſſiuè.*

L. Ob æs alienum. XII.

Iidem AA. *&* CC. *Iouino.*

1 OB debitum pecuniarium liber homo ſeruire non tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, exornantque *l.Hiſp.2. in fine, tit.11. p.1.& l.3.tit.13. part.5.* vbi *gloſ.3.* Connan. *comment.iuris ciuilis lib.4. cap.14.num.9.* Roder.Xuar. *l.2.tit.de los goviernos, in princ.n.7.* Guillelm. *in c.Rainutius, verbo teſtamentum, el 3. n.23.* Strach. *de mercatura, part.3. tit.de decoctor. num.40.* Greg. *de crimine læſæ maieſt.lib.1.quæſt.20.n.8. cum ſeqq.* Iacob. Ræuard. *var.ſiue de iuris ambiguitat. lib.4.c.18.* vbi quod olim fuit in vſu addictio quædam 3 voluntaria, qua ſe in voluntariam ſeruitutem tandiu addici debitores patiebantur, donec ſuis creditoribus ſatisfeciſſent, & deinde de intellectu agit Anton. Gom. *var.tom.2.cap.11. num.52.ad fin.verſ.nec obſtat.* Menchac. *de ſucceſſ.creat. lib.1. §.22.ex num.80.* Con. *var.lib.2.c.1. num.1.ante fin.* vbi ait iure Cæſarum decretum eſſe, ne debitores liberi in ſeruitium dentur creditoribus, etiamſi bona debitoris defecerint, nec ex eis poſſit creditoribus ſatisfieri, Gaſp.Bæz. *de inope debitore, cap.1.num.6.* Soar.de Paz *in practic.tom.1. part.4.cap.5.num.3.& part.5.cap.3.§.3.num.152.* Menoch. *de arbitr. caſu 183. num.3.* Matth. Coler. *deciſ.135.* Ludou. Bendet. *in tract. de reviſion. concl.8. num.3. fol.176.* Azeued. *l.6.n.2. tit.16.lib.5. noua Recop.* Felician. *de cenſib.lib.1. c.8.num.8.vol.2.* Ameſcua *de poteſtate in ſeipſ.lib.2.cap.14. num.32.verſ. mouentur.* D.Barboſ. *in l.alia, §.eleganter, num.53. ff. ſoluto matr.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo pignus, num.4.* Guid. Pancirol. *in theſauro var.lection.lib.2. cap.200.* vbi ait quod olim conceſſum fuerat, vt pro pecunia debita liberi operas ſuas in ſeruitutem darent, qui *nexi* vocabantur, & addit in hac lege liberos, pro liberis hominibus, non pro aliis accipi.

AVTH. Imò.

CReditor propria auctoritate in ſeruitutem trahens debitorem ob debitum, illud amittit, & tantundem dat debitori, & eius parentibus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſupr.hoc tit.* Aloyſ.Leo *in 4. fol.11.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.15.tit.10.part.7.* vbi *gloſſ.5.per tot.& l.4.tit.13. part.5.* vbi *gloſ.4.* Abb. *in cap.2.num.2.de pignor.* Connan. *comment. iuris ciuilis lib.4.cap.14. num.8.* Roder. Xuar. *l.2.tit.de los goviernos, a num.8.* Matth.Coler. *de proceſſib.execut. lib.1.cap.6.à num.43.* 2

SVMMARIVM.

1 *Mutuum accipientem obligari, non eum, ad quem pecuniam peruenit ex obligatione.*
2 *Actio perſonalis non datur contra tertium, ſed perſonam ſequitur obligatam.*

L. Eum qui mutuam. XIII.

Iidem AA. *&* CC. *Barſumio.*

ACcipiens mutuum obligatur, non is ad quem pecunia ex obligatione peruenit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.2. num.1. ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol.11.* 1

Notatur ad hoc, quod actio perſonalis non datur contra tertium, ſed perſonam ſequitur obligatam, vt per Afflict. *deciſ.95. num.6.& deciſ.162. num.5.* Surd. *deciſ.90.num.3.* Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num.80.C.de in integ.reſtit.minor.* Sanch. *de matrim. lib.9.diſp.4. num.29.* 2

L. Eſt in arbitrio. XIV.

Iidem AA. *&* CC. *Hermedoro, & Nicomacho.*

CReditor electionem habet, an perſonalem, vel hypothecariam intentet actionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſupr.hoc tit.*

Vide poſita *in collect.ad l.fin.infrà de annali except.*

SVMMARIVM.

1 *Excuſſorem principalis & fideiuſſoris prius fieri, quàm pignoratitia contra debitorem intentetur actio.*
2 *Actor antequam agat contra tertium poſſeſſorem excuſſionem faciat in bonis ipſius debitoris principalis, & eis minus idoneis repertis, tunc contra tertium poſſeſſorem agat.*

AVTH. Sed hodie.

EXcuſſio principalis & fideiuſſoris prius fiet antequam pignoratitia contra debitorem intentetur actio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1.ſup.hoc tit.* 1

Notatur ad hoc, quod quando actor agit contra tertium poſſeſſorem, priùs excuſſionem facere debet in bonis ipſius debitoris principalis, & eis minus idoneis repertis, tunc agit contra tertium poſſeſſorem, vt per *l.Hiſp.14.tit.13.n.5.* Mayn. *de action.lib.2.cap.18.* Soar. de Paz *in practica, tom.2.cap.2.§.4.num.35.* vbi ſubdit corrigi iura antiqua, quibus electio dabatur 2

creditori, vel agendi contra principalem actione perſonali, vel contra tertium poſſeſſorem hypothecaria, vt dicebatur *in l. diſtractis, C. de pignorib.*

Vt actiones ab hæredibus, & contra hæredes incipiant.

Tit. XI.

Sancitvr hoc titulo, actiones quæ non cœperunt à defuncto, vel contra defunctum, ab hæredibus, vel contra hæredes, qui in vniuerſum ius defuncti ſuccedunt, initium ſumere, abrogata regula iuris antiqui, quòd actio quæ aduersùs nos non cœperit, neque aduersùs noſtros tranſeat. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia vide Azeued. *l. 6. n. 20. tit. 6. lib. 5. nouæ Recop.* Aluar. Valaſc. *conſult. 157. n. 14.* vbi adducit caſum in quo poteſt verificari hæc rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Obligationes, & contractus actiuè & paſſiuè tranſire ad hæredes, & num. 2.*

3 *Hæres repræſentat perſonam defuncti in his, quæ eius morte non extinguuntur.*

4 *Venditio fieri poteſt eo pacto, vt res, aut dominium in emptorem non tranſeat, niſi poſt mortem venditoris.*

5 *Bona ſua, vel eorum poſſeſſionem alij quis donare, vel promittere poteſt poſt mortem.*

6 *Re promiſſa in tempus mortis, non oritur aliqua actio, vel obligatio ante diem mortis.*

7 *Promittentem quando conſtat nullum habuiſſe reſpectum ad mortalitatem, huiuſmodi promiſſio magis cenſenda eſt donatio inter viuos, quàm donatio mortis cauſa.*

L. Cùm ſtipulationes. Vnic.

Imp. Ivstinianvs A. *Ioanni P.P.*

1 Obligationes, & contractus actiuè, & paſſiuè ad hæredes tranſeunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Bald. Caſtr. Angel. Fulgoſ. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 12. verſo*, Donell. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *var. tom. 1. cap. 5. num. 14. prope fin. & l. 64. Tauri, num. 5.* Duen. *reg. 277.* Matth. Coler. *deciſ. 8. n. 1.* Cuiac. *lib. 3. obſeru. 34.* Emman. Coſta *lib. 1. ſelect. c. 16. n. 1. & c. 18. in princip. & col. 3. & c. 19. n. 1.* D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1. num. 137. ff. ſoluto matrim. & in l. qua dotis, num. 107. ff. eod. tit.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. q. 15.*
3 *n. 6.* vbi declarat hæredem repræſentare perſonam defuncti in his, quæ eius morte non extinguuntur.
4 *Poſt mortem compoſitos, &c.*] Notatur ad hoc, quod venditio fieri poteſt eo pacto vt res, aut dominium in emptorem non tranſeat, niſi poſt mortem venditoris, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloſ. 10. n. 18.* Roder. Xuar. *in repet. l. quoniam in prioribus, ſu-*
5 *per declar. legis Regni limit. 3. num. 16.* vbi quod bona ſua, vel eorum poſſeſſionem poteſt quis alij donare, vel promittere poſt mortem, Anton. Gom. *var. tom. 2.*
6 *cap. 11. num. 21. col. 3. in princ.* vbi quod quando aliquid promittitur in tempus mortis, non oritur aliqua actio, vel obligatio ante diem mortis, D. Barboſ. *in d. l. qua*
7 *dotis, num. 107.* vbi ſubdit quod quando conſtat promittentem nullum habuiſſe reſpectum ad mortalitatem, ſed ideo promiſiſſe cùm moreretur, quia nolebat antea cum effectu obligari, huiuſmodi promiſſio magis cenſenda eſt donatio inter viuos, quàm donatio cauſa mortis, quia mors nunc videtur venire per modum dilationis, quæ non efficit donationem cauſa mortis.

Ne vxor pro marito, vel maritus pro vxore, vel mater pro filio conueniatur.

Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Filios & vxorem æquum eſt teneri pro debito conuerſo in eorum commodum.*

2 *Vxorem teneri alere virum in caſu neceſſitatis de bonis paraphernalibus.*

Neminem conueniri poſſe pro alio, *l. 3. verſ. vlt.* non vxorem pro marito; *l. 1. & 2.* non maritum pro vxore, niſi pro ea interceſſerit, *d. l. 3.* non matrem pro filio, *l. vlt.* vel pro ni a, *l. 3. hoc tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia vide *l. Hiſp. 15. tit. 10. part. 7. & l. 9. tit. 31. part. 7.* vbi *gloſſ. 2.* Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. lib. 4. §. 1. verſ. valet ſtatutum, fol. 131. verſo, & 132. & rubr. 4. §. 9. verſ. intellige, fol. 173. & §. 10. num. 7. fol. 175.* Garc. Falcon. *reg. 30. n. 15. & reg. 499. n. 23.* Palat. *de obtentione Regni Nauarræ, part. 5. §. 5. & in repet. rubr. de donation. inter, §. 66. num. 19. in princ.* Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcient. & ignorant. interpell. 51.* Bernard. Græu. *in pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 91.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 107. num. 3.* vbi quod æquum eſt, vt filij & vxor teneantur pro de- 1
bito quod fuit conuerſum in vtilitatem, & commodum ipſorum, & *n. 13.* quod de bonis paraphernalibus 2
in caſu neceſſitatis tenetur vxor alere virum.

SVMMARIVM.

1 *Mulierem non conueniri ex contractu mariti citra interceſſionem, & num. 2.*

3 *Mariti bona quando confiſcantur, non confiſcatur medietas lucrorum, quæ pertinet vxori.*

4 *Mulier non conuenitur ex contractu mariti, nec illius debito obligatur, niſi maritus & vxor ſimul contrahant ad ipſorum, vel ipſius mulieris vtilitatem, num. 5. vel in bonis paraphernalibus, de quibus in caſu neceſſitatis vxor tenetur alere virum, num. 6.*

L. Fruſtrà diſputas. I.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Aſclepiodoræ.*

Mvlier citra interceſſionem, contra quam tamen 1
iuuatur, ex mariti contractu non conuenitur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bartol. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 12.* Sebaſt. Næu. Sichard. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt 2
l. Hiſp. 25. in fine, tit. 13. part. 5. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 66. n. 18. & 19. & de iuſta obtentione Regni Nauarræ, part. 5. §. 5.* Anton. Gom. *l. 50.*

3 *l.50.Tauri, num.79.* vbi quod confiſcatis bonis mariti, non confiſcatur medietas luctorum, quæ pertinet vxori, Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo mulier, num.11.* vbi quod mulier non poteſt conueniri 4 ex contractu mariti, nec ex debito illius obligari. Bernard.Græuæ. *ad pract.Cameræ Imper.lib.2.concl.90.* Matth.Coler. *German.deciſ.31.* Gam. *Luſit.deciſ.100.* Amatis *Marchiæ deciſ.27.*

5 Limita quando maritus & vxor ſimul contrahunt ad vtilitatem ipſorum, vel ipſius mulieris, vt quia ipſe accepit mutuò pecuniam, vel locauit domum pro alenda, & tuenda vxore; nam tunc ſi maritus non habeat bona ex quibus illa debita contracta pro neceſſitate & vtilitate vxoris ſolui poſſint, tenebitur ipſa mulier ex propriis bonis dotalibus pecuniam ſic debitam ſoluere: ita Ceuall. *commun. contra communes quæſt.727.num.41.cum ſeqq.* vbi *num.47.* monet cautos debere eſſe creditores mutuantes patri pecunias, vt omnino apponant in inſtrumento eas mutaſſe ad alendos liberos, & vxorem, & citat Palat. *in d.repet. rub. de donation. inter virum & vxor.§.66.num.6.* Matienx. *l.3.gloſ.7. num.5.tit.9. lib.5. nouæ Recop.* Azeued. *l.9. gloſſ.2. num.31. tit.12.eod. lib.5.*

6 Limita etiam in bonis paraphernalibus, de quibus in caſu neceſſitatis tenetur vxor alere virum, ſecundùm Campeg. *de dote part.3.quæſt.23.* Cordub.de Lara *in l.ſi quis à liberis, §.ſi quis ex his, num.14. ff.de liber.agnoſc.* Surd. *de aliment.tit.1. quæſt 45.n.7.in fine, & quæſt.36. num.8.cum ſeq.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.tom.1. cap.107.num.13.*

SVMMARIVM.

1 *Pro mariti debitis, ſi vxor probet dominium, non immitti creditores mariti in bona vxoris, & n.2.*
3 *Dominium præſumitur ex poſſeſſione, & num.8.*
4 *Omnia bona, quæ ſunt intra domum, præſumuntur mariti, & non vxoris, niſi quilibet probet ſua, num.5.*
6 *Maritus iure familiaritatis potiùs præſumitur, quàm titulo dotis.*
7 *Mulier in cauſa primipili obligari poteſt ex debito mariti.*

L. Ob maritorum. I.

Iidem AA. *&* CC. *Terentiæ.*

1 PRo debitis mariti, ſi probet vxor dominium, non immittuntur in bona vxoris creditores mariti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Bart. *in l.quidam, n.4.ff.de condit.inſtit: & in l.cùm res, n.14. in fine, C.de probat.* Guid.Papæ *deciſ.447.* Rip. *in l.fin. quæſt.51.n.151.C.de reuocand. donat.* Hippol. *ſing.224.* Azin. *in ſua praxi ciuili, cap.2.§.3.limit.41.* Duen. *reg. 275.ad fin.* Capyc. *deciſ.128.* Gail. *lib.2.obſeru.86.* Matienz. *l.10.gloſ.1. tit.9.lib.5.noua Recop.* vbi Azeued. *n.11.* Parlador. *rerum quotid.lib.2.c.fin.part.5.§.3.n.42.*

3 *Dominij tui eſſe probaueris,* &c.] Notatur ad hoc, quod ex poſſeſſione præſumitur dominium, vt per Boër. *deciſ.42.num.33.in fine.*

4 Notatur etiam ad hoc, quod omnia bona, quæ ſunt intra domum, præſumuntur mariti, & non vxoris, vt per Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 10. princ.* 5 *num.89.* vbi *n.90.* ſubdit, attento iure Regio omnia bona, quæ ſunt intra domum, præſumi mariti, & non vxoris, niſi quilibet probet eſſe ſua.

6 Notatur etiam ad hoc, quod iure familiaritatis præſumitur potius poſſidere maritus, quàm titulo dotis, vt per Alciat. *de præſumpt. reg.2. præſ.23. in fine,* Menoch. *de præſumpt.lib.6. præſ.68.num.11.*

In gloſ. *Vetant* 1. ibi, *ſcilicet propter primipili neceſſitatem,* &c. Notatur ad hoc, quod in cauſa primipili poteſt mulier conueniri, & obligari ex debito mariti, vt per Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo maritus, num.11.in fine.* 7

In gloſſ. *Occupata ſunt*, ibi, *nomine mariti, qui eas poſſidebat.* Ob quod dominus præſumitur. Couar. *practic. cap.16. num.4.* 8

L. Cùm te. III.

Iidem AA. *&* CC. *Carpophoro.*

1 RЕs traditæ ad ſuſtentationem filiæ non præſumuntur eſſe dotales, nec poſſunt pro debitis mariti addici creditoribus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Matrem non poſſe compelli ad ſolutionem reſidui, licèt partem debiti filij ſui ſoluerit.*
2 *Partem gratuitò ſoluens debiti, non præiudicat ſibi in alia parte.*
3 *Solutio gratuita vnius partis non grauat in ſolutione alterius.*
4 *Solutio voluntaria non obligat ad ſoluendum etiam futuris temporibus.*
5 *Iure familiaritatis quæ fiunt, non conſtituunt aliquem in poſſeſſione ad præſcribendum.*
6 *Quaſi poſſeſſio non acquiritur etiam per mille actus, qui communiter fieri ſolent iure familiaritatis.*
7 *De intentione vtentis iure aliquo tanquam ſuo, quomodo conſtet.*
8 *Actus noſtri non ſe extendunt vltra quàm geruntur.*
9 *Actus voluntarius non obligat agentem vltra quàm geratur.*

L. Cùm te ideo. IV. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Philotheiæ.*

LIcèt mater ſoluerit partem debiti filij ſui, non propterea poteſt compelli ad ſolutionem reſidui. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.* 1

Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod gratuitò ſoluens partem debiti, non ſibi præiudicat in alia parte, vt per Natt. *conſ.446.num.19.* Pariſ. *conſ.79.n.11. vol.3.* Surd. *conſ.211. num.25. & deciſ.33. num.12. & de aliment. tit.8. priuil.22. num.16.* Emman. à Coſta *in l. ſi ex cautione, fallent.7.n.4.C.de non num. pecun.* Hieron.Magon. *Florent.deciſ.143.* Caſtil. *quotid. controuerſ. lib.4. cap.60. num.61.cum ſeqq.* Pyrrh. Maur. *in tract. de ſolut. oblat. & recept. cap.15. num.3. cum ſeqq.* vbi ait gratuitam ſolutionem vnius partis non grauare in ſolutione alterius. 2 3

Et notatur ad hoc, quod ſolutio voluntaria non obligat ad ſoluendum etiam futuris temporibus, Balb. *de præſcription.4.part.6.princ. quæſt.5.num.2.* Flores de Mena *var.lib.3.quæſt.23.ex num.12.* Cephal. *conſ.631. num.42.* Brunor.à Sole *in locis communib.verbo ſolutio voluntaria,* Gaſp.Roder. *de ann.redd.lib.1.quæſt.1.n.2.* Quæ enim fiunt familiaritatis iure, non conſtituunt aliquem in poſſeſſione ad præſcribendum, *l.qui iure familiaritatis, ff.de acquir.poſſeſſ.* Alberic. *in rub.ff.de muner.& honorib. num.26.* Nicol.Bellon. *conſ.1.n.15. & conſ.8.n.15.* Mandel.Alba *conſ.62.num.38.vol.1.& conſ.777. n.16.vol.4.* Hippol. Riminald. *conſ.26.n.47. cum ſeqq.& conſ.34.n.28.cum ſeqq.lib.1.& conſ.589. num.50.* 4 5

num.50.vol.5. Cæpol. de ſeruitutib.vrban.præd.cap.20.
num.1. Balb. de præſcript.2. part.quartæ princ.quæſt.1.
n.9. Vide tenent Innoc. in cap.bona memoria,el 2.n.1.
poſt princ.de poſtulat.Prælat.& in cap.cum Eccleſia Su-
trina, de cauſa poſſeſſ.& prop.num.5. vbi Panorm.n.4.
cum ſeqq.verſ.tertiò requiritur, Alex.conſ.50.n.8.lib.3.
quod ſi volo probare, quod eram in poſſeſſione alicu-
ius iuris, putà ſeruitutis, itineris, vel iuris hoſpitan-
di, non ſufficit probare quod ibi per fundum tuum te
ſciente & patiente tranſiui, aut quod mille vicibus
fuerim hoſpitatus in domo tua, niſi expreſsè etiam
probem quod in ea fuerim tanquam iure meo, & mi-
hi debito vſus, cùm potuerit eſſe quod tu ea paſſus
fueris & gratia, & amicitiæ cauſa, non autem ex eo
quod id mihi debitum eſſet, & ſequitur Franciſc. Ripa
6 in d.cap.cum Eccleſia, num.39.41.& 56. vbi expreſsè
notat quod etiam per mille actus, qui communiter
fieri ſolent iure familiaritatis, & amicitiæ, non ac-
quiritur quaſi poſſeſſio: idem tenet Pariſ. conſ.27.
num.10. cum ſeqq. Hinc idem Innoc. in d.cap. bona
7 memoria, num.1.poſt princ. quærit, quomodo conſtare
poſſit de intentione eius, qui aliquo iure vtitur tan-
quam iure ſuo? Et reſpondet id conſtare poſſe per ex-
preſſa verba vtentis, quibus exprimat eo ſe iure vti,
intendens vti iure quod habet, & tanquam iure ſuo,
& quod non intendit eo quaſi ex gratia vti, ſed quaſi
ex debito, ſequitur Florian. in l.ſeruitutes, la 2.num.25.
circa fin.verſ. adde ad gloſ. Stephan. Gratian. diſcept.
forenſ.cap.298. num.10. addens quod requiritur inter-
pellatio, prohibitio, & acquieſcentia.
8 Notatur hic text. ad hoc, quod actus noſtri non ſe
extendunt plus vltra, quàm geruntur, vt per Dec.
conſ.21.num.5. Ruin. conſ.124.num.41.lib.5. Monoch.
conſ.121.num.30. Brunor. à Sole in locis communib.ver-
9 bo Actus 26. vbi quod actus voluntarius agentem non
obligat vltra quàm geratur.

SVMMARIVM.

1 *Grauans alium pro debito vnius ſua auctoritate pu-
nitur in quadruplum, & iure ſuo cadit, & n.2.*
3 *Repræſalia quid.*
4 *Clarigationes, id eſt, repræſalia cur, & vnde.*
5 Droict de Marque, *Gallis pro repræſaliis.*
6 *Repræſalia vnde orta.*
7 *Feciales qui.*
8 *Repræſalia quo iure permiſſa.*

AVTH. Sed omninò.

1 QVi pro debito vnius ſua auctoritate grauat alium,
punitur in quadruplum, & cadit à iure ſuo.
Colligunt ex Odin. Doctores citati ad l.1. num.1.
ſup.hoc tit. Aloyſ. Leo in 4.ſol.12.verſo.
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumit l.
Hiſp.15. tit.10.part.7. dùm ſtatuit, quod capiens, aut
pignorans ſua auctoritate res tertij pro alterius debi-
to, perdit ius debiti, & quod cepit, cum triplo reſti-
tuit, & ibi Greg. Lop. gloſ.2. verbo en otros lugares,
dicit hoc planum eſſe de locis Regni vnius.
3 Hîc ſedet materia repræſaliarum, de qua pauca di-
ximus in collect.ad cap.1.de iniur.lib.6. nunc verò pro
vera eius cognitione præmittendum eſt, repræſalias la-
tinè dici pignorationes rerum & perſonarum, ad iu-
iurias vlciſcendas, quando vnus pro alio, vel res vnius
4 pro re alterius apprehenditur, & text. in d.cap.1. Ap-
pellantur etiam clarigationes, quia clarigatio, eſt idem
quod denuntiatio, & clarigare, eſt idem quod bellum
indicere. Quintil lib.1.decad.1. & ex eo, & Hermolao
Barbato tenet Claud Cotereus de iure militum, lib.3.
cap.22.§.2.lit. A, Andr. Gail. de pignoration. lib.2. ob-
ſeru.2.num.8. Græci illas ἀνδροληψίας, id eſt, homi-
num comprehenſiones, appellant, vt tenet Iul. Pollux
lib.8. cap.1. Demoſthenes in epiſtol. contra Ariſtocra-
tem, Alexand. ab Alexand. dierum genial. lib.5. cap.3.
Tiraq. in l.ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, n.147.
C.de reuoc.donat. Petr. Greg. ſyntagm.iuris part.3.tit.de
actionib. lib.38.cap.8. Claud. Coteræ. d.lib.3. cap.22.
n.1. Et in Gallia vocatur droict de marque, ius mar- 5
chæ, quia in limitibus potiſſimùm exercetur. Guid.
Pap. deciſ.32. Petr. Greg. d.cap.8. num.5. & à Numa 6
Pompilio Romanorum Rege ſecundo principia obti-
nuerunt, cuius & aliorum Regum Romanorum tem-
pore Feciales ſunt appellatæ, vt per Liuium lib.1. de- 7
cad.1. Zaz. in l.2. §. & ita leges, in verbo latas, circa
fin.ff.de origine iuris. Andr. Gail. d.lib.2. obſeru.2. n.6.
Renat. Chopin. de doman. Franciæ lib.3 tit.25. de pig-
norat. num.2. Poſtmodum vulgaris elocutio aliquo-
rum locorum eas repræſalias nominauit, vt teſtatur
Concilium generale Lugdunenſe, ex quo tranſump-
tum fuit, d.cap.1.de iniur. lib.6. vbi expreſsè id affir-
mat, ibi, etſi pignorationes, quas vulgaris elocutio re-
præſalias nominat, &c. & ibi gloſſ. verbo Elocutio,
ibi, intelligas quorundam locorum, &c.
Omni iure, & vniuerſali totius Orbis conſuetudi- 8
ne repræſaliæ permiſſæ cenſentur. Iure in primis diui-
no, ex D. Auguſtino lib.6.ſuarum quæſtion.q.10. contra
Fauſtum, & ex eo tranſumptiuè in cap. Dominus no-
ſter, 23. quæſt.2. D.Thom.2.2. quæſt.40. cap.1. Et quia
in hoc ſtandum eſt Theologis, vt tenet Bart. in tit.de
repræſal.n.3.in fine, & Cuman. conſ.incip. Domini iudi-
cis, in fine principij, ideo nonnullos referunt qui hanc
tuentur opinionem, eamque ex modernioribus latè fir-
mant Suar. de fide, ſpe, & charit.diſp.13.ſect.7.n.16.
Molin. de iuſtit.& iure, tract.1. diſp.121. concl.4.&
diſp.117.concl.1. Leſſ. de Iuſtit.lib.2. cap.47. de vendi-
catione, dub.4. n.21. communem dicit Ægid. de fide,
ſpe, & charit. diſp.31.dub.8. num.131.& 132. vbi re-
probat Lorcam, qui contrariam tenuit ſententiam,
eiuſque fundamentis bene reſpondet nouiſſimè P.
Hurtado eodem tract.de fide, ſpe, & charitate, diſp.169.
ſect.12. & 122. Et ex noſtris hanc etiam opinionem
tenent Bart. in tit.de repræſal. num.3. Bald. in auth. &
omnino, C.ne vxor pro marito, & in auth.omninò, C.de
action.& obligat. & cæteri ſcribentes in authent.habi-
ta, C.ne filius pro patre, & in l.1.& per tot. C.ne vxor
pro marito, Guid. Foran. de ſequeſtro reg.14.n.5. Mar-
tin. Laudenſ. in tract.de repræſal.n.12. Iacob. de Cani-
bus in ſimili tract.n.14. Ayala de iure belli, lib.4.n.9.
& 10. Ludou. Bolognin. conſ.20. num.5. Non obſtant
auctoritates deſumptæ ab Eccleſiaſte cap.18. videlicet,
Anima quæ peccauerit, ipſa morietur, & filius non por-
tabit iniquitatem patris, quia expreſsè contrarium pro-
batur ex cap. Dominus noſter, 23. q.1. & ex aliis exem-
plis ſacræ Scripturæ Ezechiel.10. in princ. & Marc.
cap.21. vbi dicitur, quod regimen auferri debet pote-
ſtati delinquenti, & dari genti facienti iuſtitiam, &
ex Ioſue cap.6. vbi propter peccatum ciuium theſauri
Hierico anathematizati fuerunt, & lib.2.Reg.c.15. vbi
propter peccatum animalia eorum iuſſa ſunt interfici,
Exodi cap.9. & 12. vbi propter peccatum Ægyptio-
rum poſſeſſiones eorum grandini traditæ ſunt, iumen-
ta, & primogenita morte conſumpta, & Ioſue cap.7. vbi
propter peccatum Achor plebs Iſraëlitica in manus
hoſtium tradita fuit, & Geneſ.c.9. vbi peccante Cham
filius eius maledicetur, & lib.1.Reg.cap.4. vbi propter
peccatum Heli populus in manus Philiſtinorum cor-
ruit, & ibidem lib.2.cap.24. vbi propter peccatum Da-
uid in numeratione populi gladius Domini deſcendit
in pauperes, & lib.4. cap.15. Giezi peccante lepra
eius tranſiuit ad poſteros.
Naturali deinde iure repræſaliæ permittuntur, hoc
eſt, naturali ratione, quæ dicitur eſſe iuris gentium,
cap. hoc iure, 24. quæſt.5. l.naturalem, §.item ea quæ,
ff.de acquir.rerum domin. Iacob. de Canibus in tract.de
repræſal.

*repræſal.num.*14. Guid. Foran. *de ſequeſtro reg.* 14.*n.*1. Bologner. *in addit. ad conſ. Anania* 94. *num.*14. *verſ. iſtud adeò*, Petr. Greg. *d.lib.*38. *cap.*8.*n.*9.

Ciuili quoque iure permiſſæ ſunt repræſſaliæ ex vetuſtiſſimis Romanorum legibus, ex Zaz. *in d. l.*2. *§. & ita leges, ff. de origine iuris*, Budæ. *in annot. ad l. aut facta, §. euentus, ff. de pœnis*, Bald. *in cap.* 1. *de milite vaſſallo, qui contumax eſt*, Iacob. de Arena, & Iacob. de Beluiſo *in auth. habita, C. ne filius pro patre*, Anan. *conſ.*94. vbi Bologner. *in addit.* Bart. *in tract. de repræſal. num.*5. *cum ſeqq.* Guid. Foran. *de ſequeſt. reg.*14.*n.*1. Martin. Laudenſ. *de repræſal. num.*4.5.13.*&* 14. Iacob. de Canib. *eod. tract. n.*16. Duplici ex ratione. Prima, quia ciuitas (& à fortiori Princeps) ob tutelam vnius ciuis poteſt indicere bellum, ſicut vnus particularis ob tutelam perſonæ, & rerum ſuarum, vbi aliud remedium haberi non poteſt, ex *l. ſi alius, ff. quod vi, aut clam*, & notatis *in l. ait Prætor, §. ſi debitorem, ff. quæ in fraudem credit.* Secunda, quod propter delictum domini negligentis facere iuſtitiam, poteſt indici bellum contra totam terram, & omnes gentes ei ſubditas, ex *auth. ſi verò dominus temporalis, C. de hæret.* maximè vbi non adeſt iudex, vel ſuperior, qui poſſit iuſtitiam facere, quo caſu licet nobiſmetipſis ius dicere, ex *d. l. ait Prætor, §. ſi debitorem, ff. quæ in fraudem*, & à contrario ſenſu ex *l. nullus, C. de iudic.* & alios plures caſus, & auctoritates congerit Speculat. *in tit. de actore, §.* 1. *verſ. item quod vult.* Non obſtant *auth. vt non fiant pignorat.* vbi Imperator Iuſtinianus prohibet fieri pignorationes, *& l. vnic. C. vt nullus ex vicaneis pro alienandis vicaneorum debitis teneatur, lib.*12. cum quibus concordant *l.*1.*&* 10. *tit.*17.*& l.*5.*&* 6. *tit.*13. *lib.*4. *noua Recopil.* quia reſpondetur has pignorationes, de quibus aguot Imperatores Iuſtinianus, & Zeno, eſſe quæ fiunt à priuatis de facto, & propria auctoritate, vel propter contractum inter priuatos initum, quod videtur colligi ex verbis dictæ auth. & inſinuat hoc ipſum gloſſ. *ibidem, verbo inhoneſtas*, dum ait hoc prohibitum reperiri aliis legibus, videlicet *l. extat, ff. quod metus cauſa, & l. pen. ff. ad leg. Iul. de vi priuata, & l. illicitas, ff. de offic. Præſid. & l. ſi quis in tantam, & l. ſi quando, C. vnde vi*, quæ omnes leges loquuntur in priuatis, qui propria auctoritate rei alienæ poſſeſſionem occupant: & euidentius colligitur ex *gloſſ.*1. *in d. auth. vt non fiant pignorat.* dum ita exemplificat: *Puta contraxi tecum in alia regione, hoc acto inter nos, vt ſi die ſtatuto non ſolueretur, liceat tibi homines meæ prouinciæ pignorare, ac tua auctoritate vel res eorum intromittere*, &c. iuxta quem ſenſum intelligi debet textus in præſenti.

Canonico iure non prohibentur repræſaliæ, illud enim permittit quod propter delictum adminiſtratorum, & gubernatorum puniatur tota vna prouincia, & vnum regnum, *cap. non eſt, de ſponſal. cap. ſi ſententia, de ſentent. excomm.* & ideo ex culpa Superioris poteſt capi, & detineri homo liber inuitus pro debito pecuniario, *cap. ex reſcripto, de iureiur. c. vt pridem*, 23. *quæſt.*8. & vtrobique ſcribentes. Non obſtat *d. cap.* 1. *de iniur. lib.*6. quia loquitur de pignorationibus, & repræſaliis, quæ contra perſonas eccleſiaſticas conceduntur, quod inſinuant Suarez, Hurtado, & cæteri Doctores Theologi, dum tenent diſpoſitionem illius *cap.* 1. comprehendere non poſſe laicas perſonas, & earum bona, nec procedere niſi in perſonis eccleſiaſticis, de quibus loquitur, & hoc pacto remanet concors diſpoſitio eiuſdem *cap.* 1. cum aliis quæ habetur *in d. cap. dominus noſter*, 23. *quæſt.*1. ac aliis ſimilibus, ex eo quia diſpoſitio *d. c.*1. tanquam limitata limitatum debet producere effectum, ex *l. in agris, ff. de acquir. rerum domin. l. illam, C. de collation.* tum etiam quia tanquam diſpoſitio correctoria verificatur in caſu de quo loquitur, & non poteſt extendi ad alios, quamuis eadem ratio militet, ex *l. ſi verò negotium, §. de viro, ff. ſoluto matrim.* ibi, *de viro lex loquitur, de ſocero autem nihil ſcriptum eſt, l. cum pater, §. dulciſſimis, ff. de leg.*2. Euerard. *in locis legalib. in loco à ratione legis cap.*33. Vnde reſultat has repræſalias permiſſas eſſe ſecundùm Caiet. Syluest. & Angel. quos refert Hurtado *citato loco*, & ex aliis tradit Cou. *in reg. peccatum, part.*2. *§.*9. *num.*4. *per tot.*

Conſuetudine vniuerſali, & particularibus ſtatutis & legibus huiuſmodi repræſaliæ permittantur, vt per Martin. Lauden. *d. tract. num.*2. & Iacob. de Canib. *in ſimili tr. n.*24. qui de vniuerſali totius orbis conſuetudine atteſtatur, Iacob. Cancer. *var. reſol. tom.*2. *cap.*5. *n.*47. *&* 48. Fontanel. *de pactis nuptial. clauſ.*3. *gloſſ.*2. *num.*25. qui de ſimili antiquiſſima teſtantur conſuetudine, eam que validam eſſe probat Franc. Marc. *deciſ.*390. *n.*1. qua quidem vſos fuiſſe Troianos, Syrios, & Theſſalonicenſes, refert Petr. Greg. *d. lib.*38. *cap.*8. *num.*8. & Athenienſes, vt per Renat. Chopin. *d. tit.*25. *de pignoration. n.*2. *in fine.* In Germania vigere eandem conſuetudinem, tradit Andr. Gail. *practic. obſeruat. obſeru.*44. *num.*10. *& obſeruat.* 2. *num.*4. In Gallia teſtatur Renat. Chopin. *d. tit.*25. *num.*1.

Poteſt autem Princeps Superiorem non recognoſcens repræſalias concedere, quæ ſunt tanquam ſpecies belli iuſti, ne pereat iuſtitia, Martin. Laudenſ. *d. tract. de repræſal. num* 8. Gregor. Lopez *in l.*15. *gloſſ.*1. *tit.*10. *part.*7. Matienz. *l.*10. *gloſſ.*1. *num.*5. *& l.*11. *gloſſ.*1. *n.*2. vbi etiam Azened. *tit.*17. *lib.*7. *noua Recop.* Renat. Chopin. *d. tr. lib.*3. *tit.*25. *n.*5. Papon. *de arreſtis lib.*5. *tit.*1. *de iuribus Regi reſeruatis, arreſto* 3. Mart. *de iuriſdiction. part.*4. *cent.*1. *caſu* 41. *num.*2. *cum ſeqq.* vbi maximè intereſſe ait inter repræſalias particulares, ex priuata cauſa, & generales ex bello publico, quæ fiunt per ſupremos Principes.

Ne filius pro patre, vel pater pro filio emancipato, vel libertus pro patrono, vel ſeruus pro domino conueniatur.

Tit. XIII.

ADDITVR ſuperiori regulæ tit. 11. filium non teneri pro patre, ſiue ſuperſtite, *l.*4. ſiue defuncto, niſi ei hæres exiſtat, *l. vlt.* Nec patrem pro filio emancipato, *l.*1. *&* 3. Nec libertum pro patrono, *d. l. vlt.* Nec ſeruum pro domino, *ead. l. vlt.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tituli vide Rip. *in l. fin. quæſt.*63. *C. de reuoc. donat.* Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.*4. *§.*11. *num.*1. *fol.*175. Gregor. Lopez *l.*1. *tit.*19. *part.*4. *verbo de la vida, & l.*15. *gloſſ.*2. *col.*3. *tit.*10. *part.*7. Bonacoſ. *commun. crimin. part.*1. *verbo ſtatutum, fol.*158. *verſo*, Vezin. Bonacoſ. Viu. & alios *tom.*1. *commun. opin. lib.*4. *tit.*6. Clar. *lib.*5. *§. fin. q.*86. *num.*3. Menoch. *de arbitr. caſu* 345. *num.*8. *cum ſeqq. & conſ.* 27. *num.*56. *& conſ.* 99. *num.* 618. Cæpol. *caut.*245. *& ſeq.* Boër. *deciſ.*221. *in princip.* Vnde ſtatutum quod pater teneatur pro filio, & vnus pro alio, non valet, cùm ſit odioſum. Bonacoſ. *d. tom.*1. *lib.*4. *tit.*6. *num.*7. Surd. *deciſ.*49. *num.*11.

Et procedit vt nec etiam de legitima filij teneatur viuus pater ſoluere eius condemnationem, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, vide Boër. *deciſ.*221. Duen. *regul.*356. *num.*2. Ruin. *conſil.*140. *vol.*3. Clar. *§. fin. quæſt.*86. *verſ. ſecundò infertur*, Viu. *tom.*1. *commun. opin. lib.*3. *tit.*16. *de inoffic. teſtam. num.*55. *verſic. & hinc eſt, pag.*411. Suar. *eodem tom.*1. *lib.*4. *tit.*6. *num.*8. *pag.*473. Valdeſ. *in addit. ad Roderic. Xuar. in l. poſt rem iudicatam*,

iudicatam, *notab.* 13. Aluar. Valaſc. *de partit. cap.* 21. *num.* 2. vbi ampliat, etiamſi filius ſit in carceribus, & *num.* 3. limitat duobus concurrentibus, nempe quod filius ſit egenus, & capite damnatus; nam tunc cogi poteſt pater aſſignare legitimam filio in vita ad illum liberandum. Alium caſum ponit Bonacoſ. *commun. d. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 10. *pag.* 474. *in princip.* quando caueretur ſtatuto quod pater teneretur ſoluere condemnationem pro filio vſque ad legitimam.

Reſtringitur verò multis modis, & præcipuè quando pater contraxit debita pro filiorum & vxoris alimonia, quia illo non exiſtente ſoluendo, rectè poſſet agi per creditores contra filios, vel vxorem, & eorum bona, ita Cremenſ. *ſing.* 36. *& ſeq. Tu mutuaſti*, Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis*, *§. ſi quis ex his*, *à n.* 83. *vſque ad* 115. *ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 48. *num.* 5. *& conſ.* 367. *n.* 28. *& conſ.* 410. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 107. *num.* 2. *cum ſeq. & cap.* 108. *num.* 29. *& tom.* 4. *cap.* 713. *à num.* 6. Matienz. *l.* 3. *gloſſ.* 7. *num.* 5. *tit.* 9. *lib.* 5. *nouæ Recopil.* & ibidem Azeued. *num.* 31. *cum ſeqq.* Gaſp. Baez. *de inope debitore cap.* 1. *n.* 53. *&* 54. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 723. *à num.* 41. *& tom.* 4. *quæſt.* 900. *n.* 41. *cum ſeqq.* Parlador. *in ſeſquicent. differ.* 2. *§.* 2. *num.* 2. *&* 3. D. Barboſ. *in l. ſi conſtante*, *in princ. num.* 52. *ff. ſoluto matrim.* Mar. Giurb. *in conſuetud. Meſſanenſ. part.* 1. *cap.* 9. *gloſſ.* 3. *n.* 10. Vincent. Caroc. *decíſ. ſiue caſu* 128. Gabr. Aluarez *de priuileg. pauperum*, *part.* 1. *quæſt.* 48. *num.* 8. *&* 9. qui multipliciter ampliant & limitant. Quamuis contrarium, nempe nec vxorem, nec filios teneri ex ſuis bonis ſoluere debita à viro contracta ad ipſam & familiam alendam, tueantur Flores de Mena *ad Gam. decíſ.* 186. *in* 2. *part.* Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 4. *num.* 28. *&* 29. Ioan. Bapt. Coſta *de quota & rata*, *q.* 25. *& de remed. ſubſidiar. remed.* 12. *illat. vnica*, Petr. Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.* 4. *gloſſ.* 9. *p.* 5. *n.* 71. *cum ſeqq. & tom.* 2. *clauſ.* 7. *gloſſ.* 2. *p.* 10. *n.* 34. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Filio emancipato mutuatum patrem reddere non teneri, & ſolutum indebitè patrem repetere.*

2 *Filium non poſſe conueniri pro debito contracto per patrem.*

3 *Patrem non teneri ex mutuo eius filiofamil. facto, etiam de peculio filij, niſi filius mutuam pecuniam vertiſſet in rem patris, num.* 4. *vel pater permiſerit filio negotiari, eumque præpoſuerit alicui negotiationi, cuius cauſa mutuum recepit, num.* 5. *vel filius mutuam pecuniam ſolitus fuerit accipere, eamque pater ſoluere conſueuerit, num.* 6.

7 *Læſo ſuccurrendum ex perſuaſionibus aduerſarij, etiam citra metum, vel dolum.*

L. Neque ex eius. I.

Imp. GORD. A. *Candido militi.*

1 MVtuatum filio emancipato pater reddere non tenetur, & ſolutum indebitè pater repetit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Donell. Sichard. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 13. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Notatur ad hoc, quod filius non poteſt conueniri pro debito contracto per patrem, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 107. *num.* 1.

3 Allegari vulgò ſolet hic text. ad hoc, quod pater ex mutuo eius filiofam. facto non tenetur, etiam de peculio filij, vt per *l. Hiſpan.* 2. *in fine*, *tit.* 19. *part.* 4. *vbi gloſſ.* 11. *in princ.* Roder. Xuar. *in l. poſt rem iudicatam*, *notab.* 12. *incip. Poteſt etiam*, *num.* 1. *& in declarat. legis Regni*, *§. iuſtum eſt*, *num.* 3. Nicol. Vigel. *part.* 5. *lib.* 17. *cap.* 2. *cauſa* 2. *regul.* 2. *in methodo iuris ciuilis*, Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom.* 1. *tit.* 157. *cap.* 2. *verſ. ex contractu*, Molin. *de iuſt. tract.* 2. *diſp.* 301. *verſ. priuilegium hoc*, Leſſ. *in ſimili tract. lib.* 2. *cap.* 20. *dub.* 2. *n.* 10. Hector Felic. *in tract. de societ. c.* 6. *n.* 37. *cum ſeqq.*

Limita primò, ſi filius mutuam pecuniam in rem patris vertiſſet, vt per Mynſing. *ad §. illud propriè*, *num.* 11. *verſ. ſi vertit pecuniam*, *Inſt. quod cum eo*, vbi Pichard. *num.* 12. Vigel. *d. lib.* 17. *cap.* 2. *replicat.* 16. 17. *&* 32. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 22. *cap.* 3. *num.* 15. *verſ. ſextò*, Mozz. *de contract. tract. de mutuo*, *tit. quomodo deficiat, ſeu finiatur mutuum*, *num.* 25. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 68. *n.* 1. Cardin. Mantic. *de tacit. & amb. conuent. lib.* 8. *tit.* 7. *num.* 25. *&* 27. Matth. Coler. *de proceſſib. execut. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 18. Azor. *inſt. moral. part.* 3. *tit. de mutuo*, *cap.* 3. *verſ. ſecundò cum patre*, Leſſ. *d. dub.* 2. *n.* 11. Ariminin. Tepat. *variar. ſentent. tom.* 2. *tit.* 362. *cap.* 73. *verſic. fallit.* Iul. Pac. *de mutuo c.* 6. *n.* 27. *requiſ.* 8. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 43. *n.* 6. *verſic. itaque ſecundum*, Lingl. *decíſ.* 1. *q.* 2. *n.* 4. *&* 5. Rebel. *de oblig. iuſt. p.* 2. *lib.* 8. *tit. de vſuris*, *q.* 1. *ſect.* 2. *n.* 14. Stephan. Gratian. *d. tom.* 1. *c.* 107. *n.* 2. 4

Limita ſecundò, ſi pater permiſerit filio negotiari, eumque præpoſuerit alicui negotiationi, cuius cauſa mutuum recepit; tunc enim pater tenetur, Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 6. *num.* 2. *limit.* 9. *verſ. & idem eſt*, Afflict. *decíſ.* 308. Vigel. *d. cap.* 2. *replicat.* 9. *&* 19. *& cauſa* 2. *reg.* 6. Mozz. *vbi ſupra*, *num.* 26. *verſic. & idem erit dicendum*, Aloyſ. Ricc. *in collect. decíſ. collect.* 2039. *limit.* 1. Ioſeph. Ludou. *Lucenſi decíſ.* 55. Gaſp. Anton. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.* 4. *quæſt.* 79. 5

Limita tertiò, ſi filiusfam. mutuam pecuniam fit ſolitus accipere, & eam pater ſoluere conſueuit, Anton. Gomez *d. cap.* 6. *num.* 2. *limit.* 11. Mozz. *vbi ſupra*, *n.* 24. *verſ. quod extenditur*, Alexand. Trentacinq. *variar. reſolut. lib.* 3. *tit. de ſolution. reſol.* 6. *num.* 13. *verſic. item procedit*, Cardin. Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 7. *num.* 3. 6

Vide alias limitationes ad *l.* 2. *& vltim. infr. C. ad Macedon.*

In gloſſ. *Exorta*, ibi, *fraſtionibus*, *non per vim*, &c. Notatur ad hoc, quod ſuccurrendum eſt læſo ex perſuaſionibus aduerſarij, etiam citra metum, vel dolum, vt per Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vend. p.* 1. *cap.* 1. *n.* 31. Menchac. *controuerſ. vſufrequent. part.* 1. *cap.* 63. *n.* 2. Caſtill. *lib.* 3. *quotid. cap.* 1. *num.* 113. *cum ſeqq.* 7

SVMMARIVM.

1 *Filium vt filium non teneri pro debito patris, niſi ſit patris hæres, & num.* 2.

3 *Creditor agens contra filium alicuius ex debito paterno, debet allegare filium eſſe hæredem, & probare.*

4 *Abſtentio hæreditatis quomodo probetur.*

5 *Ex inuentario præſumi hæreditatem non ſoluendo.*

L. Nec contra. II.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Neotherio*, *& Eutormi.*

FIlius vt filius non tenetur pro debito patris, niſi ſit patris hæres. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Hippol. *ſing.* 224. Duen. *reg.* 345. *verſ. limita quintò*, Mar. Giurba *deciſion.* 33. *num.* 25. *in princ.* Cardoſ. *in praxi iudicum*, *verbo filius*, *num.* 41. Et ideo creditor agens contra filium alicuius ex debito paterno, debet allegare filium eſſe hæredem, & probare; Capyc. *decíſ.* 70. *num.* 1. Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 5. Probatur autem abſtentio hæreditatis, ſi 2 3 4

ſui

ſui patris hæreditatem cum beneficio inuentarij adierit filius, ex *l.fin.§.& ſi præfatam, C.de iure deliber.* Minad. *conſ.17.num.2.* Monticul. *de inuentar.cap.8.in princ.* Ponte *conſ.37.n.2.& 3.* Anna *alleg.30.num.13.*
5 Giurb. *d.deciſ.33.n.25.* quia ex inuentario hæreditas præſumitur non ſoluendo. Bertaz. *crimin. conſ.472. num.22.* Laderch. *conſ.138.n.4.* Maſcard. *de probat. concl.203.n.23.& concl.852.* Surd. *conſ.168.n.5.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo filius, num.41.* vbi quod filius non tenetur ſoluere debita patris, dum eſt ſub illius poteſtate. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.107.n.1.* Quid patre mortuo, vide poſita *in collect.ad l.2.ſupr.hoc eod.tit.* 2 3 4

SVMMARIVM.

1 *Propter filij officium, & culpam in officio admiſſam, patrem non teneri ſi in principio electionis non conſenſit in filij electionem, & num.2.*

3 *Filius ſi de conſenſu patris mutuum accepit, vel pecunia credita contractum fecit, patrem teneri.*

L. Si filiusfamilias. III.

Iidem AA. & CC. Theogeni.

1 PRopter filij officium, & culpam in officio admiſſam pater non tenetur ſi in principio electionis pater non conſenſit in electionem filij. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ.221.num.3.* Bellacomb. *tom.1. commun.opinion. lib.4.tit.6.num.3.* Benedict. Ægid. *in repet.l.ex hoc iure, ff.de iuſtit.& iure, part.2.cap.2.n.108.* vbi ſubdit quod ad hoc vt pater in caſu iſto ex geſtis filij teneatur, non requiritur expreſſus illius & aſſertorius conſenſus ad filij promotionem, ſed ſatis eſt eum illi non diſſentire contraria proteſtatione interpoſita, per *l.quoties, verſ.conſenſiſſe autem, ff.ad municip.& num.109. verſ.reſtat.* Rationem huius ſpecialis præſtat, quia in filij promotione ad munus publicum perſona, & fides patris, qui eum ſub poteſtate habet, attendi & reſpici cenſetur, quaſi qui filium elegerunt, fidem patris ſcientis, & non contradicentis ſequuti videantur: & *num.110.* quod pater non tenetur non emancipato ad decurionatum aſſumpto.

3 *Inuito patre, &c.*] Ergo ſi filius de conſenſu patris mutuum accepit, vel pecunia credita contractum fecit, tenetur pater, ſecundùm Anton. Gom. *variar. tom.2.cap.6.num.2. limit.7.* Matienz. *l.22.gloſſ.4.n.2. tit.11. lib.5.nouæ Recop.* Vigel. *in methodo iuris ciuilis part.5.lib.16.replicat.18.& 21.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris ciuilis lib.22.cap.3. num.11.verſ. quintus,* Moxx. *de contract. tract. de mutuo, tit. quomodo deficiat mutuum, n.24.verſ.nam ſi pater,* Ariſm.Tepat. *var.ſentent. tom.1. tit.157. cap.2. verſ.ſi filius,* Alex. Trentacinq. *var.reſolut.lib.3.tit.de ſolutionib.reſol.19.n.13.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.8. tit.7. num.28.* Rebuff. *de oblig. inſtit. p.2. lib.8. tit.de vſuris, quaſt.1.ſect.2.num.13.verſic.ſecundò.*

SVMMARIVM.

1 *Filium patre viuente non teneri ob patris debitum, & num.2.*

3 *Filius non tenetur ſoluere patris debita, dum eſt ſub illius poteſtate: patre mortuo quid, remiſſiuè num.4.*

L. Patris nomine. VI.

Iidem AA. & CC. Achinæ.

1 VIuente patre filius non tenetur ad debitum patris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Libertum, aut ſeruum non teneri ex contractu patroni, vel domini.*

2 *Dominum non teneri ex contractu ſerui, niſi ex illo ſentiat commodum.*

L. Ex patroni. V. & vlt.

Iidem AA. & CC. Lampetio.

EX contractu patroni, vel domini libertus, aut ſeruus non tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.* 1

Nec etiam dominus ex contractu ſerui tenetur, niſi ex illo commodum ſentiat, Menoch. *conſ.53. num.15.* Bonacoſ. *commun.opin. tom.1.lib.4. tit.6.n.2. verſ. tenetur, pag.473.* 2

SVMMARIVM.

1 *Studioſi, & eorum comites, vel nuncij, ſecurè peregrinabuntur, & habitabunt in Academiis.*

2 *Studioſorum fauor, & priuilegia.*

3 *Scholaris quis dici poſſit.*

4 *Priuilegiis ſcholarium gaudent eorum famuli, nuncij, &c.*

5 *Familiarium nomine qui comprehenſi.*

6 *Priuilegium ſcholarium iis etiam competit, qui veniunt ad eos viſitandos in ſtudio.*

7 *Per litteratos totus illuminatur mundus, regitur ac ſuſtinetur Eccleſia Dei, num.8.*

9 *Rex Dei vicarius in terris dicitur loqui per os Dei, num.10. quicquid facit, videtur facere vt Deus, num.11.*

12 *Scholaſtici an ſint perſonæ miſerabiles, remiſſiuè: dicuntur peregrini, num.13. peregrinorum iuribus gaudent, num.14. & tanquam peregrini in loco ſtudij nullum domicilium contrahunt, n.15. ideoque de alibi geſtis in loco ſtudij conueniri regulariter nequeunt, num.16. omiſſo medio ad Principem prouocant, num.17. eorum priuilegia, remiſſiuè, num.18.*

19 *Donatio facta ſcholari ſtudij cauſa, cenſetur facta ad cauſas pias.*

20 *Scholaris non poteſt capi pro repreſaliis, nec eius nuncius ſeruari, num.21.*

22 *Legati publici non capiuntur pro repreſaliis.*

23 *Scholaſticorum iudex quis.*

24 *Magiſter ſcholarum, de earum iudice.*

25 *Scholaſticus ſi ſemel elegerit vnum ex iudicibus hic declaratis, poſtea variare poterit.*

26 *Variatio vbi permittitur, de prima tantùm intelligitur, ita vt iterùm variare non liceat.*

27 *Scholaſtici non ſoluunt pedagia.*

28 *Iuriſdictionem qui habent in cauſis ſcholarium cenſentur ordinarij, quamuis non habeant territorium.*

29 Tò Cadat, *non importat latam ſententiam, ſed ferendam.*

30 *A ſententia qua quis competentem ſe pronuntiauit, licita appellatio.*

AVTH. Habita.

1 STudioſi, & eorum comites, vel nuncij ſecurè peregrinabuntur, & habitabunt in Academiis, *in prin-*
2 *cip.* Studioſorum ſcientia dum illuminatur totus mundus, ſtudioſi fauorabiles ob exilium ſcientiæ requirendæ cauſâ hiſce contingens; fauorabiliores ob ſumptus factos, & pericula quæ ſubeunt, maximo fauore digni, ſi iniuriis à viliſſimis hominibus ſine cauſa impetuntur, *in verſ. Dignum.* Iniuriam ſtudioſo ob perpetuam & validam prohibitionem nemo inferat, *in verſ. Hac itaque.* Studioſorum priuilegia & immunitatem violantes, & defenſionem debitam ſtudioſis denegantes aduerſùs iniurias cum rebus ablatis quadruplum reſtituent, famam perdent, dignitateque in perpetuum carebunt, *in verſ. Scituris.* Studioſi in litem vocati ius reuocandi aduerſarium ad ſuum forum, & Epiſcopi loci habent priuilegium, *in verſ. Verumtamen.* Studioſum in forum incompetentem pertrahens cauſam perdit, *in verſ. Qui vero.* Ex his qui elegantiùs ſuper hunc text. ſcripſerunt, vide Donell. Aloyſ. Leo, Petr. Gilchen, Rebuffum, Lucium, Midendorpium, Chriſtoph. Cuppener, Iulium Pacium, & Bolognet.

3 *Scholaribus.*] Scholaris nemo rectè dici poteſt, niſi nomen ipſius ab ipſo Rectore, vel Vniuerſitatis Secretario matriculæ adſcriptum ſit. Vide Donell. *in præſenti, n.* 6. & Petr. Gilchen. *n.* 7. Gail. *lib.* 1. *obſeruat.* 21. *num.* 5. Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 78. *num.* 3. Maſcard. *de probat. concluſ.* 128. *num.* 14.

4 *Tam ipſis, quàm eorum nuncij,* &c.] Notatur ad hoc, quod priuilegiis, quæ ſcholaribus conceduntur, gaudent eorum famuli, vt per Petr. Gilchen. *in præſenti, num.* 28. Duen. *regul.* 305. Petr. Rebuff. *de priuil. ſcholar. priuil.* 166. *à num.* 279. Horat. Luc. *eod. tractat. cap. fin. num.* 2. Mart. *de Iuriſdict. part.* 4. *cent.* 2. *caſu* 111. *num.* 14. Chriſtoph. de Paz *ad leges ſtyli, l.* 32. *num.* 9. *&* 23. & expreſsè habetur in ſtatutis noſtræ inclytæ Vniuerſitatis Conimbricenſis *lib.* 3. *tit.* 76. *in princip.* ibi, *lentes, ſtudantes, officiaes, eſeus criados, e ſeruidores e familiares.*

5 Familiarium appellatione verè illi comprehenduntur, qui expenſis illius, cuius dicuntur familiares, continuò viuunt, & morantur cum eo, indeque continui commenſales dicuntur, Maſcard. *de probat. concluſ.* 755. Chriſtoph. de Paz *d. l.* 32. *n.* 26. *cum ſeqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 51. *à n.* 16. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 3. *lit. F, concluſ.* 72. ego ipſe *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. appellat.* 96.

6 Et huiuſmodi priuilegium competens ſcholaribus communicari his, qui veniunt ad eos viſitandos in ſtudio, ex aliqua probabili cauſa, tenent Bald. *hic num.* 18. Horat. Luc. *de priuileg. ſcholarium, priuil.* 86. D. Barboſ. *in l.* 2. *§. legatis, num.* 348. *ff. de iudic.*

7 *Quorum ſcientia totus illuminatur mundus.*] Per viros enim litteratos totus illuminatur mundus, Bald. *hic num.* 12. *in* 3. *notab.* Mandoſ. *in reg.* 16. *Cancel. quæſt.* 15. *num.* 3. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 4. *num.* 25. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.* 2. *lib.* 13. *tit.* 14. *num.* 1. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 17. Carol. de Graſſis *de effe-*
8 *ctibus clericalib. in prælud. num.* 88. Ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 46. *num.* 1. & regitur ac ſuſtinetur Eccleſia Dei, Perett. *ad Extrauag. ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienand. verbo Ex quibus Eccleſia, num.* 21. Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de diſciplina cleric. §.* 4. *num.* 8. Rota apud Marcheſ. *de commiſſion. p.* 1. *§.* 2. *pag.* 611. *in vlt. impreſſ.*

9 *Deo, & nobis ſuis miniſtris.*] Ergo Rex dicitur Dei Vicarius in terris, de quo vide Proœmium legum Partitarum Hiſpaniæ, *vbi gloſſ.* 9. *& l.* 5. *tit.* 1. *p.* 21. *vbi gloſſ.* 1. *& l.* 3. *ad fin. tit.* 8. *lib.* 8. *noua Recopil.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.* 1. *tit.* 1. *in prælud. n.* 21. Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocatorum, verbo Rex, n.* 1. Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 5. *quæſt.* 1. *n.* 12. vbi hinc 10
infert quod dicitur loqui per os Dei, à quo delegatus 11
eſt iudex in terris. Hinc etiam quicquid facit, videtur facere vt Deus, *authent. de hæredib. & falcid. in princip.* Boſſ. *in tit. de Principe, num.* 70. Surd. *deciſ.* 2. *num.* 5. nam in terris talis eſt, Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.* 1. *§* 5. *du prince, num.* 9. *& in catalogo gloriæ mundi, part.* 5. *conſider.* 35. *verſic. & vt ſemel,* Cacheran. *Pedem. deciſ.* 30. *num.* 2. *verſic.* 2. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 3. *lit. I.*

Qui enim eorum non miſereatur, &c.] An ſchola- 12
ſtici miſerabiles ſint perſonæ, ita vt *l. vnic. C. quando Imper. inter pupillos,* priuilegio, & quibuſque aliis gaudeant? vide nouiſſimè Gabr. Aluarez *de priuilegiis miſerabilium perſonarum quæſt.* 12. *per tot.*

Exules facti ſunt, &c.] Peregrini igitur ſcholaſti- 13
ci dicuntur, *l. Hiſpan.* 2. *verſic. eſſo miſmo ſeria, tit.* 5. *part.* 3. *& l. fin. tit.* 17. *part.* 4. Peregrinorumque illis iu- 14
ra competere communiter Doctores tradunt *in l. cum filiusfam.* 17. *ff. ſi certum petatur.* Horat. Luc. *priuileg.* 8. Et tanquam peregrini, multo licèt tempore in loco 15
permaneant, nullum ibi domicilium contrahunt, gloſſ. *verbo domicilium, in l. hæres abſens* 19. *§. proinde, ff. de iudic.* Horat. Luc. *priuileg.* 9. Petr. Rebuff. *priuileg.* 121. *num.* 2. D. Barboſ. *in l.* 2. *§. legatis, num.* 348. *ff. de iudic.* Farinac. *fragm. crimin. part.* 1. *lit. D, n.* 215. Nec ſi per mille annos ſtudiorum cauſa ibi commorentur, deque illo appareat. Menoch. *de arbitr. caſu* 86. *num.* 6. 7. *&* 22. Maſcard. *de prob. concl.* 534. *n.* 53. Matth. Stephan. *de iuriſd. lib.* 1. *cap.* 28. *num.* 49. Farin. *d. lit. D, num.* 218. Oſuald. *in Donel. enucleat. lib.* 7. *cap.* 12. *lit. E.* Ideo de alibi geſtis conueniri in ſtudij 16
loco regulariter ſcholaſticum non poſſe, tenent Rebuff. *priuil.* 121. *cum duobus ſeqq.* Horat. Luc. *d. priuil.* 9. *verſ. vnde, & verſ. neque.* Farin. *d. lit. D, n.* 215. *in fine,* Card. Tuſch. *practic. concl. lit. D, concl.* 596. *num.* 26. refert Gabr. Aluarez *d. quæſt.* 12. *à num.* 37.

Noſtram laudem, & protectionem, &c.] Notatur 17
ad hoc, quod ſcholaribus ſpeciale datum eſt, vt omiſſo medio ad Principem valeant prouocare, vt per Rebuff. *in tract. de appellat. art.* 2. *gloſſ. vnic. num.* 13. *limit.* 2. *& de priuil. ſchol. priuil.* 164. *n.* 9. Horat. Luc. *eod. tract. priuil.* 73. Socin. *reg.* 23. *Fallent.* 5. Sigiſm. Scacc. *de appellat. quæſt.* 7. *num.* 102.

De priuilegiis ſcholaſticorum, vide Petr. Rebuff. 18
in peculiari tract. vbi 180. aſſignauit, Horat. Luc. *in eod. tr.* vbi 104. enumerauit; multa etiam Perez *l.* 8. *gloſſ.* 1. *verbo Eſtudios generales, tit.* 2. *lib.* 1. *Ordinam.* Alphonſ. Modic. *ad §. plebiſcitum, dub.* 78. *num.* 9. *cum ſeqq.* Aſcan. Clem. *de patria poteſt. effect.* 17. *n.* 41. 48. *&* 49. Vincent. Caroc. *de locato part.* 3. *gradu* 2. *q.* 6. *num.* 10. *cum ſeqq.*

De diuitibus pauperes, &c.] Ergo donatio facta 19
ſcholari ex cauſa ſtudij, cenſetur facta ad pias cauſas, vt per Bolognet. *hic num.* 283. *cum ſeq.* Tiraq. *de priuileg. piæ cauſæ, in præfat. num.* 26. Cardin. Mantic. *d. lib.* 13. *tit.* 14. *in princip.* Scholaſticorum enim cauſa, proque ſtudio relictum dicitur pium, piarumque cauſarum priuilegio gaudent. Panorm. *conſ.* 63. *n.* 5. *&* 6. *lib.* 2. Horat. Luc. *de priuileg. ſcholaſtic. priuileg.* 1. *per tot.* Surd. *de aliment. tit.* 6. *quæſt.* 19. *num.* 8. *& ſeq.* Philip. Paſchal. *de viribus patriæ poteſtat. part.* 1. *cap.* 3. *num.* 34. nouiſſimè Gabr. Aluarez *de priuileg. miſerabilium perſonarum, quæſt.* 12. *num.* 31.

Nec ob alterius, &c.] Notatur ad hoc, quod ſcho- 20
laris non poteſt capi pro repræſaliis, vt per Bald. *hic num.* 4. D. Barboſ. *in l.* 2. *§. legatis, num.* 348. *in fine, ff. de iudic.* vbi *num.* 349. poſt Bolognet. *hic num.* 199. Rebuff. *priuil. ſcholar.* 78. ſubdit quod pariter pater, qui filium viſitat, non poterit capi pro repræſaliis, neque etiam nuncius, qui propter aliquam probabilem cauſam mittitur ad ſcholarem, & quod pariter neque

capientur

capientur in locis per quæ prædicti neceſſariò debent tranſire vt perueniant ad locum ſtudij, & *num.* 351.
21 obſeruat de conſuetudine generali id non ſeruari, ſed indiſtinctè omnes capi pro repræſalijs præter Legatos publicos, quibus parcitur ob rationem expreſ-
22 ſam *in l. fin. ff. de legationib.*

23 *Verumtamen ſi litem eis*, &c.] Concordat *l. Hiſp. 7. verſ. E non les deuen, tit. 31. part. 2.* quæ eandem contra aliter ſcholares conuenientes pœnam adijciens, in eo tamen huius auth. diſpoſitionem emendat, quod illa in omni negotio (& ſic tam ciuili, quàm criminali, vt ibi omnes aduertunt) hæc, Regia nempe, in ciuili tantùm huiuſcemodi fori electionem ſcholaribus concedit, vide Gabr. Aluarez *dict. quæſt. 12. n. 11. cum ſeqq.* Scholaſticis noſtræ inclytæ Vniuerſitatis Conimbricenſis Conſeruator iudex deſignatur, cui incumbit conſeruare priuilegia Vniuerſitati, ſcholaſticis, & alijs conceſſa, & ſecundùm illa de eorum cauſis iudicare. Ita eiuſdem Vniuerſitatis ſtatutum *lib. 2. tit. 27.* cuius meminit Ord. Reg. Luſit. *lib. 3. tit. 12. §. 1. in fine*, tradit Molin. *de Iuſtit. tom. 6. tract. 7. diſp. 28, num. 7.* Aluar. Valaſc. *conſult. 152. num. 4.* De iudice ſcholarum vniuerſitatis Salmanticenſis, qui *Magiſter ſcholarum*
24 appellatur, meminerunt Perez *l. 1. tit. 7. lib. 1. Ordin. verſ. quæri poteſt*, Salzed. *ad Bernard. in pract. cap. 3. verſ. fin.* Gutier. *practic. lib. 3. quæſt. 9. num. 3.* vbi ait quod coram Magiſtro ſcholarum iudice conſeruatore Apoſtolico Vniuerſitatis generalis Doctorum & ſcholarium Salmanticenſ. quotidie ſcholares conueniunt ſuos debitores, & decernuntur ab eo contra ipſos in contumaciam ſententiæ excommunicationis, ſeruata forma legis Regiæ hoc permittentis, nempe 18. *tit. 7. lib. 1. noua Recopil.* Molina *citato loco.* Salmanticenſi ſtudio, & in eo operam litteris impendentibus per dictam *l. 18.* priuilegium conceſſum, Complutenſi poſtmodùm lex 26. *ead. tit. & lib.* commodauit, Vallisoletano deinde lex 28. ſequens.

In gloſſ. *Optione*, ibi, *an autem ex quo elegit, variare poteſt*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi ſcholaſticus ſemel elegerit vnum ex iudicibus hic declaratis, poterit poſtea variare, vt per Tiraq. *in l. boues, §. hoc ſermone, ff. de verbor. ſignif. num. 24.*

25 In ead. gloſſ. *in addit.* ibi, *quod ſcholaris poſſit variare, ſcilicet ſemel, & non pluries.* Notatur ad hoc, quod in caſibus, in quibus permittitur variatio, intelligitur tantùm de prima, itavt non liceat iterum variare, vt per Tiraquell. *in loco proximè citato, num. 23.*

26 In gloſſ. *Speciali*, ibi, *ſed an pedagia ſoluant? Reſp. non*, &c. Ita *l. Hiſp. 5. tit. 7. p. 5.* ibi, *Eſſo miſmo dezimos que de los libros que a los eſcholares traen, e de las otras coſas que han meneſter para ſu veſtir, & para ſu vianda, que non deuen dar portazgo*, vbi Greg. Lop. *gloſſ. 11.* Bolognet. *hic n. 15.* Petr. Gilchen. *n. 37.* Bettachin. *de gabellis part. 7. q. 29.* Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuil. 15.* & Horat. Lut. *in ſimili tract. priuil. 54.*

27 In gloſſ. *Dedimus*, ibi, *item non dicit quod optio*, &c. Notatur ad hoc, quod cùm hæc auth. fuiſſet facta in fauorem ſcholarium, non eſt veriſimile illis voluiſſe auferre electionem illius iudicis, quem ius commune eis tribuebat, vt per Bolognet. *hic, n. 227.* D. Barboſ. *in l. 1. art. 4. num. 142. ff. de iudic.*

28 In ead. gloſſ. ibi, *ſed dic quod ſic*, &c. Notatur ad hoc, quod qui habent iuriſdictionem in cauſis ſcholarium, Ordinarij cenſentur, quamuis non habeant territorium, vt per D. Barboſ. *in l. prætor 11. §. 1. num. 46. ff. de iudic.*

29 In gloſſ. *Cadat, fin.* ibi, *ſed an ipſo iure, vel per ſententiam*, &c. Notatur ad hoc, quod verbum, *cadat*, non importat latam ſententiam, ſed ferendam, vt per Bart. Salicet. Bald. Paul. de Caſtr. & Curt. ſen. *in l. 2. §. quod ſi actor, C. de iuram. calum.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num. 187. & ſeq. C. de reuocan. donat.* licèt ibidem *num. 186.* contrarium tenentes referat, vide tamen Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 17. num. 12.* Monet. *de diſtribut. quotid. p. 3. quæſt. 7. n. 19. cum ſeqq.* Cardin. Tuſch. *practic. concl. lit. P, concluſ. 238. num. 7. & concluſ. 719. num. 19.* Ioan. de Salas *de legib. quæſt. 97. tract. 14. diſp. 15. ſect. 6. num. 78.*

In ead. gloſſ. ibi, *Item quid ſi iudex ſe iudicem pronuntiauit? Reſp. appellabitur ab eius ſententia.* Notatur ad hoc, quod à ſententia qua quis ſe competentem pronuntiauit, etiam iure ciuili licita eſt appellatio, vt per Iaſ. *in l. 2. n. 38. ff. ſi quis in ius vocat.* Roman. *ſing. 122.* Corſet. *ſing. ſententia 5.* Duen. *reg. 52. verſ. vndecimo fallit*, Clar. *§. fin. quæſt. 38. num. 25.* Menoch. *remed. 4. adipiſc. num. 822. cum ſeq.* Gam. *Luſit. deciſ. 159.* Valaſc. *conſult. 47. num. 5.* D. Barboſ. *in l. 1. art. 3. num. 20. ff. de iudic.* 30

An ſeruus ex ſuo facto poſt manumiſſionem teneatur.

TIT. XIV.

MANVMISSORI tenetur, ſi libertatis cauſa ei promiſerit, *l. 3.* Extraneo tenetur ex delicto, *Inſtit. de noxal. act. §. omnis*, ex alijs cauſis conueniri nequit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtitia & iure, part. 2. cap. 3. de contractibus ſeruorum.*

SVMMARIVM.

1 *Contrahens in ſtatum libertatis, non tenetur poſtea liber factus, & num. 3.*
2 *Quod eſt in potentia, non diſponit de actu.*
4 *Conditio nunquàm retrotrahitur in præiudicium alterius.*

L. Quamuis. I.

Imp. SEVERVS *&* ANTONINVS AA. *Iuuentiano.*

CONtrahens in ſtatum libertatis, non conuenitur poſtea liber factus. Item quod eſt in potentia, non diſponit de actu. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgol. Bald. Caſtr. Cuiac. Daniel. Aloyſ. Leo *fol. 13. verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſtel. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1 2

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Franciſc. Niconit. *in repet. rub. ff. de oper. non. nunciat. num. 36.* latè Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtitia & iure, part. 2. cap. 3. num. 2.* vbi rationem præſtat, quia cùm ipſius ſeruilis perſonæ eiuſmodi incapacitas ſit, quod ciuilem obligationem ſuſcipere nequeat, non poteſt vtique liber factus illa obligatione teneri ex antegeſto contractu, quam contractus ipſe ab initio non produxit, nec potuit producere in ſerui perſona. 3

Allegari ſolet ad hoc, quod conditio nunquam retrotrahatur in præiudicium alterius, vt per Hip. *in l. ſtatuliber, n. 2. ff. de condit.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 10. n. 68. & de iure conſtituti p. 2. ampl. 17. n. 6.* 4

SVMMARIVM.

1 *Mutuum capiens in ſeruitute, liber factus non tenetur.*

2 *Seruus non poteſt mutuare, niſi dominus liberam illi adminiſtrationem conceſſiſſet peculij, n.3.*

L. Creditoribus. II.

Imp. ANTONINVS A. *Bexico.*

1 ACcipiens mutuum in ſeruitute, liber factus non tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 *Qui tibi in ſeruitute mutuam pecuniam crediderunt,* &c.] Ergo ſeruus non poteſt mutuare. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.22. p.2. num.6.* Mozz. *de contract. tract. de mutuo, tit. de perſonis quæ poſſunt mutuare, vel non, num.4.* Azor. *inſt. moral. p.3.lib.7.de mutuo,*
3 *cap.3.quæſt.1.* niſi quando dominus liberam illi adminiſtrationem peculij conceſſiſſet, *l.rogaſti, §.fugitiuus, ff.de rebus cred.* vbi Iaſ. *n.5.* Petr. Greg. & Azor. *citatis locis,* Mozz. *d.num.3.*

L. Promiſſæ. III.

Imp. ALEXANDER A. *Herodi.*

1 PEcunia ob libertatem promiſſa petitur per actionem in factum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit *l.Hiſp.6.tit.11.part.5.* vbi ſic dicitur: *Fueras ende ſi el ſieruo prometieſe alguna qüantida de marauedis al ſeñor, e deſpues que lo ouieſe afforrado non gelos quiſieſſe pagar, ca entonce por tal prometimiento como eſte fincaria el ſieruo obligado, & ſeria tenudo de lo cumplir.* Connan. *comment. iuris ciuilis lib.2.cap.5.num.5.col.4.* Pichard. *§.item inutilis, num.3. & 16. Inſt. de inutil. ſtipul.* in terminis Benedict. Ægid. *in repet. l.ex hoc iure, ff.de iuſt.& iure, p.2.cap.3. num.3.*

L. Licet ſeruitutis. IV.

Imp. GORDIANVS A. *Hieroni.*

1 DElictum, quod parit actionem in ſeruitute, in libertate eandem conciliat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Connan. *comment. iuris ciuilis lib.1.cap.3.num.5. col.3.* Gam. *in tract. de ſacramentis præſtandis vltimo ſupplicio damnatis, quæſt.3.num.6.* Benedict. Ægid. *in repet.l.ex hoc iure, ff.de iuſt.& iure, p.2.cap.3.n.2.*

L. Si vt allegas. V.

Idem A. Chreſto.

1 SEruus, qui colunt prædia domini, liber factus non tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

L. Siue ſerui. VI. & vlt.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Feliciano.*

1 EX delicto commiſſo in dominum ſeruus non tenetur liber factus, niſi poſt libertatem deliquerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Quando fiſcus, vel priuatus debitoris ſui debitores conuenire poſſit.

TIT. XV.

OSTENDITVR interdum contingere, vt creditor debitorem ſui debitoris conuenire poſſit, proinde vt aliquis pro ſuo creditore conueniatur ab eius creditore. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia vide Pereg. *de iure fiſci lib.6.tit.7.n.25.cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Rem tutoris non eſſe inquietandam propter debitum pupilli, & num.2.*
3 *Tutor habens bona pupilli, & ea non exhibens vt capiantur pignori, iure in carcerem detrudi poteſt: non tenetur finito officio, ſi tutorio nomine ſe obligauit, n.4. ſecus ſi proprio nomine cauerit, n.5.*

L. Propter æs. I.

Impp. SEVERVS & ANTONINVS AA. *Valeriano.*

RES tutoris non eſt inquietanda propter debitum pupilli. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. folio 3. verſo,* Sebaſt. Næu, remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Xhuen. *in concord.* 1

Hanc eandem conclus. ex hoc textu deſumunt Duen. *reg.273. verſ. limita 8.* Parlador. *rerum quotid. lib.2. cap. fin. part.4. §.3.num.1.* vbi per Bald. *in præſenti,* etiam tenet tutorem ſi bona pupilli habeat, atque ea non exhibeat vt pignori capiantur, iure in carcerem detrudi poſſe, & *num.2.* reſoluit tutorem ſi tutorio nomine ſe obligauit, finito officio non teneri; ſecus ſi proprio cauerit, & *eod. cap. fin. part.5. §.6. num.14.* vbi ait quod tutor pro debito ſui pupilli in carcerem non eſt coniiciendus, niſi forſan eo nomine detrudatur, vt pupilli quæ habere probetur bona, ad executionem faciendam exhibeat. 2 3 4 5

SVMMARIVM.

1 *Debitoris excuſſi, & condemnati nomina creditoribus in vim rei iudicatæ in ſolutum dari, & n.2.*
3 *Debitor debitoris mei vt poſſit à me exigi, quæ requirantur.*
4 *Vicini quando probent quem eſſe pauperem.*
5 *Contra debitorem debitoris mei vt fiat executio, neceſſaria eſt confeſſio.*
6 *Per dolum & mendacium negare idem, quod confiteri.*

L. Si in cauſa. II.

Imp. ANTON. A. *Marco.*

DEbitoris excuſſi, & condemnati nomina, vel debita creditoribus in vim rei iudicatæ in ſolutum dantur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Pereg. *de iure fiſci lib.6.tit.7.num.25.verſ.item priuatus,* latè Surd. *conſ.4. n.1.* vbi poſt Roman. *conſ.224. circa fin.* 2

Digitized by Google

fin.& conſ.292.circa princ. dicit quod vt debitor debitoris mei poſſit à me exigi, tria requiruntur copulatiuè: primum quod talis debitur debitoris fateatur debitum: ſecundum, quod principalis debitor fuerit condemnatus: tertium quod fuerit excuſſus, & non ſit ſoluendo.

4 In gloſſ. *Sine quæſtione* t. Notatur ad hoc, quod vicini probant quem pauperem, ſi deponant quòd ille eſt pauper, quia non habet niſi tantum in bonis, & ſi plus haberet, ipſi ſcirent, vt per Maſcard. *de probat. concl.*1155. aliàs 1159. *num.*25.

5 In gloſſ. *Conuenti*, ibi, *hoc tamen ſi conſiteatur ſe debere*, &c. Notatur ad hoc, quod neceſſaria eſt confeſſio in debitore debitoris mei, vt aliàs contra ipſum
6 executio fiat, ita Surd. *d.conſ.4.num.2.* vbi *num.27.* tenet non ſufficere quod neget ad effectum euitandi executionem, quando conuinceretur de mendacio per productionem ſcripturarum, cùm idem ſit per dolum & mendaciùm negare, quod confiteri; & reſpondet ad hanc gloſſ. quia probare videtur contrarium, dum dicit non fieri executionem quando debitor negat, etiamſi id faceret per calumniam, eſſe communiter reprobatam, quia ſufficit probare incontinenti, per inſtrumentum ſcilicet, quod habeat paratam executionem, ſiue aliter ipſum eſſe debitorem, vt *ibidem* multis comprobat argumentis, *numeris ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Debitores priuatos loco debitoris fiſco ſoluere, vrgente ſolutionem procuratore Cæſareo, & num.2. & 4.*
3 *Practica exequendi debitorem debitoris fiſci, remiſſiuè.*
5 *Exactor fiſcalis poteſt incipere ab executione.*
6 *Liberatio an, & quando contingat, ſi me inuito debitor meus debitori meo ſoluat.*

L. Si debitum. III.

Imp. GORDIANVS A. *Primanto.*

1 DEbitores priuati loco debitoris fiſci ſoluunt fiſco, vrgente ſolutionem procuratore Cæſareo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt
3 Ord. Reg. Luſitana *lib.2. tit.52.§.6.* vbi ponit practicam exequendi debitorem debitoris fiſci, Pereg. *in tract. de iure fiſci, lib.6. tit.7. num.26. verſ. item intellige,*
4 *& ſeq.* vbi intelligit hanc l. vt ad conſignationem debitoris fiſcalis de aliquo ſuo debitore liquidò poſſit fiſcus illum excutere, quod ius ſingulare eſt in fiſco,
5 Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.12. num.18.* vbi quod exactor fiſcalis ab executione poteſt incipere.
6 An autem, & quando contingat liberatio, ſi me inuito debitor meus ſoluat creditori meo, vide D.Barboſ. *in l.3.num.33. ff. ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Debitor principalis fiſci ſi non eſt ſoluendo, fiſco contra ſui debitoris debitorem actio competit, & num.2.*
3 *Fiſcus quando poßit agere contra debitorem ſui debitoris.*
4 *Fiſcus debitorem ſui debitoris etiam non condemnatum exigit, quando principalis non eſt ſoluendo.*
5 *Diuitias ad aliquid obtinendum allegans, eas probare debet.*

L. Non prius IV.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Zozimo.*

PRincipalis fiſci debitor ſi non eſt ſoluendo, fiſco 1
contra ſui debitoris debitorem actio competit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Ro- 2
der. Xuar. *in l.1. tit. de arrbis, n.14. in princip. pag.261. in nouiſſ. impreſſ.* vbi ait, hîc eſſe caſum quod fiſcus, 3
qui vult agere contra debitorem ſui debitoris, non poteſt, niſi quando debitor principalis non eſt idoneus, nec ſoluendo, ſubditque ex Bald. *hic in princ.* quod fiſco incumbit onus probandi debitorem ſuum non eſſe idoneum, Pereg. *de iure fiſci lib.6. tit.7. n.26. verſ. primum eſt*, vbi quod fiſcus debitorem ſui debito- 4
ris etiam non condemnatum exigit, quando debitor principalis non eſt ſoluendo, Surd. *conſ.4. num.4.*

Niſi poterit probari, &c.] Notatur ad hoc, quod 5
qui diuitias ad aliquid obtinendum, aut ad excuſationem allegauerit, eas probare tenetur, vt per Couar. *var. lib.2. cap.6. num.2. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Creditor accipiens nomen debitoris in ſolutum ſine ceſſione, directè non agit, & num.2. Dato nomine debitoris in ſolutum citra ceſſionem, vel delegationem, poteſt vtiles actiones ſui debitoris intendere, num.3.*
4 *Nomine debitorum quod poſſint obligari, & veniant in generali obligatione bonorum, remiſſiuè; & quando ad reales, perſonaleſque actiones pertineant, remiſſiuè, num.5.*
6 *Habens nomina debitorum quatenus ſoluendo eſſe dicatur, remiſſiuè.*
7 *In nominibus debitorum res tradita cenſetur per ceſſionem.*

L. In ſolutum. V. & vlt.

Iidem AA. & CC. *Nanidæ.*

CReditor in ſolutum accipiens nomen debitoris 1
ſine ceſſione, directè non agit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ma- 2
rant. *in l. is actor, n.19. ff. de procurator.* Peregr. *de iure fiſci, lib.6. tit.7. num.25. verſ. item dato*, vbi quod dato 3
nomine debitoris in ſolutum citra ceſſionem, vel delegationem, poteſt creditor vtilis ſui debitoris actiones intendere, Molin. *de primog. lib.4. cap.2. n.15.*

De nominibus debitorum, quod poſſint obligari, & 4
veniant in generali obligatione bonorum, vide Surd. *conſ.4. num.20. & 21.* & quando ad reales, perſonaleſ- 5
que actiones pertineant, Surd. *d.conſ.4. n.23.* Matth. Coler. *in tract. de proceſſib. execut. part.1. cap.3. n.237. & ſeq.* Et quatenus nomina debitorum habens ſol- 6
uendo eſſe dicatur, modò ſint certa & exigibilia, & talis non patiatur executionem qui illa habet, vide eundem Coler. *d. part.1. cap.6. num.146.*

In gloſſ. *ſuo autem nomine, fin.* ibi, *niſi accedatur*, 7
&c. Notatur ad hoc, quod in nominibus debitorum cenſetur res tradita per ceſſionem, vt per Tiraq. *de retract. lig. §.1. gloſſ.7. n.12. & de iure conſtituti part.2. ampl.32. num.23. & limit.1. num.10.* Menoch. *remed.3. retin. num.260.*

De hæreditariis actionibus.

TIT. XVI.

HÆREDITARIA actio eſt, quæ hæredi, vel in hæredem iure ſucceſſionis competit; illa actiua, hæc paſſiua dicitur. Scripſeruot in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia vide Villalob. & Vezin. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 7.* Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 5. 15.* Cald. Pereira *in comment. analytico ad l. vnic. C. ex delicto defunct. part. 3. num. 6. verſ. quare,* vbi quod ex hoc tit. omnis actio, quæ ex quaſi contractu naſcitur, in hæredes transſire poteſt. *Part. 1. num. 7. verſ. quamobrem iuſtè Imperator,* præmittit, in iure duo conſiderari actionum genera, quotum alterum in ciuilibus actionibus verſatur, quæ oriuntur ex contractu, vel quaſi, de quibus *in hoc tit.* alterum in criminali iudicio poſitum eſt ex delictis, de quibus *in tit. ſequenti,* & ſic hos titulos congrua continuatione collatos & digeſtos fuiſſe refert idem Cald. Pereira *ibidem.*

SVMMARIVM.

1 *Creditorem debitori pro parte ſuccedentem, pro aliis partibus agere contra hæredes.*
2 *Alterum ex cohæredibus poſſe pro pecunia ſibi à defuncto debita conuenire cohæredes pro rata, & perſequi pignora.*
3 *Hæredem in quota & parte hæreditatis, vel bonorum effici hæredem, & dominum in ea, & in illum transſire actiones pro illa parte.*
4 *Actio & obligatio regulariter transit ad hæredes, tam actiuè, quam paſſiuè.*
5 *Hæredes poſt aditam hæreditatem ipſum defunctum repræſentant.*

L. Pecuniam. I.

Imp. GORD. A. *Hermogeni.*

1 CReditor debitori pro parte ſuccedens, pro aliis
2 partibus contra hæredes agit. Alter ex cohæredibus pro pecunia ſibi à defuncto debita poteſt conuenire cohæredes pro rata, & perſequi pignora. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *fol. 14.* Sebaſt. Neu, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*
3 Vide Anton. Gom. *l. 20. Tauri, num. 1.* vbi quod hæres in quota & parte hæreditatis, vel bonorum, efficitur hæres, & dominus in ea, & in illum tranſeunt actiones pro illa parte, & *tom. 1. var. cap. 12. num. 17.*
4 *in princ. & tom. 3. cap. 11. num. 12. in princ.* vbi quod actio & obligatio regulariter tranſit ad hæredes, tam actiuè, quàm paſſiuè, quia hæredes poſt aditionem
5 hæreditatis repræſentant ipſum defunctum in totum, ſi eſt vnus ſolus hæres, vel pro parte hæreditaria, ſi ſunt plures hæredes. Neguzant. *de pignorib. part. 5. memb. 1. num. 24. & part. 8. memb. 1. n. 26.* Duen. *reg. 277.* Burg. de Paz *conſ. 4. n. 4.* Menoch. *conſ. 209. n. 51.*

SVMMARIVM.

1 *Actiones perſonales inter hæredes paſſiuè diuidi pro portionibus hæreditariis, reales paſſiuè ſequi poſſeſſorem, & num. 2. & ſi quis ex hæredibus efficiatur non ſoluendo, reliqui eius portione minimè grauantur, nec creditori contra ipſos dabitur actio, num. 3. Datur tamen actio hypothecaria contra hæredem poſſidentem pignus, vel hypothecam, num. 4.*
5 *Aduerſus poſſeſſorem rei emphyteuticæ, vel cenſualis, pro canone & annuis redditibus in ſolidum fit executio.*
6 *In legato dotis hæredes tenentur in ſolidum.*
7 *Cauſâ alimentorum poteſt fieri executio in ſolidum contra plures hæredes.*

L. Pro hæreditariis. II.

Imp. DECIVS A. *Thelemachæ.*

PErſonales actiones paſſiuè inter hæredes diuiduntur pro portionibus hæreditariis, reales poſſeſſorem ſequuntur paſſiuè. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Tiraq. *de retractu tit. 2. §. 1. gloſſ. 6. num. 41.* Roder. Xuar. *in lectura l. poſt rem iudicatam, in declarat. legis Regni, limit. 1. n. 14.* vbi ait quod licèt verum ſit quod hæredes teneantur ad debita defuncti ſoluenda pro portione hæreditaria, tamen hypothecariâ quilibet tenetur in ſolidum, aut ſoluere integrum debitum, aut res hypothecatas, quas poſſidet, reſtituere. Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 10. n. 6. verſ. item etiam,* vbi quod quilibet hæredum debitoris poteſt ſoluere pro ſua parte, cùm tunc verè & realiter ſoluat quod debet, & *cap. 11. num. 15.* Kirchon. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 29. de vſufructu, n. 22. pag. 156.* Burg. de Paz *conſ. 4. num. 2.* Menoch. *conſ. 123. num. 28.* vbi poſt Pariſ. *conſ. 69. num. 21. lib. 2.* quod plores hæredes ſolùm pro virili à creditore conueniri poſſunt, Surd. *deciſ. 90. num. 2.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, C. de in integ. reſtit. minor. verbo ſua facilitate, n. 68. in fine,* vbi quod omnes actiones, quæ defuncto competunt, tranſeunt in hæredes, & contra hæredes. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 784. num. 14.* vbi quod hæredes debent conueniri pro hæreditariis portionibus, niſi interueniat pignus, vel hypotheca. Vincent. de Franch. *deciſ. 203. num. 1.* vbi quod quando ſunt plures hæredes debitoris, eſt expeditum quemlibet ex hæredibus actione perſonali teneri pro rata hæreditaria, quod procedere ait etiam quando legatarij agunt pro legatis actione hypothecaria, quia hoc caſu actio hypothecaria diuiditur ſicut actio perſonalis, per Neguſant. *de pignorib. in 3. p. memb. 4. in decimoquinto caſu,* & Viſcont. *in addit. ad Vincent. de Franchis citato loco,* poſt Burſat. *conſ. 6. n. 13. & 14. vol. 1.* intelligit hanc l. in mero debito perſonali, non in debito occaſione rei. Carroſ. *in praxi iudicum, verbo hæredes, num. 33.* vbi quod hæredes defuncti conueniuntur pro debito æris alieni, ſeu legatorum, vnuſquiſque pro ſua parte, ex qua hæres eſt, Perez *ad rub. tit. 2. lib. 8. Ordinam. pag. 5. in verſ. quæritur etiam vtrùm hæres,* vbi quod hæredes pro ea tantùm perſona, quam repræſentant, conueniendi ſunt, quando creditor contra illos agit actione perſonali, latè Parlad. *rerum quotid. lib. 2. cap. fin. part. 4. §. 1. num. 1. cum ſeqq.* vbi ait quod ſi plures hæredes extiterint, non in ſolidum aduerſus quemlibet executio peti debet, ſed aduerſus ſingulos pro hæreditariis portionibus; adeò quidem vt ſiue defunctus teſtamento, contractuve cauerit, ſine hæredes inter ſe conuenerint, vt vnus æris alieni alter ex hæredibus ſuſtineat, nihilominus creditor aduersùs hæredes omnes experiri debeat: idem Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 76. à num. 9.* vbi quod omnes actiones paſſiuè diuiduntur inter hæredes pro portionibus hæreditariis, & quod licèt defunctus ſit obligatus in ſolidum, tamen in eius hæredibus obligatio diuiditur, etiam inuito creditore, & ſoluendo partem pro virili

remanebit

remanebit liberatus, & etiam quod executio non eſt perenda à creditoribus hæreditariis in ſolidum aduerſùs omnes hæredes, ſed aduerſùs ſingulos pro portionibus hæreditariis, cùm inter hæredes ipſo iure ſcindantur & diuidantur actiones, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 36. num. 42. & cap. 150. n. 12. & Marchia dec. 246. à num. 1.*

3 Amplia, etiamſi aliquis ex hæredibus efficiatur non ſoluendo, quia adhuc reliqui non grauantur ad eius portionem ſoluendam, neque creditori contra ipſos dabitur actio, neque regreſſus, Franc. Aretin. *in l. 2. §. harum, col. 2. ff. de verb. oblig.* Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 10. n. 3.* Parlad. *d. lib. 2. cap. fin. part. 3. §. 1. n. 13.* Ceuall. *d. q. 76. num. 14.* Stephan. Gratian. *d. dec. 146. n. 5.*

4 Limita primò, quando creditores agunt actione hypothecaria contra hæredem poſſidentem pignus, vel hypothecam, quia tunc creditores ſolùm poſſunt actionem exercere aduerſùs poſſidentem rem hypothecæ obnoxiam, Perez *citato loco*, Azeued. *ad l. 1. n. 109. cum ſeqq. tit. 21. lib. 4. noua Recop.* Parlad. *d. part. 4. §. 1. num. 15. cum ſeqq.* vbi dicit, quod quando pro debito pignus, aut hypotheca data eſt, tunc in creditoris poteſtate poſitum erit, an pro rata aduerſùs ſingulos hæredes perſonali actione experiatur, an aduerſùs pignus, vel hypothecam habentem in ſolidum agat, adeò vt ſi pignus, vel hypothecam plures tenent hæredes, non aduerſùs omnes vltitim, ſeu pro rata, ſed aduerſùs vnum ex eis in ſolidum agere poſſit creditor, & cùm pignoris ius non perſonam obliget, ſed rem ſequatur, tantundem iuris eſſe ait ſi non apud hæredes, ſed apud plures ſingulares poſſeſſores pignus extet; & tandem *num. 17.* hæc omnia vera aſſerit quando creditor hypothecaria experitur; quia qui eam intendit, perit rem pignori nexam ſibi reſtitui, vt eam teneat donec debitum ſibi exſoluatur: at cùm pro debito executio petitur, non hypothecaria, ſed perſonalis magis actio intentatur, ac proinde aduerſùs omnes hæredes pro hæreditariis portionibus, non aduerſùs res hypothecæ tenentem, in ſolidum faciendam executionem eſſe, Ceuall. *d. quaſt. 76. num. 15. cum ſeqq.* vbi idem tenet quod Parladorus, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 16. n. 11. cum ſeqq. & cap. 36. n. 43. & c. 150. num. 13. cum ſeqq.*

5 Aduerſùs autem poſſeſſorem rei emphyteuticæ, vel cenſualis in ſolidum pro canone & annuis redditibus facienda eſt executio, cum illud ſit onus reale affixum ipſi rei, & ſequatur poſſeſſorem; ita Valaſc. *de iure emphyt. q. 31. num. 16.* Perez *vbi ſupra, pag. 35.* Neguzant. *de pignorib. primo memb. 8. partis princip. n. 49.* Couar. *lib. 3. var. cap. 7. num. 7. & 8.* Parlad. *d. part. 4. §. 1. num. 19. cum ſeqq.* Gutier. *practic. lib. 1. q. 148. n. 45.* Felician. de Solis *de cenſib. p. 2. lib. 1. cap. 2. num. 6. verſ. tertio infero, & part. 2. lib. 3. cap. vlt. num. 1. cum ſeqq.* Ceuall. *d. q. 76. num. 20. cum ſeqq.* Flores de Mena *var. lib. 2. q. 21. §. 4. à num. 234* vbi reſoluit quod talis poſſeſſor rei cenſualis debet in ſolidum ſoluere, vel rem dimittere, Steph. Gratian. *d. tom. 1. cap. 36. à num. 42. & cap. 150. à num. 14.*

6 Limita ſecundò in legato dotis, pro quo hæredes in ſolidum teneri reſoluunt Caualcan. *in tract. de vſufructu mulieri relicto, poſt n. 15.* Surd. *deciſ. 90.* quamvis *ibidem* aſſerit Senatum contrarium cenſuiſſe, Viſil. *ad Afflict. deciſ. 332. in fin.* Amend. *in addit. ad Vincent. deciſ. 203. num. 1.* Ricc. *in addit. ad eundem deciſ. 581.* & Rouit. *ibidem*.

7 Limita tertiò in cauſa alimentorum, quorum fauore poteſt fieri executio in ſolidum contra plures hæredes: ita Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 10. num. 12.* Vincent. de Franchis *d. deciſ. 203. num. 3.* Theſaur. *deciſ. 44. num. 1.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 92. num. 1.* Ioan. Bapt. Coſt. *in tract. de ratione rata, quaſt. 31. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote contra hæredes, non contra mariti debitores dirigenda.*

2 *Pro legato dotis hæredes tenentur in ſolidum.*

L. Hæredem. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Maximæ.*

ACtio de dote contra hæredes, non contra mariti debitores dirigenda eſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

Ad hoc quod hæredes pro legato dotis in ſolidum teneantur, vide poſita *in collect. ad l. præcedentem, limit. 2.* 2

SVMMARIVM.

1 *Ætas debitoris non infringit ius creditoris.*

2 *Creditoris tarditas an & quanto tempore in non petendo faciat præſumere ſatisfactionem debiti.*

L. Sub prætextu. IV.

Iidem AA. & CC. *Criſpo.*

ÆTas debitoris non infringit ius creditoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

An & quanto tempore tarditas creditoris in non petendo faciat præſumere debiti ſatisfactionem? Vide Dec. *conſ. 596. num. 9.* Afflict. *deciſ. 13. ſub num. 21. & deciſ. 58. num. 8.* Cephal. *conſ. 240. num. 9. & 10. lib. 2.* Maſcard. *de probat. concl. 1324. num. 27.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 135. num. 19. cum ſeqq.* Hect. Felic. *alleg. 41. num. 10. & alleg. 44. n. 3. lib. 3.* Mareſcot. *var. lib. 2. c. 67. n. 35.* Rot. apud Pacific. poſt *tract. de Salviano interd. deciſ. 185.* 2

SVMMARIVM.

1 *Præpoſtera petitio non admittitur, & per ceſſionem quam creditor facit debitori, actio extinguitur. De filio creditoris quid quoad legitimam, num. 2.*

L. Vt debitum. V.

Iidem AA. & CC. *Iulio.*

PRæpoſtera petitio non admittitur, & per ceſſionem, quam creditor facit debitori, actio extinguitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Vide Capyc. *deciſ. 50. num. 3.* Gutier. *in repet. §. ſui, Inſtit. de hæredum qualit. & differ. num. 96.* vbi ait deciſionem huius textus, dum habet quod creditor inſtitutus à debitore poſſit acceptare, & retinere debitum ſuum, & repudiare hæreditatem, non procedere in filio ſuo reſpectu legitimæ, quam non poterit retinere repudiata hæreditate, ex ea ratione, quia cùm iſta lex loquatur in vero creditore, extendenda non eſt ad proprium, prout eſt filius in vita patris, & *ibi* plures ad hoc refert Doctores. 2

SVMMARIVM.

1 *Actio pro parte hæreditaria, pro qua creditor debitori ſucceſſit, confunditur, niſi hæres compenſandi animo ſit inſtitutus, & num. 2.*
3 *Debitum non confunditur hæredi; niſi pro portione hæreditaria, non item, pro aliis.*
4 *Pater excludens filium hæredem, intelligitur tantùm pro parte hæreditaria.*
5 *Hæres defunctum repræſentat pro portione, pro qua eſt hæres; pro aliis habetur pro extraneo.*

L. Si adulta. VI.

Iidem AA. *&* CC. *Domno.*

1 PRo hæreditaria parte, pro qua creditor debitori ſucceſſit, confunditur actio, niſi hæres compenſandi animo ſit inſtitutus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Ti-
3 raq. *de retracta lig. §. 32. gloſſ. 1. n. 50.* vbi quod debitum non confunditur hæredi, niſi pro hæreditaria portione, non item pro aliis, Pinel. *in l. 1. C. de bonis ma-*
4 *ternis, part. 1. n. 79. verſ. eadem concluſio,* vbi quod pater excludens filium hæredem, intelligitur tantum pro portione hæreditaria, vt ſi ſolus hæres fuerit in totum, excludatur; ſi cum altero, pro dimidia; ſi cum duobus, pro tertia, & ita de ſingulis. Burg. de Paz.
5 *conſ. 4. n. 4.* Surd. *deciſ. 90. n. 2.* vbi quod hæres defunctum repræſentat pro ea portione, pro qua hæres eſt, pro aliis verò portionibus habetur pro extraneo.

SVMMARIVM.

1 *Creditorem non agere contra legatarios, ſed hæredes.*
2 *Legatarios non ſoluere æs alienum hæreditarium, ſed hæredes.*
3 *Hæres tenetur ſoluere debita, non legatarias, niſi hæres non ſit ſoluendo, num. 4.*
5 *Legatorum ſolutio non pertinet ad vſufructuarium, quando appareat teſtatorem voluiſſe aliter.*
6 *Filius quando alia bona non extant, in quibus poſſit habere ſuam legitimam, tunc poteſt illam conſequi in bonis legatis alij.*
7 *Vſufructuarius non tenetur ſoluere debita, ſed hæres.*
8 *Actio perſonalis cur ſic dicta.*
9 *Hæres pro debito defuncti conueniendus, licèt non poſſideat.*

L. Creditores. VII. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Apolauſto.*

1 CReditor non agit contra legatarios, ſed hæredes: legatarij non ſoluunt æs alienum hæreditarium,
2 ſed hæredes. Colligunt ex Ordin, Doctores citati *ad l. 2. num. 1. ſup. hoc tit.*
3 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ. 145. num. 4.* Vincent. de Franchis *deciſ. 246. n. 1.*
4 dum ait quod hæres tenetur ſoluere debita, non legatarius: vbi *num. 4.* declarat niſi hæres non ſit ſoluendo, in quibus terminis dicit procedere *l. fin. §. etſi præfatam, C. de iure delibtr.* Surd. *deciſ. 193. n. 4.*
5 vbi tenet quod legatorum ſolutio non pertinet ad vſufructuarium quando apparet teſtatorem aliter voluiſſe,
6 & *deciſ. 316. n. 4.* vbi reſoluit quod quando alia bona non extant, in quibus filius poſſit habere ſuam legitimam, tunc poteſt illa conſequi in bonis alij legatis.
Amplia in vſufructuario omnium bonorum, iurium, 7
& actionum, alio hærede in proprietate inſtituto, quia debita non tenetur ſoluere vſufructuarius, ſed hæres. Beto. *quæſt. 13.* Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 813. part. 1.* Caballin. *in ſuo milleloq. 550.* Ioſeph. Ludou. *Peruſina deciſ. 5. par. 1.* quos refert & ſequitur Amendol. *in addit. ad Vincent. de Franchis, d. deciſ. 246. n. 8. & 9.* Villalob, *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 7. num. 1.*
Non habere perſonalem actionem, &c.] Notatur 8
ad hoc, quod perſonalis actio ita vocatur, quòd perſonam ipſam obligatam ſequitur, non rem, ſiue ſingularem ſucceſſorem, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 8. gloſ. 5. num. 6.*
Hæredes huic rei faciet obnoxios.] Notatur ad hoc, 9
quod hæres eſt conueniendus pro debito defuncti, licèt non poſſideat, quoniam illud ſoluere tenetur, licèt hæreditatem vendat, vt per Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo hæres, num. 32.*

Ex delictis defunctorum in quantum hæredes conueniantur.

TIT. XVII.

IN ſolidum conueniuntur, ſi lis cum defuncto fuit conteſtata: alioquin duntaxat in id quod ad eos peruenit, *l. vnic.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia vide *l. Hiſp. 25. tit. 1. part. 7.* Socin. *reg. 359.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo Reuertatur, num. 296. & 298.* Anton. Gom. *var. tom. 3. cap. 1. n. 85.* Capta, Soar. Bonacoſ. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 8. pag. 475.* Menoch. *remed. 1. recuper. n. 158.* Cald. Pereira poſt forenſes quæſt. *in comment. ad l. vnic. hoc cod. tit. part. 1. & 2.* D. Barboſ. *in l. ſi filiusfamilias, n. 126. cum ſeqq. ff. de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Actiones ex delicto poſt litem conteſtatam tranſeunt ad hæredes; ante verò litem conteſtatam non, niſi cum commodo deuento ad hæredes, & num. 2. Declara vt n. 3. 4. 5. 6. 7. 8.*
9 *In furti crimine datur condictio etiam aduerſus hæredes pro reſtitutione rei furatæ, vel eius pretij, ſi res non extet, etiamſi de furto nihil ad hæredem peruenerit, ac etiam lite non conteſtata cum defuncto.*
10 *Ex dolo commiſſo in contractu datur actio contra hæredes, ſi dolus iſte purgatur per actionem ex eo contractam.*
11 *Hæredibus non datur actio in factum de calumniatoribus.*
12 *Repetundarum crimen etiam poſt mortem delinquentis durat quoad pœnam bonorum.*
13 *Peculatus crimen durat quoad pœnam bonorum poſt mortem delinquentis.*

L. Poſt litis. Vnic.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Macedoni.*

ACtiones ex delicto poſt litem conteſtatam tranſeunt ad hæredes, ſed ante litem conteſtatam abſ- 1
que commodo ad hæredes deuento non tranſeunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salic. Angel. Fulgoſ. Bald.

Bald. Caſtr. Pichard. Donel. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4. fol.* 14. Sebaſtiao. Næu. remiſſiuè, Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* & hanc legem nouiſſimè doctiſſimis illuſtrauit commentariis Cald. Pereira poſt quæſtiones fur enſes.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt *l. Hiſp. 25. tit. 1. part. 7. vbi gloſ. 4.* Boët. *deciſ.* 64. Roder. Xuar. *alleg. 26. dub. 2. per tot.* Socin. *reg. 291. fallent. 3.* Cou. *var. lib. 3. cap. 3. num. 7.* Anton. Gom. *var. tom. 3. cap. 1. num. 84.* vbi infert, quòd mortuo iudice qui fecit litem ſuam ante litem conteſtatam, non teneantur hæredes eius, & quod ſi quis ſtuprauit virginem, & decedat ante litem motam & conteſtatam, non poterit talis virgo corrupta ſuperuiuens agere contra hæredes pro damno & intereſſe, vel dote de iure ciuili, aliter enim de iure Canonico & eius æquitate, cùm eo attento teneatur hæres exonerare conſcientiam ipſius defuncti: & *num. 85.* reſoluit, quod mortuo accuſatore, & ſic offenſo, qui paſſus eſt delictum, actio, vel accuſatio ciuilis pecuniaria ſibi competens tranſit ad eius hæredes indiſtinctè, modò decedat poſt litem conteſtatam, non ſi ante; quod *ibid.* intelligit quando competit propter rem familiarem damnum, vel intereſſe, quod prætendit, & ſibi deficit, vt in delicto furti, vi bonorum raptorum, legis Aquiliæ, & ſimilibus; ſecus tamen eſt ſi competat ad meram vindictam, vt in delicto iniuriæ, & alio ſimili, quia accuſatore defuncto, qui iniuriam paſſus eſt, non tranſit ad hæredes, niſi ante mortem eius lis fuerit conteſtata. Duen. *reg. 13. n. 2.* Bened. Capra *reg. 7.* Boſſ. *in pract. tit. de pœnis, num. 34.* Caballin. *in milleloq. iuris 85. part. 2.* Iul. Clar. *§. fin. quæſt. 51. num. 17. verſ. vlterius quæro;* Menoch. *illuſtrium controuerſ. p. 1. cap. 96. num. 24. cum ſeqq.* Ozaſch. *Pedem. deciſ. 149. à num. 3.* Boër. *deciſ. 64.* Surd. *deciſ. 89. n. 14. cum ſeqq.* Donat. à Fina *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 30. num. 49. pag. 543.* Sebaſt. Medic. *in tract. Mors omnia ſoluit, p. 2. concl. 32. num. 91. cum ſeqq.* Marc. Anton. Eugen. *tom. 1. conſ. 21. n. 14. & 18. cum ſeq.* Menoch. *remed. 1. recuper. num. 158. q. 14. & conſ. 99. à num. 150.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo hæreditas, n. 42. & verbo pœna, num. 32. & 34.* Farin. *in prax. crimin. part. 1. quæſt. 10. n. 59. cum multis ſeqq.* D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1. num. 133. & 135. ff. ſoluto matrim. & in l. ſi filiusfamilias, num. 153. cum ſeqq. ff. de iudic.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 3. n. 30. & in commentar. ad hanc l. part. 3. & 4. per tot.*

3 Primò declara, vt idem ſit quando lis non fuit conteſtata, ex eo, quia ſtetit per reum quominus conteſtaretur, vt quia reus vadat per ſubterfugia, & dilationes; nam tunc habetur pro conteſtata, & operatur illos eoſdem effectus, quos operatur litis vera conteſtatio, & ſic facit actiones ex delictis tranſire contra hæredes, ſicut facit litis conteſtatio, *l. ſi eum, §. qui iniuriarum, in fine, ff. ſi quis caut.* Menchac. *d. cap. 96. num. 25. verſ. quinta principalis limitatio,* Farin. *dict. quæſt. 10. num. 51.*

4 Secundò declara procedere hanc l. dum probat actionem pœnalem non tranſire aduerſus hæredes delinquentis, niſi lis fuerit conteſtata cum defuncto, vt procedat quando aliquid petendum eſt ab hæredibus delinquentis per viam actionis; nam ſi hæredes delinquentis aliquem conueniant, poteſt ille excipere de delicto defuncti ciuiliter, & rem illam retinere pro quantitate pœnæ, quantumcunque lis non fuerit conteſtata cum defuncto, vt per Ruder. Xuar. *alleg. 26. ad finem,* Octauian. *deciſ. 29. num. 3.* Anton. Gabr. *commun. lib. 7. tit. de criminalib. concl. 35. ad fin.* D. Barboſ. *in l. 2. in princ. num. 141. in fine, ff. ſoluto matrim.* Farin. *d. quæſt. 10. num. 65. verſ. limita 14.*

5 Tertiò declara procedere in priuatis delictis, in iis enim lite conteſtata pœnales actiones tranſeunt ad hæredes; ſecus in publicis, in quibus vt actio tranſeat in hæredes, non ſufficit litis conteſtatio, ſed oportet delinquentem poſt condemnationem deceſſiſſe: ita Anton. Gom. *var. tom. 3. cap. 1. num. 81. in princ. & n. 83. in fine,* Sebaſt. Medic. *d. concl. 32. num. 91.* Phanuc. *de inuentar. part. 7. num. 70.* Vulpe *in ſuo reſp. crimin. 1. p. num. 3. in fine lib. 1.* D. Barboſ. *in d. l. ſi filiusfam. 25. num. 155. cum ſeqq. ff. de iudic.* Farin. *d. quæſt. 10. n. 53.* vbi *num. 54.* ait vt nec etiam in delictis priuatis lite conteſtata pœna tranſeat ad hæredes, niſi quando ex eo delicto ciuiliter agatur ad pœnam ipſi parti applicandam, ſecus ſi criminaliter ad pœnam applicandam fiſco; eo enim caſu pœna non tranſit ad hæredes, etiam quod ſimus in priuatis delictis.

Quartò declara ſemper tranſire actionem ex delicto in hæredem delinquentis, quando ex delicto defuncti ad hæredem aliquid peruenit; nam tunc tenebitur pro eo quod ex prædicto delicto ad eum peruenerit; vt probatur *in hoc text.* ſicuti enim pœna ex delicto defuncti, hæres teneri non debet, ita nec lucrum facere, ſi quod ex ea re ad eum perueniſſet: ita Capra *d. concl. 67. num. 20.* Duen. *reg. 13. in 3. fallent.* Menchac. *d. cap. 96. n. 26. & 27.* Cou. *lib. 3. var. cap. 3. num. 7. verſ. tertiò inquirendum eſt,* Sebaſt. Medic. *in d. tract. Mors omnia ſoluit, part. 2. q. 32. n. 87.* Ozaſch. *Pedem. deciſ. 151. num. 3.* Phanuc. *de inuentario, part. 7. num. 70. & 79.* vbi quod iſto caſu hæres non tenetur in plus eo, quod ad ipſum peruenit, etiam quod inuentarium non confecerit. Farin. *d. q. 10. num. 50.* D. Barboſ. *in d. l. ſi filiusfam. ex num. 160.* vbi addit quod ſi actio nomen habet ex delicto, ac ita infamet, ea non dabitur in hæredem, qui nihil deliquit, ſed conuertitur in actionem in factum, quæ non infamat, vel etiam in condictionem, quæ etiam non infamat. 6

Quintò declara ſecus eſſe de iure Canonico, ſecundùm quod hæres tenetur ex delicto defuncti, etiam quod ex delicto nihil ad eum peruenerit, etiam lite non conteſtata, atque etiam quod impœnitens, & non confeſſus mortuus fuerit; *cap. fin. in fine, de ſepultur. cap. in literis, de raptorib.* cum ſimilibus citatis per Anton. Gom. *tom. 3. var. cap. 1. n. 85. in fine,* Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 63. num. 25.* Hippol. *in rub. de fide iuſſor. n. 161. & ſing. 513.* Duen. *reg. 13. fallent. 12.* Cou. *var. lib. 3. cap. 3. n. 7.* Menchac. *d. cap. 96. num. 27. verſ. ſexta limitatio, cum ſeqq.* Clar. *lib. 5. §. fin. q. 51. num. 17. cum ſeqq.* Villalob. *commun. opin. verbo hæres, num. 1.* Capra *d. concl. 67. n. 1. cum ſeqq.* Phanuc. *de inuent. p. 7. n. 69. & ſeq.* Sebaſt. Medic. *in d. tract. Mors omnia ſoluit, part. 2. concl. 32. n. 93.* Gutier. *canon. lib. 2. cap. 18. n. 46. & 55.* Ceuall. *commun. contra commun. q. 464. in princ.* D. Barboſ. *in d. l. ſi filiusfam. n. 158. cum ſeqq.* Cald. Pereira *in comment. ad hanc l. part. 4. num. 2.* Farin. *d. q. 10. num. 60.* vbi *n. 61.* intelligit procedere quando actiones licèt ſint pœnales ex parte hæredum, ſunt tamen ex parte actoris rei perſequutoriæ, putà quando agitur ad rei reſtitutionem, vel ad damna & intereſſe paſſa ob delictum defuncti, iſto enim caſu hæres de iure Canonico ex delicto defuncti tenetur; ſecus ſi actiones etiam ex parte ſint pœnales, quia illæ nec etiam de iure Canonico contra hæredes dantur; & *à num. 63.* concludit, quod ad refectionem damnorum & intereſſe per actionem rei perſecutoriam hæres ex delicto defuncti compelli poterit in terris Eccleſiæ, non autem in terris Imperij, in quibus ius ciuile ſeruandum eſt, licèt ibi coram iudice eccleſiaſtico compelli poterit per denunciationem Euangelicam, quia vbicunque ratione peccati in iudicio ſeculari quis non auditur, audiendus tamen eſt in foro Eccleſiæ, ſi in eadem ſpecie peccati ius Canonicum contradicat ciuili. Intellige etiam hæredem pro delicto defuncti ſecundùm ius Canonicum compellendum, quatenus hæreditatiæ vires ſufficiant, & non vltrà, etiam quod inuentarium non confecerit: ita Neguſant. *de pignorib. part. 2. memb. 4. num.* 7

num. 124. prope fin. Phanuc. *de inuentario hæredis, part.7.num.71. prope fin. & ſeq,* Cou. *lib.3. var.cap.3. num.8.* Capia *d.concl.67.n.10. cum ſeqq.* Anton.Gom. *d.cap.1.num.85.in fine*, Clar. *d.q.51. verſ.ſcias tamen,* Ozaſch. *Pedem.deciſ.152.num.9.* Petr.Nauar. Decian. Segur. Perez & alij, quos refert, & ſequitur Cenall. *commun. contra commun. q.464. verſ. ſed contrariam.* Farin. *d.quæſt.10. num.65*, vbi *num.* 66. aduertit quod ad reſtitutionem vſurarum nedum de iure Canonico, ſed etiam de iure ciuili, & in ſolidum, licèt lis non fuerit conteſtata, nec aliquid ad hæredes peruenerit, tenentur ipſi hæredes, quod quidem *ibidem* declarat.

8 Sextò declara non procedere quando ex delicto imponitur pœna amiſſionis bonorum, vel pecuniaria ipſo facto, vel iure incurrenda; tunc enim etiam mortuo delinquente id crimen tractari poteſt contra hæredes facinoroſi, ad finem vt fiſcus eius auferat bona delinquentis, vt per Nouell. *de dote, part.10.num.25.* Anton.Gom. *d.cap.1.num.80.verſ.ſextus caſus,* Duen. *d.reg.13.fallent.2.& 10.* Couar. *de ſponſal. part.2.c.6. §.7. num.6. & ſeq.* Sebaſt.Medic. *d.concl.32.num.88.* Menchac. *controuerſ.vſufreq.cap.7.num.15.* Soar. *in theſauro commun. opin. verbo Mors, num.228. & verbo pœna, num.129.* Ozaſch. *Pedem.deciſ.149.n.2.in fine,* Flamin. Chartar. *de execut. ſentent. capto bannito, cap.1.n.353. & ſeq.* Peregrin. *de iure fiſci lib.4. tit.5. num.7.* [illegible], Farin. *d.q.10.n.68.*

9 In gloſſ. *ſcelere dicentur, in fin.* ibi, *ſed hoc fallit in actione vi bonorum raptorum,* &c. Nota in crimine furti ſpeciale eſſe propter talis delicti frequentiam, vt etiam aduerſus hæredem pro reſtitutione rei furatæ, vel eius pretij, ſi res non extet, detur condictio furtiua, etiam quod de furto nihil ad hæredem peruenerit, ac etiam lite non conteſtata cum defuncto, *l. ſi pro fure, §.1.ff.de condict. furtina,* Neguz. *de pignorib. in 4.membr.ſecundæ partis princ. ſub n.124.verſic. quæ nota,* Duen. *dict.regul.13.fallent.9* Capra *dict.concl.67. n.25.* Menchac. *d.cap.96.num.14.* Anton.Gom. *d.c.1. num.85.prope fin.* Sebaſt. Medices *d.tract. Mors omnia ſoluit, part.2.concl.32.n.91.* Farin. *d.q.10.num.72.*

10 In eadem gloſſ. ibi, *etiam ex doli clauſula,* &c. Notatur ad hoc, quod datur actio contra hæredes ex dolo commiſſo in contractu, ſi ille dolus purgatur per actionem ex contractu, vt per Farin. *d.quæſt. 10. num.75. verſ.limita 15.*

11 In eadem gloſſ. ibi, *non ita in actione in factum,* &c. Notatur ad hoc, quod hæredibus in factum actio de calumniatoribus non datur, vt per Cald. Pereira *in comment.ad hanc l.p.3.num.17.*

In eadem gloſſ. ibi, *primus eſt legis Iuliæ maieſtatis in duobus capitulis eiuſdem legis.* Vide Farin. *dict. quæſt.10. ex n.42.* & diximus *in collect. ad l.fin. C.ad l. Iul.maieſt.*

In eadem gloſſ. ibi, *ſecundus eſt crimen hæreſeos.* Vide Farinac. *d.quæſt.10.ex num.37.* & diximus *in coll. ad l. Manichæos 4. C.de hæret. ſuper verb. In mortem quoque inquiſitio extendatur.*

12 In eadem gloſſ. ibi, *tertius eſt crimen repetundarum.* Notatur ad hoc, quod deciſio huius text. non procedit in crimine repetundarum, quando ſcilicet iudex durante officio iniuſtè receperit aliquas pecunias, vel res à ſubditis, vel litigantibus; quia tunc tale crimen durat etiam poſt mortem delinquentis quoad pœnam bonorum, vt per Anton.Gom. *d.c.1. n.80. verſ.tertius caſus,* Peregr. *de iure fiſci lib.4.tit.5.n.31.verſ. quintus caſus,* Farin. *d.q.10.num.75.in princ.* Cald.Pereira *in comm.ad hanc l.p.2.n.36.& p.5.num.16.*

13 In eadem gloſſ. ibi, *quintus peculatus.* Notatur ad hoc, quod crimen peculatus (quando ſcilicet quis rem ſacram, vel publicam ſubtraxit) durat etiam poſt mortem delinquentis quoad pœnam bonorum, vt per Anton.Gom. *d.cap.1.n.80.verſ. quartus caſus,* Peregr. *d.tit.6.n.31.in fin. verſ. ſextus eſt,* Farin. *d.q.10.n.73.* Cald.Pereira *in comment. ad hanc leg.p.2.num.33.*

De conſtituta pecunia.

T I T. XVIII.

IS quoque quodam modo pro alio conuenitur, qui pro alio ſe ſoluturum conſtituit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia latè Duaren. *ſub hoc tit.* Card.Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.tom.2. lib.19.tit.1.cum ſeqq. l. Hiſp.3.tit.11.part.5.*

S V M M A R I V M.

1 *Conſtituens ſoluere pro alio, ſe & hæredes ſuos obligat.*

2 *Conſtitutum quibus modis intelligatur contractum, remiſſiuè; & num.4.*

3 *Conſtitutor quando conueniatur ex conſtituto, remiſſiuè.*

L. Si pro alieno I.

Imp. GORDIANVS A. *Felici.*

COnſtituens ſoluere pro alio, ſe & hæredes ſuos obligat. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Cuiac. Donell. Pichard. Aloyſ.Leo *fol.14.verſo,* Sebaſt. Neu. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Quibus modis conſtitutum contractum intelligatur? vide Cardin.Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.* 2
tom.2.lib.29.tit.4.per tot. De conſtitutore quando conueniatur ex conſtituto, Matth.Coler. *de proceſſib. executiuis lib.1.cap.10.num.254.& 261.in 1. impreſſ.* aliàs *num.291.& 299.in vlt.impreſſ.* 3

In gloſſ. *Conſtituiſti,* ibi, *nudo pacto ſine ſtipulatione.* Ergo quibuſcumque verbis, ex quibus conſenſus concipi poteſt, conſtitutum intelligitur eſſe contractum, vt per Roland. *conſ.4.n.34.lib.4.* Cardin.Mantic. *d.lib.19. tit.4. num.14.* vbi *num.17. per l.cum qui, §.item ſi mihi, & §.Iulianus, ff.hoc tit.* ait quod ſi quis conſtituerit tibi ſe Sempronio ſoluturum, obligatur; ſed ſi conſtituerit Titium pro ſe ſoluturum, conſtitutum non valet, quia factum alienum promittit, quod in obligatione deduci non poteſt. 4

S V M M A R I V M.

1 *Conſtitutum perſonale tenet quoad conſtituentem, ſi vnus eſt in ſolidum; ſi plures nominati copulatiuè, pro parte virili tenentur; disiunctiuè, etiam in ſolidum conueniuntur.*

2 *Conſtitutum imperſonale inualidum, & n.3.*

Auth. Si quando.

PErſonale conſtitutum tenet quoad conſtituentem, ſi vnus eſt in ſolidum: ſi autem plures ſunt nominati copulatiuè, pro parte virili tenentur; disiunctiuè ſe obligantes, in ſolidum etiam conueniuntur. Imperſonale autem conſtitutum inualidum. Colligunt ex Ord. Doct. citati *ad l.1.n.1.ſupr.hoc tit.* 1 2

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.3.tit.11.p.4.* Bart. *in l.fin. §.1. oppoſ.1. ff.ſi cert. pet.* Alciat. *lib.2.parerg.c.6.* Flamin.Chartar. *deciſ.executiua 21.n.1.* Neguz. *de pign.3.p.memb..n.4.in fin.* 3

Sic dicens, ſatisfaciam tibi, &c.] Diſpoſitionem huius text. hodie ceſſare ex legis Regiæ *deciſ. 2. tit. 16. lib. 5. nona Recop.* aſſerit Parlad. *lib. 12. rerum quotid. cap. 3. num. 39.*

Pro rata, &c.] Non æqualiter ſcilicet, ſiue pro virili, ſed pro portione, vt per Tiraq. *de retract. lign. §. 11. gloſſ. 8. n. 1.* vbi refert hunc text. Strach. *in tract. de decoctorib. in vlt. p. n. 28.* Benaxol. *in tract. de clauſul. inſtrum. clauſul. 37. gloſſ. 3.* meipſum *de diction. vſufreq. dict. 341. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutum præſupponit rem debitam ex quacumque cauſa.*
2 *Actio conſtituti ex quacumque cauſa nota ad inſtar aliarum perſonalium 30. ann. ſpatio præſcribitur.*
3 *Conſtitutum omnes caſus complectitur, qui per ſtipulationem poſſunt explicari.*
4 *Pecuniæ nomine res omnes fungibiles, & in pretio conuerti poſſibiles comprehenduntur: comprehenduntur in conſtitutis domus, fundi, agri, n. 5.*
6 *Argenti diſtractores, & negotiatores, quæ conſtituunt, firma ſunt.*
7 *Præſcripta actione & obligatione principalis debitoris, lapſu temporis cenſetur etiam præſcripta actio fideiuſſoris, intellige vt num. 8.*
9 *Qualitercumque quis 30. annis poſſideat rem, præſcribit eam.*
10 *Conſtitutum vt contractum poſſit intelligi, debitum præcedere debet.*
11 *Conſtitutum ab eo intelligitur contractum, qui pro ſe vel pro alio debitum conſtituit ſoluturum.*
12 *Receptitiæ actioni non poterat opponi quod peteretur indebitum, declara vt num. 13. 14.*
15 *Pecuniæ appellatione, largè ſumpto vocabulo, comprehenditur omne id, quod pondere, numero, menſura conſtat, & ſic omnia quæ ad pecuniam reduci poſſunt.*
16 *Argenti diſtractorum munus quod.*
17 *Collybus, pro mercede diſtractorum argenti.*
18 *Diſtractores argenti qui.*
19 *Collegia poſſunt ſtatuta condere inter ſe: an talia ſtatuta ſeruentur in alia Curia, quàm mercatorum, num. 20.*
21 *Circa nomen proprium diſputatio pertinacibus relinquenda.*
22 *Qualibet vltima voluntas poteſt dici teſtamentum.*
23 *Pecunia an & quando conſideretur vt res mobilis, ſeu immobilis.*
24 *Pecunia rei appellatione includitur.*

L. Receptitia. II.

Imp. IVSTINIANVS A. *Ioanni P.P.*

1 Conſtitutum præſupponit rem debitam ex quacun-
2 que cauſa. Actio conſtituti ex quacunque cauſa
nata ad inſtar aliarum perſonalium 30. annorum ſpa-
3 tio præſcribitur. Conſtitutum omnes caſus comple-
4 ctitur, qui per ſtipulationem poſſent explicari. Pecu-
niæ nomine res omnes fungibiles, & in pretio con-
5 uerti poſſibiles comprehenduntur. Pecuniæ nomine
comprehenduntur in conſtitutis domus, fundi, &
agri: ſenſus vanis nominibus præualent, & pecuniæ
6 nomine omnes res fungibiles comprehenduntur. Ar-
genti diſtractores & negotiatores, quæ conſtituunt,
firma ſunto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Gipban. *tom. 1. pag. 248.*

7 *Sed ſiue pro ſe quis conſtituat, ſiue pro alio*, &c.]
Notatur ad hoc, quod præſcripta actione & obliga-
tione principalis debitoris, lapſu temporis cenſetur
etiam præſcripta actio fideiuſſoris, vt per Anton. Gom.
var. tom. 2. cap. 13. n. 2. verſ. tertiò, vbi intelligit quan- 8
do vtraque obligatio fuit orta, & producta vno, &
eodem tempore; ſecus verò ſi fideiuſſor interceſſit, &
ſe obligauit ex poſtfacto, quia operatur interruptionem præteriti temporis, & videtur facta recognitio debiti ab ipſo debitore, argum. text. *in l. cùm notiſſimi, §. ſed & ſi quis, C. de præſc. triginta.*

Id eſt, in annorum metis triginta.] Ergo qualiter- 9
cunque quis 30. annos poſſideat rem, præſcribit eam, vt per *l. Hiſp. 21. tit. 29. part. 3. vbi gloſſ. 1. in fine*, Tiraquel. *de retract. lign. §. 36. gloſſ. 2. n. 36. cum ſeqq. & in l. ſi vnquam, verbo Reuertatur, n. 396. C. de reuoc. don.* Bald. *de præſcript. 4. part. quarta princip. q. 1.* Padil. *in l. 2. num. 66. cum ſeqq. C. de ſeruit.*

Ita tamen vt hoc ei inhæreat, &c.] Notatur ad hoc, 10
quod debitum debet præcedere vt conſtitutum poſſit
intelligi contractum, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 19. tit. 3. n. 1.* vbi *num. 2.*
quod conſtitutum ab eo intelligitur contractum, qui 11
pro ſe, vel pro alio debitum ſolutum conſtituit, & *n. 16.* quod conſtitutum vt valeat, ſufficit promiſſorem eo tempore, quo conſtituit, fuiſſe obligatum.

Cùm ſecundum antiquam receptitiam actionem, &c.] 12
Notatur ad hoc, quod receptitiæ actioni non poterat
opponi quod indebitum peteretur, ſed prius debebat
ſolui, & poſtea ſi indebitum eſſet ſolutum, repetitio-
ni locus erat, vt per Card. Mantic. *d. lib. 19. tit. 5. n. 5.*
in fine, vbi *n. 18. in fine*, per hunc text. ait hinc conſe- 13
quens eſſe, vt ſi iuſta exceptione hæc actio poſſit ſub-
moueri, paratam non habeat executionem; ſed ipſe-
met Cardin. Mantic. *eod. tit. 5. num. 7.* meliùs declarat 14
ideo receptitiam actionem habuiſſe paratam executionem, quia non poterat ei opponi exceptio indebitæ pecuniæ; nam quamuis erat indebita, protinus debebat ſolui, & poſtea per condictionem indebiti, vel ſine cauſa repeti, vt in citatis verbis, & hoc erat ſingulare, & proprium illius actionis priuilegium, quod Iuſtinianus *in præſenti*, tanquam iniquum, abſurdum, & irrationabile ſuſtulit, vt expreſſum extitit hîc in illis verbis, *cùm ſatis abſurdum*, &c. quo priuilegio ſublato, actio receptitia tanquam ſuperuacua penitus fuit abolita, quia actio de conſtituta pecunia abundè poteſt ſufficere, ita tamen vt pro iam debito fiat conſtitutum, &c.

Et neminem moueat quod ſub nomine pecuniæ, &c.] 15
Notatur ad hoc quod pecuniæ appellatione largè ſumpto vocabulo, comprehenditur omne id, quod pondere, numero, & menſura conſtat, & ſic omnia, quæ ad pecuniam reduci poſſunt, vt per Tiraquell. *de retract. lign. §. 1. gloſſ. 14. n. 42. & de nobilit. cap. 3. num. 5.* Rebuff. *in l. pecuniæ appellatione, la 4. ff. de verb. ſignific.* Mozz. *de contract. lib. tract. de emp. tit. quæ veniant appellatione rei, §. denenio, n. 25.* & alios per me citatos *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appel. 196 à num. 1.*

Quæ argenti diſtractores, &c.] Quorum munus 16
erat non ſolùm auream argentea, & argenteam aurea
pecunia permutare, mercedemque ex ea recipere, quæ
Collybus vocabatur, ſed etiam tam ſuæ, quàm alienæ 17
pecuniæ fœnori dandæ operam nauare. Ita Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. cap. 31. de argentariis*, Connan. *comment. iuris ciuilis lib. 4. cap. 15. n. 5.* Caluin.
in ſuo Lexico iuridico, verbo diſtractores argenti, vbi 18
dicit illos eſſe, quos alij menſarios, & argentarios, nummularios, & à commutandis pecuniis *Collybiſtas* vocant, quòd pecuniam ſpectent an proba ſit, an legitima, & locabilis, & cuius pretij.

Conſtituerint, in ſua firmitate, &c.] Ergo collegia 19
poſſunt ſtatuta conſtituere inter ſe, de quo vide Bart. *in l. omnes populi, quæſt. 2.* vbi Iaſ. *num. 37. & 38. ff. de inſtit. & iure*, Strach. *de mercatura, tit. quomodo procedendum*

cedendum ſit in cauſis mercatorum 108. *in princip. n.* 7. *& p. vlt. num.* 13. latè Marant. *de ordine iudic. part.* 4.
20 *diſt.* 9. *n.* 70. *cum ſeqq. pag.* 135. vbi etiam an talia ſtatuta in alia Curia, quàm mercatorum ſeruentur.

21 In gloſſ. *Vocabula*, ibi, *controuerſiam de nomine pertinacibus*, &c. Notatur ad hoc, quod diſputatio circa nomen proprium alicuius rei ceruicoſis, & pertinacibus eſt relinquenda, vt per Iaſ. *in* §. *ſic itaque, num.* 9. & *ibi* Ludou. Gomez *n.* 19. *Inſtit. de actionib.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. part.* 1. *n.* 12.

22 In gloſſ. *In omnes*, ibi, *argum. quod etiam qualibet vltima voluntas poteſt dici teſtamentum*, &c. de quo vide Gregor. Lopez *l.* 3. *gloſſ.* 1. *in fine, tit.* 12. *part.* 6. Iaſ. *in rubr. ff. de legat.* 1. *n.* 15.

23 In gloſſ. *Pecunia*. An, & quando pecunia vt res mobilis, ſeu immobilis conſideretur? vide Franciſc. Mignop. *ad conſuetud. Andeganenſ. fol.* 168. *col.* 1. Caluacan. *de vſufructu mulieri relicto, n.* 82. *verſic. veniunt etiam*, Gaill. *lib.* 2. *obſeruat.* 11. Pinell. *in l.* 1. *C. de bonis maternis, part.* 1. *n.* 44. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.* 9. *tit.* 3. *num.* 2. *& tit.* 6. *n.* 4. Menoch. *conſ.* 407. *num* 5. *&* 8. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 11. *num.* 2. Caſtill. *lib.* 1. *de vſufructu, cap.* 38. *n.* 22. *cum ſeqq.*

24 In eadem gloſſ. ibi, *ſed verbum rei*, &c. Aduerte quod pecunia includitur rei appellatione, Alexand. *conſ.* 185. *num.* 26. *lib.* 2. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 8. *lit. V, concl.* 104. *num.* 5. quos refero ego ipſe *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. appell.* 235. *num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Inter conſtituentes non minus quàm fideiuſſores, locum habet beneficium diuiſionis, & n.* 2.
3 *Clauſula in contractu appoſita ſequuntur naturam contractus principalis.*

L. Diui Adriani. III. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

1 INter conſtituentes non minùs quàm fideiuſſores diuiſionis beneficium locum habet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gregor. Lop. *l.* 8. *gloſſ.* 5. *poſt princ. tit.* 12. *p.* 5. Duen. *regul.* 334. Aquilin. *ad rubr. de verb. oblig. n.* 266.

3 Allegari ſolet ad hoc, quod clauſulæ in contractu appoſitæ ſequuntur naturam contractus principalis: vnde ſi contractus reſcinditur, vel annullatur, reſcinditur etiam, & annullatur pœna, & clauſulæ illi adiectæ, vt per Anton. Gom. *l.* 17. *Tauri, n.* 11. Pinell. *in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. p.* 2. *c.* 2. *n.* 26. Soar. *in theſauro communi opin. lit. P, n.* 131. Valaſc. *conſ.* 85. *n.* 2.

De probationibus.

TIT. XIX.

OStensvm eſt ſuprà quandò alij pro aliis conueniuntur: nunc ſciendum, interdum contingere vt aliquis pro ſua ipſius obligatione fruſtrà conueniatur, videlicet niſi obligationem actor probet: quoniam actore non probante reus abſoluitur. Probatio autem eſt actus iudicialis, per quem iudici fit fides de re controuerſa: vt per inſtrumenta, & per teſtes. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De hoc tit. integros tractatus in lucem ediderunt Federicus Schenk. *tom.* 4. *tractatuum Doctor. fol.* 29. Lanfranc. de Oriano *eod. tom.* 4. *fol.* 33. Ioſephus Maſcardus, Fuluius Pacianus; de materia vide Suar. Bonacoſ. & alios *tom.* 1. *comm. opin. lib.* 4. *tit.* 9. *pag.* 476. *cum ſeqq.* Anton. Gab. *commun. opin. lib.* 1. *tit. de probat.* Ioſeph. Ludou. etiam *commun. opin. ſub eod. tit. pag.* 468. Ariſmin. Tepat. *var. ſent. tom.* 1. *à tit.* 200. *vſque ad* 213. Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 7. *ſub hoc tit.* Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. tom.* 2. *tit.* 2. *de probationib.* & inter repetentes Hippol. de Marſiliis.

In gloſſ. rubricæ, ibi, *& eſt probatio rei dubia per argumenta oſtenſio.* Ita Perez. *ad rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *lib.* 3. *Ordin.* Sebaſt. Medices *de definition. part.* 2. *cap.* 3. Soar. de Paz *in practic. tom.* 1. *part.* 1. *tempore* 8. *in princip.* Maſcard. *de probat. lib.* 1. *quæſt.* 2. *n.* 8. Herman. Vulteius *de Iuriſprud. Romanorum lib.* 2. *cap.* 2. Hieron. Treutl. *ſelectar. diſp. lib.* 2. *diſp.* 4. *theſi* 1. Morla *in emporio iuris ciuilis, part.* 1. *tit.* 11. *in prælud. n.* 21. Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tom.* 2. *tit.* 2. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Actor ſicut tenetur probare ſuam intentionem, ita reus ſuam exceptionem.*
2 *Debitor ſolutionem probet.*
3 *Solutionem allegans probare debet.*
4 *Implementum probandi onus ad implere volentem pertinet.*

L. Vt creditor. I.

Impp. Severvs *&* Antoninvs. AA. *Fauſtino.*

SIcut actor tenetur probare ſuam intentionem, ita reus ſuam exceptionem. Debitor ſolutionem probare debet. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Bald. Pichard. Donel. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 14. *verſo*, Petr. Gilchen. *tom.* 2. *pag.* 100. Sebaſt. Næu. Cuiac. Giphan. *tom.* 1. *pag.* 251. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* qui omnes excepto Giphanio ſuper omnes leges ſcripſerunt. 1 2

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Ludou. Roman. *ſingul.* 364. Maſcard. *de probat. concluſ.* 78. *n.* 18. vbi quod allegans ſolutionem probare debet, Donel. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *c.* 1. *ſub expoſitione huius l.* Gig. *de penſionibus quæſt.* 16. *in fine.* Anton. Gabr. *commun. lib.* 1. *de probationib. concl.* 6. *n.* 21. Roland. *conſ.* 87. *n.* 3. *vol.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 48. *n.* 54. Ioan. Garcia *regul.* 7. *num.* 10. vbi quod allegandi ſolutionem incumbit probatio. 3

Notatur ad hoc, quod is, cui implendum eſt, ſat eſt, ſi neget fuiſſe impletum, quia onus probandi implementum pertinet ad implere volentem, vt per Natt. *conſ.* 226. *num.* 3. Bec. *conſ.* 105. *num.* 11. *& ſeq.* Herculan. *in tractat. quis teneatur probare negat. num.* 35. Surd. *d. tit.* 1. *quæſt.* 48. *num.* 53. *& deciſ.* 64. *num.* 30. 4

SVMMARIVM.

1 *Agens rei vendicatione dominium probabit. Quid ſi probauerit ſemiplenè, num.* 5.
2 *Reus poſſeſſor dominus præſumitur vſquedum contrarium probetur, & n.* 3.
4 *Ex poſſeſſione præſumi dominium, & titulum.*
6 *Ex poſſeſſione præterita vtrum præſumatur dominium, ſi nunc non poſſideret, remiſſiuè: quod non, ibid.*

L. Poſſeſſio

L. Poſſeſſiones. II.

Imp. ANTON. A. *Antizano.*

1 AGens rei vendicatione dominium probabit. Item
2 reus poſſeſſor dominus præſumitur vſquedum
contrarium probetur. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.* ex moderñioribus
Donell. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 15.* Petr. Giſchen,
tom. 1. pag. 102.

3 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Boër.
deciſ. 42. à princip. Donell. *comment. iuris ciuilis
lib. 25. cap. 1. col. 4. ſub expoſit. huius leg.* Menoch. *de
præſumpt. lib. 6. præſumpt. 63. num. 11. cum ſeqq.* Gonzal.
4 *ad regul. 8. Cancel. §. 3. proœm. num. 53.* vbi quod ex
poſſeſſione præſumitur dominium & titulus, & *gloſſ. 5.
§. 1. num. 55.* idem dicit, & intelligit vtrobique quando de dominio incidenter agitur.

5 *Cum te in poſſeſſione ceſſante*, &c.] Quid ſi ſemiplenè probauerit? vide Anton. Fab. *de erroribus
pragmat. decade 17. errore 1.*

6 An autem ex præterita poſſeſſione præſumatur dominium, ſi nunc non poſſideat? vide Menchac. *illuſtr. controuerſ. part. 1. cap. 70. num. 22.* vbi non præſumi aſſerit, & tripliciter limitat.

SVMMARIVM.

1 *Collega, eiuſdemque hæres pro collega non ſoluit, ſi tempore, quo remotus fuit collega, ſoluere potuit, & num. 2.*
3 *Paupertas probanda ab illo, qui in ea ſe fundat.*
4 *Pauper quilibet naſcitur.*

L. Ex perſona. III.

Imp. ALEXANDER. A. *Leonæ & Lupo.*

1 COllega, & eius hæres pro collega non ſoluit, ſi
tempore, quo remotus fuit collega, ſoluere potuit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1.
num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ. 310. num. 2.* vbi quod ſi contingat
vnum non eſſe ſoluendo, alij tenebuntur: & *numeris ſeqq.* id ad plura conducit notabilia, Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. cap. 1. col. 5. ſub expoſitione huius legis.*

3 *Soluendo fuiſſe oſtenderis.*] Notatur ad hoc, quod
paupertas probanda eſt ab illo, qui in ea ſe fundat,
4 cùm quilibet naſcatur pauper, vt per Cornel. Benincaſ. *in tract. de priuilegiis paupert. quæſt. 3. per totam,*
præſertim *num. 6.* Afflict. *deciſ. 377. num. 4. cum ſeqq.*
Couarr. *lib. 2. var. cap. 6. num. 2.* Verall. *deciſ. 293.
vol. 2.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 33. in fine, & deciſ. 56.* Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. tom. 2. tit. 2.
num. 91.*

SVMMARIVM.

1 *Dominium probari per inſtrumenta, teſtes, aliáque indicia.*
2 *Dominium & proprietas differunt.*
3 *Dominium & poſſeſſio differunt.*
4 *Proprietas & dominium pro eodem ſæpiſſimè in iure ponuntur.*
5 *Proprietatis appellatione dominium intelligi, & è conuerſo.*
6 *Dominij probationem non fieri per famam.*

L. Proprietas. IV.

Idem A. Vito.

DOminium probatur per inſtrumenta, teſtes, aliáque indicia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 4. ſup. hoc tit.* 1

De dominij probatione commodiùs dicam *in collect. ad l. cum res, infr. hoc eod. tit.* 2

Proprietatis dominium, &c.] Ergo inter dominium
& proprietatem eſt differentia, de quo vide Gregor.
Lopez. *l. 27. verbo tanto quiere dezir, tit. 2. part. 3.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis maternis, part. 2. num. 6.* Alexand.
Raudenſ. *de analogis lib. 1. cap. 7. num. 2.* Parlador. *rerum quotidianarum lib. 1. cap. 4. per totum*, Robert.
lib. 3. ſentent. cap. 18. Vacon. à Vacuna *declarationum
iuris lib. 2. declar. 44.* Queſada *diuerſarum quæſt. iuris
cap. vlt. num. 34.* Rot. *deciſ. 167. num. 2. part. 2. recentiſſ.*
aliàs *in poſthum.* Farinac. vbi quod dominium & poſſeſſio inter ſe differunt, latè Caſtill. *de vſufructu, c. 5.
num. 10. cum ſeqq.* vbi *num. 31.* dicit verè innuere 3
hanc legem aliud eſſe proprietatem, & aliud dominium, cum ſint diuerſa: & *num. 41.* ſubdit ſæpiſſimè 4
proprietatem & dominium pro eodem poni in iure,
non ideo quod proprietas & dominium ſint idem, ſed
quod appellatione proprietatis intelligatur dominium, & è contra appellatione dominij proprietas 5
comprehenditur.

In gloſſ. *l. ſequentis*, ibi, *vt per famam*, &c. Vide 6
tamen Hippol. *in l. de minore, § plurium, num. 56. ff. de
quæſt.* Bald. *in l. Celſus, n. 41. ff. de vſucap.* Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. tom. 2. tit. 2. n. 241.* vbi quod dominij
probatio non fit per famam.

SVMMARIVM.

1 *Scripturam priuatam ſine aliis adminiculis non ſufficere ad inducendam plenam probationem, & n. 2. licet talis ſcriptura ſit facta manu Notarij, dummodo non habeat ſolemnia requiſita ad ſcripturam publicam, n. 3. & ſi agatur de fauore piæ cauſæ, num. 4.*
5 *Scripturæ priuatæ, remiſſiuè.*
6 *Scripturæ recognitæ vim confeſſionis habent, & propter conceditur executio, intellige vt num. 7. recognitæ à parte operantur eundem effectum, quem operari ſolet inſtrumentum publicum, vt per eas poſſit procedi per aſſignationem decem dierum, num. 8.*
9 *De ſcripturis priuatis mercatorum, eorumque libris, & quomodo probent, remiſſiuè.*

L. Inſtrumenta. V.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Sertorio.*

SCriptura priuata ſine aliis adminiculis non ſufficit 1
ad probationem plenam inducendam. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Giphan. *tom. 1. pag. 254.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt 2
Boër. *deciſ. 105. à princ.* Tiraquel. *de retract. tit. 2. § 1.
gloſſ. 7. num. 43. cum ſeqq. & tit. 1. § 1. gloſſ. 18. à n. 92.*
Hippol. *ſing. 436.* Greg. Lop. *per text. ibi in l. 119.
tit. 18. part. 3.* Bernard. *reg. 46.* Cou. *pract. cap. 22.
num. 1. & var. lib. 1. cap. 11. num. 14.* Duen. *reg. 157.*
Ioan. Garcias *reg. 381. num. 1.* Maſcard. *de probat.
concl. 11. & 1300.* vbi *num. 9.* ampliat procedere licet talis ſcriptura ſit facta manu Notarij, dummodo 3
non habeat ſolemnia requiſita ad ſcripturam publicam, & *num. 10.* ampliat pariter, etiamſi agatur 4

de fauore cauſæ piæ, latè Camill. Borrell. *in ſum. decisſ. tom. 2. tit. 23. a princip.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ. 33. num. 58.*

5 De priuatis ſcripturis vide Auendan. *de exequend. mandatis, part. 2. cap. 30.* Perez *leg. tit. 8. lib. 3. Ordin. pag. 643.* Azeued. *l. 5. tit. 21. lib. 4. noua Recopil.* Cur. Philip. *part. 1. §. 17. num. 36.* Camill. Borel. *d. tit. 23.* Cald. Pereira *de emption. & vendit. cap. 6. n. 16. & 17.*
6 Aluar. Valaſc. *conſ. 170. num. 7. cum ſeqq.* Recognitæ vim confeſſionis habent, & pro eis conceditur executio, *l. cum de indebito 25. §. fin. ff. hoc tit.* Matth. Coler. *de proceſſ. execut. part. 3. cap. 1. num. 98. cum ſeqq.*
7 Hieron. Magon. *Florent. decis. 122. n. 4. & 5. & Lucenſ. decis. 15. n. 17.* Camill. Borrel. *d. tit. 24. num. 42.* vbi intelligit contra ipſum debitorem, non autem contra alios, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 183. n. 10. & 11.* Rot. *decis. 145. num. 3. part. 1. in recentiſſim.* Vnde apud noſtros Luſitanos ex *Ordin. Reg. lib. 3. tit. 24. §. 9.* & apud Hiſpanos per *l. 119. tit. 18. part. 3.*
8 priuatæ ſcripturæ recognitæ à parte operantur eundem effectum, quem operari ſolet inſtrumentum publicum, vt per eos poſſit procedi per aſſignationem decem dierum, vt per Cou. *lib. 2. var. cap. 11. num. 4.* Aules *ad cap. 30. Prætor. verbo execmio, n. 38.* Auendan. *d. cap. 30. num. 5. verſ. aliquando tamen,* Soar. de Paz. *in pract. part. 4. tom. 1. cap. 1. a num. 22.* Azeued. *l. 7. tit. 21. lib. 4. noua Recop.* Gutier. *practic. lib. 1. quæſt. 121.* & apud Gallos idem obſeruari refert Rebuff. *ad leges Galliæ, tom. 1. tit. de chirog. recognit. in præfat. num. 44. cum ſeqq.*

9 De ſcripturis priuatis mercatorum, eorúmque libris, & quomodo probent, vide Gul. *lib. 2. obſeru. 20.* Maſcard. *de probation. concl. 975. cum ſeqq.* Menoch. *de arbitrar. lib. 2. caſu 91. cum duob. ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *commun. concl. 29.* Vezin. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 9. num. 173. pag. 496.* Seraph. *decis. 150. n. 4.* Greg. XV. *decis. 458. num. 12.* Ro. Genuenſ. *decis. 16. n. 2. & decis. 35. num. 7. & decis. 126. n. 4.* Mot. *in emporio iuris ciuili, p. 1. tit. 8. § 17.* Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib. 2. concluſ. 20.* Rot. *decis. 528. num. 2. cum ſeqq. & decis. 540. à n. 2. & decis. 575. à princip. & decis. 64. & 653. num. 5. p. 1. recentiſſim.* alias *impreſſ.* Farin. *& decis. 481. & decis. 101. p. 2. etiam recentiſſim.* Boër. *decis. 105. n. 1. & ſeq.* Mart. *de Iuriſdict. part. 4. cent. 1. deciſ. 84.* Camill. Borrell. *in ſum. decis. tom. 2. tit. 22. n. 40. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Rationes priuatæ defuncti non probare eius debitum, & num. 4.*
2 *Verba enunciatiua à teſtatore emiſſa ad commodum hæredis, non probare pro hærede.*
3 *Scripturam priuatam non inducere fidem pro ſcribente.*
5 *Scriptura quomodo probetur per teſtes, qui interfuerunt, ſed non teſtificantur de ipſo actu.*
6 *Teſtator ſi confiteatur ſibi deberi decem à Titio, cum tamen 20. deberentur, confeſſio probato errore per hæredem; tanquam erronea debitorem nihil releuat.*
7 *Teſtator ſi iurauit certam ſibi ſummam deberi per Titium, hæres tenetur ſtare neceſſariò iuratæ confeſſioni teſtatoris. vide tamen n. 8. & 9.*

L. Rationes. VI.

Iidem A. & C. Romulo.

1 RAtiones priuatæ defuncti non probant eiuſdem
2 debitum. Item verba enunciatiua à teſtatore emiſſa ad commodum hæredis non probant pro hærede. Scriptura priuata non inducit fidem pro ſcribente. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* Giphan. *tom. 1. pag. 254.*

Vide *l. Hiſp. 121. tit. 18. part. 3.* vbi ſtatuitur, quod non creditur priuatæ ſcripturæ, qua quis iam defunctus dicebat alium in certa quantitate ſibi debitorem eſſe. Bart. *in auth. at ſi contractus, n. 9. in princ. C. de fide inſtrum. & in l. emptor, §. Lucius, in princ. ff. de pactis;* Iaſ. *in l. admonendi, n. 81. cum ſeqq. ff. de iureiur.* Hippol. *ſing. 458.* Tiraquel. *in l. ſi vnquam, in prælud. num. 51.* Cou. *pract. cap. 22. n. 8.*

Quomodo probetur ſcriptura per teſtes, qui interfuerunt, ſed non teſtificantur de ipſo actu, vide Curt. 5
in d. l. admonendi, n. 134. Afflict. *decis. 181. n. 7. & 8.* Cou. *d. cap. 22. poſt num. 1.* & dicit Alberic. *in l. comparationes, C. de fide inſtrum.* tantam poſſe eſſe comparationem, vt faciat integram probationem, de quo Iaſ. *in d. l. admonendi, n. 88. & 89.* Afflict. *decis. 181. n. 2.* Greg. Lop. *l. 114. verbo fue fecha, tit. 18. part. 7.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. dec. 7. n. 30.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 11. de tabellionib. n. 336. pag. 589.* Marc. Anton. Bellon. *Genua decis. 38. ſub num. 12.* dicens ſufficere comparationem & recognitionem ſcripturæ in litteris, præterquam in ſcriptura priuata teſtibus non firmata, & *decis. 84. num. 3.* vbi dicit de facili errari poſſe litterarum ſimilitudine, Vincent. de Anna *alleg. 85. num. 5.* optimè Aluar. Valaſc. *conſ. 67. ſub n. 12. & conſult. 177. n. 4. cum ſeqq.* Camill. Borrel. *in ſum. decis. tom. 2. tit. 23. n. 8. cum ſeqq.*

Eiuſdem iuris eſt, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi te- 6
ſtator confiteatur ſibi deberi decem à Titio, cùm tamen viginti deberentur, confeſſio probato errore per hæredem tanquam erronea nihil releuat debitorem, vt per *d. l. Hiſp. 111. verſ. otroſi dezimos, tit. 18. part. 3.* Gutier. *de iuramento confirmat. part. 2. cap. 6. n. 1.*

In gloſſ. *Quantitatem, fin.* ibi, *quia ſi iurauit de-* 7
functus, hæres eius plus non poteſt petere, &c. Notatur ad hoc, quod ſi teſtator iurauit certam ſummam ſibi deberi per Titium, hæres tenetur ſtare neceſſariò confeſſioni iuratæ teſtatoris, & non poterit reſiduum petere, licèt id probauerit, aliàs non fruetur hæreditate, vt per Auendan. *de exequend. mand. part. 2. c. 29.*
num. 12. Gutier. *d. cap. 6. num. 4.* vbi tamen ſubdit ſe 8
admittere hæredem quando conſtaſſet manifeſtiſſimè de errore teſtatoris aliter quàm per probationem maioris ſummæ debitæ, probando vlteriùs quod teſtator crediderit minorem deberi, & quod noluit reliquum legare, ſed errore minorem ſummam declarauit.

In ead. gloſſ. ibi, *aliud ſi dixit tantum,* &c. No- 9
tatur ad hoc, quod etiamſi teſtator dicat ſibi deberi decem tantùm, cùm tamen plus deberetur in rei veritate, non præiudicat hæredi confeſſio huiuſmodi teſtatoris, probata veritate, quia errore id videtur dixiſſe teſtator, niſi probetur quod ſcienter dixit, quia tunc valeret in vim relicti, vt per Gutier. *d. cap. 7. num. 3. verſ. ſecunda opinio,* vbi limitat ſi manifeſtiſſimè appareret, & probaretur per hæredem, errore ductum fuiſſe teſtatorem ad id confitendum, ac proinde non fuiſſe eius intentionem, vt legaret, vel donaret reſiduum.

SVMMARIVM.

1 *Actioni iuratæ ſatisfacere debent hæredes.*
2 *Creditoribus non præiudicant teſtatores enunciando, & iurando.*
3 *Teſtator qui fatetur ſe mutuum accepiſſe, nec accepit, donare videtur.*
4 *Confeſſio teſtatoris probat cum iuramento, intellige vt ibid. non nocet creditoribus, ſed ſibi & creditoribus, num. 5.*

AVTH.

Avth. Quod obtinet.

1 ACtioni iuratæ hæredes ſatisfacere debent. Enun-
ciando autem & iurando teſtatores creditori-
bus præiudicare non poſſunt. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Giphan.
tom.1.pag.254.
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
l.Hiſp.vlt.tit.18.part.3. vbi *gloſſ. 3.* Menchac. *de ſuc-
ceſſion. tom.1.lib.1. §.9.n.30.* ad hoc quod teſtator qui
fatetur ſe mutuum accepiſſe, nec accepit, videtur do-
nare, Anton.Gom. *l.6. Tauri, n.36. verſ.neque obſtat,*
3 vbi concluſionem deſumptam ex hac Auth. quod
confeſſio teſtatoris probat eum iuramento, intelligit
in præiudicium extranei hæredis, non filij, & *l. 45.*
4 *Tauri, n.89.prope fin.verſ.nono,* vbi dicit in hoc text.
haberi quod confeſſio etiam iurata teſtatoris dicentis
ſe debitorem alicuius, non nocet creditoribus, ſed
bene nocet ſibi & creditoribus.

SVMMARIVM.

1 *Debitor ex propria ſcriptura creditoris non conuin-
citur, & num.2.*
3 *Liberationem nihil omnino probat in his quæ non
dependent à mera voluntate ſcribentis. Valet ta-
men diſpoſitio, vel ſtatutum diſponens quod ei fides
habeatur, num.5. vbi fidem facit ex diſpoſitione
Principis, probat etiam contra tertium, n.6.*
4 *Scriptura priuata non probat vtilem intentionem
ſcribentis.*
7 *Tabellio non poteſt facere inſtrumentum de eo quod
ipſe facit, nec conſtituere procuratorem in cauſa
propria per inſtrumentum publicum à ſe confectum,
num.8. nec ſe rogare de mandato procura in perſo-
nam ſuam, num.9. poteſt tamen conficere inſtru-
mentum in vtilitatem vxoris, n.10.*

L. Exemplo. VII.

Imp. Gallien. A. *Sabino.*

1 EX propria ſcriptura creditoris non conuincitur
debitor. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad
l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt *l.vlt.tit.18. part.3.* vbi *gloſſ. 1.* Bart. *in l.admo-
nendi, n.26.in fine, ff.de iureiur.* Tiraq. *de pœnis tem-
3 per. cauſa 51. num. 104.* vbi quod liber rationum ni-
hil omnino probat, nec pro ſcribente, nec pro hære-
de in his, quæ non dependent à mera ſcribentis vo-
luntate, Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcientia & ignor.
centur.diſt.83.n.9.* Camill.Borrell. *in ſum.decis.tom.2.
tit.22. n.57. cum ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.88.
4 num.3. cum ſeqq.* Vetall. *deciſ. 185. num.3.* vbi quod
priuata ſcriptura non probat vtilem intentionem ſcri-
5 bentis, Surd. *deciſ.312.num.2.& 3.* vbi quod etſi re-
gulariter liber mercatoris non probet pro ſcribente,
tamen valet diſpoſitio, vel ſtatutum diſponens quod
6 ei fides adhibeatur: & *num.5.* quod liber vbi ex diſ-
poſitione Principis fidem facit, probat etiam contra
tertium. Vide plura de ſcriptura priuata *ad l.5.ſup. hoc
eod.tit.*
7 *Qua vnuſquiſque ſibi adnotatione propria,* &c.]
Notatur ad hoc, quod tabellio non poteſt conficere in-
ſtrumentum de eo, quod ipſe facit, vt per Tiraq. *de
iure conſtituti part.3. limit.30. n.39.* Cald.Pereira *de
8 empt.& vendit.cap.34.num.17.* Nec poteſt conſtituere
procuratorem in ſua cauſa propria per inſtrumentum
publicum à ſe confectum, Cabed. *Luſit. deciſ. 128.
num.3.* Camill. Borell. *in ſum. deciſ. tom.2. tit.66. de
9 procurat. num.83.* nec poteſt ſe rogare de mandato
procuræ in perſonam ſuam, Flamin.Pariſ. *de reſig. be-
nef.lib.9. q.1. num.1. & 2.* Poteſt tamen conficere in- 10
ſtrumentum in vtilitatem vxoris, vt per *l.vxor, ff. ad
legem Cornel.de falſ.* reſoluit Cardoſ. *in praxi iudicum,
verbo Inſtrumentum, num.29.*

L. Fruſtrà. VIII.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. *Publio & Optato.*

ACtori incombit probatio, non reo. Colligunt ex 1
Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup.hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Bart. *in l.ex perſona, num.4.ſup.hoc tit. & in l.ſiue poſ-
ſidentis, num.5. inf. hoc eod. tit.* Cornazan. *deciſ.85.
num.1.* Donel. *comment. iuris ciuilis lib.25.cap.1.col.9.*
Camill.Borrel. *in ſum.deciſ. tom.2. tit.2. ex n.16.* vide
ad l.actor, inf.hoc eod.tit.

SVMMARIVM.

1 *Ætatem alleganti incumbit onus probandi, & n.2.
cur, num.3.*
In tempore ſe fundans, illud probare debet. ibid.
4 *Ætas probatur multipliciter.*
5 *Ætas probanda per eum, qui ſe fundat in ea.*

L. Cùm te minorem. IX.

Iidem AA. & CC. *Martiano.*

ÆTatem alleganti incumbit onus probandi. Col- 1
ligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1.
ſup.hoc tit.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt 2
l.Hiſp.4.tit.14.part.3. vbi *gloſſ.1.* Duen. *reg. 259.* Al-
ciat. *de præſumpt.reg.2.præſ.14. in princ.* Donell. *com-
ment. iuris ciuilis lib. 25. cap.1.* Caualcan. *de tutore,
num.293.* Menoch. *de arbitr. caſu 117. & de præſumpt.
lib.2.præſ.50.num.18. & conſ.1.num.86.* Mantic. *de in
integ.reſtitut. ex cap. 315.* Sfort. *in ſimili tract. p.1.
q.37.num.3. cum ſeqq.* Brunor. à Sole *in locis commu-
nib.verbo ætas,* Maſcard. *de probat.concluſ.666. num.2.
& concl.675. & concl.1059.num.8.& concl.1351.* Bald.
Pereira *in l.ſi curatorem, verb. minoribus, n.10.& 11.
& verb.ſuprà, num.19.* Surd. *deciſ.75.n.9.* vbi *num.10.*
tationem reddit, quia qui ſe fundat in tempore, illud 3
probare debet, Rot. *deciſ.525. n.3. part. 1. recentior.*
Mandoſ. *in tract. de ætate, quæſt.1.* Vin.opin. *256.n.1.*
Boo. *de ſtatutar. præſcript.gloſſ.19. num.18.* Pacian. *de
probat.lib.3.cap.24.n.4. & 14.* latiſſimè Farin. *fragm.
crimin. p.1. lit. A, n.72. cum ſeqq.* Morl. *in emporio
iuris ciuilis part.1. tit.5.quæſt.10.n.4.* Flamin. Pariſ. *de
reſignat.beneſic.lib.3.quæſt.7.num. 34.*
Et de ea ætate probare, &c.] Multipliciter pro- 4
batur ætas, & primò ex libro baptiſmali Parochi,
in quo in dies annotantur nomina per illum baptiza-
torum, vt per Alciat. *d. præſ.14. num. 2.* Mantit. *dict.
tract.cap.321.* Verall. *deciſ.314.part.1.* Vin. *deciſ.184.
num. 2.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 55. num.7. §.1.*
Hieron. Magon. *Lucenſi deciſ. 13. num. 7.* vbi Fab.
Timæus *in addit.* Menoch. *de arbitr. caſu 116.num.2.
& 3.& d.lib.2.præſ.51. ex num.53.* Anton. Monach.
Florent. deciſ.17.num.2. & Bonon. deciſ. 19. num. 13.
Sfort. *d.quæſt.37.num.32.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum
fori eccleſ. deciſ.249. in 1. edit.* aliàs *reſol.218. num.5.
in 1.impreſſ.* Seraphin. *deciſ.1138.num.1.* Fatin. *fragm.
crimin.part.1. verbo ætas, num. 141.* Franc. Molin. *de
ritu nupt. lib.1. compar. 9. num. 41.* Bellet. *diſquiſit.
clerical.part.1. tit.de clerico teſte, §.1. num.10.* Genoa
de ſcriptura priuata lib.5.tit.de libris Plebanor.quæſt.1.

*num.*3. *&* 4. Meipſum *de officio & poteſt. Parochi c.*7. *num.*4. Rot. *deciſ.*592. *num.*2. *part.*1. *recentior. & deciſ.*15.*n.*2.*p.*2. *recent.*

Secundò probatur ex libro patris, in quo annotauit filiorum natiuitates, Alciat. *d.reg.*2.*præſ.*14.*n.*10. Maurit. *d.tract. cap.* 320. Capuraq. *deciſ.* 314. *num.*3. *part.*1. Mandoſ. *in tract. de ætate, quæſt.*3.*num.*2. *& in reg.*18. *Cancel.q.*8.*num.*1. *cum ſeqq.* Sfort. *de in integ. reſtit. part.*1.*q.*37. *num.*92. Vincent. de Anna *ſing.*379. Maſcard. *de probat. concl.*669.*n.*1.*cum ſeqq.* Farin. *dict. verb.* *Ætas*, *num.* 145. vbi intelligit quando nulla adeſt ſuſpicio quod pater voluerit ſcribere falſum; ſecus ſi aliqua falſitatis vrgeret ſuſpicio tempore ſcripturæ, & allegat Menoch. *dict. caſu* 116.*num.*4. *in fine, & d.lib.*2.*præſ.*51. *n.*10. *verſ. exiſtimauerim ego*, Maſcard. *dict. concl.*669.*num.*12.

Tertiò probatur ex aſpectu, quod multum relinquitur arbitrio iudicis, maximè quoad transferendum onus probandi contrarium in aduerſarium. Alciat. *d. præſ.*14. *num.*4. Mandoſ. *de ætate minori*, *q.*2. *num.*1. Magon. *Lucenſi deciſ.*68. *num.*7. Menoch. *de arbitr. caſu* 117. *num.*1. Sfort. *d. q.*37. *num.*93. *&* 94. Farin. *d. verbo ætas*, *num.*148.*cum ſeqq.* vbi multipliciter declarant.

Quartò probatur per teſtes, qui fuerunt præſentes natiuitati illius de cuius ætate agitur, vt per Mandoſ. *ad reg.*18. *Cancel. quæſt.*4. *num.*2. Maurit. *in tract. de reſtit. in integ. cap.*316.*n.*1. *&* Sfort. *eod. tract. part.*1. *quæſt.*37. *num.*34.*cum ſeqq. & n.*50. *verſ. & dic.* Maſcard. *de probat. concl.*668. *n.*1. Pacian. *in ſimili tract. lib.*2.*cap.*24.*num.*63. etiamſi conſanguinei ſint, Maurit. *d.cap.*316.*num.*4. *& cap.* 317. Vincent. de Franchis *deciſ.*119.*num.*9. *&* 10. Sfort. *d.quæſt.*37.*num.*48. Maſcard. *d.concl.*668.*n.*17. Menoch. *d.lib.*2. *præſ.*51. *num.*42. *cum ſeqq.* Farin. *dict. lit. A*, *n.*175.*cum ſeqq.* vbi intelligit quando agitur de probanda ætate in totum, non de ſolo puncto natiuitatis, & niſi eſſet præſumptio ſcientiæ oriens ex conſanguinitate, ſeu vicinitate; & quod magis eſt, quamuis ſint parentes, nam illorum teſtimonium admittitur ad probandas filiorum ætates: ita *d.tract. cap.*317. *n.*2. *verſ. mihi verò*, Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 3. *tit.* 46. §. 1. Sfort. *d.q.*37.*art.*3.*num.*54. Maſcard. *d.concl.*668. *à n.*17. *& concl.*1148.*n.*14. Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verb. minoribus*, *num.* 13. Gutier. *alleg.* 11. *n.*10. Mori. *in emporio iuris ciuilis, part.*1.*tit.*11. *in prælud.n.*80.*verſ. vltimò*, Farin. *in praxi crimin. p.*2.*quæſt.*54.*num.*177. *& in fragm. crim. part.*1.*lit. A*, *n.*168. *cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum*, *verb. teſtis*, *num.*10.

Quintò probatur per inſtrumentum tutelæ, & curæ, cùm inſtrumentum tutelæ arguat pupillarem ætatem, curæ verò arguat pupillum eſſe adultum, Alciat. *d.præſ.*14.*n.*8. Caualcan. *de tutore n.* 194. Beninrend. *Bononien. deciſ.*82 *num.*2. *in princ.* Simoncel. *de decreto lib.*3.*tit.*7.*n.*43. Sfort. *d.quæſt.*37. *n.*90.*in princ.* Maſcard. *d.concl.*665. *num.*10. *& ſeq. & n.*27. *in fine, & num.*31. *cum ſeqq.* Menoch. *d. lib.*1. *præſ.*50. *n.*28. Pacian. *de probat. lib.*2.*cap.*24. *n.*52. *&* 53. latè Farin. *d.lit. A*, *n.*116.*cum multis ſeqq.* vbi declarat.

Sextò probatur ex coniecturis, Alciat. *d. præſ.*14. *num.*9. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 55. *num.* 16. Menoch. *de arbitr. caſu* 116.*num.*1. Fulu. Pacian. *d.lib.*2. *cap.*24.*num.*51.

5 In gloſſ. *Probare.* Nota ætatem probandam eſſe per eum, qui ſe fundat in ea, ſiue actor, ſiue reus ſit, & ſic ſiue agendo, ſiue excipiendo, Alciat. *d. reg.*2. *præſ.*14.*n.*3.*verſ. idemque tam in actore*, Duen. *reg.*258. Maurit. *d. tract. de reſtit. in integ. quæſt.* 315. *num.* 1. *verſ. hoc autem tam in ſe veriſſimum eſt*, Mandoſ. *in reg.*18.*Cancell. quæſt.*3.*n.*2. *in* 4.*opin. & num.*3. Sfort. *d.quæſt.*37. *n.*8. *&* 9. Pacian. *d.lib.*2. *cap.*24. *num.*33. *cum ſeqq.* Et procedit ſiue ætas proponatur affirmatiuè, ſiue etiam negatiuè, quia vtroque caſu per proponentem probanda eſt, Mandoſ. *d.quæſt.*3.*num.*2. *verſ. quinta fuit opinio.* Menoch. *d.lib.*1. *præſ.*50. *n.*5. *cum ſeqq. & num.*18. Pacian. *d.lib.*2.*cap.*24.*num.*1.4. *&* 5. & eo magis probanda eſt per ſe fundantem in ea, quando illam allegans agit ad impugnationem alicuius actus iam perfecti, Mandoſ. *d.q.*3. *num.*6. Pacian. *d.lib.*2.*cap.*24.*n.*37.*& ſeq. & num.*41. *& ſeq.* Maſcard. *d.concl.*56.*num.*19.*cum ſeqq.*

Et hinc eſt, quod ſicut Clericus ad beneficium electus agens ad admiſſionem debet probare ætatem requiſitam tanquam ſuæ intentionis fundamentum, Mandoſ. *d.q.*3.*num.*4. Pacian. *d.lib.*2.*cap.*24. *num.*19. *verſ. & hæc eſt notabilis differentia*, *& n.*21. *&* 22. ſic & è contra excipiens, & dicens ipſum non eſſe legitimæ ætatis, debet minoritatem probare, Alciat. *d.præſ.*14. *n.*3.*verſ. & vbi aliquis*, Mandoſ. *d.quæſt.*3. *n.*4. *in fine*, *verſ. aut quis inſtat*, Maſc. *d.concl.* 666. *num.*6. Pacian. *d.lib.*2.*cap.*24.*n.*35.

Hinc etiam ſi quis vult repellere procuratorem à iudicio tanquam minorem, debet minoritatem probare. Alciat. *d.præſ.*14.*num.*3. *verſ. & ſi quis vult procuratorem repellere*, Pacian. *d.lib.*2.*cap.*24.*num.*47. Et qui vult impugnare teſtamentum, ſeu poſſeſſionem factam ab aliquo propter minorem ætatem, tenetur eandem minorem ætatem probare. Alciat. *d. præſ.*14. *num.*6. *verſ. & ſi quis fecit*, Maſcard. *d. concluſ.*666. *num.*51. Pacian. *d.lib.*2. *cap.*24. *n.*40. Et qui vult impugnare contractum propter non legitimam ætatem, impugnanti incumbit onus illam probandi, Maſcard. *d.concl.*666.*num.*18. Menoch. *d.lib.*2.*præſ.*50.*num.*20. *in fine*, *verſ. primus itaque eſt caſus*, *& n.*21. *& ſeq.* Pacian. *d.lib.*2.*cap.*14.*num.*29. *&* 32.

SVMMARIVM.

1 *Abeſſe quod ſolet, & poteſt, non probat id eſſe.*
2 *Libertate matris probata, filius liber eſſe cenſetur.*
3 *Probatio debet concludere de neceſſitate.*
4 *Non probat hoc eſſe, quod contingit abeſſe.*
5 *Probatio, quæ fit per locum à communiter accidentibus, eſt concludens.*

L. Neque natales. X.

Iidem AA. & CC. Iſidoro.

ILlud quod ſolet & poteſt abeſſe, non probat illud 1
eſſe. Libertate matris probata, filius liber eſſe cen- 2
ſetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *n.*1. *ſupr. hoc tit.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod probatio de- 3
bet de neceſſitate concludere, & non probat hoc
eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, de quo Iaſ. *conſ.*62. 4
Omiſſo, *num.*2.*vol.*1. *& conſ.*13. *Difficultas*, *num.*22. *vol.*1. Verall. *deciſ.*11.*n.*6.*part.*1. *& deciſ.*421. *part.*2. Anton. Gabr. *commun. lib.*7.*tit. de crim. concl.*9.*num.*2. Maſcard. *de probation. concl.*671.*n.*11. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo probatio* 10. Mori. *in emporio iuris ciuilis, part.*1.*tit.*11. *in prælud.n.*53. Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.*1.*tit. de ſeruitut. reſol.*1.*ſub n.*19. *verſ. hæc prima declaratio*, Aldouin. *conſ.* 44. *num.*6. *& conſ.*51. *n.*18. Surd. *conſ.* 5. *num.* 46. Galganet. *de condit. & demonſtrat. part.*2.*cap.*1. *quæſt.*92.*n.*5. Cæſ. Argel. *de contradict. legitimo*, *q.*15.*num.*107. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.*6.*lit. P*, *concl.*765. Mar. Antonin. *var. reſol. lib.*1.*reſol.*46.*num.*6. Rot. *dec.*127. *num.*7.*part.*1. *recentior.*

Natales.] Vide Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſtæ, lib.*3.*art.*2.*cap.*1.*pag.*122.

In gloſſ. *Cum nihil, fin.* ibi, *& frequenter*, &c. No- 5
tarut ad hoc, quod probatio, quæ fit per locum à communiter accidentibus, eſt concludens, vt per Felin. *in*

in cap. in præſentia, *n.17. de probat.* & ibi Dec. *n.31.* Hippol. *ſing. 1. & 336.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §.53. num.2.* & *in repet. cap. per veſtras, illo tit. notab.1. §.1. num.2.* Surd. *deciſ.259. n.8.* plures, quos plena manu citaui *de locis communibus argument. iuris, loco 20. per tot.* vbi habes ampliationes ſex, & limitationem vnam.

10 ead. gloſ. ibi, *vel non eſt ſine altero frequenter*, &c. Vide Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.25. n.25. verſ. interdum.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtamento vitium inuiſibile objiciens, illud probare debet.*
2 *Teſtamentum impugnans cauſam oſtendit quare careat viribus.*
3 *In dubio ſumenda interpretatio, quâ ſuſtineatur teſtamentum.*
4 *Aſſerenti teſtamentum, vel contractum nullum, incumbit onus probandi.*
5 *Conſanguineum ſe dicens, ſatis erit ſi probet, ſe fratrem ſimpliciter, aut patruelem, vel aliter coniunctum.*
6 *Conſanguineum proximiorem ſi quis alicui, veluti teſtatori, ſe dixerit, ex hoc ſolo probare poterit quod ſit illius conſanguineus.*

L. Si ſcriptum. XI.

Iidem AA. *&* CC. *Antoniæ.*

1 TEſtamento vitium inuiſibile objiciens, illud pro-
2 babit. Item teſtamentum impugnans, cauſam oſtendat quare viribus careat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

3 Notatur ad hoc, quod in dubio ſumenda eſt interpretatio, qua ſuſtineatur teſtamentum, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.4. præſ.10. n.11. & præſ.21. n.24.* nam in dubio præſumitur validum. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.2. tit.9.* Maſcard. *de probat. concl.1353.* aliàs 1359 *num.1.*

4 Et ad hoc quod aſſerenti teſtamentum, ſeu contractum nullum, incumbit onus probandi, vt per Vant. *in tract. de nullitat. tit. à quo & à quibus, n.4.* Maſcard. *de probat. concl.1110.* aliàs 1115. *n.1.*

5 Et ad hoc quod illi, qui ſe dicit conſanguineum, ſatis erit probare ſe ſimpliciter eſſe fratrem, aut patruelem, aut aliter coniunctum, vt per Tiraq. *de retractu lig. §.11. gloſ.2. n.6.*

6 Et ad hoc, quod ſi quis ſe dixerit alicui veluti teſtatori proximiorem conſanguineum, ex hoc ſolo probare poterit quod ſit illius conſanguineus, abſque eo quod iudici fides fiat, nullum alium eo eſſe proximiorem, vt latè per Maſcard. *de probat. concl.1245.* aliàs 1251. *per tot.* vbi multipliciter declarat.

SVMMARIVM.

1 *Res per inſtrumenta non geritur, ſed probatur, & num.2.*
3 *Contractum fieri ſine ſcriptura.*
4 *Contractum ſine inſtrumento valere.*
5 *Contractus & inſtrumentum differunt.*
6 *Modi quibus proprietas probari debet, remiſſiuè: quibus dominium, n.7.*
8 *In acquiſitione dominij nuda & ſimplex traditio requiritur.*
9 *Qui habuit cauſam à me, non poteſt mihi referre quæſtionem dominij, niſi dominium fuerit quæſitum ex cauſa noua, num.10.*
11 *Emptor vt habeatur pro domino rei emptæ, non ſatis eſt probare titulum, traditionem, & pretij numerationem, ſed opus eſt etiam probare venditorem fuiſſe dominum, niſi poſt emptionem bona fide emptor poſſederit per tempus ſufficiens ad vſucapionem rei mobilis, & præſcriptionem rei immobilis, num.12. vide etiam n.13.*
14 *Vendens rem tanquam ſuam, non auditur ſi alleget eam eſſe alienam, & tanquam talem vendicaret.*

L. Cùm res. XII.

Iidem AA. *&* CC. *Chroniæ.*

REs per inſtrumenta non geritur, ſed probatur. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ne- 2
guzant. *de pignor. part.2. memb.3. num.63.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.25. in commentar. ad hanc l.* Surd.
deciſ.277. num.1. vbi quod contractus fieri poteſt ſine 3
ſcriptura, Tiraq. *de retractu lig. §.2. gloſſ.1. num.1.* 4
vbi quod valet contractus ſine inſtrumento, quia aliud 5
eſt contractus, aliud inſtrumentum.

Iure proditis probationibus docere, &c. Circa mo- 6
dos quibus proprietas probari debet, vide Boer. *deciſ.4.* & quibus dominium probetur, vide Guillelm. 7
in cap. Raynutius, verbo & vxorem, deciſ.5. n.454. cum ſeqq. Syluan. *conſ.86. num.2.* Afflict. *deciſ.40. n.3.* Chaſſan. *com.2. commun. opin. lib.7. tit.1. de acquir. poſſeſſ. num.2. & 3. pag.201.* Menoch. *illuſtr. cap.51. n.16. cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit.1. quæſt.112. cum ſeqq. & deciſ.260. num.11.* Menoch. *de arbitr. caſu 42. & conſ.361. num.12.* Maſcard. *de probat. concl.535.* Ioan. Bapt. Coſta *in tract. de iuris & facti ignorant. cent.2. diſt.97.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.188. n.7.* Rot. *deciſ.499. à num.1. & deciſ.678. num.2. & 3. & deciſ.420. num.2. & 4. part.1. recentiſſ.* aliàs *in poſthum. Farin.* Et an probetur ex confeſſione & recognitione? vide Guid. Pap. *dec.272. incip. verum dominium*, Guillelm. *d. deciſ.5. num.454.* Valaſc. *de iure emphyt. q.8. num.18.* Et an probetur per famam, vide Syluan. *conſ.36. n.13. & 14.* Menoch. *conſ.191. n.73. & conſ.395. num.36.* Gam. *Luſit. deciſ.88. & dec.290. n.1.* Maſcard. *concl.395. num.3. & concl.546.* D. Barboſ. *in l. ſi alienam, n.86. ff. ſoluto matrim.* Cardoſ. *in praxi iudicum & aduocat. verb. probatio, n.46.*

In gloſſ. *In vacuam*, ibi, *Item dixit hic P.* &c. No- 8
tatur ad hoc quod in acquiſitione dominij non requiritur poſſeſſio, ſed nuda & ſimplex traditio & detentatio, vt per Ant. Gom. *var. tom.2. cap.15. col. antepen. & l.45. Tauri, num.90. in princ.*

In ead. gloſſ. ibi, *vel dic quod hic agebatur*, &c. 9
Notatur ad hoc, quod ille, qui habuit cauſam à me, non poteſt mihi quæſtionem dominij referre, vt per
Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſ.63. n.7.* Fallit ſi do- 10
minium fuit quæſitum ex noua cauſa, iuxta tradita per Alu. Valaſc. *conſult.42. num.2.*

In ead. gloſſ. ibi, *oport ergo probare quod venditor* 11
fuerit dominus, &c. Notatur ad hoc, quod vt emptor habeatur pro domino rei emptæ, non ſatis eſt probare titulum, vacuæ poſſeſſionis traditionem, & pretij numerationem, ſed neceſſe, & opus eſt probare venditorem fuiſſe dominum, vt per Neguzant. *de pignorib. part.2. memb.3. n.63.* Turzan. *tom.2. commun. opin. lib.7. tit.1. de acquir. poſſeſſ. num.264. pag.214.* Maſcard. *de probat. concl.509. num.5. & concl.613. per tot.*
vbi *num.3.* limitat ſi poſt emptionem bona fide em- 12
ptor poſſedit per tempus quod ſit ſatis ad vſucapionem rei mobilis, & ad præſcriptionem rei immobilis. Vnde Menchac. *illuſtr. controuerſ. part.1. lib.2. c.51. n.17.* poſt Boer. *deciſ.47. n.2. verſ. ſed gloſ.* tenet quod

13 licèt quis probet ſe habere alicuius rei poſſeſſionem
cum legitimo titulo, ſicque tanquam dominum fru-
ctus illius rei nomine ſuo,& ſibimet,non etiam alteri
percipere, adhuc non intelligitur ſe dominum ſuffi-
cienter probaſſe, id quod procedere ait quando domi-
nium deducitur in iudicium per modum actionis, &
principaliter, quale eſt in rei vendicatione: & n.19.
ſubdit quod ſi cum eo legitimo titulo probaui poſſeſ-
ſionem longi temporis, tunc ſufficienter probatum
eſt dominium, etiamſi in iudicium deduceretur prin-
cipaliter, quia iam præſcriptum intelligeretur.
14 In ead.gloſ. ibi, *quia ſit ſuam*, &c. Notatur ad hoc,
quod quando quis vendit rem tanquam ſuam, non au-
ditur ſi alleget eam eſſe alienam, & tanquam talem
vendicaret, quia allegaret propriam turpitudinem,
& pariter neque audietur eius hæres, qui perſonam il-
lius repræſentat, vt per Anton.Natt. *conſ.400.num.4.
lib.2.* Neguzant. *de pignorib.3.membro part.s 8.n.10.*
Aym. *conſ.310.col.fin.* D.Barboſ. *in l. Lucius, num.27.
ff.ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinitas per literas aſſertorias conſanguini-
tatis non inducitur, nec probatur, & n.2.*
3 *Litteræ miſſiuæ priuatæ quod probent contra ſcri-
bentem, ſi ſua manu ſcriptæ, remiſſiue.*
4 *Epiſtola ſcripta tertio non prodeſt alteri: præſumi-
tur præſentata de manu ſcribentis, n.5.*
6 *In litteris miſſiuis non requiritur recognitio quod
fuerint ſcriptæ per ſcribentem, ſed comparatio li-
terarum ſufficit: probant ſine die & conſule, n.7.
ſecus ſi careant nomine, & cognomine, num.8. niſi
per teſtes de viſu & intereſſentia conſtet fuiſſe per
ipſum ſcriptas, & miſſas, n.9.*
10 *Litteræ amatoriæ inter amantes probant matrimo-
nium contrahendum, non verò contractum. Ema-
natæ à viro, & miſſa vxori alienæ, peneſque il-
lam repertæ, probant adulterium, n.11.*
12 *Veritas, & rerum ſubſtantia hominum denomina-
tione non mutatur.*
13 *De nomine contractus non curandum, ſed atten-
dendum quod agitur, ſicque ad rei veritatem ad-
uertendum.*

L. Non epiſtolis. XIII.

Iidem AA. & CC. *Iuſtino.*

1 PEr litteras aſſertorias conſanguinitatis non induci-
tur conſanguinitas, nec probatur. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ti-
raq. *de retractu lig.§.1.gloſſ.9.num.274.* vbi quod con-
ſanguinitas non epiſtolis, vel nudis aſſeuerationibus
ſeu confeſſionibus conſtituitur, aut probatur. Donell.
comment. iuris ciuilis lib.25. ſuper hanc l.pag.158.
3 De litteris miſſiuis priuatis quod probationem fa-
ciant contra ſcribentem, ſi ſua manu ſcriptæ fuerint,
tenent Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.1. tit. de chiro-
graph. & ſchedul. recognit. in præfat. num.25.* Strach.
de mercat. tit. de probation. ſub num.3. Menoch. *de ar-
bitr. caſu 94. per tot.* Marc. Anton. Bellon. *Genuæ de-
ciſ.14.num.18.& deciſ.18.num.8. & deciſ.27. n.10. &
deciſ.51.num.1.& deciſ.81.num.3. & deciſ.136.num.1.
& deciſ.175.num.5. & deciſ. 180. num.1.* Steph. Gra-
4 tian. *Marchiæ deciſ. 156. à princip.* vbi *num. 3.* tenet
quod epiſtola ſcripta tertio non prodeſt alteri, &
5 *num. 22.* dicit quod præſumitur præſentata de manu
6 ſcribentis. Et quod in litteris miſſiuis non requiratur
recognitio quod fuerint ſcriptæ per ſcribentem, ſed
ſola comparatio litterarum ſufficiat, reſoluunt Cæſ.
de Vrſill. *ad Afflict.deciſ.281.num.5.& num.12.*Anton.
Bellon. *Genuæ deciſ.97. num.10. & deciſ. 126. num.2.*
Ioan. Bapt. Thoro *in compendio deciſ.Neapolit.in ver-
bo comparatio ſola*; & probant etiam ſine die & con- 7
ſule, Matheſil. *ſing.45. in c. Nota quod tempus*, Bel-
lon. *Genuæ deciſ 26. num.14. & deciſ. 125. num.3.* Se- 8
cus ſi careant nomine & cognomine, quia tunc non
probant contra ſcribentem. Menoch. *de arbitr.caſu 94.
num.15. & 21.* niſi per teſtes de viſu & intereſſentia 9
conſtet fuiſſe per ipſum ſcriptas, & miſſas, vt cen-
ſuit Rot. *deciſ.775.num.3. part.1. recentiſſim.* altàs *in
poſthum. Farin.*
Amatoriæ litteræ inter amantes probant matrimo- 10
nium contrahendum, non tamen contractum. Verall.
deciſ.212. num.10. part. 2. Franc. Viu. *dec.241. n.19.
part.2.* vbi *num.18.* voluit litteras amatorias emanatas 11
à viro, miſſas vxori alienæ, ac penes illam repertas,
probare adulterium, Nicol. Genua *in tract.de ſcriptu-
ra priuata,lib.3.de litteris amatoriis,n.7.pag.mihi 167.*
Rot. *deciſ.775.num.2. in fine.*
Notari ſolet hic text. ad hoc, quod veritas, & re- 12
rum ſubſtantia hominum denominatione mutari non
debet, vt per Tiraq. *de retractu lig.§.32.gloſſ.1. n.34.*
Gutier. *practic.lib.3. quæſt.85. num.2.* vbi *num.3.* poſt
Menoch. *de arbitr. lib.1. quæſt. 2. num. 23. cum ſeqq.*
hinc infert, non eſſe curandum de nomine contractus, 13
ſed illud quod agitur, eſt attendendum, & ſic ad rei
veritatem aduertendum.
Notatur etiam ad hoc, quod ad poſitionem vnius
non continuò ſequitur poſitio alterius, vt per Tiraq.
d.retractu lig.§.36.gl.3.num.11.

SVMMARIVM.

1 *Aſſertionem nudam patris, filium eſſe ſuum, non
ſufficere, & n.2.*
3 *Filiatio multipliciter probatur.*
4 *Filiationis præſumptio an naſcatur ex ſimilitudine,
& effigie, remiſſiue.*

L. Non nudis. XIV.

Iidem AA. & CC. *Municiano.*

ASſertio nuda patris ad probandum filium ſuum 1
eſſe, non ſufficit. Colligunt ex Ordin. Doct.
citati *ad l.1.n.1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt; 2
multiſque exornant, & declarant Duen. *reg. 34. &
ſeq.* Tiraq. *de retractu lig.§.1.gl.16. num.7.& 8.& §.1.
gloſſ.9.num.269.* Cou. *de ſponſal.part.2. cap.8.§.3.n.7.*
Paleoth. *de nothis & ſpur. cap.23. num.2.* Gail. *lib.2.
obſeru.97. num.1.* Ranchin. *p.4. concl. 472.* Menoch.
de præſumpt.lib.6.præſ.43. à num. 33. Roland. à Valle
conſ.22. à num.24.vol.5. Burſat. *conſ.88. num.6. vol.1.*
Cæſ.Barz. *Bonon.deciſ.81. num.9. & deciſ.92. num.5.*
Menchaq. *contron. lib.2. cap.8. n.2.* Pereg. *de fideicom.
art.43.num.66.* Mich.Graſſ. *tom.1.commun. opin.lib.4.
tit.9.num.113. pag. 492.* Donell. *comment. iuris ciuilis
lib. 25.* vbi de hoc textu, Maſcard. *de probat. concl.
789.num.10. & concl.790.n.9.* Fuiu. Pacian. *eod. tract.
lib.2.cap.6. à num.10. & conſ. 1. per tot.* Surd. *conſ.1.
n.43. & 46. vol.1. & conſ. 410. num.71. & deciſ.83.
num.4. & 7. & deciſ.145. num.4.5.6. & 14.* Aldouin.
conſil.14. à princ. Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1.
cap.54.n. 11.* D.Barboſ. *in rub.ff.ſoluto matrim.part.1.
num.14.* Cald. Pereira *in reſp. pro Sebaſtiano Limpo,
num.10.* Aluar. Valaſc. *conſ. 176. num.9.* Cardoſ. *in
praxi iudicum, verb. probatio, n.23. cum ſeqq.* Marr.
de iuriſd.part.2.cap.8.n.30.
Pluribus tamen modis probatur filiatio. Et primò
ex confeſſione, & nominatione parentum verè & prin-
cipaliter

Digitized by Google

cipaliter propter ſe facta, accedentibus aliis indiciis, de quo vide poſita *in collect. ad cap.3. num.4. & 5. qui filij ſint legit.*

3 Secundò probatur per publicam vocem & famam, & communem reputationem, qua quis conſtituitur in quaſi poſſeſſione filiationis, gloſſ. *verbo probare, in cap.lator, qui filij ſint legit.* Butſar. *conſ.17. num.1.& conſ.98.num.3.vol.1.* Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ.92.n.6. & 9.* Sim. de Prætis *conſ.134. num.11. & conſ.136. num.14.vol.1.* Viu. *deciſ.212. num.8.*

Tertiò probatur ex educatione vt filio facta, quod vt talis ſemper fuerit habitus, & communiter tractatos, Cou. *d.§.3. num.6.* Paleoth. *d.cap.22. n.4.* Menchac. *illuſtr.lib.2. cap.85. num.20. cum ſeqq.* Corduba de Lara *in l.ſi quis à liberis, §.ſi vel parens, n.36.ff.de liberis agnoſc.* Hippol. Riminald. *conſ. 383. num.15. & 16.vol.4.* Cæſ.Barz. *Bonon.deciſ.92.num.3. & 4.* Menoch. *de arbitrar.caſu 89.num.69.& de præſumpt. lib.1. præſ.35. num.32. & lib.6. præſ.53. num.21. cum ſeqq.* Surd. *conſ.1. num.41.* Franc. Viu. *deciſ.212. n.7.* Surd. *de aliment.tit.1.quæſt.126.à num.7.* Ceuall. *commun.contra commun. quæſt.80.* Rot. *deciſ.76.num.3. & deciſ.195.num.1.p.1.recentiſſ.* aliàs *in poſthum.* Farinac. Cardoſ. *in praxi iudicum, verb. filius, num.2.* Valaſc. *conſ.176.num.19.* Vnde ex ſupplicatione porrecta pro filio legitimando fit filiationis probatio, ſi tanquam talis fuerit legitimatus, Paleoth. *d.cap.22. n.9.* Alex. Raudenſ. *Piſana deciſ.34. num.16.& 17.*

Quartò probatur per librum baptiſmatis, in quo annotantur nomina baptizatorum, & patris, ac matris, Verall. *deciſ.314. num.1. part.1.* Lancel. Gallia *conſ.15.ſub num.91. vol.1.* Item per librum, ſeu ſcripturam patrum, in quo deſcribere ſolent natiuitates filiorum, Decian. *conſ.1. num.115. & ſeqq. vol. 3.* Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ.92. num.10.* Franc. Viu. *deciſ.184. num.3.*

4 An ex ſimilitudine & effigie naſcatur præſumptio aliqua filiationis? Vide Menoch. *de arbit. caſu 89. num.97.& de præſumpt. lib.6. præſ.53.num.45.* Treutl. *vol.1. ſelect. diſp.2. theſi 5.*

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſionem violentam non releuare aliquem ab onere probandi, & num.2.*

3 *Seruo fugitiuo an incumbat onus probandi ſuam libertatem, quando allegat dominum eum violenter poſſediſſe, & num.7.*

4 *Seruus fugitiuus non poteſt dici eſſe in quaſi poſſeſſione libertatis bona fide.*

5 *Seruus qui tempore litis ordinatæ eſt in quaſi poſſeſſione libertatis cauſa malæ fidei, non obſtante quaſi poſſeſſione, incumbit onus probandi ſe eſſe liberum.*

6 *Dominus licèt ſeruum per vim poſſideat, tamen cùm ſeruus fugiendo poſtea furtum ſui faciat, vltimum delictum conſiderandum eſt, vide & num.8.*

9 *Poſſeſſio pro ſe habet præſumptionem, & ob id onus probandi in aduerſarium rejicit, limita vt n.10.*

11 *Poſſeſſio non eſt probatio, ſed releuat poſſeſſorem ab onere probandi: idem de quaſi poſſeſſione, n.12.*

13 *Captus iniuſtè an & quando licitè poſſit aufugere.*

14 *Fugiens an habeatur pro confeſſo, remiſſiuè.*

15 *Iniuſtè carcerato an & quando liceat occidere cuſtodes carceris, ſi non poſſit aliter euadere, remiſſiuè, & ſi poſt fugam ſtatim ad carceres rediit, num.16.*

17 *Iniuſtè detentus ſi fugiat, an veniat puniendus, quid ſi relaxetur præſtito iuramento de redeundo, an teneatur redire vi iuramenti, num.18.*

L. Vis eius. XV.

Iidem AA. & CC. *Antonio.*

Violenta poſſeſſio non releuat aliquem ab onere 1 probandi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

Hanc tandem concluſionem ex hoc text.deſumunt A *l.5.tit.14. part. 3. vbi gloſſ.1.2. & 3.& l.27.tit.14. part.7. vbi gloſſ.1.* Bart. *in l.naturaliter, §.nihil commune, num.17. poſt princ. ff.de acquir. poſſeſſ.* latiſſimè D. Barboſ. *in l.ſi de vi 37.ex num.251.ff.de indic.* vbi 3 aduerſùs deciſionem huius text. refert duas difficultates, & illis reſpondet, eaſque diſſoluit. Prima eſt, quod hîc probatur, ſeruo fugitiuo non incumbere onus probandi ſuam libertatem quando allegat dominum eum violenter poſſediſſe; nam ſecundùm iuris rationes contrarium videbatur dicendum, cùm is ſeruus fugi- 4 tiuus non poſſit dici eſſe in quaſi poſſeſſione libertatis bona fide, *l.1.C.de ſeruis fugit.* & ſecundùm iuris re- 5 gulas, ſeruus qui tempore litis ordinatæ eſt in quaſi poſſeſſione libertatis, cauſa malæ fidei non obſtante prædicta quaſi poſſeſſione ei incumbit onus probandi ſe eſſe liberum, *l.liberis, §.fin.l.igitur, §.1.ff.de lib.cauſ.* Secunda difficultas eſt, quod licèt dominus ſeruum per 6 vim poſſideat, tamen cum ſeruus fugiendo poſtea ſui furtum faciat, *l.1.C.de ſeruis fugit.* vltimum delictum debuit conſiderari, iuxta reg. *l. ſi quis ad ſe fundum, C.ad leg. Iuliam de vi publica.*

Quibus difficultatibus reſpondet idem D. Barboſ. 7 *d.loco, à num.256.* & ad primam dicit in eo caſu non excuſari ſeruum ab onere probandi ſe liberum eſſe eo prætextu, quod per fugam conſtituerit ſe in quaſi poſſeſſione libertatis, ſed potiùs quia antequam dominus per vim eum conſtitueret in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, ipſe bona fide erat conſtitutus in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, vt ex littera conſtat: probabit igitur textus *in præſenti*, elegantem limitationem ad reg. *l.libertis, §.fin. ff.de liberali cauſa*, vt licèt regulariter illi incumbat onus probandi libertatem qui ex quaſi poſſeſſione ſeruitutis proclamat ad libertatem, tamen id non procedat quando conſtat ſeruum antea bona fide fuiſſe conſtitutum in quaſi poſſeſſione libertatis, & per vim poſtea fuiſſe reductum ad quaſi poſſeſſionem ſeruitutis; nam tunc non ipſi incumbit onus probandi libertatem, ſed potiùs violento poſſeſſori incumbit onus probandi ſeruitutem, vt eſt expreſſum *in l.ſi quis liberum 20.ff.hoc tit.* Vnde ex hac l. noſtra id tantùm colligi poteſt, iniuſtam poſſeſſionem domini nihil eum iuuare quoad eum effectum, ne cenſeatur actor, ſed reus, ſi conſtat antea ſeruum fuiſſe conſtitutum in quaſi poſſeſſione libertatis, & per vim fuiſſe conſtitutum in quaſi poſſeſſione ſeruitutis: concordat *l.ea quæ 21. C.de liber.cauſâ.*

Ad ſecundam difficultatem, reiecta reſponſione 8 Pauli de Caſtro *hic num.3.* quod ſpeciale ſit in apprehenſione perſonæ liberæ vt conſideretur primum vitium, & non ſecundum, & hoc fauore libertatis; & omiſſa alia Bald. *num.1.* & Salyceti *num.2.* etiam *in præſenti*, quod quando per vim retinetur, continuè eius perſonæ videtur vis inferri, & ideo quocunque tempore vim vi repellere poteſt, *l.3.§.cum igitur, ff.de vi & vi arm.* reſpondet idem D. Barboſ. *à n.264.* quod ſi homo liber per vim abducitur, & in vinculis ponitur tanquam ſeruus, nulla quæritur poſſeſſio illi, qui hanc vim admiſit, *d.l.ſi quis liberum 20. ff.hoc tit.* neque enim homo liber per alium poſſideri poteſt, *l.cùm heredes, §.fin. ff. de acquir. poſſeſſ.* & idem erit quando quis bona fide conſtituitur in quaſi poſſeſſione libertatis, & per vim adducitur in ſeruitutem, cùm præſcriptio libertatis ſit pro illo, qui erat in quaſi poſſeſſione illius, *d.l.libertatis, §.fin.* Opponendo igitur, qui

nunc reperitur in ſeruitute, prædictam exceptionem,
in effectu concludit violentum poſſeſſorem nullam in
eo acquiſiuiſſe quaſi poſſeſſionem ſeruitutis,& conſe-
quenter quod fugiendo non priuauit dominum poſ-
ſeſſione, quam nunquam in eo habuit, ſed potiùs fu-
giens reſtituit ſe antiquo ſtatui libertatis, quod non
eſt prohibitum,& ſic ſumus extra terminos d.l.1.C.de
ſeruis fugit. Vnde ſi reuera ſeruus,vel exiſtens in quaſi
poſſeſſione ſeruitutis aufugeret à domino, quia tunc
dominus per vim acquiret illius quaſi poſſeſſionem,
non procedet text. in præſenti, ſed potius inducetur
reg. l.ſi quis ad ſe fundum, C.ad leg.Iul.de vi publica;
quare idem D.Barboſ. num. 268. colligit ex hac ſe-
cundùm prædictum intellectum notabilem concluſio-
nem in hac materia,quod ſcilicet quando exceptio in-
iuſtæ poſſeſſionis concludit iniuſto poſſeſſori nullam
omnino fuiſſe quæſitam poſſeſſionem, tunc reſtitutio
impeditur, quæ non conceditur niſi illis, qui eùm
poſſiderent, ab ea poſſeſſione fuerunt deiecti.

9 Notatur hic text. ad hoc, quod poſſeſſio habet pro
ſe præſumptionem, ob id probandi onus reiicit in ad-
uerſarium, vt per Tiraq. in tract.de iure primog. q.17.
opin.11.in fin.Maſcard.de probat.concl.1194.alias 120.
10 num.5. vbi num.66. limitat quando ius commone tali
poſſeſſioni reſiſtit. Menoch. de adipiſc.remed.4.n.794.
11 & de arbitr.lib.1.caſu 48.n.12. vbi num.34. tenet poſ-
ſeſſionem non eſſe probationem, ſed releuare poſſeſſo-
rem ab onere probandi, & de præſumpt. lib.3.præſ.69.
12 num.1. vbi num.3. idem eſſe ait in quaſi poſſeſſione.
13 Cùm igitur aufugiſſe te, &c.] Vtrùm,& quando in-
iuſtè captus licitè aufugere poſſit? vide Simanch. de
Cathol.inſt. t.16.n.26.cum ſeqq. Tiraq. de retractu lig.
in præf.tit.n.69. Couar. lib.2.var.cap.2.num.10.verſ.in
ſecunda,& n.11. Corduba de Lara in l.ſi quis à liberis,
§.ſed vtrum,n.24.cum ſeq.ff.de liber.agnoſc. Menchac.
controuerſ.vſufreq.part.2.cap.10.n.53. Duen. reg.393.
limit.4. Menoch. de arbitr.caſu 301.num.14. Roland.
conſ.7.n.46.& ſeq. vol.1. latiſſimè Farin. in praxi cri-
min.quæſt.30. n.120.cum ſeqq. Brunor. à Sole in quæſt.
legalib. quæſt.30.n.29. cum ſeqq. Perez l.1.tit.4. lib.3.
Ordin.pag.545. Azeoed. l.9.n.7.tit.9.lib.5.nona Recop.
pag.348. Maſcard. de probat. concl.820. n.17. Seraph.
de priuileg.iuram.priuil.132.n.1. Gutier. de iuram.con-
firm.part.1.cap.57.n.25.cum ſeqq. Cened.ad Decretal.
collect.43.n.2.Card. in praxi iudicum,verb.carcer,n.16.
cum ſeqq. Ex Theologis Domin. Bañes 2.2.quæſt.60.
art.4. dub.2. concl.5. Fr. Emman. quæſt. Regul. tom.2.
quæſt.22.art.9. Fr.Ludou.Miranda de ordine iud. q.29.
art.3. Martin. Delr. diſquiſit. magic. lib.5. ſect.7. pag.
mihi 385. Paul.Comitol. reſponſ.moral. lib.4.quæſt.15.
14 Sayr. in claui Regia lib.12. cap.18. num.4. cum ſeqq.
15 Iacob.de Graffiis tom.3.conſil.tit.de iudic.conſ.2.vbi an
fugiens habeatur pro confeſſo, & num.18. an iniuſtè
carcerato liceat occidere cuſtodes carceris,ſi non poſ-
ſit aliter euadere, Valer. Reginald. in praxi fori pœ-
16 nit.tom.2.lib.24.n.149. Paulin.Bert. Lucenſ. in praxi
crimin.Regul.tit.27.cap.5.num.46. vbi num.47. quid ſi
poſt fugam ſtatim ad carceres rediit.

17 An ſi iniuſtè detentus fugiat, veniat puniendus?
Negatiuè reſpondent Bonacoſ. commun. crimin. p.1.
verbo carceres frangens, fol.21. Clar. lib.5.§.fin. q.21.
num.26. Menoch. de arbitr. caſu 301. num.14. & 15.
Farin. dict.quæſt.30.num.121. vbi poſt Couar. d.lib.1.
var. cap.2. num.12. reſoluit poſſe vtique etiam ſine
peccato in foro fori carceres frangere, & vincula
rumpere, vt aufugiat, ſi aliter non valeat mortis in-
iuſtæ condemnationem euadere.

18 Quid ſi iniuſtè carceratus relaxetur præſtito per
eum iuramento de redeundo, an teneatur ex vi iura-
menti redire? Et non teneri abſque peccati & periurij
labe, cùm iuſto caſu ad obſeruantiam iuramenti non
obligetur,reſoluunt gloſſ.verb.per violentiam,in Clem.
paſtoralis,de re iudic. Duen. reg.393.ſub 4. ampl. verſ.
facit etiam, Clar. d.quæſt.21. verſ.tertio modo,poſt med.
Seraph.d.priuil.132.n.2.cum ſeqq.Farin. d.q.30.n.124.
Soar. de Relig.tom.2.tract.5.lib.2.de iuram.c.10.n.11.

SVMMARIVM.

1 Dominium patris præſumi continuatum in filium hæredem, non in eum, qui ſe donatarium vendicat, & num.2.

3 Semel dominus, ſemper dominium retinuiſſe præſumitur, nedum in eadem perſona, ſed etiam in eius ſucceſſore, num.4. intellige vt num.5. & 6. declara vt num.7.

8 Olim poſſeſſor, & hodie poſſeſſor præſumitur, intellige vt num.9. & 10.

11 Præſumptio iuris, & de iure quæ, & quando probationem admittat in contrarium, remiſſiuè.

L. Siue poſſidetis. XVI.

Iidem AA. & CC. Philippo & Sebaſtiano.

Dominium patris præſumitur continuatum in fi- 1
lium hæredem, non in eum, qui ſe donata-
rium vendicat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l.Hiſp.10.tit.14.part.3. vbi ſtatuitur quod qui ſemel
fuit dominus, ſemper præſumitur dominus, niſi con-
trarium probetur, & ideo ſufficit vendicantem proba-
re ſe,aut patrem, aut auum, vel eum cui ſucceſſit ali-
quo tempore fuiſſe dominum, ſed negans ſe rem, quæ
vendicatur,poſſidere, non cogitur litem pati, Gregor.
Lop.l.5.gloſſ.2.col.8.quæſt.25.tit.13.p.6. Iaſ.in l.prætor
ait, §.fin.ff.de edendo, Boër.deciſ.42.n.33. Tiraq. de re-
tractu lig.§.32. gloſſ.1.n.91. Donell.comment.iuris ciui-
lis lib.25.c.1.pag.162. Corſet.ſing.225. Ioan.Bapt.Coſta
in tract.de facti ſcientia & ignor.inſpect.100.n.9.

Notari ſolet ad hoc, quod ſemel dominus, ſemper 3
præſumitur retinuiſſe dominium, vt per Alciat. de
præſumpt.reg.2.præſ.20. Fichard. tom.1.commun. opin.
lib.4. tit.9.num.340. pag.510. latè Maſcard. de proba-
tion. concl.550. aliàs 55 in à princip. vbi n.4. ampliat 4
procedere nedum in eadem perſona, ſed etiam in eius
ſucceſſore: & num.12. intelligit quando plenè eſſet 5
probatum de præterito dominio, & num.11. intelligit 6
etiam locum habere,dummodò tale dominium à par-
te allegetur, Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom.6.
lit.P, concluſ.417. num.9. & 10. vbi declarat proce- 7
dere quando plenè, & non per probationem priuile-
giatam dominium retro eſt probatum, & quando non
probatur mutatio dominij in alium facta: refero ego
ipſe de Axiom.iuris vſufreq.axiom.182.num.4.

Notatur etiam ad hoc, quod olim poſſeſſor, & ho- 8
die poſſeſſor præſumitur, & ſic quod ex poſſeſſione
præterita infertur ad poſſeſſionem de præſenti, & in
futurum, Alciat. de præſumpt.reg.2. præſ.21. Cou. in
reg.poſſeſſor, part.2.§.1.in princip.& in cap.Raynutius,
§.11.num.2.de teſtament. Menchac. controuerſ. illuſtr.
§.1.cap.58.n.5. Anton.Gabr. commun. tit.de præſumpt.
concl.10. Ioan. Garc. reg. 375. vbi multipliciter am-
pliat, & limitat, Menoch. remed.15. recuper.num.386.
& præſumpt. lib.6.præſ.62.& 64.num.1.& conſ.21.n.7.
Maſcard. de probat. concl. 540.& concl. 1191. aliàs
1196.num.13.cum ſeqq.& concl.1195. aliàs 1201. per
tot. Flamin.Pariſ. de reſignat. benefic. lib.13. quæſt.5.
num. 115. Card. Tuſch. pract. concluſ. tom.6. lit.P,
concl.417. Nicol.Garc. de benefic.part.6.cap.3.num.75.
Intellige ſi hoc alleget poſſeſſor de præterito, aliàs 9
non, Alciat.d.reg.2. præſ.21. n.2. Tiraq. de præſcript.
§.1.gloſ.5. verſ.imò, Anton. Gabr. d.concl.10. num.13.
Menoch. d.præſ.64.à n.35. Maſcard. d.concluſ.1201.à
num.36.

10 *num.36.* Cardin. Tuſch. *d.lit.P, num.6. & 31.* Quod
quidem non ſolùm habet locum in ipſo poſſeſſore al-
legante poſſeſſionem de præſenti, ſed etiam in ſuc-
ceſſore vniuerſali, vel ſingulari, qui poteſt allegare poſ-
ſeſſionem defuncti, vel authoris ſui, quem conſtat ſe-
mel poſſediſſe, continuatam fuiſſe vſque ad mortem.
Alciat. *d.præſ.21.n.5.* Anton.Gabr. *d.concluſ.10.n.11.*
Maſcard *d. concl.1201. num.4.* Menoch. *d. præſ.64.
num.17.* Nicol.Garc. *d.cap.3.num.76.*

11 Io gloſſ. *Facti ſunt*, ibi, *ſol ideo probat*, &c. Præ-
ſumptio iuris & de iure quæ dicatur, & quando ad-
mittat probationem in contrarium, vide Menoch. *de
præſumpt.lib.1.præſ.3.* Sanch. *de matr.lib.7.diſp.36.n.8.*
vbi citat hanc gloſſ.

SVMMARIVM.

1 *Fundans intentionem ſuam in tempore, tempus probare tenetur, & num.2.*
3 *Qualitas, vel ſolemnitas ſubſtantialis quando requiritur certo aliquo tempore, ſi eo tempore non adfuerit, etiamſi poſtea ſuperueniat, nihil operatur.*
4 *Factum tempore competenti probari debet.*
5 *Natus ex ancilla, facta tamen ingenua, probare tenetur natum fuiſſe poſt ingenuitatem.*
6 *Actor vbi plenè probauit ſuam intentionem, & reus ſuam exceptionem nec claré, nec concludenter probauerit, actor obtinet, reuſque ſuccumbit.*

L. Matrem tuam. XVII.

Iidem AA. *&* CC. *Paulina.*

1 FVndans intentionem ſuam in tempore, ſiue agat,
ſiue excipiat, tempus probare tenetur. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſupr.hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Roland.à Valle *conſ.41.n.44.& 45.vol.1.* Tiraq.
3 *de iure primog.quæſt.34.n.21.* vbi quod quando quali-
tas, vel ſolemnitas ſubſtantialis requiritur certo ali-
quo tempore, ſi eo tempore non affuerit, etiamſi poſt
ſuperueniat, nihil operatur. Franc.Bec. *conſ.60.n.10.
vol.1.* Fab.Turret. *conſ.4.num.38.vol.1.* Octauian. Ca-
cheran. *Pedem.deciſ.117.num.6.* Vcrall. *deciſ.278.n.5.
part.3.* Bellon. *Genuæ deciſ.57.num.6.& deciſ.168.n.9.*
Maſcard. *de probat.concl.994.* aliàs 997.*n.2.* vbi quod
4 quando non ſufficit factum eſſe qualibet parte tempo-
ris, debet probari factum tempore competenti. Me-
noch. *conſ.114. num.25.* Surd. *conſ.60.n.30.& conſ.77.
num.16.& conſ.135.n.55.& conſ.148.n.6.& conſ.393.
num.29.* Pereg. *de iure fiſci lib.6.tit.6.n.19.*
5 Probat hic text. quod natus ex ancilla, ingenua
tamen facta, tenetur probare fuiſſe natum poſt inge-
nuitatem, vt per Azeued. *l.8.n.6.tit.9.lib.3.noua Re-
cop.pag.346.* Pereg. *d.tit.6. num.30.* D.Barboſ. *in l.2.
ff.ſoluto matrim.part.2. num.5.*
6 *Qui fundat intentionem*, &c.] Notatur ad hoc,
quod actor vbi plenè probauit ſuam intentionem, ſi
reus ſuam exceptionem nec claré, nec concludenter
probauerit, debet reus ſuccumbere, & actor obtinet,
vt per Bellacomb. *tom.1.commun. opin.lib.4.tit.9.n.52.
pag.480.* & Tiraq. *de nobilit.cap.37.num.74.& ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum pro ſe præſumptionem habet, donec contrarium probetur, & num.2.*
3 *Inſtrumentum pleniſſima probatio dictum.*
4 *Inſtrumentum qui habet pro ſe, habet intentionem fundatam, & qui habet verba inſtrumenti, habet caſum legis, num.5.*
6 *Pro officialibus publicis ſemper præſumendum.*
7 *Pro inſtrumento à Notario facto, remiſſiuè.*

L. Cùm precibus tuis. XVIII.

Iidem AA. *&* CC. *Vilolantilla.*

INſtrumentum pro ſe præſumptionem habet, vſque- 1
dum contrarium probetur. Colligunt ex Ordin.Do-
ctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Grauet. *conſ.56.num.7.in fine*, Pariſ. *conſ.28.n.9.lib.2.*
Menoch. *de præſumpt.lib.2.præſump.44. per tot.* Alciat.
eod.tract. reg.3. præſ.13.n.78. Grammat. *deciſ.45.n.9.*
Gerard. *ſing.39.* Caſtill. *lib.2.quotid.cap.16.num.5.*
Vnde allegari ſolet ad hoc, quod inſtrumentum di- 3
citur euidentiſſima, ac pleniſſima probatio, itaut pro
eo ſit magna præſumptio, & illi fides integra adhi-
beatur donec contrarium manifeſtiſſimè probetur, vt
per Tiraq. *de retract. lig.§.1. gloſſ.1.num.20. cum ſeqq.*
Burg.de Paz *conſ.1.n.76.& conſ.3.n.88.& conſ.6.n.3.*
Sim.de Prætis *de interpr. vltim.volunt. lib.2.dub.2. ſo-
lut.2.num.85.* Hippol.Rimin. *conſ.30.ex n.28.lib.1.&
conſ.816.ex n.21.lib.7.* Honded. *conſ.86.n.69.& conſ.89.
n.16. vol.1.* Marc. Anton. Eugen. *conſ.51.n.1.& 2.&
conſ.72.n.34.& 35.* Fulu.Pacian. *de probat. lib.2.c.21.
per tot.* Flamin.Pariſ. *de reſign.tom.2.lib.11.q.14.n.24.*
Morl. *in emporio iuris ciuilis part.1. tit.11. in prælud.
n.12.* Camill.Borrell. *in ſum.deciſ.tom.2.tit.18.n.91.*
Notatur etiam ad hoc, quod ille qui habet inſtru- 4
mentum pro ſe, habet intentionem fundatam, vt
per Rot. Genuenſ. *deciſ.122.num.1.* Menoch. *de præ-
ſumpt. lib.2. præſumpt.44. n.3.* Et qui habet verba in- 5
ſtrumenti, habet caſum legis, Siluan. *conſ.63. n.22.*
Burg. de Paz *conſ.3. num.76.*
Et ad hoc, quod pro officialibus publicis ſemper 6
eſt præſumendum, vt per Maſcard. *de probat. concl.
1137. à princ.* vbi citat hunc text. Et pro inſtrumen- 7
to à Notario confecto, Tiraq. *de retract. lig. §.4.
gloſſ.1. num.10.* Afflict. *deciſ.69. num.3.* Vincent. de
Franchis *deciſ.279. num.1.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptio dilatoria ab initio litis oppoſita, poſt litem conteſtatam probanda, & num.2.*
3 *Dilatoria ſolutionis ante litis conteſtationem proponenda, non poſt.*
4 *Exceptio dilatoria ſolutionis vt pacti de non petendo vſque ad certum tempus, opponi poteſt ab initio, ſed probari debet poſt probatam intentionem actoris, limita vt num.5.*
6 *Exceptio dilatoria ante litem conteſtatam opponenda eſt, poſt terminum admiſſa valet parte non opponente, num.7. niſi ſuperueniat poſt litem conteſtatam, num.8. vel tertius aliquis compareat, qui bene poterit poſt litis conteſtationem huiuſmodi dilationes opponere, num.9. plures limitationes vide num.10.11.12.13.*

L. Exceptionem dilatoriam. XIX.

Iidem AA. *&* CC. *Menandro.*

EXceptio dilatoria in initio litis oppoſita poſt li- 1
tem conteſtatam probatur. Colligunt ex Ordin.
Doct. citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.* ex nouioribus
Aloyſ.Leo *in 4.fol.15.verſo*, Gilchen. *tom.2.pag.133.*
Giph. *tom.1. pag.257.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt *l.9.* 2
Hiſpan.tit.3. part.3. vbi Greg.Lop. *verbo non gela pe-
dieſſe*, ait hanc l. intelligendam, quod dilatoria ſolu- 3
tionis

tionis ſit proponenda ante litis conteſtationem, & non poſt, quando per eam intendit differre iudicium, & conſequi abſolutionem ab inſtantia, cùm agatur ante diem. Fachin. *controu. lib. 8. c. 57.* Donell. *ad l. præſcriptionem 8. n. 9. C. de except. pag. 672. & comment. iuris ciuilis lib. 25. c. 1. pag. 165.* Maſcard. *de probat. concl. 690.*
4 *num. 1.* vbi quod exceptio dilatoria ſolutionis, vt pacti de non petendo vſque ad certum tempus, poteſt opponi ab initio, ſed debet probari poſt intentionem
5 actoris probatam, & *n. 2.* limitat in exceptione dilatoria ſolutionis, quæ reſpicit tantùm iudicium, vt quia opponitur contra perſonam actoris vel iudicis; nam iſta debet opponi & probari ante litem conteſtatam.
6 Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod exceptio dilatoria ante litem conteſtatam opponenda eſt, vt per *d. l. Hiſpan. 9. & l. 1. tit. 5. lib. 4. noua Recopil.* Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 49. §. 2.* Marant. *de ordine iud. part. 6. membr. 9. n. 7.* Rebuff. *de except. n. 365.* vbi *n. 423.*
7 ſubdit, quod poſt terminum admiſſa valet parte non opponente, Soar. de Paz *in pract. tom. 1. part. 1. temp. 5. num. 14. & 15.* Surd. *deciſ. 44. n. 20.* Fr. Ludou. Miranda *de ordine iud. quæſt. 20. art. 1. concluſ. 3.* Bernardin. Muſcatel. *in praxi aurea ciuili Neapol. part. 3. gloſſ. dilatorias, num. 16.* Amat. Roderic. *de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap. 5. num. 56. & 60.* Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ. tom. 1. tit. 48. de except.*
8 *n. 62.* Niſi ſuperueniat poſt litem conteſtatam, vt per Ximen. Tolet. *in concordant. part. 1. in præſenti lege,* Rebuff. *d. tract. de except. n. 378.* Seraphin. *de priuilegiis iuram. priuil. 7. num. 18.* Camill. Borrell. *dict. tit. 48.*
9 *num. 146.* vel tertius aliquis compareat, qui bene poterit poſt litis conteſtationem dilatorias huiuſmodi exceptiones opponere, vt obſeruat Rebuff. *vbi ſup. n. 383.* Maſcard. *d. concl. 690. n. 3.* Plures limitationes congerit idem Rebuff. *in d. tract. de except.* vbi *n. 376.*
10 quando incontinenti poſt litem conteſtatam opponerentur: & *n. 379.* quando pars ignorabat illam excep-
11 tionem ſibi competere, & *num. 381.* quando non fierit
12 per partem quominus opponeret, ſed per iudicem, &
13 *num. 382.* quando litis conteſtatio fuiſſet nulla.

SVMMARIVM.

1 *Atteſtationibus publicatis vlterior teſtium productio regulariter non admittitur, & num. 4. quarta teſtium productio non niſi cum certa ſolemnitate, num. 2. quinta omnino eſt vetita, num. 3. ſedecim limitationes ab auctore cumulatæ, remiſſiuè, n. 5. poſt tertiam productionem partem non admitti amplius, remiſſiuè, num. 6.*

7 *Poſt didicita teſtificata non poteſt quis teſtes examinare, nedum quando didicit teſtificata ſua, ſed etiam quando teſtificata partis aduerſæ, etiam quod non ſit facta illorum publicatio, num. 8. aut teſtificata didicerit vel per ſe, vel per alium, n. 9.*

10 *Inſtrumenta etiam poſt editas atteſtationes vſque ad concluſionem in cauſa produci poſſunt.*

AVTH. Atqui ſemel.

1 PVblicatis atteſtationibus vlterior teſtium produ-
2 ctio regulariter non admittitur: quarta teſtium productio non niſi cum certa ſolemnitate admittitur,
3 quinta omnino vetita. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
4 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 5. tit. 6. lib. 4. noua Recop. & l. 4. & 5. tit. 9. eod. lib.* Ord. Reg. Luſit. *lib. 3. tit. 62. in princ.* Socin. *reg. 403.* Bouer. *ſingul. 51. n. 46. & 52.* Guid. Papæ *ſing. 315. n. 2.* Marant. *de ordine iudic. 4. diſt. 9. n. 18. cum ſeqq.* Afflict. *deciſ. 216. à princ.* Ciar. *lib. 5. §. fin. quæſt. 61. ex n. 2.* Anton. Gabr. *commun. opin. lib. 1. tit. de teſtib. conc. 21.* Brunor. à Sole *in quæſt. legalib. quæſt. 25. à princ.* Matienz. *in dial. relator. p. 3. cap. 46. cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæſt. 34.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. de teſtib. n. 69. pag. 510.* Menchac. *controu. vſufr. cap. 31.* Nell. *de teſtib. n. 123.* Lanfranc. *eod. tract. poſt n. 36.* Cott. *in memorab. verb. teſtis communiter 3. in princ.* Gail. *de pace publica lib. 1. c. 18. n. 1.* Perez *ad l. 4. tit. 11. lib. 3. Ordinam.* Maſcard. *de probat. concl. 134.* Soar. de Paz *tom. 1. temp. 8. n. 133. pag. 520.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 46. n. 2.* Surd. *deciſ. 153.* Mol. *in emporio iuris ciuilis, p. 1. tit. 11. in prolud. n. 71. & 72.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tom. 2. tit. 9. à num. 1.* Matt. *in votis nouiſſ. deciſ. voto 245. à princ.* Bernard. Græu. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. concl. 105. n. 2. & conſid. 1. n. 17.* Amat. Roderic. *in pract. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap. 8. n. 5.* latè Farin. *in praxi crimin. part. 2. de oppoſit. contra exam. teſtium, quæſt. 75. n. 68. cum ſeqq.*

Sexdecim limitationes ad hanc concluſ. cumulaui 5
in collect. ad cap. ex tenore 35. de teſtib. in Decretalib. vide ibi, ne dicta repetamus.

Aut bis, aut ter, &c.] Ergo poſt tertiam produ- 6
ctionem ampliùs pars non admittitur, de quo vide Doctores citatos *in collect. ad cap. in cauſis 15. de teſtib. in Decretal.*

Aut ab aduerſario hoc faciente, &c.] Notatur ad 7
hoc, quod poſt didicita teſtificata non poteſt quis teſtes examinare, non ſolùm quando didicit teſtificata ſua, ſed etiam quando didicit teſtificata partis aduerſæ, vt per Farin. *d. quæſt. 75. num. 89.*

Teſtificata didicerit, &c.] Ergo poſt didicita teſti- 8
ficata non poteſt quis teſtes examinare, etiam quod non ſit facta illorum publicatio, vt per Ambroſ. Gabr. *d. tit. de teſtib. concl. 21. num. 10.* Maſcard. *de probat. lib. 1. in præfat. quæſt. 6. num. 45. verſ. iſtud etiam,* Farin. *d. quæſt. 75. num. 88.*

Aut omnino pro eo agens, &c.] Notatur ad hoc, 9
quod teſtes non poſſunt examinari poſt didicita teſtificata, ſiue quis illa didicerit per ſe, ſiue etiam per alium, vt per Farin. *d. quæſt. 75. num. 86.*

In gloſſ. *Productione*, ibi, *item an poſt aperturam* 10
poſſint inſtrumenta, &c. Notatur ad hoc, quod inſtrumenta etiam poſt publicatas, ſeu editas atteſtationes vſque ad concluſionem in cauſa produci poſſunt, vt per Graſſ. *commun. opin. lib. 4. tit. 11. num. 169. pag. 577.* Maſcard. *de probat. concl. 118. n. 53.* Perez *l. 6. tit. 11. lib. 3. Ord. pag. 165.* Marant. *de ordine iudic. part. 2. actu 8. ſub num. 20.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæſt. 34. num. 16.* Surd. *deciſ. 153. num. 22.* Ioan. Bapt. de Thoro *in compendio deciſ. Neap. §. teſtes an poſſint induci,* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. fin. part. 2. num. 65. ff. ſoluto matrim.* Amat. Roderic. *in practica de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap. 8. n. 16.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tom. 2. tit. 9. num. 73.*

SVMMARIVM.

1 *Libertatem non probari per productionem inſtrumenti ſubtracti, ſed magis præſumi contra ſubtrahentem, & num. 2.*

3 *Subtrahens probationem aduerſario, remiſſiuè: an cauſam perdat, remiſſiuè, num. 4.*

5 *Occultans ſcripturas vt veritas non appareat, remiſſiuè.*

6 *Inſtrumentum quando dolo aduerſarij deperditum, ſufficit quod probetur illius amiſſio, nec amplius inquirendum de tenoris probatione.*

L. Si

L. Si de poſſeſſione. XX.

Iidem AA. *&* CC. *Phronima.*

1 LIbertas non probatur per productionem inſtru-
menti ſubtracti, ſed magis præſumitur contra
ſubtrahentem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Felin. *in c.accepimus,n.13.& ſeq.de fide inſtrum.*
Bart. *in l.cùm res,num.14.hoc eod.tit.*Roman. *ſing.376.*
*n.381.*Donell. *comment.iuris ciuilis lib.15.c.1.pag.170.*
latè Maſcard. *de probat. concl.978.* aliàs 981. *à princ.*
vbi per hunc text. tenet libertatem non probari ex
productione inſtrumenti emptionis à domino ſubtra-
cti, quinimò ſeruitutem probare contra producentem.
3 De ſubtrahente probationem aduerſario, vide Felin.
in c.peruenit, el 1. n.3.de teſtib.cog. & in c.cùm vene-
4 *rabilis, n.21. de except.* Boër. *deciſ.192.num.3.* vbi an
probationem aduerſario ſubtrahens perdat cauſam,
Maſcard. *d.concl.981. per tot.* Valaſc. *de iure emphyt.*
5 *quæſt.7.n.38.*& de occultante ſcripturas vt veritas non
appareat, latè Farin. *in praxi crimin.part.7. quæſt.150.*
6 *num.154. cum ſeqq.* Et quod quando dolo aduerſarij
inſtrumentum deperditum eſt, ſufficit quod probetur
illius amiſſio, neque ampliùs inquirendum eſt de te-
noris probatione, ita Ordin.Reg.Luſitan. *lib.3.tit.60.*
§.6. ibi, *ſaluo probando eſſe*, &c. Valaſc. *d.quæſt.7.*
num.38. Auendan. *ad l.41.Tauri,gloſſ.4.n.17.*

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum nihil aliud probat, quam quod conti-*
netur in eo; & quod omittitur in inſtrumento,
præſumitur non actum inter partes.
2 *A contractus tenore non eſſe recedendum.*
3 *Omiſſum in contractibus pro omiſſo habetur.*
4 *Res pecunia mea empta, non ideo mea eſt.*

L. Ad probationem dominij. XXI.

Iidem AA. *&* CC. *Criſpo.*

1 INſtrumentum nihil aliud probat quàm illud, quod
continetur in eo, & quod omittitur in inſtrumen-
to, præſumitur non actum inter partes. Colligunt ex
Ord. Doct. citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*
2 *Tenor ſcripturæ*, &c.] Notatur ad hoc, quod non
eſt recedendum à tenore contractus, vt per Tiraq.
in l.ſi vnquam, verbo Libertis, num.8. C. de reuocan.
donat. Surd. *conſ.1. à num.31.* Burg. de Paz *quæſt.2.*
ciuili, num.16.
3 Notatur etiam ad hoc, quod omiſſum in contra-
ctibus habetur pro omiſſo, vt per Pariſ. *conſ.117.n.6.*
Surd. *de aliment.tit.8. priuil.76.& deciſ.88. num.4.&*
deciſ.202. num.9. & deciſ. 283. num.6. meipſum *de*
Axiomat. iuris vſufreq. axiom.57. num.9.
4 In gloſſ. *Non conuenit*, ibi, *item nota hic, quod res*
mea pecunia empta, non ideo eſt mea, &c. Vide Socin.
reg.343. Tiraquell. *de retract. lign. §.32. gloſſ. vnic.*
num.16. Anton. Gom. *l.53. Tauri, num.36.* Molin. *de*
primog. lib.4. cap.3. num.35. Menoch. *de præſumpt.*
lib.3. præſumpt.51. num.43. Eſcobar *de ratiocin. c.14.*
num.35. Matienz. *l.8.gloſſ.4.tit.11.lib.5.noua Recopi-*
lat. Anton. Monach. *Lucenſi deciſ.25. num.58.* Mart.
in votis nouiſſ. deciſ. voto 127.num.3. Alexand. Tren-
tacinq. *variarum reſolut. lib.3. tit. de empt. reſolut. 1.*
num.1. Fontanel. *de pactis nupt. clauſul.7. gloſſ. 3.*
part.13.num.27.tom.3. Rot.apud Cenc. *de cenſib. de-*
ciſ.149. num.1.

L. Ad probationem ſeruitutis. XXII.

Iidem AA. *&* CC. *Agathocla.*

PRobatio non fit per media impertinentia. Colli-
gunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſupr.*
hoc tit.

SVMMARIVM.

1 *Actori afferenti incumbit probatio.*
2 *Actore non probante reus abſoluitur.*
3 *Allegans & dicens aliquid, id probare debet.*
4 *Negatiua probatu difficilis, niſi loco & tempore*
eſſet correcta, num.5.

L. Actor. XXIII.

Iidem AA. *&* CC. *Menelao.*

ACtori afferenti incumbit onus probandi. Colli- 1
gunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.*
hoc tit. & poſt omnes Giphan. *tom.1.pag.251.*
Ad vulgarem huius text.allegationem, quod actore 2
non probante reus abſoluitur, vide Duen. *reg.22.*Ioan.
Garciam *reg.7.* Anton. Gom. *var.tom.3. cap.13.n.28.*
col.2. Maſcard. *de probat.concl.36.* Alexand. Trenta-
cinq. *var.reſolut. lib.2.tit.de probat. reſol.2. n.1.& 16.*
Farin. *fragm.crim.p.1.lit.A, n.30.*Cardin.Tuſch. *pract.*
concl.tom.1.lit.A, concl.117. Camil.Borrell. *in ſum.de-*
ciſ.tom.2.tit.2.de probat.n.16.cum multis ſeqq. Caſtill.
quotid.lib.7.de tertiis, c.7.n.2.cum ſeqq. plures quos ple-
na manu retuli *de Axiomat.iuris vſufreq.axiom.10.n.2.*
Notatur etiam ad hoc, quod allegans & dicens ali- 3
quid, id probare debet, vt per Maſcard. *de probat.*
concl.78.per tot. cum citatis per me *axiom.20.n.3.*
Cùm per rerum naturam factum negantis, &c. No- 4
tatur ad hoc, quod negatiua eſt difficilis probationis,
vt per Nel.de S.Gemin. *in tract.de teſtib.p.2.n.211.cum*
ſeqq. Clar. *in §.falſum,n.13.verſ.ſolent etiam,* Vrſil. *ad*
Afflict. Neapol. deciſ.324. n.5.& 6. Verall. *deciſ.283.*
n.3.part.3. Cott. *in memorab.verbo negatiua,pag.549.*
Anton.Gom. *tom.3.var.c.1.n.63.fol.3.* Cou. *lib.3.var.*
*cap.6.n.3.*Magon. *Florent.deciſ.17.ſub n.6.*Thom.Tri-
uiſan. *Venet.deciſ.62. n.16.lib.2.* Donat.à Fina *tom.1.*
commun. opin. lib.4. tit.9. num.35. pag.479.& ibidem
*n.20.& 29.*Maſcard. *de probat.concl.70.& concl.1087.*
num.5. & concl.1247. n.3.cum ſeqq. Menoch. *de præ-*
ſumpt.lib.2.præſumpt.50. num.8. cum ſeqq. Cardoſ. *in*
*praxi iudicum & Aduocat.verbo probatio,n.29.*Camill.
Borrell. *in ſum.deciſ.tom.2.tit.14.n.65,cum ſeqq.*
Limita non procedere quando negatiua eſſet loco, 5
& tempore coarctata, quia tunc continet in ſe affir-
matiuam, ſecundùm Nell.de S.Gemio, *d.p.2.num.211.*
cum ſeqq. Verall. *deciſ.283.num.3.part.3.* Flamin.Pa-
riſ. *de reſign.benefic. lib.11.quæſt.14.num.68.* Roland.à
Valle *conſ.93.num.8.& vol.4.* Laderch. *conſ.181.n.20.*
vol.1. Camill.Borrell. *d.tit.14.num.67.*

SVMMARIVM.

1 *Producens ſcripturam ſuſpectam, niſi probet eam*
veram, iudicis officio punitur vt falſarius, &
num.3. declara vt num.4.
2 *Accuſans inſtrumentum de falſo, & non probans,*
vt falſarius punitur.
5 *Inſtrumentum redditur ſuſpectum ex quantitate*
ſcribentis.
6 *Scriptura abraſa nihil prorſus probat.*
7 *Indicium ſufficiens ad torturam oritur ex conſue-*
tudine delinquendi.

L. Iubemus

L. Iubemus omnes. XXIV.

Impp. VALENS, GRAT. *&* VALENT. AAA. *ad Antonium P. P. poſt alia.*

1 PRoducens ſcripturam ſuſpectam, niſi probet eam
2 veram, iudicis officio vt falſarius punitur: item accuſans inſtrumentum de falſo, & non probans, vt falſarius punitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.28.tit.1.part.7. vbi gloſſ.2.* Bart. *in repet.l. Barbarius, num.8.ff. de officio eius*, Marant. *de ordine indic. part.6.in princip. tit. & peruenitur aliquando per viam inquiſit. n.148. & ſeq.*
4 Angel. *de maleſic. in verbo Falſario, n.44.in fine*, vbi declarat hoc procedere quando quis producit inſtrumentum ſuſpectum tanquam verum, & illius fidei ſe adſtringit, Franciſc. Caball. *conſ. crimin. diuerſ.129.n.1. & ſeq. lib.1.* Burg. de Paz *conſil.6. num.4.* Menoch. *de præſumptionib. lib.1. præſumpt.99. num.5. cum ſeqq. & conſ.199. num.5.* Baiard. *ad Clar. §. falſum, num.112.* Maſcard. *de probat. concl.740.* Donell. *comment. iuris ciuilis, lib.25.cap.1.pag.177.* Farin. *in praxi crimin. tit. de falſit. & ſimulat. quæſt.159.in num.7.*

5 In gloſſ. *Suſpectum.* Notatur ad hoc, quod inſtrumentum redditur ſuſpectum ex qualitate ſcribentis, vt quia aliàs fecerit ſcripturas falſas, qui illud compoſuit, vel ex perſona producentis, item ex vitio viſibili, vt per Surd. *conſ.6.num.2. & 3.* Caſtill. *quotid. lib.2.cap.16.num.12.* Maſcard. *de probat. concluſ.1254.*
6 aliàs 1260. *num.2.* vbi dicit ſcripturam abraſam nihil prorſus probare.

7 In eadem gloſſ. ibi, *quia aliàs fecit malas ſcripturas*, &c. Notatur ad hoc, quod indicium ſufficiens ad torturam oritur ex conſuetudine delinquendi, hoc eſt quod accuſatus, vel inquiſitus conſueuerit committere ſimilia delicta, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.1. præſumpt.89. num.101.*

SVMMARIVM.

1 *Accuſatorum articuli accuſationis per teſtes idoneos probandi.*
2 *In criminibus probationes requiruntur luce meridiana clariores, ſecus in cauſis ciuiliter motis, n.3.*
4 *Ex indiciis indubitatis quis condemnari criminaliter poteſt, intellige vt num.5.*
6 *Iudicium indubitatum quod.*
7 *Delictum regulariter non probari per inſtrumentum, niſi agatur de probando delicto quod committitur contrahendo, num.8. vel quando agitur ciuiliter, num.9. vbi an priuetur per ſcripturam priuatam recognitam.*
10 *Præſumptiones an in criminalibus ſufficiant ad pœnam ordinariam.*
11 *Notorium per teſtes legitimè examinatos inducitur & probatur.*

L. Sciant cuncti. XXV. & vlt.

Impp. GRAT. VALENT. *&* THEOD. AAA. *Floro P. P.*

1 ACcuſatores per idoneos teſtes accuſationis articulos probabunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup. hoc tit.*

2 Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod in criminalibus probationes requiruntur luce meridiana clariores, dum enim loquitur de probatione teſtium, addit, *idoneorum*; dum de probatione inſtrumentorum, ſubdit, *apertiſſimorum*; & dum de probatione indiciorum, ſubiungit, *indubitatorum, ac etiam luce meridiana clariorum*, vt per *l. Hiſpan.12.tit.14.part.3. vbi gloſſ.1.* Rip. *in l. fin. quæſt.57. C. de reuoc. don.* Hippol. *ſing.206. & conſ.40.n.26. & conſ.44.n.11. & in l. de minore, §. tormenta, n.4. ff. de quæſtion.* Palat. *in alleg. hæreſis, §.11.* Brun. *de indic. & tortura, p.1.quæſt.4.n.1.* Anton. Gom. *var. tom.3. cap.12.n.25. verſ. confirmatur quia*, Soar. *in theſaur. commun. opin. lit. I, n.315.* Plaz. *in epit. delict. c.19.n.13.* Nicol. Moron. *de treuga & pace, quæſt.186. num.5. & 10.* Ioan. Gatc. *de tacito fideicom. n.25.* Octauian. Cacheran. *conſ.65.n.46.* Theſaur. *Pedem. deciſ.24. num 6.* Maſcard. *de probat. concl 459.* alias 461, *n.2. & concl.496. & concl.1360.* aliàs 1366. *n.4.* Menoch. *de arbitr. caſu 279.n.2. & caſu 499.n.1.* Fr. Emman. *quæſt. regul. tom.2. quæſt.12. art.1.* Padil. *in ſum. legum pœnal. p.1.c.19.n.5.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verb. delictum, n.25. & verb. probatio, n.13.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.25.c.1.pag.178.* Farin. *in praxi crim. p.3.q.86. n.6. cum ſeqq.* Vincent. de Franchis *deciſ.372.n.1.* Menoch. *conſ.98. n.9.* vbi quod procedit etiam quando agitur ciuiliter ad pœnam. D. Barboſ. *in l.2. in princ. p.1. n.80. cum ſeqq. ff. ſoluto matr.* præcipuè *n.85. in princ.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. ad l. vn. C. ex delict. defunct. p.1.n.11. verſ. quintò infero*, vbi ſecus dicit in 3
cauſis ciuiliter motis, Camil. Borrel. *in ſum. deciſ. tom.2. tit.16.n.2. & 3.* Lotter. *de re beneſic. tom.2.q.33.n.105.*

Vel indiciis ad probandum indubitatis.] Notatur ad 4
hoc, quod ex indiciis indubitatis poteſt quis criminaliter condemnari, vt per Hippol. *in rubr. huius tit. n.248. cum ſeqq. & in pract. §. quoniam, n.29. cum ſeqq.* Boër. *deciſ.164. num.3. cum ſeqq.* Grammat. *deciſ.42. num.1. cum ſeqq.* Clar. *in pract. §. fin. q.10. verſ. ad condemnandum verò*, Chriſtoph. de Paz *ad leges ſtyli, l.62. ſchol.4.n.21.* Cardoſ. *d. verbo probatio, num.14.* Farin. *d.q.86.n.55.* D. Barboſ. *vbi ſup. n.85. in princ.*

Intellige dummodo iudicia ſint ita clara, vt contra- 5
rium credi non poſſit, alias ſecus, vt per Clar. *d.q.20. in fine principij*, Anton. Gom. *d. tom.3. cap.12.n.25. poſt verſ. ex quibus infero*, Maſcard. *concl.1221.n.49.* Farin. *d. quæſt.86.num.67.* D. Barboſ. *vbi ſupra, n.89. in fin. cum ſeq.* vbi pro vera intelligentia aduertit quod credere aliquid firmiter, poteſt duobus modis conſiderari: primò quando credo quid ita eſſe abſque aliqua hæſitatione actuali, & tamen cum aliqua hæſitatione virtuali, ita vt ſi me aliquis interrogaret, vtrùm illud habeam pro indubitato, vel quod exiſtimem illud poſſe non eſſe verum, veriſimiliter reſponderem, quod forſitan non erit verum, ſed pro nunc credo firmiter ita verum eſſe. Secundò quando credulitas eſt ita firma, vt neque actualem, neque virtualem habeam dubitationem: ita vt ſi quis me interrogaret, reſponderem illud eſſe veriſſimum, neque alicui dubitationi locum eſſe relictum, quæ credulitas dicitur aſſertiua; iuxta quæ dicendum ait, quod ſi ſimus in delictis, quæ occultè committuntur ex prima ſpecie credulitatis, poteſt procedi ad pœnam ordinariam, quia attenta materia illa cenſentur indicia indubitata, quamuis in aliis delictis talia non cenſerentur, quia tunc illa indicia non deberent cenſeri indubitata, cùm aliqua adſit hæſitatio.

Indicium indubitatum, teſte Paul. de Caſtro *in* 6
præſenti, num.5. quem in propoſito refert & ſequitur Contrad. *in pract. tit. de neg. crim. & term. n.48.* & Anton. Gom. *d. tom.3. cap.12.n.25. poſt verſ. ex quibus infert*, Maſc. *d. concl.1221.n.49.* nec diſſentiunt Boër. *deciſ.164.n.3. & 4.* Farin. *d.q.86. n.36.* illud eſt quod arctat mentem iudicis ita vt omnino credat, nec poſſit in contrarium inclinare; at D. Barboſ. *d. loco, n.85.* ait illa dici indicia indubitata in noſtro propoſito, quæ lex talia eſſe declarauit, expreſsè conſtituendo, vt propter illa procedatur ad pœnam capitalem: vide apud illum.

Apertiſſ

7 *Apertiſſimis documentis.*] Ergo delictum regulariter non probatur per inſtrumentum, de quo Felin. *in cap.cùm in Eccleſiis, à princ. de maior.* Clar. *in* §. *fin.*
8 *q.*54. Maſcard. *de prob.concl.*500. *à princ.* vbi *n.*6. limi-
9 tat quando agitur de probando delicto, quod committitur contrahendo, & *n.*7. limitat etiam quando agitur ciuiliter. Fr. Bermait, *qq.regul.tom.*2.*q.*12.*art.*5. vbi an probetur per ſcripturam priuatam recognitam.

10 An præſumptiones in criminalibus ſufficiant ad pœnam ordinariam, vide Chaſſan. *in conſuet. Burg. rub.*1.§.2.*n.*18.*fol.*26. Aleiat. *de præſumpt.regul.*2.*præſumpt.*9.*num.*4. Tiraquell. *de pœnis temper.cauſa* 37. *à princip.* Clar. §.*fin.quæſt.*66.*num.*3. Mich.Graff.*tom.*1. *comm.opin.lib.*4.*tit.*9.*n.*299.*pag.*509. Viu.*tom.*2.*lib.*9. *tit.*30.*de pœnis,n.*153.*pag.*510. Ioſeph.Lud.*tom.*3.*tit. de præſcript. concl.vnic.à princ. pag.*538. Menoch. *de arbitr.caſu* 277. *& conſ.*5.*num.*13.*& conſ.*82.*n.*143.

11 *Quæ munita ſit idoneis teſtibus*, &c.] Notatur ad hoc, quod per teſtes legitimè examinatos notorium inducitur, & probatur, vt per Maſcard. *de probat. concl.*1102. aliàs 1107. *num.*18.

De Teſtibus.

TIT. XX.

TEſtis eſt, qui *de facto* aliquod teſtimonium perhibet, non enim de iure, ſed *de facto* teſtes interrogari, & reſpondere debent, auctore etiam Ariſtot. 1. *Rhetor.c.*15. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De teſtibus integros tractatus in lucem ediderunt Barthol. de Saxoferrato *tom.*4. *tract. Doctor.* .62. Andr. Barbatia *eod.tom.*4. *fol.*130. Angel. de Peruſio *eod.tom.*4. *fol.*71. Angel. de Vbaldis *ibid.fol.*76. Iacob. Buttigar. *ibidem fol.*60. Alber. de Maletis *ibid.fol.*164. Feder. Schenk. *ibid.fol.*72. Franc. Curtius *ibid. fol.*125. Iacob. Ægydius *ibid. fol.* 73. Ioannes Campegius *ibid. fol.*88. Ioan. Crotus cum apoſtilla Petri de Moncada *ibid.fol.*199. Lanfranc. de Oriano cum addit. Benedicti de Vadis, *ibid. fol.*179. Marian. Socinus *ibid. fol.*189. Nellus à S.Geminiano *ibidem fol.*79. Nepos à Monte-Albano *ibid. fol.*57. Stephan. Aufrer. *ibidem fol.*110.

De teſtibus ex profeſſo ſcripſerunt extra Doctorum tractatus Ægid. Boſſius, Celſus Vgo, Iodoc. Damhauderius, Ludouicus Vitalis, Hortenſius Caualcanus, Nicolaus Perenotus, Thomas Diplouatarius, Albertus Malateſta, Hector Æmilius, Iuſtus Reuberus.

De teſtium reprobatione Bartol. *eod. tom.*4. *tract. Doctor. fol.*73. Bagarot. *fol.*298. Iacob. Ægid. *fol.*73. Angel. de Peruſio *cum addit.fol.*75. Petr. Rebuffus.

De teſtium repertorio, Ioannes Maria Monticellus.

De teſtium theorica & practica, Hortenſius Caualcanus.

De teſtium numero in teſtamentis requiſito, Petrus Domin. Magdalenus.

De teſtium examinatione, Nicolaus Leſeur. *d. tom.*4. *fol.*231.

Præter iſtos ex profeſſo agentes de materia tituli ſuis in ſcriptis agunt Ordin. Reg. Luſit. *lib.*3. *tit.*55. *cum ſeqq. l. Hiſp.*1. *cum ſeqq. tit.*16. *part.* Viu. Soar. Kirchon. & alij *tom.*1.*commun. opin.lib.*4. *tit.*10. Anton. Gabr. *tom.*3.*etiam commun.tit.de teſtib.pag.*32. & Ioſeph. Ludou. *pag.*571. Marant. *de ordine iudic.part.*5. *actu* 6. *de teſtium productione*, Simanch. *de Cathol.inſtit. rubr. de teſtib.* Catellian. Cotta *in ſuis memorab. verbo teſtis*, Cardoſ. *in praxi iudicum, eod. verb.* Fr. Ludou. Miranda *de ordine iudic. quæſt.*23. *&* 24. Alexand. Trentacinq. *var.reſolut.lib.*2.*tit.de teſtib.fol.*248.

Cur. Philip. *p.*1.§.17. Amat. Roder. *in pract. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap.*7.*de forma probationis*, Ariſmin. Tepat. *var. ſentent.tom.*1. *tit.*215. *&* 216. Camill. Bortell. *in ſum. deciſ. tom.*2. *tit.*4.*de teſtium vnitate, & tit.*5.*de numero teſtium ſtatuto, & tit.*9.*de rogitu teſtium, & tit.*7.*de teſtium coactione, receptione, ſiue examinatione, & tit.*8.*de teſtibus ad æternam futuram memoriam recipiendis, & tit.*9. *de teſtibus poſt publicationem recipiendis, vel non, & tit.*10. *de teſtibus vniuerſitatis, & tit.*11.*de teſtium ſingularitate, & tit.*12.*de teſtium varietate, & tit.*13.*de teſtium auditu, & tit.*14.*de teſtium prælatione, & tit.*15.*de teſtium reprobatione, ſiue repulſa, & tit.*16. *de teſtium miſcellaneis generalibus*, Iacob. Cancer. *var. reſolut. tom.*1.*c.*20.*de teſtibus*, latè Proſp. Farinac. *in praxi crimin.tom.*2.*de oppoſit.contra perſonas, & dicta teſtium.*

SVMMARIVM.

1 *Ingenuum tam teſtes, quàm inſtrumenta probant.*
2 *Inſtrumenta vbi ſimul cum teſtibus requiruntur, teſtes ſoli non probant, & num.*3.

L. Si tibi. I.

Imp. ALEXANDER A. *Carpo.*

INgenuum quem eſſe tam teſtes, quàm inſtrumenta 1
probant. Vbi inſtrumenta ſimul cum teſtibus ex le- 2
gis præſcripto ad ferendum teſtimonium, & probandum requiruntur, teſtes ſoli non probant. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.*16. *verſo*, Gilchen. *tom.*2.*pag.*156. Sebaſt. Næu. remiſſiuè, Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Do- 3
nell. *comment. iuris ciuilis lib.*18. *cap.*13. *col.*11. *& lib.*25. *cap.*1. *pag.*181.

SVMMARIVM.

1 *Domeſtici mercedem & ſalarium habentis teſtimonium non ſubſiſtit, & num.*2.
3 *Vxor non poteſt eſſe teſtis pro marito.*
4 *Domeſtici de iure qui.*
5 *Domeſticum aduerſarij mei pro me producere in teſtem poſſum, eumque cogere ad teſtificandum contra ſuum dominum, vel domeſticum.*

L. Etiam iure. II.

Impp. VALER. & GALLIEN. AA. *Roſæ.*

DOmeſtici mercedem & ſalarium habentis teſti- 1
monium non ſubſiſtit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt 2
*l.Hiſp.*18. *tit.*16. *part.*3. Anton. Gom. *variar. tom.*3. *cap.*12. *num.* 15. *verſ. quinto.* Bernard. *regul.* 746. *in princ.* Nep. de Monte Albano *de teſtib.n.*1.*&* 2. Iacob. Buttigar. *eod.tract.num.*21. Alberic. de Maletis *cap.*2. *num.*1. Ioan. Crot. *part.*3. *num.*29. Benintend. *Bonon. deciſ.*43. *n.*3. Donat. à Fina *tom.*1.*commun. opin.lib.*4. *tit.*10.*num.*112. *pag.*533. Franc. Monald. *conſ.*30.*n.*8. *vol.*1. Menoch. *de arbitr.lib.*1.*quæſt.*73.*num.*32. Maſcard. *de probat. concl.*533. *& concl.*758. Valaſc. *conſul.*45. Cald. Pereira *quæſt. forenſ.conſ.*24. *n.*13. Alexand. Trentacinq. *var.reſolut. lib.*2.*tit.de teſtib.reſol.*1. Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*144.*num.*11. Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat.verbo teſtis, n.*11.*&* 18. Camill. Borrell. *in ſumma deciſ. tom.*2. *tit.*15. *n.*345.

cum ſeqq. Farin. *in praxi crimin. tom. 2. tit. de oppoſit. contra perſonas teſtium, quæſt. 55. per tot.* Amat. Rodetic. *de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap. 7. à n. 49.* & dixi latè *in collect. ad c. in litteris 24. de teſtib. in Decretalib.* vbi cumulaui plures limitationes, quas ſciens prætereo ne dicta repetam.

3 In gloſſ. *Etiam iure ciuili*, ibi, *quod in viro & vxore*, &c. Notatur ad hoc, quod vxor non poteſt eſſe teſtis pro marito, vt per Rebuff. *de reprobat. teſtium, num. 588. cum ſeqq.* Hieron. Gabr. *conſ. 40. num. 1. & 4. lib. 2.* Farin. *d. tom. 2. quæſt. 54. n. 210. cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 144. num. 7.* Camill. Borell. *d. tom. 2. tit. 15. num. 353.*

4 Domeſtici autem de iure appellantur ſerui, liberti, mercenarij, filij, vir, & vxor, & cæteri, qui vel ſubſunt ratione patriæ, vel dominicæ poteſtatis, de quibus Nepos de Monte Albano *d. tract. de teſtib. n. 7. cum ſeqq.* Ant. Gabr. *d. tit. de teſtib. concl. 10. n. 2.* Maſcard. *de probat. concl. 533. num. 2. & concl. 857. n. 29.* Farin. *d. tom. 2. quæſt. 55. n. 4. cum ſeqq.* Camill. Borell. *d. tom. 2. tit. 15. ex n. 351.* Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt. 375.* Ego ipſe *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appell. 78.*

5 In ead. gloſſ. ibi, *quid ſi petant domeſticum aduerſarij produci*, &c. Notatur ad hoc, quod poſſum producere in teſtem pro me domeſticum aduerſarij mei, immò & illum cogere ad teſtificandum contra ſuum dominum, vel domeſticum, vt per Farin. *d. quæſt. 55. n. 97.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtis dictum non probat carens cauſæ redditione, & num. 2.*

3 *Examinatio, & receptio teſtium coram ordinario cauſæ iudice facienda eſt.*

4 *Teſtis interrogatus de cauſa ſcientiæ, ſi illam non reddit, nihil prorſus probat, ſiue interrogatio ſit explicita, ſiue implicita, n. 5. non interrogatus de ratione, illam reddere regulariter non tenetur, n. 6. in quibus autem caſibus etiam non interrogatus teneatur reddere rationes ſuæ depoſitionis, ita vt alias non probet, remiſſiuè, num. 7.*

L. Solam teſtationem. III.

Imppp. CARVS, CARIN. & NVMERIAN. AAA. *Valerio.*

1 DIctum teſtis carens redditione cauſæ non probat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Socin. *reg. 496.* Iacob. Butrig. *de teſtib. num. 13.* Nell. *num. 44. verſ. pro hac facit, & num. 129. verſ. quod vt fiat, & num. 161. in fine,* Maſcard. *de probat. lib. 1. præfat. 5. num. 120.* Mori. *in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 11. in prælud. num. 45.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 183.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo teſtis, num. 81.* Farin. *in praxi crimin. tom. 2. tit. de oppoſit. contra dicta teſtium, quæſt. 70. num. 1. cum ſeqq.*

3 In gloſſ. *Solam*, ibi, *à præſentia iudicis*, &c. Notatur quod examinatio, & receptio teſtium coram ordinario cauſæ iudice facienda eſt, de quo vide Marant. *de ordine iudic. p. 3. actu 6. ſub num. 1.* Veſtr. *in pract. Rom. Curiæ, lib. 6. cap. 2. ſub n. 11.* latè Borrell. *in ſum. deciſion. tom. 2. tit. 7. num. 41. cum ſequentib.*

4 In ead. gloſſ. ibi, *vel ſolam dicit, id eſt, ſine redditione cauſæ, quam interrogatus dicere debet*, &c. Notatur ad hoc, quod teſtis interrogatus ab examinatore, vel ex iudicis officio, vel ad inſtantiam partis de ratione, & cauſa ſcientiæ, ſi illam non reddit, tunc ſine dubio, etiam in caſu, in quo aliàs reddere non teneretur, nihil prorſus probat, vt per Lanfranc. *de teſtib.*
poſt num. 20. verſ. ſed ſi interrogatur, Anton. Gom. *var. tom. 3. cap. 12. num. 10.* Maſcard. *de probat. concl. 1396. n. 49. & ſeq.* Amat. Roderic. *in pract. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap. 7. num. 55.* latè
Farin. *d. quæſt. 70. num. 4.* vbi *num. 5.* id ampliat, ſiue 5
interrogatio ſit explicita, ſiue etiam implicita.

In ead. gloſſ. ibi, *Si autem non interrogetur*, &c. 6
Notatur ad hoc, quod vbi teſtis de ratione non interrogatur, non tenetur regulariter illam reddere, vt per Socin. *reg. 401. in princ. & reg. 402. etiam in princip.* Nell. *de teſtib. num. 141. & num. 159. in fine,* Lanfranc. *poſt n. 20.* Campeg. *reg. 192. in princip.* Anton. Gom. *d. tom. 3. cap. 12. num. 104.* Clar. *in §. fin. quæſt. 53. verſ. præterea dixi,* Maſcard. *concl. 1369. num. 1. cum ſeqq.* latè Farin. *d. quæſt. 70. num. 91. cum ſeqq.*

In quibus autem caſibus teſtes etiam non interro- 7
gati teneantur reddere rationem ſuæ depoſitionis, ita vt aliàs non probent, vide poſita per me *in collect. ad cap. cum cauſam 37. poſt num. 6. hoc tit. in Decretalib.* ſecundùm Lugdun. impreſſ.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes veritatem gratiæ, ac potentiæ præferant, gratiam & timorem ſeponant, & num. 2. & 3. iurent quod nec pretio, nec amore, nec timore, nec pro alio commodo teſtimonium dicent, num. 4.*

5 *Teſtis idoneus non eſt, cui poteſt imperari à parte, intellige vt ibid. & limita vt num. 6.*

L. Eos teſtes. IV.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Candido.*

TEſtes veritatem gratiæ, ac potentiæ præferant; 1
gratiam & timorem ſeponant. Colligunt ex Or- 2
din. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 3
munt Donell. *commentar. iuris ciuilis lib. 25. pag. 185.* Fr. Ludou. Miranda *de ordine iudiciar. quæſt. 13. art. 6.*
concl. 7. Et ſic tenetur teſtis iurare quod nec pretio, nec 4
amore, nec timore, nec pro alio commodo teſtimonium dicet, gloſſ. *verbo iuramentis, in fine, verſ. item quod non pretio, in c. fraternitatis, hoc tit. in Decretal.* Lanfranc. *de teſtib. poſt n. 6.* Campeg. *eod. tract. reg. 168. verſ. quod non pretio,* Maſcard. *de probat. lib. 1. quæſt. 5. n. 75.* Farin. *in praxi criminali, tom. 2. quæſt. 174. n. 17.*

In gloſſ. *Potentatui*, ibi, *idoneus non eſt, cui poteſt* 5
imperari a parte, &c. Intellige vel ratione patriæ poteſtatis, vel ratione particularis, & priuatæ iuriſdictionis, vt eſt iuriſdictio dominorum contra ſeruos: non autem ratione vniuerſalis iuriſdictionis, quam Princeps habet in ſuos ſubditos: vnde ſubditum, ſeu vaſſallum non prohiberi teſtimonium ferre pro ſuo domino, reſoluunt Anton. Gabr. *communium tit. de teſtib. concl. 10. num. 21.* Maſcard. *de probat. concluſ. 1398. aliàs 1405. per tot.* Farin. *in praxi crim. tom. 2. tit. de oppoſit. contra perſonas & dicta teſtium, quæſt. 55. n. 204.*
cum ſeqq. vbi *num. 210.* limitat vt non procedat in eo 6
Principe ac domino, qui eſt naturæ tam ſæuæ & terribilis, vt niſi ſuo modo ſubditus fecerit, præſumatur illi violentiam illaturum.

SVMMARIVM.

1 *Parentes & liberos à mutuo teſtimonio, etiam voluntario, repelli, & num. 2.*

3 *Parentum & matrum cohærentia.*

4 *Parentes examinati pro vno filio contra alium benè probant.*

5 Liberorum

5 *Liberorum nedum legitimorum & naturalium, ſeu etiam naturalium tantùm, & ſpuriorum, ac inceſtuoſorum nexus, à teſtimonio repellendi, num.6.*

7 *Adoptiui ad fauorem patris teſtificari non poſſunt, & è conuerſo, ſi ſint in illius poteſtate: ſecus ſi ſoluta ſit adoptio.*

8 *Emancipati non poſſunt produci in teſtes ad fauorem patris, nec è contra.*

9 *Filios ſpirituales in teſtes admitti pro parentibus ſpiritualibus, & è contra.*

10 *Filius eſt idoneus teſtis inter patrem & matrem.*

11 *Pater non admittitur ad teſtificandum pro filiis, nepotibus, pronepotibus, & aliis deſcendentibus vſque in infinitum.*

12 *Parentum nomine qui contineantur, remiſſiuè.*

13 *Fratres non repelli à teſtimonio inductos ad fauorem fratris, & ab ipſo fratre.*

14 *Poteſt pater in teſtem adhiberi in teſtamento filij militis teſtantis de peculio caſtrenſi, intellige vt num.15.*

L. Parentes. V.

Iidem AA. *&* CC. *Tertullo.*

1 PArentes & liberi à mutuo teſtimonio, etiam voluntario, repelluntur. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ordin.Reg.Luſitan. *lib.3.tit.56.* §.1. *l.Hiſpan.14.tit.16. part.3.* Nell. *de teſtib.num.7.* Alb.de Maletia *num.11.* Lanfranc. *num.59.verſ.& dic quod in omnibus*, Crot. *part.4. num.110.& 116.* Nep.de Monte Albano *n.12.* Rebuff. *de reprobat. teſtium n.376.* Anton. Gom. *var. tom.3.cap.12.num.24.* Maſcard. *de probat. concl.1148. num.3.& concl.1357. n.43.* Cur. Philip. *part.1.* §.*17. num.15. in fine*, Moll. *in emporio iuris ciuilis, part.1. tit.11.in prælud.num.40.* Donell. *comment.iuris ciuilis lib.25.pag.186.* Farinac. *in praxi crimin. tom.2. tit. de oppoſit.contra perſonas,& dicta teſtium,quæſt.54.n.145. cum ſeqq.* Fr.Ludou. Miranda *de ordine iudic. quæſt.22. art.4. concl.2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Teſtis, num.9.* Amat.Rodet. *in pract.de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap.7.num.47.*

3 *Parentes.*] Et ita etiam matres, vt per Nell. *de teſtib.n.7.* Crot. *eod.tract. p.4.n.210. verſ.nam ſi matre,* Campeg. *reg.2. verſ. tertiò quia mater*, Anton. Gabr. *commun.tit.de teſtib. concl.17.n.4.* Maſcard. *de probat. concl.1022. num.8.* vbi ait hunc text. etiam de matre intelligi, Farin. *d.quæſt.54.num.146.*

4 Parentes, qui examinantur pro vno filio contra alium, propter parem affectionem bene probant, ita Gom. *tom.3.var.cap.12.n.14.col.4.* Menoch. *de arbitr. caſu 106. num.19.& caſu 152. num.8.& conſ.45.n.27.* Maſcard. *de probat.concl.408.n.21.& concluſ.533.n.36. & concluſ.1148.num.29.* Farinac. *d.quæſt.54.n.205.*

5 *Et liberi.*] Non ſolùm legitimi & naturales, ſed etiam naturales tantùm, & ſpurij, ac inceſtuoſi; non
6 enim negari poteſt quin ratione ſanguinis repellantur, cùm etiam in illis vigeat affectionis ratio, quæ teſtes repellit, & vt experientia docet, quandoque plùs diligimus naturales, & ſpurios, quàm legitimos, & naturales: ita Alber. de Maletis *in tract.de teſtibus, part.1.cap.1.num.6.& 7,* Crot. *part.4 num.110.verſ. iſta concluſio habet locum*, Campeg. *reg. 1.verſ. quintò habet locum*, Maſcard. *concl.1148. num.8. cum ſeq.* Farin. *d.quæſt.54. num.159.*

7 Idem de adoptiuis, qui ad fauorem patris teſtificari non poſſunt, & è contra, ſi ſint in illius poteſtate; ſecus ſi diſſoluta ſit adoptio, de quo vide Alber.de Maletis *d.part.1.cap.1.n.24.* Campeg. *d.reg.1.in 6. & 10. fallent. & reg. 2. verſ. quartò filij adoptiui*, Hector. Æmill. *de teſtib. verbo Adoptans, num.1.* Maſcard. *d. concl.1148.n.18.& ſeq.* Farinac. *d.quæſt.54.n.160.*

Idem quoque de filiis emancipatis; ij enim non 8
poſſunt in teſtes produci ad fauorem patris, nec è contra, quia licèt eſſet patria poteſtas per emancipationem, non tamen ceſſat paterna in filios affectio: ita Alber.de Maletis *de teſtib. part.1. cap.1. n.2.& 10.* Crot. *part.4. num.110. verſ.item habet locum*, Anton. Gabr. *commun.tit.de teſtib.concl.17.n.7.* Grammat. *deciſ.408.* Maſcard. *d. concl.1148. n.5.* aliàs *concl.1153, num.5.* Farin. *d.quæſt.54. num.154.*

At in filiis ſpiritualibus limitatur huius text. reſo- 9
lutio, admittuntur enim in teſtes pro parentibus ſpiritualibus, & è contra; licèt non ſint integræ fidei, & omni exceptione maiores: negare enim non poſſumus, quin ex illa cognatione ſpirituali oriatur affectio inter patrem, & filium ſpiritualem, & ratione huius affectionis dubium non eſt, quin eis de fide diminuatur: de quo tamen vide Crot. *de teſtib.num.161.* Tiraquel. *in l.ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, num.25. & 39. & de pœnis temper. cauſa 21. num.8.* Plaz. *in epit. delictor. cap.40. n.2.ad fin.* Menoch. *de arbitrar. caſu 100. poſt num.12.verſ.tertia fuit opinio*, Rebuff. *de reprobat.teſtium, n.384.* Soar. *recept. ſentent.lit.T, num.115.* Decian. *in tract.crimin. lib.2.cap.7. n.11.ad fin.iuncto num.12.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo teſtis, num.24.* Farin. *d.quæſt.54. num.200.*

Nota quod filius eſt idoneus teſtis inter patrem & 10
matrem; nam affectionis paritas vtique excluderet, euacuaretque omnem ſuſpicionem: ita Viu. *tom.1. commun.opin.lib.4. tit.10. de teſtib.num.273. verſ.vnde filius, pag.543.*

In gloſſ. *Parentes*, ibi, *largè ſcilicet pro deſcendenti-* 11
bus, &c. Notatur ad hoc, quod pater non admittitur ad teſtificandum pro filiis, nepotibus, pronepotibus, & aliis deſcendentibus vſque in infinitum; in propoſito enim parentum & filiorum appellatione veniunt omnes aſcendentes, & deſcendentes, tam maſculi, quàm fœminæ vſque in infinitum, de quo Nep. de Monte Albano *in tractat.de teſtib. num.45. verſ.& quod dico de patre*, Alber.de Maletis *part.1. cap.1.n.1. verſ.& hoc eſt intelligendum*, Nell. *num.7.verſ.idem in aſcendentibus*, Crot. *part.4.n.510.* Nouell. *regul.216. num.5.* Anton. Gabr. *d.tit. de teſtib. concl.17. num.1.* Maſcard. *d. concl.1148.* aliàs *1153. num.3.* Farin. *d. quæſt. 54. num.149.* Et parentum appellatione qui 12
contineantur, vide meipſum *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſign. appell.185.*

In gloſſ. *Nec volentes, fin.* ibi, *ſed de fratre quæro,* 13
an contra fratrem admittatur, &c. Notatur ad hoc, quod fratres non repelluntur à teſtimonio inducti ad fauorem fratris, & ab ipſo fratre; de quo tamen vide Bertrard. *reg.726. fallent.8.* Nepot. de Monte Albano *de teſtib.num.48.* Alber.de Maletis *part.1. cap.1.n.27. in princ.* Duen. *reg.382. in princ.* Tiraquell. *de pœnis temper. cauſ.22. num.45.* Pinel. *in l.1. in princ.n.16. C. de bonis maternis*, Vezin. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.10. num.235. pag.535.* Rebuff. *de reprobat. teſtium, num. 218.* Menoch. *de arbitr. caſu 104. in princ. & de præſumpt. lib.2. præſ. 55. num. 4. & ſeq.* Maſcard. *concl. 811.* Farin. *d.quæſt.54. num.84. cum multis ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo frater, num.5.& verbo teſtis, num.23.*

In ead.gloſſ. ibi, *in teſtamento filiifam.militis ante* 14
miſſionem pater eſt teſtis. Notatur ad hoc, quod in teſtamento filij militis teſtantis de caſtrenſi peculio, poteſt pater in teſtem adhiberi, vt per Nell. *de teſt. num.7. verſ. dicta regula fallit*, Lanfranc. *num.40. verſ.quarto caſu fallit*, Campeg. *reg.1.in 4. & 9. fallent.* Socin. *reg. 427. fallent. 5.* Maſcard. *d. concluſ. 1448.* aliàs *1153.num.20.* Farin. *d.quæſt.54.num.195.* vbi *num. 196.* intelligit quando filius teſtatur de ca- 15
ſtrenſi peculio in caſtris & militia exiſtens.

L. Nimis graue. VI.

Iidem AA. *&* CC. *Diogeni & Ingenuæ.*

1 NEmo contra ſe cogitur producere teſtes. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt *l.Hiſp.1.tit.16. part.3.* vbi *gloſſ.1.* Hippol. *in l.minore, §.tormenta,n.2.cum ſeqq.ff.de qq.* Donell.*comment.iuris ciuilis lib.25.pag.189.* Menoch. *de arbitr. caſu* 499. Ioan. Garcia *de nobilit. gloſſ.2. §.1. n.17.* & vide quæ diximus *ad l.1. & vlt.C.de edendo* , & *ibi* citatis adde Cardin.Tuſch. *practic.concluſ.lit.P, concl.*439. Aloyſ. Ricc. *in deciſ.Curiæ Archiep.Neap.part.2.deciſ.*192.

L. Seruos pro domino. VII.

AA. *&* CC. *Deruloni.*

1 SEruus nec pro , nec contra dominum , niſi de ſuo facto , interrogatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt Dec. *in cap.2.num.14.hoc tit.* Hippol. *in l.1.§.idem nimio,num.1.ff.de quæſtion.* Boër. *deciſ.*301.*num.*12. Donell.*comment. iuris ciuilis lib.25. pag.*189. Farin. *in praxi crimin.p.1. quæſt.41. num.94.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat.verbo teſtis, num.3.*

SVMMARIVM.

1 *Teſti non iurato fides minimè adhibenda, & n.2.*

3 *Teſtes priùs iurent, & poſtea examini ſe ſubjiciant.*

4 *Vnius teſtimonium in quacunque cauſa non admittitur , nec probat : limitationes vide apud auctorem remiſſiuè , num.5.*

6 *Iuramentum per teſtem corporaliter ad ſancta Dei Euangelia , tactis Scripturis præſtandum : de conſuetudine ſufficit tangere quaſcunque ſcripturas, etiam quod non ſint Euangelia , num.8. iurare tactâ aliqua re ſacra , veluti Reliquiis , Cruce, Altari , vel ſimilibus , num.9.*

7 *Manibus carens non poteſt eſſe teſtis, & cur.*

10 *Teſtis vt pro vtraque parte veritatem dicere tenetur , ſic etiam pari modo iurare nedum veritatem debet , ſed & quod in ea falſitatem non immiſcebit , num.11.*

12 *Iuramentum teſtibus remitti poſſe à partibus , intellige vt num. 13. reſolue vt num. 14. non poſſe remitti à partibus in cauſa criminali , vel in cauſa ciuili ardua , num.15.*

16 *Epiſcopus non tactis Scripturis,ſed inſpectis ſacroſanctis Euangeliis, tacto pectore iurare debet.*

L. Iuriſiurandi. VIII.

Imp. CONSTANTIN. A. *ad Iulianum Præſidem.*

1 TEſti non iurato fides minimè adhibetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num. 1. ſup. ho tit.* poſt omnes Gyphan. *tom.1.pag.*258.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text, deſumunt Ordin. Reg. Luſitan. *lib.3. tit.57. in princip. & l.Hiſpan.23. tit.16. part.3.* Hippol, *ſing.*214. *&* 434. Roman. *ſing.*616. Corraſ. *lib.3. miſcel. cap.7.* Tyndar. *in tract. de teſtib. cap.9, num.17.* Ioan. Crot. *eod. tract. part.7.ſub num.*128. Nep. de Monte Albano *num.*52. Ægid.Boſſ. *num.*12. Iacob. Nouell. *reg.216. num.37.* Veſtr.*in pract.Romanæ Curiæ,lib.6.cap.2.num.6.* Mynſing. *cent.4.obſeru.77.* Gail. *lib.1.obſeru.*101. Marant. *de ordin. iudic. part.5. actu 6. de teſtium productione, num.19.* Socin. *reg.424.in princ.* Caræll. Cotta *in memorab.verbo teſtis,pag.*868.Menoch.*de arbitr.caſu* 108. *num.30.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.25. pag.*190. Rebuff. *de reprobat.teſtium,n.*284.Menoch.*de arbitrar. lib.1.quæſt.26.*Gutier. *in repet.l.nemo poteſt,n.229.cum ſeqq.ff.de legat.1.* Maſcard. *de probat.concl.*1362. aliàs 1368. Surd. *deciſ.12. n.7.* Rodolphin. *in tract.de ſuprema, ſeu abſoluta Principis poteſt. cap.6. num.42.* Azeued. *l.6.num.13. tit.9.lib.3.nouæ Recopil.* Morl. *in emporio iuris , part.1. tit.11. in prælud. num.30.* Cur. Philip. *part.1.§.17. num.17.* Fr. Ludou. Miranda *de ordine ind.quæſt.23.art.25.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.1. concl.*101. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.30.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tom.1. tit.60. de iuramento, num.371. cum ſeqq. tom.2.tit.7. à num.35.* Fr.Paulin. Bert. Lucenſ. *in praxi crimin. Regul.tit.11.cap.11. num.94. & tit.14. cap.vnico,num.8.* Amat. Roderic. *de forma & modo videndi , ſeu examinandi proceſſum, cap.7.num.41.* latè Farin. *in praxi crim.tom.2. tit.de oppoſit.contra exam.teſtium,quæſt.74. num.1.cum multis ſeqq.* vbi *num.65.cum ſeqq.* reſoluit teſtes non iuratos minimè probare, etiam quod ſint plures , & etiam quod ſint Clerici , Monachi , Religioſi , Sacerdotes , & Cardinales.

Priuſquam prohibeant teſtimonium , &c.] Notatur 3
ad hoc , quod teſtes debent priùs iurare , & poſtea ſe examini ſubjicere , itavt ſi priùs depoſuerint, & poſtea iurauerint , depoſitio nihil valeat : ita Campeg. *de teſtib. reg.169. in princ.& reg.170. in ſexta fallentia*, Grauat. *ad Veſtr. lib.6. cap. 2. num. 30.* Decian. *conſ.51. num.9. lib.1.* Tiraq. *de retractu conuent. §.1. gloſſ.5.num.8.* Mynſing. *cent.3.obſeru.80. num.2.* Gail. *lib.1. obſeru.101.n.9.* Cou. *lib.1.var.cap.13.n.2.* Termin. *in ſuo proceſſu iudiciali, tit.de iuram.teſtium,* Ruger.Ruland. *d.commiſſ. lib.2. cap.12.num.4.* Gutier. *in repet. l.nemo poteſt , num.121. ff.de legat.1.* Maſcard. *de probat.concl.*1362. aliàs 1368.*num.1.* Soar. de Paz *in pract.tom.1.part.1.temp.8.num.105.* Morl. *in emporio iuris ciuilis,part.1.tit.11.in prælud.n.30.* Fr.Ludou. Miranda *de ordine iudic.quæſt.23.art.5.concl.2.* latè Farin. *d. quæſt.74.n.31.cum ſeqq.* vbi *à n.38.* an ſufficiat iurare incontinenti poſt depoſitionem. Mendez à Caſtro *in praxi Luſit. part.1.cap.2. num.37.*

Simili modo ſancimus vt vnius teſtimonium , &c.] 4
Notatur ad hoc , quod in quacunque cauſa vnius teſtimonium non admittitur , nec probat , vt per Duen. *reg.84.* Crot. *de teſtib.num.*208. Nell. à S.Gemin. *eod. tract. part.2. num.85.* Campeg. *reg.193.* Paul. Fuſc. *lit.C, ſing.20.* Corraſ. *miſcel. lib.3. cap.7.* Clar. *lib.5. §.fin.quæſt.22.ex num.2.* Couar.*in cap.cum eſſes,num.3. de teſtament.* Anton.Gabr. *commun.tit.de teſtib.concl.1.* Petr.Magdalen. *de numero teſtium in teſtam. requiſito, part.1. cap.1. num.34.cum ſeqq.* Iacob.Benint. *de priuileg. Iuriſconſ.part.1.priuileg.20.* Maſcard. *de probat. in præfat.lib.1. quæſt.5.n.117.* Aldouin. *conſ.14.n.27. & conſ.22. num.12. & conſ.26. à n.37.* Pereg. *conſ.2. num.38. verſ.ad condemnationem , lib.2.* Cur. Philip. *part.1. §.17.à n.13.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.494. num.1.* Fr. Ludou. Miranda *de ordine indic. quæſt.23.art.1.* Aldrete *de Relig.diſcipl. tuenda, lib.2. cap.3.* Stephan.Gratian. *diſcept. foreuſ.cap.140.num.4.* Amat.Roderic. *de modo & forma videndi , ſeu examinandi proceſſum , cap.7.de forma probat.à num.18.* latè Farin. *d.tom.2. quæſt.63. per tot.*

Hanc regulam latè examinaui viginti octo limita- 5
tionibus *in collect. ad cap. in omni negotio 4. à num.2. vſque ad 30. de teſtib. in Decretalib.*

In gloſſ. *Iuriſiurandi* 1. ibi, *corporaliter præſtiti*, &c. 6
Notatur ad hoc, quod iuramentum debet præſtari per teſtem corporaliter ad ſancta Dei Euangelia , tactis Scripturis, vt per Alber.*de teſtib.cap.7.n.50.*Lanfranc.

poſt

Digitized by Google

poſt num.6.verſ.& deferri, Campeg. *reg.*170. *in* 2. *fal-*
lent. Anton.Theſaur. *Pedem. deciſ.*47. *num.*1.*verſ.alij*
verò, Caputaq. *deciſ.*123. aliàs 5. *num.*1.*part.*2. Maſ-
card. *de probat. lib.*1. *quaſt.*5. *num.*74. *& concl.*1358.
7 *num.*42. vbi propterea qui non habet manus, non po-
teſt eſſe teſtis, quia non poteſt tangere Scripturas,
Franc. Marc. *Delphin. deciſ.*377. *ſub n.*1.*vol.*1. Æmil.
Verall. *deciſ.*123. *&* 246. *num.*1.*lib.*2. Chriſtoph. de
Paz *in ſchol. ad leges ſtyli*, *l.*240. *à num.*1. Nicol.
Garc. *de benefic. part.*5. *cap.*4. *num.* 271. Sanch. *in*
præcepta Decalogi, *tom.*1.*lib.*3. *cap.*1. *num.*3. Camill.
Borell. *in ſum.deciſ. tom.*1. *tit.*60. *de iuram. num.*394.
Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *cap.*1.
*num.*10. latè Farin. *d.quaſt.*63. *num.*20. vbi *num.*22.
8 ſubdit quod de conſuetudine in ſpecie vigente ſuffi-
cit tangere quaſcunque ſcripturas, etiam quod non
9 ſint Euangelia, & *num.*27. tenet quod ſufficit iurare
tacta aliqua re ſacra, veluti Reliquiis, Cruce, Alta-
ri, vel ſimilibus.

10 In ead gloſſ. ibi, *Item pro vtraque parte*, &c. Nota-
tur ad hoc, quod teſtis ſicut pro vtraque parte verita-
tem dicere tenetur, ita etiam & pari modo iurare de-
bet, vt per Nell. *de teſtib.num.*59. *verſ.item quod dicit*
veritatem, Alberic.etiam *de teſtib. cap.*7. *num.*49. *verſ.*
tertium eſt, Grauat. *ad Veſtr.in pract.lib.*6. *cap.*2. *n.*44.
Sigiſm.Scace. *de iudic. cauſar. ciuil.& criminal. lib.*1.
*cap.*86.*num.*9. latè Farin. *d.quaſt.*63.*num.*16.

11 In ead.gloſſ. ibi, *item quia falſitatem non immiſceat*,
&c. Notatur ad hoc, quod teſtis non ſolùm iurare de-
bet veritatem, ſed etiam quod in ea falſitatem non
immiſceat, vt per Nell. *de teſtib.num.*59. *verſ.& quod*
ſolam veritatem. Farin. *d. quaſt.*74. *num.*11. *& n.*12.
ſubdit illa verba, *quod falſitatem non immiſcebit*, in
practica non apponi in iuramento teſtis.

12 In ead.gloſſ. ibi, *item ſi remittatur de conſenſu par-*
tium, &c. Notatur ad hoc, quod teſtibus iuramentum
à partibus poteſt remitti, vt per Nell. *de teſtib. n.*68.
Nep. de Monte Albano *eod.tract. num.*38. *verſ. niſi à*
parte remittatur, Crot. *num.* 236. Tyndar. *part.* 1.
*cap.*9. *num.*17. Campeg. *reg.*167. *ſub* 8. *fallent. verſ.*
& nota quod iuramentum, Socin. *reg.*424.*in* 2. *fallent.*
Mynſing. *cent.*3.*obſeru.*80. *n.*6. Gail. *lib.*1.*obſeru.*101.
*num.*2. Rutger. Ruland. *de commiſſar.lib.*6.*cap.*10.*n.*5.
Veſtr. *in pract. Roman. Curiæ,lib.*6.*cap.*2. *num.*8.& *ibi*
Grauat. *num.*2.*&* 43. Maſcard. *de probat. lib.*1.*quaſt.*5.
*num.*103. *cum ſeqq.* Seraphin. *de priuileg. iuram. pri-*
*uil.*30.*n.*32. Bernard. Græuæ. *ad pract.Cameræ Imper.*
*lib.*1.*concl.*101.*conſid.*2. Farin. *d.quaſt.*74.*num.*83. vbi
13 *num.* 84. intelligit quando partis conſenſus eſt ex-
14 preſſus, & *num.*86. reſoluit non ſufficere conſenſum
illius, contra quem teſtes producuntur, niſi etiam
15 interueniat conſenſus producentis: & *num.*85. tenet
non poſſe teſtibus remitti iuramentum à partibus in
cauſa criminali, vel in cauſa ciuili ardua.

16 In ead.gloſſ. ibi, *Sed fallis in Epiſcopo*, &c. Nota-
tur ad hoc, quod Epiſcopus non tactis Scripturis, ſed
inſpectis ſacroſanctis Euangeliis, tacto pectore iurare
debeat, vt per Camp. *reg.*167. *poſt verſ. teſtis ſi non*
fuerit iuratus, *in* 2. *&* 8. *fallent.* Veſtr. *d.cap.*2.*num.*7.
Anton.Theſaur. *Pedem.deciſ.*47. *num.*11. *&* 12. Fario.
*d.quaſt.*74.*num.*82. & citatos *in collect. ad auth. ſed in-*
dex, *ſup.de Epiſcop.& cleric.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtis nemo idoneus in re propria, & n.*2. *nec Rex,*
*aut Princeps, n.*3. *niſi modicum ſit intereſſe, n.*5.
*vel niſi tali commodo renuntiauerit, n.*6.
4 *Cauſa propria quæ.*
7 *Teſtibus deponentibus ſuper re in qua laus, vel op-*
probrium illis obuenire poteſt, non eſt adhibenda
fides.
8 *Habens in cauſa intereſſe, etiam ſecundarium, &*
in conſequentiam, à teſtimonio repellitur: con-
*trarium num.*9.

L. Omnibus in re propria. IX.

Imppp. VALENS, GRAT. & VALENT. AAA. *ad Gracchum P. V.*

TEſtis nemo idoneus in re propria. Colligunt ex 1
Ordin.Doctores citati *ad l.*1.*n.*1.*ſupr.hoc tit.*
Hanc eandem concluſ.ex hoc text.deſumunt *l.Hiſ-* 2
*pan.*18. *tit.*16. *part.*3. *vbi gloſſ.*1. Hieron. de Laurent.
Auenion. deciſ. 105. *per tot.* Nep. de Monte Albano
*de teſtib. num.*49. *&* 73. Auſter. *de reprobat. teſtium,*
*num.*84. *verſ. propriam cauſam*, Socin. *reg.* 422. *in*
princip. Hieron.Magon. *Lucenſi deciſ.*80. *num.*2. Do-
nell. *comment. iuris ciuilis lib.*25. *pag.*193. Aldouin.
*conſ.*55.*per totum*, Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Ad-*
uocat.verbo teſtis, *num.*30. Cancer. *var.reſolut.tom.*1.
*cap.*20. *de teſtib. num.*4. *cum ſeq.* latè Farin. *in praxi*
*crimin.tom.*2.*tit.de oppoſ.contra perſonas teſtium,q.*60.
à princip. vbi *num.*15. ait quod nec etiam Rex, aut 3
Princeps poteſt eſſe teſtis in cauſa propria.
Quia cauſa propria dicitur etiam illa, in qua quis 4
commodum, aut intereſſe aliquo modo habet, *l.*2. *§.in*
propria cauſa, *ff. quand. appel.ſit*, *& intra quæ temp.*
ideo teſtis habens in cauſa intereſſe, commodum,
vel incommodum, repellitur à teſtimonio dicendo,
non aliter ac ſi cauſa eſſet propria, Nell. *de teſtib.*
*num.*105. Nouell. *reg.*216. *n.*71. Syluan. *conſ.*51.*n.*9.
*& conſ.*91.*num.*22. Rebuff. *de reprobat.teſtium,n.*422.
Rot.Genuenſ. *deciſ.*3.*num.*15.*& deciſ.*94.*& deciſ.*195.
*num.*6. *& deciſ.*121. *num.*5. Ozaſc. *Pedem. deciſ.*79.
*num.*40. Menoch. *conſ.*23.*num.*24.*& conſ.*98. *n.*14.*&*
de arbitrar.caſu 235. *num.*23. Surd. *deciſ.*236. *num.*2.
Azeued. *ad Cur. Piſanam cap.*19. *num.*3. Maſcard. *de*
*probat.concl.*1232. *num.*31.*& concl.*1357.*num.*1. Cald.
Pereira *poſt quaſt. forenſ. conſ.*24. *num.*13. *in fine*, *&*
*conſ.*26. *num.*10. latè Farin. *d.quaſt.*60. *n.*4. *cum ſeqq.*
Niſi modicum ſit intereſſe, quia tunc teſtis propter 5
illud non repellitur, Tiraquel. *de iudic. in rebus exig.*
*pag.*30. *ſub verſ.& id quidem*, Maſcard. *concl.*454.*n.*4.
*& concl.*1357. *num.*60. *ad fin.* Ioan. Garc. *de nobilit.*
*gloſſ.*25. *num.*5.*&* 7. Fario. *dict.quaſt.*60. *num.*56. Vel 6
niſi tali commodo renuntiauerit, expreſſè proteſtans
& declarans, quod ex ſua depoſitione nullum intendit
commodum reportare, vt per Gemin. *de vſuris com-*
mento 4. *in præfat. num.*26. Maſcard. *concl.*135. *n.*57.
& concl. 2417. *num.* 15. Azeued. *l.*6. *num.*19. *tit.*9.
*lib.*3.*nouæ Recop.*Farin.*d.quaſt.*60.*num.*51.vbi *num.*58.
& 62. id aliis modis declarat.
Similiter teſtibus deponentibus ſuper re in qua 7
laus, vel opprobrium illis obuenire poteſt, non eſt ad-
hibenda fides, de quo vide Iaſ. *in l. ſi duo patroni,*
§.idem Iulianus, *num.*24. *ff.de iureiur.* Socin. *reg.*515.
Tiraq. *de retract.lin.§.*1. *gloſſ.*14.*num.*51. Cou. *pract.*
*c.*18.*n.*4.Rebuff. *de reprobat. teſtium,n.*420. *cum ſeqq.*
Grammat. *deciſ.*3. *num.*15. Menchac. *contrau.vſufreq.*
*part.*2.*cap.*34.*n.*3. Rot. *Genuenſ.deciſ.*3. *n.*14. Gutier.
*conſ.*24.*n.*12. Maſcard. *concl.*135. *n.*3. Gam. *Luſit.de-*
*ciſ.*98.*n.*1. Farin. *d.quaſt.*60.*n.*22.*& quaſt.*63.*n.*211.
In gloſſ. *In re propria*, ibi, *principaliter, vel ſecun-* 8
dariò, &c. Notatur ad hoc, quod habens in cauſa in-
tereſſe, etiam ſecundarium, & in conſequentiam, à te- 9
ſtimonio repellitur; contrarium tamen, quod immò
commodum & intereſſe in conſequentiam non repel-
lat teſtem à teſtificando, tenent Nell. *num.*165. *verſ.*
fallit ſi non ſentit, Roland. *conſ.*98.*num.*2.*lib.*4. Her-
culan. *tract.de negatiua*, *num.*215. Ozaſch. *Pedem.de-*
*ciſ.*99. *num.*13. Maſcard. *de probat. concl.*1357. *n.*59.
cum ſeqq. Farin. *d.quaſt.*60. *num.*8.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes debent eſſe liberi : non debent eſſe ſocij, vel participes criminis, num. 2.*

3 *Serui ad teſtificandum minimè admittendi : repellendi etiam parte non opponente ex officio iudicis, num. 4. ſecus ſi is ſeruus communi opinione reputetur pro libero, num. 5. vel veritas aliter haberi non poſſit, num. 6. ſiue in criminibus exceptis, num. 7. vel ſeruus factus ſit liber, quo facto teſtificari poteſt de iis, quæ antea vidit in ſeruitute, num. 8.*

9 *Socij & participes criminis non admittuntur in teſtes, niſi qualitas negotij aliter probari nequeat, num. 10.*

11 *Expenſæ teſtibus authoritate iudicis à producentibus ſoluendæ taxandæ quæ, n. 13. ſi ab vtraque parte producti, vtraque pars tenebitur ad ſumptus, quatenus æquum videbitur iudici, num. 12.*

14 *Teſtibus laboratoribus & artiſtis, ſumptus ſimul & ſalarium erogari debent, iuxta menſuram illius quod lucrarentur in ſuis officiis : extra patriam ducendis ſoluantur antequam pedem de domo ſua moueant, num. 15. morbo correptis in itinere ſumptus ſuppeditentur, donec commodè reuerti poſſint, n. 16. ſumptus petant moderatos, & quales conſueuerunt facere domi ſuæ, num. 17. ſi ſint ruſtici, ſeu alia vilis perſona bene valens, pedibus ire debent, n. 18. & ſi ſumptus in equos, ſeu vecturam fecerint, ipſi ſoluant, num. 19.*

20 *Teſtes nobiles & egregij, lautiori menſa excipiendi ſint, necnon equi dandi, vel vectura ſuppeditanda eſt, num. 21.*

L. Quoniam liberi X.

Imp. HONOR. & THEODOS. AA.
Cæciliano P. P.

1 TEſtes debent eſſe liberi, & non debent eſſe ſo-
2 cij, vel participes criminis. Colligunt ex Ord.
Duct. citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

3 *Liberi teſtes*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſerui ad
teſtificandum minimè admittuntur, vt per Ordin.
Reg. *Luſit. lib. 3. tit. 56. §. 3. l. Hiſp. 13. tit. 16. part. 3.* vbi
gloſſ. 1. Nep. de Monte Albano *de teſt. num. 70.* Crot.
part. 1. num. 13. Campeg. *reg. 111. in princ.* Alber. de
Maleris *cap. 5. num. 1.* Maſcard. *de probat. concl. 1358.
num. 14. cum ſeqq.* latè Farin. *in praxi crim. tom. 2. tit.
de oppoſit. contra perſon. teſtium, quæſt. 55. n. 165. cum*
4 *ſeqq.* vbi *num. 166.* ampliat vt poſſit propterea etiam
parte non opponente iudicis officio teſtificando re-
5 pelli, & *num. 169.* limitat non procedere in eo ſeruo,
qui communi opinione reputabatur pro libero, putà
ſi talis credebatur ab omnibus, vel à maiori parte po-
puli, & *num. 172.* limitat etiam vbi veritas aliter ha-
6 beri non poteſt, & ſic in defectum probationum, &
7 *num. 163.* limitat quoque in criminibus exceptis, &
8 *n. 178.* limitat denique in ſeruo facto libero, qui po-
teſt teſtificari de iis, quæ antea vidit in ſeruitute.

9 *Si ſocij & participes criminis non dicantur.*] Nota-
tur ad hoc, quod ſocij & participes criminis non ad-
mittuntur in teſtes, vt per Lanfranc. *in repet. c. quo-
niam contra, verbo teſtium depoſitiones, n. 120. de pro-
bat.* Boër. *deciſ. 319. num. 10.* Socin. *reg. 425.* Menoch.
de arbitr. caſu 474. num. 13. Ozaſc. *Pedem. deciſ. 79.
num. 19. in fine,* Maſcard. *de probat. concl. 1311. n. 1. &
concl. 1357.* aliàs *1363.* Morl. *in emporio iuris ciuilis,
part. 1. tit. 11. in prælud. n. 79.* Flamin. Pariſ. *de reſign.
benefic. lib. 14. quæſt. 10. à princ.* Ludou. Miranda *de or-
dine iud. quæſt. 23. art. 7. concl. 1.* Chriſtoph. de Paz *ad
leges ſtyli, l. 54. ſchol. 5. num. 13.* Cardoſ. *in praxi iudi-
cum, verbo teſtis, num. 28.* Mozz. *de contractib. tract. de
ſociet. tit. de diuiſ. ſociet. n. 12.* Fr. Paulin. Berti Lucenſ.
in praxi crim. Regular. tit. 11. cap. 11. num. 35. Et vide
poſita *in collect. ad cap. veniens 10. hoc tit. in Decreta-
lib.* vbi etiam quod admittitur quando qualitas ne- 10
gotij aliter probari non poteſt.

Ab his per quos fuerint poſtulati ſumptus, &c.] No- 11
tatur ad hoc, quod à producentibus expenſæ teſtibus
ſunt ſoluendæ, vt per Alber. de Malet. *de teſtib. cap. 7.
num. 81. cum ſeqq.* Nell. *num. 37. in fine, & n. 97.* Crot.
n. 406. Cou. *in reg. peccatum, part. 2. §. 3. n. 3.* Menoch.
de arbitr. caſu 310. Azio. *in praxi Florent. §. 21. cap. 5.
caſu 2.* Cacheran. *deciſ. 49. n. 9.* Nicol. de Leſcurr. *de
examine teſtium, cap. 16. n. 1.* Ruger. Ruland. *de com-
miſſ. part. 1. lib. 3. cap. 13. num. 3.* Surd. *de aliment. tit. 1.
quæſt. 62. num. 1.* Camill. Borrell. *conſ. 21. ſub num. 16.*
Monter. à Cueua *Aragon. deciſ. 36. num. 25.* Beroard.
Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 99.* Ordin.
Reg. Luſit. *lib. 3. tit. 55. §. 6. l. Hiſpan. 26. in fine, tit. 16.
part. 3.* vbi *in gloſſ. 17.* dicit Gregor. Lop. quod ſi ab 12
vtraque parte producuntur teſtes, vtraque pars tene-
bitur ad ſumptus, quatenus æquum iudici videbitur,
latè Farin. *in praxi crim. tom. 2. de teſtib. quæſt. 67. n. 270.*
quæ quidem auctoritate iudicis ſunt ſoluendæ, & ta- 13
xandæ, Surd. *d. tract. de aliment. tit. 4. quæſt. 21. num. 2.*
Rebuff. *de reprobat. teſtium, n. 408. cum ſeq.* Bellacomb.
commun. opin. tom. 2. lib. 7. tit. 13. num. 61. pag. 257.

In gloſſ. *Sumptus*, ibi, *& eſt arg. quod laboratores* 14
debent ali, &c. Notatur ad hoc, quod ſi teſtes ſunt la-
boratores, vel artiſtæ, qui aliquid lucrarentur ex ſuis
officiis, non ſolùm debent eis ſumptus, ſed etiam ſala-
rium erogari, iuxta modum & menſuram illius, quod
lucrarentur in ſuis officiis, Ordin. Reg. Luſit. *d. §. 6.
verſ. e mais o que de ſus officios*, &c. Camill. Borrell.
d. conſ. 21. num. fin. Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 178.
num. 3. part. 1.* itaut ſi extra patriam ducantur pro te- 15
ſtimonio ferendo, debeant illis ſolui antequam pedem
de domo moueant, Surd. *d. tract. de aliment. tit. 4.
quæſt. 8. num. 3. & 9.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.
cap. 57. num. 6.* Et ſi contigerit in itinere morbo corri- 16
pi, ſumptus in curatione impendendi ſuppeditentur,
donec commodè, hoc eſt, ſine periculo ſanitatis, pro-
prios lares inuiſere ægroti poſſint, ſecundùm Ruger.
Ruland. *de commiſſ. part. 2. lib. 7. cap. 12. num. 5.* Ber-
nard. Græuæ. *d. lib. 1. concl. 99. conſid. 1.*

Debent petere moderatos ſumptus, quales conſue- 17
uerunt facere domi ſuæ, ex Greg. Lop. *l. 21. verbo que
como, tit. 3. part. 3.* Bellacomb. *tom. 2. commun. opin. lib. 7.
tit. 13. num. 61. pag. 257.* Ruger. Ruland. *d. part. 1. lib. 3.
cap. 13. à princ.* Surd. *d. tit. 4. quæſt. 25. ſub n. 3.* Stephan. 18
Gratian. *d. cap. 57. n. 4.* Et ſi ſint ruſtici, ſeu alia quæli- 19
bet vilis perſona bene valens, pedeſtres ire debent;
& ſi ſumptus in equos, vel vecturam fecerint, ipſi ſol-
uant, atque ita ſuæ conditionis exceſſum in faciendis
ſumptibus ferant, Surd. *d. tit. 4. quæſt. 21. n. 10.* Ruger.
Ruland. *d. part. 1. lib. 3. cap. 13. num. 10.*

At teſtes nobiles, & egregij, lautiori menſa & de- 20
licatiori cibo excipiendi & tractandi ſunt, Surd. *d.
tit. 4. quæſt. 18. num. 8. 12. 13. & 14.* necnon equi dan- 21
di, vel vectura ſuppeditanda eſt, Surd. *d. tit. 4. quæſt. 21.
num. 7. & 10.* Stephan. Gratian. *d. cap. 57. à num. 5.* vbi
id nominatim affirmat in Aduocato, & Doctore, qui
vltra conuentum honorarium expenſas victus, quan-
do itinerantur, ſecundùm qualitatem perſonæ pro
equo, & famulo habent.

SVMMARIVM.

1 *Liberum ſe aſſerens, ſeruum fuiſſe fatetur, niſi manumiſſionem ſimul probet, & num. 2.*

3 *Exceptio contra teſtem, eiuſque probatio reſeruatur*

poſt

poſt atteſtationum publicationem, & interim teſtis admittitur, niſi excipiens dicat vitium teſtis eſſe publicum, n. 4. vel quod teſtis ſit inimicus capitalis, aut ſeruus; & teſtis dicat ſe eſſe liberum, num.5.

6 *Inimicus à teſtimonio repellitur.*

7 *Inimicitia capitalis ex lite & accuſatione criminali oritur: contrahitur ſi moueatur quæſtio ſtatus, num.8. vel ſuper omnibus bonis, aut maiori parte eorum, num.9.*

10 *Monachi an poſſint eſſe teſtes.*

AVTH. Si teſtes.

1 Liberum ſe per confeſſionem aſſerens, ſeruum ſe fuiſſe fatetur, niſi manumiſſionem ſimul probet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num.1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit *l. Hiſp.12.tit.16.part.3.vbi gloſſ.1.*

3 *Vt ſi is habita diſputatione*, &c.] Notatur ad hoc, quod exceptio contra teſtem oppoſita, eiúſque probatio reſeruatur poſt poblicatas atteſtationes, & interim teſtis admittitur, vt per Lanfranc. de Oriano *in tract. de teſtib. num.67. verſ. pro declaratione præmiſſorum*, Maſcard. *de probat. concl.694. à princ.* vbi *n.7.*
4 limitat, niſi excipiens dicat vitium teſtis publicum eſſe, quia debet fieri reſeruatio.

5 *Si verò libertinum*, &c.] Notatur ad hoc, quod quando opponitur quod teſtis ſit inimicus capitalis, vel quod ſit ſeruus; & teſtis dicat ſe eſſe liberum, tunc talis exceptio non debet poſt publicationem reſeruari; non enim debet audiri antequam de crimine iudicetur, vt per Lanfranc. *d. num.67.* Maſcard. *dict. concl.694.num.6.*

6 *Si verò dicatur odioſus ex lite criminis*, &c. Notatur ad hoc, quod inimicus à teſtimonio repellitur, vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib.3.tit.56.§.7.* Nell. *in tract. de teſtib. num.3. in princ.* Nep.de Monte Albano *n.34.* Crot. *part.3. n.79.* Campeg. *reg.23. in princ.* Anton. Gabr. *tom.3.var.cap.2.n.14.* Clar. *§.fin.quæſt.24. verſ. item quæro*, Viu. *tom.1.commun.opin.lib.4.tit.10.n.137. pag.527.* Menoch. *de arbitr. caſu 110. à princip.* Rebuff. *de reprob. teſtium, n. 238.* Maſcard. *de probat. concl.899.n.1.* Surd. *conſil.371.n.15.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.11. in præl.n.42.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo inimicitia, n.5. & verbo teſtis, n.14.* Paulin. Berty Lucenſ. *in praxi crimin. Regul. tit. 11. cap.11.n.4.* Amar. Roderic. *de modo & forma videndi, ſeu examin. proceſſum, cap.7.n.52.* latè Farin. *d.tom.2. de teſtib.quæſt.53.num.3.cum multis ſeqq.* vbi multipliciter ampliat & limitat.

7 *Ex lite criminis inter eos mota*, &c.] Notatur ad hoc, quod ex lite, & accuſatione criminali oritur inimicitia capitalis, vt per Ordin. Reg. Luſit. *d.§.7.* ibi, *ou sem feito crime*, Menoch. *de præſumpt.lib.2.præſ.43. n.4.* Maſcard. *de probat. concl.898. n.1. & concl.899.* Decian. *in tract.crimin.lib.1.cap.25.num.43.cum ſeqq.* Cald. Pereira *de renouat.emphyt.quæſt.7.n.21.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.133. n.21.* latè Farin. *in praxi crimin.part.1.q.49.num.24.cum ſeqq.*

8 Item contrahitur inimicitia capitalis ſi moueatur quæſtio ſtatus, de quo vide Hippol. *conſ.3.n.11.* Burg. de Paz *conſ.22.num.11.* Maſcard. *concl.898. n.6.* Menoch. *de præſumpt. lib.5. præſ.42. num.2.* Fr. Emmanu. *quæſt. Regul.tom.2.quæſt.13.art.3.verſ.7.* Farin. *d.q.49.*
9 *num.23.* Vel ſuper omnibus bonis, aut maiori parte eorum, Viu. *tom.1. commun. opin.lib.4. tit.10.n.137. verſ. & ſic ſecundum omnes, pag. 528.* Menoch. *de arbitr. caſu 238. n.11. & de præſumpt. d.lib.5.præſ.42. n.5.* Maſcard. *concluſ.898.n.7.* Tiber. Decian. *d.lib.3. cap.25. n.46. cum ſeqq.* Cald. Pereira *d.quæſt.7. n.22.* Farin. *d.quæſt.49.à princip.*

In gloſſ. *Impleatur*, ibi, *item quid de Monachis, & conuerſis*, &c. Monachi an poſſint eſſe teſtes? vide Vigel. *ad §.teſtes, n.11. Inſtit.de teſtam.ordin.* Soar. *in theſauro receptar.ſentent. verbo teſtes, n. 116.* Anton. Gom. *l.3. Tauri, n. 27.* Maſcard. *de prob. concl. 261. num.3.* Bened.Pinel. *ſelect. iuris interpret. lib.2. c.20. num. 8. in med.* Farin. *d. tom. 2. de teſtib. quæſt. 61. num.124. cum ſeqq.* 10

SVMMARIVM.

1 *Libertus contra patronum teſtimonium ferre nequit, & num.2.*

3 *Legi prohibitoriæ non poſſe renuntiari.*

L. Libertinorum. XI.

Iidem AA. Georgiæ.

Libertus contra patronum teſtimonium ferre non poteſt. Colliguot ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.10.tit.16. part.3. vbi gloſſ.2. & l.2.tit.9. part.7. vbi gloſſ.1.* Connan. *commentar.iuris ciuilis lib.2.cap.7. num.3.* Nau. *in man. cap.25. n.48.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 200.* Stephan. Aufrer. *de reprobat. teſtium, num.64.verſ. Libertus*, Nep.de Monte Alban. *de teſtib. n.74.* Maſcard. *de probat. concl.1358.* aliàs 1364. *num.43.* 2

In gloſſ. *Libertinorum*, ibi, *item intellige etiam*, &c. Notatur ad hoc, quod legi probatoriæ non poteſt renuntiari, vt per Tiraq. *de iure primog. q.24.n.9.* 3

SVMMARIVM.

1 *Teſtis referat teſtimonium omni fori præſcriptione ceſſante.*

2 *Teſtis periurus delinquens in depoſitione ſortitur forum ibi vbi depoſuit, & n.3. intellige vt n.4.*

5 *Delegatus an poſſit punire teſtem coram ſe confeſſum, vel conuictum de aliquo crimine.*

6 *Teſtes ſeparatim ab aliis teſtibus ſinguli interrogandi.*

7 *Clericus teſtis productus coram laico, ſi falſum dicat, puniri poteſt à laico contra, n.8. minori pœna punitus iterum puniri poteſt, n.9.*

L. Nullum penitus. XII.

Imp. ZENO A. *Arcadio P. P.*

Teſtis debet referre teſtimonium omni fori præ- 1
ſcriptione ceſſante. Teſtis periurus delinquens in 2
depoſitione, ſortitur forum ibi vbi depoſuit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem quoad ſecundam eius 5
partem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.43. tit.16.part.3.* vbi gloſſ. *in ſumm.1.2. & 3.l.28. tit.1.p.7.* vbi *gloſſ.3. & 4.* Anton.Gom. *var.tom.3. cap.1. n.48. in fine, & n.49. verſ. quartò procedit*, Vant. *de nullit. tit. ex defectu iuriſdict.ordin. num.49.* Menoch. *de arbitr.lib.1.*
quæſt.91.n.2.cum ſeqq. vbi *num.4.* intelligit hunc text. 4
in iudice ordinario, Marant. *de ordine iudic. part.6. act. 12. à princip.* Vincent. de Franchis *part. 1. deciſ.147. à num.1.* Ann. Modern. *in ſuo conſ.107. n.3. & 4.* Camill.Borell. *conſ.78.n.25.* Alphan.*collect.992.* Mich. Craſſ. *tom.1.commun.opin. lib.4.tit.10. num.15. pag. 513.* vbi dicit quod ordinarius poteſt punire teſtem, qui in eius teſtimonio ferendo crimen commiſit, Cou. *pract.cap.18.n.8.* vbi quod is iudex, qui nul-

lam in teſtem iuriſdictionem alioqoin habet, adhuc in teſtem falſum punitiooe vti poterit, Roland. *conſ.12. num.1. & 2.lib.1.* vbi pariter dicit, quod teſtis falſarius ratione falſæ depoſitionis efficitur de foro illius iudicis, coram quo falſum depoſuit, Fachinæ. *controuerſ.lib.9.cap.28. & ſeq.* Donell. *comment.iuris ciuilis lib.25.pag.*203. Gutier.*practic.lib.1.quaſt.24.n.2.* vbi dicit hunc text. loqui in teſtibus laïcis falſum deponentibus, qui tamen habebant priuilegium, vel præſcriptionem fori, Marta *de iuriſdict.p.4.caſu 128. num. 3. cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra communes, tom.4.quaſt.897. n.958.* Auguian. *de legib. lib.3.controu.29.n.37.* latè Farin. *in praxi crimin.tom.2. tit. oppoſit.contra dicta teſtium, quaſt.6. à n.26.*

5 Vtrùm delegatus poſſit punire teſtem coram ſe confeſſum, vel conuictum de aliquo crimine, quæſtio eſt dubia, in qua Menoch. *d.quaſt.91. n.4.cum ſeqq.* exiſtimauit ab eo teſtem falſum puniri non poſſe, ſed id ſine dubio procedit in delegato inferioris, qui nec poteſtate ordinaria, nec extraordinaria punire poteſt teſtem coram ipſo falſum deponentem: ſecus autem in delegato Principis, qui quod poſſit punire pœna extraordinaria, ſcripſerunt Roland. *d.conſ.12. num.9.& ſeq.lib.2.* Cou. *dict.cap.18.n.8.verſ. quamobrem*, Mich.Graſſ. *citato loco*, Surd. *conſ.42.num.18. in fine*, Clar. *in pract. §. fin.q.39.verſ.ſed quæro nunquid, in fine*, Farin, *d.quaſt.67. à n.51.* vbi *num.* 44. ſecus reſoluit in arbitro, coram quo ſi teſtis falſum depoſuerit, nullo pacto, nec etiam pœna extraordinaria poteſt ab ipſo puniri, niſi ſint arbitri ex neceſſitate iuris, aut ſtatutorum electi.

6 *Ad iudicantis intrare ſecretum*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſeparatim ab aliis teſtibus ſinguli teſtes ſint interrogandi, vt per Donell. *d.lib.25. pag.203.* Soar. de Paz *in pract.tom.1.p.1.temp.8.n.108.*

7 In gloſſ. *præſcriptionem 1.* ibi, *quia ſit Clericus.*] Notatur ad hoc, quod ſi Clericus teſtis productus coram laïco dicat falſum teſtimonium, poteſt puniri à Laïco, vt per Guillelm. Bened. *in cap. Rainutius, verbo & vxorem nomine Adelaſiam, deciſ.2.num.146.* Surd.

8 *conſ.395. n.2.* Contrarium tamen, immò Clericum, qui in ferendo teſtimonio coram ſeculari iudice deliquit, non poſſe ab ipſo, ſed à ſuo tantùm iudice eccleſiaſtico puniri, reſoluunt Afflict. *deciſ.130.* Capye. *deciſ.5.num.13.* Marant. *de ordine iudic.part.6.tit. de inquiſit.n.150. & actu 12. à num.1.* Bernard. *in pract. cap.93.num.2.* vbi Salzed. *in addit. lit. C*, Cou. *pract. cap.18.n.8. & in cap.quamuis pactum, part.1.§.7.n.6.* Roland. *conſ.12.n.51. lib.2.* Vincent. de Franchis *deciſ.545.n.6.* Gutier. *pract.lib.1.quaſt.24.à princip.* Fachinæ. *controuerſ.lib.9.cap.27.verſ. tertia verior*, Farin. *d.quaſt.67.n.56. & tom.1.quaſt.8.n.26. in princip.* Matt. *de iuriſdict.part.4.caſu 118.n.9.* Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu 1. n.1147.* Eraſin. à Cochier *de iuriſdict. Ordin. in exemptos, part.2. quaſt.35. num.1.* Ambroſin. *de immun.eccleſ.cap.18.n.21.* Bonacin. *de cenſur. in Bulla Cœna, diſp.1. quaſt. 16. ſect.1. puncto 5.n.11.& de legib.diſp.10.quaſt.2. puncto 1.§.1. num.18.* Squillante *de priuileg.clericor.cap.7.num.110.* Aloyſ. Rice. *in deciſion. Curia Archiepiſc. Neapol.p.4. deciſ.81.* Donat. Anton. de Marinis *quotid. reſol.c.50. per tot.* Ego ipſe *in tract. de iure Eccleſ. vniuerſo, part.1.cap.39. §.2.n.90.* vbi *num.91.* dixi non obſtare textum *in præſenti*, quia non habet locum quando teſtes ſunt omnino exempti, & ita ſuo iudici ſubjiciuntur pro bono publico, & cæteri iudices omnino ſunt vetiti, & improrogabiles.

9 In gloſſ. *Animaduertendi, fin.* ibi, *ſed an pœna*, &c. Notatur ad hoc, quod vbi quis minori pœna punitus eſt, iterum poteſt puniri, de quo vide Boër. *deciſ.280. num. 4.* Menoch. *de arbitr. caſu 413.* Farinac. *dicta quaſt.67.num.40.*

SVMMARIVM.

1 *Contra perſonam teſtis excipere non licet, quem quis ſemel produxerit, & num. 2.& ſecus quoad dicta, n.7. niſi producens vltra teſtium inductionem produxerit etiam eorum didicita & teſtificata, n.8. Sola productione perſona approbata cenſetur, etiamſi producens eius teſtimonio non ſit vſus, n.3.ſed ſatis eſt quod vti potuerit, n.4.*

5 *Teſtem in vna cauſa pro me productum non poſſe abs me reprobari, ſi iterum contra me producatur in alia.*

6 *Teſtis per productionem tacitè approbatus in iudicio ſummario, poteſt reprobari in plenario.*

9 *Perſonam teſtis inducti, iuxta diſpoſitionem huius textus approbatam cenſeri, nedum reſpectu futuri examinis, ſed etiam præteriti, intellige vt n.10.*

11 *Producentem non prohiberi opponere exceptiones ſuperuenientes poſt teſtium inductionem: poſſe opponere de ſubornatione, n.12.*

13 *Teſtes ſi reproducantur ab alio, adhuc contra primum plenè probant, nec per illum improbari poſſunt.*

L. Si quis teſtibus. XIII.

Imp. IVSTINIANVS A. *Menna P. P.*

CONtra perſonam teſtis, quem quis ſemel produ- 1
xit, non poteſt ampliùs excipere. Colligunt ex
Odin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſupr.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu- 2
munt *l.Hiſp.31.tit.16.part.3.vbi gloſſ.4.& 5.* Soar. de
Paz *in practic. tom.1. part.1. temp.9.n.26. cum ſeqq.*
Nell. *de teſtibus, n. 57.* Lanfranc. *num. 51.* Campeg.
regul.292. & ſeq. in princip. Grammat. *deciſ.34.n.12.*
Boër. *deciſ.245.n.1.* Auſter. *de reprobat. teſtium, verbo producens pro me*, Aym. *conſ. 188. n.5.* Marant. *de ordine indic. part. 6. actu 13. n.10.* Burſat. *conſ. 135. n.61.lib.2. & conſ.20.n.23.verſic. tertiò, lib.1.* Roder. Xuar. *alleg.1.num.22. in fine*, Viu. *tom. 1. commun. opinion.lib.4.tit.9.de probat.n.222.pag.502.* Soar. *eod. tom.1. lib.4. tit.10.num.253.& ſeq.pag. 539.* Ioſeph. Ludou. *tom.3. ſub hoc tit.concluſ.1.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.25.pag.203.* Menoch. *de præſumpt.lib.5. præſumpt.45.n.3. & conſ.31.n.23. & conſ.21.num.14. & conſ.60.n.17. & conſ.249. n.17.* Maſcard. *de probat. concl. 1235.* alias 1241. *à princ.* Seraphin. *de priuileg. iuram.priuil.20.n.33.* latè Farin. *in praxi crimin.tom.2. tit. de oppoſit. contra perſonas teſtium, quaſt. 54. n.78. & quaſt.62.n.211.cum multis ſeqq.*

Vſus fuerit, &c.] Sola productione perſona approbata 3
cenſetur, etiamſi producens teſtimonio non ſit vſus, vt
per Alex. *conſ. 191. n.3.lib.7.* & Socin. relatos à Menoch. *conſ.23.n.20.* Marant. *dicto loco, num.10.verſic. & cenſetur approbatus*, Maſcard. *vbi ſuprà, n.11.* Farin. *d.quaſt.52.n.212.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.
tom.1.cap.151.num.23. & 24.* vbi ait quod ſatis eſt 4
quod vti potuerit, Soar. de Paz *in pract.tom.1. part.1. temp.9.num.27.*

Cum in alia lite, &c. Notatur ad hoc, quod teſtis, 5
quem in vna cauſa pro me produxi, non poſſum reprobare, ſi iterum in alia contra me producatur, vt per Crot. *de teſtibus, part. 8. num. 11.* alias 362. *verſic. octaua & vltima ſit concluſio*, Lanfranc. *poſt num.51.* Grammat. *dict. deciſ.34. num.13. verſ. immò plus, dato quod teſtes*, Hect. Æmil. *in eod. tract. part.1. verbo Teſtis approbatus, num.13.* Marant. *d.actu 13. poſt num.10.* Maſcard. *d.concl.1235.* alias 1243. *num.9.* Seraph. *de-
ciſ.295. num.19.* Farinac. *d.quaſt.62. à num. 216.* vbi 6
num. 219. tenet quod teſtis per productionem tacitè

approba

approbatus in iudicio ſummario, poteſt reprobari in plenario.

7 *Perſonas eorum*, &c.] Secus quoad dicta, vt per Lanfranc. *poſt num.* 51. Paul. Granut. *theorem.* 20. *poſt n.* 9. Gramm. *d. deciſ.* 34. *ſub n.* 12. *verſ. licet contra dicta*, Menoch. *conſ.* 13. *n.* 23. & *conſ.* 349. *n.* 25. Marant. *vbi ſuprà. num.* 12. Soar. de Paz *in pract. tom.* 1. *p.* 1. *temp.* 9. *n.* 29. Ludou. Miranda *de ordine iudic. q.* 24. *art.* 7. Farin.
8 *dicta q.* 62. *n.* 241. vbi *numeris ſeqq.* ſecus dicit ſi producens vltra teſtium inductionem, produxit etiam eorum examen didicitum & teſtificatum.

9 Nota quod cenſetur approbata perſona teſtis inducti iuxta diſpoſitionem huius text. nedum reſpectu futuri examinis, ſed etiam præteriti, adeò quod contra eum non poſſint dari obiectiones perſonales, quamuis contra illius dicta poſſit opponi: ratio eſt, quia nulla probabilis differentia videtur eſſe intra caſum huius leg. reſpectu futuri examinis, vel præteriti, immò magis cenſendus eſt approbatus teſtis reſpectu præteriti, quàm futuri temporis, quia præterita ſunt magis nota, & futura incerta, & quia iuri de futuro faciliùs renuntiatur. Ita Seraphin. *deciſ.* 295. *à princ.*
10 Stephan. Gratian. *d. c.* 151. *à num.* 25. vbi *num.* 27. intelligit in expreſſa approbatione, quæ reſultat ex productione; ſecus in tacita prouenienti per non oppoſitionem, quia in hac non procedit diſpoſitio huius text. reſpectu facti examinis.

11 *Niſi ei oſtenderit inimicitias*, &c.] Notatur ad hoc quod producens opponere non prohibetur exceptiones ſuperuenientes poſt teſtium inductionem, vt per Campeg. *reg.* 292. *in* 2. *fallent.* Nell. *n.* 57. Marant. *vbi ſupr. num.* 11. Gramm. *d. deciſ.* 34. *ſub n.* 12. *verſ. niſi exceptio de nouo ſuperueniat*, Boër. *deciſ.* 245. *n.* 4. *in fine*, Maſcard. *d. concl.* 1235. aliàs 1241. *num.* 23. Farin. *d. quæſt.* 62. *num.* 240.

12 *Sed & ſi liquidis probationibus*, &c.] Notatur ad hoc, quod producens teſtes poteſt contra illos opponere de ſubordinatione, vt per Farinac. *dict. quæſt.* 62. *num.* 247.

13 In gloſſ. *Arguere*, ibi, *vnde dic quod hic producuntur ab alio*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi teſtes reproducantur non ſolùm in diuerſa cauſa, ſed etiamſi ab alia & diuerſa perſona quàm ab ea, contra quam primo loco fuerant producti, adhuc contra primum producentem plenè probant, nec poſſunt per illum improbari, vt per Farin. *d. q.* 62. *num.* 220.

SVMMARIVM.

1 *Debiti in ſcriptis contracti ſolutio per inſtrumenta, vel quinque teſtes idoneos probanda, & num.* 2. *intellige vt num.* 3.

4 *Conſtitutus ad probandum per inſtrumentum, ſi producat quinque teſtes probatæ fidei, admittitur.*

5 *Inſtrumento perdito, contractus probari poteſt per teſtes, vel alio modo, etiam quando contractus fuit celebratus in ſcriptis, dummodo teſtes ſint idonei.*

6 *Viles & infames qui à teſtimonio repellantur, remiſſiuè.*

7 *Teſtes tenorem inſtrumenti & ſubſtantialia illius ferant.*

8 *Teſtes duo ſufficiunt, ſi de teſtamento amiſſo, eiuſque tenore agatur.*

L. Teſtium facilitatem. XIV.

Idem A. Menna P. P.

1 DEbiti in ſcriptis contracti ſolutio per inſtrumenta probanda eſt, vel quinque teſtes idoneos, qui deponant quomodo fuerunt præſentes ſolutioni.

Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 32. *tit.* 16. *p.* 3. *vbi gloſſ.* 2. *in princ.* Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *gloſſ.* 14. *n.* 57. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.* 25. *pag.* 206. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 7. *n.* 8. vbi de intellectu, Maſcard. *de probat. concl.* 1318. aliàs 1325. *num.* 7. vbi dicit quod quoties actum eſt inter partes, & conuentum vt actus in ſcriptis celebretur, adeò quod ſine ſcriptura partes non contraxiſſent, tunc neceſſariò requiritur ſcriptura ad probandam ſolutionem, cùm eo vinculo, quo quid introductum eſt, eodem debeat diſſolui, & *num.* 14. intelligit quando ſcriptura requiritur ex partium voluntate, & conuentione, non autem ex legis diſpoſitione, Auendan. *ad l.* 41. *Tauri*, *gloſſ.* 4. *in princ.* & *num.* 29. Parlad. *lib.* 2. *rerum quotid. cap. fin. p.* 5. §. 11. *n.* 32. Cald. Pereira *de poteſtate eligendi*, *cap.* 7. *n.* 15. 2 3

Niſi quinque teſtes, &c.] Ergo conſtrictus ad probandum per inſtrumentum, ſi producat quinque teſtes probatæ & ſpectatæ fidei, admittitur, de quo Campeg. *de teſtib. reg.* 371. Nell. *n.* 84. Nep. de Monte Albano *n.* 19. & 46. Iaſ. *in l.* 2. *n.* 134. *C. de iure emphyt.* Gregor. Lopez *l.* 32. *verbo carta de eſcriuano*, *tit.* 6. *p.* 3. Auendan. *d. l.* 41. *Tauri*, *gloſſ.* 4. *num.* 26. Parlador. *d. loco*, Gam. *Luſit. deciſ.* 371. *per tot.* vbi aduertit quod licèt ab aliquibus induci ſoleret hic text. vt generaliter tantundem valeat depoſitio quinque teſtium, quantum ſcriptura, magis tamen ait communiter practicari in ſuo caſu ſpeciali, videlicet quando contractus, qui aliàs per teſtes probari poteſt, conficitur in ſcriptis, quia tunc ſolutio pecuniæ debitæ per dictum contractum non probatur, niſi per aliam ſcripturam, aut quinque teſtes omni exceptione maiores, Maſcard. *de probat. concl.* 346. *n.* 23. poſt Afflict. *deciſ.* 105. *n.* 4. & Duen. *regul.* 159. *fallent.* 6. tenet per hunc textum, quod quando confeſſio tenderet ad reſciſſionem inſtrumenti in ſcriptis celebrati, talis confeſſio parte præſente facta non inducit plenam probationem contra illud inſtrumentum, niſi per quinque teſtes togatos probetur: idem Maſcard. *concluſ.* 461. aliàs 462. *n.* 4. & *concluſ.* 1236. alias 1242. *n.* 21. vbi quod prohibita probatione, niſi per inſtrumentum, admittitur tamen probatio per quinque teſtes, & *dict. concluſ.* 1324. *n.* 13. vbi dicit quod in illis caſibus, in quibus requiritur ſcriptura, probatio fieri poteſt per quinque teſtes probatæ & ſpectatæ fidei. 4

Notatur ad hoc, quod deperdito inſtrumento, probari poteſt contractus per teſtes, vel alias probationes, etiam quando contractus fuit in ſcriptis celebratus, dummodo teſtes ſint viri boni, idonei, valde periti, inſtrumenti defectus, & litteras Notarij cognoſcentes, de quo Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 3. *tit.* 60. §. 6. Felin. *in cap. ſicut, ſub n.* 5. *cum ſeqq. de ſentent. & re iudic.* Petr. Foler. *in practic. cenſ. verbo tenoris*, & *continentia*, *num.* 15. Caualcan. Fiuizan. *deciſ.* 38. *ſub n.* 14. *part.* 4. Aeuedo *l.* 1. *n.* 7. *cum ſeqq. tit.* 7. *lib.* 5. *nouæ Recopil.* Maſcard. *concl.* 909. *n.* 6. Surd. *deciſ.* 227. *n.* 4. & *conſ.* 144. *num.* 15. Bonacoſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 11. *n.* 106. *pag.* 580. Auendan. *d. l.* 41. *Tauri*, *gloſſ.* 4. *n.* 41. Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſumpt.* 66. Flamin. Pariſ. *de reſignat. lib.* 11. *quæſt.* 14. *n.* 44. *cum ſeqq.* Thor. *in compend. deciſ. Regni Neapol. in verbo probatio ſcripturæ deperdita*, Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tom.* [illegible] *tit.* 5. *à n.* 18. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 168. *n.* 14. *cum ſeqq.* Farinac. *fragment. crim. part.* 2. *lit. A*, *n.* 212. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 2. *tit. de fide inſtrum. reſol.* 4. *n.* 1. *verſ. ſecunda*, Cardoſ. *in praxi Iudic. & Aduocat. verbo Inſtrumentum*, *num.* 44. 5

Idonei, & ſummæ, atque integræ opinionis, &c.] 6
Plures, qui ex vtilitate perſonæ à teſtimonio repelluntur, adduxi *in collectan. ad cap.* 2. *hoc tit. In Decretalibus.*

Vt

7 *Vt ſcientes omnes*, &c.] Ergo tenentur referre tenorem inſtrumenti, & omnia ſubſtantialia illius, vt per Cardoſ. & Alex. Trentacinq. *locis proximè citatis.*

8 In gloſſ. *Per teſtes*, ibi, *ſcilicet duos.* Notatur ad hoc, quod etiam in actibus, ad quorum probationem ſeptem, vel quinque teſtes requiruntur, veluti in teſtamentis, & codicillis, ſufficiunt duo teſtes, ſi agatur de probando teſtamento amiſſo, eiuſque tenore, de quo Bald. *in præſenti, n. 3. verſ. vltimò,* Hippol. *in rubr. de probat. num. 333.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 12. tit. 16. num. 15.* Maſcard. *de probat. concl. 909. n. 4.* Auendan. *l. 41. Tauri, gloſſ. 4. à n. 26.* Valaſc. *de iure emphyt. q. 7. num. 38. verſ. ex prædictis,* Cardoſ. *in praxi iudicum, verb. teſtamentum, n. 47.*

SVMMARIVM.

5 *Teſtes in teſtamentis præeunte rogatione adhibendi ſunt, & num. 2. & 4. nedum in teſtamento in ſcriptis, ſed etiam in nuncupatiuo, num. 3. & probandum quod fuerint rogati, n. 5. etiam in teſtamento militis, n. 6. limita in codicillis, teſtamentis ad pias cauſas, & inter liberos, num. 7.*

8 *Scholaſtici in aliqua Vniuerſitate an poſſint eſſe teſtes in teſtamento nuncupatiuo.*

9 *In probatione ſolutionis, vel confeſſionis ſolutionis debiti, teſtes an debeant eſſe rogati.*

10 *Teſtes etſi in teſtamento debeant rogari, ſufficit tamen eos rogari vel à Notario, vel à teſtatore, vel etiam ab extraneo de conſenſu teſtatoris.*

11 *Teſtes in contractu, aut vltima voluntate, excepto teſtamento, adhibiti, non eſt neceſſe quod ſint rogati.*

12 *Confeſſio extraiudicialis an & quando probet, vel faciat indicium ad torturam, remiſſiuè.*

AVTH. Rogati.

1 TEſtes in teſtamentis legitimè præcedente rogatione adhibentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 32. tit. 16. part. 3. vbi gloſſ. 3.* Boër. *deciſ. 34. n. 1.* Socin. *reg. 420. in princ.* Clar. *in §. teſtamentum, quæſt. 58. in princip.* Mich. Craſſ. *in alio ſimili §. q. 58. num. 1.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 2. tit. 11. n. 1. & 2.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 209.* Perez *ad tit. 2. lib. 5. Ordinam. pag. 88.* Maſcard. *de probat. concluſ. 1354.* aliàs 1360. *à princ.* Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 41. n. 7.* Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyl. l. 64. n. 23.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 6. num. 23.* latè Farinac. *in praxi crimin. tom. 2. tit. de oppoſit. contra perſonas teſtium, quæſt. 62.*
3 *n. 132. cum multis ſeqq.* vbi *n. 138.* ampliat vt procedat non ſolùm in teſtamento in ſcriptis, ſed etiam in
4 nuncupatiuo, & ſine ſcriptis: & *num. 140.* ampliat etiam vt in teſtamento non ſufficiat teſtes ſimpliciter eſſe vocatos, niſi etiam expreſsè ſint rogati ad in-
5 tereſſendum vt teſtes: & *num. 143.* ampliat vt qui dixerit teſtes in teſtamento fuiſſe rogatos, debeat hoc probare, quia à iure teſtium rogitus, cùm ſit extrin-
6 ſeca qualitas, non præſumitur, & *num. 149.* dicit debere etiam in teſtamento militis teſtes eſſe rogatos,
7 & à *num. 150. cum ſeqq.* limitat in codicillis, teſtamentis ad pias cauſas, & inter liberos.

8 *Vel tranſeuntes veniant.*] Quærit Chriſtoph. de Paz *vbi ſuprà, n. 31.* vtrùm in teſtamento nuncupatiuo ſcholaſtici in aliqua Vniuerſitate poſſint eſſe teſtes.

9 *Idem eſt ſi poſt ſolutionem,* &c.] Notatur ad hoc quod in probatione ſolutionis, vel confeſſionis ſolutionis debiti, quod iam erat in ſcriptis redactum, teſtes debent eſſe rogati, vt per Port. *in §. nihil, num. 11. verſ. tertius eſt, Inſtit. de teſtament.* Farinac. *d. quæſt. 62. num. 147.*

In gloſſ. *Rogati 1.* ibi, *ab eo, qui introducit eos.* 10
Nota quod etſi teſtes in teſtamento debeant rogari, ſufficit tamen eos rogari vel à notario, vel à teſtatore, vel etiam ab extraneo de conſenſu teſtatoris, vt per Clar. *§. teſtamentum, q. 58. verſ. ſcias tamen,* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 2. tit. 11. n. 4.* Menchac. *de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 13. n. 75. cum ſeqq.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 8. num. 13.* Maſcard. *d. concl. 1354. num. 7.* Farin. *d. quæſt. 62. num. 154.*

In gloſſ. *Vt in teſtamentis*, ibi, *aliàs regulariter,* 11
&c. Notatur ad hoc, quod teſtes in contractu, aut vltima voluntate, excepto teſtamento, adhibiti non requiruntur rogati, vt per Dec. *in cap. 1. n. 12. de fide inſtrum.* Boër. *deciſ. 158. num. 3.* Anton. Gom. *l. 3. Tauri, num. 158.* Menoch. *conſ. 45. num. 3.*

In gloſſ. *Confeſſioni*, ibi, *videtur quod confeſſio ex-* 12
tra iudicium valeat, &c. De confeſſione extraiudiciali an & quomodo probet, vel faciat indicium ad torturam? vide Marant. *de ordine iudic. part. 6. tit. de confeſſione, n. 2. cum ſeqq.* Mil. *in repert. in verbo Confeſſio extraiudicialis,* Clar. *in pract. §. fin. quæſt. 55.* Menoch. *de arbitr. caſu 331.* Maſcard. *de probat. concluſ. 350. n. 1. cum ſeqq. & concl. 497. ex num. 1.* Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. cap. 54.* latè Farin. *in praxi crim. part. 3. quæſt. 82. à princ.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtes abſentes cogi poſſe vt redeant, & teſtimonium ferant, & n. 2. præſertim quando veritas aliter haberi non poteſt, n. 3. ſecus de teſtibus priuilegiatis, n. 4. vel abſentibus cauſa Reipubl. n. 5.*

6 *Mulieres an cogi poſſint venire ad iudicium pro teſtimonio ferendo.*

7 *Teſtes per ſcripturam teſtificari nequeunt.*

8 *Teſtes parte citata examinari debent, aliàs non probant.*

9 *Ad examinandos teſtes ſufficit partem rogari, nec eſt neceſſe quod compareat.*

10 *Monitio iudicis vim habet neceſſitatis.*

11 *Teſtis iuret parte aduerſa præſente: declara vt n. 12.*

13 *Vltrò deponentes ſuſpecti ſunt.*

14 *Teſti qui à domo euocatur ad ferendum teſtimonium, præſtentur ſumptus itineris.*

L. Si quando. XV.

Idem A. Iuliano. P. P.

TEſtes abſentes cogi poſſunt vt redeant, & teſti- 1
monium ferant. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Allegari vulgò ſolet hic text. ad hoc quod teſtes ad 2
perhibendum veritatis teſtimonium compelli poſſunt, de quo Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 3. tit. 55. §. 11. l. Hiſp. 23. vbi gloſſ. 2. in princip. & l. 35. tit. 16. part. 3. l. 6. tit. 6. lib. 4. nona Recop.* Hippol. *ſing. 24. & 81.* Anton. Gom. *tom. 3. variar. cap. 12. n. 24.* Clar. *§. fin. q. 24. n. 22.* Gail. *lib. 1. obſeru. 100.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 212.* Menoch. *de arbitrar. caſu 487.* Rebuff. *de reprobat. teſtium, n. 69.* Cacheran. *Pedem. deciſ. 46.* Soar. de Paz *in pract. tom. 1. part. 1. temp. 8. n. 16.* Surd. *deciſ. 190. n. 3.* Ludou. Miranda *de ordine iudic. quæſt. 24. art. 1. concl. 3.* latè Farin. *in praxi crimin. tom. 2. tit. de oppoſit. contra examen teſtium, quæſt. 28. per tot.* vbi *n. 18.* ampliat multò magis teſtes ad teſti- 3
ficandum compelli quando veritas aliter haberi non
poteſt, & *num. 55.* limitat in teſtibus priuilegiatis, 4
& *num. 68.* limitat etiam in abſentibus cauſa Reipubl. 5
per *l. inuiti, in 1. ff. hoc tit.*

An

Digitized by Google

6 An mulieres cogi poſſint venire ad iudicium pro teſtimonio ferendo? vide Marant. *de ord. iudic. tit. de citat. art. 2. n. 35.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tit. de inquiſ. art. 15. gloſſ. 1. n. 6.* Cou. *in cap. quamuis pactum, p. 2. in initio, num. 8.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Mulier, num. 30.* D. Barboſ. *in l. alia, §. eleganter, num. 10. ff. ſolut. matrim.*

7 *Præſentiam ſuam teſtibus*, &c.] Ergò teſtes per ſcripturam teſtificari non poſſunt, de quo vide Boer. *deciſ. 8. n. 38.* Couar. *lib. 1. var. cap. 13. n. 5.* Rebuff. *de reprobat. teſtium, n. 541. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. lib. 1. in præfat. q. 3. à n. 1. concl. 149. n. 26. & concl. 410. num. 3.* Fr. Emman. *quæſt. regul. tom. 2. quæſt. 13. art. 4.* Farinac. *d. tom. 2. q. 80. à num. 27.*

8 *Poſtquam fuerint admoniti*, &c.] Notatur ad hoc, quod teſtes parte citata examinari debent, aliàs non probant, vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib. 3. tit. 1. §. 13. & tit. 62. §. 1.* Albert. de Malet. *de teſtib. cap. 7. n. 1.* Crot. *de teſtib. n. 245. & 254.* Lanfranc. *n. 13.* Nouell. *reg. 115. in princ.* Campeg. *regul. 164. in princip.* Hippol. *ſingul. 24. in princip.* Roman. *ſingul. 369. num. 3.* Anton. Gabr. *commun. lib. 2. tit. de citat. concl. 1. n. 105.* Octau. Cacher. *conſ. 64. num. 22.* Luſitan. Correa *ad lib. 5. Ordin. Reg. in princ. num. 18.* Maſcard. *concl. 683. & concluſ. 1372.* Azeued. *l. 10. n. 48. cum ſeqq. tit. 17. lib. 4. nouæ Recop.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 11. in prælud. n. 27.* latè Farin. *in praxi crim. tom. 2. tit. de opposit. contra dicta teſtium, quæſt. 72. à princ.* vbi multipliciter ampliat, & limitat.

9 *Si per executores admoniti*, &c.] Notatur ad hoc, quod ad examinandos teſtes ſufficit partem citari, nec eſt neceſſe quod compareat, & ideo ea non veniente, valet receptio iuramentorum teſtium, vt per Alb. de Malet. *cap. 7. num. 2.* Gail. *lib. 1. obſeruat. 102. num. 2.* Maſcard. *lib. 1. in præfat. quæſt. 5. num. 87.* Farin. *d. quæſt. 82. num. 77.*

10 *Aduerſarius moneatur à iudice*, &c.] Quæ quidem monitio iudicis habet iſto caſu vim citationis, Alber. *de teſtib. cap. 7. num. 5.* Campeg. *reg. 164. in 1. fallent.* Marant. *de ordine iud. part. 6. memb. 1. tit. de citat. n. 49.* Farin. *d. quæſt. 72. num. 76.*

11 *Et alterutra parte præſente.*] Notatur ad hoc, quod requiritur vt teſtis iuret parte aduerſa præſente, vt per Campeg. *reg. 170. in 16. fallent.* Gail. *lib. 1. obſeru. 101. num. 2. verſ. & debent teſtes*, Veſtr. *d. lib. 6. cap. 2. num. 15.* Octau. Cacheran. *conſ. 64. n. 24. lib. 5.*
12 Farin. *d. tom. 2. quæſt. 74. num. 42.* vbi *num. 43.* declarat vt partis præſentia in iuramento teſtium non præſumatur, niſi expreſsè conuincatur à Notario, & *num. 45.* dicit quod ſufficit vel partem eſſe præſentem, vel citatam.

13 *Qua eos introducit*, &c.] Illi enim introducere ſe non poſſunt, cùm vltrò deponentes ſint ſuſpecti, de quo Hippol. *in l. vnius, §. ſeruo, num. 1. ff. de quæſt. & conſ. 12. num. 9. & conſ. 18. num. 30. & 31. & conſ. 28. num. 11. & 12. & conſ. 29. n. 22. & conſ. 35. num. 17. & conſ. 65. num. 38. & conſ. 113. num. 16.* Anton. Gom. *tom. 3. var. cap. 12. num. 20. ad fin.* Lanfranc. *de teſtib. n. 12. in fine, verſ. interdum teſtis*, Crot. *n. 256.* Grauat. *ad Veſtr. in pract. lib. 2. c. 2. num. 25. lit. A*, Tiraq. *de pia cauſa, priuileg. 3.* Menoch. *de arbitrar. caſu 474. num. 47. & de præſumption. lib. 1. præſ. 55. num. 2.* Perez *ad tit. 18. Ordin. lib. 3. pag. 668.* Spin. *in ſpeculo teſtam. part. 12. rub. n. 35.* Maſcard. *de probat. concl. 1311. n. 44. & concl. 1354. num. 63. cum ſeq. & concl. 1368. num. 4.* latè Far. *d. tom. 2. tit. de oppoſit. contra examen teſtium, quæſt. 80. num. 1. cum ſeqq.*

14 *Parti læſæ omnem iacturam*, &c.] Notatur ad hoc, quod teſti, qui à domo euocatur ad ferendum teſtimonium, præſtantur ſumptus itineris, vt per D. Barboſ. *in l. eum qui temerè 79. in princ. n. 223. cum ſeqq. ff. de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtes quandoque ante litem conteſtatam recipi, & publicari atteſtationes parte legitimè citata, táleſque atteſtationes valere ad perpetuam memoriam.*

2 *Teſtes ad æternam memoriam etiam ante litem conteſtatam recipi.*

3 *Pars aduerſa in teſtibus recipiendis ante litis conteſtationem, & ad perpetuam rei memoriam citanda.*

4 *Teſtes quando examinantur ante litem conteſtatam, & ad perpetuam rei memoriam, citatio debet eſſe perſonalis.*

5 *Pars vbi eſt præſens in receptione iuramentorum teſtium, tunc non eſt opus citatione.*

AVTH. Sed ſi quis.

TEſtes ante litem conteſtatam quandoque reci- 1
piuntur, & publicantur atteſtationes parte legitimè citata, taleſque atteſtationes ad perpetuam rei memoriam valent. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 8. n. 1. ſupr. hoc tit.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod teſtes ad æter- 2
nam & futuram rei memoriam, etiam ante litem conteſtatam recipi poſſunt, vt per *l. Hiſp. 4. tit. 16. part. 3.* Anton. Capyc. *deciſ. 123. num. 6. & 7.* Gail. *lib. 1. obſeru. 92. num. 2.* Polyd. Ripa *de actis in articulo mortis, c. 39. num. 1. & 4.* Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſidiar. remed. 68. in princ.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tom. 2. tit. 8. num. 2. cum ſeqq.*

Aduerſarius moneatur à iudice, &c.] Notatur ad 3
hoc, quod pars aduerſa citanda eſt in teſtibus recipiendis ante litem conteſtatam, & ad perpetuam rei memoriam, vt per Honded. *conſ. 101. n. 7. lib. 1.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tom. 3. tit. de cauſa benef. poſſeſſ. art. 2. gloſſ. vnic. n. 4.* Ioan. Bapt. Coſta *dict. remed. 68. num. 4. verſ. tertiò debet adhiberi*, Maſcard. *concluſ. 1366. n. 3.* Camill. Borrell. *dict. tit. 8. n. 6.* Farinac. *in praxi crim. tom. 2. tit. de oppoſ. contra dicta teſtium, quæſt. 72. n. 2.* vbi
n. 3. cum ſeqq. dicit quod quando teſtes examinantur 4
ante litem conteſtatam, & ad perpetuam rei memoriam, citatio debet eſſe perſonalis vbi agitur de magno præiudicio, & examinantur teſtes ad effectum publicandi eorum dicta.

Eo præſente iudex, &c.] Notatur ad hoc, quod 5
quando pars eſſet præſens in receptione iuramentorum teſtium, tunc non eſt citanda, quia præſentia ſupplet citationem, Alber. de Malet. *de teſtib. cap. 7. n. 1. & 26.* Campeg. *reg. 164. in 3. & in 4. fallent.* Veſtr. *in pract. Romanæ Curiæ, lib. 6. c. 2. n. 1.* vbi Grauat. *n. 28. lit. B*, Anton. Gab. *commun. tit. de tit. concl. 1. n. 366. cum ſeqq.* Maſcard. *concl. 628. n. 35.* Farin. *d. quæſt. 72. n. 75.* Soar. de Paz *in pract. tom. 4. part. 1. temp. 8. n. 54.* Fr. Ludou. Miranda *de ordin. iud. q. 14. art. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Atteſtationibus publicatis, teſtes in alia inſtantia produci poſſunt, & n. 3.*

2 *Perempta inſtantia capta coram arbitris, ſi iterum agitetur cauſa coram Ordinario, teſtes de nouo repeti & examinari debent, ſi viuunt; ſi verò ſunt mortui, faciunt fidem, & plenam probationem in ſecunda inſtantia, & num. 4.*

5 *Teſtis ſi culpâ iudicis non fuit ritè examinatus, ſed omiſſum illum recipi, an parte petente iterum examinari poſſit.*

6 *Teſtes inter alios examinati ſemiplenam faciunt probationem.*

7 Teſtes

7 *Teſtes mortui examinati ſine partis citatione, & non repetiti, nihil probant, nec indicium faciunt, ſed tantummodo leuem quandam præſumptionem, vel ſuſpicionem, præſertim in criminalibus.*

L. Cùm apud. XVI. & vlt.

Idem eidem.

1 ATteſtationibus publicatis teſtes in alia inſtantia
2 iterum produci poſſunt. Item perempta inſtantia cœpta coram arbitris, ſi iterum agitetur cauſa coram Ordinario, debent repeti & examinari de nouo teſtes, ſi viuunt. Si verò ſunt mortui, faciunt fidem, & plenam probationem in ſecunda noua inſtantia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem tenent Ordin. Reg. Luſit. *lib. 3. tit. 82. in princip.* Marant. *de ordine iudic. p. 6. cap. de appellat. num. 147. cum ſeqq.* Soar. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. n. 308. pag. 549.* Maſcard. *de probat. concl. 118.* Perez *l. 4. tit. 11. lib. 3. Ordin. pag. 675.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 350. à princip.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 128.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 46. n. 6.* vbi reſoluit quod ſi in eadem cauſa allegetur noua circunſtantia, vel qualitas reſpectu loci, temporis, vel perſonæ, articulum nouum, ac nouam probationem facit, Azcued. *l. 4. tit. 9. lib. 4. noua Recop.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 158.* Amat. Roder. *in pract. de modo & forma videndi, ſeu examin. proceſſum, cap. 8. num. 7. verſ. nec etiam*, Meudez à Caſtro *in praxi ſeculari Luſitana, lib. 1. cap. 19. num. 12.*

4 Eandem concluſ. quoad ſecundam partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 37. tit. 16. p. 3. vbi gloſſ. 2. & 3.* Rober. *lib. 4. ſentent. cap. 3.* Gail. *lib. 1. obſeru. 104.* Ant. Gom. *var. tom. 3. c. 1. n. 37.* Donel. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 219.* Ceuall. *d. quæſt. 350. n. 5.* Menchac. *controuerſ. vſufreq. cap. 34. n. 5.*

5 *Teſtes iterum adduci*, &c.] Quid ſi culpâ iudicis teſtis non fuit ritè examinatus, ſeu omiſſum illum recipi, an poterit ad petitionem partis iterum examinari; vide Socin. *reg. 498. verſ. primò fallit*, Tiraq. *in l. bones, §. hoc ſermone, limit. 1. n. 1. ff. de verb. ſignif.* Pin. *in l. 2. C. de reſcind. vend. p. 3. cap. fin. num. 41.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 34. n. 15.* Clar. *lib. 5. §. fin. q. 61. num. 5.* Ant. Gabr. *commun. lib. 1. tit. de teſtib. concl. 4. num. 19.* Farin. *in praxi crimin. tom. 2. quæſt. 75. n. 358.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 105. conſid. 1. num. 31.* Gutier. *pract. lib. 1. quæſt. 57. num. 19.* Aluar. Valaſc. *conſ. 43. num. 24.* Vincent. de Franchis *tom. 2. deciſ. 371.*

6 *In morientium autem perſonas*, &c.] Notatur ad hoc, quod teſtes inter alios examinati ſemiplenam probationem faciunt, vt per *d. l. Hiſp. 38.* & Ordin. Reg. Luſit. *lib. 3. tit. 62. §. 1.* Capyc. *deciſ. 47.* Surd. *deciſ. 103. per totam*, Maſcard. *de probation. concl. 33. num. 13.* Gutier. *practic. lib. 1. quæſt. 58. & conſ. 1. n. 45.* Bernard. Græuæ. *d. lib. 1. concl. 103. conſid. 1. num. 2.* Farin. *conſ. 55. num. 34.* vbi addit. *lit. D & d. tom. 2. tit. de oppoſit. contra exam. teſtium, quæſt. 72. num. 229.*
7 *cum ſeqq.* vbi *num. 255.* reſoluit quod teſtes mortui examinati ſine partis citatione, & non repetiti, nihil probant, nec etiam faciunt indicium, ſed tantummodò quandam leuem præſumptionem, vel ſuſpicionem, præſertim in criminalibus.

De fide inſtrumentorum, & amiſſione eorum, & de apochis, & antapochis faciendis, & de his quæ ſine ſcriptura fieri poſſunt.

Tit. XXI.

INSTRVMENTVM latè ſumptum ſignificat omnem probationem, quæ iudicem inſtruit; propriè ſcripturam quæ rei fidem facit. Amiſſo inſtrumento res non amittitur, modò aliter probari poſſit. *Apocha* eſt rei ſolutæ profeſſio inſtrumento collata, quæ ſi à creditore fiat in gratiam debitoris, vocatur propriè *apocha*: ſi à debitore in gratiam creditoris, *antapocha*, *l. plures 19. infr. hoc tit.* Regulariter actus ſine ſcriptura valet, niſi aut lex ſcripturam requirat, vt in teſtamentis arcanis, in contractu emphyteutico, & in multis aliis cauſis: aut contrahentium conſenſus, *l. contractus 17. hoc eod. tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tituli vide Lanfranc. de Oriano *in tract. de inſtrum. fide, & product. tom. 4. tract. Doctor. fol. 29.* Anton. de Canario *de inſtrum. execut. tom. 5. fol. 39.* Patid. de Puteo. *de inſtrum. reaſſumpt. eod. tom. 4. fol. 56.* Guid. de Suzaria *de inſtrum. guarentigiato, tom. 6. p. 2. fol. 338.* Petr. Dominicum de Muſſis *in formulario inſtrum.* Aſin. *in pract. c. 5. cum ſeqq.* Vezin. Viu. Bellacomb. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 11. de tabellionib. & fide inſtrum. pag. 563. cum ſeqq.* Anton. Gabriel. *tom. 3. etiam commun. opinion. lib. 1. pag. 66.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 11. de fide inſtrumenter.* Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 2. ſub eod. tit.* Iacob. Cancer. etiam *var. reſol. lib. 1. tit. 19. de inſtrum. editione*, Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 221. cum ſeqq.* Couar. *practic. cap. 20. & ſeq.* Maſcard. *de probat. concl. 905. cum ſeqq. & concl. 1295.* Guid. Pancirol. *in theſauro var. lectiom. lib. 1. c. 26.* vbi de ſignis veterum inſtrumentorum, Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo inſtrumentum*, Petr. Greg. *ſyntag. iuris lib. 48. c. 4.* Stephan. Ranchin. *ad Guid. Pap. deciſ. 19.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tom. 2. tit. 18. de fide inſtrument. & tit. 19. de inſtrumentorum liquidatione & exequutione, & tit. 23. de apocha*, Ariſinin. Tepat. *var. ſentent. tom. 1. tit. 217. de fide inſtrument. in genere, de forma, & ſolemnitatibus eorum, & tit. 220. de fide & effectu inſtrumentorum in iudicio productorum, & tit. 221. de fide inſtrum. quibus teſtis, vel teſtes contradicunt, & tit. 225. de fide inſtrumentorum & aliarum ſcripturarum in antiquis, l. Hiſp. 1. cum ſeqq. tit. 18. part. 3.* Ordin. Reg. Luſit. *lib. 3. tit. 60.*

SVMMARIVM.

1 *Debito per creditorem probato, debitor ad ſolutionem per iudicem compelli debet.*

2 *Inſtrumenti amiſſio non præiudicat vbi alia extant probationes.*

3 *Solutio debiti, quod in ſcriptis redactum, vbi caſu fortuito amiſſa, duo copulatiuè probanda ſunt, caſus ſcilicet amiſſionis, ac debiti ſolutio.*

L. Debitores. I.

Imp. ANTON. A. *Septimiæ Martiæ.*

DEbito per creditorem probato, iudex debitorem 1
ad ſolutionem compellere debet. Item aliis pro- 2
bationibus extantibus, inſtrumenti amiſſio non præiudicat.

iudicat. Colligunt ex Ordin. Bart. Cyn. Salicet. Fulg. Angel. Bald. Caſtr. Pichard. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 17. verſo*, Donell. Cuiac. Petr. Gilchen. *tom. 2. pag. 25.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordam.*

3 *Nec oberit tibi amiſſio*, &c.] Nota quod quando ſolutio debiti, quod erat in ſcriptis redactum, caſu fortuito amiſſa ſit, tunc duo copulatiuè probanda ſunt; vnum, caſus peremptionis, ſiue amiſſionis ſcripturæ; alterum verò debiti ſolutio, & hæc duo probantur duobus teſtibus, vt per Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tom. 2. tit. 5. num. 34.* declarando cum ipſo *ibidem, num. 86.* & 87.

SVMMARIVM.

1 *Sententia ob falſum inſtrumentum contra vnum lata, non obeſt conſorti.*
2 *Fuga iudicium facit ſolummodo contra ipſum fugientem, & non contra alios eiuſdem delicti ſocios.*
3 *Vocatus ad iudicium non videtur ratificare cauſam, etiamſi aliunde adſit.*
4 *Inſtrumento falſo vtens pari pœna aſſicitur ac ille qui fecit, intellige vt num. 5.*
6 *De vtentibus falſis litteris Papæ, vel alterius Principis, remiſſiuè.*

L. Si veteris. II.

Imp. ALEXANDER. A. *Mabiliano.*

1 SEntentia ob falſum inſtrumentum lata contra vnum, non obſtat conſorti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Notat hunc text. Boër. *deciſ. 215. num. 25.* ad hoc, quod fuga ſolum facit indicium contra ipſum fugientem, & non contra alios in eodem delicto ſocios, & Tiraq. *in tract. Res inter alios acta, in princ. num. 4.*
3 vbi per hunc text. dicit quod is, qui non fuit vocatus ad iudicium, non videtur ratificare cauſam, etiamſi aliunde adſit.

4 *Eiuſdem criminis te reum facere*, &c.] Notatur
1 ad hoc, quod ille, qui vtitur inſtrumento falſo, punitur ſicut ille, qui fecit, vt per Anton. Gom. *l. vlt. Tauri, num. 5.* Hippol. *conſ. 25. n. 19. & conſ. 81. n. 28.*
5 Azened. *conſ. 40. num. 61.* vbi quod vtens inſtrumento falſo punitur ſi eum effectu eo vtatur & ſciens falſum eſſe. De vtentibus falſis litteris Papæ, vel alte-
6 rius Principis, latè Farin. *in praxi crimin. tit. de falſit. & ſimulat. quæſt. 150. in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Renuntians vti inſtrumento ſuſpecto, videtur fateri inſtrumentum eſſe falſum, nec iterum ad productionem admittitur, & n. 2.*
3 *Expreſſè renuntians appellationi videtur fateri ſe malam cauſam habere.*
4 *Renuntians inſtrumento, non per hoc videtur renuntiare debito, ſed tantùm probationi ipſius inſtrumenti, & cur, num. 5. contra, num. 6.*

L. Si aduerſarius. III.

Idem A. Æliano.

1 REnuntians vti inſtrumento ſuſpecto, videtur fateri inſtrumentum eſſe falſum, nec iterum ad productionem admittitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-

munt *l. Hiſp. 116. tit. 18. part. 3. vbi gloſſ. 1. & 2.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 225.* Cott. *in memorabilib. verbo inſtrumento, vel teſtibus*, Tiraq. *de iure mariti gloſſ. 7. num. 70.* vbi quod expreſſè renun- 3
tians appellationi videtur fateri ſe malam cauſam habere.

Etiam profeſſione eius conſtitit, &c.] Notatur ad 4
hoc, quod ſi quis renuntiat inſtrumento, non per hoc videtur renuntiare debito, ſed tantùm probationi ipſius inſtrumenti, vt per Roder. Xuar. *in rep. l. poſt rem, ſuper leg. Regni, limit. 6. num. 4. in fine*, Tiraq. *de retract. lig. §. 2. gloſſ. 1. num. 2.* vbi quod qui renuntiat inſtrumento, non intelligitur renuntiare contractui in eo contento, ſed tantùm probationi ipſius inſtrumenti, Decian. *conſ. 169. col. 2. ante med.* vbi aſſignat ra- 5
tionem, quia ſatis eſt quod renuntiatio in aliquo poſſit verificari, licet non verificetur in omnibus, Maſcard. *de probat. concl. 1263.* aliàs 1269. *n. 9.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 1. quæſt. 18. num. 22. & lib. 8. quæſt. 1. n. 18. & 25.* Surd. *deciſ. 277. n. 4.* Contrarium 6
tamen defendit Ferdin. à Mendoza *diſp. iuris ciuilis lib. 2. cap. 2. num. 5.* vbi poſt aliquas reſponſiones ad hunc text. dicit ſe illud nouè interpretari, colligens ea ratione ex ſola illius inſtrumenti, & ſuæ probationis remiſſione aliis renuntiaſſe præſumptum non fuiſſe, & ſic nec inductam liberationem, quia actor, qui renuntiauit, id non liberè fecit, ſed coactè, id eſt, non ex animi liberalitate, ſed ex timore fecit, arguebatur enim inſtrumentum de falſo, vt patet ex illis verbis, ibi, *cùm fides inſtrumenti, quod proferebat, in dubium reuocaretur*, cuius comprobationem timens creditor ne puniretur de falſo, illo ſe non vſurum eſt profeſſus; nam ſi videret bonum & legitimum eſſe inſtrumentum, nec timeret falſitatis pœnam, illi non renunciaſſet, &c.

SVMMARIVM.

1 *Debitor fiſci ſi amiſit inſtrumentum ſolutionis, procurator Cæſaris librum rationum edere tenetur, & num. 2.*
3 *Libri fiſcalium probant.*

L. Illatæ. IV.

Imp. GORD. A. *Martiano.*

SI debitor fiſci amiſit inſtrumentum ſolutionis, 1
procurator Cæſaris librum rationum edere tenetur. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Donel. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 227.* Maſcard. *de probat. concl. 973.* aliàs 975. *num. 46.* vbi quod libri 3
fiſcalium probant.

SVMMARIVM.

1 *Amiſſionem inſtrumenti caſu contingentem allegans probare tenetur.*
2 *Amiſſio inſtrumenti, & illius tenor, an & quando probetur per teſtes, & quot, quales, & quando dicti teſtes deponant, vt inſtrumenti amiſſionem, & illius tenorem plenè concludant, remiſſiuè, num. 3.*
4 *Teſtibus deponentibus inſtrumentum deperditum plena fides adhibita.*
5 *Tenor ſcripturæ probandus.*
6 *Ex plurium teſtium dictis ſimul iunctis perfecta probatio.*
7 Tò Vel *nonnunquam, pro* ſaltem *ponitur.*

L. Sicut iniquum. V.

Idem A. Priſco & Marco militibus.

1 AMiſſionem inſtrumenti caſu contingentem alle-
2 gans probare tenetur. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l.1. n.1. ſupr. hoc tit.*
3 Amiſſio inſtrumenti, & illius tenor, an & quando
probetur per teſtes; quot, & quales, & quando dicti
teſtes deponere debeant, vt inſtrumenti amiſſionem,
& illius tenorem plene concludant, & generaliter
de tota materia probationis inſtrumentorum, & il-
lius tenore, vide Hippol. *ſing.* 256. *& in rubr. C. de
probat. n.333. cum ſeqq.* Hect. Æmil. *in tract. de teſti-
bus, in verbo teſtis amiſſionem, à n.2.* Maſcard. *de pro-
bat. concl. 908. & ſeq.* Seraphin. *de priuileg. iuram. pri-
uil. 37.* Surd. *conſ. 109. n.8. cum ſeqq.* Camill. Borrell.
in ſum. deciſ. tom.2. tit.18. n.303. cum ſeqq. Mancin. *in
tr. de iuram. part.4. effectu 121. à princ.* Farin. *fragm.
crim. part.1. lit. A, n.207. cum multis ſeqq.* Alexand.
Trentacinq. *var. reſol. lib.2. ſub hoc tit. reſol.6.*
4 *Vi ignis conſumptis*, &c.] Notatur ad hoc, quod
teſtibus deponentibus inſtrumentum deperditum, ple-
na fides adhibenda eſt, probatis ſiniſtris caſibus, pu-
tà excidij vrbis, vel incendij, vt per Maſcard. *de pro-
bat. concl. 245. num.2.*
5 In gloſſ. *Facile.* ibi, *& ipſi audierunt legi*, &c. & ita
requiritur quod probetur ſcripturæ tenor, de quo Hip-
pol. *in rub. de probat. n.39. & n.333. cum ſeqq.* Auendan.
l.41. Tauri, gloſ.4. n.17. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.7.*
6 *à n.38.* Maſcard. *de probat. concl.209. à n.9.* & ſufficit
quod ex pluribus teſtibus alij de vna deponant quali-
tate, alij de altera, itaut ex omnium dictis ſimul iun-
ctis perficiatur probatio, Molin. *de primog. lib.2. c.6.
à n.34.* Azeued. *l.c. n.12. tit.7. lib.5. noua Rec.*
7 In gloſſ. *Vel*, ibi, *pro ſaltem.* Notatur ad hoc, quod
dictio, *vel*, nonnunquam ponitur pro *ſaltem*, vt per
Mandoſ. *in gloſ. facul. §. & taxam, in verbo vel, fol. 311.
col.1.* Cened. *ſing. 29. num.5.* Meipſum *de dictionib.
vſufreq. dict. 415. num.7.*

L. Statutum tuum. VI.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Lucido.*

1 MAnumiſſionis inſtrumento amiſſo, manumiſſio
adhuc per teſtes probari poteſt. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 229.* Iacob.
Reuard. *lib.1. de auctoritate prudentum, cap.7.*

SVMMARIVM.

1 *Militiâ perfunctus, perdito probationis inſtrumento
ad teſtium allegationem & probationem ſe confer-
re poteſt, & num.2.*
3 *Poſſeſſio, vel quaſi, non releuat poſſeſſorem ab one-
re probandi exemptionem, vel priuilegium. Vide
num.5.*
4 *Doctoratus quomodo probari poſſit.*
6 *Miles ſolemnibus ſtipendiis honeſtè ſolutus, ſi in-
ſtrumenta ſuper huiuſmodi re facta amiſerit, ve-
teranorum priuilegium vſurpare poteſt.*

L. Si ſolemnibus. VII.

Iidem AA. & CC. *Zinimæ.*

1 MIlitia perfunctus perdito probationis inſtru-
mento ad teſtium allegationem & probationem
per teſtes ſe conferre poteſt. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l.1. n.1. ſupr. hoc tit.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc text deſumunt Do- 2
nell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 229.* Veget.
lib.2. de re militari, cap.9. Cuiac. *ad l.11. C. de pro-
feſſorib. & medic.*
Notatur ad hoc, quod poſſeſſio, vel quaſi non re- 3
leuat poſſeſſorem ab onere probandi exemptionem,
vel priuilegium, ſecundùm Cyn. *hîc*, quem refert
Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter vi-
rum, & vxor. notab. 1. §. ſed eſt pulchra dubitatio,
num.44. pag.435.*
Notatur etiam ad hoc, quod Doctoratus probari 4
poteſt, nedum per inſtrumenta publica exhibendo
priuilegium, verùm etiam per teſtes, qui actui inter-
fuerunt, vt per Maſcard. *de probat. concl. 528. à princ.*
In gloſſ. *ſi aliis*, ibi, *cùm non ſit in quaſi poſſeſſione 5
priuilegiorum*, &c. Notatur ad hoc quod adeò præ-
ſumitur pro eo, qui eſt in quaſi poſſeſſione alicuius
qualitatis, vt releuetur ab onere probandi, transfera-
turque id onus in aduerſarium, vt per Tiraq. *de iure
primog. quæſt.17. opin.11. num.21.* vbi ait cum Paulo de
Caſtro hanc gloſ. procedere etiam in priuilegiis &
ſimilibus, Maſcard. *de probat. concl.* 1194. alias 1200.
num.29. vbi ait eum eodem Paulo de Caſtro militem 6
ſolemnibus ſtipendiis honeſtè ſolutum, qui ſuper
huiuſmodi re inſtrumenta facta amiſerit, veterano-
rum priuilegia vſurpare poſſe, etiamſi aliter amiſſio-
nem honeſtam non probet, cùm eſt in quaſi poſſeſ-
ſione illorum priuilegiorum.

L. Si conſtiterit. VIII.

Iidem AA. & CC. *Alexandro.*

FActum fructuarij non præiudicat proprietario in 1
dominij probatione. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

L. Inſtrumentis. IX.

Iidem AA. & CC. *Ariſteneto.*

DIuiſio etiam abſque inſtrumento valet. Colligunt 1
ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentorum amiſſio nil operatur in his, quæ ſine
inſtrumento ſubſiſtunt.*
2 *Venditio ſine ſcriptura valida.*
3 *In emptione & venditione, ſicut in alio quolibet
contractu, ſcriptura non requiritur.*
4 *Emptio & venditio ſolo conſenſu perficitur.*
5 *De ſcriptura licet mentio non ſit facta inter partes,
vna nihilominus alteram compellere poteſt vt ſcri-
pturam faciat.*

L. Cùm inſtrumentis. X.

Iidem AA. & CC. *Victorino.*

INſtrumentorum amiſſio nil operatur in his, quæ 1
ſine inſtrumento ſubſiſtunt. Item venditio valet 2
ſine ſcriptura, itaut amiſſo venditionis inſtrumento
nihilominus ſubſiſtat. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*
Notatur ad hoc, quod in emptione & venditione, 3
ſicut in alio quolibet contractu, ſcriptura non requi-
ritur, vt per Tiraq. *de retractu lig. §.2. gloſſ.1. num.1.*
Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 25. pag. 133.* nam 4
ſolo conſenſu emptio, & venditio perficitur, Anton.
Gom.

Gom. *tom.2.var. cap.2. ex num.1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.5. tit.4. ex n.5.* Cald. Pe-
5 reira *de empt. & vendit. cap.18.n.33. & 34.* Et licèt de ſcriptura mentio non ſit facta inter partes ante, vel poſt contractum, vna alteram compellere poteſt vt ſcripturam faciat pro faciliori probatione, ſecundùm Tiraq. *de retract. lig. §.29. gloſſ.5. num.1.* Anton. Gom. *d.cap.2.num.17. verſ. immò & poſtea,* Magon. *deciſ.95. num.15. & 18.* Gutier. *pract. lib.3.q.94.n.4.* Cald. Pereira *d.tract. de empt. cap.19. num.21. & 22.* D.Barboſ. *in l.2.ff. ſoluto matr. part.2.num.20.* Gizarel. *deciſ.75.num.6.ad fin.*

SVMMARIVM.

1 *Emancipatio perditis actis per teſtes probari poteſt, & num.2. principaliter probari per ſcripturam eſt, cùm in ſcriptis omnino fieri debeat, num.3.*

4 *Aſſerenti emancipatum eſſe, onus probandi incumbit.*

5 *Emancipatio cùm ſit facti, non præſumitur, ſed probari debet: non præſumitur in dubio, num.6. ex curſu temporis quid, num.7.*

L. Emancipatione. XI.

Iidem AA. *&* CC. *Theagenæ.*

1 PErditis actis emancipatio per teſtes probari poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.17. tit.18. part.4. vbi gloſſ. fin.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.25. pag.234.* Maſcard. *de probat. concl.598.* vbi quod perdita ſcriptura emancipationis, poteſt probari emancipatio per teſtes, ſubdens neceſſarium eſſe probare ſcripturam confectam fuiſſe, ſed non reperiri. Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.7.num.37.*

3 *Et ſi actorum tenor non exiſtat*, &c.] Ergo emancipatio debet principaliter per ſcripturam probari, cùm omnino in ſcriptis debeat fieri, vt per Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rub.6. §.3. col.2. verſ. iuxta hanc, num.1.* Afflict. *deciſ.183.num.4.* Maſcard. *d.concl.598. num.1.*

4 *Probari poſſit*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi quis aſſerat emancipatum eſſe, ei probandi onus incumbit, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.597.num.1.* vbi
5 *num.2.* ſubdit quod emancipatio cùm ſit facti, non
6 præſumitur, ſed probari debet, & *num.3.* quod eman-
7 cipatio in dubio non præſumitur, & *num. ſeqq.* quid ex temporis curſu.

SVMMARIVM.

1 *Vacuæ poſſeſſionis traditio per teſtes, & inſtrumenta probari poteſt.*

2 *Adeptæ poſſeſſionis publicum inſtrumentum probat, alio in poſſeſſione non exiſtente.*

3 *Probatur per teſtes deponentes aliquem poſſediſſe talia, & talia bona, cum deſignatione confinium.*

L. Non idcirco. XII.

Iidem AA. *&* CC. *Dionyſio.*

1 VAcuæ poſſeſſionis traditio per teſtes, & inſtrumenta probari poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſupr. hoc tit.*

2 Probat hic text. per publicum inſtrumentum adeptæ poſſeſſionis illam probari, alio in poſſeſſione non exiſtente, vt Rota Romana ſæpe ſæpiùs cenſuit per hunc text. & ſignanter *deciſ.293.num.5. & deciſ.960. n.10. part.1. recentior. & dec.56.n.1. & dec.658.num.1. part.2. recentior. & dec.339.n.1. & dec.426.num.3. & dec.448.n.3. & dec.208.n.1. part.2.* recentiſſim.

Et etiam per teſtes deponentes aliquem poſſediſ- 3
ſe talia, & talia bona cum deſignatione confinium, eadem Rota *deciſ.131. num.2. & 4. part.2.* recentior. *& deciſ.445. num.5. & deciſ.451. num.1. & deciſ.223. num.1. in fine, part.1.* recentiſſim. *& deciſ.462. num.2. part.2.* etiam recentiſſim.

L. Apud eos. XIII.

Iidem AA. *&* CC.

PRoteſtantis affirmationi extra id, quod apparet, non creditur. Colligunt ex Ordinat. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Scripturarum ab eadem parte productarum diuerſitas probationis ſubſtantiam eneruat, & n.2.*

3 *Stante diuerſitate, ſeu contrarietate ſcripturarum præſumi falſitatem.*

4 *Per vnam ſcripturam derogari fidei alterius, & neutri credi.*

5 *Duæ ſcripturæ diuerſæ ſi producantur ab eadem parte, neutri ſtatur: quid ſi producantur à partibus diuerſis, num.6.*

7 *Vxor ſi ſtipulatur aliquid cum viro, acquirit ſibi partem ſuam.*

8 *Teſtes vniuſmet partis inter ſe contrarij nihil probant, nec probant ſi contradicunt dicto & confeſſioni partis, ſed ſtatur eiuſdem partis confeſſioni, quando tendit in eius præiudicium, & n.9.*

L. Scripturæ diuerſæ. XIV.

Iidem AA. *&* CC. *ad Seuerum Comitem Hiſpaniarum.*

REpugnantia ſcripturarum ab eadem parte productarum probationis ſubſtantiam eneruat. Colligunt ex Ord. Doct. citati *ad l.1.n.1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 111. tit.18. part.3. vbi gloſſ. fin. Ordin. Reg. Luſit. *lib.3. tit.80. §.7.* Boër. *deciſ.251. à princ.* Cou. *var. lib.1. cap.2. n.3.* Grammat. *conſ.24. num.4. & ſeq.*
vbi quod ſtante diuerſitate, ſeu contrarietate ſcriptu- 3
rarum, præſumitur falſitas, & per vnam ſcripturam eſt derogatum fidei alterius, & neutri creditur, Alb.
conſ.124. num.8. vbi de ſcripturis inter ſe diuerſis, aut 4
contrariis, Donell. *comment. iuris ciuilis lib.22. pag.236.* Menoch. *de arbitr. caſu 194. n.57. cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra commun. tom.4. quæſt.901. n.146.* latè Farin. *in praxi crimin. part.7. tit. de falſitate, & ſimulat. quæſt.153. ex num.121.* vbi *num.126.* agit de inſtrumento diuerſo à protocollo, ſeu ab originali ſcriptura, Alex. Trentaciuq. *var. reſolut. lib.2. ſub hoc tit. reſol.5. per tot.* vbi *num.6. cum ſeqq.* reſoluit quod 5
quando duæ ſcripturæ productæ ſunt ab eadem parte, 6
& indirectè contrariantur, neutri ſtatur; quando verò productæ ſunt à diuerſis partibus, putà vna ab actore, & altera à reo, præfertur illa ſcriptura quæ continet actum fauorabilem, & pium, & quæ confecta fuit à Notario digniori, & quæ iuuatur maioribus adminiculis.

In gloſſ. *Scripturæ*, ibi, *quod cum vxore mea emi, &c.* 7
Notatur ad hoc, quod ſi vxor ſtipulatur aliquid cum

vito , acquiſit ſibi partem ſuam , vt per Palat. *in repet.rub. de donat.inter virum & vxor.* §.62. *n.6.* & faciunt quæ Tiraq. *de retractu lig.*§.31.*gloſſ.1.n.4.*

8 In eadem gloſſ. ibi , *an autem idem teſtibus* , &c. Nota quod ſi teſtes vniuſmet partis inter ſe contrarij ſint , nihil probant , quia ſic vnus alteri contradicendo ſe inuicem colliduntur , nec conſtat quis eorum veritatem dixerit , & ſic probatio redditur dubia , vt per Nell. *in tract.de teſtib. num.*1153. Nep.de Monte Albano *n.126. &* 128. Einman. Soar. *in theſauro recept.ſentent. lit. T* , *num.* 188. Maſcard. *concl.* 1391. *n.2.* Menchac. *controu. vſufrequent. cap.30. num.15.* Fatin. *in praxi crimin.tom.2. tit.de oppoſit. contra per-
9 ſon.teſtium, q.65.n.5. cum multis ſeqq.* Vbi verò teſtes contradicunt dicto & confeſſioni ipſius partis, nihil probant , ſed ſtatur eiuſdem partis confeſſioni,quando in eius præiudicium tendit , iuxta reſoluta per Mich.Graſſ. *commun.opin. tom.1.lib.4. tit.9. num.115. pag.492.* & Vezin. *cod.lib.4.tit.10.n.377. pag.558. in fine* , Syluan. *conſ.91.n.25.* Vrſil. *ad Afflict.deciſ.365. n.5. &* 6. Anton.Gabr. *commun.lib.1.de teſtib.concl.4. n.75.* Rebuff. *de reprobat.teſtium* , *n.112.412. &* 443. Maſcard. *concl.1368.num.3.* Surd. *deciſ.326. n.97.* Farin. *d.quæſt.65.num.101. cum ſeqq.* Amat. Roderic. *in pract. de modo & forma videndi , ſeu examinandi proceſſum* , *cap.7.num.72.*

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum in probatione teſtibus æquipollens, & num.2. etiamſi pacto conuentum ſit contrarium, num.3.*

4 *Inſtrumenta in antiquis omni alij probationi præferuntur.*

5 *Antiquum in hac materia decem annos excedens.*

6 *Teſtibus vtrùm , an verbis inſtrumenti innitendum, quando inter teſtes & inſtrumentum aliquid diſſidij deprehenditur.*

7 *Inſtrumentum publicum , cui etiam plures teſtes inſcripti , duobus tantùm fide dignis , omnique exceptione maioribus quoad eius ſeriem improbari poterit.*

L. In exercendis. XV.

Imp. CONSTANTIN. A. *Ad populum.*

1 INſtrumentum in probatione æquipollet teſtibus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gregor. Lop. *l.115.gloſſ.7.tit.18. part.3.* Tiraq. *de retractu lig.*§.4. *gloſſ.1.n.10. &* §.2.*gloſſ.1.num.11. cum ſeqq. & ad fin.tit.2.n.62.* Alphan. *collect.456.* Hippol. *ſing.* 157. Salzed. *in addit. ad Bernard. reg.156.* Ioan.
3 Garcian. *reg. 410. in princip.* vbi ait teſtes & inſtrumenta parem vim obtinere , etiamſi pacto contrarium ſit conſentum. Surd.*deciſ.71.n.6. & deciſ.277.num.1.* Cuiac. *lib.80.obſeruat.8.* Mench. *de ſucceſſ.creat.lib.1.* §.7. *num.10.* Vincent. de Franchis *tom. 2. deciſ. 278. num.1.* Menoch. *remed. 1. recuper. num.227.* Borrel. *conſ.46.n.1.* Soar. de Paz *in pract.tom.1.part.1.temp.8. num.7.* Maſcard. *de probat. lib.1. in proœm.quæſt.6. & concl.1095.num.3. & concl.1041.n.8.* Cald. Pereira *in l. ſi curat.creat, verbo minoribus , num.29.C.de in integ. reſtit.minor.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef.lib.8.q.2. num.6.* Morl. *in emporio iuris ciuilis , part.1.tit.11.in prælud. n.4.* Cardoſ. *in praxi iudicum , & aduocat. verbo inſtrumentum , num. 11. & verbo probatio , num.7.* Gregor. Lopez Madera *in diſcurſibus montis ſancti Granatenſis, cap.6.fol. mihi 20.verſo.*

4 Nota quod inſtrumenta in antiquis præferuntur omni alij probationi , de quo Roder. Xuar. *alleg. 6. num.11.* Maſcard. *concl.540.n.13.* Cabed. *de patronat. Regiæ Coronæ, cap.34.num.1.* & antiquum in hac ma- 5
teria dicitur, quod excedit decem annos. Burg.de Paz *conſ.3. num.76.*

Vtrùm teſtibus , an potius inſtrumenti verbis inni- 6
tendum ſit quando inter teſtes , & inſtrumentum aliquid diſſidij deprehenditur ? vide Boër. *deciſ.118.n.6.* Afflict. *deciſ.166.n.5.* Burſat. *conſ.33. n.15.lib.1.* Pancirol. *conſ.140.num.8.* Tiraq. *in tract.de præſcript.*§.1. *gloſſ.4.verſ.38.* Cou. *var.lib.2.cap.13.n.11.* Menchac. *de ſucceſſ.creat. lib.2.*§.8.*n.25.* Menoch. *de arbitr. caſu 105.n.53.* Maſcard. *d.q.6. n.43.* Camill. Borrell. *in ſum.deciſ.tom.2 tit.18.num.137.cum ſeqq.*

In gloſſ. *In exercendis*, ibi, *vnde licet duo reprobent* 7
priuatum inſtrumentum , &c. Notat Cou. *practic.c.20. ſub num.6.* quod inſtrumentum publicum , etiam cui fuere plures teſtes inſcripti, poterit duobus tantùm fide dignis , omnique exceptione maioribus quoad eius ſeriem improbari , licèt hi teſtes non ſint ex illis, qui deſcripti ſunt in eodem inſtrumento.

SVMMARIVM.

1 *Ex contracta in ſcriptis non oriri ius , niſi impleta ſcriptura munda , & ſine vitio , in forma fieri conſueta.*

2 *In contracta abſoluto interim dum dictatur, locus eſt pœnitentiæ.*

3 *A contractu recedere licet, arrhis ſaltem ob pœnitentiam amiſſis.*

4 *Donatio eſt contractus : an ſit contractus innominatus , remiſſiuè num.5.*

6 *Tranſactio eſt contractus.*

7 *Partes tenentur inſtrumentis ſubſcribere.*

8 *Subſcriptio partium, vel teſtium non requiritur, niſi in teſtamentis.*

9 *Inſtrumentum confici non poteſt , niſi per Tabellionem.*

10 *Prius & poſterius non dari in eodem inſtrumento.*

11 *Cuiuſque contractus validitatem , perfectionem & conſummationem conſiſtere in illo vltimo puncto, & inſtanti concluſionis, à quo contractus, & quilibet actus vim capit , & vtraque pars remanet obligata.*

12 *Contractum non valere , ſi decedat , & mortuus ſit contrahens antequam ei legeretur inſtrumentum coram teſtibus.*

13 *Arrhis datis perfecta venditione, licet emptori diſcedere à contracta, arrhis amiſſis ; & idem eſt de venditore , ibid.*

14 *Vltra arrharum amiſſionem nec emptor , nec venditor tenetur ad intereſſe , nec agi poteſt ad implementum contractus.*

15 *Per traditionem arrharum cenſeri ſuſpenſam venditionem quouſque traditio facta ſit , ſecus ſi res vendita iam erat tradita , n.16. aut arrha fuerint data nomine pretij , num. 17. vel data in ſignum perfectionis contractus, num.18.*

19 *In contracta emptionis & venditionis eſt locus pœnitentiæ ante ſcripturæ confectionem : de iure Luſitano quid , n.20. de Hiſpano quid, n.21.*

22 *Contractus ſtatim perfectus dicitur, quando conſtat ex coniecturis voluiſſe partes quod valeret ſtatim contractus, etſi de ſcriptura facienda mentio fieret.*

23 *Animum & voluntatem contrahentium ex multis coniecturis colligi , & n.24.25.26.27.28.*

29 *Mundum in neutro genere , pro inſtrumento in quo contractus ex ſcheda redigitur.*

30 *Contractus ſi ſit conditionalis , & pendente conditione dominus tradat ei , cui erat obligatus ſub conditione , tunc dominium etiam in eum tranſit interim,*

interim: in dubio propter cauſam de futuro cenſeri dominium tranſlatum ſequuta traditione, num.31.

32 *Traditio operatur tranſlationem dominij, etiam quando contractus eſt imperfectus, num.33.*

L. Contractus. XVI.

Imp. IVSTINIANVS A. *Mennæ P. p.*

1 EX contractu in ſcriptis non oritur ius, niſi im-
pleta ſcriptura munda, & ſine vitio, in forma in
qua conſueuit fieri: ex contractu abſoluto interim
2 dum dictatur, locus eſt pœnitentiæ, & licet à con-
3 tractu recedere arrhis ſaltem ob pœnitentiam amiſſis.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.* poſt omnes Gipban. *tom.1. pag.265.*

De materia huius text. & an, & quando ſcriptura ſit de ſubſtantia emptionis & venditionis, ſeu alterius contractus, poſſintque partes illum celebrare, itavt nun aliàs, quàm in ſcriptis valeat, & ante ſcripturam de illo confectam pœnitentiæ locus ſit, & quando intelligatur in ſcriptis celebratus, & quando non, & an in ſcriptis celebratus dicatur, ſi inter partes fuerit conuentum vt fiat inſtrumentum, id dumtaxar dicendo, aliúdve non adjiciendo; an verò neceſſe ſit additum eſſe vt aliter non valeat contractus? vide Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.19. §. 1.* vbi parens meus, *l. Hiſp. 6. tit. 5. part. 5.* vbi Greg. Lopez *l. 2. tit. 16. lib. 5. noua Recop.* vbi Azeued. *num. 29.* & Marienſ. *gloſſ. 7.* Hippol. *ſing. 666.* Afflict. *deciſ. 39. ex num. 4.* vbi Vrſil. *& deciſ. 105. n. 4.* Hieron. Grat. *conſ. 107. ex n. 4. lib. 1.* Gironda *de gabell. part. 5. in princ. num. 14. & 15.* Laſſarte *de decima vendit. cap. 3. n. 13.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. n. 17.* Couar. *in cap. relatum, el 1. n. 9. in fine de teſtament.* Ioan. Garcias *reg. 460. à princip.* Perez *l. 3. tit. 8. lib. 3. Ordin. col. 1054. & ſeq.* Magdalen. *de num. teſtium in teſtam. requiſito, part. 2. c. 5. n. 14.* Anton. Theſaur. *Pedem. deciſ. 177. n. 4. & 7.* Magon. *deciſ. 95. n. 19. & deciſ. 135. num. fin.* Salız. *in tract. de vſu, & conſuet. cap. 2. à num. 10.* Anton. Gabr. *commun. lib. 2. tit. de pactis, concl. 3.* Menchac. *controuerſ. illuſtr. lib. 1. c. 28. n. 21. cum ſeqq. & de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 11. ex num. 3.* Tiber. Decian. *conſ. 64. per tot.* & maximè *num. 5. 12. & 17. cum ſeqq. lib. 3.* Ludou. Mornt. *reſp. 96.* Parlad. *lib. 2. rerum quotid. cap. 3. num. 47. & 49.* Menoch. *de arbitr. caſu 187. & de præſumpt. lib. 3. præſ. 148.* Maſcard. *de probat. concl. 435.* Petr. Ioan. Anchar. *famil. quæſt. lib. 1. q. 21.* Fachinæ. *contron. lib. 2. cap. 97.* Gutier. *pract. lib. 3. quæſt. 95. n. 11. cum ſeqq.* Honded. *conſ. 52. à num. 18. tom. 1.* Caneer. *var. part. 51. cap. 13. de empt. & vendit. num. 5.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 90. & 91.* Gizzarel. *deciſ. 75. num. 8. & 9.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 19. num. 11. & 12.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 1. tit. 10.* Valaſc. *conſ. 153. num. 10.* Cabed. *Luſit. deciſ. 39. num. 10. part. 2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Contractus, num. 28. & verbo Inſtrumentum, n. 10.* Leſſ. *de Iuſtit. lib. 2. cap. 18. dub. 6. num. 34.* Caſtill. *contron. lib. 3. cap. 26.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 1. cap. 8. num. 84. cum ſeqq.* Gam. *Luſit. deciſ. 207. num. 7.* Morl. *in emporio iuris, part. 1. tit. 11. in prælud. n. 6.* Rebell. *de obligat. iuſtit. lib. 9. de contrah. empt. quæſt. 1. ſect. 2. à num. 9.*

4 *Donationem.*] Ergo donatio eſt contractus, de quo
Tiraquell. *de iure mariti, gloſſ. 5. n. 48.* Cardin. Man-
tic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom. 2. lib. 13. tit. 3.*
5 Et an ſit contractus innominatus, vide eundem Card.
Mantic. *tom. 1. lib. 1. tit. 8. num. 3.* Cardoſ. *in praxi in-
dicum, verbo Donatio, num. 2.*

6 *Tranſactionem.* [Ergo tranſactio eſt contractus, de quo vide Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 5. num. 65. cum ſeqq. & de iure mariti gloſſ. 5. num. 205.* Cardin. Mantic. *d. tom. 1. lib. 26. tit. 1. n. 9.* Et an ſit contractus innominatus, Corraſ. *lib. 1. miſcel. cap. 23. à princ.* Connan. *comment. iuris ciuilis lib. 5. cap. 6. à princ.* Cardin. Mantic. *d. tit. 1. num. 3. cum ſeqq.*

Subſcriptionibuſque partium confirmata, &c.] Er- 7
go partes in inſtrumentis tenentur ſubſcribere, vt per
Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 35. n. 5. in princip.*
At verò Anton. Gom. *l. 3. Tauri, num. 30. in princip.* 8
ait in illis contractibus, & actibus præter teſtamenta
non requiri partium, vel teſtium ſubſcriptionem,
quia non reperitur expreſſum in iure, & ſubdit quod
hic text. loquitur in contractu in ſcriptis redacto in
ſcriptura priuata.

Etſi per Tabellionem, &c.] Notatur ad hoc, quod 9
inſtrumentum confici non poteſt per alium quàm tabellionem, vt per Cou. *practic. cap. 21. in princip.* Menoch. *de arbitr. caſu 187. n. 8. & 10.*

Etiam ab ipſo completa.] Notatur ad hoc, quod 10
prius, & poſterius non datur in eodem inſtrumento, vt per Suid. *deciſ. 157. num. 7.*

Et poſtremò à partibus abſoluta ſint, &c.] Notatur 11
ad hoc quod validitas, perfectio & conſummatio cu-
iuſque contractus conſiſtit in illo vltimo puncto, &
inſtanti concluſionis, à quo contractus, & quilibet
actus vim capit, & vtraque pars obligata remanet, vt
per Rot. *deciſ. 756. num. 6. cum ſeqq. part. 1. diuerſ.*
Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 63. num. 31.* Vnde ſi de- 12
cedat, & mortuus ſit contrahens antequam ei legere-
tur inſtrumentum ſuper contractu coram teſtibus,
tunc talis contractus non valet, nec tenet, vt per An-
ton. Gom. *l. 3. Tauri, n. 107. ad fin.*

Si quæ arrhæ ſuper facienda emptione, &c.] Nota- 13
tur ad hoc, quod venditione perfecta arrhis datis, li-
cet emptori diſcedere à contractu, amiſſis arrhis; &
idem venditori permiſſum eſt, reſtitutis arrhis acce-
ptis: & tantundem de bonis ſuis emptori, vt per Ce-
uall. *commun. contra commun. quæſt. 242. in princip.* Ad- 14
uerte, quod vltra amiſſionem arrharum emptor, vel
venditor non tenetur ad intereſſe, nec agi poteſt ad
contractus implementum, quia tacitè videtur actum
inter contrahentes, vt arrharum amiſſione & dupli-
catione ſint contenti, ita Vlder. Zaz. *lib. 2. ſing. reſp.
reſp. 24.* Greg. Lop. *lib. 7. gloſſ. 1. tit. 5. part. 5.* Ant. Gom.
tom. 2. var. cap. 2. num. 18. in fine. Olan. *in antinom. lit.
C, n. 107.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 25. c. 17. n. 1.*
Laſſarte *d. cap. 3. num. 18.* Perez *l. 1. tit. 7. lib. 5. Ordin.
gloſſ. vnic. col. 30. verſ. quid autem 1. pag. 189.* Fachin.
controuerſ. lib. 2. cap. 28. verſ. ſed mihi magis probatur,
Linglois *deciſ. 15. quæſt. 11. n. 5.* Molin. *de Iuſt. tract. 2.
diſp. 338. verſ. cæterum, col. 513.* Cald. Pereira *de empt.
cap. 18. n. 35. verſ. quamobrem, & in fine,* Pichard. *in
princ. Inſt. de empt. & vendit. n. 44.* Gutier. *de gabell.
q. 17. n. 20. cum ſeqq.* vbi *num. 22.* ait per traditionem 15
arrharum cenſeri ſuſpenſam venditionem quouſque
traditio ſit facta, & fas eſſe vnicuique contrahentium
ab ea diſcedere amittendo arrhæ valorem, & ex eo
non dici reſcindi contractum, ſed illi non ſtari tan-
quam infirmo, ex illoque non deberi gabellam, ſi ab
eo partes diſcedant. Quæ tamen reſolutio multiplici- 16
ter limitatur, & primò ſi res vendita erat iam tradita;
nam tunc non licet ab emptione etiam amiſſis arrhis
recedere, Petr. Greg. *d. lib. 25. c. 17. num. 1.* Secundò 17
quando arrhæ fuerunt datæ nomine pretij, quo caſu
non eſt locus pœnitentiæ, etiam arrhis amiſſis, Ant.
Gom. *d. tom. 2. var. c. 2. n. 18. in fine,* Bertazol. *de clauſ.
inſtrument. clauſ. 31. gloſſ. 8. num. 3.* Perez *l. 1. tit. 7. lib. 5.
Ordin. gloſſ. vnic. col. 30. verſ. quid autem,* Azeued.
l. 2. n. 5. tit. 2. lib. 5. noua Recop. D. Barboſ. *in l. ſi cùm
dotem 23. §. fin. num. 38. verſ. vltimò olim, ff. ſoluto ma-
trim.* Cald. Pereira *dict. cap. 18. n. 28.* Ceuall. *commun.
contra commun. quæſt. 242. n. 1.* Linglois *deciſ. 15. q. 11.
num. 6.* Tertiò ſi datæ fuerunt in ſignum perfectionis 18

contractus, quia ſimiliter tunc non licet contrahentibus ab eo diſcedere, ſed ei ſtare tenentur. Perez *in d.l.1.tit.7.lib.5. Ordin.pag.189.col.1.verſ. niſi quis diceret*, Azeued. *l.2.n.5.tit.2.lib.5.noua Recop.*

19 In gloſſ. *In ſcriptis*, ibi, *ſcilicet vt aliter non valeat niſi ſcriptura facta*, &c. Notatur ad hoc, quod in contractu emptionis & venditionis locus eſt pœnitentiæ ante ſcripturæ confectionem, cùm inter contrahentes conuenitur ex eo fieri inſtrumentum, & expreſsè dictum eſt quod aliter contractus non valeat, ita Menoch. *de ſucceſſ.creat.lib.2.§.11.n.13.* Ioan.Garc. *regul.460. ante n.1.* Cæſ. Vrſil. *ad Aſflict. deciſ.39.* Maſcard. *de probat.concl.435.n.8.* Anton. Theſaur. *deciſ.197.n.4. & 7.* Magon. *Lucenſi dec.95.n.18. & dec.135.num.fin.* Menoch. *de præſumpt.lib.3.præſ.148.n.4.* Matienſ. *in l.2.gloſſ.7.n.3. tit.16.lib.5. noua Recop.* Salaz. *in tract. de vſu & conſuetud. cap.2. à n.20.* Azeued. *l.1. n.125. tit.17.lib.9. noua Recopil.* Felician. de Solis *de cenſib. tom.2.lib.3.c.4. num.3.* Cald.Pereira *de empt. cap.19. n.3.5. & 10.* Fachin. *contron.lib.2.c.97.* Cardin.Mantic. *d.lib.1.tit.10. num.7.verſ.ſed diuerſam ſententiam*, Cardin. Tuſch. *practic.concl. tom.2.lit. C, concl.970. n.4. & 5.* Caſtill. *d.lib.3.c.26.num.3.cum ſeqq.* Stephan.
20 Gratian. *diſcep.forenſ. tom.3. c.564. n.29.* De iure tamen Luſitano ex Ordin.Regia *lib.4.tit.19.§.1.in fine*,
21 & Hiſpano *ex l.6.tit.5.part.5.* certum eſt quod contractus dicitur imperfectus, & conditionalis, & eſt locus pœnitentiæ quando in contractu, vel ante contractum, de ſcriptura mentio facta eſt ſimpliciter, etſi dictum non ſit quod aliter non valeat, Couar. *in dict. c.relatum, el. 1.n.9.in fine, de teſtam.* Menchac. *controuerſ.illuſtr.lib.1.c.28. n.32.* Gizzarel. *dec.75.n.5. & 7. verſ.ad noſtrum*, Cabed. *Luſit.deciſ.39.num.10.part.2.* Caſtill. *d.lib.2.cap.26.num.17.*

22 In ead. gloſſ. ibi, *gerentes in animo*, &c. Notatur ad hoc quod ſtatim erit perfectus contractus quando ex coniecturis conſtaret voluiſſe partes quod valeret ſtatim contractus, etſi de ſcriptura facienda mentio fieret, vt per Laſſarte *de gabell.c.3.n.14.* Magon. *Lucenſi dec.93.* Perez *l.3. tit.8. lib.1. Ord. col.618. verſ. fallit tamen, & l.1. verſ. quæritur, tit.7. lib.5. etiam Ordin.* Felician. *de cenſib.tom.1.lib.3.c.4.n.3.verſ. auctores verò noſtri*, Menoch. *d. præſ.14.n.68.* Parlador. *rerum quotid.lib.2.cap.3.num.48.& ſeqq.differ.109.§.5. num.10.* Pichard. *in §.1.Inſt.de empt. & vendit. n.33.* Card.Mantic. *d.lib.1.tit.10. n.13.* Gizzarel. *d. dec.75. num.2.3.5.& 6.* Caſtill. *d.lib.3.c.26.n.16.* vbi ait boni & diſcreti iudicis arbitrium multùm in propoſito valiturum, qui ex teſtium dictis, & verbis, quibus contractum eſt, & cæteris circumſtantiis diiudicabit an voluerint contrahentes in ſcriptis contractum celebrare, vel ſtatim habere contractum perfectum, & abſolutum, Gutier. *de dubell.quæſt.17.à princ.*

23 Animus, & voluntas contrahentium quod fuerit ſtatim efficaciter contrahendi, & quod valeret contractus non expectata ſcriptura, colligitur ex multis con-
24 iecturis. Prima eſt, quando partes voluerunt conuentionem ſuum effectum habere eo tempore quo facta fuit, ſecundùm Menoch. *d.præſ.148.num.7. & 11.* vbi exemplificat quando venditor in emptorem dominium & poſſeſſionem rei venditæ tranſtulit, vel cùm actum fuit quando ex tunc emptor perciperet fructus, Parlador. & Felician. *dictis locis*, qui exemplum poſſeſſionis traditæ referunt, Theſaur. *deciſ. 197. n.8. in fine*, Caſtill. *d.cap.26.n.15.verſ. prima coniectura, & verſ. quinta eſt*, Cardin.Mantic. *d.tit.10.num.13.* Secunda,
25 quando emptor non expectata confectione inſtrumenti pretium rei venditæ ſoluit, Laſſarte *d.cap.3. num.14.* Ludou. Mozot. *reſp.96. n.12.* Felician. *d.cap.4.num.3. verſ.auctores verò.* Caſtill. *d.cap.26.n.16. verſ. quan-*
26 *do, inquam, pretium.* Tertia, ſi vnus ex contrahentibus promiſit facere inſtrumentum ad omnes requiſitiones alterius, quia tunc contractus iam præſumitur perfectus, alioquin enim eſſet poſita perfectio in ſola voluntate alterius contrahentium, quod iure permiſſum non eſt, *l.venditis, C.de contrah.empt.* Menoch. *d.præſ.148. n.8.* Cardin. Mantic. *d.tit.10. n.13. verſ. ſecundo*, Gizzarel. *d. dec. 75. n.4.* Caſtill. *ad cap.26. num. 15. verſ. ſecunda coniectura.* Quarta, quando 27
contrahentes ſubſcripſerunt contractum, Menoch. *d. præſ.148. num.10.* Cardin. Mantic. & Caſtill. *vbi ſuprà.* Quinta, ſi vtraque parte præſente gabella ſolu- 28
ta ſit gabellario, Laſſarte *de decima vendit. c.17.n.50.* Gutier. *d.quæſt.17.num.12.* Molin. *d.tract.2. diſp.397. verſ. ſic vt quando.*

In gl. *In mundum*, ibi, *mundum vocat inſtrumentum*, 29
&c. Dicit Caluin. *in ſuo Lexic.Iurid.verb.mundum, in neutro genere*, illud verbum ſignificare in hoc text. inſtrumentum, in quo contractus ex ſcheda redigitur.

In gloſſ. *Vel id quod emptoris*, ibi, *item quid ſi tra-* 30
dat venditor ante mundum completum, an dominium transferatur, &c. Notatur ad hoc, quod ſi contractus ſit conditionalis, & conditione pendente dominus tradat ei, cui erat obligatus ſub conditione, tunc interim etiam tranſit in eum dominium, cùm contractus non ſit omninò nullus, ſed habeat ſpem validitatis & confirmationis, vt per Anton.Gom. *l.45.Tauri, n.30. col.3.* D.Barboſ. *in l.ſi ante 6.num.45.in princ.ff.ſolut.o matrim.* vbi quod in dubio propter cauſam etiam de 31
futuro cenſetur dominium tranſlatum, ſequuta traditione, Cald. Pereira *de emptione & vend.cap.19.n.13.* vbi dicit dominium transferri in emptorem, ſi ante ſcripturam celebratam ei res tradatur.

Notatur etiam ad hoc, quod traditio rei operatur 32
tranſlationem dominij, etiam quando contractus eſt imperfectus, vt per Tiraquel. *de retractu, tit.2.ad fin. n. 75.circa med.* Neguzant. *de pignor. part.4. num.39.* Soar. *recept.ſentent.verbo dominium, num.123.* Surd. *deciſ.198.num.32.*

SVMMARIVM.

1 *Iudices in ciuilibus poſſunt committere examen abſentium illi iudici, ſub quo teſtes degunt, & n.2.*
3 *Remiſſoria non ſolet denegari quando calumnioſa non eſt.*
4 *In remiſſoria conceſſione requiri partis citationem, declara vt n.5. & 6.*
7 *Remiſſoria vt concedatur, iuſtè peti debet.*
8 *Remiſſoria non conceditur in materia obiectiua ſine fumo: non datur ſine fumo quando cauſa eſt beneficialis, n. 9. & conceditur in cauſa decimarum in quacunque inſtantia etiam ſine fumo, n.10. non conceditur in cauſa beneficiali, nec ſolet concedi de ſtylo Rotæ ſine fumo iuris, n.11. non conceditur quando articuli non ſunt releuantes, & quando petitur ad probandum ea de quibus per ſcripturas conſtare debeat, n.12.*
13 *Depoſitiones teſtium à iudice delegato examinatorum tranſmitti iudici delegantì ſigillatas, ſi mittantur non clauſa, nec ex hoc vitiari dicta teſtium, num.14.*
15 *Remiſſoria quare concedenda, & n.16.*

L. Iudices. XVII.

Idem A. Eidem.

IVdices in ciuilibus poſſunt committere examen ab- 1
ſentium illi iudici, ſub quo teſtes veniunt. Colligunt ex Ord.Doct. citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Alber. *de teſtib.n.50.* Lanfranc. *n.19.* Campeg. *regul.288. in 5. caſu*, Socin. *regul.410.in princ.* Veſtr. *in practic.lib.6.cap.fin.num.1. & ibi* Grauat. *in addit. num.13.*

num.13. in princ. Carau. *ſuper ritu magnæ Curiæ* 18.
*num.*1. Gail. *lib.*1. *obſeru.*96. *in princ.* Menoch. *re-*
*med.*15. *recuper. num.*346. Seuerol. *in tract. de remiſ-*
*ſionib. cap.*4. *num.*1. Virgil. Boccac. *in tract. de litteris*
*remiſſ. cap.*4. *n.*1. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*25.
*pag.*251. Hart. Hertman. *in ſua practica forenſi, lib.*2.
*tit.*15. *obſeru.* 17. *num.*8. Bernard. Græuæ. *ad pract. Ca-*
*meræ Imper. lib.*1. *concl.*96. *num.*2. latè Farin. *in praxi*
*crim. tom.*2. *tit. de oppoſit. contra examen teſtium, q.*77. *à*
*num.*1. vbi multipliciter ampliat, & limitat.
3 Notatur ad hoc, quod remiſſoria denegari non ſo-
let quando calumnioſa non eſt, Vetall. *deciſ.*59. *p.*3.
Caſſad. *deciſ.*3. *de dilation.* Rot. *deciſ.* 304. *num.*1.
*p.*11. recentiſſim. *in poſthum. Farin.*
4 *Sub vtriuſque partis præſentia factis,* &c.] Notatur
ad hoc, quod in conceſſione remiſſoriæ requiritur par-
tis citatio, vt per Luc. Pæt. *in pract. Capitol. cap.*6. *n.*4.
Seuerol. *in tract. de remiſſion. cap.*21. *n.*2. *& ſeq.* Rot.
*deciſ.*183. *n.*3. *part.*2. recentiſſim. Farin. *d. quæſt.*77. *à*
5 *n.*115. vbi *num.*116. declarat hanc citationem facien-
dam eſſe in loco conceſſæ remiſſoriæ coram iudice il-
lam concedente, & antequam concedatur, & *n.*117.
6 *& ſeq.* quod talis citatio non ſufficit generalis, ſed de-
bet eſſe ſpecialis, ad videndum ſcilicet concedi re-
miſſoriam; & ad concordandum de iudice, & de loco
vbi teſtes examinari debeant, & de loco loci, itaut ſi
remiſſoria contineat vnum locum examinis teſtium,
& teſtes examinentur in alio loco, examen ſit nullum,
ead. Rot. *deciſ.*306. *num.*2. *part.*2. recentiſſim.
7 *Et hoc ſi iuſtè peti,* &c.] Notatur ad hoc, quod vt
remiſſoria concedatur, iuſtè peti debet, hoc eſt, ex ali-
qua iuſta & rationabili cauſa, non per calumniam, vt
per Benintend. *deciſ.*74. *poſt n.*1. Veſtr. *in pract. lib.*6.
*cap. fin. n.*1. *verſ. quod ſi natura cauſa, & n.*4. Seuerol.
*in tract. de remiſſion. cap.*5. *n.*2. *& ſeq.* Virgil. Boccac.
*de litteris remiſſ. cap.*3. *num.*46. *&* 47. latè Farin. *d.*
8 *quæſt.*77. *à num.*22. & ſic in materia obiectiua ſine fu-
mo remiſſoria non conceditur, Vetall. *deciſ.* 60. 62.
& 63. *part.*3. Put. *deciſ.*18. *de dilat.* Rot. *deciſ.*212.
*num.*5. *&* 6. *part.*1. *recentior. & in Cordub. dimidiæ*
partianis, 11. *Februarij* 1628. coram R. D. Duran. *&*
9 *deciſ.*135. *n.*10. vbi quod remiſſoria non datur quan-
do cauſa eſt beneficialis ſine fumo, & *num.*1. *ibidem,*
10 quod conceditur in cauſa decimarum in quacumque
11 inſtantia, etiam ſine fumo, & *deciſ.*584. *n.*8. vbi quod
remiſſoria denegatur in cauſa beneficiali, nec ſolet
12 concedi de ſtylo Rotæ ſine ſumo iuris, *part.*2. recen-
tiſſim. Et ſic remiſſoria non conceditur quando arti-
culi non ſunt releuantes, & quando petitur ad pro-
bandum ea, de quibus per ſcripturas conſtare debet,
de quo eadem Rota *dec.* 305. *n.*1. *& deciſ.*542. *num.*1.
*& deciſ.*584. *num.*1. *&* 2. *part.*2. recentiſſim.
13 *Vt poſtquam in lacis,* &c.] Notatur ad hoc, quod
depoſitiones teſtium examinatorum à iudice delega-
to tranſmittuntur iudici deleganti ſigillatæ, vt per
Veſtr. *in pract. lib.*6. *cap. vlt. num.*10. *verſ. at vbi de-*
nique, Seuerol. *de remiſſion. cap.*23. *num.*1. *&* 2. *&*
*cap.*28. *num.*1. Farin. *d. quæſt.*77. *num.*143. vbi *n.*144.
14 ſubdit quod ſi eas mittat non clauſas, non tamen ex
hoc dicta teſtium vitiantur.
15 ¶ In gloſſ. *exiguntur,* ibi, *quia ſuſpecta videntur,*
&c. Notatur ad hoc, quod remiſſoria conceditur
examinandis teſtibus ad comprobationem inſtrumen-
ti in actis producti, ac etiam ad inſpectionem alicu-
ius inſtrumenti in partibus exiſtentis, vt videatur ſi
eſt authenticum, vel probetur, aut non, vt per Fa-
16 rin. *d. quæſt.*77. *ex num.*8. Et conceditur etiam remiſ-
ſoria ad examinandum teſtes pro recognitione in-
ſtrumentorum, & ſigillorum, ſecundùm Veſtr. *d.*
*lib.*6. *cap. vlt. num.*2. *ante fin.* Seuerol. *in tract. de re-*
*miſſion. cap.*10. *num.*2. Virg. Boccac. *de litteris remiſſar.*
*cap.*3. *num.*8. *& cap.*4. *num.*25.

SVMMARIVM.

1 *Receptio teſtium committi poteſt in ciuilibus, non verò in criminalibus.*
2 *Remiſſoriam non concedi in criminalibus.*
3 *Crimen non probari per inſtrumentum, cùm tunc teſtes non præſententur iudici, vt videtur requiri.*
4 *Examen teſtium, & iuramentorum receptio non poteſt regulariter remitti alicui non habenti iuriſdictionem.*
5 *Teſtes in loco iudicij exiſtentes examinentur à iudice, & non à Notario.*

Anth. Apud eloquentiſſimum.

Receptio teſtium in ciuilibus, non verò in crimi- 1
nalibus cauſis, committi poteſt. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*
Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc, quod in cri- 2
minalibus remiſſoria non conceditur, vt per Franç.
Curt. *in tract. de teſtib. concl* 29. *num.*60. Alberic. *n.*51.
Lanfranc. *num.*19. *verſ. criminali,* Campeg. *reg.*288.
in 4. *caſu, verſ. ſecus in cauſa criminali,* Bernard.
*reg.*447. *in princ.* Socin. *reg.*410. *in* 2. *fallent.* Capyc.
*deciſ.*90. *num.*15. Veſtr. *in pract. lib.*6. *cap. vlt. num.*1.
verſ. finge, Clar. *in* §. *fin. quæſt.*26. *n.*3. *verſ. ſed quæro,*
Carau. *ſuper ritu magnæ Curiæ* 157. *num.*3. *cum ſeqq.*
& ritu 141. *num.*2. Gail. *lib.*1. *obſeru.*96. *n.*10. Octau.
Cachetan. *conſ.*64. *num.*20. *cum ſeqq. & conſ.*65. *n.*7.
Sim. de Prætis *conſ.*14. *num.*1 *cum ſeqq.* Menoch. *re-*
*med.*15. *recuper. num.*35. Seuerol. *in tract. de remiſſion.*
*cap.*4. *num.*1. Virgil. Boccac. *in tract. de litteris remiſ-*
*ſor. cap.*2. *num.*5. *& cap.*3. *num.*16. *&* 20. Rebuff. *tom.*2.
*ad leges Galliæ, tit. de litter. requiſitor. in præfat. n.*29.
Donell. *comment. iuris ciuilis lib.*25. *pag.*252. Aaeucd.
*l.*28. *tit.*6. *lib.*3. *noua Recopil. pag.*266. Bernard. Græuæ.
*ad pract. Cameræ Imper. lib.*1. *concl.*96. *conſid.*1. *num.*1.
latè Farin. *in praxi crimin. tom.*2. *tit. de appoſit. contra*
*exam. teſtium, quæſt.*77. *num.*71. *cum ſeqq.*
Nam in criminalibus, &c.] Notatur ad hoc, quod 3
crimen per inſtrumentum non probatur, cùm tunc te-
ſtes non præſententur iudici, vt videtur requirere tex-
tus, de quo Lanfranc. *in cap. quoniam contra, verbo*
*inſtrumentorum productiones, num.*30. *verſ. vlterius*
quæro, de probat. Anton. Gabr. *commun. lib.*1. *tit. de pro-*
*bat. concl.*5. *num.*12. Clar. *lib.*5. §. *fin. quæſt.*54. Maſcard.
*de probat. concl.*460. *&* 499.
In gloſſ. *Apud eloquentiſſimum,* ibi, *ſed dic habenti* 4
iuriſdictionem poteſt demandari, &c.] Notatur ad hoc,
quod teſtium examen & iuramentorum receptio non
poteſt regulariter remitti alicui non habenti iuriſdi-
ctionem, vt per Beninten. *deciſ.*74. *poſt num.*4. *verſ. &*
licèt de iure ciuili, Luc. Pæt. *in pract. Capitol. c.*6. *n.*5.
Octau. Cacheran. *conſ.*64. *num.*21. *ad med.* Seuerol. *in*
*tract. de remiſſionib. cap.*20. *num.*8. *& ſeq.* latè Farin. *d.*
*quæſt.*77. *n.*126. *cum ſeqq.* vbi declarat, & *à num.* 175.
regulam firmat, quod teſtes in loco iudicij exiſtentes 5
examinandi ſunt à iudice, & non à Notario, ibique
multipliciter eam ampliat, & limitat.

SVMMARIVM.

1 *Creditor vt tenetur facere debitori ſoluenti apocham ſolutionis, ſic è contra debitor creditori facere vnam antapocham, in qua contineatur ſe ſoluiſſe debitum creditori, quod eſt neceſſarium annuis, vel menſtruis debitis.*
2 *Creditor poteſt debitorem ſuum conditionalem, vel in diem compellere, vt faciat ſibi inſtrumentum debiti ad faciliorem probationem: limitatur, & intelligitur vt num.*3.

4 *Poteſt creditor petere vt debitor recognitionem faciat debiti.*
5 *Apocha quid.*
Quittantia, pro Apocha, ibid.
6 *Apodiſis, qua & Apodiſia, idem quod Apocha.*
7 *Littera, Apocha, ſeu Apodiſia vocabulo veniunt.*
8 *Antapocha quid, eius formula ponitur, num.9.*
10 Contraeſcritura, *pro antapocha.*
11 *Introductum in fauorem alicuius non illi damnum adferat.*

L. Plures. XVIII.

Idem A. Demoſtheni P. P.

1 SIcut creditor tenetur facere debitori ſoluenti apo-
cham ſolutionis, ita è contra debitor creditori fa-
cere vnam antapocham, in qua contineatur ſe ſol-
uiſſe debitum creditori, quod eſt neceſſarium annuis
vel menſtruis debitis. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*
2 Vide Anton.Gom. *l.40.Tauri, num.79.verſ.ſecundò,*
vbi citato hoc text. tenet quod creditor poteſt debi-
torem ſuum conditionalem, vel in diem compellere
3 vt faciat ſibi inſtrumentum debiti ad faciliorem pro-
bationem, ne poſtea ſuper debito debeat litigari, quod
tamen limitat & intelligit, vt debitor teneatur facere
ſimplex inſtrumentum debiti, non tamen cum clauſu-
la guarentigia, vt habeat executionem paratam, quia
ſecundùm hoc grauaretur debitor, quod totum antea
dixerat Tiraquel. *de retract. lign. §.29. gloſſ.5. num.1.*
& 2. vide etiam D.Barboſ. *in l.in omnibus 41.num.42.*
4 *ff.de iudic.* vbi quod poteſt creditor petere vt debitor
recognitionem debiti faciat.
5 *Apochis.*] Schedulæ ſunt, quibus fatemur nobis
de pecunia ſatisfactum, vulgò quittantiam vocant,
vide Theſaur. *lingua Latina, verbo Apocha,* Alciat.
lib.1.prætermiſſ. eod.verbo, Caluin. *in ſuo Lexic. iurid.*
eod.verbo, Camill.Borrell. *in ſumm.decis. tom.2.tit.23.*
6 *num.1.* vbi *num.48.* ſubdit, quod apochæ, ſeu apodi-
ſiæ vocabulo veniunt etiam litteræ.
7 *Vel antapocham.*] Eſt exemplum apochæ ſubſcrip-
8 tum à debitore creditori datum, ita accipi in hoc text.
hoc vocabulum tenet Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic.*
9 *verbo Antapocha, vlt.* vbi formulam huius antapochæ
refert his verbis. Ego Lucius Titius fateor C. Seio,
aut illi die illa tot ſoluiſſe annui redditus nomine,
quem ei debeo ob fundum, vel poſſeſſionem illam,
&c. Sanchez *de matrim. lib.7. diſp.32. n.5. in princip.*
10 vbi antapochas vulgò *contraeſcrituras* appellat.
11 *Cùm hoc quod pro quibuſdam,* &c.] Notatur ad
hoc, quod introductum in alicuius fauorem, non de-
bet illi damnum adferre, vt per Tiraquel. *de iure ma-*
riti, gloſ.8. num.86. in fine, cum aliis per me adductis
de Axiom.iuris vſufreq.axiom.96. num.1.

SVMMARIVM.

1 *Comparatio litterarum ex ſcriptura priuata priùs approbata, & ex ſcriptura coram iudice fienda, & num.2.*
3 *Comparatio litterarum fidem ſemiplenam facit.*
4 *Comparatio in omni ſcriptura priuata, excepta apocha, plenè probat.*
5 *Comparatio litterarum hodie de iure Authenticorum probat.*
6 *Comparatio litterarum, iuncta depoſitione duorum ex tribus teſtibus in chirographo ſubſcriptis, plenè probat.*
7 *Comparatio litterarum facta à peritis nihil valet, niſi ipſi iurauerint, quod nec lucri cauſa, nec inimicitiis, nec gratia tenti huiuſmodi comparationem faciunt: ſemel iuraſſe ante factam comparationem ſufficit, num.8.*
9 *Recognitio comparationis ſcripturarum in apocha ad nihil valet, nec aliquam probationem facit.*
10 *Comparatio & recognitio ſcripturæ in litteris, præterquam in ſcriptura priuata teſtibus non firmata, ſufficit.*
11 *Litterarum ſimilitudine facilè errari.*
12 *Comparationem litterarum plenè probare quando ſcriptura priuata eſt à partibus & teſtibus ſubſcripta.*
13 *Scriptura ſi ſit ſubſcripta tantùm ab vno teſte & partibus, tunc comparatio litterarum ſubſcriptionis partium & teſtis contra debitorem pluſquam ſemiplenam facit probationem.*
14 *Comparatio litterarum ſola facit plenam fidem quando agitur de recognitione libri rationum: plenè etiam probat quando agitur de recognitione alicuius epiſtolæ, num.15.*
16 *Comparatio litterarum vnà cum recognitione ſigilli appoſiti in ſcriptura, ad quam fit comparatio, plenè probat.*
17 *Comparatio litterarum quantum probet in recognitione ſcripturæ publicæ, & publici inſtrumenti, arbitrio iudicis remittitur, & poterit iudex iſto caſu dare plenam fidem comparationi litterarum, concurrente aliquo adminiculo, num.18.*
19 *Quando dubium vertitur ſuper litteris alicuius Scripturæ, ſi debeat fieri comparatio litterarum ad aliquem effectum, committitur peritis tabellionibus, vel ſcriptoribus, vt deponant circa ſimilitudinem litterarum: eligantur periti partibus non ſuſpecti, n.20. qui relationem faciant in actis, & in ſcriptis, n.21. conſiderent, & inſpiciant corpora ſcripturarum, litterarum tractus, & alia neceſſaria, ſtylum & modum dictandi, &c. n.22.*
23 *Comparatio litterarum non niſi in ſubſidium aliarum probationum facienda: niſi forma obſeruetur prædicti iuramenti, comparatio nulla eſt, n.24. duplex iuramentum calumniæ hoc caſu præſtandum eſt, vnum generale ante conteſtationem litis, aliud ſpeciale poſt litem conteſtatam, num.25.*

L. Comparationes. XIX.

Idem A. Iuliano P. P.

EX ſcriptura priuata priùs approbata, & ex ſcriptu- 1
ra forenſi facta coram iudice fit comparatio litte-
rarum, & petentes comparationem iurabunt ſe deſi-
derare comparationem in nullius fraudem, gratiam,
& odium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.*
num.1. ſup.hoc tit. poſt omnes Giphan. *tom.1. pag.262.*
& tom.7. repet.Doct. Petrus de Bellapertica.
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l.111. & 118. tit.18. part.3. vbi gloſſ.8. Grammat. *de-*
ciſ.34.num.15. Couar. *practic.cap.22.num.7.* Menchac.
contron.vſufrequent. part.2.cap.29.n.1. vbi quod com- 3
paratio litterarum ſemiplenam tantùm, non etiam ple-
nam fidem facit. Decian. *reſp.11.n.125.vol.2.* vbi quod 4
comparatio in omni ſcriptura priuata, excepta apo-
cha, plenè probat, quia in apocha correcta eſt hæc
lex, non ſic in ſcriptura priuata. Ioſeph.Ludou. *Peruſ.*
deciſ.7.n.7. part.1. Menoch. *de arbitr.caſu 114. n.3. &*
conſ.94. n.24. & conſ.199. n.10. & 25. cum ſeq. Farin.
fragment.crim. part.1. lit.C, n.495. cum ſeqq. Camill.
Borrell. *in ſum.deciſ.tom.2.tit.23. à n.8.* Quid hodie de 5
iure Authenticorum comparatio litterarum probet, di-
cam *in collect.ad auth.at ſi contractus, infrà hoc eod.tit.*
Siue omni modo duobus, &c.] Notatur ad hoc, quod 6
comparatio litterarum iuncta depoſitione & recogni-
tione duorum ex tribus teſtibus in chirographo ſub-
ſcriptis, plenè probat chirographum eſſe ſcriptum
manu

manu illius de quo agitur, vt per Afflict. *deciſ.*181.
*num.*5.*in fine*, Aym. *de antiquit.tempor. part.*1.§.*quæritur etiam in hac materia*, *num.*51. *fol.*77. Roland.
*conſ.*26.*num.*6. *lib.*1.*&* *conſ.*84.*num.*4. *lib.*3. Menoch.
d.caſu 114. *num.*3. Ioſeph. Ludou. *d. deciſ.*7. *num.*6.
Maſcard. *de prob. concl.*3. *num.*29.
7 *Omnes autem comparationes*, &c.] Notatur ad hoc,
quod comparatio litterarum facta à peritis, nihil valet
niſi ipſi iurauerint, quod neque lucri cauſa, neque ini-
micitiis, neque gratia tenti huiuſmodi comparatio-
nem faciunt, vt per Rip. *in l.admonendi*, *n.*111. *ff.de*
*iureiur.*Ioſeph.Ludou.*d.dec.*7.*n.*8.Menoch.*d.caſu* 144.
8 *n.*a8.vbi quod ſufficit peritos ſemel iuraſſe ante factam
comparationem, neque propterea eſſe neceſſe quod
tempore relationis iurent, latè Farin. *d. lit.C*, *n.*483.
vbi *n.*484. ait huiuſmodi iuramentum eſſe de forma
comparationis, ita quod ſi non præſtetur, vel ſub alia
forma præſtetur, comparatio eſt nulla.
9 In gloſſ. *Subſcriptiones*, ibi, *vel veriùs hic loquitur*
de priuata ſcriptura, &c. Nota quod recognitio com-
parationis ſcripturarum in apocha ad nihilum valet,
nec aliquam probationem facit, Ioſeph. Ludou. *d.de-*
*ciſ.*7. *n.*20. Menoch. *d.caſu* 114. *n.*22. Marc. Anton.
10 Bellon. *Genua deciſ.*18. *ſub num.*12. vbi dicit ſufficere
comparationem & recognitionem ſcripturæ in litte-
tis, præterquam in ſcriptura priuata teſtibus non fir-
11 mata, & *d.deciſ.*84. *n.*3. vbi de facili dicit poſſe errari
litterarum ſimilitudine: plures refert Camill. Borrell.
12 *d.tom.*2. *tit.*13.*à num.*9. Et comparationem litterarum
plenè probare quando ſcriptura priuata eſt à partibus,
& teſtibus ſubſcripta, vt per Farin. *d.lit.C*, *n.*533. vbi
13 *n.*534. ſubdit quod ſi ſcriptura ſit ſubſcripta tantùm
ab vno teſte & partibus, tunc comparatio litterarum
ſubſcriptionis partium & teſtis contra debitorem facit
pluſquam ſemiplenam probationem, & propterea
quod erit locus delationi iuramenti in ſupplementum;
contra teſtium verò nec etiam faciet ſemiplenam pro-
14 bationem. Item comparatio litterarum ſola facit ple-
nam fidem quando agitur de recognitione libri ratio-
num, & in hoc lex iſta correcta eſt, ſecundùm Aym. *de*
*antiq.temp. p.*1.§.*quæritur etiam in hac materia*, *n.*65.
& 69. Menoch.*d.caſu* 114.*n.*23. Maſcard.*d.concl.*330.
*n.*9.*cum ſeqq. & à num.*17. vbi declarat Farin. *d.lit.C*,
15 *n.*524. vbi *n.*526. tenet etiam comparationem ſolam
litterarum plenè probare quando agitur de recognitio-
16 ne alicuius epiſtolæ, & *n.*529. reſoluit comparationem
litterarum vnà cum recognitione ſigilli appoſiti in
ſcriptura, ad quam fit comparatio, plenè probare.
17 In gloſſ. *Teſtium*, ibi, *& videtur committi iudici an*
plenam faciat fidem comparatio. Notatur ad hoc, quod
comparatio litterarum quantum probet in recognitio-
ne publicæ ſcripturæ, & publici inſtrumenti, remitti-
tur arbitrio iudicis, vt per Menoch. *d.caſu* 114. *n.*25.
18 vbi propterea quod iudex poterit iſto caſu dare ple-
nam fidem comparationi litterarum, concurrente ali-
quo adminiculo. Maſcard. *d.concl.*330.*num.*15. Farin.
d.lit.C, *num.*471.
19 In gloſſ. *Ab his*, ibi, *ſcilicet ſcriptis ſcriptoribus*,
&c.] Notatur ad hoc, quod quando vertitur dubium
ſuper litteris alicuius ſcripturæ, & debet fieri compa-
ratio litterarum ad aliquem effectum, committitur
peritis tabellionibus, vel ſcriptoribus, vt deponant &
declarent circa ſimilitudinem litterarum, vt per *l.Hiſ-*
*par.*118.*tit.*18.*p.*3. Ant.Gom. *variar.tom.*2.*cap.*9.*n.*5.
ad finem, *verſ.ſextò*, Farinac. *d.lit.C*, *n.*480. vbi dicit
iudicem committere debere hanc comparationem ta-
bellionibus expertis, vel ſcriptoribus illius rei haben-
tibus plenam prudentiam, quæ quidem comparatio
ſaltem à duobus fieri debet. Menoch. *d.caſu* 114.
*n.*26.*&* 27. Thom.Triuiſ. *deciſ.*32. *n.*24. Ioſeph. Lu-
dou. *d.deciſ.*7.*n.*7. Farinac. *d.lit.C*, *n.*481. niſi in loco,
vbi facienda eſt comparatio, non adeſſet niſi vnus pe-
ritus, quia tunc ille ſolus ſufficiet, Menoch.*d.caſu* 114.
*ſub n.*27.*& remed.*5. *adipiſc. n.*161. Ioſeph. Ludou. *d.*
*deciſ.*7.*n.*9. Farinac. *d.lit.C*, *n.*482. vbi *n.*485. ſubdit 20
quod comparatio litterarum à peritis facienda non
valet, niſi eligantur periti partibus non ſuſpecti, &
propterea cautela eſt, vt de earum conſenſu eligantur,
& *num.*486. tenet huiuſmodi peritos vt ſuprà electos 21
debere facere relationem in actis, & in ſcriptis, &
*num.*494. admonet in hac comparatione facienda de- 22
bere peritos conſiderare & inſpicere corpora ſcriptu-
ratum, litterarum tractus, & alia neceſſaria, ſty-
lum & modum dictandi, &c.
In eadem gloſſ. ibi, *quod non aliam habentes proba-* 23
tionem veniunt ad comparationem, &c.] Notatur ad
hoc, quod comparatio litterarum facienda non eſt,
niſi in ſubſidium aliarum probationum, & ideo pars,
quæ petit fieri comparationem, debet iurare ſe non
habere aliam probationem, & quod propterea com-
parationem petit, circa quam nihil egit quod poſſit
veritatem abſcondere, vt per Menoch. *d.caſu* 114.*n.*34.
Ioſeph. Ludou. *d.deciſ.*7. *n.*5. Thom. Triuiſan. *d.de-*
*ciſ.*32.*n.*26.*&* 29. Maſcard. *d.concluſ.*330. *n.*33. Fari-
nac. *dict. lit.C*, *n.*491. vbi addit quod niſi obſeruetur 24
forma iuramenti prædicti, comparatio eſt nulla.
In eadem gloſſ. ibi, *his de calumnia iurato*, &c.] 25
Notatur ad hoc, quod ſpeciale eſt hoc in caſu, du-
plex præſtari iuramentum calumniæ, vnum genera-
le ante conteſtationem litis, aliud ſpeciale poſt litem
conteſtatam, vt per Roland. *conſ.*26. *num.*25. *lib.*1.
Farin. *d.lit.C*, *num.*492.

SVMMARIVM.

1 *Comparatio fieri poteſt ex ſcriptura ab aduerſario producta.*
2 *Scriptura ex archiuo publico prolata vim teſtimonij habet.*
3 *Comparatio litterarum poteſt ſumi ex ſcriptura aliàs producta in iudicio ab eo, qui ſcripturam manu ſua confectam negat, etiam quod non ſit ſubſcripta à tribus teſtibus: poteſt fieri ex ſcriptura deſumpta ex archiuo publico, num.*4.
5 *Archiui publici fides quanta, & an, & quibus caſibus ſcriptura reperta in archiuo publico probet.*
6 *Comparatio benè facta valet, non ſolùm quæ ex ſcriptura eiuſdem ſpeciei, ſed diuerſa, & ſic de priuata ſcriptura ad publicam, & contrà.*

AVTH. Ad hæc.

COmparatio ex ſcriptura ab aduerſario producta 1
fieri poteſt. Item ſcriptura ex archiuo publico 2
prolata vim teſtimonij habet. Colligunt ex Ordin.
Doct. citati *ad l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*
Ex iis litteris, *quibus aduerſarius*, &c.] Notatur 3
ad hoc, quod comparatio litterarum poteſt ſumi ex
ſcriptura aliàs producta in iudicio ab eo, qui ſcriptu-
ram manu ſua confectam negat, etiam quod non ſit
ſubſcriptura à tribus teſtibus, vt per Afflict. *deciſ.*181.
*num.*6. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.*7. *num.*6. *part.*1.
Menoch. *de arbitr.caſu* 114. *num.*26.*verſic. ſumeretur*
etiam, Farinac. *fragm.crim. part.*1.*lib.*6. *num.*460.
Ex archiuo publico, &c. Notatur ad hoc, quod 4
comparatio litterarum poteſt fieri ex ſcriptura de-
ſumpta ex publico archiuo, vt per Afflict. *deciſ.*181.
*num.*5.*in fine*, Menoch. *d.caſu* 114. *num.*29. *verſ. ſu-*
meretur etiam, Farin. *citato loco*, *num.*462.
Quanta autem ſit fides archiui publici, & an, & 5
in quibus caſibus ſcriptura reperta in archiuo publi-
co probet? vide Ord.Reg. Luſit. *lib.*3.*tit.*61. Ozaſch.
*Pedem.deciſ.*69. Syluan. *conſ.*66.*Conſiderato*, *num.*30.
Hippol.Riminald. *conſ.*686.*n.*5.*&* 38. *cum ſeqq.lib.*6.
Ioſeph.Lud. *Peruſ.deciſ.*115.*n.*19.*cum ſeqq.* Ranchin.
*part.*4.

*part.4. concluſ.*274. Veain, *tom.*1. *commun. opin.lib.* 4. *tit.*11.*num.*104. *pag.*572. & *ibi* Bellacomb. *num.*299. *pag.*585. & Soar. *n.*308. *pag.*586. Maſcard. *de prob. conclnſ.*111. *num.*9.& 10. & *concl.*399. & *concl.*711. *num.*61. Valaſc. *de iure emphyt.quaſt.*9.*num.*29.*verſic. rurſus*, & *conſil.*167.*num.*8.& 9. Stephan.Quatant. *in ſum. Bullarij, verbo Archiuus*, Alexand. Trentacinq. *variar. reſol. lib.*1. *ſub hoc tit.de fide inſtrum.reſol.*6. Stephan.Gratian. *diſc.forenſ.tom.*3.*cap.*582. Brunor. à Sole *in locis communib.verbo Liber* 4. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Inſtrumentum, num.*7. Cald.Pereira *de empt.& vendit.cap.*1. *n.*22.& *cap.*21. *n.*19.& 22.

6 In gloſſ. *Teſtimonium, in fine, in addit.* Notatur ad hoc, quod non ſolùm ex ſcriptura eiuſdem ſpeciei, ſed diuerſæ, & ſic de priuata ſcriptura ad publicam, & è contra, benè facta comparatio valet, vt per Farin. *d.lit.C, num.*473.

SVMMARIVM.

1 *Contractus ſi fiat in ciuitate, & excedat libram auri, non ſoli comparationi litterarum creditur, ſed alij teſtes adeſſe debent.*

2 *Comparatio litterarum iure hodierno non plenè probat: plenè probat quando ſcriptura priuata, de qua facta comparatio, eſt recognita à tribus teſtibus in ea deſcriptis, num.* 3.

4 *Sola comparatio plenè probat quando vltra comparationem adſint teſtes, qui deponant, vidiſſe illum ſcribere, licèt non ſubſcripſerit.*

AVTH. At ſi contractus.

1 SI contractus fiat in ciuitate, & excedat libram auri, non creditur ſoli comparationi litterarum, ſed alij teſtes adeſſe debent. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*

2 Hodie de iure Authenticorum, de quo in hoc text. comparatio litterarum non plenè probat, vt per Anton.de Butr. *in cap.*2.*hoc tit.col.*3.*in princ.verſic. hodie verò*, Afflict. *deciſ.*181. *num.*7.*ad finem*, Roland. *conſil.*26.*poſt n.*9.& *lib.*1. Thom.Triuiſan. *deciſ.*52.*n.*21. Menoch. *de arbitr. caſu* 114.*num.*6. Maſcard. *de prob. concluſ.*330.*num.*1. Farinac. *in fragment. crim. part.*1. *lit.C, num.*499. & ita faciet tantummodo ſemiplenam probationem, ſecundùm Natt. *conſil.*632.*num.*1. Roland. *conſil.*26.*num.*9.12.*cum ſeqq.lib.*1. Triuiſan. *dict. deciſ.*52. *num.*22. Maſcard. *dict. concluſ.*330. *num.*7. Farinac. *dict. litt.C, num.*500. quia huiuſmodi comparatio fallax & periculoſa eſt, cùm multi reperiantur, qui alienas manus imitari ſolent, ita vt nulla cognoſcatur differentia inter veram & fictam manum, ſic teſtantur Hippol. *in rubr.de probat.num.*317. *verſic. teneas tamen pro certo*, Vulpe *conſil.* 135. *num.*8. Menoch. *dicto caſu* 114. *num.*14. & 15. Maſcard. *dicta concluſ.*330. *num.*2. & 3. vbi refert cognouiſſe hominem, qui veloci manu quaſcunque litteras & characteres effingebat.

3 In gloſſ. *Soli*, ibi, *ex prædictis autem*, &c.] Notatur ad hoc, quod comparatio litterarum plenè probat quando ſcriptura priuata, ad quam facta eſt comparatio, eſt recognita à tribus teſtibus in ea deſcriptis, vt per Menoch. *d. caſu* 114. *num.* 2. Maſcard. *dict. concl.*339.*num.*28. Farin. *d.lit.C, num.*504.

4 Notatur etiam ad hoc, quod ſola comparatio plenè probat quando vltra comparationem adſunt teſtes, qui deponunt vidiſſe illum ſcribere, licèt non ſe ſubſcripſerit, vt per Menoch. *d.caſu* 114. *num.*19. Maſcard. *dicta concluſ.* 330. *num.* 5. Farinac. *dicta lit.C, num.*505.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura ſemel in iudicio producta, & ad acta relata fidem meretur, & num.*2.

3 *Inſtrumentum de falſo redarguere qui velit, iurare debet quod non facit calumnioſè, ſed quia credit chartam falſam.*

4 *Si quis originale inſtrumentum in iudicio produxerit, & pars petat vt producatur iterum, ſi non producat, inſtrumentum tanquam falſum nullius momenti eſt.*

5 *Inſtrumentum originale vt producatur, quando peti poſſit.*

6 *Quid ſi mandante iudice inſtrumentum quoddam exhiberi in iudicio, poſſeſſor obedire noluerit.*

7 *Inſtrumentum partis aſſerentis inſtrumentum perditum, in caſu textus, an & quando ſufficiat: non ſufficere niſi aliqua appareant coniectura, n.*8.

9 *Inſtrumentum non productum in iudicio non dicitur iudici cognitum.*

10 *Teſtibus accuſatis de falſo in cauſa homicidij, donec de hoc cognoſcitur, ipſa cauſa ſilere debet.*

L. Cùm quidam. XX. & vlt.

Idem A. Iuliano P. P.

SCriptura ſemel in iudicio producta, & ad acta relata, fidem meretur. Colligunt ea Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Donell. *comment.iuris ciuilis lib.*25. *vbi de hac l.* Bernard.Græuæ. *ad practic. Cameræ Imperialis, lib.*2.*concluſ.*37.*n.*7.*cum ſeqq.* Bernard.Muſcatel.*in practic.Regni Neapol.part.*3.*gloſſ.reſpondendum, n.*16.*cum ſeqq.*

Quaſi falſum hoc conſtitutum, &c.] Notatur ad 3
hoc, quod volens inſtrumentum de falſo redarguere, dedit chartam falſam, vt per *l.*112. *tit.*8. *part.*3. *vbi gloſſ.*3.& 4. Gregor.Lopez *ibidem l.*116.*gloſſ.*3.

Notatur etiam ad hoc, quod ſi quis produxiſſet 4
originale inſtrumentum in iudicio, & pars petat, vt
iterum producatur, cùm is contra quem productum
eſt, intendat illud redarguere de falſo, ſi illud iterum
non producat, inſtrumentum tanquam falſum nullius
eſt momenti, vt per Rodet. Xuar. *allegat.*14. *ante n.*1.
Capyc. *deciſ.*40.*n.*2. vbi decidere hunc text. ait, quod
quando produxerit quis pro ſe inſtrumentum in iudicio, & reliquerit in actis copiam authenticam, licèt
copia illa fidem faciat, ſi tamen alia pars velit inſtrumentum illud productum redarguere de falſo, pars
quæ ſemel produxit, tenetur iteratò præſentare. Vrſil. 5
*ad Afflict.deciſ.*330.*num.*2. Quando autem peti poſſit
vt originale producatur inſtrumentum? vide Anton. Gomez *l.*83.*Tauri, n.*6. Azeued.*l.*3.*n.*18. & 19.*tit.*5. *lib.*4.*nouæ Recopilat.* Menoch. *de arbitr.caſu* 187.

Et inſcriptionum pagina, &c.] Ergo loquitur in inſcriptione ad pœnam talionis, vt per Cabed. *Luſitan.deciſ.*53.*num.*1. *part.*1.

Sit penitus euacuata, &c.] Notatur ad hoc, quod 6
ſi iudex aliqua iuſta ratione motus præceperit in iudicio inſtrumentum quoddam exhiberi, eius verò poſſeſſor obedire noluerit, poterit interloquendo pronuntiare, nullam fidem adhibendam fore illi inſtrumento, ſi quando ab eo contumace fuerit in iudicio productum, vt per Couarr. *variarum lib.*1.*cap.*18.*n.*1. Vrſil. *ad Afflict. deciſ.*330.*n.*3. Auendan. *l.*91.*Tauri, gloſſ.*5. *num.*9. Vnde per doctrinam Innocentij tenet Anton. Gabr. *commun.lib.*2.*tit.de appell.concluſ.*5.*num.*5.*cum ſeq.* quod quando appellans aliunde habere non poſſet ſententiam & acta, & illa peteret ab appellato, ſi neget ſententiam latam, aut illam latam affirmet, ſed

neget

neget ſe habere, aut aſſerat illam habere, & exhibere nolit, iudex decernere poterit ſuper tali ſententia nullum fieri poſſe fundamentum, neque appellatum ex aliquo modo iuuari.

7 *Et ſi tale ſubeat iuramentum,* &c.] Ideo in caſu huius text. ſuffi it iuramentum partis aſſerentis inſtrumentum perdidiſſe, quia agitur vt non cogatur quis exhibere ſemel exhibitum, & deperditum inſtrumentum; ſecus vbi agitur quod exhibeatur illud quod nunquam fuit exhibitum, quodque aſſeritur deperditum, nam tunc quod deperditum ſit, non creditur ſoli iuramento. Præterea, ſecundum alios lex iſta procedit quando aliqua præſumptio & coniectura concurrit pro eo, qui aſſerit ſe rem illam non habere, ſed perdidiſſe. Vide Afflict. *deciſ.*330.*n.*2. vbi quod hic text. procedit in eo, qui habet præſumptionem pro ſe de amiſſione, eleganter Menoch. *de præſumpt. lib.*6. *præſumpt.*61.*num.*14.*&* *conſ.*354.*n.*4.*&* 18. Burg. de Paz *quæſt.*5.*ciuili, à num.*16. Auendan. *l.*41.*Tauri, num.*12.

8 Regulariter enim loquendo non ſufficit iuramentum partis aſſerentis inſtrumentum perdidiſſe, niſi aliquæ appareant coniecturæ, ex quibus accedente iuramento perficiatur probatio, Bernard. *regul.*545. Ioan. Garcian. *regul.*31. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 7. *num.*38. *verſic. porrò,* Maſcard. *concluſ.*909. *in princip.* remiſſiue Caſtill. *quotid.lib.*3.*cap.*18.*num.*15.

9 *Si enim iam pleniſſimum,* &c.] Notatur ad hoc, quod inſtrumentum non productum in iudicio non dicitur iudici cognitum, vt per Couar. *variar. lib.*1. *cap.*1.*num.*9. *verſ.quintò, prope finem.*

10 Notatur etiam ad hoc, quod teſtibus accuſatis de falſo in cauſa homicidij, donec de hoc cognoſcatur, ipſa cauſa ſilere debet, vt per Menoch. *conſil.*301.*q.*29.

Plus valere quod agitur, quam quod ſimulate concipitur.

Tit. XXII.

PENDET hic titulus à ſuperiore, vt plus valeat quod *reuera* agitur, quàm quod ſimulate *in inſtrumento* concipitur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli & ſimulationis contractuum, vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib.*4. *tit.*71. *l.Hiſpan. fin. tit.*11.*part.*5. Cæpol. *in tract. de ſimulat. contractus,* Anton. Gom. *l.*45.*Tauri, num.*27. Alciat.*lib.*2.*parerg. cap.*11. Felin. *in cap.ſi cautio, num.*67.*cum ſeqq.de fide inſtrument.* Tiraquel. *de retract. lign.* §.1. *gloſſ.*2. *n.*12. *cum ſeqq.& tit.*2.*ad finem, ex n.*12. Bened. Capra *tom.*1. *commun.opin.lib.*4.*tit.*12. Ioſeph. Ludou. *commun.tit.de ſimulat.contractuum,* Vital. de Camban. *in tractat. clauſul. rubr. de ſimulat.* Menoch. *de arbitr.caſu* 39. *&* 247. *& de præſumpt.lib.*3.*præſumpt.*125. Maſcard. *de probat. concluſ.*439. Donell. *comm. iuris ciuilis lib.*25.*pag.*167. Aldouin. *conſil.*34. *&* 69. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. verbo ſimulatio, concluſ.*237. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis convent. tom.*2. *lib.*13. *tit.*35. Ariſmin. Tepat. *variarum ſentent. tom.*2. *tit.*352. latè Farinac. *in praxi crimin. part.* 6. *tit. de falſitate & ſimulatione, quæſt.*162. *cum ſeqq.* eleganter Valaſc. *conſult.* 154. *per tot.* Caſtill. *controuerſ. lib.*2. *cap.*25. *num.*18. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Veritas ſcripturæ, & ſimulationi præualet.*
2 *Veritas præualet, eique cedunt omnia.*

L. In contractibus. I.

Impp. VALERIAN. *&* GALLIEN. AA. *Rufino.*

VEritas præualet ſcripturæ, & ſimulationi. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicer. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Donell. Cuiac. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.*18.*verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Nota veritatem præualere, eique omnia cedere, Roland. *conſ.*11. *num.*2.*&* 3. *lib.*3. Menoch. *de præſumpt. lib.*3.*præſumpt.*31. *num.*4. Ego ipſe *de Axiom. iuris vſufreq. axiom.*224. *num.*5. 2

SVMMARIVM.

1 *Simulatio allegata apud iudicem probatione indiget.*
2 *Simulatio cùm non præſumitur in dubio, allegantieam onus probandi per teſtes, per indicia & coniecturas incumbit.*
3 *Probatio per indicia & præſumptiones admittitur in iis, quæ ſunt difficilis probationis.*
4 *Probatio ſimulationis non poteſt fieri niſi per coniecturas vehementes, & quæ vrgeant: ſi fiat per indicia, quodlibet indicium requirit probationem per duos teſtes, num.*5.

L. Acta ſimulata. II.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Soteriæ.*

SImulatio allegata apud iudicem probatione indiget. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup.hoc tit.* 1

Cùm ſimulatio in dubio non præſumatur, Anton. Burg. *in cap.ad noſtram, n.*1.*cum ſeqq.de empt.& vend.* Cæpol. *de ſimulat.contract.n.*84.*in fine, verſ.ex quibus videtur concludendum,* Caputaq. *deciſ.*421.*n.*5. *part.*2. Franc. Bec. *conſ.*52. *n.*1.*& ſeq. lib.*1. Tiraq. *de retract. tit.*2.*in præfat.n.*19.*& ad finem tit.n.*125.*&* 133. Menoch. *de præſumpt.lib.*3.*præſumpt.*122.*n.*2. Maſcard. *de probat.concluſ.*448. *n.*1.*& concl.*814.*n.*1.*& ſeq.* Surd. *deciſ.*23.*n.vlt.* Carol. de Graſſis *except.*12. *n.*10. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conu. lib.*8. *tit.*17.*n.*1. *& lib.*13.*tit.*35.*n.*8. Aldouin. *conſ.*69.*num.*27. ideo eam allegantı incumbit onus probandi, tum per teſtes, ſecundùm Valaſc. *conſult.*154.*n.*14. Farin. *in praxi crimin.part.*5. *quæſt.*162. *n.*120. tum etiam per indicia & coniecturas, vt tenent Ioan. Bapt. Lup. *in tract.de vſur. commento* 2. §.1. *n.*24. *& ſeq.* Maſcard. *concl.*438. *n.*7. *& ſeq.& concl.*815. *n.*1.*& concl.*1142.*n.*6. *cum ſeqq.* Aldouin. *conſ.*34.*n.*7. *& conſ.*69.*n.*14. *lib.*1. Menoch. *remed.*9.*recuper.n.*388.*& de arbitr.caſu* 2. *n.*26.*& caſu* 247. idem Menoch. *d.lib.*3. *præſ.*122. *n.*5.*verſ. ita pariter, & præſumpt.*124.*num.*3. Card. Mantic. *d.lib.*8. *tit.*17.*n.*8.*& lib.*13.*tit.*35.*n.*9. Caſtill. *controuerſ.lib.*2. *cap.*25.*n.*22. Farin. *in praxi crimin. p.*5. *tit.de falſitate & ſimulat.quæſt.*161.*n.*97. vbi *n.*105. ait, vt quænam ſint coniecturæ ſufficientes ad probandum ſimulationem, iudicis arbitrio remiſſum eſſe, latè Valaſc. *d. conſ.*154.*n.*16.*cum ſeqq.* vbi *n.*18. quod probatio admittitur per indicia, & præſumptiones in iis, quæ 3 ſunt difficilis probationis, & *n.*19. quod probatio ſimulationis non poteſt fieri per leues coniecturas, ſed 4 per vehementes, & quæ vrgeant, & *n.*21. quod ſimulationis probatio ſi fiat per indicia, quodlibet indicium requirit probationem per duos teſtes, de quo 5 etiam Ioſeph. Ludou. *tom.*3.*commun. opin. tit.de ſimulat.contract.concl.*1.*verſ.coniectura,* Maſcard. *concl.*447. *la* 2. *n.*2. Farin. *quæſt.*162. *n.*130.*cum ſeqq.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Pactum de retrouendendo adiectum contractui emptionis, pignoris cauſa adiectum cenſetur.*
2 *Iuramentum non firmat contractum ſimulatum, amplia vt n. 3. & limita vt num. 4. & 5.*

L. Emptione. III.

Iidem AA. & CC. *Maximæ.*

1 PActum de retrouendendo adiectum contractui
emptionis, pignoris cauſa adiectum cenſetur. Col-
ligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
2 In gloſſ. *Emptione, in fine*, ibi, *quid autem ſi hoc
iurauit*, &c.] Notatur ad hoc, quod iuramentum non
firmat contractum ſimulatum, ita quod iuramentum
ſimpliciter præſtitum in inſtrumento, vtpută de illi
non contraueniendo, non tollit exceptionem ſimula-
tionis, ſi de ea appareat verè, vel præſumptiuè, vt per
Hippol. *ſing. 327. & ſing. 474. incip. Contractus ſimula-
tus*, Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxo-
rem, §. 51. n. 5. in princ.* Capr. *concl. 87. n. 178. cum ſeqq.*
Gou. *lib. 1. variar. cap. 7. n. 5.* Anton. Gom. *tom. 2. var.
cap. 14. n. 20. col. 2. & l. 45. Tauri, n. 27. col. 1.* Tiraq. *de
conſtituto, part. 7. limit. 7. num. 32.* Ioan. Bapt. Lop. *in
tract. de vſuris, commento 4. §. 1. num. 10.* Menoch. *quæſt.
vſufruct. cap. 47. num. 3.* Viu. *tom. 1. commun. opin. lib. 2.
tit. 14. ſi aduerſus vendit. n. 18. pag. 337.* Menoch. *de
præſumpt. lib. 3. præſumpt. 122. n. 62.* Maſcard. *de probat.
concl. 265. n. 10. & 11. & concl. 266. num. 13. 16. & 21.*
D. Soar. de Paz *in practica, tom. 3. cap. 2. §. 3. n. 6.* D. Bar-
boſ. *in l. 1. ff. ſoluto matr. part. 6. n. 47. & 48.* latè Farin.
in praxi crimin. part. 5. tit. de falſit. & ſimulat. quæſt. 162.
3 *n. 67. cum ſeqq.* vbi *n. 72.* hoc adeò verum dicit, vt à
iuramento præſtito in contractu ſimulato nec etiam
ſit neceſſaria abſolutio ad hoc vt iurans poſſit ſimula-
4 tionem allegare, & *num. 74.* limitat quando iuramen-
tum in inſtrumento appoſitum refertur ad contra-
ctum, putà ſi quis dicat, *iurò ſeruare contractum*, tunc
enim non impedit allegationem ſimulationis; ſi verò
iuramentum refertur ad verba contractus., vtputà
5 quia dicatur, *iuro ſeruare ea, quæ dixi*, & tunc non
poteſt iurans apponere ſimulationem: & *num. 82.* li-
mitat, & intelligit procedere gloſſæ ſententiam in iu-
ramento promiſſorio, ſecus in aſſertorio, prout quan-
do quis iurat omnia & ſingula contenta in inſtrumen-
to eſſe vera, promittitque inſuper non contrauenire,
nec dicere contractum non ſic celebratum; nam is
non poteſt poſtea ſimulationem allegare.

SVMMARIVM.

1 *Perſona quæ verè contraxit, non quæ ſimulatè fingitur, attenditur.*
2 *Actum ſcripto præualet.*

L. Si quis geſtum. IV.

Iidem AA. & CC. *Decio.*

1 PErſona, quæ verè contraxit, non quæ ſimulatè
fingitur, attenditur. Colligunt ex Ordin. Doct.
citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
2 *Plus actum, quàm ſcriptum*, &c.] Nam quando
vnum eſt geſtum inter partes, & aliud eſt ſcriptum,
ſimulatio inducitur, vt per Vulpe *conſ. 1. num. 16.*
Farin. *in praxi crimin. part. 5. tit. de falſitate & ſimu-
lat. quæſt. 162. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Subſcriptio erronea actum vitiat.*
2 *Subſcriptionem vltra ſcientiam, & intentionem agentium non dirigi, nec quidquam operari.*
3 *Subſcribens ſe inſtrumento quod non legit, ſibi non præiudicat.*
4 *Subſcribentem ignoraſſe, aut ſciuiſſe contenta in ſcriptura, cui incumbat onus probandi.*

L. Si falſum. V. & vlt.

Iidem AA. & CC. *Victori.*

ERronea ſubſcriptio vitiat actum. Subſcriptio vl- 1
tra ſcientiam, & intentionem agentium non di- 2
rigitur, neque aliquid operatur. Colligunt ex Ord.
Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc, quod ſub- 3
ſcribens ſe inſtrumento, quod non legit, putans con-
tinere id quod mandauit, vel quod ſibi perſuaſum ex-
titit, cùm aliud contineat, ſibi non præiudicat, vt per
Felin. *in cap. quoniam contra, n. 49. de probation.* Iaſ. *in
l. ſi ita ſtipulatus, §. Chryſogonus, n. 12. ff. de verb. oblig.*
Anton. Gabr. *commun. tit. de præſumpt. col. 3. n. 28.* Me-
noch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 66. n. 2.* Maſcard. *de pro-
bat. concl. 1341. aliàs 1347. à n. 16.* vbi *num. 19.* quærit 4
cui incumbat onus probandi ſubſcribentem ignoraſſe,
aut ſciuiſſe contenta in ſcriptura, Aluar. Valaſc. *con-
ſult. 67. n. 9.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. conſ. 26. n. 3. &
de empt. & vendit. cap. 6. num. 20.* Gonzal. *ad regul. 8.
Cancel. gloſſ. 60. n. 21.* vbi *n. 22.* refert. Bald *hic n. 1. in
fine*, acriter reprehendere Doctores ſe ſubſcribentes
conſiliis aliorum ſine lectione ſcriptorum.

De commodato.

TIT. XXIII.

COMMODATVM eſt contractus, quo res gra-
tis vtenda datur, *ff. hoc tit. l. 1. §. 1. & Inſt.
quib. mod. re contrah. oblig. §. item is cui*,
certi vſus gratiâ, vt vſu illo finito, eadem
ſpecies reſtituatur, *d. §. item is cui, & ff. de reb. cred. l. 2.
in princ. & de oblig. & act. l. 1. §. is quoque cui.* Scrip-
ſerunt in hanc rub. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De mate-
ria tituli vide Ord. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 53. l. Hiſp. 1.
cum ſeqq. tit. 2. part. 5.* Alciat. *lib. 2. paradox. cap. 19.*
Bellon. *lib. 1. ſupput. cap. 6.* Suar. Donat. à Fina, & alios
tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 12. Cou. *lib. 3. var. cap. 15.
à princip.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 7. à princip.*
Rebuff. *in tract. except. n. 815. cum ſeqq.* Petr. Gregor.
ſyntagm. iuris lib. 24. cap. 5. Mozz. *de contract. tract. de
commodato*, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis
conuent. tom. 1. lib. 9. tit. 11. cum ſeqq.* eundem Pac. *in
tract. de contract. tit. de commodato*, Molin. *de Iuſtit.
tract. 2. diſp. 294. cum ſeqq.* Turrian. *eod. tract. diſp. 11.*
Leſſ. etiam *in ſimili tract. lib. 2. cap. 27.* Valer. Regi-
nald. *in praxi fori pœnitent. lib. 25. tract. 6. n. 468. cum
ſeqq.* Azor. *inſtitut. moral. p. 3. lib. 7. tit. de commodato*,
Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 16. de commodato.*

SVMMARIVM.

1 *Commodatarius non tenetur de caſu fortuito, niſi pacto ſe adſtrinxerit, & num. 2.*
3 *Caſus fortuitus quis.*

4 Incendium

4 *Incendium inter caſus fortuitos numerari, quando ſine culpa habitantium ortum, & fortuitò cauſatum, aliàs non.*

5 *Impetum aquarum, & vim hoſtium numerari inter caſus fortuitos.*

6 *Principis & iudicis factum iuſtum, vel iniuſtum inter caſus fortuitos numerari.*

7 *Furtum inter caſus fortuitos connumerari, maximè ſi à coniunctis, vicinis, vel famulis perpetratum, vel cum fractura, vel quando res furata erat in loco cum propriis rebus illius, qui eam cuſtodiebat, n.8.*

9 *Caſum fortuitum allegans, illum pariter, & abſque ſua culpa contigiſſe probare debet in caſibus, in quibus præſumitur culpa.*

10 *Commodatarius de leui culpa tenetur, niſi commodatum fiat gratiâ vtriuſque, n.11.*

12 *Periculum in ſe ſuſcipiens, tenetur etiam de caſu fortuito.*

13 *Renuntiatio generalis caſuum fortuitorum ſaltem in contractibus, abſque eo quod in ſpecie caſus aliqui exprimantur, valida eſt.*

14 *Caſus fortuitos in ſe ſuſcipiens, vel eis renuncians, non intelligitur ſentire de inſolitis, aut rarò contingentibus, etiamſi quis ſuſceperit in ſe generaliter omne periculum, num.16. etſi generalis renuntiatio caſuum fortuitorum iuramento fuerit confirmata, num.19.*

15 *Caſus inſoliti qui ſint, iudicis arbitrio relinquitur, & niſi caſus euenerit illius culpa, qui periculum in ſe ſuſcepit, num. 17. & niſi poſt ſuſceptionem generalem periculi vnum ex caſibus fortuitis expreſſerit, num.18.*

20 *Iuramenti vis.*

L: Ea quidem. I.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Sciola.*

1 COmmodatarius de caſu fortuito non tenetur, niſi ſe adſtrinxerit pacto. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard, Donell. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 19.* Gilchen. *tom.2. pag.*281. Sebaſt. Næu. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.56. §.3.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Commodatum, n.16.* Anton. Gom. *var. tom.2. cap.7. num.1. in princip.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.5. tit.8. n.10.* Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.295. verſ. de caſu fortuito.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.25. tract.6. num.473.*

3 Quis dicatur caſus fortuitus, tractant Greg. Lop. *lib.3. verbo como ſy, tit.2. part.5.* Bonacoſ. *comm. crimin. part.2. verbo caſus, fol.9.* Medic. *in tract. ſpeciali de caſibus fortuit. per tot. & præcipuè q. 12.* Benincaſ. *tract. de paupert. quæſt.2. n.11.* Strach. *tract. de aſſecurat. part.5. n.65.* Azeued. *l.2. tit.9. lib.4. nouæ Recop.* Donel. *ad l. qui fortuitis, n.1. C. de pignorat. act. pag. mihi* 134. Cardin. Mantic. *dict. lib.5. tit.8. à n.3.* Caroc. *de locato, part.4. rub. de caſibus, quæſt.12.* Parlad. *differ.132. n.15.* Felician. *de ſociet. cap.25. n.3.* Mar. Anton. *var. reſol. lib.2. reſol.26.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. collect.1085.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. §.1. quæſt.1. n.134.* vbi ait quod caſus fortuitus dicitur ille, quem nullum hominum conſilium præuidere poteſt, ſeu dicitur inopinatæ rei euentus, cui prouideri non poteſt.

4 Vnde inter caſus fortuitos incendium connumerari quando ſine culpa habitantium ortum habuit, & fortuitò cauſatur, aliàs non, tenent Hippol. *in l.1. n.118. ad leg. Cornel. de ſicar.* Iaſ. *in l. ſed & ſi quis, §. quæſitum, num.41. ff. ſi quis caut. & in l. prætor ait, §. fin. n.30. & 31. ff. de edendo,* Syluan. *conſ.29. n.5.* Gram. *deciſ.3.* Roland. *conſ.95. n.18. lib.2.* Couar. *de ſponſalib. part.2. cap.6. §.8. n.14.* Greg. Lop. *d. l.3. verbo fingo,* Afflict. *deciſ.57.* Sebaſt. Medic. *de caſib. fortuitis, part.2. quæſt.7. num.1.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.10. n.15. & deciſ.25.* Menoch. *conſ.53. n.1. & de arbitr. caſu 390. n.1.* Mex. *in tract. taxa panis, concl.6. n.115.* Magon. *Lucenſi deciſ.111. n.40. cum ſeqq.* Gutier. *pract. lib.1. quæſt.29. n.6.* Surd. *deciſ.198. num.5.* Maſcard. *de probat. concl.892. n.20.* Cened. *ad Decretal. collect.40. n.2. cum ſeqq.* Padil. *in ſum. legum pœnal. p.1. cap.23. n.1. cum ſeqq.* Sigiſm. Scacc. *d. quæſt.1. ſub n.135.* Caroc. *de locato, & conducto, rub. de incend. n.6.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Incendium, n. 6.* Farin. *in praxi crim. p.3. q.110. n.36.*

Impetus aquarum, & vis hoſtium inter caſus fortuitos naturales connumeratur, *l. ſi plures, §.1. ff. depoſiti, l. contractus, §. vis maior, ff. locati,* Maſc. *de prob. concl.271. n.8.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.10. tit.9. num.3.* Sigiſm. Scacc. *d. q.1. ſub n.135.* vbi inter caſus fortuitos reputari aſſerit vim fluminis, aut maris, aut tempeſtatis, & terræ motus, ſeu graculorum, & ſturnorum, necnon incurſus latronum, hoſtium, piratarum, & bannitorum deprædantium merces, quibus reſiſti non poteſt. 5

Item Principis & iudicis factum iuſtum, vel iniuſtum, Caroc. *de locato, rub. de caſibus, quæſt.12.* Cabed. *Luſit. deciſ.114. n.5. part.2.* Sigiſm. Scacc. *d. q.1. n. 136. cum ſeq.* Mar. Anton. *var. reſol. lib.2. reſol.26. in princ.* 6

Furtum quoque inter caſus fortuitos connumerari, maximè ſi à coniunctis, vicinis, vel famulis perpetratum ſit, referunt Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.4. q.9. n.2.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſ.61. n.34. cum ſeqq. & conſ.353. n.8. cum ſeqq.* Gregor. Lop. *d. l.3. verbo fortaſſe,* Bonacoſ. *commun. crim. part.1. verbo Furtum, fol.73. verſo, & part.2. eod. verbo, fol.32.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Furtum, num. 39.* Vel cum fractura, Menoch. *d. conſ.353. n.11.* Maſcard. *concl.262. num.18. & concl.830. n.8.* Vel quando res furata erat in loco cum propriis rebus illius, qui eam cuſtodiebat, Felician. *de ſociet. c.21. n.44.* Farin. *in praxi crim. p.5. de furtis, quæſt.166. num.36.* 7 8

Et non ſolùm caſum fortuitum, qui allegat, ſed abſque ſua culpa contigiſſe probare debet, in caſibus, in quibus præſumitur culpa, vt in furto, incendio, morte non naturali animalium, & fuga ſeruorum, ac aliis. Ioan. Anton. Trigon. *ſing.57. num.3.* Gail. *lib.1. obſeru.21. num.3.* Marc. Anton. *Delphin. deciſ.61. n.2. & deciſ.525. n.2. part.1.* Maſcard. *concl.272. num.8. & concl.568. num.5.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.37.* Felician. *de ſociet. cap.25. n.49.* Menoch. *d. præſumpt. lib.6. præſ.61. num.30.* D. Barboſ. *in l. ſi mora 10. n.45. ff. ſoluto matr.* Farin. *in praxi crim. tit. de pœnis temper. quæſt.88. num.4.* 9

Nota commodatarium de leuiſſima culpa teneri, vt per Sot. *de iuſt. lib.4. quæſt.7. art.2.* Caiet. *2.2. q.62. art.6. §. ſed quod,* Nau. *in man. cap.17. n.184.* Ludou. Lop. *in inſtruct. conſcient. cap.196. verſ. vltra prædicta,* Perez *tit.7. lib.5. Ordin. pag.209. cum ſeqq.* Sebaſt. Medic. *in tract. de caſib. fortuitis, quæſt.10. n.45. part.2.* Mozz. *de contract. tit. de commodato, cap. de diuiſione, num.3.* Petr. Greg. *ſyntag. lib.23. cap.1. num.1.* Gregor. Lopez Madera *animaduerſ. iuris lib. vnico, cap.17. n.7.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 9. tit. 2. num.2.* Sayr. *in claui Regia lib.10. tract.3. cap.1. num. 10. cum ſeqq.* Paul. Comitol. *reſp. moral. lib. 1. quæſt.42. num.3.* Leſſ. *de Iuſt. lib.2. cap.7. dub.8. n.40.* Rebell. *de obligat. iuſt. part.2. lib. 16. de commodato, quæſt. vnica, num.1.* Azor. *inſt. moral. part.3. lib.7. tit. de commodato, c.7.* Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcient. part.2. caſu 20.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Commodatarius, num.13.* Farin. *in praxi crim. tit. de furtis, quæſt.169. n.19. cum ſeqq.* niſi commodatum fiat gratiâ 10 11

vtriuſque, quia commodatarius tunc de leui culpa te-
neretur, ſecundùm Petr. Greg. *d.lib.23.cap.1.num.*10.
Sebaſt. Medices *d.quæſt.*10.*num.*45. Pichard. *in §.item
is cui, num.* 71. *Inſt. quibus modis re contrah.* Molin.
*d.tract.2.diſp.*295. Cardin. Mantic. *d.lib.9. tit.2.num.*3.
Leſſ. *d.lib. 2. cap.7.dub.*8. *n.*42. Azor. *d.lib.7.de com-
modato, cap.7.verſ.quando.*
12 *In ſe ſuſcepiſſe*, &c.] Notatur ad hoc, quod peri-
culum in ſe ſuſcipiens nec etiam tenetur de caſu for-
tuito. Duen. *reg.* 380. Roman. *ſing.*331. Neguzant.
13 *de pignor.part.7.memb.3.num.4.&* 5. Et notatur etiam
ad hoc, quod generalis renuntiatio caſuum fortuito-
rum ſaltem in contractibus, abſque eo quod in ſpecie
caſus aliqui exprimantur, valida eſt, vt per Anton.
Gom. *var.tom.2.cap.3.n.*18. Pinel. *in l.2.C.de reſciad.
vendit.part.1.cap.3.n.*26. Azeued. *l.2.à num.*11.*tit.9.
lib.9.noua Recop.* Gutier. *de iuram.confirm.p.1.cap.*24.
*num.*1. Anton. Fab. *in ſuo C.lib.4.tit.45.de locato, dif-
fin.*53. Mat. Anton. *var.reſol.lib.2.cap.26.num.*1. Fon-
tanel. *de pactis nupt. clauſ.3.gl.2. num* 66. Caſtil. *con-
trouerſ.lib.3.c.3.n.48.cum ſeq.*
14 In ſe autem ſuſcipiens caſus fortuitos, vel eis re-
nuntians, non intelligitur ſentire de inſolitis, aut ra-
rò contingentibus, ſecundùm Bart. *in l. ſcio ſi quis,
§. quæſitum, ff.ſi quis caut.* Anton. Gom. *d. tom.2. c.3.
n.*19. Afflict. *deciſ.*259. *num.*16. Mohedan. *deciſ.*236.
Gaſp. Caballin. *de euict. §.5.n.*11. Iacob. Mandel. de
Alba *conſ.*1. *n.* 5. Alciat. *reſp.*158. *num.*5. Franc. Viu.
*opin.59.part.*2. Sebaſt. Medic. *de caſibus fort. part.*1.
*quæſt.*51. *& de compenſat. part.1.cap.*45. Soar. *recept.
ſcatent. lit. C, n.*28. Renat. Chopin. *lib.3. de doman.
Francia, tit.13.n.*9. Anchar. Regien. *lib.3. quæſt.famil.
quæſt.36.n.7.&* 8. Gutier. *d.part.1.cap.24.n.*6. Azeued.
l.2.num.17. tit.9. noua Recop. Gam. *Luſit. deciſ.* 350.
*num.*11. Surd. *conſ.81.n.65.& deciſ.326.num.*52. Me-
noch. *conſ.7.n.8.& conſ.27.num.*29. Caroc. *de locato
part.4.rub. de caſibus, quæſt.* 8. Gail. *lib.1. obſerua.*52.
Mozz. *de contract.tract. de commodato, tit.de acciden-
tal.num.*6. Mat. Anton. *var. reſol.lib.4.cap.26.num.*9.
Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. collect.* 1085. Ceuall.
commun.contra commun. quæſt.702.n.1.& 4. Stephan.
Gratian. *diſcept.foreuſ.tom.1.cap.*195. *num.*7. Caſtill.
15 *controuerſ.lib.3.cap.3.num.80.cum ſeqq.* Qui enim ſint
caſus inſoliti, iudicis arbitrio relinquitur, Pinel. &
Gutier. *citatis locis.* Azeued. *d. l.2. n.* 24. Ceuall. *d.
quæſt.*701.*num.*6. Stephan. Gratian. *d.cap.*194.*num.*1.
Caſtill. *d.cap.3.à num.*95. Menoch. *de arbitr.caſu* 80.
16 Seraphin. *de priuileg.iuram. priuil.*106. Quæ quidem
reſolutio procedit, etiamſi quis ſuſceperit in ſe ge-
neraliter omne periculum, qui tunc in contractibus,
in quibus quis de leuiſſima culpa non tenetur, caſus
17 fortuitos in ſe ſuſcepiſſe non videtur. Azeued. *d. l.2.
num.*9. niſi culpâ illius qui periculum in ſe ſuſcepit,
18 caſus euenerit. Caſtill. *d.cap.3. num.*106. *in fine*, &
niſi poſt ſuſceptionem generalem periculi vnum ex
caſibus fortuitis expreſſerit, nam tunc de aliis caſibus
expreſſo ſimilibus etiam tenetur, Azeued. *vbi ſup.*
19 Procedit etiam eadem reſolutio, quamuis generalis
renuntiatio caſuum fortuitorum iuramento fuerit
20 confirmata; nam in ea inſoliti non comprehenduntur,
quia iuramentum habet confirmare contractum, cui
accedit, non verò extendere. Euerard. *in loco de ex-
cept.ad regulam, num.fin.* Menoch. *conſ.27. num.*7.18.
& 19.*lib.*1. Carroc. *de locato, part.4.rub.de caſibus, q.*8.
*num.*10. Gutier. *d.cap.*24. Seraphin. *d. priu.*106.*n.*11.
Gratian. *d.cap.*195.*num.*12.

SVMMARIVM.

1 *Commodator vſum ad quem commodauit, finitum
probat.*
2 *Commodatum non poteſt reuocari ante caſum fini-
tum, poſt tempus finitum, intra quod commodata-
rius re commodata vti potuit, vel quod à princi-
pio fuit aſſignatum, reuocari poteſt, etiamſi com-
modatarius re non vſus fuerit, n.3. etſi caſu for-
tuito fuerit impeditus ne re vteretur, n.4.*

L. Cùm eum. II.

Iidem AA. *Aulizano.*

COmmodator probabit vſum, ad quem commo- 1
dauit, finitum. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

Qui temporalis miniſterij cauſa, &c.] Notatur ad 2
hoc, quod commodatum non poteſt reuocari ante
vſum finitum, *l.commodatum, §.ſicut, ff.hoc tit. cap.
vnic.eod.* Anton. Gom. *var. tom.2. cap.7.n.*1. Gregor.
Lop. *l.9.gloſſ.1.tit.2. part.*5. Petr. Gregor. *ſyntag. iur.
lib.23. cap.1.n.*8. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.
conuent.lib.9.tit.1.n.*8. Pichard. *in §.item is cui, n.*33.
Inſt. quibus mod. re contrah. oblig. Molin. *de Iuſt.
tract.2.diſp.294.col.*3. Cardoſ. *in praxi iudicum, ver-
bo Commodatum, n.*5. Leſſius *de Iuſt.lib.2.c.27. dub.*1.
Azor. *inſt.moral.p.3.lib.7. cap.8. de commodato, verſ.
ſecundò quæritur.* Itaut ſi reuocetur, detur commoda-
tario contra commodantem reuocantem actio con-
traria commodati, vt ſibi ſoluatur quantum ſua in-
tereſuit rem commodatam ante finitum vſum, & tem-
pus non eſſe ſibi ablatam, Petr. Greg. *d.lib.23.cap.1.
num.*14. Cardin. Mantic. *d.lib.9.tit.1.n.*8. Pichard. *in
d.§. item is cui, num.*46.

Poſt finitum autem tempus, intra quod commoda- 3
tarius re commodata vti potuit, vel quod à principio
fuit aſſignatum, poteſt dominus commodatum re-
uocare, etiamſi commodatarius re non fuerit vſus,
*l.ſed mihi, §.hæres eius, l. ſi vt certo, §.ſi duobus, ff. hoc
tit.* Petr. Gregor. *d.lib.13.cap.1.n.*14. Cardin. Mantic.
*d.lib.9. tit.1.n.*9. vbi ampliat, etſi caſu fortuito fuerit 4
impeditus ne re vteretur, Pichard. *in §. item is cui,
n.*32. Iul. Pac. *de commodato, cap.11.n.*47.

SVMMARIVM.

1 *Res commodata ad pignorandum, extenuato debito
reſtituenda eſt.*
2 *Commodans non ſolùm ad reſtitutionem rei agere
poteſt actione directa commodati, ſed etiam ad
intereſſe, ſi res in eadem bonitate qua fuit com-
modata, non reſtituatur poſt caſum finitum.*
3 *Commodatarius non poteſt cogere commodantem vt
integram rei æſtimationem accipiat, ſed tenetur
ſoluere rem ipſam, qualis ſit, cum deteriorationis
æſtimatione, &c. limita vt num.4.*
5 *Equus ſi commodatus fuit ad bellum, & in conflictu
hoſtium periit, periculum eſt commodantis, idem
eſt ſi commodetur ad agitationem taurorum, n.6.*

L. De reſtituendis. III.

Iidem AA. *Soteriæ.*

REs ad pignorandum commodata extenuato de- 1
bito eſt reſtituenda. Colligunt ex Ordin. Docto-
res citati *ad l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

Nota commodantem non ſolùm ad reſtitutionem 2
rei agere poſſe actione directa commodati, ſed etiam
ad intereſſe, ſi res in eadem bonitate qua commodata
fuit, non reſtituatur poſt finitum vſum, *l.1. §. in hac
actione, ff. hoc tit.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 23.
*cap.1. num.*13. Iul. Pac. *de commodato, cap.11. n.*47.
vnde notandum eſſe ait, commodatarium non poſſe 3
commodantem cogere, vt integram rei æſtimationem
accipiat,

accipiat, ſed teneti ſoluere ipſam rem, qualis ſit cum deteriorationis æſtimatione, & ſimiliter commodatatium ſoluere totius tei æſtimationem non teneti, ſed tradendo tem vnà cum æſtimatione deteriotatio-
4 nis liberari. Limita, ſi deteriotatio ſine culpa commodatarij vtendo te commodata in eo vſu ad quem commodata fuit, eueniat, *l.eum qui, in princ.& l.vlt. ff.hoc tit.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.*
5 *lib.9.tit.1.num.14.*vbi refert quod ſi equus ad bellum fuerit commodatus, & in conflictu hoſtium perierit,
6 periculum eſt commodantis; & idem erit ſi ad agitationem taurorum commodetur. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Commodatum, n.14.* Azor. *inſtit. moral. p.3.lib.7.de commodato, cap.9.in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Res commodata ob debitum retineri nequit,& n.2. licet pecunia eſſet commodata, num.3. nec admittitur compenſatio ad impediendam rei commodata reſtitutionem, num.4.*

5 *Vna res pro alia retineri nequit, vide tamen num.6.*

7 *Expenſa vbi facta in re commodata, res retineri poteſt, & cur, num.8.*

L. Prætextu. IV. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Fauſtina.*

1 RES commodata ob debitum retineri non poteſt. Colligunt ex Ordin, Doctores citati *in l.1.num.1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1.pag.267.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.fin.tit.2.part.5. vbi gloſſ.3.* Neguzant. *de pignorib.part.2. memb.4.n.129. & ſeq. & part.5.memb.4. num.1.* Capyc. *deciſ.11.* Cuiac. *lib.1. obſeru.37.* Ranchin. *deciſ.443.part.2.*Forner. *lib.2.ſelect.cap.14.* Ferdin.de Mendoza *in diſp.ſuis de pactis,lib.2. cap.5.n.4.* D.Barboſ. *in l. diuortio 3.§. ob donationes, num. 7. in fine, ff.ſoluto matr.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.lib.9.tit.2.n.10.*Ioan.Garc. *de expenſ.cap.1. num.16.* Mateſcot. *var.lib.2.cap.112.num.25.* Cardin. Tuſch. *practic.concluſ.lit. R, concl.307.n.43.* Pyrrh. Maur. Aretin.*in tract.de retent.num.4.* Caſtill.*quotid. lib.3.cap.16.num.11. in fine.*

3 Amplia procedere, quamuis pecunia eſſet commodata, adhuc enim ob debitum retineri non poterit; nam commodatur vt ſpecies, aliàs non eſſet commodatum, Gregor.Lopez *l.fin.gloſſ.4. verſ.& quid ſi pecunia commodetur, tit.2.part. 5.* Duaren. *in l.fructus, §.ob donationem, ff.ſoluto matrimonio,* Molin. *de inſt. tract.2.diſp.297.verſic.contrarium tamen.*

4 Amplia etiam nec compenſationem admitti ad impediendam rei commodatæ reſtitutionem, quamuis ſit earum rerum, quæ in pondere, vel menſura conſiſtunt; nam cum in ſpeciebus ſolùm conſiſtat commodatum, idem iudicatur de ipſis, ac de ſpeciebus, vt per Armil. *verbo Commodatum, num.3.* D.Barboſ. *in l.diuortio, §. ob donationem, n.4.in fine, ff. ſoluto matr.* Pichard. *in §.bona fidei 30.n.39. inſtit. de action.* Caſtill. *quotid. lib.3. cap.16. n.12.* Quamuis contrarium defendant Batt. *in l.cum fundum 30.§.ſeruum, n.8.ff.de verb.oblig.* Nau. *in man. cap.17.n.186.* Syluеſt. *verbo commodatum, quaſt.3.*Ludou.Lop.*in inſtruct.conſcient. c.197.verſ.offert,*Azor.*inſtit.moral.p.3.lib.7.de commodato, c.7.quaſt.7.* Non obſtat *l.1. C. de compenſat.* ex cuius verbis colligi videtur, quod ſi in omnibus actionibus compenſationi locus eſt, excepta ſola depoſiti actione, quod & in actione commodati compenſatio ipſa admittitur: reſpondetur enim ideo ibi exceptum fuiſſe contractum depoſiti, quia ea, quæ in pondere & menſura conſiſtunt, ſolent deponi, commodati non, ſed mutuari, ac proinde illic non fuit exceptus commodati contractus.

Multas conciliationes ad noſtrum text. cum *dict. l.vlt. C.de compenſat.* afferunt Cuiac. *recept. ſentent. Iul.Pauli lib.2.tit.12.in fine*, vbi exiſtimauit mendum eſſe in hac l.& pro verbo illo *commodati*, legendum eſſe *commendati,* Connan. *comment. iuris ciuilis lib.7. cap.3.pag.400.* vbi tradidit, ideò in caſu *d.l.vlt. C.de compenſat.* compenſationem denegari, quoniam cauſa debiti prorſus eſt extranea, nullaque ex parte ad id, quod inter ipſos eſt contractum, vel commodatum pertinens. Hottom. *lib.1.reſp.amicab.cap.21. & l.12.obſeru.20.* Ioan.Mercer. *opin.lib.1.c.14.pag.72.* Guillelm. Forner.*lib.2.ſelect.c.14.* vbi dicit verba taxatiua *d.l.vlt,* non eſſe tam abſciſſa, vt non ad alios etiam caſus, quibus eadem, maiorve ratio ineſt, extendantur. Iul. Pac. *cent.4.tit, commodati, quaſt. 44.* ſed illa eſt magis communi calculo recepta, quæ tenet diſpoſitionem huius noſtri text. procedere quando ſpecies aliqua eſt commodata; at verò *d. l. vlt.* locum habere quando aliqua quantitas: cuius diuerſitatis ea poteſt ratio aſſignari, quia compenſatio tantùm locum habet in quantitatibus, quæ inter ſe mutuam functionem, & permutationem recipiunt, non verò in ſpeciebus, *l.ſi conuenerit, ff.de pignor.act. & l.ſi non ſortem, §. ſi centum, ff. de condict. indeb.* Ita Accurſ. *in præſenti, verbo Debitor,* & Donell. *n.4.* Sebaſt. Medic.*de compenſat. part.1. q.18.* Euerhard. Bronchorſt.*cent.2. aſſert.42.* Gilbert.Reg. *lib.1.c.8.verſ. dicebant.*

Allegari ſolet hæc lex ad hoc, quod vna res non 5
poteſt pro alia retineri, vt per Bart. *in l.non ſortem, §.ſi certum, n.2.& 8.* vbi Iaſ. *n.10.in 3.notab.ff.de condict. indeb.* Rot. *deciſ.115.n.2. & deciſ.295.n.1. part.2. diuerſ.* Surd, *de aliment.tit.8.priuil.62. a princ. & tit.9. quaſt.32.n.52. cum ſeq. & deciſ.50. à princ.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.tom.1.cap.56. n.14. cum ſeqq.*
vbi quod poſſunt retineri ſcripturæ loco pignoris pro 6
expenſis factis in lite, & pro ſalario, & quod ſcriptor libri, & eius hæres ac ſingularis ſucceſſor, poteſt illum retinere donec ſibi ſoluatur merces prætenſa, dummodo non ſit exemplar, quod non poteſt retineri niſi eſſet ſcriptum ab eo.

In gloſſ. *Prætextu*, ibi, *niſi fecerit expenſas iure* 7
commodati. Notatur ad hoc, quod ratione expenſarum, quæ à commodatario ſunt factæ in re commodata, poteſt res retineri, vt per Viu. *deciſ.317.n.7. ve ſ.tertiò fallit, lib.1.* Mozz. *de contract.tract.de commodato, tit. de naturalib. commodati, n.9.* Molin. *de Iuſtit.tract.2.*
diſp.297.verſ.eadem gloſſ. quia quando cauſa retentio- 8
nis cohæret rei, ſeu res eſt obligata, ſeu quaſi, aut non, ſed prætextu obligationis tradita, datur ei retentio, vt per Bald. *hic n.2.* Montalv. *in l. fin. tit.17.lib.3. fori,* Tepat. *var.ſentent.tit.18.c.4.* Viu. *d.deciſ.317.n.7.*

De pignoratitia actione.

TIT. XXIV.

PIGNVS, quod in præſentia conſideratur, eſt contractus, quo res creditoribus obligatur, & traditur in rei creditæ ſecuritatem. *Pignoratitia* verò *actio* duobus modis ſumitur: primò anguſtè & propriè pro actio-
1 ne ciuili in perſonam, quæ oritur ex contractu pignoris. Secundò latè, vt non ſolùm hanc actionem, ſed etiam hypothecariam ſuo ambitu complectatur, Verùm hoc loco capitur in ſignificatione propria & anguſta. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tituli vide Bellacomb. & alios

tom. 2. commun. opin. lib. 14. tit. 14. pag. 590. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 15. tit. 1. cum ſeqq.* Atiſmin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 5. n. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Redditus ex pignore percepti extenuant debitum, & num. 2. adeò vt nec etiam creditor pacto, aut conuentione fructus pignoris ſuos poſſit efficere, ſed illos computare in ſortem principalem debeat, num. 3. Idem eſt de proprietario, cui vſuſfructus datur in pignus, mutui cauſa, quia tenetur referre fructus vltra ſortem, num. 4.*

5 *Maritus recipiens pignus pro dote promiſſa, an & quando teneatur in ſortem.*

L. Quod ex operis. I.

Imp. ALEXANDER A. *Demetrio.*

1 REdditus ex pignore percepti extenuant debitum. Colligunt ex Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Siehard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 19. verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 2. tit. 13. part. 5. & l. 22. eod. tit.* ibi, *deſcontando en la deuda los frutos que ouieſſe ende cogido aquel que la tenia en peños.* Socin. *reg. 3.* Duen. *regul. 308.* Neguzant. *de pignorib. part. 3. memb. 1. n. 30. & part. 5. memb. 5. à princip. & n. 11. & part. 7. memb. 2. n. 14. & memb. 3. n. 7.* Olan. *in antinom. iuris, lit. F, ex n. 102.* Cou. *in cap. quamuis pactum, part. 1. §. 4. num. 8.* Iacob. Mandel. de Alba *conſ. 509. num. 14.* Anton. Gom. *l. 53. Tauri, num. 30. cum ſeqq.* Perez *ad rub. tit. 1. col. 6. l. 8. Ordin. pag. 17.* Nau. *in man. cap. 17. num. 116. cum ſeqq.* Lup. *de vſuris, commento 1. §. 4. num. 76.* Cacheran. *Pedem. deciſ. 132. num. 1.* Menoch. *conſ. 7. num. 12. & conſ. 110. num. 57.* Bertaz. *in addit. ad conſ. crim. patris, conſ. 262. lib. 2.* Pereg. *conſ. 102. num. 9. & 33. lib. 1.* Aldouin. *conſ. 84. num. 5. lib. 1.* Ćened. *ad Decretal. collect. 8.* Surd. *conſ. 243. num. 33. & 38.* Mich. Salon. *de Iuſtit. in 2. 2.* D. Thomæ, *quæſt. 78. art. 2. contrperson. 12. & 13.* Bañes *ibidem art. 2. in commento, col. 18.* Cabed. *Luſit. deciſ. 123. part. 1.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ob donationes, num. 26. ff. ſoluto matrim.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. quæſt. 36.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 320.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 11. tit. 8.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. de pignorib. & hypothec. reſol. 2.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 8. de vſuris, quæſt. 12.* Ceuall. *commun. contra commun. tom. 4. quæſt. 904. num. 51.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Vſura, num. 5.* Caſtill. *controuerſ. lib. 3. cap. 23. num. 5. cum ſequentib.*

3 Amplia vt nec etiam creditor pacto, aut conuentione fructus pignoris ſuos efficere poſſit, ſed illos computare in ſortem principalem debeat, vt per Boër. *deciſ. 44. num. 34.* Neguzant. *de pignorib. part. 5. memb. 5. num. 5. & 10.* Menoch. *conſ. 110. n. 8.* Alexand. Trentacinq. *d. reſolut. 2. num. 6.* Caſtill. *d. lib. 3. cap. 33. num. 65. in princ.*

4 Amplia etiam in proprietario, cui vſuſfructus datur in pignus, mutui cauſa, quia tenetur referre fructus pignoris vltra ſortem, Neguz. *d. tract. de pignorib. p. 5. memb. 5. num. 13.* Cou. *lib. 3. var. c. 1. n. 4. verſ. eodem iure*, Gemin. *de vſuris commento 3. §. 6. n. 148.*

5 Quid in marito recipiente pignus pro dote promiſſa, an & quando teneatur fructus in ſortem computare, vide poſita *in collect. ad cap. ſalubriter, de vſur. in Decretalib.*

L. Creditor qui. II.

Idem A. Victorino.

FRuctus percipiendi ad inſtar perceptorum in pignoribus extenuant ſortem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Aym. *conſ. 189. num. 7.* Roman. *ſing. 582. incip. Regula eſt,* Gregor. Lop. *l. 2. verbo eſquilme, tit. 13. part. 5.* Neguzant. *de pignorib. part. 5. memb. 5. n. 2. cum ſeqq. & part. 7. memb. 3. num. 7.* Perez *ad rub. tit. 1. de vſuris, l. 8. Ordin. col. 6. verſ. circa præmiſſa, pag. 17.* Bruuor. à Sole *in locis commun. verbo Creditor 2.* Surd. *deciſ. 270. num. 2.* Gemin. *de vſuris commento 3. §. 6. n. 136. cum ſeqq.* 2

SVMMARIVM.

1 *Pactum concedens creditori pignorum venditionem, nullum lucrum creditori ex venditione adjicit.*

2 *Contra creditorem ex conuentione cum damno debitoris vendentem pignus, debitori integra remanet actio, & num. 3.*

L. Pactum vulgare. III.

Idem A. Hermeo & Maximilla.

PActum concedens creditori pignorum venditionem, nullum lucrum creditori ex venditione adjicit. Seu, Contra creditorem ex conuentione cum damno debitoris vendentem pignus, debitori integra actio remanet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1 2

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Cuiac. *lib. 4. obſeru. 23.* Neguzant. *de pignorib. part. 4. memb. 1. in fine, & part. 5. memb. 3.* & vide citatos *ſuprà in l. 1. ampl. 2. hoc eod. tit.* 3

SVMMARIVM.

1 *Creditor non tenetur, ſi abſque eius culpa pignus pereat, nec de caſu fortuito, n. 2. & 4.*

3 *Caſum fortuitum non præſumi niſi probetur.*

5 *Amiſſio non præſumitur.*

6 *Defunctus, & hæres illius nihil differunt.*

7 *Depoſitario, ſeu alteri rem alienam detinenti, dicentique rem ſibi facto detractam, non creditur, niſi probauerit, ſiue agatur, ſiue excipiatur.*

8 *Culpa in dubio nunquam præſumitur, niſi clarè probetur, maximè quando ſunt caſus, qui regulariter abſque culpa euenire ſolent, num. 9.*

10 *In dubio præſumitur quem feciſſe id, quod ſine culpa omittere nequiuit.*

11 *Creditor tenetur ad æſtimationem rei quæ periit non fortuitò, ſed culpâ ipſius creditoris.*

L. Si creditor. IV.

Idem A. Dioſcoridæ.

CReditor non tenetur, ſi abſque eius culpa pignus pereat, nec tenetur de caſu fortuito, qui tamen non præſumitur, niſi probetur. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1 2 3

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 20. tit. 13. part. 5.* vbi ſtatuitur, quod ſi caſu, non culpa, vel dolo creditoris pignus perdatur, ſeu deterioretur, creditor non tenetur. Capell. Tholoſ. *deciſ. 345.* Neguzant. *de pignorib. p. 7. memb. 3. n. 5.* Matth. 4

Coler.

Coler. *German. deciſ.9.* Auendan. *de exequendis man-*
5 *dat.part.2.cap.29. verſ.cùm ergo, & ſeq.pag.529.* vbi quod dicens amiſiſſe, debet probare caſum fortuitum, Menoch. *conſ.336.num.*10.vbi quod amiſſio non præſumitur, & *conſ.353. à num.*1. vbi ſi creditor argentum pignore datum ſine ſuo vitio perdiderit, reſtituere id non cogitur, & *conſ.354.num.*13. vbi quod ſi creditor aſſerat perdidiſſe rem pignori ſibi datam, debet manifeſtis probationibus probare ſine ſua culpa amiſiſſe, cùm actione pignoratitia teneatur reſtituere rem illam debitori, ſoluto ei credito ſuo, ibique ſubdit quod licèt Aretin. *conſ.*120. exiſtimauerit textum
6 *in præſenti* procedere in ipſo principali, apud quem conſtat fuiſſe rem, non autem locum habere in hærede, ad quem res ipſa defuncti perueniſſe præſumitur, ipſe tamen Menochius tenet nullam eſſe differentiam inter defunctum, & hæredem illius, Maſcard. *de probat.concl.829.à princip.* latè Farin. *in praxi crimin.p.7.*
7 *tit.de furtis, q.169.num.*28. vbi quod depoſitario, ſeu alteri alienam rem detinenti, & dicenti ſibi rem furto ſubtractam fuiſſe, non creditur, niſi probauerit, ſiue agatur, ſiue excipiatur, & *num.29. & 30.* extendit procedere, vt nec iſto caſu credatur aſſertioni talis depoſitarij, commendatarij, ſeu cuſtodis rem ſublatam fuiſſe, etiam quod eadem aſſertio eſſet iurata, niſi cum iuramento concurrerent aliquæ aliæ coniecturæ, & *n.*31. poſt Plot. *de in litem iurando, n.346. & 545. cum ſeq.* tenet quod contra depoſitarium, & alios ſimiles prædictos ſic dicentes rem ſibi ſubtractam, ſi furtum non probauerint, datur iuramentum in litem ſuper valore ipſius rei.
8 In gloſſ. *Sed perdidiſſe*, ibi, *ſed an ſine culpa*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi ſimus in dubio, culpa nunquam eſt præſumenda, niſi clarè probetur, vt per D. Barboſ. *in prælud.l. ſi mora 10.ff. ſoluto matrim. n.*45.
9 vbi id maximè procedere ait quando ſunt caſus, qui regulariter abſque culpa euenire ſolent; cùm in du-
10 bio præſumatur quem feciſſe illud, quod ſine culpa omittere non potuiſſet.
11 Notatur etiam ad hoc, quod creditor tenetur ad æſtimationem rerum, quæ perierunt, non fortuitò, ſed culpa ipſius creditoris, vt per Grat. *conſ.94. num.38. & 42.lib.*2. Menoch. *d.conſ.353.n.*2.

SVMMARIVM.

1 *Caſus fortuiti, qui præuideri nequeunt, non veniunt in contractibus bonæ fidei, & ſtricti iuris.*
2 *Caſus fortuitus eſt accidens, quod præuideri, aut euitari nequit per cuſtodiam, curam, diligentiam mentis humanæ.*
3 *Caſus fortuitus in ſpecie probandus eſt.*
4 *De caſu fortuito non tenetur qui periculum in ſe ſuſcipit.*

L. Quæ fortuitis. V.

Idem A. Trophimæ.

1 Caſus fortuiti, qui præuideri non poſſunt, tam in contractibus bonæ fidei, quàm ſtricti iuris, non veniunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup.hoc tit.*
2 *Cùm præuideri non potuerit*, &c.] Notatur ad hoc, quod caſus fortuitus eſt accidens, quod per cuſtodiam, curam, diligentiámve mentis humanæ non poteſt præuideri & euitari, vt per Gail. *lib.2.obſeru.21.n.*1. Azeued. *l.1. tit.9. lib.4. nouæ Recop.* Strach. *de aſſecurat. part.3.n.*63. Sebaſt.Medic. *in tract.de caſibus fortuitis, q.12.n.*11. Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris lib.21.c.12.n.*1. Caroc. *de locato, part.4. tit.de caſibus, q.*12. Parlad. *differen.132.n.*15. Felician. *de ſociet.c.25.n.*1. Mariæ Barboſ. Collect. in Cod. Tom. II. *in votis nouiſſim. deciſ.voto 58. n.*3. Sigiſm.Scacc. *de commerc.§.1.q.1.num.*134. Aloyſ.Ricc. *in collect. deciſ. part 4.collect.*1085. Menoch. *conſ.353.n.*9.

Notatur etiam ad hoc, quod caſus fortuitus in ſpecie probandus eſt, per Auendan. *de exequendis mandat. part.2.cap.29. num.8. in fine, verſ. imò caſus, pag.*530. 3

Niſi inter contrahentes, &c.] Notatur ad hoc, quod ſuſcipiens in ſe periculum, nec etiam tenetur de caſu fortuito, vt per Doctores citatos *ad l.1.ſupr. verb. In ſe ſuſcepiſſe, de commodato.* 4

SVMMARIVM.

1 *Creditor tenetur pignoratitia pro damno illato in re pignorata, eius dolo, vel culpa, & neceſſarios ſumptus in ea factos recuperat, & n.2.*
3 *Deterioratio pignoris culpa, vel negligentia creditoris proueniens de ſorte deducenda.*

L. Creditor qui. VI.

Imp. GORD. A. *Iuliano.*

Creditor tenetur pignoratitia pro damno illato in re pignorata eius dolo, vel culpa, & neceſſarios ſumptus in ea factos recuperat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.30.tit.13.part.5.* vbi dicitur, quod ſi culpa, vel negligentia creditor pignus deteriorauerit, debet 2
damnum reſarcire, & *l.36.tit.13. part.5.* vbi ſtatuitur 3
quod deterioratio pignoris culpa, vel negligentia creditoris proueniens, deducitur de ſorte, ſi minor eſt quàm ſors, & ſuperfluum ſoluet ei; ſed ſi tantùm, vel plus quàm debitum aſcendit, ſoluitur ius pignoris, & quod plus eſt, reſtituet creditor debitori. Neguzant. *de pignorib.part.7.memb.3.n.6.& 7.*

SVMMARIVM.

1 *Creditor non tenetur de pignoribus ſine culpa perditis, & num.3.*
2 *Perditio ſimulata præſumitur, ſi poſtea quis reperitur poſſidere.*

L. Si nulla culpa. VII.

Imp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Saturnino.*

Creditor non tenetur de pignoribus perditis ſine 1
culpa. Perditio ſimulata præſumitur, ſi poſtea 2
quis poſſidere reperitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1 ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Barr. *in l.ſi creditor, num.5.hoc tit.* Gregor.Lop. *l.36.gloſſ.2.tit.13.part.5.* Neguzant. *de pignorib.part.7. memb.3.num.4.* 3

SVMMARIVM.

1 *Pignus repoſitum in loco conſueto, periculo creditoris ibidem perit, & n.2.*
3 *In depoſitario, commodatario, cuſtode omnis culpa excluditur, quando ipſa res ab eo poſita fuit in loco ſolito, & conſueto.*
4 *Caupo non tenetur de furto facto in hoſpitio, quando res furatas poſuit in loco tuto, & conſueto.*
5 *Res perit periculo eius cuius ea eſt.*

6 *In culpa non eſt qui facit quod fieri eſt conſuetum.*
7 *Culpam non intelligo, quam conſuetudo admittit.*

L. Pignus in bonis. VIII.

Impp. Dioclet. *&* Maximian. AA. *&* CC. *Georgio.*

1 PIgnus repoſitum in loco conſueto periculo creditoris ibidem petit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ea hoc textu deſumunt Neguzant. *de pignorib.part.2. memb.2.num.28.* Menoch. *de praeſ. lib.5.praeſ.31. num.2. in fine*, Maſcard. *de prob.concl.467. n.2. 20. & 21.* Farin. *in praxi*
3 *crim.part.7.de furtis, quaeſt.169. num.38.* vbi quod in
depoſitario, commodatario, & cuſtode excluditur
omnis culpa, quando ipſa res ſibi tradita ab eo poſita
fuit in loco ſolito & conſueto, nam qui facit quod fieri
conſuetum eſt, non poteſt dici in culpa, *ex fragm.*
4 *crim.part.1.lit.C, n.36.* vbi quod caupo non tenetur
de furto facto in eius hoſpitio, quando res furatas poſuit in loco tuto, & conſueto, in quo ſcilicet ponuntur ſimiles res.

5 *Ideoque ipſi perire*, &c. Notatur ad, hoc quod res perit periculo eius cuius ea eſt, vt per Iaſ. *in l. non omnis, §.ſi pupillus, num.5. & 6.ff.ſi certum pet.* Tiraq. *de retractu tit. 2. ad finem, num. 66. & de iure mariti gloſſ.7.num.277.cum ſeqq.* D.Barboſ. *in l.ſi mora, n.85. ff.ſoluto matr.*

6 *Quibus & alij ſolebant publicè vti*, &c.] Notatur ad hoc, quod in culpa non eſt qui facit quod fieri conſuetum eſt, vt per Boët. *deciſ. 217. n.5.* Palat. *in rep.rub.§.9.num.17. & in rep.cap.per veſtras, de don. inter virum & vxor.not.6.§.7.num.3.pag.441.* Aceued. *l.fin.num.55. tit.21.lib.4. noua Recop.* Maſcard. *dict. concl.467.num.2.*

7 In gloſſ. *Publicè, fin.* ibi, *non intelligitur culpa quam conſuetudo admittit.* Ita Roch. *in cap. fin. n.35. de conſuet.* Tiraq. *de poenis temper. cauſa 32.n.8. & 9.* Maſc. *d.concl.467.num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Debito ſoluto, & oblato, conſignatoque, creditor pignus poſſidens conueniri poteſt à debitore rei vendicatione, & pignoratitia directa, & num.2. diſtingue vt num.3.*

L. Nec creditor. IX.

Iidem AA. *&* CC. *Apollodoro.*

1 SOluto debito, eodemque oblato, & conſignato, creditor poſſidens pignus poteſt à debitore conueniri rei vendicatione, & pignoratitia directa, Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ea hoc text. deſumunt Bart. *in l.cum rei, n.14. in princ.C.de prob.* Roman. *conſ.329.incip. Praeſens conſultatio*, Neguzant. *de pignor.part.2.memb.3.n.64.*

3 In gloſſ. *Dominium debet.* Doctiſſimus D. Barboſ. *in l.ſi alienam 12. n.4. ff. ſoluto matrim.* poſt Theſaur. *Pedem. deciſ.4.n.1.* & alios in hac quaeſtione, quam tractat gloſſ. *in praeſenti*, diſtinguendum hoc modo exiſtimat, aut quis tenetur rem reſtituere ratione contractus, atque ita actione ex contractu conuenitur ad rem reſtituendam, & tunc non poteſt reus excipere de dominio alieno; aut quis non conuenitur actione ex contractu ad rem reſtituendam, ſed actor tanquam dominus rei ab eo illam vandicat, & tunc poteſt objici de dominio alieno.

SVMMARIVM.

1 *Actio pignoratitia, ſoluto debito locum habet.*
2 *Creditor non poteſt inuadere hypothecam ſine pacto, vel decreto iudicis, & n.3.*
4 *Maritus ſi ageret aduerſus vxorem ob res donatas, vel amotas, poterit vxor praedictas res retinere donec dos ei reſtituta ſit.*
5 *Pacti cum debitore initi, & iuſſionis Praeſidis cohaerentia.*
6 *Declaratur text. l. pignoris cauſa 10.verb.nec creditor citra conuentionem, vel praeſidialem iuſſionem, de pignor. act.*
7 *Concordantia l.pignoris cauſa, de pignor. act. cum l.ſi conuenerit, in princ.ff. hoc tit.*
8 *Poſſeſſionem alterius ingrediens auctoritate propria, praecedente pacto & conuentione, nullam poenam incurrit.*
9 *Pactum capiendi poſſeſſionem propria auctoritate, non ſolùm valet in contractu pignoris, ſed etiam in omni alio contractu, & vltimis voluntatibus.*
10 *Vigore pacti de ingrediendo poſſeſſionem rei pignoratae, ſeu hypothecatae, poteſt creditor illam ingredi, etiam non adito Praeſide, & ſine eius licentia.*

L. Pignoris cauſa. X.

Iidem AA. *&* CC. *Ammiano.*

PIgnoratitia actio debito ſoluto locum habet. Item 1
creditor non poteſt hypothecam ſine pacto, vel 2
iudicis decreto inuadere, Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

Vide Roder.Xuar. *ad lect. l. poſt rem iudicatam, in* 3
declarat.leg.Regni, in princip.num.11.pag.608. vbi ait eſſe caſum expreſſum in hoc text. quod ex pacto poteſt pars exercere propria auctoritate, & per ſe ius executiuum in re ſibi obligata, Cald. Pereira *de empt. & vendit.cap.25. n.39. & 40.* vbi quod ea pacto poteſt creditor pignus capere propria auctoritate.

Notatur ad hoc, quod ſi maritus ageret aduerſùs 4
vxorem ob res donatas, vel amotas, poterit vxor praedictas res retinere, donec dos ei ſit reſtituta, vt per Capyc. *deciſ.119. n.1. cum ſeqq.* Nouell. *de dote, part.8.priuileg.2. in princip.* D.Barboſ. *in l.diuortio 8. §.ob donationes, num.7.ff.ſoluto matrim.*

Nec creditor citra conuentionem, vel praeſidialem 5
iuſſionem, &c.] Ergo Imperator exaequaſſe videtur Praeſidis iuſſioni pactum cum debitore initum, quaſi non minus ea pacto, quàm Praeſidis iuſſu poſſit creditor res debitoris capere, de quo *l.H.ſpan.1. tit.14. part.5.* Bart. *in l.iniuſtè, n.2.ff.de acquirend.poſſeſſ.* Cald.
Pereira *dicto cap.25.n.41.* vbi aduertit textum *in prae-* 6
ſenti, loqui quando creditori à debitore fuit tradita poſſeſſio, vt planè oſtendit verbum, *reſtitui*, de quo *hic*, rem fuiſſe creditori traditam, quo praemiſſo, ſubſequi ait Imperatoris deciſionem, decernentem ſine pactione, aut Praeſidis iuſſu non poſſe rem illam titulo venditionis in alium transferri, & illius dominio debitorem priuari, ex quo ſubiungit conſtare, hunc textum in caſu longè alieno à communi ſenſu loqui, & procedere, aliudque longè diuerſum probare, nempe valere pactum quod debitore non ſoluente creditor poſſit pignus vendere; quo caſu ſi res fuit illi tradita, pro arbitrio ſuo poterit illius dominium in alium transferre, & ſic text. iſte concordat cum *l.ſi conuenerit, in princip.ff.hoc tit.*

Notatur ad hoc, quod indigens propria auctorita- 8
te poſſeſſione alterius, ex praecedente pacto, & conuentione nullam incurrit poenam, vt per Neguzant. *de pignorib. part.4. num.9.* Menoch. *remed.5. adipiſc. num.1.*

num.1. cum ſeqq. & præcipuè *num.* 8. latè Farinac. *in praxi crimin. part.7.tit.de furtis, quæſt.175.n.174. cum*
9 *multis ſeqq.* vbi multipliciter ampliat & limitat, & præcipuè à *num.*187. quod pactum capiendi poſſeſſionem propria auctoritate non ſolùm valet in contractu pignoris, ſed etiam in omni alio contractu, & vlti-
10 mis voluntatibus, & à *num.*216. tenet, vt vigore pacti de ingrediendo poſſeſſionem rei pignoratæ, ſeu hypothecatæ, poſſit creditor illam ingredi, etiam non adito Præſide, & ſine eius licentia.

SVMMARIVM.

1 *Debito ſoluto pignus repeti, non obſtante longi temporis præſcriptione: cur, num.2.*

3 *Intellectus vulgati illius, ſecurum eſſe poſſeſſorem, qui fructus perceptos triennio ſibi habuerit.*

L. Quominus. XI. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Heriſco.*

1 SOluto debito repetitur pignus, non obſtante longi temporis præſcriptione. Colligunt ex Ordio. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Neguzant. *de pignorib.part.3. membr.5.a n.1.* Caſtill.
3 *controuerſ.lib.3. cap.23. n.72. cum ſeqq.* vbi rationem reddit, quia creditor in fructibus ex pignore perceptis bonam fidem habere non poteſt, quia ſcit, vel ſcire debuit pignoris naturâ fructus in ſortem imputandos, ex conuentione autem vſuram reſultare, & ideo longi temporis tranſcurſus quoad prædictum effectum nihil operari. Et ſic in hoc caſu ceſſat omnino vulgatum illud Doctorum aſſumptum, quod ex ſententia gloſſ. *in l.ſequitur, §. fructus, ff. de vſucap.* ſequuntur interpretes iuris permulti citati à Pinel. *in l.2.C.de reſcinden.vendit.p.2.cap.fin.num.*48. Couar. *variarum lib.1.c.3.n.7.verſic.quarta concluſio.* Menoch. *remed.15.recuper.num.*588. videlicet ſecurum eſſe poſſeſſorem, qui fructus perceptos triennio ſibi habuerit, quia per triennij vſucapionem acquirit illos ſibi irreuocabiliter; illud namque ita demùm procedit, ſi poſſeſſor bonam fidem habuerit, quæ non ſolùm iure Pontificio neceſſaria eſt, ex deciſione *c.fin.de præſcript.* ſed etiam ciuili iure in huiuſmodi præſcriptionibus, ex *d.§. fructus, l.vnic. C.de vſucap.*

De inſtitoria, & exercitoria actione.

TIT. XXV.

INSTITORIA actio tunc locum habet, cùm quis tabernæ fortè, vel cuilibet alij negotiationi ſeruum ſuum præpoſuit, & quid cum eo eius rei cauſâ, qui præpoſitus erit, contractum fuerit. Eſt verò *inſtitor*, qui tabernæ, aut cuilibet alij negotiationi eſt præpoſitus, appellatus ex eo, quod negotio gerendo inſtet. *Exercitoria* datur in exercitorem, qui magiſtrum naui præpoſuit. *Exercitor* autem eſt, ad quem obuentiones & reditus omnes nauis perueniunt. Scripſerunt in hanc rubr: Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide Ordin.Reg.Luſitan. *lib.4.t.t.50.§.3.l.Hiſp.7.tit.1. part.5.* Vezin. & Bellacomb. *tom.1.commun.opin.lib.4. tit.15.pag.591.* Rot. Genuenſ. *deciſ.14.* Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris lib.29. cap.12.* Nicol.Vigel. *in methodo iuris ciuilis, part.5.lib.21.cap.7.de exercit. & cap.8. de inſtitoria actione*, Anton. Pichard. *in §.eadem ratione, n.14. cum ſeqq. Inſtit. quod cum eo*, Matth.de Afflict. & *ibi* Vrſil. *in addit. deciſ.82.* Ariſmin.Tepat. *variarum ſentent.tom.2.tit.520.* Cardin.Tuſch. *practic.concl. verbo Inſtitor, concluſ.224.* Nicol. Genoa *in tract. de ſcriptura priuata, lib.4.cap.11. de libro rationis inſtitoris, n.1. cum ſeqq.* Ioan. Martin. à Coſta *in addit. ad formam libellorum, annot.8.* Peregr. Ioannin. *in tract. de citat.reali, lib.3.cap.14. à princip.*

SVMMARIVM.

1 *Ex contractu ſerui inſtitoris dominus tenetur inſtitoria in ſolidum: quod ſi non eſt inſtitor, de eo quod in rem ſuam verſum eſt, & n.2.*

3 *Declaratur l. ſeruus tuus, verb.* ſi cùm eum officio alicui, vel negotiationi, *&c. de inſt.& exerc.act.*

4 *Inſtitor non poteſt ſumere mutuum, quando ei non fuit mandatum.*

5 *Mutuum dupliciter conſideratur.*

6 *Inſtitoria vt quis teneatur, opus eſt vt mutuum, ſiue contractus ſit pro vtilitate præponentis, & in cauſam negotiationis, cui eſt præpoſitus, & pro ea ſe recipere exprimat, quòd non fuerit mutuata maior quantitas pecuniæ, quàm eſſet neceſſarium, num.7. præponentes vt tacitè obligarentur ex mutuo, accedere debent cauſæ veritas, præpoſitionis & cauſæ ſcientia, & credulitas, congrua quantitas, & in loco, vbi vigebat cauſa neceſſitatis, celebratio contractus, n.8.*

L. Seruus tuus. I.

Imp. ANTON. A. *Hermeti.*

EX contractu ſerui inſtitoris dominus tenetur inſtitoria in ſolidum: quod ſi non eſt inſtitor, de eo quod in ſuam rem verſum eſt, tenetur. Colligunt ex Ordin.Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulg. Bald. Caſtr. Pichard. Donell. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4.fol.20.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2 *l.Hiſp.7. tit.1. part.5.* vbi ſtatuitur, quod præpoſitus mercantiæ meæ, vel officio, non tenetur de mutuo meo mandato contracto per eum, ſed ego teneor: idem ſi ſine mandato in meam conuertitur vtilitatem; ſed ſi non conuertitur; ipſe ſolus tenetur, Rot. Genuenſ. *dec.14. num.14.94.100.101. & 102.* Nicol. Genoa *in tract.de ſcriptura priuata, lib.4.cap.11. de libro rationis inſtitoris, num.33.*

Si eum eum officio alicui, vel negotiationi, &c.] De- 3 clara, expreſsè vel tacitè; nam expreſsè quis præponitur negotiationi, quando dominus negotij dicit, Facio Titium meum inſtitorem, vel præpono eum tali negotiationi meæ. Tacitè verò quis præpoſitus dicitur cùm ſe publicè gerit pro inſtitore, domino ſciente & patiente, & pro tali publicè habetur, Roncbegal. *in l.eadem, in princ.ff.de duob.reis, n.153.cum ſeq.* Rot. Genuenſ. *d.dec.14.n.39.cum ſeqq.* Nicol.Genoa *d.c.11. à n.10.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.4.c.677. n.26.* Cancer. *var.p.3.c.1.n.81.pag.12.*

Ei permiſſum à eo probetur, &c.] Ergo inſtitor mu- 4 tuum ſumere non poteſt, quando ei non fuit mandatum, de quo vide Rot. Genuenſ. *d. deciſ.14. num.90.* vbi cum Bald. *in præſenti*, ait mutuum hoc loco du- 5 pliciter conſiderari, vel tanquam negotiatio de per ſe diſtincta, cuius exercitatio eſt in mutuandis pecuniis, & tunc præpoſitus menſæ mutuum dubio procul ſumere poteſt, nam ſatis de mutuo egiſſe videtur præponens; aut conſideratur mutuum tanquam deſeruiens merci exercendæ, & tunc inſtitori licebit acci-

pere quatenus ex neceſſaria conſequentia mercis exercitatio illud requirit, vt cùm præpono aliquem emendis panois, tunc ſi non trado pecunias, cenſeor eo ipſo præpoſuiſſe ad accipiendam pecuniam mutuo pro illa re emenda.

6 *Si quid in rem tuam verſum probetur*, &c.] Ad hoc vt quis teneatur iuſtitoria, requiritur quod mutuum, ſiue contractus, ſit pro vtilitate præponentis, & in cauſam negotiationis, cui præpoſitus eſt, & pro ea ſe accipere exprimat, Parıſ. *conſ.95.n.50.cum ſeqq.vol.1.* Gail. *lib.2. obſeru.20.n.8.* Rot. Genuenſ. *d.deciſ.14. num.100. & 101.* Surd. *conſ.126.n.14.* Cardin.Tuſch. *pract.concl.verb. Inſtitor,concl.214.n.36.* Nic. Genoa *d.c.11.à n.38.* Stephan. Gratian. *Marchia dec.178. à*
7 *n.1.* vbi notat quod requiritur ad hoc vt quis teneatur inſtitoria, quod non fuerit mutuata maior quantitas pecuniæ, quàm eſſet neceſſarium, & quod mutuans eam dediſſet pro cauſa dictæ negotiationis, & ad hunc finem fuerit accepta, & *num.8.* ſubdit quod ad hoc vt tacitè præponentes obligarentur ex mutuo, debebant concurrere ea, de quibus *in l. vlt. ff. hoc tit.*
8 videlicet cauſæ veritas, præpoſitionis & cauſæ ſcientia, & credulitas, congrua quantitas, & in loco, vbi vigebat cauſa neceſſitatis, celebratio contractus.

SVMMARIVM.

1 *Ex contractu ſerui dominus de peculio tantùm tenetur, niſi præpoſuerit ſeruum, & ſeruus contractum domini cum lucro celebrarit.*
2 *Dominum obligari ex facto inſtitoris.*
3 *Inſtitor ſi à pluribus negotiationi ſit præpoſitus, quilibet eorum in ſolidum tenetur.*
4 *Inſtitores ſi à duobus, vel pluribus communi nomine ad negotiationem aliquam ſint deſtinati, inter eos contracta ſocietas præſumitur.*

L. Ex contractibus. II.

Imp. ALEXANDER A. *Calliſto.*

1 EX contractu ſerui dominus de peculio duntaxat tenetur, niſi præpoſuerit ſeruum, & contractum domini cum lucro ſeruus celebrarit.] Colliguot ex Ord. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 *Vel cum inſtitore*, &c.] Notatur ad hoc, quod dominus ex inſtitoris facto obligatur, vt per Surd. *conſ. 326. num. 1.* Anton. Pichard. *in §. eadem ratione, num. 18. Inſt. quod cum eo.* Steph. Grat. *diſc. forenſ. cap.677.num.25.*

3 *Etiam in ſolidum conueniri poſſe*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi inſtitor fuit à pluribus præpoſitus negotiationi, quilibet eorum tenetur in ſolidum, vt per Mynſing. *in §. ſi igitur, num.16.Inſt. quod cum eo,* Anton.Pichard. *in d.§. ſi eadem ratione, num.19.* Capyc. *dec.180. num. 3.* Rot. Genuenſ. *deciſ.14.num.1. & 2.* Surd. *conſ.326.num.2.*

4 Notatur ad hoc, quod ſi duo, vel plures inſtitores communi nomine ad negotiationem aliquam perficiendam deſtinauerint, inter eos præſumitur contracta ſocietas, vt per Maſcard. *de prob. concl.130.* aliàs *1315.num.14.*

SVMMARIVM.

1 *Ex depoſito facto penes inſtitorem dominus tenetur.*
2 *Inſtitor accipiens pecuniam mutuam ex cauſa ad quam fuit deputatus, dominum obligat, licèt pecuniam illam non conuerterit in vſum.*
3 *Cambia ſunt licita.*

L. Inſtitoria. III.

Idem A. *Martiæ.*

EX depoſito facto penes inſtitorem, tenetur dominus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1.ſup.hoc tit.* 1

Si eius negotij cauſa, &c.] Nota quod inſtitor, qui accepit pecuniam mutuam ex cauſa, ad quam fuit deputatus, obligat dominum, licèt pecuniam illam in vſum non conuerterit, vt per Surd. *deciſ.156.n.1.* Gutier. *alleg.1.n.11.* Nicol. Genoa *de ſcriptura priuata, lib.4.c.11.de libro rationum inſtitoris, n.28.* 2

Io gloſſ. *Poteſt probari*, ibi, *cùm poſtea cambire ſecum proponebas*, &c. Ergo cambia ſunt licita, de quo vide Menchac. *controuerſ.vſufrequent.part.2. cap.60. num.7.* Burg. de Paz *conſ.49.num.7.* Sigiſm. Scacc. *de cambiis, §.1.quæſt.7.part.1.* 3

SVMMARIVM.

1 *Inſtitoria actione conueniri mulieres.*
2 *Mulierem nuptam publicè mercantem obligare maritum pro mercantia in qua negotiatur publicè.*
3 *Patrem, vel eius heredem teneri pro debitis contractis per filium, ſi permiſerit filio negotiari ipſo patre ſciente & patiente, vel etiam adminiſtrando bona patris in domo, vel aliter.*

L. Etſi à muliere. IV.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Antigonæ.*

INſtitoria actione mulieres conueniri poſſunt. Colliguot ex Ordio. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſupr. hoc tit.* 1

De muliere nupta publicè mercante, quod obliget maritum pro illa mercantia in qua publicè negotiatur, vide Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.4. tit. des droicts, §.1. gloſſ.11.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2.tit.520.cap.5.verſ. omnia.* 2

Pater, vel eius hæres tenetur pro debitis per filium contractis, ſi permiſerit filio negotiari ipſo patre ſciente & patiente, vel etiam adminiſtrando bona patris in domo, vel aliter; quia tunc præſumitur tacitum mandatum præceſſiſſe. Afflict. *deciſ.308.* Ariſmin. Tepat. *d.tit.520.cap.6.in princ.* Iul. Pac. *in tract. de mutuo, cap.7. num. 31.* Vigel. *in methodo iuris ciuilis, part.5.lib.21.cap.8. cauſa 3.except.5.* 3

SVMMARIVM.

1 *Inſtitoria vtilis datur contra dominum ex contractu facto cum procuratore ſpeciali.*
2 *Procurator licèt procuratorio nomine contraxerit, obligatus manet, quando expreſsè fidem ſuam adſtrinxit, vel quando procuratorio nomine contrahit, & ſe obligat etiam ad obſeruantiam, num.3. vel quando ſe facit procuratorem, cùm non eſſet, n.4. vel quando obligauit & ſe, & hæredes ſuos, & bona, n.5. vel etiam quando contractus eſt celebratus contemplatione procuratoris, n.6.*

L. Si mutuam. V.

Iidem CC. & AA. *Caio.*

EX contractu facto cum procuratore ſpeciali datur contra dominum vtilis inſtitoria. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.* 1

Nota

2 Nota quod procurator, licèt procuratorio nomine
contraxerit, manet obligatus, quando expreſsè fidem
ſuam adſtrinxit. Cardin.Mantic. *de tacitu & ambiguis
conuent. lib.1.tit.18 n.4.* Cardin. Tuſch. *pract.concluſ.
verbo Inſtitor, concluſ.224. num.19.* Gutier. *de tutel.
part.2.cap.13.n.8. verſic. limitatur tamen, & num.17.*
Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.15. n. 57. verſic.*
3 *ſeptima concluſio.* Vel quando contrahit procuratorio
nomine, & ſe etiam obligat ad obſeruantiam, Car-
din.Mantic. *dicto tit.11.num.5.* Cardin.Tuſch. *d. con-*
4 *cluſ.224.n.15.& 22.* Gutier. *d.cap.13.n.18.* Vel quan-
do facit ſe procuratorem, cùm non eſſet. Cardin.Man-
tic. *d.tit.11. n.6.* Cardin. Tuſch. *d.concluſ.224. n.21.*
5 Gutier. *dict.c.13.n.19.*Cald.Pereira *d.cap.15.n.58.* Vel
quando procurator ſe obligauit, & ſuos hæredes, &
bona,Cardin.Mantic. *d.tit.11. n.7.* Cardin. Tuſch. *d.
concluſ.224.n.22.* Gutier. *d.cap.13. n.20.* Mar. Muta
decis.81.n.15. Gaſp. Anton. *theſaur. quæſt.forenſ.lib.3.*
6 *quæſt.17. num.9. & 10.* Vel etiam quando contractus
eſt celebratus contemplatione procuratoris. Cardin.
Mantic. *d.tit.11.num.8.* Cardin.Tuſch. *d.concluſ.224.
num.23.* Gutier. *d.cap.13. num.21.* Cald. Pereira *dict.
cap.15.num.58.verſ. nona concluſio.*

L. Qui ſecutus. VI. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Oneſimæ.*

EX contractu ſerui, ſi domini voluntas interceſſit, obligatur dominus in ſolidum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1.ſup. hoc tit.*

Quod cum eo, qui in aliena poteſtate eſt, geſtum eſſe negotium dicitur, vel de peculio, ſiue quod iuſſu, aut de in rem verſo.

Tit. XXVI.

HÆc ſunt verba edicti, quo ex negotio geſto cum filiofamil. vel ſeruo noſtro dominij, aut vſus, aut vſusfructus iure, vel cum libero homine, aut ſeruo alieno, quem bona fide ſeruorum numero habemus, dantur in nos actiones de peculio, quod iuſſu, aut de in rem verſo. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide Bonacoſ. Soar. & alios *tom.1.comm.opin.lib.4.tit.16. pag.591.* Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris lib.29. cap.8.* Afflict. & *ibi* Cæſ. de Vrſillis *Neapol. deciſ.308.* Ariſmin. Tepat. *variarum ſentent.tom.2. tit.521.* Benedict. Ægid. *in repetit.l.ex hoc iure, part.2.cap.2.num.92. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Ex tutela per filium adminiſtrata pater peculio tenus tantùm tenetur, & num.2.*

3 *Pater præſens filio aſſumenti tutelam, vel curam non præſumitur conſentire, intellige vt n.4.*

5 *Filiusfamil. minor 25. annis poteſt eſſe officialis Reipubl. & ei dari tutor pater, qui ſi approbarit, tenetur pro eo Reipubl. & [illegible]*

L. Cùm filiusfam. I.

Impp. Severvs, *&* Antoninvs AA. *Ælio.*

EX tutela per filium adminiſtrata pater peculio- 1
tenus dumtaxat tenetur. Colligunt ex Ordin.
Cyn. Bart. Salicet. Buttrigar. Fulgoſ. Angel. Bald.
Caſtrenſ. Sichard. Donell. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4.
fol. 21.* Sebaſt. Næu. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in
concord.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Boër. *dec.221.num.19.* Cuiac. *lib.13.obſeru.34.*
Maſcard. *de prob. concluſ.1218.* aliàs 1224. *num.13.*
vbi quod pater præſens filio aſſumenti tutelam, vel
curam, non præſumitur conſentire, adeò vt videatur 3
fideiubere: quod *num.12.* intelligit procedere in of-
ficio publico auctoritate tantùm, adminiſtratione ve- 4
rò priuato, prout eſt tutela; nam in officio publico
auctoritate & adminiſtratione ſecus dicendum, cùm
pater præſens & tacens filio aſſumenti huiuſmodi of-
ficium videatur conſentire, & pro illo fideiubere.
Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo filius, n.51.* vbi quod 5
filiusfam. minor 25. annis poteſt eſſe officialis Reip.
& dari tutor, & ſi pater approbauit, tenetur pro eo
Reip. & minori.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfam. nomine proprio, & ex patris voluntate contrahens, ſi à patris hæreditate ſe abſtinet, tenetur in quantum facere poteſt, & n. 2. amplia vt num.3.*

4 *Filiusfam. cum patre obligatus, licèt habeat beneficium huius tit. nihilominus ſi renuntiat, tenet renuntiatio, n.5. vide num.6.*

7 *Filius vt habeat priuilegium huius l. abſtinere debet ab hæreditate patris.*

8 *Exhæredari, abſtinere, vel hæreditatem capere cum beneficio legis, & inuentarij idem ſunt.*

9 *Filiusfam. ſimul cum patre obligatus, cùm ſui iuris factus poſſit impedire cenſualem executionem ad formam Bullæ, oppoſita huius text. exceptione, remiſſiuè. An ad ſororis dotem obligatus cum patre, renuntiato priuilegio, deducto ne [illegible], ſui iuris factus gaudeat beneficio huius tit. num. 10. ſi cum patre ſe obligauit, vel pro eo fideiuſſit, conueniendus eſt in id quod poteſt, nec carceratur, dummodo ſui iuris factus paternam non adierit hæreditatem, num.11. pro geſtis dum erat ſub patria poteſtate non conuenitur poſtquam factus eſt ſui iuris, niſi in quantum facere poteſt, quamuis creditor ſit pauperior, n.12.*

13 *Filiifam. licèt fuiſſent conuenti, & condemnati viuis parentibus, tamen gaudent huiuſmodi priuilegio.*

14 *Filiusfam. poteſt renuntiare beneficio huius l. ne conueniatur niſi in quantum, &c. requiritur autem renuntiatio ſpecialis, & expreſſa, n.15.*

16 *Clauſula, Renuncians omni legum auxilio, an operetur vt filiusfam. cenſeatur renuntiaſſe huic beneficio.*

17 *Iuramentum non tollit beneficium huius text.*

18 *Filiusfam. ſi dolo verſatus eſt dum contraheretur cum eo, vel ſit in aliqua culpa, non gaudet priuilegio huius leg.*

19 *Filius vt priuetur priuilegio huius l. dolus & culpa debent eſſe præordinata.*

L. Eius

L. Eius rei nomine. II.

Iidem AA. Annio.

1 FIliusfamilias nomine proprio, & ex patris volun-
tate contrahens, ſi ab hæreditate patris ſe abſti-
neat tenetur in quantum facere poteſt. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup. hoc tit.*
a Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Carthar. *deciſ.executiua 7.n.1.* Bened. Ægid. *in repet.*
l.ex hoc iure, ff.de iuſt. & iure, part.2.cap.2. num.97.
3 Vincent.de Franchis *deciſ. 7.* vbi quod ex diſpoſitione
huius l. prouiſum eſt filium.fam. qui ſe obligauit vnà
cum patre, ſui iuris effectum, vel per emancipatio-
nem, vel patre mortuo, & ipſo non adeunte hæredi-
tatem, non teneri niſi in quantum facere poteſt,dedu-
cto ne egeat. Subditque filiumfam.huiuſmodi factum
ſui iuris non habere hoc priuilegium in bonis caſtren-
ſibus, ſeu quaſi, vel aduentitiis, quæ habebat tem-
pore contractæ obligationis, quia creditores quando
contraxerunt, videntur contraxiſſe contemplatione
iſtorum bonorum tunc poſſeſſorum per filiumfam. &
4 *deciſ.264.num.7.* vbi tenet quod filiusfam. qui ſe cum
patre obligauit, licèt habeat beneficium huius tituli,
nihilominus ſi renunciat, tenet renuntiatio, & *de-*
5 *ciſ.* 181. diſputat an renuntiatio generalis filij obli-
6 gantis ſe cum patre,contineat renuntiationem benefi-
cij huius tit.de quo etiam Vrſill. *ad Afflict.deciſ.308.*
num.10.cum ſeqq.
7 *Si paterna hæreditate*, &c. Notatur ad hoc, quod
abſtinere debet filius ab hærediatte patris, vt habeat
priuilegium huius l. quæ quidem abſtentio dicetur
probata ſi adiuerit hæreditatem patris cum beneficio
legis, & inuentarij, vt in ſpecie concludunt Monti-
cul. *de inuent.cap.8.in princ.* Minad. *d.conſ.17.num.5.*
Anna *alleg.30.n.13.* Ponte *conſ.37.n.3.* Molfeſ.*conſ.42.*
*n.19.poſt tom.2.ſuper conſuet.Neapol.fol.92.*Amendol.
8 *in addit. ad Vincent. de Franchis deciſ.70. in fine*, vbi
quod exhæredari, abſtinere, vel hæreditatem capere
cum beneficio legis, & inuentarij, idem ſunt. Giurba
d.dec.43.n.25. vbi quod non eſt verus hæres qui cum
beneficio inuentarij hæreditatem adiit.
9 Verùm filiusſam. ſui iuris effectus, qui ſimul cum
patre ſe obligauit, cenſualem executionem ad for-
mam Bullæ præueniendo poſſit impedire, oppoſita hu-
ius tituli exceptione, vide Giurb. *deciſ.44.per tot.*
10 An filiusfam. qui cum patre ad ſororis dotem ſe
obligauit, renuntiato priuilegio deducto ne egeat, ſui
iuris effectus beneficio huius tit. gaudeat, ſi pro non
ſoluta dote conueniatur? vide Giurbam *deciſ.45.* Ste-
phan. Gratian. *dict.cap.799.à num.47.* vbi tenet quod
ſi filiusfam. ſe obligauit cum patre pro ſoluenda dote
ſororis, & renuntiauit in ſpecie beneficio ne egeat,
non tamen ex hoc cenſebitur renuntiaſſe priuilegio
huius l. quia ſatis eſt renuntiationem verificari poſſe
in vno, ac ideo non cenſebitur renuntiatum alteri,
maximè quia iſta priuilegia ſunt diuerſa, & habent
ſeparatam cauſam; nam illud, quod competit filio ex
diſpoſitione huius l. fuit datum ex quadam æquitatis
ratione, & iure quodam ſpeciali, & ſtatus mutatione,
cùm aliud competens dotanti ne egeat ſit ob cauſam
miſerationis & reuerentiæ, adeò vt ex vno ad aliud
non ſit inferendum, præſertim quia talis renuntiatio
ne egeat, facta tempore dotationis ſororis non poteſt
comprehendere niſi priuilegium illud, quod tunc ade-
rat ad fauorem fratris; non autem illud, quod poſtea
ſuperuenit filio ex noua cauſa tunc non ſubſiſtente,
tanquam mutato ſtatu emendata ſint omnia,cum diſ-
poſitio quædam etiam iurata intelligatur rebus ſic
ſtantibus, *cap. breui, de iureiur.*
11 *Niſi in id quod facere poſſit*, &c.] Notatur ad hoc,
quod filiusfam. qui ſe cum patre obligauit, vel pro
eo fideiuſſit, conueniendus eſt in id, quod facere po-
teſt, nec carceratur, dummodo ſui iuris effectus pa-
ternam non adierit hæreditatem, vt per Minad.
conſ.17.n.4. Carthar. *deciſ.5.n.1.* Brunot. *de ceſſione*
bonorum, quæſt.4.n.7.& 8. Cæpol. *caut.14.* Giurba *de-*
ciſ.42.n.1. latè & eleganter Stephan. Gratian. *diſcept.*
forenſ.tom.4.cap.779.n.6. vbi *num.7.* quod pro geſtis 12
dum filiusfam. erat ſub patria poteſtate, non poterit
conueniri poſtquam eſt factus ſui iuris, niſi in quan-
tum facere poteſt, quamuis creditor ſit pauperior, &
num.12. quod licèt filiifam. fuiſſent conuenti & con- 13
demnati viuis parentibus, tamen gaudent huiuſmodi
priuilegio, ſi tempore executionis ſui iuris reperian-
tur; tunc enim poſſunt opponere tale beneficium,
& impedire actionem iudicati, per *l. filiusfam. 5. in*
princ.ff.hoc tit.
Poteſt filiusfam. renunciare beneficio huius l. ne 14
conueniatur niſi in quantum facere poſſet, vt per Ca-
rauit. *ritu 166.num.79.* Giurba *deciſ.44.n.7.*Ariſmin.
Tepat. *var.ſentent.tom.2.tit.521.cap.5.verſ. filiusfam.*
poteſt renuntiare, Stephan. Gratian. *d.cap.799. n.15.*
Et non ſufficit quod huiuſmodi beneficio generaliter 15
renuntietur, ſed requiritur renunciatio ſpecialis, &
expreſſa, Minad. *conſ.17.ad fin.* Vincent. de Franchis
deciſ.181.à num.4. Molfeſ. *conſ.4.num.1.& 2.* Giurb.
d.deciſ.42.num.19.& 20. Stephan.Gratian. *d.cap.799.*
num.17. vbi *num.24.* agit an clauſ. Renuntians omni 16
legum auxilio,operetur vt filiusfam.cenſeatur renun-
tiaſſe huic beneficio.
Iuramentum non tollit priuilegium huius text. 17
nam illo non obſtante poterit filius excipere quod
non conueniatur niſi in quantum facere poteſt, vt per
Vrſill. *ad Afflict.deciſ.308.n.2. verſ. etiamſi fuiſſet iu-*
ratum, Bard. *de præſent.inſtrum. part.5.declar.3.* Ca-
nat. *de execut.inſtrum.quæſt.28.* Minad. *conſ.17.num.6.*
Vincent. de Franchis *d. deciſ.181. num.13.* Molfeſ. *d.*
conſ.4.n.2. Giurb. *d.deciſ.42.n.26. cum ſeqq.* Stephan.
Gratian. *dict.cap.799.num.29.*
Si dolo verſatus eſt filiusfam. dum contraheretur 18
cum eo, vel ſi in aliqua culpa, non gaudet priuilegio
huius l.vt per Pariſ.*conſ.94.n.8.13.42.& 54.lib.1.* Ferr.
caut.24, Vrſil. *ad Afflict. deciſ.308.n.10.* Vincent. de
Franchis *deciſ.164.n.11.& 16.& dec.221.n.13.* Giurb.
d.dec.43.n.1.& 2. Steph.Gratian. *dict.cap.769.à n.36.*
vbi *num.39.* poſt Giurb. *citato loco, n.27.* ſubdit quod 19
dolus & culpa debet eſſe præordinata ad finem ne ſol-
uatur, & vt creditores fraudentur ad effectum vt filius
priuetur priuilegio, de quo agimus.

SVMMARIVM.

1 *Ex contractu celebrato cum ſeruo, domino etiam in-*
ſcio, tenetur dominus de in rem verſo.
2 *Seruus extra cauſam peculiarem nec ciuiliter, nec*
naturaliter obligatur, acquirit domino ignoranti
ex cauſa peculiari poſſeſſionem, & vſucapiendi
conditionem, num.3.

L. Etiamſi. III.

Imp. ANTONINVS A. *Artemoni.*

EX contractu celebrato cum ſeruo etiam domino 1
inſcio, tenetur dominus de in rem verſo. Colli-
gunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup.*
hoc tit.
Vide Soar. *tom.1.commun.opin. lib.4.tit.16.num.5.* 2
pag.592. vbi quod ſeruus extra cauſam peculiarem
nec ciuiliter, nec quoad obligationis naturalis effe-
ctus naturaliter obligatur, & *num. 6.* Villalob. *ibid.*
tenet quod ſeruus acquirit domino ignoranti ex cau- 3
ſa peculiari poſſeſſionem, & vſucapiendi conditio-
nem.

SVMMARIVM.

1 *Fillus vt patris nuntius recipiens pecuniam patri debitam, vel creditam, non obligatur.*

2 *Nuntius, ſeu procurator contrahens vt miniſter, & domini ſolius contemplatione, finito officio non tenetur.*

3 *Contrahens facta mentione officij, intelligitur contrahere contemplatione illius, & non tenetur vt ipſe, nec finito officio.*

L. Si ex contractu. IV.

Idem A. *Lucio.*

1 Filius vt patris nuncius, recipiens pecuniam patri debitam, vel creditam, non obligatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc,quod nuncius, ſiue procurator contrahens vt miniſter, & domini ſolius contemplatione, finito officio non tenetur, vt per Card. Tuſch. *pract.concl. verbo Inſtitor, concl.223. n.12.* Gutier. *de tutel. p.2.cap.13.n.12.* Cald.Pereira *de empt.& vendit.*
3 *c.14.num.55. & 56.* Contrahens enim facta mentione officij, ſeu miniſterij, intelligitur contrahere contemplatione illius, & non tenetur vt ipſe, nec finito officio, vt per Boët.*deciſ.73.num.1.* Maſcard. *de prob. concl.1234.* Menoch. *de præſumpt.lib.3.præſ.49.n.17. & 27.* Caroc. *deciſ. 77.* Marta *in votis nouiſſim. deciſ. voto 103. à n.27.* Cabed. *Luſit. deciſ.80. num.4. p.1.* Anton.Hering. *de fideiuſſor.part.1. cap.27. n.136.cum ſeq.* Hieron.Laureut. *Auenion.deciſ.76.*

SVMMARIVM.

1 *Filius in ætate legitima conſtitutus pro alio fideiubere poteſt, & n.2. in patris poteſtate poteſt in ſolidum conueniri, & niſi bonis cedat, carcerari, donec ſoluat, n.3. ſi conueniatur ſolutus à poteſtate patria, ſuique iuris factus, poteſt exequi quatenus facere poteſt, non in ſolidum, n.4. cautio erit quod emancipetur à patre, vt poſſit vti beneficio ne conueniatur, niſi in quantum poteſt, num.5. licèt viuente patre fuiſſet condemnatus, num.6.*

L. Nulla res. V.

Imp. Alexander. A. *Aſclepiadi.*

1 Filius in ætate legitima conſtitotus pro alio fideiubere poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumont *l.Hiſp.22.tit.11.lib.5. noua Recop.* Bertachin. *in repet. part.2. verbo filiusfamil. pag. 509.* Hippol. *in rubr. de fideiuſſorib.n.307.* Nicol. Vigel. *in methodo iuris ciuilis, lib.21.tit.de fideiuſſorib.cap.1. cauſa 2.in 4. exceptione,* latè Thom.Valaſc. *allegat.iuris tom.1.alleg.57.à prin-*
3 *cip. & præcipuè n. 5.* vbi *n.6.* dicit quod dum fuerit in patris poteſtate, poteſt in ſolidum conueniri, & niſi
4 bonis cedat, carcerabitur donec ſoluat; & ſi conueniatur ſolutus à patria poteſtate, & factus ſui iuris, poteſt exequi quatenus facere poteſt, non in ſolidum, & citat *l. 2. & vlt.ff. hoc tit.* Brun. *de ceſſione bonorum, part.1.n.2.* Gaſp.Baëz. *de inope debitore, c.4.n.21.*
5 Vincent. de Franch. *deciſ.181.n.5.* Cautela erit, quod emancipetur à patre filius, vt poſſit vti beneficio ne conueniatur, niſi quatenus facere poteſt, Cæpol. *caut.13.* Pariſ. *conſ.94. à n.42.lib.1.* Strach. *de merca-*
6 *tura, p.3 tit.de decocterib. n.12.* vbi ampliat licèt viuente patre fuiſſet condemnatus, quia ſi tempore executionis reperiatur ſui iuris factus, poteſt implorare dictum beneficium, & euitare capturam.

SVMMARIVM.

1 *Seruus non transfert poſſeſſionem rei dominicæ in præiudicium domini, & de facto dominus immiſſum expellit.*

2 *Per ſolam conſtitutionem precariæ poſſeſſionis cenſeri datam poteſtatem ingrediendi illam auctoritate propria.*

3 *Dominus & poſſeſſor rei,in qua quid immiſſum,illud tollere propria poteſt auctoritate.*

L. Si ſeruus. VI.

Impp. Valerian. & Gallien. AA. & Valer. C. *Matrono.*

Seruus in præiudicium domini non transfert poſſeſſionem rei dominicæ, & de facto immiſſum dominus expellit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſupr.hoc tit.* 1

Notatur ad hoc, quod per ſolam conſtitutionem precariæ poſſeſſionis cenſetur data poteſtas ingrediendi illam propria auctoritate, vt per Bald. *in l.1. C.de ſeruo pign.dato man.* Tiraquell. *de iure conſtitui, p.1.num.44.* Roderic. Xuar. *tit. de aditione hæreditatis, in princip.n.4.* 2

Notatur etiam ad hoc, quod dominus, & poſſeſſor rei, in qua quid immiſſum eſt, poteſt illud propria auctoritate tollere, vt per Anton. Gomez *l. 45. Tauri, num.19. in princip.* 3

SVMMARIVM.

1 *Serui contractu dominus tenetur actione de peculio.*

2 *Ex contractu cum libero non obligatur dominus, niſi pecunia in eius vtilitatem ſit verſa, vel ratum habuerit.*

3 *Actio de in rem verſo locum habet in quocunque contrahente, etiam cum negotiorum geſtore, & datur contra dominum, in cuius vtilitatem verſum eſt.*

4 *Dominus quatenus teneatur tam ex delicto, quàm ex contractu ſerui, remiſſiue.*

5 *Mutuum dans libero homini alieno nomine mutuum accipienti, ſi non reſpicit accipientem, ſed mandantem, hunc conuenit.*

6 *Dominus tenetur ex mutuo inſtitoris, ſi contractum ſit pro vtilitate præponentis, & in cauſam negotiationis, cui præpoſitus eſt, ratificans factum inſtitoris, tenetur, num.7.*

8 *Actus factus nomine alterius adſcribitur illi, cuius nomine factus eſt.*

L. Ei qui. VII.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Creſcentio.*

Ex contractu ſerui tenetur dominus actione de pe- 1
culio, quæ poſt mortem ſerui, vel eius ſtatu mutato durat anno, & ſi aliquid eſt verſum in vtilitatem domini, datur de in rem verſo, quæ durat perpetuò;
ex contractu verò cum libero geſto non obligatur do- 2
minus, niſi pecunia in eius vtilitatem ſit verſa, vel ratum habuerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

Quapropter ſiquidem, &c.] Notatur ad hoc,quod 3
actio

actio de in rem verſo locum habet in quocumque contrahente, etiam cum negotiorum geſtore, & datur contra dominum in cuius vtilitatem eſt verſum, vt per Surd. *de alimentis, tit.8.triuil.48.num.5.*

4 Quatenus dominus tam ex delicto, quàm ex ſerui contractu teneatur? vide Amatis *Marchia deciſ.* 8. Mollet. *in ſemeſtrib.lib.4.c.*18. Bened.Ægid. *in repet. l.ex hoc iure, ff.de inſtit.p.7.cap.3.*

§. Alioquin ſi cum libero.

5 Mutuum dans libero homini alieno nomine accipienti mutuum, ſi non reſpicit accipientem, ſed mandantem, hunc conuenit. Item ob rem verſam in tertij vtilitatem, & ratificationem, actio contra tertium competit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.2.ſup. hoc tit.*

6 *Niſi vel in rem eius*, &c.] Notatur ad hoc, quod dominus tenetur ex mutuo inſtitoris, ſi contractum ſit pro vtilitate præponentis, & in cauſam negotiationis, cui præpoſitus eſt, vt per Pariſ. *conſ.95. num.50. cum ſeqq.vol.*1. Gail.*lib.2.obſeru.20.n.*8. Rot.Genuenſ. *deciſ.*14.*num.*100.& 101. Surd.*conſ.*326.*n.*14. Cardin. Tuſch. *practic.concluſ. lit. L, concl.*224.*n.*36. Nicol. Genoa *in tract.de ſcriptura priuata, lib.4. tit.de libro rationis inſtitoris, num.30.cum multis ſeqq.*

7 *Vt hunc contractum ratum habuit.*] Notatur ad hoc, quod dominus ratificans factum inſtitoris, tenetur, vt Steph.Gratian. *Marchia deciſ.*178.*num.*3.

8 In gloſſ. *Ratum habuit, in fine.* Notatur ad hoc, quod actus factus nomine alterius, adſcribitur illi, cuius nomine eſt factus, vt per Surd. *deciſ.*192.*n.*17.

SVMMARIVM.

1 *Pater in ſolidum tenetur ex contractu filij, quando mandauit, aut pro filio fideiuſſit, & num.2.& 3. & è contra filius pro patre fideiubere poteſt, & tenetur ex fideiuſſione, num.4.*

L. Si mandator. VIII.

Iidem AA. & CC. *Diogeni patri.*

1 PAter tenetur in ſolidum ex contractu filij, quando mandauit, aut pro filio fideiuſſit. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.1. n.1.ſupr.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ.221.n.13.in princip.* Benedict.Ægid. *in repet.l.ex hoc iure, ff.de inſtit. & iure, part.2. cap2.*

3 *num.* 111. vbi quod pater pro filio, quem habet in

4 poteſtate, fideiuſſor intercedere poteſt; ſicut econtrà filiusfamil. pro patre fideiubere poteſt, & ex fideiuſſione tenetur, de quo etiam Hippol. *in rubr. de fideiuſſ.quæſt.41.num.*307.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamil. ex contractu licito tenetur in ſolidum, & liberatus à poteſtate per emancipationem, ex illo conuenitur ſolùm in quantum facere poteſt, niſi ſit hæres patris.*

2 *Emancipatus beneficio tit.* Quod cum eo, *gaudet, ac proinde viuo patre non niſi in quantum facere poteſt, conuenitur, niſi dolo emancipetur, n.3.*

L. Si ex alio. IX.

Iidem AA. & CC. *Iſidoro.*

1 FIliusfam. ex contractu licito tenetur in ſolidum, & liberatus à poteſtate per emancipationem ex illo conuenitur ſolùm in quantum facere poteſt, niſi ſit hæres patris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

Sed & ſi per emancipationem, &c.] Notatur ad hoc, 2
quod emancipatus filiusfamil. beneficio tit. *Quod cum eo*, gaudet, ac proinde viuo patre non inſolidum, ſed in quantum facere poteſt, conuenitur, vt per Cæpol. *caut.*14. Carpan. *ad ſtat. Mediolanenſ. cap.416.n.*280. Mar. Giurba *deciſ.43. n.*23. niſi dolo 3
emancipetur. Socin. *regul.*16. Caroc. *deciſ.1. num.*15. Pariſ. *conſ.94.num.47. lib.*1. vbi ſubdit faciendam eſſe à patre emancipationem poſt contracta debita per aliquod temporis ſpatium, non autem incontinenti, vt tollatur omnis fraudis ſuſpicio, quæ allegari poſſet: refert Giurba *d. deciſ.43. num.*25. vbi *a num.*31. diſputat, an quoad hunc effectum ſufficiat filium vxorem ducere, ita vt ipſo iure emancipatus, & à patria poteſtate liberatus ſit. Bened. Ægid. *in repet. l.ex hoc iure, ff.de inſt.& iur.p.2.cap.2.num.*92.

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtrationem habens liberam alienare poteſt res domini, & in primis peculiares.*

2 *Ad vendendum ſpeciale mandatum requiritur.*

3 *Pro immobilibus non ſit furtum.*

L. Si liberam. X.

Iidem AA. & CC. *Diogeni, & Aphrodiſio.*

HAbens liberam adminiſtrationem poteſt alienare res domini, & in primis peculiares. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.* 1

Notatur hic text. ad hoc, quod ad vendendum requiritur ſpeciale mandatum, vt per Gregor. Lopez *l.61. gloſſ.1. tit.18. part.5.* Fabian.de Monte *de empt. quæſt.3.princ.num.22.* Mozz. *de contractib. tit.de empt. & vendit.cap. de perſonis quæ poſſunt emere, num.* 28. Bertazol. *de clauſul. inſtrument. clauſ.5.gloſſ.1.num.1. & gloſſ. 2. num.* 4. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.15.num.1.* 2

In gloſſ. *Etiam furti, fin.* ibi, *nam pro immobilibus non ſit furtum.* Ita Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo furtum, num.*36. Farinac. *in praxi crimin. part. 7. de furtis, quæſt.174.num.*65. 3

L. Cùm ancilla. XI.

Iidem AA. & CC. *Attalo.*

EX contractu inito cum ſeruo, vel ancilla impubere, non tenetur dominus ſimpliciter de peculio, ſed eatenus, quatenus peculium eſt locupletatum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1.ſup.hoc tit.*

In gloſſ. *Locupletius.* Dicit ſignandam Iaſ. *in §. actiones, num.20. & 60. Inſtit. de actionib.*

SVMMARIVM.

1 *Dominum iure ciuili non obligari ex contractu ſerui, ſed prætorio iure ob verſum in rem ſuam, & ſerui peculium conueniri · an & quando ex ſerui facto & contractu teneatur tam de iure ciuili, quàm prætorio, num.2.*

L. Domi

L. Dominum. XII.

Iidem AA. *&* CC. *Victori.*

1 DOminus iure ciuili non obligatur ex contractu
ſerui, ſed prætorio iure, ob verſum in rem ſuam,
& ſerui peculium conuenitur. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup. hoc tit.*
2 An, & quando dominus ex ſerui facto & contractu,
tam de iure ciuili, quàm prætorio obligetur, vide
Rot. Genuenſ. *deciſ.*121.*num.*4. Moller. *in ſemeſtrib.*
*lib.*4.*cap.*18.

SVMMARIVM.

1 *Littera commendatitia vltra intentationem commendandi non obligant, & n. 2. non dant actionem quod iuſſu, ſi ij quibus commendatur, harum intuitu non contraxerint cum illis, n.3.*

4 *De litteras recipiente, & non contradicente, quod videatur fateri, contenta in eis vera eſſe, & illis conſentire, remiſſiuè.*

5 *Expreſſum dici quod ſub generalibus verbis continetur.*

L. Dominos. XIII. & vlt.

Impp. HONOR. *&* THEODOS. AA., *Ioanni.*

1 COmmendatitiæ litteræ vltra intentionem com-
mendandi non obligant. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu-
munt Boët. *deciſ.* 182. *n.*2. Neguzant. *de pignoribus,*
*part.*5.*membr.*3.*part.*2.*num.*16. Petr.Gregor. *ſyntagm.*
3 *iuris lib.*29. *cap.*8. *num.*7. vbi quod commendatitiæ
litteræ domini, vel patris pro ſeruo, & filiofam. non
dant actionem *quod iuſſu*, ſi ij, quibus commendan-
tur, harum intuitu contraxerint cum illis, quia ea
non fuit mens ſcribentis. Vezin. *tom.*2.*commun.opin.*
*tit.*22.*de contrah.ſtipul.n.*192.*pag.*370. Anton.Gomez
*variarum tom.*2. *cap.*13. *num.*5. Azeued. *l.*13. *num.*9.
*tit.*9.*lib.*3. *noua Recopil.*
4 De recipiente litteras, & non contradicente, quod
videatur fateri contenta in eis vera eſſe, & illis con-
ſentire, tradunt Iaſ. *in repetit.l. admonendi, num.*138.
*ff.de iureiur. & in l.qua dotis, n.*92. *ff.ſoluto matrimo-*
nio, Pariſ. *conſ.*47.*n.*15.*& conſ.*91.*n.*3.*conſ.*127.*n.*32.
*lib.*1. Cæpol. *caut.* 9. *num.*2. Anton. Gabr. *commun.*
*tom.*3.*lib.*1.*tit.de præſumpt.concluſ.*2.*n.*1.Rot.Genuenſ.
*dec.*91.*n.*1. Maſcard. *de probat.concluſ.*481. Menoch.
de arbitr. caſu 21. *& de præſumpt. lib.*3. *præſumpt.*65.
*per tot.& lib.*6.*præſumpt.*99. *n.*25. D.Barboſ. *in l.qua*
dotis 34.*n.*148. *verſic. item ſecundò limita, & n.*159.
ff.ſoluto matrimonio, Vincent.Caroc. *in tract.de depo-*
ſito, in rubr. depoſitum per teſtes, num. 8. *cum ſeqq.*
*pag.*224. Sigiſm.Scacc. *in tract. de commerc. & camb.*
*§.*2.*gloſſ.*5.*quæſt.*11.*num.*339. qui omnes, & præcipuè
Anton.Gabr. Maſcard. Menoch. & Caroc. dicunt eſſe
elegantem modum, & cautelam extorquendi confeſ-
ſionem à debitore, & creditori conſulunt quod ſcri-
bat litteras debitori pro recuperatione pecuniarum
coram teſtibus, quibus legat, & per vnum ex teſtibus
litteras tranſmittat; qui recipiens ſi nihil dicat, nec
proteſtetur, & tacuerit, cenſetur conſentire, & per
huiuſmodi taciturnitatem firmiſſima emergit debiti
probatio, adeò vt ex hoc ad ſoluendum & ſatisfa-
ciendum creditori compelli poſſit.
5 *Cum niſi ſpecialiter*, &c.] Notatur ad hoc, quod
expreſſum dicitur illud, quod ſub generalibus ver-
bis continetur, vt per Tiraquell. *de iure mariti,*
gloſſ. 7. *num.* 86. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1136.
aliàs 1142. *num.*21.

Per quas perſonas bonis acquiratur.

TIT. XXVII.

HVIVS tituli duo ſunt capita, prius caput eſt de ſeruis, qui quidem aut noſtri ſunt, aut alieni, aut communes. Poſterius caput eſt de hominibus liberis, qui vel noſtro iuri ſubiecti ſunt, vt filij, vel à nobis bona fide poſſidentur, vel ſunt extranei. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac.Pac. & Vveſembec. De materia vide Villalob. Suar. Vexin. & alios *tom.*1. *commun. opin.lib.*4. *tit.*17. *pag.*591. Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 2. *tit.*544. *l.Hiſp.*5. *tit.*17.*part.*4. Donell. *comment.iuris ciuilis lib.*9.*cap.*6.*&* 7.

SVMMARIVM.

1 *Per procuratorem quæri cauſam poſſeſſionis, non obligationem perſonalem.*

2 *Ex pacto legis commiſſoriæ & addictionis in diem inito per procuratorem nullam acquiri actionem domino.*

3 *Seruos per acceptam rerum traditionem dominis acquirere.*

4 *Poſſeſſio domino transfertur per conſtitutum factum procuratori.*

5 *Per procuratorem non acquiri abſenti actionem perſonalem ſine ceſſione.*

6 *Per liberam perſonam acquiritur nobis & poſſeſſio, & dominium.*

7 *Dominium, quod eſt ius reale, acquiri per alium ſine ceſſione.*

8 *Actiones reales, & perſonales in quibus differant.*

L. Excepta. I.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA.
Marcellæ.

PEr procuratorem quæritur cauſa poſſeſſionis, non 1
obligatio perſonalis. Ex pacto legis commiſſo- 2
riæ & addictionis in diem inito per procuratorem,
nulla acquiritur domino actio. Serui per acceptam 3
rerum traditionem dominis acquirunt. Colligunt ex
Ordin. Cyn. Butrig. Salicet. Fulgoſ. Angel. Caſtrenſ.
Bald.Sichard.Cuiac.Donell. Aloyſ.Leo *in* 4.*fol.*22.
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 4
munt Robert. *lib.*2. *ſentent. cap.*2. *pag.* 2. Neguzant.
*de pignorib.part.*3. *membr.*1. *n.*39. Guid. Pancirol. *in*
*theſaur.variarum lectionum,lib.*2.*cap.*221.*in princ.* Ni-
cell. *in concordans. gloſſ.*17. Tiraquell. *de iure conſti-*
tuti, part. 2. *ampl.* 26. *à princ.* vbi quod poſſeſſio 5
transfertur domino per conſtitutum factum procura-
tori. Couarr. *var. lib.*1. *cap.*14. *num.*13.*verſic. quan-*
tum verò, vbi hunc textum ſingularem dicit ad pro- 6
bandum, quod per procuratorem non acquiritur ab-
ſenti actio perſonalis ſine ceſſione, Menchac. *con-*
*trouerſ. vſufrequent.part.*2.*cap.*58.*n.*13. vbi quod per 7
liberam perſonam acquiritur nobis & poſſeſſio, &
dominium, & quod dominium, quod eſt ius reale,
acquiritur per alium ſine ceſſione. D.Barboſ. *in rubr.*
*ff.ſoluto matrim.p.*3.*num.*80.
In gloſſ. *Nulla*, ibi, *item neta hic perſonalia iura,* 8
id eſt, *perſonales actiones*,&c. Actiones reales & perſo-
nales in quibus differant? vide Connan. *comment.iuris*

ciuilis lib.6.cap.10.num.2. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.46.cap.7.num.2.* Donell. etiam *commen. iuris ciuilis lib.19. cap.1. verſ. rectè.* Anton. Oliban. *de action. part.1.l.2.ad §. omnium, ex num.39. & à num.44. & à num.67. Inſt. de action.*

SVMMARIVM.

1 *Per liberam perſonam ob pecuniam ſolutam nomine alterius, quæri domino actionem perſonalem, & hypothecariam ſine ceſſione.*

2 *Reprobatur Bartolus.*

L. Cùm per liberam. II.

Imp. IVSTINIANVS A. *Iuliano P. P.*

1 PEr liberam perſonam ob pecuniam alterius nomine ſolutam quæritur domino actio perſonalis, & hypothecaria ſine ceſſione. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Vide Neguzant. *de pignoribus part. 2. membr. 4. n.60.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.22. num 4.* D. Barboſ. *in l. Gaius 46. n.6. ff. ſoluto matrim.* vbi reprobat Bartolum *ibi num.4.* exiſtimantem text. *in l. ſi ita ſtipulatus 126. §. Chryſogonus, ff. de verborum obligat.* correctum eſſe per deciſionem huius text. ſubditque hîc tantùm probari, quod prout ex mutuo facto nomine abſentis ei quæritur actio, ita etiam quæretur actio hypothecaria pro ſecuritate mutui facta, quia eſt acceſſoria ad obligationem principalem, & debet ſequi eius naturam.

SVMMARIVM.

1 *Iuſſus ſpecialis nominationi præualet, & viciſſim iuſſui generali præualet nominatio.*

2 *Seruus communis dominis ſuis acquirit pro dominicis portionibus.*

3 *Mandatum habens emendi domum, ſi eam ſimpliciter emat, cenſetur emiſſe ſecundùm mandatum, id eſt, procuratorio nomine mandantis.*

L. Si duo, vel plures. III. & vlt.

Idem A. eidem.

1 IVſſus ſpecialis præualet nominationi, viciſſim iuſ-
2 ſui generali præualet nominatio. Item ſeruus communis acquirit dominis ſuis pro dominicis portionibus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

3 *Quod enim ſæpè,* &c.] Notatur ad hoc, quod ſi quis mandatum habuit emendi domum, & eam poſtea ſimpliciter emat, cenſetur emiſſe ſecundùm id mandatum, id eſt, procuratorio nomine mandantis, vt per Tiraq. *de retractu conuent. ad fin. tit. 117.*

Ad Senatuſconſ. Macedonianum.

TIT. XXVIII.

QVOD odio Macedonis fœneratoris factum, denegat actionem ei, qui filiofamil. pecuniam credidit, ſiue contra ipſum filiumfam. ſiue contra eius fideiuſſorem, vel patrem, vel hæredem agere velit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4. tit.50. §.2. cum ſeqq. & l. Hiſp. 4.5. & 6. tit.1. part.5. & l.22. tit.11. lib.5. nouæ Recopil.* Connan. *comment. iuris ciuilis lib.7. cap.2.* Anton. Gom. *var. tom.2. cap.6. n.2.* Mozz. *de contractib. tract. de mutuo, tit. quomodo deficiat, ſeu quomodo reſoluatur, n.14. cum ſeqq.* Donat. à Fina, Charian. Mich. Graſſ. & alios *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.29. pag.592.* Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. lib.2. cap.36.* Molin. *de iuſt. tract.2. diſp.301. cum ſeq.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.8. tit.7.* Rebell. *de oblig. iuſt. part.2. lib.8. quæſt.2. ſect.2. n.12. cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra communes, q.776.* Azor. *inſt. moral. part.3. lib.7. c.3. quæſt.4. cum ſeqq.* Ariſmin. Tepat. *var. ſent. tom.1. tit.157.* Vigel. *in methodo iuris ciuilis, part.5. lib.17. c.2.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. tit. de ſolution. reſol.19.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, p.2. cap.2. ex num.3.*

SVMMARIVM.

1 *Filio mentienti & prætendenti ſe patremfamil. Senatuſconſulti auxilium non prodeſt, & num.2. ſecus ſi creditor cognoſcat filiumfam. eſſe, cui credit pecuniam, n.3. vel ſi duo crederent eandem pecuniam, & alter ſciat eſſe filiumfamil. alter verò non, num.4.*

5 *Vt filiusfamil. dicens falsò ſe patremfamil. aut publicè & communi æſtimatione ſui iuris ſe reputans teneatur ex mutuo, quid requiratur.*

6 *Mutuans filiofamil. habenti Regia vectigalia, ſeu tributa conducta, indicando eum eſſe patremfam. iuſta excuſationis cauſa iuuatur.*

7 *Ignorantia probatur ex eo, quod non probatur ſcientia.*

L. Si filiusfamilias. I.

Imp. ÆLIVS PERTINAX. A. *Attilio.*

FIlio mentienti & prætendenti ſe patremfam. Senatuſconſulti auxilium non prodeſt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Donell. Sichard. Aloyſ. Leo *in 4. fol.22.* Petr. Gilchen. *tom.2. pag.185.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. in concord. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Gregor. Lopez *l.4. gloſſ.7. tit.1. part.5.* Anton.
Gomez *var. tom.2. cap.6. n.2. verſic. quartò limita, &*
l.76. Tauri, num. 4. Tiraquel. *ad leges connub. gloſ.8.*
n. 135. & 143. Mynſinger. *ad §. illud propriè, n.11.*
vbi Pichard. *n.5. & 6. Inſtit. quod cum eo, qui in alien.*
Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.22. cap.3. n.11. verſ. tertius,* Azeued. *l.22. n.6. tit.11. lib.5. noua Recopil.* vbi
Matienſ. *gloſſ.3. n.4.* Vigel. *in meth. iuris ciuilis, part.5.*
lib.17. cap.2. replic.8. Mozz. *de contract. tract. de mutuo, cap. quomodo deficiat, vel finiatur mutuum, n.21.*
Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.8. tit.7.*
n.28. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. tit. de reſolut.*
reſol.19. in princ. & n.8. & n.11. Ariſmin. Tepat. *var.*
ſentent. tit.362. cap.5. verſic. mutuans filiofamil. Molin.
de Inſt. tract.2. diſp.301. verſic. in ſequentibus, Azor.
inſt. moral. part.3. lib.7. de mutuo, cap.3. verſic. quartò
quando tempore contractus, Rebell. *de oblig. inſt. part.2.*
lib.8. tit. de vſuris, q.1. ſect.2. n.14. verſic. quartò, quo- 3
rum plures à contrario ſenſu ſecus eſſe aiunt, ſi credi-
tor cognoſcat filiumfamil. eſſe, cui credit pecuniam,
& expreſsè Gutier. *in repet. auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſus vendit. à n.55.* quod procedit etiam- 4
ſi duo crederent eandem pecuniam, & alter ſciat eſſe
filiumfam. cui pecunia creditur, alter verò non; ſcientia enim creditoris nocet creditori ignoranti, *l. ſed*
Iulianus, §. non ſolum, verſic. proinde, ff. hoc tit. vbi

Anton.Fab. *in ſuis ration.ad Pandect.as*, Vigel. *vbi ſup. repl.*1. Alex.Trentacinq. *d.reſol.*19.*n.*8. *ad fin.*

5 *Te iuſta ratione*, &c.] Ergo vt filiusfamil. dicens falsò ſe patremfamil. aut publicè, & communi æſtimatione ſui iuris ſe reputans, teneatur ex mutuo ſibi facto, requiritur quod creditor habuerit iuſtam cauſam ignorandi illum eſſe filiumfamil. ita Mynſing. *in d.§.illud proprie, n.*11. & *ibi* Pichard. *num.*6. Vigel. *d.part.*5.*lib.*17.*cap.*2.*replic.*7. Mozz. *in d.cap.quomodo deficiat, ſeu fin. mutuum, n.*22. Leſſ. *de Iuſt.lib.*2.*c.*20. *dub.*2.*n.*11. Azor. *dict.lib.*7.*cap.*3.*col.*2. *verſ. quartus*, Rebell. *d.quæſt.*1.*ſect.*2. *n.*14. *verſic. quimò*, Iul. Pac. *tract.de mutuo*, *cap.*6.*num.*28.*requiſ.*4.

6 Nota quod iuſta iuuatur excuſationis cauſa mutuans filiofam. habenti Regia vectigalia, ſeu tributa conducta, iudicando eum eſſe patremfamil. Gregor. Lopez *l.*4.*gloſſ.*9.*tit.*1.*part.*5. Gutier. *in repet. d.auth. ſacramenta puberum*, *num.*52.*cum ſeqq.*

7 In gloſſ. *Edocere*, ibi, *& hoc quia præſumitur ignorantia*, &c. Notatur ad hoc, quod ignorantia probatur eo ipſo quod non probatur ſcientia, vt per Seb. Medic. *de caſibus fortuitis*, *part.*1. *quæſt.*3.*n.*16. Viu. *opin.*835.*num.*1. *cum ſeqq.* Honded. *conſ.*45.*n.*50. & *conſ.*55.*n.*75. *lib.*1. Menoch. *remed.*16. *recuper. n.*28. Maſcard. *de probat.concl.*880. *num.*3. Farinac. *fragm. crimin.part.*2.*lit. I*, *num.*93.

In eadem gloſſ. ibi, *item nota hic propter mendacium*, &c. Contra mendaces plura tradunt Bernard. *regul.*485. Seraph. *de priuil.iuram.priuil.*31.*n.*41. *cum ſeqq.* & *priuil.*74.*n.*8. Ceuall. *commun.contra commun. quæſt.*129. Collantes *in pragm.agricol.lib.*3.*cap.*6.*n.*8. Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*109.*per tot.*

S V M M A R I V M.

1 *Macedonianum ceſſat vbi filius patre conſentiente contrahit, ceſſat quando quis publicè ſe gerebat pro homine ſui iuris, num.*2. *vel vbi filiusfamil. de voluntate patris pecuniam accepit mutuò, num.*3. *aut ſequatur patris voluntas, vel is ſciat, & non contradicat, n.*4. *& non ſolùm ſi à principio patris conſenſus interuenit, ſed etiam ſi poſtea ipſe pater ratum habuit contractum, & illum approbauit, num.*5. *ratihabitio ſecuta ſufficit, n.*6. *non ſolum expreſsè, ſed etiam tacitè, num.* 7. *recipiendo pater epiſtolam filij conſentire videtur, & ad ſolutionem obligari, num.*8. *Idem erit ſi pater ſoluere cœperit partem mutui, num.*9.

10 *Macedonianum ceſſat ſi filius mutuum conuertat in vtilitatem patris, veluti ſi filius mutuatam pecuniam conuertat in alimentis ſuis, vel ipſius patris, num.* 11. *quid ſi pater, vel maritus pecuniam mutuatam accepit, & cum ea filios aluit, vel vxorem, vel domum conduxit, in qua filius & vxor habitarunt, & pater, vel maritus non ſit ſoluendo, num.* 12. & 13.

14 *Filiumfamil. non teneri ex mutuo, etiam ſui iuris factum, niſi nouatione facta fidem ſuam obligarit, vel aliàs agnouerit debitum, nec fideiuſſores illius ex mutuo, vel aliter pecunia credita, n.*15. *licèt ipſi fideiuſſores pro eo res proprias obligarint, vel tanquam principales promiſerint, n.*16. *niſi donandi animo interceſſerint, n.*17.

18 *Filiusfamil. non tenetur de mutuo extra caſus, in quibus Macedonianum ceſſat, ſcilicet efficaciter: caſus in quibus præter expreſſos in hac l. ceſſat exceptio SC. Macedoniani, qui, num.* 23. *& ſeqq. vſque* 33.

19 *Macedoniani exceptio non tollit actionem ciuilem & naturalem, ſed eas eneruat.*

20 *Filiusfamil. an ex conſcientia teneatur ad ſolutionem mutui, & num.*21. *authoris mens, n.*22.

23 *Frater an teneatur dotare ſororem, remiſſiuè.*

24 *Partem partem ſoluens debiti videtur totum agnoſcere debitum.*

L. Zenodorus. II.

Imp. SEVERVS & ANTONINVS AA. *Sophia.*

MAcedonianum ceſſat vbi filius patre conſentiente contrahit, & in aliis caſibus in hac l. expreſſis. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.*1.*n.*1. *ſup. hoc tit.* poſt omnes Gilchen. *tom.*2.*pag.*185. 1

Cùm ſui iuris eſſe publicè videtur. Notatur ad hoc, quod Macedonianum ceſſat quando quis publicè ſe gerebat pro homine ſui iuris, vt per Cæſ. de Vrſil. *ad Afflict.decis.*183.*n.*8. Molin. *de primog. lib.*2.*cap.*3. *num.*32. Matienſ. *l.*22.*gloſſ.*3.*n.*3.*tit.*11.*lib.*5. *noua Recopilat.* Tiraquell. *ad leges connub. gloſſ.*8. *a n.*135. & *de iure primogen.quæſt.*17.*opin.*11. *n.*27. Menoch. *de præſumpt.lib.*6. *præſumpt.*55. *n.*28. Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.*8.*tit.*7. *num.*21. Molin. *de Iuſtit.tract.*2.*diſp.*301.*verſ.in ſequentibus euentibus*, *num.*6.*in princ.* Fontanel. *de pactis nupt. lauſ.*4.*gloſſ.*7. *part.*3.*num.*55. & 56. Alex.Trentacinq. *var.reſol.lib.*3. *tit.de ſolut. reſol.*19.*num.*12. 2

Aut patris voluntate contraxit.] Notatur ad hoc, quod Macedonianum ceſſat vbi filiusfamil. de voluntate patris mutuò pecuniam accepit, vt per Gregor.Lopez *l.*6.*gloſſ.*1.*tit.*1.*part.*5. Petr. Raueona *ſingul.*228. Mynſing. *ad §. illud proprie*, *num.*11. vbi Pichard. *n.*12. *Inſtit. quod cum eo*, Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.*22.*cap.*3.*num.*11. *verſ. quintus*, Anton. Gomez *var.tom.*2.*cap.*6.*num.*2.*in* 7.*limit.* Mozz. *de contract.tract. de mutuo*, *tit. quomodo deficiat mutuum*, *n.*24.*verſic. nam ſi pater*, Vigel. *in methodo iuris ciuilis*, *part.*5.*lib.*17.*c.*2.*replic.*18. & 28. Matienſ. *d.l.*22. *gloſſ.*4.*num.*2.*tit.*11.*lib.*5.*noua Recopil.* Cardin.Mantic. *d.lib.*8.*tit.*7. *num.*28. Alex. Trentacinq. *d. reſolut.* 19. *num.*13. vbi id procedere ait, ſiue ſequatur patris voluntas, aut quamuis ſciat, & non contradicat, Ariſmin.Tepat. *var.ſentent.tom.*1.*tit.*157.*cap.*1.*verſic. ſi filius*, Molin. *d.diſp.*301.*num.*6.*verſ.ſeptimus*, Azor. *inſtit.moral. part.*3. *lib.*7. *tit. de mutuo*, *cap.*3. *verſic. ſecundò cum patre*, Rebell. *de obligat.inſtit.part.*2.*lib.*8. *tit.de vſuris*, *quæſt.*2.*ſect.*2.*n.*13. *verſic.ſecundo.* Iul. Pac. *de mutuo*, *cap.*6.*n.*28 *requiſ.*7. 3 4

Quod quidem procedit non ſolùm ſi à principio patris conſenſus interuenit, ſed etiam ſi poſtea ipſe pater ratum habuit contractum, & illum approbauit. Anton.Gom. *d.cap.*2 *n.*2.*limit.*7. Vigel. *vbi ſuprà*, *replic.*28. Petr.Greg. *d.lib.*22.*cap.*3.*n.*11. *verſ.*9. Perez *l.*1. *verſ. tamen vſuatur ſecundum*, *tit.*8. *lib.*3. *Ordin. pag.* 607. vbi quod ſufficit ratihabitio ſequuta, Card. Mantic. *d.tit.*7.*num.*29. Anton.Hering. *de fideiuſſorib. cap.*10.*num.*205. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ.part.*5. *collect.*2039.*limit.*3. Azor. *d.cap.*2.*verſ.octauò ſi filiusfam.* Non ſolùm expreſsè, ſed etiam tacitè, veluti ſi certior factus per literas continuò non interpoſuit proteſtationem contrariæ voluntatis, *l.Hiſp.*6. *tit.*1. *part.*5. Vigel. *vbi ſupra*, *replic.*29. Menoch. *de arbitr. caſu* 21.*num.*3. Anton.Fab. *in ſuo Cod. ſub hoc tit. definit.*3.*num.*3.*verſic.ſed & interueniſſe*, & *definit.*4.*verſ. multo minus*, Ariſm. in Tepat. *var.ſentent.tit.*362.*cap.*9. *verſic.fallit*, & *cap.*10. *verſic.fin.* Lingl. *dec.*1.*quæſt.*1. *num.*3. Ceuall. *commun.contra commun.tom.*3.*q.*775. *num.*18. *cum ſeqq.* vbi quod recipiendo pater epiſtolam filij conſentire videtur, & ad ſolutionem obligari, ob *l.ſi filiusfam.* 18. *ff. hoc tit.* Idemque erit ſi pater ſoluere cœperit partem mutui; tunc enim videtur tacitè mutuum approbari à patre, *d.l.Hiſp.*6.*tit.*1. *part.*5. Mynſing. *d.n.*11. Vigel. *d.replic.*28. Ant.Gom. *d. limit.*7. *verſic. vel etiamſi tacitè.* Matienſ. *ad l.*22. *gloſſ.*4.*n.*2. Card.Mantic. *d.tit.*7.*n.*29.*verſic. idemque*, 5 6 7 8 9

Fontanel. *de pactis nuptial. clauſul.4. gloſſ.13.part.1. num.145.* latè Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.tom.3. cap.424.* quem vide *à num.27.* vbi alia tradit ex quibus approbario præſumitur.

10 *Aut in eam rem*, &c.] Notatur ad hoc, quod Macedonianum ceſſat, ſi filius in vtilitatem patris mutuum conuertat, *l.ſed & Iuliano 9.§.proinde, ff.hoc tit. l.Hiſp.4.tit.1.part.5.* vbi Gregor.Lopez *gloſſ.1.* Mynſing. *ad §.illud propriè, n.11. verſic.ſi vertit*, vbi Pichard. *n.12.Inſt.quod cum eo*, Petr.Greg.*d.lib.22.cap.3. n.11.verſic.6.* Vigel. *d.part.5.lib.17. c.2.replic.16.17. & 32.* Mozz. *d.tit.quomodo deficiat, ſeu finiatur mutuum, n.25.* Menoch. *de præſumpt.lib.3.præſumpt.68. n.1.* Matth.Coler. *de proceſſi. execut.part. 1. cap. 10. n.28.* Cardin.Mantic. *d.lib.8.tit.7.n.26.& 27.* Leſſ. *de Iuſtit.lib.2. cap.26.dub.2. n.11.* Azor. *d.cap.3. verſic. ſecundò cum patre*, Gutier. *in authent.ſacramenta puberum, C.ſi aduerſus vendit. n.84.& de iurament.confirmat.part.1.cap.43.n.6.verſic.itaque ſciendum*, Ant. Gom. *d.tom.2.cap.9.n.2.verſic.octauò limita*, Matienſ. *d.l.22.gloſſ.3. n.2.* P. Molin. *d.diſp.301. n.6. verſic.9.* Ariſmin.Tepat. *variarum ſentent.tit.362.cap.7. verſic. fallit*, Rebell. *d.lib.8.tit.de vſuris, quæſt.1.ſect.2. n.14.* Hect.Felic. *in tract. de ſociet.cap.6.n.37. cum ſeqq.* Iul.
11 Pac. *de mutuo, cap.6.num.28.requiſ.8.* Veluti ſi filius mutuatam pecuniam conuertat in alimentis ſuis, vel ipſius patris, Anton. Gom. *d.cap.9.n.2.verſic. nonò limita*, Azeued. *d.l.22.num.3.* Gutier. *in d. auth. ſacramenta puberum, n.84.* Iul.Pac. *d.loco.*

12 Quid autem è conuerſo, ſi pater, vel maritus pecuniam mutuatam accepit, & cum ea filios, vel vxorem aluit, ſeu domum conduxit, in qua filius, & vxor habitarunt, & pater, vel maritus non ſit ſoluendo, an creditori detur actio contra filios, vel vxorem pro mutuo, vel penſione domus? Negatiuam partem, imò quod filius & vxor non teneantur ad vllam pecuniæ ſolutionem, licèt pater non ſit ſoluendo, tuentur Flores de Mena *ad Gam. deciſ. 186.* Sanchez *de matrim.lib.9. diſp.4.num.28.& 29.* Fontanell. *de pactis nupt. part.1.clauſ.4. gloſſ.9. part.5. n.71. cum ſeq. & part.2.clauſ.7.gloſſ.2.part.10. n.34. & 35.* Ioan. Bapt. Coſta *de quota, & rata, quæſt. 25. & de remed. ſubſid. remed.12.illat.vnic.pag.48.*

13 Contrariam opinionem, ſcilicet quod filius, & vxor teneantur ad ſolutionem pecuniæ mutuatæ, quam pater & maritus in illorum alimentis conſumpſit, ſi ipſe ſoluendo non ſit, meritò tuetur Bart. *in l.bis ſolis, ff.de condict. indebit.* licèt cogitandum relinquat Roman. *ſingul.213. incip. Pater pauper*, Cremenſ. *ſing.36.* Cæpol. *caut.246.* Azeued. *l.9.num.31. cum ſeqq.tit.3.lib.4.noua Recopil.* vbi Matienſ.*gloſſ.4.* Corduba de Lara *in l.ſi quis à liberis, §.ſi quis ex his, à n.83. & à n.101. ff. de liberis agnoſcend.* Gaſp. Baëz. *de inope debit.cap.1.n.53. & 54.* Parlad. *in ſeſquicent. differ.2.§.2.n.2.& 3.* Surd. *de aliment.tit.8.priuil.48. n.5.& 6.conſ.367.n.28. & conſ. 420. per tot.* Ceuall. *commun. contra communes, quæſt.723.à n.41.& tom.4. quæſt.900. n.41. cum mult. ſeqq.* D.Barboſ. *in l.ſi conſtante 25.in princ. n.52. ff.ſoluto matrim.* Mar. Giurb. *in conſuet. Senatus Meſſan. cap.9. gloſſ.3.n.10. part.1.* Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ.tom.1. cap.107. à n.2. & cap.108. n.29. & tom.4. cap.713. à n.6.* Vincent. Catoc. *deciſ. ſeu caſu 128.* Gabr. Aluarez *de priuileg. pauper. p.2.quæſt.48. n.8. & 9.*

Quæ quidem opinio in puncto iuris verior, & receptior eſt, illaque ampliatur vt procedat quamuis filius patris hæreditatem repudiauerit, quia obligatio hæc non conſurgit ex hæreditatis aditione. Cremenſ. *dict. ſingul.36.* Baëz. *d.cap.1.n.54.* Sanchez *d.diſp.4. n.28. verſ. & retenta hac ſententia.* Et quamuis in alimentis pater non erogaſſet, ſed in factis ad ſtatus conſeruationem, ſecundùm Gam. *Luſit. deciſ.367. n.6.* Gabr. Valaſc. *d. quæſt.48. n.10.* Limitatur tamen & reſtringitur, ne locum habeat quando tempore contractus mutui, vel conditionis domus, pater, vel maritus erant diuites, nam tunc, licèt poſtea in paupertatem inciderint, filij & vxor non tenentur; quod enim ſuum erat, acceperunt, Cordub. de Lara *dicto loco, n.30.& 32.* Surd. & Sanch. *citatis locis*, Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.713.n.10. & 11.* Gabr. Aluarez *d.quæſt.48. num.14.* Intelligitur principalis reſolutio, dummodo probatum ſit in filiorum vtilitatem pecuniam mutuatam verſam fuiſſe, in quo aſſertioni parentis, vel mariti non eſt ſtandum, ſed qui agit, probare debet, Stephan. Gratian. *d.tom.1.cap.107. n.17.* Surd. *conſ.367. n.28.* vbi ſatis conſtare dicitur, ſi maritus eſt pauper, & redditus tenues, qui ad ſuſtentationem eius & familiæ non ſufficiebant, maximè ſi erat nobilis. Gam. *Luſit.deciſ.367.n.6.*

Vel ſuæ poteſtatis conſtitutus, &c.] Ergo filiusfamil.non tenetur ex mutuo, etiamſi factus ſit ſui iuris, 14
niſi nouatione facta fidem ſuam obligauerit, vel aliàs agnouerit debitum, de quo vide Theophil. *in d. §.illud propriè, Inſtit. quod cum eo*, Anton.Gom. *d.tom.2. cap.6.n.2.verſic. quintò extende*, Vigel. *in methodo iuris ciuilis, part.5. lib.17.cap.2. cauſa 2. regul.1.* Petr. Gregor. *d.lib.22.c.2.n.8.* Matienſ. *in dict.l.22.gloſſ.6. tit.11.lib.5. noua Recopilat.* Cardin. Mantic. *d. lib.8. tit.7.num.2.* Ariſmin. Tepat. *variarum ſentent. tom.1. tit. 157. cap. 3. verſic. exceptio huius SC.* Petr. Franc. Linglois *deciſ.1.quæſt.1.n.5.*Leſſ.*de Iuſtit.lib.2.cap.20. dub.2.n.6.* Rebell. *de obligat.iuſtit.part.2. lib.8.tit. de mutuo & vſura, quæſt.1. ſect.2. n.12.* Azor. *d. part.3. lib.7.de mutuo, cap.3.quæſt.4.* Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.301. verſic.priuilegium hoc.*

Simili modo fideiuſſores filiorumfamil. qui mutuam pecuniam acceperunt, vel aliter pecunia credita contraxerunt, non tenentur, Nicol. Vigel. *d. p.5. lib.17.cap.2.cauſa 2.regul.4.* Perez *l.1.verſic.præterea, tit.8.lib.2. Ordin.pag.708.* Matienſ.*d.l.22. gloſſ.7.n.1. tit.11. lib.5. noua Recopilat.* Pichard. *§. illud propriè, n.11.* Cardin.Mantic.*d.lib.8.tit.7.n.7.* Ariſmin.Tepat. *d.tit.157.cap.3. verſic. exceptio*, Leſſ. *d.lib.2. cap.20. dub.2.n.10.* Rebell. *d.quæſt.1.ſect.2. n.15.* licèt ipſi fideiuſſores pro illis res proprias obligauerint, vel tanquam principales rei promiſerint, Anton. Gom. *dict. tom.2.cap.6.n.2. limit.6.* Cardin. Mantic. *d.tit.7. n.8. & 9.* Pichard. *d. loco, n.10.* Ariſmin. Tepat. *d. cap.3.* Alexand.Trentacinq. *variarum reſol.lib.3. de ſolution. reſol.19. n.6.* niſi donandi animo interceſſerint, *l. ſed ſi paterfam. §. non ſolum, ff. hoc tit.* Cardin. Mantic. *d.tit.7.num.7.* Rebell. *d.q.1.ſect.2.n.13.* 15 16 17

Intellige filiumfam. ex mutuo ei facto non teneri 18
extra caſus in quibus Macedonianum ceſſat, ſcilicet efficaciter, nam actio naturalis, & ciuilis ex eo oritur. Bart. *in l.5.n.28 ff.de condict.indebit. & in l.frater 38. n.15.ff.eod.* vbi tradit exceptionem Macedoniani non 19
tollere actionem ciuilem, & naturalem, ſed eas eneruare, Anton.Gom. *d.tom.2.c.6. n.2.& in l.3. Tauri, num.124 .verſic. quid autem è contra*, Matienſ. *d.l.22. gloſſ.1.num.1.tit.11. lib.5.noua Recopilat.* Pichard. *in d.§. illud propriè, n.2.* Mozz. *dict. tit. quomodo deficiat, reſoluatur, ſeu fin. mutuum, n.14.* Ariſmin. Tepat. *d.tit.157. cap.4. verſic. exceptio Macedoniani non tollit*, Rebell. *d.quæſt.1.ſect.1.n.16.verſic. veriſimilius.* Attenta verò *d.l.22.tit.11.lib.5.noua Recopilat.* contractum non valere, nec ex eo obligationem naturalem, aut ciuilem oriri, tenent Olan. *in antin.lit. M, n.47.* Perez *l.1. verſic. his etiam adſtipulantur, tit.8. lib.3. Ordin.pag.603.* Azeued. *d.l.22. num.2.* & *ibi* Matienſ. *gloſſ.8. num.20.* Ceuall. *commun. contra communes, tom.3.quæſt.775. num. 13. & 14.* Sanchez *de matrim. lib.6.diſp.38.num.29.*

Vtrùm autem filiusfamil. in foro conſcientiæ teneatur ad ſolutionem mutui, quæſtio eſt dubia, in qua 20
vna ſententia illum teneri aſſerit, quam defendunt

Menchac.

Menchaq. *de ſucceſſ.creat.part.3.§.28.num.55.* Fortun. Garc. *in l.veluti, col.8.ff.de iuſt.& iure,* Ant. Meneſes *in l.cum quis, n.31.C.de iuris & facti ignor.* Couar. *in cap.quamuis pactum, §.3.n.4.part.2.* Felician. de Solis *de cenſib.lib.2.cap.11. n.21. verſic. quæ extenſio mutui, col.3.* Fachinæ. *controuerſ. iuris lib.2.cap.65. quæſt.3.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, part.2.c.2.n.4. ff.de iuſt.& iur.* Sigiſm. Scacc. *in tract.de commerc.§.1. quæſt.1.n.532.& quæſt.7.part.2. ampl.19. n.89.* Alex. Trentacinq. *d.lib.4.tit. de ſolution. reſol.19.n.18.* vbi quod poteſt compelli per denunciationem Euangelicam, & *in verſ. prima opinio,* hanc dicit veriorem, & tutiorem propter periculum animæ, Ariſmin. Tepat. *d.tit.157.c.2.verſic. an filius,* Rebell. *d. quæſt.1. ſect.2.num.16.verſ.veriſimilius.*

21 Altera ſententia ex diametro contraria tenet in foro conſcientiæ filiumfamil. ad ſolutionem mutui non teneri, quam ſuſtinent Iaſ. *in §.actiones, n.34. Inſt. de actionib.* Adrian. *quodlib. 6. verſic. primò infertur,* Gregor. Lopez *lib.4.gloſſ.2. tit.1.part.5.* Anton. Gom. *d.tom.2.cap.6.n.2.verſic.ex quo inferas, & l.3. Tauri, n.124. verſic. quid autem,* Azeued. *d.l.22. num.2.* vbi Matienſ. *gloſſ.1.n.2.& gloſſ.7.n.1.* Gutier. *in d.authent. ſacramenta puberum, n.83. & de iuram.confirm.part.8. cap.43. n.6.* Perez *d. loco,* Parlad. *in ſeſquic. quotid. differ.12.num.7.* Cardin. Mantic. *d.lib.8.tit.7.num.40. & 41.* Ceuall. *commun.contra communes, tom.3.q.775. num.18.* Molin. *de iuſt.tract.2.diſp.301.num.2. verſic. habet verò locum,* Leſſ. *d.lib.2.c.20. num.8.* & videtur ſequenda apud Hiſpanos attenta *d. l. 22.* ſecundùm quam nec ciuilem, nec naturalem oriri obligationem ſupra aduertimus.

22 Verùm ſequendo æquitatem mihi videtur has duas contrarias opiniones facillimè componi poſſe, vt ſcilicet prima procedat quando filiusfamil. in ſuam vtilitatem mutuam pecuniam ſine aliqua læſione & fraude conuertit, ne cum iactura aliena locupletetur; ſecunda verò quando mutuum accepit cum periculo & læſione, ex his quæ lex præſupponit ex huiuſmodi mutui datione contingere, & videtur eſſe de mente Iaſ. *in d.§.actiones, n.35.* Ant. Gom. *d.l.3. Tauri, n.124.* Perez *d. l.1. verſic. fallit tamen, tit. 8. lib. 3. Ordin. pag.603.col.1.* Gutier. *de iuram.confirm.part.1.cap.44. n.6.* Card. Mantic. *d.lib.8.tit.7.n.41.* Parlad. *differ.12. §.1.n.7.& 8.* Azor. *d.cap.3.verſ.reuera.*

23 Præter caſus in hac l. expreſſos ceſſat Senatuſconſulti Macedoniani exceptio, primò ſi ex cauſa legationis & ſtudiorum mutuum filiofamil. datum fuerit, de quo commodiùs *in coll.ad l. Macedoniani 4. infr. hoc tit.*

Secundò, ſi filiusfamil. ſit miles quando mutuum ſuſcipit, de quo dicemus *ad l.vlt.inf.hoc eod.tit.*

Tertiò, ſi filiusfamil. matrimonio conſummato recipiat mutuum, *l.47. Tauri,* quæ eſt *l.8.tit.1.lib.5. noua Recopil.* Perez *l.1.verſ.item fallit tertiò, cum duobus ſeqq.tit.8.lib.4. Ordin. pag.603.* Gutier. *de iuram. confirm.part.1.cap.41.num.14.* Nulla tamen dignitas, quamuis ſit de his per quas filius à patria poteſtate liberatur, tollit quin filius vti poſſit exceptione Macedoniani, Nicol. Vigel. *d.part.5.lib.17.cap.2.replic.10.* Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris lib.11. cap.10.n.9.verſ. nec vlla dignitas,* Cardin. Mantic. *d.lib.8.tit.7.n.5.* Molin. *d.diſp.301.n.4.* Iul. Pac. *de mutuo, cap.6. n.29. verſ. cuiuſcumque ſit dignitatis, & num.30.*

24 Quartò, ſi filiusfam. mutuatam pecuniam ſoluiſſet alij creditori, quem nulla alia exceptione, nec alio modo poſſet ſubmouere, nec aliter poſſet ab eo credito excuſari, *l.ſi filiusfamil.8.& l.ſed Iulianus, §.ſi filius accepit, ff.hoc tit.* Mynſing. *ad d.§.illud propriè, n.11. Inſt. quod cum eo,* Nicol. Vigel. *d.p.5.lib.17. cap.2. replic.33.* Cardin. Mantic. *d.lib.8. tit.7.n.23.* Alexand. Trentacinq. *d.lib.3.tit.de ſolution.reſol.19.n.25.* Molin. *d.diſp.301.n.5.* vbi ait, quod ſi filiusfamil. ſoluat eiuſmodi debitum ex mutuo, aut pater, ſeu fideiuſſor loco illius, ſolutio eſt valida, neque poteſt repeti quod ita perſolutum eſt, quia reuera debitum, eſto dum exigebatur, locum haberet exceptio.

25 Quintò, ſi filiusfamil. ſit maior, & minor ei mutuet, quia tunc magis ætatis, quàm Senatuſconſulti ratio habenda eſt, de quo Nicol. Vigel. *d.p.5.lib.17. cap.2.replic.2.* Cardin. Mantic. *d.lib.8.tit.7.n.31. in 1.* Ariſmin. Tepat. *variarum ſent.tom.1. tit.157.cap.4. verſic.filiusfam.maior.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſol.lib.1. tit.de reſtr. reſol.1.num.7. verſ. hinc etiam,* Iul. Pac. *in tract. de mutuo, cap.6. n. 33.* Petr. Franc. Linglois *dec.1. quæſt.1.num.3. verſic. declaratur,* Rebell. *d.quæſt.1. ſect. 2. n.14. in fine,* Perez de Lara *de vita hominis, cap.21.num.26.*

26 Sextò, ſi filiofamil. mutuet libertus in fraudem patroni, Nicol. Vigel. *d. p.5. lib.17. cap.2. replic.4.* Cardin. Mantic. *d.lib.8.tit.7.num.27.in poſteriori,* quia eſt duplicatus.

27 Septimò, ſi filiusfamil. ſit Princeps, Connan. *comment. iuris ciuilis lib.1.c.6.num.2.col.2.*

28 Octauò, quando mutuum non erat in pecunia, ſed in aliqua alia re, vt in tritico, vino, oleo, &c. quia Senatuſconſultum de ſola pecunia mutuò data loquitur, niſi quando in fraudem mutuum datum eſſet in re, quæ non eſt pecunia, vt re illa vendita pecunia inde compararetur, *l. ſed Iulianus, §.mutui, ff. hoc tit.* Molin. *d.diſp.301.n.6. verſ. quartus.*

29 Nonò, ſi filiusfamil. fideiuſſor ſit eius pecuniæ, quam alius ſui iuris accepit mutuo; tunc enim ſi alius mutuum non ſoluat, cogitur filiusfamil. illud ſoluere, niſi in fraudem Senatuſconſulti id effectum ſit, *d.l.ſed Iulianus, in princ.* Anton. Pichard. *in d.§.illud propriè, n.10.* Mozz. *d.tract.de mutuo, c.fin.n.23.* Molin. *d.diſp.391.num.6.verſ.ſextus,* Azor. *d.lib.7.de mutuo, cap. 31. verſ. quartò quando filiusfam.* Rebell. *d.quæſt.1.ſect.2.num.13.verſ.octauò.*

30 Decimò, ſi filiusfamil. cui mutuatur, caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe peculium habeat. Ita Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris lib.29.cap.3.n.11. verſic. vel ſi caſtrenſe,* Matienſ. *in l.22. gloſſ.3.n.1. tit.11. lib.5. noua Recopil.* Gutier. *in repet.authent. ſacramenta puberum, num.49. cum ſeqq.* Pichard. *in d. §. illud propriè, n. 7. verſic. niſi fortè caſtrenſe, Inſt. quod cum eo,* Vigel. *d.part.5. lib.17. cap.2.replic.12.* Molin. *d.diſp.301. n.6.verſic. ſecundus eſt,* vbi id etiam in peculio aduentitio tradit, Azor. *d.lib.7.de mutuo, c.3.verſic. quare in multis,* vbi quod filiusfam. obligatur ex peculio caſtrenſi, vel aduentitio, ſi in eo pater vſumfructum non habeat, Leſſ. *d.lib.2.cap.20.dub.2.n.11.* Rebell. *d.quæſt.1.ſect.2.n.13.* Perez de Lara *de vita hominis, cap. 22. de adulto, & qua gerat ſine curatore, n.18.* Iul. Pac. *in tract. de mutuo, cap.6.de his qui mutuantur, n.28.requiſ.5.* Bened. Ægid. *in l.ex hoc iure, ff.de iuſt.& iur. p.2.c.2.n.7.*

31 Vndecimò, ſi filiusfam. mutuò pecunias acceperit ab alio filiofamil. eaſque in eius vtilitatem conuerterit, locupletiorque ex illis inueniatur tempore litis conteſtatæ, ſecus verò è contra. Ita Nicol. Vigel. *d.p.5.lib.17.cap.2. replic.2. verſic. huius replicationis, & replic.3.* Ant. Pichard. *in d.§. illud propriè, num.5.* Azeued. *l.10.num.15. & 24. tit.3. lib.5. noua Recop. & l.2.num.247. tit.10. lib.8.* Cardin. Mantic. *d.lib.8. tit.7.num.26.in 2.* Moll. *in emperio iuris ciuilis, part.1. tit.5.in præmiſſ.num.27.verſ. neque his,* Anton. Fab. *in ſuo Codice, ſub hoc tit.definit.12.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ.part.2. collect. 348. verſ. infertur tertiò,* Steph. Gratian. *Marchiæ deciſ.196.num.20.* vbi ponit caſum in minori, qui alteri minori mutuauit, & mutuum perdidit, & dicit vnum aduersùs alium non reſtitui, quia vterque æquè agit de damno vitando, Ioan. Maria Nouar. *de electione & variat.fori, quæſt.25. num.5. ſect.2.* Parens meus *in remiſſ. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib.4.tit.50.§.2.num.5.*

32 Duodecimò, ſi filiusfam. mercator fuerit, *l. ſed Iulianus*, aliàs *item filiusfam.* §. *quamquam*, *verſ. interdum*, *ff. hoc tit.* Ordin.Reg.Luſitan. *lib.4.tit.50.§.3.* vbi patens meus, Cardin. Mantic. *d.lib.8.tit.7.n.19.* Molin. *d.diſp.301.num.6.verſic.decimus*, Rebell. *dict. quaſt.1.num.15.in fine.*

33 In gloſſ. *Incumberet*, ibi, *vt decet ſororem ſuam.* De fratre an teneatur ſororem dotare, vide Gutier. *de tutel.p.2.cap.3.num.34.*

34 In gloſſ. *Agnouit debitum*, ibi, *ſoluendo partem debiti*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi quis ſoluat partem debiti ex contractu aduersùs quem exceptione tutus erat, videtur ſolutione partis agnoſcere totum debitum, de quo commodiùs dicam *in collect. ad l.1. cum ſeqq. C.de non num.pecun.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptio Macedoniani non habet locum, niſi in mutuo.*

2 *Filiusfamil. ex quocumque contractu obligatur, excepto mutuo.*

L. Si filiusfamilias. III.

Iidem AA. *Macrino.*

1 IN alio contractu quàm mutui, non habet locum exceptio Macedoniani. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.* poſt omnes Gilchen. *tom.2.pag.*288.

2 Notatur ad hoc, quod ex quocunque contractu filiusfamil. obligatur, excepto mutuo, vt per Myñſing. *in §. illud propriè ſeruatur, n.10. Inſt.quod cum eo, qui in aliena*, vbi Pichard. *n.9.* Petr.Gregor. *ſyntag. iuris lib.22.cap.2.n.8.* Mozz. *de contract.tract.de mutuo, tit. quomodo deficiat, ſeu reſoluatur & finiatur mutuum, n.21.* Gutier. *in repet. authent. ſacramenta puberum, n.34.in fin.C.ſi aduerſus vendit.* Benedict Ægid. *in repet.l.ex hoc iure, ff.de iuſtit.& iur.p.2.c.2.n.3.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.8.tit.7.n.16.* Sigiſm.Scacc. *in tract.de commerc.& camb.§.1.quaſt.2.n.579.& quaſt.7.ampl.10.n.35.*Linglois *deciſ.1.quaſt.1.num.5.* Leſſ. *de Iuſtit. & iure lib.2. cap.20.dub.2.n.11.verſ.3.* Azor. *inſtit.moral.part.3.lib.7.de mutuo, cap.3. verſ. tertiò non habet locum*, Vigel. *in methodo iuris ciuilis, part.5.lib.17.cap.2.replic.23. & 24.* Ariſmin. Tepat. *var.ſent.tom.1.tit.157.cap.3.verſ. exceptio huius SC.* Rebell. *de oblig. inſtit. part.2. lib.8. quaſt. 1. ſect.2.n.12.verſ.quartò filius, & verſ. ſextò.*

SVMMARIVM.

1 *Filius mutuam pecuniam permiſſu patris accipiens non releuatur Macedoniano, & n. 3. patre permittente mutuum accipiens, tam ex contractu, quàm hereditate patris, pignorum perſecutionem, ſaluis potiorum creditorum iuribus, pati tenetur, num.2.*

L. Si permittente. IV.

Iidem AA. *Cyrilla.*

1 FIlius ex permiſſu patris mutuam accipiens pecu-
2 niam Macedoniano non releuatur. Item filius patre permittente mutuum accipiens, tam ex contractu, quàm hæreditate patris pignorum perſecutionem ſaluis potiorum creditorum iuribus pati tenetur. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *variar. tom.2.cap.6.n.2.limit.7.*Matienſ.*l.22.gloſſ.4.n.1.tit.11. lib.5.noua Recopil.* Mozz. *de contract. tract.de mutuo, tit. quomodo deficiat mutuum, num. 24.* Petr. Rauenna *ſing.228.* Ariſmin.Tepat. *var.ſent. tom.1.tit.157.cap.2. verſ. ſi filius*, Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. tit. de ſolut.reſol.19.num.13.* Rebell. *de obligat. inſtit.p.2.lib.8. quaſt.1.ſect.2.n.13. verſ. ſecundò*, Iul.Pac. *in tract.de mutuo, cap.6.num.28.requiſ.7.*

SVMMARIVM.

1 *Mutuum ex cauſa legationis, & ſtudiorum ad licitum modum datum, patrem & filium obligat: patris iuſſu ſi datum eſt, actio in patrem ſine inquiſitione de in rem verſo datur, n.2.*

3 *Macedoniani exceptio ceſſat quando filiofam. ſtudij cauſa abſenti mutuatur.*

4 *Filius qui eſt in ſtudio cum conſenſu patris, & mutuam pecuniam accepit ad ſuos vſus neceſſarios, patrem vſque ad eam quantitatem, quam ei præſtare conſueuerat, obligat, quamvis filius ſtudeat contra voluntatem patris, num.5. dummodo filius ſit habilis ad ſtudendum, & mutuum fiat conſideratis facultatibus, & famliâ patris, num.6. niſi mutuaretur illi intra limites illius quantitatis, quam cum eo domi expendiſſet pater, etſi habilitas deficiat, n.7. vel niſi pater prouideret filio de rebus neceſſariis, & qui mutuauit, hoc ſciret, n.8.*

9 *Filius patrem obligat quando addiſcit Grammaticam, & dat operam humanis litteris, & artibus liberalibus.*

10 *Intellectus l.4.tit.7.lib.7. noua Recop.*

11 *Macedoniani exceptio ceſſat quando filiusfam. legationis cauſa erat abſens, eique pecunia vſque ad debitum modum mutuata.*

12 *Pater tenetur ex mutuo filiofamil. facto legationis cauſa intra eam ſummam, quam ſolebat adminiſtrare filio.*

L. Macedoniani. V.

Imp. ALEXANDER. A. *Septima Muſæ.*

EX cauſa legationis, & ſtudiorum mutuum filio- 1
fam. datum ad licitum modum obligat patrem &
filium. Item vbi patris iuſſu filio pecunia mutuò data 2
eſt, actio in patrem ſine inquiſitione de in rem verſo
datur. Colligunt ex Ord.Doctores citati *in l.1.n.1.ſup. hoc tit.* & poſt omnes Gileh. *tom.2.pag.189.*

Quæ filiofam. ſtudiorum, &c.] Notatur ad hoc, quod 3
ceſſat exceptio Macedoniani, quandò filiofam. cauſa
ſtudij abſenti mutuatur; tunc enim ipſe & pater ad eius ſolutionem tenetur, ſi debitam moderationem non exceſſit, vt per *l.Hiſp.6.tit.1.p.5.* vbi Greg. Lop. *gloſſ.7.* Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4.tit.50.§.4.* vbi parens meus, Socin. *regul.137. limit.2.* Duen. *reg. 370. in princ.* Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.2. cap.3. n.11. verſic. ſecundus*, Mozz. *de contract.tract.de mutuo, tit. quomodo deficiat, ſeu finiatur mutuum, n.26.* Menoch. *de præſ.lib.3.præſ.68.num.3.& 8.* Perez *l.1. verſ. fallit ſeptimò, tit.8. lib.3. Ordin. pag.605. & ſeqq.* Matth. Coler. *de proceſſib.exec.part.1. cap.10.n.28.* Parlador. *in ſeſquicentur. differ.12. §.1. num. 9. & 13.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſol. lib.3.tit. de ſolut.reſol.19. num.14.* Stephan.Gratian.*diſcept. forenſ.tom.1.cap.60. num.23.& 25.* Molin. *de Iuſt.tract.2.diſp.301.num.6. verſic. octauus*, Rebell. *de obligat. inſt. part. 2. lib.8. quaſt.1. ſect.2. num.13.* Cardin. Mantic. *de tacitis &*
ambiguis conuent.lib.8.tit.15.num.18. & 19. vbi quod 4
filius, qui eſt in ſtudio cum conſenſu patris, & mutuam pecuniam accepit ad ſuos vſus neceſſarios, obligat

ligat patrem vſque ad eam quantitatem, quam ei præſtare conſueuerat.

5 Intellige primò procedere, quamuis filius ſtudeat contra voluntatem patris, gloſſ. *verbo Soluit, in l. ſed Iulianus, §. quod dicitur, ff. hoc tit.* Gregor. Lopez *diſt. gloſſ. 7.* Duen. *regul. 370. num. 2.* Bald. Nouell. *de dote, part. 6. priuileg. 46. n. 1.* Gutier. *in repetit. auth. ſacramenta puberum, n. 74. C. ſi aduerſ. vend.* Fab. de Anna *ad Vincent. de Anna, ſingul.* 184. Stephan. Gratian. *d. cap. 60. num. 23.*

6 Intellige ſecundò, dummodo filius ſit habilis ad ſtudendum, & mutuum fiat conſideratis facultatibus, & familia patris. Duen. *d. regul. 570. limit. 2. & 3.*
7 niſi mutuaretur illi intra limites illius quantitatis, quam cum eo domi expendiſſet pater, etſi habilitas deficiat, idem Duen. *d. loco, ampl. 7.* Gutier. *d. num. 74.*
8 vel niſi pater prouideret filio de rebus neceſſariis, & qui mutuauit hoc ſciret, Duen. *ibid. lim. 4.* Gutier. *vbi proximè, num. 78.*

9 Intellige tertiò, quando filius addiſcit Grammaticam, & dat operam humanis litteris, & artibus liberalibus; nam pro iſtis diſciplinis addiſcendis pater præſtare debet expenſas, non verò pro maioribus facultatibus, niſi pater ſemel incepit filium erudire. Anton. Gom. *l. 29. Tauri, n. 18.* Auendan. *reſp. 17.* Anton. Meneſes *in authent. res quæ, n. 92. C. communia de leg.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 18. n. 79. verſic. quid autem dicemus*, Pichard. *in §. quadam actiones, in tract. de collat. act. 3. n. 55. Inſt. de action.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matr. part. 7. n. 26. verſ. pro concordia, & n. 27.* Ioan. Anton. Mangil. *in tract. de imput. quæſt. 31.*

10 Neque aduersùs prædicta facit *l. 4. tit. 7. lib. 1. nona recopilat.* quæ illa videtur corrigere, dum probat mutuanti, vel alium contractum facienti cum filio pecunia credita denegari actionem aduersùs patrem, & ei solùm aduersùs filium concedi: quia intelligitur quando filius expenderet in ſuperflua, de quo vide Perez *l. 1. verſic. ſextò fallit, tit. 8. lib. 3. Ordin. pag. 605.* Azeued. *l. 22. n. 3. tit. 11. lib. 5. nona Recopilat.* Gutier. *in repet. d. authent. ſacramenta puberum, n. 71. 74. 76. & 81.* Parlador. *in ſeſquiſcent. differ. 12. §. 1. à num. 9.* Valdeſ. *in addit. ad Roderic. Xuar. in l. poſt rem iudicatam, not. 12. lit. A, pag. 600. in noua impreſſ.*

11 *Vel legationis cauſa, &c.*] Notatur ad hoc, quod exceptio SC. Macedoniani ceſſat quando filiusfamil. legationis cauſa erat abſens, & fuit pecunia mutuata vſque ad debitum modum, vt per Gregor. Lop. *lib. 6. gloſſ. 6. tit. 1. part. 5.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 68. n. 3. 4. 5. 8. & 9.* vbi quod tenetur pater ex mutuo filiofamil. facto legationis cauſa intra eam ſummam, quam ſolebat filio adminiſtrare, etiam patre inuito dato, Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 8. tit. 7. num. 22.* Pichard. *in §. illud propriè, num. 13. Inſtit. quod cum eo.*

SVMMARIVM.

1 *Macedoniani beneficium patrem liberat ab actione de peculio, & diſpoſita in legibus de filio extenduntur ad nepotem.*
2 *Declaratur l. filius, ad SC. Maced.*
3 *L. item ſi filiusfamil. verſ. interdum, ad SC. Maced. declaratur.*
4 *Macedoniani beneficium extenditur ad filios, nepotes, neptes, & pronepotes.*

L. Si filius. VI.

Imp. PHILIPPVS A. *&* PHILIPPVS C. *Theopompo.*

1 MAcedoniani beneficium liberat patrem ab actione de peculio, & diſpoſita in legibus de filio extenduntur ad nepotem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* poſt omnes Gilchen. *tom. 2. pag. 291.*

Circa intellectum huius text. vide Bened. Ægid. 2
in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iur. part. 2. cap. 2. ſub n. 12. vbi ait textum *in præſenti* expreſsè loqui in filio peculium habente, & contra Senatuſconſultum mutuum accipiente, quod euenit quando extra peculiarem negotiationem à patre ſibi permiſſam accepit; idcirco neque ille de mutuo efficaciter obligatur, neque pater de peculio, vt hîc probatur. At verò text. *in*
l. item ſi filiusfamil. verſ. interdum, ff. hoc tit. loquitur 3
in filio, qui rem peculiarem ſibi à patre conceſſam mutuò ſumpſit, quo caſu voluntate patris contractum intelligitur, vt *ibi* dicitur, ac proinde & ille de peculio, & filius de mutuo tenebitur, ceſſante Senatuſconſulto, iuxta illum textum, & *num.* 14. ſubdit ſe exiſtimare quod onus probandi filium in peculiare negotium mutuum ſumpſiſſe, creditori non incumbit, cui ſatis erit probare peculium filium habuiſſe, & cum eo negotiari ſolitum, quandiu è diuerſo an alias quàm in peculiares cauſas mutuum acceptum fuiſſe non edoceatur.

Et ad nepotes, &c.] Notatur ad hoc, quod Mace- 4
doniani beneficium extenditur ad filios, nepotes, neptes, & pronepotes, vt per Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 22. cap. 3. num. 9.* Nicol. Mozz. *de contract. tract. de mutuo, tit. quomodo deficiat mutuum, n. 27. in fine,* Nicol. Vigel. *in methodo iuris ciuilis, lib. 17. part. 5. c. 2. replic. 13. & 14.* Ariſmin. Tepat. *variarum ſentent. tit. 157. cap. 3. tom. 1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 8. tit. 7. n. 4. & 5.* Leſſ. *de iuſt. & iure, lib. 2. cap. 20. dub. 2. n. 10.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 8. tit. de vſuris, quæſt. 1. ſect. 2. n. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Mutuum filiofamil. datum reconciliatur per patris ratihabitionem, & n. 4.*
2 *Ratihabitio patris Macedonianum excludit.*
3 *Filiusfam. miles Macedoniano non iuuatur.*
5 *Conſenſus alicuius vbi requiritur propter præiudicium quod ei inferri poteſt, ſufficit iuſtum conſenſum interuenire ex poſtfacto, niſi conſenſus requiratur formalis, ſeu authorizabilis, n. 6.*
7 *Ratihabitio, ſiue ratificatio retrotrahitur ad tempus actus geſti.*
8 *Filiusfam. miles, ſi mutuum recepit, efficaciter manet obligatus, idem de filio Clerico, vel Notario, remiſſiuè, n. 9. & cur, n. 10. & de Aduocato, n. 11.*
12 *Miles non præſumitur expendiſſe pecuniam mutuatam in alios vſus, quàm militiæ.*
13 *Filiusfamil. non poteſt renuntiare Macedoniani exceptioni, quamuis huic exceptioni renuntietur cum iuramento, num. 14.*
15 *Renuntiationem Macedoniani non firmari iuramento.*

L. Si filiusfam. VII. & vlt.

Imp. IVSTINIANVS A. *Iuliano P. P.*

MVtuum filiofam. datum reconciliatur per patris 1
ratihabitionem. Item ratihabitio patris Mace- 2
donianum excludit, & filiusfam. miles Macedoniano 3
non iuuatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* poſt omnes Gilchen. *tom. 2. pag. 292.*

Poſtea autem pater ratum contractum, &c.] Notatur 4
ad hoc, quod mutuum filiofam. datum reconciliatur, ſi patris voluntas poſt illud accedat, & ratum poſtea habeat, vt per Anton. Gom. *tom. 2. var. c. 6. n. 2. limit. 7.*

Perez *l.1. verſ. tamen videtur dicendum*, *tit.8. lib.3. Ord. pag.*607. vbi quod ſufficit ratihabitio ſequuta, Vigel. *in methodo iuris ciuilis, q.5. lib.17. cap.2. repl.*28. Petr.Greg. *ſyntagm. iuris ciuilis lib.22. cap.3. num.*11. *verſ.9.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. tit. de ſolut. reſol.19. n.13.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.8. tit.7. n.29.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.5. collect.*2049. *limit.3.* Anton. Hering. *de fideiuſſor. cap.10. num.*205.

5 Notatur ad hoc, quod vbi conſenſus alicuius requiritur propter præiudicium, quod ei inferri poteſt, ſufficit iſtum conſenſum ex poſtfacto interuenire, vt per Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ.6. à num.*37. Hieron. Gabr. *conſ.1. n.1. cum ſeqq. lib.1.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.8. quaſt.*10. *num.5. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l.2. §. fin. n.19. ff. ſoluto matrim.* Gonzal. *ad regul.*8.
6 *Cancel. gloſſ.47. n.33.* vbi *num.*34. limitat, niſi conſenſus requiratur formalis, ſeu authorizabilis, quia tunc ſi non concurrit in ipſo actu, eſt actus à principio nullus, & quamuis poſtea conſenſus ſequatur, actus non conualeſcit.

7 *Generaliter omnis ratihabitio*, &c.] Notatur ad hoc, quod ratificatio, ſiue ratihabitio retrotrahitur ad tempus actus geſti, vt per Tiraq. *de retractu lign. §.1. gloſſ.10. n.64. cum ſeqq. & n.87. cum ſeqq. & de iure primog. q.34. n.35.* Auendan. *ad l.42. Tauri, gloſſ.1. num.3.* Vivall. *deciſ.*180. *n.1. p.1.* Stud. *deciſ.*245. *n.1.*

8 *Sit autem miles filiusfam.* &c.] Notatur ad hoc, quod ſi filiusfam. ſit miles, quando mutuum recepit, efficaciter manet obligatus, vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.50. §.4. l. Hiſp.4. tit.1. part.5.* vbi Greg. Lop. *gloſſ.*11. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.22. cap.3. n.10.* Vigel. *in methodo iuris ciuilis, part.5. lib.17. cap.2. replic.*11. Perez *l.1. verſic. fallit quintò, ad med. tit.8. lib.3.*
9 *Ordin. pag.*603. vbi etiam de filio Clerico, vel Notario, Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.68. n.10.* vbi
10 ait eam eſſe rationem, quia præſumitur in cauſam caſtrenſem vertiſſe, & nonnullos adducit dicentes hanc eſſe præſumptionem iuris, & de iure, ſed verius exiſtimat non eſſe, admittique probationem in contrarium, Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. tit. de ſolution. reſol.19. n.10.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. lib.8. tit.7. n.18.* Gutier. *in authent. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſus vendit. n.52. cum ſeqq.* Molin. *de iuſt. p.2. diſp.301. n.6. verſ. tertius*, Rebell. *de oblig. iuſt. p.2. lib.8. q.2. n.14. verſic. ſ. primò, & n.15. in fine*, Iul. Pac. *in tract. de mutuo, c.6. n.28.* Aloyſ. Ricc. *in praxi*
11 *aurea, reſol.*321. *n.1. & 2.* vbi hoc etiam in Clerico filiofam. & Aduocato procedere ait, ex eo quod valet argumentum de milite eccleſiaſtico ad terreſtrem.

12 *Et ex præſumptione omnis miles*, &c.] Notatur ad hoc, quod miles non præſumitur expendiſſe pecuniam mutuatam in alios vſus, quàm militiæ, vt per Anton. Gom. *d. tom.2. cap.6. n.2. verſ. nonò limita*, Molin. *d. verſ. tertius*, Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iur. p.2. cap.7. n.14.*

13 In gloſſ. *Ex præſumptione, vlt.* ibi, *an autem poſſit renuntiare filiusfam.* &c. Notatur ad hoc, quod filiusfamil. huic Macedoniani exceptioni renuntiare non poteſt, de quo vide Anton. Gom. *var. tom.2. cap.6. n.2. verſ. quod primò extende*, Petr. Gregor. *d. lib.22. cap.2. num.9.* Couar. *in c. quamuis pactum, p.2. §.3. n.4. verſic. ego verò*, Mynſing. *in §. illud proprie, n.9. Inſtit. quod cum eo*, Mozz. *de contract. tract. de mutuo, tit. de perſonis, quæ poſſunt mut. n.26. & in cap. fin. n.19.* Gutier. *de iuram. confirm. p.1. cap.43. n.5.* Fachinæ. *controu. iuris lib.2. cap.62.* Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom.1. tit.157. cap.5.* Azeued. *l.2. num.2. tit.11. lib.6. noua Recopilat.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. tit. de ſolutionib. reſol.19. n.19.* Molin. *d. diſp.301. n.4. verſ. præterea*, Leſſ. *de iuſtit. lib.2. cap.20. dubit.2. num.8. verſ. vnde*, Rebel. *d. quæſt.1. ſect.2. num.15.*

14 Quæ reſolutio ampliatur procedere, quamuis huic exceptioni cum iuramento renuntietur, vt per Azeued. *d. l.22. n.6.* vbi Matienſ. *gl.8. num.8.* Mozz. *dict. cap. fin. n.15. & d. tit. de perſonis quæ poſſunt mut. n.26.* Alex. Trentacinq. *d. reſol.19. num.20.* latè Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.*562. *verſic. ſolet tamen*, vbi 15
dicit hanc opinionem, videlicet talem renuntiationem non firmari iuramento, eſſe veriſſimam, ac in iudicando & conſulendo ab ea non eſſe recedendum: idem aſſerit *tom.3. quæſt.*775. *n.8.* Quamuis contrarium, immò talem renuntiationem firmari iuramento, teneant Perez *ad l.1. verſic. fallit tamen, in fine, tit.8. lib.3. Ordin. pag.*603. Gutier. *dict. part.1. cap.43. n.2. verſic. rurſus, & n.5.* Parlad. *quotid. lib.3. cap.4. num.2.* Cardin. Mantic. *d. lib.8. tit.7. n.32.* Azor. *inſtit. moral. part.3. lib.7. de mutuo, cap.3. quæſt.5.*

Ad Senatusconſultum Velleianum.

Tit. XXIX.

QVod factum in gratiam mulierum, eas pro aliis intercedentes obligationi eximit, niſi in dolo reperiantur, vel legitimo modo huic beneficio renuntiarint. Scripſerunt in hanc rubricam Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli, vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4. tit.61. l. Hiſp.2. cum ſeqq. tit.12. part.5.* Anton. Gom. *l.61. Tauri, & tom.2. var. cap.13. n.16. cum ſeqq.* Viu. Kirchou. Bellacomb. & alios *tom.2. commun. opin. lib.4. tit.19.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.3. collect.*295. Maſtrill. *Siciliæ deciſ.* 151. Surd. *conſ.* 367. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. tit. de fideiuſſor. reſol.2.* Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom.1. tit.*156. Molin. *de Iuſt. tract.2. diſp.*540. Leſſ. *in ſimili tract. lib.2. c.28. dub.2. num.12. cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſt. part.2. lib.16. quæſt. vnic. de fideiuſſorib. num.7. cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.25. num.*229. Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iure, part.2. cap.7. num.1. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Mulieri intercedenti, aut fideiubenti ſuccurritur; pro alio autem non obligato, repetitio non datur, & num.2.*

3 *Mulier non iuuatur Velleiano quando incipit à ſolutione: non iuuatur ſi animo decipiendi fideiubeat, num.6. vel decipiat creditorem veſtibus virilibus induta, num.7.*

4 *Vidua, nupta, virgines ſub mulieribus comprehenduntur, dummodo non ſint hæreticæ, ibid. aut Regina, num.5.*

8 *Mulierum genus auariſſimum.*

L. Mulieribus. I.

Imp. ANTONINVS A. *Lucillæ.*

MVlieri intercedenti, aut fideiubenti ſuccurri- 1
tur; pro alio autem non obligato ſoluenti repetitio non datur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol.23.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſpan.3. tit.11. part.5. vbi gloſſ. 11. *& l.17. tit.14. part.5. vbi gloſſ.2.* Ant. Gom. *var. tom.2. c.13. num.16. poſt med.* vbi intelligit hunc text. quando eſſet facta ſolutio poſt ſententiam definitiuam, in qua plenè cognitum

cognitum eſt de cauſa, vnde ſubdit quod ſi mulier
ſoluerit ante illam creditori, poterit repetere per con-
dictionem indebiti, & atteſtatur ſic vidiſſe practicare
in quadam vidua, quæ fuit obligata inſtrumento gua-
rentigio tanquam fideiuſſor alterius cuidam mercato-
ri, & facta ſibi executione ſoluit; & tamen cùm po-
ſtea de eius conſilio egiſſet condictione indebiti ad
repetitionem pecuniæ, obtinuit; quia ad ſolutionem
faciendam virtute inſtrumenti guarentigij nulla præ-
cedit cognitio. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de*
3 *fideiuſſorib. reſol. 2. n. 12.* vbi quod mulier non iuuatur
Velleiano quando incipit à ſolutione, Rebell. *de oblig.*
iuſt. p. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſor. n. 7. & 8.
4 *Mulieribus.*] Siue ſint viduæ, aut nuptæ, vel vir-
gines, vt per Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure,*
ff. de iuſtit. & iur. p. 2. cap. 7. num. 18. in princ. Vincent. de
Franchis *deciſ. 623. n. 8. & 9.* dummodo non ſint hæ-
reticæ, Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum &*
5 *vxor. §. 35. num. 5.* Neque Reginæ, hæ enim auxilium
Velleiani non petunt aduersùs creditorem, apud quem
pro alio interceſſerunt. Connan. *comment. iuris ciuilis*
lib. 1. cap. 16. col. 2.
6 *Si id contrahentes non ignorent*, &c.] Notatur ad
hoc, quod mulier non iuuatur Velleiano, ſi animo de-
cipiendi fideiubeat, vt per Alex. Trentacinq. *d. reſol. 2.*
num. 8. nam hoc beneficium non debet eſſe cauſa de-
cipiendi creditores, Papon. *lib. 2. tit. 5. arreſto 5.* Ariſ-
min. Tepat. *var. ſent. tom. 1. tit. 156. cap. 5. verſ. hoc be-*
neficium. Et Velleianum ſubuenit deceptis, & non de-
cipientibus. Vincent. de Franchis *tom. 2. dec. 623. n. 14.*
Benedict. Ægid. *d. p. 1. cap. 7. ſub n. 3. verſ. quare.*
7 In gloſſ. *Si non ignorent*, ibi, *quia ſunt veſtita veſte*
viri, &c. Notatur ad hoc, quod mulier non gaudet
Velleiano, ſi decipiat creditorem veſtibus virilibus
induta, vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 61. §. 3.* Mo-
lin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 540. n. 15. verſ. quintus*, Rebel.
d. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſ. n. 12. verſ. quintò, Tiraq.
de iure mariti, gloſſ. 8. num. 135.
8 In gloſſ. *Nulla*, ibi, *eſt enim auariſſimum genus*, &c.
Notatur, quod mulierum genus auariſſimum eſt, vt
per *l. Hiſp. 3. tit. 11. p. 4.* ibi, *porque ſon las mugeres na-*
turalmente codicioſas e auariciosas. Tiraq. *ad leges con-*
nub. p. 9. gloſſ. 1. n. 43. Burg. de Paz *conſ. 7. n. 7.* Maſcard.
de probat. concl. 1076. n. 29. Seraphin. *de priuileg. iu-*
ram. priuil. 71. n. 13. Aldouin. *conſ. 79. num. 10.*

L. Fruſtrà. II.

Idem A. Nepotianæ.

1 MVlieri conuentæ ex debito proprio, ceſſante in-
terceſſione, vel fideiuſſione, Velleiani excep-
tio, & allegatio parum prodeſt. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
l. Hiſp. 3. tit. 12. p. 5. vbi gloſſ. 12. Mozz. *de contractib.*
tract. de mandato, tit. de perſonis inter quas cadere poteſt
mandatum, n. 10. Rebell. *de oblig. inſtit. p. 2. lib. 16. quæſt.*
vnic. de fideiuſſ. n. 12. verſ. vltimò, in fine.

L. Si Cùm ipſe. III.

Idem A. Seruato.

ETiamſi pro filio mater intercedat, iuuatur Vel-
leiano. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad*
l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri ſuccurrit Velleianum, ſi præcedente obli-*
gatione tertij pretium ſoluit, non autem vbi nulla
præceſſit obligatio.
2 *Mulier non iuuatur Velleiano, quando rem ſuam in*
ſolutum pro marito debitore dat creditori mariti.

L. Senatuſconſultum. IV.

Imp. ALEXANDER A. *Alexandræ.*

MVlieri ſuccurrit Velleianum, ſi præcedente ob- 1
ligatione tertij pretium ſoluit, non autem vbi
nulla obligatio præceſſit. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
Vide Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de fide-* 2
iuſſ. reſol. 2. n. 6. vbi quod mulier non iuuatur Velleia-
no, quando rem ſuam in ſolutum pro marito debi-
tore dat creditori mariti, & reſpondet *ad l. fin. §. item*
ſi mulier, ff. hoc tit.

SVMMARIVM.

1 *Maritus vxoris bona ſine ſpeciali ipſius conſenſu*
non obligat.
2 *Mulieri doloſè tacenti, & ad decipiendum prom-*
ptæ, Velleiano non ſuccurritur.
3 *Maritum cum conſenſu vxoris res dotales alienare*
poſſe.
4 *Grauamen licèt imponi non poſſit nominato ad em-*
phyteuſim, valet tamen ſi pars conſentiat, & n. 5.
6 *Mulier non iuuatur Velleiano, ſi viro alienante bo-*
na, in quibus habeat hypothecam, tacuerit ani-
mo decipiendi eum, à quo maritus accipiebat mu-
tuum.
7 *Vt taciturnitas noceat, machinatio exigitur, &*
dolus.
8 *Dolus mulieris non præſumitur ex ſola præſentia &*
taciturnitate, niſi aliter conſtet de fraude.
9 *Intellectus l. ſi ſine voluntate, verſ. decipere vo-*
luiſti, ad SC. Velleian.
10 *Præſens alienationi rei prohibitæ alienari, ſibi præ-*
iudicat, ſi doloſè venerit.
11 *Taciturnitati ſi fraus coniuncta ſit, & dolus, tacens*
conſentire præſumitur.
12 *Mulier in alienatione rei dotalis eam rem non do-*
talem aſſerens, non auditur huiuſmodi alienatio-
nem impugnatura.

L. Si ſine voluntate. V.

Idem A. Popiliæ.

MAritus vxoris bona ſine ſpecialis ipſius conſen- 1
ſu non obligat. Item mulieri doloſè tacenti, 2
& ad decipiendum promptæ, Velleiani beneficium
non ſuccurrit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 25.*
Quod ſi conſenſiſti obligationi, &c.] Nota quod per 3
argumentum à contrario ſenſu deſumptum ex Ordin.
Regia Luſitan. *lib. 4. tit. 60. in princip.* videtur dicen-
dum, poſſe maritum cum conſenſu vxoris res dotales
alienare, contra *l. ſi prædium, C. de iur. dotium*; &
quamuis nonnulli eam reſtringendam eſſe aſſerant ad
ſpeciales euentus, quibus res dotales alienare licet;
verius tamen dici poteſt, argumentum à contrario ſen-
ſu ex prædicta ordinatione ita eſſe accipiendum, vt ſi
ſine conſenſu vxoris maritus fideiubeat, pars vxoris
ipſo iure remanebit illæſa; ſi verò conſentiat vxor
marito fideiubenti, tùnc etiam eius pars ipſo iure re-
manebit obligata, itavt ſtante iure noſtro Regio, quo
generalis bonorum ſocietas, & communicatio inter
coniuges inducta eſt, quando aliter non contraxe-
runt, ſi vxor viro pro alio fideiubenti in ipſo fideiuſ-
ſionis inſtrumento aſſentiat, ſeque pariter obliget
cum marito, non tenebit fideiuſſio, quod ad mulie-

rem

rem attinet, nec pro parte bonorum communium,
quæ ad illam pertinet. Ita Gam. *Luſit. deciſ.* 131. vbi
Flores de Mena, D.Barboſ. *in l.1.ff.ſolut.matrim.p.3.*
*n.*60. Benedict. Ægid. *in repet.l.ex hoc iure, ff.de.in-*
*ſtit.& iure, par.*2.*cap.7.num.*18. Parens *in remiſſ. ad*
*Ord. Regiam, d.tit.60.in princ.num.*2.

4 Nota quod licèt grauamen imponi non poſſit no-
minato ad emphyteuſim, Aretin. *conſ.*53.*num.*1. Grat.
*conſ.*32. *n.*8.*lib.*1. Cald. Pereira *de nominat. emphyt.*
*quæſt.*18.*n.*15. *& de renouat.q.*16.*n.*23. *& de poteſtate*
*eligendi, cap.*16.*n.*3.*&* 19. Valaſc. *conſult.*27.*n.*8. *&*
5 *conſ.*132.*num.*37. nihilominus tamen ſi pars conſen-
tiat, valet grauamen, *l.ſicut, §.venditionis, ff.quibus*
modis pignus, Iaſ. *conſ.*13.*n.*2. *ad fin.& n.*4. *vol.*1. *&*
*in l.ſi fundum per fideicommiſſum, n.*37. *ff. de legat.*1.
Cald. Pereira *de nominat. q.*1.*n.*9. *& de poteſt.eligendi*
*cap.*16.*num.*23. Surd. *conſ.*398.*num.*12.

6 *Quod ſi patientiam præſtitiſti*, &c. Notatur ad hoc,
quod ſi mulier viro alienante bona, in quibus habe-
bat hypothecam, tacuerit animo decipiendi eum, à
quo maritus mutuam pecuniam accipiebat, ex illa
taciturnitate inducetur pignoris remiſſio, & SC. Vel-
leiano non iuuabitur, quo infirmitati, non callidi-
tati mulierum conſulitur, vt per Neguz. *de pign.p.*6.
*membr.*3.*num.*25.*verſ.quarè reſtringitur*, Maſcard. *de*
*probat.concl.*1173. aliàs 1178.*n.*29.

7 *Decipere voluiſti*, &c.] Ergo exigitur machinatio,
& dolus, vt taciturnitas noceat, vt per Cald. Pereira
8 *de renouat.emphyt.quæſt.*16.*num.*55. Vnde ex ſola præ-
ſentia & taciturnitate dolus mulieris non præſumi-
tur, niſi aliter conſtet de hac fraude, ſicut reſoluit D.
Barboſ. *in l.qua dotis* 34.*n.*163. *in princ. ff.ſoluto ma-*
9 *trim.* vbi dicit hunc textum poſſe intelligi de muliere
diſſimulante animo doloſo, ſubditque dolum præſu-
mi quando mulier præſens negauit res eſſe ſuas, cùm
eſſent, vel quando probaretur quod inter maritum &
vxorem conuenit, quod ipſa diſſimularet, quando ma-
ritus res illius hypothecaret tanquam proprias: ſecus
aſſerens quando mulier propter reuerentiam mariti
diſſimulauit, vel ſcientia mulieris contingit poſt iam
factam hypothecam, vel alienationem, quia tunc
non præſumitur dolus, neque conſenſus.

10 Notatur ad hoc, quod præſens alienationi rei pro-
hibitæ alienari in fauorem ipſius, ſibi præiudicat, ſi
doloſè tacuerit, vt per Tiraquel. *de retract.lign.* §.1.
*gloſſ.*9.*num.*156.

11 Notatur etiam ad hoc, quod quando taciturnitati
coniuncta eſt fraus, & dolus, tacens præſumitur con-
ſentire, vt per Cap. *reg.*56.*num.*16. Menoch. *de præ-*
*ſumpt.lib.*6.*præſumpt.*99.*num.*39.

12 Notatur etiam ad hoc, quod ſi mulier in aliena-
tione rei dotalis eam rem non eſſe dotalem aſſerat,
non auditur ſi velit huiuſmodi alienationem impug-
nare, vt per Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ.*8.*num.*35.
D.Barboſ. *in l.*1.*ff.ſoluto matrim.part.*5.*à n.*43. Baëza
*de non meliorandis filiab. cap.*30. *num.*12. *& de inope*
*debitore, cap.*16.*num.*94. *in fine.*

L. Si mater. VI.

Idem A. Torquato.

Mater quæ indemnitatem tutoribus filiorum promiſit, etiamſi eis fideiuſſores dederit pro adminiſtratione conſequenda, Velleiano non iuuatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *n.*2. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier conſentiens fundum ſuum pro alio obligari, inutiliter conſentit.*
2 *Rem matris inutiliter venditam filius ſine pretio reddito recuperat.*
3 *Filius vt hæres matris poteſt infringere factum patris illegitimum.*
4 *Mulier dicetur eſſe in dolo, ſi dum erat præſens, paſſa fuit maritum obligare rem ſuam tanquam propriam.*

L. Si ſciens. VII.

Imp. GORDIANVS A. *Viuiano.*

Mulier conſentiens fundum ſuum pro alio obli- 1
gari, inutiliter conſentit. Rem matris inutili- 2
ter venditam filius ſine pretio reddito recuperat. Fi-
lius vt hæres matris poteſt infringere factum illegiti-
mum patris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad* 3
*l.*1.*num.*1.*ſup.hoc tit.*

Aduertit D.Barboſ. *in l.*1.*ff.ſolut.matrim. p.*5.*n.*47. 4
quod in terminis huius text. dicetur mulier eſſe in
dolo, ſi dum erat præſens, paſſa fuit maritum obligare
rem ſuam tanquam propriam.

SVMMARIVM.

1 *Plures ſuſcipientes in ſe obligationem alterius, obligari in viriles.*
2 *Mulier quatenus iuuatur per Velleianum, eatenus aduerſus priſtinum debitorem reſtituitur actio.*
3 *Filios, non filias, ob S.C. Velleianum teneri ex nouatione paterna obligationis.*

L. Si paternam. VIII.

Idem A. Triphoni.

Plures ſuſcipientes in ſe obligationem alterius, 1
obligantur in viriles. Et quatenus mulier per Vel- 2
leianum iuuatur, eatenus aduerſus priſtinum debito-
rem actio reſtituitur. Ex nouatione obligationis pa- 3
ternæ filij, non filiæ ob Senatuſconſultum Velleia-
num tenentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
*ad l.*1.*num.*1.*ſup. hoc tit.*

L. Quamuis. IX.

Idem A. Proculo.

Mulier per errorem ſoluens, Velleiani beneficio ſolutum condicit. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Mulierem ex propria prædiorum conductione, non per maritum facta obligari.*
2 *Velleiani exceptio non habet locum in negotio principaliter pertinente ad vxorem.*
3 *Mulierem vxoratam validè ſolam contrahere, viſum.*

L. Si aduerſarius. X.

Imp. PHILIPPVS A. *&* PHILIPPVS C. *Triphonæ.*

Mulier ex propria prædiorum conductione per 1
maritum facta obligatur. In negotio princi- 2
paliter ad vxorem pertinente Velleiani exceptio non
habet locum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
*ad l.*1.*num.*1.*ſup.hoc tit.*

Præſuppo

3 Præſupponere videtur hic text. mulierem vxoratam validè ſolam contrahere, de quo Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ.8.num.5.* Corduba de Lara *in l.ſi quis à liberis, §.ſi quis ex his, num.236.ff. de liber.agnoſc.* D.Barboſ. *in l.1.ff.ſoluto matrim.part.1.n.28.propè fin.* vbi intelligit ſuper paraphernalibus.

SVMMARIVM.

1 *Mulierem iuri hypothecarum renuntiare poſſe, & num.2.*

3 *Vxor poteſt renuntiare iuri hypotheca, quam habet in bonis mariti pro ſecuritate dotis, & num.7. intellige vt num.4.*

5 *Donare prohibitus, non prohibetur remittere pignus, vel hypothecam.*

6 *Mulier licet renuntiare poſſit hypotheca generali, non tamen poteſt ſpeciali, qua cenſetur fortior.*

L. Etiam conſtante. XI.

Idem A. Eboræ.

1 MVlier iuri hypothecarum renuntiare poteſt. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.h.c tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *l.56.Taur., n.10.col.*a. vbi quod
3 vxor poteſt renuntiare iuri hypothecæ quam habet in
4 bonis mariti pro ſecuritate dotis, & intelligit quando in aliis rebus maritus eſt ſoluendo, vel quando fit remiſſio hypothecæ generalis inductæ à lege; ſecus verò ſi fiat remiſſio hypothecæ ſpecialis, & expreſſæ factæ per maritum. Neguzant. *de pignorib. membr.4.n.84. & part.6.membr.3.n.14. & 48.* Molin. *de iuſtit.tract.2.diſp.438. num.11.* vbi principalem tenet concluſionem, ſed reprobat ſupradictam diſtinctionem inter tacitam & expreſſam hypothecam, necnon reſolutionem, quam defendit Gutier. *de iure confirmat.part.1.cap.46. num.11.* dum exiſtimauit mulierem tempore, quo dat dotem, non poſſe paciſci quod res viri non ſint obligatæ pro dote, & ſic renuntiare huic tacitæ hypothecæ, quæ à lege inducitur in ſui fauorem, dicens textum in præſenti procedere in hypotheca voluntaria ex alia cauſa contracta, quàm dotis.

5 Notatur ad hoc, quod qui donare prohibetur, non prohibetur remittere pignus, vel hypothecam, vt per Tiraquel. *in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.209. C.de renoc.donat.*

6 In gloſſ. *Hypothecarum*, ibi, *exceptis iis, qua ſpecialiter ob dotem obligantur*. Notatur ad hoc, quod licèt mulier generali hypothecæ renuntiare poſſit, non tamen ſpeciali, quæ cenſetur fortior, vt per Palat. *in repet.rubr.de donat.inter virum & vxorem, §.17.n.19. ad fin.* Anton.Gom. *d.l.50. Tauri, n.10.col.*a. D.Barboſ. *in l.1.ff. ſoluto matrim.part.5.num.66.* vbi etiam
7 per hunc text. tenet mulierem poſſe renuntiare hypothecæ, quam habet in bonis mariti, etiam in fauorem ipſius mariti, ita vt apud eum maneant bona libera à prædicta hypotheca, quia huiuſmodi renunciatio non poteſt dici interceſſio pro alio, ſed mera liberalitas, pro qua non competit Velleianum: tum etiam, quia hæc liberalitas prohibita non eſt inter coniuges, & *num.67.* colligit ex hoc text. poſſe fieri pactum, quod bona mariti non ſint hypothecata pro dote. Sed de veritate huius reſolutionis à gloſſa præſtita, vide poſita *in l.iubemus, infr.hoc eod.tit.*

In quo autem differat deciſio huius text. à deciſione *l.iubemus, infr.hoc eod.tit.* commodiùs dicemus *in collectan.ad eandem l.iubemus.*

SVMMARIVM.

1 *Mulierem non iuuari Velleiano in dote promiſſa, & num.2.procedit non ſolùm in ſola muliere dotante, ſed etiam inſimul cum marito, num.3.*

4 *L.1.ff.ſol.mat.& l.fin.C.ad SC.Velleian.conciliata.*

L. Si dotare. XII.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. *Sepiduta.*

IN dote promiſſa per ſocrum genero, & filiæ, Velleiani beneficium mulieri non ſuccurrit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1.ſupr.hoc tit.* 1

Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod mulier in dote promiſſa non potitur Velleiano, vt per Vincent. de Franchis *tom.1.deciſ.182.n.1.* Aluar. Valaſc. *conſil.127. n.2.* Cald.Pereira *poſt quaſt.forenſ.conſil.1.num.24.* & citati infrà *ad l.1.fin. hoc eod. tit.* Quod procedit non ſolùm in muliere ſola dotante, ſed etiam inſimul cum marito, ſecundùm Baëz. *in tract.de non meliorandis ratione dotis filiabus, cap.11.num.3.* Anton.Gom. *l.50. Tauri, num.25.* Valaſc. *d.conſil.127.num.3.* 2 3

Aduertit D.Barboſ. *in l.1. ff. ſoluto matrim. part.1. n.15.verſic. non obſtat, & n.16.* deciſioni huius text. apertè repugnare *l.fin. infrà hoc eod. tit.* vbi Iuſtinianus dicit, ſe nouè conſtituere quod mulier promittens dotem non iuuetur Velleiano, & ſic ſignificat mulierem promittentem dotem ante illam nouam legem iuuari Velleiano, quod apertè repugnat deciſioni huius text. & reprobato conciliandi modo, quem adducit Neguzant. *de pignorib. 1. membr. 8. partis, num.25.* & Ruin. *conſ.195.n.3.lib.1.* longè meliùs reſpondendum aſſerit idem D.Barboſ. textum *in præſenti,* non probare generaliter mulierem promittentem dotem non iuuari Velleiano, ſed tantùm id probare in caſu particulari, quando ſcilicet mater pro filia dotem promittit; hunc enim caſum prudentes interpretati ſunt non includi ſub diſpoſitione generali Velleiani, ex ratione, quam ibi adducit. 4

SVMMARIVM.

1 *Mulier obligatur ex mutuo, nec refert qualiter vtatur, ſed qualiter contrahat, & n.2.*

3 *Mulier poteſt pecuniam mutuò recipere, & ſoluere pro alio, etiam quod is, qui eam illi mutuat, ſciat velle mulierem pro alio ſoluere.*

L. Si fœnebris. XIII.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Condiana.*

MVlier accipiens mutuum obligatur ex eo, nec refert qualiter vtatur, ſed qualiter contrahat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Vincent. de Franchis *deciſ.279. ex num.2.* vbi quod mulier poteſt mutuò pecuniam recipere, & pro alio ſoluere, etiam quod is qui eam illi mutuat, ſciat quod mulier vult pro alio ſoluere, quia cenſetur tunc mulier velle donare, quo caſu ceſſat Velleianum, quod inductum fuit ad tollendas obligationes, & interceſſiones mulierum, quas facilè faciunt, non autem ad tollendum donationes, ad quas difficulter mulieres inducuntur, cùm earum genus ſit auariſſimum, & *n.8.* ſubdit hunc text. non procedere vbicunque eſt color quæſitus 2 3

quæſitus ratione fraudis, in qua creditor particeps eſt, ſed procedit text. *in l. Seia, §. fin. ff. hoc tit.* & addit quod dicitur color quæſitus quando ſub velato contractu venditionis fit contractus interceſſorius.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio Velleiani fideiuſſori, & mandatori mulieris prodeſt, & num. 2.*
3 *Fideiuſſores mulierum Velleiano potiuntur, reſtituta creditori actione aduerſus priorem debitorem.*
4 *Mandatum inter mulierem, & eius fideiuſſorem quando non ſit obligatorium.*

L. Mulierem. XIV.

Iidem AA. & CC. *Baſiliſſæ.*

1 EXceptio Velleiani fideiuſſori, & mandatori mulieris prodeſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit
Boed. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure,*
3 *part. 2. cap. 7. n. 2.* vbi dicit, quod fideiuſſores mulierum Velleiani auxilio adiuuantur, reſtituta creditori actione aduerſus priorem debitorem, cùm generale ſit, vt exceptiones debitoribus principalibus competentes, illorum fideiuſſoribus quoque competant, etiam debi-
4 tore ipſo principali inuito, & *num. 3.* hinc colligit, non eſſe obligatorium mandatum inter mulierem & fideiuſſorem eius in caſu iſto celebratum, cùm fideiuſſor creditorem, apud quem pro muliere interceſſit, Senatuſconſulti auxilio excludere rectè poſſit: quinimò nec tali mandato mulier tenebitur, etiam in caſu, quo fideiuſſor efficaciter creditori obligaretur, qui caſus euenit cùm mulier mandat alicui, vt pro alio fideiubeat, & ille implens mandatum apud creditorem hac de re ignarum intercedit, quo caſu fideiuſſor, qui contemplatione & mandato mulieris interceſſit, efficaciter obligatur, *l. ſi fideiuſſores, l. fin. §. ſi mulier 2. ff. hoc tit.* & tamen ſi ob eam cauſam aduerſùs mulierem mandati iudicio contendat, exceptione repelletur, *d. §. ſi mulier;* & tandem *n. 4. prope fin.* concludit mulierem, quæ alteri mandat in alienam cauſam, & vtilitatem, efficaciter non obligari; ideo ſiue fideiubere pro alio mandet, ſiua mutuare, ſiue quodcunque aliud alienæ cauſæ, & vtilitatis negotium mandet, non obligabitur ex mandato, ſicut nec ex alio contractu aliorum in ſe ſuſcipere obligationem, *l. 2. §. fin. ff. hoc tit.*

L. Si vxor. XV.

Iidem AA. & CC. *Agrippino.*

EX mandato mulieris pro alio promittens, ab ipſo initio efficaciter non tenetur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Vide poſita *in collect. ad l. præcedentem.*

L. Si mulier. XVI.

Iidem AA. & CC. *Rufino.*

SI mulier alienam obligationem animo nouandi in ſe tranſtulit, creditori per exceptionem Velleiani excluſo contra debitorem reſtituitur vtilis actio prima. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Vxoris nomen ſimulatè appoſitum inſtrumento loco viri, facit obligationem nullam ratione ſimulationis, nec contractum per Velleiani exceptionem reſcinditur ob nullitatem notoriam.*
2 *Contractus ſimulatus quod ſit ipſo iure nullus, remiſſiuè.*

L. Si cùm pater. XVII.

Iidem AA. & CC. *Alexandro, & aliis.*

VBi nomen vxoris ſimulatè eſt appoſitum in in- 1
ſtrumento loco viri, obligatio eſt ipſo iure nulla ratione ſimulationis, nec contractus per Velleiani exceptionem reſcinditur ob nullitatem notoriam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
De contractu ſimulato, quod ſit ipſo iure nullus, 2
tenent Tiraquel. *de retractu ligr. §. 1. gloſſ. 2. num. 12. cum ſeqq.* Franc. Bec. *conſ. 52. num. 35. & ſeqq. lib. 1.* latè Farin. *in praxi crim. tit. de falſitate & ſimulatione, quæſt. 162. num. 9. cum ſeqq.*

L. Fœminis alienas. XVIII.

Iidem AA. & CC. *Zotico.*

MVlieri creditorem decipienti non ſuccurrat Vel- 1
leiani exceptio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 61. §. 3. l. Hiſp. 3. tit. 12. part. 5.* Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 540. n. 15. verſ. quintus,* Rebell. *de oblig. iuſt. part. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſorib. n. 12. verſic. quintò,* & alij citati *ad l. 1. ſuprà hoc eodem tit. in verb. ſi id contrahentes.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier ab initio debitricem ſe conſtituens, Velleiano gaudet.*
2 *Mulieribus non minus ſubueniri Velleiano, ſi à principio alienum debitum in ſe ſuſcipiant, quàm ſi fideiuſſores exiſtant; ſecus ſi non ſuſcipiendo in ſe debitum alienum, illud quaſi donando loco alterius ſoluant, num. 3.*
4 *Mulierem, ſiue ſoluta, ſiue coniugata fideiubeat, Velleiano potiri, etiam in foro conſcientia, & n. 5.*

L. Cùm ad eas. XIX.

Iidem AA. & CC. *Fauſtinæ.*

MVlier ab initio debitricem ſe conſtituens, gau- 1
det Velleiano. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Nota non minùs ſubueniri mulieribus priuilegio 2
Velleiani, ſi à principio alienum debitum in ſe ſoluere loco alterius ſuſcipiant, aut nouatione alienum debitum in ſe transferant, quàm ſi fideiuſſores exiſtant, vt per Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp. 540. n. 2. in fine,*
vbi ſecus dicit, ſi non ſuſcipiendo in ſe debitum alie- 3
num, illud quaſi donando loco alterius ſoluant.
Cuius quidem Senatuſconſulti Velleiani exceptio- 4
ne vti poſſunt mulieres in ſe ſuſcipientes alienam obligationem, etiam in conſcientiæ foro, iuxta ſententiam Bartoli *in Extrauag. ad reprimendum, verbo denuntiationem, col. 2. n. 13.* Abb. *in cap. quia plerique, quæſt. 8.*

quaſt.8.n.27.de immun.Eccleſ. Tiraquel. *ad leges con-nub.gloſſ.4.n.16.* Azeued. *l.9.n.2.tit.3.lib.5. noua Re-cop.* Anton.Gom. *variarum tom.2.cap.13. n.16. & l.3. Tauri, num.124.* Gutier. *de iurament.confirm. part.1. cap.12.num.5.* Molin. *de Iuſt. tract.1.diſp.540.n.2. in princ.* Leſſ. *eod.tract.lib.2.cap.18.dub.2.n.15.* Sanchez
5 *de matr.lib.4.diſp.9.n.14.verſic. dixi conſultò*, vbi tenet quod ſiue mulier ſoluta, ſiue coniugata, ſecluſo omni metu liberè fideiubeat, ſicut in foro externo eius fideiuſſio nulla eſt, ita in foro conſcientiæ non obligat, poteſque non ſoluere, & ſi ſoluerit, repetere vtendo beneficio Velleiani.

SVMMARIVM.

1 *Velleianum tranſit ad hæredes mulieris, & num.2. Cur, num.3.*

L. Hæredes. XX.

Iidem AA. *&* CC. *Theodoſiano.*

1 VElleiani beneficium ad hæredes mulieris tranſit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n. 1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 21. cap. 14. verſic. enim verò*, Menoch. *de præſumpt.lib.3.præſumpt.103.*
3 *num.18.* vbi ait quod hoc beneficium ideo tranſit ad hæredes, quia perſonale non eſt, ex quo priuilegij cauſa non eſt immediatè perſona mulieris, ſed ipſa deceptio, D. Barboſ. *in l.quia tale, ff. ſoluto matr. num.52.* vbi dicit hunc textum procedere ea ratione, qua procedit illa reſolutio de reſtitutionis beneficio tranſmittendo ad hæredes, videlicet quia licèt conſtitutio competens maioribus ſit etiam remedium mixtum, quod datur conſiderata perſona abſentis & iuſta cauſa, tamen quoad effectum tranſmiſſionis aſſumit naturam ſimplicis realis.

SVMMARIVM.

1 *Mulieres iuribus ſuis, in primis iuri hypothecarum renunciare poſſunt.*
2 *Omnis renuntiatio reſtringitur ad contractum, perſonam, & cauſam, ſuper qua interponitur, & non extenditur ad aliam.*
3 *Renuntiatio vnius non inducit renunciationem alterius, etiam in eadem re.*
4 *Renuntiatio inſurgens ex conſenſu præſtito venditioni rei hypothecatæ, ſolum ius hypothecarium in ea re extinguit, & ad aliam non extenditur.*
5 *Velleiani beneficium, quo mulieri ſuccurritur, ſi iuri ſua hypotheca renuntiauit, reſtringitur quoad perſonas, pro quibus immediatè conſenſit, & renuntiauit.*
6 *Mulier iuri hypotheca, quam habet pro dote ſua in aliis rebus mariti, renunciare poteſt: amplia vt n.7. ſiue hypotheca ſit generalis, ſiue ſpecialis, n.8. & 11. procedit in renunciatione tam expreſſa, quàm tacita, n.9. ſecus ſi tempore, quo fit hac renunciatio hypothecæ, non ſuperſunt marito bona ſufficientia ad dotis ſolutionem, n.12.*
10 *Mulierem iuuari Velleiano aduerſus tacitam hypotheca renuntiationem.*
13 *Mulier renuntiare poteſt hypotheca conuentionali, non verò tacita. Diſplicet D. Barboſa, num.14. nocere hanc renuntiationem mulieri tantùm in ea cauſa, in qua facta inuenitur, & tantùm quoad eam perſonam, cuius contemplatione facta fuit, num.15.*
16 *Mulier an poſſit renuntiare priuilegio Velleiani, ita vt ſi cum illius priuilegij renuntiatione fideiuſſor alicuius exiſtat, omnino obligetur, ac ſi mulier non eſſet, neque tunc illi proſit exceptio Velleiani, remiſſiuè.*
17 *Mulier gaudet priuilegio Velleiani, etiamſi ei renuntiet in iudicio, modò ſciens ſe in eo euentu gaudere Velleiano, illi poſt eam ſcientiam renuntiet, num.18.*
19 *Mulierem in foro exteriori non præſumi ſciuiſſe priuilegium, aut de ipſo fuiſſe certioratam ante renuntiationem, niſi probetur non ſufficere renuntiationem in genere priuilegiorum, vt cenſeatur etiam renuntiatum Velleiano, ſed neceſſariam eſſe renuntiationem illius, etiam in particulari, n.20.*
21 *Mulier cum iuramento fideiubens pro aliquo, non potitur Velleiano.*

L. Iubemus licere. XXI.

Imp. ANASTAS. A. *Celeri Mag. Offic.*

MVlieres iuribus ſuis, in primis iuri hypotheca- 1
rum renuntiare poſſunt. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*
Pro vno contractu, &c.] Notatur ad hoc, quod om- 2
nis renuntiatio reſtringitur ad contractum, perſonam, & cauſam, ſuper qua interponitur, & non extenditur ad aliam, vt per Ant.Gom. *l.22. Tauri, n.13. arte med.* Roman. *conſ.132. in fine*, Dec. *conſ. 379. num.6.& conſ.551.n.9.* Iaſ. *conſ.159.n.1.lib.2.* Tiraquel.
de retractu lign.§.1.gloſſ.9. n.163. vbi quod renuncia- 3
tio vnius non inducit renunciationem alterius, etiam
in eadem re, Menoch. *conſ.319.num.17.cum ſeqq.* vbi 4
quod renuntiatio inſurgens ex conſenſu præſtito venditioni rei hypothecatæ, ſolùm ius hypothecarium in ea re extinguit, & ad aliam rem non extenditur,
& *de præſumpt. lib.3. præſumpt.119.n.3.* vbi quod be- 5
neficium Velleiani, quo mulieri ſuccurritur, ſi iuri ſuæ hypothecæ renuntiauit, reſtringitur quoad perſonas, pro quibus immediatè conſenſit, & renuntiauit. Surd. *dec.209.n.10.* vbi quod renuntiatio prodeſt ſolùm ei, cui facta eſt, non aliis.
Iuri hypothecarum, &c.] Notatur ad hoc, quod 6
licèt res dotales nec alienari, nec obligari poſſint, etiam mulieris accedente conſenſu, poteſt tamen mulier renuntiare iuri hypothecæ, quam habet pro dote ſua in aliis rebus mariti, vt per Afflict. *deciſ.31. num.3.* Neguzant. *de pignor. p.6. n. 14.* Palat. *in rep. rub.de donat. inter virum & vxor.§.17.num.14. ad fin.*
Cald.Pereira *quaſt.forenſ.lib.1. q.18. à n.55.* vbi hanc 7
tenet concluſionem, & ampliat procedere non ſolùm in muliere expreſsè renuntiante hypothecæ, quam habet in bonis mariti, ſed etiam quando conſentit eum rem ſibi hypothecatam alienare, quia hoc caſu tacitæ hypothecæ videtur renunciare, & reſpondet ad text. *in l. vir vxori, §.1. ff.hoc tit.* & *n.56.*
tenet mulierem hypothecarum iuri renuntiare poſſe, 8
ſiue hypotheca generalis ſit, ſiue ſpecialis; & ideo cauendum admonet *à gloſſ. 2. in l. etiam 11. ſup. hoc eodem tit.* quæ voluit mulierem ſpeciali hypothecæ non poſſe renuntiare:. ſubditque limitandam hanc legem, vt non procedat quando maritus tempore renuntiationis non habebat bona ſufficientia ad ſoluendam dotem; tunc enim renuntiatio mulieris circa hypothecam in effectu includit renuntiationem repetitionis dotis, quæ renuntiatio inualida eſt, *l.de die, ff.de pactis dot.* latè D. Barboſ. *in l.1.ff.ſoluto matrim. p.5.à n.59.cum ſeqq.* vbi *num.66.verſ. amplia ſecundò*, extendit vt etiam in fauorem ipſius mariti poſſit mulier renuntiare hypothecæ, quam habet in eius bonis, quia huiuſmodi renuntiatio non poteſt dici interceſſio pro alio, ſed mera liberalitas, pro qua competit

Velleianum, *l.quamuis* 8.*in princ. ff. hoc tit.* & *n.*67.
aduertit deciſionem *l.etiam* 11. *hoc eod. tit.* differre à
deciſione huius l. nam ſi mulier renunciat generaliter
hypothecæ, quam habet in bonis mariti, iuxta ter-
minos *d. l.etiam*, omnia bona mariti remaneot li-
berata ab hypotheca, & conſequenter mulier hypo-
thecaria indiſtinctè vti non poteſt: cæterum in ſpe-
cie huius l. cùm contemplatione certi creditoris re-
nuntiatum videatur, quoad alios ius hypothecæ ſal-
uum manebit.

9 Amplia concluſionem procedere tam in expreſſa,
quàm in tacita renuntiatione, itavt ſi mulier conſen-
tiat vt res mariti ſibi hypothecatæ alienentur, & ſic
liberentur ab hypotheca vxoris, huiuſmodi conſen-
ſus, ſiue tacita renuntiatio valebit, vt per Neguzant.
*de pignorib.*4.*memb.*2.*p. à n.*48. Maria *in votis noniſ-
ſim.deciſ.voto* 181.*n.*1. *cum ſeqq.* latè D. Barboſ. *in d.
l.*1.*ff.ſoluto matrim.p.*5.*n.*59. *in fine*, & *n.*60. oppooit
10 *d.l.vir vxori*, §.1.*ff. hoc tit.* ex qua conſtat mulierem
aduerſùs tacitam renuntiationem hypothecæ iuuari
Velleiano, & conſequenter alterno effectu eam re-
nuntiationem ſibi non præiudicare; & reprobatis reſ-
ponſionibus Caſtrenſis, Salic. Bart. Baldi, Fulg. Aretin.
Croti, & aliorum, tam *in præſenti*, quàm *in d.l.ſi vir
vxori*, tandem *n.*61.*in fine*, aduertit quod in terminis
d.l.ſi vir vxori, res illa erat hypothecata mulieri ex
duplici cauſa, ſcilicet ratione dotis, & ratione mu-
tui, vt conſtat ex littera illius textus, & quamuis mu-
lier renuntiauerit hypothecæ ratione dotis, immò
fuerit extincta, cùm eo nomine ei ſatisfactum fuerit
per maritum, tamen quoad hypothecam ratione mu-
tui nihil dictum fuit, neque ei fuit renuntiatum ta-
citè, vel expreſsè; vnde ſi res vxori erat obligata ex
duplici cauſa, & limitatiuè vni renuntiat, alteram vi-
detur tacitè conſeruare, in quibus terminis loquitur
d.l.ſi vir vxori; at verò ſi res erat hypothecata vxori
ex vna tantùm cauſa, & ex conſenſu vxoris maritus
eandem rem alienauerit, vel alteri obligauerit, vide-
tur mulier tacitè renuntiaſſe ſuæ hypothecæ, ſaltem
in fauorem illius, cui res obligata fuit de eius con-
ſenſu: & in his terminis procedit text. *in præſenti.*

11 Amplia deinde hanc legem procedere non ſolùm
in hypotheca generali, quam mulier habet in rebus
mariti, *l.vnic.*§. *& vt plenius*, *C.de rei vxoriæ action.*
ſed etiam in hypotheca ſpeciali, nam & hanc mulier
renuntiare poterit, vt colligitur ex generalitate huius
text. vt contra *gloſſ.*2.*in d.l.etiam*, Palat. & Ant.Gom.
ibi citatos, reſoluunt Boër. *deciſ.*23.*n.*9. Cald.Pereira
*quæſt. forenſ. lib.*1. *quæſt.*18. *n.*56. D.Barboſ. *in d.l.*1.
*part.*5. *num.*66. vbi reſpondet ad Authent. *ſine à me*,
infr.hoc eod.tit. in contrarium allegari ſolitam, vt lo-
quatur in rebus donatis propter nuptias, quarum mu-
lier habet dominium, & maritus adminiſtrationem,
auth.donationem, *C. de iure dot.* & ideo vt mulier in
his rebus ſibi præiudicet, requiritur ſolemnitas ex-
preſſa *in d.auth.ſine à me*; nos autem agimus de rebus
mariti, in quibus mulier tantùm habet ius hypothe-
cæ, ad cuius renuntiationem ſufficit ſimplex conſen-
ſus vxoris, vt ſuprà dictum eſt.

12 Limita primò concluſionem ex hoc text. deſum-
ptam, vt non procedat ſi tempore, quo fit hæc renun-
tiatio hypothecæ, non ſuperſunt marito bona ſuffi-
cientia ad dotis ſolutionem, nam cùm tunc per eam
renuntiationem videatur facta deterior conditio dotis,
ſuccedit *regul.l. de die, ff.de pactis dot.* & quia tunc in
effectu videretur renuntiare petitioni dotis, quod
ipſa facere non poteſt, *l.vnic.* §. *& cùm lex*, *C. de rei
vxor.act.* Ita Afflict. *deciſ.*313.*n.*3. Boër. *deciſ.*23.*n.*9.
Palat. *in repet.rub.de don.inter virum & vxorem*, §.17.
*num.*19. Alex. *conſ.*83.*num.*6.*lib.*6. Neguzant. *de pig-
nor.*4.*membr.*2.*partis*, *n.*85. Anton. Gom. *l.*50. *Taur.*
*num.*10. Cald.Pereira *d.quæſt.*18.*num.*56. D.Barboſ. *in
d.l.*1.*part.*5.*num.*67. *verſ. deciſionem d.l.iubemus*, qui
duo vltimo loco citati contra alios tenent in terminis
huius text. ſatis eſſe tempore renuntiationis maritum
habere bona ſufficientia ad dotem ſoluendam, licèt
poſtea efficiatur non ſoluendo; quia legitimè factum
ex eo quod poſtea euenit, reſcindi non debet, *l.*2.
ff.de itin. actuque priuato.

Limita ſecundò, hunc text. procedere in hypotheca 13
conuentionali; huic enim mulier renuntiare poterit,
non ſic tacita hypotheca inducta, ex diſpoſitione le-
gis, iuxta *d.l.vnic.* §. *& vt plenius*, huic enim mulier
renuntiare non poterit, vt per Gregor. Lopez *l.*23.
*gloſſ.*1.*tit.*13.*p.*5. Bald. Nouell. *de dote part.*6.*priuil.*68.
*n.*2. Neguzant. *de pignoribus*, 4.*membr.*2.*partis*, *n.*88.
Gutier. *de iuram.confirm.part.*1.*cap.*46.*n.*11. Sed hanc 14
limitationem ſibi non placere aſſerit D. Barboſ. *in
d.l.*1.*part.*5.*n.*60. *in princ.* dicens per eam nimis re-
ſtringi generalitatem huius text. & abſurdum eſſe
plus operari tacitum, quàm expreſſum.

Limita tertiò, vt hæc renuntiatio tantùm noceat 15
mulieri in ea cauſa, in qua facta inuenitur, & tantùm
quoad eam perſonam, cuius contemplatione facta
fuit, vt vtrumque probat text. *in præſenti*, quamuis
extra hunc caſum ſimpliciter renuntians hypothecæ,
quoad omnes cauſas & perſonas ſibi præiudicare ſo-
leat, *l. Paulus*, *in princ.ff. quibus modis pignus ſoluit.*
quod igitur in hoc text. diſponitur, fauore dotis vi-
detur inductum. Ita Cald. Pereira *d.quæſt.*18. *num.*57.
Sed D.Barboſ. *in d.l.*1.*part.*5.*num.* 69. *in fine*, aduer-
tit textum *in præſenti*, non reſtringi ad hypothecam
contractam ex cauſa dotis, ſed generaliter loqui in
omni hypotheca, atque ob id illud magis videtur
inductum in fauorem mulierum propter earum fragi-
litatem: ſubditque *num.* 70. *in princ.* quod in hac
l. nullum videtur contineri ſpeciale, quia generale eſt
vt renuntiatio facta in certa re, vel cauſa, ad diuerſa
non extendatur.

Per conſenſum proprium renuntiare, &c.] Vtrum 16
autem mulier renuntiare poſſit priuilegio Velleiani,
itavt ſi cum illius priuilegij renuntiatione fideiuſſor
alicuius exiſtat, omnino obligetur, perinde ac ſi mu-
lier non eſſet, neque tunc illi proſit exceptio Velleia-
ni? vide Gregor. Lop. *l.*4.*verbo renuntiando*, *tit.*12.*p.*5.
Couar. *in cap.quamuis pactum*, *p.*2.§.3.*n.*5.*verſic. ſep-
tima concluſio*, Anton.Gom. *variarum tom.*2. *cap.*13.
*num.*17. Marienſ. *l.*9.*gloſſ.*1.*n.*3.*tit.*3.*lib.*5.*noua Recop.*
Fachinæ. *controuerſ.lib.*8.*c.*19. Surd. *conſ.*367.*n.*2. Va-
lentin. Franc. *in tract.de fideiuſſor. cap.*2. *n.*188. He-
ring. *eod.tract. cap.*7. *n.*512. Ceuall. *commun. contra
communes*, *quæſt.*515.*num.*1. Gutier. *de iuram.confirm.
part.*1. *cap.*10.*n.*7. Bernard.Græuæ. *ad pract. Cameræ
Imperialis*, *lib.*2. *concluſ.*77. Molin. *de iuſt. tract.*2.
diſp. 540. *n.*5. *cum ſeq.* Alex. Trentacinq. *variarum
reſol.lib.*3.*tit.de fideiuſſor. reſol.*2.*n.*14. *cum ſeqq.* Ariſ-
min.Tepat. *variarum ſent.tom.*1.*tit.*256.*cap.*1. Rebell.
*de oblig.iuſt.part.*2.*lib.*16.*quæſt.vnic. de fideiuſſor.n.*10.
Valer.Reginald. *in praxi fori pœn. lib.*25.*n.*220. *verſ.
tertium*, Benedict.Ægid. *in rep.l.ex hoc iure*, *ff.de iuſt.
& iure*, *part.*2.*cap.*7.*num.*9. Attento iure Regio Lu-
ſitano per Ordin. *lib.*4. *tit.*61.§.9. mulier gaudet pri- 17
uilegio Velleiani, etiamſi ei renuntiet in iudicio.
Idem de iure Hiſpano per *l.*3. *tit.*13. *p.*5. dummodo 18
mulier ſciens ſe in eo euentu gaudere priuilegio Vel-
leiani, illi poſt eam ſcientiam renuntiet, quo in lo-
co Gregor. Lopez *verbo ſabedora*, & Gutier. *d.c.*20.
num. 3. & Molin. *d. diſp.*540. *num.*8. adnotarunt in 19
foro exteriori non præſumi mulierem ſciuiſſe priui-
legium, aut de ipſo fuiſſe certioratam ante renuntia-
tionem, niſi probetur, quoniam præſumitur mulierem
ignorare iura, niſi Tabellio in inſtrumento renuntia-
tionis fidem faciat, mulierem certioratam de priuilegio
illi renuntiaſſe, & idem Molin. *d. diſp.*540. *n.*9. poſt
Gutier. *d.loco*, *num.*8. rectè ait non ſufficere renuntia- 20
tionem in genere priuilegiorum, vt cenſeatur etiam
renuntia

renuntiatum priuilegio Velleiani, ſed neceſſariam eſſe
renuntiationem illius etiam in particulari.

11 Cum iuramento autem fideiubens mulier pro ali-
quo non iuuatur beneficio Senatuſconſulti Velleiani,
de quo vide Guillelm. Bened. *in rep. cap. Raynutius,
verbo teſtamentum*, el 3. *num.*26. Tiraquel. *in l. ſi vn-
quam, C. de reuoc. don. in præfat. num.* 136. *&* 151.
Mench. *de ſucceſſ. creat.* §.18. *num.* 158. *&* §.28. *n.*61.
Duen. *reg.* 335. *limit.* 20. Anton. Gom. *d. tom.* 2. *pag.* 13.
num. 8. Couar. *in d. cap. quamuis pactum, part.* 2. §.3. *n.* 5.
Anton. Gabr. *commun. lib.* 2. *tit. de iureiurand. concl.* 3.
Anton. Scap. *de iure non ſcripto, lib.* 4. *cap.* 22. *num.* 3.
cum ſeqq. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 20. Bo-
nacoſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 2. *tit.* 14. *n.* 19. *pag.* 338.
Theſaur. *Pedem. dec.* 222. *ſub n.* 11. Maſcard. *de prob.
concl.* 1076. *ex num.* 21. Cened. *ad Decretal. collect.* 74.
n. 5. Seraph. *de priuileg. iuram. priu.* 63. *&* 69. Fachin.
controuerſ. lib. 2. *cap.* 60. Dalner. *tract. de variis iuris
renunciat. cap.* 6. *n.* 52. Bapt. Coſta *de facti ſcientia &
ignor. inſpect.* 57. *n.* 3. Ceuall. *dict. quæſt.* 515. Gaſp. Ro-
deric. *de annuis redditib. lib.* 2. *quæſt.* 3. *n.* 39. Bernard.
Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *conclus.* 77. *à
n.* 17. Cald. Pereira *de empt. cap.* 30. *n.* 10. *&* 19. Molin.
d. diſp. 540. *n.* 12. *cum ſeqq.* Valer. Reginald. *d. lib.* 25.
n. 220. *verſ. primum*, Rebel. *d. quæſt. vnica de fideiuſſor.
n.* 15. Alex. Trentacinq. *d. tit. de fideiuſſor. reſ.* 2. *num.* 3.
cum ſeq. Ariſmin. Tepat. *d. tit.* 156. *cap.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Mulier non renuntiat donationi propter nuptias, & iuri hypothecæ, niſi poſt primam renuntiationem elapſo biennio iterum renuntiet: procedit hæc renuntiatio quoad ius hypothecæ, quando vir habet bona, de quibus poſſit conſuli vxori pro dote ſua, num.* 2.

3 *Vxor excluditur quando renuntiauit iuri hypothecæ: ſi renuntiauit iuri hypothecæ cum iuramento in venditione facta per virum, non iuuatur Velleiano, num.* 4.

5 *Maritus etiam de conſenſu vxoris donationem ante, vel propter nuptias alienare nequit.*

6 *Mulier non poteſt venire contra iuramentum.*

7 *Res dotalis immobilis alienari nequit, etiam cum conſenſu vxoris, & num.* 8.

9 *Donationes propter nuptias licèt non poſſint alienari, conſentiente etiam vxore, facta tamen cum illo alienatione, ſi mulier poſt biennium alienationem iterum ratificauit, ex hoc valida cenſebitur.*

10 *Vir ſi conſtante matrimonio alienauit donationem propter nuptias in vxoris præiudicium, illa etiam conſentiente, non valet alienatio, niſi ſuperſint viro alia bona æquiualentia, aliàs mulieri actio in rem contra poſſeſſorem competit.*

11 *Arrha mulierum an, & quatenus alienari poſſint.*

12 *Res dotales mobiles iure nouiſſimo non poſſe alienari, etiam de conſenſu vxoris, non probatur D. Barboſæ, num.* 13.

AVTH. Siue à me.

1 MVlier non renuntiat donationi propter nuptias,
& iuri hypothecæ, niſi poſt primam renun-
tiationem elapſo biennio iterum renuntiet. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Vide Gregor. Lop. *l.* 58. *gloſſ.* 3. *part.* 3. vbi quod
procedit hæc renuntiatio iuri hypothecæ, quando vir
habet alia bona, de quibus poſſit conſuli vxori pro
dote ſua, & quod attenditur tempus renuntiationis.

3 Afflict. *deciſ.* 311. *num.* 2. vbi refert hîc decidi, quod
vxor excluditur quando renuntiauit iuri hypothecæ,
vt non poſſit pro dote agere hypothecaria ſuper illa

re quando maritus habet alia bona ſuper quibus vxo-
ri poteſt eſſe conſultum ſuper dote recuperanda: &
num. 3. diſputat vtrùm diſpoſitio huius authent. ha-
beat locum in ciuitate Neapoli, Vincent. de Franchis
deciſ. 84. *per tot.* vbi quod mulier, quæ ceſſit & renun- 4
tiauit iuri hypothecarum cum iuramento in vendi-
tione facta per virum, non iuuatur Velleiano, Ant.
Gom. *l.* 50. *Tauri, num.* 10. *verſ. quintò*, vbi per hunc 5
text. tenet quod maritus etiam de conſenſu, & li-
centia vxoris non poteſt donationem ante nuptias, vel
propter nuptias alienare, Roderic. Xuar. *in tit. de ar-
rhis, num.* 43. Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4.
tit. 10. *num.* 7. vbi tenet diſpoſitionem huius authent. 6
non habere locum in renuntiatione iurata, ac proin-
de mulierem non poſſe venire contra iuramentum.
Donat. à Fina *eod. tom.* 1. *commun. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 25.
pag. 271. vbi quod alienari non poteſt res dotalis im- 7
mobilis, etiam cum ſolemnitate huius auth. & Viu.
ibid. num. 57. *pag.* 725. vbi quod alienari non poteſt res 8
immobilis in dotem data, etiam cum conſenſu vxo-
ris, & conſequenter cum ſolemnitate huius auth.
D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto matr. part.* 5. *num.* 48. *verſ. li-
mita ſecundò*, vbi quod licèt donationes propter nup- 9
tias non poſſint alienari etiam cum conſenſu vxoris,
tamen ſi alienatio cum illo facta ſit, & poſt biennium
mulier iterum ratificauerit alienationem, ex hoc va-
lida cenſebitur, Ceuall. *commun. contra commun. q.* 3.
à num. 17. vbi per hunc text. dicit, quod ſi vir con- 10
ſtante matrimonio alienauit, ſeu obligauit donatio-
nem propter nuptias in præiudicium vxoris etiam
conſentientis, non valet alienatio, niſi ſuperſint alia
bona æquiualentia viro, aliàs mulieri contra poſſeſſo-
rem competit actio in rem, ſubditque ex huius text.
deciſione profectò non poſſe procedere opinionem
Afflict. quando bona ſuperſunt tempore renuntiatio-
nis, licèt deficiat tempore exactionis dotis, cùm ini-
tium fuerit perfectum, & renuntiatio facta tempore
habili, Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 18. *n.* 57.
vbi refert, quod quamuis aliqui arbitrentur, hunc
text. corrigi per *auth. ſi qua mulier, C. hoc eod. tit.* ta-
men vtraque Auth. in ſuo caſu intelligenda eſt, quia
hæc, de qua *in præſenti*, loquitur quando mulier tan-
tùm conſentit marito alienanti, illa verò quando pro
contractu mariti obligat ſe, vel bona ſua; tunc enim
etſi millies conſentiat, ſibi non præiudicabit, Car-
doſ. *in praxi iudicum, verbo maritus, n.* 22. vbi quod
maritus non poteſt alienare bona dotalia vxoris, nec
etiam illa conſentiente. Rebell. *de obligat. iuſt. part.* 2.
lib. 5. *quæſt.* 7. *ſect.* 1. *num.* 54.

Ad duo circa materiam huius text. aduertendum
eſſe admonet D. Barboſ. *d. l.* 1. *part.* 5. *n.* 53. *&* 54. Pri-
mum, quod licèt deciſio huius text. ſit fundata in ra-
tione *l. ſi mulier, la* 2. *inf. hoc eod. tit.* quæ in Regno
Portugaliæ inuenitur correcta, non ob id ſequitur in
prædicto Regno correctam eſſe hanc authent. neque
enim deficiente cauſa ob id deficit effectus iam produ-
ctus in eſſe, *l. fin. ff. vnde liberi.* Secundum, quod licèt
aliqui exiſtimauerint deciſionem huius auth. videri
hodie correctam per diſpoſitionem auth. *ſi qua mulier,
inf. hoc eod. tit.* nihilominus contrarium eſt verius, &
pro huiuſmodi veritate aſſequenda duos caſus in hac
materia diſtinguit. Primus eſt, quando contractus fit
principaliter ſuper alienatione rei in donationem pro-
pter nuptias datæ, & vxor huic alienationi conſenſum
præſtitit, quo caſu procedit text. *in præſenti*, qui in
his terminis non inuenitur correctus. Secundus caſus
eſt quando maritus aliquem contractum celebrat, in
quo directò non agitur de alienatione rerum donata-
rum propter nuptias, ſed potiùs de obligatione perſo-
nali mariti, cui ipſe ex bonis propriis tenetur ſatis-
facere, & pro ſecuritate eiuſdem debiti obligat res
donatas propter nuptias, vel etiam aliàs ad vxorem per-
tinentes de illius conſenſu, vel etiam ipſa vxor obligat

ſe, vel res ſuas pro contractu inito per maritum, & in his terminis loquitur d. autb. *ſi qua mulier*, diſponens hanc obligationem vxoris ipſo iure non valere, neque poſtea aliquo caſu cooſirmari.

Notat idem D.Barboſ. *d. l.1. part.5. num.49. verſ. item ſecundò*, hanc autb. procedere in donatione propter nuptias, quam ratione pacti mulier poterat lucrari: vt enim prædicto lucro mulier ſibi præiudicet, requiritur geminatus conſenſus: & citat *gloſſ. 1. in præſenti*, & Bart. *hîc*, *num.2.* Rodet. Xuar. *d.tit. de arrhis*, *num.43.* Nouell. *de dote, part.7. ſpec.9.num.4.*
11 *ad fin.* vnde colligit arrhas (quas ſecundum conſuetudinem Hiſpaniæ vxores lucrantur) non poſſe alienari etiam de conſenſu vxorum, niſi interueniant expreſſa in hoc text.

Addit idem D. Barboſ. *loco* proximè *citato*, quod hæc autheot. vltra geminatum conſenſum requiris etiam quod maritus habeat bona ſufficientia ad dotem ſoluendam tempore, quo præſtantur prædicti conſenſus, & quo dos eſt reſtituenda, itavt non ſufficiat tempore primi, vel ſecundi conſenſus maritum habere bona ſufficientia ad doris ſolutionem, niſi illa etiam habeat tempore, qoo dos reſtituitur; nam aliàs non obſtante geminato conſenſu poterit mulier res alienatas vendicare, ac ſi non fuiſſent alienatæ, & in hanc ſententiam citat Panot. Anton. de Burgos, Afflict. Pariſ. Palat. Xuar. de Pace *quæſt.ciuili 7.n.58.* quicquid cum aliis teneat Cald. Pereira *d. quæſt.18. num.58.*

12 In gloſſ. *Et multò magis*, ibi, *In dote ergo, etſi mulier conſentiat*, &c. Notatur ad hoc, quod iure nouiſſimo maritus non poteſt alienare res dotales mobiles, etiam de conſenſu vxoris, vt per Petr.Gregor. *Syntagm.iuris lib.9.cap.22.num.14.* Cald. Pereira
13 *d.quæſt.18. num.54.* Sed contrarium probat D.Barboſ. *in d.l.1.part.5.num.86.* vbi ait nullo modo admittendum hanc authent. inducere, maritum hodie non poſſe alienare res dotales mobiles, cùm id clarè expreſſum non ſit, & correctio iuris antiqui ſemper euitanda ſit: ſubditque differentiam, quæ io boc text. ſit inter res donatas propter nuptias, & res dotales, illud reſpicere, quod res immobiles donatæ propter nuptias poterunt alienari interuenientibus ſolemnitatibus hîc expreſſis, dotales autem immobiles nullo modo: ergo non probat etiam res mobiles dotales non poſſe alienari per maritum, vt ex aduerſo præſupponitur.

SVMMARIVM.

1 *Secunda mulieris interceſſio iterata elapſo poſt primam biennio mulieri beneficium tollit Velleiani, & num. 2. ſecus ſi intra biennium pignus dedit, aut obligationem innouauit, num.3.*

L. Si mulier. XXII.

Imp. IVSTINIANVS A. *Iuliano P.P.*

1 SEcunda interceſſio mulieris elapſo poſt primam biennio, iterata tollit mulieri Velleiani beneficium. Colligunt ex Ordinat. Doctores citati *ad l. 1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin.Reg.Luſitan. *lib.4.tit.61.§.10. l.Hiſp.3. verſic. la quarta, tit.12.part.5. vbi gloſſ.4.in fine, n.7. & 8.* Duaren. *ſub hoc tit.cap.2.prope fin.* Connan. *comment.lib.6.cap.vlt.num.9.* Anton.Gom. *l.6.Tauri, n.1. in fine, & var.tom.2.cap.14.num.17. verſ. ſecundò facit.* Donel. *comment.iuris ciuilis lib.12.cap.32.* Gutier. *in authent. ſacramenta puberum, C.de in integr.reſtitut. min.num.98. & 99.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.21. num.2.* vbi quod quando mulier pro altero interceſſit, & poſt biennium eam obligationem confirmauit, præſumitur non alterius cauſa, ſed ſua propria interceſſiſſe, & ſe obligaſſe, ſubditque hanc eſſe iuris, & de iure præſumptionem, & neque hoc caſu requiri quod mulier ſit certiorata de hoc Velleiani beneficio, Morl. *in emporio iuris, part.1.tit.3.quæſt.1. num.8. & 13.* Molin. *de iuſtit.tract.2. diſp.540. n.16. verſic. tertius*, vbi per huoc text. teoet quod ſi poſtquam mulier ſe obligauit pro alio, aut fideiuſſor alterius extitit, elapſo integro biennio à prima obligatione pignus dedit, aut eandem obligationem innouauit, non gaudet priuilegio Velleiani; ſecus au- 3
tem ſi intra biennium pignus dedit, aut obligationem innouauit, & ſubdit ex Gregor. Lop. quod cùm lex in ea præſumptiooe fundetur, non haberet locum ea diſpoſitio, ſi à principio irritum eſſet pactum quod elapſo biennio pignus traderetur, aut inooüaretur obligatio; quoniam tunc traditio pignoris, aut confectio iterum eiuſdem obligationis, non tam eſſet innouatio, quàm exequutio primi contractus, eaque de cauſa locum haberet Velleianum. D.Barboſ. *in l.1. ff.ſoluto matr.part.5. num.53.prope fin.* Alexand.Trentacinq. *var.reſol.lib.3.tit. de fideiuſſor. reſol.2. num.2.* Rebell. *de obligat.iuſtit.part.2. lib.16.quæſt. vnic.de fideiuſſorib.num.12.verſ.tertiò.*

SVMMARIVM.

1 *Interceſſio, & obligatio mulieris pro marito eſt inualida, niſi obligatio fiat ob mutuatum pretium in rem ſuam conuerſum, & n.2. niſi maritus & vxor tanquam duo rei debendi ſimul ſint conſtituti, num.3. & 4.*

5 *Poteſt mulier cum iuramento fideiubere pro marito, ſeque obligare cum eo, niſi ageretur de magno præiudicio mulieris.*

6 *Obligatio facta à muliere pro viro, ipſo iure nulla eſt.*

7 *Mulier in eodem inſtrumento ſe obligans cum marito, non tenetur, niſi quatenus in eius vtilitatem eſt verſum.*

8 *Vxorem ipſo iure non obligari, ſi interceſſit pro obligatione mariti: idem ſi conſentiat marito obliganti bona vxoris pro proprio debito, n. 9. ſimul cum marito ſe obligans pro eo ad quod maritus principaliter erat obligatus, ipſo iure non valet obligatio vxoris, num.10. ſiue conſentiat obligari res proprias per maritum, ſiue etiam conſentiat maritum res obligatas vxori alteri obligare, ipſo iure conſenſus non præiudicat, num. 11. etiam quando vxor vnà cum viro ſe obligans faciat ſe principalem debitricem vnà cum ſolitis renuntiationibus, num.12. & etiam mulier ſit principalis, & vir fideiuſſor, quamuis etiam ſecundò caueat, & ex interuallo, num.13.*

14 *Mulieri pinguius remedium competere pro marito intercedenti, quàm pro extraneo.*

15 *Maritus & vxor ſi ſimul promittant dotem pro filia, quemlibet teneri pro ſua virili; ſi verò cum dictione* inſolidum, *eſſe duos reos debendi.*

16 *Mulier ſi ſe obligauit pro marito, vt illum liberet à carcere, quid.*

17 *Vxor obligans ſe pro debito mariti, ipſo iure non tenetur, ſiue debitum ſit priuatum, ſiue publicum: in regno Caſtellæ ſi maritus & vxor ſimul intercedant pro debito publico, poteſt in eorum bonis inſolidum fieri exequutio, num. 18. ſecus quando maritus & vxor, ſimul aliquid promiſerunt ex cauſa donationis, num.19. vel maritus ſe & bona ſua pro debito vxoris obligare poterit, n.20. aut mulier ſe obligat cum viro pro ſua, vel communi vtilitate,*

vtilitate, n.21. vel obligetur fauore dotis, n.22. aut vir & vxor fideiubeant ſimul in fauorem tertij erga alium, num.23.
24 *Maritum & vxorem non prohiberi obligari, in eodem inſtrumento, ſed tantum vxorem intercedere, & cur, num.25.*
26 Tò Nullatenus, *nullitatem ipſo iure importat.*
27 *Mulier ſi obliget bona ſua pro marito, & iuret non contrauenire, tenebitur obſeruare iuramentum, limita vt n.28. & ſublimita vt n.29.*

Avth. Si qua mulier.

1 INtereeſſio, & obligatio mulieris pro marito inualida eſt, niſi ſe obliget ob mutuatum pretium in rem ſuam conuerſum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.3. tit.12. part.5. vbi gloſſ. 6. & l.9. tit.3. lib.5.*
3 *noua Recep.* quæ tamen non ita indiſtinctè limitationem admittit, niſi quoties maritus, & vxor ſimul tanquam duo rei debendi conſtituuntur, Titaquel. *de iure mariti, gloſſ.8. n.186.* Roland. *conſ.64. lib.1.* Ant.
4 Gom. *l.61. Tauri, num.2. in princ.* vbi quod quando mulier intereeſſit, & ſe obligauit pro marito, tunc ipſo iure indiſtinctè non tenetur, etiamſi ex interuallo poſt biennium ſe obligauerit, niſi pretium, vel debitum contentum in contractu, pro quo fideiuſſit, ſit conuerſum in vtilitatem eius, quia tunc efficaciter tenetur. Honded. *conſ.29. & 45. num.16. lib.1.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.65. num.3.* Gutier. *de iur. em. confirm. part.1. cap.54. a princ.* vbi *num.6. & 7.*
5 reſoluit poſſe mulierem cum iuramento fideiubere pro marito, vel ſe obligare ſimul cum eo, niſi ageretur de magno præiudicio mulieris; quia tunc propter enormem læſionem præſumeretur metus reuerentialis mariti, & iuramentum eſſet relaxandum.
6 Surd. *conſil.513. & deciſ.164. num.11.* vbi quod facta à muliere pro viro, eſt ipſo iure nulla, quia cum mulieres facilè inducantur à viris ad ſe obligandum pro eis, facilè etiam ſpoliarentur dotibus, & aliis bonis,
7 Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.22. n.2.* vbi quod mulier in eodem inſtrumento ſe obligans cum marito, non tenetur niſi quatenus in eius vtilitatem verſum eſt, Gate. Maſtrill. *Sicilia deciſ.140. n.1. cum ſeqq.*
8 D. Barboſ. *in l.1. ff. ſoluto matr. p.3. n.59. in fine.*, tenet per hunc text. quod vxor, quæ interceſſit pro obligatione mariti, ipſo iure non obligatur, itavt eo ca-
9 ſu non ſit ei neceſſaria exceptio Velleiani; idem ſi conſentiat marito obliganti bona vxoris pro proprio
10 debito, & *part.4. num.101. in princ.* dicit per hunc textum, quod ſi vxor obliget ſe ſimul cum marito pro eo ad quod maritus principaliter erat obligatus, ipſo
11 iure non valet obligatio vxoris, & *part.5. n.65.* vbi cum aliis ex hoc text. colligit, quod ſiue mulier conſentiat obligari res proprias per maritum, ſiue etiam conſentiat maritum res obligatas vxori alteri obligare, ipſo iure conſenſus non præiudicat, ac ob id non eſt neceſſaria exceptio Velleiani, quamuis ſi in fauorem alterius, qui non ſit maritus, is præſtaretur conſenſus, mero iure mulier ſibi præiudicet, & neceſſaria ſit replicatio Velleiani. Idem D. Barboſ. *ad l.2. in princ. part.1. num.11. ff. ſolut. matr. & in l. ſi cùm dotem, §. transgrediamur, num.38. ff. eod. tit.* Ceuall. *commun. contra communes, tom.4. quæſt.901. n.4.* Leſſ. *de Iuſt. lib.2. cap.18. dubit.2. n.12.* Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.2. tit. de fideiuſſor. reſol.2. n.2.* & latiſſimè
12 *reſol.3. per tot.* vbi *num.2.* ampliat procedere etiam quando vxor vnà cum viro ſe obligans faciat ſe principalem debitricem vnà cum ſolitis renuntiationibus:
13 & *num.5.* procedere ait, etiamſi mulier ſit principalis, & vir fideiuſſor, & quamuis ſecundò caueat, & ex interuallo. Molin. *de Iuſt. tract.2. diſp.540. num.3.*

verſ. dubitant, in fine, Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.2. concl.89. & 90. n.10.* Rebell. *de oblig.*
iuſt. part.2. lib.6. quæſt.9. à n.7. & 12. latè & elegan- 14
ter Benedict. Ægid. *in rep. l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iur. part.2. cap.7. num.22.* vbi aduertit pinguius remedium mulieri competere pro marito intercedenti, quàm pro extraneo; cùm enim pro extraneo intercedit, exceptione vti neceſſe eſt, ſed cùm pro marito intercedit, ipſo iure obligatio non tenet, niſi manifeſtè probetur in mulieris vtilitatem rem verſam fuiſſe, & rationem præſtat.

Verùm per hanc auth. ſit correcta auth. *ſiue à me, ſup. hoc cod. tit.* vide *ibi* poſita.

Conſentiat proprio viro, &c.] Aut eius patri, vel filio, ſeu ſocero, qui maritum habet in poteſtate: de quo vide Palat. *in rep. rub. de don. inter virum & vxor. §.42. n.4.* Greg. Lop. *l.3. verbo renuntiando, tit.12. part.5.* Gutier. *de iuram. confirm. part.1. cap.55. n.5.* D. Barboſ. *in l. variarum, n.51. ff. ſoluto matr.* vbi de ſocero, & *in l.1. ff. eod. tit. p.5. num.57. in fine*, vbi ait concluſionem huius text. non ſolùm procedere quando vxor obligat ſe pro marito, ſed etiam quando obligat ſe pro filio, vel aliis, quos maritus habet in poteſtate. Alex. Trentacinq. *d. tit. de fideiuſſ. reſol.3. num.7.* vbi ait hunc text. procedere non ſolùm quando mulier ſe obligat pro marito, ſed etiam quando ſe obligat pro patre, fratre, vel filio mariti. Menoch. *conſ.12. n.3.* vbi de ſocero, Theſaur. *dec.223. num.5.*

Nullatenus valere, &c.] Non procedit quando mulier obligauit ſe ſimul cum marito ex cauſa dotis; nam textus iſte illud tantùm inducit, vt in quibus caſibus iure antiquo mulier obligata habebat exceptionem Velleiani, hodie ipſo iure tuta ſit, ſi ſimul cum marito ſe obliget; ſed quando mulier erat obligata ex cauſa dotis, iure antiquo non habebat exceptionem Velleiani, *l. fin. inf. hoc cod. tit.* ergo diſpoſitio huius authent. ad hunc caſum minimè pertinet. Bald. Nouell. *de dote, part.6. priuil.3. ad finem, & priuil.12. num.2.* Palat. *in rep. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §.66. n.11.* Greg. Lopez *l.3. lit. C, tit.12. part.5.* Azeued. per textum *ibi in l.8. num.10. tit.9. lib.5. noua Recopil.* Gaſp. Baëz. *de non meliorandis filiabus, cap.11. à n.37. & à n.44.* D. Barboſ. *in d. l.1. ff. ſoluto matrim.*
part.5. n.101. vbi *num.103.* reſoluit, quod ſi maritus 15
& vxor ſimul promittant dotem pro filia, quilibet pro ſua virili tenetur; ſi verò addita dict. *in ſolidum*, eſſe duos reos debendi.

Non procedit etiam quando mulier obligauit ſe 16
pro marito, vt ille liberetur à carcere; nam licèt non defuerit, qui propter generalitatem huius text. exiſtimauerit non valere huiuſmodi obligationem, nihilominus tamen hanc limitationem optimo iure tenent Gam. *Luſit. deciſ.318. num.1.* Vincent. de Franchis *deciſ.237. num.4. tom.2. & dec.578. à n.10.* quos refert & ſequitur D. Barboſ. *in l.2. ff. ſoluto matr. in princ. p.2. n.11.* Ant. Fab. *in ſuo Cod. ſub hoc tit. diffin.16.* Surd. *conſ.367. n.10. & 17.* Steph. Grat. *diſc. forenſ. cap.108. n.24.* Alex. Trentacinq. *d. reſ.3. num.8.*

Siue priuatum, ſiue publicum ſit debitum, &c.] No- 17
tatur ad hoc, quod vxor obligans ſe pro debito mariti, ipſo iure non tenetur, ſiue debitum ſit priuatum, ſiue publicum, vt per Caſtr. *hic n.2.* D. Barboſ. *in*
d. l.1. ff. ſoluto matr. part.3. n.61. vbi dicit per expreſſam 18
legem Regiam Luſit. obſeruari in eo Regno deciſionem huius text. At verò in Regno Caſtellæ, ſi maritus & vxor ſimul intercedant pro debito publico, poteſt in eorum bonis in ſolidum fieri exequutio, vt eſt expreſſum *l.1. Tauri*, quæ hodie eſt *l.9. tit.3. lib.5. noua Recopil.* vbi Marienſ. *gloſſ.3.* & Anton. Gom. *d. l.61. Tauri, in fin.* D. Barboſ. *d. l.1. p.3. n.61. in fine.*

Multipliciter limitat deciſionem huius authent. 19
D. Barboſ. *in d. l.1. ff. ſoluto matrimonio, part.5. n.58. in fine, & 59.* vbi primò ait, non procedere quando

maritus & vxor ſimul ex cauſa donationis aliquid pro-
miſerunt ; nam cùm in his terminis ceſſet ratio huius text. inducitur regul. *l. reos, §. cùm in tabulis, ff. de*
20 *duobus reis.* Secundò limitat, quod è contra maritus ſe,
& bona ſua pro debito vxoris obligare poterit, quia
hoc iure non inuenitur prohibitum, quinimò & ipſa
vxor poteſt ſe obligare marito dùm inde non reſultet
donatio, quia tantùm prohibetur obligare ſe pro ma-
rito, non autem obligare ſe marito : tertiò limitat ſi
mulieri obliganti ſe pro marito detur in cambium
21 aliquid æquiualens ; nam tunc valebit obligatio. Tri-
bus aliis modis limitat Alexand. Trentacinq. *d. tit. de*
22 *fideiuſſor. reſol. 3. à n. 15.* Et primò quando mulier ob-
ligat ſe cum viro pro ſua, vel communi vtilitate : ſe-
23 cundò ſi obligetur fauore dotis ; tertiò quando vir &
vxor fideiubent ſimul in fauorem tertij erga alium.
24 *Siue ſemel, ſiue multoties*, &c.] Aduertit D. Barboſ.
in d. l. 1. ff. ſoluto matrimonio, part. 5. n. 55. poſt princip.
in hac Authent. non prohiberi maritum & vxorem
obligari in eodem inſtrumento, ſed tantùm vxorem
intercedere, vel ſe obligare pro contractu mariti, in-
telligens verba illa, *ſi vna mulier conſentiat inſtrumento*
mariti, id eſt, obligationi mutui, quam maritus con-
25 traxit nomine proprio. Addit præterea idem Barboſ.
poſſe etiam prædicta verba accipi in eo ſenſu, vt ma-
ritus & vxor non poſſint ſe obligare in eodem inſtru-
mento, quia quamuis fateantur ſe æquè principaliter
mutuum accepiſſe, & ea ratione principaliter ſe obli-
gauerint, tamen vxor non obligabitur, niſi probetur
reuera verſum fuiſſe in eius vtilitatem ; quia præſu-
mit ius colorem fuiſſe quæſitum ; & cùm maritus ſo-
lus mutuum acceperit, vxorem pro eo interceſſiſſe,
falsò, ſiue ſimulatè confeſſam fuiſſe ſibi quoque mu-
tuum fuiſſe factum ; & teſtator ita intellexiſſe hunc
text. Bart. *hic*, *num.* 2. Nouell. *de dote, part. 7. ſpec. 1. num. 15. ad fin. lib. 1.* Afflict. *deciſ. 209. n. 3.* Tiraquell.
de retractu lign. §. 31. gloſſ. 1. num. 5. Anton. Gom. *l. 50.*
Tauri, num. 57. Theſaur. *deciſ. 223. num. 4.* Octauian.
deciſ. 48. à num. 5.
26 In gloſſa, *Nullatenus* 1. ibi, *ipſo iure.* Notatur ad
hoc, quod dict. *nullatenus*, importat nullitatem ipſo
iure, vt per Put. *deciſ. 254. n. 3. lib. 2. in correctis*, Fla-
min. *de reſignat. benefic. lib. 8. quaſt. 8. num. 53. & lib. 9.*
quaſt. 12. n. 2. Mandoſ. *in regul. 7. Cancell. quaſt. 4. n. 2.*
& regul. 15. quaſt. 5. num. 8. Bou. *in tract. de ſtat. vrbis,*
gloſſ. 17. n. 1. fol. 54. Ceuall. *commun. contra commun.*
quaſt. 527. n. 10. & quaſt. 900. n. 5. Cened. *poſt qq. pract.*
ſingul. 69. n. 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 159.*
num. 18. Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. gloſſ. vlt. num. 65.*
Sanchez *de matrim. lib. 6. diſp. 32. num. 7.* quos refero
ego ipſe *de dict. vſufreq. dict. 226. num. 4.* vbi *num. 5.*
plures refero aſſerentes hanc dictionem habere vim
decreti irritantis.

In eadem gloſſ. ibi, *etiamſi iurauit.* Notatur ad hoc,
quod diſpoſitioni huius text. neque eum iuramento
renuntiari poteſt, vt per Bart. Salic. & Bald. *in præſen-*
ti, Bolognin. *conſ. 45. à num. 7.* Verùm contrarium de
iure canonico eſt tenendum, propter diſpoſitionem
cap. cùm contingat, de iureiur. vt docent Palat. *in repet.*
rubr. de donat. inter virum & vxor. §. 17. ad finem, The-
ſaur. *deciſ. 223. à n. 8.* Azeued. *l. 9. n. 9. tit. 3. lib. 5. noua*
Recop. Alex. Trentacinq. *d. tit. de fideiuſſ. reſol. 3. num. 9.*
D. Barboſ. *in d. l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 5. n. 58.* vbi
27 aduertit, quod ſi mulier obliget bona ſua pro marito,
& iuret non contrauenire, tenebitur obſeruare iura-
mentum, iuxta *d. c. cùm contingat*, dum tamen certifi-
cata ſit de beneficio iuris ſibi competente, & quamuis
contra iuramentum non audiatur, tamen adhuc dura-
bit præſumptio huius auth. quod totum ad maritum
peruenerit, quæ quidem præſumptio ceſſaret, ſi mulier
iuraſſet pecuniam fuiſſe conuerſam in ſui vtilitatem.
28 Limita tamen, ſi mulier ob huiuſmodi renuntia-
tionem cum iuramento indotata remaneret in totum,
vel in maxima parte, quia ſeruare huiuſmodi iura-
mentum eſt contra præiudicium publicum, & contra
publicam vtilitatem : ita Palat. *d. §. 17. n. 33. verſ. pote-*
ris limitare, Afflict. *deciſ. 311. num. 4.* Anton. Theſaur.
Pedem. deciſ. 223. Alex. Trentacinq. *d. reſol. 3. n. 11.* vbi 29
ſublimitat, ſi mulieri remaneret dimidia pars dotis,
vel plus, & *num.* 13. reſoluit, quod quando mulier
enormiter fuit læſa, tunc à renuntiatione iurata huius
authent. omnino concedenda eſt abſolutio à iuramen-
to, immò & abſque illa agere poſſet : ſecus ſi enor-
miter, vel enormiſſimè non ſit læſa.

SVMMARIVM.

1 *Mulier pecuniâ acceptâ intercedens, conuicta legitimis probationibus quod pecuniam acceperit, Velleiano non gaudet, & num. 2. non gaudet Velleiano ſi certum pretium recipiat pro fideiuſſione præſtanda alteri, num. 3. & talis receptio per teſtes probanda eſt, vel per confeſſionem factam in inſtrumento, num. 4.*

5 *Mulier ſi intercedendo pro altero rem aliquam accepit, non iuuatur Velleiano, ſumma quanta eſſe debeat, qua accepta mulier ex ſua interceſſione obligatur, iudicis arbitrio relinquitur, n. 6.*

7 *Mulier quando pretium, aut rem æſtimabilem accepit, vt obligationem alterius in ſe ſuſciperet, vel fideiuſſor pro illo exiſteret, non gaudet priuilegio.*

8 *Præſumptio iuris, & de iure quæ.*

9 *Mulier pretium accipiens pro fideiuſſione, omiſſa Velleiani exceptione conuenitur, & creditor facta excuſſione priſtinum debitorem viciſſim conuenit.*

10 *Mulier intercedens pro alio non gaudet Velleiano, quando animo nouandi ſe obligauit.*

11 *Mulieres fideiubentes hodie indemnes ſeruari, niſi ſuper interceſſione factum ſit inſtrumentum publicum, teſtibus tribus præſentibus ſubſcriptum, & num. 12. hodie ſatis eſt ſi Tabellio in eo inſtrumento fidem faciat, eos eſſe adhibitos, num. 13.*

L. Antiquæ. XXIII.

Idem A. Iuliano P. P.

MVlier pecunia accepta intercedens, conuicta le- 1
gitimis probationibus quod pecuniam accepe-
rit, Velleiano non iuuatur. Colligunt ex Ordio. Do-
ctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumont 2
Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 61. §. 6.* vbi ſtatuitur quod 3
mulier non gaudet Velleiano, ſi certum pretium re-
cipiat pro fideiuſſione alteri præſtanda, *l. Hiſpan.* 3.
tit. 12. part. 5. ibi, *la quinta razon es, ſi la muger recibieſſe precio por la fiandura que fizieſſe*, vbi Gregor.
Lopez *gloſſ. 6.* tenet quod debet probari talis receptio 4
pretij per teſtes, vel per confeſſionem factam in in-
ſtrumento, & quod recipiatur tantùm pretium, & tale
quod homo diſcretus pro illo præmio ſe obligaſſet.
Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 21. n. 4.* vbi quod ſi mu- 5
lier intercedendo pro altero rem aliquam accepit,
non iuuatur hoc Senatuſconſulto, cùm præſumatur
in ſua cauſa interceſſiſſe, additque hanc eſſe præſum-
ptionem iuris, & de iure, & *de arbitr. caſu 234. per tot.*
vbi *num. 4.* tenet iudicis arbitrio relinqui quanta eſſe 6
debeat ſumma, qua accepta mulier ex ſua interceſ-
ſione obligatur. Gam. *Luſit. deciſ. 121.* Azeued. *l. 9. à*
num. 17. tit. 3. lib. 5. noua Recopil. vbi Mathienſ. *gloſſ. 2.*
num. 4. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 2. collect. 295.*
verſic. nunc limita primò, Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſ-*
put. 540. n. 17. vbi ait quod quando mulier pretium, 7
aut

aut rem æſtimabilem accepit vt obligationem alterius in ſe ſuſciperet, vel vt fideiuſſor pro illo exiſteret, ſiue verbo, ſiue ſcripto obligationem ſuſcipiat, aut fideiuſſor exiſtat, & ſiue à principio id accipiat, ſiue poſtea, non gaudet priuilegio Velleiani; debet tamen conſtare vel inſtrumento publico tribus adhibitis in eo teſtibus, vel legitimâ alia probatione pretium accepiſſe, alioquin gaudet priuilegio, additque conſtare debere quod accipitur, eſſe tantum, vt non reputetur pro nihilo, & vt non cenſeatur factum ad decipiendam mulierem, vt ita maneat omnino obligata, quæ iudicis arbitrio relinquenda ſunt, num talia ſint cenſenda, necne. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 25. n. 220. verſ. ſecundum*, Rebell. *de oblig. iuſt. part. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſ. num. 12. verſ. quartò*, Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 2. cap. 7. n. 15. & 16. cum ſeqq.* vbi diſputat, an ſufficiat quodlibet pretium, ſiue rem parui valoris dare mulieri in cauſam magnam fideiubenti?

8 *Omnimodo eſſe credendum*, &c.] Notatur ad hoc, quod præſumptio iuris, & de iure illa eſt, quæ à lege introducta, ſuper eadem lex firmum ſancit, vt per Maſcard. *de prob. concluſ. 1222.* aliàs 1228. *à princ.* Et notatur etiam ad hoc, quod contra præſumptionem iuris, & de iure non admittitur in contrarium probatio, ſecundùm eundem Maſcard. *concluſ. 1325.* aliàs 1331. *num. 4.* vbi ſubdit id locum non habere vbi parte non reſiſtente probationes factæ fuerint in contrarium. Alciat. *de præſ. part. 2. num. 3. cum ſeq.* Couarr. *de ſponſalib. part. 1. cap. 4. §. 1. n. 3. cum ſeqq.* Menoch. *de præſ. lib. 1. quæſt. 3. per tot.*

§. Sed ſi minus.

9 Mulier pro fideiuſſione pretium accipiens Velleiani exceptione amiſſa conuenitur, & excuſſione facta creditor priſtinum debitorem viciſſim conuenit. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

10 Vide Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de fideiuſſor. reſol. 2. num. 5.* vbi quod mulier pro alio intercedens non gaudet Velleiano, quando animo nouandi ſe obligauit.

§. Ne autem.

11 Hodie mulieres fideiubentes indemnes ſeruantur, niſi ſuper interceſſione inſtrumentum publicum, in præſentia trium teſtium ſubſcriptorum ſit factum. Colligunt ex Ord. Doct. citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

12 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Leſſ. *de Iuſt. lib. 2. cap. 28. dub. 2. n. 13.* Molin. *eodem*
tract. diſp. 540. n. 3. vbi cum Gutier. *de iuram. confirm.*
13 *part. 1. cap. 20. n. 6.* admonet hodie de communi conſuetudine neceſſarium non eſſe, vt tres teſtes ſubſcribant in publico inſtrumento, ſed ſatis eſſe ſi Tabellio in eo inſtrumento fidem faciat adhibitos non eſſe. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de fideiuſſor. reſol. 2. n. 4. verſ. ſecunda*, vbi ait quod iſte §. non habet locum quando mulier intercedit pro dote.

S V M M A R I V M.

1 *Libertatis fauore ceſſat Velleiani exceptio, & n. 2. idem quando quis ſe obligauit pro cauſa concernente pietatem, num. 3.*

L. Veterum ambiguitatem. XXIV.

Idem A. Iuliano P. P.

1 Libertatis fauore ceſſat Velleiani exceptio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 3. tit. 12. part. 5. ibi, *la primera es quando fiaſſe alguno por razon de libertad.* Vincent. de Franchis *tom. 2. deciſ. 578. n. 6.* Bruckman. *de different. vtriuſque ſexus, part. 2. art. 15. n. 31. fol. 265.* Alex. Trentacinq. *variarum reſol. lib. 3. tit. de fideiuſſor. reſol. 2. n. 7.* Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 540. n. 14. verſic. in ſequentibus*, Rebell. *de oblig. iuſt. part. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſoribus, num. 12. verſic. primò*, Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 61. §. 1.*

Idem quando quis ſe obligauit pro cauſa concer- 3
nente pietatem, de quo Tiraquell. *in tract. de pia cauſa, priuileg. 113.* Gregor. Lopez *d. l. 3. gloſſ. 1.* Vincent. de Franchis *dec. 237. num. 1. & dec. 578. num. 8.* Steph. Grat. *diſc. forenſ. cap. 108. num. 23.*

S V M M A R I V M.

1 *Mulier ætate maior intercedens pro dote, etiam nudo pacto, efficaciter obligatur, & Velleiano non gaudet, & n. 2. non ſolum quando promiſit principaliter, ſed etiam quando acceſſoriè ad aliam obligationem, n. 3. etiamſi interceſſerit pro perſona extranea ad dotis reſtitutionem, num. 4. & in obligatione ex cauſa antefati, num. 5.*

6 *Mulier promittendo dotem non obligatur efficaciter, ſi minor ſit 25. annis.*

7 *Dos ſimplici pollicitatione promiſſa efficaciter peti poteſt, vide tamen vt ibi.*

8 *Fideiuſſio pacto nudo celebrata, fauore dotis valida eſt.*

9 *Vxor ob dotem non ſolutam à viro repellitur.*

10 *Mulier non gaudet Velleiano, cùm pro aliquo fideiuſſor extitit, cuius pòſtea hæres facta: vel cùm hereditatem alicuius emiſſet, fideiuſſor extitit pro defuncti debitis.*

L. Generaliter. XXV. & vlt.

Idem A. ad pop. vrbis Conſtantinop. & vniuerſ. prouinciales.

MVlier ætate maior pro dote intercedens, pro 1
dote etiam nudo pacto efficaciter obligatur, &
Velleiano non gaudet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 61. §. 2. l. Hiſp. 3. tit. 12.*
part. 5. verſ. la ſecunda es ſi fiaſſe a otro por razon de 3
dote, vbi Gregor. Lopez *gloſſ. 2.* intelligit non ſolùm
quando mulier promiſit principaliter, ſed etiam quando acceſſoriè ad aliam obligationem, Tiraquell. *de retractu lign. §. 1. gloſſ. 14. n. 100.* Connan. *comment. iuris ciuilis lib. 6. c. 8. num. 8.* Nouell. *de dote, part. 6. priuil. 22. n. 1.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 26.* Cephal. *conſ. 408. n. 10. vol. 3.* Neguzant. *de pignorib. 1. part. 8. partis, n. 32. verſ. nec obſtat in quantum*, Vincent. de
Franchis *dec. 132. per tot.* vbi *num. 12.* ampliat deci- 4
ſionem huius l. procedere etiamſi mulier interceſſerit
pro pœna extranea ad dotem reſtituendam, & *num. 15.*
ampliat etiam in obligatione mulieris ex cauſa ante- 5
fati; tutius tamen eſſe conſulit ad euitandas lites impetrare diſpenſationem ſuper illa obligatione à Proregibus, Surd. *deciſ. 164. n. 4.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſolut. matr. part. 1. n. 15. & n. 16. in fine, & 17. & p. 3. n. 53.* vbi verius eſſe affirmat, hanc l. loqui in muliere intercedente pro dote, & non generaliter, Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de fideiuſſor. reſol. 2. num. 4.* vbi diſputat an deciſio huius text. procedat quando mulier in eodem inſtrumento pro filia communi in inſtrumento pro dote vnà cum marito ſuo obligauerit ſe. Ant. Fab. *in ſuo Cod. ſub hoc tit. diffinit. 14.* Aloyſ.

Ricc. *in collect. deciſ. p. 2. collect. 295. limit. 4.* Aluar. Valaſc. *conſ. 127. n. 2. cum ſeqq.* Bruckman. *de differ. vtriuſque ſexus, part. 2. art. 15. num. 29. & 30. fol. 265.* Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 540. num. 15. verſ. ſecundus,* Rebell. *de oblig. inſt. part. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſor. n. 12. verſ. ſecundo,* Benedict. Ægid. *in rep. l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iur. p. 2. cap. 7. n. 4. in princ.*

6 *Maior vigintiquinque annis*, &c.] Notatur ad hoc, quod mulier promittendo dotem non obligatur efficaciter, ſi minor ſit vigintiquinque annis, vt per D. Barboſ. *in d. l. part. 1. n. 24.* vbi *num. 25.* tenet inhabilitatem ad ſe obligandum, propter quam proprio. ruio bonorum adminiſtratio denegatur, non tolli propter fauorem dotis, vt ſunt minores, mente capti, & prodigi, ſubditque quod ſi quis propter aliquam aliam cauſam inhabilitatur ad ſe obligandum, & nihilominus bonorum ſuorum adminiſtratio ei conceditur, non obſtante inhabilitate, ille fauore dotis efficaciter obligabitur, vt de fœmina dotem promit..... oſtendit textus *in præſenti.*

7 *Pollicitus ſit, vel ſpoponderit*, &c.] Ergo dos ſimplici pollicitatione promiſſa efficaciter peti poteſt, de quo tamen vide D. Barboſ. *in d. l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 3. n. 12. cum ſeq.* Guid. Pancirol. *in theſauro variarum lectionum, lib. 2. cap. 201.* vbi ait ſe credere hanc legem velle ex pollicitatione dotis quemlibet obligari, *etſi* aliàs ex pollicitatione nemo obligetur, exceptis caſibus relatis *in l. 2. in fine, de pollicitat.* videlicet vbi promittitur ob honorem Reipubl. vel quando promiſſum incipit impleri, niſi pollicitus Reipubl. decedat, vel pauper efficiatur.

8 Notatur ad hoc, quod fauore dotis valet fideiuſſio celebrata per pactum nudum, vt per Alciat. *lib. 1. parerg. cap. 1.* Tiraquell. *de priuilegiis piæ cauſæ, priuileg. 110.* Corraſ. *in l. qui liberos, n. 184. ff. de ritu nupt.* Nouell. *de dote, part. 6. priuil. 2. num. 11.* D. Barboſ. *in d. l. 1. part. 3. n. 54. ff. ſolut. matr.*

9 *A viro forſitan repelli*, &c.] Notatur ad hoc, quod maritus ob dotem non ſolutam vxorem expellere poteſt, de quo vide Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rubr. 4. §. 23. num. 14.* Socin. *regul. 315.* Boër. *deciſ. 22. à princ.* Palat. *in rep. cap. per veſtras, de don. inter virum & vxorem, poſt not. 1. verſic. tertiò ſequitur in textu, num. 2. pag. 339.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 31.* Couarr. *de ſponſalib. part. 2. cap. 7. num. 1.* Gaſp. Baëz. *de non meliorand. cap. 32. n. 20.* vbi *num. 21.* limitat, niſi dos ſit modica. Bonacoſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 6. de dotis promiſſione*, Viu. *eod. lib. 5. tit. 12. ſoluto matrimonio, num. 89. pag. 747.* Felician. *de cenſib. lib. 2. cap. 5. num. 20.* Surd. *de aliment. tit. 7. quæſt. 17. num. 2. & 11.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 19. num. 3.* Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num. 5. ff. de liber. agnoſc.* Gutier. *alleg. 11. num. 16.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrimonio, part. 3. num. 55. cum ſeq. & part. 4. num. 28.* Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imperialis, lib. 2. concluſ. 87.* Stephan. Gratian. *diſc. forenſ. tom. 1. cap. 65. num. 23. cum ſeqq.* Caſtill. *controuerſ. lib. 3. cap. 23. num. 11. 13. & 14.* Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp. 5. num. 21.* fallit ſi ſoluat quantum facere poteſt, ſecundùm Surd. *de aliment. tit. 7. quæſt. 17. num. 28. & 29.* D. Barboſ. *in l. maritum, num. 58. ff. ſoluto matr.*

10 In gloſſ. *Ceſſante.* Plures caſus, in quibus mulier Velleiano non gaudet, refert hæc gloſſ. & addo cùm pro aliquo fideiuſſor extitit, & hæres illius poſtea fuit: vel cum hæreditatem alicuius emiſſet, fideiuſſor extitit pro debitis defuncti, *l. ſed ſi eum, & l. aliquando, in fine princ. & l. ſi mulieri, ff. ad Velleian.* Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 61. §. 4. & 5. l. Hiſp. 3. tit. 12. p. 5. verſ. la octaua razon*, Molin. *de Inſt. tract. 2. diſput. 540. num. 19. verſ. ſextus*, Rebell. *d. part. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſor. n. 12. verſ. vltimò.*

De non numerata pecunia.

TIT. XXX.

HÆc exceptio datur ei, qui ſperans ſe accepturum, cauit ſe accepiſſe, quod non accepit: nec tantùm datur intra biennium, ſed etiam perpetuò, dummodo conteſtatio intra biennium facta ſit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 5. l. Hiſp. 9. tit. 1. part. 5.* Afflict. *deciſ. 110.* Connan. *comment. iuris ciuilis lib. 2. cap. 6. n. 10. cum ſeqq.* Duen. *regul. 260.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 6. ex n. 2.* Couar. *var. lib. 1. c. 7.* Kirchou. Viu. Soar. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 20. pag. 594.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 3. lib. 24. c. 13.* Hippol. Riminald. *conſ. 60. lib. 1. & conſ. 191. lib. 2. & conſ. 272. lib. 3.* Ioan. Garcian. *regul. 168.* Cacheran. *deciſ. 134.* Stephan. Gratian. *Marchiæ dec. 164.* Cenall. *commun. contra commun. quæſt. 38. 39. & 365.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tract. de chirog. & cedul. recogn. in præfat. art. 2. à n. 20.* Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. q. 7. n. 25. cum ſeqq.* Parlador. *quotid. quæſt. lib. 2. cap. fin. §. 5.* Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 37.* Fachinæ. *controuerſ. lib. 8. cap. 81. cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 2. collect. 250.* Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom. 1. tit. 158.* Emman. à Coſta *in repet. l. ſi ex cautione, infr. hoc eod. tit.* Marta *de iuriſdict. part. 4. caſu 161.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 18.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 302.* Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli, l. 184.* Ioan. Martin. à Coſta *in addit. ad tract. libellorum, annot. 10. per tot.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. tit. de ſolution. reſol. 20.*

In gloſſ. rubr. ibi, *hic ciuiliter tantùm*, &c. Vide Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 6. n. 2. in princ. & cap. 13. num. 16. & l. 3. Tauri, n. 7. & 129.* Menchac. *de ſucceſſ. creat. §. 12. num. 49.* Ioan. Garcian. *d. reg. 168. num. 3.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 19. tit. 1. num. 14. & 15.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 20. à num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Numeratio non præſumitur, niſi probetur per creditorem.*

2 *Debitor non tenetur, ſi intra biennium opponat exceptionem non numeratæ pecuniæ, niſi creditor probet numerationem, etiamſi confitens mutuum recepiſſe, dediſſet pignus, & num. 3. etiamſi talis confeſſio facta fuiſſet cum iuramento, n. 4.*

L. Si pecuniam. I.

Impp. SEVERVS & ANTONINVS AA. *Hilario.*

1 NVmeratio non præſumitur, niſi probetur per creditorem. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 23. verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè, Caſal, *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Probat hic textus debitorem non teneri, ſi intra biennium opponat exceptionem non numeratæ pecuniæ, niſi creditor probet numerationem, etiamſi confitens mutuum recepiſſe, dediſſet pignus, vt per Emman. à Coſta *in rep. l. ex cautione, in princ. verſic. licèt hypotheca data conuenire cœperis, num. 4.* Duen. *regul. 260. num. 3.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tract. de chirograph.*

chirograph. & cedul. recogn. in præfat. art.2. num.22. Alexand. Trentacinq. *variarum reſol.lib.3.tit.de ſolutionib.reſol.*20. *num.*9. Maſcard. *de prob.concluſ.*261.
3 *num.*25. vbi citato hoc text. ait, quod ſi confeſſus recepiſſe pecunias mutuas dediſſet pignus, non probat quominus poſſit opponere hanc exceptionem, &
4 *num.*26. ampliat, etiamſi talis confeſſio facta fuiſſet cum iuramento, Mozz. *de contract. tract. de mutuo, in quomodo deficiat, num.*29.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quoad totum, & partem debiti opponi poteſt.*
2 *Debitor probat ſibi non numeratam pecuniam, opponendo exceptionem pecuniæ non numeratæ, donec probetur contrarium.*

L. Minorem. II.

Imp. Antoninvs A. *Maturio.*

1 EXceptio non numeratæ pecuniæ quoad totum, & partem debiti opponi poteſt. Colligunt ex Ord. Doct. citati *ad l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*

2 Notatur hic text. ad hoc, quòd debitor probat ſibi non numeratam pecuniam eo ipſo, quod opponit exceptionem non numeratæ pecuniæ, donec contrarium probetur, vt per Roderic. Xuar. *ad lect. l.poſt rem iudicatam, in declarat. leg. Regni, in* §. *ſed pro euidentia, num.*13. *pag.*649.

SVMMARIVM.

1 *Reus conuentus ex confeſſione mutui confeſſati, opponens actori exceptionem non numeratæ pecuniæ abſoluetur, vbi actor numerationem non probat.*
2 *Compelli petitorem probare pecuniam tibi eſſe numeratam, intellige vt num.*3.
4 *Pecunia quando conſtet fuiſſe numerata, & n.*5.6.7.
8 *Debitor ſi confeſſus eſt recepiſſe pecuniam, eamque ſoluere promiſit inſtrumento guarentigio, an nihilominus poſſit opponere exceptionem pecuniæ non numeratæ.*
9 *Mutuatarius confeſſus ſe mutuum recepiſſe, ſi renuntiauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, poteſt nihilominus excipere pecuniam non fuiſſe numeratam, vt rejiciat onus probandi in mutuantem, pecuniam fuiſſe numeratam, vel ſi probet numeratam non fuiſſe, vt liberetur à ſolutione, n.*10.
11 *Renuntiatio exceptionis pecuniæ non numeratæ vt ſit valida, an ſatis ſit fieri in eodem inſtrumento, in quo facta fuit confeſſio, & n.*12. *an iſtiuſmodi renuntiatio iuramento firmata in eodem inſtrumento facta ſit valida, num.*13.

L. Si ex cautione. III.

Idem A. Demetrio.

1 REus conuentus ex cautione mutui confeſſati, opponens actori exceptionem non numeratæ pecuniæ, abſoluendus, vbi actor numerationem non probat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *n.*1. *ſup. hoc tit.*

Super hanc leg. doctiſſimam edidit repetitionem Luſitanus noſter Emmanuël à Coſta, vir meherclè acri & ſubtili iudicio, variaque eruditione præditus, quem iure optimo laudant Couarr. *lib.*1. *var. cap.*3. *num.* 12. Molin. *de primogen. lib.*3. *cap.*3. *num.* 43. Gam. *Luſit. deciſ.*233.*num.*16.

Compellitur petitor probare pecuniam ſibi eſſe nume- 2
ratam.] Intellige quando ex tenore inſtrumenti, ſeu 3
ſcripturæ non conſtat pecuniam fuiſſe numeratam; ſi vero conſtiterit, tunc opponenti onus probandi non numerationem competit; dicetur autem conſtare ex inſtrumenti, ſeu ſcripturæ tenore pecuniam fuiſſe numeratam, quando Notarius certificat mutuatarium habuiſſe & recepiſſe decem in ſua præſentia, & teſtium in ſcriptura ſcriptorum, vt per *l.Hiſp.*8. *tit.*15. *lib.*5.*noua Recopil.* Emman. à Coſta *in præſenti, verſ. decimò fallit, n.*1. Rebuff. *tom.*1.*ad leges Galliæ, tract. de chirog.& cedul.recog.in præfat.art.*2.*n.*54. Maſcard. *de probat. concl.*17. *n.*30. *& concl.*1112. aliàs 1117. *à princip.* Auendan. *de cenſib.cap.*44.*num.*1. Alex.Trentacinq. *var.reſol.lib.*3.*tit.de ſolut.reſolut.*20.*n.*17.*verſ. primus*, Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.*18.*tit.*6.*num.*1.*&* 3. Cald.Pereira *de empt.& vend. cap.*22.*num.*37. Fontanell. *de pactis nuptialib. tom.*2. *clauſ.*14. *gloſſ.vnic. p.*1.*n.*14.*&* 15. Rota apud Ludou. Cenc. *poſt ſuum tract.de cenſib.deciſ.*95.*num.*11.*& deciſ.*98.*n.*5.*& deciſ.*102.*n.*1.*& deciſ.*110.*n.*4.*& dec.*123. *n.*1.*& deciſ.*125.*n.*4.*& deciſ.*127.*n.*2.*& deciſ.*133.*n.*5. *& deciſ.*135.*num.*2.*& deciſ.*137.*n.*3. Et in hoc caſu ſi conſtiterit quod confitens nihil habuit, Notarius pœna falſi punietur, quia dicta verba non referuntur ad confeſſionem partis, ſed ad ipſum Notarium, ſecundùm Farin. *in praxi crim.tit.de falſit.& ſimulat.q.*154. *n.*67. Item à crimine falſi non poteſt defendi Notarius, ſi ſcripſit pecuniam fuiſſe numeratam, & teſtes aliud deponant, Cardin. Mantic. *d.tit.*6. *n.*14. Farin. *d.quæſt.*154. *n.*12.54.*&* 64. Mar. Muta *deciſ.*71. *n.*26. vbi ait excuſari à falſo ſi ita de conſuetudine poterat ſcribere. Nota quod notarius debet dare fidem de præſenti numeratione, vt prædictum effectum operetur; nam ſi dicat, Heri in mei præſentia, atque talium teſtium, pecunia numerata fuit, fidem non facit; quia hoc caſu de actu traditionis pretij, cùm de actu præcedenti non fuiſſet rogatus, non dat fidem tanquam Notarius, & perſona publica, ſed tanquam perſona priuata, ſecundùm Hipp. *ſing.*462. Corr. *in memorab. verbo Notarius*, Boër. *deciſ.*57.*num.*3. Surd. *conſ.*440. *n.*9. Auendan. *d.cap.*44. *n.*4. Cardin. Mantic. *d.tit.*6. *num.*5. Steph. Gratian. *Marchiæ deciſ.*166. *num.*16. Cald.Pereira *de empt.& vend.cap.*22. *num.*37.

Dicetur etiam conſtare pecuniam fuiſſe numera- 4
tam, quando Notarius ita diceret in inſtrumento, *Mutuatarius confeſſus fuit habuiſſe, & recepiſſe centum, quæ habuit, & recepit*, non adjiciens, *in præſentia mei Notarij, & teſtium*, &c. Rota apud Cencium *deciſ.*102. *num.*4. Alex. Trentacinq. *dict. reſolut.*20. *n.*17. *verſic. contra.* Cardin. Mantic. *d.tit.*6.*n.*4. vbi ſubdit Notarium non poſſe opponere prædicta verba, niſi facta ſit vera numeratio eo loco, & tempore, & præſentibus teſtibus; quia non poteſt atteſtari de eo, quod non vidit, teſtibus præſentibus, & intelligentibus. Emman. à Coſta *d.verſ.decimò fallit, num.*4. Cald.Pereira *dict. cap.*22. *num.*38. *paulò ante fin.* quicquid dicat Farin. *d.quæſt.*154.*n.*59. Et ampliùs in hac materia aduertunt Matienſ. & poſt illum Cald.Pereira *dict.c.*22.*n.*39. & Farinac. *d.quæſt.*154.*n.*55. quod Notarius & teſtes debent cognoſcere quanta ſit pecunia, aperiendo ſacculum, de quo etiam Maſcard. *d.concl.*1117.*n.*5.*&* 6.

Similiter numeratio probatur quando Notarius in 5
inſtrumento dixit, *Didacus confeſſus fuit recepiſſe à Franciſco, dando & numerando decem*, quia gerundia ſonant in actu, qui oculis ſubjicitur, *l.vim facit, ff.de vi & vi armata*, Emman. à Coſta *vbi ſupra, num.*8. Cardin. Mantic. *d. tit.*6. *num.*11. Alex. Trentacinq. *d.reſol.*20. *num.*17. *verſic.quartus & vlt.* Farinac. *dict. quæſt.*154.*num.*73. ſecus ſi Notarius ſcripſerit, recepiſſe à Tirio dante & numerante decem, Acoſta *d.loco*, Cardin.Mantic. *d.tit.*6.*num.*10. Alex.Trentacinq. *d.num.*17. *verſ.tertius caſus.*

In

6 In gloſſ. *Si ex cautione*, ibi, *in qua continetur Confiteor me debere decem*, &c. Sic etiam probatur pecuniam fuiſſe numeratam ex confeſſione facta in vltima voluntate, vt ſi teſtator in teſtamento, vel codicillo confiteatur recepiſſe certam quantitatem ex cauſa mutui, & iubeat ſolui, vt per Rebuff. *tom.1. ad leges Galliæ, tract.de chirog.& cedul.recogn.artic.2.num.43.* & 44. Emman.à Coſta *in rep.huius l.verſic.duodecimò fallit*, Anton. Gom. *variarum tom.2. cap.6. n.5.* Menchaq. *de ſucceſſ.creat.lib.1.§.6.n.29.* Maſcard. *de prob. concluſ.359.n.20.& concl.361.n.34.* Alexand.Trentacinq. *dict.reſol.20.n.8.* Cardin.Mantic. *d.lib.18. tit.6. n.19.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Exceptio, n.30. verſic.hæc regula.* Molin. *dict.diſp.302.n.9.in fine*, Sigiſm.Scacc. *de commerc. & camb.§.2.gloſſ.9.num.13.* Mancin. *in tract.de confeſſ.cap.2. limit.7. n.167.& c.8. n.11.* quod intelligitur ſi facta ſit huiuſmodi confeſſio per exiſtentem in extremis, vt declarant Mancin. *d.cap.8.n.42.* Maſcard. Acoſta, Card.Mantic. & Alexand. Trentacinq. *dictis locis.* Idem in confeſſione facta in iudicio per modum contentioſæ iuriſdictionis, vt per Emman.à Coſta *verſic.vndecimò fallit, n.1.* Rebuff. *vbi ſupra, num.32.* Duen. *d.regul.260. limit.11.* Ozaſcb.Cacheran. *deciſ.134.* Maſcard. *dict.concl.361. n.29.* Alexand.Trentacinq. *d.reſol.20.num.5.* Cardin. Mantic. *d.tit.6. n.35.* Et in confeſſione geminata ex interuallo, Emman.à Coſta *verſic.decimoquartò fallit, num.1.* Rebuff. *d.loco, num.26.* Grammat. *deciſ.103. num.31.* Roland. à Valle *conſil.17.num.11.lib.1.* Camill.Borrell. *conſ.56. num.43.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ.part.2.collect.250.* Anton.de Amatis *Ferrar.deciſ.45.num.3.* Ioan.Aloyſ.Catalan. *in tract.de abolit.& indult.cap.1.num.141.* Card.Mantic. *d.tit.6.n.26.*

7 In gloſſ. *Probare*, ibi, *ſed dic loqui in priuata debitoris*, &c.] Notatur ad hoc, quod numeratio pecuniæ quoad hunc effectum conſtat ex confeſſione facta tam in inſtrumento publico, quàm in ſcriptura priuata, vt per Duen. *d.reg.260.num.2.* Rebuff. *d.tract.de chirog. & cedul.recogn. art.2.num.20.*

8 Vtrùm ſi debitor confeſſus eſt recepiſſe pecuniam, eamque ſoluere promiſit inſtrumento guarentigio, quod nulla expectata ſententia paratam habet executionem, opponere nihilominus poſſit exceptionem non numeratæ pecuniæ, vel intra biennium antequam conueniatur, vel poſtquam iuxta inſtrumenti formam conuenitur intra decem dies eodem biennio comprehenſos, datoſque ſolùm in Regno Caſtellæ ad excipiendum poſtquam debitor exequutioni opponit, quæ vi talis inſtrumenti contra eum fit, iuxta *l.1. 2. & 3. tit.21.lib.4. nouæ Recop.* In hac quæſt. communis omnium ferè reſolutio tenet, poſſe eam intra illud tempus opponere, eoque ipſo reiicere in creditorem onus probandi pecuniam fuiſſe numeratam, vt per Proſper.Carauit. *ſuper ritibus magnæ Curiæ, ritu 166. n.46.* Emman.à Coſta *in rep.huius l.verſic.vndecimò fallit, n.2.* Roder.Xuar. *in l.poſt rem iudicatam, poſt limitationes, in verſic.ſed pro euidentia, n.12.* Anton. Gom. *tom.2. variarum, cap.6.num.3.* Auendan. *de exequen.mandat. part.1.cap.16.n.11.* Perez *in l.4.gloſſ.1.tit.8.lib.3.Ordin.* Azeued. *l.1.n.82. tit.21. lib.4.nouæ Recopil.* Soar. de Paz *in pract.tom.1. part.4. cap.3.num.3.* vbi quod oppoſita intra biennium onus probandi transfert in creditorem, Alexand.Trentacinq. *d.tit.de ſol.reſol.20. num.7.& 8.* ampliat etiamſi eſſet ſtatutum in ciuitate quod contra inſtrumenta publica non poſſit opponi aliqua exceptio, Cardin. Mantic. *d.lib.18. tit.6.n.18.* Fachinæ. *controuerſ.lib.2. cap.84.* Mar.Mura *deciſ.71. num.15.* Ceuall. *commun. contra commun.quæſt.39.* Sigiſm.Scacc. *de commerc.& camb.§.2.gloſ.8.n.4.* Molin. *d.diſp.302.num.11.verſ. dubium eſt.*

9 In eadem gloſſ.ibi, *ſed ſi renunciauerit exceptioni*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi mutuatarius, qui confeſſus eſt ſe mutuum recepiſſe, renuntiauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, poteſt nihilominus excipere pecuniam non fuiſſe numeratam, ad effectum vt in mutuantem reiiciat onus probandi pecuniam fuiſſe numeratam, ita *l.Hiſp.9.tit.1.part.5.* vbi Gregor. Lo-
pez *gloſſ.penult.& vlt.* ait admitti exceptionem ad ef- 10
fectum, vt ſi ipſe probet numeratam non fuiſſe, liberetur à ſolutione, Aufrer. *in addit.ad Capell.deciſ.375. num.2.* ſequuntur omnes Regnicolæ, vt per Roder. Suar. *in d.l.poſt rem iudicatam, poſt limitationes, verſic.ſed pro euidentia, num.26.* Duen. *regul.260. num.4.* Couar. *lib.2. variarum, cap.4.n.3.* Anton.Gom. *l.53. Tauri, num.32.* Olan. *in antinomia iuris, lit.R, num.9.* Ioan. Garcian. *regul.168. num.4.* Auendan. *de cenſib. cap.43.num.5.* Emman.à Coſta *in rep.huius l.in verbo Compellitur, ante fallentias, n.2 3.& 4.* Micb.Graſſ. *tom.1.commun.opin.lib.4. tit.20.num.10.pag.594.* Arimin.Tepar. *var.ſent.tom.1.n.158.cap.7.* Azeued. *l.1. tit.21. lib.4. nouæ Recop.* Ceuall. *commun. contra commun.quæſt.365.* Mar. *de iuriſd.p.4.caſu 61. n.vlt.*

Vtrùm autem vt renunciatio ſit valida, prædictumque effectum habeat, ſatis ſit fieri in eodem inſtru- 11
mento, in quo facta fuit confeſſio? Communis opinio ait non ſufficere, ſed oportere fieri in alio, & ſic ex interuallo, non verò incontinenti; tanta eſt enim facilitas debitoris inquirentis pecuniam, quod facit inſtrumentum qualitercunque creditor vult, & quæ facilitate, ſpe, & deſiderio mutui adduceretur ad conferendum mutuum, adduceretur quoque ad renuntiandum huiuſmodi exceptioni; ita Gregor. Lopez *dict. gloſſ. vlt.* Anton.Gom. *d.l.30.Tauri, n.52.* Roder. Xuar. & Couarr. *locis proximè citatis*, Petr. Ferrarienſ. *in praxi Papienſ. tit. de forma libell. in act. hypothec. gloſſ.16. n.16.* Duen. *regul.260.n.4.* Emman.à Coſta *in præſenti, fallent.1.* Tiraquell. *in tract.de iure conſtituti, part.3. n.30.& 31.* Petr. Rebuff. *dict.tract. de chirog.& cedul. recogn.in præf. art.2. n.27.* Maſcard. *concl.361. n.18.* Coler. *de proceſſib. execut.part.1. c.10.n.194.* Cardin. Mantic. *d.lib.18. tit.4.* D.Barboſ. *in l.1.ff.ſoluto matr. part.6. num.27.in fine, & 28.* Aluar.Valaſc. *conſult.5. n.12.& 13.* Mar.Muta *deciſ.81.per tot.* Cardin.Tuſch. *pract.concluſ.lit.E, concluſ.421.n.7.* Benechcod. *in addit.ad Seraphin.de priuil.iuram. priuil.60.n.11.* Molin. *d.diſp.302.n.3.ante med.* vbi tamen ſubdit *d.l.Hiſp.9.* ſtatuere ſatis eſſe ſi in eodem inſtrumento fiat.

Meritò tamen iure Luſitano *in ordin. Regia lib.4.* 12
tit.5.in princ. ſtatutum fuit, vt ſi renuntiatio eiuſmodi exceptionis fiat, ſit ipſo iure nulla, pœnaque amiſſionis officiorum decernitur tabellionibus, & aliis miniſtris publicis, qui inſtrumenta confecerunt, in quibus ea renunciatio apponatur: ita D.Barboſ. *in d.l.1. part.6.num.27.* Aluar.Valaſc. *d.conſ.5.n.12.& 13.* vbi eam Ordin. intelligit quando renuntiatio fit tempore contractus in inſtrumento quo celebratur contractus, ſecus ſi fiat poſtea ex interuallo: refert Molin. *d.diſp.302.num.3.prope fin.*

Controuerti ſolet de iure communi, an renuntia- 13
tio exceptionis non numeratæ pecuniæ iuramento firmata, in eodem inſtrumento facta valida ſit? Vide *infr.in collect.ad l.vlt.hoc eod.tit.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptionem non numeratæ pecuniæ non opponit qui ex interuallo cautionis præteritæ agnoſcit debitum, & n.2.agnouiſſe fidem cautionis is dicitur, qui ſoluit partem debiti contenti in cautione, n.3.*

4 *Exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere amplius nequit, qui bis ex interuallo confitetur dotem recepiſſe, vel pecuniam: intellige vt num.5. item ſoluens ſcienter partem totius debiti confeſſati, non poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ pro reſiduo, num.6.*

7 *Debitor ſi poſt confeſſionem factam ſoluat partem debiti, aut debitum recognoſcat, non conceditur illi deinceps exceptio non numeratæ pecuniæ.*

8 *Soluens partem debiti ex contractu, aduerſùs quem exceptione tutus erat, videtur ſolutione partis in reliquo approbaſſe contractum, & renuntiaſſe exceptioni.*

9 *Ob ſolutionem partis debiti in dubio præſumi agnouiſſe debitum, & præiudicari ſibi in omnibus, donec non probet ſe erraſſe, contrarium vide n.10.*

11 *Voluntas facto declarata, & verbis expreſſa differunt, remiſſiuè.*

12 *In ſoluto licèt quis ſibi præiudicet, non tamen cogi poteſt ad ſoluendum reliquum.*

13 *Solutio gratuita vnius partis non grauat in ſolutione alterius, intellige vt num.14. Authoris mens, num.15.*

16 *An ex annua præſtatione redditus, non expreſſa cauſa, obligatio inducatur in futurum, remiſſiuè. An qui tenebatur ex cenſu ſoluere decem quolibet anno, ſi non ſoluit niſi quinque, per longiſſimum tempus præſcribat quoad partem, non ſolùm quoad præteritas, sed etiam quoad penſiones futuras, num.17.*

L. Cùm fidem. IV.

Idem A. Baſſano.

1 EX interuallo cautionis præteritæ debitum agnoſcens exceptionem non numeratæ pecuniæ non opponit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupr.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.1. tract.de chirog.& cedul. recog.in præfat.2. n.57.* Socin. *reg.97.verſ. quartò fallit,* Natt. *conſ.77.n.1.* Hieron.Magon. *Lucen.deciſ.14. n.21.* Arimin.Tepat. *var.ſentent.tom.1. tit.158.cap.12. prope fin.* D.Barboſ. *in l.1. ff.ſoluto matr. part.6.n.58.*
3 vbi etiam poſt Afflict. *deciſ.110. in fine*, ſubdit quod dicitur quis agnouiſſe fidem cautionis, ſi ſoluit partem debiti contenti in cautione, ſed ſi tantùm pro eodem debito ſæpius caueat, vel etiam ſæpiùs extra iudicium fateatur ſe accepiſſe, non dicetur agnouiſſe fidem cautionis, & conſequenter non excludi à querela non numeratæ pecuniæ.

4 Notatur ad hoc, quod ſi quis bis ex interuallo confiteatur dotem, vel pecuniam recepiſſe, non ampliùs poſſet opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, vel dotis, quia confitens ex interuallo debitum ex cauſa præcedenti videtur agnoſcere, & non eſt credendum quod deceptus eadem facilitate denuo decipiatur, de quo vide Rebuff. *vbi ſup.num.62.* Emman.à Coſta *in repet.huius l.verſ. decimoquartò fallit, num.1.* Anton.de Amatis *Ferrarien. deciſ.45.n.3.* Maſcard. *de*
5 *probat.concl.347.n.52.& 53.* D.Barboſ. *d.num.58.* vbi intelligit quando conſtat ſecundam cautionem, vel confeſſionem fuiſſe factam eo animo, vt debitum agnoſceretur, non verò quando de hoc non apparet, & ſumus in dubio; nam tunc non præſumetur ſecunda cautio, vel confeſſio facta animo agnoſcendi debitum, ſed potiùs cauſa oſtendendi primam confeſſionem fuiſſe factam ſpe futuræ numerationis.

6 *Etiam ſolutione portionis debiti*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſoluens ſcienter partem totius debiti confeſſati, non poteſt pro reſiduo opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, vt per Ordin.Reg.Luſit.*lib.4. tit.51.§.4.* Rebuff. *vbi ſup.num.4.* Maſcard. *de probat. concl.1261.num.36.* Alexand.Trentacinq. *var.reſolut. lib.3.tit.de ſolutionib.reſol.20. n.22.verſ. ſecunda concluſio,* Cardin.Mantic.*d.lib.18.de tacitis & ambig.conuent.tit.6.n.28.* Molin. *de iuſtit.tract.2. diſp.302.n.8.*
7 vbi quod ſi debitor poſt confeſſionem factam partem debiti ſoluat, aut debitum recognoſcat, non conceditur illi deinceps exceptio non numeratæ pecuniæ, Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ.cap.524.n.40.*

Notatur etiam ad hoc, quod ſi quis ſoluat partem 8
debiti ex contractu, aduerſùs quem exceptione tutus erat, videtur ſolutione partis in reliquo contractum approbaſſe, & exceptioni renuntiaſſe, vt per Rimin. *conſ.235.n.23.vol.1.* Bellacomb. *tom.2. commun. opin. lib.8.tit.27.de ſolut.n.66.pag.395.* Mattam *in votis noniſſ. deciſ.voto 103. n.4.* Fontanel. *de pactis nuptialib. clauſ.4. gloſſ.8. part.1. num.145.* Anton. Hering. *in tract.de fideiuſſorib. cap.5.num.176.* vbi *num.179.* reſpondit ad iura, quæ pro contraria opinione faciunt, Pyrrh.Maur. *in tract.de ſolut.oblat.cap.24.n.2.pag.69.*
vbi dicit in dubio ob ſolutionem partis debiti præſu- 9
mi agnouiſſe debitum, & præiudicari ſibi in omnibus, donec non probet ſe erraſſe.

Verùm contrariam opinionem, quod ſcilicet ſol- 10
uens partem debiti non ideo videatur agnoſcere totum debitum, vt teneatur alteram partem ſoluere, ſequuntur Salicet. *in princip.* Pariſ. *conſ.79. n.11. vol.3.* Nat.*conſ.446.n.19.* Hieron.Magon.*Florent.deciſ.143.*
vbi tradit differentiam inter voluntatem facto decla- 11
ratam, & verbis expreſſam, Surd. *de alimen. tit.8.priuil.22.n.16.& deciſ.33. n.22.& conſ.212.num.25.* vbi 12
quod licèt ſibi præiudicet in ſoluto, non tamen poteſt cogi ad ſoluendam aliam partem, Pyrrh. Maur. Aretin. *in d.tract.de ſolut.oblat.& recept. cap.15. n.3.cum*
ſeqq. vbi ex Surd. dicit gratuitam ſolutionem vnius 13
partis non grauare in ſolutione alterius, nec ſoluentem partem indebiti cogi aliam partem ſoluere, poſſeque ſoluentem partem debiti confeſſati pro alia non numeratæ pecuniæ exceptionem apponere, Caſtill. *quotid.lib.4.cap.60.n.61.cum ſeqq.* quæ quidem opinio magis communis & vera videtur, contra quam minimè facit text. *in præſenti*, pro prima adductus, cui cum Bart. Butrig. & Iaſ. reſpondet Emman. Acoſta *in præ-*
ſenti, fallent.7. n.4. quod intelligi debeat quando ille 14
qui ſoluit, refert ſe euidenter ad maiorem quantitatem in cautione, ſeu contractu contentam; ſecus verò ſi ſimpliciter partis debiti ſolutionem feciſſet, & in hunc caſum dictam opinionem procedere ait, eſſeque communem. Menoch. verò *de præſumpt.lib.3.præſ.131. num.1.verſ. ſecundò adduxit*, cum Fulgoſ. & Butr. ait id ideo hîc contingere, quia per ſubſequentes ſolutiones, & præſtationes lex præſumit præceſſiſſe pecuniæ numerationem.

Ego verò vtramque opinionem facillimo negotio 15
componi poſſe exiſtimo, vt ſcilicet prima procedat quando partis debiti ſolutio fit ab ipſomet qui contraxit, quia ſciens in maiorem quantitatem teneri ex contractu, pro cuius implemento ſummam ſoluit, totum agnouiſſe videtur; ſecunda verò quando quis nomine alterius ſoluit, quia tunc partis ſolutione non videtur totum agnouiſſe, *l.vlt. C.ne vxor pro marito.* Ita conciliat Hering. *d.cap.5.n.177.cum duobus ſeqq.*

Vtrùm ex annua præſtatione redditus, non expreſſa 16
cauſa, obligatio in futurum inducatur? vide Gaſp.Roderic. *de annuis redditib.lib.1.quæſt.15.à n.2.* Flores de
Mena *var.quæſt.lib.3.c.23.ex n.12.* Vtrùm ille, qui te- 17
nebatur ex cenſu decem ſoluere in quolibet anno, & non ſoluit niſi quinque, per longiſſimum tempus præſcribat quoad partem, non ſolùm quoad præteritas, ſed etiam quoad futuras penſiones? vide Fontanel. *de pactis nupt.clauſ.4. gloſ.18.part.1.n.144.cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Negans ſcripturam & numerationem acceptam, vltra expenſas in duplum damnatur, & n.2.& 4.dictam pœnam dupli non ſeruari in Gallia, ſed pro arbitrio iudicum mulctari debitorem, n.3.*

5 Authentica

Digitized by Google

5 *Authentica* contrà qui, *habet locum nedum in negante cedulam à ſe ſcriptam, ſed etiam in negante cedulam à ſe ſubſcriptam.*
6 *Confitentem non puniri niſi in expenſas.*

AVTH. Contrà qui.

1 NEgans ſcripturam, & numerationem acceptam, vltra expenſas in duplum damnatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſupr.hoc tit.*& poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4.fol.23.verſo.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gregor.Lop. *l.8.gloſſ.6.tit.7. part.3.& l.2.gloſſ.7. poſt med.tit.1.p.5.* Iaſ. *in §.item ſi quis,n.79.poſt med. Inſtit. de action.* Rebuff. *tom.1.ad leges Galliæ, tract. de chirog.& cedul. recogn. art.2. n.73.* vbi refert in Francia dictam pœnam dupli non ſeruari, ſed pro arbitrio iudicum debitorem mulctari, Emman. Acoſta *in repet. l.ex cautione, ſup.hoc cod.tit.ante fallentias, verſ. tua quam*, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.*
4 *lib.18.tit.16.n.33.* vbi etiam tenet conuictum duplici pœna puniri, niſi iuramento illato confiteatur.

5 Nota hanc auth. non ſolùm habere locum in negante ſuam cedulam à ſe ſcriptam, ſed etiam in negante cedulam à ſe ſubſcriptam, vt per Bald. *hic col.1.* Iaſ. *in l.cùm antiquitas, n.13. C.de teſtament.& in l.ſi ita ſtipulatus, §.Chryſogonus, ff.de verbor.oblig.* Corr. *in memorab.verbo ſubſcriptio, pag.833.*Rebuff. *d.tract. de chirograph. & cedul. recognit.in præf.n.54. pag.113.* Emman. Acoſta *in repet. l.ſi ex cautione, ante fallentias, verſ. tua quam, num.2.*

6 *Tunc enim non punitur*, &c.] Ergo non punitur qui confitetur, vt per Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 30.* Donat. à Fina *tom.2.commun. opin.lib.7. tit.9.de confeſſis, num.273. pag.295.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ fruſtrà opponitur obligationi aliunde trahenti originem, quàm ex numeratione. Non habet locum quando petitur pecunia vt numerata, num.2. Nec in ſpe futuræ numerationis, num.3.*
4 *Confeſſio mutui quando facta eſſet ex alia cauſa, licèt verè non ſit mutuum, non opponitur exceptio non numeratæ pecuniæ.*
5 *Declaratur* l.ſi ex pretio, C.ſi certum petatur.
6 *Exceptio non numeratæ pecuniæ habet locum etiam in confeſſione facta ſine ſcriptura.*
7 *Confitens recepiſſe pecunias, vel res alias alia ex cauſa, quàm mutui, incontinenti ſibi præiudicat.*

L. Aduerſus. V.

Imp. ALEXANDER A. *Hauſtiano.*

1 EXceptio non numeratæ pecuniæ fruſtrà opponitur obligationi aliunde trahenti originem quàm ex
2 numeratione. Item exceptioni non numeratæ pecuniæ locus eſt quando petitur pecunia, vt numerata.
3 In ſpe futuræ numerationis non numeratæ pecuniæ exceptio minimè locum habet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

4 Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod quando confeſſio mutui facta eſſet ex alia cauſa, licèt verè non ſit mutuum, veluti ſi quis deberet centum ex cauſa emptionis ſeu venditionis, & confeſſus fuerit ſe illa debere ex cauſa mutui, tunc non opponitur exceptio non numeratæ pecuniæ, vt per Rebuff. *tom.1.ad leges Galliæ, tract.de chirog.& cedul. recognit.art.2. n.54.* Riminald. *conſ.69.n.34.* Ruland. *conſ.4. n.15.& 16. lib.4.* Emman. Acoſta *in repet. l.ſi ex cautione, ſup.hoc cod. tit.verſ.tertiò fallit*, Fachin. *lib.2. controuerſ. cap.83.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.18. tit.6.* Alex.Trentacinq. *var.reſolut.lib.3.tit.de ſolution. reſol.20.n.23.* vbi notabiliter dicit, quod quando debes mihi decem ex cauſa venditionis, & confeſſus fuiſti ſolemniter illa decem te debere ex cauſa mutui, ſi ago contra te ex confeſſione, non poteris opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, quia illa habet locum vbi origo petitionis fundatur in numeratione, ſed vbi fundatur in cauſa præcedentis debiti, debet probare an illa cauſa ſit iuſta, vel non; vbi tamen ſubdit id locum non habere, ſi debitum non ex præcedenti cauſa, ſed ex futura conuertatur in mutuum, & illa non ſequatur, nam tunc habet locum exceptio non numeratæ pecuniæ, & cauſæ non ſequutæ, quando fieret confeſſio ſpe futuræ numerationis, & illa non ſequeretur, *l.ſi ſub ſpecie, C.de poſtulando*, Steph. Gratian. *diſcept.forenſ. tom.2.cap.321. num.12.*

Videtur tamen contrarius text. *in præſenti cum l.ſi* 5
ex pretio, C.ſi certum petatur, cùm in hoc noſtro text. probetur debitum ex alia cauſa per confeſſionem in ſcriptura contentam, in mutui cauſam conuerti poſſe: at verò *in d.l.ſi ex pretio*, negetur èx ſimplici confeſſione & nudo pacto conuerti poſſe in cauſam mutui, ſed per ſtipulationem: in primis Cyn. quem refert & ſequitur Emman. Acoſta *vbi ſupra*, exiſtimauit *in d. l.ſi ex pretio*, non agi de redigenda quantitate ad literarum obligationem, ſed de transferenda quantitate ad mutui naturalis obligationem, quæ re contrahitur: at in hoc noſtro text. mutuum ciuile fuiſſe contractum. Alij verò, & rectiùs, tenent pacto nudo debitum ex vna cauſa poſſe in cauſam mutui conuerti, vt *in hoc text.* & ideo *in d.l. ſi ex pretio*, ideo ſtipulationem requiri, quia non agitur ſolùm de conuertendo debitum in cauſam mutui, ſed de præſtando fœnore ex illo mutuo, quod nudo pacto effici non poteſt, & latiùs vide *in collect.ad l.ſi ex pretio.*

Vbi quaſi credita, &c.] Notatur ad hoc, quod ex- 6
ceptio non numeratæ pecuniæ habet locum etiam in confeſſione facta ſine ſcriptura, vt per Rebuff. *d. art.2.num.12.*

In gloſſ. *Præceſſerit*, ibi, *vel hic fuit confeſſus*, &c.] 7
Notatur ad hoc, quod ſi alia cauſa, quàm mutui, quis confiteatur recepiſſe pecunias, vel alias res, incontinenti ſibi præiudicat, & quamuis conuentus hanc exceptionem opponat, non transfert onus probandi in creditorem, vide poſita *ad l.generaliter, inf.hoc cod.tit.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptionem non numeratæ pecuniæ fruſtrà opponit conſtituens ſe pro alio debitorem principaliter, aut acceſſoriè, & num.2.*
3 *Exceptione non numeratæ vti non poſſe campſores, ſiue mercatores, qui in litteris cambij confeſſi ſunt mutuam pecuniam accepiſſe, & n. 4. vel quando proprio nomine promiſerunt ſoluere propter publicam fidem, num.5. ſecus ſi promiſerint ſe ſoluere pro alio qui confeſſus eſt mutuam pecuniam accepiſſe, num.6.*
7 *Exceptioni prædictæ locum eſſe in cambiis.*

L. Fruſtrà opinaris. VI.

Idem A. Iuſtino.

COnſtituens ſe pro alio debitorem principaliter, 1
aut acceſſoriè, exceptionem non numeratæ pecuniæ fruſtrà opponit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Hippol. *in rub.de fideiuſſorib.n.8.* Ozaſch. *deciſ.2.n.6.* Guid.

Guid. Pancirol. *in theſauro variarum lection. lib.2. cap.202.* vbi de ratione decidendi, dicens quod ſi Titius confeſſus eſt in chirographo ſe centum mutuò à Sempronia accepiſſe, poſtmodum Iuſtinus Sempronio promiſit ſe illa centum reſtituturum, cùm verò à Sempronio conueniretur, oppoſuit exceptionem non numeratæ pecuniæ, hoc caſu credit nullam Titio principali debitori pecuniam fuiſſe numeratam, ſed Iuſtinum, qui eius loco promiſit ſe centum ſoluturum, hanc exceptionem amittere, quia debitum agnouit.

3 Salyc. & Bald. per text. *in præſenti*, tenent campſores, ſiue mercatores, qui in litteris cambij confeſſi ſunt mutuam pecuniam accepiſſe, non poſſe vti exceptione non numeratæ pecuniæ, vt per Duen. *d. regul.260. limit.9.* Foller. *ad Marant. de ordine iudic. part.6. actu 6. num.53. in fine, verſ. ſed finge campſorem,* Rebuff. *tom.1. ad leges Galliæ, tit. de chirog. & cedul. recognit. art.2. num.37.* Maſcard. *de probat. concl.361.*
4 *n.40.* vbi quod confeſſio mercatorum, vel campſorum de recepto propter publicam fidem probat, & eis non competit hæc exceptio non numeratæ pecuniæ: vbi *num.42.* intelligit, vt non procedat quando campſor promiſit ſoluere pro huiuſmodi confitente. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.18. tit.6. n.16.*
5 vbi hoc reſtringit quando proprio nomine promiſit ſoluere propter publicam fidem; quando verò promi-
6 ſit ſe ſoluturum pro alio, qui confeſſus eſt mutuam pecuniam accepiſſe, tunc ex perſona illius non prohibetur vti hac exceptione, Rota coram eodem Mantic.
7 *deciſ.77. num.3.* vbi tamen ex Afflict. tradit in cambiis huic exceptioni eſſe locum, & idem videtur ſentire Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §.2. gloſſ.8. n.1.* dum ait, Si fecerim tibi literas cambij ſcutorum decem ſoluendorum à Ioanne in ciuitate Venetiarum, & tu illas defers, & requiris, & Ioannes non acceptat, veniſque ad me vt reſtituam tibi ſcuta decem, me poſſe exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere.

SVMMARIVM.

1 *Chirographum traditum ſpe pecuniæ impetrandæ, pecunia non numerata condicitur, & n.3.*

2 *Confeſſus accepiſſe pecuniam, biennio elapſo condicit obligationem, ſi contra eum non agatur.*

4 *Exceptio non numeratæ poteſt proponi principaliter petendo ſe liberari à promiſſione mutui, & chirographum rumpi, vel cancellari, & num.5.*

6 *Actor etſi nihil petat, poteſt reus exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere.*

7 *Debitor ſi videat creditorem aſſertum nolle dare pecuniam, poterit agere ſuper cancellatione inſtrumenti, vel chirographi.*

8 Cauiſti, id eſt, reddere promiſiſti; *vel melius, te debitorem in ſcriptis confeſſus es.*

L. Si quaſi. VII.

Idem A. Iuliano, & Ammiano.

1 CHirographum traditum ſpe pecuniæ impetrandæ,
2 pecunia non numerata condicitur. Confeſſus accepiſſe pecuniam, biennio elapſo condicit obligationem, ſi contra eum non agatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Iaſ. *in §. præterea, n.41. Inſtit. de actionib.* Padil. *in l. ſi non tranſactionis, n.1. C. de iuris & facti ignor.* Ant. Gom. *var. tom.2. cap.14.*
4 *n.8.* vbi quod exceptio non numeratæ pecuniæ poteſt proponi principaliter petendo ſe liberari à promiſſione mutui, & chirographum rumpi, vel cancellari, Emman. Acoſta *in repet. l. ſi ex cautione, ſup. hoc tit. ante limitationes, verſ. condictio ſine cauſa,* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.3. tit. de ſolutionib. reſol.20. n.15.*
Cald. Pereira *quæſt. forenſium lib.1. quæſt.22. n.23.* vbi 5
tenet exceptionem non numeratæ pecuniæ poſſe proponi principaliter petendo ſe liberari à promiſſione mutui, & chirographum rumpi, vel cancellari, vel incidenter per viam exceptionis, ſi à creditore petatur mutuum proponendo huiuſmodi exceptionem.

Notatur ad hoc, quod etſi actor nihil petat, poteſt 6
reus exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere, vt per Anton. Gom. *var. tom.2. cap.6. num.2. verſ. ſed obſtat ſi dicas,* Rebuff. *tom.1. ad leges Galliæ, tract. de chirog. & cedular. recognit. art.2. num.50.* vbi ait, quod 7
poterit debitor, ſi videat creditorem aſſertum nolle dare pecuniam, agere ſuper cancellatione inſtrumenti, vel chirographi, dicens pecuniam non fuiſſe vnquam numeratam, & ſic inſtrumentum eſſe apud creditorem ſine cauſa, & ideo cancellandum. Emman. Acoſta *in repet. d. l. ſi ex cautione, ſuper verb. ſeu non numerata pecunia, n.1. & in §. antepen. incip. abſolutio ſequitur, num.1. & ſuper verb. ſeu non numerata pecunia, n.2.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.1. tit.158. n.4.* Pichard. *in princip. Inſtit. de litter. obligat. n.28.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.8. tit.1. num.10. cum ſeqq.* Alex. Trentacinq. *citato loco.*

In gloſſ. *Cauiſti, ibi, id eſt, reddere promiſiſti*, vel 8
melius, te debitorem in ſcriptis confeſſus es, ſecundùm Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. lib.1. cap.77.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ ad hæredem tranſmittitur, niſi tempore ſit ſopita. Illius oppoſitio cœpta per defunctum prodeſt hæredi, num.2. Hæres, & omnes illi, quorum intereſt quocunque modo, poſſunt hanc exceptionem opponere, ex perſona ſcil. rei, non ex propria, num.3. hæc exceptio hæredi, & aduersùs hæredem perpetuò competit, num.4. & fideiuſſori, num.5.*

6 *Debitor quando intra biennium deceſſit, & exceptionem non numeratæ pecuniæ non propoſuit, huiuſmodi exceptio ad hæredem tranſmittitur, qui eam proponere debet intra tempus quod reſtabat defuncto: ſi deceſſit poſt lapſum biennij, nec intra illud tempus hanc exceptionem propoſuit, tunc hæredi etiam pupillo dicta exceptio non competit, num.7.*

L. Si intra. VIII.

Idem A. Materno.

EXceptio non numeratæ pecuniæ ad hæredem 1
tranſmittitur, niſi tempore ſit ſopita. Item oppoſitio pecuniæ non numeratæ cœpta per defunctum prodeſt hæredi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.* 2

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin. Regia Luſit. *lib.4. tit.51. §.3.* Balb. *de præſcript.1. part. ſexta, num.36.* Rebuff. *tom.1. ad leges Galliæ, tract. de chirogr. & cedul. recogn. art.1. n.40.* vbi ait quod hæres, & omnes illi, quorum intereſt quocunque modo, poſſunt hanc exceptionem opponere, ex perſona ſcilicet rei, non ex propria, quia debitori, & non opponenti debet pecunia numerari. Emman. à Coſta *in repet. l. ſi ex cautione, ſupr. hoc eod. tit. in cap. incip. hoc autem biennij tempus, num.4. cum ſeqq.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.45. n.10. & 11.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.18. tit.1. n.10.* 3
vbi quod hæc exceptio hæredi, & aduersùs hæredem perpetuò competit. Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.302.* 4
n.7. verſ. ſi debitor, vbi extendit ad fideiuſſores, Alex 5

Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. de ſolutionib. reſol. 20. n. 36. verſ. tertius*, vbi dicit, quod quando intra biennium debitor deceſſit, & abſque eo quod exceptionem non numeratæ pecuniæ propoſuerit, tunc exceptio huiuſmodi tranſmittitur ad hæredem, qui debet eam proponere intra tempus, quod reſtabat defuncto.

7 *Omni modo hæres eius, etiamſi pupillus ſit, &c.*] Notatur ad hoc, quod quando ille cui competebat exceptio non numeratæ pecuniæ, deceſſit poſt lapſum biennij, nec intra illud tempus hanc exceptionem propoſuit, tunc hæredi etiam pupillo non competit dicta exceptio, vt per Emman. Acoſta *vbi ſuprà, n. 6.* optimè reſoluentem textum *in præſenti*, & dictam Ordin. Regiam Luſit. procedere in his terminis, & ſic quando tempus illud fuit lapſum viuente defuncto: ſecus autem, ſi conſummatum eſſet aduersùs ipſum pupillum, vel probabiliter ignorauit defuncti confeſſionem, Duen. *reg. 260. verſ. amplia decimò*, Menoch. *citato loco*, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n. 94. C. de in integ. reſtit. minor.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 18. tit. 2. num. 8. 9. & 27.* Flores de Mena *var. lib. 1. q. 5. n. 15.* vbi ait hunc text. loqui de tempore legali, & non conuentionali, Iuan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 6. §. 1. n. 17.* vbi citato hoc text. tenet, quod tempus conuentionale aſſignatum à defuncto vbi nullum factum interceſſit minoris, currit minori ſine ſpe reſtitutionis, optimè Alex. Trentacinq. *d. reſol. 20. n. 36. verſ. primus*, vbi tenet Emman. Acoſta textum iſtum, vt *ſuprà* diximus, eſſe intelligendum, & pro clariori explicatione tres aſſignat caſus: primus eſt quando ille, cui competebat hæc exceptio, poſt biennij lapſum deceſſit, nec intra biennium eam oppoſuit, & hoc caſu ait prædictam exceptionem ipſi non competere, ſcilicet cum priuilegio transferendi onus probandi in creditorem. Secundus caſus eſt, quando debitor intra biennium deceſſit, & oppoſuit non numeratæ pecuniæ exceptionem; & concludit perpetuò competere hoc caſu minori hanc exceptionem cum ſuo priuilegio. Tertius caſus eſt, quando debitor intra biennium deceſſit abſque eo quod exceptionem non numeratæ pecuniæ propoſuerit, & concludit hanc exceptionem tranſmitti ad hæredem, & debere eam opponere intra tempus, quod reſtabat defuncto, & illud tempus ſemper currere, ſed dari minori in integrum reſtitutionem.

SVMMARIVM.

1 *Pecuniæ non numeratæ exceptio competit ob promiſſionem factam vltra numerationem pecuniæ, & n. 2. competit ei qui teſtibus præſentibus confeſſus eſt ſe accepiſſe pecuniam, non aliter quàm ſi chirographo eſſet obligatus, n. 3. chirographo non apparente, & conſtito ſolùm de confeſſione per teſtes, exceptio non numeratæ pecuniæ vltra biennium opponi poteſt, n. 4. & 5. ſed excipiens poſt biennium debet probare negatiuam, n. 6. diſtingue vt n. 7.*

L. Cùm vltra. IX.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Zotio.*

1 OB promiſſionem vltra numerationem pecuniæ factam competit non numeratæ pecuniæ exceptio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 2. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Emman. Acoſta *in repet. l. ſi ex cautione, ſupr. hoc eod. tit. in cap. incip. ſeu non numeratæ pecuniæ, n. 5. & in alio incip. Eſt & in factum exceptio, n. 1.* latè Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 20. num. 13.*

Notatur ad hoc, quod exceptio non numeratæ pe- 3
cuniæ competit et, qui teſtibus præſentibus confeſſus
eſt ſe accepiſſe pecuniam, non aliter quàm ſi chiro-
grapho eſſet obligatus, vt per Greg. Lop. *l. 9. gloſſ. 2.*
tit. 1. part. 5. Bertazol. *de clauſulis inſtrument. part. 2.*
clauſ. 3 a. gloſſ. 1. n. 6. Alex. Trentacinq. *d. reſol. 10. n. 14.*
Vbi verò chirographum non apparet, & ſolùm con- 4
ſtat de confeſſione, vt per teſtes, non numeratæ pecu-
niæ exceptio vltra biennium opponi poteſt, ſecundùm
Felin. *in cap. ſi cautio, n. 63. de fide inſtrum.* Menoch.
de præſumpt. lib. 3. præſ. 145. n. 17. Fachinæ. *controuerſ.*
lib. 2. cap. 75. verſ. vtrumque, Cardin. Mantic. *de taci-*
tis & ambig. conuention. lib. 18. tit. 5. n. 2. vbi ait, quod ſi 5
confeſſio facta ſit ſine ſcriptis, hæc exceptio ſemper
poteſt opponi; ſed excipiens poſt biennium debet
probare negatiuam, & *num. 5.* diſtinguit, quod ſi nec 6
cautio publica, nec priuata, ſed tantùm ſtipulatio in-
terceſſit, & ex ea agitur, exceptio poteſt opponi; ſed
ſi ſtipulatio non interceſſit, & pecunia vt credita pe-
tatur, & ad eius probationem confeſſio inducatur,
eaque teſtibus probetur, tunc exceptio non numeratæ
pecuniæ poteſt opponi, ſed onus probandi intra bien-
nium incumbit actori, non ſic poſt biennium, cùm
tunc ille debeat obtinere, niſi reus conuentus pro-
bauerit pecuniam ſibi non fuiſſe numeratam.

SVMMARIVM.

1 *Excipiendo aliquid aſſerens, ad probationem adſtringitur.*

2 *Exceptio negatiua non requirit probationem, ſed affirmatiua.*

3 *Pecuniæ non numeratæ exceptionem allegans poſt biennium, ad illius probationem adſtringitur.*

4 *Debitor non poteſt vti exceptione pecuniæ non numeratæ poſt biennium, ſed tenetur ſoluere debitum, ac ſi verè numerata eſſet.*

5 *Exceptio doli, vel in factum non excluditur biennio, ſi excipiens probare velit.*

6 *Negatiua probatu difficilis, & per rerum naturam improbabilis.*

L. Aſſeueratio. X.

Iidem AA. *Mezantio.*

EXcipiendo aliquid aſſerens, ad probationem ad- 1
ſtringitur. Item exceptio negatiua non requirit 2
probationem, ſed affirmatiua. Poſt biennium excep- 3
tionem non numeratæ pecuniæ allegans, ad illius probationem adſtringitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Querela prius euaneſcat, &c.] Notatur ad hoc, 4
quod tranſacto biennio debitor exceptione non numeratæ pecuniæ vti non poteſt, ſed tenetur ſoluere debitum, ac ſi verè numeratum eſſet; vſque ad biennium enim debitor poteſt excipere de pecunia non numerata, & tunc creditoribus incumbit onus probandi numeratam, vt per Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ, tract. de chirog. & cedul. recog. art. 2. num. 47.* Duen. *reg. 261. verſ. amplia 1.* Eman. Acoſta *in repet. l. ſi ex cautione, hoc eod. tit. fallent. vlt. num. 2.* Card. Mant. *de tacitis &*
ambig. conuent. lib. 18. tit. 2. n. 10. & 28. vbi ait hunc 5
text. loqui de exceptione non numeratæ pecuniæ, quæ ſi intra biennium non ſit propoſita, querela euaneſcit, ſed exceptio doli, vel in factum non excluditur, ſi excipiens velit probare, Coler. *de proceſſib. execut. p. 1. cap. 10. n. 216. verſ. fallit tertiò.*

Cuius naturali ratione probatio nulla eſt.] Notatur 6
ad hoc, quod negatiua eſt difficilis probationis, & per rerum naturam improbabilis. Mandoſ. *ad reg. 14. Cancel. de infirmis reſignant. quæſt. 6. n. 4.* Herculan. *in tract.*

*tract. de negat. probanda, num.*124. Anton. Gabr. *communium lib.*1 *tit. de probat. concl.*6. Maſcard. *de probat. concl.*191. *num.*1. Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſ.*55. *num.*7. Farin. *in praxi crimin. tom.* 2. *tit. de oppoſit. contra dicta teſtium, quæſt.*65. *num.*206.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ non opponitur contra tranſactionem, & n.*2. *etiamſi controuerſia eſſet de pecunia credita, & de cautione à debitore ſcripta, ſi lis ſit tranſactione finita, & agatur ex tranſactione, dummodo tranſactio non ſit facta in fraudem vſurarum, num.*3.

L. Si tranſactionis. XI.

Iidem AA. *Eutychiano.*

1 EXceptio non nomeratæ pecuniæ contra tranſactionem non opponitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Duen. *reg.*260. *num.*4. Rebuff. *tom.*1. *ad leges Galliæ, tract. de chirogr. & cedul. recognit. art.*2. *n.*63. Marant. *de ordine iudic. part.*6. *membr.*9. *n.*35. *verſ. ita præterquam in contractu tranſactionis.* Vezin. *tom.*1. *commun.*
2 *opin. lib.*4. *tit.*20. *n.*11. vbi *num.*22. limitat, niſi tranſactio facta ſit in fraudem vſurarum, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.*18. *tit.*6. *num.*38. vbi
3 *n.*39. ampliat, etiamſi controuerſia eſſet de pecunia credita, & de cautione à debitore ſcripta, ſi lis ſit tranſactione finita, & agatur ex tranſactione, dummodo tranſactio non ſit facta in fraudem vſurarum.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ tam mandatori quàm fideiuſſori opponitur, & num.*2.
3 *Procurator exceptione huius tit. vtitur.*
4 *Fideiuſſores, mandatarij, vel creditores confitentes mutuum receptum, non ita plenè probant, quin etiam ipſi poſſint opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
5 *In Mutuo competere exceptionem pecuniæ non numeratæ, etiam fideiuſſori, qui releuandus, vt non teneatur quando pecunia non fuit numerata. Tolli, ſeu auferri fideiuſſori, ſi appareat numerata pecunia, num.*6.

L. Tam mandatori. XII.

Iidem AA. *Seueriano.*

1 EXceptio non numeratæ pecuniæ opponitur tam mandatori, quàm fideiuſſori. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. fin. tit.*13. *part.*3. *vbi gloſſ.*4. Duen. *reg.* 260. *verſ. octauò amplia*, Hippol. *in rub. de fideiuſ. n.*267. & 284.
3 Sarmient. *ſelect. lib.*3. *cap.*11. *num.*7. vbi quod procurator exceptione huius tit. vtitur, Maſcard. *de probat.*
4 *concl.*361. *num.*31. vbi quod fideiuſſores, mandatarij, vel creditores confitentes de recepto mutuo, non ita plenè probant, quin etiam ipſi poſſint opponere dictam exceptionem non numeratæ pecuniæ. Ant. Hering. *de fideiuſſ. cap.*27. *n.*49. & 50. Stephan. Gratian.
5 *diſcept. forenſ. tom.*3. *cap.*497. *num.*24. vbi reſoluit in mutuo competere exceptionem non numeratæ pecuniæ etiam fideiuſſori, qui debet releuari, vt non tenea-
6 tur quando pecunia non fuit numerata, & *n.*25. tradit, ſi appareat poſtea fuiſſe pecuniam numeratam, prædictam exceptiooem tolli, ſeu auferri fideiuſſori.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio debiti ex alia cauſa quàm mutui, vel dotis, ad probandum efficax eſt; admittit tamen probationem in contrarium.*
2 *Stipulatio, promiſſio, ſeu quilibet alius contractus, confeſſio item, & fideiuſſio ſine cauſa facta, licèt mero iure valeat; ſi tamen ex ea agatur, poteſt objici exceptio doli mali, ita quod ſic obligatus ſoluere non tenetur.*
3 *Inſtrumentum faciens mentionem de alio præcedenti, tanquam de ſua cauſa principali, & capiens ſubſtantiam de primo producendum eſt.*
4 *De confeſſione facta parte præſente, remiſſiuè.*
5 *Scriptura priuata probat contra ſcribentem.*
6 *Contra inſtrumentum in ſcriptis non admittitur probatio in contrarium, niſi per ſcripturam, niſi quis vellet probare ſimulationem ac fraudem aduersùs inſtrumentum, num.*7.
8 *Clericus tractus coram iudice ſuo, compelli poterit confiteri quæ confeſſus fuit coram non ſuo iudice.*
9 *Error, quàm donatio, potiùs præſumitur.*
10 *Exceptio non numeratæ pecuniæ poſt biennium competit, dummodo debitor probationis onus in ſe ſuſcipiat.*

L. Generaliter ſancimus. XIII.

Imp. IVSTIN. A. *Theodoro P. P.*

COofeſſio debiti ex alia cauſa quàm mutui, vel dotis, eſt efficax ad probandum; eadem tamen admittit probationem in contrarium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.*1. *pag.*269. & inter repet. *tom.*7. Petr. de Bellapertica. 1

Vide Gutier. *de iuram. confirm. part.*1. *cap.*47. *n.*1. 2
& 2. vbi quod ſtipolatio, promiſſio, ſeu quilibet alius contractus, confeſſio & fideiuſſio ſine cauſa facta, licèt mero iure valeat; ſi tamen ex ea agatur, poteſt objici exceptio doli mali, ita quod ſic obligatus ſoluere non teneatur. Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſil.*33. *num.*59. vbi per hunc text. ait quando 3
vnum inſtrumentum facit mentionem de præcedenti, tanquam de ſua cauſa principali, & capit ſubſtantiam à primo, debet produci.

Cum ſuis confeſſionibus acquieſcere debet, &c.] De 4
confeſſione facta parte præſente, vide Bald. *conſ.*192. *col.*2. *ad fin. vol.*2. Aym. *conſ.*61. *num.*3. & *conſ.*171. *num.*4. Syluan. *conſ.*62. *num.*2. Roland. *conſ.*71. *n.*41. *vol.*2. Maſcard. *de probat. in proœm. quæſt.*7. *num.*3. & *concl.*346. Menoch. *remed.*1. *recup. num.*217. & *ſeq.* & *conſ.*21. *num.*14. Surd. *deciſ.*10. *n.*12. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.*8. *tit.*19. *num.*2.

Notatur ad hoc, qood ſcriptura priuata probat 5
contra ſcribentem, vt per Tiraq. *de retractu, tit.*2. §.1. *gloſſ.*7. *num.*49. Cou. *lib.*3. *var. cap.*10. *ad fin.*

Scriptis inſerta, &c.] Notatur ad hoc, quod contra 6
inſtrumentum in ſcriptis non admittitur probatio in contrarium, niſi per ſcripturam, vt per Rod. Xuar. *in l. poſt rem indicatam, ſuper leg. Regni, ampl.*2. *n.*4. Viu. *tom.*1. *commun. opin. lib.*4. *tit.*9. *de probat. n.*75. *pag.*486. vbi ſubdit hoc non procedere vbicunque quis vellet 7
probare ſimulationem, ac fraudem aduersùs inſtrumentum, quia tunc poſſet per teſtes probare talem ſolutionem, Cald. Pereira *de poteſt. eligendi, c.*7. *n.*15.

Nimis enim indignum, &c.] Notatur ad hoc, quod 8
Clericus tractus coram iudice ſuo, poterit compelli ad confitendum quæ confeſſus fuit coram non ſuo

iudice, vt per Roder. Xuar. *in l. poſt rem iudicatam, notab.3. num.11. pag.590.*

9 In gloſſ. *Eamque cauſam.* Notatur ad hoc, quod potius præſumitur error, quàm donatio, vt per Maſcard. *de probat.concl 555. num.9.* Flamin Pariſ. *de reſignat. benefic.lib.9. quæſt.16. num.5.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.2. lib.13. tit.9.n.3.* vbi intelligit etiam de errore facti proprij, & de errore iuris, quæ dicitur culpa lata.

10 In gloſſ. *Religionem,* ibi, *etiam poſt biennium admittitur debitor ad probandum,* &c. Notatur ad hoc, quod poſt biennium competit exceptio non numeratæ pecuniæ, dummodo debitor probationis onus in ſe ſuſcipiat, vt per Rebuff. *tom.1. ad leges Galliæ, tract. de chirograph.& cedular.recognit.art.2.n.47.* Anton.Gom. *tom.2.variar.cap.6.num.7.* vbi Emman.Suar. *in addit.* Menchac. *de ſucceſſ.creat.§.9.n.22.* Maſcard. *de probat. concl.695.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt. 145.num.13.* Chriſtoph. de Paz *in ſchol.ad leges ſtyli, l.84.ſchol.2.* Rot.Genuenſ. *deciſ.26.num.1.2.& 3.* Stephan. Gratian. *Marchia decif.164. num.9. cum ſeqq.* Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.18. tit.2.num.17.* Anton.Fab. *in ſuo Cod.ſub hoc tit.diffin.1.* Nicol.Mozz. *de contractib. tract.de mutuo, in princip. num.9.* Pichard. *in princip. Inſtit.de litter. oblig.n.12. & 15.* Ceuall. *commun. contra communes, quæſt. 38. & 39.* Alex. Trentacinq. *var.reſolut. lib.3.tit.de ſolut. reſolut.20.num.30. verſ.ſecunda eſt opinio.*

SVMMARIVM.

1 *Querela non numeratæ pecuniæ intra biennium opponenda eſt, finito biennio per ætatem, vel abſentiam læſus, querelam adhuc per reſtitutionem recuperat.*

2 *Exceptio non numeratæ pecuniæ ſolùm procedit in mutuo: aliæ appellantur rei non traditæ, vel pretij non ſoluti.*

3 *Exceptio non numeratæ pecuniæ an agnita de iure Digeſtorum, vel à Iuſtiniano, incertum.*

4 *Confeſſio ſucceſſoribus confitentis indiſtinctè nocens, non ita creditoribus.*

5 *Exceptio non numer. pecun. intra biennium opponenda eſt, per Ordinationem Regiam Luſitan. hoc biennium ad ſexaginta dies reſtringitur, num.6. de æquitate Canonica etiam poſt biennium opponi poteſt, n.7. & omni tempore, dummodo debitor in ſe ſuſcipiat onus probandi, num.8.*

9 *Eccleſia poteſt perpetuo tempore opponere exceptionem non num. pecun.*

10 *Contra piam cauſam non currit biennium.*

11 *Contra clericos non currit biennium.*

12 *Debitor quando moleſtatus miſericorditer implorat officium iudicis, admittitur ad exceptionem non num. pecun. poſt biennium.*

13 *Debitor cenſus poteſt aduerſus ſuam confeſſionem de receptione capitalis cenſus opponere exceptionem non num.pecun. poſt biennium, & transferre onus probandi in creditorem, ſeu emptorem cenſus.*

14 *Tertius perpetuò allegat, & opponit exceptionem non num.pecun. & ipſius priuilegio vtitur.*

15 *Proteſtans ante biennium coram iudice, exceptione non num. fruitur.*

16 *Excipiens intra biennium extra iudicium coram creditore, ſe non recepiſſe pecuniam, vel tantam ſummam, quam recepiſſe fuit confeſſus, potitur exceptione non num. pecun.*

17 *Pupillus, minor, ciuitas, ſeu in quacunque vniuerſitate gaudens priuilegio minorum, exceptione non num. pecun. fruitur.*

18 *Confeſſione creditoris probatur pecuniam non fuiſſe numeratam, etiamſi confeſſio facta fuerit extra iudicium, & antequam lapſum fuerit biennium, num.19.*

20 *Probatio per confeſſionem eius, pro quo ius præſumit, recipienda eſt.*

21 *Probari poterit pecuniam non numeratam per inſtrumentum, ex quo apparet, poſt confeſſionem creditorem promiſiſſe ſoluere, non obſtante confeſſione probabitur pecuniam non fuiſſe numeratam per teſtes qui interfuerunt, & dicunt nullam numerationem ſequutam fuiſſe eo tempore, aut loco, quo aſſeritur, num.22.*

23 *Cauſa antecedentis debiti in inſtrumentum confeſſionis mutui redacta, per contrarium inſtrumentum reprobanda eſt.*

24 *Inſtrumentum dotale ſi præceſſit, in quo dos fuit promiſſa marito, & poſtea maritus confitetur ſe accepiſſe dotem, & de hoc præſtat ſecuritatem, ſiue apocham, præſumetur vera confeſſio, neque audietur maritus ſi velit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*

25 *In depoſito non admittitur exceptio non numeratæ pecuniæ.*

26 *In reliquis contractibus quàm mutui, non eſt locus exceptioni non num. pecun.*

27 *Contra confeſſionem ad liberandum contraria ſcriptura ad probandum admittitur intra 30. dies, & num.28.*

29 *Creditor ex quocumque contractu confeſſus fuerit ſibi factam debiti ſolutionem, poteſt intra 30. dies opponere exceptionem non num. pecun. & hoc caſu tenetur debitor probare ſolutionem, aliàs non liberatur, & num.30. & 31.*

32 *Elapſo termino ad iurandum de iure prefixo, iuramentum oblatum turpiter nemo recuſat.*

33 *Creditor non poteſt cogi iurare, nec reſpondere poſitionibus.*

34 *Iurare non cogitur qui plenè probauit ſuam intentionem.*

35 *Debitor conuictus ſuper chirographo, elapſo biennio dato ad proponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ, non poteſt compellere actorem ad iurandum quod pecuniæ fuerint numeratæ, contrarium num.36. & 37.*

38 *Querela non num. pecun. coram iudice loci contractus proponenda eſt, & ſola poſitio abſente aduerſario interrumpit præſcriptionem.*

39 *Exceptio non numeratæ pecuniæ coram iudice allegada eſt.*

40 *In loco contractus agi ad illius reſciſſionem, & num.41. non debere agi de hoc in foro contractus, ſed potiùs actorem debere ſequi forum, quomodo intelligendum ſit, num.42.*

L. In contractibus. XIV.

Imp. IVSTIN. A. *Mennæ P. P.*

QVerela non numeratæ pecuniæ intra biennium opponenda eſt, finito biennio per ætatem, vel abſentiam læſus, querelam adhuc per reſtitutionem recuperat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.* 1

In quibus pecuniæ, &c.] Ergo exceptio non numeratæ pecuniæ ſolùm procedit in mutuo, aliæ autem appellantur rei non traditæ, vel pretij non ſoluti, de quo Rebuff. *tom.1.ad leges Galliæ,tract.de chirogr. & cedul.recognit. art.2. num.34.* Anton.Gom. *var.tom.2. c.6.in fine,* Afflict. *deciſ.105.* Roland. *conſ.4.n.1.vol.1.* Roder.Xuar. *in l.poſt rem iudicatam, in declarat. legis Regni, poſt limit.q.1.incip.ſed pro euidentia,n.38.* Maſcard. *de probation. concl.361. n.15. & concl.695.n.29.* Azeued. *l.1.n.81. cum ſeqq. tit.21.lib.4. noua Recopil.* Bertazz. *de clauſulis inſtrum.clauſ.22.gloſſ.1.n.3.* Lud. Chaſſan. 2

Chaſſan.*conſ* 4. *num.*42. Alex. Trentacinq. *var.reſol. lib.*3.*tit.de ſolnt.reſol.*20. *num.*20.*verſ. prima, & verſ. non eſt recedendum*, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis connent.lib.*18.*tit.*6.*num.*42. Cardin.Tuſch. *pract.concl. verb.exceptio, concl.*418.*num.*11. Molin. *de Iuſtit.tract.*2. *diſp.*302.*num.*2.*verſ.dixi ſuprà*, Rebell. *de obligat. inſtit. part.*2. *lib.*8.*de vſuris, quæſt.*1. *n.*24. qui etiam in confeſſione dotis limitant.

3 *Non intra quinquennium quod conſtitutum erat, &c.*] Vtrùm exceptio non numeratæ pecuniæ de iure Digeſtorum fuerit agnita, an à Iuſtiniano inuenta? vide Felician, de Solis *in tractat. de cenſib. lib.*2. *cap.*1.*num.*11. Pichard. *in princip.Inſtit.de litter.oblig. n.*19. Cenal. *commun.contra communes, tom.*2.*q.*625. vbi duas communes opiniones contrarias refert, & affirmatiuam ſequitur.

4 *Vel ſucceſſor eius.*] Notat D.Barboſ. *in l.*1. *ff.ſolut. matrim. part.*6. *num.*35. *in fine*, ideo Imperatorem *in præſenti*, ſe reſtrinxiſſe ad ſucceſſores confitentis, quia his indiſtinctè nocet confeſſio, creditoribus autem non ita indiſtinctè nocet.

5 *Sed intra ſolum biennium.*] Notatur ad hoc, quod exceptio non numeratæ pecuniæ intra biennium opponenda eſt, vt per *l.Hiſpan.*9. *tit.*1. *part.*5. Duen. *regul.*160. *& ſeq.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.*18. *tit.*2.*n.*20. Cald.Pereira *quæſt. forenſ. lib.*1.*tit.*1. *quæſt.*22. *n.*23. Mart. *de iuriſdiction. part.*4. *cent.*2.*caſu* 161. *num.*1. Chriſtoph. de Paz *in ſchol.ad leges ſtyli, l.*184.*num.*1. Molin. *d.diſp.*302.*num.*1. per

6 Ordin.Regiam Luſit. *lib.*4. *tit.*51.*in princ.* biennium hoc ad ſexaginta dies reſtringitur, & referunt Emman.Acoſta *in repet.l.ſi ex cautione, in cap.incip.ſecundum habet*, Cald. Pereira *d. num.*23. Ioan. Marius à Coſta *in addit.ad tract.libellorum, annot.*10.*n.*8.

7 Primò limita de æquitate Canonica, ſecundùm quam etiam poſt biennium huiuſmodi exceptio opponi poteſt, vt per Ioan.Andr. Card.Abb.& Imol. *in cap.fin.de ſolutionib.* Duen. *regul.*261. *num.*2. Vezin. *tom.*1.*commun.opin.lib.*4. *tit.*20.*num.*27.*pag.*496. Marant. *de ordine iudic.part.*6. *membr.*9. *ſub num.*35. ibi, ſed de æquitate Canonica etiam poſt biennium opponitur. Alex.Trentacinq. *d.tit.de ſolut.reſol.*20.*num.*33. vbi duos caſus diſtinguit, Fachin. *controuerſ.lib.*2.*c.*8. Benechend. *in addit.ad Seraphin.de priuileg.iurament. priuileg.*60.*num.*7. Rebuff. *dicto tractat.de chirograph. & cedular. recognit. art.*2. *num.*48. Mart. *de iuriſdict.*

8 *p.*4.*caſu* 161.*n.*14. vbi ait poſſe de æquitate Canonica huiuſmodi exceptionem opponi omni tempore, dummodo debitor in ſe aſſumat onus probandi exceptionem ipſam, videlicet pecuniam non fuiſſe numeratam; quam diſtinctionem videntur amplecti Menoch. *conſ.*47.*n.*9. Arimin.Tepat. *var.ſentent.tom.*1.*tit.*158. *cap.*8.*in princ.* Steph.Grat. *Marchiæ deciſ.*165.*num.*9. vbi cum Dec. ait hoc eſſe de iure Canonico & ciuili, quia poteſt probare poſt biennium, cùm militet contra rationem quod locupletetur cum aliena iactura. Et cum hac modificatione hæc ſententia recipienda eſt, quamuis abſolutè contrarium exiſtimauerint verius Hipp. *ſing.*463. Soar.*tom.*1.*comm.opin.lib.*4.*tit.*20.*n.*11. *pag.*594. Cald.Pereira *d.quæſt.*22.*n.*23. Cenall. *commun.contra comm.q.*38. Maſcard. *concl.*361.*à n.*32.

9 Secundò limita in Eccleſia, quæ poteſt perpetuo tempore opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, de quo Felin. *in cap.de quarta, ad fin.de præſcript.* Iaſ. *in l.cùm quis, n.*17.*C.de iuris, & facti ignor. & in l.qui pecuniam, n.*8.*ff. ſi certum petat.* Duen. *reg.*261. *verſ.limita* 1. Soar. *tom.*1.*commun. opin.tit.*1.*de ſacroſ. Eccleſ.n.*81.*pag.*153. Valaſc. *de iure emphyt.q.*7.*n.*25. *ad fin.* Marta *d.caſu* 161.*n.*3. Tiraq. *de priuil.piæ cauſæ,*

10 *priu.*174. vbi ait contra piam cauſam biennium non currere, idem tenet Card.Mantic.*d.lib.*18.*tit.*6.*cap.*25. Maſcard. *concl.*361.*n.*32. Alex.Trentacinq. *d.tit.de ſolut.reſol.*20.*n.*33. vbi duos caſus diſtinguit.

Tertiò limita in Clericis, quia ius ciuile non potuit eis præiudicium afferre, vt per Menoch. *conſ.*47. *num.*9. vbi dicit, præſertim ſi ipſi Clerici ſuſcipiant in ſe onus probandi pecuniam numeratam non fuiſſe, Cardin. Mantic. *d.lib.*18.*tit.*6.*n.*24. Marta *d.caſu* 161. *num.*11. *cum ſeqq.* 11

Quartò limita, quando debitor moleſtatus miſericorditer imploraret iudicis officium; nam tunc poſt biennium admittitur exceptio non numeratæ pecuniæ, vt per Hipp. *ſing.*277. Felin. *in cap. ſi cautio, n.*65. *de fide inſtrum.* Eman. Acoſta *in repet.l.ſi ex cautione, verſ. officium iudicis*, vbi tradidit hoc maximè locum habere in iudice eccleſiaſtico, quia ad ipſum pertinet conſcientias hominum purgare, Guid. Pap. *dec.*292.*n.*1. Rebuff. *d. tit.de chirograph.& cedul.recogn.art.*2.*n.*22. Roland. à Valle *conſ.*1.*n.*55. *&* 58. *lib.*1. Menoch.*de præſ.lib.*3.*præſ.*145.*n.*18. *& conſ.*47.*n.*8. Alex. Trentacinq. *d.tit.de ſolut.reſol.*20.*n.*35. vbi declarat hoc eſſe intelligendum ſumendo in ſe onus probandi; ſed omnes alij Doctores contrarium videntur ſentire. Fontan. *de pactis nupt. clauſ.*4. *gloſſ.*18. *part.*2. *n.*18. Ariſmin. Tepat. *var.ſentent.tom.*1.*tit.*158.*n.*8.*in princ.* 12

Quintò limita in debitore cenſus, qui aduersùs ſuam confeſſionem de receptione capitalis cenſus poſt biennium poteſt exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere, & transferre onus probandi in creditorem, ſeu emptorem cenſus; ex ea ratione, quia per Pij V. conſtitutionem ſuper forma creandi cenſus, requiritur in eius creatione vera, & realis numeratio: Ita Chaſſan. *conſ.*63.*n.*19.*&* 20.*in* 2. *dub. quinta partis, & conſ.*75. Franc. Milanenſ. *Siciliæ deciſ.*6.*n.*19.*lib.*2. Felic. *de cenſib.lib* 1.*c.*8.*n.*14.*& c.*9.*n.*4.*& tom.*2.*lib.*3. *cap.fin.n.*5.*verſ.per confeſſionem*, Auend.*eod.tract.c.*45. *per tot.* Ludou. Cenc. *in ſimili tract.p.*2.*c.*1.*q.*1.*art.*8. *num.*27. *cum ſeqq.* Gaſp.Roder. *de annuis reddit.lib.*1. *q.*13. *ſub num.*4. Quod adeò verum eſt, vt procedat quamuis venditor renuntiaſſet in confeſſione exceptionem non numeratæ pecuniæ, ſecundùm Franc. Milanenſ. *d.deciſ.*6.*n.*11. Felic. *d.lib.*1. *c.*8.*n.*15. *verſ. altera, & tom.*2.*gloſſ.*7.*cap.fin.n.*5.*verſ. & licet*, Auend. *d.cap.*45.*n.*8. *&* 9. Cenc. *d.art.* 8. *n.*37. Gaſp. Roder. *d.quæſt.*13.*n.*4.*verſ. ex quo*, & quamuis huius confeſſio venditoris cenſus eſſet corroborata iuramento, quia licèt iuramentum habeat vim ſolutionis, illud tamen non verè, ſed fictè procedit; & numeratio in cenſu requiritur verè & realiter, & ita debet probare emptor non per probationes præſumptiuas, ſed per euidentes, & neceſſarias: ita Felic.*d.lib.*3.*cap.fin.n.*5.*verſ. & licèt*, Auend.*d.c.*45.*n.*29. Cenc. *d.art.*8.*n.*32. 13

Sextò limita in tertio, qui perpetuò poteſt allegare, & opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, & ipſius priuilegio vti, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §.1.*gloſſ.*18.*n.*81. *& ſeq.* Anton.Gom.*tom.*1.*var.c.*12. *n.*81.*verſ. item infertur quod ſi pater, & l.*50.*Tauri, n.*52. Azeued. *l.*1. *n.*90.*tit.*21.*lib.*4. *noua Recop.* Vincent.Caroc. *in tract.de depoſito,p.*1.*rub.de depoſiti prob. num.*5. Auendan. *de cenſib.cap.*45.*n.*22. Felician. *eod. tract.tom.*2. *lib.*3.*cap.fin.n.*5. *verſ. quam reſolutionem*; vbi tradit creditorem, ſi aduersùs tertium pignoris poſſeſſorem agat ex confeſſione de recepto mutuo; opponente tertio exceptionem non numeratæ pecuniæ, teneri numerationem probare. 14

Septimò limita, ſi proteſtatio facta ſit ante biennium coram iudice; licèt enim confeſſus fuerit ſe recepiſſe pecuniam, tamen veritas eſt, quod fuit ſpe futuræ numerationis inde non ſequutæ, quo hæc exceptio perpetuatur, vt per Herculan. *in tract. de probanda negat.num.*224.*& ſeq.vol.*2. Ariſmin.Tepat.*var. ſent. tom.*1. *tit.*158. *cap.*4. *verſ.*1. Maſcard. *de probat. concl.*1114. aliàs 1119.*num.*11. 15

Octauò limita quando is, qui debitum ſpe futuræ numerationis fuit confeſſus, intra biennium extra iudicium coram creditore excepit, dicens ſe non recepiſſe 16

piſſe pecuniam, vel tantam ſummam, quam recepiſſe fuit confeſſus, Ordin.Reg. Luſitan. lib.4.tit.51. §.2. gloſſ. verbo Querimoniam, in l.ſi intra, C.hoc tit. Molin. d.diſp.302. num.6.

17 Nonò limita in pupillo, minore, ciuitate, ſeu in quacunque vniuerſitate minorum priuilegio gaudente; his enim priuilegium exceptionis non numeratæ pecuniæ ſemper conceditur, itavt creditoribus incumbat probare pecuniam fuiſſe numeratam, vt per Bertaz. in tract. de clauſ. inſtrum. clauſ.32. gloſ.4.n.5. Mozz. de contract. tit. de mutuo, cap. de perſonis qua poſ. n.18. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n.94. Menoch. conſ.47.n.11. Andr. Fachinæ. contron. lib.2.cap.7. vbi de Republica, & ciuitate loquitur. Oſvuald. ad Donell. enucleatum, lib.14.cap.38.lit.A, Mar. Muta decis.71.n.7. Alexand. Trentacinq. d.tit. de ſolut. reſol.20.n.36. vbi ait iuramentum non ſupplere minorem ætatem, ſi iuraſſet ſpe futuræ numerationis ſe recepiſſe, Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib.18.tit.2.n.32. vbi ex Alber. Salic. Bald. Felin. Menoch. tradit hoc priuilegium minoribus conceſſum in eo conſiſtere, vt tempus opponendi hanc exceptionem non numeratæ pecuniæ non incipiat currere, niſi à die perfectæ ætatis 25. annorum: Cardin. Tuſch. pract. concl. lit. E, concl.418. num.15. generalem conſtituit concluſionem, exceptionem ſcilicet non numeratæ pecuniæ perpetuò opponi poſſe quando contractus eſt nullus ipſo iure, & exemplificat in depoſito facto apud Eccleſiæ Prælatum, & in mutuo, & in alienatione bonorum Eccleſiæ, dum non conſtet de numeratione, & verſione in vtilitatem Eccleſiæ, & in omnibus caſibus, in quibus creditor tenetur probare verſionem in vtilitatem mutuatarij.

18 In gloſſ. Nullo modo, ibi, nec ſi vellet probare non numeratam pecuniam, ſecundùm quoſdam, &c. Notatur ad hoc, quod per confeſſionem creditoris probabitur non numeratam fuiſſe pecuniam, vt per Roder. Xuar. in rep. l. poſt rem iudicatam, in declar. Regni poſt limitationes, quæſt. 1.n.28. Emman. Acoſta in rep. l. ſi ex cautione, poſt fallent. & in cap. Sed cùm placeat, n.1. & 2.

19 vbi ampliat etiamſi confeſſio facta fuerit extra iudicium, & antequam fuerit lapſum biennium, & non ſolùm confeſſionem prodeſſe ſi confeſſus fuerit ſe aduerſario nunquam numeraſſe, ſed etiamſi agnouerit ſe cautionis tempore non numeraſſe pecuniam, nam hoc caſu licèt dicat ſe poſtea numeraſſe, & biennium eſſe elapſum, nihilominus creditor tenebitur numerationem probare, & n.2. explicat quomodo per numerationes factas diuerſis temporibus probetur negatiua, & idem Acoſta in verſ. quartò fallit, n.2. vbi agit an requiratur quod debitor acceptet confeſſionem, vel non, Fontanell. de pactis nupt. clauſ.4. gloſ.18.p.2.n.29. cum ſeq. vbi plures Doctores refert diſputantes quomodo probabitur hæc negatiua, quod pecunia non fuerat ſoluta. Maſcard. de prob. concl. 1114. aliàs 1119. à princ. vbi n.4. intelligit quod dicimus hanc negatiuam probari per confeſſionem, procedere in confeſſione facta præſente debitore, nam aliàs eo abſente, huiuſmodi confeſſio non præiudicaret creditori, Card. Mant. de tacitis & ambiguis conuent. lib.18.tit.2.n.40.

20 Notatur etiam ad hoc, quod contra præſumptionem iuris, & de iure probatio per confeſſionem eius, pro quo ius præſumit, recipienda eſt, vt per Iaſ. in l. qui pecuniam, n.7. ff. ſi cert. pet. Hippol. in rubr. de prob. n.230. Alciat. de præſump. præſ.2.n.3. cum ſeqq. Con. de ſponſalib. p.1.cap.4. §.1.n.3. cum ſeq. Cardin. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib.1.tit.2.n.3. Maſcard. de probat. in proœm. q.10.n.51. Menoch. recuper. rem.1.à n.219. & de præſ. lib.1. præſ.1. Valaſc. de iure emphyt. quæſt.7.n.27. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n.44. C. de in integr. reſt. minor. & de poteſt. eligendi c.7.n.21. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo præſumptio, n.4.

21 In ead. gloſſ. ibi, vt ex ſola ſcriptura obligatio], &c. Notatur ad hoc, quod probari poterit non numeratam fuiſſe pecuniam per aliud inſtrumentum, quo appareat, poſt confeſſionem creditorem promiſiſſe ſoluere, non obſtante confeſſione: ita Hercul. de negatiua, n.29. & 32. vol.2. Rom. ſing.26. ad fin. & conſ.445. & 447. Maſcard. d. concl.1119. n.8. Card. Mantic. de tacitis & ambiguis conuent. lib.18.tit.2.n.40. verſ. præterea. Item non numeratam fuiſſe pecuniam probabitur 22
per teſtes, qui interfuerint, & dicant nullam numerationem ſequutam fuiſſe eo tempore, aut loco, quo aſſeritur. Maſcard. d. concl.1119. num.6. cum ſeqq. Card. Mantic. d. num.40. verſ. item ſubiungit.

§. Sed quoniam.

Cauſa antecedentis debiti in inſtrumentum confeſſionis mutui redacta, per contrarium inſtrumentum reprobanda eſt. Colligunt ex Ordin. Doct. citati ad l.2. num.1. ſup. hoc tit. 23

Illis etiam ſecuritatibus, &c.] Notatur ad hoc, quod 24
ſi præceſſit inſtrumentum dotale, in quo dos fuit promiſſa marito, & poſtea maritus confitetur ſe accepiſſe dotem, & de hoc præſtat ſecuritatem, ſiue apocham, præſumetur vera confeſſio, neque audietur maritus ſi velit opponere exceptionem non numeratæ dotis: ita hunc §. intellexerunt Baptiſta de priuil. dotal. cent.1. n.8. Quemeda quæſt.4.n.5. Couar. lib.1. var. c.7.n.6. vbi hunc text. dicit inſignem, Ant. Gom. l.50. Tauri, n.52. Ant. Gab. commun. lib.3. tit. de iur. dot. concl.4. Menoch. de præſ. lib.3. præſumpt.12. num.53. vbi expendit verba huius text. & ſubdit quod licèt illa, dotalium inſtrumentorum, poſſint intelligi ſecundùm gloſſ. Bart. Bald. & Alber. hic, quod maritus ſemel confeſſus fuerit recepiſſe dotem, atque ita geminatam eſſe confeſſionem, quæ exceptionem non numeratæ dotis excludat; attamen intelligi etiam poſſint, vt ſignificent dotis promiſſionem præceſſiſſe, Aluar. Valaſc. conſ.5. num.9. Fichard. commun. opin. lib.5. tit.7. de iure dot. num.34. pag.227. Surd. dec.116.n.1. Maſcard. de prob. concl.566. n.7. & concl.695.n.10. Molin. de Iuſt. tract.2. diſp.439. n.6. vbi ſubdit, non refragari text. in l. vlt. in princip. verſ. in dot. C. de dote cauta, non numerata; quia in eo textu non eſt ſermo de confeſſione receptæ dotis ex interuallo promiſſionis eiuſdem dotis, ſed de confeſſione, quæ ob ſolam dotis promiſſionem ſimul facta eſt quando dos promittebatur, vt ex ipſiſmet verbis liquet, & deinde reprobat gloſſ. Bart. & quoſdam alios, quorum ſententiam refert ac ſequitur Emman. Acoſta in rep. l. ſi ex cautione, ſup. hoc tit. fallent.14. exponentes textum in præſenti, de geminata confeſſione facta à marito dotis receptæ ex interuallo vnius poſt aliam, quaſi tunc denegetur exceptio non numeratæ dotis: latè & eleganter D. Barboſ. in l.1. ff. ſolut. matr. p.6.n.52. in fin. & n.53. cum ſeqq. vbi ex generalitate huius text. colligendo aſſerit, quod licèt confeſſio facta conſtante matrimonio ſecundùm magis communem opinionem præſumatur ſimulata, & facta animo donandi, ac ob id neque præiudicet marito, neque creditoribus, tamen ſi conſtat præceſſiſſe inſtrumentum dotale, in quo dos promiſſa fuit, tunc confeſſio etiam facta conſtante matrimonio præſumetur vera, ita vt aduerſùs eam minimè concedatur querela non numeratæ dotis; ſubditque ex eadem generalitate id procedere etiam quando promiſſio dotis, & confeſſio dotis receptæ factæ fuerint conſtante matrimonio.

Depoſitionis certarum rerum, &c.] Notatur ad hoc, 25
quod in depoſito non admittitur exceptio non numeratæ pecuniæ, vt per Tiraq. de retract. conuent. §.4. gloſ.6.n.8. & 15. Duen. reg.260. lim.5. Emman. Acoſta in rep. d. l. ſi ex cautione, fallent.2. col. pen. D. Barboſ. in l. diuortio 8. §. ob donationes, n.14. in princ. ff. ſol. matr. Alex. Trentacinq. var. reſol. lib.3. tit. de ſol. reſ.20.n.25. Fachin. contr. lib.2.c.93. verſ. præterea, Caroc. de oppoſ.

p.1.

p.1. quæſt.2.n.19. Morl. in emporio iuris ciuilis, p.1. tit.8.in pral'd.n.16. Cancer.var.reſol.p.3.cap.8.de depoſito, n.46. Suar.tom.1.commun.opin.lib.4.tit.21.n.1. pag.596. Molin. de Inſt.tract.2.diſp.560.n.10.

26 Notatur ad hoc, quod in reliquis contractibus quàm mutui, non eſt locus huic exceptioni non numeratæ pecuniæ, vt per Rebuff. tom.1.ad leges Galliæ, tract.de chirogr. & cedul.recogn. art.2. ex n.54. Duen. reg.260.l'm.5. Eman.Acoſta in d.l.ſi ex cautione, fallent.3.ex n.1. Alex. Trentacinq. var.reſol. lib.3.tit. de ſol.reſol.20.num.10. Cardin.Mantic.de tacitis & amb. conu.lib.18.tit.6.num.42.

In gloſſ. Penitus, ibi, Sotue, hic ſunt duæ confeſſiones, &c. Hunc text. in geminata confeſſione ex interuallo receptæ dotis intelligunt Ant.Gom. l.25.Tauri, n.52. verſ.quintò, Eman. Acoſta d.fallent.14. n.4. Valaſc. d. conſ.5.n.9. D.Barboſ. in d.l.1.ff.ſol.matr.p.6.n.57.

§. Super cæteris.

27 Contra confeſſionem ad liberandum contraria ſcriptura ad probandum admittitur intra triginta dies. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l.1. num.1.ſup. hoc tit.

28 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Greg. Lopez l.65. gloſſ.4. tit.18. part. 3.& gloſ.1. in fine, in l.9. tit. 1.part. 5. Bertaz. de clauſul. inſtrum. clauſul.32.gloſſ.1.n.5. Rot.Genuenſ. deciſ.26.num.27. verſ.ſed reſponſum fuit, Barz. deciſ.15.n.8.& 9.Magon. Lucenſi deciſ.15.n.17. Ant.de Amatis Ferrar.dec.54. n.3. cum ſeqq. Anton.Gom. tom.2. var.cap.6. in fine,
29 verſ.aduertendum, vbi tenet quod ſi creditor ex quocunque contractu confeſſus fuerit ſibi factam ſolutionem debiti, poteſt intra triginta dies opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, & hoc caſu tenetur debitor probare ſolutionem, aliàs non liberatur,
30 & cap.13.n.13.col.1.vbi ait in præſenti diſponi, quod in liberatione debiti & confeſſionis ſolutionis tantùm habet locum exceptio non numeratæ pecuniæ infra triginta dies, non verò poſtea. Eman. Acoſta in repet.l.ſi ex cautione, in cap.incip.ſexta & vltima differentia, in princ. Maſcard. de probat.concl.361.n.15. Ceuall.commun.contra communes, q.38. à num.6. Rebuff. tom.1. ad leges Galliæ, tract.de chirograph. & cedul.recognit. art.2. n.14. Fontanell. de pactis nuptial. clauſ.4.gloſſ.18. part.2. n.16.18. & 20. Alex. Trentacinq. var.reſol. lib.3.tit.de ſolut.reſol.20.num.20.verſ.
31 inter confeſſionem, in fine, vbi ait quod tranſactis illis triginta diebus, non poteſt opponi illa exceptio per creditorem, etiamſi velit probare contrarium, ſcilicet numerationem non fuiſſe factam, & in verſic.nota bene, ſubdit hunc §. procedere in confeſſione continente numerationem eius, quod debetur, vel ſolutionem eius quod debetur.

§. Illo videlicet.

32 Elapſo termino ad iurandum de iure præfixo, iuramentum oblatum turpiter non quis recuſat. Colligunt ex Ord.Doctores citati ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.

33 Allegari vulgò ſolet hic text. ad hoc, quod creditor non poteſt cogi iurare, nec poſitionibus reſpondere, vt per Capyc. deciſ.15.n.1.& 2. Franc.Cremenſ. ſing.155. Ferr. caut.16.n.15.Greg.Lop. lib.9.gloſſ.6. in fine, tit.1. part. 5. Duen. regul. 261. verſic. amplia 1. Ant.Gom. var.tom.2.cap.6.n.7.verſic.vnum tamen eſt.
34 Tiraq. de retract.lign. §.2. gloſſ.2.n.1. vbi dicit, quod qui plenè probauit intentionem ſuam, non cogitur iurare. Ariſmin.Tepar. variarum ſent. tom.1.tit.158.c.8.
35 n.2. vbi ait quod debitor conuictus ſuper chirographo, lapſo biennio dato ad proponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ, non poteſt compellere actorem ad iurandum quod fuerint pecuniæ numeratæ.

Contrarium verò, immò creditorem teneri reſ- 36
pondere attenta æquitate Canonica, niſi ex iuſta cauſa recuſet, tenent Eman. Acoſta in repet.l.ſi ex cautione, poſt fallentias, in cap. incip. ſed quàm placeat, n.1.verſic.illud obſeruandum eſt, Franc.Marc. Delphin. deciſ.698.n.5. latè Menoch. conſ.47.n.8.& 9. Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis conuent. lib. 18. tit. 2. n.25. Maſcard. de probat.concluſ.1119.n.3. quæ opinio videtur tenenda in hoc Hiſpaniarum regno, ſtante l.184. ſtyli, vbi Chriſtoph. de Paz in ſchol. vlt. Pro qua facit quod in cauſis executionis, in quibus lapſis decem diebus non admittuntur probationes, admittitur reus poſtulans vt actor poſitionibus reſpondeat, ſecundùm Soar. de Paz in pract.tom.1.p.4.cap.3. n.49. Olan. in concord. iuris, lit. C, num.77. Mex. in tract.taxa panis, concl.1. n.43.& ſeqq. Perez l.3.tit.8. lib.3. Ordin. Monteroſ. in ſua praxi ciuili, in 3.tract. fol.43.col.2. Azeued. l.1.n.13.tit.21.lib.4.noua Recop. Parlad. rer.quotid.lib.2.cap.fin.p.5.§.10.n.25. Gutier. in pract.lib.1.q.120.per tot. Ceual. d.q.38.n.4.

Neque obſtat text. in præſenti, illi enim multipli- 37
citer reſpondet Cardin. Mantic. d.tit.2. n.25. vbi ait ideo hic non potuiſſe iuramentum deferri creditori, vel quia hoc eſt intelligendum ſi iuſtam habeat cauſam recuſandi, vel quia non tenebatur creditor ad iurandum parte deferente, ſed ex officio iudicis cogi poterat, iuxta cap.cum clamor, de teſtib. vel denique, quia loquitur quando quis recuſat onus probandi ſuſcipere, ſed per iuramentum vult ſe exonerari, quod lex omnino prohibet tranſacto biennio, quia intra biennium habet hoc priuilegium, cui videtur lapſo tempore renuntiaſſe.

§. In omni. fin.

Querela non numeratæ pecuniæ in ſcriptis eſt pro- 38
ponenda coram iudice loci contractus, & ſola poſitio abſente aduerſario præſcriptionem interrumpit. Colligunt ex Ord.Doctor. citati ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.

Notatur ad hoc, quod exceptio non numeratæ pe- 39
cuniæ debet allegari coram iudice, vt per Gregor. Lopez l.9. gloſſ. 4. tit.1. p.5. Eman. Acoſta in l.ſi ex cautione, ſup.hoc tit.in c.incip.exceptione oppoſita, n.1. Card.Tuſch.tract.concl.lit. E, concl.418.n.27. Ariſm. Tepat. var.ſent. tom.1. tit.158.c.4. Cardin.Mantic. de tacitis & ambiguis conuent. tom.2.lib.18. tit.1.n. 10. in fine, Molin. de Iuſtit.tract.2.diſp.302.n.6. in fine.

Dum in hoc text. dicitur, quod confeſſus recepiſſe 40
mutuum, poteſt in loco contractus opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, videtur probare, quod in loco contractus poteſt etiam agi ad reſciſſionem illius, vt per Rom. ſing.470.Felin.in cap.fin.n.24.ad fin. de foro compet. Matth. Coler. de proceſſib. execut. p. 2. c.1.n.24.ad med.qui ad hoc textum iſtum dicit vnicum & ſingularem, Tiraquell. de iure mariti, gloſſ.5.n.8. Steph.Gratian. diſcept.forenſ.c.14.n.22. D. Barboſ. in l.hæres abſens, §.proinde, in princ.n.16.ff.de iudic.

Quod indubitabile eſſe videtur, ſi partes inueniantur in loco ipſius contractus, ex Felin. d.loco, & Couar.lib.1.var.cap 4.n.1.vbi ex mente aliorum reſpondet ad l.2. C. vbi & apud quem, probantem, cùm tra- 42
ctatur de diſſolutione contractus, non debere de hoc agi in foro contractus, ſed potiùs actorem debere ſequi forum rei, cui conuenit, eſſe intelligendum quando partes non inueniuntur in loco contractus; nam ſi in eo reperirentur, admitteretur illic, qui agit ad reſciſſionem contractus: quod etiam confirmant Cald. Pereira in l.ſi curatorem, verbo implorandum, num.30. C.de in integr.reſt.minor. Matth. Coler. d.cap.1.n.24. & 44. Steph.Gratian.d.c.15.n.23. Sed meliùs D.Barboſ. vbi ſup. n.25. ſub diſtinctione hæc iura componit, quod aut contractus eſt perfectus ex vtraque parte, & poſtea propter aliquam qualitatem extrinſecam

prætenditur reſcindi, & procedit deciſio *d.l.2.* quia cùm perfecto contractu ſublata ſit actio oriens ex contractu, *princ. Inſt. quib. modis toll. oblig.* in conſequentiam ſublatus videtur forus ad eius implementum inductus, *l. cùm principalis, ff. de regul. iur.* Sed ſi contractus non fuit perfectus ex vtraque parte, quia ceſſat ratio de qua ſuprà, adhuc durat forus contractus, & conſequenter in eodem loco poterit agi de eius reſciſſione, niſi contractus perficiatur à contrahentibus, & in his terminis procedit text. *in præſenti*; nam exceptio non numeratæ pecuniæ in effectu importat contractum non fuiſſe impletum ex vtraque parte, & ideo in loco contractus de hoc defectu, necnon de nullitate contractus in eodem loco agendum eſt, quia prætenditur contractum non fuiſſe perfectum, quod colligitur ex *d.l.2.*

Avth. Hanc autem.

1 QVerela non numeratæ dotis debet fieri in ſcriptis, & ita ſi vult maritus eam opponere, vocare debet mulierem, quæ dotem dedit, vel eum qui pro ea dotem conſtituit, ſuam exceptionem ſibi in ſcriptis offerens. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Greg. Lop. *l.9. gloſſ.4. tit.1. part.5.* Eman. Acoſta *in repet. l. ſi ex cautione, ſup. hoc tit. in cap. incip. exceptione oppoſita, n.1. &* 2. vbi ait querelam huiuſmodi in ſcriptis proponi debere.

SVMMARIVM.

1 *Verus creditor, vel quilibet iuſtus poſſeſſor & petitor poteſt ciuili tantum creditori opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, debitore etiam abſente, & contradicente: habens bona debitoris obligata ex perſona debitoris, poteſt opponere exceptionem, n.2. Non ſolùm debitori competit exceptio non numeratæ pecuniæ, verùm etiam eius creditori contra alium creditorem ſui debitoris, num.3.*

4 *Creditores poſſunt opponere exceptionem pro ſuo intereſſe, tempore quo poſſet debitor, qui confeſſus eſt recepiſſe mutuum, & ſic intra biennium à die ſuæ confeſſionis, non vltrà, & num. 5. poſſunt vti exceptione non numeratæ pecuniæ aduerſus alium creditorem, etiamſi debitor ea vſus non fuerit, num.6.*

7 *Exceptio non num. pec. poteſt opponi contra creditorem, non ſolùm ab ipſo debitore principali, ſed & ab eius debitoris fideiuſſore, & etiam creditore ipſius debitoris, &c.*

8 *Renuntiatio mariti dotis cautæ, & non numeratæ, vel tranſcurſus temporis opponendæ ipſius exceptionis, præiudicat non tantùm ipſi marito, ſed etiam eius creditoribus.*

9 *Confeſſio debitoris facta in fraudem poteſt, ſicut & alienatio, reuocari ab ipſo creditore.*

L. Si cui. XV.

Idem A. Menna P.P.

1 VErus creditor, vel quilibet iuſtus poſſeſſor & petitor, poteſt ciuili tantùm creditori opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, etiam debitore & abſente, & contradicente. Item obligata habens
2 bona debitoris, ex perſona debitoris exceptionem opponere poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

3 Vide Roder. Xuar. *in l. poſt rem iudicatam, ſuper declarat. legis Regni, limit.2. n.5. pag. 629.* vbi hunc text. ſingularem dicit ad hoc, quod non ſolùm debitori competit exceptio non numeratæ pecuniæ, immò eius creditori contra alium creditorem ſui debitoris, Anton. Gom. *l.45. Tauri, n.86. in princip.* vbi ait 4
quod licèt hic text. videatur probare confeſſionem mutui nocere & præiudicare ipſi debitori principali, lapſo biennio, non verò nocere, nec præiudicare aliis creditoribus eius, & talem confeſſionem in præiudicium eorum non probare etiam lapſo biennio; nihilominus tamen verum intellectum, & ſenſum illius quem ſequitur, eſſe ait quod creditores poſſint opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ pro ſuo intereſſe, ſcilicet intra tempora, quibus poſſet opponere debitor, qui confeſſus eſt mutuum recepiſſe, & ſic intra biennium à die ſuæ confeſſionis, non vltrà, & *l.50. n.52. in med.* vbi dicit hîc haberi, quod ſicut 5
debitor, qui confeſſus eſt ſpe futuræ numerationis, poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, vel dotis; ita creditores eius, etiamſi debitor prædicta exceptione nunquam vſus eſſet. Cou. *lib.1. var. c.7. num.6. verſ. quod præterea*, vbi ait hîc cautum eſſe, 6
creditores poſſe vti exceptione non numeratæ pecuniæ aduerſus alium creditorem, etiamſi debitor ea vſus non fuerit, Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.20. n.14. pag.595.* vbi quod exceptio non numera- 7
tæ pecuniæ poteſt opponi contra creditorem, non ſolùm ab ipſo debitore principali, ſed & ab eius debitoris fideiuſſore, & etiam à creditore ipſius debitoris, qui contra alium creditorem ſe poterit tueri ea exceptione; & intelligit habere locum etiamſi debitor eam exceptionem oppoſuiſſet, vel non potuiſſet eam exceptionem opponere ob lapſum temporis, vel aliter, Roland. *conſ.54. col. pen. ad fin. num.13. verſ. nec obſtat text. lib.4* D. Barboſ. *in l.1. ff. ſoluto matrim. part.6. num.37. in princ.* vbi ait mentem huius text. eſſe, quod licèt regulariter me inuito non poſſit quis vti iure in meum fauorem introducto ad ſuum proprium commodum, *l. ſi iudex circumuento, ff. de minorib.* tamen creditoribus mariti propter proprium intereſſe permittitur opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, etiam inuito debitore confitente; ſubditque non inde inferri creditores prædicta exceptione vti poſſe, etiamſi debitor ab ea ſit excluſus per lapſum temporis legalis; ſi enim finis huius l. coniungatur cum principio, apertiſſimè colligetur creditoribus non licere ea vti exceptione, niſi intra tempus intra quod principalis debitor ea vti poterat, Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.1. lib.11. tit.27. n.17.* vbi ait, quod licèt in hac l. dicatur creditores mariti poſſe huiuſmodi exceptionem opponere, quamuis maritus nunquam ea vſus fuerit, tamen non dicitur quod marito lapſum ſit tempus opponendi talem exceptionem, imò dicitur quod creditores poſſint ſe intra ſtatuta tamen tempora, ea exceptione tueri.

Notatur ad hoc, quod renuntiatio mariti dotis cau- 8
tæ, & non numeratæ, vel tranſcurſus temporis opponendæ ipſius exceptionis, præiudicat non tantùm ipſi marito, ſed etiam eius creditoribus, vt in exceptione non numeratæ pecuniæ, & dotis non numeratæ, per hunc text. reſoluit Gutier. *alleg.11. num.14.*

Notatur etiam ad hoc, quod debitoris confeſſio 9
facta in fraudem, poteſt ſicut & alienatio reuocari ab ipſo creditore, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.5. num.116.*

SVMMARIVM.

1 *Confeſſus ſpe futuræ numerationis, addito etiam iuramento, ſolutione, aut numeratione non exiſtente, poteſt adhuc prætendere exceptionem non num. pec. & num. 2. de iuramento intellige vt num.3.*

3 *Debitor*

3 *Debitor licèt non poſſit opponere ipſam exceptio-
nem, poterit tamen allegare inſtrumentum ſimu-
latum, diſtingue vt n.4.*
6 *Iuramentum ſortitur naturam actus, cui adjicitur,
nec auget effectum obligationis, ſed ſolùm addit
vinculum religionis, intellige vt num.7.*
8 *Iuramentum interpoſitum in aliquo actu, vel con-
tractu, habet tacitam conditionem, vt reguletur
ſecundùm iſtius naturam & qualitatem, deficiente
conſenſu & voluntate iurantis.*

L. Indubitati. XVI. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

1 CONfeſſus ſpe futuræ numerationis, addito etiam
iuramento, ſolutione, aut numeratione non exi-
ſtente, exceptionem non numeratæ pecuniæ præten-
dere adhuc poteſt. Colligunt ex Ord. Doctores citati
ad l.1.num.1. ſup. hoc tit.
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumont
*l. Hiſpan. tit. 1. part.5. & l.27. tit.11. part. 3. vbi
gloſſ.13. prope fin.* Iaſ. *in l.ſi conuenerit, num.8. & 16.
ff.de iuriſdict. omn.iud.* Gerard. *ſingul.14.col.6.* Gram-
mat. *deciſ.103. num.64. cum ſeqq.* Pinel. *in l.2. C. de
reſcind.vendit.part.3.cap.1.num.3.* Ioſeph.Ludou. *Pe-
ruſ.deciſ.47.* Anton.Gom. *l.53. Tauri, num.53.* vbi in
cauſa dotis loquitur, & *tom.2.variarum, cap.6.num.2.
in fine, & cap.11.num.3 col.2.* vbi hic haberi aſſerit,
quod ſi quis confeſſus eſt ſpe futuræ numerationis
mutuum recepiſſe, & iurauit ſoluere, poterit oppo-
nere exceptionem non numeratæ pecuniæ, ſi pecunia
non ſibi numerata fuit; quia aliàs non habuit ani-
mum, & intentionem obligandi, & iuramentum
non firmat talem contractum, & promiſſionem tan-
quam ſine cauſa, & fomento obligationis, Alphan.
collect.103. Couarr. *in cap.quamuis pactum, p.1. §.3.
num.10. & 11.* Gaſp. Baëz. *de inope debitore, cap.16.
num.76.* Emman. Acoſta *in repet.l.ſi ex cautione, fal-
lent.9.ſub. hoc tit.* Menchac. *de ſucceſſ. creat.lib.1. §.9.
num.19.& §.18.num.69.& controuerſ.vſufrequent.p.2.
cap.47.n.1.* Ariſmin. Tepat. *variarum ſentent. tom.1.*
3 *tit.258.cap.4. verſ. Renuntians*, vbi quod licèt debi-
tor non poſſit opponere ipſam exceptionem, poterit
tamen allegare inſtrumentum ſimulatum, Valaſc.
conſult.5. num. 20. vbi diſtinguere communiter Do-
ctores ait, vel quis fatetur adhibito iuramento ſe
mutuam pecuniam recepiſſe, & tunc non iuuatur ex-
ceptione non numeratæ pecuniæ, vel fatetur ſe re-
cepiſſe, & promittit cum iuramento ſe ſoluturum,
& tunc iuuatur dicta exceptione, ſubditque hoc vl-
timo caſu tantùm procedere textum in præſenti, Me-
noch. *conſil.84.num.38.* Maſcard. *de probat.concl.695.
num.2.* optimè D. Barboſ. *in l.1.ff.ſolut. matrim. p.6.*
4 *num.46.* vbi *num.48.* reſoluit, quod licèt maritus non
poſſit opponere exceptionem non numeratæ dotis
quando iurauit omnia contenta in inſtrumento eſſe
vera, non tamen ob id impedietur opponere ſimula-
tionem confeſſionis, ad quam iuramentum non refe-
rebatur, nec potuit referri, Gutier. *de iurament.con-
firm. part.1.cap.37.à princ.* Pichard. *in tract.de mora,
num.46.* Cald.Pereira *in comment. ad §.ſed hac, n.35.
Inſtit.de inoffic.teſtam.* Colet. *de proceſſib. execut. p.1.
cap.10.n.213.* Mancin. *de iurament.part.4.effectu 155.
num.2.* Anton. Corneus *in tract. de abſolut. iurament.
part.3.quaeſt.5. num.101.* Seraphin. *de priuileg. iuram.
priuileg.60. num.3.& 11.* vbi Martin. Benechend. *in
addit. etiam num. 3.* Alexand. Trentacinq. *variarum
reſolut. lib.3.tit.de ſolut. reſol.20. num.4.* latè Cardin.
Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.2. lib.18.
tit. 4.*
5 Et attende, quod iſtud iuramentum intelligitur
quando iurat quis ſoluere; ſecus verò ſi iurauerit ſe
recepiſſe pecuniam, quia tunc non poteſt opponere
exceptionem, vt per Anton. Gom. *d.tom.2.cap.6.n.2.
in fine, verſ. attende*, Rebuff. *tom.1. ad leges Galliæ,
tract.de chirograph.& cedul.recognit.art.2.num.23.* Ca-
ballin. *milleloq.670.* citati per Valaſc. *conſ.5. num.19.*
Eman.Acoſta *in repet.d.l.ſi ex cautione, fallent.9. n.6.
in fine*, vbi ex Felin. ait, attentis rationibus iuris Ca-
nonici, iuramentum in propoſita ſpecie efficere debi-
torem amittere priuilegium huius exceptionis, ſed
non ipſammet exceptionem, ſi velit probare negati-
uam, Cardin.Tuſch. *pract.concluſ.lit.E, concl.421.n.5.*
D.Barboſ. *in d.l.1.ff.ſoluto matrim. p.6.num.46. propè
fin.* Bauer. *de virtute iurament. num.46.verſic.31.* Gu-
tier. *d.p.1.cap.37.num.8.* Hieron. Zetzer. *de iurament.
lib.1.cap.26.num.14.* Alexand.Trentacinq. *d. reſol.10.
verſ.ſecunda concluſio*, Benechend. *vbi ſuprà, num.9.*
Cardin. Mantic. *d.l.18 tit.4. num.4.* Quicquid con-
trarium, immò in vtroque caſu non debere audiri de-
bitorem, ex quo directò contradiceret iuramento,
teneant Aufrer. *ad Capell. Tholoſ. deciſ. 3-5. num.3.*
Tiraquell. *in l.ſi vnquam, in præfat.num.72. & ad le-
ges connub. gloſſ.5. in 4. genere expreſſi*, Mar. Anton.
var.reſol.lib.2.reſol.60. caſu 31.
Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc, quod iura- 6
mentum ſortitur naturam actus, cui adjicitur, nec
auget effectum obligationis, ſed ſolùm addit religio-
nis vinculum, vt per Cott. *in memorab. verb.fideiuſ-
ſor, il 2.* Bernard. *regul.390.* Socin. *regul.254.* Ioan.
Garcian. *regul. 275.* Couarr. *in cap. quamuis pactum,
p.1. §.4.num.1.& in rubr.de teſtam.p.2.num.9. & var.
lib.3.cap.17.n.5.* Tiraquell. *de iure conſtituti, part.3.
limit.7.num.37.& in præfat.l.ſi vnquam, num.165.* An-
ton.Gom. *tom.2. variarum, cap.10. num.22. col.3.* vbi 7
intelligit quando actus, vel contractus non habet ef-
fectum propter defectum voluntatis animi & conſen-
ſus contrahentis, & *cap. 14. num.20. in princip.* vbi 8
ait iuramentum interpoſitum in aliquo actu, vel con-
tractu, habere tacitam conditionem vt reguletur, &
intelligatur ſecundùm naturam & qualitatem eius,
quando deficit voluntas, & conſenſus iurantis, Men-
chac. *d.§.9. à num.19.* Bellacomb. *tom.1.commun. opin.
lib.4.tit.1.de rebus credit.num.72.pag.438.* Ant. Gabr.
commun.tom.3. lib.2. tit.de iureiur. concl.10. Hippol.
ſingul. 226. Ioan. Matienſ. *in dialog. relator. part.3.
cap.32.num.5.* Mieres *de maioratu, part.1.quaeſt.21.n.9.*
Corduba de Lara *in l.ſi quis à liberis, §.parens, n.85.
ff. de liber. agnoſc.* Molin. *de primogen. lib.4. cap.2.
n.56.* Gutier. *in authent. ſacramenta puberum, num.26.
C. ſi aduerſus vendit. & de iurament. confirm. part.1.
cap.37. num.2.* Seraphin. *de priuileg. iurament. pri-
uil.73.num.28.* Menoch. *conſil.24.num.7. & conſil.27.
num.47. cum ſeqq.* Brunor. à Sole *in locis communib.
verbo iuramentum 19.* Cald. Pereira *de poteſt. nomi-
nandi, cap.2.num.35. & in reſponſo pro Duce Paſtra-
na, verſic. qua ſententia*, Flamin. Pariſ. *de reſignat.
benefic.lib.1.quaeſt.8.num.14. & lib.13.quaeſt.1.num.21.
& quaeſt.5.num.17.cum ſeqq.* Valaſc. *conſult.5.num.19.*
Motla *in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 5. quaeſt.1.
num. 51. verſic. qua de cauſa*, Mancin. *de iurament.
part.4. effectu 8.num.1. cum ſeq. & effectu 66. num.5.*
Fachinæ. *controuerſ. lib.2. cap.17.* Giurba *deciſ. 42.
num.27.* Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.
lib.4. tit.32.num.89.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.diſp.151.
verſ. ad quartum dicendum*, Stephan.Gratian. *diſcept.
forenſ. tom.4. cap.799. num. 30*, Soar. *de relig. tom. 2.
tract. de iuramento, cap.32. num.2. cum ſeq.* Cardin.
Tuſch. *practic.concluſ.tom.4. lit. I, concl.506.per tot.*
Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tom.1. tit.60. num.302.*
Bettazol. *in repet.l.ſi quis maior, C.de tranſact. n.281.
651. & 710.*

De compenſationibus.

Tit. XXXI.

COMPENSATIO eſt debiti, & crediti inter ſe contributio, *l.1.ff.hoc tit.* à *pendendo* dicta, quia veteres, antequam nummi cuderentur, pecuniam, vt aurum, & argentum, appendebant. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De hoc titulo integros tractatus in lucem ediderunt Sebaſtianus Medices *tom. 6. tract. Doct. part. 2. fol. 58.* & Tyndarus *eod. tom. 6. p. 2. fol. 250.* item Ioan. Burcholt. & D. Leont. Coppelius *in repetitione ſingularium legum, tit. 4. de compenſat.* De materia Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 3. tit. 78. l. Hiſp. 20. cum ſeqq. tit. 14. part. 1.* Roland. à Valle *conſ. 76. ex n. 26. lib. 1.* Fab. Turret. *conſ. 94. ex n. 12.* Bernard. *reg. 99.* Ioan. Garcian. *reg. 77.* Hector Felic. *allegat. 26. part. 3.* Suar. Vezin. Villalob. & alij *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 21. pag. 566.* Cuiac. *lib. 8. obſeru. 16. & lib. 15. obſer. 12.* Afflict. *deciſ. 163. & 381.* Ozaſc. *deciſ. 92.* Hieron. de Laurent. *Aueniononenſi dec. 131.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. dec. 15.* Magon. *Florentina dec. 5. & 44.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 21. c. 22.* Peguer. *deciſ. 175.* Vincent. de Franchis *deciſ. 53.* Gam. *Luſitan. dec. 91. ex num. 2.* Surd. *deciſ. 117. & 191. & conſ. 246.* Ioan. Bapt. Coſta *de rat. rata, quæſt. 61.* Menoch. *de arbitr. caſu 14.* Flamin. Catthar. *de .62. & 93.* Eſcobar *de ratiocin. cap. 36.* Vincent. Carot. *de locato, part. 4. except. 4. de compenſ.* Maſcard. *de probat. concl. 333. & ſeq.* Gaſp. Roder. *de ann. reddit. lib. 2. quæſt. 18.* Azeued. *l. 1. n. 128. tit. 21. lib. 4. noua Recopil.* Parlad. *lib. 2. rerum quotid. cap. fin. part. 5. §. 11. n. 30.* Gutier. *de iuram. confirmat. part. 3. cap. 6.* Aloyſ. Ricc. *in collect. dec. part. 2. collect. 305.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ob donationes, n. 3. cum ſeqq. ff. ſoluto matr.* Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 560. cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo Compenſatio.* Arim. Tepat. *var. ſentent. tom. 1. tit. 160.* Alex. Trentacinq. *variarum reſol. lib. 3. tit. de compenſationibus*, Cancer. *variarum reſol. tom. 2. cap. 3. n. 55. cum ſeqq.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 2. lit. C, concl. 487. cum ſeqq.*

L. Et Senatus. I.

Imp. ANTONINVS A. *Dianenſi.*

1 COmpenſatio fiſco non opponitur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Buttig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Siehard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 24 verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 26. tit. 14. part. 5.* Afflict. *dec. 192.* Viu. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 21. in fine, verſ. itidem, pag. 598.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 21. & 22. n. 6.* Monet. *de decimis, cap. 9. n. 173.* Peregr. *de iure fiſci lib. 6. tit. 8. n. 15.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Compenſatio, n. 10.* Alex. Trentacinq. *variar. reſol. lib. 3. ſub hoc tit. de compenſ. reſ. 2. n. 11.* Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 560. n. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Compenſatio indebiti ſoluti non admittitur, & n. 3.*
2 *Compenſationis exceptionem non admitti ex cauſa iudicati.*
4 *Indebita ſoluens per ſententiam non repetit, niſi probet falſis inſtrumentis, vel allegationibus fuiſſe latam.*
5 *Compenſationis habens exceptionem, ſi ſoluat per errorem, non poterit repetere.*

L. Ex cauſa. II.

Impp. ANTONINVS *&* SEVERVS AA. *Lucio.*

INdebiti ſoluti, cuius repetitio non datur, compen- 1
ſatio etiam non admittitur. Item ex cauſa iudicati 2
ſicut non conditur, ita compenſationis exceptio non admittitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 3
l. Hiſp. 23. tit. 14. part. 5. vbi ſtatuitur, quod ſoluens in- 4
debitum per ſententiam, non repetit propter authoritatem rei iudicatæ, niſi probet falſis inſtrumentis, vel allegationibus fuiſſe latam, Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 21. cap. 12. n. 7. verſic. ſexto ex cauſa iudicati*, D. Barboſ. *in l. diuortio, §. fin. part. 2. n. 22. in princ. ff. ſoluto*
matr. vbi dicit, quod ſi habens exceptionem compen- 5
ſationis ſoluat per errorem, repetere non poterit.

SVMMARIVM.

1 *Debitum Reipubl. non admittit compenſationem in vectigalibus, debito frumenti, olei, pecunia publica, tributi, alimentorum, operarum, mercede, & in fideicommiſſis ciuitati debitis, & n. 2.*
3 *Debitum quod pro muris, pontibus, galeis, armis, victualibus exercitus Regis, vel communis debetur, non compenſatur cum alio debito, & num. 8. idem de debito cenſus Regis, vel communis, & de pedagiis, vel vectigalibus, num. 4.*
5 *In tributis fiſco debitis non eſt locus compenſationi.*
6 *Debitum annonæ non poteſt compenſari cum alio.*
7 *Reipubl. debitrici quando compenſatio poſſit objici, & num. 9.*
10 *In collectarum exactione non admitti compenſationem fauore Reipubl.*
11 *Debitum frumenti non poteſt compenſari cum alio.*
12 *Debitum alimentorum non recipit compenſationem: idem eſt in penſionibus, quæ Clerico reſeruantur pro alimentis, num. 13. in ſtipendiis, vel alimentis ſcholaſticorum, num. 14. in Doctoribus petentibus ſua ſalaria, num. 15. in decimis, num. 16. etiam in decimis futuris, num. 17.*

L. In ea. III.

Imp. ALEXANDER A. *Capitoni.*

DEbitum Reipublicæ non admittit compenſatio- 1
nem in vectigalibus, debito frumenti, olei, pecuniæ publicæ, tributi, alimentorum, operarum, mercede, tandem in fideicommiſſis ciuitati debitis. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 20. tit. 14. part. 5. vbi ſtatuitur, quod debitum, 3
quod pro muris, pontibus, galeis, armis, victualibus exercitus Regis, vel communis debetur, non com-
penſatur cum alio debito: idem de debito cenſus Re- 4
gis, vel communis, & de pedagiis, vel vectigalibus. Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 78. §. 5.* Salzed. *ad Bernard. reg. 99. verſ. ſecundò limita*, vbi quod in tributis 5
fiſco debitis non eſt locus compenſationi. Robert. *lib. 3. ſentent. c. 26.* Sebaſt. Medic. *in tract. de compenſat. part. 1. quæſt. 14.* Mendez à Caſtro *in tract. de annonis ciuilib. in princip. n. 17.* vbi quod debitum annonæ non 6
poteſt cum alio compenſari, Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 21. cap. 22. n. 6. verſ. tertiò*, vbi quod Reip. debi- 7
trici eius debitor objicere poteſt compenſationem, ſi neque ex Calendario, neque ex vectigalibus, neque

ex

ex frumenti, vel olei publici pecunia, neque alimen-
torum, neque eius, qui ſtatutis ſumptibus ferat, ne-
que fideicommiſſi ciuitatis debitor quis ſit. Cardoſ.
in praxi iudicum, verbo compenſatio, *n*.10. Molin. *de*
8 *iuſtit.tract.*2. *diſp*.560. *n*.25. *verſ. in ſequentibus*, vbi
quod quando debetur aliquid deputatum ad repara-
tionem, aut conſtructionem murorum, fontium, pon-
tium & ſimilium, vel ad munitiones, victualia, ſti-
pendia militum, & res alias bellicas, aut in tribu-
tum quodcunque, vel debetur fideicommiſſum, aut
res alia relicta, vt poſtea ad Principem, aut ad com-
munitatem oppidi deueniat, locum non habet com-
penſatio cum alio debito, quod fiſcus, Princeps, vel
communitas Reipubl. aut oppidi debeat eidem debi-
tori; ſubditque *in d*. §. 5. *eiuſdem Ordin. Reg. Luſit.*
quod hoc priuilegium videtur extendi ad omne vni-
uerſum debitum, quod debetur Regi, Cameræ, aut
fiſco ipſius; ſolum enim quando aliquid debetur com-
munitati ciuitatis, aut oppidi alicuius, excipitur in
eo §. vt fiat compenſatio in euentibus, in quibus de
iure communi compertum fuerit poſſe fieri cum debi-
tis, quæ eædem communitates ſuis debitoribus vicissim
debent. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib*.3. *ſub hoc tit.*
9 *de compenſat. reſol*.1. *n*.12. vbi ait, quod licet debitor
Reip. poſſit compenſationem opponere, tamen in ali-
quibus non poteſt, videlicet ſi debitor ſim eius in
Calendis, ſi debeam frumentum, vel ſi debeam pe-
dagium, aut tributum eis, vel alimentum alicui ſer-
uienti, vel ſi tale debeam, quod in certas res, vtputà
ad emendum frumentum, deputatur, vel ſi debeam
fideicommiſſum aliquod, aut legatum; in his enim
caſibus non admittitur compenſatio, ſubditque quod
licèt quidam dicant, hanc l. loqui in republ. Roma-
norum, tamen veritas eſt, quod habet locum in qua-
libet alia ciuitate, Flores de Mena *var. lib*. 2. *quæſt*.21.
10 *n*.164. vbi tenet quod in exactione collectarum non
admittitur compenſatio fauore Reipubl.

11 *Neque ex frumenti*, &c.] Notatur ad hoc, quod
debitum frumenti annonarij non poteſt cum alio com-
penſari, vt per Rip. *in tract. de peſte, tit. de remed. ad*
conſeruandam vbert. n.33. *cum ſeq*. Petr. Greg. *ſyntagm.*
iuris part.3. *lib*.36. *c*.30. *num. vlt*. Mendez à Caſtro *in*
tract. de annonis ciuilib. in princ. n.17. Cardoſ. *in praxi*
Iudicum, verbo Compenſatio, num.9. Bobadill. *in ſua*
politica, lib.4. *cap*.3. *n*.50. *in princip*. vbi plura priuile-
gia refert quæ conceduntur annonario frumento. Pe-
regr. *de iure fiſci, lib*.6. *tit*.7. *n*.15. *verſ. ceſſat.*

12 *Neque alimentorum*, &c.] Notatur ad hoc, quod
debitum alimentorum non recipit compenſationem,
vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib*.4. *tit*.78. §.3. Peregr. *de*
iure fiſci, lib.7. *tit*.7. *num*.15. *in fine*, Anton. Fab. *in*
ſuo C. ſub hoc tit. diffinit.7. Bapt. Pontan. *de aliment.*
quæſt.19. *num*.2. Surd. *eod. tract. tit*.8. *priuil*.53. *num*.5.
& tit.7. *quæſt*.10. *num*.8. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ.*
13 *part*.2. *collect*.30. *verſ. limita* 12. Quod idem in pen-
ſionibus, quæ Clerico reſeruantur pro alimentis, ag-
14 noſcit Gig. *de penſionib. quæſt*.92. *num*.4. & in ſtipen-
diis, vel alimentis ſcholaſticorum, reſoluit Rebuff.
15 *de priuileg. ſcholaſt. priuil*. 168. Et in Doctoribus pe-
tentibus ſua ſalaria, Alexand. Trentacinq. *d. reſol*.1.
16 *num*.9. Cardoſ. *d. verbo Compenſatio*, *num*.9. Ac de-
mum in decimis procedere tenent Ludou. Roman.
ſing.551. *incip. An ſacerdoti*, Rebuff. *in tract. de de-*
17 *cimis, quæſt. fin. n*.19. vbi ampliat etiam locum habere
in decimis futuris, Salzed. *ad Bernard. reg*. 93. *ad-*
dit.1. *verſ. adde & limita primò*, Perez *l*.8. *tit*.5. *lib*.8.
Ordin. pag.124. *in fine*, Caſtill. *l*.64. *Tauri*, *fol*.194.
col.1. *verſ. adde, fallit in cauſa*. Nouar. *in addit. vlt.*
ad Franchis, deciſ.53. Pereg. *d. lib*.6. *tit*.7. *num*.16. Alex.
Trentacinq. *d. reſol*.1. *num*.16.

SVMMARIVM.

1 *Compenſatio fit ad portiones concurrentes æqualiter, & curſum vſurarum impedit.*

2 *Quantitas vbi debetur, compenſatio hinc inde ipſo iure fit ad concurrentem quantitatem, & pro tali rata impeditur curſus vſurarum.*

3 *Compenſatio de quantitate ad quantitatem, & ſic de debito pecuniario ad debitum pecuniæ, admittitur.*

4 *Compenſatio quando propriè locum habeat.*

5 *Compenſatio debiti ex pari ſpecie & cauſa diſpari admittitur. Admittitur de genere ad genus, quando idem in genere debetur, & genus eſt eiuſdem qualitatis, n*.6. *ſecus ſi diuerſa, num*.7. *an admittatur de fructibus ad fructus, num*.8.

9 *Compenſatio non admittitur de ſpecie ad ſpeciem, neque etiam de ſpecie ad quantitatem, vel è contra.*

10 *Compenſatio fit ipſo iure, ita vt non ſit neceſſe de ea opponi per hominem, & n*. 11. *non induci ipſo iure, niſi allegetur & opponatur per partem, n*.12, 14.17. *intellige vt n*.13.15.16.18. *&* 19.

20 *In delictis fit compenſatio ipſo iure, etiamſi à parte non opponatur, veluti de negligentia ad negligentiam, de culpa ad culpam, & de dolo ad dolum.*

21 *Compenſatio fit ipſo iure, etiamſi à parte non opponatur, quando volumus impedire curſum vſurarum, generaliter fit omni caſu, in quo infertur præiudicium creditori, ſi compenſatio ipſo iure non eſſet inducta, n*.22. *fit quando tractatur de liberatione pignoris, num*.23.

L. Si conſtat. IV.

Idem A. Luciano.

COmpenſatio fit ad concurrentes æqualiter por- 1
tiones, & impedit vſurarum curſum. Vbi quanti- 2
tas debetur, hinc inde compenſatio fit ipſo iure ad
concurrentem quantitatem, & pro tali rata impeditur
curſus vſurarum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l.1. *num*.1. *ſup. hoc tit.*

Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc, quod com- 3
penſatio de quantitate ad quantitatem, & ſic de debi-
to pecuniario ad debitum pecuniæ admittitur, vt per
Ordin. Reg. Luſitan. *lib*.4. *tit*.78. *in princ. l. Hiſp*.20.
tit.14. *part*.5. Bernard. *reg*.98. Kirchou. *tom*.1. *commun.*
opin. lib.4. *tit*.21. *n*.6. *&* 9. & *ibi* Donat. à Fina *n*.18.
Sebaſt. Medic. *in tract. de compenſ. p*.1. *quæſt*.5. Hippol.
Riminald. *conſ*.451. *n*.36. *lib*.4. Petr. Gregor. *ſyntagm.*
iuris lib.21. *cap*.27. *n* 3. D. Barboſ. *in l. diuortio*, §. *ob*
donationes, *n*.8. *ff. ſoluto matrim*. Nouar. *in addit. ad*
Vincent. de Franchis, *deciſ*. 53. *in verſ. & compenſa-*
tioni locus eſt. Cardoſ. *in praxi iudicum*, *verbo Com-*
penſatio, *n*.3. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib*.3. *ſub hoc*
tit. de compenſat. num.1. *&* 4. Molin. *de iuſt. tract*. 2.
diſp.297. *n*.8. *verſ. quoad tertium*, vbi inquit compen- 4
ſationem propriè locum non habere, niſi quando res
ſunt eiuſdem rationis, & ſpeciei, ſiue ſubſtantiæ, &
qualitatis eiuſdem, & conſiſtunt in pondere, nume-
ro, & menſura, vt quando debitum eſt pecunia, &
res, in qua fieri debet compenſatio, eſt ſimiliter pe-
cunia; aut quando debitum eſt triticum, vinum,
oleum, aut aliud ſimile, & res in qua fieri debet com-
penſatio, eſt eiuſdem ſpeciei: quando verò ſunt di-
uerſarum ſpecierum, vt quando vnum eſt pecunia,
aliud verò equus, vinum, aut oleum, non eſt propriè
compenſatio: neque item eſt propriè compenſatio
quando ſunt eiuſdem ſpeciei, ſed non conſiſtunt in
pondere,

pondere, numero & menſura, vt quando debetur
vnum mancipiuoi, & compenſatio intenderetur in alio
equo: idem ferè reſoluit eod. tract.2. diſp.560. n.19.
verſ. habet autem locum, Thom. Coroer. lib.19. iuris
ciuilis, Romani, Gallicique, tit.6. cap.3.part.1. ad fin.
5 verſ.compenſatio debiti, fol.724. vbi ait, quod compen-
ſatio debiti ex pari ſpecie & cauſa diſpari admittitur,
veluti ſi pecuniam tibi debeam, & tu mihi pecuniam
debeas, aut frumentum, aut cætera huiuſmodi, licèt
ex diuerſo contractu, vt ſi tibi debeam ex vendito, tu
mihi ex mutuo, compenſare, vel deducere potes.

6 De genere ad genus compenſatio admittitur, quan-
do idem in genere debetur, & genus eſt eiuſdem qua-
7 litatis, ſecus verò ſi diuerſæ; habet enim genus fun-
ctionem quandam, & res fungibilis compenſationem
recipit: ita Sebaſtian. Medices d. tract. de compenſat.
part.1.quaſt.2. Petr.Gregor.d.lib.21.cap.22.n.3.in fine.
D.Barboſ. in d.l.diuortio, §.ob donationes, n.8. verſ. ex
qua quidem, & n.23. in fine, 24. & 25. vbi tenet quod
quando quis debet frumentum, & illud extat, non
poteſt pro eo ſoluere pecuniam, quia de pecunia ad
frumentum non poteſt admitti compenſatio, neque
vnum pro alio inuito creditore ſolui poteſt, & ibidem
8 idem D.Barboſ. in eo dubio, an de fructibus ad fru-
ctus admittatur compenſatio? concludit, quod licèt
pro fructibus non poſſit objici compenſatio de pecu-
nia, poterit tamen objici compenſatio de aliis fructi-
bus, ſiue frumento, nam compenſatio non ſolùm ha-
bet locum in quantitatibus, ſed etiam in omnibus
conſiſtentibus pondere, & menſura, dummodo ſint
eiuſdem ſubſtantiæ, & qualitatis.

9 De ſpecie verò ad ſpeciem non admittitur compen-
ſatio, neque etiam de ſpecie ad quantitatem, vel è
contra, l.quod dicitur, ff. hoc tit. l.ſi conuenerit, ff. de
pignor. act. l.ſi ex pecunia, C. de rei vendic.l.2. Hiſp.
tit.14.part.5. Sebaſt.Medic.in tract.de compenſ.part.1.
quaſt.3. & 4. Petr.Gregor. d.lib.21. cap.22.n.5. Surd.
conſ.246.n.11.& 13.& dec.184.n.7.Menoch.conſ.341.
n.6. Aloyſ.Ricc. in collect.dec.part.2.collect.305. verſ.
limita ſexto, Ioſeph.Ludou. Peruſ.dec.15.n.5.Donel.
comment.iuris ciuilis lib.16.cap.15. col.6.verſ. non mi-
nus res in compenſatione verſantur, Alex. Trenta-
cinq. d.tit.de compenſat.reſol.1.n.1.in princ. D.Barboſ.
in d.l.diuortio, §.ob donationes, ex n.8.vſque ad n.12.
qui reddit rationem d.num.8.ad fin. quia compenſatio
ſolutio eſt, & in ſpeciebus poteſt prætendi affectio,
& probabile intereſſe; & ideo non poteſt æqualitas
conſiderari. Et ad illud quod compenſatio eſt ficta
ſolutio, & compenſans dicitur ſoluere, l.ſi debitor,
ff. qui potior. in pign. habeantur, l.1.ff. hoc tit. Tiraq.
de retractu lig. §.3. gloſſ.3. n.6. Cou. in cap.quamuis
pactum, part.1 § 4. n.9. Donell. comment. ad l.ne cre-
ditores 10.n.3. C.de pignor.act. & comment. iuris ciui-
uilis lib.16.cap.15.in princ. Sebaſt.Medices in præfat.
tract.de compenſat.n.2. Menoch. de arbitr.caſu 13.n.3.
Cacheran. dec.92. n.11. & 14. Surd. de aliment.tit.6.
quaſt.4.& tit.7.quaſt.11.n.14.& 15. Caſtill. lib.3.quo-
tid.cap.23.n.90. Cancer. var.reſol.part.2. cap.3.n.59.
vbi num.65. quod eſt realis ſatisfactio, D. Barboſ. in
d.§.ob donationes, num.8. propè fin.

10 Ipſo iure pro ſoluto, &c.] Notatur ad hoc, quod
compenſatio ita fit ipſo iure, vt de ea opponi per ho-
minem neceſſarium non ſit, vt per Tyndar. in tract.
de compenſat. art.6. per tot. Afflict. dec.121.n.1. & 2.
Donell. d.lib.16.cap.15.col.antepen. verſ. tertium illud
ad vim compenſationis, Rot.Genuenſ. deciſ.4. à princ.
& præcipuè n.22. cum ſeqq. Alex.Trentacinq. d.lib.3.
ſub hoc tit.de compenſat. reſol.1.num.24.verſ. ſecunda
opinio, & in verſ. mihi placet, vbi probat hanc par-
11 tem, quod ſcilicet compenſatio fiat ipſo iure abſque
facto hominis, ex verbis huius text. ibi, ipſo iure,
quæ referuntur ad alia verba, ex eo tempore, ex quo ab
vtraque parte debetur.

Contrarium tamen, immò quod compenſatio non 12
inducatur ipſo iure, niſi allegetur, & opponatur per
partem, & ita requiratur hominis factum, ſtatuit Or-
dio. Reg. Luſit. lib.4.tit.78. in princ. ibi, con tanto
que ſe allegue, defendunt Cæſ. de Vrſillis ad Afflict.
dec.121.n.1. Fab. Turret. conſ.44.n.16. lib.1. Vincent.
da Franchis dec.53. n.2. vbi quod compenſatio oppo-
ſita ab homine, ipſo iure fit à lege. Tiraq. in l.ſi vn-
quam, verbo reuertatur, n.15. & de retractu lig. §.3.
gloſſ.3. à n.8. Gama Luſ.deciſ.91.à n.2. D.Barboſ. in
d.l.diuortio, §. ob donationes, n.31. intellige, vbi ait 13
ita fieri compenſationem ipſo iure, vt tamen debeat
opponi per hominem, aliàs enim non videtur inducta,
niſi in quibuſdam caſibus talaris per gloſſ. in præ-
ſenti, & in ead. l.diuortio, §.fin.part.2. num.24. Viu.
tom.1.commun. opin.lib.4. tit.22.n.34. pag.598. Gaſp.
Roderic. de annuis redditib.lib.2.q.18.num.10. & 13.
Thom.Corner. lib.19. iuris ciuilis, tit.7.de compenſat.
cap.3.in fine, & cap.4.in princ.fol.725. Surd. de ali-
ment.tit.7. quaſt.11.n.14. cum ſeqq. & conſ.246.n.27.
& 28.lib.2. vbi quod compenſatio non inducitur ipſo 14
iure, ſed parte opponente, & quod operatur effe-
ctum ſuum quando opponitur, non ante, & dec.118.
ex num.1.vbi quod compenſatio fit ipſo iure parte op- 15
ponente, ad impediendum tamen curſum vſurarum
compenſatio procedit ipſo iure, & antequam oppo-
natur à parte, & deciſ.191. n.13. cum ſeqq. vbi n.18.
intelligendum ait textum in præſenti, parte volente, 16
non autem ea tacente, aut etiam inuita. Gonzal. ad
regul.8. Cancel.gloſſ.56.n.66. Aloyſ. Ricc. in collectan.
deciſ. part.4. collect.1183. Cardoſ. in praxi iudicum,
verbo compenſatio, n.5. Cald.Pereira de reſol. emphyt.
cap.17.n.17. Ioan.Vincent.Honded. conſ.38.num.15.
cum ſeqq.lib.2. vbi quod compenſatio fit, ac debitum 17
extinguit ipſo iure, parte de ea opponente, Molin. d.
diſp.560.in princ.n.1. vbi quod petens compenſatio- 18
nem, ipſo iure eam conſequitur antequam ei à iudi-
ce concedatur, ac proinde ſtatim ipſo iure liberatur à
quantitate debiti quam compenſari petit: ad effe-
ctum verò vt vſuræ ex debito non vlteriùs progre-
diantur, ſtatim ac eſſe incipit aliud debitum cum
priore compenſabile, cenſetur ipſo iure facta eſſe
compenſatio, eſto non petatur, neque vlla fiat prote-
ſtatio compenſationis. Card.Tuſch. pract.concl.tom.1.
lit.C, concluſ.493. Anton. Fab. in ſuo Codice, ſub hoc
tit.definit.2.vbi quod compenſatio fit ipſo iure, ſed ita 19
tamen ſi opponatur à parte.

In gloſſ. ipſo iure, ibi, hoc tamen fallit in debitis, 20
&c. Notatur ad hoc, quod in delictis compenſatio fit
ipſo iure, etiamſi à parte non opponatur, veluti de
negligentia ad negligentiam, de culpa ad culpam, &
de dolo ad dolum: ita Alex. Trentacinq. d.reſolut.1.
num.24.verſic. primò declara. Petr.Greg. ſyntagm.iuris
lib.21. c.22.n.2. Rebell. de oblig. inſtit.p.1.lib.2. q.18.
n.8. Cardoſ. in praxi iudicum, verb. compenſatio, n.8.

In eadem gloſſ. ibi, item ad inhibendum curſum 21
vſurarum, &c. Notatur ad hoc, quod compenſatio fit
ipſo iure, etiamſi à parte non opponatur, quando volu-
mus impedire curſum vſurarum, vt per Alex. Trenta-
cinq. d.n.24.verſ. ſecundò, Surd. dec.117.n.2. Molin.
d.diſp.560.n.1. Tiraquell. de retractu lign. §.3. gloſſ.3.
n.5. & 8. Sebaſt.Medices d.tract.de compenſat.part.1.
quaſt.50. Petr.Greg. dicto lib.21.cap.22.n.2.D.Barboſ.
in d.l.diuortio, §. ob donationes, num. 33. Cardoſ. in
praxi iudicum, verbo Compenſatio, num.5.

In eadem gloſſ. ibi, vel pœnam committendam, &c. 22
Notatur ad hoc, quod generaliter fit compenſatio ip-
ſo iure, etiamſi à parte non opponatur, in omni ca-
ſu, in quo infertur præiudicium creditori, ſi compen-
ſatio ipſo iure non eſſet inducta, vt quia ea non indu-
cta compenſans teneretur ad pœnam, vel intereſſe, &
ſic ad pœnam, vel commiſſum euitandum ipſo iure
compenſationem fieri, tenent Alex. conſil.45. num.4.
lib.4.

lib.4. Pariſ. *conſ.121.n.20.lib.1.* Titaquell. *d.§.1.gloſſ.3.n.5. & 9.* Sebaſt. Medices *in tract. de compenſat. part.1. quaſt.21.n.3.* Gig. *de penſionibus, quaſt.92.n.7.* Gam. *Luſit. deciſ.91.n.2.* vbi Flores de Mena, Alex. Trentacinq. *d.n.14. verſ. tertiò non procedit,* Surd. *d.dec.191. num.3.* D. Barboſ. *in d.l. diuertio, §. ob donationes, n.31. & in §. fin. p.2. num.23. & 24.* Cardoſ. *d.num.5.*

23 In eadem gloſſ. ibi, *vel pignus liberandum,* &c. Notatur ad hoc, quod ipſo iure fit compenſatio quando tractatur de liberatione pignoris, vt per Alexand. Trentacinq. *d.num.24. verſ. quartò.*

SVMMARIVM.

1 *Debitum ex teſtamento compenſari poteſt.*
2 *Quod compenſari poteſt, immune eſt ab vſurarum ſolutione.*
3 *Compenſationi quatenus ſit locus in vltimis voluntatibus.*
4 *Si debeo tibi centum aureos cum vſuris, tu mihi quinquaginta ſine fœnore, vſque ad concurrentem ſummam ſit compenſatio.*

L. Etiamſi. V.

Idem A. Honorata.

1 DEbitum ex teſtamento compenſari poteſt. Item quod compenſari poteſt, immune eſt ab vſura-
2 rum ſolutione. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup. hoc tit.*

3 Compenſationi quatenus in vltimis voluntatibus locus ſit? vide Sebaſt. Medic. *in tract. de compenſat. part.1. quaſt.31. num.1. & 2.* Caſtill. *de vſufruct. cap.46. num.6. & 7.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.10. tit.2.* Menoch. *de praſumpt. lib.3. praſumpt.142. & lib.4. praſumpt.107. & ſeq.*

4 *Vſurarum excludit compenſationem.*] Notatur ad hoc, quod ſi debeo tibi centum aureos cum vſuris, tu mihi quinquaginta ſine fœnore, vſque ad concurrentem ſummam ſit compenſatio, vt per Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.21. cap.22. num.2.* & alios citatos *in l.4. gloſſ. ipſo iure, ſuper verb. Item ad exhibendum.*

SVMMARIVM.

1 *Cauta, ſed non recepta minimè compenſantur: nec quis tenetur ſoluere vbi poteſt compenſare.*
2 *In compenſationem tantùm veniunt quæ debita ſunt, altero etiam inuito.*
3 *In dotis cauſa opponi poteſt compenſatio.*

L. Neque ſcriptura. VI.

Idem A. Pollidenti.

1 CAuta, ſed non recepta minimè compenſantur, nec quis tenetur ſoluere vbi poteſt compenſare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Vide Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.21. cap.22. num.3. lit. O,* vbi quod in compenſationem etiam inuito altero veniunt tantùm quæ debita ſunt.

3 In gloſſ. *Neque ſcriptura,* ibi, *vel quartò dic etiam in dotis confeſſione hîc loqui,* &c. Notatur ad hoc, quod in cauſa dotis opponi poteſt compenſatio, vt per Hippol. Riminald. *conſ.451. n.38. lib.4.* Sebaſt. Medic. *in tract. de compenſat. part.1. quaſt.17.* D. Barboſ. *in l. diuertio 8. §. ob donationes, num.5. & 7. in fine, & n.8. in princ.* Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. ſub hoc tit. de compenſat. reſolut.1. num.28.* vbi ſubdit textum *in l. vnic. §. taceat, C. de rei vxor. action.* loqui in retentione, & non in compenſatione, & ſic per dictum textum non tolli iura per quæ permittitur contra dotem compenſatio. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.1. lit. C, concl.490. num.5. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor, fiſco tamen excepto, petens pretium, compenſationis exceptionem patitur.*
2 *Fiſco agenti contra debitorem quando & quomodo poſſit opponi ab ipſo debitore exceptio compenſationis.*

L. Si ex venditione. VII.

Idem A. Euroſto.

VEnditor, fiſco tamen excepto, petens pretium 1
compenſationis exceptionem patitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

Quando, & quomodo fiſco agenti contra debitorem 2
poſſit opponi ab ipſo debitore exceptio compenſationis? vide *l. fin. ff. hoc tit.* Paul. de Caſtro *in l. fin. n.5. in 14. priuileg.* & *ibi* etiam Salicet. *n.16. C. de priuileg. fiſci,* Alex. *conſ.61. lib.3.* Tiraquell. *de retractu lign. gloſſ.3. §.3. num.11. cum ſeqq.* Peregr. *de iure fiſci, lib.6. tit.7. num.15. & 16.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. ſub hoc tit. de compenſat. reſol.1. num.14.* vbi concluſionem huius text. intelligit in fiſco, propriè loquendo, id eſt Reipublicæ Romanæ, hoc eſt Papæ, Imperatoris, vel Regis, non in quaſi fiſco alterius ciuitatis, niſi præſcripſiſſet iura fiſcalia, vel haberet ea ex conſuetudine, Molin. *de Inſt. tract.2. diſp.560. n.25. in fin.* vbi ait quod licèt quando aliquis vendit aliquid, poſſit emptor in pretio compenſare quod venditor ei aliunde debet; ſi tamen fiſcus ſit, qui aliquid vendit, non poteſt emptor compenſare in eo pretio id, quod fiſcus ei viciſſim ex alio capite debet, & ad hoc citat textum expreſſum *in præſenti.*

SVMMARIVM.

1 *Æſtimatio fructuum debita ab eo, cui legatum quantitatis eſt relictum, poteſt cum illa quantitate compenſari.*
2 *Vitricus percipiens fructus ex rebus priuigni, tenetur ad reſtitutionem.*
3 *Vxor marito legare poteſt.*
4 *Compenſatio contra petentem legatum opponi poteſt.*
5 *Legatum factum creditori an & quando præſumatur factum animo compenſandi cum ipſo debito neceſſario.*

L. Si propter. VIII.

Imp. GORDIAN. A. *Emerito.*

ÆStimatio fructuum debita ab eo, cui legatum 1
quantitatis eſt relictum, poteſt cum illa quan-
titate compenſari. Vitricus percipiens fructus ex re- 2
bus priuigni tenetur ad reſtitutionem. Vxor marito 3
legare poteſt. Compenſatio contra petentem legatum 4
opponi poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctoresq; citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Ei legatum eſt, &c.] An & quando legatum fa- 5
ctum creditori præſumatur factum animo compenſandi cum ipſo debito neceſſario? vide Gualdenſ. *de arte teſtandi, tit. de leg. caut.5.* Anton. Gom. *tom.1. variarum, cap.12. de legatis, n.27. & 28.* Eman. Acoſta *in cap. ſi pater, de teſtam. in 6. verbo legat. num.17.*

cum ſeqq. Phanuc. *de lucro dotis, gloſſ.*8. Hippol. Rimin. *conſ.*393. *lib.*4. Couarr. *in cap. officij, num.*1. *de teſtam.* Buttat. *conſ.*60. *à princ. vol.*1. Sim. de Prætis *de interpr. vltim. vol. lib.*4. *dub.*6. *per tot. fol. mihi* 293. *cum ſeqq.* Maſcard. *de prob. concluſ.*333. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib.* 10. *tit.*2. *a princ.* Mich. Craſſ. *rec. ſent.* §. *legatum, quæſt.* 2. *ex num.*4. Pereg. *de fideicom. art.*33. *num.*41. & 42. Fab. Turrct. *conſ.*10. *in princ. vol.*1. Menoch. *de præſumpt. lib.*4. *præſ.*109. & 110. Achil. de Pedrocha *conſ.* 5. *num.*1. *cum ſeqq.* Surd. *conſ.*7. & 112. Vincent. Honded. *conſ.*63. *n.*81. & 82. *lib.*1. D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem, §. ſi pater, ff. ſol. matr.*

SVMMARIVM.

1 *Indebitum, & illiquidum non deducitur in compenſationem.*

2 *Procurator non compenſat ſuum debitum cum debito domini, niſi de voluntate domini.*

3 *Compenſatio quæ poterat objici contra cedentem, non poteſt objici contra ceſſionarium.*

4 *Compenſari non poteſt quod debetur ſub onere præſtandæ ſatiſdationis ante eam præſtitam: non poteſt compenſari quod tutor debet, cum eo quod pupillo debetur, nec è contra; poteſt tamen tutor pro pupillo conuentus compenſare quod ſibi proprio nomine debetur, num.*5.

6 *Compenſari non poteſt quod non poteſt ſolui.*

7 *Proprio nomine conuentus an poſſit objicere Compenſationem eius quantitatis, quæ ſibi tanquam alterius procuratori debetur.*

L. Eius quod. IX.

Idem A. Eumenidi.

1 INdebitum, & illiquidum in compenſationem non deducitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

2 Vide *l. Hiſpan.*24. *tit.*14. *part.*5. vbi quod procurator non compenſat ſuum debitum cum debito domini, niſi voluntate domini, Anton. Fab. *in ſuo Cod.*
3 *ſub hoc tit. definit.*2. vbi quod compenſatio, quæ poterat objici contra cedentem, non poteſt objici contra ceſſionarium, ſiue cauſam habeat ille oneroſam, vel habuerit ſui debitoris bona omnia obligata ante na-
4 tum ius opponendæ compenſationis, & *definit.*6. vbi quod compenſari non poteſt quod debetur ſub onere præſtandæ ſatiſdationis ante eam præſtitam, & *defi-*
5 *nit.*8. vbi quod compenſari non poteſt, quod tutor debet, cum eo quod pupillo debetur, nec è contra; poteſt tamen tutor pro pupillo conuentus compenſare quod ſibi proprio nomine debetur, & *definit.*11.
6 vbi quod compenſari non poteſt, quod ſolui non
7 poteſt, & *definit.* 17. vbi an quis proprio nomine conuentus poſſit objicere compenſationem eius quantitatis, quæ ſibi tanquam alterius procuratori debetur.

De illiquido quod in compenſationem non deducatur, dicam commodiùs *ad l. vlt. infr. hoc cod. tit.*

SVMMARIVM.

1 *Soluens quid pro liberando prædio empto, illud venditori compenſat cum pretio.*

2 *Petenti pecuniam opponitur compenſatio de debito poſt contracto.*

L. Quoniam liberum. X.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Nicandro.*

QVi pro liberando prædio empto aliquid ſoluit, 1
illud venditori compenſat cum pretio. Petenti 2
pecuniam opponitur compenſatio de debito poſt contracto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

L. Si tutores. XI.

Iidem AA. & CC. *Iuliano & Paulo.*

PVpillo etiam compenſatio objici poteſt. Item in ſubſidium conuento poteſt objici compenſatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Solutio & compenſatio inducunt actionem pignoratitiam.*

2 *Partem debiti compenſans, aliam autem offerens, ac deponens, pignus vendicare poteſt, & n.*3.

L. Inuicem debiti. XII.

Iidem AA. & CC. *Corneliano.*

SOlutio & compenſatio pignoratitiam actionem 1
inducunt. Partem debiti compenſans, aliam au- 2
tem offerens, ac deponens, pignus vendicare poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem quoad ſecundam eius 3
partem ex hoc text. deſumunt Neguzant. *de pignorib. p.*3. *membr.*2. *part.*5. *num.*8. Caroc. *de obligat. quæſt.*7. §. *de obligatione, num.*3.

SVMMARIVM.

1 *Reipublicæ quod debetur, non poteſt compenſari cum eo, quod officialis debet vt priuata perſona, & ſingularis, & num.*2.

3 *Debitum Reipublicæ compenſari nequit cum eo, quod adminiſtrator, vel curator eius debet nomine proprio, & num.*4.

L. Si velut. XIII.

Iidem AA. & CC. *Baſſo.*

REipublicæ quod debetur, non poteſt compenſari 1
cum eo, quod officialis debet vt priuata & ſingu- 2
laris perſona. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 3
Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*21. *cap.*22. *num.*6. *in fine*, vbi quod debitum Reipublicæ non poteſt compenſari à debitore cum eo, quod adminiſtrator, vel curator eius debet debitori nomine proprio, Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.*3. *ſub hoc tit. de compenſat. reſol.*2. *n.*15. vbi quod illud, quod debetur Reipubl. 4
non poteſt compenſari cum eo, quod debet officialis, vel Reipubl. adminiſtrator.

SVMMARIVM.

1 *Compenſatio locum habet tam in realibus, quàm perſonalibus actionibus, & num.5. maximè ſi compenſatio eſt voluntaria, num.6.*
2 *Compenſationem in debitis liquidis ſine ambagibus manifeſtam iudex admittet, indaginem requirentes ad aliud iudicium reſeruet.*
3 *Compenſationis exceptionem non admittò in depoſito.*
4 *Inuadentes, & occupantes poſſeſſiones alienas non iuuari compenſationis exceptione.*
7 Ipſo iure, *parte ſcilicet volente, & opponente.*
8 *Liquidi ad liquidum, non verò ad non liquidum, fit compenſatio.*
9 *Debitum controuerſum non compenſari cum liquido, licèt controuerſum poſſit exigi iuris auctoritate prouiſionaliter, cautione praſtitâ.*
10 *Creditum liquidum quod, & num.11.*
12 *Compenſatio de debito etiam non liquido, immò & de litigioſo, opponi poteſt, ſi tamen liquidari poteſt intra breue tempus ſtatuendum à iudice, & n.17.*
13 *Regula generalis, quod de debito liquido ad liquidum fit compenſatio, non verò de liquido ad non liquidum, num.14. limita vt num.15. & 16.*
18 *Liquidandum de proximo pro liquido habetur.*
19 *Liquidatio intra quod tempus fieri debeat iuxta leges Luſitania, & Caſtella, & num.20.*
21 *Compenſatio debiti liquidi, aut in termino praſixo liquidandi, quando opponi poſſit, & num.22. vbi verò, num.23.*
24 *Compenſationem exceptio non admittit in depoſito ad retardandam eius reſtitutionem, & ſi quantitas, quam depoſitarius compenſare commendat, ſit liquidiſſima, non admittitur in depoſito, ne quod bona fide geſtum, trahatur ad perfidiam, n.25.*
26 *Occupantes, & inuadentes poſſeſſiones alienas non iuuari compenſationis exceptione.*
27 *Compenſatio non tenet in re poſſeſſa per violentiam.*
28 *Canuentus ratione commodati an poſſit objicere compenſationem, remiſſiuè.*

L. Compenſationem. XIV. & vlt.

Imp. IVSTINIANVS A. *Ioanni P. P.*

1 COmpenſationes tam in realibus, quàm perſona-
2 libus actionibus locum habent. Compenſationem
in debitis liquidis ſine ambagibus manifeſtam iudex
admittet, indaginem requirentes ad aliud iudicium
3 reſeruet. In depoſito non admittitur compenſationis
4 exceptio. Inuadentes, & occupantes alienas poſſeſ-
ſiones, compenſationis exceptione minimè ſe tuentur.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup.hoc tit.*

5 *Ex omnibus actionibus ipſo iure fieri ſancimus.*]
Notatur ad hoc, quod compenſatio locum habet in
actionibus realibus, & perſonalibus, vt per D. Bar-
boſ. *in l.diuortio* 8. §. *ob donationes, num.25.in princ.*
6 *ff.ſoluto matrim.* vbi ſubdit id ſine dubio procedere in
compenſatione voluntaria, quæ videtur induci quan-
do actor tacet in iudicio. Molin. *de Iuſt. tract.2. diſpat.560.num.18.*

7 *Ipſo iure.*] Parte ſcilicet volente, & opponente, vt
per Doctores, quos plena manu citaui *ad l.ſi conſtat 4. ſup.hoc eodem tit. ſuper verb. ipſo iure pro ſoluto.*

8 *Si cauſa ex qua compenſatur, liquida ſit, &c.*] No-
tatur ad hoc, quod liquidi ad liquidum, non verò ad
non liquidum compenſatio fit, vt per Ordin. Reg.
Luſit. *lib.4.tit.78.§.4. l.Hiſp.20.tit.14.part.5.* Sebaſt.
Medices *de compenſ.part.1.quaſt.13.* Octau. Cacheran.
Pedem.deciſ.92.num.35. Tiber. Decian. *conſ.94.n.23. in fine, lib.4.* Turret. *conſ.44. n.13.* Gutier. *de iuram. confirm. part.3.quaſt.6. n.2.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſol.lib.3. ſub hoc tit.de compenſ. n.5. & n.20. cum ſeq.* Donat. à Fina *tom.2.commun.opin.lib.4.tit.11. num.19. & n.34. in fine,* D.Barboſ. *in l.diuortio 8.§. ob donationes, n.30. & 31. ff.ſol. matrim.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib.lib.2.quaſt.18.n.10* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Compenſatio, n.3.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.21. cap.22.num.3. propè fin.* Molin. *de iuſtit. tract.2.diſp.560.n.17.* Cardin.Tuſch. *pract.concl.tom.2. lit.C, concluſ.489. & concl.490. & n.54. & 56.* Thom. Cornet. *lib.19. iuris ciuilis, tit.6.de compenſat.part.2. cap.3. in fine,* Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 16. cap.15.col.10. verſic. hac de rebus ad compenſationem,* Surd. *deciſ.184.n.6.* Anton.Fab. *in ſuo Cod. ſub hoc tit. definit.* 10. vbi quod compenſari non poteſt debitum 9
controuerſum cum liquido, licèt controuerſum poſſit
ex iuris auctoritate prouiſionaliter, vt aiunt, exigi
præſtita cautione.

Liquidum creditum vt in compenſationem deduci 10
poſſit, dicitur quando conſtat per inſtrumentum, per
ſententiam, vel per alias probationes ſimiles: ita
Sebaſt. Medices *dict. tract. part.1. quaſt.13.* Cæſ. de
Vrſill. *ad Afflict. deciſ.121.n.5.* Cacheran. *d.deciſ.92.*
n.36. Eſcobar *de ratiocin. cap.36.num.2.* Menoch. *de*
arbitr. caſu 14. per tot. & præcipuè n.6. vbi quod ar- 11
bitrio iudicis relinquitur quando dicatur creditum li-
quidum, Azeued. *l.1.n.134.tit.21.lib.4.noua Recopil.*
Molin. *d. diſp.560. n....* Surd. *conſ.246. n.4.* vbi quod 12
compenſatio etiam de non liquido debito, immò &
de litigioſo allegari & opponi poteſt, ſi tamen liqui-
dari poteſt intra breue tempus ſtatuendum iudicis ar-
bitrio, Alex. Trentacinq. *d.reſol.1.ex num.8. vſque ad*
n.20. vbi facit regulam generalem, quod de debito li- 13
quido ad liquidum fit compenſatio, & vndecim mo-
dis eam limitat; & deinde ex *num.20. vſque ad n.14.*
aliam facit regulam, quod de debito liquido ad non 14
liquidum non admittitur compenſatio, & primò limi-
tat eam quando incontinenti offeruntur probationes, 15
& quando incontinenti dicatur, ait quod relinquitur
arbitrio iudicis: deinde limitat quando debitum eſt 16
liquidum per confeſſionem partis, & non per teſtes,
vel inſtrumenta; tunc namque etſi contrariæ extent
ſententiæ, & opiniones, ipſe exiſtimat confeſſum ad-
mitti debere, ſi intra breue tempus debitum ſibi, cu-
ius compenſationem objicit, probare velit.

Sufficit igitur vt creditum ſit liquidum, vel ſtatim 17
liquidabile, vt per Cæſ. Vrſil. *d. num.5.* Bellacomb.
tom.1.commun.opin. lib.4.tit.22.num.27. pag.598. Io-
ſeph.Ludou. *Peruſ.deciſ.15. num.15.* Decian. *conſ.94.*
num.23.lib.3. D.Barboſ. *in d.l.diuortio, §.ob donatio-*
nes, num.27.in princip.verſic. quibus tamen addendum
eſt: vbi quod poteſt objici compenſatio ad debitum
liquidum de non liquido, quod tamen de proximo
liquidari poteſt. Liquidandum enim de proximo ha- 18
betur pro liquido. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.*
tom.1.cap.138.num.40.

De iure verò Luſitan. per Ord.Reg. *d.lib.4.tit.78.* 19
§.4. excipiens compenſationem tenetur probare debi-
tum intra nouem dies, alioquin non admittitur com-
penſatio, vt refert Molin. *d.diſp.560. n.17. prope fin.*
At de iure Hiſpan. Caſtellæ, decem dies aſſignantur 20
ad probandum, & liquidandum debitum, cuius com-
penſatio objicitur, per *l.20.tit.14. part.5.verſic. Pero*
el iuzgador, vbi Greg. Lopez *verbo Faſta diez dias,*
inquit in hunc modum: *Habes hîc quod illa exceptio*
dicitur liquidabilis, qua poteſt liquidari intra decem
dies. Doctores aliter dicebant in l. fin. C.de compen-
ſat. *volentes hoc eſſe arbitrarium.* Gutier. *de iuram.con-*
firm.p.3.c.6.n.2. Molin. *d.diſp.560.n.17. in fine.*

Compenſatio debiti liquidi, aut in termino præ- 21
fixo nouem, vel decem dierum liquidandi iuxta dictas

leges Luſitaniæ & Caſtellæ, opponi poteſt, non tantùm tempore litis conteſtatæ, & quouis tempore ante rem iudicatam, quàm antè ſit omiſſa, ſed etiam poſt rem iudicatam, & aduerſus iudicati executionem, ſicut & contra inſtrumentum guarentigium, ex quo executio petitur, vt per Afflict. *deciſ.* 121. *num.*4 vbi Cæſ. de Vrſillis *in addit. n.*4. & 5. Sebaſt. Medices *dict. tract. de compenſat. p.*2. *q.*15. & *quaeſt.*39. *n.*9. Hippol. Riminald. *conſ.*451. *n.*35. *lib.*4. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.*21. *cap.*22. *num.*7. Ludou. Peguera *deciſ.*175. Octauian. Cacheran. *deciſ.*92. *n.*1. Gutier. *dict. cap.*6. *n.*2. Eſcobar *de ratiocin. cap.* 36. *n.*2. Pallador. *rerum quotid. lib.*1. *cap. fin. part.*5. §. 11. *num.*30. Anton. Fab. *in ſuo Cod. ſub hoc tit. definit.*14. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.*2. *lit. C, concl.*491. *per tot.* Alex. Trenta-
21 cinq. *d. tit. de compenſat. reſol.*1. *n.*25. vbi quod compenſationis exceptio poteſt objici poſt publicatas atteſtationes, & poſt concluſum in cauſa, & poſt ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudicatam, Molin. *d. diſp.*560. *n.*5. vbi *num.*16. poſt Gregor. Lopez *d. l.*10.
23 *verbo el iuzgador*, ſubdit, compenſationis exceptionem non ſolùm poſſe opponi coram iudice ordinario, ſed etiam coram iudice delegato.

24 *Excepta actione depoſiti*, &c.] Notatur ad hoc, quod compenſationis exceptio in depoſito ad retardandam eius reſtitutionem non admittitur, etſi quantitas, quam depoſitarius compenſare contendit, liquidiſſima ſit, vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib.*4. *tit.*78. §. 1. *l. Hiſp.*5. *tit.*3. *p.*5. & *l.*27. *tit.*14. *ead. part.*5. Zaz. in §. *bona fidei, Inſtit. de actionib. verbo compenſantur*, vbi Angel. *num.*8. Minſing. *num.*1. & Pichard. *num.*46. Iacob. Ræuard. *lib.*1. *var. cap.*11. Roman. *ſing.*128. Tyodar. *de compenſat. art.*5. *n.*41. & 42. Nouell. *de dote, part.*8. *priuileg.*1. *col.*2. *poſt princ.* Sebaſt. Medices *de compenſat. part.*1. *quaeſt.*15. Salzed. *ad Bernard. reg.*99. *verſic. quartò limita*, Couarr. *in cap. quamuis pactum, part.*1. §. 4. *n.*9. *verſic. huic opinioni*, Moaa. *de contractib. tract. de depoſito, tit. de naturalibus depoſiti, n.*31. Azeued. *l.*1. *n.*70. *tit.*5. *lib.*4. *noua Recopil.* Seraphin. *de priuil. iurament. priuileg.*74. *n.*98. & 99. Gutier. *de iurament. confirmat. part.*3. *c.*6. *num.*4. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.*4. *collect.*1054. *illat.*1. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.*10. *tit.*10. *num.*4. Caroc. *de depoſito, tit. de caſu, num.*15. D. Barboſ. in
25 *d. l. diuortio, §. ob donationes, num.*5. vbi ex eo ait, in depoſito ideo non admitti compenſationem, ne quod bona fide geſtum eſt ad perfidiam trahatur, & *n.*13. & 14. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*2. *cap.*263. *num.*14. Cald. Pereira *quaeſt. forenſ. lib.*1. *quaeſt.*14. *n.*3. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Compenſatio, num.*6. Ceuall. *in tract. de cognition. per viam violent. part.*2. *quaeſt.*1. *num.*10. Vincent. de Franchis *deciſ.*151. Molin. *dict. tract.*2. *diſp.*526. *verſic. in depoſito*, Rebell. *de obligat. inſtit. part.*1. *lib.*2. *quaeſt.*18. *num.*3. Caſtill. *controu. lib.*3. *cap.* 16. *num.*11. Vide poſita *in collect. ad l. pen. C. depoſiti.*

26 *Poſſeſſionem autem alienam*, &c.] Notatur ad hoc, quod occupantes, & inuadentes poſſeſſiones alienas compenſationis exceptione minimè tuentur, vt per Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Compenſatio, num.*7.
27 vbi quod compenſatio locum non habet in re per violentiam poſſeſſa.

28 In gloſſ. *Depoſiti*, ibi, *ergo ſecus in commodato*, &c. Vtrùm ſi quis ratione commodati conueniatur, poſſit objicere compenſationem? vide Gregor. Lopez *l.*9. *verbo De prabenda, tit.*2. *part.*5. Nauar. *in man. cap.*17. *num.*186. Sebaſt. Medices *de compenſ. part.*1. *quaeſt.*18. Neguzant. *de pignorib. part.*5. *membr.*4. *n.*1. Mareſcot. *var. lib.*2. *cap.*112. *num.*23. Pyrr. Maur. Aretin. *in tract. de retent. num.*4. Nicol. Genoa *in conciliat. legum in iure ciuili contrariarum, pag.*402. vbi totus eſt in conciliatione huius leg. *cum l. fin. C. commodati.*

De vſuris.

Tit. XXXII.

VSVRA eſt ad ſortem, ſiue quantitatem, quæ debetur quacunque ex cauſa, acceſſio ex conuentione, vel ex officio iudicis. Crebriùs & propriè capitur pro eo quod accedit ſorti in mutuo. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. Ioan. Borcholten *in titul. C. de vſuris.* De titulo integros tractatus ediderunt S. Thomas *tom.*17. *operum*, Thomas de Vio Cardinalis Caietanus, Ant. de Roſellis *tom.* 7. *tract. Doctor. fol.*66. S. Anton. *eod. tom.*7. *fol.*78. Guido Papæ etiam *tom.*7. *fol.*71. Ioannes Baptiſta Lupus *tom.*1. *fol.*113. Laurentius de Rodulphis *d. tom.*7. *fol.*15. Conradus Paulus, Romualdus Coli, Alphonſus Villagut, Chriſtophorus Binderus, Lælius Zechius, Petrus Gregorius Tholoſanus, Henricus Caniſius, Ambroſius de Vignate, Petr. Binsfeld. Gaſp. Vvilh, Stock & Barth. Vgol.

De materia tit. vide Ordin. Reg. Luſit. *lib.*4. *tit.*67. *l. Hiſp.*46. *cum ſeqq. tit.*6. *part.*1. *y l.*1. *tit.*2. *lib.*8. *Ordin.* & *l.*4. *tit.*6. *lib.*8. *noua Recopil.* Summiſtas *verbo Vſura*, Clar. *in pract. eod. verbo*, Viu. Suar. Kirchou. & alios *tom.*1. *commun. opin. lib.*4. *tit.*22. *pag.*595. Couarr. *lib.*3. *var. cap.*1. *cum tribus ſeqq.* Nauar. *in man. cap.*17. *n.*206. *cum ſeqq.* & *in comment. de vſuris, ad cap. ſi fœneraueris* 14. *quaeſt.*3. Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab.*6. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.*3. *lib.*22. *cap.*3. Lancel. Conrad. *in templo omnium iudicum, lib.*1. *cap.*1. §. 3. *verſic. vſuras debet tollere*, Belluga *in ſpeculo Principum, rubr.* 11. §. *de vſurariis*, vbi Camill. Borrell. *in addit.* Decian. *in tract. crimin. lib.*4. *cap.*27. Menoch. *de arbitr. caſu* 398. & *de praeſumpt. lib.*3. *praeſ.*122. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.*3. *quaeſt.*4. Felician. *de cenſibus, lib.*1. *cap.*5. Ioan. Brocholt. *in tract. de vſuris*, Harmenopul. *lib.*3. *epit. iuris, tit.*3. *de vſuris*, Morl. *in emporio iuris, part.*1. *tit.*8. *quaeſt.*25. Farinac. *in praxi crim. part.*1. *q.*6. *n.*140. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l.*2. *part.* 1. *ff. ſoluto matrim.* Padil. *in ſum. legum pœnal. part.*1. *c.*30. Garc. Maſtrill. *Sicilia deciſ.*106. Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo vſura*, Beroard. Muſcatel. *in praxi crimin. tit. de vſuris, pag. mihi* 429. Ariſmin. Tepat. *var. ſent. tom.*1. *tit.*170. *de vſuris in genere*, & *tit.*171. *de vſuris dotium*, & *tit.*172. *de vſuris pupillaribus*, Maſcard. *de probat. concl.*1324. & *ſeq.* nouiſſimè Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.*1. *claſſi* 4. *diſp.*20. *de vſuris.*

Ex Theologis Scholaſticis *in* 4. *diſt.*15. S. Thom. & ipſius interpretes 2. 2. *quaeſt.*78. Conrad. *de contractib. à quaeſt.*21. *vſque ad* 50. Medin. *toto C. de acquiſ. per vſuram*, Sot. *lib.*6. *de Iuſtit. quaeſt.*6. Petr. Nauarr. *de reſtitut. part.*2. *lib.*3. *cap.*3. Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſp.*304. *cum ſeqq.* Leonard. Leſſ. *eod. tract. lib.*2. *c.*20. *dub.*4. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. part.*3. *lib.*5. *cap.*1. *cum ſeqq.* Rebell. *de oblig. inſtit. part.*2. *lib.*8. *de vſuris*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*25. *num.*44. *cum ſeqq.* Ioan. de Salas *de contractib. tract. de vſuris, pag. mihi* 97. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Vſura per ſtipulationem promiſſa, praecedente interrogatione, & reſponſione ſequente, optimo iure debentur*, & *num.*2.

3 Promittendi *verbum in inſtrumento appoſitum intelligi per ſtipulationem: limita vt num.*4.

5 *Stipulatio non praeſumitur interueniſſe, ſi teſtes deponunt*

nunt promiſiſſe Titium, niſi addat quod præceſſit interrogatio.
6 *Argumentum de inſtrumento ad teſtem validum.*

L. Si interrogatione. I.

Imp. ANTON. PIVS A. *Euocato.*

1 VSuræ per ſtipulationem promiſſæ, præcedente interrogatione, & reſponſione ſequente, optimo iure debentur, ac petuntur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Saliect. Butrig. Bart. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 25.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ioan. Boteholt. *in tract. de vſuris, cap. 3. n. 35.* Henriq. Bocer. *diſp. iuris vniuerſi tom. 1. claſſi 4. diſp. 20. n. 27.*

3 Notatur ad hoc, quod *promittendi* verbum in inſtrumento poſitum intelligitur per ſtipulationem, vt per Rebuff. *in l. ſatiſdationis 61. ff. de verb. ſignific.* Duaren. *lib. 1. diſp. cap. 56.* Ægid. Bellam. *conſil. 1. num. 17. verſic. quia verbum Promiſiſſe,* Bertazol. *de clauſulis inſtrument. clauſ. 4. gloſſ. 26. n. 6.* Viu. *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 35. n. 348.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrimonio, part. 3. num 40.* vbi citat hunc text. Cardin. Tuſch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 344. & lit. P, concl. 910.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 28. n. 1.*
4 vbi limitat quando verbum, *promittere*, eſt poſitum in inſtrumento contractus innominati, quia tunc non debet præſumi ſtipulationem illi repugnantem interueniſſe. Gregor. XV. *deciſ. 318. n. 6.* Card. Seraphin. *deciſ. 427. n. 6. & deciſ. 1167. num. 4.*

5 In gloſſ. *Non fit*, ibi, *ſic ergo refert an teſtes dicant*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi teſtes deponant Titium promiſiſſe, tunc non præſumeretur ſtipulationem interueniſſe, quia intelligitur de nuda promiſſione, niſi addat quod præceſſit interrogatio, vt per Anchar. *conſ. 331. incip. Viſis diligenter, n. 8.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 11. n. 17. col. 3. in princip.* Bertazol. *d. clauſ. 4. gloſſ. 4.* Cardin. Tuſch. *d. lit. D, concluſ. 344. num. 3.* Cald. Pereira *d. cap. 28. n. 2.* & latiùs *c. 8. num. 3.*

6 In eadem gloſſ. ibi, *ſed Gl. etiam in teſtibus dicit idem*, &c. Ergo valet argumentum de inſtrumento ad teſtem, vt per Morl. *in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 11. in prælud. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Emptor ex die tradita poſſeſſionis venditori tenetur ad vſuras pretij non ſoluti: nec depoſitio hoc caſu liberat à curſu vſurarum, & num. 2.*
3 *Creditor non tenetur ſortis pretium accipere ſine vſuris.*
4 *Emptor vt teneatur ad vſuras, neceſſe eſt rem tradi realiter.*
5 Conſignare, *vel* obſignare, *id eſt, pecuniam conſignatam, vel obſignatam in ſacculo, aut folle, ſeu alia re deponere, vt ſolebant antiqui.*
6 Conſignare, *&* deponere, *non eſt ſoluere.*
7 *Conſignatio, & depoſitio pecuniæ nihil prodeſt, niſi priùs oblata fuerit ei, cui ſolui debet.*
8 *Creditor vt conſtituatur in mora, neceſſe eſt non tantùm quod ſit interpellatus recipere, ſed etiam quod cum effectu deferatur pecunia, nolitque recipere, & deinde conſignetur, & deponatur. Non ſequi prædictum effectum, ſi pars auctoritate propria deponat, num. 9.*
10 *Pecunia conſignata dicitur, quando priùs numerata clauditur in ſacculo, & ſaccus ſigillo obſignatur.*
11 *Pecunia effectiuè deponenda eſt, nec ſufficit proteſtatio facta à debitore, quod vult ſoluere clauſo, vt aiunt, ſacculo.*
12 *Vſurarum non eſſe id, quod intereſt.*
13 *Vendens prædium, & tradens illud emptori non ſoluenti, poteſt accipere loco intereſſe quantum illud reddidit, etiamſi pretium ſoluendum deponeret.*
14 *Sortem recipere ſine vſuris nemo tenetur.*

L. Vſuras. II.

Impp. SEVERVS, *&* ANTONINVS AA. *Lucio.*

EMptor ex die traditæ poſſeſſionis tenetur venditori ad vſuras pretij non ſoluti, nec depoſitio hoc caſu liberat à curſu vſurarum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Gregor. Lopez *l. 56. gloſſ. 8. poſt princ. tit. 5. part. 5.* Tiraq. *de retract. conuent. §. 4. gloſſ. 4. n. 1.* vbi quod creditor non tenetur ſortis pretium ſine vſuris accipere, Gemin. *de vſuris commento 1. §. 7. n. 141.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 39. n. 2.* Surd. *conſ. 101. n. 19. & 20.* Felician. *de cenſib. lib. 2. cap. 1. n. 39.* Honded. *conſ. 30. n. 15. 16. & 30. & conſ. 45. n. 7. & 8. vol. 1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 4. tit. 24. num. 7. & 8.* Cald. Pereira *de empt. cap. 23. n. 19. cum ſeqq.* Narbona *l. 15. gloſſ. 4. num. 12. tit. 28. lib. 5. noua Recop.* Gregor. XV. *deciſ. 347. n. 1. cum ſeqq.* Couar. *lib. 3. var. cap. 4. num. 3.* vbi ait non poſſe iuſtè comprobari Baldi *in præſenti* ſententiam, dum tenet vſuras pretij non ſoluti à die traditionis rei venditæ ab emptore venditori deberi, etiamſi emptor nullos ex re empta fructus perceperit, nec percipere potuerit, nec itidem venditor ipſe percepiſſet, ſi rem ipſam nondum tradidiſſet. Rebell. *de oblig. inſtit. part. 2. lib. 9. quæſt. 14. num. 11.* vbi intelligit procedere in caſu, quo mora culpabilis tradendi pretium conuentum interueniat ex parte emptoris. Et hæ vſuræ recompenſatiuæ omni iure permiſſæ ſunt, quia dantur in compenſationem eius, quod iuſtè competebat, & debitum erat illas recipienti. Couarr. *d. cap. 4. num. 2.* Honded. *conſ. 30. n. 16. verſ. quæ concluſio,* D. Barboſ. *in l. de diuiſione, n. 14. verſic. cæterùm, ff. ſoluto matrim.* Cancer. *var. lib. 3. cap. 7. à num. 21.* 2 3

Cui poſſeſſio rei tradita eſt.] Notatur ad hoc, quod non ſufficit conſtitutum, ſiue precarium, vt emptor qui non ſoluit pretium, teneatur ad vſuras, licèt dominium ſit translatum ob huiuſmodi traditionem, ſed neceſſe eſt realiter rem tradi, vt per Tiraquell. *de iure conſtituti, part. 3. limit. 28. n. 1.* vbi *num. 2.* ait textum *in l. Iulianus, §. ex vendito, & §. poſſeſſionem, ff. de actionib. empti,* procedere quando virtute precariæ poſſeſſionis fructus fuerunt percepti; & tandem concludit videndum, an emptor poſt huiuſmodi precarium, ſiue conſtitutum, fructus percipiat, an venditor, vt primo caſu ipſe vſuras perdat, altero minimè. 4

Quamuis pecuniam obſignatam, &c.] Nota quod *conſignare*, vel *obſignare*, ſignificat propriè pecuniam conſignatam, vel obſignatam in ſacculo, aut folle, ſeu alia re deponere, vt antiqui ſolebant, vt per Tiraq. *de retractu lign. §. 7. gloſſ. vlt. n. 6. & 7.* Gutier. *practic. lib. 2. quæſt. 160. n. 2.* vbi *num. 3.* quod *conſignare*, & *deponere*, non eſt ſoluere. 5 6

Notatur ad hoc, quod conſignatio, & depoſitio pecuniæ nihil prodeſt, niſi priùs oblata fuerit ei, cui ſolui debet, vt per Tiraq. *de retractu lign. §. 9. gloſſ. 3. n. 5. & ſeq.* Neguzant. *de pignor. 6. part. membr. 3. part. 2. n. 12.* Menoch. *conſ. 371. n. 25. & 26.* Gutier. *dict. lib. 2. quæſt. 160. n. 5.* vbi ad hoc citat *l. Hiſp. 8. tit. 11. lib. 5. noua Recopil.* Creditor vt conſtituatur in mora, eſt neceſſarium non tantùm quod ſit interpellatus recipere, ſed etiam quod cum effectu pecunia deferatur, nolitque recipere, & deinde conſignetur, & deponatur, *l. qui decem 72. ff. de ſolution. l. obſignatione, C. eod. tit.* Benè Bart. *in l. cùm ſeruus, num. 3. ff. de condict. ob.* 7 8

& demonſtrat. Alex. *in l.ſi mora* 10.*num.*8.*ff.ſoluto matrim.* Iaſ. *conſ.*9.*n.*15.*lib.*1. *& conſ.*172. *lib.*2. Rip. *in l.ſi inſulam. n.*68.*ff. de verborum obligat.* D.Barboſ. *in*
9 *l.mora, n.*4.*ff.ſoluto matrim.* vbi *num.*81. aduertit, quod
ſi pars propria auctoritate deponat, non ſequitur præ-
10 dictus effectus: & *num.* 2. vbi ſubdit, dici pecuniam
conſignari, quando priùs numerata claudirur in ſacculo, & ſaccus ſigillo obſignatur, & quod ideo falluntur practici, qui offerunt, & deponunt abſque conſignatione. Felician. *de cenſib.tom.*2.*lib.*4. *cap.vnic.n.*12. Scacc. *de commerc.*§.2.*gloſſ.*5.*n.*12. Alex.Trentacinq. *variarum reſol.lib.*3.*tit.de depoſito, reſol.*2. *n.*7. Cancer. *variarum part.*3.*cap.*8. Hering. *de fideiuſſ.cap.*20.
11 §.1.*num.*34. Proteſtatio autem facta à debitore, quod
vult ſoluere, ſacculo (vt aiunt) clauſo, non ſufficit; debet enim pecunias effectiuè deponere, *l.Hiſpan.*8. *tit.*14.*part.*5. Ioſeph.Ludou.*Peruſ.deciſ.*105.*n.*2. Rot. *deciſ.*102.*n.*2. *part.*2. *recentior.* Ego ipſe *in praxi exigendi penſiones, quæſt.*8.*num.*31.

In gloſſ. *Tradita eſt* 1. ibi, *an autem hic vſura ſit illicita, etiam iure Canonico,* &c. reſoluit Rebel. *de oblig.inſtit.part.*2.*lib.*9.*quæſt.*14.*num.*11.

12 In eadem gloſſ. ibi, *quia loco intereſſe præſtantur, &*
fructuum, &c. Notatur ad hoc, quod id, quod intereſt, non habetur pro vſura, vt per Tiraq. *de retract. lign.*§.1.*gloſſ.*18.*n.*71. Nauarr. *in comment. c.ſi fænera-*
13 *neris* 14. *quæſt.*3. *n.*57. vbi ait quod qui vendidit ali-
quod prædium, & tradidit illud emptori, qui non ſoluit, poteſt accipere loco intereſſe tantum quantum reddidit illud, etiam ſi pretium ſoluendum deponeret.

14 In gloſſ. *depoſiti, fin.* ibi, *ſed dic quod hic depoſuit*
ſortem, &c. Notatur ad hoc, quod non tenetur quis ſortem recipere ſine vſuris, vt per Tiraquell. *de retractu conuent.* §.4.*gloſſ.*4.*num.*1.

SVMMARIVM.

1 *Vſura in ſtipulatione non deducta, ſed ex pacto ſolutæ, non repetuntur, num.* 2.
3 *Vſuras non deberi, niſi procedat ſtipulatio.*

L. Quamuis vſuræ. III.

Iidem AA. *Iuliano.*

1 VSuræ in ſtipulatione non deductæ, ſed ex pacto ſolutæ, non repetuntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Corraſ. *lib.*2. *miſcel.cap.*7.*in princ. & num.*3. Bart. *in l.ſi tibi decem, in princ.ff.de pactis, & in l. ſingularia, n.*15. *ff.ſi certum petat.* Connan.*comment. iuris ciuilis lib.*5.*cap.*3.*n.*7. Henric.Bocer.*diſp.vniuerſi iuris, tom.*1. *claſſi* 4.*diſp.*20.*num.*21.*cum ſeqq.* Alphar. *de offic. fiſci, gloſſ.*16.*n.*109. Amat.Roderic. *de priuileg.creditorum, part.*1. *art.*6. *n.*39. Gaſp. Roderic. *de annuis reddit. lib.*3.*quæſt.*4.*n.*93. vbi ait quod Imperator hic reſpondit vſuras pacto nudo promiſſas peti non poſſe, non quòd vſuræ eſſent eo iure improbatæ, ſed quia ex pacto nudo non oriebatur actio efficax ad agendum, quia creditori vſuras ſolemniter ſtipulanti ciuili iure dabatur actio ad earum actionem. Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.* 1. *lib.*1. *tit.*9. *num.*19. *in princ.* Cald.Pereira *de empt.& vendit.cap.*23. *num.*45. vbi ait hunc text. loqui in contractu mutui, in quo illud ſpeciale dicit, vſuras non deberi, niſi ſtipulatio præcedat.

3 Pro conciliatione huius l. *cum l.qui negotia, ff.mandati*, dum vſuras debere ait in ea ſpecie, in qua interuenit ſolùm nuda conuentio, vide Hotoman. *lib.*1. *obſeru.cap.*34. Ioan.Robert. *lib.*1.*recept. lectionum, c.*3. Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.*1.*tit.*8.*q.*6.*n.*9.

SVMMARIVM.

5 *Pro vſuris nudo pacto conuentis tempore traditorum pignorum, retineri poſſunt pignora, non pro augmento, citra ſpecialem expreſſionem, & n.*2.
3 *Retentionem faciliùs concedi petitione.*
4 *Retentio eſt maximè priuilegiata.*
5 *Retentio in quo differat à compenſatione, remiſſiuè.*
6 *Pignus oblatum pro minoribus vſuris, non poſſe retineri pro maioribus.*

L. Per retentionem. IV.

Iidem AA. *Honorio.*

PRo vſuris nodo pacto conuentis tempore tradito- 1
rum pignorum retineri poſſunt pignora, non pro
augmento, citra ſpecialem expreſſionem. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*n.*1.*ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Iaſ. *in l.qui in alienam*, §.*vlt.col.*2.*&* 3.*ff.de acquir.hæ-*
redit. Fortun. Garc. *ad l. item quia*, §. *idem Iuliano,*
*num.*3.*ff.de pactis.* Flamin.Cathar.*de execut.dec.*11.*n.*4.
Rot. Bononienſ. *deciſ.*77. *num.*4. Burg.de Paz *conſ.*4.
*num.*19.*in fine*, Ioan.Borch. *in tract.de vſuris, cap.*3.
*num.*35. *cum ſeqq.* Henric. Bocer. *diſp. iuris vniuerſi*
*tom.*1.*claſſi* 4.*diſp.*20.*num.*24.

Notari ſolet ad hoc, quod faciliùs conceditur re- 3
tentio, quàm petitio, vt per Crauet. *conſ.*148.*num.*2.
Cephal. *conſ.*86. *n.*20. Surd. *de aliment. tit.*3. *quæſt.*7.
*num.*12.*& tit.*8.*priuil.*28.*n.*3. Cald.Pereira *de renouat.*
*emphyt.quæſt.*8.*num.*28.*verſ. pro hac, & de poteſt.elig.*
*cap.*10.*num.*27. Brunor. à Sole *in locis communib.verb.*
retentio, Menoch. *conſ.*110. *num.*73. vbi quod reten- 4
tio eſt maximè priuilegiata. Et plura de retentione
vide apud eundem Menoch. *conſ.*119.*num.*3. Surd. *d.*
*tit.*8. *priuil.*62. *& conſ.*4.*num.*5. Et in quo differat re- 5
tentio à compenſatione, D.Barboſ. *in l.diuortio*, §.*ob*
donationes, *num.*4. *ff.ſolut.matrim.*

De minoribus vſuris, &c.] Notatur ad hoc, quod 6
pignus oblatum pro minoribus vſuris non poteſt retineri pro maioribus, vt per Negusant. *de pignorib. p.*5.*memb.*1.*num.*10. Gerard. *ſing.*3.*col.*3.

SVMMARIVM.

1 *Vſuras minores accipiens, receſſiſſe videtur à maioribus.*
2 *Creditor ſciens dum minores vſuras per triennium accipit, maiores remiſiſſe videtur.*
3 *Præſes licèt non poſſit ciuitati expreſsè præiudicare, poteſt tamen tacitè ex lapſu temporis.*
4 *Vſuræ lucratiuæ & odioſæ remiſſa videntur, quòd non fuerint petita.*

L. Aduersùs creditorem. V.

Iidem AA. *Sabino, & aliis.*

MInores vſuras accipiens, à maioribus receſſiſſe 1
videtur. Item creditor ſciens dum minores vſu- 2
ras per triennium accipit, maiores remiſiſſe videtur.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1.
ſup. hoc tit.

Aduertit Tiraq. *de retract. tit.*2. *ad fin.n.*20. quod 3
licèt Præſes non poſſit expreſsè ciuitati præiudicare,
l. Præſes, C. de tranſact. poteſt tamen tacitè ex lapſu
temporis, per hunc text.

Latè de materia D.Barboſ. *in l.qua dotis* 34. *n.*47. 4
cum ſeqq. ff.ſoluto matrim. vbi ait etiam vſuras lucra-
tiuas,

Digitized by Google

tinas, & odioſas videri remiſſas ex eo, quod petitæ non fuerint, vt enim inducatur præſumpta remiſſio maiorum vſurarum per ſolutionem minorum, ſufficit id factum eſſe per triennium, ex opinione Azonis, quam refert *gloſſ.a. in præſenti*; idque odio vſurarum receptum dicit, aliàs enim qui minus recipit, non ob id videtur remittere maius debitum, *cap.cum olim, de cenſib. l.is qui, ff.quibus modis vſusfructus amit.* Vide poſita *in collect.ad l.eos 26. infr.hoc eod.tit.*

L. Si creditrici. VI.

Imp. ANTONINVS A. *Antianeo.*

OBlatio ſortis & vſurarum facta coram teſtibus impedit vſurarum curſum. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

Vide poſita *in collect.ad l.2. hoc eod.tit. ſuper verb. quamuis pecuniam obſignatam*, &c. & adde Gaſp. ad Fabr. *lib.2. tract.26. quæſt.1.*

SVMMARIVM.

1 *Vſurarum obligationem non induci ex diuturna præſtatione, & num.2.& 5. contrarium num.3.*

4 *Conciliatur l.creditor inſtrumentis, C. de vſuris, cum l.cum de in rem verſo, ff. hoc tit. Auctoris mens, num.7.*

6 *Tempus non eſt modus inducendæ obligationis, ſicut nec finiendæ.*

8 *Præſtationes annuæ an & quando inducant obligationem, vt tantundem ſingulis annis præſtetur in futurum.*

9 *Actus voluntarius non obligat agentem vltra quàm geratur.*

10 *Solutio voluntaria non obligat ad ſoluendum futuris temporibus.*

L. Creditor inſtrumentis. VII.

Idem A. Ariſtæo.

1 EX diuturna præſtatione non inducitur vſurarum obligatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſupr.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ioan. Botcholt. *in tract.de vſuris, cap.3.n.vlt.* Henric. Bocer. *diſp.iuris vniuerſi, tom.1.claſſ.4.diſp.20.n.25.*

3 Huic deciſioni obſtare videtur reſponſum Papinia-
4 ni *in l.cùm de in rem verſo, ff.hoc tit.* vbi probatur vſurarum obligationem ex longi temporis præſtatione induci. Pro quorum iurium conciliatione, & aliorum illis concordantium plures conciliationes excogitarunt Ordinarij *ibidem*, vltra quos Franciſc.Duaren. *in tit.de vſuris, cap.2.pag.mihi 207. col.1.verſic.ergo ſemper*, quem præciſè ſequutus eſt Ioan. Bapt. Coſta *in ſuo tract.de iur.& fact.ignor.cent.1.diſt.43.n.2.* exiſtimauit Papinianum *in d.l.cùm de in rem verſo*, minimè diſſentire ab Antonio Imp. in hoc text. quandoquidem & in caſu ipſius Papiniani interpoſita fuit ſtipulatio ab eo, qui contraxit cum illo filio, de quo *ibi*, pro obtinenda ſolutione vſurarum, ad quarum quidem ſolutionem eam eſſe neceſſariam deciditur *in præſenti text.* Aliter Hugo Donell. *in l.ſi certis annis, n.2.C.de pactis, & in hoc text. ſub num.4.* vbi ait non probari *in d.l.cùm de in rem verſo*, propter diuturnam præſtationem vſurarum conſtitui vſurarum obligationem, nam patet, qui eas diu præſtitit, non ideo eas debet, quia ſoluit, ſed quia pecuniam ſortis in rem ſuam verſam debuit, & contractum filij ſui agnouit, & ratum habuit. Tertio loco P.Pieus *in d. l.ſi certis annis, n.25.* Hier.Treutler. *ſelect.diſput.vol.2. diſp.3.theſ.3. in tit.C.* Euerhardus Bronchorſt. *cent.2.aſſert.83.* Ioan.
Botcholten *in tit.C.de vſuris, cap.3.n.56.cum ſeq.* tra-
dunt quod in caſu *d.l.cùm de in rem verſo*, longi tem- 5
poris præſtatio non eſt cauſa vſurarum ſoluendarum,
quia tempus non eſt modus inducendæ obligationis,
ſicuti nec finiendæ, *l.obligationem, §.1.de obligat. &*
act. inducit tamen ipſa longi temporis præſtatio præ- 6
ſumptionem quandam obligationis, & qui longo tempore vſuras ſoluit, præſumitur eas ſoluiſſe ex obligatione aliqua præcedente, cùm nemo quod non debet, ſoluere, & ſuum iactare præſumatur, *l.cùm de indebito, de probat.* & huic præſumptioni ſtatur donec contrarium probetur, *d.l.cùm de in rem verſo*; & contrario probato, diuturna præſtatio ad præſtandum in poſterum indebitum ſoluentem non obligat, vt dicitur in noſtro text. in quo habetur vſuras aliquando ex conſenſu præſtitas obligationem non conſtituere, hoc eſt, in poſterum non deberi: quod accipiendum eſt de vſuris, quas conſtitit ex conſenſu, hoc eſt, nudo pacto præſtitas eſſe, & ideo in poſterum non debentur: cæterùm ſi dubitetur vtrùm vſuræ, quæ aliquando præſtitæ ſunt, ex pacto, an verò ex ſtipulatione præſtitæ fuerint, ideo eas præſtari debere dicemos, quòd debitor aliquando eas præſtiterit, quia diuturna præſtatio in dubio obligationis præſumptionem inducit, *d.l.cùm de in rem verſo*. Quarto loco Petr. Gregorius Tholoſ. *in ſuo tractatu de vſuris, lib.2.cap.4.n.11.* vbi dicit in odium vſurarum conſtitutum eſſe, vt ſola ſolutio facta vſurarum, non ideo arguat eas eſſe debitas, niſi aliunde doceatur vel ex ſtipulatione, vel alio modo deberi: text. *in præſenti, & d.l.ſi certis annis*, niſi forſan arguatur bonum patremfam. per longum tempus antea præſtitiſſe, id eſt, decem, aut viginti annorum, *d.l.cùm de in rem verſo*; quia bonus paterfam. non præſumitur iactare ſuum, *l.cùm de indebito, ff.de probat.* Quintò loco Iulios Pacius *centur.5. tit.de vſuris, quæſt.42.* aliam conciliationem adducit his verbis: Qui aliquandiu ſoluit, non cogitur in futurum ſoluere inuitos, ſed ſi quandiu vixerit, vſuras ſemper præſtiterit, hæres eius non poteſt pœnitere, & ſolutionem recuſare, vt eſt ca-
ſus *in d.l.cùm de in rem verſo*. Ex his omnibus conci- 7
liationibus verior & receptior mihi videtur illa, quam
ſuprà tertio loco adduxi.

An, & quando annuæ præſtationes inducant obli- 8
gationem vt in futurum tantundem ſingulis annis
præſtetur, vide Couarr. *in reg. poſſeſſor, part.2. §.4. n.2.* Balb. *de præſcript.1.part.5. princ.quæſt.10.* Mench. *illuſtrium controuerſ. part.1. cap.83. à princip.* Anton. Fab. *coniectur.lib.7.cap.8.& 9.* Menoch. *de præſumpt. lib.3.præſumpt.131.* Maſcard. *de probat. concluſ.1377.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus, lib.1. quæſt.15. num.2. cum ſeqq.* Iacob. Venet. *de annua præſtatione, quæſt.19. per tot.* Petr.Gilchen. *in tractat.de præſcript. part.2. membr.1.cap.4.* Frederic. Martiny *de iure cenſuum, cap.3.num.107.* Henric. Schot. *illuſtr. quæſt. ex lib.4. Codicis, diſp.4. theſi vlt.*

Vulgò allegatur ad illud, quod actus voluntarius 9
agentem non obligat vltra quàm geratur, vt per
Brunor. à Sole *in locis communib. verbo actus 26.*

Et ad hoc, quod ſolutio voluntaria non obligat ad 10
ſoluendum etiam futuris temporibus. Cephal. *conſ.631. num.42.* Brunor. à Sole *verbo ſolutio 4.*

SVMMARIVM.

1 *Electio vſurarum minorum perceptioni maiorum præiudicat.*

2 *Creditor cui promiſſa ſunt vſuræ maiores, dum minores accepit, iis contentus eſſe præſumitur.*

L. Quamuis. VIII.

Idem A. Theophoro.

1 ELectio minorum vſurarum præiudicat perceptio-
2 ni maiorum. Creditor, cui promiſſæ ſunt vſuræ
maiores, dum minores accepit, iis contentus eſſe præſumitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Mora tutoris curſum vſurarum exiſtentium ex mora debitoris impedit: ſi is cui debentur vſuræ non inuenitur, oblatio & depoſitio ſiſtunt curſum vſurarum. Ad liberationem conſequendam non ſufficit ſola oblatio, ſed requiritur conſignatio & depoſitio, num.2.*

L. Si per te. IX.

Idem A. Probo.

1 MOra tutoris impedit curſum vſurarum exiſtentium ex mora debitoris: ſi is cui debentur vſuræ, non inuenitur, oblatio, & depoſitio ſiſtunt vſurarum curſum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod ad liberationem conſequendam ſola non ſufficit oblatio, ſed requiritur conſignatio, & depoſitio, vt per Boër. *deciſ.124.n.25.* Greg. Lop. *l.8.gloſſ.4.tit.14.part.5.* Neguzant. *de pignorib.2. part.3. princ.membr.5.n.*12. Burg. de Paz *conſ.30. n.2.* Azeued. *l.9.n.13.tit.11.lib.5.noua Recop.* Menoch. *de arbitrar. caſu 232. n.19.* Surd. *conſ.391. n.5.* Aretin. *in tract. de oblationib.n* 17. D.Barboſ. *in l.ſi mora,n.82. ff.ſoluto matrim.* Gutier. *practic.lib.2.quæſt.160.num.5.* Felician. *de cenſib.tom.2. lib.4.cap.vnic.n.12.* Heting. *de fideiuſſorib. cap.20.§.1.n.34.* Alexand. Trentacinq. *var.reſolut. lib.3.tit.de depoſito,reſol.2.num.7.* Sigiſm. Scacc. *de commerc.& cambiis,§.2.gloſſ.5.n.265.*

SVMMARIVM.

1 *Vſurarum præſtationes licèt plures per plures annos factæ in vnum collectæ excedant duplum veræ ſortis, non propterea pro illegitimis habendæ, & n.2.*

3 *Vſuræ, ſiue ſolutæ per annos, ſiue ſoluendæ, non computantur ad faciendum duplum, ſed cuiuſque anni vſuræ numerantur.*

L. Vſuræ pro parte. X.

Idem A. Donato.

1 LIcèt plures præſtationes vſurarum per plures annos factæ in vnum collectæ excedant duplum veræ ſortis, non propterea pro illegitimis habendæ, non enim coaceruatio, ſed ſingulorum annorum præſtatio conſideranda. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Alciat. *parerg. lib.1. cap.33.* Hottom. *de vſuris lib.1. cap.10.* Baptiſt. Lup. *in l.curabit, comment.1. §.3.n.50. & 53.* Cald. Pereira *de empt.cap.29.num.4.* latè Gaſp. Roderic. *de annuis redditib.lib.3. quæſt.4. num.32. cum ſeqq.* vbi de intellectu. Gam. *Luſit.deciſ.100.n.30.* vbi ait in hoc text. eſſe caſum expreſſum, vt ſi debeam ſingulis annis vſuram decem aureorum præſtare, non debeat fieri coaceruatio vſurarum plurium annorum ad computationem dupli, ſed conſiderari debet ſumma vſurarum vniuſcuiuſque anni, & *n.34.* ex Carol. Molinæo, impio auctore, ait hanc l. in eo quod prohibet vſuras iam ſolutas per ſingulos annos, non computari ad dupli cumulum eſſe correctoriam, vt patet *in nouellis Iuſtiniani, in conſtit.* 121. latè Surd. *conſ.302.à princ.* vbi *num.9.* ſequutus gloſſam *in præ-*
ſenti, ait quod vſuræ, ſiue ſolutæ per annos, ſiue ſol- 3
uendæ, non computantur ad faciendum duplum, ſed cuiuſque anni vſuræ numerantur, & ponit exemplum, ſi cùm deberem viginti, ſolui per multos annos vſuras, quæ ſimul iunctæ excedunt duplum, vtrùm poſſim repetere? Reſpondet quod non, quia an ſint vltra duplum ſolutæ, vel vltra legitimum modum, eſt inſpiciendum in fine anni, id eſt, habendus eſt reſpectus ad annum, non ad totum tempus, quo ſoluit vſuras, & ita non attenditur quid in longi temporis curſu fuerit ſolutum, ſed an intra annum tantùm fuerit ſolutum, quod veræ ſortis duplum ſuperet: & hinc concludit vſuras multorum annorum poſſe excedere duplum, eaſque quamuis vltra duplum exigi poſſe, nec in duplo terminari curſum vſurarum multorum annorum, ſed tunc ſolùm vltra duplum non concedi exactionem, quando duplum conſtituitur ex ſorte, & vſuris vnius anni, & *n.31. in fine, verſic. non omitto,* ait hunc textum, ſi bene conſideretur, non poſſe intelligi ſecundùm ſenſum Alciati, Bodæi, & aliorum; nam contineret manifeſtam iniquitatem, ſi de vſuris loqueretur plurium annorum, velletque ad conſtituendum duplum enumerari ſolùm vſuras ſoluendas, ſed non ſolutas; ita enim intelligunt prædicti, volentes quod vſuræ iam exactæ non computentur ad faciendam ſortem, cùm in vtroque caſu nulla ſit diuerſitatis ratio, nec textus differentiam conſtituat inter ſolutas & ſoluendas, ſed eodem modo de vtriſque ſtatuat: at diſcrimen conſtituit inter ſolutas per tempora, id eſt per annos, & ſolutas intra vnum, & idem tempus, id eſt, intra annum, ita ſcilicet, vt primæ non proficiant ad faciendum duplum, ſecundæ autem computentur.

SVMMARIVM.

1 *Oblatio vſurarum curſum impedit, & fructuum perceptorum conſumptio extenuat ſortem.*

2 *Per ſolam oblationem realem debitor liberatur, & curſus vſurarum impeditur: intellige vt num.3. idem eſt in vſuris, quæ citra moram currunt, in quibus oblatio ſola non eſt ſufficiens ad ipſarum curſum impediendum, ſed depoſitio realis requiritur, num.4.*

5 *Oblatio verbalis, etſi creditor expreſsè accipere recuſauerit, vel realis ſolùm, prædictum effectum operari non poteſt, ſed neceſſariò requiritur, quod vltra oblationem ſubſequatur verum & reale depoſitum.*

6 *Oblatio verbalis in re immobili ſufficit vt debitor liberetur.*

7 *Creditor tenetur fructus perceptos ex pignore, & conſumptos in ſortem computare.*

L. Ex prædiis. XI.

Idem A. Popilio.

OBlatio impedit vſurarum curſum, & fructuum 1
perceptorum conſumptio extenuat ſortem. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*
Poſt oblatam ſibi iure pecuniam, &c.] Ergo per ſo- 2
lam oblationem realem debitor liberatur, & curſus vſurarum impeditur, vt per Hippol. *ſingul.479.* Boër. *deciſ.124.n.7.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib.lib.2.*
quæſt.15.n.4. Cald. Pereira *de empt.cap.23.n.62.* intel- 3
lige

lige ad impediendum curſum vſurarum, quæ nondum cœperunt currere, ſecus ad impediendum curſum vſurarum iam incœptarum; quia tunc requiritur depoſitio & conſignatio, ſecundùm Rauen. *ſing.* 792. Tiraquel. *de retract. conuent.* §. 4. *gloſſ.* 6. *n.* 4. Negûzant. *de pignorib.* 3. *p.* 2. *membr.* 5. *p. u.* 2. Caroc. *in tract. de obligat. p.* 1. *quæſt.* 7. §. *de oblatione reali, & depoſito, p.* 2. *quæſt.* 5. *n.* 1. Azeued. *l.* 9. *n.* 9. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recopil.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb.* §. 2. *gloſſ.* 5. *n.* 163.

4 Idemque procedit in vſuris, quæ citra moram currunt, in quibus oblatio ſola non eſt ſufficiens ad ipſarum curſum impediendum, ſed depoſitio realis, & vera requiritur, videlicet quando ſtipulatur quod à die interpoſitæ ſtipulationis præſtentur vſuræ, vt in ſpecie *l. Lucius* 40. §. *fin. ff. de rebus credit.* D. Barboſ. *in l. ſi mora* 10. *n.* 81. *ff. ſoluto matrim.* & in cenſibus Hiſpanis oblationem ſolam non ſufficere, tenent Felician. *de cenſib. tom.* 2. *lib.* 4. *cap. vnic. n.* 1. Auendan. *eod. tractat. cap.* 102. *num.* 2. Bened. Bon. *eod. tract. art.* 94.

5 Vnde oblatio verbalis, etſi creditor expreſsè accipere recuſauerit, vel realis ſolùm, prædictum effectum operari non poteſt, ſed neceſſariò requiritur, quod vltra oblationem ſubſequatur verum & reale depoſitum, quod vt meliùs percipias, debes aduertere, quod licèt aliàs oblatio verbalis non ſufficiat, tamen ſi creditor dicit quod non intendit acceptare, perinde operatur verbalis oblatio ac ſi eſſet realis, ſecundùm Tiraq. *de retractu conuent.* §. 4. *gloſſ.* 6. *n.* 2. Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 478. *p.* 1. Boër. *deciſ.* 114. *n.* 16. Roland. *conſ.* 53. *n.* 28. *lib.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu* 232. *n.* 16. Anton. Gabr. *commun. tit. de ſolut. concl.* 8. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 3. *tit. de ſolut. reſol.* 11. *n.* 11. Surd. *conſ.* 86. *n.* 24. Pirrh. Maur. *de oblat. num.* 5. Gaſp. Roderic. *d. quæſt.* 15. *n.* 8. quorum reſolutio vel eſt intelligenda ad impediendum curſum vſurarum, quæ nondum cœperunt currere, vel ad euitandam moram, vel pœnam; ſecus autem ad conſequendum aliquid, quia tunc non ſufficit verbalis oblatio, nec etiam realis, ſed requiritur conſignatio, & depoſitio, Neguzant. *de pignorib.* 2. *membr. tertia partis quinta p. princ. n.* 5. Vincent. Caroc. *de oblation. part.* 1. *quæſt.* 7. *princip. per totam*, Ioan. Bapt. Lup. *in l.* 2. *comment.* 2. §. 3. *n.* 1. *C. de pactis inter empt.* Franc. Milanen. *Sicilia deciſ.* 21. *n.* 100. *cum ſeqq.* Felician. *de cenſib. tom.* 2. *lib.* 4. *cap. vnic. n.* 1. Bened. Bon. *eod. tract. art.* 94.

6 Cùm res immobilis non poſſit præſens portari, in ea ſufficit verbalis oblatio, vt debitor liberetur, vt per Roman. *conſil.* 163. *in fine*, Neguzant. *de pignor.* 2. *p.* 3. *membr.* 5. *part. num.* 2. Caroc. *de oblation. quæſt.* 7. §. *oblatio verbalis, num.* 10. Menoch. *d. caſu* 232. *n.* 16. D. Barboſ. *in l. mora* 10. *n.* 49. *ff. ſolut. matrim.* qui duo vltimo loco citati dicunt, ſufficere creditorem rem immobilem offerre, dum dicit ſe paratum eſſe rem tradere in loco, vbi eſt, vel quod dat licentiam creditori accipiendi própria auctoritate.

7 *Si fructus accepit*, &c.] Notatur ad hoc, quod creditor tenetur fructus ex pignore perceptos, & conſumptos in ſortem computare, de quo vide poſita *in coll. ad l. curabis, C. de act. emp.*

SVMMARIVM.

1 *Frumenti, & hordei mutuati acceſſio ex nudo pacto præſtanda.*

2 *Frumenti appellatione quid contineatur, remiſſiuè.*

L. Fumenti, vel hordei. XII.

Imp. ALEXANDER A. *Tyranno.*

1 FRumenti, & hordei mutuati acceſſio ex oudo pacto præſtanda. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Vide Connan. *comment. iuris ciuilis lib.* 5. *c.* 3. *n.* 3. Iaſ. *in* §. *in perſonam, num.* 67. *Inſt. de actionib.* vbi deciſionem huius text. propter neceſſarium vſum victualium procedere ait.

Frumenti appellatione quid teneatur? vide me ipſum *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appell.* 105. 2

SVMMARIVM.

1 *Ex mora in bonæ fidei iudiciis vſura debetur vſquedum lis ſopita eſt, & num.* 2.

3 *Mora requiri & probari debet vt quis teneatur ad intereſſe, & num.* 4. 5. 6.

7 *Mora huiuſmodi debet eſſe inexcuſabilis.*

L. In bonæ fidei. XIII.

Idem A. *Euſtachiæ.*

EX mora in bonæ fidei iudiciis vſura debetur vſquedum lis ſopita eſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ioan. Borcholt. *in tract. de vſuris, cap.* 6. *& cap. vlt. à num.* 26. Henric. Bocer. *diſp. in iure vniuerſo tom.* 1. *claſſi* 4. *diſp.* 20. *num.* 41. 2

Nota moram requiri & probari debere vt quis ad intereſſe teneatur, de quo vide *l.* 2. §. *ſi nauis, ff. ad leg. Rhod. de iactu*, *l. lecta*, *ff. ſi certum pet.* Gail. *lib.* 2. *obſeru.* 6. *num.* 3. Ioan. Bapt. Lup. *in comment. de vſuris, comm.* 1. §. 6. *n.* 11. Franc. Bec. *conſ.* 105. *n.* 14. Anton. Gabr. *commun. lib.* 3. *tit. de ſolution. concluſ.* 10. Cou. *var. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 2. Maſcard. *de prob. concluſ.* 933. *n.* 34. Carol. de Graſſis *de except. ad ſtat. except.* 32. *n.* 52. Mohedan. *deciſ.* 3. *tit. de vſur.* aliàs *deciſ.* 208. Caluacan. *deciſ.* 10. *num.* 10. *&* 22. *& deciſ.* 2. *num.* 27. *&* 28 *& deciſ.* 13. *n.* 7. *&* 62. *part.* 1. Flamin. Carthar. *deciſ.* 38. *n.* 1. Surd. *deciſ.* 80. *n.* 2. *& deciſ.* 262. *n.* 5. D. Barboſ. *in l.* 2. *in princ. part.* 1. *n.* 48. *ad fin. ff. ſolut. matrim.* Anton. Monach. *Lucenſi deciſ.* 21. *n.* 26. Gizzar. *deciſ.* 20. *num.* 33. Alexand. Trentacinq. *var. reſ. lib.* 1. *tit. de intereſſe, reſol.* 1. *n.* 27. Mar. Giurb. *in conſuet. Meſſanen. cap.* 15. *gloſ.* 6. *n.* 8. *&* 9. *part.* 1. Stephan. Gratian. *diſc. forenſ. tom.* 2. *cap.* 302. *n.* 8. Hector Felic. *de ſociet. cap.* 24. *n.* 7. 3
vbi tenet ad hoc vt intereſſe, tam lucri, quàm damni 4
debeatur, docendum eſſe moram præceſſiſſe, quia non docto de mora, cæteræ probationes nullius erunt efficaciæ, Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb.* §. 1. *quæſt.* 7. *part.* 2. *ampl.* 8. *n.* 100. vbi *num.* 102 ſubdit, quod debet 5
probari concludenter, cùm ſonet in culpam. Rot. apud Ludou. Cenc. *de cenſib. deciſ.* 270. *num.* 5. Guzman. *in tract. de euict. quæſt.* 58. *n.* 7. Caſtill. *controu. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 57. vbi *num.* 58. ait in hoc nullum ex ſcribentibus diſſenſiſſe, Gabr. Aluarez *de priuileg. pauperum, part.* 1. *quæſt.* 26. *num.* 18. vbi ante moram intereſſe 6
lucri ceſſantis nullo modo deberi tradit. Debet autem 7
mora huiuſmodi eſſe inexcuſabilis, quia ſi difficultas, ſeu quiuis caſus aduerſus impediat obligatum, ne adimpleat obligationem, excuſat eum à mora, & tarditate, gloſſ. *verbo in poteſtate, in fine, in l. quod te, ff. ſi certum pet.* Sigiſm. Scacc. *d. loco, num.* 102. *verſ. amplia* 1. Martio. Benechcod. *ad Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg.* 47. *num.* 17.

SVMMARIVM.

1 *Habitatio domus pignoratæ legitimum vſurarum modum non excedat, & n.* 3. *ſecus eſt in locatione, ſi pluris eſt locata à creditore, num.* 2.

4 *Pactum de lucrandis fructibus rei pignoratæ, ſibique hypothecatæ*

Digitized by Google

hypothecatæ loco intereſſe & vſurarum, validum. Verius non valere, de iure Canonico, n.5.
6 *Intellectus l.ſi ea pactione, C.de vſuris.*
7 *Contractus in dubio non præſumitur illicitus.*
8 *Actus in dubio non eſt iudicandus vſurarius.*
9 *Euentus dubius tollit ſuſpicionem, imò crimen vſuræ.*

L. Si ea pactione. XIV.

Idem. A. Aurelio.

1 HAbitatio domus pignoratæ legitimum vſurarum
2 modum non excedet, ſecus in locatione, ſi pluris eſt à creditore locata. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*
3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Donell. *de vſuris, cap.4.pag.24.* Henric. Bocer. *diſp.iuris vniuerſi tom.1. claſſi 4. diſp.10.num.32.*
4 Probat hæc lex valere pactum factum de lucrandis fructibus rei pignoratæ, & ſibi hypothecatæ loco in-
5 tereſſe, & vſurarum. Sed de iure Canonico verius eſt minimè valere huiuſmodi pactum factum à creditore, quod poſſit huiuſmodi fructus pignoris retinere ratione intereſſe, abſque eo quod compenſentur in ſortem, niſi aliunde creditor probet intereſſe, vt per Boer. *decif.44. num.34. & ſeq.* Sebaſt. Medices *in tract.de compenſ.part.1. quæſt.6. num.9.* Caualcan. *decif.49. num.13. & decif.58. num.32. part.2.* Anton. Theſaur. *decif.78.n.3.* Tiraq. *ad fin.tit.de retract. convent.n.135.*
6 *Licèt enim vberiore ſorte,*&c.] Notat Pinel. *in l.2. C.de reſcind.vend. part.1.cap.1.num.21.* quod hæc lex, quæ Alexandri Imp.eſt, dum inquit locationem ob viliorem mercedem reſcindi non poſſe, intelligenda eſt indiſtinctè, vt ſonat, non autem limitatiuè, niſi daretur læſio vltra dimidiam iuſtæ mercedis, prout exiſtimauit gloſſ. *in præſenti*, nam tempore dicti Alexandri Imp. incognitum erat remedium dictæ *l. 2. C.de reſcind.vend.* nam Alexand. vigeſimuſquintus Imp.fuit, Diocletianus autem auctor *d.l.2.* fuit trigeſimuſoctauus, ideoque lex noſtra minimè poterat per illam intelligi, vt conſtat ad ſenſum, & ſuadetur ex verbis *l.iubemus, C.de teſtam.* ibi, *antiquitus præſenti legis inſcia.*
7 *Non ideo tamen illicitum fœnus*, &c.] Notatur ad hoc, quod in dubio contractus non præſumitur illicitus, vt per Dien. *reg.117.verſ.limita primò*, Maſc.
8 *de prob.concl.438. & concl.448.n.3.* Et in dubio actus dubius non debet iudicari vſurarius, vt per Tiraq. *ad*
9 *finem tit.de retract.conuent. n.128.* Et euentus dubius tollit ſuſpicionem, immò crimen vſuræ, idem Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo Donatione largitus, n.131.*

SVMMARIVM.

1 *Pœna in contractu mutui inſerta, loco vſurarum inſerta videtur, & num.3.*
2 *Pactum valet in quo quis obligatur ad pœnam, ſi intra terminum ſignatum non reſtituat mutuum creditori, ſi mutuans non ſit ſolitus fœnerari.*
4 *Vſurarum fraudis præſumptio ceſſat in pœna addita obligationi quantitatis.*
5 *Pœna exigi nequit cùm adiecta eſt in fraudem vſurarum.*
6 *Pœna adiecta dationi quantitatis, præſumitur adiecta in fraudem vſurarum, ideoque peti nequit, ſi is qui adiecit ſolitus ſit fœnerari. Amplia, etſi pœna eſſet appoſita per dinumerationem dierum, menſium, vel annorum, num.7.*
8 *Pactio pœnalis etiam in mutuo locum habet, etſi partes non ſint ſolitæ fœnerari, num.9.*
10 *Fraus ex maiori ſumma præſumitur.*
11 *Pactum factum a ruſtico, aut muliere, non adeò præſumendum eſſe vſurarium, quàm ſi factum eſſet ab alio.*
12 *Ruſticitas excuſat quando agitur de præſumpta fraude vſurarum.*
13 *Ruſticus ſi emat fundum exiguo pretio, cum pacto de retrouendendo, non habet locum fœnoris ſuſpicio.*
14 *In muliere fœnoris præſumptio excluditur ob ſimplicitatem, & iuris ignorantiam.*
15 *Contra ruſticum quandoque ceſſat præſumptio fraudis vſurarum, niſi ruſticus ſit ſagax; tunc enim etſi excuſetur a pœna, non tamen excuſabitur à reſtitutione vſurarum, num.16.*

L. Cùm allegas. XV.

Imp. GORDIAN. A. *Claudio.*

POena inſerta in contractu mutui videtur inſerta 1
loco vſurarum. Colligunt ex Ordin Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol.26.*
Nota valere pactum in quo quis obligatur ad pœ- 2
nam, ſi intra biennium ſignatum non reſtituat mutuum creditori, ſi mutuans non ſit ſolitus fœnerari; nam ſi eſſet ſolitus, præſumeretur pœna adiecta in fraudem vſurarum, vt per Gregor. Lop. *per text. ibi in l.fin. gloſſ.3.tit.1. part.5.& in l.fin.gloſſ.2. tit.11.part.5.* vbi 3
ait quod quando pœna adjicitur dationi quantitatis ſuæ pecuniæ, ſeu alterius rei, in qua conſiſtit mutuum, cenſetur appoſita loco vſurarum, Afflict. *decif.135. n.2.* vbi quod præſumptio fraudis vſurarum ceſſat in
pœna obligationi quantitatis addita, Menoch. *de arbitrar.caſu 260. n.42.* vbi quod pœna tunc exigi non 4
poteſt, cùm in fraudem vſurarum adiecta eſt. Benedict. 5
Capia *conſ.70.n.28.* Maſcard. *de prob. concluſ.1167.*
alias 1172. *n.16.& 17.* vbi quod pœna adiecta dationi 6
quantitatis, præſumitur adiecta in fraudem vſurarum, & ideo peti non poteſt, ſi is qui adiecit, ſolitus ſit fœnerari, & non aliàs. Guttier. *de iuram. confirmator. part.1.cap.36. n.10.* Ioan.Garc. *de expenſ.& meliorat. cap.9.num.66.* Gaſp. Roderic. *de annuis reddit. lib.3. quæſt.5. n.7.& 9.* Auend. *de cenſib. cap.9. n.12. & 13.*
vbi ampliat, etſi appoſita eſſet pœna per dinumera- 7
tionem dierum, menſium, vel annorum, de quo latè Ioſeph. Seſſe *Aragon.decif.110. num.1.cum ſeqq.* Felician. de Solis *in tract.de cenſibus, lib.2.cap.5. num.10. verſ.tertio non licet, & n.13.verſ.celebrare.* Fontanel. *de pactis nup.clauſ.4. gloſ.18.part.3. num.86.& 87.*
Hinc pactionem pœnalem etiam in mutuo locum 8
habere tenent *d.l.Hiſp.10. tit.1.part.5. & l.70.tit.18. part.3.* Auendan. *d.cap.9.n.15.* Gaſp.Roderic. *de annuis reddit.lib.3. quæſt.7. verſ.& quamuis, & num.3.* Quamuis contrarium, immò pactionem in mutuo non habere locum, proindeque pœnam exigi non poſſe quando apponitur dationi quantitatis, ex eo quod præſumatur poſita in fraudem vſurarum, & in mutuo detur vſura formalis, exiſtimauerint gloſſ. *in l.rogaſti, §.ſi tibi, ff. ſi certum pet.* Rebuff. *in l.vnic. gloſſ.1.num.60.C.de ſent.quæ pro eo quod intereſt,* Maſcard. *de prob.concluſ.1172. num.21.* D.Barboſ. *in l.2. in princ.part.1.num.42. ff.ſolut.matr.* vbi ait id proce-
dere etiamſi partes non ſint ſolitæ fœnerari, & hæc 9
opinio apud noſtros Luſitanos lege Regia approbata eſt *in Ordin.lib.7. tit.70.in princ.* vt atteſtatur Rebell. *de obl.iuſt.part.2.lib.8.de vſuris, quæſt.9.n.7.*
Notatur hic text. ad hoc, quod ex maiori ſumma 10
fraus præſumitur, vt per Chriſtoph. de Pax *ad leges ſtyli, l.247. num.1.*
In gloſſ. *Vltra* t. ibi, *& maximè ius ignorantibus,* 11
&c.] Notatur ad hoc, quod per pactum factum à ruſtico, aut muliere, non adeò præſumendum eſt contractum eſſe vſurarium, quàm ſi ab alio eſſet factum,

vt

vt per Tiraq. *de retractu conuent.in præf.n.*34. Gerard. *ſing.*18.*col.*3. Iaſ. *in l.ſi quis id quod, n.*35.*ff.de iuriſd.*
12 *omn.iud.* Menoch. *de arbitr.caſu* 194. *n.*47. vbi quod ruſticitas excuſat quando agitur de præſumpta fraude vſurarum. Couar. *variar.lib.*3. *cap.*8.*n.*4.*verſ.his acce-dit,* Cardio.Mantic. *de tacitis & ambig.conuent. lib.*8.
13 *tit.*55.*n.*13. vbi quod ſi ruſticus emat fundum exiguo pretio,cum pacto de retrouendendo, fœnoris ſuſpicio
14 locum non habet: & *num.*14. quod in muliere propter ſimplicitatem, & iuris ignorantiam fœnoris præſumptio excluditur. Maſcard. *de prob.concl.*1285. aliàs
15 1591. *n.*16. vbi quod contra ruſticum quandoque ceſſat præſumptio fraudis vſurarum, Surd. *conſ.*96.*n.*21. Farin. *in praxi crim.tit.de pœnis temper. quæſt.*98.*n.*27.
16 vbi *n.*18. limitat in ruſtico ſagaci, & quoad vſurarum reſtitutionem, itavt ſi ruſticus fuerit ſagax, non excuſetur à præſumpta fraude vſurarum, & ſiue etiam non fuerit ſagax, quamuis excuſetur à pœna, non tamen excuſabitur à reſtitutione vſurarum, & citat Natt. *conſ.*586. *n.*3.*cum ſeqq.& conſ.*497.*n.*7.*cum ſeqq.lib.*3. Ioan.Bapt.Lup.*de vſuris commento* 1.§.1.*n.*4.Menoch. *de præſumpt.lib.*3.*præſ.*122.*num.*40.*&* 41.

SVMMARIVM.

1 *Frumentum vſurarum nomine promiſſum peti non poteſt vltra legitimum modum.*

2 *Vſura fructuum non magis excedere debet vſuræ modum, quàm vſura pecuniarum.*

3 *Vſura an ſit mutuo dare triticum, aut aliquid aliud, vt tantundem reddatur quando plus valebit, remiſſiuè.*

L. Cùm non frumentum. XVI.

Idem A. Sulpitio.

1 FRumentum nomine vſurarum promiſſum vltra legitimum modum peti non poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1.*ſup.hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod vſura fructuum non magis excedere debet vſuræ modum, quàm vſura pecuniarum, vt per Gaſp. Roder. *de annuis redditib. lib.*3. *quæſt.*4. *ſub num.*47. *verſ. quintò.*

3 Vtrùm vſura ſit mutuo dare triticum, aut aliquid aliud, vt tantundem reddatur quando plus valebit? vide Molin. *de iuſtit. tract.*2. *diſp.*311. Azor. *inſtit.moral.part.*3. *lib.*5.*de vſuris, cap.*7.*quæſt.*3. *poſt med.* Rebell. *de oblig. iuſtit.part.*2. *lib.*8. *de, vſuris quæſt.*8. *num.*2. Sigiſm. Scacc. *de commerc.*§.7. *quæſt.*1. *n.*415. *&* 416. *& quæſt.*7. *part.*1. *num.*32. Aduertit parens meus *in remiſſ.ad Ordin.Reg. Luſitan. lib.*4. *tit.*69. *in princip.* ſolere agricolas noſtræ regionis Interamnenſis extorquere pecuniam ab aliquibus perſonis ad emendos boues certi pretij, vt ex illis quotannis ſoluant certas frumenti menſuras nomine locationis; & prædictam pecuniam in alios vſus connertunt nullis emptis bobus, locatorique menſuras ſoluunt, quibus curæ non eſt ſcire boum colores, & an boues pingues ſint, vel macilenti, quos vulgus appellat *boues ſine cornibus*; expediteque lege lata prohiberi has locationes fieri,niſi traditis bobus conductori,confecto de locatione contractu per chirographum, vel ſcripturam cum colore, vel ſignis boum, & cum obligatione renouandi contractum ſingulis annis, vt ſic fraudibus, & ſimulationibus occurratur. Refert eſſe ſuper iſtis contractibus aliquas ſynodales conſtitutiones in Conimbricenſi Epiſcopatu,*tit.*39.*conſtit.*1.§.11. & in Portugalenſi *tit.*3.*conſtit.*5.§.6.

SVMMARIVM.

1 *Pro mutuo agricolæ per frumentum, aut triticum dato, octaua pars vltra mutuatam quantitatem in ſtipulatum vſurarum loco deduci poteſt.*

2 *In frumento, & tritico, ſub quouis velo illicitas vſuras affectans, actionem amittit.*

3 *Agricolæ, quibus aridi fructus dati ſunt mutui, octauam tantum modij pro vno modio vſurarum nomine ſoluunt, & num.*4.

5 *Ob moram aliquid vltra ſortem tanquam intereſſe petitur.*

6 *Ante moram nunquam intereſſe debetur, quid ſi pactum fiat de ſoluenda certa ſumma ratione lucri ceſſantis, in caſu, quo mora committatur, num.*7.

8 *Leges, quæ vſuras concedebant abrogatæ.*

AVTH. Ad hæc.

PRo mutuo agricolæ per frumentum, aut triticum 1
dato octaua pars vltra mutuatam quantitatem in ſtipulatum vſurarum loco deduci poteſt. In frumento, 2
& tritico ſub velo quouis illicitas vſuras affectans, & extorquens, actionem amittit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1.*ſup.hoc tit.*

Per hunc text tenet Henric. Bocer. *diſput.iuris vni-* 3
*uerſi tom.*1. *claſſ.*4. *diſp.*20. *num.* 4. quod agricolæ, quibus aridi fructus dati ſunt mutui, octauam tantùm modij pro vno modio vſurarum nomine ſoluunt.

Permittit hic text. ab agricolis exigi annuatim 4
octauam modij partem in ſingulos modios mutuatos, vſurarum nomine, quæ vſura nimis grauis eſt centeſima, in qua ſingulis annis duodecima tantùm pars ſortis pendebatur, iuxta text.& ibi poſita *in l.eos* 26. §.*ſuper vſurarum, inf. hoc eod.tit.* ex quo colligitur Iuſtinianum nunquam permiſiſſe vſuram grauiorem centeſima, & adhuc centeſimam non permitit, niſi in traiectitiis; vnde videtur difficilis hic noſter text. in huiuſmodi permiſſione, ſi cum iudicio aduertatur, quod octaua pars annua ſortis excedit centeſimam, vna ſiliqua quolibet menſe (quæ eſt 24. pars ſolidi) & quolibet anno excedit centeſimam dimidio ſolido, id eſt, duodecim ſiliquis: cùm non ſit veriſimile Iuſtinianum permiſiſſe ab agricolis,quibus magis fauere volebat, exigi centeſimam, nec multò minus centeſima grauiorem, qualis eſt illa octaua pars annua.

Quare Ioan.Bapt Lup.*in tract.de vſuris,comment.*1. §.3 *num.*57. affirmat octauam illam partem redactam ad pecuniam non excedere vſuram vnius ſiliquæ pro ſolido, quaſi velit quod octaua illa modij pars valeat ad rationem vnius ſiliquæ; ſed in hoc hallucinatus eſt, quia ſi octaua modij pars valet vnam ſiliquam, conſequitur modium valere octo ſiliquas, & ſic reincidimus in eandem difficultatem, quia in fructibus aridis agricolæ mutuatis permitteret Iuſtinianus vſuram centeſima grauiorem,cum in pecuniis eidem creditis leuiſſimam permiſerit ad rationem vnius anni in 24. & ſecundùm eundem Ioan.Bapt. Lup.in vtriſque debuit vſura pariformiter limitari.

Hoc igitur interpretandi modo reiecto, exiſtimat 3
Gaſp.Roderic.*de annuis redditib.lib.*3.*quæſt.*4.*num.*48. poſtquam rem ſæpiùs & maturè cogitauit, hunc textum mendoſum eſſe in vno verbo, videlicet *octauam,* ſubditque non eſſe dicendum vim fieri litteræ multis ſeculis receptæ,ibi, *in vnoquoque anno pro modio octauam partem modij*, quia nulla vis fit veræ, & natiuæ litteræ Nouellarum, quam multis rationibus probat non ſic haberi potuiſſe, vide apud illum.

Notari ſolet hic text. ad hoc, quod poteſt aliquid vltra ſortem peti tanquam intereſſe ob moram, vt per

Gam.

Gam. *Luſit. deciſ.* 110. *n.* 3. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 45. *n.* 28. *cum ſeqq. & dec.* 345. *n.* 10. Aym. Crauet. *conſ.* 189. *col. vltima*, Roland. à Valle *conſ.* 35. *n.* 1. 3. *&* 4. *lib.* 4. Tiraq. *de retract. lig. gloſſ.* 18. §. 1. *n.* 71. Gail. *lib.* 2. *obſeru.* 5. *n.* 15. Mynſing. *cent.* 4. *obſeru.* 56. *per totam*, Ioan. Bapt. Lup. *in tract. de vſuris, commento* 1. §. 6. *n.* 103. *cum ſeqq.* Honded. *conſ.* 50. *n.* 1. *lib.* 1. Garc. Falcon. *reg.* 243. Mohedan. *deciſ.* 4. *n.* 1. *de vſuris*, Ozaſch. *Pedem. deciſ.* 142. *n.* 3. *&* 5. Marc. Anton. Bellon. *Rota Genuenſ. deciſ.* 1. *n.* 43. *& deciſ.* 19. *n.* 10. *& deciſ.* 30. *n.* 6. *& dec.* 34. *n.* 3. *& deciſ.* 42. *n.* 6. *& deciſ.* 78. *n.* 12. *& deciſ.* 81. *n.* 8. *& deciſ.* 86. *n.* 2. *& deciſ.* 89. *n.* 3. *& deciſ.* 134. *n.* 3. Hieron. Magon. *Florent. deciſ.* 3. *n.* 5. Marc. Anton. de Amatis *deciſ.* 124. *n.* 2. Matta *in votis nouiſſim. deciſ. voto* 165. *n.* 5. Sot. *de iuſt. & iure lib.* 6. *quaſt.* 1. *art.* 3. Petr. Nau. *in tract. de reſtitut. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 278. *&* 284. *&* 287. Petr. Rebuff. *in rep. l. vnic. C. de ſent. qua pro eo quod intereſt, in praf. n.* 3. & *in gloſſ. vlt. n.* 3. *&* 4. Menoch. *de arbitr. caſu* 119. *num.* 1. *&* 2. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 2. *n.* 4. Vincent. Caroc. *in tract. de locato & conducto, part.* 1. *tit. de lucro ceſſante moroſo, n.* 4. *&* 72. Leonard. Leſſ. *de Iuſt. lib.* 1. *cap.* 20. *dub.* 10. *n.* 68. *&* 69. Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb.* §. 1. *quaſt.* 7. *part.* 2. *ampl.* 8. *n.* 96. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. verbo lucrum, concl.* 454. *n.* 1. Caſtill. *quotid. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 14. *cum ſeqq.* Gab. Aluarez *de priuil. pauper. p.* 1. *q.* 26. *n.* 7. Alex. Trentac. *var. reſ. lib.* 1. *tit. de intereſſe, reſ.* 1. *n.* 18. *&* 25.

6 Quod in tantum vetum eſt, vt ante moram nunquam debeatur intereſſe, tam in exteriori, quàm in interiori foro, ſecundùm Sot. *d. lib.* 6. *quaſt.* 1. *art.* 3. *concl.* 3. Nau. *in man. cap.* 17. *n.* 211. Cou. *var. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 2. *verſ. deinde.* Ioan. Bapt. Lup. *dict. commento* 1. §. 6. *num.* 109. Menoch. *d. caſu* 119. *n.* 13. Maſcard. *de prob. concl.* 934. *num.* 34. D. Barboſ. *in l.* 2. *in princip. part.* 1. *num.* 48. *ff. ſoluto matrim.* Sigiſm. Scacc. *de commerc.* §. 1. *quaſt.* 7. *part.* 2. *ampl.* 8. *num.* 100. Molin. *de iuſt. tract.* 2. *diſp.* 314. *num.* 11. *&* 12. Rebell. *de oblig. iuſt. part.* 2. *lib.* 8. *de vſuris, quaſt.* 5. *num.* 2. Caſtill. *d. cap.* 1. *num.* 7. Gabr. Aluarez *d. quaſt.* 26. *num.* 19.

7 Si verò ante vllam moram pactum fiat de ſoluenda certa ſumma ratione lucri ceſſantis in caſu, quo mora committatur, valet abſque eo quod contractus vſurarius & palliatus videatur, iuxta tradita per Cou. *lib.* 3. *var. cap.* 4. *verſ. item & illud*, Nauar. *in man. cap.* 17. *n.* 111. Card. Tolet. *in ſum. lib.* 5. *cap.* 33. *n.* 4. Salon. *de iuſt. tom.* 2. *controu.* 9. *in* 2. 2. S. Thom. *quaſt.* 78. *art.* 2. Ban. *eod. tract. lib.* 2. *cap.* 20. *dub.* 10. *num.* 82. *& dub.* 11. *n.* 97. Parlador. *rerum quotid. lib.* 2. *cap. fin. part.* 1. §. 13. *limit.* 4. *n.* 36. Caeſ. Vrſill. *ad Afflict. deciſ.* 20. *n.* 7. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 2. *n.* 5. Gaſp. Anton. Theſaur. *quaſt. forenſ. lib.* 3. *cap.* 71. *n.* 2. Surd. *deciſ.* 259. *n.* 16. *&* 17. *& de aliment. tit.* 1. *quaſt.* 45. *n.* 76. Gaſp. Roderic. *de annuis reddit. lib.* 3. *cap.* 7. *n.* 22. *& cap.* 8. *per tot. maximè n.* 12. D. Barboſ. *in l.* 2. *in princ. part.* 1. *n.* 48. *ff. ſoluto matrim.* Felician. *de cenſibus lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 14. Vincent. Caroc. *de locato, tit. de lucro ceſſante conuent. quaſt.* 2. *n.* 2. Card. Tuſch. *pract. concluſ. verbo intereſſe, concl.* 308. *n.* 1. *& n.* 29. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 24. *n.* 21. Stephan. Gratian. *diſc. forenſ. cap.* 387. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 315. *in verſ. Contraria tamen*, Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 11. *cap.* 10. *n.* 22. *verſ. ex quorum verbis ſuadetur*, Rebell. *d. quaſt.* 5. *n.* 4. *verſ. nihilominus*, Sigiſm. Scacc. *de commerc.* §. 1. *quaſt.* 7. *part.* 2. *ampl.* 8. *n.* 1. *cum ſeqq.* Cancer. *var. reſol. part.* 3. *cap.* 7. *n.* 73. Fontanell. *de pactis nupt. clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *p.* 2. *n.* 19. Gabr. Pereira *Luſ. deciſ.* 84. *n.* 1. Caſtill. *dict. cap.* 1. *num.* 67. *cum ſeqq.* Alphonſ. Narbona *in l.* 15. *gloſſ.* 4. *n.* 15. *&* 19. *tit.* 18. *de los cambios, lib.* 5. *noua Recopil.* Gabr. Aluarez *d. q.* 26. *num.* 22. *cum ſeqq.* vbi dicit veram hanc ſententiam, dummodo fraus, & dolus abſit. Poteſt enim intereſſe iuſtum, aut quid aliud æquiualens in pactum deducere, qui pecunias accommodat, maximè quando id facit inuitus, Sot. *de Iuſt. lib.* 6. *quaſt.* 1. *art.* 3. Nauar. *in man. cap.* 17. *n.* 211. *verſ. & quod, & in cap.* 1. 14. *quaſt.* 3. *num.* 46. Mercad. *de contract. tit. de los preſtamientos, c.* 10. *verſ. lo primero*, Ioan. Bapt. Lup. *de vſuris comm.* 1. *n.* 111. *&* 112. Mench. *de ſucceſſ. creat. lib.* 1. §. 6. *n.* 22. *& illuſtr. controu. part.* 1. *cap.* 6. *num.* 8.

Intellige dummodo ſecundum communem vſum regionis præſtandæ ſummæ taxatio fiat; in Hiſpania enim proportionabilis, & legitima taxa erit quinque pro centenario, de quo vide Cou. *d. cap.* 4. *n.* 6. Cæſ. de Graſſis *deciſ.* 2. *de vſuris*, Rot. Lucenſ. *deciſ.* 17. *in fine*, Fachin. *controu. lib.* 2. *cap.* 31. Carol. de Graſſis *in tract. de except. exc.* 32. *n.* 61. Fab. de Anna *conſ.* 15. *n.* 15. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 24. *n.* 21. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 187. *n.* 16. vbi ait ſex pro centario mercatori poſſe taxari, Ioan. Bapt. Coſta *in tract. de ratione rata, quaſt.* 19. *n.* 5. 9. *&* 20. *& quaſt.* 231. *n.* 5. Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.* 23. *num.* 20. Fontanel. *de pactis nuptial. clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *part.* 1. *num.* 17. Sigiſm. Scacc. *de commerc.* §. 1. *quaſt.* 7. *part.* 2. *ampl.* 10. *n.* 33. Narbona *d. l.* 15. *gloſſ.* 4. *num.* 17. Gabr. Aluarez *d. quaſt.* 26. *num.* 25. vbi pactum valere ait quando taxatur intereſſe ſecundùm formam ſtatutorum, ſeu quando per viam annui redditus, vel cenſus taxa facta eſt.

In gloſſ. *Cadat*, ibi, *id eſt, ipſo iure*, &c. Ita Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n.* 186. *C. de reuoc. don.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 17. *n.* 12. Monet. *de diſtribut. quotid. part.* 3. *quaſt.* 7. *n.* 29. *cum ſeqq.*

In ead. gloſſ. ibi, *vnde iam quaſi pœnituiſſe videtur*, &c.] Notatur ad hoc, quod Iuſtinianus Imp. leges Cæſareas abrogauit, quæ vſuras concedebant, de quo vide Cou. *lib.* 3. *var. cap.* 1. *num.* 6. Molin. *d. tract.* 2. *diſput.* 304. *n.* 17. *verſ. Doctores controuertunt.* Vide poſita *in collect. ad l. eos* 26. *inf. hoc eod. tit.* 8

SVMMARIVM.

1 *Fructus maiores ſolitis vſuris creditori fundum loco fructuum poſſidenti percipere licitum, & n.* 2.

3 *Incertus Fructuum euentus tollit ſuſpicionem vſurarum.*

4 *Contractus fit iuſtus propter incertitudinem lucri & damni.*

5 *Contractus valet ratione incerti euentus.*

6 *Ratione incertitudinis vltra duplum exigi poſſe, intellige vt ibi.*

7 *Contractus cenſus ad vitam iuſtiſſimus.*

8 *Incertitudo vita, ex qua iuſtificatur cenſus ad vitam, an aliquo modo aſſecurari poſſit.*

L. Si ea lege. XVII.

Imp. PHILIP. A. *Euxeno.*

FRuctus maiores ſolitis prouincialibus vſuris, ob incertitudinem ex antichretica conuentione creditori loco fructuum poſſidenti fundum percipere licitum eſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

1 Vide Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 39. *n.* 61. *verſ. ſecundò*, vbi quod hîc habetur, pactum inter debitorem, & creditorem, cui fundus fuit obligatus, vt creditor ipſe fructus fundi conſequeretur in vicem vſurarum, non reſcindi, etiamſi maius emolumentum ex dictis fructibus prouenirat. Tiraq. *de retract. conuent. ad fin. tit. n.* 135. vbi citat hunc text. ad hoc, quod incertus fructuum euentus tollit ſuſpicionem vſurarum, 5
Neguzant. *de pignor. part.* 5. *membr.* 10. *num.* 10. Gail. *lib.* 2. *obſeru.* 3. Cou. *lib.* 3. *var. cap.* 7. *n.* 3. *in princ.* vbi quod propter incertitudinem lucri & damni iuſtus fit contractus, Brunor. à Sole *in locis communib. verbo*

contractus

5 *contractus* 34. vbi quod contractus ratione incerti
euentus valet. Gam. *Luſ. deciſ.* 110. *num.* 33. *verſ. ſep-*
6 *timò*, vbi ait quod permittit text. ratione incertitudi-
nis vltra duplum exigi poſſe, & intelligit id procede-
re quando datur omnimoda incertitudo; ſi verò à
principio ſecundùm communem hominum opinio-
nem aliquali certitudine conſtaret de iſto futuro ex-
ceſſu vltra duplum ſortis, tunc non poterit vltra du-
plum aliquid exigi.
7 Notatur ad hoc, quod contractus cenſus ad vitam
iuſtiſſimi ſunt, vt per Cou. *d. cap.* 7. *n.* 1. *verſ. item*, &
c. 9. *ex n.* 7. Ioan. Lup. *de vſuris comm.* 3. §. 4. *n.* 96. & 97.
Laſſarte *de decima vend. cap.* 10. *ex n.* 38. Gail. *lib.* 3. *ob-*
ſeru. 8. Brunot. à Sole *in quaſt. legalib. quaſt.* 1. *per tot.*
maximè *ex n.* 41. Felician. *de cenſib. lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 10.
verſ. quocirca, Auendan. *eod. tract. cap.* 20. *ex n.* 4. vbi
8 *cap.* 21. diſputat an incertitudo vitæ ex qua iuſtificatur
cenſus ad vitam, poſſit aliquo modo aſſecurari. Zerol.
in praxi Episcop. part. 1. *verbo contractus cenſualis*, §. 6.

L. Indebita. XVIII.

Idem A. Caſtori.

VSuræ indebitæ ſolutæ priùs ſorte ſoluta, cùm in ſortem cedere non poſſint, vt indebitæ condicuntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Oblatio, conſignatio, depoſitio legitimo modo facta, curſum vſurarum impedit.*

2 *Oblatum per te, vel per alium, nihil intereſt.*

3 *Mandatum non ſufficis haberi, niſi oſtendatur.*

4 *Oblatio an ſit neceſſaria quando certum eſt quod creditor illam ſit recuſaturus, vel quando dubium an ſit profutura, vel non.*

5 *Parte recuſante recipere ſolutionem, pretium conſignandum, & apud iudicem deponendum eſt.*

6 *Oblatio præcedat conſignationem, & depoſitionem.*

7 *Cenſus redemptio vt illius ſortem principalem extinguat, & redditutum ſuorum curſum impediat, concurrere debet oblatio, depoſitio, & conſignatio.*

8 *Conſignare & deponere non eſt ſoluere.*

9 *Depoſitum debet fieri purè, & liberè, ſine aliqua conditione extrinſeca, & deponi ſumma integra, alias deficiente vno nummo, impeditur curſus redituum; num.* 10. *faciendum eſt ſortis principalis, & redditutum decurſorum vſque ad diem depoſitionis, & conſignationis, num.* 11.

12 *Redditus vſque ad tempus decurſi ſoluendi ſunt ſimul cum ſorte principali, etiam in quacumque perſona priuilegiata, num.* 13. *& ſi per errorem vnus nummus deficiat, depoſitum non cauſabit plenam liberationem, nec redditus vſurarum extinguentur, num.* 14. *& licèt error ſufficiat quoad excuſationem pecuniæ, non tamen ſufficit ad redituum extinctionem; num.* 15. *nec erroris admittitur excuſatio etiam in muliere, & ruſtico, quamuis illis eſſet concedenda reſtitutio, n.* 16. *vide tamen vt num.* 17.

18 *Depoſitum in moneta currente faciendum, nec refert quod moneta de proximo veniret reprobanda, vel minuenda, ſi debitor talia ignorabat, & iuſtam cauſam recuſandi non haberet creditor, n.* 19. *debitor ſi ſciebat quod moneta de proximo erat reprobanda, vel minuenda, nullum eſt depoſitum. creditorque iuſtè poteſt recuſare recipere, num.* 20. *vel ſi rumor erat conſtitutionem mutationis, ſeu deteriorationis monetæ, de proximo eſſe promulgandam, num.* 21.

22 *Offerri, ſeu deponi nequit pecunia quæ adhuc non eſt reprobata, ſed de proximo reprobanda, ſciente ipſo debitore.*

23 *Depoſitio eſſet licita, ſi in longiori tempore promulganda veniret conſtitutio mutationis monetæ.*

24 *Depoſitum debet eſſe verum & reale, non confeſſatum.*

25 *Depoſitum confeſſatum quod.*

26 *Debitum vbi illiquidum, liquidum offerendum eſt, & pro liquidando dandi fideiuſſores.*

27 *Depoſitio fiat parte citata, & talis citatio fiat perſonis legitimis, quæ liberè poſſint recipere ſolutionem, num.* 28.

29 *Depoſitum fiat auctoritate iudicis, vt impediat curſum vſurarum: iudicis vbi non ſit copia, offerendum & proteſtandum eſt coram honeſtis perſonis, num.* 30. *fieri debet de mandato illius iudicis, qui de cauſa illa aliàs poteſt cognoſcere, num.* 31. *pro non facto habetur, ſi ſit coram iudice incompetenti, vel perſona non legitima, num.* 32. *dependet hoc à conuentione contrahentium, num.* 33. *ſi inter contrahentes nihil actum ſit, ſufficit ſi depoſitum fiat auctoritate iudicis venditoris, redimentis nempe cenſum, num.* 34.

35 *Iudicis auctoritate deponere licèt ſit tutius, in puncto tamen iuris verius eſt debitorem à debito liberari depoſito extraiudiciali, dummodo apud idoneam & honeſtam perſonam fiat depoſitio.*

36 *Facto depoſito concurrentibus requiſitis, periculum caſus fortuiti pertinebit ad creditorem, ſi iuſtam cauſam non habeat recuſandi; in depoſito verò eorum, quæ conſiſtunt in pondere, & menſura, periculum pertinebit ad depoſitarium, num.* 37.

38 *Debitor qui depoſuit, poteſt liberè reuocare depoſitum, & voluntatem mutare: ſecus vbi creditor acceptauit depoſitum, illique conſenſit, vel vbicumque intimatum eſſet creditori, vt depoſitum reciperet, vel depoſitum factum fuiſſet ex conſenſu tam debitoris, quàm creditoris, num.* 39.

40 *Depoſitum non reuocari niſi iuſſu iudicis.*

41 *Oblatio verbalis ſufficit quando debitum non eſt liquidum.*

42 *Depoſitum vt impediat curſum vſurarum, loco congruo fienda eſt: fienda in loco expreſſo in citatione, num.* 43. *locus congruus eſſet ſi oblatio fieret creditori peregrinanti, vel in loco non conuento, vel non deſtinato ſolutioni expreſsè, vel tacitè, num.* 44.

45 *Depoſitio vt creditorem liberet, debet fieri congruo tempore.*

46 *Oblatio & depoſitio tempore incongruo facta, quæ.*

47 *Oblatio realis impedit curſum vſurarum, quæ nondum cœperunt currere; ſed ſi iam cœperunt currere, vt curſus earum impediatur, oblatio & depoſitio vera & realis requiritur.*

48 *Actionem vtilem contra depoſitarium non dari creditori, ſi ad illius fauorem fecit depoſitum, niſi in depoſito iudiciali facto de mandato iudicis, & per eum electo.*

49 *Debitor ſi reuocet depoſitum, perinde eſt ac ſi nunquam illud feciſſet, & ideo reuiuiſcit actio creditoris, quæ propter fictam ſolutionem videbatur ſublata.*

L. Acceptam. XIX.

Idem A. Hyernia.

OBlatio, conſignatio, & depoſitio legitimo facta 1
modo impedit curſum vſurarum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 26. Giphan. *tom.* 1. *pag.* 271. & *tom.* 7. *repetit. iuris ciuilis.* Petr. de Bellapertica.

De materia vide Boër. *deciſ.124.n.27.cum ſeqq.* Pa-
lat. *in rep.rub. de don. inter virum & vxor.* §.16.*n.*14.
vbi hunc text.dicit ſingularem,& mirabilem,Chaſſan.
in conſuet.Burgund. rubric. 10.§.1.*in verſ.aduerte quia,*
Duen. *reg.*158. Neguſant. *de pignorib.part.5.memb.3.*
part.2.n.26. Menoch. *de arbitr.caſu* 232. Donell.*com-*
ment.iuris ciuilis lib.16.cap.13. Felician.*de cenſib.lib.4.*
cap.vnic. à princ. D.Barboſ. *in l.ſi mora* 17. *n.79. cum*
ſeqq.ff.ſoluto matr. Surd. *conſ.*331. *à n.39.& conſ.*385.
Anton.Fab. *decad.22. errore* 5. Gaſp. *ad eundem tit.2.*
*tract.26. quaſt.*1. & cæteros in diſcurſu citandos, &
poſita in collect. *ad l.2.& l.ex prædiis* 11. *ſupr. hoc tit.*
Sortem cum vſuris, &c.] Intellige offerendo id,
quod verè debetur, non autem aliud diuerſum, nam
ſi eſt debita pecunia, non poteſt offerri tot de bonis
immobilibus, vel mobilibus. Roman. *conſil.* 163.
*n.*1.3. & 4. Anton. Theſaur. *deciſ.* 153. Menoch. *de*
arbitrar.caſu 232. *num.*23. Gutier. *de iuram. confirm.*
*part.1.cap.29. num.1.& practic.lib.1. quaſt.*148.*n.*16.
Caſtill. *controuerſ.lib.4.cap.*10. *num.* 47.
2 *Poſt conteſtationem offeras*, &c.] Per te, vel per
alium, ſecundùm Tiraq. *de retractu lig.* §.1. *gloſſ.9.*
3 *n.*258. *cum ſeqq.* & *n.*264. tenet non ſufficere habere
4 mandatum,niſi illud oſtendatur.Et quid ſi oblatio non
ſit neceſſaria quando certum eſt, quod creditor illam
eſt recuſaturus, vel quando eſt dubium ſi ſit profutu-
ra, vel non? vide Surd. *conſ.86.n.16.& deciſ.6.n.2.*
5 *At ſi non ſuſcipiat*, &c.] Notatur ad hoc, quod
quando pars ſolutionem recipere recuſat, tunc pre-
tium conſignandum, & apud iudicem deponendum
eſt, vt per Tiraquell. *de retractu lign.* §.7. *gloſſ.* 3. *à*
princ. Cald.Pereira *de extinct. emphyt. cap.16.n.92.*
6 *Conſignatam in publico depone*, &c.] Notatur ad
hoc, quod oblatio præcedere debet conſignationem,
& depoſitionem, vt per Neguxant. *de pignor.2. p.3.*
*membr.5. part. princ. n.*12. Tiraq. *de retract. conuent.*
§.9.*gloſ.3.num.*1. Gutier. *pract.lib.1. quaſt.160.num.5.*
Burg. de Paz *conſ.30. n.2.* Cancer. *variarum reſolut.*
*lib.3.cap.8.num.*17. D.Barboſ. *in l.ſi mora* 10. *num.*82.
ff.ſolut.matr. Cott. *in memorab. verbo oblatio, pag.*621.
Bellacomb. *tom.1. commun. opin.lib.8. tit.27. de ſolut.*
*num.1.pag.*390. & *ibi* Viu. *num.27. pag.*394. Gemin.
7 *de vſuris, comm.2.§.3. num.*107. Vnde cenſus redem-
ptio, vt illius ſortem principalem extinguat, & reddi-
tuum ſuorum curſum impediat, tria ſimul concurrere
debent, oblatio, depoſitio, & conſignatio, Cenc. *de*
cenſib.p.3.cap.1. quaſt.3. art.9. n.22.& 30. Rot. apud
8 Pacific. *de Saluian. interd. deciſ.270.n.2.* Conſignare
enim & deponere non eſt ſoluere, Felician. *de cenſib.*
*tom.2.lib.4.cap.vnic.num.*12. Gutier. *d.quaſt.160.n.3.*
Alexand. Trentacinq. *variarum reſol.lib.3. tit.de ſol.*
reſ.22.num.2. verſ.tertiò, Sigiſm.Scacc. *de commerc.*
*& camb.§.2. gloſſ.5.num.*265.
9 Quod quidem depoſitum debet fieri purè, & libe-
rè, ſine aliqua conditione extrinſeca, vt per Roland.
conſ.63. vol.1. Crauet. *conſil.502. n.9.* Turret. *conſ.8.*
num.2. vol.5. Pancir. *conſ.40. n.24.* Peregr. *conſ.75.*
num.55. vol.4. Aldouin. *conſ.34. num.55.& conſ.37.*
num.65.& conſ.38. num.4. Rot. Roman. *deciſ.71. n.9.*
part.2. diuerſ. Rot. Genuenſ. *deciſ.144.n.15.* Magon.
Lucenſi deciſ.31.num.19. Ioan.Ludou. *Peruſ.deciſ.105.*
num.3. Giurba *Siciliæ deciſ.87.num.1.& deciſ.98.n.4.*
cum ſeqq. Neguſant. *de pignorib. in 2.part.3.membr.5.*
part.princ.num.10. Mozz. *de contract.tract.de depoſito,*
tit.de ſubſtantial.ſeu eſſential.num.20. Petr.Gregor. *de*
vſur.quaſt.5.num.91. Felician. *d.lib.4.cap.vnic.num.3.*
Boccac. *de cenſibus, part.2. num.121.* Menoch. *de ar-*
bitr. caſu 232. num.32. Caroc. *in tractat. de depoſito,*
part.2.quaſt.5. num.3. Alexand.Trentacinq. *variarum*
reſolut.lib.3.tit.de ſolutionib. reſolut.22. num.2.verſic.
quartò requiritur, Scacc. *de commerc.§.2.gloſſ.5.n.172.*
Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ. tom.2. cap.260. n.1.*
Auendan. *de cenſib. cap.102. n.13.* Ludou.Cenc. *eod.*
tractat.part.3. cap.1.quaſt.3. art.9.num.28. Rot. apud
eundem *deciſ.173. num.4. & deciſ.238.num.1. & de-*
ciſ.296. num.2.& deciſ.267. num.8.
Et debet deponi ſumma integra, aliàs deficiente 10
vno nummo non impeditur curſus reddituum, vt per
Baëz. *de decima tutor. cap.28.n.4.* Ioan. Bapt. Lup. *in*
l.2.comment.2. §.3. n.2.C.de pactis inter empt. Couar.
lib.1.variarum,cap.15.n.7.& 10. Caualcan. *de vſufru-*
ctu mulieri relicto, n.248. Caroc. *de depoſito, part.2.*
quaſt.5. Maſtrill. *Siciliæ deciſ.* 148. *n.16. & 25.* Ale-
xand.Trentacinq. *dict.tit.de ſolution.reſolut.22.num.2.*
verſ.vndecimo, Milanenſ. *Siciliæ deciſ.18.num.31.*Rot.
apud Cenc. *poſt ſuum tract.de cenſib.deciſ.84. num.13.*
cum ſeqq.& deciſ.215. n.2. & deciſ.297. num.5. Gre-
gor.XV. *deciſ.480.à n.4.* Et integrè depoſitum eſt fa- 11
ciendum ſortis principalis, & reddituum decurſorum
vſque ad diem depoſitionis & conſignationis, Caroc.
d.quaſt.15.n.9. Felician. *d.lib.4. cap. vnic. num.3.* vbi
num.7. defendit quod redditus vſque ad id tempus de- 12
curſi ſoluendi ſunt ſimul cum ſorte principali, Baëz.
d.cap.28. n.14. Caualcan. *d.n.248.* Vtiill. *ad Afflict.*
deciſ.205.n.15. Mich.Salon. *de contract.lib.tit.de cenſib.*
art. 3.controu.18.§.num.11. Auendan. *de cenſib.cap.10.*
n.12. Foller. *eod.tract. gloſſ.inſtrumentum gratiæ,n.59.*
Gutier. *canon.lib.1. cap.33.num.19.* Gaſp.Roderic. *de*
annuis redditib.lib.2.quaſt.15.n.76. Scacc. *de commerc.*
§.2.gloſſ.5. num.171. Cancer. *var. reſol. part.3.cap.8.*
n.5. Ludou.Cenc. *de cenſib.part.3. cap.1.quaſt.3. art.9.*
num.42. Rota Roman. apud eundem Cenc. *deciſ.84.*
*n.14.& deciſ.295.n.5.*Franc.Milanenſ.*d.deciſ.18.n.31.*
& deciſ.4.n.124.lib.2. Theſaur. *deciſ.56.n.3.* Rot.Ge-
nueoſ. *deciſ.149.num.14.& ſeq.* Monter. à Cueua *de-*
ciſ.18. Mar.Mura *deciſ.39.n.3.* Giurba *deciſ.98.n.16.*
cum ſeqq. Greg.XV. *d.deciſ.480.n.2.&* 6. Et procedit 13
in quacunque perſona priuilegiata, Intrigl. *ſuper Bull.*
de cenſib. quaſt.79. n.1. cum ſeqq. Felician. *in append.*
ad d.lib.4. cap.vnic. ſub num.3. Milanenſ. *d.deciſ.18.*
num.35. Cenc. *d.art.9. num.40.* Quod in tantum eſt 14
verum, vt ſi per errorem vnus nummus deficiat, de-
poſitum non cauſabit plenam liberationem, nec red-
ditus vſurarum extinguentur, Felician. *vbi ſup.* qui 15
addit quod licèt error ſufficiat quoad excuſationem
pœnæ, non tamen ad reddituum extinctionem, Peteg.
conſ.75.num.2.vol.4. Giurb. *d.deciſ.98.num.18.* Cenc.
d.art.9.num.38.cum ſeqq. vbi *num.40.&* 41. tradit nec 16
erroris admitti excuſationem etiam in muliere, & ru-
ſtico, quamuis illis eſſet concedenda reſtitutio. Ve- 17
rùm licèt hæc ſententia vti communiter recepta ve-
rior mihi viſa ſit, nihilominus tamen contraria, be-
nignitate quadam niti videtur, & ideo in praxi ali-
quando ſequuta, eamque defendunt Azeued. *l.9.n.17.*
tit.11.lib.5.nona Recop. vbi Matienſ. *gloſſ.4.n.12.* Di-
dac.Perez *ad Segur.in l.vnum ex familia, §.ſed ſi fun-*
dum, n.9.in fine, ff.de legat.2. vbi refert ita fuiſſe ob-
tentum Salmanticæ in iudiciali controuerſia.
Deinde requiritur, quod depoſitum fiat in moneta 18
currente. Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloſſ.20. num.11.*
Menoch. *de arbitr. caſu 232. num.24.* Ioſeph. Ludou.
Peruſ.deciſ.105.n.3. Caroc. *de depoſito,part.2.quaſt.5.*
num.5. Caualcan. *deciſ.16. num.40. part.2.* Alexand.
Trentacinq. *d.tit. de ſolutionib. reſol.22. num.2. verſ.*
ſeptimo, Sigiſm.Scacc. *d.§.2.gloſſ.5. num.176.* Nec re- 19
fert quod moneta de proximo veniret reprobanda, vel
minuenda, ſi debitor talia ignorabat, & iuſtam cau-
ſam recuſandi non haberet creditor; quia depoſitum
vtique valeret, ſecundùm Menoch. *caſu 22.n.6.* Card.
Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.10.tit.5.n.16.*
Alex.Trentacinq. *d.reſol.22. verſ.octauò requiritur.* Si 20
verò debitor ſciebat, vel fumum habebat quod de pro-
ximo moneta erat reprobanda, vel minuenda, tunc 21
nullum eſt depoſitum, creditorque iuſtè poteſt recu-
ſare recipere; vel ſi rumor erat quod conſtitutio mu-
tationis, ſeu deteriorationis monetæ de proximo eſſet
promul

promulganda, negari enim non poteſt, depoſitum fuiſſe factum animo decipiendi. Ita Hippol. *in rub. de fideiuſſ. n. 48. verſ. & licet*, Straeh. *de mercat. rub. de ſponſion. verſ. item Vincentius, num. 2.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 20. n. 11.* Anton. Gabr. *commun. tit. de legit. concl. 4. n. 3. & tit. de ſolut. concl. 2. n. 23. & 24.* Menoch. *de ar-*
22 *bitr. caſu 232. n. 26.* ibi, quinimò nec etiam offerri, deponive poteſt pecunia, quæ adhuc non eſt reprobata, ſed de proximo reprobanda, ſciente ipſo debitore. Vrſil. *ad Afflict. deciſ. 90. in fine*, Caroc. *de depoſito, p. 1. quæſt. 5. n. 5.* ibi, Octauò non debent deponi pecuniæ, quæ ſtatim reprobabuntur, & *deciſ. 63. n. 2.* ibi, Quod licèt conſtitutio in loco non eſſet promulgata, tamen ſi debitor habet aliquem fumum quod de proximo erat promulganda, dicitur depoſuiſſe in fraudem. Mar. Anton. de Amatis *in repet. l. ſi emancipati, C. de collat. reſp. 15. num. 48.* ibi, & paria ſunt quod nunc ſit reprobata, vel de proximo reprobanda, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 260. n. 19.* ibi: Imò neque valeret depoſitum, aut oblatio pecuniæ, quæ licèt adhuc non ſit reprobata, tamen de proximo eſſet reprobanda ſciente ipſo debitore, Giurb. *deciſ. 87. n. 17.* ibi: Tertiò in fraudem depoſuiſſe cenſetur debitor, ſi aliquem ſaltem habeat fumum, aut rumor erat, quod mutatæ mo-
23 netæ conſtitutio de proximo fuerit promulganda. Vnde ſi in longiori tempore promulganda veniret conſtitutio huiuſmodi mutationis monetæ, tunc licita eſſet depoſitio, vt per Romao. *ſing. 286.* Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vend. p. 3. c. 2. n. 22.* Caroc. *d. deciſ. 63. n. 11.* Menoch. *conſ. 952. n. 22. cum ſeqq.* Giurba *deciſ. 84. n. 33.* vbi exemplificat ſi poſt duos menſes, aut multos dies.
24 Debet etiam depoſitum verum, & reale eſſe, non confeſſatum, quia tunc prædictum effectum non operabitur, nec debitorem à debito liberabit, nec annui redditus impedientur, vt per Montalv. *in l. 3. verbo el precio, n. 10. lib. 3. fori*, Cifuentes *l. 70. Tauri, col. pen.* Cephal. *ciuili conſ. 44.* Rimin. iun. *conſ. 152. n. 32.* Ioan. Bapt. Lup. *de vſuris comment. 2. §. 4. n. 5.* Maſcard. *de probat. concl. 509. n. 3. & concluſ. 1111. num. 17.* Surd. *conſ. 326. num. 12.* Matienſ. *l. 9. gloſſ. 4. n. 3. tit. 11. lib. 5.*
25 *noua Recop.* vbi ait depoſitum confeſſatum eſſe, cùm Iudex iuſſit pretium conſignari in manibus alicuius, qui poſtea coram tabellione fatetur id pretium à deponente fuiſſe numeratum, prædictumque depoſitum ad retrahendam rem non ſufficere, nam vera & realis numeratio requiritur, Auendan. *de cenſib. c. 103. n. 10.* Boccac. *p. 2. n. 117.* Bened. Boo. *eod. tract. art. 96. n. 129.* Azeued. *d. l. 9. n. 14.* Caroc. *de depoſito, p. 1. tit. de probat. depoſiti, num. 5.* Matt. *in votis nouiſſ. deciſ. voto 137. num. 1.* Giurba *deciſ. 87. num. 35.*
26 Hinc etiam requiritur, ſi debitum eſt illiquidum, quod offeratur liquidum, & pro liquidando dentur fideiuſſores, Neguzant. *de pignorib. 2. part. 3. memb. 5. part. num. 4.* Cæpol. *caut. 27.* Rot. Genuenſ. *deciſ. 164. num. 23.* Surd. *conſ. 248. n. 5.* Eſcobar *de ratiocin. cap. 6. n. 89.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. fin. part. 2. n. 35. ff. ſoluto matrim.* Felician. *de cenſib. tom. 2. lib. 4. cap. vnic. n. 3.* Milanenſ. *d. deciſ. 18. num. 18. 29. & 30. lib. 2.* Ludou. Cenc. *de cenſib. p. 3. cap. 1. quæſt. 3. art. 9. num. 48.*
27 Requiritur denique, quod parte citata fiat depoſitio, Tiraq. *de retractu lig. §. 9. gloſſ. 3. num. 3.* Anton. Gabr. *commun. tit. de citat. concluſ. 1. num. 256.* Ioan. Bapt. Lup. *in tract. de vſur. §. 4. num. 4.* Carpan. *ad ſtat. Mediolan. cap. 417. num. 610.* Roland. *conſ. 63. n. 31. vol. 1.* Menoch. *de arbitr. caſu 272. n. 27.* Vincent. de Franchis *deciſ. 462. num. 2. & 3.* Caroc. *d. quæſt. 5. n. 3.* Surd. *conſ. 86. num. 21.* Gaſp. Roderic. *de annuis reddit. lib. 2. quæſt. 15. n. 53.* Auend. *de cenſib. c. 12. n. 11.* Giurba *deciſ. 98.* Ludou. Cenc. *d. art. 9. num. 23. & 24.* Alex. Trentacinq. *d. tit. de ſolution. reſol. 22. n. 2. verſ. tertiò*, Felician. *d. lib. 4. c. vnic. n. 1.* Rota Roman. apud Paeif. *de Saluiano interdicto, deciſ. 146. n. 4.* & apud Cenc. *poſt d. tract. de cenſib. deciſ. 295. num. 1. & deciſ. 297.*

n. 6. Et quod talis citatio fiat perſonis legitimis, quæ 28
liberè poſſint recipere ſolutionem, Alex. *conſ. 126. col. 2. lib. 5.* Petr. Gregor. *de cenſib. quæſt. 5. num. 393.* Auendan. *eod. tract. cap. 106. num. 1.*
Vel vbi competens iudex, &c.] Notatur ad hoc, quod 29
requiritur vt depoſitum auctoritate iudicis fiat, ad hoc vt impediat curſum vſurarum, vt per Panorm. *conſ. 56. col. fin. lib. 1.* Tiraquell. *de retractu conuent. §. 4. gloſſ. 7. num. 11.* Ioan. Bapt. Lup. *in tract. de vſuris, commento 2. §. 4. n. 12.* Surd. *conſ. 385. n. 4.* Matienſ. *l. 9. gloſ. 4. n. 14. tit. 11. lib. 5. noua Recop.* Menoch. *de arbitr. caſu 232.*
n. 28. vbi ſubdit, ſi iudicis non ſit copia, debitorem 30
offerre, & proteſtari debere coram honeſtis perſonis, Borgnin. Caualcan. *deciſ. 26. n. 3. & 5.* Cancer. *var. reſol. lib. 3. cap. 8. n. 23.* Felician. *de cenſib. tom. 2. lib. 4. cap. vnic. num. 3. verſic. quintò requiritur*, Stephan. Gratian.
diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 260. n. 25. Et fieri debere de 31
mandato illius iudicis, qui de cauſa illa aliàs cognoſcere poteſt, reſoluunt Bald. *hîc, quæſt. 14.* Capyc. *deciſ. 18.* Boër. *deciſ. 114. n. 9.* Ioan. Bapt. Lup. *dicto loco*, Caroc. *de oblation. part. 2. quæſt. 70.* Auendan. *de cenſib. cap. 102. num. 14.* Ludou. Cenc. *eod. tract. part. 3. cap. 1.*
quæſt. 3. art. 9. num. 26. Cancer. *d. cap. 8. n. 23.* vbi ait ha- 32
beri pro non facto, ſi fiat coram iudice incompetenti,
vel coram non legitima perſona. Vnde à conuentio- 33
ne contrahentium dependet, ex Auendan. *d. cap. 102.*
n. 15. in fine; quod ſi inter contrahentes nihil actum 34
ſit, ſufficit ſi fiat depoſitum auctoritate iudicis venditoris, redimentis nempe cenſum, ſecundùm Ioan. Bapt. Lup. *d. §. 4. num. 12.* Felician. *d. lib. 4. cap. vnic. n. 3. verſ. ſed coram*, in quo ego conſidero, quod cùm cenſuarius agat de diſtrahendo contractu, reſoluendoque cenſu, debet ſequi forum creditoris, Gaſp. Roder. *de annuis reddit. lib. 1. q. 18. n. 54. verſ. vltimo notabis*, Auendan. *d. cap. 102. n. 14.* Cenc. *d. art. 9. n. 6.* Alex. Trentacinq. *d. tit. de ſolut. reſol. 22. n. 2. verſ. primò.*
Verùm licèt tutius ſit iudicis auctoritate deponere, 35
tamen in puncto iuris verius, ex depoſito extraiudiciali debitorem à debito liberari, dummodo apud idoneam & honeſtam perſonam debitor deponat in præſentia honeſtorum virorum, ex *l. creditor, C. de pignor. l. obligatione, C. de ſolution. l. Hiſp. 8. tit. 14. p. 5.* Matth. Brun. *conſ. 109.* Tiraq. *de retractu conuent. §. 4. gloſſ. 7. n. 34.* Roland. *conſ. 17. n. 7.* Decian. *conſ. 47. n. 9. & 10. lib. 4.* Neguzant. *de pignor. 2. p. 3. membr. 5. p. n. 12. ad fin.* Cornazan. *deciſ. 76. n. 27.* Foller. *de cenſib. gloſſ. inſtrumentum gratiæ, n. 48. & gloſſ. vt cùm des, n. 51.* Caroc. *de depoſito, p. 2. quæſt. 69.* Menoch. *d. caſu 232. n. 28.* D. Barboſ. *in d. l. ſi mora 10. n. 81. ff. ſoluto matr.* Mareſcot. *lib. 1. variarum, cap. 7. n. 6. & 7.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 10. tit. 5. num. 16.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. lit. D, concl. 204.* Scacc. *d. §. 2. gloſſ. 5. num. 176.* Giurba *deciſ. 98. num. 3.*
Quo ſubſequuto etiam periculo debitor liberabitur.] 36
Notatur ad hoc, quod facto depoſito ſupradictis concurrentibus requiſitis, periculum caſus fortuiti pertinebit creditori, ſi iuſtam recuſandi cauſam non habeat, vt per Tiraquell. *de retract. lign. §. 4. gloſſ. 6. n. 34.* Afflict. *deciſ. 172.* Foller. *in praxi conſ. verbo inſtrumentum gratiæ, n. 10.* Felician. *d. lib. 4. cap. vnic. n. 6.* Alex. Trentacinq. *d. tit. de ſolut. reſol. 22. n. 2.* Mareſcot. *d. lib. 1. cap. 7. n. 6.* Boccac. *de cenſib. p. 2. num. 116.* Intrigl. *eod. tract. quæſt. 76. per tot.* Ludou. Cenc. *d.*
art. 9. n. 63. Rot. apud eundem *deciſ. 298.* Si autem de- 37
poſitum ſit rerum, quæ in pondere, & menſura conſiſtunt, & ad numerum, ſeu menſuram deponuntur, periculum pertinebit ad depoſitarium, Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 7. n. 3.* Anton. Gabriel *commun. tit. de rebus creditis, concl. 2. n. 18.* Honded. *conſ. 43. n. 15. vol. 2.* Card. Mantic. *d. lib. 20. tit. 9. num. 23.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, p. 1. tit. 8. de rebus creditis, in prælud. n. 28.* Caſtill. *controu. lib. 3. cap. 16. n. 33.* Amat. Roderic. *de priuil. credit. part. 1. art. 6. num. 40.*

38 *Niſi fortè eas receperit*, &c.] Notatur ad hoc,quod
debitor , qui depoſuit , poteſt liberè depoſitum reuo-
care , & voluntatem mutare , vt per Felician. *de cen-*
39 *ſib.tom.2.lib.4.cap. vnic.num.4.* vbi ait non procedere
vbi creditor acceptauit depoſitum , illique conſenſit,
vel vbicunque intimatum eſſet creditori vt depoſitum
reciperet, vel ſi ex conſenſu vtriuſque , debitoris ſci-
licet , & creditoris, depoſitum factum fuiſſet , Auen-
dan. *de cenſib.cap.102.num.16.* D.Barboſ. *in d.l.ſi mo-*
40 *ra, num.*88. Surd. *conſ.385.num.28.* vbi ait non poſſe
deponentem reuocare depoſitum, niſi iuſſu iudicis, ea
præcipua ratione', quia eadem requiritur ſolemnitas
in diſtrahendo , quæ in contrahendo.
41 In gloſſ. *Cum vſuris 2.* ibi , *non eſt liquidum* , &c.]
Tunc enim non dicitur in mora, de quo Tiraq. *de
retract. lign.§.1.gloſſ.19.num.1.* Neguzant. *de pigno-
rib.5. p. membr.3. p.2. num.* 27. Caroc. *de oblationib.
p.1.tit.de oblat.verbali , quæſt.1.n.14.* Surd. *conſ.331.
num.42.* D. Barboſ. *in d.l.ſi mora , num.63.* vbi tenet
ſufficere oblationem verbalem quando debitum non
eſt liquidum , quia id , quod non eſt liquidum , non
poteſt verbaliter offerri.
42 In gloſſ. *Poſt conteſtationem,*ibi,*& hoc congruo loco*,
&c.] Notatur ad hoc,quod vt depoſitio impediat cur-
ſum vſurarum, debet loco congruo fieri , vt per Tira-
quel. *de retract.conuent. §.4.gloſſ.7.n.2.* Afflict. *in c.1.
n.21.ex quibus cauſis feud.amit.* Petr.Gregor. *ſyntagm.
iuris lib.2.cap.23.in fine*, Menoch. *de arbitr.caſu 232.
n.21.& conſ.756.n.12.* Foller. *de cenſib. gloſſ.vt vides,
n.51.* Caroc. *de depoſito , part.3. quæſt.5. n.8.* Giurba
deciſ.98.n.1. Ludou.Cenc. *de cenſibus, p.3.c.1.quæſt.3.*
43 *art.9.n.30.* vbi ſubdit debere fieri in loco in citatione
expreſſo: locus incongruus erit, ſi oblatio fieret credi-
44 tori peregrinanti, vel in loco non conuento , vel non
deſtinato ſolutioni expreſsè , vel tacitè , vt tenet Ne-
guzant. *de pignor.2. p.3.memb.5.p. num.9.*
45 In eadem gloſſ. *ibi , & tempore* , &c.] Notatur ad
hoc, quod vt depoſitio creditorem liberet , debet fieri
congruo tempore , vt per Neguzant. *d.n.9.* Menoch.
d.caſu 232.*n.31.* Caroc. *de depoſit. part.2. quæſt.5.n.2.*
Alexand.Trentacinq. *d.tit.de ſolution. reſol.22.num.2.*
46 *verſic.ſecundò.* Dicitur autem oblatio & depoſitio fa-
cta tempore incongruo , quando eſt facta ante tem-
pus adiectum ſolutioni fauore creditoris , Neguzant.
d.num.9. Anton.Gom. *tom.2.variarum,cap.17.num.27.*
Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.14.
tit.40. num.6.* Morl. *in emporio iuris ciuilis , part.1.
tit.8.quæſt.21.num.5.* Pyrrh. Maur. *in tractat. de ſolu-
tionib.cap.92.num.2.* & tunc dicitur tempus adiectum
gratiâ creditoris, quando debitor eſt obligatus ſoluere
bladum, vel vinum, vel quid aliud,quod poteſt curſu
temporis deteriorari,nam tunc talis rei depoſitio nihil
valet, vt declarat Morla *d.quæſt.21.n.4.& 5.*
47 In gloſſ. *Inhibeatur* , ibi , *quæ nondum cœperunt
currere* , &c.] Notatur ad hoc , quod oblatio realis
impedit curſum vſurarum , quæ nondum cœperunt
currere ; ſed ſi iam cœperunt currere , vt curſus ea-
rum impediatur , oblatio , & depoſitio vera & realis
requiritur , vt per Rauen. *ſing.* 792. Caſan. *conſ.41.
num.3.* Tiraquell. *de retract.conuent.§.4.gloſſ.6.num.4.*
Neguzant. *de pignorib.3. part.3. memb.5. part. num.2.*
Azeued. *l.9.num.9.tit.11. lib.5.noua Recopilat.* Caroc.
*in tractat.de oblationib.1.part. quæſt.7.§.de oblat.reali,
& de depoſito part.2. quæſt.5. num.1.* Sigiſm.Scacc. *de
commerc.§.2. gloſſ.5.num.163.*
48 In gloſſ. *Actione.* Notatur ad hoc, quod actio vti-
lis contra depoſitarium creditori non datur,ſi ad illius
fauorem fecit depoſitum , niſi in depoſito iudiciali
facto de mandato iudicis , & per eum electo , cùm
ſecus ſit in extraiudiciali , vt per Surd. *conſ. 385.
num.4. lib.3.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1.
cap.8. num. 16.* vbi ait textum in præſenti loqui in
depoſito iudiciali.

In gloſſ. *Eas receperit*, ibi, *& fingitur non facta de-* 49
poſitio, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi debitor reuocat
depoſitum, perinde eſt ac ſi nunquam illud feciſſet,&
ideo reuiuiſcit actio creditoris, quæ propter fictam ſo-
lutionem videbatur ſublata , vt per Caſan. *conſ.41.
n.20.* Tiraquel. *d.§.4.gloſſ.10.n.1.* Neguz. *de pignor.2.
memb.3.partis 5. principalis, num.27.* D.Barboſ. *in l.ſi
mora 10. num.87.prope fin.ff.ſoluto matrimonio.*

SVMMARIVM.

1 *Mandator, & fideiuſſor vltra legitimum vſurarum
modum conuenti , ſunt ipſo iure tuti , ſicut ipſe
reus principalis.*
2 *Oblatio & depoſitio ſicut debitorem liberat , vſu-
rarumque curſum impedit , ita eius fideiuſſorem,
ne ampliùs poſſit moleſtari , quamuis debitor pecu-
niam ſemel depoſitam recipiat , niſi incontinenti
pecuniam repetierit , num.3.*

L. Conſtitutionibus. XX.

Idem A. Ælio.

MAndator , & fideiuſſor conuenti vltra legiti- 1
mum vſurarum modum , ſunt ipſo iure tuti, ſi-
cut ipſe reus principalis. Colligunt ex Ordin. Docto-
res citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*
Sic etiam ſicut oblatio & depoſitio debitorem li- 2
berat , impeditque vſurarum curſum , ita eius fideiuſ-
ſorem ne ampliùs moleſtari poſſit , quamuis debitor
recipiat pecuniam ſemel depoſitam , Caroc. *de depoſi-
to, part.2. quæſt.136.* Surd. *conſ.145.n.22.* Flamin.Car-
thar. *deciſ.89.* Anton. Hering. *de fideiuſſorib. cap.20.
§.35.* niſi debitor incontinenti pecuniam repetierit, 3
ſecundùm Aret. *de fideiuſſ.ſect.10.§.34. fol.mihi 614.*

SVMMARIVM.

1 *Simpliciter ſolutum, creditore volente, in vſuras po-
tius, quàm ſortis numerationem factum cenſeri.*
2 *Solutio ſemper cenſetur facta pro debito priori, gra-
uiori , & odioſo , & ſic pro fructibus & vſuris.*
3 *Solutio cenſetur potius facta pro eo , quod debetur
loco vſurarum, quàm de eo quod debetur pro ſorte.*
4 *Solutio præſumitur facta in duriorem cauſam. Durior
cauſa quæ ſit , num.5.*

L. Si vſuras. XXI.

Idem A. Chreſino.

SImpliciter ſolutum , creditore volente , in vſuras 1
potius , quàm ſortis numerationem factum cen-
ſetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.
num.1. ſup. hoc tit.*
Vide poſita *in collect.ad l.1.ff.de ſolutionib.*
Nota quod ſolutio ſemper cenſetur facta pro de- 2
bito priori, grauiori , & odioſo, & ſic pro fructibus,
& vſuris. Rot. *deciſ.373.n.5.* apud Farin. *part.1.recen-
tior.& deciſ.536. n.6. ead. part.1.& deciſ.74. n.5.p.1.
recentiſſim.* vbi quod ſolutio cenſetur potius facta pro 3
eo , quod debetur loco vſurarum , quàm de eo quod
debetur pro ſorte , & reſpondet ad text. *in l.fideiuſſo-
res , §.Aurelio , ff.de fideiuſſor.* quod in caſu illius fiſ-
cus haberet obligata bona debitoris pro toto debi-
to , necnon pro vſuris ; fideiuſſores verò acceſſerint
ſimpliciter pro certa ſumma tantùm , neque ſeſe ob-
ligaſſent in omnem conductionem , vt inquit text.
ideò decreuit Imp. eos ad vſuras non teneri.
Aduerte quod ſolutio præſumitur facta in durio- 4
rem

rem cauſam, *l.1.& 4.ff.de ſolut.* ead. Rot. *deciſ.795.num.1.* apud Farin. *part.2.recentior.& deciſ.74.num.1.part.1.recentiſſim.& deciſ.74.n.1.& deciſ.368.num.2.part.2.recentiſſim.* vbi quod durior dicitur ea, quæ eſt antiquior, & quæ habet inſtrumentum, & hypothecam, ac ea propter quam debentur vſuræ.

L. Pignoribus. XXII.

Idem A. Carino.

1 PIgnus pro ſorte, & vſuris obligatum, pro vtroque retineri poteſt. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Roman. *conſ.507.incip.In caſu*, Cuiac.*lib.obſeruat.17.*

S V M M A R I V M.

1 *Conuentio, vt ex oleo mutuato tantundem reddatur in fine anni, cum acceſſione, valida eſt, licèt hac acceſſio excedat legitimum modum vſurarum.*

2 *Solutionem retardatam vtrùm carius vendere licitum.*

L. Oleo quidem. XXIII.

Idem A. Iaſoni.

1 COnuentio valet, vt ex oleo mutuato tantundem cum acceſſione in fine anni reddatur, licèt hæc acceſſio excedat legitimum modum vſurarum. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

2 Vtrùm autem liceat ob retardatam ſolutionem cariùs vendere? vide Sot. *de iuſtit. lib.6. quæſt.4. art.1.* Couar. *lib.2.cap.3.n.6.& lib.3.cap.2.n.5.* Gemin. *de vſuris comment.3.à princ.* Gutiet. *canon. lib.1.cap.39.* Bañes *de Iuſtit.quæſt.78.de vſur.art.2.verſic.denique licitum eſt, & verſic.ad 4. argumentum*, Valaſc. *conſ.18.n.4.* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.355.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Emptio, n.57.* Caſtill. *controu.lib.2.cap.1.n.44.* Rebell. *de obligat.iuſtit. part.2.lib.9.q.11.per tot.* Cened. *ad Decretal.collect.47.* Valer.Reginald. *in praxi fori pœnitent.tom.2.lib.25.à num.305.*

S V M M A R I V M.

1 *Mater gerens negotia filij tenetur ea adminiſtratione ad vſuras pecuniæ: idem eſt in quocunque Procuratore alienas pecunias exigente, qui vnà cum intereſſe tenebitur reſtituere, num.2.*

3 *Tutor, curator, ſeu adminiſtrator pupilli, vel Eccleſiæ, quando pecuniam ſuorum principalium accipiunt, vel accipere debent, &c. tenentur ad vſuras, id eſt, ad redditus & intereſſe huiuſmodi pecuniarum.*

4 *Tutor condemnandus eſt ratione intereſſe ad vnum pro quatuordecim. In regno Valentiæ condemnatur ad intereſſe pupillare, nulla facta probatione damni emergentis, vel lucri ceſſantis, n.5.& quod plus eſt, ad intereſſe alterius intereſſe, ſiue ad vſuras vſurarum, num.6.*

L. Si mater tua. XXIV.

Idem A. Glauciæ.

1 MAter gerens negotia filij tenetur ex adminiſtratione ad vſuras pecuniæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 Amplia in quocunque Procuratore alienas pecunias exigente, qui vnà cum intereſſe tenebitur reſtituere, vt per Eſcobar.*de ratiocin.cap.15.n.2.cum ſeqq.* Steph.
Gratian. *diſcept. forenſ.tom.1. cap.67.à n.6.* Et multò 3
magis in tutore, curatore, ſeu adminiſtratore pupilli,
vel Eccleſiæ, quando pecuniam ſuorum principalium
accipiunt, vel accipere debent, qui ſi eas non colloca-
uerint in honeſtum lucrum, vel in annuos redditus,
ſeu in emptionem prædiorum, ſed eas in ſuos vſus
conuertant, ſeu otioſas habeant, tenentur ad vſuras,
id eſt, ad redditus, & intereſſe pecuniarum huiuſmodi,
vt per Couar. *lib.3.variarum, cap.2.n.1.* Baëz. *de deci-*
ma tutor. cap.2.à n.92. Ayora *de partit.part.1.cap.4.à*
n.22. Gutiet. *de tutel.part.2.cap.9.n.16.cum ſeqq.* Mu-
ños de Eſcobar *d.tract.cap.14.n.3.* Felician. *de cenſib.*
lib.1.c.3.n.11.poſt med.verſic.ex eodem fonte, & n.13.
verſic. ex eadem reſolutione, latè Franc. Hieron. Leo
Valent.deciſ.18.lib.1. vbi *n.4.* ait quod tutor condem-
nandus eſt ratione intereſſe ad vnum pro quatuorde-
cim, & *n.5.* quod tutor in Regno Valentiæ ad intereſ- 4
ſe pupillare condemnatur, nulla facta probatione
damni emergentis, vel lucri ceſſantis, Gaſp. Roderic.
de annuis redditibus lib.3.quæſt.1. n.12.cum ſeqq. Ale-
xand.Trentacinq. *variarum reſol.lib.1. tit.de intereſſe,*
reſol.1.n.12. Et quod plus eſt, ad intereſſe alterius in- 5
tereſſe, ſiue ad vſuras vſurarum, vt in ſpecie reſoluunt
Caualcan. *in tract. de tutore & curat.n.116.* Fab. de
Anna *conſ.48.n.22.* Petr. Gregor. *de cenſib. quæſt.3. in*
additi.num.37. Caluacan. *deciſ.26. n.64.part.2.* Franc.
Hieron. Leo *deciſ.13. n.6.& 7. lib.1.* Quamuis Gaſp. 6
Roderic. *d.lib.3.quæſt.10.à n.51.* pluribus fundamen-
tis defendere nitatur, ſolùm vſuras currere pro rata
ſortis prioris vſuræ, & ſortis principalis primùm in
vſus tutoris conuerſæ, non verò pro rata vſurarum di-
uerſarum ex vſuris primis in vſus tutoris conuerſis.

S V M M A R I V M.

1 *Species æſtimata recipit vſuras.*

2 *Facta ſpeciei æſtimatione conuertenda in mutuum, vſuræ petuntur ex ſtipulatione.*

L. Pro auro. XXV.

Imp. CONSTANTIN. A. *Ad populum.*

SPecies æſtimata recipit vſuras. Item facta æſtima- 1
tione ſpeciei in mutuum conuertendæ, vſuræ peti 2
ex ſtipulatione poſſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

S V M M A R I V M.

1 *Debitor tutus præſcriptione in principali debito, eſt etiam tutus in vſuris cum fructibus, & n.2.*

3 *Præſcripta re principali, videntur præſcripta eius acceſſoria, vt fructus, & ſimilia.*

4 *Vſurarum moles ad legitimam quantitatem reducenda.*

5 *Vſurarum fraudulenta pacta ipſo iure illicita.*

6 *Vſura an iure Cæſarum prohibita, remiſſiuè: de iure canonico quid, num.7.*

8 *Vſura centeſima quid, remiſſiuè.*

9 *Apud Romanos non fuit certus vſurarum modus vſque ad Iuſtinianum.*

10 *Ergaſterium quid.*

11 *Beſſes vſura quid.*

12 *De vſuris vncialibus, ſextantibus, quadrantibus, trientalibus, ſemiſſibus, ſeptantibus, dodrantibus, dextantibus, & deuncibus, remiſſiuè.*

13 *Vſurarum centeſimarum moderamen Iuſtiniani in præſenti.*

14 *Mercatori concedi ſtipulari poſſe vſuram duabus vnciis maiorem communi.*

L. Eos qui à principali. XXVI.

Imp. IVSTIN. A. *Menna P. P.*

1 Debitor tutus præſcriptione in principali debito, eſt etiam tutus in vſuris cum fructibus. Colligunt ex Oſd. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ferrand. *lib.12.explic.cap.*8. Marc. Anton. de Amatis *Marcb.deciſ.*142.*n.*4. D.Barboſ. *in l.qua dotis* 34.*n.*47. *ff. ſoluto matrimonio*, vbi ait hîc exigi per triginta annos vſuras non fuiſſe exactas, vt per præſcriptionem videantur ſublatæ, cùm tamen vt vſura omnino videatur remiſſa, oportet quod ſaltem per decennium non fuerit petita, ex text. *in l.cùm quidam* 17. *§.diuus, ff. hoc tit.* & Bald. *de præſcript. part.* 3. *principalis quæſt.*10. *num.*14.*ad finem*, Menoch. *de præſump.lib.*3. *præſump.*25. *n.*1. reſpondet autem idem D.Barboſ. *vbi ſuprà n.*48. textum in præſenti loqui in præſcriptione vſurarum, quæ exigit triginta annos, iuxta *l. ſi ut, C.de præſcr.*30.*annorum*, dictum verò *§.diuus*, in præſumpta remiſſione, inter quæ maxima eſt differentia, nam aduersùs præſcriptionem, in qua maius tempus requiritur, nihil allegari poteſt, ſed aduersùs dictam præſumptam remiſſionem multa allegari poſſunt, per quæ præſumptio legis tollatur, vt in ſpecie aduertit Alciat. *de præſumpt.regul.*1.*præſump.*23.*num.*4.

3 Notatur hic text. ad hoc, quod præſcripta re principali, cenſentur præſcripta acceſſoria eius, vt fructus, & ſimilia, vt per Anton.Gom. *l.*45.*Tauri*, *n.*42.*col* 2. *& tom.2.variarum*, *cap.*11. *n.*45.*col.*2. Anton. Gabr. *commun.tit.de præſcription.concluſ.*2. *num.*28.

§. Super vſurarum.

4 Vſurarum moles ad legitimam quantitatem reducenda. Olim illuſtres certam partem centeſimæ, ergaſteriis præpoſiti ad beſſem centeſimæ, nautæ cenſimas, alij dimidiam centeſimarum vſurarum ſtipulabantur. Vſuræ vltra expreſſam, & permiſſam à lege quantita-
5 tem in ſortem computantur, nec exiguntur. Fraudulenta vſurarum pacta ipſo iure illicita ſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup.hoc tit.*

6 De materia & intellectu huius §. & an iure Cæſarum prohibitæ ſint vſuræ? vide S.Thom.2.2.*quæſt.*78. *art.*1.*ad* 1. Alciat. *lib.*6.*parerg.cap.*20. Cott. *in memorabil. verbo Vſura*, *pag.*932. Couar. *lib.*3. *variarum*, *cap.*3.*n.*6. vbi tenet vſuras legibus Iuſtiniani permiſſas & approbatas, ac licitas fuiſſe, eaſque leges improbas eſſe cenſet, cùm iuri naturali & diuino refragentur, Menoch. *de arbitrar. caſu* 82. *num.*10. Clar. *§.vſura*, *num.*4. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*22. *cap.*3.*num.*19.*&* 20. vbi putat iure Romanorum ciuili ſcripto, potiſſimùm nouiſſimo, vſuras prohibitas, ſed aliquando permiſſas in certis rebus, & cauſis, & perſonis, & modis negotiandi. Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus lib.*3. *quæſt.*4. *num.*54. vbi dicit verius videri leges ciuiles non prohibuiſſe vſuras, nec approbaſſe, immò permiſiſſe vſurarios nullis plectendos pœnis. Cardin. Baron. *annal. Eccleſiæ tom.*7. *anno Chriſti* 365. *pag.*486. D.Barboſ. *in l.Titia* 55.*n.*50. *verſic.non obſtat, ff. ſoluto matrimonio*, vbi quod vſuræ iure ciuili fuerunt permiſſæ, licèt taxata fuerit quantitas, quam non poſſet excedere, & ex Bald. & Neguzantio dicit quod vſuræ iure gentium videntur permiſſæ propter hominum neceſſitates, & ſubdit S. Thomam
7 & Sotum *citatis locis*, excuſare Principes Chriſtianos, qui eas non prohibuerunt, & tandem concludit quod vſuræ incœperunt prohiberi per ius canonicum.

8 *Vltra tertiam partem centeſimæ*, &c.] Centeſima vſura quid? vide Prat. *in ſuo Lexico iuris, verbo vſura centeſima*, Caluin. *in ſuo Lexico iuridico, eod. verbo*, *pag.*960. vbi ait quod dicitur cùm pars ſortis centeſima ſingulis menſibus, id eſt ſingulis annis duodecies penditur, Briſſon. *antiquarum lection. lib.*3. *cap.*8. Tiraquel. *de retractu lign.§.*1. *gloſſ.*6.*n.*18. Vacon. à Vacuna *nouarum declarationum lib.*1. *declarat.* 14. vbi centeſimas vſuras ex eo dictas exiſtimat, quòd vnoquoque menſe centeſimum nummum, & conſequenter duodenos nummos ſingulo anno redderent, vſuræ enim ſingulis Kalendis exigebantur, *l.vxorem*, *§.item quæſitum*, *ff.de legat.*3. *l.qui filium*, & *ibi* gloſſ. *verbo cedere*, *ff.eod.* Quamobrem ſi Kalendis cuiuſque menſis centum nummi reddebant vnum, vnoquoque anno centum reddebant; duodecim itaque nummi pro centum toto anno erat centeſima vſura, Alciat. *lib.*3.*diſpunct.cap.*1. Guibert. *lib.*1.*quæſt.* *c.*1.*p.*2. Cott. *in memorabilib.verbo vſura*, *pag.*925. Cuiac. *lib.*7.*obſerv.*35. Cordub. de Lara *in l.ſi quis à liberis*, *§.ſed ſi fiunt*, *n.*11. *de liber.agnoſc.* Petr. Gregor. *ſyntag.iuris lib.*22. *cap.*3.*n.*28. vbi dicit quod centeſimæ vſuræ non ſunt, vt exiſtimant vulgares interpretes, quæ æquent ſortem intra annum, & vt dicunt, quando centum pro centum ſingulis annis creditor lucratur, nuſquam enim iura tam execrabiles vſuras permiſerunt; ſed centeſimæ ſunt, quæ intra centum menſes æquant debitum, videlicet quando ex centum denariis duodecim ſingulis annis penduntur, Salon. *in* 2.2.*S.Thomæ*, *tom.*2. *quæſt.*78. *art.*1.*controu.*3.*n.*4. Villag. *de vſuris*, *quæſt.*8. *n.*4. Gemin. etiam *de vſur.comment.*1.*§.*3.*n.*40. Caſtill. *lib.*3.*quotid. cap.*23.*n.*67. *cum ſeqq.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus lib.*3.*quæſt.*4.*n.*8.*cum multis ſeqq.* vbi de vſura centeſima drachmali, & *n.*21. centeſimam, ſeu drachmalem vſuram dicit, cùm pro centum aureis ſingulis annis duodecim penduntur, & idem repetit *n.*29. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.*29.*n.*5. vbi idem dicit, ſubditque de hac vſura centeſima pulchrum libellum ſcripſiſſe Ægidium Donſanum.

Aduerte quod apud Romanos non fuit certus & 9
conſtans vſurarum modus vſque ad Iuſtinianum, qui certos & perpetuos fines conſtituit in hac leg. ſed ante pro temporum, & locorum varia conſuetudine, vel conſtitutione, modò grauioribus, modò leuioribus fœnerabantur, ſemper tamen infra centeſimam, exceptis traiectitiis negotiationibus, vt patet ex iuribus citatis per Gaſp. Roderic. *d.lib.*3.*quæſt.*4.*n.*22.*&* 23. vbi *n.*55.*cum ſeq.* quærit an vſuræ ſaltim moderatæ ſecundùm Iuſtinianum in præſenti exigi poſſint in foro conſcientiæ? & *n.*41. circa hanc leg. etiam quærit, quid ſi mercator, qui ad rationem beſſalis vſuræ fœnerabat, cederet nomen alij non negotianti, an poſſet ceſſionarius beſſes vſuras exigere, vel ſemiſſes? Et *n.*105. poſt Alciat. *lib.*6.*parerg.cap.*20.*in fine*, Gregor. Lopez *l.*22.*in gloſſ.verbo A algun Iudio*, *tit.*12.*part.*5. Couar. *d.lib.*3.*cap.*8.*num.*8. Villag. *de vſuris*, *quæſt.*9. *n.*4. & Perez *ad tit.*2. *l.*8. *Ordin. pag.*24. *col.* 2. aſſerit non eſſe dicendum, potuiſſe Iuſtinianum vſuras moderare, & moderatas permittere, cùm Summus Pont. *in cap. ſuper eo*, *de vſur.* dicat etiam pro bono publico, & captiuorum redemptione ſe non poſſe aliquam in exigendis vſuris diſpenſationem facere: quaſi dicat in nulla, quantumcunque moderata quantitate, ex illa dict. *aliquam*, quæ eſt diminutiua, iuxta tradita per me *de diction.vſufrequent. dict.*22.*in fine.*

Illos verò qui ergaſteriis, &c.] *Ergaſterium* dicitur 10
locus, ſeu taberna, in qua merces venduntur, Alciat. *ad lib.*11.*Cod.pag.*118. Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verb. ergaſteria*, *pag.*334.

Vſque ad beſſem.] Beſſes vſuræ ſunt cùm acceptis 11
centum poſt annum octo præſtantur, aut menſtrui denarij ſinguli, ſi ſors 150. ſit, de quo Anton. Auguſtin. *emendat.lib.*2.*c.*10. Guibert. *lib.*1.*quæſt.cap.*1.*n.*12. *p.*2. Caluin. *in ſuo Lexic.iuridic.verbo beſſium*, *pag.*115.

Petr.

12 Petr. Greg. *d.lib.22.cap.3. n.40.* vbi *à n.53.* de vſuris
vncialibus, ſextanitbus, quadrantibus, trientalibus,
ſemicibus, ſeptuncibus, dodrantibus, dextantibus,
& deuncibus.

13 *Illuſtribus quidem perſonis*, &c.] Refert Vacon. à
Vacuoa *d.lib.21.declar.14.n.6.poſt med.* Iuſtinianum *in
præſenti* centeſimas vſuras ita moderaſſe, vt illuſtres
ſoluant tertiam partem centeſimæ, & ita quatuor
nummos pro centum pro toto anno præſtant, & hæc
dicitur vſura triconalis, triens enim eſt tertia pars ex
duodecim. Alij verò, ſi aliquam licitam exercent nego-
tiationem, beſſem centeſimam, id eſt, octauam par-
tem ex duodecim ſoluunt: at in fœneratitiis, ac tra-
iectitiis negotiationibus ſoluitur centeſima vſura pro
centum vnoque anno, de quo etiam Petr. Gregor. *d.
lib.22.cap.3.à n.44.* & aduertit Gam. *Luſit.deciſ.110.*
14 *n.33.* in hoc text. mercatori concedi, ſtipulari poſſe
vſuram duabus vnciis maiorem communi. Et notat
Tiraquell. *de nobilitate, cap.37. n.44.* quod dum hic
text. ſtatuit modum exigendarum vſurarum, nobilibus
tertiam partem centeſimæ tantùm conceſſit, cæteris
maiores, tanquam ſcilicet indecorum ſit nobilibus
magis, quàm cæteris fœnus, præſertim graue exer-
cere, cùm illos magis deceat liberalitas.

15 *In traiectitiis autem*, &c.] Notat Cald. Pereira *de
empt. & vendit. cap.26.num.7.* quod dum Iuſtinianus
docet hîc leges veteres toleraſſe in traiectitiis pecuniis
vſuram vltra centeſimam permittentes, referendum
eſt ad leges antiquiores, quarum hodie in Pandectis
nulla extat, nec vlla lex alia ad hoc citatur.

SVMMARIVM.

1 *Lex noua trahitur ad præterita, quatenus tractum
habuit pro tempore futuro.*

2 *Vſura vltra dupli quantitatem non currunt, nec
debentur.*

L. De vſuris. XXVII.

Idem A. Mennæ P.P.

1 LEx noua trahitur ad præterita, quatenus tractum
2 habuit pro tempore futuro. Item vſuræ vltra du-
pli quantitatem non currunt, nec debentur. Colligunt
ex Ord. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

Refert impius auctor Molinæus *in ſuo tractatu de
vſuris, n.46.* ante Iuſtinianum conſueuiſſe tolerari
exactionem vſurarum vltra duplum iis, qui pignora
acceperant ſibi obligata, non ſolùm pro ſorte, ſed no-
minatim etiam pro vſuris, quam nimis rigoroſam exa-
ctionem ſuſtulit Imper. *in præſenti text.verſ. curſum,* vt
tenet Surd. *conſ.302.n.12.lib.3.* aſſerens textum loqui
de vſuris vnius anni, præcipuè cùm ille circa duplum
tollat antiquam diſpoſitionem, per quam vnius anni
vſuræ vltra duplum exigebantur à creditoribus, qui
ſibi per dationem pignorum cauerant.

SVMMARIVM.

1 *Vſura in ſortem conuerti non poſſunt, & vſurarum
vſura regulariter non petuntur, & num.2.*

3 *Intereſſe alterius intereſſe non debetur, ſecus ſi pe-
titur non acceſſoriè ad ſortem, ſed tanquam vera
ſors principaliter, & per ſe; tunc enim poſt mo-
ram debetur intereſſe illius intereſſe, n.4. niſi de-
bitoris, & creditoris perſona ſit mutuata, quo caſu
intereſſe alterius intereſſe, etiamſi ſorti coniunga-
tur, non debetur, nec exigi poteſt, num.5.*

6 *Cenſum non valere de nouo conſtitutum ex redditi-
bus alterius cenſus.*

7 *Tutor tenetur ad intereſſe alterius intereſſe, quia
vſura efficiuntur ſors.*

8 *Intereſſe alterius intereſſe ritè exigi, quando agitur
de intereſſe damni emergentis.*

L. Vt nullo. XXVIII. & vlt.

Idem A. Demoſtheni P.P.

VSuræ in ſortem conuerti non poſſunt, & vſura- 1
rum vſuræ regulariter non petuntur. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

Probat hic text. quod vſuræ vſurarum peti non 2
poſſunt, vt per Peregr. *de iure fiſci lib. 6. tit.7.n.31.*
Menoch. *conſil.1181.num.6.* Mar. Giurb. *deciſ.14.n.15.*
Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus lib.3. quæſt.7.n.37.*
Auendan. *de cenſibus, cap.38.num.11.*

Vnde intereſſe alterius intereſſe non deberi, re- 3
ſoluunt Alciat. *lib.6.parerg.c.15.* Strach. *de mercat.tit.
de contract.lib.mercat.n.4.* Ioan. Baptiſt. Lup. *in l.cura-
bit, §.6. ſub n.20. verſic.ſed aduertendum, C.de action.
empti*, Rebuff. *in repet.l.vnic.C.de ſentent.quæ pro eo,
in gloſſ. verbo dupli, n.2.* & *ibi* Cagnol. *n.46.* Burſat.
conſil.68.n.42. Roger. *conſil.57.n.5.& conſil.60.n.43.
vol.1.* Vincent. de Anna *ſingul. 261.* Bec. *conſil.222.
num.10.* Cephal. *conſil.85.n.7.* Azeued. *conſil.35.n.41.*
Villag. *de vſuris, quæſt.7.concl.1.n.13.& 14.quæſt.18.
num.34.* Anton. Gabr. *commun.tit.de ſolution.concl.10.
n.77.* Petr. Gregor. *de cenſib. quæſt.3. n.9.* Menoch. *de
arbitr.caſu 119.n.21.& 22. & caſ.1181. per tot.* Rot.
Genuenſ. *deciſ.78.n.16.& deciſ.87.n.9. & deciſ.134.
in fine.* Vincent. de Franchis *deciſ. 11. & deciſ.254.
n.14.* Franc. Milanenſ. *deciſ.8.n.347. cum ſeqq. lit.1.*
Gaſp. Roder. *dict.lib.3.quæſt.7.n.27. cum ſeq.* Alexand.
Trentacinq. *variarum reſol.lib.1.tit.de intereſſe, reſol.1.
n.34.* Hect. Felic. *de ſociet.cap.24. n.60.* Anton. Fab. *in
ſuo Cod.lib.4.tit.24.de vſuris, definit.4.* Franciſc. Hie-
ton. Leo *Valent.deciſ.13.n.15.* Cardin. Tuſch. *practic.
concluſ.lit. I, concl.310. n.3.* Matt. *in votis nouiſſ.de-
ciſ.voto 195.n.16.* Mar. Giurb. *deciſ.24.n.13.* Alphonſ.
Narbona *in l.13.gloſſ.2.n.32.gloſſ.18.lib.5.nouæ Recop.
Caſtill. controuerſ.lib.1.cap.1.num.55.*

Quod limita quando intereſſe non petitur acceſſo- 4
riè ad ſortem, ſed poſtulatur, & debetur principaliter
per ſe tanquam vera ſors; nam tunc poſt moram de-
betur intereſſe illius intereſſe, Rot. Genuenſ. *deciſ.68.
num.16.* Gaſp. Roder. *d.cap.7.n.27.in fine*, Alex. Tren-
tacinq. *d.tit.de intereſſe, reſol.1.n.35.* Steph. Gratian.
diſcept.forenſ.tom.2.cap.224.n.48. & 52. Niſi debito- 5
ris, & creditoris perſona ſit mutata, quo caſu inter-
eſſe alterius intereſſe, etiamſi ſorti coniungatur, non
debetur, nec exigi poteſt, Alphonſ. Narbona *in d.
l.13.gloſſ.2.num.43.tit.18.lib.5.* vbi refert Vincent. de
Franchis *deciſ.254.n.15.* Fabium de Anna *controu.48.
n.28.* & Anton. Fab. *de errorib.pragmatic.deciſ.20. er-
rore 1. ad fin.* & idem Narbona *citato loco, n.45.* aſ-
ſignat rationem, quia mutata conditio perſonarum
& debiti, facit vt quæ in perſonam primi creditoris
fuerunt vſuræ, ſeu intereſſe, cœperint in perſona
eius, qui pro alio ſoluit, vicem ſortis obtinere. Ex 6
quo inferunt Doctores non valere cenſum de nouo
conſtitutum ex redditibus alterius cenſus, vt per Na-
uarr. *in com.de vſuris, n.94.* Magiſt. Lopez *in ſuo tract.
negotiat.lib.1.cap.56.verſ. præterea licet*, Mich. Pala-
tios *in praxi Theolog.controuerſ. lib.4.cap.6.* Vincent.
de Franchis *deciſ.254. n.14.* Viu. *deciſ.369. num.13.*
Pereg. *de iure fiſci lib.6.tit.7.n.37. in fine*, Vgolin. *de
vſuris cap.51. n.2.* Mad. *de cenſib.requiſ.verſ.ad deci-
mumſeptimum*, Felician. *de cenſibus tom.1. lib.1.cap.9.
n.16. verſ. ſeptimam conditionem, & lib.2. cap.8.n.7.*
Intrigl. *eod.tract.quæſt.48.* Boccac. *in ſimili tract.part.1.
n.10.& part.3.n.36.* Ludou. Cenc. *part.2.cap.1.art.1.
n.16.cum ſeqq.* Leſſ. *de Iuſtit.lib.2.c.22.dub.12.num.87.*

Rebell. *de oblig. Iuſtit. lib.10.q.6.n.4. verſ. non poteris tamen*, Azot. *inſtit. moralium part.3. lib.10. cap.8. q.1.* quicquid dicat Petr. Greg. *de cenſib. quæſt.5. n.252. in addit.* Franc. Milanen. *dict. deciſ.8. n.356. lib.1.* Auend. *de cenſib. cap.38. n.11. cum ſeqq.* Mar. Giurb. *deciſ.27. num.24.* Ioan. Griuel. *deciſ.103.*

7 Limita ſecundò in tutore, qui tenetur ad intereſſe alterius intereſſe, ea præcipua ratione, quia vſuræ efficiuntur ſors, vt per Caualcan. *de tutore, num.116.* Petr. Gregor. *de cenſib. quæſt.3. in addit. num.37.* Franc. Hieron. Leo *Valent. deciſ.13. num.6. & 7. lib.1.* Fab. de Anna *conſ.48. num.22.*

8 Limita tertiò quando agitur de intereſſe damni emergentis; nam tunc intereſſe alterius intereſſe ritè exigi poteſt, Roman. *ſing.* 101. Afflict. *deciſ.22. n.2. & 5.* Vrſill. *ad ipſum deciſ.291. n.6.* Rot. Genuenſ. *deciſ.87. num.9.* Caualcan. *deciſ.6. n.25. part.3.* Honded. *conſ.50. n.16. lib.1.* Hect. Felic. *de ſociet. cap.24. n.59.* Caſtill. *controu. lib.1. c.5. n.81.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §.7. gloſſ.2. n.61.* Alphonſ. Narbona *in d.l.13. gloſſ.2. n.42.* Guzman. *de euict. quæſt.58. n.13.*

De nautico fœnore.

Tit. XXXIII.

FOEnus nauticum eſt vſura pecuniæ traiectitiæ. Pecunia traiectitia eſt, quæ trans mare vehenda creditur, *ff. hoc tit. l.1.* periculo creditoris, *l.1.* ideſt, vt ſi debitor eam ad locum deſtinatum perferre non potuerit, ſed amiſerit, liberetur. Quod cùm ſit contra naturam mutui, non obtinet, niſi ita inter partes conuenerit, *l. vlt. verſ. ſiue.* Proprium igitur huius pecuniæ traiectitiæ eſt, vt periculum ad creditorem pertineat. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide Briſſon. *lib.3. lect. cap.1.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.22. cap.3. n.47. & 48.* Ioan. Borcholten *in hunc tit.* & Iuſtum Zinxerling. *ad l. periculi pretium, 5. ff. de naut. fœn.* Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verbo nauticum fœnus*, vbi dicit quod nauticum fœnus eſt quod propter nauticam pecuniam, vel quaſi nauticam exigitur; cùm enim qui nauticam exercent negotiationem, ſe ſuaque ventis, & vndis committunt, fœneratores maiorem vſuram exigebant.

SVMMARIVM.

1 *Vſuræ centeſimæ currunt, ac debentur tempore, quo periculum nauigationis creditor ſuſtinet, & n.2. periculi cauſa ceſſante, ceſſat quod eius cauſa ſtatutum eſt, n.3.*
4 *Conuentio valet, qua datâ pecuniâ quis volenti pecuniam trajicere, promittit eam ſaluam fore, aut certo ſuo periculo perituram.*
5 Tò Quandiu *notio, remiſſiuè.*

L. Traiectitiam. I.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Honorato.*

1 PRo tempore, quo periculum nauigationis ſuſtinet creditor, vſuræ centeſimæ currunt, ac debentur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Angel. Fulg. Bald. Caſtr. Salic. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol.27.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Ximen. *in concordant.* & Caſal. *in annot.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.22. cap.3. num.47. verſ. quare non debentur vſuræ*, Padil. *in l.2. num.25. C. de reſcind. vendit.* Salon. *in 2.2. S. Thomæ, tom.2. quæſt.78. art.1. controu.3. num.6.*

Notatur ad hoc, quod periculi cauſa ceſſante, ceſſat quod eius cauſa ſtatutum eſt, aut permiſſum, vt per Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa, p.1. num.204.* 3

Notatur etiam ad hoc, quod valet conuentio pecunia data, qua aliquis volenti pecuniam trajicere, promittit eam ſaluam fore, aut certo ſuo periculo perituram, vt per Auendan. *de exequen. mand. part.2. c.12. num.12. col.3.* Sot. *de Iuſtit. lib.4. quæſt.5. art.2.* Anton. de Padil. *in l.2. num.25. C. de reſcind. vendit.* Matienſ. *l.1. gloſſ.8. num.92. tit.11. lib.5. nouæ Recop.* Gutier. *pract. lib.2. quæſt.142. num.2.* 4

Quandiu nauis, &c.] De hac dict. *quandiu*, vide citatos per me *de dictionib. vſufreq. dict.306.* 5

L. Cùm dicas. II.

Iidem AA. Choſimaniæ.

DEbitor pecuniæ nauticæ ſuſtinet periculum, niſi aliud conuentio oſtendat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.22. cap.3. n.47. verſ. quare non debeatur vſura, lit. O.* 2

SVMMARIVM.

1 *Periculum nauigationis in ſe ſuſcipiens, fortunæ periculum, non culpa debitoris in ſe recepiſſe cenſetur.*
2 *Periculum nauigationis in ſe ſuſcipiens, tenetur de dolo, niſi alterius partis culpâ contingat.*
3 *Per renuntiationem generalem omnium exceptionum non præſumi renuntiatam exceptioni, quæ habet ortum ex facto aduerſarij.*
4 *Caſum fortuitum ſuſcipiens non tenetur de eo, qui culpa ſtipulatoris, ſiue promiſſoris euenit.*
5 *Conductor ſuſcipiens caſum fortuitum, non includit illum qui euenit culpa locatoris.*
6 *Conductor ſi renuntiauerit caſibus fortuitis, talis renunciatio non includeret caſus fortuitos prouenientes ex proprio facto ipſius locatoris, quamuis caſus iuſti fuerint, & à culpa remoti, n.7.*
8 *Caſus fortuitus ſi euenit ob factum Regis, & bellum ab eo motum, nulla conductori fit remiſſio.*
9 *Prædium ſi culpa poſſeſſoris eſt effectum deterius, detrimentum eſt poſſeſſoris.*
10 *Iter vbi tenditur per inſolita itinera, fraus præſumitur.*
11 *Impoſitio ſola ſufficit, nec requiritur exportatio.*
12 *Merces prohibitæ, & aliqua alia non prohibita ſi portentur extra territorium, omnes confiſcata remanent: intellige vt num.13.*

L. Cùm proponas. III.

Iidem AA. Iuntæ.

SVſcipiens in ſe periculum nauigationis, fortunæ periculum, non culpæ debitoris in ſe recepiſſe cen- 1
ſetur. Vel, periculum nauigationis in ſe ſuſcipiens, 2
tenetur de dolo, niſi ex culpa alterius partis contingat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Allegari vulgò ſolet hic text. ad hoc, quod per re- 3
nuntiationem generalem omnium exceptionum non præſumitur renuntiatum exceptioni, quæ habet ortum ex facto aduerſarij, vt per Hippol. *ſing.96.* Roland. à

Valle

Valle conſ.95.n.38.vol.1. Decian. reſp.19.n.53. vol.3. Maſcard. de prob.concl.2264. aliàs 2270.n.34.D.Barboſ. in l.ſi ab hoſtibus, §.fin. n.5. ff.ſoluto matr. Hinc
4 etiam notatur hic text. ad hoc, quod ſuſcipiens caſum fortuitum, non tenetur de eo, qui culpa ſtipulatoris, ſiue promiſſoris euenit, vt per Roman. ſingul.441. Rip. de peſte, tit. de priuileg. contractuum cauſa peſtis, pag.5. à num.87. Surd. dec.3.n.27.& dec.326.
5 num.56. vbi quod conductor ſuſcipiens caſum fortuitum, non includit illum, qui culpa locatoris euenit.
6 Et demùm quod ſi eſſet renuntiatum caſibus fortuitis à conductore, talis renuntiatio non includeret caſus fortuitos prouenientes ex facto proprio ipſius locatoris, vt per hunc text. reſoluunt Anchar. conſ.414. Viſo inſtrumento venditionis, n. 14. Crauet. conſ.95. num.8. Alex. conſ.84.n.3.lib.6. Corn. conſ.12. ex n.9. lib.4. Alciar. reſponſ.689.n.4. Pariſ. conſ.40.n.6.lib.1. Grammat. conſ.9. n.1. inter conſilia ciuilia, Paul. de Monte Pico conſ.76.n.18. Natta conſ.360. n.1. lib.2. Roland. conſ.69.n.14.lib.4. Renat. Chop. lib.3. de domanio Franciæ, tit.13.n.10. Gozadin. conſ.27.num.20. Socin.ſen. conſ.156. in fine, lib.2. Ruin. conſ.23. n.5.& conſ.63.n.5. & conſ.85.n.4. & conſ.147. per tot. lib.1. & conſ.59.n.15.lib.4. Neuizan. conſ.91.num.9. Rip. in tract. de peſte, tit. de priuileg. contractuum, n.88. cum ſeqq. Ioan.Bolognet. conſ.30. n.53. Menoch. conſ.17. n.32. cum ſeqq. & conſ.55. à n.13. & conſ.119.n.2. & conſ.671. n.23. Caroc. de locato, part.4. de caſibus, q.5. in princ. Surd. conſ. 12. n.63. Morl. in emporio iuris ciuilis part.1. tit.10. in prælud.n.23.verſ. quæ concluſio, eleganter Caſtill. controuerſ. lib.3.cap.3. num.56. vbi
7 num.57. intelligit cum aliis id procedere etiam quando facto locatoris caſus proueniat, quamuis caſus iuſtus fuerit, & à culpa remotus, vtputà ſi locator iuſtè bellum mouet, vel ei mouetur iniuſtè, cuius belli, vel alterius caſus de ſe iuſti occaſione conductor damnum patitur, & à num.59. agit de intellectu
8 l.Hiſp.2.tit.9.lib.9. nouæ Recop. in qua expreſsè ſtatuitur, quod quamuis caſus fortuitus eueniat ob factum Regis, & bellum ab eo motum, nulla conductori fit remiſſio; quod ſanè obuiat communi Doctorum reſolutioni, quæ habet conductori vectigalium faciendam eſſe remiſſionem quando impeditur facto Principis locantis ea exigere, vel ex impoſitione noui vectigalis illi damnum fuit illatum, vt tenent Alex. conſ.84.lib.6. Ioan.de Anania conſ.47.num.2. Crauet. conſ.95.n.8. Bero. conſ.144.n.12.lib.1. Hippol. Riminald. conſ.282.n.16.lib.3. Bertachin. de gabell. part.2. quæſt. de gabell. n.41. Renat. Chopin. d.tit.13.num.10. Menoch. conſ.55. à n.1.& conſ.671.n.1. Surd. conſ.24. à princip. & deciſ.326. num.18. Marc. Anton. Eugen. conſ.50.num.58.lib.1. Alex.Raudenſ. lib.1. var.cap.29. num.44. verſ. confirmabam.

9 Hinc etiam notatur text. iſte ad hoc, quod ſi culpa & negligentia poſſeſſoris prædium eſt effectum deterius, detrimentum eſt poſſeſſoris, vt per Rip. vbi ſuprà, n.81. Menoch. conſ.26.n.21. & conſ.34.n.4.

10 Et notatur ad hoc, quod præſumitur fraus quando quis tendit iter per inſolita itinera, vt per Maſcard. de probat.concl.815.num.28.

11 Nec loco quidem, &c.] Ergo ſola impoſitio ſufficit, nec requiritur exportatio, vt per Boër. deciſ.178. num.9. cum ſeq.

12 Illicitis comparatis, &c.] Notatur ad hoc, quod portans extra territorium aliquas merces prohibitas, & aliquas alias non prohibitas, omnes publicatæ; & confiſcatæ remanerent, taliter quod ratione illicitorum publicentur etiam licita, vt per Boër. deciſ.108. n.24. & deciſ.300.n.5. Viu. tom.1.commun.opin. lib.1. tit.17. de legib. n.268. verſ. ampliatur etiam quartò, pag. 237. vbi in verſ. ſeq. cum Guid. Pap. deciſ.572.
13 poſt princip. id intelligit procedere quando quis exportaret ſcienter, & doloſè; quia tunc perderet omnes merces, tam prohibitas, quàm non prohibitas, ſecus ſi ceſſante dolo ipſo & fraude, quia tunc amitteret profectò prohibitas tantùm.

Sed ex præcipiti auaritia, &c.] Et ſic ignoranti per 14
factum aduerſarij ſuccurritur, vt per Tiraq. de retractu lig.§.35.gloſſ.4.n.30. cum ſeqq.

SVMMARIVM.

1 *Debitor generis liberatur per interitum, ſi creditor periculum in ſe ſuſcipit.*

2 *Pecunia traiectitiæ periculum ad debitorem pertinet, niſi aliter ſit conuentum.*

3 *Pecunia depoſita, ſeu mutuò data, cuius periculo pereat, remiſſiuè.*

L. Traiectitiæ. IV. & vlt.

Iidem AA. Euchariſto.

DEbitor generis liberator per interitum, ſi credi- 1
tor periculum in ſe ſuſcipit. Item periculum pe- 2
cuniæ traiectitiæ pertinet ad debitorem, niſi aliud ſit actum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l.1. num.1.ſup. hoc tit.

Pecunia depoſita apud aliquem, ſeu mutuò data, 3
cuius periculo pereat, latè dixi in votis deciſiuis Canonicis, tom.1.voto 13. à n.8. vſque ad fin.

Depoſiti, vel contra.

TIT. XXXIV.

DEPOSITVM eſt contractus, quo res grauis conſtituenda, ac repoſcenti reſtituenda traditur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide l.Hiſpan.1. cum ſeqq. tit.3. part.5. Vincent. Caroc. in ſpeciali tract. de depoſito, Briſſon. lib.4. de verbor. ſignificat. verbo Depoſitum, Connan. comment. iuris ciuilis lib.7. cap.4. Tiraquel. de retractu conuent. §.4. gloſſ.6. num.15. Anton.Gom. var. tom.2.cap.7. Rebuff. in tract. de except. num.769. cum multis ſeqq. Kirchou. Donat. à Fin. Suar. & alios tom.1.commun.opinion.lib.4.tit.23. Petr.Gregor. ſyntagm.iuris part.3.lib.43. cap.3. Soar. de Paz in pract. tom.3.cap.6.§.6. Azeued. ad rub.tit.11. lib.4. nouæ Recop. Mozz. de contractib. tit. de depoſito, Fachinæ. controuerſ. lib.2. cap.92. D. Barboſ. in l.mora, num.82. cum ſeqq.ff.ſoluto matrim. Padill. in ſum. legum pœnal. part. 2. caſu 37. Molin. de Inſtit. tract.2. diſput.522. cum ſeqq. Leonard. Leſſ. in ſimili tract.lib.2.cap.27. dub.1. cum ſeqq. Cardin.Mantic. de tacitis & ambig. conuention. lib. 10. tit. 1. cum ſeqq. Ioan. Martin. Acoſta in addit. ad tract. de forma libellorum, annot. 12. Rebell. de obligation. iuſtit. part.2. lib.16.quæſt.vnica, Amat.Roderic. de priuileg.creditor. part.1. art.6. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. tom.2.lib.25. cap.45. num.456. cum ſeqq. Azor. inſtit. moral.part.3. lib.7. de depoſito, Bonacin. de contractib. diſp.3.quæſt.14. Caſtill. controuerſ.lib.2.cap.16.per tot. Ariſmin.Tepar. var.ſentent.tom.2.tit.364. Henric.Bocer. in diſput. de vniuerſo iure, part.1. claſſi 2. diſp.10. de depoſito. Alexand.Trentacinq. var.reſolut.lib.3.tit. de depoſito, pag.347. cum ſeqq. Gaſp.Roderic. de annuis redditib.lib.3. quæſt.11. Cancer. var.reſol.part.3.cap.8. de depoſito.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Depoſitarius de dolo, lataque culpa, non de caſu tenetur.*

2 *Depoſiti periculum caſu, non dolo, vel culpa depoſitarij contingens, pertinet ad debitorem.*

3 *Caſus fortuitus quis, remiſſiuè.*

4 *Depoſitarius non tenetur ſi caſu fortuito pereat depoſitum: onus verò probandi rei amiſſionem ipſi depoſitario, ſeu alienam rem detinenti incumbit, num. 5. maximè ſi allegauerit caſu fortuito rem deperditam, num.6. nec creditur aſſertioni ipſius iurata, dicentis rem amiſiſſe, num. 7. niſi officio iudicis petatur rem exhiberi, num. 8. ſi verò non probetur rem perueniſſe ad depoſitarium, creditur illius aſſertioni iurata, num.9. niſi eſſemus in caſu, quo ius præſumit rem eſſe penes depoſitarium, num. 10. præſumi ſi probatum fuerit apud ipſum ſemel rem fuiſſe, num.11. probato caſu fortuito amiſſionis, ſi probetur rem quæ prætenditur, amiſſam fuiſſe de recenti ante caſum in loco, vbi caſus euenit, tunc aſſertioni depoſitarij creditur de amiſſione ipſius cum aliis, n.12.*

13 *Depoſitarius ſi recipiat in ſe periculum caſuum fortuitorum, tunc tenetur de caſu fortuito: tenetur ſi eius dolo, vel lata culpa res perierit, n.14.*

15 *Culpa lata quæ.*

16 *Depoſitarium præſumi in dolo, ſi rebus ſuis ſaluis exiſtentibus, depoſitas ait perdidiſſe: intellige tamen vt num.17.*

18 *Depoſitarium non teneri de culpa leui, niſi actum ſit inter partes, vt de leui teneatur, n.19. vel niſi depoſitarius depoſito ſe obtuliſſet, n.20. vel mercedem recepiſſet pro cuſtodia, num.21. non teneretur de culpa leui, ſi ſalarium eſſet modicum, n.22. nec de leuiſſima, num.23.*

24 *Nautam, cauponem, ſtabularium teneri de leuiſſima quando aliquid recipiunt.*

25 *Depoſitarius de leuiſſima tenetur quando depoſitum ſit tantùm gratiâ accipientis.*

26 *Latrocinium, ſeu rapina per vim commiſſa reputatur caſus fortuitus, & is qui rem ſic furatam detinebat, non tenetur ad aliquid illius domino.*

L. Si incurſu. I.

Imp. ALEXANDER A. *Meſteno.*

1 DEpoſitarius de dolo, lataque culpa, non de caſu
2 tenetur. Periculum depoſiti contingens caſu, non dolo, vel culpa depoſitarij, ad deponentem pertinet. Colligunt ex Ordin. Cyn. Burrig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4 fol.27. verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

3 *Vel alio fortuito caſu*, &c.] Quis dicatur caſus fortuitus, vide poſita *in collect. ad l.1. ſup. C. commodati.*

4 Notatur ad hoc, quod depoſitarius non tenetur, ſi caſu fortuito pereat depoſitum, vt per Anton. Gabr. *comm.tit.de rebus credit. concl.2.n.4. cum ſeq.* Moz. *de contract.tit.de depoſito, cap.de naturalibus depoſiti, n.3.* Caroc. *in tract.de depoſito, part.1.tit. de caſu, & tit.de depoſiti reſtit.* Alex. Trentacinq. *var.reſol. lib.3. tit.de depoſito, reſol.2. n.3.* Card.Mant. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.10.tit.9. n.7.* Pichard. *in §. præterea, n.8. & 34.Inſt.quibus modis re contr.oblig.* Molin. *de iuſtit. tract.2.diſp.527.n.1.* Mar.Ant. *var.reſol.lib.2.reſol.13. n.1.*Azor.*inſt.moral.p.3.lib.7.de depoſito, c.7.verſ.quartò*, Rebell.*de oblig.iuſt.lib.16.de depoſito, q.vnic.n.15.* & ſic Regia lege cautum eſt *in l.4.tit.3.part.5.*

Sed onus probandi rei amiſſionem incumbit ipſi 5
depoſitario, ſeu alienam rem detinenti, vt reſoluunt Maſcard. *de probat.concl.829.n.1.& 9.* Felic. *de ſociet. cap.25. n.6.18. & 26.* Surd. *conſ.109. n.9.* Mar.Ant. *d.lib.2.reſol.41.n.19.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ. tom.1. cap.162. n.49.* maximè ſi allegauerit caſu for- 6
tuito rem deperditam, quia tenetur plenè probare caſum. Honded. *conſil.39.n.62.lib.2.* Maſcard. *de probat. concl.87.n.1. & concl.27. n.2.* Menoch. *lib.6. præſ.61. num.30.* Seraph. *de priuil. iuram. priuil.37. n.2.* Mar. Anton. *d.reſol.41. n.20.* Felic. *d.cap.25.n.6.* itavt non 7
credatur aſſertioni etiam iuratæ ipſius, dicentis rem amiſiſſe, ex Maſcard. *d.concl.87.n.4.* Menoch. *de præſumpt.lib.6.præſ.61. num.9.* Seraphin. *de priuil. iuram. priuil.37.n.3.* Mar. Anton. *d.reſol.41. num.20.* Farin. *fragm.crimin.part.1. lit. A, n.210.* Gratian.*d.cap.162. num.24.* Felic. *d.cap.25.n.6.* vbi limitat quando officio 8
iudicis rem exhiberi petitur; tunc enim debet iudex conſiderare perſonæ iurantis qualitatem, & ſecundùm illam iuratæ aſſertioni fidem præſtare. Mancin. *de iuram.part.4.effecta 120.n.5.* Felic. *d.cap.25.n.13.* Stephan.Gratian. *d.cap.162.n.24.* Farin. *d.lit. A, n.209.*
Si verò non fuerit probatum rem perueniſſe ad manus 9
depoſitarij, licèt iure actionis in ipſum agatur; nihilominus tamen creditur illius aſſertioni iuratæ dicentis rem ad ſe non perueniſſe, nec eam habere. Maſcard. *d.concl.87.n.6.& 7.* Menoch.*d.lib.6.præſ.61. num.4.* Mar. Anton. *d.reſol.41. n.19.* Felin. *d.cap.25. num.18.* niſi eſſemus in caſu, quo ius præſumit rem 10
eſſe penes depoſitarium, quia tunc ipſe depoſiti amiſſionem tenetur probare, nec eius aſſertioni iuratæ creditur, Menoch. *d.lib.6. præſ.61.n.13. & de arbitr. lib.1. quæſt.77.* Felic. *d.cap.25.n.20. & 21.* vbi *n.22.* ſubdit præſumi ſi probatum fuerit apud ipſum ſemel 11
rem fuiſſe, ex illa vulgari regula, *Qui ſemel habuit, ſemper præſumitur habere.*

Quando probato caſu fortuito amiſſionis probetur 12
rem, quæ prætenditur amiſſa, fuiſſe de recenti ante caſum in loco, vbi caſus euenit, tunc aſſertioni depoſitarij creditur de amiſſione ipſius cum aliis, per ea quæ tradunt Menoch. *d.lib.6. præſ.61.n.26.* Maſcard. *concl.829.n.5.* Felic. *d.cap.25. num.34. & 35.* vbi ait quod probato caſu, erit etiam probatum rem fuiſſe in loco caſus, ſi ibidem erat de recenti, & ante caſum, & quod teſtes domeſtici & familiares ſunt idonei teſtes ad probandum quod res erat in loco, vbi caſus euenit.

Quæ omnia limitanda veniunt ſi depoſitarius reci- 13
piat in ſe periculum caſuum fortuitorum; tunc enim teneretur de caſu fortuito, vt per Mozz. *d.tract.de depoſito, tit.de naturalib.depoſiti, n.30.* Caroc. *de depoſito, tit.de culpa depoſiti, à n.4.* Pichard. *in §. præterea, n.8. & 34. Inſt.quibus modis re contrah. obligat.* Alex. Trentacinq.*d.tit.depoſito, reſol.2.num. 13.* Molin. *d.diſput.525.n.1.* Card. Mantic. *d.lib.10. tit.9.n.10.* Azor. *inſt.moral.part.3.lib.7. de depoſito, cap.7. quæſt.4.* Rebell. *d.lib.16.de depoſito, quæſt.vnic.num.16.*

Qui dolum ſolùm, & latam culpam, &c.] Nota- 14
tur ad hoc, quod depoſitarius tenetur, ſi eius dolo, vel lata culpa res perierit, vt per *l.Hiſp.3.tit.3.part.5.* vbi Gregor.Lop. *gloſſ.7.* Anton.Gom.*tom.2.var.cap.7.n.2.* Ludou. Lop. *in inſtruct.conſcient.cap.197.* Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.23.c.3.n.17.* Caroc. *in tract. de depoſito, part.1.tit.de culpa depoſitarij, n.1. & 3.* Moz. *d. tract. de depoſito, tit. de naturalibus depoſiti, n.6.* Pichard. *in dict. §. præterea, n.2. Inſtit. quibus modis re contrah.oblig.* Cardin.Mantic. *d.lib.10.tit.9.n.2. & 8.* Alex. Trentacinq. *d.tit.de depoſito, reſol.2.n.1.* Cancer. *var.lib.3.cap.8.n.6.* Farin. *in praxi crimin.tit.de furtis, quæſt.169.n.14.cum ſeqq.* Molin. *d.diſp.525.n.1.* Leſſ. *de iuſt.lib.2.c.27.dub.3.n.3.*Rebell.*d.lib.16.quæſt.vnic. de depoſito, n.4.* Azor. *d.p.3.lib.7. de depoſito.*

Nota culpam latam eſſe deuiationem ab ea dili- 15
gentia,

gentia, quam communiter habent homines, qui ſunt eiuſdem profeſſionis, & conditionis, vt per d.l. Hiſp.3. tit.3.part.5. & l.12.tit.33.part.7. Petr. Greg. ſyntagm. iuris lib.21. cap.11.n.4. Rebuff. ad l. lata culpa 223. col.1.ff. de verb. ſignif. Parlad. differ.172.n.9. Pichard. in §.item is cui, num.63. & 64. Inſtit. quibus modis re contr.oblig. Farin. in praxi crimin. tit. de pœnis temper. quæſt.88.n.67. D.Barboſ. in l.ſi mora 10.num.3.ff.ſoluto matrim. quicquid dicat D.Gregor. Lop.Madera in ſuis animaduerſionibus iuris, cap.17. num.10. Et ſic in hoc ſenſu culpa à dolo ſeparatur, ex adductis per Rebuff. in d.l.lata culpa, col.2. Decian. tract.crimin.tom.1.lib.1. cap.6.à num.1.vſque ad num.7. D.Barboſ.in d.l.ſi mora, num.8. Farin. d.quæſt.88.num.87.

16 Depoſitarius autem præſumitur in dolo, ſi rebus ſuis ſaluis exiſtentibus, depoſitas dicit ſe perdidiſſe, vt per Alciat. in d.l.lata culpa, n.3. Pariſ. conſ. 131. n.4.vol.4. Hippol.Rimin.conſ.273.n.75.lib.3. Alex.de Neuo conſ.84.n.9. Caroc. d.tract. de depoſito, part.1. tit.de caſu, n.99. Cardin.Mantic. d.lib.10.tit.9.n.40. Maſcard. concl.508. n.1. & 4. Farin. in praxi crim.tit. de furtis, quæſt.169.num.37. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo Commodatum, num.18. ſed quod magis culpæ, quàm dolo id attribuatur, tenet D.Barboſ. in d.l.ſi mo-
17 ra, n.16. quod intelligo verum, quando non conſtiterit, potuiſſe ſaluare & ſuas, & res alienas, ad not. per Caroc. d.tract. part.2.quæſt.2. n.6. & 7. nam vbi earum rerum vnam tantùm ſaluare poſſet, & res depoſitæ erant æquè pretioſæ, vel ſaltem æquales eius ſuis, non tenetur depoſitarius ſi prætulit ſuas; prius enim debet quis ſibi ſubuenire, quàm aliis, ex Maſcard. concl.509.n.4. Cardin. Mantic. d.tit.9.num.41. & 42. Cardoſ. d.verbo Commodatum, n.18. D.Barboſ. in d.l.ſi mora, num.28. Caroc. d. part.2. quæſt. 2. vbi num.2. inquit quod aut quis tenetur de dolo, & poteſt res ſuas viliores præponere; aut de leui culpa, & tunc æquales; aut de leuiſſima, & tunc ſolùm pretioſiores: nam præferre debet quis rem commodatam pretioſiorem ſuæ propriæ.

18 Vnde depoſitarium de culpa leui non teneri, reſol-
19 uit Greg. Lop. l.3.gloſſ.9. tit.3. part.5. niſi inter partes actum ſit vt de leuiori culpa teneatur, Petr.Greg. d.lib.23.cap.3.n.16. Caroc. d.p.1.tit.de culpa depoſitar. num.40. Cardin.Mantic. d.lib.10.tit.9.n.9. Greg.Lop. d. l.3. gloſſ. 10. tit.3. part.5. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo Depoſitum, n.7. Pichard. in d.§. præterea, n.8. & 34. Alex. Trentacinq. d.tit. de depoſito, reſol.2.
20 n.13. Azor. d.lib.7. de depoſito, cap.7.quæſt.2. Vel niſi depoſitarius depoſito ſe obtuliſſet, quia tunc de leui culpa teneretur, ſecundùm Soar. recept. ſentent. lit. D, n.58. Nauar. in man.cap.17.n.181. Greg. Lop. d. l.3. gloſſ.11.tit.3.part.5. Seraphin. de priuileg. iuram. priuil.18.ſub n.16. Villalob. in ærar.commun.opin. lit. D, n. 63. Moz. d.tract. de depoſito, tit.de diuiſione depoſit. n.3. Caroc. d.p.1.tit. de culpa depoſitarij, n.11. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo Depoſitum, n.6. Alex. Trentacinq. d.reſol.2. n.8. Pichard. in d. §. præterea, n.31. Cardin. Mantic. d.lib.10. tit.9. n.19. Molin. d. tract.2.diſp.527. n.7. verſ.quando quis ſe obtulit, vbi ait quod tenetur quis de culpa etiam leuiſſima quando ſe obtulit in depoſitarium diligentiſſimum, Farin. d.tit.de furtis, q.169. n.18. Rebell. d. lib.16. de contractu depoſiti, quæſt.vnica, n.14. Azor. d. lib.7. de de-
21 poſito, cap.7. verſ. tertiò quando. Vel denique ſi pro cuſtodia mercedem recepiſſet, quia tunc de leui culpa teneretur, Gaſp.Roderic. de annuis reddit.lib.3.q.11. num.39. Gutier. practic.lib.4.quæſt.47.n.7. Caroc. vbi ſup.n.19. Pichard. in d.§.præterea, n.32. Card.Mantic.
22 d. lib.10. tit.9. n.12. & 13. vbi limitat quando ſalarium eſſet modicum, quia tunc de leui culpa non teneretur, cùm eo non obſtante depoſitum gratia deponentis factum eſſe dicatur, Alex. Trentacinq. d.tit.
23 de depoſito, reſol.2.n.11. vbi quod in hoc caſu non tenetur de leuiſſima culpa; & reſtringit de leuiſſima teneri nautam, cauponem, & ſtabularium, quando ali- 24
quid recipiunt, Amat. Roderic. de priuileg. creditor. p.1. art.6. n.8. Rebell. d. lib.16. de contractu depoſiti, cap.vnic. n.12. Azor d.lib.7. de depoſito, cap.7.verſ.ſecundò, Far. d.q.169.num.24.cum ſeqq. Alex. Raudenſ. Piſan.dec.num.27.28.42. & 57.p.1.

Sed quando depoſitum fit tantùm gratia accipien- 25
tis, depoſitarius tenetur de leuiſſima culpa, Eman. Suar. commun.opin. lit. D, n.57. Viu. etiam commun. opin. verbo Depoſitum, n.2. Anton. Gom. var. tom.2. cap.7.in fine, Mozz. d.tract. de depoſito, tit. de diuiſ. depoſiti, n.3. Nau. in man. cap.4.n.3. Caroc. d.tract. de depoſito, tit. de culpa depoſitarij, num.17. & tit.ſi depoſitarius aliam rem, quam accepit, reſtituat, n.5. & 6. Pichard. in d.§.præterea, n.33. Rebell. d.lib.16. de contractu depoſiti, quæſt.vnic.num.13.

Quod ſi prætextu latrocinij commiſſi, &c. Nota quod 26
latrocinium, ſeu rapina per vim commiſſa reputatur caſus fortuitus, & is, qui rem ſic furatam detinebat, non tenetur ad aliquid illius domino, vt reſoluit Farinac. d.tit.de furtis, quæſt.169.n.32. Aliàs enim furtum ſemper cenſetur fuiſſe commiſſum ob culpam ſaltem leuiſſimam, vt per Grammat. conſ.110.n.15. lib.2. Petr.de Vbaldis de duob. fratrib.part.8. num.16. Menoch. de arbitr. caſu 390. & de præſ. lib.5. præſ.3. n.128. & lib.6.præſ.61.n.30. Maſc. de prob.concl.467. & 829. Felic. de ſoc.c.21.n.45. Farin. d.q.169.n.33.

SVMMARIVM.

1 *In depoſito, ſicut ex alio bonæ fidei contractu debentur vſuræ.*

2 *Interpellatio in mora debitore conſtituendo ſufficiens eſt.*

3 *Interpellatio iudicialis in quibus caſibus ſit neceſſaria, remiſſiuè.*

4 *Interpellatio iudicialis per litis conteſtationem neceſſaria eſt in caſibus ſtricti iuris: intellige vt num.5.*

6 *An ſufficiat interpellatio, vel plures requirantur extraiudiciales ad conſtituendum debitorem in mora, remiſſiuè.*

7 *Depoſitum ſtatim reddendum, quamuis datum ſit ad tempus. Quid ſi iudicis auctoritate fuerit factum depoſitum, remiſſiuè num.8.*

L. Vſuræ. II.

Imp. GORDIAN. A. *Celſo.*

IN contractu depoſiti vſuræ ſicut ex alio bonæ fidei 1
contractu debentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l.1. num.1.ſup.hoc tit.

Ex mora, &c.] Per interpellationem ſcilicet ex- 2
traiudicialem, quæ ſufficiens eſt ad conſtituendum debitorem in mora, taliter quod veniant vſuræ, ſiue intereſſe quanti plurimi, ita Gregor. Lop. l.8.gloſſ.4. tit.1.part.5. & l.18. gloſſ.4.tit.11. ead.part. Chaſſan. in conſuet.Burgund.rub.4.§.2. ver.ſera ſuffiſamment interpellé, n.7. vbi ſex enumerat caſus, in quibus iu- 3
dicialis interpellatio eſt neceſſaria, Ioan. Garcia reg.118. Menoch. de arbitr. caſu 220. n.28. Maſcard. de prob.concl.934.n.35. & concl.1071.num.10. Hect. Felic. de ſocietate, cap.24. n.8. & 9. Gutier. de iuram. confirm. part.1. cap.56.n.7. Gaſp. Roderic. de annuis reddit.lib.3.quæſt.5.n.31.D.Barboſ.in l.mora 10.part.2. n.10.)ff. ſoluto matr. Mareſcot. var.reſol. lib.1.cap.24. n.4. Vincent.Caroc. in tract. de depoſito, part.1. tit.de culpa depoſitarij, n.43.fol.mihi 92. Collantes in pragm. agricol.lib.3.cap.4.n.10. Sigiſm. Scacc. de commerc. & camb.§.1. q.7. part.2. ampl.8.n.106.cum ſeqq. Caſtill.

controuerſ.

controuerſ.lib.2.cap.1. n.59. vbi *n.65. in fine*, atteſtatur durum eſſe contra hanc communem obtinere: quicquid contrarium, immò interpellationem iudicialem pér litis conteſtationem neceſſariam eſſe in contractibus ſtricti iuris, exiſtimauerint Andr. Fachinæ. *controu. lib.2. cap.64.* & Morl. *in emporio iuris,*
5 *p.1.tit.8.de rebus credit.in præmiſ. n.71.* Intellige procedere quando intereſſe, quod petitur, debetur iure actionis, vel obligationis, non verò ſi officio iudicis debeatur; quia tunc litis conteſtatio eſt neceſſaria ad conſtituendum debitorem in mora, ſecundùm Greg. Lop. *l.18. gloſ.4. tit.11. part.5.* Marc. Anton. Bauer. *in tract.de mora, part.1. num.19.* Maſcard. *concl.934. n.39. & concl.1071.n.15.* Mareſcot.*d.cap.124.n.5.* vbi *num.6.* de officio iudicis nobili, & non mercenario
6 intelligit, Sigiſm.Scace. *d.ampl.8.n.108. & 109.* An autem vna ſufficiat, vel plures interpellationes extraiudiciales requirantur ad conſtituendum debitorem in mora? vide Tiraq. *de retractu lig.§.9.gloſſ.3. num.23.* Ioan.Garc. *d.reg.118.n.2.* Chaſſan. *vbi ſup. n.12.* Cacheran.*deciſ.21.in princ.* Menoch. *de arbitr.caſu 220. à n.29.* D.Barboſ. *in d.l.ſi mora, part.2 n.9.& 10.* Mareſcot. *d.lib.2.cap.124.n.3.* Vincent.Caroc. *in tract.de oblat.part.2.quæſt.6.n.3.cum ſeqq.* Pichard. *in diſp. de mora, n.46. & 52.* Caſtill. *d.lib.2. cap.1.n.61.* Nicol. Genoa *in tract.de verb.enunciat.lib.2.quæſt.29.*

7 Nota quod depoſitum debet ſtatim reddi, quamuis ad tempus datum ſit, cùm enim fauore deponentis ſit factum, ad eius libitum reuocari poteſt, vt per Tiraq. *de retractu conuent. §.4. gloſ.9.n.5.* Petr.Greg. *ſyntag.iuris lib.23.cap.4. à n.4.* Gaſp.Roderic. *de annuis redditib. lib.3. quæſt.11. n.27.* Caroc. *de depoſito, part.1.quæſt.3.n.32.& tit.de caſu,n.52.* Mozz. *d.tract. de depoſito, tit.de accidentalibus depoſiti, n. 4.* Card. Tuſch. *pract.concluſ.tom.2.lit. D, concl.200. num.10.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1. tit.8. in prælud. num.16.* Ioſeph.Seſſe *Aragoniæ deciſ.192.num.1.lib.2.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.10.*
8 *tit.4.num.6.* Et quid ſi iudicis auctoritate depoſitum factum fuerit, vide infrà.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitarius furtum committit re vtendo depoſita, & ſi non furti, ſed depoſiti actione conueniatur, gratulabitur actori, & num. 2. furtum committit non ſolùm ſi re vtatur depoſita, ſed etiam ſi illam alienauerit, n.3. etiamſi pecunia deponatur conſignata in ſacculo, num.4.*

5 *Depoſitarius licèt re aliena vtendo committat furtum, eſt tamen furtum non inhoneſtum, vt in eo iudex ita rigidè procedat, prout in aliis, & propterea mitiùs puniendum eſt.*

L. Si depoſiti. III.

Idem A. Auſtero.

1 DEpoſitarius re depoſita vtendo committit furtum, & ſi non furti, ſed depoſiti actione conueniatur, gratulabitur actori. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ord.Reg. Luſit. *lib.5.tit.60.§.8.* Sylueſt. *in ſum.verbo depoſitum, n.10.* Connan. *comment. iuris ciuilis lib.7. cap.4.n.8.* Cott. *in memorab.verbo furtum*, Iodoc. *in pract.crimin.cap.110.tit.de furtis, num.14.* Cou. *var. lib.3.cap.15. num.8.* Nauar. *in man. cap.17.num.181.* Dec. *in l.certi condictio, §. ult. num.3.ff.ſi certum pet.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.27.cap.1.num.8. verſ. qui igitur re aliena*, Vincent. Caroc. *in tract. de depoſito, part.1.tit.vſus, à princip.& tit. Actio tertia contra depoſitarium furti, & cauſa 2. tit. ſi vnus, num.6. fol.56.* Ioſeph. Ludou. *deciſ.21.num.51.* Gutier. *pract. lib.4.quæſt.47.num.26.* Rebuff.*in tract.de excep.n.801.* Pichard. *in §.præterea, n. 14. Inſtit. quibus modis re contrah.oblig.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo furtum, num.14. & verbo depoſitum, n. 21.* Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.524.num.1.* Farin. *in praxi crimin. tit. de furtis, quæſt.169.num.3.* Cancer. *var.reſol.part.3.cap.8. de depoſito, num.38.*

Amplia primò, depoſitarium furtum committere 3
non ſolùm ſi re depoſita vtatur, ſed etiam ſi illam alienauerit, *l.1.§. ſi rem depoſitam vendidiſti, ff.depoſiti*, Mozz. *de contract.tract.de depoſito, tit.de naturalibus depoſiti, num.16.* Caroc. *d.part.1.tit. de in litem iurando, num.5.*

Amplia ſecundò, quando pecunia deponitur conſignata in ſacculo, quia cùm non videatur domi- 4
nium, ſeu poſſeſſio tranſlata in depoſitarium, imò tacitè cautum ne ea vtatur, ſed illam conſeruet eo modo, quo depoſita eſt, tunc ſi ea vtatur depoſitarius, furtum committeret, ſecus ſi dictæ pecuniæ fuiſſent traditæ numeratæ, Bonacoſ. *commun. crimin. in verbo furtum, poſt med. verſ. item ſi pecunia tradita fuit*, Capell. Tholoſ. *quæſt.168.* Neguzant. *de pignor.in 3.memb.partis 5.num.13.* Caroc. *d.tit.vſus, n.2.* D.Barboſ. *in l.ſi mora 10.n.82. in fine,& 83.ff.ſoluto matrim.* Farin. *d.quæſt.169.num.4.* vbi *num.11.* ſubdit 5
quod licèt depoſitarius vtens re aliena committat furtum, tale tamen furtum non eſt inhoneſtum, vt in eo iudex debeat ſic rigidè procedere prout in aliis furtis, & propterea tale furtum mitiùs puniri magiſtraliter docet.

SVMMARIVM.

1 *Quod petitur officio iudicis mercenario, lite principali deciſa, aut finita, ampliùs peti non poteſt.*

2 *Res quæ in pondere, numero, & menſura conſiſtunt, ſi ad numerum, pondus, ſeu menſuram deponantur, dominium in depoſitarium tranſit.*

3 *Creditor recipiendo ſortem præſumitur remittere vſuras, & recipiens debitum principale, præſumitur remittere intereſſe.*

4 *Intereſſe debitum ſolo iudicis officio, non poteſt peti de per ſe.*

5 *Officium iudicis finiri per ſententiam.*

6 *Officio iudicis mercenario quæ debentur, non poſſunt peti per ſe.*

7 *Vſuras in contractibus bonæ fidei deberi officio iudicis mercenario.*

8 *Intereſſe lucri ceſſantis non poteſt peti in alio nouo & ſeparato iudicio poſt latam ſententiam ſuper ſorte principali, niſi intereſſe ſit promiſſum in contractu per ſtipulationem de intereſſe præſtando, per officium iudicis quid, num.13.*

9 *Pro expenſis factis in iudicio, ſolùm competit officium iudicis, & illo extincto, ampliùs peti non poſſunt, & num.14. intellige vt num.15. ſi incuria iudicis, vel partis lata ſit ſententia ſuper re principali, nulla habita ratione fructuum, non poſſunt peti in alio iudicio, num.10. ſecus eſt in dote, vel alio iudicio vniuerſali, num.11. de acceſſoriis quid, num.12.*

16 *Fructus an & quando veniant in condemnatione, ſi non fuerint petiti.*

17 *Recipiens ſortem non cenſetur remittere intereſſe debitum iure actionis.*

18 *Expenſæ omiſſæ in ſententia, peti poſſunt in alio iudicio, ſi debeantur iure actionis.*

L. S

L. Si depoſita. IV.

Idem A. Timocrati.

QVod petitur officio iudicis mercenario, lite principali deciſa, aut finita, ampliùs peti non poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l.1. num.1. ſup. hoc tit. Aloyſ. Leo in 4. fol.27. verſo.

2 ᵃ Si depoſita pecunia, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi
res, quæ in pondere, numero, & menſura conſiſtunt,
ad numerum, pondus, ſeu menſuram deponantur,
dominium in depoſitarium tranſit, vt per Ant. Gom.
var. tom.2. cap.7. n.3. Petr. Greg. ſyntagm. iuris lib.23. c.3.
Mozz. de contractib. tract. de depoſito, tit. de diuiſione
depoſiti, num.12. Gaſp. Roderic. de annuis reddit. lib.3.
quæſt.11. n.19. D. Barboſ. in l. ſi mora 10. n.81. ff. ſoluto
matrim. Mar. Anton. var. reſol. lib.2. reſol.13. num.4.
Vincent. Caroc. in tract. de depoſito, part.2. quæſt.47.
n.4. Morl. in emporio iuris ciuilis, part.2. tit.8. de rebus
cred. in proœm. n.28. Caſtill. controu. lib.3. cap.16. n.33.
Amat. Roderic. de priuileg. cred. part.1. art.6. num.40.
Fontanel. de pactis nupt. clauſ.5. gloſſ.8. part.7. num.9.
Azor. inſt. moral. part.3. lib.7. de depoſito, verſ. octauo;
nam ex numeratione in dubio præſumitur deponentem
transferre voluiſſe dominium pecuniæ in depoſitarium,
& tacitè exegiſſe vt tantundem in genere
reſtitui ſufficiat; ex contrariis autem coniecturis &
præſumptionibus ſecus dicendum, hoc eſt, dominium
in depoſitarium non tranſire, & eſſe reale depoſitum,
vt in ſequentibus caſibus. Primò præſumitur
pecuniam vt ſpeciem depoſitam fuiſſe ex qualitate
perſonarum, ex Anton. Gabr. commun. tit. de rebus
cred. concl.2. per tot. vbi concludit, quod quando deponitur
pecunia apud mercatorem diuitem, præſumitur
verè & reale depoſitum, nec dominium cenſetur
translatum in ipſum ex numeratione, quia non eſt
veriſimile pecuniam mutuò accepturum, & ſi caſu
pecunia pereat, perire periculo domini, D. Barboſ. in
d.l. ſi mora, num.58. verſ. vel etiam ex qualitate perſonæ,
Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.10.
tit.9. n.29. & 31. Alexand. Trentacinq. var. reſol. lib.3.
tit. de depoſito, reſol.2. n.7. verſ. hic tertius, Cancer.
var. reſol. tom.3. cap.8. n.55. & 56. Farin. in praxi crim.
tit. de furtis, quæſt.164. n.43. Steph. Gratian. diſcept.
forenſ. tom.1. cap.27. n.3. & cap.174. num.8. ibi, illud
procedit vbicunque numeratur pecunia perſonæ indigenti,
non autem mercatori, vel aliàs diuiti, aut opulento.
Secus ſi pecuniæ in banchis deponantur, quia
cùm bancharij ex conſuetudine illis vtantur, incontinenti
dominium in eos tranſit, vt reſoluunt Pegner.
decif.38. num.7. Cancer. d. cap.8. n.64. Secundò,
quando fuit actum expreſsè quod depoſitarius pecuniam
conſeruaret, D. Barboſ. vbi ſupra. Card. Mantic.
d. lib.10. tit.9. num.23. Tertiò, quando expreſsè conuenitur,
quod eadem pecunia reddatur, Gaſp. Roder.
d. lib.3. cap.11. num.19. Cardin. Mantic. d. tit.9. n.23.
Caſtill. d. cap.16. num.17. Quartò, quando quis poſt
numerationem tradiderit pecuniam ſignatam & clauſam,
quia hoc caſu dominium in depoſitarium non
transfertur, Neguz. de pignor. p.2. memb.3. 5. part. & in
part.3. eiuſdem membri, Vincent. Caroc. de oblation.
part.1. quæſt.7. §. de conſignatione, Mozz. d. tract. de
depoſito, tit. de diuiſione depoſiti, n.14. Gutier. pract.
lib.2. quæſt.160. n.5. D. Barboſ. in d.l. ſi mora, num.47.
& 81. Hering. de fideiuſſorib. cap.20. §.1. num.34. Marescot.
var. lib.1. cap.50.

3 ᵇ Vltra non potes propter vſuras experiri, &c.] Notatur
ad hoc, quod creditor recipiendo ſortem, præſumitur
remittere vſuras, & recipiens debitum principale,
præſumitur remittere intereſſe, vt per Menoch.
de præſump. lib.3. præſ.113. num.1. & 2. Surd. de
4 aliment. tit.1. quæſt.43. princ. & decif.69. n.2. vbi quod
intereſſe debitum ſolo iudicis officio non poteſt peti
de per ſe. Boër. decif.18. n.1. vbi quod per ſententiam 5
finitur iudicis officium, Aluar. Valaſc. conſult.8. n.11.
verſ. ex eo, vbi quod ea quæ debentur officio iudicis 6
mercenario, non poſſunt per ſe peti, quia ſublato
principali, officium iudicis ceſſat in acceſſoriis; & ſub- 7
dit, vſuras in contractibus bonæ fidei deberi officio
iudicis mercenario, & conſ.107. n.13. vbi quod inter- 8
eſſe lucri ceſſantis non poteſt peti in alio nouo & ſeparato
iudicio poſt latam ſententiam ſuper ſorte principali,
niſi intereſſe ſit promiſſum in contractu per
ſtipulationem. Anton. Fab. in ſuo Codice, lib.7. tit.18.
de fructib. diffin.67. Scacc. de appellat. quæſt.17. lim.21.
num.45. Giurba decif.65. n.17. cum ſeqq. D. Barboſ. in
l. eum qui temerè 79. n.132. ff. de iud. vbi quod pro ex- 9
penſis factis in iudicio ſolùm competit officium iudicis,
& illo extincto amplius peti non poſſunt. Vide
eundem D. Barboſ. in rub. ff. ſoluto matr. part.3. num.61.
vbi dicit, quod ſi incuria iudicis, vel partis lata ſit 10
ſententia ſuper re principali, nulla habita ratione fructuum,
non poſſunt in alio iudicio peti, quia cùm iudicium
rei principalis iam ſit ſublatum, & finitum
per ſententiam, ſuper acceſſoriis non poteſt ordinari
iudicium de nouo, quæ ſublato principali per ſe ſubſiſtere
non poſſunt, & num.62. in princ. ait regulam hu- 11
ius l. non procedere in dote, vel alio iudicio vniuerſali,
& in l.1. part.1. n.48. ff. eod. tit. tenet regulam ex hoc 12
text. deſumptam, quod finita cauſa principali iudex
non poteſt pronunciare ſuper acceſſoriis; non procedere
quando illa acceſſoria debentur tantùm officio iudicis,
nam ſi debeantur iure actionis, finita cauſa principali,
adhuc acceſſoria diffiniri poteſt per eundem
iudicem, Anton. Gom. Luſ. decif.191. n.1. vbi quod 13
hæc lex intelligenda eſt etiam in intereſſe præſtando
per officium iudicis, Anton. Gom. var. tom.1. cap.2.
n.47. verſ. primò, vbi quod finita cauſa principali, iam 14
non poteſt eſſe quæſtio de expenſis, Cou. pract. c.27.
num.5. in fine, verſ. ſed & vera, vbi dicit procedere 15
deciſionem huius text. in expenſis, quæ officio tantùm
iudicis mercenario petuntur, cùm ſecus ſit in illis
quæ iure actionis debentur, vtpote quia poterit victor
eas petere etiam lata ſententia, quæ tranſierit in rem
iudicatam, latè Caſtill. controuerſ. lib.5. cap.135. n.8.
cum multis ſeqq. vbi an, & quando fructus veniant in 16
condemnatione, ſi petiti non fuerint, vbi num.22. te- 17
net quod recipiens ſortem non cenſetur remittere intereſſe
debitum iure actionis, & num.23. quod expenſæ 18
omiſſæ in ſententia peti poſſunt in alio iudicio,
ſi debeantur iure actionis, Bernard. Græuæ. ad pract.
Cameræ Imp. lib.1. concl.61. conſid.3. num.4. Honded.
conſ.30. n.12. & 13. lib.1. Morl. in emporio iuris, part.1.
tit.19. in præmiſ. n.15. in fine, Lingl. dec.3. q.5. n.12.

SVMMARIVM.

1 *Sequeſter tenetur reſtituere ſequeſtrum ei, de quo actum fuit, impleta conditione.*

2 *Debitor ſolutione facta liberatur, licèt inſtrumentum non receperit.*

3 *Sequeſter non tenetur alteri ex partibus litigantibus ſequeſtratas res reddere, niſi lite finita.*

L. Propter inſtrumenta. V.

Impp. VALERIAN. & GALLIENVS AA. *Claudiano.*

SEqueſter tenetur reſtituere ſequeſtrum ei, de quo 1
actum fuit, impleta conditione. Item debitor ſolu- 2
tione facta liberatur, licèt inſtrumentum non receperit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.

5 Nota ſequeſtrem non teneri alteri ex partibus litigantibus ſequeſtratas res reddere, niſi finita lite, vt per Tiraq. *de retract. conuent.* §.4. *gloſſ.*9.*n.*1, Rebuff. *tom.*3. *ad leges Galliæ, tract. de ſequeſtr. art.*1. *gloſſ.*1. *num.* 17. Foller. *in praxi cenſual. verbo inſtrumentum gratiæ, num.*54. Felician. *de cenſib. tom.*2. *lib.*4. *cap. vnic. num.*4. *verſ. denique fallit.*

L. Is penes quem. VI.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Alexandro.*

1 SEqueſter tenetur ſeruare legem à partibus ſibi datam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

2 Vnde ſi duo depoſuerint rem eo pacto, quod depoſitum non reddatur vni ſine altero, pactum ſeruandum eſt, vt per Caroc. *in tr. de depoſito, tit. alter ex deponentibus an in ſolidum agere poſſit*, *n.*1. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.*10. *tit.*7. *num.*1.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitum probari poteſt per inſtrumentum.*
2 *Depoſitarius tenetur deponenti, non illi, cui depoſitam credidit pecuniam.*
3 *Confeſſio facta etiam abſente parte in inſtrumento probat: probat contra confitentem, n.*4. *non probat ſi tendit in præiudicium creditorum, vel in diminutionem legitimæ filiorum, etiam iurata, n.*5. *non probat, ſi non eſt veriſimilis, num.*6.

L. Deſiderium tuum. VII.

Iidem AA. Attico.

1 DEpoſitum per inſtrumentum probari poteſt.
2 Item depoſitarius tenetur deponenti, non illi, cui depoſitam pecuniam credidit. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

3 Per hunc text. tenet Hippol. *in rub. de prob. n.* 101. quem refert Gam. *Luſit. deciſ.*336. *num.*6. confeſſionem factam etiam abſente parte, in inſtrumento probare, & ſubdit ideo dixiſſe Cremenſ. *ſing.* 104. vt ſi quis tibi mutuaret centum, & in ſcriptis confiteretur illa me à Titio habuiſſe; etiamſi Titius ſit abſens, habebit intentionem ſuam fundatam contra eum, qui aſſeruit pecuniam à Titio accepiſſe: hunc text. valde inſignem ex Iaſ. dicit Maſcard. *de probat. concl.*347. *num.*35. vbi ait in illo haberi, quod ſi factum fuiſſet inſtrumentum inter te & Fabium, in quo tu dixiſſes mutuaſſe eidem Fabio centum, quæ ego apud te depoſueram, quod ex tali inſtrumento & confeſſione me etiam abſente probatur depoſitum inter te, & me:
4 & *num.*81. in hoc text. ſancitum aſſerit confeſſionem factam in inſtrumento, etiam abſente parte probare contra confitentem, & latiùs *concluſ.* 360. *ex num.*1.
5 vbi *num.* 11. ſubdit, quod confeſſio in inſtrumento facta ſi tendit in præiudicium & damnum creditorum, vel in diminutionem legitimæ filiorum, etiam iurata
6 non probat, nec valet: & *num.* 12. quod confeſſio in inſtrumento facta, ſi non eſt veriſimilis, non probat, Anton. Gabr. *commun. opin. lib.*1. *tit. de confeſſione, concluſ.*1. *num.*69. Surd. *deciſ.*10. *num.*7. vbi quod confeſſio facta in inſtrumento publico probat plenè aduerſùs abſentem, Cald. Pereira *quæſt. forenſ. ſeu recept. ſentent. lib.*2. *quæſt.*31. *num.*14. vbi quod, ſi in inſtrumento cum alio facto contineatur pecuniam eſſe alicuius tertij abſentis, hæc ſcriptura perfectè probat in fauorem illius abſentis.

SVMMARIVM.

1 *Actio depoſiti, vt perſonalis, competit contra depoſitarium, & eius hæredes, non contra ſingularem eius debitorem.*
2 *Depoſitum ſi fiat earum rerum, quæ in pondere, numero & menſura conſiſtunt, & dominium non ſit translatum in depoſitarium, ſi extent, deponens indiſtinctè omnibus creditoribus præfertur.*

L. Si is qui depoſitam. VIII.

Idem AA. Alexandro.

ACtio depoſiti vt perſonalis, competit contra de- 1
poſitarium, & eius hæredem, non contra ſingularem eius rei debitorem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Niſi nummi extent, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi 2
depoſitum fiat earum rerum, quæ in pondere, numero, & menſura conſiſtunt, & dominium in depoſitarium non ſit translatum, ſi extent, deponens indiſtinctè omnibus creditoribus præfertur, vt per Strach. *de decoctoribus*, *p. vlt. n.* 1. Caroc. *in tr. de depoſito, p.* 2. *quæſt.*47. Matienſ. *l.*7. *gloſſ.*5. *n.*1. *tit.*16. *lib.*5. *nouæ Recop.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.*10. *tit.*10. *in fine*, Caſtill. *controuerſ. lib.*3. *cap.* 16. *num.*77. *cum ſeqq.* Amat. Roderic. *de priuileg. credit. p.*1. *art.*6. *n.*46. Filliuc. *in quæſt. moralib. tract.*34. *cap.*1. *quæſt.*11. Bonacin. *de contract. diſp.*3. *quæſt.*14. *puncto* 3. *n.*6. nam propter frequentiam depoſiti contractus, & propter ipſius neceſſarium vſum fuit datum deponenti priuilegium prælationis, vt anterioribus creditoribus perſonalibus præferatur, Strach. *d. p. vlt. n.*2. Ræuard. *var. lib.*1. *cap.*15. Mozz. *de contract. tract. de depoſito, tit. de naturalibus depoſiti, n.*22. Matienſ. *d. l.*7. *gloſ.*5. *n.*13. Parlador. *differ.*58. §.2. *n.*6. D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem*, §. *fin. à n.*36. *ff. ſoluto matrim.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*23. *cap.*9. *num.*19. Pichard. *in* §. *quædam actiones* 20. *à n.*41. *inſtit. de actionib.* Card. Mantic. *d. tit.* 10. *num.*38. Flores de Mena *var. quæſt. lib.*1. *quæſt.*6. *art.*3. *num.*25. Caroc. *d. q.*47. *n.*70. Amat. Roderic. *d. art.*6. *n.*44. Azor. *inſt. moral. p.*3. *lib.*7. *de depoſito*, *cap.*8. *q.*6. Bonacin. *de contract. diſp.*3. *q.*14. *puncto* 3. *num.*5.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas perſonam defuncti ſuſtinet.*
2 *Ex contractu ſerui hæreditarij acquiritur actio hæreditati iacenti.*
3 *Suis hæredibus non eſt hæreditas iacens.*
4 *Continuatio dominij, vel poſſeſſionis, ſi datur, non eſt dare hæreditatem iacentem.*

L. Cùm hæreditas. IX.

Iidem AA. Menophilo, & cæteris.

HÆreditas defuncti perſonam ſuſtinet, & repræ- 1
ſentat. Item ex contractu ſervi hæreditarij acqui- 2
ritur actio hæreditati iacenti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

In gloſſ. *Succeſſeritis, in addit.* ibi, *vbi eſt ſuus hæ-* 3
res, ibi nunquam iacet hæreditas, &c. Notatur ad hoc, quod ſuis hæredibus non eſt hæreditas iacens, quia non eſt dare medium inter mortem defuncti & exiſtentiam ſui hæredis, cùm ſtatim ipſo iure continuetur dominium bonorum patris in ipſum filium, etiam ignorantem, vt per Iaſ. *in l. pen.* §. *quod ſi ſtipulatus, num.*13. *ff. ſi certum petatur.* Anton. Gom. *tom.* 1. *var. cap.*9.

cap.9. n.17. Cott. *in memor. verbo filius,ol 2.* Meneh. *de ſucceſſ.creat.tom.1.§.20.num.42.*

4 Notatur etiam ad hoc, quod vbi datur continuatio dominij, vel poſſeſſionis, non eſt dare hæreditatem iacentem, vt per Molio. *de primog.lib.3.cap.12.n.20.* Tiraquell. *in tract. le mort, part.2. declar.6. num.10.* Chriſtoph. de Paz. *in ſchol.ad leges ſtyli, l.251.n.25.* Gonzal. *ad regul.8.Cancell.§.3.proœm.num.86.*

SVMMARIVM.

1 *Condemnatus in actione depoſiti directa, ob rem depoſitam occultatam, nec reſtitutam, notatur infamia.*
2 *Depoſitarius tenetur deponenti reſtituere depoſitum: negans depoſitum ſi patiatur ſe condemnari ad depoſiti reſtitutionem, efficitur infamis.*

L. Qui depoſitum. X.

Iidem AA. *&* CC. *Septimæ.*

1 CONdemnatus in actione depoſiti directa ob rem depoſitam occultatam, nec reſtitutam, infamia notatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num.1.ſup. hoc tit.*

2 *Ad eius reſtitutionem*, &c.] Notatur ad hoc, quod depoſitarius tenetur reſtituere depoſitum deponenti, de quo vide poſita *in collect. ad l.ſeq.*

3 *Cum infamia periculo*, &c.] Notatur ad hoc, quod depoſitarius negans depoſitum, ſi patiatur ſe condemnari ad reſtitutionem depoſiti, efficitur infamis, vt per *l.Hiſp.8.tit.3.p.5.* vbi Greg.Lopez *gloſſ.3.& 4.* Anton. Gom. *tom.2.var. cap.7.num.2. poſt princ. verſ. item ſi depoſitarius*, Couar. *lib.3.variarum, c.15.n.8.* Rebuff. *in tract. de except.num.* 807. Soar. de Paz *in pract.tom.3.cap.6.§.6. num.10.* Padill. *in ſumm. legum pœnal.part.2.caſu* 47. *in fine*, Ioan.Bapt.Coſta *de facti ſcientia & ignor.inſpect.8.n.10.* Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.10.tit.9.num.6.* Vincent. Caroc. *in tract. de depoſito, tit. de in litem iurando, num.3.* Ioan. Martinus Acoſta *in addit.ad tract.de forma libell. annot.12.num.6.*

SVMMARIVM.

1 *Depoſitarius ſine dilatione compellendus eſt ad reſtitutionem, nec poteſt objicere compenſationem: intellige vt num.2.*
3 *Depoſitum etiam prædoni reſtituendum eſt; ſecus ſi de proprio dominio opponat, & n.4. intellige vt n.5.*
6 *Depoſitum paratam habet executionem.*
7 *Compenſationis exceptionem non admitti in depoſito ad retardandam eius reſtitutionem, etiam in depoſito confeſſato, & facto per conſtitutum, videlicet quando de actuali numeratione non conſtat, num.8. contrarium num. 9. non admitti quamuis depoſitum ſit quantitatis, num.10. nec admitti etſi debitum ex alia cauſa conuertatur in depoſitum, num. 11. Niſi agatur actione depoſiti contraria, quo caſu cùm de fide rupta non agatur, compenſatio locum habet, num.12. vel depoſitum perueniat ad tertium, & eſſet quantitatis, vel ad æſtimationem deueniatur, num. 13. ſecus quando depoſitarius rem apud alium deponat, & deponenti actiones directas ceſſerit, vel eum in ſuum hæredem poſuerit, num.14. limita etiam quando depoſitum eſt ſubrogatum dependens, vel correſpectiuum ad alium contractum, num.15. vel quando datur alicui res, vt deferat Titio, & ſi noluerit recipere, cuſtodiat, nam tunc potius mandatum intelligitur, quàm depoſitum, num.16.*
17 *Depoſiti priuilegium ceſſat quando pecunia deponitur ad redemptionem prædiorum.*
18 *Actio in rem depoſito objici non poteſt.*
19 *Exceptiones peremptoriæ ſi opponantur ante litem conteſtatam, non impediunt proceſſum, ſed iudex eas reſeruet ad merita cauſæ, & procedat ad vlteriora.*
20 *Debitor inhibitus ſoluere ſuo creditori, an non obſtante inhibitione ſit compellendus ad ſolutionem, præſtita cautione idonea, remiſſiuè.*
21 *Sequeſtrum euitari cautione data.*

L. Si quis vel pecunias. XI.

Imp. IVSTIN. A. *Demoſtheni P. P.*

DEpoſitarius ſine dilatione conceſſa compellendus eſt ad reſtitutionem, nec objicere poteſt compenſationem. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1.pag.289.* 1

Intellige concluſionem huius text. videlicet depoſitarium teneri reſtituere depoſitum deponenti ſine dilatione, vt procedat quando deponens agit conditione huius l. ſcilicet actione depoſiti, & de dominio tertij opponit depoſitarius, quia à reſtitutione non excuſaretur, vt per Vincent.Caroc. *in tract.de depoſito, p.1.tit.de caſu, n.76.fol.129.& in q.3.tit. ſi prædo, vel fur deponat, n.8.* vbi ait quod etiam prædoni debet reſtitui depoſitum; ſecus ſi de proprio dominio opponat; nam vbi res furata apud dominum ipſius rei deponitur, tunc dominus illam reddere non tenetur, & exceptionem dominij contra deponentem opponere poteſt. Boſſ. *in praxi crimin. tit.de carcere, n.16.* Caroc. *in d.tit.de caſu, n.76.* D.Barboſ. *in l.diuortio 8.§. ob donationes, n.17.in fin.* vbi ait quod licèt contra petentem depoſitum nulla admittatur exceptio, tamen ea exceptio quod excipiens ſit dominus rei depoſitæ, admittenda eſt, quia excluſiua iuris agentis: idem repetit *in l.ſi alienam, n.23. cum ſeqq. ff. eod. tit.* Bellon. *lib.4. ſup. cap.6.* vbi de intellectu. Card.Mant. *de tacit.& ambig.conuent.lib.10.tit.10.n.9.* vbi ſubdit quod ſi dominium ante depoſiti contractum acquiſierit, poterit exceptione dominij ſe tueri: ſecus autem ſi poſt contractum. 2 3 4 5

Illico modis omnibus compellatur, &c.] Notatur ad hoc, quod depoſitum executionem paratam habet, vt per Roderic.Xuar. *in l. poſt rem iudicatam, not.5. num.2.* Greg.Lopez *per text.ibi in l.5.& 8.tit.3.part.5.* Roland. *conſ.17.num.1. vol.1.* Roman. *conſ.174.* vbi Mandoſ. *in addit.* Rebuff. *tom.1.ad leges Galliæ, tit. de litteris oblig. art.6. gloſſ.3. n.16.* Azin. *de execut. cap.4.* Vincent.de Franchis *deciſ.151.* Kirchou. *tom.1. commun.opin.lib.4. tit.24.n.18. pag.609.* Suar. de Paz *tom.3.cap.6.§.6.n.26.* Boër. *deciſ.298. n.7.* Campeg. *de dote, part.5. quæſt.3. verſ. ſecundò poteſt*, Anguiſ. *conſ.96. n.14.& conſ.200. n.4. lib.1.* Mandel. *conſ.3. num.12.* Vincent.Caroc. *d.tract.de depoſito, part.1.q.3. tit.de remediis, fol.mihi 9.* Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.10.tit.10.n.1.* Thom.Valaſc. *alleg. iuris tom.1. alleg.65.n.43.* Ariſmin. Tepat. *variarum ſentent.tom.2.tit.364.cap.13.* Caſtill. *controuerſ. lib.3. cap.16. n.6.* Alex.Trentacinq. *variarum reſolut. lib.3.tit. de depoſito, reſol.1.* Cancer. *variarum part.3. cap.8. de depoſito, n.35.* Cardin.Tuſch. *pract. concluſ. tom.2. lit. D, concl.200.num.11.* 6

Nullamque compenſationem, &c.] Notatur ad hoc, quod compenſationis exceptio in depoſito ad retardandam eius reſtitutionem non admittitur, vt per Doctores, quos plena manu citaui *in collectan. ad l.vlt.C.de compenſat. ſuper verb. excepta actione depoſiti*, quibus addo Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, part.1. claſſ.2.diſp.10.num.34.* 7

Amplia primò, exceptionem compenſationis non 8

admitti etiam in depoſito confeſſato, & facto per conſtitutum, videlicet quando de actuali numeratione conſtat; nam huiuſmodi depoſitum quoad præiudicium ipſius depoſitarij habet priuilegia veri depoſiti, ſecus quoad præiudicium tertij. Ita Roland. *conſ.17. à n.15. lib.1.* Marienſ. *l.9.gloſſ.4. n.6. tit.11. lib.5. nona Recopilat.* Theſaur. *deciſ.26.n.3.* Pichard. *in §.bona fidei 30.n.46.Inſtitut.de actionib.* D.Barboſ. *in l.diuortio, §. ob donationes, n.14. ff. ſoluto matrimonio,* Fachin. *controuerſ.lib.2.cap.93.* Cardin.Mantic. *dict.lib.10.tit.10.n.14.* Giurba *deciſ.87.n.35.* Cancer.
9 *variarum part.3.cap.8. de depoſito, n.40.* Quamuis contrarium, immò quod priuilegium excludens exceptionem compenſationis tantùm habeat locum in depoſito vero, & non in confeſſato, teneant Plot. *de in litem iurando, §.10.n.32.* Maſcard. *de probat. concluſ.509. n.7.* Auendan. *de cenſib. cap.45. num.15.* Felician. *cod.tract.tom.2.lib.1.cap.8.n.7.verſic.pro contraria verò ſententia,* Ceuall. *in tract. de cognit. per viam violent.part.2. quæſt.1. n.39.* niſi eorum opinionem intelligamus quando ex depoſito confeſſato ius tertij læderetur, vel quando confeſſio eſſet facta inter perſonas prohibitas.

10 Amplia ſecundò compenſationem non admitti, quamuis depoſitum ſit quantitatis. Natt. *conſil.438. num.7.* Mynſing. *in d. §. bona fidei, n.5.* vbi Pichard. *num.46.* Surd. *conſil.246.n.10.* Catoc. *d.tract.de depoſito, part.1.tit.de caſu, n.18.* Sebaſt.Medices *in tract. de compenſat.part.1.quæſt.25.n.4.* D Barboſ. *in d. §. ob donationes, n.12.poſt medium,* Amat.Roderic. *de priuileg.credit.part.1.art.6.num.40.*

11 Amplia tertiò, compenſationem non admitti, etſi debitum ex alia cauſa in depoſitum conuertatur, quia certum eſt, quod debitum ex vna cauſa, conuentione partium poteſt conuertiri in aliam, Natt. *d.conſ.384.num.5. & 6.* Felician. *d.tom.2. lib.1.cap.8. verſ. pro contraria verò ſententia,* Franc. Milanenſ. *deciſ.2.num.41.lib.2.* Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ. cap.321.num.10.*

12 Limita primò quando agitur actione depoſiti contraria, quo caſu cum de fide rupta non agatur, compenſatio locum habet, vt per Tyndat. *de compenſationib.art.5.num.40.*

13 Limita ſecundò, ſi depoſitum perueniat ad tertium, & eſſet quantitatis, vel ad æſtimationem deueniatur, quia tunc compenſatio opponi poteſt. Vincent. Catoc. *d.tract. de depoſito, part.1.tit.ſi depoſita-*
14 *rius mutuet alteri:* niſi quando depoſitarius rem apud alium deponat, & deponenti actiones directas ceſſit, vel eum in ſuum locum poſuit; nam iſte tertius compenſationem objicere non poterit, *l. ſi ut apud quem, ff.hoc tit.* Surd. *conſ.411.num.19.* Catoc. *d.part.1.tit. de caſu, num.51. in fine,* vbi ait quod erit cautus tertius, ſi animaduertat an ceſſionarius vtilem actionem intentet, & tunc poterit objicere exceptionem compenſationis, ſecus ſi directam.

15 Limita tertiò, quando depoſitum eſt ſubrogatum, dependens, vel correſpectiuum ad alium contractum; nam regulatur ſecundùm ipſius contractus naturam, vt ſi principalis contractus eſſet mutuum, emptio, vel alius ſimilis contractus, & depoſitum per accidens ſubſequatur; quia tunc ſolùm ad exceptiones, quæ ex ipſo contractu competunt, attendi debet, & non ad naturam depoſiti, Catoc. *vbi ſuprà, n.45.* Ceuall. *in tract.de cognit. per viam violent.part.2. quæſt.76.n.9. & 11.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.273.num.5.*
16 vbi exemplificat quando datur alicui res, vt deferat Titio, & ſi noluerit recipere, cuſtodit; nam tunc potius mandatum intelligitur, quàm depoſitum, & *n.11.*
17 poſt Mantic. *d.lib.10.tit.10.num.16. & 17.* dicit quod ceſſat priuilegium depoſiti quando pecunia deponitur ad redemptionem prædiorum.

18 *Vel in rem,* &c.] Ergo actio in rem depoſito objici non poteſt, contra *l.bona fides,verſ.pen. ff. hoc tit.* de quorum iurium concordia agit Bellon. *lib.4.ſup.c.6.*

Integra quòque ei reſeruentur, &c.] Notatur ad hoc, 19
quod exceptiones peremptoriæ, ſi opponantur ante litem conteſtatam, non impediunt proceſſum, ſed iudex debet eas reſeruare ad merita cauſæ, & procedere ad vlteriora, vt per Marant. *de ordine iudic.p.6. memb.9.num.13.*

Liceat ei, qui depoſuit, &c.] Vtrùm præſtita idonea cautione compellatur debitor inhibitus ſoluere 20
ſuo creditori, non obſtante inhibitione? Vide Cou. *pract.cap.16. à num.2.* Perez *l.1. tit. 10. lib.3. Ordin. pag.663.* Azeued. *l.1.n.197. tit.21. & l.1.n.4. tit.12. lib.4.nona Recop.* Cald. Pereira *quæſt.forenſ.lib.1.q.21. num.9.* Gonzal. *ad reg.3. Cancellar. §.7. proœm.n.96.* 21
vbi quod data cautione euitatur ſequeſtrum.

SVMMARIVM.

1 *Interuentio tertiæ perſonæ non impedit extraiudicialiter depoſiti ſummariam actionem, & depoſiti reſtitutionem.*

2 *Depoſitarius tenetur deponenti ad reſtitutionem depoſiti ſine dilatione.*

3 *Res depoſita non poteſt ſequeſtrari, ſed deponenti res reſtituenda eſt, niſi deponens de fuga eſſet ſuſpectus: intellige, ſi extraiudicialiter ſit proteſtatio, num.4.*

5 *Si iudex depoſitum eius mandato factum ſine citatione partis, cuius intereſt, tradere iuſſerit, depoſitarius liberatur parendo eius mandato.*

AVTH. Sed iam cautum.

INteruentio tertiæ perſonæ non impedit extraiudi- 1
cialiter depoſiti ſummariam actionem, & depoſiti reſtitutionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1.ſup.hoc tit.*

Probat hic text. depoſitarium teneri reſtituere de- 2
poſitum deponenti ſine dilatione, etſi tertius proteſtetur depoſitario, ne rem, ſeu pecuniam depoſitam reſtituat deponenti, ex eo quod deponens ſit ei debitor alicuius quantitatis, oſtendens publicum inſtrumentum, quamuis generaliter, vel ſpecialiter pro ſecuritate debiti res, ſeu pecunia depoſita hypothecata eſſet; vt per Rip. *in cap.cum M, n.158. de conſtitut.* Rebuff. *in tract. except. n.799.* vbi quod res depoſita 3
non poteſt ſequeſtrari, ſed debet deponenti reſtitui, niſi qui depoſuit eſſet de fuga ſuſpectus, Surd. *conſ.4. num.27.* Cald.Pereira *quæſt.forenſ.lib.1.quæſt.21.n.11. & 14.* D.Barboſ. *in l.ſi alienam, n.11. & 12.ff. ſoluto matrim.* Intellige quando extraiudicialiter proteſtatio 4
fit, nam ſi iudicialiter fiat, depoſitarius abſque iudicis mandato illud reddere non debet, quia inhibitio facta per iudicem ſemper impedit ſolutionem fieri, D. Barboſ. *in d.l. ſi alienam, n.12. & 13.* Vincent.Caroc. *de loc.no,part.1.tit.de caſu, n.73.* Si verò iudex depo- 5
ſitum eius mandato factum ſine citatione partis, cuius intereſt, remouere, & alteri tradere iuſſerit, depoſitarius liberatur parendo eius mandato: ita Curt. iun. *in repet.l.vnica, quæſt.16.C.de prohib.ſequeſtr.* Afflict. *deciſ.150.à n.21.* & ibi Vrſill. *à num.32.* Anton.Gabr. *commun.tit. de ſolut. concl.11.* Menoch. *de arbitr. caſu 131.num.14.* Perez *l.1.quæſt.13.tit.10.lib.3. Ordin.* Vincent. Caroc. *de depoſ.part.2.quæſt.67.& part.1.tit. de caſu,à n.77.* Monter. à Cueua *Aragon. deciſ.2.n.7. & 11.* Hieron. Leo *Valent. deciſ.3. à n.11.tom.1.* Seraphin. *Rom.deciſ.1019.n.4.part.2.* Gutier. *pract.lib.1. quæſt.113. n.9.* Azeued. *l.13. num.18.tit.9. lib.3.nona Recop.* Caſtill. *controu.lib.4.cap.59.n.40.* Amat. Roderic. *de priuileg. credit.part.1.art.6.num.32.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.485.num.8.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Vnus ex hæredibus deponentis, accipiens ſolummodo portionem, quæ ſibi contingit, quicquid poſtea contra debitorem accedat, cohæredibus non tenetur.*

2 *In depoſito conſiſtente in pondere, numero ac menſura, ſi vni ex hæredibus depoſitarius pro hæreditaria portione ſoluit, reſidui periculum ad cæteros pertinebit, num. 3.*

L. Superuacuam. XII. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

1 VNus ex hæredibus deponentis, accipiens ſolummodo portionem, quæ ſibi contingit, quicquid poſtea contra debitorem accidat, cohæredibus non
2 tenetur. In depoſito conſiſtente in pondere, numero, ac menſura, ſi vni ex hæredibus depoſitarius pro hæreditaria portione ſoluit, reſidui periculum ad cæteros pertinebit. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom. 1. pag. 291.*

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 5. tit. 3. part. 5. vbi gloſſ. 32. in fine,* Anton. Gom. *variarum tom. 2. cap. 10. n. 4.* Neguzant. *de pignorib. part. 5. membr. 2. num. 3. verſic. iſtam, & n. 36. verſic. non obſtat.* Menoch. *conſ. 46. n. 2. cum ſeqq.* Vincent. Caroc. *in tract. de depoſito, tit. alter ex deponentibus an in ſolidum agere poſſit, n. 1.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo leſis, num. 70.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuention. lib. 10. tit. 7. num. 9.*

Mandati, vel contrà.

TIT. XXXV.

MANDATVM eſt contractus conſenſu conſtans, *ff. hoc tit. l. 1. in princ.* quo dominus negotium bona fide gerendum ſuſcipienti procuratori committit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tituli vide *l. 12. Hiſp. cum ſeqq. tit. 12. part. 5.* Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 7. cap. 14.* Corraſ. *lib. 6. miſcel. c. 6.* Donat. à Fina, Suar. Viu. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 24. pag. 610.* Ant. Gabr. *tom. 3. etiam commun. lib. 2. tit. de mandato,* Menchac. *controu. vſufr. part. 2. c. 15. & de ſucceſſ. creat. tom. 1. §. 12. n. 63.* Couarr. *pract. c. 11. n. 12.* Gail. *lib. 1. obſeru. 23. cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 3. lib. 27. cap. 5.* Rebuff. *de except. n. 738. cum multis ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *tom. 3. commun. opin. tit. de mandato, pag. 512.* Mozz. *de contractib. tit. de mandato,* Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 36. n. 28. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 7. tit. 1. cum ſeqq.* Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap. 15. n. 45. cum ſeqq.* Ioan. Martinus Acoſta *in addit. ad tract. de forma libell. annot. 13.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 548. cum ſeqq.* Rebell. *de oblig. inſtit. part. 2. lib. 17. quæſt. vnic. de mandato,* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſ. 2. diſp. 6. de mandato,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 25. tract. 8. cap. 1. n. 607. cum ſeqq.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 2. tit. de procuratorib. reſol. 10.* Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom. 1. tit. 91.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator pecuniam verſam in vtilitatem domini, actione mandati contraria repetit.*

Parboſæ Collect. in Cod. Tom. II.

2 *Salarij promiſſi nomine procurator mandantem, vel clientem coram Præſide conuenit, & num. 3.*

4 *Salarium debetur quando officium eſt oneroſum, & difficile, etſi ab initio ſuſcepti muneris promiſſum non fuerit: idem quando dominus ſolitus eſſet conducere adminiſtratorem, & qui adminiſtrauerit, erat conſuetus operas ſuas locare, num. 5. limita vt num. 6. & 7.*

8 *Salarij limitatio arbitrio iudicis relinquitur.*

L. Aduersùs eum. I.

Impp. SEVERVS *&* ANTONINVS AA. *Leonidæ.*

PRocurator pecuniam verſam in vtilitatem domi- 1
ni, actione mandati contraria repetit. Salarij pro- 2
miſſi nomine procurator mandantem, vel clientem coram Præſide conuenit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Butrig. Bart. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Donell. Aloyſ. Leo *ſuper 4. fol. 28.* Richard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſionem quoad ſecundam eius 3
partem ex hoc text. deſumit Henr. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom. 1. claſſi 2. diſp. 6. n. 95.* vbi ait quod ſalarium, ſi quod certum promiſſum ſit procuratori, cùm mandati obligatione haud contineatur, nec peti per hanc actionem poterit, ſed opus eſt extraordinaria proſequutione.

De ſalario autem quod promiſit, &c.] Nota quod 4
quando officium eſt oneroſum & difficile, multique laboris, tunc debetur ſalarium, etſi ab initio ſuſcepti muneris promiſſum non fuerit, vt per Menoch. *conſ. 228. n. 20. & conſ. 570. n. 4.* Baëza *de decima tutor. cap. 2. à n. 19. & c. 20. n. 20.* Flores de Mena *var. lib. 1. quæſt. 8. §. 3. n. 2.* Gutier. *de tutel. lib. 3. cap. 2. n. 10.* Idem 5
quando dominus ſolitus eſſet conducere adminiſtratorem, & qui adminiſtrauit, erat conſuetus operas ſuas locare, Feder. de Senis *conſ. 218. & ſeq.* Aluar. *de coniect. mente defuncti lib. 2. §. 1. à n. 114.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 5. collect. 1540. & 1885.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 257. n. 1.* vbi *num. 3.* ex 6
quadam Rotæ deciſione concludit, non requiri quod copulatiuè probetur dominum ſolitum eſſe conducere, & ſeruum locare ſuas operas: ſed vnum ſolùm requiſitum probare non ſufficere, contra deciſionem Genuenſ. 105. *num. 5.* tenet Flores de Mena *vbi ſup. num. 9.* niſi tamen quando ex illius negotiatione & labore dominus commodum ſenſit, & ille nihil lucratus eſt, & eſt pauper, aut non multùm diues, Marta *in votis nouiſſ. deciſ. voto 99. per tot.* vbi *n. 6.* idem 7
aſſerit quando erat homo pauper, & non haberet vnde viueret, niſi de ſuo labore, nam non eſt veriſimile quod voluerit gratis laborare. Taxatio verò ſalarij ar- 8
bitrio iudicis relinquitur, ex Flores de Mena, Baez. & Doctoribus *vbi ſuprà.*

SVMMARIVM.

1 *Actio mandati competit ad pecuniam exſolutam à mandatario, & pignora perſequenda.*

2 *Fideiuſſor pro pecunia ab eo ſoluta à principali recuperanda, & pro pignoribus conſequendis mandati habet actionem.*

L. Cùm ex cauſa. II.

Iidem AA. *Marcello.*

ACtio mandati competit ad pecuniam exſolu- 1
tam à mandatario, & pignora perſequenda. Fi- 2
deiuſſor pro pecunia ab eo ſoluta à principali recu-

O 3 petanda,

peranda, & pro pignoribus conſequendis mandati habet actionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

L. Si pater tuus. III.

Iidem AA. *Germano.*

MAndans alteri actiones, poteſt non obſtante mandato re integra actionem exercere. Colliguot ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator ſumptus litis repetit, etiamſi ſuccubuerit in cauſa, & num.2.*

3 *Mandatam habens, nulla facta diſtinctione an geſſerit vtiliter, ſed qualecunque ſit negotium, expenſas repetit.*

4 *Procurator an poſſit vti retentione pro expenſis.*

L. Etiamſi contrarium. IV.

Imp. ALEXANDER A. *Vulnerato.*

1 PRocurator repetit ſumptus litis, etiamſi in cauſa ſuccubuerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.25.tit.5.part.3.* Greg. Lop. *l.60. verbo los del guardador, tit.18.ead.part.3.* Alex. *conſ.52. in princip. vol.1.* Pariſ. *conſ.90.n.38.vol.1.* Gerard. *ſing.4. n.14.* Bellacomb. *tom.1.commun.opin.lib.2.tit.8. de procuratorib.n.90.pag.318.* Henric. Bocer. *in diſp.de vniuerſo iure, tom.1.claſſ.2. diſp.6. n.90. lit. B*, Surd. *de aliment.tit.1. quaſt.121. in fine*, vbi quod habens man-
3 datum, nulla facta diſtinctione an geſſerit vtiliter, ſed qualecunque ſit negotium, repetit expenſas.

4 An procurator poſſit vti retentione pro expenſis? vide Boër. *deciſ.15.n.3.* vbi quod poteſt inſtrumenta, & acta litis retinere, donec dominus ei ſatisfecerit de ſumptibus, quos fecit, & non pro ſalario ſuo, per *l. qui propriè, §. litis impendia, de procuratorib.* Tiraq. *de retracta lig.§.7.gloſſ.1.num.13.*

L. Si maritus. V.

Idem A. *Guliano.*

PRocurator, qui neglecto mandato bonorum poſſeſſionem non petiit, tenetur domino. Colliguot ex Ord. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor ſoluta pecunia, & facta condemnatione, actionem mandati habet contra reum, & debitorem principalem, & num.2.*

3 *Tacens conſentire videtur in illis caſibus, quos tacens ſi vellet, poſſet impedire.*

L. Si fideiuſſor. VI.

Imp. GORDIAN. A. *Soſibio.*

1 FIdeiuſſor ſoluta pecunia, & facta condemnatione, actionem mandati contra reum, & debitorem principalem habet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.12.tit.12. part.5.* Menchac. *controuerſ. vſufreq. part.1. cap.38. num.3.* Duen. *reg.377.* Donat. à Fina *commun.opin.tom.2.lib.8.tit.25. de fideiuſſor. num.113. pag.380.* Gutier. *allegat.4. n.3.* Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.33.num.125.*

Pro reo patiente, &c.] Notatur ad hoc, quod ta- 3
cens conſentire videtur in illis caſibus, quos tacens ſi vellet, poſſet impedire, vt per Tiraquell. *de retractu lign. §.1. gloſſ.9. n.149.* Neguzant. *de pignoribus, membr.4.part.2. n.152.* Mendoz. *de pactis lib.4.cap.4. n.37.* Cou. *pract.cap.15.n.5.verſ. tertiò*, Maſcard. *de probat. concl.1158.n.47.* Surd. *conſ.290. num.22.* Fachinæ. *controu.lib.7.cap.80.* Menoch. *de præſumpt.lib.6. præſ.99.n.15.& conſ.58.n.65.* D. Barboſ. *in l. qui dotis, n.160.ff.ſoluto matrim.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt.quaſt.16.num.47.& 52.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ.tom.1.cap.38.n.21. & cap.68.n.16.*

SVMMARIVM.

1 *Mutuans ex mandato alterius obligat ſibi recipientem tanquam principalem ex eo contractu, & mandantem tanquam acceſſorium per actionem mandati.*

2 *De litteris tam commendatitiis, quàm credentiæ, remiſſiuè: non obligant dominos niſi eſſent multum ad hoc ſpeciales, num.3.*

4 *Ex litteris credentia, vel commendatitiis non inducitur mandatum ad contrahendum.*

5 *Actio ex mutuo mihi quaritur, & non danti, ſi mandante me quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet.*

L. Si litteras. VII.

Idem A. *Aureliano.*

MVtuans ex mandato alterius obligat ſibi reci- 1
pientem tanquam principalem ex eo contractu, & mandantem tanquam acceſſorium per actionem mandati. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1.ſup. hoc tit.*

De litteris, tam commendatitiis, quàm credentiæ, 2
vide Boër. *deciſ.282. à princ.* vbi quod non obligant 3
dominos, niſi eſſent multùm ad hoc ſpeciales; & admonet vt caueant hi ad quos tales mittuntur litteræ, vt videant quid ſonant litteræ, Anton. Gom. *variar. tom.2.cap.13. num.5.* vbi ait quod ſi quis miſit alteri litteras credentiæ in fauorem alicuius, & recipiens virtute ipſarum pecuniam ſibi mutuauit, vel aliter cum eo contraxit, tunc ſi tales litteræ continent quid certum, vt ſi dicatur in eis quod recipiens mutuet, vel tradat ei, in cuius fauorem ſunt miſſæ, aliquam rem, vel pecuniam mittens tenetur efficaciter ſoluere actione mandati; additque idem eſſe quando tales litteræ non continent quid certum, & ſpecificum, ſed generaliter mittens dicit quod recipiens contrahat cum ipſo nuntio, & latore litterarum, vel alio in cuius fauorem ſunt miſſæ periculo mittentis, quia tunc ſimiliter remanet obligatus actione mandati, Mozz. *de contract.lib. tit. de mandato, cap. de ſubſtantialibus mandati, num.1.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.tom.1.lib.7.tit.3.n.12.* vbi quod 4
ex litteris credentiæ, vel commendatitiis non inducitur mandatum ad contrahendum, Rot. Genuenſ. *deciſ.ad mercaturam 70.*

Qui à te mutuam ſumpſit pecuniam, &c.] Nota 5
quod mihi quæritur actio ex mutuo, & non danti, ſi mandante me quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet: ita Vigel. *in methodo iuris ciuilis, lib.17.part.5. cap.1. verſ. quibus certi condictio competit, reg.1.* Cardin. Tuſch. *pract.concluſ.lit. M, concl.441.n.5.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.8.tit.2. num.4.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib.lib.3.quaſt.11. num.55.*

num. 55. Pichard. *in princip. Inſtit. quibus modis re contrahitur obligatio, num.6.*

SVMMARIVM.

1 *Ex mandato patris competit actio contra hæredem.*
2 *Mutuans ſeruis ex mandato domini, habet illum obligatum actione mandati: pignoris ſimul perſecutionem non amittit.*
3 *Seruus non poteſt mutuare, niſi dominus liberam adminiſtrationem peculij ei conceſſerit: ſin aliter, mutuatarius domino obligatur, & non ſeruo, num.4.*

L. Si tibi pupillorum. VIII.

Impp. VALERIAN. *&* GALLIEN. AA. *&* VALER. C. *Lucio.*

1 EX mandato patris competit actio contra hære-
2 dem. Mutuans ſeruis ex mandato domini, habet illum obligatum actione mandati, pignoris item perſecutionem non amittit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

3 Hinc etiam ſeruus non poteſt mutuare, niſi dominus ei liberam adminiſtrationem peculij conceſſerit, vt per Iaſ. *per text. ibi in l. rogaſti, §. ſi fugitiuus, n.5. ff. de rebus credit.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.22. cap.2.n.6.* Petr. Nicol. Mozz. *de contractib. tractat. de mutuo, tit. de perſonis quæ poſſunt mutuare, vel non, n.3.* Azor. *inſtitutionum moralium, part.3. lib.7. de mutuo,*
4 *cap.3.* vbi tradit quod quando aliter ſeruus mutuum dat, mutuatarius domino obligatur, & non ſeruo.

SVMMARIVM.

1 *Procurator dolo, vel culpa lædens, vel negligens cauſam principalis, conuenitur actione mandati, & num.2.*
3 *Mandatarius tenetur de dolo, & leui culpa; mandans tamen ſi obiiciat culpam, eam probare debet, aliàs præſumitur pro mandatore, & debet abſolui, licèt non probauerit diligentiam.*

L. Cùm per procuratorem. IX.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *Marcello.*

1 PRocurator dolo, aut culpa lædens, vel negligens principalis cauſam, actione mandati conuenitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumpſit *l. Hiſp. 26. tit.5. part.3.* dum ſtatuit, quod damnum domino procuratoris culpa, vel dolo proueniens tenetur procurator reſarcire, vbi Gregor. Lop. *gloſſ.1.* ſubdit quod veniet etiam culpa leuiſſima, ſi ſit procurator ad iudicia.

3 Mandatarius de dolo, & leui culpa tenetur, tamen mandans obiiciens culpam eam probare debet, aliàs præſumitur pro mandatore, & debet abſolui, licèt non probauerit diligentiam, Dec. *conſ. 632. vol.2.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.1. tit. 91. cap.23. verſic. mandatarius.*

SVMMARIVM.

1 *Dilapidationis, & amittendæ ſolutionis imminente periculo, fideiuſſor ante ſolutionem, & condemnationem ad ſe liberandum agit contra debitorem principalem.*
2 *Fideiuſſor ſi fuerit condemnatus, etiam priuſquam ſoluat, poteſt agere contra debitorem, etiamſi ex diſpoſitione ſtatuti non ſit neceſſaria condemnatio, veluti ſi fideiuſſor ſit obligatus per inſtrumentum guarentigiæ, quod paratam habet executionem, n.3. vel fideiuſſor non ſit condemnatus, ſed in cauſa ſit concluſum, & ex actis apparet eum eſſe in caſu condemnationis, num.4.*
5 *Fideiuſſor condemnatus poteſt petere vt bona principalis debitoris priùs executioni ſubiiciantur expenſis ipſiuſmet fideiuſſoris. Ante oblationem poteſt agere ad liberationem, ſi principalis bona ſua cœpiſſet dilapidare, n.6.*
7 *Bona dilapidare quis dicatur.*
8 *Quando actum vt fideiuſſor poſſit agere antequam ſoluat creditori, tunc ipſum debitorem conuenire poteſt.*
9 *Fideiuſſor non poteſt agere contra principalem debitorem, vt eum liberet antequam ſoluat: ſi ſoluit non oppoſitis exceptionibus, quæ ſibi competunt ex perſona ſua, vel principalis debitoris aduerſus eum, non habet actionem mandati, num.10. intellige vt num. 11. ante ſolutionem poteſt agere ad liberationem, ſi in fideiuſſoria obligatione diu perſiſteret, num.12. quando dicatur diu perſiſtere in fideiuſſoria obligatione, iudicis arbitrio relinquitur, num.13.*

L. Si pro ea. X.

Iidem AA. *Papio.*

VBi ſubeſt periculum dilapidationis, & amitten- 1
dæ ſolutionis, fideiuſſor ante ſolutionem, & condemnationem ad liberandum ſe agit contra debitorem principalem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1. pag.293.*

Et neque condemnatus eſt, &c.] Notatur ad hoc, 2
quod fideiuſſor ſi fuerit condemnatus, etiam priuſquam ſoluat, poteſt agere contra debitorem, vt per Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 13. cap.13. verſ. ſecunda cauſa,* Menoch. *de arbitr. caſu 41. ex num.17.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.16. tit.22. num.8. verſ. & quidem.*

Amplia, ſeu declara procedere, ſi ex diſpoſitione 3
ſtatuti non ſit neceſſaria condemnatio, veluti ſi fideiuſſor ſit obligatus per inſtrumentum guarentigiæ, quod paratam habet executionem; tunc enim habetur pro condemnato, & ſic poſt modicum tempus agere poteſt, quamuis nondum ſoluerit creditori, de quo vide Alex. *conſ.72. n.7. & conſ.58. num.6. lib.6.* Hippol. *in rub. de fideiuſſorib. n.216.* Guid. Papæ *quæſt.117. n.2.* Greg. Lop. *l.4. verbo fuere iuzgado, tit.12. part.5.* Ant. Gom. *var. tom.2. cap.13. n.10.* Vincent. de Franchis *deciſ.414. num.2.* Magon. *deciſ.6.* Vrſil. *ad Afflict. deciſ.241. poſt n.4. verſ. & de eodem,* Menoch. *d. caſu 41. num.20.* Maur. *de fideiuſſor. fol.316. col.1. n.10. verſ. limita ſeptimò,* Cardin. Mantic. *d. tit.22. num.10.* Surd. *conſ.367. n.20. lib.3. & deciſ.94. n.5.* Bernard. Græu. *ad pract. Cameræ imper. lib.2. concl.29. num.11.*

Amplia, ſeu declara etiam vt procedat, etiamſi fi- 4
deiuſſor non ſit condemnatus, ſed in cauſa ſit concluſum, & ex actis appareat eum eſſe in caſu condemnationis, quia tunc etiam habetur pro condemnato, & ideo antequam ſoluat, poteſt experiri: de quo vide Palat. *in rep. rub. de donat. inter virum & uxor. §.30. n.7.* Cephal. *conſ.367. n.19. lib.3.* Menoch. *d. caſu 41. n.19.* Card. Mantic. *d. tit.22. num.11.*

Et aduerte, quod fideiuſſor condemnatus poteſt pe- 5
tere vt bona principalis debitoris priùs executioni

ſubiciantur expenſis ipſiuſmet fideiuſſoris, iuxta doctrinam Batt. *in l. ſi vt certo, §. ſi duobus vehiculum, n.12. ff. commodati*, Bald. *in auth. ſi captiui, C. de Epiſcop. & Cleric.* Duen. *reg.335. verſic.19. limita*, Hippol. *in rub. de fideiuſſorib. n.71.* Roder. Xuar. *in tit. de los emplazamientos, n.25. pag.393.* Greg. Lop. *l.6. verbo vender, tit.7. part.6.* Surd. *deciſ.174. num.28.* Cald. Pereira *de emp. & vend. cap.33. num.52.* D. Barboſ. *in l. venditor, num.196. ff. de iud.*

6 *Neque bona ea dilapidare*, &c.] Notatur ad hoc, quod fideiuſſor ante ſolutionem poteſt agere ad liberationem, ſi principalis bona ſua dilapidare cœpiſſet, vt per Vaud. *quæſt. iuris 36. verſ. cæterum, lib.1.* Anton. Gom. *variar. tom.2. cap.13. num.11. verſ. tertius caſus*, Suar. *recep. ſent. lit. F, num.143.* Matth. Coler. *de proceſſib. exec. part.1. cap.10 ſub num.320. & 322.* Donell. *d. lib.23. cap.13. verſ. tertia cauſa*, Peregr. Iannin. *de vit. reali, lib.2. cap.9. num.3.* Valentin. Franch. *in tract. de fideiuſſoribus, cap.5. num.567.* Cardoſ. *in praxi Iudicum & Aduoc. verbo fideiuſſor, num.21.* Molin. *de Iuſt. tract.2. diſp.546. num.10.* Rebell. *de oblig. inſt. part.2. lib.16. quæſt. vnic. de fideiuſſor. n.22. verſ. tertius*, Cardin. Mantic. *d. tit.22. à num.18. cum ſeqq.* vbi *n.19.*
7 tractat quis dicatur bona dilapidare.

8 *Neque ab initio ita te*, &c.] Notatur ad hoc, quod quando actum eſt vt fideiuſſor poſſit agere antequam ſoluat creditori, tunc poteſt ipſum debitorem conuenire, vt per Menoch. *d. caſu 41. num.6.* Donell. *d. cap.13. in princ.* Card. Mantic. *d. tit.22. num.23.*

9 *Et ante ſolutionem conuenire*, &c.] Notatur ad hoc, quod fideiuſſor non poteſt agere contra principalem debitorem, vt eum liberet antequam ſoluat, vt per Socin. *reg.148.* Hippol. *in rub. de fideiuſſor. n.216.* Donat. à Fina *comm. opin. tom.2. lib.8. tit.25. de fideiuſſor. n.112.*

10 *Fideiuſſorem verò exceptione munitum*, &c.] Notatur ad hoc, quod fideiuſſor, qui ſoluit non oppoſitis exceptionibus, quæ ſibi competunt ex perſona ſua, vel principalis debitoris, aduersus eum non habet mandati actionem, vt per Card. Mantic. *d. lib.16. tit.15.*
11 *num.2.* vbi intelligit ſi ſciat factum ex quo exceptio naſcitur, & illud poſſit probare.

Plures caſus in quibus fideiuſſor ante ſolutionem poteſt conuenire principalem, vt eum liberet à fideiuſſione, habes *in collect. ad cap. vlt. de fideiuſſor. in Decretal.*

Poſtea cœpiſſe.] Secus ſi antè, vt per Roder. Xuar. *tit. de los emplazamientos, n.302. & ſeq.* Palat. *in rep. cap. per veſtras, §.9. à n.15.* Afflict. *deciſ.241. n.3.* Ant. Gom. *var. tom.3. c.13. n.10.* Menoch. *d. caſu 41. n.15.*

12 In gloſſ. *Fecerit*, ibi, *quartus eſt ſi diu ſteterit*, &c.] Notatur ad hoc, quod fideiuſſor ante ſolutionem poteſt agere ad liberationem, ſi in fideiuſſoria obligatione diu perſiſteret, vt per *l. Hiſp. 14. tit.12. part.5.* Menoch. *d. caſu 41. n.1. & 2.* Pereg. Iannin. *d. cap.9. n.4.* Valent. Franch. *dict. tract. de fideiuſſorib. cap.5. n.559. & ſeq.* Molin. *d. tract.2. diſp.546. num.8.* Cardin. Mantic. *d. lib.16. tit.22. num.26. & tit.20. n.2.* Rebell. *de oblig. inſt. part.2. lib.16. quæſt. vnic. de fideiuſſ. n.22. verſ. primus*, Bern. Græu. *ad pract. Cameræ Imper. lib.2. concl.29. num.4.* Aluar. Valaſc. *conſul.36. à num.1.*

13 Quando dicatur fideiuſſor diu perſiſtere in fideiuſſoria obligatione, arbitrio iudicis relinquitur, de quo vide Corraſ. *in l. frater à fratre, §. quæſitum, num.39. ff. de condict. indeb.* Villalob. *in ærario commun. verbo fideiuſſor, n.101. & tom.2. commun. opin. pag.377. n.62.* Neguzant. *de pignorib. part.6. memb.3. num.45.* Ludou. à Peguera *deciſ.190.* Vezin. *tom.1. commun. opinion. lib.8. tit.25. num.62. pag.377.* Menoch. *d. caſu 41. num.4.* Suar. *recep. ſentent. lit. F, num.143.* Valentin. Franc. *d. cap.5. num.561.* Franc. Anton. Hering. *de fideiuſſorib. cap.25. num.33.* Valaſc. *d. conſult.36. num.2.* Matth. Coler. *de proceſſib. executiuis, part.1. cap.10. ſub num.319.* Cardin. Mantic. *d. lib.16. tit.20. num.2. & tit.22. num.26.* Rebell. *d. num.22. verſic. primus.*

L. Procuratorem. XI.

Iidem AA. *Caio.*

PRocurator de culpa in omittendo & committendo 1
exiſtente tenetur. Idem tenetur de geſtis & gerendis per eum ſuſceptis, item de dolo, & lata culpa. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Harmenop. *lib.6. epit. tit.2.* Emman. Suar. *in theſ. recept. ſentent. lit. M, n.35.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.13. cap.11. pag.170. cum ſeq.* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, part.1. claſſ. 2. diſput.6. n.80.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator nihil vtiliter facit contra tenorem mandati, & num.2.*
3 *Mandati fines exactè ſeruandi ſunt.*
4 *Per procuratorem vltra fines mandati geſta tenent, ſi dominus ſciens tacuit.*

L. Cùm mandati. XII.

Iidem AA. *Firmo.*

PRocurator nihil contra mandati tenorem vtiliter 1
facit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt Menoch. *de arbitr. caſu 352. num.3.* vbi quod mandatarius excedens fines mandati non obligat quoad exceſſum, Rebell. *de oblig. inſtit. part.2. lib.17. quæſt. vnic. de mandato, num.27.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom.2. lib.25. num.608.*

Nam mandati fines exacta diligentia ſunt ſeruan- 3
di, *l. diligenter, ff. hoc tit. cap. cùm olim, de offic. delegat.* Iaſ. *in l. ſi procurator, ff. de procuratorib.* Socin. *reg.309.* Gregor. Lopez *per text. ibi in l.19. tit.5. part.3.* Ioan. Garcia *regul.305.* Petr. de Anchar. *conſ.75. in princ.* Alexand. *conſ.6. n.3. lib.4.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo libertis, num.59. C. de reuocan. donat.* Menoch. *conſ.134. n.3.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.37. n.5. & deciſ.117. n.12.* Azeued. *l.1. num.7. tit.6. lib.3. & l.5. n.1. tit.4. lib.5. nona Recop.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Mandatum, num.7. & 8.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tom.1. tit.66. n.437.* Monet. *in tract. de optione Canon. cap.3. num.149.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.5. lit. M, concl.39. per tot.* Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.15. n.51.* vbi dicit quod geſta per procuratorem vl- 4
tra fines mandati, tenent ſi dominus ſciens tacuit.

L. A Procuratore. XIII.

Iidem AA. *Zoſimo.*

PRocurator tenetur de dolo, & omni, etiam le- 1
uiſſima culpa. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſu- 2
munt *l. Hiſpan. 26. tit.5. part.3.* vbi Gregor. Lopez *gloſſ.1.* Connan. *comment. iuris ciuilis lib.7. cap.17. num.7.* Neguzant. *de pignor. part.2. membr.2. num.3. & num.37. & ſeq.* Donell. *comment. iuris lib.18. cap.8. col.4.* Rebell. *de obligat. inſtit. part.2. lib.17. quæſt. vnic. de mandato, num.10.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Quod vni traditur de mandato alterius, etiam traditum videtur.*

2 *Qui mandato alterius rem emit, & eam illi tradidit pro pretio, quod ſoluit, mandati agit.*

3 *Emptio ſi fuit facta nomine mandantis, mandans tenetur ſtare contractui, ac ſi ipſe illum feciſſet, & idem eſt ſi mandaſſet vendere.*

4 *Dominus ſi non ignorauit exceſſum mandati, valet venditio.*

5 *Scientia & patientia domini extendit mandatum, quando illud præceſſit, non verò illud inducit, nec inducere poteſt.*

L. Si ſecundùm. XIV.

Iidem AA. Hermiano.

1 QVod vni traditur de mandato alterius, etiam
2 traditum videtur. Item qui mandato alterius rem
emit, & illam ei tradidit pro pretio, quod ſoluit, mandati agit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup. hoc tit.*

3 Nota quod ſi emptio fuit facta nomine mandantis,
mandans tenetur ſtare contractui, ac ſi ipſe illum feciſſet, & idem eſt ſi mandaſſet vendere; nam facta venditione non poterit reuocare conſenſum, & prohibere ne res tradatur, vt per Fabian. de Monte *in tract. de exceptione, quæſt. 3. princ. num. 24.* Matienſ. *in*
4 *l.1. gloſſ. 8. num. 14. tit. 11. lib. 5. noua Recopil.* vbi tradit quod ſi dominus non ignorauit exceſſum mandati, valet venditio, Pinel. *in l.2. C. de reſcind. vend. p.1. c.1.*
5 *num. 18.* vbi ait quod ſcientia & patientia domini extendit mandatum, quando illud præceſſit, non verò illud inducit, nec poteſt inducere.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum re integra morte domini finitur, & num. 2. limitatur num. 3.*

4 *Mandatum re non integra, non exſpirat morte mandantis.*

5 *Procurator conſtitutus ad actum perficiendum poſt mortem, non reuocatur morte, etiam quando decedit cum herede, ſecus ſi ſine herede, num. 6. etiamſi in mandato dicatur quod procurator conſtitutus duret poſt mortem, ſiue hereditas adita ſit, ſiue non, & dato quod quis decedat ſine herede, num. 7.*

L. Mandatum. XV.

Iidem AA. Precatio.

1 MAndatum re integra morte domini finitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſup. hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol. 29.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 20. tit. 12. part. 5. & l. 3. tit. 5. part. 3. vbi gloſſ. 1.* Socin. *regul. 311.* Duen. *regul. 87.* Alphan. *collect. 205.* Strach. *de mercat. tit. mandati, n. 48.* Gig. *de penſionib. quæſt. 91. à princ.* Connan. *comment. iuris ciuilis lib. 7. c. 14. n. 11.* Couar. *pract. cap. 1. à princ.* Sebaſt. Medices *in tract. Mors omnia ſoluit, part. 2. num. 186. concl. 64.* Anton. Gabr. *tom. 3. commun. lib. 2. tit. de procur. concl. 2. & 3.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 24. r. 10. pag. 611.* Menoch. *de præſ. lib. 2. præſ. 36. n. 25. cum ſeqq. & conſ. 1. n. 35. & ſeqq.* Tiraq. *in tract. le mort, part. 7. declar. 5. n. 12.* Rebuff. *de exceptionib. n. 752.* Maſcard. *de prob. concl. 1013. n. 6.* Cened. *pract. lib. 1. quæſt. 38. n. 1. & 18.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Mandatum, n. 10.* Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuil. 80.* Titaquell. *de pia cauſa, priuil. 82. & 132.* Perez *ad l. 1. tit. 12. lib. 3. Ordinam.* Soar. *de legibus lib. 8. c. 31. n. 13. & 14.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 2. tit. de procuratorib. reſol. 10. per tot.* Ioan. Martinus Acoſta *in addit. ad tract. de forma libellor. annot. 13. n. 13.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 7. tit. 23. à princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœn. tom. 1. lib. 25. tract. 8. cap. 1. n. 609.* Rebell. *de obl. iuſt. part. 2. lib. 17. quæſt. vnica de mandato, n. 4 verſ. quarta,* Caſtill. *controuerſ. lib. 2. cap. 29. à princ.* quorum plures limitant quando mandatum ſit ſuper eo, ad quod quis de ne-
ceſſitate tenetur, vel quando principalis ſatiſdedit 3
pro procuratore, & in procuratore conſtituto in rem ſuam, & fauore piæ cauſæ, ſeu dotis, aut libertatis.

In gloſſ. *Finitur*, ibi, *item nota re integra, aliàs* 4
enim ſecus, &c.] Notatur ad hoc, quod mandatum re non integra morte mandantis non exſpirat, vt per Anton. Gabr. *d. tit. de procur. concl. 3. à princ.* vbi multipliciter limitat, & declarat.

In ead. gloſſ. ibi, *Niſi ſi tale mandatum, quod ſuſci-* 5
piat initium à morte teſtatoris, &c.] Notatur ad hoc, quod procurator conſtitutus ad actum perficiendum poſt mortem, non reuocatur morte, vt per Ant. Gabr. *d. tit. de procur. concl. 2. n. 13.* Anton. Galleſ. *in tract. ad formam Camer. oblig. part. 5. quæſt. 3.* Alex. Trentacinq. *d. tit. de procurator. reſol. 10. num. 6.* vbi ait procedere
quando defunctus cum hærede decedit; ſecus ſi ſine 6
hærede, quia tunc mandatum re integra morte mandantis, & ſine hærede decedentis extinguitur; & am-
pliat, etiamſi in mandato dicatur quod procurator con- 7
ſtitutus duret poſt mortem, ſiue hæreditas adita ſit, ſiue non, & dato quod quis decedat ſine hærede, nam adhuc morte mandantis mandatum finitur.

SVMMARIVM.

1 *Mandato non adimpleto, ad intereſſe datur actio.*

2 *Ob fidem ruptam ad intereſſe agitur.*

3 *Mandatum quando ſit ad commodum tantum mandantis, mandatarius illud acceptans implere tenetur, & mandanti tenetur de dolo & culpa.*

4 *Procurator ſi ſuſceptum mandatum velit exequi, aut non iuxta præſcriptam formam, bonam fidem & naturam mandati illud exequatur, in id, quod intereſt mandatoris, tenetur: quod ſi nihil eius interſit, ceſſat mandati obligatio.*

5 *Procurator recipiens litteras mandati, & non contradicens, conſentire videtur, & acceptare mandatum.*

6 *Ceſſante eo quod intereſt, ob quod competebat actio, eadem actio competere deſinit.*

L. Ad comparandas. XVI.

Iidem AA. Vranio.

MAndato non adimpleto, ad intereſſe actio datur. 1
Ob fidem ruptam ad intereſſe agitur. Colli- 2
gunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
Vide *l. Hiſp. 20. tit. 12. part. 3.* vbi ſtatuitur, quod 3
quando mandatum ſit ad commodum mandantis tantùm, mandatarius illud acceptans tenetur implere, & de dolo & culpa tenetur mandanti. Henric. Bocer. *in*
diſp. de vniuerſo iure, tom. 1. claſſ. 2. diſp. 6. n. 83. vbi per 4
hunc text. tenet, quod ſi procurator ſuſceptum mandatum exequi nolit, aut non iuxta præſcriptam formam, bonam fidem, & naturam mandati illud exequatur, in id quod intereſt mandatoris, tenetur: quod ſi nihil eius interſit, ceſſat mandati obligatio. Vnde

procurator

procurator ſpecialiter conſtitutus ad emendum, ſi non emat, tenetur ad intereſſe, *l.procuratorem*, *§.mandati actio, & §.dolo, & l.ſi mandauero, §.fin.ff.hoc tit.* Honded. *conſ.39.n.3.vol.1.* Hieron. Gabr. *conſ.26.n.8.lib.2.*

5 *Qui mandatum ſuſcepit*, &c.] Quia procurator recipiens litteras mandati, & non contradicens, videtur conſentire, & mandatum acceptare, vt per Abb. *in cap.cum iniuſtè, num.7. de procurator.* Dec. *in cap. cum M.Ferrarienſis, num.23.* & *ibi* Felin. *verſ.ſecundò fallit, de conſt.* Anton. Gabr. *commun.opin. tom.3.lib.1. tit.de præſump. concl.2. num.1.* D. Barboſ. *in l.qua dotis 34. verſ. item ſecundò limita, ff.ſolut.matr.* Cardin. Mantic. *de tac.& ambig.conuent. lib.7.tit.19.n.4.*

6 In gloſſ. *Intereſt.* Notatur ad hoc, quod ceſſante eo quod intereſt ob quod competebat actio, deſinit eadem actio competere, vt per Tiraq. *in tract.ceſſante cauſa, part.1.num.23.*

SVMMARIVM.

1 *Salarium incertæ pollicitationis non rectè petitur.*
2 *Pollicitatio incertum continens non parit actionem.*
3 *Salarium ſi variè ſecundùm merita perſonarum ſolet conſtitui, non intelligitur conſtitutum ei, qui ad certam ſedem, vel aliud officium electus eſt.*

L. Salarium. XVII.

Iidem AA. *Gorgonio.*

1 SAlarium incertæ pollicitationis non rectè petitur.
2 Item pollicitatio incertum continens non parit actionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

3 Notatur ad hoc, quod ſalarium ſi variè ſecundùm merita perſonarum ſolet conſtitui, non intelligitur conſtitutum ei, qui ad certam ſedem, vel aliud officium electus eſt, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.tom.1. lib.5. tit.2.n.15.* Adminiſtratori enim, ſeu negotiorum geſtori ſalarium non conuentum minimè debetur, *l.1.ff.de var. & extraord. cogn. l.qui mutuam pecuniam 56. §.non ideo minus, verſ.ſalarium, ff.hoc tit.* Guid. Papæ *quæſt.68. col.2.* Flores de Mena *var.lib.1.quæſt 8.§.3.* Matt. *in votis nouiſ.deciſ. voto 94. n.1.* Aloyſ.Ricc. *in collect. deciſ. part.5. collect.1540. & 1885.* Monter. à Cueua *Aragonia deciſ.29. à num.1. vſque ad 31.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §.1. gloſſ.3. n.2.* niſi quando officium eſſet oneroſum & difficile, multique laboris; nam tunc debetur ſalarium, etſi ab initio ſuſcepti muneris promiſſum non fuerit, Gaſp. Baëz. *de decima tutor. cap.2.à num.19.& cap.20. num.20.* Gutier. *pract.lib.3. cap.2.n.10.* Flores de Mena *d.lib.1. quæſt.8. §.3.num.2.* Menoch. *conſ.228.num.20.& conſ.570.num.4.* vel dominus eſſet ſolitus conducere adminiſtratorem, & qui adminiſtrauit erat conſuetus operas ſuas locare. Alex. *conſ.109.in princ.lib.6.* Aluar. *de coniect. mente defuncti, lib.2.§.1.à n.114.* Aloyſ. Ricc. *in collect.deciſ.part.5. collect. 1540. & 1885.* Stephan. Gratian. *diſcep.forenſ. cap.257. num.1.*

SVMMARIVM.

1 *Mandatarius ab eo pro quo interceſſit, ſolutum cum vſuris repetit.*
2 *Contractus principalis, qui ab initio fuit ſtricti iuris, ex poſtfacto fieri poteſt bonæ fidei.*

L. Poſt ſolutionem. XVIII.

Iidem AA. *Tuſciano.*

MAndatarius ab eo pro quo interceſſit, ſolutum 1
cum vſuris repetit. Item contractus principalis, 2
qui ab initio fuit ſtricti iuris, ex poſtfacto bonæ fidei fieri poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

L. Pretij. XIX.

Iidem AA. *Eugenio.*

VSuræ vltra licitum modum non poſſunt deberi, etiamſi per ſtipulationem fuerint promiſſæ, vel pro eis datum fuerit pignus. Colligunt ex Ord. Doct. citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator fruſtrà petit ſalarium illicitum: ex pacto de quota litis nil petit licitè, num.2.*
3 *Pactum illicitum eſt vt loco expenſarum & ſumptuum factorum in caſu victoriæ, Aduocato, vel procuratori, qui fecit dictas expenſas, detur aliqua quota.*

L. Si contra. XX.

Iidem AA. *Epagato.*

ILlicitum ſalarium fruſtrà petit procurator. Ex pa- 1
cto de quota litis nil procurator licitè petit. Colli- 2
gunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup.hoc tit.*

Notatur ad hoc, quod illicitum eſt pactum, vt loco 3
expenſarum, & ſumptuum factorum in caſu victoriæ detur Aduocato, vel Procuratori, qui fecit dictas expenſas, aliqua quota, vt per Virgil. Boccac. *in tract.de pactis, part.3.n.20.* Farin. *in praxi crim.quæſt.106.n.64.*

SVMMARIVM.

1 *In re propria quilibet eſt moderator, & arbiter, & num.4. etiam in rebus de futuro, num.5. intellige in re ſua libera; ſecus ſi res ſit communis, vel in qua alius ius habeat, num.6.*
2 *In re demandata quilibet iudicium mandati, & exiſtimationis periculum metuat, ſi reus ſit culpæ, aut doli.*
3 *Condemnatus in actione directa mandati infamis efficitur.*
7 *In re ſua quis non poteſt contra ius.*

L. In re mandata. XXI.

Imp. CONSTANTIN. A. *Luſitano P. P.*

IN re propria quilibet eſt moderator, & arbiter. In 1
re demandata quilibet iudicium mandati, & exiſti- 2
mationis periculum, ſi reus culpæ, aut doli quis ſit,
metuat. Condemnatus in actione directa mandati in- 3
famis efficitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup. hoc tit.*

Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc, quod in re 4
propria quilibet eſt moderator, & arbiter, vt per Chaſſan. *in catal.gloria mundi, part.1.conſ.38.concl.44. verſ.2.* Anton. Gom. *l.70. Tauri, n.1.* Mench. *controuerſ.vſufreq. cap.4. n.5.* Caſtrenſ. *conſ.260. Viſis compromiſſo, col.2.in princ. vol.1.* Roman. *conſ.277. Non*

eſt

eſt dubium, *n.2. verſ. conſequens eſt*, Cephal. *conſ.121.*
n.10.& conſ.429.n.56.& 57. Decian.*conſ.58.in princ.*
5 *lib.2.*vbi ampliat etiam in rebus de futuro, Thom.de
Thomaſſet. *in floribus legum*,*reg.98.&* 247. Menoch.
conſ.1.n.265.& conſ.34.n.1. & 17.& conſ.57.n.10.&
conſ.155.n.10.& conſ.296. n.41.& conſ.334. num.21.
& 37. & de præſump.lib.4.præſ.80.n.7.& remed.6.re-
tin.n.118. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.23. cap.7.*
col.2.in fine, Ozaſch. *deciſ.17.n.13.* Perez *l.1.verſ.ex*
qua infertur, tit.2.lib.6.ordin. pag.76. Spin. *in ſpeculo*
teſtam.gloſſ.19. princ.n.74. Guriet. *conſ.21.n.7.* Surd.
conſ.154. n.11. Boreholt. *conſ.31. col.49.part.1.* Al-
douin. *conſ.10.n.7.* Eſcob. *de ratiocin. cap.9.num.50.*
Molin. *de Iuſt.tract.3. diſp.1.concl.1.* Cardin.Mantic.
de tacitis & ambiguis conuent. lib.13. tit.26. num.1.
Cald. Pereira *de emp. & vend. cap.9.n.15.&* 16. An-
guian. *de legib. lib.3. controu.12. n.8.* Cardin. Tuſch.
pract. concl. tom.2. lit.D, concl.486. & tom.6. lit.R,
concl.112. Aloyſ. Riec. *in praxi rerum fori eccleſ. re-*
ſol.149.n.4.in 2.edit. Mar.Antonin. *var.reſol.lib.2.re-*
ſol.45. n.6. Caſtill. *lib.1.de vſufructu, cap.35. num.5.*
Rot. *deciſ.105. n.6.* apud Farin. *part.1. recentior. &*
6 *deciſ.547.n.3.* apud eundem *part.2.recentior.* Intellige
procedere in re ſua libera, ſecus ſi res ſit communis,
vel in qua alius ius habeat. Anchar. *conſ.156.Optimis*
rationibus, n.7. & ſeqq. Boët. *deciſ.320. n.14. verſ.ex*
quo ſecundùm, vbi ſubdit, quod in re ſua quis non po-
teſt contra ius; nam contra leges, & contra bonos
mores non poteſt quis de re ſua diſponere, quia Rei-
pub.intereſt ne quis re ſua malè vtatur. Abb. *conſ.48.*
videtur primò, circa fin.verſ.non obſtat ſi dicatur,lib.2.
quem refert Card.Tuſch. *d.lit.R, concl.112.n.28.*

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio actionum non poteſt fieri in caſibus hac lege expreſſis.*
2 *Ceſſionarius pro quantitate ſoluti pretij & vſurarum alienas actiones acquirit, & num.3.*
4 *Confeſſio de recepto probat verè in illis caſibus, in quibus nulla eſt fraudis ſuſpicio, aut per legis interdictum non prohibetur.*
5 *Confeſſio partis non ſufficit vbi poteſt eſſe fraudis præſumptio, ſed requiritur vera, & corporalis traditio, & numeratio, & probatio.*
6 *Ceſſio actionum præſumitur ſimulata ex paruitate pretij, etiam in hæreditatis venditione, & in promiſſione de cedendo, licèt iuramentum interueniat.*
7 *Ceſſio actionis non valet tanquam ſimulata, ſi pretium non correſpondet actioni ceſſæ, etiamſi ſit firmata iuramento, & ceſſio facta ſit partim ex cauſa venditionis, & partim ex cauſa donationis. Non valet nedum ceſſio, ſed etiam promiſſio de cedendo, num. 8. exceptis caſibus, in quibus ceſſiones valent etiam data modicitate pretij, vel nullo titulo exiſtente, num.9.*
10 *Emere debita, ſiue actiones minori pretio quàm quod continetur in obligatione, licitum.*
11 *Ceſſio actionis modico facta pretio, præſumitur ſimulata, & ſolùm pro numerata quantitate conceditur ceſſionario.*
12 *Ceſſio valet non ſoluto pretio, modò de pretio ſit habita fides.*
13 *Debitum quando eſt indubitatum, & à debitore confeſſatum, poteſt liberè cedi pro quocunque pretio, ſecùs in actionibus dubitatis, hoc eſt, in iudicium non deductis, num.14.*
15 *Ceſſio præſumitur ficta, quando non apparet de titulo, etiamſi titulus ſuperueniret, n.16. & ceſſio iuramento ſit firmata, n.17. ſecus in caſibus firmatis, in quibus titulus præſumitur, n.18.*
19 *In ceſſione actionum modico pretio facta inter hæredes non præſumitur ſimulatio. Non præſumitur ſimulatio quando creditor à ſuo debitore pro ſuo credito ceſſionem recipit, n.20. vel quando is, qui rem alienam poſſidens ſibi aliqua ex cauſa ceſſionem obligatam pro maiori ſui munimine, & cautione recipit, num.21. vel ceſſio ſit inter legatarios, ſeu fideicommiſſarios, num.22.*
23 *Ceſſio non valet facta ex cauſa donationis.*
24 *Confeſſio de recepto non probat, nec illi fides habenda, niſi de vera numeratione appareat, n.25.*
26 *Ceſſio non valet, ſi coniecturis conſtiterit, factum fuiſſe iuſtis de cauſis, non autem animo vexandi eam contra quem facta fuit.*
27 *Pretij tenuitas conſideranda, quando deductis impenſis, quæ fieri poſſent ad conſequendam rem cuius actiones ceſſæ ſunt, adhuc tenue appareat pretium.*
28 *Præſumptiones, & coniecturæ ſimulationis ceſſant quando ſit ceſſio iurium, & actionum acceſſoriè ratione contractus præcedentis.*

L. Per diuerſas XXII.

Imp. ANASTAS. A. *Euſtachio P.P.*

CEſſio actionum non poteſt fieri, niſi in caſibus hac 1
lege expreſſis. Ceſſionarius pro quantitate ſoluti 2
pretij & vſurarum alienas actiones acquirit. Colli-
gunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt 3
l.Hiſp.64.tit.18.part.3 vbi *gloſ.4.& 5.*Hippol.*ſing.45.*
Connan. *comment. iuris ciuilis lib.7.cap.8. n.2.* Giud.
Papæ *deciſ.273. n.1.* Adrian. Pulv. *ad edictum de alie-*
nat.iudicij mutandi cauſa facta, cap.11.in princ. & in
fine, Maſcard. *de prob. concl.361. num.11.* vbi quod 4
confeſſio de recepto probat verè in illis caſibus, in
quibus nulla eſt fraudis ſuſpicio, aut per legis inter-
dictum non prohibetur. Anton.Gom. *l.9.Tauri, n.36.*
col.1. vbi quod in quocunque actu, vel contractu, 5
in quo poteſt eſſe præſumptio fraudis, non ſufficit
confeſſio partis, ſed requiritur vera, & corporalis tra-
ditio, & numeratio, & probatio eius: latè Farin. *in*
praxi crim.tit.de falſitate & ſimul.quæſt.162. num.36.
cum ſeqq. latius etiam Anton. Gom. *tom.3. commun.*
lib.2.tit.de actionib.concl.3. per totum.

Notatur hic text. ad hoc, quod ex paruitate pretij 6
ceſſio actionum præſumitur ſimulata, vt per *deciſ.Ge-*
nuenſ.13.n.37. Roder.Xuar. *alleg.19.n.2.*Franc.Marc.
Delphin. deciſ.248.n.6. Bruoor.à Sole *in locis commu-*
nib.verbo Ceſſio 4. Menoch. *conſ.1098. n.32.& de ar-*
bitr.caſu 248.n.1. & latè *de præſump. lib.3. præſ.129.*
à princ. vbi quod locum id habet etiam in hæredita-
tis venditione, & in ſola promiſſione de cedendo, &
non obſtare licèt iuramentum interueniat, Parlad. *re-*
rum quotid.lib.2. p.3.cap.fin. §.4.n.8. Alexand. Tren-
tacinq. *var.reſol. lib.2.tit.de poſtulando,reſol.2.à n.12.*
Ioan.Bapt.Coſta *de rata, quæſt.70.n.1.* Ant.Fab. *conie-*
ctur. lib.12. cap.12. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ.*
tom.2.lit.C,concl.209.n.12. Cardin.Mantic. *de tacitis*
& ambig.conuent. lib.4.tit.13.n.16. latè Anton. Gabr.
d.tit.de action. concl.5. à princ. vbi *n.3. cum ſeqq.* am-
pliat vt non valeat ceſſio actionis tanquam ſimulata, ſi 7
pretium non correſpondeat actioni ceſſæ, etiamſi ſit
firmata iuramento, & quamuis ceſſio facta ſit partim
ex cauſa venditionis, & partim ex cauſa donationis:
& *n.5.* ampliat vt nedum non valeat ceſſio, ſed etiam 8
non valeat promiſſio de cedendo: & à *n.6.* limitat in 9
pluribus caſibus, in quibus ceſſiones valent, etiam da-
ta modicitate pretij, vel nullo titulo exiſtente.

Aduerte quod licitum eſt emere debita, ſiue actio- 10
nes minori pretio quàm quod continetur in obliga-
tione, iuxta tit. *ff.de hæred.vel act.vend.* Innoc. Abb.
num.7.

num.7. Ber. *num.fin.in cap.in ciuitate, de vſur.* S. Antonin. *in ſum. p.2. cap.8. §.3. & 4.* Sot. *de Iuſt. lib.1. quaſt.4.art.2.* Nauar. *in man.cap.17. n.230.cum ſeqq.* Baptiſta *de vſuris comm.nto 3. n.226. cum ſeqq.* Mercad. *de contractib. opuſc. de arredamientos, cap.9.* Menoch. *d.lib.3. praſ.129. n.16.* Cardin.Mantic. *d.lib.4. tit.13. n.16.* Ratio eſt, quia in nominibus debitorum iuſtum pretium non eſt quantitas in illis contenta, ſed ea, quæ attentis circumſtantiis, & viſo arbitrio boni viri probabiliter valere poteſt, *l.qui filij 4. in fine, ff.de hered.vel act.vend. d.l.Neſcennius 22. §.vlt.l.quærebatur 81. verſ. ex are, ff.ad leg. falcid.* Nau. *d.cap.17. n.230.* Ant.Gabr. *d.concl.5.n.34.* Ant.Fab. *d.cap.12. & in ſuo Cod. ſub hoc tit. diffin.9.* Oſuald. *ad Donell. lib.15.cap.43.lit.P,* Menoch. *de arbitr.caſu 248.* Cardin. Mantic. *d.n.16.* minus namque eſt habere actionem, quàm rem, *l.quærebatur, verſ.quare, l.minus 295. ff.de reg. iuris,* Greg. Lop. *l.1. gloſſ.1. tit.11. part.6.* Ant. Gom. *var. tom.1. cap.12. n.34.* Non obſtat text. *in præſenti*, cui ſimilis *in l.ab Anaſtaſio, inf. hoc eod. tit.* ſecundùm quem non valet ceſſio actionis, ſeu debitorum ad fauorem tertij, non conſtito priùs de ſolutione: quia loquitur & procedit in ceſſionibus fictis, & fraudulentis in odium eorum, qui alienas lites redimunt, Anton.Fab. *d.cap.12. & d.defin.9.* Oſuald. *d.cap.43.* Menoch. *d.præſ.127. n.1.* Cuiac. *lib.8. obſeru.31.* & ſic non quando conſtat de veritate actuum, Menoch. *vbi ſup. n.42.* Et quamuis controuerſum ſit, an hoc caſu ſufficiat confeſſio de recepto, vt per relatos à Tiraq. *de retract.lig.§.1.gloſſ.18.a n.85.* Menoch. *d.præſ.129. n.10.* Farin. *d.quæſt.162. n.37.& 38.* attamen receptior opinio tenet confeſſionem ſufficere, maximè quando tranſactus eſt terminus opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ, vt per Hieron. Gabr. *conſ.167.n.1.& ſeq.lib.1.* Rimin. ſen. *conſ.155. n.9.& 18.lib.1.* Rebuff. *tom.2.ad leg.Gallia, tit.de ceſſione actionis, gloſſ.7.art.1.* Rot. Genuenſ. *deciſ.104. n.12.* Creſcent. *deciſ.10.de re iudic.* Farin. *d.n.38.*

11 *Vt ſi quis datis pecuniis*, &c.] Notatur ad hoc,
quod ceſſio actionis modico facta pretio præſumitur
ſimulata, & ſolùm pro numerata quantitate conceditur
ceſſionario, vt per Menoch. *d.lib.3.præſ.129.n.2.*
12 & dicit Anton. Gabr. *d.concl.5. num.27.* quod valet
ceſſio dato quod non ſit ſolutum pretium, ſed ſit habita
fides de pretio.

13 *Pro indubitatis obligationibus*, &c.] Notatur ad
hoc, quod quando debitum eſt indubitatum, & à debitore
confeſſatum, poteſt liberè cedi pro quocunque
pretio, vt per Anton.Fab. *d.lib.12. coniect.cap.12.col.
vlt.* Oſuald. *ad Donell. lib.15. cap.43. lit.C, ad fin.*
14 Anton.Gabr. *d.tit.de actionib. concl.5. n.49.* vbi quod
hæc lex procedit in actionibus indubitatis, ideſt, in
iudicium deductis; ſecus in actionibus dubitatis, hoc
eſt, in iudicium non deductis.

15 *Et in inſtrumento ceſſionis venditionis*, &c.] Notatur
ad hoc, quod præſumitur ficta, ſimulataque ceſſio,
quando non apparet quo titulo illa facta fuerit, vt per
Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.129.n.29.* vbi *n.33.*
16 ampliat, etiamſi titulus ſuperueniret, ſi enim non adeſt
titulus, præſumitur, vt per Alex. Trentacinq. *variar.
reſol.lib.1.tit.de actionib. reſol.2.a num.1.* vbi extendit
procedere, etiam ſi ceſſio ſit iuramento firmata, & *n.2.*
17 declarat locum non habere quando ſumus in caſibus,
18 in quibus titulus præſumitur; nam tunc tenet ceſſio,
licèt in inſtrumento titulus non fuerit appoſitus.

19 *Exceptis ſcilicet ceſſionibus*, &c.] Notatur ad hoc, quod in ceſſione actionum modico pretio facta inter cohæredes, non præſumitur ſimulatio, vt per Alciat. *in reſp.124. num.2.* Anton.Gabr. *d.concl.5.n.6.* Menoch. *d.lib.3.præſ.129. num.10.*

20 *Ex his quaſcunque vel creditor*, &c.] Notatur ad hoc, quod in ceſſione actionum ſimulatio non præſumitur, quando creditor à ſuo debitore pro ſuo credito ceſſionem recipit, vt per Anton. Gabr. *d. concluſ.5.num.7.* Menoch. *d. præſ.129.n.11.*

Vel it, qui res alienas poſſidet, &c.] Notatur ad 21
hoc, quod ceſſio actionis modico facta pretio non præſumitur ſimulata, quando is, qui rem alienam poſſidens ſibi aliqua ex cauſa obligatam, recipit ceſſionem pro maiori ſui munimine, & cautione, vt per Alciat. *in reſp.124.num.5.* Anton.Gabr. *d.concl.5.n.8.* Menoch. *d.præſ.129. num.12.*

Necnon in his quas inter, &c.] Notatur ad hoc, quod 22
ceſſio actionis modico facta pretio non præſumitur ſimulata quando fit inter legatarios, ſeu fideicommiſſarios, vt per Anton.Gabr. *d.conſ.5. num.9.* Menoch. *d.præſ.129. num.13.* vbi *num.14.& ſeq.* idem dicit in ſpecie ceſſionis factæ inter ſocios.

Si autem per donationem, &c.] Notatur ad hoc, 23
quod non valet ceſſio facta ex cauſa donationis, vt per Anton.Gabr. *d.concl.5. num.38.*

In gloſſ. *Soluturam*, ibi, *vt ſit neceſſe pretium ſolu-* 24
tum, &c.] Notatur ad hoc, quod confeſſio de recepto
non probat, nec illi eſt fides habenda, vt per Tiraq.
de retractu lig.§.1.gloſſ.18.n.78. Roder.Xuar. *ad
leg.19. n.2.* Maſcard. *de probat. concl.361.n.4.* Vnde 25
ceſſio præſumitur ſimulata ex ſola confeſſione & receptione
pretij, niſi de vera numeratione appareat.
Cott. *in memorabil. verbo creditor prior,* Farin. *in praxi
crimin.tit.de falſit.& ſimulat.quaſt.162.n.37.*

In gloſſ. *Venditionis*, ibi, *cum iuſta ſit ceſſio, & non* 26
animo vexandi, &c.] Notatur ad hoc, quod non valet ceſſio actionis modico facta pretio, ſi coniecturis conſtiterit factam fuiſſe iuſtis de cauſis, non autem animo vexandi eum, contra quem facta fuit, vt per Menoch. *d.lib.3. præſ.129. num.16.*

In gloſſ. *Quam aliis cauſis, fin.* ibi, *ſed quantum pre-* 27
tium dicitur modicum, &c.] Notatur ad hoc, quod pretij tenuitas conſideratur, quando deductis impenſis, quæ fieri poſſent ad conſequendam rem, cuius actiones ceſſæ ſunt, adhuc tenue appaẽt pretium, vt per Ioan.Mil. *repert. verbo præſumitur ceſſio,* Anton.Gabr. *d.concl.5. n.34.* Iaſ. *in §.propter retentionem, n.5. ante med. inſtit. de actionib.* vbi dicit hanc gloſſ. notabilem, Anton.Gom. *var. tom.1. cap.12.n.25. ante med. verſ.ſecundo infertur,* Boër. *deciſ.44. n.3.* Tiraq. *de retractu lig.§.15. gloſſ.1.num.3.* Follet. *ad Marant. de ordine iudic.part.4.n.103.pag.153.* Mexia *in tract. taxæ panis, concl.2.num.94.* Menoch. *d.præſ.129. num.4.*

In ead. gloſſ. ibi, *& poſtea ſubſequi ceſſio*, &c.] 28
Notatur ad hoc, quod præſumptiones & coniecturæ ſimulationis ceſſant quando fit ceſſio iurium, & actionum acceſſoriè ratione contractus præcedentis, vt per Anton. Gabr. *d. concl.5. num.28.* Menoch. *d. præſ.129. num.43.*

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio ſimulata præſumitur, ſi actio pro parte vendita, pro parte donata reperitur, & n.3. declara vt n.4. amplia vt num.5. & limita vt n.6.*

2 *Si ſolus donationis titulus prætendatur, fraudulentus, cedens actionem amittit.*

7 *Ceſſionarius pro creditore.*

8 *Ex occultatione præſumitur fraus.*

9 *Ex varietate contractus fraudis ſuſpicio arguitur.*

10 *Fraus præſumitur cùm in inſtrumento non continetur numeratio, ſed tantum confeſſio de recepto.*

11 *Inſtrumenta quando habent executionem paratam per ſtatutum, poſſunt exequi ad inſtantiam ceſſionarij, conſtito de ceſſione.*

12 *Via executiua quæ datur cedenti, datur etiam ceſſionario.*

13 *Non ſatis eſt, contractum probari ſimulatum, doloſum, vel fictitium in genere, ſed neceſſe eſt probetur*

tur ipſa ſpecies, ac modus ſimulationis, ſeu fraudis ſigillatim.
14 *Aduocatos omnia noſſe mala.*

L. Ab Anaſtaſio. XXIII. & vlt.

Imp. IVSTINIANVS A. *Ioanni P. P.*

1 CEſſio ſimulata præſumitur, ſi actio pro parte ven-
2 dita, pro parte donata reperitur. Item ſi ſolus donationis titulus prætendatur fraudulenter, cedens actionem amittit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1. pag.293.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan. 64. tit.18. part.3.vbi gloſſ.4.* Roder. Xuar. *alleg.19. num.2.* Cæpol. *de ſimulat. contractus, num.43. & 99.* Puluæ. *ad edictum de alienat. iudicij, cap.12. in princ.* latè Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.129. num.27.* vbi *n.28.*
4 declarat, vt non procedat quando vni vendita eſt pars actionis, & deinde alteri perſonæ diuerſæ donata eſt altera pars, ita quod reuera is, cui pars donata fuit, eam habeat, non autem quod ſit perſona interpoſita ab illo emptore alterius partis: latè etiam Anton. Gabr. *commun. tit. de actionib. concl.5. num. 43.* vbi
5 *num.44. cum ſeqq.* ampliat, etiamſi pro parte donetur, & pro parte permutetur, & etiamſi debitor det in ſolutum creditori ſuo ex cauſa crediti pro parte veri, & pro parte falſi, quia ceſſio non tenet pro parte pro
6 qua creditum eſt falſum, & *num.47.* limitat, vt iſtud non procedat in re corporali pro parte vendita, & pro parte donata.

7 *In alium creditorem.*] Ergo ceſſionarius dicitur creditor, vt per Roder. Xuar. *in l.poſt rem iudicatam, ſuper leg.Regni, extenſ.6.num.1.* Suar. de Paz *in practica, tom.1.part.5.cap.1.num.3.*

8 *Non occultè.*] Notatur ad hoc, quod ex occultatione fraus præſumitur, vt per Tiraq. *de retractu conuent.in præfat.num.13.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.26.num.4.* Maſcard. *de probat.concl.445.*

9 Notatur etiam ad hoc, quod ex varietate contractus fraudis ſuſpicio arguitur, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap.1. num.491.* Maſcard. *de probat. concl.442. num.4.*

10 *Re ipſa perſoluit.*] Notatur ad hoc, quod præſumitur fraus cùm in inſtrumento non continetur vera numeratio, ſed tantùm confeſſio de recepto, vt per Tiraquel. *de retractu lign.§.1. gloſſ.18.num.78.& ſeq.* Anton.Gom. *l.45.Tauri, num.85.col.1.*

11 *Vt partem quidem debiti*, &c.] Notatur ad hoc, quod quando inſtrumenta habent executionem paratam per ſtatutum, poſſunt exequi ad inſtantiam ceſſionarij conſtando de ceſſione, vt per Viu. *tom.1. commun.opin.lib.4.tit.5.num.124. pag.473.* Azeued. *l.vlt. num.26. tit.21. lib.4.noua Recopil.* D.Barboſ. *in l.poſt dotem, num.52.ſoluto matrimonio*, Parlador. *lib.2.rerum quotid.cap. fin. part.3.§.4. num.6.* Soar.de Paz *d. cap.1. à num.32.* Roder. Xuar. *in d.l.poſt rem iudicatam, in declarat.leg. Regni, limit.7.* meipſum *in praxi exigendi penſiones, quæſt.2.num.68.* vbi habetur, quod via executiua, quæ datur cedenti, datur etiam ceſſionario, latè Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom.1. allegat.76.num.77.* vbi ſubdit, hanc doctrinam non ha-
12 bere locum apud Luſitanos, quia priuilegium executionis tantùm procedit inter proprias perſonas contrahentium, & tales non ſunt perſona creditoris nominati in inſtrumento, & perſona illius, in quem facta eſt ceſſio, & *num.78.* hoc intelligit quando ceſſionarius petit executionem ſuo nomine virtute ceſſionis, non autem quando eam petit nomine cedentis, & tanquam ipſius procurator.

13 Notatur etiam hic text. ad hoc, quod non ſatis eſt probare contractum eſſe ſimulatum, doloſum, vel fictitium in genere, ſed neceſſe eſt, vt ipſa ſpecies, ac modus ſimulationis, ſeu fraudis ſigillatim probetur, vt per Tiraquel. *in retractu lign.§.1. gloſſ.14. num.59.* Maſcard. *de probat. concl.449. num.6.*

In gloſſ. *Moratur*, ibi, *qui omnia mala nouerunt.* 14
Notatur ad hoc, quod Aduocati omnia mala nouerunt, vt per Tiraq. *de nobilit. cap.29.num.10.*

Si ſeruus ſe extero emi mandauerit.

TIT. XXXVI.

HIc titulus eſt pars ſuperioris, quia ſpeciem quandam mandati declarat, id eſt, cum ſeruus extraneo mandat, vt ſe emat. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide Mozz. *de contractib. tit.de mandato, cap.de perſonis, inter quas cadere poteſt mandatum, num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Ex mandato ſerui firmiter non oritur actio: quod ſi à domino mandatum habeat ad contrahendum, actionem mandati parit æquitas.*
2 *Mandatum ſerui mandantis ſe emi ab initio inualidum, reconualeſcit emptione ſequuta ex poſtfacto.*

L. Si ſeruus. Vnic.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Dionyſiæ.*

EX ſerui mandato actio firmiter non oritur: quod 1
ſi à domino mandatum habeat ad contrahendum, actionem mandati æquitas parit. Mandatum ſerui 2
mandantis ſe emi, ab initio inualidum, reconualeſcit emptione ſequuta ex poſtfacto. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Butrig. Bart. Bald.Caſtrenſ. Fulgoſ.Angel.Cuiac. Donell. Aloyſ.Leo *in 4.fol.30.* Sebaſt.Næuius, remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concordant.* & inter repetentes Petrus de Bellapertica.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.7.Hiſpan.tit.10. part.3.vbi gloſſ.4.* Bart. *in l.ſi de vi, n.1.in fine, ff.de iudic.& in l.naturaliter, §.nihil commune, n.33.in princip. ff. de acquirend. poſſeſſ.* Mayn. *lib.3. actionum, cap.5. fol.161. & lib.4. cap.8.* Adrian.Puluæ. *ad l.interpoſitas, C.de tranſact.pag.100.* Didac.à Britto Luſitan. *in rubr.de locato, & conducto, in princip. num.5.ante medium*, vbi ait quod eo caſu, quo domino illius ſerui, qui ſe emendum mandauit, peculiares nummos in eandem rem mandatario miniſtrans, ſequuta emptione, nulla in rigore aduerſùs mandatarium, cumque emptorem mandati, aut venditi actio competebat; ex æquitate tamen, ſeu vtilitate vtraque, mandati ſcilicet ad ſeruum, empti verò ad pretium eidem domino accommodatur; cùm tamen ſi competeret, in rigore ex vendito competere debuiſſet ipſimet domino, qui venditoris perſonam ſortitur, prout notauit gloſſ. *hic verbo Empti.* Accommodantur igitur prædictæ actiones non ex mandato, aut ex empto propriè, & in rigore, ſed potiùs vtiliter, & ex æquitate, hoc eſt, ratione, & cauſa mandati, ſeu empti, id eſt, quia mandatarius & mandatum ſuſcepit, & emit ſeruum, de quo *hic.*

Pro ſocio.

TIT. XXXVII.

ACTIO pro ſocio eſt ſimilis actioni mandati: ſed eo differt, quòd actio mandati eſt directa, & contraria; actio verò pro ſocio vtrinque directa eſt, quia vtriuſque contrahentis eadem eſt ratio. Scripſerunt in hanc rub. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De titulo, ſeu de ſocietatibus ſpeciales tractatus in lucem ediderunt Angel. de Periglis *tom.6.tract.Doctor.part.1. fol.*130. Hector Felicius; & de ſocietatibus officiorum, Franciſcus Caſtracanius, Virginius Boccacius, & Syluest. Zacchias.

De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4. tit.*44. vbi parens meus, *& l.Hiſpan.1.cum ſeqq.tit.*10. *part.*5. vbi Gregor. Lopez, Connan. *comment. iuris lib.7. cap.*13. Briſſon. *l.*17. *de verborum ſignific. verbo ſocij*, Couarr. *lib.3.variarum, cap.*2. Anton.Gom.*variarum tom.2.cap.*5. Nauarr. *in man.cap.*17. *n.*251. *& in comment.de vſuris, n.*12.*cum ſeqq.* Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris part.3. lib.27.cap.4.&* 5. Suar. Donat.à Fina, Kirchou. & aliis *tom.1.commun. opin. lib.4.tit.*25. *pag.*615. *cum ſeqq.* Ioſeph.Ludou. *tom.3. etiam commun.tit.de ſocietate, pag.*456. Sot. *de iuſtit. lib.6.q.*6. Conrad. *de contractib. quæſt.*97. Thoming. *deciſ.*13. *&* 49. Barnab. Comazan. *Lucenſi deciſ.*18. Gam. *Luſitan. deciſ.*110. *n.*28.*cum ſeqq.& deciſ.*253. *n.1.&* 2. *& deciſ.*308.*n.*9. Mozz. *de contractib.tract.de ſocietate*, Gregor. Valent.2.2. *diſp.5. quæſt.*24 Petr.Nauarr. *de reſtit. lib.3.cap.2.n.*136. *cum ſeqq.* Suar.de Paz *in pract.tom.3.cap.6.§.*7. Maſcard. *de probat. concl.*1309. *& ſeq.*aliàs 1315.*&* 1316.Menoch. *de præſumpt.lib.3. præſ.*56. Aluar. Valaſc. *conſ.*39. *n.1.& vlt.& conſ.*63. *&* 185. Bernard.Grænæ. *ad practic.Cameræ Imperialis, lib.2. concl.*24. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.6. de ſociet.* Fachinæ. *controuerſ.lib.2.c.*94. Molin.*de Iuſt.tract.2.diſp.*411.*cum ſeqq.* Leonard.Leſſ. *in ſimili tract.lib.2.c.*25. Rebell. *de oblig.iuſtit.part.2. lib.15.de contractu ſocietatis*, Valer.Regiuald. *in praxi fori pœnit.tom.2.lib.25.num.*369.*cum ſeqq.*Azor.*inſtit. moralium part.3.lib.9.de ſocietate*, Arimin.Tepat. *variar. ſentent. tom.2.tit.*365. Henric. Bocet. *in diſp.de vniuerſo iure, tom.1.claſſ.2. diſp.5.de ſocietate.*

SVMMARIVM.

1 *Societas valet, in qua vnus pecuniam confert, alter operam, & num.*2.

3 *Lucri diuiſio quomodo fiat inter illum, qui pecuniam confert, & alterum qui præſtat operam, vt ſalua ſit vtriuſque conſcientia, & num.*6.7.8.9.10.11.12.

4 *Opera hominis quid, & num.*5.

L. Societatem. I.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Aurelio.*

1 SOcietas in qua vnus pecuniam confert, alter operam, valet. Colligunt ex Ord. Cyn. Salicet. Bart. Butrig. Angel.Fulgoſ. Bald. Caſtr. Cuiac. Sebaſt.Næuius, Aloyſ. Leo *in 4. fol.*30. *verſo*, Donell. remiſſiuè Caſſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ambroſ.de Vignate *in cap.ſalubriter, de vſur.§.prima ergo concluſio, n.*163. Gam. *Luſit. deciſ.*110.*n.*28. Iaſ. *in §.ſequens,n.*43.*&* 44.*Inſtit.de action.* Capt. *conſ.*17. *n.3.Palat.in repet.cap.per veſtras, de donat.inter vir.& vxor.notab.6. §.12.n.1.&* 2. Dec. *reſp.97. n.37.vol.*2. Maſcard. *de probat.concl.*1319.aliàs 1315. *n.*11.

Quomodo autem fiat diuiſio lucri inter illum, qui 3
pecuniam confert, & alterum qui operam præſtat, vt
ſalua ſit vtriuſque conſcientia, eſt ſcitu digniſſimum:
in primis Syluestr. *in ſum.verbo ſocietas* 1. *num.*20. Vi-
geſimò, inquit, quæritur quomodo ſocietas ſit diui-
denda, ſi nihil conuentum eſt expreſsè, vel tacitè, quia
nulla eſt conſuetudo de hoc? & dicit Bald. *in l.1.ff.pro
ſocio*, & Angel. *vbi ſup.* quod ſi alter centum, & alter
operas poſuit, & de lucro habent ducenta, qui centum
poſuit, primò extrahet ſua centum, & reliqua ducenta
omnes diuident inter ſe, ita tamen quod qui plus con-
tulerit pecuniæ, operæ, vel induſtriæ, arbitrio ſcili-
cet boni viri, plus habeat de lucro, *l.ſi non fuerint,
& l.qui enim, ff.pro ſocio.* Nec eſt verum, quod quidam
dicunt, eum qui poſuit operam, priùs debere extra-
here alia centum pro opera ſua, cùm hoc nullo iure
caueatur, diuino, canonico, vel ciuili; quia opera ho- 4
minis nihil aliud eſt, quàm officium diurnum, *l.1.
ff.de oper. libert.* immò opera hominis dicitur fructus 5
hominis eſſe, *l.4.& ſeq.ff.de oper.ſeru.* vnde qui ponit 6
operas tantùm, nihil ponit conſiſtens in capitali, vel
ſorte, ſed ſolum fructum, aut vſumfructum ſuæ per-
ſonæ, qui correſpondet fructui, aut commoditati il-
lorum centum, &c.

Caiet. *in ſum.verb. ſocietas*, Syluestri veſtigiis inſi- 7
ſtens ait, Et quoniam in huiuſcemodi ſocietatibus fre-
quenter contingit diuerſarum rationum conuenire ſo-
cios (dum vnus ponit pecuniam, & alius operam &
induſtriam) nec par eſt vtriuſque periculum, ideo no-
ta & aduerte diligenter, quod ſocietas huiuſmodi ex
ſua natura hoc habet, quod ponens pecuniam ſubſit
duplici periculo, ſcilicet perditionis pecuniæ, & per-
ditionis negotiatorij vſus eiuſdem pecuniæ; qui verò
ponit induſtriam, ſeu operas ſuas, ſubſit vni tantùm
periculo, ſcilicet perdendi vſum induſtriæ, ſeu opera-
rum ſuarum. Quod vt meliùs intelligas, conſidera tri-
plicem euentum ſocietatis: aut enim in fine inuenitur
lucrum; aut ſine lucro capitale tantùm; aut damnum
capitalis. In toto, vel in parte ſentiret quicquid damni
eſt dominus pecuniæ, qui illam poſuit: ſi verò capita-
le tantùm inuenitur, ſaluum erit domino eius, qui illud
poſuit, nam ex eo, quod poſuit pecuniam ſuam in ſo-
cietatem, non deſinit eſſe illius dominus. Si autem lu-
crum inuenitur, reddetur ante omnia capitale domino,
& diuidetur deinde lucrum æquis portionibus, ſuppo-
ſito quod pecunia poſita in ſocietate, & induſtria æqui-
ualent; & omnium horum vna eſt ratio, quia ſcilicet,
qui poſuit pecuniam, ſubſtat duplici periculo, ſcilicet
perdendi ſubſtantiam pecuniæ, & perdendi negotia-
tionis vſum, tenendo ſcilicet vanè tanto tempore
ſuam pecuniam occupatam negotio: ex hoc enim fit
vt iuſtitia exigente ei capitale ſaluum ſit, ſi ſaluatur
in toto, vel in parte, cui deperderetur, ſi periret. Po-
nens autem induſtriam, vel operas, qui ſolùm poteſt
deperdere vſum induſtriæ, vel operæ ſuæ, ſcilicet in
vanum laborando, ideo nihil de capitali ſaluo ei de-
betur; ſubſtantia namque operarum ſuarum non ex
negotiatione, ſed ex neceſſitate materiæ perit, quia
ſcilicet eſt res ſucceſſiua in motu conſiſtens; ſi enim
res permanentes eſſent, ei eſſent ſaluæ. Hactenus Ca-
ietanus, Molin. *de iuſtit.tom.2. diſp.*415.*concl.*1.palam 8
opponitur Syluestro, & Caietano, ait enim: Quando
operæ, induſtriæ, vſus nauigij, aut alterius rei, quæ vnus
ſociorum apponit, æquales ſunt in valore cum capita-
li, quod alter apponit, licitus eſt contractus, quod tam
lucrum, quàm capitale diuidenda ſint æqualiter in
vtrumque ſocium, iuxta opinionem quam Caiet. 2.2.
quæſt. 78. *art.2. ad* 5. eſt ſequutus: immò verò pa-
ctum tunc quod ſolum lucrum diuidendum æqualiter
ſit

ſit inter ſocios, & capitale ad eum integrum pertineat, qui illud appoſuit, eſt iniquum cum onere reſtituendi dimidium capitalis: hanc eandem amplectuntur Conrad. *de contract. quæſt.94. corol.3.* Mai. *in 4. diſt.15.quæſt.47.* Cou. *lib.3.var.reſol. cap.2.num.2.*

9 Leſſ. *de iuſtit.& iure, lib.2. cap.25.de contractu ſocietatis, dubit.2.num.8.* inquit Molinam ſequutus, vt is qui operas confert, admittatur vt verus ſocius, & ſolùm ſit particeps lucri ſecundùm æſtimationem operarum; quaſi tantum pecuniæ in ſocietatem contuliſſet, quanti valent operæ; vt ſi conferas mille aureos, & opera ſocij æſtimetur centum aureis, ſitque particeps lucri quaſi contuliſſet ſolùm centum aureos, hic contractus etſi à quibuſdam Doctoribus probari videatur, eſt tamen omnino iniquus. Ratio eſt, quia ſocius id, quod confert, certò amittit, perit enim opera illius; tu verò quod confers, non amittis, ſed manet tibi ſaluum, vnde eſt diſpar conditio ſociorum, quod repugnat contractui ſocietatis, niſi aliunde fiat compenſatio. Deinde hoc pacto ſocius, qui confert operam, nunquam aliquid lucrabitur, ſed certò ſemper amittet, niſi lucrum ſit vltra mille & centum aureos, quod vix vnquam continget. Cùm enim ſolùm vndecima pars lucri ei ſit aſſignata, niſi hæc excedat centum aureos, quibus opera eius æſtimabatur, nihil habebit ſupra id, quod contulit: ſi autem vndecima pars lucri ſit infra centum aureos, neceſſariò amittet, vt patet. Itaque talis ſocietas ferè eſt leonina, in qua alter ſociorum ſolum habet damnum, alter ſolum lucrum, de qua vide *d.l.ſi non fuerint 29. §.fin.ff.pro ſocio.*

10 Idem Leſſ. *ead. dubit.2. n.9.* ſubdit in hæc verba. Tertiò vt is, qui operas confert, non ſolùm ſit particeps lucri, ſed etiam ſortis, ſecundùm æſtimationem operarum, itaut negotiis peractis ex tota ſumma, quæ ex lucro & ſorte conflata erit, tantum extrahat, quantum ſi loco operarum pecuniam æquiualentem contuliſſet: vt ſi tu conferas mille aureos, ſocius verò operam valentem centum aureis, & lucrum ſit quingentorum aureorum, ſocius extrahet vndecimam partem, non ſolùm è lucro, ſed etiam ex ſorte, id eſt ex mille & quingentis aureis. Vnde ille habebit 136. aureos, & vnam tertiam, tu verò habebis reliquas decem partes: hic contractus eſt iuſtus. Probatur, quia qui confert operas, non minus debet eſſe particeps tum lucri, tum ſortis, quàm qui ponit tantundem pecuniæ: non enim ipſi ſoli opera perire debet, cùm non minus conferat ad negotiationem, quàm is, qui contulit tantundem pecuniæ: atqui is, qui in caſu propoſito contulit centum aureos, extrahit vndecimam partem, non ſolùm lucri, ſed etiam ſortis: ergo etiam is, qui contulit operam eiuſdem æſtimationis. Itaque in hoc contractu opera ſocij æſtimanda eſt pecunia, eaque æſtimatio ſorti addenda, vt fiat vna ſors communis, v.g. mille & centum aureorum, in qua ſocius habeat partem vndecimam, perinde ac ſi tantundem pecuniæ contuliſſet, vnde poſtea in diuiſione competit ei vndecima pars ſortis, & lucri, ſeu totius ſummæ. Si opera illius valebat quanti ſors alterius, debetur ei dimidium totius ſummæ, ſi erat æqualis tertiæ, quartæ, quintæ, vel ſextæ parti pecuniæ, debetur ei tertia, quarta, quinta, vel ſexta pars totius ſummæ, quæ repetitur finitis negotiis. Iuxta hunc modum intellige quæ habet Couar. *lib. 3. variar. cap. 2.* & Nauarr. *cap.17, num.251.* etſi non ſatis clarè explicent, an ſocius operam conferens, debeat eſſe ſolùm particeps lucri, an etiam ſortis. Hactenus Leſſius.

11 Couar. *lib.3.variar. reſolut.cap.2. concluſ.1.* in varias fertur partes; ait enim: Iure & ratione ſocietatis poteſt quis dare licitè propriam pecuniam mercatori, hac conditione & pacto, vt pecuniam accipiens mercatorum artem exerceat, laborem & induſtriam ſubiturus; lucrum verò ex ea acquiſitum, ſimul & damnum ſequutum communia ſint vtriuſque, &c.

In gloſſ. *Obtinuit*, *vnic.* ibi, *ſed quæro, an ille qui pecuniam contulit, debeat habere capitale ſaluum in diuiſione ſocietatis*, &c. De materia & intellectu huius gloſſ. vide latè Gregor. Lop. *l.10. verbo perdiendoſe, tit.10.part.5.* vbi diſputat, ſi vnus ponit in ſocietate pecuniam, alius operam, & induſtriam, & perditur capitale, ac proinde ſocietas diſſoluitur, an ponens operam teneatur ad dimidium capitalis, & ſic an tale damnum debeat communicari inter ſocios? Palat. *in repet.cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. notab.6. §.11. n.6.* Geminian. *de vſuris, comm.3. §.1. num.23.* Rot. Genuenſ. *deciſ. 31.* Franc. Marc. *quæſt.887.* Caballin. *milleloq.427.* Menoch. *de arbitr. caſu 125.* Fachinæ. *controuerſ. lib.2. cap.95.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 6. tit. 21. num.3.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.2. concluſ.24. conſid.1. num.2.* 12

SVMMARIVM.

1 *Emptione fundi communis ſocietas introducta videtur, & num.2.*

3 *Socius rem emens, præſumitur emiſſe de proprio, non de communi: idem eſt in eo, qui res adminiſtrabat alienas, ſi vir erat induſtrioſus, vel poſſidebat bona, num.4.*

L. Cùm proponas. II.

Iidem AA. *&* CC. *Pantonio.*

EMptione fundi communis ſocietas introducta videtur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup.hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *fol.31.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Alphan. *collect.416.* Roman. *ſing.435.* Burg. de Paz *conſ.43.n.2.* Ranchin. *p.4.concl.382.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 2. diſp.5. n.14.* Menoch. *conſ.46.num.5.& conſ.122. num.32.* vbi tenet, quod licèt duo communiter emiſſent fundum, & ſic effecti eſſent ſocij connactus, non tamen dominium in vtrumque fuiſſet tranſlatum, niſi ambo miſſi fuiſſent in poſſeſſionem, vel niſi ſequuta ratihabitione emptionis factæ, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.1. lib.6. tit.1. num.11.* 2

Sanè qui pretium, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi ſocius rem emit, præſumitur emiſſe de propria, non de communi pecunia, vt per Abb. *conſ.46. in 3. dub. vol.1.* Rip. *conſil.121.num.9.* Natt. *conſ.358. num.1.* Tiraquell. *de retract. conuent. ad fin. tit. num.88.* Roderic. Xuar. *tit. de las ganancias, num.27.* Surd. *deciſ.15. num. 1.* latè Cardin. Mantic. *d.lib.6.tit.18.per tot.* 3

In dubio enim pecunia ſoluta pro re empta, ſoluentis eſſe præſumitur, vt per Bart. *hic, notab.2.* Roman. *ſing.440. verſ. emeram rem*, Cæpol. *caut.138. ſi vnus ex fratribus*, Alex. *conſ.78. à n.4. lib.2.* Maſcard. *de probat. concluſ.612. num.4. & 5.* Marienſ. *l.2. gloſſ.1. num.36. tit.9. lib.5. noua Recop.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Emptio 13. in fine*, Eſcobar *de ratiocin. cap.24. num.34.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.4. tit.12. à num.17.* Amplia procedere etiam in eo, qui alienas res adminiſtrabat, nam ſi erat vir induſtrioſus, vel poſſidebat bona, præſumitur acquirere de proprio, & non de alieno, gloſſ. *verbo ex eius ſubſtantia, in l.cùm oportet, C.de bonis, quæ liber.* Ioan. de Amicis *conſ. 124. num.7.* Crauet. *conſ.129. num.2. 3. & 4. & conſ.131. num.12.* Pariſ. *conſ.80. n.7.21.22.& 36.lib.1.* Surd. *d.deciſ.15. n.2.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.52. num.1.* latè Farin. *fragm. crimin. part.1. lit.A, num.35. cum ſeqq.* 4

SVMMARIVM.

1 *Societatis commoda tranſeunt in hæredem.*

2 *Emolumenta inter ſocios æqualiter diuidenda.*

3 *Societas an & quando tranſeat ad hæredes.*

4 *Societas licèt morte finiatur, commoda tamen, & emolumenta diuidi poſſunt cum hærede.*

5 *Socij debent eſſe æqualiter in lucro, vel damno, ſi nihil diffinierunt.*

L. Cùm in ſocietatis. III.

Iidem AA. *&* CC. *Victorino.*

1 SOcietatis commoda tranſeunt in hæredem. Item
2 emolumenta inter ſocios æqualiter diuidenda.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

3 Societas an & quando tranſeat ad hæredes? vide Iaſ. *in §.item Serniana, num.19. cum ſeqq. Inſtitut. de actionib.* Theſaur. *deciſ.142.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.6. tit.24. num.22. cum ſeqq.* Aluar. Valaſc. *conſ.63. num.4.* vbi *num.14.* diſputat an ſocietas celebrata cum clauſula, pro ſe & hæredibus, & adiecto iuramento, ſit tranſitoria ad hæredes: & *num.15.* tenet valere præceptum teſtatoris, quod perſeueret ſocietas inter hæredes poſt eius mortem vſque ad certum tempus. Regulariter enim ſocietas finitur morte cuiuſvis ex ſociis, & ad hæredes non tranſit, licèt conuentum ſit. Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4. tit.44. §.4. l.Hiſp.10. tit.10. part.5.* Anton. Gom. *tom.2. var. cap.5. n.6.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.30. n.5. & conſult.63. à num.3.* Mattienſ. *l.2. gloſſ.1. n.15. tit.9. lib.5. nouæ Recop.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.57. num.1.* Franc. Marc. *quæſt.626.* Ozaſch. *Pedem. deciſ.76. num.4. & deciſ.150.* Thom. Minad. *deciſ.30. num.5. & 7.* Rot. Genuenſ. *deciſ.71.* Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom.1. tit.355. cap.12. in fine,* Donat. à Fina *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.25. num.12. pag.615.* Surd. *conſ.20. num.3. & 4.* Molin. *de inſtit. tract.2. diſput.414. in princip.* Azor. *inſtit. moral. part.3. lib.9. cap.6. quæſt. 3.* Rebell. *de oblig. inſtit. part.2. lib.15. quæſt. vltim.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.6. tit.24. à princip.* Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſion. part.2. in collectan.* 398. Ioan. Martinus Acoſta *in addit. ad formam. libellor. annot.14. num.17.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 276. à num.1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.25. n.375. verſ. ſecundò.*

4 Notarunt hic text. ad hoc, quod licèt ſocietas finiatur morte, commoda tamen, & emolumenta cum hærede diuidi poſſunt, Theſaur. *deciſ.242. in fin.* Arimin. Tepat. *d. tit.355. cap.13. in princ.*

5 *Etiam compendia æqualiter,* &c.] Notarunt ad hoc, quod ſocij debent eſſe æquales in lucro, vel damno, ſi nihil diffinierunt; *l.ſi non fuerit, in princip. ff. hoc tit.* Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4. tit.44. §.9. l.Hiſpan.3. & 4. tit.10. part.5.* Fachinæ. *controuerſ. lib.2. cap.94. verſ. tertium,* Ioan. Martinus Acoſta *dict. annot. 14. num.14. & 15.* Molin. *dict. tract.2. diſput.415. verſ. quando ſocij,* Rebell. *d. part.2. lib.15. quæſt.7. num.1. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *d. lib.6. tit.14. à num.3.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtati, vel inteſtati cauſa non pertinet ad contractus.*

2 *Hæres ſocij decedentis, teſtamento condito, aut omiſſo, ex pactis defuncti ſocij conuenitur.*

L. Si ſocietatis. IV.

Iidem AA. *&* CC. *Celeri.*

CAuſa teſtati, vel inteſtati non pertinet ad contra- 1
ctus. Hæres ſocij decedentis, teſtamento condito, 2
aut omiſſo, ex pactis defuncti ſocij conuenitur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Societas durat pro libito ſociorum, itaut quandocunque renuntiatione, & expreſſa voluntate partium diſſoluatur, & num.2. niſi ad tempus contracta fuerit ſocietas, num.3. poteſt tamen ante tempus renuntiari, ſi promiſſa non ſeruantur à parte, num.4. limita, etiamſi ſocius intempeſtiuè renuntiet ſocietati, cùm illi intempeſtiuè renuntiari non poſſit, num.5. vel ſi renuntiet dolo malo, vt ſoli lucro participet.*

6 *Actio pro ſocio intentatur ſocietate finita, quandò agitur pro habenda vtili ratione lucri & damni inter ſocios diuidendi.*

L. Tamdiu. V.

Iidem AA. *&* CC. *Theodoro.*

DVrat ſocietas pro libito ſociorum, itaut quan- 1
docunque renuntiatione, & expreſſa voluntate partium diſſoluatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.44. §.5. l.Hiſp.11. tit.10. part.5. vbi gloſſ.1.* Connan. *comment. iuris lib.7. cap.13. num.12.* Anton. Gom. *tom.2. var. cap.5. num.6.* Maſcard. *de probat. concl.1311. num.7.* aliàs 1317. Donat. à Fina *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.25. n.11. pag.615.* Mattienſ. *l.2. gloſſ.1. num.29. 44. & 46. tit.9. lib.5. nouæ Recop.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrimon. part.2. num.50. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.6. tit.23. num.2. cum ſeqq.* Ioan. Martinus Acoſta *in addit. ad formam libellor. annot.14. num.10.* Molin. *de inſtit. tract.2. diſp.413. verſ. his ita explicatis,* Azor. *inſtit. moral. part.3. lib.9. cap.6. quæſt.1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.25. num.375.*

Limita primò, quando ad tempus contracta ſocie- 3
tas fuerit, quia ante tempus niſi conſenſu vtriuſque ſocij diſſolui non poteſt. Ordin. Reg. Luſit. *dict. §.5.*
Capyc. *deciſ.274. n. fin.* vbi quod poteſt ante tempus 4
renuntiari, ex eo, quod promiſſa non ſeruantur à parte, Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.1. tit.355. cap. 22. n.1.* Gutier. *de iuram. confirmat. p.1. cap.58. n.8.* Valaſc. *conſul.185. n.2.* D. Barboſ. *in d. rub. ff. ſoluto matrim. part.2. n.52.* vbi rationem reddit, quia quando ſimpliciter contrahitur ſocietas, nullo expreſſo tempore, tacitè, vel expreſsè videtur celebrata ſocietas ſub ea tacita conditione, quandiu ſocij voluerint; quando verò tacitè, vel etiam expreſsè declaratum eſt tempus, intra quod debet durare ſocietas, tenentur ſocij vſque ad illud tempus perſiſtere in ſocietate, prout ſe obligarunt; valet enim pactum quod ſocietas intra certum tempus non diuidatur. Capyc. *deciſ.174. n.7.* Arimin. Tepat. *var. ſent. tom.1. tit.355. cap.13.*

Limita etiamſi ſocius intempeſtiuè renuntiet ſo- 5
cietari, cùm illi intempeſtiuè renuntiari non poſſit, *l.actione, §.1. verſ. Labeo, ff. pro ſocio,* Ordin. Reg. Luſit. *dict. tit.44. §.7.* Maſcard. *dict. concluſ.* 1311. aliàs 1317. *n.7.* D. Barboſ. *in d. rub. ff. ſoluto matrim. part.2. num.52.* Valaſc. *d. conſ.185. n.4. cum ſeqq.* Molin. *de Inſtit. tractat.2. diſput.514. num.14.* Valer. Reginald.

in

in praxi fori pœnit.lib.25. num.375.verſ.primò. Vel ſi renuntiet dolo malo, ſiue malitioſè, vt ſolus participer alicui lucro, quia aliis non præiudicat, *l.actione, §.1. ff.hoc tit. §.manet, verſ. ſed planè, Inſtit. eodem,* Ordin. Reg. Luſitan. *d.tit.44. §.6.* Maſcard. *d.num.7.* Molin. *d.diſp.414. verſ. his ita actis,* Azot. *d.part.3. lib.9.de ſocietate,cap.6.quaſt.2. verſ.quares,* Valer.Regionald. *d.lib.15.num.375. verſ.ſecundò.* Gom.Lop. *deciſ.1.num.fin.in deciſ.diuerſorum,* quem refert Atimin. Tepat. *var.ſentent. tom.1.tit.355. cap.19.n.2.*

6 In gloſſ. *Nota eſt,* ibi, *niſi finita ſocietate,* &c.] Notatur ad hoc, quod actio pro ſocio intentatur ſocietate finita, quando agitur pro habenda vtili ratione lucri, & damni inter ſocios diuidendi, vt per Suar. de Paz *in practica, tom.3.cap.6. §.7.num.11.*

SVMMARIVM.

1 *Societas ſub qualibet conditione poteſt contrahi.*
2 *Voluntates hominum legitima conſeruanda ſunt.*
3 *Societas quibus pactis,quibuſque conditionibus contrahi poſſit.*

L. De ſocietate. VI.

Imp. IVSTIN. A. *Ioanni P. P.*

1 SOcietas ſub qualibet conditione contrahi poteſt.
2 Item voluntates hominum legitimæ conſeruandæ ſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num.1. ſup. hoc tit.*

3 Quibus pactis, & conditionibus ſocietas contrahi poſſit, vide Card. Mantic. *de tacit.& ambig.conuent. lib.6.tit.4.cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Curator furioſi habet poteſtatem renuntiandi ſocietati loco furioſi.*
2 *Poteſtas conceſſa ad contractum, refertur etiam ad diſtractum.*
3 *In furorem ſi quis inciderit, non ſtatim ſocius eſſe deſinit, ſed per procuratorem ſocietas ſolui debet.*
4 *Pupillus an poſſit contrahere ſocietatem, remiſſiuè.*
5 *Contractus, & diſtractus eiuſdem natura ſunt.*

L. Sancimus. VII. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

1 CVrator furioſi habet poteſtatem renuntiandi ſo-
2 cietati loco furioſi. Item poteſtas conceſſa ad contractum refertur etiam ad diſtractum. Colligunt ex Ord, Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup.hoc tit.*

3 *Licentiam habere furioſi,* &c.] Nota, quod ſi quis in furorem inciderit, non ſtatim ſocius eſſe deſinit, ſed per procuratorem ſocietas ſolui debet. Ita Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.6. tit.24. n.7.*
4 De pupillo an poſſit contrahere ſocietatem, vide *l.1. ff.hoc tit.* Surd. *de aliment.tit.6. quaſt.13.num.24.* Donat. à Fina *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.25. num.8. pag.615.* Gutier. *de tutel.p.2.cap.15.num.3.*

5 *Et quemadmodum in omnibus,* &c.] Notatur ad hoc, quod contractus & diſtractus eiuſdem ſunt naturæ, vt per Gail. *lib.2. obſeru.12. num.5.* Tiraq. *de iure mariti gloſſ.5.num.10.* Surd. *de aliment.tit.8. priuileg.22.num.6.* Eſcobar *de ratiociniis, cap.14.num.42.* Pichard. *in diſſ.de mora,num.142.* Cald.Pereira *de neceſſ.eligendi,cap.7.n.15.* Treutler. *vol.1. diſp.7.theſi 1. fol. 59.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.1.tit.2.à num.15.* Ceuall. *commun. contra commun.*

tom.4.quaſt.897. num.886. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.tom.1. cap.168.num.7.& num.10.cum ſeqq.*

De contrahenda emptione, & venditione.

TIT. XXXVIII.

EMptio, & venditio eſt contractus ſolò conſenſu conſtans, vt emptori certo pretio rem habere liceat. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Weſembec. De emptione & venditione integros tractatus in lucem ediderunt Fabianus de Monte, Franciſcus Zoanettus, & Franciſcus de Caldas. De materia tit. vide Ordin. Reg.Luſit.*lib.4.tit.1.l.Hiſp.1.cum ſeqq.tit.5.part.5.& tit.5.lib.5.noua Recop.* Alciat. *lib.9.parerg.cap.17.* Ant. Gom. *var.tom.2.cap.2.* Cou. *var.lib.2. cap.3.& lib.3. cap.14.* Nauar. *in man.cap.23.à n.77.vſque ad 99.* Sebaſt.Medices *de definit.p.2.cap.48.* Albornoz *de arte contract. tit.9. de empt.* Donell. *comment. iuris ciuilis cap.17.* Bellacomb. Donat. à Fio. Suar. & alios *tom.1. commun.opin.lib.4 tit.16.* Ioſeph.Ludou. *tom.2. etiam comm.tit.de empt.& vendit. pag.575.* Anton. Gabriel. *eod. tom.3.ſub eod.tit. pag.203.* Suar. de Paz *in practica,tom.3.cap.6.§.1.* Nicol.Mozz. *de contractib.tract. de empt.& vendit.* Motl. *in emperio iuris ciuilis,part.1. tit.9. de contrahen. empt.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.25.cap.1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.4.* Iacob. Cancer. *variarum reſolut. part.1. c.13.de empt. & vendit.* Ioan. Martinum Acoſta *in annot. ad formam libellorum, annot.26.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo emptio, & verbo venditio,* Atimin.Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.391. de emptione & vendit.* Alex. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.3. tit. de emptione & vendit.* vbi per 17. reſolutiones materiam explanat, Benedict. Ægid. Luſitan. *in repet.l.ex hoc iure, ff.de iuſtit.& iure., part.2. cap.8. de empt. & vendit.* Henric. Bôcer. *in diſp.de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 2. diſput.3. de contractibus in genere, & in ſpecie de empt. & vendit.*

Ex Theologis præter Summiſtas *in verbo Emptio,* interpretes *in 4. diſtinct.15.* D. Thom. 2. 2. *quaſt.77.* Sot. *de Iuſtit.lib.2. quaſt.6. cum duabus ſeqq.* Conrad. *de contractib.à quaſt.50.ad 72.* Medin. *in Cod.de reſtitut.quaſt.30. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.à diſput.336. vſque ad 380.* Leonard. Leſſ. *in ſimili tract. lib.2. cap.21.* Rebell. *de obligat. Iuſtit. part.2. lib.9.* Azor. *inſtitutionum moralium part.3. lib.8.* Valer. Reginaldum *in praxi fori pœnitent. lib.25. tract.3. num.247. cum multis ſeqq.* Ioan. de Salas *de contract. tract. de empt. & vendit.*

SVMMARIVM.

1 *Venditio rei exiſtentis etiam in alio loco, quàm vbi celebratur contractus, valet, & num.2.*
3 *Gabella rerum immobilium ſoluenda eſt in loco vbi ea bona, quæ venduntur, ſita ſunt; mobilium verò in loco contractus, ſi tempore conuentionis ibi ſint, licèt alibi tradantur: vel ſi tempore venditionis alibi ſint, ſi ibi fiat traditio: vel ſi in vno loco traditio celebratur, & res ſit in alio, & ibi tradatur, ibi debetur gabella, num.4. idem ſi conuentio in vno loco fiat, & res ſit in alio, & traditio alibi fiat, niſi locus vbi res eſt, ſit immunis à gabella, vel alicuius domini, & non Regis, n.5.*

L. Venditiones. I.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA.
Paulo.

1 VEnditio rei etiam in alio loco exiſtentis, quàm
vbi contractus celebratur, valet. Colligunt ex
Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald.
Caſtr. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 31.*
verſo, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Xi-
men. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumſit
3 *l. Hiſpan. 8. tit. 5. part. 5.* vnde Gregor. Lop. *gloſſ. 2.* in-
fert, quod gabella rerum immobilium ſoluenda eſt in
loco vbi ea bona, quæ venduntur, ſita ſunt, quod apud
noſtros Luſitanos lege cautum eſt *in Ordin. Regia,*
lib. 1. tit. 78. §. 4. & in articulis gabellarum, cap. 4. §. 1.
idem apud Hiſpanos eſt deciſum *l. 9. tit. 17. lib. 9. noua*
Recopil. reſoluunt Laſſarte *de decima vend. cap. 4. n. 20.*
& 30. Gironda *de gabell. part. 6. n. 28.* Gutier. *in ſimili*
tract. quæſt. 104. num. 4. cum ſeqq. Cabed. *Luſitan. de-*
ciſ. 113. n. 5. part. 2. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1.*
4 *quæſt. 12. num. 4.* Gabella verò rerum mobilium debet
ſolui in loco contractus, ſi tempore conuentionis ibi
ſint, licèt alibi tradantur; vel ſi tempore venditionis
alibi ſint, ſi ibi traditio fiat; vel ſi in vno loco tradi-
tio celebratur, & res ſit in alio, & ibi tradatur, ibi de-
5 betur gabella: & idem ſi conuentio in vno loco fiat,
& res ſit in alio, & traditio alibi fiat, niſi locus, vbi
res eſt, ſit immunis à gabella, vel alicuius Domini, &
non Regis; nam tunc gabella ſoluenda erit in loco
propinquiore Regis, & non in loco, vbi res erat tem-
pore conuentionis, ex *l. Hiſp. 5. tit. 17. lib. 5. nouæ Re-*
copil. de cuius materia latè Laſſarte *dict. tract. cap. 2. ex*
num. 3. Gutier. *dict. quæſt. 104. per totam.*

SVMMARIVM.

1 *Emptio non conſiſtit deficiente conſenſu.*
2 *Furioſus carens dilucidis interuallis emere nequit.*
3 *Vendentis & ementis conſenſus interuenire vnà debet, eodemque tempore, & præſentialiter, & n. 5.*
4 *Conſenſus quid.*

L. Emptionem. II.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA.
Auito.

1 EMptio deficiente conſenſu non ſubſiſtit. Item fu-
2 rioſus dilucidis carens interuallis emere nequit.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1.*
ſup. hoc tit.

Conſenſum deſiderare, &c.] Intellige vendentis, &
ementis ſimul, vt per Gregor. Lopez *l. 48. gloſſ. 1. ver-*
ſic. & procedere, tit. 5. part. 5. Fabian. de Monte *in*
tract. de empt. quæſt. 5. princip. num. 47. Nicol. Mozz. *de*
contract. tract. de empt. & vendit. tit. de ſubſtant. empt. &
3 *vendit. n. 43. cum ſeqq.* vbi *num. 45.* ſubdit, quod con-
ſenſus vendentis & ementis debet interuenire ſimul,
& eodem tempore, & præſentialiter, Bertaz. *de clauſul.*
4 *inſtrument. clauſul. 7. gloſſ. 7. num. 1.* vbi ex Innoc. Hoſt.
& aliis tradit, conſenſum eſſe multorum voluntatem,
ad quos res pertinet ſimul iuncta, & *clauſul. 30. gloſ. 3.*
5 *num. 10.* ait requiri præſentiam contrahentium, Surd.
conſ. 136. num. 17. cum ſeqq. & conſ. 371. num. 35. cum
ſeqq. & deciſ. 70. num. 12. Card. Mantic. *de tacitis &*
ambig. conuent. lib. 4. tit. 4. n. 3. Ceuall. *commun. contra*
commun. quæſt. 90. in princip. Benedict. Ægid. *in repet.*
l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iur. part. 1. cap. 8. num. 83.

SVMMARIVM.

1 *Donatio ſi fiat revera, & ſimuletur fieri venditio, valet donatio, nec poteſt reſcindi propter ſimulationem venditoris.*
2 *Donatarius tamen debet implere modum, vel conditionem appoſitam in donatione.*
3 *Contractus ſimulatus, quando partes ſic agunt in veritate vt nihil fiat, non eſt contractus.*
4 *Simulatio facit contractum deficere.*
5 *Inſtrumentum ſimulatum non eſt inſtrumentum ſubſtantialiter, aut intellectualiter. Ex illo in hunc ſenſum accepto non transfertur dominium, nec poſſeſſio, num. 6. quando verò in veritate agitur inter partes, quod contractus, qui celebratur, ſit ſimulatus, aut inter partes celebratur in veritate, ſed modico tempore duraturus, tunc ex ſimulatione huiuſmodi non impeditur acquiſitio ad fauorem eius, cui acquiritur, num. 7.*
8 *Intellectus axiomatis*, Si non valet quod ago vt ago, valeat vt valere poteſt.
9 *Lex annullans donationes inter virum & vxorem, locum habet etiam in donationibus præſumptis.*

L. Si donationis. III.

Iidem AA. Valeria.

SI fiat donatio revera, & ſimuletur fieri venditio, 1
valet donatio, nec poteſt reſcindi propter ſimula-
tionem venditoris. Donatarius tamen debet implere 2
modum, vel conditionem appoſitam in donatione.
Colligunt ex Ord. Doct. citati *ad l. 1. §. 1. ſup. hoc tit.*

Nota quod contractus ſimulatus, quando partes ſic 3
agunt in veritate vt nihil fiat, non eſt contractus. Cor-
ſet. *in ſingul. verbo Præſumptio 3. incip. Celeritas actus,*
in fine, Canar. *in tract. de exequend. inſtrument. n. 25.*
in princ. vbi dicit, quod ſimulatio facit deficere con-
tractum, quia in eo deficit conſenſus, & *num. 26.* pa- 4
riter dicit, quod inſtrumentum ſimulatum non eſt in- 5
ſtrumentum ſubſtantialiter, aut intellectualiter, ad-
dent. ad Cæpol. *in tract. de ſimulat. contract. num. 48. ad*
finem, Titaquell. *de retractu lign. §. 1. gloſſ. 2. n. 12. 13.*
& 15. Roland. *conſil. 40. n. 41. lib. 2. & conſ. 47. n. 1. &*
ſeq. lib. 4. & conſ. 76. n. 3. & ſeq. eod. lib. 4. Franc. Bec.
conſ. 51. num. 35. & ſeq. ex illo in hunc ſenſum accep- 6
to non transfertur dominium, nec poſſeſſio. Titaquell.
dict. gloſſ. 2. num. 12. & de iure conſtit. part. 2. lim. 8.
n. 3. Mandel. *conſ. 97. n. 4.* Ioſeph. Ludou. *concluſ. 51.*
ſub verſ. & quando abſunt coniectura, Cardin. Tuſch.
practic. concluſ. verbo ſimulatio, concluſ. 265. num. 2. 5.
& 14. Quando verò in veritate agitur inter partes, 7
quod contractus qui celebratur, ſit ſimulatus; aut in-
ter partes celebratur in veritate, ſed modico tempore
duraturus, tunc ex ſimulatione huiuſmodi non impe-
ditur acquiſitio ad fauorem eius, cui acquiritur, vt di-
ſtinguit Ludou. Gom. *in §. item ſi quis in fraudem, n. 2.*
in fine, Inſt. de action. & in hoc ſenſu accipiendi ſunt
Ambroſ. de Vignate *in rep. cap. ſalubriter, n. 118. cum*
ſeqq. de vſur. Honded. *conſil. 64. num. 8. lib. 1.*

Vnde infertur intellectus ad vulgare axioma, de 8
quo in ſummario huius text. videlicet, ſi non valet
quod ago vt ago, valet vt valere poteſt, vt ſcilicet pro-
cedat quando non conſtat partes ſe ad certum actum
reſtrinxiſſe, in dubio valebit actus eo modo, quo po-
teſt, quamuis non valeat vt geritur, per text. *in l. 3. ver-*
ſic. nec enim credendus eſt, ff. de mil. teſtam. & in l. quo-
ties 13. ff. de rebus dub. Si autem partes præciſè volue-
runt facere certum actum, qui non valuit, vt ſupponi-
tur: ergo nec valebit in vim alterius actus, quem partes
nec facere voluerunt, nec de eo cogitauerunt, in quibus
terminis

Digitized by Google

termiois procedit text. *in l.1.§.ſi quis ita, verſic.contra, ff.de verb.oblig.l.1.ff.de iure codicil.l.1.§. eum qui, ff.de conſtit.pecun.* text. difficilis *in l. an inutilis, ff.de acceptil.* ſentiunt Bart. *in d.§.ſi quis ita*, vbi Alexand. *num.5.* & Iaſ. *num.19.* Forcat. *dialog.5.* Fortun. Garc. *in l.legem, n.50.ff.de pactis*, Couarr. *in c.Raynaldus, de teſt.§.30.n.19. & de ſponſal.part.1.c.3.§.3.*Mench. *de ſucceſſ.creat.lib.1.§.5.ex n.11. & lib.3.§.11.n.43.*

9 In gloſſ. *Subſtantia*, ibi, *valet venditio, niſi inter virum, & vxorem*, &c. Notatur ad hoc, quod lex annullans, & irritans donationes inter virum & vxorem, locum habet etiam in donationibus præſumptis, vt per Tiraqoel. *in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.174.C.de reuoc.don.* Menoch.*de præſump. lib.1.præſ.47.num.13.in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Nemo emit rem ſuam, niſi poſſit aliquo remedio euinci.*

2 *Emptio rei propriæ, ſiue à ſciente, ſiue ab ignorante facta, non valet, niſi res eſſet emptoris reuocabiliter, vel vendatur à iudice pro executione iudicati: vel eſſet communis, aut emptor eſſet tantum vſufructuarius, aut emerit proprietatem, aut è contra, num.3.*

4 *Axioma*, Meum quod eſt, amplius meum fieri non poteſt.

L. Cùm res. IV.

Iidem AA. Luſitano.

1 NEmo emit rem ſuam, niſi quatenus poſſit aliquo remedio euinci. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4.fol.32.verſo.*

2 Probat igitur hic text. rei propriæ emptionem ſiue à ſciente, ſiue ab ignorante factam non valere, vt per *l.Hiſp.18. tit.5.part.5. vbi gloſſ.1.* Connan. *comment. iuris lib.3.cap.10.col.3.* Bernard.Diaz *regul.226.* Tiraquell. *de retract.conuent.§.2.gloſſ.1.n.12.& n.44.* Fabian.de Monte *in tract.de empt.& vend.quæſt.4.princ. num.49.* Zaz. *in l.ſi alienam, n.7.& 8.ff.ſoluto matrimonio*, Vvalter. *lib.2. miſcel.cap.19.* Ant.Gom. *l.45. Tauri, n.97.col.2. & n.115.col.2. & tom.2.variarum, c.2.n.50.verſic.quartò prohibetur*, Donat. à Fina *tom.1. commun.opin. lib.4.tit.26.n.62.pag.621.* Mudæ.*in l.ex ſi conſenſus, §.ſi rem meam, n.1.cum ſeqq.ff.hoc tit.* Perez *poſt l.2. verſ. vtrùm autem, tit.8. lib.5.Ordinam.* Petr.Greg. *ſyntagm.iuris lib.25.c.11.* Vigel. *in methodo iuris, part.1.lib.18.c.3.excep.18.* Bertaz.*de clauſulis inſtrumentalib.clauſul.16. gloſſ.2.n.5.* Nicol.Mozz. *de contract.tract. de empt.tit.de rebus, quæ emi, vel vendi poſſunt, n.55.* Morl. *in emporio iuris, part.1.tit.9. in prælud.n.82.* Card.Tuſch. *practic.concluſ. lit. E, concluſ.119.n.1.* Card.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.4.tit.5.n.17.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. §.6. gloſſ.1.n.4.* Anguian.*de legib.lib.3.controuerſ.10.n.11.*

3 Quorum plures, præcipuè Perez, Mudæ. Mozz. Petr. Greg. & Card.Mantic. hanc concluſionem multipliciter limitant, & præcipuè ſi res eſſet emptoris reuocabiliter, vel ſi vendatur à iudice pro executione iudicari, vel ſi res eſſet communis, aut emptor vſufructuarius tantùm eſſet, & emerit proprietatem, aut è contra.

4 Et vulgò notatur hic text. ad illud vulgare axioma, *Meum quod eſt, amplius meum fieri non poteſt*, vt per Ioan.Garciam *regul.315.* Bertaz. *d.clauſul.19.gloſſ.2. num.9.* Surd.*conſil.305.n.56.* Ioſeph.de Seſſe *Aragon. decíſ.46.num.23.& 24. & dec.83.num.3.* Card.Tuſch. *tom. 5. lit. M, concl. 226. per tot.* quos refero *de axiom.iuris vſufreq. axiom.149.*

SVMMARIVM.

1 *Tam tutor, quàm eius vxor poſſunt rem pupilli emere palam, & bona fide, & n.2.& 3.*

4 *Tutoribus, vel curatoribus rem ſui pupilli, vel adulti emere, regulariter eſt prohibitum, etiam tutoribus & curatoribus mente capti, & aliorum, qui curatorum ope iuuantur, n.5. reſque ſui pupilli, vel mente capti eos habere prohibitum eſt, non ſolùm titulo emptionis, ſed neque alio, vtputa permutationis, vel donationis, n.6. nec conſanguineis tutoris, vel curatoris hoc licitum, vtputa filiis, vel aliis propinquis, n.7. nec etiam per perſonam interpoſitam, n.8. intellige vt n.9.*

10 *Tutor contraxiſſe & emiſſe rem ſui pupilli, vel adulti palàm & bona fide, multis modis dicitur, & num.11.12.13.14.15.*

L. Cùm ipſe. V.

Iidem AA. Gratia.

TAm tutor, quàm eius vxor, poſſunt rem pupilli 1
emere palàm, & bona fide. Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Doctores citati *ad l. 1.num.1.ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l.Hiſp.4. tit.5.part.5. vbi gloſſ.8. Bart. *in l. frater à fratre, n.51. ff.de condict. indeb.* Iaſ. *in l.ſi ſingularia, n.18. ff.ſi certum petatur*, Capyc. *dec.156.n.11.* Ant. Gom. *variarum tom.2.c.2.n.2. ad fin.* Padil.*in l.tranſactionem, n.7. in princ. C.de tranſaction.* Menoch. *de arbitr. caſu 459.n.9. & 10. & de præſumpt. lib.5. præſumpt.80. n.1. & 2.* Simoncel. *de decretis lib.2. tit.5. inſpect.4. n.47.* Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo Contractum feciſti, n.31.& 32.C.de in integrum reſtit. minor. & in tract.de empt. & vend.cap.17.n.10.& 12.* Paul.Montan. *de tutel.c.31.n.91.* Burg. de Paz *conſ.3. num.50.* Gutier.*de iuram.confirm.part.1.cap.40.* Surd. *conſil.9.num.7. & de alim.tit.8.priuileg.37.n.9.* Nicol. Mozz. *de contract.tract.de empt. & vend.tit. de perſonis quæ poſſunt emere, n.8.* Matienſ. *l.23. gloſſ.2.n.2. tit.11. lib.5. nouæ Recopil.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, n.25.* Peregrin. *de iure fiſci, lib.4. tit.7. n.7. verſic. fallit tertiò*, Ceuall. *commun. contra commun.quæſt.234.num.2.* Molin. *de Iuſt.tract.2.diſp.224. n.16.* Rebell. *de oblig.inſt.part.2. lib.9.quæſt. fin.ſect.3. num.13.* latè Gutier. *in tract.de tutel. & curis, part.2. cap.15.num.5.cum ſeqq.*

Quæ quidem concluſio procedit etiam ſtante *d.l.23.* 3
tit. 11. lib.5.nouæ Recopil. vbi generaliter tutoribus prohibitum eſt etiam palàm, & bona fide emere bona eorum, quorum adminiſtrationem gerunt, vt bene aduertunt Greg.Lopez *d.l.4.gloſſ.9.tit.5.part.5.* Perez *l.1.in gloſſ.vnic.in princ.* ibi, *ſed tunc reuera*, & ibi, *nec text. in d.l.4.* Spin. *in ſpeculo teſt.gloſſ.29.num.59. verſ. quæ ſententia*, Matienſ. *in dialog.relator. part.3. cap.10.n.16. & in d.l.23.gloſſ.2. n.3. & 4.* Gutier. *de iuram. confirm. part.1. cap.40.n.2. & de tutel. part.2. cap.15.n.11. verſ. nihilominus tamen, & n.12.* Ceual. *d.quæſt.234.n.10.* Molin.*de Iuſt.tract.2.diſp.224.n.16.* quamuis contrarium exiſtimauerint Duen. *regul. 32. ampl 8.* Villalob. *in ærario commun.opin.lit. T, n.232. & in antinom.eadem littera, n.21.* Anton.Gom. *tom.2. variarum, cap.2.n.2. in fin.* Azeued. *d.l.23.n.3.*

Aduerte quod regulariter tutoribus, vel curatori- 4
bus rem ſui pupilli, vel adulti emere prohibitum eſt, *l.non licet, l.ſi in emptione, § fin.ff.hoc tit.* Duen.*reg.31. in princ.* Caualcan. *de tutore, & cur. n. 178.* Surd. *conſ.9.n.5.6.34.& 35.* Matienſ. *d.l.23.gl.1.n.1.* Ceuall. *d. quæſt.234. num.1.* Gutier. *d.part.2. cap.15. à princ.*

5 Molin. *d.diſp.*224.*n.*15. Quod etiam procedit in tu-
toribus, & curatoribus mente capti, & aliorum, qui
curatorum ope iuuantur. Rebuff. *tom.*2. *ad leges Gal-*
*lia, tract. de don. & aliis diſpoſit. tutor. gl.*9. *n.*14. *in*
6 *fine*, Gutier. *conſ.*14.*n.*17. Et res ſui pupilli, vel men-
te capti eos habere prohibitum eſt non ſolùm titulo
emptionis, ſed neque alio, vtputa permutationis, vel
donationis, Duen. *d.regul.*31. *ampl.*2. *&* 3. Azeued.
*d.l.*23.*n.*12.*cum ſeqq.* Gutier. *d.p.*2.*c.*15.*n.*2.*& conſ.*14.
7 *n.*16. *&* 17. vbi *à n.*14. reſoluit etiam conſanguineis
tutoris, vel curatoris hoc non licere, vtputa filiis,
8 vel aliis propinquis: nec etiam per interpoſitam per-
ſonam emere poſſunt, aut permutare. Rip. *reſponſ.*15.
*n.*11.*lib.*3. Menoch. *d.caſu* 450.*num.*2. *cum ſeqq.* Ma-
tienſ. *d.l.*23.*gloſſ.*2.*n.*5. vbi Azeued. *num.*4. Montan.
*d.cap.*30.*n.*61. Peregr. *de iure fiſci, lib.*4. *tit.*7.*num.*7.
& 8. Cardin.Mantic. *d.lib.*4.*cap.*23.*n.*4. *cum ſeqq.* vbi
ait mala fide emiſſe præſumi, ſi per interpoſitam per-
ſonam emerit, quia fraus ſemper præſumitur quando
id quod à lege prohibetur, per ſuppoſitam perſonam
agitur, *l.pupillus*, §. *item ipſe tutor, verſic. ſed ſi per*
interpoſitam, ff. de author.tutor.

9 Intellige ſolùm prohiberi emere bona minoris, quæ dum ipſi tutores, aut curatores erant, vendunrur, aut hæc ipſa vllo tempore poſtea alio titulo quàm ſucceſſionis obtinere, propter præſumptionem quod iniquè conſenſerint in alienatione, atque ad occaſionem iniquè aliquid agendi omnino auferendam; at verò neque mentem legiſlatorum fuiſſe, neque verba Regiarum legum ſignificare, vt quando ipſi tutores, aut curatores eſſe deſierint, non poſſint emere bona eorum, quorum curam geſſerunt, non ſolùm ſi illi fuerint iam effecti vigintiquinque annorum, ſed etiam ſi minores adhuc ſint, aliique curam illorum gerant, de quo Gam. *Luſ.dec.*217. vbi Flores de Mena *in add.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*18. *cap.*14. *n.*12. Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo Contractum, n.*32. Bobadil. *in ſua politica, lib.*3.*cap.*8.*n.*89. optimè Molin. *d.tract.*2.*diſp.*224.*n* 15.*verſ. res minoris.*

10 *Palam, & bona fide*, &c.] Dicitur tutor contraxiſſe & emiſſe rem ſui pupilli, vel adulti, palam & bona fide, multis modis, de quibus Greg. *l.*4.*verbo de aquel, tit.*5.*part.*5. Menoch. *de arbitr.caſu* 459.*n.*9. *cum ſeqq.* Gam. *d.dec.*217. *n.*1. Azeued. *d.l.*23. *n.*3. Montan. *d. cap.*30.*à n.*89. Gutier. *d.part.*2.*cap.*13.*ex n.*6.

11 Primò quando adhibito conſenſu alterius contutoris emit. Matienſ. *d.l.*23. *gloſſ.*2.*n.*8. Menoch. *de præſumpt.lib.*3. *præſumpt.*80. *n.*9. *&* 10. Cald. Pereira *in d.verbo contractum feciſti, n.*31. *verſic. ſed verius, & in tract.de empt.& vend.cap.*17.*n.*13. Gutier. *d.part.*2. *cap.*15.*n.*6. tutores enim & curatores, aut alij adminiſtratores cùm emunt à minore, vel cum eo contrahunt, non poſſunt authoritatem minoribus cum eo contrahentibus præſtare, ad not. per Tiraquell. *in legib.connub.gloſſ.*8. *n.*113. Perez *in add.* ad *Seguram in rep.l.*1.§.*ſi vir vxori, n.*3.*in* 2.*add. ff.de acquir.poſſeſſ.* Bertaz. *de clauſ.inſtr.clauſ.*5.*gloſſ.*1. *n.*7. Matienſ. *l.*2.*gloſſ.*1.*n.*12. *verſic. quamuis, tit.*3. *lib.*5. *noua Recop.* Rota apud Ludou. Cenc. *poſt tract.de cenſib. deciſ.*84. Giurb. *deciſ.*69.*num.*8.

12 Secundò quando fit in præſentia iudicis, & eo auctore, Menoch. *d. præſ.*80. *n.*8. Ceuall. *d.q.*234.*n.*7. Cald.Pereira *d.n.*31.*verſ.ſed verius*, Gutier. *d.c.*15.*n.*6.

13 Tertiò quando contractus fuit celebratus in præſentia amicorum minoris, Matienſ. *d.l.*23.*gloſſ.*3.*n.*2. vbi Azeued. *num.* 3. Cald. Pereira *d. num.* 31. Surd. *conſ.*9.*num.*4. Ceuall.*d.quæſt.*234.*n.*4. Gutier. *d.c.*15. vbi *num.* 8. intelligit interueniente etiam iudice, & non aliàs.

14 Quartò, ſi fiat in præſentia conſanguineorum, Menoch. *d. præſ.*80. *n.*9. *& de arbitr. caſu* 459. *num.*10. Ceuall. *d.quæſt.*234.*n.*5. Gutier. *d.cap.*15. *n.*8. vbi iudicis quoque auctoritatem deſiderat.

Quintò quando tutor coram populo res pupilli ve- 15
nales expoſitas ſubhaſtationi ad proclama emit, Menoch. *d.præſ.*80.*num.*11.

SVMMARIVM.

1 *Donatio antè facta non irritatur, licèt matrimonium inter donatorem, & donatricem ſequatur poſtea.*

2 *Res perfecta non vitiatur, licèt perueniat ad caſum, à quo non poſſet oriri.*

3 *Venditio non poteſt eſſe inter virum & vxorem.*

L. Si Gaudentius. VI.

Iidem AA. Lucretio.

DOnatio antè facta non irritatur, licèt matrimo- 1
nium inter donatorem & donatricem poſtea ſe-
quatur. Item res perfecta non vitiatur, licet perue- 2
niat ad caſum, à quo non poſſet oriri. Colligunt ex Ordin.Doct. citati *in l.*4.*num.*1.*ſup. hoc tit.*

Notatur hic text. ad hoc, quod inter virum, & 3
vxorem poteſt eſſe venditio; vt per Tiraq. *de iure mariti, gloſ.*8.*num.*11.

SVMMARIVM.

1 *Figmentum veritati nullum impedimentum præſtat.*

2 *Fictio ſemper cedit veritati.*

L. Si ancillam. VII.

Iidem AA. Piſoni.

FIgmentum veritati nullum præſtat impedimentum. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Fictio enim ſemper cedit veritati, Decian. *conſ.*11. 2
*num.*139.*lib.*1. Cardin.Tuſch. *pract. concluſ.tom.*1.*lit. F, concl.*221.*n.*14. Ego ipſe *de Axiom. iuris vſufreq. axiom.*97.*num.*6.

SVMMARIVM.

1 *Condictioni ob cauſam non eſt locus in contractibus innominatis.*

2 *Venditor actionem ex vendito inſtituit ob pretium non ſolutum.*

L. Si non donationis. VIII.

Iidem AA. Diogeni.

COndictioni ob cauſam in contractibus innomi- 1
natis non eſt locus. Item venditor ob pretium non
ſolutum actionem ex vendito inſtituit. Colligunt ex 2
Ordin.Doctores citati *in l.*1.*num.*1.*ſup. hoc tit.*

L. Empti fides. IX.

Iidem AA. Seuero.

VEnditio, & emptio abſque pretio ob defectum 1
partis ſubſtantialis non ſubſiſtit. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.*1.*num.*1.*ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Ordin.Regia Luſit.*lib.*4.*tit.*1.§.1.*l.*9.*Hiſp.tit.*5.*part.*5. Fabian. de Monte *de emp. & vend.p.*5. *quæſt.princ.n.*2. Ant.de Padilla *in l.naturalis*, §. *& ſi quidem, n.*1.*ff. de præſcript.*

præſcript.verb. Menchac. *de ſucceſſ.creat.* §.2.*n.*5.*verſ. qua ratione*, Anton.Gom. *tom.*2.*var.cap.*1. *n.*1. & 9. Pinel. *in rub.C.de reſcind.vend.part.*1.*cap.*1.*n.*1. Villadieg.*in l.*3.*n.*6.*tit.*4.*lib.*4.*fori iudicum*,Petr.Greg. *ſyntag. iuris lib.*25. *cap.*12. & 13. vbi multa tradit de pretio, quod eſt de ſubſtantia emptionis, Bertaz. *de clauſul. inſtrum.in proœm.n.*18. Nicol.Mozz. *de contract.tract. de empt.& vend.tit.de ſubſtantial. emptionis, & vend. n.*12.*cum ſeqq.* Felician. de Solis *de cenſib. lib.*1.*cap.*4. *num.*10. & *lib.*2.*cap.*1.*n.*35.*verſ. ipſe verò*, Auendan. *eod.tract.cap.*37.*n.*3. Pichard. *in* §. *pretium*, *n.*1.& 6. *cum ſeqq. Inſt. de empt. & vend.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.*1.*tit.*9.*in præmiſ.n.*16. Cardin.Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.lib.*4.*tit.*19.*n.*1.*cum ſeqq.*Cald. Pereira *de empt.& vend.cap.*18.*num.*1. Steph.Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*741.

SVMMARIVM.

1 *Mulier rem ſuam emens ſimulatè, vt rem mariti, non ſibi præiudicat.*

2 *Vxor conſtante matrimonio poteſt emere rem mariti.*

3 *Emptio rei ſuæ non valet, nec præiudicat.*

L. Si mater. X.

Iidem AA. *Georgio.*

1 MVlier ſimulatè rem ſuam emens, vt rem mariti, non ſibi præiudicat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1.*ſup. hoc tit.*

2 Ex hoc text. colligit Roder.Xuar. *ad tit. de las ganancias*, hoc eſt, de bonis acquiſitis, *n.*26. *in med. pag. mihi* 236. quod vxor conſtante matrimonio poteſt emere rem mariti.

3 Et ad aliud ex hoc text. deſumptum, quod ſcilicet emptio rei ſuæ non valet, nec præiudicat; vide citatos *in l.*4.*ſup.hoc eod.tit.*

SVMMARIVM.

1 *Contractus non redduntur in inuitum.*

2 *Regula*, Nemo inuitus compellitur emere, nec vendere, *fallit quotieſcunque ratio, & vtilitas publica expoſcit vt quis emere & vendere cogatur, num.*3. *hinc infertur,*

I. Pro ædificatione, ſeu reparatione Eccleſiæ, vel fundatione alicuius monaſterij, vicinum cogi poſſe domum vicinam vendere, num 4. *vel pro officinis de nouo faciendis, num.*5. *ſeu pro via publica ad portam Eccleſiæ directa amplianda pro eiuſdem Eccleſiæ ornatu, etſi domus non ſit vicina Eccleſiæ, & adſit via publica intermedia, num.* 6. *vel pro ampliatione capellæ, n.*7. *vel pro Seminario ab Epiſcopo faciendo, n.*8. & *pro ſcholis faciendis, n.*9. *procedit, etſi domus quæ pro fundatione, ſiue ampliatione huiuſmodi petitur, eſſet prohibita alienari, & perpetuo fideicommiſſo ſubiecta, & antiqua habitatio parentum illius, à quo petitur, eſſet familiæ nobilis, n.*10.& *quamuis alterius Eccleſiæ eſſet ea domus, quæ pro Eccleſiæ ampliatione petitur, n.*11. *Antequam autem Eccleſiæ deferatur quæ præcedere debeant, n.*12.13.14.15.16.

*II. Vicinum cogi vendere domunculas deformes vicino, qui palatium ædificare vult.n.*17.

*III. Propter publicorum ædificiorum conſtructionem priuata ædificia dirui poſſe, n.*18.

*IV. Vicinum qui proximum fundum habet, viam præſtare debere, ſi quæ publica erat, ruina, vel aquarum impetu deſtructa eſſet.n.*19.

*V. Ob publicam vtilitatem, & neceſſitatem, ſi Reſp. annonæ inopia grauetur, poſſe cogi habentes frumentum, & alias merces neceſſarias hominum alimentis iuſto pretio à iudice taxato vendere, etſi res venales non expoſuerint, nec publicæ venditioni obtulerint, n.*20.

*VI. Dominum ad venditionem ſerui compelli poſſe, ſi eum ſeueriter tractet, & parcè illi alimenta præſtet, n.*21. *ex quo ſubinfertur, quod ſi dominus temporalis nimium ſeuerè tractet ſubditos, poſſit compelli eos vendere, n.*22.

23 *Dominus an poſſit caſtrum vendere vaſſallis inuitis.*

VII. Infertur, teneri dominum ſeruum Maurum, vendere, quando eo opus eſt, vt Chriſtianus captus à Mauris libertatem poſſit conſequi, numero 24.

*VIII. Cogi dominam ancillam vendere, ſi illam vrgeat ad impudicitiam, num.*25.

L. Inuitum. XI.

Iidem AA. *Paterio.*

COntractus non redduntur in inuitum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *n.*1.*ſup.hoc tit.* 1

Ex hoc text. cui ſimilis eſt *in l. nec emere, inf.C.de iure deliber.* vulgò colligitur regula, quod nemo inuitus compellitur emere, nec vendere; quam conſtituunt, multiſque exornant Ordin.Reg.Luſitan. *lib.*4. *tit.*11. & *l.Hiſp.*2. *tit.*22.*part.*4. & *lib.*3.*tit.*5.*part.*5. Socin. *reg.*425. Fabian.de Monte *in tract.de empt. & vendit.quæſt.*3.*princ.n.*38. & 39. Cou. *lib.*3.*var.c.*14. *num.*8. Capra *reg.*87. Anton.Gom. *tom.*2.*var. cap.*2. *num.*51. & *l.*40. *Tauri*, *n.*27. Perez *l.*2.*verſ. tandem quæro, pag.*433.*tit.*23.*lib.*2. *Ordinam.* Gail. *lib.*2. *obſeru.*19. Boër. *decif.*322. *n.*2. Menoch. *de arbitr. caſu* 462.*n.*12. & *conſ.*137. *n.*18. & *conſ.* 1206. Tiraq. *de retractu lig.*§.3.*gloſſ.*3. *num.*1. Donat. à Fina *tom.*1. *commun.opin. lib.*4.*tit.* 36. *n.*17. *pag.*619. & *num.*118. *pag.*625. Carpan. *ad ſtat. Mediolan.cap.*433.*num.*65. *cum ſeqq.* Surd. *conſ.*2. *n.*20. & *conſ.*205. *n.*10. & *de aliment.tit.*8.*priuil.*94. *n.*1. Mex. *in tract. taxæ panis, concl.*1.*n.*5. Aluar.Valaſc.*conſ.*22. *à princip.* Zeiol. *in praxi Epiſc.part.*1. *verbo Emptio, in princip.* vbi quod quatuor modis quis cogitur vendere, Franc. Viu. *deciſ.*2.*n.*7. Cabed. *Luſit. deciſ.*105. *part.* 1. & *deciſ.*91. *n.*2.*part.*2. Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.*1.*tit.*9. *quæſt.* 1. Garc.Maſtrill. *Siciliæ deciſ.*17.*à princip.* Cardin.Mantic. *de tacitis, & ambig.conuent.lib.*4.*tit.*4.*n.*9. Cardin.Tuſch. *pract.concluſ.lit. E, concl.*117.& *lit.V. concl.*95. Hieron. Boccaron. *de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ.*110. *n.*18. Giurba *deciſ.*86. *in princip.* Aloyſ.Ricc. *deciſ.*138.*part.*1. Hieron.Leo *Valent.deciſ.*90.*n.*1. Iacob.Caueer. *var.reſol.p.*1. *cap.*13. *de empt.& vendit.n.*77. Cald. Pereira *de empt.& vendit.cap.*9.*num.*16. Ioan.Mar.Nouar. *quæſt.forenſ.q.*32. *n.*5. *cum ſeqq.* Guzman. *de euictionib. quæſt.*52. *n.*15. Gabr. Aluarez *de priuileg.pauper.part.*1.*q.*24. *à princ.* Molin. *de iuſtitia tract.*2. *diſp.*341. *à princip.* Rebell. *de obligat.iuſtit.part.*2.*lib.*9.*quæſt.*18. *ſect.fin.num.*43. Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.tom.*2.*lib.*25.*c.*25. *n.*359.Ioan.Salas *de contract.lib.tract.de empt.& vendit. dub.*53. Gabr.Aluarez *de priuileg. miſerab.perſon. q.*8. *num.*206. Quod in tantum verum eſt, vt nec etiam fiſcus poſſit cogere priuatos res confiſcatas emere, vt per Natt. *conſ.* 400. Pereg. *de iure fiſci lib.*6. *tit.*44. *num.*44. Aloyſ. Ricc. *d.deciſ.*138.*n.*1. Steph.Gratian. *diſcept.forenſ.tom.*1.*cap.*149.*n.*33. Giurba *d. deciſ.*86. *num.*2. Azeued. *l.*18.*num.*2. & 5.*tit.*7.*lib.*8. *noua Recopil.* Bobadil. *in ſua politica, lib.*1.*cap.*21. *num.* 250. Gutier. *de gabellis, quæſt.*140.*num.*6. quorum tres vltimo loco citati inuehunt contra perquiſitores qui pro

Digitized by Google

pro exigendis ſuis ſalariis, & expenſis compellunt di-
uites vicinos inuitos, & noxios, vt emant res, & fun-
dos delinquentium.

3 Limitatur tamen principalis concluſio, vt non pro-
cedat quotieſcunque ratio, & vtilitas publica expoſ-
cit quod quis emere & vendere cogatur, vt per Greg.
Lop. l.3.gloſſ.1.verſ.adde etiam quod compellitur, tit.5.
part.5. Nicol. Boër. deciſ.322. n.1. Cæpol. de ſeruit.
vrban.prædior.tit.de ſepulchro, cap.82.n.5. Afflict. de-
ciſ.265. Gail. lib.2.obſeru.56.n.1.cum ſeqq. Ant.Gom.
l.70. Tauri, n.27. & tom.2.var.cap.2. n.51. Gironda
de gabell.part.2.in princ.n.13. Perez l.2.gloſſ. 1.in fine,
verſ. ſeptimus, tit. fin. lib.2. Ordin. Vincent. de Fran-
chis dec.223.Valaſc.conſ.22.latè Menoch.conſil.1206.
n.23.cum ſeqq. Morl. d.tit.9.quæſt.1.n.4. Marienſ. l.1.
gloſſ.9. tit.15. & l.1.gloſſ.2. num.41.tit.11.lib.5. nouæ
Recopil. Molin. d.diſp.341.n.12.verſ.deinde, Anton.
Theſaur. quæſt. forenſ.lib.1. q.64.n.2. Bobadill. in ſua
politica, lib.3.cap.1.n.26.Ceuall. commun. contra com-
mun.tom.4.quæſt.906. aliàs fin. a n.4.vſque ad n.16. &
n.42.cum ſeqq. Aloyſ.Ricc. in collect.deciſ. part.5. col-
lect.1851.& part.1.deciſ.147. Cabed. d.Luſit.dec.105.
num.6.part.1. Iacob. Cancer. d.p.1. cap.13.num.793.
Hieron.Leo Valent.deciſ.90.lib.1.

4 Ex qua limitatione plures colliguntur illationes,
& primò infertur, pro ædificatione, ſeu reparatione
Eccleſiæ, vel fundatione alicuius monaſterij, vici-
num cogi poſſe domum vicinam vendere, quia cauſa
religionis ad publicam vtilitatem ſpectat. Ita Couar.
lib.3.var.cap.14. n.7. & 8. vbi ſic omnium conſenſu
receptum eſſe teſtatur, licèt in puncto iuris contra-
rium eſſe affirmet in verſ. cæterùm, Anton.Gom. l.46.
Tauri, num.9. & l.70.n.27. & tom.2.var.cap.2.n.51.
Ant.Padill. in l.altius, n.21. C.de ſeruit. Franc.Marc.
Delphin. deciſ.534.n.3. & 4.part.1. Thom.Grammat.
deciſ.75. Auiles ad cap. 18. Prætor. gloſſ. vlt. in fine,
Perez l.2.circa fin.verſ.alius ſextus caſus, tit.23. lib.2.
Ordin. Gironda de gabell.part.2. in princ. n.14. Gaſp.
Theſaur. quæſt.forenſ.lib.1.q.64.n.6. Vincent.de Fran-
chis deciſ.223,n.5.& 6. Vincent. Caroc. deciſ.26.n.6.
cum ſeqq.& præcipuè num.13. Morla d.part.1.tit.9.
quæſt.1.n.8. Bobadil. d.lib.3.cap.5.n.16. D.Barboſ. in
l.2.ff.ſoluto matrim.part.2. n.39. Aluar. Valaſc. d.con-
ſult.22.num.2. Cabed. d.deciſ.105.n.2. & 3.part.1. à
Ponte de poteſtate Proregis, tit.de abundantia ciu. §.4.
n.1. Mar. de iuriſd.part.4.caſu 271.n.3. Card. Tuſch.
d.lit. V, concl.59.n.19. Mar. Anton. Maceratenſ. var.
reſol.lib.1.reſol.112. caſu 19. Hieron. Leo Valent. de-
ciſ.50.n.9.cum ſeqq. Aloyſ.Ricc. in deciſion. Curiæ Ar-
chiep.Neapol.dec.138.n.1.part.2. Mar.Giurba dec.86.
num.3.& 7. Gizarel.dec.38.n.1. Marc.Anton.Genuenſ.
in pract.eccleſ.q.241. Camill.Borrell. in ſum. omnium
deciſ.part.1.tit.2.n.36. Nouar. quæſt.forenſ. lib.1.q.32.
num.1. & 2. Gabr.Aluarez de priuileg. miſerabil.per-
ſonar.quæſt.8.n.2071 vbi num.2081 ſubdit etiam, quod
via ſit intermedia. Iacob.Cancer. var.reſol.part.1.c.13.
de empt.num.78. Ioan. Bapt. Valenzuel. conſ.18.n.11.
lib.1. Guzman. de euiction. quæſt.52. n.19. cum ſeqq.
Dixi, pro fundatione alicuius monaſterij, non quia
requiratur fundatio, ſufficit enim vt pro ampliatione
domus Religioſorum coactio fiat, ſi non habeant lo-
cum ad habitandum congruentem, vt expreſsè tenent
Vincent. de Franchis, Hieron. Leo, Gaſp. Theſaur.
Giurb. & alij ex ſuprà citatis, vel pro clauſtro facien-
do, ſeu ampliando, Aloyſ.Ricc. d.deciſ.138.num.2.
5 verſ. 3. Vel pro officinis de nouo faciendis, Cæpol.
de ſeru.vrban.præd. cap 8.n.5. Hieron. Leo d.deciſ.90.
num.13. Gizarel. d.deciſ.38. n.4. Guzman. d.quæſt.52.
n.39. Menoch. d.conſ.1206.n.19. Vel pro dormitorio
extendendo, Socin. reg.435.fallent.8. Gramm. d.de-
ciſ.75. Soc.conſ.3. n.17. Carol. Tapia in pragm.3. de
monialib.n.6. Valenz. d.conſ.18. Gizarel. d. deciſ.38.
num.16. Vel pro viridario monaſterij, eiuſque amplia-
tione, Hieron.Leo d.deciſ.90.n.17. Ioan. Bapt. Coſta
de remed.ſubſid. remed.76.n.9. Mar.Anton. d.lib.1. re-
ſol.112. caſu 29.verſ.5. Guzman. d.quæſt.52. num.5a.
Vel pro ampliando circuitu monaſterij, Cabed. d.de-
ciſ.105.n.10. Gizarel. d.deciſ.38.n.7. Guzman. d.q.51.
num.53. Seu pro via publica ad portam Eccleſiæ dire- 6
cta amplianda pro eiuſdem Eccleſiæ ornatu, etſi do-
mus non ſit vicina Eccleſiæ, & adſit via publica in-
termedia, Rot. Rom an. deciſ.213. n.5. part. 2. apud
Farin. in recentior. Vel pro reparatione cuiuſvis loci
pij, Morla d.part.1. tit.9. quæſt.1. n.7. Aloyſ. Ricc. d.
deciſ.138.n.1. vbi in fine limitat in hoſpitio Religio-
ſorum. Vel pro ampliatione capellæ, idem Aloyſ. 7
Ricc. d.part.1.deciſ.147. Vel pro Seminario ab Epiſco- 8
po faciendo, Vincent.Caroc. d.deciſ.26. Et pro ſcho- 9
lis faciendis, Franc.Marc. deciſ.534.n.5. part.1. Aui-
les ad cap.18. Prætor. in fine, D.Barboſ. in l.1. ff. ſo-
luto matr.part.7.n.50. verſ.vnde infertur, Ioan. Bapt.
Coſta de remed.ſubſid. remed.79.n.9. Molin. d.tract.1.
diſp.341.n.2.verſ.deinde, Gizarel. d.dec.38.n.3.

Quod procedit etſi domus, quæ pro fundatione, 10
ſine ampliatione huiuſmodi petitur, eſſet prohibita
alienari, & perpetuo fideicommiſſo ſubiecta, & anti-
qua habitatio parentum illius, à quo petitur, & eſſet
familiæ nobilis, ad not. per Franc. Marc. deciſ. 534.
n.6.part.1. Hieron.Leo d.deciſ.90.n.13. Fontanell. de
pactis nupt.tom.1.clauſ.4.gloſſ.12. num.15.cum ſeqq. &
tom.2.clauſ.5.gloſſ.1.num.110. declarando prout infrà
num.ſeq. Et quamuis alterius Eccleſiæ eſſet ea domus, 11
quæ pro ampliatione Eccleſiæ petitur, quia Eccleſiæ
potius, quàm laici cauſam fouere debet, ita Mar.
Giurba dec.86. n.16. quicquid teneat Nouar. in tract.
de elect.fori, ſect.2.quæſt.21.n.9. in fine.

Verùm non ita Eccleſiæ hac in re deferendum, 12
quin aliqua tanquam neceſſaria requiſita præuenire
debeant: & primò exigitur, quod iſta venditio fiat
ſine magno venditoris incommodo, & cum paruo il-
lius nocumento, ſecundùm ea quæ reſoluunt Couar.
d.lib.3.cap.14.in fine, Gaſp.Theſaur. quæſt.forenſ.lib.1.
quæſt.64.n.9. Morla d.part.1. tit.9. quæſt.1. n.7. verſ.
in qua re, Mar.Giurb. deciſ.86.n.19. Fontanell. dict.
clauſ.4.gloſſ.12. n.28. & clauſ.5. gloſſ.1.part.2. n.120.
Guzman. de euict.quæſt.52. n.56. Steph. Gratian. diſ-
cept.forenſ.tom.4.cap.74. n.24.& 25, vbi ſubdit, quod
iudex multùm ſtrictè, & præuia neceſſitate, & cum
magno grano ſalis debet officium ſuum impartiri,
quia hoc priuilegium non eſt trahendum ad quem-
cunque locum pium, ac neceſſarium morali quadam
neceſſitate ad Sacramentorum adminiſtrationem, &
ad cultum diuinum, ne ſequatur inconueniens, quod
quilibet volens erigere locum pium, poſſit eligere
domum, quam vellet pro tali ædificio, & poſtea ſub
prætextu ampliationis retrahere à vicinis domos con-
tiguas.

Secundò requiritur, quod Eccleſia, ſeu monaſte- 13
rium rem pro ſe petat, vt non alijs complaceat, &
indirectè pro alterius vtilitate, Vincent. de Franchis
dec.223.n.7. Aloyſ.Ricc. d.part.1.deciſ.138.num.3. &
deciſ.147. in fine. Et ſic pro ampliatione ſui ipſius,
non verò ſuarum rerum particularium, Alciat. in l.2.
ff.ſoluto matr. num.48. & ibi Parpal. num.107. & D.
Barboſ. n.2.num.39.

Tertiò requiritur, quod res, quæ vendi petitur, 14
æſtimetur, & venditio fiat iuſto pretio. Pinel. in l.2.
C.de reſcind. vendit.part.1. cap.2.n.14. Cæſ. Cluſian.
de pretio & æſtimat.lib.2. cap.3. n.3. Mieres de maio-
ratu, part.4.quæſt.1. n.116. in noua edit. Surd. conſ.52.
n.48. & conſ.203.n.38. & deciſ.39.n.9. & de aliment.
tit.8. priuil.77. n.19. Valaſc. d.conſ.22. num.2. & 5.
Gaſp.Theſaur. quæſt.forenſ.lib.1.quæſt.64. n.10. Morla
d.part.1.tit.9.quæſt.1.num.8. Giurba deciſ.86.num.11.
& 12. Guzman. d.quæſt.52.num.57.

Quartò requiritur, quod integra res ematur; nam 15
aliàs

aliàs dominus magno afficeretur incommodo, ſi partem rei tantùm contra voluntatem ſuam vendere cogeretur, Gaſp.Theſaur. *d.lib.1.quaſt.64.num.11.* Ioan. Bapt.Coſta *de remed.ſubſid.remed.76.num.1.* Verùm ſi concurrant neceſſitas, & vtilitas, & vltra pretium partis ſoluatur etiam damnum, poterit dominus rei ad partem vendendam compelli, vt tenent Scort. *conſ.3.n.39. lib.7.tom.2.* Giurb. *d.dec.86.n.14. & 16.* Guzman. *d.quaſt.52.num.62.*

16 Quintò requiritur, quod pretium ſtatim ſoluatur, non autem habeatur fides de illo, *gloſſ. verbo neceſſitatem, in l.1.C.de communi ſeruo man.* Tiraq. *de retractu lig.§.3.gloſſ.3.n.1.* Auiles *ad cap.17. Prator. verbo à razonables precios, n.9.verſ.nota vnum*, Bertaz. *de clauſulis inſtrum. clauſ.38. n.24.* Valaſc. *d.conſult.22. num.6.* D.Barboſ.*in l.ſi mora 10.n.73.ff.ſoluto matrim.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.4.gloſſ.12. n.30.* Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.1.cap.149. num.25. & 26.* Mar. Giurba *d.dec.86. in fine*, Guzman. *de euiction. quaſt.51.n.63.* Niſi extrema & ineuitabilis neceſſitas vrgeret, vt declarant Ceuall. *commun.contra commun. tom.4.quaſt.vlt.num.16.* Valaſc. Fontanel. Giurba, & Guzman. proximè citatis locis.

17 Infertur ſecundò, vicinum cogi vendere domuſculas deformes vicino, qui palatium ædificare vult, quia publicè intereſt ciuitates ornari domibus, & palatiis, *l.ſi quis poſthac, cum duabus ſeqq. C. de adific. priuat. l.ſi quando, l.nec ſplendidiſſima, C.de oper.publ.* Mieres *de maioratu, part.1.quaſt.10.n.69.* Gaſp.Theſaur. *d.lib.1.quaſt.64.num.3.& 4.* Fontanel. *d.clauſ.4. gloſſ.12.n.28.verſ. pro qua declaratione*, Giurb. *d.deciſ.86. n.15.* Guzman. *d.quaſt.52. n.48.* Vnde nobilis pauper habens palatium deſtructum, compellitur illud vendere diuiti volenti ædificare, ſecundùm Gaſp. Theſaur. *d.quaſt.64. n.4.* Mar. Giurba *d.deciſ.86. n.5.* Bobadill. *d.lib.3. cap.5. n.27.* Hieron. Leo *d.deciſ.90. n.20.tom.1.* Aloyſ.Ricc. *in deciſ. Curia Archiep. Neapol.deciſ.132.n.2.verſ.4.p.1.* Guzman. *d.q.52.n.9.*

18 Infertur tertiò, propter publicorum ædificiorum conſtructionem priuata ædificia dirui poſſe, *l.praſcriptio, l.omnes, C.de operibus publ.* Carpan. *ad ſtat. Mediolan. c.433.n.70.* Fontanel. *d.clauſ.4. gloſſ.12. n.28.* Giurba *d.deciſ.86.n.4.* Guzman. *d.quaſt.52.n.46.* Vnde iudex pro decore ciuitatis poteſt domum priuati deſtruere, Auendan. *de exequend.mand.part.1.c.19.n.39. verſ. & iſtam*, Bobadil. *d.lib.3. cap.5. n.26.* Azeued. *l.7.num.9.tit.7.lib.7. noua Recop.* Gaſp.Theſaur. *dict. lib.1.quaſt.64. n.4.* Mar. Giurba *dict.deciſ.86. num.5.* Guzman. *dict.quaſt.52.num 47.*

19 Infertur quartò, vicinum, qui proximum fundum habet, viam præſtare debere, ſi quæ publica erat, ruina, vel aquarum impetu deſtructa eſſet, *l.ſi locus, §.cum via publica, ff.quemadm.ſeru.amit.* Couar. *lib.3. var.cap.14.n.8.in princ.& col.5.verſ.ſexta ratio.* Boër. *deciſ.322. n.9.* Cæpol. *de ſeruitut. ruſtic.prad. quaſt.2.* Surd. *deciſ.42. n.11.* Natt. *conſ. 642.* Cæſ.Barz. *Bonon. deciſ.56.n.14. & 15.* dummodo tamen iuſtum illi ſoluatur pretium, quo non ſoluto, loca vicinorum minimè capi poſſe pro extrahendis viis publicis, reſoluunt Couar. *lib.3. var. cap.14. n.8.* Parlad. *in ſeſquicent.differ.81. num.fin.* Anton.Gom. *l.46. Tauri, n.9. verſ. quartò confirmatur*, Valaſc. *d.conſ.22. n.4. & 5.* Cabed. *d.deciſ.105. n.7.* Gizarel. *deciſ.38. n.1.* Vnde vicinus iuſto pretio tenetur conſtituere viam fundo, aut prædio ſui vicini, ſi aliunde viam, iter, ſeu acceſſum ad id habere non poſſit, quia verſatur publica vtilitas ne fundus incultus remaneat, vt per Boër. *d.deciſ.322.à n.10.* Cæſ.Vrſill. *in annot.ad Afflict. deciſ.265.n.113.* Ceuall. *commun.contra commun. tom.4. quaſt.906. qua eſt vltim.n.550.* Parlad. *dicta differ.81. num.8.* vbi tradit quod teneris mihi aditum præſtare per domum tuam, ſi aliàs niſi per eam reficere domum meam non poſſum.

Infertur quintò, ob publicam vtilitatem, & neceſſitatem, ſi Reſp. annonæ inopia grauetur, poſſe cogi habentes frumentum, & alias merces neceſſarias hominum alimentis, iuſto pretio à iudice taxato vendere, etſi res venales non expoſuerint, nec publicè venditioni obtulerint: de quo vide poſita *in collect. ad l.1.ſup.C.de Epiſcop.audientia.* 20

Infertur ſextò, dominum ad venditionem ſerui compelli poſſe, ſi eum ſeueriter, & cum duritia tractet, & parcè alimenta illi præſtet, de quo Greg. Lop. *l.3. gloſſ.5.tit.25.part.5.* Ant.Gom. *tom.2.var.cap.2.n.51. verſ.tertius caſus eſt, & l.70. Tauri, num.27. in fine,* Cou. *lib.3.var.cap.14.n.7.verſ. rurſus*, Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo Cùm non abſimilis, n.5. verſ. cùm itaque.* Ex quo infert idem Anton. Gom. *d.n.55.* 22 *verſ. ex quo*, quod ſi dominus temporalis ſeueriter, 23 & cum nimia aſperitate tractet ſubditos, poteſt compelli eos vendere. Et de quæſtione, an inuitis vaſſallis poſſit dominus caſtrum vendere, vide Crauet.*conſ.245. n.6.& 7.* Paſchal. *de patria poteſt. part.1. cap.1.n.33. & 34.* Ceuall. *commun. contra communes, quaſt.532.* D.Barboſ. *in l.2.ff. ſoluto matrim.part.2. num.11.verſ. denique*, qui reſoluunt quod ſubditi poſſunt reſiſtere domino ne alienet caſtrum & iuriſdictionem, vt ſubjiciantur alteri domino; quod eo maximè procedit, quando alienatio fit à Corona Regia ad alium dominum inferiorem, vt tenent Iſern. *in cap. Imperialem, de prohib.feudi alien.num.47. in fine,* Tiraq. *de primog. quaſt.69.num.6.* Scip. Theodot. *alleg.10. à num.58. & alleg.45. n.1.* Bobadill. *in ſua politica, lib.2. cap.16. num.12.* Paſchal. *d.cap.1.num.33.* Camill. de Medicis *conſ.50.n.1.* Fontanel. *de pactis nuptial.tom.2. clauſ.4. gloſſ.5.n.52.verſ.vniuerſitates Regia.* 21

Infertur ſeptimò, teneri dominum ſeruum Maurum vendere quando eo opus eſt, vt Chriſtianus captus à Mauris libertatem conſequi poſſit, vt ſtatutum eſt *l.Hiſp.3.tit.11.lib.1. noua Recop.* 24

Infertur octauò, cogi dominum ancillam vendere, ſi illam vrgeat ad impudicitiam, Greg. Lop. *l.3.gloſſ.6. tit.5.part.5.* Ludou.Peguera *deciſ.15.n.10.verſ. atque in patre, vel domino*, Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.36. cap.11.num.5.* Farin. *in praxi crimin.part.4.quaſt.144. tit.16.n.16.* Pichard. *in §.ſed & maior, n.4. & 8. Inſtitut.de his, qui ſunt ſui, vel alien.iuris.*

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor de euictione non eſt de ſubſtantia emptionis.*

2 *Perfecta emptio non poteſt reuocari ob nudam pœnitentiam.*

3 *Venditor non tradens pretium non ſtatim accepturus, fidem de pretio habuiſſe dicitur: contrarium n.4. quando autem quis dicatur fidem habere de pretio, remiſſiuè num.5.*

6 *Pretium ſi non ſoluatur intra terminum, venditio non reſcinditur, ſed lapſo termino venditor aget ad pretium.*

L. Non idcirco. XII.

Iidem AA. Paterno.

Fideiuſſor de euictione non eſt de ſubſtantia emptionis. 1 Perfecta emptio ob nudam pœnitentiam re- 2 uocari non poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citari *ad l.1. num.1.ſup.hoc tit.*

Rectè poſſides, pretium tamen peti poteſt, &c.] Notatur ad hoc, quod venditor rem tradens, pretium 3 non ſtatim accepturus, fidem de pretio habuiſſe dicitur, vt per Roman. *ſing.310.* Greg. Lop. *l.46.gloſſ.4. tit.23. part.3.* Tiraquel. *de retractu conuent. ad fin.tit. num.78.*

num.7. Bet. num.fin.in cap.in ciuitate, de vſur. S. Antonin. in ſum. p.2. cap.8. §.3. & 4. Sot. de Iuſt. lib.1. quaſt.4.art.2. Nauat. in man.cap.17. n.230.cum ſeqq. Baptiſta de vſuris commento 3. n.226. cum ſeqq. Mercad. de contractib. opuſc. de arredamientos, cap.9. Menoch. d.lib.3. praſ.129. n.16. Cardin.Mantic. d.lib.4. tit.13. n.16. Ratio eſt, quia in nominibus debitorum iuſtum pretium non eſt quantitas in illis contenta, ſed ea, quæ attentis circumſtantiis, & viſo arbitrio boni viri probabiliter valere poteſt, l.qui filij 4. in fine, ff.de hered.vel act. vend. d.l.Neſennius 22. §.vlt.l.quærebatur 81.verſ. quare, ff.ad leg.falcid. Nau. d.cap.17. n.230. Ant.Gabr. d.concl.5.n.34. Ant.Fab. d.cap.12. & in ſuo Cod. ſub hoc tit. d.ffin.9. Oſuald. ad Donell. lib.15.cap.43.lit.D, Menoch. de arbitr.caſu 248. Cardin. Mantic. d.n.16. minus namque eſt habere actionem, quàm rem, l.quærebatur, verſ.quare, minus 295. ff.de reg. iuris, Greg. Lop. l.1. gloſſ.1. tit.11. part.6. Ant. Gom. var. tom.1.cap.12.n.34. Non obſtat text. in præſenti, cui ſimilis in l.ab Anaſtaſio, inf. hoc eod. tit. ſecundùm quem non valet ceſſio actionis, ſeu debitorum ad fauorem tertij, non conſtito priùs de ſolutione: quia loquitur & procedit in ceſſionibus fictis, & fraudulentis in odium eorum, qui alienas lites redimunt, Anton.Fab. d.cap.12. & d.defin.9. Oſuald. d.cap.43. Menoch. d.præſ.129. n.1. Cuiac. lib.8. obſeru.31. & ſic non quando conſtat de veritate actuum, Menoch. vbi ſup. n.42. Et quamuis controuerſum ſit, an hoc caſu ſufficiat confeſſio de recepto, vt per relatos à Tiraq. de retract.lig.§.1.gloſſ.18.a n.85. Menoch. d.præſ.129.n.10. Farin. d.quæſt.162. n.37.& 38. attamen receptior opinio tenet confeſſionem ſufficere, maximè quando tranſactus eſt terminus opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ, vt per Hieron. Gabr. conſ.167.n.1.& ſeq.lib.1. Rimin. iun. conſ.155. n.9.& 18.lib.1. Rebuff. tom.2.ad leg. Galliæ, tit.de ceſſione actionis, gloſſ.7.art.1. Rot. Genuenſ. deciſ.104. n.12. Creſcent. deciſ.10.de re iudic. Farin. d.n.38.

21 *Vt ſi quis datis pecuniis*, &c.] Notatur ad hoc,
quod ceſſio actionis modico facta pretio præſumitur
ſimulata, & ſolùm pro numerata quantitate conceditur
ceſſionario, vt per Menoch. d.lib.3. præſ.129.n.2.
22 & dicit Anton. Gabr. d.concl.5. num.27. quod valet
ceſſio dato quod non ſit ſolutum pretium, ſed ſit habita fides de pretio.

13 *Pro indubitatis obligationibus*, &c.] Notatur ad hoc, quod quando debitum eſt indubitatum, & à debitore confeſſatum, poteſt liberè cedi pro quocunque pretio, vt per Anton.Fab. d.lib.12. coniect.cap.12.col. vlt. Oſuald. ad Donell. lib. 15. cap.43. lit. C, ad fin.
14 Anton.Gabr. d.tit.de actionib. concl.5. n.49. vbi quod
hæc lex procedit in actionibus indubitatis, idest, in
iudicium deductis; ſecus in actionibus dubitatis, hoc
eſt, in iudicium non deductis.

15 *Licet instrumento ceſſionis venditionis*, &c.] Nota-
tur ad hoc, quod præſumitur ficta, ſimulataque ceſſio,
quando non apparet quo titulo illa facta fuerit, vt per
Menoch. de præſumpt. lib.3. præſ.129.n.29. vbi n.33.
16 ampliat, etiamſi titulus ſuperueniret, ſi enim non adeſt
titulus, præſumitur, vt per Alex. Trentacinq. variar.
reſol.lib.2.tit.de actionib. reſol.2.a num.1. vbi extendit
procedere, etiamſi ceſſio ſit iuramento firmata, & n.2.
17 declarat locum non habere quando ſumus in caſibus,
18 in quibus titulus præſumitur; nam tunc tenet ceſſio,
licèt in inſtrumento titulus non fuerit appoſitus.

19 *Exceptis ſcilicet ceſſionibus*, &c.] Notatur ad hoc, quod in ceſſione actionum modico pretio facta inter cohæredes, non præſumitur ſimulatio, vt per Alciat. in reſp.124. num.2. Anton.Gabr. d.concl.5.n.6. Menoch. d.lib.3.præſ.129. num.10.

20 *Ex his quaſcunque vel creditor*, &c.] Notatur ad hoc, quod in ceſſione actionum ſimulatio non præſumitur, quando creditor à ſuo debitore pro ſuo credito ceſſionem recipit, vt per Anton. Gabr. d. concluſ.5.num.7. Menoch. d. præſ.129.n.11.

Vel is, qui res alienas poſſidet, &c.] Notatur ad 21
hoc, quod ceſſio actionis modico facta pretio non præſumitur ſimulata, quando is, qui rem alienam poſſidens ſibi aliqua ex cauſa obligatam, recipit ceſſionem pro maiori ſui munimine, & cautione, vt per Alciat. in reſp.124.num.5. Anton.Gabr. d.concl.5.n.8. Menoch. d.præſ.129. num.12.

Nec non his quas inter, &c.] Notatur ad hoc, quod 2
ceſſio actionis modico facta pretio non præſumitur ſimulata quando fit inter legatarios, ſeu fideicommiſſarios, vt per Anton.Gabr. d.concl.5. num.9. Menoch. d.præſ.129. num.13. vbi num.14.& ſeq. idem dicit in ſpecie ceſſionis factæ inter ſocios.

Si autem per donationem, &c.] Notatur ad hoc, 23
quod non valet ceſſio facta ex cauſa donationis, vt per Anton.Gabr. d.concl.5. num.38.

In gloſſ. *Soluturam*, ibi, *vt ſit neceſſe pretium ſolu-* 24
tum, &c.] Notatur ad hoc, quod confeſſio de recepto non probat, nec illi eſt fides habenda, vt per Tiraq. de retractu lig.§.1.gloſſ.18.n.78. Roder.Xuar. al-
leg.19. n.2. Maſcard. de probat. concl.361.n.4. Vnde 25
ceſſio præſumitur ſimulata ex ſola confeſſione & receptione pretij, niſi de vera numeratione appareat. Cott. in memoral.il.verbo creditor prior, Farin. in praxi crimin.tit.de falſit.& ſimulat.quæſt.162.n.37.

In gloſſ. *Venditionis*, ibi, *cùm iuſta ſit ceſſio, & non* 26
animo vexandi, &c.] Notatur ad hoc, quod non valet ceſſio actionis modico facta pretio, ſi coniecturis conſtiterit factam fuiſſe iuſtis de cauſis, non autem animo vexandi eum, contra quem facta fuit, vt per Menoch. d.lib.3. præſ.129. num.16.

In gloſſ. *Quam aliis ceſſit, fin.* ibi, *ſed quantum pre-* 27
tium dicitur modicum, &c.] Notatur ad hoc, quod pretij tenuitas conſiderauit, quando deductis impenſis, quæ fieri poſſent ad conſequendam rem, cuius actiones ceſſæ ſunt, adhuc tenue appatet pretium, vt per Ioan.Mil. repert.verbo præſumitur ceſſio, Anton.Gabr. d.concl.5. n.34. Iaſ. in §.propter retentionem, n.5. ante med.inſtit.de actionib. vbi dicit hanc gloſſ. notabilem, Anton.Gom. var.tom.1. cap.12.n.25. ante med.verſ.ſecundò infertur, Boër. deciſ.44. n.3. Tiraq. de retractu lig.§.15. gloſſ.1.num.3. Folier. ad Marant. de ordine iudic.part.4.n.103.pag.153. Mexia in tract.taxæ panis, concl.2.num.94. Menoch. d.præſ.129.num.4.

In ead. gloſſ. ibi, *& poſtea ſubſequi ceſſio*, &c.] 28
Notatur ad hoc, quod præſumptiones & coniecturæ ſimulationis ceſſant quando fit ceſſio iurium, & actionum acceſſoriè ratione contractus præcedentis, vt per Anton. Gabr. d. concl.5. num.28. Menoch. d. præſ.129. num.43.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio ſimulata præſumitur, ſi actio pro parte vendita, pro parte donata reperitur, & n.3. declara vt n.4. amplia vt num.5. & limita vt n.6.*

2 *Si ſolus donationis titulus prætendatur fraudulentus, cedens actionem amittit.*

7 *Ceſſionarius pro creditore.*

8 *Ex occultatione præſumitur fraus.*

9 *Ex varietate contractus fraudis ſuſpicio arguitur.*

10 *Fraus præſumitur cùm in inſtrumento non continetur numeratio, ſed tantùm confeſſio de recepto.*

11 *Inſtrumenta quando habent executionem paratam per ſtatutum, poſſunt exequi ad inſtantiam ceſſionarij, conſtareo de ceſſione.*

12 *Via executiua quæ datur cedenti, datur etiam ceſſionario.*

13 *Non ſatis eſt, contractum probari ſimulatum, doloſum, vel fictitium in genere, ſed neceſſe eſt probe-*

tur

tur ipſa ſpecies, ac modus ſimulationis, ſeu fraudis ſigillatim.
14 *Aduocatos omnia noſſe mala.*

L. Ab Anaſtaſio. XXIII. & vlt.

Imp. IVSTINIANVS A. *Ioanni P. P.*

1 CEſſio ſimulata præſumitur, ſi actio pro parte ven-
2 dita, pro parte donata reperitur. Item ſi ſolus donationis titulus prætendatur fraudulenter, cedens actionem amittit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1. pag.293.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan. 64. tit.18. part.3.vbi gloſſ.4.* Roder. Xuar. *alleg.19. num.2.* Cæpol. *de ſimulat. contractus, num.43. & 99.* Puluæ. *ad edictum de alienat. iudicij, cap.12. in princ.* latè Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.129. num.27.* vbi *n.28.*
4 declarat, vt non procedat quando vni vendita eſt pars actionis, & deinde alteri perſonæ diuerſæ donata eſt altera pars, ita quod reuera is, cui pars donata fuit, eam habeat, non autem quod ſit perſona interpoſita ab illo emptore alterius partis: latè etiam Anton. Gabr. *commun. tit. de actionib. concl.5. num. 43.* vbi
5 *num.44. cum ſeqq.* ampliat, etiamſi pro parte donetur, & pro parte permutetur, & etiamſi debitor det in ſolutum creditori ſuo ex cauſa crediti pro parte veri, & pro parte falſi, quia ceſſio non tenet pro parte pro
6 qua creditum eſt falſum, & *num.47.* limitat, vt illud non procedat in re corporali pro parte vendita, & pro parte donata.

7 *In alium creditorem.*] Ergo ceſſionarius dicitur creditor, vt per Roder. Xuar. *in l.poſt rem iudicatam, ſuper leg.Regni, extenſ.6.num.1.* Suar. de Paz *in practica, tom.1.part.5. cap.1.num.3.*

8 *Non occultè.*] Notatur ad hoc, quod ex occultatione fraus præſumitur, vt per Tiraq. *de retractu conuent.in præfat.num.13.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.26.num.4.* Maſcard. *de probat.concl.445.*

9 Notatur etiam ad hoc, quod ex varietate contractus fraudis ſuſpicio arguitur, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap.1. num.491.* Maſcard. *de probat. concl.442. num.4.*

10 *Re ipſa perſoluit.*] Notatur ad hoc, quod præſumitur fraus cùm in inſtrumento non continetur vera numeratio, ſed tantùm confeſſio de recepto, vt per Tiraquel. *de retractu lign.§.1. gloſſ.18.num.78.& ſeq.* Anton.Gom. *l.45.Tauri, num.85.col.1.*

11 *Vt partem quidem debiti*, &c.] Notatur ad hoc, quod quando inſtrumenta habent executionem paratam per ſtatutum, poſſunt exequi ad inſtantiam ceſſionarij conſtando de ceſſione, vt per Viu. *tom.1. commun.opin.lib.4.tit.5.num.124.pag.473.* Azeued. *l.vlt. num.26. tit.21.lib.4.noua Recopil.* D.Barboſ. *in l.poſt dotem, num.52.ſoluto matrimonio*, Parlador. *lib.2.rerum quotid.cap. fin. part.3.§.4. num.6.* Soar.de Paz *d. cap.1. à num.32.* Roder. Xuar. *in d.l.poſt rem iudicatam, in declarat.leg. Regni, limit.7.* meipſum *in praxi exigendi penſiones, quæſt.2.num.68.* vbi habetur, quod via executiua, quæ datur cedenti, datur etiam ceſſionario, latè Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom.1. allegat.76.num.77.* vbi ſubdit, hanc doctrinam non ha-
12 bere locum apud Luſitanos, quia priuilegium executionis tantùm procedit inter proprias perſonas contrahentium, & tales non ſunt perſona creditoris nominati in inſtrumento, & perſona illius, in quem facta eſt ceſſio, & *num.78.* hoc intelligit quando ceſſionarius petit executionem ſuo nomine virtute ceſſionis, non autem quando eam petit nomine cedentis, & tanquam ipſius procurator.

13 Notatur etiam hic text. ad hoc, quod non ſatis eſt probare contractum eſſe ſimulatum, doloſum, vel fictitium in genere, ſed neceſſe eſt, vt ipſa ſpecies, ac modus ſimulationis, ſeu fraudis ſigillatim probetur, vt per Tiraquel. *in retractu lign.§.1. gloſſ.14. num.59.* Maſcard. *de probat. concl.449. num.6.*

In gloſſ. *Moratur*, ibi, *qui omnia mala nouerunt.* 14
Notatur ad hoc, quod Aduocati omnia mala nouerunt, vt per Tiraq. *de nobilit. cap.29.num.10.*

Si ſeruus ſe extero emi mandauerit.

T I T. XXXVI.

HIc titulus eſt pars ſuperioris, quia ſpeciem quandam mandati declarat, id eſt, cum ſeruus extraneo mandat, vt ſe emat. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac, Pac. & Vvelenbec. De materia tit. vide Mozz. *de contractib. tit. de mandato, cap.de perſonis, inter quas cadere poteſt mandatum, num.2.*

S V M M A R I V M.

1 *Ex mandato ſerui firmiter non oritur actio: quod ſi à domino mandatum habeat ad contrahendum, actionem mandati parit æquitas.*
2 *Mandatum ſerui mandantis ſe emi ab initio inualidum, reconualeſcit emptione ſequuta ex poſtfacto.*

L. Si ſeruus. Vnic.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Dionyſia.*

EX ſerui mandato actio firmiter non oritur: quod 1
ſi à domino mandatum habeat ad contrahendum,
actionem mandati æquitas parit. Mandatum ſerui 2
mandantis ſe emi, ab initio inualidum, reconualeſcit emptione ſequuta ex poſtfacto. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Butrig. Bart. Bald. Caſtrenſ. Fulgoſ. Angel. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4.fol.30.* Sebaſt. Næuius, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* & inter repetentes Petrus de Bellapertica.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.7.Hiſpan.tit.10. part.3.vbi gloſſ.4.* Bart. *in l.ſi de vi, n.1.in fine, ff.de indic.& in l.naturaliter, §.nihil commune, n.33.in princip. ff. de acquirend. poſſeſſ.* Mayn. *lib.3. actionum, cap.5. fol.161. & lib.4. cap.8.* Adrian. Puluæ. *ad l.interpoſitas, C.de tranſact.pag.100.* Didac. à Britto Luſitan. *in rubr. de locato, & conducto, in princip. num.5. ante medium*, vbi ait quod eo caſu, quo domino illius ſerui, qui ſe emendum mandauit, peculiares nummos in eandem rem mandatario miniſtrans, ſequuta emptione, nulla in rigore aduersùs mandatarium, eumque emptorem mandati, aut venditi actio competebat; ex æquitate tamen, ſeu vtilitate vtraque, mandati ſcilicet ad ſeruum, empti verò ad pretium eidem domino accommodatur; cùm tamen ſi competeret, in rigore ex vendito competere debuiſſet ipſimet domino, qui venditoris perſonam ſortitur, prout notauit gloſſ. *hic verbo Empti.* Accommodantur igitur prædictæ actiones non ex mandato, aut ex empto propriè, & in rigore, ſed potiùs vtiliter, & ex æquitate, hoc eſt, ratione, & cauſa mandati, ſeu empti, id eſt, quia mandatarius & mandatum ſuſcepit, & emit ſeruum, de quo *hic*.

Digitized by Google

Pro ſocio.

Tit. XXXVII.

ACTIO pro ſocio eſt ſimilis actioni mandati: ſed eo differt, quòd actio mandari eſt directa, & contraria; actio verò pro ſocio vtrinque directa eſt, quia vtriuſque contrahentis eadem eſt ratio. Scripſerunt in hanc tub. Cuiac. Pac.& Vveſembec. De titulo, ſeu de ſocietatibus ſpeciales tractatus in lucem ediderunt Angel. de Periglis *tom.6.tract.Doctor.part.1. fol.*130. Hector Felicius; & de ſocietatibus officiorum, Franciſcus Caſtracanius, Virginius Boccacius,& Syluest. Zacchias.

De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib.*4. *tit.*44. vbi parens meus, *& l.Hiſpan.*1.*cum ſeqq.tit.*10. *part.*5. vbi Gregor. Lopez, Connan. *comment. iuris lib.*7. *cap.*13. Buſſon. *l.*17. *de verborum ſignific. verbo ſocij*, Couarr. *lib.*3.*variarum, cap.*2. Anton.Gom. *variarum tom.*2.*cap.*5. Nauarr. *in man.cap.*17. *n.*151. *& in comment.de vſuris, n.*12.*cum ſeqq.* Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris part.*3. *lib.*27.*cap.*4.*&* 5. Suar. Donat.à Fina, Kitchou. & aliis *tom.*1.*commun. opin.lib.*4.*tit.*25. *pag.*615. *cum ſeqq.* Ioſeph.Ludou. *tom.*3. *etiam commun.tit.de ſocietate, pag.*456. Sot. *de iuſtit. lib.*6.*q.*6. Coorad. *de contractib. quæſt.*97. Thoming. *deciſ.*13. *&* 49. Barnab. Cornazan. *Lucenſi deciſ.*18. Gam. *Luſitan. deciſ.*110. *n.*28.*cum ſeqq.& deciſ.*253. *n.*1.*&* 2. *& deciſ.*308.*n* 9. Mozz. *de contractib.tract.de ſocietate*, Gregor. Valent.2.2. *diſp.*5. *quæſt.*24. Petr.Nauarr. *de reſtit. lib.*3. *cap.* 2.*n.*136. *cum ſeqq.* Suar.de Paz *in pract.tom.*3.*cap.*6.§.7. Maſcard. *de probat. concl.*1309. *& ſeq.*aliàs 1315.*&* 1316.Menoch. *de præſumpt.lib.*3. *præſ.*56. Aluar. Valaſc. *conſ.* 39. *n.*1.*& vlt.& conſ.*63. *&* 185. Bernard.Græuæ. *ad practic.Cameræ Imperialis, lib.*2. *concl.*24. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.*6. *de ſociet.* Fachinæ. *controuerſ. lib.*2.*c.*94. Molin.*de Iuſt.tract.* 2.*diſp.*411.*cum ſeqq.* Leonard.Leſſ. *in ſimili tract.lib.*2.*c.*25. Rebell. *de oblig.iuſtit.part.*2. *lib.*15.*de contractu ſocietatis*, Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.tom.*2.*lib.*25.*num.*369.*cum ſeqq.*Azor.*inſtit. moralium part.*3.*lib.*9.*de ſocietate*, Arimin.Tepat. *variar. ſentent. tom.*2.*tit.*365. Henric. Bocer. *in diſp.de vniuerſo iure, tom.*1.*claſſ.* 2.*diſp.*5.*de ſocietate.*

SVMMARIVM.

1 *Societas valet, in qua vnus pecuniam confert, alter operam, & num.*2.

3 *Lucri diuiſio quomodo fiat inter illum, qui pecuniam confert, & alterum qui præſtat operam, vt ſalua ſit vtriuſque conſcientia, & num.*6.7.8.9. 10.11.12.

4 *Opera hominis quid, & num.*5.

L. Societatem. I.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Aurelio.*

1 SOcietas in qua vnus pecuniam confert, alter operam, valet. Colligunt ex Ord. Cyn. Salicet. Bart. Buttig. Angel.Fulgoſ. Bald.Caſtr. Cuiac. Sebaſt.Næuius, Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.*30. *verſo*, Donell. remiſſiuè Caſſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ambroſ.de Vignate *in cap.ſalubriter, de vſur.§.prima ergo concluſio, n.*163. Gam. *Luſit. deciſ.*110.*n.*28. Iaſ. *in §.ſequens, n.* 43.*&* 44.*Inſtit.de action.* Capr. *conſ.*17. *n.*3.*Palat.in reper.cap.per veſtras, de donat.inter vir.& vxor.notab.*6. §.12.*n.*1.*&* 2. Dec. *reſp.*97. *n.*37.*vol.*2. Maſcard. *de probat.concl.*1319.aliàs 1315. *n.*11.

Quomodo autem fiat diuiſio lucri inter illum, qui pecuniam confert, & alterum qui operam præſtat, vt ſalua ſit vtriuſque conſcientia, eſt ſcitu digniſſimum: in primis Syluest. *in ſum.verbo ſocietas* 1. *num.*20. Vigeſimò, inquit, quæritur quomodo ſocietas ſit diuidenda, ſi nihil conuentum eſt expreſsè, vel tacitè, quia nulla eſt conſuetudo de hoc? & dicit Bald. *in l.*1.*ff.pro ſocio*, & Angel. *vbi ſup.* quod ſi alter centum, & alter operas poſuit, & de lucro habent ducenta, qui centum poſuit, primò extrahet ſua centum, & reliqua ducenta omnes diuident inter ſe, ita tamen quod qui plus contulerit pecuniæ, operæ, vel induſtriæ, arbitrio ſcilicet boni viri, plus habeat de lucro, *l.ſi non fuerint, & l.qui enim, ff.pro ſocio.* Nec eſt verum, quod quidam dicunt, eum qui poſuit operam, priùs debere extrahere alia centum pro opera ſua, cùm hoc nullo iure caueatur, diuino, canonico, vel ciuili, quia opera hominis nihil aliud eſt, quàm officium diurnum, *l.*1. *ff.de oper. libert.* immò opera hominis dicitur fructus hominis eſſe, *l.*4.*& ſeq.ff.de oper.ſeru.* vnde qui ponit operas tantùm, nihil ponit conſiſtens in capitali, vel ſorte, sed ſolum fructum, aut vſumfructum ſuæ perſonæ, qui correſpondet fructui, aut commoditati illorum centum, &c. 3 4 5 6

7 Caiet. *in ſum.verb. ſocietas*, Syluestri veſtigiis inſiſtens ait, Et quoniam in huiuſcemodi ſocietatibus frequenter contingit diuerſarum rationum conuenire ſocios (dum vnus ponit pecuniam, & alius operam & induſtriam) nec par eſt vtriuſque periculum, ideo nota & aduerte diligenter, quod ſocietas huiuſmodi ex ſua natura hoc habet, quod ponens pecuniam ſubſit duplici periculo, ſcilicet perditionis pecuniæ, & perditionis negotiatorij vſus eiuſdem pecuniæ; qui verò ponit induſtriam, ſeu operas ſuas, ſubſit vni tantùm periculo, ſcilicet perdendi vſum induſtriæ, ſeu operarum ſuarum. Quod vt meliùs intelligas, conſidera triplicem euentum ſocietatis: aut enim in fine inuenitur lucrum; aut ſine lucro capitale tantùm; aut damnum capitalis. In toto, vel in parte ſentiret quicquid damni eſt dominus pecuniæ, qui illam poſuit: ſi verò capitale tantùm inuenitur, ſaluum erit domino eius, qui illud poſuit, nam ex eo, quod poſuit pecuniam ſuam in ſocietatem, non deſinit eſſe illius dominus. Si autem lucrum inuenitur, reddetur ante omnia capitale domino, & diuidetur deinde lucrum æquis portionibus, ſuppoſito quod pecunia poſita in ſocietate, & induſtria æquiualent; & omnium horum vna eſt ratio, quia ſcilicet, qui poſuit pecuniam, ſubſtat duplici periculo, ſcilicet perdendi ſubſtantiam pecuniæ, & perdendi negotiationis vſum, tenendo ſcilicet vanè tanto tempore ſuam pecuniam occupatam negotio: ex hoc enim fit vt iuſtitia exigente ei capitale ſaluum ſit, ſi ſaluatur in toto, vel in parte, cui deperderetur, ſi periret. Ponens autem induſtriam, vel operas, qui ſolùm poteſt deperdere vſum induſtriæ, vel operæ ſuæ, ſcilicet in vanum laborando, ideo nihil de capitali ſaluo ei debetur; ſubſtantia namque operarum ſuarum non ex negotiatione, ſed ex neceſſitate materiæ perit, quia ſcilicet eſt res ſucceſſiua in motu conſiſtens; ſi enim res permanentes eſſent, ei eſſent ſaluæ. Hactenus Caietanus. Molin. *de iuſtit.tom.*2. *diſp.*415.*concl.*1. palam 8
opponitur Syluestro, & Caietano, ait enim: Quando operæ, induſtriæ, vſus nauigij, aut alterius rei, quæ vnus ſociorum apponit, æquales ſunt in valore cum capitali, quod alter apponit, licitus eſt contractus, quod tam lucrum, quàm capitale diuidenda ſint æqualiter in vtrumque ſocium, iuxta opinionem quam Caiet. 2.2. *quæſt.*78. *art.*2. *ad* 5. eſt ſequutus: immò verò pactum tunc quod ſolum lucrum diuidendum æqualiter ſit

ſit inter ſocios, & capitale ad eum integrum pertineat, qui illud appoſuit, eſt iniquum cum onere reſtituendi dimidium capitalis: hanc eandem amplectuntur Conrad. *de contract. quaſt.94. corol.3.* Mai. *in 4. diſt.15.quaſt.47.* Con. *lib.3.var.reſol.cap.2.num.2.*

9 Leſſ. *de iuſtit.& iure, lib.2. cap.25.de contractu ſocietatis, dubit.2.num.8.* inquit Molinam ſequutus, vt is qui operas confert, admittatur vt verus ſocius, & ſolùm ſit particeps lucri ſecundùm æſtimationem operarum; quaſi tantum pecuniæ in ſocietatem contuliſſet, quanti valent operæ; vt ſi conferas mille aureos, & opera ſocij æſtimetur centum aureis, ſitque particeps lucri quaſi contuliſſet ſolùm centum aureos, hic contractus etſi à quibuſdam Doctoribus probari videatur, eſt tamen omnino iniquus. Ratio eſt, quia ſocius id, quod confert, certò amittit, perit enim opera illius; tu verò quod confers, non amittis, ſed manet tibi ſaluum, vnde eſt diſpar conditio ſociorum, quod repugnat contractui ſocietatis, niſi aliunde fiat compenſatio. Deinde hoc pacto ſocius, qui confert operam, nunquam aliquid lucrabitur, ſed certò ſemper amittet, niſi lucrum ſit vltra mille & centum aureos, quod vix vnquam continget. Cùm enim ſolùm vndecima pars lucri ei ſit aſſignata, niſi hæc excedat centum aureos, quibus opera eius æſtimabatur, nihil habebit ſupra id, quod contulit: ſi autem vndecima pars lucri ſit infra centum aureos, neceſſariò amittet, vt patet. Itaque talis ſocietas ferè eſt leonina, in qua alter ſociorum ſolum habet damnum, alter ſolum lucrum, de qua vide *d.l.ſi non fuerint 29. §.fin.ff.pro ſocio.*

10 Idem Leſſ. *ead. dubit.2.n.9.* ſubdit in hæc verba. Tertiò vt is, qui operas confert, non ſolùm ſit particeps lucri, ſed etiam ſortis, ſecundùm æſtimationem operarum, itaut negotiis peractis ex tota ſumma, quæ ex lucro & ſorte conflata erit, tantum extrahat, quantum ſi loco operarum pecuniam æquiualentem contuliſſet: vt ſi tu conferas mille aureos, ſocius verò operam valentem centum aureis, & lucrum ſit quingentorum aureorum, ſocius extrahet vndecimam partem, non ſolùm è lucro, ſed etiam ex ſorte, id eſt ex mille & quingentis aureis. Vnde ille habebit 136. aureos, & vnam tertiam, tu verò habebis reliquas decem partes: hic contractus eſt iuſtus. Probatur, quia qui confert operas, non minus debet eſſe particeps tum lucri, tum ſortis, quàm qui ponit tantundem pecuniæ: non enim ipſi ſoli opera perire debet, cùm non minus conferat ad negotiationem, quàm is, qui contulit tantundem pecuniæ: atqui is, qui in caſu propoſito contulit centum aureos, extrahit vndecimam partem, non ſolùm lucri, ſed etiam ſortis: ergo etiam is, qui contulit operam eiuſdem æſtimationis. Itaque in hoc contractu opera ſocij æſtimanda eſt pecunia, eaque æſtimatio ſorti addenda, vt fiat vna ſors communis, v.g. mille & centum aureorum, in qua ſocius habeat partem vndecimam, perinde ac ſi tantundem pecuniæ contuliſſet, vnde poſtea in diuiſione competit ei vndecima pars ſortis, & lucri, ſeu totius ſummæ. Si opera illius valebat quanti ſors alterius, debetur ei dimidium totius ſummæ, ſi erat æqualis tertiæ, quartæ, quintæ, vel ſextæ parti pecuniæ, debetur ei tertia, quarta, quinta, vel ſexta pars totius ſummæ, quæ repetitur finitis negotiis. Iuxta hunc modum intellige quæ habet Couar. *lib. 3. variar. cap. 2.* & Nauarr. *cap.17.num.251.* etſi non ſatis clarè explicent, an ſocius operam conferens, debeat eſſe ſolùm particeps lucri, an etiam ſortis. Hactenus Leſſius.

11 Couar. *lib.3.variar. reſolut.cap.2. concluſ.1.* in varias fertur partes; ait enim: Iure & ratione ſocietatis poteſt quis dare licitè propriam pecuniam mercatori, hac conditione & pacto, vt pecuniam accipiens mercatorum artem exerceat, laborem & induſtriam ſubiturus; lucrum verò ex ea acquiſitum, ſimul & damnum ſequutum communia ſint vtriuſque, &c.

In gloſſ. *Obtinuit, vnic.* ibi, *ſed quæro, an ille qui pecuniam contulit, debeat habere capitale ſaluum in diuiſione ſocietatis*, &c. De materia & intellectu huius gloſſ. vide latè Gregor. Lop. *l.10. verbo perdiendoſe, tit.10.part.5.* vbi diſputat, ſi vnus ponit in ſocietate pecuniam, alius operam, & induſtriam, & perditur capitale, ac proinde ſocietas diſſoluitur, an ponens operam teneatur ad dimidium capitalis, & ſic an tale damnum debeat communicari inter ſocios? Palat. *in repet.cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. notab.6. §.11. n.6.* Geminian. *de vſuris, comm.3. §.1. num.23.* Rot. Genuenſ. *deciſ.31.* Franc. Marc. *quaſt.887.* Caballin. *milleloq.427.* Menoch. *de arbitr. caſu 125.* Fachinæ. *controuerſ. lib.2. cap.95.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 6. tit. 21. num.3.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.2. concluſ.24. conſid.1. num.2.* 12

SVMMARIVM.

1 *Emptione fundi communis ſocietas introducta videtur, & num.2.*

3 *Socius rem emens, præſumitur emiſſe de proprio, non de communi: idem eſt in eo, qui res adminiſtrabat alienas, ſi vir erat induſtrioſus, vel poſſidebat bona, num.4.*

L. Cùm proponas. II.

Iidem AA. & CC. Pantonio.

Emptione fundi communis ſocietas introducta videtur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup.hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *fol.31.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Alphan. *collect.416.* Roman. *ſing.435.* Burg. de Paz *conſ.43.n.2.* Ranchut. *p.4.concl.382.* Henric. Bocer. *in diſp.de vniuerſo iure, tom.1.claſſ.2. diſp.5.n.14.* Menoch. *conſ.46.num.5.& conſ.122. num.32.* vbi tenet, quod licèt duo communiter emiſſent fundum, & ſic effecti eſſent ſocij contractus, non tamen dominium in vtrumque fuiſſet tranſlatum, niſi ambo miſſi fuiſſent in poſſeſſionem, vel niſi ſequuta ratihabitione emptionis factæ, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.conuent. tom.1.lib.6. tit.1.num.11.* 2

Sanè qui pretium, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi ſocius rem emit, præſumitur emiſſe de propria, non de communi pecunia, vt per Abb. *conſ.46. in 3. dub. vol.1.* Rip. *conſil.121.num.9.* Natt. *conſ.358. num.1.* Tiraquell. *de retract. conuent. ad fin.tit.num.88.* Roderic. Xuar. *tit. de las ganancias, num.27.* Surd. *deciſ.15. num.1.* latè Cardin. Mantic. *d.lib.6.tit.18.per tot.* 3

In dubio enim pecunia ſolum pro re empta, ſoluentis eſſe præſumitur, vt per Bart. *hic, notab.2.* Roman. *ſing.440. verſ.emeram rem*, Cæpol. *caut.138. ſi vnus ex fratribus*, Alex. *conſ.78. à n.4. lib.2.* Maſcard. *de probat. concluſ.612. num.4. & 5.* Matienſ. *l.2. gloſſ.1. num.36.tit.9. lib.5. nona Recop.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Emptio 13.in fine*, Eſcobar *de ratiocin.cap.24. num.34.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.conuent. lib.4. tit.12.à num.17.* Amplia procedere etiam in eo, qui alienas res adminiſtrabat, nam ſi erat vir induſtrioſus, vel poſſidebat bona, præſumitur acquirere de proprio, & non de alieno, gloſſ. *verbo ex eius ſubſtantia, in l.cùm oportet, C.de bonis, quæ liber.* Ioan. de Amicis *conſ.124. num.7.* Crauet. *conſ.129. num.2. 3. & 4. & conſ.131. num.12.* Pariſ. *conſ.80. n.7.21.22.& 36.lib.1.* Surd. *d.deciſ.15.n.2.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.52. num.1.* latè Farin. *fragm. crimin.part.1. lit.A, num.35.cum ſeqq.* 4

in praxi fori pœnit. lib. 25. num. 375. verſ. primò. Vel ſi renuntiet dolo malo, ſiue malitioſè, vt ſolus participer alicui lucro, quia aliis non præiudicat, l. actione, §. 1. ff. hoc tit. §. manet, verſ. ſed planè, Inſtit. eodem, Ordin. Reg Luſitan. d. tit. 44. §. 6. Maſcard. d. num. 7. Molin. d. diſp. 414. verſ. his ita actis, Azor. d. part. 3. lib. 9. de ſocietate, cap. 6. quæſt. 2. verſ. quares, Valer. Reginald. d. lib. 25. num. 375. verſ. ſecundò. Gom. Lop. deciſ. 1. num. fin. in deciſ. diuerſorum, quem refert Atimin. Tepat. var. ſentent. tom. 2. tit. 355. cap. 19. n. 2.

6 In gloſſ. Nota eſt, ibi, niſi finita ſocietate, &c.] Notator ad hoc, quod actio pro ſocio intentatur ſocietate finita, quando agitur pro habenda vtili ratione lucri, & damni inter ſocios diuidendi, vt per Suar. de Paz in practica, tom. 3. cap. 6. §. 7. num. 11.

SVMMARIVM.

1 *Societas ſub qualibet conditione poteſt contrahi.*
2 *Voluntates hominum legitima conſeruanda ſunt.*
3 *Societas quibus pactis, quibuſque conditionibus contrahi poſſit.*

L. De ſocietate. VI.

Imp. IVSTIN. A. *Ioanni P. P.*

1 SOcietas ſub qualibet conditione contrahi poteſt.
2 Item voluntates hominum legitimæ conſeruandæ ſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.

3 Quibus pactis, & conditionibus ſocietas contrahi poſſit, vide Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 6. tit. 4. cum ſeqq.

SVMMARIVM.

1 *Curator furioſi habet poteſtatem renuntiandi ſocietati loco furioſi.*
2 *Poteſtas conceſſa ad contractum, refertur etiam ad diſtractum.*
3 *In furorem ſi quis inciderit, non ſtatim ſocius eſſe deſinit, ſed per procuratorem ſocietas ſolui debet.*
4 *Pupillus an poſſit contrahere ſocietatem, remiſſiuè.*
5 *Contractus, & diſtractus eiuſdem natura ſunt.*

L. Sancimus. VII. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

1 CVrator furioſi habet poteſtatem renuntiandi ſo-
2 cietati loco furioſi. Item poteſtas conceſſa ad contractum refertur etiam ad diſtractum. Colligunt ex Ord. Doctores citati ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.

3 *Licentiam habere furioſi*, &c.] Nota, quod ſi quis in furorem inciderit, non ſtatim ſocius eſſe deſinit, ſed per procuratorem ſocietas ſolui debet. Ita Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 6. tit. 14. n. 7.

4 De pupillo an poſſit contrahere ſocietatem, vide l. 1. ff. hoc tit. Surd. de aliment. tit. 6. quæſt. 13. num. 24. Donat. à Fina tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 25. num. 8. pag. 615. Gutier. de tutel. p. 2. cap. 15. num. 3.

5 *Et quemadmodum in omnibus*, &c.] Notatur ad hoc, quod contractus & diſtractus eiuſdem ſunt naturæ, vt per Gail. lib. 2. obſeru. 12. num. 5. Tiraq. de iure mariti gloſſ. 5. num. 10. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 22. num. 6. Eſcobar de ratiociniis, cap. 14. num. 42. Pichard. in diſp. de mora, num. 141. Cald. Pereira de poteſt. eligendi, cap. 7. n. 15. Treutler. vol. 1. diſp. 7. theſi 1. fol. 59. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 1. tit. 2. à num. 15. Ceuall. commun. contra commun.

tom. 4. quæſt. 897. num. 886. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 168. num. 7. & num. 10. cum ſeqq.

De contrahenda emptione, & venditione.

TIT. XXXVIII.

EMptio, & venditio eſt contractus ſolo conſenſu conſtans, vt emptori certo pretio rem habere liceat. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Wveſembec. De emptione & venditione integros tractatus in lucem ediderunt Fabianus de Monte, Franciſcus Zoanettus, & Franciſcus de Caldas. De materia tit. vide Ordin. Reg. Luſit. lib. 4. tit. 1. l. Hiſp. 1. cum ſeqq. tit. 5. part. 5. & tit. 5. lib. 5. noua Recop. Alciat. lib. 9. parerg. cap. 17. Ant. Gom. var. tom. 2. cap. 2. Cou. var. lib. 2. cap. 3. & lib. 3. cap. 14. Nauar. in man. cap. 23. à n. 77. vſque ad 99. Sebaſt. Medices de definit. p. 2. cap. 48. Albornoz de arte contract. tit. 9. de empt. Donell. comment. iuris ciuilis cap. 17. Bellacomb. Donat. à Fin. Suar. & alios tom. 1. commun. opin. lib. 4 tit. 16. Ioſeph. Ludou. tom. 2. etiam comm. tit. de empt. & vendit. pag. 575. Anton. Gabriel. eod. tom. 3. ſub eod. tit. pag. 103. Suar. de Paz in practica, tom. 3. cap. 6. §. 1. Nicol. Mozz. de contractib. tract. de empt. & vendit. Motl. in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 9. de contrahen. empt. Petr. Greg. ſyntagm. iuris lib. 25. cap. 1. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. Iacob. Cancer. variarum reſolut. part. 1. c. 13. de empt. & vendit. Ioan. Martinum Acoſta in annot. ad formam libellorum, annot. 26. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo emptio, & verbo venditio, Atimin. Tepat. variarum ſentent. tom. 2. tit. 391. de emptione & vendit. Alex. Trentacinq. variarum reſolut. lib. 3. tit. de emptione & vendit. vbi per 17. reſolutiones materiam explanat, Benedict. Ægid. Luſitan. in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 1. cap. 8. de empt. & vendit. Henric. Böecr. in diſp. de vniuerſo iure, tom. 1. claſſi 2. diſput. 3. de contractibus in genere, & in ſpecie de empt. & vendit.

Ex Theologis præter Summiſtas in verbo Emptio, interpretes in 4. diſtinct. 15. D. Thom. 2. 2. quæſt. 77. Sot. de Iuſtit. lib. 6. quæſt. 6. cum duabus ſeqq. Conrad. de contractib. à quæſt. 50. ad 72. Medin. in Cod. de reſtitut. quæſt. 30. cum ſeqq. Molin. de Iuſtit. tract. 2. à diſput. 336. vſque ad 380. Leonard. Leſſ. in ſimili tract. lib. 2. cap. 21. Rebell. de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 9. Azor. inſtitutionum moralium part. 3. lib. 8. Valer. Reginaldum in praxi fori pœnitent. lib. 25. tract. 3. num. 247. cum multis ſeqq. Ioan. de Salas de contract. tract. de empt. & vendit.

SVMMARIVM.

1 *Venditio rei exiſtentis etiam in alio loco, quàm vbi celebratur contractus, valet, & num. 2.*
3 *Gabella rerum immobilium ſoluenda eſt in loco vbi ea bona, quæ venduntur, ſita ſunt; mobilium verò in loco contractus, ſi tempore conuentionis ibi ſint, licèt alibi tradantur: vel ſi tempore venditionis alibi ſint, ſi ibi fiat traditio: vel ſi in vno loco traditio celebratur, & res ſit in alio, & ibi tradatur, ibi debetur gabella, num. 4. idem ſi conuentio in vno loco fiat, & res ſit in alio, & traditio alibi fiat, niſi locus vbi res eſt, ſit immunis à gabella, vel alicuius domini, & non Regis, n. 5.*

L. Venditiones. I.

Impp. VALERIAN. *&* GALLIEN. AA.
Paulo.

1 VEnditio rei etiam in alio loco exiſtentis, quàm
vbi contractus celebratur, valet. Colligunt ex
Ordin. Cyn. Buttig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald.
Caſtr. Sichard. Cuiac. Doncll. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 31.
verſo, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit
3 *l. Hiſpan.* 8. *tit.* 5. *part.* 5. vnde Gregor. Lop. *gloſſ.* 2. infert, quod gabella rerum immobilium ſoluenda eſt in
loco vbi ea bona, quæ venduntur, ſita ſunt, quod apud
noſtros Luſitanos lege cautum eſt *in Ordin. Regia,
lib.* 1. *tit.* 78. §. 4. *& in articulis gabellarum*, *cap.* 4. §. 1.
idem apud Hiſpanos eſt deciſum *l.* 9. *tit.* 17. *lib.* 9. *nouæ
Recopil.* reſoluunt Laſſarte *de decima vend. cap.* 4. *n.* 20.
& 30. Gironda *de gabell. part.* 6. *n.* 28. Gutier. *in ſimili
tract. quæſt.* 104. *num.* 4. *cum ſeqq.* Cabed. *Luſitan. deciſ.* 113. *n.* 5. *part.* 2. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1.
4 *quæſt.* 12. *num.* 4. Gabella verò rerum mobilium debet
ſolui in loco contractus, ſi tempore conuentionis ibi
ſint, licèt alibi tradantur; vel ſi tempore venditionis
alibi ſint, ſi ibi traditio fiat; vel ſi in vno loco traditio celebratur, & res ſit in alio, & ibi tradatur, ibi de-
5 betur gabella: & idem ſi conuentio in vno loco fiat,
& res ſit in alio, & traditio alibi fiat, niſi locus, vbi
res eſt, ſit immunis à gabella, vel alicuius Domini, &
non Regis; nam tunc gabella ſoluenda erit in loco
propinquiore Regis, & non in loco, vbi res erat tempore conuentionis, ex *l. Hiſp.* 5. *tit.* 17. *lib.* 5. *nouæ Recopil.* de cuius materia latè Laſſarte *dict. tract. cap.* 2. *ex
num.* 3. Gutier. *dict. quæſt.* 104. *per totam.*

SVMMARIVM.

1 *Emptio non conſiſtit deficiente conſenſu.*
2 *Furioſus carens dilucidis interuallis emere nequit.*
3 *Vendentis & ementis conſenſus interuenire vnà debet, eodemque tempore, & præſentialiter, & n.* 5.
4 *Conſenſus quid.*

L. Emptionem. II.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA.
Auito.

1 EMptio deficiente conſenſu non ſubſiſtit. Item fu-
2 rioſus dilucidis carens interuallis emere nequit.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1.
ſup. hoc tit.

Conſenſum deſiderare, &c.] Intellige vendentis, &
ementis ſimul, vt per Gregor. Lopez *l.* 48. *gloſſ.* 1. *verſic. & procedere*, *tit.* 5. *part.* 5. Fabian. de Monte *in
tract. de empt. quæſt.* 5. *princip. num.* 47. Nicol. Mozz. *de
contract. tract. de empt. & vendit. tit. de ſubſtant. empt. &
3 vendit. n.* 43. *cum ſeqq.* vbi *num.* 45. ſubdit, quod conſenſus vendentis & ementis debet interuenire ſimul,
& eodem tempore, & præſentialiter, Bertaz. *de clauſul.
4 Inſtrument. clauſul.* 7. *gloſſ.* 7. *num.* 1. vbi ex Innoc. Hoſt.
& aliis tradit, conſenſum eſſe multorum volontatem,
ad quos res pertinet ſimol iuncta, & *clauſul.* 30. *gloſ.* 3.
5 *num.* 10. ait requiri præſentiam contrahentium, Surd.
conſ. 136. *num.* 17. *cum ſeqq. & conſ.* 371. *num.* 35. *cum
ſeqq. & deciſ.* 70. *num.* 12. Card. Mantic. *de tacitis &
ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 4. *n.* 3. Ceuall. *commun. contra
commun. quæſt.* 90. *in princip.* Benedict. Ægid. *in repet.
l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iur. part.* 1. *cap.* 8. *num.* 83.

SVMMARIVM.

1 *Donatio ſi fiat revera, & ſimuletur fieri venditio, valet donatio, nec poteſt reſcindi propter ſimulationem venditoris.*
2 *Donatarius tamen debet implere modum, vel conditionem appoſitam in donatione.*
3 *Contractus ſimulatus, quando partes ſic agunt in veritate vt nihil fiat, non eſt contractus.*
4 *Simulatio facit contractum deficere.*
5 *Inſtrumentum ſimulatum non eſt inſtrumentum ſubſtantialiter, aut intellectualiter. Ex illo in hunc ſenſum accepto non transfertur dominium, nec poſſeſſio, num.* 6. *quando verò in veritate agitur inter partes, quod contractus, qui celebratur, ſit ſimulatus, aut inter partes celebratur in veritate, ſed modico tempore duraturus, tunc ex ſimulatione huiuſmodi non impeditur acquiſitio ad fauorem eius, cui acquiritur, num.* 7.
8 *Intellectus axiomatis*, Si non valet quod ago vt ago, valeat vt valere poteſt.
9 *Lex annullans donationes inter virum & vxorem, locum habet etiam in donationibus præſumptis.*

L. Si donationis. III.

Iidem AA. *Valeriæ.*

SI fiat donatio revera, & ſimuletur fieri venditio, 1
valet donatio, nec poteſt reſcindi propter ſimula-
tionem venditoris. Donatarius tamen debet implere 2
modum, vel conditionem appoſitam in donatione.
Colligunt ex Ord. Doct. citati *ad l.* 1. *v.* 1. *ſup. hoc tit.*

Nota quod contractus ſimulatus, quando partes ſic 3
agunt in veritate vt nihil fiat, non eſt contractus. Corſet. *in ſingul. verbo Præſumptio* 3. *incip. Celeritas actus,
in fine*, Canar. *in tract. de exequend. inſtrument. n.* 25.
in princ. vbi dicit, quod ſimulatio facit deficere con-
tractum, quia in eo deficit conſenſus, & *num.* 26. pa- 4
riter dicit, quod inſtrumentum ſimulatum non eſt in- 5
ſtrumentum ſubſtantialiter, aut intellectualiter, addent. ad Cæpol. *in tract. de ſimulat. contract. num.* 48. *ad
finem*, Tiraquell. *de retractu lign.* §. 1. *gloſſ.* 2. *n.* 12. 13.
& 15. Roland. *conſil.* 40. *n.* 41. *lib.* 2. *& conſ.* 47. *n.* 1. *&
ſeq. lib.* 4. *& conſ.* 76. *n.* 3. *& ſeq. eod. lib.* 4. Franc. Bec.
conſ. 51. *num.* 35. *& ſeq.* ex illo in hunc ſenſum accep- 6
to non transfertur dominium, nec poſſeſſio. Tiraquell.
dict. gloſſ. 2. *num.* 12. *& de iure conſtit. part.* 2. *lim.* 8.
n. 3. Mandel. *conſ.* 97. *n.* 4. Ioſeph. Ludou. *concluſ.* 51.
ſub verſ. & quando adſunt coniectura, Cardin. Tuſch.
practic. concluſ. verbo ſimulatio, *concluſ.* 265. *num.* 2. 5.
& 14. Quando verò in veritate agitur inter partes, 7
quod contractus qui celebratur, ſit ſimulatus; aut inter partes celebratur in veritate, ſed modico tempore
duraturus, tunc ex ſimulatione huiuſmodi non impeditur acquiſitio ad fauorem eius, cui acquiritur, vt diſtinguit Ludou. Gom. *in* §. *item ſi quis in fraudem*, *n.* 2.
in fine, *Inſt. de action.* & in hoc ſenſu accipiendi ſunt
Ambroſ. de Vignate *in rep. cap. ſalubriter*, *n.* 118. *cum
ſeqq. de vſur.* Honded. *conſil.* 64. *num.* 8. *lib.* 1.

Vnde infertur intellectus ad vulgare axioma, de 8
quo in ſummario huius text. videlicet, ſi non valet
quod ago vt ago, valet vt valere poteſt, vt ſcilicet procedat quando non conſtat partes ſe ad certum actum
reſtrinxiſſe, in dubio valebit actus eo modo, quo poteſt, quamuis non valeat vt geritur, per text. *in l.* 3. *verſic. nec enim credendus eſt, ff. de mil. teſtam. & in l. quoties* 13. *ff. de rebus dub.* Si autem partes præciſè voluerunt facere certum actum, qui non valuit, vt ſupponitur: ergo nec valebit in vim alterius actus, quem partes
nec facere voluerunt, nec de eo cogitauerunt, in quibus
terminis

terminis procedit text. *in l.1.§.ſi quis ita, verſic.contra, ff.de verb.oblig.l.1.ff.de iure codicil.l.1.§. eum qui, ff.de conſtit.peonn.* text. difficilis *in l. an inutilis, ff.de acceptil.* ſentiunt Bart. *in d.§.ſi quis ita,* vbi Alexand. *num.5.* & Iaſ. *num.19.* Forcat. *dialog.5.* Fortun. Garc. *in l.legem, n.50.ff.de pactis,* Couarr. *in c.Raynaldus, de teſt.§.30.n.19. & de ſponſal.part.2.c.3.§.3.*Mench. *de ſucceſſ.creat.lib.1.§.5.ex n.11. & lib.3.§.11.n.43.*

9 In gloſſ. *Subſtantia*, ibi, *valet venditio, niſi inter virum, & vxorem,* &c. Notatur ad hoc, quod lex annullans, & irritans donatiooes inter virum & vxorem, locum habet etiam in donationibus præſumptis, vt per Tiraquel. *in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.174.C.de reuoc.don.* Menocb.*de præſump. lib.1.præſ.47.num.13.in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Nemo emit rem ſuam, niſi poſſit aliquo remedio euinci.*

2 *Emptio rei propriæ, ſiue à ſciente, ſiue ab ignorante facta, non valet, niſi res eſſet emptoris reuocabiliter, vel vendatur à iudice pro executione iudicati: vel eſſet communis, aut emptor eſſet tantùm vſufructuarius, aut emerit proprietatem, aut è contra, num.3.*

4 *Axioma*, Meum quod eſt, amplius meum fieri non poteſt.

L. Cùm res. IV.

Iidem AA. Luſitano.

1 NEmo emit rem ſuam, niſi quateous poſſit aliqoo remedio euinci. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omoes Aloyſ. Leo *in 4.fol.32.verſo.*

2 Probat igitur hic text. rei propriæ emptionem ſiue à ſciente, ſiue ab ignorante factam non valere, vt per *l.Hiſp.18. tit.5.part.5. vbi gloſſ.1.* Connan. *comment. iuris lib.3.cap.10.col.3.* Bernard.Diaz *regul.226.* Tiraquell. *de retract.conuent.§.2.gloſſ.1.n.12.& n.44.* Fabian.de Monte *in tract.de empt.& vend.quæſt.4.princ. num.49.* Zaz. *in l.ſi alienam, n.7.& 8.ff.ſoluto matrimonio,* Vvalter. *lib.2. miſcel.cap.19.* Ant.Gom. *l.45. Tauri, n.97.col.2. & n.115.col.2. & tom.2.variarum, c.2.n.50.verſic.quartò probibetur,* Donat. à Fina *tom.1. commun.opin. lib.4.tit.26.n.62.pag.621.* Mudæ.*in l.etſi conſenſus, §.ſi rem meam, n.1.cum ſeqq.ff.hoc tit.* Perez *poſt l.2. verſ. vtrùm autem, tit.8. lib.5.Ordinam.* Petr.Greg. *ſyntagm.iuris lib.25.c.11.* Vigel. *in methodo iuris, part.1.lib.18.c.3.excep.18.* Bertaz.*de clauſulis inſtrumentalib.clauſul.16. gloſſ.2.n.5.* Nicol.Mozz. *de contract.tract. de empt.tit.de rebus, quæ emi, vel vendi poſſunt, n.55.* Mori. *in emporio iuris, part.1.tit.9. in prælud.n.82.* Card.Tuſch. *practic.concluſ. lit. E, concluſ.119.n.1.* Card.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.4.tit.5.n.27.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. §.6. gloſſ.1.n.4.* Anguian.*de legib.lib.3.controuerſ.10.n.11.*

3 Quorum plures, præcipuè Perez, Mudæ. Mozz. Petr. Greg. & Card.Mantic. hanc concluſiooem multipliciter limitant, & præcipuè ſi res eſſet emptoris reuocabiliter, vel ſi vendatur a iudice pro executione iudicati, vel ſi res eſſet communis, aut emptor vſufructuarius tantùm eſſet, & emerit proprietatem, aut è contra.

4 Et vulgò notatur hic text. ad illud vulgare axioma, *Meum quod eſt, amplius meum fieri non poteſt,* vt per Ioan.Garciam *regul.315.* Bertaz. *d.clauſul.19. gloſſ.2. num.9.* Surd.*conſil.305.n.56.* Ioſeph.de Seſſe *Aragon. deciſ.46.num.23.& 24. & dec.83.num.3.* Card.Tuſch. *tom. 5. lit. M, concl. 226. per tot.* quos refero *de axiom.iuris vſufreq. axiom.149.*

SVMMARIVM.

1 *Tam tutor, quàm eius vxor poſſunt rem pupilli emere palam, & bona fide, & n.2.& 3.*

4 *Tutoribus, vel curatoribus rem ſui pupilli, vel adulti emere, regulariter eſt prohibitum, etiam tutoribus & curatoribus mente capti, & aliorum, qui curatorum ope iuuantur, n.5. reſque ſui pupilli, vel mente capti eos habere prohibitum eſt, non ſolùm titulo emptionis, ſed neque alio, vtputa permutationis, vel donationis, n.6. nec conſanguineis tutoris, vel curatoris hoc licitum, vtputa filiis, vel aliis propinquis, n.7. nec etiam per perſonam interpoſitam, n.8. intellige vt n.9.*

10 *Tutor contraxiſſe & emiſſe rem ſui pupilli, vel adulti palàm & bona fide, multis modis dicitur, & num.11.12.13.14.15.*

L. Cùm ipſe. V.

Iidem AA. Gratia.

TAm tutor, quàm eius vxor, poſſunt rem pupilli emere palàm, & bona fide. Hanc eandem concluſiooem ex hoc text. deſumunt Doctores citati *ad l. 1.num.1.ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.4. tit.5. part.5. vbi gloſſ.8.* Bart. *in l. frater à fratre, n.51. ff.de condict. indeb.* Iaſ. *in l.ſi ſingularia, n.18. ff.ſi certum petatur,* Capyc. *dec.156.n.11.* Ant. Gom. *variarum tom.2.c.2.n.2. ad fin.* Padil.*in l.tranſactionem, n.7. in princ. C.de tranſaction.* Menoch. *de arbitr. caſu 459.n.9. & 10. & de præſumpt. lib.5. præſumpt.80. n.1. & 2.* Simoncel. *de decretis lib.2. tit.5. inſpect.4. n.47.* Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo Contractum feciſti, n.31.& 32.C.de in integrum reſtit. minor. & in tract.de empt. & vend.cap.17.n.10. & 12.* Paul.Montan. *de tutel.c.31.n.91.* Burg. de Paz *conſ.3. num.50.* Gutier.*de iuram.confirm.part.1.cap.40.* Surd. *conſil.9.num.7. & de alim.tit.8.priuileg.37.n.9.* Nicol. Mozz. *de contract.tract.de empt. & vend.tit. de perſonis quæ poſſunt emere, n.8.* Matienſ. *l.23. gloſſ.2.n.2. tit.11. lib.5. noua Recopil.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, n.25.* Peregrin. *de iure fiſci, lib.4. tit.7. n.7. verſic. fallit tertiò,* Ceuall. *commun. contra commun.quæſt.234.num.2.* Molin. *de Iuſt.tract.2.diſp.224. n.16.* Rebell. *de oblig.inſt.part.2. lib.9.quæſt. fin.ſect.3. num.13.* latè Gutier. *in tract.de tutel. & curis, part.2. cap.15.num.5.cum ſeqq.*

Quæ quidem concluſio procedit etiam ſtante *d.l.23. tit. 11. lib.5. noua Recopil.* vbi generaliter tutoribus prohibitum eſt etiam palàm, & bona fide emere bona eorum, quorom adminiſtrationem gerunt, vt bene aduertunt Greg.Lopez *d.l.4.gloſſ.9.tit.5.part.5.* Perez *l.1.in gloſſ.vnic.in princ.* ibi, *ſed tunc reuera,* & ibi, *nec text. in d.l.4.* Spin. *in ſpeculo teſt.gloſſ.29.num.59. verſ. quæ ſententia,* Matienſ. *in dialog.relator. part.3. cap.10.n.16. & in d.l.23.gloſſ.2. n.3. & 4.* Gutier. *de iuram. confirm. part.1. cap.40.n.2. & de tutel. part.2. cap.15.n.11. verſ. nihilominus tamen, & n.12.* Ceual. *d.quæſt.234.n.10.* Molin.*de Iuſt.tract.2.diſp.224.n.16.* quamuis contrarium exiſtimauerint Duen. *regul. 32. ampl.8.* Villalub. *in ærario commun.opin.lit. T, n.232. & in antinom.eadem littera, n.21.* Anton.Gom. *tom.2. variarum, cap.2.n.2. in fin.* Azeued. *d.l.23.n.3.* 3

Aduerte quod regulariter tutoribus, vel curatoribus rem ſui pupilli, vel adulti emere prohibitum eſt, *l.non licet, l.ſi in emptione, § fin.ff.hoc tit.* Duen.*reg.31. in princ.* Caualcan. *de tutore, & cur. n. 178.* Surd. *conſ.9.n.5.6.34.& 35.* Matienſ. *d.l.23.gl.1.n.1.* Ceuall. *d. quæſt.234. num.1.* Gutier. *d.part.2. cap.15. à princ.* 4

 Molin.

5 Molin. *d.diſp.224.n.15.* Quod etiam procedit in tu-
toribus, & curatoribus mente capti, & aliorum, qui
curatorum ope iuuantur. Rebuff. *tom.2. ad leges Gal-
lia, tract. de don. & aliis diſpoſit. tutor. gl.9. n.14. in*
6 *fine*, Gutier. *conſ.14.n.17.* Et res ſui pupilli, vel men-
te capti eos habere prohibitum eſt non ſolùm titulo
emptionis, ſed neque alio, vtpurà permutationis, vel
donationis, Duen. *d.regul.31. ampl.2. & 3.* Azeued.
d.l.23.n.12.cum ſeqq. Gutier. *d.p.2.c.15.n.2.& conſ.14.*
7 *n.16. & 17.* vbi *à n.14.* reſoluit etiam conſanguineis
tutoris, vel curatoris hoc non licere, vtpura filiis,
8 vel aliis propinquis: nec etiam per interpoſitam per-
ſonam emere poſſunt, aut permutare. Rip. *reſponſ.15.
n.11.lib.3.* Menoch. *d.caſu 450.num.2. cum ſeqq.* Ma-
tienſ. *d.l.23.gloſſ.2.n.5.* vbi Azeued. *num.4.* Montan.
d.cap.30.n.61. Peregr. *de iure fiſci, lib.4. tit.7.num.7.
& 8.* Cardin.Mantic. *d.lib.4.cap.23.n.4. cum ſeqq.* vbi
ait mala fide emiſſe præſumi, ſi per interpoſitam per-
ſonam emerit, quia fraus ſemper præſumitur quando
id quod à lege prohibetur, per ſuppoſitam perſonam
agitur, *l.pupillus*, *§. item ipſe tutor, verſic. ſed ſi per
interpoſitam*, *ff. de author.tutor.*

9 Intellige ſolùm prohiberi emere bona minoris, quæ
dum ipſi tutores, aut curatores erant, venduntur, aut
hæc ipſa vllo tempore poſtea alio titulo quàm ſuc-
ceſſionis obtinere, propter præſumptionem quod ini-
què conſenſerint in alienatione, atque ad occaſionem
iniquè aliquid agendi omnino auferendam; at verò
neque mentem legiſlatorum fuiſſe, neque verba Re-
giarum legum ſignificare, vt quando ipſi tutores, aut
curatores eſſe deſierint, non poſſint emere bona eo-
rum, quorum curam geſſerunt, non ſolùm ſi illi fue-
rint iam effecti vigintiquinque annorum, ſed etiam
ſi minores adhuc ſint, aliique curam illorum gerant,
de quo Gam. *Luſ.dec.117.* vbi Flores de Mena *in add.*
Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.18. cap.14. n.12.*, Cald.
Pereira *in l.ſi curatorem, verbo Contractum, n.32.* Bo-
badil. *in ſua politica, lib.3.cap.8.n.89.* optimè Molin.
d.tract.2.diſp.224.n.15.verſ. res minoris.

10 *Palam, & bona fide*, &c.] Dicitur tutor contraxiſſe
& emiſſe rem ſui pupilli, vel adulti, palam & bona
fide, multis modis, de quibus Greg. *l.4.verbo de aquel,
tit.5.part.5.* Menoch. *de arbitr.caſu 459.n.9.cum ſeqq.*
Gam. *d.dec.217. n.1.* Azeued. *d.l.23. n.3.* Montan. *d.
cap.30.à n.89.* Gutier. *d.part.2.cap.13.ex n.6.*

11 Primò quando adhibito conſenſu alterius contuto-
ris emit. Matienſ. *d.l.23. gloſſ.2.n.8.* Menoch. *de præ-
ſumpt.lib.3. præſumpt.80. n.9. & 10.* Cald. Pereira *in
d.verbo contractum feciſti, n.31. verſic. ſed verius, &
in tract.de empt.& vend.cap.17.n.13.* Gutier. *d.part.2.
cap.15.n.6.* tutores enim & curatores, aut alij admi-
niſtratores cùm emunt à minore, vel cum eo contra-
hunt, non poſſunt authoritatem minoribus cum eo
contrahentibus præſtare, ad not. per Tiraquell. *in
legib.connub.gloſſ.8. n.113.* Perez *in add. ad Seguram
in rep.l.1.§.ſi vir vxori, n.3.in 2.add. ff.de acquir.poſ-
ſeſſ.* Bertaz. *de clauſ.inſtr.clauſ.5.gloſſ.1. n.7.* Matienſ.
*l.2.gloſſ.1.n.12. verſic. quamuis, tit.3. lib.5. noua Re-
cop.* Rota apud Ludou. Cenc. *poſt tract.de cenſib. de-
ciſ.84.* Giurb. *deciſ.69.num.8.*

12 Secundò quando fit in præſentia iudicis, & eo au-
ctore, Menoch. *d. præſ.80. n.8.* Ceuall. *d.q.234.n.7.*
Cald.Pereira *d.n.31.verſ.ſed verius*, Gutier. *d.c.15.n.6.*

13 Tertiò quando contractus fuit celebratus in præ-
ſentia amicorum minoris, Matienſ. *d.l.23.gloſſ.3.n.2.*
vbi Azeued. *num. 3.* Cald. Pereira *d. num. 31.* Surd.
conſ.9.num.4. Ceuall. *d.quæſt.234.n.4.* Gutier. *d.c.15.*
vbi *num. 8.* intelligit interueniente etiam iudice, &
non aliàs.

14 Quartò, ſi fiat in præſentia conſanguineorum, Me-
noch. *d. præſ.80. n.9. & de arbitr. caſu 450. num.10.*
Ceuall. *d.quæſt.234.n.5.* Gutier. *d.cap.15. n.8.* vbi iu-
dicis quoque auctoritatem deſiderat.

Quintò quando tutor coram populo res pupilli ve- 15
nales expoſitas ſubhaſtationi ad proclama emit, Me-
noch. *d.præſ.80.num.11.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio antè facta non irritatur, licèt matrimonium inter donatorem, & donatricem ſequatur poſteà.*
2 *Res perfecta non vitiatur, licèt perueniat ad caſum, à quo non poſſet oriri.*
3 *Venditio non poteſt eſſe inter virum & vxorem.*

L. Si Gaudentius. VI.

Iidem AA. Lucretio.

Donatio antè facta non irritatur, licèt matrimo- 1
nium inter donatorem & donatricem poſtea ſe-
quatur. Item res perfecta non vitiatur, licet perue- 2
niat ad caſum, à quo non poſſet oriri. Colligunt ex
Ordin.Doct. citati *in l.4.num.1.ſup.hoc tit.*

Notatur hic text. ad hoc, quod inter virum, & 3
vxorem poteſt eſſe venditio; vt per Tiraq. *de iure
mariti, gloſ.8.num.11.*

SVMMARIVM.

1 *Figmentum veritati nullum impedimentum præſtat.*
2 *Fictio ſemper cedit veritati.*

L. Si ancillam. VII.

Iidem AA. Piſoni.

Figmentum veritati nullum præſtat impedimentum. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1.
ſup. hoc tit.*

Fictio enim ſemper cedit veritati, Decian. *conſ.11.* 2
num.139.lib.1. Cardin.Tuſch. *pract. concluſ.tom.1.lit.
F, concl.221.n.14.* Ego ipſe *de Axiom. iuris vſufreq.
axiom.97.num.6.*

SVMMARIVM.

1 *Condictioni ob cauſam non eſt locus in contractibus innominatis.*
2 *Venditor actionem ex vendito inſtituit ob pretium non ſolutum.*

L. Si non donationis. VIII.

Iidem AA. Diogeni.

Condictioni ob cauſam in contractibus innomi- 1
natis non eſt locus. Item venditor ob pretium non
ſolutum actionem ex vendito inſtituit. Colligunt ex 2
Ordin.Doctores citati *in l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

L. Empti fides. IX.

Iidem AA. Seuero.

Venditio, & emptio abſque pretio ob defectum 1
partis ſubſtantialis non ſubſiſtit. Colligunt ex
Ord.Doct. citati *in l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Ordin.Regia Luſit.*lib.4.tit.1.§.1.l.9.Hiſp.tit.5.part.5.*
Fabian. de Moore *de emp. & vend.p.5.quæſt.princ.n.2.*
Ant.de Padilla *in l.naturalis, §. & ſi quidem, n.1.ff. de
præſcript.*

præſcript.verb. Menchac. de ſucceſſ.creat. §.2.n.5.verſ. qua ratione, Anton.Gom. tom.2.var.cap.1. n.1. & 9. Pinel. in rub.C.de reſcind.vend.part.1.cap.1.n.1. Villadieg.in l.3.n.6.tit.4.lib.4.feri iuzgo, Petr.Greg. ſyntag. iuris lib.25. cap.11. & 13. vbi multa tradit de pretio, quod eſt de ſubſtantia emptionis, Bertaz. de clauſul. inſtrum.in proœm.n.18. Nicol.Mozz. de contract.tract. de empt.& vend.tit.de ſubſtantial. emptionis, & vend. n.12.cum ſeqq. Felician. de Solis de cenſib. lib.1.cap.4. num.10. & lib.2.cap.1.n.35.verſ. ipſe verò, Auendan. eod.tract.cap.37.n.3. Pichard. in §. pretium, n.1.& 6. cum ſeqq. Inſt. de empt. & vend. Morl. in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.9.in præmiſ.n.16. Cardin.Mantic. de tacitis & ambig.conuent.lib.4.tit.19.n.1.cum ſeqq. Cald. Pereira de empt.& vend.cap.18.num.1. Steph.Gratian. diſcept.forenſ.cap.742.

SVMMARIVM.

1 Mulier rem ſuam emens ſimulatè, vt rem mariti, non ſibi præiudicat.
2 Vxor conſtante matrimonio poteſt emere rem mariti.
3 Emptio rei ſuæ non valet, nec præiudicat.

L. Si mater. X.

Iidem AA. Georgio.

1 MVlier ſimulatè rem ſuam emens, vt rem mariti, non ſibi præiudicat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l.1.num.1.ſup. hoc tit.

2 Ex hoc text. colligit Roder.Xuar. ad tit. de las gananeias, hoc eſt, de bonis acquiſitis, n.26. in med. pag. mihi 236. quod vxor conſtante matrimonio poteſt emere rem mariti.

3 Et ad aliud ex hoc text. deſumptum, quod ſcilicet emptio rei ſuæ non valet, nec præiudicat; vide citatos in l.4.ſup.hoc eod.tit.

SVMMARIVM.

1 Contractus non redduntur in inuitum.
2 Regula, Nemo inuitus compellitur emere, nec vendere, fallit quotieſcunque ratio, & vtilitas publica expoſcit vt quis emere & vendere cogatur, num.3. hinc infertur,
I. Pro ædificatione, ſeu reparatione Eccleſiæ, vel fundatione alicuius monaſterij, vicinum cogi poſſe domum vicinam vendere, num 4. vel pro officinis de nouo faciendis, num.5. ſeu pro via publica ad portam Eccleſiæ directa amplianda pro eiuſdem Eccleſiæ ornatu, etſi domus non ſit vicina Eccleſiæ, & adſit via publica intermedia, num. 6. vel pro ampliatione capellæ, n.7. vel pro Seminario ab Epiſcopo faciendo, n.8. & pro ſcholis faciendis, n.9. procedit, etſi domus quæ pro fundatione, ſiue ampliatione huiuſmodi petitur, eſſet prohibita alienari, & perpetuo fideicommiſſo ſubiecta, & antiqua habitatio parentum illius, à quo petitur, eſſet familia nobilis, n.10.& quamuis alterius Eccleſiæ eſſet ea domus, quæ pro Eccleſia ampliatione petitur, n.11. Antequam autem Eccleſiæ deferatur quæ præcedere debeant, n.12.13.14.15.16.
II. Vicinum cogi vendere domuſculas deformes vicino, qui palatium ædificare vult. n.17.
III. Propter publicorum ædificiorum conſtructionem priuata ædificia dirui poſſe, n.18.
IV. Vicinum qui proximum fundum habet, viam præſtare debere, ſi quæ publica erat, ruina, vel aquarum impetu deſtructa eſſet. n.19.
V. Ob publicam vtilitatem, & neceſſitatem, ſi Reſp. annonæ inopia grauetur, poſſe cogi habentes frumentum, & alias merces neceſſarias hominum alimentis iuſto pretio à iudice taxato vendere, etſi res venales non expoſuerint, nec publicæ venditioni obtulerint, n.20.
VI. Dominum ad venditionem ſerui compelli poſſe, ſi eum ſeueriter tractet, & parcè illi alimenta præſtet, n.21. ex quo ſubinfertur, quod ſi dominus temporalis nimium ſeuerè tractet ſubditos, poſſit compelli eos vendere, n.22.
23 Dominus an poſſit caſtrum vendere vaſſallis inuitis.
VII. Infertur, teneri dominum ſeruum Maurum vendere, quando eo opus eſt, vt Chriſtianus captus à Mauris libertatem poſſit conſequi, numero 24.
VIII. Cogi dominum ancillam vendere, ſi illam vrgeat ad impudicitiam, num.25.

L. Inuitum. XI.

Iidem AA. Paterio.

CONtractus non redduntur in inuitum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l.1. n.1.ſup.hoc tit. 1

Ex hoc text. cui ſimilis eſt in l. nec emere, inf.C.de iure deliber. vulgò colligitur regula, quod nemo inuitus compellitur emere, nec vendere; quam conſtituunt, multiſque exornant Ordin.Reg Luſitan. lib.4. tit.11. & l.Hiſp.2. tit.22.part.4. & lib.3.tit.5.part.5. Socin. reg.425. Fabian.de Monte in tract.de empt.& vendit.quæſt.3.princ.n.38. & 39. Cou. lib.3.var.c.14. num.8. Capra reg.87. Anton.Gom. tom.2.var. cap.2. num.51. & l.40. Tauri, n.27. Perez l.2.verſ. tandem quæro, pag.433.tit.23.lib.2. Ordinam. Gail. lib.2. obſeru.19. Boër. deciſ.322. n.2. Menoch. de arbitr. caſu 462.n.12. & conſ.137. n.18. & conſ. 1206. Tiraq. de retractu lig.§.3.gloſſ.3. num.1. Donat. à Fina tom.1. commun.opin. lib.4.tit.36. n.17. pag.619. & num.118. pag.625. Carpan. ad ſtat. Mediolan. cap.433.num.65. cum ſeqq. Surd. conſ.2. n.20. & conſ.205. n.10. & de aliment.tit.8.priuil.94. n.1. Mex. in tract. taxa panis, concl.2.n.5. Aluar.Valaſc.conſ.22. à princip. Zerol. in praxi Epiſc.part.1. verbo Emptio, in princip. vbi quod quatuor modis quis cogitur vendere, Franc. Viu. deciſ.2.n.7. Cabed. Luſit. deciſ.105. part.1. & deciſ.92. n.2.part.2. Morl. in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.9. quæſt.1. Garc.Maſtrill. Siciliæ deciſ.17.à princip. Cardin.Mantic. de tacitis,& ambig.conuent.lib.4.tit.4.n.9. Cardin.Tuſch. pract.concluſ.lit. E, concl.117.& lit.V. concl.95. Hieron. Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ.110. n.18. Giurba deciſ.86. in princip. Aloyſ.Ricc. deciſ.138.part.1. Hieron.Leo Valent.deciſ.90.n.1. Iacob.Cancer. var.reſol.p.1. cap.13. de empt.& vendit.n.77. Cald. Pereira de empt.& vendit.cap.9.num.16. Ioan.Mar.Nouar. quæſt.forenſ.q.32. n.5. cum ſeqq. Guzman. de euictionib. quæſt.52. n.15. Gabr. Aluarez de priuileg.pauper.part.1.q.24. à princ. Molin. de iuſtitia tract.2. diſp.341. à princip. Rebell. de obligat.iuſtit.part.2.lib.9.quæſt.18. ſect.fin. num.43. Valer.Reginald. in praxi fori pœnit.tom.2.lib.25.c.25. n.359. Ioan.Salas de contract.lib.tract.de empt.& vendit. dub.53. Gabr.Aluarez de priuileg. miſerab.perſon.q.8. num.206. Quod in tantum verum eſt, vt nec etiam fiſcus poſſit cogere priuatos res confiſcatas emere, vt per Natt. conſ. 400. Perg. de iure fiſci lib.6. tit.44. num.44. Aloyſ. Ricc. d.deciſ.138.n.1. Steph.Gratian. diſcept.forenſ.tom.1.cap.149.n.33. Giurba d. deciſ.86. num.2. Azeued. l.18.num.2. & 5.tit.7.lib.8. nouæ Recopil. Bobadil. in ſua politica, lib.2.cap.21. num. 250. Gutier. de gabellis, quæſt.140.num.6. quorum tres vltimo loco citati inuehunt contra perquiſitores qui 2

pro exigendis ſuis ſalariis, & expenſis compellunt diuites vicinos inuitos, & noxios, vt emant res, & fundos delinquentium.

3 Limitatur tamen principalis concluſio, vt non procedat quotieſcunque ratio, & vtilitas publica expoſcit quod quis emere & vendere cogatur, vt per Greg. Lop. *l.3.gloſſ.1.verſ.adde etiam quod compellitur, tit.5. part.5.* Nicol. Boër. *deciſ.322. n.1.* Cæpol. *de ſeruit. vrban.prædior.tit.de ſepulchro, cap.82.n.5.* Afflict. *deciſ.265.* Gail. *lib.2.obſeru.56.n.1.cum ſeqq.* Ant.Gom. *l.70. Tauri, n.27. & tom.2.var.cap.2. n.51.* Gironda *de gabell.part.2.in princ.n.13.* Perez *l.2.gloſſ.1.in fine, verſ.ſeptimus, tit. fin. lib.1. Ordin.* Vincent. de Franchis *dec.223.* Valaſc. *conſ.22.* latè Menoch. *conſil.1206. n.23.cum ſeqq.* Moll. *d.lib.2.quæſt.1.n.4.* Marienſ. *l.1. gloſſ.9. tit.15. & l.1.gloſſ.2. num.41.tit.11.lib.5. nouæ Recopil.* Molin. *d.diſp.341.n.12.verſ.deinde,* Anton. Theſaur. *quæſt. forenſ.lib.1. q.64.n.2.* Bobadill. *in ſua politica, lib.3.cap.1.n.26.* Cenall. *commun. contra commun.tom.4.quæſt.906.* aliàs *fin. à n.3.vſque ad n.16. & n.41.cum ſeqq.* Aloyſ.Ricc. *in collect.deciſ. part.5. collect.1851.& part.1.deciſ.147.* Cabed. *d.Luſit.dec.105. num.6.part.1.* Iacob. Cancer. *d.p.1. cap.13.num.793.* Hieron.Leo *Valent.deciſ.90.lib.1.*

4 Ex qua limitatione plures colliguntur illationes, & primò infertur, pro ædificatione, ſeu reparatione Eccleſiæ, vel fundatione alicuius monaſterij, vicinum cogi poſſe domum vicinam vendere, quia cauſa religionis ad publicam vtilitatem ſpectat. Ita Couar. *lib.3.var.cap.14. n.7. & 8.* vbi ſic omnium conſenſu receptum eſſe teſtatur, licèt in puncto iuris * contrarium eſſe affirmet *in verſ. cæterùm,* Anton.Gom. *l.46. Tauri, num.9. & l.70.n.27. & tom.2.var.cap.1.n.51.* Ant.Padill. *in l.altiùs, n.21. C.de ſeruit.* Franc.Marc. *Delphin. deciſ.534.n.3. & 4.part.1.* Thom.Grammat. *deciſ.75.* Auiles *ad cap. 18. Prætor. gloſſ. vlt. in fine,* Perez *l.2.circa fin.verſ.alius ſextus caſus, tit.23. lib.2. Ordin.* Gironda *de gabell.part.2. in princ. n.14.* Gaſp. Theſaur. *quæſt.forenſ.lib.1.q.64.n.6.* Vincent.de Franchis *deciſ.223.n.5.& 6.* Vincent. Catoc. *deciſ.26.n.6. cum ſeqq.& præcipuè num.13.* Morla *d.part.1.tit.9. quæſt.1.n.8.* Bobadill. *d.lib.3.cap.5.n.26.* D.Barboſ. *in l.2.ff.ſoluto matrim.part.2.n.39.* Aluar. Valaſc. *d.conſult.22.num.2.* Cabed. *d.deciſ.105.n.2. & 3.part.1.* à Ponte *de poteſtate Proregis, tit.de abundantia ciu. §.4. n.1.* Mart. *de iuriſd.part.4.caſu 271.n.3.* Card. Tuſch. *d.lit. V, concl.59.n.19.* Mar. Anton. Maceratenſ. *var. reſol.lib.1.reſol.112. caſu 29.* Hieron. Leo *Valent. deciſ.50.n.9.cum ſeqq.* Aloyſ.Ricc. *in deciſion. Curiæ Archiep.Neapol.dec.138.n.1.part.2.* Mar.Giurba *dec.86. num.3.& 7.* Gizarel.*dec.38.n.1.* Marc.Anton.Genuenſ. *in pract.eccleſ.q.241.* Camill.Borell. *in ſum. omnium deciſ.part.1.tit.1.n.36.* Nouar. *quæſt.forenſ. lib.1.q.32. num.1. & 2.* Gabr.Aluarez *de priuileg. miſerabil.perſonar.quæſt.8.n.207.* vbi *num.208.* ſubdit etiam, quod via ſit intermedia. Iacob.Cancer. *var.reſol.part.1.c.13. de empt.num.78.* Ioan. Bapt. Valenzuel. *conſ.18.n.11. lib.1.* Guzman. *de euiction. quæſt.52. n.19. cum ſeqq.* Dixi, *pro fundatione alicuius monaſterij,* non quia requiratur fundatio, ſufficit enim vt pro ampliatione domus Religioſorum coactio fiat, ſi non habeant locum ad habitandum congruentem, vt expreſsè tenent Vincent. de Franchis, Hieron. Leo, Gaſp. Theſaur. Giurb. & alij ex ſuprà citatis, vel pro clauſtro faciendo, ſeu ampliando, Aloyſ.Ricc. *d.deciſ.138.num.2.*
5 *verſ. 3.* Vel pro officinis de nouo faciendis, Cæpol. *de ſeru.vrban.præd. cap 8.n.5.* Hieron. Leo *d.deciſ.90. num.13.* Gizarel. *d.deciſ.38.n.4.* Guzman. *d.quæſt.52. n.39.* Menoch. *d.conſ.1206.n.19.* Vel pro dormitorio extendendo, Socin. *reg.435.fallent.8.* Gramm. *d.deciſ.75.* Soc. *conſ.3. n.17.* Carol. Tapia *in pragm.3. de monialib.n.6.* Valenz. *d.conſ.18.* Gizarel. *d. deciſ.38. num.16.* Vel pro viridario monaſterij, eiuſque ampliatione, Hieron.Leo *d.deciſ.90.n.17.* Ioan. Bapt. Coſta *de remed.ſubſid. remed.76.n.9.* Mar.Anton. *d.lib.1. reſol.112. caſu 29.verſ.5.* Guzman. *d.quæſt.52. num.52.* Vel pro ampliando circuitu monaſterij, Cabed. *d.deciſ.105.n.10.* Gizarel. *d.deciſ.38.n.7.* Guzman. *d.q.52.
num.53.* Seu pro via publica ad portam Eccleſiæ dire- 6
cta amplianda pro eiuſdem Eccleſiæ ornatu, etſi domus non ſit vicina Eccleſiæ, & adſit via publica intermedia, Rot. Roman. *deciſ.213. n.5. part. 2.* apud Farin. *in recentior.* Vel pro reparatione cuiuſvis loci pij, Morla *d.part.1. tit.9. quæſt.1. n.7.* Aloyſ. Ricc. *d. deciſ.138.n.1.* vbi in fine limitat in hoſpitio Religio-
ſorum. Vel pro ampliatione capellæ, idem Aloyſ. 7
Ricc. *d.part.1.deciſ.147.* Vel pro Seminario ab Epiſco- 8
po faciendo, Vincent.Catoc. *d.deciſ.16.* Et pro ſcho- 9
lis faciendis, Franc.Marc. *deciſ.534.n.5. part.1.* Auiles *ad cap.18. Prætor. in fine,* D.Barboſ. *in l.1. ff. ſoluto matr.part.7.n.50. verſ.unde infertur,* Ioan. Bapt. Coſta *de remed.ſubſid. remed.79.n.9.* Molin. *d.tract.2. diſp.341.n.2.verſ.deinde,* Gizarel. *d.dec.38.n.3.*

Quod procedit etſi domus, quæ pro fundatione, 10
ſiue ampliatione huiuſmodi petitur, eſſet prohibita alienari, & perpetuo fideicommiſſo ſubiecta, & antiqua habitatio parentum illius, à quo petitur, & eſſet familiæ nobilis, ad not. per Franc. Marc. *deciſ.534. n.6.part.1.* Hieron.Leo *d.deciſ.90.n.13.* Fontanell. *de pactis nupt.tom.1.clauſ.4.gloſſ.12.num.25.cum ſeqq. & tom.2.clauſ.5.gloſſ.1.num.110.* declarando prout *infrà
num.ſeq.* Et quamuis alterius Eccleſiæ eſſet ea domus, 11
quæ pro ampliatione Eccleſiæ petitur, quia Eccleſiæ potius, quàm laici cauſam fouere debet, ita Mar. Giurba *dec.86. n.16.* quicquid teneat Nouar. *in tract. de elect.fori, sect.2.quæſt.21.n.9. in fine.*

Verùm non ita Eccleſiæ hac in re deferendum, 12
quin aliqua tanquam neceſſaria requiſita præuenire debeant: & primò exigitur, quod iſta venditio fiat ſine magno venditoris incommodo, & cum paruo illius nocumento, ſecundùm ea quæ reſoluunt Couar. *d.lib.3.cap.14.in fine,* Gaſp.Theſaur. *quæſt.forenſ.lib.1. quæſt.64.n.9.* Morla *d.part.1. tit.9. quæſt.1. n.7. verſ. in qua re,* Mar.Giurb. *deciſ.86.n.19.* Fontanell. *dict. clauſ.4.gloſſ.12. n.28. & clauſ.5. gloſſ.1.part.2. n.120.* Guzman. *de euict.quæſt.52. n.56.* Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.4.cap.741.n.24.& 25,* vbi ſubdit, quod iudex multùm ſtrictè, & præuia neceſſitate, & cum magno grano ſalis debet officium ſuum impartiri, quia hoc priuilegium non eſt trahendum ad quemcunque locum pium, ac neceſſarium morali quadam neceſſitate ad Sacramentorum adminiſtrationem, & ad cultum diuinum, ne ſequatur inconueniens, quod quilibet volens erigere locum pium, poſſit eligere domum, quam vellet pro tali ædificio, & poſtea ſub prætextu ampliationis retrahere à vicinis domos contiguas.

Secundò requiritur, quod Eccleſia, ſeu monaſte- 13
rium rem pro ſe petat, vt non aliis complaceat, & indirectè pro alterius vtilitate, Vincent. de Franchis *dec.223.n.7.* Aloyſ.Ricc. *d.part.1.deciſ.138.num.3. & deciſ.147. in fine.* Et ſic pro ampliatione ſui ipſius, non verò ſuarum rerum particularium, Alciat. *in l.2. ff.ſoluto matr. num.48.* & *ibi* Parpal. *num.107.* & D. Barboſ. *p.2.num.39.*

Tertiò requiritur, quod res, quæ vendi petitur, 14
æſtimetur, & venditio fiat iuſto pretio, Pinel. *in l.2. C.de reſcind. vendit.part.1. cap.2.n.14.* Cæſ. Cluſian. *de pretio & æſtimat.lib.2. cap.3. n.3.* Mieres *de maioratu, part.4.quæſt.1. n.116. in noua edit.* Surd. *conſ.52. n.48. & conſ.203.n.38. & deciſ.39.n.9. & de aliment. tit.8. priuil.77. n.19.* Valaſc. *d.conſ.22. num.2. & 5.* Gaſp.Theſaur. *quæſt.forenſ.lib.1.quæſt.64. n.10.* Morla *d.part.1.tit.9.quæſt.1.num.8.* Giurba *deciſ.86.num.11. & 12.* Guzman. *d.quæſt.52.num.57.*

Quartò requiritur, quod integra res ematur; nam 15
aliàs

aliàs dominus magno afficeretur incommodo, ſi partem rei tantùm contra voluntatem ſuam vendere cogeretur, Gaſp.Theſaur. *d.lib.1.quæſt.64.num.11.* Ioan. Bapt.Coſta *de remed.ſubſid.remed.76.num.1.* Verùm ſi concurrant neceſſitas, & vtilitas, & vltra pretium partis ſoluatur etiam damnum, poterit dominus rei ad partem vendendam compelli, vt tenent Scort. *conſ.3.n.39. lib.7.tom.2.* Giorb. *d.dec.86.n.14. & 16.* Guzman. *d.quæſt.52.num.62.*

16 Quintò requiritur, quod pretium ſtatim ſoluatur, non autem habeatur fides de illo, *gloſſ. verbo neceſſitatem, in l.1.C.de communi ſer uo man.* Tiraq. *de retract. lig.§.3.gloſſ.3.n.1.* Auiles *ad cap.17. Prætor. verbo à razonables precios, n.9.verſ.nota vnum*, Bertaz. *de clauſulis inſtrum. clauſ.38. n.24.* Valaſc. *d.conſult.22. num.6.* D.Barboſ.*in l.ſi mora 10.n.73.ff.ſoluto matrim.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.4.gloſſ.12. n.30.* Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.1.cap.149. num.25. & 26.* Mat. Giurba *d.dec.86. in fine*, Guzman. *de euiction. quæſt.51.n.63.* Niſi extrema & ineuitabilis neceſſitas vrgeret, vt declarant Ceuall. *commun.contra commun. tom.4.quæſt.vlt.num.16.* Valaſc. Fontanel. Giurba, & Guzman. proximè citatis locis.

17 Infertur ſecundò, vicinum cogi vendere domuſculas deformes vicino, qui palatium ædificare vult, quia publicè intereſt ciuitates ornari domibus, & palatiis, *l.ſi quis poſthac, cum duabus ſeqq. C. de ædific. priuat. l.ſi quando, l.nec ſplendidiſſima, C.de oper.publ.* Mieres *de maioratu, part.1.quæſt.10. n.69.* Gaſp.Theſaur. *d.lib.1.quæſt.64.num.3.& 4.* Fontanel. *d.clauſ.4. gloſſ.12.n.28.verſ. pro qua declaratione*, Giurb. *d.deciſ.86. n.15.* Guzman. *d.quæſt.52. n.48.* Vnde nobilis pauper habens palatium deſtructum, compellitur illud vendere diuiti volenti ædificare, ſecundùm Gaſp. Theſaur. *d.quæſt.64. n.4.* Mar. Giurba *d.deciſ.86. n.5.* Bobadill. *d.lib.3. cap.5. n.27.* Hieron. Leo *d.deciſ.90. n.20.tom.1.* Aloyſ.Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep.Neapol.deciſ.132.n.2.verſ.4.p.1.* Guzman. *d.q.52.n.9.*

18 Infertur tertiò, propter publicorum ædificiorum conſtructionem priuata ædificia dirui poſſe, *l.præſcriptio, l.omnes, C.de operibus publ.* Carpan. *ad ſtat. Mediolan. c.433.n.70.* Fontanel. *d.clauſ.4. gloſſ.12. n.28.* Giurba *d.deciſ.86.n.4.* Guzman. *d.quæſt.52.n.46.* Vnde iudex pro decore ciuitatis poteſt domum priuati deſtruere, Auendao. *de exequend.mand.part.1.c.10.n.39. verſ. & iſtam*, Bobadil. *d.lib.3. cap.5. n.26.* Azeued. *l.7.num.9.tit.7.lib.7. noua Recop.* Gaſp.Theſaur. *dict. lib.1.quæſt.64. n.4.* Mar. Giurba *dict.deciſ.86. num.5.* Guzman. *dict.quæſt.52.num 47.*

19 Infertur quartò, vicinum, qui proximum fundum habet, viam præſtare debere, ſi quæ publica erat, ruina, vel aquarum impetu deſtructa eſſet, *l. ſi locus, §.cum via publica, ff.quemadm.ſeru.amit.* Couar. *lib.3. var.cap.14.n.8.in princ.& col.5.verſ.ſexta ratio.* Boër. *deciſ.322. n.9.* Cæpol. *de ſeruitut. ruſtic.præd. quæſt.2.* Surd. *deciſ.42. n.11.* Natt. *conſ. 642.* Cæſ.Barz. *Bonon. deciſ.56.n.14. & 15.* dummodo tamen iuſtum illi ſoluatur pretium, quo non ſoluto, loca vicinorum minimè capi poſſe pro extrahendis viis publicis, reſultant Couar. *lib.3. var. cap.14. n.8.* Parlad. *in ſeſquicent.differ.81. num.fin.* Anton.Gom. *l.46. Tauri, n.9. verſ. quartò confirmatur*, Valaſc. *d.conſ.22. n.4. & 5.* Cabed. *d.deciſ.105. n.7.* Gizarel. *deciſ.38. n.1.* Vnde vicinus iuſto pretio tenetur conſtituere viam fundo, aut prædio ſui vicini, ſi aliunde viam, iter, ſeu acceſſum ad id habere non poſſit, quia verſatur publica vtilitas ne fundus incultus remaneat, vt per Boër. *d.deciſ.322.à n.10.* Cæſ.Vrſill. *in annot.ad Afflict. deciſ.265.n.13.* Ceuall. *commun.contra commun. tom.4. quæſt.906. quæ eſt vltim.n.550.* Parlad. *dicta differ.81. num.8.* vbi tradit quod teneris mihi aditum præſtare per domum tuam, ſi aliàs niſi per eam reficere domum meam non poſſum.

Infertur quintò, ob publicam vtilitatem, & neceſſitatem, ſi Reſp. annonæ inopia grauetur, poſſe cogi habentes frumentum, & alias merces neceſſarias hominum alimentis, iuſto pretio à iudice taxato vendere, etſi res venales non expoſuerint, nec publicè venditioni obtulerint: de quo vide poſita *in collect. ad l.1.ſup.C.de Epiſcop.audientia.* 20

Infertur ſextò, dominum ad venditionem ſerui compelli poſſe, ſi eum ſeueriter, & cum duritia tractet, & parcè alimenta illi præſtet, de quo Greg. Lop. *l.3. gloſſ.5.tit.25.part.5.* Ant.Gom. *tom.2.var.cap.2.n.51. verſ.tertius caſus eſt, & l.70. Tauri, num.27. in fine*, Con. *lib.3.var.cap.14.n.7.verſ. rurſus*, Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo Cùm non abſimilis, n.5. verſ.* 21
cùm itaque. Ex quo infert idem Anton. Gom. *d.n.51.* 22
verſ. ex quo, quod ſi dominus temporalis ſeueriter, 23
& cum nimia aſperitate tractet ſubditos, poteſt compelli eos vendere. Et de quæſtione, an inuitis vaſſallis poſſit dominus caſtrum vendere, vide Crauet. *conſ.241. n.6.& 7.* Paſchal. *de patria poteſt. part.1. cap.1.n.33. & 34.* Ceuall. *commun. contra communes, quæſt.532.* D.Barboſ. *in l.2.ff. ſoluto matrim.part.2. num.11.verſ. denique*, qui reſoluunt quod ſubditi poſſunt reſiſtere domino ne alienet caſtrum & iuriſdictionem, vt ſubjiciantur alteri domino; quod eo maximè procedit, quando alienatio fit à Corona Regia ad alium dominum inferiorem, vt tenent Iſern. *in cap. Imperialem, de prohib.feudi alien.num.47. in fine*, Tiraq. *de primog. quæſt.69.num.6.* Scip. Theodot. *alleg.10. à num.58. & alleg.45. n.1.* Bobadill. *in ſua politica, lib.2. cap.16. num.12.* Paſchal. *d.cap.1.num.33.* Camill. de Medicis *conſ.50.n.1.* Fontanel. *de pactis nuptial.tom.2. clauſ.4. gloſſ.5.n.52.verſ.vniuerſitates Regiæ.*

Infertur ſeptimò, teneri dominum ſeruum Maurum vendere quando eo opus eſt, vt Chriſtianus captus à Mauris libertatem conſequi poſſit, vt ſtatutum eſt *l.Hiſp.3.tit.11.lib.1. noua Recop.* 24

Infertur octauò, cogi dominum ancillam vendere, ſi illam vrgeat ad impudicitiam, Greg. Lop. *l.3.gloſſ.6. tit.5.part.5.* Ludou.Peguera *deciſ.15.n.10.verſ. atque in patre, vel domino*, Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.36. cap.11.num.5.* Farin. *in praxi crimin.part.4.quæſt.144. tit.16.n.16.* Pichard. *in §.ſed & maior, n.4. & 8. Inſtitut.de his, qui ſunt ſui, vel alien.iuris.*

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor de euictione non eſt de ſubſtantia emptionis.*

2 *Perfecta emptio non poteſt reuocari ob nudam pœnitentiam.*

3 *Venditor non tradens pretium non ſtatim accepturus, fidem de pretio habuiſſe dicitur: contrarium n.4. quando autem quis dicatur fidem habere de pretio, remiſſiuè num.5.*

6 *Pretium ſi non ſoluatur intra terminum, venditio non reſcinditur, ſed lapſo termino venditor aget ad pretium.*

L. Non idcirco. XII.

Iidem AA. Paterno.

FIdeiuſſor de euictione non eſt de ſubſtantia emptionis. 1
Perfecta emptio ob nudam pœnitentiam re- 2
uocari non poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1.ſup.hoc tit.*

Rectè poſſidet, pretium tamen peti poteſt, &c.] No- 3
tatur ad hoc, quod venditor rem tradens, pretium non ſtatim accepturus, fidem de pretio habuiſſe dicitur, vt per Roman. *ſing.310.* Greg. Lop. *l.46.gloſſ.4. tit.23. part.3.* Tiraquel. *de retractu conuent. ad fin.tit. num.78.*

num.78. Bertaz. *de clauſul. inſtrum. clauſ.28. gloſſ.1. n.5.*
Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.79. n.4.* Cancer. *var.
reſol. part.1. cap.13. de empt. & vendit. n.3.* D. Barboſ.
*in l. ſi cùm dotem 23. §. fin. n.35. verſ. eſt tamen, ff. ſoluto
matrim.* Fontanel. *de pactis nupt. tom.2. clauſ.7. gloſſ.2.
p.9. num.35.* Chaſſan. *conſ.9. num.46.*

4 Contrariam tamen opinionem, videlicet in dubio
tradentem rem venditam non videri in creditum ire,
& habere fidem de pretio, defendunt Fab. de Monte
de empt. & vendit. quæſt.5. a n.37. Perez *in l.2. gloſſ.
vnica, verſ. quæri poteſt, col.18. tit.7. lib.5. nouæ Recop.*
Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.7. n.12. cum ſeqq.*
Greuel. *Dolana deciſ.56. n.9.* Matt. *in votis noniſſ. de-
ciſ. voto 43. n.5.* Quorum ſententia eo caſu procedet,
quando res venduntur, pro quibus ſtatim pretium
ſolui conſueuit; vel quando ex coniecturata mente
partium idem dicendum eſſet, vt quia res venditur, &
traditur, vt equus, & alia venalia iis, qui protinus
ſunt diſceſſuri, & perſonis ignotis, quibus non eſt
veriſimile venditorem voluiſſe credere, & dare dila-
tionem ad ſoluendum, Fabian. de Monte *d. quæſt.5.
num.40.* Strach. *de decoctorib. part.3. num.31.* Bertaz.
d. clauſ.28. gloſſ.1. n.7. Fontanel. *d. gloſſ.2. num.37.* Car-
din. Mant. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.4. tit.21.
in fin.* D. Barboſ. *in d. l. ſi cùm dotem 23. num.38. ff. ſo-*
5 *luto matrim.* Gizzar. *deciſ.40.* Quando autem dica-
tur quis habens fidem de pretio, vide poſita *in collect.
ad l.1. C. de act. empt.*

6 *Pretium ſanè, &c.*] Notatur ad hoc, quod ſi intra
terminum pretium non ſoluatur, non reſcinditur
venditio, ſed lapſo termino venditor aget ad pretium,
Ferrar. *in praxi in forma libell. in cauſa vend. §.1. n.3.
in fine,* Pinel. *in rubr. de reſcind. vendit. part.2. cap.2.
num.27.* Surd. *conſ.38. num.26. & deciſ.220. num.17.*
Fachinæ. *controuerſ. lib.2. cap.4. in fine,* D. Barboſ. *in
l. ſi cùm dotem, §. fin. num.32. ff. ſolut. matr.* Chaſſan.
conſ.9. num.48.

SVMMARIVM.

1 *Contractus collatus in arbitrium alterius contra-
hentium, non videtur celebratus efficaciter.*

2 *Contractus vltro, citroque obligatorius non poteſt
conferri in arbitrium alterius ex contrahentibus.*

3 *Pretium & alia ſubſtantialia emptionis & vendi-
tionis non conferri in voluntatem alterius contra-
hentium, ſecus in contractu lucratiuo, putà dona-
tionis, nam tunc valet ſi conferatur in voluntatem
donatoris, num.4. vel ſi conferatur contractus in
voluntatem vtriuſque, num.5.*

6 *In contractibus hinc inde obligatoriis, qualis eſt
emptio & venditio, locatio & conductio, in nullius
ex contrahentibus arbitrium ſubſtantia contractus
conferri poteſt, & ideo nec venditionis conditio,
nec pretium, num.6.*

7 *Contractus collatus in vnum ex contrahentibus
validus eſt.*

8 *Contractus non vitiatur ex incertitudine, & ſer-
uandus eſt de iure Cæſareo.*

9 *Valet venditio ſi aliquod accidentale conferatur in
arbitrium partis alterius.*

10 *Accidentia contractus quæ, remiſſiuè.*

11 *Idem quod in venditione, ſeruatur in contractu lo-
cationis & conductionis, declara vt num.12.*

13 *Contractus eſt perfectus, ſi quis contrahendo dice-
ret, Volo vendere; & alter reſponderet, Volo
emere.*

14 Τὸ Volo, *quoties adiungitur actui, non diſponit niſi
vtriuſque conſenſus accedat.*

15 *In contractu vltro citroque obligatorio, non poteſt
ſubſtantia contractus conferri in voluntatem vnius
ex contrahentibus.*

L. In vendentis. XIII.

Iidem AA. Iuliano.

Contractus in alterius contrahentium arbitrium 1
collatus, efficaciter celebratus non videtur. Con- 2
tractus vltro citroque obligatorius non poteſt conferri
in voluntatem & arbitrium alterius ex contrahenti-
bus. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc
tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol 32. verſic.*

Probat hic text. pretium & alia ſubſtantialia emp- 3
tionis, & venditionis in alterius contrahentis volun-
tatem conferri non poſſe, vt per *l. Hiſp.9. tit.5. p.5.
vbi gloſſ.2.* Gregor. Lopez *l.29. gloſſ.1. in fine, tit.9.
part.6.* Alciat. *lib.1. parad. cap.12.* Robert. *lib.2. ſen-
tent. c.12.* Fabian. de Monte *de empt. & vend. quæſt.5.
princip. n.63.* Anton. Gom. *tom.2. var. cap.2. n.19.* vbi
in verſ. quod tamen intellige, limitat in contractu lu- 4
cratiuo, putà donationis; nam tunc valet ſi confera-
tur in voluntatem donatoris, & *in verſ. item intellige,*
pariter limitat, ſi conferatur contractus in volunta- 5
tem vtriuſque, *& cap.12. n.47. verſ. ſcient tamen, &
l.31. Tauri, n.3.* Mozz. *de contractib. tit. quibus caſibus
annulletur emptio, n.36.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris
lib.25. cap.13.* Valaſc. *de iure emphyt. q.11. n.12.* Ber-
taz. *de clauſul. inſtrum. clauſ.30. gloſſ.1. num.11.* Gam.
Luſit. deciſ.222. n.6. Surd. *deciſ.52. n.10. & deciſ.82.
n.11. & deciſ.114. n.1. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l.1. part.3.
n.35. & in l. ſi æſtimatis, n.1. ff. ſoluto matrim.* Mol. *in
emporio iuris ciuilis, part.1. tit.9. q.9. num.6. cum ſeqq.*
Lingl. *deciſ.15. quæſt.2. n.1. & 2.* Fontanel. *de pactis
nupt. tom.2. clauſ.5. gloſſ.8. part.13. n.55.* Cald. Pereira
de empt. & vend. cap.18. n.15. latè Benedict. Ægid. *in
repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part.1. cap.8.
num.50.* vbi ait quod in contractibus hinc inde obli- 6
gatoriis, qualis eſt emptio & venditio, locatio &
conductio, in nullius ex contrahentibus arbitrium
ſubſtantia contractus conferri poteſt, & ideo nec
venditionis conditio, nec pretium, quia de illius ſub-
ſtantia eſt, in alterius ex contrahentibus arbitrium
conferri valet; & rationem præſtat, quia obligationis
ſubſtantiæ, quæ conſiſtit in adſtringendi neceſſitate, re-
pugnat, vt pendeat à debitoris voluntate.

Limita de æquitate Canonica, ſecundùm quam va- 7
let contractus collatus in vnum ex contrahentibus,
vt ex Aloyſ. Leo, & Bonacoſ. tradit Steph. Gratian.
diſcept. forenſ. tom.3. pag.534. n.15. cum ſeqq. vbi etiam 8
tenet, quod incertitudo non vitiat contractum, & eſſe
ſeruandum de iure Cæſareo, de quo vide Vincent.
Caroc. *in tract. de locato & conducto, tit. de mercade-
ria incerta, num.3. fol. mihi 8. col.4.* & ex eodem iure à
perſona declarante receditur, & ad viri boni arbi-
trium recurritur. Socin. *in l. ſi quis arbitratu, n.28.
verſic. poſtremò, ff. de verb. obligat.* Menoch. *conſ.93.
n.28. & de arbitr. lib.1. quæſt.68. num.55.*

In gloſſ. *In vendentis,* ibi, *accidentale autem, &c.* 9
Notatur ad hoc, quod ſi accidentale aliquod vendi-
tionis in arbitrium alterius partis conferatur, tunc va-
let venditio, vt per Valaſc. *d. quæſt.11. num.16.* Mol.
d. tit.9. quæſt.9. n.10. Card. Mantic. *de tacitis & ambig.
conuent. lib.1. tit.14. num.6.* Anton. Gom. *d. cap.2. n.19.
verſic. etiam intellige.*

In eadem gloſſ. ibi, *id eſt, accidens aliquod, quod* 10
non eſt de ſubſtantia contractus. Accidentia contractus
quæ dicantur, vide Mozz. *de contractib. tract. de empt.
tit. de accidentalib.* Menoch. *conſ.37. n.98.* Surd. *de-
ciſ.114. num.22. verſ. audio etiam,* Cardin. Mantic. *de
tacitis & ambiguis conuent. lib.1. tit.14. num.3.* Et quæ
ſubſtantialia? vide Mozz. *d. tract. de empt. tit. de ſub-
ſtantial.* Felician. *de cenſib. lib.1. cap.10. num.22.* Card.
Mantic. *d. lib.1. tit.12. à num.1.*

In eadem gloſſ. ibi, *quod dixi in venditione, ſerua* 11
etiam

etiam in locatione, &c. Notatur ad hoc, quod idem
quod in venditione, ſeruatur io contractu locationis,
& conductionis, quia in arbitrium cooducentis, &
locantis non valet committi. Surd. *dec.52. n.10.* Ste-
12 phan.Gratian. *diſecpt.forenſ.tom. 3.cap.534.à n.3.* vbi
declarat procedere quando ab initio cùm contractus
geritur, in arbitrium vnius ex contrahentibus com-
mittuntur ſubſtantialia, & ſecus eſſe in perfecta loca-
tione. Valaſc. *de iure emphyt.quaſt.11.n.1.*

13 In eadem gloſſ. ibi, *ſed quid ſi dicam, Volo tibi ven-
dererem iſtam pro decem, & tu dicas, Ego volo emere,*
&c. Notatur ad hoc, quod ſi quis contrahendo dice-
ret, Volo vendere, & qui vult emere dicat, Volo eme-
re, contractus eſt perfectus, vt per Foller. *ad Maran-
tam de ordine iudic.part.4.diſt.7.num.42.* Vincent. de
Franchis *dec.346.n.4.& 9.* Rebell. *de oblig.inſt.part.2.
lib.4.quaſt.3.n.5. in fine*, Surd. *decif.82.n.10.*

14 Notatur etiam ad hoc, quod quoties verbum *Volo*,
adiungitur actui, qui ita ex duorum voluntate pen-
det, vt abſque mutuo conſenſu perfici nequeat, mi-
nimè diſponit, niſi vtriuſque conſenſus accedat, vt
per Bart. *in l.1.n.3.C.de ſum. Trinit.* vbi Iaſ. *num.24.*
Sanchez *de matrimonio lib.1.diſp.5.num.10.*

15 In ead.gloſſ.ibi, *quanti fueris arbitratus*, &c.] No-
tatur ad hoc, quod in contractu vltro citroque obli-
gatorio non poteſt ſubſtantia contractus etiam per
verba ſonantia in arbitrinm boni viri conferri in vo-
luntatem vnius ex contrahentibus, vt per Ant. Gom.
l.32. Tauri, n.3. Octauian. *Pedem. decif.111.n.5.* D.
Barboſ. *in l.1.part.3.n.35.ff.ſoluto matrimonio.*

SVMMARIVM.

1 *Nemo rem ſuam inuitus vendit proximis, vel con-
ſanguineis, item conſortibus, niſi ſpecialiter in-
iungatur venditori.*

2 *Emere volentes non poſſe cogere venditorem vni
potiùs quàm alteri vendere, etſi conſanguineus ſit,
vel vicinus.*

3 *Prælationis priuilegium aliquibus conceditur in em-
ptione.*

4 *Prælationis priuilegium eſt perſonaliſſimum, itavt
perſonam domini non egrediatur, nec poſſit vlla
ratione pertinere ad ceſſionarium. Idem dicen-
dum in vaſſallis, qui tenentur dominum præferre
in vendendis fructibus fundi, num. 5. idem etiam
in facientibus ſal in propriis ſalinis, qui tenen-
tur illud fiſco, vel eius conductoribus vendere,
num.6.*

7 *Socius qui habet rem communem cum alio, licèt
eam alienare liberè poſſit in extraneum, de æqui-
tate tamen præferri debet eodem iure, ſi vult
partem venditam retrahere, ſoluto eodem pretio,
num.8.*

9 *Socij plures concurrentes ad retractum partis per
vnum ex conſortibus alienatæ, pro virili parte,
quam quis habet in re, admittendi ſunt, vel alius
habens maiorem partem, aliis ſociis præferendus
eſt, num. 10.*

11 *Socius ſi partem ſuam vni ex ſociis vendiderit, alij
eam retrahere non poterunt, licèt emptor minorem
partem habeat.*

12 *Vſumfructum communem alicuius rei ſi plures ha-
bent pro indiuiſo, & vnus ex conſortibus partem
ſuam vendat, alij eam retrahere pro eodem pretio
poterunt. Reſolue vt num.13.*

14 *Proximorum appellatione qui veniant, remiſſiuè.*

15 *Conſortes propriè qui.*

16 *De iure retractus remiſſiuè.*

17 *Retractus ius quod locum habeat, etſi ſit Clericus,
ſeu Eccleſia emptrix rei communis, vel patrimo-
nialis.*

18 *Diſpoſitio reſtringens facultatem alienandi eſt
odioſa.*

L. Dudum. XIV.

Impp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA.
Fabiano P. P. Illyrici & Italiæ.

PRoximis, vel conſanguineis, item conſortibus 1
nemo rem ſuam inuitus vendit, niſi ſpecialiter in-
iungatur venditori. Colligunt ex Ordin. Doctores ci-
tati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.* & poſt omnes Aluyſ. Leo
in 4.fol.33. & inter repetentes Ioanoes Igneus.

Probat hic text. perſonas emere volentes non poſſe 2
cogere venditorem vni potius, quàm alteri vendere,
etſi ſit conſanguineus, vel vicinus, vt per Tiraq. *in
præfat. retractus lign. num.22. cum ſeqq.* Vincent. Ca-
roc. *decif.26.num.4.* Mozz. *de contract.tract. de empt.
& vend.tit.de perſonis quæ poſſunt emere, n.3.cum ſeqq.*
Portol. *de conſortibus eiuſdem rei & fideicommiſſo le-
gali, cap.9.num.3. & 13.*

Priuilegium prælationis in emptione aliquibus 3
conceditur, veluti ſi colonus fructus in fundo locato
perceptos vendere velit, tunc tenetur in emptione
iſtorum fructuum cæteris aliis emptoribus præferre
dominum fundi, vt per Boër. *decif.107.num.2.* Tira-
quell. *de retract.lign.in præfat.n.15.& §.1.gloſſ.18.n.2.*
Gregor.Lop. *l.55.verb.alguna coſa, tit.5.p.5.* Couarr.
lib.3.variarum, cap.14.num.6. Surd. *de aliment. tit.1.
quaſt.93.n.14. & conſ.205. à n.1.* Mex. *in tract. taxæ
panis, concl.5.n.112. & in verſ.quicquid*, Azeued. *l.7.
n.2.tit.11. lib.5. noua Recopil.* Valaſc. *de iure emphyt.
quaſt.24. n.3.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.3.
num.15.* Parlad. *differ.9.§.1.n.5. & 6.* Ioſeph.Ludou.
Peruſ.decif.24.num.fin. Steph.Grat.*diſcept.forenſ.tom.1.
cap.149.n.1.* Collantes *in pragmat.agricol. lib.1.c.14.
n.6. & lib.3.cap.3.ad fin.* Narbona *l.25. gloſſ.15. n.8.
tit.21.lib.4. noua Recopil.* vbi *num.9.* ſubdit hoc pri- 4
uilegium prælationis eſſe perſonaliſſimum, itavt per-
ſonam domini non egrediatur, nec poſſit vlla ratio-
ne ad ceſſionarium pertinere.

Idem in vaſſallis dicendum, qui tenentur domi- 5
num præferre in fructibus feudi vendendis, vt per
Surd. *d.conſ.205.n.5.* Steph.Grat. *d.cap.149.n.5.*

Idem etiam in facientibus ſal in propriis ſalinis, 6
qui tenentur illud fiſco, vel eius conductoribus ven-
dere, Greg. Lopez *l.11.gloſſ.3 tit.28. p.3.* D. Barboſ.
*in l.qui diuortio 8.§.ſi vir, num.19.verſ. quinimò, ff.ſo-
luto matrimonio.*

Licèt de iure communi ſocius, qui rem commu- 7
nem cum alio habet, liberè poſſit eam in extraneum
alienare. Gregor.Lopez *l.55.gloſſ.8.in princ.tit.5.p.5.*
Portoles *citato loco*; de æquitate tamen debet ſocius 8
præferri de eodem iure commoni, ſi vult partem ven-
ditam retrahere ſoluto eodem pretio, ad not. per
Guid. Papæ *ſing. 780.* Hippol. *ſing.441. num.2.* Surd.
conſ.205.n.3. Steph.Grat. *March.decif.169.num.8. &
diſcept.forenſ.cap.526.n.3.& cap.546.num.4.* Quando 9
verò plures ſocij concurrunt ad retractum partis per
vnum ex conſortibus alienatam pro virili parte, quam
quis habet in re, admittendi ſunt. Greg.Lop. *d.l.53.
gloſſ.5.verſ. vel ſaltem pro partibus*, Fabian.de Monte
de empt.quaſt.3.princ. n.43. Ciſuent. *l.75. Tauri, q.2.*
Azeued. *d.l.7.num.54.tit.11.lib.5.noua Recopil.* Parla-
dor. *different.109.§.fin.n.13.* Vel, vt alij volunt, ha- 10
bens maiorem partem aliis ſociis præferendus, vt latè
probat Steph.Gratian. *tom.4.cap.745.n.16. cum ſeqq.*
Verùm ſi ſocius partem ſuam vni ex ſociis iam ven- 11
diderit, alij non poterunt eam retrahere, licèt em-
ptor minorem partem habeat. Tiraquell. *de retractu
lign.§.11.gloſſ.6. num.11.* Marienſ. *l.12.gloſſ.13.n.10.
tit. 11. lib.5. nouæ recopil.* quicquid teneat Parlador.
d.diff.109. §.fin. num.34. cuius opinio intelligi debet

quando ſocius , qui alterius ſocij partem emit , erat
aliis rixoſus.
12 Si plures habent vſumfructum communem alicu-
ius rei pro indiuiſo, & vnus ex conſortibus partem
ſuam vendat, alij poterunt eam rettahrte pro eodem
pretio, Greg.Loo. *d.l.55.gloſſ.2.verſ.idemque eſt dicen-
dum*, Matienſ. *d.l.13. gloſſ.3.n.3.* Gutier. *pract. lib.2.
quaeſt.165.n.1.* Caſtill. *lib.1. de vſufructu,cap.74.n.27.*
13 vbi *num.*28. reſoluit,quod ſi vnus ex pluribus conſor-
tibus, qui habent vſum communem pro indiuiſo ali-
cuius fundi, ſeu habitationem domus, vel ſeruitutem
paſcendi pecora in alieno agro, vel aliam ſeruitutem,
partem ſui iuris vendat alicui extraneo, conſortes il-
lius iuris , & ſeruituris admittuntur ad retractum : &
à *num.*44. tenet,quod ſi dominus directi dominij ven-
dat ſuum dominium, habens vtile dominium tanquam
conſors in re, non habet ius retrahendi, quia vtilis do-
minus non habet dominium commune cum directo
per participationem eiuſdem dominij in qualitate.
14 *Proximis.*] Horum appellatione quinam veniant,
vide tradita per me *in tract. de appellatiua verborum
vtriuſque iuris ſignificat.appell.*229.
15 *Conſortibuſque.*] Conſortes propriè appellantur,
qui dominij communionem & participationem eiuſ-
dem rei habent , vt per Alex. *conſ.40.n.3. vol.2.* Go-
zadin. *conſ.79.n.2.* Portoles *de conſortibus, cap.1.n.3.
in fine* , Ioſeph.Seſſe *Aragon. dec.229. n.4.* Auendan.
de cenſib.c.68.n.10.verſ.cum enim villa. Et eorum ap-
pellatione qui contineantur, vide citatos per me *d.
tract.de appellatiua verborum ſignif.appell.*58.
16 *Niſi ex ſpecialiter*,&c.] De iure retractus vide *l.55.
vbi gloſſ.4.tit.5.part.5.& l.79.Tauri* , *& l.7.cum ſeqq.
tit.11.lib.5.nouae Recop.* vbi Azeued. & Matienſ. latè
Gutier. *pract.lib.2. à q.145.vſque ad* 156. & ipſe *ead.
quaeſt.145. n.2.* tenet , quod leges Regiæ de retractu
agentes ſunt exorbitantes, & odioſæ , & ideo reſtrin-
17 gendæ. Et quod ius retractus locum habeat , etſi ſit
Clericus, ſeu Eccleſia emptrix rei communis , vel pa-
trimonialis , reſoluunt Tiraquell. *de retractu lig.* §.1.
gloſſ.13.à n.2. Ciſuent. *l.70. Tauri* , *q.55.* vbi Palat.
Rub. *n.15.& 16.* Caſtill. *gloſſ.1. à n.8.* & Ant. Gom.
num.70. Matienſ. *d.l.6.gloſſ.2. à n.10.* & *ibi* Azeued.
n.24. Gutier. *d.lib.2.q.156.* Felic. *de cenſib.lib.1.cap.9.
n.5.verſ. ideoque*, Parlad. *d.differ.109. §.3.n.19.* Vin-
cent.de Franchis *dec.185.n.5.*Armend.*in add.ad illum,
dec.370.n.1.* Steph.Grat. *diſc.for.c.741.n.16.& 17.*
18 Notatur ad hoc, quod diſpoſitio reſtringens facul-
tatem alienandi eſt odioſa , vt per Fuſar. *de ſubſtitut.
quaeſt.676.num.2.* latè Bertaxol. *conſ.383. num.5. cum
ſeqq. lib.2. in crim.*

SVMMARIVM.

1 *Pretium rei venditæ per tertium arbitratorem de-
claratum , ſoluere emptor cogitur , & num. 2. etſi
pretium ſit commiſſum in arbitrium duorum , quo-
rum vnus ab vno ex contrahentibus , alter ab al-
tero eligendus , num.3.*
4 *Pretio collato in liberum arbitrium alicuius tertij,
valet contractus vt conditionalis, ſecus eſt in cauſa
dotis , vbi arbitratore electo ad declarandam dotis
quantitatem non arbitrante,ad viri boni arbitrium
pro declaratione illius recurritur , n.5. arbitratore
mortuo ante declarationem pretij, vel vno ex duo-
bus , aut tribus nominatis , in quorum arbitrium
pretium relictum fuit , venditio nulla eſt, n.6. ar-
biter, cui commiſſa fuit declaratio pretij, ſi in de-
claratione modum exceſſit , vel iniquè arbitratus
fuerit , ad boni viri arbitrium res reducenda erit,
num.7. vt autem huiuſmodi reductio fiat, quæ re-
quiratur læſio , remiſſiuè num.8.*
9 *Pretij declaratio an fieri poſſit per arbitratorem
parte non citata , remiſſiuè. Reductio ad boni viri
arbitrium à quo petenda , remiſſiuè n.10.*
11 *Venditio vtrum ſit emente aliquo fundum pro ea pe-
cunia, quam habebat in ſacco, vel in arca, remiſſiuè.*

L. Super rebus. XV. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *Ioanni P. P.*

PRetium rei venditæ per tertium arbitratorem de- 1
claratum ,emptor ſoluere cogitur. Colligunt ex
Ordin.Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Ordin.Reg.Luſit. *lib.4.tit.1.§.1.l.Hiſp.9.tit.5.part.5.
vbi gloſſ.3.* Pinel. *in rub.de reſcind.vendit. part.2.c.1.
num.4.* Ant.Gom. *var.tom.2. cap.21.n.41.* Petr. Greg.
ſyntagm.iuris lib.25.cap.3. Valaſc. *de iure emphyt. q.11.
num.10.* Barnab.Cornaz. *dec.9.n.4.* Surd. *dec.81. n.1.
& 10. & deciſ.114.n.6. & 23.* Mol. *in emporio iuris
ciuilis , part.1. tit.9. q.9. n.6. verſ.ſecundam partem,
& n.7.* Mareſcot.*lib.2.var.cap.70.n.1.*Card.Mantic.*de
tacitis & ambig.conuent.lib.4.tit.19.num.19. cum ſeqq.*
vbi *n.41. & 42.* ampliat, etſi pretium commiſſum ſit 3
in arbitrium duorum , quorum vnus ab vno ex con-
trahentibus , alter ab altero eligatur , *& lib.11.tit.10.
num.23.* Pichard. *in §.pretium 1.n.17.Inſt. de empt. &
vend.*Fontanel.*de pactis nuptial.tom.2.clauſ.6.gloſſ.18.
n.10.* Cald.Pereira *de empt. & vend.cap.18.n.15.* Lin-
glois *dec.15.num.1.& 2.*Steph.Gratian.*diſcept.forenſ.
tom.1.cap.10.n.8.& tom.2.cap.254. num.54. cum ſeqq.*
Rebell. *de oblig.iuſt.part.2.lib.9. de contrab.empt.q.1.
ſect.3.n.14.* Bened. Ægid. *in repet.l.ex hoc iure , ff.de
iuſt.& iure, part.1.cap 8.n.33. cum ſeqq.* vbi aliquibus
concluſionibus materiam explicat.
Si autem vel ipſe noluerit , &c.] Notatur ad hoc, 4
quod collato venditionis pretio in liberum alicuius
tertij arbitrium , valet contractus vt conditionalis,
itavt ſi æſtimauerit , ſecundùm æſtimationem illius
pretium perſoluatur , eo autem non æſtimante , vel
quia noluerit , vel quia non potuerit , pro nihilo eſt
contractus , quaſi nullo pretio ſtatuto , vt per *d.l.9.
Hiſp.tit.5.part.5.vbi gloſſ.4. & 5.* Anton. Gom. *tom.2.
var.cap.2.n.9. ante med.verſ.ſecundò*, Cardin.Mantic.
dict.lib.4.tit.19. à n.34. Valaſc. *de iure emphyt. q.11.
num.11.* latè Bened. Ægid. *in dict.cap.8.num.37.* vbi
num.38. dicit, quod quando in liberum alicuius arbi-
trium collatus eſt contractus , à perſona non recedi-
tur ; adeò vt ſi de voluntate ille requiſitus præſtare
eam nolit, illico deficiat contractus , quaſi ſemel con-
ditione defecta , nec idcirco iterum ſuſcitetur,ſi po-
ſtea ille velit ; quod tamen accipiendum eſſe ait ,vt
ſi in declarando moram fecerit , vel requiſitus decla-
randæ voluntatis inducias poſtulauerit , conditione
ſuſpenſus interim maneat contractus ; nec enim ne-
ceſſariò velle debet eùm primum poſſit , ſed velle po-
teſt eùm velit.
In cauſa verò dotis ſecus eſt ſpecialiter fauore il- 5
lius, vt arbitratore electo ad declarandam dotis quan-
titatem , non arbitrante, ad viri boni arbitrium pro
declaratione illius recurratur , iuxta plurimorum ſen-
tentiam , quos refert D.Barboſ. *in d.l.1.p.3. num.41.
in princ.ff.ſolut.matrim.* quam ipſe ſequitur , & magis
communem dicit *num.43.* illum refert Benedict.Ægid.
d.cap.8.num.37.verſ. quod in cauſa.
Hinc fit,vt mortuo arbitratore ante declarationem 6
pretij , vel vno ex duobus , aut tribus nominatis , in
quorum arbitrium pretium relictum fuit , venditio
non valeat , vt per *l.28.Hiſp. tit.4. part.3.* Valaſc. *de
iure emphyt.quaeſt.11. n.11.* Moz. *de contractib. tract.
de empt.& vendit. tit. de ſubſtantial.empt.num.25.* Pi-
chard. *in §.pretium , num.37. Inſtit.de empt.& vendit.*
Cardin.Mantic. *d.lib.4.tit.19.n.36.* vbi *num.30.in fine*,
ait arbitratorem , cui fuit commiſſa declaratio pretij,
poſſe

poſſe declarationem facere, etſi venditor maleficium commiſerit, propter quod bona ſunt confiſcata, & fiſcum ex contractu teneri. Vtrùm autem arbitro electo non arbitrante, quia deceſſit, arbitrium eius in ſucceſſorem transeat? vide Duen. *regul.* 128. Blanch. *in tract. de compromiſſ. q.7. n.17. in 3. tom. tract. Doct.* Menoch. *de arbitr. lib.1. q.8.* Card. Mantic. *d. tit.19. n.43.*

7 Verùm ſi arbiter, cui commiſſa fuit declaratio prætij, in declaratione modum exceſſit, vel iniquè arbitratus fuerit, ad boni viri arbitrium res reducenda erit, vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.1. §.1. l. Hiſp.6. tit.5. part.5. vbi gloſſ.5.* Couarr. *lib.2. variarum, cap.13. n.1. col.2. verſic. ex quo hac iure,* Valaſc. *d.q.11. n.11.* Viu. *deciſ.129. n.10. lib.3.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.4. collect.1?7.* Mareſcot. *lib.2. variarum, cap.70. num.6.* Fachinæ. *controuerſ. lib.2. cap.1.* Fontanell. *de pactis nuptialib. tom.2. clauſul.5. gloſſ.6. part.1. n.22.* Caroc. *de iurament. deciſ.5. nona quæſt. princ. n.23.* Benedict. Ægid. *in repetit. d. l. ex hoc iure, p.1. c.8 n.39.*

8 Vt autem huiuſmodi reductio fiat, quæ requiratur læſio? vide Couarr. *lib.2. variarum, cap.2. n.5. verſic. certiò illud eſt,* Thom. Ferrarienſ. *in tract. cautel. caut.8. num.1.* Menoch. *de arbitr. caſu* 73. Cæpol. *de ſimulat. contract. cap. pen.* Ceuall. *commun. contra com. quæſt.93.* Azeued. *l.4. num.139. cum ſeqq. tit.21. lib.4. nona Recopil.* Aluar. Valaſc. *de partit. cap.39. num.23.* Benedict. Ægid. *d. cap.8. num.44.* quorum magis communis & recepta opinio tenet, vt id iudicis arbitrio expediatur, qui inſpecta qualitate cauſæ, & perſonarum arbitrabitur. Steph. Gratian. *tom.3. cap.524. à num.18.*

9 Vtrùm autem declaratio pretij abſque partis citatione fieri poſſit per arbitratorem? vide Mareſcot. *lib.2. variarum, cap.70. num.2.* Aloyſ. Ricc. *d. part.4. collect.1274. in princ.* Fontanel. *d. clauſ.5. gloſſ.9. part.1. num.10. & 11.* qui defendunt abſque partium citatione valere declarationem.

10 Et à quo petenda ſit reductio ad arbitrium boni viri? vide Couarr. *lib.1. variarum, cap.18. num.5. verſic. adducitur his omiſſis, & lib.2. cap.12. n.1.* Azeued. *ad l.4. num.147.* Theſaur. *deciſ.14.* Surd. *conſ.* 106. *n.1. & 17.* Gutier. *conſ.51. num.9.*

11 Et an ſit venditio, ſi aliquis emerit fundum pro ea pecunia, quam habebat in ſacco, vel in arca? vide Anton. Gom. *tom.2. variarum, cap.2. n.9.* Pichard. *in §. pretium 1. Inſtit. de empt. & vendit.* Cardin. Mantic. *d. lib.4. tit.19. n.15.* Greg. Lopez *per text. ibi in l.10. gloſſ.1. tit.5. part.5.* Cald. Perena *de empt. c.18. n.11.*

De hæreditate, vel actione vendita.

Tit. XXXIX.

Hvivs tituli duæ ſunt partes perſpicuæ. Prima pars eſt de hæreditate vendita: altera de actione vendita. *Hæreditas* autem eſt ius ſucceſſionis vniuerſæ defuncti. *Actio* verò ius petendi in iudicio quod ſuum eſt. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide *l. Hiſp. 4. tit.5. p.5.* Connan. *comment. iuris lib.7. c.8.* Tiraquell. *de retractu lign. §.26. gloſſ.3. n.8.* Morl. *in emporio iuris, part.1. tit.9. in prælud. n.52,* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.340. verſ. vendi, n.2.*

SVMMARIVM.

1 *Fiſcus hæreditate vendita non tenetur reſpondere creditoribus hæreditariis, & num.2.*

3 *Poteſt quis vendere hæreditatem vniuerſalem ſibi delatam ex teſtamento, vel ab inteſtato: in huiuſmodi venditione hæreditatis quale, & quantum comprehendatur, remiſſiuè n.4.*

5 *Hæres ex tertia parte inſtitutus, ſi ante diuiſionem vendat partem domus, ſeu fundi, & poſtea ei tota res adiudicata ſit, an venditio ſubſiſtat, vel tota res emptori ſit adiudicanda.*

6 *Portio accreſcens an ad emptorem hæreditatis pertineat, vel ad ipſum hæredem vendentem.*

7 *Hæreditate vendita, hoc eſt, iure hæreditatis, ſi nulla bona in ea reperiantur, an venditio valeat tanquam re deficiente, ſine qua non conſiſtit venditio.*

L. Æs alienum. I.

Impp. Severvs & Antoninvs AA. *Geminio.*

Fiſcus hæreditate vendita non tenetur reſpondere creditoribus hæreditariis. Colligunt ex Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Bald. Caſtrenſ. Angel. Fulgoſ. Sichard. Cuiac. Douell. Aloyſ. Leo *in 4. fol.33. verſo,* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.340. n.2. in med. verſ. hac tamen doctrina,* vbi ait, quod quando fiſcus hæreditatem alicui delatam vendiderit alteri, tunc fiſci priuilegio paſſiuæ actiones, quæ erant aduersùs hæredem, tranſeunt in emptorem hæreditatis. 2

Probat hic text. quod poteſt quis vendere hæreditatem vniuerſalem ſibi delatam ex teſtamento, vel ab inteſtato, vt per Anton. Gom. *var. tom.2. cap.2. n.5. in princ.* Mozz. *de contractib. tract. de empt. & vendit. tit. de rebus quæ emi, vel vendi poſſunt, num.4.* Molin. *de inſt. tract.2. diſp.340. n.2. verſ. vendi,* Morl. *in emporio iuris, part.1. tit.9. de empt. & vendit. in præmiſſ. num.52.* Ceuall. *communium contra communes, q.536. num.38.* In huiuſmodi venditione hæreditatis quale & quantum comprehendatur? vide Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.4. tit.10.* Si hæres ex tertia parte inſtitutus ante diuiſionem vendat partem domus, ſeu fundi, & poſtea ei tota res adiudicata ſit, an venditio ſubſiſtat, an verò tota res ſit emptori adiudicanda? vide Cald. Perera *de empt. & vend. cap.9. num.13. & 14.* vbi reſoluit, ſi in emptorem fuit dominium translatum per clauſulam *conſtituti,* diuiſionem ei non præiudicare, nec pretium totius rei dare compelli poſſe; ſi verò diuiſio facta eſt ante traditionem, adiudicationem emptori nocere, vt integram rem emere teneatur. 3 4 5

An portio accreſcens ad emptorem hæreditatis pertineat, vel ad ipſum hæredem vendentem? vide Gutier. *in repetit. l. vnic. C. quando non pet. partes, à n.56.* vbi duas contrarias communes opiniones refert, vnam negantem ad hæredem pertinere, *ab eod. n.56. vſque ad 59.* & aliam affirmantem ad eum, & non ad emptorem ſpectare, *à n.60. vſque ad finem,* quam argumentis & auctoritatibus exornat, & contrariis ſatiſfacit: hanc tandem partem tuetur Fachinæ. *controu. iuris lib.10. cap.69.* Quamuis emptoris partem defendant Menchac. *controuerſ. vſufreq. lib.2. c.14. n.7.* Card. Mantic. *de tac. & ambig. conuent. lib.4. tit.11.* 6

Hæreditate vendita, hoc eſt, iure hæreditatis, ſi nulla bona in ea reperiantur, an venditio ſuſtineatur, & valeat tanquam re deficiente, ſine qua venditio non conſiſtit? Non valere exiſtimat Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.535. n.37. cum ſeqq.* Contrarium tenet Card. Mantic. *d. lib.4. tit.10. num.5. cum ſeqq.* dum reſoluit, quod venditor hæreditatis liberatur eo ipſo quod ſit hæreditas, licèt ſit ſine vllo corpore; quia etiam ſine eo iuris intellectum habet, *l. hæreditas, ff. de pet. hær.* Caſtil. *contr. lib.4. cap.42. num.67.* 7

Hucuſque dicta procedunt in venditione hæreditatis iam delatæ; nam venditio hæreditatis certi nominis viuentis nulla ſemper eſt, *l. 1. ff. hoc tit.* Ant. Gom. *d. tom. 2. variarum, cap. 2. n. 5. verſ. item adde*, Mozz. *d. tit. de rebus quæ emi, vel vendi poſſunt, n. 5.* Seraph. *de priuileg. iurament. priuileg. 20. n. 1.* & *ibi* Benech. *in addit. n. 1.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 340. n. 3.* quorum reſolutio locum habet, etſi iuramento confirmata ſit venditio huiuſmodi, ad not. per Fortun. Garc. *de vltimo fine, illat. 20.* Couar. *in cap. quamuis pactum, p. 3. in princ. n. 1.* & *ibi* Gutier. *in princ. n. 4.* Anton. Gom. *l. 22. Tauri, n. 31.* Menchac. *de ſucceſſ. creat. lib. 2. c. 18. num. 107.* Felic. *de ſociet. cap. 12. n. 50.* Fachinæ. *controuerſ. lib. 3. cap. 72. col. 3. lit. C, verſ. tertiò igitur*, Seraphin. *d. priuileg. 20. n. 17. & 29.* vbi Benechend. *in addit. num. 11.* Spes verò ſuccedendi in fideicommiſſo, etiam viuente eo, qui poſt mortem fuit grauatus reſtituere, vendi poteſt; quia eſt iam radicata, & non eſt de hæreditate viuentis, ſed mortui, & non ſucceditur grauato, ſed grauanti, & ſic ceſſant in hoc caſu rationes, quæ militant in venditione hæreditatis viuentis, Alex. *conſ. 187. n. 2. & 13. & conſ. 188. n. 22. lib. 5.* Steph. Grat. *diſc. for. c. 692.* Gam. *Luſ. dec. 246. n. 1.* vbi tradit ius ſuccedendi in maioratu in vita poſſeſſoris poſſe donari, Mieres *de maior. p. 2. in init. n. 511.* Pirrh. Maur. *in tr. de fideiuſſ. p. 2. ſect. 5. c. 51. n. 23. fol. mihi 289.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor hæreditatis, non emptor à creditoribus conueniendus, niſi aliter per ſpeciale pactum ſit conuentum, & num. 2.*
3 *Actiones paſſiuas nulla ratione transferri poſſe.*
4 *Promiſſor non poteſt cogi præſtare cautionem de ſoluendo.*
5 *Heres qui bona hæreditaria vendidit, quando factus eſt non ſoluendo, tunc aduerſus bonorum emptores poſſunt agere creditores hæreditarij.*

L. Ratio iuris. II.

Imp. ANTONIN. A. *Floriano.*

1 VEnditor hæreditatis, non emptor à creditoribus conueniendus, niſi aliud per ſpeciale pactum ſit conuentum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. n. 5. in princ. verſ. actiones verò*, dum tenet actiones paſſiuas, quibus tenebatur defunctus, & per conſequens hæres eius, non tranſire contra emptorem, immò poſſe & teneri creditores agere, & petere debita ſua contra hæredem venditorem, licèt ipſe poſtquam ſoluit, poſſit recuperare ab emptore actione negotiorum geſtorum, Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 340. n. 2. verſ. obſeruat verò*, vbi hoc idem dicit, & rationem præſtat cur paſſiuæ actiones competant aduerſùs hæredem, neque eas transferre poſſit in emptorem hæreditatis, cùm tamen transferre poſſit actiuas. Mozz. *de contract. tract. de empt. tit. de rebus quæ emi, vel vendi poſſunt, n. 7.* Vinc. de Franch. *deciſ. 273. n. 1.* Parlador. *lib. 2. rerum quot. cap. fin. part. 4. §. 2. num. 5.* vbi quod aduerſùs emptorem hæreditatis executio non datur, niſi quando venditor ſoluendo non eſt. Cardin. Mant. *de tacitis & amb. conuent. lib. 4. tit. 10. à n. 20.* vbi quod hæres, qui aditam à ſe hæreditatem vendidit, adhuc creditoribus hæreditatis reſpondere debet, ſed quod tanquam hæres præſtiterit, ab emptore conſequetur: & rationem præſtit, quare emptor hæreditatis non poſſit conueniri à creditoribus hæreditariis; quia ſcilicet non eſt in poteſtate hæredis, qui vendit hæreditatem,
actiones paſſiuas, quæ oſſibus eius adhærent, in alium
transferre, *l. ſi mulier, §. ex aſſe, ff. de iure dot.* Et 3
ideo ſolet hic text. allegari ad hoc, quod paſſiuæ
actiones nulla ceſſione transferri poſſunt, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 26. gl. 1. n. 56.* Ant. Gom. *tom. 1. var. c. 5. n. 1.* Surd. *conſ. 92. n. 26.* Pereg. *conſ. 84. n. 18. lib. 5.* D. Barb. *in l. quia talc, n. 62. ff. ſolut. matr.*

Nam vt ſatis tibi detur, &c.] Notatur ad hoc, quod 4
promiſſor non poteſt cogi præſtare cautionem de ſoluendo, vt per D. Barb. *in l. in omnibus, n. 4. ff. de iud.*

In gloſſ. *Tu reſpondeas*, ibi, *niſi factus ſis tu non ſol-* 5
uendo, &c. Notatur ad hoc, quod quando hæres, qui bona hæreditaria vendidit, factus eſt non ſoluendo, tunc aduerſùs bonorum emptores, & ſic particulares ſucceſſores poſſunt creditores hæreditarij agere, vt per Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 5. n. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Debitore inuito, & ignorante poteſt quis actionem cedere, & num. 2.*
3 *Actionem cedere, ſeu vendere poteſt, quam quis habet contra alium, modò debitor, contra quem ceditur actio, ſit ſciens, modò ignorans, & modò debitum ſit purum, modò in diem, vel ſub conditione.*
4 *Venditio actionis, ſeu nominis debitoris ſit etiam ignorante & inuito eo, contra quem competit actio.*

L. Nominis. III.

Imp. ALEXANDER A. *Timotheo.*

INuito & ignorante debitore quis actionem cedere 1
poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in d. l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. num. 6. in princip.* vbi 3
quod poteſt quis cedere, ſeu vendere actionem, quam habet contra alium, modò debitor, contra quem ceditur actio, ſit ſciens, modò ignorans, & modò debitum ſit purum, modò in diem, vel ſub conditione, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 1.*
lib. 4. tit. 13. num. 1. vbi quod venditio actionis, ſeu no- 4
minis debitoris, etiam ignorante & inuito eo, aduerſùs quem actio competit, fieri poteſt. Cardoſ. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo actio, num. 16.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 340. n. 5.* vbi eadem ferè verba refert, quæ tradit Anton. Gom. *citato loco.*

L. Qui pondum. IV.

Idem A. Diogeni.

DEceptus in contractu dolo aduerſarij, non tenetur adimplere contractum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4. fol. 33. verſo.*

SVMMARIVM.

1 *Emptor hæreditatis mandatis actionibus habet actiones directas, quas concepit in perſonam mandantis; actionibus verò non mandatis, habet vtiles, & num. 2.*
3 *Ex ſola nominis venditione vtiles actiones transferri in emptorem.*
4 *Hæreditate vendita & iam delata, in emptorem tranſeunt vtiles actiones actiua, etiam abſque aliqua ceſſione; facta verò ceſſione, tranſeunt directa.*
5 *Emptor hæreditatis poteſt petere, quod inſtrumenta, quibus venditor poterat executionem petere, executioni*

cutioni mandentur, cùm in eum transfuſa ſint actiones vtiles.
8 *Hæreditate alicui ceſſa, ſi ita remanet hæres ille, cui ſit ceſſio, ac ſi legitimè eſſet hæres inſtitutus, nihilque in perſona cedentis remanet, hæreditate vendita, venditor adhuc hæres remanet, & creditoribus defuncti obligatus.*

L. Emptor hæreditatis. V.

Idem A. *Oneſimo.*

1 EMptor hæreditatis mandatis actionibus habet
actiones directas, quas concepit in perſonam
mandantis, ſed non mandatis actionibus habet vti-
les. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.*
ſup. hoc tit. poſt omnes Aloyſ. Leo *in 4.fol.34.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Tiraq. *de retractu lig.§.6.gloſ.3. n.3.* Donell. *comment.*
iuris ciuilis lib.18. c.13. Surd. *de alimentis, tit.8. priu.55.*
n.8. Nicol. Mozz. *de contractib. tract. de empt. & vend.*
tit. de rebus, quæ emi, vel vendi poſſunt, n.7. Cardin.
Mantic. *de tacitis & ambig. conuentionib. lib. 3. tit. 13.*
3 *num. 3.* vbi quod ex ſola nominis venditione vtiles
actiones in emptorem transferuntur. Molin. *de Iuſtit.*
tract. 2. diſp. 340. num. 2. in princ. verſ. Vendita autem
hæreditate. Caldas Pereira *de empt. & vend. cap. 24.*
num. 17. vbi hunc textum planè probare ait, eo caſu
quo ſine ceſſione vtiles actiones erant conceſſæ, di-
rectas tribui actiones, ſi ſunt mandatæ, quas nomine
domini exercere debet ceſſionarius, quaſi procurator
in rem propriam, Ant. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. num. 5.*
4 *in princ.* vbi quod vendita hæreditate vniuerſali iam
delata, in emptorem tranſeunt vtiles actiones actiuæ,
etiam abſque aliqua ceſſione: facta verò ceſſione
tranſeunt directæ, Suar. de Paz *in pract. tom. 1. part. 4.*
5 *cap. 1. num. 34.* vbi quod emptor hæreditatis poteſt
petere, quod inſtrumenta quibus venditor poterat
executionem petere, executioni mandentur, cùm in
eum transfuſæ ſint actiones vtiles. Mayn. *de actionib.*
lib. 1. cap. 5. Anton. Fab. *lib. 12. coniectur. cap. 2.* Feli-
6 cian. *de cenſib. tom. 1. lib. 2. cap. 4. num. 4.* vbi dicit,
quod ſi hæreditas alicui ceſſa ſit, ita remanet hæres
ille, cui ſit ceſſio, ac ſi legitimè eſſet inſtitutus hæ-
res, nihilque in perſona cedentis remanet; quod ſi
hæreditas ſit alicui vendita, adhuc venditor rema-
net hæres, creditoribuſque defuncti obligatus, Ale-
xand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de ſolut. reſol. 3.*
num. 8.

SVMMARIVM.

1 *Ex ſola hæreditatis venditione non transfertur dominium rerum poſſeſſarum, ideo non prohibetur illas alteri vendere, & tradere, & n. 2.*
3 *Hæreditate vendita, & omnibus bonis in ea contentis, non tranſire dominium ſine traditione, ſicut ſi venderetur res particularis.*
4 *Ex contractu vniuerſali pro ſocio tranſit dominium & poſſeſſio pro parte.*
5 *Hæres ſi vendat hæreditatem ſine traditione, dominium illius non tranſit in emptorem, ſicut tranſit in hæredem.*
6 *Venditor non adimplens contractum ex parte ſua, ad damna & intereſſe tenetur.*

L. Qui tibi. VI.

Idem A. *Pomponio.*

1 EX ſola venditione hæreditatis dominium rerum
poſſeſſarum non transfertur, ideo non prohibe-
tur illas alteri vendere, & tradere. Colligunt ex Or-
din. Doctores citati *in l.4. num. 1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 50. tit. 5. part. 5. vbi gloſſ. 4. Anton. Gom. *var.*
tom. 2. cap. 2. num. 5. verſ. item adde quod etiam vendita
hæreditate, vbi tenet, vendita hæreditate, & omni- 3
bus bonis in ea contentis, non tranſire dominium ſine
traditione, ſicut ſi venderetur res particularis: &
ſubdit non obſtare *l. cum hæredes, ff. de acquir. poſſeſſ.*
quia ibi eſt ſucceſſio vniuerſalis perſonæ, & rerum,
quam quis conſequitur mediante ſola aditione; & *ad*
l. 1. & 2. ff. pro ſocio, vbi habetur quod ex contractu 4
vniuerſali pro ſocio tranſit dominium & poſſeſſio pro
parte, reſpondet ibi interuenire fictam traditionem,
per quam quilibet ſocius videtur bona ſua tenere, &
poſſidere pro ſe, & pro ſocio; & tandem ait, ex hoc
dari maximam, & ſingularem extenſionem ad text.
& eius regulam *in l. traditionibus, ſup. C. de pactis,*
Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 340. num. 2. in fine*, vbi 5
dicit quod ſi hæres vendat hæreditatem, neque illam
tradat, dominium illius non tranſit in emptorem, ſi-
cut tranſiuit in hæredem, eo ipſo, quod hæreditatem
adiuit, eſto illi tradita non fuerit, nec poſſeſſionem
illius acceperit; quare ſi hæres poſt eam primam ven-
ditionem, eandem hæreditatem alteri vendat, ac
tradat, dominium rerum hæreditatis tranſit in ſecun-
dum emptorem, qui proinde præfertur primo, ſo-
lumque primo emptori competit aduersùs hæredem
actio ad intereſſe. Vide poſita *in l. traditionibus, C. de*
pactis, & in l. quoties, C. de rei vendicat.
Sed quia contractus fidem fregit, &c.] Notatur ad 6
hoc, quod venditor, qui ex parte ſua non adimplet
contractum, ad damna, & intereſſe tenetur, vt per
Gregor. Lop. *l. 50. gloſſ. 5. tit. 5. part. 5.* Anton. Gom.
l. 40. Tauri, num. 13. Roland. *conſ. 62. num. 39. lib. 2.*
Magon. *Florent. deciſ. 102. num. 19.* Viu. *deciſ. 471.*
num. 3. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent.*
lib. 4. tit. 30. num. 1. & 3. Franc. Molin. *de ritu nupt.*
lib. 3. quæſt. 24. à num. 255. Giurb. *deciſ. 79. num. 31. &*
deciſ. 92. num. 22.

SVMMARIVM.

1 *Nomen ſi venditum & pignoratum, tranſit actio perſonalis, & pignoratitia.*
2 *In nomine debitoris pignori dato tranſeunt actiones ſine ceſſione.*

L. Poſtquam eò decurſum. VII.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Manaſſæ.*

NOmen ſi venditum & pignoratum, tranſit per- 1
ſonalis, & pignoratitia actio. Colligunt ex Or-
din. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Probat hic text. in nomine debitoris pignori dato 2
tranſire actiones ſine ceſſione, vt per Anton. Gom.
tom. 2. var. cap. 2. num. 5. Hottom. *lib. 6. obſeru. 16. & in*
tit. ff. quæ res pignori, num. 22. Donell. *comment. iuris*
ciuilis lib. 15. cap. 43. verſ. 1. Anton. Fab. *lib. 12. coniect.*
cap. 2. & lib. 8. cap. 17. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3.*
tit. de ſolution. reſol. 13. num. 8.

SVMMARIVM.

1 *Emens nomen non fit dominus rei debitæ.*
2 *Nomine vendito, transfertur nedum vtilis perſonalis, ſed hypothecaria actio.*

L. Ex nominis. VIII.

Iidem AA. *&* CC. *Iuliano.*

1 EMens nomen, ex hoc titulo non fit dominus rei
2 debitæ. Item vendito nomine transfertur nedum vtilis perſonalis, ſed hypothecaria actio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Mayn. *lib.2.act.c.5.col.2.* Neguzant. *de pignor.part.6. memb.1.num.*18.

SVMMARIVM.

1 *Actio tam realis, quàm perſonalis vendi poteſt.*
2 *Per venditionem actionis realis & perſonalis transfertur vtilis actio.*
3 *Omnes actiones, tam reales, quàm perſonales, per ceſſionem transferri poſſe.*
4 *Actio hypothecaria non ceditur ſine perſonali, cùm illa ſit eius acceſſoria.*
5 *Actio iniuriarum non ceditur: non tranſmittitur ad hæredem ante litis conteſtationem, n.7.*
6 *Actioni in rem an cedi poſſit, remiſſiuè.*

L. Certi. IX. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *Ioanni P.P.*

1 TAm actio realis, quàm perſonalis vendi poteſt.
2 Per venditionem perſonalis & realia actionis transfertur vtilis actio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

3 Probat hic text. omnes actiones, tam reales, quàm perſonales, per ceſſionem transferri poſſe, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §.26 *gloſſ.3. à n.2.* Alex. *conſ.*103. *num.6.lib.6.* Ioan. Graſſ. *de ceſſione iuris*, §.3.*num.1.* Iacob. de Arena *eod.tract. à num.* 54. Neguzant. *de pignorib.part.5.memb.3.num.22.&* 34. Duen.*reg.*163. Donell. *comment. iuris ciuilis lib.15. cap.44.* Bertazz. *de clauſul. inſtrument. clauſ.27.gloſſ.6. num.1.* Marant. *diſp.6.num.4.* Anton. Gom. *var. tom.2. cap.2.num.6.* Pulus. *ad edictum de alienat.iudic.cap.11.in med.* Surd. *de aliment. tit.8. priuil. 55.num.1. & tit.9. quæſt.22. num.2. & conſ.* 44. *num.*13. Parlad. *differ.37. num.fin.* Pereg. *var.tit.de cauſ. poſſeſ. & prop.lib.3. num.*125. D.Barboſ. *in l. ſi alienam, num.63. ff. ſoluto matrim. num.*63. Cardin.Tuſch. *pract.concluſ.lit. C, concl.*212. *à num.*2.

4 In gloſſ. *Pateat*, ibi, *item an hypothecaria ſine perſonali cedi*, &c. Notatur ad hoc, quod actio hypothecaria ſine perſonali cedi non poteſt, cùm illa eius ſit acceſſoria, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §.26.*gl.1. num.*74. Boët. *deciſ.*335.*num.*1.

5 In gloſſ. *Introducere, fin.* ibi, *ſed fallit in actione iniuriarum*, &c. Notatur ad hoc, quod actio iniuriarum cedi non poteſt, vt per Tiraq. *d.*§.26.*gloſſ.*1. *num.50.& gloſſ.4.num.*11. Surd.*deciſ.89.num.*14. quia non eſt in bonis noſtris, Alciat. *conſ.255.num.3.&* 4. Aſcan. *de patria poteſt. effectu* 8. *num.* 9. Surd. *citato loco, num.*14.

6 In ead. gloſſ. ibi, *item pone*, &c. An actio in rem ſine poſſeſſione cedi poſſit? vide Tiraq. *d.*§.26.*gloſ.1. num.74.& gloſ.3.num.*2.

7 In ead. gloſſ. ibi, *quæ nec ante litis conteſtationem*, &c. Notatur ad hoc, quod actio iniuriarum ante litem conteſtatam non tranſmittitur ad hæredes, vt per Anton.Gom. *var.tom.3.cap.6.num.14. circa fin.* Surd. *d.deciſ.89.num.*15.

Quæ res vendi non poſſunt, & quæ vendere, vel mercari vetantur.

TIT. XL.

HIc titulus eſt bipertitus. Prima pars docet, quæ res vendi non poſſunt, vbi priuatis interdicitur commercio purpuræ, tam in lana, quàm in ſerico. Secunda pars eſt de iis, qui vendere, vel emere vetantur, id eſt, de rebus, quas priuati nec vendere, nec emere poſſunt. Nam diſiunctio *vel*, pro coniunctione accipitur, quod in iure non eſt nouum. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide Nicol.Moxx. *de contr.tract. de empt.& vend. tit.de rebus, quæ emi, vel vendi poſſ.* Kirchou.Pichard. Viu. & alios *tom.1. commun.opin.lib.4.tit.27.pag.*632.

SVMMARIVM.

1 *De colore purpureo tingere, vel mercari, aut vellus muricis vendere, nulli priuato permittitur, ſub pœna capitis & publicationis bonorum.*
2 *Purpuræ vendi prohibentur, quibus Princeps vtitur cùm ſedet in maieſtate: & cur, num.3.*
4 *Collegium impedire poſſe, ne aliud, quodcunque illud ſit, ſuis vtatur ſignis.*
5 *In veſtiendo perſonarum dignitas attendenda eſt.*
6 *De fuco fœminarum, & an, & quando illis liceat ſe vnguentis, & coloribus fucare, remiſſiuè.*
7 *Purpuræ vſus quando inceperit, remiſſiuè.*
8 *Purpura & muricis eadem eſt natura, quamuis temperamento diuerſo.*

L. Fucandæ. I.

Impp. GRAT. VALENT. *&* THEODOS. AAA. *Fauſto Com. ſacr. larg.*

NVllus priuatus poteſt de colore purpureo tinge- 1
re, nec mercari, nec etiam vellus muricis vendere, ſub pœna capitis, & publicationis bonorum.
Prohibentur vendi purpuræ, quibus Princeps vtitur 2
cùm in maieſtate ſedet. Colligunt ex Ord. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4.fol.*34. Sebaſt. Naeu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Connan. *comment.iuris lib.7.cap.7.n.1.* Mozx *de contract.tract.de empt. & vendit.tit.de rebus quæ emi, vel vendi poſſunt, n.*43. Alciat. *in tit. C.de veſtibus olober. lib.11.* Cuiac. *lib.12.obſeru.*24. Henric. Bocer. *diſp.de vniuerſo iure, part.1.claſſi 2.diſp.2. de contractibus in genere, n.*26. Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.9.*
*in præmiſſ. n.*110. vbi etiam ait, ideo priuatis purpuræ 3
commercium interdictum fuiſſe, tum ob exceſſiuum pretium, tum etiam quia eius vſus ſoli Principi deſtinatur; latè Pichard. *in tract.de nobilit.communic.n.20. cum ſeqq.* vbi *n.24.* de concordia *l.ſi cui lana 68.ff. de verſicoloribus, & ff.de legat.3.cum hac noſtra lege.*

Argumento huius legis poterit Collegium impe- 4
dire, ne aliud, quodcunque illud ſit, ſuis vtatur ſignis, vt ex Bald. *in præſenti*, & Bart. *in tract.de inſign.n.6.* probat Chaſſan. *in catal.gloriæ mundi, part.1.conſid.38. num.32.* Auendan. *de exequend. mandat. p.2. cap.19. num.* 32. quos refert & ſequitur Morl. *dict. tit.9. in proœm.num.*111.

Notatur ad hoc, quod in veſtiendo perſonarum dig- 5
nitas

nitas attendenda eſt, non enim omnes æqualiter veſtibus vti debent, vt per Afflict. deciſ.115.n.14. Palat. in reper. rub. de donat. inter virum & vxor.§.11.num.9. & 10. Strach. de mercat. part.4. n.6. & 25. Menoch. de arbitr. lib.2. cent.3. caſu 218.n.3. Gutier. lib.2. practic. quæſt.19.n.9. D.Barboſ. in l.qua dotis, n.73.ff. ſoluto matr. Sanch. de matrim. lib.6. diſp.25.num.21.

6 Fucanda, &c.] De fuco fœminarum, & an, & quando illis liceat ſe vnguentis, & coloribus fucare? vide Honcal. in ſuis opuſcul. tract. de fuco mulierum, fol.118. cum ſeqq. Tiraq. l.3. connub. ex n.1. plures citatos à Cened. ad Decretum, collect.31. quibus addo Ludou. Beiam. in reſp. caſuum conſcient. part.2. caſu 17. & 18. Henriq. in ſum. lib.8. cap.57. lit.X, Ioan. Pined. in Iob tom.2. cap.42. verſ.14. pag. mihi 965. Bobadill. in ſua politica, lib.2. cap.17. num.148. cum ſeqq. Sayr. in claui Regia, lib.8. cap.6. num.4. Leſſ. de Inſtit. lib.4. cap.4. dub.14.

7 Purpuræ, &c.] De initio vſus purpuræ vide Plin. lib.9. naturalis hiſtoriæ, cap.39. Angel. Politian. lib. miſcel. cap.11. Aurel. Caſſiod. lib.1. var. cap.1. ad fin. Lazar. Bayf. lib. de re veſtiaria, cap.9. Alex. ab Alexand. dierum genial. lib.5. cap.18. vbi Tiraq. Petr. Gregor. ſyntagm. iuris lib.9. cap.16. num.27. & lib.36. cap.29. num.1. & lib.47. cap.20. num.15. Caluin. in ſuo Lex. iurid. verbo Purpura.

8 Muricis vellus, &c.] Nota purpuræ & muricis eandem eſſe naturam, quamuis temperamento diuerſo, & hinc promiſcuam vtriuſque acceptionem in hac l. ad dicta per Petr. Bellon. lib.2. de aquatilib. cap.9. Pichard. d. tract. de nobilit. communic. num.23.

SVMMARIVM.

1 Comes commerciorum ſerici comparandi quondam priuilegium habebat.
2 Nobiles, & eorum vxores pretioſioribus veſtibus & ornamentis induendi, quam ignobiles.

L. Comparandi. II.

Iidem AA. Toriobando Duci Meſopotamiæ.

1 COmes commerciorum quondam ſerici comparandi priuilegium habebat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.

2 Alber. per hunc text. tenet in præſenti, nobiles & eorum vxores debere pretioſioribus veſtibus, & ornamentis indui, quàm ignobiles, exclamans aduersùs populares diuites, qui ſe & vxores in veſtibus æquant nobilibus, refert & ſequitur Tiraq. de nobilit. cap.20. n.188. & vide citatos in l. præced. verſ. notatur ad hoc.

SVMMARIVM.

1 Frumentum publici canonis alibi quàm in locis ordinatis emere non licet.
2 Frumentum vt ad hoſtes transferatur, nemo licitè emit.
3 Commercio damnato, emptor & venditor pariter puniri debent.
4 De frumento ad hoſtes exportari prohibito, remiſſiuè.

L. Quia nonnunquam. III.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA. ad Senatum & populum.

1
2 FRumentum publici canonis non licet alibi quàm in locis ordinatis emere. Frumentum vt ad hoſtes transferatur, nemo licitè emit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.

Vendentes, & ementes, &c.] Notatur ad hoc, quod vbi commercium damnatur, pariter puniuntur emptor, & venditor, vt per Boër. deciſ.178. n.21. in fin. 3

De frumento ad hoſtes exportari prohibito, vide 4
poſita in collect. ad l.1. C. quæ res exportari.

SVMMARIVM.

1 Frumentum exercitui miſſum, ſub pœna confiſcationis bonorum, capitaliumque ſuppliciorum, nemo licitè emit, atque impedit.
2 Frumenti appellatione quæ contineantur, remiſſiuè.
3 Non prohibita an amittantur quando miſſa ſunt cum prohibitis: an excuſetur minor, num.4.

L. Ne frumentum. IV. & vlt.

Impp. HONOR. & THEODOS. AA. Fauſto P. P.

FRumentum exercitui miſſum, ſub pœna confiſca- 1
tionis bonorum, capitaliumque ſuppliciorum nemo licitè emit, atque impedit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.

Frumenti appellatione quæ contineantur, vide quæ 2
dixi in tract. de appellatiua verbor. vtriuſque iuris ſignificat. appell.105. vbi an hordeum, ſpelta, farina, far, ſeu panis coctus comprehendantur.

Et omnium bonorum amiſſionem incurrant, &c.] An 3
amittantur non prohibita quando cum prohibitis ſimul miſſa ſunt? vide Boër. deciſ.178. Bertachin. in tractat. de gabell. part.9. princip. quæſt.8. cum ſeqq. Clar. in practic. crimin. §. fin. quæſt.82. ſtat.7. n.9. Azeued. l.25. n.18. verſic. pro contraria ſit 18. lib.6. nona Recop. Auiles ad cap.52. Prætor. gloſſ. en la tierra, n.1. Mex. in tractat. taxæ panis, concluſ.1. n.21. Peregrin. de iure fiſci, lib.6. tit.5. n.30. Gutier. practic. lib.4. quæſt.40. n.9. vbi poſtquam firmauit ſuam opinionem, quod ſcilicet illicitæ merces, & ſic prohibitæ tantùm confiſcentur, eam limitat in caſibus, in quibus per leges imponitur pœna amiſſionis omnium bonorum.

An autem minor excuſetur? vide Anton. Gom. va- 4
riar. tom.3. cap.1. n.61. Mex. d. concluſ.1. n.18. Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ.80. n.8. Maſcard. de probat. concluſ.473. n.3. Perez l.26. gloſſ. de ſacar, tit.9. lib.6. Ordin. pag.339. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo vel aduerſarij dolo, ad fin. Bobadil. in ſua politica, lib.4. c.5. n.40. Gutier. practic. lib.4. quæſt.42. n.19. cum ſeqq.

Quæ res exportari non debeant.

TIT. XLI.

FERRVM, vinum, oleum, &c. exportare ad ſolum barbaricum, aut barbaris vendere non licet. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide Muſcul. Donat. à Fiua, Fichard. & alios tom.1. commun. opin. lib.4. tit.18. pag.633.

SVMMARIVM.

1 Liquida, etiam guſtûs cauſa quondam non tranſportabantur impunè ad barbaros, & num.2.
3 Extractio vini vbi prohibita, an guſtûs cauſa poſſit extrahi metreta.

L. Ad barbaricum. I.

Impp. VALENS *&* GRAT. AA.
ad Theodorum mag. milit.

1 AD barbaros quondam liquida etiam guſtus cauſa non impunè tranſportabantur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Cuiac. Donel. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 34. verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 22. tit. 5. part. 5. vbi gloſſ. 1.* Alciat. *lib. 4. diſpun. cap. 11.* Connan. *comment. iuris lib. 7. cap. 7. num. 1.* Boër. *deciſ. 178. n. 11. & 12.* Strach. *de mercat. part. 4. num. 12. & 25.* Chr: *lib. 5. §. fin. quaſt. 77. n. 15.* Cuiac. *lib. 9. obſeruat. 9.* Rebuff. *in tractat. except. n. 643.* vbi quod hæc lex nou ſeruatur in Gallia, Roder. Xuar. *allegat. 18. num. 3.* Nicol. Mozz. *de contract lib. tractat. de empt. & vendit. tit. de rebus qua emi, vel vendi poſſunt, num. 17.* Padil. *in ſum. legum pœnal. part. 2. caſu 17. num. 2.* Menoch. *de arbitr. caſu 585. num. 1.* Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom. 1. alleg. 62. num. 6.*

3 *Neque guſtus quidem cauſa*, &c.] Vtrùm ſi prohibeatur extractio vini, poſſit metreta extrahi guſtus cauſa? vide Strach. *de mercat. part. 4. num. 26.* Tiraq. *de indic. in rebus exig. pag. 86. verſ. 32.* Mex. *d. concl. 1. num. 10.* Vin. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 17. n. 210. verſ. amplia ſecundò*, Mex. *d. concl. 1. n. 29.* Hieron. de Laurent. *Aueniononenſi deciſ. 40.* Gallin. *ad tit. de verb. ſignif. lib. 7. cap. 23. n. 9.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 4. cap. 5. n. 1. & 39.* Padil. *d. p. 2. cap. 17. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Arma hoſtibus vendere prohibitum, & num. 3. ea hoſtibus vendens pro proditore patria habendus, & puniendus, n. 2. procedit non ſolum in armis offenſiuis cuiuſcunque generis, ſed etiam in defenſiuis, num. 4.*

5 *Proditioni proximum eſt arma, equos, & alia prohibita deſerre ad hoſtes.*

L. Nemo alienigenis. II. & vlt.

Imp. MARCIAN. A. *Aulo P. P.*

1 ARma hoſtibus vendere eſt prohibitum. Item ar-
2 ma hoſtibus vendens pro proditore patriæ habendus, & puniendus eſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 22. tit. 5. p. 5. & l. 4. tit. 21. p. 4. vbi gloſſ. 5.* Boër. *deciſ. 178. à n. 11.* Roder. Xuar. *alleg. 18. num. 3.* Capyc. *deciſ. 150.* Strach. *de mercat. p. 4. n. 13.* Perez *l. 4. tit. 12. lib. 1. Ordin. pag. 17.* Menoch. *de arbitr. caſu 95. num. 24. & caſu 585. n. 6.* Gram. *deciſ. 65. n. 71.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 343. verſ. deinde prohibitum*, Azeued. *l. 10. num. 4. & 5. tit. 2. lib. 7. noua Recop.* Cabed. *Luſit. deciſ. 105. n. 1. part. 1.* Thom. Valaſc. *alleg. iuris tom. 1. alleg. 61. n. 5.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 4. cap. 5. num. 1.*

4 *Vel alterius cuiuſcunque generis arma*, &c.] Procedit non ſolùm in armis offenſiuis cuiuſcunque generis, ſed etiam in defenſiuis, ad not. per Azeued. *l. 10. n. 11. tit. 2. lib. 5. noua Recop.* Menoch. *d. caſu 95. n. 24.* Gutier. *practic. lib. 4. quaſt. 35.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de verbor. obligat. reſolut. 3. num. 1. verſ. in prohibitis*, & alios, quos refero *de appellatina verbor. vtriuſque iuris ſignificat. appell...*

5 *Et proditioni proximum eſt*, &c.] Notatur ad hoc, quod proditioni proximum eſt arma, equos & alia prohibita deferre ad hoſtes, vt per Greg. Lop. *l. 22. gloſſ. 5. tit. 5. part. 5.* Azeued. *per text. ibi in l. 10. n. 18. tit. 1. lib. 8. noua Recop.* Menoch. *de arbitr. caſu 595.* Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 3. num. 1. in fine.*

De Eunuchis.

TIT. XLII.

EVNVCHI vendi non poſſunt, niſi Barbari ſint, & in barbarico ſolo eunuchi facti. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. de materia Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 2. ex num. 12.* Menoch. *de arbitr. caſu 570.*

SVMMARIVM.

1 *Caſtrans aliquem, vt homicida puniendus, & locus vbi homo ſciente domino caſtratus fuit, confiſcatur, & num. 2. niſi cauſâ infirmitatis caſtretur medicinaliter, num. 3.*

4 *Caſtrans hominem quibus pœnis puniatur, r[illegible]iſſiuè.*

5 *Caſtrandum ſeipſum exhibens capite punitur, & dominus loci id ſcienter diſſimulans, eius priuatur dominio.*

6 *Caſtrans, vel caſtrari ſe faciens, mortis naturalis pœna punitur.*

L. Si quis. I.

Imp. CONSTANTIN. A. *Aureliano Duci Meſopotamiæ.*

CAſtrans aliquem vt homicida puniendus, & lo- 1
cus vbi homo ſciente domino caſtratus fuit, confiſcatur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Cuiac. Donell. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 13. tit. 8. part. 7. vbi ſtatuitur, quod caſtrans & 3
caſtrari faciens liberum, vel ſeruum, quemadmodum
ſi occidiſſet eum, debet puniri, niſi cauſa infirmitatis
medicinaliter caſtretur, Clar. *in pract. §. fin. quaſt. 68.*
verſ. caſtrans ſeipſum, Menoch. *de arbitr. caſu 570. à*
princip. vbi latè agit quibus pœnis puniatur homi- 4
nem caſtrans, & *à num. 5.* quod caſtrandum ſe ipſum 5
exhibens capite punitur, & quod dominus loci, vbi
aliquis caſtratus fuerit, id ſcienter diſſimulans, eius
dominio priuatur, Farin. *in praxi crim. p. 1. quaſt. 20.*
n. 173. vbi quod caſtrans, vel caſtrari faciens ſeipſum, 6
mortis naturalis pœna punitur.

SVMMARIVM.

1 *Subditi Rom. Imperij in nullo loco fieri poſſunt eunuchi.*

2 *Imperator punit ſubditos vbique delinquentes.*

3 *Tabellio falſum inſtrumentum conficiens, criminaliter puniri poteſt, & num. 6.*

4 *Eunuchi apud Barbaros caſtrati, & quidem extra Imperium empti, in Imperio vendi licitè poſſunt.*

5 *Ementes, & vendentes caſtratos grauiſſima pœna puniendi ſunt. Pœna hæc grauiſſima quæ, ibid.*

7 *Gabella non debetur contractu annullato.*

L. Romanæ

L. Romanæ gentis. II. & vlt.

Imp. LEO A. *Viuiano P. P.*

1 SVbditi Romani Imperij in nullo loco fieri poſſunt
2 eunuchi. Item Imperator punit ſubditos vbique de-
3 linquentes. Item tabellio falſum inſtrumentum con-
4 ficiens, criminaliter puniri poteſt. Item eunuchi apud Barbaros caſtrati, & quidem extra imperium empti, vendi in Imperio licitè poſſunt. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

5 *Pœna grauiſſima ſtatuenda*, &c.] Aduertit Menoch. *de arbitr. lib. 2. art. 6. caſu 570. à num.* 8. Leonem Imp. *in præſenti* ſtatuera, grauiſſima pœna puniendos eſſe ementes, & vendentes caſtratos homines, & licèt non declarauerit quæ ſit grauiſſima hæc pœna, attamen intelligendum exiſtimat de pœna vltimi ſupplicij, quam grauiſſimam eſſe omnes ſciunt, ſub-
6 ditque eundem Leonem addere eandem pœnam aduersùs tabelliones conficientes inſtrumenta emptionum horum caſtratorum, atque exigentes aliquod vectigal ex his contractibus.

Et eo qui octauam, &c.] Vide Pancirol. *in theſauro var. lect. lib. 2. cap.* 203.

7 *Vel aliquid vectigalis*, &c.] Notatur ad hoc, quod gabella annullato contractu non debetur, & ſi fuerit ſoluta, reſtituitur ſoluenti, vt per Firm. *de gabell.* 3. *part.* 8. *part. n.* 16. Gironda *eod. tract. part. 5. n. 25. cum ſeqq.* Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 3. n. 35. ad fin.* Tiraq. *de retract. conuent. §. 6. gloſſ. 2. n. 1.* Ioan. Garc. *de expenſis cap.* 18. *n.* 47. Laſſarte *de decima vendit. cap. 19. à n. 1.* Azeued. *l. 1. n. 70. tit. 17. lib. 9. nouæ Recop.* Parlad. *rerum quotid. lib. 1. c. 3. §. 3. num.* 34. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 16. n.* 68. Morl. *in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 9. in prælud. num.* 61. Gutier. *pract. lib. 1. quæſt. 129. num.* 2. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo gabella, num.* 1. Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom. 1. alleg. 28. num. 63. & alleg. 87. num.* 11.

De patribus, qui filios diſtraxerunt.

TIT. XLIII.

LIBERI à parentibus alienari non poſſunt. Nec venditio, nec donatio, nec pigneratio, nec vlla alienatio valet, etiamſi quis bona fide accipiat, exiſtimans eſſe ſeruum: tamen alienatio non valet, niſi pater inopia coactus, filium, vel filiam ſanguinolentos, id eſt recens natos vendiderit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia vide Doctores infrà citandos, & Hippol. *ſing.* 102. Mantic. *ſing.* 77. Aſcan. *in tract. de patria poteſt. cap. 6. effectu* 1. Nicol. Mozz. *de contract. tract. de empt. & vend. tit. quæ res emi, vel vendi poſ. n.* 51. Viu. *tom. 5. commun. opin. lib. 4. tit. 29. pag.* 634.

L. Liberos. I.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Papiniana.*

1 PArentes liberos non vendere, multò minus donare, aut pignoris nexu obligare poſſunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol.* 35. Sebaſt. Næu. remiſſiuè. Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Aſcan. Clem. *de patria poteſt. effectu 1. n. 6. & ſeq.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. 38. num. 14. cum ſeqq.* Azor. *inſt. moral. part. 2. lib. 2. cap. 19. quæſt. 6. verſ. ſecundus effectus*, vbi à primordiis declarat, qualiter liceret olim iure Romanorum patri filium in ſua poteſtate conſtitutum vendere cui voluiſſet. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 1. lib. 11. c. 8. num. 11. cum ſeqq.* cuiuſuis enim liberi hominis venditio prohibita eſt, *l. ſed Celſus 6. ff. de contrah. empt. l. ſi in emptione 34. §. liberum hominem, ff. eod.* Gregor. Lop. *l. 55. gloſſ. 1. tit. 5. part.* 5. Petr. Greg. *vbi ſup. part. 3. lib. 25. cap. 7. num.* 1. Ludou. Lopez *de contractib. lib. 1. cap. 4. verſ. præterea, in fine*, Nicol. Mozz. *de contract. tract. de empt. & vend. tit. de rebus quæ emi, vel vendi poſſ. num.* 30. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 5. n.* 6. Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 340. verſ. homo liber*, Azor. *inſt. moral. part. 3. lib. 8. de empt. & vend. cap. 6. quæſt.* 1. Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §. 1. quæſt. 1. num. 556. verſ. exemplifica ſecundò*, Ludou. Cenc. *de cenſ. part. 1. cap. 3. quæſt. 1. art. 6. num.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Filius, vel filia, ſi ob nimiam egeſtatem vendantur, aut oppignerentur, per parentes pretio emptionis reddito repetuntur: iidem oblato pretio ex aliena poteſtate ſe liberant.*

2 *Patri filium, filiamque vendere ob nimiam egeſtatem licet, ſcil. in fame, non in alia quauis neceſſitate, num. 3. ex conſuetudine non ſeruatur in Gallia, num. 4. Amplia primò, quod filius ex eadem cauſa famis poſſit obligari pignori, num. 5. ſecundò permutari, ex eadem cauſa, num. 6. limita tamen vt non procedat in alia cauſa ſimili, vel maiori, n. 7. non procedit in filio Clerico, num. 8. in matre, quæ non habet facultatem vendendi filium, num. 9. in auo paterno, n. 10. declara vt n. 11.*

12 *De fame multa, remiſſiuè.*

L. Si quis propter. II. & vlt.

Imp. CONSTANTIN. A. *Prouincialibus ſalutem.*

FIlius, vel filia ob nimiam egeſtatem ſi vendantur, aut oppignerentur, per parentes pretio emptionis reddito repetuntur: iidem oblato pretio ex aliena poteſtate ſe liberant. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Probat hic text. licere patri propter nimiam ege- 2
ſtatem, paupertatemque filium, filiamque vendere, vt per *l. Hiſp. 8. tit. 17. p.* 4. Hippol. *ſing.* 101. Gerard. *ſingul. vlt.* Connan. *comment. iur. ciu. lib. 2. cap.* 13. Tiraq. *de retractu lig. §. 26. gloſſ. 1. n. 21. & ſeqq.* vbi quod pro- 3
cedit prout loquitur in fame, non in alia quauis neceſſitate, Sot. *de iuſt. lib. 4. quæſt. 2. art. 2. col.* 2. Martin. Ledeſma *in 2. 4. quæſt. 17. dub. 11. concl.* 2. Boër. *deciſ.* 305. Roderic. Xuar. *tit. de los geviernos, in princ. n.* 20. Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ, in proœm. gloſſ. 5. n.* 62. vbi quod ex conſuetudine non ſeruatur Galliæ, 4
Con. *lib. 3. var. cap. 14. n. 3. in fine*, Pinel. *in rub. C. de bonis mat. part. 2. n.* 20. Menoch. *de ſucceſſ. progreſ. part. 2. lib. 1. §. 1. n.* 17. Simanch. *de cathol. inſt. tit. 29. n.* 8. Barahona *in add. ad Palat. in rub. de donat. inter virum & vxor. §. 65. n. 45. lit. M*, Vincent. de Franchis *deciſ. 17. n.* 15. Alphan. *collect.* 420. Gaſp. Baez. *de inope debitore cap. 1. n.* 69. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 11. cap. 8. n. 11. & lib. 25. cap. 7. n.* 2. Donell. *comment. iuris ciuilis lib. 2. cap. 25. poſt med.* Aſcan. *de patria poteſtate cap. vlt. effectu 1. à princ.* Menoch. *remed. 15. recuper. n. 303. & conſ. 279. n. 5. lib.* 3. Camill. Gallin. *in comment. de verbor. ſignif. lib. 8. c. 2. n.* 22. Molin. *de primog. lib. 4. cap. 5. num.* 24. Nicol. Mozz. *de contractib. tract. de empt. & vend.*

vend. tit. de rebus, quæ emi, vel vendi poſſ. n. 51. Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap.* 6. *n.* 18. latè Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 38. *num.* 7. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. ſi conſtante, in prin. n.* 95. *ſi.* *ſoluto matr.* Garc. Maſtrill. *de magiſtratib. lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 51. Henric. Bocer. *diſp. de vniuerſo iure, part.* 1. *claſſ.* 2. *diſp.* 2. *de contract. in genere, n.* 24. Molin. *de iuſt. tract.* 2. *diſp.* 33. *verſ. ſciendum eſt item*, Anguian. *de legib. lib.* 3. *controuerſ.* 25. *n.* 76. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 11. Saye. *in claui Regia, lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 19. *cum ſeqq.* Matt. *de iuriſd. part.* 4. *caſu* 90. *n.* 1. Azor. *inſt. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *quæſt.* 6. Rebell. *de obligat. iuſt. part.* 1. *lib.* 1. *quæſt.* 8. *n.* 12. Chriſtoph. de Paz *ad leges ſtyli, l.* 80. *n.* 12. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Seruitus, num.* 55.

5 Amplia primò vt filius poſſit etiam ex eadem cauſa famis pignori obligari, vt per Couar. *d. cap.* 14. *num.* 4. *verſ. ſecundò eadem*, Surd. *d. tit.* 8. *priu.* 38. *n.* 9. Azor. *d. quæſt.* 6. *verſ. quæres an egeſtatis.*

6 Amplia ſecundò vt filius ad tollendam eandem famis neceſſitatem poſſit etiam permutari, vt per Pinel. *in d. rub. C. de bonis mat. part.* 1. *n.* 26. vbi ſubdit id procedere, quia in permutatione eadem omnino eſt ratio, quæ in venditione, tam reſpectu filij, quàm patris, & non minus per eam ſubuenitur patri, quàm per venditionem, & non fit filio maius præiudicium quàm per venditionem, Surd. *d. tit.* 8. *priu.* 38. *n.* 12. *&* 13.

7 Limita primò vt non procedat in quacunque alia cauſa ſimili, vel maiori, eo quòd text. *in præſenti* vtitur taxatiua, *tantummodo*: ita Benincaſ. *in tract. de pauper. in* 8. *quæſt. in* 5. *ſpeciali, de contract. num.* 16. Aſcan. Clem. *in tract. de patria poteſt. in* 1. *effectu, n.* 9. *& ſeqq.* Tiraq. *de retractu lig.* §. 26. *gloſſ.* 1. *num.* 21. *& ſeq.* Alphan. *collect.* 420. Pinel. *in d. rubr. C. de bonis mat. part.* 2. *num.* 420. Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap.* 15. *num.* 13. *cum ſeqq.* Surd. *d. tit.* 8. *priu.* 38. *n.* 14. per gloſſ. *verbo vendiderit, verſ. item nunquid propter aliam ſimilem cauſam, in præſenti textu.* Et facit, quia hic text. continet caſum ſpecialem, & non poteſt adduci pro vaſallis alienatis. Vincent. de Franchis *deciſ.* 17. *num.* 15. Lancel. Gallia *conſ.* 46. *num.* 53. *& ſeq.* Garcia Maſtrill. *d. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 51.

8 Limita ſecundò in filio Clerico, quem pater egens non vendit, vt per Hippol. *in rubr. de fideiuſſor. n.* 120. *& ſing.* 101. Gerard. *ſing.* 100. *n.* 6. Benincaſ. *in tract. de paupertate, in* 8. *quæſt. ſpec.* 5. *contract.* Couar. *d. cap.* 14. *n.* 4. *verſ. quarto*, Aſcan. *d. effectu* 1. *n.* 53. Mozz. *de contract. tract. de empt. & vendit. tit. de rebus quæ emi, vel vendi poſſ. num.* 51. Matt. *de iuriſdict. part.* 4. *cent.* 1. *caſu* 90. Sayr. *d. clau. lib.* 9. *cap.* 6. *num.* 12. Surd. *dict. tit.* 8. *priuil.* 38. *num.* 16. vbi *num.* 15. tenet contra alios, licere patri vendere filium emancipatum.

9 Limita tertiò in matre, quæ non habet facultatem vendendi filium, quia eum non habet in poteſtate, *d. l. Hiſp.* 8. *tit.* 17. *part.* 4. Rebuff. *d. gloſſ.* 5. *n.* 62. *& de priuileg. ſchol. priuil.* 177. *verſ. primò*, Pinel. *in d. rub. C. de bonis mat. part.* 2. *à num.* 20. Aſcan. *d. effectu* 1. *num.* 20. Molin. *d. diſp.* 33. *verſ. ſciendum*, Surd. *d. tit.* 8. *priuil.* 38. *num.* 17. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 27. *n.* 6. Sayr. *d. cap.* 6. *num.* 22. Rebell. *d. p.* 1. *lib.* 1. *quæſt.* 9. *n.* 12. *verſ. quod ſi fine, & num.* 13.

10 Limita quartò vt etiam non procedat in auo, intelligo paterno, quia in materno non eſt dubium, vt per Bald. & Salicet. vtrumque *n.* 3. Montalu. *l.* 7. *in fin. tit.* 17. *part.* 4. Surd. *d. tit.* 8. *priuil.* 38. *num.* 10. Sanch. *d. lib.* 7. *diſput.* 24. *num.* 16. *verſ. nec etiam auus.*

11 Limita quintò, ſeu potiùs declara ita procedere huius l. diſpoſitionem, vt ſi pater, qui filium ob famis neceſſitatem vendidit, ad pinguiorem fortunam deuenerit, teneatur pretium exſoluere, & filium redimere, & vbi recuſet, conueniri ad id poterit à filio, Aſcan. *d. effectu* 1. *n.* 27. Cou. *d. lib.* 3. *var. cap.* 14. *num.* 4. *verſ. quintò*, Azor. *d. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *quæſt.* 6. *verſ. ſi iterum*, Sayr. *d. lib.* 9. *cap.* 6. *n.* 20. Surd. *d. tit.* 8. *priuil.* 38. *à num.* 24. vbi *n.* 22. probat filium ſic à patre alienatum non amittere libertatem, nec effici ſeruum: & *n.* 23. ait quod filius quantacunque laboret famis neceſſitate, parem non eodem modo vendere poteſt.

Sanguinolentus vendiderit.] Sic legendum eſſe aſſerunt Pinel. *in d. rub. C. de bonis matern. part.* 2. *n.* 28. Surd. *d. tit.* 8. *priuil.* 38. *n.* 7. vt ſcilicet ſenſus ſit, patrem eſſe ſanguinolentum, vtpote ſanguine, & capitaliter puniendum, quippe qui ſine iuſta cauſa filium vendiderit. Rebuff. verò *d. tom.* 1. *ad leges Galliæ, in proœm. gloſſ.* 5. *num.* 62. exiſtimauit legendum *ſanguinarius*, non *ſanguinolentus*. Alij verò, ex quorum numero ſunt Tiraq. *de retractu lig.* §. 26. *gloſſ.* 1. *num.* 14. Couar. *d. cap.* 14. *n.* 4. Azor. *d. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 19. *quæſt.* 6. *verſ. diſputant*, magis communiter tenent, legendum *ſanguinolentos*, & referri ad filios, qui tales dicuntur, quia infantes nimirum recèns nati ſunt, & adhuc ſanguine menſtruo imbuti & madentes.

Propter nimiam paupertatem, egeſtatemque victus 12
cauſa, &c.] De fame multa tradunt Dec. *conſ.* 555. *n.* 12. Rip. *de peſte, tit. de remed. ad conſeru. vbert. n.* 1. Gregor. Lop. *d. l.* 8. *tit.* 17. *part.* 4. Text. *in ſua officina, part.* 3. *pag. mihi* 141. Cœl. Rhodigin. *lib.* 13. *antiq. lectionum, cap.* 24. *in fine*, Tiraq. *de retractu lig.* §. 26. *gloſ.* 1. *n.* 24. *cum ſeqq.* Gemin. *de vſur. comment.* 1. §. 5. *n.* 95. *cum ſeqq.* Mex. *in tract. taxæ panis, concluſ.* 5. *n.* 136. Menoch. *remed.* 10. *recuper. n.* 98. *& remed.* 15. *n.* 303. *& conſ.* 31. *num.* 10. Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap.* 6. *num.* 18. Ioan. Pineda *ſuper Iob cap.* 5. *verſ.* 20. Fr. Anton. de Gouuia in libro quem de Perſia, Luſitano idiomate ſcripſit, *lib.* 3. *cap.* 2. *fol. mihi* 142. D. Laurent. Ramirez de Prado, vir omnigeno ſcientiarum genere præditus, *ad Martialem lib.* 1. *epig.* 79.

De reſcindenda venditione.

Tit. XLIV.

Reſcindi hic contractus altera parte inuita regulariter non poteſt, nec ratione temporis, nec ex reſcripto Principis, nec fauore fiſci, *l.* 3. ex iuſta tamen cauſa quandoque reſcinditur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De emptione & venditione, ac de omnibus contractibus in genere ſpecialem tractatum in lucem edidit Fabianus de Monte *tom.* 6. *tr. Doctor. part.* 1. *fol.* 39. De venditione ad tempus, Romualdus Coli, & de emptione cum ſolutione, ſeu paga anticipata, idem. De decima venditionis Ignatius Laſſarte. Ad typum emptionis, & venditionis Franciſcus de Caldas Pereira, & cæteri citati *ad rub. ſup. C. de contrah. empt.*

De materia tit. vide Villalob. Bonacoſ. Suar. Donat. à Fina, & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 30. *pag.* 634. *cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var. reſolut. tom.* 2. *tit.* 403.

SVMMARIVM.

1 *Vi coactus vendere, reddito pretio rem venditam recuperat, & num.* 2.

3 *Venditio reſcinditur facta per vim, aut metum.*

4 *Contractus per metum factus mero iure tenet: ſed reſcindendus, inualidandus, ac retractandus venit per actionem metus cauſa.*

5 *Contractus bonæ fidei geſti per dolum dantem cauſam contractui, an ſint nulli ipſo iure, remiſſiuè.*

L. Si

L. Si pater. I.

Imp. ALEXANDER A. *Maroni.*

1 VI ad vendendum coactus, reddito pretio rem venditam recuperat. Colligunt ex Ordin. Cyo. Burrig. Bart. Salicet. Fulg. Angel. Caſtr. Bald. Sichar. Cuiac. Donell. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit
3 *l.Hiſp.56. tit.5. part. 5.* vbi ſtatuitur, reſcindi venditionem ſi fuit facta per vim, vel metum. Vnde Greg.
4 Lop. *in gloſſ.1.* colligit, quod contractus per metum factus mero iure ligat, & tenet: ſed per actionem metus cauſa reſcindendus, inualidandus, ac retractandus venit; de quo Gramm. *Neap. dec.103.n.67.* Sebaſt. Medices *de caſib. fort. quaſt.7. num.62.* Cou. *de ſponſalib. part.2.cap.3. §.4.n.1. verſ. metum autem,* Gam. *Luſit. deciſ.250.n.3.* Boër. *deciſ.100.n.1.cum ſeq.* Ioſeph. Ludoo. *Lucenſi deciſ.18. num.11. verſ. ſi autem,* Rebuff. *tom.1.ad leges Galliæ,tit.de reſciſ.contract.gloſſ.12.n.2.* Pariſ. *conſ.10. à n.17. lib.1.* Menoch. *conſ.2. n.17.& de arbitr.caſu 235. cum ſeq.& remed.1. recuper.n.195.* Petr. Greg. *ſyntag.iuris lib.20.cap.2.n.3. & lib.36.c.25. n.10.* Surd. *conſ.37.n.19.* Auendan. *in ſuo diction.verbo fuerza, fol.mihi* 188. Aluar. Valaſc. *conſ.14.num.7.* Gutier. *de iuram.confirmat. part.1.cap.57.n.21.* D. Barboſ. *in rub.ff.ſoluto matrim.part.4.n.28.* Sanch. *de matrim.lib.4.diſp.8.n.4.* Cornel. *de abſolut.iuram.part.4. caſu 3. num.46.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. lit. M, concl.21.n.1.cum ſeq.& concluſ.222.n.2.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.110.n.1.* vbi Benechend. *in addit.* Leſſ. *de Iuſtitia,lib.2.cap.17.dub.6.* Aloyſ. Ricc. *in collect.deciſ.part.4.collect.*1170. Fontanell. *de pactis nuptialib.clauſul.7. gloſſ.2.part.5.n.35.* Alex. Trentacinq. *var.reſolut.lib.1.tit.de his quæ vi, reſol.1.n.1.* Theſaur. *quæſt.forenſ.lib.1.quæſt.51. per tot.* Gabr. Pereira *Luſit. deciſ.30. n.10.* Farinac. *fragment.crimin. part.2. verbo metus, à num.6.* Caſtill. *quotidian. lib.3. cap.1. n.141.* Bonac. *de contractib. diſput.3. quæſt. 1. punct. 1. §.3. num. 3. in fine.*

Vtrùm autem contractus bonæ fidei geſti per do-
5 lum dantem cauſam contractui, ſint nulli ipſo iure? vide Cou. *in reg.poſſeſſor, part.2. §.6.n.6.* Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo reuertatur, n.48.& 243.* Nau. *in c.non dicatis 12. quæſt.2.n.63.* Molin. *de primog. lib.2.cap.3. n.14.* Valaſc. *de iure emphyt.quæſt.5.n.9.* Cardin. Mantic. *de tacitis,& ambig.conuent.lib.1.tit.9.n.23.* Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.352. verſ.his ita conſtitutis,* Rebell. *de oblig. iuſtit. part.2. lib.9. quæſt.4. n.2.cum ſequentib.* Surd. *deciſ.253.n.13.* Scacc. *de commerc.§.1. quæſt.7.part.2.ampl.10.n.8.* Mori. *in empor.iuris,tit.9. in proœm.n.92.& 93.* Giurb. *ad conſuet. Meſſan.cap.1. gloſſ.8.part.1.n.62.* Ceuall. *quæſt.226.* Caſtil. *controu. lib.3.cap.2.n.40.* Ioſeph. Ramon. *conſ.14.n.23.*

SVMMARIVM.

1 *Deceptus in venditione vltra dimidium iuſti pretij, agere poteſt, vt res reddatur, aut iuſtum pretium ſuppleatur, & num.2. Amplia*

I. locum habere non ſolùm in venditione, ſed etiam in emptione, n.3.& in omnibus bonæ fidei contractibus, n.4. etiamſi contractus bonæ fidei deductus eſſet in ſtipulationem, n.5. Intellige ampliationem de conuentionibus commutationis, in quibus ex vtraque parte datur, vel promittitur vnum pro alio, num.6. & reſtringe ad contractus reciprocos, quibus congruere non poſſit ratio læſionis, vt depoſitum, mandatum, vel commodatum, n.7. extenditur etiam ad venditionem ſpei, num.8.

II. etiamſi venditio facta fuerit in publica ſubhaſtatione plus offerenti, num.9. & ſubhaſtatio decreto Senatus eſſet confirmata, ſi læſio benè probetur, num.10.

III. in venditione facta cum decreto iudicis, n.11. niſi decretum interpoſitum fuiſſet abſque cauſæ cognitione, n.12. Idem ſi ex falſa cauſa, n.13.

IV. in venditione facta pro debito fiſcali, n.14.

V. facta per procuratorem, num.15. niſi procurator exceſſerit fines mandati, & dominus non ignorauit læſionem, vel exceſſum mandati, num.16.

VI. etiamſi venditor feciſſet pactum emptori, quod reddendo ei pretium intra certum tempus, res ſibi redderetur, num.17.

VII. in locatore, & conductore, qui in contractu locationis, & conductionis læſi fuerunt vltra dimidiam iuſtæ mercedis, num.18. ſecus in conductoribus habentibus ſcientiam & notitiam bonorum locatorum, num.19. & non ſolùm pro reſcindenda locatione mutuo conſenſu celebrata, re nondum tradita, ſed etiam poſt rem traditam, & penſionem ſolutam, ac tempus locationis finitum, num.20. An verò læſio vltra dimidium iuſti pretij in contractu locationis ſit ſumenda per reſpectum ad fructus in futurum colligendos, num.21. Extenditur hæc ampliatio ad locationem & conductionem herbarum pro paſcendis ouibus, num.22. ad conductionem domus, num.23. ad conductionem bonorum ciuitatis, vel villæ, num.24. etſi contractus locationis eſſet finitus, ſi conductor dicat ſe fuiſſe læſum vltra dimidiam iuſtæ mercedis, num. 25. vtrùm verò locum habeat in locatione operarum, quam faciunt architecti, & fabri lignarij, ac alij ſimiles officiales, qui promiſerunt facere domum, Eccleſiam, vel aliquam rem certa mercede, ſuo periculo, num.26.

VIII. in contractu permutationis, num.27. ſecus in permutatione beneficiorum, ſi interuenit læſio, num.28.

IX. in conceſſione feudi quando conceditur ob pecuniam domino præſtandam, num. 29. non verò cùm penſio, vel ſeruitium datur in recognitionem dominij, vti fit regulariter, num.30.

X. in conceſſione emphyteuſis, quando penſio præſtatur in recompenſationem fructuum, n.31. ſecus ſi præſtetur in recognitionem dominij, ibid. vel quando res, quæ fuerunt datæ in emphyteuſim, erant inutiles, ſteriles, ruinoſæ, num.32.

XI. in cenſu reſeruatiuo perpetuò redimibili, ſeu ad vitam illegitimo pretio conſtituto, cenſuario, vel ei qui rem in cenſum dedit, n.33.

XII. in donatione in ſolutum, ſi dans, vel recipiens vltra dimidiam iuſtæ æſtimationis lædatur, n.34. niſi datio in ſolutum ſit iudicialis, num.35.

XIII. in tranſactione, num.36.

XIV. locum habet tam ad excipiendum quando res non eſt tradita, vel pretium ſolutum, quàm ad repetendum, ſi alter ex contrahentibus vltra dimidiam iuſti pretij fuerit læſus, num.37.

XV. quia datur remedium huius legis tam vxori, quàm marito, ob læſionem æſtimationis rerum, quæ fuerunt datæ in dotem, num.38.

XVI. in nimia conſtitutione dotis, num.39. quid ſi filia gratis renunciauit hæreditatibus parentum, & poſtea ſe læſam dicat, & huiuſmodi renunciationem contendat reſcindi, num.40.

XVII. habet locum remedium huius legis in diuiſione bonorum ex iudicio familiæ erciſcundæ, ſi læſio in ea ſit vltra dimidiam, num.41. niſi diuiſio facta fuerit per ſortes, num.42.

XVIII. in venditione, vel locatione rerum, quæ pendent ex euentu futuro, num.43.

XIX. in aſſecuratoribus mercium, num.44.

XX. imò

XX. imò quando quis pecaniam accepit ab eo, pro quo fideiuſſit, vel bona hypothecauit, n.45.

XXI. in pacto vt alter certa quantitate accepta teneatur alere, num.46.

XXII. in re ſolutionis loco data, nam.47.

XXIII. in penſione conſtituta in aliquo beneficio, nam.48. Limita

I. non procedere iſtiuſmodi beneficium in conductione gabellarum, & Regiorum redditnum ad Regem pertinentium, nam.49.

II. in locationibus qua pendeat à viribus fortuna, num.50.

III. in ſciente iuſtum rei pretium, & valorem, aum.51.

IV. qaaado in inſtrumento fuit appoſita clauſula, Ex certa ſcieatia ſe dare, vel facere, & non per errorem, num.52.

V. quoties contraheatium conſeaſas eſt geminatas, num.53. contrarium num.54.

VI. quando quis fuit compulſus emere occaſione publici debiti, etſi laſio vltra dimidiam iuſti pretij interueniat, num.55.

VII. ſi alius rem meam vendat me conſentieate, aum.56.

VIII. in contractu donationis, qaoties conſtat de mera voluntate donantis, quod merè donare volaerit, num.57. Quid ſi contrahentes dicant ſibi inuicem donare quod alter ab altero plus iuſto acceperit, nam.58.

IX. in venditore decepto, eo quòd in fundo vendito inaentas fait theſaurus, num.59. ſi autem emptor ſciebat in fundo empto eſſe theſaurum, & emptor ignorabat: qaid, num.60.

X. in venditione plurium rerum ſimilium facta, diuerſit tamen pretiis, unm.61.

XI. ſi teſtator certo pretio rem ſaam alicui diſtrahi mandauerit, num.62.

XII. in renuntiatione bonorum lucratoram facta conſtante matrimonio per mulierem, num.63.

XIII. ceſſat hoc beneficinm, ſi ei ſit renuntiatum, nnm.64. etſi renuntians tempere renantiationis ignorauerit iuſtum rei pretium, nam.65. & quamuis renuntiatio legis remedio fiat incontinenti in eodem inſtrumento, num. 66. intellige limitationem procedere quando renuntiatio eſſet ſpecialis, nam.67.

XIV. in contractibus vſurariis, & ſuſpectis, n.68.

69 Emptori contra quem agitur de laſione, dari electionem ſupplendi iuſtum pretium, vel reſtituendi rem emptam, & eandem electionem concedi venditori cùm emptor agit de laſione, reſtituendi rem vel pretium, quod vltra iuſtam pro ea habuit. Amplia

I. procedere in contractu permutationis, & ei qui alterum ladit, electionem dari, num.70.

II. in diuiſione hereditatis facta inter heredes ei, qui ladit, dari electionem, vel ſupplendi id, quod deeſt coheredi, & in quo reperitur laſus, vel quod iterum fiat diuiſio, num.71.

III. in emphyteuſi laica, ſeu ſaculari, ſi eſt laſio, & de eo agatur, num.72. idem eſt in emphyteuſi eccleſiaſtica, quando in eius conceſſione alia ſubeſt cauſa, quàm vtilitas, num.73. Limita

I. non procedere quaado dolus dedit cauſam contractui, num.74.

II. in emptore rei aliena, ſi venditor ſe laſum dicat in pretio, num.75.

III. quando in contractu enormiſſima interueniſſet laſio, aum.76.

IV. qaaado contractus metus cauſa annullaretur, num.77.

78 Emptor ſi iuſtum pretium ſupplere eligat, rem ex antiqua cauſa & titulo habere dicitur, & poteſt vſquedum lis fuerit conteſtata, in executione iudicati eligere relaxationem rei empta, a.79.

80 Libelloram formula, ratione laſionis, quà ad actorem, quà ad venditorem, & a.81.

82 Emptor conuentus ſi eligeret rem reſtituere, & non ſupplere iuſtum pretium, tenetur reſtituere rem cum fructibus: contrarium quod non teneatur eam reſtituere cum fructibus, niſi à tempore litis conteſtata, aum.83.

Amplia hanc poſteriorem opinionem procedere etſi minor beneficio huius legis remiſſionem petat, anm.84. & quamuis emptor ſit qui elegit ſupplere iuſtum pretium, num.85. Limita

I. non procedere qaando ipſe emptor dicit ſe eſſe laſum, & agit remedio huius l.num.86.

II. quando venditor petit reſciſſionem contractus vnà cum fructibas, & emptor in electione quam facit, eam cum fructibus reſtituere obtulit, compenſatis cum intereſſe pretij, num.87.

III. quando emptor lucratus fuit fructus rei vendita, & pretium non ſolnit, aum.88.

IV. quaado vltra laſionem alia non leuis ratio concurrit, vt callidus emptor ſimplicem venditorem ſuaſionibus alliciat, licèt non integrè dolo, a.89.

V. ſi venditor enormiſſimè fuiſſet laſus, num.90.

VI. in contractu cenſuali, qaando fundus venditur pro certo pretio, ex quo cenſus conſtituitur ſuper ipſa re vendita, a.91. denique qaando venditio facta per ſententiam addictionis, vulgò de remate, reſcinditur per ſuperiores, n.92. quod procedit etſi res vendita ſit penes tertium, num.93.

94 Venditor ſi ſe laſum dicat, & emptor eligat reſtituere rem emptam, qaam antea hypothecauerat, & non ſupplere pretium, an reſoluatur ius pignoris huiuſmodi in re impoſitum, & aum.95.96.

97 Gabella vtrùm debeatur ex venditione, qua reſcinditur remedio huius l.

98 Laſis intra dimidium non conceditur legis beneficium, & cur.

99 Laſio nec minima admittitur, qua contingit in qualitate, vel quantitate: idem qua oritur ex vitio, aut defecta rei vendita, maximè occulto, ſiue illa res ſit animata, ſiue inaaimata, num. 100. intellige vt unm.101. non admittitur in aſtimatione rerum dotalium, num.102. quando pretium eſt taxatum à lege, ſtatuto, edicto, conſtitutione, num.103. in Eccleſia, Pralato, Clericis, num.104. quando quis ſciens iuſtum pretium rei; nam vili pretio emit, etiam citra dimidiam, ab eo, qui eius valorem ignorat, num.105. idem ſi quis vendidit rem plus iuſto pretio, & mentitur affirmando illud eſſe iuſtum pretium, propter quod emens ita perſuaſus emit tali pretio, num.106.

107 Laſio quomodo ſit computanda, cùm venditor dicit ſe deceptum in venditione.

108 Venditor quaado dicatur eſſe deceptus.

109 Emptor quando dicatur deceptus vltra dimidium.

110 Pretij exceſſus quantus ſit, vt agens potiatur beneficio legis.

111 Laſio triplex.

112 Contrahentibus in pretio ſe circumuenire licitum.

113 Contrahentibus vtrùm ſit permiſſum decipere ſe intra dimidium iuſti pretij, eodem modo, quo in foro contentioſo, & aum.114.115.116.

117 Deceptio ſi interuenit abſque dolo contrahentium, vterque eſt tutus in foro conſcientia.

118 Contrahentes quando ſciunt iuſtam rei aſtimationem, & emptor plus iuſto offert, vel venditor viliori pretio vendit, an ſint in foro conſcientia ſecuri, qui vendit ei, qui plus offert, vel emit ab eo, qui viliori pretio quàm res valet, vendit, & anm.119.

120 Deceptus

120 *Deceptus vltra dimidiam apud Hiſpanos Caſtella vtitur remedio huius legis intra quadriennium, apud Valentinos intra triennium, num.121. apud Gallos intra decennium, num.122. ſi verò conſtaret de dolo ex propoſito, vel læſio ita eſſet enormiſſima, quod excederet nimis vltra dimidiam iuſti pretij, tunc vſque ad triginta annos agere poterit deceptus huiuſmodi, num.123. idem in Eccleſia, Republica, & Principe, num.124.*

125 *Maior ſi iurauit ſe non venire contra contractum, contractum impugnare non poterit prætextu huius beneficij. Limitatur*

I. ſi iuramentum ex certa ſcientia non eſſet interpoſitum, & iurans non eſſet certioratus de l. huius beneficio, num.126.

II. ſi iuramentum dolo, vel metu fuit extortum, n.127.

III. ſi venditor læſus non agat ad reſciſſionem contractus, ſed tantùm ſimpliciter ad ſupplementum pretij, num.128. contrarium tamen, imò quod nec ad ſupplementum iuſti pretij iurans poſſit agere, meritò tuentur, num.129.

IV. ſtante enormiſſima læſione, num.130.

131 *Minor iuramento ſimpliciter promittens non venire contra contractum, & venditionem à ſe geſtam ſeruare, ſi læſum vltra dimidiam fuiſſe reperiatur, non obſtante iuramento ex beneficio huius l. venditionem, ſeu contractum impugnare, & eius reſciſſionem petere poterit.*

132 *Reſtitutionem in integrum an poſſit petere qui habet remedium huius legis.*

133 *Tertius rei poſſeſſor, qui rem iuſto pretio emit à primo emptore, non iuuatur beneficio legis. Limita tamen*

I. ſi primus emptor non ſit ſoluendo, & eodem vitio læſionis res vendita ad tertium poſſeſſorem perueniat, num.134.

II. ſi ſecundus emptor, qui rem habuit titulo oneroſo, & iuſto pretio, ſciret rem venditam fuiſſe authori ſuo cum læſione vltra dimidiam iuſti pretij, num.135.

III. quando ſecundus emptor, ſeu tertius poſſeſſor rem acquiſiuit titulo lucratiuo, vtputa donationis, aut legati, num.136.

IV. quando poſt litem conteſtatam cum primo emptore, tertius rem, ſuper cuius læſione in pretio agebatur, emit ab eo, num.137.

V. ſi venditio enormiſſimam continet læſionem, n.138.

139 *Emptor læſus, ſi alienauit rem, in cuius emptione deceptus fuit, poterit, non obſtante alienatione, de læſione contra venditorem agere.*

140 *Venditor re perempta apud emptorem, ſine eius culpa, non poteſt ratione læſionis eum conuenire ex beneficio huius leg. ad ſupplementum iuſti pretij. Amplia*

I. in emptore decepto vltra dimidiam iuſti pretij, qui contra venditorem agere non poterit, ſi res abſque culpa ſua penes ipſum perierit, vt quod pluris iuſto pretio pro eo accepit, ei reſtituat, num.141. quamuis contrarium, imò quod perempta re abſque culpa ſua poſſit emptor contra venditorem agere, vt ei quod plus iuſto pretio accepit, reſtituat, num.142.

II. ſi res apud ipſum venditorem pereat, n.143.

III. in diuiſione hæreditatis, ſi ille qui diuiſionem reſcindi vult ex cauſa immodicæ læſionis, aliquid ex bonis diuiſis alienauit, num.144. Limita

I. quando culpa emptoris, vel eius facto res periit, vel fuit extincta, num.145.

II. ſi res empta pereat penes tertium, cui emptor eam iuſto pretio vendiderat, num.146. niſi primus emptor nihil vltrà quàm ipſe dedit, à ſecundo emptore accepit, num.147.

III. ſi res poſt litem conteſtatam pereat, n.148.

149 *Valor rei probatur ex inſtrumento venditionum aliarum rerum ſimilium exiſtentium iuxta rem venditam, dummodo tamen probetur quod huiuſmodi bona contigua ſunt eiuſdem qualitatis & bonitatis cum terris, vel fundo, de cuius pretio probando agitur, num. 150. & dummodo etiam inſtrumenta ſimilium venditionum ſint multa ad hoc vt ex eis ſaltem præſumptiuè probetur communis æſtimatio, num.151.*

152 *Valor rei iuſtus quis.*

153 *Ex locationibus fructuum perceptionem probari non ſufficit.*

154 *Pretium non probari in domibus, & ædificiis, ex redditibus.*

L. Rem maioris. II.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Lupo.*

DEceptus in venditione vltra dimidium iuſti pretij poteſt agere vt res reddatur, aut iuſtum pretium ſuppleatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup. hoc tit. & tom.7.repet.* Antonius de Padilla, Petrus Picus, Pantaleo Calderinus, & latiſſimam huius l. materiam doctiſſima illuſtrauit repetitione Luſitanus noſter Arias Pinellus, quem inter recentiores nemini Iuriſconſultorum ſecundum dicit Gemin. *de vſuris, comment.1. ad l. curabit, in præfat. n.6.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, multiſque exornant Ord. Reg. Luſit. *lib.4. tit.13.* vbi parens meus, *l. Hiſp. 56. in 2. p. tit.5. p.5.* vbi Greg. Lop. *gloſſ.4. l.1. tit.11. lib.5. noua Recop.* vbi Azeued. & Matienſ. Soc. *reg.* 281. Capella Tholoſana *deciſ.* 469. Strach. *de mercat. tit. de ſponſ. p.4. n.2. cum ſeqq.* Couar. *var. lib.2. cap.3. &* 4. Ant. Gom. *tom.2. var. cap.2. n.22.* Fabian. de Monte *in tract. de empt. & vend. q.8. princ.* Petr. Greg. *ſyntagm. iur. lib.25. cap.24.* Connan. *comment. iuris lib.7. c.9. n.10.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.2. tit. de reſcind. contract. art. vnic. gloſ.15. n.5.* Montalu. *l.5. tit.10. lib.3. fori legum, verbo valia,* Ant. Gabr. *commun. lib.3. tit. de empt. & vend. concl.1.* Sarmient. *ſelect. lib.1. cap.11. n.4. cum ſeqq. & lib.7. c.12.* Molin. *de primog. lib.2. c.8. n.18. cum ſeqq.* Nicol. Mozz. *de contract. tract. de empt. & vend. tit. quibus caſibus annulletur emptio, n.6. cum ſeqq.* Mench. *controu. vſufreq. p.2. cap.61.* Anton. Theſaur. *deciſ.* 156. Gemin. *de vſuris, comm.3. §.5. n.112. cum ſeqq.* Brunot. à Sole *in locis communib. verbo fundus 4. verbo clauſula 14. læſio 4. & 6. theſaurus 1. tranſactio 6.7.8. & 20. venditio 1.3. &* 8. Facbin. *lib.2. contr. c.16. cum ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *tom.3. comm. opin. tit. de empt. concl.2.* Ant. Fab. *de errorib. pragm. dec. ead.7* Maynard. *dec.58. cum ſeqq. lib.3.* Merenda *contr. lib.1. ex c.24. vſque ad 46.* Felician. *de cenſib. lib.2. c.1. n.6. cum ſeqq.* Gaſp. Rodet. *de annuis redditib. lib.1. q.11. per tot.* Motl. *in emporio iuris ciuilis, p.1. tit.9. de contrah. empt. q.19. cum ſeqq.* Ceuall. *comm. contra comm. q.443.508.510. & 511.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo emptio, n.58.* Valaſc. *conſ.18. in princ. & conſ.43. & ſeq. & conſ.70. n.4. cum ſeqq.* Cabed. *Luſit. deciſ.34. n.1. p.1.* Gam. *Luſit. deciſ.294. num.205.212.256. & 259.* à Ponte *conſ.53. n.34. cum ſeqq. conſ.54. n.21.* Caſtill. *controu. lib.2. c.8. per tot. & lib.7. c.18. n.77.79.80.132. & 133.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.349. cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.1. collect.81.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iur. p.1. c.8. n.103. cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part.2. lib.9. quæſt.3. ſect.2.* Ioan. Salas *de contract. tract.1. de empt. dub.27.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §.1. quæſt.7. part.2. ampl.10. n.1. cum ſeqq.* Alex. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.3. tit. de empt. reſolut.3. per tot.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.403. cap.3. cum ſeqq.* Cancer. *var. reſolut. part.1. cap.13. n.21. cum ſeqq.*

3 Amplia primò beneficium huius leg. non ſolùm in
venditione, de qua loquitur, ſed etiam in emptione,
ex Ant. Gabr. d. tit. de empt. concl. 1. ampl. 13. Vincent.
de Franchis deciſ. 225. circa princ. & deciſ. 243. à n. 1.
Theſaur. iun. ad deciſ. 165. parentis ſui, in verſ. quomo-
do autem, Pinel. hic, part. 1. cap. 2. n. 4. Donell. num. 17.
4 Gutier. d. lib. 2. practic. quaſt. 133. n. 2. ac in omnibus
bonæ fidei contractibus locum habere, vt per Bart.
n. 4. verſ. quid in aliis contractibus, Salic. n. 8. Bald. n. 5.
Angel. etiam n. 5. & Caſtrenſ. n. 14. in præſenti lege,
Padil. in repet. n. 13. & Pinel. part. 1. cap. 1. n. 1. & 2.
Anton. Gom. tom. 2. variarum, cap. 2. n. 22. in fine, An-
ton. Gabr. d. tit. de empt. concl. 1. n. 19. Ceual. commun.
contra commun. quaſt. 536. num. 24. Molin. d. tract. 2.
diſp. 349. verſ. prædicta locum habent, Scacc. d. ampl. 10.
num. 5. Matienſ. d. l. 1. gloſ. 8. n. 1. tit. 11. lib. 5. nona Re-
cop. Didac. à Britto Luſit. in rubr. de locato & conda-
cto, part. 2. §. 2. num. 18. Alexand. Trentacinq. d. tit. de
5 empt. reſolut. 3. n. 1. vbi extendit, etiamſi contractus
6 bonæ fidei deductus eſſet in ſtipulationem. Intellige
ampliationem de conuentionibus commutationis, in
7 quibus ex vtraque parte datur, vel promittitur vnum
pro alio; ſed reſtringe tamen ad contractus reciprocos,
quibus congruere non poſſit ratio læſionis, vt depoſi-
tum, mandatum, vel commodatum, vt per Rebuff. in
dict. tract. de reſciſſ. contract. art. vnic. gloſſ. 15. n. 6. Pinel.
in præſenti, part. 1. cap. 3. n. 4. Matienſ. in d. l. 1. gloſſ. 8.
8 n. 2. Auendan. de cenſib. cap. 35. n. 11. & 12. Et amplia-
tio extenditur ad venditionem ſpei, vt per Scacc. de
iudic. cauſ. lib. 2. cap. 2. ſub num. 476. verſic. quartas.
9 Amplia ſecundò locum habere etiamſi venditio fa-
cta fuerit in publica ſubhaſtatione plus offerenti, ex
d. l. Hiſpan. 1. tit. 11. lib. 5. nona Recop. Ord. Reg. Luſit.
lib. 4. tit. 13. §. 7. Pinel. in præſenti, part. 2. cap. 2. à n. 25.
cum ſeqq. & Padil. n. 30. Duen. reg. 187. n. 10. Anton.
Gom. d. tom. 2. cap. 2. n. 23. Menchaq. controuerſ. vſu
freq. part. 2. cap. 61. n. 1. vbi vtriuſque opinionis aucto-
res refert, & hanc veriorem dicit, Azeued. in d. l. 1.
n. 31. & ibi Matienſ. gloſſ. 9. per tot. Anton. Gabr. d.
concluſ. 1. n. 107. Gam. Luſit. deciſ. 198. Mozz. de con-
tract. tract. quibus caſibus annulletur emptio, num. 17.
Surd. conſ. 39. n. 4. Ceuall. d. quaſt. 536. n. 2. & 3. Par-
lad. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. part. 5. §. 16. n. 10. Morl.
in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 9. de contrah. empt.
quaſt. 23. Anton. Fab. in ſuo Cod. lib. 4. tit. 30. diffinit. 4.
10 & in diffinit. 25. ampliat, etiamſi ſubhaſtatio decreto
Senatus eſſet confirmata, ſi læſio bene probetur, Garc.
Maſtrill. Siciliæ deciſ. 33. n. 10. Cancer. variar. reſolut.
part. 1. cap. 13. n. 14. vbi ait in principatu Cathaloniæ
obſeruari, quod ſi doceatur de læſione vltra dimidiam,
impetratur à iudice vt res iterum vendatur, & reddito
pretio illi, qui priùs eam emerat, plus offerenti trada-
tur, vel emptor ſi vult, iuſtum pretium ſuppleat, Ste-
phan. Grat. diſcep. forenſ. tom. 1. cap. 7. num. 10. & tom. 3.
cap. 461. n. 30. Molin. d. tractat. 2. diſp. 349. verſ. etiamſi
res aliqua, Alex. Trentacinq. d. tit. de empt. & vendit. re-
ſol. 3. n. 4. vbi teſtatur ab hac opinione magis communi
non eſſe recedendum, nec in conſulendo, nec in iudi-
cando, & declarat hanc concluſionem non procedere
quando ſciens & prudens ſubhaſtalem venditionem,
& liberationem confirmauerit, & ratam habuerit. Sa-
las d. dub. 27. n. 6. Rebell. d. part. 2. lib. 9. quaſt. 3. ſect. 1.
n. 8. Amat. Roderic. in tractat. de execut. ſentent. cap. 6.
a. 58. Menoch. conſ. 1121. à princ. & conſil. 1263. n. 14.
Et quamuis in venditione voluntaria, ſcilicet quando
quis res ſuas in ſubhaſtatione vendit, vt ex licitato-
rum calore cariùs vendantur, contrarium ſequantur
Padil. citato loco, & Chriſtoph. de Pax ad l. ſtyli 220.
n. 2. & 3. & diſtinguendo contrarias opiniones com-
ponat Duen. d. regul. 187. n. 10. verſ. in qua contrarieta-
te, dicens affirmatiuam opinionem procedere in ven-
ditione voluntaria, negatiuam in neceſſaria. Nihilo-
minus tamen verior & receptior opinio eſt, quod in
vtroque caſu procedat, & in ſpecie tenent Pinel. citato
loco, Ceuall. d. quaſt. 536. n. 5. & Morl. d. quaſt. 23. n. 7.
Amplia tertiò etiam locum habere in venditione 11
facta cum decreto iudicis, vt per Cremenſ. hic, n. 108.
Cagnol. n. 158. quaſt. 23. Pinel. p. 2. cap. 2. n. 18. Ma-
tienſ. d. l. 1. gloſſ. 9. n. 2. & ibi Azeued. num. 31. Anton.
Gom. tom. 2. var. cap. 2. n. 23. in fine, Fachin. lib. 2. con-
trou. c. 20. verſ. altera controuerſia, Parlador. differ. 44.
n. 9. Mat. Antonin. var. reſol. lib. 2. reſol. 15. num. 4. Io-
ſeph. Ludou. Vmbria deciſ. 18. n. 72. Alex. Trentacinq.
d. tit. de empt. & vendit. reſol. 3. n. 5. vbi refert ab hac
ſententia nec in iudicando, nec in conſulendo eſſe re-
cedendum; quicquid contrarium poſt alios plures
ſentiant Duen. reg. 187. verſ. 10. Anton. Gabr. d. tit. de
empt. concl. 1. n. 57. licèt ſub n. 60. declaret eam non 12
procedere quando decretum interpoſitum fuiſſet abſ-
que cauſæ cognitione. Idem ſi ex falſa cauſa, vt te- 13
net Menoch. de præſ. ampt. lib. 2. præſ. 75. n. 38.
Amplia quartò procedere in venditione facta pro 14
debito fiſcali, vt ex Calcan. Bald. & Corn. reſoluit
Alexand. Trentacinq. d. reſol. 3. n. 3.
Amplia quintò in venditione facta per procurato- 15
rem, vt per Cremenſ. in hac l. num. 70. ampl. 20. &
Cagnol. num. 166. Rebuff. d. gloſſ. 15. num. 22. Anton.
Gabr. d. tit. de empt. & vendit. concl. 1. num. 27. & 29.
Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 8. num. 3. Fachin. lib. 2. controuerſ.
cap. 29. niſi procurator exceſſerit fines mandati, & do- 16
minus non ignorauit læſionem, vel exceſſum mandati,
ſecundùm Pinel. in præſenti, part. 1. cap. 1. num. 18. vbi
contra plures, quos recenſet, notat quod ſcientia &
patientia domini extendit mandatum, quicquid te-
neat Rebuff. d. gloſſ. 15. num. 22.
Amplia ſextò, vt procedat etiamſi venditor feciſ- 17
ſet pactum emptori, quod reddendo ei pretium intra
certum tempus res ſibi redderetur; nam licèt emptor
non reddiderit pretium intra præfinitum tempus, &
amiſerit beneficium, quod ex pacto ſibi compete-
bat, non amittit beneficium, quod ex hac l. & ſi-
milibus ei competit, vt per Matienſ. in d. l. 1. gloſſ. 8.
num. 18. Fachinæ. lib. 2. controu. cap. 20. verſ. tertia con-
trouerſia, Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ. 97. vbi proban-
do læſionem ſecundùm tempus contractus, hanc opi-
nionem ſequitur, Anton. Fab. in ſuo C. lib. 4. tit. 3. ſub
hoc tit. definit. 5. & 7. vbi durante tempore retractus
hoc beneficium non dari dicit.
Amplia ſeptimò, beneficium huius l. locatori & 18
conductori, qui in contractu locationis, & conductio-
nis læſi vltra dimidiam iuſtæ mercedis fuerunt, conce-
di, vt per Ord. Reg. Luſit. lib. 4. tit. 13. §. 6. verſ. arrenda-
mientos, Guid. Pap. deciſ. 736. Fabian. de Monte d. tract.
de empt. q. 9. n. 9. Cagnol. in præſenti, n. 58. & Donell.
n. 19. Pinel. p. 1. cap. 3. n. 17. Padil. d. n. 13. & 14. Bur-
ſat. conſ. 104. n. 20. vol. 2. Ioſeph. Ludou. concl. 12. verſ.
& quoniam, Suar. in theſauro commun. opin. lit. L, n. 143.
Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 30. num. 58.
pag. 640. Menchaq. d. cap. 61. n. 12. Gam. Luſ. dec. 19.
Azeued. in d. l. n. 4. & ibi Matienſ. gloſſ. 6. n. 2. tit. 11.
lib. 5. noua Recop. Gutier. pract. lib. 2. q. 138. n. 1. Ceuall.
d. q. 536. n. 26. Caroc. de locat. & conducto, cap. de re-
ſcind. locat. n. 1. Fachinæ. controu. lib. 2. cap. 22. in princ.
Arimin. Tepat. var. ſentent. tom. 2. tit. 402. cap. 5. verſ. re-
medium, vbi quod ceſſat in conductoribus habentibus 19
ſcientiam & notitiam bonorum locatorum, Velaſq. de
Auendan. de cenſib. c. 35. n. 13. & 14. Steph. Grat. diſcept.
forenſ. tom. 1. cap. 184. à n. 1. Molin. d. tract. diſp. 349.
verſ. prædicta locum, Morl. d. part. 1. tit. 9. de contrah.
empt. quaſt. 19. n. 7. Amat. conſ. 23. à princ. lib. 1. Rebell.
de obligat. inſtit. part. 2. lib. 14. quaſt. 3. n. 4. Azor. inſtit.
moral. part. 3. lib. 8. de locato, & conducto, cap. 11. q. 2.
Card. Tuſch. pract. concluſ. lit. L, concl. 193. n. 19. & 20.
latiſſimè Didac. à Britto in rub. de locato, part. 2. §. 2. par
tot. vbi à n. 20. ſubdit remedium huius l. non ſolùm 20
competere pro reſcindenda locatione mutuo conſenſu
celebrata

celebrata, re nondum tradita, ſed etiam poſt rem tra-
ditam, & penſionem ſolutam, ac tempus locationis fi-
21 nitum, & *à num.* 22. diſputat, an læſio vltra dimidiam
iuſti pretij in contractu locationis ſit ſumenda per reſ-
pectum ad fructus in futurum colligendos, in quo ver-
titur dubius rei euentus, an per reſpectum ad præſen-
tem ſtatum temporis, quo contractus celebratur.

22 Quæ quidem ampliatio extenditur ad locationem
& conductionem herbarum pro paſcendis ouibus, vt
per Padil. *in præſenti, n.* 15. Girond. *de gabell. part.* 4.
23 §. 1. *n.* 53. Ceuall. *d. q.* 536. *n.* 31. vbi in conductione
domus procedere ſubdit, Gutier. *de gabell. quæſt.* 136.
24 *n.* 22. vbi addit in conductione bonorum ciuitatis, vel
villæ hoc remedium locum habere, *& quæſt.* 147. *n.* 7.
25 Et procedit, etſi contractus locationis iam eſſet fini-
tus, ſi conductor dicat ſe fuiſſe læſum vltra dimidiam
iuſtæ mercedis, vt per Pinel. *in d. l.* 2. *p.* 2. *cap.* 3. *n.* 19.
& 20. vbi in hoc caſu eandem rationem & æquitatem
vigere dicit, & ſic obtinuiſſe, Menchaq. *d. c.* 61. *n.* 18.
Matienſ. *in d. l.* 1. *gloſ.* 6. *n.* 5. & *ibi* Azeued. *n.* 4. Gutier.
pract. lib. 2. *quæſt.* 132. *n.* 2. vbi ex profeſſo examinat, &
hanc veriorem, & in praxi tenendam dicit, Ceuall.
d. quæſt. 536. *n.* 28. Stephan. Gratian. *d. cap.* 185. *num.* 2.
Fachinæ. *d. lib.* 2. *controuerſ. cap.* 22. *in princip.* Gam.
Luſit. deciſ. 19. vbi contra Decium latè defendit, &
plures caſus refert, in quibus Senatus ille pro ea iu-
dicauit, & *ibi* Flores de Mena; eo tamen addito, quod
conductor, qui deceptionem allegat fructibus per-
ceptis, petente locatore, illorum veram & legiti-
mam reddat rationem, & ei illos reſtituat expenſis
deductis, vel ſaltem eorum valorem per arbitros æſti-
mandum, & deceptio clarè probetur.

26 Vtrùm verò ampliatio locum habeat in locatione
operarum, quam faciunt architecti, & fabri lignarij,
ac alij ſimiles officiales, qui promiſerunt facere do-
mum, Eccleſiam, vel aliquam rem certa mercede ſuo
periculo? Locum habere tenent Padil. *hic, n.* 14. Pinel.
part. 1. *cap.* 2. *n.* 17. *cum ſeqq.* Auiles *ad cap.* 33. *Prætor.*
ſuper verb. à menos coſta, n. 5. Caroc. *de locato & con-
ducto, cap. de reſcind. locat. num.* 3. *&* 5. Contrarium
verò, immò huiuſmodi architectis, officialibus, &
peritis in arte hoc remedium denegari, tenent Caſtil.
in l. 2. *Tauri, ſuper verb. de las dichas leys, verſic. & ad-
de ad ſupradicta,* Stephan. Gratian. *d. cap.* 85. *num.* 3. 9.
& 10. & maximè ſtante *d. l. Hiſpan.* 3. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua
Recop. & Ordin. Reg. Luſit. lib.* 4. *tit.* 13. §. 8. quæ pro-
hibent his officialibus, qui operas ſuas locant, hoc re-
medio vti, Perez *in l.* 2. *gloſſ.* 1. *verſ. pro ſolutione, in
medio, tit.* 12. *lib.* 2. *Ordin.* Auendan. *de exequendis
mand. part.* 2. *cap.* 13. *n.* 3. Gutier. *d. lib. practic. quæſt.* 144.
Ceuall. *d. quæſt.* 536. *n.* 29. *&* 30. Morl. *d. tit.* 9. *quæſt.* 19.
n. 9. vbi dicit, quod non eſt extendenda ad alios, qui
in emendis rebus ſui officij decipiuntur vltra dimi-
diam, quia eſt correctoria iuris communis, Bobadill.
in ſua politica, lib. 3. *cap.* 5. *n.* 43. Intellige quando præ-
dicti officiales erant experti in ſuo officio, ex *dicta
l. Hiſp.* 3. ibi, *ſiendos expertos en ſu officio*, & notant
ibi Azeued. *n.* 3. *&* 4. & Matienſ. *in gloſſ.* 1. Gutier. *d.
quæſt.* 144. *in fine*, & Ceuall. *dicta quæſt.* 536. *n.* 30.

27 Amplia octauò in contractu permutationis; nam
& in illo locum habere remedium huius l. reſoluunt
Fabian. de Monte *de empt. quæſt.* 8. *princ. n.* 10. Pinell.
in præſenti, n. 1. *cap.* 3. *cum ſeqq.* & Padill. *num.* 17. Ma-
tienſ. *in d. l.* 1. *gloſſ.* 7. *n.* 1. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Gu-
tier. *d. lib.* 2. *pract. q.* 139. *n.* 1. Morla *d. tit.* 9. *de contrah.
empt. q.* 19. *n.* 3. Mozz. *d. tract. de empt. & vend. tit. qui-
bus caſibus annulletur exceptio, n.* 18. Aldouin. *conſ.* 68.
n. 33. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 3. *collect.* 704. *verſic.
infertur tertiò*, Ord. Reg. Luſit. *d. lib.* 4. *tit.* 13. §. 6. *ver-
bo eſcambios*, quicquid exiſtimet Ant. Fab. *de errorib.*
28 *dec.* 8. *errore* 9. Quæ ampliatio reſtringitur vt non
procedat in permutatione beneficiorum, in qua ſi in-
teruenIat læſio, remedium huius l. locum non habet,

ſecundùm Padil. *hîc, n.* 18. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Gal-
liæ, tract. de reſciſſ. contract.* §. *vnic. gloſſ.* 15. *n.* 10. Cou.
lib. 1. *var. cap.* 5. *n.* 3. *&* 8. *verſ. vltima ratio, & n.* 9. Maſ-
card. *de probat. concl.* 1175. *n.* 20. Matienſ. *d. l.* 1. *gloſſ.* 7.
n. 5. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Ceuall. *d. quæſt.* 536. *n.* 92.
Fachinæ. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 22. *verſ. tertia eſt contro-
uerſia*, Flamin. *de reſign. beneſic. lib.* 3. *q.* 7. *n.* 41. Rebell.
de obligat. iuſt. p. 2. *lib.* 9. *q.* 3. *ſect.* 2. *n.* 13. *verſ. adnotan-
dum*, Ioan. Salas *de contract. tract. de empt. dub.* 27. *n.* 12.

Amplia nonò in conceſſione feudi, quando conce- 29
ditur ob pecuniam domino præſtandam; ſecus verò
cùm penſio, vel ſeruitium datur in recognitionem 30
dominij, prout regulariter fit, vt per Caſtr. *hîc, n.* 13.
Bald. *n.* 7. & Salicet. *n.* 10. Cagnol. *num.* 207. Padil.
n. 29. & Pinel. *p.* 1. *cap.* 3. *n.* 2. Rebuff. *d. tract. de reſciſſ.
contract.* §. *vnic. gloſſ.* 15. *n.* 11. Anton. Gabr. *d. tit. de
empt. & vend. concl.* 1. *n.* 74. Matienſ. *d. l.* 1. *gloſſ.* 8. *n.* 7.
Fachin. *d. lib.* 2. *cap.* 22. *verſ. nec huic ſententiæ.*

Amplia decimò in conceſſione emphyteuſis, quan- 31
do penſio præſtatur in recompenſationem fructuum,
vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 4. *tit.* 13. §. 6. *verſ. afora-
mientos*, Padil. *hîc, n.* 28. Pinel. *p.* 1. *cap.* 3. *n.* 37. Anton.
Gom. *l.* 98. *Tauri, n.* 4. *verſ. item etiam*, Rebuff. *d. gloſ.* 15.
n. 13. Anton. Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 75. *cum ſeqq.* Matienſ.
d. gloſ. 8. *n.* 7. Theſaur. *deciſ.* 102. Valaſc. *de iur. emphyt.
q.* 11. *n.* 19. Gam. *Luſitan. deciſ.* 257. Fachin. *d. cap.* 12.
verſ. ſed maior eſt, Cald. Pereira *in l. curatorem, verbo
implorare, n.* 15. Felician. *de cenſib. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 14. *&
cap.* 91. *n.* 3. *&* 4. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 452. *verſ.
quod verò attinet*, Morl. *d. tit.* 9. *quæſt.* 19. *n.* 7. Azor. *inſt.
moral. p.* 3. *lib.* 10. *de emphyt. cap.* 7. *q.* 8. Secus ſi præſte- 32
tur in recognitionem dominij, ex Matienſ. *d. n.* 7. *in
fin.* vel quando res, quæ fuerunt datæ in emphyteu-
ſim, erant inutiles, ſteriles, ac ruinoſæ; nam quantum-
uis minimus conſtituatur cenſus, vix in huiuſmodi
emphyteuſi læſio conſiderari poteſt, vt cum Specul. &
aliis tradit Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.* 4. *gloſſ.* 8. *p.* 1.
n. 43. *&* 44. vbi refert pro hac parte deciſionem Se-
natus Cathaloniæ, & *num.* 47. tradit quæ res dicantur
ſteriles, & inutiles ad hunc effectum.

Amplia vndecimò in cenſu reſeruatiuo perpetuò 33
redimibili, ſeu ad vitam, illegitimo pretio conſtituto,
cenſuario, vel ei, qui rem in cenſum dedit, vt per
Auendan. *de cenſil. cap.* 35. *per tot.* vbi *à num.* 7. in
hoc caſu remedium huius l. competere affirmat, &
quamuis in datione emphyteuſis, & cenſus reſeruati-
ui huic remedio non eſſe locum, per text. *in l.* 68.
Tauri, quæ eſt *l.* 1. *tit.* 15. *lib.* 5. *noua Recopil.* exiſtima-
uerint Anton. Gom. *in d. l.* 68. *Tauri, n.* 4. *verſic. item
etiam*, & Pinel. *d. part.* 1. *cap.* 3. *in fine, verſic. nec dubi-
to*; nihilominus tamen eandem legem nouæ Recop.
nihil innouaſſe tenent Matienſ. *ibid. gloſſ. fin. n.* 2. *& in
d. l.* 1. *gloſſ.* 8. *n.* 7. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Morl. *d.
tit.* 9. *quæſt.* 19. *num.* 8. *verſ. vlt.* vbi dicunt dictam l. non
pertinere ad læſionem, de qua agimus, quæ interue-
nire debet in ipſa conuentione, ſed ad pœnam com-
miſſi, quæ poſt conuentionem iuſtè & legitimè fa-
ctam committitur per emphyteuticarium penſionem
non ſoluentem, Felician. de Solis *de cenſib. lib.* 1. *cap.* 3.
num. 14. *in fine*, Ioan. Garc. *de expenſ. cap.* 9. *num.* 64.
Auendan. *d. tract. de cenſibus, cap.* 91. *num.* 4. *&* 5. vbi
interpretatur & examinat, vtrùm pœna commiſſi ad-
mittatur in cenſu, ſi excedat dimidiam.

Amplia duodecimò in datione in ſolutum, ſi dans, 34
vel recipiens vltra dimidiam iuſtæ æſtimationis læda-
tur, vt per Pinel. *hic part.* 1. *cap.* 4. *num.* 8. Anton. Gabr.
d. tit. de empt. & vendit. concl. 1. *n.* 38. Vincent. de Fran-
chis *deciſ.* 224. *n.* 4. Matienſ. *l.* 6. *gloſſ.* 1. *n.* 1. *&* 2. *tit.* 11.
lib. 5. *noua Recop.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut.
lib.* 3. *tit. de empt. & vendit. reſol.* 3. *n.* 13. Arimin. Tepat.
var. ſent. tom. 2. *tit.* 402. *ſub cap.* 5. *verſ. l.* 2. *de reſcind.
vend.* habet etiam locum in datione in ſolutum, Ignat.
de Villar. *in ſylua reſp. lib.* 1. *reſp.* 11. *num.* 9. Niſi datio 35

in ſulutum iudicialis ſit, cùm ſcilicet pignus creditori ex eo quod emptor non reperitur, adiudicabitur, Fabian.de Monte d.tract.de empt.queſt.8. princ.num.9. Rebuff. d.art.vnic. gloſſ.15. num.41. Anton. Gabr. d. tit.de empt.& vend.t.concl.1. num.64. Alexand. Trentacinq. d.num.13.verſ. ſecunda eſt opinio negatiua.

36 Amplia decimotertiò in tranſactione, in qua locum habere remedium huius leg. magis communiter tenent Doctores, eo moti fundamento, quia dubius euentus litis poteſt æſtimari, de quo tamen vide Ordin.Reg.Luſit. lib.4. tit.13.§.6. ibi, tranſauçoens, Pinel. hic p.1.cap.4.n.12. Roland. conſ.28.lib.4. Rebuff. tom.2.ad leges Galliæ, tit.de reſciſ.contract.art.1.gloſ.5. n.18. Gail. lib.1.obſeru.70.n.14.& 15.Ioan.Kop.q.58. n.5. Anton.Gabr. d.tit.de empt.& vendit.concl.1.n.68. Muſcul. in tract. de ſucceſſ. conuent. claſſi 1.memb.3.à n.151. Ann. ſing.533. Vincent. de Franchis deciſ.159. n.7. Viu. deciſ.4'9.n.4.Put. deciſ.230. aliàs 223.lib.1. Nicol. Reuſner. deciſ.6.n.11. lib.2. Molin. de primog. lib.4.cap.9.n.34. Mauric. de reſtitut. in integ. cap.210. Mench. dict.cap.61.n.9. Sfort. de reſtitut.in integ.p.2. queſt.66. art.4. Menoch. conſ.193. n.11.& conſ.401. n.157.cum ſeqq. Gam. Luſit. deciſ.110. n.15. Intrigl. deciſ.45. n.27. Ioan. Andr. Georg. alleg.34. num.16. Mozz. de contract. tract.de empt. tit. quibus modis annulletur emptio, num.21. cum ſeqq. Burg. de Paz ſen. conſ.19. Matienſ. in d.l.1.gloſſ.8.n.53.cum ſeqq.tit.11. lib.5.noua Recop. Azeued. l.4.n.133. cum ſeqq. tit.21. lib.4.noua Recop.Gutier. in auth.ſacramenta puberum, n.57.& n.90.& pract.lib.2. q.141.& canon.lib.1.c.39. n.66.& de iuram.confirm.p.3.cap.2.n.24. Morl. in emporio iuris ciuilis,part.1.tit.4.q.2.& tit.9.queſt.19.n.10. Cald. Pereira in l.ſi curatorem, verbo læſis, num.153. Amat. lib.1.conſ.7. n.39. Ceuall. commun.contra commun. queſt.72. Aluar. Valaſc. conſ.18. n.8. vbi ait ita ſæpiùs vidiſſe iudicatum in Luſitano Senatu, Bernard. Græuæ. ad pract.Cameræ Imper.lib.2.concl.70.Cardin. Mantic. de tacitis & ambig.conuent.tom.2.lib.26.tit.9. num.23. Rebell. de obligat.iuſtit. part.2.lib.9. quæſt.4. ſection.2. num.13. verſ.aduotandum, & lib.19.quaſt.1. n.13. Peguer. deciſ.4. tom.2. Laucel. Gallia conſ.27. n.1. Cancer. var.reſolut. p.1.cap.13.de empt.n.34.cum ſeqq. latè Alex. Trentacinq. d.tit.de emption. reſol. 3. n.7. vbi duas contrarias refert opiniones, & tandem eas ſub hoc fœdere diſtinctionis componit: aut quis eſt læſus vltra dimidiam iuſtæ æſtimationis in modico exceſſu, & tunc procedere ait opinionem, quæ negat hanc legem locum habere in tranſactione: aut læſio contingit vltra dimidiam iuſtæ æſtimationis in magno exceſſu, & tunc ex tali enormiſſima læſione dolus arguitur, & conſequenter tranſactio reſcinditur.

37 Amplia decimoquartò locum habere tam ad excipiendum quando res non eſt tradita, vel pretium ſolutum, quàm ad repetendum, ſi alter ex contrahentibus vltra dimidiam iuſti pretij fuerit læſus, Pinel. hic part.1.cap.3.n.5.& 6. Felician de cenſib.lib.1.c.3.n.14. Auendan. eod.tract.cap.35.n.6.& 9.& cap.36.n.1. Ceuall. commun. contra commun. queſt.510. verſ.ſed contrariam. Quamuis remedium huius l.locum non habere re nondum tradita, in contractibus ſtricti iuris, ſed doli exceptionem competere, teneant Padil. hic n.21.Facbinæ. d.lib.2.cap.22.verſ.quarta controuerſia, Ant.Fab. de errorib.pragmatic.decad.8.errore 1.à n.11.

38 Amplia decimoquintò tam vxori, quàm marito remedium huius l. dari ob læſionem æſtimationis rerum, quæ in dotem fuerunt datæ, quando æſtimatio facit emptionem, vt per Cremenſ. hic n.37. amp.9. Matienſ. d.l.1.gloſſ.8.num.20. tit.11.lib.5.noua Recop. D.Barboſ. in l.æſtimatis 51.n.21.& 22. ff.ſoluto matrimon. Ceuall. d.queſt.536. n.21. quicquid contrarium teneat Anton.Fab. d.part.1. decad.8. errore 7.

39 Amplia decimoſextò in nimia conſtitutione dotis, vt ſi mulier dando ampliorem dotem læſa ſit, vel vir deceptus minorem accipiendo, quia hoc caſu habet locum remedium huius l. vt per Phanuc. de lucro dotis, pag.431. Pinel. hic part.1.cap.4.num.32.& 34. vbi hanc ampliationem quoad virum iuſtam eſſe dicit, vxori tamen minori læſæ tantùm ſubueniendum eſſe ſubdit ex l.vnic. C.ſi aduerſùs dotem, Matienſ. d.l.1. gloſſ.8.n.23. Ioan.Garc. de expenſ. cap.18.n.12. Greg. Lop. l.56. gloſſ.4.verſ.habet etiam locum, tit.5. part.5. D.Barboſ. loco proximè citato, Menoch.conſ.371.n.23. Fontanell. de pactis nupt.clauſul.5. gloſſ.8.p.8.num.30. vbi minorem beneficio reſtitutionis in integrum aduerſùs dotantem vt compellatur ad ampliorem dotem dandam, iuuandum eſſe docet. Patri, vel matri, qui magnam dotem filiæ dedit, hodie ſuccurſum eſt per l.1.tit.6. lib.5.noua Recop.vbi prohibitum eſt filias ratione dotis meliorare; ſi verò frater dotauit ſororem, & notabiliter in promiſſione dotis fuit læſus, ſi eſt minor, beneficio reſtitutionis in integrum; ſi eſt maior, & læſio vltra dimidiam aſcendit, beneficio huius l.ſe iuuare poterit. Maynard. Tholoſ. deciſ.42. num.3. lib.3. Syluan. conſ.13.per tot.Natt. conſil.658.Hooded. conſ.18.à n.32.vol.1. Fontanell. n.22. cum ſeqq.d.loco.

Virùm autem ſi filia gratis, nihilo accepto, vel dote contenta renuntiauit hæreditatibus parentum, & ſuis legitimis, & aliis quibuſcumque ſibi quoquo modo tam in bonis paternis, quàm maternis ſpectantibus, & poſtea ſe læſam eſſe dicat, & huiuſmodi renuntiationem reſcindi contendat, potiatur remedio huius legis? In qua quæſt.eſt diſtinguendum. Aut gratis, nihilo accepto, vel recepto, conſultò, & ex cauſa donationis renuntiauit, & ei aliunde alimenta ſuperſunt; tunc nulla actio ad petendam reſciſſionem renuntiationis ex enormiſſima læſione ei erit danda, quia donatio, ſeu gratuita renuntiatio ex cauſa enormiſſimæ læſionis non reſcinditur, vt per Crauet. conſil.160. num.1.& conſ.192. Cou.in cap.quamuis pactum,p.3.§.2.n.6.verſ. item ſi filia, Mench. de ſucceſ.progreſſu.lib.3. ſuper tit. C.de inoffic.teſtam.ad l.ſi quando,§.illud,n.49. vbi procedere inquit ſi renuntiatio facta ſit poſt aditam hæreditatem, Molin. de primogen.lib.2.cap.3.n.30. Caſtill. controuerſ.lib.3. c.2.n.60.verſ.denique, niſi pauper ſit, & aliunde non habeat vnde ſe alere poſſit. Molin. d. cap.3.n.33. Cou. d.n.6. verſ.illud verò erit conſiderandum, Caſtil. d.cap.1.n.69.verſ.ſi verò à filiis. Aut renuntiatio aliquo accepto ab ea facta fuerit abſque iuramento, & enormiter vltra dimidiam læſa ſit, tunc renuntiationem reſcindere poterit ex beneficio huius l.vt in terminis tenent Molin. d.cap.3.n.26. Fontanel. de pactis nupt.tom.2. clauſ.4. gloſſ.vnic. p.1.n.45. Renunciationem verò factam per filiam, quæ modicâ contenta dote Religionem fuit ingreſſa, & opulentiſſimæ hæreditati renuntiauit, prætextu læſionis enormis, vel enormiſſimæ nec ipſa, nec monaſterium ex beneficio huius leg. nec minoris ætatis poterunt reſcindere, Mench. de ſucceſſ.creat.lib.2.§.18.n.100.Couar.in d.cap.quamuis pactum,p.3.§.2.n.5. Burg.de Paz conſ.5. n.1. Molin. d.cap.3.n.27. Gutier. in eod.cap. quamuis pactum, verb.dum nuptui tradebatur,n.3. Fachinæ.controuerſ.lib.3.cap.12. Aldobrandin. conſ.26.ex n.38.vſque ad 49.lib.2.Cancer. var.lib.3.c.15.de renunciat.ex n.213. Molin. de ritu nupt. lib.3. q.vlt.n.5.cum multis ſeqq. Stephan. Gratian. Marchia deciſ.40. num.3.cum ſeqq. Caſtill. lib.3.controuerſ.cap.2.n.74.& 75. Giurb. ad conſuetud.Senat. Meſſanenſ.cap.3. gloſſ.7.n.55.Fontanel. d.tom.1.clauſ.9. gloſſ.vnica,p.1.n.97.& 98. 40

41 Amplia decimoſeptimò habere locum remedium huius l.in diuiſione bonorum ex iudicio familiæ herciſcundæ, ſi læſio vltra dimidiam in ea ſit, vt per Cagnol.in præſenti,n.59. Pinel. part.2.cap.1.à n.1. Padill. n.13. Fabian.de Monte d.tract. de empt.q.°. princ.n.9. Ant.Gabr. d.tit.de empt.& vend.concluſ.1.n.25.Ayora de partit.p.3. q.10.n.25. Aluar. Valaſc. in ſimili tract. cap.39. n.9. Matienſ. in d.l.1. gloſſ.7.n.3. tit.21.lib.5.

noua

nouæ Recop. Morquech. de diuiſ. bonorum, lib. 1. cap. 11.
n. 30. Bernard. Græuæ, ad practſ. Cameræ Imper. lib. 2.
concl. 116. conſil. 1. n. 21. Gregor. XV. deciſ. 496. num. 7.
Alexand. Trentacinq. variarum reſol. lib. 3. tit. de empt.
reſol. 3. n. 2. quicquid dicat Ant. Fab. de errorib. pragm.
42 decad. 8. errore 1. n. 28. & 29. Niſi per ſortes diuiſio fa-
cta fuerit, maximè quando partes ſcienter ſortes inæ-
quales fecerunt, vt alteri poſſit maior portio obueni-
re, Pinel. p. 2. cap. 1. n. 6. verſic. ſed in contrarium, & n. 7.
Montalu. in l. 5. in gloſ. verbo la venida, ad finem, tol. 1.
tit. 10. lib. 5. leg. fori, Matienſ. in d. gloſſ. 8. n. 4. Cald.
Pereira in l. ſi curatorem, verbo vel dolo aduerſarij,
n. 13. Montan. in addit. ad Olib. de action. part. 2. lib. 1.
cap. 39. n. 16. Ayora d. quæſt. 10. num. 27. cum ſeqq. vbi
in maioribus hanc veriorem agnoſcit, Morquech. d.
cap. 11. n. 37. Anton. Fab. d. decad. 8. errore 2. n. 10.
43 Amplia decimooctauò in venditione, vel locatio-
ne rerum, quæ pendent ex futuro euentu, vt in ja-
ctu retis, vel in locatione decimarum, vel vectiga-
lium, ſeu aliorum redditnum, læſo hoc beneficium
competere, vt per Matienſ. d. l. 1. gloſ. 6. n. 3. & gloſſ. 8.
num. 9. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Padil. hic, n. 15. Sigiſm.
Scacc. de commerc. §. 1. quæſt. 1. p. 2. ampl. 10. num. 5. in
princ. Molin d. tit. 9. quæſt. 19. verſ. tertiò.
44 Amplia decimonono in aſſecuratoribus mercium,
vt per Padil. hic, num. 25. Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 8. n. 62.
Gutier. pract. lib. 2. quæſt. 142. Sigiſm. Scacc. d. ampl. 10.
num. 5. verſ. infero ſecundò, Aluar. Valaſc. d. conſult. 17.
num. 7. vbi refert Petrum Sanctatanenſem noſtrum
Luſitanum (quem quoſdam erroneè vocare Petrum
Santernam affirmat) in ſuo particulari tractat. de aſ-
ſecurat. & ſponſion. mercator. p. 5. num. 4. licèt contra-
rium in his ſponſionibus latè probet Strach. de mer-
cat. tit. de ſponſion. p. 4. §. quæro igitur, num. 4.
45 Amplia vigeſimò quando quis pecuniam ab eo,
pro quo fideiuſſit, vel bona quæ hypothecauit, accepit;
nam ſi læſus ex hac pactione debitor, qui pecuniam
dedit, aut fideiuſſor reperiantur, poterunt hoc benefi-
cio vti, vt per Padil. hic, n. 26. Matienſ. d. gloſ. 8. n. 63.
Aluar. Valaſc. d. conſult. 15. num. 5. cum ſeqq.
46 Amplia vigeſimoprimò in pacto, vt alter certa
quantitate accepta alere teneatur: quod ſi inſpecto
initio alter ex contrahentibus læſus vltra dimidiam
reperiatur, reſcindi poterit, Couar. lib. 3. var. cap. 7.
num. 3. Surd. de alim. quæſt. 11. num. 29.
47 Amplia vigeſimoſecundò in re loco ſolutionis da-
ta, vt per Pinel. hic, p. 1. cap. 8. n. 8. & 9. Soar. tom. 2.
commun. opin. lib. 8. tit. 27. n. 88. Bernard. Græuæ. ad
pract. Cameræ Imp. lib. 2. concl. 70. conſid. 1.
48 Amplia vigeſimotertiò in penſione conſtituta in
aliquo beneficio, Roman. conſ. 360. n. 6. Caccialup.
de penſion. quæſt. 6. Gig. eod. tractat. quæſt. 9. Padil. hic,
n. 19. Pinel. part. 1. cap. 3. n. 26. in fine, Matienſ. d. l. 1.
gloſſ. 7. num. 6. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Et in hoc caſu
non requiritur, quod læſio ſit vltra dimidiam, ſed ſuf-
ficit quod excedat tertiam partem fructuum beneficij,
quia præſumpta voluntas Papæ videtur eſſe regulari-
ter, quod penſio non excedat tertiam partem fructuum
beneficij grauati, vt per Gigant. d. quæſt. 9. num. 6. & 7.
Caſſiodor. deciſ. 2. n. 13. & ſeq. de locato, Franc. Leo in
theſauro fori Eccleſ. part. 2. cap. 7. de penſionib. n. 31.
49 Limita primò, non procedere ſcilicet remedium
huius legis in conductione gabellarum, & regiorum
redditnum Regi pertinentium, vt per Azeued. d. l. 1.
n. 31. & ibi Matienſ. gloſſ. 6. n. 4. tit. 11. lib. 5. noua Recop.
Girond. de gabell. part. 3. §. 1. n. 1. Gutier. in ſimili tract.
quæſt. 147. n. 6. Ceuall. d. quæſt. 536. num. 50.
50 Limita ſecundò in locationibus quæ pendent à vi-
ribus fortunæ, vt in conductione fructuum beneficij,
præſtimonij, vel quartarum regalium, vel Epiſcopa-
lium, Padill. hic, n. 15. Girpnda d. §. 1. n. 51. Gutier. ca-
non. lib. 1. c. 39. n. 66. Ceuall. d. quæſt. 536. n. 33. cum ſeqq.
51 Limita tertiò in ſciente iuſtum rei pretium, & va-
lorem; nam ſi viliori pretio vendat, vel aliquid vltra
iuſtum pretium emptor offerat, huius l. remedium eis
non datur, cùm tunc cenſeantur partem vendere, par-
tem donare, vt per Bernard. reg. 560. Bald. hic, n. 7. q. 4.
Caſtrenſ. num. 7. Crem. n. 85. Cagnol. n. 142. Roland.
conſ. 8. n. 26. & conſ. 59. à n. 10. Boër. deciſ. 142. num. 3.
Fabian. de Monte d. tract. de empt. quæſt. 8. n. 19. & 20.
Tiraquell. de retractu lign. §. 1. gloſſ. 18. n. 14. Anton.
Gabr. d. tit. de empt. concl. 1. n. 98. Cacheran. deciſ. 40.
n. 12. Suar. recept. ſentent. lit. L, n. 3. Strach. de mer-
catura, tit. de ſponſion. quæſt. 10. n. 2. Menchaq. d. cap. 61.
n. 10. Caroc. in tract. de locato, & conduct. tit. de re-
ſcind. locat. num. 6. Ioan. Bapt. Coſta de facti ſcient. &
ignorant. centur. 2. diſt. 3. n. 2. Cancer. variarum lib. 1.
cap. 13. de empt. n. 32. Arimin. Tepat. d. tit. 403. cap. 7.
in princip. Menoch. conſ. 1. num. 351. 352. & 356. &
conſ. 843. n. 30. & conſ. 844. num. 38. & conſ. 1263. n. 9.
Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 8. num. 35. tit. 11. lib. 5. noua Recop.
Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 461. n. 28. Morl.
in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 9. quæſt. 24. num. 2. cum
ſeqq. vbi intelligit quando ſcientia verè extitit, & de
ea conſtitit læſu, vel ex confeſſione ſua, vel ex æſti-
matione à peritis facta læſo nota, Ioan. de Salas de
contract. tract. de empt. dub. 27. n. 8. Auendan. de cenſib.
cap. 36. num. 4. Sigiſm. Scacc. de commerc. & camb. §. 1.
quæſt. 7. part. 2. ampl. 10. num. 5. verſ. adſtringe, quic-
quid teneant Sarmient. lib. 1. ſelect. cap. 11. num. 6. Co-
uarr. lib. 2. variarum, cap. 4. n. 2. Pinel. hic, p. 1. cap. 2.
à n. 11. Fachin. lib. 2. controuerſ. cap. 20. verſic. ſed con-
trarium docuit, Caſtill. controuerſ. lib. 4. cap. 52. n. 41.
Ordin. Regia Luſitan. lib. 4. tit. 13. §. 9. Ratio autem
limitationis ea eſt, quia ſcienti & conſentienti non fit
iniuria, neque dolus, cap. ſcienti, de regul. iuris lib. 6.
cum ſimilibus citatis per me de Axiomat. iuris vſu-
freq. axiom. 126. num. 1. Quod adeò verum eſt, vt etiam
in foro conſcientiæ emptor non teneatur ad reſtitu-
tionem quandò venditor ſciens verum valorem rei vi-
liùs vendidit, nec venditor, quando è contra emptor
ſciens iuſtum pretium cariùs emit, quia in ſcientem
non committitur dolus; & ſic ſciens quod minus
vendit, vel plus emit, donare præſumitur, l. cùm dona-
tionis, ff. de contrah. empt. Tiraq. ad l. 9. connub. n. 13. in
fine. Reſtringitur tamen limitatio, vt non habeat lo-
cum in muliere, minore, & ruſtico, in quibus etiamſi
detur ſcientia valoris rei, non liberalitati, ſed facultati
eorum imputandum eſt, Burgenſ. in cap. cum dilecti,
n. 18. de empt. Anton. Gabr. d. concl. 1. n. 104. Deinde
reſtringitur in eo, qui ductus neceſſitate vendit, vel
emit, licèt ſciat verum valorem rei, Burgenſ. in d. cap.
cùm dilecti, n. 19. Anton. Fab. de errorib. pragmat. de-
cad. 7. errore 8. n. 8. vbi dicit quod magis miſeratione,
& auxilio dignus eſt qui ſciens iuſtum rei ſuæ valo-
rem coactus neceſſitate vendidit viliori pretio.
Limita quartò, vt non competat læſo remedium 52
huius l. quando in inſtrumento fuit appoſita clauſula,
ex certa ſcientia ſe dare, vel facere, & non per erro-
rem. Bald. hic quæſt. 8. num. 10. ad fin. Salicet. num. 13.
Paul. num. 10. Cremenſ. num. 58. Boër. deciſ. 142. à
num. 10. Anton. Gabr. d. tit. de empt. & vend. concl. 1.
num. 99. Contrarium verius eſt, & expreſsè tenent Caſ-
ſad. deciſ. 1. de empt. Pinel. hic, part. 1. cap. 2. num. 22.
& Cagnol. n. 126. Viu. commun. lib. 1. opin. 430. Caroc.
de locato, tit. de reſciſſione locationis, num. 9.
Limita quintò quoties contrahentium conſenſus 53
eſt iteratus, ſeu geminatus, quia læſioni enormiſſimæ
per actum geminatum præſumitur eſſe renuntiatum,
vt per Cagnol. hic, num. 142. Socin. reg. 436. fal-
lent. 1. in fine, Rip. reſponſ. lib. 3. cap. 15. num. 3. Hip-
pol. in l. 2. §. quæſtioni, ff. de quæſt. Crauet. conſ. 114.
Cou. in cap. quamuis pactum, part. 3. §. 4. num. 6. verſ. 8.
concluſio, Cephal. conſ. 261. num. 10. & 11. Ant. Gabr.
d. concl. 1. num. 123. Menoch. conſ. 1. num. 356. Caroc.
d. tit. de reſciſ. locationum. 10. p. 1. Cald. Pereira in l. ſi

curatorem, verbo læſis, n.1. & de empt. cap.30. num.45.
54 verſ. poſtremò. Contrarium tamen, immò geminatum
conceſſum non ſufficere ad excluſionem huius bene-
ficij, tenent Boër. Caſan. Fabian. de Monte, & alij,
quos refert & ſequitur Fachin. controuerſ. lib.2. c.21.
verſ. ſed contraria ſententia, & ante eum Pinel. hîc
part.1. cap.2. num.22. & part.3. cap. fin. num. fin. Gutier.
in auth. ſacramenta puberum, num.99. C. ſi aduerſus
vendit. Franc. Molin. de ritu nupt. part.3. quæſt.97.
num.18. qui tres vltimo loco citati loquuntur in re-
nuntiatione legitimæ geminata facta per minorem,
Vincent. de Franchis deciſ.243. num. 3. & 4. Schrad.
conſ.1. n.469. lib.1. Aldouin. conſ.69. n.27. Anton. Fab.
in ſuo C. lib.4. tit.40. diffinit.1. verſ. quare non nocebit,
& definit.23. per tot. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ.
tom.5. cap.824. n.59. vbi quod geminatus conſenſus
non tollit remedium huius l. quia eadem facilitate,
qua quis motus eſt ad faciendum primum actum, ea-
dem dicitur impulſus ad faciendum ſecundum.
55 Limita ſextò, quando quis fuit compulſus emere
occaſione publici debiti, etſi læſio vltra dimidiam
iuſti pretij interueniat, ex l.6. tit.11. lib.5. noua Recop.
Parlad. rerum quotidian. lib.2. cap. fin. part.5. §.16.
num.20. Ceuall. quæſt.172. num.4. Stephan. Gratian.
diſcept. forenſ. tom.1. cap.7. num.12.
56 Limita ſeptimò, ſi alius rem meam vendat me
conſentiente, nam tunc etſi vltra dimidiam iuſti pre-
tij læſus ſim, non potero remedio huius l. agere, quia
læſio non conſideratur ex parte conſentientis, ſed ex
parte facientis; aliud enim eſt vendere, aliud vendi-
tioni conſentire, Cremenſ. hîc limit.30. n.129. & Padil.
n.67. Tiraq. de retractu lig. §.1. gloſſ.3. n.107. Roland.
conſ.89. n.38. lib.3. Matienſ. d.l.1. gloſ.8. n.60. tit.11.
lib.5. noua Recop. Burg. de laudem. part.2. inſp.27. n.5.
57 Limita octauò, in contractu donationis, quoties
conſtat de mera voluntate donantis, quod verè dona-
re voluerit, vt per Crauet. conſil.114. à num.10. lib.1.
Bec. conſ.18. à n.6. Eugen. conſ.3. num.51. cum ſeqq.
& 63. lib.1. Simoncel. de decretis lib.1. tit.2. inſp.3.
n.27. Pedroch. conſ.35. n.109. lib.1. Arim. Tepat. var.
ſentent. tom.2. tit.403. cap.14. in fine, Honded. conſ.42.
n.23. Surd. conſ.122. n.17. Brunor. à Sole in locis com-
58 munib. verbo læſio 4. Vtrùm autem ſi contrahentes di-
cant inuicem ſibi donare quod alter ab altero plus iu-
ſto accepit, remedium huius leg. ceſſet? vide Ordin.
Regiam Luſit. lib.4. tit.13. §.9. Cou. lib.2. var. cap.4.
n.6. Pinel. hîc part.1. cap.2. à n.20. Theſaur. Pedem.
deciſ.165. Azeued. d.l.1. n.20. Seraphin. de priuil. iu-
ram. priuil.33. n.106. Gaſp. Roderic. de annuis reddit.
lib.1. q.8. n.10. & quæſt.11. à n.6. Morla d. tit.9. q.20.
per tot. Rebell. de oblig. iuſt. part.2. lib.9. q.3. ſect.2. n.9.
verſ. cæterùm, Franc. Molin. de rit. nupt. lib.3. q.8. n.27.
Caſtill. controu. lib.4. c.52. n.38. cum ſeqq. Ceual. q.511.
Fachinæ. contr. lib.2. cap.19. Cancer. var. part.1. c.13.
n.13. Salas de contract. tract. de empt. dub.27. n.8. me-
ipſum de clauſulis vſufruct. clauſ.58. n.5. qui reſoluunt
beneficium huius l. per clauſ. & ſi plus valet, donat, non
excludi, & nihil operari, niſi aliunde conſtet de ani-
mo & voluntate donandi, & de ſcientia valoris rei.
59 Limita nonò in venditore decepto eo quod in
fundo vendito inuentus fuit theſaurus, quia illud non
habet emptor ratione venditionis, ſed ratione inuen-
tionis, & ſic ex titulo diuerſo, & ſic non poteſt indu-
ci remedium huius legis; & quia theſaurus non erat
venditoris, qui illum ignorabat, l.3. §. Neratius, ff. de
acquir. poſſeſſ. ac proinde fundi æſtimationem reſpe-
ctu venditoris non augebat, & poſtquam inuenitur
& effoditur, habetur loco cuiuſdam primumque naſ-
centis emolumenti, quod non tam proficiſcitur à iu-
re, quod venditor tranſtulit, quàm nouo fortunæ be-
neficio. Ita Cagnol. hîc num. 171. Burſat. conſ. 206.
n.6. lib.2. Anton. Gabr. d. tit. de empt. concl.1. num.111,
D. Barboſ. in l. diuortio, §. ſi fundum, num.31. cum ſeqq.
ff. ſoluto matr. Card. Mantic. de tacitis & ambig. con-
uent. lib.4. tit.16. n.52. Caualcan. deciſ.15. de contract. lib.
n.16. part.2. Arimin. Tepat. var. ſentent. tit.401. cap.5.
prope fin. Steph. Gratian. diſcept. forenſ. tom.3. cap.453.
num.26. Sed quando emptor ſciebat in fundo empto 60
eſſe theſaurum, & venditor ignorabat, dubia quæſtio
eſt, vtrùm venditori decepto ſuccurrendum ſit? Vide
D. Barboſ. in d. §. ſi fundum, num.32.
Limita decimò in venditione plurium rerum ſimi- 61
lium facta, diuerſis tamen pretiis, vt ſi plures oues,
arietes, & aliæ res ſimul vendantur vnico contractu,
ſed diuerſis pretiis, videlicet vnaquæque res viginti,
vel triginta, licèt in vna earum contingat deceptio
vltra dimidiam iuſti pretij, debet fieri commiatio,
itaut damnum illius, hoc eſt minor valor ipſius, com-
penſetur cum lucro, & maiori valore alterius, vt per
Boër. deciſ.253. Arimin. Tepat. variar. ſentent. tit.402.
cap.3. verſ. deceptio vltra. Gutier. de iuram. confirm.
part.1. cap.26. n.10. vbi intelligit niſi pretia ita diuer-
ſa ſint, vt diſtent in quantitate, vel qualitate.
Limita vndecimò ſi teſtator certo pretio rem ſuam 62
alicui diſtrahi mandauerit; nam tunc ceſſabit huius
l. beneficium, quoniam reſidui teſtator videtur do-
nationem feciſſe. Padil. hîc, & Pinell. p.1. cap.1. n.19.
Mozz. de contractib. tract. de empt. & vendit. cap. fin.
num.16. verſ. nec ignorandum eſt, Vincent. de Franchis
deciſ.225. num.3. vbi per totam deciſionem latè pro-
bat idem eſſe reſpectu hæredis emptoris, qui licèt læ-
ſionem alleget interueniſſe vltra dimidiam in re ac-
cepta pro pretio à teſtatore taxato, non eſt audien-
dus, quia emptor & venditor non debent ad imparia
iudicari, cùm ſint correlatiua.
Limita duodecimò in renuntiatione bonorum lu- 63
cratorum conſtante matrimonio, facta per mulierem,
quæ prætextu læſionis enormis, ſeu enormiſſimæ
reſcindi non poteſt; & eſt ratio, quia mulier ex hu-
iuſmodi renuntiatione non fit pauperior, nec minuit
patrimonium ſuum, licèt propter eam deſinat fieri
ditior, & maritus efficiatur locupletior, de quo vide
Salon. de Paz in quæſt. ciuil. quæſt. 9. num.12. verſ.
adeo quod, Caſtill. l.60. Tauri, col.2. vbi dicit quod
ratione læſionis huiuſmodi renuntiatio vitiatur,
quando ex dolo mariti fuit inducta ad renuntian-
dum; ſecus quando abſque dolo renuntiationem fe-
cit, & ei valorem bonorum manifeſtauit, Azeued.
l.9. num.3. in fine, tit.9. lib.5. noua Recop. & conſ.10.
num.8. vbi dicit valere, ſiue mulier renuntiauerit ni-
hilo dato, vel etiam accepto, Gutier. pract. lib. 2.
quæſt.126. in fine, verſ. Adhuc tamen.
Limita decimotertiò remedium huius l. ceſſare ſi 64
ei renuntiatum ſit, itaut renuntiatio huiuſmodi vale-
ret, vt per Cremen. limit.5. Cagnol. num.134. Caſtr.
verſ. quarta concluſio, in præſenti, Valladieg. l.8. n.23.
tit.4. lib.4. fori iuzgo, Pinel. hîc part.1. cap.2. num.1.
& Donel. num.9. in fine, Couarru. lib.2. var. cap.4.
num.1. verſ. poſterior, Anton. Gabr. d. tit. de empt. &
vendit. concl.1. num.52. cum ſeqq. Mozz. de contract.
tract. de empt. & vendit. tit. quibus caſibus annulletur
emptio, num.20. Matienſ. d.l.1. gloſſ.8. num.48. tit.11.
lib.5. noua Recop. Cacheran. Pedem. deciſ.41. n.9. Gu-
tier. de iuram. confirm. part.1. cap.26. num.2. & practic.
lib.1. quæſt.140. num.1. & conſ.22. num. fin. Fachin.
controu. lib.2. cap.20. verſ. ſexta & poſtrema, Caroc.
de locato & conducto, part.1. tit. de reſcind. locat. n.41.
Ceuall. commun. contra commun. quæſt.511. num.2. & 3.
Morl. d. tit.9. quæſt.19. num.11. Anton. Fab. de erroribus
pragm. decad.7. errore 8. à num.1. Alexand. Trentacinq.
var. reſol. lib.3. tit. de empt. reſol.3. num.11.
Quæ limitatio locum habet etſi renuntians tem- 65
pore renuntiationis iuſtum rei pretium ignorauerit,
ex Vallad. d. num.23. verſ. intellige tamen, Couar. in d.
cap.4. n.1. in fine, & n.2. Matienſ. d. gloſſ.8. n.42. Gu-
tier. d. cap.26. n.2. in fine. Et quamuis renuntiatio re- 66
medij

medij huius l. fiat incontinenti in eodem inſtrumento, Padil. *hic n.42.* Cou. *d.cap.4.n.3. & 4.* Gutier. *d.p.1. c.16.n.3. & pract.lib.2.q.140.n.2.* vbi contra Matienſ. defendit Fachinæ. *d.c.20. verſ.porrò*, ex quibus Cou. & Gutier. tenent renuntiationem in eodem inſtrumento factam à feminis, & ruſticis, & minoribus non valere, eo quòd facillimè decipiuntur, aut ſaltem ignorantia, imprudentia, aut animi facilitate labuntur; & Alex. Trentacinq. *d.reſol.3.n.25. in fine*, id limitat quando tales perſonæ apparerent certificatæ de prouiſione huius l. nihilominus illi ſpecialiter renuntiarent.

67 Intellige limitationem procedere quando renuntiatio eſſet ſpecialis, ſecus ſi generalis omnium remediorum; quibus quis poſſet venire aduersùs contractum; nam tunc per huiuſmodi renuntiationem remedium huius l. non tollitur, ita Cremenſ. *num.56.* Cagnol. *num.134.* & Caſtr. *n.9. in præſenti.* Tiraq. *in l.ſi vnquam, in prin. num.127. C.de reuoc.donat.* Couar. *lib.2.var.cap.4.n.1.in princ.* Villadieg. *d.num.22.* Matienſ. *d.gloſſ.8. n.8.* Bertazz. *de clauſulis inſtrum. clauſ.40.gloſſ.6. n.6.* Gutier. *d.cap.26. num.1.* Cenall. *quæſt.511.n.1.* Franc.Molin. *de ritu nupt.lib.3.quæſt.96. n.35.* Fachinæ. *d.cap.20.verſ.ſexta*, Morl. *d.tit.9.q.24. num.7.* Alex. Trentacinq. *d.n.12.in princ.* vbi ſubdit ſufficere generalem renuntiationem deceptionis, vel læſionis, Anton.Gabr. *d.tit.de empt.concl.1.n.52. cum ſeqq.* Mozz. *de contract.tract.de empt.tit.quibus caſibus annulletur emptio, à n.20.* Maſcard. *de prob.concl.1264. aliàs 1270.n.31.* Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo læſis, n.2. C.de in integ.reſtit.* Molin. *de iuſtit.tract.2. diſp.349.verſ. in Luſitania*, Rebell. *de oblig.iuſt.part.2. lib.9.quæſt.3.ſect.2.n.9.verſ. cæterùm*, Salas *de contract. tract.de empt.dub.27.num.12.* Ordin.Reg.Luſit. *lib.4. tit.13.§.9.* Vnde per clauſ. *Renuntians omni legum auxilio*, non cenſeri renuntiatum beneficio huius legis, reſoluunt Tiraq. *in d.l.ſi vnquam, in præfat. num.127.* Bertaz. *d.gloſſ.6.n.6.* Matt. *de clauſulis, part.1.clauſ.130. aliàs 136.num.25.* Morl. *d.quæſt.24.num.6.*

68 Limita decimoquartò in contractibus vſurarijs, & ſuſpectis, Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.122.n.15.* Cancer. *var.p.1.cap.13.de empt.num.42.*

Rem.] Etiam mobilem pretioſam, aliarum verò mobilium rerum ratione huius legis beneficio locum non eſſe reſoluit Ioan.Robert. *animaduerſ.iuris ciuilis lib.2. cap.12.*

69 *Si emptor elegerit*, &c.] Nota quod emptori contra quem de læſione agitur, datur electio ſupplendi iuſtum pretium, vel reſtituendi rem emptam, & eandem electionem venditori concedi cùm emptor de læſione agit, reſtituendi rem, vel pretium, quod vltra iuſtum pro ea habuit, vt per Iaſ. *in l.2.num.143. C.de iure emphyt.* Connan. *comment.iuris lib.7. cap.9. n.10.verſ.cur emptori*, Magon. *Florent.dec.108.* Ariſmin. Tepat. *var.ſentent.tom.2.tit.403. cap.7. verſ. in dicto remedio.* Pinel. *hic part.3.cap.3.* Ant.Gabr. *d.tit. de empt.concl.1.n.2. & 3.* Valaſc. *de iure emphyt.q.28. n.2.* Fachinæ. *controuerſ.lib.2.cap.20. verſ. tertia controuerſia*, Giurba *deciſ.145.num.8.* Ordin. Reg.Luſit. *lib.4.tit.13.§.1.* Caſtill. *controuerſ.lib.2.cap.8.n.9.* vbi ait quod ideo emptori datur facultas ſupplendi pretij, & eius electioni res relinquitur, quia emptio non peccat in ſubſtantia, ſed potius iuſta eſt, & perfecta, ex eaque factus dominus ipſe emptor, vt eam à ſe inuito auelli leges non permittant: nam ſi quid eſt in eo negotio vitij, non in ipſo contractu eſt, & ſic reſcindi non debet emptore inuito, ſed in pretio, quod idcirco ſatis eſt ſuppleuiſſe vſque ad iuſtum.

70 Amplia primò procedere in contractu permutationis, & ei, qui alterum lædit, electionem dari, Pinel. *hic part.1.cap.3. num.15.* Matienſ. *d.l.1. gloſſ.7. num.4.tit.11.lib.5.noua Recop.* latè Didac. à Britto *ad rub.de locato,p.2.§.2.num.27.*

71 Amplia ſecundò etiam in diuiſione hæreditatis facta inter cohæredes, ei qui lædit, dari electionem, vel ſupplendi id, quod deeſt cohæredi, & in quo læſus reperitur, vel quod iterum diuiſio fiat. Pinel. *hic part.2.cap.1. num.3.4. & 5.* Vincent. de Franchis *deciſ.675.* Matienſ. *d.lib.1.gloſſ.8. n.3.* Ayora *de partition.part.3.quæſt.10.n.52.* Gaſp.Roderic. *de annuis redditib.lib.1.quæſt.11.n.33.* vbi ſubdit in hoc caſu emendandam eſſe læſionem, non pretio, ſed rerum communium ſupplemento, Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad.8. errore 3.* vbi ait in hoc caſu in eius electione eſſe vel ſupplere in pecunia, vel quod iterum diuiſio fiat, Gruel. *Dolana deciſ. 127. n.20. & 21.* Declara niſi ageretur de reſcindenda pactione, ſeu diuiſione bonorum prætextu læſionis enormiſſimæ, quia tunc agitur de nullitate partitionum; nam quando enormiſſima læſio interuenit, cenſetur in ea ineſſe dolus præſumptus, ex Valaſc. *de partit.cap.39. à n.53.*

Amplia tertiò in emphyteuſi laica, ſeu ſeculari, ſi 72
eſt læſio, & de ea agatur; nam emphyteuticario etiam datur electio ſupplendi penſionem, vel reſtituendi rem in emphyteuſim acceptam, & eo inuito ad rei reſtitutionem, & reſciſſionem contractus non poteſt compelli, Fontanell. *de pactis nupt. clauſ.4. gloſſ.18. part.1. à n.90.* vbi idem eſſe ait in emphy- 73
teuſi eccleſiaſtica quando alia ſubeſt cauſa in eius conceſſione, quam vtilitatis.

Limita primò quando dolus dedit cauſam contra- 74
ctui; nam tunc doloſo non datur optio, ſed præcisè ea optio competit dolum paſſo, gloſſ. *verbo circumſcribere, in l.item ſi pretio 25.§.fin.ff. locati.* Couar. *lib.2. var.cap.4.n.11. verſ. quoties verò*, Mantic. *in lib. locorum, cap.6.col.vlt.* Plaz. *in epit.delictor.cap.36.n.17. verſ. quod ſi læſio*, Mex. *in tract. taxæ panis, concl.1. num.258.* Perez *l.1.gloſſ.vnic.verſ.ſi verò fuit, & verſ. & hæc eſt regula,tit.7.lib.5.Ord.* Cardin.Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.lib.4.tit.20.n.61.* Sigiſm. Scacc. *de commerc.& camb.§.1.q.7.part.1.ampl.10. à n.7.*

Limita ſecundò in emptore rei alienæ, ſi venditor 75
ſe læſum dicat in pretio, quia tunc ei non datur electio ſupplendi iuſtum pretium, Rebuff. *tom.2. ad leges Galliæ,tract. de reſcind. contract. art.vnic.gloſſ.15. num.23.*

Limita tertiò quando in contractu læſio enormiſſi- 76
ma interueniſſet, quia tunc alienationes nullas eſſe declaratur, & non reſcinduntur, & rem cum fructibus à die contractus non ſolùm perceptis, ſed qui percipi potuerunt, reſtitui iubetur, nulla data electione emptori ſupplendi pretium, ita Anton.Fab. *in ſuo Cod. lib.4.ſub tit.36. diffinit.3. & 30.* Fontanell. *de pactis nupt.tom.2.clauſ.7.gloſſ.2.part.2.n.50. & 60.* quicquid teneant Couar. *in cap.quamuis pactum, part.3.§.4.n.7. verſ. vndecima concl.* idem Ant.Fab. *de errorib.pragm. decad.7. errore 10.à n.7.* dum ex cauſa læſionis enormiſſimæ contractum annullari poſſe negat.

Limita quartò quando contractus ex cauſa metus 77
annullaretur; nam etiam in iſto caſu emptori denegatur electio, quæ per hanc leg. conceditur: idem Anton.Fab. *d.tit.56.diffinit.16.*

Si emptor ſupplere iuſtum pretium eligat, rem ex 78
antiqua cauſa & titulo habere dicitur, vt reſoluit Marta *in votis nouiſſ. deciſ.voto 128.* Et poteſt vſque- 79
quò fuerit lis conteſtata in executione iudicati eligere relaxare rem captam, Pinel. *hic part.3.cap.3.n.38. verſ.electio autem*, Vincent.de Franchis *deciſ.495.*

Et ſi eſt venditor, qui de læſione agit, debet in hac 80
actione reſciſſionis contractus libellum concludere: Peto rem mihi reſtitui cum fructibus, & pretium emptori reſtituam; vel ſuppleatur mihi iuſtum pretium vſque ad ſummam tot aureorum, quæ eſt iuſtus valor rei à me venditæ. Si eſt emptor, qui agit: Peto vt venditor reſtituat mihi exceſſum iuſti valoris, vel pretium integrum, & paratus ſum rem mihi venditam ei reſtituere, vt per Gozadin. *conſ.44.n.11.* Anton.Gom.

var. tom. 2. cap. 2. n. 21. verſ. item adde, Matienſ. *d. l. 1. gloſſ. 5. num. 1. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop.* & *ibi* Azeued. *num. 24.* Magon. *Florent. deciſ. 108. n. 2.* Sigiſm. Scacc. *d. §. 1. quæſt. 7. part. 2. ampl. 10. n. 3.* Felician. *de cenſib. lib. 2. cap. 1. n. 41.* vbi tradit quomodo libellus formandus ſit quando læſio interuenit in pretio rei, quæ æſtimata data fuit ad cenſum.

81 In hac actione libellus tenet, etſi alternatiuè non concipiatur, & de beneficio rei in eo mentio non fiat, Cagnol. *hîc num. 11.* Pinel. *p. 3. cap. 93. n. 9.* Caſſad. *deciſ. 1. ad fin. de empt.* Matienſ. *d. l. 2. gloſſ. 5. n. 2.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 18. n. 26. cum ſeq.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 763. n. 6.* vbi dicit quod ſi libellus propter imperitiam Aduocati non fuerit alternatiuè conceptus, ſufficit vt petat quod adminiſtretur iuſtitia, Anton. Fab. *in ſuo Cod. lib. 4. tit. 30. diffinit. 31. & de erroribus pragmat. decad. 7. errore 9.*

82 Nota quod ſi emptor conuentus hac emptione eligeret rem reſtituere, & non ſupplere iuſtum pretium, tenetur rem cum fructibus reſtituere, vt per Eman. Acoſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, ff. de liber. & poſth. part. 2. n. 72. & 73.* Couar. *var. lib. 2. cap. 3. n. 9. verſ. quamobrem, & in verſ. & quamuis,* Anton. Gom. *l. 7. Tauri, num. 29. verſ. confirmatur;* Menchac. *controuerſ. vſufreq. lib. 3. c. 71. n. 2.* Matienſ. *in l. 2. gloſſ. 5. n. 7. cum ſeqq. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 6. §. 1. n. 6. & de expenſ. cap. 23. n. 58.* Mozz. *de contract. tract. de empt. & vend. tit. quibus caſibus emptio annulletur, n. 26.* Motl. *d. tit. 6. q. 21. n. 2. cum ſeqq.*

83 Contrarium verò, immò quod emptor, qui rem reſtituere elegit, non tenetur eam cum fructibus reſtituere, niſi à tempore litis conteſtatæ, meritò reſoluunt Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 13. §. fin.* Fabian. de Monte *de empt. quæſt. 6. n. 24. in fine*, Cagnol. *hîc n. 4.* Padil. *num. 5.* & Pinel. *part. 2. cap. 4. n. 1. cum ſeqq.* Ant. Gom. ſibi contrarius *tom. 2. var. cap. 2. n. 24. & cap. 4. num. 21. in fine*, Azeued. *d. l. 1. n. 25. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop.* Gam. *Luſit. deciſ. 94. n. 2.* & *ibi* Flores de Mena *in addit. & ad deciſ. 292. verſ. 3. adde,* Vincent. de Franchis *deciſ. 495. n. 3.* Iacob. de Lauteur, *de iudice ſuſpecto, cap. 16. n. 93.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo Implorare, n. 13. verſ. contra quam,* & *in fine, verſ. ſed aduerte,* Gutier. *pract. lib. 2. quæſt. 134.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 536. à n. 17. & q. 753.* Fachinæ. *controuerſ. iuris lib. 2. cap. 24.* Felician. *de cenſib. tom. 2. lib. 1. cap. 3. n. 2. in fine, & n. 4.* Magon. *Florent. dec. 23. n. 7. & 8.* Anton. Fab. *in ſuo C. lib. 4. tit. 36. diffin. 21. 26. 31. & 32.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo fructus, n. 10.* Aluar. Valaſc. *conſ. 161. n. 12.* Fontanell. *de pactis nupt. tom. 2. clauſ. 7. gloſſ. 2. part. 5. n. 10.* Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp. 349. verſ. contrarium autem,* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §. 1. q. 7. part. 2. ampl. 10. n. 39. & verſ. ſecunda opinio,* Rebell. *de oblig. iuſt. part. 2. lib. 7. q. 4. n. 9. verſ. contrariam tamen ſententiam, & lib. 9. quæſt. 16. ſect. 2. à n. 16.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iure, p. 1. cap. 8. n. 114. cum ſeqq.*

84 Amplia hanc poſteriorem opinionem vt procedat etſi minor beneficio huius legis reſciſſionem petat, vt per Paul. Montan. *de tutel. & curis, cap. 3. n. 89. & 93.*

85 & quamuis emptor ſit qui elegit ſupplere iuſtum pretium, quia illud cum intereſſe venditori præſtare non debet, etſi fructus totius rei emptæ collegerit, Padil. *hîc n. 52.* Addent. ad Afflict. *deciſ. 340.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 135. n. 3. in fine*, Vincent. de Franchis *dec. 396.* quicquid teneat Matienſ. *d. l. 1. gloſſ. 5. n. 15.*

86 Limita primò quando ipſe emptor dicit ſe eſſe læſum, & agit remedio huius legis; nam tunc cùm impugnet contractum, tenetur rem cum fructibus reſtituere, ſi venditor hoc elegerit, quia voluntariè reſcindere venditionem dicitur, & non coactus, Pinel. *d. p. 2. cap. 4. n. 28.* Matienſ. *d. l. 1. gloſſ. 5. num. 16.* Gutier. *d. lib. 2. quæſt. 134. num. 2.* Vincent. de Franchis *d. deciſ. 495. num. 6.* Ceual. *d. quæſt. 753. num. 45.*

Limita ſecundò quando venditor petit reſciſſionem 87
contractus vnà cum fructibus, & emptor in electione, quam facit, eam cum fructibus reſtituere obtulit, compenſatis cum intereſſe pretij à ſe ſoluti, Vincent. de Franchis *d. deciſ. 493. n. 3. verſ. hic tamen articulus*, vbi reſoluit quod ſi emptor velit rem reſtituere cum fructibus, & recipere pretium vnà cum intereſſe, venditor compellitur reſtituere, & reddere rationem, quia quod non teneatur reſtituere eum fructibus, eſt in fauorem emptoris, & ſuo fauori renuntiare poterit.

Limita tertiò quando emptor lucratus fuit fructus 88
rei venditæ, & pretium non ſoluit; nam tunc ſi venditor agat remedio huius legis, tenebitur emptor rem cum fructibus reſtituere, ſi non ſuppleat iuſtum pretium, Ceuall. *d. quæſt. 763. n. 44. verſ. ſecundò.*

Limita quartò quando vltra læſionem, alia non le- 89
uis ratio concurrit, vt callidus emptor ſimplicem venditorem ſuaſionibus alliciat, licèt non integrè dolo, quia tunc fructus ſunt reſtituendi, Pinel. *hic p. 2. cap. 4. num. 29.*

Limita quintò ſi venditor enormiſſimè fuiſſet læ- 90
ſus, quo caſu emptor etiam ad fructuum reſtitutionem condemnandus eſt, quia ex ea præſumitur dolus: ita Gam. *Luſit. deciſ. 40. & 94. n. 9.* Gom. à Leon. *in ſua cent. reſp. 19.* Parlad. *rerum quot. lib. 2. cap. fin. p. 5. §. 16. n. 13.* Anton. Fab. *in ſuo Cod. lib. 4. ſub hoc tit. diffinit. 3. & 31.* Fontanel. *de pactis nupt. tom. 2. clauſ. 7. gloſſ. 2. p. 5. num. 59. & 60.* Ceuall. *d. q. 763. n. 43. verſ. ſi verò,* Maſtrill. *Sicil. deciſ. 33. n. 12.* & non ſolùm tenetur reſtituere fructus à die contractus, quos percepit, ſed & eos, quos percipere potuit, vt obſeruatur in quolibet alio malæ fidei poſſeſſore, Ant. Fab. *d. definit. 3. & 31.* Fontanell. *d. n. 59. & 60.* Giurba *deciſ. 105. n. 1.* Quod locum non habet in tertio poſſeſſore rei, in cuius prima venditione læſio enormiſſima interuenit, qui habet titulum particularem, & bonam fidem; quia licèt cauſam habeat à primo emptore, & in eius locum ſuccedat, id verum eſt quoad contractum, & rem ipſam, non quantum ad vitia perſonalia. Giurba *d. deciſ. 105. num. 15.*

Limita ſextò in contractu cenſuali, quando fundus 91
venditur pro certo pretio, ex quo cenſus conſtituitur ſuper ipſa re vendita, quia ſi læſio in tali venditione vltra dimidiam contigerit, fructus debent reſtitui, quia à principio contractus fuit nullus, ex *l. Hiſp. 6. tit. 15. lib. 5.* nouæ Recop. Ceual. *d. q. 763. n. 51. cum ſeqq.*

Limita denique quando venditio facta per ſenten- 92
tiam addictionis, vulgò *de remate*, reſcinditur per ſuperiores, quia tunc vnà cum fructibus res reſtituenda eſt, Ozaſch. *deciſ. 160. n. 16. & 17.* Flores de Mena *in addit. ad Gam. deciſ. 94.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 134.* Parlad. *d. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. §. 16. n. 8.* Ceuall. *quæſt. 633. n. 6. & q. 763. à num. 48.* D. Caſtill. *deciſ. 14.* Surd. *deciſ. 45.* Perez de Lara *de vita hominis, cap. 25. n. 101. & 102.* Quod procedit etſi res vendita ſit penes 93
tertium, ſecundùm Flores de Mena *ad Gam. deciſ. 40.* Ceuall. *d. num. 5.* Giurb. *d. deciſ. 105. n. 14.* Sed vt clariùs hæc limitatio procedat, Doctores communiter diſtinguunt, aut ſententia *de remate*, eſt valida, aut non, aut reſcinditur ex æquitate, aut annullatur, de quo vide Parlad. *d. §. 16. n. 6. & 7.* Felic. *de cenſib. tom. 2. cap. 7. n. 3. cum ſeqq.* Amat. Roderic. *de execut. ſent. c. 6. n. 53. cum ſeqq.* de Lara *d. cap. 15. n. 100. cum ſeqq.*

Quæſtio eſt dubia. Si venditor ſe læſum fuiſſe di- 94
cat, & emptor eligat reſtituere rem emptam, quam antea hypothecauerat, & non ſupplere pretium, an ius pignoris huiuſmodi in re impoſitum reſoluatur? Non reſolui, nec extingui, ſed rem tranſire in venditorem cum onere hypothecæ, tenent Boër. *deciſ. 181. n. 8. 10. & 12.* Tiraq. *de retractu conuent. §. 5. gloſſ. 1. n. 10. in fine, & n. 11. & 12.* Felic. *de cenſib. lib. 2. c. 4. num. 14. verſ. quod ſi venditor,* Ioan. Garc. *in tract. de*

hypothec.

hypotheca poſt contractum, n.23. cum ſeqq. vbi contra Bald. hanc iuerit partem, & veriorem dicit.

95 Contrarium tamen, immò quod in hoc caſu pignus, & hypotheca extinguatur, & res libera ad venditorem ab omni obligatione redeat, reſoluunt Bald. hic quaſt.3.n.17. Salicet.n.18.verſ.quaro 15. Paul.n.11. Cremenſ. num.187. Cagnol. n.120. & Pinel. part.2. cap.3. n.11. verſ. contrariam opinionem, & n.13. cum ſeqq. Charond.lib.6.reſponſ.cap.48. Greg.Lop.ad l.56. verbo deſemparar, tit.5.part.5. Cacheran. deciſ.65.n.2. Neguzant. de pignorib.p.5. memb.11.num.43. Gerard. Maynard. Tholoſ.deciſ.69. Fachin. lib. 2.controuerſ. cap.23. vbi hanc quæſtionem celebrem appellat, & vtriuſque opinionis fundamenta iacta, & tandem huic aſſentitur, Menoch. conſ.116. n.32. & 35. Surd. deciſ.102.n.14.cum ſeqq. & de aliment.tit.9. q.42.n.17. Olan. in reduct.antinom. lit.V, n.5. Cardin.Mantic. de tacitis & ambig.conuent.lib.11.tit.31.n.67. Stanl.Pacif. de Saluiano interd.inſp.5.cap.vnic.n.114. Ceuall.q.600. Gutier. de gabellis, quaſt.12.num.2.

96 Intellige procedere etſi emptor non iudicialiter compulſus, ſed extraiudicialiter agnoſcendo bonam fidem rem venditori reſtituerit, vt contra Salic. ceſſante fraude, tenet Pinel. in d.p.2 cap.3. n.16. & eundem ſequitur Gutier. d.num.2. Ioan. Garc. d.tract. de hypotheca poſt contractum, num.27. Surd. de aliment. tit.9.quaſt.42. à num.23.

97 Vtrùm ex venditione quæ reſcinditur remedio huius l. debeatur gabella? vide Pinel. d.p.2.cap.3. n.35. verſ. diuerſum autem, Laſarte de decima vendit.c.14. num.13. Gironda de gabellis, p.6.§.vnic. n.22. Parlad. lib.2.rerum quotid.cap.3.§.5.n.5.Molin.de Iuſt.tract.2. diſp.329.verſ.dubium eſt, Gutier. dicto tract.de gabellis, q.12.per tot.qui omnes reſoluunt, gabellam deberi, & ſolutam repeti non poſſe: & idem tenet Ioan. Garc. de expenſis, cap.18.n.48.verſ. & in hoc.

98 Nec dimidia pars veri pretij, &c.] Quamuis concludentem rationem, quare læſio, quæ intra dimidiam attingit, non ſit excluſa, & læſis vſque ad eam quantitatem non ſuccurratur, reddi non poſſe aſſerat Caſtil. controuerſ. lib.2. cap.8. n.17. nihilominus tamen illa ratio videtur adæquata, quod ideo læſis intra dimidiam beneficium huius l. denegetur, quia contractus emptionis, & venditionis eſt valde frequens & neceſſarius, & Reip. ſummè vtilis, & ideo non ita de facili reſcindi debet, l. res bona fide 54. de contrah. empt. nec facultas ſe adinuicem decipiendi adeò erat reſtringenda, vt hominum commercia turbari, aut impediri contigerit, ſi ob læſionem quamcunque in pretio contingentem contractus reſcinderetur, & litium occaſio ſic præberetur, vt finis earum nunquam eſſet, ſed perpetuò homines inter ſe rixis, & litibus vexarentur, Pinel. hic part.1.cap.1.n.39.& 40. Couar. lib.2.var.cap.3.n.2. Petr. Greg. ſyntagm. iuris lib.25. cap.24.n.20. Matienſ. d.l.1.gloſſ.1.n.4. tit.11.l.5. nona Recop. Felic. de cenſib.lib.2.c.1.n.11.verſ.quoniam.

99 In multis tamen caſibus nec nimia læſio admittitur, aut toleratur, quamuis ſit intra dimidiam. Primus eſt in læſione, quæ contingit in qualitate, vel quantitate, gloſſ. verbo Inuenerunt, in cap. per tuas, de donat. Cremenſ. hic n.163. limit.9. Pinel. part.3. cap.2. à num.1.& 2. Boët. deciſ.50.n.3. & 4. Couar. pract.cap.3. n.8. verſ.13. Farin. fragm. crimin. part.1.
100 verbo decipere, n.40. vbi idem eſſe aſſerit quando læſio oritur ex vitio, aut defectu rei venditæ, maximè
101 occulto, ſiue illa res animata, ſiue inanimata ſit. Intellige quando venditio fuit facta ad menſuram, vel pondus, vel certum pondus declaratum ſub limitibus, ſi aliquid deficiat etiam in minima quantitate ex declarata, Cou. & Pinel. citatis lo is.

102 Secundus caſus eſt, in rerum dotalium æſtimatione, in qua tanta læſio ſicut in aliis ordinariis venditionibus non requiritur, & læſis in quacunque quantitate ſuccurritur, Cremenſ. hic num. 166. Pinel. p.1. c.5. à n.13. Padil.num.20. Bald.Nouell. de dote p.7. priuil.35. Anton. Gom. l.50. Tauri, n.44. Matienſ. d.l.1.gloſſ.8.n.20.& 21.tit.11.lib.5. nona Recop. Ioan. Garc. de expenſis, cap.18.n.12. Cold.Pereira in l.ſi curatorem, verbo implorare, n.14. D. Barboſ. in l. æſtimatis, n.21. cum ſeqq. ff.ſoluto matr. Ceuall. commun. quaſt.536.n.21. Anton. Fab. de erroribus pragmaticor. decad. 8. errore 6. per tot. Fontanell. de pactis nupt. tom. 2.clauſ.5. gloſſ.8. part.13. n.50. & 51.l.Hiſp.16. tit.11.part.4. quæ id in ſpecie ſtatuit.

Tertius caſus eſt quando pretium eſt taxatum, vel 103
determinatum à lege, ſtatuto, vel aliquo edicto, ſeu conſtitutione, quia vbi eſt pretium taxatum à lege, vel ab habente poteſtatem, non licet vltra illud aliquid accidere, etiam in minima quantitate, Cagnol. hic n.189. verſ.item ſi pretium, Cremenſ. n.271. Pinel. part.3.cap.fin.n.35. Cou. lib.1.var.cap.3.n.5. verſ. vel ita accipiendum, Auil. d.cap.17. Prætor. gloſſ. verbo à razonables precios, num.1. Perez l.2. verſ. prior pars, tit.23.lib.2. Ordin.& l.1.gloſſ.vnica, col.8. in fine, verſ. quæri poteſt, tit.7.lib.5. Ordin. Matienſ. l.1.gloſſ.2.n.9. tit.11. & l.1.gloſſ.2.n.3.tit.25. lib.5. nona Recop. Maſcard. de probat.concl.443.n.10. & concl.651. num.fin. & concl.1403.n.39. Valaſc. conſ.43. num. 12. Gaſp. Roder. de annuis reddit.lib.1.quaſt.11.in fine, Felician. de cenſib.lib.1.cap.3. n.15. verſ. quapropter, & lit.2. cap.1.num.2.3. & 12. verſ. legitimum, Auendan. eod. tract. cap.27. per tot. Sigiſm. Scacc. de commerc. & camb.§.1.quaſt.7.p.2.ampl.19.num.65. in fine, Farinac. fragm.crimin.p.1. verbo Deceptio, num.41.

Quartus caſus eſt in Eccleſia, Prælato, & Clericis, 104
quibus prohibitum eſt ſe cum contrahentibus etiam intra dimidiam decipere, Cæpul. de ſimulat. contract. poſt n.20. Cremenſ. hic n.159. verſ. hanc principalem, & n.161. Ludou.Gom. in §. ex maleficiis, n.37. Inſt. de actionib. Zenett. differ.131. Roman. ſing.758. Plaz. de delictis lib.1.cap.36.n.16. Tiraq. ad leges connub.9. num.18. Nau. in repet.cap.nouit, de iudic.notab.6.n.47. Perez l.1. gloſſ. vnic. verſ. deducitur etiam Eccleſiam, tit.7.lib.5. Ordin. Matienſ. d.l.1. gloſſ.8.num.11.tit.11. lib.5.nona Recop. Farin. d.verbo deceptio, n.36.& 37. Ceual. commun.q.508.n.4.& 5. Quod intelligitur non ſolùm quando deceptio reſultaret in vtilitatem Eccleſiæ, aut perſonarum eccleſiaſticarum, ſed multò magis procedere quando deceptio tenderet in damnum Eccleſiæ, vel Clericorum; quia tunc ipſa Eccleſia, & Clericus etiam nullo interueniente dolo in contractu in integrum reſtituuntur, Cæpol. poſt d. n.20. Maſcard. de prob. concl.443. n.13. Farin. d. verbo deceptio, num.38. Verùm licet hic quartus caſus ad ſalutem, & ſecuritatem animarum, & vbi per viam denunciationis Euangelicæ agatur, ſit omnino recipiendus, tamen in foro exteriori non poteſt ſuſtineri, & ſic in eo reſoluendum eſt, contractus inter Eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas ex minori læſione, quàm vltra dimidiam, non poſſe reſcindi: tenent Pinel. hic p.2. cap.2.num.34. in fine, Burg. de Pax in cap.cùm dilecti, de empt.num.16.& 17. Matienſ. in d.l.1. gloſſ.8.n.11. tit.11. lib.5. Ceuall. d.quaſt.508.n.4.& 5.

Quintus caſus eſt quando qui ſciens iuſtum pre- 105
tium rei, eam vili pretio emit, etiam citra dimidiam ab eo, qui eius valorem ignorat; nam tunc in foro exteriori cogendus eſt reſarcire læſionem ei, qui læſus eſt, quoniam tunc planè dolo geritur res, nec poteſt vllo iuſto dolore excuſari, vt per Couar. var. lib.2. cap.4.n.11.verſ. quoties, Mex. in tract.taxa panis, concluſ.1.num.159. & in l.Toleti, in reſp.ad 6.& p.8.fundam.1. n.61.col.10.verſ.ſed in foro exteriori, Gaſp.Roderic. d.l.1. quaſt.11. n.8. Matienſ. d.l.1.gloſſ.1. n.13. tit.11.lib.5.nona Recop. Et idem, ſi quis vendidit rem plus iuſto pretio, & mentitur affirmando illud eſſe iuſtum pretium, propter quod emens ita perſuaſus emit

tali

iali pretio, nam tunc decipiens ad reſtitutionem tenetur non ſolùm in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro exteriori per actionem de dolo, vel ex ipſo contractu, Mex. *ad l. Toleti, in reſp. ad 6. & 8.p.1. fundam. n.61. verſ. quem locum*; ſed hic caſus maximè procedit de iure Canonico, & in eius foro, in quo deceptum ignorantem aduersùs decipientem ex vera ſcientia pretij agere poſſe ad læſionis compenſationem apud iudicem eccleſiaſticum, docuerunt Panor. *in cap. in ciuitate, n.6. de vſuris, & ibi* Anan. *n.*8. Cou. *d.n.11. verſ. quoties, in fine*. Nau. *in d.c. nouit, n.69.* Marienſ. *d.n.13.* Mex. *d.concl.1.n.160.* Farin. *d. verbo decipere, n.43.*

Vtrùm autem in foro interiori conſcientiæ permiſſum ſit contrahentibus ſe decipere intra dimidiam iuſti pretij, vide addita ad gloſſ. *verbo Humanum, in hac ead. l.*

107 Sed quomodo ſit computanda læſio, cùm venditor
108 ſe deceptum dicit in venditione? Et omnes ferè iuris interpretes conueniunt, venditorem tunc deceptum fuiſſe quando rem valentem decem iuſto pretio, tempore venditionis minori pretio, quam quinque vendidit, vel ſi quæ iuſtiſſimo pretio valebat centum, mi-
109 nori pretio, quàm quinquaginta venderet. Emptor autem vltra dimidiam deceptus dicetur, ſi probauerit iuſtum pretium pro re empta dediſſe, & vltra pluſquam iuſti pretij dimidiam partem, veluti ſi rem iuſto pretio valentem ad ſummum centum, pro centum quinquaginta & vno emerit. Cagnol. *hic, n.55.* Padil. *n.40.* Pinel. *p.2. cap.2. n.4. & 5.* Fab. de Monte *de empt. quæſt.8. princ. n.7.* Rebuff. *tom.2. ad leges Galliæ, tract. de reſciſſ. contract. gloſſ.15. n.1.* Ant. Gom. *var. tom.2. cap.2. n.22.* Couar. *lib.2. var. cap.3. n.8.* Burg. de Paz *in cap. dilecti, n.14. de empt.* Azeued. *in d.l.1. num.17.* vbi Marienſ. *gloſſ.3. n.2. tit.11. lib.5. noua Recop.* Vincent. de Franchis *deciſ.243. n.2.* Gutier. *d.lib.2. q.133.* Eſcob. *de ratiocin. comput.6. n.4.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.1. q.11. n.16.* Ceuall. *commun. q.536. num.9. & 10.* Sigiſm. Scacc. *d. ampl.10. n.6.* quicquid dixerit Facbin. *contron. lib.2. cap.16.* & videatur probare *l. Hiſp.16. tit.11. part.4.* dum emptorem agere poſſe ratione læſionis ſtatuit, cùm rem valentem viginti pro quadraginta vendiderit. Nam *l. Hiſp.56. tit.5. part.5. & d.l.1. tit.11. lib.5. nouæ Recop.* primam firmat reſolutionem, quas tamen Hiſpaniæ leges conciliare, & ad concordiam reducere nituntur Anton. Gom. *d.cap.2. num.22.* Padil. *hic num.40.* Azeued. *in d.l.1. n.10.* Eſcob. *d. comp.6. num.5.* Mex. *in tract. taxæ panis, concl.2. num.41. & in l. Toleti, in reſp. ad 6. & 8. p.1. fundam. num.61. in fine.*

110 In quantum debeat eſſe exceſſus pretij vltra dimidiam, vt agens obtinere poſſit ex beneficio huius legis? Dic ſufficere quod ſit in vno denario, ſeu nummo, vel in aliquo minimo, de quo Cagnol. *hic n.244.* Pinel. *in 3.p. cap.4. n.9.* Fab. de Monte *d. tract. de empt. quæſt.8. princ. n.7.* Cæpol. *de ſimulat. contract. n.29. in expoſit.* Burg. de Paz. *in cap. cùm dilecti, num.14. de empt.* Anton. Gabr. *d. tit. de empt. concl.1. n.6. ampl.2.* Capr. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.30. n.27. pag.635.* Maſcard. *de probat. concl.1215. n.11.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.83. n.96. verſ. & cùm læſio*, Marienſ. *dict. l.1. gloſſ.2. n.45. tit.11. lib.5, noua Recopil.* Valaſc. *conſ.44. num.2.* Cened. *ad Decretal. collect.158. n.1.* Sigiſm. Scacc. *dict. ampl.10. in fine.* Quod locum habet etiamſi pauca quantitas deficiat ad faciendam læſionem vltra dimidiam, veluti ſi teſtes producti ad illius probationem deponant, quod res valebat tantam quantitatem, & plus, vt ſi res fuiſſet vendita pro centum, & teſtes dicant, quod valebat centum & quinquaginta, & plus, vel ſi ex parte emptoris ſit læſio, quod valebat minus quàm quinquaginta, quia adiectio illa, *& plus*, ex propria ſignificatione aliquid importat. Ita Cou. *lib.2. var. cap.3. num.3.* Pinel. *d. part.3. cap. vlt. num.9.* Padill. *num.41.* Marienſ. *d.l.1. gloſſ.2. n.45. cum ſeqq.* & *ibi* Azeued. *num.19.* Valaſc. *d. conſ.44. num.2. & 3.*

Alia eſt læſio enormis, ſiue magna; alia enormior, 111
hoc eſt, maior; alia enormiſſima, hoc eſt, maxima. Enormis quæ dicatur, iudicis arbitrio relinquitur, Seraph. *de priuil. iuram. priuil.83. n.88. verſ. ampliùs dico*, Caſtill. *controuerſ. lib.3. cap.2. n.14. & 15.* Farin. *fragm. crimin. part.2. verbo iuramentum, num.1288. verſ. alij demum.* Enormior læſio, ſeu maior dicitur, quæ dimidiam iuſti pretij rei venditæ excedit, licèt communiter enormis læſio appelletur, etiam quando eſt vltra dimidiam, Guid. Papæ *deciſ.* 170. Pinel. *hic part.3. cap.1. n.71.* Gozadin. *conſ.* 74. *in princip.* Parlad. *in ſeſquicent. differ.114. n.4.* Eſcob. *d. comput.6. a num.1.* Farinac. *d. verbo iuramentum, n.1228. verſic. alij autem*, Seraph. *d. priuil.83. n.87. verſ.3.* Caſtill. *d. cap.2. n.15. verſ. alia.* Enormiſſima læſio, hoc eſt maxima, quæ dicatur, variæ ſunt opiniones. Prima eſt, quod dicitur, quæ in toto, vel quaſi toto contingit, Ruin. *conſil.109. vol.1. & conſil.11. vol.4.* Anton. Gabr. *commun. lib.2. tit. de arbitr. concl.3. n.45.* Seraph. *d. priu.83. n.90. verſ. quartò, & vltimò*, Azeued. *l.4. n.136. tit.21. lib.4. noua Recop.* Caſtill. *d. cap.2. n.15. verſ. denique.* Secunda opinio eſt, quod dicitur enormiſſima quando excedit in triplo, vel quadruplo, vel etiam vltrà, Corn. *conſ.133. num.8. vol.3.* vbi exemplificat quando res valens ſexdecim fuit vendita pro quatuor, & *conſ.214. n.4. lib.3. & conſ.27. n.5. lib.4.* Crauet. *conſ.7.* Ruger. *conſ.17. n.47. & conſ.37. n.1. lib.1.* Rimin. iun. *conſ.141. n.10. lib.1. & conſ.144. n.31. lib.2.* vbi læſionem enormiſſimam eam eſſe arbitratur, quæ eſt vltra tres ex quatuor partibus, Anton. Gabr. *commun. lib.3. tit. de iure dotium, concl.1. n.10.* vbi læſionem enormiſſimam, & in magno exceſſu dicit, quando eſſet vltra triplum, vel quadruplum. Menoch. *conſ.251. n.4. & conſ.401. n.153. & conſ.1211. n.83.* Bargal. *de dolo, lib.2. tit. de dolo re ipſa, n.9.* Fachinæ. *conſ.72. n.7. & 8. lib.2.* Seraph. *d. priuileg.83. n.90. verſ.4. & vlt.* Parlad. *lib.3. rerum quotid. cap.4. n.51.* Griuel. *deciſ.20. n.20.* vbi teſtatur Senatum Dolenſem enormiſſimam læſionem eam eſſe tenuiſſe, quæ excedit octo partes, & aſcendit ad nouem de duodecim, & *dec.80. n.2.* Tertia eſt, quod dicitur, quæ duplum excedit, hoc eſt, ſi rem valentem triginta pro decem quis emat, aut valentem quindecim pro quatuor, aut quinque, Greg. Lop. *l.56. gloſſ. fin. tit.5. part.5.* Capyc. *dec.150. n.24.* Eſcob. *d. comput.6. n.11.* vbi dicit, hanc opinionem per Senatum Pincianum receptam fuiſſe, Parlad. *d. cap.4. n.50. in fine, & in ſeſquicentur. differ.114. in fine*, Anton. Fab. *in ſuo C. lib.4. ſub hoc tit. dif.3. & 26.* vbi enormiſſimam dicit quando eſt vltra beſſem iuſti pretij. Quarta eſt, quod læſio enormiſſima dicitur quando res valens duo mille & trecentos aureos, pro mille fuit vendita, hoc eſt, res valens viginti quinque, pro decem, Rot. apud Caſſad. *dec.1. de empt.* Cou. *lib.2. var. cap.4. n.5. & in cap. quamuis pactum, p.3. §.3. n.5.* Gam. *Luſ. deciſ.95. n.3. & dec.198. in fin.* Gutier. *de iuram. confirm. p.1. cap.26. n.7.* Quinta eſt, quod dicitur læſio enormiſſima, quæ dimidium rei valorem excedit, Pinel. *hic p.3. cap.1. n.8.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap.10. n.21. verſ. quod ſi læſio*, Marienſ. *in d.l.1. gloſſ.8. n.48. tit.11. lib.5. nouæ Recop.* Sexta eſt, quod arbitrio iudicis relinquitur quæ læſio dicatur enormiſſima, qui habito reſpectu ad vires patrimonij læſi, id eſt, attenta qualitate perſonarum, & negotij, ac damni quantitate, læſionem enormiſſimam interueniſſe, vel non declarabit, vide Roland. *conſ.7. n.55. lib.3.* Maurit. *de in integrum reſtitut. cap.124.* Sfort. Odd. *in ſimili tract. p.1. q.4. n.121.* Molin. *de primog. lib.2. cap.3. n.18. in fine*, Greg. Lop. *l. fin. gloſſ.7. verſ. vnde dicendum videtur, tit. fin. part.6.* Seraph. *d. priuil.83. n.90.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, n.1. verſic. ſed verior*, Ioan. Garc. *d. cap.18. n.21. ad fin.* Parlad. *lib.2.*

rerum

rerum quotid. cap.4.n.51. Gutier. *in cap. quamuis pactum, verſic. ſi tamen iuramento, n.2.* Eſcob. *d. comput.6.n.*10. Aluar. Valaſc. *de partit.cap.39.n.57.in fine*, Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.3.quæſt.96. n.45.* Giurb. *dec.110.n.3.verſ. conſiſtorinm.* Sigiſm. Scacc. *de appell. quæſt.19.remed.2.num.16.& 17.* Caſtill. *controu. lib.3. cap.2.n.13.& 42.* Farin. *d.verbo iuramentum, n.1288. in fine*, Morquech. *de diuiſ.bonor.lib.4.cap.5.num.46.* Bened. Ægid. *in rep. l. ex hoc iure, ff. de iuſt.& iure, p.1.cap.8. n.108. verſ. & enormem.*

112 In gloſſ. *Humanum eſt*, ibi, *cùm licuit contrahentibus ſeſe decipere, vt ff.de minor. l. in cauſa, §. penult.* Hinc regulariter deducitur, contrahentibus licere in pretio ſe circumuenire, de qua regula, & illius leg. ac ſimilium intellectu, vide Cremenſ. *hic n.137.* Padil. *num.*10. Pinel. *p.1.cap.1.n.32.* Cæpol. *de ſimulat. contract. n.23.* Bernard. *regul.151.* Duen. *regul.148.* Ioan. Garciam *regul.* 119. Alphan. *collect.15.* Sot. *de iuſt.lib.6.quæſt.20.art.3.* Couar. *lib.1.var.cap.3. à n.1.* Nauar. *in cap.qualitas, de pœnitent.diſt.5.num.42.& in cap.nouit, not.6.n.49.de iud.* Medin. *de reſt.q.32.* Perez *in l.2.col.15.verſ. nec obſtat, tit.7.lib.5.Ord.* Menoch. *conſ.* 109.*n.*30. Matienſ. *l.1.gloſſ.1.à n.1.tit.11.lib.5.* vbi Azeued. *num.*9. Gaſp. Roderic. *de annuis reddit.lib.1. q.11.n.5.&* 6. Felic. *de cenſibus, lib.2.cap.1.n.11.verſ. maiorem verò*, Auendan. *eod.tract. cap.27.n.4.* Cabed. *diuerſ.iuris argument.lib.1. cap.9.n.*10. Gomez *de poteſtate in ſeipſum, lib.2.cap.17.n.7.* D. Barboſ. *in rubr. ff.ſoluto matrimonio, part.4.num.24.ad finem*, Ozaſc. *deciſ.42.n.*8. Ariſmin. Tepat. *variarum ſentent.tom.2. tit.403.cap.2.* latè Didac. à Britto *ad rub. de locato, & conduct.p.2.§.2. à princ.* Ceuall. *commun.q.511.n.5.* Morl. *in emporio iuris, part.1.tit.9. de contrah. empt. quæſt.8.n.14.& 15. & tit.5.q.1.num.vlt.* Soar. *de legib. lib.2.cap.20.n.4. & 5.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.4.tit.20.n.53.cum ſeqq.* Farin. *fragm. crim. part.1. verbo decipere, n.20. cum ſeqq.* vbi ampliat procedere tam de iure ciuili, quàm Canonico, & tam in contractu emptionis & venditionis, quàm in contractu locationis, & in omnibus aliis contractibus, tam nominatis, quàm Innominatis, Caſtill. *controuerſ.lib.2.c.8.n.13.cum ſeqq.* Ant. Fab. *de erroribus pragmat.decad.7. errore* 10. *num.9.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. §.1.quæſt.7.p.2. ampl.*10. *n.2. cum ſeqq.* Cened. *pract.& canon.quæſt.lib.1.quæſt.7. num.7.* Rebell. *de oblig.iuſt.part.2.lib.9.quæſt.3.ſect.1.* qui magis communiter intelligunt dictam regulam, ſcilicet naturaliter licere contrahentibus ſe circumuenire, non quòd natura ipſa rerum hoc permittat, ſed natura, hoc eſt, naturales regulæ contractus.

113 Vtrùm autem in foro conſcientiæ permiſſum ſit contrahentibus ſe decipere intra dimidiam iuſti pretij, eodem modo, quo in foro contentioſo? licitum eſſe exiſtimant Padil. *hic n.73.* Perez *l.1.gl.vnic.col.17. ad fin.verſic.ex quo inferri poſſet, tit.7.lib.5.Ord.* Menchac. *controuerſ.vſufreq.lib.3.cap.48. per tot.*

114 Contrarium tamen, immò deceptionem intra dimidiam iuſti pretij non eſſe permiſſam in foro conſcientiæ, tenent communiter Doctores, quia in iſto foro ſeruanda eſt lex naturalis & diuina, quæ mandat ne quis ſupergrediatur, neque circumueniat in negotio fratrem, & conſequenter vt in contractibus ſeruetur iuſtitia commutatiua. Ex noſtris Crott. *in c.2. notab.1.de empt.lib.6.* vbi Ludou. Gom. *à num.5.& in §.ſupereſt, n.54.Inſt.de action.* Gerard. *ſing.22.* Cæpol. *de ſimulat.contract.n.20.& 22.* Burg. de Paz *in d.cap. cùm dilecti, n.17. & à n.23. de empt.* Tiraquel. *ad l.9. connub.à n.8.* Cremenſ. *hic n.144.158. & 169.* Pinel. *part.1.cap.1.n.35.* Couarr. *lib.2.variarum, cap.4.n.11. verſ.ego cum*, Nauarr. *in dicto cap.qualitas, n.45.cum ſeqq.* Plaz. *in epit.delict.lib.1.cap.36.n.14.* Mex. *in l.Toleti, ad 6. & 8.p.1. fund. n.61.* Marc. de Mantua *ſingul.382.* Ant. Trigoſ. *ſing.92.* Ariſmin. Tepat. *variarum ſent.tit.403.cap.2. in fine*, Benincaſ. *in tract. de vend. ad tempus, cap.5.n.8.& 9.* Matienſ. *in d.l.1.gloſſ.1.n.9. tit.11.lib.5.noua Recop.* Felic. *de cenſib.lib.2.c.1.à n.7.* Gaſp. Roder. *d.lib.1.quæſt.11.n.8.* Auendan. *d.c.27.n.10. & 12.in fine*, Card. Mantic. *d.lib.4.tit.20.n.64.* Farin. *d.verbo deceptio, num.44.* Ceuall. *d.quæſt.508.n.1.* Sigiſm. Scacc. *d.ampl.10.n.11. cum multis ſeqq.*

115 Ex Theologis S. Thom. *2.2. q.77.art.1. & quodl.2. art.10. & in 4.diſt.15.q.3.art.2.* & *ibi* Gabr. *quæſt.10. col.9.* & Mai. *quæſt.4.* Alphonſ. de Caſtro *de poteſt. legis pœnal.lib.2.cap.10. fallent.3.* Conrad. *de contract. quæſt.57. concl.1.* S. Anton. *part.2. tit.1. cap.15. verſ. quantum ad tertium, col.3. & 5.* Sylueſt. *in ſum. verbo Emptio, quæſt.8.* Sot. *de iuſt. lib.6. q.3.art.1.* Medina *de reſt. quæſt.12.* Barthol. Medina *in ſum. cap.12.n.25.* Mich. de Palatio *in praxi Theolog. lib.2.c.1.* Mercado *de contract.lib.opuſcul.1.cap.10.* Sarauia *de inſtruct.mercat.cap.4.* Petr. Nauar. *de reſtit.lib.3. c.2.n.14.cum ſeq.* Anton. à Rio *in l.contractus, cap.4.ff.de regul.iur.* Leſſ. *de iuſt.lib.2.cap.21.de empt.dubit.4.n.20.& 21.*

116 Hæc poſterior ſententia vt communior, ita verior mihi videtur, ſed in aliquibus caſibus verificari magis poteſt, quàm in aliis. Primus eſt quando dolus dedit cauſam contractui, quia ille qui dolo alium induxit ad contrahendum, eumque decipit, in foro conſcientiæ non eſt tutus, nec in foro exteriori. Padil. *hic n.73.col.2.verſ. ego verò*, Menchac. *d.cap.48.n.3.* Ceuall. *d.quæſt.508.n.2. & 8.* Card. Mantic. *d.tit.20. num.61.* Ant. Fab. *de error.pragmat.decad.8. errore 7. num.7.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. §.1. quæſt.7.part.2. ampl.10.n.7. verſ.ſubdeclara, & ſeqq.* Secundus caſus eſt quando vrgente neceſſitate, aut egeſtate emptor, vel venditor ductus fuit ad cariùs emendum, vel vendendum; nam tunc etſi ſciat rei valorem, ab eo emens non excuſatur, quia ſcientia veri valoris in contrahente læſo non operatur, quin lædens in foro conſcientiæ læſionem reficere teneatur. Cæpol. *de ſimul. contract.n.24. & 27.* Cremenſ. *hîc, n.159.verſ. ſed poſtea*, Burg. de Paz *in dict.cap.cùm dilecti, n.19.* Farin. *d.verbo Decipere, num.50.& 51.* Tertius caſus eſt, ſi quis ſciens verum rei valorem, lædatur ex leuitate mentis aperta, ſeu præſumpta ad viliùs vendendum, aut cariùs emendum, prout contingit ſæpiſſimè in iuuenibus, quorum leuitas ſapit quandam ignorantiam, & quodam modo neceſſitatem inducit, arg. *cap. quorundam, 34.diſt.* eſto caſu lædens non excuſetur à reſtitutione in foro conſcientiæ, Cæpol. *vbi ſuprà, n.25. & ſeq.* Cremenſ. *hic n.159. verſ. ſed poſtea.* Quartus caſus, ſi quis ducatur ad emendum cariùs propter aliquam particularem affectionem, vel commoditatem; tunc enim etſi ſciat verum rei valorem, contrahens cum eo non excuſatur in foro conſcientiæ, ſi eum læſerit, quia illa affectio tollit præſumptionem donationis, ſecundùm Cæpol. *vbi ſup.num.26.verſ. ego poſtea*, Cremenſ. *hic, num.159.verſ.ſed poſtea, & n.162.* Farin. *d. verbo Decipere, num.53.* qui ponunt exemplum in eo, qui habet affectionem in libris, in re maiorum ſuorum, in aliquo viridario, in poſſeſſione contigua ſuæ poſſeſſioni.

117 Vnde ſi deceptio re ipſa interuenit, abſque dolo contrahentium, & deceptione ex propoſito, vt ſi venditor credit ſe vendere iuſto pretio, & emptor ſimiliter credit ſe emere iuſto pretio; ſic enim vterque eſt tutus in foro conſcientiæ, licèt alter eorum ſit læſus, ſeu deceptus re ipſa, Anchar. *in reg.peccatum, de regul. iuris lib.6.n.22.* Benincaſ. *de vend.ad tempus, cap.5.ſub n.11.* Burg. de Paz *in d.cap.cùm dilecti, de empt.n.12.* Ludou. Gom. *in c.2.de conſtit.lib.6.n.7.* Ceuall. *q.508. num.3.* qui omnes eam ampliant, etiamſi lædens poſtmodùm cognouerit re ipſa proximum læſiſſe.

118 Sed dubium eſt, vtrùm quando contrahentes ſciunt iuſtam rei æſtimationem, & emptor plus iuſto offert, vel venditor viliori pretio vendit, ſint in foro conſcientiæ

ſcientiæ ſecuti, qui vendit ei qui plus offert, vel emit ab eo, qui viliori pretio quàm res valet, vendit? Vna ſententia tenet ſecutos eſſe in prædicto foro, in qua ſunt Afflict. *in c.1.n.95.de feudo dat. in vim leg.commiſſa.* Tiraq. *d.l.9.connub.n.13.in fine*, Burg. de Paz *in d.cap.cum dilecti, n.18.* Cæpol. *vbi ſupra, n.24. in princ.* Rip. *in l.ſi vnquam, C.de reuocan. donat. n.18. & in reſp.17.* alias 18. *n.7. & 8.de oblig. vol.2.* Boër. *deciſ.142.n.2.* Strach. *de mercat.part.2.tit.de ſtat.mercat.ſub n.7.* Cremenſ. *hic,ſub n.159.verſ.dicens*, Card. Mantic. *d.lib.4.tit.20.num.59.*

119 Altera ſententia (cui tanquam probabiliori adhæreo, aſſerit in foro conſcientiæ teneri reſtituere omne id, in quo contrahentem læſit, etiamſi ſit citra dimidiam iuſti pretij, vt expreſsè tenent Couar. *lib.2. var.cap.4.n.11. verſ. quin.* Nau. *in d.cap. qualitas, de pœnit.diſt.5.n.31.& 42. & in cap.nouit, de iudic.not.6. n.* 6. Medina *de reſtitut.tom.2. tit. de rebus reſtituen. quæſt.22. verſ. è contra, & quæſt.32.verſ.quamquam, & quæſt.34.verſ.tertia propoſitio*, Plaz. *in epit.delict.c.36. poſt n.17.* Mich.Salon. *in D.Thom.2.2. quæſt.77.art.1. controu.18.ſub n.1.verſ.1.* Mex. *in pragm. taxæ panis, concl.1.n.156. & in l.Toleti, in reſp.ad 6. & 8.part.1. fundam.n.61.col.5.verſ. quibus ſanè*, Matienſ. *in l.1. gloſſ.1.n.10. tit.11. lib.5. noua Recop.* Felic. *de cenſ.b. lib.2.cap.1.n.8. cum ſeqq.* Farin.*d.verbo decipere, n.46.* Sigiſm.Scacc. *de ampl.10.n.53.verſ.contra hæc.*

120 In gloſſ. *Iudiciis*, ibi, *& vſque ad triginta annos*, &c. apud Hiſpanos Caſtellæ *ex l.1.tit.11. lib.5. noua Recop.* diſponitur vt intra quadriennium debeat deceptus vltra dimidiam iuſti pretij vti remedio huius leg. itavt poſtmodum audiri non debeat, Matienſ. *ibidem gloſſ.10.* & Azeued. *num.32.* Greg.Lop. *in l.fin. gloſſ. fin.in fine, tit.19.part.6.* Pinel. *hic part.2.cap.1. n.26.* vbi *num.27.* ait tempus quadriennij huiuſmodi procedere in contractibus, qui conuentione conſumuntur, non verò his, qui habent cauſam ſucceſſiuam, & Padill. *num.47.* Ant.Gom. *tom.2.var.c.2.n.22.verſ. item adde*, Menoch. *conſ.1263.n.26.* Ceual. *commun.q.536. n.15.* Mol. *d.tit.9.quæſt.21.num.fin.* Apud noſtros Luſitanos ad quindecim annos extenditur, ex *Ord. Reg.*
121 *lib.4. tit.13. §.5.* vbi parens meus *num.1.* addit apud
122 Valentinos triennium aſſignari,& apud Gallos decennium, intra quod debeat deceptus vti remedio huius leg.Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo infra, n.10.* Rebell. *de oblig.iuſt.p.2.lib.9.c.5.ſect.2. n.14.* Bened. Ægid.*in rep.l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iur.p.1.c.8.n.105.*

123 Verùm ſi ex argumentis conſtaret de dolo ex propoſito, vel læſio ita eſſet enormiſſima, quod excederet nimis vltra dimidiam iuſti pretij, tunc vſque ad triginta annos huiuſmodi deceptus agere poterit, Matienſ. *in d.l.1.gloſſ.8.n.49.* & *ibi* Azeued. *n.12.* Gom. de Leon. *in cent. in forma iuris, cap.96.* Gam. *Luſit. dec.66. n. 266.* Parlad. *lib.2.rerum quotid. cap.fin.p.5. n.14.* Felic. *de cenſib.lib.2.cap.1.n.40.* Cabed. *Luſ. deciſ.70.n.3.p.1.* Gonzal.*ad reg.8. Cancell. gloſſ.21.n.28.* Rebell. *d.part.2.lib.9.q.3.ſect.2.n.8. verſ.ſi tamen.*

124 Idem in Eccleſia, Repub. & Principe, qui ſi in contractibus læſi ſint vltra dimidiam, agere poſſunt per triginta annos, *l.fin.tit.fin.part.6.* quam ita intelligendam eſſe affirmant Eman. Acoſta *in l. Gallus, §.& quid ſi tantum, part.2.n.83.ff.de liber.& poſthum.* Couar. *lib.1. variarum, cap.3.num.13.* Olan.*in reduct. antinom. iuris, lit. E, n.1.& 3.* Salzed. *ad Bernard. reg.219.litt.12.in fine*, Ioan.Garc. *de nobil.gloſſ.6.§.1. num.48.* Matienſ. *in dialog.relat.p.3. cap.20. num.25.* Ceual. *commun.quæſt.536.n.16.*

125 In eadem gloſſ.ibi, *Item quid ſi iſte venditor iurauerit ſe nullo modo venire*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi maior iurauit non venire contra contractum, vel ſtare contractui, prætextu huius beneficij contractum impugnare non poterit, quia huic legi & ſimilibus videtur renunciaſſe. Ita Bald. *hic n.12.* Alber. *num.9.* Paul. *num.10.* Cagnol. *quæſt.8.n.91.* Cremenſ.*à n.175.* Padil.*num.32.* Pinel.*part.3.cap.1.n.1.& 2.* Ant.Gom. *tom.2.var.cap.1.n.25.* Menoch. *de ſucceſſ. creat. §.18. n.126.* Couar. *in cap.quamuis pactum, p.3.§.4.num.4.* Roland. *conſ.13. n.36.lib.1.* Ant. Gabr. *d.tit.de empt. concl.1.n.68.* Cacheran. *deciſ.41. n.8.* Matienſ. *d.l.1. gloſſ.8.n.46.* Gutier. *de iuram. confirm. part.1.cap.26. n.5.* Caroc. *de locato & conduct. part.1.rubr.de ſimul. loc.tit.de reſcind.loc.n.20.* Menoch.*conſ.1263.num.19. cum ſeqq.* Seraph. *de priuileg.iuram. priuileg.90. n.4.* Beneehend. *in add.ad eund.priu.31.à num.11.* Fachin. *contr.lib.2.c.17. in princ.* Ceuall. *commun.quæſt.171.in princ.* Farin. *in praxi crim.p.1.quæſt.15.n.32.*

Hæc reſolutio multis modis limitatur. Et primò ſi iuramentum ex certa ſcientia non eſſet interpoſitum, & iurans non eſſet certioratus de huius legis beneficio, Bertrand.*conſ.137.col.2.vol.1.* Socin.iun. *conſil.50.col.2.vol.2.* Anton. Gabr. *d.concl.1.num.68.* Benechend. *ad Seraphin. priuileg.90. num.14.* vbi dicit quod ad hoc vt iuramentum obliget, debet eſſe ex certa ſcientia, quicquid teneant Pinel. *d.cap.1.num.1.* Caroc. *vbi ſuprà, num.21.* 126

Secundò ſi iuramentum dolo, vel metu fuit extortum, Pinel. *in d.cap.1. num.6.* Franc. Molin. *de ritu nupt.lib.3.cap.98. à num.7.* 127

Tertiò ſi venditor læſus non agat ad reſciſſionem contractus, ſed tantùm ſimpliciter ad ſupplementum pretij. Cott. *in memorabilib. verbo, alternatiuè*, Burg. de Paz *in cap.cum cauſa, n.40.de empt.* Caſſad. *dec.1. de empt.num.fin.* Capyc. *deciſ.159.n.40.* Ariſmin.Tepat. *variarum ſentent.tom.2.tit.403.cap.7. verſic. maior iurans.* Contrarium tamen, immò quod nec ad ſupplementum iuſti pretij iurans poſſit agere, meritò tuentur Cagnol. *hic num.95.* Padil.*n.32. verſic. ſed re vera*, Pinel. *part.3.cap.2.n.5.verſ. ego autem*, Caroc. *dict.part.1.tit.de reſcind.locat.n.26.* Cacheran. *dec.41. n.11.verſic. non obſtat*, Matienſ. *dict.l.1. gloſſ.8.n.46.* Gutier. *de iuram.confirm.part.1.cap.26.num.6.* Fachin. *controu.lib.2.cap.16.verſic.tertia eſt ſententia.* 128 129

Quartò ſtante enormiſſima læſione, nam tunc non obſtante iuramento læſus ad reſciſſionem contractus poterit agere, etiamſi expreſsè eam renuntiauerit. Greg.Lop. *l.56.gloſſ.12.verſ.limita, & intellige, tit.5. part.5.& l.fin.tit.fin.part.6.* Roland. *conſil.59.num.25. lib.1.* Afflict. *deciſ.80.n.5. & dec.322.n.9.* Cagnol. *hic n.87. & 89.* Pinell. *part.3. cap.1. n.7.* & Padill. *n.32.* Laurent.Kirchou. *commun.opin.centur.3.concluſ.8. & centur.4.concluſ.8.* Villalob. *commun. verbo Iuramentum, n.137.* Ant.Gabr. *commun.lib.2.tit.de arbitr.concluſ.3.n.41. & 44. & lib.3.tit.de iure dot.concluſ.1.n.8. & 11. & tit.de empt. concluſ.1. n.86.* Burſat. *conſ.75. ſub n.5.lib.1.* Grammat. *deciſ.76.n.12.* Ioan. de Amicis *conſil.33.num.42.* Crauet. *conſil.188. n.3.* Ioſeph. Ludou. *concluſ.73.ampl.2.* Cacheran. *deciſ.21.num.8.* Capr. *in ſuis regul.c.87.à n.126.* Couarr. *in cap.quamuis pactum, part.4.§.4.n.5.& lib.2. variarum, cap.4. num.5.* Ant.Gom. *tom.2.variarum,cap.2.n.20.* Simoncel. *de decretis, lib.3.tit.8.n.233.* Caroc. *d.tit.de reſcind.locat.n.35.* Vincent.de Franchis *deciſ.129.num.6.* Ioſeph.Ludou.*Peruſ.deciſ.97.part.2.* Molin.*de primog. lib.3.cap.3. n.18.* Burg. de Paz *conſ.28.à n.11.* Matienſ. *in d.l.1.gloſſ.8. n.48.tit.11. lib.5.* Gutier. *de iurament. confirmat.part.1.cap.26.n.8. & in authent. ſacramenta puberum, n.92.* Seraph. *de priuileg.iuramenti, priuileg.83.n.103.& 104.* Beuechend. *in addit.ad eundem, priuileg.61. à n.47.* Mancin. *de iuramento, effectu 1.quæſt.11.n.12.* Farinac.*fragm.crimin.part.2. verbo Iuramentum, n.1282.cum ſeqq.* Giurb. *deciſ.103.n.13.* Ariſmin. Tepat. *variarum ſentent.tom.2.tit.43. cap.3. verſ. an contractus*, Ceuall. *commun.quæſt.115.n.4. & q.171.num.1.* Caſtill. *controuerſ.lib.2. cap.2.n.36.41. & 53.col.vlt.* vbi ex multis, quos refert, tradit quod non poteſt dari cautela, vt læſio enormiſſima excludatur, 130

datur, & num.60. quod æqualiter procedit in maiori ac in minori. Quorum reſolutio vera eſt, quamuis huic læſioni enormiſſimæ eſſet ſpecificè, & in ampliſſima forma iuramento renuntiatum, nam non obſtante huiuſmodi renuntiatione poterit renuntians contractum impugnare. Cagnol. hic n. 98. & Padill. n.43. Grau. deciſ.66.n.48. & 49. Molin. d.lib.2.cap.3.n.3. & 19. vbi dicit in hoc caſu excludi læſionem vltra dimidiam, non verò enormiſſimam, & multò exceſſiuam, Gutier. in d.auth.ſacramenta puberum, n.98. Et licèt renuntiatio geminata fuerit, atque ex interuallo proceſſerit, Pinel. hic p.3.c.1.n.20. Boër. dec.35.n.5.

131 In eadem gloſſ. ibi, ſecus dico in minore, &c. Notatur ad hoc, quod minor iuramento ſimpliciter promittens non venire contra contractum, & venditionem à ſe geſtam ſeruare, ſi læſum vltra dimidiam fuiſſe reperiatur, non obſtante iuramento ex beneficio huius legis venditionem, ſeu contractum impugnare, & eius reſciſſionem petere poterit, quia huiuſmodi iuramentum repræſentat illum de minori maiorem, & validat contractum aliàs inualidum ratione defectus minoris ætatis; ſed tamen nec beneficio huius legis, nec aliis ſibi competentibus videtur renuntiaſſe, niſi ſpecialem eorum renuntiationem faciat, vt per Crem. hic, n.177. Cagnol. num.104. Pinel. cap.9. & Padil. num.33. Anton. Gom. var.tom.1. cap.2.n.25. & c.14. num.20. Greg. Lop. l.56. verbo maior, tit.5.part.5. & lib.6.gloſſ.8.tit.11.part.6. Cou. in cap.quamuis pactum, part.3.§.4.num.6. Anton. Gabr. d.tit.de empt. concl.1. n.85. & tit. de iure dot. concl.1.n.8. & ſeq. Molin. de primog.lib.2. cap.3. n.21. Menoch. conſ.39. & 40. & conſ.84.n.46. & conſ.1.n.360. & conſ.197.n.87. Aluar. Valaſc. conſ.150.n.27. Cald. Pereira in l.ſi curatorem, verbo læſis, n.1.verſ.de minore autem contractum iuratum, & de poteſt.nom.cap.2.n.3. Eugen. conſ.28. à n.55.tom.1. Honded.conſ.18.n.9.58.& 69.lib.1. Corn. de abſolutione iuramenti, lib.4.caſu 8.à n.17. Marienſ. in d.l.1.gloſſ.8.n.50.tit.11.lib.5.noua Recop. Caroc. de locato & cond.tit.de ſimulat.locat.cap. de reſcind.locat. num.26. Gutier. in auth. ſacramenta puberum, n.86. & 89. & de iuram.confirm.part.1. cap.26.n.8. Seraph. de priuileg.iuram. priuil.83. n.2. & n.49. verſ. ex his omnibus, & n.18. vbi conſtituit, quod minor ſimpliciter iurans confirmando contractum, præter defectum ætatis non ſupplet alios defectus, Ceuall. commun. q.171.n.4. verſ. concluſio tamen, Morl. in emporio iuris, part.1.tit.5.quæſt.1.n.51.verſ.quare in propoſita, Simoncel. de decretis lib.3.tit.8. inſp.18.n.215. Chaſſan. conſ.7.n.26. Farin. fragm.crim. part.2. verbo iuramentum, n.1182. Franc. Molin. de ritu nupt.lib.3.q.97.n.2. cum ſeq. Caſtill. contr.lib.3.cap.2.n.33.& 34.

132 Reſtitutionem in integrum an poſſit petere ille, qui habet remedium huius legis? vide Vincent. de Franchis deciſ.248.per tot. vbi Viſconte, & Amendol. in addit. Camill. Borrell. conſ. 100. à num.34. Gam. Luſ.deciſ.212.& 291. Ioan. Garc. de nobil. gloſſ.6.§.1. num.5. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo implorare, num.12.

133 In eadem gloſſ. ibi, Item quod ſi ipſe emptor rem alij vendiderat, &c. Notatur ad hoc, quod beneficium huius legis contra tertium rei poſſeſſorem, qui rem iuſto pretio à primo emptore emit, non datur, vt per Cremenſ. hic n. 188. Cagnol. n.114. & 120. Pinel. p.2.cap.1.n.30. & Padil. n.36. verſ. ſecunda concluſio, Tiraquel. in l.ſi vnquam, verbo reuertatur, num.329. Boër. deciſ.182.n.50. Anton. Gom. tom.2.var. cap.20. num.20. concluſ.2. verſ. item adde, Eman. à Coſta in l.Gallus, §. quid ſi tantùm, n.46. ff. de liber. & poſthum. Couar. lib.1.var.cap.3.n.10.verſ.ſecundò, Anton. Gabr. d.tit. de empt. concl.1. num.24. lim.2. Vincent. de Franchis deciſ.665. n.6. cum ſeqq. Viu. deciſ.430. num.4. & 6. Nicol. Mozz. de contract. tract. de empt. tit. quibus modis annulletur emptio, num.15. Marienſ. in d.l.1.gloſſ.8.n.24. & 25. & tit.11.lib.5.noua Recop. Fachinæ. conſ.72. n.9. & 10. lib.2. Ozaſch. deciſ.65. num.10. D. Barboſ. in l.diuortio, §. ſi fundum, n.33. ff. ſoluto matrim. Ceuall. commun. quæſt.443. Morl. in emporio iuris, part.1.tit.9.in prælud.num.102. Molin. de Iuſt.tract.2.diſp.149.verſ. ſi res infrà, Rebell. de oblig. iuſt.p.2.lib.9.quæſt.3.ſect.2.num.9.verſ.ſed quid, Giurb. deciſ.105.num.26.

Multipliciter tamen limitatur hæc reſolutio, & 134
primò ſi primus emptor non ſit ſoluendo, & eodem vitio læſionis ad tertium poſſeſſorem res vendita perueniat, Cremenſ. hic, num.188. & Pinel. p.1. cap.1. num.31. Tiraquell. d.verbo reuertatur, n.329. Couar. d.lib.2.cap.3. n.10. in princ. Creſcent. deciſ.1.de empt. aliàs dec.265. Cacheran. dec.65.num.9. Marienſ. dict. gloſſ.8.n.24. Vincent. de Franchis d.deciſ.665. num.6. Viu. deciſ.430.n.4. & 6. Giurb. d.deciſ.105. num.16. Ceuall. d.quæſt.443.n.6. Ariſmin. Tepat. var.ſent.tom.2. tit.403.cap.7. verſ. remedium, Felic. de cenſib. tom.2. lib.2.cap.1.num.5. propè fin.

Secundò ſi ſecundus emptor qui rem habuit titulo 135
oneroſo, & iuſto pretio, ſciret rem venditam authori ſuo fuiſſe cum læſione vltra dimidiam iuſti pretij; nam tunc in ſubſidium quando primus emptor non eſt ſoluendo, poterit conueniri. Cremenſ. hic n.188. verſ. illud tamen, Cagnol. num.142. verſ. niſi dicens, Pinel. part.2.cap.1.n.32. & 33. Roland. conſ.9. n.54. lib.4. Couarr. d.cap.3.n.39.in fine, Marienſ. q.443.d.l.1. gloſſ.8.n.24.verſ.ſi tamen tertius, Ceuall. n. 8. Vincent. de Franchis d.dec.665. n.6. Viu. dec.4. Fachinæ. contron.lib.2.cap.18.verſ.quod ſi proponatur, Felic. d.cap.1. num.1. Giurba d.deciſ.105.n.6. in fine.

Tertiò quando ſecundus emptor, ſeu tertius poſ- 136
ſeſſor titulo lucratiuo rem acquiſiuit, vtputa donationis, aut legati, Cremenſ. hic, n.10. Padil. n.9. verſ. ſed contra tertium, Felic. d.lib.2.cap.1. in fine, Gabr. Pereira deciſ.15.in 2.verſ.non obſtat. Quamuis de iure verius eſſe exiſtimauerit Pinel. d.cap.1.n.51. quem ſequitur Fachinæ. d.cap.18. in fin. quod venditori læſo contra tertium poſſeſſorem etiam ex titulo lucratiuo, etſi emptor ſoluendo non ſit, non ſuccurritur: hanc tertiam falleotiam extendit Gam. Luſ.deciſ.21.n.1. vt contra tertium poſſeſſorem titulo lucratiuo agi poſſit, etſi primus emptor ſoluendo ſit, & nulla præcedat excuſſio in eius bonis, ſed meritò contra illum tenet ibi Flores de Mena, eius additionator, & ſequitur Gabriel Pereira d.deciſ.15.num.2.

Quartò quando poſt litem conteſtatam cum primo 137
emptore tertius rem, ſuper cuius læſione in pretio agebatur, emit ab eo. Cacher. deciſ.65.n.13.

Quintò ſi venditio enormiſſimam contineret læ- 138
ſionem; nam tunc venditor agere poterit rei vendicatione etiam contra tertium poſſeſſorem, quia in enormiſſima læſione conſideratur dolus, l.ſi ſuperſtite, C. de dolo, cuius interuentu contractus à principio corruit, & perpetuò res vendita perpetuò peti poteſt, Roland. conſil.60. à n.62. lib.4. Vincent. de Franchis d.deciſ.665. n.7. Gaſp. Roderic. de annuis redditibus, lib.1.quæſt.14.n.62. Giurb. d.deciſ.105.n.17. Gabr. Pereira d.deciſ.15. n.3. Quæ quidem limitationes generaliter ſunt intelligendæ præter vltimam, vt contra tertium poſſeſſorem agi poſſit, excuſſione prius in primo emptore facta ex æquitate in ſubſidium, quando primus emptor ſoluendo non eſt. Viu. deciſ.430.n.6. verſ. eſt tamen, Felic. de cenſibus, lib.1. cap.1. n.6. in fine, tom.2. Marcel. Cala de modo articulandi, §. 2. gloſſ.vnic. n.123. Cald. Pereira d.deciſ.15. n.1.verſ. his tamen; & aduertendum eſt, quod primus & ſecundus emptor in vno, eodemque proceſſu conueniri poſſunt, vt vtriuſque ius vna ſententia concludatur, quod praxi receptum eſſe teſtatur Flores de Mena in addit. ad Gam.deciſ.21. in fine, quem ſequitur Cald. Pereira d.deciſ.15.num.2. prope finem.

139 Si emptor læſus alienauit rem, in cuius emptione deceptus fuit, non obſtante alienatione poterit de læſione contra venditorem agere, vt per Vincent. de Franchis *deciſ.243.num.5.* vbi cùm in Senatu contra emptorem oppoſita eſſet exceptio per venditorem, quod rem alienauerat, & quod eius erat electio recipiendi rem alienatam, & reſtituendi precium receptum, vel quod vltra iuſtum valorem rei apud ſe erat, & eo ipſo quod eligebat rem, quæ reſtitui non poterat, debebat abſolui, Senatus declarauit hoc eſſe reſeruandum tempore executionis ſententiæ quando firmiter electio fieret, ſi eo tempore ſecundus emptor offerre vult quod ſententia exequatur; ſi verò eam præſtare nolit, quod venditor non tenebitur ad reſtitutionem pretij ſuperflui per eum recepti. Anton. Gom. *d.cap.2. num.22. verſ. ſi verò ipſe emptor,* Gutier. *d.lib.2.pract.quaſt.137.* Vincent. de Franchis *dict. deciſ.243.num.5.*

140 In ead. gloſſ. ibi, *vnde ea perempta non debet amplius teneri.* Notatur ad hoc, quod venditor re perempta apud emptorem ſine eius culpa, non poteſt ratione læſionis ex beneficio huius legis eum conuenire ad iuſti pretij ſupplementum, vt per Cagnol. *hic num.115.* Pinel. *p.2.cap.5.n.36.& 37.* & Padil. *n.37. in fine*, Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.1.tract.de reſcind. contract. art.vnic. gloſſ.15.n.24.* Burg. de Pax *in cap. cùm dilecti, in fine, de empt.* Fabian. de Monte *d.tract. de empt.quaſt.8.princip.num.23.in fine*, Anton. Gom. *tom.2.var.cap.2.n.22. verſ. item adde*, Cou. *lib.2.var. cap.4.n.14.verſ. contrarium*, Matienſ. *in d.l.1. gloſſ.8. n.26. tit.11. lib.4. nouæ Recop.* vbi Axeued. *num.28.* Gutier. *pract.lib.2.q.136.n.1.verſ. nihilominus*, Ceual. *commun.quaſt.443. à n.1.* Parlador. *in ſeſquicent. differ.56.n.4.* Nicol. Moxx. *de contract.tract.de empt.tit. quibus caſibus annulletur emptio, n.16.* Molin. *de iuſt. tract.2.diſp.349. verſic. quomodo caſu fortuito*, Alex. Trentacinq. *var. reſol.lib.3.tit. de ſolut.reſol.11. n.13. verſ. quartò non procedit*, Rebell. *de oblig. inſtit. p.2. lib.9.quaſt.3.ſect.2.n.10.* Didac. à Britto *in rubr. de locato, p.2.§.2.num.29. cum ſeqq.*

141 Amplia primò in emptore decepto vltrà dimidiam iuſti pretij, qui contra venditorem agere non poterit, ſi res abſque culpa ſua penes ipſum perierit, vt quod pluris iuſto pretio pro ea accepit, ei reſtituat. Ita Anton. Gom. *d.tom.2.cap.2. num.22. verſ. ſi verò,* Pinel. *d.part.2.c.1.num.39.* Villalob. *in ærario, lit. C, num.28.* Matienſ. *dict.l.1. gloſſ.8.n.33. verſ. ſed iure,* & *ibi* Axeued. *n.26.* Gutier. *d.lib.2.practic.quaſt.137.* Morl. *in emporio iuris, part.1.tit.9.de contrah.empt. in*
142 *proœm. num.45.* Quamuis contrarium, immò quod perempta re abſque culpa ſua, poſſit emptor contra venditorem agere, vt ei quod plus iuſto pretio accepit, reſtituat, teneant Cremenſ. *hic ampl.25.* Couar. *d.lib.2. variarum, cap.4.n.14. in fine*, Ioan. Garc. *de expenſ.cap.18. n.43. in fine*, Meneh. *controu. vſufreq. lib.3.cap.62.num.13.*

143 Amplia ſecundò, ſi res apud ipſum venditorem pereat, quia non poterit agere ad ſupplementum pretij, vt contra Panorm. & alios tenet Pinel. *hic part.2. cap.2. num.fin.* quem ſequitur Matienſ. *d.l.1. gloſſ.8.num.32.*

144 Amplia tertiò in diuiſione hæreditatis, ſi ille, qui diuiſionem reſcindi vult ex cauſa immodicæ læſionis, aliquid ex bonis diuiſis alienauit, vt firmat Anton. Fab. *de errorib. pragm. decad. 8. errore 4.* vbi tradit quod debet conferre bona, quæ alienauit, & quod ille, contra quem petitur reſciſſio, ſi bona fide alienauit, liberatur conferendo pretium, quod ex rebus venditis fuit conſequutus.

145 Limita quando culpa emptoris, vel eius facto res periit, vel fuit extincta, quia hoc caſu venditori non denegatur actio contra emptorem, neque emptori contra venditorem, ſi eius facto, vel culpa perierit. Idem erit ſi eius culpa res deterior efficiatur; nam tenebitur de damno, quod eius culpa contigerit, à quo non excuſatur emptor, licèt eo tempore non integrè dominus rei ſit, vt cum Tiraq. *de retract. lign. ad fin. tit.n.61.& 71.* tradit Pinel. *dict.part.2.cap.3.n.34.*

Limita ſecundò, ſi res empta pereat penes tertium, 146
cui emptor eam iuſto pretio vendiderat; nam tunc venditor contra emptorem ad ſupplementum iuſti pretij, quod à ſecundo emptore primus emptor habuit, agere poterit, quaſi ad id, quod loco ipſius rei ad ipſum peruenit. Pinel. *d.cap.3.n.38.* Couar. *d.lib.2.cap.4. n.14.col. fin.* Matienſ. *d.l.1. gloſſ.8. n.31.* niſi primus 147
emptor nihil vltra quàm ipſe dedit, à ſecundo emptore accepit; nam tunc venditori non dabitur actio, ac ſi res periret penes emptorem, quia primus emptor non plus conſequutus fuit, quàm ipſe dedit, nec actionem habet contra ſecundum re apud eum ſine culpa perempta. Pinel. & Matienſ. *vbi ſuprà.*

Limita tertiò, ſi res poſt litem conteſtatam perierit, 148
nam tunc licèt res pereat, continuabitur inſtantia, & cauſa non cenſebitur extincta. Matienſ. *dict. gloſſ.8.n.34.* Gutier. *d.lib.2.quaſt.157. in fine*, Ceuall. *quaſt.443.num.3. in fine*, Britto *ad dict.rubr.de locato, part.2. §.2. num.31.* quicquid dicat Ioan. Garc. *de expenſ.cap.18.num.43.*

In ead. gloſſ. ibi, *item habet locum lex iſta è contra decepto emptore*, &c. Ita Cagnol. *hic in 2.quaſt.* Cremenſ. *num.25.* Anton. Gabr. *d.tit.de empt. concluſ.1. ampl.13.* Vincent. de Franchis *deciſ. 225.circa princ. & deciſ.243.à n.1.* Gutier. *d.lib.2.quaſt.133.n.2.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.9. in prælud. num.86.* Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.403. cap.6. in princip.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. §.1. quaſt.7.part.2. ampl.10.num.5. in fine.*

In ead. gloſſ. ibi, *dic ergo inſpici venditiones factas* 149
locorum exiſtentium iuxta illum. Notatur ad hoc, quod valor rei reprobatur ex inſtrumentis venditionum aliarum rerum ſimilium exiſtentium iuxta rem venditam, vt per Maſcard. *de probat.concl.658.n.9.* Franc. Marc. *deciſ. 844. n.38. part.1.* Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ.22.num.14.* Bapt. Lup. *in l.1.C.de pactis inter empt. §.5.n.112. verſ. ſecundò probatur.* Dummodò tamen 150
probetur quod huiuſmodi bona contigua ſunt eiuſdem qualitatis & bonitatis cum terris, vel fundo, de cuius pretio probando agitur, ex Barz. *d.deciſ.22.num.35.* Maſcard. *d.concl.658.n.11.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.4.tit.20.n.17.* Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.461.n.14.* Rot. *deciſ.34.num.fin.part.1. recentior.* Et dummodo etiam inſtrumenta ſimilium 151
venditionum ſint multa ad hoc, vt ex eis ſaltem præſumptiuè probetur communis æſtimatio. Maſcard. *d. concl.658. n.9.* vbi tradit in iudicis arbitrio reſidere quot venditiones eſſe oporteat, Card. Mantic. *d.tit.20. num.18.* Steph. Gratian. *citato loco, n.15.*

In ead. gloſſ. ibi, *Et redituum quantitatem*, &c. 152
Nota quod iuſtus rei valor eſſe dicitur, qui ex redditibus, & valore fructuum viginti annorum ſimul collectis, deductis expenſis conficitur, gloſſ. *verbo iuſta, in authent.perpetua, C.de ſacroſanct.Eccleſ.* Guid. Papæ *conſ.180.& 938.* Afflict. *dec.234.num.fin.* Tiraq. *de retract. lign. §.1.gloſſ.7.n.19.* Cagnol. *hic, n.231. verſ.verumque*, Rebuff. *in l.vnic.gloſſ.ſubtilitatem, n.55. C.de ſentent. quæ pro eo*, Cæpol. *de ſimulat. contract.3. caſu, praſ.3.* Natt. *conſ.498. n.11.* Crauet. *conſ. 813. n.4.& conſ.145.n.8. & conſ.189.n.6. in fine*, Conarr. *lib.3.var.cap.9.n.5.* Matth. Coler. *de proceſſib.execut. part.3.cap.9.n.150.* Pinel. *hic p.3.cap.fin.n.28. & 29.* Cephal. *conſ.412. n.61.* Dec. *conſ.2. n.174. vol. 1. & conſ.32.n.68.vol.2.* Meneh. *conſ.343.n.24.& conſ.358. n.20.* Maſcard. *de probat. concl.652. n.3.* Caualc. *deciſ.1.n.2.p.2.* Ioan. Garc. *de expenſis, cap.4. n.19. & cap.9.n.79.* Card. Mantic. *d.lib.4. tit.20.n.10. & 11.* Vinc. Caroc. *de locato, & conduct.q.3.princ.c.de reſcind. locat.*

locat.n.15. Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.461.n.24. & cap.545.n.13.& 14. & cap.752.n.47.* Fontanel. *de pact.nupt.clauſ.4. gloſſ.18. p.1. à n.49.* Anton.Fab. *in ſuo Cod.lib.4. ſub hoc tit.definit.2.num.4.* Gregor.XV. *deciſ.553. n.8.* Ex qua cumulatione fructuum viginti annorum concludenter non probatur rei verus valor, ſed præſumptiuè, & coniecturaliter, & hæc probatio eſt ſubſidiaria quando aliter valor rei non poteſt probari, Maſcard. *d.concl.652. n.4.* Fontanel. *d. clauſ.4. gloſſ.18.p.1.num.59.*

153 Ex locationibus autem fructuum perceptionem probari non ſufficit, quia ex eis verus annuus fructus non probatur, cùm fieri poſſit, vt quis locet pro minori pretio ratione amicitiæ, vel parentelæ, vel miſerationis cauſa; vel quia negotia ſua gerere ſcit, vel quod quis conducat pluris propter affectionem, & alias cauſas, & ſatis ſit quod aliquid fuerit poſſibile; Caſſad. *deciſ.20.de probat,* Steph. Grat. *diſcept. forenſ.cap.600.n.4.* Gregor. XV. *deciſ.101.n.1. & deciſ.553.num.6.& deciſ.379.num.7.*

154 In domibus, & ædificiis ex redditibus non probatur pretium, ex Natt. *conſil.332.n.4.* Surd. *conſil.151. num.70.* Steph Gratian. *d.cap.600.n.3.cum ſeqq.* Cardin.Mantic. *dicto tit.20.n.14.* Gregor. XV. *deciſ.553. num.7.* & ibi Beltramin. *num.16.* negari enim non poteſt quin ædificiorum habenda ſit etiam conſideratio. Ioan.Garc. *de expenſis, cap.4.num.19. verſic. aduerte,* Steph. Gratian. *dicto cap.60. n.5.* Anton. Fab. *in ſuo Codice, lib.4.tit.30. de reſcind. vendit.num.4. in gloſſ.* Cardin.Mantic. *d.tit.20.num.15.*

SVMMARIVM.

1 *Fiſcus & priuatus non poſſunt recedere à contractu abſque mutuo conſenſu contrahentium, etiam Principis reſcripto, & n.2.*

3 *Ius, actio, vel obligatio mihi ex contractu alterius acquiſita, me inuito mihi auferri nequit.*

4 *Fiſco parcè ſubuenitur in contractibus rerum ſuarum ad illorum reſciſſionem ſub prætextu læſionis, remoto dolo & fraude.*

L. De contractu. III.

Iidem AA. *Martianæ.*

1 Fiſcus, & priuatus abſque mutuo contrahentium conſenſu a contractu recedere non poſſunt, etiam reſcripto Principis. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.61.tit.5.part.5.vbi gloſſ.1.* Tiraquell. *de retractu lignagin præf.n.23.& §.1.gloſſ.44.n.88.* Villadieg. *in l.8.num.4 tit.4.lib.5.fori iudic.*, Surd. *deciſ.253. in princip.* Mol. *in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.9. in præmiſſ.num.32,* quia à principio contractus ſunt voluntatis, poſtea neceſſitatis, *l.ſicut. ſup. C. de act. & oblig.* vbi plures citaui Doctores.

3 Notatur ad hoc, quod quando ex contractu alterius mihi quæritur ius, actio, vel obligatio, non poteſt me inuito mihi auferri, vt per Anton.Gom. *l.40. Tauri, num.40. in princ.*

4 *Quo iure fiſcum noſtrum vti, &c.*] Notatur ad hoc, quod parcè ſubuenitur fiſco in contractibus rerum ſuarum ad illorum reſciſſionem ſub prætextu læſionis, remoto dolo, & fraude, vt per Peregrin. *de iure fiſci, lib.6.tit.2. num.15.* Fiſcus enim vtitur iure priuati, niſi in caſu de quo agitur, reperiatur ſpecialiter priuilegiatus, Martin.Laudenſ. *in tract.de fiſco, in princ. quæſt.14.* Peregr. *d.lib.6.tit.1. n.1.* Menoch. *conſ.242. num.9.lib.3.* Farin. *fragm.crimin.parte 1.lit. F, n.150. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Per inſtrumentum emptionis quondam factæ non probatur poſteriorem emptionem eſſe iniuſtam.*

2 *Per inſtrumenta emptionis antiqua non probatur valor rei præſens.*

3 *Non ſufficit quantum res conſtitit, ſed quantum valeat.*

4 *Valor probatur ex inſtrumentis venditionis eiuſdem rei, ſi multa ſint inſtrumenta intra breue tempus celebrata, quæ reſpondeant in pretio.*

5 *Valorem per inſtrumenta probari præſumptiuè, non priuatiuè, & ſubſtantialiter: æſtimari ex inſtrumentis venditionum aliarum rerum ſimilium exiſtentium iuxta rem venditam, num. 6. dummodo huiuſmodi res & bona contigua ſint eiuſdem qualitatis, & bonitatis cum terris, vel fundo, de cuius pretio probando agitur, n.7. & inſtrumenta ſimilium venditionum debent eſſe multa ad hoc, vt ex eis ſaltem præſumptiuè probetur communis æſtimatio, num.8. quot venditiones eſſe oporteat, iudicis arbitrio relinquitur, num.9.*

L. Ad reſcindendam. IV.

Iidem AA. *Eudoxio.*

Per inſtrumentum emptionis quondam factæ non probatur poſteriorem emptionem eſſe iniuſtam. 1
Per inſtrumenta emptionis antiqua non probatur præſens rei valor. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.* 2

Non ſufficit quod magno pretio fundum comparatum, &c.] Notatur ad hoc, quod non ſufficit quantum res conſtitit, ſed quantum valeat, Bart. *in l.cum emptor, §.ſin.ff. de damn. infect.* Rebuff. *in l.vnic. n.499. C.de ſentent. quæ pro eo.* Valaſc. *conſ.43.n.6.* Matienſ. *in l.1. gloſſ.2.n.3. & 4.tit.11.lib.5. nouæ Recop.* 3

Nota quod rei valor probatur ex inſtrumentis venditionis eiuſdem rei, ſi multa ſint inſtrumenta intra breue tempus celebrata, quæ in pretio correſpondeant; nam hoc caſu plenè probant veram eſſe rei æſtimationem, Cagnol. *in l.2.num.233.ſup. hoc eod.tit.* Burſat. *conſ.99.verſ.quinimò,* Cephal. *conſ.261.n.16.* Maſcard. *de probat.concl.658.n.1.& 5.* dicit rei valorem per inſtrumenta probari præſumptiuè, non verò plenè & ſubſtantialiter. Item ex inſtrumentis venditionum aliarum rerum ſimilium exiſtentium iuxta rem venditam rei valor æſtimatur, ex Maſcard. *dict. concl.658. n.9.* Franc.Marc. *deciſ.844. n.38.part.1.* Barz. *Bonon. deciſ.22.n.14.* Bapt.Lup. *in l.2.§.5.n.112.verſ.ſecundò probatur, C.de pactis inter empt.* dummodo huiuſmodi res, & bona contigua ſint eiuſdem qualitatis & bonitatis cum terris, vel fundo, de cuius pretio probando agitur. Alex. *in l.in lege Falcid. §. corpora, ff. ad legem Falcid.* Barz. *dict.deciſ.22. n.35.* Card.Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.lib.4.tit.20.n.17.* Maſcard. *dict.concluſ.658. n.11.* Steph. Gratian. *diſcept.forenſ. cap.461. n.14.* Et inſtrumenta ſimilium venditionum debent eſſe multa ad hoc vt ex eis ſaltem præſumptiuè probetur communis æſtimatio, Dec. *conſ.17. n.132. lib.2.* Cardin.Mantic. *d.tit.20. num.18.* Gratian. *dict. cap.161. num.15.* Maſcard, *vbi ſup. num.9.* vbi ex Cagnol.tradit in iudicis arbitrio reſidere quot venditiones eſſe oporteat.

SVMMARIVM.

1 *Contractus dolo initus, cum acceſſoriis reſcinditur, & venditio dolo facta non ſubſiſtit, & n.2. limi-*

S a tant,

tant communiter quando dolus eſt commiſſus ab vtraque parte, num. 3.

4 *Dolus nunquam præſumitur, niſi probetur, & alleganti dolum incumbit probatio.*

5 *Dolus probatur indiciis, & præſumptionibus, ſcil. ſi emptor vendiderit rem ſuppreſſo eius vitio, quod ſi emptor agnouiſſet, non emiſſet, num. 6. ex enormi, ſeu enormiſſima læſione, num. 7. ex mendacio, ſi ex eo mendax aliquod commodum, ſeu lucrum conſequitur, n. 8. ex perſuaſionibus, quando quis alicui perſuaſit, vt aliquid faceret: qui quidem dolus dicitur ex propoſito, num. 9. in eo, qui ſuppreſſit ſecum contrahenti qualitatem ſuæ perſonæ priuilegiatæ, n. 10. ex nimia & inſolita diligentia, n. 11. in eo qui contrahit cum aliquo ſine debitis ſolemnitatibus iuris, num. 12. ex perſonarum qualitate, n. 13. ex actu clandeſtinè facto, n. 14.*

15 *Dolus vel eſt verus, vel præſumptus.*

16 *Dolus verus quis.*

17 *Dolus præſumptus quis.*

L. Si dolo. V.

Idem AA. Ruſo.

1 DOlo contractus initus cum acceſſoriis reſcindi-
tur, & venditio dolo facta, non ſubſiſtit. Colli-
gunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
l. Hiſp. 57. tit. 5. part. 5. vbi gloſſ. 1. & 2. Corraſ. *lib. 2.
miſcel. cap. 8. n. 4.* Barnab. Cornazan. *deciſ. 135. num. 2.*
Rebell. *de oblig. iuſt. part. 1. lib. 1. quæſt. 6. ſect. 1. n. 8. &*
3 *part. 2. lib. 9. quæſt. 4. n. 3.* Limitant communiter Do-
ctores quando dolus eſt commiſſus ab vtraque parte,
quia tunc dolus cum dolo compenſatur, *l. fin. §. ſed ſti-
pulator, ff. de eo per quem fact. l. viro atque vxore, ff. ſo-
lut. matrim.* Sebaſt. Medices *de compenſ. p. 1. quæſt. 37.*
Steph. Grat. *diſcept. forenſ. cap. 267. n. 17.* Caroc. *de de-
poſito, part. 1. tit. aduerſus quos detur actio depoſiti, n. 10.*
4 Dolus nunquam præſumitur, niſi probetur, & al-
leganti dolum adfuiſſe, incumbit onus probandi, vt
per Maſcard. *de probat. concl. 531. n. 1. cum ſeqq.* Dec.
conſ. 32. n. 4. lib. 3. Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſ. 3.
num. 14.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.
lib. 2. tit. 7. n. 1.* Farinac. *in praxi crimin. tit. de pœnis,*
5 *temper. quæſt. 89. n. 2.* Probatur autem dolus indiciis, &
6 præſumptionibus. Primò ſi emptor vendiderit rem
ſuppreſſo eius vitio, quod ſi emptor agnouiſſet, non
emiſſet, *l. ſi vim, a 2. ff. de pericul. & commod. rei vend.
l. 1. §. 1. ff. de action. empti,* Crauet. *conſil. 83. num. 3. &
conſ. 221. n. 8. & conſ. 282. n. 7.* Boſſ. *in tit. de crimine
ſtellion. in fine,* Maſcard. *concl. 532. n. 12.* Sfort. *de reſt.
in integ. quæſt. 83. num. 24.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5.
præſ. 3. n. 73.* Farinac. *d. quæſt. 89. n. 111.* vt in eo, qui
rem onere aliquo grauatam abſque eius expreſſione
vendidit, Anton. Gom. *tom. 1. var. cap. 2. n. 45. verſ.
aduertendum,* Padil. *in l. ſi aquam 2. n. 14. Cod. de ſeruit.*
7 *& aqua,* Villadieg. *l. 8. n. 12. tit. 4. lib. 5. fori legum.* Se-
cundò ex enormi, ſeu enormiſſima læſione, Pinel. *in
l. 2. C. hoc tit. part. 1. cap. 4. n. 22.* Cephal. *conſ. 367. n. 12.*
Roland. *conſ. 59. n. 25. lib. 1.* Villalob. *in ærario commun.
opin. lit. D, n. 91.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 18. n. 55.*
Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Dolus præſumi-
tur,* Maſcard. *concl. 532. num. 28. cum ſeqq.* Menoch.
conſ. 371. n. 15. & de præſumpt. lib. 6. præſ. 3. n. 69. Vin-
cent. de Franchis *deciſ. 247. n. 1.* Farin. *d. q. 89. n. 140.*
D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſolut. matrim. p. 5. n. 51.* Aldouin.
conſ. 1. n. 98. Carol. de Graſſis *in tract. de exception. ex-*
8 *cept. 22. n. 27.* Tertiò ex mendacio, ſi ex eo mendax
aliquod commodum, ſeu lucrum conſequitur, *l. ſi quis
affirmauit, §. 1. l. quod venditor, & l. eleganter, §. idem
Pomponius, ff. de dolo,* Menoch. *dict. præſumpt. 3. n. 53.*
Maſcard. *d. concl. 532. n. 19.* Farin. *d. quæſt. 89. n. 104.*
Surd. *deciſ. 116. n. 39.* vt procedit in eo, qui falſa ex-
preſſit, ſeu aſſeuerauit, vt colligitur ex *d. l. 1.* Decian.
conſ. 32. n. 24. & 29. lib. 3. Bec. *conſ. 106. n. 13.* Maſcard.
concl. 531. n. 7. & 37. Farinac. *d. quæſt. 89. n. 106.* Idem
præſumitur in eo, qui affirmabat pro vero illud, quod
ignorabat eſſe verum, Menoch. *d. præſumpt. 3. num. 55.*
Farin. *d. q. 89. n. 109.* Giurb. *deciſ. 43. n. 11.* vbi idem
dicit de eo, qui dicit idoneas habere facultates, cùm
non eſſet ſoluendo, ex Mar. Anton. *lib. 1. var. reſol.
reſol. 4. n. 1.* Mart. *de iuriſd. part. 4. caſu 123. num. 16.
cum ſeqq.* Quartò ex perſuaſionibus, quando quis ali- 9
cui perſuaſit vt aliquid faceret, qui quidem dolus di-
citur ex propoſito, *l. cum quis, & ibi* Bart. *ff. de dolo,*
Roland. *conſ. 57. n. 7.* Crauet. *conſ. 192. n. 15.* Maſcard.
d. concl. 532. n. 39. Farin. *d. q. 89. n. 107.* vbi tenet do-
lum ex falſa perſuaſione reſultantem, dici dolum ve- 10
rum. Quintò præſumitur dolus in eo, qui ſuppreſſit
ſecum contrahenti qualitatem ſuæ perſonæ priuilegia-
tæ, Menoch. *d. lib. 5. præſ. 3. n. 76.* Sextò oritur ex ni- 11
mia & inſolita diligentia, *l. ſi quis ſub conditione, ff. de
condit. inſtit.* Boccac. *in conſtit. Pij V, gloſſ. 8. num. 104.*
Maſcard. *d. concl. 532. n. 118.* Menoch. *conſ. 109. n. 35.
& d. præſumpt. 3. n. 102.* Farin. *d. q. 89. n. 121.* vbi *n. 122.*
tenet quod ex inſolita cautela ſimiliter præſumitur
dolus, & *num. 124.* ſubdit, dolum præſumi ex inſolitis
clauſulis, & *num. 125.* ait ſimiliter ex actu inſolito doli
præſumptionem reſultare. Septimò præſumitur dolus 12
in eo, qui contrahit cum aliquo ſine debitis ſolemni-
tatibus iuris, *l. ſi quos, inf. hoc eod. tit.* vbi dicam. Octa- 13
uò præſumitur dolus ex perſonarum qualitate, veluti
quando multùm ſagax contrahit cum pupillo, mino-
re, muliere, vel ſimili perſona, quorum fragile eſt con-
ſilium, Crauet. *conſ. 282. n. 2.* Menoch. *d. lib. 5. præſ. 3.
n. 10.* Hieron. Leo *deciſ. 9. n. 8.* Farin. *d. quæſt. 89. n. 74.
& 79.* Nonò præſumitur dolus ex actu clandeſtinè 14
facto, *l. 1. C. de interd. matrim.* vbi dicemus.
Dolus vel eſt verus, vel præſumptus. Verus dici- 15
tur ille, de quo per indicia, coniecturas, & præſum-
ptiones à iure approbatas conſtat. Vnde verus dolus 16
non probatur niſi animus decipiendi probetur. Boër.
deciſ. 100. num. 3. Vincent. de Franchis *deciſ. 108.* Hie-
ron. Leo *d. deciſ. 9.* Giurb. *deciſ. 43. num. 9.* ac vt dolus
verus dicatur, præſumptiones & indicia debent eſſe
perſpicua, & quæ non poſſint trahi in malam par-
tem, Surd. *d. deciſ. 216. num. 10.* vbi quando indicia
ſunt manifeſta, & in fraudem concludunt, Sfort. *de
in integ. reſt. part. 2. quæſt. 83. art. 1. n. 2.* vbi dicit quod
dolus verus eſt, qui ex præſumptione neceſſaria re-
ſultat & probatur, Grammat. *conſ. 30. n. 20.* Farin. *in
praxi crim. quæſt. 88. num. 4. & 5.* vbi *num. 8.* verum
dolum eſſe dicit, etiamſi indiciis, & præſumptioni-
bus probetur, ſi ſunt manifeſta, & euidentia. Dolus 17
verò præſumptus eſt qui ex indiciis non manifeſtis,
nec omnino concludentibus, ſed tantùm probabili-
bus colligitur, Bald. *in l. quæ fortuitis, à num. 7. C. de
pignor. act.* Plot. *de in litem iurando, §. 50. n. 31.* Sfort.
d. quæſt. 83. art. 1. Fulu. Pacian. *de probat. lib. 1. cap. 66.
num. 163.* Menoch. *d. lib. 5. præſ. 2. à n. 6.* Surd. *dec. 216.
num. 4.* Farin. *d. quæſt. 88. num. 13.* Exemplum huius
doli ſolet aſſignari quando quis ſciens ſe teneri ad ali-
quid faciendum, dandum, præſtandumve, negligit,
& omittit facere, quia eſſe poteſt quod id faciat non
fraudandi, aut decipiendi animo, ſed ex alia cauſa.
Et quamuis inter dolum præſumptum, & verum mul-
tæ & notabiles ſint differentiæ, nulla tamen proba-
bilis poteſt conſtitui inter vnum & alterum, cùm agi-
tur de annullatione contractus, Ioſeph. Ludou. *Peruſ.
deciſ. 18. n. 62.* Cephal. *conſ. 405. num. 23. lib. 3.* Molin.
de primog. lib. 2. cap. 3. num. 18. Surd. *conſ. 49. n. 42. in
fine, & 43.* Menoch. *conſ. 412. num. 22.* Borrell. *conſ. 4.
num. 6.* Fachinæ. *controuerſ. lib. 2. cap. 26. verſ. monet
ſecundò;* quoad effectus enim dolus præſumptus dolo
vero, & ex propoſito æquiparatur, Roland. *conſ. 7. à
num. 42.*

num.42. lib.3. & conſ.60. num.66. lib.4. Surd. *d. conſil.49.num.39. & 40.*

L. Non eſt probabilis. VI.

Iidem AA. *Gratiano.*

1 VEnditio licitè celebrata non reſcinditur pretio etiam venditionis in dupli quantitate oblato. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem conclnſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.61. tit.5. part.5. vbi gloſſ.2.* Connan. *comment. iuris lib.7.cap.9.n.10.* Dec. *conſ.592.circa fin.* Villad. *l.8.num.4.verſ. ſic ergo,tit.4.lib.5. fori iudgo,* Cephal. *conſ.232.à n.36.lib.3.*Surd.*dec.253.n.2.*Didac.à Britto *ad rub.de locato & conducto, part.2.§.2.n.27.in medio.*

L. Ratas manere. VII.

Iidem AA. *Muracnlo, & aliis militibus.*

1 MIliti per reſcriptum non licet à venditione legitimè perfecta, altera patte inuita recedere. Colligunt ex Ord.Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.61.tit.5.part.5.vbi gloſſ.1.* Iaſ.*in rep.l.ſi abrogator, n.21.in fine, ff.de adopt.* Surd. *dec.253. in princ.*

Allegari ſolet ad hoc, quod dato vno inconuenienti plura ſequuntur, vt per Decian. *conſ.14. n.24. lib.3.* Marc.Ant.de Amatis *Marchia dec.130.num.6.* Sarmient. *ſelect.lib.1.cap.2.n.9. in medio.*

SVMMARIVM.

1 *Venditio facta paulò viliori pretio non reſcinditur, niſi dolus interuenerit, aut metus, & dolus metuſque probatus ſit, & num.2.*

3 *Conclnſio ſola attenditur & obligationem inducit, non quod tractatur, & dicitur, & n.4.*

5 *Contractus celebrati tempus attenditur in conſideranda læſione, & n.6. Amplia*

I. tempus contractus attendendum eſſe ad læſionem probandam, etiam cùm agitur de reſtitutione in integrum, n. 7. idem tempus conſiderandum cùm agitur de reuocanda donatione, ex eo quod fuit inofficioſa, num.8.

II. in conſtitutione dotis, cùm filia ſe incongruè dotatam fuiſſe contendit, & renuntiationem legitimæ à ſe factam reſcindi ex beneficio legis, num.9.

III. quando filia fuit dotata vt nuberet, & hæreditati paternæ non renuntiauit, n.10. intellige vt num.11. Limita

I. niſi traditio rei, & executio contractus conferatur in futurum, n.12.

II. in contractu conditionali, quamuis in aliud tempus conferatur, n.13.

III. in contractibus qui habent effectum ſucceſſiuum reſpicientem futura tempora, num.14. Aduerte vt num.15.

L. Si voluntate. VIII.

Iidem AA. *Euodia.*

1 VEnditio facta paulò viliori pretio non reſcinditur, niſi dolus, aut metus interuenerit, & dolus, metuſque probatus ſit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt *l.Hiſp.56.tit.5.part.5. vbi gloſſ.4. in princ. & gloſſ.7.*

Cephal. *conſ.735,lib.5.* Roland. *conſ.90. n.12. & 13. lib.3.* Menchac. *controuerſ. vſufreq.lib.3. c.61. num.3. verſ. vnde ſi quis.*

Et ad illud quod decipere ſe poſſunt ad inuicem 3
contrahentes, vide adducta per me *in collect. ad l.2. ſuper gloſſ.verbo humanum, ſup. hoc eod.tit.*

Quod ſi videlicet, &c.] Notatur ad hoc, quod ſola 4
concluſio attenditur atque obligationem inducit, & non quod tractatur, & dicitur, vt per Tiraq. *ad fin. tit.de retractu comment. n.24.* vbi quod ſola concluſio dicitur eſſe contractus, Menoch. *de arbitr. caſu 470. num.3.* Caputaq.*deciſ.16.n.2. & dec.92.num.1.part.3.* Gonzal. *d.reg.8.Cancel.gloſſ.63.num.34.* Et hunc textum ſingularem, & vnicum dicit Anton. Gom. *var. tom.2.cap.1. num.3. verſ. item etiam proſequendo,* ad hoc quod præparatio contractus ſunt illa verba producta in ipſo fieri, antequam perficiatur, & abſoluatur ipſe contractus.

Quod fuerat tempore venditionis datum, &c.] No- 5
tatur ad hoc, quod tempus celebrati contractus attenditur in conſideranda læſione, vt per Cagnol. *n.213.* Cremenſ. *à n.168.* Pinel. *part.3.cap.fin.n.15.* & Padil. *n.70.in l.2.ſup.hoc eod.tit.*Guid.Pap.*dec.157.* Crauet. *conſ.114. n.16. & conſ.151. n.7. & conſ.188. num.4.* Roland. *conſ.59.n.36.lib.1.* Anton.Gabr. *commun.lib.3.tit. de empt. concl.1.n.47.* Rebuff. *de eo quod intereſt, n. 492.* Ozaſch. *deciſ.41. num.5.* Cutt. *ion. conſ.1.col.3. circa fin.* Cephal.*conſ.563.n.48.lib.4.*Manticſ. *in l.1.gloſſ.4.num.1.tit.11.lib.5. noua Recop.* vbi Azeued. *n.12.* Seraphin.*de priuilegiis iuram.priuil.93. num. 91.* vbi pro regula tradit, quod in contractibus 6
attenditur tempus celebrationis ipſius, & non quod poſtea ſuperuenerit, Surd. *conſ.52.n.48. & conſ.151. num.71. & de alimentis tit.7. quæſt.34.n.6. & tit.8. priuil.56. num.79.* Menoch. *conſ.358. n.13.* Caputaq. *deciſ.264.num.9.part.3.* Vin. *deciſ.436.n.13.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig.conuent.lib.4.tit.16. n.57. & tit. 20. n.51.* Cardin. Tuſch. *practic. concl. lit. L, concl. 295. & lit. V, concl.13. n.1.* Ceuall. *commun. quæſt.664.n.1.* Giurb. *deciſ.105.n.2.* Amatis *Ferraria deciſ.47.n.5.* Gutier. *de gabellis, quæſt.147. n.8. & 9. & de tutel. part. 1.cap.22. num.11.* D.Barboſ. *in d.l.5. n.52.ff.ſoluto matrim.* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.349. verſ. pretium autem iuſtum.*

Amplia primò tempus contractus attendendum eſſe 7
ad probandam læſionem, etiam cùm agitur de reſtitutione in integrum, vt per Giurb. *d.deciſ. 105. n.3.* vbi *num. 4.* ſubdit idem tempus conſiderandum eſſe 8
cùm de reuocanda donatione agitur, ex eo quod fuit inofficioſa.

Amplia ſecundò in conſtitutione dotis, cùm filia 9
ſe congruè dotatam fuiſſe contendit, & renuntiationem legitimæ à ſe factam reſcindi ex beneficio *l.2. ſup. hoc eod. tit.* nam læſio conſideranda eſt inſpecto tempore dotationis, & renuntiationis, & habito reſpectu ad facultates, quas pater eo tempore habebat, & non quas reliquit tempore mortis, Pariſ. *conſ.29. num.89.lib.3.* Ruin. *conſ.56.n.13. lib.3.* Grammat. *deciſ.57.n.34. cum ſeqq.* Brun. *de ſtat.excl.fœmin. art.9. princ. quæſt.1. in fine, verſ. contraria,* Boër. *deciſ.62.* Couar. *in cap.quamuis pactum, part.3.§.4.num.7.verſ. ſeptima concluſio, & in fine,* Menchac. *de ſucceſſ.creat. lib.2.§.18. à n.79.* Anton. à Sola *in conſtit. Sabaudiæ, tit.de alienat. min.gloſſ.2.num.12.* Laderch. *conſ.35. à num.4.* Hieron. Gabr. *conſ.142. n.8. & 9.lib.1.* Dec. *conſ.6.n.52. & 74. volum.1.* Bertax. *conſ.7. n.5.* Honded. *conſ.10. à n.33. lib.1.* Henriq. *conſ. 15. per tot.* Menoch. *conſ.6.num.21. & 22. & de arbitr. caſu 149. num.16.& 17.* vbi tempus conſtitutionis dotis, & non mortis, inſpiciendum eſſe comprobat. Molin. *de primog.lib.2.c.3.n.29.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.12.tit.24.* Ioſeph. Roman. *conſ.1.num.13.* Caualcan. *deciſ. 31. à num.15. & deciſ. 81. num.105.*

part.3. Maſtrill. *Siciliæ deciſ.1.num.15.* Anton.Fab. *in ſuo Cod. lib.3.tit.15.de inoffic. teſtam.definit.21. & 23.* Fontanell. *de pactis nupt. tom.2.clauſ.5. gloſ.8. part.1. num.8. cum multis ſeqq. & clauſ.9. gloſſ.9.part.1.n.28. 27. 33. & 34.*

10. Amplia tertiò, quando filia fuit dotata vt nuberet, & hæreditati paternæ non renuntiauit, ſi pater congruè filiam non dotauerit iuxta facultates, quas habebat, & ſecundùm qualitatem perſonarum, & morem regionis, & filia egerit ad ſupplementum dotis, quia inſpicienda ſunt bona, quæ pater tempore dotationis habebat, Fontanel. *d.gloſſ.8.part.1.n.13.* quando enim filia agit ad reſciſſionem renuntiationis, & ad ſupplementum dotis, nihil eſt quod ei impediat agere in vita patris, ſi exiſtimat minus iuſto fuiſſe ſibi pro dote datum, Anton. Sola *d. tit. de alienat. bonorum min.& mul.gloſſ.2.n.13.* Ioſeph.Ludou. *Peruſ.deciſ.21. n.53.& 54.* Fontanel. *d.clauſ.5.gloſſ.8.n.12. in fine,*
11 *& d.clauſ.9.gloſſ.vnic.part.1.num.27. & 28.* Intellige quoad inſpiciendum, an filia fuerit læſa, vel non, & quoad ſupplementum dotis inſpici valorem bonorum, quæ pater tempore dotationis habebat, ſi filia incongruè dotata reperitur, & filia reſpectu eorum bonorum ſupplementum dotis ſtatim petere poterit: ſupplementum verò legitimæ, inſpecto valore bonorum, quæ pater tempore mortis relinquit, & in hoc caſu perinde haberi debet ac ſi non fuiſſet dotata, *l.quoties, ff.qui ſatiſd. cog. l.Iulianus, §.1. ff.de verb. oblig.* non enim ſufficit patrem filiæ dotem dare, ſed oportet eum dotem congruam præſtare, vt ab onere dotandi liberetur, Cephal. *conſil.501. n.11.* Cardin. Mantic. *d.lib.12.tit.24. à n.8.verſ.aut verò filia,* Caſtil. *quotid. lib.3. cap.2. n.88. & 89.* Fontanell. *d.clauſ.9. part.1.n.41. & 42.* vbi dicit, quod ſi filia fuit incongruè dotata, & pater teſtatus deceſſit, poteſt ſupplementum legitimæ conſequi, ac ſi nulla renuntiatio facta eſſet, & ſi pater inteſtatus obiit, quod ſuccedet cum fratribus in virili portione ab inteſtato, Maynard. *Tholoſ.deciſ.20.num.1. & 2.lib.4.* Anton.Fab. *in ſuo Cod.lib.2.tit.2. de pactis,definit.8. & lib.3. tit.19. definit.23.* Fontanell. *d.num.22.*

12 Limita primò, niſi traditio rei, & executio contractus in futurum conferatur; nam tunc non tempus contractus, ſed traditionis attendi debet, & reſpectu illius temporis valor eſt conſiderandus, Pariſ. *conſ.vlt.num.26.lib.2.* Burg.de Paz *in cap. cùm dilecti, de empt. ſuper gloſſ.2. n.36.* Pinel. *in l.2.ſup. hoc eod. tit.part.3.cap.fin.n.16.* Maſcard. *de probat.concl.1403. num.30.* Matienſ. *l.1.gloſſ.4. num.3. tit.11. lib.5. noua Recop.* Surd. *conſ.52.num.149. & 150.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.lib.4.tit.20.num.5.* Gutier. *de gabellis, quæſt.147. in fine.*

13 Limita ſecundò in contractu conditionali, quamuis in aliud tempus conferatur; nam tunc tempus, in quod diſpoſitio confertur, inſpiciendum eſt, *l. Stichum 39.ff.de manum. teſtam.l.quod ſponſa 4.C.de don. ante nupt.* Anton.Fab. *d.definit.23.n.16.*

14 Limita tertiò in contractibus, qui habent effectum ſucceſſiuum reſpicientem futura tempora, qui licèt à principio non contineant læſionem, ſi incipiunt eam continere habito reſpectu ad tempus, poſt contractum reſcindi poterunt. Natt. *conſ.548.n.36.* Rimin. iun. *conſ.59. n.71. cum ſeq.* Roland. *conſ.1. à n.168. lib.2.* vbi multis modis exemplificat, Pinel. *in d.l.2. part.2.cap.1.n.27.* Seraph. *de Priuileg.iuram. priu.83. num.95.* Cancer. *var.lib.2.cap.1.num.253.*

15 Aduerte quod quamuis in rebus mobilibus, præſertim victualibus, vt teſtes probent, debeant facere mentionem de tempore contractus, quia in his facilè, & intra paucos dies pretia variantur, & ſic non debeant ſe referre in ſpecie ad diem contractus, vel ad illam hebdomadam, ſed ad plures dies ante, & poſt, ne ſequatur abſurdum, quod pretium conſiſtat in momento temporis, cuius æſtimatio non attenditur, Cremenſ. *in d.l.2.n.243.* Boër. *deciſ.68.n.6.* Matienſ. *in d.l.1.gloſſ.4.n.4.* vbi Aceued. *num.12.* Maſcard. *concluſ.657.n.67.& concl.659.n.2.& concl.1403.num.36.* Valaſc. *conſ.43.n.28.* Gutier. *de gabell.quæſt.117.n.21. & 22.* Steph.Grat. *diſcept.forenſ.cap.461.n.1.& 3.* Nihilominus tamen in rebus immobilibus non requiritur iſta probatio anterioris, vel poſterioris temporis, ſed ſufficit quod tempus conuentionis inſpiciatur, & de eo articuletur, & teſtes deponant, quia iura ad illud tantùm ſe referunt: ita Cagnol. *in d. l.2.* Pariſ. *conſ.16.n.83.lib.2.* Caputaquenſ. *deciſ.254.n.9.part.3.* Cacheran. *deciſ.41.n.5.* Crauet. *conſ.124.n.16.* Cephal. *conſ.303.n.42.lib.3.* Menoch. *conſ.358.num.13.* Surd. *conſ.151.n.71.* Cardin.Mantic. *d.lib.4.tit.20. n.51.* Et iudex ſi velit quoad referendos teſtes ad tempus contractus, poteſt officium ſuum interponere, & eos ex officio ſuo interrogare, an de tali tempore intellexerunt, ne iuſtitia partis pereat, Matienſ. *in d.l.1.gloſſ.a. n.18. in fine, tit.11.lib.5.noue Recop.* Valaſc. *conſ.43. in fine,* Gutier. *d.quæſt.147.num.22.*

SVMMARIVM.

1 *Pretio æquipollenti pecora pro numeranda pecunia data.*
2 *Pro pretio emptionis dari poſſunt res in ſolutum.*
3 *Pecunia numerata licèt interuenire debeat in venditione, hoc tamen intelligi debet reſpectu conuentionis, non verò numerationis.*
4 *Conuentio, non pretij numeratio perficit emptionem ſine ſcriptis habitam.*

L. Pretij cauſa. IX.

Iidem AA. *Domitio.*

PRo pecunia numeranda data pecora pretio æqui- 1
pollent. Pro pretio emptionis res in ſolutum dari 2
poſſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1.ſup.hoc tit.*

Licèt pecunia numerata debeat interuenire in ven- 3
ditione, hoc tamen intelligi debet reſpectu conuentionis, non verò numerationis, quia vt eleganter di-
cit Vlpian. *in l.2.ff.de contrah.empt.* non pretij nume- 4
ratio, ſed conuentio perficit emptionem ſine ſcriptis habitam: vnde conuentione habita de pretio in pecunia numerata (ſicut in caſu huius l. factum extitit) licèt poſtea loco pretij detur ſpecies æſtimata, vera emptio contrahitur. Vide Bart. *in l.2. in princ.num.3. ff.ſi certum pet.* Tiraq. *de retractu lign.§.1.gloſſ.24.n.2. & tit.2. §.1.gloſſ.14. n.11.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.3.lib.25.cap.12.n.5.* Laſſarte *de decima vend. c.7. num.51.* Pinel. *in rub.C.de reſcind.vendit.part.2.cap.2. num.16. verſ.nec, & cap.3.n.1.* Gaſp.Roder. *de annuis redditib.lib.1.quæſt.13.n.3.* Felic. *de cenſib.tom.1.lib.1. cap.4.n.11.col.2. in med.* Auendan. *eod.tract.de cenſib. cap.37.num.13.* Mozz. *de contractib.tract. de empt. & vendit.tit. de ſubſtantialib.empt. & vendit.n.13.& 14.* Morl. *in emporio iuris,part.1.tit.9. in prælud.num.25.* vbi dicit, quod in hac lege à principio conuentum fuit circa pretium pecunia numerata, quod ſufficit ad veram rationem emptionis, quamuis poſtea tempore ſolutionis conſentiente creditore, venditore nempe, aliud detur loco pecuniæ, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.tom.1.lib.4.tit.19.num.5.* vbi *num.7.* ait hunc text.loqui quando à principio fuit facta conuentio de pretio in pecunia numerata, & poſtea res æſtimata loco pecuniæ data eſt in ſolutum; Nauar. *conſ.1.* aliàs *13.de empt.& vendit.* Fontanell. *de pact. nupt.tom.1.clauſ.4.gloſſ.18.part.2. num.14.* vbi tenet quod licèt in quolibet contractu emptionis conſtitui

debet

debet pretium io peconia numerata, vulg. §.*item pretinm*, *Iaſlit. de empt.& vendit.* non tamen eſt neceſſe quod in illa ſoluatur, ſed immò poteſt in pecoribus, vel alia te de conſenſu partium ſolui, abſque eo quod contractus emptionis irriterur, vel talis deſinat eſſe. Pichard. *in d.§. pretinm,num.*17. vbi dicit quod ſufficit ad contractus valorem, ſi de pretio conuentum ſit, quamuis numeratio non intercedat; & hinc ſubdit quod cùm in hoc text. à priocipio in pecunia numerata conuentum eſſet, quamuis ex poſtfacto inter eos contrahentes conueniatur, vt pretij cauſa, & in ſolutum pecora traderentur, ex hoc non annullatur contractus, *& in* §.2.*num*.4.*&* 12. *eod.tit. & in princip.num*.55. *Inſtit.quibus modis re contrah.oblig.* Cald. Pereira *de empt.& vendit.cap.*18. *num.*23.

SVMMARIVM.

1 *Dolus emptoris aſtimatur ex qualitate facti, non ex paruitate pretij, & num. 2. ex quibus indiciis & praſumptionibus probetur dolus, remiſſiuè num. 3. ſi res dolo emptoris fuit vendita, & emptor poſtea in alium locum domicilium tranſtulerit, non competit rei vendicatio venditori contra illum tertiam; num.4. etiamſi dolus dederit cauſam prima vendicationi, ac proinde fuiſſet nulla, num.5.*

L. Dolus emptoris. X.

Iidem AA. *Seuero.*

1 DOlus emptoris ex qualitate facti, non ex paruitate pretij æſtimatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Roderic. Xuar. *alleg.*23.*n.*22.*in fine*, Pinel. *in l.*2. *ſup. hoc eod.tit.part.*1.*c.*4.*n.*23. Barnab. Cornaz. *deciſ.*236.
3 *n.*18. Et quibus indiciis & præſumptionibus probetur dolus, dixi *in collect.ad l.ſi dolo* 5. *ſup.hoc eod.tit.*

4 Et Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo reuertatur, n.*325. *C. de reuoc. donat.* ex hoc textu colligit, quod ſi res dolo emptoris vendita fuit, & emptor poſtea in alium dominium tranſtulerit, non competit rei vendicatio venditori contra illum tertium; & ſubdit
5 gloſſ. *in præſenti, verbo Rei vendicatio*, dicere id procedere etiamſi dolus dederit cauſam primæ vendicationi, ac proinde nulla fuiſſet.

SVMMARIVM.

1 *Contractus tenet, licèt pretium non ſit vſquequaque conueniens.*
2 *Dolus non infertur ſcienti: limita quando ſciens calliditate fuit ſeductus, num.3.*

L. Venditor factum. XI.

Iidem AA. *Magna.*

1 LIcèt pretium non ſit vſquequaque conueniens, contractus tenet: quia ſcienti non infertur dolus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *n.*1. *ſup. hoc tit.*

Vide Molinam *in emporio iuris ciuilis, part.*1.*tit.*9. *quaſt.*20.*num.*7. *verſ.deniquè*, vbi quod procedit hic text. cùm alter ex contrahentibus dicebat ſe circumuentum dolo; hunc enim excludit ſcientia & conſenſus eius, qui ſe deceptum allegat, neque doli prætextu poteſt ex modica læſione in pretio agere aduersùs contractum.

2 Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod ſcienti non infertur dolus, vt per Sim. de Prætis *conſ.*15. *num.*9. *&* 10. Cardin. Tuſch. *pract.concl.tom.*2.*lit.D, concl.*589. *num.* 1. vbi *num.* 2. limitat quando calliditate fuit 3
ſciens ſeductus & ſollicitatus: refero ego ipſe *de Axiomat.iuris vſufreq.axiom.*76. *num.*9.

SVMMARIVM.

1 *Venditio propter munus publicum, vel vrgens debitum, viliori pretio facta, non reſcinditur.*
2 *Contractum non reddi inefficacem propter neceſſitatem rei familiaris.*
3 *Venditionem non reſcindi, etſi venditor dicat vendidiſſe ex neceſſitate.*

L. Non idcirco. XII.

Iidem AA. *Antiocho.*

VEnditio facta viliori pretio propter munus publicum, vel vrgens debitum, non reſcinditur. 1
Item neceſſitas rei familiaris contractum inefficacem 2
non reddit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*

Sumptibus neceſſariis vrgentibus, &c.] Notatur ad 3
hoc, quod venditio reſcindi non poteſt, etſi venditor ex penuria vendidiſſe dicat, vt per *l.Hiſp.*62. *tit.*5. *part.*5. Pinel. *in l.*2.*ſup.hoc tit.part.*2.*cap.*2.*n.*36. Matienſ. *in l.*1.*gloſſ.*8.*n.*37. *tit.*11.*lib.*5.*nona Recop.*

SVMMARIVM.

1 *Proteſtatio, & denuntiatio facta ab eo, qui non habet ius proteſtandi, & denuntiandi, non releuat, & num.*2.
3 *Denuntiatio illius, cuius non intereſt, non nocet.*
4 *Denuntiatio à quo facienda ſit, remiſſiuè.*

L. Si maior. XIII.

Iidem AA. *&* CC. *Nica.*

PRoteſtatio, & denuntiatio facta ab eo, qui non ha- 1
bet ius proteſtandi, & denuntiandi, non releuat. Colligunt ex Ord. Doctor. citati *in l.*1. *n.*1.*ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. tenent Bart. *in l.non ſolùm*, 2
§.*morte, n.*31.*&* 32. *ff.de noui oper. nunt.* Tiraq. *de retractu lig.*§.56.*gloſſ.*2.*n.*10. Menoch. *de præſumpt.lib.*1. *praſ.*97.*n.*36. dum habent, quod proteſtatio non conſiſtens in poteſtate hominis, nihil prodeſt.

Notatur ad hoc, quod denuntiatio illius, cuius non 3
intereſt, non nocet, vt per gloſſ. *hîc, verbo denuntiauit.* Quis autem denuntiationem facere valeat? vide 4
Caballin. *de euiction.* §.3.*in addit.* vbi quod ab emptore denuntiatio eſt facienda, vel ab eius procuratore ſpeciale, aut generale mandatum habente. De ſingulari ſucceſſore, hoc eſt, qui rem à primo, vel ſecundo emptore habuit titulo oneroſo, vel lucratiuo, quod ſuo immediato venditori, vel auctori debeat denuntiare, non verò primo venditori, à quo res illa, de qua lis agitur, deſcendit, quia diuerſi ſunt tituli, & contractus, diuerſique etiam ſunt contrahentes, & ex quolibet propria & noua oritur actio de euictione, quam contra primum venditorem, vel auctorem exercere non poteſt, cùm eum non habeat obligatum. Vide Anton. Gom. *tom.*2. *var.cap.*2. *n.*46.*in princ.* Caballin. *d.*§.3.*num.*143. Marant. *de ordine iudic.part.*6. *memb.*5. *num.*9. Bertax. *de clauſulis inſtrum. clauſ.*27. *gloſſ.*1 *ante n.*2. Pereg. *deciſ.*80. *n.*13. Cornazan. *Lucenſi deciſ.*212. *num.*1. Cæſ. Manent. *Mant. deciſ.*21. *n.*15. Card. Tuſch. *pract. concluſ.lit.E, concl.*353.*n.*5.

cum ſeqq. D. Barboſ. *in l. venditor, num.* 13. *ff. de iudic.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 31. *n.* 67. Guzman. *in tract. de euictionib. quæſt.* 11. *n.* 2. *cum ſequentibus.*

SVMMARIVM.

1 *Venditio non reſcinditur eo quod emptor ex conuentione non ſoluit tributum Reip. nec reſcinditur ob modum non ſeruatum præciſè, ſed ad adimplementum per æquipollens actio competit, num.* 2.

3 *Contractus nominati non reſcinduntur propter cauſam non ſubſequentem, nec ex non implemento ex parte alterius contrahentium.*

L. Ea conditione. XIV.

Iidem AA. & CC. *Baſilicæ.*

1 VEnditio ideo non reſcinditur, quod emptor ex
2 conuentione non ſoluit tributum rei. Ob modum præciſè non ſeruatum minimè reſcinditur venditio; ſed ad adimplementum per æquipollens actio competit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

3 Notatur hic text. ad hoc, quod contractus nominati non reſcinduntur propter cauſam non ſubſequutam, nec ex non implemento ex parte alterius contrahentium, vt per Suar. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 30. *num.* 13. *pag.* 635. Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 8. *prope fin. verſ. ex quibus notabiliter*, vbi ait in hoc text. haberi, quod in contractu ſola conuentione perfecto & nominato, non habet locum repetitio, ſed pars poteſt agere contra aliam comparteṁ actione ex ipſo contractu, & remedio competenti ad obſeruantiam contractus, vel intereſſe, Pinel. *in rub. C. hoc tit. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 18. vbi ait ſenſum huius text. eſſe ſecundùm gloſſ. & omnes, vt ex pacto ſoluendi Reip. non deſinat eſſe vera emptio, & venditio, & ideo licèt emptor non impleat ex ſua parte, non repetitur res, nec agitur ad reſcindendum contractum, ſed tantùm, vt emptor ſoluat: & refert plures conciliatores *ad l. cùm te, C. de pactis inter empt.* & tandem *num.* 19. *prope fin.* concludit videri crebriùs intelligere ſcribentes, quod in ſpecie *d. l. cùm te*, plus valebat, ſeu plus importabat res, vel factum præſtandum ab emptore, quàm pretium ab eo dandum: è contrario autem in hoc text. plus erat in pretio conuento, quàm in facto, quod accedebat. Vide alia in collect. *ad l. cùm te.*

SVMMARIVM.

1 *Venditio facta pretio viliori non reſcinditur ſub prætextu, quod quis ignorauerit qualitatem rei, & huius iuſtum pretium.*

2 *Venditor ſcientiam valoris rei ſuæ, & vires ſui patrimonij habere præſumitur, & num.* 3.

4 *In venditione quando adeſt læſio vltra dimidiam iuſti pretij, ignorantia præſumitur.*

5 *Paria ſunt ſcire, & ſcire debere.*

L. Quiſquis maior. XV.

Imppp. GRAT. VALENT. & THEODOS. AAA. *ad Hypatium P.P.*

1 VEnditio facta viliori pretio non reſcinditur ſub prætextu quod quis ignorauerit qualitatem rei, & huius iuſtum pretium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

Latè de interpretatione huius legis vide Pinel. *ad l.* 2. *ſup. hoc eod. tit. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 30. *cum ſeqq.* Matienſ. *l.* 1. *gloſſ.* 8. *num.* 41. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recopilat.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod venditor 2
ſcientiam valoris rei ſuæ, & vires ſui patrimonij habere præſumitur, vt per Dec. *conſ.* 583. *col.* 2. Rimin. *conſ.* 50. *n.* 14. & 17. Alphan. *collect.* 31. Boër. *deciſ.* 142. *num.* 6. Anton. Gabr. *commun. lib.* 6. *tit. de regulis iuris, concl.* 5. *n.* 25. *cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl.* 554. & *concl.* 736. & 1105. Surd. *deciſ.* 146. *n.* 12. & 13. & *deciſ.* 179. *n.* 7. & *conſ.* 13. *n.* 30. Bertrand. *conſ.* 29. *n.* 2. *vol.* 1. Gregor. Lopez *l.* 56. *gloſſ.* 4. *prope fin. tit.* 5. *part.* 5.
vbi ait, quod vbi quis paulò viliùs vendit, præſumitur 3
quod ſciuerit pretium rei, & ſubdit ita procedere textum in præſenti, Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 23. *n.* 33. vbi octo declarationes tradit, Mork *in emporio iuris ciuilis, part.* 1. *tit.* 9. *in præl.* *n.* 90. & licèt facti proprij ſcientia præſumatur, *l. plurimùm, ff. de iuris & facti ignorant. cap. ab excommunicato, de reſcript.* hæc præſumptio non eſt ſufficiens, quia tollitur ab alia fortiori, quæ eſt quod quis non præſumatur iactare ſuum, *l. cùm de indebito, ff. de probat.* Menoch. *d. lib.* 1. *præſumpt.* 19. *n.* 13. & *lib.* 2. *præſumpt.* 33. *n.* 5. & *lib.* 3. *præſumpt.* 34. *n.* 23. & *præſumpt.* 122. *n.* 54. quod vna præſumptio tollatur ab alia, probant *l. Diuus, ff. de reſtit. in integr. l. non ſolùm, ff. de ritu nupt.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.* 156. *C. de reuocand. donat.* Menoch. *d. lib.* 1. *præſumpt.* 30. *n.* 1. Surd. *conſil.* 112. *n.* 72. & fortior vincit debiliorem, *l. ob carmen, §. ſi teſtes, ff. de teſtib.* Surd. *dict. conſ.* 112. *n.* 73. eſt enim potentior præſumptio quod quis non præſumitur iactare ſuum, quia eſt benignior, ne quis cum aliena iactura locupletetur, Menoch. *de arbitr. caſu* 472. *n.* 7. & *d. lib.* 1. *præſumpt.* 29. *num.* 5. & quia iſta eſt fundata in ratione naturali, nam à ſeipſo charitas bene ordinata incipit; altera in ratione ciuili, & quia iſta euitat inæqualitatem, Menoch. *vbi ſup. num.* 15. & 16.

In gloſſ. *Paulò vilioris*, ibi, *ſecus ergo ſi vltra dimi-* 4
diam, &c. Notatur ad hoc, quod quando adeſt in venditione læſio vltra dimidiam iuſti pretij, ignorantia præſumitur, quia in læſione ita magna quis non cenſetur conſentire: vt per Dec. *conſ.* 583. *n.* 3. Anton. Gabr. *comm. lib.* 3. *tit. de empt. & vend. concl.* 1. *n.* 105. Couarr. *lib.* 2. *variarum, cap.* 4. *num.* 2. Bulg. de Paz *in cap. cùm cauſa, num.* 20. *de empt.* Menoch. *in d. l.* 1. *gloſſ.* 8. *num.* 40. *in fine*, qui omnes in læſione modica ſcientiam præſumi conueniunt.

In gloſſ. *Debuerat, fin.* ibi, *pro eodem ergo debet ha-* 5
beri ac ſi ipſe ſciuiſſet de his. Notatur ad hoc, quod paria ſunt ſcire, & ſcire debere, vt per Tiraq. *de retractu lign.* §. 12. *gloſſ.* 1. *n.* 9. & *ad finem tit. n.* 43. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 103. Surd. *conſ.* 105. *n.* 23. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 194. *n.* 1. quos refero *de axiomatib. iuris vſufrequent. axiomat.* 174. *n.* 29.

SVMMARIVM.

1 *Æſtimatio facienda eſt ſecundùm rei qualitatem.*

2 *Debitorum non ſoluendo exiſtentium res ſub haſta ſine vllo damno, nec vllius gratia vendenda.*

3 *Res immobilis æſtimatur ex fructibus, & redditibus.*

4 *In re æſtimanda rei qualitas, & quantitas fructuum conſideranda eſt.*

5 *Rei qualitas licèt recipiat ſeparationem à quantitate quæ pro ea inueniretur, ſi vendatur: attamen qualitas à quantitate fructuum minimè ſeparanda eſt.*

6 *Venditio fundi, etiam debitoris Reipubl. ab executore facta, in ſubhaſtatione fienda.*

7 *Dolus præſumitur in eo, qui contrahit cum aliquo ſine debitis ſolemnitatibus iuris: non procedere quando contractus contineret in ſe æquitatem naturalem,*

turalem, num.8. hac praſumptio dicitur iuris, & de iure, & ſic non admittit probationem in contrarium, num.9.

10 *Dolus praſumitur in eo, qui contrahit cum minore ſine ſolemnitatibus requiſitis à iure.*

11 *Inter alia requiſita venditionis facta per fiſcum, illud vnum eſt, quod venditio fiat pretio iuſto.*

L. Si quos. XVI.

Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. *ad Magillum Vic. Africa.*

1 ÆStimatio facienda eſt ſecundùm rei qualitatem.
2 Item res debitorum non ſoluendo exiſtentium ſub haſta ſine vllius damno, nec vllius gratia vendendæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

3 *Et redditum quantitas aſtimetur.*] Notatur ad hoc, quod res immobilis æſtimatur ex fructibus, & redditibus, vt per Pinel. *in l.2. ſup. hoc eod. tit. part.3. cap.4. n.28.* Tiraquell. *de retractu, tit.4.§.7. gloſſ.1. n.9.* Ant. Gom. *tom.2. variarum, cap.2. n.15.* Caballin. *milleloq. iuris, part.1. milleloq.300.* Menoch. *conſ.121. n.36. & de arbitr. caſu 183. n.25. cum ſeqq.* Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſed ſi filius, num.23. cum ſeqq. ff. de liberis agnoſc.* Maſcard. *de probat. concl.651. n.1.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. lib.4. tit.20. num.40.* Cald. Pereira *poſt quaſt. forenſ. conſ.14. num.1.* Azeued. *ad l.1. num.76. tit.21. lib.4. nona Recopil.* Gutier. *de iuram. confirmat. part.3. cap.15. n.10.* Vide poſita *in collect. ad l.2. in fine, ſup. hoc tit.*

4 Notatur etiam ad hoc, quod in re æſtimanda ad qualitatem rei, & quantitatem fructuum, habendus eſt reſpectus, vt per Cagnol. *in d.l.2. num.233.* D. Bar-
5 boſ. *in l. maritum 13. n.17. ff. ſoluto matrim.* vbi addit quod quamuis qualitas rei recipiat ſeparationem à quantitate, quæ pro ea inueniretur ſi vendatur, *l. qui bonis 6. ff. de ceſſione bonorum*, ſecundùm communem intellectum; tamen qualitas à quantitate fructuum minimè ſeparatur, vt probat hic text. & quod ita debet explicari, *l. ſi fundus, ff. de rebus eorum.*

6 *Hi poſtrema, &c.*] Hunc text. notabilem & expreſſum aſſerit Ant. Gom. *tom.2. variarum, c.1. n.23.* ad hoc, quod remedium *l.2. ſup. hoc tit.* habet locum etiamſi res ſit vendita in publica ſubhaſtatione, de quo plures Doctores citati *in collectan. ad dict. l.2. ampl.3.*

Notatur hic text. ad hoc, quod venditio fundi etiam debitoris Reipubl. ab executore facta, debet fieri in ſubhaſtatione, quoniam aliter non valet, vt per Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo emptio, n.4.* Bertrand. *conſ.155. n.4. vol.6.* vbi ex Angel. ait quod text. iſte loquitur, cùm propter debitum publicum fit diſtractio, Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli, l.120. n.3.* vbi quod intelligitur hæc lex in ſubhaſtatione coacta, & neceſſaria.

7 Notatur etiam ad hoc, quod dolus præſumitur in eo, qui contrahit cum aliquo ſine debitis ſolemnitatibus iuris, vt per Crauet. *conſ.193. n.2. & conſ.871. n.21. & conſ.889. n.5.* Plot. *de in litem iurando, §.5.*
8 *num.50. & §.60. n.61.* vbi declarat hoc non procedere quando contractus continet in ſe naturalem æquitatem, Menoch. *de præſumption. lib.5. præſumpt.4. num.79. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concluſ.1004. num.19. cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. quaſt.89. à*
9 *num.88.* vbi *num.90.* ſubdit quod hæc præſumptio dicitur iuris, & de iure; & ſic probationem in con-
10 trarium non admittit, & *num.90.* quod hinc dolus præſumitur in eo, qui contrahit cum minore ſine ſolemnitatibus requiſitis à iure.

11 Io. gloſſ. *Aſtimetur, ibi, & bona fide ementi, & iuſto pretio, &c.*] Notatur ad hoc, quod inter requiſita venditionis factæ per fiſcum, illud vnum eſt, quod venditio fiat iuſto pretio, vt per D. Barboſ. *in l. mora, num.58. ff. ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Venditiones facta in fraudem Reipubl. irritantur, & emptor conſcius pretio emptionis mulctatur, & n.2.*

3 *Donatio facta à patre filio Clerico, vel exempto in fraudem collectarum & tributorum Regiorum non valet.*

4 *Poſſeſſio quando eſt tranſlata in Clericum in fraudem collectarum, non deſinit obligatio ad earum ſolutionem.*

5 *Fraus & dolus praſumuntur. Ex actu facto clandeſtinè praſumi in minore, ruſtico, muliere, n.6.*

7 *Clam fieri tribus modis dicitur, ſcil. naturâ facti, loci, & temporis.*

8 *Clam fieri quod fit ignorante eo, ad quem res pertinebat.*

9 *Actus clandeſtinus quis.*

10 *Actus clandeſtinè factus praſumitur, quando fit in loco ſecreto, vel celatè detinetur, itavt non poſſit venire in notitiam eorum, quorum intereſt, etſi teſtes ſint adhibiti.*

11 *Recipiens venditionem in fraudem fiſci, & collectarum, amittit rem emptam, vel ei donatam.*

12 *Alienans bona ſua in fraudem collectarum, illis priuari debet.*

13 *Alienans bona in fraudem fiſci, non obſtante alienatione ad tributorum ſolutionem per capturam perſona compellendus eſt.*

L. Hi qui impoſita. XVII.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA. *Meſſala.*

VEnditiones factæ in fraudem Reip. irritantur. 1
Emptor conſcius pretio emptionis mulctatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu quoad 2
primam eius partem deſumunt *l. Hiſp. 59. tit.5. p.5. vbi gloſſ.1.* Cuiac. *lib.16. obſeru.13.* Mench. *de ſucceſſ. creatione, lib.1. §.10. n.656.* Matienſ. *in l.11. gloſſ.2. & 4. & gloſ.5. n.6. tit.10. lib.5. noua Recop.* & *ibi* Azeued. *n.3.* Forner. *lib.2. ſelect. c.13.* Gutier. *pract. lib.1. q.132. n.6.* Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli, l.215. ſchol.1. n.3.* Flores de Mena *var. lib.2. q.21. §.2. à n.70.* Alfar. *de officio fiſc. gloſſ.16. n.186. & 201.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo emptio, n.43.*

Vnde donatio facta à patre filio Clerico, vel exem- 3
pto in fraudem collectarum, & tributorum Regiorum non valet, vt per Matienſ. Azeued. Gutier. Flores de Mena, & Chriſtoph. de Paz *citatis locis*, Auendan. *de exequendis mandat. lib.2. cap.14. n.30.* Menoch. *d. §.10. n.654. cum ſeqq.* Perez *l.1. col.2. & 3. verſ. vnde ſi pater, & verſ. hoc tamen intellige, tit.3. lib.1. Ordin.* Duen. *Regul.300. limit.5.* Mar. Anton. *variar. reſolut. lib.1. reſol.88. n.8.* vbi dicit quod quando eſt tranſlata 4
poſſeſſio in Clericum in fraudem collectarum, non deſinit obligatio ad earum ſolutionem, ex *l. ſacramenta; & l. qui ſub pratextu, C. de ſacroſ. Eccleſ.*

Vel ineundos furtim exiſtimant, &c.] Notatur ad 5
hoc, quod præſumitur fraus, & dolus ex clandeſtinè facto, vt per Tiraq. *de retractu conuent. in praefat. n.13. & de pœnis temp. cauſa 11.* Maſcard. *de probat. concluſ.532. n.43. & 44. & concl.815. n.13.* Menoch. *de præſumpt. lib.5. præſumpt.3. n.107. & præſ.122. n.90.* Farinac. *in praxi crimin. q.89. n.130.* vbi *n.131.* ampliat 6
præſumi in minore, ruſtico, & muliere, & *n.134.* ait 7
quod clam dicitur tribus modis fieri, ex natura ſcilicet

facti,

facti, natura loci, & ex natura temporis, & *num.*136.
8 tenet clam fieri illud, quod fit ignorante eo, ad quem
9 res pertinebat, & *num.*137. reſoluit actum eſſe clande-
10 ſtinum, qui fit ſine teſtibus; & ſine debita ſolemnitate; & ſubdit præterea actum clandeſtinè factum etſi adhibeantur teſtes, & conficiatur inſtrumentum quando fit in loco ſecreto, vel clarè detinetur, ita vt non poſſit venire in notitiam eorum, quorum intereſt, de quo Hieron. Leo *deciſ.*9. *num.*17. *tom.*1.

11 *Mulctandum eſſe quod dederit.*] Notatur ad hoc, quod recipiens venditionem in fraudem fiſci & collectatum amittit rem emptam, vel ei donatam, vt per Pen. *in l. fin. C. de ann. & trib. lib.*10. Auendan. *in cap. Prætor, part.*2. *cap.*14. *num.*13. *in fine*, Vrſill. *ad Af-*
12 *flict. deciſ.*72. *num.* 12. vbi dicit quod alienans bona ſua in fraudem collectarum, illis priuari debet, & *in*
13 *d. l. Hiſpan.* 11. *tit.*10. *lib.*1. *noua Recop.* ſtatuitur quod non obſtante alienatione ad tributorum ſolutionem compellatur per capturam perſonæ, qui in fraudem fiſci bona alienauit.

SVMMARIVM.

1 *Proceres Palatij res ſubhaſtatas à fiſco; vel tales aureas & argenteas priuatorum emere prohibiti, & num.*2.
3 *Palatini qui.*
4 *In correlatiuis diſpoſitum in vno, non cenſetur diſpoſitum in alio, etiam cauſa æqualitatis ſeruandæ, ſi inter correlatiua ſit diuerſa ratio.*

L. Veſtium auri. XVIII. & vlt.

Imppp. ARCAD. HONOR. *&* THEOD. AAA. *Neſtorio Comiti rerum priuatarum.*

1 PRoceres palatij non ement res ſubhaſtatas à fiſco, vel tales non ement aureas, & argenteas priuatorum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.*1. *sup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gregor. Lop. *l.*5. *verbo adelantado, tit.*5. *part.*5. Connan. *comment. iuris lib.*7. *cap.*7. *n.*2. Strach. *de mercatura, p.*3. *n.*16. Rebuff. *in tract. exception. n.*639. vbi atteſtatur iſtam non ſeruari in Francia, Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſp.*342. *n.*4. Moll. *in emporio iuris ciuilis, p.*1. *tit.*9. *in præmiſſ. n.*91. vbi aduertit iura de hac re loquentia diuerſimodè ſtatuere, nam per leg. *in præſenti*, emptor pretium amittit, per *l. non licet* 46. *ff. de contrah. emp.* quadruplo mulctatur, per *l. qui officij* 6. *ff. eod.* & *l. vnic. C. de contract. iudic.* nulla pœna afficitur, ſed tantummodo reſcinditur contractus. Et ad horum iurium interpretationem ſic loquitur: Quapropter ad veram interpretationem conſtituendum eſt hæc iura loqui in longè diuerſis ſpeciebus, & ideo diuerſas pœnas conſtituere. Prior ergo ſpecies ſit in his, qui particularia negotia fiſci adminiſtrant, vt ſunt Comites rerum priuatarum, procuratores Cæſaris, quæſtores, exactores, & alij ſimiles: hi enim non poſſunt emere res fiſcales, quas ipſi adminiſtrant, & circa quas negotia gerunt, quia ſibimet venderent, aut locarent; quod quia maximam habet fraudis ſuſpicionem, ſub pœna quadrupli prohibetur; atque ita procedit *d. l. non licet*, quia ſic accipit eam Alciat. *in l. Præſid. n.*9. *ff. ſi certum pet.* & ab eo non relato Matienſ. *in dial. relator. p.*3. *cap.*27. *n.*15. *&* 29. & tanquam nouum tradit Connan. *l. &.* 7. *comment. cap.* 7. *n.*2. ſed ante omnes Bart. *in d. §. quod à Præſide.* Secunda ſpecies eſt quoties vendente Comite rerum priuatarum, vel alio, cui onus incumbit adminiſtrandi, vendendi, vel locandi res fiſcales, eius officialis conducit, vel emit ab eo res fiſci, talis contractus non ſolum reſcinditur, ſed etiam emptor non quadruplo, ſed pretij amiſſione mulctatur, vt habetur *in hac l.* quæ ad hanc ſpeciem referenda eſt: quoniam Palatini dicebantur apparitores Comitum rerum priuatarum, de quibus *in tit. de Palat. ſacr. larg. lib.*12. qui quidem Palatini mittebantur à Comitibus in prouincias ad monendum Præſides prouinciarum vt maturarent exactionem tributorum, iuxta iura ſic intelligenda *in l.* 2. *&* 3. *C. de canon. largit. titul. lib.*10. *&* *in l.* 2. *C. de collat. fund. fiſcal. lib.*10. Et in hac ſignificatione Palatini 3
frequentiſſimè accipiuntur in conſtitutionibus, vt conſtat ex traditis à Cuiac. *de Palat.* Hi ergo Palatini prohibentur emere, vel conducere à Comite rerum priuatarum, vt *in l. vnic. C. quibus ad conduct. prad. fiſcal. acced. non licet, lib.*11. iuxta quam intelligendus eſt text. *in præſenti*, quod inſcriptio indicat, quia vtraque ad Neſtorium Comitem rerum priuatarum ſcripta eſt. Vnde verba illa huius l. fin. *à priuatis noſtris*, exponenda ſunt, id eſt, à Comite rerum priuatarum, vt exponit *gloſſ.*2. *in princip.* & probat Connan. *d. c.*7. *n.*2. quamuis ſecundam expoſitionem magis probet Cuiac. *in d. l.*2. hi ergo Palatini non quadruplo, ſed pretij amiſſione puniuntur. Tertia ſpecies eſt, quæ comprehendit iudices, ſeu habentes adminiſtrationem in aliqua prouincia, qui in ea aliquid emere prohibentur, atque ita procedit *d. l. qui officij*, *& d. l. vnic.* quæ leges tantùm tractant de validitate contractus, pœna autem deducitur ex *d. §. quod à Præſide*, vt ſit pretij amiſſio, quemadmodum in ſuperiori ſpecie. Hactenus Molin.

In gloſſ. *Amiſſionis*, *fin.* Notatur ad hoc, quod in 4
correlatiuis diſpoſitum in vno, non cenſetur diſpoſitum in alio, etiam cauſa æqualitatis ſeruandæ, ſi inter correlatiua ſit diuerſa ratio, vt per D. Barboſ. *in l. maritum* 13. *n.*55. *prope fin. ff. ſoluto matrim.*

Quando liceat ab emptione diſcedere.

TIT. XLV.

SVPERIOR titulus fuit in venditione alteruttro contrahente inuito reſcindenda: hic eſt de eadem mutuo conſenſu infirmanda. Scripſerunt in rubr. Cuiac. Pac. & Vreſemb. De materia vide *l. Hiſp.* 7. *tit.*5. *part.*5. Kitchou, Suit. Fichard. & alios *tom.*1. *commun. opin. lib.*4. *tit.*31. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.*24. *num.*26. *cum ſeqq.* Ariminin. Tepat. *var. ſent. tom.*3. *tit.*591.

SVMMARIVM.

1 *Emptio & venditio ſolo conſenſu celebrata, diſſenſu tollitur, niſi effectum ſumat à traditione, &*
*n.*2. *etiamſi diſtractus fiat per pactum nudum, & modò fiat incontinenti, modò ex interuallo, n.*3.
4 *Gabella an debeatur reſciſſa venditione: & an duplex, vna ex contractu, altera ex diſtractu.*
5 *Venditio non diſſoluitur ſolo vtriuſque conſenſu poſt traditionem.*
6 *Contractus quando eſt bonæ fidei, etiam diſtractus erit bonæ fidei.*

L. Rem quidem. I.

Imp. GORDIAN. A. *Rufino.*

EMptio & venditio ſolo conſenſu contracta & celebrata, diſſenſu etiam tollitur, niſi à traditione 1
ſumat effectum, quo caſu niſi tradatur, non diſtrahitur.

hitur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulgoſ. Buttig. Angel. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 36.* Sicard. Sebaſt Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Villad. *l.2.n.4.tit.10. lib.3. fori leg.* Anton. Gom. *var.*
3 *tom.2.cap.2. num.21. in princip.* vbi extendit etiamſi fiat diſtractus per pactum nudum, & modò ſtat incontinenti, modò ex interuallo, *& l.40. Tauri, n.16. col.2.* Perez *in l.2. col. antepen. verſ. dubitatur vlterius, tit.7. lib.5. Ordin.* Moxx. *de contract. lib. tract. de empt. tit. quibus modis annulletur emptio, num.2.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.2. quæſt.26. num.5. & de empt. & vend. cap.22. num.8. verſ. alterius, & cap.28. num.16.*

4 Dubium autem eſt, an gabella ex venditione ſic reſciſſa debeatur? Et an duplex, vna ex contractu, altera ex diſtractu? In qua quæſt. vera reſolutio eſt, quod ſi incontinenti, hoc eſt, antequam ad alia partes diuertantur, à venditione mutuo conſenſu recedunt, gabella non debetur; ſecus verò ſi ex interuallo, quia ius ſemel fiſco quæſitum ab eo auferri per partes non poteſt, Bart. *in l. ſi duabus, §. ſin autem, n.1. & ibi* Bald. *in §. ſed quia noſtra, col.2.n.4. C. commun. de leg.* idem Bald. *in l. ſi conſtante, col.2. per text. ibi, C. de don. ante nupt.* Tiraquel. *de retractu comment. §.6. gloſ.2. n.10.* vbi id verum intelligit, etiamſi ante traditionem rei venditæ partes diſceſſerint, & à contractu incontinenti diſcedant, Ant. Gom. *tom.2. var. cap.2. n.32.* Pinel. *in l.2. C. de reſcind. vend. p.2. cap.2. n.36.* Mench. *controuerſ. vſufrequent. part.2. cap.11. n.15. & de ſucceſſ. creat. §.25. n.5.* vbi ampliat etſi res non fuiſſet tradita, Perez *l.1. col.44. verſ. ſed dubium eſt, tit.7. lib.5. Ordin.* Parlador. *rerum quotid. lib.1. cap.3. §.4. num.5. & 11.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.16. num.46.* Surd. *deciſ.305. n.9. cum ſeqq. & deciſ.321.* Cald. Pereira *d. cap.28. n.16.* Gutier. *de gabell. quæſt.10. n.2.* vbi hanc veram reſolutionem dicit contra Laſſart. *de decima vend. cap.14. n.7.* qui voluit etiam ex venditione, quæ incontinenti de partium conſenſu reſcinditur, gabellam deberi. Ex diſtractu, ſi venditio non ſit plenè perfecta, quia ex altera tantùm parte impletus eſt contractus, nempe traditione rei, vel ſolutione pretij, ſi reſolutio fiat per actum priori ſimilem, gabella non debetur: ſecus verò ſi contractus perfectus eſſet, & pretium ſolutum, & res tradita, vel diuerſo pretio conuentum eſſet quod res venditori reddatur; nam tunc ex huiuſmodi diſtractu noua gabella ſolui debet, text. *hic,* Parlador. *d. §.4. num.6.* Laſſarte *d. cap.14. num.8.* Gutier. *citato loco.*

5 *Etenim poſt traditionem, &c.*] Notatur ad hoc, quod venditio poſt traditionem ſolo vtriuſque conſenſu non diſſoluitur, vt per Tiraquel. *de retractu lign. §.1. gloſſ.2. n.54. & tit.2. §.6. gloſſ.2. n.8.* Ant. Gom. *d. tom.2. variarum, cap.2. num.2.* Laſſarte *d. cap.14. n.8. & 9.*

6 Notatur etiam ad hoc, quod quando contractus eſt bonæ fidei, erit etiam diſtractus bonæ fidei, vt per Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ.5. num.9.*

SVMMARIVM.

1 *Arrharum datione inſecuta, res integra in contractibus amplius eſſe non deſinit, ſed per ſolutionem partis pretij deſinit eſſe integra.*

2 *Re integra ante arrharum dationem, nullo conſenſu diſcedere licet à contractu.*

3 *Venditione perfecta arrhis datis licere emptori diſcedere à contractu amiſſis arrhis, & idem venditori permiſſum eſſe reſtitutis arrhis acceptis, & tantundem de bonis ſuis emptori. Amplia, ſeu declara*

I. vltra amiſſionem arrharum emptorem, vel venditorem non teneri ad intereſſe, nec agi poſſe ad contractus implementum, num.4. per traditionem Arrharum cenſeri ſuſpenſam venditionem quoad vſque facta ſit traditio, & fas eſſe vnicuique contrahentium ab ea diſcedere amittendo arrha valorem, & ex eo non dici reſcindi contractum, ſed illi non ſtari tanquam infirmo, ex eoque non deberi gabellam, ſi ab eo partes diſcedant, num.5.

II. procedere etſi arrha non ſit data, ſed promiſſa, num.6. Limita

I. ſi res vendita erat iam tradita, num.7.

II. quando arrha fuerunt data nomine pretij, n.8. quando pro parte pretij arrha data ſunt in contractu nondum conſenſu perfecto, num.9. ſi Arrha detur in ſpecie, & non in pecunia, non cedit loco pretij, niſi ſpecies detur æſtimata loco pretij, n.10.

III. arrha data in pecunia numerata, in dubio videntur data nomine arrharum, & non in partem pretij, niſi expreſſè dicatur quod in partem pretij dantur, n.11. De iure communi quando non conſtat an in partem pretij fuerit arrha data, pro pretio conſtituta præſumitur, num.12.

IV. ſi arrha data fuerunt in ſignum perfectionis contractus, num.13.

V. ſi per venditorem non ſtat quominus vendat, vel quia rei natura venditionem impedit, n.14.

VI. niſi res vendita perierit antequam ab emptore datum ſit quod amiſſis arrhis vult à contractu recedere, num.15.

16 *Res integra dicitur quando nec res eſt tradita, nec eius pretium, aut pars illius ſoluta.*

L. Perfectam. II. & vlt.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Felici.*

ARrharum datione inſecuta, res integra in contractibus ampliùs eſſe non deſinit, ſed per ſolutionem partis pretij deſinit eſſe integra. Re integra ante arrharum dationem nullo conſenſu diſcedere licet à contractu. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.* 1 2

Probat hic text. venditione perfecta, arrhis datis licere emptori diſcedere à contractu, amiſſis arrhis, & idem venditori permiſſum eſſe reſtitutis arrhis acceptis, & tantundem de bonis ſuis emptori, vt per *l. Hiſp.7. tit.5. part.5.* Ceuall. *commun. contra communes, quæſt.242. in princ.* 3

Amplia primò, ſeu declara, vltra amiſſionem arrharum emptorem, vel venditorem non teneri ad intereſſe, nec agi poſſe ad contractus implementum, quia tacitè videtur actum inter contrahentes, vt arrharum amiſſione & duplicatione ſint contenti. Ita Vlder. Zax. *lib.4. ſingul. reſponſ. reſp.24.* Anton. Gom. *tom.2. variarum, cap.2. n.18. in fine,* Laſſarte *de decima vend. cap.3. n.18.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.25. cap.17. n.1.* Gregor. Lop. *in d. l.7. gloſſ.1.* Perez *in l.1. gloſſ. vnic. col.30. verſ. quid autem, tit.7. lib.5. Ord. pag.189.* Olao. *in reduct. antinom. lit. C, n.107.* Fachin. *controuerſ. lib.2. cap.28. verſ. ſed mihi magis probatur,* Molin. *de Iuſt. tract.2. diſp.338. verſ. cæterùm,* Lingl. *deciſ.15. quæſt.11. n.5.* Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.17. n.35. verſ. quamobrem,* Pichard. *in princ. Inſt. de empt. & vendit. n.44.* Gutier. *de gabellis, quæſt.17. n.20.* vbi *n.22.* ait per traditionem arrharum cenſeri ſuſpenſam venditionem quovſque traditio ſit facta, & fas eſſe vnicuique contrahentium ab ea diſcedere amittendo arrhæ valorem, & ex eo non dici reſcindi contractum, ſed illi non ſtari tanquam infirmo, ex eoque non deberi gabellam, ſi ab eo partes diſcedant. Quamuis contrarium, immò contrahentes vltra amiſſionem arrharum poſſe compelli contractum implere, vel id, quod alterius partis intereſt, ſoluere, teneant 4 5

Bertaz.

Bertaz. *de clauſulis inſtrum. clauſ.* 31. *gloſſ.* 7. *num.* 6. *& gloſ.* 8. *n.* 1. Anton. Fab. *de error. pragm. decad.* 47. *errore* 8. *num.* 27. Illyger. *ad Donell. enucleatum, part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 1. *in fine, lit.* Z, Ceuall. *d. quæſt.* 242. *n.* 6.

6 Amplia ſecundò procedere, etſi arrha non ſit data,
ſed promiſſa, vt cum Baldo *hic num.* 10. *in* 8. *quæſt.*
tradunt Bertazol. *d. gloſſ.* 7. *num.* 3. Cald. Pereira *d.*
cap. 18. *num.* 42. *in fin.*

7 Limita primò, ſi res vendita erat iam tradita, nam
tunc non licet ab emptione etiam amiſſis arrhis recedere,
vt per Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 15. *c.* 17. *n.* 1.

8 Limita ſecundò quando arrhæ fuerunt datæ nomi-
ne pretij, quo caſu non eſt locus pœnitentiæ, vt per
Anton. Gom. *tom.* 1. *var. cap.* 2. *n.* 18. *in fin.* Bertaz. *d.*
clauſ. 31. *gloſſ.* 6. *n.* 3. Perez *l.* 1. *gloſſ. vnic. col.* 30. *verſ.*
quid autem erit, tit. 7. *lib.* 5. *Ordin.* Azeued. *l.* 2. *num.* 5.
tit. 2. *lib.* 5. *nouæ Recop.* D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem* 25.
§. fin. n. 38. *verſ. vltimò limita, ff. ſoluto matr.* Ceuall. *d.*
quæſt. 242. *n.* 1. Gutier. *de gabell. quæſt.* 17. *n.* 23. Lingl.
decif. 15. *quæſt.* 11. *n.* 6. Cald. Pereira *d. cap.* 18. *n.* 38. vbi
9 *n.* 41. ſublimitat quando pro parte pretij arrhæ datæ
ſunt in contractu nondum conſenſu perfecto, prout
quando quis promittit vendere pro certo pretio, quia
tunc pœnitentiæ eſt locus, & emptor pro pretio ſolu-
10 tum poterit repetere. Nota quod ſi arrha detur in ſpe-
cie, & non in pecunia, non cedit loco pretij, niſi ſpe-
cies detur æſtimata loco pretij, Bertaz. & Azeued. *di-*
11 *ctis locis.* Arrhæ verò datæ pecunia numerata, in du-
bio videntur datæ nomine arrharum, & non in par-
tem pretij, niſi expreſsè dicatur, quod in partem pretij
dantur, ſecundùm Gregor. Lop. *d. l.* 7. *gloſſ.* 2. Olan. *in*
12 *reduct. antinom. lit.* C, *n.* 107. Sed de iure communi
quando non conſtat an in partem pretij fuerit arrha
data, quod pro pretio præſumatur conſtituta, tenne-
runt Ciſuent. *l.* 70. *Tauri, col.* 5. Ceuall. *d. quæſt.* 242.
num. 3. Lingl. *vbi ſuprà.*

13 Limita tertiò ſi arrhæ datæ fuerunt in ſignum per-
fectionis contractus, quia tunc non licet contrahen-
tibus ab eo diſcedere, ſed ei ſtare teneotur, Gregor.
Lop. *d. l.* 7. *gloſſ.* 3. Azeued. *l.* 2. *n.* 2. *tit.* 2. *lib.* 5. *nouæ*
Recop. Perez *l.* 1. *verſ. niſi quis diceret, tit.* 7. *lib.* 5. *Or-*
din. pag. 189. *col.* 1.

14 Limita quartò ſi per venditorem non ſtet quomi-
nùs vendat, vel quia rei natura venditionem impe-
dit, quia res eſt prohibita diſtrahi, vel ſi eſt Principis
prohibitio, ſi is qui dedit arrhas, à principio bona fi-
de vendidit, tunc enim arrhæ non amittuntur ex par-
te emptoris, vel venditoris. Montalv. *l.* 2. *in gloſſ.*
verbo no vala, verſ. notandum tamen, tit. 10. *lib.* 3. *for.*
leg. Cald. Pereira *d. cap.* 16. *num.* 42.

15 Limita quintò, niſi res vendita perierit antequam
ab emptore dictum ſit quod amiſſis arrhis vult à
contractu recedere, Perez *in l.* 2. *pag.* 189. *verſ. quid*
autem erit, & verſ. tandem dicendum eſt quod pereat,
tit. 7. *lib.* 3. *Ordin.*

16 *Re integra.*] Sic dicitur quando nec res eſt tradita,
Cald. Pereira *d. tract. de empt. c.* 28. *n.* 17. vbi hinc infert
clauſulam conſtituti operari quod res non ſit integra.

In gloſſ. *Actione, fin.* ibi, *ſed dic contra*, &c. Ita
Tiraq. *de retractu conuent. ad fin. tit. num.* 104. Cald.
Pereira *d. cap.* 28. *num.* 18.

Si propter publicas penſitationes venditio fuerit celebrata.

Tit. XLVI.

PERTINET etiam hic titulus ad tractatum de infirmanda venditione. Scripſerunt in eius rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia vide Menoch. *de arbitr. caſu* 55. *per tot.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.* 2. *tit.* 394. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 661. *n.* 2. vbi quid ſit publica penſitatio. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 1. *tit. de iure fiſci, reſol.* 6. *per tot.* & præcipuè *n.* 6. ait hanc rubric. procedere in collectis, cùm appellatione publicarum penſitationum veniant etiam ſolutiones omnes quæ fiunt in publico annuatim.

SVMMARIVM.

1 *Venditio ſolemniter facta non reuocatur ob tributa, licèt à debitore, vel creditore tributum offeratur poſtea, & num.* 2.

3 *Bona ceſſantium ſoluere penſationes publicas alienentur ſub haſta quanto tempore is ceſſet, vt vendi poſſint, remiſſiuè, & num.* 4.

5 *Fiſcum pro tributo præferri cuicumque etiam anteriori creditori quoad prædium tributarium, & pro collectarum locatione vendi non poſſe alia bona, ſed rem ſolam, pro qua impoſita eſt collecta, n.* 6.

7 *Fiſcus, & cauſam ab eo habens pro credito tributorum, & collectarum realium, dimiſſo principali debitore agere poteſt contra poſſeſſores bonorum, vnde fiſci creditum profluit.*

8 *Venditio fiſci nomine ſolemniter facta emptori firmitatem perpetuò poſſidendi tribuit, nec retractatur prætextu reſcripti, nec minoris ætatis, nec læſionis, num.* 9.

10 *Prædia tributaria ſunt hypothecæ nexu deuincta tributis.*

11 *Prædia ſuppoſita decimarum præſtationi ſunt tacitè hypothecata pro ſolutione decimarum.*

12 *Tributum cuicumque creditori præfertur in omnibus bonis.*

13 *Tributorum exactores præferuntur omnibus creditoribus, etiam doti, & pro gabellis.*

14 *Fiſcus habet hypothecam priuilegiatam, & præfertur omnibus pro debitis ex ſeruitio nouo, de* los millones.

15 *Bona ſunt hypothecata pro collectione tributorum, etiam præteritorum.*

L. Venditionem. I.

Imp. ANTONINVS A. *Materno.*

VEnditio ſolemniter facta ob tributa non reuoca- 1
tur, licèt à debitore, vel creditore tributum po-
ſtea offeratur. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salic. Bu-
trig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Coiac. Donell. Si-
cbard. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 36. *verſo*, Sebaſt. Næu. re-
miſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem en hoc text. deſu- 2
munt Gregor. Lop. *l.* 52. *gloſſ.* 2. *in med. & gloſſ.* 3. *tit.* 5.
part. 5. latè Menoch. *de arbit. lib.* 2. *caſu* 55. *à princip.*
vbi quod bona ceſſantium ſoluere penſationes publi- 3
cas, ſub haſta alienari debent, & *à num.* 3. diſputat 4
quanto tempore ceſſare is debet, vt vendi poſſint.
Surd. *decif.* 311. *num.* 4. vbi ait in hoc text. probari fiſ- 5
cum pro tributo præferri cuicunque, etiam anteriori
creditori quoad pretium tributarium; & ex aliis ſub-
dit quod pro collectarum ſolutione vendi non poſ- 6
ſunt alia bona, ſed ea res ſola, pro qua impoſita eſt
collecta. Peregr. *de iure fiſci lib.* 6. *tit.* 6. *num.* 49. vbi 7
quod fiſcus, & cauſam ab eo habens pro credito tri-
butorum, & collectarum realium, dimiſſo principali
debitore agere poteſt contra poſſeſſores bonorum, vn-
de fiſci creditum profluit; & magis ad propoſitum
eod. lib. 8. *tit.* 4. *n.* 19. vbi quod venditio fiſci nomine 8
ſolemniter facta emptori tribuit firmitatem perpetuò
poſſidendi, & ſubdit ex Bart. quod nec prætextu re-
ſcripti, nec minoris ætatis, nec læſionis retractatur. 9

Notari

Digitized by Google

10 Notati ſolet hic text. ad hoc, quod tributaria prædia ſunt hypothecæ nexu deuincta tributis, vt per Roman. *conſ.*111.*Viſo puncto*, *num.*1. Neguſant. *de pignorib. part.*2. *memb.*4. *num.*125. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo bona* 14. Pinel. *in l.*1.*C.de bonis mat.part.*2.*n.*72. *verſ.limitatur quintò*, Surd. *deciſ.*22. *num.*3. Felician. *de cenſib.tom.*2.*lib.*3.*cap.*5.*n.*7.*in fine.*
11 Sic etiam prædia ſuppoſita decimarum præſtationi ſunt tacitè hypothecata pro ſolutione decimarum, *cap. paſtoralis, de decim.* Neguzant. *vbi ſup.n.*126 Rebuff. *ad leges Galliæ, tit.de conſtit. annuor. redditnum, art.*1.*gloſſ.*14.*num.*26. Gironda *de gabellis, part.*4.§.1. *num.*6. Surd. *deciſ.*31.*num.*5. Felician. *vbi ſup.*
12 In gloſſ. *Creditore*, ibi, *niſi potior eſſet tempore*, &c. Notatur ad hoc, quod in aliis bonis debitoris tributi cauſa non præfertur, ſed communis & regularis curſus ſequitur, vt prior tempore potior ſit iure, vt per Petr.de Bellap. Fab.& Fulgoſ. *in præſenti*, ſed contrarium, immò generaliter tributum in omnibus bonis præferri cuicumque creditori, obſeruarunt Iacob. de Rauenna, Cyn.Albetic. Angel.& Caſtr. *hic*, quos refert & ſequitur Felician. *vbi ſup.num.*10. *verſ.contrarium*, Flores de Mena *var.lib.*1.*quæſt.*6. *art.*3.*num.*18.
13 vbi quod exactores tributorum, vt purà *del ſeruicio Real o moneda forera*, præferuntur omnibus credito-
14 ribus, etiam doti, & etiam pro gabellis, & *n.*19. quod fiſcus habet hypothecam priuilegiatam, & præfertur omnibus pro debitis ex ſeruitiu nouo, *de los millones*, ex eo, quia eſt impoſitum ob præcipuas, & vrgentes bellorum & Regis neceſſitates, & eſt ſicut debitum primipilare, & non ſolùm contra debitores collectarum ſeruitij, ſed etiam contra collectores, & locatores, & idem in gabellis. Bobadil. *in ſua politica, lib.*5.
15 *cap.*6. *num.*29. vbi quod bona ſunt hypothecata pro collectione tributorum, etiam præteritorum.

SVMMARIVM.

1 *Venditio ob tributa debita ſolemniter facta non reſcinditur: retractatur vocato poſſeſſore, ſi proceſſit de facto.*
2 *Res cum venditur ad haſtam, plus offerenti datur, idque dicitur & cenſetur iuſtum pretium. Plus offerens liberatur ſi ſecundus licitator accedat, & plus offerat ſuper illum, præcipuè ſi huiuſmodi ſecunda licitatio fuit acceptata à parte legitima, num.*4.
3 *Pretium iuſtum non probari neceſſariò per ſubhaſtationem.*
5 *In licitationibus regiorum redditnum primus licitator non liberatur per ſecundum.*
6 *Poſſeſſio non eſt auferenda etiam ab iniuſtè poſſidente, nulla præcedente citatione, aut cauſæ cognitione: quid ſi talis poſſeſſio ſit iniuſta notoriè, num.*7.
8 *Poſſeſſio rerum hæreditariarum, occupatâ hæreditate, non poteſt apprehendi, niſi aduerſario citato.*
9 *Citatio per edictum non ſufficit cùm perſona eſt certa, quæ nominatim citanda eſt.*
10 *Quæ cauſa cognitionem deſiderant, præſentibus partibus agenda ſunt.*

L. Si diſerta. II.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Plotio.*

1 VEnditio ob tributa debita ſolemniter facta non reſcinditur: quod ſi de facto proceſſit, vocato poſſeſſore retractatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1.*ſup.hoc tit.*

Diſtracto ſyncera fide iuſto pretio, &c.] Notatur ad 2
hoc, quod cùm res venditur ad haſtam, debet plus offerenti dari, idque dicitur & cenſetur iuſtum pretium, vt per Tiraq. *de retractu lig.*§.1. *gloſſ.*18.*num.*6. *in fine*, Alex.Trentacinq. *var.reſolut. lib.*1.*tit.de iure fiſci, reſol.*6.*num.*10.*cum ſeqq.* vbi etiam reſoluit ſubhaſtatio- 3
nem non probare neceſſariò iuſtum pretium. Plus au- 4
tem offerens liberatur, ſi ſecundus licitator accedat, & plus offerat ſuper illum, præcipuè ſi huiuſmodi ſecunda licitatio fuit acceptata, & admiſſa à parte legitima, vt per Cremenſ. *ſing.*40. Boër. *deciſ.*148. Pinel. *in l.*2. *C.de reſcind. vend. part.*2. *cap.*1. *à num.*29. Strach. *de mercat. tit.de decoctor. part.*5.*num.*8. Auil. *ad cap.*32. *Prætor. in gloſſ. verbo de pujar, num.*7.& 8. Azeued. *l.*4. *num.*26. *tit.*5. *lib.*7. *nona Recop.* Gutier. *practic. lib.*4. *quæſt.*71.*n.*18. & 19. & *de gabel. quæſt.*134. *n.*1. Parlad. *differ.*75. *num.*7.& 9. Hering. *de fideiuſſor. cap.*6. *n.*18. In licitationibus verò Regiorum redditnum per 5
ſecundum licitatorem primus non liberatur, Caſtill. *in l.*70.*Tauri*, Azeued. *in d.l.*4. Parlad. *d.differ.*65.*n.*8. quicquid dicat Gutier. *d.lib.*4.*quæſt.*71. *num.*20.

Quæ omnia tractari conuenit, &c.] Notatur ad 6
hoc, quod poſſeſſio ab iniuſtè etiam poſſidente auferenda non eſt, nulla præcedente citatione, aut cauſæ cognitione, vt per Hippol. *ſing.*195. Grat. *reſp.*76. *num.*1. *lib.*1. Anton. Gabr. *commun. lib.*2. *tit.de citation.concluſ.*11 *num.*73. vbi quid ſi talis poſſeſſio ſit in- 7
iuſta notoriè, Boër. *deciſ.*277.*num.*5.& 8. Guid.Papæ *ſing.*366. §.*poſſeſſor*, Brunor. à Sole *in locis communib. verbo poſſeſſio* 1. Ioan. Garcia *reg.*63. *num.*1. vbi *n.*2. ſubdit probari ex hoc text. poſſeſſionem rerum hæ- 8
rediariarum, ſi hæreditas eſt occupata, non poſſe apprehendi niſi aduerſario citato. Notatur etiam ad 9
hoc, quod citatio per edictum non ſufficit cùm perſona eſt certa, quæ nominatim citanda eſt, vt per Menoch. *remed.*8. *recuper. num.*101.

In gloſſ. *Præſente eo*, *fin.* ibi, *quæ enim cauſa cog-* 10
nitionem deſiderant, præſentibus partibus agenda ſunt. Vide Hippol. *in l.de minore*, §.*plurium*, *num.*10.*cum ſeqq.ff.de quæſt.*& *in repet.l.de vnoquoque*, *num.*5. *cum ſeqq. ff. de iudic.* Pinel. *in l.*2. *C.de reſcind. vendit. part.*2. *cap.*2. *num.*26.

SVMMARIVM.

1 *Fiſci debitor conuentus & conuictus, ſi ceſſauerit in ſolutione tributorum, iſtius bona ſolemniter vendenda ſunt: quod ſi debitor ſit minor, citandus eſt, vt compareat cum defenſore, & qui defenſioni etiam adeſſe debet, & num.*2. *ſi ceſſatum fuerit in ſolutione, iudex partes ſuas interponat, num.*3. *factis debitis ſubhaſtationibus plus offerenti bona dantur bona fide & iuſto pretio, num.*4.
5 *Minori non facienda denuntiatio.*
6 *Decretum iudicis non ſupplet authoritatem tutoris vel curatoris in contractibus minorum: intellige vt num.*7.

L. Si quis fundum. III. & vlt.

Imp. CONSTANTIN. A. *Fauſtino Præſidi Bæticæ.*

SI debitor fiſci conuentus, & conuictus ceſſauerit 2
in ſolutione tributorum, ſolemniter iſtius bona vendenda ſunt; quod ſi debitor ſit minor, citandus eſt vt compareat cum defenſore, qui defenſioni etiam adeſſe debet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1.*ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 4
Alexand.Trentacinq. *variarum reſolut.lib.*1.*tit.de iure fiſci, reſolut.*6. *ferè per tot.* vbi *n.*5. quod ſi ceſſatum 5

fuerit in ſolutione tributi, iudex elapſo tempore antequam procedat ad venditionem prædij citare debet reum, & ei terminum ſtatuere ad ſoluendum; & à
4 *n.10.* ſubdit quod factis debitis ſubhaſtationibus, plus offerenti bona dantur bona fide, & iuſto pretio.
5 *Sin autem minoris*, &c.] Ergo denuntiatio minori facienda non eſt, de quo Tiraquel. *de retract. lign.* §.1. *gloſſ.13. num.19. & ſeq.*
6 In gloſſ. *Perſonam*, ibi, *ſed videtur ſolum iudicem ſuffi ere*, &c. Notatur ad hoc, quod iudicis decretum in contractibus minorum non ſupplet tutoris, vel curatoris auctoritatem, vt per Signor. de Homod. *conſil.214. in cauſa vertente*, n.5. Tiraquell. *de iure mariti, gloſſ.8.n.133.* Simoncel. *in tract. de decret. lib.3. tit.7.*
7 *inſp.2. n.25. cum ſeqq.* vbi intelligit quando ſumus in actu, qui vltra tutoris & curatoris auctoritatem requirit etiam iudicis decretum, vtputa in alienationibus mobilium minoris; ſecus vbi ſumus in actu, qui per ſolum tutorem, ſeu curatorem abſque iudicis decreto expediri poteſt, ſequitur Farin. *in praxi crimin. part.1. quæſt.15.n.39.* vbi ſubdit ſecundùm hanc poſteriorem partem intelligendam eſſe dictam gloſſ. *in l. ſi curatorem habens, C. de in integr. reſtit. min.*

Sine cenſu, vel reliquiis fundum comparari non poſſe.

TIT. XLVII.

RESCINDITVR venditio facta hoc pacto, vt onus cenſus fiſco ſoluendi, vel reliqua cenſus non ſequantur emptorem. Scripſerunt in hanc rubricam Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli vide Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.31. pag.641.* Molin. *de iuſtit. tractat.2. diſput.456. num.5.* Henric. Bocer. *diſput. de vniuerſo iure, part.1. claſſ. 2. diſpat. 3. num.39. pag.185.* Guid. Pancirol. *in theſauro variarum lectionum, lib.2. cap. 151. in princip.* vbi quid ſignificet particula *cenſus* in præſenti. Particula verò, *reliquiis*, idem importat ac ſi fuiſſet dictum, *ſine obligatione ſoluendi reliquum quod ex cenſu debebatur*, vt per Rebuff. *ad leges Galliæ, tractat. de conſtit. reddit. artic.1. gloſſ.15.* quem ſequitur Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.17. num.24.*

SVMMARIVM.

1 *Promittens ſoluere Tributa de re in dotem data, non tenetur ex promiſſione re ad dantem dotem reuerſâ.*
2 *Pactum de ſoluendis Tributis ex re dotali, euaneſcit ſoluto matrimonio.*

L. Ex conuentione. I.

Imp. ALEXANDER A. *Capitoni.*

1 PRomittens ſoluere tributa de re in dotem data, non tenetur ex promiſſione, re ad dantem dotem
2 reuerſa. Item pactum de ſoluendis tributis ex re dotali euaneſcit matrimonio ſoluto. Colligunt ex Ordin. Cyn. Butrig. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol 36. verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Vide poſita in collect. *ad l. vlt. infrà hoc eod. tit.* Pro conciliatione text. *in l. ex conuentione, C. de pactis*, cum hac noſtra l. vide Nicol. Genoam *de conciliatione legum in iure ciuili contrariarum, pag.609.* vbi poſt relatas plures conciliationes ad hæc iura, ſic concludit: De vera conciliatione cogitato, nullam enim ſolidam adinueni.

SVMMARIVM.

1 *Comparans fundum ea lege ne ſoluat tributum, à ſolutione non eximitur intuitu poſſeſſionis.*
2 *Fiſco in tributis pactum exemptionis inter priuatos initum non præiudicat.*
3 *Poſſidens fundum, & percipiens fructus, tenetur ad ſoluendum cenſum, & onera realia, etiamſi contrarium cum eo conuenerit, à quo rem habet. Non ſolùm emptor tenetur futura onera ſoluere, ſed etiam præterita, & impoſita priuſquam perueniſſet ad eius manus, num.4.*
5 *Poſſidentes tenentur pro ſua perſona tributa agnoſcere, & non valet pactum, quod alius pro eis agnoſcat, etiamſi venditor fuerit.*
6 *Cenſus hic pro tributo ipſo, quod ex facultatibus, ac bonis cuiuſque ſoluitur.*

L. Res annonariæ. II.

Imp. CONSTANTIN. A. *ad Marcellum.*

COmparans fundum ea lege ne ſoluat tributum, 1
à ſolutione non eximitur poſſeſſionis intuitu.
Fiſco in tributis pactum exemptionis inter priuatos 2
initum non præiudicat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Probat hic text. quod poſſidens fundum, & perci- 3
piens fructus, tenetur ad ſoluendum cenſum, & onera realia, etiamſi contrarium cum eo conuenerit, à quo habet, vt per Pariſ. *conſ.52. lib.1.* Tiraquel. *de retractu lign. §.6. gloſſ.1. num.7.* Pinel. *ad l.1. C. de bonis matern. part.2. num.72. verſ. tertiò ampliatur*, Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.27. num.17. & quæſt.32. num.13.* Neguz. *de pignor. part.2. membr.4. num.127.* Capyc. *deciſ.20. num.26.* Caualcan. *in tract. de vſufructu mulieri relicto, num.162.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.1. tit. de iure fiſci, reſol.4. à num.1.* Molin. *de Iuſtit. tractat.2. diſp.456. num.5.* Surd. *con-*
ſil.262. num.5. vbi quod non ſolùm emptor tenetur 4
futura onera ſoluere, ſed etiam præterita, & impoſita priuſquam perueniſſent ad eius manus. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.3. num.32.* Hieron. Gabr. *conſ.47. num.6. & 7. lib.1.* Caſtill. *controuerſ. lib.1. de vſufructu, cap.56. num.16.*

Cenſum rei agnoſcere.] Ergo poſſidentes tenentur 5
pro ſua perſona tributa agnoſcere, & non valet pactum quod alius pro eis agnoſcat, etiamſi venditor fuerit, vt per Flores de Mena *variarum lib.2. quæſt.21. num.132.* Aduertit Gutier. *de gabell. quæſt.1. num.2.*
cenſum hîc ſignificare tributum ipſum, quod ex fa- 6
cultatibus, ac bonis cuiuſque ſoluitur, quod etiam tradit Molin. *de Iuſt. tract.2. diſp.661. num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Prædia tributaria venduntur abſque decreto: & emptore tributa non ſoluente, iudex non tenetur conferre auctoritatem ad alienationem.*
2 *Si quis prædium oneribus ac tributis realibus ſubiectum alteri vendat, emptorque minus idoneus inueniatur ad ſoluendum, tenetur venditor ea etiam, quæ futuri ſunt temporis, illius loco ſoluere.*
3 *Rem vendens non liberatur à Decimis, & Tributis.*

AVTH.

Avth. Sed & periculum.

1 PRædia tributaria ſine decreto non venduntur, & emptore non ſoluente tributa, ad alienationem iudex auctoritatem conferre non tenetur. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Notatur hic text. ad hoc, quod ſi quis prædium oneribus ac tributis realibus ſubiectum alteri vendat, emptorque minus idoneus ad ea ſoluenda inueniatur, tenetur venditor ea etiam, quæ futuri ſunt temporis, loco illius ſoluere, vt per Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.17.num.17.* Molin. *de iuſt.tract.2.diſp.456.*

3 *num.5.in fine.* Extende quod rem vendens non liberatus à decimis, & tributis debitis, vt tenet per hunc text. Tiraq. *de retractu lign.§.29.gloſſ.2.n.7.*

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſores prædiorum ſoluent tributa, licèt horum nomina non ſint relata in cataſtrum.*
2 *Pacta contrahentium non liberant poſſeſſorem à ſolutione Tributorum.*
3 *Collectarum onus reſpicit fructus & redditus, vt ſcilicèt is ſoluat, qui fructus & redditus conſequitur.*
4 *Ad collectam regulariter teneri qui poſſidet prædium.*
5 *Emens rem tributariam ſtatim denuntiare debet.*

L. Omnes. III. & vlt.

Imp. IVLIAN. A. *Secundo P.P.*

1 POſſeſſores prædiorum ſoluent tributa, licèt horum nomina non ſint relata in cataſtrum. Item pacta contrahentium non liberant poſſeſſorem à ſolutione tributorum. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Pinel. *in l.1.C.de bonis matrim. part.2.num.72. verſ.quartò ampliatur,* Afflict. *deciſ.95.* Dec. *conſ.694. incip. Pro reſolutione, col.2.n.10.verſ.& iſta concluſio,* Camill.Borsell. *in ſum.dec.p.3.tit.15.n.127.* Menoch.

3 *conſ.9.n.12.* vbi quod collectarum onus reſpicit fructus, & redditus, vt ſcilicet is ſoluat, qui fructus, & redditus conſequitur, Surd. *de aliment.tit.8. priu.91.*

4 *n.9.* vbi quod regulariter tenetur ad collectam, qui poſſidet prædium. Auendan. *de exequend. mand. p.2. c.14.n.18.* Brunor. à Sole *in locis commun.verbo collecta,n.9.* Cardoſ. *in prax.Iud.& Aduoc.verb.fundus,n.1.*

5 Notatur ad hoc, quod emens rem tributariam ſtatim denuntiare debet, vt per Menoch. *de arbitr.lib.2. caſu 55.num.7. in fin.*

De periculo & commodo rei venditæ.

Tit. XLVIII.

VT commoda rei emptæ ad emptorem pertinent, ſic quoque pericula & onera. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib.5. tit.8. & l. Hiſp. 38. p.5. & l.22. cum ſeq.eod. tit.& l.fin.tit.11.lib.3.fori,* Connan. *comment. iuris lib.7. cap.10.* Bellacomb. Villalob. & alios *tom.1. commun.opin. lib.4. tit.33. pag.641.* Couar. *lib.1. var. cap.15. num.2.cum ſeqq. & pract.cap.3.num.6.* Anton. Gom. *var.tom.2. cap.2.num.31.cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var.reſolut. ſiue ſentent.tom.1. tit.401.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. tom.2. lib.25. cap.24.* *num.350. cum ſeqq.* Ioan. Martium Acoſta *in add. ad tract.de forma libell.annot.16. num.10.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.4. collect.1068.* Molin. *de Iuſt. tract.2. diſp.366.* Rebell. *de obl. iuſt. lib.9.quæſt.15.à princ.*

SVMMARIVM.

1 *Perfecto contractu emptionis & venditionis, commodum & incommodum ſpectat ad emptorem. Ex cauſa autem antecedente ſi res euincitur, venditor de mutatione facta tenetur, num.2.*
3 *Periculum rei venditæ, perfectâ venditione pertinet ad emptorem, non ad venditorem.*
4 *Caſus fortuitus emptione perfecta pertinet ad emptorem, & venditor non tenetur de aliquo caſu ſuperueniente poſt celebratam venditionem. Amplia*
I. etſi in venditione data ſit arrha, & emptor ius habeat ab emptione diſcedendi, num.5.
II. & ſi lite pendente ſuper retractu res empta periret, periculo emptoris perire, & non conſanguinei eam petentis, num.6.
III. in emptore nominis, hoc eſt, actionis, quam venditor habet contra debitorem, vtputa cenſûs, vel alterius debiti, num.7. quamuis venditor promiſerit ementem, ſeu recipientem nomen venditum defendere, & indemnem ſeruare, n.8. Reſtringitur autem hæc ampliatio
I. ſi emptor nominis aliqua exceptione ex perſona venditoris excluditur, num.9.
II. ſi tempore venditionis debitor, contra quem actio venditur, non erat ſoluendo, num.10.
III. ſi venditor promiſit facere nomen verum, & bonum, vel idoneum, ſeu illæſum, n.11. Limita
I. concluſionem principalem in venditione celebrata in ſcriptis, ſi pereat antequam conficiatur inſtrumentum, num.12.
II. in venditione rerum quæ ponderantur, vel menſurantur, vel deguſtantur, num.13. collige vt num.14.15.
III. in venditione conditionali, num.16. etiamſi pactum addictionis in diem ſit appoſitum, n.17.
I. ſi venditor fuit in mora rei tradendæ, num.18. Quid ſi mora ſit irregularis, num.19. quamuis res vendita æquè peritura eſſet apud emptorem, num.20.
V. niſi ex vitio præterito damnum in re vendita datum ſit, num.21. ſi equus eſſet mortuus intra triduum, perit creditori, num.22.
VI. niſi venditor ſciens vinum non duraturum vſque ad diem quo tolli debebat ab emptore, eum non admonuit, num.23.
VII. ſi culpa, vel negligentia venditoris interuenerit, num.24.
VIII. in contractibus innominatis, in quibus ſi ante traditionem res pereat, periculo vendentis perit, num.25.
IX. in ſcholaribus, qui ſi emerint à ruſtico, vel ab alio vinum, quod fortè non poteſt ſeruari, & tamen ipſi ignorantes ſeruauerint, & vinum inutile factum ſit, tenetur venditor, qui naturam vini dicere debebat, num.26.
27 *Venditor tenetur de euictione quando euictio procedit poſt ipſum contractum, non ex cauſa ipſum antecedente.*
28 *Vt emptor, vel ille à quo res euincitur, poſſit agere de euictione, requiritur quod denuntiet venditori, vel auctori ſuo, aut heredibus eorum, litem eſſe motam, vt aſſiſtat liti, & veniat ad eius defenſionem. Amplia*
I. adeò requiri huiuſmodi denuntiationem, vt etiam venditori, vel auctori ſcienti litem motam eſſe ſuper re ab eo vendita, facienda ſit ad hoc, vt tenea-

Barboſæ Collect. in Cod. Tom. II. T 2 tur

tur de euictione, num.29. ita vt non ſufficiat quod venditor certioretur à tertio, num.30. niſi ille tertius habuerit mandatum ab emptore, vt faciat denuntiationem, num.31.

II. etſi venditor promittat ſe litem defenſurum, num.32.

III. denuntiationem requiri, quamuis emptor bene ſit inſtructus, & inſtrumenta habeat defenſionis, num.33. licèt venditor inſtrumenta penes ſe habeat, num.34.

IV. etſi iuramentum per venditorem ſit appoſitum de lite ſuſcipienda quàm ſtatim mota fuerit, num.35. contrarium num.36.

V. etiam abſenti, qui ſine dolo abeſt, & non reperitur, domi denuntiandum eſſe, num.37.

VI. ex æquitate denuntiationem venditori faciendam eſſe, etiam ſtante clauſula remiſſionis oneris denunciandi, num.38. Limita

I. vt ſcil. neceſſaria non ſit denuntiatio, & abſque ea emptor de euictione agere poſſit, quando venditor eſt abſens, & doloſè ſe abſcondit, n.39.

II. quando venditori nulla competit defenſio contra iura illius, cui res fuit reſtituta, & res omnino eſſet euincenda, etiamſi facta ſit denuntiatio, n.40. dummodo emptor qui litem venditori non denuntiauit, doceat de iuſtitia euincentis, n.41.

III. quando per pactum neceſſitas denuntiandi fuit remiſſa, num.42.

IV. quando emptor & venditor ſimul in eodem conueniuntur iudicio, n.43. intellige vt n.44.

V. quando emptor eſt minor, num.45.

VI. cùm fiſcus eſt emptor, & venditor ſcit litem contra eum motam eſſe, num.46.

VII. quando res euicta eſt prætextu hypothecæ, n.47.

VIII. quando emptor ſcienter vendit rem alienam emptori ignoranti, num.48.

IX. quando venditor citatus reſpondit, quod volebat emptorem defendere à lite mota; vel mouenda, num.49.

50 *Denunciatio litis vtrùm ſola ſufficiat, aut aliquid amplius requiratur, & quid, & n.51.52.*

53 *Denuntiatio litis cuius expenſis facienda ſit.*

54 *Denuntiationis forma & modus quis.*

55 *Denuntiatio quo tempore facienda.*

56 *Venditio perfecta quæ.*

L. Poſt perfectam. I.

Imp. ALEXANDER A. *Apollonio.*

1 PErfecto contractu emptionis & venditionis, commodum, & incommodum ad emptorem ſpectat.

2 Ex cauſa autem antecedente, ſi res euincitur, venditor denunciatione facta tenetur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Butrig. Fulgoſ. Angel. Caſtrenſ. Bald. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.* 37. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

3 *Ad emptorem pertinet.*] Probat hic text. periculum rei venditæ perfecta venditione ad emptorem, & non venditorem pertinere, vt per Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.8. in princip. l. Hiſ. 23. vbi gloſſ.4. tit.5. part.5. & l. fin. tit.10. lib.3. fori*, Duen. *reg.*203. Anton. Goſn. *tom.2. var. cap.2. num.32. verſ. ſi verò talis res, & verſ. ſi verò res*, Caualcan. *decif.7. de contract. part.2.* Mozz. *de contract. lib. tract. de empt. & vendit. tit. de accidental. empt. num.14.* Perez *l.1. verſ. dubium eſt ſi quis vendat rem, tit.7. lib.5. Ordin.* Pichard. *in §. cum autem 3. Inſtit. de empt. & vendit.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1. tit.9. in prælud. num.103.* Alex. Trentacinq. *var.*

4 *reſolut. lib.3. tit. de empt. reſol.7. n.1. & 2.* vbi quod caſus fortuitus poſt perfectam emptionem pertinet ad emptorem, & quod venditor non tenetur de aliquo caſu ſuperueniente poſt venditionem celebratam. Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.366. verſ. tertio loco.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §.1. part.1. num.478.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part.2. lib.9. quæſt.15. num.1. & 2.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.25. n.350.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.4. tit.28. n.8.* Ioan. Salas *de contract. tract. de empt. dub.50.*

Amplia primò procedere, etſi in venditione ſit inter contrahentes data arrha, & emptor ius habeat ea admiſſa ab emptione diſcedendi; nam adhuc eius periculo res empta periit, quia contractus perfectus eſt & validus interim quod contrahentes non receſſerunt diſſenſu expreſſo à contractu, nec conſtat de pœnitentia: ita Perez *l.1. col.30. verſ. quod autem erit, tit.7. lib.5. Ordin. pag.189.* 5

Amplia ſecundò, etſi lite pendente ſuper retractu res empta perierit, periculo emptoris perire, & non conſanguinei eam petentis, vt per Tiraq. *de retractu lig. ad fin. tit.9. num.31.* Scacc. *d. num.478. verſ. immò perire emptori.* 6

Amplia tertiò in emptore nominis, hoc eſt actionis, quam venditor habet contra debitorem, vtputa cenſus, vel alterius debiti; nam ſi efficiatur non ſoluendo, periculum eſt emptoris, ex *l. ſi nomen 4. ff. hoc tit.* Alex. *conſ.242. num.3. vol.6.* Pariſ. *conſ.88. n.13. vol.1.* Strach. *de mercat. p.5. de decoctorib. num.4.* Magon. *Florent. decıſ.39. num.2.* Barz. *decıſ.380. num.1.* Amatis *decıſ.6. num.9.* Bertaz. *de clauſulis inſtrument. clauſ.27. gloſſ.13. num.2.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.2. quæſt.21. num.7. cum ſeqq.* Surd. *conſ.22. num.33. & deciſ.326. num.41. & 42.* Felician. *de cenſib. tom.2. lib.2. cap.1. num.13.* Auendan. *in ſimili tract. cap.34. num.35.* Scacc. *de commerc. §.2. gloſſ.5. n.285.* Lingl. *Imper. deciſ.15. quæſt.4. num.3.* Guzman. *de euict. quæſt.35. num.59. & 60.* Quamuis venditor promiſerit ementem, ſeu recipientem nomen venditum defendere, & indemnem ſeruare, Barz. *Canon. deciſ.110. num.2.* Gaſp. Roderic. *dict. quæſt.21. num.14.* Felician. *dict. num.13. verſ. quam in ſpecie*, Guzman. *dict. quæſt.35. num.62.* 7 8

Hæc autem ampliatio multis modis reſtringitur, & primò ſi emptor nominis aliqua exceptione ex perſona venditoris excluditur, nam tunc aduerſus venditorem emptori actio datur, Bertaz. *d. clauſ.27. gloſ.12. num.2.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuen. lib.4. tit.13. num.6.* nam venditor nominis tenetur præſtare creditorem eſſe, & nomen verum quod vendit, & abſque exceptione, Caballin. *de euict. §.5. n.36.* Bertaz. *d. num.2.* Vincent. de Franchis *deciſ.427. num.4. & deciſ.108. num.1.* Gaſp. Roder. *d. lib.2. quæſt.23. num.13.* Amatis *Ferrar. deciſ. 6. num.9.* Felician. *de cenſib. tom.1. lib.2. cap.2. num.15.* Cardin. Mantic. *d. tit.13. n.5. & 10.* Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.13. n.30. & in addit. ad deciſ.215. num.7.* Viu. *deciſ.24. num.4.* Surd. *deciſ.326. num.41. & conſ.452. num.15.22. & 33.* Mar. Giurb. *deciſ.87. num.9.* Lingl. *d. deciſ.5. quæſt.5. num.3.* Guzman. *d. quæſt.35. num.8. & 9.* Secundò ſi tempore venditionis debitor, contra quem actio venditur, non erat ſoluendo; nam quod dicitur periculum nominis venditi ad emptorem pertinere, intelligendum eſt de periculo caſus ſuperuenientis, ſi fortè poſt ceſſionem fiat non ſoluendo: Anton. Fab. *in ſuo Cod. lib.5. tit. de hæred. vel act. vend. definit.15.* Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.3. quæſt.73. num.5.* nam contrarium ſolum obtinere in eo, qui ſcienter emit nomen non exigibile, docuerunt Felician. *d. lib.2. cap.1. num.13. verſ. quod ſanè procedere*, Gaſp. Roderic. *d. quæſt.21. n.22.* D. Barboſ. *in l. æſtimatis 51. n.11. ff. ſoluto matrim.* Ioan. Bapt. Thoro *in compendio deciſ. verbo euictio an ſibi locum vendicet, col.1. verſ. & ſi fortè.* Tertiò ſi venditor promiſit facere nomen verum, & bonum, vel idoneum, ſeu illæſum, quia ſi debitor non ſit ſoluendo, venditor tenetur; nomen enim bonum non præſtat, & 9 10 11

idem

idem eſt promittere nomen eſſe bonum, ac eſſe exigibile, Rot.Genuenſ. deciſ.156.n.2.& 3. Neuiſ. conſ.11. num.10.& conſ.66. num.18. Barz. Bonon. deciſ.110. à num.3. Gaſp. Roderic. d. quæſt.21. num. 21. Cardin. Mantic. d.lib.4. tit.13.n.11. Cancer. var.tom.2.cap.6. num.176. Felician. d.tom.2.lib.2. cap.12.num.13.verſ. ſed qualiter, vbi dicit non ſufficere quod venditor dicat bona eſſe certa & ſecura, ſed oportere quod in ſpecie promittat eſſe ſufficientia ad redituum ſolutionem, Guzman. d.quæſt.35.num.11.

12 Limita primò principalem concluſ. in venditione in ſcriptis celebrata, ſi res pereat antequam inſtrumentum conficiatur, dicitur etiam contractus imperfectus, & conditionalis, ac proinde locus eſt pœnitentiæ, quando in contractu, vel ante contractum de ſcriptura mentio facta eſt ſimpliciter, etſi dictum non ſit, quod aliter non valeat, Greg.Lop. per text. ibi in l.6.gloſſ.1.tit.5. part.5. Cou. in cap.relatum, el 1.n.9. in fine, de teſtam. Menchaq. controuerſ. illuſtr. lib.1. cap.28.n.32. Perez l.3.verſ.in oppoſitum tamen, tit.8. lib.3. ordin. pag.616. Laſſarte de decima vendit. cap.3. num.13. Parlad. lib.2.rerum quotid. cap.3. n.57.& 49. Caſtill. controu. lib.3. cap.26. num.17.cum ſeqq. Gizzarel. deciſ.75.num.5.& 7. verſ.ad noſtrum.

13 Limita ſecundò in venditione rerum, quæ ponderantur, vel menſurantur, vel deguſtantur; nam ante ponderationem, menſurationem, vel deguſtationem, ad venditorem ſpectat. Ita Afflict. deciſ.180. n.2. vbi Vrſil. n.1. & 2. & deciſ.399. num.3. & 4. vbi etiam Vrſil. n.1. Anton.Gom. tom.2.var. cap.2.n.3.verſ.prædicta tamen intellige, Cou.pract.c.3.n.6. Surd.conſ.38. n.12. Mozz. de contractib. tract.de empt.& vendit.tit. de accidental. emptionis, & vendit. n.24. D.Barboſ. in l.ſi mora 10. part.2. num.13. ff.ſoluto matrim. Molin. d.diſp.366.verſ. dicendum deinde, Morl. in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.9.in proœm. n.106. in fine, Aloyſ. Ricc. in collect.deciſ. collect.1068, in fine. Et ratio eſt, quia contractus dicitur imperfectus, donec facta ſit menſura, Capyc. deciſ.14. n.6. & 7. Boër. deciſ.180. n.8. Surd. deciſ.64.n.13. Intelligitur autem cùm ven-

14 ditio fit in genere ſubalterno, viputa ſi vendantur tot amphoræ vini ex aliquo loco deſtinato, vel ex eo quod collectum fuit tali anno; non verò de genere generaliſſimo, cùm genus perire non poſſit? Anton. Gom. d.cap.2.num.32. verſ.præterea, Mozz. vbi ſuprà, Molin. d.diſp.366. verſ.ante traditionem, & verſ.hoc ita

15 conſtituto, in fin. Intellige etiam ea quæ dicta ſunt de venditione facta ad pondus, numerum, vel menſuram, procedere in rebus immobilibus, quando ad menſuram venduntur; nam ſi antequam fundus venditus menſuretur, alluuione pereat, periculo venditoris perit, l.ſi in venditione 10. §.1. ff.hoc tit. Capyc. deciſ.14. n.7. Boër. deciſ.183. n.8. Cou. d.cap.3.n.6. Laſſarte de decima vend.cap.5. num.28. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig.conuent. lib.4.tit.17.num.2. niſi ante ponderationem, menſurationem, vel numerationem res tradatur, nam poſtquam res eſt tradita, periculum eſt emptoris, l.2. inf.hoc eod.tit. Cou. d.cap.3. n.6.verſ.quæ quidem, Felician. de cenſibus tom.2. lib.2. cap.1. num.16. Gutier. pract.lib.3. quæſt.92. num.16. Cardin. Mantic. d.lib.4. tit.17.n.6. Stephan.Gratian. diſcept.forenſ. cap.318.n.27. dummodo tamen ea traditio non ſit ficta, quia ea illa non transfertur dominium in emptorem, nec periculum, Capyc. d.deciſ.14. n.8. Vrſil. ad Afflict. deciſ.380. n.3. Cardin. Mantic. d.tit.17.n.3.& 4. Stephan.Grat. d.cap.318.n.28.

16 Limita tertiò in venditione conditionali, quia re vendita ſub conditione, ea pendente periculum, & commodum deteriorationis, ſi conditio exiſtat, eſt emptoris, de quo vide Ord. Reg. Luſitan. lib.4. tit.5.§.1. Gregor. Lop. per text.ibi in l.26. gloſſ.1.tit.5. part.3. Connan. comment. iuris lib.7. c.10.à princ. Ant.Gom. d.tom.2.cap.2. n.32.col.2. Cardin.Mantic. de tacitis &

amb.conuent. lib.4.tit.28.n.8. vbi addit etiamſi pactum 17
addictionis in diem ſit appoſitum. Morl. d. tit.9. in proœm. n.105.& 106. vbi reſpondet ad text. in l.hac venditio, ff.de contrah. empt. Molin. d.diſp.366. verſ. pen. Rebell. de obl.iuſt. part.2.lib.9.quæſt.15,n.3.& 4. Valer.Reginald. d.c.25.num.250. verſ.ſecundum.

Limita quartò, ſi venditor fuit in mora rei tradendæ, l.illud 27. ff.hoc tit. Morl. d.tit.9.in proœm.n.107. 18
Cald.Pereira poſt quæſt.forenſ. conſ.35. n.31. vbi quid 19
ſi mora ſit irregularis, quamuis res vendita æquè peritura eſſet apud emptorem, gloſſ. verbo ſtatim, in §.cùm autem, Inſt.de empt.& vend. Morl. vbi ſup. 20

Limita quintò, niſi ex vitio præterito damnum in 21
re vendita datum ſit, l. vlt. inf. hoc eod. tit. Trigoſ. ſing.110. Boër. deciſ.323. num.12. Ioſeph.Ludou. Peruſ. deciſ.118. quæſt. fin. part.2. qui tenent, quod ſi 22
equus eſſet mortuus intra triduum, quod pereat venditori, quia præſumitur mortuus ex morbo, quem tempore venditionis habebat, ſed hoc ſuſtineri poterit, ſi aliqua ſigna morbi præcedentis appareant, Trigoſ. vbi ſup. Cancer. var.lib.2. cap.1.num.177.

Limita ſextò, niſi venditor ſciens vinum non duraturum vſque ad diem, quo tolli ab emptore debebat, 23
eum non admonuit; nam tunc tenebitur ei quanti eius intereſſet admonitum fuiſſe, l. ſi vina 15. ff. hoc tit. Albert. Brun. de diminut.& deteriorat. concluſ.6. num.161. in vol.17. Doctorum.

Limita ſeptimò, ſi culpa, vel negligentia vendi- 24
toris interuenerit, §.cùm autem, Inſtit.de empt.& vendit. d. l. ſi vina, in fine, Anton. Gom. d.tom.2. cap.2. num.33. in princip. Perez in l.1. verſ. quando tamen culpa & negligentia venditoris, tit.7.lib.5. Ord. Morl. d.tit.9. in proœm. num.107. Pichard. in §. ſi fuerit, num.2.Inſtit.de empt.& vendit.

Limita octauò in contractibus innominatis, in 25
quibus ſi ante traditionem res pereat, periculo vendentis perit, l. dedi tibi pecuniam, fin. ff. de condict. cauſa data, Mendez lib.3. de pactis, cap.2. num.12. Anton. Fab. lib.6. coniect. cap.10. col.2. Morl. d.tit.9. in præmiſſ.num.104.

Limita nonò in ſcholaribus, qui ſi emerint à ru- 26
ſtico, vel ab alio vinum, quod fortè non poteſt ſeruari, & tamen ipſi ignorantes ſeruauerint, & vinum inutile factum ſit, tenetur venditor, qui naturam vini dicere debebat, vt per Rebuff. de priuileg. ſchol. priuileg.99.

Quæ ex præcedenti tempore cauſam euictionis, &c.] 27
Notatur ad hoc, quod venditor non tenetur de euictione quando euictio procedit poſt ipſum contractum, non ex cauſa ipſum antecedente, vt per Tiraq. de retractu lig.§.1.gloſſ.9.num.36.

Et ita ſi ei denuntiatum eſt, &c.] Nota quod ad 28
hoc vt emptor, vel ille à quo res euincitur, de euictione agere poſſit, requiritur quod denuntiet venditori, vel auctori ſuo, aut hæredibus, eorum litem eſſe motam, vt aſſiſtat liti, & veniat ad eius defenſionem, l. ſi controuerſia, l.empti actio, l.ſi parentes, C.de euiction. Duen. reg.241. Anton. Gom. tom.2. var. cap.2. num.39. col.2. verſ. item adde, Cou. lib.3. var. cap.17. num.9. Capyc. deciſ.106. n.2. Vincent. de Franchis deciſ.523. Aluar. Valaſc. de iure emphyt.q.17. n.26. Donat à Fina tom.2.commun. opin.lib.8.tit.28.de euictionib. n.13. pag.398. & ibi Villalob. n.18. Gam. Luſit. deciſ.79. Vin. deciſ.510. quæ eſt fin. num.1. lib.3. Henric. à Roſenthal. de feudis cap.8. concl.30. n.4.& in ſchol. ibid. lit.P, Perez in l.1.verſ.dubitatur in caſu, tit.7. lib.5. Ordin. pag.194. Gutier. de iuram. confirmat. part.1. cap.61. n.2. Ioan. Garc. de expenſis, cap.23. n.18. Menoch. conſ.100.n.181. Ceuall. commun. contra commun. quæſt.381.n.1. D.Barboſ. in l.2. §.fin.n.42. ff.ſoluto matrim. & in l.venditor, n.7. ff.de iudic. Molin. de Inſt.tract.2.diſp.380. verſ.deinde, Caſtill. controuerſ.lib.4. cap.42.n.95. Cancer. var.part.1.

cap.13.de empt.& vendit.num.63. verſ.& præter, Fontanel. *de pactis nupt. part.2. clauſ.5. gloſſ.8. part.14. num.69.* Marta *in votis noniſſ. deciſ. voto 62. num.2.3. & 6.* Guzman. *de euiction. quæſt. 4. à princip.*

29 Amplia primò, adeò requiri huiuſmodi denuntiationem, vt etiam venditori, vel auctori ſcienti litem motam eſſe ſuper re ab eo vendita, facienda ſit ad hoc vt de euictione teneatur, vt per Capell. Tholoſ. *deciſ.408.* & *ibi* Aufrer. *num.5.* Rebuff. *tom.3. ad leges Galliæ, tit.de donat. art.5. gloſſ. vnic.n.27.* Ant. Gom. *d.tom.1.cap.2. num.39.verſ.item adde*, Queſada *lib.1. cap.10. n.3.* Cou. *lib.3.var. cap.17. n.3.* Caballin. *de euictionib. §.3. n.4.& 5.* Gutier. *d.cap.61. num.3.* Viu. *tom.2. commun. opin.lib.8. tit.28.de euiction. num.40. pag.400.* Maſcard. *de probat.concl.614.n.8.* Gam. *Luſit.deciſ.79. n.1.* vbi Flores de Mena *in addit.* D.Barboſ. *in d.l.venditor, n.8.& 9.* Ceuall. *commun. q.385. num.1.* Alexand. Trentacinq. *lib.3.var. reſolut. tit. de empt.reſol.4. n.5.verſ. quintò requiritur*, Cancer. *var. part.1.cap.13.de empt.n.63. verſ.quæ denuntiatio*, Fachinæ. *controu.lib.2.cap.35. verſ. quod attinet ad tertium*, Molin. *d.diſp.380.verſ.quando emptor*, Fontanel. *d.clauſ.5. gloſſ.8. part.14.n.71.* Caſtill. *d.lib.4. cap.2.*
30 *n.95.* Guzman. *d.quæſt.4.n.4.* Quod in tantum verum eſt, vt non ſufficiat quod venditor à tertio certioretur, cùm ius requirat certificari per ipſum emptorem, Ca-
31 pyc. *deciſ.106. n.2.* Caballin. *d.§.3. n.6.* niſi ille tertius habuerit mandatum ab emptore vt faciat denunciationem, Anton.Burg. *in cap.fin.de empt. & vendit. num.4.ad fin.* D.Barboſ. *in d.l.venditor, num.12.*

32 Amplia ſecundò, etſi venditor promittat ſe litem defenſurum, quoniam intelligitur ſi fuerit denuntiatus in forma iuris, vt per Cald. Pereira *de empt. cap.35. num.67.*

33 Amplia tertiò denuntiationem requiri, quamuis emptor bene inſtructus ſit, & inſtrumenta defenſionis
34 habeat, Cald.Pereira *de empt.& vend.cap.21.n.65.* Et licèt venditor inſtrumenta penes ſe habeat, quia adhuc emptor non excuſatur à denuntiante, Caballin. *d.§.3.num.72.* Grat. *lib.2. reſp.139.à num.13.* Fachin. *controu.lib.2. cap.36.verſ. ſequitur*, quicquid poſt Rebuff.& Aufrer. teneat Guzman. *d.quæſt.4.n.75.*

35 Amplia quartò, etſi iuramentum per venditorem ſit appoſitum de lite ſuſcipienda ſtatim atque fuerit mota; nam adhuc denunciatio litis requiritur, Caballin. *de euiction.§.3.num.46.* Capyc. *deciſ.106.n.3.verſ. ſecundò facit*, Alexand.Trentacinq. *var.reſol. lib.3.tit. de empt. & vendit. reſol.4. n.8.in fine*, Muta *deciſ.59. num.14.* Cald.Pereira *d.tract.de empt.cap.31. num.70.* Sempronius Aſcia *determinat.68. num.13.* Fontanell. *de pactis nupt.tom.2. clauſ.5. gloſſ.8. part.14. num.73.*
36 Guzman. *de euiction. quæſt.4. num.57. & 72.* Contrarium tamen, immò quod non requiritur denunciatio ſi debitor aliter ſciat litem eſſe motam, quia virtute iuramenti tenetur ſuſcipere defenſionem abſque alia denuntiatione, meritò tenent Cou. *lib.3. var. cap.17. num.5.* Aufrer. *ad Capell. Tholoſ. deciſ.408. n.5.* Gutier. *de iuram.confirmat. part.1.cap.61.num.19.* Barz. *deciſ.16. num.12.* Menoch. *conſ.128. n.15.* Fachinæ. *controuer. lib.2. cap.36. in princip.* Ceuall. *commun. quæſt.385.n.3.* Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ.cap.175. à num.30.* Thoro *in compendio deciſ.verbo Euictio, fin. col.3.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.49. n.2.* vbi Benechen. *in addit. num.1.& 2.* quorum opinio intelligitur, ſi venditor ſpecialiter iurauit in ſe ſuſcipere defenſionem litis, & in ipſa promiſſione iuramentum appoſuit, vt illorum plures declarant.

37 Amplia quintò etiam abſenti, qui ſine dolo abeſt, & non reperitur, denuntiandum eſſe domi, familiæ, vel procuratori ſuo, ſi habet, vel ſaltem amicis, & vicinis venditoris, vel per edictum, ſeu proclama, vt emptor de euictione agere poſſit. Rip. *in l.2. §.voluntatem, fin.n.24. ff.ſoluto matr.* Aufrer. *ad Capell.Tholoſ.deciſ.408.n.7.* Rebuff. *tit.de dilatoriis, art.5.gloſſ.21. n.44. tom.3.ad leges Galliæ*, Ant.Gom. *d.tom.2. cap.2. n.39.col.3.verſ.item adde quod talis denuntiatio*, Ant. Burg. *in cap. fin.de empt.& vend. n.2.& 12. verſ.caſus eſt*, Caballin. *de euiction. §.3.n.98.& 99.* Gaſp.Roderic. *de annuis redditib.lib.2. quæſt.15.n.48.* Mar.Muta *deciſ.59.n.7.* Caroc. *de oblationib.part.2. quæſt.6.n.14.* Guzman. *d.tract.de euictionib. quæſt.5.num.3.*

Amplia ſextò ex æquitate denuntiationem venditori faciendam eſſe, etiam ſtante clauſula remiſſionis oneris denuntiandi, quæ ſolet in venditionibus apponi ad effectum vt is, qui de euictione teneri debet, poſſit adducere iura ſua, & de illis inſtruere eum contra quem agitur, ſiue emptor ille ſit, ſiue quilibet alius. Rebuff *d.tit.de dilator. art.5. gloſſ. vnic. n.40.* Anchar. iun. *quæſt.36.* Maſtrill. *Sicil. deciſ.189. n.22. & 23.* Caballin. *d.§.3. num.116.* Fontanel. *d.clauſ.5. gloſſ.8. part.14. num.70.* 38

Limita primò, vt ſcilicet neceſſaria non ſit denuntiatio, & abſque ea emptor de euictione agere poſſit, quando venditor eſt abſens, & doloſè ſe abſcondit. Anton.Gom. *d.tom.2. cap.2.n.39.* Gaſp. Caballin. *d.tract. de euictionib. §.3. num.98.* Alex. Trentacinq. *var.reſol.lib.3.tit.de empt.reſol.4.n.11.* Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.380. verſ. debet præterea*, Cald. Pereira *d.tract. de empt. cap.31.n.74.* Ignat. del Villar *in ſylua reſponſ. lib. 1. reſp. 2. num.36.* Guzman. *d. tract. de euiction: quæſt.5. num.2.* 39

Limita ſecundò quando venditori nulla competit defenſio contra iura illius, cui res fuit reſtituta, & omnino res eſſet euincenda, etiamſi facta ſit denunciatio, Nat. *conſ.232.n.5. & conſ.462.n.8.* Capyc. *deciſ.106.n.4.* Aufrer. *ad Capell. Tholoſ. deciſ.408. n.5.* Rebuff. *d.tract.de delator.art.5. gloſſ.vnic. n.45.& 46.* Afflict. *deciſ.43. n.3.* vbi Vtill. *à n.2.* Anton. Gom. *d.tom.2.var.cap.2.n.39.col.5.* Couar. *lib.3.var.cap.17. n.6.* Caballin. *d.tract. de euictionib. §.3.à n.73. vſque ad 96.* Menoch. *conſ.128.num.fin.* Gutier. *de iuram. confirmat.part.1. cap.61.n.18.& cap.566.n.12.* Fachinæ. *controuerſ. lib. 2. cap. 37.* Maſcard. *de probat. concl.615. n.15.* Barz. *Bononienſi deciſ.85.n.13.* Surd. *deciſ.22. n.8.& 9.& de aliment. tit.9. quæſt.42. n.28.* Muta *deciſ.59. num.3. & 4.* Sempron. Aſcia *determinat.68.num.11.* Alexand. Trentacinq. *d.tit.de empt.& vendit.reſol.4.n.9.* Sebaſt. Medic. *deciſ.29.n.5.* Motl. *in emporio iuris ciuilis, part.1. tit.9. in præmiſſ. n.40.* Ceuall. *d.quæſt.385.n.2.& quæſt.799.per tot.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib.lib.2. quæſt.9.n.19.* Molin. *d.tract.2. diſp.380. verſ. obſeruandum eſt*, Fontanell. *d.clauſ.5. gloſſ.8. part.14. n.75.& 76.* Anton. Fab. *in ſuo Cod.lib.8. tit.de euictionib. diffinit.25. n.12.* Guzman. *de euictionib. quæſt.4.à n.77.vſque ad 99.* Dum- 41
modo emptor qui litem venditori non denuntiauit, de iuſtitia euincentis doceat, hoc eſt, quod nulla erat omnino venditori defenſio, aliàs ſi emptor hoc non probauerit & docuerit, non poterit contra ſuum auctorem obtinere, Anton.Gom. *d.cap.2.n.39.circa med.* Cou. *d.cap.17.n.6.* Caballin. *d.§.3.n.19.* Burg.de Paz *in cap.fin.de empt.& vendit.num.5.& 6.* Sebaſt.Medic. *d.deciſ. 29. n.5.* D.Barboſ. *in d. l.venditor, à num.43. ff.de iudic.* Guzman. *d.quæſt.4. num.97.& 99.*

Limita tertiò, quando per pactum neceſſitas denuntiandi fuit remiſſa, Aufrer. *ad Capell. Tholoſ. deciſ.108.* Burg. de Paz *in d.cap. fin.de empt. & vendit. n.11.* Anton.Gom. *d.tom.2.cap.2.n.36.verſ.item adde quod iſta neceſſitas*, Caballin. *d.tract. de euiction. §.3. n.114.& 215.* Maſcard. *de probat.concl.616.n.28.* Gutier. *de iuram.confirm. part.1. cap.61. n.15.* Cald. Pereira *de empt. cap.31. num. 73.* Sempron. Aſcia *determin.68.n.3.* Alexand.Trentacinq. *d.reſol.4.n.7.* Molin. *d.diſput.380. verſ. oblig. vt denuntiatio venditori fiat*, Guzman. *d.quæſt.5.num.30.cum ſequentib.* 4.

Limita quartò quando emptor & venditor ſimul 43
in

in eodem iudicio conueniuntur; nam tunc denuntiatio non eſt neceſſaria. Capyc. *deciſ.*105.*n.*8. Caballin. *d.*§.3. *n.*97. Vicent. de Franchis *deciſ.*523.*n.*4. Burg. de Paz *d.cap.fin.n.*11. *verſ. quartus caſus eſt*, Caluacan. *deciſ.*8.*n.*40.*lib.*4. Alex.Trentacinq. *d.reſol.*6.*n.*8. Viu. *deciſ.*510. *n.*8. Maſcard. *concl.*615. *n.*16. Fachinæ. *lib.*3.*conſ.*25. *n.*1. Bapt. del Thoro *in compendio deciſ.verbo Euictio,fin.col.*3. D.Barboſ. *in d.l. venditor, n.*23.*ff.de iudic.* Cald.Pereira *d.cap.*31.*n.*76. Guzman.
44 *d.quaſt.*5. *n.*1. vbi *num.*5. intelligit quando venditor in iudicio comparuit, & eum en prote ſe defendit; ſecus ſi citatus non comparuit, & in eius contumaciam fuit fulminatus, & ſententia lata.

45 Limita quintò quando emptor eſt minor, quo caſu non eſt neceſſaria denuntiatio, ſi aliàs venditor ſciat litem eſſe motam, quia re ipſa abſque interpellatione eius debitor conſtituitur in mora. Ita Burg. de Paz *in d.cap.fin.n.*8. *verſ. ſecundus caſus eſt*, Cou. *d.cap.*17. *num.*4. Caballin. *d.*§.3.*n.*102.*&* 103. Maſcard. *d.concluſ.*615. *n.*17. Eſcob. *de ratiocin.cap.*15. *à n.*31. Fachinæ. *controu.lib.*2.*cap.*38. *in princ. verſ.fundamentum*, Pichard. *in tract. de mora, à n.*38. Cald. Pereira *d.cap.*31.*n.*69. Molin. *d.diſp.*380. *verſ. quando emptor eſt*, Steph.Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*175.*n.*33. Guzman.*d.quaſt.*5.*à n.*30.*vſque ad n.*20.ex quibus Couar. Pichard.Fachinæ. & Steph.Grat. id extendunt ad Eccleſiam emptricem, in qua denunciatio non eſt neceſſaria, cùm vtatur iure minoris, contra Burg. de Paz, & Caballin. *dictis locis.*

46 Limita ſextò, cùm fiſcus eſt emptor, & venditor litem contra eum motam eſſe ſcit; nam tunc venditor abſque interpellatione conſtituitur in mora, & aduerſùs eum de euictione agere poterit. Maſcard. *d. concluſ.*615. *n.*17. Peregr. *de iure fiſci lib.*6.*tit.*4.*num.*39. Steph.Gratian. *d.cap.*175.*n.*33.

47 Limita ſeptimò quando res euicta eſt prætextu hypothecæ, quia res non fuit liberè tradita; hoc enim caſu denuntiationem non requiri reſoluunt Batz. *deciſ.*85.*n.*12. Marant. *de ordine iudic.p.*6. *membr.*5.*n.*2. Alex.Trentacinq. *d.reſol.*4.*n.*13. Fontanell. *d.clauſ.*5. *gloſſ.*8.*part.*14.*num.*29.

48 Limita octauò quando venditor ſcienter vendidit rem alienam emptori ignoranti; nam tunc abſque denuntiatione, etſi venditor ſcientiam litis motæ non habeat, poterit tamen emptor ratione doli eum conuenire. Aufrer. *ad Capell.Tholoſ.deciſ.*408.*num.*4.*verſ. quartò.* Alex.Trentacinq. *d.reſol.*4.*num.*6.Cald.Pereira *d.cap.*31.*num.*38.

49 Limita nonò, quando venditor citatus reſpondit quod nolebat emptorem defendere à lite mota, vel mouenda, vt per Burg.de Paz *d.cap.fin.n.*12, *verſ.ſextus poſſet eſſe*, Cald.Pereira *d.cap.*31.*n.*174. Guzman. *d.quaſt.*5.*n.*19.quicquid teneant Caballin. *d.*§.3.*n.*100. *& ſeq.* Alex.Trentacinq. *d.reſol.*4.*num.*12.

50 Quamuis ſolam litis denuntiationem ſufficere, nec eſſe neceſſe quod requiratur venditor, vt veniat defenſurus cauſam, exiſtimauerint non ſine fundamento Burg. de Paz *in cap.fin.num.*5. *de empt. & vendit.* Ant.Gom. *d.tom.*2. *cap.*3.*n.*39. *verſ. & adde quod requiritur*, Couar. *d.lib.*3.*cap.*17. *n.*3.*in fine*, Queſad. *diuerſarum quaſt. iuris cap.*10. *n.*4. D.Barboſ. *in dict.*
51 *l.venditor*, *n.*19. *ff. de iudic.* Nihilominus tamen alij probabilius tenent, emptorem vltra denuntiationem debere venditorem inſtare,& petere vt eum defendat, & indemnem conſeruet à moleſtia ſibi illata, ex quorum numero ſunt Caballin. *d.*§.3. *num.*21. *cum ſeqq.* Gutier. *de iuram. confirm. part.*1. *cap.*61. *n.*5. Ceuall. *commun. quaſt.*385. *in fine*, Fachinæ. *d.lib.*2. *cap.*35. *verſ.altera eſt*, Sigiſm. Scacc. *de iudic. lib.*1. *cap.*30. *num.*7. Cald. Pereira *de empt. cap.*31. *n.*30. Guzman. *d.tract.de euictionib.quaſt.*4.*n.*21.

52 Immò vltra denuntiationem & requiſitionem, neceſſe eſſe quod ſimul cum denuntiatione huiuſmodi emptor copiam libelli aduerſùs eum producti venditori tranſmittat, tenent Duenb. *reg.*243. Cou.*d.lib.*3, *cap.*17. *n.*3. *verſ. tertiò adhuc*, Perez *in l.*1. *verſ.quaritur vlterius*, *tit.*7.*lib.*5.*Ordin.pag.*195. Gam. *Luſit. dec.*79.*n.*1. Caballin. *d.*§.3.*à n.*33. Ceuall. *quaſt.*385. *num.*4. Alex.Trentacinq. *d.tit.de empt.reſol.*4.*n.*3. Fachin. *d.lib.*2.*cap.*35. *col.*2. *verſ. quod attinet ad ſecundam*, Theſaur. *deciſ.*218.*n.*2. D.Barboſ. *in d.l.venditor, n.*15.*ff.de iud.* Cald. Pereira *d.cap.*31.*n.*79. *verſ.*
oportet etiam, Guzman. *d. quaſt.*4. *à n.*33. Expreſſis 53
emptoris vſque ad exitum litis faciendam eſſe denuntiationem,& miſſionem libelli, aſſerunt Theſaur. *dict.*
*dec.*218.*n.*3. Sempron.Aſcius *determin.*68.*n.*6.Formam 54
autem & modum denunciationis tradunt Burg.de Paz *in d.cap.fin.de empt.n.*2.*verſ.& nota*, Aufrer.*ad Capell. Tholoſ.dec.*408.*n.*7. Caballin. *d.*§.1.*n.*33. Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rub.*11. §.4. *verbo ſira denencé, fol.*358. Sigiſm.Scacc. *de iud.lib.*1.*c.*30.*n.*8. *&* 17.

Facienda eſt autem denuntiatio ab eo tempore, quo 55
venditor habeat legitimum tempus ad probandum de iure ſuo, Ordin.Reg.Luſit. *lib.*3.*tit.*45.§.2. ibi, *e chamaloa antes das inquiriçoens abertas*, &c. Burg.de Paz *in d.cap.fin. de empt. n.*1. *&* 2.*verſ.pulchrum*, Anton. Gom. *d.tom.*2.*cap.*2.*n.*39. Aufrer. *ad Capell. dec.*408. *n.*6. Couar. *d.cap.*17. *n.*8. Caballin. *d.* §.3. *num.*144. Queſad. *diuerſ.iuris quaſt.lib.*1.*quaſt.*10.*n.*2. Perez *l.*1. *verſ. eſt etiam notandum*, *tit.*7.*lib.*5. *Ordin. col.*2. Sigiſm.Scacc.*d.cap.*39.*n.*14. Cald.Pereira *tract.de empt. cap.*31. *n.*80. Menoch. *de arbitr. caſu* 467. Morl. *in emporio iuris, part.*1.*tit.*9.*in pramiſſ.n.*38. Molin. *dict. diſp.*380.*verſ. denuntiatio autem fieri debet*, D.Barboſ. *in d.l.venditor, n.*85.*&* 86. Guzman.*de euict.quaſt.*12. *n.*1. *&* 2. qui omnes concedunt vſque ad publicationem prorſus excluſiuè denuntiationem fieri poſſe, dummodo intra tempus ad probandum, & antequam laberetur terminus,denuntiatio fiat. Amplia etiam in cauſa appellationis denuntiationem fieri poſſe, dummodo iura venditori tunc ſint integra circa teſtes, & alia opportuna, & nihil ei perierit, Anton.Gom. *dict. cap.*2.*n.*39.*verſ. ex quo infertur*, Bnunor.à Sole *in locis communib.verbo denuntiatio*, *n.*1.*in fine*, Viu. *dec.* 510. *num.*6. Anton.Fab. *in ſuo Cod. lib.*8. *tit.*31. *de euict. defin.*25.*n.*13. Muta *dec.*58.*n.*6. Couar. Perez,Caballin. & Molin. *locis proximè citatis.*

In gloſſ. *Poſt perfectam* 1. ibi, *tribus modis dicitur* 56
perfici, &c. dicitur perfecta venditio vno de tribus modis: primo quando conuentum eſt inter partes de re & pretio, vt vni partium non liceat à contractu diſcedere: ſecundo vt periculum ſit emptoris: tertio modo quando res tradita eſt. Vide gloſſ. *in l.*1. *ff. hoc tit.* Afflict. *deciſ.*280. *n.*4. Tiraq. *de retractu lig.* §.1. *gloſſ.*10.*n.*114. Fabian. *de empt. quaſt.*5.*n.*63. Gregor. Lop. *l.*25.*gloſſ.*1.1.*&* 3.*tit.*5.*part.*5. Pariſ.*conſ.*59.*n.*5. *& conſ.*64.*n.*7.*lib.*1. Menoch. *remed.*19.*recup. n.*127. Matienſ. *l.*7.*gloſſ.*6.*n.*14.*tit.*11.*lib.*5.*nona Recop.* Soar. *tom.*1.*commun.opin.lib.*4.*tit.*26. *de contrah. empt.n.*52. *pag.*620. Couar. *pract. cap.*3.*n.*6.*col.*2. Surd. *conſ.*38. *n.*11.*&* 21. Gutier. *de gabellis*, *quaſt.*7.*n.*18. benè Molin. *de Iuſt.tract.*2.*diſp.*366.*num.*19.

SVMMARIVM.

1 *Re ad menſuram venditâ, nondum re admenſâ, periculum ad venditorem pertinet*, *& n.*2.
3 *In amphoris vino pretium ſtatuebant veteres.*
4 *Amphora quantum vini capiat.*
5. *Quadrantal pro amphora.*
6 *Periculum cuius ſit, ſi res tradatur ante menſurationem*, *& num.* 7. 8. *& cuius ſi ad menſurationem non ſit aſſignatus terminus*, *& interpellatus ab emptore ſit in mora, num.*9.
10 *Vendere ad menſuram quando dicatur.*

11 *Per traditionem clauium acquiritur poſſeſſio.*
12 *Venditio facta ad menſuram, pondus, numerum, licèt ſit conditionalis, & imperfecta quantum ad periculum, antequam fiat menſuratio eſt firma quoad eius validitatem, nec ante menſurationem reſolui poteſt.*

L. Cùm conuenit. 11.

Iidem A. Iuliano.

1 RE ad menſuram vendita, nondum re admenſâ periculum ad venditorem pertinet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 24. tit. 5. p. 5. vbi gloſſ. 10.* Couar. *pract. c. 3. n. 6.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. n. 32. col. 3. in fine*, Boër. *deciſ. 183. n. 9.* Gutier. *pract. lib. 3. quaeſt. 94. n. 15. & 16.* Morl. *in em... io iuris, part. 1. tit. 9. in praemiſſ. n. 103.* Valer. Reginald. *in prax. fori poenit. lib. 25. num. 353.* Rebell. *de oblig. iuſtit. part. 2. lib. 9. quaeſt. 15. a n. 5.* latè Molin. *de iuſtitia, tract. 2. diſp. 366. n. 5.* & Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 2. tit. de empt. reſol. 5.*

3 *Vt ſingula amphora*, &c.] Nota quod in amphoris vino pretium veteres ſtatuebant, & metiebantur, tot vini amphoras ſe habere, & vendere dicentes, de quo vide Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. lib. 1.* 4 *cap. 64. verſ. diuerſi liquores.* Quantum autem capiat vinum, docet his verbis Voluſius Martianus, quem re- 5 fert Caluin. *in ſuo lexic. iurid. verbo Amphora.* Quadrantal quod tunc plerique amphoram vocant, habet vrnas duas, modios tres, ſemimodios ſex, congios octo, ſextarios 48. heminas 96. ciathos 570.

6 *Antequam tradantur*, &c.] Notarut ad hoc, quod ſi ante menſurationem tradatur, periculum eſt emptoris, vt per Couar. *pract. cap. 3. n. 6. verſ. quae quidem*, Felic. *de cenſib. tom. 2. lib. 2. cap. 1. n. 16.* Gutier. *practic. lib. 3. quaeſt. 94. n. 16.* Steph. Grat. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 318. n. 27. & 28.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 4. tit. 17. n. 6.* & ex Corn. Dec. Panorm. & Anchar. tradit Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de empt. reſol. 5. n. 4.* quia ex huiuſmodi traditione dominium transfertur in emptorem, vt docent Cephal. *conſ. 943. n. 7. vol. 5.* Laſſarte *de decima vend. cap. 5. n. 4.* Pacific. *de Saluiano interd. inſp. 3. cap. 3. n. 51.*
7 Quamuis aliud teneant Roland. *conſ. 7. num. 14. vol. 3.*
8 Azeued. *l. 1. n. 140. tit. 17. lib. 9. noua Recop.* quorum opinio intelligenda eſt de dominio pleno irreuocabili. In traditione autem per conſtitutum ſecus dicendum, videlicet ex ea non transferri dominium in emptorem, nec periculum, Pariſ. *conſ. 59. col. 4. ad med. n. 20. cum ſeq. lib. 1.* Couar. *pract. cap. 3. n. 6. poſt med. verſ. quae quidem concluſio, & ad fin. verſ. ſed prior opinio*, Capyc. *deciſ. 14. n. 8.* Vrſill. *ad Afflict. deciſ. 308. n. 3.* Gutier. *d. quaeſt. 94. n. 17.* Steph. Gratian. *d. c. 318. num. 28.* Cardin. Mantic. *d. tit. 17. n. 3. & 4.* Sed Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de empt. reſol. 5. num. 5. & 6.* tenet idem eſſe quando per fictam traditionem poſſeſſionis dominium transfertur, & exemplificat quando venditor conſtituit ſe poſſidere emptoris nomine, & hoc declarat procedere quando venditur totus fundus, ſeu quota pars fundi, & adſit certitudo reſpectu quotae fundi, & hoc ſiue quota deſignetur per nomina naturalia, ſiue per nomina quotitatiua, ſcilicet dimidiam, ſeu tertiam partem fundi; & idem tradit quando eſt certitudo ratione loci, licèt non ſit ratione quotae, & contrarium quando nec ratione loci, nec ratione quotae eſt certitudo, quia conſtitutum nihil hoc caſu operatur.

9 *Qui moram menſurae faciendae*, &c.] Notatur ad hoc, quod periculum eſt emptoris ſi ad menſurationem non ſit terminus aſſignatus, ſi interpellatus ab emptore eſt in mora. Ita Afflict. *deciſ. 399. n. 11.* vbi quod periculum deteriorationis vini poſt emptoris moram ad emptorem tranſit: & *n. 12.* quod mora non committitur ſine interpellatione, vbi non eſt dies & poena. Perez *l. 1. verſ. quando tamen culpa, tit. 7. lib. 5. Ordin.* vbi ampliat etſi culpa conſiſtat in omittendo, Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 2. n. 32. verſ. ſecundò limita*, Molin. *d. diſp. 366. verſ. in ſequenti.* Et intellige dum in interpellatione extraiudiciali aſſignetur certus terminus vt ad menſurandum veniat, Alex. *conſ. 33. à n. 7. lib. 6.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. lit. V, concl. 19. num. 10.* Sic etiam ante menſurationem periculum rei venditae ad emptorem ſpectat, ſi per eum ſtetit quin menſuretur, ex Ant. Gom. *d. n. 32. verſ. quod tamen limita*, Perez *vbi ſup. verſ. item etiam*, Molin. *d. diſput. 366. verſ. obſerua ſi inter emptorem.*

Vendere ad menſuram quando dicatur, vide Afflict. *d. deciſ. 399. n. 5. & 6.* vbi tenet quod tunc venditur ad menſuram, quando ſic dico: Vendo tibi tot ſalmas ex tali vegete, vel ex tali cellario, tunc quia venditur ſub forma menſurae, & ſic antequam menſuretur, eſt emptio imperfecta, quia eſt facta quaſi conditionaliter. Sed quando dico: Vendo tibi totum vinum, quod eſt in iſto cellario, ad rationem decem ſolidorum pro qualibet ſalma, menſura non venit ad ſubſtantiam, ſed ad declarationem totius pretij, & ſic contractus eſt perfectus inſpecta veritate, &c. *ibid. n. 1.* & Caeſar Vrſil. *ibid. n. 1.* ſic addit: Et concluſio in principali dubio huius deciſ. venditionem rerum conſiſtentium in pondere, numero, & menſura fore perfectam etiam quoad periculum quando fuit venditum totum corpus, vt eſt quando fuiſſet facta venditio de toto vino, quod eſt in cellario ad rationem tanti pro ſalma. Reminiſcaris, quia dixi quod contra haec videntur facere illa, quae fuerunt concluſa ſuprà *in deciſ. 280.* vbi fuit deciſum, venditionem dictarum rerum conſiſtentium in pondere, numero, & menſura, priuſquam ponderentur, ſeu menſurentur, non fore perfectam quoad periculum: ſed dicas ſaluando deciſa in eadem deciſione, procedere quando venditio fuiſſet facta ad menſuram; hoc modo, videlicet quando fuiſſent tot barilia vini, ſeu tot vegetes vini ex tali dolio, ſeu tot menſurae, quia tunc etſi venditio ſit perfecta quoad reuocationem, quod non valeant contrahentes ab ea recedere; tamen non erit perfecta quoad periculum, in tantum quod ſi res pereant, interim pereunt periculo venditoris priuſquam menſurentur, &c. 10

Et claues emptoribus traditas alleget, &c.] Notatur ad hoc, quod per traditionem clauium acquiritur poſſeſſio, vt per Anton. Gom. *l. 35. Tauri, num. 60.* 11

In gloſſ. *Imperfecta*, ibi, *quantum ad periculum, non quantum ad obligationem*, &c. Notatur ad hoc, quod venditio facta ad menſuram, pondus, ſiue ad numerum, licèt ſit conditionalis & imperfecta quantum ad periculum, antequam fiat menſuratio, eſt firma quoad ipſius validitatem, nec ante menſurationem per poenitentiam poteſt reſolui, vt per Pariſ. *conſ. 59. & 64. lib. 4.* Afflict. *deciſ. 280.* Laſſarte *de decima vend. cap. 5. n. 29.* Gutier. *pract. lib. 3. quaeſt. 94. num. 14. & 15.* Parlad. *rerum quotid. lib. 1. cap. 3. §. 3. num. 26.* Alexand. Trentacinq. *d. tit. de empt. reſolut. 5. à n. 1.* D. Barboſ. *in l. ſi mora, n. 13. ff. ſolut. matrim.* 12

SVMMARIVM.

1 *Actoris dolus emptori bonae fidei actionem contra venditorem non adimit.*
2 *Periculum rei venditae dolo venditoris perditae, aut deterioris effectae, ad eum ſpectat.*
3 *Contractus bonae fidei ſi dolo alterius initus, is qui dolum facit, nullum dicere non poteſt aduerſus eum, cuius fauore nullus eſt.*

4 Deceptus

4 *Deceptus, ſeu metu coactus, ſi velit ſtare ſponſalibus, & ratum habere matrimonium, an decipiens ei ſtare teneatur.*

L. Dolum actoris. III.

Iidem AA. *Diaphantæ.*

1 ACtoris dolus bonæ fidei emptori actionem contra venditorem non adimit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 Probat hic text. periculum rei venditæ dolo venditoris perditæ, aut deterioris effectæ, ad eum ſpectare, vt per Pichard. *in §. quod ſi fugerit 4.n.1. Inſtit. de empt.* Et per hunc text. tenet Tiraq. *in tract. le mort, p.6.declar. 1.n.*8. quod ſi contractus bonæ fidei ſit dolo

3 alterius initus, is qui dolum fecit, nullum dicere non poteſt aduerſùs eum, cuius fauore nullus eſt; nam in ſuum præiudicium tenet contractus, & ab eo non poteſt recidi, ex eoque poteſt conueniri, quia dolus dans cauſam contractui annullat ipſum contractum in odium doloſi, Bald. *per text. ibi in l. quod fauore, C. de legibus*, Iaſ. *in §. actionum, n.40. Inſtit. de actionib.* Federic. de Senis *conſ.*89. Vincent. Caroc. *in tract. de depoſito; tit. aduerſùs quos detur actio depoſiti, n.*12. Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §.1.q.7.p.2.ampl.10. n.*10. Card. Mant. *de tacit. & ambig. conuent. lib.3.tit.16. & lib.1. tit.9.n.*25. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancell. gloſſ.*56.

4 *num.*75. & 76. Sanch. *de matrim. lib.1. diſp.64.n.3.* vbi diſputat quæſtionem, ſi deceptus, ſeu metu coactus velit ſtare ſponſalibus, & ratum habere matrimonium, an decipiens ei ſtare teneatur. Niſi lex reſiſtat contractui, quia tunc licèt deceptus velit ſtare contractui, non poterit. Vincent. Caroc. *vbi ſup. num.*12. Cardin. Mantic. *d.tit.9.num.*27.

SVMMARIVM.

1 *Emptione ſine ſcriptura perfecta, emptor ob moram periculum ſuſtinet.*

2 *Periculum rei venditæ ſpectat ad venditorem, ſi eſt in mora tradendi rem venditam, quamuis res vendita æquè peritura eſſet apud emptorem, num.3. intellige vt num.4.*

L. Cùm inter. IV.

Imp. GORDIAN A. *Siluro.*

1 EMptione ſine ſcriptura perfecta ob moram, emptor periculum ſuſtinet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

2 Probat hic text. periculum rei venditæ ad venditorem ſpectare, ſi eſt in mora tradendi rem venditam emptori, vt per *l.Hiſp.27.tit.5. part.5. vbi gloſſ.*3. Pichard. *per text. ibi, in §. cùm autem 3. n.6. Inſtit. de empt.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.9. in*

3 *proœm.n.*107. vbi ampliat quamuis res vendita æquè

4 peritura eſſet apud emptorem. Intellige ſi emptor pretium priùs venditori obtulerit; nam ante oblationem pretij venditor ad rei venditæ traditionem non tenetur, & periculum erit emptoris. Surd. *conſil.191.n.1. cum ſequent.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.2.c.*323. *à n.*1. quia in contractibus reciprocis, qui vult alium in mora conſtituere, debet ex parte ſua priùs adimplere. Maſcard. *de probat. concluſ.*1393. *à n.*7. Surd. *deciſ.179.n.26. & dict. conſ.*101.*n.*1. Eſcob. *de ratiocin. cap.17. n.*35. & licèt aliqui id accipiant ſi venditor opponat de pretio non ſoluto, ita vt ſi non opponat, bene competat actio ex empto, ex quorum numero ſunt Tiraq. *de retractu lign. §.1.gloſſ.17.n.4.* & 5. Boër. *deciſ.124.n.*30. Afflict. *deciſ.220.n.4.* & 5. Ozaſch. *deciſ.160.n.*17. Morl. *d.loco, n.34.* & 35. Nihilominus tamen alij rectiùs tenent, non requiri quod pretium petatur, ſicut placuit Steph. Gratian. *d.cap.*323. *n.14. cum ſeqq.* Pichard. *in princip. Inſtitut. de empt. n.*23. Cald. Pereira *de empt. cap.22. n.*28.

SVMMARIVM.

1 *Incendij caſus emptione perfectâ periculo emptoris emergit, & num.2. intellige vt num.3.*

L. Cùm ſpeciem. V.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Leontio.*

CAſus incendij emptione perfecta emergit emptoris periculo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
*l.Hiſp.23.tit.5.part.5. vbi gloſſ.*6. Pichard. *ad §. quod ſi fugerit 4.n.4. Inſtit. de empt. & vendit.* vbi *num.*13. intelligit emptoris hoc caſu eſſe periculum; niſi venditoris culpa probetur, quia licet incendium culpâ eueniat inhabitantium, *l.3. verſic. & quia plerumque, ff. de offic. præfecti vigilum*, non tamen ſequitur culpam eſſe ipſius venditoris, vel patrisfamil. cùm poſſit contingere culpâ ſeruorum, vel alterius tertij.

SVMMARIVM.

1 *Venditor interitu ſpeciei liberatur ab actione empti, & nihilominus emptor tenetur ei ad pretium.*

2 *Emptor, & ſic debitor, peremptâ re venditâ, non liberatur à pretio, etiam ante traditionem, licèt ſit debitum reſpectu rei venditæ.*

L. Mortis cauſa. VI. & vlt.

Iidem AA. *Cerulo.*

VEnditor interitu ſpeciei liberatur ab actione empti, & nihilominus emptor tenetur ei ad pretium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num.1. ſup. hoc tit.* 1

Probat hic text. quod perempta re vendita etiam 2
ante traditionem, emptor, & ſic debitor, non liberatur à pretio, licèt ſit debitum reſpectu rei venditæ, vt per Ant. Gom. *var. tom.1. cap.12.n.1. in fine, verſic. nec obſtat, & tom.2. cap.2.n.52. verſic. ex quo infertur, & c.3.n.1. &* 18. *col.2.* Perez *l.1. verſic. nam quando, tit.7. lib.5. Ord. pag.*188. Ratio eſt, quia venditor eſt debitor ſpeciei, & perempta ſpecie debitor liberatur. Morl. *in emporio iuris ciuilis, p.1.tit.9. in præmiſſ.n.*103.

De actionibus empti, & venditi.

TIT. XLIX.

DVæ ſunt partes huius tituli, vna eſt actio empti, quæ datur emptori contra venditorem: altera venditi, quæ datur venditori contra emptorem. Scripſerunt in ipſius rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia vide Vezin. Capr. Viu. Soar. & alios *tom. 2. commun. opin. lib.4. tit.34. pag.641. cum ſeqq.* Anton. Gabr. *commun. lib.3. tit. de empt. & vend. concl.3. &* 4. Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.*405.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Venditor emptorem actione perſonali, non realî ex contractu conuenit, niſi rem venditam pignoris loco ſibi reſeruarit, donec preciam ſoluatur.*

2 *Dominium rei vendita emptor poteſt conſequi, ſi ſatisfecerit venditori, vel ipſe venditor fidem de pretio habuerit: quando autem venditor dicatur fidem habuiſſe de pretio, remiſſiuè, n.3.*

4 *Venditor ſi fidem habens de pretio velit quod dominium non tranſeat in emptorem, aliiſque anterioribus creditoribus præferatur, cautio erit quod precariò res vendita ſit penes emptorem, donec integrum ſoluatur pretium. Alia eſt cautio, quod venditor emptori rem tradat hoc pacto, quod non tranſeat dominium donec pretium integrè ſit ſolutum, num.5.*

6 *Venditor quando rem tradidit habita fide de pretio ex pacto reſeruationis dominij, tunc non poterit contractus reſolui, maximè in vim actionis. Quando verò res tradita fuit, habita fide de pretio, nullo ex dictis pactis interueniente, datur venditori actio ad reſcindendum, num.7.*

8 *Emptionis & venditionis nominibus leges promiſcuè vtuntur.*

L. Aduersùs. I.

Imp. ANTONINVS A. *Deliana.*

1 VEnditor ex contracto emptorem perſonali, non reali conuenit actione, niſi rem venditam donec pretium ſoluatur, pignoris loco ſibi reſeruarit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Bottig. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Bald. Sichard. Cuiac. Donel. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 38. verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 In gloſſ. *Competit*, ibi, *hîc fuit habita fides de pretio*, &c. Nota quod dominium rei venditæ emptor conſequi poteſt, ſi venditori ſatisfecerit, vel ſi ipſe venditor fidem de pretio habuerit; nam hæc tria, ſolutio pretij, ſatisfactio, & habitio fidei de pretio, æqualem vim habent reſpectu acquiſitionis dominij, ſi res ei tradita ſit, §. *vendita*, *Inſtit. de rerum diuiſ. l. quod ſi vendidi 19. ff. de contrah. empt.* Fab. de Monte *in tract. de empt. quæſt. 3. n. 63.* Tiraq. *ad finem tit. de retractu conuent. n. 78.* Anton. Gom. *l. 70. Tauri, n. 22.* Gironda *de gabellis, part. 4. §. 2. n. 4.* Laſſarte *de decima vendit. cap. 6. n. 23.* Mozz. *de contract. tract. de empt. tit. de ſubſtantialib. empt. n. 32. & 77.* Viu. *deciſ. 34. n. 15.* Auend. *reſp. 29. in princ.* Surd. *dec. 220.* Caſſanat. *conſ. 9. num. 45.* Vincent. Caroc. *de locato, tit. de locatione ex fide, quæſt. 8. col. 38. & tit. de remiſſ. mercedis, q. 8. n. 34.*
3 *fol. 184.* Valenzuel. *conſ. 56. n. 32.* quando autem venditor dicatur fidem de pretio habuiſſe, vide poſita *in collect. ad l. non idcirco, ſup. C. de contrah. empt.*

4 Si venditor fidem habens de pretio velit quod dominium in emptorem non tranſeat, aliiſque anterioribus creditoribus præferatur, cautela erit quod precario res vendita penes emptorem ſit, donec integrum pretium ſoluatur, quæ eſt tantæ efficaciæ, vt per eam dominium & poſſeſſio penes venditorem remaneat, & emptore non ſoluente, poterit venditor reuocato precario per rei vendicationem, vel per interdicta poſſeſſoria rem venditam recuperare, *l. ea quæ diſtracta, ff. de precar. l. 3. inf. de pactis inter empt.* Parlad. *rerum quotid. lib. 1. cap. 8. à n. 3.* Fontanel. *de pactis nupt. tom. 2. clauſ. 7. gloſſ. 2. part. 9. n. 21. & 22.* Steph. Gratian. *diſcept.*
5 *forenſ. cap. 325. n. 11.* Alia eſt cautela, quod ſcilicet venditor emptori rem tradat hoc pacto, quod non tranſeat dominium donec pretium integrè ſoluatur, quod quidem pactum valere, & impedire dominii tranſlationem, tenent Tiraquel. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 2. à n. 39.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. n. 30. verſ. item etiam*, Parlad. *d. cap. 8. n. 1. & 7.* Surd. *deciſ. 228. num. 13.* Steph. Grat. *d. cap. 513. n. 2. cum ſeqq.* Afflict. *deciſ. 238.* Vincent. de Franchis *deciſ. 506. ex n. 5.* Magon. *Florent. deciſ. 91. n. 8. & 9. & Lucenſi deciſ. 31.* Surd. *deciſ. 157. n. 2. & deciſ. 344. à n. 11.* Marta *in votis noniſſ. deciſ. voto 43. à n. 2.* Ioſeph. Seſſe *deciſ. 42. à num. 13.* Card. Mant. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 27. n. 4. & 5.* Valenzuel. *conſ. 59. n. 35.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 22. n. 31. in fine.*

Quando venditor rem tradidit habita fide de pre- 6
tio ex pacto reſeruationis dominij, tunc non poterit contractus reſolui, maximè in vim actionis, de quo
Steph. Gratian. *d. cap. 523. à n. 13. & 23.* Quando verò 7
res tradita fuit habita fide de pretio, nullo ex dictis pactis interueniente, datur venditori actio ad reſcindendam traditionem, quaſi indebitè factam, ſi id deficiat quod principaliter mouit ad contrahendum; nam etiam nominatus contractus corruit ob defectum finalis cauſæ, Roland. *conſ. 69. à n. 37. lib. 4.* Surd. *deciſ. 220. n. 18. & 19.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 307. & c. 326. n. 2. & Marchia deciſ. 13. n. 3. & deciſ. 26. n. 22.* Cald. Pereira *d. cap. 23. n. 22.* D. Barboſ. *in l. de diuiſione 5. n. 50. verſ. ex quo, ff. ſoluto matrim.*

In ead. gloſſ. ibi, *& quod dicit venditi, id eſt, em-* 8
pti. Aduerte quod emptionis, & venditionis nominibus promiſcuè leges vtuntur, vnum pro alio accipientes, vt notant Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 1. cap. 1. n. 3.* Connan. *comment. iuris lib. 7. cap. 6. num. 2.* Franciſc. Souſa *in rep. §. actionum, Inſtit. de actionib. ſ. 4. cap. 1. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Reſiduum pretij peti poteſt non obſtante refutatione, vel compenſatione erronea.*

2 *Erronea refutatio & compenſatio eliditur ope replicationis.*

3 *Fructus à ſolo ſeparati non veniunt in venditione fundi.*

4 *Fructus rei vendita, qui tempore contractus erant iam collecti & ſeparati à ſolo, non venire in venditione, ſed ſine dubio ſpectare ad venditorem.*

5 *Fructus pendentes in re vendita, ſiue maturos, ſiue immaturos, tempore venditionis pertinere ad emptorem, de fructibus poſt perfectam venditionem natis & perceptis à venditore ex re vendita ante rei traditionem, & antequam emptor pretium ſoluat, vel offerat, & illum in mora conſtituat, quid num. 6.*

L. Venditi. II.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. & VALER. C. *Domitiano.*

REſiduum pretij poteſt peti, non obſtante refuta- 1
tione, vel compenſatione erronea. Erronea refu- 2
tatio, & compenſatio ope replicationis eliditur. Fru- 3
ctus à ſolo ſeparati non veniunt in venditione fundi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Fructus quoque perceptos, &c.] Notator ad hoc, 4
quod fructus rei venditæ, qui tempore contractus erant iam collecti & ſeparati à ſolo, non veniunt in venditione, ſed ſine dubio ad venditorem ſpectant, vt per Gutier. *Canon. quæſt. lib. 1. cap. 32. n. 23.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 2. tit. de empt. & vend. reſol. 6. n. 6.* Cancer. etiam *var. reſol. part. 1. cap. 13. de empt. & vend. n. 52. in princip.* Bertazol. *de clauſulis inſtrum. clauſ. 26. gloſſ. 13.*

gloſſ.13.n.10.& 11. ibi, *nec arbores inciſas, vel deiectas, nec glans qua ceciderat*: quod etiam tenet Card. Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.lib.4.tit.16. n.48.*

5 Fructus verò pendentes in re vendita, ſiue maturi, ſiue immaturi tempore venditionis, pertinent ad emptorem, *l.Iulianus, § ſi fructibus, ff.de action. empti, l.fin. §.fructus, ff.qua in fraudem cred.l.12.Hiſp.tit.15. part.5.* Tiraq.*de retractu lig.§.1.gloſſ.7.à n.37.* Anton. Gom. *var.tom.2.cap.2.n.11. & l.40. Tauri, num.74. verſ.ſed his non obſtantibus*, Couar. *var.lib.1.cap.15. n.1.& 2.* Ioſeph. Ludou. *deciſ.83.n.6.* Ceruantes *l.6. Tauri, n.154.* Auendan. *reſp. 5. n.5.* Baëza *de decim. tutor.cap.28.ex n.2.* Soar.de Pa. *in pract.tom.3.cap.6. §.2.n.6. & 7.* Bertaz. *d.clauſ.28.gloſſ.13.n.7.* Donell. *comment. iuris lib.13.cap.4. in princip.* Mozz. *de contract.tit.de empt.& vend.tit.de naturalib.empt.num.43.* Auendan. *de cenſib.cap.59.n.1.cum ſeqq.* Eſcob. *de ratiocin. comput.26.n.3. & comp.19. n.3.* Pereg. *de iure fiſci lib.6. tit.4. n.31.* Vincent. de Franchis *deciſ.390. n.1.& 2.* Cancer. *d.cap.13.n.52.verſ. ſi verò non erant percepti*, Anton.Fab. *de errorib pragm.decad.11. errore 3.n.8. verſ. nihil autem*, Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.10. q.3.n.8.* Cald. Pereira *de empt. & vend.cap.12.n.18.* Steph. Gratian. *diſcept.forenſ. c.16. n.2.* Caſtill. *quotid.lib.1.de vſufructu,cap.42.n.7. cum ſeqq.* Valenzuel. *conſ.55.n.93. & conſ.57.n.11. & 12.* Cardin.Mantic. *d.tit.16.num.41.*

6 Sed dubium eſt de fructibus poſt perfectam venditionem natis & perceptis à venditore ex re vendita ante rei traditionem, & antequam emptor pretium ſoluat, vel offerat, & illum in mora conſtituat, vtrùm ad ipſum venditorem, vel emptorem ſpectent? Et eſſe emptoris, & illi competere, probatur *in l.venditor 21. verſ. quemadmodum, ff. de hered.vel act.vend.* & reſoluunt Fab.de Monte *de empt.quaſt.6.n.22. & 23.* Cou. *lib.3.var. cap.4. n.7.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.13. num.84.* Mozz. *d.tit. de naturalib. empt. n.43.* Aluar. Valaſc.*de partition.cap.28.n.8.* Cancer. *d.cap.13.n.52. verſ. & in ſumma*, Scacc. *de commerc. §.1. quaſt.7. part.2.ampl.8.n.17.* Souſa *in repet. §. actionum, Inſtit. de actionib.part.3. n.25. cum ſeqq.* vbi *à num.28.* agit de intellectu *l.fructus, ff.hoc tit.*

L. Ex arrhali. III.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Serpodoro.*

ARrharum nomine datum perſonali actione repetitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup. hoc tit.*

Vide poſita *in collect. ad l.1. ſup. C. quando liceat ab emptione recedere.*

L. Si traditio. IV.

Iidem AA. Mutiano.

VEnditor ex mora traditionis tenetur ad intereſſe emptori pro iudicis arbitrio. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1.pag.320.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Tiraquell. *de iure conſtituti, part.1. num. 73.* vbi deinde quærit,an venditor teneatur colere fundum venditum antequam tradat, & ſi id non faciat, teneatur ad fructus ac ſi coluiſſet, Menoch. *de arbitr.lib.2. caſu 120. per tot.* 2, 3

4 *Fuerit arbitratus*, &c.] Notatur ad hoc, quod licèt intereſſe iuramento damnum paſſi probari poſſit, tamen iudex poterit dictum iuramentum moderare, conſiderata qualitate iurantis, & illiuſmet facultatibus, vt per Maſcard. *de probat. concl.934.* aliàs *935. n.19.* Iudex enim conſideratis facultatibus perſonæ, quæ quantitatem intereſſe ſoluere debet, eam licèt certam, arbitrio boni viri moderari poterit, Bauer. *de virtute iuram.cap.50.n.75.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.100.* Menoch. *de arbitr.caſu 119.& remed.1.recup. num.418.q.38.* Coler.*deciſ.126.* Mancio.*de iuram.p.4. effectu 108.n.29.& effectu 109.n.1.* Beoechend.*in addit. ad Seraphin.de priuileg.iuram.priuileg.31.n.43.*

5 In gloſſ. *Procacia, in addit.* ibi, *quod ſi emptor habet facultatem*, &c. In illa quæſtione decidenda, an venditor teneatur rem tradere præcisè, vel liberetur præſtando intereſſe, amplectitur additio gloſſæ *in præſenti*, hanc diſtinctionem: aut venditor habet facultatem tradendi, & tunc compellatur; vel non habet, & quod tunc non compellatur, ſed liberetur præſtando intereſſe, ita gloſſ. *in §. pretium, Inſt.de empt. & vend.* Tiraq. *de retract.conuent. in præf.n.155.* Roland. *conſ.53.n.2. vol.1.* Rebuff. *in l.vnic.n.385. C.de ſent. qua pro eo.* Pinel. *in rubr. C.de reſcind.vend.p.4.cap.1. n.25.in fine*, Cephal. *conſ.407.n.39.* Anton.Gom.*var. tom.2.c.10.n.22. verſ.ſeptimus caſus*, Surd. *deciſ.253. n.3.& conſ.13.n.25.* Menoch. *conſ.92.n.63.* Barz. *deciſ.111.n.4.* Morl.*in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.9. q.7.n.3.cum ſeqq.* Ceuall.*commun.contra commun.q.459.* Anton. Fab. *de errorib. pragm. decad.32. errore 4.n.4. & coniect.lib.6.c.17. & decad.85.errore 4.* vbi palinodiam cantat, Fachin. *controu.lib.2.cap.20.*

6 In ead.gloſſ. ibi, *item de quo intereſſe hîc dicat*, &c. De variis modis intereſſe, vide Maſcard. *de probat. concl.931.* Herman. Meyrer *in tract.de pignorib. tit.8. de intereſſe, n.26.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. tit. de intereſſe, reſol.1.n.39.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb.§.7.gloſſ.2.num.26.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor ex mora traditionis tenetur emptori ad intereſſe pro iudicis arbitrio, & num. 2. an teneatur colere fundum venditum antequam tradat, & ſi id non facit, teneatur ad fructus, ac ſi coluiſſet, num.3.*

4 *Intereſſe licèt iuramento damnum paſſi probari poſſit, poterit tamen iudex dictum iuramentum moderare, conſideratâ qualitate iurantis, & eius facultatibus.*

5 *Venditor an teneatur rem tradere præcisè, vel liberetur præſtando intereſſe.*

6 *Intereſſe modi varij, remiſſiuè.*

SVMMARIVM.

1 *Emptor tenetur ob perceptos fructus rei empta ad vſuras non ſoluti pretij, & n.2. etiamſi venditor promiſſa ex parte ſua non adimpleuiſſet, n.3. idque locum habet in omnibus contractibus, tam nominatis, quàm innominatis, n.4. Amplia procedere etiam in promiſſione de vendendo, ſi venditor accepit pretium, & tamen rem non tradidit, n.5. contrarium num.6.*

7 *Venditor poterit ratione qualitatis excipiendo petere vſuras aduerſus emptorem agentem ad fructus.*

8 *Vſura ab emptore venditori præſtanda in ſpecie huius l. quales eſſe debeant: peti poſſunt ſolùm habito reſpectu ad fructus perceptos, & non vltrà, num.9. taxari debent ad ſeptem & octo pro centum, num.10.*

11 *Emptor in foro conſcientia non eſt cogendus in* pretio

pretio ſoluendo immorans, ad fructus, ſiuè pretij vſuras ſoluendas ante condemnationem.

12 *Venditor ſi maius patiatur damnum, quàm ſit quantitas fructuum, quos percepit emptor, an obtinere poterit illud ſibi reſarciri per emptorem. Teneri emptorem ad vſuras pretij non ſoluti reſpectu fructuum, quos percepit ex re vendita, etiamſi venditori ex dilatione ſolutionis nullum damnum ſit ſequutum, nec vllum lucrum amiſerit ex eo, quod incontinenti pretium non fuit ſolutum, n.13.*

14 *Fructus recompenſatiui iuxta æquitatem huius legis non debentur ab emptore, cui res vendita euicta fuit, & ſic illam non poſſidet, nec dolo deſiit poſſidere. Limitatur in imminente euictione, n.15.*

16 *Emptor non tenetur ad fructus recompenſatiuos, ſi multos fructus ex re empta percipere potuit.*

17 *Non deberi vſuras, ſi non colliguntur fructus, quantumcunque alia interueniat vtilitas, niſi præcedat interpellatio, & venditor in mora regulari conſtituatur.*

18 *Emptor non tenetur ad fructus recompenſatiuos, ſi nullos fructus percepit, nec percipere potuit, vel quando ob calamitatem temporis emptor non percepiſſet fructus ex re empta, num. 19.*

20 *Emptor qui pro parte ſoluit pretium, pro alia tantum parte pretij non ſoluti vſuras debet.*

21 *Emptori data dilatione ad ſoluendum pretium, an poſſit paciſci validè, & ſine labe vſurarum, inter emptorem & venditorem, vt aliquid annuum ſoluatur, donec pretium fuerit ſolutum.*

22 *Emptor rei fructus, & vſuras pretij ſoluere tenetur, quamuis omnia a ſe promiſſa non adimpleuerit, dummodo vſum rei habuerit fructus percipiendo. Procedit non ſolum in rerum immobilium venditione, ſed etiam cùm res mobiles fructiferæ venduntur, num.23. procedit etiam in omnibus contractibus correſpectiuis, ex quibus hinc inde reſultat commoditas, & in quibus eadem viget æquitas, num.24. nec ab huiuſmodi vſurarum ſolutione debitores ſe excuſare poſſunt minori tempore quam triginta annorum, licet fructus aliàs triennio vſucapiantur, num.25. procedit etiamſi venditor rem venditam tradens dominium non transtulerit, ſed ſimplicem detentionem, num. 26.*

L. Curabit Præſes. V.

Iidem AA. Decima.

1 EMptor ob perceptos fructus rei emptæ tenetur ad vſuras pretij non ſoluti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1.pag.324.* Aloyſ. Leo *in 4.fol.37.verſo*, & repetitiones ſuper hanc l. ediderunt Hieron. Cagnolus, & Ioan. Bapt. Lup.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt exornantque Ordin. Reg. Luſit. *lib.4.tit.67. §.3.* Angel. *in ſum. verbo Emptio, n.5. & verbo Vſura 1. n.18.* Duen. *reg. 244.* Afflict. *deciſ.* 20. Benintend. *Bonon. deciſ.29.* Ioſeph. Angles *in 4. ſentent. part.2. quæſt. de contractu emptionis, diffic.3.concl.3.* Franciſc. Garc. *de contractib.cap.24.n.8.* Conrad. *eod.tract.q.59.concl.3.* Couar. *lib.3.var.cap.4.per tot.* Nau. *conſ.11.num.2. de empt. & vendit.* Viu. *tom.1. commun.opin.lib.4.tit.34. num.6.pag.641.* & Bellacomb. *ibidem, n.24.pag.643.* Anton. Gabr. *tom.3. etiam commun. lib.3.tit. de empt. concl.3.pag.18*[illegible]. & Ioſeph. Ludou. *tit. de ſtatutis, concluſ.3.pag.562.* Baraiona *in addit. ad Palat. in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. notab.6. §.9.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 53.* Alphan. *collect.285.* Gutier. *canon. lib.1.cap.39.n.19. cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit.7. quæſt.17.n.7.* Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcientia & ignorant. inſt. 84. n.9.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.3. quæſt.7. n.107.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.1. collect.199.* Perez *in rub. tit.2. gloſſ.1. pag.15. col.2. verſ. ad ſecundum, lib.8. Ordinam.* Felic. *de cenſib. tom.1. lib.2. cap.1. n.38. & tom.2. lib.1. cap.10. num.19.* Giurb. *deciſ.100. n.15.* Honded. *conſ.30. & conſ.45. n.7. & 8. vol.1.* Greg.XV. *deciſ.297. à n.1.* vbi *num.2.* procedere ait, etiamſi venditor promiſſa ea parte ſua non adimpleuiſſet, vbi Beltraminus, *in annot. n.12.* ea 3

Rota reddit rationem, quia per non implementum venditoris non minuitur vſus rei venditæ, cuius vſus contemplatione debentur iſti fructus recompenſatiui, ne emptor locupletetur cum aliena iactura, idem Gregor.XV. *deciſ.347. à princip.* vbi *n.3.* quod iſtæ vſuræ recompenſatiuæ debentur etiam attenta diſpoſitione iuris Canonici, Narbona *l.15. gloſſ.4. n.30. tit.18. lib.5. noua Recop.* Cancer. *var. reſol. lib.3. c.7. de pactis, n.21. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.368. n.9. verſ. ſecunda concluſio,* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.3. quæſt.18. à n.1.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.1. tit.9. n.19. & lib.4. tit.16. n.42. & tit.24. n.6. cum ſeqq.* vbi rationem reddit Rot. *deciſ.70. n.5. p.1. recentiſſim.* aliàs *in poſth. Farin.* vbi quod habet locum in quolibet contractu, tam nominato, quàm innominato. Ex noſtris LVSITANIS Gam. *deciſ.71. num.2. & deciſ.96. n.1.* Cabed. *deciſ.166. p.1.* D. Barboſ. *in l. de diuiſione, ff. ſoluto matrim. n.13. cum ſeqq.* vbi quærit 4

qua ratione in ſpecie huius text. debeantur venditori vſuræ pretij ſolùm pro quantitate fructuum, quos emptor percepit, & *n.17. cum ſeqq.* vbi ait hunc text. dum decidit in caſu ibi propoſito deberi vſuras etiam ceſſante mora, exponendum eſſe, ſcilicet regulari, quæ contrahitur per interpellationem, Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.35. n.31. & de empt. cap.7. n.27. & cap.23. n.10.* vbi tenet, quod quamuis hæc lex loquatur in emptore, qui rei emptæ poſſeſſionem nactus fructus recipit, partem pretij, quam penes ſe habet, reſtituere teneatur cum vſuris; tamen eius ratio ad venditorem extenditur, quoniam ſunt correlatiua, Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtitia & iure, p.2. differ.3. n.16.* Rebell. *de obligat. iuſtit. tom.2. lib.9. quæſt.14. à n.11.* vbi procedere ait in caſu, quo mora culpabilis tradendi pretium conuentum interueniat ex parte emptoris, prout expreſsè ſancitum fuit *in l. fructus, inf. hoc eod. tit.* & latiùs *quæſt.17. num.10. cum ſeqq.* latè Didac. à Britto *ad rub. de locato, part.2. §.1. num.29. cum ſeqq.*

Amplia diſpoſitionem huius text. procedere in promiſſione de vendendo, ſi venditor accepit pretium, & 5

tamen non tradidit rem, quia nihil iniquius eſt quàm vt hic, qui promiſit vendere, aut reuendere, habeat penes ſe pretium & fructus eius rei, cuius venditio, aut reuenditio promiſſa eſt, vt per Tiraq. *ad finem, tit.1. de retractu conuent. n.82. cum ſeqq.* vbi *n.84.* reſpondet ad obiectum, quod aliud ſit vendere, aliud promittere de vendendo, vt procedat cum manſimus in ſimplici promiſſione, ſed cùm vltra eam proceſſimus ad traditionem rei, & pretij, nihil dubitandum eſt quin tacitè vendamus, & multò magis reuendamus, Syluan. *conſ. 10. per tot.* Chaſſan. *in conſuet. Burgun. rub.4. §.23. verbo deniers de mariage, n.25. pag.193.* Couar. *d.c.4. n.8.* Paul. Comitol. *citato loco.* Contrarium tamen, immò quod ſtante ſola promiſſione de vendendo, ex eo quod promiſſor pretium re- 6

ceperit, non habeat locum deciſio huius text. tenent Alex. ad Bart. *in l. Iulianus, §. offerri, ff. hoc tit. & conſ.121. n.8. lib.4.* Dec. *conſ.183. num. fin.* Petra *de fideicommiſſ. quæſt.8. n.156.* Hieron. Gabr. *conſ.63. n.9. ad fin. lib.1.* quos refert, & ſequitur D. Barboſ. *in l. ſi ante 6. n.46. ff. ſoluto matrim.* ea ea ratione, quia ille qui ſe obligauit ad vendendum, non ſe obligauit ad tradendum, niſi poſtquam perfecta eſſet venditio: quamuis igitur pretium accipiat, non ob id debet videri receſſiſſe à priori voluntate, *l. cum qui, ff. de prob.* &

& ideo cùm in eo reſpectu traditionis nulla omnino
mora conſiderari poſſit, non poteſt locum habere de-
ciſio huius text. Et *num.* 47. reſpondet ad obiectio-
nem, quam ſuprà adduxerat, videlicet quod in ſpe-
cie huius text. nihil intereſt vtrùm dominium ſit tranſ-
latum in emptorem, necne, ſed ſufficit quod vigeat
inæqualitas, cùm fruatur quis re & pretio, vt locum
habeat æquitas noſtræ legis; & concludit his verbis:
Non obſtat ſecundum, quia fatendum eſt, æquitatem
d. l. curabit, *locum habere etſi nulla culpa in venditore
conſiderari poſſit: cæterùm ſi voluntate partium diffe-
ratur rei traditio, vel ſolutio pretij, tunc quia propter
voluntatem partium ceſſat conſideratio inæqualitatis,
non habet locum æquitas* d. l. curabit: planè in hoc
caſu ex conuentione partium differtur traditio rei in
tempus, quo ſit celebrata venditio, & ſic debet ceſ-
ſare prædicta æquitas. Et ex his infertur elegans ex-
plicatio ad ſuprà tradita, quod vbi præceſſit promiſſio
de vendendo, & ſequuta eſt traditio, in dubio cen-
ſetur dominium tranſlatum: quod ſi emptor pretium
non ſoluat, non ob id tenebitur vſuras pretij ſoluere,
iuxta *d. l. curabit*, cùm voluntate venditoris tacita ei
videatur conceſſa dilatio ad ſoluendum pretium, do-
nec venditio eſſet celebrata. Neque dicas, quod ex eo
quod promiſſor tradidit rem, videtur voluiſſe promiſ-
ſionem de vendendo transferre in puram venditionem,
vt conſiderat Couarr. *reſolut. lib. 3. cap. 4. num. fin.* quia
reſpondetur hanc transfuſionem fieri non poſſe, niſi
de conſenſu vtriuſque partis, *l. 1. C. quando liceat ab
empt. reced.* emptor autem, qui rem accepit, & tamen
non ſoluit pretium, non eſt credendus à priore con-
uentione receſſiſſe, *l. cum qui, ff. de probat.* Vt igitur
promiſſio de vendendo cenſeatur transfuſa in puram
venditionem, oportet quod vtriuſque factum inter-
ueniat, ſcilicet quod promiſſor rem tradat, & acci-
piens ſoluat pretium, in his enim terminis procedunt
ſupradicta. Hactenus D. Barboſa.

7 Vnde venditor ratione æqualitatis poterit petere
excipiendo vſuras aduersùs emptorem agentem ad
fructus, Card. Mant. *d. lib. 4. tit. 16. n. 41.* Felic. *d. lib. 2.
cap. 1. n. 38.* Franc. Souſa *in repet. d. §. actionum, Inſtit.
de actionib. part. 3. n. 37. cum ſeqq.* quia iſtæ vſuræ vſque
ad concurrentiam fructuum non ſunt propriè vſuræ,
ſed magis rei perſecutio, nec fundantur in mora, nec
in punitione moræ, ſed ſolùm in æqualitate iuſtitiæ
commutatiuæ, quæ eſt quod quatenus vnus contra-
hentium implet, debent alij ei viciſſim implere, aut
lucrum implementi recepti reddere, vel compenſare,
ne ſequatur inæqualitas, quæ eſt contraria iuſtitiæ
commutatiuæ, quæ in æqualitate conſiſtit. Vide Co-
uar. *d. lib. 3. variarum, cap. 4. n. 1. & 2.* Ioan. Bapt. Lup.
de vſuris, comm. 1. §. 7. n. 136. & 160. Honded. *conſ. 44.
num. 29. & conſ. 30. n. 18. lib. 1.* Surd. *d. conſ. 101. n. 20.*
D. Barboſ. *in d. l. de diuiſione, num. 13. verſ. cæterùm,
ff. ſoluto matrim.* Felic. *de cenſib. lib. 1. cap. 3. n. 13. verſ.
hinc finit, & lib. 2. cap. 1. n. 38.* Gaſp. Rodetic. *de an-
nuis redditib. lib. 3. quæſt. 7. n. 107. & quæſt. 8. poſt n. 14.
& quæſt. 10. per tot.* Cald. Pereira *de empt. & vend. c. 23.
n. 26. verſ. ſed nihilominus*, Sigiſm. Scacc. *de commerc.
§. 1. quæſt. 7. part. 2. ampl. 8. n. 155.* Beltramin. *in annot.
ad Gregor. XV. decif. 297. n. 12.* vbi ait quod iſti fructus
debiti ex diſpoſitione huius legis non ſunt propriè
vſuræ, ſed potiùs reparatio damni, nec debentur vti
vſuræ, ſed tanquam res propriæ ex æquitate iuſtitiæ
commutatiuæ, & iure naturali, & quod petuntur
non tanquam fructus rei principaliter deductæ in iu-
dicio, ſed tanquam res principalis debita. Cancer. *va-
riarum part. 3. cap. 7. de pactis, num. 12. cum ſeqq.* vbi
num. 28. ſubdit diſpoſitionem huius leg. non ſolùm
in contracto emptionis & venditionis, ſed etiam in
omnibus contractibus correſpectiuis, ex quibus hinc
inde reſultat commoditas, procedere.

8 Vſuræ igitur ab emptore venditori præſtandæ in
ſpecie huius legis debent eſſe recompenſatiuæ lucri,
quod emptor conſequitur ex fructibus, & non ve-
niunt immediatè, nec debentur ex traditione fundi
facta per venditorem, ſed potiùs ex eo quod emptor
retinens pretium etiam fructus rei traditæ percepit,
& non eſt æquum quod emptor fruatur re & pretio,
& ideo tenetur præſtare vſuras pro ratione fructuum
perceptorum. Ita Bald. *in l. ſi traditio, n. 11. ſup. hoc
tit.* Afflict. *deciſ. 20. n. 4.* Pariſ. *conſ. 60. à n. 23. lib. 1.*
Tiraq. *de retractu conuent. ad fin. tit. n. 70.* Surd. *d. con-
ſil. 101. n. 19. & 20.* vbi loquit quod petuntur vſu-
ræ tanquam intereſſe damni emergentis pro quantita-
te fructuum, quos percepit emptor, & percepiſſet
venditor, ſi rem non tradidiſſet, Narbona *l. 35. gloſſ. 4.
n. 31. tit. 18. lib. 5. nouæ Recopil.* D. Barboſ. *in d. l. de di-
uiſione, num. 14. & 15. verſ. item colliges*, vbi tradit
quod non debet haberi reſpectus ad fructus, quos
venditor moram paſſus percepiſſet, ſed tantùm ad
quantitatem fructuum, quos emptor moroſus perce-
pit, & iuxta communem opinionem tenet Stephan.
Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 716. n. 1.* quod in ma- 9
teria huius legis vſuræ poſſunt ſolùm peti habito reſ-
pectu ad fructus perceptos, & non vltrà. Vnde non
poteſt ſequi aliqua condemnatio ad dictas vſuras, niſi
priùs facta liquidatione, parte citata, etiam quod ſi-
mus in obligatione Camerali, cùm negotium liqui-
dationis ſit diuerſum, & non habeat priuilegium exe-
cutiuum: idem Steph. Gratian. *d. cap. 716. num. 2. &
n. 9. & 10.* tenet, quod iudex ex officio taxat fructus
debitos iuxta hanc legem, niſi fuerint taxati per par-
tes. Et quod in ſpecie huius text. hæ vſuræ recom- 10
penſatiuæ ſunt taxandæ ad ſeptem & octo pro cen-
tum, tradit Caſtrenſ. *in l. 1. in princip. in verb. æquita-
tis ratione, ſupr. de vſur.* quem refert Steph. Gratian.
diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 524. n. 13. & reſoluit Rebell.
de oblig. inſtit. part. 2. lib. 9. q. 17. n. 12. quoad forum con- 11
ſcientiæ non eſſe cogendum emptorem in pretio ſol-
uendo immorantem ad prædictos fructus, ſiue pretij
vſuras ſoluendas ante condemnationem, cùm in pœ-
nam pro culpa à iure decernantur.

Sed quid ſi venditor maius patiatur damnum, quàm 12
ſit quantitas fructuum, quos percepit emptor? nónne
poterit obtinere illud ſibi reſarciri per emptorem?
Affirmatiuam partem amplectuntur Menchac. *lib. 3.
quæſt. vſufrequent. cap. 50. n. 7. & cap. 60. n. 22.* Anton.
Gabr. *commun. lib. 3. tit. de empt. & vend. concl. 4. n. 3.*
Honded. *d. conſ. 30. num. 24. lib. 1.* Gutier. *de iuramen.
confirm. part. 1. cap. 2. n. 4.* Sed contrarium meritò de-
fendunt Ioan. Bapt. Lop. *ſuper hanc l. n. 162.* D. Barboſ.
in d. l. de diuiſione, num. 14. & 15. vbi contra Anton.
Gabr. *d. concl. 4. num. 1.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 53.
num. 3.* tenet multò minus poſſe petere lucrum, quod
amiſit. Et videtur prior opinio affirmatiua procedere
quando mora regularis interuenit, contracta mediante
interpellatione.

Si verò ex dilatione ſolutionis nullum damnum 13
venditori eſt ſequutum, nec vllum lucrum amiſit ex
eo, quod incontinenti pretium non fuit ſolutum, ad-
huc emptor in hoc caſu ad vſuras pretij non ſoluti
reſpectu fructuum, quos ex re vendita percepit, te-
netur, ex Couar. *d. lib. 3. cap. 4. n. 1. verſ. primò*, Card.
Mantic. *d. lib. 4. tit. 24. n. 12. & 13.* vbi damnum hoc
caſu reſpectu venditoris conſiderari poſſe inquit Cald.
Pereira *de empt. & vendit. cap. 13. n. 19.* Narbona *in
l. 15. gloſſ. 4. n. 34. tit. 18. lib. 5. nouæ Recopilat.*

Fructus recompenſatiui iuxta æquitatem huius l. 14
non debentur ab emptore, cui res vendita euicta fuit,
& ſic illam non poſſidet, nec dolo poſſidere deſiit:
ita Rot. Roman. *deciſ. 564.* apud Farin. *part. 1. recen-
tiorum*, quod in imminente euictione limitat Giurb. 15
deciſ. 100. n. 15. verſ. etſi immineat euictio.

Non tenetur tamen emptor ad fructus recom- 16
penſatiuos, ſi nullos fructus ex re empta percipere

potuit, Cagnol. *hic num.*48. Cou. *d.lib.3.cap.4.n.3.* Ioan.Bapt. Lup. *hic comment.3.§.7. num.*141. Benintend. *Bononienſi deciſ.*29.*n.*9. D.Barboſ. *in d.l. de di-*
17 *uiſione, n.*54. vbi tradit non deberi vſuras ſi non colliguntur fructus, quantumcunque alia vtilitas interueniat, niſi præcedat interpellatio, & venditor in mora regulari conſtituatur, Surd. *conſ.*101.*n.*22. Cardin.Mantic. *d.lib.4. tit.24. num.*14. Molin. *d. tract.2. diſp.*368.*n.*12. Fachinæ. *controuerſ. iuris lib.2.cap.32. in princ.* Sigiſm.Scacc. *de commerc.& camb.* §.1.*q.7. part.2.ampl.8.n.*170. Grinel.*Dolana dec.*98.*n.*3.Aloyſ. Ricc. *in dec. Curiæ Archiep. Neap. p.3.dec.*186. *n.*3. Beltramin. *in annot.ad Greg.XV.deciſ.*97.*n.*11. idem
18 Greg. XV. *dec.*347. *n.*5. vbi probat emptorem non teneri ad fructus recompenſatiuos, ſi nullos fructus percepit, nec percipere potuit, Gaſp.Roderic. *de an-*
19 *nuis reddit.lib.3.q.7.n.*84. vbi ampliat ad caſum quando ob calamitatem temporis emptor non percepiſſet fructus ex re empta. Et quamuis D. Barboſ. *in d.l.de diuiſione, n.*62. id ampliet ad caſum quando emptor non percepit fructus, quia noluit, & ſi voluiſſet, eos percipere poſſet; nihilominus tamen verius eſt emptorem, qui fuit in poſſeſſione, & habuit facultatem percipiendi fructus, licèt non perceperit, teneri ad fructus compenſatiuos, quos percipere poterat, vt reſoluunt Surd. *d.conſ.*101.*n.*21. Beltramin. *in annot. ad d.dec.Greg.XV.* 297.*n.*11. *in fine.*

20 Ex quo infertur, emptorem qui pro parte ſoluit pretium, pro alia tantùm parte pretij non ſoluti vſuras debere, Cou. *d.cap.4.n.6.* Surd. *d.conſil.*101.*n.*13. *&* 14. Cald.Peraira *d.tract.de empt. & vendit.cap.*23. *n.*26. Greg.XV.*d.dec.*347.*n.*7. vbi Beltramin.*num.*18. aduertit, quod licèt emptor ſoluens partem pretij tantùm, non acquirat dominium rei emptæ pro rata pretij ſoluti, nihilominus pro illius rata debentur dicto emptori fructus recompenſatiui, non ratione dominij, neque ratione moræ, ſed ratione cuiuſdam generalis æquitatis, ne venditor locupletetur cum illius iactura; non poteſt tamen emptor iſtos fructus pro dicta rata petere, niſi priùs ſoluto integro pretio, & tunc debentur ei fructus etiam temporis præteriti pro rata dicti pretij iam per prius ſoluti, Hond. *d.conſ.*44. *n.*25.*lib.*1. Surd.*d.conſ.*101.*n.*7. *in fine, & n.*16.*verſ. reſpondetur quoque*, quos refert, & ſequitur Beltram. *vbi proximè.* Idem erit in venditore, qui pro parte rem tradidit, cui reſpectu fructuum partis traditæ debetur intereſſe, Surd. *d.conſ.*101. *à n.*23. Statil. Pacific. *de Saluiano interdicto, inſpect.5.cap.vnic.num.*171. *&* 172. Differunt tamen in eo, quod venditor poteſt agere ad intereſſe antequam integrè ex parte ſua impleat contractum, quod emptori non licet: Surd. *d.conſ.*101.*à n.*16. Honded. *d.conſ.*44. *à n.*23.

21 Vtrùm autem data dilatione emptori ad ſoluendum pretium, poſſit paciſci validè, & ſine labe vſurarum inter emptorem, & venditorem, vt aliquid annuum ſoluatur, donec pretium fuerit ſolutum? vide Cagnol. *hic num.*61. Conat.*d.lib.3.var.cap.4.num.6.* Mozz. *de contractib.tit.de empt.& vend.tit.de ſubſtantialib.empt. num.*39. Fachinæ. *controuerſ. lib.1.cap.32. col.2. verſ. tertiò controuertitur*, D. Barboſ. *in d. l. de diuiſione, n.*71. *&* 72.*ff.ſoluto matrim.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib.lib.3.quæſt.7. n.*78. Felic.*de cenſib.lib.2.cap.1. n.*38. *& tom.2.lib.1.cap.10. n.*12.*cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *diſc.forenſ.tom.3.cap.*523.*n.*13. Sigiſm.Scacc. *de commerc.* §.1.*quæſt.7.part.2.ampl.8. à n.*132. *vſque ad num.*170. Cancer. *var. reſol. lib.3. cap.7. de pactis, num.*59. quorum communis & vera reſolutio eſt, valere huiuſmodi pactum ſi rès tradita erat de ſui nanatura fructifera, & intereſſe fructuum quantitatem non excedit; & niſi venditor carius vendidiſſet ob dilatam pretij ſolutionem, ſecundùm Scacc.*d. ampl.*8. *num.*155. Card.Mantic. *d.lib.4.tit.24.n.*15. Quod vlteriùs reſtringitur quando venditor habuit fidem de pretio, & dedit terminum emptori ad ſoluendum, & in principio non fuit actum de intereſſe; nam tunc quamuis res eſſet fructifera de ſui natura, tamen venditor dilatione pendente non poterit intereſſe pretij non ſoluti petere: ita Cou.*d.cap.4.n.5.* Rot.Genuenſ. *dec.*91.*n.*3. D.Barboſ. *in d.l. de diuiſione, n.*68. *&* 70. Valaſc. *conſ.9.num.*8. Honded. *conſ.*30. *n.6.lib.*1. Ioſeph.Ludou. *Peruſ.deciſ.*53.*n.*5. vbi tradit non eſſe locum intereſſe huius legis quando habita fuit fides de pretio, donec fundus fuerit repertus, ſuper quo pecunia imponatur, & ſecus eſſe ſi ſimpliciter dictum fuerit quod pecunia collocaretur in aliqua re: latè Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ.tom.5.cap.*588.*n.*22. *cum ſeqq.* vbi hanc reſtrictionem ſequitur, cùm dilatio continet tempus certum; ſecus verò in dilatione indeterminata, & in ea, quæ de ſui natura venit quamprimùm adimplenda. Beltramin. *ad d. dec.* 297. *num.*10. Poſt lapſum terminum emptor ad intereſſe tenetur, & in pactum à principio deduci poteſt. Cou. *d.cap.4.n.5. verſ. ſi tandem*, Afflict. *deciſ.*20. *n.*4. Scacc. *vbi ſup. n.*153. Aloyſ.Ricc. *d.part.3.dec.*186.*num.*4.

Adeò vera eſt principalis textus concluſio, quod 22
ſcilicet rei fructus emptor percipiens, vſuras pretij ſoluere teneatur, vt locum habeat quamuis omnia à ſe promiſſa non adimpleuerit, dummodo emptor vſum rei habuerit fructus percipiendo; non enim venditoris implementum, ſed ipſa fructuum perceptio curſum vſurarum inducit, cùm ob non adimplementum vſus rei non diminuatur, cuius vſus contemplatione debentur iſti fructus recompenſatiui, ne emptor locupletetur cum aliena iactura, ita Cagnol. *hic num.*33. Ioan. Bapt. Lup. *num.*141. Pariſ. *conſ.*60. *n.*26. *lib.*1. Couar.*d.lib.3.cap.4.n.6.* Honded.*d.conſ.*44.*à n.7.& à n.*13.*lib.*1. D.Barboſ. *in d.l.de diuiſione, n.*69. Fachinæ. *controuerſ.lib.2.cap.32.verſ.altera eſt*, Giurb. *dict. dec.*100.*n.*15. Maſtrill. *dec.*160. Sigiſm.Scacc. *d.§.1. quæſt.7.part.2.ampl.8.à n.*160. Steph.Gratian.*d.c.*588. *num.*22. *cum ſeq.* Greg. XV. *d. dec.*197. *n.*2. vbi Beltramin. *num.*11.*& dec.*347.*num.*10.*&* 11.

Habet etiam locum non ſolùm in rerum immobi- 23
lium venditione, ſed etiam cùm res mobiles fructiferæ venduntur, vt ex Rot.tradit Sigiſm.Scacc. *dict. ampl.8.n.*173. Gaſp.Roderic. *d.lib.3.quæſt.7.n.*89. vbi agit de equo tradito, qui locari conſueuerat.

Et procedit in omnibus contractibus correſpecti- 24
uis, ex quibus hinc inde reſultat commoditas, & in quibus eadem æquitas viget. Cancer. *var.lib.3.cap.7. de pactis, à num.21.cum ſeqq.* latè Honded. *lib.1. con-*
ſult.30.per tot. vbi *num.*68. tenet, quod ab huiuſmodi 25
vſurarum ſolutione non poſſunt debitores ſe excuſare minori tempore quàm triginta annorum, licèt fructus aliàs triennio vſucapiantur.

Procedit quoque etiamſi venditor rem venditam 26
tradens dominium non tranſtulerit, ſed ſimplicem detentationem, adhuc enim interuſurij ratio habenda erit, Ioan.Bapt.Lup. *comm.2.de vſur.§.7.n.*143. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib.lib.1.quæſt.7.n.*77.

SVMMARIVM.

1 *Venditi actio non competit ad contractum reſcindendum, niſi occaſio reſcindendi emergat ex conuentione.*

2 *Emptio & venditio legem à conuentione partium accipiunt.*

L. Venditi actio. VI.

Iidem AA. *Neratio.*

VEnditi actio non competit ad contractum reſcindendum, niſi occaſio reſcindendi emergat ex 1

conuen

conuentione. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 *Si non ab initio aliud conuenit*, &c.] Notatur ad hoc, quod emptio & venditio à conuentione partium legem accipiunt, vt per Rot. Genuenſ. *deciſ.14. n.8. & 9.& deciſ.97.n.2.* Roland. *conſ.92.n.14.vol.2.* Menoch. *conſ.477.n.7.* Surd. *conſ.383.num.6.& conſ.389. n.28.& dec.260.n.31.* Magon. *Florent.deciſ.62.num.7. & dec.67.num.4.* Amat. *deciſ.1.n.2.* Giurb. *deciſ.113. num.17. & deciſ.111. a num.14.*

L. Si ſeruos. VII.

Iidem AA. Diodoro.

VEnditor ſibi non præiudicat, ſi ignoranter propriam pecuniam nomine pretij recipiat. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Emptor re non tradità non efficitur dominus, licèt pro domino ſe gerat.*

2 *Venditor non dicitur impleuiſſe per ſimplicem traditionem, ſed tradere debet rem liberam.*

3 *Aeſtimum, ſeu cataſtrum non probat dominium, aut poſſeſſionem aduerſus eum, qui non conſentit, niſi conſentiens ſit deſcriptus in eo, & ſolutiones per deſcriptos in eo facta ſint, num.4.*

5 *Rei poſſeſſionem non probari ex eo quod quis pro re ſoluit tributa.*

L. Si pater tuus. VIII.

Iidem AA. Euſebio.

1 EMptor re non tradita dominus non efficitur, licèt pro domino ſe gerat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

2 Notatur hic text. ad hoc, quod venditor non dicitur impleuiſſe per ſimplicem traditionem, ſed debet tradere rem liberam, vt per Surd. *dec.253. n.7. & deciſ.22.n.6. & deciſ.165.n.2. & 3.* Hieron. Leo *Valent. deciſ.47.n.8.tom.1.* Eſt enim de natura venditionis, vt res libera tradatur. Natt. *conſ. 330. n.1. & conſ. 474. num.1.* Caſſanat. *conſ.29.n.44.& 53.* Cæſ. Barz. *Bonon. dec.35.n.3.* Caſtill. *controu.lib.4.cap.42.n.82.cum ſeq. & lib.5.cap.86.n.28.* Guzman. *de euict.q.23.n.10.*

3 Notatur etiam ad hoc, quod æſtimum, ſeu cataſtrum non probat dominium, aut poſſeſſionem aduerſùs eum, qui non conſentit, vt per Bart. & Bald. *hic*, Cephal. *conſ.458.num.72.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo æſtimum* 2. vbi intelligit, niſi conſentiens
4 ſit deſcriptus in eo, & ſolutiones per deſcriptos in eo factæ ſint.

5 Notatur etiam ad hoc, quod ex eo, quod quis pro re ſoluit tributa, non probatur rei poſſeſſio, vt per Maſcard. *de prob.concl.1180.* aliàs *1185.n.22.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor aſſerens minus tributum deberi, cùm maius debeatur, tenetur emptori ad intereſſe.*

2 *Emptorem iure Regio agere poſſe ad reſciſſionem venditionis, ſi res vendita ſeruitutem debeat, vel erat tributaria, & de ſeruitute, vel onere eum venditor non certiorauit. Emptorem hoc caſu poſſe reſcindere contractum de iure regni Caſtellæ qui teneant, n.3. de iure communi quid, n.4.*

5 *Actio quanti minoris, in hoc caſu quanti æſtimata, & num.6.7.8.*

Barboſæ Collect. in Cod. Tom. II.

L. Si minorem. IX.

Iidem AA. Antipatra.

VEnditor aſſerens minus tributum deberi, tùm 1
maius debeatur, tenetur emptori ad intereſſe. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Vide *l.Hiſp.63.tit.5.part.5.* vbi de iure Regio eſt 2
ſtatutum, emptorem ad reſciſſionem venditionis agere poſſe, ſi res vendita ſeruitutem debebat, vel erat tributaria, & de ſeruitute, vel onere eum venditor non certiorauit, Padill. *in l.ſi aquam 2.n.14. C. de ſeruit. & aqua.* Olan. *in redd. antinom. iuris ciuilis & regni, lit. V, n.3.& 4.* Villadieg. *l.8.n.12.tit.4.lib.4. fori le-* 3
gum, qui de iure Regni Caſtellæ tenent, quod hoc caſu emptor contractum poteſt reſcindere.

Vtrùm autem de iure communi etiam hoc caſu con- 4
tractus reſcindatur, dubitari ab aliquibus ſolet, quorum vna ſententia tenet hoc caſu emptorem agere poſſe actione quanti minoris: ita Ant. Gom. *tom.2. var.c.2. n.45. in fine, verſ.ſi verò euincatur*, Soar. de Paz *in pract.tom.3.cap.6. §.2.n.9. & 10.fol.43. verſo*, Steph. Gratian. *diſcept. forenſ.tom.2. c.361.n.6.* Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.22. n.8.* vbi allegat text. *in l.4.in fine, ff.hoc tit.* in quo proponitur caſus de eo, qui vendidit fundum liberum, qui ſeruitutem debebat, & contractus non fuit reſciſſus, ſed emptori actionem ad intereſſe dari Iureconſultus reſpondit. Quanti 5
ſit æſtimanda hæc actio quanti minoris in hoc caſu, variæ ſunt opiniones, Afflict. *deciſ.72. n.4.* dimidiam pretij, pro quo fuit primò liberè vendita, detrahendam dicit. Surd. *conſ.452. num.5.* tenet quod ſextam, Caualcan. *deciſ.36.n.5.lib.2.* quod tertiam, Purpurat. *conſ.356.n.4. lib.1.* iudicis arbitrio relinquit, & hanc veriorem eſſe dicit Theſaur. *quæſt. forenſ.lib.3.q.115. n.5.* Sed altera ſententia ait de eodem iure communi contractum emptionis hoc caſu diſſolui poſſe, vt per Caballin. *milleloq. 345.* & alios, quos refert & ſequitur Fontanel. *de pactis nuptialib.clauſ.14.gloſſ.12.n.35. per l.ſi tibi liberum, in fine, & l. ex empto, §. ſi quis virginem, ff.hoc tit.* Et ſtante aſſertione, quod res erat libera, ad reſciſſionem contractus poſſe agi, docent Marzar. *conſ.57. n.14.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1.cap.175. n.23. & Marchia deciſ.13. à num.18.* Surd. *conſ.36.n.10.cum ſeqq.* Giurba *dec.113.n.2.*

Sed vt prima opinio magis conformis deciſioni 6
huius text. maneat, diſtinguere oportet hoc modo: aut venditor ignorabat ſeruitutem, vel onus rei venditæ, aut illam ſciebat. Primo caſu, aut liberam rem eſſe dixit, aut ſimpliciter eam vendidit: ſi liberam eſſe affirmauit, tenetur ad intereſſe, quia non debuit aſſerere quod ignorabat, *l. Iulianus 14. §. quod autem 2.* & *ibi* gloſſ. *verbo indicationem, ff. hoc tit.* Caballin. *de euict.§.3.n.153.verſ. immò etſi fuiſſet.* Si ſimpliciter rem vendidit, & poſtea de ſeruitute, vel onere conſtitit, venditor ſolùm tenetur quanto minoris eſſet emptutus, & ad diminutionem pretij ſoluti, & non ad intereſſe emptor agere poterit. Gregor. Lop. *l.63.gloſſ.3.in fine, tit.5.part.5.* Mynſing. *cent. 1.q.37.* Anton. Gom. *tom.2.var.c.2.n.45. verſ.ſecundò limita*, Felician. *de cenſib. tom.2. in proœm.n.5.* Gutier. *pract. lib.2.quæſt.169.n.2.* Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.2. c.361.n.2.cum ſeqq.* Auendan. *de cenſib.cap.61.n.61.in fine*, Caſtill. *controuerſ.lib.4. cap.24. n.93.* Cald. Pereira *d.tract. de empt.& vend.cap.22.n.7.verſ. & quia etiam.* Niſi venditor ignarus ſeruitutis, vel oneris dixerit, Qualis eſt fundus, ſit tibi emptus; nam tunc nec ad intereſſe, nec actione quanto minoris tenetur, ſi ſeruituti, vel tributo fundum obnoxium eſſe poſtea appareat: gloſſ. *in l.cum venderes 59.ff. hoc tit.* Cald. Pereira *d.cap.22.n.8.ad fin.* Secundo caſu diſtinctionis,

quando ſeruitutem, & onus rei venditæ venditor ſciebat, illud manifeſtare, & emptorem de eo certiorem reddere debet, aliàs ad intereſſe tenetur, Auendan. *d.cap.61.num.5.verſ. ad quintum*, Villadieg. *l.8. gloſſ.1.num.12. verſ. quid ſi venditor, tit.1.lib.5. fori iurg.* Cald. Pereira *d.num.7.verſ.reſoluentes*, Stephan. Gratian. *d.cap.361. num. 7. & 19.* niſi ſeruitus eſſet apparens, vel onus eſſet regulare, & ineſſet omnibus prædiis; nam tunc non eſt neceſſarium quod exprimatur in venditione, Greg. Lop. *d.l.63. gloſſ.3. verſ. ſecundo in prædio, tit.5.part.5.* Monter. à Cueua *Aragon.decif.13. num.39. & 40.* Fontanel. *de pactis nupt. tom.2. clauſ.5. gloſſ.8. part.14. num.30.* Cald. Pereira *d.cap.22.num.9. & 10.*

Aduertit Greg. Lop. *d. l.63. gloſſ.4.* per illum text. eſſe in electione emptoris, cui ſeruitus, vel tributum rei impoſitum non fuit certioratum, ſtare emptioni, & agere ad intereſſe, vel quanto minoris, ſecundum diſtinctionem ſcientiæ, vel ignorantiæ venditoris, de qua ſuprà, vel agere ad reſciſſionem venditionis, de qua etiam Anton.Gom. *d.num.45. verſ. ſecundò limita, in fine*, Villalou. *in ærario, lit. V, verſ. venditio ſi fiat*, Perez *in rub.tit.2.lib.8. Ordin.col.51. verſ. ſed circa præmiſſa*, Gutier. *d.lib.2. quæſt.196. n.2.* Felician. *d.tom.2. in prælud. num.5.* Quando enim res libera emptori non fuit tradita, in illius facultate eſt eligere an malit rem liberam, vel intereſſe ſolui, ſecundùm Surd. *conſ.13. num.18.* Si autem eligit emptor reſcindere contractum ratione ſeruitutis, aut tributi, & venditor oneris erat ignarus, tantùm ad pretij reſtitutionem agere poterit. Gregor. Lop. *d. l.63. gloſſ.5.* Perez *in d.rub.tit.2.lib.8. Ordin.verſ. ſed circa præmiſſa.* Quando verò onus ſciebat, & illud celauit, vltra pretium ad damna, & intereſſe emptor agere poterit. Gregor. Lopez *d.l.63. gloſſ.5.* Gutier. *d.lib.2. quæſt.169.n.4.* Azeued. *in l.2.in princ.tit.15.lib.5.noua Recopil.* vbi non ſolùm ad pretium agere poſſe dicit, ſed etiam ad id, quod plus valet res empta, ex Afflict. *deciſ.278.num.3.*

8 Intellige iura diſponentia ad reſciſſionem venditionis agi poſſe quando res vendita eſt tributaria, ſi de hoc onere emptor non fuit certioratus, vt procedant in tributo, vel cenſu perpetuo, non verò in redimibili, ex Greg.Lop. *d.l.63.gloſſ.2.* vbi allegat textum *in præſenti*, Gutier. *d.quæſt.369. n.2. & 3.* Villadieg. *d.l.8.num.12.verſ.notandum tamen eſt.* Auendan. *d.cap.61.num.5.* vbi ſic placuiſſe Senatui Pinciano affirmat. Azeued. *d.l.2. ante num. 1.* Felician. *d.num.5.* Ceuall. *commun.contra commun.q.469.n.8. & q.756. num.85. & ſeq.* Gaſp Roderic. *de annuis redditib.lib.2. cap.12.num.49.* Caſtill. *controuerſ. lib.2.cap.12.n.93. circa fin.* Giurb. *Sicil. deciſ.113. per tot.* vbi pro contraria nonnulla adducit: & *a num. 3.* hanc ſequitur. Ratio eſt, quia onus tolli poteſt, & ita ſufficit reſarcire quantum taciturnitas abſtulit. Intellige etiam quando res vendita fuerit ſpecialiter tributaria, vel ſuppoſita cenſui perpetuo; ſecus verò ſi per generalem obligationem, & hypothecam eſſet obligata, quia tunc emptor non poterit reſciſſionem contractus petere, ſed tantùm agere contra venditorem vt rem liberet ab obligatione, aut ſecurum reddat, quod eius ratione moleſtia in tempus ei non inferatur: quo caſu venditor ſatisfaciet præſtando cautionem indemnitatis cum hypotheca bonorum, vel fideiuſſione, vt in ſpecie notant Gutier. *d.quæſt.169. num.5.* Azeued. *in d.l.2.n.2. & 3.* vbi infert poſſe agi contra eum, qui rem generaliter obligatam vt liberam vendidit, ſi non haberet alia bona, aliàs ſecus: & ita fuiſſe deciſum referunt Surd. *conſ.36. num.11. & 12.* Felician. *de cenſi.tom.2.cap.1.num.6.verſ.placet quoque.*

L. Si venditorem. X.

Iidem AA. Attalo

VEnditor carnis illam debito, & conuento tempore non tradens, tenetur emptori ad intereſſe valoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Ancilla vendita, nec tradita, dominus permanet venditor, ſi autem manumittit, tenetur ad intereſſe.*

2 *Venditor tenetur tradere rem venditam, aliter tenetur ad intereſſe, nec ſufficit ſimplex rei traditio, ſed tenetur venditor illam liberam tradere, num.3.*

4 *Venditor & emptor quando pretio numerato, vel oblato de ſe non confidunt, & vnus non vult prius quam alter adimplere, ſequeſtratur. Quid ſi venditor in inſtrumento venditionis conſtituit ſe poſſidere pro tempore, an actione ex empto compelli poſſit ad tradendum, n.5.*

6 *Venditoris patientia, & ſcientia, videntis emptorem rem venditam poſſidere, habet vim traditionis quando venditor tenebatur tradere, & præceſſit titulus.*

7 *Venditor eo ipſo quod pretium recepit, videtur licentiam dediſſe ingrediendi poſſeſſionem, ſic rem locatam habens, & titulo locationis poſſidens, ſi rem emit, non indiget alia traditione, ſed ſolum emptionis titulo, n.8.*

9 *De clauſula, Pleno iure, remiſſiuè. Pleno iure rei dominus dicitur, licèt & ab ipſo poſſit euinci, reuocari, redimi, repeti, num.10.*

L. Si ancillam. VI.

Iidem AA. Bucarpiæ.

VEnditæ ancillæ, nec traditæ dominus permanet venditor: ſi autem manumittit eam, ad intereſſe tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1.ſup. hoc tit.* 1

Probat hic textus, venditorem teneri tradere rem venditam, & aliter teneri ad intereſſe, vt per Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat.verbo Emptio, n.69.* ex natura enim contractus venit vt res tradatur, *l. ſi ex natura, in fine, ff.de contrah.empt.l.venditione, ff. hoc tit.* Surd. *conſ.13.n.12.* Et non ſufficit ſimplex rei traditio, ſed tenetur venditor illam liberam tradere, iuxta Doctores per me citatos *in collect.ad l.ſi pater tuus 8. ſup. hoc eod.tit.* Et licèt Greg. Lop. *l.27.gloſſ.2. tit.5. p.5.* & Lingl. *Imper. dec.15. q.12.n.5.* exiſtimauerint emptorem pretium rei emptæ venditori priùs ſoluere non teneri antequam ei venditor rem tradat; nihilominùs contrarium, immò quod ſecundùm naturam emptionis & venditionis emptor prius pretium, quàm venditor rem offerre debeat, tenent Fab. de Monte *de empt.& vend.q.5.princ. n.25.* Bald. *in cap.ad hæc, poſt n.4.verſ.de natura, de ſequeſt.poſſeſſ.& fruct.* Menchac. *controuerſ.vſufreq.lib.3. cap.50.n.50.* vbi dicit emptorem non poſſe agere contra venditorem rem vendentem, donec ſoluat pretium, & venditori retentionem competere, & alia tradit Mont.à Cueua *Arag.dec.20. à num.10.* Sed verius eſt, prouocantem ad implementum contractus, & agentem ex eo, quiſquis ille fuerit, teneri prius adimplere, quia ex contractu vltro citroque obligatorio quis non poteſt agere pro parte ſua, niſi priùs conſtet adimpleuiſſe illud, ad quod eſt obligatus. Roland. *conſ.6.n.18.lib.1.* Burſat. *conſ.101. num.15.*

n.15.vol.1. Crauet. conſ.151.n.10.& conſ.292. Ioſeph. Ludou. commun.concl.14.per tot. Ceuſll. commun.contra commun. quaſt.756. n.80.& 81. Illiget.ad Doneli. enuclear.lib.3.c.4.lit. B, Surd. conſ.101. à n.1. Catoc. de remediis contra ſententias praiudiciales, except.30. Monter. à Cueua d. deciſ.20. à n.66. Mareſcot. lib.1. cap.89.& 90. Fontanel. de pactis nupt. tom. 1.clauſ.4. gloſſ.10.part.1.num.39. & 40.& tom.2.clauſ.7.gloſſ.3. num. 33. Intellige ſi à parte opponatur, quod agens ex parte ſua non implet contractum, Tiraquell. de retractu lign. §.1.gloſſ.18.n.4. & 5. Boët. dec.124.n.30. Afflict. deciſ.220.n.4. & 5. Oxaſcb. deciſ.160. n.17. Morl. in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.9.in pral.n.34. & 35. & notat Parlad. rerum quotid.lib.2. p.5.cap.fin.
4 §.11.n.29. quod res ſequeſtratur pretio numerato, vel oblato, quando venditor, & emptor de ſe non confidunt, & vnus non vult priuſquam alter adimplere.

5 Sed quid; ſi venditor in inſtrumento venditionis conſtituit ſe pro emptore poſſidere, vtrùm actione ex empto compelli poſſit ad tradendum? Ex empto poſſe agere emptorem, reſoluunt gloſſ. verbo precaria, in l.Iulianus, §.ex vendito, ff. hoc tit. Tiraquel. de iure conſtituti, in princ.n.10. Boët. conſ.158.n.44. Roland. conſ.53. àn.5. Cacheran. deciſ.36.n.5.cum ſeqq. Ant. Gom. l.45.Tauri, n.118. in fine, Matienſ. l.8.gloſſ.2. num.5. tit.7. lib.5. noua Recopil. Fachinæ. controuerſ. lib.1.cap.31. Surd. conſ.13. num.13. & 14. nam licèt venditor per conſtitutum à traditione iuris, id eſt, ab illa per quam dominium transfertur, liberetur, non tamen à traditione facti, quæ adhuc ſupereſt, maximè ſi inſtrumento promiſit venditor tradere vacuam & expeditam poſſeſſionem, vt notant Roland. d.conſ.53. n.8. Tiraq. vbi ſuprà, num.11. Bertaz. de clauſulis inſtrum.clauſ.41.gloſſ.3. n.2. in fine, Fachin. d.cap.31. Quamuis gloſſ. verbo Conſtituatur, in l. ab emptione 56.ff.de pactis, Matheſil. ſing.67.& 170. ac alij teneant venditorem ex empto conueniri non poſſe, vt realiter hoc caſu venditam rem emptori tradat, ſed rei vendicatione, vel vti poſſidetis, vel publiciana, cuius gloſſæ aſſumptum procedere aiunt Alex. conſ.27.n.2.lib.1. Corn.conſ.53.lib.2.& conſ.40.lib.4. Steph. Gratian. diſcept.forenſ.tom.2. cap.325.num.11. quando ipſe venditor conſtituit ſe precario nomine emptoris poſſidere, ſed etiam quando venditor nomine emptoris precario ſe poſſidere conſtituit, poſſe emptorem agere, meliùs reſoluunt Tiraq. d.loco, num.4. & Fachin. d.cap.31.in fine.

6 Patientia & ſcientia venditoris videntis emptorem rem venditam poſſidere, habet vim traditionis quando venditor tenebatur tradere, & præceſſit titulus, Menoch. remed.19.recup.n.19. Seraph. dec.[illegible]4.n.12. latè Steph.Gratian. diſc.forenſ.tom.2.cap.318.num.15. cum ſeq. Cald. Pereira de empt. & vend. cap.25. n.22.
7 vbi tradit venditorem eo ipſo quod pretium recipit, licentiam videri dediſſe ingrediendi poſſeſſionem: ſic
8 rem locatam habens, & titulo locationis poſſidens, ſi rem emit, non indiget alia traditione, ſed ſolùm emptionis titulo, l.qua ratione 9.§.interdum, ff.de acquir. rerum dom.l. certi condictio, §.vlt.ff. de reb.cred. Ant. Fab. de error.pragm.tom.3.decad.75. errore 5.

9 *Pleno iure.*] De hac clauſula vide quæ tradidi in tract.de clauſulis vſufr.clauſ.101.per tot. vbi n.13. poſt
10 Tiraquell. de retract. conuent.gl.vnic.§.2. n.38. ſubdo pleno iure rei dominium dici, licèt ea ab eo poſſit euinci, reuocari, redimi, vel repeti.

SVMMARIVM.

1 *Vini in ſpecie venditi, poſtea mutati periculum, item diminuti quoad valorem, diſcrimen ad emptorem pertinet, & num.2.*

3 *Comparatum, id eſt emptum.*

L. Sicut periculum. XII.

Iidem AA. Criſpino.

VIoi in ſpecie venditi, poſtea mutati periculum, item diminuti quoad valorem, diſcrimen pertinet ad emptorem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l.1.num.1.ſup.hoc tit. & poſt omnes Aloyſ.Leo in 4.fol.48. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Gregor.Lopez l.24.verbo preſadas, tit.5.p.5. 2

Comparatum.] id eſt emptum, ex Tiraq. in praf. retractus, num.4. 3

SVMMARIVM.

1 *Contractu perfecto fructus ad emptorem pertinent, ad quem & functionum onera, & num.2. declara procedere in fructibus immaturis, & pendentibus tempore venditionis, qui cenſentur eadem ſubſtantia cum ipſa re, niſi aliud conuentum fuerit inter contrahentes, n.3. ſecus ſi venditio fiat collectis iam & ſeparatis fructibus à ſolo, n.4.*

L. Fructus. XIII.

Iidem AA. Alexandro.

PErfecto contractu fructus pertinent ad emptorem, ad quem functionum onera etiam pertinent. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l.1.num.1.ſup. hoc tit. Aloyſ.Leo in 4.fol.38. 1

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſitan. lib.4. tit.67. §.3. in princ. l.Hiſp.28. tit.5. part.5. vbi Gregor. Lopez gloſſ.2. idem Gregor.Lop. l.19.gloſſ.2. tit.8. part.5. Duen. reg.244. Couar. lib.3. var. cap.4. num.7. Spin. in ſpeculo teſtam.gloſſ.13.princ. num.84. Soar. de Paz in pract. tom.3.cap.6. §.2.n.9. D.Barboſ. in l.de diuiſione, num.18.cum ſeqq. ff.ſoluto matr. Gaſp. Roderic. de annuis redditib. lib.3. quaſt.7. n.102. cum ſeqq. Morl. in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.10. q.3. n.8. latè Alex.Trentacinq. var.reſol.lib.3. tit.de empt. reſol.6.per tot. Molin. de Iuſt.tract.2.diſp.368. num.2. & 23. alter Molin.de primog.lib.3.cap.11.n.8.Rebell. de oblig.iuſt.part.2.lib.9.quaſt.17. à princ. 2

Declara procedere in fructibus immaturis, & pendentibus tempore venditionis, qui cenſentur eademmet ſubſtantia cum ipſa re, niſi aliud conuentum fuerit inter contrahentes. Ratio eſt, quia fructus pendentes ſunt pars rei, l.fructus pendentes, ff.de rei vendic. & ideo meritò pertinent ad eum, ad quem res ipſa tranſit, & comprehenduntur in venditione, & pretio pro ipſa re promiſſo, cùm propter fructus pendentes plus videatur valere. Secus erit quando venditio 3
fieret collectis & ſeparatis iam fructibus à ſolo; tunc enim non dicuntur pars fundi, & ideo non veniunt in venditione, ſed ſine dubio ad venditorem ſpectant. Ita Gutier. practic.lib.2.quaſt.158.num.7. Alex. Trentacinq. var.reſol.lib.3.tit.de empt.& vend.reſol.6. num.1. Auend. de cenſib. cap.56. n.1. cum ſeqq. Card. Mantic. de tacitis & ambig.conuent.lib.4.tit.16. n.41. cum ſeqq. Molin.d.diſp.368.num.2. Soar.de Paz d.§.2. n.6.& 7. Anton. Fab. de erroribus pragm. decad.11. errore 3.n.6.verſ.nihil autem, Rebell. d.q.17. à princ. Cald. Pereira de empt. & vend.cap.12. n.18. Cancer. var.reſol.part.1.tit.13. de empt. & vend.n.52. Caſtill. controuerſ. lib.1. de vſufructu, cap.42. n.7. cum ſeqq. Cardoſ. in praxi, verbo fructus, n.11. etſi in fructibus iam maturis aliud velit Theſaur. dec.56.n.5. vide alia ad l.poſt perfectam 16.inf. hoc eod.tit. 4

SVMMARIVM.

1 *Venditor tenetur ſe particulariter obligare ad capitula, quæ ſunt de natura contractus.*
2 *Contractus natura qua.*

L. Emptor ſeruorum. XIV.

Iidem AA. Rufoni.

1 VEnditor tenetur ſe particulariter obligare ad capitula, quæ ſunt de natura contractus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

2 Quæ autem de natura contractus dicantur, vide Card.Mantic.*de tacitis & ambig.conuent.lib.8.tit.3.per tot.* Felic.de Solis *de cenſib. lib.1. cap.10. à n.22.* vbi dicit quod natura contractus eſt vis ipſa, ſeu qualitas ſecundùm proprios fines contractus, inducta ab his, quæ extrinſecus accedere poſſunt ſeparata.

SVMMARIVM.

1 *Contractus determinatus parit actionem determinato modo.*
2 *Emptor vltra conuenta, mora præſertim non intercedente, nihil petit.*

L. Vltrà. XV.

Iidem AA. Antonio.

1 DEterminata conuentio parit actionem determinato modo. 2 Emptor vltra conuenta, mora præſertim non intercedente nihil petit. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Fructus pecorum, perfecta venditione pertinent ad emptorem, qui ſumptus pro alendis pecoribus factos reſtituat, n.2.*
3 *Fructus pendentes etiam ante traditionem, perfecta tamen venditione, emptoris lucro cedere, ſi poſt perfectam venditionem emptor non ſit in mora, ſed ſtatim tradat pretium, vel illud offerat; venditor verò ſit in mora tradendi rem: omnes fructus, ſiue agrorum, ſiue ancillarum, aliorùmve animalium fœtus, ſiue alij ſimiles emptori in vtroque foro debentur, num.4. ſi tempore venditionis fundus locatus fuerit, an penſiones debeantur emptori, aut lucro venditionis cedant, n.5.*
6 *Colonus partiarius, qui in fructibus pendentibus tempore venditionis habebat partem, an illam detrahat, vel ſpectet etiam ad emptorem: lucro emptoris cedere, n.7. partiario dari ſolùm actionem contra locantem, n.8.*
9 *Venditori ſumptus, ſi quos rationabiliter fecerit circa rem venditam, reſtituendi ſunt.*

L. Poſt perfectam. XVI.

Iidem AA. Cyrillo.

1 FRuctus pecorum poſt perfectam venditionem pertinent ad emptorem. Et venditori ſumptus pro alendis pecoribus factos emptor reſtituere tenetur. Colligunt ex Ord.Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

2 Vide poſita *in collect. ad l.fructus 13. ſup. hoc eod. tit.* & *ibi* adductis adde Ioan.Copp. *in tract.de fructibus, in tit.de fructibus rei empta & vendita, cap.1.* Alex. Trentacinq. *var.reſol.lib.4.tit. de emption. reſol.6.n.9.* qui reſoluunt fructus pendentes etiam ante traditio- 3
nem, perfecta tamen venditione emptoris lucro cedere, & Rebell. *de oblig.iuſt. part.2.lib.9. quæſt.17. n.8.* vbi tenet, quod ſi poſt perfectam venditionem emptor 4
non ſit in mora, ſed ſtatim tradat pretium, vel illud offerat; venditor verò ſit in mora tradendi rem, omnes fructus, ſiue agrorum, ſiue ancillarum, aliorùmve animalium fœtus, ſiue alij ſimiles emptori in vtroque foro debentur, non ſolùm quos perciperet venditor à tempore moræ, ſed etiam quos percipere potuiſſet, & per negligentiam non percepit, teneturque inſuper ad omne intereſſe intrinſecum rei, vt ſi res pro tempore, quo tradenda plus valuit, vel valeret, poſtea verò deterior, aut vilioris pretij effecta ſit, compenſare tenebitur emptori eiuſmodi intereſſe, niſi fortè eodem modo apud emptorem damnificanda, vel vilificanda fuiſſet, & *num. 9.* quærit quid dicendum de intereſſe extrinſeco lucri ceſſantis.

Sed quid ſi tempore venditionis fundus locatus 5
fuerit, an penſiones debeantur emptori, aut lucro venditoris cedant? quæſtio eſt dubia, in qua ſic diſtingue. Quædam ſunt prædia, ex quibus naturales fructus colliguntur, & quædam ex quibus non naturales, ſed ciuiles percipiuntur. Primo caſu, ſi fundus eſt locatus, inſpiciendum eſt tempus collectionis fructuum, vt ſi tempore venditionis fructus iam collecti erant, ad venditorem pertineat penſio, prout de fructibus iam collectis diximus *in collect.ad l.fructus*; ſi verò erant pendentes, penſio debeatur emptori, vt *ibidem* de fructibus etiam tradimus, Molin. *de Iuſt. tract.2.diſp.368. n.4.* & hoc intelligit Salicet. quem ſequitur Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.4.tit.22. num.44.* ſi venditor tenetur ſtare colono; nam ſi non tenetur, de penſione non eſt agendum, quia ei non penſio, ſed fructus pendentes debentur. Et nihil intereſt, quod dies ſolutionis nondum venerit, vel quod anticipata ſolutione locatio fuerit facta, quia in hac diuiſione fructuum non attenditur tempus, in quo cedit dies ſolutionis, ſed collectionis fructus, & venditor tenebitur ad reſtitutionem penſionis anticipatæ exactæ, quia cauſa reducitur ad non cauſam, ſecundùm Mantic. *d. n.44.in fine*, Pereg. *de iure fiſci, lib.6.tit.4. n.35.* Secundo caſu, quando fructus ciuiles ex re percipiuntur, vt ſunt quæſita ex operis ſeruorum, vecturis nauium, vel iumentorum, & penſiones domorum, pro rata diuiduntur inter emptorem, & venditorem, itavt tempus, quod præceſſit, cedat in vtilitatem venditoris, quod verò currit poſt factam venditionem, cedat in vtilitatem emptoris, nulla facta diſtinctione, quod dies ſolutionis venerit, vel non venerit, *l.Iulianus*, §. *ſi fructibus*, *ff. hoc tit.* & *ibi* gloſſ. *verbo cedent*, Couar. *lib.1. var.cap.15. à num.3.* Ant.Gom. *var.tom.2.cap.2.n.21.* Pereg. *d.tit.4. num.44.* Vincent. de Franchis *deciſ.19.n.1.* Bertaz. *de clauſulis inſtrument.clauſ.26.gloſſ.24.n.8. & 9.* Alex. Trentacinq. *d.reſol.6.n.5.* Valaſc. *de partition.cap.28. ex num.10.* Card.Mantic. *d.lib.4.tit.19. n.44.* D.Barboſ. *in l.diuortio 8.ff.ſoluto matrim. part.2. in princip. num.83.& 93. cum ſeqq.*

Vtrùm autem colonus partiarius, qui in fructibus, 6
qui erant pendentes tempore venditionis, habebat partem, illam detrahat, vel ad emptorem etiam ſpectet? Et lucro emptoris cedere, tenent Roman. *con-* 7
ſuls.309. Ioſeph.Ludou.-*Peruſ.deciſ.83.n.6.* D.Barboſ. *in d.l.diuortio, part.2.in princ.num.82. & in l.ſi filiofam.26.§.fin.n.30.& 31.ff.ſoluto matrim.* Ioan.Vincent. de Anna *ſing.530.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. tit.de empt.reſol.6.n.2.* Cardin. Mantic. *d.tit.16. n.45.* Griuel. *Dolan. deciſ.31. n.20. & 21.* vbi tradit quod 8
partiario ſolùm datur actio contra locantem. Et licèt Iaſ. *in l.cùm filio, n.180.ff.de leg.1.* id limitet quando venditor

venditor ignorabat in fundo eſſe colonum partiatium, attamen hanc limitationem meritò improbant Ioſeph. Ludouic. *d.deciſ.* 83. *num.* 10. *&* 11. vbi ait non eſſe veram, Vincent. de Franchis *deciſ.* 334 *num.* 1. vbi dicit eſſe corruptam litteram apud Iaſonem *in dicto loco*, Surd. *deciſ.* 261. *num.* 52. D. Barboſ. *in d.l. diuortio, in princ. part.* 2. *n.* 82. vbi ait ſcientiam, vel ignorantiam venditoris non eſſe attendendam, ſed emptoris; & ſi ſciat rem venditam in totum non eſſe venditoris, ius quod venditor in illa habet, videtur emiſſe, & venditor vendidiſſe. Poterit tamen limitati principalis reſolutio, quæ emptoris lucro cedere partem illam colono partiario competentem reſoluit, quando venditor non ſua manu locaſſet fundum; nam tunc in dubio ignorantia præſumitur, & ius ſuum vendidiſſet, ſeu ſua manu fundum coluiſſet, vel ſi emptor ſciret adeſſe colonum, ad not. per Theſaur. *deciſ.* 55. *n.* 4. Pereg. *de iure fiſci*, *lib.* 6. *tit.* 4. *n.* 42. Surd. *deciſ.* 172. *n.* 5. Alexand. Trentacinq. *d.reſol.* 6. *n.* 5. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 1. *collect.* 159. *verſ. item quæro*, Steph. Gratian. *Marchia deciſ.* 176. *in addit. à n.* 1. Greg. XV. *deciſ.* 90. *num.* 8. quæ deciſio reperitur etiam impreſſa *deciſ.* 78. apud Farinac. *tom.* 2. *recentior.*

9 *Venditori verò ſumptus*, &c.] Notatur ad hoc, quod venditori, qui poſt contractum mutuo conſenſu celebratum ſumptus aliquot rationabiliter fecerit circa rem venditam, huiuſmodi ſumptus ſoluendi ſunt, vt per Molin. *de Inſtit. tract.* 2. *diſp.* 368. *n.* 2. *in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor non tenetur emptorem ob illatam de facto violentiam defendere.*

2 *Violentia illata emptori non nocet venditori, ſed emptor habet actionem contra expellentem.*

3 *Venditor non tenetur de euictione, quando de facto extraiudicialiter, vt per violentiam, emptori aufertur res empta, etiamſi in inſtrumento dicatur quod permittit venditor rem illam defendere de iure, & facto contra omnem, & quamcunque perſonam, num.* 4. *nec venditorem teneri ad pretij reſtitutionem, num.* 5. *Amplia etiam quando facto Principis res euincatur, vtpote quia ex eius diſpoſitione poſt contractum emptionis ab eo fuit auocata, & aliis aſſignata, num.* 6. *niſi vendens tempore alienationis ſciuerit Principem id facturum, & tacens alienauerit, quia tunc in dolo verſatur, num.* 7. *item niſi princeps procedat ordine iudiciario ſeruato, & adhibita cauſa cognitione, num.* 8. *Amplia denique ſi culpâ propria res ſit euicta, num.* 9.

L. Expulſos. XVII. & vlt.

Iidem AA. Hermiano, & Lupo.

1 VEnditor emptorem ob violentiam de facto illa-
2 tam defendere non tenetur. Violentia illata emptori non nocet venditori, ſed emptor contra expellentem habet actionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

3 Ex hoc textu vulgò colligitur, venditorem de euictione non teneri quando de facto extraiudicialiter, vt per violentiam, emptori auferrur res empta, vt per Ant. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 2. *n.* 43. Mynſing. *cent.* 1. *obſeru.* 54. Caballin. *de euiction.* §. 5. *n.* 22. Vrſil. *ad Afflict. deciſ.* 265. *n.* 112. Viu. *deciſ.* 12. *n.* 1. Muta *deciſ.* 35. *n.* 19. latè Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 3. *tit. de empt. reſolut.* 7. *à n.* 1. Guzman. *in tract. de euictionib. quæſt.* 42. *n.* 15. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 31. *num.* 101. quia lex non curat de his, quæ fiunt de facto, vt per hunc text. tradit Surd. *de aliment. tit.* 6. *quæſt.* 37. *n.* 11.

Amplia, etiamſi in inſtrumento dicatur, quod promittit venditor illam rem defendere de iure, & de facto contra omnem, & quamcunque perſonam; nam de inuaſione facta extraiudicialiter, iuris ordine non ſeruato, non tenetur; nam particula illa, *de facto*, recipit interpretationem, vt defendat coram iudice, per ea, quæ iuris & facti ſunt, ſecundùm Bald. *hîc col.* 2. Abb. *in cap. fin. de empt. n.* 7. Caballin. *d. tract. de euiction.* §. 5. *n.* 22. *verſ. qui ait*, Cacheran. *deciſ.* 48. *num.* 2. Caroc. *deciſ.* 46. *num.* 26. Alexand. Trentacinq. *de reſolut. q.* 7. *à princip.* Viu. *deciſ.* 12. *n.* 2. *&* 3. Guzman. *d. tract. de euictionib. quæſt.* 42. *per tot.* Ex quibus Caballin. & Alexand. Trentacinq. *citatis locis*, extendunt vt neque venditor teneatur ad pretij reſtitutionem, ex text. *in præſenti*, vbi diſponitur, nullam actionem dari emptori, qui violenter eiectus fuit. 4 5

Amplia etiam quando facto Principis res euincatur, vtpote quia ex eius diſpoſitione poſt contractum emptionis ab eo fuit auocata, & aliis aſſignata. Ita Anton. Gom. *tom.* 2. *variarum cap.* 2. *n.* 40. *verſ. quintus caſus eſt*, Put. *deciſ.* 381. *n.* 2. *lib.* 3. Caballin. *d.* §. 5. *n.* 56. *& in addit. ad d.* § *lit. F*, Verall. *deciſ.* 318. *part.* 3. Queſada *diuerſarum iuris quæſt. cap.* 10. *n.* 8. Mar. Antonin. *variarum reſol. lib.* 2. *c.* 16. *n.* 8. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 532. *in fine*, Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.* 4. *quæſt.* 10. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 3. *c.* 520. *n.* 23. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 31. *n.* 101. Caſtill. *controuerſ. lib.* 4. *c.* 42. *n.* 69. *&* 108. Card. Tuſch. *practic. concluſ. lit. E*, *concluſ.* 367. *num.* 9. Guzman. *dict. tractat. de euiction. quæſt.* 52. *num.* 57. Quam ampl. limita, niſi vendens tempore alienationis ſciuerit Principem id facturum, & tacens alienauerit, quia tunc in dolo verſatur, Cald. Pereira *dicto c.* 31. *n.* 102. item niſi Princeps procedat ordine iudiciario ſeruato, & adhibita cauſæ cognitione, quia in hoc caſu venditor tenetur de euictione, vt ex Ioan. Baptiſt. Coſta *de ratione rata*, *quæſt.* 136. *num.* 20. *cum ſeq.* reſoluit Caſtill. *dict. lib.* 4. *cap.* 42. *num.* 109. *circa fin.* 6 7 8

Amplia denique, ſi culpa propria res ſit euicta, nam is de euictione non agit, vt quia fecit pactum de non petendo, vel cecidit à poſſeſſione ſuâ culpâ. Surd. *deciſ.* 22. *num.* 2. vel quia tenebatur denuntiare conſanguineis venditionem, & non denuntiauit, ac ob id fuit nulla. Honded. *conſil.* 3. *num.* 74. *lib.* 1. 9

Si quis alteri, vel ſibi ſub alterius nomine, vel ſibi alterius pecuniâ emerit.

TIT. L.

QVt alteri emit, nec ſibi, nec illi actionem acquirit. Qui ſibi emit, etiamſi alterius nomen in ſcripturam conferat, vel aliena pecunia emat, nihilominus tamen ſibi acquirit actionem. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tituli vide *l. Hiſpan.* 48. *&* 49. *tit.* 5. *part.* 5. vbi Greg. Lopez, Viu. Bellacomb. & Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 35. *pag.* 643. *cum ſequent.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2. *tit.* 395.

SVMMARIVM.

1 *Emptum pecunia mariti, traditum autem vxori, huic dominium adjicit.*

2 *Non pecunia patris, ſed traditio matri facta, ob emptionem matris nomine factam, ei dominium conciliat.*

3 *Vxor ſi emit pro ſe, & proprio nomine ex pecunia viri verè, vel præſumptiuè, tunc dominium ipſius rei ſibi quæritur, quamuis teneatur quatenus facta locupletior.*

4 *Emptum, etiam mala fide emptoris, ex pecunia mea, non eſt meum, nec mihi debitum, ſed ementis.*

5 *Quæſitum ex pecunia mea, etiam mala fide poſſeſſum, nec eſt meum, nec mihi reſtituendum: procedit non ſolùm in extraneo, ſed etiam in ſocio, dummodo illud acquirat extra cauſam ſocietatis, num.6. ſi quatuor ſint ſocij, & vnus ex eis emat, tenebitur iure ſocietatis id communicare, n.7.*

8 *Emptum ex pecunia mea, & non nomine meo, non eſt meum, neque tale ex eo efficitur meum, ſed erit ipſius ementis. Limita vt num.9.*

10 *Emptum ex pecunia Eccleſiæ per prælatum, œconomum, adminiſtratorem, vel ſyndicum nomine proprio, acquiritur Eccleſiæ.*

11 *Emptor per maritum nomine proprio ex pecunia dotali de conſenſu vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur: copulatiuè requiri conſenſum vxoris, & vtilitatem, num.12. idem ſi fundus dotalis cum alio permutatur, vel ſi ex pretio fundi alterius ex coniugibus venditi ematur alius, num.13. conſenſus vxoris, & eius vtilitas requiritur, alias conſenſus de per ſe non ſufficit ad liberationem mariti, ſi ei vtilis non ſit, num.14. etſi vxor ſit minor 25. annorum, num.15.*

16 *Emptum ex pecunia dotali ſine vxoris conſenſu, vel ex pecunia non dotali, quando vir non eſt ſoluendo, efficitur dotale, & vxori datur rei vendicatio, ſi maritus & vxor ſimul emunt prædium, vel domum, cui dominium acquiratur, & ex cuius pecuniis emptio facta videatur, remiſſiuè num.17. quando verò vxor nomine ſuo emit aliquam rem, an ſibi acquirat, vel alij, & ex quibus bonis emiſſe præſumatur, remiſſiuè num.18.*

L. Ex pecunia. I.

Imp. ANTONIN. A. *Secundino.*

1 RES empta pecuniâ mariti, tradita autem vxori,
2 huic adiicit dominium. Non pecunia patris, ſed traditio matris, facta ob emptionem matris nomine factam, ei dominium conciliat. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Bald. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol.38. verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſ. l. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.49. tit.5. part.5. vbi gloſſ.*1. Corraſ. *lib.3. miſcel. cap.5. num.*8. Rebell. *de obligat. inſtit. part.2. lib.8. quæſt.15. num.*4. D. Barboſ. *in l. qua dotis, num.* 38. *ff. ſoluto matrim.* vbi dicit quod hîc prædia fuerunt empta nomine mariti, & ei tradita, & inquit text. quod ſi hæres mariti confidit ſe pretium poſſe repetere, ciuiliter conſiſtat; ſi enim maritus emit nomine vxoris, & paſſus eſt fundum illi tradi, in dubio præſumetur donaſſe pretium, & ſic hæredi contrarium dicenti incumbet onus probandi.

4 Ad plura diuerſa citant hunc text. Doctores, & præcipuè Tiraquell. *de retractu lignag. §. 1. gloſſ.9. n.64. & ſeq.* ad hoc, quod ſi vxor emit pro ſe & proprio nomine ex pecunia viri verè, vel præſumptiuè, tunc dominium ipſius rei ſibi quæritur, quamuis teneatur quatenus locupletior facta ſit, Couar. *lib.3. variar. cap.3. n.6. verſ. ſed ad huius*, vbi quod res empta,
5 etiam mala fide emptoris, ex pecunia mea, non eſt mea, nec mihi debita, ſed ementis. Cald. Pereira *de poteſtate eligendi, cap.4. num.*13. vbi quod res quæſita
6 ex pecunia mea, etiam mala fide poſſeſſa, nec mea, nec mihi eſt reſtituenda, & ſubdit procedere non ſolùm in extraneo, ſed etiam in ſocio, dummodo illam extra cauſam ſocietatis acquirat, Perez *l.1. tit.4. lib.5. Ordinam. pag.*158. vbi quod ſi ſunt quatuor ſocij om- 7
nium bonorum, & vnus ex eis emat prædia, & faciat concipi inſtrumenta pro ſe tantùm, licèt illa prædia efficiantur de dominio ementis, tamen iure ſocietatis tenebitur ea communicare.

Notatur ad hoc, quod res empta ex pecunia mea, 8
& non nomine meo, non eſt mea, & neque talis res ex eo efficitur mea, ſed eius ipſius ementis, vt per Vezin. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.35. n.5. pag.644.* Regula enim in hac materia vulgaris eſt, quod res empta ex pecunia aliena, efficitur ementis, & ei dominium acquiritur, & non domino pecuniæ, vt per Socin. *regul.343.* Tiraq. *de retractu lig. §.32. gloſſ. vnica, n.16.* Anton. Gom. *l.53. Tauri, n.36.* Molin. *de primogen. lib.4. cap.4. num.*53. Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.51. n.43.* Eſcobar. *de ratiocin. cap.14. n.35.* Matienſ. *l.8. gloſſ.4. tit.11. lib.5. noua Recop.* Anton. Monach. *Lucenſi deciſ.25. n.58.* Proſp. Petra *in addit. ad Grammat. deciſ.103. n.111.* Mari. *in votis nouiſſ. deciſ. voto 127. n.3.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.3. tit. de empt. reſol.1. num.1.* Card. Tuſch. *practic. concl. lit. E, verbo Emens, concluſ.138. n.1. cum ſeqq.* Fontanel. *de pactis nuptialib. clauſ.7. gloſſ.3. part.13. n.27.* Rot. apud Cenc. *poſt tract. de cenſib. deciſ.149. num.1.* nam in dubio res empta præſumitur pro emente empta, & non pro eo, cuius eſt pecunia, *l. & magis, ff. de ſolutionib. l. ſi ita ſtipulatus, §. Chryſogonus, ff. de verb. obligat.* Pariſ. *conſ. 84. num. 9. lib. 1.* Crauet. *conſ.129. num.1. cum ſeqq.* Matienſ. *l.2. gloſſ.1. n.14. & 38. tit.9. lib.5. noua Recop.* Eſcobar *d. cap.14. n.33.* vbi limitat, niſi emptor interpoſitus eſſet ad emen- 9
dum ab eo cuius eſt pecunia; nam tunc eius nomine emiſſe præſumitur.

In gloſſ. *Conſtitutam*, ibi, *& idem in Prælato vide-* 10
tur, qui emit ex pecunia Eccleſiæ. Nota quod res empta ex pecunia Eccleſiæ per Prælatum, œconomum, adminiſtratorem, vel ſyndicum nomine proprio, acquiritur Eccleſiæ, vt per Socin. *regul.343. in 5. fallent.* Anton. Gom. *d. l.53. Tauri, n.36. verſic. tertius caſus eſt,* Proſp. Petra *in addit. ad Grammat. deciſ.103. n.101.* Tiraq. *de priuilegiis piæ cauſæ, priuileg.*120. vbi ad pias cauſas extendit, Bellacomb. *d. lib.4. tit.35. n.1. & 2.*

In eadem gloſſ. ibi, *item idem ſi vir ex pecunia do-* 11
tali emerit, &c. Notatur ad hoc, quod emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali de conſenſo vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur, vt per Socin. *regul.343. verſic. facis in re,* Anton. Gom. *d. l.53. Tauri, n.36. verſic. quid autem in re,* Alban. *conſil.451. n.37. & conſ.746. num.1.* Roland. *conſil.86. n.15. lib.4.* Honded. *conſ.41. n.27. lib. 1.* vbi di- 12
cit, quod copulatiuè requiritur conſenſus vxoris, & vtilitas. Matienſ. *l.2. gloſſ.2. n.4. tit.9. lib.5. noua Recopilat.* vbi idem eſſe ait, ſi fundus dotalis cum alio 13
permutetur, vel ſi ex pretio fundi alterius ex coniugibus venditi alius ematur; nam tunc in eius locum ſubrogatur, & commutatus cum primo eſſe cenſebitur, Gutier. *practic. lib.2. quæſt.97. n.3. & lib.3. quæſt.87. n.4. & 18. & de tutel. & curis part.1. cap.1. n.87. & 88.* latè D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. part.3. n.78. & 79.* vbi reſoluit conſenſum vxoris & eius vtilita- 14
tem requiri, aliàs conſenſum de per ſe non ſufficere ad liberationem mariti, ſi ei vtilis non ſit, vbi *n.84.* ampliat etſi vxor ſit minor 25. annorum, & *num.85.* 15
& 86. Giurb. *deciſ.111. n.16.* Emptum verò ex pecu- 16
nia dotali ſine vxoris conſenſu, vel ex pecunia non dotali, quæ marito ab vxore fuit donata, vel aliàs erat vxoris propria, in ſubſidium quando vir non eſt ſoluendo efficitur dotale, & vxori datur rei vendicatio, *l. res quæ 55. ff. de iure dotium, l. vxor marito 56. ff. de donat. inter, l. ſi mulier, ff. de pactis dot.* Bald. Nouell. *de dote part.7. priuil.15.* Campeg. *eodem tract. part.4. quæſt.8.*

*queſt.*8. Roland. *conſil.*86. *n.*2. & 15. *lib.*4. Monach. *Lucenſ. deciſ.*42. *n.*5. & 6. Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſid. remed.*61. *n.* 3. Marta *in votis nouiſſimis deciſ. voto* 127. *n.*5. Gutier. *dict. lib.*3. *q.*87. *n.*4. & 18. & *de tutel. part.*3. *c.*1. *n.*88. *verſic. non obſtat ſecundò*, Giurb. *dict. deciſ.*111. *n.* 15. D. Barboſ. *in dicta rubric. part.*3. *n.*76. vbi *n.*85. *col.*2. *verſic. ſimiliter*, reſoluit dictam legem *vxor marito*, procedere in re empta ex pecunia vxoris, etſi non ſit dotalis, nec viro ab vxore donata; quia in vtroque caſu militat eadem ratio, ſcilicet quod maritus non fuit effectus dominus pecuniæ.

17 Si maritus & vxor ſimul emunt prædium, vel domum, cui dominium acquiratur, & ex cuius pecuniis emptio facta videatur, vide Cacheran. *deciſ.*140. *per tot.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. lib.*4. *tit.*22. *à num.*4. *vſque ad num.*8. Mat. Antonin. *variarum reſolut. lib.*2. *reſolut. fin. caſu* 47.

18 Vtrùm autem quando vxor nomine ſuo emit aliquam rem, ſibi acquirat, an alij, & ex quibus bonis emiſſe præſumatur, vide Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.*28. Menoch. *de præſumpt. lib.*3. *præſumpt.*51. Anton. Monach. *Lucenſi deciſ.*25. *à num.*24. Hieron. Leo *Valent. deciſ.*45. *tom.*1. Fontanel. *de pactis nuptialib. tom.*2. *clauſ.*7. *gloſſ.*3. *part.*15. *num.*32.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta filio in poteſtate, confirmatur per inſequentem emancipationem, vt filio tradita.*

2 *Donandi animum non præſumi, niſi ſimul interueniat traditio. Si pater emat quid, & tradat nomine filij in poteſtate, non cenſetur ei donare, ſed potiùs concedere in peculium, num.*3. & 4. *nihil refert, ſi traditio fiat tempore donationis, vel poſtea viuo donante, num.*5.

L. Emancipatis. II.

Imp. ALEXANDER A. *Septimæ, & aliis.*

1 DOnatio facta filio in poteſtate, confirmatur per inſequentem emancipationem, ſi res fuit filio tradita. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

2 Vide Hieron. Magon. *Florent. deciſ.* 76. *num.* 7. D. Barboſ. *in l. qua dotis* 34. *n.*39. & 40. *ff. ſoluto matrim.* vbi per hunc textum tenet, quod ex ſolo contractu facto per patrem nomine filij, non præſumitur donandi animus, niſi ſimul interueniat traditio: ſubditque id non procedere, ſi contractus, vel quid aliud fiat in fauorem filij, & conferatur poſt mortem patris, quia tunc ex ſolo contractu præſumetur donatum: &

3 per text. *in l. fin. ff. de peculio leg.* notat quod ſi pater emat quid, & tradat nomine filij in poteſtate, non cenſetur ei donare, ſed priùs in peculium concedere, quod *num. ſeq.* optimè declarat, & intelligit.

4 Idem D. Barboſ. *in d. l. qua dotis*, *num.*35. magis accedendo diſpoſitioni huius text. per illum reſoluit, quod quando pater contrahit nomine deſcendentis ſuper re aliena, & ei tradit, vel paſſus eſt per alium tradi, tunc præſumitur donandi animus, idque procedere per hunc text. ſubdit, etiamſi res empta nomine filij immediatè non tradatur ei, ſed patri; nam ſi poſtea eandem rem pater tradat filio, vel patiatur eum eſſe in poſſeſſione prædictæ rei, videtur habere donandi animum: & circa hunc caſum aduertit, quod in eo donatio non conſiſtit in rebus emptis nomine filij, & ei traditis; nam hæ res cùm ſint alienæ, & nunquam fuerint effectæ patris, non poteſt in illis donatio conſiderari, ſed conſiſtet in pretio, quod pater ſoluit pro filio, nam emendo pro filio, & patiendo ei tradi, videtur illi pretium donaſſe.

Tradidi.] Quid per conſtitutum, vide Tiraquell. *de iure conſtituti, part.*1. *cap.*49. vbi reſoluit ſatis eſſe hoc caſu, ſi donans ſe conſtituerit poſſidere pro donatario. Et notat Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem*, §. 76. *n.*1. nihil referre vtrùm iſta traditio fiat tempore donationis, vel poſtea viuo donante. 5

SVMMARIVM.

1 *Miniſtro non quæritur dominium, licèt numerauerit pretium.*

2 *Ementi nomine alterius, vel recipienti, non acquiri dominium, & num.*3.

4 *Emptio ſi facta ſit nomine alterius, & emens pretium ſoluerit, & ei tradita ſit poſſeſſio, dominium illi quæritur.*

L. Mancipia. III.

Idem A. Patrimo.

MIniſtro non quæritur dominium, licèt numerauerit pretium. 1 Numerans pretium pro alio emente, ſibi non acquirit dominium. 2 Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Vide Caſtrenſ. *in l. qui hominem*, §. *ſi debitorem, ff. de ſolut.* 3 vbi dicit, non acquiri dominium ementi nomine alterius, vel recipienti, Fachinæus *conſ.*9. *n.*7. *lib.*2. Vnde talis emens nomine mandantis, tenetur illam cum fructibus reſtituere, ſibi oblato pretio, quia ſtatim in eam fuit dominium & poſſeſſio tranſlata. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo emptio* 4. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.*7. *tit.*18. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.*7. *n.*27. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*3. *cap.*500. *n.*23. & 24.

Verùm ſi emptio facta ſit nomine alterius, & 4 emens pretium ſoluerit, & ei tradita ſit poſſeſſio, dominium illi quæritur, quia nomen illius, pro quo fuit res empta, debet præſumi ſimulatè ſcriptum, Franc. Marc. *deciſ.*506. *part.*2. Dec. *conſ.*545. *n.* 16. *cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 470. *num.* 19. & 20. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. lit. E, concluſ.*132. *n.*15. & 16. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*207. *n.*9. ſimulatio enim probatur à priori, quia emptor numerauit pretium, & à poſteriori, nam ei fuit tradita poſſeſſio, maximè ſi emptor percepit fructus: aliud verò eſſet ſi poſſeſſio, pro qua facta fuit emptio, tradita eſſet, Socin. iun. *conſ.*129. *num.*12. *lib.*4. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.*4. *tit.*22. *n.*12. Stephan. Gratian. *d. cap.*207. *num.*11. & 12.

SVMMARIVM.

1 *Simulatione probata inſtrumentum nihil probat.*

2 *Simulatio non præſumitur in dubio, & num.*3.

L. Quamuis. IV.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. & VALER. C. *Cyrillo.*

SImulatione probata inſtrumentum nihil probat. 1 In dubio ſimulatio non præſumitur. 2 Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Ad volgarem huius text. allegationem, quod ſimulatio in dubio non præſumitur, & eam alleganti incumbit onus probandi, vide Tiraquell. *de retractu conuent. ad fin. tit. n.*127. Caputaq. *deciſ.*411. *num.*5. *part.*2. Ioſeph. Ludou. *concl.*51. *in princip.* Menoch. *de præſumpt. lib.*3. *præſumpt.*121. *n.*2. Maſcard. *de probat. concluſ.*448. *n.*1. & *concluſ.*814. *num.*1. & *ſeq.* Cardin. 3

Mantic.

Manric. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.8. tit.17. num.1. & lib.13. tit.35. num.8.* latè Farinac. *tit. de falſitate & ſimulat. quaeſt.162. num.94. cum ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Maritus ſi de vxore confiſus inſtrumentum emptionis ſcribi fecit in perſona vxoris, & vxor contra fidem rem emptam contulit in filiam, non praeiudicatur marito petenti rem cum fructibus reſtitui, probata inſtrumenti ſimulatione.*

2 *Vxor ſi conſtante matrimonio emat aliquam rem ſuo nomine, & dicatur in inſtrumento emptionis, quod de ſua pecunia propria emit viro praeſente & aſſentiente, iſta tacita confeſſio viro praeiudicat.*

3 *Tradens poſſeſſionem ex contractu ſimulato, vtramque, & ciuilem, & naturalem retinet.*

4 *Inſtrumentum verum praeſumitur donec probetur contrarium.*

5 *Damnorum & intereſſe quantitas à iudice taxanda antequam iuramentum deponenti deferatur.*

L. Cùm propria. V.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Vero.*

1 SI maritus de vxore confiſus inſtrumentum emptionis ſcribi fecit in perſona vxoris, & vxor contra fidem rem emptam contulit in filiam, non praeiudicatur marito petenti rem cum fructibus reſtitui, probata ſimulatione inſtrumenti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Salicet. *in praeſenti*, per hunc text. tenet quod ſi vxor conſtante matrimonio emat aliquam rem ſuo nomine, & dicatur in inſtrumento emptionis quod de ſua pecunia propria emit, viro praeſente & aſſentiente; iſta tacita confeſſio praeiudicat viro, vt pecunia non praeſumatur de bonis viri, niſi probetur: quia confeſſio tacita facit ceſſare praeſumptionem quod pecunia fuerit de bonis viri: refert & ſequitur Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §.60. n.20.*

3 *Cuſtodia ſua*,] &c. Notatur ad hoc, quod tradens poſſeſſionem ex contractu ſimulato, vtramque retinet, ciuilem ſcilicet animo ſuo, naturalem corpore, & cuſtodia eius, cui fuit tradita, vt per Anton. Gom. *l.45. Tauri, num.28. in fine.*

4 *Commiſſorum inſtrumentum contra bonam fidem*, &c.] Notatur ad hoc, quod inſtrumentum praeſumitur verum, & ſolemne, ac proinde ei fides adhibenda donec contrarium probetur, vt per Menoch. *de praeſumpt. lib.2. praeſ.44. num.3.*

5 *Etiam fructuum taxatione*, &c.] Nota quod iudex quantitatem damnorum & intereſſe debet taxare antequam iuramentum deponenti deferatur, ob eam ſcilicet rationem, quia niſi iudicis taxatio, & moderatio praecederet, facilè quis poſſet de periurio notari, vide Strach. *de mercat. tit. de contract. mercat. n.6.* Boër. *deciſ.55. num.3.* Rebuff. *in repet. l. vnic. C. de ſentent. quae pro eo, ſuper gloſſ. ſubtilitatem, num.491.* Maſcard. *de probat. concl.271. num.19. & 25.* Menoch. *de arbitr. caſu 208. num.4.* Azeued. *l.1. n.49. tit.13. lib.4. nouae Recopil.* Mancin. *in tract. de iuram. part.2. art.7. n.19.* Serſet. *eod. tract. lib.5. cap.7. num.9.* Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ. tom.1. tit.52. de iur. in litem, num.69. & 71.* Farin. *fragm. crimin. part.2. lit. I, num.1123.*

SVMMARIVM.

1 *Res empta de pecunia viri ab vxore, inſerto emptionis inſtrumento nomine vxoris, efficitur vxoris: tenetur tamen vxor marito de pretio, ſi facta eſt locupletior, & num.2.*

3 *Maritus ſi nomine vxoris rem emerit, marito tamen poſſeſſio rei emptae eſt tradita, & non vxori, ipſe maritus dicetur verus dominus, & nomen vxoris cenſetur ibi appoſitum ſimulatè.*

4 *Contractus ſimulatus dicitur quando inſtrumentum cantat in perſona vxoris, & reuera emit maritus.*

5 *Omnis nuncius eſt procurator largè, ſed non conuertitur.*

L. Multùm intereſt. VI.

Iidem AA. Dionyſio.

RES empta de pecunia viri ab vxore, inſerto emptionis inſtrumento nomine vxoris, efficitur vxoris, tenetur tamen vxor marito de pretio, ſi facta eſt locupletior. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1. pag.327.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Greg. Lop. *in l.2. gloſſ.1. col.2. in fine, tit.11. part.6.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §.62. num.3.* Anton. Gom. *var. tom.2. cap.4. num.3. ad med.* Matienſ. *l.2. gloſſ.2. n.3. tit.9. lib.5. noua Recop.* Gotier. *practic. lib.2. quaeſt.117. n.3.* Alexand. Raudenſ. *deciſ.1. n.23. vol.1.* Hieron. Magon. *Lucenſi deciſ.60. num.4.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.3. tit. de empt. reſol.1. num.8.* & citati *ad l.1. ſup. hoc eod. tit.*

Notatur ad hoc, quod maritus ſi nomine vxoris 3
rem emerit, marito tamen eſt tradita poſſeſſio rei emptae, & non vxori, ipſe maritus dicetur verus dominus, & emptor, & nomen vxoris cenſetur ibi appoſitum ſimulatè, vt per Vezio. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.35. num.4. pag.644.*

Notatur etiam ad hoc, quod dicitur contractus ſi- 4
mulatus quando inſtrumentum cantat in perſona vxoris, & reuera emit maritus, vt per Aluar. Valaſc. *conſult.154. n.8.* An ex contractu ſimulato, vel inutili transferatur dominium & poſſeſſio? vide Tiraq. *de iure conſtituti, part.3. limit.7. in fine, & limit.8.* Anton. Gom. *l.45. Tauri, num.27. & 29.* remiſſiuè Valaſc. *d. conſult.154. num.39.*

In gloſſ. *Poteſt*, ibi, *item nota quod omnis nuncius* 5
eſt procurator largè, ſed non conuertitur, &c. De hoc vide Rebuff. *in tractat. nominat. quaeſt.14. à n.102.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. tom.2. lib.9. quaeſt.16. n.6.* Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloſſ.63. num.44. & 47.*

L. Cùm per eos. VII.

Iidem AA. Gerontio.

MAndatarius ſubiectus poteſtati mandantis, illi quaerit actionem; non ſubiectus ſibi quaerit, expetitur autem ad petitionem domini, vel procuratorem conſtituit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Vnus ex fratribus ſuo nomine emens ex communi pecunia, ſibi, non alteri fratri acquirit dominium, num.2. etiamſi vnà habitent, & ſtent, num.3.*

4 *Vſurarij ementes aliquid ex pecunia vſuraria, verè domini fiunt.*

L. Quia aliena. VIII.

Iidem AA. Valentinae.

VNus ex fratribus ex communi pecunia ſuo nomine emens, ſibi, non alteri fratri acquirit dominium. 1

minium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Matienſ. *l.8. gloſſ.4. n.2.tit.11. lib.5. nova Recopilat.* Menoch. *conſ.12.n.20.* optimè Alexand. Trentacinq.
3 *variarum reſolut.lib.3.tit.de empt.reſol.1.n.3.* vbi addit procedere, etiamſi ſimul habitent, & ſtent, vbi *n.4.* poſt Menoch. *conſ.121.num.19. prope fin. & 20.* Bertrand. *conſ.39. num.13. & 14. vol.2.* ac alios reſoluit quod quando adeſt contracta ſocietas omnium bonorum tacitè, vel expreſsè, datur fratri actio contra alterum fratrem conſocium ad communicandum rem emptam, vel illius partem, niſi vnus ex ſociis omnium bonorum emeret aliquid nomine proprio, ſciente, & non contradicente alio ſocio, quia tunc alter ſocius ſciens, & contradicens ſibi præiudicaret: & addit deinde quod quando adeſt contracta ſocietas particularis, ſeu generalis, ſed non omnium bonorum, tunc ſi vnus ex ſociis emat aliquam rem nomine proprio de communibus pecuniis, non poteſt cogi ad communicandum rem emptam aliis conſociis, ſed tantummodo ad exburſandum aliis ſociis ratam pecuniarum ipſos tangentem, niſi inter ſocios fuiſſet conuentum expreſsè de re emenda communi nomine; nam etſi ematur à ſocio nomine proprio, debet res illa communicari etiam inter ſocios particulares, ratione dictæ primæ conuentionis inter eos initæ.

4 *Si ei fuerit tradita poſſeſſio, quærit.*] Facit pro vſurariis ementibus aliquid ex pecunia vſuraria, vt verè domini fiant: de quo vide Couarr. *lib.3. variarum, cap.3. num.6.* Sot. *de Iuſtit. lib.6. quæſt.1. art.4. col.4.* Ioan. Baptiſt. Lup. *in repet. cap. quamquam, de vſur. in 6. comment.4.§.4. ſub num.55. in fine*, Alex. Trentacinq. *d.lib.3. tit. de empt. reſol.1. num.9.* Rebell. *de obligat.iuſtit. p.2.lib.8. quæſt.15.*

SVMMARIVM.

1 *Abſentes poſſunt contrahere per nuntium & epiſtolam, & num.2.*

3 *Procurator vt emptionem, & venditionem poſſit celebrare pro domino, mandatum requiritur, & procurator ſic conſtitutus ad contrahendum, nunquam cenſetur conſtitutus ad faciendum actum, per quem principalis in aliquam pœnam incidat, etiam quod mandatum ſit factum cum clauſula generali, num.4. intellige vt num.5.*

L. Nihil prohibet. IX. & vlt.

Iidem AA. *Rufinæ.*

1 ABſentes per nuntium & epiſtolam contrahere
2 poſſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſuprà hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit
4 Gregor. Lopez *l.8. per text.ibi gloſſ.1.tit.5. part.5.* Et quod ſpeciale mandatum requiratur, vt procurator emptionem, & venditionem pro domino celebrare poſſit, dixi *in collectan.ad l.procuratorem 16. C.de procurat.* Et procurator ſic conſtitutus ad contrahendum, nunquam cenſetur conſtitutus ad faciendum actum per quem principalis in aliquam pœnam incidat, etiam quod mandatum ſit factum cum clauſula generali, *& cum libera adminiſtratione, & quod poſſit procurator illa omnia, quæ dominus ſi præſens fuiſſet, facere poſſet*, Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. lib.2. cap.18.n.2.& 4.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ.deciſ.51.num.4.* Cancer. *variarum reſolut. part.2. cap.14. de procurat. n.5.* Fontanel. *de pactis nuptialib. tom.1. clauſul.4. gloſſ.15.n.31.* Cald. Pereira *de empt.& vendit. cap.15.*
5 *n.13.* quod intelligitur quando non conſtat dominum expreſsè mandaſſe procuratori, vel poſt factam rem illicitam eam ratam habuiſſe, ex Capyc. *deciſ.67.n.2.* Menoch. *de arbitr.caſu 315. n.23. cum ſeqq.* Cancer. *d.cap.14.n.7.& 8.* Fontanel. *d.gloſſ.13.n.32.& 33.*

De rebus alienis non alienandis, & de prohibita rerum alienatione, vel hypotheca.

TIT. LI.

NEc res alienas poſſumus alienare, nec eas, quarum alienationem lex, vel teſtator, vel pactum nobis ademit. Alienatio prohibita ſi fuerit, intelliguntur hæc omnia prohibita, dominij tranſlatio, manumiſſio, vſusfructus datio, pigneratio, ſeruitutum impoſitio, datio in emphyteuſim, *l.vlt. hoc tit.* Scripſerunt in ipſius rubric. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide Vezin. & Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.36. pag.644. l.Hiſſ.53. tit.5. part.5.* vbi Gregor. Lopez.

SVMMARIVM.

1 *Emptor rei alienæ tenetur eam reſtituere domino, niſi probet quo iure emerit, aut præſcriptione ſe tueatur: emptor nihilominus pretium à venditore repetit.*

2 *Scienter emens rem alienam non vſucapit, eamque rem domino reſtituere tenetur.*

3 *Emens rem alienam ſcienter perdit rem & pretium, & num.4.5. Amplia*

I. etiam in emptione rei prohibitæ alienari, n.6.

II. etſi emptor ſolùm in genere ſciret rem non pertinere ad venditorem, num.7. Limita

I. niſi pretium eſſet verſum in vtilitatem rei domini, num.8. quamuis res eſſet Eccleſiæ, quæ reſtituere pretium in eius vtilitatem verſum tenetur, etſi emptor bonæ, vel malæ fidei fuerit, num.9.

II. quando emptor emiſſet rem ab hoſtibus, ſeu latrunculis exteræ gentis, num.10.

III. quando emptor non emit rem penitus alienam, ſed ſubiectam reſtitutioni, num.11.

IV. emptorem rei alienæ pretium repetere poſſe à venditore, ſi de euictione ſtipulatus fuit, quamuis habuerit ſcientiam rei alienæ, num. 12. intellige vt num.13.

14 *Præſcripta, ſiue perempta re à non domino, condictionem dari vero domino aduerſus venditorem ad pretij reſtitutionem, etiam in venditionem rei mobilis, num.15. obtinet licèt res non ſit perempta, ſi eius proſequutio eſt difficilis, num.16. & licèt res extet, ſi difficulter vendicari poſſit à poſſeſſore, num.17.*

L. Si præſidi. I.

Imp. ALEXANDER A. *Secundino.*

EMptor rei alienæ tenetur eam reſtituere domino, 1
niſi probet quo iure emit, aut præſcriptione ſe tueatur; nihilominus emptor repetit pretium à venditore. Scienter rem alienam emens non vſucapit, 2
eamque rem domino reſtituere tenetur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicer. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Cald. Cuiac. Donell. Sichard. Aloyſ. Leo *in 4. fol.38. verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Probat

3 Probat hic text. quod emens rem alienam ſcienter,
perdit rem & pretium , vt per Cardoſ. *in praxi iudi-*
4 *cum , verbo emptio , n.6.* Et quod emptori rei alienæ
ſcienter non ſit reſtituendum pretium ſi res ab eo
euincatur, probat *l. ſi fundum ſciens , C.de euictionib.*
l.ſi a matre, C.de iure dot. Palat. *in repet.rubr.de donat.*
inter virum & vxorem, §.64. *n.63.* Tiraquell. *de retra-*
ctu lign.§.12. gloſſ.1. n.7.8.& 11. Fabian.de Monte *in*
tractat.de empt.quaſt.4. princip.n.8.& 9. Anton.Gom.
variarum tom.2. cap.2.n.42.& l.53.Tauri , n.61.circa
fin. vbi communem dicit , licèt ipſe contrarium te-
neat, Natt. *conſ.181. poſt num.7. lib.1.* Cou. *lib.3.var.*
cap.17.n.2.verſ.ad eam quaſt. Menchaq. *controuerſ.il-*
luſtr.cap.2.n.16. Franc.Bec.*conſ.24.n.39.* Federic.Scot.
conſ.41.n.25.tom.2.lib.3. Caballin. *de euict.§.5. n.31.*
Azaued. *l.6.num.17. tit.2.lib.1. noua Recopilat.* Sord.
conſ.19. n.37. cum ſeqq. tom.1. Menoch. *conſ.418. per*
5 *tot. vol.5.* vbi quod nec etiam pretium recuperare po-
teſt, Gutier. *pract. lib.3. quaſt.8. n.17.* Mareſcot. *var.*
lib.2.cap.19. num.13. Ceuall. *commun.contra commun.*
tom.3. quaſt.798. per tot. Flores de Mena *in addit. ad*
Gam.Luſit.deciſ.20. Magon. *Florent.deciſ.48.n.11.*Ca-
roc. *deciſ.10.n.11.* Cæſ.Barz. *Bonon.deciſ.3.n.46.*Mar.
Muta *deciſ.83. n.10.* Flamin.Cartar. *deciſ.70.n.4.* Fa-
chinæ. *controuerſ.lib.2.cap.40.* D.Barboſ. *in l.1. ff.ſo-*
luto matr. part.5. n.36. Cald. Pereira *de empt. cap.31.*
num.105.& cap.11.num.3.& 6.

6 Ampl a primò procedere etiam in emptore rei
prohibitæ alienari , quia tunc emptor qui ſcienter
emit, pretium repetere non poteſt , vt per Afflict. *de-*
ciſ.278. Mendez de Caſtro *de annonis,notab.11. n.16.*
Flores de Mena *ad d.deciſ.20. col.3.*

7 Amplia ſecundò etſi emptor ſolùm in genere ſci-
ret rem ad venditorem non pertinere, licèt ignoret ad
quem in particulari pertineat , vt per Tiraq. *de retra-*
ctu lig.§.12.gloſſ.2. num.9. Mareſcot. *d.lib.2. cap.19.*
num.25. Guzman. *de euiction.quaſt.46.n.2.*

8 Limita primò, niſi pretium eſſet verſum in vtilita-
tem veri domini ; nam tunc pretium à domino reſti-
tuendum eſt cum vſuris compenſatis cum fructibus,
l.emptor 65. ff.de rei vendic. Gutier. *pract. lib.3. q.8.*
9 *n.20.* vbi ampliat procedere quamuis res eſſet Eccle-
ſiæ, quæ reſtituere pretium in eius vtilitatem verſum
tenetur , etſi emptor bonæ , vel malæ fidei fuerit.
Cald.Pereira *d.cap.32.n.110.*

10 Limita ſecundò quando emptor emiſſet rem ab ho-
ſtibus , ſeu latrunculis exteræ gentis , *l. mulier inops,*
*ff.de captiu.& poſtlim.reverſ.*Benintend. *Bonon.dec.34.*
n.2. Menoch. *de praſumpt.lib.5. praſumpt.29.num.26.*
Alexand. Trentacinq. *var.reſolut. lib.3.tit.de empt.re-*
ſol.12.n.10. Caroc. *in tract.de re furtiua penes tertium*
repertu , quaſt.24. Farinac. *de furtis , quaſt.177. n.41.*
Cabal. *reſolut.crimin. caſu 292. num.12.* vbi loquitur
quando cum difficultate recuperare poſſet, & *num.22.*
tenet licitè poſſe emi res à piratis , ſeu hoſtibus Tur-
cis, & talem rem poſſe vſucapi per triennium, quam-
uis ſcientiam rei alienæ habuerit.

11 Limita tertiò quando emptor non emit rem peni-
tus alienam , ſed ſubiectam reſtitutioni ; nam tunc
venditor tenetur ad pretij reſtitutionem,etſi nulla in-
teruenerit ſtipulatio, *l.fin.§.fin.C.commun.de legat.* Ti-
raq. *de retract. lig.§.12. gloſſ.1. n.13.* Anton. Gom. *d.*
tom.2.cap.2.n.42.verſ.quod tamen ſingulariter, Cou.*d.*
lib.3. var. cap.17.n.2. verſ.ad eam quaſt. Caballin. *de*
euiction.§.5.n.32. Surd. *deciſ.208.num.1.& ſeq.& de-*
ciſ.243.n.2. Catthar. *Genuenſ.deciſ.70. num.16.&* 17.
Gutier. *d.lib.3. quaſt.8. n.18.* Mareſcot. *d.lib.2. var.*
cap.19. n.13.& 16. Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.380.*
verſ.ſextus, D.Barboſ. *in l.1. ff. ſoluto matr. p.6.n.27.*
verſ.& confirmatur , Ceuall. *commun. quaſt.798. n.fin.*
Alex.Trentacinq. *d.tit.de empt.reſol.13.num.1.* vbi ait
quod recuperat pretium , non verò intereſſe & melio-
rationes, Caroc. *deciſ.10.n.14.* Guzman. *de euict.q.46.*
n.4. Quamuis contrarium, immò quod abſque ſtipu-
latione pretium non debeatur , teneant Flores de Me-
na *ad d.deciſ.20.col.1.* Fachinæ. *controu.lib.2. cap.40.*
in princ.& lib.7.cap.4.col.2.verſ.ex his, Cald. Pereira
d.cap.11.num.5.& d.cap.31.num.107.

Limita quartò emptorem rei alienæ pretium repe- 12
tere poſſe à venditore , ſi de euictione ſtipulatus fuit,
quamuis ſcientiam rei alienæ habuerit.Crauet.*conſ.64.*
n.4. Ant.Gom. *d.tom.2. cap.2. n.42.* Roland. *conſ.67.*
*à n.1 lib.4.*Tiraq.*de retractu lig.§.12.gloſſ.1.n.7.&* 11.
Caroc. *d.deciſ.10. n.11.* Mareſc. *d.lib.2. cap.19. n.28.*
Flores de Mena *ad d. deciſ.20. verſ. ſi verò promittat,*
Magon. *Florentina deciſ.59.n.13.*Surd. *deciſ.208.n.13.*
& conſ.15.num.19. D.Barboſ. *in l.1.ff.ſoluto matr.p.5.*
n.20.& n.37.verſ.non obſtat, Valaſc. *conſ.83.n.5.&* 10.
Giurb. *deciſ.113. n.16.* Fontanell. *de pactis nuptial.*
tom.2.clauſ.5.gloſſ.8. part.14.n.7. Intellige ſi ſtipula- 13
tio fuerit ſpecialis & ſpecifica , non verò ſimplex &
generalis , Cou. *d.cap.17.num.7.* Surd. *deciſ.243.n.3.*
& 4. Mareſcot. *d.cap.19. num.29.&* 30. Guzman. *d.*
tract.de euict. quaſt.46.num.5.

Nullo iure munitum, &c.] Notatur quod perempta, 14
ſiue præſcripta re à non domino , ita quod vendicari
non poſſit , ex æquitate vero domino aduerſùs vendi-
torem ad pretij reſtitutionem condictio datur , Greg.
Lop. *l.34. gloſſ.4.tit.5.part.5.* Xuar. *alleg.28.num.11.*
Afflict. *deciſ.369. num.4.* D.Barboſ. *in l.qua dotis 33.*
num.142. ff. ſoluto matrim. Caroc. *de depoſito, part.1.*
tit.de excuſat.depoſiti, num.5. Surd. *deciſ.306.num.14.*
Cald.Pereira *de empt.cap.10 num.2.& 3.* vbi procede- 15
re loquit etiam in venditione rei mobilis. Stephan.
Gratian. *diſcept. forenſ.tom.2. cap.304. num.6.* Bene-
dict. Ægid. *in repet. l.ex hoc iure , ff.de inſt. & iure,*
part.1. cap.8. num.75. Quod etiam obtinet , licèt res 16
non ſit perempta , ſi eſt difficilis eius proſequutio,
quia ad partes remotas fuit portata , Caroc. *vbi ſup.*
num.6. Cald.Pereira *d.cap.10.num.2.* & licèt res extet 17
ſi difficulter vendicari poſſit à poſſeſſore, Grammat.
deciſ.21.num.2. D.Barboſ. *in l.qua dotis,num.141.*

SVMMARIVM.

1 *Venditio mariti ſignantis ſigillo vxoris , non praiu-*
dicat vxori ignoranti , & num.3.
2 *Sigillum ignoranter appoſitum rei aliena non obli-*
gat eum ad quem ſigillum pertinet.
4 *Venditio facta à marito de re vxoris immobili, non*
valet : hinc maritus non poteſt vendere , donare,
ſeu alienare bona aliqua immobilia , neque ad
longum tempus locare, ſine expreſſo conſenſu vxo-
ris , num.5.
6 *Sigillum ſuum ponens videtur actum approbare,*
& in eo conſentire.

L. Diſtrahent. II.

Imp. GORDIAN. A. *Gracia.*

VEnditio mariti ſignantis ſigillo vxoris , vxori 1
ignoranti non præiudicat. Sigillum ignoranter 2
appoſitum rei alienæ non obligat eum ad quem ſi-
gillum pertinet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 3
partem ex hoc text. deſumit Cald. Pereira *de empt.&*
vendit.cap.6. num.20.verſ.ac proinde.

Notatur hic text. ad hoc , quod venditio facta à 4
marito de re vxoris immobili, non valet, vt per Car-
doſ. *in praxi Iudic.& Aduoc.verbo Emptio,n.64.*Hinc 5
etiam maritum non poſſe vendere, donare, ſeu aliena-
re bona aliqua immobilia , neqne ad longum tempus
locare ſine expreſſo conſenſu vxoris , reſoluunt Gam.
Luſit.

Luſit. deciſ.37. & 226. num.4. Valaſc. *conſ.85.à n.1.* Cardoſ. *in d.praxi, verbo maritus, n.23.* Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo cùm non ab ſimilis, n.33. C.de in integ.reſtit.maior.& de empt.& vendit. cap.8.num.6. cum ſeqq.* D.Barboſ. *in l.1. ff. ſoluto matrim.p.5.* Rebell. *de oblig.inſtit.p.2.lib.1. quæſt.8.num.39.cum ſeqq.* Ordin.Reg. Luſit. *lib.4.tit.48.* vbi parens meus.

6 *Licèt ſigillo tuo*, &c. Notatur ad hoc, quod ſigillum ſuum ponens videtur actum approbare, & in eo conſentire, vt per Gregor. Lop. *l.1. gloſſ.3. & l.114. gloſſ.8. tit.18.p.3.* Aym. *de antiq.temp. p.1.c.quæritur, n.44.fol.58.* Tiraq. *de retract.lig.§.1.gloſſ.9.n.159.* Maſcard. *de probat. concl.1302 & concl.1341. n.18.* Guid. Panciroſ. *in theſauro var.lect. lib.1. cap.26. poſt princ.* D.Barboſ. *in l.quæ dotis, n.172.ff.ſolut.matrim.* Viu. *deciſ.54.p.1.* Hippol. *ad rubr.de probat.n.320.cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Hæres iure hæreditario non poteſt venire contra factum defuncti, & ſi euincit, tenetur ad intereſſe, & num.2. caſus in quibus hæres poteſt venire contra factum defuncti, remiſſiuè num.3.*

4 *Conceſſio facta ab eo, qui non erat dominus, conualeſcit ſi contingat eum ex poſtfacto fieri dominum.*

5 *Venditor & eius hæres, licèt oppoſita exceptione per emptionem non poſſit rem euincere ab emptore, tamen ſi emptor non excipiat, poterit agere de euictione.*

L. Venditrici. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Valeriano.*

1 HÆres iure hæreditario non poteſt venire contra factum defuncti; & ſi euincit, tenetur ad intereſſe. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſupra hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.24.tit.13.part.5.* vbi Greg.Lop. *gloſ.vlt.* Roder.Xuar. *in l.quoniam in prioribus, ampl.7.num.6. col.2.* Tiraq. *de retract. lig.§.1. gloſſ.9.n.48.* Boër. *deciſ.23. n.17.* Pinel. *in l.1. part.3. n.81.cum ſeqq. C.de*
3 *bonis matern.* latè Menoch. *conſ.89.n.6.cum ſeqq.* vbi plores caſus refert, in quibus poteſt hæres venire contra factum defuncti, Cacheran. *deciſ.152.*

4 Notatur ad hoc, quod conceſſio ab eo facta, qui dominus non erat, conualeſcit ſi contingat eum ex poſtfacto dominum fieri, vt per Cald.Pereira *de poteſt eligendi, cap.10.n.23.* vbi *numeris ſeqq.* declarat.

5 Notatur etiam ad hoc, quod licèt venditor & eius hæres oppoſita exceptione per emptorem non poſſit rem euincere ab emptore, tamen ſi emptor non excipiat, ſed patiatur rem à ſe euinci, poterit agere de euictione, vt per D. Barboſ. *in l. Lucius Titius 39. num.26. ff.ſoluto matrim.* vbi ad hoc hunc text. elegantem dicit, & *in verſ.vnde receptum*, reſoluit quod quando quis non alienauit, ſed ſimpliciter conſenſit alienationi per alium factæ, hæres admittetur ad reuocandum ex proprio iure, quia conſenſus conſentientis ad hunc caſum ſe non extendit, & citat Pinel. *d.l.1.p.3.num.83. verſ.limitatur ſextò.*

L. Mancipia IV.

Iidem AA. *Affabili.*

MAter res filij ſine filij conſenſu pro debitis propriis in ſolutum dare nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

Vide poſita *in collect.ad l.1. & 3. ſup. C. ne filius pro patre.*

SVMMARIVM.

1 *Filius venit contra factum patris iure proprio.*
2 *Pater vendens rem filij, illi non præiudicat.*

L. Si fundum. V.

Iidem AA. *Ægro.*

FIlius venit contra factum patris iure proprio. Pater vendens rem filij illi non præiudicat. Colligunt ex Ord.Doctores citati *in l.1.n.1. ſup.hoc tit.* 1 2

Vide poſita *in collect.ad l.2.C.ne filius pro patre.*

SVMMARIVM.

1 *Vendens rem alienam non præiudicat vero domino.*

2 *Venditio rei alienæ valida etiam inter ſcientes, n.3.*
Limita
I. in venditione rei mobilis, num.4.
II. reſpectu veri domini rei vendita nullam eſſe venditionem, num.5.

6 *Venditionem rei alienæ valere de facto, ſed non de iure.*

7 *Venditio an valeat, ſi domino præſente, & non contradicente, vendam rem alienam, & ei præiudicet.*

8 *Emens rem furtiuam, an, & quando teneatur illam reſtituere domino, etiam ſibi non reſtituto pretio.*

L. Nemo res. VI.

Iidem AA. *Ruſo.*

VEndens rem alienam non præiudicat vero domino. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.* 1

Probat hic text. valere venditionem rei alienæ, vt per Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloſſ.2. n.19.* Fabian. de Monte *de empt. & vendit. quæſt.4. princ. n.17.* Anton. Gom. *tom.2.var. cap.2.n.8.* Afflict. *deciſ.40.n.3.* Roland. *conſ.57.n.20.vol.3.* Decian. *clauſ.30.n.17.vol.1.* Bertazol. *de clauſul.inſtrument. clauſ.19.gloſſ.2.num.3.* Pinel. *in rub.de reſcindenda vendit.part.2. cap.3.n.17.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.19. n.2.* Menoch. *conſ.1. n.137.* Surd. *deciſ.253.n.4.* Auendan. *de cenſib.cap.61. num.2.* Mozz. *de contract. tract. de empt.& vendit. tit. de rebus, quæ vendi, & emi poſſunt, num.10.* Cardin. Tuſch. *practic.concluſ. lit.V, concl.53.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, tit.9.in præmiſſ.n.11.* Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ. tom.4.cap.730. n.26.* Sigiſm. Scacc. *de commerc.& camb.§.1.quæſt.1. n.556.verſ.primus caſus,* Azor. *inſtit.moral. part.3. lib.8.de empt. cap.5. verſ.his præmiſſis,* Cenc. *de cenſibus part.2.cap.2.quæſt.1.art.1. num.11.* Bened.Ægid. *in repet.l.ex hoc iure, ff.de iuſt. & iure, part.1.cap.8. num.74.cum ſeq.* 2

Amplia valere venditionem rei alienæ etiam inter ſcientes, vt per Afflict. *deciſ.369. num.2.* Steph. Gratian. *d.cap.730.num.27.* Surd. *conſ.19.n.39.* quicquid dicat Cald. Pereira *de empt.cap.11. num.4.* 3

Limita primò in venditione rei mobilis, quia illius traditione furtum committitur, & de re furtiua non tenet emptio, nec venditio, iuxta diſtinctionem *l. ſi in emptione, §.item ſi emptor, ff.de contrah.empt.* Caroc. *deciſ.10. à n.1.* vbi tradit in re mobili furtum committi, ſi de loco ad locum fiat motio, & vendi- 4

tionem rerum mobilium domino non præiudicare, *&* *in tract. de re furtiua penes tertium reperta, quæſt.* 32. vbi ſublimitat quando ſolus venditor ſcit rem eſſe furtiuam; nam tunc obligatio contrahitur.

5 Limita ſecundò, reſpectu veri domini rei venditæ nullam eſſe venditionem, iuxta *l. rem alienam, & l. qui officij, §. qui neſciens, ff. de contrah. empt.* nam venditio rei alienæ in effectu & ſubſtantia eſt nulla, & ſolùm valet in præiudicium venditoris quoad effectum vt teneatur vltra reſtitutionem pretij ad damnum, & intereſſe ementium, Fabian. de Monte *d. quæſt.* 4. *princip. num.* 8. Rebuff. *in repet. l. vnic. C. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt, ſuper gloſſ. verbo dupli, n.* 35.

6 vbi tradit venditionem rei alienæ valere de facto, ſed non de iure, & ſic eſſe intelligendam *d. l. rem alienam*, Auendan. *d. cap.* 61. *num.* 1. *verſ. quia licèt Vlpianus*, Sigiſm. Scacc. *d. loco*, Caroc. *d. deciſ.* 10. *num.* 9. Vnde reſpectu domini nulla eſt venditio, & ab emptore res auferri poterit, quia talis venditio domino non præiudicat, Afflict. *deciſ.* 369. *num.* 3. Perez *in l.* 1. *tit.* 7. *lib.* 5. *Ordin. fol.* 191. *col.* 37. *verſ. quid autem*, Bertaz. *d. clauſ.* 19. *gloſſ.* 2. *n.* 3. Surd. *conſ.* 282. *num.* 8. *& conſ.* 19. *num.* 32. *& deciſ.* 122. *num.* 4. 5. *&* 6. vbi nullam eſſe venditionem latè comprobat Cald. Pereira *d. tract. de empt. cap.* 11. *num.* 1. vbi de facto valere dicit, Azor. *d. cap.* 5. *quæſt.* 2. Benedict. Ægid. *d. cap.* 8. *num.* 74. vbi dicit emptionem rei alienæ valere inter ipſos contrahentes, vt ex illa obligatio vtrinque contrahatur, ſaluo ſemper domini iure, quod ab eo ſine facto illius auferri non poteſt.

7 Quid ſi domino præſente, & non contradicente rem alienam venditam, an valeat venditio, & ei præiudicet? Valere tenent gloſſ. *in l. cùm proponas filios, C. de pactis*, Bart. *in l. quæ dotis* 34. *num.* 14. vbi D. Barboſ. *num.* 140. *verſ. eſt ſecunda concluſio, ff. ſoluto matrim.* Menoch. *de præſump. lib.* 3. *præſ.* 23. *num.* 83. *& lib.* 6. *præſ.* 99. *num.* 20. licèt contrarium ſuſtineat Bald. *in l.* 1. *num.* 12. *C. de bonis mat.* Guillelm. Bened. *in cap. Raynutius, verbo ſi abſque liberis, el* 2. *tit. de fideicom. ſubſtitut. num.* 114. Tiraq. *in d. gloſſ.* 8. *num.* 144. *cum ſeqq.* Horum opiniones componit Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 102. *num.* 8. *cum ſeqq.* dum ait quod tunc video conſentire illi actui, qui fit me præſente, & tacente, quando eſt eius qualitatis quod me inuito fieri non poteſt, & in hoc caſu procedere primam opinionem aſſerit, & contrariam quando eſt actus, quem prohibere non poſſum.

8 Vtrùm autem, & quando emens rem furtiuam teneatur illam reſtituere domino, etiam ſibi non reſtituto pretio? vide poſita *in l. in ciuilem, C. de furtis.*

SVMMARIVM.

1 *Alienatione prohibita, omnis actus videtur prohibitus, per quem alteri quæritur, aut ſequitur alienatio, & num.* 3. *maximè quando in prohibitione ſunt appoſita verba multùm pregnantia, & generalia, n.* 4. *hanc regulam non habere locum in ſtatutis, num.* 5. *ſiue immediatè, ſiue mediatè ex actu perueniatur ad alienationem, n.* 6. *& cur, n.* 7.

2 *Rei alienatione prohibita, pignoris & vſusfructus conſtitutio interdicta cenſetur.*

8 *Alienare prohibitus non poteſt alienare dominium directum: eodem modo vtile dominium non poteſt transferri in alium ab eo, qui alienationem facere eſt prohibitus, num.* 9.

10 *Alienari prohibita non poſſunt infeudari, neque concedi in emphyteuſim, niſi eſſent ſolita in feudum, vel emphyteuſim dari.*

11 *Vſusfructus conſtitutio alienatio eſt, & alienatione prohibita, vſusfructus etiam prohibetur conſtitutio.*

12 *Alienare prohibitus etſi non poſſit vſumfructum conſtituere, poterit tamen pro tempore iuris ſui cedere, & vendere fructuum commoditatem, & perceptionem.*

13 *Vſusfructus licèt in re emphytheutica imponi non poſſit ſine conſenſu directi domini, poteſt tamen concedi eius vſus & commoditas.*

14 *Alienare prohibitus, cenſetur etiam prohibitus hypothecare, vel pignerare, ſiue pigneratio fiat pro magno, ſiue pro modico pretio, num.* 15. *Limita*

I. in prohibitione pœnali, num. 16.

II. quando teſtator obligaſſet fundum creditori, & poſtea in teſtamento prohibeat illius alienationem, num. 17.

III. in generali hypotheca, & bonorum obligatione, num. 18. *Quod tamen reſtringitur*

I. quando prohibitus non habebat alia bona, niſi prohibita alienari, num. 19.

II. quando verba eſſent vniuerſalia, num. 20.

21 *Alienationis appellatione omnis actus continetur, per quem transfertur dominium.*

22 *Dominij tranſlatio impeditur*

I. quando conuenitur in pacto, quod nullo modo poſſit res alienari, ibid.

II. quando prohibetur res alienari ex diſpoſitione contrahentium, quæ tamen ex iuris communis diſpoſitione alienari non poterat, num. 23.

III. in omnibus caſibus, in quibus dominium ex ſolo pacto transfertur abſque traditione, n. 24.

IV. ſi dictum fuerit, Vendo, vel dono hoc pacto, vt non liceat alienare, & ſi ad aliquem actum alienationis perueneris, tunc dominium ad me reuertatur, & in eum caſum ex nunc conſtituis poſſidere meo nomine, num. 25. *Vel ſi poſt pactum appoſitum de non alienando, dictum fuerit, vt in caſu, quo emptor ad aliquem actum alienationis deuenerit, liceat venditori ingredi poſſeſſionem illius rei propria auctoritate, num.* 26. *Vel quod eo caſu, quo deuentum fuerit ad aliquem actum alienationis, res ſit inempta, vel venditio habeatur pro non facta, num.* 27.

V. ſi ſimul cum pacto de non alienando iuramentum interueniat, num. 28. *contrarium num.* 29.

VI. ſi ille qui prohibuit rem alienare, reſeruat ſibi aliquod ius in eo, num. 30.

31 *An ſufficiat hypotheca generalis, vel ſpecialis ſimul requiratur de non alienando, & n.* 32.

33 *Prohibitio alienationis facta in teſtamento per teſtatorem valet, & ex ea impeditur dominij tranſlatio: intellige vt num.* 34. *declara vt n.* 35.

36 *Pactum de non alienando non impedit dominij tranſlationem in tertium, in quem res alienari prohibita fuit tranſlata titulo venditionis, vel alio legitimo.*

37 *Dominium ſimul regulariter non tranſit ex ſolo titulo ſine traditione: ita etiam non amittitur dominium ſolo pacto ſine noua retraditione.*

38 *Quando prohibitio cum legis prohibitione directi domini concurrit, res non poteſt, etiam in caſu, prima ſtante prohibitione, permiſſo alienari.*

L. Sancimus. VII. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *Ioanni P. P.*

ALienatione prohibita, videtur omnis prohibitus 1
actus per quem alteri quæritur ius, aut ſequatur
alienatio. Rei alienatione prohibita, pignoris & vſus- 2
fructus conſtitutio interdicta cenſetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem 3
ex hoc text. deſumunt, exornantque *l. Hiſp.* 43. *tit.* 5. *part.* 5.

part.5. vbi gloſſ.3. Roman. ſing.620. Hippol. in l.1. §.cùm quidam deponeret, n.11.ff.de quaſt. Alphan. collect.50. Anton.Gom. tom.2. var. cap.14. n.16.& l.40. Tauri, n.81.à princ. Crauet. conſ.986. n.15. Roland. à Valle conſ.31.n.27.lib.1. Pinel. in l.1.C.de bonis mater.p.3.n.18.& in l.2.C.de reſcind. vend. part.2.cap.1. n.14. Gam. Luſ.deciſ.108. Molin.de primog.lib.1.c.20. num. 14. Carpan. ſuper ſtatuta Mediolan. cap. 305.
4 n.35. Menoch. conſ.1099.n.19. vbi dicit maximè verum quando in prohibitione ſunt appoſita verba multùm prægnantia, & generalia, Caualcan. deciſ.6. n.2. part.3. Surd. conſ.5.n.40.& conſ.276.n.13.& conſ.301. num.14. Anchar.iun. lib.1.quaſt.27. num.3. vbi in fine
5 ſubdit hanc regulam non habere locum in ſtatutis, Maſcard. de prob.concl.1236.n.108. Donel. ad l.ſi ita quis 135. §.ea lege, num.7. ff.de verb. oblig. D.Barboſ. in l.1. ff. ſoluto matrim. part.3. n.59. Cald. Pereira in l.ſi curatorem, verbo venundediſti, num.3.& de renou. emphyt.quaſt.16. num.12.& quaſt.forenſ.lib.1.quaſt.20. n.63.in fine, Petr.Cened. practic.& canon. quaſt.lib.1. quaſt.11. n.13.cum ſeqq. Anguian. de legibus lib.3.controu.13. n.20.cum ſeqq. Fuſar. de ſubſtitut. quaſt.694.
6 vbi ampliat regulam, ſiue immediatè, ſiue mediatè ex actu perueniatur ad alienationem.

7 Ratio eſt, quia prohibito vno, cenſentur omnia prohibita per quæ peruenitur ad illud vnum; ad quam regulam citatur text. in præſenti, & alia iura citata à gloſſ. in cap.cùm quid prohibetur 39.de regul.iuris lib.6. Menoch. conſ.116. num.15. latè Maſcard. de prob.concl.102. Surd. conſ.301.n.74. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo Alienatio, num.15. Et procedit tantùm in his, per quæ neceſſariò peruenitur ad rem prohibitam, non verò in illis, per quæ ad illam perueniri poteſt contingenter, aut poſſibiliter, iuxta tradita per Bart. in l.ambitioſè, num.22. ff.de decret.ab ordine facien. & in l.2. ad fin. ff.de iuriſd. omn. iud. receptum communiter, vt ex Purpur. refert & ſequitur D.Barboſ. in l.1. ff.ſolut.matr. part.3.num.57.

8 Non ſolùm dominij alienationem, &c.] Notatur ad hoc, quod prohibitus alienare non poteſt dominium directum alienare. Menoch. conſ.116. dub.1. Magon. Florentin.deciſ.91. Fuſar. de ſubſtitut.quaſt.701.num.1. vbi dicit hunc text. loqui de directo dominio.

9 Eodem modo vtile dominium non poteſt transferri in alium ab eo, qui alienationem facere eſt prohibitus, vt per Bart. & Salicet. in præſenti, Alex. conſ.1. n.15. lib.4. Cacheran. conſ.26.num.14. & alios, quos refert & ſequitur Fuſar. d. quaſt.701. num.2. vbi hinc non eris ſeqq. infert, bona alienari prohibita non poſſe infeudari, neque in emphyteuſim concedi, niſi eſſent ſolita in feudum, vel emphyteuſim dari.

10 Licèt textus in præcitatis verbis probet ex prohibitione alienandi etiam cuiuſlibet dominij alienationem prohiberi, modò directum, modò vtile ſit, vt vidimus, nihil de dominij tranſlatione diſponit, & ideo dicit textus dominij alienationem, & non tranſlationem. Ita Ioan.Oroſ. in l.pen. ff.de tranſact.num.23. cum ſeqq. Anton. Gom. l.43. Tauri, num.13. Ioan. Garcia reg. 334. num. 6. prope fin. Ceuall. commun. contra commun. quaſt.756. num.3.

11 Sed etiam vſusfructus dationem, &c.] Notatur ad hoc, quod vſusfructus conſtitutio alienatio eſt, & alienatione prohibita, vſusfructus etiam conſtitutio prohibetur, vt per Roman.ſing.600.incip. Tu ſcis, Tiraq. de retractu lig.§.1. gloſſ.7.num.41. Aldobrandin. conſ.36.n.43.lib.1. Ant.Gom.l.40.Tauri, n.85.Burſat. conſ.377. n.1.& 4. lib.4. Caualcan. de vſufructu mulieri relicto, n.66. verſ.quia conſtituere, Molin. de primogen.lib.1. cap.10.n.8. Achil.Pedrocha conſ.7.n.81. & 82. Menoch. conſ.116.n.6.& 21.lib.1.& conſ.1032. n.13. Alba conſ.442.n.26. lib.2. Cioff. conſ.28.n.11. Petra de fideicom. quaſt.80. num.103. Pereg. in ſimili tract.art.40. num.114. Franc. Marc. deciſ.870. part.1. Queſada diuerſarum quaſt. iuris cap.vlt. n.20. D.Barboſ. in l.vſufructu, n.15.& 16. ff. ſoluto matrim. latè Caſtill. controuerſ.lib.1.de vſufructu, cap.54.à princip. Fuſar. de ſubſtitut. quaſt.127. Probatur, quia prohibitus alienare rem, non poteſt nec illius partem minimam alienare, Bald. hic in fine, Tiraq. in l.ſi vnquam, verbo partem aliquam, num.14. C. de reuoc. donat. at vſusfructus eſt pars rei, l.qui vſumfructum, ff.de verbor. obligat.& l.ſi à reo, §.reo, ff.de ſolut. & vſusfructus dicitur pars dominij, l.4. ff.de vſufructu. Ergo, &c.

Quamuis prohibitus alienare non poſſit vſumfru- 12
ctum conſtituere, iuxta ſuprà citatos, poterit tamen pro tempore iuris ſui cedere & vendere fructuum commoditatem, & perceptionem, §. nec vſi, & ibi gloſſ. Inſtit.de vſu & habit. l.vlt. §.Lucius, ff.de contrah.empt. Boër. deciſ.66. n.4. Menoch. conſ.777.n.8. Curt.iun. in tract.de feudis, part.4.quaſt.15. num.106. in fine, Molin. d.lib.1.cap.20.num.23. Petra d.quaſt.8. num.103. poſt princip. & num.104. Pereg. d.art.40. num.117. quos refert & ſequitur Fuſar. d. quaſt.527. num.5. Gam. Luſitan. deciſ.199. num.2. Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap.5.num.13. vbi dicit, quod licèt 13
vſusfructus in re emphyteutica imponi non poſſit ſine directi domini conſenſu, poteſt tamen concedere vſusfructus vſum & commoditatem.

Vel hypothecam, vel pignoris nexum, &c.] Nota- 14
tur ad hoc, quod prohibitus alienare, cenſetur etiam prohibitus hypothecare, vel pignorare. Ita Ioan. Nicol. in repet.l.generaliter, n.139.C.de ſecund.nupt. Tiraq. ad leges connub.gloſſ.3.num.101.& in l.ſi vnquam, C.de reuocand.donat.verbo totam, n.1.& de iure mariti, gloſſ.5. n.109. cum ſeqq. Chaſſan. in conſuet.Burgund. rub.9.§.10.n.40. verſ.limita ſextò, Anton.Gom. l.40. Tauri, n.83.& var.tom.1. cap.12. n.39.col.2. in med. verſ.nec obſtat, Dec. conſ.660. Beroi. conſ.235.n.10. lib.1. Pancirol. conſ.171. num.8. Alba conſ.34. ad fin. Cephal.conſ.296.dub.3. Neguzant.de pignorib.part.2. membr.2. n.28.& membr.3.n.69. Fabian. de Monte de empt.& vend. quaſt.3.art.22.num.10. Cou. lib.2.var. cap.16. num.7. Redoan. de rebus Eccleſiæ non alienan. quaſt.1.num.6.& 11. & quaſt.2.cap.6.num.9.cum ſeqq. Menoch. conſ.126. num.15. Pinel. in l.2.C.de reſcind. vendit. part.2. cap.1. num.14. Gam. Luſit. deciſ.108. Maſcard. de probat. concl.1236. n.108. Petra de fideicom.quaſt.8.num.105. Peregrin. eod.tract.art.4.n.118. Ferrer. in conſtit. Cathalon. gloſſ.4. num.175. Ioſeph. Seſſe Aragon. deciſ.185. num.2. Micres de maior. p.4. quaſt.1.à n.76. Caſtill. controu.lib.5. cap.65.n.33. Perez de Lara de anniuerſ. lib.1. cap.20. n.68. cum ſeqq. Caualcan. deciſ.6.n.3.& 5.part.3. Card.Seraphin. deciſ.757. D.Barboſ. in l.1. ff.ſoluto matr. p.3. n.59.cum ſeqq. Cald.Pereira de poteſt.elig. cap.3.n.38.& de reſolut. emphyt. cap.5. num.28. cum ſeqq. Gutier. de tutel. part.2.cap.21.n.7. idem Cald. Pereira de empt.& vendit.cap.8.n.30. Petr.Cened. pract.& canon.quaſt.lib.1. quaſt.11. num.14. cum ſeqq. Rebell. de obligat. iuſtit. part.2.lib.6. quaſt.3. num.15.& 16. latè Fuſar. de ſubſtitut.quaſt.703. per tot. Ego ipſe de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific.verbo alienatio, n.9.

Amplia vt procedat, ſiue pignoratio fiat pro magno, 15
ſiue pro modico pretio, vt per Perez de Lara de capellan.& anniuerſ.lib.1. c.20.n.35. vbi allegat Ant.Gom. d.l.40.Tauri, n.83.in fine, & D.Barboſ. d.part.3.n.59.

Limita primò in prohibitione pœnali; nam ſub 16
pœna prohibitus alienare, pignorando, & hypothecando non incidit in pœnam, vt per Corſet. ſing.11. incip. Pœna, Fabian. de Monte d.quaſt.3. art.22.n.11. Neguzant. de pignor. part.2. membr.3. n.73. Redoan. d.quaſt.2.cap.6.num.6. Caualcan. deciſ.6. num.21.cum ſeqq.part.3. Fuſar. d.quaſt.703. num.3.

Limita ſecundò quando teſtator obligaſſet fun- 17
dum creditori, & poſtea in teſtamento prohibeat illius alienationem; nam hæres poterit illum obligare

alteri pro ſatisfaciendo primo creditori , ponendo eum in locum anterioris creditoris , *l.pater filium , in princ.ff.de legat.*3. Molin. *de primogen.d.lib.*1.*cap.*10. *num.*25. Pereg. *d.tit.*40.*num.*31. Intrigl. *de ſubſtitut. cent.*3. *quæſt.*73. *num.*418. Fuſar. *d. quæſt.*703. *num.*4. vbi *num.* 5. dicit hypothecam non eſſe prohibitam in eum , cuius fauore facta eſt prohibitio , & *num.*7. etiam limitat in pignore iudiciali & prætorio , quod eſt neceſſarium, eo quòd in prohibitione alienationis non continetur alienatio neceſſaria.

18 Limita denique in generali hypotheca , & bonorum obligatione, in quo caſu procedit deciſio *l.*1.*C.de fundis dotalib.* nam diſpoſitio huius legis intelligitur, quando agitur de ſpeciali alicuius rei pignore , vel hypotheca , vide Roman. *conſ.*166.*n.*1. Iaſ. *conſ.*124. *n.*4. *lib.*4. Dec. *conſ.*645.*num.*5. Bertrand. *conſ.*195. *n.*16. *lib.*1. & *conſ.*185. *n.*32.*lib.*3. Hippol. *ſing.*314. *n.*1. Alciat. *conſ.*637.*circa fin.* Neguſant. *de pignorib. part.*1.*memb.*2. *num.*53. Menoch. *de arbitr. caſu* 428. *num.*13.& *conſ.*329.*n.*4.& *conſ.*777.*n.*3. optimè Ber. *in cap.nulli, de rebus Eccleſ.non alienan. n.*22. Cened. *d.quæſt.*11. *n.*15. vbi diſtinctionem refert & ſequitur, Anton.Gabr. *commun. tit.de regul.iuris,concl.*12.*n.*29. Maſcard. *de probat. concl.*1236.*n.*108. Petra *d.quæſt.*8. *num.*106.& *ſeq. in fine* , Pereg. *conſ.*50.*lib.*4. Caualcan. *deciſ.*6.*n.*22.*part.*3. Milan. *deciſ.*1. *num.*120.*verſ. ſecundò*, *part.*2. Intrigl. *de ſubſtitut. cent.*3. *quæſt.*73.

19 *n.*149. Fuſar. *d.quæſt.*703.*n.*8. Quod tamen dupliciter reſtringitur , primò quando prohibitus non habebat alia bona niſi prohibita alienari, nam hæc in generali bonorum obligatione venirent , Gerard. à Petra ſancta *ſing.*34. Ant. Gabr. *d.tit.de regulis iuris , concl.*12. *num.*40. Intrigl. *d. cent.*3. *quæſt.*73. *num.*152. Pereg.

20 *conſ.*50.*lib.*4. Fuſar. *d.quæſt.*703.*n.*9. Secundò quando verba eſſent vniuerſalia , quia tunc & alienari prohibita venirent in hypotheca , Bellon. *d.conſ.*9. *num.*7. Roland.à Valle *conſ.*54.*n.*44.*lib.*3.& *conſ.*27.*num.*29. *lib.*4. Cephal. *conſ.*92.*num.*15.& *conſ.*150. *num.*8. & *conſ.*156.*num.*22. Anton.Gabr. *d.concl.*12.*n.*36. Surd. *conſ.*73. *n.*61. *verſ.vltimò non obſtat , lib.*1.& *conſ.*87. *num.*7.& *ſeq.lib.*2. Pereg. *d.conſ.*50.*n.*1.*lib.*4.Ozaſch. *Pedem. deciſ.*94. *num.* 10. Magon. *Lucenſi deciſ.*54. *num.*19.& *ſeq.* Milan. *d.deciſ.*1. *num.*129. *part.*2. Intrigl. *d.cent.*3. *quæſt.*73. *num.*150.

21 In gloſſ. *Sancimus* , ibi , *quæ continetur appellatione alienationis* , &c. Notatur ad hoc , quod appellatione alienationis continetur omnis actus per quem dominium transfertur, Lap. *alleg.*41.*in princ.* Bald.*conſ.*108. *Quæritur, in princ.lib.*1. Anchar. *conſ.*102. *Quæſtio, in princ.*& *conſ.*105. *num.*2. Neguſant. *de pignor. part.*2. *membr.*3.*n.*71. Pinel. *in l.*1.*C.de bonis mat.part.*3.*n.*18. & 19. Matienſ. *l.*3.*gloſſ.*14. *n.*2.*tit.*19. *lib.*5.*noua Recop.* Brunor. à Sole *in locis communib.verbo Alienatio, num.*2. Cardoſ. *in praxi iudicum, eodem verbo, num.*1. Surd. *deciſ.*102.*num.*21.& *deciſ.*278.*n.*2.& *deciſ.*326. *n.*27. Cald.Pereira *de extinct. emphyt. cap.*5. *num.*57. Cardin. Tuſch. *pract.concluſ. tom.*1. *lit. A, concl.*257. *per tot.* Ferrer. *in conſtitut. Cathalon. gloſſ.*4. *num.*169. Alienationis enim verbum valde generale eſt , & ſub ſe omnes ſpecies alienationis comprehendit , & omnes contractus & diſtractus , ac omnes actus per quos dominium directum, vel vtile transfertur, & per quos aliquod ius conſtituitur. Ita *l.Hiſp.*10. *tit.*33. *part.*7. Greg.Lop. *ad l.*43.*gloſſ.*3.*tit.*5.*part.*5.Chaſſan.*in conſuet.Burgund.rub.*9.§.10.*à n.*29. Tiraq. *de retract.lig.* §.1. *gloſſ.*14.*n.*1. *cum ſeqq.* Rebuff. *in tract.de alienat. rerum Eccleſ.n.*1. Pinel. *in l.*1.*C.de bonis mat. part.*3. *n.*18. *cum ſeqq.* Rodoan. *de rebus Eccleſ. non alienan. quæſt.*1.*in princ.*& *cap.*1.*cum quinque ſeqq.* vbi congerit plurima, quæ alienationis appellatione, & ſub eius prohibitione continentur , Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.*19. *n.*85.*cum ſeqq.* Burſat. *conſ.*377. *ex n.*1.*lib.*4. Molin. *de primog.lib.*1.*cap.*21.*n.*25. Menoch. *conſ.*116. *num.*6. Mieres *de maioratu, part.*4.*cap.*1.*à n.*63. Surd. *deciſ.*254. *n.*20.& *deciſ.*326. *n.*27. Caſtill. *controuerſ. lib.*1.*de vſufructu, cap.*54.*n.*1.& 2. Fontanel. *de pactis nuptial. clauſ.*4. *gloſſ.*1. *n.*79. Cald.Pereira *de empt.*& *vendit. cap.*8.*n.*32. *circa fin.* latè Fuſar. *de ſubſtitut.* à *quæſt.*673.*vſque ad quæſt.*740. vbi de alienationis prohibitione plures vtiliſſimas diſputat quæſtiones.

In ead. gloſſ. ibi , *an transferatur dominium, ſi fiat* 22
contra prohibitionem , &c. Multis caſibus impeditur translatio dominij, vbi adeſt pactum non alienandi.

Primò quando conuenitur in pacto, & dicitur quod nullo modo poſſit res alienari, quia hæc conditio impedit dominij translationem, cùm habeat vim decreti irritantis, & quicquid fit poſtmodùm , eſt nullum , & nullius valoris , nec poteſt talis actus confirmari , vt per Salzed.*ad Bernard.reg.*208.*verſ.ſextò limita*, Card. Mantic. *de tacitis & ambig.conuent. lib.*4.*tit.*30. *n.*38.

Secundò quando prohibetur res alienari ex diſpo- 23
ſitione contrahentium , quæ tamen ex iuris communis diſpoſitione alienari non poterat ; nam concurrente actu duplici prohibitione, non poteſt fieri alienatio, etiam in caſibus aliàs in iure permiſſis, & impeditur dominij translatio , text. *in auth.de non alien. aut perm.*§.*ſanctiſſimas, collat.*9. Roder. Xuar. *alleg.*9. *num.*14. Salzed. *d.reg.*208. *verſ. ſeptimò limita.* Cardin.Mantic. *d.lib.*4.*tit.*30. *num.*37.

Tertiò in omnibus caſibus, in quibus dominium 24
ex ſolo pacto transfertur abſque traditione , quia in eis per ſolum pactum poteſt prohiberi translatio dominij , gloſſ. magna *in fine* , *in l.*1.*C.de inoffic. donat.* Anton.Gom. *l.*40.*Tauri, n.*16.*verſ.ex quibus infero,*& *n.*25.*in fine*, & *n.*27.*verſ.facit etiam*, & *n.*39.*in fine*, Salzed. *d.reg.*208. *verſ.quartò limita.*

Quartò ſi dictum fuerit , Vendo vel dono hoc 25
pacto , vt non liceat alienare , & ſi ad aliquem actum alienationis perueneris , tunc dominium ad me reuertatur , & in eum caſum ex nunc conſtitui te poſſidere meo nomine. Anton.Gom. *l.*40.*Tauri* , *num.*20. Salzed. *d.reg.*208. *limit.vlt.* Molin. *d.primogen. lib.*1. *cap.*12.*n.*32. *verſ.per quem text.* Azeued. *l.*11.*num.*11. *tit.*6. *lib.*5. *noua Recopil.* Mieres *de maioratu, part.*3. *quæſt.*9. *num.*3. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.*2. *quæſt.*81. *num.*16. Cardin. Mantic. *d.tit.*30. *num.* 26. *cum ſeqq.*
Caſtill. *controuerſ. lib.*5. *cap.*80. *num.*21.& 24. Vel ſi 26
poſt pactum appoſitum de non alienando, dictum fuerit, vt in caſu , quo emptor ad aliquem actum alienationis deuenerit , liceat venditori ingredi poſſeſſionem illius rei propria auctoritate , Salzed. *d. reg.*408.
*limit.*8. Cardin.Mantic.*d.tit.*30.*n.*44.& 45. Vel quod 27
eo caſu, quo deuentum fuerit ad aliquem actum alienationis , res ſit inempta , vel venditio habeatur pro non facta , quia iſtud pactum reſolutiuum vim habet pacti legis commiſſoriæ, ex qua transfertur dominium ipſo iure, Salzed. *d. reg.*208. *limit.*4. Viu. *deciſ.*471. *num.*9. Cardin.Mantic. *d.tit.*30.*num.*31.

Quintò ſi ſimul cum pacto de non alienando iura- 28
mentum interueniat ; nam tunc dominij translatio impeditur , Cephal. *conſ.*41. *num.*10. *cum ſeqq. lib.*1. Roland. *conſ.*6. *num.*35.& 54. Menoch. *conſ.*63.*n.*20.
Caroc. *deciſ.*117. *num.* 18. Sed contrarium meritò 29
tuentur Anton.Gom. *l.*53.*Tauri, num.*58.*verſ.ſecundò principaliter*, Gutier. *de iuram. confirmat. part.*1.*c.*45. *n.*4. Anton.Gabr. *commun. tit.de pignor. concl.*1. *n.*18. Hieron.Gabr. *conſ.*68. *num.*10. *lib.*1. Theſaur. *d.lib.*2. *quæſt.*81.*num.*9. Seraphin. *de priuil.iuram. priuil.*158. Surd. *conſ.*397. *num.*3.& 18. Cardin. Mantic. *d.lib.*4. *tit.*30.*num.*19.& *tit.*32.*n.*17. Fontanel. *de pactis nuptialib.tom.*1. *clauſ.*4. *gloſſ.*25.*à n.*65. Giurba *deciſ.*92. *n.*25. Et prima opinio poterit eſſe vera quando cum pacto de non alienando, & iuramento interueniat generalis hypotheca, quæ in omnibus inſtrumentis hodie adſcribi conſueuit , Roland. *conſ.*32.*à num.*39.& *conſ.*62. *n.*34. 39. & 40. *lib.*2. Gutier. *in repet. l.nemo poteſt,*

poteſt, ff. de legat. 1. num. 45. Fontan. *d. gloſſ. 25. n. 61.* Cardio. Mantic. *d. tit. 30. à n. 20.* Theſaur. *d. quaſt. 8. num. 9. verſ. à quibus tamen.* Quamuis aliud ſentiant Hieron. Gabr. *d. conſ. 66. à num. 10.* Surd. *d. conſ. 399. num. 4. verſ. nec facit,* Pereg. *de fideicom. art. 51. n. 77. & conſ. 102. num. 10. cum ſeqq. lib. 3.*

30 Sextò ſi ille, qui prohibuit rem alienare, reſeruat ſibi aliquod ius in ea: vt ſi quis vendat, vel donet, vel alio titulo transferat in alium aliquam rem, pacto appoſito quod non poſſit alienare, & pro obſeruatione illius pacti, & conuentionis imponatur ius hypothecæ in eadem re, ſcilicet quod ille, cui res venditur, vel donatur, in cuius fauorem fit contractus, promittat pactum adimplere, & pro eius obſeruantia obliget omnia bona ſua, & ſpecialiter rem ſibi donatam, & venditam, Anton. Gom. *l. 40. Tauri, num. 18.* Neguzant. *de pignor. part. 2. memb. 1.* Salzed. *d. reg. 208. verſ. ſecundo limita,* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. §. 10. num. 84.* Gutier. *in repet. d. l. nemo poteſt, à num. 28.* Azeued. *d. l. 11. n. 11. tit. 6. lib. 5. noua Recop.* Card. Mantic. *d. tit. 30. à num. 5.* Chartar. *deciſ. 104. n. 3. cum ſeqq.* Giurba *deciſ. 70. num. 31. verſ. niſi vltra.* D. Barboſ. *in l. ſi filiofamil. 26. §. fin. n. 33. & ſeq. ff. ſoluto matrim.* Fontanel. *d. clauſ. 4. gloſſ. 25. n. 58. & 59.* Theſaur. *d. lib. 2. quaſt. 81. num. 8. & 9.*

31 Sed dubium eſt, an hypotheca generalis ſufficiat, vel ſpecialis ſimul cum pacto de non alienando requiratur? In quo vna ſententia tenet, quod generalis hypotheca bonorum cum pacto de non alienando ſufficiat, & dominij tranſlationem impediat: ita Greg. Lop. *gloſſ. 5. circa fin. verſ. nota tamen, in l. 19. tit. 8. part. 5. & in l. 73. gloſſ. 3. tit. 18. part. 3.* Villalob. *in ſuo ærario, lit. A, num. 139. & ſeq.* Roland. *conſ. 6. num. 29. lib. 1. & conſ. 62. num. 3. lib. 1.* Emman. Suar. *in theſauro recept. ſentent. verbo alienatio, & verbo prohibitio,* Parlad. *lib. 2. rerum quotid. cap. fin. part. 4. §. 5. n. 17.* Ceuall. *commun. contra commun. quaſt. 673. verſ. ſed contraria,* Chartar. *deciſ. 104. num. 3.*

32 Alia ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, tenet ſpecialem hypothecam neceſſariam eſſe, generalem verò omnium bonorum non ſufficere, vt per Roder. Xuar. *in l. poſt rem iudicatam, in declar. legis Regni, limit. 1. n. 11.* Ferdinand. Loazes *in l. filiuſfam. §. diui, n. 441.* Anton. Gom. *l. 40. Tauri, n. 19. verſ. ſuperiorem tamen,* Cou. *lib. 2. var. cap. 15. n. 4. verſ. vltimò eſt ad hæc,* Neguſant. *de pignorib. part. 2. princ. memb. 1. n. 5.* Vincent. de Franchis *deciſ. 355. n. 4.* Anton. Gabr. *lib. 3. commun. tit. de pignorib. & hypothec. concl. 1. n. 3.* Gutier. *in repet. l. nemo poteſt, ff. de legat. 1. n. 57. & 58. & de iuram. confirm. part. 1. cap. 45. n. 3.* Pereg. *de fideicom. art. 51. n. 77.* Surd. *conſ. 399. num. 4.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 2. quaſt. 9. n. 59. verſ. contrarium, imò quod pactum,* Auendan. *de cenſib. c. 85. n. 13. & 14.* Cardin. Mantic. *d. lib. 4. tit. 30. n. 12.* Caſtill. *controuerſ. lib. 5. cap. 80. n. 22.* Fontanell. *de pactis nuptial. tom. 1. clauſ. 4. gloſſ. 25. n. 60.* Quæ quidem poſterior ſententia ampliatur, quamuis cum hypotheca generali adiiciatur clauſula irritans, dicendo, *quod ſi aliter fiat alienatio, ſit nulla,* vt ex Vincent. de Franchis *d. deciſ. 355.* tradit Gaſp. Roderic. *d. lib. 2. quaſt. 9. num. 59.*

33 In ead. gloſſ. ibi, *item ſi à teſtatore,* &c. Notatur ad hoc, quod prohibitio alienationis facta in teſtamento per teſtatorem valet, & ex ea impeditur dominij tranſlatio. Ratio eſt, quia ſicut ex voluntate teſtatoris dominium transfertur in hæredem vniuerſalem aditione ſequuta, & legatarium, vel fideicommiſſarium ſine aliquo actu traditionis, vel apprehenſionis, *l. cùm hæredes, ff. de acquir. poſſeſſ. l. facta, l. reſtituta, ff. ad Trebell. l. ſi tibi homo, §. cùm ſeruus, ff. de legat. 1. & l. cùm pater, §. ſurdo, ff. de legat. 2.* ita ſine traditione per ipſam vltimam voluntatem poteſt dominium amitti, & de vno in alium transferri, & alienatio impediri, *l. fin. C. de legat.* Ita Anton. Gom. *l. 40. Tauri, num. 38. verſ. & ratio vera,* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 10. num. 87.* Mieres *de maioratu, part. 4. quaſt. 1. num. 59.* Gutier. *lib. 2. practic. quaſt. 115. à num. 1.* vbi conſilium à ſe præſtitum refert ſuper prohibitione alienationis, & conſtitutione hypothecæ facta per teſtatorem ſub pœna priuationis bonorum, Gabr. Aluarez *de priu. pauperum, part. 1. quaſt. 22. num. 5. cum ſeqq.*

Intellige valere prohibitionem alienationis factam per teſtatorem in vltima voluntate, ſi iuſtam cauſam prohibitionis exprimat, Anton. Gom. *d. l. 40. Tauri, num. 38.* vbi iuſtam & legitimam cauſam eſſe dicit, ſi res erat maiorum ſuorum, vel ſi eam habuit à Rege, vel Imp. vel ſi hæres, aut legatarius, cui rem reliquit, erat minor, vel ſi fuit facta prohibitio fauore alicuius perſonæ, vel ſi prohibuit rem alienari, quia voluit rem peruenire alicui de genere, vel alteri perſonæ, Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 6. num. 32. & 33.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 19. num. 79.* Azeued. *l. 11. num. 10. tit. 6. lib. 5. noua Recop.* Gutier. *pract. lib. 2. quaſt. 115. per tot.* Perez de Lara *de anniuerſ. & capellan. lib. 1. cap. 6. num. 1. & 2,* Greg. Lop. *l. 44. gloſſ. 3. tit. 5. part. 5.* Quando verò prohibitio alienationis reſpectu certæ perſonæ facta fuit, tunc non requiritur expreſſio cauſæ, ſecundùm Griuel. *Dolan. deciſ. 27. num. 17. 21. & 22. & deciſ. 52. num. 17. & 18.* vbi *n. 20.* dicit conditionem & perſonam, in quam res peruenire debet, facta alienatione eſſe loco cauſæ. 34

Declara ad impediendam alienationem, & dominij tranſlationem, teſtatoris diſpoſitionem non eſſe conferendam in tempus, quo res iam ſit alienata, vt ſi vtatur verbo futuri ſubiunctiui, ſcilicet, *ſi alienaueris, res perueniat in Titium*; ſed in tempus, quo hæres, vel legatarius, rei legatæ, & prohibitæ alienari dominus ſit, Iaſ. *in l. filiuſfam. §. diui, num. 73. in 2. lect. ff. de legat. 1. & in 1. lect. num. 37.* vbi Ripa *à num. 44.* Menoch. *conſ. 63. num. 5. 6. & 15.* 35

In ead. gloſſ. ibi, *ſi verò pactio contrahentium prohibeat, nihilominus tranſeat,* &c.] Notatur ad hoc, quod pactum de non alienando non impedit dominij tranſlationem in tertium, in quem res alienari prohibita fuit tranſlata titulo venditionis, vel alio legitimo, *l. ſi ita quis, §. ea lege, ff. de verb. oblig.* Bern. *reg. 208.* Garcia *reg. 344. in princip.* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. lib. 10. §. 10. n. 82. cum ſeqq.* Anton. Gom. *l. 40. Tauri, à n. 13.* Villalob. *in ærario commun. opin. verbo alienationis prohibitio, n. 138.* Curt. iun. *conſ. 174. n. 19.* Roland. *conſ. 62. lib. 2.* Greg. Lop. *per text. ibi in l. 43. gloſſ. 5. tit. 5. part. 5.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 68. n. 10.* Magon. *Florent. deciſ. 112.* Vincent. de Franchis *deciſ. 355. num. 1.* Azeued. *in l. 11. n. 10. tit. 6. lib. 5. noua Recop.* Matienſ. *l. 3. gloſſ. 8. n. 3. tit. 10. lib. 5. noua Recop.* Gutier. *in repet. l. nemo poteſt, num. 57. & 58. & de iuram. confirmator. part. 1. cap. 45. n. 1.* Surd. *deciſ. 254. num. 11.* Viu. *deciſ. 471. n. 1. & 2.* Flamin. Chartar. *deciſ. 104. n. 5.* Fontanel. *d. clauſ. 4. gloſſ. 25. n. 56.* Cardin. Mantic. *d. lib. 4. tit. 30. n. 3. & 4.* Anton. Theſaur. *quaſt. forenſ. lib. 1. quaſt. 81. num. 1.* Ceuall. *commun. contra commun. quaſt. 673. & quaſt. 756. num. 1. cum ſeqq.* vbi *num. 3.* ait textum in præſenti, ſi attentè verba illius perpendantur, non probare per contractum impediri dominium, ſed ſolùm dominij alienationem, ideſt rei proprietatem, & ſic dicit textus dominij *alienationem,* & non *tranſlationem,* Caſtill. *controuerſ. lib. 5. cap. 80. n. 30.* Giurba *deciſ. 79. num. 31. & deciſ. 92. n. 22.* Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib. 2. quaſt. 25.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 1. lit. A, concl. 266. à num. 1.* Gabr. Aluarez *de priuileg. pauper. p. 1. quaſt. 22. num. 6.* 36

In eadem gloſſ. ibi, *vt enim pactum ſine traditione non transfert, ita & non re transfert,* &c. Notatur ad hoc, quod ſicut regulariter ex ſolo titulo non tranſit dominium ſine traditione, ita eodem modo non amittitur dominium ſolo pacto, ſine noua retraditione, vt per Anton. Gom. *l. 40. Tauri, num. 16. in princip.* 37

38 In eadem gloſſ. ibi, *ſed certè ibi non ſolùm*, &c.] Notatur ad hoc, quod quando cum legis prohibitione domini directi prohibitio concurrit, res non poteſt etiam in caſu, prima prohibitione ſtante, permiſſo alienari, vt per Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.6. num.1. & de renouat. emphyt. quæſt.16. n.12.*

De communium rerum alienatione.

TIT. LII.

ALIENATIO valet pro parte alienantis, non pro parte ſocij. Scripſerunt in hanc rubric. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia vide *l. Hiſp. 53. tit.5. part.5.*

SVMMARIVM.

1 *Vendens rem communem conſorti, non præiudicat conſorti, niſi præſcriptionis iuſtum tempus effluxerit.*
2 *Læſus in venditione rei communis, & impeditus per exceptionem præſcriptionis, ad partem pretij agit.*
3 *Venditio de tota re ab illo, qui habet rem communem cum alio, non tenet niſi in parte illius, qui vendit: nec illa venditio ſocio præiudicat, niſi poſtquam emptor vſucapiat, ſeu præſcribat.*
4 *Renunciatio cuiuſpiam, licèt ſibi noceat, nunquam tamen alteri: & quando vtilitas mea cum alterius vtilitate eſt coniuncta, quoad me renuntiare poſſum, non quoad alium, num.5.*

L. Si nulla. I.

Imp. ANTONIN. A. *Apollodoro.*

1 VEndens rem communem conſorti, niſi præſcrip-
2 tionis iuſtum tempus effluxerit, non præiudicat conſorti. Læſus in venditione rei communis, & impeditus per præſcriptionis exceptionem, ad partem pretij agit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Fulgoſ. Angel. Caſtr. Bald. Donell. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *in 4. fol.39.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

3 Probat hic text. quod venditio de tota re ab illo, qui habet rem communem cum alio, non tenet niſi in parte illius, qui vendit, nec illa venditio ſocio præiudicat, niſi poſtquam emptor vſucapiat, ſeu præſcribat, vt per Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo Emptio, num.14.*

4 Notatur ad hoc, quod renuntiatio cuiuſpiam, licèt ſibi noceat, nunquam tamen alteri, vt per Tiraq.
5 *de retractu lig. §.26. gloſſ.2. num.4.* Et quando vtilitas mea cum alterius vtilitate coniuncta eſt, quoad me renuntiare poſſum, quoad alium non ita, vt per hunc text. tenet Rodet. Xuar. *alleg.3. num.1.*

SVMMARIVM.

1 *Communionis ratione fiſcus rem totam vendere poteſt. Priuatus ad inſtar fiſci vendendo quod eſt commune, ſocio non præiudicat, num.2.3.4. ſocium prius à fiſco interpellandum eſſe, an velit emere partem ſuam eodem pretio, num.5. & fiſcum compellendum tradere ſocio partem pretij, num.6. ſocium alijs præferendum, ſi velit dare quantum alij, num.7. Amplia*
I. etſi fiſcus modicam partem haberet in re communi, num.8.
II. quamuis fiſcus, vel Princeps ex venditione totius rei nullam perciperet vtilitatem, num.9.
III. poſſe fiſcum pignorare rem communem, ſicut poteſt illam vendere, num.10.
IV. Regi non ſolùm licere rem communem vendere inuito ſocio, ſed donare etiam in totum, num.11. Limita
I. non poſſe fiſcum rem communem cum alio in totum infeudare, aut in emphyteuſim dare, vel locare in perpetuum, num.12.
II. ſi tantùm vſumfructum habet, non licere ei rem vendere, niſi pro iure ſuo, num.13.
14 *Res in ſuo toto plus valet, quàm pars in ſua parte; & res non affert tantam vtilitatem in parte, quantam in toto reſpectu totius, num.15.*

L. Multùm intereſt. II.

Idem A. Terentiano.

RAtione communionis fiſcus rem totam vendere 1
poteſt. Priuatus ad inſtar fiſci, vendendo rem 2
communem ſocio non præiudicat. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 3
l. Hiſp.53. tit.5. part.5. vbi gloſſ.8. in princip. Duen. *reg.375. verſ. fin.* Hippol. *in l.1. §. cùm quidam, n.2. ff. de quæſt. & ſing.441. & 655.* Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloſſ.18. n.7. verſ. & facit etiam,* Cou. *lib.3. var. cap.14. n.8. verſ. rurſus,* vbi dicit quod in hac l. fiſco priuile- 4
gium datur vt is poſſit rem communem cum priuato vendere inuito ſocio. Fabian. de Monte *de empt. quæſt.3. princip. num.56.* Neguzant. *de pignorib. p.2. membr.3. n.36.* Felic. *de ſocietate, cap.28. n.10.* Franciſc. Lucan. *in tract. de fiſco, & eius priuil. in 35. caſu, & in 47. n.35. & 47.* Cald. Pereira *de empt. cap.9. num.30. verſ. verùm in fiſco,* vbi ſubdit debere fiſcum 5
priùs ſocium interpellare, an velit emere partem ſuam pro eodem pretio; & tradit fiſcum compellendum pretij partem ſocio tradere. Stephan. Gratian. *Mar-* 6
chia deciſ.169. num.6. verſ. non obſtat, vbi *num.8.* re- 7
quirit, quod fiſcus interpellet primos ſocios, an velint emere partem ſuam, nam ſi illi velint dare quantum alij, debeant præferre. Fontanel. *de pactis nuptial. clauſ.4. gloſſ.9. part.1. num.16. & 17.* Peregr. *de iure fiſci, lib.6. tit.4. num.23.* Alfar. *de officio fiſci, gloſſ.34. num.23.* Caſtill. *controuerſ. lib.3. cap.6. num.13.*

Amplia primò, etſi modicam partem in re communi fiſcus haberet, *l.1. C. de vendit. rerum fiſcal.* Duen. 8
d. regul.375. n.1. Peregr. *d. tit.4. num.23. verſ. amplia etiam,* Felician. *d. cap.18. n.12.* Alfar. *d. gloſſ.34. n.15.*

Amplia ſecundò, quamuis fiſcus vel princeps ex 9
venditione totius rei nullam perciperet vtilitatem, vt per Gregor. Lop. *dict. l.53. in gloſſ. verbo Vender,* qui dicit quod eſſet magna reſtrictio ad hanc l. vt tantùm procederet ſi Princeps vtiliter venderet, Salaz. *de vſu & conſuetud. cap.11. num.1.* vbi tenet ſpeciale eſſe in fiſco, quod vendere poſſit totam rem, in totumque communem obligare. Caſtil. *d. lib.3. cap.6. num.13.* vbi ait indiſtinctè legem hanc eſſe accipiendam, cùm in ea nec vllum verbum inueniri poſſit, quo fiſci priuilegium limitari, aut reſtringi poſſit. Quamuis contrarium velit Bart. *in d. l.1. C. de vend. rerum fiſcal. num.1.* vbi hoc procedere inquit, dummodo interſit fiſco rem totam vendi reſpectu maioris pretij, quo tota res integra venditur, quàm pars, vt *in l. Mænius, in fin. ff. famil. herciſc.* aliàs ſi nulla ei vtilitas ſequatur, ei non licere, quem ſequuntur Salicet. *in præſenti,* Duen. *dict. regul.375. num.5.* Felician. *d. cap.28. num.12.* Pereg. *d. tit.4. in 1. ampliat.*

Amplia tertiò, deciſionem huius l. & dictæ l.1. ad 10
pignoris obligationem extendi, vt ſcilicet poſſit fiſcus pignorare, ſiue obligare rem communem, ſicut

poteſt

poteſt illam vendere: ita Bellap. Salicet. & Bald. *in præſenti*, Duen. *d.regul.375.n.4.* Gregor.Lop. *d.l.53. gloſſ.7. verſ. an autem ſicut poteſt vendere*, quamuis Caſtill. *d.cap.6.n.24.verſ. mihi autem*, contrarium ſibi durum admodum videri dicat.

11 Amplia quartò, Regi non ſolùm rem communem
inuito ſocio vendere licere, ſed etiam poſſe eam donare in totum, Greg.Lop. *d.l.53.gloſſ.8.* vbi dicit hoc ſpeciale eſſe de iure partitarum, Villalob. *in antinom. iuris ciuilis & Regij, verbo Princeps, n.63.* Caſtill. *dict.cap.6.n.14.in princip.* vbi non ita de iure communi reperiri expreſſum profitetur; Carol.Tapia *in rubr. C.de conſtit. Principum, cap.1.num.73.*

12 Limita primò, vt non poſſit fiſcus rem commu-
nem cum alio in totum infeudare, aut in emphyteuſim dare, vel locare in perpetuum, vt per Peregr. *d.tit.4.n.23. verſ. ampliù item*, Caſtill. *d.cap.6. n.18. cum ſeqq.* Quamuis contrarium teneant Bald. *conſ.336. lib.5.* Felic. *d.cap.28.num.13.*

13 Limita ſecundò, ſi fiſcus tantùm habet vſumfru-
ctum; nam ratione vſusfructus non licet ei rem vendere, niſi pro iure ſuo. Bald. *in præſenti textu*, Duen. *d. reg. 375. verſ. limita primò*, Alfar. *de officio fiſci, gloſſ.34.n.25.* Caſtill. *d.cap.6.num.27.*

14 In gloſſ. *Proprium priuilegium.* Nota quod res in
ſuo toto plus valet quàm pars in ſua parte, Tiraq. *de retract. lign. §.23.gloſſ.1. n.17.* Caballin. *de euiction. §.5. in addit. lit. S*, Cardin. Mantic. *de tacitis, lib.4. tit.20.n.34.* Matienſ. *l.7.gloſſ.7.n.24.tit.11.lib.5. nouæ Recopil.* Et res non affert tantam vtilitatem in parte, quantam in toto reſpectu totius, Caballin. *vbi ſuprà*, Giurb. *deciſ.52.num.3.*

SVMMARIVM.

1 *Pars communis poteſt vendi extraneo ante intentatum iudicium communi diuidundo.*

2 *Commune quidem pro parte extraneo etiam vendere poteſt.*

3 *Partem ſuam vendere quemquam poſſe inconſulto, imò inuito ſocio. Alios ex ſociis, præter fiſcum, non niſi partem ſuam vendere poſſe, num.4. intellige vt num.5.*

6 *Locare totam domum vtiliter poteſt ſocius inuito ſocio, quando non poterat locari pro parte.*

L. Falſo tibi. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Euſebio.*

1 PArs communis poteſt vendi extraneo ante intenta-
2 tum iudicium communi diuidundo. Commune
quidem pro parte extraneo etiam vendere poteſt. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

3 Probat hic text. partem ſuam poſſe quempiam ven-
dere ſocio inconſulto, imò inuito, vt per Alex. *in l.de pupillo, §.ſi plurium, n.7.ff. de noui oper.nuntiat.* Greg.Lopez *l.55.gloſſ.6. in princ.tit.5. part.5.* Steph. Gratian. *Marchiæ deciſ.169. n.7.* vbi quod alij ex ſo-
4 ciis præter fiſcum non niſi partem ſuam vendere poſ-
ſunt. Cald.Pereira *de empt.& vendit.cap.9.num.30. in princip.* vbi hoc intelligit, illæſo, & ſaluo manente iure ſocij, quoniam partem ſuam, non ſocij, quis poteſt vendere, quoniam diſponendi de alienis cuique facultas tributa non eſt. Plus enim quàm partem ſuam ſine voluntate ſocij, etiamſi omnium bonorum ſocij ſint, ſocius alienare non valet, & ſi maiorem partem habentes vendant, non tenetur minorem habens venditioni ſtare, niſi res communes ſint expoſitæ ad vendendum, quia in illis videntur inter ſe habere tacitum mandatum ad vendendum, vt *in l. nemo ex ſociis*, & *ibi* gloſſ. & Bald. *ff.pro ſocio.* Fabian.de Monte
in tract.de empt.quæſt.3.princ.n.56. Valet tamen ſtatu- 5
tum prohibens ſocium partem ſuam extraneo vendere irrequiſito conſorte; & iubens vendere potius conſorti, aut vicino, quàm alteri, & dans facultatem eiuſbus retrahendi eodem pretio, quo exteris eſt venditum, Pariſ. *conſ.83.n.3.vol.3.* Roland. *conſ.63.num.1. vol.1.* Tiraq. *de retract. lig. in præfat.num.15.* Mex. *in tract.taxa panis, concl.5.n.108.cum ſeqq.* Azeued. *l.7. num.3.tit.12.lib.5.nouæ Recop.* Greg.Lop. *l.55.gloſſ.6.*
verſ.valeret tamen ſtatutum, tit.5.p.5. Et quod poteſt 6
ſocius inuito ſocio totam domum locare vtiliter, quando locari non poterat pro parte, reſoluit latè Surd. *conſ.43.num.8. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Alienatio pro parte non valet.*

2 *Miles partem rei ſuæ alienatæ, non ſocij, vendicare poteſt.*

3 *Vicinus & conſors non præferatur in venditione facta per vicinum, & conſortem, de iure communi: de æquitate quid, num.4.*

L. Portionem quidem. IV.

Iidem AA. *Vlpiano militi.*

ALienatio pro parte non valet. Miles partem rei 1
ſuæ alienatæ, non ſocij, vendicare poteſt. Colli- 2
gunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

Vide Tiraq. *de retractu lig.in præfat.n.30.* vbi poſt relata verba huius text. ſic ait: Vide enim in vtroque loco fratrem (qua neceſſitate nulla poſt parentes, & filios maior eſt, aut coniunctior) eundem que ſocium ſo eadem re (eſt enim vtrobique vtrinque vinculum) & præterea in poſteriore loco militem, cui aliàs contra iuris regulas priuilegia multa conceſſa ſunt, non admittendum ad retrahendam portionem fratris ab eo alteri venditam, reſtituto pretio, ſed eius rei, quam à Principe poſtulabat, quodam veluti conuitio repulſam paſſum fuiſſe, quod ſcilicet id poſtulare non conueniret grauitati militari: quæ verba in hoc expendit Bald. *ibi*, vt militibus non liceat illicita poſtulare, &c.

Eius autem partem, &c.] Ergo de iure communi 3
vicinus & conſors non præferuntur in venditione facta per vicinum, & conſortem, vt per Bald. *in l.1. in 1.notab.C.commun. diuid.* Parlad. *in ſeſquicent. differ.109. §.7.n.2.* Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.3.*
cap.546.n.1. Greg. Lop. *in l.55. gloſſ.8.tit.5.p.5.* De 4
æquitate autem debet ſocius præferri etiam de iure communi, ſi vult partem venditam retrahere ſoluto eodem pretio, Guid.Papæ *ſing.780.* Hippol. *ſing.441. num.2.* Surd. *conſ.205. n.3.* Steph. Grat. *Marchiæ deciſ.169.n.8. & diſcept. forenſ. d.cap.526. n.3.* vbi hanc opinionem à Rota approbatam fuiſſe dicit, & *c.546. num.4.* vbi *n.6.* reprobat Fab. de Monte *de empt. q.3. princ. quæſt.28. n.41.* dum voluit, quod vicinus potiùs teneatur vendere vicino, quàm aliis.

SVMMARIVM.

1 *Euicta rei parte, pro parte competit actio ad euictionem.*

2 *Euicta parte emptor, qui ignoranter rem emit, agit ad intereſſe, licèt ſibi de euictione non proſpexerit.*

3 *Euicta re vendita, venditor de euictione actione ex empto tenetur ad reſtituendum pretium, damna, intereſſe, etſi euictio ab eo promiſſa non ſit.*

4 *Euicta rei parte, an emptor agere poſſit pro tota re de euictione.*

L. Si maior. V. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Olympiano.*

1 RE pro parte euicta, pro parte ad euictionem com-
2 petit actio. Item euicta rei parte, emptor qui ignoranter rem emit, agit ad intereſſe, licèt ſibi de euictione non proſpexerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

3 Notatur ad hoc, quod re vendita euicta, venditor de euictione actione ex empto tenetur ad reſtituendum pretium, damna, & intereſſe, etſi euictio ab eo promiſſa non ſit, vt per Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloſſ.9.n.57.* Ant.Gom. *tom.2.var. cap.2.n.33.* Cuiac. *lib.3.var.cap.17.n.1.* Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.15. cap.22.* Perez *in l.2.tit.7.lib.5. Ordin.pag.195.verſ.regulariter*, Menoch. *conſ.84.n.18.lib.5.* Decian.*reſp.18. n.29.lib.2. & reſp.3.n.11.lib.3.* Gutier.*de iuram.confirmat.p.1. cap.61. n.1.* Surd. *conſ.13. n.15. & conſ.32. n.9.& 25.* Mol. *in emporio iuris,p.1.tit.9.de contrah. empt.in præmiſſ.n.36.* D.Barboſ. *in l.venditor 39. n.2. & 3.ff.de iudic. & in l.æſtimatis 51. num.74. ff. ſolut. matrim.* Valenzuel. *conſ.15.n.98. vol.1.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.28. n.1.vol.1.* Giurb. *deciſ.87. n.8.* Sigiſm.Scacc. *de commerc. & camb. §.2. gloſſ.5. n.290.* Gregor.XV. *deciſ.25.num.3.*

4 Facit pro reſolutione illius controuerſæ quæſtionis, an emptor parte rei euicta, pro tota re de euictione agere poſſit? In qua vna ſententia tenet non dari de euictione pro tota re, ſed pro parte prædij euicti, & pro ea tantùm parte eſſe faciendam reſtitutionem pretij. Ita gloſſ.Bart.& Alex. *in l.1.de euictionib.* Bald. *in præſenti*, Caballin. *d.tract. de euictionib. in addit. ad d.§.5.lit. L, poſt princip.verſ. Aretin.* Hieron.Gab. *conſ.48.per tot.* præſertim *n.15.& 16. & conſ.50.tom.1.* vbi hanc opinionem veriori & crebriori calculo receptam & omnino tenendam docet, Sord. *conſ. 359. n.39. & deciſ.295.n.5. & 29.* vbi inquit, quod in caſibus, in quibus imminet euictio, non poteſt retineri pretium, niſi pro parte rei, ſuper qua moleſtia fuit mota, Cæſ.Barz. *Bononienſi deciſ.62.à n.21.* vbi hanc veriorem eſſe inquit, & argumentis, ac auctoritatibus pro contraria opinione adductis ſatisfacit, Maſcard. *de prob.concl.615.n.17.* vbi dicit quod ſi pars rei venditæ, vel fundi euincatur, neceſſe eſt probare per emptorem bonitatem illius partis, pretium, ac conditionem, & omnes qualitates, vt complectatur quantum ſit ei reſtituendum, Steph.Gratian. *diſcept.forenſ. cap.787.n.8.& 9.* Alia ſententia tenet, quod euicta parte rei, pro tota re datur euictionis actio, quam ſequuntur Roman. *conſil.196.* Ruin. *conſ.141.n.4. in fine, & num.5. in fine, vol.1.* vbi dicit, quod ſi res vendita ſit pro parte aliena, & ita non tradatur niſi pro parte, poterit emptor diſcedere ab emptione, & intereſſe totius rei conſequi, Bero. *conſ.158.n.39.vol.1.* vbi concludit, quod ſi venditor non poſſit totam rem venditam tradere liberam, quia eſt pro parte aliena, locus erit reſciſſioni contractus, Curt. iun. *conſ.74.num.4.* Ioan. Imola *conſ.39.* vbi dicit conductorem plurium rerum diſcedere poſſe à conductione, ſi vna frui non poſſet, Surd. *deciſ.195.n.19.& conſ.13.à n.16.* Card. Tuſch. *pract.concluſ.tom.vlt.lit. V, concl.61.n.7.& 8.* Theſaur. *in addit.ad deciſ.102.* vbi pro hac parte Senatum Pedemontanum iudicaſſe inquit. Quæ quidem opinio vltimo loco relata ſine dubio procedere poterit quando conſtat venditorem partem rei non empturum, nec venditorem partem venditurum; nam tunc pro tota datur euictio, & redhibetur, *l.cùm eiuſdem 34. ff.de ædilit.edict.l.tutor 49.§. curator, ff.de minoribus, l.ſi quis aliam*, vbi Bart. *ff. de ſolut.* Tiraquel. *de retractu lign.§.13.gloſſ.1.n.2.& 3.* Surd. *conſ.104.n.6. & conſ.359. n.30. & deciſ.295.n.16.* Card. Tuſch. *d.lit. V, concl.61.* Vel quando res venditæ ſunt huiuſmodi, vt dura ſeparatio inducenda ſit; nam ſi vna tantùm ex rebus venditis euincatur, aut redhibeatur, omnes euinci, ſeu redhiberi poſſunt, Anton.Gom. *d.tom.2. cap.2.n.49.verſic. dubium tamen eſt*, Azeued. *l. 10. à n.2.tit.11. lib.5. noua Recopil.* Marienſ. *l.7. gloſſ.7. à n.20.tit.12.lib.5.eiuſdem nouæ recopilat.* Barz. *conſ.62. num. 28.* At quando plures res venduntur, quæ non ſunt eiuſdem officij, euicta vna, ſeu redhibita, non euincentur, ſeu redhibebuntur omnes, ſi neutra ſit alteri acceſſoria, *l.ſi ædiles, 8.ſin.ff.de ædilit.edict.* Dec. *conſ.485.n.10.* Muta *deciſ.24. n.26.* Barz. *d. deciſ.62. num.2.* & in hoc caſu etiam de plano procedit prima ſententia, de qua *ſuprà*.

Veluti propria neſcienti.] Secus ſi ſcienti, vt per gloſſ. *hic verbo neſcienti*, Tiraquell.*de retractu lignag. §.12.gloſſ.1.n.7. cum ſeqq.* D.Barboſ. *in l.diuortio, in princ.p.2.num.82.ff.ſolut.matrim.*

Rem alienam gerentibus non interdici rerum ſuarum alienationem.

TIT. LIII.

HIc dicitur de rebus, quæ in totum alienari poſſunt: hæ ſunt res in dominio vendentis conſtitutæ, etiamſi alicui ſint obligatæ. Hac ratione tutores, vel curatores, quorum omnia bona conſtat eſſe tacitè pupillo, vel adoleſcenti obligata, licèt iudicio tutelæ, vel negotiorum geſtorum iam damnati ſint, tamen res ſuas vendere poſſunt, cum ſua tamen cauſa, id eſt, ſaluo iure pignoris. Scripſerunt in hanc rubric. Cuiac.Pac. & Vveſembec.

SVMMARIVM.

1 *Tutores, vel curatores non prohibentur res ſuas alienare, durante adminiſtratione, nec eà finita, licèt ſint ex cauſa iam condemnati.*

2 *Creditor habens tacitam hypothecam anteriorem præfertur creditori poſteriori habenti hypothecam tacitam, ſiue expreſſam, quamuis ſit fiſcus.*

3 *Fiſcus an præferatur creditoribus habentibus tacitas hypothecas anteriores.*

L. Non eſt. Vnic.

Impp. SEVERVS *&* ANTONINVS AA. *Publica.*

TVtores, vel curatores adminiſtratione durante, 1
non prohibentur res ſuas alienare, nec ea finita, licèt ſint ex cauſa iam condemnati. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ.Bald. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4. fol.39.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Notari debet hic text. ad hoc, quod habens taci- 2
tam hypothecam anteriorem, præfertur poſteriori creditori habenti hypothecam tacitam, ſiue expreſſam, quamuis ſit fiſcus, vt per Panormit. *conſil.102. col.2. ad fin. lib.2.* Chaſſan. *in catalog. gloriæ mundi, p.12. conſid.99.poſt princip.* Roman. *ſingul. 147.* Neguzant. *de pignorib.membr.4.part.2.n.21.98.& 165.& part.5. membr.1. n.18. & membr.2. n.10.* Greg. Lopez *l.27. gloſſ.1. & l.33.gloſſ.3.in princip.tit.13. part.5.* Rebuff. *tom.2.*

tom.2.ad leges Galliæ, tit.de conſtit.reddit.art.1.gloſſ.8. num.14. Matienſ. *l.7.gloſſ.7.n.3.tit.16. lib.5.noua Recopil.* Felic. *de ceaſib.tom.1.lib.3.cap.5.n.8.* Anton.Fab. *decade 6. errore 2.* Gutier. *pract.lib.3.quæſt.99.num.6.* Surd. *deciſ.163.n.1.* Caſtill. *controuerſ.lib.3.cap.4.n.5. & 8.* Couarr. *var.lib.1. cap.7.num.1. verſ.quartò, & cap.16.n.2.ad fin.* Peregr. *de iure fiſci lib.6.tit.6. n.16.* Card. Tuſch. *pract.conclus. lit. H, concluſ.126.a.39.*
3 D.Barboſ. *in l.1.ff. ſoluto matrimonio, part.6. a.1.* vbi *num. 9.* ſubdit, quod licèt omnes concedant dotem præferri creditoribus habentibus tacitas hypothecas anteriores, fiſcum tamen non habere tale priuilegium, neque præferri creditoribus habentibus tacitas hypothecas anteriores.

De pactis inter emptorem, & venditorem.

Tit. LIV.

EMptio & venditio eſt vnus contractus duplici nomine notatus, qui conſenſu perficitur, vt emptori rem, dato certo pretio, habere liceat: mutatur autem eius natura pactis contrahentium. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide Suar. Donat. à Fina, Viu. Muſcul. & alios *tom. 1. commun.opin. lib.4.tit.37. pag.644. l.Hiſpan.38. tit.5. part.4.* Ariſmin.Tepat. *var. ſenteat.tom.2.tit.407.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum vt pretio emptionis conuento tempore non ſoluto, arrha reddatur, & res habeatur pro non empta, validum.*
2 *Pacti validitas facti ab emptore, quod non tranſeat dominium donec pretium ſoluatur integrè, remiſſiuè.*
3 *Non eſſe pactum legis commiſſoriæ, vbi ipſo iure redit dominium.*

L. Si ea lege. I.

Imp. ANTONIN. A. *Diotimæ.*

1 PActum vt pretio emptionis conuento tempore non ſoluto, arrha reddatur, & res habeatur pro non empta, valet. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyſ. Leo *in 4.fol.39.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*
2 De validitate pacti ab emptore facti, quod non tranſeat dominium donec pretium integrè ſoluatur, vide Abb. *conſ. 68. in fine, lib.2.* Tiraquel. *de retract.lig. §.1.gloſſ.2. à n.36.* Anton.Gom. *var.tom.2.cap.2.n.30. verſ.item etiam,* Parlad. *lib. 2. rerum quotid. cap. fin. part.1.n.1. & 7.* Surd. *deciſ.220.num.13. & deciſ.344.* Afflict. *deciſ.138.* Vincent. de Franchis *deciſ.506. ex num.5.* Magon. *Lucenſi deciſ.31.& Florent.dec.91.n.8. & 9.* Marta *in votis noniſſ. deciſ. voto 43. à n.2.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.42.num.13. cum ſeqq.tom.1.* Card.Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.lib.4.tit.27. n.4.& 5.* Valenzuel. *conſ.59.n.35.tom.1.* Cald.Pereira *de empt.& vendit.cap.22.n.31. in fine.*
3 In gloſſ. *Pertineret,* ibi, *& ſic patet, quod non eſt pactum legis commiſſoriæ, vbi ipſo iure redit dominium, ſed fit per hæc verba, Res ſit in empta,* &c. Vide Ant. Gom. *var.tom.2.cap.2.n.30.verſ.item adde.* Neguzant. *de pignorib.part.4.in princ.n.1.* Boër. *deciſ.181. n.18.* Emman. à Coſta *in cap.ſi pater, de teſtam.lib.6.part.3. verbo Obliqua, n.41.verſ.& ſanè.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum valet de retrouendendo, & fructus ex mora debentur.*
2 *Pactum de retrouendendo, ſeu de vendendo, aut reddendo rem venditam venditori pro eodem pretio quandocunque illud emptori reſtituat, quod validum & licitum ſit, remiſſiuè. Valor pecuniæ ſi interim mutetur, quid num.3. quid ſi venditio fuerit celebrata cum pacto de retrouendendo, & de certo pretio reuenditionis nihil dictum fuerit, num.4. ſi caſtrum, villa, vel alia res vendita fuerit cum pacto redimendi quandocunque voluerit, præſtando alium locum, vel rem æquiualentis reditus, ſi venditor, vel donator aliam velit præſtare, & donatum redimere, cuius temporis æquiualens reditus conſiderari debeat, contractus ſcilicet, vel redemptionis, quid num.5. quid ſi pactum huiuſmodi fuerit appoſitum in alio inſtrumento ſeparato, num.6. ſi appoſitum incontinenti poſt venditionem, quid num.7.*
8 *Pactum appoſitum incontinenti quod ſit.*
9 *Pretij modicitas cum pacto de retrouendendo, an efficiat contractum vſurarium, & n.10.11.*
12 *Rei æſtimatio, ſeu valor quomodo conſiderari debeat.*
13 *Pacti de retrouendendo valor quis.*
14 *Ruſticus ſi fundum emat pretio exiguo, cum pacto de retrouendendo, an locum habeat ſuſpicio fœnoris.*
15 *De retrouendendo quando ſimpliciter facta eſt promiſſio, abſque temporis determinatione, & ſine clauſula denotante perpetuitatem, tunc de iure communi ſpatium triginta annorum, vel decem, quando conuentum eſt, vt ad tempus poſſit retrahere, nulla certa die adiecta, ſi contra Eccleſiam data eſt ſimpliciter facultas redimendi., quæ n.16. pactum huiuſmodi Hiſpanorum iûre decem annorum præſcribi, num.17.*
18 *In pacto de retrouendendo ſi adeſt clauſula,* quandocunque, *vel* toties quoties voluerit, *vel* perpetuò, *vel* ſemper, *quid, & n.19. Amplia*
I. etiamſi fuerit dictum, quod quandocunque venditor poſſet redimere, non obſtante quacunque præſcriptione, num.20.
II. etſi præſcriptioni ſit renuntiatum, n.21.
III. quamuis Princeps vendat, & dictum pactum cum dictis clauſulis fuerit initum, n.22. Limita
I. quando in dicto pacto de retrouendendo interuenit iuramentum, num.23.
II. quando partes aſſignarunt maius tempus quàm 30. annorum, num.24.
III. ſi promiſſum ſit toties retrouendere, quoties huic remedio fuerit præſcriptum, num.25. declara vt num.26. Quomodo autem immemorialis procedat, ſi conſtet de pacto de retrouendendo, & de initio rei, quæ præſcribi prætenditur, remiſſiuè num.27.
IV. quando cum pacto de retrouendendo concurrit hypotheca, num.28.
V. quando venditor, vel eius hæres via actionis procederet, ſecus ſi via exceptionis, ſeu retentionis, num.29.
VI. in contractibus vſurariis, num.30.
31 *Emptorem non poſſe compelli ad reuendendum, lapſo termino dato ad retrahendam rem venditam.*
32 *Retrouendere promittentem infra certum tempus, eo elapſo non adſtringi retrouendere, Amplia*
I. nec moram purgari poſſe intra tempus modicum, num.33.

II. etſi

II. etſi intra terminum præfixum venditor partem pretij emptori ſoluerit, num. 34.

III. nec minorem ex capite minoritatis, ſi ſit hæres venditoris, poſſe contra lapſum temporis conuentionalis reſtitui, vt poſſit oblato pretio rem venditam redimere, num. 35. ſecus quando redimendi facultas ab initio conceſſa fuit minori intra certum tempus, num. 36.

IV. minorem non admitti, quamuis ex clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbatur, *velit reſtitui aduerſus lapſum temporis conuentionalis, n. 37.*

V. nec à Principe dilatoriam dari valere, vt venditor, qui intra terminum pretium non ſoluit, eo tranſacto admittatur ad redimendum, n. 38.

VI. etſi emptor durante termino, intra quod venditor rem retrahere, ei qui dixit ſe velle retrahere, reſponderit, Venias toties quoties volueris, ego te libenter admittam, *num. 39.*

VII. etſi non tranſacto tempore retractus dixerit venditori, illum ſe admiſſurum ad retractum quandocunque voluerit, n. 40. Limita

I. ſi emptor lapſo termino aſſignato ad retractum dixerit ſe adhuc eſſe paratum retrouendere, n. 41.

II. ſi emptor poſt tempus præſtitum petierit ſibi pretium ſolui, & ſciens fecerit, num. 42.

III. ſi poſt tempus huic facultati conceſſum emptor pretium ſibi à venditore oblatum acceperit, n. 43. vel partem tantùm pretij, n. 44. Nota

I. quod ius competens venditori ex pacto de retrouendendo cedi poteſt, num. 45. & gabellam ex hac ceſſione deberi, num. 46.

II. quod emptor, qui ex pacto de retrouendendo tenetur reuendere, vel reddere rem acceptam venditori, debet præcisè rem tradere, & non liberatur ſoluendo intereſſe, ſi habet facultatem rei tradendæ, num. 47.

III. non reſtituto pretio emptori, dominium non reuerti ad venditorem retrahentem, ſed actionem perſonalem tantum, & ſi eſt penes tertium, eum non poſſe vendicare, n. 48. contrarium n. 49. vtrumque componitur, n. 50. Amplia idem eſſe ſi cum pacto de retrouendendo verbis obliquis concepto concurrat, ne liceat emptori rem alij vendere, nec alienare, num. 51.

IV. contra tertium poſſeſſorem non citatum, ſententiam contra primum emptorem ex pacto de retrouendendo conuentum latam non poſſe exequi, nec illi nocere, n. 52.

V. emptorem qui à duobus rem emit cum hoc pacto, vno volente reemere, partem non teneri ei vendere, num. 53.

VI. quod ſi vnus ex hæredibus rem emptam ſolus poſſideat, vel communiter cum aliis, poteſt in ſolidum condemnari ad eius reſtitutionem, n. 54.

VII. quod ſi durante tempore aſſignato, infra quod venditor poteſt rem reemere, emptor eam obligaret antequam reematur, reſoluitur ius pignoris ſi venditor reemat, n. 55.

VIII. ex prima venditione cum pacto de retrouendendo deberi gabellam, non verò ex reuenditione, num. 56. Amplia gabellam deberi ex venditione, quamuis pactum de retrouendendo non verbis directis, ſed obliquis fuiſſet initum, n. 57.

IX. quod venditor, qui ex vi pacti de retrouendendo tenetur reuendere alteri, ſi rem emptam alteri locat, & durante locatione redimatur, teneatur redimens ſtare locationi factæ per emptorem, n. 58.

59 *Actio ex vendito, & præſcriptis verbis ad eandem rem quare competat, cùm appareat eſſe compatibiles.*

60 *Fructus interim dum res retrahitur, perceptos emptor ſuos facit.*

61 *Fructus pendentes omnes ad eum ſpectant, qui redemit: pro rata diuidendos eſſe, n. 62. intellige vt n. 63. Rata quando ſit facienda, remiſſiuè, n. 64.*

65 *Fructus poſt moram perceptos emptor tenetur reſtituere.*

66 *Accreſcentia fundo per alluuionem pertinere ad emptorem reuendentem, niſi venditio ſit conditionalis conditione ſuſpenſiua, n. 67.*

68 *Seruitutem acquiſitam non reſolui per retrouenditionem, & venditorem teneri ei præſtare pretium ſeruitutis.*

69 *Expenſas, ſeu melioramenta poſſe repeti à venditore agente de retrouenditione, intellige vt n. 70.*

L. Si fundum. II.

Imp. ALEXANDER A. *Chariſio.*

VAlet pactum de retrouendendo, & ex mora de- 1
bentur fructus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit. & tom. 7. rep.* Hieron. Cagnol. & Ludouicus Gozadinus.

Nonnulli, exiſtimant hanc l. tractare de pacto de reſtituenda re pro eodem pretio, & non de pacto de retrouendeodo, ex quorum numero ſunt Corraſ. *lib. 3. miſcell. cap. 9. n. 1.* Cagnol. *in præſenti, n. 12.* Raudenſ. *Piſana deciſ. 16. n. 176.* quos refert Caſtill. *controuerſ. lib. 2. cap. 15. n. 29.* eo quòd huiuſmodi pacta longè inter ſe diſtent, & in multis differant, prout notant Ruin. *conſ. 16. n. 11. lib. 4.* Cagnol. *hic num. 14.* Cou. *lib. 3. var. cap. 8. n. 4. verſ. ſed ex aliis coniecturis.* Sed verius & receptius eſſe hunc text. de pacto de retrouendendo loqui, tenent Angel. & Paul. *in l. 1. ſup. hoc tit.* Tiraq. *de retract. conuent. in præfat. n. 2.* Pichard. *in §. actionum 28. q. 8. n. 16. Inſtit. de action.* vbi alios laudat, & licèt nonnullas differentias inter hæc pacta tradant Doctores *vbi ſupra*, de quibus Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 3. à n. 20.* Pichard. *dict. quæſt. 8. n. 17.* quoad rei effectum inter pactum de retrouendendo verbis obliquis conceptum, ſeu reuendendi, aut reſtituendi rem venditam, nullam eſſe differentiam, tradunt Pinel. *d. cap. 3. à n. 27.* Petra *de fideicom. quæſt. 8. n. 198.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n. 58. C. de in integ. reſtit. min. & in tract. de empt. & vendit. cap. 7. n. 25.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 31. nom. 3.*

De pacto de retrouendendo, ſeu de vendendo, aut a 2
reddendo rem venditam venditori pro eodem pretio, quandocunque illud emptori reſtituat, & quod validum & licitum ſit, vide Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 4. in princ. & tit. 67. §. 2.* Sot. *de Iuſt. lib. 6. quæſt. 5. art. fin.* Cott. *in memorab. verbo pactum de retrouendendo.* Ant. Gom. *var. tom. 2. cap. 1. n. 27.* Couar. *lib. 3. var. c. 8. n. 4.* Nau. *in man. cap. 17. n. 142. cum ſeqq.* Tiraq. *de retract. conuent. in præfat. n. 2. cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu 217. à princ.* Azeued. *l. 4. n. 11. cum ſeqq. tit. 6. lib. 8. noua Recopil.* Alex. Raudenſ. *de analog. lib. 1. cap. 30.* Maſcard. *de prob. concl. 441. n. 3.* Mozz. *de contractib. tract. de empt. tit. quibus modis annulletur emptio, n. 19.* Cald. Pereira *d. verb. ſua facilitate, n. 59. verſ. nihilominus*, Felician. *de cenſib. lib. 1. cap. 6. n. 8.* Aloyſ. Ricc. *in collect. dec. collect. 5.* Anton. Fab. *de error. pragmat. decad. 9. errore 9.* Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcient. p. 1. caſu 7.* Mol. *in emporio iuris, p. 1. tit. 9. q. 14. n. 1. & 2.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 374. cum ſeqq.* Leſſ. *eod. tract. tom. 1. lib. 2. cap. 20. dub. 16. n. 138.* Cardoſ. *in praxi Iudic. & Aduoc. verbo vſura, n. 10.* Caſtill. *controu. lib. 2. cap. 25. n. 5. cum ſeqq.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 31. n. 1. cum ſeqq.* Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 16.* Farin. *in praxi crimin. p. 5. tit. de falſitate & ſimulat. q. 163. n. 20. cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom. 2. lib. 25. n. 291. cum ſeqq.* Card. Tuſch. *pract. concl. lit. P. concl. 24.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 8.*

cap.8.n.25.& cap.25.n.6. Alex.Trentacinq. *var.reſol. lib.3.tit.de empt.reſol.*10. *à princ.*

Quid ſi interim pecuniæ valor mutetur, an valor
3 pecuniæ attendi debeat ſecundùm tempus contractus, vel redemptionis? vide Boër. *deciſ.*327. *num.*4. quem refert, & ſequitur Menoch. *conſ.*606. *n.*20 vbi tempus contractus inſpiciendum eſſe docent, & alia, quæ in confirmationem huius doctrinæ adaptari poſſunt, tradit ibi, quem vide.

4 Quid ſi venditio fuit celebrata cum pacto de retrouendeodn, & de certo pretio reuenditionis nihil dictum fuit, vide Goradin. *in præſenti, quæſt.*17.*n.*131. quem ſequitur Menoch. *d.conſ.*606.*n.*28. vbi reſoluit pretium, quod currit tempore redemptionis, & non contractus, inſpiciendum eſſe.

5 Quid ſi caſtrum, villa, vel alia res vendita fuit cum pacto redimendi quandocunque voloerit, præſtando alium locum, vel rem æquiualentis reditus, ſi venditor, vel donator aliam rem velit præſtare, & donatam redimere, cuius temporis æquiualens reditus conſiderari debeat, contractus ſcilicet, vel redemptionis? vide Menoch. *d.conſ.*606. *à n.*11. vbi reditus tempore redemptionis, & non contractus conſiderandos eſſe reſpondit, & contrariis ſatisfacit.

6 Quid ſi pactum huiuſmodi fuit appoſitum in alio inſtrumento ſeparato? vide Cald. Pereira *de extinct. emphyt.cap.*16. *n.*54. *in fine*, Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.*4. *tit.*31. *n.*11. vbi tenet huiuſmodi pactum ſcriptum in alio inſtrumento magis augere fraudis ſuſpicionem, tanquam id fuerit excogitatum, ne fraus ipſa appareret, qua ceſſante poteſt hoc pactum etiam in alio inſtrumento deſcribi, cùm ſit omnino ſeparatum à venditiooe, vt *ibid.n.*7. tenet.

Quid ſi fuit appoſitum incontinenti poſt venditio-
7 nem? vide Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.*5. §.1. *verbo Rentes, num.*36.*& rub.*7.§.5. *verbo le teſtateur, num.*10. Tiraquell. *de retractu conuent. in præf. num.*6. Card. Mantic. *d.tit.*31.*n.*5. *& n.*13.*cum ſeqq.* vbi dicit
8 quod ſufficit. Pactum autem dicitur incontinenti appoſitum quando fuit conuentum antequam contractus ſit abſolutus, de quo vide Tiraquell. *d.tit.de retractu conuent.* §.1. *gloſſ.*5. *n.*1. Menoch. *de arbitr. caſu* 23. Gemin. *de vſur. comment.*2.§.1.*n.*34. Cardin. Mantic. *dicto tit.*31.*num.*5. *in fin.*

9 Quæſtio controuerſa eſt, vtrùm modicitas pretij cum pacto de retrouendendo efficiat contractum vſurarium? Partem affirmatiuam quando læſio eſt enormis, hoc eſt, vltra dimidiam iuſti pretij, tenent Cæpol. *de ſimulat. contractus, caſu* 6. Caſſad. *deciſ.*1. *de vſur.* Afflict. *deciſ.*339.*n.*1. Vrſill. *in annot. ad deciſ. eiuſdem* 65.*à n.*1. Grammat. *deciſ.*76.*num.*7. Crauet. *conſ.*156.*n.*4. *&* 7. Natt. *conſ.*198. Riminald. *conſ.*218. *ex n.*122. *vſque ad* 147. *lib.*2. Roland. *conſ.*40. *n.*13. 21.*&* 24.*& conſ.*96. *n.*19. *&* 20.*lib.*2. Couart. *lib.*3. *variarum, cap.*8.*n.*4. Gam. *Luſit. dec.*81. & *ibi* Flores de Mena *in add.* Maſcard. *de prob. concl.*447. *à num.*2. Magon. *Lucenſi dec.*60. *à n.*7. Fachinæ. *conſ.*28. *n.*2. *&* 23. *lib.*1. Azeued. *l.*4.*n.*24. *&* 25.*tit.*6. *lib.*8. *nouæ Recop.* Gaſp. Roderic. *de annuis reddit.lib.*2.*q.*3.*num.*9. Alex. Trentacinq. *d.tit. de empt.& vendit.reſol.*10.*n.*7. Cacheran. *deciſ.*42. *n.*9. Menoch. *de præſumpt. lib.*3. *præſ.*122. *n.*30. Surd. *conſ.*34. *per tot.* maximè *num.*5. Valaſc. *conſ.*70.*n.*9. Cancer. *var. reſol.part.*1. *cap.*16. *num.*16. Steph. Gratian. *diſc.for.cap.*26.*n.*20.

10 Secunda tenet opinio, neceſſe eſſe cum pacto de retrouendendo & modicitate pretij concurrere emptorem eſſe ſolitum fœnerari, vel aliam circumſtantiam. Ita Cyn.& Saliect. *in l.*1.*C.plus valere quod agitur*, Tiraq. *de retractu conuent.in præfat. num.*5. Dec. *conſ.*2.*ex num.*15.*lib.*2. Alex. *conſ.*109. *lib.*5. Roland. *conſ.*96.*à n.*19.*lib.*2. Cephal. *conſ.*2. *num.*36.*lib.*2. *& conſ.*496. *n.*48. *lib.*4. Cacheran. *deciſ.*41. *&* 42. Menoch. *de arbitr. caſu* 217.*n.*3.*& de præſumpt.lib.*3.*præſumpt.*122.*n.*3. *& conſ.*358.*n.*1.*&* 2. Maſcard. *de prob. concl.*447.*n.*1.*&* 9. Ariſmin. Tepat. *variarum ſent. tom.*2. *tit.*407.*cap.*4. *verſic. an hæc duo*, Vincent. Caroc. *de locato, & conducto, tit. de vſuris, quæſt.*11. Honded. *conſ.*31.*n.*68. *lib.*1.*& conſ.*33.*n.*66. *lib.*2. Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n.*6. Fachin. *controuerſ. iuris lib.*2.*cap.*12. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib.lib.*2.*quæſt.*3. *n.*10. vbi *num.*12. hanc opinionem procedere inquit quando eſt magna læſio, Parlador. *different.*53. §.1.*n.*3. Anton. Fab. *in ſuo Codice, lib.*4.*tit.*30.*de reſcind. vend. different.*5. *n.*6. Felic. *de cenſib.lib.*1.*cap.*6.*n.*13. *verſic. partem autem negatiuam, & num.*14.*&* 15. Ceual. *communium contra commun. quæſt.*224.*in fine*, Farin. *in praxi crim. part.*5.*q.*163. *num.*42. Card. Mantic. *d.lib.*4.*tit.*20.*n.*69. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ.c.*258.*n.*3. Caſtill. *controuerſ.lib.*2. *cap.*4.*n.*50. vbi *num.*8. in hac videtur reſidere. Plures ex his, & alij has opiniones conciliare intenduut, & primam procedere dicunt quando læſio in pretio eſt vltra dimidiam iuſti pretij: ſecundam quando læſio in pretio eſt modica; & tunc vltra læſionem, & pactum de retrouendendo aliæ fœnoris ſuſpiciones debere concurrere aiunt, ex quarum numero ſunt Rom. *ſingul.*304. Dec. *conſ.*267. *col.*1. *verſic. accedit etiam*, Alex. *conſ.*28.*lib.*5. Iaſ. *conſ.*153.*col.*2.*cum ſeqq.* Roland. *conſ.*96.*num.*19.*lib.*2. Franc. Marc. *Delphin. deciſ.*484.*num.*25.*&* 28.*part.*1. Menoch. *conſ.*358. *lib.*4. Boër. *deciſ.* 102. *ſub n.*3. *&* 5. Honded. *conſ.*33. *n.*68. *lib.*2. Maſcard. *d.concl.*447. *n.*7. *&* 9. Caroc. *d.tit.de vſuris, quæſt.*11. *n.*14. Gaſp. Roderic. *dict.quæſt.*3.*n.*9. Azeued. *l.*4.*n.*25.*&* 26.*tit.*6.*lib.*1.*noua Recopil.* Fachin. *conſ.*28.*n.*2.*&* 23.*lib.*1. Alex. Raudenſ. *de analog.lib.*1. *cap.*30.*n.*256. *&* 257. Rot. *dec.*99.*à n.*1.*& deciſ.*256. *n.*2. apud Farin. *lib.*2.*conſil.* Caſtill. *d.cap.*24.*n.*62.

Tertia denique opinio, cui tanquam probabiliori 11
magis adhæreo, eſt eorum, qui hanc quæſtionem iudicis arbitrio relinquunt, qui quandoque ca pacto de retrouendendo, & modicitate pretij, iuncta conſuetudine fœnerandi, & ex aliis coniecturis & præſumptionibus contractum ſimulatum exiſtimabit, iuxta facti & perſonarum qualitatem, ita Cæpol. *de ſimulat. contractu, n.*108. *concl* 9. *&* 10. Myſing. *centur.*4. *obſeru.*62.*n.*6. Couar. *lib.*3.*variarum, cap.*8.*n.*4.*verſic. cæterùm*, Maſcard. *concl.*442.*n.*6. Hieron. Gabr. *conſil.*74. *n.*5. *lib.*1. Menoch. *de arbitr. caſu* 217. *& de præſumpt.lib.*3. *præſ.*122. *n.*7. *& à n.*4. Azeued. *d.l.*4. *ex n.*28. *vſque ad* 34. Fachinæ. *d.lib.*2. *cap.*12. Farin. *d.part.*5.*quæſt.*163.*n.*43. Molin. *de Iuſt.tract.*2.*diſp.*375. *verſ.quamuis autem maior*, Caſtill. *d.c.*24.*n.*39.66.77. *&* 83. Card. Mantic. *d.lib.*8.*tit.*20.*per tot.*

Æſtimatio autem, ſeu valor rei debet conſiderari 12
habita ratione ad qualitatem diminutam pacti de retrouendnedo, & non prout ſimpliciter res per ſe conſiderata vendi poterat, quia pactum de retrouendendo facit rem eſſe minoris valoris. Ita Tiraquell. *de retractu conuent. in præfat. à n.*20.*& ad fin.tit. etiam à n.*20. Pariſ. *conſ.*83.*n.*37.*lib.*2. Iaſ. *conſ.*51.*col.*2.*& conſ.*153. *col.*4. *lib.*4. Roland. *conſ.*54.*n.*11. *lib.*3. Crauet. *conſult.*145. *n.*9. Dec. *conſ.*2. *n.*165. Cephal. *conſ.* 496. *n.*43. *lib.*4. Honded. *conſ.*31. *n.*29. *lib.*2. Menoch. *de præſumpt.lib.*3.*præſ.*122.*n.*9. Cacheran. *deciſ.*40.*n.*14. Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ.*97.*n.*6. Caroc. *d.tit. de vſuris, quæſt.*11.*n.*15. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.*2.*quæſt.*2.*n.*8. *&* 24. Gam. *Luſitan. deciſ.*178.*n.*9. Ariſmin. Tepat. *variarum ſentent. tom.*2.*tit* 407.*cap.*5. *verſ. quartò declarat, & c.*7. *in princip.* Sigiſm. Scacc. *de commerc.& camb.* §.1.*q.*3.*n.*37. qui dicunt minuere paulò minus quàm tertiam partem, Caſtill. *d.lib.*2. *cap.*25.*n.*63. *cum duobus ſeqq.* vbi iudicis arbitrio relinqui ait. Farin. *d.quæſt.*163. *n.*13. vbi plures de hac quæſtione congerit. Pinel. *in l.*2.*de reſcind. vend. part.*3. *cap.fin.n.*59. Valaſc. *de iur. emphyt. quæſt.*10.*n.*6.*ad fin. & conſ.*70.*n.*4. *&* 10. Gemin. *de vſuris, commento* 2.

§.5.

§.5.*n.*129. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem , verbo ſua facilitate , n.*83. Molin. *d. tract.*2. *diſp.*375. *verſ. rem venditam* , Steph.Gratian. *d.cap.*258.*à n.*37. Ant.Fab. *in ſuo Cod.lib.*4.*tit.*30.*de reſcind.vendit. definit.*27. vbi atteſtatur in Senatu Sabaudiæ declaratum de anno 1595. propter pactum de retrouendendo rem valere ferè minus tertia parte , veluti ſeptuaginta tantùm cum pacto , ſi ſine ipſo , centum fuiſſe valitura , Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ.*113.*n.*6. vbi plures refert tenentes pactum de retrouendendo tertiam pretij partem importare , Fontanel. *de pactis nuptialib. tom.*1. *clauſ.*4. *gloſſ.*18. *part.*1. *n.*78. vbi animaduertit differentiam eſſe conſtituendam , an ſimpliciter ſit conceptum pactum de retrouendendo , quo caſu cenſetur ita conceptum vt non per partes , ſed tota pecunia ſoluta debeat fieri initio , & in hoc caſu ait loqui Doctores dum volunt per pactum huiuſmodi valere rem minùs tertia parte , ſecus verò ſi ita foret conceptum , vt per partes poſſet res redimi ; nam tunc non eſſe tantæ conſiderationis tenet.

13 Pactum de retrouendendo adeò in ſe licitum eſt, vt valeat , etiamſi conceptum ſit, vt non niſi poſt certum terminum liceat redimere , & ſic reſtricta & limitata poteſtate recuperandi , niſi interueniat moditas pretij , & quod ſit conſuetodo fœnerandi , vel niſi adſit expreſſa conditio de lucrandis interim fructibus ; quia tunc arguit contractum vſurarium, Couat. *var.lib.*2.*cap.*9.*n.*9. Anton.Gom.*tom.*2.*variarum, cap.*2.*num.*27. Azeued. *l.*4.*n.*35.*&* 36.*tit.*6. *lib.*8.*noua Recopil.* Perez *ad l.*1.*tit.*2.*lib.*8.*Ordin.pag.*41. Gemin. *de vſuris , comment.*1.§.1.*n.*40. Felician.*de cenſib.lib.*1. *cap.*6.*n.*14. Cald.Pereira *in d.l.ſi curatorem , verbo ſua facilitate , n.*61. Parlador. *in ſeſqnicent. different.*53. §.1. *in fin.* Cardin.Mantic. *d.lib.*8.*tit.*20.*n.*8. Cancer. *variarum part.*1.*cap.*13.*de empt.verſic. veritas eſt*, Caſtill. *d.lib.*2.*cap.*25.*num.*9.

14 Quid ſi ruſticus emat fundum exiguo pretio cum pacto de retrouendendo , an fœnoris ſuſpicio locum habeat ? Negatiuè reſoluunt Cæpol. *de ſimul.contract. præſumpt.*26.*in* 6.*caſu princip. n.*106. Tiraquell. *de retractu conuent.in præfat.n.*34.*&* 35. Rip. *de peſte, cap. de remed.preſern.contra peſtem, n.*233. Natt. *conſ.*586. Amendola *in addit.ad Vincent.de Franchis,dec.*64.*n.*21. Gemin. *d.*§.1.*n.*30. Menoch. *de arbitr. caſu* 194.*n.*47. *& de præſumpt.lib.*3. *præſ.*122.*n.*40. *& conſ.*343.*n.*17. Card. Mantic. *d.lib.*9. *tit.*25. *n.*13.vbi *num.*14. idem tenet de minoribus , mulieribus, & militibus.

15 *Quandocunque vel intra certa tempora*, &c.] Nota quod quando facta eſt promiſſio de retrouendendo ſimpliciter abſque temporis determinatione , & ſine clauſula denotante perpetuitatem , tunc de iure communi ſpatio 30. annorum præſcribitur , vel decem, quando conuentum eſt,vt ad tempus poſſit retrahere, nulla adiecta certa die : ita ex Tiraq. Alex. Trentacinq. *variarum reſol.lib.*3.*tit.de empt.& vendit.reſol.*10.*n.*16. *verſic.*1. *&* 2. Ariſmin.Tepat. *var.ſent.tom.*2.*tit.*407.
16 *cap.*1.*verſic. iuris redimendi* , vbi quod contra Eccleſiam quando data eſt ſimpliciter facultas redimendi.
17 De iure tamen Hiſpanorum ex *l.*63. *Tauri* , pactum huiuſmodi ſpatio decem annorum præſcribitur , Ant. Gom. *tom.*2.*variarum , cap.*2. *n.*18. Ceuall. *commun. contra commun.quæſt.*107.*n.*30.*&* 31. Parlad. *lib.*1. *rerum quotid.lib.*1.*cap.*1.§.14.*n.*11.

18 Quando verò in pacto de retrouendendo adeſt clauſula , *quandocunque* , vel *toties quoties voluerit* , vel *perpetuò* , vel *ſemper* , vna ſententia tenet hoc pactum nunquam præſcribi , quia dicta clauſula eſt comprehenſiua omnium temporum in infinitum , *l. cùm debere , ff.de ſeruitut.vrban.l.Iulianus, ff.de leg.*3. Tiraq. *de retractu conuent.* §.1. *gloſſ.*2. *à n.*15. Anton. Gom. *d.tom.*2.*cap.*2.*n.*28. Pariſ.*conſ.*92.*vol.*3. Boët.*dec.*130. *à num.*10. Anton.Gabr. *commun.lib.*5.*tit.de præſcript. concl.*6.*num.*6. Cacheran. *deciſ.*115. Mynſing.*centur.*1. *obſeru.*16. Gail. *lib.*2.*obſeru.cap.*18. Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto , cap.*9.*n.*175. Valaſc. *de iure emphyt.quæſt.*11.*n.*17. Perez *l.*1.*tit.*2.*lib.*8. *Ordin.col.*41. *verſ. præterea eſt dubium* , Gaſp. Guillelm. *deciſ.*185. Steph.Durantus *quæſt.iuris quæſt.*47.Fachinæ. *controu. lib.*2.*cap.*13. Illiger. *ad Donell.enucleatum , lib.*5.*cap. fin. lit. K* , Ceuall. *commun.contra commun.quæſt.*207. *à n.*14. Molin. *de primog.lib.*2.*cap.*5.*n.*33. vbi de dictione *ſemper , & in perpetuum* , alter Molin. *de iuſt. tract.*2.*diſp.*374.*col.*4.*verſ. quando* , Cancer. *var.reſol. lib.*1.*cap.*13.*de empt.n.*18. *in fine , & part.*3.*cap.*7. *de pactis, num.*206. Ioan.Koppen. *Saxon.deciſ.*1.

Alia ſententia , cui tanquam veriori accedo , tenet hoc pactum ſpatio triginta annorum præſcribi, Alex. 19
*conſ.*228.*col.fin.lib.*6. Socin.iun. *conſ.*145.*n.*36.*lib.*1. Pariſ. *conſ.*92. *col.*2.*lib.*3. Crauet. *conſ.*71.*col.*2. Roland. *conſ.*21. *à n.*24. *lib.*2. Cephal. *conſ.*49. *n.*2. *& conſ.*43.*n.*12. *& conſ.*102.*n.*4.*& conſ.*329.*num.*41. *& conſ.*496. *n.*24. Decian. *conſ.*10.*n.*52. *cum ſeqq.lib.*1. *& conſ.*13.*n.*44.*&* 45.*lib.*2. Menoch. *conſ.*143. *lib.*2. *& conſ.*201.*n.*83. *& conſ.*364. *&* 606.*n.*1. Cou. *dict. cap.*9.*à n.*1. *&* 6. Rebuff. *ad l.vnic. C.de ſentent. quæ pro eo , not.*1.*num.*53. Villadieg. *in l.*8.*n.*8.*tit.*4.*lib.*5. *fori* , Azeued. *l.*4.*à n.*42.*tit.*6.*lib.*8.*noua Recop.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.*1.*tit.*9.*quæſt.*17.*n.*5. *&* 6. Parlador. *rerum quotid.lib.*1.*cap.*1.§.14.*n.*11. Felician. *de cenſib. lib.*1.*cap.*10.*n.*10. Gutier. *de iuram. confirm. part.*3.*cap.*1.*n.*9. Magon. *Florent.deciſ.*105.*n.*1. Theſaur. *quæſt.forenſ.lib.*2.*quæſt.*72.*n.*2. *&* 3. Alex.Trentacinq. *d.tit.de empt. & vend.reſol.*10.*n.*23. Ant.Fab. *in ſuo Cod.lib.*7.*tit.*13.*de præſcript.*30. *diffinit.*3. Viu. *tom.*2.*commun.opin.lib.*3.*tit.*2.*de pactis , n.*18.*in princip., & lib.*4. *tit.*37. *de pactis inter empt.n.*25. *pag.*645. Suar.*tom.*2.*lib.*7.*tit.*5.*de præſcript.triginta,n.*1.*pag.*235. & *ibi* Fichard. *num.*17.*pag.*135. Bernard. Græuæ. *ad practic.Cameræ Imper.lib.*2.*concl.*18.*conſid.*1. Maria *de iuriſdict. p.*1. *cap.*34. *n.*11. Surd. *deciſ.*3. *n.*7. Cardin. Tuſch. *practic.concl. lit. P* , *concl.*31.*num.*1. Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.*1.*cap.*2.*à num.*1. Ariſmin. Tepat. *variar.ſent.tit.*407.*cap.*10.

Amplia primò , etiamſi fuerit dictum, quod quandocunque venditor poſſet redimere, non obſtante quacunque præſcriptione , Boët. *dec.* 182. *n.*8. *&* 9. Viu. *lib.*2.*commun.opin.*579. Trentacinq. *d.reſol.*10.*n.*26. 20

Amplia ſecundò , etſi præſcriptioni ſit renuntiatum. Rip. *in l.nemo poteſt , n.*104. & Crot. *n.*45.*ff. de legat.*1. Menchac. *de ſucceſſ. creat.lib.*1. §.10. *num.*6. Bald. *in tract. de præſcript.*5. *p.*5. *princip.n.*6. Gregor. Lopez *l.*42.*gloſſ.*2.*tit.*5.*p.*5. Cald. Pereira *in l.ſi curatorem , verbo ſua facilitate , n.*71. *cum ſeq.* Seraphin. *de priuileg.iuramem.priuil.*51.*num.*7. Alexand.Trentacinq. *d.reſol.*10.*num.*26. 21

Amplia tertiò , quamuis Princeps vendat , & dictum pactum cum dictis clauſulis fuerit initum , Stephan.Gratian. *d.cap.*2. *num.*20. niſi eſſet inter Principes hoc pactum initum , quia eorum contractus non recipiunt interpretationem à iure ciuili , ſed gentium. Maria *d.p.*1.*cap.*34.*num.*12. 22

Limita primò , quando in dicto pacto de retrouendendo interuenit iuramentum , Ruin. *conſ.*150.*vol.*4. Roland. *conſ.*25.*à n.*12. *vol.*2. Roder. Xuar. *in l.poſt rem iudicatam , notab.*2. *n.*6. Azeued. *l.*6.*n.*37. *tit.*15. *lib.*9.*noua Recopil.* Gutier. *de iurament.confirm.part.*3. *cap.*1.*à n.*17. Surd. *deciſ.*3. *à princ.* Alex. Trentacinq. *d.reſol.*10.*n.*28. Seraph. *d.priuileg.*51.*n.*8. & *ibi* Benechend. *num.* 1. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.*2. *quæſt.*72. Contrarium tamen defendunt Decian. *conſ.*11. *n.*45. *vol.*2. Ariſmio.Tepat. *dict. tit.*407.*cap.*10.*verſic. quod procedit* , Card.Mantic. *d.tacitis & ambiguis conuent. lib.*4. *tit.*31.*n.*28. Steph. Gratian. *d.cap.*2. *n.*53. *verſ. contrarium* , vbi diſtinguit, & ait primam opinionem procedere quando facta eſſet conuentio de retrouendenda re alienata quandocunque , pretio reſtituto renuntiando 23

nuntiando expreſsè cuicunque præſcriptioni cum iuramento; quia tunc nulla vnquam currit præſcriptio, quaſi illa impediatur per renuntiationem iuratam: ſecus quando in contractu adjicitur pactum cum iuramento ſimpliciter pro obſeruatione contractus, nulla facta expreſſa mentione præſcriptionis, quia tunc hoc iuramentum non impedit curſum præſcriptionis triginta annorum, cùm illud intelligatur ſecundùm naturam actus, cui adjicitur.

24 Limita ſecundò, quando partes aſſignarunt maius tempus, quàm triginta annorum. Vide Roderic. Xuar. *in d.l. poſt rem indicatam, not.2.n.3.* Gutier. *d.p.3.cap.1. num.9.* Valaſc. *de iure emphyt. quaſt.11.n.17.* vbi tradit, ſi emphyteuſis intra tres generationes conceſſas vendator de licentia domini, pacto de retrouendendo poſteriorem generationem poſſe redimere, etiam tranſactis 40. annis, Cald. Pereira *in d.l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n.85.* Ceuall. *commun. quaſt.207. num.32. & 33.* Azeued. *d. l.6. n.25. tit.15. lib.9. noua Recop.* vbi quod non præſcribitur ius exequendi per decennium quando obligatio eſt contracta, vt poſt decem annos debitum in obligatione contentum ſoluatur, Marta *d. part.1. cap.35. n.6. cum ſeqq.*

25 Limita tertiò, ſi promiſſum ſit toties retrouendere, quoties huic remedio fuerit præſcriptum, Azeued. *d.l.6.n.29.* Cald. Pereira *d. verbo ſua facilitate, n.85. & 87.* Alex. Trentacinq. *d.tit. de empt. reſol.10.n.31.*
26 Cardin. Mantic. *d.lib.5. tit.31. num. fin.* Declara hoc non procedere in præſcriptione centenaria, & immemoriali; nam dicta præſcriptio nunquam ſubmouetur verbis generalibus omnem præſcriptionem rejicientibus, ſecundùm Cald. Pereira *vbi ſuprà, n.28.* &
27 Alex. Trentacinq. *citato loco.* Quomodo autem immemorialis procedat ſi conſtat de pacto retrouendendi, & de initio rei, quæ præſcribi prætenditur? vide Molin. *de primog. lib.2. cap.6. n.60. cum ſeqq.* vbi ait ſufficere, quod præſcriptio hominum memoriam excedat: idem tradit Mieres *de maioratu, part.9. q.10. n.229. cum ſeqq.* apud quos etiam videbis quid reſoluendum, ſi conſtet de titulo vitioſo.

28 Limita quintò, quando cum pacto de retrouendendo concurrit hypotheca, quia tunc præſcriptio quadragenaria requiritur, Socin. iun. *conſ.245. n.62. lib.1.* Boër. *deciſ.182. num. fin.* Anton. Gabr. *commun. lib.5. tit. de praſcript. concl.6. n.3.* Grammat. *conſ.71. num.2.* Alex. Trentacinq. *d. reſol.10. num.33.*

29 Limita quintò, quando venditor, vel eius hæres via actionis procederet, ſecus ſi via exceptionis, ſeu retentionis: vt ſi quando vult redimere, ſit in poſſeſſione, vt per Gutier. *in repet. l. nemo poteſt, ff. de legat.3. à n.38.* Cardin. Mantic. *d.lib.4. tit.31. num.26.* Alex. Trentacinq. *d. reſol.10. num.29.*

30 Limita ſextò in contractibus vſurariis; nam tunc præſcriptione non obſtante poterit ſuo iure vti, Balb. *in tract. de praſcript. in 3. quaſt.4. part.5. princip. in fine.* Cagnol. *hic, num.88.* Vrſil. *ad Afflict. deciſ.63.* Menoch. *conſ.142. n.46.* Amendola *in addit. ad Vincent. de Franchis, deciſ.64. num.2.*

31 Nota quod lapſo termino dato ad retrahendam rem venditam, emptorem non poſſe compelli ad reuendendum, Tiraq. *de retractu conuent. §.1. gloſſ.2. à n.42.* Kirchou. *tom.2. comm. opin. lib.4. tit.37. n.23. pag.645.*
32 vbi quod retrouendere promittens infra certum tempus, eo elapſo non adſtringitur retrouendere, quia illud tempus adiectum cenſetur cauſa limitandæ obligationis, Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. cap.407. n.7. verſ. pactum, el 2.* Surd. *conſ.52. à n.23.* Card. Mantic. *d.tit.31. à n.34.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. verbo Pactum, concl.30.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.207. num.17. & 18.* Gregor. XV. *deciſ.559. num.1. & 2.* vbi *numeris ſeqq.* an perpetuetur ius per obligationem verbalem, & quod non perpetuetur, defendit Menoch. *conſ.756. num.6.*

Amplia primò, vt nec mora poſſit intra modicum 33
tempus purgari, vt contra Decian. *deciſ.84. n.24. lib.2.* latè defendit Card. Mantic. *d.tit.31. n.48.* ſequitur Bellarmin. *in annot. ad Greg. d. deciſ.559. à num.8.*

Amplia ſecundò, etſi intra terminum præfixum 34
venditor partem pretij emptori ſoluerit, vt in terminis conſuluit Surd. *conſ.52. à n.2.* vbi arguit pro contraria opinione, & *à num. 13. & 43.* hanc defendit, & contrariis ſatisfacit, & *conſ.104. à n.1. cum ſeqq.* contrarium fundat, & *num. 14.* hanc veriorem cognoſcit, & alios allegat; nec venditorem etiam parte pretij ſoluta poſſe compelli ab emptore rem emere, vt contra Imol. & Gozadin. defendit idem Surd. *dict. conſ.52. num.53. cum ſeqq.*

Amplia tertiò, vt nec minor ex capite minoris 35
ætatis, ſi ſit hæres venditoris, poſſit contra lapſum temporis conuentionalis reſtitui, vt poſſit oblato pretio rem venditam redimere, *l. Æmilius, & ibi* Bart. & alij, *ff. de minorib.* Tiraq. *d. gloſſ.2. num.56. cum ſeqq.* Menchac. *de ſucceſſ. creat. lib.1. §.10. n.65.* Anton. Gom. *d. tom.2. cap.2. n.27. verſ. & in tantum hoc eſt verùm,* latè Cald. Pereira *in d.l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, à n.49. & n.91. cum ſeqq.* Surd. *conſ.226. num.1. 2. & 14.* Cardin. Mantic. *d.tit.31. n.54.* Ant. Fab. *de erorib. pragmat. decad.25. errore 5. à num.5.* vbi latè agit de interpretatione *d.l. Æmilius, & errore 6. conciliat l. ſi creditor 7. §. illud, de distract. pign. cum d.l. Æmilius.* Quod non procedere videtur quan- 36
do redimendi facultas ab initio conceſſa fuit minori intra certum tempus; nam eo elapſo integrum debet reſtitui, quia cum eo negotium geſtum eſt, nam minor etiam aduerſùs non implementum conditionis reſtituitur, *l.3. §. etſi hæres, ff. de minorib.* Rimin. *conſult.261. num.30.* Roland. *conſ.10. num. 3. & 13. in fine, & num.14. lib.2.*

Amplia quartò minorem non admitti, quamuis ex 37
clauſ. *ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur,* velit reſtitui aduerſùs lapſum temporis conuentionalis, vt contra Bart. & alios tradit Curt. ſen. *conſ.58.* altàs *59.* incip. *Chriſti,* quem ſequuntur Cald. Pereira, & Anton. Fab. *dictis locis;* licèt contrarium conſulendo tenuerit Surd. *d. conſ.222. n.14.* vbi in illo Senatu fuiſſe hanc partem approbatam dicit, quem ſequitur Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. conſ.26. n.24. cum ſeqq.*

Amplia quintò, vt nec à Principe dilatoria dari 38
valeat, vt venditor qui infra terminum pretium non ſoluit, eo tranſacto admittatur ad redimendum: ita Anton. Fab. *d. decad.25. errore 1. à n.1. & decad.2. n.7. & decad.3. num.11. & 13.*

Amplia ſextò, etſi emptor durante termino, intra 39
quod venditor poterat rem retrahere ei, qui dixit ſe velle retrahere, reſponderit, *Venias toties quoties volueris, ego te libenter admittam;* nam tranſacto termino non debet admitti, vt in lite coram ſe pendente reſpondiſſe inquit Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloſſ.10. num.33. & 34.*

Amplia ſecundò, etſi non tranſacto tempore retra- 40
ctus dixerit venditori illum ſe admiſſurum ad retractum quandocumque voluerit; nam intelligitur, modò is veniat intra tempus aſſignatum, Tiraq. *de retractu conuent. §.1. gloſſ.2. num.54.*

Limita primò, ſi emptor lapſo termino aſſignato 41
ad retractum, dixerit ſe adhuc eſſe paratum retrouendere, non obſtante lapſu temporis venditor audietur. Tiraquel. *d. §.1. gloſſ.10. num.20.* & latè comprobat *eodem §.1. gloſſ.2. num.65.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.4. tit.31. n.45.* Et hoc caſu emptor non erit in perpetuum obligatus, ſed intra modicum tempus venditor rem retrahere debet, gloſſ. *verbo reſtitui, in d.l. Æmilius,* quam Bart. notat, & poterit emptor compellere venditorem, vt intra duos menſes redimat, & ſi id non fecerit, poſtea non audietur, Tiraq. *d. gloſſ.10. num.29. & d.n.65.* Anton. Gom. *l.40.*

Tauri, *num.*44. Cald. Pereira *d. verbo ſua facilitate*, *num.*84. Card. Mantic. *d. tit.*31. *num.*45.

42 Limita ſecundò, ſi emptor poſt tempus præſtitutum petierit ſibi pretium ſolui, & ſciens fecerit, nam tunc poteſt cogi ad retrouendendum, ac ſi pretium accepiſſet, *d. l. Æmilius*, & *ibi* gloſſ. *verbo reſtitui*, Tiraq. *d. gloſſ.*64. Card. Mantic. *d. tit.*31. *n.*46.

43 Limita tertiò, ſi poſt tempus huic facultati conceſſum emptor pretium ſibi à venditore oblatum acceperit, non poterit compelli ad reuendendum. Tiraquell. *d. gloſſ.*2. *n.*6. Card. Mantic. *d. tit.*31. *num.*43.
44 etiamſi partem tantùm pretij poſt tempus acceperit, nam tenetur pactum retrouenditionis perficere, Tiraq. *d. gloſſ.*2. *n.*62. Cardin. Mantic. *d. tit.*31. *num.*41. Socin. *conſ.*104. *n.*7. *cum ſeqq.* vbi *num.*35. ſubdit quod non poteſt pœnitere emptor, qui promiſit vendere, & partem pretij recepit.

45 Nota primò quod ius competens venditori ex pacto de retrouendendo poteſt cedi, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 26. *gloſſ.*1. *à n.*1. Cagnol. *hic*, *n.*37. *ſed contrarium*, Paul. *conſ.*3. *lib.*2. Alexand. *conſ.*232. *n.*2. *lib.*6. Crauet. *conſ.*213. *n.*4 Roland. *conſ.*28. *num.*26. & 29. *lib.*2. Grat. *reſp.*157. *lib.*2. Franc. Marc. *Delphin. decif.*404. *n.*16. *part.*2. & *decif.*602. Perez *l.*1. *verſ. quaritur*, *tit.*2. *lib.*2. *Ordin.* Fachinæ. *controuerſ. lib.*2. *cap.*11. *per tot.* Ioſeph. Ludou. *Lucana decif.*47. & *Peruſ. decif.*17. Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom.*2. *tit.*407. *cap.*10. *in fine*, Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.*5. *tit. de empt. & vendit. reſol.*10. *n.*5. Parlador. *in ſeſquicent. differ.*109. *n.*4. *in princ.* Cardin. Mantic. *d. lib.*4. *tit.*33. *n.*13. Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. verbo pactum*,
46 *concl.*33. Et gabellam ex hac ceſſione deberi ſcribit Gutier. *de gabell. quaſt.*10. *num.*29.

47 Item nota ſecundò, quod emptor, qui ex pacto de retrouendendo tenetur reuendere, vel reddere rem acceptam venditori, debet præcisè rem tradere, & non liberatur ſoluendo intereſſe, ſi habet facultatem rei tradendæ, Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rub.*5. §. 1. *verſ. aduerte*, Anton. Gom. *tom.*2. *var. cap.*2. *n.*29. *verſ. ex quo etiam*, & *cap.*10. *n.*21. *verſ. ſeptimus caſus*, Pinel. *in l.*2. *C. de reſcind. vendit. part.*2. *cap.*3. *à num.*20. Fachinæ. *d. lib.*2. *cap.*8. Tiraq. *de retractu*, *tit.*2. §. 1. *gloſſ.*7. *num. fin.* Couar. *lib.*3. *var. cap.*8. *n.*3. *verſ. hinc*, Ant. Fab. *de erroribus pragmat. decad.*25. *errore* 4. *n.*3. Caſtill. *controuerſ. d. lib.*2. *cap.*25. *n.*38. Suar. *tom.*1. *commun. opin. lib.*4. *tit.*37. *n.*11. *pag.*645.

48 Item nota tertiò, non reſtituto pretio emptori, dominium non reuerti ad venditorem retrahentem, ſed actionem perſonalem tantùm, & ſi eſt penes tertium, eum non poſſe vendicare. Cagnol. *hic n.*133. Tiraq. *de retractu conuent.* §. 1. *gloſſ.*7. *n.*16. Anton. Gom. *d. tit. tom.*2. *cap.*2. *n.*29. Couar. *lib.*3. *var. cap.*8. *num.*8. Greg. Lop. *l.*42. *gloſſ.* 7. *tit.* 5. *part.*5. Salzed. *ad Bernard. reg.*208. *limit.*3. *verſ. ſunt tamen*, Felician. *de cenſib. lib.*1. *cap.*6. *n.*10. Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.*3. *tit. de empt. reſol.*10. *n.*17. *verſ.*2. Anton. Fab. *de errorib. pragm. decad.*22. *errore* 10. Griuel. *Dolana dec.*51. *n.*3. & 32. Cardin. Mantic. *d. lib.*4. *à num.*45.

49 Contrarium tamen, immò ſoluto pretio à venditore ſtatim ipſo iure ſine noua traditione dominium vtile in eum transferri, & à tertio poſſe rem vendicare, tenent Boër. *decif.*351. *n.*6. Neuizan. *conſ.*88. *n.*8. Alciat. *reſp.*123. *in fine*, Crauet. *conſ.*101. *col.*1. Cornazan. *dec.*84. *n.*1. & 2. Olan. *in reduct. antinom. lit. P*, *n.*5. & 6. Caualcan. *decif.*16. *n.*6. *part.*5. Amendol. *in addit. ad Vincent. de Franchis*, *dec.*64. *ex n.*17. Theſaur. *quaſt. forenſ. lib.*2. *q.*81. *n.*3. Parlad. *in ſeſquicent. differ.*36. *n.*12. Cardin. Mantic. *d. lib.*4 *tit.*32. *n.*44. & *à n.*64. Giurb. *dec.*93. Gabr. Pereira *Luſ. dec.*15. *n.*6.

50 Verùm quadam breui diſtinctione vtraque opinio eſt componenda in hunc modum. Aut verbis directis fuit pactum celebratum, aut verbis obliquis: in primo caſu ipſo iure reuertitur dominium, & procedit hæc vltima opinio; in ſecundo verò habet locum prima. Ita Bero. *conſ.*164. *n.*23. *lib.*1. Grammat. *conſ.*282. *num.*3. Tiraq. *de retractu conuent.* §. 1. *gloſſ.*7. *num.*14. & 15. Boër. *decif.*182. *n.*16. & 17. Menchac. *controu. vſufrequent. cap.*69. *n.*8. Roland. *conſ.*62. *n.*13. *lib.*2. Cephal. *conſ.*42. *in princ. lib.*1. Hieron. Gabr. *conſ.*66. *n.*4. & 5. *lib.*1. Perez *l.*2. *verſ. quæri etiam poteſt*, *tit.*2. *lib.*8. *Ordin.* Villadieg. *l.*8. *n.*11. *tit.*4. *lib.*5. *fori iudic.* Magon. *Florent. decif.*105. *n.*3. & *decif.* 102. *à n.*16. Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem*, *verbo ſua facilitate*, *n.*62. *cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *d. reſol.*10. *n.*21. *verſ.*2. Gutier. *conſ.*27. *num.*2. Morl. *in emporio iuris ciuilis*, *part.*1. *tit.*9. *quaſt.*14. *n.*11. & *quaſt.*16. *num.*7. Chaſſan. *conſ.*7. *num.*10. Salzed. *ad Bernard. reg.*208. *verſ.*2. *ſublimita*, Felician. *d. cap.*6. *num.*10. Fachinæ. *d. lib.*2. *cap.* 15. *verſ. tertia*, Alexand. Raudenſ. *decif.*16. *n.*181. *cum ſeqq.* Perez de Lara *de vita hominis*, *cap.*23. *num.*39. qui omnes tenent poſſe vti rei vendicatione contra tertium poſſeſſorem, & communia eſſe in omnibus pactis, in quibus verba directa reſolutiua adhibita ſunt.

Amplia idem eſſe ſi cum pacto de retrouendendo verbis obliquis concepto concurrat, ne liceat emptori rem alij vendere, nec alienare, & pro obſeruatione pacti vltra generalem obligationem emptor ſpecialiter hypothecet rem ipſam, vt ex Socin. Rip. Roder. Xuar. & alijs tradit Morl. *d. quaſt.*16. *n.*8. Alex. Trentacinq. *d. reſol.*10. *n.*18. vbi ait quod per hypothecam ſpecialem eſt indubitatum, poſſe agere contra tertium poſſeſſorem, quia hypothecaria actio eſt realis, & per ipſam impeditur dominij translatio, & quod idem operatur hypotheca generalis, ex multis defendit Tiraq. *d.* §. 1. *gloſſ.*3. *ex num.* 3. Cancer. *var. part.*1. *cap.*13. *de empt. n.*60. quicquid dicat Ant. Fab. *de erroribus pragmat. decad.*24. *errore* 2. 51

Amplia etiam quando is, qui fecit pactum de retrouendendo, non eſt ſoluendo, Cephal. *conſ.*42. *in princ. lib.*1. Magon. *Florent. decif.*105. *n.*3. *decif.*192. *à n.*16. vbi latè agit quando actio perſonalis in ſubſidium detur contra tertios poſſeſſores, Alex. Trentacinq. *d. reſol.*10. *n.*20. vbi *num.*21. extendit ex Caſtr. & Alex. quando ſubeſt præſumptio pignoris, vel vſuræ.

Nota quartò contra tertium poſſeſſorem non citatum ſententiam contra primum emptorem ex pacto de retrouendendo conuentum latam non poſſe exequi, nec illi nocere, *l. fin. C. ſi per vim*, *l.*1. & 2. *C. quibus res iud. noceat*, Duen. *reg.*277. *limit.*4. Couar. *pract. cap.*16. *n.*4. Tiraquell. *de retractu lig.* §. 2. *gloſſ.*1. *n.*27. Gail. *lib.*1. *obſeru.*11. Rot. Genuenſ. *dec.* 11. *n.*2. Chartar. *decif.*55. *n.*9. Mareſcot. *var. reſolut. lib.*2. *reſol.*121. *n.*2. & 5. Caualcan. *decif.*5. *num.*7. & 15. *part.*1. Alex. Trentacinq. *d. reſol.*10. *num.*22. *verſ.*1. Ceuall. *commun. contra commun. quaſt.*828. *num.*4. Giurb. *dec.*93. *num.*3. 4. & 5. vbi ſubdit reuocatoriâ agendum eſſe contra tertium poſſeſſorem, & ſententia opus eſſe contra tertium poſſeſſorem, quamuis ipſo iure priuatus ſit eius auctor. 52

Nota quintò, emptorem qui à duobus rem emit cum hoc pacto, vno volente reemere partem ſuam non teneri ei vendere, Tiraq. *de retractu lig.* §. 23. *gloſſ.*1. *n.*8. *cum ſeqq.* & *de retractu conuent.* §. 1. *gloſſ.*6. *num.*30. Anton. Gom. *d. tom.*2. *cap.*10. *n.*25. *verſ. quintò infero.* Suar. *tom.*1. *commun. opin. lib.*4. *tit.*37. *num.*10. *pag.*644. Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom.*2. *tit.*407. *cap.*11. *verſ. quando duo.* Amendol. *in add. ad Vincent. de Franchis*, *decif.*64. *n.*7. *cum ſeq.* Fachinæ. *controuerſ. illuſtr. lib.*2. *cap.*2. *in princ.* Card. Mantic. *d. lib.*4. *tit.*52. *num.*29. *verſ. quidem ſi duo.* Quamuis ſit paratus vnus ex venditoribus huiuſmodi totam rem reemere, & refundere totum pretium, quia adhuc illum non eſſe admittendum, tenent Socin. *conſ.* 415. *num.* 25. & alij, quos adducit Cardin. Mantic. *d. tit.*32. *num.*25. Sed contrarium, immò poſſe totam rem redimere offerendo 53

offerendo totum pretium, meliùs tenent Cagnol. hic num. 101. Tiraq. de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 6. n. 37. Anton. Gom. d. cap. 10. num. 25. verſ. ſeptimò infertur, Azeued. l. 7. n. 49. tit. 41. lib. 5. nouæ Recop. Fachinæ. d. lib. 2. cap. 2. verſ. cæterùm, qui magis communem dicit, & contrariis ſatisfacit, maximè cùm offert ſatiſdationem de reſtituenda parte alteri venditori, ſi velit redimere. Alexand. Raudenſ. deciſ. 124. n. 78. vbi intelligit quando res non patitur diuiſionem commodam, ſecus ſi abſque vllo incommodo eſt diuidua. Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ. 52. n. 12. cum ſeqq. Garc. Maſtrill. Siciliæ deciſ. 21. n. 1. & 9. vbi dicit ita fuiſſe determinatum, præſtita priùs cautione de reſtituenda parte cohæredi, ſeu conuenditori, & de ſeruando indemnem emptori, Franc. del Caſtillo deciſ. 101. per tot. Cardin. Mantic. d. tit. 32. num. 27. Fontanel. de pactis nupt. tom. 1. clauſ. 4. gloſſ. 9. part. 2. num. 68. Giurb. deciſ. 52. num. 22. vbi latè agit quando vnus ex dominis audiatur ſi velit totam rem emphyteuticam alienatam retrahere, remiſſiuè Stephan. Gratian. diſc. for. tom. 2. cap. 546. num. 46.

54 Nota ſextò, quod ſi vnus ex hæredibus rem emptam ſolus poſſideat, vel communiter cum aliis, poteſt in ſolidum ad eius reſtitutionem condemnari, vt per Tiraq. de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 6. à n. 41. Card. Mantic. d. tit. 32. n. 37. vbi actionem, quæ ex hoc pacto competit, eſſe bonæ fidei aſſerit, & vnum ex hæredibus rem poſſidentem, ſeu reſtituendæ facultatem habentem, in ſolidum reſtituere teneri.

55 Nota ſeptimò, quod ſi durante tempore aſſignato, infra quod venditor poteſt rem reemere, emptor eam obligaret antequam reematur, reſoluitur ius pignoris ſi venditor reemat, quia ex neceſſitate res tranſit ad venditorem, ita Cagnol. hic n. 61. Tiraq. de retractu conuent. §. 3. gloſſ. vnic. n. 10. cum ſeqq. Boër. deciſ. 181. n. 8. Neguzant. de pignorib. 1. p. memb. 3. part. 4. num. 44. Cancer. var. part. 1. cap. 13. de empt. num. 59. Ozaſch. deciſ. 65. Ariſmin. Tepat. var. ſentent. tom. 2. tit. 407. cap. 9. verſ. facta venditione. Vincent. de Franchis deciſ. 64. n. 4. vbi quod ſi venditio reſoluitur ex neceſſitate pacti de retrouendendo, omnes hypothecæ medio tempore contractæ reſoluuntur, Caballin. milleloq. 159. Cardin. Mantic. d. tit. 32. num. 96. Ioan. Garc. poſt tract. de expenſis, vbi de hypotheca, à n. 8. vbi ait, non attendi an voluntas emptoris ſit ordinata directè ad diſtractionem contractus, ſed ſolùm quod domus vtatur iure ſuo, Statil. Pacific. de Saluiano interd. inſpect. 5. cap. vnic. num. 123. Surd. de aliment. tit. 9. quæſt. 42. num. 7. Cardin. Mantic. de tacitis lib. 11. tit. 32. num. 70.

Quamuis contrarium, immò hoc caſu non reſolui pignus, tradiderint Catoc. deciſ. 117. num. 18. & ex Pinel. Cagnol. Gozadin. & Zoanet. Anton. Fab. de errorib. pragm. decad. 23. errore 1.

56 Nota octauò ex prima venditione cum pacto de retrouendendo deberi gabellam, non verò ex reuenditione, vt per Tiraq. de retractu conuent. §. 6. gloſſ. 2. num. 15. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 2. n. 31. verſ. quid ſi fiat, & l. 70. Tauri, n. 30. Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 3. num. 36. Laſſarte de decima vendit. cap. 14. n. 36. Gironda de gabellis, part. 5. in princ. n. 30. Villadieg. in l. 8. n. 10. tit. 4. lib. 5. fori, Parlad. lib. 1. rerum quotid. cap. 3. §. 4. num. 5. Matienſ. in l. 7. gloſſ. 3. n. 14. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Azeued. l. 1. n. 99. tit. 17. lib. 9. noua Recop. Surd. deciſ. 321. Cald. Pereira de reſolut. emphyt. cap. 16. n. 55. cum ſeqq. Morl. in emporio iuris, part. 1. tit. 9. quæſt. 14. n. 12. Molin. de Inſtit. tract. 2. diſp. 374. verſ. dubium eſt. Gutier. de gabellis, quæſt. 10. à num. 22. Rainald. Corſ. indagation. iuris lib. 2. cap. 10. vbi refert quandam cautelam ad euitandam huiuſmodi gabellam.

57 Amplia gabellam deberi ex venditione, quamuis pactum de retrouendendo, non verbis directis, ſed obliquis fuiſſet initum, vt in terminis tradunt Laſſarte d. cap. 14. n. 37. Gutier. d. quæſt. 10. num. 28. Intellige quando pactum incontinenti fuit appoſitum; nam aliàs ex retrouenditione alia gabella debetur, quia eſt noua venditio. Amad. de Ponte de laudem. quæſt. 37. Franc. Salon. in ſua laudemiorum lucerna, cellula 10. Maynard. lib. 4. deciſ. 38. per tot. Camill. Borrell. in ſum. deciſ. tom. 1. tit. 35. de laudem. à n. 51. vſque ad 59. Incontinenti quando dicatur pactum appoſitum, vide poſita in meo tract. de diction. vſufreq. dict. 155. & & ibi citatis adde Ioſeph. Seſſe Aragon. deciſ. 16. à n. 3. tom. 1. vbi num. 4. dicit quod illud dicitur fieri incontinenti, quod fit antequam contractus ſit habitus pro abſoluto, ſi tamen partes nondum ſe diuerterint ad actus extraneos.

Nota nonò, quod venditor, qui ex vi pacti de retrouendendo tenetur reuendere alteri, ſi rem emptam alteri locat, & durante locatione redimatur, tenetur redimens ſtare locationi factæ per emptorem: ita Cagnol. hic verſ. 12. quæro, num. 77. Gozadin. verſ. 26. quæro, num. 143. Kirchou. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 37. num. 16. pag. 645. 58

Conditioni dicta, &c.] Ergo conditionalis eſt huiuſmodi venditio, de quo vide Tiraq. de retractu conuent. §. 2. gloſſ. 1. num. 15. & 76. D. Barboſ. in l. ſi mora, num. 101. ff. ſoluto matrim.

Actio præſcriptis verbis, vel ex vendito, &c.] Dubium mouet Morl. in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 8. quæſt. 20. n. 6. quare ad eandem rem competat actio ex vendito, & præſcriptis verbis, quas incompatibiles eſſe apparet ex eo, quod illa ordinaria ſit, hæc ſubſidiaria, quæ non datur niſi deficiente actione ordinaria, l. 1. 2. & 3. ff. de præſcript. verb. Vnde exiſtimat actiones in præſenti non currere vt poſſit hæres vtramque in iudicium deducere, vel qua velit vti pro arbitrio, ſed ex natura contractus iudicandum eſſe vtrùm hac, vel illa actutus ſit. 59

Habita ratione eorum, &c.] Notatur ad hoc, quod fructus interim quod res retrahitur, perceptos emptor ſuos facit, vt per Cagnol. hic num. 27. Tiraquell. de retractu conuent. §. 5. gloſſ. 1. num. 1. & 2. & §. 2. gloſſ. 1. n. 35. Roland. conſ. 27. n. 6. & 11. vol. 2. Couarr. lib. 1. variarum, cap. 15. n. 6. & lib. 3. cap. 9. n. 1. in fine, Azeued. l. 4. n. 14. tit. 6. lib. 8. noua Recopil. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 12. n. 19. D. Barboſ. in l. diuortio, in princ. part. 2. n. 75. ff. ſoluto matrim. Ioſeph. Seſſe Aragon. deciſ. 31. n. 20. vbi à num. 13. agit de quæſtione an emptor, vel donator, cui res vendita, ſeu donata fuit priè ſub conditione reſolutiua, fructus interim perceptos ſuos faciat? Cardin. Mantic. d. lib. 4. tit. 23. num. 99. Gerard. Maynard. deciſ. 31. lib. 2. Giurb. deciſ. 92. n. 10. & faciunt adducta per Ceuall. commun. contra commun. tom. 3. quæſt. 762. n. 27. vbi firmat regulam generalem, quod quotieſcunque venditio reuocatur ex cauſa de præterito, quæ inerat in initio venditionis, reſtitutio cum fructibus eſt facienda. Quamuis Morl. in emporio iuris, part. 1. tit. 9. quæſt. 14. n. 7. & Anton. Fab. de erroribus pragm. decad. 12. errore 3. n. 4. diſtinguentes ſic reſpondeant, aut pactum fuit conceptum verbis directis, aut obliquis: in primo caſu reſolui ipſo iure dominium, & fructus à die venditionis eſſe reſtituendos venditori: in ſecundo fructus perceptos ab emptore ante reſolutionem contractus ad emptorem pertinere dicunt. 60

Fructus verò pendentes omnes ſpectare ad eum, qui redemit, tradunt Auguſt. Beroi. quæſt. famil. q. 98. n. 4. Chaſſan. in conſuetud. Burgund. rubr. 5. §. 5. n. 25. Tiraq. de retractu conuent. §. 5. gloſſ. 4. n. 6. cum ſeqq. D. Barboſ. in d. l. diuortio, in princ. part. 2. n. 71. Eſcob. de ratiocin. comput. fin. num. 5. cum ſeqq. Anton. Fab. de erroribus pragm. decad. 10. errore 2. Gerard. Maynard. d. deciſ. 31. 61

Sed diuiſionem fructuum pro rata eſſe faciendam, reſoluunt Cagnol. hic, num. 45. & Gozadin. num. 130. 62

Digitized by Google

Tiraquell. *d.gloſſ.4.n.9.* Couart.*lib.1.variarum,cap.15. num.6.verſic.contrarium*, Roland. *conſ.27. n.6. lib.2.* Mynſing. *centur. 6. obſeruat.50. & 70.* Caualcan. *in tract. de vſufructu mulieri relicto, num.144.* Boër. *deciſ.13.* Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.37. n.17. pag.645.* Ariſmin. Tepat. *variarum ſent. tom.2. tit.407.cap.11.verſic. quid de fructibus, cum ſeqq.* Molin. *de primogen.lib.3. cap.11.n.9.* Franc. Molin. *Delphin.deciſ.57. part.2.* Iuſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.79. n.7. & 8.* Theſaur. *deciſ. 56. à n.1.* Eſcob. *d. comput. fin. à num.7.* Fachinæ. *controuerſ.lib.2.cap.14.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.1. collect.159.* Ioan. Bapt. Coſta *de ratione rata, quæſt.36.* Caneet. *variarum reſolut.part.1.cap.13.de empt. & vend.n.21.* Card.Mantic. *d.lib.4.tit.32. n.102.* Stephan. Gratian. *Marchiæ*
63 *deciſ.176. n.1. & 5.* Intellige hanc opinionem quando retrouenditio erat facienda eodem pretio, quo res empta fuit; ſecus verò ſi tantùm conuenitur vt emptor teneatur retrouendere, quia intelligitur pro pretio iuſto, Tiraquell. *de retractu conuent. §.1. gloſſ.3. n.2.* Ioſeph. Ludou. *d.deciſ.79. n.17. & 18.* Ioan. Baptiſt. Coſta *d.quæſt.36.n.7.* Cardin. Mantic. *d.lib.4. tit.31.*
64 *n.21.* Rata autem quomodo ſit facienda, vide Cuiac. *lib.4. obſeruat. 22.* Couart. *d.cap. 15. à n.5.* Ioſephe Ludou. *deciſ.79. à n.19.* Eſcob. *d. comput. fin. num.9.* Molin. *d.cap.11.n.9.* Anton.Fab. *coniect.lib.1.cap.13.* Statil.Pacif. *de Saluiano interd. inſp.4.cap.1. à n.160.* D.Barb. & Canc. *citatis locis*, qui communiter dicunt, quod ſi terra fructus producit ſingulo anno, vt vinea, ſi menſe Septembris redimatur, ante omnia debere deduci ſumptus, & de reſiduo fiant duodecim partes, & reliquæ partes dentur emptori. Si ſit terra, quæ fructum producat ſingulo biennio, vel triennio, tot partes erunt faciendæ, quot ſunt menſes, & tot ſunt dandæ emptori, quot menſes poſſedit, & reliquæ redimenti. Si verò emptor collegit fructus immaturos, inſpicitur tempus, quo fructus fiunt maturi, vt reſtitutio fiat pro rata, Tiraquell. *d. gloſſ.4. n.9.* Cardin. Mantic. *d.tit.32. n.113.* Si fructus erant pendentes, & maturi tempore venditionis, vt breui poſſent colligi, ſi poſt ſex menſes venditor ex pacto redimat ſequentis anni, an emptor habeat ratam, dubitat Card. Mantic. *d.tit.32.n.112.* & ex Tiraquell. *à d.n.9. vſque ad* 12. tenet ratam fructuum ſequentis anni poſſe percipere, & latè comprobat. Si arbores fundi durante retrouenditionis tempore vento ſint euulſi, Ioſeph. Lud. *Peruſ.dec.5.* ait fuiſſe decíſum, æſtimatione facta lignorum tradi debere venditoribus cum cautione de reſtituendo pretio emptoribus caſu, quo non redemerint, refert Ariſm.Tep. *d.tit.407.c.11.verſic.arbores.*

65 Fructus poſt moram perceptos tenetur emptor reſtituere. Boër. *deciſ.23.n.15.* Tiraquell.*dict.§.5.gloſſ.2. num.4.* Couart. *d.lib.1.cap.15. n.1.* D.Barboſ. *in dict. l.diuortio, in princ.part.2.n.70.& 71.* Ariſmin.Tepat. *variarum ſent.tom.2.tit.407.cap.4.verſic.ſola*, Morl. *in emporio iuris, part.1. tit.10. in præl.ud. n.10.* Cardin. Mantic. *d.tit.32. num.100.* Anton. Fab. *de erroribus pragm.decad.22. errore 3.* Et ratio eſt, quia per oblationem pretij purificatur hoc pactum, intellige ſi offerens vlteriùs interpellet emptorem vt impleat ex parte ſua; nam tunc fructus ad offerentem pertinebunt, Tiraq. *de retractu conuent.ad fin.tit.n.73. & de retractu lignag.§.6. gloſſ.3. n.1 & 2.* Decian. *conſ.10.n.90. lib.2.* Surd.*conſ.50.n.82.* D.Barb.*vbi ſuprà,n.76.& 77.* Card.Mantic. *d.tit.32.n.111.* Statil.Pacif. *de Saluiano interd.inſp.4.cap.1.n.167.* Gaſp.Roderic.*de annuis reddit.lib.2.quæſt.15.n.63.cum ſeqq.*

66 De accreſcentibus fundo per alluuionem, quod ad emptorem reuendentem pertineant, reſoluit Fachinæ. *controuerſ. lib.2. cap.6.* Theſaur. *deciſ.140.* Ariſmin. Tepat. *d.tit.407.cap.12. verſic. & è contra*, Benincaſ. *in tract.de alluuione, n.9.part.1.* Amendol. *in addit. ad Vincent.de Franchis, dec.64.n.9.* Menoch.*conſ.606. n.15. & 16.* quorum reſolutio vera eſt, niſi venditio 67
ſit conditionalis conditione ſuſpenſiua; quamuis contrarium defendant Tiraquell. *in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.282.in fine, & de retractu conuent. ad fin.tit.n.106.cum ſeqq.* Carpan.*ad ſtat.Mediolanenſ. cap.317.n.346.tom.1.* Ioſeph.Seſſe *Aragoniæ deciſ.63. num.17.* Giurb. *deciſ.92.num.15.*

De ſeruitute acquiſita, vide Anton.Fab. *de errorib.* 68
pragmat.decad.23.errore 5. vbi tradit non reſolui per retrouenditionem, & venditorem teneri ei præſtare pretium ſeruituris.

De expenſis, ſeu meliotamentis, quod poſſint repeti 69
à venditore de retrouenditione agente, affirmant Bald. *conſ.167. ad fin. & conſ.303. lib.1.* Natt. *conſil.256. & 262.* Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.407. cap.12.in princ.* Morl. *in emporio iuris, part.1.tit.9.in præmiſſ. n.109.* vbi intelligit quando expenſæ eſſent neceſſariæ; nam ſi tantùm eſſent vtiles, etiam ad perpetuam rei vtilitatem non poterit eas repetere, qui illas fecit, dummodo graues & onerosæ vero ac legitimo domino ſint. Matt. *de iuriſd.1.p.1.cap.34. à n.16.* Canect. *variarum part.1.cap.13. de empt.num.61.* vbi etiam de neceſſariis loquitur, & inutilibus ad perpetuam rei memoriam, ſi non ſint onerosæ.

Poſt oblatam.] Secus ante, de quo Ioſeph.Ludou. 70
Peruſ. deciſ.79. n.4. cum ſeqq. Tiraq. *de retractu conuent.§.5.gloſſ.2.à n.1.* D.Barboſ.*in rub.ff.ſoluto matrim. part.3.n.71. & 72.* Et ita ab eo tempore facit fructus ſuos. Boër. *deciſ.47.n.2.* Menoch.*conſ.26.n.10.* Surd. *deciſ.3.num.11.* Gutier. *practic.lib.2. quæſt.158.num.6.* D.Barboſ. *in d.rubr.part.3.n.73.& in l.ſi mora,num.68. & 71.ad fin. & 72.ff.eod.tit.*

SVMMARIVM.

1 *Pactio vt res reuertatur ad venditorem, ſi reſiduum non ſoluatur, eſt valida.*

2 *Ex pacto legis commiſſoriæ non retransferri dominium per hæc verba,* Dominium ad me reuertatur, *in venditorem, ſed ſolùm competere actionem perſonalem.*

3 *Pactum legis commiſſoriæ quibus verbis poſſit concipi.*

4 *In pacto legis commiſſoriæ non reſolui venditionem, neque traditionem ipſo iure, niſi quando pactum verbis directis fuit conceptum, ſecus ſi verbis obliquis, vel communibus.*

5 *Pactum legis commiſſoriæ quando propriè dici queat.*

6 *In pacto legis commiſſoriæ abſque traditione dominium retransferri in venditorem, quando verbis directis fuit conceptum.*

7 *Pactum legis commiſſoriæ verbis directis conceptum, aut cæteræ conuentiones ut operentur tranſlationem dominij ipſo iure in venditorem, requiritur vt incontinenti apponantur in ipſo contractu, & non ex internallo, etſi non modico, ſed longo tempore concludatur, & in multos annos protrahatur, num.8.*

9 *In pacto legis commiſſoriæ quæ verba apponi debeant.*

L. Qui ea lege. III.

Iidem A. Felici militi.

VAlet pactio vt res ad venditorem reuertatur, ſi reſiduum non ſoluatur. Colligunt ex Ord.Doctores 1
citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.* Aloyſ.Leo *in 4.fol.40.*

De materia huius concluſionis dicam commodiùs ad legem immediatè ſequentem.

Rei vendicationem non habet, &c.] Notatur ad hoc, 2
quod

quod ex pacto legis commiſſoriæ concepto per hæc verba, *Dominium ad me reuertatur*, noo retransfertur dominium ipſo iure in venditorem, oon ſoluto pretio, ſed ſolùm ei competit actio perſonalis, quia ſi factus eſſet dominus, haberet rei vendicationem,
3 *l. in rem, in princ. ff. de rei vendicat.* Sed vt veritas, & intellectus huius text. clariùs eluceſcat, ſciendum eſt pactum venditionis factæ ſub lege commiſſoria concipi poſſe, aut verbis directis, qualia ſuot, *res ſit inempta*, aut verbis obliquis, vt *Vendo tibi fundum*, & ſi iotra duos menſes non ſolueris, res reuertatur. Ita Couar. *lib. 3. var. cap. 8. n. 1.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 2. n. 30. verſ. item adde*, Felician. *de cenſib. lib. 1. cap. 6. n. 6.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n. 54.* Inter hæc pacta maximam differentiam conſtituunt Doctores: quoniam pactum legis commiſſoriæ directis verbis conceptum operatur reſolutionem contractus ipſo iure, & tranſlationem dominij in venditorem, abſque ooua traditione, & agi poterit rei vendicatione, conditiooe adueniente; ſecos verò quando verbis obliquis concipitur, oam tunc non transfertur dominium ipſo iure, ſed agetur actione ex vendito, vel præſcriptis verbis ad obſeruantiam contractus. Vide gloſ. *verbo mortis cauſa, in l. 1. ff. de donat.* Titaq. *de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 7. num. 3. & 17.* Fabian. de Monte *de empt. quæſt. 7. princ. col. pen.* Salzed. *ad Bernard. reg. 208. col. 6. verſ. ſecundò ſublimita*, Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 2. num. 30.* Couar. *d. cap. 8. n. 1. in fine*, ibi, nec oberit text. *in d. l. 3. C. de pactis inter empt.* quia tractat de pactione legis commiſſoriæ, quæ etſi in contractu venditionis permiſſa ſit, non eſt admodum iuſta, cùm apponatur in pœnam non ſoluti intra certum diem pretij. Et ideo mirum non eſt, ſi ex eo pacto verbis obliquis concepto dominium abſque ooua traditione io venditorem minimè transfertur, Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n. 54.* Felician. *d. lib. 1. cap. 6. n. 6. & 8.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 9. quæſt. 14. n. 6.* Gutier. *de gabellis, quæſt. 10. n. 12.* D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem 23. §. fin. num. 37. poſt*
4 *princip. ff. ſoluto matrim.* vbi ait, quod in pacto legis commiſſoriæ receptum eſt, vt non reſoluatur venditio, neque traditio ipſo iure, niſi quando pactum verbis directis fuit conceptum, ſecus ſi verbis obliquis, vel communibus. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 29. n. 25.* vbi *num. 26.* poſt Hieron.
5 Gabr. *conſ. 66. num. 1. cum ſeqq. lib. 1.* reſoluit pactum legis commiſſoriæ propriè dici non poſſe, niſi verbis directis, & reſolutiuis fuerit conceptum, ita vt ſi aliter concipiatur, dominium ipſo iure non reuertatur: latè Menchac. *controuerſ. vſufreq. lib. 3. cap. 69. num. 3.* vbi colligit ex multorum Doctorum dictis, quod io terminis huius legis dominiom tranſierit in emptorem, à quo licèt pretium die dicta non ſoluiſſet, non diſceſſit, nec in venditorem reuolauit, eo quòd dictum oon fuit quod res fuiſſet inempta, ſed tantùm quod reuerteretur ad venditorem, quod non eſt intelligendum ipſo iure.

6 Speciale enim eſt in pacto legis commiſſoriæ, quod abſque traditione dominium retransferatur in venditorem, quando verbis directis fuit conceptum, vt tenent Tiraq. *d. gloſſ. 7. num. 8.* Anton. Gom. *d. cap. 2. n. 30. verſ. item etiam infert*, Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 3. tit. de empt. reſol. 10. n. 23.* Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n. 55.* vbi rationem huius ſpecialitatis tradit, & impugnat Alciat. *in l. traditionibus, n. 16. C. de pactis*, & Menchac. *d. c. 69. per totum*, contendentes io pacto legis commiſſoriæ non eſſe habitam fidem de pretio, & ideo dominium non eſſe tranſlatum in emptorem, ſed remanſiſſe penes venditorem, Felician. *d. lib. 1. cap. 3. num. 8. & 9.* Morl. *in emporio iuris, part. 1. tit. 9. quæſt. 14. n. 6. verſ. nam ſi verbis directis*, Cardin. Mantic. *d. tit. 29. n. 22.* D. Barboſ. *in l. ſi mora 20. num. 70. ff. ſoluto matrimon.* Antoo. Fab. *de errorib. pragm. decad. 22. errore 2. n. 4.* Oſuald. *ad Donell. enucleatum, lib. 59. cap. 18. lit. C. & cap. 19. lit. F.* Dominium verò transferri abſque traditione, ex omnibus aliis pactis habentibus vim reſolutiuam principij contractus, & noo eſſe adeò ſpeciale in pacto legis commiſſoriæ, tradunt Tiraquell. *de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 7. n. 14. & 45.* Gregor. Lop. *l. 42. gloſſ. 10. tit. 5. part. 5.* Boër. *deciſ. 182. n. 19. part. 1.* Dec. *conſ. 187. n. 4.* Roland. *conſ. 62. n. 41. cum ſeqq. lib. 1.* Couarr. *d. lib. 3. var. cap. 8. n. 2. verſ. ego ſanè fateor*, Perez *in l. 1. verſ. quæri etiam, tit. 8. lib. 8. Ordin.* Cardin. Mantic. *d. lib. 4. tit. 20. num. 31. verſ. nec obſtat*, vbi pro hac alios, aduerſùs quos ipſe ſequitur, & ſentit Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num. 35.* Alex. Raudenſ. *Piſana deciſ. 19. n. 181.* vbi Senatum hanc opinionem amplexum eſſe dicit. Quamuis aliud ſentiant Gom. *d. tom. 2. cap. 2. num. 10. verſ. item adde proſequendo*, Menchac. *dict. cap. 69. num. 9.* Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 378. verſ. verùm autem quando res.*

Ad hoc autem vt pactum legis commiſſoriæ verbis directis conceptum, aut cæteræ conuentiones operentur tranſlationem dominij ipſo iure in venditorem, requiritur quod incontinenti in ipſo contractu apponatur: aliàs ſi ex interuallo fuerit appoſitum, poſtquam ius tertio fuit quæſitum, nihil operatur. Ita Couar. *d. cap. 8. n. 1. verſ. hac verò*, Tiraq. *d. gloſſ. 7. n. 4. & 5.* Anton. Gom. *d. n. 30. verſ. item adde quod ad hoc*, Salzed. *ad Bernard. reg. 208. col. 5. verſ. ſublimita tamen*, Matienſ. *l. 7. gloſſ. 3. num. 21. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop.* Menchac. *d. cap. 69. n. 6. verſ. quod eſt intelligendum*, Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n. 16. & de empt. & vendit. cap. 28. n. 23. verſ. intellige tamen*, Felician. *d. c. 6. n. 2. ad fin.* Alex. Trentacinq. *d. tit. de empt. & vendit. reſol. 10. n. 24.* Molin. *d. diſp. 378. verſ. præterea obſeruant.* Et hæc procedunt etſi noo 7
modico tempore, ſed longo concludatur, & in multos anoos protrahatur, vt ſi actum fuerit, quod iotra decem annos, vel alios plures pretium ſoluatur, vt tradit Gutier. *de gabellis, quæſt. 10. num. 13.* vbi contrarium tenentes impugnat. 8

Nota non eſſe de ſubſtantia, & forma pacti legis commiſſoriæ, quod in eius conceptione apponantur 9
verba, quæ ponuntur *in l. 2. & fin. ff. de l. commiſſoria*, ſcilicet quod res ſit inempta, ſed ſufficit æquipollentia, qualia ſunt omnia, quæ denotant reſolutionem contractus ipſo iure, vt contractus habeatur pro infecto, vel habeatur pro nullo, & irrito ipſo iure, vel quod poſſit venditor ſine iudicis miniſterio rem ipſam aſſumere, poſſidere, & frui propria auctoritate, ſecundùm Couar. *dict. lib. 3. cap. 8. n. 1.* Franc. Marc. *deciſ. 477.* Greg. Lop. *l. 38. gloſſ. 3. tit. 5. part. 5.* Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verb. ſua facilitate, n. 53. in fine.* Quamuis non ſufficere, quod ſimpliciter dicatur eſſe actum ipſo iure nullum, niſi verba concipiantur formaliter ſecundùm pactum legis commiſſoriæ, teneant Ruin. *conſ. 32. n. 15. vol. 1.* Seraph. *de priuil. iuram. prin. 131. in fine*, Surd. *deciſ. 248. num. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Pacto legis commiſſoriæ uti non poteſt qui pretium, vel eius menſuras ſequi maluit.*

2 *Pactum inter emptorem, & venditorem, vt ſi intra duos menſes pretium rei venditæ non ſit ſolutum, inempta res ſit, validum: hoc pactum an olim fuerit odioſum in venditionibus, remiſſiuè, n. 3.*

4 *Huiuſmodi lex quare commiſſoria appellata, remiſſiuè.*

5 *Emptor ſi intra terminum deſignatum pretium non ſoluit integrum, vel maiorem partem, venditio*

*reſoluitur, ſi vult venditor, & lucratur arrhas,
vel partem pretij ſoluti, etſi de hoc non fuiſſet pa-
ctum expreſſum.*
6 *Tempus, quo fuit res vendita penes emptorem, ac-
cedere venditori ad implementum præſcriptionis:
limita, ſi nemo ſit cui ſoluatur, n.7. & ſi non ſte-
tit per emptorem quo minus ad diem ſolueretur
pecunia, n.8. niſi cum antea per venditorem fa-
ctum eſſet quominus pecunia ſua die ſolueretur,
& poſtea venditore accipere parato emptor in mo-
ra ſit, num.9. Nota*
*I. pactum legis commiſſoriæ locum non habere vendito-
re inuito, & in eius electione eſſe ſtatim agere ad
pretium, vel commiſſoriam exercere, n.10.*
*II. venditorem, qui ſemel elegit agere ad contractus
reſciſſionem, vel ei ſtare, non poſſe variare, n.11.*
*III. reſoluto contractu ex pacto legis commiſſoriæ,
emptorem teneri fructus ex re empta perceptos
venditori reſtituere, num.12.*
13 *Venditorem tacitè videri à lege commiſſoria receſſiſſe
ſi poſt præſtitutum diem vſuras pretij petierit.*
14 *Venditorem videri huic legi renunciaſſe, ſi poſt
diem præſtitutum pretium petat, nec amplius ad
eam redire poſſe.*
15 *De pacto legis commiſſoriæ in pignoribus, remiſſiuè.*

L. Commiſſoriæ. IV.

Iidem A. Iuliano.

1 PActo legis commiſſoriæ non poteſt vti, qui pre-
tium, vel eius vſuras maluit ſequi. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*
2 Notari ſolet hic text. ad hoc, quod valet pactum
inter emptorem, & venditorem, vt ſi intra duos men-
ſes pretium rei venditæ ſolutum non ſit, res ſit in-
empta, vt per Couar. *lib.3.var.cap.8.n.1.* Ant. Gom.
tom.2.var.cap.2.n.30. Neguzant. *de pignor.4.p.princ.
in princ.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.25. cap.17.n.9.*
Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo ſua facilitate,
n.40.C.de in integ.reſtit.min.& de empt.& vendit.c.18.
n.20.* Surd. *deciſ.248.n.2.& 10.* Morl. *in emporio iu-
ris ciuilis, part.2.tit.9. quæſt.14.n.7.* Felician. *de cenſib.
cap.6.n.1.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.*
3 *lib.4.tit.29. n.2. & 3.* Et hæc venditio pura eſt, ſed
ſub conditione reſoluenda, Cald. Pereira *dict. verbo
ſua facilitate, n.52. circa fin.* & Morl. *d.loco.* Et an
hoc pactum fuerit olim odioſum in venditionibus,
vide Anton. Fab. *de error.pragmat. decad.22. errore 6.*
vbi fuiſſe odioſum conatur probare, ſed hoc non pro-
baſſe ſcribit Oſuald. *ad Donel. enucleatum, lib.16.c.19.*
4 *lit. E.* Quare autem huiuſmodi lex commiſſoria ap-
pelletur? vide Petr.Greg. *d.cap.17.n.9.* Card.Mantic.
d.tit.29.num.1. Cald. Pereira *dict. verbo ſua facilitate,
num.50. & 103.* Morlam *d.n.6.* Gaſp.Roder. *de annuis
redditib.lib.2.quæſt.2.num.25.*
5 Quod ſi emptor intra terminum aſſignatum inte-
grum pretium non ſoluit, vel maiorem partem, ven-
ditio reſoluitur, ſi vult venditor, & lucratur arrhas,
vel partem pretij ſoluti, etſi de hoc non fuiſſet pactum
expreſſum: ita Bald. *in cap.1. de feudo dato in vicem
legis commiſſ.* Cald.Pereira *d.verb.ſua facilitate, n.54.
verſ. aduerto tamen,* Morl. *d.tit.9. quæſt.14.n.6. verſ.
adeò vt emptor,* Card.Mantic. *d.lib.4.tit.29.n.28.* vbi
6 *n.29.* tradit tempus, quo fuit res vendita penes emp-
torem, accedere venditori ad implementum præſcri-
ptionis, Fachinæ. *controuerſ. lib.1. cap.96. verſ. nonò.*
7 Limita ſi nemo ſit, cui ſoluatur, *l.ſi fundus 4. §.fin.*
8 *& l.vlt.de lege commiſſ.* Et ſi non ſtetit per emptorem
quominus ad diem pecunia ſolueretur, *l.traiectitia 22.*
9 *ff.de action.& obligat.& l.vltim.ff.de lege commiſſ.* niſi
cùm antea per venditorem factum eſſet, quamuis pe-
cunia ſua die ſolueretur, & poſtea venditore accipere
parato emptor in mora ſit, *l. ſi & per emptorem 51.
verſic.quod ſi fundum, ff.de action.empti.*
Nota primò pactum legis commiſſoriæ inuito ven- 10
ditore locum non habere, & in eius electione eſſe
ſtatim agere ad pretium, vel commiſſoriam exercere,
l. cùm venditor 2. l.nam legem 3. ff. de lege commiſſ.
Ant.Gom. *d.cap.2.n.30.in fine,* Ioſeph.Ludou. *Peruſ.
deciſ.33.* Morl. *d.quæſt.14.n.6.in fine,* Molin. *de Iuſtit.
tract.2.diſp.378.verſ.conueniunt,* Card.Mant. *d.tit.29.
n.2.cum ſeqq.* Sigiſm.Scacc. *de commerc. & camb.§.1.
q.7.part.2.ampl.2.num.4. verſ. primus.*
Nota ſecundò venditorem, qui ſemel elegit agere 11
ad reſciſſionem contractus, vel ei ſtare, non poſſe va-
riare, *l.ſi fundus 4.§.eleganter, & l.poſt diem, ff.de lege
commiſſ.* Morla *d.tit.9.q.14.n.6. circa fin.*
Nota tertiò, reſoluto contractu ex pacto legis com- 12
miſſoriæ, quod emptor tenetur fructus ex re empta
perceptos venditori reſtituere, *l.ſi fundus 4 ff. de lege
commiſſ.* Petr.Greg. *ſyntagm.iuris lib.25.cap.17.n.10.*
Greg.Lop. *l.38.gloſſ.6.tit.3.p.5.* Cald.Pereira *d.verbo
ſua facilitate, n.56.verſ.vlt.* Felician. *de cenſib.lib.1.c.6.
num.5.* Card.Mantic. *d.tit.29. n.27.* Gutier. *de gabell.
q.10.n.13.in med.* Sigiſm.Scacc. *de commerc. & camb.
§.1.quæſt.1. n.483.* vbi ampliat etſi pactum eſſet con-
ceptum verbis obliquis, ſeu inflexis, *& eod. §.1.q.7.
part.2.ampl.12.num.4.verſ.primus caſus.*
Sed vſurarum pretij, &c.] Notatur ad hoc, quod 13
venditor tacitè videtur à lege commiſſoria receſſiſſe,
ſi poſt præſtitutum diem vſuras pretij petierit, quia
per petitionem vſurarum huic legi renuntiaſſe intelli-
gitur, vt per Card.Mant. *d.lib.4.tit.29. n.29.* vbi *n.17.*
per l.poſt diem, ff. de lege commiſſ. reſoluit quod vendi- 14
tor ſi poſt diem præſtitutum pretium petat, huic legi
renuntiaſſe videtur, nec ampliùs ad eam redire poteſt.
De pacto legis commiſſoriæ in pignoribus, dixi 15
commodiùs *in collect.ad l.1.& 2.C.de pactis pignor.*

SVMMARIVM.

1 *Vſuras deductas in pactum iuxta contractum in
continenti appoſitum, iure actionis deberi; debitas
ex pacto, ex interuallo impetrari, iudicis officio.
num.2.*
3 *Fructus & vſuras deberi à tempore moræ.*
4 *Debitor non ſtatim facta interpellatione modo aſ-
ſignato in mora conſtituitur, ſed neceſſe eſt tempus
aliquod tranſeat arbitrio iudicis. An autem vna
ſufficiat interpellatio extraiudicialis, vel plures
requirantur ad conſtituendum debitorem in mora,
remiſſiuè, num.5.*

L. Initio venditionis. V.

Imp. GORDIANVS A. *Longino.*

VSuræ deductæ in pactum iuxta contractum in- 1
continenti appoſitum, iure actionis debentur. Ex 2
pacto ex interuallo debitæ, iudicis officio impetran-
tur. Colligunt ex Ord.Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.
hoc tit.* Aloyſ.Leo *in 4.fol.40.verſo.*
Deberi ex mora dumtaxat vſuras, &c.] Ergo à tem- 3
pore moræ debentur fructus, & vſuræ, vt per D.Bar-
boſ. *in leg. ſi mora 10. num. 73. ff. ſoluto matrim.* Et
nota quod ad conſtituendum debitorem in mora, ta-
liter quod veniant vſuræ, ſiue intereſſe quanti plu-
rimi, æſtimatio eſt facienda, nulla facta diſtinctione
an contractus ſit ſtricti iuris, vel bonæ fidei, à tem-
pore moræ commiſſæ per extraiudicialem interpella-
tionem: ita gloſſ. *verbo cùm petitum eſſet,* & *ibi* Do-
ctor. *in l.vinum 22.ff.ſi certum pet.* Chaſſan. *in conſuet.
Burgund.rub.4. §.2.verbo ſera ſuffiſamment interpellé.
n.7.* Greg.Lop. *l.8. gloſſ.4.tit.1.& l.18. gloſſ.4.tit.11.
part.5.*

part. 5. Ioan. Garcia *reg.*118. Menoch. *de arbitr. caſu* 220. *n.*28. Maſcard. *de probat. concl.*934. *n.*35. *& concl.*1071.*n.*10. Hect.Felic. *in tract.de ſociet.cap.*24. *n.*8.*&* 9. Hercul.Mareſcot. *var.reſol.lib.*2. *cap.*24.*n.*4. Vincent.Caroc. *in tract.de depoſito, part.*1.*tit.de culpa depoſitarij*, *num.*43. Gutier. *de iuram.confirm. part.*1. *cap.*56.*n.*7. D.Barboſ. *in d.l.mora,part.*2.*n.* 10. Sigiſm. Scacc. *de commerc.*§.1. *quæſt.*7. *part.*2. *ampl.*8. *n.*106. *cum ſeqq.* Gaſp.Roderic. *de pragm.agricol.lib.*3.*cap.*4. *n.*10. Caſtill. *controuerſ. lib.*2. *cap.*1.*num.*59. Quamuis interpellationem iudicialem per litis conteſtationem neceſſariam eſſe in contractibus ſtricti iuris, exiſtimauerint Olan. *in reduct. antinom.lit.O, n.*1. *&* 3. Fachinæ. *controu.lib.*2. *cap.*64. Morl. *in emporio iuris ciuilis*, *p.*1.*tit.*8. *in præmiſſ. n.*71.niſi iſtorum opinionem capiamus quando intereſſe quod petitur, officio iudicis debetur, tunc enim conteſtatio litis eſt neceſſaria ad conſtituendum debitorem in mora; nam prima ſententia abſque dubio procedit quando petitur intereſſe iure actionis, vel obligationis, vt optimè diſtinguunt Marc.Ant.Bauer. *in tit.de mora, p.*1.*n.*19. Gutier. *d.cap.*56. *n.*6. Mareſcot. *d.cap.*124. *n.*5. Maſcard. *d.concluſ.*934. *n.*39.*& concl.*1071.*n.*15. Sigiſm. Scacc. *dict.ampl.*8. *num.*108.*&* 109.

Facta interpellatione modo aſſignato, non ſtatim
4 debitor in mora conſtituitur, ſed neceſſe eſt quod tranſeat tempus aliquod arbitrio iudicis, ita Ozaſch. *deciſ.*71. *n.*50. Eman.Suar. *in theſauro recept. ſentent. verbo mora*, *n.*216. Menoch. *de arbitr. caſu* 36. Vincent.Caroc. *in tract.de depoſito,p.*1.*tit.de culpa depoſitarij*, *n.*48. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*1.
5 *cap.*42. *n.*35.*&* 36. Vtrùm autem vna ſufficiat interpellatio extraiudicialis, vel plures requirantur ad conſtituendum debitorem in mora, vide Chaſſan. *citato loco*, Tiraq. *de retractu lig.*§.9.*gloſſ.*3.*n.*23. Cacheran. *deciſ.*21.*in princ.* Menoch., *de arbitr. caſu* 220. *n.*19. Mareſcot. *d.lib.*1.*cap.*24.*n.*3. Vincent.Caroc. *in tract. de oblation. part.*2.*quæſt.*6. *num.*3.*cum ſeqq.* D.Barboſ. *in dict.l.ſi mora*, *part.*2. *num.*9. *&* 10. *ff. ſoluto matr.* Caſtill. *dict.lib.*2.*cap.*1.*num.*61. Nicol.Genoa *in tract. de verbis enunciat. lib.* 2. *quæſt.* 19. Pichard. *in tractat. de mora*, *num.*46. *&* 52.

SVMMARIVM.

1 *Pactum ſubſtantiale ſi non ſeruatur, quicquid eſt actum, reſcinditur.*

2 *Contractus nominatus ob defectum finalis cauſæ corruit.*

3 *Venditor per viam actionis ad contractus reſciſſionem agere poteſt, quando deficit illud, quod mouit principaliter.*

4 *Pactum appoſitum in venditione, ſine quo non fuiſſet celebrata venditio, niſi ſeruetur, venditio reſoluitur, & contrahentes ab ea poſſunt diſcedere: cauſa finalis in hoc caſu quæ,* num.5.

6 *Pactum ſi non dedit cauſam contractui, non poteſt reſcindi, etſi non ſeruetur, ſed tantùm datur actio ad intereſſe, intellige vt* num.7.

8 *Venditio non debet cenſeri facta fuiſſe eo tantùm pretio, quod venditioni attributum eſt, ſed poſſet reſcindi ob eam rem, cuius contemplatione facta eſt.*

9 *Ceſſante cauſa Contractûs etiam nominati, ipſe contractus ceſſat.*

L. Cùm te fundum. VI.

Imppp. CARVS, CARIN. *&* NVMERIAN. AAA. *Rimulo.*

1 SI non ſeruatur ſubſtantiale pactum, reſcinditur quicquid eſt actum. Colligunt ex Ord.Doctor.citati *ad l.*1.*n.*1.*ſup.hoc tit.* Aloyſ.Leo *in* 4.*fol.*40.*verſo.*

Notari ſolet ad hoc, quod contractus nominatus 2
corruit ob defectum finalis cauſæ, vt per Crauet. *conſil.*192.*n.*22. Franc.Bec. *conſ.*45.*n.*29. Boët. *deciſ.*45. *n.*29. Roland. *conſ.*69.*à num.*37.*lib.*4. Surd. *deciſ.*220. *num.*19. vbi quod abſque dubio procedit ſi vtrumque concurrat, putà quod deficiat cauſa finalis, & quod ad reſciſſionem deueniatur excipiendo. Stephan.Gratian. *Marchiæ, deciſ.*13.*n.*3.*& deciſ.*26.*n.*22.*& diſcept. forenſ.cap.*207.*n.*26.*& cap.*355.*n.*16.*& cap.*528.*num.*5. Caroc. *deciſ.*76. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.*4. *tit.*25. *n.*6. Gregor.XV. *deciſ.*130. *n.*4. vbi dicit quod quando implementum reſpicit cauſam finalem, contractus etiam nominatus per eius defectum reſcinditur. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.*23. *n.*22. D.Barboſ. *in l.de diuiſione* 5. *n.*50. *verſ. ex quo*, *ff. ſoluto matr.* vbi agit de interpretatione *l.Lucius Titius*, *ff.de act.empti*, & improbat opinionem eorum, qui tenent ibi pretium, & eius vſuras peti poſſe à venditore, dicens emptorem ſolum agere poſſe ad rem emptam & fructus, vel ad vſuras, ſi res empta eſt fructifera, & non ad reſciſſionem contractus, Franc.de Souſa *in repet.*§.*actionum*,*n.*33.*Inſtit.de actionib.* Giurb.*dec.*115.*n.*10. vbi quod per viam actio- 3
nis ad reſciſſionem contractus agere poteſt venditor quando deficit illud, quod principaliter mouit.

Et magis communiter ſolet allegari ad hoc, quod 4
ſi non ſeruetur pactum appoſitum in venditione, ſine quo non fuiſſet venditio celebrata, venditio reſoluitur, & contrahentes ab ea poſſunt diſcedere, vt per Corn. *conſ.*101.*n.*8.*&* 17. *lib.*1.*& conſ.*102.*n.*25. Socſen.*conſil.*26.*n.*4. *lib.*3. Alciat. *conſ.*69. *n.* 34.*lib.*8. vbi dicit quod ſi non obſeruantur ea pacta quæ dederunt cauſam contractui, promiſſor etiam in contractibus nominatis non tenetur implere contractum, ſed omnia infirmantur, *cap.*1. §.*ſed non eſt alia*, *quæ fuit prima cauſa benef.amitt.* Bald.*conſ.*464.*n.*1.*lib.*1.*& conſ.*375. *lib.*2. Crauet. *conſ.*192. *n.*22. *& conſ.*299. *n.*1. Franc. Bec. *conſ.*45. *n.*29. Roland. *conſ.*69. *n.*40. *lib.*4. vbi ex *n.*6. extendit etſi in vno ex minimis capitulis deficiat. Caballin. *de euictionib. in vlt. addit. lit. L*, *verſ. ſecundò limita.* Et hinc Menoch. *conſ.* 156. *n.*16. reſoluit per hunc text. quod in contractibus, quorum vnus ſine altero non fuiſſet celebratus, ſi vnus contrahentium non ſatisfacit, totus ipſe contractus volente aduerſario reſcinditur.

Cauſa finalis in hoc caſu dicitur illa, ſine qua quis 5
aliàs non eſſet contracturus, vt colligitur ex hoc text. Roland. *conſ.*69.*n.*38.*&* 39.*lib.*4. vbi cauſam finalem dicit, quæ reſpicit omnem diſpoſitionem, & ad illam generaliter influit, vel ſine qua quis aliàs non eſſet facturus, vel eo modo, niſi fuiſſet illa cauſa, Surd. *conſ.*563. *ſub n.*4. *verſ. & in prædictis*, Beltramin. *ad Greg.XV. deciſ.*130.*n.*7. Card. Mantic. *d.tit.*12.*n.*54. *verſ. verùm planè*, vbi cauſam finalem etiam dicit quando quis aliàs fuiſſet contracturus, ſed non eo modo, vtputa, volebam ego vendere fundum meum iuſto pretio, ſed minori pretio vendo ob aliquam cauſam, quæ reſpicit meum commodum, & illa dicitur cauſa finalis vendendi minori pretio, *l.fundi partem*, *ff.de contrah. empt.* ſed non eſt cauſa finalis vendendi, & in hoc caſu defectus cauſæ parit condictionem ob cauſam in contractibus innominatis.

Si verò pactum non dedit cauſam contractui ven- 6
ditionis, non poteſt reſcindi, etſi non ſeruetur, ſed tantùm datur actio ad intereſſe, ex *l. ea conditione*, *C.de reſcind. vendit.* quam ſic interpretantur, & ad concordiam reducunt cum noſtra hac l.gloſſ.& Albert. *in l.pacta conuenta*, *C.de contrah. empt.* gloſſ. *in l.fin*, *C.de condict.ob cauſam*, & *ibi* Bart. *num.*1. & Paul. *ad finem*: & ita communiter reſoluere Doctores dicit Alexand. *ibi*, *num.*8. Iaſ. & Curt. quos, & alios refert Pinel. *in rub.C.de reſcind.vendit.part.*2.*cap.*2.*num.*19.

vbi à *num.*14. incipit agere de intellectu huius text. Cardin. Mantic. *d.lib.*4. *cap.*24. *num.*9.

7 Intellige niſi ope exceptionis de non implemento opponatur; nam tunc reſeinditur contractus etiam nominatus, *l.*2. *§.circa*, *ff.de doli mali except. l.Iulianus*, *§.offerri*, *& l.qui pendentem*, *ff.de action. empti*, *l.quaro*, *§.inter locatorem*, *ff. locati*, Alex. *conſ.*105. *n.*12. *vol.*3. Roland. *conſ.*53. *a n.*22. *lib.*1. *& conſil.*69. *à num.*6. *lib.*4. qui in contractu locationis, & conductionis loquuntur, Crauet. *conſ.*192. *num.*22. Surd. *deciſ.*314. *à n.*17. *& conſ.*13. *n.*22. *&* 23. *& conſ.*63. *n.*36. *& conſ.*563. *num.*4. *&* 5. Menoch. *conſ.*1178. *num.*11. Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.*13. *num.*3. *in addit. & diſcept. forenſ. cap.*207. *num.*29. *& cap.*355. *num.*1. Fachinæ. *controuerſ. lib.*2. *cap.*4. *in fine*, Caroc. *deciſ.*76. *num.*11. Giurb. *deciſ.*100. *num.*32. Cardin. Mantic. *dicto titul.*12. *num.*53. *& titul.*16. *num.*15.

8 Notatur etiam ad hoc, quod venditio non debet cenſeri facta fuiſſe eo tantùm pretio, quod venditioni attributum eſt, ſed poſſet reſcindi ob eam rem, cuius contemplatione facta eſt, vt per Tiraq. *de retractu lign. §.*1. *gloſſ.*18. *num.*69.

Notatur etiam ad hoc, quod ceſſante cauſa contractus etiam nominati, ceſſat ipſe contractus, vt per Tiraq. *in tract. Ceſſante cauſa*, *p.*1. *num.*58.

SVMMARIVM.

1 *Pactum quod res ſit inempta, reddito pretio, validum eſt, nec tollitur reſcripto*, & n.4.

2 *Dilatio vim contractus perimens, non poteſt reſcindi per reſcriptum in forma communi impetratum.*

3 *Ad actionem conſequendam non ſufficit oblatio, ſed conſignatio, & depoſitio.*

L. Si à te. VII.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIM. AA. *Muſao.*

1 PActum quod res ſit inempta, pretio reddito validum eſt, nec tollitur reſcripto. Dilatio vim contractus perimens non poteſt concedi per reſcriptum
2 in forma communi impetratum. Ad actionem conſequendam non ſufficit ſola oblatio, ſed conſignatio, & depoſitio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

3 De materia, & intellectu huius text. vide Bald. *in l.acceptam*, *n.*15. *de vſur.* Caſanat. *conſ.*41. *n.*7. Boër. *deciſ.*124. *num.*24. *&* 25. Hippolyt. Riminald. *conſ.*5.
4 *n.*71. *lib.*1. exiſtimantes in caſu huius text. pactum ita fuiſſe conceptum, vt ſoluta pecunia fundus eſſet inemptus, & ſic agi de reſcindendo contractu iam facto, quo caſu ad reſcindendum vltra oblationem neceſſaria erit depoſitio, & conſignatio, quia cùm agatur de reſcindendo contractu, pretium acceptum debet cum effectu reſtitui per illum, qui reſciſſo contractu vult ſuam rem habere, *l.*3. *C.de iure fiſci*, *lib.*10. & conſequenter requiritur oblatio, depoſitio, & conſignatio, quæ loco ſolutionis ſunt, *l.obſignatione*, *C.de ſolution.* ſed ſi non agatur de reſcindendo contractu, ſed de contractu de nouo inducendo, vel confirmando, tunc ſola oblatio purificabit conditionem, & conſequenter ex eo contractu tanquam iam purificato, daretur actio, vt probatur *in l.*2. *ſuprà hoc eodem tit.* Sed aliter intelligit D. Barboſ. *in l. ſi mora* 10. *n.*69. *&* 70. *ff. ſoluto matrimonio*, vide apud eum.

SVMMARIVM.

1 *Conuentio illa rata habetur, quæ contractus tempore intercedit inter partes.*

2 *Pacta niſi contrario pacto tollantur, ſeruanda ſunt*, *& num.*3.

4 *Emptio & venditio accipiunt legem à conuentione partium, & in ea id comprehenditur, quod actum eſt inter partes.*

L. Tempore. VIII.

Iidem AA. *&* CC. *Auxanoni.*

COnuentio illa rata habetur, quæ contractus tempore inter partes intercedit. Pacta niſi contrario 1 2
pacto tollantur, ſeruanda ſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem quoad ſecundam eius 3
partem ex hoc text. deſumit Cardoſ. *in praxi iudic. & Aduocat. verbo Emptio*, *num.*52.

Habitam conuentionem integram ſeruari, &c.] Em- 4
ptio enim & venditio à conuentione partium legem accipiunt, & in ea id comprehenditur, quod inter partes actum eſt, *l.*1. *§.ſi conueniat*, *ff.depoſiti*, *l.contractus*, *ff.de regul. iur.* Afflict. *deciſ.*293. *n.*3. Roman. *conſ.*475. *n.*8. Roland. *conſ.*92. *n.*14. *vol.*2. Rot. Genuenſ. *deciſ.*14. *n.*8. *&* 9. *& deciſ.*67. *n.*2. Magon. *Flor. deciſ.*62. *num.*7. *& deciſ.*67. *n.*4. Amatis *deciſ.*1. *num.*2. Menoch. *conſ.*477. *n.*7. Engen. *conſ.*37. *num.*1. *vol.*1. Surd. *conſ.*383. *n.*6. *& conſ.*389. *num.*26. *& deciſ.*260. *n.*31. Seraph. *de priuileg. iuram. priuil.*84. *n.*7. Morl. *in emporio iuris ciuilis*, *p.*1. *tit.*9. *quaſt.*20. *num.*4. Giurb. *deciſ.*111. *à num.*14. *& deciſ.*113. *num.*17.

SVMMARIVM.

1 *Pactum quod in loco vendito non poſſit condi monumentum, validum.*

2 *Prohibitio de non alienando an impediat dominij tranſlationem in contractibus.*

3 *Pactum ne aliqua res deueniant ad Eccleſiam, an ſit validum.*

L. Si quis ita. IX. & vlt.

Imp. IVSTINIAN. A. *Ioanni P.P.*

VAlet pactum quod in loco vendito non poſſit 1
condi monumentum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Per hunc text. cui ſimilis *in l.ea quidem*, *C. ſi mancipium*, *& in l.ſi creditor*, *§.fin. ff.de diſtract. pign.* tenent gloſſ. *verbo licentiam*, *in auth. vt de catero*, *collat.*5. Crot. *n.*94. *in l.filiusfam.*117. *§.diui*, *el.*2. *ff.de legat.*1. vbi Alber. *num.*87. Curt. iun. *in auth. res qua*, *C. commun. de legat.* prohibitionem ſcilicet de non 2
alienando, etiam in contractibus, impedire dominij tranſlationem. Sed veritas eſt in contrarium, imò quod prohibitio de non alienando in contractibus, non impedit dominij tranſlationem, ſed ſolùm agi poteſt ad intereſſe pacti non ſeruati per actionem perſonalem ex contractu, vt *in l.ſi ita quis* 135. *§.ea lege*, *ff.de verb. oblig. & in l.*3. *C.de condict. ob cauſam*, cum ſimilibus, de quibus latè Ant. Gom. *l.*40. *Tauri*, *n.*12. *& tom.*2. *var. cap.*2. *n.*20. *& ſeq.* Gam. *Luſit. deciſ.*356. Donell. *in d.§.ea lege*, *n.*3. Robert. *lib.*3. *ſent. cap.*24. Qua ſententia retenta, non obſtat text. *in praſenti*, quia reſpondetur ſolùm hìc probari validum eſſe pactum appoſitum in traditione rei meæ, vt ibi non liceat locum illum religioſum, vel ſacrum facere; licèt enim aliàs inualidum videatur, ex reg. *l.pen. ff.de pactis*, tum quia videbatur contra libertatem Eccleſiæ & religionis, valet tamen ex reg. *l.in traditionibus*, *ff.de pactis*, & ex iis, quæ poſt alios Palar. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem*, *§.*16. *n.*12. An autem ex huiuſmodi

huiuſinodi pacto impediatur dominij tranſlatio, hîc non agitur: ideo ſecundùm regulas dicendum eſt, non impediri, ſed tantùm agi ad intereſſe, vt *i. d. §. ea lege*, & ita eſt communis intellectus huius text. cum ſimilibus, ex citatis ab Ant. Gom. *d. l. 40. Taur.*, *num. 17.* Robert. *dict. lib. 3. cap. 24. in fine.* Similiter ad text. *in l. fin. ſap. C. de rebus alien. non alien.* reſpondetur ſolùm ibi agi de ſignificatione verbi, *alien re*, vt ex littera patet, docetque text. ille quod, ſiue id verbum à lege, ſiue à teſtatore, ſiue à contrahentibus proferatur, comprebendit ſub ſe omnes alienationis ſpecies, & quoad hoc fit æquiparatio, de qua ibi: an verò ea prohibitio impediat dominij tranſl tionem, ibi non agitur; ideo facienda eſt differentia, cùm detur diuerſa ratio. Ad *d. l. ea quidem, C. ſi mancipium*, communis ſolutio eſt, regulam illam non procedere in alienatione irreuocabili: plaoè manumiſſio, de qua ibi, irreuocabilis eſt, *l. Imperatores, ff. de man. teſt.* qua ratione pactum, vt non liceat rem ſacram, vel religioſam facere, etiam in contractibus impediret dominij tranſlationem, cùm alienatio irreuocabilis ſit, iuxta reg. *ſemel Deo, in 6.* Ita Batt. *in d. §. ea, lege, n. 4. & in l. filiuſ. §. diai, n. 14. ff. de leg. 1.* communis ex citatis ab Ant. *d. l. 40. Tauri, n. 16. in fine.* Sed multo meliùs dici poteſt, in illo tit. cum duobus præcedentibus agi de tribus pactis, ob quæ dominij tranſlatio etiam in contractibus impediatur, quia ita conſtitutum fuit ob iuſtas & ſpeciales rationes, ſcilicet *in tit. C. ſi ſeruus export.* ne ſeruus veteratot cæteros corrumpat in eo loco, *in tit. ſi mancipium ita venierit*, ne proſtituatur fauore caſtitatis; & tandem in ſeruo vendito, vel legato, vt in d. alio tit. *ſi mancipium ita fuerit alienatum*, &c. idque ex ratione text. *in l. fin. C. qui ad libert. peruenire non poſſunt*: qui quidem intellectus colligitur ex text. *in l. 4. §. in illis, de manumiſſ.* notat Salicet. *l. 3. n. 2. in fine, C. de condict. ob cauſam*, Loaz. *n. 125.* & Ripa *n. 86. in §. dial.*

In gloſſ. *Permanere*, ibi, *vt poſſit agere ad intereſſe*, &c. Communiter recipitur bic iotellectus gluſſæ, ex Alexand. *in d. l. filiuſfamil. §. dial, n. 6.* Rip. *n. 86.* & Iaſ. *lect. 2. n. 112. & 120. ff. de legat. 1.* ex eodem Iaſ. *in dict. l. ſi ita quis, §. ea lege, n. 34. ff. de verborum oblig.* Palat. *in dict. reper. rubr. de donat. inter virum & vxo-*
3 *rem, §. 16. n. 13.* Et confirmatur, quia in hoc text. principalis dubitatio erat, an valeret pactum de quo *ibi*, quia videbatur eſſe contra libertatem Eccleſiæ, iuxta *cap. fin. de immunit. Eccleſ. lib. 6.* nihilominus tamen deciditur valere, cùm tantùm prohiberetur certam rem ad Eccleſiam deuenire, quod non eſt contra illius libertatem, arg. *l. cùm ita 62. ff. de condit. & demonſt.* Bald. *hic, n. 2.* Ruin. *in d. §. diui, col. 40. in fine*, & *ibi* Cror. *n. 43.* iuxta quem intellectum colligitur valere pactum ne aliquæ res deueniant ad Eccleſiam, de quo notabiliter agunt Andr. Sicul. *conſ. 46. lib. 3.* Palat. *d. §. 16. n. 13.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 23. n. 4.*

Si ſeruus exportandus veneat.

TIT. LV.

HOc titulo & duobus ſequentibus, proponuntur pacta quædam de mancipiis venditis. Hoc igitur titulo declarantur effectus pacti, vt ſeruus venditus exportetur. Scripſerunt in rubricam Cuiac. Pac. & Vueſembec. De materia Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 25. cap. 17. num. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Emptor ſerui exportati poteſt eum manumittere antequam rumpatur fides.*
2 *Pactum manus iniectionis, item vt quis capiat ſeruum, licitum eſt.*
3 *Pactum manus iniectionis, remiſſiuè.*
4 *Manus iniectio quid, & num. 5.*
6 *Pactum quod ſeruus exportetur, & ad locum, ſeu ciuitatem non reuertatur, validum.*
7 *Ex venditione cum pacto manus iniectionis ſi ſeruus non fuerit exportatus, ſemel debita gabella non repetitur, etſi ob non obſeruantiam pacti ſeruus reuertatur ad venditorem.*
8 *In pacto manus iniectionis non transferri dominium in venditorem ipſo iure ante manus iniectionem: contrarium num. 9.*

L. Lege venditionis. I.

Impp. SEVERVS & ANTONINVS AA. *Petroniæ.*

EMptor ſerui exportati poteſt eum manumittere 1
antequam fides rumpatur. Pactum manus iniectionis, item vt quis capiat ſeruum, licitum eſt. Col- 2
ligunt ex Odon. Cyn. Batt. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Stchard. Cuiac. Donell. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & X.men. *in concordant.*

De pacto manus iniectionis, vide *l. Hiſp. 47. tit. 5.* 3
part. 5. vbi Greg. Lop. *gloſſ. 1.* Briſſon, & Huttoman, *de verbis iuris, verbo Manus*, Myuſ. *conſ. 98.* Tiraq. *de retractu lig. §. 29. gloſſ. 3. n. 24.* vbi explicat manus 4
iniectionem eſſe, cum nulla expectata iudicis auctoritate nos ipſius veluti ius dicentes perſonam quampiam, aut rem noſtram, vel nobis debitam apprehendimus, vel ſiſtimus. Cald. Pereira *in l. ſi curatoren, verbo ſua facilitate, n. 47. C. de in integ. reſt. minor.* vbi 5
ait, quod eſt pactum manus iniectionis, cùm in contractu reſeruatur venditori facultas capiendi, vel vendicandi ſeruum propria auctoritate, ſi contra pactum venditionis exportetur: idem Cald. Pereira *in tract. de empt. & vendit. cap. 25. n. 43.* vbi ait text. *in præſenti, cum l. ſeq.* ſpecialiter loqui, & procedere in ſeruis, & ancillis eo pacto venditis, vt ad locum, ſeu ciuitatem non reuertantur ſub pœna iniectionis manus: quæ quidem conuentio ſeruanda eſt, quantam partem pretij continet, & per eam ſeruus in priſtinam naturam, & ſeruitutem reſtituitur; & deinde tenet præter hunc caſum ſpecialem in ſeruorum diſtractione conſtitutum, à tertio poſſeſſore non poſſe dominum vendentem vendicare, & propria auctoritate ſibi ius dicere. Et 6
ſic reſoluit Petr. Greg. *ſyntagma iuris lib. 25. cap. 17. n. 15.* valere pactum quod ſeruus exportetur, & ad locum, ſeu ciuitatem non reuertatur, aliàs quod poſſit eum venditor capere, & in ſeruitutem redigere.

Ex venditione cum hoc pacto manus iniectionis 7
ſi ſeruus non exportatus fuerit, ſemel debita gabella non repetitur, etſi ob non obſeruantiam pacti ſeruus ad venditorem reuertatur, vt per Laſſarte *de decima vendit. cap. 14. num. 35.*

In gloſſ. *Denegatur, fin.* ibi, *vel demùm*, &c. No- 8
tatur ad hoc, quod in hoc pacto manus iniectionis non transfertur dominium in venditorem ipſo iure ante manus iniectionem, vt per Greg. Lop. *l. 47. gloſſ. 1. tit. 5. part. 5. gloſſ. vlt. in l. traditionibus, Cod. de pactis*, vbi Curt. *num. 29.* & Gozadin. *num. 8.* Sed contra- 9
rium defendit Cald. Pereira *d. verbo ſua facilitate, num. 57. verſ. quod tamen*, vbi ex eo ipſo iure dominium in venditorem tranſite dicit, ſicut ex pacto legis commiſſoriæ, & addictionis in diem; ea motua ratione,

ratione, quia hoc pactum non vidit quod alterius effectus ſit, quàm rei vendicationis, quæ tanquam actio realis datur in quemcunque poſſeſſorem: ſed poſſet videre quod antea dixerat, ſcil. quod virtute huius pacti poteſt venditor propria auctoritate ius ſibi dicere, & rem capere à quocunque poſſeſſore, quod agenti rei vendicatione non licet.

SVMMARIVM.

1 *Pœna conuentionali quis contentus eſſe debet; legalis autem applicatur fiſco.*
2 *Stipulatione pœna applicanda parti, non tolli pœnam fiſco applicandam.*
3 *Pactum manus iniectionis, remiſſiuè.*

L. Si vt. II.

Iidem AA. Nedieno.

1 POEna conuentionali quis contentus eſſe debet;
2 legalis autem fiſco applicatur. Stipulatio pœnæ applicandæ parti non tollit pœnam fiſco applicandam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*
3 De pacto manus iniectionis, vida poſita *in collect. ad l. 1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Ancilla contra pactum manumitti nequit.*
2 *Pactum de exportando vbi ſolùm interuenit, ſolus fiſcus agit.*
3 *Pactum quod ſeruus non poſſit manumitti, validum eſt: intellige vt num. 4.*

L. Ancilla. III.

Imp. ALEXAND. A. *Nonio.*

1 ANcilla contra pactum manumitti non poteſt.
2 Vbi ſolum pactum de exportando interuenit, ſolus fiſcus agit. Colliguot ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

3 Nota quod pactum quod ſeruus non poſſit manumitti, validum eſt, cùm ob offenſam domino factam appoſitum præſumatur, vt per Greg. Lopez *l. 46.*
4 *gloſſ. a. tit. 5. p. 5.* Intellige niſi contrarium appareat, quia vna præſumptio aliã tollitur, vt per Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo Donatione largitus, num. 146. C. de reuocand. donat.* Surd. *conſ. 112. num. 72. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl. 1230.* Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 30. à princip.*

SVMMARIVM.

1 *Talis quis eſſe præſumitur, qualis in habitu reperitur, & num. 3.*
2 *Delictum execrabile grauius puniri ad exemplum alterius.*
4 *Clericus an & quando præſumatur ex habitu clericali.*
5 *Rem quamcunque iudicari ſecundùm præſentem ſtatum.*
6 *Patria cuique dulciſſima.*
7 *A patria exulare duriſſimum, & ab omni humanitate alienum.*

L. Moueor. IV.

Idem A. Papia.

TAlis quis eſſe præſumitur, qualis in habitu re- 1
petitur. Item delictum execrabile grauiùs puni- 2
tur ad alterius exemplum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Haoc eandem concluſionem quoad primam eius 3
partem ex hoc textu deſumit Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 76. n. 10.* vbi *à n. 7.* diſcutit an, & quan- 4
do Clericus quis præſumatur ex habitu clericali.

Notatur ad hoc, quod quæcunque res iudicatur ſe- 5
cundùm præſentem ſtatum, vt per Maſcard. *de probat. concl. 1194.* aliàs 1200. *num. 40.*

Ne in patria moreris, &c.] Quia patria cuilibet 6
eſt dulciſſima, vt per Maſcard. *de probat. concl. 1170.* aliàs 1175. *n. 25.* vbi allegat hunc text. Chaſſan. *in catalog. gloriæ mundi, p. 12. conſid. 17.* Auiles *ad cap. 1. Prætorum, verbo tierra, n. 13.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 6. litt. P, concl. 133. n. 1.* Mar. Cutel. *de donat. inter patrem & filium, tractat. 1. diſc. 2. part. 11.*
n. 72. Ideo exulare à patria duriſſimum eſt, & ab om- 7
ni humanitate alienum, Anchar. *conſ. 75. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas cui ex pacto interdicitur, eidem Romana interdicta videtur.*
2 *Exulans à patria, vel oppido, vnde originem ducit, eo ipſo exulat etiam ab vrbe Roma, vti patria omnium communi.*
3 *Patria cuique chariſſima.*
4 *Patriam ſuam relinquere vnicuique impium eſt.*

L. Qui exportandus. V. & vlt.

Idem A. Seraphino.

CVi ex pacto interdicitur ciuitas, eidem Romana 1
interdicta videtur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 41.*

Probat hic text. quod qui exulat à patria, vel op- 2
pido, vnde originem ducit, eo ipſo exulat etiam ab vrbe Roma, vti patria omnium communi, vt per Marian. *in cap. vltim. num. 13. de foro compet.* Alberic. *in l. Roma, num. 3. ff. ad municip. & in diction. verbo Roma*, Farinac. *fragment. crimin. part. 1. litt. D, n. 197.* quos refero *in mea praxi exigendi penſiones, quæſt. 6. num. 57. in fine.*

In gloſſ. *In Italia.* Notatur ad hoc, quod nemo eſt 3
cui patria ſua non ſit chariſſima, vt per Azeued. *l. 14. num. 27. tit. 3. lib. 1. nouæ Recop. pag. 68.* vbi citat hanc gloſſ. Vnde impium eſt cuilibet patriam ſuam relin- 4
quere, Maſcard. *de probat. concluſ. 1170.* aliàs 1175. *n...*

Si mancipium ita venierit, ne proſtituatur.

TIT. LVI.

HIc declarantur effectus pacti, vt ſeruus venditus non proſtituatur. Scripſerunt in hanc rubricam Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia vide *l. 47. tit. 5. part. 5.* vbi Gregor. Lopez *in gloſſ. fin.* & eundem Gregor. Lopez *l. 4. tit. 22. part. 4.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Pactum ne ancilla proſtituatur, eſt in rem, & afficis quemcunque poſſeſſorem.*

2 *Contra pactum proprium, modò ſit honeſtum ac licitum, venire nemo poteſt vt committatur impudicitia.*

3 *Pactum non poſſe remitti, vbi remiſſio continet delictum.*

4 *Serua ad libertatem prouocat, ſi à domino proſtituatur.*

5 *Promiſſione mihi facta non contraueniendi alicui promiſſioni ſub pœna mille, cum obligatione omnium bonorum, ea propria auctoritate mihi occupare licet.*

L. Præfectus vrbi. I.

Imp. ALEXAND. A. *Socrati.*

PActum ne ancilla proſtituatur eſt in rem, & affi-
1 cit quemcunque poſſeſſorem. Contra pactum pro-
2 prium, modò ſit honeſtum ac licitum, venire nemo
poteſt vt impudicitia committatur. Pactum quis non
3 poteſt remittere vbi remiſſio continet, ac fouet delictum. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulg. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concor.*

4 *Vt ſi proſtituta fuiſſet, &c.*] Notatur ad hoc, quod ſerua ad libertatem prouocat, ſi à domino proſtituatur, *l.47.tit.5.p.5.vbi gloſſ.fin.l.x. tit.22.part.7.* Gaſp. Baëz. *de inope debitore, cap.14.n.15.* Pichard. *in §.ſed & maior 2.num.4.& 8. Inſtit.de iis, qui ſunt ſui.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.36. cap.11. num.5.* Ludou. Peguera *crimin. deciſ.15. num.10.verſ. atque in patre, vel domino.* Farinac. *in praxi crimin. part.5. tit.de delictis carnis, quæſt.144.num.19.* Qui enim proprias ancillas in eorum poteſtate exiſtentes quæſtus cauſa proſtituit, leno dicitur, *l. athletas, §. ait prætor, in princip. ff.de his, qui not. infam.* Pract. Conradi *rub. de lenonib. num.2. in fine*, Ludou. Peguer. *d.deciſ.15. num.1.* Petr. Greg. *d.lib.36. cap.11. ſub n.2.* Vincent. de Franchis *deciſ.68. n.1. part.1.* Menoch. *de arbitr. caſu 534. n.33.cent.6.* Farin. *d.quæſt.144.num.18.*

5 *Perduci eam ad Prætorem, &c.*] Ex his verbis infert Roderic. Xuar. *tit.de las herencias*, id eſt, de aditione hæreditatis, *n.33.poſt med.pag.350.in vlt.impreſſ.* quod ſi promiſiſti mihi non venire contra aliquam promiſſionem ſub pœna mille, pro quibus obligaſti mihi omnia bona tua, adiecta clauſula, quod poſſem illa propria auctoritate occupare, non potero propria auctoritate poſſeſſionem ingredi, niſi priùs petam, quod hoc liquidetur à iudice, ſcilicet dictum promiſſorem contraueniſſe; & allegat hunc text. dicens quod ex quo hîc non erat notorium ancillam eſſe proſtitutam, non potuit ancillam deducere ſine iudice.

SVMMARIVM.

1 *In cauſis miſerabilibus & piis iudex interponit officium, & ſine accuſatore inquirit.*

2 *Militare officium ad hoc prodeſt, vt mulieres de miſeria proſtitutionis conquerentes exhibeantur.*

3 *In cauſa pia iudex impartitur officium ſuum, etiam non requiſitus.*

4 *In cauſa alimentorum iudex impartiri debet officium ſuum, etiam non petitus.*

5 *Ad ſoluendum legata pauperibus relicta, vel pia, hæredem compelli poſſe, nemine inſtante.*

6 *Animæ periculum vbi vertitur, iudicis officium etiam non petitum impartiendum eſt.*

L. Mulierem. II.

Idem A. Seuero P. P.

IN cauſis miſerabilibus & piis iudex interponit of- 1
ficium, & inquirit ſine accuſatore. Item militare 2
officium ad hoc prodeſt, vt mulieres de miſeria proſtitutionis conquerentes exhibeantur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod iudex in cauſa 3
pia impartitur officium ſuum, etiam non requiſitus, vt per Tiraq. *de pia cauſa, priuil.152.* Surd. *de alimentis, tit.8.priuil.4.in fine,* Petr. Rebuff. *ad leges Galliæ, tit.de ſent.prouiſ.art.3. gloſſ.vlt.n.25.cum ſeqq.* Vincent. Caroc. *tract.de remed.contra præiudic.ſentent.except.132. n.32.* Gabr. Aluarez *in tract.de priuil.pauperum, part.1. quæſt.35. n.12.* Vnde in cauſa alimentorum officium 4
ſuum licèt non petitum, impartiri debere iudicem, probant *l.diui, ff.ad leg. Falcid.* Tiraq. *d.priuil.152.* Cordub. de Lara *in l.ſi quis à liberis, §.vtrùm, n.11.ff.de liberis agnoſc.* Vincent. Caroc. *d.c.132. n.36.* Surd. *d.tit. priuil.4.* Gabr. Aluarez *d.quæſt.35.num.14.* Et in cauſa dotis idem probat *l.ſi cùm dotem 23. §. eo autem tempore, ff.ſolut.matr. l.profectitia 5. verſ. ſed ſi proponas, ff.de iure dot.* Vincent. Caroc. *d.except.132.n.34.* Gabr. Aluarez *d.quæſt.35.n.15.* vbi intelligit ſi pauperi dos,
vel alimenta debeantur, & *num.16.* ſubdit poſſe Epiſ- 5
copum inſtante nemine ad ſoluendum legata pauperibus relicta, vel pia hæredem compellere, & *num.19.*
tenet quod vbi animæ periculum vertitur, officium 6
ſuum etiam non petitum impartiri debet iudex.

SVMMARIVM.

1 *Ancilla, quæ non debet ex pacto proſtitui, in caupona etiam retineri nequit.*

2 *Famulam cauponæ, propter vilitatem officij, adeò proſtitutam eſſe, vt non admodum differat ab his, quæ proſtant in lupanari.*

3 *Cauponum vilitas, & rapacitas, remiſſiuè.*

L. Eam quæ. III. & vlt.

Idem A. Aurelio.

ANcilla, quæ non debet ex pacto proſtitui, in 1
caupona etiam retineri nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod famula cau- 2
ponæ propter vilitatem officij adeò proſtituta eſt, vt non admodum differat ab iis, quæ in lupanari proſtant, vt per Tiraq. *de retractu lig.§.1.gloſſ.14.n.17. & de nobilit. cap.24. num.44.* Vnde ſtuprum in eam commiſſum punibile non eſſe, reſoluunt Chaſſ. *in catal. gloriæ mundi, part.11. conſid.28* Greg. Lop. *l.3. verbo ni tauernera, tit.4.part.4.* Alciat. *in l.inter ſtuprum, num.5.ff.de verbor.ſignif.* Grammat. *deciſ.107. num.7.* Aym. *conſ.166.num.6.* Farinac. *conſ.90.num.5. & 10. & in praxi crimin. part.5. tit. de delictis carnis, quæſt.141. num.88.*

De cauponibus, quod ſint viles, & rapaces, vide 3
Bald. *in l.1.n.6. ff.locati,* Chaſſan. *d.part.11.conſid.46.* Rebuff. *in auth. habita, C.ne filius pro patre, verſ. & à viliſſimis, pag.601.& ad leg.183. ff.de verb.ſignif. pag.597.* Greg. Lop. *l.26.gloſſ.6. tit.8.part.5.* Clar. *in §.furtum, num.27.* Maſcard. *de probat. concl.832.* Gutier. ſiue alius, inter eius conſilia, *conſ.31.num.7.* Bobadil. *in ſua politica, lib.3.cap.4. num.92.*

Si mancipium ita fuerit alienatum, vt manumittatur, vel contrà.

Tit. LVII.

Hic duo venditionis pacta explicantur, vt ſeruus manumittatur, vnum affirmatiuum, alterum negatiuum. Scripſerunt in rubr. Cuiac. Pac. & Vueſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp. 45. tit. 5. part. 5.* Mozz. *de contract. tit. de empt. & vendit. cap. de rebus, quæ emi, vel vendi poſſ. n. 23.*

SVMMARIVM.

1 *Seruus donatus vt tranſacto tempore manumittatur, tempore finito liber fit, & num. 2. donatus ſub ea conditione vt liber ſit peracto tempore, quo ſeruierit, ſi is, qui ita libertatem præſtitit, interim voluntatem mutauerit, data libertas ſeruo reuocatur, num. 3. Dominum ſeruum vendentem ſub pacto quod intra certum tempus manumittatur, pœnitere poſſe, taleque pactum reuocare, num. 4. ſi ante tempus completum illud pactum, ſeu modum reuocauit, ſeruus liber non erit, num. 5.*

6 *Seruo vendito ut intra certum, aut poſt certum tempus manumitteretur, poterit venditor ab hac manumiſſionis lege diſcedere, & eo pœnitente, emptor non tenetur ſeruum ea lege venditum manumittere.*

7 *Donans rem, cum pacto vt poſt certum tempus reſtituatur Eccleſiæ, poterit donatio reuocari in præiudicium Eccleſiæ.*

8 *Ex contractu meo facto cum alio quando alicui ius eſt quæſitum, poſſum ego ius iſtud mea pœnitentia reuocare.*

9 *Quando priori donatario iniunctum eſt vt poſt certum tempus rem alteri abſenti daret, tunc donator quandiu viuit, poterit reuocare donationem factam poſteriori donatario antequam præfixum tempus impleatur: procedit quando donator cum priore donatario paciſcitur, poſteriore donatario inſcio, vel abſente, nec acceptante, num. 10.*

11 *Seruus vt liber efficiatur adueniente die ex reſcripto D. Marci, oportet venditorem in eadem voluntate perſiſtere.*

12 *Maioratus ſi à rege concedatur alicui pro ſe & filio primogenito in forma communi, non poteſt, etiam de conſenſu Regis, auferri ius quæſitum primogenito, & concedi filio minori ſine conſenſu primogeniti.*

13 *Seruo libertate conceſſa quando emptori placuerit, emptore in vita non declarante, eo mortuo ſeruus liber efficitur.*

14 *Vbi actum quod emptor ſeruum manumittat cùm potuerit, ſi ſeruus præſens eſt, poſt duos menſes liber eſt, ſi antea non manumittatur ab emptore; ſi verò non fuit præſens, & poſt quatuor menſes non manumittatur, liber efficitur.*

L. Si Patroclus. I.

Imp. Alexand. A. *Patricenſi.*

1 Seruus donatus vt tranſacto tempore manumittatur, finito tempore liber fit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Butrig. Barr. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in anpot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſpan. 45. tit. 5. part. 5. vbi gloſſ. 1. Corraſ. *lib. 3. miſcell. cap. 3. n. 4,* Cuiac. *lib. 1. obſeruat. 29.* Petrus Greg. *ſyntag. iuris lib. 14. cap. 6. n. 5.* etſi obligatus eſſet ſeruus generaliter inter alia venditoris bona, *l. ſi quis obligatum, ff. qui ſine manumiſſ.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 11. tit. 2. num. 13.*

Si modò Patroclus non contrariæ voluntatis fuerit.] 3
Notatur ad hoc, quod ſeruus donatus ſub ea conditione vt liber ſit peracto certo tempore, quo ſeruierit, ſi is qui ita libertatem præſtitit, interim voluntatem mutauerit, data libertas ſeruo reuocatur: in idem eſt text. *in l. cum qui, ff. qui ſine manumiſſ. ad libert. peruen. l. 3. ff. de ſeruis exportan.* vbi dominum ſeruum ven- 4
dentem ſub pacto quod intra certum tempus manumittatur, pœnitere poſſe, taleque pactum reuocare indulgetur, *l. pecuniam 5. §. ſi ſeruum, ff. de condict. cauſa datu,* Anton. Gom. *l. 40. Tauri, n. 29. in princ. verſ. primò,* vbi ait, quod ſi dominus ante tempus comple- 5
tum illud pactum, ſeu modum reuocauit, ſeruus liber non erit, Couarr. *lib. 1. variarum, cap. 14. n. 7. verſ. ſecundò,* vbi dicit quod vendito ſeruo, vt intra certum, 6
aut poſt certum tempus manumitteretur, poterit venditor ab hac manumiſſionis lege diſcedere, & eo pœnitente non tenetur emptor ſeruum ea lege venditum manumittere, Boër. *deciſ. 353. num. 9.* vbi hinc infert, 7
quod ſi aliquis donat alicui rem cum pacto quod poſt certum tempus reſtituatur Eccleſiæ, poterit reuocari donatio in præiudicium Eccleſiæ, Tiraquell. *de iure primogen. quæſt. 8. num. 1. cum ſeqq.* & quando alicui 8
quæſitum eſt ius ex meo contractu facto cum alio, poſſum id ius mea pœnitentia reuocare, Cald. Pereira *lib. 1. quæſt. forenſ. quæſt. 20. n. 15. in fine,* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 18. quæſt. 3. num. 3.* vbi hinc dicit, quod quando priori donatario iniunctum eſt vt 9
poſt certum tempus rem alteri abſenti daret, tunc donator quandiu viuit, poterit reuocare donationem factam poſteriori donatario antequam præfixum tempus impleatur; poſt completum tamen non poteſt, nec etiam hæredes donantis poſt ipſius mortem ante tempus peractum: & *n. 4. in princ.* ſubdit procedere 10
quando donator cum priore donatario paciſcitur poſteriore donatario inſcio, vel abſente, nec acceptante: nam ſi poſterior, ſiue præſens à donante certior factus accepter, licèt ſeruus ſit, nec ante tempus præſcriptum, poſterior donatio reuocari poterit.

Verùm concluſioni ex hoc text. ſuprà deſumptæ, & iis, quæ in eius confirmationem adduxi, obſtat *l. 1. ff. qui ſine manumiſſ. ad liber. peruen.* ibi, *ſed etſi mutauerit voluntatem venditor, nihilominus libertas competit, l. quæſitum, ff. de ſeruis export.* Pro quorum iurium conciliatione vide Corn. *conſ. 68. n. 11. lib. 3.* & eis non relatis Ant. Gom. *d. l. 40. Tauri, n. 13. verſic. vel aliter, & ſecundò,* quos omnes refert Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 16. n. 31.* dicens ideo *in d. l. 3. ff. de ſeruis exportan.* potuiſſe venditorem pactum reuocare, quia erat initum in fauorem ſerui, cui tanquam inhabili & incapaci nullum prorſus ex eo pacto fuit ius quæſitum, nec actio, ex *regul. l. in perſonam, & l. quod attinet, ff. de regulis iuris.* Sed obſtat *l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de verborum obligat.* vbi ſeruo ex ſimili pacto conceditur ad libertatem proclamare, quod ibi Doctores communiter notant, cui reſpondet Corn. *in d. n. 11.* illud licere ſeruo indicis officio tantùm, quod nullam actionem præſupponit, aut obligationem, *l. quæ per colluſionem, §. pretij ſortem, ff. de action. empti, l. 5. ff. de annuis legat.* Nec eſt in conſideratione tanquam remedium extraordinarium & particulare, donec imploretur, *l. 4. §. 1. ff. de fideicommiſſ. liber. l. fin. ff. de condict. indebit.* Quare aliter Cald. Pereira *d. c. 19.* 12
n. 32. & 33. reſpondet, dicens quod vt ſeruus ipſo iure liber efficiatur adueniente die ex reſcripto Diui Marci, oportet venditorem in eadem voluntate perſiſtere, aliàs

aliàs ſi eum pœniteat, & pactom reuocauit, ceſſare ipſo iure ex diui Marci reſcripto libertatis dationem, & hoc eſſe quod Iureconſultus tantùm probat *in d. l.3.* ſecundum diui Marci reſcriptum, propter venditoris pœnitentiam lapſo termino libertati præſcripto ſeruum ipſo iure liberum non fieri, vt probatur *in l.1.& 2. hoc cod. tit.& in d.l.eum qui*, & licet libertas ipſo iure deficiat, quia dominus variauit, & non poſſit ſeruus reſcripto diui Marci iuuari, extraordinario remedio iudicis officio implorato libertatem obtinere poterit, ex *d.§.Flauius, & d.l.1.ff.qui ſine manumiſſ.*

Ex quibus colligitur, ſuſtineri non poſſe Bartoli reſolutionem *in l.qui Roma, §. Flauius, ff.de verborum obligat.* dum tenet quod ſi dono tibi rem vt poſt tempus ad Eccleſiam perueniat, quamuis Eccleſiæ ſit ius quæſitum, ex *l.quoties, C.de donat.qua ſub modo*; attamen poſſum ius illud in vita Eccleſiæ reuocare, nam contra illum expreſsè tenent Paul. *in d.§.Flauius,n.3.* Duen. *reg.216.* Ant.Gom. *d.l.40.Tauri, n.19.* Riminald. *in l.1.n.189.Cod.qui admitti*, Palat. *in repet.rub. de donat.inter virum & vxor. §.54.ad finem*, Tiraq. *de retractu conuent.§.1.gloſſ.8.n.21.* Eman.Acoſta *de ſucceſſ.Regni Portugal.pag.62.* Roder.Xuar. *in l.quoniam in prioribus, C.de inoff.teſtam.ad l. Regni,quæſt.8.n.2. cum ſeqq.& alleg.19.verſ.per quam legem*, Couar. *d. lib.1.cap.14. num.7.* Perez *ad l.3.verſ.hinc infertur ad Bart.tit.8.lib.3. Ordin. pag.618. & ſeq.* Guillelm. *in cap.Rainutius, verbo ſi abſque liberis, el 2. in tract. de fideicom. ſubſtitut.n.23.* Cald.Pereira *quæſt.forenſ.lib.1.*
12 *quæſt.1.n.12.& ſeq.* Facit Ordin.Regia Luſitana *lib.2. tit.35. §.18.* dum habet quod ſi maioratus à Rege ſit conceſſus alicui pro ſe & filio primogenito in forma communi, quod non poteſt etiam de conſenſu Regis auferri ius primogenito quæſitum, & filio minori concedi ſine primogeniti conſenſu, Eman. à Coſta *de ſucceſſ.Regni, pag.7.* Valaſc. *de iure emphyt. q.pen. col. pen.* Item confirmatur hæc reſolutio contra Bart. ex alia ſententia communi, quæ habet, quod in emphyteuſi accepta pro ſe & filio non poteſt pater vendendo, vel aliter, præiudicare in iure filio acquiſito ex contractu patris, iuxta text. *in l.quodcunque,§.1. ff.de verb. obligat.* & ita eſſe communiter receptum, & in praxi obſeruatum, teſtatur Gam. *Luſit. deciſ.8.ex n.1. & deciſ.5.n.7.& deciſ.151.* de quo Valaſc. *d.tract. de iure emphyt.q.49.n.6.* Pro quibus facit reg.text. *in l.id quod noſtrum, de regul.iuris, l.perfecta, C.de donat. qua ſub modo*, cum iis, quæ Tiraquel. *de retractu lig. §.1. gloſſ.18.* quibus habetur ius tertio acquiſitum eo inuito tolli non poſſe: & confirmatur ex *l.quoties, C.de donat.qua ſub modo*, dum ait ex donatione facta in forma, de qua *ſuprà*, tertio acquiri actiones, ſicut ſi eſſet facta per ſtipulationem. Nec contrarium probat text. *in l.3. ff.de ſeruis exportand.* cum ſimilibus, loquuntur enim de libertate conſequenda ipſo iure ex conſtitutione Diui Marci, quæ quidem conſtitutio tum fauore libertatis, tum fauore voluntatis domini venditoris, vel donantis fuit inducta, vt patet ex text. *in præſenti*, atque ideo non aliàs ex ea conſtitutione ſeruus fiet liber, quàm ſi dominus perſeueret in eadem voluntate, vt habetur *in d.l.3.* cum ſimilibus: verùm quamuis mutata voluntate domini ſeruus ex dicta conſtitutione non fiat liber, nihil tamen impedit quominus libertatem iuxta conuentionem officio iudicis poſſit petere, iuxta dictum *§. Flauius*, & ita procedit *d.l.1.in fine,ff.qui ſine manumiſ.& l.quæſitum, ff.de ſeruis export.* quem intellectum videtur præſentire gloſſ. *in præſenti*, Bart. *in l.Ariſto, n.2.in fine, ff.de donat.* Roman. *in l.ſi pecuniam,col.1.ff.de condict. ob cauſam*, & fortè hoc ſentit Roder.Xuar. *d.quæſt.8.num.6.*

13 *Aut ſi iam deceſſeris*, &c.] Notatur ad hoc, quod libertate ſeruo conceſſa quando emptori placuerit, emptore in vita non declarante, eo mortuo ſeruus liber efficitur, vt per Greg.Lop. *l.45.gloſ.2.tit.5.part.5.* nam morte voluntas finitur, idem Gregor.Lop. *ibid. gloſſ.3.* Cou. *lib.3. var. cap.15.n.4.* vbi latè declarat, & reſpondet ad text. *in cap.maiores, de baptiſmo*, ex quo quidem voluntatem morte non extingui, deducunt Gail. *lib.2.obſeru.60.n.16.* Emman.Acoſta *lib.2. ſelect.cap.fin.n.2.* Sarmient. *in ſimilis tract.lib.2.cap.6. n.22. verſ.item Pomponius*, Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1. tit.9. quæſt.9. num.13.* Fontanel. *de pactis nuptialib.clauſ.4. gloſ.10.part.1. num.145.*

Sed quare hic moriens voluiſſe præſumatur, cùm in contractibus potiùs moriens in dubio præſumatur noluiſſe, vt tradit Greg.Lop. *in l.30.gloſſ.3.tit.7.part.6. ex l.centeſimis, §.fin.ff.de verb. oblig.* Vnde Peralta *in l.vnum ex familia, ff.de legat.2. n.5.& 6.* hoc fauore libertatis inductum eſſe dicit; hanc verò rationem veram non eſſe affirmat Sarmient. *d.lib.2.cap.6.num.23, verſ.& licèt Doctores*, & fatetur rationem dicti §. non intelligere. At Morl. *d.tit.9. quæſt.9.n.13.* Peraltæ rationem eo non relato veram eſſe aſſerit. Denique ſubtilis Emman.Acoſta *d.lib.2.cap.fin.n.6.& 9.* reſoluit in ſpecie huius text. & *d.legis 45. partita*, venditorem in poteſtate emptoris non reliquiſſe, ſi vellet manumittere; nam ſi hoc eſſet, nihil in pactum deduceret, cùm ſemper in voluntate dominorum ſit ſeruos manumittere; ſed neſcitur tempus quando vellet manumittere: vnde cùm morte finiatur voluntas, vt ſuprà dixi, ab eo tempore libertas competit, & nihil contra prædictum pactum prodeſſet eius contradictio: at *in d.§.fin.* promittens nunquam ſe obligauit, ſed obligationem in tempus ſuæ voluntatis reſeruauit, ex quo, vt *in d.§.*patet, quidam inutilem eſſe ſtipulationem dixerunt; ſed verius eſt, non eſſe inutilem, niſi moriatur antequam conſtituat, & declaret ſe velle, & vſque ad hoc tempus non erit inutilis, licèt antea conſtituat ſe nolle, & text. iſte ſolùm declarat tempus, in quo ſeruus conſequitur libertatem, quæ per pactum ſine temporis aſſignatione erat ei debita: & text. *in d.l.fin.* agit de tempore in quo obligatio, quæ non eſt orta, & ſine expreſſa, & clara voluntate oriri non poteſt, oriatur, quæ multùm diuerſa ſunt.

Nota quod ſi actum fuit vt emptor ſeruum manumittat eùm potuerit, ſi ſeruus præſens eſt, poſt duos menſes liber eſt, ſi antea non manumittatur ab emptore; ſi verò ſeruus non fuit præſens, ſi poſt quatuor menſes non manumittat, liber efficitur. Ita Gregor. Lop. per text. *ibi in d.l.45. gloſſ.4. tit.5. part.5.* facit Surd. *deciſ.226. num.6.* 14

S V M M A R I V M.

1 *Seruus venditus vt manumittatur, ad libertatem perducitur, ſi differatur.*

2 *Quod non fit per hominem, reputatur à lege.*

3 *Si legantur centum, & ſeruus vt manumittatur, ſi velit centum, omiſſo altero, nihil habebit, & ſeruus erit ſtatim liber.*

4 *Filium habens ex ancilla, quæ ſua eſt, is proprius filius erit ſuus ſeruus.*

L. Si ea lege. II.

Idem A. Eutychiano liberto.

SEruos venditus vt manumittatur, ad libertatem 1
perducitur, ſi differatur. Item quod non fit per ho- 2
minem, reputatur à lege. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 3
l.Hiſp.36.tit.9.p.6.vbi gloſſ.7. in qua deducitur quod ſi legantur centum, & ſeruus vt manumittatur, ſi velit centum, omiſſo altero, nihil habebit, & ſeruus erit ſtatim liber, Bart. *in l. qui Roma, §.Flauius, oppoſit.3. ff.de verb. obligat.*

4 *Filium ſuum & naturalem Creſtem venumdedit,*
&c.] Notatur ad hoc, quod ſi quis filium habeat ex
ancilla, quæ ſua eſt, is proprius filius erit ſuus ſeruus,
vt per gloſſ. *hic, verbo filium*, Padil. *in l. naturalis, n. 5.*
ff. de praſcript. verb. Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 24. n. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Ancilla vendita, vt certo tempore elapſo ſit libera, tranſacto tempore libera ſit, & num. 3.*
2 *Inutiliter factum non impedit diſpoſitionem legalem.*

L. Cùm iuſta. III.

Idem A. Fulgino.

1 ANcilla vandita, vt certo tempore elapſo ſit libe-
2 ra, tranſacto tempore libera fit. Item inutiliter
factum non impedit diſpoſitionem legalem. Colligunt ax Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
3 Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem
ax hoc text. deſumunt Donell. *ad leg. qui Roma 122. §. Flauius Hermes, n. 4. & 5. ff. de verb. obligat.* Cardoſ. *in praxi Iudicam, & Aduocat. verbo ſeruitas, num. 61.* Vide poſita *in collect. ad leg. 1. ſub hoc eod. tit.*

L. Si is qui pretium. IV.

Imp, GORDIAN. A. *Iocunda.*

MOta fauore libertatis quamptimum committitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum reſcindens libertatem, appoſitum venditioni ſerui, libertatem impedit.*
2 *Libertas per actum impediri poteſt.*
3 *Ob actum nullum non incurri pœnam, quam quis incurreret ſi actus contra legem eſſet validus, contrarium num. 4. diſtinguitur inter pœnam ipſo iure incurrendam, & illam quam iudex infligere, & exequi debet, num. 5. & inter legem imponentem pœnam facienti actum, qui nequaquam validus eſſe poteſt, & in alienante emphyteuſim ſine conſenſu domini, quem ſatis conſtat actum facere nullum, & nihilominus incidit in pœnam caducitatis, num. 6. & 7.*
8 *Pactum de non manumittendo quare impediat libertatem.*
9 *Citatio, ſi ſua patauit intereſſe, non arctat citatum ad comparendum, ſi non vult.*

L. Ea quidem. V.

Idem A. Martino.

1 PActum reſcindens libertatem appoſitum venditio-
2 ni ſerui proprij, impedit libertatem. Item libertas per pactum impediri poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
3 *Nec tamen pœna exactio*, &c.] Notatur ad hoc, quod propter actum nollum non incurritur pœna, quam quis incurreret ſi actua contra legem validua eſſet; nam in ſpecie huius text. cautum inuenitur, vt pœna adiecta contra manumittentem prohibitum manumittere, locum non habeat, nec exigi poſſit aduerſùs eum, qui nulliter, & de facto ſeruis libertatem conceſſit, quam quidem etiamſi manumitterentur, nanciſci non poterant, quia venditio iam quidem legem acceperat, ne mancipia ad libertatem perducerentur, non alia profectò ratione, quàm quod datio libertatis nullius momenti fuerit, ideoque Gordiano Imp. iniquum viſum fuit ob conditionem non ſeruatam pœnam exigere, vbi actus nullus fuit irritus, & inanis, vt per Bald. *hic, num. 1.* Tiraq. *poſt leges conaub. gloſſ. 8. n. 212.* Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 2. n. 5.* Soar. *de*
leg. lib. 5. c. 34. à n. 6. Contrariam tamen opinionem ta- 4
uentur multi relati per Cou. *de ſponſ. part. 2. c. 6. §. 3. n. 4.* ex ea ratione, quia mens legis actum punientis ea eſt, vt puniat culpam facientis actum; ſed ſic eſt, quod talem culpam tam committit ille, qui facit validum, quàm ille, qui facit inualidum: ergo pari, eademque ratione puniendi ſunt. Vnde *gloſ. vlt.* quam probarunt
Bart. & Imol. *in cap. 1. de cleric. coniug.* diſtinguendum 5
putauit in hac parte inter pœnam ipſo iure incurrendam, & inter pœnam, quam iudex infligere, & exequi debet; vt pœnam, quam lex iniungit per verba ipſo facto, ipſo iure, & ſimilia, nullatenus incurrant illi, qui fecerint actum nullum, pœnam verò per iudicem infligendam ita paſſuri ſint, ac ſi validum actum per legem prohibitum perpetraſſent. At hæc diſtinctio nullo iure probatur, & ideo Molin. *de primog. lib. 2. c. 16. n. 19.* aliam obſeruauit, & ſequutus eſt diſtinctionem inter legem conſiderantem factum ſolum, & animum facientis, & inter eam, quæ conſiderat ſolum iuris effectum, vt pœnam legis in priori caſu ex actu nullo incurrat; in ſecundo verò, ſi actus nullus ſit, non incidatur in pœnam. Adducit auctoritatem Bald. *in præſenti, n. 3.* cuius tamen doctrinam & reſolutionem non dubito alia clariori & faciliori indigere diſtinctione, cùm plurimi ſint actus per leges prohibiti aſſignatis pœnis, quibus Molinæ diſtinctio nullatenus adaptari valet, ſcilicet omnes illi, qui nequaquam validi eſſe poſſunt, vt *in Clem. vnic. de conſang. & affin.* cum ſimilibus.
Quare nouiſſimè poſt omnes Anguian. *in tract. de* 6
legibus, lib. 3. controu. 8. ex num. 17. arbitratur diſtinguendum inter legem conſideratis circunſtantiis pœnam imponentem facienti actum, qui nequaquam validus eſſe poteſt, quo caſu perſpicuum etiam erit ipſam voluiſſe pœnam iniungere facienti actum nullum, vt *in d. Clem. vnic.* & in alienanta emphyteuſim ſine domini conſenſu, quem ſatis conſtat actum nullum facere, & nihilominus in pœnam incidit caducitatis, teſte Bald. *in l. 2. n. 3. C. de Epiſc. audient.* Tiraq. & Mol. *vbi ſuprà*, non alia certè de cauſa, niſi quia pœna fuerat impoſita actui, qui valere non poterat ſtante legis prohibitione, & niſi pœna procederet contra facientem actum nullum, nullum ſanè effectum eſſet habitura: & inter eam legem, quæ pœnam imponit actibus, qui validi eſſe poſſunt, in quibus procedit, & locum habet præfata diſtinctio adducta per Molin. de lege conſiderante ſolum factum, & animum facientis, aut conſiderante iuris effectum, vt ſi ſolum factum, & animum conſiderauerit, pœna impoſita facienti actum ſimpliciter, impoſita cenſeatur illi, qui actum nulliter fecerit; ſi verò iuris affectum dumtaxat conſideraſſet, locum non habeat pœna contra facientea actum nullum.
Idem Anguian. firmata ſupradicta reſolutiona da- 7
ueniena ad huius l. intellectum *ead. controu. 8. n. 18. & 19.* ſic loquitur. Verùm circa intellectum *d. l. ea quidem* (eſt hic text.) ſubſiſtendum duxi dubius, & non immeritò, an interpretea communiter eius mentem fuerint aſſequuti, qui vt vidiſti, vnanimea in eum ſenſum conſpirarunt, vt ex eo ibi non fuiſſe pœnam incurſam crediderint, quia non valuit manumiſſio, & ad iniungendam pœnam fuerat conſideratus iuris effectus, vt intendunt gloſ. *in d. l. quid ergo 13. §. cùm autem factum, ff. de his, qui not. infam.* & præcitati Patres, præcipuè D. Molin. *d. n. 19.* non aduertentes pœnam *in d. l. ea quidem*, minimè fuiſſe impoſitam circa iuris effectum,

Digitized by Google

effectum, quippe manumittenti nulliter fuit iniuncta, & cùm manumiſſio nulla fuerit, pœna non potuit imponi iuris effectui, qui nullus fuit, cùm dicta manumiſſio ſerui fuerit contra pactionem partium, vt inquit text. *in prin*. Igitur dictorum Patrum intellectus ad *d. l. ea quidem*, nullo modo debet ſuſtineri, præſertim ſi expendas quam proximè tradidimus doctrinam, & differentiam inter pœnas iniunctas actibus inualidis, & illas, quæ imponuntur actibus, qui validi eſſe poſſunt, vt quando actibus inualidis, ſolum factum potuerit lex conſiderare, nec locum habeat diſtinctio, an conſideraueri factum, vel iuris effectum; actibus verò validis impoſita pœna, rectè ſit diſtinguendum, an imponatur facto, vel iuris effectui; quo præſuppoſito fieri non potuit, vt diximus, quod in *d. l. ea quidem*, pœna effectui fuerit adiecta, vel quod ob non ſequutam manumiſſionem pœna non proceſſerit, vt falsò crediderunt interpretes. Quorum omiſſa traditione verum ſenſum & interpretationem ad *d. l. ea quidem*, aſſequeris facilè, ſi conſideres pœnam de qua *ibi*, non à iudice, ſeu publica perſona, ſed à priuato fuiſſe præſcriptam manumittenti, priuatum autem pœnam ad vindictam culpæ iniungere non poſſe, pluſquam manifeſtum eſt: & ratione probatur, quia talis vindicta iuriſdictionem expoſtulat, *leg. imperium 3. ff. de iuriſd. omn. iudi.* quam certum etiam eſt priuatum non habere, *l. 3. C. de iuriſd. omn. iud.* nihil ergo mirum ſi pœna locum non habuerit, vtpote in vindictam culpæ, & à priuata perſona iuriſdictionem non habente impoſita. Quod verò talis pœna fuerit in vindictam culpæ, in quo vititur totus ille diſcurſus, patet manifeſtè, quia alter ex contrahentibus, qui pœnam impoſuit, non poterat intereſſe prætendere, in cuius locum pœna regulariter ſuccedit, *l. vlt. ff. de prætor. ſtipulat.* cùm manumiſſio non habuerit effectum, nec contrarium factum fuerit. Rurſus pars non intendebat, nec intendere potuit punitionem contrauenientis contractui; quia conuentio fuit de ſeruo non manumittendo, & in ſpecie *d. l. ea quidem*, ſeruus verè manumiſſus non fuit: ergo non fuit factum contrarium partium conuentioni, immò nec potuit fieri, nec ſeruus manumitti contra pactionem contrahentium. Igitur de primo ad vltimum, & per argumentum à ſufficienti partium enumeratione, animus, & mens imponentis dictam pœnam ſolùm fuit punire voluntatem & propoſitum cum facto manumittendi, quod perſpicui iuris eſt priuatum non poſſe facere ex defectu iuriſdictionis, iuxta ſupradicta. Ideoque Gordianus Imper. auctor *d. l. ea quidem*, dicit pœnæ adiectionem tribuere non potuiſſe iuſtam cauſam exigendi conditioni, non ſeruatæ, id eſt, quia reuera conditioni non fuit contraventum; cùm non fuerit manumiſſus ſeruus, neque aliquod interuenit intereſſe, locum habere non potuit pœnæ exactio, quæ ſolùm in vindictam culpæ poſſet procedere, & hoc non tanquam præſcripta à priuata perſona, quæ nullam omnino iuriſdictionem habet: ergo nullatenus talis pœna ſubſiſtere potuit, non quia manumiſſio nulla fuit, ſed quia priuata perſona ſine iuriſdictione illam impoſuerat. Hactenus Anguianus.

8 *Nanciſci libertatem non poſſunt*, &c.] Cùm prohibitio alienationis non impediat dominij tranſlationem, *l. ea lege, C. de condict. ob cauſam*, mirum eſt cur in hac l. pactum de non manumittendo impediat libertatem, quod etiam probat Iureconſ. *in l. ſeruum 9. ff. de manumiſſ. & l. ille ſeruus 9. §. fin. ff. qui & à quibus.* Veram ſolutionem ſe præſtare ait Cald. Pereira *var. ſentent. ſiue quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 23. num. 17.* dum aſſerit ſpeciale eſſe in eo caſu, & ea ratione, quoniam huiuſmodi prohibitio fit ad puniendum ſeruum, *l. fin. C. qui non poſſunt ad libert. peruen.* vnde ne delictum remaneat impunitum, & vt ſerui magis obſequentes ſint dominis, conſtitutum eſt libertatis dationem contra prohibitionem non valere, &c.

In gloſſ. *Non contineat*, ibi, *ſi manumiſiſti, venias reſponſurus ad pœnam, alias non venias, &c.*] Notatur ad hoc, quod citatio, ſi ſua putauerit intereſſe, non arctat citatum ad comparendum, ſi non vult, vt per Felin. *in cap. cum inter, col. 7. verſ. limita ſecundò, de except.* vbi Dec. *num. 16. verſ. ſecundò prædicta concluſio*, Capyc. *deciſ. 8. num. 2. & 3.* Iaſ. *in l. nec quicquam, §. vbi, n. 18. ff. de off. Procenſ.* Cott. *in memorab. verbo citatio*, el 1. Surd. *deciſ. 26. num. 7.* 9

SVMMARIVM.

1 *Factum legis negligentiam hominis excuſat.*

2 *Pœnam ad euitandam non refert à quo quid fiat, dummodo fiat, & num. 3.*

4 *Libertatis fauore non obſtante, requiri poſt certum tempus donatæ voluntatis domini perſeuerantiam.*

L. Si puellam. VI. & vlt.

Impp. Dioclet. *&* Maximian. AA. *&* CC. *Rufinæ.*

Factum legis excuſat negligentiam hominis. Item ad euitandam pœnam non refert à quo quid fiat; dummodo fiat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1 2

Hanc eandem concluſ. quoad ſecundam eius partem, ex hoc text. deſumit Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 9. num. 260.* 3

Cùm non mutata venditoris voluntate, &c.] Ex his verbis adnotauit gloſ. quod non obſtante libertatis fauore poſt certum tempus donatæ voluntatis domini perſeueratio requiritur, neque eum interim præſtitæ libertatis pœniteat, quod etiam probat Paulus Iureconſ. *in l. 3. ff. de ſeruis exportan.* Iulianus *in l. ſi hominem 30. ff. mandati*, & horum iurium auctoritate Bart. *in l. qui Romæ, §. Flauius, num. 2. ff. de verbor. obligat.* vbi Donell. *num. 4. & 5.* Gozadin. *conſ. 75. n. 10.* Ferdinand. Arias *in l. 25. Tauri, num. 30.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis matern. p. 3. n. 98.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 49. num. 7.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 19. n. 26.* Vide poſita *in collectan. ad l. 1. ſup. hoc eod. tit.* 4

De ædilitiis actionibus.

Tit. LVIII.

ID eſt, actione redhibitoria, & actione quanto minoris. Scripſerunt in rubricam Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 17. l. Hiſpan. 64. cum ſeqq. tit. 5. part. 5.* Caballin. *in ſpeciali tract. huius tit.* Bellacomb. Bonacoſ. Suarez, & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 38. pag. 646.* Ant. Gom. *variarum tom. 2. cap. 2. num. 48. & ſeq.* Menoch. *de arbitr. quæſt. 22. num. 12. & ſeq.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 6. num. 18.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 352.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſol. lib. 3. tit. de empt. & vendit. reſolut. 11.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 25. cap. 21.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 9. quæſt. 8.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 406.* Gabr. Pereira *Luſit. deciſ. 74.* Leand. Galgan. *de iure public. lib. 2. tit. 8.* Guzman. *de euictionib. quæſt. 6.* 1

De ædilibus, qui in populo Romano fuerunt, & de eorum poteſtate, vide Robert. Valtur. *lib. 8. de re militari, cap. 1. verbo ædiles*, Aymar. Ribal. *lib. 2. hiſtoriæ ciuilis, fol. 39.* Budæ. *in annot. poſterior. ad Pandectas, pag. 240.*

*pag.*240. Caballin. *de adilit.action.in princ.* Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris lib.*47. *cap.*32.*per tot.* Gabr.Pereira *d.deciſ.*74.*num.*1.*&* 2. Ioan.Garc. *de nobilit. gloſſ.*48. § 4.*num.*4. vbi de etymologia.

SVMMARIVM.

1 *Vendens ſcienter ſeruum vitioſum, tenetur nedum ad pretium verum, ſed etiam ad damna.*

2 *Venditor ſciens vitium rei, tenetur illud notificare emptori.*

3 *Vendens ſeruum fugitiuum tenetur.*

4 *Fugitiuus & erroneus quis.*

5 *Venditor ſerui non tenetur de vitiis animi: animi vitia quæ, num 6. intellige vt num.7. vitia corporis quæ, num.8.*

9 *Venditor tenetur emptori pretium, quod ab eo accepit, reſtituere, & rem à ſe venditam iterum accipere, n.*10. *omnia in integrum reſtituere, ac ſi emptio vel venditio non interueniſſet, n.*11.

12 *Venditor nolens reddere pretium, conuentus hac actione condemnatur in duplum, & iuratur in litem contra eum pro pretio, & acceſſionibus, n.*13.

14 *Emptor ſi obtinuit in cauſa redhibitionis, & poſtea non vult vti ſententia, an reus poſſit vti ſententiâ contra ſe lata actore inuito, & emptorem compellere vt rem redhibeat, & pretium recipiat.*

15 *Venditor tenetur omne damnum, quod ex re vitioſa contigit emptori, reſtituere, etiam vſuras pretij ac ſumptus, quos fecit cauſâ rei venditæ, maximè ſi emptor fructus reſtituit, num.*16. *& quod emptor ſoluit mediatori, ſi dedit ex neceſſitate, non verò ſi voluntariè, num.*17. *quod de neceſſitate, intellige vt num.*18.

19 *Expenſas non poſſe repeti, quæ ſunt factæ in cibariis alicuius animalis, ſi eius miniſterio fuit vſus; mercedes verò, ſi quæ à ſeruo empto, vel à conductore ſerui acceptæ, vel conſequutæ ab ipſo venditore, eo quòd tardiùs ei ſeruum præſtiterit, reſtituendæ ſunt; idem de mercede equorum, ſi emptor eos conduxerit, num.*20.

21 *Equum morboſum redhibere volens, priùs id omne, quod ex illo percepit, offerre debet.*

22 *Venditione reſciſſa per redhibitoriam, fiſcus non tenetur reſtituere gabellam quam accepit à venditore.*

L. Si non ſimpliciter. I.

Imp. ANTONIN. A. *Decentio.*

1 VEndens ſcienter ſeruum vitioſum, tenetur non ſolum ad pretium verum, ſed etiam ad damna. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *in* 4. *fol.*41. *verſo*, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen, *in concordant.*

2 *Seruum tibi neſcienti*, &c.] Ergo venditor ſciens vitium rei, tenetur illud notificare emptori, præſumitur enim circumueniendi animo tacuiſſe, vt per Surd. *deciſ.*146.*num* 7. Molin. *de Inſtit.tract.*2.*diſp.*353.*num.*2. vbi quod cùm venditor quaſi ex officio teneatur vitia manifeſtare, doloſus cenſetur, non ſolùm ſi poſitiuè vitia occultet, aliquid efficiendo, quo emptorem lateant, ſed etiam ſi negatiuè ſe habeat ea non prodendo, ac manifeſtando, vt quaſi ex officio, atque ex iuſtitia tenetur, ſi ea ſciat, eaque de cauſa qui vitia ſciens, illa non manifeſtat, dolo vendere dicitur: ſubditque hinc liquere, venditorem non manifeſtantem emptori vitia occulta rei, quam vendit contra iuſtitiam, & contra id, ad quod quaſi ex officio tenetur, peccare, ac proinde ad reſtitutionem teneri damnorum omnium, quæ ea de cauſa illi fuerint ſubſequuta, &c. Rebell. *de obligat.inſtit. part.*2.*lib.*9. *quæſt.*8. *n.*12. *verſic.accedit*, vbi quod venditor ex officio ad occultum rei vitium emptori neſcienti manifeſtandum obligatur.

Fugitiuum, &c.] Notatur ad hoc, quod vendens 3
ſeruum fugitiuum tenetur, *l.*1.*§.aiunt ædiles*, *l.ob quæ vitia* 4. *§.animi autem*, & *ibi* gloſſ. *verbo excipiuntur*, *l.quis ſit fugitiuus*, *l.actioni*, *ff.hoc tit.* Morla *in emporio iuris ciuilis, part.*1.*tit.*9.*de contrah.empt.in præmiſſ. num.*43. Gabr.Pereira *Iuſit.deciſ.*74.*num.*26. vbi dicit quod licèt fugere ſit vitium animi, pro quo non tenetur venditor, vt paulò infrà dicemus, tamen ſpeciale eſſe in ſeruo fugitiuo, vt de eo teneatur venditor, aſſerit, rationem ſpecialitatis refert, quia cùm hæc vitia ſint, vt propterea ſeruum emptum habere non liceat, meritò quaſi euictionis nominè venditor tenetur, *l.Iulianus* 14. *§.item qui furem*, *ff.de actionib.empti.*

Fugitiuus & erroneus quis dicatur, vide *d. l.quis* 4
ſit fugitiuus, *l. fugitiuus* 225. *ff.de verborum ſignific.* vbi Alciat. & Rebuff Com. *in memorabilib. verbo fugitiuus*, vbi fugitiuum eum eſſe dicunt, qui à domini conſpectu ſe occultat.

Vel alio modo vitioſum.] Intellige corporaliter, 5
quia venditor ſerui non tenetur de vitiis animi, *l.*1. *§.apud Iulianum*, *& l.fin. ff.de ædilit. actionib.* vbi pro vitiis animi redhiberi mancipium non poſſe, Iureconſultus ait, quoniam ædiles de corporalibus vitiis loquuntur, *l.*2.*&* 3. *l.& ob quæ vitia* 4. *& l.animi*, *fin. ff.eod.* Cæpol. *in d.l.*1. *§.aiunt ædiles*, *n.*14. Caballin. *in tract.huius tit.cap.*2. *num.*28. Aluar.Valaſc. *de iure emphyt.quæſt.*6.*num.*18. Rebell. *d.part.*2.*lib.*9.*quæſt.*8.
*num.*24. *cum ſeqq.* vbi *num.*26. ait, quod vitia animi 6
ſunt, vt ſi mancipium ſit iracundum, vel timidum, vel ſegne, Gabr. Pereira *d.deciſ.*74. *num.*13. *&* 16. vbi rationem eſſe dicit, quia cùm vitia animi ſint infinita, ſi pro eis daretur actio, lites eſſent infinitæ.

Intellige hanc reſolutionem in aliquibus caſibus 7
non procedere, & primò ſi venditor dixit, non habere tale vitium, ſi ſeruus illud habebat, nam vbi venditor promittit quod ſi mancipium hoc, vel illud animi vitium habeat, quod reſcindet venditionem, vel reſtituet quanto minoris vendi debuerat, tunc de huiuſmodi vitiis animi tenebitur, *d. l. ob quæ vitia* 4. *§.in ſumma*, *l.quis ſit fugitiuus*, *§.fin.ff.hoc titul.* Caballin. *d.cap.*2. *num.*29. Greg.Lop. *l.*64.*gloſſ.*3. *tit.*5. *part.*5. Gabr.Pereira *d.deciſ.*74. *n.*15. Rebell. *d.quæſt.*8. *n.*24. Secundò ſi venditor ſciebat animi vitium, & illud tacuit, nam emptori actio aduersùs venditorem datur, & ædilitium edictum ad redhibendum ſeruum, vel ad intereſſe, *d.l.*1.*§.apud Iulianum*, Caballin. *vbi ſup.* Cæpol. *in d.l.*1. *§.aiunt ædiles*, *n.*17. *verſ. ſecundò eſt quando*, Surd. *deciſ.*146. *n.*11. Tertiò ſi vitium animi ſit admixtum corporali morbo, *d.§.in ſumma*, Cæpol. *in d.§.idem Iulianus*, *n.*48.*&* 71.*& in d.§.in ſumma*, *à num.*3. vbi notat quod mixtum ſapit naturam ſui ſimplicis potentioris. Quartò in ſeruo fure, nam licèt animi vitium habere dicatur, nihilominus tamen ſi venditor ſciebat de hoc vitio, tenetur non ſolùm de illo, ſed etiam ad omnia damna ſubſequuta, perinde ac ſi vitium corporis foret; ſi verò ignorabat, nec actione redhibitoria, nec ex empto tenetur, *d.l.Iulianus*, *§.item qui furem*, *ff.de actionib.empti*, & *ibi* gloſſ. *verbo non tenetur*, *l.ſi furtum*, *ff.hoc tit.* vbi probatur quod ſi ſeruus furtum domino fecit, non eſt neceſſe hoc in venditione ſerui prædicere, niſi ſeruum furem non eſſe promiſerit. Mnri. *d.tit.*9.*in præmiſſ.n.*43.*verſ. neque obſtat*, vbi rationem tradit, quare venditor non teneatur actione Prætoria, & teneatur actione ex empto, *in l.*1.*in fine*, *& in l.quæ delicta* 4.*in princ.ff.hoc tit.* *& in d.l.Iulianus*, *§.qui furem*; & dictas ll. 1. & 4. procedere inquit, quando venditor ſciebat animi vitium, nam ſi ignoraret, vt proponitur *in d. l.Iulianus*, nec ex empto tenetur, ex *d.l.*4.*§.in ſumma*, Gab.Pereira *d.deciſ.*74.

*d.deciſ.*74.*n.*26.*&* 27. vbi de eius interpretatione, Rebell. *d.quæſt.*8.*n.*27.*cum ſeqq.* vbi *n.*30. quærit an animalia propter animi vitia minus æſtimentur?

Quæ autem dicantur vitia corporis, tradit Rebel. *d.quæſt.*8. *num.*25. vbi ait eſſe, ſi mancipium, vel iumentum ſit ægrotum, vel claudum.

8 *Quis vendidit*, &c.] Quamuis Vlpianus Iureconſ.
in l.ſciendum eſt 63. *ff. hoc tit.* has actiones ad ſolas
venditiones pertinere dixerit, tamen illas ad contra-
ctum permutationis porrigi, reſoluunt Petr. Greg. *ſyn-
tag.iuris lib.*25.*cap.*21.*n.*12. Valaſc. *de iure emph.q.*6.
*n.*18. Matienſ. *in l.*1.*gloſ.*7.*n.*2.*tit.*11.*lib.*5.*noua Recop.*
Alex. Trentac. *var.reſol.lib.*3.*tit.de empt.& vend.reſ.*11.
verſ.hac ratio, Pichard. *in §.actionum autem* 28.*Inſtit.
de actionib.q.*17.*n.*17. Et ad dationem in ſolutum, quæ
ſimilis emptioni eſt, Cæpol. *in l.ſciendum* 19. *§.deinde
aiunt ædiles, & in l.ſciendum* 63.*n.*16.*ff.hoc tit.* Valaſc.
citato loco, vbi idem aiunt in dote æſtimata ea æſtima-
tione, quæ facit emptionem. Et ad donationem quando
incepit à promiſſione, quo caſu donator de euictio-
ne tenetur, Cæpol. *in l.ad res donatas* 62.*n.*7.*ff.eod.tit.*
ſecus verò quando à traditione initium ſumpſit, ex *d.
l.ad res donatas*, & *ibi* Cæpola, Caball. *in tract.huius
tit.c.*2.*n.*6. Guzm. *de euict. quæſt.*61.*n.*6. Valaſc. Alex.
Trentac. & Pichard. *citatis locis.* Et ad contractum
emphyteuſis, Bald. *in l.*2.*n.*7. *infr.hoc eod.tit.* Caball.
*d.c.*2.*n.*9. vbi ſano modo hoc intelligendum eſſe di-
cit, ſcilicet ſi conceſſio facta ſit titulo oneroſo, ſecus
ſi lucratiuo, & illum ſequitur Surd. *conſ.*290.*n.*6. Va-
laſc. *d.quæſt.*6.*n.*18. vbi exemplificat in fundo, qui
producit herbas lethales, dato in emphyteuſim, quod
etiam ad feudatarium extendunt. Valaſc. Alex. Tren-
tac. & Guzman. *citatis locis.* Et ad locationes ad lon-
gum tempus, non verò ad alias, Cæpol. *d.c.*2.*à n.*11.
Cott. *in memorab. verbo Actio redhibitoria.* Vincent.
Caroc. *de locato, & conducto, p.*6.*remed.*4. Valaſc. *d.
q.*6.*n.*18.*verſ.præterea*, Pichard. *d.q.*17.*n.*20. Et gene-
raliter inquit Azo *in ſum. huius tit.* in quolibet con-
tractu, ex quo de euictione agitur, has actiones locum
habere, ſequuntur Cæpol. *in l.quæritur* 14. *§.ſi vendi-
tor, n.*12. *verſ.& aduerte, ff.hoc tit.* Ant. Gom. *tom.*2.
*var.c.*2.*n.*42.*verſ.& denique*, Caball. *d.c.*2.*n.*14. Alex.
Trentac. *de reſol.*11. *verſ.hac ratio.* Et ad omnes con-
tractus ex cauſa oneroſa extendunt Cæpol. *in d.l.ſcien-
dum, n.*15.*in fine*, Ant. Gom. *in d.verſ.& denique*, Va-
laſc. *d.quæſt.*6.*n.*18. *verſ.præterea*, Pichard. *d.q.*19.

9 *Non ſolùm in pretium*, &c.] Notatur ad hoc, quod
venditor emptori pretium, quod ab eo accepit, reſti-
tuere tenetur, *l.debet autem* 27. *l.illud ſciendum, l.plu-
10 ra, l.cùm in ea cauſa, ff.hoc tit.* & tenetur rem à ſe ven-
ditam iterum accipere, quia redhibere eſt facere, vt
rurſus habeat venditor quod habuerat, *l.redhibere* 21.
ff.hoc tit. vbi Cæpol. *n.*1. Caballin. *d.c.*2. *n.*1. Greg.
Lop. *per text.ibi in l.*65.*gloſſ.*6.*tit.*5.*part.*5. & redhibi-
tione facta res redhibita cum fructibus reddi debet,
l.ædiles, etiam 25.*§.item ſciendum eſt, l.cùm autem* 23.
§.cùm redhibetur, l.quod ſi nolit, §.fin.ff.hoc tit. Ioſeph.
Seſſe *Aragon.deciſ.*31.*n.*22. Sigiſm. Scacc. *de commerc.
& camb.§.*1.*quæſt.*1.*n.*482. Ceuall. *commun.contra com-
11 mun.q.*763. *n.*22. Et omnia in integrum reſtituuntur,
perinde ac ſi emptio, vel venditio non interueniſſet,
l.facta redhibitione 60.*ff.eod.tit.* Ioan. Garc. *de expenſis
c.*18.*n.*52.*&* 54. Greg. Lop. *l.*15.*gloſſ.*4.*tit.*13.*& l.*11.
*gloſſ.*3.*&* 4. *tit.*15. *part.*5. Spin. *in ſpeculo teſtam.
gloſſ.*13. *à n.*43. vbi in redhibitione ex partium con-
uentione fructus omnes etiam bonæ fidei emptor re-
ſtituere tenetur, ſuoſque facere non poteſt.

12 Quod ſi venditor nolit reddere pretium, conuentus
hac actione condemnatur in duplum, per *l.redhibito-
ria actio, ff.hoc tit.* Greg. Lop. *l.*65.*gloſſ.*7.*tit.*5.*p.*5. Petr.
de Rauenna *ſing.*777. Arimin. Tepat. *var.ſentent.tom.*2.
13 *tit.*406.*cap.*5.*verſ. venditor ſi non vult.* Et iuratur in
litem contra eum pro pretio, & acceſſionibus, quia

eſt arbitraria actio, Menoch. *de arbitr. lib.*1. *quæſt.*5.
*num.*25. Caroc. *deciſ.*107.*num.*16. *verſ.venditor.*

Sed quid in emptore, ſi obtinuit in cauſa redhibi- 14
tionis, & poſtea non vult vti ſententia, vtrùm reus
ſententia contra ſe lata inuito actore vti poſſit, &
emptorem compellere vt rem redhibeat, & pretium
recipiat? Bald. *in l.ſi prædium, n.*9.*inf.hoc eod.tit.* pro-
ponit hanc quæſtionem, & poſtquam res tranſiuit in
condemnationem, ſtandum eſſe ſententiæ, & vendi-
tori actionem in factum ex ea naſci reſoluit, quem re-
fert & ſequitur Greg. Lop. *in l.fin. gloſ. fin.verſ. vnde
dicebat, tit.*5. *p.*5. Boër. *deciſ.*48. *n.*7. vbi cum Baldo
tradit, quod ſi emptor nolit vti ſententia, quod poterit
agere venditor contra eum, Matienſ. *l.*12. *gloſſ.*2. *n.*3.
*tit.*11.*lib.*5.*noua Recop.* Gabr. Pereira *Luſit. deciſ.*62.
*n.*4. vbi ait actione in factum contra emptorem poſſe
agere venditorem, ſi emptor vti ſententia nolit, & ſub-
dit reſolutum fuiſſe, reo condemnato ad reſtitutionem
rei, dummodo prius actor ei certam quantitatem pe-
cuniæ præſtaret, actionem in factum competere ad
exigendam illam quantitatem ab actore, ſed execu-
tiuè virtute ſententiæ non poſſe agere.

Sed etiam damnum, &c.] Notatur ad hoc, quod 15
venditor omne damnum, quod ex re vitioſa contigit
emptori, reſtituere tenetur, *l.cùm autem* 23.*§.Iulianus
ait, ff.hoc tit.l.ſeruum* 63. *ff.de furtis*; & vſuras pretij 16
ac ſumptus, quos rei venditæ cauſa fecit, maximè ſi
emptor fructus reſtituit, *l.debet* 27. *l.illud ſciendum,
l.quæro* 58.*ff.hoc tit.* Ioan. Garc. *de expenſ.cap.*18.*n.*53.
& 54. Guzm. *de euict. q.*61. *n.*47. Et quod mediatori 17
emptor ſoluit, ei venditor reſtituere debet, ſi ex ne-
ceſſitate dedit, non verò ſi voluntariè, Bart. per *text.ibi
in d.l.debet*, vbi Cæpol. & Angel. qui hoc, quod de ne- 18
ceſſitate expenſum dictum eſt, intelligunt vt ſi vendi-
tor dixiſſet emptori, Non vendam aliquo modo, niſi
per manus talis mediatoris, qui concordabit nos de
pretio, cui dabis ſalarium pro labore, & idem ſequitur
ibi Bald. vbi dicit caſum notandum, & hanc diſtin-
ctionem ſpontaneæ, vel coactæ ſolutionis dici ratio-
nabilem, Strach. *de mercat. tit.de proxenet. verſ. item
quæritur, n.*2. Tiraq. *de retract. lign. §.*29.*gloſſ.*4. *n.*8.
Steph. Gratian. *diſcept.forenſ. cap.*343.*n.*11.*cum ſeqq.*
vbi *à num.*14. reſoluit datum proxenetæ vt ei certum
equum emeret, ſi poſt venditionem eum redhibuit
tanquam morboſum, à venditore repeti non poſſe.

Nota ex Cæpol. *in l.item ſi ſerui* 30. *§.quas expen- 19
ſas, num.*4.*ff.hoc tit.* quod non poteſt quis expenſas in
cibariis alicuius animalis factas, ſi eius miniſterio fuit
vſus, repetere; mercedes verò ſi quis à ſeruo empto,
vel à conductore ſerui emptor accepit, vel quas ab
ipſo venditore fuit conſequutus, eo quòd tardiùs ei
ſeruum præſtiterit, reſtituere debet, ex *l.cùm autem* 23.
§.cùm redhibetur, ff.hoc tit. & idem in mercede equo- 20
rum dicendum eſt, ſi emptor eos conduxerit, *l.ædiles
aiunt* 38. *§.loquuntur ædiles, ff.hoc tit.* Thom. Act. *de
priuileg.infirm. rubr.*5.*cap.*5.*num.*24. vbi tradit, quod 21
ille, qui vult redhibere equum morboſum, priùs id
omne, quod ex illo percepit, offerre debet, cum Bo-
nacoſ. *tract. de equo, quæſt.*135.

Nota etiam quod reſciſſa venditione per actionem 22
redhibitoriam, fiſcus non tenetur gabellam à vendito-
re ſolutam reſtituere, Greg. Lop. *l.*65.*gloſſ.*6. *tit.*5.*p.*5.
Laſſarte *de decima vend.c.*14.*n.*10. Gironda *de gabell.
p.*5.*§.vnic. n.*19.*&* 20. Palad. *lib.*1.*rerum quotid.c.*3.
*§.*5.*n.*2.*&* 3. Ioan. Garc. *de expenſ. cap.*18. *n.*53.*&* 54.
Gutier. *de gabell.quæſt.*11.*n.*1. Molin. *d.diſp.*353.*n.*7.

SVMMARIVM.

1 *Seruus licèt poſt annum fugiat, vel poſt multos an-
nos, poteſt tamen agi redhibitoria intra ſex men-
ſes, vel quanto minoris intra annum.*

2 *Actiones redhibitorias pro ſeruis, iumentis, pecoribus, & aliis rebus animatis, quæ ſunt fragilia, & corruptibilia, ſpatio ſex menſium præſcribi: currere hoc tempus ſex menſium præſtitutum redhibitoria, à die ſcientiæ, num.3. quanto minoris verò intra annum vtilem, num.4.*

5 *Actiones ex empto, quæ pro prædio herbas peſtiferas producente, & aliis rebus ſoli, pro tigno & libris vitioſis, & aliis rebus, pro quibus datur actio, quæ non facilè corrumpuntur, perpetuas eſſe: facta diſtinctione ſcientiæ, vel ignorantiæ hoc caſu competere actionem de dolo, num.6.*

7 *Actio ſi ſit perpetua actione redhibitoriâ, an duret 30.annis. Currere hoc tempus à die ex quo emptor ſciuit vitium, ſeu morbum rei emptæ, vel ſupinè ignorauit, num.8. iſtas actiones etiam cum mala fide præſcribi poſſe, num.9. Limita*

I. niſi venditor agat contra emptorem actione ex empto ante lapſum ſex menſium ad pretium, & emptor excipiat de vitio rei, num.10.

II. has leges non procedere in foro conſcientiæ, n.11.

III. in venditionibus conditionalibus, num.12.

L. Cùm proponas. II.

Imp. GORDIANVS A. *Penthilio.*

1 LIcèt ſeruus poſt annum fugiat, vel poſt multos
annos, tamen poteſt agi redhibitoria intra ſex
menſes, vel quanto minoris intra annum. Colligunt
ex Ord. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 *Sex menſium temporibus*, &c.] Notatur ad hoc,
quod actiones redhibitoriæ pro ſeruis, iumentis, pecoribus,
& aliis rebus animatis, quæ ſunt fragilia, &
corruptibilia, ſpatio ſex menſium præſcribuntur, vt
per Ordin. Reg. Luſit. *lib.4.tit.17.in princ.l.Hiſp.65.
tit.5.p.5.* vbi Greg.Lop. *gloſſ.5.10.& 12.* Rot. *dec.833.
n.6.* apud Farin. *in nouiſſ.cent.7.* aliàs *p.4. diuerſ.* vbi
3 quod huiuſmodi tempus ſex menſium præſtitutum
redhibitoriæ currit à die ſcientiæ. Cremenſ. *ſing.165.*
Arimin. Tepat. *var.ſent.tom.2.tit.406.cap.4.in fin.* Ant.
Gom. *tom.2.var.cap.2.n.48.* Couar. *in reg.poſſeſſor,p.2.
§.11.n.5.* Connan. *comment. iuris ciuilis lib.3. cap.12.
n.8.in princ.* Caballin. *in tract.huius tit.cap.2.num.30.*
Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.25.cap.21. num.16.* Viu.
*tom.1. commun. opin.lib.4. tit.4.de oblig.& act.num.45.
pag.469.* Morl. *in emporio iuris ciuilis,p.1.tit.9.in præmiſſ.n.41.*
Alex. Trentac. *var.reſ. lib.3. tit.de empt. &
vendit.reſol.11.n.2.& 3.* Molin. *de Iuſt.tract.2.diſp.353.*
4 *n.5.* Rebel. *de oblig.iuſtit.p.2.lib.9.q.8.n.6.& 7.* Quanto
minoris verò intra annum vtilem, *l.ſciendum,§.fin.
ff.hoc tit.* & citati Doctores, nam ſi quis egerit redhibitoria,
& ſuccubuerit, agere poteſt deinde intra annum
quanto minoris, Bald. *in l.pen.col.2.hoc eod.tit.* Mex. *in
tract.taxæ panis, concl.1. n.152.* Viu. *tom.1. com.opin.
lib.4.tit.5.n.45.verſ.imò ſi quis, pag.469.* Valaſc. *d.q.6.*
5 *n.18.verſ.de iſtis,* Maſcard. *concl.616. n.12.* Actiones
verò ex empto, quæ pro prædio peſtiferas herbas producente,
& aliis rebus ſoli, pro tigno, & libris vitioſis,
& aliis rebus pro quibus datur actio, quæ non facilè
corrumpuntur, perpetuas eſſe, facta diſtinctione
ſcientiæ, vel ignorantiæ, Mex. *in tr.taxæ panis,concl.1.*
6 *n.151.* vbi *n.152.* intelligit in hoc caſu actionem de
dolo competere, Gabr.Pereira *d.deciſ.74. n.22.& 23.*

7 Quid ſi actio ſit perpetua actione redhibitoria, an
duret triginta annis? vide Iaſ. *in §.pœnales, num.112.
Inſt.de actionib.* Tiraq. *de retractu lign.§.1.gloſſ.1.n.74.
& ad fin.tit.num.34.* Duen. *reg.6.ad fin.*

8 Ex quo nota primò, hoc tempus currere à die ex
quo emptor vitium, ſeu morbum rei emptæ ſciuit,
vel ſupinè ignorauit, quia eſt vtile, gloſ. *verbo currit,
in l.ſciendum tamen eſt, §.fin.& verbo habuiſſe, in
l.cum ſex menſes 55.ff.hoc tit.* Anton. Gom. *d.cap.2.
num.49. verſ. dubium,* Petr.Greg. *d.cap.21.n.26.verſ.
tempus redhibitionis,* Morla *d.tit.9.in præmiſſ.num.46.*
Molin. *d.diſp.353.num.5.*

Amplia iſtas actiones etiam cum mala fide præ- 9
ſcribi poſſe, vt ex aliis tradit Couar. *in regul. poſſeſſ.
p.2.§.11.n.5.* Mex. *d.concl.1.n.151.* Molin. *d.diſſ.353.
num.5. poſt med.*

Limita primò niſi venditor agat contra emptorem 10
actione ex empto ante lapſum ſex menſium ad pretium,
& emptor excipiat de vitio rei; nam tranſactis
his terminis audietur, & exceptio perpetuabitur, vt ex
Ioan.Andr. & aliis tradit Caballin. *in tract. huius tit.
cap.2.n.44.* vbi ex ſola propoſitione exceptionis actionem
perpetuari abſque litis conteſtatione, dicit Gabr.
Pereira *d.deciſ.74.n.19.* Guzman. *d.quæſt.61.n.38.*

Limita ſecundò has leges in foro conſcientiæ non 11
procedere, quia ad obuiandas lites, & Reipubl. perturbationem
terminum præfixerunt, in quo emptor
agere poſſit contra venditorem de dolo, fraude, & deceptione
vera, ſeu præſumpta; vnde in foro conſcientiæ
ad reſtitutionem venditor tenebitur, & per viam
denuntiationis Euangelicæ emptor ad iudicem eccleſiaſticum
ratione peccati recurrere poterit, de quo
Ludou. Beia *reſp. caſuum conſcientiæ, p.3. caſu 24. à
princ.* & præcipuè *verſ. reſpondemus leges,* Azeued.
l.10. n.53. tit.1.lib.4. noua Recop. Molin. *d.diſp.353.
n.5.* Valer.Regin. *in praxi fori pœnit.lib.25 pag.358.*

Limita tertiò in venditionibus conditionalibus, 12
nam pendente conditione, iſtud tempus non currere,
reſoluunt Bald. *in l.ſi prædium, num.12.infr.hoc eodem
tit.* Greg.Lop. *l.65.gloſſ.5.tit.5.p.5.* Campeg. *de teſtib.
regul. 322. fallent.6.* adueniente namque conditione
competit redhibitoria actio, D.Barboſ. *in l.ſi mora 10.
num.70. prope fin.ff.ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor non tenetur de caſu futuro, ſeu vitio ſerui, & num.4.*

2 *Duo vbi ſimul probanda ſunt, vnius probatio non releuat.*

3 *Temerè quid promittens, ſuæ temeritati id imputet.*

5 *Morbum, vel vitium tempore venditionis eſſe probabitur, ſi ante venditionem, & nunc eſſe probetur. Probabitur ſi ſeruus, vel animal moriatur intra triduum à die poſtquam periculum ad emptorem ſpectat, numerandum, num.7. & 9.*

6 *Medium probari, probatis extremis.*

8 *Animal venditum ſi poſt contractum illico, vel paulo pòſt appareat morboſum, præſumi fuiſſe morboſum tempore contractus.*

10 *Morbi non omnes, nec vitia omnia redhibitioni locum faciunt.*

12 *Morbus, ſeu vitium pro quo conceditur redhibitio, qualis ſit, & num.13.*

14 *In dubio ſi duo teſtes deponunt equum eſſe vitioſum, & duo quod non, in fauorem redhibentis iudicandum eſt.*

15 *Redhibitoriam dari re etiam mortua.*

L. Si apud. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. *Mutiano.*

DE futuro caſu, vel vitio ſerui, non tenetur ven- 1
ditor. Item duo vbi ſimul probanda ſunt, vnius 2
probatio non releuat. Temerè quid promittens, ſuæ 3
temeritati id imputet. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

Probat hic text. venditorem non teneri de morbo, 4
ſeu vitio rei contingente poſt venditionem, ſed ad
obtinendum

obtinendum in hoc iudicio requiritur quod emptor
probet ante venditionem rem morboſam, ſeu vitio-
ſam fuiſſe, & poſt venditionem morbum, ſeu vitium
durare, vt per Caballin. *in tract. huius tit. cap.2.n.35.*
Anton. Gom. *var. tom.2. cap.2.n.49. verſ. adde tamen,*
Cæpol. *in l. actione 54.n.1. & 2. ff. hoc tit.* Maſcard. *de*
probat. concluſ.616. n.2. & 3. vbi quod emptor agens
redhibitoria probare debet equum ante venditionem
fuiſſe intolerabili ferocitate calcitroſum, & ſic vitio
laboraſſe: & quod emptori incumbit probare ante
emptionem rem fuiſſe vitioſam, & venditorem mor-
bum ſciuiſſe, Morl. *in emporio iuris ciuilis, p.1. tit.9.*
de contrah. empt. in præmiſſ. n.42. Rot. apud Farin. *de-*
ciſ.833.n.5. in nouiſſ. cent.7. alias *p.4. diuerſor.* Gabr.
Pereira *Luſit. deciſ.74. n.33.* vbi etiam per hunc text.
id limitat, niſi pacto venditor ſeruum in poſterum
fugitiuum, ſeu vitioſum non fieri temerè promiſerit,
quia licèt impoſſibilis videatur promiſſio, ex ea ta-
men tenebitur.

5 Morbum, vel vitium tempore venditionis eſſe pro-
babitur, ſi ante venditionem, & nunc eſſe probetur,
quia præſumitur medio quoque tempore continuaſſe,
vt de furore inquit Bald. *in cap. fin. de ſucceſſ. ab inte-*
ſtato, Surd. *conſ.86.n.29. & deciſ.145. n.16.* vbi *n.17.*
6 ſubdit medium probatum eſſe extremis probatis. Et
dicit Maſcard. *d. concl.616. n.3.* quod emptori incum-
bit probare ante emptionem rem fuiſſe vitioſam, &
venditorem morbum ſciuiſſe. Et hinc propter vitium
ſtatim perfecta venditione ſuperueniens agi poſſe con-
tra venditorem, reſoluit Hippol. *ſing. 614.* quem re-
fert Ariſm. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.406. cap.2. verſ.*
propter. Et ex breuitate mortis præſumi animal vendi-
tum antea fuiſſe morboſum, ac proinde competere
redhibitoriam, tradit Gom. Leo *deciſ.40. in deciſ. di-*
7 *uerſ. tom.2.* citatus à Tepat. *vbi ſup. cap.5.* Vitium er-
go, ſeu morbum præceſſiſſe venditionem, probabitur
ſi ſeruus, vel animal moriatur intra triduum à die
poſtquam periculum ad emptorem ſpectat numeran-
dum, vt per Cæpol. *in l. actionis, n.3. ff. hoc tit.* Al-
ciat. *de præſumpt. reg.2. præſ.26. n.11.* Rip. *de peſte, tit.*
de remed. ad curand. peſtem, n.141. & 143. Hippol. *in*
l. ſtatuliberi, n.16. ff. de quæſt. Boër. *deciſ.323. n.22.*
Caballin. *in tract. huius tit. cap.2. num.26.* Riminald.
8 *conſ.350. n.11. vol.2.* vbi dicit animal venditum, ſi poſt
contractum illico, vel paulò poſt appareat morbo-
ſum, præſumi fuiſſe morboſum tempore contractus,
Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.118.* Bellacomb. *tom.1. com-*
mun. opin. lib.4. tit.38. n.2. pag.646. vbi Viu. *tit.43. de*
locato, num.59. pag.657. Perez *ad tit.7. lib.5. Ordin.*
9 *pag.191.* Maſcard. *de probat. concl.92. n.1. & 2.* vbi
dicit, ſi animal, vel equus venditus intra triduum
mortuus fuerit, præſumi tempore venditionis fuiſſe
infirmum, *& concl.616. n.8. & concl.633. & concl.1074.*
Surd. *deciſ.146. n.18.* Bonacoſ. *in tract. de equo, q.213.*
per tot. Seraphin. *de priuil. iuram. priuil.27. num.17.*
Caroc. *de locato & conducto, p.4. cap. de imperitia ca-*
prarij, quæſt.4. n.5. Marcel. Cala *de modo articulandi,*
num.710. Guzman. *de euict. quæſt.61. num.27.*

10 Morbus autem quid ſit, & in quo differat à vitio,
vide text. *in l.1. §. ſed ſciendum, ff. hoc tit. & in l. inter*
ſtuprum, §. verum, ff. de verb. ſignific. Caballin. *in tract.*
huius tit. cap.1. n.1. & 2. Cæpol. *in d. §. ſed ſciendum,*
n.10. Thom. Act. *de priuileg. infirm. rubr.3. c.3. per tot.*
11 Et nota quod non omnes morbi, nec omnia vitia red-
hibitioni locum faciunt, *l. ob quæ vitia 4. §. idem ait,*
l. Pomponius, ff. hoc tit. Tiraq *in tract. de iudicio in re-*
bus exig. verſ.10. Caballin. *in tract. huius tit. cap.2.*
n.1. Campeg. *de teſtib. reg.422. fallent.1. & 2.* Petr.
Greg. *ſyntagm. iuris lib.25. cap.21. n.4.* Maſcard. *dict.*
concl.616. n.11. & 12. Bonacoſ. *d. tract. de equo, q.143.*
Thom. Act. *d. tract. rub.4. cap.4. à n.7. & 15.* Et licèt
12 pro vitio minimo actio redhibitoria non detur, vt re-
ſoluunt plures ex ſupracitatis, & præter eos Rot.
d. deciſ.833. n.7. datur tamen pro re minima vendita,
vt pro gallina, vel cane, ſecundùm Cæpol. *in d. §. ſed*
ſciendum, per l. ſi tamen, §. non ſolùm, ff. hoc tit. Mor- 13
bos verò, ſeu vitium, pro quo redhibitio conceditur,
talis eſſe debet, quod rei emptæ vſum, & miniſterium
deteriorem faciat, vel illum impediat, *d. l.1. §. ſed*
ſciendum, verſ. proinde, vbi Cæpol. *à num.34.* notat
quod ille ſolus morbus, vel vitium propter quod vſus
corporis non modicè impeditur, facit competere hanc
actionem, Cabal. *d. cap.2. n.15.* Maſcard. *d. concl.616.*
num.11. & 12. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. tit.*
de empt. reſol.11. num.4.

Nota etiam, quod in dubio ſi duo teſtes deponunt 1
equum eſſe vitioſum, & duo quod non, in fauorem
redhibentis iudicandum eſt, Cæpol. *in l. quæro 58.*
§. fin. n.13. ff. hoc tit. Cott. *in memorab. verbo actio red-*
hibitoria, Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.6. n.18. verſ. de*
iſto, Greg. Lop. *l.40. gloſſ.4. tit.16. part.3.*

Nota denique, quod etiam re mortua durat hoc
edictum, & emptori datur hæc actio, *l. quod ſi nolit,*
§. idem ait, l. ædiles, §.1. l. ſi hominem, ff. hoc tit. Morl.
in emporio iuris ciuilis, p.1. tit.9. de contrah. empt. in
præmiſſ. num.44. Parlad. *differ.56. num.4.*

SVMMARIVM.

1 *Res quandoque ob pactum, aliquando redhibetur ob vitium.*
2 *Redhibitoriam, ſeu quanti minoris, dari pro rebus immobilibus vitioſis: intellige vt num.3. pro rebus mobilibus animatis, & pro aliis rebus mobilibus vitioſis, num.4.*
5 *Caſus, in quibus redhibitioni locus non eſt, & exceptiones aduerſùs emptorem redhibitoriâ agentem opponi poſſunt,* & *n.6.7.*
8 *In contractu donationis, etiamſi eius reſolutio pacta foret verbis directis, non tranſit dominium abſque traditione.*
9 *Redhibitoriam dari reſoluta emptione, vt venditor cogatur rem accipere, & pretium eidem emptori reddere.*

L. Si prædium. IV.

Iidem AA. Falſo.

RES quandoque redhibetur ob pactum, aliquando 1
ob vitium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l.1. num.1 ſup. hoc tit.

Si prædium, &c.] Notatur ad hoc, quod actio red- 2
hibitoria, ſiue quanti minoris, datur etiam pro rebus
immobilibus vitioſis, vt per Alex. *conſ.63. vol.6.* Ca-
ballin. *in addit. ad tract. de ædilit. action. addit. fin. verſ.3.*
limita, Cæpol. *in l.1. in princip. n.3. ff. hoc tit.* vbi in- 3
telligit quando fundus venditus producebat herbas
peſtiferas, & tempore venditionis erant ortæ, vel ra-
dicatæ; ſecus verò ſi poſt venditionem orirentur ex
facto emptoris. Neguzant. *de pignorib. part.2. memb.5.*
n.24. Boër. *deciſ.46. n.3.* vbi quod ſi peſtilis fundus,
ideſt peſtiferas herbas, vel lethiferas afferens, vendi-
tus fuerit, redhibendus erit, Valaſc. *de iure emphyt. q.6.*
n.18. Parlador. *in ſeſquicent. differ.56. n.5. verſ. hoc au-*
tem, & lib.1. rerum quotid. cap.3. §.5. n.2. Surd. *dec.146,*
n.7. & deciſ.165. n.5. Cald. Pereira *Luſit. deciſ.74. n.4.*
verſ. ex quo defendi, & n.13. idem Caballin. *d. tract.*
cap.1. n.5. vbi exemplificat in domo, quæ aërem in-
ſalubrem habet, aut in qua ſerpentes naſcuntur. Si-
giſm. Scacc. *de commerc. & camb. §.7. gloſſ.2. à n.74.*
Thom. Act. *de priuileg. infirmit. rub.6. de morbi conſi-*
deratione in rebus inanimatis, cap.6. per tot.

Amplia hanc actionem emptori dari non ſolùm pro 4
rebus immobilibus vitioſis, vt ſuprà vidimus, & pro

rebus mobilibos animatis, vt eſt de natura huius actionis, ſed etiam pro aliis rebus mobilibus vitioſis: nam licèt verba edicti ſolùm loquantur de ſeruis, & iumentis ac rebus ſe mouentibus, Iuriſconſulti ex interpretatione etiam ad alias res mobiles, quæ ſe mouent, extenderunt, & ad res ſoli: vide Cæpol. *in l.1. ff. hoc tit. à n.4. & n.20.* vbi pro libris venditis, pannis, tignis, & aliis rebus mobilibus edictum habere locum, docet Greg. Lop. *l.65. gloſſ.1. tit.5. part.5.* vbi idem pro libro corrupto, Caballin. *d. tract. cap.2. n.49.* Anton. Gom. *tom.2. var. cap.2. n.48. verſ. idem eſt, ſi quis vendat pannos, libros, vel ſimiles res mobiles vitioſas,* Campeg. *de teſtib. reg.423. verſ. ſecundò quando venditur liber,* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.21. cap.21. n.5.* Surd. *deciſ.146. n.7.* Gabr. Pereira *d. deciſ.74. n.4.* vbi pro fundo vitioſo, tigno, vel alia quauis re inanimata redhibitoriam conceſſam eſſe dicit Rot. *deciſ.833. n.1.* apud Farin. *in nouiſſim. cent.7.* aliàs *part.4. diuerſ.* vbi fuit dictum vtilem redhibitoriam locum habere, etiam in libris, in quibus licèt non concurrat qualitas morboſi, vel vitioſi, propter quam datur emptori redhibitoria directa; tamen ſi propter vitium latens expediat eos non habere, vt multùm impediatur eorum vſus, competit redhibitoria, & ſubdit in caſu illic deciſo, quod cùm liber fuerit emptus pro pretio ſatis notabili, videlicet duorum millium centum & quinque ſcutorum, ad effectum vt typis excuderentur pro vſu Eccleſiæ; & ex depoſitione peritorum & teſtium, & ex decreto ſacræ Congregationis Rituum conſtet eſſe ita refertum erroribus, & variationibus, vt imprimi non poſſit, & ſic non poſſit ob ea vitia ſeruire ad vſum deſtinatum, ideo locum eſſe vtili redhibitoriæ, non poteſt dubitari, duplicatur *dec.136. n.1. poſt lib.2. conſ. Farinacij,* Thom. Act. *de priuil. infirm. rub. cap.6. n.1.*

5 Aliqui ſunt caſus, in quibus redhibitioni non eſt locus, & exceptiones aduerſùs emptorem redhibitoriâ agentem opponi poſſunt.

b Primus eſt, ſi venditor vitium, vel morbum rei venditæ emptori clarè, rectè, & ſpecificè manifeſtauit, *l.1. §.1. ff. hoc tit. l. quæritur 14. §. ſi venditor, ff. eod.* Caballin. *in tract. huius tit. cap.2. n.20.* Anton. Gom. *tom.2. var. cap.2. n.48. circa finem,* Morla *d. tit.9. in præmiſſ. num.43. verſ. quo fit.*

6 Secundus caſus eſt, quando morbus erat manifeſtus & patens, vt quia equus erat cæcus, vel claudus, vel alium morbum ſimilem habebat, *d. l. quæritur, §. fin. l. ſi tamen 48. §. in ædilitiis, ff. hoc tit.* Cæpol. *in d. l. quæritur 14. §. ſi nominatim, à n.1.* Caballin. *d. cap.2. n.22.* Ant. Gom. *d. n.48. verſ. & idem eſt quando.* Surd. *deciſ.146. n.1. & 2.* vbi de redhibitoria equæ venditæ, quam antiquo dolore laborare emptor dicebat, & venditor excipiebat, quod morbus equæ erat euidens, & patens ex cicatrice, quæ erat omnibus eam inſpicientibus manifeſta, Morl. *d. n.43.* Gabr. Pereira *Luſit. deciſ.74. n.30.* Molin. *de Iuſtit. tr.2. diſp.353. n.17.* vbi ſubdit in foro conſcientiæ contractum eſſe validum, & ſi æqualis ſit, ad nihil teneri venditorem, niſi tempore contractus apertè illi conſtaret emptorem ignorare vitium notabile rei ex ſe patens, quia tunc in foro conſcientiæ teneretur admonere illum, ſi res cum eo vitio notabiliter inutilis eſſet ad id, ad quod illam emit. Rebell. *de oblig. iuſt. p.2. lib.9. q.8. n.15. cum ſeqq.* vbi *n.18.* reſoluit, quod quamuis venditor non obligetur ad declarandum vitium, manifeſtum, vt quod equus, quem vendit, ſit monoculus, cùm debeat præſumere non latere emptorem; ſi tamen illi conſtaret tale vitium non eſſe emptori notum, vel quod non aduertit, vel quod in ea negotiatione verſatus non ſit, ſub mortali, & obligatione reſtituendi venditor tenetur in conſcientia aperire librum.

Declara hunc ſecundum caſum non procedere quando emptor ſupinè ignorauit, & venditor morbum ſciebat, & illum non certiorauit; tunc enim dolus venditoris præponderat culpæ emptoris, ita Azor. *in ſum. huius tit. n.24.* Cæpol. *in d. l.1. in princ. n.12. verſ. præterea, ff. hoc tit.* Cabal. *d. cap.2. n.23.* Greg. Lop. *l.66. gloſſ.1. tit.5. p.5.* Surd. *dec.265. à n.18. & dec.146. n.10. & 21. verſ. quartò reſpondeo,* & *à n.19.* reſpondet ad text. *in d. l. quæritur, §. fin.* quod debet intelligi quando eſt tale ſignum, quod per ſe manifeſtet vitium. Thur. *in compendio deciſ. Neapol. verbo equus venditus, in fine,* vbi ait fuiſſe iudicatum quod vendens ſeruum cum collo ferro, ad reſtitutionem pretij non tenetur, quia ſignum ſatis fugitiuum eſſe indicat. Quamuis contrarium, immò venditorem non eſſe in dolo in caſu propoſito, exiſtimauerit gloſſ. *verbo neſcienti, in l.1. ſup. hoc eod. tit. & ibi* Bald. *n.6.* dum dicit venditorem ex eo, quod tacuerit, non eſſe in dolo, quando vitium erat patens, cùm crediderit emptorem ſcire, quod omnes ſciebant, & non eſſe fatuum; niſi gloſſæ & Baldi reſolutionem intelligamos in caſibus, de quibus *in l. ea quæ 43. ff. de contrah. empt.* & quando emptor aliàs in propriis negotiis erat diligens, ad not. per Caballin. *d. cap.2. n.23. in fine;* & quando vitium non latebat, nec erat neceſſaria indagatio, & emptor non ignorabat ea, quæ videbantur, quia erat peritus in arte, Gabr. Pereira *d. deciſ.74. n.30.* & quando ſeruus legatus venalis in foro fuit expoſitus, *l. ſi tamen 48. §. ei qui ſeruum, ff. hoc tit.* Surd. *dec.146. n.15.* Et quando morbus, vel vitium erat tale, quod cognoſci poterat, vt ſi emptor ſerui morboſi erat Medicus, vel equi mareſchalus, vel ſi liber, Doctor, quia præſumitur ſciuiſſe, niſi emptor probaſſet ſe ignoraſſe, quia nunquam vidit ſeruum, vel equum, nec librum; nam tunc dabitur ei actio, etſi ſupinè ignoraſſet, vt docent Cæpol. *in d. l.1. in princ. n.15. verſ. niſi emptor.* Surd. *deciſ.146. n.2.* Mant. *ſing.250.* vbi quod mareſchalo ementi equum morboſum nulla datur actio, quem refert Ariſmin. Tepat. *var. ſent. tom.2. tit.406. cap.2. in fine,* turpe enim eſt alicui ignorare artem in qua verſatur, *l.2. §. Seruius, ff. de origine iuris, l. profeſſio tua, C. de munerib. patrim. lib.10.* cum traditis à Gonz. *ad reg.6. Cancel. gloſſ.4. num.76.*

Declara deinde, eundem ſecundum caſum non procedere quando emptor, qui videt, aut ſcit animal eſſe morboſum, aut fugitiuum, ſtipulatur ſanum eſſe, vel non eſſe fugitiuum, quia tunc contra venditorem, non obſtante quod de morbo fuit certioratus, poterit agere ad intereſſe, *l. apud Celſum, §. item Labeo, ff. de doli except.* vbi de ſeruo fugitiuo, Surd. *conſ.15. à n.17. & dec.265. n.20.* Non obſtat quod ſtipulatio non valet tanquam de re impoſſibili, *l. impoſſibilium, ff. de regul. iuris, l. non moriturum, C. de contrah. empt.* quia reſpondit Surd. *d. conſ.15. n.18.* venditorem promittere videri non factum ipſum, quod impoſſibile eſt, ſed intereſſe, ideo ſtipulationem committi reſpectu intereſſe.

Tertius caſus eſt quando venditor ſeruum, equum, 7
vel aliud quid vendidit, hoc pacto adiecto, quod non vult teneri de certo aliquo vitio, vel cauſa, *l. quæritur 14. §. venditor, ff. hoc tit. l. Hiſp.66. tit.5. part.5.* Rom. *ſing.387.* Alex. *conſ.14. n.5. vol.5.* Surd. *deciſ.146. num.9.* niſi venditor ſciret vitium, quod excepit, & de eo emptorem non certiorauit; tunc enim non obſtante quod de ſpeciali vitio dixit quod nolebat teneri, actio emptori datur, Cæpol. *in d. §. venditor, n.10.* Surd. *d. conſ.36. n.16.* quod procedit etiam quando generaliter venditor dixit ſe nolle teneri de aliquo vitio, vel morbo, ſi venditor vitium, vel morbum ſciebat; quia etiam tunc non obſtante dicto pacto emptori actio redhibitoria datur; generalis enim pactio venditori vitium ignoranti tantum prodeſt, Cæpol. *in d. §. ſi venditor, n.10. col.4. verſ. ſi verò venditor ſciebat,* Greg. Lop. *l.66. gloſſ.2. tit.5. p.5.*

Vnde quando venditor dixit equum morboſum, & vitioſum eſſe generaliter, & quod eum vendebat cum omnibus vitiis & morbis ſuis; vel dixit, Vendo equum qui

qui eſt malè ſanus, pro cæco, pro claudo, & qui dolet aurè, & tetro, & eſt totus plenus vitiis, & nolo teneri de aliquo: vel ſi interrogatus ab emptore ſi erat morboſus, aut vitioſus, vel ſi non interrogatus venditoe dicat, iſte equus habet lumina effoſſa, eſt lunaticus, & rocalcitroſus, &c. tunc ſi equus aliquod vitium, vel morbum patiatur, etiam ex his, quæ inter alia expreſſa fuerunt per venditorem, contra eum emptor agere poterit, quia fuit vſus dictis verbis cauſa decipiendi emptorem. Greg.Lop. *per text. ibi in l.66. gloſſ.3.tit.5. p.5.& l.45 gloſſ.1.tit.18.p.3.* Cæpol. *in d.§.ſi venditor, n.1. in princ.* Ant.Gom. *d.c.2.n.49.in princ.* Caballin. *d.cap.2.n.24.* Mex. *in tract. taxa panis, concl.6.n.7.* Sord. *conſ.13.n.34. & deciſ.146.n.22.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, p.1.tit.9.de contr.empt.in præmiſſ.n.43.* Catoe. *dec. 16.n.32.* Thot. *in compendio deciſ. Neapol. verbo equus,* Guzman. *de euictionib. q.61.n.24.*

8 *Vtpote ſub conditione venditum reſilui,* &c.] Notatur ad hoc, quod in donationis contractu, etiamſi eius reſolutio pacta foret verbis directis, non tranſit dominium abſque traditione, cùm id ſpeciale ſit in pactis legis commiſſoriæ, & addictionis in diem, vt per Couat. *lib.1.var.cap.14.n.3. verſ. hanc verò,* ibi, *quartò etiamſi.*

9 *Et redhibitoriam actionem,* &c.] Ergo datur actio redhibitoria reſoluta emptione, ad hoc vt venditor cogatur rem accipere, & pretium eidem emptori reddere, vt per Couat. *lib.3.var.cap.8.n.2.verſ. & ideo iure hac opinio.* Hieron.Gabr. *conſ.66.n.3.lib.1.* vbi ait loqui de actione danda emptori ad pretium, non de ea, quæ venditori datur ad rem venditam, Card. Mantic. *de tacit. & ambig.conuent.lib.4.tit.32.n.60.& 71.*

In gloſſ. *Sub conditione,* ibi, *ſcil.reſolutiua,* &c. Et ideo actum non ſuſpendit, nec eum facit conditionalem, ſed tantùm ex euentu ipſius eum reſoluit, vt per Tiraq. *de retractu conuent.§.2.gl.1.n.74.cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *In redhibitoria emptor probabit ſeruum eſſe fugitiuum.*

2 *Res multa ſi ſimul emantur, & vna tantùm ſit vitioſa, ita vt redhibenda veniat, quid.*

L. Habito ſemel. V. & vlt.

Impp. Grat. Valent. *&* Theod. AAA.
Nebridio P. V.

1 IN redhibitoria emptor probabit ſeruum fugitiuum eſſe. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati *ad l.1. num.1 ſup. hoc tit.*

Vide Rebell. *de oblig. iuſt. p.2.lib.9. q.8.n.28.* vbi per hunc text. reſoluit, ſi venditor non declarat ſeruum eſſe fugitiuum, quia ignorat, non tenetur ad damna ſubſequuta; conceduntur tamen contra illum actio quanto minoris, & redhibitoria. De ſeruo fugitiuo vide poſtra *in collect. ad l.1.ſup.hoc eod.tit.*

2 Nota quod ſi multæ res ſimul emantur, & vna tantùm vitioſa ſit, itavt redhibenda veniat, tunc ſi reliquæ adeò cum ea ſint connexæ, vt dura ſit ſeparatio vnius ab aliis, putà ſi plures ſerui ad miniſterium aliquod ſimul ſint empti, & reliqui ſine vllo illorum præſtare illud non poſſint, tunc diſſoluitur contractus quoad omnes, eſto ſingulæ illæ res diſtinctis pretiis emptæ ſint: ſi verò non habeant talem connexionem, tunc illa tantùm eſt redhibenda, quæ reperitur vitioſa, reſtituto pretio, quo illa vendita fuit, ſi peculiari pretio fuit vendita, aut facta æſtimatione illius mandato iudicis, quando partes non conuenerint. Ita Ant.Gom. *tom.2.variarum,cap.2.n.48.* Molin. *de Inſt. tract.2.diſp.353. n.30.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.9. de contrah.empt. in præmiſſ. n.43.* Cæpol. *per text. ibi in l. cùm quidam 34. n.6. & 10. ff. hoc tit.* Gabr.Pereira *Luſitan.deciſ.47.num.29.*

De monopoliis, & conuentu negotiatorum illicito, vel artificio ergolaborum, necnon balneatorum prohibitis, & pactionibus illicitis.

Tit. LIX.

SENſVS apud Synopſeos authorem hic eſt: De nauigatoribus qui annonæ inſidiantur dum emunt & ſupprimunt merces, aut falſis ponderibus vtuntur; & quod non liceat inter ſe paciſci de ſpeciebus, ne minoris vendantur, quàm inter ſe ſtatuerunt, & ne ſint monopolia. Hoc igitur titulo tria prohibentur, quæ publicæ vtilitati repugnant, quia caritatem inducunt. I. Monopolium, id eſt, priuilegium, vt aliquis ſolus certas merces, vel res vendere poſſit, *l.vnic. in princ.* II. Negotiatorum illicitæ conuentiones, vt merces non minoris vendantur, quàm inter ſe ſtatuerint, *verſic.neve quis.* III. Pacta artificum & ergolaborum (id eſt, redemptorum, qui opus faciendum conducunt) & balneatorum, quibus inter ſe paciſcuntur, ne opus ab aliquo inchoatum alius perficiat, vel vt eius curam aliquis ſuſpiciat, quod alterius curæ commiſſum erat, *§. ædificiorum.* Scripſerunt in hanc rubricam Cuiac. Pac. & VVeſembec. De materia tituli, & plura de monopolij crimine, vide apud Armill Syluest. & alios Summiſtas *verbo Monopolium,* Fernand. *in iuris partes, lib.2.c.9.* Caluin. *in ſuo Lexic.iuridic.verbo Monopolium, & verbo Ergolabi.* Rebuff. *tom.2. ad leges Galliæ, tract.de magiſ.eſſe.& monopol.gloſſ.2.& in l.inter publicas, ff.de verborum ſignificat. pag.114.* Auendan. *ad cap.19.Prætor. n.31.verſ.item contra,* Fr.Ludouic. *in inſtruct.conſcient.lib.1.c.42.* quod inſcribitur, *De monopoliis,* Mercat. *de contractibus, lib.2.cap.14.* Damhauder *in praxi crimin.c.132.fol.200.& 201.* Decian. *in tract.crim.lib.7.c.21.* Conrad. *in tract.de contractibus illicitis, q.51.* Menoch. *de arbitr.caſu 569.* Perez *l.2.tit.23.lib.2. Ordin. pag.430. & lib.8. pag.244.* Burg.de Paz *conſ.47.n.2.cum ſeqq.* Matienſ. *l.1.gloſſ.9. n.13.tit.14.lib.5.nona Recopil.* Azeued. *l.4.tit.14.lib.8. etiam noua Recopil.* Surd. *conſ.321.n.24.cum ſeqq.* Bobadil. *in ſua politica, lib.3.cap.4.n.59.& 60.* Cardin. Tuſch. *pract.concluſ.lit. M, verbo Monopolia, concluſ.358.* Farinac. *fragment.crimin. part.2. lit. M, ex num.282.vſque ad 307.* Nicol.Mozz. *de contractibus, tract.de empt.& vend.tit. de perſonis quæ poſſunt emere, n.19.& 20.* Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.345. per tot.* Leſſ. *in ſimili tract.lib.2.c.21.dub.2.* Matta *de iuriſdict. p.1.cap.13. per tot.* Rebell. *de oblig.inſtit.part.2.lib.9. quæſt.4. de monopolio,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.25.c.22.a n.327.cum ſeqq.* Azor. *inſt. moral.part.3.lib.8.cap.28.de monopoliis.*

SVMMARIVM.

1 *Negotiationes, & commercia ſpecierum non ſint in manu vnius.*

2 *Statuta vt res carè vendantur, aut ne vnus ex opificibus rem ab alio inceptam perficiat, ſunt illicita.*

3 *Conuentiones opificum ne infra pretium taxatum res vendatur, aut ædificium ab vno cœptum alius perficiat, ipſo iure nulla ſunt, & legibus reprobata.*

4 *Mono*

4 *Monopolij crimen vti grauiſſimum, ac Reipubl. maximè pernicioſum, iure eſt prohibitum.*
5 *Monopolium qui committant, & n.9.10. & quando committatur, n.6.7.*
8 *Monopolij conuentionem non validari iuramento.*
11 *Ergolabi qui.*
12 *Balneatores qui.*
13 *Monopolij pœna quæ.*
14 *Contra Monopolia exercentes vt procedatur.*
15 *Primates collegij conſentientes in monopolium in eorum collegio, puniri mulctâ quadraginta librarum auri.*
16 *Iudices negligentes procedere contra monopolia exercentes, & pœnas à iure inflictas ab illis exigere diſſimulantes, mulctâ quadraginta librarum auri puniri.*
17 *Iudex qui pœnam remiſerit, aut minuerit, qualiter puniatur, remiſſiue.*
18 *Echinus quid.*

L. Iubemus vnic.

Imp. ZENO *Conſtantino P. P.*

1 NEgotiationes, & commercia ſpecierum non ſint
in vnius manu. Item ſtatuta vt res carè vendan-
2 tur, aut ne vnus ex opificibus rem ab alio inceptam
perficiat, illicita ſunt. Conuentiones opificum ne iuxta
3 pretium taxatum res vendatur, aut ædificium ab vno
cœptum alius perficiat, ipſo iure nullæ ſunt, & legibus
reprobatæ. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Butrig.
Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Cuiac. Sebaſt.
Næu. remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

4 *Monopolium audeat exercere*, &c.] Notatur ad hoc, quod monopolij crimen iure prohibitum eſt, grauiſſimumque reputatur, ac Reipubl. maximè pernicioſum, eo quòd emere cogantur cariùs merces de eorum manibus, cæteri verò de Republic. impediantur iuſtè & commodè negotiari, benigniores que eſſe in pretio aliis ciuibus, vt per Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 345. n. 1.* Dec. *tract. crim. lib. 7. c. 21. à princ.* Farin. *fragm. crimin. part. 2. lit. M, n. 287. cum ſeqq.*

5 *Ne quis*, &c.] Etiam Principes, & Domini terrarum, qui ſi ea aut frumentum, aut alia victualia, vt ſoli magno pretio vendant, monopolium committunt, Decian. *d. lib. 7. cap. 21. n. 5.* vbi inuehitur contra Principes, qui hodie ſua horrea, ſuaſque cellas repletas habent, vt certo anni tempore ſingulares res ad victus neceſſarias ſuo arbitrio vendant, nemoque alius huius generis merces vendere poſſit: refert Farin. *d. lit. M, n. 98.* vbi *num. 29.* poſt Decian. *eod. cap. 21. n. 29.* & Menoch. *de arbitr. caſu 569. n. 20.* reſoluit monopolium committi etiam per aromatarios ſtatuentes quod pro exequiis defuncti nullus ceram poſſit dare eorum hæredibus, niſi priùs ſoluerint aromatariis totum, quod defunctus debebit.

6 *Vel cuiuſlibet alterius ad victum*, &c.] Notatur ad hoc, quod monopolium præcipuè committitur quando quis emit aliquam victualiæ totam ſpeciem, vtputa frumentum, vinum, oleum, & ſimilia, vt is ſolus, & vnus vendendi poteſtatem habeat, & non alius, vt per Decian. *d. lib. 7. c. 21. n. 1. in fine*, Azeued. *l. 4. n. 2. tit. 14. lib. 8. noua Recop.* Farinac. *d. lit. M, n. 292.* vbi *num. 293.* monopolium committi ait non ſolùm in mercibus, ſed etiam in loco, vtputa quando ſtatuitur quod paſtilla, aut alia victualia non vendantur, vel emantur, niſi in certo loco.

Nec quis illicitis habitis conuentibus, &c.] Nota-
7 tur ad hoc, quod monopolium propriè committi dicatur inter plures mercatores, ſeu artifices, quando inter ſe concordant, conſpirant, & conueniunt; & omnes vno certo pretio vendunt, & non minori, vt per Ariſmin. Tepat. *var. ſent. tom. 2. tit. 366. cap. 3. verſ. conuentiones*, Menoch. *d. caſu 560. n. 3. & 10.* Decian. *d. lib. 7. cap. 21. n. 7.* vbi *num. 17.* ſubdit monopolij crimen incurrere eos, qui conueniunt non locare domos, vel apotechas, aut alia ædificia, ſeu bona, niſi tanto pretio, Farin. *d. lit. M, n. 290.* Molin. *d. tract. diſp. 345. n. 1.* vbi *num. 5.* reſoluit, quod quando huiuſmodi conuentiones in cauſa eſſent quod priuati emerint vltra iuſtum pretium, rigoroſum, quod alioquin eſſet futurum, aut quod infra iuſtum pretium infimum venderent, non eſt dubium teneri eos reſtituere vſque ad limites iuſti pretij, de quo latiùs Petr. Nauar. *de reſtit. lib. 3. cap. 2. n. 77. in dubit. 9.* Azeued. *l. 4. num. 8. tit. 14. lib. 7. noua Recop.*

Coniurent, vel paciſcantur, &c.] Notatur ad hoc, 8
quod monopolij illicita conuentio, ſeu pactio iuramento non validatur, vt per Decian. *d. lib. 7. cap. 22. num. 16.* Farin. *d. lit. M, num. 301.*

Ædificiorum quoque artifices, &c.] Notatur ad 9
hoc, quod artifices monopolium committunt quando inter ſe conueniunt vt incepto per vnum operi alter ſe non intromittat: ita Decian. *d. lib. 7. c. 21. n. 8.* Menoch. *d. caſu 569. num. 5.* Farin. *d. lit. M, n. 295.* Azeued. *d. l. 4. num. 29.*

Artifices etiam monopolium committunt, ſi inter ſe 10
paciſcantur ne quiſpiam eorum in arte illa inſtruat alios præter filios, vel eorum nepotes, vt per Ioan. Sichard. *hîc, num. 3.* Menoch. *d. caſu 569. n. 15.* vbi ſubdit id locum non habere in his artificibus, quibus vel priuilegio, vel vſu antiquiſſimo permiſſum eſt ita paciſci, ſeu obſeruari, & *num. 17.* ſubdit monopolium committere pariter artifices, qui paciſcuntur inter ſe, quod nemo doceat artem illam, niſi tanto pretio, vel minori tempore quàm triennio, vel quadriennio, refert Farinac. *dict. littera M, num. 296.*

Vel ergolabi.] Ii dicuntur, qui opus aliquod facien- 11
dum conducunt, & non ſunt ipſi artifices, ſed alij, qui poſtea artificibus id operis minori pretio perficiendum locant, de quibus Imperator hîc intelligere videtur, cùm ipſos ab artificibus diſtinguat, ita Ferrand. *lib. 2. explicat. in tit. de monopol. & conuentib. c. 9.* Caluin. *in ſuo lexic. iurid. verbo Ergolabi.*

Et balneatores.] Ii dicuntur qui balnea præbent, 12
balneorum præfecti, ita Spieg. *l. 30. §. ædilis, ff. locat.* Caluin. *in d. ſuo lexic. Iuridico, verbo Balneator.*

Bonis propriis ſpolientur, &c.] Notatur ad hoc, 13
quod monopolij pœna eſt publicationis bonorum & exilij, vt per Decian. *d. lib. 7. cap. 21. n. 33. in princip.* Menoch. *d. caſu 569. num. 23.* vbi ſubdit, quod hæc pœna poteſt mitigari arbitrio iudicis, iuxta facti & perſonarum qualitatem, Molin. *d. diſp. 345. num. 1.* Azeued. *d. l. 4. num. 34. tit. 14. lib. 8. noua Recop.* Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 8. cap. 28. de monopol. verſ. primò.* Farin. *d. lit. M, num. 282.*

Omniaque huiuſmodi facinora denunciandi, &c.] 14
Ergo per denunciationem proceditur contra monopolia exercentes, vt per Bald. *hîc, n. 2. in fine*, Farin. *d. lit. M, n. 286.* vbi poſt Sichard. *in præſenti, n. 13. & 14.* ſubdit poſſe procedi per accuſationem, per denunciationem, per inquiſitionem, & ex officio.

Cæterarum præterea profeſſionum Primates, &c.] 15
Notatur ad hoc, quod puniuntur collegij Primates, & Præſidentes propter huiuſmodi illicitas pactiones, & conuentiones in eorum collegio, & arte factas, dum ſic fieri conſentiunt, in libris auri quadraginta, vt per Bald. *hîc, num. 1. verſ. nota ſpecialiter.* Decian. *d. lib. 7. cap. 21. n. 33.* Menoch. *d. caſu 569. n. 34.* Farinac. *d. lit. M, num. 283.* Et de his Primatibus vide Tiraq. *de nobilit. cap. 37. num. 36.*

Officio tuæ ſedis, &c.] Notatur ad hoc, quod indi- 16
ces negligentes procedere contra monopolia exercentes, & pœnas à iure inflictas ab illis exigere diſſimulantes, pœna quinquaginta librarum auri puniuntur, vt per Bald. *hîc, n. 3.* vbi propterea facit generalem

conclusio

concluſionem, quod iudices negligentes punire maleficia puniuntur: refert Farin. *d. litt. M*, *num.* 284. Azeued. *d.l.4. num. 14. in fine.*

17 *Minus fuerit executum.*] Iudex qui pœnam remiſerit, aut minuerit, qualiter puniatur, vide Tiraquel. *de pœnis temper. in præfat. num. 14.*

18 In gloſſ. *Echini*, ibi, *vel dic quod echinus eſt paruus piſcis.* Vide Caluin. *in ſuo Lexic. iuridico*, *verbo Echinus.*

De Nundinis, & mercatibus.

Tit. LX.

Nundinæ ſunt mercatus vnius, vel plurium prouinciarum. Mercatus ſunt nundinæ vnius ciuitatis. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vueſemb. De materia tituli vide Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 53. Andr. Gail. *lib. 2. obſeru.* 60. Anton. Theſaur. *deciſ.* 264. *n.* 2. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 52. *cap. 3. n. 1. cum ſeqq.* Foler. *ad Marant. de ordine iudic. part. 4. diſtinct. 9. n. 50. cum ſeqq.* Camill. Borrel. *de præſtantia Regis Catholici, cap.* 36. à Ponte *in tract. de poteſt. Proregis*, *tit. de diuerſis prouiſion. §. de mercat. ſeu nund.* Ariſmin. Tepat. *var. ſent. tom. 2. tit. 366. cap. 12. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Ad nundinas venientes non arreſto obſtringi, nec eorum bona in ſequeſtrum poſſunt conjici, & n. 2. non poſſunt conueniri à facientibus eas in eorum territorio de permiſſu Principis, ſed bene ab aliis mercatoribus contrahentibus cum eis, n. 3.*

4 *In nundinis neminem conueniri niſi pro contractibus geſtis in nundinis, ſi ibi habeat pergulam.*

5 *Nundinis durantibus neminem conueniri pro cauſis ciuilibus.*

6 *Nundinarum tempore elapſo ceſſare modum illum procedendi, & attendi ritum loci.*

7 *In nundinis immunitas omnium vectigalium, & gabellarum conceditur.*

8 *Nundinas faciendi licentia à ſolo Principe concedenda.*

9 *Mercatus ſi ſemper factus fuerit in vna platea, an potuerit mutari in aliam.*

10 *Moleſtari & vexari etiam illum, cui iudicialiter infertur moleſtia.*

11 *Nundinas faciendi priuilegium decem annis amittitur, & n. 13. non amitti quando priuilegium in mera voluntate eſt poſitum, n. 12. nec amitti quoad contractus correſpectiuos, ſed ad ea tantum priuilegia, quæ ex mera gratia ſunt conceſſa.*

L. Qui exercendorum. Vnic.

Impp. Valens, & Valent. AA. *ad Probum P. P.*

1 Aduenientes ad nundinas non arreſto obſtringi, nec eorum bona in ſequeſtrum conjici poſſunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet. Fulgoſ. Angel. Caſtr. Bald. Sichard. Cuiac. Sebaſt. Næu. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 42.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 3. tit. 7. part. 5.* Strach. *de mercat. part. 1. n. 91.* & *in tit. quomodo in cauſa mercatorum procedendum ſit, num. 2.* Marant. *de ordine iudic. part. 4. diſt. 9. n. 82. cum ſeqq.* vbi ex Angel. ait procedere, vt venientes ad nundinas non poſſint conueniri à facientibus eas in eorum territorio de permiſſu Principis, ſed bene poſſint ab aliis mercatoribus contrahentibus cum eiſdem conueniri, Petr. Pech. *de iure ſiſtendi*, *cap. 10. num. 3. pag. 102.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 3. lib. 25. c. 3. num. 6.* vbi etiam refert, quod anno 1480. lata lex à Ferdinando & Iſabella Regni Hiſpaniarum conſortibus, vt commeantium ad nundinas priuilegiatas nullus comprehendi poſſit iure oppignerationis, ſeu repreſſaliorum, ſeu clarigationis. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 60. conſid. 1.* D. Barboſ. *in l. hæres abſens, §. proinde, in princip. n. 110. & 111. ff. de iudic.* vbi quod in nundinis quis non conuenitur pro contractibus alibi geſtis, ſed pro geſtis in nundinis ibi conueniri poteſt, ſi ibi habeat pergulam. Gutier. *de gabellis*, *quæſt. 7. n. 28.* vbi tenet quod huius legis 4
priuilegium non ceſſat ſi tempore nundinarum factus fuerit contractus, & non traditio, ſubditque gabellam venditionis factæ in nundinis ſub conditione, quæ poſtea nundinis tranſactis perficeretur, non eſſe ſoluendam, quia adhuc nundinarum priuilegium locum habet propter conditionis retrotractionem. Et nota quod nundinarum, mercatuum, ac feriarum ſub prætextu, præceptum de dominicis & feſtiuis diebus ſanctificandis, & obſeruandis nullatenus eſt violandum, vt cenſuit S. Congr. Rituum, cuius memini in collect. Bullarij *verbo Nundina.*

Hinc eſt, quod durantibus dictis nundinis nemo 5
poteſt moleſtari, nec conueniri pro cauſis ciuilibus. Bald. *conſ. 106. in fine*, *lib. 4.* Camill. Borrel. *de præſtantia Regis Catholici*, *cap. 36. n. 37. & 38.* vbi limitat in contractibus ibidem factis, Sichard. *hîc*, *n. 4. & 5.* Matth. Coler. *de proceſſib. execut. p. 1. cap. 3. n. 47.* Et in cauſis prædictis abſque omni alio proceſſu iudiciali proceditur, ſecundum Sichard. & Coler. *citat. locis*, Strach. *de mercatura, p. vlt. c. 1.* Cephal. *conſ. 492. n. 28. vel. 4.* Marant. *de ordine iud. p. 4. diſt. 9. n. 49.* Camill. Borrell. *conſ. 86. per tot. & d. cap. 36. n. 43.* vbi ſubdit 6
quod ſi labatur tempus nundinarum, ceſſat modus ille procedendi, & attenditur ritus loci.

Similiter vt faciliùs ac ſecuriùs mercatores in nundinis 7
concurrant pro communi populorum vtilitate per Principem immunitas omnium vectigalium, & gabellarum conceditur, Franc. Marc. *deciſ. 415. in fine*, Capyc. *in inueſt. rub. feudorum clauſula*, *verbo mercatus*, Camill. Borrell. *d. cap. 36. n. 35.*

Nota quod ius Regale eſt, quod ſolus Princeps 8
concedat licentiam faciendi nundinas, de quo Caſtald. *de Imper. quæſt. 110. verſ. 100.* Nat. *conſ. 511. & conſ. 512. n. 5. col. 3.* Sixt. *lib. 1. de regal. cap. 2. n. 37. & cap. 6. n. 31.* Bodin. *de Republ. lib. 1. cap. 10.* Raudenſ. *conſ. 23. n. 10. lib. 2.* Capyc. *loco citato*, Menoch. *conſ. 302. n. 31.* Sed quid ſi mercatus ſemper factus fuerit in vna 9
platea, an potuerit mutari in aliam, vide Cancer. *lib. 1. var. cap. 13. n. 284. & 289. cum ſeq.*

Moleſtiam poſſint inferre.] Per hunc text. notat 10
Bald. hîc, quod etiam ille vexatur, cui moleſtia iudicialiter infertur, vt per Paul. de Caſtro *conſ. 204. col. 2. lib. 2.* Sued. *de aliment. tit. 9. quæſt. 26. num. 2.*

In gloſſ. *Licentiam*, ibi, *quam decennio non vtendo amittunt.* 11
Notatur ad hoc, quod licentia, ſiue priuilegium faciendi nundinas decem annis amittitur, *l. 1. ff. hoc tit.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 25. c. 3. n. 11. & lib. 40. cap. 5. n. 27.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi*, *p. 2. alleg. 26. n. 20.* cuius legis primò deciſionem 12
locum non habere quando priuilegium in mera voluntate poſitum eſt, tenent Rip. *in l. nominis*, *n. 97. verſ. intellige ſi per Principem, ff. de fluminib.* Felin. *in cap. cùm Eccleſia*, *n. 25.* & ibi Decian. *n. 26. de conſtit.* Rebuff. *in l. Diuus, ff. ad Syllan. n. 204. verſ. ſi tamen*, Decian. *reſp. 43. n. 34. vol. 3.* Neque etiam procedere in contractibus correſpectiuis, ſed tantùm in priuilegiis,

legiis, quæ mera gratia conceduntur, tenet Decian. *reſp.25.n.113. verſ. præterea, vol.1.* per text. *in l. quod bona fide, ff. de action ib.*

13 Ad illud verò, quod generaliter hinc colligunt Doctores, videlicet quod priuilegium impetratum à Principe videmus amittere, ſi eo per decennium non vtamur, vide Bald. *de præſcript. 4. part. 5. princ. quæſt. 4.* Padill. *in l. falſo, n.3. cum ſeqq. C. de diuerſ. reſcript.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſ. 41. n.16. & conſ.727. n.13. & conſ.1172. n.15.* Molin. *de primog. lib.2. cap.7. ad fin.* Garc. Maſtrill. *Siciliæ deciſ.96. n.1. part.1.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.15. n.8.* Hippol. Riminald. *conſ.56. n.67. verſ. accidit,* Decian. *reſp.66. n.65. vol.3. & conſ.43. n.35. & reſp.2. n.125. verſ. multò, lib.2.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.5. c.4. quæſt.8. & cap.22. quæſt.8.* Soar. *de legib. lib.8. cap.33. n.19.* quorum plures reſoluunt, & meritò, quod in his caſibus, in quibus priuilegium amittitur ex non vſu, neceſſarium eſt probare quod impetrans potuit eo vti intra decennium, & vſus non fuit, & tunc tacitè dicto priuilegio renuntiare cenſetur, alioquin per mille annos non inducitur amiſſio priuilegij: & concludit Decian. *conſilio vltimo, loco citato,* quod actori incumbit onus probandi plures eueniſſe occaſiones, quibus mediantibus potuit eo priuilegio vti, & vti noluit.

De vectigalibus, & commiſſis.

Tit. LXI.

DVæ ſunt partes huius tituli, altera eſt de vectigalibus, altera de commiſſis. Vectigal autem hîc dicitur, quod pro negotiatione, vel tranſlatione mercium, aut ſeruorum venalium, fiſco, vel Reipubl. ſeu publicanis, qui à fiſco, vel Republ. conduxerunt, præſtari debet, quod niſi ſoluatur, res in commiſſum incidit, ideſt, regulariter fiſco committitur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide Aymar. Riual. *hiſtoria ciuilis lib.1. fol. 5. verſo,* vbi agit, quis primus vectigalia inſtituerit, Rebuff. *in comment. ad l. eum qui, ff. de verb. ſignific. pag. mihi* 107. vbi quid ſit vectigal, Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.31. in princip.* Maſcard. *de probat. concluſ.834.* Renat. Chopin. *in tract. de domanio Franciæ, lib.1. tit.9.* Petr. Heig. *in miſcell. quæſt. part.1, quæſt.17. fol.239. cum ſeqq.* Bellacomb. Kitebou. Bonacoſ. Vezin. & alios *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.39.* Henric. Bocer. *diſput. de vniuerſo iure, part.1. claſſ.4. diſp.3. de publicanis, vectig. & commiſſis,* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.1. lib.2. cap.*10. vbi de quibuſdam rebus ex quibus nomine tributi, vel vectigalis fiſcus quædam accipiebat, & antea *cap.*8. agit de perſonis, quæ ſunt immunes à vectigalibus, & *cap. ſeq.* de portoriis, ſeu vectigalibus in ſpecie, Salon. *in 2. 2. tom.2. quæſt.77. art.1. de vectigalib.* Guid. Pancirol. *in theſauro var. lectionum, lib.3. cap.31.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tom.3. tit.15. de tributis, collectis, & vectigalibus,* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.1. tit. de iure fiſci, reſol.5. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſput. 671. cum ſeqq.* Parlad. *rerum quotidian. lib.1. cap.3.* vbi totam vectigalium materiam ad Regiarum legum interpretationem mira quadam breuitate perſtringit, Peregrin. *de iure fiſci lib.6. tit.5. num.1. cum ſeqq.* vbi quid ſit vectigal, & quarum pro vectigali de iure communi ſolui debeat, Farinac. *in praxi crimin. p.7. de furtis, quæſt.172.* vbi de fraudantibus gabellam, & eorum pœna quando habeat locum, & quando non. Ariſmin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit. 367. de publicanis, & vectigalib. gabellis, pedagiis, &c. & tit. 368. de commiſſis & pœnis fraudantium pedagia, & gabellas.*

SVMMARIVM.

1 *Manumiſſio ſerui non impeditur generali hypotheca bonorum, quam habet fiſcus.*

2 *Libertas præſtita ante motam quæſtionem commiſſi non reuocatur prætextu vectigalis non ſoluti, & num.3.*

4 *Res quæ vehuntur, de quibus gabella ſolui debebat, eâ non ſolutâ, incidunt in commiſſum, & confiſcantur, etiamſi poſt omiſſam profeſſionem, ſeu manifeſtum quis ſoluere eſſet paratus, n.5. tranſire hanc pœnam etiam ad hæredes, ſi viuo delinquente quæſtio mota fuerit, n.6.*

7 *Rerum quæ cadunt in commiſſum ob fraudatam gabellam, dominium tranſit ipſo iure in fiſcum, non tamen poſſeſſio, niſi ſequatur iudicis declaratoria.*

8 *Gabellam fraudare nec in foro conſcientiæ licitum eſt.*

9 *An vectigali non ſoluto res tota incidat in commiſſum.*

L. Si iure. I.

Impp. Severvs, & Antoninvs AA. *Victorino.*

GEneralis hypotheca bonorum, quam habet fiſcus, non impedit ſerui manumiſſionem. Item li- 1 2
bertas præſtita ante motam quæſtionem commiſſi non reuocatur prætextu vectigalis non ſoluti. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Aloyſ. Leo *in 4. fol.42. verſo,* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Calal. *in ann.1.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 3
l. Hiſp.6. tit.7. part.5. vbi Greg. Lop. *gloſſ.5.* vbi dicit quod iſta lex vult quod etiamſi ſit omiſſa profeſſio ſerui, & vectigal non fuerit ſolutum, teneat manumiſſio facta ante motam quæſtionem commiſſi, & dominus in nullo teneatur, cuius contrarium tenere ait gloſſ. & Doctores communiter *in præſenti,* dum intelligunt hanc legem, quod hîc non fuit omiſſa profeſſio, ſed tantùm fuit à vectigalis ſolutione ceſſatum: vide alia apud ipſum. Coler. *de proceſſib. execut. p.1. cap.2. num.155.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod res quæ ve- 4
huntur, de quibus gabella ſolui debebat, & non fuit ſoluta, incidunt in commiſſum, & confiſcantur, vt per Firman. *de gabellis, part.9. n.9.* Ferret. *in ſimili tract. n.161.* Menoch. *de arbitrar. caſu 397. poſt n.6.* Garc. Maſtrill. *in tract. de magiſtratib. lib.3. c.10. n.229.*
vbi *num.* 230. id procedere ait, etiamſi poſt omiſſam 5
profeſſionem, ſeu manifeſtum ſoluere paratus eſſet, &
*num.*231. quod hæc pœna tranſit etiam ad hæredes, 6
ſi viuo delinquente quæſtio mota fuerit: Farin. *in praxi crimin. part.7. de furtis, quæſt.172. n.2. cum ſeqq.*
vbi *num.3. cum ſeq.* reſoluit quod rerum, quæ cadunt 7
in commiſſum propter fraudatam gabellam, dominium tranſit ipſo iure in fiſcum, non tamen poſſeſſio,
niſi ſequatur iudicis declaratoria: & *à num.5.* tenet 8
quod nec in foro conſcientiæ licitum eſt fraudare gabellam, & ſi quis propterea eam defraudauerit, peccat mort. quando gabella eſt iuſta.

In gloſſ. *Si iure, 1. in addit.* ibi, *an propter vectigal* 9
non ſolutum res tota incidat in commiſſum, &c. Veluti ſi plures res deferantur ab vna, & eadem perſona, quarum aliquæ ſunt ſuppoſitæ oneri ſoluendæ gabellæ, aliquæ autem non, ideo poteſt dubitari, an omnes res

confiſcandæ

confiſcandæ ſint, ſiue ſint portantis, ſiue alterius ? de hac quæſt. vide Boër. *deciſ.* 178. *n.* 25. Clar. *in pract.* §.*fin.quæſt.*82 *cap.7.num.9.verſic.fin.* Firman. *de gabell. part.9.n.*13. & 14. & *n.*34.*cum ſeqq.* Ferret, *in ſimili tract. n.*56.182. & 606.*cum ſeqq.* Farin. *d. quæſt.*172. *num.* 34. *cum ſeqq.* latè Alex. Trentacinq. *var.reſolut. lib.*1.*tit.de iure fiſci*, *reſol.*3. *per tot.* vbi multipliciter declarat, & ſub diſtinctionibus reſoluit, Suar. & Vexin. *tom.*1.*commun. opin.lib.*4.*tit.*41. *num.*10.*pag.*651. vbi etiam poſt Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.*31.*num.*7. quod confiſcari non poteſt nauis ſi in ea deferantur merces prohibitæ, inſcio domino nauis.

SVMMARIVM.

1 *Res in commiſſum incidens ad quinquennium vſque vendicari poteſt, non poſt, & num.* 2.
3 *Venditor an tranſacto tempore præſcriptionis gabellæ ſit ſecurus in conſcientia eam non ſoluens.*
4 *Malæ fidei poſſeſſor gabellæ debitæ an præſcribat, & in foro exteriori, tranſacto præſcriptionis tempore.*
5 *In omnibus rebus, in quibus reus poſt mortem damnatur, & bona deficiunt, debet fiſcus intra quinquennium agere, & de crimine docere.*

L. Neque commiſſum. II.

Iidem AA. Lino.

1 RES in commiſſum incidens ad quinquennium vſque vendicari poteſt, non poſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1.*ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.*6.*in fine*, *tit.*7.*part.*5. *vbi gloſſ.*8. & 9. Hippol. *ſing.*107. Guid. Papæ *ſing.*875. Ludou. Rom. *ſing.*483. Ariſmin. Tepat. *var.ſentent.tom.*2.*tit.*368.*cap.*8. Henric. Bocer. *diſp.in iure vniuerſo*, *tom.*1. *claſſ.*4. *diſp.*3. *num.*55. Balb. *de præſcript.*2.*part.*5.*quæſt.*1.*n.*4. Tiraq. *de retractu lig.* §.36.*gloſſ.*2. *n.*41. Gironda *de gabell. part.*1.2.*n.*2. Couar. *in reg.poſſeſſor*, *part.*2. §.2.*num.*7. Anton. Gom. *tom.*3.*var.cap.*14.*n.*5. Firman. *de gabell. part.*9.*n.*8. *verſ.quartò quia ſupra dixi*, Ferret. *in ſimil. tract.n.*253. Maſcard. *de probat. concl.*836. Pereg. *de iure fiſci*, *lib.*6.*tit.*8. *n.*38. Anton. Boid. *ad rubr.infr. C. vectigalia noua*, *n.*6. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt.cap.*18.*n.*21. Molin. *de Iuſtit.tract.*2.*diſp.*73.*verſ. ſecunda.* Thom. Valaſc. *alleg.iuris tom.*1.*alleg.*88.*n.*6. Farin. *in praxi crimin.part.*7.*de furtis*, *q.*172.*num.*49.
3 latè Gutier. *de gabellis*, *q.*119. vbi *quæſt.*120. diſputat an tranſacto tempore præſcriptionis gabellæ venditor ſecurus ſit in conſcientia eam non ſoluens ? & *q.*121.
4 an malæ fidei poſſeſſor gabellæ debitæ præſcribat, & in foro exteriori tranſacto tempore præſcriptionis?

5 Notatur ad hoc, quod in omnibus caſibus, in quibus reus poſt mortem damnatur, & bona deferuntur, debet fiſcus intra quinquennium agere, & de crimine docere ad effectum bonorum vendicandorum, & rei defuncti hæres poteſt de innocentia illius docere, interim ſuſpenſa publicatione, *l. res quæ, in princ. ff.de iure fiſci*, alioquin præſcriptione quinquennij fiſcus excluditur, & rei defuncti hæres moleſtari ampliùs nequibit, *l.* 2. vbi Bart. *C. de apoſtat.* Gig. *de crimine læſæ maieſt. quæſt.*23. *n.*1. & *quæſt.*27. *in* 2.*p.* Cou. *de ſponſal.p.*2.*cap.*6.§.8.*ſub n.*16. Pereg. *de iure fiſci lib.*4.*tit.*5.*num.*33.

SVMMARIVM.

1 *Milites licèt non incidant in commiſſum, tenentur tamen ſoluere vectigalia non indicata, & n.*2.

3 *Portoria, de tributis.*
4 *Gabella in Regno Caſtellæ, quæ* Alcauala *vulgò, quando inceperit, & vnde traxerit originem, remiſſiuè.*
5 *Tributum illud, quod* Sixa *vulgariter appellatum, quando inceperit, remiſſiuè.*

L. Omnibus militibus. III.

Iidem AA. Ingenuo militi.

MIlites licèt non incidant in commiſſum, ſoluere tamen vectigalia non indicata tenentur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.*1. *n.*1.*ſup. hoc tit.* 1

Probat hic text. quod rerum domini quamuis ſint milites, ſi non ſoluant, excuſati ſunt à commiſſo, ideſt, ne confiſcentur res ob vectigal non ſolutum; tamen deprehenſi ad ſolutionem compelluntur, vt per Petr. Greg. *ſyntagm.iuris p.*1.*lib.*2. *cap.*9.*num.*4. Alex. Trentac. *var. reſol.lib.*1.*tit. de iure fiſci*, *reſol.*3.*n.*22. Henr. Bocer. *diſp.in iure vniuerſo*, *tom.*1.*claſſ.*4.*diſp.*3. *num.*48. De militibus, quod ſoluere vectigalia tenentur de rebus, quas portant ad vendendum, vide *leg. Hiſp.*5 *tit.*7.*p.*5. 2

Si quæ portoria, &c.] Ita dicitur hoc tributum, quia de rebus, quæ portantur & vehuntur, præſtatur, de quo vide Greg. Lop. *d.l.*5.*gloſſ.verbo portazgo*, *tit.*7.*p.*5. Henric. Bocer. *diſp.de vniuerſo iure*, *part.*1. *claſſ.*4. *diſp.*3. *theſ.*1. *n.*12. Rebuff. *in l. inter publica*, *ff. de verb.ſignif. pag.*113. Molin. *de Iuſtit.tract.*2. *diſput.*662.*n.*3. Gutier. *de gabell.quæſt.*1. *à n.*8. Ord. Reg. Luſit. *lib.*2.*tit.*26.§.13. vbi agit de iure portorij, quod ſoluitur in recognitionem vniuerſalis dominij Regis, & ideo contra illud nulla currit præſcriptio, ad not. *in leg.competit*, *C.de præſcript. triginta*, Balb. *de præſcript.p.*5.*quæſt.*7. *num.*2. 3

Gabella in Regno Caſtellæ, quæ *Alcauala* vulgò dicitur, quando inceperit, & vnde traxerit originem, vide Chronicam Regis Alphonſi II. *cap.* 263. & Regis Petri *an.*2.*cap.*18. *fol.*15. Gudiel. *en la generacion de los Giroes*, *cap.*27.*fol.*65. Fr. Hieron. Roman. *de Republica Gentilica*, *cap.vlt.fol.*173.*verſo*, Parlad. *rerum quotid.lib.*1. *cap.*3. *num.*15.*cum ſeqq.* Molin. *d.tract.*2.*diſp.*663. *num.*1. Gutier. *d.tract. de gabellis*, *quæſt.*2. *à princ.* 4

Et quando in Regno Portugaliæ tributum illud, quod *Siza* vulgo à noſtris appellatur, vide Cabed. *Luſit.deciſ.*113. *num.vlt. p.*2. Petr. Mariz. *in chronica Regum Luſitanorum*, *dialog.*4.*fol.*134.*verſo*, & *ſequens.* Oduard. Nuñez de Leaon *no liuro da origen da lingua Portugueſa*, *cap.*12. 5

SVMMARIVM.

1 *Vectigalia ad triennium locari, & finito triennio plus offerentem aliis præferri, & num.*2. *in hoc conſuetudinem regionum diuerſimodè obſeruari, num.*3. *finita conductione fiſcales conductores liberos eſſe, nec in eis locum habere tacitam reconductionem, licèt ſecus in fundis Regij patrimonij, vel priuatis, num.*4.

L. Penes illum. IV.

Imp. CONSTANT. A. *ad Rufum.*

VEctigalia ad triennium locantur, & finito triennio plus offerens conductor aliis licitatione facta præfertur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.*1.*ſup.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.*7. *tit.*7.*part.*5. *vbi gloſſ.*5. Boër. *deciſ.*249. *n.*1. 2

Raochin. *part.3.concl.*318. Vezin. *tom.1.commun.opin. lib.4.tit.39.n.31.pag.649.* Caroc. *de locato, part.1.tit. de publicanis & vectigal.n.1. cum ſeqq.* Heotic. Bocer. *diſp.de vniuerſo iure, part.1.claſſ.4.diſp.3.theſi* 1. *n.*20.
3 Pereg. *de iure fiſci, lib.6.tit.5.n.3.* vbi quod vectigalia iure communi non minori ſpatio triennij locantur, ſubditque in hoc conſuetudinem regionum diuerſimodè obſeruare: & *num.*4. per *l.non intelligitur, §.cum quinquennium, ff.de iure fiſci*, reſoluit finita condu-
4 ctione fiſcales conductores liberos eſſe, nec in eis locum habere tacitam reconductionem, licèt ſecus in fundis Regij patrimonij, vel priuatis, *l. item quaritur, §. qui impleto, ff.locati.*

SVMMARIVM.

1 *Vectigal non ſoluitur de rebus quæ portantur ad fiſcum, vel proprij vſus cauſa, vel gratia iuris exercendi: diuerſimodè ſeruari de facto ſecundùm regionum diuerſitatem, num.4.*

2 *Gabellam non ſolui de rebus, quas quis portat ad vſum ſuum. Ad proprios vſus delata intelliguntur, quæ pro ſe, vel pro familia ſua defert, num.3. & conceſſo priuilegio imponendi & exigendi gabellas, non cenſetur conceſſum illas imponendi pro rebus ad vſum proprium, n.5.*

6 *Studioſos dum deferunt libros, non teneri ad vectigalia, quæ vulgus pedagia, vel gabellas vocat.*

7 *Publicanus exigens gabellam in caſu, in quo non debet exigi, vel eſt conſuetum eam exigi, punitur pœna capitali, pœna furti, & actione furtiua tenetur, ſi illicita exegerit ſcienter; ad duplum infra annum, ſi ignoranter, niſi exactum reſtituat; poſt annum in ſimplum, & ſi ſoluerit ante ſententiam, liberabitur, n.8.*

9 *Gabellas exigens indebitas non ſolùm criminaliter punitur, ſed etiam ciuiliter tenetur ad quadruplum, ſi exegit nullam habens poteſtatem exigendi, de iure Canonico quid, n.10.*

11 *Nobilis ſi ad vſum ſui victus & domus agros, aut fundos, quorum fructus ſunt ſibi neceſſarij conduceret, non quæſtus, & negotiationis cauſa, non ob id ſuæ nobilitati præiudicat.*

12 *Exemptus à gabellarum ſolutione pro vſu ſuo, intelligitur exemptus pro iis, quæ emit pro vſu familiæ ſuæ.*

13 *Familiæ ſeruilis appellatione qui veniant, remiſſiuè.*

L. Vniuerſi. V.

Idem A. Menandro.

1 PRo rebus, quæ portantur ad fiſcum, vel proprij vſus cauſa, vel gratia iuris exercendi, non ſoluitur vectigal. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*5.*num.*1.*ſup.hoc tit.*

2 *Quas ad vſum proprium*, &c.] Notatur ad hoc, quod de rebus, quas quis portat ad vſum ſuum, non tenetur ſoluere gabellam, de quo vide *l.Hiſp.5.tit.7. part.5.* vbi Greg.Lop. *gloſ.6.verbo para ſi miſino*, addit, niſi aliud probaretur, crederetur tamen iuramento dicentis ſui vſus cauſa portare, niſi perſonæ deferentis qualitas aliud ſuaderet. Guid.Pap. *deciſ.*4. Iaſ. *in l.cætera, §.ſed ſi quis, num.9.ff.de legat.1.* Roland. *conſ.71.num.34. cum ſeqq. vol.4.* Clar. *in pract. §.fin. quæſt.84. ſtat.7.n.4.pag.492.* Auiles *ad cap.2. Prætor. gloſ. de mercaderia, n.10. & cap.52.gloſ. en la tierra, num.*18. Ariſmin. Tepat. *var. ſentent.tom.2.tit.367. cap.8.verſ.pro rebus*, Franc.Bec. *conſ.95.n.9.* Alexand. Trentacinq. *var.reſolut.lib.1.tit. de iure fiſci, reſol.5. num.25.* Bocer. *in diſp. de iure vniuerſo, tom.1.claſſ.4. diſp.3.n.31.* Petr. Greg. *ſyntagm.iuris part.1.lib.2.cap.9. num.5.* ibi: *Res tamen in triplici differentia ſunt à portoriis liberæ, nempe quæ quis ad vſum proprium defert, ſecundò pro ipſo fiſco delata, tertiò quæ exercendi ruris gratia.* Ad proprios vſus delata intelliguntur, 3
quæ pro ſe, vel pro ſua familia defert; nam qui vſum pro ſe habet, & pro familia habere cenſetur. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.13. n.56.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral.lib.4.quæſt.36.num.5.* Guid. Pancir. *var. lection. lib.3.cap.31. tit. de vectigalibus portus*, Pereg. *de iure
fiſci lib.6.tit.5.n.23.in princip.* vbi ſubdit hanc legem 4
in iis, quæ vſus priuati cauſa, vel ruris exercendi gratia deferuntur, diuerſimodè ſecundùm regionum diuerſitatem ſeruari de facto, Seraphin. *de priuileg. iuramenti, priuil.14. à princip.* Bobadil. *in ſua politica, lib.4.cap.5.num.39.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.662.
num.2.& diſp.664.num.1.* Et quod conceſſo priuilegio 5
imponendi & exigendi gabellas, non cenſeatur conceſſum illas imponendi pro rebus ad vſum proprium deſtinatis, tenent Natt. *conſ.665.* Franc.Bec. *conſ.96. num.9.* Farin. *in praxi crimin. part.7.de furtis, q.172. num.89.*

Vel exercendi ruris gratia, &c.] Ex his verbis, le- 6
gendo *iuris*, & non *ruris*, colligit Rebuff. *de priuileg. ſcholar.priuil.146. n.257.* quod dum ſtudioſi deferunt libros, non tenentur ad vectigalia, quæ vulgus pedagia, vel gabellas vocat, ea nempe, quæ exercendi iuris gratia deferuntur; immunitate horum munerum gaudent, ea ratione, quia ad vſum proprium ſtudioſi libros deferunt, & refert ſpeciale priuilegium conceſſum eſſe ſcholaribus euntibus Pariſios, & redeuntibus, vt nullum vectigal ſoluere teneantur.

Capitali pœna propoſita, &c.] Notatur ad hoc, 7
quod capitali pœna punitur publicanus exigens gabellam in caſu, in quo exigi non debet, vel eſt conſuetum eam exigi, vt per Firman. *in tract. de gabell.
part.4.n.11.* Ferier. *in ſimili tract. num.212.* vbi quod 8
publicani iſto caſu ſic illicitè exigentes, pœna furti, & actione furtiua tenentur, ſi ſcienter illicita exegerint; ſi verò ignoranter, ad duplum infra annum, niſi exactum reſtituant poſt annum in ſimplum, & ſi ſoluerint ante ſententiam, liberabuntur, refert Farinac. *in praxi crimin. part.7. de furtis, quæſt.172. n.*5. vbi *num.*58. hoc multò magis procedere ait in illo publicano, qui non ſemel, ſed pluries indebitam exigit
gabellam, & *num.*59. quod non ſolùm indebitas ga- 9
bellas exigens criminaliter punitur, ſed etiam ciuiliter tenetur ad quadruplum, ſi exegit nullam habens exigendi poteſtatem, ad not. *in l.peræquatores, C.de decurionib. lib.*11. & *num.*66. quod de iure Canonico
in Clem.præſenti, de cenſib. publicanus exigens gabel- 10
lam non debitam, ſi fuerit Eccleſiaſtica perſona, excommunicatur, ſi autem priuata, interdicitur, donec competenter emendauerit.

Quarum auaritia, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi 11
Nobilis ad vſum ſui victus & domus agros, aut fundos, quorum fructus ſunt ſibi neceſſarij, conduceret, non quæſtus, & negotiationis cauſa, non ob id ſuæ nobilitati præiudicat, non magis, quàm ſi fructus ipſos ſibi neceſſarios ad vſum ſuum emeret, vt per Tiraq. *de nobilit.cap.37.num.82.*

In gloſſ. *Proprium* 5. ibi, *ſcilicet vitæ ſuæ & fami- 12
liæ neceſſarias.* Notatur ad hoc, quod exemptus à ſolutione gabellarum pro vſu ſuo, intelligitur exemptus pro iis, quæ emit pro vſu familiæ ſuæ, vt per Boër. *deciſ.213. num.5. cum ſeqq.* Firman. *de gabellis, part.7.quæſt.11.* Petr. Gregor. *d. lib. 2. cap.9. num.5.* Azeued. *l.7.tit.11.lib.6. nouæ Recopilat.* Peregrin. *dict. lib.6.tit.5.num.21.* Alexand. Trentacinq. *variarum re-
ſolut.lib.1.tit. de iure fiſci, reſolut.5. num.16.* Familiæ 13
ſeruilis appellatione qui veniant, vide meipſum *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat.95.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *A vectigalium ſolutione nullus immunis eſt, licèt proferat reſcriptum.*
2 *In vectigalibus præſtandis æqualitas ſeruanda eſt.*
3 *Nauicularij à gabellarum ſolutionibus excuſantur.*

L. Omnium. VI.

Impp. VALENS, *&* VALENT. AA. *ad Florentinam Comitem ſacr. larg.*

1 NVllus à ſolutione vectigalium eſt immunis, li-
2 cèt proferat reſcriptum. Item æqualitas in præſtandis vectigalibus eſt ſeruanda. Colliguot ex Ord. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Peregrin. *de iure fiſci lib.5. tit.5.n.18.* & Henric.Bocer. *diſp.iuris vniuerſi tom.1. claſſi 4.diſp.3.n.39.*

3 *Exceptis nauiculariis*, &c.] Notatur ad hoc, quod nauicularij à gabellarum ſolutionibus excuſantur, vt per Peregr. *d.lib.5.tit.5.n.23.verſic. item nauicularij.*

SVMMARIVM.

1 *Vectigalium nomine octaua quondam ſoluta, & num. 2. in Hiſpania non eſt conſuetudo de iſtis octauis, ſed ſoluitur decimum de rebus, quæ cauſa mercantiæ deferuntur ad iſtud regnum, in aliquibus prouinciis ſunt minora, num. 3. ex conſuetudine locorum diuerſimoda præſtatio reperitur conſtituta, num.4. poſteriores Principes octauum, ideſt, duodecim pro centum, ſolui voluerunt, num.5.*
6 *Octauarij qui.*

L. Ex præſtatione. VII.

Iidem AA. *&* GRATIAN. A. *ad Archelaum Comitem Orientis.*

1 OCtaua quondam vectigalium nomine ſoluebatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
l.Hiſp.5.tit.7.p.5. vbi Gregor. Lopez *gl.4.* dicit quod
3 in iſto Regno non eſt conſuetudo de iſtis octauis, ſed
ſoluitur decimum de rebus, quæ cauſa mercantiæ deferuntur ad iſtud Regnum, & in aliquibus prouinciis ſunt minora, Couar. *in regul. peccatum, p.2.§.5. in princ.* Rebuff. *in comment. ad l. cum qui 16. ff. de verb. ſignif. in verſ. vectigal propriè dicitur octaua pars*, Ferret. *de public. & gabellis, n.16. cum ſeqq.* Laſſarte *de decima vendit. in præfat. n.7.* Gutier. *in tract. de gabellis, quæſt. 1. n.11.* Peregr. *de iure fiſci, lib.6. tit.5.*
4 *num.1.* vbi ait, quod licèt de iure communi octaua pars
pro vectigali ſolui debeat, ex conſuetudine tamen locorum diuerſimoda præſtatio conſtituta reperitur, Guid. Panciròl. *in theſauro variarum lectionum, lib.2.*
5 *cap.203.* vbi dicit quod poſteriores Principes octauam,
ideſt duodecim pro centum ſolui voluerunt, vnde
6 Octauarij dicti, qui ios hanc octauam exigendi conducunt. Molin. *de iuſtit. tract.2.diſp.662. n.2. in princ.* Camill. Borrell. *in ſum.deciſ.p.3.tit.15.num.47.*

SVMMARIVM.

1 *Legati pro rebus quas portant non ſui vſus gratiâ ad locum, ad quem vadunt, tenentur ſoluere vectigal, non de his quas portant de loco, à quo reuertuntur, & num.2.*
3 *Octauarij cur ſic dicti.*

L. A legatis. VIII.

Imppp. GRAT. VALENT. *&* THEOD. AAA. *Palladio Comiti ſacr. larg.*

LEgati pro rebus, quas portant non ſui vſus gratia ad locum ad quem vadunt, tenentur ſoluere 1
vectigal, non pro his, quas portant de loco, à quo reuertuntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumont 2
l. Hiſpan.5. tit.7. part.5. vbi gloſſ.12. Boër. *deciſ.246. num.3.* Peregr. *de iure fiſci, lib.6.tit.5. num.23. verſ. item nauicularij.*

Octauarij vectigal accipiant.] Sic dicuntur, quia 3
exigebant octauam partem rerum, quæ apportabantur, aut exportabantur. Ita Mantua *lib.paralip.cap.28.* Rebuff. *in comment. ad l. cum qui 16. ff. de verborum ſignif. verb. vectigal.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.2.num.3.* Guid. Pancirol. *in theſauro variarum lectionum, lib.2.cap.203.in fine, & lib.3.cap.31.tit.de vectigalibus portus*, Molin. *de Iuſt.tract.2.diſp.662.n.2.* Henric.Bocer. *diſput.de vniuerſo iure, part.1.claſſi 4. diſp.3.theſi 1.num.12.& 29.*

SVMMARIVM.

1 *Vectigal licèt hodie non ſoluatur per Ægyptum, traductio tamen animalium olim probibita non permittitur.*
2 *Animalia traducere ad barbaros eſt probibitum.*
3 *Arabarchia quid, & num.5.*
4 *Arabarcha quis.*

L. Vſurpationem. XI.

Iidem AAA. *eidem Comiti ſacr. larg.*

LIcèt vectigal hodie per Ægyptum non ſoluatur, 1
tamen traductio animalium olim probibita non permittitur. Colligont ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

Notatur hic text. ad hoc, quod animalia traduce- 2
re ad barbaros prohibitum eſt, vt per Boër. *deciſ.178. num.14.*

Quæ ſine probibitione ſolita, &c.] Senſum non videntur habere hæc verba, niſi legatur, *ſine præſcriptione*, ideſt, vectigali Arabarchiæ, vt putat legendum Cuiac. vir noſtri ſeculi doctiſſimus *lib.8. obſeru. cap.37.* Turneb. *lib.27.aduerſ.cap.25.*

Arabarchia.] Quid ſit, tradunt Alciat. *prætermiſ- 3
ſor. verbo Arabarchia*, Rebuff. *in comment. ad leg. cum qui 16.in princip. verſ. publicanus, ff. de verbor.
ſignif.* vbi dicit Arabarchen vocari illum, qui peco- 4
rum vectigal exigit, & vectigal Arabarchiæ, Cuiac. *dict. cap.37.* vbi exiſtimat albam chartam, ſeu atramentum eſſe, quo ſcribitur, & Arabarcham magiſtrum ſcripturæ interpretatur Caluin. *in ſuo Lexic. iuridico, verbo Arabarches*, vbi dicit verba huius text. indicare Arabarchen præfectum fuiſſe exigendo vectigali de pecuariis, quæ ex Arabia in Ægyptum deuehebantur, vt ſit illud officij publicanorum, Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection. lib.2. cap.204.* vbi
dicit *Arabarchiam*, vectigal eſſe pecorum ex Arabia 5
in Ægyptum tranſductorum, & *Arabarcham* eius publicanum.

SVMMARIVM.

1 *Qualibet ciuitas vectigalia ſibi conceſſa pro ſuis curiis exigere ac tueri poteſt.*
2 *Vniuerſitates, communitates, & conſilia populorum ad ſoluenda ſua debita, & ad alias imminentes neceſſitates, communitati & eius incolis poſſunt collectam imponere abſque Regia licentia, etſi nullam haberent iuriſdictionem.*
3 *Ciuitates non recognoſcentes ſuperiorem, habenteſque verum imperium, & fiſcum, ex præſcriptione, ſeu priuilegio Principis, cùm teneant locum Principis, ideo gabellas poſſunt imponere: declara vt num.4.*
5 *Ius ſolum exigendi gabellam in loco, oſtendit imperium.*

L. Vectigalia. X.

Impp. ARCAD. *&* HONOR. AA. *Rufino P.P.*

1 QVælibet ciuitas vectigalia ſibi conceſſa pro ſuis
curiis exigere, ac tueri poteſt. Colligunt ex Or-
din. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*
2 *Qualibet ciuitates*, &c.] Immò vniuerſitates,
communitates, & conſilia populorum ad ſoluenda
ſua debita, & ad alias imminentes neceſſitates com-
munitati, & eius incolis poſſunt collectam imponere
abſque Regia licentia, etſi nullam haberent iuriſdi-
ctionem, vt per Ozaſcb. *Pedem. deciſ.95.n.9.* Anton.
Theſaur. *deciſ.257. à princ.* Flores de Mena *variarum*
3 *lib.2. quæſt.21. §.1.num.11. cum ſeqq.* Ciuitates verò
quæ ſuperiorem non recognoſcunt, habentque me-
rum imperium, & fiſcum, ex præſcriptione, ſeu pri-
uilegio Principis, cùm teneant locum Principis, ideo
gabellas imponere poſſunt, vt per Alexand. Trenta-
cinq. *var. reſol. lib.1. tit. de iure fiſci, reſol.5. num.2. in
princip.* Firman. *in tract. de gabellis, part.1. num.15.
cum ſeqq.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. lit. V, verbo
vectigalia, concluſ.33. num.8.* Roland. *conſ.91. num.3.
cum ſeqq. vol. 2*; vbi ponit exemplum in ciuitate Ia-
nuenſi & Lucana, & olim in ciuitate Senarum, &
Florentina, Farin. *in praxi crimin. part.7. tit. de fur-*
4 *tis, quæſt.171. num.71.* vbi *num.73.* declarat vt poſ-
ſint imponere in terra; non autem in mari ſine licen-
tia Papæ, & *num. 74.* ſubdit hanc impoſitionem fieri
non poſſe niſi à toto populo ciuitatis, non autem ab
ordinario conſilio eiuſdem ciuitatis, & multò minus
à Prioribus, niſi ipſis aut à Principe, aut à toto po-
pulo fuerit conceſſa auctoritas. Aliæ ciuitates recog-
noſcentes ſuperiorem, gabellas, & vectigalia impo-
nere non poſſunt, vt per Firman. *dict. part.1. num.15.*
vbi ponit exemplum in ciuitatibus Marchiæ Anco-
nitanæ, & aliarum prouinciarum S. Romanæ Eccleſiæ
ſubditarum, Ferret. *eod. tract. de gabellis, num.203.*
Capyc. *deciſ.148. n.1.* Alexand. Trentacinq. *d. reſol.5.
num.2. verſ. alij*, Auendan. *de exequendis mandatis,
part.1. cap.6. num.5. verſ. & quia*, Farin. *d. quæſt.172.
n.70.* vbi *num.72.* poſt Rip. *conſ.18. lib.2.* aliàs 186.
ſub rubr. noua vectigalia. Cardin. Tuſch. *d. concluſ. 33.
n.9. cum ſeqq.* limitat vt non procedat ſi ciuitas, ſeu
communitas pro ſuis neceſſitatibus, non in præiu-
dicium forenſium tranſeuntium, ſed tantùm ſuorum
ſubditorum vellet imponere aliquam collectam, de
quo etiam Auendan. *de exequend. mandat. p.2. cap.14.
num.1.*
5 Notatur ad hoc, quod ſolum ius exigendi gabel-
lam in loco oſtendit imperium, vt per Capyc. *de-
ciſ.27. num.31.*

SVMMARIVM.

1 *Sal nemini licet vendere ſine licentia publicanorum, & n.2. De eius vectigali, n.3.*
4 *De ſale & ſalinis quatenus pertinent ad Regalia, remiſſiuè.*
5 *Pœna fraudantibus gabellam impoſita fiſco Regio applicatur, vel conductoribus, ſi vectigalia reperiantur locata.*
6 *Mancipes, pro conductoribus ſalinarum; pro gabellarum conductoribus, num.7.*

L. Si quis ſine. XI.

Iidem AA. *Lampadio P. P.*

SAl nemini licet vendere ſine publicanorum licen- 1
tia, aliàs ſal & pretium cadit in commiſſum, &
publicanis debetur. Colligunt ex Ordin. Doctores ci-
tati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Bertachin. *de gabellis, part.7. princip. num.33.* Cuiac.
lib.3. obſeru.21. Strach. *de mercat. p.4. num.30. pag.122.*
Franc. Marc. *Delphin. deciſ.39. n.5. p.2.* latè D. Barboſ.
in l. diuortio 8. §. ſi vir, n.29. ff. ſoluto matrim. vbi ſubdit
ſolere Reges locare ſalinas conductoribus, qui Publi-
cani vocantur, cum eo priuilegio, vt hi ſoli ſalem ven-
dere poſſint, & hoc monopolium in Principibus anti-
quiſſimum, incœpiſſe ferè ab ipſius orbis initio.
De vectigali ſalis vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris* 3
p.1. lib.2. cap.10. à princ. Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſ-
put.662. n.11.* Guid. Pancirol. *in theſauro var. lection.
lib.3. cap.31. ſub tit. de vectigali ſalinarum, & earum
hiſtoria*, vbi plura congerit, quæ conducunt ad in-
tellectum huius text.
De ſale, & ſalinis quatenus ad Regalia pertineant, 4
vide Ordin. Reg. Luſit. *lib.2 tit.9. §.15.* Petr. Heig. *in
miſcel. quæſt. p.1. quæſt.13.* Perſonal. *de gabellis, n.45.*
Gam. *Luſit. deciſ.31.* Chriſtoph. de Paz *in ſcholiis ad
leges ſtyli, l.201. n.1.* D. Barboſ. *in d. §. ſi vir, num.29.*
Cabed. *Luſit. deciſ.53. per tot. & dec.81. n.2. pars.2.*
Sales ipſi vnà cum eorum pretio, &c.] Notatur ad 5
hoc, quod pœna fraudantibus gabellam impoſita fiſ-
co Regio applicatur, vel conductoribus, ſi vectigalia
locata reperiantur, vt per Bertachin. *d. tract. de gabel-
lis, part.9. n.9.* Paſcet. *conſil.190. ſub n.1. vol.1.* Ro-
ſenthal *de feudis, cap.5. concluſ.40.* Farinac. *in praxi
crimin. part.7. de furtis, quæſt.172. n.2.* Garc. Maſtrill.
de Magiſtratibus, lib.3. cap.10. num.332.
Mancipibus.] Conductores ſalinarum Interpreta- 6
tur Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verbo Mancipes*, &
illos conductores gabellarum vocari dicit Guid. Pan- 7
cirol. *d. lib.3. cap.31.*

L. Quicquid contra. XII.

Impp. HONOR. *&* THEOD. AA. *Gerſoni Comiti ſacr. larg.*

REſcripta contra conuentiones, & ſtatuta vectiga- 1
lium non valent. Colligunt ex Ord. Doctores ci-
tati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

L. Exceptis. XIII. & vlt.

Impp. THEOD. *&* VALENT. AA. *Flauiano P.P.*

VEctigalis ſoluti duas partes habet fiſcus, tertiam 1
ciuitas, niſi vectigal Principi ſit reſeruatum. Col-
ligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan.7. tit.7. part.5.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſput.662.num.2.*

Vectigalia noua inſtitui non poſſe.

T I T. LXII.

PARS eſt tituli ſuperioris, vt vectigalia noua non inſtituantur ſine præcepto Principis, *l.1. & 3. hoc tit.* Scripſeruot in hanc rubricam Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide *leg.Hiſpan.1. gl. fin. tit.7. part.5.* Bertachin. *in tractat. de gabellis, part.1. quaſt.4.* Anton. Capyc. *deciſ.* 148. Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib. 4. tit. 49.* Auendan. *de exequend. mandat. part.2. cap.4.* Ioſeph. Lodou. *tom.3. commun. opin.tit.de gabellis, concluſ.vnic. pag* 478. Farinac. *in praxi crimin. part. 7. de furtis, quaſt. 172. num. 66. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.666. cum ſeq.* Garc.Maſtrill. *de Magiſtratib.lib.3. cap.10.num.219. cum ſeqq.*

S V M M A R I V M.

1 *Vectigalium nouorum impoſitionem inferior Principe, aut Cæſare impetrat cum licentia Principis, & num. 3.*

2 *Vectigalia exigit ciuitas de conſenſu ſuperioris.*

4 *Gabellam non poſſunt imponere inferiores, niſi de Principis licentia, & num.5.*

6 *Vectigalia noua exigendi & imponendi priuilegium non cenſeri conceſſum ſub verbis generalibus, niſi dicatur expreſsè.*

L. Non quidem. I.

Impp. SEVERVS, & ANTONINVS AA. *Victorino.*

1 INferior Principe, aut Cæſare, cum Principis licentia impetrat vectigalium nouorum impoſitio-
2 nem. Ciuitas de ſuperioris conſenſo vectigalia exigit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulgoſ. Angel. Butrig. Bald. Caſtrenſ.Sichard. Cuiac.Sebaſtian. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

3 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Mynſing. *centur.5. obſeruat.31.* Henric. Bocer. *de Regalib. cap.2. num.188. & diſp. de vniuerſo iure, p.1. claſſi 4. diſp.3. theſi 1. num.17.*

4 *Scribet nobis*, &c.] Ergo inferiores gabellam imponere non poſſunt, niſi de Principis licentia, vel ab eo obtento particulari priuilegio imponendi gabellas, de quo Bertachin. *de gabell. part.1. n.23.* Ferret. *in ſimili tract. num. 204.* Molin. *de Iuſtitia, tract.2.*
5 *diſp. 666. verſic. ciuitates*, vbi quod ſuperiorem in temporalibus recognoſcentes imponere non poſſunt tributa abſque ſuorum ſuperiorum facultate: Alex. Trentacinq. *variarum reſol.lib.1.tit.de iure fiſci, reſol.5.num.2.verſic. alij.* Farinac. *in praxi crimin.part.7.*
6 *de furtis, quaſt.172.num.83.* vbi *num.84.* reſoluit priuilegium exigendi, & imponendi noua vectigalia non cenſeri conceſſum ſub verbis generalibus, niſi expreſsè dicatur.

L. Vectigalia. II.

Iidem AA. *Calliſtiano.*

CIuitates Principem recognoſcentes non imponunt noua vectigalia, & ſoluta vi, aut ſimpliciter, reddenda ſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan.fin.tit.7.part.5. vbi gloſſ.1. & 2.* Bertachin. *de gabellis, part.1.n.15.* Ferret. *in eod.tract.num.203.* Capyc. *deciſ.148.num.1.* Tob.Non. *conſ.47. n.6. cum ſeqq.* Borgnin.Caualcan. *deciſ.22.* ſiue 68. *n.45. vol.2.* Ioſeph.Ludou. *Peruſ.deciſ.43.num.1.* Camill.Borrell. *in ſum.deciſ. part.3. tit.15. à n.44.* Molin. *de Inſtit. tract.1.diſp.666. verſic.ciuitates*, Salon. *in 2.2. tom.2. quaſt.77. de vectigalibus, art.3.controuerſ.3.* Farinac. *in praxi crimin. part.7. de furtis, quaſt. 172. num.69. cum ſeqq.* Ariſmin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit.362.cap.10. in fine.* 2

S V M M A R I V M.

1 *Vectigal non exigendum illicitè, exactum autem repetendum eſt.*

2 *Gabellas & collectas imponendi poteſtas Principi ſuperiori reſeruata eſt, & quod ſolus Princeps noua vectigalia imponit, ius eſt Regale. Et licèt iura hac concedi conſueuerint etiam priuato, conſuetudine tamen praſcribi non poſſunt, niſi eſſet tanti temporis, cuius memoria non exſtaret initium, num. 3. procedit quando agitur de praſcribendo iure imponendi & exigendi vectigalia, quod nulli competebat, & in nullius perſona erat formatum, num.4.*

5 *Vectigalis impoſitio non niſi iuſta cauſa fieri debet per Principes.*

6 *Gabellam imponendi legitima cauſa qua.*

L. Non ſolent. III.

Impp. GALLIEN. & VALERIAN. AA. *Tuſco, & alijs.*

VEctigal illicitè non exigendum, exactum autem repetendum eſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.* 1

Inconſultis Principibus, &c.] Notatur ad hoc, quod poteſtas imponendi gabellas & collectas Principi ſuperiori eſt reſeruata, & ius Regale eſt quod ſolus Princeps noua vectigalia imponit, vt per Boſſ. *in practic. tit. vectigalia qui poſſunt imponere, & in tit. de Principe, n.95.* Menchac. *illuſtrium lib.2.cap.8.num.1.* Menoch. *conſ.302.n.27.verſic. quintò*, Natt. *conſ.661. num.1.* Mynſing. *centur.5.obſeru.29.n.1.* Ozaſch. *deciſ.155.* Mandel. *conſ. 250. n.13.* Henric. Bocer. *diſp. de vniuerſo iure, part.1.claſſi 4.diſp.3.theſi 1.num.15.* Regner.Sixt. *tit.de Regalibus, lib.1.cap.2.n.4.& lib.2. cap.6.n.14. cum ſeq.* Salon. *in 2.2. D. Thoma, tom.2. quaſt. de vectigalibus, art.3. controuerſ. 1.* Molin. *de Iuſt.tract.2. diſp.666.* Cardin.Tuſch. *lit.G, concluſ.1. num.7. & lit. V, concluſ.32.* Cald. Pereira *poſt quaſt. forenſ.conſ.28.n.34.* Cabed. *Luſit.deciſ.49.n.4.part.2.* Alexand.Trentacinq. *variarum reſolut.lib.1.tit.de iure fiſci, reſol. 5. à num.1.* Farin. *in praxi crimin. tit. de furtis, quaſt.172.n.68.cum ſeqq.* Garc.Maſtrill. *de Magiſtratibus, lib.3. cap.50. n. 219. cum ſeqq.* Flores de Mena *variarum quaſt.21. §.1. n. 11.* Camill. Borrell. *in ſum.deciſ.part.3.tit.15.n.50. cum ſeqq.* Ordin. Reg. Luſitan. *lib.2.tit.9. §.13.* 2

Et licèt iura hæc concedi conſueuerint etiam priuato, iuxta reſoluta per Roſenth. *de feudis, part.5.* 3

*concluſ.*31. Regner. Sixt. *de Regalibus, lib.*2. *cap.*6.
*num.*54. *& ſeq.* Gutier. *de gabellis, quaſt.*4. *num.*4. *&*
*num.*5. vbi ait poſſe Reges noſtros iura gabellarum,
pedagia, & cætera vectigalia priuatis priuilegio con-
cedere, atque alienare, ex text. *in cap. ſuper quibuſ-*
dam, §. *praterea, de verborum ſignificat.* Conſuetudi-
ne tamen præſcribi minimè poſſunt, niſi eſſet tanti
temporis, cuius memoriæ initium non extaret, ad
text. *in dict. cap. ſuper quibuſdam*, §. *praterea*, Ozaſch.
*conſil.*2. *n.*13. Roſenth. *dict. part.*5. *concluſ.*45. Sixt.
*dict. cap.*6. *num.*56. *&* 57. latè Gutier. *dict. tract. de*
*gabell. quaſt.*5. *à princip.* Garc. Maſtrill. *dict. cap.* 10.
*à num.*221. Farinac. *dict. quaſt.* 172. *n.*98. vbi *num.*99.
4 poſt multos, quos refert, ait procedere quando agi-
tur de præſcribendo iure imponendi & exigendi ve-
ctigalia, quod nulli competebat, & in nullius perſo-
na erat formatum, aut creatum; tunc enim verum
eſſe dicit, tale ius non præſcribi niſi tanto tempore,
cuius initij memoria non extat: ſecus ſi ageretur de
præſcribendo iure exigendi, & imponendi vectiga-
lia, quod alicui nobili competeret ex priuilegio,
vel conſuetudine, & in illius perſona eſſet forma-
tum & creatum, quia tunc præſcribitur minori tem-
pore, nempe triginta, aut quadraginta annorum,
concurrente tamen titulo, & bona fide: & *num.*100.
addit quod quando quis allegaret titulum conceſſio-
nis à Principe factæ de exigendo gabellas, tunc pro-
bata exactione decem, aut viginti annorum, licèt
allegatus titulus non probetur, inducitur ſufficiens
præſcriptio: & *num.*101. ſubdit, quod quando è con-
tra ageretur non de præſcriptione iuris imponendi
& exigendi gabellas, ſed de præſcriptione liberta-
tis, ſeu immunitatis eas non ſoluendi, tunc ſi exa-
ctio pertinet ad priuatum ex priuilegio, vel conſue-
tudine, ſufficit eſſe ceſſatum per decem, aut viginti
annos; ſi verò pertinet ad fiſcum, vel ad Rempub.
ſufficit vectigal non eſſe ſolutum per annos qua-
draginta.

5 *Quod illicitè poſcatur*, &c.] Quia hæc vectigalis
impoſitio non niſi ex iuſta cauſa per Principes fieri
debet, vt per Humad. *ad l.* 49. *gloſſ.*3. *tit.* 6. *num.*3.
Roſenth. *dict. cap.*5. *concluſ.*43. *&* 44. Ariſmin. Te-
pat. *variarum ſentent. tom.*2. *tit.*367. *cap.*10. Alexand.
Trentacinq. *variarum reſolut. lib.*1. *tit. de iure fiſci*, *re-*
*ſol.*5. *num.*5. *verſic. ſecundò*, Regner. Sixtin. *dict. cap.*6.
*num.*43. *&* 44. vbi etiam ponit quæ ſint iuſtæ cauſæ.
Farinac. *dict. quaſt.* 172. *ex num.*7. vbi ait gabellam dici
illicitam & iniuſtam pluribus modis, & pluribus cau-
ſis, & *num.*8. poſt Boniſac. *de furtis*, §. *fraudulosa*,
6 *num.*26. tradit quod legitima cauſa imponendi gabel-
lam eſt, ſi illa imponatur ad victum, & condecentem
ſuſtentationem Principis: ad redimendum Principem,
vel eius prolem ab hoſtibus: ad dandum nuptui filiam
Principis: ad liberandum Regnum ab aliqua oppreſ-
ſione: ad defendendum ſtatum Principis; & genera-
liter iuſta eſt gabella impoſita ob neceſſitatem, vel
publicam honeſtatem.

SVMMARIVM.

1 *Vectigal non exigendum vltra antiquam conſuetudinem, & vltra ſtatutum modum à Principe, ſub exilij pœna, & num.*4.

2 *Publicanus exigens pluſquam debet exigere pro mercibus conſuetis, punitur exilio, puniendus ſine venia, num.*3.

5 *Conductorem vectigalis non poſſe immutare formam antiquam exactionis, ad detrimentum locatoris.*

L. Si Prouincialis IV. & vlt.

Imp. CONSTANT. A. *ad Felicem P. P.*

VEctigal non exigendum vltra antiquam con- 1
ſuetudinem, & vltra ſtatutum à Principe mo-
dum, ſub exilij pœna. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Probat hic text. quod publicanus exigens pluſ- 2
quam debet exigere de gabella, ſoluendo pro merci-
bus conſuetis, punitur exilio, vt per Franc. Marc.
*deciſ.*421. *part.*2. Baiard. *ad Clar.* §. *furtum*, *n.*9. Iul.
Ferret. *in tract. de gabell. num.*251. vbi quod officiales 3
plus debito exigentes puniri debent ſine venia, Iodoc.
*in pract. crimin. cap.*99. vbi quod iſto caſu intrat pœna 4
perpetui exilij, per hunc text. Molin. *de Iuſtit. tract.*2.
*diſp.*666. *n.*2. Farinac. *in praxi crimin. part.*7. *de furtis*,
*quaſt.*172. *n.*54. *cum ſeqq.* vbi *num.*57. ampliat in pu-
blicano exigente gabellam in caſu, in quo exigi non
debet, vel non eſt conſuetum eam exigi. Henric. Bo-
cer. *in diſp. iuris vniuerſi, tom.*1. *claſſ.*4. *diſp.*3. *n.*68.

Vltra antiquam conſuetudinem, &c.] Notatur ad 5
hoc, quod conductor vectigalis non poteſt immutare
antiquam formam exactionis, ad detrimentum loca-
toris, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis*
*conuent. lib.*5. *tit.*3. *num.*29.

De commerciis, & mercatoribus.

TIT. LXIII.

COMMERCIVM eſt emendi, vendendique inuicem ius. Mercator eſt, qui mercaturam, id eſt, emendi & vendendi negotium exercet. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pacian. & Vveſembec. De materia tituli vide Vezin. Suarez & alios *tom.* 1. *commun. opinion. lib.*4. *tit.*41. *pag.*651. Ariſmin. Tepat. *variarum ſent. tom.*2. *tit.*367. *de publicanis, & vectigalibus, & tit.*366. *de commerciis, mercatoribus*, &c.

De mercatura, ſeu mercatore tractatum edidit Beneuentus Stracha *tom.*6. *tract. Doctor. p.*1. *fol.*284. & mercatorum in cauſis quomodo ſit procedendum, idem *d. tom.*6. *part.*1. *fol.*329. De mercatorum iudicibus & conſulibus, idem *tom.*6. *p.*1. *fol.*332. De mercatorum ſponſionibus & aſſecurationibus, idem *tom.*6. *part.*1. *fol.*357. Petr. Santerna *ibidem fol.*310. De mercatorum contractibus Ioan. Nider *d. tom.*6. *p.*1. *fol.*279. Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.*2. *tit. de mercatoribus minutatim vendentibus.* Mercatoris appellatione qui veniant, vide dicta per me *de appellatiua verbor. ſignificat. appell.*149.

SVMMARIVM.

1 *Negotiatores ad tributa, ſeu vectigalia ſoluenda benignè monendi, & num.*2.
3 *Negotiatores & mercatores eſſe ſynonyma.*
4 *Negotiatores qui.*
5 *Mercatores qui.*
6 *Artifices in quo differant à negotiatoribus, remiſſiuè.*

L. Negotiatores. I.

Impp. VALENS *&* VALENT. AA. *ad Iulianum Comitem Orientis.*

NEgotiatores benignè ad ſoluenda tributa, aut 1
vectigalia monendi. Colligunt ex Ordin. Cyn.
Salicet.

Salicet. Batt. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Bald. Sichard. Cuiac. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ea hoc text. deſumit Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.* 3. *lib.* 25. *cap.*3. *num.*10.

3 Per hunc textum, iuncta rubric. videtur probati
mercatores, & negotiatores eſſe ſynonyma, de quo
Bart. *in l.legatus.ff.de legat.*3. Strach.*de mercat.part.*1.
4 *n.*5. Matant. *de ordine indic.part.*4.*diſtinct.*9.*n.*69. vbi
5 tradit qui dicantur propriè negotiatores, & à *num.*57.
quiſnam dicatur mercator, de quo etiam Maſcard. *de
probat. concluſ.* 1047. aliàs 1051. Atimin. Tepat. *va-*
6 *riarum ſentent. tom.*2. *tit.*366.*cap.*1. Artifices à nego-
tiatoribus in quibus differant, vide Rebuff. *tom.*2.*ad
leges Galliæ, tract.de mercat.art.*1. *gloſſ.*1.*num.*25.

SVMMARIVM.

1 *Mercari non licet cum hoſtibus Imperij, & n.*3.

2 *Furtum non facit qui hoſtibus perpetuis & infidelibus ſurripit.*

4 *Mercatoribus noſtris non licere aurum transferre pro mancipiis, aut quibuſcunque ſpeciebus comparandis ad nationes barbaras.*

5 *Iudex pœnam legis minuens, aut immunitatem concedens, ſeſe oſtendit conſcium ipſius criminis.*

L. Non ſolùm. II.

Imppp. GRAT. VALENT. & THEOD. AAA. *Tatiano Comiti ſacr. larg.*

1 CVm hoſtibus facti Romani Imperij non licet mercari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*

2 Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc, quod furtum non facit qui hoſtibus perpetuis & infidelibus ſurripit, vt per Boniſac. *in tractat. de furtis*, §. *animo lucrifaciendi, num.*61. & 62. Farinac. *in praxi crimin. p.*7.*tit. de furtis, quæſt.*174. *num.*74. Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat.verbo furtum, num.*48.

3 Probat hic text. quodcunque mercandi genus cum infidelibus & perpetuis hoſtibus prohiberi, vt per Strach. *de mercat. part.*2. *num.*43. & *part.*3. *num.*1. Capyc. *deciſ.*150.*num.*1.

4 *Sed ſi vlteriùs aurum pro mancipiis,* &c.] Notatur ad hoc, quod noſtris mercatoribus aurum pro mancipiis, aut quibuſcunque ſpeciebus comparandis, ad barbaras nationes transferre non licet, vt per Boët. *deciſ.*178.*num.*14. Strach. *de mercat.p.*1.*num.*16.

5 *Et ſi id iudex,* &c.] Notatur ad hoc, quod iudex pœnam legis minuens, aut immunitatem concedens, ſe oſtendit conſcium ipſius criminis, vt per Tiraq. *de pœnis temper. in præfat. num.*8. & 9.

SVMMARIVM.

1 *A negotiationibus abſtineant potentiores, & nobiliores.*

2 *Mercatores non poſſunt eſſe nobiles, intellige vt num.*3. *amplia non ſolùm in expreſſa, verùm & in tacita negotiatione, num.* 4. *intellige vt n.* 5. 6. & 7.

8 *Diues cenſetur nobilis.*

9 *Nobilitas quid.*

10 Ricos omes, *de Principibus, præcipuè in Caſtella.*

L. Nobiliores. III.

Impp. HONOR. & THEODOS. AA. *Theodoro P.P.*

POtentiores, & nobiliores debent ſe à negotiationibus abſtinere, vt plebeij faciliùs poſſint negotiari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.*1. *ſupra hoc tit.* 1

Vulgò allegatur hic text. ad hoc, quod mercatores 2
non poſſunt eſſe nobiles, & quod nobilibus prohibe-
tur exercere mercimonia; illi enim exercentes mer-
cenalem artem perdunt nobilitatem, vt per Guid.Pa-
pæ *deciſ.*196. Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.*2. *tract. de
merc.art.*1. *gloſſ.*1.*n.*21. Chaſſan.*in catal. gloria mundi,
p.*1.*conſid.*45. Aleiat. *in l.mercis appellat.ff.de verb.ſig-
nif.& de præſumpt.reg.*1.*præſ.*48.*n.*6. *cum ſeqq.* Gam.
*Luſitan.deciſ.*322.*n.*6. vbi videtur intelligere de mer- 3
catoribus minutatim vendentibus, Baëz. *de inope de-
bit.cap.*16. *num.*5. 32. & 34. *verſ. quoniam mercatura,*
Laſſarte *de decima vendit. cap.*18. *num.*64. Mynſing.
*cent.*6.*obſeru.*54. Tiraquell. *de nobilit. cap.*33. *n.*2. Pe-
rez *leg.*9. *gloſſ. vnic.col.*599. *tit.*15. *lib.*2. *Ordin. &
leg.*9.*tit.*1. *lib.*4.*eiuſdem Ordin. col.*1358. vbi ampliat 4
non ſolùm in expreſſa, verùm & in tacita negotiatio-
ne, Azeued. *in Curia Piſana, lib.*1.*cap.*12. *num.*20.&
*in l.*3.*num.*10.*tit.*1.*lib.*6.*noua Recopilat.* Gutier. *pract.
lib.*1.*quæſt.*137. *num.*8.& *lib.*2. *quæſt.*13.*n.*96. Thom.
Valaſc. *allegat.iuris tom.*1.*alleg.*13. *num.*219.

Intellige primò, donec nobilis mercaturam exercet, nam ſi illam relinquat, recuperat nobilitatem, vt per Guid. Papæ *deciſ.*391. Aym. *conſ.*162. *n.*2. *ad fin.* Rebuff. *vbi ſuprà, num.*21. Tiraquell. *de nobilit.c.*27. *num.*5. Gutier. *d.lib.*1. *quæſt.*137. *num.*10. Thom. Valaſc. *d.alleg.*13. *num.*220. 5

Intellige ſecundò quando ipſemet nobilis exercet per ſe artem mercaturæ, ſecus ſi per ſuos ſeruos, vel inſtitores, vt per Tiraquell. *d. cap.*27. *num.*7. *cum ſeqq.* & *cap.*33. *num.*22. Petr.Plaz. *de delictis, tom.*1. *cap.*1. *num.*10. Gutier. *pract. lib.*3. *quæſt.*13. *num.*97. Thom. Valaſc. *d.alleg.*13. *num.*225. 6

Intellige tertiò, niſi patriæ conſuetudo aliud dictet, vt per Matienſ. *ad l.*1.*gloſſ.*7.*n.*3. *tit.*14.*lib.*5.*noua Recopilat.* Thom.Valaſc.*d.alleg.*13.*n.*211.*cum ſeqq.* vbi *n.*224. refert incolas oppidi de Monzam Brachatenſis diœceſis, in Regno Portugaliæ conſeruare ſuam nobilitatem, non obſtante quod mercaturam vini exerceant, Tiraq. *d.tract.de nobilit.cap.*33.*num.*21. vbi ait Venetos & Genuenſes nobiles mercaturam exercere citra vituperium, & nobilitatis detrimentum, & addit Otalora *de nobilit. cap.*5. *num.*26. quod huiuſmodi Genuenſes & Veneti, etſi mercaturam exerceant apud nos, poterunt prætendere immunitatem ex cauſa nobilitatis. 7

Et patrimonio ditiores, &c.] Notatur ad hoc, quod 8
diues cenſetur nobilis, vt per Felin. *in cap. ſuper eo,
el* 2. *n.*5.*de teſtibus,* Hippol.Riminald. *in rubr.de con-
ſtit.n.*37. Gregor. Lopez *leg.*6. *gloſſ.*4. *tit.*9. *part.*2.&
*l.*4.*gloſſ.*6. *tit.*29.*part.*7. Tiraquell. *de nobilit. cap.*3.*à
princip.* Gaſp.Baëz. *de inope debitore, cap.*16. *num.*45.
verſic. ſunt qui dicant. Vnde inferunt Petr. de Bellap.
in l.humilem, in fine, C. de inceſtis nuptiis, & Gig.
*conſ.*70. *num.*50.*cum ſeqq.* nobilitatem nihil aliud eſſe 9
quàm diuitias inueteratas: qui enim diuitias habet,
omnem rem habere dicitur, ſecundùm Tiraquell. *d.
tract.de nobilit. cap.*3.*n.*5. Lancel.Gallia *in conſuetud.
Alexandria, in gloſſ.ſolidos, quæſt.*3.*ex num.*9. Sahag.
in 2. *cauſa poſſeſſ. & propriet. n.* 23. nam familiæ di-
uitiis conſeruantur, & propter paupertatem pereunt,
vt ait Burg. de Paz *in proœmio legum Tauri, n.*103.&
nobilitas ſine diuitiis ſordeſcit, Guillelm.Benedict. *in
cap.Raynutius, verbo duas habens filias, num.*531.*cum*

Aa 4 *ſeqq.*

ſeqq.de teſtament. Burg.de Paz *conſ.3. n.44.& conſ.9. num.6.* Viu. *tom.2.commun.opin.lib.6.tit.15.de inſtit.& ſubſtitut. n.39.verſ.ex quo,pag.75.* Menoch. *conſ.116. n.3.& conſ.126.n.28.* D. Anton.de Gueuara *tom.1.epiſtolarum, fol.175.verſo*, Aldouin. *conſil.21. num.24. tom.1.* Et ob id diuitias potentiam parare comprobant Menoch. *controuerſ.illuſt.in præfat.n.78.* Rebuff. *in l.bonorum 49. ff.de verborum ſignific.* Hieron. Leo *Valent. deciſ.60.n.14.* Ceuall. *communium contra comm.tom.4. in præfat.ad lector.n.42.& quæſt.674.num.fin.*

10 Hinc forſan *Ricos omes*, in Hiſpania, Principes appellantur, & præcipuè in Caſtella, de quo vide S. Thom. *lib.3.de regimine Princip.cap.vlt.* Gregor. Lopez *per text. ibi, in l.3. verbo E los ricos omes, tit.5. part.2.& lib.10.tit.25.part.4.* Gaſp.Baëz. *de inope debitore,cap.16.n.45.prope fin.* vbi refert quendam ſibi reſpondiſſe *rico ome* appellari ditiſſimum, ac proinde eſſe nobiliſſimum, Gaidiola *de nobilit. Hiſpana, cap.40. fol.112.* Argote *in libro Bæthicæ nobilitatis,lib.1.c.58. pag.49.* Gudiel *en la generacion de los Girones, cap.2. fol.4.* Fr.Hieronym.Roman. *de Repub.Gentilica, lib.4. cap.16.* Odoard. Nonius *in chronica Regum Portugal. fol.3.verſo*, Zurit. *lib.4.annal.cap.109.* Queſada *diuerſarum quæſtionum cap.31.n.5. verſ. hi autem viri*, Fr. Ioſeph. de Sequenaz *in vita S.Hieronymi, lib.4.c.13.* Ioan.Garc. *de nobilit. gloſſ.18.à n.20.& 32.* Bobadill. *in ſua politica, lib.2.cap.16. n.38.* Iuſt.Lipſ. *Poliorceticon lib.1.dialog.3.* Cabed. *Luſitan. deciſ.108.p.2.*

SVMMARIVM.

1 *Subiectos Rom. Imperio non poſſe extra loca nominata mercari à Perſis, nec è contra.*
2 *Statuta ne bona alienentur in extraneos, valida.*
3 *Omne commercium cum barbaris prohibendum.*
4 *Rex Perſarum an fuerit ſub Imperio Rom.*
5 *Antiochia.*
6 *Niſibis vrbs.*
7 *Regni & regis intereſt ne arcana eiuſdem regni, vel Regis reuelentur exteris.*
8 *Imperator confiſcat bona mobilia ſubditorum, exiſtentia extra ipſius territorium.*

L. Mercatores. IV.

Iidem AA. *Anthemio P.P.*

1 DVm Imperator iniſſet fœdus cum Rege Perſarum, ſtatuit quod extra loca hîc nominata ſubiecti Romano Imperio non poſſent mercari à Perſis, nec è contra, aliàs puniuntur ipſi,& iudices per quorum fuerunt limites: excipit Legatos Perſarum, qui tempore ſuæ legationis merces duxerint commutandas. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſupr. hoc tit.*

2 *Nullus igitur poſthac*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſtatuta ne bona alienentur in extraneos,valida ſunt, vt per Mart. *de iuriſdict. p.4.caſu 6. num.1.*

3 *Nec præter memoratas ciuitates*, &c.] Ergo cum barbaris prohiberi debet omne commercium, vt per Roder. Xuar. *alleg.18. num.3.*

4 *Perſarum Regi ſubiectos*, &c.] An Perſarum Rex fuerit ſubiectus populo Romano, vide Couarr. *in regul.peccatum,part.2.§.9.n.6. verſic.cæterùm non eſt.*

5 *Niſibin.*] Antiochia dicta fuit, non quidem Syriæ, ſeu Mygdoniæ, ſeu Perſiæ, de quo latè Couarr. *lib.4.*
6 *variarum, cap.7.* vbi de Niſibi vrbe, & an ea dicta fuerit Antiochia à veteribus auctoribus.

7 *Ne alieni Regni, quod non conuenit, ſcrutentur arcana.*] Notatur ad hoc, quod Regni, & Regis intereſt ne arcana eiuſdem Regni, vel Regis reuelentur exteris,vt per Azeued.*l.14.n.19. tit.3.lib.1.nouæ Recopil.*

Sacro ærario noſtro vendicandas.] Ergo Imperator hîc confiſcat bona mobilia ſubditorum,exiſtentia extra territorium ipſius, vt per Tiraquell. *de iure primogen. quæſt.48. num.1.* 8

SVMMARIVM.

1 *Collegiatorum numerus quingentorum ſexaginta trium, & num.2.*
3 *Collegiati vnde dicti.*
4 *Collegiati artifices qui.*

L. Ceſſante. V.

Iidem AA. *Ætio P.P.*

QVingentorum ſexaginta trium Collegiatorum numerum formam permanere, neque addi, neque minui, neque mutari, cum Honorio Theodoſius iubet, & ſi aliquis ex Collegiatis moriatur, in eodem corpore quo defunctus fuerat, alium à Præfecto vrbi præſentibus Corporatis ſuffici. 1

Hoc idem ex hoc text. deſumit, & declarat Guid. Pancirol. *in theſauro variarum lection. lib.2. cap.205. à princip.* 2

Collegiatorum numerus, &c.] Sic appellabantur,eo quòd certis ciuitatum collegiis adſcripti erant, Cuiac. *ad l.vnic.de Collegiat.lib.11.* Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verbo Collegiati.* Hinc collegiati artifices dicebantur, qui in collegia, ſeu decanias diſtincti erant, ex Alciat. *lib.1.parerg. cap. fin.* 3 4

SVMMARIVM.

1 *Tranſgredientium ciuitates prohibitas, vel negotiationes prohibitas ſuſcipientium pœna qua.*
2 *Militia an ſit dignitas, remiſſiuè.*

L. Si qui. VI. & vlt.

Iidem AA. *Maximo Comiti ſacr. larg.*

TRanſgredientes ciuitates prohibitas, vel negotiationes prohibitas ſuſcipientes, cuiuſcunque ſint dignitatis, puniuntur pœna exilij, & publicatione bonorum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſuprà hoc tit.* 1

Dignitatis, ſiue in militia, &c.] Ergo militia non eſt dignitas, de quo vide Tiraq. *de nobilit.cap.8.n.8.* 2

De rerum permutatione, & de præſcriptis verbis.

TIT. LXIV.

SVMMARIVM.

1 *Actionem de præſcriptis verbis dari pro permutatione.*
2 *Permutationem poſſe fieri tripliciter.*
3 *Permutationem connumerari inter contractus innominatos.*

HIc titulus diuiditur in duas partes, altera eſt de permutatione, altera de præſcriptis verbis. Permutatio nihil aliud eſt, quàm contractus innominatus, *Do vt des.* Actio præſcriptis verbis

eſt

eſt condictio quæ ei qui contractum innominatum impleuit, aduerſus eum qui implere non vult, datur in id quod intereſt. Scripſerunt in hanc rubricam Cuiac. Pac.& Vveſemb.de materia tit.vide *l.Hiſp.1.cum ſeqq.tit.6.p.5.* vbi Greg.Lop. *& tit.8.lib.5.Ordin.* vbi Perez, Tiraq. *de retractu lig. 6.30. gloſſ.1. à princip.* Villalob.Vexin. Donat.à Fina & alios *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.42. pag.651. cum ſeq.* Rebuff. *in praxi benefic. p.3.tit.de permut. pag.mihi 240.* Anton. Gom. *variar.tom.2. cap.8.à princip.* Connan. *comment. iuris lib.7.cap.5.* Rodigin. *lib.23.cap.17.* Pinel.*ad rub.C.de reſcind. vendit. p.2. cap.1. num.10.* Vacon. à Vacuna *nouar. declarat. lib.1.declar.27.* Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.2. lib.25.* Molin. *de Inſtit.tractat.2.diſput.396.cum ſeqq.* Leſſ. *in ſimili tract. lib.2.cap.23. dub.1.* Matienſ. *l.7.gloſſ.10. num.6. cum ſeqq.tit.11. lib.5.noua Recopil.* Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom.2. tit.410.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat.verbo permutatio,* Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris*
1 *part.3. lib.28. cap.1.per tot.* vbi *num.3.* ait huic rubr.
2 ſtatim annecti, & *de praeſcriptis verbis*, quòd ea actio detur pro permutatione: ſubditque tripliciter fieri poſſe permutationem, primò nuda & ſola permiſſione, quo caſu non oritur actio, *l.ex placito 3.inf. hoc eod.tit.* Secundò interueniente ſtipulatione, ex qua datur actio ex ſtipulatu, *d. l. ex placito:* tertiò intercedente ex vtraque parte rerum traditione, *l.1.§.permutatio autem,ff.hoc tit.* in qua ſi ex altera parte res aliena tradita permutationis nomine ſit, agitur condictione tantùm ab eo, qui rem ſuam tradidit, vt repetat, quaſi re non ſequuta, non ad id quod intereſt, *dict. l.1.§.fin.* præſcriptis tamen verbis actione id quod intereſt, petetur, *l.naturalis, §.etſi, ff.de praeſcriptis verbis.*

3 In gloſſ. rub. ibi, *vnde dicitur innominatus*, &c.] Notatur ad hoc, quod permutatio inter contractus innominatos connumeratur, vt per pract.Ferratienſ. *in forma libelli in cauſa venditionis, verſic.coram, in gloſſ. verbo diſſoluitur,* Connan. *comment. iuris lib.1. cap.6. num.12.* Padill. *in l.naturalis, in princ. n.23. ff.de praeſcriptis verbis,* Berengar. *in l.pacta conuenta, poſt c.3. ſuper gloſſ.verbo nona, n.7.cum ſeqq. ff.de contrahend. empt.* Pinel. *in rubr. C.de reſcind. vend. part.2. cap.2. num.16.* Petr.Gregor. *dict.lib.28. cap.1.n.3.in princip.* Matienſ. *lib.16. gloſſ.3. tit.11.lib.5.noua Recopil.* Molin. *de Iuſtit. tractat.2. diſput.253.n.9.& 10.* Leſſ. *in ſimili tractat. lib.2.cap.23. dub.1.à num. 1. & cap.17. dub.3. à n.13.* Surd. *deciſ.173. n.15.* Vacon. à Vacuna *nouarum declarationum lib.1. declarat.27. n.8.* Rebell. *de obligat. inſtit. p.2.lib.1. quaeſt.1.ſect.2.n.37.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.2. lib.25. tit.1.n.5.& 7.* Cardoſ. *d.verbo permutatio, num.2.*

SVMMARIVM.

1 *In permutatione rei venalis non dari condictionem ob cauſam ratione euictionis, ſecus in non venali.*

2 *Res ſi tradatur pro alia re aeſtimata, venditionem potius, quàm permutationem videri: è contra num.3. prior ſententia verior, num.4.*

5 *Res recepta vbi in permutatione euincitur, licèt poſſeſſori redire ad rem ſuam, & eam reuocare, imò etiam ante ſequutam euictionem dari permutanti regreſſum ad rem ſuam, ſi aduerſarius rei datae dominium non tranſtulit.*

6 Comparandi *verbum.*

7 *Permutationem propriè intelligi non ſolùm ſi ſpecies cum ſpecie commutatur, ſed & ſi genus accipiatur pro genere, vel pro ſpecie.*

8 *Contractum* do vt des, *tanquam generalem, complecti etiam permutationem.*

9 *Contractus* do vt des, *an ſit vera permutatio, vel inter ſe differant, remiſſiuè.*

L. Si cùm patruus. I.

Imp. GORDIAN. A. *Theraſae.*

IN permutatione rei venalis ob euictionem condi- 1
ctio ob cauſam non datur, ſecus in non venali. Colligunt ex Ord.Cyn.Salicet.Bart.Angel.Butrig.Fulgoſ. Caſtr.Bald.Cuiac.Aloyſ.Leo *in 4. fol.43.* Sebaſt.Næu, remiſſiuè Caſal. *in arn-t.* & Ximen. *in con ordant.*

Textus iſte allegatur ad hoc, quod ſi res tradatur 2
pro alia re æſtimata, venditio potius quàm permutatio videtur, nam hîc dicitur quod ſi pro venali poſſeſſione alia poſſeſſio pretij nomine non taxata quantitate tradita fuerit, non dicitur emptio & venditio; ſed ad exemplum actionis ex empto præſcriptis verbis agitur ad id, quod intereſt, ſi res euicta eſt: ergo per contrarium ſenſum datur intelligi, quod ſi res æſtimata pretij nomine taxata quantitate fuerit tradita, ex empto actio competat. Ita gloſſ. Bart. Bald. Fulgoſ.& alij *in praeſenti*, Alciat. *in l.2. in princ. n.23. ff. ſi certum pet.* & *ibi* Ripa *num. 26.* Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloſſ.14. num.19.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.lib.4. tit.19.num.4. cum ſeqq.* Rebell. *de obligat: inſtit. part.2. lib.9. quaeſt.1. ſect.3. num.13.& 17.* Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.42. num.5. pag.652.* Greg.Lop. *l.1.gloſſ.1.poſt princ.tit.6. part.5.* Cald.Pereira *de reſolut.emphyt. cap.8.num.35.* Gutier. *de gabell.quaeſt.25.num.4.* latè Didac.à Britto *ad rub.de locato, part.1.§.4. num.28.cum ſeqq.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.9.in praemiſſ. num.25.*

Verùm Pinel. *in rub. C.de reſcind. vendit. part.2.* 3
cap.1.n.16. contrariam tenet ſententiam, quod non ſit venditio, ſed permutatio, & dicit in hoc gloſſam & Doctores errаſſe; nam licèt, inquit, à principio fuerit taxata æſtimatio rei, quæ pro altera re datur, non tamen potuit emptio, & venditio conſiſtere, quia non eſt conuentio de pecunia numerata, vt requiritur *l.1. & 2. & l.pacta conuenta, ff.de contrah. empt. l.emptionem, C.de rerum permut. l.empti fides, C. de contrah. empt.* Neque ipſi contrahentes poſſunt mutare ſubſtantiam conuentionis, neque per fictionem inducere, vt æſtimatio rei ſit pecunia numerata, *l.in bello, §.facta, ff.de capt.& poſtlimin.reuerſis*, & vbi pecunia numerata requiritur, ſicuti in emptione, & venditione, non poteſt per alias res æſtimari, quamuis aliæ res per pecuniam æſtimari poſſint, *l.ſi ita, ff.de fideiuſſor.* & idem Pinel. *citato loco*, reſpondet per contrarium ſenſum non probare, quod ſi tradita ſit pretij nomine taxata quantitate, emptio, & venditio contracta intelligatur; ſed potiùs innuere quod non ſit emptio, & venditio, etiamſi res data fuerit nomine pretij taxata quantitate.

Sed à priori ſententia non eſt recedendum, & pro 4
clariori illius, & huius textus explicatione tres caſus diſtinguit Cardin. Mantic. *dict. tit.19. n.10.* Primus eſt, quando eſt vera permutatio, & tunc ſi res fuerit euicta, non agitur ad intereſſe, ſed quod datum eſt repeti poteſt. Secundus quando eſt contractus ſimilis emptioni & venditioni, veluti cùm non taxata quantitate datur pro venali, & tunc agitur ad exemplum actionis ex empto ad id, quod intereſt, ſi euictio fuerit ſubſequuta, vt hic text. loquitur. Tertius caſus eſt quando res datur nomine pretij taxata quantitate pro re venali, & tunc propriè emptio, & venditio intelligitur, & ex empto actio competit ad id, quod intereſt, ſi res euicta fuerit, & hoc per contrarium ſenſum tacitè colligitur ex hoc text. nam in qualibet lege duo ſunt adnotanda, vnum quod dicit expreſsè, alterum quod tacitè innuit per contrarium ſenſum, vt docuit Bart. *in l.qui ſe patris, in princ. C.qui admitti.*

Quod datum eſt, &c.] Notatur ad hoc, quod vbi 5
res recepta in permutatione euincitur, licet poſſeſſori

redire

redire ad rem ſuam, & eam reuocare, vt per Franc. Bec. *conſ.83.num.9.* Surd. *decif.173.num.13.* vbi *n.14.* ſubdit, quod immò etiam ante ſequutam euictionem datur permutanti regreſſus ad rem ſuam, ſi aduerſarius rei datæ dominium non tranſtulit.

6 In gloſſ. *Comparauit*, ibi: *Comparo, eſt verbum generale*, &c. De quo vide Tiraq. *in præfat. retractus, num.4. cum ſeqq.*

7 In gloſſ. *Poſtulabis*, *ſi*, ibi, *aut ſpecies pro ſpecie*, &c.] Notatur ad hoc, quod permutatio propriè intelligitur non ſolùm ſi ſpecies cum ſpecie commutatur, ſed etiam ſi genus pro genere, vel pro ſpecie accipiatur, de quo vide Fortun. *leg. iuriſgentium, in princ. à n.12. ff. de pactis*, Ludou. Gom. *in §. actionum, num.27. Inſtit. de actionib.* Padil. *in l. naturalis, in princip. n.23. ff. de præſcript. verb.* Suar. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.42. num.4. pag.651.* Pinel. *dict. part.2. rub. C. de reſcind. vendit. cap.1. num.10.* Fachinæ. *controuerſ. lib.2. cap.44. col.2. poſt med.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.2. lib.25. tit.1. num.9.*

8 In ead. gloſ. ibi, *& hac ratione dicitur contineri permutatio ſub illo generali, do vt des*, &c. Notatur ad hoc, quod contractus do vt des, tanquam generalis complectitur etiam permutationem, vt per Anton. Gom. *variar. tom.2. cap.8. in fine, verſ. aduertendum*, Cardin. Mantic. *d. lib.25. tit.1. num.6. in fine, verſ. vnde.*

9 Vtrùm autem contractus do vt des, ſit vera permutatio, an verò inter ſe differant? vide Corraſ. *lib.2. miſcel. cap.15.* Ludou. Gom. *in dict. §. actionum, num.18.* Pinel. *dict. part.2. cap.1. num.9. & 10.* Vacon. à Vacuna *nouarum declarat. lib.1. declar.27.* Anton. Fab. *coniect. lib.6. cap.9. pag.5. in fine*, Cardin. Mantic. *d. lib.25. tit.1. num.8.* Molin. *d. diſp.253. n.9. & 10.* latè Didac. à Britto *ad rub. de locato, §.2. num.15. p.1.*

SVMMARIVM.

1 *Permutatio emptioni ſimilis, actionem bonæ fidei, & præſcriptis verbis conciliat, & num.2.*

3 *Actio quæ oritur ex permutatione, quæ in ſpecie accipitur, eſt bonæ fidei.*

4 *In permutatione, & aliis contractibus dominij tranſlatitiis, dominium transfertur traditione, antequam perficiatur ex altera parte contractus.*

L. Permutationem. II.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *Primitiuæ.*

1 PErmutatio ſimilis emptioni actionem bonæ fidei, & præſcriptis verbis conciliat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem de ſimilitudine permutationis cum emptione, vicemque illius obtinentis, ex hoc text. deſumunt *princip. tit.6. part.5. & l.2. in princ. tit.17. lib.9. recop.* Connan. *comment. iuris lib.7. cap.5. n.2. in princ. & n.8. in fine*, Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloſſ.14. n.28. cum ſeqq.* Anton. Gom. *l.40. Tauri, n.82. poſt med. & tom.2. var. cap.8. ad fin.* Donel. *ad l.2. n.20. C. de reſcind. vendit. pag.329.* Afflict. *deciſ.339. n.2.* latè Gutier. *de gabell. quæſt.27. n.5.* Surd. *de alimentis tit.8. priuil.38. num.13. & deciſ.257. num.4.* Anton. Fab. *coniectur. lib.6. cap.9. col.3.* Benedict. Capra *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.42. num.6. in princ. pag.652.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.8. num.34.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.396. num.5. in princip.* vbi ſubdit ea de cauſa quæ de emptione & venditione dicuntur, illi eſſe accommodanda, quatenus conuenire ei poſſint, modò tamen contrarium non ſit in iure expreſſum.

3 *Bonæ fidei*, &c.] Notatur ad hoc, quod actio quæ oritur ex permutatione, quæ in ſpecie accipitur, eſt bonæ fidei, vt per Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.2. lib.25. tit.1. num.8. in medio*, Didac. à Britto *in rub. de locato, p.1. §.2. n.15. in fine.*

In gloſſ. *Obtinere*, ibi, *item in venditione non transfertur dominium, niſi pretio ſoluto*, &c. *ſecus in permutatione*, &c. Notatur ad hoc, quod in permutatione, & aliis contractibus dominij tranſlatitiis traditione dominium transfertur antequam ex altera parte contractus perficiatur, vt per Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.396. n.6.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, p.1. tit.10. quæſt.3. n.8. verſ. non obſtat*, ibi, *contrarium tamen.* 4

SVMMARIVM.

1 *In contractibus innominatis cauſa habetur loco conditionis.*

2 *Ex pacto permutationis non oritur actio, niſi veſtiatur rei interuentu.*

3 *Pactum permutationis nudum carens ſtipulatione actionem non producit.*

4 *In contractu innominato ſi interponatur ſtipulatio, oritur efficax obligatio, & actio ante implementum cuiuſcunque ex contrahentibus.*

5 *In contractibus innominatis, ſemota ſtipulatione non oriri actionem ante rei traditionem, vel facti implementum: obligationem & actionem oriri ex ipſo pacto, & conuentione partium, non verò ex rei traditione, num.6. contrarium num.7. de iure Regio Caſtellæ quid, num.8.*

9 *Gabellam non deberi, nec peti poſſe ex permutatione ante rerum permutatarum traditionem hinc inde factam, nec etiamſi ab vna tantùm parte fuerit ſequuta, quouſque ab vtraque parte ſit opere completa permutatio: ſimiliter gabellam non deberi permutatione ſequuta, num.10.*

11 *Gabellam in præcedenti ſpecie deberi domino loci, publicano, ſiue gabellario exiſtenti tempore traditionis, & implementi, non verò ei, qui talis erat tempore contractus permutationis.*

12 *Contractui innominato vtraque parte ſatisfacto, neutri contrahentium eſt locus pœnitentiæ, quin potiùs viciſſim vnus tenetur alteri de euictione.*

L. Ex placito. III.

Iidem AA. *&* CC. *Leontio.*

IN contractibus innominatis cauſa habetur loco 1
conditionis. Ex pacto permutationis non oritur 2
actio, niſi veſtiatur rei interuentu. Pactum permutatio- 3
nis nudum carens ſtipulatione, actionem non producit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.* & inter repet. *tom.7.* Petr. de Bellapertica.

Probat hic text. ſi in contractu innominato interponatur ſtipulatio, oriri efficacem obligationem & actionem ante implementum cuiuſcunque ex contrahentibus, vt per *l. Hiſp.1. tit.6. part.5.* Matienſ. *l.2. gloſſ.3. num.7. tit.16. lib.5. noua Recop.* 4

Vnde per hunc text. tenet communis Doctorum, in innominatis contractibus, ſemota ſtipulatione non oriri actionem ante rei traditionem, vel facti implementum, vt per Anton. Padil. *in l. naturalis, §. ſiquidem, n.18. in fine, ff. de præſcript. verb.* Mench. *de ſucceſſ. creat. lib.2. §.12. n.64.* Laſſarte *de decima vendit. cap.17. num.3.* Matienſ. *d. l.2. gloſſ.3. num.6.* Connan. *comment. lib.7. cap.5. num.7.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1. tit.9. in præmiſſ. num.34.* Molin. *de Iuſtit. tract.1. diſput.254. in fine, & diſp.397. num.2.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.2. lit.C, concl.998. num.4.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuentionib. lib.1. tit.8. num.9. verſ. ſed quæret aliquis*, Benedict. Ægid. 5

in

in repet.l.ex hoc iure, ff.de iuſtit.& iure,in part.2.c.12. differ.2. num.4. Gutier. *de gabellis, quæſt.28. à num.3.* Cald.Pereira *de empt.& vendit.cap.8. num.2.*

6 Quamuis Anton. Gom. *tom.2. var. cap.8. num.1. verſ. ex quo infertur*, tradiderit in his obligationem, & actionem oriri ex ipſo pacto, & conuentione partium, non verò ex rei traditione. Circa quod aduertit Benedict. Ægid. *citato loco, Antonij Gom.* ſenſum non eſſe, vt ex innominato contractu ante rei traditionem competat actio, id enim aperte repugnat huic legi,& communi omnium ſententiæ, ſed vult dicere, quod traditione ſequuta actio competat, quæ antea non competebat, orta tamen non ex ipſa rei traditione, ſed ex præcedente pacto: ad quod inducit textum *in præſenti*, dum ait, *Ex placito permutationis, nulla re ſequuta, conſtat nemini actionem competere*, quaſi à contrario ſenſu probet, re poſtea ſequuta actionem oriri
7 ex præcedente pacto. Sed cootrarium probat idem Bened.Ægid. *d.differ.2.num.5.*per text.*in l.1,§.item emptio, ff.hoc tit.* vbi Iureconſ. *Permutatio autem*, inquit, *ex re tradita initium obligationi præbet*, & *num.6.* reſpondet argumentum à contrario ſenſu non procedere quando inde reſultat prauus intellectus, vel contra leges alias, vt in his terminis; & ſi illud ex hoc text. ſumi deberet,non concluderet,nec probaret re ſequuta actionem competere ex placito permutationis, quaſi ex ipſo permutationis placito ortam, ſed quaſi ortam ex pacto rei traditione veſtito, & ſic per argumentum à cootrario ſenſu probare hunc text. ait re ſequuta competere actionem, non ex nudo permutationis pacto ortam, ſed vt rei traditione veſtito, quod in ſenſu directo probat text. *in l. iuriſgentium, verſ. ſed etſi in alium, ff. de pactis*, vbi loquens in conuentionibus, in quibus ſubeſt cauſa obligationis, quod in innominatis exemplificat, inde præſcriptis verbis actionem naſci probat.

8 An autem hæc procedant attento iure Regio Caſtellæ *in d.l.2.tit.16.lib.5.noua Recop.* ſecundùm quam omnis promiſſio obligat, quamuis ſtipulatio non interceſſerit, & ſic videtur comprehendere contractum permutationis, & cæteros contractus innominatos, etiam aote traditionem, vide *ibidem* Azeued. *num.13.* & Marienſ. *gloſſ.2.* eundem Azeued. *l.1. n.5. cum ſeq. tit.21. lib.4.& l.2.num.13. cum ſeq.tit.17. lib.9.Recop.* Gutier. *de gabell.quæſt.28. num.9.cum ſeqq.*

9 Hinc fit,vt proculdubio gabella non debeatur, nec peti poſſit ex permutatione ante traditionem rerum permutatarum hinc inde factam, nec etiam ſi ab vna tantùm parte fuerit ſequuta,quouſque ab vtraque par-
10 te ſit opere completa permutatio: ſimiliter non debebitur gabella pœnitentia ſequuta, ita Meneh. *controu. vſufreq. lib.1.cap.11. num.21.* qui hoc vltimum tenet, quem refert & ſequitur Laſſarte *d.cap.17. n.25.& 34.* vbi vtrumque probat, Girood. *de gabell. part.5. in princ. n.12.& part.9.in princ.n.5.& 7.* Parlador. *quotid.lib.1. cap.3. §.3.n.35.* Gutier. *de gabellis, quæſt.28. n.7.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.397.à principio*, & præcipuè *n.3.* vbi ait, *attento iure communi*, quod vim in Luſitaoia habere tradit, eo quòd ea de re nihil ibi in contrarium eſt ſancitum, noo prius deberi hanc gabellam, quàm permutatio mutua vtriuſque partis traditione ſit perfecta. Quare articulus 1. gabellarum noſtri Regni, dum habet, ex qualibet permutatione regulariter ſoluendam eſſe gabellam, intelligendus eſt vt tantùm procedat io conuentione permutationis, cui ſubſequuta fuerit traditio, quia conuentio permutationis ſine rei interuentu adhuc noo eſt permutatio, ſed tantùm placitum permutationis.

11 Vnde gabella io præcedenti ſpecie debebitur domini loci publicano, ſiue gabellario exiſtenti tempore traditionis, & implementi, noo verò ei, qui talis erat tempore contractus permutationis. Ratio eſt, quoniam gabella non debetur pacto permutationis, etiamſi ex illo ciuilis obligatio ad conſummandam permutationem oriatur, ſed ex permutatione ipſa conſummata, ſeu in eſſe exiſtentiæ producta: conſummata autem eſt non in tempore prioris domini, & gabellarij, ſed tempore poſterioris. Ita Laſſarte *d.cap.17. à n.43.* Molin. *d.tract.2.diſp.396.n.6.* Gutier. *d.quæſt.28. n.8.* Et quamuis Antoo.Gom. *tom.2.var. cap.8.num.2.* & Parlador. *d.cap.3.§.3.n.2.* aſſeruerint deberi priori gabellario quando illius tempore præceſſit pactum nudum de permutando, quod tempore alterius gabellarij fuit veſtitum traditione, quoniam obligatio illa non oritur ex impletione pacti illius, atque ex traditiona, ſed ex ipſo pacto ſequuta traditione, traditio qoa ſolùm eſt conditio, ſine qua ex pacto non oritur obligatio, vt colligitur ex hoc text. ex quo per argumentum à contrario ſenſu ſequitur ex ipſa pactiono & contractu, re ſequuta, oriri ac competere actionem: quare, inquiunt, cùm pactum, vnde actio oritur, celebratum fuerit tempore prioris gabellarij, conſequens eſt vt illi gabella debeatur, eſto conditio ſine qua illa actio ex eo pacto oon oritur, aduenerit tempore poſterioris gabellarij. Nihilominus tamen contra eos verior eſt opioio, & reſpondet Molin. *d.diſp.396. n.7.* verba huius l.ſi quid in argumeotum à contrario ſenſu probant, ſolùm eſt, inde colligi oriri partialiter ex pacto, quod ille non negat, non verò non oriri ſimul ex traditione ipſa, tanqnam ex parte & complemento eiuſdem contractus: deinde addit, quod eſto dicamus oriri ex ſolo pacto, accedente tamen traditione, tanquam conditione ſine qua ex illa non oritur, negari non poteſt contractum perfectum, & conſummatum non eſſe aote eam traditionem, atque adeò obligationem ex illo non oriri ante eandem traditionem, ac proinde negari etiam non poteſt contractum conſummari, oririque ex illo obligationem ciuilem tempore poſterioris gabellarij, & idcirco poſteriori gabellario, & non priori tributum ex illo deberi.

In gloſſ. *Nulla re t. ibi, item nunquid*, &c. Notatur ad hoc, quod quando contractui innominato vtraque ex parte eſt ſatisfactum, neutri contrahentium eſt locus pœnitentiæ, quin potiùs viciſſim vnus tenetur alteri de euictione, vt per Ant.Gom. *var.tom.2. cap.8. n.3.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.258. n.1.* Rebell. *de obligat.Inſtit. part.2.lib.1. quæſt.3.ſect.1.num.11.* 12

SVMMARIVM.

2 *Condictio ob cauſam non datur contra ſingularem perſonam ſucceſſoris, & num.2.*

3 *In contractu innominato, ſi interponatur ſtipulatio, non habet locum repetitio ex aliqua cauſa, ſed agendum eſt ex ſtipulatione.*

4 *Rei vendicationem non dari contra poſſidentem rem permutatam.*

5 *Si ex cauſa permutationis rem tradidi, & fidem non habui de illa, an tranſeat dominium, remiſſiuè.*

6 *Permutationem ſi quis compleuerit, an poſſit alterum adigere ad complendum.*

L. Cùm precibus. IV.

Iidem AA. *&* CC. *eidem Leontio.*

COndictio ob cauſam non datur contra ſingularem perſonam ſucceſſoris. Colligunt ex Ordin. 1
Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

Vide Mantic. *lib.1.locorum,cap.11.pag.1.* Connan. 2
comment. iuris lib.7. cap.15.n.7. Ant.Gom. *var.tom.2. cap.8. num.3. verſ. quæro tamen*, vbi quod ſi ille, qui adimpleuit ex ſua parte, nolit agere ad obſeruantiam contractus, vel intereſſe, ſed ad diſſolutionem eius, ex capite

capite cauſæ non ſequutæ, poterit petere rem, quam dedit condictione ob cauſam: & *num.5. verſ. ex qui-*
3 *bus*, vbi notat ad hoc, quod ſi in contractu innominato interponatur ſtipulatio, non habet locum repetitio ex aliqua cauſa, ſed agendum eſt ea ipſa ſtipula-
4 tione. Vincent. de Franchis *tom.1. deciſ. 34. num.1.* vbi per hunc text. tenet rei vendicationem contra poſſidentem rem permutatam non dari.

5 In gloſſ. *Seruetur*, ibi, *item quæro ſi ex cauſa permutationis tradidi rem, & fidem non habui de illa, ſed ſtatim ſperabam dandam, an transeat dominium*, &c. De hac quæſt. vide Connan. *comment. iuris lib.7. cap.15. num.39. ad fin.* Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit. p.2. cap.3. à num.13.* Fachin. *controuerſ. lib.2. c.58.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.8. à num.32.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.396. num.6.*

6 Vtrùm qui compleuit permutationem, poſſit alterum adigere ad complendum? Vide Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.7. cap.30. quæſt.12.* vbi poſt Gloſſ. & Cyn. *in præſenti*, & Ægid. *de permut. p.10. quæſt.3.* Vbald. *quæſt.8.* id fieri poſſe negat in contractibus innominatis, qualis permutatio eſt, ſed ſolùm, inquit, poteſt cogere alterum, vt quod ipſe paſſus eſt damnum, reſarciat, atque compenſet. Mendoz. *de pactis lib.3. cap.2. à num.11.* Molin. *d. tract.2. diſp.258. num.3.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p.2. lib.1. quæſt.3. ſect.1. num.11.*

SVMMARIVM.

1 *Implens in contractu permutationis agit contra non implentem præſcriptis verbis, & num.2.*

3 *Implemento ex vna parte ſequuto, oritur, & competit ei actio, & efficax obligatio contra alium recipientem, vt det, vel faciat & adimpleat promiſſa, aliàs teneatur, & condemnetur ad intereſſe totale.*

L. Quoniam. V.

Iidem AA. & CC. *Theodolanæ.*

1 IMplens in permutationis contractu agit contra non implentem præſcriptis verbis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.1. tit.6. part.5. vbi gloſſ.1.* Connan. *comment. iuris lib.7. cap.15. num.2.* Iaſ. *in §. actionum, n.104. Inſtit. de actionib.* Anton. Gom. *var. tom.2. cap.8. n.2. verſ. quæro*
3 *tamen*, vbi tenet quod implemento ſequuto ex vna parte, oritur, & competit ei actio, & obligatio efficax contra alium recipientem, vt det, vel faciat & adimpleat promiſſa, aliàs teneatur, & condemnetur ad totale intereſſe, Molin. *de Iuſt. tract.2. diſp.255. n.4. verſ. ſi autem*, vbi dicit quod ſi cidem nudo pacto de commutandis viginti ouibus pro vno boue, ſuperueniret non quidem ſtipulatio, ſed traditio ex altera parte, quia vel tu traderes alteri viginti oues, vel alter traderet tibi bouem, eo ipſo pactum illud maneret veſtitum ea traditione, & cauſa propter quam vltra pactum is, qui nondum ex ſua parte contractum impleuit, obligatus ciuiliter maneret ei, qui impleuit, ac proinde huic, qui impleuit, conceditur actio, quam iura præſcriptis verbis, aut in factum vocant; quia ſi alter tempore debito ex ſua parte non impleat, cogere illum poteſt vel ad intereſſe, nempe vt quod promiſit, ſoluat, aut quantum id ſoluiſſe ſua intererat, vel condictio, ſeu actio datur vt ſibi reſtituat quod accepit, tanquam datum ob cauſam, cauſa non ſubſequuta, optio eſt penes eum, qui impleuit, vt agat quo ex his duobus maluerit modis. Admonet tandem idem Molin. *citato loco, in l. naturalis, §. quod ſi faciam, ff. de præſcript. verb. & leg. Hiſp.45. tit.14. part.4.* affirmari in contracto facio vt des, concedi peculiariter ei, qui factum impleuit, aduersùs alterum, qui non retribuit quod promiſit, actionem de dolo, non verò præſcriptis verbis, quod multùm faceſſere negotij Iuriſperitis, difficileque rationem reddere diuerſitatis affirmat, & tandem remittit lectorem ad Padil. *in d. §.*

SVMMARIVM.

1 *Actio præſcriptis verbis ex incerto contractu naſcitur. Re tradita vt impleantur conuenta, eadem actio competit, num.2.*

L. Rebus. VI.

Iidem AA. & CC. *Protogeni.*

ACtio præſcriptis verbis ex incerto contractu naſ- 1
citur. Item re tradita, vt impleantur conuenta, 2
præſcriptis verbis actio competit. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Vide poſita *in collect. ad l. præcedentem.*

SVMMARIVM.

1 *Generis ad genus non eſt emptio, ſed contractus innominatus, & num.3.*

2 *Emptio non conſiſtit ſine pretio, & ſi frumentum datur pro oleo, eſt permutatio.*

4 *Nullam eſſe venditionem ſine pretio certo in pecunia numerata, nec ſufficere dare pecuniam, niſi detur pro pretio, num.5.*

6 *Venditionem eſſe, & non contractum innominatum, quando pecuniam do vt rem mihi tradas.*

L. Emptionem. VII.

Iidem AA. & CC. *Timotheo.*

GEneris ad genus non eſt emptio, ſed contractus 1
innominatus. Item emptio non conſiſtit ſine 2
pretio, & ſi frumentum datur pro oleo, eſt permutatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem 3
ex hoc text. deſumit Didac. à Britto *in rub. de locato & conducto, p.1. §.1. num.16.*

Vulgò colligitur ex hoc text. nullam eſſe vendi- 4
tionem ſine pretio certo in pecunia numerata, de quo vide Doctores citatos *in collectan. ad l. empti fi-*
dem, C. de contrah. empt. Et non ſufficit dare pecu- 5
niam niſi pro pretio detur, vt inquit Celſus *in l. vlt. ff. de condict. cauſa data*, de cuius l. interpretatione vide Ant. Fabr. *coniect. iuris lib.6. cap.10.* Cald. Pereira
de empt. & vendit. cap.18. num.12. cum ſeqq. vbi etiam 6
agit de conciliatione illius text. cum *l. hac venditio, §.1. ff. de contrah. empt. & num.27.* reſoluit venditionem eſſe, & non contractum innominatum, quando pecuniam do vt rem mihi tradas.

SVMMARIVM.

1 *Ex condictione ob cauſam oritur actio præſcriptis verbis.*

2 *Ex pacto in traditione rei appoſito, tanquam veſtito agitur præſcriptis verbis.*

3 *Verè permutat, qui rem ſoli pro annua, vel menſtrua penſione præſtat.*

L. Ea

L. Ea lege. VIII. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Paulinæ.*

1 EX condictione ob cauſam finalem oritur actio
2 præſcriptis verbis. Item ex pacto in traditione rei appoſito, tanquam veſtito, agitur præſcriptis verbis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

3 *Menſtruum, ſeu annuum*, &c.] Notatur ad hoc, quod verè permutat, qui rem ſoli pro annua, vel menſtrua penſione præſtat, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.conueat. tom.2.lib.25. tit.3. num.4.* vbi ſubdit hanc dici permutationem rei immobilis cum re immobili, quia annui reditus inter immobilia computantur, ſecundùm citatos per me *in collect. ad Clem.exiui 3. num.15.de verb.ſignif.*

De locato & conducto.

Tit. LXV.

LOcatio & conductio, eſt contractus ſolo conſenſu conſtans, quo quid certa mercede vtendum, ſiue fruendum, vel faciendum locatur. Scripſerunt in rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide Ordin. Reg.Luſit. *lib.4.tit.23.* vbi parens meus, *& l.Hiſp.1. cum ſeqq. tit.8. part.5.* vbi Gregor. Lopez, Conuan. *commentar. lib.7.cap.11.* Verrut. *de verbor. ſignif. verbo Locatio*, Vincent.Caroc. *in ſpeciali tract.de locato, & conducto*, Duen. *reg. 240.* Kitchou. Soar. Viu. & alios *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.43. pag.654.* Anton. Gom. *tom.2. var. cap.3. per tot.* Cuiac. *lib.2. obſeru.28.& lib.9.obſeru.15.* Rebuff. *in tract. exception. num.658.cum ſeqq.* Suar.de Paz *in pract. tom.3.cap.6. §.3.* Mozz. *de contract. tract.de locato*, Anton. Gabr. *commun. opin. tom.3. lib.3. tit.de locatione*, Petr. Gregor. *ſyntag.iuris part.3. lib.27.de locatione, & conductione, & in part. Iuris Canonici, lib.3. tit.16. cap.1.* Fachin. *lib.1.controuerſ. cap.82.* Morla *in emporio iuris ciuilis, part.1. tit.10.de locato, & conducto*, Pichard. *in rub. Inſtit.de locatione*, Iacob. Cancer. *var. reſolut. part.1.cap.14.de locatione, & conduct.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.1.lib.5.* Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſput.486.cum multis ſeqq.* Leonard. Leſſ. *in ſimili tract.lib.2. cap.24.de locatione*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.25. cap.38. num.486.cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral.part.3.lib.8.de locato, & conducto*, Henric.Bocer. *diſput.de vniuerſo iure, part.1.claſſ.2.diſput.4.de locatione, & conductione*, Alexand. Trentacinq. *var.reſol. lib.3. tit.de locat. & conduct. fol.333. cum ſeqq.* Atimin.Tepat. *var.ſentent. tom.2. tit. 370. de locato & conducto, & tit.372. locationi, ſeu colono quando ſucceſſor ſtare teneatur, & tit.373. de locatione tacita.* Ex noſtris LVSITANIS Anton. à Gama *deciſ.57. num.3.& deciſ.19. num.1.& deciſ.56. num.3.& deciſ.214. n.5.* Pinel. *in l.1. part.3. num.63. verſ. ante alia, & num.65. & 66. C.de bonis mater.& in l.2.C.de reſcind.vend. part.2.cap.3.num.4. cum ſeqq.* Valaſc. *de iure emphyt.quaſt.21.& 23.* Ludou. Baia *reſponſ. caſuum conſcient. part.2. caſu 20.* Cabed. *Luſit. deciſ.92. part.1.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat.verbo Locatio*, Rebell. *de obligat.iuſtit.part.2.lib.14.* Benedict. Ægid. *in repet.l.ex hoc iure, ff.de iuſtitia & iure, part.1.cap.9.de locatione, & conduct.* Didac.à Britto *ad tit.de locato, & conducto.*

SVMMARIVM.

1 *Locator horrei non tenetur de caſu fortuito, ſeu violento, ſed de culpa præſumpta, & num.2.*
3 *Locator ex qua culpa teneatur conductori, & è conuerſo conductor locatori, remiſſiuè.*

L. Dominus horreorum. I.

Imp. Antonin. A. *Agrippino.*

LOcator horrei non tenetur de caſu fortuito, ſeu 1
violento, ſed de culpa præſumpta. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Fulgoſ. Angel. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *in 4. fol.43. verſo*, Sebaſt. Næu.remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt 2
l.Hiſp.25. tit.8. p.5.vbi gloſſ.1.per tot. Guid.Pancirol. *var.lection. lib.1.cap.51.tit.de horreis, verſ.multit.*

Ex qua culpa teneatur locator conductori, & con- 3
ductor locatori? vide Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.3.quaſt.29.n.4.* Sayr. *in claui Regia, lib.10.tract.3. cap.1.num.21.* Leſſ. *de Inſtit.lib.2. cap.24.dubit.6.*

SVMMARIVM.

1 *Faber præſtans operam ob mercedem non acceptam, iuſto, & congruo tempore poteſt vſuras cum mercede petere.*
2 *De iuſta mercede famulorum, aliorumque, remiſſiuè.*
3 *Locans operas ſuas vt faciat aliquod ædificium, videtur poſſe mercedem petere antequam illud opus perficiat, ſecus eſt in cordonibus, pelliipariis, & ſartoribus, vt ſcil. priùs præſtent operas, quàm mercedem petant.*

L. Aduersùs. II.

Idem A. Epicleto.

FAber præſtans operam ob mercedem non accep- 1
tam iuſto & congruo tempore, vſuras cum mercede petere poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

De iuſta famulorum, & aliorum mercede, vide 2
Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.506. per tot.* vbi *num.8.* atteſtatur per Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4.tit.29.* fuiſſe deciſum, quod quando obſequia talia ſunt, quæ regulariter fieri conſueuerunt, certa aliqua conſtituta mercede, vt quia ad arandum famulus aliquis aſſumptus eſt, ad cuſtodiendum gregem, ad aſportandum ligna ex agro in iumentis, & ad ſimilia alia, quamuis nulla ſit conſtituta certa merces, ſed arbitrio domini eam reliquerit famulus, tenetur dominus tum in conſcientiæ, tum etiam in exteriori foro ſoluere illi iuſtam & conſuetam pro eis miniſteriis in ea regione ac loco mercedem: de quo etiam Rebell. *de obligat. iuſtit. part.2.lib.14. quaſt.13.* Nam in ſoluendis ſalariis multùm defertur conſuetudini, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.257. n.35.* viginti ſcilicet tempore ſeruitij præſtiti, non verò ſententiæ latæ, vel liquidationis factæ, Cabed. *Luſitan. deciſ.162. num.6. part.1.* Azor. *inſtit.moral. part.3.lib.8.de locato, cap.13.quaſt.1.* Didac.à Britto *in rub.de locato, part.1.§.4.n.2.in fine.*

In gloſſ. *Solitis*, ibi, *ſed iſte, qui ſic locauit, quando* 3
poſſit mercedem petere, &c. Notatur ad hoc, quod locans operas ſuas vt faciat aliquod ædificium, videtur poſſe mercedem petere antequam illud opus efficiat, vt per Card. Mantic. *de tacit.& ambig. conuent.tom.1.*

lib.5.tit.6.n.15. vbi *n.16.* ſubdit in cerdonibus, pelliparîs, & ſartoribus aliud dicendum, vt ſcilicet priùs debeant operas præſtare, & opus perficere, quàm mercedem petant, quia huiuſmodi præſtatio, inſpecta qualitate operis, non poteſt dici eis eſſe oneroſa, ſicuti eſſet iis, qui ædes ædificant, aut palatium.

SVMMARIVM.

1 *Penſione domus ſoluta, conductor inuitus expelli nequit durante locatione, niſi propter neceſſitatem domini, vel neceſſariam rei refectionem, vel culpâ inquilini abutentis, & num. 2. de conſuetudine Franciæ non expelli conductorem, ſed cogi ſoluere. num. 3. Intellige vt num. 4.*

5 *Locationem longi temporis æquiparari emphyteuſi.*

6 *Conductorem expelli poſſe ſimul ac deſinit ſoluere penſionem, tranſacto tempore conuento, intra quod debebat fieri ſolutio, vel alio legitimo.*

7 *Declaratur §. verùm, cap. propter ſterilitatem, de locat. & conduct. num. 8. & 9.*

10 *Conductor primus ſi non ſoluerit penſionem domino, & rem relocauerit, poteſt ſecundus expelli, niſi ſoluat penſiones debitas.*

11 *Locator poſtquàm expulerit conductorem, non prohibetur ab eo petere penſionem debitam.*

12 *Conductor an expelli poſſit ob non ſolutam penſionem legitimo tempore, propria locatoris auctoritate, remiſſiuè.*

13 *Locator poteſt conductorem expellere, quantumuis inuitum, & renitentem, durante tempore locationis, quando ſibi ſuperuenit neceſſitas habitandi domum ipſam, illaque vtendi: id tantùm locum habere in domibus cauſa habitandi neceſſariis, non autem in prædiis ruſticis, ſeu agris, num. 14. intellige vt num. 15. limita vt num. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.*

16 *Neceſſitas propria quæ.*

17 *Conductorem non poſſe ob ſibi obuenientem cauſam domum deſerere, quin teneatur ad integram penſionem ſoluendam: efficax domûs deſerendæ cauſa quæ, num. 18.*

26 *Dominus vbi reficere ædes voluerit, poteſt ad hunc effectum expellere conductorem: declara vt num. 27. 28. 29. 30.*

31 *Inquilinus domo abutens, à domino expelli poteſt. Amplia vt num. 32. & limita vt num. 33.*

34 *Conductor an ita expulſus teneatur ſoluere penſionem integram.*

L. Ædem. III.

Idem A. Callimorphoniæ.

1 PEnſione domus ſoluta, conductor inuitus expelli non poteſt durante locatione, niſi propter neceſſitatem domini, vel propter neceſſariam refectionem rei, vel culpa inquilini abutentis. Colligunt ex Ordio: Doctores citati *ad l.1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4. tit.24.* vbi parens meus, *l. Hiſpan. 6. tit.8. part.5.* Hippol. *ſingul.615.* Alphao, *collect.94.* Connan. *comment. iuris lib.3. cap.11.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n.174. C. de reuocand. donat.* Anton. Gom. *variarum tom.2. cap.3. n.6.*
3 Rebuff. *in tract. de exception. num.665.* vbi addit de generali Franciæ conſuetudine non expelli conductorem, ſed cogi ſoluere, Couarr. *practic. cap.50. & lib.2. variarum, cap.15. num 4.* Donat. à Fina *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.43. n.106. & ſeq. pag.661.* Anton. Gabr. *tom.3. commun. lib.3. tit. de locato, concluſ.3.* Perez *l.1. tit.7. lib.5. Ordinam. pag.201.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.21.* Bruoor. à Sole *in locis communib. verbo locatio 4.* Hieron. Magon. *Lucenſi deciſ.128. num.1.* Mozz. *de contractib. tractat. de locato, tit. de ſubſtantialib. locati, num.23. & tit. quomodo finiatur, num.11.* Gutier. *de iurament. confirmat. part.1. cap.37. num.11.* Cancer. *variarum reſolut. p.1. cap.14. num.6. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. filiofam. §. fin. num.34. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1. tit.10. de locato, in præmiſſ. num.24.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.1. quæſt.11. num.11.* Molin. *de Iuſtitia, tractat.2. diſp.499.* Leſſ. *in ſimili tract. lib.2. cap.24. dubit.7.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.5. tit.6. num.30. & tit.7. n.12.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.3. tit. de locatione, & conduct. reſol.4. per tot.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo locatio, n.20.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.26. n.37. ad fin.* Caſtill. *controuerſ. lib.6. cap.237. num.57.* Azor. *inſtit. moral. part.3. lib.8. de locato, & conducto, cap.8.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.25. cap.39. num.510. cum ſeqq.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part.1. cap.9. de locat. & conduct. num.7.* Didac. à Britto *in cap. propter ſterilitatem, §. verùm, hoc tit. in Decretalib.* vbi latè de materia huius legis.

Intellige de conductore ad modicum, non autem ad longum tempus, quia in hoc vltimo non habet locum diſpoſitio huius text. vt per Boëc. *deciſ.234. n.3.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.22. num.5.* Cabed. *Luſit. deciſ.92. part.1.* vbi *num.3.* reſoluit conductorem ad longum tempus expelli non poſſe per locatorem ex ſuperuenienti caſu, & *num.4.* tenet quod locator non poteſt expellere conductorem ad longum tempus ob non ſolutam mercedem in primo anno, immò tenetur expectare biennium ſi res conducta ſit eccleſiaſtica, ſi prophana triennium. Ratio eſt, quia dominium vtile tranſit in conductorem ad longum tempus, *l.1. ff. ſi ager vectig.* Duen. *regul.240. limit.2.* Pinel. *in l.1. part.3. num.63. C. de bonis maternis,* Couarr. *lib.2. variarum, cap.16. n.1.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.20. num.19. & quæſt.29. num.2. & 5.* Gutier. *in l. nemo poteſt, num.50. ff. de legat.1. & canon. lib.2. cap.8. à n.22.* Mozz. *d. tractat. de locato, tit. de diuiſ. locationis, n.7.* Cardin. Mantic. *d. lib.5. tit.4. num.2.* Et locatio longi temporis æquiparatur emphyteuſi, Sarmient. *ſelect. lib.3. cap.2. num.31.* Pinel. *in d. l.1. part.3. num.64.* Laſſarte *de decima vendit. cap.2. num.39.* Sebaſt. Medices *de definit. part.2. cap.49.* Valaſc. *dict. quæſt.29. n.6.* Leſſ. *de Iuſtit. lib.2. cap.24. dub.1. num.4.* 4 5

Si penſionem domino in ſolidum ſoluiſti, &c.] Ergo per argumentum à contrario ſenſu videtur probare 6
hic text. conductorem expelli poſſe ſimul atque deſinit penſionem ſoluere, tranſacto tempore conuento, intra quod fieri debebat ſolutio, vel alio legitimo, vt per Ordin. Reg. Luſitan. *d. lib.4. tit.24. in princip. verſic. O primero he,* Couarr. *lib.2. variarum, cap.15. n.4. ad fin.* Rebuff. *in tract. de exception. n.680.* Ant. Gabr. *d. lib.3. commun. tit. de locato, concluſ.3. num.2.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.22. num.8.* Seraphin. *de priuileg. iurament. priuil.13. num.20.* Ludou. Rodolphin. *concluſ.1. num.4.* Morla *d. tit.10. in præmiſſ. num.31.* Aldouin. *conſ.69. num.39.* D. Barboſ. *in l. filiofam. §. fin. n.35. ff. ſoluto matrim.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.1. tit.13. num.25.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſol. lib.3. tit. de locato, reſol.4. num.11.* Cancer. etiam *variarum reſolut. part.1. cap.14. num.7. cum ſeq.* Didac. à Britto *ad cap. propter ſterilitatem, §. verùm, num.22. cum ſeqq. hoc tit.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.499. num.2.* Leſſ. *eodem tractat. lib.2. cap.24. dubit.7. num.32.* Azor. *inſtitutionum moral. part.3. lib.8. de locato, quæſt.2. verſ. quorum prima,* Rebell. *de obligat. iuſtit. lib.14. quæſt.10. num.1. cum ſeqq.*

Ex quibus difficilis redditur diſpoſitio *d. cap. propter* 7
ſterilitatem, §. verùm, hoc tit. dum de biennio facit mentionem,

mentionem, nec aliter concedit domino locatori ius expellendi conductores, quàm eodem biennio tranſacto, cuius etiam biennij ſit mentio *in l. quæro, §. inter locatorem, ff. hoc tit.* Magis communis ſententia obtinuit, vt *d. §. verum*, procedat in conductore, ſeu inquilino, qui conduxit ad longum tempus, vnde nihil mirum, ſi cùm talis locatio æquiparetur emphyteuſi, quia per vtramque vtile dominium transfertur, expectandum ſit biennium, nec aliter expelli poſſit inquilinus ob non ſolutum canonem, ſicut emphyteuta expelli nequit, Alex. *d. quæſt. 2. verſ. prima*, Ant. Gomez *d. tom. 2. variarum, cap. 3. n. 6.* Valaſc. *d. quæſt. 22. n. 7.* vbi etiam tenet *d. §. verum*, procedere in caſibus particularibus, nempe quando fuit appoſitum pactum de non expellendo conductore, iuxta *dict. l. quæro, §. inter locatorem:* aut quando conductor eſt abſens, & propter abſentiam deſinit ſoluere tempore legitimo. Alex. Trentacinq. *d. reſol. 4. n. 11.* vbi intelligit quando locatio cum promiſſione non expellendi ſub pœna facta fuit, Molin. *d. diſp. 499.* vbi plures refert ſolutiones, Didac. à Britto *d. loco, n. 23. cum ſeqq.* vbi *n. 25.* ait intelligendum *d. §. verum*, ſpecialiter procedere in locatione rerum Eccleſiaſticarum: & *n. 30.* ſubdit per diſpoſitionem *d. §. verum*, non tolli quin etiam ante finitum biennium eademmet penſio petatur, tranſacto tempore, quo ſolui debet, teneaturque idem conductor ad eam ſoluendam, quinimò ad intereſſe ratione moræ.

8 Quæ quidem reſolutio procedit etiam in ſcholari non ſoluente penſionem, quia ob id poteſt ſicut alter expelli, de quo Valaſc. *d. quæſt. 22. num. 5.* Morla *d. tit. 10. in præmiſſ. num. 25. in fine*, Caroc. *tract. de locato, p. 4. tit. de recuſat. quæſt. 14. num. 16. & 17.* Ludou. Rodolph. *d. concl. 1. num. 16.*

9 Procedit quoque in ſubconductore, qui ſi non ſolueret penſionem, primo excuſſo, & eo non reperto ſoluendo, poteſt expelli. Rebuff. *ad leges Galliæ, tractat. de liter. oblig. art. 4. gloſſ. 2. num. 13.* Marcabr. *conſil. 49. num. 105. cum ſeqq.* Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcientia & ignor. cent. 1. diſt. 91. n. 3.* Ludou. Rodolph. *concl. 1. n. 12. & 13.* Cancer. *d. cap. 14. n. 3.* vbi *n. 4.* poſt Oxaſcb.

10 *conſ. 4. num. 47. & ſeq.* reſoluit quod ſi primus conductor non ſoluerit penſionem domino, & rem relocauerit, poteſt ſecundus expelli, niſi ſoluat penſiones debitas per primum. Molin. *d. tract. 2. diſp. 489. n. 1.*

11 Et poſt Boër. *deciſ. 309. n. 5.* aduertit Cancer. *d. c. 14. n. 7.* quod locator poſtquam expulerit conductorem, penſionem debitam ab eo petere non prohibetur, immò & penſionem pro præterito tempore debitam petere poteſt, & ob id non ſibi præiudicat in expulſione, licèt bene ſi penſionem pro tempore futuro peteret.

12 Vtrùm autem expelli poſſit conductor ob non ſolutam penſionem legitimo tempore, propria domini locatoris auctoritate? vide Gregor. Lop. *in l. 11. in gloſ. magna, ad fin. tit. 13. part. 5.* Valaſc. *de iure emphyteut. quæſt. 21. n. 2.* Caroc. *de locato, part. 8. tit. cauſa recuſationis quatuor, quæſt. 14.* Alex. Trentacinq. *d. reſolut. 4. n. 12. verſic. tertiò nota*, Didac. à Britto *in d. §. verùm, num. 28. & 29.* Molin. *d. tractat. 2. diſp. 499. in fine.*

13 *Niſi propriis vſibus dominus*, &c.] Notatur ad hoc, quod poteſt locator domus conductorem expellere quantumcunque inuitum, & renitentem, durante tempore locationis, quando ſibi ſuperuenit neceſſitas habitandi domum ipſam, illaque vtendi, vt per Ordin. Reg. Luſitan. *d. lib. 4. tit. 24. in princ. verſ. quartò, l. Hiſpan. 6. tit. 8. part. 5.* vbi Gregor. Lopez, Couarr. *practic. cap. 30. n. 30.* Nauarr. *in man. cap. 17. n. 193.* Cenall. *commun. contra communes, quæſt. 756. n. 41.* vbi ampliat quamuis adſit ſcriptura, cum pacto de non alienando, vel cum hypotheca generali, vel ſpeciali ipſius rei locatæ pro ſecuritate ipſius locationis. Anton. Gom. *tom. 2. var. c. 3. n. 6.* Valaſc. *d. quæſt. 22. n. 3.* Alex. Trentacinq. *d. lib. 3. tit. de locato, reſolut. 4. n. 2.* Cancer. *d. c. 14. de loc. & cond. n. 8.* Didac. à Britto *ad d. c. propter ſterilitatem, §. verùm, n. 6. de locat.* Rebel. *d. lib. 14. q. 10. n. 14.* Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 8. de locat. q. 2. verſ. ſecunda*, Leſſ. *d. lib. 2. c. 24. dub. 7. n. 34.* vbi etiam reſoluit 14
hoc tantùm locum habere in domibus cauſa habitandi neceſſariis, non autem prædiis ruſticis, ſeu agris.

Intellige quando poſt contractum locationis præ- 15
ter ſpem ſuperuenit ei neceſſitas rei locatæ, ſecus ſi illa neceſſitas aderat tempore contractus; nam neceſſitas expellendi debet eſſe improuiſa, nec antè cogitata, vt per Anton. Fab. *in ſuo Cod. lib. 4. tit. 41. de locato, definit. 51.* vbi dicit dictam neceſſitatem, & quod emerſerit poſt contractum, debere aliter probari, quàm per iuramentum locatoris. Ordin. Reg. Luſit. & *d. l. 6. Hiſpan.* exemplificant ſuperuenientem neceſſitatem, ſi locator vxorem duxit, quod tempore contractus non ſperabat, atque ad habitandum cum ea eſt ſibi neceſſaria domus locata, quia aliam commodam ad id non habet. Idem ſi matrimonio inſperato copularet aliquem filiorum, aut filiarum, & ſimiliter ad eorum habitationem indigeret domo locata, Valaſc. *d. quæſt. 22. num. 3.* Rebell. *d. lib. 14. quæſt. 10. num. 15.* vbi improuiſæ neceſſitatis exempla eſſe aſſerunt, ſi locator ipſe vxorem duceret, aut etiam ſi locatoris filius vtriuſque Iuris, vel ſi Eques crearetur, aut ſi fieret Doctor, aut Aduocatus, aut Presbyter, aut ſi domus, quam locator habet, ruinam minetur, vel inopinato caſu diruta ſit, aut ibi propter ſuperuenturos hoſtes, aliudve imminens periculum grauiter pericliteretur, nec aliam habeat ad quam commodè poſſit migrare: & idem Rebell. *d. quæſt. 10. n. 16.* contra Valaſc. reſoluit eſſe efficientem cauſam expulſionis ſequens filiorum matrimonium, quod tempore locationis veriſimilius credebatur non eſſe futurum, & *n. 17. & 18.* tenet extra controuerſiam eſſe, conductorem non obligari ad penſionem ſoluendam, niſi pro rata temporis, quo vti licuit, quomodocunque his duobus proximè euentibus expellatur, Aloyſ. Ric. *in collect. deciſ. part. 1. collect. 16. in fine*, vbi quod locator exiſtente neceſſitate tempore locationis, non poterit conductorem expellere, Cancer. *d. cap. 14. n. 8.* vbi quod locator ex neceſſitate exiſtente tempore contractus non poteſt conductorem expellere, Alex. Trentac. *d. reſolut. 4. n. 2.* vbi exemplificat in locatore volente in domo locata facere artem lanæ, vel aliam honeſtam, & ampliat in patre & matre indigentibus habitatione ex noua, & honeſta cauſa, & probabili: & ex Baldo concludit procedere, etiamſi domus ſit ita ampla, quod vterque poſſit habitare, quia non cogitur quis ſtare in communi habitatione. Molin. *d. diſp. 499. n. 6.* vbi plura exempla adducit, Azor. *loco citato*, vbi exemplificat, verbi gratia, Titius Caio locauit domum, & domus deinde in qua Titius habitabat, exuſta eſt, vel caſu fortuito corruit, nec habet Titius aliam domum in qua habitet, poteſt Caium inquilinum expellere: vel ſi Titius quia duxit vxorem, aut dignitatem aliquam conſequutus eſt, indiget ampliori domo ob maiorem familiam. Didac. à Britto *ad dict. c. propter ſterilitatem, §. verum, n. 7.* vbi exemplificat ſi contingat domum deſtrui quam inhabitabat, & ruinam minitari, aut quia vxorem duxit, ampliori domo indigeat, aut quia filium, ſeu filiam nuptui tradidit.

Propria igitur neceſſitas illa dicitur, quæ filium in 16
poteſtate exiſtentem vexat, quia neceſſitas filij reputatur neceſſitas patris, cuius pars cenſetur, & quem tenetur alere, cùm alimentorum nomine veniat etiam habitatio, vt *in l. verbo victus, ff. de verb. ſignif.* Dicitur etiam propria neceſſitas, quando ea ſuperuenit parentibus locatoris propter mutuum amorem, & quia reciprocantur inter ſe, ad not. per Reb. *d. quæſt. 10. n. 14.* Azor. *d. cap. 8. quæſt. 2. verſ. ſed quid ſi egeat*, vbi extendit ad auum. Cæterùm quoad fratres diſpoſitio huius l. non extenditur, nec reſpectu ipſorum vllatenus propria dicenda neceſſitas. Ratio eſt, quia neceſſitas perſonarum coniunctarum locatori, quando iam

illi effecti erant ſui iuris, ad ipſoſque ſpectabat ſibi prouidere, & non ad locatorem, non eſt neceſſitas ad habitationem locatoris: & ideo ita reſoluunt Molin. d.diſp.499.n.6.in medio, Didac. à Britto in d.§.verum, num.6.poſt med. vbi intelligit Ordin.Reg.Luſit. citato loco, ſtatuentem idem procedere in fratre, vel ſorore, vt eo tantùm caſu ſingulariter intelligatur, quo frater tenetur fratrem alere inopem, atque etiam dotare.

17 Quamuis ſupradicta in locatore rectè procedant, vt ſcilicet modo ſuprà explicato ſibi liceat ob ſuperuenientem propriæ neceſſitatis cauſam conductorem expellere durante tempore locationis, attamen conductor minimè poteſt ob ſibi obuenientem cauſam domum deſerere, quin teneatur ad integram penſionem ſoluendam; finge enim quod & ipſe vxorem duxit, propter quod ſimiliter ampliori domo indigeat, aut de nouo ſibi contigit aliud negotium, ob quod ſibi neceſſe ſit abeſſe, & domum deſerere; certè in his & ſimilibus caſibus cauſa ſuperueniens non erit efficax, vt ſibi fiat penſionis remiſſio, ſi propter eam cogatur domum deſerere. Ita Didac. à Britto in d.§.verum, num.7. vbi num.8. aſſignat differentiæ rationem, nempe quod æquitas, in qua lex fundatur, ad interpretandam mentem contrahentium multo efficaciùs vigeret ex parte locatoris, qui eſt dominus domus locatæ, vt ſibi liceat propter ſuperuenientem neceſſitatem inquilinum expellere, & vti propria domo, quàm vigeat ex parte conductoris, in quo deficit eadem met æquitatis ratio, ne poſſit in præiudicium locatoris, & ob propriam neceſſitatem domum deſerere.

18 Efficax tamen erit ad domum deſerendam ea cauſa, quæ eſt impeditiua habitationis, & magis concernit caſum fortuitum, quàm propriam eiuſdem conductoris neceſſitatem. Veluti ſi terris imaginibus, & tumultibus inquietentur habitatores, l.cum quidam, ff. hoc tit. Valaſc. d.quaſt.22. n.7. Anton.Gom. d.tom.2.c.3. n.3. Perez l.1.tit.7.lib.5.Ordin.pag.190.& ſeq. Mozz. d.tract.de locat.tit.de accidental. locationis, n.5. Didac. à Britto ad d.§.verum, num.7. in med. Vel ob peſtem recedere cogantur, Valaſc. d.quaſt.22. num.6. Rip. in tract.de peſte, p.2.num.8. Coſm. in pragm.ſanction.tit. de auctoritate generalis Concilij, cap.1. pag.1. verbo peſtis, Mozz. d.tract.de locat. tit. de accidental. locat. num.6.& tit. quomodo finiatur locatio, num.3. Molin. d.tract.2.diſp.493.n.2. Cabed. Luſit.deciſ.93.n.3.cum ſeqq. p.1. ſeu ob bellum, l. item quaritur, §.exercitu, ff.locati, Valaſc.d.quaſt.22.n.6.in princip. Mozz. d.tit. de accidentalib. locat.num.5. Flamin. Pariſ. de reſignat. benefic.lib.11.quaſt.13.n.56. modò bellum ſuperueniat poſt conductionem, ſecundùm Surd. conſ.347.num.21. cùm ſecus ſit quando tempore conductionis habebat ſcientiam belli, ex Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap.328. num.21. Debet tamen conductor diſcedens à domo propter ſupradicta, diſceſſum ſuum locatori domino denuntiare, & claues tradere, ſi commodè poteſt, Cott. in memorab.verbo conductor, Rebuff. de priuil. ſcholar. priuil.11. num.5. Valaſc. de iure emphyt. quaſt.27. num.1. verſ.adde tamen. Menoch. conſ.120. num.15.& 33. vbi limitat quando impedimentum eſt notorium, Maſcard.de probat.concl.820.num.12. Reb. d.p.2.lib.14.quaſt.8.n.16.vbi etiam cum Gam.deciſ.73. reſoluit quod ſi cùm commodè poſſet, non denuntiauit, vel claues non reddidit, & ea de cauſa fortè dominus domum alteri non locauit, ad ſatisfactionem damni ſubſequuti compellendus erit.

19 Multis verò modis limitatur ſupradicta concluſio, quæ habet poſſe dominum inquilinum expellere, ſi re locata indigeat ob ſuam neceſſitatem, & primò in ſcholari, qui non poterit expelli de domo conducta à domino, etiamſi vellet eam habere dominus pro ſuo vſu, vt per Rip. in l.1. in fine, ff. ſoluto matr. Bologn. in repet. Auth. habita, C. ne filius pro patre, num.369. Horat. Lut. de priuileg. ſcholar. priuil.40. Rebuff. in ſimili tract. priuil.8. Duen.reg.213.ampl.1. Morl. in emporio iuris ciuilis, part.1. tit.10.in præmiſſ. num.25. in fine, & num.26. Ceuall. commun. contra communes, quaſt.756.n.43. Alex. Trentacinq. d.lib.3. tit. de locat. & conduct. reſol.4. num. 7. Sed contrarium, immò ſi ſcholaris in ædibus locatis habitet, propter ſuperuenientem neceſſitatem poſſe dominum ædium ſcholarem ab habitatione expellere, tenent Valaſc. d.quaſt.22.num.5. D.Barboſ. in l.1.ff.ſoluto matrim.p.7.num.52. verſ. quinimò ſi ſcholaris, & num.53. in princip. vbi aliorum ſententiam admitti poſſe ait quando ædes ita ſunt neceſſariæ, vt ſcholaris alibi habitationem idoneam non inueniat, quia tunc propter publicam vtilitatem ædes per dominum relinquendæ ſunt ſcholari. Molin.d.tract.2.diſp.499 num.9. vbi ſubdit generalem determinationem iurium concedentium hoc priuilegium locatoribus etiam perſonas priuilegiatas inter conductores comprehendere.

20 Secundò limita in prædio ruſtico, à quo etiam ob neceſſitatem ſuperuenientem non poteſt conductor expelli, vt per Anton. Gom. d. cap.3. num.6. in fine, Cancer. d.cap.14.de locat. num.9. vbi ſubdit ſupradictam reſolutionem, vt propter proprium vſum locator poſſit conductorem expellere, habere locum tantùm in prædio vrbano, & ſic in domo conducta, Molin.d.diſp.499.num.10. vbi ait quod cùm priuilegium hoc repetiatur conceſſum in domibus, extendi non debet ad alia prædia.

21 Tertiò limita, non procedere in re data in emphyteuſim; nam tunc dominus eam pro vſu ſuo non poteſt ab emphyteuta auocare, vt per Hippol. ſing.94. incip. Tu habes, l.adem, Alex.Trentac. d.reſol.4.n.3.

22 Quartò limita quando poſt neceſſitatem recepit mercedem; nam tunc ob dictam neceſſitatem dominus inquilinum expellere non poteſt. Corn. conſ.103. num.15.vol.2. Alex.Trentacinq. d.reſol.4.n.5.

23 Quintò limita non procedere quoties pro obſeruatione & executione contractus inquilinus obligatam, & hypothecæ ſubiectam habeat ipſam domum ſpecialiter, vel generaliter, vt per Arnold. Ferron. in conſuet. Burdigalenſ. tit.3.§.2. Sed contrarium tenent Cou. lib.2.var. cap.15.num.4. Valaſc. d.quaſt.22.n.4. Mol. d.diſp.499.num.7. Alex.Trentacinq. d.reſ.4.n.8. vbi reddit rationem, quia hypotheca non facit aliud, niſi quod contractui dat maiorem vim & firmitatem, & quod res iure pignoris detineri poſſit pro tutela contractus; ſed non operatur quin leges in ipſo contractu locum non habeant, nec per dictam hypothecam natura contractus vltra dictos effectus alteratur. Ceuall. d.quaſt.756. num.41.

24 Sextò limita in ſucceſſore locatoris, quia ad eum non tranſit facultas expellendi conductorem pro ſuo vſu, vt per Surd. conſ.103.num.12. Stephan. Gratian. diſcept.forenſ. tom.1.cap.117.n.18. vbi num.19. reddit rationem, quia ſuccedens in ius alterius, non aſſequitur illa, quæ competebant ſuo auctori ex priuilegio: & cap.149. num.16. vbi ait facultatem expellendi pro proprio vſu non tranſire in donatarium emptorem, aliumve ſingularem ſucceſſorem, eo quòd ſit priuilegium perſonale, de quo etiam Giurb. deciſ.59. n.12. & 13. Cancer. d.cap.14.num.21. Vtrùm autem quando ſucceſſor eſt vniuerſalis locatori, qualis eſt ipſius hæres, expellere poſſit conductorem? Meritò affirmant, eo quòd repræſentat perſonam defuncti, ſuccedítque in ius totum illius, Couarr. d.cap.15. num.4. Alexand. Trentacinq. d.reſol.4. n.8. in fine, vbi ait hanc legem habere tantùm locum in domino, & in eius vniuerſali ſucceſſore, qui eius perſonam repræſentat, & non in alio ſingulari ſucceſſore, qui eius perſonam non repræſentat. Molin. dict.diſp.499.n.7.in fine, vbi intelligit vt ſucceſſor vniuerſalis ſolùm poſſit expellere conductorem quando ſimiliter locator ea domo indigeret.

25 Septimò limita quando conuentum fuit de non

expellendo

expellendo inquilinum, etiam imminente neceſſitate, ſeu indigentia habitaodi; nam tunc attendenda eſt conuentio, vt per Com. *dict.conſil.*105. *ſub num.*17. *verſ.quanto fortius, volum.*2. Alexand. Trentacinq. *d. reſolut.*4. *n.*6.*in princip.* Valaſc. *d. quæſt.*22. *num.*8.*ad fin.* Aoton.Gabt. *d.tit.de locato, concluſ.*3. *num.*2.*cum ſeq.* D.Batboſ. *in l. ſi filiofam.*26. §.*fin.num.*36. *ff. ſoluto matrim.* Cancer. *dict. cap.*14. *à num.*11. Cenall. *d.quæſt.*756. *num.*42. Sed quæſtio eſt, an idem dicendum ſit, quando præceſſit pactum de conductore non expellendo, minimè expreſſa aliqua cauſa; vtrùm ſcilicet locator in hoc ſecundo euentu ſuperuenientis neceſſitatis domus, ad ſuam habitationem illum expellere poſſit? Angel. hîc partem negantem amplectitur, quem ſequuntur Natt. *conſil.*481.*num.*19.*vol.*3. Grat. *reſp.*1. *col.*3. *lib.*1. Valaſc. *dict. quæſt.*22. *num.*8. quoniam, inquiunt, per id pactum renuntiatum videtur iuri expellendi conductorem in euentu ſuperuenientis neceſſitatis, eo quòd huiuſmodi pactum debet aliquid operari. Contrarium tamen defenduut Couarr. *d.lib.*2. *cap.*15. *ſub num.*4. *verſic.ex quo mihi,* Gregor.Lopez *l.*6.*gloſſ.*2.*tit.*8. *part.*5. Alexand.Trentacinq. *d.reſolut.*4. *num.*6. *verſ. ſecunda eſt opinio, & verſic.ſeq.* Molin. *d. diſput.*499. *num.*8. vbi tandem concludit ex circumſtantiis concurrentibus iudicandum eſſe, cum locator intenderit renuntiare, priuilegio ſuo, quod in euentu neceſſitatis ſuæ ad habitandum expellere poſſit conductorem.

26 *Aut corrigere domum maluerit*, &c.] Notarut ad hoc, quod vbi dominus reficere ædes voluerit, poteſt ad hunc effectum conductorem expellere, vt per Ordin.Reg. Luſitan. *lib.*4. *tit.*24. *in princip. verſ.o terceiro be9ſea Hiſpan.*6. *tit.*8.*p.*5. Mozz. *d.tract. de locat. tit. quomodo finiatur locatio, num.* 12. Alexand. Trentacinq. *d.reſolut.*4.*n.*9. Roman. *ſingul.*235. Cancer. *d.cap.*14.*de locat.n.*22. Molin. *d.tract.*2.*diſp.*499. *num.*12. *verſ.tertius,* Leſſ. *d.tit.*2.*cap.*24. *dub.*7.*n.*34. *verſ. tertia eſt,* Azor. *d.part.*3. *lib.*8.*de locato, cap.*8. *quæſt.*2.*verſ.tertia cauſa eſt,* Rebell. *d.lib.*14. *quæſt.*10. *num.*13. Didac. à Britto *ad cap. propter ſterilitatem,* §.*verùm, num.*3. *cum ſeqq.*

27 Declara primò procedere quando cauſa refectionis domus non extabat, nec præuideri potuit locationis tempore, ſecus ſi iam extitiſſet, & præuideri potuiſſet tempore contractus, quo caſu etiamſi de facto neceſſaria ſit, non tamen ex ea cauſa poterit inquilinus expelli inuitus, Alex. Trentacinq. *d.reſol.*4. *num.*9. Didac. à Britto *vbi ſupra, num.*4.

28 Declara ſecundò in refectione neceſſaria, & non in voluntaria, ſeu vtili, nam tunc inquilinus non poterit expelli, Ordin.Reg.Luſitan. *citato loco,* Alexand. Trentacinq. *d.reſolut.*4. *num.*9. vbi per *l.qui inſulam, ff. hoc tit. & gloſſ. in præſenti,* reſoluit quod ſi locator propter refectionem voluntariam, ſeu vtilem expellat conductorem, tenebitur ad totum intereſſe conductionis, ſi ex cauſa neceſſaria tenetur tantùm remittere mercedem pro rata temporis, quo ſtetit exul ab ea re conducta. Didac.à Britto *d.loco, num.*3.

29 Declara tertiò quod tunc poterit expelli conductor ex cauſa refectionis, quando refectio ipſa eius fuerit qualitatis, vt fieri nequeat inquilino domum ipſam habitante, vt per Didac. à Britto *vbi ſuprà, num.*3. *prope finem,* vbi intelligit procedere in fauorem conductoris, in eum ſenſum videlicet, ne poſſit expelli quando refectio domus fieri poteſt eodem ipſo habitante, qui eo caſu, cùm non legitimè expellatur, poterit impunè reſiſtere locatori, ex gloſſ. communiter recepta, *verbo Demoliri, in l. habitatores, ff. locati,* ſubditque eum tunc teneri ad integram penſionem ſoluendam, nulla facta deductione, etiamſi cum aliquo modico incommodo habitet.

30 Declara quartò, vt ceſſante cauſa refectionis, & ea peracta, domus conductori reddenda ſit ad habitandum, vt per gloſſ. *verbo Dominium, in l.ſi duo,* §.*cùm inquilinus, ff.vti poſſidetis,* Rom. *ſing.*235. Cremenſ. *ſing.*72. Hippol. *in rub.de fideiuſſor.n.*223. Tiraquel. *in tract. ceſſante cauſa, part.*1.*num.*103. Couarr. *practic. cap.*30.*n.*3. Menoch. *remed.*3.*retin.n.*208. Alex.Trentacinq. *d.n.*9. Cancer. *d.cap.*14.*de locat.n.*22. Didac.à Britto *dict.loco, n.*5. Molin. *d.diſp.*499.*n.*11.*in fine.*

Aut ta malè in re locata verſata es.] Notatur ad 31
hoc, quod inquilinus quando domo abutitur, poteſt per dominum expelli, vt per Ordin. Reg.Luſit. *lib.*4. *tit.*24.*in princ.verſ.O ſegundo caſo, l.Hiſpan.*6. *tit.*8. *part.*5. vbi Greg.Lop. *verbo de las mugeres,* Tiraq. *de iudic.in rebus exig.verſ.*57. *cum ſeq.* Rebuff. *de priuil. ſchol.priuil.*20.*n.*5. Mozz. *d.tract.de locat.tit. quomodo finiatur locatio, num.*13. Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.tom.*1. *lib.*5.*tit.*7.*n.*17. vbi quod colonus, qui malè in prædio ruſtico fuit verſatus non laborando arbitrio boni viri, poteſt expelli, iuxta hanc leg. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.*23. Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſp.*499. *n.*12.*verſ.quartus,* vbi exemplificat, ſi notabile damnum rei conductæ inferat, in domum ſcilicet conductam ſuos introducendo; item ſi ea contra bonos mores abutatur, meretrices, aut lenones in eam introducendo, vel aliud turpe, aut indecens in ea exercendo, vnde detrimentum, aut ſcandalum viciniæ ſequatur, Azor. *dict.part.*3.*lib.*8.*de locato, cap.*8. *verſ.quarta cauſa,* vbi exempla adducit, ſi porcos alat in domo, ſi arbores cædat, ſi agrum debitis temporibus non colat, vel ſi recipiat meretrices, lenones, aleatores, fures, aut vſurarios, Leſſ. *d.lib.*2. *cap.*24. *dub.*7.*n.*34.*verſ.quarta,* Rebell. *de oblig.iuſt.p.*2.*lib.*14. *quæſt.*10. *n.*10. Cancer. *d.cap.*14. *de locat. n.*23. Alex. Trentacinq. *var. reſolut.lib.*3. *tit.de locat. & conduct. reſ.*4.*n.*10. vbi tenet procedere in emphyteuſi, feudo, & vſufructuario, & tandem ait quod vt procedat hæc concluſio, tria concurrere debent, videlicet quod deterioratio non ſit minima, ſed in notabili quantitate, & quod ſit in ipſa proprietate, non in fructibus, & quod dolo malo, lata, vel leui culpa deterioratio cauſata fuerit. Didac.à Britto *in* §.*verùm, n.*12.*cum ſeqq.* vbi *num.*14. declarat non procedere quando dominus locatur à principio, hoc eſt, tempore contractus ſciebat eundem conductorem eſſe vſurarium, vel publicè in domo ſolitum tenere meretrices, quo caſu minimè poterit ex ea cauſa conductorem expellere.

Amplia non ſolùm poſſe dominum expellere è do- 32
mo ſua inquilinum ea abutentem introducendo meretrices, aut lenones, ſed etiam quemlibet alium expellere poſſe inhoneſtam mulierem, & meretricem è vicinia, de quo vide tradita *in collect. ad l.*2. *num.*6.*ſuprà de ſum.Trinit.*

Limita in ſcholaribus; nam ſi in domum condu- 33
ctam meretrices introducant, cùm hoc in illis non ſit nouum & inuſitatum, non ſunt ob id expellendi, vt per Bolognin. *in auth.habita, C.ne filius pro patre, n.*377. Rebuff. *de priuileg.ſchol.priuileg.*20. Sed ſummo cum iudicio Rebell. *dict.quæſt.*10.*n.*10. *verſ.porrò,* affirmat expelli poſſe ſi inde locatoris honeſtas, vel fama periclitaretur, vel honeſtorum vicinorum detrimentum timeretur. Molin. *d.diſp.*499.*n.*12. *in fine.*

Vtrùm autem conductor qui ob hanc cauſam ex- 34
pellitur, integram penſionem locationis ſoluere teneatur, vide Rebell. *d.quæſt.*10. *n.*11. vbi reſoluit veriſimilius eſſe non ſemper obligari iure iuſtitiæ ad reſidui temporis penſionem, obligari tamen ratione damni ſi reſiduum tempus eiuſmodi ſit, vt pro eo dominus alium conductorem inuenire, aliumve rei ſuæ vſum ſibi vtilem habere non poſſit, quia iam tunc priuatio penſionis reſidui temporis damnum eſt ex priori iniuria & culpa contra iuſtitiam ſubſequutum. Gloſſ. verò *verbo verſe, in d.*§.*verùm, & verbo verſata, in præſenti,* Nau. *in man.cap.*17.*n.*194. & Menoch. *de arbitr.caſu* 78.*in princip.* diſtinguunt inter eum caſum,

quando ſcilicet inquilinus peruersè vtitur domo conducta ipſam damnificando, & quando peruersè conuerſatur, non tamen damnificat, tenendo ibi meretrices, ſeu exercendo illicitos, & inhoneſtos vſus; ita vt in priori caſu non teneatur ad integram penſionem, ſed tantùm pro damno dato actione locati, vel legis Aquiliæ. Addit tamen, & meritò, Didac. à Britto *in dict. §. verum* 13. quod ſi dominus locator expulſo inquilino, quia quocunque modo malè fuerit in domo conuerſatus, domum ipſam alteri locauerit, à quo integram reſidui temporis mercedem recepit, minimè poterit aduersùs priorem conductorem ad eandem agere, quinimo illius remiſſio erit neceſſariò facienda, ſicut aliàs obueniente caſu fortuito in perſona conductoris operatum, tunc ſolùm qui operas locauit poteſt agere ad integram mercedem, quando alteri pro eo tempore non locauit prædictas operas, ſecus aliàs. In eo verò caſu, quo pro reſiduo tempore domus eſt vacua, quia nec locator ſibi ſufficienti cautione poteſt prouidere, vt iterum conductor recipiatur, nec ſecundus conductor inuenitur, tunc ſi primus fuerit expulſus, ob id ſolùm quod peruersè fuerit in domo conuerſatus, vtendo ipſa in prauos vſus, ſecurè tenendum eſt poſſe dominum locatorem ad integram penſionem agere: eo verò caſu, quo expellitor, quia domum damnificat, ad vtrumque diuerſis actionibus ad diuerſa tendentibus agere poteſt, & inquilinus conueniri, ſcilicet pro damno domino illato, & inſuper pro mercede conuenta, & intereſſe ipſius, ſeu pro intereſſe conuento. Molin. *d. diſput.* 499. *n.* 14. vbi ſequendo opinionem Gregor. Lopez *d. l. 6. verbo dos caſos*, ait quod ſi locator expulſo conductore inuenit alium, qui conduceret pro reliquo tempore tanta mercede pro rata temporis, quantam ſoluebat prior conductor, aut prior condoctor eum offert, qoia ſine abuſu rei illam conducat, tunc primo conductori remittatur de penſione pro rata temporis, vt poſſit agi aduersùs eum de damno, ſi quod rei locatæ intulit: ſi verò non inuenitur qui illam conducat tanto pretio, tunc id etiam penſionis futuri temporis, quod minus accipit locator, teneatur ſoluere primus conductor, ne locator maneat in damno aliquo ob culpam primi conductoris.

SVMMARIVM.

1 *Cuſtodum exhibitione dominus horreorum ſe liberat, ne ob periculum conueniatur à conductore, & num. 2.*

3 *Parentem, aut fratrem ſepe aliquem dicimus, ſiue ætatis, aut ſcientia, ſiue honoris, aut obſeruantia cauſa.*

L. Ex diui. IV.

Imp. ALEXAND. A. *Sabino.*

1 EXhibitione cuſtodum dominus horreorum ſe liberat, ne ob periculum à conductore conueniatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gregor. Lopez *leg. 7. gloſſ. fin. tit. 14. part. 5.* Connan. *comment. iuris lib. 7. cap. 11. num. 12.* Guid. Pancirol. *in theſauro variarum lection. lib. 1. cap. 51. verſic. multiſque.*

3 In gloſſ. *Parentem*, ibi, *in ſcientia, & ætate*, &c. Notatur ad hoc, quod ſæpe parentem, aut fratrem dicimus aliquem, ſiue ætatis, aut ſcientiæ, ſiue honoris, & obſeruantiæ cauſa, vt per Rodulph. Fornet. *lib. 5. rerum quotid. cap. 27.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 135. num. 46. verſ. quibus adde.*

SVMMARIVM.

1 *Inuecta, & illata per colonum hypothecari pro mercede, & n. 2. declara vt n. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.*

L. Certi iuris. V.

Idem A. Petronæ.

INuecta, & illata per colonum pro mercede ſunt hypothecata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 44. verſo, & tom. 7. repet.* Petr. de Bellaperrica. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. 5. Hiſpan. tit. 8. part. 5. vbi gloſſ. in ſum.* Charond. *veriſimil. lib. 3. pag. 162.* Fortun. Garc. *ad l. item quia, n. 18. ff. de pactis,* Socio. *regul. 192. incip. Inuecta,* Alphan. *in collect. 858.* Connan. *comment. iuris lib. 4. cap. 16. n. 6.* Roman. *ſingul. 233.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 20. num. 17. col. penult.* Neguzant. *de pignoribus, part. 2. membr. 4. n. 128. cum ſeqq. & à n. 151.* Menoch. *de arbitr. caſu* 441. *& remed. 3. adipiſc. num. 43.* Card. Mant. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 1. tit. 5. n. 9. & lib. 11. tit. 15. n. 21.* Vincent. Caroc. *de locato, part. 3. tit. de inuectis, & illatis,* Arimin. Tepat. *variarum reſolut. tom. 2. tit. 370. cap. 7.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 202. n. 1.* Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap. 4. n. 33. & de empt. & vendit. cap. 33. n. 115. cum ſeqq.* Ferdinand. à Mendoza *diſp. iuris ciuilis in difficiliores leges, ff. de pactis, lib. 2. cap. 4. n. 16. & ſeq.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de locato, & conduct. reſol. 5. per tot.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 497. n. 3. cum ſeqq.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, pars. 1. cap. 9. n. 86. cum ſeqq.* Didac. à Britto *ad rubr. de locato, & conducto, part. 2. §. 1. n. 9. cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 68. per tot.* Gabr. Pereira *Luſitan. deciſ. 127. num. 1.* Cancer. *var. reſolut. part. 1. cap. 14. de locat. num. 3. & 4.* 2

Declara primò concluſionem ſic indiſtinctè procedere, ſi prædium conductum vrbanum ſit, vt eſt domus, tunc quæ fuerint in eo inducta, ſiue domino prædij, qui illud locauit, ſciente eſſe inducta, ſiue non, ſubiiciuntur hypothecæ; ſi verò fuerit ruſticum, tunc ea ſola in id prædium inducta ſubiiciuntur hypothecæ, quæ domino prædij ſciente, non verò eo ignorante fuerint inducta: ita per text. *in præſenti*, reſoluunt Alexand. Trentacinq. *d. tit. de locat. reſol. 5. n. 2. verſ. tertiò,* Molin. *d. diſp. 497. n. 3.* Gabr. Pereira *d. deciſ. 127. num. 2.* Didac. à Britto *d. p. 2. §. 1. num. 9.* Differentiæ verò rationes quoad hanc pignoris conſtitutionem inter vrbana & ruſtica prædia, excogitarunt Connan. *d. lib. 4. cap. 16. n. 5. & 6.* Balduin *in tract. de pignorib. & hypothecis, cap. 6.* Neguſant. *dict. part. 4. membr. 4. num. 145.* Menoch. *d. remed. 3. n. 44. & ſeqq.* Mendoz. *dict. cap. 4. num. 13. ad fin.* Didac. à Britto *vbi ſuprà, num. 9.* Benedict. Ægid. *d. cap. 9. à num. 90.* 3

Declara ſecundò, vt inuecta in prædium conductum tacitè ſubiiciantur hypothecæ, neceſſe eſſe vt inducantur animo, vt perpetuò ibi ſint, hoc eſt, non ad tempus, ſed quandiu conductio durauerit, ſiue poſtea mutetur animus, & extrahantur; aut etiam alienentur, ſiue non, *l. in prædiis, §. vlt. ff. in quibus cauſ. pign. gloſſ. verbo induxerint, in præſenti,* Gregor. Lopez *d. l. 5. verbo fincan obligadas,* Valaſc. *d. quæſt. 20. n. 17.* Afflict. *deciſ.* 184. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 68. à n. 28.* vbi exemplificat in veſta data ſartori, quæ non eſt obligata pro penſione domus, quia non fuit tradita animo vt ibi eſſet perpetuò, & limitat dummodo non ſint bona vxoris, & dummodo ceſſet fraus, Molin. *d. tract. 2. diſp. 497. n. 4.* Alex. Trentac. *dict. tit. de locat. & conduct. reſol. 5. n. 2. verſ. ſecundò,* 4

vbi

vbi ſubdit in iudicis arbitrio reſidere, an bona inducta in domum conductam fuerint inducta vt in ea eſſent durante locatione, putà ſi eſſet vnus lectus, & alia ex quibus ſolent ornari cameræ, & inſtrumenta ad conficiendum panem & ſimilia: additque non procedere hanc declarationem in mercibus venalibus inuectis, & illatis, cum ibi non ſint vt perpetuò permanſuræ; nec etiam in inſtrumentis crediti illatis, & inuectis per conductorem io domum conductam, quoniam non videntur illata & inuecta animo & propoſito vt ibi perpetuò ſint donec duratura eſt locatio, ſed ſolùm donec exigantur credita in illis deſcripta. Benedict. Ægid. *d.cap.9.n.87.* Cancer. *d.cap.14.n.4.* vbi ait quod ſi conductor inuenerit codicem ſuarum rationum, vel inſtrumenta ſuorum debitorum, non cenſentur tacitè hypothecata. Quamuis Connan. *d.lib.4.cap.19.n.8.* & eum ſequutus Menoch. *d.remed.3.adipiſc.a n.131.* Ferdinand.de Mendoza *d.lib.2.cap.4.n.18.verſ.ſed omnibus his*, contra gloſſ. & communem ſententiam teneant, ad hoc vt inuecta & illata io prædium conductum pignori ſubjiciantur, non requiri eo animo induci, vt ibi perpetuò ſint.

5 Declara tertiò res alienas inuectas in domo patieote domino eſſe obligatas pro penſione, *gloſſ.verb.nam ea quoque, ad fin. in præſenti*, Neguzant. *d.part.2.in princ.membr.4.n.152.* Ceuall. *commun.contra commun.quæſt.202.n.87.* Steph.Gratian. *d.cap.68.à n.15.* Aluar.Valaſc. *de iure emphyt.quæſt.20.n.17.* Contrarium verò indiſtinctè ſequitur Morl. *d.tit.10.quæſt.4.num.8.in fine*, & cum diſtinctione Molin. *d.diſp.497.num.6.* vbi poſt Gregor. Lop. ait Doctores communiter contrarium contra eam gloſſ. affirmare, niſi quando dolus cenſeretur interueniſſe ex parte domini rei aduersùs locatorem, qui tacuit videns rem ſuam in prædium conductum induci, vt locator fretus eo pignore non peteret tempore congruo penſionem, aut damnum rei locatæ. Sed D.Barboſ. *in l.qua dotis 34.n.165.ff.ſoluto matrim.* ſic diſtinguit. Aut ego induxi in domum conductam res alienas, tanquam tales, & tunc procedit opinio gloſſæ, quia poterat dominus prohibere ne res ſuæ inducerentur quaſi ſuo nomine: ſi ergo id non fecit, videtur conſentire, dummodo patiatur illas induci, vt perpetuò ibi eſſent, ideſt, durante tempore locationis, Aut dominus patitur res ſuas induci tanquam proprias inducentis, & tunc non videbitur conſentire.

6 Declara quartò non procedere in fructibus, qui ex fundo colliguntur, quia illi ſunt tacitè obligati domino prædij, etiam ſine ſcientia, vt per Alex. Trentacinq. *d.reſol.5.n.2.verſ.hoc quod dicitur.*

7 Declara quintò concluſionem procedere non ſolùm in prima locatione, ſed etiam in tacita conductione, itavt ſubconductoris bona inuecta & illata pro penſione hypothecata cenſenda ſint domino primo locatori, vt per Socin. *reg.192.limit.6.* Ceuall. latè *dict.quæſt.202. à num.1.* Vincent.Caroc. *de locato, part.5.quæſt.3.* Didac. à Britto *ad rub. de locato & conducto, p.2.6.1.n.50.* vbi *num.15.* reſpondet ad text.ex diametro contrarium *in l.ſi in lege, §.ſi colonus, ff. hoc tit.* Steph.Gratian. *dict.cap.68.n.1.* Roginel. *practic.quæſt.cap.33.n.3.* Cancer. *d.cap.14.de locat.n.3.* Molin. *dict.tract.2.diſp.489.n.1.* Et ſi quis ſubconduxerit tantùm inferiorem partem domus, eius bona non erunt hypothecata, niſi tantummodo pro rata penſionis debitæ ratione dictæ inferioris partis; non autem pro integra penſione totius domus Ita Cald.Pereira *de empt.& vend.cap.33.n.49.* Gabr.Pereira eius filius *d.dec.117.* Melch.Phœbos *Luſit.deciſ.tom.2.arreſto 22.* Didac. à Britto *loco proximè citato.* Ceuall. *d.q.202.n.1.*

8 Declara ſextò etiam bona minoris inuecta & illata in domum conductam eſſe tacitè hypothecata pro penſione domus, vt per Tiraq. *ad l.16.connub.gloſſ.8.num.189.* Ioſeph.Ludou. *Peruſ.deciſ.75.p.2.* Surd. *deciſ.287.n.25.* Morl. *d.tit.de locat. quæſt.4.* Alex.Trentacinq. *d.tit.de locat.reſol.vlt.n.5.* vbi intelligit quando minor conduxit domum ſecundùm ſtatum, & conditionem ſuam condecentem, Steph. Grat. *d.cap.68.n.5.* vbi *num.6.* reddit rationem, quia obligatio intelligitur prohibita per ipſos minores, ſecus per legem per quam cenſetur conſtituta huiuſmodi hypotheca; & cùm interueniat decretum legis, non requiritur aliud decretum iudicis.

Declara ſeptimò dominum præferri pro penſione in inuectis, & illatis anterioribus creditoribus, quando ſumus in domo accepta pro conſeruatione rei, prout in horreo, & apotheca, ſecus in ea quæ conducitur ad habitandum, vt per Carpan. *ſuper conſuet.Mediol.cap.390.* Ioſeph.Ludou. *Peruſ.deciſ.84.p.2.* Mut. *ſuper conſuet.Panor.cap.34.n.6.* Steph. Grat. *d.cap.68.n.4.* Alex.Trentacinq. *d.tit.de locat.reſol.5.num.3.* 9

SVMMARIVM.

1 *Conductor rem conductam poteſt ſublocare, niſi ſublocatio expreſſo pacto illi ſit adempta, & n.2.*

3 *Studioſus recedens de domo conducta, poteſt in locum ſuum alium ſubrogare iure locationis, non verò ſocietatis: intellige vt num.4.*

5 *Socius an recedens a domo poſſit partem ſuæ habitationis locare, altero inuito.*

6 *Subconductor quando teneatur penſionem ſoluere in defectum primi conductoris, remiſſiuè, & ſi non ſoluerit, quando poſſit expelli, remiſſiue n.7. & quando ſubconductori bona inuecta & illata ſint pro penſione hypothecata domino primo locatori, pariter remiſſiuè, num.8.*

L. Nemo prohibetur. VI.

Idem A. Victorino.

COnductor rem conductam ſublocare poteſt, niſi ſublocatio expreſſo pacto illi ſit adempta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4.fol.44.verſo.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt Connan. *comment.iuris lib.7.cap.11.n.17.* Greg.Lopez *l.5.gloſſ.2.poſt princip. tit.8.part.5.* Afflict. *deciſ.405.num.2.* Anton.Gom. *tom.2.var.cap.3.n.11.* Rebuff. *de priuileg.ſcholaſt. priuil.12.* vbi ait quod ſtudioſus recedens de domo conducta, poteſt in locum ſuum alium ſubrogare iure locationis, non ſocietatis, quia eſt electa induſtria perſonæ, & ſocij. Suar. de Paz *in pract.tom.3.cap.6.§.3.n.2.* Nicol.Mozz. *de contract.tract.de locat.tit.de natur.alib. locationis, n.4.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.2.tit.2.num.44.* Cancer. *variarum reſol.part.1.cap.14.de locat.& conduct.n.2.* vbi id intelligit, cum eo tamen vt locet alteri æquè idoneo, & ad eundem vſum, Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.489.n.1.* vbi *num.2.* ſubdit quod quando res deputata eſt ad certum vſum, aut ad eum locari conſueuit, ſi aliud expreſſum deductumque non fuerit in pactum, ad eum ſolum vſum cenſetur locata. Azor. *inſtit.moral. part.3. lib.8.de locat. cap.3.quæſt.8.* vbi eandem concluſionem locum habere ait quando primus conductor rem locauerit æquè idoneo, & ad eundem vſum; & addit ex Panorm. ſcholarem, qui cum alio ſcholari habitat in eadem domo conducta, poſſe ſi recedat, in locum ſuum alterum ſcholarem ſubſtituere. Rebell. *de oblig. inſtit.part.2. lib.14.q.17.num.1.* Valer.Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.25.num.505.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt.cap.4.n.39.in princ.* vbi ait diſpoſitionem huius text. ad colonum modici temporis reſtringi debere.

An ſocius recedens à domo partem ſuæ habitationis altero inuito locare poſſit? vide Felin. *in cap.inter dilectos,* 5

dilectos, *num.25. de fide inſtrum.* Rebuff. *d.priuil.12.* Azot. *d.quaeſt.8.verſ. quares*, qui per gloſ. *verbo ſuccedit, in §.vlt.Inſtit.hoc tit.* reſoluunt poſſe iure conductionis, prohiberi tamen iure ſocietatis, quae vincit ius locationis quandocunque videtur electa induſtria certae perſonae.

6 De ſubconductore quando teneatur penſionem ſoluere in defectum primi conductoris, reſoluit Molin.
7 *d.tract.2.diſp.489.n.1.* & quando ſi non ſoluerit, poſſit expelli, vide poſita *in collect.ad l.adem, ſup.hoc eod.tit.*
8 *poſt princip.verſ. procedit quoque*, & quando ſubconductoris bona inuecta & illata ſint pro penſione hypothecata domino primo locatori, vide ſimiliter poſita *in collect.ad l.certi iuris, declar.5.ſup.hoc eod.tit.*

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor pro vectigalibus ad certum tempus intercedens, tempore finito non tenetur ampliùs, & n.2.*
3 *Fideiuſſores liberari renouato contractu ſocietatis.*
4 *Conductorem obligatum cum inſtrumento guarentigio ad mercedem, & ſic non ſoluendo incarcerari poſſe; ſi tacitè reconduxit, non poſſe etiam pro mercede non ſoluta carcerari.*
5 *Prorogationem fieri non poſſe, niſi in praeiudicium prorogantium.*
6 *Permiſſum ad tempus, cenſeri poſtea prohibitum.*

L. Si cùm Hermes. VII.

Idem A. Terentiano.

1 Fideiuſſor pro vectigalibus ad certum tempus intercedens, finito tempore ampliùs non tenetur. Colligunt ex Ordinat. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

a Probat hic text. quod licèt tacita prorogatio, hoc eſt reconductio, cenſeatur facta in contractu locationis pro eadem annua, aut menſtrua, vel alia ſimili penſione, quae in primo contractu fuerat conſtituta cum omnibus qualitatibus, vinculis & clauſulis ac-
2 ceſſoriis ibidem poſitis, hoc debet intelligi in dependentibus à mera voluntate partium, vt pignus, hypothecs, terminus ſolutionis, & ſimilia; ſecus ſi vincula cautionis, & alia id genus dependerent à tertij voluntate, quia talia in eius praeiudicium non cenſentur repetita in reconductione. Item probat quod ſi pro obligato ad tempus quis fideiuſſit, & poſtea prorogetur, non tenebitur fideiuſſor, niſi de eius voluntate fuerit facta prorogatio, vide Gregor. Lop. *l.7. gloſſ.2.tit.7. part.3. & l.20. gloſſ.4. tit.8.p.5.* Dec. *in cap.de cauſis, n.7. verſ. quarto limitatur, cum ſeqq. de officio deleg.* addent.ad Capell.Tholoſ. *deciſ.131.* Hippol. *in rub. de fideiuſſorib. n.89.* Afflict. *deciſ.353.n.2.* Tiraquell. *de retractu conuent.§.1.gloſſ.7.n.32.* Stracb. *de mercat.tit.de decoctor.part.5.à princip.* Anton.Gom. *tom.2.var.cap.3.n.17.& c.13.n.21.* Menoch. *conſ.120. n.29. & 30.* Vincent.Caroc.*de locat.& conduct.part.2. tit.de renouat.locat.n.6.* Decian. *conſ.72.vol.2.* Anton. Gabr. *commun.lib.3.tit.de nouation.concluſ.3.* Carthar. *deciſ.13.n.3.* Gutier. *de iuram.confirmat.part.1.cap.49. n.14. cum ſeqq.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.lib.5.tit.15.n.22.* D.Barboſ. *in l.2.art.1. n.76. ff.de indic.* Maſcard. *de probat. concluſ.990. num.6. & concl.1107.n.12.* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.478.n.12.* Cancer, *variarum reſol.part.1.cap.14.de locat. & con-*
3 *duct.n.65.* vbi ſubdit quod renouato contractu ſocietatis fideiuſſores ſunt liberati, & *num.66.* tenet conductorem, qui cum inſtrumento guarentigio erat obligatus ad mercedem, & ſic non ſoluendo poterat incarcerari, ſi tacitè reconduxit, non poſſe etiam pro mercede non ſoluta carcerari. Ceuall. *commun.contra commun.quaeſt.754.n.39.* vbi ait in hoc text. non fuiſſe 4
vnum contractum, ſed interueniſſe ſecundam conditionem, in qua fideiuſſores non tenentur, cùm per dictam ſecundam conditionem cenſeatur reſpectu tertij contractus primus innouatus: & *num. 40.* diſtinguit in hunc modum. Aut fideiuſſor intercеſſit ad tempus limitatum, & tunc ſi tempus prorogetur à contrahentibus, remanebit fideiuſſor liberatus, vt *in l.ſi vt certo, §. qui impleto, ff. hoc tit.* Aut fideiuſſor obligatus eſt purè ſine temporis praefinitione, & tunc non erit liberatus, quia ſua obligatio iudicatur perpetua, & ſic nullum paritur praeiudicium, & citat hanc diſtinctionem tenentes Gutier. *de iuram.confirm.part.1.cap.49.n.15. in fine*, Ant.Theſaur.*Pedem.dec.125.*Fachin.*controuerſ. lib.2.cap.88.verſ. ſed contrariam ſententiam.*

Notatur ad hoc, quod prorogatio non poteſt fieri 5
niſi tantùm in prorogantium praeiudicium, vt per Tiraq. *de retractu lig.§.1.gloſſ.10.num.30.*

Notatur etiam ad hoc, quod permiſſum ad tempus 6
cenſetur poſtea prohibitum, vt per Tiraq. *de retractu conuent. §.1. gloſſ.2. n.46.* & plures per me citatos *de Axiomat.iuris vſufreq.axiomat.178.n.4.*

SVMMARIVM.

1 *Remiſſio congrua debet fieri propter ſterilitatem, niſi aliud fuerit conuentum, & n.2.*
3 *Sterilitas quando dicatur, remiſſiuè.*
4 *Sterilitas probari debet per teſtes, cuſtodes, & inſpectores frumenti.*
5 *Sterilitas regulariter non excuſat, niſi in caſu, quo labes omnem fructum abſtulit, ſecus ſi aliqui fructus ſuperſint, licèt non ſufficiant ad dimidiam penſionem ſoluendam.*
6 *In locatione certa merces neceſſariò interuenire debet: an oporteat vt huiuſmodi locationis merces ſit in pecunia numerata, remiſſiuè n.7.*
8 *Remiſſio penſionis non fit quando conductor renuntiauit caſibus fortuitis, declara vt n.9.10.*
11 *Intellectus verborum*, vt mos regionis poſtulat. *l.licèt certis, C.de locat.& conduct.*
12 *Sterilitas qua dicatur, vt penſio pro rata minui debeat, & quota pars fructuum deperditorum ſufficiat, & quod colono incumbat probare ſterilitatem, num.13.*
14 *Remiſſionem penſionis non fieri in aliquibus euentibus, de quibus hic, & n.18.*
15 *Conductor an veniat excuſandus, qui nec ſeminauit, nec coluit praedia, ſi poſtea conſtiterit per fortuitum euentum incendij, vel alterius labis, fructus fore omnino deuaſtandos, ſi naſcerentur.*
16 *Sterilitas ſi accidat per culpam operarum conductorum miniſtrantium, quid.*
17 *Conductor ſi impediatur frui re conducta facto & culpa locatoris, quid.*
19 *Sterilitas compenſatur cum vbertate praecedentis, aut ſequentis anni, ex iis, pro quibus praedium erat conductum.*

L. Licèt certis. VIII.

Idem A. Higinio.

Remiſſio congrua debet fieri propter ſterilitatem, 1
niſi aliud fuerit conuentum. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.n.2.ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Ordin. Reg. Luſit. *lib.4.tit.27. & l.Hiſp.23.tit.8.p.5.* Rebuff. *ad leges Galliae, tom.1.tit.de litter.oblig.art.1. gloſſ.vnic. n.32.* Gig. *de penſionib. quaeſt.93.n.2.* Menchac. *controuerſ. vſufreq. part.2. cap.54.* Pinel. *in l.2. C.de reſcind.vendit.part.1. cap.3.n.18.* Couar. *pract. cap.30.*

cap.30. à princip. Anton. Gom. tom.s.var.cap.3.n.18.
in princ. Valaſc. de iure emphyt. quaſt.17. n.23. Vin-
cent.Caroc. de locato, part.4. tit. de remiſſ. mercedis,
Surd. deciſ.155.n.6.& deciſ.326. Nicol.Mozz. de con-
tract.tract.de locat.tit. de accidentalibus locat.n.1. cum
3 ſeqq. Ceuall. commun. contra commun. quaſt.57. vbi
quando dicatur ſterilitas, Morl. in emporio iuris ciui-
lis, part.1.tit.10.in præmiſſ.n.18.& quaſt.1.per totam,
4 Cabed. Luſit.deciſ.34.n.5.cum ſeqq.part.1. vbi num.8.
quod ſterilitas debet probari per teſtes, cuſtodes, &
5 inſpectores frumenti, & num.13. quod ſterilitas regu-
lariter non excuſat, niſi ſpecialiter in caſu, vbi labes
omnem fructum abſtulit, ſecus ſi aliqui fructus ſu-
perſint, licèt non ſufficiant ad dimidiam penſionem
ſoluendam, Card.Mantic. de tacitis & ambig.conuent.
lib.5.tit.8.Cardoſ.in praxi iudicum,verbo locatio, n.12.
Bernard.Græuæ. ad pract.Cameræ Imper.lib.2.concl.23.
Molin. de Iuſtit. tract.2. diſp.495. Azor. inſt. moral.
part.3.lib.8.de locat.cap.10. Benedict.Ægid. in repet.
l.ex hoc iure, ff.de inſtit. & iure, part.1.cap.9.n.39.
latè Didac.à Britto in cap.propter ſterilitatem, hoc tit.
& ibi in collect. multa adduximus, quæ hîc pro exor-
natione huius text. deſeruire poſſunt.
6 *Certis annuis quantitatibus*, &c.] Ergo in locatio-
ne certa merces neceſſariò debet interuenire, vt per.
Pinel. in rub.de reſcind. vendit.part.s.cap.3.n.5. Ant.
Gom. tom.2. var.cap.3.num.5. Valaſc. de iure emphyt.
quaſt.11.n.5. & 10. Petr. Greg. ſyntagm.iuris part.3.
lib.27.cap.1.n.10. Henric.Bocer.diſp.de vniuerſo iure,
part.1.claſſ.2.diſp.4.n.54.Pichard.in §.1.n.5.cum ſeqq.
Inſtit.hoc tit. Cardin.Mantic. de tacitis & ambig. con-
uent.lib.5.tit.1.n.5.& tit.2.in princip. Didac.de Britto
ad rub.de locato, part.1. §.4. à n.1. Bened.Ægid. dict.
7 cap.9. num.33. vbi an huiuſcemodi locationis merces
in pecunia numerata eſſe debeat.
8 *Si tamen expreſſum non eſt in locatione*, &c.] Ergo
remiſſio penſionis non fit quando conductor renun-
tiauit caſibus fortuitis, tunc enim eſto ſterilitas ad-
ueniat, tenetur ad integram penſionem, l.Hiſp.23.
tit.8.part.5. Ant.Gom. d.tom.2.cap.3.n.19. verſ.item,
Pinel. in l.2.C.de reſcind.vendit.part.1. cap.3.num.56.
Suar. recept. ſentent. verbo Caſus, Valaſc. de iure em-
phyt. quaſt.27. n.34. Mandel. conſ.1. à n.19. Menoch.
de arbitr. caſu 80.n.1. Menchac.contrau.vſufreq.c.54.
num.6, Gutier. de iuram. confirm.part.1.cap.24.num.1.
Molin. d.diſp.495.n.19. Azor. d.lib.8.cap.10.quaſt.2.
verſ.quarta, Morl.in emporio iuris, part.1. tit.10.q.1.
n.19. Benedict.Ægid. d.cap.9.de locat.& conduct.n.38.
verſ. tertiò, Caſtill. quotidian. lib.3. cap.3. n.48. vbi
num.54. tenet ſat eſſe renuntiare genericè caſibus for-
tuitis, nullum in ſpecie exprimendo.
9 Declara tamen, quod licèt verum ſit quod poſſit
conductor ad caſum fortuitum ſe obligare, licèt re-
gulariter de iure ad illum non teneatur, tamen ita de-
mum tenebitur, ſi talis caſus fortuitus non adueniat
culpa locatoris, tunc enim non tenetur de eo condu-
ctor, Caroc. de locat.& conducto, part. 4. de caſibus,
quaſt.5.in princ. Surd. conſ.12.n.63.& deciſ.326.n.56.
Caſtill. d.cap.3. n.56. vbi n.59. agit de intellectu l.2.
tit.9.lib.9.nouæ Recop. expreſsè ſtatuentis quod quam-
uis caſus fortuitus obueniat ob factum Regis, & bel-
lum ab eo motum, nulla conductori fiat remiſſio,
Nicol.Mozz. d.tit.de accidental.locat.num.27. Cardin.
Mantic. d.tit.8.num.57.
10 Declara deinde, quod licèt conductor renuntians
caſibus fortuitis teneatur ad integram penſionem, eſto
ſterilitas adueniat, vt *ſuprà* vidimus, non videtur ta-
men ſentire de inſolitis, aut rarò contingentibus, Pi-
nel. d.cap.39.n.29.in princ. Anton.Gom.d.cap.3.n.18.
Menchac. d.lib.3. quaſt.vſufreq. cap.54.n.6. Mandel.
Alba conſ.1.num.5. Sebaſt.Medices de compenſ.part.1.
quaſt.45.in fine, & in tract. de caſibus fortuitis, part.1.
quaſt.15. Gutier. d.cap.24. n.6. Azeued. l.2. n.9. cum
ſeqq. tit.8. lib. 9. nouæ Recop. Anchar. Regienſ. lib.3.
quaſt.famil.quaſt.36.n.7.& 8. Vincent.Caroc. de loca-
to, p.4.de caſibus, quaſt.8.n.6.cum ſeq. Ceual. commun.
contra commun. quaſt.702. n.2. & 3. Cardin. Mantic.
d.lib.5.tit.8. n.3. & 18. Molin. d. diſp.495. n.20. vbi
reddit rationem, quoniam contrahentium intentio
ſub illis verbis generalibus non videtur ſe extendere
niſi ad caſus fortuitos, ac ſolitos, de quibus tunc co-
gitari poterat, euenire poſſe, Caſtill. d.cap.3.num.80.
Didac.à Britto ad d.cap. propter ſterilitatem, num.70.
vbi reſoluit factam renuntiationem caſuum fortuito-
rum, ac etiam pactum per quod conductor ſuſcipit
in ſe omne periculum, comprehendere quidem om-
nes caſus fortuitos & inſolitos, dummodo non ſint
omnino inſoliti, & rariſſimè contingentes, ad quos
veroſimilis mens contrahentium, tanquam ad incogi-
tata non protenditur; additque quod quando genera-
lem caſuum fortuitorum renuntiationem præcedit ſpe-
cialis aliquorum caſuum expreſſio, veluti ſi condu-
ctor dicat, Renuntio pluuiis, incendio, & omni ca-
ſui fortuito, tunc in tali renuntiatione non compre-
henduntur niſi caſus ſimiles, vel minores expreſſis. Et
qualiter dicatur caſus inſperatus, aut inſolitus, vide
Pinel. d.cap.3.n.32. Menoch. de arbitr.caſu 80. Card.
Mantic. d.tit.8. num.6. in fine. Ioan.Gutier. de iuram.
confirm.part.1. cap.24.n.8. Seraph. de priuileg.iuram.
priuil.106.n.5. Azeued. dict.l.2.n.24.tit.9. lib.9. nouæ
Recopil. Ceuall. commun.contra commun.quaſt.702. in
fine. Vincent. de locato & conduct. part.4. de caſibus,
quaſt.9.per tot. remiſſiuè Caſtill. d.cap.3.à n.104. vbi
ex num.95. optimè aduertit, iudicis manus non adeò
ligatas, iudiciſve arbitrium non ita excluſum, vt ipſe
aliquando iuxta facti contingentis naturam, & cir-
cumſtantias arbitrari non valeat quid æquius & menti
contrahentium magis conueniens ſibi videbitur; ver-
ba namque contrahentium talia eſſe poterunt, vt om-
nino incogitatum, aut inſolitum, & rariſſimè contin-
gentem caſum non contineant, nec apta ſint contine-
re: poterunt etiam adeò vniuerſaliter proferri, vt
nullum caſum excluſum diiudicare debeamus, atque
conductori imputare quod ſibi non conſuluerit, aut
quod ita abſoluta & generalia verba protulerit: &
num.106. ſubdit ſuſtineri non poſſe Cornei & aliorum
reſolutionem, aſſerentium caſuum renuntiationem non
comprehendere inſolitum nimis.
Vt mos regionis poſtulabat.] Refert Menoch. con- 11
ſil.37.n.71. ex Angel. duos eſſe ſenſus, & intellectus
horum verborum: primum quod ea ſignificent moris
fuiſſe in ea regione quod Notarius, qui de inſtrumen-
to locationis rogabatur, in ipſo inſtrumento ſcriberet
conductorem in ſe ſuſcepiſſe periculum ſterilitatis, id
quod non reperiebatur deſcriptum in eo inſtrumento,
cuius caſus in hac lege refertur; ſecundum & ſanè ve-
riorem, quod mos regionis erat vt ſemper conductores
pacto expreſſo in ſe reciperent periculum ſterilitatis,
& in caſu huius apparebat locationem factam pacto
illo non adiecto: quocirca ab Alexandro Imp. reſpon-
ſum hic fuit damnum ad locatorem ſpectare, atque
ita illi conſuetudini ſtatur, nec ſuppletur ex conſue-
tudine, cùm conſuetudo eſſet, quod pacto expreſſo
periculum ſuſciperetur; & tandem concludit Menoch.
citato loco, textum in præſenti probare hanc aſſertio-
nem, quod ſcilicet non poſſit Notarius addere hanc
clauſulam, ſi conſuetudo contraria exiſtat.
Et quæ euenerunt ſterilitates, &c.] Sterilitas quæ 12
dicatur, vt penſio pro rata minor debeat, quænam &
quota pars fructuum deperditorum ſufficiat? vide
l.Hiſp.22.tit.8.part.5. Pinel. ad l.2.C.de reſcind.vend.
part.s.cap.3.à num.12. Anton.Gom. tom.2.var.cap.3.
num.18. Aluar. Valaſc. de iure emphyt. quaſt.27.n.24.
Gam. Luſit.deciſ.42.n.1. Viu.tom.1.commun.opin.lib.4.
tit.44.n.7. verſ. vnde, pag.658. Menoch. de arbitr. ca-
ſu 76. Menchac. vſufreq.cap.54. Maſcard. de probat.
concl.1333.

concl.1333.n.4.cum ſeqq.& concluſ.1339.à n.3. Ant. Theſaut. Pedem. deciſ. 108. Ioan. Garc.) de expenſis, cap.13.n.9. Mozz. de contractib. tract. de locat. tit. de accidental.locationis, n.11.cum ſeqq. Card. Pereira de extinct.emphyt.cap.4.n.24. ad fin. Bernard. Græuæ. ad pract. Camera Imper. lib. 2. concl.23. conſid. 1. Cardin. Mantic. d.lib.5.tit.8.n.30. Molin. de Iuſtit.tract.2.diſput.495.n.2. cum ſeqq. Morl. in emporio iuris, part.1. tit.10.quæſt.1.n.12. Caſtill. d.lib.3.cap.3.à n.36.

13 . Et quod colono incumbat probare ſterilitatem, vide Maſcard. d. concl.1333. num.2. Morl. d. quæſt.1. num.15.cum ſeqq.

14 In aliquibus tamen euentibus nulla propter ſterilitatem fit remiſſio penſionis conductori. Primus tradi conſueuit, quando ea ſterilitas culpâ conductoris euenit, vt quia malè, aut intempeſtiuè prædium coluit, vel fructus ex eo intempeſtiuè collegit, vel quia ſegetes non purgauit malis herbis, cum poſſet id vtiliter fieri, vel quia fructus negligenter cuſtodiuit pro circunſtantiis concurrentibus, aut quacunque alia ratione, l.ex conducto, §.ſi vis, l.ſi merces, §.conductor, ff. hoc tit. Ord.Reg. Luſit. d.tit.27. §.fin.d. l.Hiſp.22. in fine, vbi Gregor.Lop. verbo per ſu culpa, Boſſ. in tit.de remiſſione mercedis, n.39.& 97. Valaſc. d.q.27. num.39. Surd. deciſ.87.n.3. cum ſeqq.& deciſ.130. vbi quod non tenetur iterum ſeminare, Molin.d.diſp.495. n.13.verſ. ſecundus, Rebell. de obligation. inſt.part.2. lib.14.quæſt.8.n.2. cum ſeqq. Azor. inſtit.moral.part.3. lib.8.de locato & conducto, cap.10.quæſt.2. verſ.prima. Marr. in votis aniſſ.deciſ. voto 1.num.18.

15 An autem excuſetodus veniat conductor,qui nec ſeminauit, nec coluit prædium, ſi poſtea conſtiterit per fortuitum euentum incendij, vel alterius labis fructus fore omnino deuaſtandos, ſi naſcerentur? Negat Valaſc. d.quæſt.27.num.42. & non immeritò cum hac reſolutione dubius pertranſit Rebell. d. quæſt.8. num.3.& 4.

16 Sed quid ſi ſterilitas per culpam operariorum conductori miniſtrantium accidat? vide Syluest. in ſum. verbo locatio, quæſt.17. Valaſc. dict.quæſt.27. num.41. Rebell. d.quæſt.8.n.5. & 6. qui ſatis eſſe putant leuem culpam familiarium ad denegandam remiſſionem conductori, contrahendamque obligationem reſtituendi damnum rebus locatis illatum.

17 Quid etiam ſi conductor impediatur frui re conducta facto, & culpa locatoris. Dic faciendam eſſe penſionis remiſſionem, agereque poſſe conductorem contra locatorem, vt ſibi reſarciat omnem vtilitatem & intereſſe quod ex conductione percipere poterat, ſi ipſe locator nihil faceret: de quo vide Verall. deciſ.183.n.2. & 3.part.1. Magon. Florent. deciſ.67.n.1. Aloyſ.Ricc. in collect.deciſ.part.4. collect.1033. Morla d.tit.10.quæſt.1.n.23. Rebell.d.quæſt.8. num.2. Caſtill. d.lib.3.cap.3.num.26. Et de caſu fortuito contingente culpa locatoris, agunt Mozz. d.tit. de accident. location.num.27. Surd. deciſ.326. num.56. Cardin.Mantic. d.lib.5.tit.8.num.17.

18 Secundus caſus, in quo penſio non remittitur conductori propter ſterilitatem, eſt quando calamitas, quæ fructus abſtulit, valde conſueta eſt in iis locis; ſolent enim regiones aliquæ valde eſſe ſubiectæ imbribus, & inundationibus fluuiorum. Ita l. ex conducto, §.ſi vis, verſ.ſed etſi, ff.locati, d.l.Hiſp.22. Pinel. d. cap.3.n.30. Valaſc. d.quæſt.27.n.34. Surd.conſ.34.n.4. Morl.d.tit.10.quæſt.1.n.20. verſ.ſecundò, Caſtill. dict. lib.3.cap.3.n.24. cum ſeqq. Molin. dict.diſp.435.n.12. vbi num.15. tertium enumerat caſum, veluti ſi fructus corrumpantur,aut pereant quando iam ſunt plenè in domum recepti, vt ſi vinum acuerit, aut effundatur, triticum computreſcat, poſtquam fuerit receptum, aut vi, vel furto ablata hæc ſint; quia tunc penſio non remittitur.

19 . Vbertate aliorum annorum, &c.] Notatur ad hoc, quod cum vbertate præcedentis, aut ſequentis anni ex iis, pro quibus prædium erat conductum, compenſatur ſterilitas, vt per Ordin.Reg.Luſit. lib.4. tit.27. §.1.l.Hiſp.23.tit.8.part.5. Sebaſt. Medices in tract. de compenſat.part.1. quæſt.45. n.9. Suar. tom.1. commun. opin.lib.4.tit.14.num.208.pag.682. Menchac. vſufreq. cap.54.n.10. Valaſc. d.quæſt.27. à n.44. Marc.Anton. de Amatis deciſ.126.n.26. Menchac. vſufreq. cap.54. num.10. D.Barboſ. in l.diuortio, §. fin. n.6. cum ſeqq. ff.ſoluto matr. Bernard. Græuæ. ad practicam Cameræ Imper.lib.2.concl.23.Cardin.Mantic.de tacit.& ambig. conuent.lib.5.tit.8. num.fin. Steph.Gratian. diſcept.forenſ.tom.1.cap.195.n.14.Morla in emporio iuris, part.1. tit.10.quæſt.1. n.18. Leſſ. de Iuſtit. lib.2.cap.24.dub.3. num.19. Rebell. de oblig.inſtit.part.2. lib.14. c.8.n.11. Molin. dict.diſp.495. n.16. vbi reſoluit quod ſi vbertate alicuius, aut aliquorum præcedentium annorum eiuſdem contractus, ſiue illi immediati, ſiue mediati anno ſterilitatis ſint, tota ſterilitas compenſetur, nihil de penſione eſt remittendum: ſi verò ſolùm compenſetur pars, reliqua ſolùm pars proportionalis eſt remittenda: ſi autem quod remiſſum fuerit, vbertate ſequentis, aut ſubſequentium annorum eiuſdem contractus compenſetur, repeti id poterit, quod ita fuerit compenſatum; idque eſto quod remiſſum fuit, ſub nomine donationis, aut condonationis fuerit remiſſum, niſi ſterilitas euenerit vltimo anno totius contractus,conſcio locatore de vbertate præcedentium annorum; tunc enim ſi ſub nomine donationis remittatur, repeti deinde poterit, ſecus autem ſi inſcio locatore vbertatis præcedentium annorum, id ſub nomine donationis remittat, nam tunc poterit illud repetere: & num. 17. diſputat quanta eſſe debeat vbertas præcedentium, aut ſequentium annorum, vt locum habeat compenſatio ſterilitatis, Benedict. Ægid. in repet. l.ex hoc iure, ff.de iuſtit. & iure, p.1. cap.9. num.40.vbi etiam quærit cur propter ſterilitatem penſio colonis remittatur, cùm vbertate ſuccedente illis immodicum lucrum non auferatur? Didac. à Britto ad d.cap.propter ſterilitatem, n.79.cum ſeqq. vbi num.80. ſubdit quod ſi in caſu,quo in fine vltimi anni, in quo contigit ſterilitas, locator rei dominus ſciens vbertatem annorum præteritorum, nihilominus donationis verbo penſionem remiſerit, tunc non poterit eandem vbertatem objicere, vt ratione illius fiat compenſatio cum anno ſterili, & num.82. declarat,vt ſtante anno ſterili ſtatim facienda ſit remiſſio penſionis, non expectata vbertate, quæ poterit euenire in annis ſequentibus; & num.83. tandem aduertit prædicta, quæ de compenſanda ſterilitate dicta ſunt propter vbertatem cæterorum annorum contractus, legitimè adaptari ad locationem prædiorum vrbanorum, caſu quo vbertas fructuum poſſit etiam reſpectu prædij vrbani conſiderari, vt per quam ſterilitas compenſetur.

SVMMARIVM.

1 *Succeſſor ſingularis non tenetur, ſtante colono, niſi ius coloni ſit reſeruatum in contractu, & num.2.*

Amplia

I. ſingularem ſucceſſorem non teneri ſtare colono etiam partiario, n.3. intellige pro annis ſequentibus, ſecus quoad annum inchoatum, n.4.

II. quod ſicut ſucceſſor ſingularis non tenetur ſtare colono, ſic nec colonus re per dominum alienata, cogitur perſeuerare in locatione, num.5.

III. ſucceſſorem non teneri ſtare colono quando ſuccedit per priuationem, & extinctionem iuris, quod competebat locanti, num.6. ſecus ſi ſuccedat per translationem iuris vnius in alium, & per acquiſitionem illius iuris, quod locans habebat, n.7.

IV. in bonis confiſcatis, in quibus non tenetur fiſcus ſtare

ſtare locationi facta circa illa, non ſecus ac emptor, & legatarius, num. 8.

V. in ſucceſſore maioratus, qui non tenetur ſtare locationi facta de bonis maioratus per antecedentem illius poſſeſſorem, num. 9.

VI. in vſufructuario, qui locationi authoris ſtare non tenetur, immò conductorem expellere poteſt, num. 10.

VII. procedere diſpoſitionem huius leg. in emptore, qui habet ius in re, n. 11. Limita

I. in ſucceſſore neceſſario, qui tenetur ſtare locationi, num. 12.

II. in locatione ad longum tempus, putà ad decennium, num. 13.

III. quando ipſi ſucceſſori per prædeceſſorem fuit iniunctum vt teneretur ſtare contractui locationis, num. 14.

IV. quando ſucceſſor in re locata poſt locationem ſibi factam conuenit cum conductore vt perſeueraret in eodem contractu, aut id ei aliquo modo conceſſit, num. 15.

V. quando locator in ſecuritatem contractus locationis ſubiecerat rem locatam hypotheca, ſiue illam ſubiecerit in particulari, ſiue in vniuerſali, ſubjiciendo omnia bona ſua hypotheca in ſecuritatem eius contractus, num. 16.

VI. in emptore fructuum, qui tenetur ſtare colono, num. 17.

VII. in emptore fiſcali, num. 18.

VIII. in locatione facta per conductorem, num. 19.

IX. in fideicommiſſario, num. 20.

X. quando dominus iurauit non expellere colonum, num. 21.

XI. in emptore ſciente à vendente rem eſſe locatam, num. 22.

XII. vbicunque ſucceſſori ſingulari fuerint reſeruatæ penſiones, num. 23.

XIII. in vendente cum pacto redimendi, n. 24.

XIV. in creditore immiſſo in poſſeſſionem vigore Saluiani, num. 25.

XV. in ſucceſſore in re debitoris per ſententiam iudicis, num. 26.

XVI. in ſingulari ſucceſſore, qui non ſuccedit in plenum ius auctoris ſui, num. 27.

XVII. in conductore iuriſdictionis, & fructuum alicuius feudi ad modicum tempus, num. 28.

XVIII. in ſucceſſore ex electione, num. 29.

XIX. in vxore, quæ tenetur ſtare locationibus factis circa bona paraphernalia per maritum, n. 30.

31 *Succeſſor Prælati, alteriuſve beneficiati, an & quando teneatur ſtare locationi per ſuum prædeceſſorem factæ.*

32 *Succeſſor ſingularis poteſt propria auctoritate expellere colonum, intellige vt num. 33.*

L. Emptorem IX.

Idem A. Fuſco.

1 SVcceſſor ſingularis non tenetur ſtare colono, niſi ius coloni ſit reſeruatum in contractu. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 4. fol. 45. verſo*, Giphan. *tom. 1. pag. 330.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 9. l. Hiſp. 19. tit. 8. part. 5.* Duen. *reg. 240.* Socin. *reg. 487.* Hippol. *ſing. 311.* Tiraq. *de retractu conuent. §. 3. gloſſ. 1. n. 23. & ſeq.* Neguſant. *de pignorib. part. 1. memb. 1. num. 6.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 3. n. 9. &* 10. Cou. *lib. 2. var. cap. 15. n. 1.* Mench. *controu. vſufreq. part. 2. cap. 53. n. 5. cum ſeqq.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. n. 68.* Cort. *in memorab. verbo ſucceſſor, pag. 834.* Octauian. *Pedem. deciſ. 82. n. 6.* Caluacan. *deciſ. 44. n. 43.* Hieron. de Laurent. *Auenion. deciſ. 108.* Donat. à Fina *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 26. de contrah. empt. n. 47. pag. 620. & ibi* Bellacomb. *n. 78. & ſeq. pag. 621.* Gutier. *in l. nemo poteſt, n. 42. ff. de legat. 1. & in tract. de tutel. part. 2. c. 20. num. 3.* Nicol. Morz. *de contractib. tract. de empt. & vendit. tit. de naturalibus empt. n. 37. & tract. de locato, tit. de naturalibus locat. à n. 2.* Alphao. *collect. 58.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 12. n. 4. & quæſt. 29. n. 12. & conſ. 40. 76. & 78.* Garc. Maſtrill. *Sicil. deciſ. 5.* Capyc. *deciſ. 182. n. 3.* Plot. *in l. ſi quando, num. 191. cum ſeq. C. vnde vi.* Anton. Fab. *de erroribus pragmat. decad. 6. error. 6.* Vincent. de Franchis *dec. 216. 302. 334. & 488.* Surd. *deciſ. 172. 175. 264. & 265.* D. Barboſ. *in l. ſi filiofam. §. fin. n. 1. cum ſeq. ff. ſoluto matr.* Viu. *opin. 127. part. 1.* Anna *alleg. 92. n. 1. part. 2.* Capreol. *de ſucceſſ. lib. 1. fol. 34. num. 108. cum ſeqq.* Scapuccin. *in tract. de ſucceſſore ſingulari, in prælud. ante n. 7.* Ariſmin. Tepat. *var. reſol. tom. 2. tit. 372.* Marr. *in votis noniſ. deciſ. voto 139.* Gam. *Luſit. deciſ. 297.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. collect. 93. & 631.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 5. tit. 10.* Steph. Gratian. *Marchiæ deciſ. 99. n. 3. cum ſeqq. & diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 37. per tot.* Ceoed. *ad Decretal. collect. 76. num. 5. in fine,* Ceual. *commun. contra commun. quæſt. 756. n. 71. cum ſeqq.* vbi quod conductor rerum fiſcalium, & Reip. non poteſt expelli ab emptore in terminis huius legis. Cardoſ. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo hæreditas, n. 14. & verbo locatio, n. 27.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 23. n. 10. & de empt. & vendit. cap. 26. per tot.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 10. quæſt. 2.* Molin. *de iuſtitia, tract. 2. diſp. 490. cum ſeqq.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 25. cap. 43. n. 534. cum ſeqq.* Cancer. *var. reſol. part. 1. cap. 14. de locat. n. 31. cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 6. quæſt. 9. ſect. 1. & lib. 14. quæſt. 11. n. 2.* Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 8. de locato, & conducto, cap. 6.* Didac. à Britto *ad rub. de locato, & conducto, part. 1. §. 5.* Rota coram Gregor. XV. *deciſ. 68. à num. 1.*

Amplia primò ſingularem ſucceſſorem non teneri 3
ſtare colono etiam partiario, de quo vide Ozaſc. *Pe-*
dem. deciſ. 82. Menoch. *de arbitr. caſu 215. n. 2.* Bella-
comb. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 43. n. 58. pag. 657.*
Capreol. *de ſucceſſ. ab inteſtato, n. 113. & ſeq. fol. 34.*
Surd. *deciſ. 52. n. 10. & deciſ. 265. n. 11. & 53.* Vincent.
de Franchis *deciſ. 334. part. 1.* Valaſc. *de iure emphyt.*
quæſt. 30. à princip. Scapuccin. *de ſucceſſ. ſingul. ampl. 1.*
D. Barboſ. *in d. l. ſi filiofam. §. fin. n. 50.* Cardin. Mantic.
d. lib. 5. tit. 11. Cald. Pereira *d. tract. de empt. cap. 26. n. 6.*
Steph. Gratian. *d. tom. 1. cap. 37. n. 2.* vbi *n. 3.* poſt Surd.
deciſ. 40. n. 1. & d. deciſ. 52. n. 14. Ozaſch. *d. deciſ. 82.*
in fine, & Hieron. Gabr. *conſ. 68. lib. 1.* intelligit pro 4
ſequentibus annis, ſecus quoad annum inchoatum,
pro quo eſt iam facta impenſa, vel maior pars.

Amplia ſecundò, quod ſicut ſingularis ſucceſſor 5
non tenetur ſtare colono, ſic nec colonus, re per do-
minum alienata, cogitur perſeuerare in locatione, vt
per Surd. *deciſ. 52. n. 9. & deciſ. 264. num. 31.*

Amplia tertiò ſucceſſorem non teneri ſtare colono 6
quando ſuccedit per priuationem, & extinctionem iu-
ris, quod locanti competebat, vt per Surd. *deciſ. 40.*
num. 10. Gutier. *pract. lib. 2. quæſt. 8. n. 8.* Grat. *d. cap. 37.*
num. 6. Marram *voto 139. n. 5.* D. Barboſ. *in d. §. fin. n. 10.*
Giurb. *deciſ. 63. n. 7.* qui ſecus dicunt ſi ſuccedat per 7
tranſlationem iuris vnius in alium, & per acquiſitio-
nem illius iuris, quod locans habebat.

Amplia quartò in bonis confiſcatis, in quibus non 8
tenetur fiſcus ſtare locationi factæ circa illa, non ſe-
cus ac emptor, & legatarius, vt per Anton. Gom. *dict.*
tom. 2. cap. 3. n. 10. Peregr. *de iure fiſci lib. 6. tit. 4. n. 40.*
Molin. *d. tract. 2. diſp. 491. num. 1.*

Amplia quintò in ſucceſſore maioratus, qui non 9
tenetur ſtare locationi factæ de bonis maioratus per
antecedentem illius poſſeſſorem, cùm ille non haberet

diſpoſitio

diſpoſitionem eorum bonorum, etiam per locationem in tempus poſt vitam ſuam, vt per Antoo. Gom. l. 40. Tauri, n. 84. & d. tom. 2. cap. 3. n. 8. concl. 3. Menchac. d. cap. 53. n. 6. Molin. de primog. lib. 1. cap. 21. à num. 3. Gutier. Canon. lib. 1. cap. 36. n. 8. & 9. & lib. 2. cap. 8. n. 47. & de tutel. part. 2. cap. 29. n. 1. D. Barboſ. in d. l. ſi filiofam. §. fin. num. 4. & 11. ff. ſoluto matrim. Morl. in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 10. quæſt. 2. n. 16. Molin. d. tract. 2. diſp. 491. n. 2. Rebell. de oblig. iuſtit. part. 2. lib. 14. quæſt. 11. n. 15. Surd. deciſ. 316. n. 78. Vincent. Caroc. de locato, quæſt. 1. n. 8. fol. 617. Ceuall. commun. contra commun. quæſt. 636. ex n. 19. Mieres de maioratu, part. 4. quæſt. 25. n. 2. cum ſeq. in noua edit. Cald. Pereira de renouat. emphyt. cap. 16. n. 7. Pereg. de fideicom. art. 40. ex n. 90. Caſtill. controuerſ. tom. 1. cap. 161. n. 15. Franc. à Souſa in §. actionum, Inſtit. de action. part. 4. n. 36.

10 Amplia ſextò in vſufructuario, qui locationi authoris ſtare non tenetur, immò conductorem expellere poteſt, de quo vide Caluacan. de vſufructu mulieri relicto, n. 177. Anton. Gom. d. cap. 3. num. 9. in princip. verſ. immo habet etiam locum, D. Barboſ. in d. §. fin. n. 5. verſ. vnde vidimus, Rebell. d. quæſt. 11. n. 15. latè Caſtill. lib. 1. de vſufruct. cap. 73. per tot. Surd. deciſ. 264. n. 1. Cancer. var. reſol. part. 1. cap. 14. de locat. & conduct. n. 32. vbi n. 48. reſoluit proprietarium finito vſufructu non teneri ſtare locationi vſufructuarij.

11 Amplia ſeptimò procedere diſpoſitionem huius legis in emptore, qui habet ius in re, vt per Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. convent. lib. 5. tit. 10. n. 33. Cancer. d. cap. 14. num. 34. prope fin.

12 Limita primò in ſucceſſore neceſſario, qui tenetur ſtare locationi, vt per Cott. in memorab. verbo ſucceſſor, verſ. ſed quid in creditore, Ozaſch. Pedem. dec. 82. num. 6. Benintend. Bonon. deciſ. 54. ad fin. Steph. Gratian. dict. cap. 37. num. 4. Surd. deciſ. 40. num. 2. Cancer. d. cap. 14. num. 35.

13 Limita ſecundò in locatione ad longum tempus, putà ad decennium & vltrà, vt per Tiraq. de retractu lig. §. 3. gloſſ. 14. n. 82. & de retractu convent. §. 3. gloſ. 1. n. 14. cum ſeq. Hippol. ſing. 321. Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 29. à n. 13. D. Barboſ. d. §. fin. n. 37. ad fin. Scapuccin. in tract. de ſucceſſore ſingulari, ampl. 9. Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 2. n. 24. Stephan. Gratian. d. deciſ. 99. n. 2. Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 526. num. 6. Gutier. canon. lib. 2. c. 8. n. 26. Rebell. d. lib. 14. quæſt. 11. num. 1. Benedict. Ægid. in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, part. 1. cap. 9. n. 7. Ord. Reg. Luſit. lib. 4. tit. 9. in princip. ibi, por tempo que foſſe menos de dos años. Lex tamen Hiſp. 19. tit. 8. p. 5. ſolùm decidit ſucceſſorem particularem teneri ſtare contractui, quando ab anteceſſore res locata fuit in vitam totam accipientis, aut in perpetuum, nullam faciendo mentionem de locatione in decennium, aut vltrà: refert Molin. d. tract. 2. diſp. 490. num. 2.

14 Limita tertiò, quando ipſi ſucceſſori per prædeceſſorem fuit iniunctum vt teneretur ſtare contractui locationis, appoſito hoc grauamine ac modo, aut deducendo id ei in pactum quando rem illi conceſſit: ita probat text. in præſenti, Ordin. Reg. Luſit. d. tit. 9. in princip. d. l. 39. Molin. d. tract. 2. diſp. 490. n. 3. Surd. deciſ. 264. num. 7.

15 Limita quartò, quando ſucceſſor in re locata poſt alienationem ſibi factam conuenit cum conductore, vt perſeueraret in eodem contractu, aut id ei aliquo modo conceſſit: ita probat text. in præſenti, Ord. Reg. Luſit. d. tit. 9. in princip. d. l. 19. Hiſp. Molin. d. tract. 2. diſp. 490. num. 4.

16 Limita quintò, quando locator in ſecuritatem contractus locationis ſubiecerat rem locatam hypothecæ, ſiue illam ſubiecerat in particulari, ſiue in vniuerſali, ſubjiciendo omnia bona ſua hypothecæ in ſecuritatem eius contractus; tunc enim licèt alienatio talis rei locatæ, ac hypothecæ ſubiectæ in ſecuritatem locationis valida ſit, nihilominus ſi conductor expelli intentetur à ſucceſſore particulari in ea re, poterit illi reſiſtere eam retinendo atque excipiendo, ſeu opponendo ſibi eſſe obligatam titolo hypothecæ in ſecuritatem quod contractus ſeruabitur, de quo vide Couar. vbi ſup. num. 3. Anton. Gom. d. tom. 2. cap. 3. n. 9. Mich. Graſſ. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 26. de contrah. empt. num. 80. Menchac. quæſt. vſufreq. cap. 53. n. 7. & cap. 57. num. 14. Carpan. in conſtit. Mediolan. tit. de re locata, cap. 399. Theſaur. Pedem. deciſ. 13. Vincent. de Franchis deciſ. 302. Gam. Luſit. deciſ. 243. D. Barboſ. in d. §. fin. num. 31. Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. part. 4. collect. 1440. Fachinæ. controuerſ. lib. 2. cap. 88. Valaſc. conſult. 76. n. 6. cum ſeqq. Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 2. à n. 23. & de renouat. emphyt. quæſt. 12. n. 10. cum ſeqq. & de empt. & vendit. cap. 26. n. 34. ad fin. & num. 35. Molin. d. tract. 2. diſp. 490. n. 7. Steph. Gratian. d. cap. 47. n. 25. Ceuall. commun. contra commun. q. 756. n. 19. cum ſeqq. Greg. XV. deciſ. 68. n. 2. vbi Beltramin. addit. 1. citat Surd. conſ. 103. n. 10. Cancer. d. cap. 14. n. 41. cum ſeq. Vide Steph. Gratian. Marchia deciſ. 99. n. 6. qui dat cautelam pro colono, vt faciat apponi pactum quod res conducta non debeat in alium alienari, & ſi contrà fiat, alienatio ſit nulla, & pro obſeruatione contractus res ſit ei ſpecialiter hypothecata, nam tunc dominus non poterit transferre dominium in emptorem in præiudicium coloni non conſentientis. Vitùm autem quando res ſolùm fuit ſubiecta hypothecæ in ſecuritatem contractus locationis, ſatis ſit ſingularem ſucceſſorem in ea re ſatisfacere conductori æſtimationem totam eius quod ſua illius intererat ſeruari contractum locationis, vt poſſit illum expellere inuitum, an verò id non ſatis ſit, ſed teneatur ſtare contractui locationis? Communis Doctorum ſententia cenſet ſatis eſſe offerre illi intereſſe, vt per Greg. Lop. d. l. 19. verbo dos caſos, Couar. d. cap. 15. n. 3. Valaſc. conſ. 76. n. 5. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 12. num. 23. Steph. Gratian. d. Marchia deciſ. 99. n. 4. vbi poſt multos, quos refert, reſoluit quod hypotheca ſpecialis rei locatæ abſque pacto de non alienanda ipſa re, non habet illam vim vt præcisè alienatio non teneat, & cogatur emptor ſtare locationi, ſed ſatis eſt ſolui intereſſe, ſecus autem ſtante pacto de non alienando rem locatam dicit. Quamuis contrarium, nempe non ſatis eſſe offerre illi, aut ſoluere intereſſe, ſed teneri ſtare contractui locationis, ſi id ita conductor velit, exiſtimauerit Molin. d. diſp. 490. num. 7. motus Ordin. Reg. Luſitana d. tit. 9. in princip. quæ apud noſtros ſeruari tantùm debebit.

27 Limita ſextò in emptore fructuum, qui tenetur ſtare colono, vt per Scapuccin. de ſingulari ſucceſſore, ampl. 10. n. 12. Mantic. d. lib. 5. tit. 10. num. 33. Cancer. d. cap. 14. num. 32. & ſeq.

28 Limita ſeptimò in emptore fiſcali, qui conductoribus fiſcalibus ſtare tenetur, ne alioquin fiſcus colono ad intereſſe teneatur, l. fin. verſ. Papinianus, ff. de iure fiſci. Peregr. de iure fiſci lib. 6. tit. 4. n. 33. Surd. cap. 331. num. 1. Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 29. n. 28. verſ. ad ſextum, D. Barboſ. in d. §. fin. num. 38. Cald. Pereira d. tract. de empt. cap. 26. n. 38. Idem Valaſc. conſ. 40. n. 2. Ceuall. quæſt. 756. à n. 71. vbi n. 77. cum ſeqq. an hæc lex habeat locum in Eccleſia.

29 Limita octauò in locatione facta per tutorem, cui tenetur ſtare pupillus factus pubes, quia tutor habet plenum ius adminiſtrandi, & mandatum à lege, Cephal. conſ. 255. n. 32. Surd. deciſ. 299. n. 2. Duen. reg. 240. limit. 3. Gom. d. tom. 2. cap. 3. n. 8. Couar. d. cap. 15. n. 5. & 8. Gutier. de tutel. part. 1. cap. 20. n. 6. Surd. dec. 299. num. 2. D. Barboſ. in d. §. fin. n. 1. ad fin. & n. 7. Rebell. d. p. 2. lib. 14. quæſt. 11. n. 14. Molin. d. diſp. 492. num. 1. Valer. Reginald. d. lib. 25. n. 536. Steph. Gratian. dict. cap. 37. n. 13. Cald. Pereira d. tract. de empt. cap. 26. n. 12. Cardin. Mantic. d. lib. 5. tit. 10. num. 23.

Limita

20 Limita nonò in fideicommiſſario, qui tenetur ſtare locationi factæ per hæredem grauatum, vt per Port. Imol. *conſ.*61. Marz. *in epitome de fideicom. quæſt.*39. Peregrin. *de fideicom. art.*40. *n.*92. *& ſeqq.* Intrigl. *de ſubſtitut. cent.*3. *quæſt.*73. *n.*5. Caroc. *in tract. de locato, tit. de ſucceſſ. quæſt.* 10. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 526. *num.* 1. vbi reddit rationem, quia fideicommiſſarius eſt ſucceſſor neceſſarius, & hæres grauatus plenam habet adminiſtrationem; ideo is, cui ea neceſſitate reſtituit, tenetur ſtare locationi, *d. l. ſi filiofam. §. fin. ff. ſoluto matr.* & idem Fuſar. *ibidem, num.* 3. *cum ſeqq.* poſt Peregr. *d. art.*40. *num.* 102. ampliat ſiue fideicommiſſarius ſit vniuerſalis, ſiue particularis, & ſiue locator fuerit hæres primò grauatus, ſiue fideicommiſſarius grauatus alteri reſtituere: & limitat non procedere in locatione ad longum tempus.

21 Limita decimò quando dominus iurauit non expellere colonum; tunc enim ratione iuramenti locatoris cogitur emptor, ſeu ſucceſſor ſingularis ſtare colono præcisè, itavt ſoluendo intereſſe non ſit ſatisfactum. Ratio eſt, quia propter iusjurandum conductor habet ſpecialem hypothecam, vnde dicitur habere ius in re, cui poterit inſiſtere cum eodem effectu, ac ſi bona locantis illi eſſent expreſsè obligata. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 158. *num.* 2. Surd. *deciſ.* 225. *num.* 10. Cancer. *d. cap.* 14. *n.*44. Stephan. Gratian. *d. Marchia deciſ.*99. *n.*7. *& diſcept. forenſ. cap.*37. *n.*22. vbi *num.*23. cum Surdo *vbi ſupra*, ampliat quando nulla obligatio bonorum adeſſet, cùm ſufficiat ſimplex iuramentum ſuper re locata. Gregor. XV. *deciſ.*68. *num.* 2.

22 Limita vndecimò in emptore ſciente à vendente rem eſſe locatam, quia acceptando contractum de re locata, cenſetur illum acceptare cum omnibus ſuis qualitatibus; atque emere ſolum videtur ius, quod venditor habebat, atque in illius ſtatum ſucceſſiſſe: ita Surd. *deciſ.* 225. *num.*6. *&* 17. *cum ſeqq. & deciſ.*264. *num.*7. vbi *num.*9. ſubdit quod emptor dicitur locationi conſentire eo ipſo, quod emit ab eo qui dicit rem eſſe locatam, Steph. Gratian. *dict. cap.*37. *à n.*27. Cancer. *d. cap.*14. *num.*43. Ceuall. *quæſt.*756. *à num.*44. quamuis D. Barboſ. *in d. l. filiofam. §. fin. num.* 31. contrarium teneat.

23 Limita duodecimò vbicunque ſucceſſori ſingulari fuerint reſeruatæ penſiones; tunc enim tenetur ſtare colono. Surd. *d. deciſ.*264. *num.*16.

24 Limita decimotertiò in vendente cum pacto redimendi, qui tenetur ſtare locationi per emptorem factæ, quia illi locationi videtur conſenſiſſe quando rem vendidit: & videtur illam feciſſe emptor de voluntate venditoris, vt per Surd. *deciſ.*264. *num.*11. Cancer. *d. cap.*14. *n.*49. Scapucc. *de ſingulari ſucceſſore, limit.*1. *num.*1. *&* 2. ſuccedens enim ex vi pacti de retrouendendo, emptoris locationem ratam habere cogitur, ſi circa fraudem præceſſit locatio. Card. Mantic. *d. lib.*5. *tit.*10. *n.*34. Caroc. *d. tit. de ſucceſſ. quæſt.*12. Giurb. *deciſ.*58. *n.*8. Rota apud Pacif. *de Saluiano interd. dec.*106. *à n.*1. vbi *num.*12. reſoluit, quod emptor cum pacto de retrouendendo tenetur ſtare colono.

25 Limita decimoquartò in creditore immiſſo in poſſeſſionem vigore Saluiani, qui tenetur ſtare locationi. Greg. XV. *d. deciſ.*68. *num.*7. vbi Beltramin. *in addit. num.*12. Rot. apud. Pacific. *poſt tract. de Saluiano interd. deciſ.*105. *num.*10.

26 Limita decimoquintò in ſucceſſore in re debitoris per ſententiam iudicis; nam & iſte tenetur ſtare locationi. Alb. *conſ.*108. *n.*6. Morl. *d. tit.*10. *quæſt.*2. *n.*9. Stephan. Gratian. *d. cap.*37. *à n.*4. Rot. *poſt tract. de Saluiano interdicto, deciſ.* 105. *n.*12. Giurb. *deciſ.* 58. *num.*7. vbi limitat quando fraus & dolus in locatione concurrit. Surd. *deciſ.*40. *n.*2. vbi *num.*3. tradit rationem, quia dicitur neceſſarius ſucceſſor quicunque ius acquirit ex iudicis ſententia; & quod miſſio, quæ fit in executione ſententiæ, dicitur neceſſaria, & *num.* 11. poſt Alb. *d. conſ.*108. *n.*7. *Pedem. deciſ.*82. *num.*7. tenet quod vbi locatio eſt facta in fraudem, tunc etiam ſuccedens ex ſententia non tenetur illi ſtare, Gregor. XV. *d. deciſ.*68. *num.*8. Mareſcot. *variarum lib.*1. *cap.*13. *n.*19. Cancer. *d. cap.*14. *num.*35. & quod iſta alienatio, quæ fit in executionem rei iudicatæ, aut aliàs de iudicis mandato, dicatur neceſſaria, ſaltem quoad effectum de quo agitur, vide Caroc. *de locato & conduct. part.* 2. *tit. de ſing. ſucceſſ. n.*19. Gutier. *d. lib.*2. *can. cap.*8. *num.*41. Mareſcot. *d. lib.*1. *cap.*18. *n.*3. Cardin. Mantic. *d. lib.*5. *tit.*10. *num.*27. vbi declarat hoc procedere quando is, qui per ſententiam ſuccedit, ſuccedit ex perſona & iure prædeceſſoris, veluti ſi erat debitor ſucceſſoris; ſecus ſi non ſuccedat ex perſona prædeceſſoris, ſed per priuationem & extinctionem iuris illius.

Limita decimoſextò in ſingulari ſucceſſore, qui 27
non ſuccedit in plenum ius auctoris ſui, vt per Vincent. de Franch. *deciſ.*216. *n.*2. Rota apud Pacific. *poſt tract. de Saluiano interdicto, deciſ.*205. *num.*11. Cardin. Mantic. *d. lib.*5. *tit.*10. *num.*25.

Limita decimoſeptimò in conductore iuriſdictio- 28
nis, & fructuum alicuius feudi ad modicum tempus, quia tenetur habere ratum geſtum per locatorem ante locationem; ſed eſt in eius electione ſi non vult habere ratum, ſoluere intereſſe, vt per Vincent. de Franchis *d. deciſ.*216. *num.*3. *cum ſeq.* vbi Amendol. *in addi. à num.*4.

Limita decimooctauò in ſucceſſore ex electione, in 29
quo non procedit diſpoſitio huius legis, quia tunc contractu prædeceſſoris non ligatur, vt per Amendol. *in add. ad Vinc. de Franch. deciſ.*216. *num.*10.

Limita decimononò in vxore, quæ tenetur ſtare lo- 30
cationibus factis circa bona paraphernalia per maritum, de quo vide Duen. *regul.*240. *limit.*5. Couar. *d. cap.*15. *n.*5. Mich. Graſſ. *tom.*1. *comm. opin. lib.*4. *tit.*43. *num.*38. Anton. Gom. *d. tom.*2. *cap.*3. *num.*8. Gutier. *canon. lib.*2. *cap.*8. *num.*39. *cum ſeqq. & de tutel. part.*2. *cap.*20. *n.*2. D. Barboſ. *in d. §. fin. in princip. & num.*1. Cald. Pereira *d. tract. de empt. & vendit. cap.*26. *n.*12. Rebell. *d. part.*2. *lib.*6. *quæſt.*9. *ſect.*1. *& lib.*14. *quæſt.*11. *num.*20. Valer. Reginald. *d. lib.*25. *n.*537. Surd. *d. deciſ.*264. *n.*12. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.*492. *n.*2. vbi *num.*3. quod maritus, aut hæredes ipſius tenentur conductori ad intereſſe, ſi per vxorem, & huius hæredes diſſoluto matrimonio expellatur, vxor verò & hæredes illius ſeruare indemnem ea in parte maritum, atque adeò ad alterum duorum, nempe vel ad non expellendum conductorem, vel ad reddendum maritum indemnem ſoluendo loco illius intereſſe: & *num.* 4. an maritus ſtare teneatur locationibus factis de rebus dotalibus ante contractum matrimonium?

Vtrùm autem, & quando ſucceſſor Prælati, alte- 31
riúſve beneficiati teneatur ſtare locationi per ſuum prædeceſſorem factæ? vide per me tradita *de officio & poteſt. Epiſcopi, part.*3. *alleg.*94.

In gloſſ. *Colono*, ibi, *ſi ergo non tenetur ſtare, &* 32
eum expellat, &c. Notatur ad hoc, quod ſingularis ſucceſſor poteſt propria auctoritate colonum expellere, vt per Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.*17. Parlad. *lib.*2. *rerum quotidian. cap.*6. *num.*3. Ioſeph. Seſſe *de inhibit. cap.*20. *§.*1. *n.*6. *cum ſeqq.* Cancer. *variarum reſolut. part.*1. *cap.*14. *num.*36. Intellige vbi propria auctori- 33
tas potuiſſet exerceri ſine vitio aliquo, putà quod non daretur reſiſtentia de facto; nam eo caſu ad iudicem eſſet recurrendum, ſecundùm Cancer. *d. cap.*14. *n.*37. vbi *num.*38. idem eſſe ait vbicunque quis à principio non procedit abſolutè, ſed limitatè ad tempus, vel ad aliquam cauſam; quia tunc cùm finito tempore, vel cauſa, extinguatur & poſſeſſio, poteſt propria auctoritate res rehaberi, dummodo ſine ſcandalo.

SVMMARIVM.

1 *Herès obligatur ex locatione, & conductione defuncti, & num.2. niſi contractus ſit factus vſque ad beneplacitum locantis, aut conducentis, vel dum hæc fuerit voluntas, num.3.*

L. Viam veritatis. X.

Imp. GORDIANVS A. *Pomponio.*

1 HÆres obligatur ex locatione, & conductione
defuncti. Colliguot ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
2 *l.Hiſpan.2.tit.8. part.5.* Tiraquell. *de retractu lignag. §.16.gloſſ.3.n.30.* Duen. *regul.240.limit.1.* Ant.Gom. *variarum tom. 2. cap. 3. n.7. & 8.* Couarr. *variarum lib.2.cap.25.in princip.* Ioſeph.Ludou. *tom.3.commun. opin.tit.de hæredibus, concl.1.verſic.infertur 5.pag.481.* Nicol.Moxx. *de contractib.tract. de locat. & conduct. tit.de ſubſtantialib.locat.num...* Valaſc. *conſ.67. num.3.* Cardin.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.5. tit.4.n.13. & tit.9. n.2.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1.tit.10.quæſt.2. num.2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo hæredicas, n.14.* Moliu. *de Inſtit.tract.2.diſp.489.*
3 *num.4.* vbi cum Valaſco *citato loco* excipit, niſi contractus ſit factus vſque ad beneplacitum locantis, aut conducentis, vel dum hæc fuerit ipſius voluntas: ſecus autem ſi aliter precario res locata ſit, Rebell. *de oblig.inſtit.p.2.lib.14.quæſt.2.n.1.& 3.* Cald.Pereira *de empt.& vend.cap.25.n.25.* Caocer. *variarum reſol.p.1. cap.14 de locat. & conduct. n.31. in princ.* Azor. *inſtit. moral.p.3.lib.8.de locat. & conduct.cap.5.q.1.* Didac. à Britto *in rubr.de locat. & conduct.p.2.§.5.n.1.*

L. Inuitos. XI.

Imp. PHILIPPVS A. *Theodoro.*

1 REconducere inuitus nemo tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Azor. *inſtit.moral.p.3.lib.8.cap.15. in princ.* Vincent. de Franchis *p.2. deciſ.406.n.6.* vbi quod quem admodum non poteſt cogi primus conductor perſiſtere in conductione, ita eodem modo non debet poſſe cogi dominus ad relocandum ratione æqualitatis ſeruandæ, Gratian. *diſcept.357.n.14.* Didac. à Britto *in rubr.huius tit.p.1.§.4.num.48.*

3 De reconductione tacita vide *l.item quæritur, §.qui impleri, ff.hoc tit.* Anton.Gom. *var.tom.1.cap.3.n.15.* Benedict. Ægid. *in repet.l.ex hoc iure, ff.de inſtit. & iure, p.1.cap.9.n.75. cum ſeqq.* Cardin.Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.lib.5.tit.15.* Cancer. *var.reſolut. p.1.cap.14.de locat. & conduct.n.57. cum ſeqq.* Caroc. *in tract.de locato, tit.de renouat.locat.*

L. Damnum. XII.

Idem A. Nicæ.

1 DAmnum rebus coloni illatum ad colonum pertinet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Connan. *comment. iuris lib.7.cap.11.n.12. & 13.* Valaſc. *de iure emphyt. n.50.* Morla *in emporio iuris ciuilis,p.2.tit.10.quæſt.1.n.14.* vbi ait hanc legem loqui in re coloni, quam habebat in fundo conducto, & intelligit, etiamſi leuiſſima culpa caſus fortuiti proueneriut. Benedict.Ægid. *in repet.l.ex hoc iure, ff.de inſt.& iure, p.1.cap.9.num.43.*

SVMMARIVM.

1 *Diuiſionis contractus inducit diuiſionis obligationem, & correi habent beneficium cedendarum actionum.*

2 *Ex conductione plurium quilibet pro parte tenetur, niſi conductio facta ſit inſolidum.*

3 *Clauſula* inſolidum, *vis & effectus, remiſſiuè.*

L. Si diuiſa. XIII.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. & VALERIAN. C. *Heraclidæ.*

DIuiſionis contractus inducit diuiſionis obliga- 1
tionem, & correi habent beneficium cedenda-
rum actionum. Ex conductione plurium quilibet pro 2
parte tenetur, niſi inſolidum ſit conductio facta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

De vi & effectibus clauſul. *in ſolidum*, vide me- 3
ipſum *in tract.de clauſ. vſufreq.clauſ.7x.*

SVMMARIVM.

1 *Locans operas mercede acceptâ, iterum operari tenetur.*

2 *De locante operas ſuas, remiſſiuè.*

L. Si hi qui. XIV.

Iidem AA. & CC. Iuliano, & aliis.

LOcans operas mercede accepta, iterum operari te- 1
netur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

De eo, qui locat operas ſuas, vide Azor. *inſtit.mo-* 2
ral. p.3.lib.8.de locat. & conduct.cap.14.per tot. Molin. *de Inſtit.tract.2.diſp.505.*

SVMMARIVM.

1. *Conductor indebitè expulſus, debitè petit pœnam promiſſam.*

2 *Conductor poteſt in pœnam retinere fructus rei conductæ, & penſiones non ſoluere, quando locator vendidit contra formam pactorum.*

3 *Colonus, ſeu conductor an poſſit expelli, ſi illi ſoluatur totum intereſſe quod prætendit, propter conductionem non finitam.*

4 *Colonus à poſſeſſione per dominum deiectus, contra dominum dejicientem habet actionem ad intereſſe; ſi verò ejiciatur à tertio, agit contra dominum.*

5 *Colonus ſi expellatur propria auctoritate à locatore, non habet contra eum actionem ad pœnas, niſi eius poſſeſſionem interuerterit, n. 6. ſi expellatur ab extraneo, tunc ille extraneus expulſor incurrit pœnas* l.ſi quis in tantam, C.vnde vi, *applicandas locatori, non autem colono, num.7.*

L. Si de fundo. XV.

Iidem AA. & CC. Euphroſinæ.

COnductor indebitè expulſus, debitè petit pœnam 1
promiſſam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

Notatur

a Notatur ad hoc, quod conductor poteſt in pœnam retinere fructus rei conductæ, & penſiones non ſoluere, quando locator vendidit, contra formam pactorum, vt per Vincent. Caroc. *in tract. de locato, part. vlt. concl.* 18. *in fine, fol.* 269. in magna impreſſ. Surd. *deciſ.* 265. *num.* 11.

3 In gloſſ. *Ex conducto*, ibi, *ad intereſſe in quo venit etiam lucrum*, &c. Colonus, ſeu conductor, an poſſit expelli, ſi illi ſoluatur totum intereſſe, quod prætendit propter conductionem non finitam? vide Valaſc. *conſult.* 76. *n.* 5. Gregor. Lopez *l.* 19. *in gloſſ. dos caſos, tit.* 8. *p.* 5. Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt.* 12. *num.* 22. *& de reſol. cap.* 20. *num.* 29.

4 In ead. gloſſ. ibi, *an autem pro conſtit. Si quis in tantam*, &c. Notatur ad hoc, quod colonus à poſſeſſione per dominum deiectus, contra dominum dejicientem habet actionem ad intereſſe; ſi verò dejiciatur à tertio, agit contra dominum vt ſibi cedat interdictum *Vnde vi*, quo contra illum tertium valeat experiri, vt tunc ex iure ceſſo poteſt. Ita Menoch. *remed.* 17. *recuper. n.* 21. Farin. *in praxi crim. p.* 7. *de fur-*
5 *tis, quæſt.* 175. *num.* 111. vbi tenet quod ſi colonus expellatur propria auctoritate à locatore, non habet contra eum actionem ad pœnas *l. ſi quis in tantam,*
6 *C. vnde vi*, niſi eius poſſeſſionem intercuertetit: &
7 *num.* 113. ſubdit, quod ſi colonus non à domino, ſed ab extraneo expellatur, tunc ille extraneus expulſor incurrit pœnas *d. l. ſi quis in tantam*, applicandas locatori, non autem colono.

SVMMARIVM.

1 *Reconductio ex tacito fit conſenſu: remanens vltra ſuum tempus in re conducta, denuò conduxiſſe videtur, & num.* 2. *Amplia*

I. vt nedum cenſeatur facta renouatio locationis, verùm etiam facta cum omnibus qualitatibus præcedentis contractus, & conſequenter ſub eiſdem pignoribus, pœnis, renuntiationibus, clauſulis, n. 3. *reſtringitur in fideiuſſione, n.* 4. *intellige ampliationem vt num.* 5.

II. procedere in locatione prædij ruſtici, etiam publici, n. 6. *procedere non ſolùm in prædiis priuatæ perſonæ, ſed etiam fiſci, pupilli, & Eccleſiæ, interueniente ſcientia, & patientia Decurionum, Prælatorum & adminiſtratorum, num.* 7.

III. in locante operas ſuas, vtputa Aduocato, Medico, & huiuſmodi, num. 8.

IV. ſi locator deceſſit relictis hæredibus, n. 9. *etiam ante aditam hæreditatem, n.* 10. *intellige vt n.* 11.

V. procedere non ſolùm in contractu locationis, ſed etiam precarij ad tempus, num. 12. *extenditur ad contractum depoſiti, num.* 13.

14 *Reconductionem non locum habere vltra locationem & conductionem, ac vltra precarium, etiamſi alij contractus eſſent ſimiles.*

VI. in ſocio conducente partem domus communis ab altero ſocio, num. 15.

16 *Reconductio tacita intelligitur, ſi ſocius à ſocio conduxit portionem domus communis per vnum annum, & poſtea eo tacente pluribus annis inhabitauit. Limita*

I. quando conductor poſt tempus conductionis remanet in poſſeſſione aliquo tempore competenti, arbitrio boni viri decidendo, ſecus ſi per modicum tempus, putà duobus, vel tribus diebus, n. 17.

II. in locatione mobilium, & ſe mouentium, n. 18.

III. quando conſtat de contraria voluntate domini, num. 19.

IV. in conductore qui perſeuerauit per 30. annos ſoluendo vniformem penſionem, n. 20.

V. in conductore non implente ex parte ſua, n. 21.

VI. quando locatio fuit celebrata in ſcriptis, non ad effectum probationis, ſed pro eius valore, & ſubſtantia, num. 22. *idem quando fuit facta per inſtrumentum, num.* 23.

VII. in emphyteuta temporali, putà per 10. *aut* 20. *annos, ſi finito tempore emphyteuta remanet in poſſeſſione rerum, ſciente & patiente domino, n.* 24.

VIII. quando requiritur aliud quàm conſenſus, num. 25.

IX. quando in contractu locationis conductor promiſiſſet locatori in fine locationis rem locatam liberè vacuam, & expeditam relaxare, & renunciauit omni beneficio legum, & num. 26.

X. ſi impedimentum in locatione interueniat, n. 27.

XI. vbi conſenſus locatoris deficeret, n. 28.

XII. in venditione, num. 29.

L. Legem XVI.

Iidem AA. *&* CC. *Timotheo.*

RReconductio ex tacito fit conſenſu: remanens vltra ſuum tempus in re conducta, videtur denuò conduxiſſe. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 20. *tit.* 8. *part.* 5. Neguzant. *de pignorib. part.* 6. *memb.* 3. *n.* 6. Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 3. *n.* 25. Viu. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 8. *de rei vxor. act. num.* 3. *verſ. & hoc procedit*, Maſcard. *de probat. concluſ.* 990. aliàs 993. *per tot.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 85. Surd. *deciſ.* 33. *n.* 10. *& ſeq.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt.* 3. *n.* 5. *&* 8. *& quæſt.* 15. *num.* 34. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo locatio, n.* 17. Ariſmin. Tepat. *variarum reſolut. tom.* 2. *tit.* 373. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 5. *tit.* 15. *per tot. & lib.* 11. *tit.* 30. *num.* 27. Cancer. *variarum reſolut. part.* 1. *cap.* 14. *de locat. & conduct. n.* 57. *cum ſeqq.* Vincent. Caroc. *in tract. de locat. tit. de renouat. locat.* Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 498. *n.* 5. *cum ſeqq.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de inſtit. & iure, part.* 1. *cap.* 9. *num.* 75. *cum ſeqq.*

Amplia primò, vt ne dum cenſeatur facta renouatio 3
locationis, verùm etiam & facta cum omnibus qualitatibus præcedentis contractus, & conſequenter ſub eiſdem pignoribus, pœnis, renunciationibus, clauſulis, vt per Crauet. *conſ.* 87. *n.* 3. *lib.* 1. Burſat. *conſ.* 220. *n.* 21. *&* 31. *vol.* 2. Maſcard. *d. concl.* 993. *à num.* 3. vbi
num. 6. reſtringit in fideiuſſione, renouata enim loca- 4
tione, non cenſetur innouata fideiuſſio, Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 85. *n.* 19. vbi *num.* 20. hinc colligit, pactum ne conductor expelli poſſit, factum in prima conductione, cenſeri repetitum in ſecunda hac renouata, Card. Mant. *d. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 19. vbi *num.* 21.
intelligit ampliationem quoad eos, qui tacitè conſen- 5
tiunt, non autem quoad tertium obligatum: & *n.* 22. ex hoc eleganter deducit, quod fideiuſſor, qui in priori locatione acceſſit, ex tacita reconductione non intelligatur obligatus. Cancer. *d. cap.* 14. *n.* 65. vbi quod tacita reconductio præſumitur facta cum omnibus qualitatibus, vinculis, & clauſulis acceſſoriis poſitis in primo contractu, quæ dependent à mera partium voluntate, vt pignus, hypotheca, terminus ſolutionis, & ſimilia; ſecus ſi vincula cautionis, & alia id genus dependerent à tertij voluntate, quia in eius præiudicium non cenſentur repetita in reconductione.

Amplia ſecundò procedere in locatione prædij ruſtici etiam publici, vt per Maſcard. *d. concl.* 993. *n.* 10. Menoch. *d. lib.* 3. *præſ.* 85. *à num.* 6. vbi aduertit, quod prædium vrbanum cenſetur reconductum ſolùm prout habitauit, hoc eſt, ſi annum, vel menſem habitauit, ſolùm pro eo tempore dicitur reconduxiſſe; prædium verò ruſticum dicitur reconduxiſſe per annum

tantùm, etſi prima conductio fuerit maioris temporis,
Cardin. Mantic. *dict. lib. 5. tit. 15. n. 11. & 12.* Cancer.
7 *d. cap. 14. n. 58.* vbi procedere ait non ſolùm in prædiis
priuatæ perſonæ, ſed etiam fiſci, pupilli, & Eccle-
ſiæ, interueniente ſcientia, & patientia Decurionum,
Prælatorum, & adminiſtratorum.

8 Amplia tertiò in locante operas ſuas, vtpotà Ad-
uocato, Medico, & ſimili, per Socin. ſen. *conſ. 196.
vol. 1.* Cardin. Mantic. *d. tit. 15. num. vlt.* Maſcard. *dict.
concluſ. 993. num. 12.* Menoch. *d. lib. 3. præſumpt. 85. à
num. 16.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, part. 1.
cap. 9. num. 83.*

9 Amplia quartò ſi locator deceſſit relictis hæredi-
bus; horum enim patientia idem operatur quod pa-
tientia locatoris, vt per Maſcard. *dict. concl. 993. n. 25.*
10 Menoch. *d. præſ. 85. n. 26.* vbi *num. 27.* extendit locum
habere etiam ante aditam hæreditatem, Cardin. Man-
11 tic. *d. lib. 5. tit. 15. n. 26.* intelligit ſi locator ante fini-
tam locationem deceſſit cum hærede qui tenetur in
locatione perſiſtere, cùm diuerſum ſit ſi reſpectu rei
locatæ deceſſit ſine hærede, vel ſucceſſore, vt eſt Præ-
latus. Vincent. Caroc. *de locato & cond. tit. de renou.
locat. n. 12.* Benedict. Ægid. *d. cap. 9. num. 76.* vbi requi-
rit in hærede præteriti contractus ſcientiam cum ta-
citurnitate, itavt ſi ille de locatione facta fuerit ig-
narus, provt præſumitur, quia alieni facti ignoran-
tia eſt, quantuncunque poſt finitum primum contra-
ctum maneat in prædio colonus, vel inquilinus, re-
locare non cenſebitur ob defectum conſenſus: quod
tamen ibidem reſtringit in filio patris hærede, vt cum
eo renouata cenſeatur locatio, quia filius præſumitur
informatus de geſtis à patre.

12 Amplia quintò non ſolùm procedere in contractu
locationis, ſed etiam precarij ad tempus; nam finito
illo tempore, per taciturnitatem intelligitur ille con-
tractus renouatus, *l. in rebus, §. item qui precarium,
ff. de precar.* Maſcard. *d. concl. 993. n. 17.* vbi *num. 18.*
13 extendit ad contractum depoſiti, Menoch. *d. præſ. 85.*
14 *n. 37.* vbi declarat reconductionem locum non habere
vltra locationem & conductionem, ac vltra preca-
rium, etiamſi alij contractus eſſent ſimiles: idem
Card. Mantic. *d. lib. 5. tit. 15. num. 44.*

15 Amplia ſextò in ſocio conducente partem domus
communis ab altero ſocio, vt per Maſcard. *dict. con-
cluſ. 993. n. 19.* Cardin. Mantic. *dict. lib. 5. tit. 13. n. 34.*
16 vbi tenet quod reconductio tacita intelligitur, ſi ſo-
cius à ſocio conduxit portionem domus communis
per vnum annum, & poſtea eo tacente pluribus an-
nis inhabitauit.

17 Limita primò quando conductor poſt tempus con-
ductionis remanet in poſſeſſione aliquo tempore com-
petenti arbitrio boni viri decidendo, ſecus ſi per mo-
dicum tempus, vtputà duobus, vel tribus diebus,
Maſcard. *d. concl. 993. n. 21.* Menoch. *d. præſ. 85. n. 45.*
Afflict. *deciſ. 365. n. 14.* Cancer. *d. cap. 14. ſub num. 58.*
Molin. *d. diſp. 498. num. 5. verſic. quantum.*

18 Limita ſecundò in locatione mobilium, & ſe mo-
uentium, vt per Maſcard. *d. concl. 993. n. 27.* Menoch.
d. præſumpt. 85. num. 48. Cardin. Mantic. *d. lib. 5. tit. 15.
num. 43.* Benedict. Ægid. *in repet. d. l. ex hoc iure, p. 1.
cap. 9. n. 84.* Molin. *dict. diſp. 498. num. 10.*

19 Limita tertiò, quando conſtat de contraria volun-
tate domini; tunc enim non præſumitur locatio reno-
uata, quia ceſſat præſumpta voluntas, ex qua inſur-
git præſumptio dictæ renouationis, vt per Maſcard.
d. concl. 993. num. 28. Menoch. *d. lib. 3. præſ. 85. num. 41.*
Cancer. *d. cap. 14. ſub num. 58.*

20 Limita quartò in conductore qui perſeuerauit per
30. annos ſoluendo vniformem penſionem, quia tunc
ceſſat tacita reconductio, & perpetuam acquirit co-
loniam, vt per Card. Mantic. *d. lib. 5. tit. 15. num. 30.* &
plures quos citaui *in collect. ad l. 2. C. de iure emph. in
gloſſ. verbo repellere, in fine.*

Limita quintò in conductore non implente ex par- 21
te ſua, quia tunc locationis non præſumitur facta re-
nouatio, vt per Menoch. *d. præſ. 85. num. 43.* Crauet.
conſ. 87. n. 2. Cioſ. *conſil. 155. n. 6. vol. 1.* Vincent. Caroc.
de locato part. 2. tit. 2. de renouat. locat. n. 15. Cancer.
d. cap. 14. n. 70. Card. Mantic. *d. tit. 15. num. 28.*

Limita ſextò quando locatio fuit celebrata in ſcri- 22
ptis, non ad effectum probationis, ſed pro eius valo-
re & ſubſtantia, vt per Cancer. *d. cap. 14. n. 60.* Molin.
d. diſp. 498. n. 8. Item quando fuit facta per inſtrumen- 23
tum. Caroc. *de locato, tit. de renou. quæſt. 16. n. 4. cum
ſeqq.* addent. *ad Magon. Lucen. dec. 47. lit. A,* Ancbar.
famil. quæſt. 42. num. 6. p. 1.

Limita ſeptimò in emphyteuta temporali, putà 24
per decem, aut viginti annos, ſi finito tempore em-
phyteuta remanet in poſſeſſione rerum, ſciente & pa-
tiente domino, quia non cenſetur tacitè renouata em-
phyteuſis, cùm requiratur ſcriptura, vt per citatos à
Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt. 2. num. 3.* Me-
noch. *d. præſ. 85. num. 29. & 36.* Alex. Trentaciuq. *var.
reſol. lib. 3. tit. de empt. & vendit. reſol. 2. num. 13.* Ca-
bed. *Luſit. deciſ. 27. part. 1.* Cancer. *d. cap. 14. num. 61.*
Molin. *d. diſp. 498. num. 6.*

Limita octauò quando requiritur aliud quàm con- 25
ſenſus, vt per Maſcard. *d. concluſ. 993. num. 31.* Me-
noch. *d. præſ. 85. num. 33.* vbi quod reconductio, vbi
ſolemnis requiritur ſtipulatio, facta non præſumitur.
Cancer. *d. cap. 14. num. 67.* vbi quod ſi locatio prior
eſſet facta per ſtipulationem, renouatio non cenſere-
tur facta ſine ſtipulatione.

Limita nonò quando in contractu locationis con- 26
ductor promiſiſſet locatori in fine locationis rem lo-
catam liberè vacuam, & expeditam relaxare, & renun-
ciauit omni beneficio legum, &c. vt per Maſcard.
d. concl. 993. n. 32. Caualcan. *deciſ. 44. n. 89. part. 1.*

Limita decimò, ſi impedimentum in locatore in- 27
terueniat, quia tunc relocatio facta non præſumitur.
Menoch. *d. præſ. 85. num. 44.*

Limita vndecimò vbi conſenſus locatoris defice- 28
ret, vt ſi eſſet effectus demens, vel furioſus, vel ſi lo-
cator tempore finitæ locationis eſſet abſens. Cancer.
d. cap. 14. n. 59. vel mortuus, quia tunc cum hærede
locatoris defuncti priorem contractum ignorante non
intelligitur contracta tacita reconductio, Benedict.
Ægid. *in repet. d. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, p. 1.
cap. 9. n. 76. cum ſeqq.* vbi *num. 79.* ſubdit, quod tacita
reconductio non inducitur mortuo interim conducto-
re, aut ſi incidit in furorem; & *num. 80.* tenet quod
tacita reconductio non contrahitur locatore mortuo
durante primo contractu, quamuis poſt eum finitum
conductor in domo maneat ante aditam hæreditatem,
vel etiam poſt eam aditam, quandiu prioris locatio-
nis hæres conſcius non eſt.

Limita duodecimò in venditione, vt per Cardin. 29
Mantic. *d. lib. 5. tit. 18. in fine*, vbi ait ſi fructus alicu-
ius agri pro certo pretio ad tempus certum ſint ven-
diti, eo tempore tranſacto, ex tacito partium conſen-
ſu non cenſeri venditionem renouatam, Cancer. *d.
cap. 14. num. 62.*

SVMMARIVM.

1 *Conductor ob moram tenetur cum pretio ſoluere vſuras; & n. 2. tenetur rem locatam reſtituere locatori, completo locationis tempore, num. 3.*

4 *Locatori conuenit actio ex locato aduersùs conductorem: vt ſoluat mercedem: quod ſi non fecerit, ſoluet etiam vſuras.*

5 *Ex locatione quæ debentur, iudex ſine mora debet executioni demandare: decretum ipſum de ſoluendo penſionem locatori, debet habere paratam executionem, num. 6.*

L. Præſes

L. Præſes prouinciæ. XVII.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA.
Hoſalio.

1 CONductor ob moram tenetur cum pretio ſoluere
vſuras. Colliguut ex Ordin. Doctores citati *ad*
l.1.num.1.ſup. hoc tit.
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Nicol. Mozz. *de contract. tit. de locat. & conduct. tit. de*
ſubſtantialib. locat. n.22. Azot. *inſtitutionum moralium*
3 *part.3.lib.8.de locat. c.9.quæſt.1.verſic.tertiò*, vbi quod
conductor debet locatori rem locatam reſtituere, com-
pleto locationis tempore, quia ad tempus vtendum
accepit: quod ſi non reddiderit, cogitur reſarcire
damnum, ſi quod res paſſa fuerit, & vſuras poſt mo-
4 ram; & *cap.16. in princip.* vbi quod actio ex locato
conuenit locatori aduerſùs conductorem, vt ſoluat mer-
cedem, quod ſi non fecerit, ſoluat etiam vſuras.
5 *Exſolui ſine mora curabit.*] Notatur ad hoc, quod
iudex ea, quæ ex locatione debentur, ſine mora de-
bet executioni demandare, vt per Viu. *opin. 678.*
tom. 2. commun. lib. 7. tit. 16. de executione rei iudic.
6 *num.91. verſic. itidem præceptum*, vbi tenet decretum
ipſum de ſoluendo penſionem locatori habere execu-
tionem paratam.

SVMMARIVM.

1 *Ob locuſtarum & vermium deuaſtationem fit re-*
miſſio mercedis, & num.3.
2 *In penſionibus conſuetudo ſeruanda eſt.*
4 *Si res vtenda fruenda tradatur pretio non deter-*
minato, erit contractus locationis, ſi illa res ſole-
bat locari pro certo pretio determinato; ſi non erat
ſolita locari, nec de pretio conſueto appareat, non
erit contractus locationis & conductionis, ſed do-
minus aget ad iuſtum pretium & penſionem actio-
ne præſcriptis verbis, vel actione in factum ex
æquitate, num.5.
6 *Locatio cenſetur facta ſecundùm conſuetudinem*
prouinciæ.
7 *Penſione non conſtituta, recurrendum eſt ad penſio-*
nem ſolui conſuetam pro fundo locato.

L. Excepto. XVIII.

Iidem AA. *Amno.*

1 OB locuſtarum, & vermium deuaſtationem fit re-
2 miſſio mercedis; & in penſionibus ſeruanda eſt
conſuetudo. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.*
num.1.ſup.hoc tit. Aloyſ. Leo *in 4.fol.46.*
Hanc eandem concluſionem quoad primam eius
partem, ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan.22.tit.8.p.5.*
vbi gloſſ.6. Pinel. *in rubr. C. de reſcind. vendit. part.2.*
cap.3.n.4. Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4.tit.27. in princip.*
ibi, *gafanhotos*, Magon. *Florent. deciſ.67.* Aloyſ. Ricc.
in collect. deciſ. collect. 1033. verſic. primò fit.
4 *Iuxta præteritam conſuetudinem*, &c.] Notatur ad
hoc, quod ſi res vtenda & fruenda tradatur pretio
non determinato, ſed ſimpliciter, vel hoc acto, vt iu-
ſtum pretium ſoluatur, erit contractus locationis, ſi
illa res ſolebat locari ſibi, vel alteri pro certo pretio
determinato, vt per Ant. Gom. *variarum tom.2. cap.3.*
5 *num.4.* vbi ſubdit quod ſi illa res non erat ſolita lo-
cari, nec de pretio conſueto appareat, non erit con-
tractus locationis, & conductionis, ſed dominus aget
ad iuſtum pretium & penſionem actione præſcriptis
verbis, vel actione in factum ex æquitate, & *eod.*
tom.2.cap.2.n.9. in fine, dicit textum in præſenti eſſe

intelligendum quando res locata communiter erat
conſueta locari pro certo pretio, & penſione, quia
tunc poſtea ſimpliciter eam locando videtur locari pro
eodem pretio; & hinc infert, quod in Regno Caſtel-
læ, in locis, quibus taxatur pretium domorum, & ha-
bitationis earum, de conſuetudine valet, & tenet lo-
catio, & conductio ſimpliciter facta ſine pretio, cùm
ad illud partes videantur ſe referre.
Notatur vulgò ad hoc, quod locatio cenſetur fa- 6
cta ſecundùm conſuetudinem prouinciæ, vt per Af-
flict. *in cap.1.§.præterea, n.44.de prohibita feudi alien.*
Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.62.num.7.* Cald. Pereira *de*
poteſtate eligendi, cap.6.num.3. Caroc. *de locat. p.2.*
cap.10. per tot. Anton. Gabr. *commun. lib.6.tit. de con-*
ſuetud. concluſ.1. n.4. & 5. Surd. *deciſ.131.num.2. &*
deciſ.265.n.57. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.11.n.10.*
col.3. & conſ.146. num.10. Molin. *de Iuſtit. tractat.2.*
diſp.496.num.1. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis*
conuent. lib.5.tit.6.num.1.
In gloſſ. *Conſuetudinem, fin.* ibi, *datur quantum* 7
ſolet ex conſuetudine dari, &c. Notatur ad hoc, quod
vbi non eſt conſtituta penſio, recurrendum eſt ad pen-
ſionem conſuetam ſolui pro fundo locato, vt per
Queſad. *diuerſ. quæſt. cap.20.n.10.* Ant. Gom. *d.tom.2.*
cap.2.n.9. ad fin. Valaſc. *citatis locis*, Caroc. *de locato,*
part.1.quæſt.2.de mercede commiſſa, n.6. & quæſt.3. de
mercede conſuetudinaria, Sebaſt. Medices *de definit.*
part.2.cap.49.n.2. Pichard. *ad princip. Inſtit. hoc tit. à*
num.19. vbi de intellectu huius text. Gutier. *canon.*
lib.1.cap.39.n.67. Cardin. Mantic. *d.lib.5. tit.2.n.13.*
Molin. *d.tract.2.diſp.489.num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Fides contractûs ſeruanda, & remiſſio facta ab*
vno non præiudicat alteri.
2 *Locatio cenſetur facta ſecundùm conſuetudinem*
regionis.

L. Circa locationes. XIX.

Iidem AA. *Valerio.*

FIdes contractûs eſt ſeruanda, & remiſſio facta ab 1
vno non præiudicat alteri. Colligunt ex Ord. Do-
ctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*
Contra conſuetudinem regionis, &c.] Notatur ad 2
hoc, quod locatio cenſetur facta ſecundùm conſuetu-
dinem regionis, vt per Doctores citatos *in l.præced.*

SVMMARIVM.

1 *Conductio non ſubſiſtit in re propria, & n.2. proce-*
dit non ſolùm in eo, qui rem eſſe propriam igno-
rauit, ſed etiam in eo qui ſciuit, n.3.
4 *In dubio magis præſumitur quis ignorare, quàm*
ſcire rem ſuam conduxiſſe.
5 *Dominus directus poteſt rem conducere, quam al-*
teri conceſſit in emphyteuſim, nec dicitur condu-
cere rem ſuam, ſed ius emphyteuticum, quod eſt
alienum.
6 *Dominium transferri quando interuenit præſump-*
tus titulus, & ficta traditio.

L. Qui rem. XX.

Iidem AA. *Carpophoro.*

COnductio in re propria non ſubſiſtit. Colligunt 1
ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2

Nicel. *in concord.gloſſ. concord.*24. Bernard. *reg.*121.
Barnab.Cornazan. *deciſ.*76.*num.*14. Padil. *in leg.cum
falſa*, *n.*5. *C. de iuris & facti ignorant.* Cald. Pereira
*de reſol.emphyt.cap.*8.*n.*22.D.Barboſ.*in l.ſi alienam* 12.
*n.*22.*poſt med.ff.ſolu.matrim.* Azor.*inſtit.moral.part.*3.
*lib.*8.*de locato, cap.*4.*quæſt.*3. bene Cardin.Mantic. *de
3 tacitis & ambiguis conuent.lib.*5.*tit.*3.*n.*3. vbi extendit
locum habere non ſolùm in eo, qui rem eſſe pro-
priam ignorauit, ſed etiam in eo qui ſciuit, per *l.ſuæ
4 rei*, *in verſ. ſciens*, *ff. de contrah. empt.* & *num.*4. ait
quod in dubio magis etiam præſumitur quis ignorare,
quàm ſcire rem ſuam conduxiſſe, & *num.*5.poſt Boër.
5 *deciſ.*234.*ſub num.*3. aduertit quod dominus directus
poteſt conducere rem quam alteri in emphyteuſim
conceſſit, nec dicitur conducere rem ſuam, ſed ius
emphyteuticum, quod eſt alienum.

6 *Dominium non transfert*, &c.] Ergo à contrario
ſenſu quando interuenit præſumptus titulus, & ficta
traditio, dominium transfertur, vt per D. Barboſ. *in
l.ſi alienam* 12.*num.*94.*ff.ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Locatio poteſt conſiſtere abſque pecunia numerata, intellige quando merces conſtituitur ex fructibus colligendis ex re locata*, *n.*2.

3 *In locatione, & conductione requiri quod penſio, vel merces conſiſtat in pecunia numerata, aſſimilari tamen contractui locationis, & conductionis, quando eſt præſtanda certa pars frumenti, olei, vel vini ad numerum, & menſuram, & num.*4.*& *5.

6 *Locationem eſſe non poſſe ſine pretio in pecunia. Diſtingui inter locationem vtendi, & fruendi, & inter locationem faciendi*, *num.*7. *ſi verò vſus rei locetur, tunc pecunia præcisè neceſſaria non eſt, ſed merces poterit in fructibus, quantitate, vel alia re dari*, *n.*8. *pecuniam eſſe cauſam finalem huius contractus, quando nomine mercedis interuenit*, *num.*9.

10 *Locationis mercedem conſtitui poſſe in fructibus, quos res locata apta eſt producere, aliàs vt locatio ſit, debere mercedem conſtitui in pecunia*, *n.*11.

12 *Locationem poſſe conſiſtere abſque pecunia numerata.*

L. Si olei. XXI.

Iidem AA. *Antoniæ.*

1 LOcatio conſiſtere poteſt abſque pecunia nume-
rata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.
*n.*1.*ſup.hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.*1.*pag.*336.
Plura circa hanc concluſionem, & de eius veritate
tradunt *l.Hiſp.*1.*tit.*8.*part.*5. Iaſ. *in l.omnium*, *n.*169.
Inſt. de act. Cotraſ. *lib.*2.*miſcell.cap.*11.*n.*4. Pinel. *in
2 rubr. C.de reſcind.vend.p.*2.*cap.*3. *n.*31. vbi plura cir-
ca intellectum huius text. cumulat, Lorios. *de pa-
3 ctis*, *axiom.*129. vbi ait locationem dici etiam ſine
pecunia, quando merces conſtituitur ex fructibus col-
ligendis ex re locata, Anton.Gom. *tom.*2. *var.cap.*3.
4 *n.*3. *verſ. item quæro*, vbi tenet in contractu locatio-
nis, & conductionis requiri quod penſio, vel merces
conſiſtat in pecunia numerata, aſſimilari tamen con-
tractui locationis, & conductionis quando eſt præ-
ſtanda certa pars frumenti, olei, vel vini ad nume-
rum, & menſuram. Menchac. *controu.vſufreq.p.*2.*c.*53.
*num.*1. vbi iura quæ aiunt in locatione oportere inter-
uenire pecuniam, intelligit largè accipiendo, pro re-
bus ſcilicet, quæ pondere, numero, menſurave con-
ſtant, Valaſc. *de iure emphyt.quæſt.*20.*n.*5. Nicol.Mozz.
*de contract.tr. de locat. & conduct.tit. de ſubſtantialib.
locationis*, *n.*13. vbi de intellectu, Vinc.Caroc. *de loc.
p.*1.*quæſt.*1.*de mercede numerata.* Cuiac. *tr.*7.*ad Afri-
canum, ad l. & hac diſtinctio*, *ff. hoc tit.* Donell. *com-
ment.iuris ciuilis lib.*13.*cap.*6.*col.*3.*ad fin.* Fachin.*con-
trou.lib.*1.*cap.*82. Laſarte *de gabell.cap.*1.*à n.*84. Ioan.
Garcia *de expenſ.cap.*14.*n.*20. vbi videtur concludere 5
frequentiori ſententia receptum, requiri ad locatio-
nem vt interueniat penſio in pecunia numerata: ſed
iure Cæſareo verius conſtituta quoque mercede &
penſione, non in pecunia, ſed in aliqua ſpecie, locatio-
nem propriè dici. Ceuall. *commun. contra commun.
quæſt.*201. *n.*6. vbi quod locatio ſine pretio in pecu- 6
nia eſſe non poteſt, Pichard. *ad princip.Inſtit.hoc tit.*
*à n.*27. vbi *n.*30.*cum ſeqq.* diſtinguit inter locationem 7
vtendi & fruendi, & inter locationem faciendi, hoc
eſt, quando vſus rei locatur, aut hominis factum,
itavt ſi locatio facti ſit, non aliter celebrari poterit,
quàm ſi mercedis nomine pecunia detur numerata, &
ita procedere ait text. *in l.naturalis*, *§. at cùm do.ff.de
præſcript. verb.* Si verò vſus rei locetur, tunc pecunia 8
præcisè neceſſaria non eſt, ſed merces poterit in fru-
ctibus, quantitate, vel alia re dari, iuxta text. *in præ-
ſenti*, cum ſimilibus, qui expreſsè loquuntur in loca-
tione vſus, & non facti. Morl. *in emporio iuris ciuilis*,
*p.*1.*tit.*10.*in præmiſſ.n.*5. vbi per hunc text. tenet pro- 9
priè eſſe locationem mercede conſtituta in rebus,
quæ conſtant pondere, numero, & menſura, & reſ-
pondet ad iura in contrarium, tunc demùm pecuniam
eſſe cauſam finalem huius contractus, quando nomine
mercedis interuenit, iuxta text. *in princ.Inſtit. hoc tit.*
vbi merces eſt, quæ requiritur pro forma huius con-
tractus, non tamen ſequi in aliis rebus mercedem non
poſſe conſiſtere ad perficiendam locationem, & con-
ductionem, Molin. *de Inſtit.tract.*2.*diſp.*486.*n.*5. vbi 10
tenendo opinionem quod pecunia in locatione præ-
cisè neceſſaria ſit, reſpondet cum Laſarte *d.c.*1.*n.*31.
in hoc text. præceſſiſſe conuentionem pro certa mer-
cede in pecunia, vt eſſet vera locatio, contractuſque
bonæ fidei, eamque commutatam fuiſſe in illa certa
pondera olei. Benedict. Ægid. *in repet.l. ex hoc iure*,
*ff.de inſt.& iur.p.*1.*cap.*9. *n.*34. vbi ait locationis mer-
cedem conſtitui poſſe in fructibus, quos res locata
apta eſt producere, vtputà in frumento ex aratoria
terra, in vino ex vinea, in oleo ex oliueto, & ſic pro-
cedere textum *in præſenti*, cum ſimilibus; aliàs verò 11
vt locatio ſit, debere mercedem conſtitui in pecunia:
& *num.*35. reſpondet ad text. *in d.§. at cùm do*, latè
Didac.à Britto *ad rubr.de loc.& conduct.p.*2.*§.*4.*n.*55.
cum ſeqq. vbi per hunc text. tenet, abſque pecunia nu- 12
merata poſſe conſiſtere locationem, & *n.*56. reſpondet
ad text. *in l.*1.*§.ſi quis ſeruum*, *ff.depoſiti*, *& ad d.l.na-
turalis*, *§.at cùm do*, vide apud illos.

L. Si hi. XXII.

Iidem AA. *Papiniano.*

OPeram promittens ad bonam fidem ſeruandam 1
tenetur. Locans opus pro frumento conducendo, 2
ſi non conduxit, tenetur. Colligunt ex Ord.Doctor.
citati *ad l.*1.*num.*1.*ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Dominium non probari ex contractu locationis, & n.*2. *etiam in locatione in emphyteuſim*, *n.*3.

4 *Locator quando agit actione perſonali contra conductorem ex contractu locationis, tunc contra conductorem probatur dominium locationis per inſtrumentum locationis, imò conductor non poteſt refricare quæſtionem dominij contra dictum locatorem.*

5 *Domi*

5 *Dominium quando non probetur per inſtrumentum locationis.*

6 *Dominium licèt per locationem non probetur verè, probatur tamen preſumptiuè, donec oſtendatur contrarium.*

7 *Errantis nullus eſt conſenſus, & voluntas.*

8 *Locator, qui aliter non probat dominium, quàm per locationem, non poteſt ſibi mutare cauſam poſſeſſionis: ſecus ſi res perueniſſet ad dominum, num.9.*

L. Ad probationem. XXIII.

Iidem AA. Priſco.

1 DOminium ex contractu locationis non probatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup.hoc tit.* Aloyſ.Leo *in 4. fol.46. verſo.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. tit.de iuſtice & droict, rubr.2.§.1.verbo & la preuue, n.2.verſ.quia de inſtrumento locationis, fol.25.* Afflict. *deciſ.14. num.4.* Brunor.à Sole *in locis communib. verbo æſtimum 2. in fine,* Menoch. *remed.11.recuper. n.46. cum ſeqq.* Alphan. *collect.441.* Burg.de Paz *conſ.16.n.8.* Valaſc. *de iure emphyt.quæſt.9. n.3.cum ſeqq.* Cald.Pereira *de reſol.emphyt. cap.8. num.21.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.498.n.1.verſ.non tamen,* latè Maſcard. *de probat.*
3 *concl.542.per tot.* vbi *n.3.* ampliat procedere in loca-
4 tione in emphyteuſim: & *à n.7.* dicit quod quando locator agit actione perſonali contra conductorem ex contractu locationis, vt *l.ſi quis conductionis, infr. hoc eod.tit.* tunc contra conductorem probatur dominium locatoris per inſtrumentum locationis, immò conductor non poteſt refricare quæſtionem dominij contra
5 dictum locatorem, iuxta *d. l.ſi quis conductionis:* ſed ſi conuenitur poſſeſſor actione reali ratione dominij agentis, tunc vera,& communis eſt concluſio,per inſtrumentum locationis non probari dominium, iuxta hunc text. *in præſenti,* & *n.9.* agit,an locum ſibi vendicet in probando dominio Eccleſiæ, & *n.11.* limitat quando locatio eſt coniuncta cum aliis adminiculis, & *n.14.* limitat etiam quando producuntur plura inſtrumenta antiqua ſuper inueſtituris, quia ex illis rectè probatur dominium nedum contra conductores, ſed etiam tertios poſſeſſores, latè D.Barboſ. *in l.ſi alienam 12.n.73.in princ.verſic.vrget tertiò, ff.ſoluto matrim.* vbi *n.74.verſ.non obſtat tertium,* ſubdit deciſionem huius text. procedere quando ſola interuenit locatio, per quam ſolam non probatur dominium, quia non ſequitur; locaſti rem tanquam tuam, ergo ex hoc probatur eſſe tua, quia potuit eſſe aliena, & tamen validè locari, *l.rem alienam, ff.de contrah. empt. l.nemo, C. hoc tit.* & concludit ideo ex ſola locatione nunquam cenſeri probatum dominium etiam aduersùs conductorem, & locationem ſolam, & confeſſionem dominij per verba enuntiatiua in ea incluſa non probare dominium locatoris, nec verè, nec præſumptiuè; quod non ſolùm procedere ait vt quoad tertium non videatur præſumptiuè probatum dominium, ſed etiam neque quoad conductorem, qui à locatore cauſam habet, & admonet cauendum eſſe ab Alciat. *reſp.9.n.10.* dum tenet quod licèt per locationem non probetur dominium verè, probatur tamen præſumptiuè donec contrarium oſtendatur, ex Bart. *in l.non abs*
6 *re, n.3.C.vnde vi,* dum dicit quod ille, qui locat rem tanquam ſuam, per hoc præſumptiuè probat rem eſſe ſuam, niſi aliàs ſecus quando quæſtio dominij venit incidenter ad cauſam principalem; nam cùm tunc ad probationem dominij præſumptiuam ſufficiat ſola poſſeſſio, & locator per conductorem videatur poſſidere, per locationem hoc caſu cenſebitur præſumptiuè probari dominium.

Ec errantis nullum habeat conſenſum, &c.] Notatur 7
ad hoc, quod errantis nullus eſt conſenſus, & voluntas, vt per Roland. *conſ.32. num.70. vol.4.* Menoch. *conſ.279. n.20. & conſ.296. n.56.& conſ.857.n.13. & de præſumpt.lib.2. præſumpt.19.num.9.* Surd. *conſ.202. num.10. & deciſ.114. n.20.* citatos per me *de Axiom. iuris vſuſreq. axiom.82. num.2.*

Nemo enim ſibi iure poſſeſſionem, &c.] Probat hic 8
text. quod locator, qui aliter non probat dominium quàm per locationem, non poteſt ſibi mutare cauſam poſſeſſionis, vt per D.Barboſ. *in d.l.ſi alienam, n.120.*
ff.ſolut. matrim. vbi aliud dicendum eſſe aſſerit, ſi res 9
ad dominum perueniſſet, nam is ratione dominij licitè poteſt ſibi mutare cauſam poſſeſſionis, per *l. ei à quo, 20. ff. de vſucap.* & deinde aduertit quod licèt gloſſ. fin. in hoc text. multùm laboret in declarando qualiter prædicta ratio adaptetur deciſioni, nihilominus tamen exiſtimat hic proponi duos caſus, quando ſcilicet locator agit rei vendicatione tanquam dominus,& quando ſe defendit à domino vendicante: quoad primum caſum adaptatur prima ratio,quod per ſolam locationem non probat ſe dominum eſſe, ob rationem ibi expreſſam: ad ſecundum autem caſum adaptatur ſecunda ratio, quod ille non potuit mutare ſibi cauſam poſſeſſionis, quod ita explicandum aſſerit. Pone conductorem reſtituiſſe rem conductam locatori, & poſtea eam ab illo vendicare: locator autem volebat ſe defendere eo prætextu, quod conductor accepiſſet ab eo eam rem titulo conductionis, tanquam à domino, &. hanc exceptionem ſignificat Imperator non eſſe admittendam, quia cùm locatio non valuerit, non poteſt ipſe allegare ratione illius aliquid noui interueniſſe, per quod mutata fuerit cauſa poſſidendi, ſcilicet quod licèt antea poſſideret tanquam poſſeſſor bonæ fidei, non poſſidebat tanquam dominus: nam licèt ea allegatio audiretur, ſi titulus eſſet validus, *l.non ſolùm, §.quod vulgò, ff.de vſucap.* tamen ſi fuerit inualidus, non debet haberi in conſideratione, *cap. non præſtat, de regul. iur. in 6.* ac ob id eo non obſtante locum adhuc habet regula *l.cùm nemo, C.de acquir. poſſeſſ.*

L. Contractus. XXIV.

Iidem AA. Antonino.

LOcationis contractus de ſubſtantia non requirit inſtrumentum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Conductor conuentus conductione ex lege, debet ante omnia reſtituere rem, nec antea dominij quæſtionem mouere poteſt, & num.2. Amplia non ſolùm in conductione, ſed etiam in aliis tenentibus nomine alieno, num.10. niſi ius ſuperueniat poſt conductionem, vel noua ſuperueniat cauſa conductori, num.11. ſi tertius aliquis contendit rem locatam, aut commodatam ſuam eſſe, ac petit à iudice vt non reſtituatur locatori, aut commodanti, an impediat fieri reſtitutionem, num.12.*

3 *Locatio quando fuit nulla, vel quando notoriè poteſt excipi de dominio, non dari remedium legis, & cur, num.4. declara vt num.5.*

6 *Conductor an poſſit ſe defendere ex nouo titulo aliunde ſibi proueniente, ne rem conductam ſtatim dimittat locatori.*

7 *Locator, aut commodans quando petit rem quaſi locatam, aut commodatam, & conductor, aut commodatarius contendunt rem eſſe ipſorum, eaque de cauſa volunt eam retinere, non audiuntur;*

ſed coguntur illam ſtatim reſtituere locatori, aut commodanti, reſeruato ipſis ſuo iure.

8 *Locator ſi pro expellendo conductore agat condictione ex hac l. poteſt opponere locatori dominij exceptionem, niſi priùs rem reſtituat, ſecus ſi agat actione locati.*

9 *In contractu emphyteutico, vel locationis, dominus in iudicio poſſeſſorio recuperandæ, vel retinendæ habet fundatam intentionem contra emphyteutam, vel colonum.*

L. Si quis conductionis. XXV.

Iidem AA. Epagatho.

1 CONductor conuentus condictione ex lege, debet ante omnia reſtituere rem, nec antea dominij quæſtionem mouere poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol. 46. verſo.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 54. §. 3. l. Hiſp. 13. vbi gloſſ. 3. tit. 10. part. 7.* Connan. *comment. iuris lib. 7. cap. 11. n. 13.* Corraſ. *lib. 3. miſcell. cap. 2. n. 3.* Alphan. *collect. 463.* Afflict. *deciſ. 14. n. 8.* Flamin. Carthat. *deciſ. 41. num. 3.* Viu. *tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 1. de acquir. poſſeſſ. num. 292. pag. 116.* Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad. 6. err. 5.* Marant. *de ordine iudic. part. 4. diſt. 7. n. 49.*
3 vbi cum Alex. ſubdit non dari remedium huius l. quando locatio fuit nulla, vel quando notoriè poteſt excipi de dominio. Dunell. *ad leg. non abs re 10. num. 4. Cod. vnde vi, pag. 593.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 9. n. 15.* Menoch. *conſ. 27. n. 44. & de arbitr. caſu 207. n. 22.* & latè *remed. 11. recuper. à n. 35.* vbi red-
4 dit rationem, ne ſcilicet per hanc exceptionem illudatur locator, & *n. 35. cum ſeqq.* declarat non proce-
5 dere cùm non conſtat legitimè locationem factam, vel quando conductor ignoranter rem propriam conduxit, vel vbi conductor offert ſeparatim probare rem hanc à ſe locationis tempore poſſeſſam conduxiſſe; vel vbi ſuperueniſſet noua cauſa non reſtituendi, vel quando is conductor mutauit poſſeſſionis titulum; & in illis caſibus, in quibus aduerſùs agentem remedio recuperandæ ex interdicto *vnde vi*, obiici poteſt dominij exceptio, Maſcard. *de probation. concluſ. 542. n. 7.* Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcient. & ignor. cent. 2. diſt. 89. num. 7. & 8.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 14. n. 3.* Valaſc. *conſult. 42. n. 1.* vbi *numeris ſeqq.*
6 latè diſputat, an conductor ex nouo titulo ſibi aliunde proueniente ſe defendere poſſit, ne rem conductam confeſtim locatori dimittat, & tandem concludit in propoſita quæſt. iudicatum pro conductore ratione noui tituli aliunde prouenientis poſt conductionem, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Locatio, n. 15.* idem Valaſc. *conſ. 195. à princ.* vbi *n. 4.* reſoluit in remedio poſſeſſorio huius l. non referri quæſtionem dominij agentis, nec allegari dominium conueniri poſſe, & *num. 8.* ſubdit quod poſſeſſor maioratus, ſi agat vtili rei vendicatione contra emphyteuſim commiſſi nomine, aut aliàs, poterit emphyteuta quæſtionem dominij referre, & *num. 9.* tenet quod quando agitur rei vendicatione, poteſt conuentus excipere de dominio. D. Barboſ. *in l. ſi alienam 12. n. 23. in princip. ff. ſoluto matr.* vbi *n. 27.* in materia huius l. ſic diſtinguit, aut locator petit reſtitutionem rei locatæ per actionem ex locato, & tunc ei obſtat exceptio dominij conductoris; aut petit prædictam reſtitutionem, intentata condictione ex hac l. & tunc exceptio dominij conductoris ei opponi non poteſt, & deinde rationem diſtinctionis præſtat, opponit, & diſſoluit contraria: & *n. 38. in med.* tenet quod mulier aduerſùs maritum denegantem rerum dotalium reſtitutionem, non poteſt agere condictione huius l. & *n. 51.* dicit, quod quamuis conductor conuentus condictione huius l. non poſſit opponere de proprio dominio, & multò minus de alieno, tamen ſi conueniatur per rei vendicationem, tam de dominio ſuo, quàm alieno, excipere poterit, & *num. 82. in princ. & n. 112. in princip.* ait hanc l. non procedere quando ille, qui erat dominus, & poſſeſſor, etiam ſcienter conduxit rem à locatore, nam cùm tunc non amittatur dominium, neque poſſeſſio, & conſequenter neque transferatur in locatorem, non competet eo caſu locatori remedium huius l. quod ſoli poſſeſſori conceditur, Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 498. n. 1. verſ. quando locator,* vbi ex hoc text. colligit, quod 7
quando locator, aut commodans petit rem quaſi locatam, aut commodatam, & conductor, aut commodatarius contendunt rem eſſe ipſorum, eaque de cauſa volunt eam retinere, non audiuntur, ſed coguntur illam ſtatim reſtituere locatori, aut commodanti, reſeruato ipſis ſuo iure, vt poſt illam reſtitutam intentare poſſint actionem, ac probare ad ſe pertinere. Cancer. *variar. reſolut. lib. 1. cap. 14. de locat. & conduct. n. 84.* vbi tenet quod ſi locator pro expellendo con- 8
ductore agat condictione ex hac l. poteſt opponere locatori dominij exceptionem, niſi priùs rem reſtituat, ſecus ſi agat actione locati, per *l. conductores, infr. hoc eod. titul.* Flores de Mena *ad Gam. Luſitan. deciſ. 12. in fine*, vbi dicit quod contractu emphyteu- 9
tico, vel locationis dominus in iudicio poſſeſſorio recuperandæ, vel retinendæ habet fundatam intentionem contra emphyteutam, vel colonum, vt ante omnia dimittere rem teneatur, non obſtante exceptione dominij oppoſita, & poſt de proprietate litigare, ex remedio huius text. niſi exceptio ſit ita notoria, quod euidenter concluderet dolum petentis id quod ſtatim reſtituturus eſt: latè Didac. à Britto *in rub. de locato & cond. part. 1. §. 2. num. 20. cum ſeqq.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 14.*

Amplia huius text. concluſionem procedere non 10
ſolùm in conductore, ſed etiam in aliis tenentibus nomine alieno, vt per Felin. *in cap. inter dilectos, n. 20. de fide inſtrum.* Pariſ. *conſ. 59. num. 31. lib. 1.* Cephal. *conſ. 47. num. 40. lib. 1.* Cancer. *d. cap. 14. num. 89.*

Limita, niſi ius ſuperueniat poſt conductionem, 11
vel noua ſuperueniat cauſa conductori, vt per Menoch. *d. remed. 11. recup. n. 42.* Valaſc. *d. conſult. 42. n. 3.* Cancer. *d. cap. 14. n. 84. in fine, & n. 88.* Giurb. *deciſ. 69. n. 22.* vbi tenet negantem reſtituere rem ſibi conductam, eſſe audiendum, ſi in promptu nouum titulum, & mutatæ poſſeſſionis cauſam edoceat, quia poſſeſſionem hoc modo interuertere non cenſetur: vide Didac. à Britto *dict. part. 1. §. 2. à num. 21.*

Quid quando tertius aliquis contendit rem loca- 12
tam, aut commodatam ſuam eſſe, ac petit à iudice vt non reſtituatur locatori, aut commodanti, an impediat reſtitutionem fieri? vide Mich. Graſſ. *tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 1. num. 341. pag. 221.* Anton. Gabr. *tom. 3. tit. de reſtit. ſpoliat. concl. 1. num. 45.* Maſcard. *de probat. concl. 1321. num. 31.* D. Barboſ. *in d. l. ſi alienam, n. 8. & 9.* Aluar. Valaſc. *conſ. 162. n. 4.* Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom. 1. allegat. 75. num. 13.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 21. n. 14. verſ. cæterùm,* Molin. *d. tract. 2. diſp. 498. n. 1. verſ. quando tertius,* Ordin. Reg. Luſit. *d. lib. 4. tit. 54. §. vlt.* vbi ſtatuitur, ſi res ſit mobilis, & is, qui locauit, aut commodauit, eſt ſuſpectus, neque habet ſufficientia bona, vnde meritò illam ſoluat, ſi probetur eſſe illius alterius, fieri ſequeſtrum eius rei apud tutam aliquam perſonam, tertiumque illum ſummariè audiri, vt probet ſuam eſſe.

SVMMARIVM.

1 *Conductionis finita impletâ fide, agi poſſe contra locatorem, vt retenta, vel abrepta reſtituat.*

2 *Inſtrumenti virtutem non conſiſtere in papyro, ſed in intellectu.*

L. Si conductionis. XXVI.

Iidem AA. Oppioni & Hermogeni.

1 IMpleta fide conductionis finitæ, agi poteſt contra
2 locatorem, vt retenta, vel abrepta reſtituat. Virtus inſtrumenti non conſiſtit in papyro, ſed in intellectu. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

L. Si tibi. XXVII.

Iidem AA. Neroni.

PActum enhærentia traditionis non veſtitur, quando eum retro, non cum recipiente interponitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.* poſt omnes Giphan. *tom.1. pag.338.*

Vide Bart. *in l.lecta, num.10. in princ. ff. ſi certum pet. & in l.iuriſgentium, §.quinimò, num.3. poſt princ. ff. de pactis,* Galiaul. *in rub. ff. de verb. obligat. num.47. & 48.* Aleiat. *n.15.* Torniel. *n.72. & 78.* Ripa *n.35.* Aleiat. *lib.1. parerg. cap.4.* Alphan. *collect.155.* Matheſil. *ſing.80. n.3.* Gileken. *ad l.legem 10. n.6. C. de pactis,* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. tom.2. lib.19. tit.4. num.38.* vbi ait quod hìc non conſtabat de præcedenti debito colonorum, quod erat neceſſarium, vt poſſet dici conſtitutum.

In gloſſ. *Prorogaſti*, ibi, *id eſt, ante tempus ſoluiſti,* vide Guid. Panciml. *in theſauro variar. lection. lib.1. cap.77.*

SVMMARIVM.

1 *Conductor, & locator reciprocè tenentur de dolo, & cuſtodia, non de caſu, cui nullus poteſt reſiſtere, & num.2.*
3 *Conductor dolum, latam & leuem culpam, non autem leuiſſimam præſtare tenetur, & num.4.*

L. In iudicio. XXVIII.

Iidem AA. eidem Neroni.

1 COnductor & locator reciprocè tenentur de dolo, & cuſtodia, non caſu, cui nullus reſiſtere poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.7. Hiſp. tit.8. part.5.* Connan. *comment. iuris lib.7. cap.12. num.10.* Strach. *de mercat. tit. de nautis, part.2. num.3.* Vincent. Caroc. *de locato, p.2. cap.69. n.6.* Menoch. *de arbitr. caſu 390. num.10.* vbi quod conductor dolum, latam culpam, & leuem, non autem leuiſſimam præſtare tenetur, additque quod vno caſu conductor & de culpa leuiſſima teneri poſſet, ſi expreſsè ita in conductione cautum fuiſſet, Surd. *deciſ.198.*
3 *num.14.* vbi quod conductor tenetur de leui culpa. Fulu. Pacian. *conſ. 85. n.35. fol.577.* Cancer. *variar. reſolut. part.1. cap.14. de locat. & conduct. n.52.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.1. lib.5.*
4 *tit.8. num.1.* vbi quod conductor, niſi aliud conuenerit, dolum, & culpam tantùm præſtare debet.

SVMMARIVM.

1 *Conductoris hæredes teneri ad reparationem deſtructorum.*
2 *Coloni finita locatione debent tradere prædia in eo ſtatu, in quo repererunt tempore conductionis.*
3 *Conductor ſi recepit prædium ſeminatum, eodem modo reddere debet.*
4 *Colonum antiquum non poſſe in fine anni exfructuare fundum in noui conductoris præiudicium, vt ſequenti anno non reſpondeat cum ſolitis fructibus.*
5 *Conductor molendinorum prioris anni tenetur ad intereſſe conductoris ſequentis anni, pro eo quod fecerit anticipare molitiones in eius præiudicium.*
6 *Conductor in vltimo anno tenetur reſtituere terras non ſeminatas, prout habuit, aliàs tenetur ad intereſſe.*
7 *Damnum quod deſtructione domûs infertur, in iure conſiderabile eſt.*

L. Cùm conductorem. XXIX.

Iidem AA. Iuliano.

HÆredes conductoris ad reparationem deſtructorum tenentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.* 1

Ædificia, quæ ſuſcepit integra, &c.] Notatur ad hoc, quod coloni debent tradere finita locatione prædia in eo ſtatu, in quo repererunt tempore conductionis, vt per Menoch. *conſ.13. n.1. vol.1.* Petr. de Vbald. *in tract. de ſociet. part.11. quæſt.9. col.5.* vbi refert quod ſi conductor prædium recepit ſeminatum, debet eodem modo reddere, Surd. *deciſ.131. num.4.* Marta *in votis nouiſſim. deciſ. voto 149. num.5.* 2 3

Vnde colonum antiquum non poſſe in fine anni fundum exfructuare in præiudicium noui conductoris, vt ſequenti anno non reſpondeat cum ſolitis fructibus, tenuerunt Bart. *num.3.* & Paul. de Caſtro *in l. & hæc diſtinctio, §.cùm fundum, ff. hoc tit.* qui inferunt contra colonos, qui in fine temporis ita erodunt fundum, quod fructus anni ſequentis corrumpuntur, & in vltimo anno conductionis non bene potant vineam, quia multa capita dimittunt, vt vberiorem fructum reddat, ex quo ſequitur, quod in anno ſequenti aliqui fructus non recipiuntur ex vinea: & ſimiliter contra colonos, qui cùm pars fundi deberet ſeminari frumento, & pars quieſcere, totum fundum ſeminant frumento, itaut anno ſequenti non poterit ſeminari; ſequuntur Tiraquell. *de retractu conuent. §.5. gloſſ.4. num.18.* Anton. Gom. *tom.2. variar. cap.3. num.21.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.62. num.1. & ſeq. part.2.* Vincent. de Franchis *part.1. deciſ.96. num.1.* vbi etiam reſoluit quod conductor molendinorum prioris anni tenetur ad intereſſe conductoris ſequentis anni, pro eo quod fecerit anticipare molitiones in præiudicium eius: & infert ad hæredes Prælati, qui videntes Prælatum moriturum, immaturos fructus colligunt, vt ſucceſſorem defraudent. Surd. *dict. deciſ.131. num.6.* Marta *in votis nouiſſ. deciſ. voto 149. num.2.* vbi quod conductor in vltimo anno tenetur reſtituere terras non ſeminatas, prout habuit, aliàs tenetur ad intereſſe, Marcel. Cala *de modo articulandi, num.121. fol.74.* 4 5 6

Deſtruxiſſe proponis, &c.] Notatur ad hoc, quod in iure conſiderabile eſt damnum, quod deſtructione domus infertur, vt per Surdum *deciſ.300. num.2.* 7

SVMMARIVM.

1 *Curiales non poſſe conducere prædia aliena, nec fideiubere pro conducentibus, & num.2.*
3 *Curiales qui, remiſſiuè.*

L. Curiales.

Digitized by Google

L. Curiales. XXX.

Impp. THEOD. & VALENT. AA.
Florentio P. P.

1 CVriales non poſſunt aliena prædia conducere, nec pro conducentibus fideiubere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt *l.Hiſpan.2.tit.8. part.5. gloſſ.1.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.18. cap.14. num.12.* Nicol. Mozz. *de contract.lib.tract.de locato, & cond.tit.de his qui poſſunt locare, num.4.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.488.n.1.* vbi de ea locatione intelligit, quæ ad negotiationem pertinet. Rebell. *de obligat.iuſtit.part.2.lib.14.quæſt.17. num.9.* Bobadil. *in ſua politica, lib.3.cap.8.num.89.* Azor. *inſtit.moral.part.3.tit.de locato, cap.3.quæſt.2.* Cald.Pereira *de poteſt eligendi, cap.1.num.2.*

3 Curiales qui dicantur, vide Chriſtoph. de Paz *ad leges ſtyli, l.7.num.8.cum ſeqq.* Azor. *vbi ſup.*

SVMMARIVM.

1 *Milites rerum alienarum conductores, ſeu procuratores, aut fideiuſſores, vel mandatores conductorum fieri prohibentur, & num.2. intellige de militibus qui ſunt in actuali militia, num.3.*

4 *Milites poſſunt conducere domum ad habitandum neceſſariam, & ſtabulum ad equos nutriendos, & conſeruandos.*

5 *De militibus, eorumque priuilegiis, totaque militari materia, remiſſiuè.*

6 *Milites noſtri temporis ſtipendiati, actuque militantes, gaudent immunitatibus antiquis militibus Romanis conceſſis, cùm in eorum locum ſucceſſerint.*

7 *Miles debet ſolùm ſe militia tradere.*

8 Soldado *Hiſpanum quid, & vnde.*

9 *Milites mercaturam exercere nequeunt.*

10 *Milites a Republ. aluntur.*

L. Milites. XXXI.

Imp. LEO A. *Aſpari mag. militum.*

1 MIlites alienarum rerum conductores, ſeu procuratores, aut fideiuſſores, vel mandatores conductorum fieri prohibentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *l.2. Hiſp.tit.12. part.5.* Tiraq. *de nobilit. cap.32.n.1.* Anton. Gom. *var. tom.2. cap.11.n.19.* Marc. Anton. de Amatis *Marchiæ deciſ.159.n.3.* Nicol.Mozz. *de contract.tract. de locato & conducto, tit.de his, qui poſſunt locare, num.2.& tract.de mandato, tit.de perſonis inter quas cadere poteſt mandatum, num.14.* Cald.Pereira *de poteſt.nominandi, cap.1.n.2.* Guid.Pancirol. *in theſauro var. lection. lib.2. cap.206.in princip.* Cald.Pereira *de poteſtate eligendi, cap.1.n.2.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.*
3 *diſp.488.n.1.* vbi cum Greg. Lop. *in d.l.2.* intelligit de militibus, qui non ſunt in otio, ſed in actuali militia, Azor. *inſtit.moral. p.3. lib.8.de locato & conducto,*
4 *cap.3.quæſt.1.* vbi ſubdit, quod poſſunt milites conducere domum ad habitandum neceſſariam, & ſtabulum ad equos nutriendos, & conſeruandos. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.15.n.507.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p.2. lib.14. quæſt.17. num.9.& lib.16. quæſt. vnic. de fideiuſſor. num.13.*

5 De militibus, eorumque priuilegiis, totaque militari materia, vide Parid. de Puteo, Ioan. de Lignano, & Ioan.Lup.& Petr. Bellin. *in ſuis tractatibus de re militari,* Martin.Laudenſ. *de milite,* Iul. Ferret. *de re, & diſciol.militari,* Claud. Coter. *de iure & priuil. militum,* Marc. Mantua *de priuileg. militarib.* Georg. Acac. *in ſimili tractat.* Balthaſ. Ayala *de iure, & officio bellico, & diſciplina militari,* Cardin.Tuſch. *pract. concluſ.lit.M, concl.227.cum tribus ſeqq.* Petr.Cabal. *reſol.crimin. cent.3.caſu 293.*

Aduerte quod milites noſtri temporis ſtipendiati, 6
actuque militantes, gaudent & fruuntur immunitatibus & fauoribus antiquis Romanis militibus conceſſis, cùm in eorum locum, exercitiom, & labores ſucceſſerint, tametſi externas ſolemnitates longitudo temporis antiquauerit, de quo Zoanet. *num.80.* Marc. Mantua *n.283.cum ſeqq.* Georg. Accac. *lib.1.cap.3. in dictis tractatibus,* Bertrand. *conſ.196.num.1.in fine, & n.ſeq.lib.3.* Padill. *in l.1.n.12.C.de iuris & facti ignorant.* Cardin.Mantic. *de coniectur.vltim.volunt. lib.6. tit.1.num.32.* Sfort. Odd. *de compend.part.5.proœm.3. num.22.* Alexand. Trentacinq. *de ſubſtitut. p.4. cap.8. num.6.verſic.ſecundus, & verſ.quartus,* Hieron.Gabr. *conſ.100.lib.1.* Matienſ. *l.6.gloſſ.2.n.5.tit.17.lib.5.nouæ Recopil.* Nicol. Intrigl. *de ſubſtit.cent.2.quæſt.87. per tot.* Gail. *lib.2. obſeruat.118.n.1.cum ſeqq.* Marc.Ant. de Amatis *deciſ.159. n.5.* Maſtrill. *deciſ.173. part.2.* Oſuald. *in Donell. enucleat. lib.6.cap.28. lit.M, verſ. cùm autem,* Anton. de Amatis *reſol.46. num.4.* Farin. *conſ.95.n.2.lib.2.* Vincent.Fuſar. *conſ.140.num.12.*

Armis autem, non priuatis negotiis occupentur, &c.] 7
Miles ergo debet ſolùm ſe tradere militiæ, & ideo
vulgari ſermone Hiſpano *ſoldado* dicitur, id eſt, ſo- 8
lus datus militiæ; vel (vt aliis placuit) à ſolido, id eſt ſtipendio, quo milites facile ad pugnam prouocantur, de qua etymologia vide Petr.Gregor. *ſyntag. iuris p.2.lib.19.cap.1.* Ioan.Garc. *de nobil.gloſſ.2.n.34.* Pichard. *in rubr.Inſtit.qui teſtam. facere poſſunt, n.7. cum ſeqq.* Benedict. Ægid. *in repet. l.1. C.de ſacroſ. Eccleſ. p.2. §.2. num.1.*

Vnde milites mercaturam exercere non poſſunt, 9
vt per Strach. *de mercat. p.3. num. 12.* Tiraquell. *de nobilit. cap.33. num.3.*

Inhærentes Reipubl. à qua aluntur.] Notatur ad 10
hoc, quod milites aluntur à Republ. vt per Surd. *de alim. tit.1. quæſt.76. num.1.*

SVMMARIVM.

1 *Dominus fundi non tenetur, citra expreſſum pactum, relocare eidem, & num.3.*

2 *Primus conductor finita locatione ſecundo conductori moleſtiam impunè non infert.*

4 *Colonus antiquus debet præferri nouo, ſi tantundem pro prædiis etiam vrbanis ſoluere ſit paratus, ſaltem de æquitate.*

5 *Conductor non poteſt pro eodem, vel maiori pretio rem detinere, & ſibi habere.*

6 *Conductor prædiorum fiſcalium poteſt alteri præferri in eis pro eodem pretio.*

7 *Scholares præferri in re conducta pro eodem pretio.*

8 *Primum conductorem finita locatione non præferri ſecundo pro eodem pretio.*

9 *Conductorem rerum Eccleſiæ non poſſe expelli à ſecundo conductore nouo.*

10 *Colonus ſimplex, qui per plures annos fuit colonus, alij tertio præferendus, ſi tantundem velit dare ac alter.*

11 *Rem alteri locare, finito locationis tempore, cuinis liberum eſt, & num.20. niſi in prædiis communibus, aut fiſci, num.12.*

13 *Conductorem nouum præferrì antiquo, quamuis velles eandem facere oblationem.*

14 *Conductores fiſcales antiquos præferri nouis, ſi velint ſuſcipere augmenta ab aliis propoſita. Idem*

de

de colonis maneipij, & reipubl. quamuis ad modicum tempus conduxerint, num.15. de ſcholaribus & magiſtris, num. 16. & conductore Eccleſiæ, num.17. 18.

19 *Differentia inter prædia ruſtica, & vrbana Chartarij reiicitur.*

21 *Si ſcriptura facta eſt in locatione, requiritur eadem ſcriptura in tacita reconductione.*

22 *Reconductio abſque ſcriptura per ſacrum Conſ. reiecta.*

23 *Pactum ſi fuerit factum de renouando de 29. annis in 29. virtute huius pacti dominus directus obligatus eſt renouare, finito tempore.*

24 *Milites puniuntur leuiùs.*

25 *Scholares in re conducta præferri pro eodem pretio.*

L. Ne cui. XXXII.

Imp. ZENO A. *Adamantio P.P.*

1 NOn tenetur dominus circa expreſſum pactum
2 priſtino conductori relocare. Item primus conductor finita locatione ſecundo conductori moleſtiam impunè non infert. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

3 Hanc eaodem concluſionem ex hoc text. deſumunt Afflict. *deciſ.238. n.1.* vbi quod dominus fundi non tenetur inuitus relocare eidem, ſi non vult, & *ibi* Cæſ. Vrſil. *n.1. cum ſeqq.* hinc infert, quod colonus anti-
4 quus debet præferri nouo, ſi tantundem pro prædiis etiam vrbanis ſoluere ſit paratus, ſaltem de æquitate. Cott. *in memorabilib. verbo conductor primus*, Anton. Gom. *variarum tom.2. cap.3.n.5.* vbi quod conductor
5 non poteſt pro eodem, vel maiori pretio rem detinere, & ſibi habere; & reſpondet ad text. *in lege con-*
6 *gruit, & in l.fin.C.de locat.præd. ciuil.lib.11.* dum probant, quod condoctor prædiorum fiſcalium poteſt alteri præferri in eis pro eodem pretio, quia eſt ſpeciale in illis conductoribus, cùm aliquando multi detineantur in conductione; & etiam ſpeciale dicit in ſchola-
7 ribus, quia etiam præferuntur in re conducta pro eodem pretio, vt probat text. *in cap.1. hoc tit.in Decretalib.* vbi dixi, Burſat. *conſ.104. n.4. vol.1.* Vincent. Caroc. *in tractat.huius tit.p.3.tit.de libertate*, Alphan. *collect.338.* latè Vincent.de Franch. *part.2. deciſ.406.*
8 *per tot.* vbi videtur probare, primum conductorem finita locatione non præferri pro eodem pretio ſecundo conducturi, quia dominus non prohibetur finito tempore primæ locationis alteri locare; & quod ſtatutum, quod dominus non poſſit alteri locare donec primus conductor voluerit in conductione remanere, eſt contra diſpoſitionem iuris communis: & *à n.7.* dicit *d.l.congruit*, ſpecialiter procedere in colonis fiſci, & *d.cap.1. hoc tit.* in locationibus factis magiſtris, & ſcholaribus: & *num.9.* aſſerit *cap. ad aures, de rebus Eccleſ.non alienand.* procedere facta primo conductori promiſſione de ei concedendo, vbi Ricc. *in addit.* ſpecialitatis rationem adducit, quare in colonis fiſci limitetur diſpoſitio huius text. & ait id procedere, quia conductores fiſcales habent ius in re conducta, quod non datur cæteris, niſi ſint conductores ad longum tempus: & ſubdit hanc l. non procedere in ciuitate Neap. quia ſolùm locum habet in domibus ſitis in ciuitate, ſecus in fundis ruſticis ſitis extra ciuitatem, latè Fab.Anna *conſ.77. vol.1.* à Ponte *conſ.23. vol.1.*
9 Flamin.Catth. *deciſ.77.* vbi limitat in conductore rerum Eccleſiæ, qui non poteſt expelli à ſecundo nouo conductore, Marant. *diſp.8.n.40.* vbi etiam intelligit, *dict. l.congruit*, procedere in prædiis fiſcalibus, Eugenard. *conſ.5. num.32. lib.1.* Monter.à Cueua *deciſ.47.* D.Barboſ. *in l.ſi alienam 12. num.33. ff.ſoluto matrim.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo locatio,*
10 *n.16.* Valaſc. *tom.2. conſult.157.n.34.* vbi quod colonus ſimplex, qui per plures annos fuit colonus, eſt præferendus in colonia, ſi tantundem velit dare, quantum alius tertius, cui dominus velit rem locare. Azor. *inſtitut.moral. part.3.lib.8.de locato, & conducto, c.15. in princ.* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.498.n.3.* vbi te- 11
net qood qui domum, aut rem aliam conduxit, priuilegium non habet, vt finito tempore pro quo illam conduxit, præferatur aliis conductoribus pro eodem, vel etiam pro maiori pretio, ſed liberè poteſt eum locator amouere, & locare rem illam alteri: & limitat 12
in prædiis communibus, aut fiſci. Rebell. *de obligat. iuſtit. part.2.lib.14.quaeſt.5 a.n.1.* Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ. tom.2.cap.357.per tot.* vbi *à princip.* pro- 13
bat conductorem nouum præferri antiquo, quamvis vellet eandem oblationem facere, & *à num.6.* reſoluit 14
conductores fiſcales antiquos præferri nouis, ſi velint ſuſcipere augmenta ab aliis propoſita: & *num.15.* rationem præſtat, quia iſti conductores fiſci, quamuis conducant ad modicum tempus, habent ius in re, & *à n.19,* ampliat procedere non ſolùm in colonis fiſci, 15
ſed etiam in colonis municipij, & Reipubl. quamuis ad modicum tempus conduxerit: & *n.24.* etiam ſpe- 16
ciale dicit in ſcholaribus, & magiſtris, qui præferuntur in retentione domus conductæ contra ſecundum conductorem, & *n.42.* tenet in conductore Eccleſiæ 17
idem eſſe, quod in conductore fiſci, quia Eccleſiæ adminiſtratores ſemper debent habere præ oculis æquitatem, maximè cùm illa non patiatur aliquod damnum ex eo quod primus conductor præferatur ſecundo pro eodem pretio, Ceuall. *commun. contra comm. quaeſt.756.à num.61.* vbi dicit *d.l.congruit*, non procedere in locatione rei particularis factæ à priuato, ſed ſolùm in locatione fundorum publicorum: & *à n.68.* reſoluit idem eſſe in conductore Eccleſiæ, quod in 18
conductore fiſci, & citat D.Barboſ. *in l.filiofam.§.fin. n.41. ff.ſoluto matr.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent.lib.5.tit.3.n.27.* vbi ſpeciale dicit in rebus fiſci, quod conductor antiquus præferatur nouo, ſi tantumdem offerat. Didac. à Britto *in rub. huius tit. part.1. §.4.n.48.* vbi iura in contrarium adduci ſolita procedere ait ſpecialiter in locationibus factis de rebus publicis, nempe fiſci, Principis, ſeu Reipubl.

Aduerte non eſſe faciendam differentiam inter præ- 19
dia ruſtica, ſeu vrbana, prout facit Carrbar. *Genuenſi deciſ.97.n.7.* quia in vtriſque nouus conductor præfertur, ſecundùm veriorem opinionem, de qua per Ioan. Franc. à Ponte *d.conſ.23. in fine*, Fab. de Anna *d.conſ.77. num.11.* quos refert, & ſequitur Stephan. Gratian.*d.c.357.n.31.* Immò neque primus conductor eſſet præferendus in locatione, quamuis rem melioraſſet, Valaſc. *de iure emphyt. quaeſt.21.* Fab. de Anna *dict.conſ.77.n.29.* Stephan.Gratian. *vbi ſuprà, n.33.* vbi *num.35.* dicit adeò eſſe permiſſam locationem nouo conductori, excluſo veteri, vt etiam neque pacto expreſſo quis impediatur hoc facere.

Cui voluerint, locandi, &c.] Notatur ad hoc, quod 20
dominus, finita locatione, non prohibetur alteri, cui voluerit locare, vt per *l.Hiſpan.19. tit.8. part.5. vbi gloſſ.5.* Vincent.de Franchis *deciſ.406.n.3.p.2.*

Niſi fortè pacta per ſcripturam, &c.] Notatur ad 21
hoc, quod ſi ſcriptura eſt facta de locatione, eadem requiritur ſcriptura in tacita reconductione, vt per Magon. *Lucenſi deciſ.47.* Gam. *Luſitan. deciſ.57.n.1.* Ioan. Franc. à Ponte *conſ.23. num.1.* vbi *num.4.* dicit 22
reconductionem non apparente ſcriptura, fuiſſe per ſacrum Conſ. reiectam, Cald. Pereira *de renouat. emphyt. cap.2. num.3.* vbi reſoluit emphyteuſis renouationem non induci ex eo quod quis poſt finitam emphyteuſim, vel poſt tempus finitum, ex tacito domini conſenſu in ea perſeuerauerit, cùm ad illam conſtituendam ſcriptura fuerit deſiderata: Vincent. de Franch. *p.2. deciſ.378. à princip.* Matt. *in votis nouiſſim. deciſ. voto 35. num.15. & voto 104. n.7.* vbi dicit

ſecundùm

ſecundùm hanc l. inquilinum inhabitantem non poſſe probare per teſtes locationem, ſibi factam in annum ſequentem aduerſùs alterum conductorem habentem inſtrumentum ſuæ locationis.

23 Notatur etiam ad hoc, quod ſi fieret pactum de renouando de 29. annis in 29. alios annos virtute huius pacti, dominus directus obligatus eſt renouare finito tempore, vt per Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quaſt.*12. *num.*14.

24 *Si militat, decem librarum auri*, &c.] Ergo milites leuiùs puniuntur, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap.*20. *n.*108.*cum ſeqq.& de pœnis temper.cauſa* 31.*à princip.*

25 In gloſſ. *locandi*, ibi, *fallit in ſcholaribus*, &c. Notatur ad hoc, quod ſcholares in re conducta præferuntur pro eodem pretio, vt per Duen. *reg.*213. *verſ. amplia tertiò*, Boër. *deciſ.*107. *in princip.* Rebuff. *de priuil. ſcholar. priuil.*9. Valaſc. *de iure emphyt. q.*24. *num.*2. Vincent. de Franch. *deciſ.*406. *num.*8. D.Barboſ. *in l.*1. *ff. ſoluto matrim. part.*7. *num.*51. Stephan. Gratian. *d.cap.*357. *num.*24.

SVMMARIVM.

2 *Rem conductam non reſtituens ante condemnatoriam ſententiam, tenetur inſtar inuaſoris ad eius æſtimationem, & num.*2.

3 *Poſſidens rem alieno nomine, condemnatur ad reſtitutionem, & æſtimationem rei.*

L. Conductores. XXXIII.

Idem A. Sebaſtiano P. P.

2 REm conductam non reſtituens ante condemnatoriam ſententiam, tenetur inſtar inuaſoris ad eius æſtimationem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ordin.Reg.Luſit. *lib.*4.*tit.*54.*in princip.l.Hiſp.*12.*tit.*10. *part.*7.*vbi gloſſ.*2. Negoſant. *de pignorib. p.*7.*memb.*3. *num.*12.*verſ.niſi fortè*, Viu. *tom.*2.*commun. opin.lib.*7. *tit.*1.*de acquir.poſſeſſ. n.*291.*pag.*216. Marant. *de or-*

3 *dine iudic.part.*4.*diſt.*7.*num.*52. vbi ait haberi in hoc text. quod poſſidens rem alieno nomine, vt conductor, vel precarius, ſi fuerit conuentus ad reſtitutionem, & voluerit litem inferre, & non reſtituere ante ſententiam, condemnatur vigore dictarum legum ad rei reſtitutionem,& ad æſtimationem ipſius,ſubditque iſtud nouum continere plus quàm habetur *in l.ſi quis conductionis* 25. *ſup. hoc tit.* hoc remedium, ſcilicet quia vltra rem facit conſequi æſtimationem. Menoch. *remed.*11. *recup.num.*23. D.Barboſ. *in l.ſi alienam,n.*31.*verſ.nec exiſtimes, ff. ſoluto matrim.* vbi aduertit multùm intereſſe vtrùm agi debeat actione ex locato, vel condictione ex *d.l.ſi quis conductionis*,nam ſi agatur condictione, conductor non ſolùm cogitur rem reſtituere, ſed etiam incidit in pœnas præſcriptas *in hac l.& in l.non abs re, Cod.vnde vi*; & tamen ſi agatur actione ex locato, conductor tenebitur quidem rem reſtituere, non autem incidet in aliquam pœnam, quia id iure cautum non inuenitur: & *n.*32. *verſ.& patet*, ait hanc l.proponere regulam in quocunque poſſidente nomine alieno. Cabed. *diuerſ.iuris argument.lib.*2. *cap.*7.*num.*11. Molin. *de Iuſtit.tract.*2. *diſp.*498.*n.*1. vbi ex hoc text, colligit,quod finito locationis tempore, ſi locator, qui tanquam dominus illius rem locauit, eam petat, aut hæredes illius, & conductor, vel hæredes ipſius eam non reſtituant, ſed iudicio ea de re contendant, quovſque definitiua ſententia, quæ in rem iudicatam tranſeat, feratur, pœnâ reſtitutionis æſtimationis rei illius vltra rem ipſam punitur; ſecus autem ſi, eſto contendere cœperint, eam reſtituant ante latam ſententiam: & *ibidem* ex Ordin.Reg Luſit. *citato loco*, aduertit quod poteſt locator, vel ipſius hæredes pœnam hanc exigere, vel lata iam ſententia definitiua, vel dum lis conteſtatur, aut in litis progreſſu, ſed ſub conditione, ſi ſententia definitiua feratur: additque vt locum habeat hæc pœna, locatorem exigere debere rem locatam actione ex locato; ſi enim illam petat rei vendicatione tanquam ſuam, intendens ſuam eſſe, locum non habere hanc pœnam dicit, eſto conductor illi reſiſtat vſque ad latam ſententiam definitiuam, Cald. Pereira *quaſt. forenſ. lib.*1. *quaſt.*14. *num.*3. Cancer. *var.reſol. part.*1.*cap.*14. *num.*84.

SVMMARIVM.

1 *Milites res alienas non conducunt licitè, & n.*2.

3 *Schola Palatinorum militum vndecim.*

4 Tò Cadat, *importat latam ſententiam.*

L. Licèt retrò. XXXIV. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *per Senatum.*

MIlites licitè non conducunt res alienas. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.* 2. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Nicol. Mozz. *de contractibus, tract.de locato & conducto, tit.de his, qui poſſunt locare, num.*2. Azor. *inſtit.moral. part.*3.*lib.*8.*de locato, cap.*3.*quaſt.*1.*in princip.* vbi ait in hoc text. prohiberi militibus ne fiat conductores alienarum rerum, alioquin ipſo iure ſunt infames, & militiæ gradum, & cinguli militaris honorem amittunt, & locatio eſt irrita. 2

Qui in vndecim deuotiſſimis ſcholis, &c.] Vide Guid. Paneirol. *in theſauro var.lection. lib.*2.*cap.*188. *verſ.ſequuntur exceptores*, vbi ait,quod vndecim erant ſcholæ Palatinorum militum, ſed nouem numerantur in officio Prætoriano, inter quas recenſetur ſchola receptorum, & *eod. lib.*2. *cap.*206. latiùs de vndecim ſcholis agit, & dicit ſe exiſtimare has fuiſſe vnam ſilentiariorum, duas domeſticorum equitum, & protectorum: hi erant milites omnium præſtantiſſimi, magno enim ſtudio ac diligenti cura ex Armenia dirigebantur numero tria millia quingenti, Principis perſonam comitabantur, iiſque ampliora quàm cæteris ſtipendia dabantur. 3

In gloſſ. *Cadant à militia*, ibi, *ipſo iure.* Notatur ad hoc, quod verbum, *cadat*, importat latam ſententiam, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num.*186. *C.de reuocand.donat.* Cald.Pereira *de extinct. emphyteuſ. cap.*17.*num.*12. Monet. *de diſtribut.quotid. p.*3.*quaſt.*7. *num.*19.*cum ſeqq.* quos refero *in tract. de dictionibus vſufreq.dict.*50. *num.*4. 4

De iure emphyteutico.

TIT. LXVI.

EMPHYTEVSIS eſt contractus ſolo conſenſu conſtans, quo id agitur, vt dominio directo retento, vtile dominium transferatur in emphyteutam, hac lege, vt in recognitionem directi dominij annuam penſionem ſoluat. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vueſemb. De hoc tit. integros tractatus edidêre Guid.de Suzaria *tom.*6.*tract. Doctor. p.*1. *fol.*189. Ioan. Ferrarius, Aluarus Valaſcus, Albertus Leoninus, Franc. de

Caldas

Caldas Pereira, Rutger. Rulandua, Ouidius de Amicis. De emphyteuticis contractibus, Alex. Raudenſia, Aurel. Corbul. *in tract. de cauſa priuat. emph. ob non ſolutum canonem*. De materia Bertachin. *in repert. p. 1. verbo emphyt.* Bellacomb. Vezin. Fichard. & alij *tom. 1. comm. opin. lib. 4. tit. 44.* Ioſeph. Ludou. *tom. 3. etiam comm. opin. ſub hoc tit. pag. 464.* Connan. *comment. iuris lib. 7. cap. 12.* Cou. *var. lib. 2. cap. 7.* Clar. *in pract. §. emphyt.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 444. cum ſeqq. vſque ad 463.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom. 2. lib. 22.* Rebell. *de oblig. iuſtitia, p. 2. lib. 13. de emphyt.* Val. Regin. *in praxi fori pœnit. tom. 2. cap. 44. n. 544. cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduoc. verbo Emphyteuſis.* Heor. Bocer. *diſp. de vniuerſo iure, p. 1. claſſi 2. diſp. 14. de emphyteuſi*: itemque libellario, & chitographario contractu, Iacob. Caneer. *var. reſol. p. 1. c. 11. de emphyteuſi*, Alex. Trentac. etiam *var. reſol. lib. 3. tit. de iure emphyt. per decem reſolutiones*, Arimin. Tepat. *var. ſent. tom. 2. tit. 376. de iure emphyteutico.*

SVMMARIVM.

1 *Contractus emphyteuticus per ſe diſtat à conductione, & locatione, & ſcriptura interueniente celebratur.*

2 *Totalis rei emphyteuticæ interitus caſu fortuito contingens, niſi per pactum noceat emphyteutæ, domino fundi emphyteutici nocet.*

3 *Ob ſterilitatem, vel leue damnum, non dominus, ſed emphyteuta tenetur.*

4 *Emphyteuſis differt à locatione.*

5 *Contractus emphyteuticus non eſt venditio, ſed diuerſus, & diuerſam ſpeciem conſtituit.*

6 *Emphyteuſis eſt contractus nominatus.*

7 *Conductor poteſt ſe adſtringere ad caſus fortuitos, ſeu caſibus quibuſcunque renunciare, & ſe eiſdem non obſtantibus ad integram penſionis ſolutionem obligare.*

8 *Ad contractum emphyteuticum ſcriptura eſt neceſſaria, niſi conſuetudo aliud obtinuerit, cui ſtandum erit, num. 9. nec per teſtes probare ſufficit, num. 10. etiam quando agitur de probatione ſimulationis contractus emphyteutici, num. 11. & de ipſa emphyteuſi non fuerit confectum inſtrumentum principaliter, ſed appareat aliqua ſcriptura, veluti ex aliqua ſententia, aut tranſactione, vel aliquibus aliis actis, num. 12. limita ſi ipſa ſcriptura ſit amiſſa, num. 13.*

14 *Emphyteuta non poteſt recedere à tenore contractus emphyteutici, & à pactionibus in eo habitis.*

15 *Subſtantiâ rei emphyteuticæ omnino deſtructâ, non tenetur emphyteuta ſoluere ab eo puncto penſionem, ſed res emphyteutica perit omnino proprietario.*

16 *Penſionem emphyteuticam non minui ob id, quod portio rei emphyteuticæ perierit, modò aliquid etiam modicum ſuperſit.*

17 *Emphyteutam liberari re in totum perempta, teneri tamen accedente pacto: liberari domo combuſta, nec teneri eam reficere, num. 18. quid ſi culpâ emphyteutæ fuit exuſta, aut aliter deſtructa, num. 19. ſi ob bellum, vel peſtem fructus non percipiatur, quid num. 20. remanente ſaltem octauâ parte rei emphyteuticæ, periculum pertinere ad emphyteutam, tenerique ſoluere penſionem integram, num. 21.*

22 *Emphyteuta ſi caſum fortuitum in ſe ſuſcepiſſet totum, teneretur ſoluere penſionem integram, eſto res emphyteutica omnino periret.*

23 *Emphyteuſim in rebus ſoli tantùm conſtitui, non in mobilibus.*

24 *In emphyteuſi contrahenda ſcripturam non eſſe neceſſariam ex conſuetudine hodierna, non tamen vigere hanc conſuetudinem in Luſitania, n. 25.*

26 *Penſionem augeri propter augmentum rei emphyteuticæ.*

L. Ius emphyteuticarium. ℔

Imp. ZENO A. *Sebaſtiano P.P.*

CONtractus emphyteuticus per ſe diſtat à condi- 1
ctione, & locatione, & ſcriptura interueniente
celebratur. Totalis rei emphyteuticæ interitus caſu 2
fortuito contingens, niſi per pactum noceat emphy-
teutæ, domino fundi emphyteutici nocet. Ob ſte- 3
rilitatem, vel leue damnum non dominus, ſed emphyteuta tenetur. Colligunt ex Ordin. Bart. Butrig. Fulgoſ. Saliect. Bald. Caſtr. Sichard. Aloyſ. Leo *in 4. fol. 47. verſo*, Cuiac. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Neque conductionis, &c.] Ergo emphyteuſis à lo- 4
catione differt, de quo Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 445. num. 7.* vbi aduertit quod licèt olim ſub nomine locationis emphyteuſis comprehenderetur, vt *in l. 1. ff. ſi ager vectig.* tamen diſtinctus eſt contractus emphyteuticus poſt legem Zenonianam, de qua *in præſenti*, quæ naturam huius contractus ſtatuit.

Neque alienationis eſſe titulis adjiciendum, &c.] 5
Ergo emphyteuticus contractus non eſt venditio, ſed diuerſus, & diuerſam conſtituit ſpeciem, vt per Iacob. de Carolis *tom. 2. praxis iuridicæ, colore 11. n. 2.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo Emphyteuſis, n. 2.* Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom. 1. alleg. 28. n. 25.* Rebell. *de oblig. et iuſtit. part. 2. lib. 9. quæſt. 1. ſect. 1. n. 4.*

Conceptionem item, &c.] Notatur ad hoc, quod em- 6
phyteuſis eſt contractus nominatus, vt per Sarmient. *ſelect. lib. 3. cap. 2. n. 5. in princ.* vbi ait quod conceptionem textus appellat, vt contractus ſit nominatus, & proprio nomine concipiatur. Valaſc. *de iure emphyteut. quæſt. 6.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſp. 447. n. 3.*

Vel etiam fortuitis caſibus, &c.] Notatur ad hoc, 7
quod conductor poteſt ſe adſtringere ad caſus fortuitos, ſiue caſibus quibuſcunque renuntiare, & ſe eiſdem non obſtantibus ad integram penſionis ſolutionem obligare, de quo Anton. Gom. *tom. 2. variarum. cap. 3. num. 19.* Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. lib. 4. cap. 54. num. 6.* Pinel. *ad l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 1. cap. 3. num. 26.* Gutier. *de iurament. confirmat. part. 1. cap. 24. n. 1.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 10. quæſt. 1. num. 19.* Caſtil. *controuerſ. lib. 3. cap. 3. n. 48.*

Pactionibus ſcriptura interueniente habitis.] Ergo 8
ad contractum emphyteuticum neceſſaria eſt ſcriptura, vt per Gregor. Lopez *l. 18. verbo por eſcrito, tit. 8. part. 5.* Ant. Gom. *d. tom. 2. cap. 3. n. 16.* Clar. *§. emphyteuſis, quæſt. 4.* Aluar. Valaſc. *de iure emphyteut. quæſt. 17. n. 2.* Surd. *deciſ. 10. num. 1.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt. 2. num. 2. & quæſt. 18. num. 36.* Carol. de Graſſis *except. 12. num. 34.* Aldouin. *conſ. 80. num. 25.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 188. n. 1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 12. tit. 2. n. 8. & tit. 6. n. 12.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 447. num. 4.* vbi
num. 5. tenet quod vbi conſuetudo præſcripta fuerit, 9
contractum emphyteuticum ſine ſcriptura fieri, firmumque haberi, ei conſuetudini ſtandum erit. Maſcard. *de probat. concl. 603. à princ.* vbi *n. 2.* rationem præſtat, quia hoc contractu emphyteutico propriè & regulariter fit conceſſio in perpetuum, & propriè dicitur emphyteuſis quando eſt perpetua, ideo lex voluit vt in iſto contractu neceſſariò requiratur ſcriptura, &
n. 11. dicit id adeò verum eſſe, vt per teſtes probari non 10
poſſit, & *n. 12.* pariter extendit etiam quando agitur de 11
probatione ſimulationis contractus emphyteutici, &
n. 13. etiamſi de ipſa emphyteuſi non fuerit confectum 12
principaliter inſtrumentum, ſed appareat alia ſcriptura,

veluti ex aliqua ſententia, aut tranſactione, vel ali-
13 quibus actis aliis : & *num.14.* limitat ſi ipſa ſcriptura
ſit amiſſa, & de tali amiſſione liquidò conſtet ; tunc
etenim poterit probari per teſtes, qui tantùm depo-
nant de ipſa ſcriptura, & eius tenore, de quo latè agit
Molin. *d.tract.2. diſp.448.per tot.*

14 Notatur ad hoc, quod emphyteuta non poteſt re-
cedere à tenore contractus emphyteutici, & à pactio-
nibus in eo habitis, vt per Molin. *de primogen. lib.1.*
cap.2.n.24. Corbul. *in tractat.in quibus cauſis amitta-*
tur emphyteuſis, tit.de cauſis priuationis ob non obſerua-
tionem pactorum, Cabed. *deciſ.154.n.2.p.1.* Gam. *Lu-*
ſit.deciſ.234. Accepta emphyteuſi, n.13. Cald. Pereira
de nominat. emphyt. quaſt.7. num.7.& ſeq. vnde iſtum
contractum non habere propriam naturam à iure tra-
ditam, ſed formam ſuſcipere ex voluntate, & pactis
contrahentium, per hunc textum reſoluit Card. Man-
tic. *de tacitis & ambiguis conuent lib.22.tit.6.n.21.*

15 *Si quidem tanta emerſerit clades,* &c.] Notatur ad
hoc, quod deſtructa omnino ſubſtantia rei emphyteu-
ticæ, vt diruta, aut exuſta domo, quam aliquis habe-
bat in emphyteuſim, vel occupato agro emphyteutico
permanenter à mari, vel alluuione omnino deſtru-
cto, itaut coli deinceps non poſſit, vel occupato om-
nino ab hoſtibus abſque recuperationis ſpe, non te-
netur emphyteuta ſoluere ab eo puncto penſionem,
ſed res emphyteutica perit omnino proprietario, vt
per *l.Hiſp.28. tit.8. part.5.* Iaſ. *in l.quominus, n.147.*
& 150. ff.de fluminib. Tiraquell. *de retractu lign.§.34.*
16 *gloſſ.1.num.4.& 5.& ad fin.tit.num.75.& 76.* & quod
non minuitur penſio emphyteutica ob id, quod por-
tio rei emphyteuticæ perierit, modò aliquid etiam
modicum ſuperſit, Clar. *in §.emphyteuſis, quaſt.8.n.8.*
Corbul. *de cauſa priuat. emphyt. ob mutatam rei for-*
mam, n.3. Cott. *in memorabilib. verbo Emphyteuta 9.*
Aluar. Valaſc. *de iure emphyteut. quaſt.27.à n.1.* Bella-
comb. *tom.1.commun.opin.lib.4.tit.44.n.202.pag.681.*
& n.204. Ioſeph. Ludou. *tom.3. comm. tit.de iure em-*
phyt. concl.vnica, pag.mihi 464.& 466. Surd. *de ali-*
17 *ment.tit.7. quaſt.33 à princip.& n.19.* dicit quod licèt
emphyteuta liberetur re in totum perempta, tamen
18 tenetur accedente pacto : *& deciſ.198. num.4.* vbi ait
quod combuſta domo, pro qua magna ſoluebatur pen-
ſio, liberatur emphyteuta, nec tenetur eam reficere.
Ioan. Garſ. *de expenſis, cap.15. n.17.* Cardin. Mantic.
de tacitis & ambiguis conuent. tom.2. lib.22. tit.24.
n.12.cum ſeqq. Molin. *d.tract.2. diſp.454.à princ.* vbi
19 *n.2.* poſt Valaſc. *d.q.27.n.2.* reſoluit, quod quando do-
mus culpa emphyteutæ fuit exuſta, aut aliter deſtru-
cta, in optione proprietarij eſt vel agere aduersùs em-
phyteutam ad intereſſe, neque velle vlterius progredi
cum eo in contractu emphyteutico, vel cogere illum
reædificare domum (idem de quocunque alio emphy-
teutico ædificio ſentit) & continuare emphyteuſim.
Rebell. *de obligat.iuſtit.part.2.lib.13.quaſt.9.n.3.* Ste-
phan. Gratian. *diſcept. forenſ.tom.1. cap 198.n.18.cum*
ſeqq. vbi *n.20.* reſoluit, quod quando fundus emphy-
teuticus fuit ab aquis ſubmerſus, tunc emphyteuta
non tenetur ſoluere canonem, quaſi dicatur illo anno
peremptus, ſeu eo tempore quo durauit inundatio.

20 Quid ſi propter bellum, vel peſtem fructus non
percipiatur ? vide Iaſ. *in l.3.§.in admittenda, n.6. ff.de*
acquir. poſſeſſ. Vio. *tom.1. commun. opin. lib.4.tit.44.*
num.190.pag.676. vbi Bellacomb. *num.205.pag.681.*
Valaſc. *d. quaſt.27. num.13.* Surd. *deciſ.326. num.64.*
Rebel. *d.lib.13.quaſt.8.n.4.* plures citatos à Cenced. *ad*
Decretal. collect.144. num.67.in fine.

21 *Qua prorſus etiam ipſius rei,* &c.] Hinc *l.Hiſp.28.*
tit.8. part.5. ſtatuit quando remanſit ſaltem octaua
pars rei emphyteuticæ, pertinere periculum ad emphy-
teutam, tenerique proinde ſoluere integram penſio-
nem ; ſi enim ſolùm remaneret minor pars, quàm ſit
octaua, ſanè pars adeò exigua pro nihilo reputaretur,
& ſequuntur Gregor. Lop. *ibidem, verbo octaua parte,*
Clar. *d.quaſt.8.n.8.* Molin. *d.tractat.2. diſput.454.n.4.*
vbi etiam tenet quod ſi emphyteuta in ſe caſum to- 22
tum fortuitum ſuſcepiſſet, teneretur ſoluere integram
penſionem, eſto res emphyteutica omnino periret, de
quo Surd. *de aliment.tit.7. quaſt.18.num.16.*

In gloſſ. *Neque,* ibi : *item hoc ius in rebus ſoli tan-* 23
tùm conſtituitur. Notatur ad hoc, quod in rebus ſoli
tantùm conſtituitur emphyteuſis, non autem in mo-
bilibus, vt per Cardin. Mantic. *d.lib.22.tit.6.à n.4.* vbi
num.7. hinc deducit, quod ſi quis alicui conceſſit oli-
uetum, vel vineas in emphyteuſim, intelligitur con-
ceſſiſſe ſolum, in quo oliuetum, vel vineæ ſunt plan-
tatæ, & ideo quamuis vineæ nimio frigore exſiccen-
tur, vel excidantur, vel oliuetum deſtruatur; emphy-
teuſis non intelligitur extincta, ſed in ſolo remanet.

In gloſſ. *Scriptura, in addit.* ibi, *quod approbat con-* 24
ſuetudo, &c. Notatur ad hoc, quod ſaltem ex conſue-
tudine hodierna in contrahenda emphyteuſi non eſt
neceſſaria ſcriptura, vt per Socin. ſen. *conſ.169.n.12.*
verſ.ſed ad hanc obiectionem, lib.2. quod eſt repetitum
conſ.120. num. 24. lib.4. Cardin. Mantic. *d. lib.22.*
tit.6. num.17. Molin. *d.tract.2. diſp.447. num.5.* vbi 25
ex Cald. Pereira affirmat, conſuetudinem huiuſmodi
non eſſe in Luſitania.

In gloſſ. *Emphyteuticarius, fin.* ibi, *& quod ſi au-* 26
geatur res, an augeatur penſio, &c. Notatur ad hoc,
quod propter augmentum rei emphyteuticæ debet au-
geri penſio, vt per Gregor. Lop. *l.26. gloſ.3.in prin-*
cip. tit.28. part.3. Tiraquell. *de retractu,tit.2. ad fin.*
num.94. Bellacomb. *tom.1.commun. opin.lib.4. tit.44.*
num.207. pag.682. vbi hoc cum Iaſ. limitat in aug-
mento conſueto euenire, ſecus in inſolito.

SVMMARIVM.

1 *Pacta emphyteutica ſeruanda ſunt, quibus ceſſan-*
tibus natura contractus attendenda eſt, & intra
triennium canonem retinens à domino licitè ex-
pellitur.

2 *Melioramentorum canon ſi non fuit ſolutus, obla-*
tus, & depoſitus, nulla habenda eſt ratio, licèt ab
emphyteuta prætendatur.

3 *Pacta conuenta in contractu emphyteutico ad vn-*
guem ſeruanda ſunt.

4 *Emphyteuta tributa, oneraque realia ſoluere tene-*
tur, etiam perſonalia, num.5.

6 *Emphyteuta qui totis tribus annis penſionem em-*
phyteuſis communis, ſeu non Eccleſiaſtica non ſol-
uerit, amittit non ſolùm ius emphyteuticum, ſed
etiam melioramenta facta in re emphyteutica, reſ-
que tota cum melioramentis ad proprietarium de-
uoluitur, ſi eam velit, eſto toto tempore proprie-
tarius non exegerit penſiones ab emphyteuta : in-
tellige vt n.7.8. huiuſmodi pœnas non incurri, niſi
proprietario pœnam exequi volente, num.9.

10 *Emphyteutam non poſſe relinquere emphyteuſim*
inuito domino.

11 *Emphyteuta incidens in commiſſum amittit melio-*
ramenta in re emphyteutica facta proprietario:
intellige vt num.12.

13 *Quid ſi emphyteuta poſtquam in commiſſum inci-*
dit, fecit aliquas meliorationes, amittitne illas
perinde atque alias, quas fecit antequam incide-
ret in commiſſum.

14 *Emponemata, id eſt, laboramenta.*

15 *Emphyteuta licèt ſi ceſſet à ſolutione canonis per*
triennium, ipſo iure cadat ab emphyteuſi, tamen
intelligitur, ſi dominus voluerit.

16 *Pœnam caducitatis vt quis euitet, offerat, deponat*
& conſignet penſionem debitam : ad pœnam com-
miſſi euitandam ſola oblatio videtur ſufficere, n.17.

18 *Emphyteu*

18 *Emphyteuta qui non ſoluit, non priuatur, ſi canonem obtulerit tempore præſtituto.*

19 *Dominus directus poteſt propria auctoritate, & ſic iudice irrequiſito, emphyteutam expellere ob incurſum commiſſum.*

20 *Pactum vt emphyteuta ob non ſolutum canonem non incidat in commiſſum, validum eſt: validum quoque pactum, vt ante triennium non ſoluendo penſionem incidatur in commiſſum, n. 21. ſi triennio elapſo proprietarius debitas penſiones ab emphyteuta recipiat, nulla facta proteſtatione, cenſetur illi tacitè remittere pœnam commiſſi, n. 22.*

23 *Proprietarius non expellens emphyteutam priuatum ob non ſolutam penſionem tribus annis, poſſit inſuper petere penſiones illorum trium annorum.*

24 *Emphyteutæ aſſerenti ſe ſoluiſſe penſionem, incumbit onus probandi, alioqnin pronuntiabitur incidiſſe in commiſſum.*

25 *In contractu emphyteutico, ſi alia pœna fuit impoſita penſionem non ſoluenti, & duobus, aut tribus annis continuis penſionem non ſoluat, incidit in commiſſum; poteſt tamen proprietarius non vtramque pœnam, ſed eam quam malueris, exigere, niſi in pactum fuiſſet deductum, vt poſſet exigere vtramque.*

26 *Fundum ſi quis poſſedit per longiſſimum tempus ſoluendo penſiones, præſumitur emphyteuta, etſi non oſtendatur: intellige vt num. 27.*

28 *Emphyteuta non ſoluens ob negligentiam, minimè in commiſſum incidit.*

L. In emphyteuticariis. II.

Imp. IVSTIN. A. *Demoſtheni P. P.*

1 PActa emphyteutica ſeruanda: ceſſantibus pactis, natura contractus attendatur, & intra triennium
2 canonem retinens, à domino licitè expellitur. Melioramentorum, ſi canon non fuit ſolutus, oblatus, & depoſitus, nulla habenda ratio, licèt ab emphyteuta prætendatur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom. 1. pag. 339.*

3 *Obſeruari,* &c.] Notatur ad hoc, quod pacta conuenta in contractu emphyteutico, ad vnguem ſunt obſeruanda, vt per Valaſc. *de iure emphyteut. quæſt. 39. num. 4. & conſ. 123. num. 11.* Cald. Pereira *de nominat. emphyteut. quæſt.* 8. *num. 9.* Cabed. *Luſit. deciſ. 154. num. 2. part. 1.* Cardoſ. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo Pactum, num. 29.*

4 *Vel publicarum functionum apochas,* &c.] Notatur ad hoc, quod emphyteuta tributa, oneraque realia ſoluere tenetur, vt per Pinel. *in l. 1. C. de bonis maternis, p. 2. num. 72. verſ. ſecundò,* Surd. *deciſ. 198. num. 19.* Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 17. num. 1.* Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap. 3. num. 32.* Molin. *de Iuſtit. tract. 1. diſp. 456. num. 5. verſic. primam partem,* vbi
5 *num. 6.* reſoluit quod emphyteuta ſoluere etiam teneatur onera, & tributa perſonalia, quæ ratione rei emphyteuticæ imponuntur, atque in futurum perſeuerante emphyteuſi imponentur.

6 *Sed per totum triennium,* &c.] Notatur ad hoc, quod emphyteuta qui totis tribus annis penſionem emphyteuſis communis, ſeu non eccleſiaſticæ, non ſoluerit, amittit non ſolùm ius emphyteuticum, ſed etiam melioramenta in re emphyteutica, reſque tota cum melioramentis ad proprietarium deuoluitur, ſi eam velit, eſto toto tempore proprietarius non exegerit penſionem ab emphyteuta, vt per *l. Hiſpan. 28. tit. 8. part. 5.* Ordin. Reg. Luſit. *lib. 4. tit. 39. in princip.* Alphan. *collect. 182.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 14. num. 1.* Seraph. *de priuileg. iurament. priuileg. 84. num. 1.* Clar. *§. emphyteuſis, quæſt. 8. in princip.* Cened. *ad Decretal. collect. 144. n. 4.* Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 453. num. 2.* Azor. *inſtitutionum moralium part. 3. lib. 10. de emphyteuſi, cap. 6. quæſt. 6.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 13. quæſt. 7. num. 7.*

Intellige ſi fructus rei emphyteuticæ colligantur 7
quotannis, ſecus autem ſi de biennio in biennium, quia tunc emphyteutam communem non incidere in commiſſum, niſi continuis ſex annis penſionem non ſoluat, reſoluunt Couarr. *lib. 3. variarum, cap. 16. n. 6.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. quod in anno, ff. ſoluto matrim.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 22. tit. 17. num. 36.* Rebell. *d. part. 3. lib. 13. quæſt. 7. num. 7.* Molin. *d. diſput. 453. n. 3.* vbi ſubdit hoc verum exiſtimare quando ſicut ager emphyteuticus fructus non reddebat, niſi de bienno in biennium, ſic penſio de biennio in biennium ſoluebatur.

Vbi autem emphyteuta promiſerit cum iuramen- 8
to ſoluere canonem, cadit ſtatim à commodo contractus, ſi non ſoluerit, quamuis aliàs triennium in priuato debeat expectari, niſi aliquo iuſto impedimento veniat excuſandus: de quo vide Bertazol. *in l. ſi quis maior, C. de tranſactionibus, à num. 279. vſque ad 284.* Clar. *d. §. emphyteuſis, quæſt. 8. num. 2.* Couar. *in cap. quamuis pactum, part. 1. §. 4. num. 4.* Seraphin. *dict. priuileg. 84. num. 2.* Gutier. *de iurament. confirmat. p. 1. cap. 31.* Menoch. *conſ. 371. num. 21.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 19. num. 6. & cap. 378. n. 22. cum ſeqq.* Molin. *d. diſp. 453. num. 4.*

Plura circa hanc materiam cumulaui *in collectan. ad cap. potuit, de locato.*

Volenti.] Ergo huiuſmodi pœnæ non incurrun- 9
tur niſi proprietario exequi pœnam volente, vt per Clar. *§. emphyteuſis, quæſt. 9.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo Reuertatur, num. 10.* Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. cap. 34. num. 5.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. in comment. ad §. ſed hæc, n. 13. prope fin. Inſtit. de inoffic. teſtamento, d. diſp. 453. num. 2.*

Per hunc text. tenet Bald. *hic, col. 2.* emphyteutam 10
non poſſe relinquere emphyteuſim inuito domino, vt per Iaſ. *num. 24.* Valaſc. *conſ. 28. num. 4.*

Meliorationes, &c.] Notatur ad hoc, quod em- 11
phyteuta incidens in commiſſum amittit melioramenta in re emphyteutica proprietario facta, vt per Clar. *§. emphyteuſis, quæſt. 45. num. 1.* Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 25. num. 2. cum ſeq.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 11. num. 21.* Rebell. *d. part. 2. lib. 13. quæſt. 1. num. 1.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 455. n. 2.*
vbi *n. 2.* poſt Gregor. Lop. Pinel. & Valaſc. intelligit 12
licèt dubius, procedere de communibus, & ordinariis meliorationibus, ad quas emphyteuta vi contractus tacitè, aut expreſsè tenetur: ſecus autem de extraordinariis, & magni pretij, vt ſi ædes in agro emphyteutico ædificaret, aut molendinum, vel aliud ſimile extraordinarium, & magni ſumptus: & *num. 3.* diſputat 13
quid ſi emphyteuta poſtquam in commiſſum incidit, meliorationes aliquas fecit, amitteretne illas perinde atque alias, quas antequam in commiſſum incideret, facit? Card. Mantic. *d. lib. 22. tit. 2. num. 53.*

Quæ emponemata dicuntur.] In eſt laboramenta, 14
vt expoſuit Tiraquell. quem refert Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 11. num. 11.* Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verbo Emponemata.*

Vel pœna opponenda, &c.] An autem hoc caſu poſſit moram purgare, vide Couarr. *lib. 3. variar. cap. 17. num. 4. verſic. multò,* Molin. *dict. tract. 2. diſp. 453. num. 5. & 6.*

Si dominus voluerit, &c.] Ergo licèt ſi emphyteuta 15
ceſſet à ſolutione canonis per triennium, ipſo iure cadat ab emphyteuſi, tamen intelligitur, ſi dominus voluerit, vt per Caſſad. *deciſ. 2. & 3. de locato,* Clar. *in §. emphyteuſis, quæſt. 9. num. 1.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n. 8. & de retractu lign. §. 34. gloſſ. 1. n. 1. cum ſeqq.* Rot. Bononien. *deciſ. 37. num. 15.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 17. n. 13.* Flamin.

de reſignat. benefic. lib.3. quæſt.3. num.6. Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloſſ.56. num.49.*

16 *Sed vltrò ſeſe offerre*, &c.] D. Barboſ. *in l.ſi mora 10. num.80. ff. ſoluto matrim.* ponderat hunc text. dum dicit, quod ſi quis vult euitare pœnam caducitatis, offerat, deponat, & conſignet debitam penſionem, vt in fine, ibi: *pecunias offerre, hiſque obſignatis, &*
17 *ſecundùm legem depoſitis*, &c. & tamen ad euitandam pœnam commiſſi ſola oblatio videtur ſufficere, *leg. Celſus 18. §.fin.cum leg.ſeq. ff.de arbitris*: & reſpondendo aſſerit, quod ſi vult omnino euitare periculum deiectionis, deponat, & conſignet: & aduertit quod licet Iaſ. *hic num.182.* dicat huic communi interpretationi repugnare dicta verba huius text. quæ ad euitandam pœnam caducitatis videntur exigere depoſitionem; nihilominus reſpondet quod text. dicit quod ſi non vult timere periculum deiectionis, deponat; nam ſi tantùm offerat, euitabit quidem pœnam caducitatis, ſed non omnino, quia poteſt dominus mutata voluntate petere iterum penſionem ſibi oblatam, quam ſi emphyteuta non reddat, incipit ponere ſe in periculo deiectionis, quia per illam nouam petitionem domini in mora de nouo conſtituitur, *l.illud, ff.de pericul. & commodo rei vendit.* Si ergo à prædicto periculo vult ſe omnino liberare, tunc deponat, & conſignet; nam cùm tunc videatur ſoluiſſe, *l. obſignatione, C.de ſolutionib.* noua petitio domini non poteſt eum in mora conſtituere, & conſequenter neque ad periculum deiectionis obligare, latè & eleganter
18 Cardin.Mantic. *dict. lib.22. tit.27. num.61.* vbi tenet quod emphyteuta qui non ſoluit, non priuetur, ſi canonem obtulerit tempore præſtituto; nam ſola oblatio ſufficit ad euitandam caducitatem: & *num. 62.* reſpondet huic text. dum neceſſariam eſſe obſignationem & depoſitionem probat, eſſe intelligendum quoad effectum plenæ liberationis, niſi dominus recuſaret velle recipere, quia tunc ſola oblatio verbalis ſufficeret: ſubditque inutilem eſſe oblationem, ſi non fuit facta in locu deſtinatæ ſolutionis, vel ſi dominus, aut eius procurator non fuit citatus, vel ſi fiat poſt commiſſam caducitatem, & declarationem à domino factam, vel ſi non fuerit facta de toto debito, putà ſingulis tribus annis, aut ſi non ſit pura, ſed conditionalis, latè Menoch. *conſil.372.num.25.* vbi quod requiritur vt depoſitum fiat præcedente oblatione, & *num.26.* quod ſit integrè factum, non verò diminutum, & *à num.28.* quod non ſit conditionale.

19 In gloſſ. *Repellere*, ibi, *ſed melius ſi iudicis auctoritate fiat*, &c. Ergo poteſt dominus directus propria auctoritate, & ſic iudice irrequiſito, emphyteutam ob incurſum commiſſum expellere, ſed melius erit ſi ex præſcripto iudicis fiat, ad vitanda ſcandala; de quo tamen vide Clar. *§.emphyteuſis, quæſt.19.* Gregor. Lop. *leg.28. verbo ſin mandado, tit.8. part.5.* Tiraquell. *in l.ſi vnquam, verbo Reuertatur, n.398.* Polyd.Rip. *obſeruat. 290.* Monald. *conſ.151. ſub num.17.* Menoch. *conſ.301.n.23.cum ſeqq.& remed.1. recup.n.78.* Surd. *de aliment.tit.1. quæſt.48.n.50.&* tit.9. *quæſt.25.n.77.* Fachinæ. *contron.lib.1. cap.93.* Aloyſ.Ricc. *in collect. deciſ. part.2. collectan.303. verſ. vnde infero primò,* Gam. *Luſit.deciſ.4.n.2.& deciſ.333.n.5.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.18. n.8.& 9.& quæſt.21.n.2.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambiguis conuent. lib.22. tit.27. n.31.* Bernard.Græuæ. *ad praxtic. Camera Imper.lib.2. concluſ. 51. conſid.1.* Gutier. *de iurament. confirmat. part.1.cap.31.n.2.* Molin. *de Iuſtit.tract.1. diſput.453. num.23.* Cald.Pereira *de extinct.emphyt.quæſt.17.n.26. & ſeq. & poſt quæſt. forenſ. in comment. ad §. ſed hæc, num.92. Inſtit.de inoff.teſtam.& conſil.2. num.20. cum ſeqq.* Rebell. *d.part.2.lib.13. quæſt.12.*

20 In ead. gloſſ. ibi, *ſed quid ſi fecerit pactum dominus*, &c. Notatur ad hoc, quod validum eſt pactum vt emphyteuta ob non ſolutum canonem non incidat in commiſſum, vt per Cardin.Mantic. *d.lib.22. tit.21. num 46.* Molin. *dict. tract.2. diſput.453. num.17.* vbi *num.18.* poſt Valaſc. *quæſt.4. num.4.* ſimiliter reſoluit 21
validum eſſe pactum, vt ante triennium non ſoluendo penſionem incidatur in commiſſum.

In eadem gloſſ. ibi, *item ſi triennio elapſo dominus* 22
recipiat penſionem omnium annorum, &c. Notatur ad hoc, quod ſi triennio elapſo proprietarius penſiones debitas ab emphyteuta recipiat, nulla facta proteſtatione, cenſetur illi tacitè remittere pœnam commiſſi, de quo tamen vide Gig. *de penſion. quæſt.37.n.2.* Clar. *dict. §.emphyteuſis, quæſt.10.n.1.& 2.* Sarment. *lib.3.ſelect.cap.6.à princ.* Tiraquell. *de retractu lig.§.1.gloſſ.10. n.22.& §.24. gloſſ.vnic. n.11.* Burſat. *conſil.127.n.90. vol.1.& conſ.181.ex num.3. vol.2.* Menoch. *remed.9. recuper. num.152. & 158. & conſil.20. num.58. vol.1. & de præſumpt. lib.3. præſumpt. 45. num. 8. & præſumpt.112.num.1.* Maſcard. *de probat. concluſ.252.& concluſ.417. n.4.& concluſ.881. n.6. & concluſ.1262. num.24. & concluſ.1316. num.2.* Flores de Mena *ad Gam.deciſ.72.num.5.* Molin. *d.tract. 2. diſput.453.n.8.* Cardin. Mantic. *dict.lib.22. tit.33.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.49.num.22.30.& ſeq.* Cald.Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.38. num.7.* Rebell. *d. part.2. lib.13. quæſt.11.* Ccned. *d.collect.144. num.11.*

Vtrùm autem proprietarius expellens emphyteu- 23
tam priuatum ob non ſolutam penſionem tribus annis, poſſit inſuper petere penſiones illorum trium annorum? vide Molin. *d.diſp.453. n.8. verſ. hinc facilè,* Cardin.Mantic. *d.lib.22. tit.33.num.5.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.633. num.38. cum ſeqq.* meipſum *in praxi exigendi penſiones, quæſt.10.à num.3.*

In eadem gloſſ. ibi, *item quis probabit vtrùm em-* 24
phyteuta, &c. Notatur ad hoc, quod emphyteutæ aſſerenti ſe ſoluiſſe penſionem, incumbit onus probandi, alioquin pronuntiabitur incidiſſe in commiſſum, vt per Gig. *de penſion.quæſt.76.n.vlt.* Clar. *d.§.emphyteuſis, quæſt.10.n.4.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.21.n.9.* Maſcard. *de probat. concluſ.601. n.4.& concluſ.603. n.32. & concl.1318.num.3.* Surd. *de aliment.tit.1. quæſt.48. num.54.* Molin. *d.tract.2. diſp.453. num.19.*

In eadem gloſſ. ibi, *item quid ſi emphyteuta pro-* 25
miſit pœnam, &c. Notatur ad hoc, quod ſi in contractu emphyteutico pœna alia fuit impoſita penſionem non ſoluenti, ſi duobus, aut tribus annis continuis penſionem non ſoluat, incidit in commiſſum, vt per Molin. *d. diſp.453. num.16.* vbi ſubdit quod non tamen poteſt proprietarius vtramque pœnam exigere, ſed alteram quam maluerit, niſi in pactum fuiſſet deductum, vt poſſet exigere vtramque.

In eadem gloſſ. ibi, *pro quo quadraginta annis ſol-* 26
uit penſionem, &c. Notatur ad hoc, quod vbi quis poſſedit fundum per longiſſimum tempus, ſoluendo penſiones, præſumitur emphyteuta, etſi titulus non oſtendatur, de quo vide Balb. *de præſcript. 1. part.3. princip. quæſt.10.n.35.* Tiraquell. *in ſimili tractat. §.1. gloſſ.4. verſic. decimoſextò,* Anton.Gabr. *commun.tit.de præſumpt. concluſ.1.n.18.* Menchaq. *illuſtrium controuerſ.cap.62.* Gam. *Luſitan.deciſ.149.n.4.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.109.n.1.* Maſcard. *de probat. concluſ.337. & concluſ.1316. num.6.& concluſ.1320. num.8.* Cald. Pereira *de renonat. emphyteuſ. quæſt.15. num.2. verſic. tertiò, cum ſeqq. & quæſt. forenſ. lib.1. quæſt.11. num.7. verſic. nec verò, & de empt.& vendit. cap.7. num 12.* & poſita *in collectan. ad cap.potuit, de locato, n.162.* intellige ſi de initio locationis non conſtiterit, & ab antiquo prædia à colonis, ſuiſque prædeceſſoribus vniformi penſione poſſeſſa fuerunt, multis factis melioramentis; nam quando conſtat quod res à principio fuit titulo locationis conceſſa pro certa penſione ad modicum tempus ſoluenda ſingulis annis, & deinde longiſſimo tempore colonus ipſam poſſedit, eandem penſionem perſoluens quolibet anno,

anno, & contendit ſe ius coloniæ perpetuæ præſcripſiſſe, tunc non præſumitur emphyteuſis, nec colonia perpetua, ſed lapſis ſingulis annis, aut terminis prioris conductionis, præſumitur facta reconductio: vide Honded. *conſil.85.à num.10.lib.1.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.20. num.12.* latè *conſ.192. per tot.* vbi diſputat an ius coloniæ præſcribi poſſit, Molin. *d. tractat.2. diſput.449. num.8. cum ſeqq.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib.lib.1. quæſt.15. num.51.* & latè & eleganter *lib.2. quæſt.22. num.68. cum multis ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.5. tit.15. num.30.*

18 In gloſſ. *Et ſecundùm legem*, ibi: *ſed quid ſi ille, qui ſoluere debuit, ignorauit*, &c.] Notatur ad hoc, quod emphyteuta penſionem ob ignorantiam non ſoluens, minimè incidit in commiſſum, vt per Corbul. *tit. de cauſa priuationis ob non ſolutum canonem, limit.20.* Maſcard. *de probat.concl.881. num.5.* Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num.92. & de renouat.emphyt. quæſt.5.num.25.& de reſolut.emphyt. cap.7. num.18.* Seraphin. *de privileg. iuram. priuileg.4. num.131.* Cardin. Mantic. *d. lib.22. tit.27. num.40.* Molin. *d.diſput.453.num.11.* Rebell. *d.part.2. lib.13.quæſt.8. num.1.* & alios per me citatos *in collect. ad d.cap. potuit, num.102.*

SVMMARIVM.

2 *Melioramenta, niſi aliud ſit conuentum, emphyteuta alienare nequit ſine conſenſu domini: poſt denunciationem factam domino poſt elapſum ſpatium duorum menſium licitè alienat, num.2.*

3 *Melioramentorum denuntiatione legitimè factâ, & ſpatio duorum menſium elapſo, nouum emphyteutam melioramentorum emptorem dominus admittet, & ſoluta parte emptionis quinquageſima pro laudemio ſubſcriptionis eundem recipiet.*

4 *Emphyteuta nouus legitimè domino priùs requiſito emens melioramenta, nec ad inſtantem petitionem, conſenſum & ſubſcriptionem impetrans, emponemata ad alium transferre poteſt.*

5 *De emphyteuta emphyteuſim alienante ſine domini directi conſenſu, remiſſiuè.*

6 *Melioramenta ſunt bona propria illius, qui ea fecit.*

7 *Emponemata, quæ* melioratio *noſtris, eſt ius quod emphyteuta agrum colendo acquirit.*

8 *Emphyteuta ſua culpa, ſcilicet ob penſionem non ſolutam, eiecto, rem non poteſt retinere prætextu melioramentorum.*

9 *Perſona prohibita habere rem emphyteuticam, quæ remiſſiuè.*

10 *De laudemiis, & quando debeantur, remiſſiuè.*

L. Cùm dubitabatur. III. & vlt.

Idem A. Iuliano P. P.

1 Melioramenta, niſi aliud ſit conuentum, emphyteuta ſine domini conſenſu alienare nequit.
2 Melioramenta emphyteuta poſt denunciationem factam domino poſt elapſum ſpatium duorum menſium licitè alienat. Item denunciatione melioramen-
3 torum legitimè facta, & ſpatio duorum menſium elapſo, nouum emphyteutam, & melioramentorum emptorem dominus admittet, & ſoluta parte emptionis quinquageſima pro laudemio ſubſcriptionis eundem recipiet. Emphyteuta nouus legitimè domino
4 priùs requiſito emens melioramenta, nec ad inſtantem petitionem, conſenſum & ſubſcriptionem impetrans, emponemata ad alium transferre poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.* Aloyſ. Leo *in 4. fol.49.*

De emphyteuta emphyteuſim alienante ſine domini directi conſenſu, vide Ordin. Regiam Luſitan. *lib.4. tit.38.* Duen. *regul.40.* Cald. Pereira *de extinct. emphyteuſ. cap.3.* Cened. *ad Decretal. collectan.144.* Molin. *de Iuſtit.tractat.2. diſp.459.cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.22. tit.28.* Rebel. *de obligat. inſtit. part.2.lib.13.quæſt.4.* plures, quos plena manu retuli *in collect. ad cap.potuit, de locato, num.46. cum ſeqq.* 5

Hanc legem in Gallia non ſeruari aſſerit Tiraquell. *de iure mariti, gloſſ.8. num.205.* & in quouis alio Regno, vbi de conſuetudine ſit introductum, vt alienatio fieri poſſit ſine domini conſenſu, ſecundùm Valaſc. *de partit. cap.25. num.32.* & addit Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.7. num.17.* quod interdictio huius legis eſt iuris poſitiui, ac proinde eam abrogare conſuetudo in contrarium poteſt; & idem repetit *cap.8. num.18.*

Suas meliorationes, &c.] Notatur ad hoc, quod melioramenta ſunt bona propria illius, qui ea fecit, vt per D.Barboſ. *in l.diuortio, §.fin. ff.ſoluto matrimonio, part.1.num.49.* & ideo efficiuntur ipſius emphyteutæ, atque eius hæredum. Burg. de Paz *quæſt. ciuil.quæſt.6.num.7.* Hieronym. Gabr. *conſil.80. num.26. lib.1.* Mieres *de maior.part.1.quæſt.10.à num.12.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap.6. num.22.* Gabr. Aluarez *de priuileg.pauperum, part.1.quæſt.41, num.8.* 6

Emponemata.] Græcum vocabulum, *melioratio*, noſtris dicitur, & eſt ius, quod emphyteuta agrum colendo acquirit; primùm enim cœpit contractus emphyteuticus, vt ſterilia tantùm concederentur, in meliorem ſtatum plantationibus reddenda: ita Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verbo Emponema*, Connan. *comment.iuris lib.7.cap.12.num.2.* Alciat. *lib.1.parerg. cap.36.* Forcatul. *dialog.19.num.3.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.2. num.1.cum ſeq.* Didac. à Britto *ad cap. potuit, §.1.num.1.de locato, fol.333.* 7

Sine conſenſu domini meliorationes, &c.] Nota quod emphyteuta ſua culpa, ſcilicet ob non ſolutam penſionem eiecto, rem non poteſt retinere melioramentorum prætextu, vt per Clar. *§. emphyteuſis, quæſt.45.* Gail. *lib.2. obſeruat.121. num.15.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ.deciſ.117.à num.33.* Matienſ. *l.6 gloſſ.3. num.7. tit.7. lib.5. noua Recopilat.* Anton. de Amatis *variarum reſol.14. num.1.* Mateſcot. *variarum reſol. lib.2.cap.110. num.13.& 15,* Ouid. de Amicis *de iure emphyt. quæſt.73. num.5.* 8

Iis tamen perſonis, &c.] Quæ autem ſunt hæ perſonæ, quæ prohibentur habere rem emphyteuticam, vide poſita *in collectan. ad cap. potuit, de locato, ſuper gloſſ. verbo prohibetur, num.168. cum ſequentib.* 9

Niſi quinquageſimam partem pretij, &c.] De laudemiis, quando debeantur, vide poſita *in collectan. ad dict.cap.potuit,num.20.cum multis ſequentib.* 10

In gloſſ. *Alij vendere*, ibi, *ſed an donare*, &c. Vide de hoc Doctores, quos plena manu citaui *in collect. ad d.cap.potuit, num.54.* quibus addo Didac. de Britto *ad d.cap. potuit, §.2.num.12.*

Io ead. gloſſ. ibi, *item ſi primus emphyteuta vendiderit, & ſecundus velit nunc vendere, cuius exquiratur conſenſus, domini, vel emphyteuta primi?* Vide de hac quæſt. dicta per me *in collect. ad ſæpe citatum cap. potuit, num.8.*

COLLECTANEA DOCTORVM

In librum quintum Codicis.

De ſponſalibus, & arrhis ſponſalitiis, & proxeneticis.

TIT. I.

SPONSALIA definiuntur, mentio & repromiſſio futurarum nuptiarum, *ff. hoc tit. l.1.* Dicta autem ſunt à ſpondendo, quia veteres ſolebant ſtipulari & ſpondere vxores futuras, Itaque à ſpondendo, ſponſi, ſponſæ, & ſponſaliorum appellationes ortæ ſunt, *ff. eod. l.2. & 3.* Hodie tamen etiam nudo conſenſu ſponſalia contrahi poſſunt, *ff. eod. l.4. & l.ſponſalia 11. Arrha ſponſalitia* ſunt, quæ ſponſæ à ſponſo dantur in argumentum contractorum ſponſalium, vt his impletis, id eſt, nuptiis contractis, reddantur, vel in donationem propter nuptias imputentur. *Proxenetica*, de quibus hîc agitur, ſunt præmia, quæ dantur conciliatoribus ſponſalium, vel nuptiarum. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec.

De ſponſalibus vide Alciat. *lib. 1. parerg. cap.2.* Connan. *commentar. iuris ciuilis, lib.8.cap.2.* Alex. Carret. *tom.9. tract. Doctor. fol.61.* Ant. Gubert. *eod. tom.9. fol.45.* Ioan. Andr. *ibid. fol.2.* Thadæum Piſonem, Laurent. Nerdecet. Cypræum, & Cou. *in 4. lib. Decretal. epit. de ſponſalibus*, Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p.2. lib.8. cap.2. cum ſeqq. vſque ad cap.8.* Perez *ad rub. tit.1. lib.5. Ordinam.* Ant. Cuch. *lib.5. inſtit. maior. tit.10.* Henriq. *in ſum. lib.11. cap.13.* Viuald. *in candel. aureo, p.1.* vbi de ſponſalib. Arimin. Tepat. *variarum ſent. tit.424. de ſponſalibus, & arrhis ſponſalitiis.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. part.3. tit.1.* Kizel. *in ſynopſi matrim.* Ioach. à Beuſt. *in tractat. de iure connub. part.1. de ſponſ.* Henric. Bocer. *in diſp. de iure vniuerſo, tom.1. claſſi 1. diſp.8. de ſponſalibus*, Thom. Sanchez *in diſp. de ſancto matrimonij ſacramento, lib.1. de ſponſalib.* Ioan. Gutier. *canon. quaſt. lib.3.* qui etiam circa ſponſalia de futuro verſatur, Rebell. *de oblig. iuſt. p.2. lib.4. de ſponſalibus*, Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.31. cap.34. cum ſeqq. ex n.245. vſque ad 269.* vbi de materia ſponſaliorum, Martin. Bonacin. *in tract. de ſponſalib. & matrim.* P. Hurtado *in ſimili tract.*

De arrhis, vide Gregor. Lop. *in l.1. tit.11. part.5.* Ant. Gom. *l.50. Tauri, n.12.* Roder. Xuar. *in tit. de arrhis*, Cou. *de ſponſalib. part.2. cap.3. §.7. n.6.* Suar. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.1. n.87. cum ſeqq.* Nicol. Mozz. *de contract. tract. de matrim. tit. de accidentalib. matrimonij, n.1.* D. Bashol. *in l. ſi cum dotem, §. ſi pater, n.11. ff. ſoluto matrim.* Valaſc. *conſult.2. per tot.* Cabed. *Luſit. deciſ.177. & 183. part.1.* Alex. Trentac. *variar. reſolut. lib.3. tit. de matrim. reſol.2.* Molin. *de Iuſtit. tractat.2. diſp.431.* Sanch. *de matrim. lib.1. diſput.35. cum ſeqq.* Gam. *Luſit. deciſ.370.* Gutier. *in ſimili tract. c.18. & 19.*

De arrhis ſponſalitiis, vide Mozz. *d. tit. de accidentalibus matrim. n.2.* Molin. *d. tract.2. diſp.290. à princ.* Rebell. *d. part.2. lib.6. quaſt.5.* Et de ſponſalitia largitate integrum tractatum edidit Ioannes Federicus de Solis.

De proxeneticis, vide Connan. *comment. iuris lib.8. cap.2.* Alciat. *lib.1. diſpunct. cap.22.* Guid. Pancirol. *in theſauro var. lectionum, lib.2. cap.207.* Cuiac. *lib.11. obſeruat.18.* Caluin. *in ſuo Lexic. iurid. verbo proxeneticum præmium, & verbo proxenetica arrha*, Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p.2. lib.8. cap.8. num.1.* vbi quod in hac rubr. emendatiùs dicendum *de proxenetriis.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſalibus de futuro diſſolutis aliam ducere, & alij nubere licitum.*
2 *Sponſalia quibus ex cauſis diſſoluantur, remiſſiuè.*
3 *Ab ſponſalibus diſcedere cuiuis liberum, & nubere alij cui velit.*
4 *Sponſalia obligare ſub mortali.*
5 *Sponſalium fidem ſeruare an cogendus ſit per iudicem, qui citra legitimam cauſam ea implere recuſat, remiſſiuè.*

L. Alij deſponſatæ. I.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Annonariæ.*

DIſſolutis ſponſalibus de futuro aliam ducere, & 1
alij nubere licitum eſt. Colligunt ex Ord. Cyn.
Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard.
Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.50.* Sebaſtian. Næu. remiſſiuè
Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*
Quibus ex cauſis ſponſalia diſſoluantur, vide latè 2
Sanch. *de matrim. lib.1. à diſp.41. vſque ad 74.*
Ex hoc videtur colligi, liberum eſſe vnicuique ab 3
ſponſalibus diſcedere, & nubere alij cui velit: vnde
ſponſalia minimè obligare ſub culpa lethali, tenet
ſub dubio Gratian. *27. quaſt.2. §. ſed aliud, & §. fin.* Sed 4
tanquam certum eſt illa obligare ſub peccato mortali;
nam hæc lex per Canones correcta eſt *in capite
Atho, & in cap. deſponſatas, & in cap. de coniugali, 27.
quaſt.1. & in cap.2. & in cap. ex litteris, el 2. & in cap.
requiſiuit, de ſponſalib.* Brunel. *de ſponſalib. concluſ.6.
num.9.* Alexand. Carret. *eod. tract. lib.1. cap.11.* Sarmient.
ſelect. lib.1. cap.5. num.3. Petr. de Ledeſma *de
matrim. quaſt.43. art.1. dub.3.* Henriq. *in ſum. lib.11. de
matrim. cap.13. num.2.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum
immunit. lib.3. cap.21. num.86. & ſeq.* Gutier. *de iuram.
confirmat. part.1. cap.51. num.5.* Matienſ. *ad rubr.
tit.1. lib.5. nouæ Recop. num.43.* Sanch. *de matrim. lib.1.
diſp.27. per tot.* vbi *diſp.29.* diſcutit vtrùm cogendus 5
ſit per iudicem ſponſalium fidem ſeruare, qui citra
legitimam cauſam ea implere recuſat.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Sponſa de futuro ſponſum abſentem in eadem prouincia per biennium; expectat, quo elapſo alteri nubit impunè, & num. 2. diſtingue circa temporis ſpatium, vt n. 3. 4. Ius Canonicum an correxerit ius ciuile, & ita non ſit neceſſarium expectare tempus iure ciuili præſcriptum, remiſſiuè n. 5.*

L. Si is qui. II.

Impp. CONSTANTIN. A. & CONSTANS C. *ad Pacatianum P. P.*

1 SPonſa de futuro ſponſum abſentem in eadem prouincia per biennium expectat, quo elapſo alteri nubit impunè. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 8. tit. 2. part. 4.* ibi, *quando alguno dellos ſe va a otra tierra, e no la pueden fallar ni ſaber de eſta, debe el otro eſperar faſta tres años.* Latè Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 54. per tot.* Rebell. *de oblig. inſtit. p. 2. lib. 4. quæſt. 8. ſect. 3. n. 13. cum ſeqq.*

3 Verùm quia in hac materia circa temporis ſpatium iura variè diſponere videntur, ea communior & probabilior Doctorum ſententia ſic conciliat. Aut ſponſus abeſt ex cauſa probabili & iuſta, & tunc ſi in eadem ſit prouincia, eſt biennio expectandus, vt text. *in præſenti* decidit; ſi in alia, triennio, iuxta *l. 2. Cod. de*

4 *repud.* Aut abeſt ex cauſa neceſſaria, vt ob parentum obitum, morbum, & cætera, & tunc expectandus eſt donec ceſſet impedimentum, iuxta *l. ſæpe, ff. hoc tit.* Ita poſt gloſſ. *ibi* Doctores communiter *in cap. de illis, hoc tit.* vbi Ioan. Andr. *num. 6.* Butr. *num. 5.* Præpoſ. *num. 4.* Alex. de Neuo *num. 14.* Brunel. *de ſponſalib. concl. 8. n. 3.* Carter. *lib. 1. de ſponſalib. cap. 15.* Couar. *de ſponſalib. p. 1. cap. 5. in initio, n. 7.* Ant. Cuch. *lib. 5. inſtit. maior. tit. 10. n. 64.* Nau. *in man. cap. 22. n. 26. caſu 4.* Viuald. *in candel. aureo, p. 1. de ſponſal. cap. 5. num. 36.* Matienſ. *ad rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 48. lib. 5. noua Recop.* Menoch. *de arbitr. cent. 3. caſu 455. n. 7.* Sanch. *d. diſp. 54. n. 4.* vbi ſubdit quod poterit iudex tempus hoc reſtringere ob fornicationis alterius ſponſi periculum, vel ex alia iuſta cauſa; & quod ſimiliter poterit ex cauſa iuſta hoc tempus protrahere.

5 An ius Canonicum correxerit ius Ciuile, & ita non ſit neceſſarium expectare tempus iure Ciuili præſcriptum? vide poſita *in collect. ad d. cap. de illis, hoc tit.* & citatos per Sanch. *d. diſp. 54. ex num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Arrhæ reſtituuntur nuptiis non inſecutis, niſi alterutra pars de mora, aut culpa accuſari, & conuinci poſſit, & num. 2.*

3 *Arrhas apponere per ſponſalium fidei violatorem, licitum.*

4 *Arrha iure Cæſareo quid.*

5 *Arrharum nihil lucratur ſponſa per oſculum.*

L. Arrhis ſponſaliorum. III.

Imppp. GRAT. VALENT. & THEOD. AAA. *Eutropio P. P.*

1 NVptiis non inſecutis arrhæ reſtituuntur, niſi alterutra pars de mora, aut culpa accuſari, & conuinci poſſit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 1. tit. 11. part. 4. l. 2. tit. 1. ead. part. l. 39. tit. 11. p. 5.* Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 3. §. 7. n. 10. cum ſeqq.* Cuiac. *lib. 11. obſeru. 17.* D. Aluar. Valaſc. *conſult. 2. n. 1. verſ. & in huiuſmodi*, vbi ait in hoc texto probari, quod datis arrhis, ſi interea ſponſus, vel ſponſa è viuis migrabant, reſtituebantur ei, qui dederat, niſi cauſam vt nuptiæ non celebrarentur, defuncta perſona præbuiſſet. Sanch. *de matrimon. lib. 1. diſput. 36. num. 4. & 6.* vbi per hunc text. tenet quod qui citra culpam à ſponſalibus reſilit, non amittit arrhas, quas tradidit, ſed ipſi reſtituendæ ſunt, niſi tradens arrhas in mora fuerit ante obitum ſuum, vel recipientis contrahendi matrimonium. 2

Notatur ad hoc, quod licitum eſt arrhas apponere amittendas per ſponſalium fidei violatorem, vt per Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 35. num. 2.* 3

Notatur etiam ad hoc, quod arrhæ iure Cæſareo ſunt illud, quod datur ab ſponſis in ſignum, ſeu pignus futuri matrimonij ad eius firmitatem, & ſecuritatem, quod celebratur, vt per Roder. Xuar. *in tit. de las arrhas, in princ.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, num. 12.* Couar. *d. §. 7. num. 6.* Valaſc. *d. conſ. 2. num. 1.* 4

In gloſſ. *Defuncta*, ibi, *interuenerit oſculum*, &c. Notatur ad hoc, quod nihil harum arrharum lucratur ſponſa per oſculum, vt per Sanch. *d. lib. 1. diſp. 36. n. 3.* 5

SVMMARIVM.

1 *Mater pactum de filia nuptiis init, quod tutor diſſoluere nequit.*

2 *Matres cupere filias ſuas collocari viris nobilibus.*

3 *Mulier dotata dicitur ex dote promiſſa, ac ſi tradita fuiſſet.*

4 *Fœminarum conſilium inualidum, fragile, & infirmum.*

L. Si pater. IV.

Impp. HONOR. & THEOD. AA. *ad Martianum P. P.*

MAter, vt fideliſſimus liberorum amicus, pactum de filiæ nuptiis init, quod tutor diſſoluere nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom. 1. pag. 371.* 1

Notari ſolet hic text. ad hoc, quod matres cupiunt filias ſuas nobilibus viris collocari, vt per Tiraq. *de nobilit. cap. 37. num. 116.* 2

Quod à patre decebitur deſtinatum, &c.] Ergo ex dote promiſſa dicitur mulier dotata, ac ſi tradita fuiſſet, vt per Tiraq. *ad fin. tit. 2. de retractu conuent. num. 32.* 3

Laborare conſilium.] Notatur ad hoc, fœminarum conſilium inualidum, fragile, ac infirmum, vt per Tiraq. *l. 1. connub. gloſſ. 1. p. 1. n. 70. & ſeq.* Nam in fœminis vtplurimùm non eſt animi fortitudo, conſtantia, prudentia, & liberalitas, vt per eundem Tiraq. *de iure primog. quæſt. 10. à n. 13.* Burg. de Paz *in proœm. legum Tauri, num. 39. cum ſeqq.* 4

SVMMARIVM.

1 *Recedens à ſponſalibus legitimè celebratis, modò non ſit minor 25. annis, arrhas reddit duplicatas, & n. 5. 6. 7. de iure Canonico quid, remiſſiuè n. 8.*

2 *Deſponſata ex iuſta cauſa recedentes à ſponſalium promiſſione, ſimplices duntaxat arrhas reſtituunt.*

3 *Diſpoſitum quoad Arrhas de ſponſa, extenditur ad ſponſum, & arrharum quadruplex pœna non contenditur.*

4 *Matrimonia libera nulli pœnali ſtipulationi ſubjici, & pœnalem ſtipulationem in matrimoniis nullius eſſe momenti.*

9 *In ſponſalium contractu an poſſint etiam interuenire fideiuſſores & pignora, remiſſiuè.*

10 *In arrhis promiſſis an locum habeat diſpoſitio huius leg. remiſſiuè.*

11 *Arrhas amittit tradens eas, ſi culpa ſua matrimonium non ſequatur, eo autem ſequuto, redeunt ad tradentem.*

12 *Arrhas matrimonij nomine qui receperit, ſi poſtea recuſet contrahere matrimonium, tenetur eas, & quidem duplicatas reſtituere.*

13 *Arrha vt valeant, neceſſariò tradenda ſunt.*

14 *Contractus tempore ſi iam aderat iuſta cauſa excuſationis, qua poſtea detecta eſt, & creditor nihilominus ſimpliciter contraxit, ſibi imputet.*

15 *Clauſ. Rebus ſic ſtantibus, in omnibus actibus & diſpoſitionibus ſemper intelligitur.*

16 *Arrhas tradens, ſi bona fide contraxit ſponſalia, ignorans impedimentum, illas non amittit: ſi autem conſcius, arrhas traditas non repetet.*

L. Mulier. V. & vlt.

Impp. LEO & ANTEMIVS AA.
Erithrio P.P.

1 REcedens ab ſponſalibus legitimè celebratis, modò non ſit minor 25. annis, duplicatas reddit ar-
2 rhas. Item deſponſatæ perſonæ ex iuſta cauſa recedentes à ſponſalium promiſſione, ſimplices duntaxat ar-
3 rhas reſtituunt. Diſpoſitum quoad arrhas de ſponſa, extenditur ad ſponſum, & arrharum quadruplex pœ-
4 na non extenditur. Matrimonia libera nulli pœnali ſtipulationi ſubjiciuntur, & pœnalis ſtipulatio in matrimoniis nullius eſt momenti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1 n. 1. ſup. hoc tit.*

5 De materia vide Aluar. Valaſc. *conſ. 1. n. 1. verſ. quod ſi*, vbi ait quod ſi ſtetiſſet per recipientem arrhas quin matrimonium celebraretur, tunc reſtituere tenebatur quod acceperat, & aliud tantundem, niſi eſſet perſona minor, quia tunc ſolùm quas receperat, reſtituebat; ſi verò erat pater, auus, vel alius aſcendens qui receperat, & per eos ſtetiſſet abſque iuſta, & nouè in notitiam perueniente, vel nouiter emergente cauſa, ne matrimonium perficeretur, tenebatur ipſi reſtituere duplicatas arrhas (licet olim ad quadruplicatas teneretur) niſi partes de triplo, vel quadruplo conuenerint, vltra quod paciſci non licet: & citat Roder. Xuar. *in tit. de arrhis, in princip.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, num. 12.* ſubditque ideo hæc ita ſe habuiſſe in promiſſione arrharum, cùm pœna promiſſa in ſponſalibus, vel matrimoniis non valeat, nec exigi poſſit, & ideo eſſe, quia arrha datur in ſignum, & ad ſecuritatem rei geſtæ; pœna verò non pro ſecuritate, ſed vt ad nuptias adſtringantur contrahentes: quam rationem non carere ſcrupulo, tradit Sanchez *de matrim. lib. 1. diſp. 35. num. 2. in fine.*

6 Latè etiam Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 36. à n. 7.* vbi per hunc text. tenet quod quando alter contrahens ſolus tradidit arrhas, & culpa non tradentis matrimonium minimè ſequitur, tenetur hic reſtituere duplum, id eſt, ipſas arrhas receptas, & tantundem de ſuo patrimonio; & ſi conuentum ſit, vt reſtituat triplum, vel quadruplum, tenetur ad hoc, niſi contrahens ſponſalia ſit minor 25. annis, nec ætatis veniam impetrarit; tunc enim ſiue dentur arrhæ minori, ſiue tutori, vel curatori, aut alteri nomine minoris recipienti, quamuis per ipſum minorem ſtet, non tenetur amplius quàm id, quod recepit, reſtituere; & quando vterque arrhas dedit, & recepit, iniuſtè reſiliens ſuas perdet, & quas accepit reſtituet, & ſic ad dupli pœnam.

Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 4. quæſt. 7. n. 5.* vbi 7
ex hoc text. colligit arrhas in ſponſalibus ea lege tradi poſſe, vt ſi fidem fregit, qui eas dedit, amittat; ſi is qui accepit, eaſdem in duplo reſtituat, vel in triplo, quadruplóve, prout fuerit inter eos conuentum: vbi *n. 6. verſ. difficilis*, differit cur in ſponſalibus pœnam conuentionalem apponere non liceat, arrhas verò interponere liceat, & eas fracta fide amitti, vel reddi multiplicatas, & *num. 8. in fine*, ſubdit videri de mente huius l. loco arrharum pignus interuenire non poſſe.

Hactenus dicta ex hoc text. non ſunt iure Canonico correcta, ex Greg. Lop. *l. 84. verbo e todas, tit. 18, p. 5.* Sanch. *d. lib. 1. diſp. 36. ex num. 10.*

Vtrùm in foro conſcientiæ ante vllam iudicis ſen- 8
tentiam teneatur, qui fidem ſponſalium culpa ſua violat, arrhas receptas, & pœnam dupli legalem, ac quadrupli conuentionalem reſtituere? vide Sanch. *d. lib. 1. diſp. 37. per tot.*

An etiam in contractu ſponſalium poſſint interue- 9
nire fideiuſſores, & pignora? vide eundem Sanch. *d. lib. 1. diſp. 38.*

Quid in arrhis promiſſis, an in illis habeat locum 10
diſpoſitio huius text. vide Gregor. Lop. *l. 84. verbo è vino, tit. 18. part. 5.* Tiraquell. *de retractu conuent. ad finem tit. num. 36.*

Notatur hic text. ad hoc, quod ea eſt harum ar- 11
rharum natura, vt eas amittat tradens, ſi culpa ſua matrimonium minimè ſequatur, eo autem ſequuto redeunt ad tradentem, vt per Couar. *de ſponſalibus, part. 2. cap. 3. §. 7. num. 11.* Matienſ. *ad rub. tit. 2. gloſſ. 2. num. 5. lib. 5. noua Recopil.* Sanchez *d. lib. 1. diſp. 36. num. 2.*

Quod accepit, &c.] Notatur ad hoc, quod qui 12
arrhas nomine matrimonij acceperit, ſi poſtea recuſet matrimonium contrahere, tenetur eas, & quidem duplicatas reſtituere, vt per Tiraquell. *de iure conſtituti, part. 3. limit. 26. n. 4.* vbi *num. 8.* ſubdit omnia bene, ac citra controuerſiam inter ſe conuenire, hîc eſſe neceſſariam realem traditionem, non tamen ob id, quod lex iſta ſit pœnalis, ſed propterea quod hic text. vtitur verbo, *accipiendi*, quod veritatem ſignificat, & realem traditionem: & clariùs antea *limit. 10. num. 1.* dicit quod cùm hæc lex vtatur illo verbo, *accepit*, non ſatis eſt interuenire conſtitutum, ſed requiri veram traditionem. Vnde inferunt arrhas vt va- 13
leant, neceſſariò tradendas eſſe. Couar. *d. part. 2. cap. 3. §. 7. & 9.* Greg. Lop. *l. 59. verbo la pena, tit. 11. part. 5.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, num. 12.* & alij, quos refert & ſequitur Sanch. *d. lib. 1. diſp. 35. num. 3.*

Si quidem probatum fuerit, &c.] Notatur ad hoc, 14
quod ſi tempore contractus iam aderat iuſta cauſa excuſationis, quæ poſtea detecta eſt, ita vt creditor notitiam illius haberet; & nihilominus ſimpliciter contraxit, ſibi imputet, vt per D. Barboſ. *in l. in omnibus 14. num. 59. ff. de iudic. & num. 69.* poſt Roder. Xuar. *in tit. de los emplazamientos, §. fin. num. 41.* & alios dicit quod vt debitor non cogatur cauere, oportet probare creditorem ſcientem eum eſſe pauperem, ſcienter cum eo contraxiſſe.

Notatur etiam ad hoc, quod in omnibus actibus, 15
& diſpoſitionibus ſemper intelliguntur, rebus ſic ſtantibus, vt per Tiraquell. *in l. ſi vnquam, C. de reuocan. donat. in princip. num. 167.* & plures quos plena manu refero *in tract. de clauſul. vſufreq. clauſul. 179. num. 2.*

In gloſſ. *Tantummodò reddi*, ibi, *ſed illam legem* 16
intelligamus in ignorante, &c. Notatur ad hoc, quod ſi tradens arrhas, bona fide contraxit ſponſalia, ignorans impedimentum, illas non amittit: ſi autem conſcius fuit, non poteſt arrhas traditas repetere, vt per Sanch. *d. lib. 1. diſp. 36. num. 5.*

Si rector prouinciæ, vel ad eum pertinentes, ſponſalitias dederint arrhas.

Tit. II.

VEl *ad eum pertinentes*, ſcilicet perſonæ. *Sponſalia*, ideſt arrhas ſponſalitias, *dederint*. Nam ſponſalia in alia ſignificatione hîc accipiuntur, quàm ſuperiori tit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia cum Præſide prouinciæ, aut iuſſu illius cum alio inita, vt metu contracta, voluntate alterutrius contrahentis diſſoluuntur, & arrhæ talibus in matrimoniis intercedentes redduntur.*

2 *Ignorantia coniugum de impedimento non prodeſt ad dotem ex pacto, vel ſtatuto lucrandam, quando matrimonium habet perpetuam cauſam prohibitionis, quæ nunquam ceſſat.*

3 *Filium Poteſtatis offendens non debet puniri ea pœna, qua offendens Poteſtatem.*

4 *Prohibitionis cauſa ceſſante, ceſſat & prohibitio.*

5 *Contrahere quamuis non liceat iudici durante tempore ſuæ iudicaturæ, & intra territorium ſuæ iudicaturæ, poteſt tamen finito officio, niſi legitima præſumptio concurrat, quod adhuc duret ratio prohibitionis, an contractus durante officio celebratus poſſit conualeſcere, ſi conſenſus accedat eo finito, remiſſiuè num.6.*

7 *Matrimonium an liceat iudicibus contrahere cum ſubditis, remiſſiuè.*

8 *Pignora realiter tradita, pro arrhis.*

9 *Matrimonium non eſſe quando contrahentes blanditiis Principum inducti ſunt ad illud.*

10 *Blanditias Principum inferre metum viri conſtantis.*

11 *Preces iudicum metum inducere.*

L. Si quis. Vnic.

Imppp. Grat. Valent. *&* Theod. AAA. *Eutropio P. P.*

1 SPonſalia cum Præſide prouinciæ, aut iuſſu illius cum alio inita, vt metu contracta, voluntate alterutrius contrahentis diſſoluuntur, & arrhæ talibus in matrimoniis intercedentes redduntur. Colliguntur ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.*51. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Vide Roderic. Xuar. *in tit. de las ganancias*, id eſt de bonis acquiſitis, *in princip.n.7.* vbi per hunc text. tenet ignorantiam coniugum de impedimento, non prodeſſe ad dotem ex pacto, vel ſtatuto lucrandam, quando matrimonium habet perpetuam cauſam prohibitionis, quæ nunquam ceſſat, putà conſanguinitatis, affinitatis, vel frigiditatis: ſed ſi temporalem, putà inſtantis metus, tunc ſecus eſſe, metu ceſſante. Afflict. *in conſtit. Regni, lib.1.tit.49.n.4. cum ſeq. & in cap. ſi verò, n.17. cum ſeqq. de feudo Guardiæ*, vbi ponit nouem fallentias ad hunc text. Roman. *ſing.*487. Emman. à Coſta *in §. ſi arbitratu, ampl.9. n.8.* Gregor.Lop. *per text. ibi in l.2.gloſſ.12. verbo muger legitima, tit.9.part.4.* vbi ait quod text. iſte cum ſimilibus eſt correctus de iure Canonico; nam illius, & ſimilium prohibitio locum habebat eo tempore, quo matrimonium erat ſolùm contractum, vtpote inter Paganos, vt aduertit Azor. *inſtit. moral. part.2.lib.5. cap.2.quæſt.2.verſic.item objicies.*

Adminiſtrantium filios, &c.] Ex Bald. *hîc* colligit 3
Tiraquell. *de iure mariti gloſſ.2.n.58.* quod ſi ex forma ſtatuti offendens Poteſtatem puniri debet aliqua magna pœna, certè offendens filium Poteſtatis non punietur ea pœna, quamuis filius participet de dignitate patris.

Quod tempore poteſtatis, &c.] Notatur ad hoc, quod 4
ceſſante cauſa prohibitionis ceſſat prohibitio, vt per
Tiraquellum *in tract. Ceſſante cauſa, parte 1. n.212.*
Vnde quamuis iudici durante tempore ſuæ iudicatu- 5
ræ, & intra territorium ſuæ iuriſdictionis, non liceat contrahere; tamen finito officio bene poteſt, niſi legitima præſumptio concurrat, quod adhuc ratio prohibitionis duret, *l.Hiſp.2.tit.6.lib.3.noua Recop.* Auiles *ad cap.1. Prætor. in gloſſ. verbo durante ſuo officio*, Bobadill. *in ſua politica, lib.2.cap.12.n.35.verſ. la tercera*, Pereg. *de iure fiſci lib.4.tit.7. n.12. verſ. ampliia ſecundò*, Cald. Pereira *de empt. & vendit.cap.8.n.38.*
Sed quid ſi finito officio conſenſus accedat, an con- 6
tractus eo durante celebratus conualeſcere poſſit? vide text. *in l.2.§. prouincias verò, verſ. nec ratum ſit, C.de contract.iudic.* Auiles *ad cap.2.Prætor.in gloſſ.verbo de mercaderia, n.6.* Cald. Pereira *d.cap.8.n.17.*

Vtrùm liceat iudicibus contrahere matrimonium 7
cum ſubditis? vide *l.Hiſp.2.tit.14.part.4.* Auiles *dict. gloſſ.verbo de Mercaderia, n.37.* Bobadil. *in ſua politica, lib.2.cap.12.n.35. in fine, & lib.5. cap.3.n.119.* vbi alios laudat, & eis, & filiis ſuis non licere docent, filiabus verò permiſſum eſſe: & licèt contrafacientes puniantur, non annullatur matrimonium, niſi metus dederit cauſam contractui.

In gloſſ. *Pignora*, ibi, *hac appellauit arrhas*, &c. 8
Notatur ad hoc, quod pignora realiter tradita vocantur arrhæ, vt per Sanch. *de matrim.lib.1.diſp.38.n.3.*

In eadem gloſſ. ibi, *vel blanditiis induxit eam ad* 9
ſponſalitia, &c. Notatur ad hoc, quod non eſt matrimonium quando contrahentes blanditiis Principum inducti ſunt ad illud, vt per Sanch. *d. tract. de matrimon.lib.4.diſp.7. n.3.* vbi intelligit quando blanditiis Principum inſunt tacitæ minæ, vt quia ſolet Princeps ſæuire in ſuis blanditiis reſiſtentes; tunc enim incutiunt metum viri conſtantis.

Notatur ad hoc, quod blanditiæ Principum infe- 10
runt metum viri conſtantis, vt per Hippol. *ſing.*645. *incip. Aduertant Principes*, Burg.de Paz *conſ.25.n.72.* Quia blanditiæ Principum minis æquiparantur, vt citata hac gloſſ. dicit Maſcard. *de probat.concluſ.*193. *num.2.* vbi *num.* 8. ſubdit vltra blanditias neceſſe eſſe probare quod præceſſerint minæ, vel quod ſoleant tyrannicè ſæuire in eos, qui precibus ſuis blandis non obtemperant.

Notatur etiam ad hoc, quod preces iudicum in- 11
ducunt metum, vt per Tiraq. *de pœnis temper.cap.35. num.1. cum ſeqq.*

De donationibus ante nuptias, vel propter nuptias, & ſponſalitiis.

Tit. III.

DOnatio, quæ olim *ante nuptias*, hodie ex conſtitutione Iuſtinianea, *propter nuptias* dicitur, eſt donatio quæ fit propter nuptias, & propter dotem, & ἀντίφερνα quædam. *Sponſalitia donatio* eſt, quæ non dotis, ſed nuptiarum tantùm contempla

contemplatione ſit, vt munera quæ hinc inde dantur, mittuntur à ſponſis & eorum propinquis. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia vide *l. Hiſp. 1. tit. 11. part. 4.* vbi *gloſ. in margine,* Duaren. *ad tit. ff. ſoluto matrim. in tract. de donat. propter nuptias*, Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 11. à princip.* Roder. Xuar. *in tit. 2. de las arrhas*, ideſt de arrhis, *n. 29. cum ſeqq.* vbi *num. 31.* aſſerit quod donatio, quæ olim ante nuptias vocabatur, hodie propter nuptias dicitur, Bald. Nouell. *de dote, part. 6. ſpeciali* 14. Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 9. cum ſeqq.* Couar. *de ſponſal. part. 2. cap. 3. §. 7. n. fin.* Clar. *in §. donatio, q. 15.* Auendañ. iun. *ad l. 29. Tauri, gloſſ. 2.* Boët. *deciſ. 27.* Angul. *de meliorat. l. 9. gloſſ. 4. à princ.* Matienſ. *l. 1. gloſſ. 8. n. 8. cum ſeqq. tit. 6. lib. 5. noua Recopil.* D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem, §. ſi pater, n. 11. & in §. tranſgrediamur, n. 29. verſ. his præmiſſis, & à n. 30. & in l. ſi conſtante, n. 8. ff. ſoluto matrim.* Fachinæ. *controuerſ. iuris lib. 3. cap. 80.* Valaſc. *conſ. 2. n. 5. cum ſeqq. & de partit. cap. 13. n. 40. cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 1. cum ſeqq.* Ioan. Garcia *de donat. remun. n. 9. cum ſeqq.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 20.* Schurff. *conſ. 40. cent. 1.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 290.* Altimin. Tepat. *var. ſent. tom. 1. tit. 452. de donationibus propter nuptias, & lucro nuptiali viro competenti*, Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de matrim. reſol. 3.* Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 11. cap. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio ante nuptias poteſt conuerti in dotem, niſi donatio collata ſit in tempus matrimonij.*

2 *Donata ſimpliciter ſponſa à ſponſo, poſſunt in dotem conuerti, & n. 3.*

4 *Confeſſio recepta dotis, emiſſa à marito ante contractum matrimonium, in dubio facta cenſetur ſpe futuræ numerationis, niſi animus donandi alioqui appareat.*

5 *Augmentum, ſiue ſupplementum, eiuſdem eſt naturæ, & eodem iure regitur ac primum, cui eſt additum, niſi vrgeat diuerſa ratio, num. 6.*

L. Multùm intereſt. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. *Metrodoro.*

1 DOnatio ante nuptias in dotem poteſt conuerti, niſi donatio in tempus matrimonij ſit collata. Donata ſimpliciter à ſponſo ſponſæ, poſſunt in dotem

2 conuerti. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper 1. fol. 51.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Roder. Xuar. *in l. 1. tit. de las arrhas, n. 33.* vbi tenet hîc decidi, quod ſi maritus confeſſus eſt fundum in dotem recepiſſe animo donandi, cùm fundus eſſet ſuus proprius, & ſic animo augendi dotem, hoc fecit, quia cùm illa non ſit verè dos, ſed ex dicta confeſſione reſultet quædam donatio inter coniuges, quæ non valet, ideò vxor non poteſt talem fundum tanquam dotalem repetere, & ſic hic loquitur in donatione inter coniuges, quæ à iure erat reprobata. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 30. n. 3.* dum ait hîc probari quod ſi vir donaſſet, & tradidiſſet vxori futuræ, & demùm ab ea illud donatum reciperet in dotem, bene valebit. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 439. num. 14.* vbi poſt Valaſc. *conſ. 5. n. 5.* tenet per hanc legem, quod quando de confeſſione dotis receptæ facta ante matrimonium celebratum conſtaret fuiſſe factam animo donandi illam vxori, atque ſe adſtringendi eam reddere diſſoluto matrimonio, tunc ea confeſſio eſt nulla, ac proinde neque maritus, neque hæredes mariti tenentur illam reddere: & *num. 16.* qualiter procedat, declarat Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 6. n. 3.* vbi poſt Valaſc. *dict. conſ. 5. n. 4.* ex hac lege colligit, quod quando matrimonio nondum inito facta eſt confeſſio dotis receptæ, aut maioris ſummæ, de cuius receptione non conſtat, ſi certum ſit animo donandi factam eſſe, tunc donatio illa eſt prorſus inualida, & confeſſio. Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 12. num. 1. verſ. & hæc*, vbi citato hoc text. ait quod ſi donandi animo dotem auxerit maritus, nihil dicitur actum, & ob id à muliere, quod in dotem datum non eſt, repeti non poteſt.

Notatur ad hoc, quod confeſſio receptæ dotis à 4
marito ante matrimonij contractum emiſſa, in dubio facta cenſetur ſpe futuræ numerationis, niſi animus donandi alioqui appareat, vt per Bald. Nouel. *de dote, part. 10. n. 7.* Couar. *var. lib. 1. cap. 7. num. 6. verſ. eſt item hoc*, vbi ait ſe opinari hanc eſſe magis receptam à Doctoribus opinionem. D. Barboſ. *in l. 1. part. 6. n. 31. poſt princip. ff. ſoluto matr.*

Donandi animo dotem auxerit, &c.] Notatur ad 5
hoc, quod augmentum, ſiue ſupplementum eſt eiuſdem naturæ, & eodem iure regitur, vt primum, cui additum eſt, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloſſ. 18. num. 51. & 52.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ. 114. n. 28.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 1. lit. A, concluſ. 555. à num. 1.* Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt. 652. num. 6.* Rot. *de-*
ciſ. 71. num. 4. apud Farin. *part. 2. recent.* vbi declarat, 6
niſi vrgeat diuerſa ratio.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta ob finem, & cauſam nuptiarum celebrandarum, nuptiis non ſequutis reuocatur, & num. 2.*

3 *Donatio ſimpliciter facta, olim præſumebatur facta ex mera liberalitate, neque vllo caſu reuocabatur; hodie verò præſumitur fieri ob cauſam futuri matrimonij.*

L. Si præſidi. II.

Imp. ALEXAND. A. *Attalo.*

DOnatio facta ob finem, & cauſam nuptiarum 1
celebrandarum, nuptiis non ſequutis reuocatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2
Roder. Xuar. *in l. 1. tit. de arrhis, n. 14. ante verſ. ſecundò*, Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.*
§. 3. n. 4. verſ. ſi autem donatio, vbi quod donatio ſim- 3
pliciter facta, nihil alio dicto, olim præſumebatur facta ex mera liberalitate, neque vllo caſu reuocabatur; hodie verò præſumitur fieri ob cauſam futuri matrimonij, ex *l. cùm veterum, infr. hoc eod. tit.* Nam promiſſio facta ex cauſa futuri matrimonij, ſi non ſequatur matrimonium, ceſſat, & nihil debetur. Mandel. *conſ. 77. num. 18. & 29.* Ego ipſe *de Axiom. iuris vſufreq. axiom. 11. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier in dote promiſſa, & non ſoluta maritum fallens, non gaudet donatione promiſſa propter nuptias, & num. 2.*

3 *Fallendi verbum.*

4 *Fidem frangenti fides frangatur eidem.*

L. Pollici

L. Pollicitatione. III.

Idem A. Marcellæ.

1 MVlier in dote promiſſa, & non ſoluta, maritum fallens, donatione propter nuptias promiſſa non gaudet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ.22.num.16.* Roder.Xuar. *l.1. tit. de arrhis, num. 11.* vbi ex gloſſ. refert hanc circumuentionem potuiſſe eſſe duobus modis, Gozadin. *conſ.1.n.1.* Iaſ. *conſ.108.col.3.lib.2.* Aluar.Valaſc. *conſ.3.num.2. verſ. ſecundò*, vbi ait hunc text. loqui in muliere, quæ maritum circumuenit in dote, & ſic fallaciter ſe habuit, ex eo, quia verbum *fallere*, dolum & malitiam præ-
3 ſupponit. Sanch. *de matrim. lib.6. diſp.37.n.1.* vbi in hoc text. decidi ait, mulierem in dote fallentem non poſſe petere donationem ea cauſa ſibi factam, & *num.2.* ſubdit iſtam l. loqui in muliere, quæ fallaciter ſe habuit, & ſic mala fide.

4 Notari ſolet ad hoc, quod fidem frangenti fides frangatur eidem, vt per Socin. *reg.8.& 193.* Thom. de Thomaſſ. *in floribus legum, reg.129.* Card. Tuſch. *pract.concl.tom.3. lit.F, concl.337. per tot.* plures quos plena manu refero *de Axiomat. iuris vſufr. axiom.98. num.7. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta ſponſæ, in tempus matrimonij collata non valet: & num.2. confirmari morte donantis, num.3.*

4 *Paria eſſe cùm fiat aliquid tempore prohibitio, vel fiat tempore licito, & conferatur in tempus prohibitum: declara vt num.5.*

L. Quod ſponſæ. IV.

Imp. GORDIANVS A. *Marcello.*

1 DOnatio facta ſponſæ, in tempus matrimonij collata non valet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Greg.Lop. *l.23.gloſſ. fin. in med.tit.11.part.4.* Gutier. *pract.lib.2.quæſt.19.n.1.verſ. in contrarium*, vbi quod datum, vel traditum tempore nuptiarum, apertè cenſetur datum & collatum in tempus matrimonij, Sanchez *de matrim.lib.6.diſp.1.num.6.* vbi quod donatio ante contractum matrimonium facta non valet, ſi eius effectus differatur in matrimonij contracti tempus: & *num.7.* dicit non obſtare *leg. inter eos 28.ff.de donat. inter virum & vxor.* quia intelligitur quando donatio non refertur in tempus contracti matrimonij, ſed abſolutè fit, transferendo ſtatim dominium: quo caſu licèt poſtea ſequatur matrimonium, firma manebit
3 donatio. Idem Sanch. *eod. lib.6. diſp.14.n.2.* vbi reſoluit quod hæc donatio, quæ facta ante matrimonium, & collata in matrimonij tempus, inualida eſt, confirmatur donantis morte.

4 Notari ſolet hic text. ad hoc, quod paria ſunt quod fiat aliquid tempore prohibito, vel fiat tempore licito, & conferatur in tempus prohibitum, vt per Tiraq. *de iure conſtituti, part.3. limit.2.n.3. cum ſeqq. & de iure primog.quæſt.40.n.178.* Coſta *in l.Gallus, §. & quid ſi tantum, ff.de liberis & poſth. part.2. num.172.* Molin. *de primogen.lib.2.cap.7. ex num.40.* Mieres *de maiorat.part.1.quæſt.2. per totam*, Valaſc. *conſil.77.n.4.* Caſtill. *controuerſ. lib.4.cap.49.n.24.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.6. lit. P, concluſ.88. num.3.* vbi
num.4. declarat procedere quando ſubſtantia actus 5
confertur in tempus prohibitum, ſecus ſi executio ſola: plures quos refero *de axiomat. iuris vſufrequent. axiom.174.num.31.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta ob modum impoſſibilem inualida eſt.*

2 *Impoſſibile iure vitiat promiſſionem, etiam à ſciente factam.*

3 *Materfamilias, de vxore.*

4 *Promiſſio facta meretrici propter fornicationem, & ſic ex cauſa libidinis, dummodo abſit dolus, & fraus, valida eſt.*

L. Ea quæ. V.

Impp. VALENTIN. & GALLIEN. AA. *Theodoræ.*

DOnatio facta ob modum impoſſibilem non valet. Impoſſibile iure vitiat promiſſionem à ſcien- 1
te etiam factam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.* 2

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Palat. *in repetit. rubric. de donat. inter virum & vxorem, §.40. n.9. verſ. tertium*, vbi ait hîc decidi, quod ſi aliquis promiſit donare alicui mulieri, vt ſponſa fieret, quæ tamen ſua ſponſa eſſe non potuit, non tenetur illud adimplere, ſubditque ex Alexand. quod ideo hîc non potuit illa mulier agere, quia donatio continebat modum, ſeu cauſam impoſſibilem, quia illa non poterat eſſe ſponſa, cùm ille aliam haberet vxorem; & ita non erat in poteſtate mulieris, quod valeret matrimonium, vel quod duceretur in ſponſam, & propterea agere non poteſt virtute illius promiſſionis, latè Sarmient. *ſelect. interpr. lib.2. cap.3. num.14.* vbi ait ex hoc text. colligi, quod etiam in donatione impoſſibilis modus efficit promiſſionem irritam; intelligit tamen vt agi poſſit, non autem excipi, ex his, quæ gloſſ. *in leg. cùm donationis, C.de tranſact.* quæ voluit impoſſibilem modum in donationibus non nocere, vt ex contractu detur exceptio, non tamen vt detur actio.

Matremfamilias, &c.] Id eſt, vxorem, de quo 3
Tiraquell. *l.4.connub.gloſſ.1.part.4.num.7.*

In gloſſ. *Non potes, fin.* ibi, *neque enim paria ſunt*, 4
&c. Licèt hæc gloſſ. teneat quod datum meretrici non repetitur, tamen communis aſſerit quod meretrici promiſſio eius mercedis ob fornicationem, & ſic ex cauſa libidinis, dummodo abſit dolus & fraus, valet & tenet, & cogi ac compelli poteſt promiſſor à iudice ad ſolutionem dictæ promiſſionis, ac pretij actus venerei, vt per Viu. *tom.2. commun. opin. lib.8. tit.22.num.50.pag.363.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſa de futuro, non autem de præſenti, rectè quid donari poteſt.*

2 *In dubio donatio facta in vxoris domo præſumitur facta ſponſæ; in domo viri, facta vxori præſumitur, num.3.*

4 *Matrimonium coram Parocho, adhibitis duobus teſtibus, contrahendum.*

5 *Sponſus poteſt donare ſponſæ.*

6 *Sponſa ſi quid donatur dum eſt in via, & ducitur ad domum mariti, videtur donatum in domo patris.*

L. Cùm

L. Cùm in te. VI.

Imp. AVRELIAN. A. *Donatæ.*

1 SPonſæ de futuro, non autem de præſenti, rectè
2 quid donari poteſt. In dubio donatio facta in vxo-
ris domo, præſumitur facta ſponſæ; in domo viri fa-
cta vxori præſumitur. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5.
fol.51.verſo.*

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
l.50.Tauri, n.5. in fine, vbi dicit ſingularem & vni-
cum hunc textum ad hoc, quod ſi ſumus in dubio,
an donatio quæ fit ab ſponſo ſponſæ, ſit facta ante
matrimonium, vel poſt, adhibetur talis diſtinctio,
quod ſi in domo ſponſæ ſit facta, præſumitur adhuc
ſponſa, & valet; ſi verò in domo ſponſi ſit facta, præ-
ſumitur iam vxor, & non valet. Palat. *in repet.rub.de
donat.inter virum & vxorem, §.57.in princip.* Matth.
Colet. *de proceſſibus execut. part.1.cap.3.n.248.* Car-
din.Mantic.*de tacitis & ambiguis conuent.tom.2.lib.10.*
4 *tit.1. n.11.* vbi ſubdit hodie facilè conſtare poſſe, an
fuerit contractum matrimonium, vel non, quia de-
bet contrahi coram Parocho, adhibitis duobus teſti-
bus, iuxta diſpoſitionem Concilij Tridentini *ſeſſ.24.
de reform. matrim.cap.1.*

5 Notatur ad hoc, quod ſponſus poteſt donare ſpon-
ſæ, vt per Palat. *in repet.rubr. de donat.inter virum &
vxorem, §.59.n.2.* Natt. *conſ.316.num.1.* Surd. *de ali-
ment.tit.7.quæſt.18.num.8.*

6 In gloſſ. *Ante nuptias*, ibi, *ſed quid ſi in via*, &c.
Notatur ad hoc, quod ſi aliquid donatur ſponſæ, dum
eſt in via, & ducitur ad domum mariti, videtur dona-
tum in domo patris, vt per Surd. *deciſ.166.n.1.*

SVMMARIVM.

1 Tò Remanere, *æquipollet aliquando verbo* reddere,
& num.2.
3 *Mentem pro verbis attendere decet.*
4 *Verba à mente, non autem mens à verbis pendet.*

L. Si cùm ante. VII.

Imppp. CARVS, CARIN. & NVMER.
AAA. *Lucianæ.*

1 VErbum, *remanere*, aliquando æquipollet verbo
reddere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad
l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Abb. *conſil.361. n.5. lib.2.* Bart. *in l.Centario, n.51.
ff.de vulgari.* Bec. *conſil.240.n.46.volum.1.*

3 Notatur ad hoc, quod mentem præ verbis atten-
dere decet, & ſic quod verba ſunt intelligenda non ſe-
cundùm quod ſonant, ſed ſecundùm mentem, & in-
tentionem proferentis, vt per Tiraquell. *in l. ſi vn-
quam, verbo liberis, n.48. C. de reuoc. donat.* Surd.
conſ.431. n.35. Cardin.Tuſch. *practic. concluſ. tom.8.
lit.V, concl.93.à princip.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancell.
gloſſ.48.n.55.*Franc.Molin. *de ritu nupt.lib.3.quæſt.58.*
4 *num. 50.* Verba enim pendent à mente, non autem
mens à verbis. Menoch. *conſ.97.num.44.*

L. Si ante matrimonium. VIII.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA.
& CC. *Euphroſinæ.*

DE re donata in præiudicium donatarij nemo li-
citè teſtatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.

SVMMARIVM.

1 *Donatio perfecta per Principis reſcriptum non re-
uocatur, & num.3.*
2 *Ignorantia coniugum ignorantium impedimentum
non prodeſt ad dotem ex pacto, vel ſtatuto lu-
crandam.*
4 *Lucrum quæſitum, & radicatum pro damno habetur.*

L. Cùm te ſponſæ. IX.

Iidem AA. & CC. *Iuliano.*

DOnatio perfecta per Principis reſcriptum non 1
reuocatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.

Vide Roder. Xuar. *in tit. de las gaanancias*, ideſt 2
de bonis acquiſitis viri & vxoris, *num.8.* vbi per hunc
textum tenet quod ignorantia coniugum ignorantium
impedimentum non prodeſt ad dotem ex pacto, vel
ſtatuto lucrandam, quia deficit finalis cauſa impedi-
menti. Tiraquell. *in l.ſi vnquam, verbo liberis, n.19.
in med.* vbi quod donationes perfectæ, nec reſcripti 3
quidem auctoritate reuocari poſſunt.

Notatur ad hoc, quod lucrum quæſitum & radi- 4
catum pro damno habetur, vt per Cæſ. de Graſſis *de-
ciſ.1. à num.5. de verb. ſignific.* Gonzal. *ad regul.8.
Cancell.gloſſ.7.num.18.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio ſimplex facta ſponſæ non reuocatur, licèt
matrimonium non ſequatur, & num. 2. ſi matri-
monium perficiatur, res tota eo pacto donata fit
integrè donatarij: ſi verò non perficiatur, di-
ſtinguendum eſt, vt num.3.*

L. Si filiæ tuæ. X.

Iidem AA. & CC. *Dionyſio.*

DOnatio ſimplex facta ſponſæ non reuocatur, li- 1
cèt matrimonium non inſequatur. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

Vide Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.290.n.1.* vbi tra- 2
dit quod ante Conſtantini tempora, quod vnus ſpon-
ſus alteri donabat, niſi exprimeret ſe ſub conditione
matrimonij futuri donare, fiebat ſtatim abſolutè do-
natarij, itavt eſto matrimonium poſteà non ſequere-
tur, neque donatarius, neque hæredes illius teneren-
tur id reſtituere, vt patet ex hoc text. A tempore verò
Conſtantini ſancitum fuit vt eiuſmodi donatio (quan-
do aliud non exprimitur) ſemper facta intelligatur ſub
conditione matrimonij futuri. Quod ſi matrimonium
perficiatur, res tota eo pacto donata fit integrè dona- 3
tarij; ſi verò non perficiatur, diſtinguendum eſt, quo-
niam aut culpâ donantis non perficitur, & tunc ſimi-
liter res tota efficitur donatarij: quod ſi is, cuius cul-
pa matrimonium non perficitur, viciſſim aliquid do-
no ab altero ſponſo acceperat, nihilominus id inte-
grum reſtituit donanti; ſi verò culpa donatarij matri-
monium non perficitur, tunc id totum, quod dono
acceperat, reſtituit donanti, *ex l.veterum, infr.hoc eod.
tit.* de quo Sanch. *de matrim.lib.6.diſp.18.n.3. & 4.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio ſponſalitia non reuocatur ob mortem
ſponſæ.*

2 *Mortis*

2 *Mortis naturalis nomine, qua donatio inter coniuges confirmatur, comprehenditur etiam mors accidentalis gladij: ſecus ſi donator mortem ſibi conſciuerit ob ſceleris conſcientiam, vel etiam poſt mortem memoria eius damnata ſit, n.3.*

4 Tò Mors, *verificatur etiam in morte violenta.*

L. Si tibi res. XI.

Iidem AA. *&* CC. *Neæ.*

1 OB mortem ſponſæ ſponſalitia donatio non reuocatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 *Eo quòd ab hoſtibus poſtea interfectus eſt*, &c.] Notatur ad hoc, quod nomine mortis naturalis, qua donatio inter coniuges confirmatur, comprehenditur etiam mors accidentalis gladij, vt per Gregor. Lopez *l.4.verbo en ſu vida, tit.11. part.4.* Palat. *in repetit.rubr.de donat.inter virum & vxorem, §.70. n.1.*
3 Sanch. *de matrim.lib.6.diſp.14.num.1.* vbi cum Palat. *citato loco, num.2.* ſecus eſſe ait ſi donator mortem ſibi ob ſceleris conſcientiam conſciuerit, vel etiam poſt mortem memoria eius damnata ſit: idem reſoluit D.Barboſ. *in l.is ab hoſtibus 11. §. fin. n.6. verſic. qui etiam adducunt, ff.ſolut. matrim.* dum ex Bald. hîc tradit, quod licèt pactum de dote lucranda per mortem vxoris verificetur etiam in morte violenta illata per alium, non verò de morte procurata per paciſcentem.

4 Notari ſolet ad hoc, quod particula, *mors*, verificatur etiam in morte violenta, vt per Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, de teſtam. verbo condidit, el 2. num.10.* D.Barboſ. *d.num.6.in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio à ſocru perfectè facta non reuocatur, & num.2.*

3 *Donatio facta alteri coniugum per conſanguineos alterius coniugis perfecta eſt, & ſtatim valet.*

4 *Donatio contemplatione matrimonij facta valet, licèt matrimonium non ſequatur.*

5 *Donatio facta genero à parente filiæ, perfecta eſt à principio, & valida, penes eum ſoluto matrimonio permanſura.*

6 *Sponſalitiæ largitatis vis.*

L. Si mater. XII.

Iidem AA. *&* CC. *Timotheæ, & Cleotimæ.*

1 DOnatio à ſocru perfectè facta non reuocatur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Bald. *conſ.62. lib.1. & conſ.319. lib.4.* Alciat. *de præſumpt. reg.1. præſumpt. 18.* Auendan. *ad l. 29. Tauri, gloſſ.4. n.10.* Gutier. *practic. lib.2. quæſt. 120. num. 5. verſ. tertiò, & num.9. verſ. tertium*, vbi dicit, quod in præſenti conſtat matrem voluiſſe donare vxori, & ideo donatio non reuocatur, & donata efficiuntur propria vxoris, Roland. à Valle *conſ.10. n.11. verſ. non obſtant, lib.1.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem, §.3. n.4.* vbi tenet quod ſi iſta donatio, ſeu dotalitium fiat ex mera liberalitate donantis, hoc expreſſo quod nullo caſu ad donantem reuertatur, tunc nullo caſu reuocatur, ſiue interueniat oſculum, ſiue non, ſiue ſteterit per recipientem,
3 ſiue per caſum, & §.14.*num.1.* vbi dicit hîc eſſe caſum, quod donatio facta alteri coniugum per conſanguineos alterius coniugis, perfecta eſt, & ſtatim valet, & tenet, & per conſequens ius eſt ſibi quæſitum, vnde res ſic donata efficitur ſua, & illam transfert ad ſuos hæredes. D.Barboſ. *in l. ſi ante 6. num.10.*
ff. ſoluto matrim. vbi per hunc text. tenet quod valet 4
donatio contemplatione matrimonij facta, licèt matrimonium non ſequatur, quando conſtiterit quod donans voluit donare in omnem caſum. Cald. Pereira
de poteſt. elig. cap. 12. num.10. vbi decidi ait in hoc 5
text. donationem factam genero à filiæ parente, perfectam eſſe à principio, & validam, penes eum ſoluto matrimonio permanſuram.

Notatur ad hoc, quod ſponſalitiæ largitatis ea eſt 6
natura, vt pacto inito inter ſponſos ne ad donantem vllo caſu redeat, ſtatim acquiritur irreuocabiliter donatario, quamuis nec copula, nec oſculum intercedat, & eius culpa matrimonium non ſequatur, vt per Sanch. *de matrim.lib.6.diſp.18.num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſus rem donatam ſponſæ ſequentibus creditoribus obligare nequit, & num.2.*

3 *Creditor agens contra donatarium actione hypothecaria, debet probare hypothecam præceſſiſſe donationem: non procedit in fiſco, & pia cauſa, cuius fauore præſumitur inſtrumentum priùs confectum, vt potius ſit ius ipſius piæ cauſæ, n.4.*

5 *Allegans, & probans ſe aliquid feciſſe certo tempore, præfertur ei, qui de tempore non probauit.*

L. De rebus. XIII.

Iidem AA. *&* CC. *Alexandro.*

SPonſus rem donatam ſponſæ ſequentibus creditoribus obligare nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Gregor. Lop. *l.10. gloſſ.1. poſt princip. tit.14. part.3.* Roman. *ſingul. 158.* Neguzant. *de pignorib. part. 5. membr. 2. num.45. & 46.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, num.8.* vbi dicit in hoc text. haberi quod vxor repetit res, quas ſibi ſponſus donauit, ſi non ſint priùs aliis creditoribus obligatæ, quaſi ſi ſint obligatæ, ipſa non præferatur.

Ante donationem ſibi obligatas fuiſſe, &c. Nota- 3
tur ad hoc, quod creditor agens contra donatarium actione hypothecaria, debet probare hypothecam præceſſiſſe donationem, & rem priùs ſibi fuiſſe hypothecatam, vt per Neguzant. *de pignorib. 2. membr. 5. part. n.43.* Tiraquell. *de priuileg. piæ cauſæ, priuil.126.*
Maſcard. *de probat. concluſ.457.num.12.* vbi *num.13.* 4
& 14. limitat non procedere in fiſco, & pia cauſa, cuius fauore præſumitur inſtrumentum priùs confectum, vt potiùs ſit ius ipſius piæ cauſæ: *& concl.1228.* aliàs *num.9.cum ſeq.*

Notatur etiam ad hoc, quod allegans, & probans 5
ſe aliquid feciſſe certo tempore, præfertur ei, qui de tempore non probauit, vt per Tiraquell. *de retractu lig.§.11.gloſſ.1.num.10.*

SVMMARIVM.

1 *Filius res matris, cum eiuſdem conſenſu, ſponſæ firmiter donat, & mater fruſtrà oblato pretio rem illam donatam repetit, & num.2.*

3 *Sponſus ſi donauit ſponſæ mancipia matris ſponſa, ea conſentiente, erunt propria ipſius ſponſæ, & illa tranſmittet ad ſuos hæredes.*

L. Si conſentiente. XIV.

Iidem AA. *&* CC. *Aureliæ.*

1 FIlius tes matris cum eiuſdem conſenſu ſponſæ fittmitet donat, & mater fruſtrà oblato ptetio rem ſuam pet filium ſponſæ donatam tepetit. Colligunt ex Ordin. Doctotes citati *ad l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem eonclusionem ex hoc text. deſumunt Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem,*
3 *§.44. incip. Vnde ſi frater, n.2.* vbi ttadit io hoc text. haberi, quod ſi ſponſus donauit ſponſæ mancipia matris ſponſæ, ea conſentiente, etunt propria ipſius ſponſæ, & illa tranſmittit ad ſuos hæredes, Anton. Gomex *l.50. Tauri, n.67. prope finem*, Cald. Pereira *de poteſtate eligendi, cap.12.n.20. poſt princip.* vbi ait hîc ptobari, quod ſi ſponſus ſponſæ mancipia matris donauit de ipſius matris aſſeoſu, ea mancipia nurui acquiruntut, & ad hæredes eius pertinent, non ad filium, cuius contemplatione matet conſtnſit, & mancipia donauit.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta à ſponſo ſponſa, vel è contra, perditur, & retinetur, ſi ſtat, vel non ſtat per alterutram deſponſatarum perſonarum, & n.2.*

3 *Sponſus, vel ſponſa licitè recedens à ſponſalibus alterius culpa, lucratur integrè ſponſalitiam largitatem, recuperatque quam donarat.*

4 *In donationibus factis inter ſponſos ſubintelligitur tacita conditio, ſi matrimonium ſequutum fuerit.*

L. Cùm veterum. XV.

Imp. AVGVST. A. *ad Maximum P. V.*

1 DOnatio facta à ſponſo ſponſæ, vel contta, perditut, & retinetur, ſi ſtat, vel non ſtat per alterutram deſponſatarum petſonarum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.3.tit.11.part.4. vbi gloſſ.3.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §.3.n.5.* Connan. *comment. iuris lib.8. cap.1.n.7.* Campeg. *de dote, parte 1. quaſt.77.* Nouell. *eod. tract. part.6. priuileg.76.num.2.* Anton. Gom. *leg.50. Tauri, n.2.* vbi aduertit, quod licèt de iure antiquo Digeſtorum, & Codicis ante Imp. Conſtantinum in donationibus intet ſponſos factis tequiteretur exptesſio conditionis, vel cauſæ, ſcilicet quod fiebat propter matrimonium futurum, aliàs cenſebatur donatio pura, & ſimplex, & ſtatim valebat; tamen poſtea per Conſtantinum nulla tequiritur expreſſio, ſed talis donatio ſimpliciter facta ex ipſa legis diſpoſitione, & ex præſumpta voluntate pattium habet in ſe tacitam conditionem, ſi matrimonium ſequatur, Matienſ. *ad rub. tit.2. gloſſ.3.n.2. lib.5. nona Recop.* D.Barboſ. *in l.ſi ante 6. n.10. ff. ſoluto matrimonio*, vbi tenet quod licèt per hunc text. donationes factæ contemplatione mattimonij, eo non ſequuto reuocentur, id tamen non procedere ait in donatione remuneratoria, quæ nunquam reuocatur, quando ſcilicet clarè conſtiterit remunerationem fuiſſe cauſam principalem huius donationis, & matrimonij ſpem fuiſſe cauſam impulſiuam, Molin. *de iuſt. tract.2. diſp.290. n.1.* Sanchez *de matrimonio lib.6. diſp.18. num.3.* vbi ait quod; nullo pacto inter ſponſos inito olim reputabatur donatio abſoluta, ſtatimque irreuocabilis, & vt cenſeretur facta ſub conditione mattimonij ineundi, oportebat eam conditionem exprimi; quæ quidem conditionis expreſſio iure nouiori, de quo in hoc text. minimè deſideratur, ſed ex legis diſpoſitione, præſumptaque contrahentium voluntate tacitè ineſt: *& diſp.19. n.8.* vbi tenet hîc decidi id quod datur à ſponſo ſponſæ, vetam donationis rationem habere factæ ſub ſpe, ac tacita conditione futuri mattimonij, *& diſp.20. num.2.* vbi quod ſponſalitia largitas habet tacitam conditionem, ſi matrimonium ſequatur. Rebell. *de oblig. inſtit. p.2. lib.6. quaſt.5. n.2. prope fin.*

Sortiri filium, &c.] Ergo per ſortem, de quo vide 3
Tiraq. *de iure primogen. quaſt.17. opin.1. n.73.*

Quod ſi ſponſa, &c.] Notatur ad hoc, quod ſponſus, aut ſponſa licitè à ſponſalibus recedens alterius culpâ, vt fornicatione, vel profectione in partes longinquas, nec tempore debito redeuntis, lucratur integrè ſponſalitiam largitatem ſibi donatam, recuperatque quam donarat, vt per Caſtill. *l.52. Tauri, n.5.* Sanch. *d. lib.6. diſp.21. n.8.* vbi addit, hunc text. ſponſum & ſponſam in hoc parificare.

In gloſſ. *Cùm veterum 1. in fine*, ibi: *quod ſemper* 4
præſumitur, &c. Notatur ad hoc, quod in donationibus inter ſponſos factis ſubintelligitur tacita conditio, ſi matrimonium ſequutum fuerit, vt per D.Barboſ. *in d.l. ſi ante, num.20. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſus ſi donauit ſponſæ mortua ante nuptias, reſoluitur donatio, niſi oſcula interceſſerint, &c. n.3.*

2 *Sponſo ante nuptias mortuo, ſponſa pro oſculi præmio retinet res ſibi à ſponſo donatas: intellige pro dimidia parte, ſi interuenit oſculum, n.4.9. & cur, n.12. ſi verò interuenit copula, nihil repetit, ſed tota donatio quæritur ſponſæ, & hæredibus eius, num.5. ſi autem donatio fuit facta ſponſa, & matrimonium non ſequatur per mortem, tunc indiſtinctè ſponſa, vel hæres eius repetit, modò interueniat oſculum, modò non, n.6. ſi verò non interueniat copula, nihil repetit, ſed totum quæritur ſponſo, n.7. ſi per eaſam matrimonium non fuerit contractum, tota donatio reuocatur, & res donata redeunt ad ſponſum, vel eius hæredes, n.8.*

10 *Oſculum interuenire debet poſtquam ſponſi ſunt, non verò ante ſponſalia.*

11 *Sponſa comparat integram ſponſalitiam largitatem matrimonij conſummatione.*

13 *Sponſalia ſi ſint nulla, & inualida iuris prohibitione, poterit tunc ſponſus indiſtinctè repetere quod dedit ſponſa.*

14 *Mulieres auariſſimæ.*

L. Si à ſponſo. XVI.

Idem A. *ad Tiberianum Vicarium Hiſpan.*

SI ſponſus donauit ſponſæ mortuæ ante nuptias ce- 1
lebratas, teſoluitur donatio, niſi oſcula interceſſerint. Mortuo ante nuptias ſponſo, ſponſa pto oſculi 2
præmio tetinet res ſibi à ſponſo donatas. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 3
l.Hiſp.3. tit.11. part.4. vbi gloſſ.4. Anton. Gom. *l.50.*
Tauri, n.3. vbi citato hoc text. dicit, quod ſi dona- 4
tio fuit facta à ſponſo ſponſæ, eam tepetit & recuperat donator, ſi non interuenit inter eos oſculum, nec copula; ſi verò interuenit oſculum, repetit, & recuperat pto dimidia, & alia dimidia remanet penes ſponſam, & eam lucratur: ſi verò interuenit copula, nihil 5
repetit, nec recuperat donator, ſed tota donatio quæritur ſponſæ, & hæredibus eius, cùm per copulam
ſit ſequutum & confirmatum matrimonium: ſi verò 6
donatio fuit facta à ſponſo ſponſæ, & matrimonium

non ſequatur per mortem, tunc indiſtinctè ſponſa, vel hæres eius repetit, & recuperat, modò interue-
7 niat oſculum, modò non; ſi verò non interueniat copula, nihil repetit, nec recuperat, ſed totum quæritur ſponſo, quia ſequutum eſt matrimonium, & verificata eſt conditio, quæ ineſt in iſta donatione: idem Anton. Gom. *eadem l. 50. n. 6.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §. 3. n. 5. verſ.*
8 *ſi autem*, vbi tenet per hunc text. quod ſi per caſum matrimonium non fuerit contractum, vtputa per mortem alterius ſponſi, vel vtriuſque, vel propter conſanguinitatem, ſeu affinitatem, vel aliàs, ſi quidem ſponſus fecit dictam donationem, & non interuenit oſculum, tota donatio reuocatur, & res dona-
9 tæ redeunt ad ſponſum, vel eius hæredes: ſi autem oſculum interuenit, reſoluitur donatio pro parte dimidia tantùm, id eſt medietas rerum donatarum remanet cum ſponſa, vel hæredibus ſuis, alia verò medietas redit ad ſponſum, vel ad ſuos hæredes. Couar. *de ſponſalibus, part. 2. cap. 2. §. 2. num. 11.* Vincent. de Franchis *p. 2. deciſ. 503. à n. 7.* vbi diuerſitatis rationem aſſignat, quia ex oſculo viri vir capit gaudium, & ſponſa verecundiam: & *num. 9.* addit hunc textum loqui quoad donata per ſponſum; non autem per ſocerum, vel alios conſanguineos miſſa, *ad Capyc. deciſ. 65. n. 4.* vbi refert fuiſſe deciſum in ſacro Conſilio quod medietas antefati debeatur mulieri, quæ fuit oſculata per procuratorem à viro conſtitutum ad hunc actum; ſed ſi pacto conuentum fuiſſet vt pro oſculo aliquid certum debeatur, debet integrè ſolui promiſſum, Thor. *in compend. deciſ. in verbo donatiua, fol. 367. col. 2. in princip.* D. Barboſ. *in l. quæ dotis, n. 82. verſic. denique ex prædictis, ff. ſoluto matrimonio*, vbi diſputat an *l. 52. Tauri*, deſumpta ex hoc text. ſit indiſtinctè intelligenda de veſtibus pretioſis & factitiis; an verò debeat recipere interpretationem à iure communi, vt intelligatur de veſtibus quotidianis, latè Gutier. *practic. lib. 2. quæſt. 44. per tot.* vbi diſputat an *d. l. 52. Tauri*, hodie *l. 4. tit. 2. lib. 4. nouæ Recopilat.* habeat locum quando oſculum, vel culpa præuenit donationem iocalium, vbi *num. 9.* poſt Palat. *in d. l. 52. Tauri, num. 53.* Auendan. *de exequend. mandat. part. 1. cap. 15. n. 3.* Matienſ. *d. l. 4. gloſſ. 4. num. 2. tit. 2. cap. 5.* per hunc textum reſoluit, quod ſponſus oſculo interueniente non lucratur dimidiam partem rerum à ſponſa donatarum, ſed potiùs ſoluto matrimonio res donatæ à ſponſa ſponſo integræ ad eam reuertuntur, niſi copula interuenerit: ea enim interueniente confirmatur donatio per conditionis adimplementum. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. p. 2. concl. 91. conſi. 1.*

10 *Rebus ſponſæ donatis interueniente oſculo*, &c.] Ergo oſculum debet interuenire poſtquam ſponſi ſunt, non verò ante ſponſalia, quia tunc per illud nihil lucratur ſponſa, vt per Matienſ. *dict. l. 4. gloſſ. 3. n. 3.* Gutier. *dict. quæſt. 44. n. 7.* D. Barboſ. *in rubric. ff. ſoluto matrimonio, part. 2. num. 108.* Sanchez *de matrim. lib. 6. diſp. 18. n. 6.* vbi *num. 7.* reſoluit ſi ſponſalia ſint conditionalia, per oſculum datum ante conditionis euentum nihil lucrari ſponſam: & *num. 8.* addit quod ſi poſt ſponſalia ſolus amplexus abſque oſculo, & copula intercedat, nihil comparabit ſponſa, & *num. 13.* tenet huius legis diſpoſitionem procedere in foro conſcientiæ, ita vt ſponſa acquirens ob cauſas in hac & aliis ſimilibus legibus definitas, tuta conſcientia ea retineat, & antea *num. 5.* tradit quod ſiue oſculum præcedat, ſiue ſequatur huiuſmodi donationem, modò poſt inita ſponſalia accedat oſculum, comparat ſponſa medietatem iocalium.

11 *Ante nuptias hunc, vel illam mori contigerit*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſponſa comparat integram ſponſalitiam largitatem matrimonij conſummatione, vt per *l. Hiſp. 3. tit. 11. part. 4. verſ. ſi murieſſe ella*, &c. *& l. 4. tit. 2. lib. 5. noua Recopil.* ibi, *pero ſi qualquier dellos.* Sanchez *dict. lib. 6. diſp. 19. à n. 1.* vbi *num. 2.* tradit minimè deſiderari traductionem ſponſæ ad ſponſi domum, & *num. 3.* reſoluit per matrimonium ratum, non ſequuto oſculo, nihil lucrari ſponſam, ſi tunc diſſolueretur morte, vel alio modo abſque culpa, putà profeſſione Religionis: & *num. 7.* tenet matrimonij conſummatione lucrari ſponſam integra iocalia ſibi à ſponſo de futuro donata: *& diſp. 25. à n. 1.* diſputat an poſſit donari ſponſalitia largitas inter ſponſos de præſenti, matrimonio nondum conſummato.

In gloſſ. *Oſculo 1.* ibi, *quod mulier dicitur dare,* 12
non accipere, & gratia viri, non mulieris interuenit. Hæc gloſſ. aſſignat rationem per quam ſponſa lucratur dimidiam partem huius donationis per oſculum, ſponſus verò nihil, quia ſemper ſponſa videtur oſculum dare, & non accipere, & ideo ipſa ſola præmiatur: aliam aſſignat Anton. Gom. *d. l. 50. Tauri, num. 3. verſ. pulchrum*, quia ſcilicet ſponſus per oſculum aliquid acquirit, & in nullo grauatur, immò conſequitur gaudium, & lætitiam; ſponſa verò per oſculum aliquid amittit, quia incurrit ruborem, & verecundiam, & adhuc aliquam diminutionem honeſtatis; & ſi fortè ſponſus decederet, non ita faciliter inueniret alium cui nubere poſſit, vnde in recompenſam illud lucratur.

In gloſſ. *Non interueniente, pen.* ibi, *matrimonio* 13
non ſecuto iuris prohibitione. Notatur ad hoc, quod ſi ſponſalia ſint nulla & inualida iuris prohibitione, non habet locum iſta lex, & eius diſpoſitio, ſed ſponſus poterit tunc indiſtinctè repetere quod dedit, & tradidit ſponſæ, modò interueniat oſculum, vel copula, modò non, vt per Anton. Gom. *dict. l. 50. Tauri, num. 7. in princip. & n. 56. col. 2. verſ. tertiò infertur*, Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum & vxorem, §. 3. prope fin.* D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem, § fin. n. 16. ff. ſoluto matrimonio.*

In gloſſ. *Raro accidit, fin.* ibi, *auariſſimum enim* 14
genus eſt mulierum. Ita Tiraquell. *l. 9. connub. gloſſ. 1. part. 9. num. 43. & 175.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuention. tom. 2. lib. 13. tit. 16. num. 3. & tit. 17. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio ante nuptias facta mulieri in minori ætate, quondam inſinuatione non indigebat.*
2 *Donatio facta contemplatione matrimonij, inſinuatione non indiget, nec facta pro puella maritanda, num. 3. intellige vt num. 4.*
5 *Inſinuationes, & cæteræ notificationes fieri præcipiuntur apud acta.*

L. Minoribus ætate. XVII.

Impp. Theod. & Valent. AA.
Hiero P. P.

Donatio ante nuptias facta mulieri in minori 1
ætate, quondam inſinuatione non indigebat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Nota donationem factam contemplatione matri- 2
monij inſinuatione non indigere. Martin. Monter. à
Cuena *Aragoniæ deciſ. 10.* ſicut & factam pro puella 3
maritanda. Marc. Anton. de Amatis *Marchiæ deciſ. 42. verſ. cauſa dotis.* Palat. *in repet. rubr. de donat. in-*
ter virum, & vxorem, §. 82. n. 2. vbi intelligit quando 4
donatio ex cauſa dotis fit à patre, vel ab extraneo, & ſic à perſonis permiſſis, & non quando fit donatio ex cauſa dotis per maritum prohibita. Duen. *regul. 224. limit. 5. & 9.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis maternis, part. 3.*

num.62.verſic.infertur 31. Auendan. *ad leg.44.Tauri, gloſſ.16.n.6.* Gam. *Luſitan.decis.*120. Matienſ. *leg.7. gloſſ.6.n.13.tit.10. lib.5. noua Recopilat.* Surd. *de aliment.tit.8. priuileg.72.n.9. & conſ.*361. D. Barboſ. *in l.1.ff.ſolut.matrim. part.7.n.42.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Donatio, n.16. in fine, & n.11.* Rebell. *de obligat. inſtit.part.2.lib.18. quæſt.6.num.6.* Cabed. *Luſit.decis.135. num.6.part.1.* Cardin.Mantic. *de tacitis lib.20.tit.5. num.28.*

5 *Etiam actorum teſtificatione*, &c.] Notatur ad hoc, quod inſinuationes, & cæteræ notificationes fieri præcipiuntur non actuariis, ſiue graphariis, ſed actis id fieri neceſſe eſt, vt per Tiraquell. *de retractu lign. §.26.gloſſ.2. n.43.* vbi *num.44.* ſubdit hanc notificationem præcipi fieri apud acta, vt per illam res diuulgetur, pareſiat, innoteſcat, & veluti in propatulo, & publico ponatur.

SVMMARIVM.

1 *Quod dotis, aut donationis propter nuptias contemplatione rediit ad alterum ex coniugibus, id liberis prioris matrimonij de neceſſitate non eſt reſeruatum.*

2 *Diſpoſitio imponens mulieri ſecundò nubenti perditionem eorum, quæ à primo viro eſt conſequuta, non vendicat ſibi locum in acquiſitis titulo oneroſo.*

3 *Vxor poteſt omnia bona in dotem dare ſecundo viro.*

L. Si liberis. XVIII.

Imp. ZENO A. *Sebaſtiano P.P.*

1 QVod ad alterum ex coniugibus intuitu dotis, aut donationis propter nuptias rediit, id liberis prioris matrimonij de neceſſitate non eſt reſeruatum, nec obligatum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

2 Notatur hic text. ad hoc, quod diſpoſitio imponens mulieri ſecundò nubenti perditionem eorum, quæ à primo viro conſequuta eſt, non vendicat ſibi locum in acquiſitis titulo oneroſo, vt per Palat. *in repetit.rubric. de donat. inter virum & vxorem, §.50. num.35.*

3 Notatur etiam ad hoc, quod vxor poteſt omnia bona in dotem dare ſecundo viro, vt per Boër. *deciſ.201.num.1.*

SVMMARIVM.

1 *Dos & donatio propter nuptias conſtante matrimonio augeri poſſunt, & num.4.*

2 *Dote conſtituta ſine donatione propter nuptias, licitum eſt conſtante matrimonio ob dotem auctam donationem propter nuptias adhuc conſtituere.*

3 *Hypothecæ oblatio non retrotrahitur in augmentis.*

5 *Donatio propter nuptias poteſt fieri conſtante matrimonio.*

6 *Quando ex contractu contrahentium, vel ex occaſione contractus per diſpoſitionem legalem eſt alicui tertio ius quæſitum re, vel ſpe ab iſto contractu, non poteſt recedi in præiudicium iuris tertij, niſi illo conſentiente.*

7 *Dotis augmentum gaudet eodem priuilegio ac dos ipſa.*

8 *Hypotheca tacita bene competit mulieri pro donatione ante nuptias, vel propter nuptias, non tamen ius prælationis.*

9 *Donatio inter virum & vxorem valida, ſi conſtante matrimonio vir remittat vxori promiſſam dotem, vel eius partem: poteſt autem maritus dotem promiſſam in fauorem vxoris remittere quocunque tempore, num.10.*

11 *Ius mihi ſpe tantum per te quæſitum ex iuris diſpoſitione, non poteſt per te mihi auferri.*

L. Si conſtante. XIX.

Imp. IVSTIN. A. *Archelao P.P.*

DOs & donatio propter nuptias conſtante matri- 1
monio augeri poſſunt. Dote conſtituta ſine do- 2
natione propter nuptias, licitum eſt conſtante matrimonio ob dotem auctam donationem propter nuptias adhuc conſtituere. Hypothecæ oblatio in aug- 3
mentis non retrotrahitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.* Aloyſ.Leo *ſuper 5. fol.51. verſo.*

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 4
partem ex hoc deſumunt *l. Hiſpan. 1. in fine, tit.11. part.4.* ibi: *E ſi por auentura deſpues que el matrimonio fue acabado, el marido quiſiere creſcer la donacion a la muger, o la muger la dote al marido, pueden lo fazer ygualmente*: vbi Greg.Lopez *gloſſ.12. & 13.* Couar. *in cap.officij, n.10. de teſtam.* Alba *conſil.52. num.2.* Surd. *conſil.119. n.10. & de alimentis tit. 9. quæſt.8. n.12. in princ.* Bald.Nouell. *in tract. de dote, part.6. ſpec. 14. n.2.* Hartman. Harman *in pract. Camera Imper.obſeruat.lib.2.tit.35.obſeru.9.num.8.* Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab.3.§.12.num.8.in fine*, ibi: *cùm conſtante matrimonio poſſit dos augeri.* Sanchez *de matrim. lib.6.diſp.7.num.1.*

Notatur ad hoc, quod donatio propter nuptias 5
conſtante matrimonio fieri poteſt, vt per Gutier. *practic.lib.3.quæſt.43. a num.5.*

Notatur etiam ad hoc, quod quando ex contractu 6
contrahentium, vel ex occaſione contractus per diſpoſitionem legalem eſt alicui tertio ius quæſitum re, vel ſpe, ab iſto contractu non poteſt recedi in præiudicium illius tertij, cui erat ius quæſitum, niſi illo conſentiente, vt ex Bald. *hic* collegit Roder.Xuar. *al. leg.19. n.5. & in repet. l. quoniam in prioribus, in declarat.leg.Regni, quæſt.8.n.5.pag. mihi 557.*

Augenda dotis, &c.] Notatur ad hoc, quod aug- 7
mentum dotis gaudet eodem priuilegio ac dos ipſa, vt per Tiraquell. *in l. ſi vnquam, C. de reuocand. donat. verbo Donatione largitus, num.226.& de retractu lign. §.1.gloſſ.18.num.51.*

Iura etiam hypothecarum, &c.] Notatur ad hoc, 8
quod tacita hypotheca bene competit mulieri pro donatione ante nuptias, vel propter nuptias; non tamen competit ius prælationis, vt per Ant.Gom. *l.50. Tauri, n.41. in princ.* vbi rationem aſſignat, quia in 9
dote mulier tractat de damno euitando; in iſtis verò donationibus tractat de lucro captando.

Sed & ſi a contrario maritus, &c.] Notatur ad 10
hoc, quod valet donatio inter virum & vxorem, ſi vir conſtante matrimonio remittat vxori promiſſam dotem, vel partem eius, vt per Syluest. *in ſum. verb. donatio 2.quæſt.3.* Nauarr. *in man. cap.17.n.149.* Sanchez *d.lib.6.de matrim. diſp.3. num.10.* Vnde alij ex 11
hoc text. colligunt, poſſe maritum dotem promiſſam remittere in fauorem vxoris quocunque tempore, vt per Roman. *ſingul.605.* aliàs 599. Boër. *deciſ.22.n.22.* Tiraquel. *de retract. tit.2. ad fin.num.59. & 60.* quos refert D.Barboſ. *in l.2.in princ.part.2.num.18.ff.ſolut. matrim.* iuxta intellectum, quem ſecundo loco aſſignat gloſſ. *hoc verbo Firma.* Sed eo reprobato, atque aliis à Doctoribus vulgò adduci ſolitis, D. Barboſ. *citato loco* firmat, quod text. *in præſenti*, pariter procedat in dote data & promiſſa, ex ea ratione, quia in principio

principio huius text. permiſſum erat etiam conſtante matrimonio dotem augeri poſſe, & donationem propter nuptias; ea qua permiſſione maiorem vtilitatem conſequebatur maritus, quia augmenti dotis lucratur fructus, *l. pro oneribus, C. de iure dotium*: augmenti autem donationis propter nuptias mulier fructus non conſequebatur, *gloſſ. 1. auth. dos data, C. hoc eod. tit.* vnde vt quaſi compenſatio huius oneris induceretur, & vt grauatus in vno, in alio releuaretur, inductum fuit dotem minui poſſe conſtante matrimonio, quamuis ex huiuſmodi diminutione mulier maiorem vtilitatem conſequeretur, quàm maritus.

11 *Exceptis videlicet his caſibus*, &c.] Notatur ad hoc, quod ius mihi ſpe tantum per te quæſitum, ea iuris diſpoſitione non poteſt per te mihi auferri, vt per Tiraquel. *de iure mariti gloſſ. 2. n. 39. & de retractu conuent. §. 1. gloſſ. 7. n. 12. & ſeq.* Anton. Gom. *l. 22. Tauri, n. 24. verſ. quintus, & l. 40. n. 30. col. 2.* Cald. Pereira *in reſponſo pro Societate* Iesv, *num. 5.*

Ne quid aduersùs filios prioris matrimonij machinari, &c.] Vide Boër. *deciſ. 185. n. 23. & deciſ. 201. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Dos aucta, donationis propter nuptias incrementum æquale ſine præiudicio priorum creditorum requirit, & num. 2.*

3 *Confeſſio mariti de aliquo augmento dotis facto ab vxore conſtante matrimonio, non probat aliquo modo in præiudicium creditorum mariti, licèt probet in præiudicium ipſius mariti confitentis, & num. 4.*

5 *Fraus poteſt fieri etiam reſpectu creditorum futurorum.*

6 *Augmentum non ſortitur naturam principalis, cùm eſt præſumptio fraudis aduersùs tertium.*

Avth. Sed iam.

1 DOs aucta donationis propter nuptias incrementum æquale ſine præiudicio priorum creditorum requirit. Colligunt ea Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ea hoc text. deſumunt
l. Hiſp. 1. tit. 11. part. 4. vbi gloſſ. 10. Boër. *deciſ. 330. num. 3.* Anton. Gom. *l. 45. Tauri, n. 86. verſ. ſeptimò,*
3 vbi ex hoc text. haberi ait, quod confeſſio mariti,
imò vera probatio de aliquo augmento dotis facto ab vxore conſtante matrimonio, non probat aliquo modo in præiudicium creditorum mariti, licèt probet in præiudicium ipſius mariti confitentis, *& l. 50. n. 52. in fine,* Couar. *lib. 1. cap. 7. n. 6. verſ. in contrarium,* vbi dicit in hoc text. ſtatutum eſſe, ſemel dote conſtituta confeſſionem augmenti dotalis à marito factam, in rebuſque mobilibus conſtitutam, creditoribus non nocere: at *in verſ. quod propterea,* ſubdit ob id, quod matrimonia non ſolent contrahi ſine dote, in conſtitutione dotis non eſſe ita facilem fraudis ſuſpicionem, ſicut in dotis ſemel conſtitutæ augmento, D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 6. n. 38.* vbi ait textum in præſenti agere de augmento dotis, non autem de dotis promiſſione, vbi *num. 40.* reſoluit in augmento dotis præſumptionem huius text. tantùm prodeſſe creditoribus antiquioribus, non autem illis, qui poſt confeſſionem augmenti dotis inceperunt eſſe creditores, & *num. 40.* poſt Couar. *dict. cap. 7. ad fin.* tenet quod ſi augmentum fiat in rebus immobilibus, ceſſat omnis fraudis ſuſpicio, Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 6. quæſt. 10. num. 15.*

4 In gloſſ. *Suſpicio*, ibi: *ſed certè eadem fraus aduersùs ſequentes*, &c. Notatur ad hoc, quod confeſſio de dote recepta conſtante matrimonio nullatenus præiudicat creditoribus præſentibus, & futuris, vt per Vio. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 22. n. 127. pag. 752.*

Notatur etiam ad hoc, quod fraus poteſt fieri 5
etiam reſpectu creditorum futurorum, vt per Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de iure dot. reſolut. 7. num. 16. verſ. hæc concluſio, in fine,* vbi dicit hanc gloſſ. ſingularem.

Notatur etiam ad hoc, quod augmentum non ſor- 6
titur naturam principalis, cùm eſt præſumptio fraudis aduersùs tertium, vt per Tiraquel. *de retract. lig. §. 1. gloſſ. 18. num. 58.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio ante nuptias, hodie propter nuptias dicitur, & n. 4. vel propter dotem, n. 5.*

2 *Dos non conſiſtit ſine matrimonio, matrimonium autem conſiſtit ſine dote, num. 6.*

3 *Donatio propter nuptias eſt donatio ob cauſam.*

7 *Inſinuationes, & cæteras notificationes actus fieri neceſſe eſt.*

8 *Mulieres fragiles.*

9 *Donatio ante, vel propter nuptias quæ.*

10 *Dos dicitur donatio.*

11 *Pactum appoſitum in dote, tacitè videtur per partes repetitum in donatione ante, vel propter nuptias.*

12 *Donatio ante, vel propter nuptias in eadem quantitate fieri debet, in qua dos fuit conſtituta.*

13 *Antipherna, quaſi contra dotem, vel in recompenſam eius datio, ſunt bona, quæ à marito viciſſim loco dotis afferuntur in matrimonium, n. 14.*

15 *Donatio facta à patre cauſa dotis, non eſt ſimplex donatio, ſed ob cauſam, nec reuocatur per natiuitatem ſequentium liberorum, n. 16.*

17 *Cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati: intellige vt n. 18.*

19 *Cauſæ & cauſati idem eſt iudicium, & regulatur cauſatum ſecundùm naturam cauſantis.*

L. Cùm mulier. XX. & vlt.

Imp. Ivstin. A. *Ioanni P. P.*

DOnatio ante nuptias hodie dicitur donatio pro- 1
pter nuptias. Dos ſine matrimonio non conſi- 2
ſtit. Donatio propter nuptias eſt donatio ob cauſam. 3
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Vide Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum &* 4
vxor. §. 12. n. 1. vbi per hunc text. tenet, quod quia fiunt iſtæ donationes, non ſolùm ante matrimonium, ſed etiam poſt, appellantur donationes propter nuptias, quòd vtroque caſu fiunt propter matrimonium: idem tradit Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iure, part. 1. cap. 11. n. 76. verſ. cùm igitur.*

Notatur hic text. ad hoc, quod donatio ante nu- 5
ptias hodie appellatur propter nuptias, vel propter dotem, *§. eſt & aliud, Inſtit. de donat.* Valaſc. *de par-*
tition. cap. 13. n. 41. fuit enim inuenta hæc donatio ad 6
ſimilitudinem, ſeu correſpondentiam dotis; nam ſicut pro oneribus matrimonij ab vxore marito datur, ita & hæc donatio à marito vxori; & ideo *antidora*, id eſt, contra dotem donatio dicitur, Alciat. *lib. 1. diſpunct. verbo Antidora*, vel doni redditio, ſecundùm Caluin. *in ſuo Lexic. iurid. verbo Antidorum*: vnde ſicut dominium dotis in maritum, ita & huius donationis in vxorem tranſit, *auth. promiſſa, infr. hoc eod. tit.* Item ſicut ſoluto matrimonio dos ad vxorem, ita hæc donatio ad maritum redit, gloſſ. recepta *in auth. dos data, infr. hoc eod. tit.* Item ſicut pater tenetur dare dotem pro filia, ita & hanc donationem pro filio, *l. pen. C. de dotis promiſſ.* Cætera de hac donatione vide

per Cuiac. *lib.5.obſernat.4. ad fin.* Aoton. Gom. *l.50. Tauri, ex num. 9.* Corraſ. *in l. filium quem habentem, n.119. ff.famil. hereiſc.* Duaren. *ad tit. ſoluto matrim. ſub tit.de donat.propter nupt.* Tell. *l.29. Tauri, ex n.5. & l.21. ex n.24.* Clar. *§. donatio, quæſt.11.* Menoch. *remed.15. recup.num.167.* Couar. *de ſponſalib. part.2. cap.3.§.7. num.vlt.* Auendan. *ad l.29. Tauri, gloſſ.2.* Gutier. *pract. lib.3. quæſt.43.* Sanch. *de matrim. lib.6. diſp.1.n.1.* Molin. *de Inſtit.tract.2.diſp.290.ad fin.* Bened. Ægid. *d.cap.11. n.76. cum ſeqq.* ſecundùm quos donatio hæc iam hodie non eſt in vſu, & præcipuè Anton.Gom. *vbi ſuprà, n.11.* Boër. *deciſ.12. num.20.* Roder.Xuat. *in tit.de arrhis, n.3.*

6 Notatur etiam ad hoc, quod licèt dos ſine matrimonio non conſiſtat, matrimonium autem ſine dote coaſiſtere poteſt, vt per D.Barboſ. *in l.1.part.3.n.48. in medio, ff.ſoluto matrim.* Blaſium Robles Salzed. *in tract. de repræſentat. lib.2. cap.12. num.44. in fine, & num. 33.* cum aliis citatis *in l. Imperialis 23. in fine, C.de nupt.*

7 *Actis interuenientibus*, &c.] Notatur ad hoc, quod inſiouationes, & cæteras notificatiooes in actis fieri neceſſe eſt, per Tiraq. *de retract. lig.§.32.gloſſ.4.n.43. cum ſeqq.*

8 *Fragilitatem ſexus*, &c.] Notatur ad hoc, quod mulieres dicuntur fragiles, vt per Tiraq. *ad l.1. connub.gloſſ.1.part.1.num.71.*

9 *Sicut enim dos propter nuptias*, &c.] Ergo donatio hæc ante, vel propter nuptias eſt illa, quam maritus, pater, vel alius pro eo expreſsè facit vxori propter matrimonium, in recompenſam dotis, & eius maiorem cautelam, & ſecuritatem, quæ efficitur vxori conſtante matrimonio, & eo ſoluto reuertitur ad maritum, vt per Anton. Gom. *l. 50. Tauri, num.9. in princip.*

10 *Propter dotis donationem.*] Ergo dos dicitur donatio, vt per Ant.Gom. *d.l.50.Tauri,n.10. in princip.*

11 *Reipſa videatur hoc eſſe pactum*, &c.] Notatur ad hoc, quod pactum appoſitum in dote, tacitè videtur per partes repetitum in donatione ante nuptias, vel propter nuptias, vt per Anton. Gom. *dict.l.5. Tauri, num.10. verſ.ſextò.*

12 *Ita tamen vt dotis quantitatem non excedant*, &c.] Notatur ad hoc, quod in eadem quantitate, in qua fuit dos conſtituta, in eadem debet fieri iſta donatio ante nuptias, vel propter nuptias, & non in maiori, vt per Anton. Gom. *l.50. Tauri, num.10. verſ. decimò.*

13 In gloſſ. *Antipherna*, ibi, *contra dotem*, &c.] Notatur ad hoc, quod antipherna dicitur quaſi contra
dotem, vel in recompenſam eius datio, vt per Anton.
Gom. *d.l.50. Tauri, n.9.* & Caluin. *in ſuo lexic. iu-*
14 *ridico, verbo Antipherna*, dicit quod ſunt bona, quæ
à marito viciſſim loco dotis afferuntur in matrimo-
nium. Bocer. *in commem. de donat.cap.10.n.7.in 2.edit.*

15 In gloſſ. *Antiqui iuris*, ibi, *alia ob cauſam, ſicut*
eſt dos, & hæc donatio. Notatur ad hoc, quod donatio
facta à patre cauſa dotis, non eſt mera, aut ſimplex
donatio, ſed ob cauſam, vt per Azor. *inſtit. moral.*
part.5. lib.11. cap.22. quæſt.1. Tiraq. *in l. ſi vnquam,*
C.de reuocand.donat. verbo donatione largitus, n.244.
16 vbi infert eam non reuocari per natiuitatem ſequen-
tium liberorum, de quo etiam Flores *ad Gam.dec.311.*
dicto vndecimo, D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1.*
num.165. ff. ſoluto matrim.

17 In gloſſ. *Nuptiis*, ibi, *quia nuptiæ ſunt cauſa cau-*
ſans, ſed dos eſt cauſa cauſati, &c. Notatur ad hoc,
quod cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati, vt per Surd. *de*
aliment.tit.1.q.42.n.49. & conſ.196.n.13. & conſ.407.
n.34. Card.Tuſch. *pract.conclus.tom.1.lit. C, concl.138.*
Franc. Molin. *de ritu nupt.lib.3. quæſt.34. n.26.* quos
18 refero *de Axiomat.iuris vſufruq.axiom.30.n.24.* vbi in-
telligo *num.25.* ſi cauſa eſt proxima, quæ attenditur,
non autem ſi eſt remota, & *num. 26.* quod cauſæ & 19
cauſati idem eſt iudicium, & quod regulatur cauſatum ſecundùm naturam cauſæ cauſantis.

SVMMARIVM.

1 *Pro donatione propter nuptias competit mulieri actio in rem.*

2 *Dotis cauſa, & ad dotis quantitatem durante coniugio, maritus vxori conſtante matrimonio donare poteſt.*

3 *Dotis & donationis propter nuptias æqualitas ſeruanda.*

4 *Durante matrimonio, ſi maritus eſt diues, vxor ab eo non vendicat.*

5 *Donationis propter nuptias cum dote conuenientia & differentia plurima, remiſſiuè.*

6 *In donatione propter nuptias tradita locum habent etiam in datione arrharum.*

7 *Dominium donationum propter nuptias tranſire in vxorem conſtante matrimonio.*

AVTH. Permiſſa.

PRo donatione propter nuptias competit in rem 1
actio mulieri. Dotis cauſa, & ad dotis quantitatem 2
durante coniugio maritus vxori conſtante matrimo-
nio donare poteſt. Item dotis, & donationis propter 3
nuptias æqualitas ſeruetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

Notatur ad hoc, quod ſi matrimonium durat, & 4
maritus eſt diues, & ſoluendo, vxor non vendicat ab
eo, vt per Anton.Gom. *l.50. Tauri, n.10.verſ.quartò*
conueniunt, quò loci, & *num. ſeq.* tradit conuenien- 5
tias plures & differentias, quas habet donatio prop-
ter nuptias cum dote. Et quod tradita in donatione 6
propter nuptias, habeant etiam locum in arrharum da-
tione, dicit Gregor.Lop. *l.1. gloſſ.4. verbo en España,*
tit.11.part.4. vbi *in fine*, per hunc text. tenet domi- 7
nium donationum propter nuptias tranſire in vxorem
conſtante matrimonio, de quo etiam Valaſc. *de partition.cap.13.num.42. prope fin.*

SVMMARIVM.

1 *Dos data, aut oblata, & depoſita, licèt maritus eam non acceperit, meretur propter nuptias donationem æqualem.*

2 *Donatio propter nuptias iſta conſtante matrimonio, non abhorret inſinuationem.*

3 *Auth. quod fiat contrados, ſeu donatio propter nuptias vxori, hodie non eſt in vſu.*

4 *Dos cùm data eſt, meretur iſtam donationem propter nuptias coæqualem ſibi in quantitate, & quotitate, & pactis, &c.*

5 *Donatio propter nuptias eſt neceſſaria & præciſa; at neceſſitate iſta conſuetudine abrogata, plerumque arrharum neceſſitas etiam vſu eſt ſublata.*

6 *Dos ſi fuerit promiſſa ſoluenda ad certum tempus, & eo tempore pendente maritus moriatur, poterit nihilominus vidua conſequi donationem propter nuptias.*

7 *Donatio propter nuptias neceſſariò conſtitui debet, poteritque mulier ante contractum matrimonium, ſiue eo conſtante, condictione ex hac lege compellere maritum vt donationem propter nuptias conſtituat. Ampliatur in marito minore, n.8.*

9 *Dos promiſſa data cenſetur.*

10 *Donatio propter nuptias non debetur, dote non ſoluta.*

11 *Dos antequam ſoluatur, dominus dicitur.*

12 *Res*

12 *Res mobilis vbi debetur, tunc vt quis liberetur, oportet eam offerri realiter, ſimul & deponi, & conſignari.*

13 *Dos ſi non donetur viro per dilationem, denegatur etiam donatio.*

14 *Matrimonio diſſoluto, ſi mulier petat vt ſibi conſtituatur donatio, non eſſet audienda.*

AVTH. Dos data.

1 DOs data, aut oblata, & depoſita, licèt maritus
eam non acceperit, meretur propter nuptias do-
2 nationem quantitate æqualem. Item donatio propter
nuptias conſtante matrimonio facta inſinuationem
non abhorret. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt
*l.Hiſpan.1. tit.11. part.4.vbi gloſſ.*10. Clar. §.*donatio, quæſt.*11.*num.*1. Alex. Trentacinq. *variar.lib.*3. *tit.de*
3 *matrim. reſol.*3.*num.*1. vbi quod hodie diſpoſitio hu-
ius authent. non eſt in vſu, id eſt, quod fiat contra-
dos, ſiue donatio propter nuptias vxori. Valaſc. *de*
4 *partition. cap.*13. *num.*42. vbi citato hoc text. dicit
quod dos cùm data eſt, meretur iſtam donationem
propter nuptias coæqualem ſibi in quantitate, & quo-
titate, & pactis, & quod ſi mulier dotem non dedit,
ſed promiſit tantùm, & per eam non ſteterit tradere,
quia offert eam, deponit, & conſignat, etiam meretur
donationem propter nuptias, ſecus ſi differat dotis
præſtationem. Gutier. *pract. lib.*3. *quæſt.*43. *num.*11.
5 vbi tradit per hunc text. donationem propter nuptias
eſſe neceſſariam & præciſam: aduertitque eam ne-
ceſſitatem conſuetudine abrogatam eſſe, proindeque
arrharum neceſſitatem vſu etiam ſublatam eſſe, cùm
earum promiſſio ex vrbanitate potius, quàm ex obli-
gatione procederet. Vezin. *tom.*1.*commun. opin.lib.*5.
6 *tit.*6.*num.*20. *pag.*720. vbi reſoluit quod ſi dos fuerit
promiſſa ſoluenda ad certum tempus, & eo tempore
pendente maritus moriatur, poterit nihilominus mu-
lier vidua conſequi donationem propter nuptias, &
non habet locum text. *in præſenti.*

7 Notari ſolet hic text. ad hoc, quod donatio prop-
ter nuptias neceſſariò conſtitui debet per maritum,
poteritque mulier ante contractum matrimonium, ſi-
ue eo conſtante, condictione ex hac lege compellere
maritum vt donationem propter nuptias conſtituat:
ita Afflict. *deciſ.*242.*n.*1. Grammat. *deciſ.*97.*n.*4. Ca-
ualcan. *de vſufructu mulieri relicto*, *n.*92. *in fin.* Gu-
tier. *de tutel.part.*2. *cap.*5.*n.*54. vbi ampliat in marito
minore, Menoch. *remed.*15. *recuper. n.*165. Caſtill.
*controuerſ.lib.*1.*de vſufructu, cap.*45.*n.*11. D.Barboſ. *in l.ſi conſtante, in princ. n.*127. *verſ. & retenta hac opi-*
8 *nione, ff. ſoluto matrim.* Sed in hac parte huius text.
deciſio in vſu non eſt, nec in obſeruantia, nec mari-
tus compellitur dare donationem propter nuptias, &
ſic hodie ex voluntate conſtituuntur donationes illæ,
non tamen ad eas conſtituendas aliqua lege compel-
litur, vt ex aliis aduertit Tell. Fernandez *l.*16.*Tauri, num.*6. nec leges huius Regni contrarium diſponunt,
ſed præſuppoſita maritorum voluntatē taxant quanti-
tatem, quam arrhatum promiſſio excedere non poſſit,
vt optimè reſoluit D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem*, §. *ſi pater*, *num.*11.*in fine*, *ff. ſoluto matr.*

9 Notatur etiam ad hoc, quod dos promiſſa data
cenſetur, vt per Tiraq. *de retractu conuent. ad finem tit. num.*32. Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.*14. *num.*9. *verſ. doſque promiſſa.*

10 Notatur etiam ad hoc, quod donatio propter nup-
tias non debetur non ſoluta dote, vt per Afflict. *deciſ.*242. Surd. *de aliment.tit.*1. *quæſt.*42. *num.*56. *cum ſeqq.* quia eo ipſo quod dos ſoluta eſt, etiam donatio propter nuptias conſtituta dicitur, vt citato hoc text. tenet Menoch. *remed.*3.*adipiſc. n.*67.*in princ.* Et ſicut feudum in dotem dari poteſt ſine licentia domini, ita & donatio propter nuptias, ex Palat. *in repet. rub. de donat.inter virum, & vxor.*§.13.*num.*1.& 3.

Dotem ſoluere, &c.] Ergo antequam ſoluat, do- 11
minus dicitur, de quo Tiraq. *de retractu conuent. ad fin. tit. num.*32.

Cumque ſit res mobilis ſignaculo, &c.] Notatur ad 12
hoc, quod vbi res mobilis debetur, tunc vt quis liberetur, oportet eam offerri realiter ſimul & deponi, & conſignari, vt per D. Barboſ. *in l. ſi mora* 10. *num.*50. *ff. ſoluto matr.* vbi declarat.

At ſi per dilationem, &c.] Notatur ad hoc, quod 13
ſi per dilationem dos viro non donetur, etiam donatio prorſus denegatur, vt per Valaſc. *conſult.*3. *num.*4. vbi ſubdit textum loqui data mora formali in dote ſoluenda; & hinc ſequi à contrario ſenſu ait, quod ſi dos dilata non ſit, & ſic eſſet mora in dando, non erat donatio propter nuptias deneganda.

In gloſſ. *Exactio*, ibi, *ſed facto diuortio petit eam* 14
conſtitui, &c. Notatur ad hoc, quod ſi matrimonio diſſoluto petat mulier vt donatio ſibi conſtituatur, ad hoc vt ipſa tantum lucretur de donatione, quantum vir debebat lucrari de dote, ſi mulier in matrimonio deceſſiſſet, ex pacto de dote lucranda non eſſet audienda, & imputet ſibi mulier, quia hoc conſtante matrimonio fieri non petiit, vt per Palat. *in repet. rub.* §.18. Clar. *in* §. *donatio, quæſt.*12. *n.*2. vbi ſi donatio propter nuptias non fuit petita conſtitui conſtante matrimonio, non poteſt poſtea ſoluto matrimonio peti. Afflict. *deciſ.*232.*n.*1. Grammat. *deciſ.*97.*num.*4. Menoch. *remed.*15.*recup. n.*166.& *remed.*3. *adipiſc.n.*67. D.Barboſ. *in l.ſi conſtante* 15. *in princip. n.*127.*verſ.& retenta, ff.ſoluto matr.* vbi aduertit in hoc text. tantùm probari, quod maritus compelli poteſt donationem ſimilis quantitatis conſtituere, ſiue ante matrimonium, ſiue eo conſtante, itaut ſoluto iam matrimonio vxor negligens id prætendere minimè poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Donatio propter nuptias eſt contractus ſpecialis, nec inſinuationem deſiderat.*

2 *Sponſalitiam largitatem non inſinuatam vir nulla actione repetit.*

3 *Donationem propter nuptias collatam in primam coniugem pater ſecundam vxorem ducens liberis prioris matrimonij non reſeruat; reſeruat autem dotem prioris coniugis liberis primi matrimonij.*

4 *In donatione propter nuptias olim inſinuatio erat neceſſaria; ſed quia non eſt propriè donatio, ſed ob cauſam, conſtitutum poſtea vt inſinuatione non indigeat. Sancitum etiam quod ſi interueniat pactum de lucranda donatione ex parte mulieris, vir dotem lucraretur ex pacto, num.5.*

6 *Donatio propter nuptias ſi ſit per ipſum maritum, &c. tunc non requiritur inſinuatio fauore vxoris, ſecus ſi fiat à patre filio vxorem ducenti, vel ab alio, num.7.*

AVTH. Eò decurſum.

DOnatio propter nuptias ſpecialis eſt contractus, 1
nec inſinuationem deſiderat. Sponſalitiam lar- 2
gitatem non inſinuatam vir nulla actione repetit. Do- 3
nationem propter nuptias collatam in primam coniugem pater ſecundam vxorem ducens liberis prioris matrimonij non reſeruat, dotem autem prioris coniugis liberis primi matrimonij reſeruat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

Aduerte quod in donatione propter nuptias olim 4
erat neceſſaria inſinuatio, ex *l.cùm multa, ſup.hoc eod. tit.* ſed quia non eſt propriè donatio, ſed ob cauſam,

poſtea conſtitutum fuit, vt inſinuatione non indigeat,
vt *in auth. vt ſponſ. larg. ſpec. ſit contractus, in princip.*
5 Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 11. cap. 12. quæſt. 4.* Ve-
rùm ſancitum eſt etiam, quod ſi intetueniar pactum
de lucranda donatione ex parte mulieris, & de lu-
cranda dote ex parte viri, ſi quidem inſinuatio fuerit
adhibita, vir ex pacto poſſit dotem lucrari: ſi verò
inſinuatio non ſit adhibita, vxor quidem ex pacto
poſſit donationem propter nuptias lucrari, ſed vir do-
tem lucrari non poſſit, vt per Cardin. Mantic. *de ta-
citis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 20. tit. 2. num. 13. &
titul. 5. num. 28.* Et de donationibus cauſa dotis factis,
quod non egeant inſinuatione, vide citatos *in coll.
ad l. minoribus 17. ſup. hoc eod.*
6 Valaſc. *de partit. cap. 15. n. 42.* hac in re tenet, quod
quando donatio propter nuptias fit per ipſum mari-
tum, vel alium ex parte, & contemplatione mariti ipſi
vxori, tunc quia cenſetur ſponſalitia largitas, & tra-
ctatur de lucro vxoris, non requiritur inſinuatio fa-
7 uore vxoris, quo caſu procedit text. *in præſenti*; ſecus
autem ſi talis donatio fiat à patre filio vxorem ducen-
ti, vel ab alio, quia tunc requiritur inſinuatio, & ſic
procedit *l. fin. §. ſimilique modo, ſup. hoc eod. tit.* & ante
illum hoc ipſum iam dixerat Palat. *in repet. rub. de do-
nat. inter virum, & vxorem, §. 82. num. 2.*

De Nuptiis.

TIT. IV.

NVPTIÆ à Iuſtiniano definiuntur, Viri &
mulieris coniunctio, indiuiduam vitæ
conſuetudinem continens, *Inſtit. de patr.
poteſt. §. 1.* à Modeſtino, Coniunctio maris
& fœminæ, conſortium omnis vitæ, diuini & huma-
ni iuris communicatio, *ff. de ritu nupt. l. 1.* Scripſerunt
in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia
tituli tractatum edidit Valentinus Guillelmus Forſte-
rus, & de nuptiis legitimis Ioan. Boſchæus *tom. 1.
commun. opin. lib. 5. tit. 2. pag. 702.* Connan. *comment.
iuris lib. 8. cap. 3. in princip. l. Hiſp. 6. & 10. & per tit. 1.
part. 4.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 425. de
nuptiis, & matrimonio in genere,* Duaren. *in tit. ſoluto
matrim. tract. de nuptiis,* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris
lib. 9. cap. 1. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *De electione mariti futuri, matre, tutore, con-
ſanguineo diſſentiente, Præſes aditus puellæ mari-
tum aſſignat.*
2 *Matrimonia à filiisfam. contracta, valida, patri-
bus diſſentientibus: de honeſtate iudex adeundus
eſt, qui eos cogere poterit, num. 3.*

L. Cùm de nuptiis. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA.
Portio.

1 MAtre, tutore, & conſanguineo diſſentiente de
electione mariti futuri, Præſes aditus puellæ
maritum aſſignat. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Sa-
licet. Buttig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard.
Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 52.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè
Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*
2 Aduerte quod de iure Canonico, & nouiori Con-
cilij Trid. diſpoſitione *ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 1.*
valida ſunt matrimonia à filiisfam. inita, neque ea
patres infirma, aut irrita facere poſſunt, vt optimè
tradunt Doctores per me citati *in collect. ad d. cap. 2.
num...* Verùm quia contrahere matrimonium ſine 3
conſenſu patrum eſt contra bonos mores omnium,
maximè prudentum, & quandoque patres nolunt
conſentire, nec habent iuſtam cauſam contradicendi,
ideo ſaltem de honeſtate adeundus eſt iudex, qui eos
cogere poterit, & debebit, cauſa cognita, vt conſen-
tiant patres, vel vt suppleant pro eis conſentiendo, &
dando licentiam in præmiſſis: ita Plot. *in l. ſi quando,
num. 352. C. vnde vi,* Bonacoſ. *tom. 1. commun. opin.
lib. 5. tit. 2. num. 10. pag. 703. in fine, & ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Patris conſenſu non interueniente, ſcriptura ad
nuptias liberorum legitimas ſufficit.*
2 *Matrimonium initum à filiisfam. abſque conſenſu
parentum, validum, nec annullari poteſt, & paren-
tum conſenſum non niſi de honeſtate exigi, n. 3.*

L. Si nuptiis. II.

Iidem AA. Trophimæ.

PAtris conſenſu non interueniente, ſcriptura ſuffi- 1
cit ad nuptias liberorum legitimas. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Pater tuus conſenſit, &c.] Ergo non eſt validum
matrimonium parentibus inuitis à filio initum, vt vi-
detur etiam probari *in l. nuptiæ, ff. de ritu nupt. & in
cap. aliter, & in cap. noſtrates, 30. quæſt. 5. & in cap.
fin. 32. quæſt. 1.* & ſentiunt aliqui Iuriſperiti, quos re-
fert Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 3. §. 8. n. 1.* Sed con- 2
trarium, immò matrimonium initum à filiisfam. abſ-
que parentum conſenſu eſſe validum, nec poſſe an-
nullari, probat text. *in cap. cùm virum, de Regularib.*
& Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. cap. 1.* op-
timè Sanch. *de matrim. lib. 4. diſp. 22. num. 3.* vbi ſub- 3
dit Canones ſuprà citatos exigentes conſenſum pa-
rentum, intelligendos eſſe de honeſtate, & leges ciui-
les clarè ſignificantes aliter matrimonium irritari,
abrogandas eſſe per ius Canonicum.

SVMMARIVM.

1 *Libertus non patronam, nec eius filiam, neptem,
vel proneptem poteſt in vxorem ducere.*
2 *Matrimonij illiciti nomine accuſatio coram iudice
ſeculari admittitur.*
3 *Matrimonij prohibitio locum habebat eo tempore,
quo matrimonium erat ſolùm contractus, vtpote
inter Paganos.*
4 *Ancilla in vxorem ducta à domino qualiter conſe-
quatur libertatem.*

L. Libertum. III.

Iidem AA. Valeria.

LIbertus non patronam, nec eius filiam, neptem, 1
vel proneptem vxorem ducere poteſt. Matrimo- 2
nij illiciti nomine accuſatio coram Iudice ſeculari
admittitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad
l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
Huius text. prohibitio locum habebat eo tempo- 3
re, quo matrimonium erat ſolùm contractus, vtpote
inter Paganos, vt aduertit Azor. *inſtit. moral. part. 2.
lib. 5. cap. 2. quæſt. 1. verſ. item obiicies.*
Qualiter ancilla in vxorem à domino ducta liber- 4
tatem conſequatur? vide *l. Hiſp. 1. in fine, tit. 13. p. 4.*

Cou. *de ſponſal.p.2.cap.3.§.7. n.1.verſ.tertiò*, Sanchez *de matrim.lib.7. diſp.20.num.10. cum ſeqq.*

Et quod in hac materia ius Canonicum attendi debeat, ac proinde non ſit attendenda diſpoſitio huius text. tradit Sarmient. *ſelectar. lib.1. cap.7.num.5. verſ. & ideo.*

L. Liberi concubinas. IV.

Imp. ALEXAND. A. *Perpetuo.*

1 COncubinam patris filius non ducit, vel habet pro vxore. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Corraſ. *lib.1.miſcell.cap.3.* Fichard. *tom.1.comm. opin.lib.5.tit.2.num.38.pag.705.* Et adeſt expreſſa diſpoſitio Concilij Trident. *ſeſſ.24. de reform. matrim. cap.4.* ibi: *Impedimentum quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantùm, qui in primo, & ſecundo gradu coniunguntur, reſtringit*, &c. de quo plures citaui DD. *in collect. ad ipſum.*

SVMMARIVM.

1 *In nuptiis filij taciturnitas patris pro conſenſu habetur. Minimè contradicens, dum per contradictionem vetandi habet poteſtatem, æquiparatur conſentienti, num.2.*

3 *Patris poteſtas iure attento, tanta erat in filios, vt etiam per matrimonium non liberabantur à patris poteſtate. De iure Caſtellæ filius, vel filia per contractum matrimonij liberatur à patris poteſtate, num. 4. & 6. in Regno Portugaliæ, contracto matrimonio per verba de præſenti, filij cenſentur eſſe ſui iuris, n.5. idem de iure Longobardorum, & de conſuetudine ciuitatis Neapolitanæ, & Franciæ, num.7.*

8 *Non contradicens tacendo actui, quem tacens poterat contradicendo impedire, præſumitur conſentire.*

L. Si vt proponis. j. V.

Idem A. Maximæ.

1 TAciturnitas patris haberur pro conſenſu in filij
2 nuptiis. Mimpiè contradicens, dum per contradictionem vetandi habet poteſtatem, conſentienti æquiparatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

In cuius fuit poteſtate, &c.] Nota quod iure atten-
3 to tanta erat patris poteſtas in filios, vt etiam per matrimonium non liberabantur à patris poteſtate, vt per Tiraq. *de legib. connub. l.1.num.1.* Spin. *in ſpeculo*
4 *teſtam.* gloſſ. *rubr.4. n.18.* De iure Hiſpano Caſtellæ *l.47.Tauri*, quæ eſt *l.8.tit.1. lib.5. nona Recop.* filius, vel filia per contractum matrimonij liberatur à patris poteſtate, Gregor.Lopez *leg.5.gloſſ.4. verb.que deſcienden, tit.5.part.6.* Emman.Acoſta *in l.Gallus, §.& quid ſi tantum, num.141.ff.de liber.& poſthum.* D.Barboſ. *in l.2. §.quod ſi in patris, ante n.1.ff.ſoluto matrim.* vbi ait quod licèt iure communi attento filia in poteſtate per matrimonium non liberetur à patria poteſtate, vt apertè colligitur ex *l.vxorem, C.de condit.inſert.* nihi-
5 lominus tamen in Regno Portugaliæ ex diſpoſitione
6 Ordinationis *lib.1.tit.67.* aliàs 87. §.4. contracto matrimonio per verba de præſenti, filij cenſentur eſſe ſui iuris; & in Regno Caſtellæ per matrimonium, & velationes ſolemniter factas in Eccleſia, ex *d. l.47. Tauri*, Cald.Pereira *de nom. emphyt. quæſt.13.n.15.ad fin.* Cabed. *Luſitan.deciſ.72. num. 3.part.2.* Molin. *de Iuſtit.tractat.2. diſp.227. num.5. verſic.de iure*, Accac. Anton. *in comment. ad tit.de condit. & demonſtrat. ad l.1.n.91.& 92.* Alexand.Trentacinq. *variarum reſolut. lib.1.tit.de patria poteſtate, reſolut.1.* vbi de iure Lon- 7
gobardorum, & de conſuetudine ciuitatis Neapolitanæ, & Franciæ idem obſeruari refert.

Cognitis nuptiis veſtris non contradixit, &c.] No- 8
tatur ad hoc, quod non contradicens tacendo actui, quem tacens poterat contradicendo impedire, præſumitur conſentire, de quo vide Iaſ. *in l.cua dotis, n.22.* vbi Iaſ. *num.76.* & D.Barboſ. *n.152. ff.ſolut. matrim.* Tiraquell. *de retractu lign. §.1.gloſſ.9.num.149.* Menoch. *conſ.120. num.10.* Surd. *deciſ.294. num.13. & deciſ.301. num.2.* Couar. *pract.cap.1. .5. verſ.tertiò*, Gam. *Luſit.deciſ.215.num.6.* Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ.tom.1.cap.38.n.21.& cap.68.: .16.* Cald.Pereira *de empt.cap.33.num.81.* dixi latè *in collect.ad leg.Qui tacet 43.de regulis iuris lib.6.*

SVMMARIVM.

1 *Prohibitum ab initio, poteſt impedimento remoto ex nouo conſenſu poſtea interueniente confirmari.*

2 *Contrahere licet iudici finito officio intra territorium ſua olim iuriſdictionis, niſi legitima præſumptio concurrat, quod adhuc duret prohibitionis ratio, num.3.*

4 *Nubere licèt Præſes non poſſit in ſua prouincia durante adminiſtratione cum prouinciali muliere, poteſt tamen veterem ſponſam vxorem ducere.*

5 *Proles quando cenſeatur eſſe legitima.*

L. Et ſi contra. VI.

Imp. GORDIANVS A. *Valeria.*

QVod prohibetur ab initio, poteſt impedimento 1
remoto ex nouo conſenſu poſtea interueniente confirmari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

Tamen poſt depoſitum officium, &c.] Notatur ad 2
hoc, quod finito officio licet iudici contrahere intra territorium ſuæ olim iuriſdictionis, vt per Doctor. citatos *in collect.ad l.vnic.ſup.C.ſi rector prouinciæ, verſ.*
quod tempore, qui declarant, niſi legitima præſumptio 3
concurrat, quod adhuc ratio prohibitionis duret.

Notatur etiam ad hoc, quod Præſes licèt in ſua 4
prouincia non poſſit adminiſtratione durante cum prouinciali muliere nubere, poteſt tamen veterem ſponſam vxorem ducere, vt per *l.Hiſp.2. tit.9. part.4.* vbi Gregor.Lop. *gloſſ.12.verbo Muger legitima*, addit hanc l. & ſimiles eſſe correctas de iure Canonico.

Et ideò poſtea liberos ſuſcepit, &c.] Adducit 5
Cou. *de ſponſalib. part.2. cap.8. §.2. num.2.* ad opinionem probandam eorum, qui tenent vt proles cenſeatur legitima, ſatis eſſe quod conceptionis tempore matrimonium contrahi potuiſſet; ſed contrarium defendit, imò quod ſit ſatis vel tempore conceptionis, vel natiuitatis matrimonium inter parentes contrahi potuiſſe.

SVMMARIVM.

1 *In matrimonio liberorum contrahendo, & ſoluto reparando, conſenſus patris neceſſarius eſt.*

2 *In matrimonio citra voluntatem patris contracto dotis conſtitutio facta corruit.*

3 *De parentum conſenſu in matrimoniis filiorum de neceſſitate non requirendo, remiſſiuè.*

4 *Reficere eſt aliud, aliud nouum opus facere.*

5 Propoſitum

5 *Propoſitum idem operatur in propoſito, quod oppoſitum in oppoſito.*
6 *Solemnitas eadem quæ in actu requiritur, neceſſaria eſt in ratificatione.*

L. Si vt proponis. ij. VII.

Idem A. Apio.

1 CONſenſus patris neceſſarius eſt in matrimonio li-
2 berorum contrahendo, & ſoluto reparando. In matrimonio citra voluntatem patris contracto dotis conſtitutio facta corruit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

3 De conſenſu parentum in matrimoniis filiorum de neceſſitate non requirendo, vide Doctores per me citatos *in collect. ad Concil. Trid. ſeſſ.24. de reform. matrim.cap.1.in princ.*

4 Notatur ad hoc, quod aliud eſt reficere, aliud nouum opus facere, vt per Boër. *deciſ.44.num.5.*

5 Notatur etiam ad hoc, quod idem operatur propoſitum in propoſito, quod operatur oppoſitum in oppoſito, vt per Tiraq. *de retractu lig. §.12. gloſſ.1. num.16.& in tract. Ceſſante cauſa, in princip. n.17.& de iure primogen.quæſt.55. num.12.*

6 Notatur etiam ad hoc, quod eadem ſolemnitas, quæ requiritur in actu, eadem quoque in ratificatione neceſſaria eſt, vt per Tiraquell. *de retractu lig.§.1. gloſſ.10. num.90.*

SVMMARIVM.

1 *In nuptiis puellæ non requiritur auctoritas, & conſenſus de neceſſitate.*
2 *In matrimoniis contrahendis requirere conſilium patris, conſanguineorum, vel amicorum, non eſt matrimonio contrarium, immò eius naturæ conſentaneum.*
3 *Curator non perſonis, ſed rebus datur.*

L. In copulandis. VIII.

Idem A. Romano.

1 AVctoritas, & conſenſus curatoris in puellæ nuptiis de neceſſitate non requiritur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod requirere conſilium patris, conſanguineorum, vel amicorum in matrimoniis contrahendis, non eſt contrarium matrimonio, immò eius naturæ conſentaneum, vt per Palat. *in repet.cap. per veſtras, de donation. inter virum & vxor. notab.3. §.3. num.7.in fine,* vbi *num.*1. etiam per hunc text. tenet, quod licèt cura & ſolicitudo collocandi filiam in matrimonio principaliter pertineat ad patrem, & propterea patris conſilium, & conſenſus requiratur, iſtum tamen conſenſum debet gratis ex debito charitatis adhibere, itaut ſi exinde pecuniam, vel quid aliud recipiat, videtur turpiter accepiſſe.

3 Notatur etiam ad hoc, quod curator non datur perſonis, ſed rebus, vt per Gutier. *de tutelis, part.3. cap.3. num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Natus in domo, vicinis ſcientibus, habendus eſt pro filio legitimo.*
2 *Inſtrumenta nuptiarum non inducunt præſumptionem ortus.*
3 *Vicinus præſumitur ſcire an quis ſit filius ſui vicini.*
4 *Vicinus propriè quis.*
5 *Viciniæ famam plurimùm valere in probanda filiatione.*
6 *Legitimus filius eſt ex legitimo matrimonio natus.*
7 *Natus ex legitima alicuius vxore, cum qua maritus cohabitabat, mariti filius præſumitur, etiam ſtante mulieris confeſſione, quod filium ex adulterio conceperat, num.8.*
9 *Filiationis probatio difficillima, & penè impoſſibilis ex parte patris.*

L. Si vicinis. IX.

Idem A. Rationalibus.

NAtus in domo, vicinis ſcientibus, pro legitimo 1
filio habendus eſt. Item inſtrumenta nuptiarum 2
præſumptionem legitimi ortus non inducunt, ſed per vicinos, alioſque modos filium ſe legitimum quis probabit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Si vicinis, &c.] Notatur ad hoc, quod vicinus 3
præſumitur ſcire an quis ſit filius ſui vicini, vt per Farin. *fragm.crimin.part.1.lit.I,n.180.* Menoch. *de præſump.lib.6. præſumpt.24. à n.21.* niſi eſſet recens vicinus, vel fuiſſet abſens, quia iſte talis non præſumitur ſcire facta vicini, de quo Maſcard. *de probat.concl.295. n.6.cum ſeqq.& concl.1406.* alias 1413.*num.14.& 15.* Farin. *d.lit.I, n.193. 194.196. & 198.* Vicinus autem 4
propriè dicitur ille, qui alta voce acclamando audiri poteſt, de quo vide Tiraquell. *de retractu lign. §.1. gloſſ.9. n.21.& 26.* Duen. *regul.125. in princip.* Burg. *l.3.Tauri, n.362.cum ſeqq. part.2.* Menoch. *de arbitr. caſu 222.* Maſcard. *de probat. concl.1406,* aliàs 1413. *n.4.* Flores de Mena *variarum lib.1.quæſt.1.n.6.* Ignat. de Villar. *in ſylua reſponſor. lib.1. reſp.5. part.1.n.41.* Farinac. *fragm.crimin. part.2.lit.I, num.173.*

Vnde in probanda filiatione plurimùm valere fa- 5
mam viciniæ, tenent Paleoth. *de nothis & ſpur.cap.22. num.2.* Couarr. *de ſponſalib. part.2.cap.8. §.3.num.10.* Menoch. *de arbitr. caſu 89. num.86. & de præſumpt. lib.6.præſumpt.53.n.43.* Maſcard. *de probat.concl.791. n.1.& concl.1029.ex num.1.* Fulu. *in ſimili tract.lib.2. cap.6.num.29.& 31.* Immò ſolam famam in hac materia integram & plenam efficere probationem, tradunt Anton.de Butr. *in cap.tranſmiſſæ 3. n.10. verſic. quandoque eſt, qui filij ſint legit.* Præpoſ. *ibi num.9.* Maſcard. *d.concl.791.num.4.* Duen. *regul.229. limit.4.* Menoch. *d.præſumpt.53. n.86.* Fulu. *d.cap.6. num.31.* quidquid dicat Couar. *d.§.3.num.9.*

Et ex matrimonio filia ſuſcepta eſt, &c.] Notatur 6
ad hoc, quod filius legitimus eſt ex legitimo matrimonio natus, vel genitus, vt per *l.Hiſpan.1. tit.13. part.4. vbi gloſſ.1.* Et ideo ſi filius natus ſit ex legitima alicuius vxore, cum qua maritus cohabitabat, mariti filius præſumitur, Anton.Gom. *l.8.Tauri, num.2.* Paleoth. *de nothis & ſpur.cap.22.* Couar. *de ſponſalib. part.2.§.3.n.8.* Anton.Gabr. *commun. lib.6.tit.de præ-* 7
ſumpt. concl.14. Menchaq. *illuſtr. controuerſ. part.1. cap.48.num.32.* Maſcard. *de probat. concl.788. à n.25.* Menoch. *de arbitr.caſu 89. à num.19.& d.lib.6. præſumpt.53.à n.2.* Fulu. *de probat.lib.2.cap.3.n.24.* Gam. & Flores *in addit. deciſ.152.* Valaſc. *conſult.134. n.3.* qui omnes notabiliter ampliant, quamuis legitimè probetur vxorem adulteram eſſe, & eo tempore, quo concepit, cum adultero fornicaſſe; adhuc enim mariti cum ea cohabitantis, & non adulteri filius præſumitur, ex *l.miles, §.defuncto, ff.ad legem Iuliam, de adulter.* & notant Ant.Gabr. Cou. Paleoth. Gam. Menoch. & Maſcard. *locis proximè citatis,* quibus adde Coſt. *in l.Gallus, §.& quid ſi tantùm, part.5.num.45.* Rojas *in epit.ſucceſſ. cap.2.num.25.* Cardin.Mantic. *de coniectur.vltim.volunt. lib.2.tit.14.num.8.* Duen. *regul.244. ampl.1.* Molin. *de Iuſtit. tom.4. tract.3. diſp.101. n.2.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, verbo filius, num.3.*

Amplia

8 Amplia procedere etiam ſtante mulieris confeſſione, quod filium ex adulterio conceperat, nam adhuc ſi ex vxore cum viro cohabitante domi natus ſit, mariti filius habendus eſt, Duen. *d. regul.* 344. *ampliat.* 4. Viuald. *in ſupplem. candelabri, cap.* 17. *n.* 8. Menoch. *d. caſu* 89. *à n.* 27. *& d. lib.* 6. *præſumpt.* 53. *à n.* 6. Maſcard. *de probat. concl.* 788. *n.* 2. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 38. *n.* 30. Marr. *de iuriſdict. p.* 2. *cap.* 8. *n.* 28. Cui præſumptioni poteſt adhærere filius, etiam in foro animæ, & dicto matris non credere, ex Sot. *de Iuſtit. lib.* 4. *quaſt.* 7. *art.* 20. Couarr. *in regul. peccatum, part.* 1. *n.* 3. Menoch. *d. caſu* 89. *n.* 28. Card. Mantic. *d. lib.* 2. *tit.* 14. *n.* 8. Gutier. *loco proximè citato,* Molin. *d. tract.* 3. *diſp.* 101. *n.* 3. Nec etiam mater, quæ viro cohabitans ex adulterio concepit, tenetur in vtroque foro interiori & exteriori crimen ſuum marito, aut etiam filio reuelare, iuxta tradita *in collect. ad cap. officij, de pœnit. & remiſſ.*

9 In gloſſ. *Poteſtatem, fin.* ibi, *verè enim probari non poteſt de patre*, &c. Notatur ad hoc, quod filiationis probatio difficillima eſt, & penè impoſſibilis reputatur ex parte patris, vt per Duen. *regul.* 287. Pariſ. *conſil.* 10. *col.* 1. *lib.* 2. Menoch. *conſ.* 1. *num.* 22. *& dict. caſu* 89. *n.* 6. Paleoth. *de nothis & ſpur. cap.* 21. Maſcard. *de probat. concl.* 787. *num.* 3. Valaſc. *conſ.* 134. *n.* 2. & meliùs *conſ.* 176. *num.* 2. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Probatio, num.* 23.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas accidentalis reſoluitur per contrarium accidens, non verò hæc ex natalium radice procedit.*
2 *Mulier per ſecundas nuptias dignitatem primi mariti intuitu impetratam amittit.*
3 *Vidua quæ ſecundò nubit, amittit priuilegia ſibi ex perſona prioris mariti communicata.*
4 *Vxores maritorum ſuorum conditione tenentur, eorumque genere nobilitantur, aut ſi illi ignobiles, obſcurantur, ſecus ſi maneant viduæ honeſtè viuendo, num.* 5.

L. Cùm te. X.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Raulinæ.*

1 DIgnitas accidentalis per accidens contrarium reſoluitur, non verò hæc, quæ ex natalium radice
2 procedit. Mulier per ſecundas nuptias dignitatem primi mariti intuitu impetratam amittit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

3 Nota quod vidua, quæ ſecundo nubit, priuilegia ex perſona prioris mariti ſibi conceſſa & communicata amittit, maximè ſi ſecundus vir inferioris dignitatis ſit, quod expreſsè probat *l. mulieres* 9. *C. de incolis, lib.* 10. *l. Hiſp.* 7. *tit.* 2. *part.* 4. ibi: *E aun deſpues que fuere muerto ſu marido la llamaran anſi, ſi non ſe caſa con otro de menor guiſa, l.* 9. *tit.* 11. *lib.* 2. *noua Recopil.* ibi, *deſpues de ſu muerte goze como hijadalgo, ſaluo ſi ſe caſa otra vez con ombre que no ſea hijadalgo,* vbi Azeued. *num.* 6. Anton. Corſet. *in tract. de poteſtate Regia, quaſt.* 29. *n.* 50. *in fine,* Auiles *ad cap. Prætor. in proœm. n.* 36. Matienſ. *l.* 3. *gloſſ.* 2. *n.* 5. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua Recopil.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo Mulier, n.* 27. Pichard. *in tract. de nobilit. communicat. num.* 64. vbi *n.* 66. ſubdit quod licèt verum ſit licere mulieribus nouiori iure Pontificio & Regio ſecundas contrahere nuptias, hoc tamen luctum, ſeu priuilegium viduis à lege conceſſum propter matrimonium præcedens, ideo propter ſecundas amittitur nuptias, quia ceſſat ratio, quare conceſſum fuit priuilegium, quippe ceſſat matrimonium morte viri; ceſſat etiam fictio iuris, qua matrimonium durare fingebatur propter viduitatem ad conſeruationem honoris vxori quæſiti ex perſona viri, ex *l. fin. C. de bonis mat.*

Sed ob matrimonium cum Senatore contractum, &c.] 4
Notatur ad hoc, quod vxores maritorum ſuorum conditione tenentur, eorumque genere nobilitantur, aut ſi illi ignobiles ſint, obſcurantur, vt per *l. Hiſp.* 3. *tit.* 21. *& l.* 3. *tit.* 15. *part.* 2. *lib.* 7. *tit.* 2. *part.* 4. *l.* 9. *tit.* 11. *lib.* 2. *noua Recop.* Tiraquel. *de nobilit. cap.* 18. *& ad leges connub. l.* 1. *gloſſ.* 1. *part.* 1. *num.* 18. Petr. Mex. *ad pragm. frument. concluſ.* 2. *n.* 63. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §.* 31. *&* 32. Auiles *ad capita Prætor. in proœm. ex n.* 1. Anton. de Padilla *in l. voluntas, n.* 5. *C. de fideicom.* Perez *l.* 6. *tit.* 2. *lib.* 4. *Ordin. pag.* 1373. *in fine,* Petr. de Auendaño *reſp.* 20. *num.* 7. *in princip.* Mieres *de maioratu, part.* 1. *quaſt.* 51. *num.* 34. Otalora *de nobilitate, part.* 4. *cap.* 3. Ioan. Garc. *eodem tract. gloſſ.* 1. *§.* 1. *ſub num.* 44. D. Barboſ. *in l. quia tale, ex num.* 23. *ff. ſoluto matrim.*

Virum poſtea ſortita es, &c.] Secus ſi maneat vidua honeſtè & caſtè viuendo, quia tunc priuilegiis viro mortuo conceſſis gaudere debet, vt per Hippol. *in l. vnica, n.* 55. *C. de raptu virg.* Tiraquell. *d. tract. de nobilit. cap.* 18. *num.* 5. 13. *&* 14. Auiles *in d. proœm. n.* 36. Azeued. *d. l.* 8. *n.* 5. *tit.* 11. *lib.* 2. *noua Recopilat.* Ioan. Garc. *regul.* 497. *num.* 6. Viu. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 2. *num.* 6. *pag.* 703. Frideric. Bruckman. *in tractat. de different. vtriuſque ſexus, part.* 1. *membr.* 3. *art.* 8. *à fol.* 107. Cabed. *Luſit. deciſ.* 98. *à princip. part.* 1. vbi quod viduæ tandiu gaudent priuilegiis maritorum, quandiu in viduitate manent poſt mortem illorum: & *num.* 2. quod etiam procedit in priuilegiis exorbitantibus, & *num.* 3. intelligit de priuilegiis, quæ conceduntur ratione dignitatis innatæ, ſecus in illis, quæ competebant marito ratione alicuius officij publici: idem Cabed. *ead. part.* 1. *deciſ.* 113. *num.* 16. vbi quod vxores Senatorum viduæ gaudent maritorum priuilegiis, per Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 2. *tit.* 59. *§.* 15. de quo etiam D. Barboſ. *in d. l. quia tale, num.* 28. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo dignitas, num.* 4. Franc. à Souſa *in repet. l. fœminæ, part.* 2. *num.* 18. *ff. de regulis iuris.* 5

SVMMARIVM.

1 *Maritus vxorem ſuam à patre repetit, patre illam ſecum detinente reluctantem.*
2 *Filia fœminà in mariti poteſtatem tranſeunte, pater adhuc patriam poteſtatem in ea retinet; liberatur tamen à patria poteſtate per contractum matrimonium de iure Regio Luſitano, & Caſtellæ, num.* 3.

L. Si inuita. XI.

Iidem AA. & CC. *Alexandro.*

MAritus repetit ſuam vxorem à patre, ſi pater eam reluctantem ſecum detineat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Notatur ad hoc, quod etſi filia fœmina tranſiret in poteſtatem mariti, adhuc tamen pater retinebat patriam poteſtatem in ea, vt per Gregor. Lopez *l.* 5. *gloſſ.* 4. *verbo que decienden dellos, tit.* 5. *part.* 6. de iure tamen Regio Luſitano, & Caſtellæ filius, vel filia per contractum matrimonium liberatur à patria poteſtate, de quo vide citatos per me *in collectan. ad l. ſi vt proponis* 5. *ſup. hoc eod. tit.* 2 3

SVMMARIVM.

1 *Conſenſus ad nuptias, tam liberorum, quàm parentum liber reciprocè requiritur, num.* 2.

3 *De conſenſu ad nuptias, quòd debet eſſe liber, & carere omni metu, remiſſiuè.*

L. Nec alium quidem. XII.

Iidem AA. & CC. *Sabino.*

1 CONſenſus ad nuptias, tam libertorum, quàm parentum, liber reciprocè requiritur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Hieron. de Monte *in miſcell. quaſt. cap.9.* Duaren. *in prælud.tit.ſoluto matrim.tractat.de nupt.cap.2.par.2.*

3 De conſenſo ad nuptias, quod debeat eſſe liber, & carere omni metu, vide latè tradita per me *in votis nouiſſ. decif. voto 1. per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non contrahi per inſtrumenta confecta ſuper dote.*

2 *Matrimonium contractum ſine inſtrumentis, per indicia probari poteſt.*

3 *Matrimonium Nobilium, Magnatum, & Principum non probatur per teſtes, ſed requiritur inſtrumentum ſiue ſcriptura.*

4 *Matrimonium non plenè probari per inſtrumentum dotis.*

L. Neque ſine nuptiis. XIII.

Iidem AA. & CC. *Oneſimo.*

1 PEr inſtrumenta confecta ſuper dote non contrahi-
2 tur matrimonium. Sine inſtrumentis contractum matrimonium per indicia probari poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup.hoc tit.*

3 Nota quod matrimonium Nobilium, Magnatum, & Principum non probatur per teſtes, ſed requiritur inſtrumentum, ſiue ſcriptura, vt per Hippol. *in rub.de probat.num.22.* Maſcard. *de probat. concl.1023. n.22. per text.in authent. maximis, C.de iudic.*

4 *Inſtrumenta facta ad probationem matrimonij,* &c.] Notatur ad hoc, quod matrimonium per dotis inſtrumentum plenè non probatur, vt per ſcribentes *in cap. illud, de præſumpt.* vbi vltra inſtrumenta requiruntur alia adminicula, Roman. *ſingul.446. Nunquid per inſtrumentum,* Maſcard. *de probat. concluſ.1026.n.2.*

SVMMARIVM.

1 *In matrimonio contrahendo, diſſoluendoque libertas non impedienda, & cur, num.2.*

3 *Diuortium olim fieri potuiſſe abſque vlla cauſa.*

4 *Pro matrimonio contrahendo non poteſt promitti pœna, etiam in ipſis ſponſalibus: irrita hæc pœna, num.5.6.*

L. Neque ab initio. XIV.

Iidem AA. & CC. *Titio.*

1 IN contrahendo matrimonio, & diſſoluendo libertas voluntatis non impedienda. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 *Liberam facultatem contrahendi,* &c.] Quia matrimonia debent eſſe libera, & gaudere pleniſſima libertate, vt per Pariſ. *conſ.61.n.31. lib.4.& conſ.53.n.46. eod.lib.4.* Hippol.Riminald. *conſ.77.n.14.* inter matrimonialia Zileti, Nauar. *conſ.3.ſub n.3.de ſponſalib.* Fachin. *controuerſ. lib. 3. cap. 28. verſ.ad ſecundum reſpondeo,* Rot. *deciſ.643. n.9. part.1. recentior.* quos & alios refero *in votis nouiſſim.dec.voto 1. n.18.cum ſeq.*

Atque diſtrahendi matrimonij, &c.] Ergo diuor- 3
tium olim fieri poterat abſque aliqua cauſa, & ex mera voluntate, vt per D. Barboſ. *in rubr.ff.ſoluto matrim. part.2.à n.7.* vbi *num.8.* aduertit, quod cauſæ propter quas liceret diuortium celebrare, nulla lege certa fuerunt enumeratæ, ſed potiùs arbitrio iudicis videntur relictæ, quæ deinde fuerunt expreſſæ, & limitatæ per *l.conſenſu, C. de repud.* & ab eo tempore ob nullas alias potuit diuortium licitè & impunè celebrari: ſi autem nihilominus de facto celebraretur extra prædictas cauſas, incurrebantur quidem pœnæ expreſſæ *in d. l.conſenſu*; nihilominus tamen per diuortium cenſebatur eſſe ſolutum matrimonium, etiam quoad vinculum, vt colligitur ex *d.l.conſenſu, §.fin.* Si igitur quis diuertebat propter cauſas legibus approbatas, laude dignus exiſtimabatur, & prætereà dotem mulieris lucrabatur: ſi verò præter dictas cauſas diuertebat, pœnis afficiebatur; & nihilominus per diuortium ſoluebatur matrimonium: concludit idem D.Barboſ. *vbi ſuprà, num.9.* quod hæc de iure ciuili Romanorum obtinuerunt; nam Chriſtus reducens matrimonium ad ſinceritatem ſuæ primæ inſtitutionis, & originis, præcepit matrimonium ob nullam cauſam poſſe dirimi quoad vinculum, &c.

Transferri ad neceſſitatem, &c.] Notatur ad hoc, 4
quod non poteſt pœna promitti pro matrimonio contrahendo, etiam in ipſis ſponſalibus, vt per Couarr. *de ſponſalib.p.2. cap.3. §.7.num.5.* vbi hanc prohibitionem non ſolùm inter ipſos contrahentes, ſed etiam inter eorum parentes, ac reliquos qui iure propinquitatis ſponſos attingunt, conſtitutam aſſerit: latè Sanchez *de matrim. lib.1.diſp.30.à princ.* vbi reſoluit pœ- 5
nam adiectam contractui ſponſalium eſſe prorſus irritam, ac proinde violantem fidem non teneri in vtroque foro eam ſoluere; ſubditque non tantùm pœnam eſſe irritam dum per ipſos ſponſos apponitur, ſed etiam quando inter eos, qui ipſos ſponſos ita iure ſanguinis attingunt, vt probabile ſit fortè vt inducantur ad matrimonium, ne conſanguinei pœnam ſoluant, dummodo tamen promiſſio pœnæ ita concepta ſit, vt matrimonij neceſſitatem inducat, ne ea incurratur, Rebell. *de oblig. iuſtit.p.2.lib.4.quæſt.7.num.8.*

In gloſſ. *Neceſſitatem*, ibi, *promittis decem*, &c.] 6
Notatur ad hoc, quod pœna adiecta contractui ſponſalium, etiamſi ſit modica, minimè valet, vt per Sanchez *d.lib.1.diſp.30.num.11.*

L. Vxorem. XV.

Iidem AA. & CC. *Tatiano.*

MAnumiſſor vxorem ducit libertam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1.ſup. hoc tit.*

AVTH. Sed nouo iure.

NVptias cum liberta patronus adhibitis inſtrumentis dotalibus licitè contrahit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Pater filium exponens, & non conſentiens in eius nuptias cum nutritoris filio, alimentorum expenſas ſoluit, & num.2.3.*

4 *Infans expoſitus à patre ſui iuris efficitur, paterque patriam poteſtatem amittit.*

L. Patrem.

L. Patrem. XVI.

Iidem AA. *&* CC. *Rhodoni.*

1 PAter filiam exponens, & non conſentiens in nuptias filiæ eum nutritoris filio, alimentorum expenſas ſoluit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt *l.Hiſp.35.tit.15.p.5.* vbi ſtatuitur, non poſſe reperi alimenta facta amore Dei, niſi alimentata fuiſſet mulier in domo alimentantis, & nutriens velit eam in proprij filij matrimonio collocare, & illa, vel pater nolit, quia tunc impediens matrimonium ſoluit nutrienti alimentorum expenſas, vbi Greg.Lop. *gloſſ.3. verbo ſeria tenudo*, notat quod text. in præſenti loquitur quando pater expoſuerat iſtam mulierem eius filiam, & quod *d.l.35.partita*, non facit in hoc fundamentum, ſed ſolùm in eo quod nutritor eam aluerit cauſa pietatis, idem Greg.Lop. *l.3.gloſ.4.verbo por ello, in fine, eod.tit.& part.* per hunc text. tenet nutritorem propter ingratitudinem repetere expenſas factas in alendo. Corduba de Lara *in l. ſi quis a liberis, §.idem index, n.49.in princ.& n.50. ff.de liberis agnoſc.* vbi amplia procedere etiam in patre, qui filium expoſuit, is enim ſi recuſat ne filius ducat vxoris altoris filiam, cogetur refundere alimenta. Surd. *de aliment. tit.6. quaſt.1.n.15.* vbi aſſerit hìc agi de patre qui filiam expoſuerat, & ea alita fuit ab alio pietatis & miſerationis gratiâ, quo caſu repetitio ei non datur præſtitorum alimentorum, eùm pietate motus fuerit, ſed eùm veller is eam filio proprio vxorem dare, pater exponens recuſabat dotem dare, & ideo in pœnam conceditur repetitio præſtitorum alimentorum, quæ alioquin non daretur ceſſante ingratitudine, & odio patris: idem Surd. *eod.tit.6.quaſt.18.n.15.* vbi tradit quod licèt regulariter pater qui filiam infantem expoſuit, non teneatur alimenta reddere, quæ alius præſtitit, *l.1. C.de infant.expoſ.* ſi tamen non patiatur, aut conſentiat, ſed impediat quominus illa nubat filio altoris, cogitur refundere alimenta omnia præteriti temporis, iuxta hunc text. & ſic propter odium & ingratitudinem patris limitatur hìc regula generalis, quæ vult, quod alimenta præſtita intuitu pietatis non repetantur, & ex Salicet. ſubdit, quod propter ingratitudinem conceditur in præſenti ius repetendi quod priùs non competebat, & *n.16.* tenet quod pater ſatis dicitur prohibere, vel impedire quando negat dotem dare, ſine qua filius altoris non vult illam ducere in vxorem.

Alimentorum ſolutioni, &c.] Etiamſi quis ea præſtiterit non animo gerendi alterius negotium, quia nihilominus datur alimentorum repetitio, vt per Petr. de Rauenna *ſing.435.* Surd. *d.tit.6.quaſt.1.num.15.& quaſt.18. num.15. in fine.*

3 *In hoc ſolummodò caſu*, &c.] Ergo ſi pater volens, ac nemine impellente filium exponat, non repetuntur ab eo alimenta in eius filio educando conſumpta, vt per Surd. *d.quaſt.9. num.2. verſ. quod ſi pater*, vbi ad hoc comprobandum inducit textum *in præſenti*, dum ait repetitionem concedi eo ſolummodò caſu, quando pater prohibet ne filia expoſita nubat filio eius, quem aluit, atque ita excludit omnes alios caſus: ſed *num. 6.* limitat quando ſuſcipiens infantem filium, aut ſeruum expoſitum, proteſtaretur ſe animo repetendi impenſurum.

4 In gloſſ. *Renitatur*, *fin.* ibi, *ſed videtur quod patria poteſtas ſit ſoluta*, &c. Notatur ad hoc, quod infans expoſitus à patre ſui iuris efficitur, paterque amittit patriam poteſtatem, vt per *l.Hiſpan.4.tit.20. part.2. vbi gloſſ.2.* Paleoth. *de nothis & ſpur. cap.63. num.6.* Corduba de Lara *in d. l.ſi quis à liberis, §.ſi quis ex his, num. 10.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.11.cap.11.* Azor. *inſtit. moral. part.2.lib.2. cap.20. verſ. decima ſpecies.*

SVMMARIVM.

1 *Nuptiæ ſunt illicitæ inter aſcendentes & deſcendentes, parentes & liberos, perſonaſque liberorum & parentum loco habitas: item inter quaſdam ex latere affinitatis intuitu coniunctas perſonas.*

2 *Coniugium olim vſque ad ſeptimum conſanguinitatis gradum interdicebat Eccleſia, poſtmodùm reſtricti ſunt gradus conſanguinitatis vſque ad quartum, num.3. quoad affinitatem ex copula licita ad quartum vſque, ex illicita verò, & fornicaria vltra ſecundum gradum non extenditur, num.4.*

5 *Inceſtus non ſolùm cum conſanguineis, ſed etiam cum affinibus committitur: committitur per filium carnaliter cognoſcentem aſcendentem in infinitum, & per patrem carnaliter cognoſcentem deſcendentem vſque in infinitum, num.6.*

L. Nemini liceat. XVII.

Iidem AA. *&* CC.

INter aſcendentes, & deſcendentes, parentes, & liberos, perſonaſque liberorum, & parentum loco habitas, item inter quaſdam ex latere affinitatis intuitu coniunctas perſonas nuptiæ ſunt illicitæ. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.n.1.ſup.hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1. pag.374.* 1

De intellectu huius l. vide Anton. Contium *ſubciſiu.lection.iuris ciuilis lib.2.cap.1. num.9.*

Olim Eccleſia coniugium interdixerat vſque ad ſeptimum conſanguinitatis gradum, vt conſtat ex *cap.1. & cap. nulli, 35. quaſt.3. & cap.ad ſedem, 35. quaſt.5 .cum ſimilibus.* Poſtmodùm ſub Innocentio III. in Concilio Lateran. de quo *in cap.non debet, de conſang. & affinit.* reſtricti ſunt gradus conſanguinitatis vſque ad quartum; quæ reſtrictio non ſolùm in collateralium linea, ſed etiam in recta aſcendentium, & deſcendentium, intelligenda eſt, Sanch. *de matrim. lib.7.diſp.51. num.22.& diſp.53.num.1.* Baſil.Pont. *de impediment. matrim.cap.38. §.2.verſ. præterea*, Bonacin. *de matrimon.quaſt.3.puncto 5. §.1.num.7.cum ſeqq.* Quoad affinitatem verò adeſt noua diſpoſitio Concilij Trid. *ſeſſ.24.de reform. matrim.cap.4.* vbi ſtatuitur affinitatem ex copula licita ortam dirimere vſque ad quartum gradum, ex illicita verò & fornicaria, vltra ſecundum gradum non extendi, de quo vide Doctores agentes, quos plena manu retuli *in collect. ad d.cap. non debet, & ad Concil.Trid.in d.cap.4.* Vnde inceſtum committi non ſolùm cum conſanguineis, ſed etiam cum affinibus in ſupradictis gradibus, tenent Bermond. *de publ. concubin.tit.de inceſtu, n.2.* Petr.Greg. *ſynt.iuris lib.9.cap.11. n.19.& lib.36.cap.7.n.1.* Petr. Caball. *reſol. crimin. caſu 200.n.6. cum ſeqq.& n.94.* Farin. *in praxi crimin.quaſt.149. n.42.& à n.60.* tenet inceſtum committi per filium carnaliter cognoſcentem aſcendentem in infinitum, & per patrem carnaliter cognoſcentem deſcendentem vſque in infinitum.

(Right-margin numbers beside this passage: 2 at "Olim Eccleſia", 3 at "ſang. & affinit.", 4 at "Quoad affinitatem", 5 at "committi non ſolùm", 6 at "Farin.")

SVMMARIVM.

1 *Vidua nondum completo 25. ætatis anno abſque parentum conſenſu nuptias non repetunt: intellige vt num.4.*

2 *Vidua in electione ſecundi mariti à patre diſſentiens, iudicis auxilio inter competitores moribus potiorem, & à vidua approbatum ſortitur.*

3 *Viduæ proximi conſanguinei in marito aſſignando digniores ſunt, ad quos proximo gradu non pertinet viduæ hæreditas.*

5 *Mulier ſi ſtante ſtatuto non poteſt contrahere ſine conſenſu conſanguineorum, & conſanguinei nolint conſentire, iudex examinabit cauſam contradictionis, & ſi eſt iuſta, bene; ſin minus, iudex permittet contrahere mulieri, & num. 7.*

6 *Matrimonium inter pares facilè præſumitur, inter diſpares non ita.*

L. Viduæ. XVIII.

Imppp. VALENT. VALENS, & GRAT. AAA. *ad Senatum.*

1 VIduæ nondum completo 25. ætatis anno abſque
2 parentum conſenſu nuptias non repetunt. In electione ſecundi mariti vidua à parte diſſentiens iudicis auxilio inter competitores moribus potiorem, & à
3 viduæ approbatum ſortitur. Proximi viduæ conſanguinei in marito aſſignando digniores ſunt, ad quos proximo gradu non pertinet viduæ hæreditas. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

4 *Tamen in ſecundas nuptias ſine patris conſenſu*, &c.] Aduerte quod hic text. dum habet filiam emancipatam ante 25. annum non poſſe ſecundas nuptias contrahere ſine licentia patris, procedit de honeſtate, non de rigore, nec de neceſſitate, vt per Ioan. à Gattonib. *in rubr. de ſecundis nupt. num. 69.* Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 3. §. 8. n. 4.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 6. n. 27.* vbi per hunc text. dicit quod patris conſenſus adhuc requiritur, ſi filia vidua velit ad ſecunda vota tranſire: & ſubdit text. *in præſenti*, loqui quando non excedit annum vigeſimumquintum, & vtrumque concurrat ſimul, quod ſcilicet ſit vidua & emancipata: & tandem concludit, quod eiuſmodi conſenſus eſt de honeſtate, non de neceſſitate requiſitus.

5 *Auctoritatem quoque iudiciariæ cognitionis*, &c.] Aduertit per hunc text. Tiraq. *de iure mariti gloſ. 8. n. 127. cum ſeq.* quod ſtante ſtatuto, quod mulier non poſſit contrahere ſine conſenſu conſanguineorum, ſi conſanguinei requiſiti nolunt conſentire, iudex examinabit cauſam contradictionis; & ſi eſt iuſta cauſa, bene quidem, ſin minus, iudex permittet mulieri contrahere: de quo etiam Menoch. *de arbitr. caſu 211. num. 6. cum ſeqq.* Azeued. *l. 4. à num. 1. tit. 3. lib. 5. nouæ Recop.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 47. n. 37.*

6 *Vt ſi pares ſint genere, ac moribus*, &c.] Notatur ad hoc, quod inter pares matrimonium facilè præſumitur, non item inter diſſimiles, atque inæquales, vt per Tiraq. *l. 5. connub. gloſſ. 1. p. 5. num. 31.*

7 *Sed ne fortè ij, qui gradu proximo*, &c.] Notatur ad hoc, quod quando ſtatutum requirit proximiorem conſanguineum, ſi proximior contradicit, & quidem ſine iuſta cauſa, iudex in eius locum ſufficiat alium remotiorem, qui conſentiat, ſi habeat alium.

SVMMARIVM.

1 *Conſobrini ex duobus fratribus, & binis ſororibus, legitimas contrahunt nuptias: hodie non ita, num. 2.*

L. Celebrandis. XIX.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA. *Eutychiano P. P.*

1 COnſobrini ex duobus fratribus, & binis ſororibus legitimas contrahunt nuptias. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Vide pro intellectu Anton. Cont. *ſucciſ. lect. iuris ciuilis lib. 2. cap. 1. num. 11.*

Hodie non obtinet deciſio huius text. vt tradit 2
D. Barboſ. *in l. ſi ante 6. n. 41. in med. ff. ſoluto matrim.* vbi præſtat rationem, quod in materia matrimonij leges cedunt iuri Canonico, *cap. quadam lex, 35. quæſt. 3.* de quo dixi *in collectan. ad l. nemini liceat 17. ſuprà hoc eod. tit.* & præter ibi citatos adde Azor. *inſtitutionum moralium part. 1. lib. 5. cap. 20. quæſt. 1. in princip.*

SVMMARIVM.

1 *In matrimonio filia patre orbata, matris & coniunctorum conſenſus requiritur; ſi mater non adſit, curator cum propinquis, & iudex in euentum maritum puellæ aſſignat.*

2 *Filia emancipata tenetur adhibere patris conſenſum quando vult nubere.*

3 *Mulieri naturale eſt tacere, propter verecundiam.*

L. In coniunctione. XX.

Impp. HONOR. & THEOD. AA. *ad Theodorum P. P.*

IN matrimonio filiæ patre orbatæ, matris, & con- 1
iunctorum conſenſus requiritur: ſi mater non adſit, curator cum propinquis, & in euentum iudex maritum puellæ aſſignat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Sed ſi ſui iuris puella ſit, &c.] Notatur ad hoc, 2
quod filia emancipata tenetur adhibere patris conſenſum quando vult nubere, vt per Surd. *de alimentis, tit. 1. quæſt. 6. num. 28.*

Et ſi puella cultu verecundiæ, &c.] Notatur ad hoc, 3
quod naturale eſt mulieri propter verecundiam tacere, vt per Tiraquell. *ad l. 9. connub. gloſſ. 1. part. 9. n. 152.* vbi ait hanc legem loqui de puella, quæ præ verecundia de nuptiis ſuis interrogata ſubticet.

SVMMARIVM.

1 *Milites caligati ad protectoris vſque perſonam matrimonia licitè contrahunt cum ingenuis mulieribus.*

2 *Milites caligati, de vilioribus & obſcurioribus.*

3 *Caligatus vnde.*

4 *Caius Cæſar, vnde Caligula cognominatus.*

5 A, *dictio ſeparationem denotat.*

6 Vſque ad, *regulariter includit.*

L. A caligato. XXI.

Impp. THEOD. & VALENT. AA. *Baſſo P. P.*

CAligati milites ad protectoris vſque perſonam, 1
matrimonia licitè contrahunt cum ingenuis mulieribus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Caligati milites viliores & obſcuriores ſignifican- 2
tur, ſecundùm Briſſon. *lib. 2. lect. antiq. cap. 5.* Caluin. *in ſuo Lexic. iuridic. verb. caligati milites, pag. 136.* vbi aduertit in hac l. pro *protectoris*, legendum *Præfecti cohortis*; ſubditque caligatum dici *à caliga*, hoc 3
eſt, tibiali, ſiue ocrea, quod erat crurum armatura; 4
vnde Caius Cæſar Caligula cognominatus eſt, quòd manipulari habitu inter milites educatus eſſet, vt Sueton. *in eius vita, cap. 9.* refert: de milite igitur caligato, hoc eſt, gregario, manipulari, ſiue infimæ conditionis, dicit Iuuenal.

Cùm duo crura habeas, offendere tot caligatos.

Do.

5 De dictione *A*, quod denotet ſeparationem, vide Bertachin. *in ſuo repert. p.1.lit.A, in princ.* Surd. *deciſ.*282. *num.*8. Gutier. *lib.* 2. *pract. quæſt.*153. *num.*2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.*12.§.1.*num.*23.

6 *Vſque ad.*] Hæc particula regulariter includit, prout latè oſtendi *in tractat. de dictionib. vſufrequent. dict.*437. *num.*5. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Donationes ante nuptias, inſtrumentaque pactorum dotalium, pompa item omiſſio, vt extrinſeca non vitiant matrimonia perfecta.*

2 *Matrimonium inter pares facilè præſumitur, non item inter inæquales.*

3 *In nuptiis contrahendis amici ſunt conuocandi.*

L. Si donationem. XXII.

Iidem AA. *Hierio P.P.*

1 DOnationes ante nuptias, inſtrumentaque pactorum dotalium, pompæ item omiſſio, vt extrinſeca non vitiant matrimonia perfecta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1. *ſup. hoc tit.*

2 *Inter pares*, &c.] Notatur ad hoc, quod facilè inter pares matrimonium præſumitur, non item inter diſſimiles, atque inæquales, vt per Tiraquel. *in l.*5. *connub. p.*5. *gloſſ.*1. *num.*31.

3 *Atque amicorum fide*, &c.] Notatur ad hoc, quod in contrahendis nuptiis amici ſunt conuocandi, vt per Tiraquell. *de pœnis temperand. cauſa* 22. *num.*75. Roland. *conſ.* 49. *num.*29. *col.*3. meipſum *in votis noviſſ. deciſ. tom.*1. *voto* 1. *n.*56. vbi quod tempore, quo celebrantur matrimonia, adhiberi ſolent pater, mater, mulieres, & tam conſanguinei vxoris, quàm mariti, amici, & multi alij. Nam vbi tempore contracti matrimonij nullus aderat conſanguineus, aut familiaris, præſumitur voluntas, & illata violentia. Alciat. *conſil.*5. *num.*22. Ferret. *conſ.*296. *num.*11. Scraphin. *deciſ.*859. *n.*7. Gregor. XV. *deciſ.*326. *num.*39. Sicut è contrario ceſſare præſumptionem metus in actu, in quo interuenit præſentia coniunctorum ipſius contrahentis, dixerunt Bart. & Doctores *in l. tranſactionem, la* 2. *C. de tranſact.* Paul. Pariſ. *conſ.*26. *n.*68. *lib.*3. Farinac. *fragment. crimin. part.*2. *verbo metus. num.*149. declarando eum Sanchez *de matrim. lib.*4. *diſp.*12.

SVMMARIVM.

1 *Imperialis clementia lapſos erigit, & natalium reſtitutione ſpem melioris conditionis non adimit.*

2 *Clementiam denegans, veniam nullam viciſſim ſperet.*

3 *Mulieres ſcenicæ in reſtitutione natalium dum ad meliorem conditionem migrare nituntur, clementia & fauore digna ſunt.*

4 *De clementia Principem ornante & commendante, remiſſiuè.*

5 *In ſupremo Gubernatore quæ maximè requirantur.*

6 *Princeps conferendo æquitatem videtur diſpenſare de omni infamia.*

7 *Delinquens peracta pœnitentia, & impetrata indulgentia habetur pro eo, qui non peccauit.*

8 *Scenica impetratâ à Principe veniâ licitè contrahunt Nuptias cum ingenuis.*

9 *Matris reſtitutio, & legitimatio liberis eiuſdem prodeſt.*

10 *Patritius ſi à Cæſare impetratâ priùs licentiâ duxiſſet in vxorem illam, quæ iam artem lubricam, & ſcenicam exercuiſſet, confectis inſtrumentis dotalibus, filij efficiuntur legitimi, & patri ſuccedunt.*

11 *Infamiam iuris Rex poteſt abolere.*

12 *Filia quæ peccauit in corpus ſuum, licèt ipſo iure ſit exhæredata, tamen ſi pœnituerit, cenſetur reuocata exhæredatio.*

13 *Filia emendata digna eſt veniâ.*

14 *Nobilis, qui per infamiam & vitæ turpitudinem nobilitatem amiſit, eandem non recuperat, niſi reſtituatur per Principem.*

15 *Legitimatus à Principe perinde habetur, ac ſi medio tempore nulla fuiſſet illegitimitatis maculâ aſperſus.*

16 *Scenici qui.*

17 *Hiſtriones, & ludentes in ſcenis ſunt infames.*

18 *Matrimonium poteſt eſſe ſine dote, non verò dos ſine matrimonio.*

L. Imperialis. XXIII.

Imp. IVSTIN. A. *Demoſtheni P.P.*

IMperialis clementia lapſos erigit, & natalium reſtitutione ſpem melioris conditionis non adimit. 1
Clementiam denegans veniam nullam viciſſim ſperet. Mulieres ſcenicæ in reſtitutione natalium dum 2
ad meliorem conditionem migrare nituntur, clementia & fauore dignæ ſunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1. *ſup. hoc tit.* 3

De clementia Principem ornante & commendante 4
vide Senec. *de clementia*, *cap.*3. vbi nihil aptius eſſe dicebat, quod Romanum Imperatorem magis commendet quàm clementia, Garc. Maſtril. *de magiſtrat. tom.*1. *lib.*3. *cap.*1. *num.*48.

Vnde in quolibet ſupremo Gubernatore ad rectam 5
Reipublicæ gubernationem reperiri debent deuotio, probitas, circumſpectio, clementia, & in ſubditos dilectionis affectus, iuſtitia, animi fortitudo, conſtantia, prudentia, liberalitas, & potentia, de quo vide Tiraquell. *de nobilit. cap.*17. *n.*40. *cum ſeqq.* Gregor. *l.*8. *tit.*5. *part.*3. Corſet. *in repet. cap. grandi, de ſupplen. negl. Præl. lib.*6. *col.*16. *in fine, cum ſeqq. & in tract. de poteſtate Regis*, *p.*2. *quæſt.* 20. Bellug. *in ſpeculo Principum, rubr.*8.11.*&* 12. Molin. *de primogen. lib.*1. *cap.*3. *num.*20. Iuſt. Lipſ. *de monitis & exemplis, lib.*1. *cap.*2.6.7.*&* 8.*& lib.*2. *cap.*9. *cum ſeqq.* Garc. Maſtrill. *d. lib.*3. *cap.*1. *per tot.* Luſit. & concivis meus Martin. de Carualho Villaſboas in libro quem ſcripſit, *Eſpejo de Principes y miniſtres.*

§. Præſenti ſanctione.

Princeps conferendo dignitatem videtur diſpenſare 6
de omni infamia. Delinquens peracta pœnitentia, & 7
impetrata indulgentia habetur pro eo, qui non peccauit. Scenicæ impetrata à Principe venia licitè contra- 8
hunt nuptias cum ingenuis. Matris reſtitutio, & le- 9
gitimatio liberis eiuſdem prodeſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.*1.*num.*1. *ſup. hoc tit.*

Probat hic text. quod ſi patritius à Cæſare impe- 10
trata priùs licentia duxiſſet in vxorem illam, quæ iam artem lubricam, & ſcenicam exercuiſſet, ſed quæ reſipuiſſet, confectis dotalibus inſtrumentis, filij efficiuntur legitimi ex eo connubio, & patri ſuccedunt, vt per Menoch. *conſ.*18. *num.*5.

Notatur ad hoc, quod Rex poteſt abolere iuris 11
infamiam, vt per *l.*6. *tit.*6. *part.*7. *vbi gloſſ.*2. Sfort. Odd. *de in integrum reſtit. p.*2. *quæſt.*92. Molfeſ. *in ſum. tract.*5. *cap.*8. *num.*32. meipſum *de offic. & poteſt. Epiſcopi*, *p.*2. *alleg.*43. *num.*20.

Vt ſi relicta mala, & inhoneſta conuerſatione, &c.] 12
Argumento huius text. tenent Doctores, quod licèt

filia quæ peccauit in corpus ſuum, ipſo iure ſit exhæredata, tamen ſi pœnituerit, & ad frugem melioris vitæ fuerit redacta, cenſetur reuocata exhæredatio, vt per Greg. Lop. *l.5. verbo desheredar, tit. 7. p. 6.* Ludou. Gom. *in §. ex maleficiis, n. 44. Inſtit. de actionib.* Guillelm. *in cap. Raynutius, verbo in eodem teſtamento, el 2. num. 38.* vbi Couarr. *num. 18. de teſtament.* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. §. 10. num. 612. & §. 30. n. 170. & 192.* Emman. Coſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, p. 3. n. 192. ff. de liber. & poſthum.* Craſſ. *in §. teſtamentum, quæſt. 43. n. 9.* Surd. *de alimentis, tit. 7. quæſt. 1. n. 28. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 176. verſ. dubium præterea,* D. Barboſ. *in l. 1. p. 4. num. 44. ff. ſoluto matrim.*

13 vbi *num. 45. verſ. neque obſtant,* ſubdit hanc l. tantùm probare, quod filia emendata digna eſt venia, & gratia: ſed ſi pater nolit, nullo iure probatur quod cogatur iniuriam ſibi irrogatam per filiam remittere.

14 Notatur etiam ad hoc, quod nobilis, qui per infamiam & vitæ turpitudinem nobilitatem amiſit, eandem non recuperat, ſi relicta turpi vita bonis ſe moribus omnino deuoueat, niſi per Principem reſtituatur, vt per Tiraquell. *de nobilit. cap. 24. num. 3.*

15 *Omni macula penitus direpta,* &c.] Notatur ad hoc, quod legitimatus à Principe perinde cenſetur, ac ſi medio tempore nulla fuiſſet illegitimitatis macula aſperſus, vt per Menchaq. *de ſucceſſ. progreſſu, §. 2. à num. 42.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. cap. 26. n. 3. verſ. quamobrem.*

16 In gloſſ. *Scenicis,* ibi, *quæ ludunt in ſcena,* &c. Scenici ſunt ludiones, ſeu ludij, qui in ſcena ludos agunt, aliàs *hiſtriones* dicti, vt ſunt omnes, qui quæſtus cauſa in ſcenam prodeunt notabiles, veluti mimi, & hiſtriones: ita Caluin. *in ſuo Lexic. verb. ſcenici, pag. mihi 832.*

17 In eadem gloſſ. ibi, *& etiam ſunt infames,* &c. Notatur ad hoc, quod hiſtriones & ludentes in ſcenis ſunt infamens, vt per Bortel. *in addit. ad Bellug. in Speculo Principum, rubr. 11. §. videndum, n. 18. lit. H,* meipſum *d. alleg. 43. num. 10.*

18 In gloſſ. *Dotalibus,* ibi; *nam & ſine dote poteſt eſſe matrimonium,* &c. Ita Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p. 2. lib. 9. cap. 18. num. 12.* vbi dicit quod licèt dos non ſit ſine matrimonio, tamen ſine dote matrimonium eſſe poteſt. Surd. *deciſ. 62. num. 14. & conſ. 361. num. 14.* Gutier. *in cap. quamuis pactum, ſuper illis verb. dote contenta, num. 1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 12. tit. 1. num. 6. 8. & 14.* Caſtill. *controuerſ. lib. 3. cap. 23. num. 38.*

SVMMARIVM.

1 *Scenicæ mulieres ob præſtitum iuramentum non tenentur permanere in turpi vita.*

2 *Scenica filia dicitur quæ nata eſt tunc, cùm mater in ſcenicis exercitiis verſabatur: natæ poſt reſtitutionem natalium ingenuæ ſunt.*

3 *Matrimonij priuilegio fruuntur liberi nati poſt impetratum priuilegium, non procreati antea, niſi ad ſpecialem ſupplicationem Princeps antè natis conceſſerit reſtitutionem.*

4 *Nuptiæ legitimæ ſubſiſtunt, dotalibus inſtrumentis ceſſantibus, exceptis neceſſariis, & inceſtis nuptiis.*

5 *Matrimonia inter pares ſubſiſtunt, ceſſantibus inſtrumentis dotalibus.*

6 *Iuſiurandum rei illicitum ſeruari non oportet.*

7 *Inhabilitas parentis reddit inhabiles filios poſt delictum natos.*

8 *Iuramentum quæ continere debeat.*

9 *Filium Regis non dici illum qui natus eſt ante adeptum à patre Regnum.*

AVTH. Quod eis.

SCenicæ mulieres ob iuramentum præſtitum non 1
tenentur permanere in turpi vita, quia iuramentum
ſuper re illicita præſtitum non ſeruandum, *in princip.*
Conſequens dignitatem reſtitutus tacitè vincetur, *in*
§. ſimiles verò. Scenica filia dicitur quæ nata eſt tunc 2
cùm mater in ſcenicis exercitiis verſabatur; natæ poſt
reſtitutionem natalium ingenuæ ſunt. Matrimonij 3
priuilegio fruuntur liberi nati poſt impetratum priuilegium,
non antea procreati, niſi ad ſpecialem ſupplicationem
Princeps antè natis reſtitutionem conceſſerit,
in §. illud. Dotalibus inſtrumentis ceſſantibus, 4
exceptis neceſſariis & inceſtis nuptiis, nuptiæ legitimæ
ſubſiſtunt. Matrimonia inter pares ceſſantibus in- 5
ſtrumentis dotalibus ſubſiſtunt, *in §. imò & illud.* Colligunt
ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

6 *Expreſſum eſt, illicitum rei iuſiurandum ſeruari non oportere,* &c.] Vide S. Thom. 2. 2. *quæſt. 89. art. 7. ad 2. & quæſt. 98. art. 2. ad 1.* Caiet. *in ſum. verbo periurium, §. 2.* Couar. *in cap. quamuis pactum, part. 1. §. 6. n. 6.* Nau. *in man. cap. 12. n. 15. verſ. decimoſextò,* Gregor. de Valentia *tom. 3. diſp. 6. quæſt. 7. puncto 4. §. 2.* Soar. *de Religione, tom. 2. tract. de iuram. lib. 2. cap. 14. per tot. & cap. 18.* Sayr. *in claui Regia, lib. 5. cap. 6. num. 2. & cap. 7. num. 2.*

7 *Si quidem poſt expurgationem,* &c.] Hinc videtur colligi, quod inhabilitas & incapacitas parentis reddit inhabiles filios poſt delictum natos, non verò eos, qui antea nati fuerunt, vel poſt reſtitutam habilitatem, de quo vide S. Auguſtin. *ſuper Deuteron. quæſt. 42. tom. 4. ſuorum operum,* vbi interpretans c. 42. vbi dicitur, *Non morientur patres pro filiis,* inquit, Quid eſt ergo, quod alibi dicitur, *Deus reddens peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem?* De filiis nondum natis illud intelligitur, hìc autem de filiis iam natis eſt facta diſtinctio: non enim trahit aliquid à patre, qui iam natus erat, quando pater eius peccauit. Idem S. Auguſt. *ſuper Pſal. 74. verſ. 5. lit. F,* ibi: Etenim peccata parentum non pertinent ad filios, quæ faciunt parentes iam natis filiis; iam enim nati filij ad ſe pertinent, & parentes ad ſe pertinent. Oldrad. *conſ. 224. n. 33. in fine,* agens de dignitate cuiuſdam Comitatus, dicit quod inhabilitas, & incapacitas parentis reddit inhabiles filios poſt delictum natos, non verò eos, qui antea nati fuerunt. Archid. *in cap. frater, 17. quæſt. 4. n. 3.* agens qualiter delictum patris noceat filiis, ſcribit tempus natiuitatis eſſe attendendum; nam ſi antea deliquit, filio præiudicat, ſecus ſi poſt. Bart. *in l. emancipatum, §. ſi quis, num. 1. verſ. primo caſu, ff. de ſenatorib.* ibi: Si verò quæris an ex perſona patris ſui, qui deliquit, filius excludatur, tunc aut fuit conceptus ante maculam patris, aut poſt. Primò caſu non nocet filio caſus patris, ſecundo caſu nocet. Andr. de Iſernia *in cap. 1. num. 10. verſ. in ſecunda quæſtione, quæ ſit prima cauſa benef. amitt.* ibi: Iterum quæro in dignitate vtrùm noceat caſus patri, an nepos habeat dignitatem auitam? & hoc dependet ab illa diſtinctione, an fuerit conceptus ante caſum, vel poſt. Petr. Anchar. *in cap. 2. num. 4. de natis ex libero ventre,* ibi: Aut quæritur an poſſit ex perſona patris, & tunc diſtingue, aut filius eſt conceptus ante maculam patris, & non nocet; aut poſt, & tunc patris macula oberit ſibi. Ioan. Fab. *in §. 2. Inſtit. de ingen.* ibi: Macula contracta ex delicto parentum non debet nocere filiis antea natis: nec tales filij efficiuntur infames ob delictum paternum, nec perdunt nobilitatem. Bald. *in l. 2. n. 2. C. de libert. & eorum liber.* ibi: Delicta parentum non nocent filiis primò natis, ſed poſtea naſcituris, quia contrahunt rubiginem à linea iam infecta. Ioan. de Imola *in cap. ex parte, num. 19. de feudis,* vbi dicit quod nullum delictum patris quoad honores nocet filio nato, vel concepto ante delictum per patrem

commiſſum,

commiſſum. Eguinar. Bato *in leg. emancipatum, col. 2. ff. de ſenator.* vbi tradit quod caſus, vel calamitas, quæ parenti euenit poſtquam filius eſt perfectum animal, ad eum tranſmitti non poteſt. Raph. Fulgoſ. *in l. 1. §. prætor ait, n. 7. ff. de in ius vocand.* Iacub. Rebuff. *in l. quicunque, num. 1. C. de princip. agent. in rebus, lib. 12.* Ioan. Lecerier. *lib. 1. de primogenit. quæſt. 12. n. 11. verſ. ſecundo confirmatur hæc concluſio,* Petr. Coſtal. *in l. ſeruorum, §. ingenui, ff. de ſtatu homin.* Franc. Balduin. *in §. 2. num. 11. Inſtit. de ingen.* Sebaſt. Medic. *in tract. Mors omnia ſoluit, part. 3. num. 118.* Duen. *reg. 345. num. 9.* Barnab. Briſſon. *lib. ſing. de iure connub. pag. 11.* ibi: Dignitas, quæ natiuitatis tempore inhæſit patri, ea veluti hæreditario ad poſteros tranſmittitur, itaut quæ ante filios natos admiſſa eſt, ad filios poſtea conceptos manare nequaquam poſſit, nec caſus, aut crimen patris obeſſe liberis iam procreatis: quia generaliter quoad ſtatum, conditionem, ac dignitatem liberorum attinet, natiuitatis tempus ſpectamus.

Ratio eſt, quia filij procreati ante ſcelus commiſſum, iuris interpretatione iudicantur tanquam ex alio patre nati, vt probat elegans text. *in l. ex facto, §. ex facto, ff. ad Trebel.* Vlpian. reſpondit quod licèt deportatorum filij non faciant deficere conditionem, ſi ſine liberis deceſſerit, hoc tamen procedit in filiis poſt delictum natis, non verò in natis ante, quia videntur quaſi ab alio homine procreari: ad quam concluſ. notat illum text. Alex. *ibi, n. 2. in fine,* Rip. *n. 1.* Socin. *conſ. 275. n. 25. lib. 2.* Ægid. Boſſ. *in pract. criminit. tit. de crimine læſæ maieſt. num. 138.* Mandel. Alba *conſ. 106. n. 25.* Vincent. de Franchis *deciſ. 202. n. 27.* Surd. *conſ. 90. n. 21. & 22.* Marc. Anton. Peregrin. *de iure fiſci lib. 3. tit. 6. n. 7.* Hippol. Riminald. *conſ. 564. num. 5. & 6. lib. 5.* Alexand. Raudenſ. *lib. 1. de analogis, cap. 34. n. 10.* Farin. *in praxi crimin. part. 1. quæſt. 24. num. 41. in fine, & num. 43. verſ. ratio differentiæ eſt.*

Dum text. *in præſenti,* ſtatuit quod liberi mulierum, quæ à ſcenica vita ſeſe Principis beneficio liberarunt, ſi quidem poſt liberationem ſuſcepti ſunt, iure & priuilegio matribus conceſſo fruuntur, non verò ſi antea fuerint nati, videtur probare, quod filij ante dignitates patribus ſuperuenientes nati, non fruuntur eiſdem commodis, & prærogatiuis, quibus filij poſt adeptam dignitatem, ex *l. ſi quis decurio, la 3. C. de decurionib. lib. 10. & ex l. ſi Senator, C. de dignitat. lib. 12. l. Hiſp. 1. in fine, tit. 1. lib. 6. nouæ Recop.* Greg. Lop. *l. 2. verbo las honras, tit. 13. part. 2.* Couar. *lib. 2. var. cap. 8. num. 5. verſ. nec idem obſtat,* Otalor. *de nobilit. part. 4. princ. cap. 2.* Mieres *de maior. part. 2. quæſt. 4. illat. 5. n. 2.* impius auctor Carol. Molin. *in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 8. gloſſ. 1. in fine, verſ. aduerto,* ibi: Secus tamen eſt in nobilitate non originaria, ſed datiua: natus enim antequam per Principem ſimpliciter nobilitetur, non efficitur nobilis, niſi etiam ſibi nobilitas expreſſè conferatur, quia illa qualitas nobilitatis nunquam adeſſe poteſt, niſi perfectè adſit tempore natiuitatis. Auguſt. Beroi. *conſ. 258. num. 8. verſ. ſtante ergo, lib. 3.* vbi dicit, quod cùm ſtatuto caueretur, quod filij Brentanorum ſoluerent certam quantitatem, intelligendo ſecundùm ius, accipi debet poſtquam eorum parentes haberent prædictum officium, quoniam ij propriè & verè dicuntur filij talium, non autem illi, qui nati fuerunt antequam parentes haberent prædictam qualitatem, per doctrinam Baldi *in præſenti;* quò loci tradit, quod non dicitur quis talis quando non eſt natus talis tempore natiuitatis.

8 In gloſ. *Pœna,* ibi, *& nota quod tria debet continere iuramentum, veritatem, iuſtitiam, & iudicium,* &c. Ita S. Thom. *2. 2. quæſt. 89. art. 3.* Sot. *de Iuſtit. lib. 8. quæſt. 1. art. 3.* Couar. *in cap. quamuis pactum, part. 1. §. 6. n. 4.* Couar. *in man. cap. 12. num. 3.* Barthol. Medina *lib. 1. inſtruct. confeſſ. cap. 14. §. 3.* Cardin. Tolet. *in ſum. lib. 4. cap. 21.* Fr. Emman. *in ſum. part. 1. cap. 191. n. 4. concl. 1.*

In gloſſ. *His illud,* ibi, *non eſt dicendus ſacerdotis filius, vel Regis, qui antequam eſſet pater ſacerdos, vel Rex, natus eſt,* &c. Notatur ad hoc, quod filius Regis ille non dicitur, qui natus eſt ante adeptum à patre Regnum, vt per Bald. & Angel. *hîc, num. 2.* latè Bart. *in l. cùm ſatis, & ibi* Alex. *col. 3. C. de agricol. & cenſ. lib. 10.* & citatos per Guillelm. *in cap. Raynutius, verbo in eod. teſtamento, in 1. num. 200. de teſtament.* Cremenſ. *ſing. 50.* Cott. *in memorab. verbo primogenitus, verſ. ſed quid ſi Rex,* Tiraq. *de nobilit. cap. 15. n. 7. & de primog. quæſt. 31. n. 1.* Didac. à Perez *in addit. ad Seguram, in l. vnum ex familia, §. ſed ſi fundum, n. 73. ff. de legat. 2. & in l. 5. verbo no goſen, tit. 1. lib. 4. Ordin.* & vltra eos Barthol. Bellenciu. *in repet. cap. cùm Ioannes, n. 15. cum duobus ſeqq. de fide inſtrum.* refert alios Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt. 13. num. 45. verſ. nec abs re.* Et ſecundùm hanc ſententiam Herodot. *lib. 7.* Iuſtin. *lib. 11. de bellis externis,* Plutarch. *in Artaxerxe,* Nauel. *p. 1. generat. 53.* Marc. Anton. Sabell. *lib. 1. Æneid. 3.* & ex noſtris Roder. Xuar. *in l. quoniam in prioribus, limit. 11. n. 22. C. de inoff. teſtam.* Petr. Herod. *lib. 5. Decret. tit. 13. cap. 4.* ſcribunt quod cum in Perſia orta eſſet controuerſia inter Artamenem & Xerxem Darij filios de Perſici Regni ſucceſſione, fortè tunc ibi adfuerit Demaratus Spartano Regno eiectus, dixiſſeque Spartanorum inſtitutis filium natum poſt adeptum à patre Regnum alteri antegenito præferri, atque ob eam cauſam Xerxi Regnum adiudicatum fuiſſe; quod etiam Guicciardinus *lib. 2. hiſtor.* valuiſſe ſcribit in contentione de Mediolanenſi Ducatu inter Ludouicum, & Galeatium fratres, quorum hic ante adeptum à patre Ducatum, ille poſt adeptum natus fuerat, quod etiam retulit Ramald. Corſus *lib. 3. indagat. iuris, cap. 6.* Hanc eandem hæſitationem tradit Ioannes Aurpachus *epiſt. lib. 2. epiſt. 2.* nuper tractatam fuiſſe inter Alphonſum, & Aloyſium illuſtriſſimi Herculis Ducis Ferrarienſis filios, quorum primus, nempe Alphonſus, auo adhuc viuente fuit natus, & ſic eo tempore, quo pater adhuc non erat Dux; ſecundus verò Aloyſius patre iam tunc Ducatum obtinente, qua ratione is ſe præualere dicebat. Verùm tametſi res quondam fuerit controuerſa, & hæc quæſtio tunc in vtramque partem diſputabilis eſſet, modò iam conſuetudine eſt receptum, vt in Regnis, & maioratibus, maximè Hiſpaniæ, vltimo poſſeſſori maior natu, etiamſi natus ſit ante obtentum à tali vltimo poſſeſſore id Regnum, ſeu maioratum, præferatur nato poſt huiuſmodi Regnum, ſeu maioratum obtentum, vt per Couar. *lib. 2. var. cap. 8. num. 5. verſ. tertiò,* Anton. Gom. *l. 40. Tauri, num. 67. ad fin.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 1. num. 3.* alterum Molin. Theolog. *de Iuſtit. tom. 3. diſput. 624. num. 1. verſ. porrò in maioratibus.* 9

SVMMARIVM.

1 *Nuptias contrahunt, intercedentibus inſtrumentis dotalibus, dignitatibus maximis decorati, exceptis barbaris Rom. Imperio ſubiectis.*

2 *Conſtitutiones & leges de matrimoniis quoad natalium reſtitutionem, & circa nuptias coniugum qualitate diſparium referenda ad coniugia tempore Imperij Honorij & Theodoſij contracta.*

3 *Nuptias contrahi poſſunt per nobiles & in dignitate conſtitutos, inſtrumentis dotalibus interuenientibus, cum concubinis, & ſcortis.*

4 *Matrimonium contrahere non poſſe maximis dignitatibus decoratos, vſque ad illuſtres, ſine inſtrumentis dotalibus.*

AVTH. Maximis decorati.

DIgnitatibus maximis decorati, exceptis barbaris Romano Imperio ſubiectis, nuptias interce- 1

2 dentibus inſtrumentis dotalibos contrahunt. Conſti-
tutiones & leges de matrimoniis quoad natalium re-
ſtitutionem, & circa nuptias coniugum qualitate diſ-
parium, referendæ ad coniugia tempore imperij Ho-
norij & Theodoſij contracta. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *in l.1.num.1. ſup. hoc tit.*
3 Vide Boër. *deciſ.264. n.7.* vbi per hunc text. tenet
quod cum concubinis, & ſcortis mulieribus nuptiæ
contrahi poſſunt per nobiles & in dignitate conſtitu-
tos, inſtrumentis dotalibus interuenientibus. Tiraq.
4 *de nobilit. cap. 37. n.19.* vbi ex hoc text. colligit quod
maximis dignitatibus decorati vſque ad illuſtres non
poſſunt contrahere matrimonium ſine inſtrumentis
dotalibus. Ioſeph. Lud. Peruſ. *deciſ.99. n.9. part.2.*

SVMMARIVM.

1 *Nuptiarum conditio per ipſum actum impletur, non per potentiam.*
2 *Nuptiarum vbi ſit mentio, non ſufficit nubilis ætas, ſed matrimonij contractus perfectus requiritur.*
3 *Nuptiarum tempus intelligitur de die, quo nuptiæ celebrantur.*
4 *In relicto quando adiecta eſt dies incerta, ſcilicet nuptiarum, dictum relictum cenſetur conditionale.*
5 *Nuptiarum feſtiuitas intelligitur quando matrimonium per verba de præſenti fuit contractum, & mulier ad viri domum traducta, etſi nondum viri cubiculum ingreſſa ſit.*
6 *Maritus & ſponſus differunt.*
7 *Ætas requiſita ad matrimonium validè ineundum, eſt pubertas.*

L. Sancimus. XXIV.

Idem A. ad Senatum.

1 CONditio nuptiarum impletur per actum ipſum,
2 non per potentiam. Vbi ſit mentio nuptiarum,
non ſufficit nubilis ætas, ſed matrimonij contractus
3 perfectus requiritur. Tempus nuptiarum intelligitur
de die, quo nuptiæ celebrantur. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo
ſuper 5. fol.52. verſo.
4 *Conditionem eſſe adimpletam*, &c.] Notatur ad
hoc, quod quando eſt in relicto adiecta dies omnino
incerta, ſcilicet nuptiarum, dictum relictum cenſetur
conditionale, vt per Alexand. *conſ.55. num.1. lib.2.*
5 *Niſi ipſa nuptiarum accedat feſtiuitas*, &c.] Nota-
tur ad hoc, quod nuptiarum feſtiuitas intelligitur
quando matrimonium per verba de præſenti fuit con-
tractum, & mulier ad viri domum traducta, etſi non-
dum viri cubiculum ingreſſa ſit, vt per Bart. *in l. Ti-
tio centum, §. fin. num.7. ff. de condit. & demonſtrat.*
Duaren. *in præl. ad tit. ſoluto matrim. tract. de nupt.
cap.2. in princ.* Barnab. Briſſon. *in comment. de ritu
nuptiarum*, Ranchin. *p.4. concl.73. cum ſeq.* Menoch.
de præſumpt. lib.4. præſ.147. num.5.
6 Notatur etiam ad hoc, quod aliud eſt maritus,
aliud ſponſus, vt per Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ. a.
num.19.* Et ideo omnia iura loquentia de matrimo-
nio, & de marito, & de vxore, accipienda ſunt quan-
do matrimonium per verba de præſenti contractum
eſt, ex ſententia Couar. *de ſponſalib. part.2. cap.1. in
initio, num.1.* Gutier. *de iuram. confirm. part.1. cap.51.
num.2.* Matienſ. *l. fin. gloſſ.6. num.1. tit. 2. lib.5. noua Re-
copil.* Sed hac in re placet diſtinctio Sanch. *de matrim.
lib.1. diſp.1. n.3.* inter materiam fauorabilem, odio-
ſam, aut indifferentem, itaut in materia fauorabili
veniant ſponſalia & ſponſa matrimonij, ſeu mariti
appellatione: in odioſa verò nomine mariti, vxoris,
vel matrimonij non veniunt ſponſalia contracta per
verba de præſenti, nec ſponſi ipſi de præſenti ante
conſummationem: in materia denique indifferenti
veniant qui contraxerunt per verba de præſenti, ſiue
conſummauerint matrimonium, ſiue non, non autem
comprehenduntur ſponſi de futuro.
In quo nuptiarum ætas, &c.] Notatur ad hoc, quod 7
ætas requiſita ad matrimonium validè ineundum, eſt
pubertas, nempe annus duodecimus in fœminis, in vi-
ro autem annus decimuſquartus, vt per Sanch. *de ma-
trimon. lib.7. diſp.104. à princip.* vbi latè explicat.

SVMMARIVM.

1 *Filij furioſorum, & dementium, matrimonia ſine parentum conſenſu contrahentes, donationem propter nuptias, & dotem auctoritate paterni curatoris conſtituunt.*
2 *Afflicta perſona expenſarum detrimento non prægrauanda.*
3 *In vxore maior, quàm in viro exigitur caſtitas.*
4 *Mente captus, & furioſus vtplurimùm à pari procedunt: differunt autem vt num.5.*
6 *Furioſus ab amente diſtinguitur.*
7 *Dementia quo pacto probetur, & per quos actus inducatur.*
8 *Stante ſtatuto quod Filius non poſſet contrahere ſine conſenſu patris, ſi pater fuerit furioſus, auctoritas iudicis adhibenda eſt.*
9 *Vxor vbi eſſet furioſa, non poterit maritus alienare immobilia, quorum dimidia pars eſt vxoris, niſi causâ cognitâ id ei permittatur per iudicem.*
10 *Ad nuptias liberorum furioſi & dementis conuocari debent qui ex eo genere ſunt nobiliores.*
11 *Salarium non debet peti à miſeris & egenis.*
12 *Conſenſus alicuius deſideratus vbi nequit interuenire, illius loco decretum, ſiue auctoritas iudicis ſufficit.*

L. Si furioſi. XXV.

Idem A. Iuliano P. P.

FIlij furioſorum, & dementium matrimonia ſine 1
parentum conſenſu contrahentes, donationem pro-
pter nuptias, & dotem auctoritate paterni curatoris
conſtituunt. Afflictæ perſonæ expenſarum detrimento 2
non prægrauandæ. Colligunt ex Ordin. Doctores ci-
tati *ad l.1. num.1. ſup. hoc tit.*
Et quidem filiam, &c.] Notatur ad hoc, quod ma- 3
ior caſtitas exigitur in vxore, quàm in viro, vt per Ti-
raq. *in l.1. connub. gloſſ.1. part.1. n.45. verſ. hoc idem.*
Quaſi exemplo mente capti & furioſi, &c.] Ergo 4
mente captus, & furioſus vtplurimùm à pari proce-
dunt, vt per Menoch. *conſ.82. n.196.* Maſcard. *de pro-
bat. concluſ.1049. n.2.* Propriè autem loquendo diffe- 5
runt, cùm furioſus propriè ſit ille, qui eſt cum rabie
euidentis furoris; mente captus verò dicatur, cui defi-
cit mens, & conſilium animi, nullum tamen oſten-
dens furorem, vt per Alex. *conſ.54. n.1. lib.1.* Menoch.
d. conſ.82. num.195. Maſcard. *d. concl.1049. num.1.*
Vt non ſolùm dementis, ſed etiam furioſi, &c.] Ergo 6
furioſus à demente diſtinguitur, vt per Ant. Gom. *l.3.
Tauri, n.7.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſ.45. n.16.*
Dementia quo pacto probetur, & per quos actus in- 7
ducatur, vide Maſcard. *de probat. concl.503. per tot.*
*Æſtimatione tamen in hac vrbe excellentiſſimi Præ- 8
ſidis*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſtante ſtatuto quod
filius non poſſit contrahere ſine conſenſu patris, ſi
pater fuerit furioſus, eſt adhibenda auctoritas iudi-
cis, quæ conſenſum patris ſuppleat, vt per Tiraq. *de
iure mariti, gloſſ.8. num.32.* Hinc etiam vbi eſſet vxor 9
furioſa,

furioſa, non poterit maritus alienare immobilia, quorum vxor habet dimidium partem, niſi cauſa cognita id ei per iudicem permittatur, vt per D. Barboſ. *in l. 2. §. fin. num. 26. ff. ſolut. matr.*

10 *Qui ex genere eorum nobiliores ſunt*, &c.] Notatur ad hoc, quod ad nuptias liberorum furioſi & dementes conuocari debent, qui ex eo genere nobiliores ſunt, cùm iura præſumant eos honeſtiùs ſe in ea re habituros, magiſque conſultutos commodo, & honori eorum, de quorum nuptiis tractatur, vt per Tiraq. *de nobilit. cap. 20. num. 25.*

11 *Sed gratis*, &c.] Ergo pro miſeris, & egenis ſalarium peti non debet, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap. 29. num. 39.*

12 In gloſſ. *Quam moderationem, fin.* ibi, *vel aliter dic quod prædicta fiant auctore Prætore, vel iudice*, &c. Notatur ad hoc, quod vbi interuenire non poteſt deſideratus alicuius conſenſus, loco illius decretum, ſiue auctoritas iudicis ſufficit, vt per Alex. *in l. 1. ff. de auctor. tut.* Tiraq. *de iure mariti, gloſſ. 8. n. 122.* vbi ante *num. 26.* per hanc gloſſ. tenet, quod in caſu ſtatuti requirentis conſenſum propinquorum in contractibus minorum, iudex debet auctoritatem interponere, nullis exiſtentibus propinquis.

SVMMARIVM.

1 *Alumnam ducere licet, quam quis filiæ loco non educauit.*

2 *Ex ſacroſancto Baptiſmate leuatam, ob copulationem animarum, & paternam affectionem præſumptam, vxorem ducere eſt prohibitam.*

3 *Nutritores & nutrices non ſunt patres, aut matres propriè, ac merè naturales, ſed vicem patrum tantùm, atque matrum obtinent.*

4 *Nutrix & alumnus aliis ſanguine coniunctis æquiparantur, & dicuntur eſſe de familia.*

5 *Patrum appellatione venire nutritores.*

L. Si quis alumnam. XXVI.

Idem A. Iuliano P.P.

1 ALumnam, quam quis filiæ loco non educauit,
2 ducere licet. Leuatam ex ſacroſancto Baptiſmate
ob copulationem animarum, & paternam affectionem
præſumptam, vxorem ducere eſt prohibitum. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

3 *Nec enim homo ſit impius inuenietur*, &c.] Notatur ad hoc, quod nutritores, & nutrices, non patres
ſunt, aut matres propriè, ac merè naturales, ſed tantùm vicem patrum, matrumque obtinent, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, num. 54.*
4 *C. de reuocand. donat.* vbi *n. 53.* ex Angel. Aretin. per
hunc text. tradit quod nutrix & alumnus æquiparantur
aliis coniunctis ſanguine, & dicuntur eſſe de familia.
Ioan. de Torres *in Philoſophia morali Principum,*
5 *lib. 4. cap. 4. n. 8. pag. mihi 255.* vbi appellatione patrum
nutritores venire dicit: refero ego ipſe *in votis nouiſſim. deciſ. tom. 1. voto 1. num. 43.*

A ſacroſancto ſuſcepit Baptiſmate, &c.] Super hoc adeſt noua diſpoſitio Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 2.* ibi: *Statuit* (ſcilicet ſancta Synodus) *vt vnus tantùm, ſiue vir, ſiue mulier, iuxta ſacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum vnus, & vna baptizatum de Baptiſmo ſuſcipiant, inter quos, ac baptizatum ipſum, & illius patrem ac matrem, necnon inter baptizantem ac baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantum ſpiritualis cognatio contrahatur*, &c. quam Tridentini Concilij deciſionem multis exornaui *in collectan. ad ipſum, & de officio & poteſt. Parochi cap.*.. Vnde cùm matrimonium ſit prohibitum inter cognatos cognatione huiuſmodi ſpirituali, inter eos carnalis cognatio facit inceſtum, vt per Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 11. n. 18.* Menoch. *de arbitr. caſu 502. n. 27. & 28.* Petr. Caball. *reſol. crim. caſu 200. n num. 67.* Farin. *in praxi, quæſt. 149. num. 48.*

SVMMARIVM.

1 *Legis Iuliæ, & Papiæ prohibitio ceſſat quoad prohibitiones ætatis 50. aut 60. annorum in contrahendis nuptiis.*

2 *Sexagenariis vxorem ducere lege Poppea interdictum. Sed abrogata hac lex à Claudio Cæſare, quem ſequutus eſt Iuſtinianus in præſenti, n. 3.*

4 *Seni ſexaginta annorum matrimonium contrahere permittitur.*

5 *Senes etiam decrepitos capaces eſſe matrimonij, ſi nullo alio impedimento præter ſenectutem laborent.*

L. Sancimus. XXVII.

Idem A. Ioanni P.P.

LEgis Iuliæ, & Papiæ prohibitio quoad prohibi- 1
tiones ætatis 50. aut 60. annorum in nuptiis contrahendis ceſſat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Lege Papia Poppea (ita enim legendum eſt, non 2
Pompeia) à Tiberio Cæſare cautum eſt ne ſexagenarij vxorem ducerent, tanquam ad generandum mini-
mè idonei; quam tamen legem tanquam iniquam pri- 3
mus omnium abrogauit Claudius Cæſar, & cum ſequutus eſt Iuſtinianus *in præſenti*, vt per Tranquil. *in Claudio, cap. 13.* Senec. *in libris moralis Philoſophiæ,* Lactant. *lib. 1. cap. 16.* Alex. ab Alexandro *lib. 4. dierum genial. cap. 22.* Connan. *comment. iuris lib. 8. cap. 1. à princ.* Tiraq. *l. 6. connub. gloſſ. 1. p. 6. n. 20.* Menoch. *de arbit. caſu 58. n. 10. & caſu 89. n. 57.* vbi ſubdit, quod intelligitur quoad cauſam matrimonij, non quoad generandi potentiam.

Notatur ad hoc, quod ſenex qui habet ſexaginta 4
annos, poteſt contrahere matrimonium, vt per Greg. Lop. *l. 2. gloſſ. 1. tit. 20. p. 2. & l. 3. gloſſ. 4. tit. 2. part. 4.* Anton. Gom. *l. 9. Tauri, n. 57. verſ. ſecundò facit,* Cou. *de ſponſal. p. 2. cap. 8. §. 1. n. 11.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matr. p. 1. n. 96.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 92. n. 19.* vbi reddit rationem, quia etſi ſenes deſtituantur propinqua & expedita generandi facultate, eſt enim in eis veluti ſuſpenſum exercitium potentiæ generandi, poſſunt tamen habere perfectum actum coniugalem, vereque intra vas ſeminare: quod ad matrimonij firmitatem ſufficit.

Et quamuis Anton. Gom. *citato loco*, id intelligat 5
quando ſenex non ſit conſtitutus in poſtrema, & decrepita ætate, taliter quod impoſſibile ſit generare; & hanc ſententiam non eſſe improbabilem dicat Henriq. *in ſum. lib. 12. de matrim. cap. 7. n. 3. in commento lit. X*: tamen dicendum eſt, ſenes etiam decrepitos capaces eſſe matrimonij, ſi nullo alio impedimento præter ſenectutem laborent; nam vſus Eccleſiæ nullos ſenes à matrimonio ineundo rejicientis comprobat. Ita Couar. *d. cap. 8. §. 2. verſ. 9.* Duen. *regul. 350. limit. 1.* Matienſ. *l. 10. gloſſ. 3. n. 4. tit. 8. lib. 5. nouæ Recop.* D. Barboſ. *d. l. 1. part. 1. num. 94.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 92. num. 20.* vbi *num. 22.* cum D. Barboſ. *num. 97.* hoc in fœmina, quantumcunque vetula certum eſſe ait: & *num. 24.* cum eodem D. Barboſ. *d. loco, n. 94.* ac aliis, quos ſequitur, reſoluit ſenem adeò exhauſtum vt omnino impotens ſit ad copulam habendam, nec iudicio Medicorum iuuari arte poſſit, vel ſi poſſet quidem coire, non tamen ſeminare intra vas, eſſe matrimonij incapacem.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas & felicitas ſuperueniens communis eſt, neque diſſoluendi connubij anſam præbet.*
2 *Vxores maritorum dignitatem participant, & n.3.*
4 *Ex vna radice quando multiplex vitium naſcitur, conſequens eſt vt eadem lege tollatur: fructus non produci radice infecta, num.5.*

L. Si libertam. XXVIII. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

1 Digoitas & feliciras ſuperueniens inter coniuges communis eſt, neque diſſoluendi connubij anſam præbet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod vxores maritorum dignitatem participant, vt per Tiraquell. *de nobilit. cap.18. n.1.& 15.* Ioan.Garc. *de nobilit. gloſſ.1. §.1. ſub n.44.* Azeued. *l.9.num.3. cum ſeq. tit.11. lib.2. noua Recop.* D. Barboſ. *in l.quia tale, ex n.23. ff. ſoluto matrim.* D. Ioan. Solorzan.Pereira in Indiarum Conſilio Senator meritiſſimus, *de parricidij crimine lib.2.c.13.* vbi de mutuo coniugum amore, pari fortuna, reuerentia, æqualitate & pœna agit, qui huc ſpectare rectè arbitratur ſolemnem illam formulam, qua ex veteri Romanorum more ſponſas introducentes iubebant dicere, *Vbi tu Caius, ego Caia,* quaſi cum viro paciſceretur vxor omnia inter eos communia eſſe debere.

3 Vnda vxores Senatorum, Doctorum, officialiumque Regiæ domus, maritorum nobilitatibus gaudere expreſsè cauetur *l.Hiſp.18. tit.14. lib.6. noua Recop.* Bernard. *regul.785.* Otalor. *de nobilit.p.4.cap.8.* Mieres *de maioratu, p.1. quaſt.51. num.34.* D. Barboſ. *in d.l.quia tale, num.23. cum ſeqq.*

4 *Cùm enim ex vna radice,* &c.] Notatur ad hoc, quod quando ex vna radiec multiplex vitium naſcitur, conſequens eſt vt eadem lege tollatur, vt per Gonzal.
5 *ad reg.8.Cancel.gloſſ.34. n.95.* vbi *num.96.* hinc dicit quod ex infecta radiee fructus non produeentur.

De inceſtis, & inutilibus nuptiis.

TIT. V.

INCESTÆ *nuptia* ſunt vel iure gentium, quæ nefariæ vocantur, nempe inter parentes & liberos, necnon inter eos affines, qui parentum & liberorum loco ſunt, vt ſocerum & nurum, ſocerum & generum, vitricum & priuignam, nouercam & priuignum: vel iure ciuili, ideſt, inter cognatos tranſverſales, & ſimiles affines. Reliquæ ſunt *inutiles*, non inceſtæ, vt inter tutorem & pupillam, de quibus *tit.ſeq.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac.Pac. & Vveſembec. De materia vide *l.Hiſp.tit.3.& 13.part.4.* Connan.*comment.iuris lib.8. cap.5. & 6.* Auend. *in dict.verbo inceſto,fol.160.* Suar. Don.à Fina, Fichard. & alios *tom.1.commun.opin.lib.5. tit.3.pag.708. cum ſeqq.* Couar. *lib.3. var.cap.3.n.2.* Pereg. *de iure fiſci, lib.5.tit.1.num.12. cum ſeqq.* Petr. Greg. *ſyntag.iuris p.2.lib.9.cap.11. n.2. cum ſeqq.* vbi cum gloſſ. in hac rub.dicit quod poſſunt dici omnes nuptiæ, quæ legitimæ non ſunt, inceſtæ.Regner.Sixt. *de Regalib. cap.13.* Alex.Trentac. *var.reſol. lib.3.tit. de matrim. reſol.4.* vbi latè de inceſtis nuptiis. Farin. *in praxi crimin.tit.de delictis carnis, quaſt.149. n.121. cum ſeqq.* vbi de pœnis inceſtarum nuptiarum.

Quis dicatur inceſtis, & quis filius inceſtuoſus? vide Vincent. de Franchis *deciſ.27.& 28.* Surd. *de aliment.tit.5.quaſt.7.n.41. cum ſeqq.* Cald.Pereira *de nomin.emphyt.quaſt.19.n.50. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Vxor patroni liberta non poteſt inuito patrono diuortere, & cum alia contrahere nuptias.*

L. Liberta. I.

Imp. ALEXAND. A. *Amphigenio.*

Liberta vxor patroni non poteſt inuito patrono diuortere, & cum alio nuptias contrahere. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel.Fulgoſ. Bald. Caſtr. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.53.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

SVMMARIVM.

1 *Vxores binas nemo ſimul habeat in Imperio Romano citra pœnam infamia, & num.2.3.4. pœna ducentis duas ſimul vxores, arbitraria iuxta facti & perſonarum qualitatem, num.5.*
5 *Vxores binas ducendi prohibitio locum habet etiam in ducente vnam ſponſam, & aliam vxorem, vel etiam duas ſponſas.*

L. Neminem. II.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Sebaſtinna.*

Binas vxores nemo ſimul in Imperio Romano habeat citra infamiæ pœnam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1.num.1.ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem eooclufionem ex hoc text. deſumunt Connan. *comment.iuris lib.8. cap.6.num.8.* Duaren. *in prælud. tit. ſoluto matrim. tract. de nupt. cap.3. pag.7.* Anton. Gom. *l. 80. Tauri, n.27.* Clar. *§. fornicatio, num.31.* Paul.Ghirland. *de pen.omniſ.coitus, quaſt.14. num.4. verſ. de iure autem ciuili eſt infamis ipſo iure.* Bermond. *de publicis concubin.in verbo Monemus omnes laicos, n.2.* Arnald. Albert. *de agnoſcendis aſſert. Cathol.& heret. quaſt.23. num.9.* Couar. *de ſponſalib. pars.2.cap.7.§.3.n.6.* Viu. *opin.1057. n.1.* Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.6. cap.2. n.12.* Menoch. *conſ.16. in fine, & de arbitr. caſu 420.n.96.* Salzed. *ad Bernard. in pract.cap.80. lit. B, verſ. punitur deinde,* Caball. *reſolut.crimin. caſu 98.n.29.* Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo Sacramentum matrimonij, n.34.* Farin. *in praxi crimin.tit.de delictis carnis, quaſt.140.n.15.* Cald.Pereira *poſt quaſt. forenſ. in comment.ad §.ſoror, Inſtit. de inoff.teſtam.n.44. verſ.ſecundò etiam nubens:* qui omnes per hunc text. tenent, quod infamis eſt ipſo iure, qui duas ſimul habet vxores. 2 3

4 *Binas vxores habere,* &c.] Notatur ad hoc, quod de iure etiam Ciuili interdictum vnicuique eſt duas ſimul habere vxores, vt per Ant. Gom. *d.l.80. Tauri, num.27.* Arnald.Albertin. *de agnoſc.aſſert.Cathol.q.23. num.34.* Menoch. *d.caſu 420.n.29. cum ſeqq.* Caball. *d.caſu 98.n.1.* Farin. *d. quaſt.140. n.1.* latè Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.80. per tot.* vbi diſputat an ſecundæ nuptiæ primis non diſſolutis, ſed conſiſtentibus, ſint iure naturæ interdictæ, atque irritæ.

5 *Quam rem competens iudex inultam eſſe non patietur.*] Ergo etiam pœna ducentis duas ſimul vxores eſt arbitraria, iuxta facti & perſonarum qualitatem, de

quo

quo Salzed. *ind.pract.cap.80.lit. B, verſ.& pœna*, vbi quod iodices eccleſiaſtici pro iſto crimine imponunt publicam ignominiam, & in his Regnis frequentiſſimè rei ante portas Eccleſiæ io ſcala ignominioſè collocantur, & *in verſ. ab Inquiſitoribus autem*, ſubdit ab Inquiſitoribus fidei crimen hoc perpetrantes fuſtigatos ad temporalem relegationem, & quandoque ad triremes condemnatos extitiſſe, ſi viri plebeij fuerint; ſi verò nobiles, alia iuſta pœna mulctatos. Menoch. *d. caſu* 420.*n.* 113. vbi generaliter dicit, iure Pontificio illum, qoi habuit duas vxores, publica ignominia puniri. Caball. *d.caſu* 98.*num.* 11. *cum ſeq.* vbi quod vidit iſto caſu impoſitam pœnam triremium quandoque ad longum tempus, quandoque ad minus, iuxta facti & perſonarum qualitatem: & *n.* 27. teſtatur in Herturia ſeruari, quod vir plures habens vxores ſedens ſuper aſinum mittatus per ciuitatem fuſtigatur cum duabus, ſeu pluribus conocchiis iuxta numerum vxorum, quas duxit, à quibus conocchiis fuſo fila ducuotur: mulier autem quæ plures viros accepit, toridem bireta ſoper capite defert, & pariter ſuper aſino publicè fuſtigatur. Farin. *d. quaſt.* 140. *ex n.* 3. *cum ſeqq.* Apud Hiſpanos Caſtellanos *in l.fin. tit.*17.*part.*7. qui bis contraxit matrimonium punitur exilio quinque annorum, & inſuper confiſcantur ſibi omnia bona, quæ habebat in illo oppido, vel loco, vbi tale matrimonium ſecundum contraxit, & non extantibus filiis, vel nepotibus, quibus bona applicentur, medietas applicatur patri, quæ damnum paſſa fuit ignoranter, & alia medietas fiſco, & ſi ambo ſcienter contraxerunt prædictum matrimonium, puniuntur pœna prædicti exilij, & confiſcatiooe boоorum, quæ habebant io illo loco, & non extantibus filiis, vel nepotibus, applicantur fiſco, *& l.* 3. *tit.*1. *lib.*5.*Ordin.& l.*6.*tit.*15.*lib.*8. *etiam Ordin.* vbi quod huic debet etiam publicè imponi ſignum in froute ad inſtar litteræ Q, *& l.* 8. *tit.* 20. *lib.*8. *noua Recop.* vbi commutantur præfatæ pœnæ in publicam ignominiam, & pœnam triremium per decem annos. Apud noſtros Luſitanos per Ordin.Reg. *lib.*5.*tit.*19. *in princip.* pœna capitis & mortis naturalis imponitur.

Quia matrimonium contrahentes ſimul cum duabus vxoribus videntur malè ſentire de Sacramento, ideo contra eos tanquam contra ſuſpectos de hæreſi procedunt Inquiſitores contra hæreticam prauitatem? Ita Couar. *de ſponſal.p.*2.*cap.*7. §.3.*n.*6. *verſ. ſuſpectus etiam*, latè Arnald. Albertin. *d.quaſt.*13.*ex n.*49. *cum multis ſeqq.* Simanch. *de cathol.inſtit.cap.*40.*n.*3. Nau. *conſ.* 1.*n.*8.*de haret.* Perez *ad leg.ord.tit.*1.*lib.*5.*pag.*44. *in fin.* Menoch. *d.caſu* 420.*num.*114. *& de praſumpt. lib.*5.*praſ.*6.*n.*37. Azeued. *l.*5.*n.*3.*tit.*1.*lib.*5. *noua Recop.* Henriq. *in ſum.lib.*11. *cap.*2.*n.*3. *& lib.*12.*cap.*6. *num.*4. Farin. *d.quaſt.*140.*num.*24.

6 In gloſſ. *Binas vxores*, ibi: *vel ſponſas*, &c. Notatur ad hoc, quod prohibitio ducendi duas vxores locum habet etiam in ducente vnam ſponſam, & aliam vxorem, vel etiam duas ſponſas, quia vtroque caſu habet locum pœna infamiæ, vt per Bermond. *d. verſic.monemus omnes laicos*, *n.*2. *verſ. & idem dicit ibi gloſ.* Arnald. Albertin. *d. quaſt.*23. *num.*10. *in fine*, Caball. *d.reſol. crimin. caſu* 98. *num.* 32. Farin. *d.quaſt.*140.*num.*27.

SVMMARIVM.

1 *Cum ancillis domini quondam, præſertim Decuriones, non contrahebant matrimonia, & liberi nati ſequebantur conditionem matris, & fiebant ſerui: abrogatum hoc per leges Pontificias, n.*7.

2 *Decurio cum ancilla matrimonium contrahens, quondam in inſulam relegabatur, ancilla autem detrudebatur in metallum.*

3 *Actores & procuratores criminalium proceſſuum ſcienter negligentes criminum delationem, & accuſationem, metalli pœnam metuant.*

4 *Dominus feudi nuptiis inceſtuoſis, & inutilibus indulgens, eaſque non puniens, fundi & mancipiorum ruſticorum patiatur confiſcationem.*

5 *In ciuitate celans & permittens fieri inceſtas ac inutiles nuptias, pro bonorum dimidia parte confiſcationem patiatur.*

6 *Serui attento iure Ciuili iuſtum matrimonium contrahere nequeunt.*

8 *Filij quoad ſeruitutem ſequuntur conditionem matris ſerua, & non patris liberi. Valet conſuetudo, ſi alicubi legitimè præſcripta ſit, num.*9.

10 *Propinquorum appellatione qui comprehendantur, remiſſiuè.*

11 *Connubium & coniugium idem ſunt.*

12 *Matrimonium nuncupari ſolet, Matrimonium, nuptia, connubium, & coniugium.*

13 *Connubij etymon.*

L. Cum ancillis. III.

Imp. CONSTANT. A. *Patrocho.*

CVm ancillis domini quondam, præſertim Decuriones, non contrahebant matrimonia, & liberi nati ſequebantur conditionem matris, & fiebant ſerui, *in princip.* Decurio cum ancilla contrahens matrimonium, quondam in inſulam relegabatur, ancilla autem in metallum detrudebatur: pœna requirit cognitionem, & ſententiam iudicis, *verſ. ſi enim Decurio.* Actores & procuratores criminalium proceſſuum ſcienter negligentes criminum delationem, & accuſationem, metalli pœnam metuant, *verſ. Quod ſi actores.* Dominus feudi nuptiis inceſtuoſis, & inutilibus indulgens, eaſque non puniens, fundi & mancipiorum ruſticorum patiatur confiſcationem. In ciuitate celans & permittens fieri inceſtas ac inutiles nuptias, pro bonorum dimidia confiſcationem patiatur, *verſ. ſi verò.* Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1.*ſup. hoc tit.*

Cum ancillis non poteſt eſſe connubium, &c.] Notatur ad hoc, quod ſerui iure ciuili attento iuſtum matrimonium contrahere nequeunt, vt per Azor. *inſtitutionum moralium part.*2. *lib.*2. *cap.*6.*q.*10.*in princ.* Alex. Trentacinq. *variarum reſol.lib.*1.*tit.de legitimat. reſol.*1.*n.*10. Cald. Pereira *in l.ſi curatorem*, *verbo ſine curatore*, *n.*88. *verſ. rurſus.* Dum hic text. prohibet ducere ancillas, ne filij, qui ventrem ſequuntur, quoad ſeruitutem ſerui naſcerentur, abrogatur per leges Pontificias, vt aduertunt Rebell. *de oblig. inſtit. part.*2.*lib.*3. *quaſt.*3. *n.*1. *in fine.* Cardoſ. *in praxi iudicum*, *verbo ſacramentum matrimonij*, *n.* 66. vbi notat ius Canonicum inter ſeruum & liberam approbare matrimonium *in cap.*1.*& cap.ſi quis ancillam*, *cap. ſi quis ingenuus*, *& cap.ſi fœmina*, 29.*quaſt.*2. cum multis aliis. Latè Sanchez *de matrim.lib.*2.*diſp.*19.*cum ſeqq.*

Nam ex huiuſmodi contubernio ſerui naſcuntur, &c.] Notatur ad hoc, quod filij quoad ſeruitutem ſequuntur conditionem matris ſeruæ, & non patris liberi, vt per Anton. Gom. *ad l.* 79. *Tauri*, *n.*6. Pichard. *de nobilit.communic.n.*12 Sanchez *d.lib.*7.*diſp.*24.*n.*5. vbi *num.*9. ſubdit valere conſuetudinem, ſi alicubi legitimè præſcripta ſit, vt filius non matris, ſed patris, aut vtriuſque parentis ſeruitutem ſequatur, ita vt ſi vel ſolus pater ſeruus ſit, proles ſeruituti ſubdatur, vel ad id deſiderari vtrumque parentem eſſe mancipium: & *num.*10. tenet quod ſufficit tempore conceptionis, aut natiuitatis, aut medio tempore matrem liberam fuiſſe, vt partus libertate gaudeat, vt ſi ancilla prægnante ſit manumiſſa, deindeque ante partum in ſeruitutem redacta, proles nata libera erit, ob libertatem matris

matris medio illo tempore comparatam, *ex §. ſed & ſi cuis, Inſtit. de ingen.* vbi *num.* 1. intelligir quando ex vi natalium & ſtatus matris eſt futura ſoboles libera, aut ſeruituti ſubdita.

10 *Vel etiam propinquos*, &c.] Propinquorum appellatione qui comprehendantur, vide citatos per me *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appell.* 224. *per tot.*

11 Io gloſſ. *Connubium*, ibi: *Connubium & coniugium idem ſunt*. Vide Sanchez *de matrim. in procem. num.* 4.
12 vbi ait quatuor eſſe ſynonyma, quibus matrimonium nuncupari ſolet, matrimonium, nuptiæ, connubium,
13 coniugium: & ait connubium ab obnubendo, ſeu velando dici; quia quaſi nube obtegitur virgo velamine quodam dum benedicitur.

SVMMARIVM.

1 *Nuptias contrahentes contra pracepta legum, ſpe omni lucrorum nuptialium ſub titulo tam dotis, quàm propter nuptias donationis priuantur per fiſcum.*

2 Maodata, conſtitutioneſque, *intellige Principum ſecularium, & Eccleſiaſticorum.*

3 *Donationes facta inter contrahentes inceſtas nuptias, & omnia alia nuptialia ab illis tanquam indignis auferuntur, & fiſco applicantur.*

4 *Nuptias probibitas ſi quis contrahat errore acerrimo ductus, poteſt ſibi donatum retinere, ſecus ſi error non fuerit acerrimus, ſed ſupinus, & minùs probabilis.*

5 *Error iuſtus & probabilis excuſat à pœna inceſtarum nuptiarum.*

6 *Ignorantia iuris non excuſat in totum, ſed ex parte. Excuſat fœminam contrahentem inceſtas nuptias prohibitas à iure ciuili poſitiuo tantùm, non ſic à iure naturali, vel gentium, num.* 7.

8 *Ignorancia iniuſta, & non probabilis, non excuſat ab inceſtis nupsiis.*

9 *Ex matrimonio reprobato licèt ita contrahentes non conſequantur lucra nuptialia, vel aliquid ex donatione, excuſantur tamen ſi ſint minores beneficio atatis.*

10 *Ignorantia affectata pro ſcientia habetur, & nihil prodeſt.*

11 *Ignorantia iuris, aut facti quando excuſet contrahentem inceſtas nuptias.*

12 *Impedimenti ſi vterque coniux fuit conſcius, tunc maritus priuatur dotario, & vxor dote, & acquiruntur fiſco. Si verò ſolus coniux conſcius nullitatis ignoranti coniugi aliquid legauit, valet legatum, num.* 13. *Si mulier ſciuit impedimentum, maritus autem ignorauit, vtique mulier incidet in pœnas legis, num.* 14. *Si ambo ignorantes impedimentum, contraxerunt inceſtas nuptias, non patientur dictas pœnas, ſed quod quilibet dedit, repetere poteſt, n.* 15. *neque incident in illas pœnas, ſiue vterque ignorauerit, ſiue vnus eorum, n.* 16. *Non eſſe idem in acquiſitis à coniuge ignaro per alium contractum inter viuos, ſed donatione acquiſita fiſco applicari, num.* 17. *at verò idem eſſe in legato, & quocunque contractu inter viuos, verior ſententia, num.* 18.

19 *Matrimonium ſi clam fuerit contractum in gradu prohibito, praſenſa ignorantia iuris contrahentes à pœnis inceſtarum nuptiarum non excuſat.*

20 *Clam aliquid facientes cenſentur habere malam fidem, nec ignorantiam, aut errorem allegare poſſunt.*

21 *Filius habitus in figura matrimonij ex parentibus inter quos impedimentum erat canonicum, an & quando ſit legitimus, & num.* 22.

L. Qui contrà. IV.

Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. *ad Andromach. Com. rer. priu.*

CONtra legum præcepta nuptias contrahentes, ſpe omni lucrorum nuptialium ſub titulo tam dotis, quàm propter nuptias donationis priuantur per fiſcum, quam quidem pœnam confiſcationis bonorum non ſentiunt errore probabili nuptias prohibitas contrahentes, dum comperto errore diſcedunt à prohibitis nuptiis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Vel contra mandata, conſtitutioneſque, &c.] Quamuis nonnulli exiſtimauerint procedere in contrahentibus inceſtas nuptias de iure ciuili, non ſecundùm prouiſionem iuris Canonici, ex quorum numero ſunt Buër. *deciſ.* 263. *n.* 11. Peregr. *de iure fiſci lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 25 Surd. *conſ.* 304. *n.* 28. Tu tamen textum intellige de mandatis & conſtitutionibus Principum ſecularium, & Eccleſiaſticorum; nam ante Iuſtinianum, imò ante Valentem, Theodoſium, & Arcadium Cæſares, auctores huius legis, iam Calixtus, Fabianus, & Iulius Romani Pontifices coniugia inter conſanguineos, & affines prohibuerunt, paulo latiùs quàm per *cap. non debet, de conſang. & affi*... prohibita fuerunt; conſtat enim Conſtantinum magnum zelo Religionis Chriſtianæ inceſtas nuptias prohibuiſſe nondum à Romanis Imperatoribus veritas, auctore Sozomeno *lib.* 1. *Eccleſ. hiſtor. cap.* 8. ſed etiam à ſummis Pontificibus Fabiano & Calixto ante ipſum damnatas, prout referunt Iacob. Cuiacius *lib.* 7. *obſeru.* 8. & Briſſon. *in lib. de iure connubiorum*, Anton. Cont. *lib.* 2. *ſucciſ. lect. cap.* 1. ergo diſpoſitio huius text. debet intelligi de inceſtis nuptiis prohibitis per ius ciuile, ac per ius Canonicum; & ideo ita interpretatur textum *in praſenti*, Couar. *de ſponſal. p.* 2. *cap.* 6. §. 8. *à num.* 30. *cum ſeqq.* à quo deſumpſit Alex. Trentac. *var. reſol. lib.* 3. *tit. de matrim. reſol.* 4. *num.* 8. 2

Nihil ex eodem matrimonio, &c.] Notatur ad hoc, quod donationes factæ inter contrahentes inceſtas nuptias, & omnia alia nuptialia ab illis tanquam ab indignis auferuntur, & fiſco applicantur, vt per Ghirland. *de pœn. omnif. coit. quaſt.* 2. *n.* 5. *verſ. puniuntur etiam*, Angel. *de maleſic. in verbo che hai adulterato la mia donna*, *n.* 57. *verſ. alia eſt per quam quis repellitur à lucro*, Roder. Xuar. *in tit. de las gananeias*, *n.* 17. *cum ſeqq. & n.* 22. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri*, *n.* 55. Couar. *de ſpon. p.* 2. *cap.* 6. §. 8. *n.* 23. Menoch. *de arbitr. caſu* 502. *n.* 47. Padil. *in ſum. legum penal. part.* 2. *caſu* 55. *n.* 1. Vincent. de Franchis *deciſ.* 52. *n.* 3. Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis*, *quaſt.* 149. *n.* 134. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 200. *n.* 9. vbi ait hunc textum loqui quando nuptiæ ſunt, & quæ de iure ciuili erant nullæ, ſcienter à maioribus viginti quinque annis celebratæ erant, aut poſtquam ad eam ætatem peruenerunt, matrimonium continuò non diremerunt; tunc enim quod vnus coniugum ab altero vel donatione, vel contractu acceperat, amittebat fiſco: ſecus autem ſi non affectato, ſed iuſto errore impedimenti contraxerant; nam tunc, qui bona fide eo pacto contrahebat, nihil omnino amittebat, de quo infrà. Et quod non ſolùm dos, ſed alia bona contrahentium inceſtas nuptias confiſcentur ipſo iure, dicam latè *in collect. ad Auth. inceſtas, infr. hoc eod. tit.* 3

Qui aut errore acerrimo, non affectato, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi quis acerrimo errore ductus contrahat prohibitas nuptias, poteſt ſibi donatum retinere; ſecus ſi error non fuerit acerrimus, ſed ſupinus, & minùs probabilis, quia tunc fiſcus donatum auferet, vt per D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem* 23. §. *fin. n.* 22. *cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* vbi *n.* 23. *cum gloſſ. verbo fiſco* 4

fiſco, in præſenti, Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, §. 36. n. 7. ad finem*, Nouell. *de dote, part. 1 1. in princ. n. 9. ad fin. & n. 13. verſic. vnde ſecundùm prædicta*, Coſt. *in cap. ſi pater, part. 1. verbo vxorem, n. 7. ad finem, & num. 9. de teſtament. in 6.* & alios tenet, quod acerrimo errore deceptus, ſi contrahat nuptias prohibitas, poteſt retinere ſibi donatum, non ſolùm in eo ſenſu, vt fiſcus non poſſit ab eo auferre, ſed etiam neque ille, qui donauit.

5 Vnde error iuſtus & probabilis excuſat à pœna inceſtarum nuptiarum, vt per Bermond. *de publicis concub. tit. de inceſtu, n. 14.* Clar. *in pract. §. inceſtus, num. 10. verſ. excuſatur inceſtus*, Viu. *opin.* 487. *n.* 8. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 36. cap. 7. poſt n. 2.* Menoch. *de arbitr. caſu 502. num. 42. & n. 82. cum ſeqq.*
6 Farin. *d. quæſt. 149. n. 162.* vbi *num.* 163. reſoluit quod ignorantia iuris non excuſat in totum, ſed in parte,
7 vt pœna minuatur; & *à num.* 173. tenet quod ignorantia iuris excuſat fœminam contrahentem inceſtas nuptias prohibitas à iure ciuili poſitiuo tantùm, non ſic à iure naturali, vel gentium: & *num.* 178. reſoluit quod quando vnus coniux eſt ignorans inceſtarum nuptiarum, aut in facto, aut in iure, alter verò ſciens, tunc ignorans reputabitur pro ignorante, & ſic excuſabitur; ſciens verò habebitur pro ſciente, & non excuſabitur: & *num.* 186. intelligit concluſionem principalem in inceſtu commiſſo ſub facie matrimonij, ſecus in commiſſo in fornicatione, & ſine matrimonio, quia cùm tunc detur opera rei illicitæ, ideo tenetur quis de inceſtu, etiam quod ignorauerit conſanguinitatem, maximè quando quis carnaliter cognoſcit conſanguineam honeſtam.

8 Notatur etiam ad hoc, quod ignorantia iniuſta, & non probabilis, non excuſat ab inceſtis nuptiis, vt per Ghirland. *d. quæſt. 2. n. 6. verſ. dummodo non ſit ignorantia craſſa, & affectata*, Alber. Angel. Cyril. & alios quos refert Farin. *d. quæſt.* 149. *n.* 180. vbi tamen *n.* 179. citat Couar. *d. cap. 6. §. 8. n. 21.* & alios tenentes, quod à pœna inceſtarum nuptiarum excuſat ignorantia iuris, vel facti, etiam craſſa, & quæ ex lata culpa prouenit: ſed *num.* 181. cum eodem Couar. vtramque componit ſententiam, vt prima procedat in nuptiis, quæ inceſtæ ſunt de iure gentium, aut naturali, ſecunda verò in inceſtis nuptiis de iure ciuili.

9 *Aut ætatis ludibrio lapſi*, &c.] Notatur ad hoc, quod licèt ex matrimonio reprobato lucra nuptialia, vel aliquid ex donatione ita contrahentes non conſequantur, tamen ſi ſint minores, beneficio ætatis excuſantur, vt per Valaſc. *conſult. 15. ante med.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſol. lib. 3. tit. de matrim. reſol. 4. num. 11.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 200. n. 9. in fine*, vbi dicit quod dum aliquis contrahentium huiuſmodi minor erat 25. annis, eſto mala fide contraxiſſet, nihil tale amittebat, dummodo intra illam ætatem ſeparationem ab eo coniugio efficeret.

10 *Non affectato*, &c.] Notatur ad hoc, quod ignorantia affectata pro ſcientia habetur, & nihil prodeſt, vt per Tiraquell. *de retract. lignag. §. 35. gloſſ. 4. n. 28.* Duen. *regul. 150. limit. 2.* Cald. Pereira *de renou. emphyt. quæſt. 7. num.* 18.

11 *Coniunctionem huiuſmodi ſine vlla procraſtinatione*, &c.] Notatur ad hoc, quod ignorantia iuris, aut facti contrahentem inceſtas nuptias excuſat, quando adueniente ſcientia impedimenti ante accuſationem recedit à matrimonio; ſi verò perſeuerat in eo, præcedens ignorantia non excuſat, quia per continuationem cenſetur ratificare delictum, vt per Ghirland. *d. quæſt. 2. n. 6. verſ. quæ quidem limitationes*, Bermond. *de publ. concub. tit. de inceſtu, num. 34.* Viu. *opin.* 487. *n. 6. verſ. & hoc procedit*, Menoch. *d. tract. de arbitr. caſu 502. n. 81.* Farin. *d. quæſt. 149. n. 195. cum ſeqq.*

12 In gloſſ. *Fiſco vendicari*, ibi: *Et hoc cùm vterque ſcienter contraxit.* Notatur ad hoc, quod ſi impedimenti vterque coniux fuit conſcius, tunc maritus priuatur dotario, & vxor dote, & acquiruntur fiſco, vt per Molfeſ. *in conſuet. Neapol. part. 7. cap. 7. num. 22.* Anton. Gom. *l. 52. Tauri, num. 7.* Matienſ. *l. 4. gloſſ. 2. n. 2. tit. 2. lib. 5. noua Recop.* Peregr. *de iure fiſci lib. 5. tit. 1. n. 13.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſ. 4. gloſſ. 1. n. 66.* Sanchez *de matrim. lib. 6. diſp. 29. n. 5.* vbi *num.* 7. ſubdit verius ſibi videri, poſſe ſponſam retinere donec fiſcus per ſententiam auferat, Rebell. *de obligat. inſtit. p. 2. lib. 6. quæſt. 4. num.* 20.

In eadem gloſſ. ibi, *ſi autem à ſciente*, &c.] Notatur ad hoc, quod quando ſolus coniux donans fuit conſcius nullitatis, ſi ignoranti coniugi aliquid legauit, valet legatum, vt per Acoſt. *in cap. ſi pater, de teſtam. lib. 6. p. 1. ſuper verb. vxorem, n. 5.* Molin. *de Iuſt. tr. 2. diſp. 200. n. 5.* Sanchez *d. lib. 6. diſp. 2. n. 3.* 13

Notatur etiam ad hoc, quod ſi mulier ſciuit impedimentum, maritus autem ignorauit, vtique mulier quæ ſciuit impedimentum, incidit in pœnas huius legis, vt per D. Barboſ. *in l. ſi ante 6. n. 36. in princ. ff. ſoluto matrim.* 14
Si verò ambo ignorantes impedimentum contraxerunt inceſtas nuptias, non incidunt in illas pœnas, ſed quod quilibet dedit, repetere poteſt, & ſic nec vxor dotarium, nec vir lucratur dotem, ſed data hinc inde reſtituuntur condictione ſine cauſa, Couar. *de ſponſal. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 22. & cap. 7. §. 1. num.* 8. Gall. *de except. part. 2. tit. 4. except. 8. n. 7.* Marta *in rubr. ff. ſoluto matrim. quæſt. 11. n. 3. 25. & 28.* D. Barboſ. *in d. l. ſi antè, n. 35. in fine*, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 12. tit. 33. num. 50.* Fontanell. *d. clauſ. 4. gloſſ. 1. num. 69.* Alex. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 3. tit. de matrim. reſolut. 4. num. 7.* 15
vbi quod ignoranter contrahentes in gradu prohibito inceſtas nuptias, dictas pœnas non patiuntur, & hoc ſiue vterque ignoranter contraxerit, ſiue vnus ipſorum: nam ille propter eius ignorantiam à pœnis excuſatur. 16

In eadem gloſſ. ibi, *vel dic aliud eſſe cùm relinquitur ei ex teſtamento*, &c. Secundùm hanc primam gloſſæ opinionem nota non eſſe idem in acquiſitis à coniuge ignorato per alium contractum inter viuos, ſed donatione acquiſita applicari fiſco, ſecundùm Doctores, quos refert & ſequitur Couar. *de ſponſal. p. 2. cap. 7. §. 1. n. 8.* 17
Sed altera ſententia huius gloſſ. ſentientis idem eſſe in legato, & quocunque contractu inter viuos, verior eſt, vt per Molin. *d. diſp. 200. n. 6.* Sanchez *d. lib. 6. diſp. 2. n. 19.* vide apud illos. 18

In gloſſ. *Errore*, ibi: *Clam fuerat contractum*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi clam matrimonium fuerit contractum in gradu prohibito, prætenſa iuris ignorantia contrahentes à pœnis inceſtarum nuptiarum non excuſat, vt per Boër. *deciſ. 263. ſub num. 15. verſ. Marcus tamen*, Couar. *d. cap. 6. §. 8. n. 26.* Alex. Trentac. *d. tit. de matrim. reſol. 4. n. 6. verſ. hæc concluſio*, vbi *in verſ. ſeq.* diſputat an vti ignorantia iuris præſumitur, ita etiam præſumatur facti ignorantia in contrahente palam inceſtas nuptias. 19

Notatur etiam ad hoc, quod qui clam aliquid faciunt, cenſentur habere malam fidem, nec ignorantiam, aut errorem allegare poſſunt, vt per Tiraquell. *de retractu conuent. in præfat. num. 14. & de pœnis temper. cauſa 11. num.* 11. 20

In eadem gloſſ. ibi, *ſed dico eſſe legitimos, ſi vterque ignorauit*, &c. Exiſtimat hæc gloſſ. quod filius habitus in figura matrimonij ex parentibus inter quos impedimentum Canonicum erat, legitimus erit, ſi vterque parens fuerit in bona fide. 21
Sed verius eſt hoc ſufficere, ſi vnus fuerit in bona fide, quamuis alter habuerit malam fidem, quia ex ignorantia vnius tantùm parentis proles efficitur legitima, non ſolùm quoad ignorantem, ſed etiam quantum ad ſcientem. Ita Ceruant. *ad l. 6. Tauri, n. 13.* Duen. *regul. 150. limit. 2. verſ. circa*, Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 16. lib. 5.* 22

lib.5.noua Recopil. Coſt. *in cap.ſi pater, de teſtament. lib.6.verbo Vxorem, n.4.* Gutier. *pract.lib.3.quæſt.75. n.3. cum ſeq.* Azor. *inſtitutionum moralium p.2. lib.2. cap.16.quæſt.3.* Seraphin. *deciſ.1099. n.1.* Sanchez *de matrimonio lib.8. diſp.34. num.46.* Alex. Trentacinq. *d.lib.3.tit.de matrim.reſol.4.n.17.*

SVMMARIVM.

1 *Fratris præmortui vxorem, & vxoris ſororem nemo ducit licitè, niſi Pontificis accedat diſpenſatio, n.2.*

3 *Inceſtus committitur, quando quis carnaliter cognoſcit duas vxores: eius pœna quæ, remiſſiuè n.4.*

L. Fratris vxorem. V.

Iidem AAA. *Cynegio.*

1 FRatris præmortui vxorem, & vxoris ſororem nemo licitè ducit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1.ſup. hoc tit.*

2 Ideſt, niſi Pontificia accedat diſpenſatio; quia nullus gradus affinitatis in linea tranſuerſa ita prohibet iure naturæ matrimonium, vt illud irritum reddat: quare Alexander VI. Summus Pontifex diſpenſauit cum Rege Luſitaniæ, & Iulius II. cum Henrico VIII. & Catharina Regibus Angliæ, & poſtea Clem. VII. conſultis totius Orbis illuſtribus Vniuerſitatibus, & maturiſſimo conſilio habito decreuit auctoritate Pontificia fuiſſe legitimam diſpenſationem: quod decretum refert ad verbum Caſtr. *de lege pœn.lib.1.cap.12.* & latè probant Couar. *de ſponſal.p.2.cap.6. §.10.n.6.* Menoch. *de præſumpt.lib.2.præſumpt.10. n.45.* Rebel. *de oblig.inſtit. p.2.lib.3.quæſt.15.num.11.* Marc. *de iuriſd. p.4. caſu 64. num.16.* Sanchez *de matrim. lib.7. diſp.66.*

3 Notatur ad hoc, quod inceſtus committitur ab eo,
qui carnaliter cognoſcit duas ſorores, vt per Vincent.
de Franchis *deciſ.* 378. Menoch. *de arbitr. caſu* 502.
num.23. Petr.Caball. *reſol.crimin. caſu* 200. ſub *n.34.*
Farin. *in praxi crim.quæſt.149.n.108.& 109.& n.ſeqq.*
4 tradit quam pœnam iſte incurrat.

SVMMARIVM.

1 *Inceſtas contrahentes nuptias filios non habent in poteſtate, proprias autem facultates retinent, & his ſuccedunt liberi, parentes, frater. Iis demum per teſtamenta quædam relinquunt, quibus leges non denegant ſucceſſionem, num.2.*

3 *Conſilia dantes ad inceſtas nuptias non ſuccedunt inceſtuoſo, ſed gradu proximi, & experti conſilij illiciti ad ſucceſſionem proſunt.*

4 *Inceſtus pœna viris inferenda extenduntur ad fœminas.*

5 *Filij contrahentium ſcienter inceſtas nuptias cum conſanguinea, vel affine in gradu prohibito, & abſque diſpenſatione, egrediuntur patriam poteſtatem, nec capere poſſunt bona patris per interpoſitam perſonam, num.6.*

7 *Pœna huius text. non habent locum quando nuptiæ non ſunt propriè inceſtæ.*

8 *Nepotes nati ex filio inceſtuoſo non poſſunt ab auo inſtitui.*

9 *Filius militis Hieroſolymitani non dicitur inceſtuoſus, & hæreditatis aui incapax.*

10 *Filius natus ex Clerico in Sacris conſtituto, ſpurius dicitur, & inceſtuoſus.*

11 *Pœna impoſita contrahentibus inceſtas nuptias per verbum maſculini generis, comprehendit etiam fœminas.*

L. Si quis inceſti. VI.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA.
Eutychiano P.P.

INceſtas contrahentes nuptias filios non habent in 1
poteſtate, proprias verò facultates retinent, & his
ſuccedunt liberi, parentes, frater. Inceſtuoſas con- 2
trahentes nuptias iis demum per teſtamenta quædam
relinquunt, quibus leges ſucceſſionem non denegant.
Conſilia dantes ad inceſtas nuptias non ſucce- 3
dunt inceſtuoſo, ſed gradu proximi, & experti conſi-
lij illiciti ad ſucceſſionem proſunt. Inceſtus pœnæ vi- 4
ris inferendæ ad fœminas extenduntur. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

Neque filios ex ea editos, &c.] Notatur ad hoc, 5
quod filij contrahentium ſcienter inceſtas nuptias cum conſanguinea, vel affine in gradu prohibito, & abſque diſpenſatione, egrediuntur patriam poteſtatem, vt per *l.Hiſp.6.tit.18.part.4* Couar. *de ſponſal. part.2.cap.6.§.8.num.20.* vbi ait, vt hæc pœna incurratur, deſiderari tales inceſtas nuptias conſummatas eſſe per copulam carnalem, Molin. *de Inſtit. tract.2. diſp.229.num.6.*

Neque per interpoſitam perſonam, &c.] Ergo nec 6
per interpoſitam perſonam poteſt filius inceſtuoſus bona patris capere, de quo an verum ſit, vide Ant. Gom. *l.9. Tauri, num.11.* Paleoth. *de nothis & ſpur. cap.44.n.3. cum ſeqq.* Couar. *de ſponſal. part.2.cap.8. §.5.num.3.* Rojas *in epit.ſucceſſ.cap.20.n.52. cum ſeqq.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.42.cap.39.n.5.* Molin. *de Inſtit.tractat.2. diſp.189.* Leſſ. *in ſimili tract. lib.2. cap.19.dub.6.num.59.* Azor. *inſtit.moral.part.2. lib.2. cap.10. in princip.*

Hoc eſt de deſcendentibus, &c.] Notatur ad hoc, 7
quod pœnæ huius text. non habent locum quando nuptiæ non ſunt propriè inceſtæ, putà quando contrahuntur cum cognata ſpirituali, vel cum muliere vidua, ſeu infideli, quia pœnæ ſunt molliendæ, non augendæ, vt per Boër. *deciſ.264.n.13.* Clar. *in §. inceſtus, n.4.* Surd. *de alimentis, tit.5.quæſt.7.n.28.*

Dum hic text. prohibet committentem inceſtum 8
poſſe teſtari, niſi inter certas perſonas hîc enumeratas,
à ſufficienti partium enumeratione probat, non poſſe
nepotes natos ex filio inceſtuoſo ab auo inſtitui, vt
per Dueñ. *regul.366. limit.2.* Boër. *deciſ.127. num.8.*
Surd. *de aliment.tit.1.quæſt.13.num.6. & tit.5.quæſt.7.*
n.36. Matienſ. *l.6.gloſſ.8.n.23.tit.8.lib.5.noua Recopil.*
Menoch. *de præſumpt.lib.4.præſumpt.96.n.27.* Fachin.
controu.lib.5.cap.98. Peregrin. *de iure fiſci lib.3.tit.18.*
num.54. Bernard.Græuæ. *ad pract.Cameræ Imper.lib.2.*
concl.115.n.10. cum ſeqq. Cald.Pereira *poſt quæſt. fo-*
renſ.conſ.39.num.17. Vincent. de Franchis *deciſ.27. à*
n.4. & deciſ. 28. reſoluit filium militis Hieroſolymi- 9
tani inceſtuoſum dici, atque incapacem hæreditatis
aui. Et Nouar. *in addit. ad d. deciſ. 27. Vincentij de*
Franchis, tradit filios natos ex Clerico in Sacris con- 10
ſtituto ſpurios, & inceſtuoſos dici.

Et ſanè quæ viris cauimus, etiam de fœminis, &c.] 11
Notatur ad hoc, quod pœna impoſita contrahentibus inceſtas nuptias per verbum maſculini generis fœminas etiam comprehendit, vt per Anton. Gom. *l.80. Tauri, n.28.* Eman. Coſta *in cap. ſi pater, de teſtam. l.6.part.1. verbo vxorem, n.5.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent.tom.1.lib.22. cap.14.n.18.* In pœnalibus enim maſculinum verbum etiam fœmininum ſexum comprehendit, quando reſpectu vtriuſque eadem viget prohibitionis ratio, vt probant omnes per text. *ibi in l.ſi quis 7.ff.de iuriſdict. omn. iud.* DD. *in l.Gallus, ff.de liber. & poſthum.* vbi Iaſ. *num.8.* & Galliaul. *num.31.* Tiraq. *de retract. lign. §.1.gloſſ.9. num.221.* Menoch. *remed.4.adipiſc.n.6. cum ſeqq.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Nuptias inceſtas contrahens amittit bona, & honorem, interdum etiam verberibus afficitur, ſi vilis eſt, & n. 2. Iſtiuſmodi nuptias contrahenti non ſolùm dos, ſed & alia bona ipſo jure confiſcantur, n. 3. declara vt n. 4. 5. & 6.*

7 *Nuptias contrahentes inceſtas priuari dignitatibus, ex quo infamia irrogatur.*

8 *Contrahentium inceſtas nuptias vltra pœnam confiſcationis bonorum alia eſt, ſi humilis & vilis fuerit, verberibus in exilium mittitur; vir autem honeſtus infamis effectus in inſulam relegatur perpetuò, & patrem deportatum, vel damnatum filius alere tenetur, num. 9.*

10 *Filios inceſtas contrahentes nuptias egredi patriam poteſtatem.*

11 *Inceſtum committi etiam inter cognatos cognationis legalis, at non propriè inceſtas dici nuptias.*

AVTH. Inceſtas.

1 CONtrahens inceſtas nuptias amittit bona, honorem, interdum & verberibus afficitur, ſi vilis ſit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc tex. deſumunt Rod. Xuar. *tit. de las ganancias, n. 17. cum ſeqq.* Boër. *deciſ. 264. n. 15. cum ſeq.* Connan. *comment. iuris lib. 8. cap. 6. n. 5.* Greg. Lop. *l. 50. gloſſ. 2. in fin. tit. 14. p. 5.* Anton. Gom. *l. 80. Tauri, n. 15. verſ. aduertendum,* Titaq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n. 94.* Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 8. n. 3.* Duen. *reg. 150.* Rebuff. *ad leges Galliæ, in proœm. gl. 5. n. 65.* Clar. *lib. 5. §. inceſtus, n. 3. cum ſeqq.* Viu. *tom. 1. comm. opin. lib. 5. tit. 3. n. 4. pag. 708.* Peregr. *de iure fiſci lib. 5. tit. 1. n. 12. cum ſeq.* Theſaur. *Pedem. deciſ. 100. n. 3.* Petr. Greg *ſyntagm. iuris lib. 36. c. 7. n. 2. in fine,* Menoch. *de arbitr. caſu 502. n. 55.* Sim. de Prætis *de interpret. vlt. volunt. lib. 2. dub. 1. ſol. 4. n. 92. fol. 149.* D. Barboſ. *in l. ſi ante, n. 40. & in l. ſi eum dotem, §. fin. n. 30. ff. ſolut. matrim.* Farin. *in praxi crim. tit. de delict. carnis, q. 149. n. 121. cum ſeqq.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de matrim. reſol. 4. à princ.* Padil. *in ſum. legum pœnal. p. 1. c. 8.*

3 *Confiſcatio bonorum, &c.*] Notatur ad hoc, quod inceſtas nuptias contrahenti non ſolùm dos, ſed etiam alia bona ipſo iure confiſcantur, vt per Ant. Gom. *d. l. 80. Tauri, n. 15. in princ. & in verſ. aduertend. tamen,* Clar. *d. §. inceſtus, n. 5. & in §. fin. q. 80. n. 4. verſ. dos mulieris,* Theſaur. *d. Pedem dec. 100. n. 2. in fine,* Menoch. *d. caſu 502. n. 48. cum ſeqq.* Pereg. *de iure fiſci lib. 4. tit. 5. n. 16.* Far. *d. q. 149. n. 127.* vbi *n. 128.* tradit nec per auth *bona damnatorum, C. de bon. præſcr.* hanc pœnam confiſcationis bonorum vllo pacto ſublatam eſſe: &
4 *n. 130.* declarat vt tunc demùm bona committentis inceſtum fiſco applicentur, niſi is habeat filios ex alio legitimo matrimonio natos, ſeu nepotes, quia tunc non
5 fiſco, ſed ipſis applicantur: & n. 131. declarat etiam vt hæc pœna confiſcationis bonorum procedat in inceſtu commiſſo ſub facie matrimonij, ſecus ſi ſine matrimo-
6 nio. Alex. Trent. *d. reſ. 4. à n. 1.* vbi *n. 4.* reſoluit bona contrahentium inceſtas nuptias ipſo iure publicari, ſeu confiſcari.

7 *Et cinguli, ſi quo potitur, ſpoliatio, &c.*] Notatur ad hoc, quod contrahentes inceſtas nuptias priuantur dignitatibus, ex quo infamia irrogatur, vt per Ant. Gom. *d. l. 80. Tauri, n. 10. verſ. aduertend. tamen,* Bermond. *de publ. concub. tit. de inceſtu, n. 6.* Cou. *de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 8. n. 5. verſ. vir autem honeſtus,* Theſaur. *d. Pedem. dec. 100. n. 3. ad fin.* Menoch. *d. caſu 502. n. 51. & ſeqq.* Farin. *d. q. 149. n. 136.*

Verberatio quoque ſi vilis eſt, &c.] Notatur ad hoc, quod vltra pœnam confiſcationis bonorum in contrahentibus inceſtas nuptias, alia eſt, id eſt ſi humilis & vilis fuerit, verberibus in exilium mittitur, vir autem honeſtus infamis effectus in inſulam perpetuò relegatur, vt per Alex. Trentacinq. *d. reſol. 4. n. 5.* Farin. *d. q. 149. n. 122.* 8

Vt tamen pater ab eis alatur, &c.] Notatur ad hoc, quod filius tenetur alere patrem deportatum, vel damnatum, vt per Duen. *reg. 68. limit. 10.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſed vtrùm, à n. 3. ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de alim. tit. 1 q. 17. à n. 18.* 9

Liberis hoc ipſo ſui iuris effectis.] Notatur ad hoc, quod filij contrahentium inceſtas nuptias patriam egrediuntur poteſtatem, de quo vide poſita *in collect. ad l. ſi quis inceſti 6. n. 1. ſupr. hoc eod. tit.* 10

In gloſſ. *Inceſtas, ibi, quidam tantùm de vetitis iure ſanguinis,* &c. Notatur ad hoc, quod inceſtus committitur etiam inter cognatos cognationis legalis, at non propriè inceſtæ nuptiæ dicuntur, ſed inutiles, vt per Caball. *reſol. crim. caſu 200. n. 55. cum ſeqq.* Farin. *d. quæſt. 149. n. 44. cum ſeqq.* 11

SVMMARIVM.

1 *Nefarij & inceſtuoſi non merentur nomen naturalium, ſuntque indigni ſucceſſione, & alimentis, & num. 2.*

3 *Coitus damnatus quis.*

4 *Adulterium cum vxore aliena, & inceſtus tam cum conſanguinea, quàm cum affine, ſunt damnati.*

5 *Coitus coniugati, & ſoluta an dicatur damnatus, & punibilis.*

6 *Omnis Concubitus ſacrilegus, cum Moniali ſcilicet Religioſa, vel cum viro Religioſo, punitur iure ciuili.*

7 *Congreſſus Clerici cum ſoluta muliere, an ſit lege damnatus, & num. 8. in nato ex virgine, vel vidua quid, n. 9.*

10 *Filij nati ex inceſtis ſunt incapaces bonorum patris, nec ex illis capere poſſunt ab inteſtato, vel ex teſtamento, etiam ex cauſa alimentorum, ſed omnia fiſco applicantur.*

11 *Filij ſpurij expreſſè ſumpti, id eſt, geniti ex iis, inter quos erat impedimentum matrimonium dirimens, neque ab inteſtato, neque ex teſtamento poſſunt ſuccedere matri, quando concepti ſunt ex coitu damnato, & punibili lege humana. Nulla ex parte ſuccedere matri, etiam qua non ſit illuſtris, n. 12. quamuis illa mater nullos habeat liberos iuſtos, n. 13. In Regno Luſitaniæ quid ſeruetur, n. 14. E conuerſo nec matrem poſſe ſuccedere filio inceſtuoſo, n. 15.*

16 *Filius ſpurius ex Clerico, Religioſo, aut Moniali in Regno Caſtellæ profeſſis, nec matri, nec patri ſuccedit, neque eius conſanguineis, nec ab eis obtinere quicquam poteſt præter alimenta.*

17 *Filius ſpurius quando conceptus eſt ex coitu, propter quem matri ſtatuta eſt pœna mortis, talis filius ſuccedere nequit matri nec ex teſtamento, neque ab inteſtato; poteſt tamen mater illi relinquere quintam ſuarum bonorum, de qua diſponere poterit pro anima ſua. Cæteri verè filij ſpurij, nempe qui ex iis ſunt geniti, inter quos eſſe non poterat matrimonium, licèt coitus nec damnatus, nec punibilis eſſet lege humana, ſuccedere nequeunt patri ex teſtamento, aut ab inteſtato in illa parte ſuarum bonorum, aut illam donatione, ſeu alio contractu inter viuos accipere, n. 18. Inſtitutio ſi facta ſit à patre filio ſpurio ſub conditione, ſi legitimabitur, vel ſi capere poterit, quid n. 19.*

20 *Filium ſpurium a patre nec ali debere, & quare, num. 21.*

num.21. 22,23. 24.25. De iure Pontificio quid, num.26.

Avth. Ex complexu.

1 NEfatij & inceſtuoſi naturalium nomen non merentur: iidem ſucceſſione, & alimentis ſunt indigni. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup.hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5.fol.53.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt, exornantque Counan. *comment. iuris ciuilis lib.8.c.6. n.5.* Alciat.*lib.4.parerg.c.5.* Dominic. Marrucc.*var.explanat.lib.1.c.60.* Anton. Cont. *ſucciſ. lect.iuris ciuilis lib.2.c.11. n.6.*& 7. Gregor. Lop.*l.2. gloſſ. fin. tit.14. part.4.* Couarr. *de ſponſal. p.2.c.8.§.5.n.3.cum ſeqq.* & *§.6. in princ.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis,§. idem reſcripſit,n.8.cum ſeqq.ff.de liber.agnoſc.* Perex *ad tit.2.lib.5. Ordin. pag.98. & l.2.tit.3. lib.5. pag.150.* Peregr. *de iure fiſci lib.3.tit.18.ex n.33.& n.82.* Madera *animaduerſ. iuris ciuilis cap.32.per tot.*latè Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.1. tit. de nothis & ſpuriis, reſol. 2.*

3 *Seu damnato,* &c.] Coitus damnatus dicitur ille,cui aliqua pœna temporalis per legem, aut conſtitutionem iuris imponitur, de quo Boſſ.*in pract. tit.de coitu damnato,n.38.* Cou. *de ſponſal.p.2.c.8.§.5.n.17.* Bernond. *de public.concub.prope fin.in verbo qui etiam filios,n.63.* Clar.*in §.fornicatio, n.5.* Azor. *inſtit. moral.p.1.lib.2. cap.8.q.5.*Surd. *deciſ.249. num.5.& 6.* Cald. Pereira *de nomin.emphyt.q.21.n.16.* Stephan. Gratian.*diſcept. forenſ. tom.1.c.35.num.20.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.117.verſ. licèt in concluſione, n.8.* qui conſentiunt

4 adulterium cum vxore aliena, & inceſtum tam cum conſanguinea, quàm cum affine damnatos eſſe.

5 Vtrùm coitus conjugati, & ſolutæ dicatur damnatus, & punibilis, quæſtio eſt dubia. Vna ſententia tenet huiuſmodi coitum dici damnatum, & punibilem, quam tuentur Anchar.*conſ.33.n.5.* Iaſ.*conſ.39.col.2.in princ. lib.3.* Gozadin. *conſ. 21. num.7.* Alba *conſ.37.* Menoch. *conſ.60.n.11.lib.1.* Couar. *de ſponſal. part.2. cap.8.§.5. n.16.& 17.* quoniam, inquit, cùm adulterium cum ſoluta tam ex parte ſolutæ, quàm ex parte viri, cedat in iniuriam vxoris, damnatum & punibile eſt, licèt rarò puniatur, Molin. *d. diſp.167.n.8.* Azor. *inſtit.moral.p.2.lib.2.c.6.q.9.& c.8. q 5.verſ. ſed dubia quæſtionis.* Alia ſuſtinet contrarium, quam defendunt Palat. *l.9.Tauri,n.27.*Piſtor.*q.42.n.46.in fine* Roland. *conſ.74.n.8.& 12.lib.1.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ.deciſ.18. n.29.lib.1.* Decian. *tract. crimin. lib.6.c.22.num.14. in fin.* Caball. *reſol. crimin.caſu 32.* Surd. *deciſ.249.n.3.* Spin. *in ſpeculo teſt.gloſſ.16. princ.n.90.* Farin.*in praxi crimin. q.141. ex n.75.* Steph. Gratian. *d. c.35. n.26.* Concordando tamen has opiniones, diſtinctionis fœdere ſunt componendæ, vt prior locum habeat in coniugato, qui habuit mulierem ſolutam loco concubinæ, quaſi illam teneat contra prohibitionem *l.1. C. de concub.* Secunda verò in coniugato cognoſcente ſolutam extra domum, ita D. Barboſ. *in priuatis ſcholiis ad l.ex facto,§. ſi quis rogatus, el 1.verſ.ad Ordin.ff. ad Trebell.* Peregr. *d. tr.de iure fiſci, lib.3. tit.8.n.36. verſ. concordando.* Steph. Gratian. *d.c.35. à n. 27.* vbi *n.40.*ſubdit vxoratum, qui habet filium eſt concubina ſoluta,tunc habere ex coitu damnato,& punibili,quando mulier ſciret illum eſſe vxoratum.

6 Præterea omnis ſacrilegus concubitus, qui eſt cum Moniali, ſiue Religioſa Virgine Deo ſacra, vel è congreſſu cum Religioſo viro, punitur iure ciuili, *l.ſi quis non dicam rapere,C.de Epiſcop. & cleric.cap.impudicas, cap.virginibus 27. quæſt.1.* Azor. *d.part.2. lib.2.cap.8. quæſt.5.verſ.præterea,* Molin. *d.diſput.167.n.8.*

7 Sed dubiæ quæſtionis eſt, an congreſſus Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti cum ſoluta muliere,ſit lege damnatus? Quidam negant eſſe damnatum, vt per Petra *ad titul.2. lib.5.Ordinam. pag.69.* & latiùs *tit.8. verſ.vtrum autem,lib.8.etiam Ordin.pag.227.* Auendan. *l.9.Tauri, gloſſ.5.cum ſeq.* Hartm. Piſtor.*q.41.per tot.* Ratio eſt,quoniam inter eos ſolùm ſimplex fornicatio dicitur committi,ſecundùm Menoch.*de arbitr.in addit. ad caſum 289.n.6. verſ. tertia opinio,* Surd. *de aliment. tit.5.q.7.n 44.*

Alij verò multò probabilius tenent, complexum 8
huiuſmodi eſſe damnatum non ſolùm de iure Canonico, ſed quia reprobatur per leges ciuiles, *in auth. de Monachis, §. ſi quis autem monaſticam, & in auth. de ſanctiſſimis Epiſcop.§. presbyteris,* & ideo hanc partem ſequuntur Anton. Gom.*l.9. Tauri, n.15. in fine,* & *ibi* Tell. Fernandez *n.34.* Mench. *de ſucceſſ. creat. §.10. num.49.* Matienſ.*l.6.gloſſ.4.n.6. cum ſeqq. tit.8.lib.5. noua Recopil.*Gam. *Luſit.deciſ.136.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.16. princ. num.18.19.85. & 90.* Molin. *d. diſput.167.n.8.*Gutier.*pract lib.2.q.202.* Peteg. *de iure fiſci lib.3.tit.8.n.37. in med.*Azor.*d.part.2.lib.2.cap.6. quæſt.5.* Leſſ. *de Iuſtit. lib.2. cap.19.dub.9.n.65.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imper. lib.2. concl.115. conſid.1.n.2.*Steph.Gratian. *d. cap.35. n.46.& ſeq.* reſoluentes proinde filium talis Clerici in Sacris conſtituti non ſuccedere matri; quod tamen in filiis Clerici in minoribus Ordinibus conſtituti etiam eccleſiaſticum beneficium obtinentis,minimè locum habere reſoluunt idem Stephan.Gratian.*d.cap.35.n.48.*& Azor.*d.lib.2. cap.6.quæſt.5.verſ.accedit,*Franc. Barry *de ſucceſſ.teſt.& inteſt.lib.18.tit.1. n.18.verſ. dubitatio eſt in Clerico.*

Quid in nato ex virgine, vel vidua? Dico coitum 9
huiuſmodi eſſe damnatum: nam ſtuprum cum virgine ſine vi, punitur iure ciuili, *l. ſtuprum, ff. de publ. iudic. §.item lex Iulia, de adulteriis, Inſtit. eod. tit.* Item acceſſus ad viduam honeſtæ conditionis etiam ſine vi, punitur eodem jure ciuili, *l.de crimine, C. qui accuſare non poſſ. d. §. item lex Iulia de adulteriis,* ſic Boſſ. *in pract.tit.de coitu damnato, n.13.*Azor. *d.lib.1.c.6.q.6. & cap.8.quæſt.5.verſ.præterea.* Stephan.Grat.*d.cap.35. num.32. cum ſeqq.* vbi *n.37.*tenet quod non committitur ſtuprum lege fori punibile cum virgine, vidua, vel alia muliere vilis conditionis; & ideo nati ex ea ſuccedent matri, intelligendo tamen de virginibus, vel viduis infimæ conditionis paſſim vagantibus, non ſeruato verecundiæ pudore. Optimè Farin. *conſ.90. per tot.* vbi latè agit an,& quando impunibile ſit ſtuprum commiſſum in ancillam, aliamve mulierem vilis & abiectæ conditionis. Aduertit verò Valaſc. *conſ. 147 à n.7.* quod attento jure Regni Portugaliæ coitus cum virgine,quam poterat ducere in vxorem, ſi vellet, licèt ſit punibilis, & damnatus ex parte maſculi, non tamen reddit illum filium incapacem ſuccedendi patri plebeio, nec matri.

Omnis paterna ſubſtantia indigni, &c. Notatur ad 10
hoc, quod filij ex inceſtis nuptiis nati ſunt incapaces bonorum patris, nec ex illis aliquid capere poſſunt ab inteſtato, vel ex teſtamento, etiam ex cauſa alimentorum, ſed omnia fiſco applicantur, vt per Ghirland. *de pœnis omnif. coitus, q.2. n. 8.* Bernond. *de publicis concub. tit. de inceſtu, n.7. & 8.verſ.& ſic perpetuò notetis,* Menoch. *de arbitr. caſu 502. num.60. cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin.tit. de delictis carnis, quæſt.149. num.137.*

Notatur etiam ad hoc, quod filij ſpurij expreſsè 11
ſumpti, id eſt geniti ex iis,inter quos erat impedimentum matrimonium dirimens,neque ab inteſtato, neque ex teſtamento ſuccedere poſſunt matri, quando concepti ſunt ex coitu damnato, & punibili lege humana, vt per Ant. Gom.*l.9. Tauri, n.13.* Negreiros *in introduct.vltim.volunt.lib.1. c.11.n.5.* Molin. *dict. tract.2. diſp.167. n.7.* Surd. *de alimentis, tit.7. q.15. in fine,* vbi tenet filium ſpurium natum ex coitu punibili,nulla ex parte ſuccedere matri,etiam quæ non ſit illuſtris: quod extendit idem Surd.*dec.249.*vt procedat quamuis illa

13 illa mater nullos habeat liberos iuſtos, Franc. Barty *de ſucceſſ. ab inteſtat. lib.*18. *tit.*1. *n.*8. Apud noſtros
14 verò Luſitanos per *Ordin. Reg. lib.*4. *tit.*93. *in princ.* vt filius non ſuccedat patri, nec matri, ſufficit eſſe ſuſceptum ex coitu damnato, vel punibili, nec requiritur vtrumque ſimul, ad tradita per Valaſc. *conſ.*29.*n.*13. & vide poſita *ad gloſſ.l. fin. C. de naturalib. liber.* Et cùm ius ſuccedendi ſit reciprocum, ita vt ſi ego non admittar ad alicuius ſucceſſionem, nec ille ad meam admittatur, Duen.*regal.*366.*verſic.amplia ſeptimò*, Menoch. *conſ.*60.*n.*31.Franc.Marc.*Delphin.decif.*12.*n.*4.Peregr. *de iure fiſci lib.*3.*tit.*8. *n.*29. Gutier. *pract. lib.*2.*q.*102.
15 *ad fin. & lib.*3.*quæſt.*74.*n.*5. Ideo nec mater filio inceſtuoſo ſuccedere poteſt, Gregor. Lopez *l.*3. *verbo los de la madre, tit.*21 *part.*4.Spin.*d. gloſſ.*16.*princ.à n.*89. Regn. Siatin. *de Regal. lib.*2. *c.*11. *num.*15. Valentin. Forſt. *de ſucceſſ.ab inteſt.lib.*6.*c.*50.*concl.*4.*n.*10.Bern. Græuæ. *ad pract. Camera Imper. lib.*2. *concl.*115. *conſid.*1.Molin.*d.diſp.*167.*n.*19.

16 In Regno Caſtellæ per *l.*6. *&* 7. *tit.*8. *lib.*5. *nona Recopil.* filius ſpurius ex Clerico, Religioſo, aut Moniali profeſſis, nec patri ſuccedit, neque conſanguineis patris, neque poteſt quicquam ab eis obtinere propter alimenta; & habetur etiam *in ea l.* 7. quod quando
17 filius ſpurius conceptus eſt ex coitu propter quem matri ſtatuta eſt pœna mortis naturalis, vt ex adulterio matris, talis filius ſuccedere nequit matri, neque ex teſtamento, neque ab inteſtato, poteſt tamen mater illi relinquere quintum ſuorum bonorum, de quo diſponere poterat pro anima ſua, refert Mol *d.diſp.* 167. *n.*13. vbi *n.*22. admonet, quod fœmina, quæ filium alioqui ſpurium conciperet, à culpa excuſaretur, vel quia fuit vi oppreſſa, vel quia inuincibiliter ignorauit eum, cum quo rem habebat, non eſſe ſuum virum, vel aliqua alia ratione, filium eo pacto genitum ſuccedere matri vnà cum aliis filiis legitimis, quoniam denegatio ſucceſſionis eſt in pœnam, & odium delicti parentum: vbi autem nulla interuenit culpa, ceſſare debet pœna.

18 Cæteri verò filij ſpurij, nempe qui ex iis ſunt geniti, inter quos eſſe non poterat matrimonium, licèt coitus nec damnatus, nec punibilis lege humana eſſet, ſuccedere nequeunt patri ex teſtamento, aut ab inteſtato in vlla parte ſuorum bonorum, aut illam donatione, ſeu alio contractu inter viuos accipere, vt per *l. Hiſp.*10.*tit.*12.*p.*6. Ord.Reg. Luſit. *lib.*4.*tit.*93.*in princ.* Couar.*de ſponſal. p.*2. *c.*8. §.5. *n.*3. Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap.*40. *cum ſeqq.* Craſſ. *in §. ſucceſſio ab inteſtato, q.*20. Gam. *Luſit.dec.*3.*n.*5. Azeued. *l.*6.*n.*4. *cum ſeqq. tit* 8.*lib.*5.*noua Recopil.* Molin.*d.diſp.*167.*n.*3. Leſſ. *de Iuſtit. lib.*2.*c.*19. *dub.*6.*à n.*58. Cald. Pereira *poſt quæſt.forenſ.conſ.*27.*n.*6. Card. Tuſch. *pract.concl. tom.*7.*lit. S, concl.*416. ita vt ſi filius ſpurius quicquam de bonis patris præter alimenta obtineat, in conſcientia, tanquam illorum incapax, teneatur id reſtituere hæredibus relictis in teſtamento, quibus per ius accreſcendi id cedit; ſi autem nulli ſint ex teſtamento, teneatur reſtituere hæredibus ab inteſtato, poſſuntque id exigere hæredes, ac debent: quod ſi intra duos menſes exigere id negligant, tunc poteſt fiſcus id ſibi vindicare, *d.l.*10. Spin. *d.gloſſ.*16.*princ.à n.*48.Molin. *d. diſp.*167. *n.*5. *& diſp.*169. *concl.*1. Leſſ. *d. cap.*19. *dub.*6.*n.*68. Morl. *in emporio iuris ciuilis, p.*1.*tit.*1.*q.*9. *n.*40. Bened. Pioci.*ſelect. iuris lib.*1.*cap.*6.*n.*9. niſi per longiſſimum tempus bona patris poſſideat, quia huiuſmodi præſcriptione poterit ſe tueri, ſecundùm Pereg. *d.lib.*3.*tit.*28. *n.*112.*& de fideicom. art.*23. *n.*94. Valaſc. *conſ.*19. *n.*7. Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.*39. *n.*17. *cum ſeqq.*

19 Quid ſi inſtitutio facta ſit à patre filio ſpurio ſub conditione, ſi legitimabitur, vel ſi capere potuerit? vide Eman. Coſt. *in l. Gallus*, §. *& quid ſi tantùm, p.*2. *n.*127.*ff.de liber.& poſth.*Spin.*d.gloſſ.*16. *n.*124.Pereg. *d.lib.*3.*tit.*18.*n.*88.Craſſ.*in §.inſtitutio, q.*7.*n.*4. Ceuall. *commun. contra communes. q.*472. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Spurius, n.*32.Azor.*d.part.*2.*lib.*2.*c.*10.*q.*9. Cardin. Tuſch.*d.lit.S, concl.*417.*n.*48. Paleoth. *de nothis, & ſpur.cap.*45.*n.*2. Couarr.*d.p.*1.*c.*8 §.5.*n.*12.

Vt nec alantur à patre.] Mirum eſt cùm videamus 20
bruta quos procreant nutrire, natura impellente, ſecundùm quam paſſer inuenit ſibi domum, & turtur nidum ſibi, vbi ponat pullos ſuos, vt *in Pſalm.*83. legem ciuilem, quæ ſummo plerumque iure nititur, contra naturalem omnium animantium inſtinctum natis ex illicitis nuptiis alimenta negare, quæ ideo Doctoribus iniqua videtur *in cap. cum haberet, de eo qui duxit in matrim.* Anton. Gom. *l.*9. *Tauri, num.*37.
Couar. *de ſponſal.part.*2.*cap.*8.§.6.*n.*8. Quidam hunc 21
textum intelligunt, vt per *leg.*5.*tit.*19.*part.*4 quod non ſit mirum ſi patrem horum liberorum ad alendum non cogat ciuilis lex, cui non conſtat eos tali parente eſſe natos, quod ſufficere videbatur ad deneganda alimenta. Alij tenent hunc textum peccata non fouere, ſed peccata fugere, ſequutum conſilium proiiciendi oculum, ſi ſcandalizauerit: proiiciunt ergo ſcandalizantes illos liberos, & ciuili auxilio deſtituunt, vt vnius pœna multis ſit ex vſu periculum; ſi enim verum eſt, & à jure etiam Canonico receptum, filios huiuſmodi naturales non appellandos, meritò naturali illo priuilegio carere debebunt; in caſu enim huius auth. poteſt pater (vt ait Partitarum lex) filios ſi libuerit, alere, neque committet in legem, quæ non prohibuit alere, ſed permiſit non alere. Ita Greg. Lop. Madera *animaduerſ. iuris ciuilis c.*23.

Nonnulli, ex quorum numero ſunt Paleoth. *de nothis & ſpur. c.*46. *n.*3. & Surd. *de aliment. tit.*1. *q.*10. 22
*circa n.*2. dicunt quod huius legis frequentior ratio eſt, vt ea pœna filij, in qua punitur pater, *l. iſti quidem, ff. de eo quod met. cauſa*, pater ipſe ab inhoneſto, & nefario coitu, quem lex ipſa maximè abhorret, arceatur.

Molin. *de Iuſtit. tract.*2.*diſp.*168.*n.*1.tradit diſpoſi- 23
tionem huius textus intelligendam non eſſe de alimentis, ſine quibus filij ſpurij vitam amitterent; id namque apertè eſſet contra jus naturale, ac proinde manifeſtè iniquum: ſed intelligendam de alimentis, ſine quibus, vel proprio labore, ac induſtria, vel aliqua alia via poſſent vitam conſeruare, ſequitur Azor.*inſtit. moral.p.*1.*lib.*2.*cap.*21.*q.*1.*verſ. at quomodo.*

Ioan.Garc. *de expenſ.cap.*3.*n.*25.inquit in hoc text. 24
alimenta negari, quia ſecundùm naturæ leges non eſt ſuſcepta proles, de qua hîc.

Luſitanus noſter Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc* 25
*iure, ff. de iuſtit. & jure, part.*1.*in initio, n.*29.*verſ. quare*, aſſerit legem hanc ciuilem, honeſtatis, & pudicitiæ cauſa, ciuſque fauore alimenta ſpuriis & inceſtuoſis denegaſſe, ne ſcilicet dum filius ea tam inhoneſto ac turpi coitu ſuſceptus à parentibus aleretur, vt filius nominaretur, quo & parentum turpitudo implicitè nominaretur, cujus memoria, vtpote quæ & illis, & aliis ſimilis admiſſi incitamentum præberet, releganda potius, quàm repetenda erat. Pro qua ratione huius textus verba inducit, ibi, *nec naturales nominandi ſunt*; nam renuit Imperator huiuſcemodi filios naturales nominari, quaſi reuera naturales non ſint; ſunt enim ſicut & illi, quos naturales dicimus, quos inſpecta natura, ſecundùm quam procreantur, naturales nuncupamus, quæ & illis communis eſt, qua attenta neque illegitimi à legitimis differunt, vt tradit Surd. *d.q.*10. *n.*6. prohibet verò Imperator ex nefario & damnabili coitu procreatos, naturales nominari, vt ita qui nec naturalis filiationis nomine nominarentur, vt filij non nominarentur, idcircoque nec à parentibus fore alendos addidit.

Cæterùm Pontificium jus, tametſi pudicitiæ & 26
honeſtatis non minus, ſed ſedulò ſtudioſum, ſpuriis omnigenis alimenta concedit *in d. cap. cum haberet*,

in fine, de eo qui duxit in matrim. vbi in collect. plures citaui Doctores, quibus addo Bened. Ægid. *d. loco, n.* 31. etiam dicentem illius deciſionem in omnibus ſpuriis, etiam qui ex nefariis, inceſtuoſis, ac valdè odioſis congreſſibus ſunt concepti, locum habere, iuſque Pontificium præfatum, cùm naturali iuri innitatur, & ab illo procedat, eſſe vbique obſeruandum, non ſolùm in terris Eccleſiæ, ſed etiam Imperij, & in vtroque foro, ciuili lege exploſa.

SVMMARIVM.

1 *Nobilem, vel ignobilem non reddunt paupertas, ſed ſtatus conditio, & vilitas.*
2 *Pauper maculà carens, non habetur pro perſona vili.*
3 *Paupertas ſola non inducit vilitatem mulieris, ſi bonis moribus eſt imbuta.*
4 *Humiles, & abjectæ mulieres quæ, remiſſiuè.*
5 *Stuprum cum ancilla an ſit punibile.*
6 *Scenicos reponi inter humiles & ſordidos.*
7 *Tabernarios inter viliſſimos reponi.*
8 *Arenarios eſſe ſordidiſſimos, ignominioſiſſimoſque.*
9 *Inter humiles & abiectas perſonas numerari eam, quæ mercimoniis publicè præfuit.*
10 *Mulier humilis & abiecta viro patritio & nobili matrimonio iungi nequit.*
11 *Matrimonium inter Senatorem, & libertam de iure Canonico hodie non eſt prohibitum.*
12 *Illegitimè nati ex matre vilis, & abiectæ conditionis, an efficiantur legitimi ex ſubſequnto matrimonio.*

L. Humilem. VII.

Impp. VALENT. & MARTIAN. AA. *Palladio P. P.*

1 NOn paupertas, ſed ſtatus conditio, & vilitas nobilem, ignobilemve aliquem reddunt. Pauper
2 macula carens, non habetur pro vili perſona. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupra hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 53. verſo.*

3 *Quamuis pauperes*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſola paupertas non inducit vilitatem mulieris, ſi bonis moribus imbuta eſt, vt per Farinac. *conſ. 90. n. 10.* vbi infert quod ſola generis humilitas ſine inhoneſtate vilitatem non inducit; & per hunc textum tenet Tiraq. *de nobilit. cap. 25. à n. 1. & 5.* mulierem, quæ pauper eſt, non amittere nobilitatem.

4 *Humiles vtrò, abiectaſque*, &c.] Humiles, & abjectæ mulieres quæ dicantur, vide Caccialup. *in l. ſi qua illuſtris, num. 21. cum ſeqq. C. ad Orfician.* Ghirland. *de pœnis omniſ. coitus, quæſt. 7. n. 4.* Franc. Veg. *conſ. 66. n. 206. cum ſeqq.* Menoch. *d. conſ. 18. n. 4.* latè Farin. *conſ. 90.*
5 *per tot.* vbi *n. 2.* plures Doctores refert ſentientes ſtuprum commiſſum cum ancilla, vel vt alij dicunt, cum fanteſca, ſeu fanteolaſtra libera, impunibile eſſe; ſed *num. 10. cum ſeqq.* contrarium probat, immò punibile eſſe ſtuprum commiſſum cum muliere vilis, & abjectæ conditionis libera, dummodo inhoneſta non ſit, eo quòd textus in præſenti non ancillas liberas, ſed ancillas ſeruas, & ſclauas, humiles & abiectas perſonas reputat: & *n. 11.* ſubdit Doctores in iſta materia loquentes vilitatem conſideraſſe non reſpectu nationatis, paupertatis, aut generis, ſed reſpectu inhoneſtatis.

6 *Scenicam.*] Notatur ad hoc, quod ſcenici inter humiles, & ſordidos reponuntur, vt per Tiraq. *de nobil. cap. 14. n. 14.*

7 *Tabernariam.*] Per ſe ſcilicet hoc facientes, ſeens ſi per alias perſonas, vt per Tiraq. *d. tract. de nobilit. cap. 27. n. 6. cum ſeqq. & cap. 34. n. 44.* vbi dicit quod tabernarios nemo eſt qui non inter viliſſimos reponat, adducens illud Tullij *in orat. pro L. Flacco.* Opifices, inquit, & tabernarios, atque omnem illam fæcem ciuitatum, quid eſt negotij concitare? Et *n. 45.* poſt Crauet. *conſ. 163. Videndum eſt, col. 1.* ſubdit per hanc artem cauponariam derogari nobilitati, etiamſi eam artem quis exerceat pro vendendo vino, quod ex ſuis viribus natum ſit, ſi ad vlteriora proceſſum ſit, videlicet vendendo carnes, & alia edulia, quæ ex ſuis prædiis non ſint percepta.

Aut arenarij filiam.] Arenarij ſordidiſſimi, ignominioſiſſimique ſunt, vt per Tiraq. *d. c. 34. n. 58.* Dicuntur qui in arenam pugnandi cauſa deſcenderunt, ibique publicè pugnarunt; ij enim cum feris beſtiis pugnabant, de quo Cœlſ. *lib. 4. miſcel. capite 24. n. 5.* Caluin. *in ſuo lexic. iurid. verbo Arenarius.* 8

Aut eam quæ mercimoniis publicè præfuit.] Notatur ad hoc, quod inter humiles & abiectas perſonas ea annumeratur, quæ mercimoniis publicè præfuit, vt per Tiraquell. *d. tract. de nobilit. cap. 3. num. 3. cum ſeqq.* 9

Ideoque huiuſmodi inhibuiſſe nuptias, &c.] Notatur ad hoc, quod mulier humilis & abiecta viro patritio & nobili iungi matrimonio non poteſt, vt per Menoch. *conſ. 18. n. 4.* vbi hanc Cæſarum conſtitutionem ea ratione editam credit, quòd indecorum eſſet virum patritium & nobilem indecenti hoc connubio atque conſortio vileſcere: & *n. 18. in fine*, tradit hodie iure Cæſareo nouiſſimo, & apertiùs jure Pontificio inſpecto, abſolutè omnes poſſe viles, & abiectas ducere, Gutier. *de iutel. p. 2. cap. 12. n. 8.* vbi etiam tradit hodie attento iure Canonico non eſſe prohibitum matrimonium inter Senatorem, & libertam. 10 11

Vnde illegitimè natos ex matre vilis, & abiectæ conditionis, non effici legitimos ex ſubſequuto matrimonio, tenent Angel. per *text. ibi in auth. quibus modis nat. effic. legit. 6. ſed & aliud, collat. 6.* Cæpol. *caut. 247.* aliàs 250. *incip. Debes ſcire*, Petraſancta *ſing. 60.* Socin. iun. *conſ. 52. n. 2. lib. 1.* Martin. Laudenſ. *in tract. de legitimat. n. 158.* Verùm contrariam ſententiam, immò antè natos per ſubſequens matrimonium legitimati, quamuis pater ſit illuſtris, & mater viliſſimæ conditionis, meritò ſuſtinent Siluan. *conſ. 3. dub. 1.* Duen. *reg. 350. limit. 8. verſ. contrariam*, Ozaſe. *Pedem. deciſ. 154.* Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap. 21. n. 7.* Tiraq. *d. tract. de nobilit. cap. 15. n. 24.* Eman. Coſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantùm, ff. de liber. & poſth. part. 2. n. 99. cum ſeqq.* Villaloh. *commun. verbo Legitimatio, num. 95.* Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 8. §. 2. num. 9.* Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 11. n. 9.* Anton. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de legit. concl. 1.* Menoch. *conſ. 18. num. 14.* Fachinæ. *controuerſ. lib. 3. cap. 53.* Peregrin. *de fideicomm. art. 6. num. 51. & de iure fiſci lib. 3. titul. 17. num. 2.* 12

L. Licèt quidam. VIII.

Imp. ZENO A. *Epinico P. P.*

VXorem fratris, & virginem frater ſuperſtes ducere poteſt. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupra hoc tit.* 1

Vide poſita *in collect. ad l. fratris vxorem 5. ſup. hoc eodem tit.* 2

L. Ab inceſtis. IX. & vlt.

Imp. ANASTASIVS *A. Seueriano P. P.*

REſcriptum permittens inceſtuoſas nuptias eſt ipſo iure nullum. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Cu- 2

jac.

Iac. *lib.* 8. *obſeruat.* 28. Connan. *comment. iuris lib.*8. *cap.*5.*n.*4.

De interdicto matrimonio inter pupillam, & tutorem, ſeu curatorem, filioſque eorum.

T I T. VI.

PROPONITVR hîc alia ſpeciea inutilium nuptiarum, ratione tutelæ, vel curationis, puellæ ſcilicet cum tutore, *leg.* 7. cum tutoris filio, *leg.*1. 4. 6. 7. cum curatore, *dict. l.* 7. & cum curatotis filio, *leg.* 3. *&* *dict. l.* 7. Sctipſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſenib. De materia vide *leg. Hiſpan.*6. *tit.*17. *part.*7. vbi Greg. Lop. Connan. *comment. iuris ciuilis lib.*8.*cap.*6.*n.*7.*cum ſeqq.* Felin. *in cap. qua in Eccleſiarum, n.*18. *de conſtit.* Betmond. *de publicis concub. fol.*112.*n.*37.*verſ. ex præcedenti,* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.*58.*n.*8. qui tres vltimo loco citati tradunt hunc tit. non ſetuati, quia Imp. non poteſt diſponete citca validitatem matrimonij. Gutier. *de tutelis, & curis part.*2. *cap.*12. *per tot.* Paulus Montan. *eod. tract. cap.*31. *effectu* 8.*n.*1. *cum ſeqq.* Padill. *in ſum. legum pænal. part.*2. *caſu* 5. *num.*2. *cum ſeqq.*

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonium prætextu ignorantiæ & ruſticitatis non excuſatur inter pupillam, & tutoris filium, & num.*2.

3 *Ruſticitas, ſiue ſimplicitas non excuſat in his quæ ſunt contra ſpeciem honeſtatis.*

4 *Contra ruſticum præſumitur dolus, ſi aliquid agit occultè.*

5 *Doli coniectura eſt quando quis clam, & occultè facit quod palàm fieri ſolet.*

6 *Ex his quæ clam fiunt, ſuſpicio arguitur fraudis.*

7 *Ruſticus non excuſatur quando aliquid clam agit contra præcepta legis.*

L. Senatuſconſulti. I.

Impp. SEVER. *&* ANTONIN. AA. *Martuo.*

1 INter pupillam, & tutoris filium mattimonium prætextu ignotaotiæ & ruſticitatis non excuſatur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Batt. Salic. Buttig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper.* 5. *fol.*54. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Xiemen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Greg. Lop. *l.*6. *verbo pæna de adulterio, tit.*7.*part.*7. Menoch. *de arbitr. caſu* 194. *n.*11. Paul. Montan. *de tutel. c.*31. *effectu* 8. *n.*1. *cum ſeqq.* Gutiet. *in ſimili tract. part.*2. *cap.*12.*à princ.* Azot. *inſtit. moral. part.*2. *lib.*5. *cap.*2. *quæſt.*1. *verſ. item obijcies,* Padil. *in ſum. legum pænal. part.*2.*caſu* 5.*n.*2.*&* 3. eleganter Ceuall. *commun. contra communes q.*58. *n* 7. vbi teddit tationem, quia in hoc caſu non præſumitur ruſticitaa, ſed dolus, & ſagacitas, maximè ſi in tali matrimonio ſit aliqua diſpatitas perſonatum etiam quoad diuitias: & *n.*8. poſt Rum. *conſ.*189.*n.*15.*lib.*2. Tiraq. *ad l.*1.*connub.n.*43. & Felin. *in cap. quæ in Eccleſiarum, n.*28. *de conſtit.* tenet diſpoſitionem, & pænam huius legis non poſſe hodie procedere de iure Canonico.

3 *Ruſticitatis & imperitia*, &c.] Notatur ad hoc, quod in his quæ ſunt contra ſpeciem honeſtatis, non excuſatur quis ignotanter ruſticitate, aut ſimplicitate ductus delinquens, vt per Tiraq. *de pænis temp. cauſa* 11. *n.*10.

Notatur etiam ad hoc, quod contra ruſticum præſumitur dolus, ſi aliquid agit occultè, vt per Maſcard. *de probat. concl.*531. aliàs 532.*n.*46. Menoch. *de arbitr. caſu* 194. *num.*17. *cum ſeqq.* Sfort. Odd. *de in integr. reſtit. p.*1.*q.*9.*n.*68. Farin. *in praxi crimin. tit.° de pænis temper. q.*98.*n.*48. 4

Notatur etiam ad hoc, quod doli coniectura eſt quando quis clam, & occultè facit quod palàm fieri ſolet, ſicuti quando clam contrahit matrimonium, quod deinde appatet habere aliquod impedimentum, vt per Crauet. *conſ.*34.*n.*22.*&* *conſ.*115. *n.*5. Maſcard. *d. concl.*531. *n.*43. Menoch. *de præſumpt. lib.*5. *præſ.*3. *num.*107. 5

Notatur quoque ad hoc, quod ex his, quæ fiunt clam, ſuſpicio arguitur fraudis, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 815. *n.*33. *&* *concl.*297. *per tot.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo clandeſtinitas, & verba factum* 8. 6

In gloſſ. *Non oportet, ſin.* ibi, *vel dic clam, vnde à iure præſumitur ſcientia*, &c. Notatur ad hoc, quod ruſticus non excuſatur, quando ſcilicet clam aliquid contra legis præcepta agit, vt per Tiraq. *de retractu conuent. in proæm. n.*14. *& de pænis temper. cauſa* 11. *num.*12. Roman. *ſing.*714. Iaſ. *in l. ſi quis id quod, n.*32. *ff. de iuriſd. omn. iudic.* Palat. *in allegat. hæreſis,* §.10. Menoch. *d. caſu* 194.*n.*17. 7

L. Mater pupillæ. II.

Imp. ALEXAND. A. *Byrrho.*

INter matrem pupillæ, & tutorem pupilli nuptiæ ſubſiſtunt, & vitricus poteſt eſſe priuigni tutor. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.*1.*n.*1.*ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Gutiet. *de tutel. p.*2. *cap.*12. *n.*7. Paul. Montan. *in ſimili tract. c.*31. *effectu* 8. *n.*24. Pontan. *ad conſuet. Bleſenſ. art.*9.*col.*1.*fol.*128. 2

S V M M A R I V M.

1 *Socer non prohibetur dari curator nurui, nec cura ſuperueniens dirimit matrimonium legitimè contractum inter adultum, & filiam curatoris, & n.*2.

3 *Bonus vir in eo quod facit, debet cauere vt non poſſit eſſe ſiniſtra ſuſpicio.*

L. Cùm proponas. III.

Idem A. Rogatino.

SOcer non prohibetur dari curator nurui, nec cura ſuperueniens dirimit matrimonium legitimè contractum inter adultum, & filiam curatoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *n.*1. *ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc textu deſumit Gutiet. *de tutel. & curis p.*2.*c.*12.*n.*4. 2

Vt autem omnis ſcrupulus, &c.] Notatur ad hoc, quod bonus vir in eo quod facit, debet cauere, quod non poſſit eſſe ſiniſtra ſuſpicio, vt per Gregor. Lop. *l.*8. *gloſſ.*2. *tit.*4.*p.*3. 3

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonium inter filium liberti, & pupillam, cuius ipſe libertus eſt tutor, prohibitum eſt, & num.*3.

2 *Filiorum appellatione comprehenduntur etiam naturales.*

4 *Filiorum appellatione an, & quando admittantur naturales, & ſpurij, remiſſiuè.*

L. Libertinum. IV.

Imp. PHILIPPS A. *Higinæ.*

1 INter filium liberti, & pupillam, cuius ipſe libertus
2 eſt tutor, prohibitum eſt matrimonium. Filiorum
appellatione naturales etiam comprehenduntur. Colligunt ex Ordi. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem ex hoc text. deſumit Paul. Montan. *de tutelis & curis c. 31. effectu 8. n. 9.*

4 Filiorum appellatione an & quando admittantur naturales, & ſpurij? Vide notata per me *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appellat. 99. n. 13. cum multis ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Curator poteſt adulte ſue in vxorem dare filiam, & n. 2.*

3 *In vtroque idem ſtatuendum, cùm qualitas & ratio, ob quam in vno eſt aliquid ſtatutum, eſt in altero; quod ſi abeſt, ceſſat diſpoſitio.*

4 *Argumentum à correlatiuis non eſt validum quando datur diuerſa ratio.*

L. Curatorem. V.

Iidem A. & PHILIPPVS C. *Apuleio.*

1 CVrator adulto ſuo poteſt in vxorem dare filiam. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *lex Hiſp. 6. tit. 17. part. 7. vbi gloſſ. 1.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 31. effectu* 8. *n. 25.* Tiraq. *ad leges connub. l. 1. gl. 1. p. 1. n. 45. prope fin. verſ. item vt tutor,* Menoch. *de arbitrar. caſu* 194. *num. 14.*

3 Notatur ad hoc, quod in vtroque idem ſtatuendum, cùm qualitas & ratio ob quam in vno eſt aliquid ſtatutum, eſt in altero; quod ſi abeſt, ceſſat diſpoſitio, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 9. gloſſ. 1. num. 4.*

4 Notatur etiam ad hoc, quod non valet argumentum à correlatiuis quando datur diuerſa ratio, vt per Surd. *de aliment. tit. 4. q. 18. n. 55. & tit. 9. q. 44. n. 28. & deciſ. 64. n. 27. & deciſ. 47. num. 7.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. c. 26. n. 15.* Seraphin. *deciſ.* 1442. *n. 12.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 21. n. 9.* Card. Tuſch. *pract. concl. lit. C, concl.* 1042. *n. 2.* Franc. à Souſa *in repet. l. fœmino, ff. de regul. iuris, p. 1. n. 143.* plures quos refero *in tract. de locis commun. argum. iuris, loco 10. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Filius tutoris non contrahit matrimonium cum patris pupilla, niſi impleuerit annum 25. vel puella pater diſpoſuerit de nuptiis, & num. 2. Secus ſi elapſum eſſet tempus 25. annorum pupilla, & annus vtilis, & ratio eſt reddita, num. 3. De iure Canonico matrimonium minimè irritatur, nec propter omiſſam rationum redditionem, nec etiam quod pupilla, ſiue adulta non exceſſerit annum 26. num. 4.*

L. Si patris. VI.

Impp. VALENT. & GALLIEN. AA. *Lucio.*

RAtionibus redditis, aut non redditis, filius tutoris non contrahit matrimonium cum patris pupilla, niſi impleuerit annum ætatis vigeſimumquintum, vel puellæ pater de nuptiis diſpoſuerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc tex. deſumunt Connan. 2
commentar. iuris lib. 8. cap. 2. n. 7. Montan. *de tutel. c.* 31. *effectu vlt. n. 22.* Gutier. *in ſimili tract. part. 2. cap. 12. num. 2. in princip.* vbi *num. 3.* ſubdit à contrario ſenſu, 3
ſecus dicendum, ſi eſſet elapſum tempus 25. annorum ætatis pupillæ, & annus vtilis, & ratio reddita eſt: &
num. 8. addit quod iure Canonico attento, neque prop- 4
ter omiſſam redditionem rationum, neque etiam quod pupilla, ſiue adulta non exceſſerit 26. ætatis annum, matrimonium maximè irritatur.

SVMMARIVM.

1 *Tutor pupillam ducens, aut filio dans nuptui, infamiam facti incurrit ob præſumptionem quod rationum redditionem iſtiuſmodi matrimonio ſtudeat ſubterfugere, & num. 2.*

3 *Tutor, vel curator non poteſt filium ſua pupilla etiam adulta collocare in matrimonium. Verùm iure Canonico attento, matrimonium inter tutorem, vel curatorem, eiuſque liberos cum pupilla, ſiue adulta liberò poteſt contrahi, n. 4.*

L. Si tutor. VII.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Paragonto.*

TVtor pupillam ducens, aut filio nuptui dans, in- 1
famiam facti incurrit, ob præſumptionem quod rationum redditionem iſtiuſmodi matrimonio ſubterfugere ſtudeat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Me- 2
noch. *de arbitr. caſu* 194. *n. 11.* Gutier. *de tutel. & curis p. 2. c. 12. n. 2. verſ. & talis tutor.*

Notatur ad hoc, quod tutor, vel curator non poteſt 3
filium ſuæ pupillæ etiam adultæ in matrimonium collocare, vt per Tiraq. *l. 1. connub. gloſſ. 1. p. 1. n. 45. prope fin. verſ. item vt tutor.* Verùm iure Canonico at- 4
tento, liberè matrimonium inter tutorem, vel curatorem, eiuſque liberos cum pupilla, ſiue adulta contrahi poteſt, vt per Gregor. Lop. *l. 6. gloſſ. 1. tit. 17. p. 6.* Gutier. *d. cap. 12. n. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Lex pœnalis de tutore vero loquens, ad fictum & gerentem ſe pro tutore non extenditur, & n. 2.*

3 *Matrimonium contractum per tutorem & curatorem, eiuſque filios, cum pupilla, vel adulta, licèt non ſit validum, valet tamen ſi ille, qui tutoris, vel curatoris nomine vſurpato, pro tutore, ſeu curatore res pupillæ adminiſtrauit, eam ſibi, filioue ſuo copulauerit.*

4 *Conſtitutio exorbitans à iure communi non extenditur ad caſum vbi eſt maior ratio.*

5 *Dos data, & promiſſa à pari procedunt.*

L. Si quis tutoris. VIII. & vlt.

Impp. LEO & ANTHEMIVS AA.
Erythrio P. P.

LEx pœnalis de tutore vero loquens, ad fictum &
1 gerentem ſe pro tutore non extenditur. Colligunt
ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupra hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Greg.
2 Lop. *l. 2. gloſſ. 2. in fine, tit. 16. part. 6.* vbi habetur quod ſi
ſiat mentio de tutore & curatore, intelligitur de legiti-
3 mo, Gutier. *de tutel. & curis p. 2. cap. 12. n. 6.* vbi per
hunc text. tenet, quod licèt non valeat matrimonium
contractum per tutorem & curatorem, eiuſque filios,
cum pupilla, vel adulta, validum tamen erit ſi ille qui
tutoris, vel curatoris nomine vſurpato, pro tutore,
ſeu curatore res pupillæ adminiſtrauit, eam ſibi, filiove
ſuo copulauerit.

Notatur ad hoc, quod conſtitutio exorbitans à ju-
4 re communi non extenditur ad caſum vbi eſt maior
ratio, vt per Afflict. *dec. 21. n. 5.*

Vel dos ſuper his datu, vel promiſſa, &c.] Ergo dos
5 data, & promiſſa à pari procedunt, de quo vide Ti-
raq. *de retractu conuent. ad fin. tit. n. 32.*

Si quacunque præditus poteſtate, (vt rector prouinciæ,) *vel ad eum pertinentes* (perſonæ) *ad ſuppoſitarum iuriſdictioni ſuæ aſpirare tentauerint nuptias.*

TIT. VII.

EAdem ratione, qua in ſuperiori tit. potentatûs ſcilicet, prohibentur nuptiæ virginis, vel mulieris prouincialis cum eo, cuius juriſdictioni ſuppoſita eſt, & cum perſonis ad eum pertinentibus, nimirum propter poteſtatem, quam ille in prouinciales habet. Quare inutiles nuptiæ ſunt, niſi poſt depoſitum officium eadem voluntas & conſenſus perſeuerauerit, *ſupr. de nupt. l. 6.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb.

SVMMARIVM.

1 *Subditum ratione officij ad matrimonium adducens, decem auri libris mulctatur, & officio, dignitateque priuatur, & num. 2. Id non obſeruari apud Chriſtianos, num. 3.*

4 *Dominus temporalis, vel judex, ſi ſeueriter, & cum nimia aſperitate tractet ſubditos ſuos, poteſt priuari ſua iuriſdictione.*

5 *Iniuria facta vni de domo, intelligitur facta toti conſanguinitati, & toti caſatæ.*

6 *Vicarius iudicis ſuſpecti non ideo dicitur ſuſpectus, quia iudex illius eſt ſuſpectus, quòd debet eſſe ſuperior, non Vicarius illius primi iudicis inimici; & ſi iſte non adeſſet, adeundus eſſet Princeps, n. 7.*

L. Si quis. Vnic.

Imppp. GRAT. VALENT. & THEOD.
AAA. *Theodoro P. P.*

1 SVbiectum ratione officij terrore ad matrimonium
adducens, decem auri libris mulctatur, & officio,
dignitateque priuatur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart.
Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cuiac.
Aloyſ. Leo, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* &
Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt *l.* 2
Hiſp. 6. tit. 7. part. 3. vbi gloſſ. 1. & 2. Capell. Tholoſ.
deciſ. 478. Connan. *comment. iuris lib. 8. c. 6. n. 6.* Grammat.
deciſ. 104. n. 2. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 108.*
num. 2. Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 2. quaſt. 1.*
verſ. item obiicies, vbi ex hoc textu dicit prohibitum 3
eſſe connubium inter Præſidem, & ſibi ſubjectam fœminam,
ſed id inter Chriſtianos minimè prohiberi
aſſerit Molin. *de Iuſtit. tom. 6. tract. 5. diſput. 23. n. 5.*
verſ. lege vnicu, vbi tradit hîc haberi, ſi iudex quicunque
vim fuerit molitus facere mulieri, aut fecerit
etiam per ſolas minas & terrorem, vt ſecum contrahat
matrimonium, tunc ita eſſe ſuſpectum quoad omnes
cauſas illius mulieris, & eorum, qui ſunt de familia
eiuſdem mulieris, vt omnes omnino exempti ſint
ab illius iuriſdictione in ciuilibus, & in criminalibus,
itavt neque cum aſſeſſore poſſit de illis cognoſcere.
Murl. *in emporio iuris, part. 1. tit. 2. in prelud. n. 182.*
vbi tradit propter ſuſpicionem in hoc text. judices
ſeculares ordinarios in totum remoueri à cauſæ cognitione,
cum eo tamen quod cauſam allegare, & probare
neceſſe ſit.

Notatur ad hoc, quod ſi dominus temporalis, vel 4
judex ſeueriter & cum nimia aſperitate tractet ſubditos
ſuos, poteſt priuari eorum iuriſdictione, vt per
Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. num. 51. verſ. ex quo
infertur.*

Suorumque domo, &c.] Notatur ad hoc, quod in- 5
juria facta vni de domo, intelligitur facta toti conſanguinitati,
& toti caſatæ, vt per Tiraq. *de pœnis temper.
cauſa 51. n. 58.*

Vicario competant, &c.] Notatur ad hoc, quod vica- 6
rius judicis ſuſpecti non ideo dicitur ſuſpectus, quia
judex illius eſt ſuſpectus, vt per Maſcard. *de probat.
concl. 952.* aliàs 953. *n. 22.* Et ex Salicet. declarat Gre-
gor. Lop. *leg. 9. gloſſ. 2. tit. 7. part. 3.* quod debet eſſe 7
ſuperior, non vicarius illius primi iudicis inimici; &
ſi iſta non adeſſet, adeundus eſſet Princeps: de quo
conſule Menoch. *conſ. 53. n. 3. & 4.* latiſſimè Narbona
*de appellat. à vicario ad Epiſcop. part. 1. cap. 127.
cum ſeqq.* cuius verba libet hîc apponere. Nec nos conturbat
text. *in l. vnic. C. ſi quacunque præditus poteſt.*
vbi licèt ordinarius judex, qui in prouincia adminiſtrat,
recuſatus ſit, eius vicarius omnium tam criminalium,
quàm ciuilium cauſarum exercitium habet: quia
reſpondetur vicarium ibi recuſato Ordinario juriſdictionem
exercere poſſe, nec Ordinarij recuſationem
id aliquatenus impedire, quia noua & ſpeciali Principum
indulgentia, iuriſdictio illi conceſſa fuit, vt ſatis
aperiunt Cæſarum verba, *Atque omnia, vel ciuilia, vel
criminalia negotia, quandiu idem in adminiſtratione
fuerit, vicario competant.* Quam interpretationem tetigit
Dec. *in cap. 1. n. 70. de iudic.* Omiſſa tamen huiuſmodi
interpretatione, & aliis, quæ hactenos frequentiſſimis
omnium vocibus probatæ ſunt, quarum plures
ſectatur Sbroz. *lib. 3. de vicario Epiſcopi, q. 14. n. 6.* Surd.
conſ. 50. à n. 35. cum ſeq. mihi videtur dictam legem
vnicam vſque adhuc à nemine interpretatam (quotquot
videre, aut legere contigit) fuiſſe intellectam.
Cùm in eo errore verſentur vt exiſtiment accipiendam
eam legem de vicario illius judicis ordinarij,
qui prohibitas nuptias audaci conamine contra Principum
ſtatuta contrahere niſus eſt; quod quidem
judicio noſtro Imperatorum mentem nuſquam tenuit,
ſed hoc potiùs, vt ſi judex ordinarius ſubditam
mulierem in vxorem violenter accipere tentauerit,
omnia tam ciuilia, quàm criminalia negotia vniuerſæ
eius domus vicario competant, non iudicis ordinarij,
vt Accurſ. *ibi*, & cæteri omnes ineptè autumant, ſed
vicario Præfecti prætorio, cui decretum illud dirigi-

tur, vt ſuperſcriptio docet ibi, *Theodoro Præfecto Prætorio*. Præfecti autem Prætorio vicarios in prouinciis cōſtituebant, vt ipſorum vice adminiſtrarent, *l. 3. 6. illud, de*
2 *cur. largit. tutel.* & notat Cuj. *in paratitl. C. de offic. vicar.* Bud. *de verb. ſignificat. verbo vicarius, verſic. erant autem vicarij*, Vertat. *in Lexic. iuris, eodem verbo.* Quare vicario Præfecti Prætorio in illa diœceſi conſtituto propter Ordinatij ſuſpicionem Imperatores cauſas committunt. Rurſus quod *d. l. vnic.* loquatur de vicario Præfecti Prætorio, proculdubio ſuadetur apertè: nam quoties in Codice Iuſtinianeo vicarij nomen ſimpliciter profertur, de vicario Præfecti Prætorio intelligitur, vt conſtat ex tit. *Cod. de vicar.* in quo tantùm de vicario Præfecti Prætorio agitur, atque de eo ſolùm intelligitur, vti explicant Cuiac. Vvelenb. & Iulius Pacius *in paratitlis ad eundem tit.* Cùm enim compertum ſit dictam legem vnic. de vicario Præfecti Prætorio loqui, nulla dubitatio remanet, cur judice ordinario vt ſuſpecto recuſato, ſeu interdicto, vicarius cognoſcat, qui non erat iudicis ordinatij ſuſpecti vicarius, nec cum eo idem tribunal conſtituebat, ſed à Præfecto Prætorio deputatus, ac per conſequens Ordinario ſuperior, cum vice ſacta inſtar Præfecti Prætorio iudicet, *leg. 1. C. de offic. vicar.* Cujac. *vbi ſuprà*, & *in l. eos qui 6. C. de appellat.* Hactenus Narbona.

Si nuptiæ ex reſcripto petantur.

Tit. VIII.

QVm intellexerimus ex ſuperioribus titulis, non conſiſtere nuptias inceſtas & inutiles, quæritur nunc, an reſcripto Principis conceſſæ valeant, quod perinde eſt, ac ſi quæramus an eiuſmodi reſcripta valeant. Scripſerunt in hanc rubric. Cujac. Pac. & Vveſembec.

SVMMARIVM.

1 *Nuptias non contrahit mulier inuita ob reſcriptum Principis. Impetrans ſubreptitiè reſcriptum nuptias concilians, publicationem bonorum metuat, num. 2.*

3 *Liberos matrimonialiter copulari non permittunt Principes abſque licentia.*

4 *Obreptio, & ſubreptio quandoque idem important.*

L. Quidam. I.

Impp. Honor. *&* Theodos. AA. *Theodoro P. P.*

1 **O**B reſcriptum Principis mulier inuita non con-
2 trahit nuptias. Impetrans ſubreptitiè reſcriptum nuptias concilians, publicationem bonorum metuat. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salices. Buttig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cujac. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

3 Vide Gregor. Lopez *l. 1. gloſſ. 5. tit. 5. part. 4.* vbi quod Principes ſine ſui licentia non permittunt liberos matrimonialiter copulari, Connan. *comment. iuris ciuilis lib. 8. c. 6. col. 2.*

4 *Obreptione precum*, &c.] Aduertit Menoch. *de arbitr. caſu* 201. *n.* 12. aliquando idem importare obreptionem & ſubreptionem, id ſumens ex hoc text. in quo poſteaquam Imperatores in principio obreptionem appellant confictum illum conſenſum, quem impetrans nuptias ſe à puella falsò habere aſſeuerat, deinde *in §. 1.* ſubreptionem appellat, vt hinc intelligamus etiam ſubreptionem appellari cùm falſum narratur. Maſcard. *de probat. concl.* 1123. aliàs 1128. *n.* 1. vbi tradit Imperatores Honorium & Theodoſium *in præſenti* confictum illum conſenſum, quem impetrans nuptias ſe à puella falsò habere aſſeuerat, tam obreptionis, quam ſubreptionis verbo appellaſſe.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum ſubreptitium præſumi toties quoties alicui eſt denegata petitio.*

2 *Reſcriptum inceſtas tolerans nuptias, cenſetur eſſe ſubreptitium.*

3 *De reſcripto ſubreptitio, remiſſiuè.*

L. Nefandiſſimum. II. & vlt.

Imp. Zeno A. *Baſilio P. P.*

REſcriptum ſubreptitium præſumitur toties quoties alicui eſt denegata petitio. Reſcriptum inceſtas nuptias tolerans, ſubreptitium eſſe cenſetur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1 ſup. hoc. tit.* 1 2

De reſcripto ſubreptitio vide poſita in *collectan. ad cap. ſuper litteris 20. de reſcript. in Decretalib. & ad cap. ad audientiam 31. eod. tit.* 3

De ſecundis nuptiis.

Tit. IX.

SEcvndarvm nuptiarum appellatione continentur etiam tertiæ, quartæ, & ſequentes: vt duorum reorum appellatione, ſignificantur etiam tres, vel quatuor, aut plures. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſembec. De materia vide Scip. Gentil. *in ſpeciali tract. l. 1. Hiſpan. cum ſeqq. tit. 12. part. 4.* Chærian. Suar. Vezio. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 4. pag.* 709. Corraſ. *lib. 3. miſcell. c. 1. à princ.* Connan. *comment. iuris lib. 8. c. 7.* Anton. Gom. *l. 14. Tauri, à princ.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 26.* Buet. *deciſ. 186. n. 10. cum ſeqq.* Fachinæ. *controu. lib. 3. cap. 65.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 16.* Hieron. Treutler. *in theſaur. vol. 1. diſp. 8. theſi 5. lit. B*, Anton. Gabr. *commun. opin. tom. 3. lib. 3. tit. de ſecundis nupt. pag.* 217. Ioſeph. Lud. *eod. tom. 3. pag. 558. ſub hoc tit.* Oliban. latè *de actionib. tom. 2. lib. 1. c. 47. per tot.* & Hippol. Montaner. *in addit. ad hoc c.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 20.* Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 88. cum ſeqq.* Padil. *in ſum. legum pœnal. part. 2. caſu 16. à princ.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 3. tit. de matrim. reſol. 5.* Arimin. Tepat. *variarum ſent. tom. 2. tit. 429.* & inter repetentes ciuiles *tom. 7.* Ioan. de Garronibus *ſuper hanc rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier quondam intra annum luctus nubens fiebat infamis, & puniebatur pœnis hac lege expreſſis, & num. 2. ſed hæ pœnæ hodie ſunt ſublatæ de iure Canonico, num. 3. exceptis iis quæ reſpiciunt fauorem filiorum, n. 4. & 5. pœna mulieri ſecundò nubenti intra annum luctus ſtatuta non afficiunt viduum intra annum ſecundam vxorem ducentem, n. 6.*

7 *Pœna viduæ intra annum luctus nubentis eſt vt efficiatur infamis, & ſimul ille qui ſcienter cum illa intra*

intra tale tempus nubit, num.8. vt hac pœna incurratur, matrimonium debet eſſe conſummatum, num.9. Idem videtur reſoluendum in muliere, quæ intra prædictum tempus commiſit ſtuprum, num.10. idque ſiue pariat, ſiue non, n.11. ſi verò poſt annum luctus, non ita, n.12. incidit tamen in alias pœnas omnes, quas binuba patitur, n.13. etſi poſtea nubat vel cum amaſio, vel cum alio, num.14.

15 *Mulier an contrahens ſecundas nuptias de conſenſu mariti prædefuncti, aut filiorum, excuſetur à pœna ſecundò nubentibus impoſita, remiſſiue.*

16 *Pœna viduæ nubentis intra annum luctus eſt vt poſteriori viro non poſſit dare in dotem, nec in vltima voluntate relinquere vltra tertiam ſuorum bonorum partem.*

17 *Infames aliqui teſtari iure valent, & eorum teſtamenta minime ſunt irrita propter infamiam iuris.*

18 *Pœna viduæ nubentis intra annum luctus, eſt vt ſit expers cuiuſcunque hæreditatis, legati, fideicommiſſi, & donationis cauſa mortis.*

19 *Mulier infra annum luctus nubens priuatur omnibus relictis à viro priori in ſuprema eius voluntate, ac priuatur non tantum quoad proprietatem, ſed etiam quoad vſumfructum.*

20 *Vidua intra annum luctus nubens non poteſt ſuccedere ab inteſtato ſuis conſanguineis vltra tertium gradum, nec excuſatur ab his pœnis vidua intra annum luctus nubens ratione minoris ætatis, num.21.*

22 *Nubere intra annum luctus eſt contra bonos mores iure ciuili.*

23 *Teſtator vbicunque dixit & prohibuit alienari, ne res, vel fundus exiret de familia, tunc omnes gradatim ordine ſucceſſiuo ſunt vocandi.*

24 *Lugendi tempus & huius textus antiquitas, remiſſiuè.*

25 *Annus luctus numeratus à die mortis prioris viri, cedit ignoranti.*

26 *Lex prohibens poſſe mulierem nubentem intra annum luctus teſtamento viro relinquere vltra tertiam bonorum ſuorum partem, dicitur prohibere etiam donationem inter viuos.*

27 *Pœnæ fœminæ ſecundò nubenti intra annum luctus ſtatutæ corriguntur iure Canonico.*

L. Si qua mulier. I.

Imppp. GRAT. VALENT. & THEOD. AAA. *Eutropio P. P.*

1 MVlier quondam intra annum luctus nubens fiebat infamis, & puniebatur pœnis hac lege expreſſis. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Buttig. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtrenſ. Cujac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.14.* Sebaſt. Næu. & remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* & inter repetentes *tom.7.* Ioan. de Gattonibus.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. fin. tit.12. p.4. vbi gloſſ.5. & l.3. tit.6. part.7. vbi gloſſ.2. & l. fin. tit. de los matrimonios, lib.5. Ordin. & l.3. tit.1. lib.5. nona Recopil.* Roman. *ſingul.* 24[c]. *alias 251. Tu ſcis.* Socin. *regul.272. Mulier,* Duen. *regul.12. limit.3.* Alphan. *collectan.206.* Neuiz. *in ſylua nuptiali, §. vidua non eſt nubendum. n.46. cum ſeqq.* Vin. *commun. opin. verbo mulier ad ſecundas nuptias,* Roland. *de lucro dotis, quæſt.86. per tot.* Anton. Gabr. *commun.*
3 *opin. tom.3. lib.3. ſub hoc tit. concluſ.5.* vbi tradit has pœnas eſſe ſublatas de iure Canonico, quod aliquibus modis declarat Couarr. *de ſponſalib. part.2. cap.3. §.9. n.6. & 7.* vbi ait pœnas omnes in hac lege contentas locum hodie etiam in foro ciuili non habere: & *num.8.* dicit fœminam filiorum tutricem, non petito tutore filiis, nec adminiſtrationis rationibus redditis ſecundò nubentem, iuſtè puniri pœnis expreſſis in hac lege. Vetall. *deciſ.25. n.3. part.2.* vbi aſſerit pœnas hodie eſſe ſublatas per jus Canonicum, contra ſecundò ſcilicet nubentes infra annum luctus, Gutier. *in repet. l. nemo poteſt, ff. de legat.1. n.17.* vbi quod teſtator ex ſua libertate teſtandi poteſt facere quod mulier ſecundò nubens non incidat in pœnas huius legis: & *n.19.* & 20. tenet hodie de iure Canonico hu- 4
juſmodi pœnas eſſe ſublatas, non tamen reſpectu pœnarum, quæ reſpiciunt fauorem filiorum, Surd. *de aliment. tit.9. q.30. n.1.* vbi tenet has pœnas tantùm impoſitas non fauore filiorum, ſed ob nimiam feſtinantiam ſublatas. Peregrin. *de iure fiſci lib.3. tit.15. n.1.* vbi quod mulier intra annum luctus nubens, iure ciuili efficitur infamis, & ſecundo marito vltra tertiam bonorum nec titulo dotis, nec ex teſtamento, aut donatione inter viuos transferre poteſt, & quod expers præterea, & incapax redditur omnium hæreditatum, fideicommiſſorum, legatorum, & donationum cauſa dotis, ac ſucceſſionum abinteſtato ſibi obuenientium à perſonis vltra tertium gradum ſibi conjunctis; inter
viuos autem capere poteſt: & *n.3.* ſubdit pœnas feſti- 5
nanter nubentium intra luctus annum jure Canonum eſſe ſublatas, pœnas verò ſecundarum nuptiarum fauore filiorum primi matrimonij jure ciuili indictas ſublatas non eſſe. D. Barboſ. *in l.2. in princ. part.1. n.66.* Sanchez *de matrimonio lib.7. diſp.88. n.3.* vbi quod pœna viduæ nubentis intra annum luctus, eſt vt efficiatur infamis, tam ipſa, quàm vir eam ducens, Farinac. *fragment. crimin. part.2. lit. M, n.397. cum ſeqq.* Padil. *in ſum. legum prædl. part.2. cuſu 16. n.1.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo mulier, n.22.* vbi quod licèt mulier nubens infra annum lugubrem de jure ciuili fiat infamis. non incurrit tamen infamiam de iure Canonico, Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſput.154. n.9. & tract.4. diſput.8. n.1. verſic. ſecundò,* vbi quod mulier vidua, quæ intra annum luctus ad ſecundas nuptias tranſibat, infamiam incurrebat, tam ipſa, quàm pater illius.

6 *Si qua mulier*, &c.] Ergo hæ pœnæ mulieri ſecundò nubenti intra annum luctus ſtatutæ non afficiunt viduum intra annum ſecundam vxorem ducentem, vt per Boër. *deciſ.187. col. fin. n.2.* Eman. Coſt. *in l. cùm tale, 6. ſi arbitratu, in fine, n.33. ff. de condit. & demonſtrat.* Anton. Gab. *communium opin. tom.3. lib.3. ſub hoc tit. concluſ.5. n.7.* Sanchez *dict. lib.7. diſput.87. n.20.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.3. tit. de matrim. reſolut.5. n.8.*

7 *Sic infamis*, &c.] Notatur ad hoc, quod pœna viduæ nubentis intra annum luctus eſt vt efficiatur infamis, vt per *l. Hiſp.3. tit.6. p.7.* Peregr. *d. lib.3. tit.15. n.1.* Cardoſ. *d. verbo mulier, n.22.* Sanchez *d. lib.7. diſp.87. n.3.* vbi etiam tradit hanc infamiam incurri ipſo iure; exigit tamen ſententiam iudicis declaratoriam facti. Alexand. Trentacinq. *d. tit. de matr. reſol.5.*
num.2. vbi dicit hanc infamiam ipſo jure irrogari, 8
additque quod non ſolùm mulier ſecundò nubens intra annum luctus eſt infamis, ſed etiam ille, qui ſcienter cum illa intra tale tempus nubit. Molin. *d. tract.4. diſp.8. n.1. verſ. ſecundò.*

9 *Nuptiarum feſtinatione*, &c.] Ergo præſupponit matrimonium priùs conſummatum eſſe debere, vt per Ant. Gabr. *tom.3. commun. opin. lib.3. ſub hoc tit. concl.5. n.8.* Sanch. *d. lib.7. diſp.87. n.19.* vbi tradit in hac materia pœnali appellatione nuptiarum ſolùm comprehendi conſummatas, & ideo viduam, & quæ prius matrimonium conſummauit, poſterius autem minimè, non incurrere has pœnas reſoluit: at *n.18.* tenet pœnas huiuſmodi non incurri, ſi prius matrimonium contingat eſſe irritum; quò loci oſtendit etiam quid dicendum quando prius matrimonium validum fuit, poſterius autem irritum.

Idem

Digitized by Google

10 Idem videtur reſoluendum in muliere, quæ intra
prædictum annum luctus ſtuprum commiſit, *l. his ſolis*,
C. de renoc. donat. Palat. *in repet. rubr. de don. inter virum,*
& vxorem, §. 67. *n.* 3. *&* 17. Clat. *in* §. *ſtuprum, à n.* 6.
Matienſ. *l.* 5. *gloſſ.* 8. *n.* 5. *tit.* 9. *lib.* 5. *noua Recop.* Eman.
Coſt. *in cap. ſi pater, de teſtam. lib.* 6. *p.* 1. *verbo legauit,*
num. 34. quos refert, & ſequitur D. Barboſ. *in l.* 5. *in*
princ. part. 1. *n.* 66. *ff. ſolut. matrim.* Pereg. *d. lib.* 3. *tit.* 15.
11 *n.* 5. omnes pœnas in hac lege impoſitas locum ha-
bere in vidua ſtuprum committente intra annum lu-
12 ctus, ſiue pariat, ſiue non: & *n.* 7. notat quod ſi vidua
poſt annum luctus ſtuprum committat, non incidit in
pœnas huius legis, quia vlta annum non ſe extendit:
13 & *n.* 8. quod incidit tamen in alias pœnas omnes, quas
14 binuba patitur: & *n.* 9. quod huiuſmodi pœnas, in
quas incidit per ſtuprum commiſſum, ſiue intra, ſiue
poſt annum luctus, non euitat ſi poſtea nubat vel cum
amaſio, vel cum alio. Nam omnes pœnas impoſitas
ſecundò nubentibus etiam locum habere in his, quæ
inhoneſtè viuunt, docuerunt Bart. *in d. l. his ſolis, in fine*,
Caſtill. *controu. iuris lib.* 1. *de vſufruct. c.* 2. *n.* 78.

15 Vtrùm mulier contrahens ſecundas nuptias de con-
ſenſu mariti prædefuncti, aut filiorum, excuſetur à pœ-
na ſecundò nubentibus impoſita, latè diſputat Caſtill.
d. lib. 1. *de vſufruct. c.* 5. *n.* 83. *cum ſeqq.* vbi plures refert
Doctores. Farinac. *fragm. crim. part.* 5. *lit. M, n.* 403. vbi
n. 404. de muliere, quæ tranſiuit ad ſecunda vota de
voluntate filiorum, an euitet omnes pœnas a lege ad
fauorem filiorum impoſitas ſecundò nubenti? Alex.
Trentacinq. *d. reſol.* 5. *n.* 99. *in fine.*

16 *Vltra tertiam partem bonorum*, &c.] Notatur ad
hoc, quod pœna viduæ nubentis intra annum luctus,
eſt vt poſteriori viro non poſſit dare in dotem, nec in
vltima voluntate relinquere vltra tertiam bonorum
ſuorum partem, vt per Alexand. Trentacinq. *d. tit. de*
matrim. reſol. 5. *n.* 3. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 87.
num. 4. vbi addit, quod quamuis ſermo hic ſit de reli-
ctis in teſtamento, at nec inter viuos poteſt vltra eam
quantitatem illi donare. Ex his verbis colligit Couart.
17 *var. lib.* 3. *cap.* 3. *ante n.* 9. *verſ. quartò*, quod aliqui in-
fames teſtari iure valent, & eorum teſtamenta minimè
irrita ſunt propter infamiam.

18 *Omnium præterea hæreditatum*, &c.] Notatur ad hoc,
quod pœna viduæ nubentis intra annum luctus, eſt vt
ſit expers cuiuſcunque hæreditatis, legati, fideicom-
miſſi, & donationis cauſa mortis, vt per Alexand.
Trentacinq. *d. tit. de matrim. reſol.* 5. *n.* 4. vbi hoc in-
telligit in donatis cauſa mortis, ſeu in relictis in vl-
tima voluntate per virum vxori, ac etiam in donatis,
ſeu relictis per extraneum: ſubditque hanc pœnam
habere locum in vltima voluntate, & non in donatio-
ne inter viuos, Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 87. *n.* 7. vbi etiam
tradit hanc pœnam non intelligi de relictis à viro,
ſed ab aliis præter virum: & *n.* 8. reſoluit huiuſmodi
viduam intra annum luctus nubentem reddi omnino
incapacem, ac proinde attenta legum diſpoſitione te-
neri in conſcientia ſic accepta in vltima voluntate
reſtituere aliis hæredibus: & *num.* 6. improbat illo-
rum opinionem, qui intelligunt hanc pœnam de re-
lictis à quocunque extraneo, vel à coniunctis vltra
tertium gradum.

19 *Eis etiam amittendis, quæ maritus ſuprema volunta-*
te reliquerit, &c.] Notatur ad hoc, quod priuatur mu-
lier infra annum luctus nubens omnibus relictis à viro
priori in ſuprema eius voluntate, ac priuatur non tan-
tùm quoad proprietatem, ſed etiam quoad vſumfru-
ctum, vt per Surd. *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 22. *n.* 14. *cum*
ſeqq. Alexand. Trentacinq. *d. tit. de matrim. reſolut.* 5.
n. 6. vbi intelligit locum habere in his, quæ mulieri ſe-
cundò nubenti intra annum luctus acquiruntur ex
cauſa lucratiua legati, vel donationis, & non in his,
quæ acquiruntur ex cauſa onerosa, putà ſi ex cauſa
emptionis acquiſitio facta ſit, Sanchez *d. lib.* 7.
diſput. 87. *n.* 10. vbi *n.* 11. intelligit hanc pœnam etiam
de acceptis titulo donationis à priori viro; ea enim
omnia perdit mulier tranſiens ad nuptias intra annum
luctus: & *n.* 13. temperandam eſſe hanc pœnam aſſerit
vt intelligatur de ſolis acceptis à priori viro titulo lu-
cratiuo, quæ enim titulo oneroſo ab eo capit, non amit-
tit prædicta vidua, latè Caſtil. *dict. lib.* 1. *de vſufructu,*
cap. 5. *per tot.*

Non vltra tertium gradum, &c.] Notatur ad hoc, 20
quod vidua intra luctus annum nubens, non poteſt ſuc-
cedere ab inteſtato ſuis conſanguineis vltra tertium
gradum, vt per Alexand. Trentacinq. *d. tit. de matrim.*
reſol. 5. *num.* 6. Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 87. *n.* 15. vbi *n.* 17. 21
tradit quod non excuſatur ab his pœnis vidua intra
annum luctus nubens, ratione minoris ætatis.

Ne in iis, in quibus correctionem morum, &c.] No- 22
tatur ad hoc, quod nubere intra annum luctus, eſt
contra bonos mores iure ciuili, vt per Sanchez *de ma-*
trim. lib. 7. *diſput.* 89. *n.* 40. Notat D. Barboſ. *in l.* 1.
part. 7. *n.* 17. *&* 18 *ff. ſolut. matrim.* quod in hac lege
auferiur à muliere quaſi indigna, propter læſos mores
ciuiles, quia ſcilicet nupſit ante annum luctus, quod
repugnat bonis moribus ciuilibus, & ideo ablatum ex
ea cauſa non applicatur fiſco: ſi igitur auferretur ab
aliquo tanquam ab indigno, propter verum delictum,
tunc fiſco applicaretur, ex *l. Papinianus*, §. *meminiſſe, ff.*
de inoff. teſtam.

Gradibus ſeruatis, &c.] Notatur ad hoc, quod vbi- 23
cunque teſtator dixit & prohibuit alienari, ne res, vel
fundus exiret de familia, tunc omnes de familia non
ſimul, ſed gradatim ordine ſucceſſiuo vocantur, ita vt
proximior in gradu ſemper præferatur: ita Anton.
Gom. *l.* 40. *Tauri, num.* 40.

De temporibus ad lugendos defunctos deſtinatis, 24
& de huius text. antiquitate vide Guid. Panc. *in theſau-*
r. variarum lectionum lib. 2. *cap.* 208. *per totum.*

In gloſſ. *Feſtinatione*, ibi, *nubendo intra annum à* 25
tempore mortis primi viri. Notatur ad hoc, quod annus
hic luctus numeratur à die mortis prioris viri, atque
currit ignoranti, per Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 87. *n.* 5.

In gloſſ. *Teſtamento*, ibi, *nec etiam inter viuos*, &c. 26
Notatur ad hoc, quod lex prohibens mulierem nu-
bentem intra annum luctus poſſe teſtamento vltra ter-
tiam bonorum ſuorum partem viro relinquere, dici-
tur prohibere etiam donationem inter viuos, vt per
Salicet. & Ioan. de Gattonibus *num.* 110. Menoch.
conſ. 44. *n.* 22. Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 87. *n.* 4.

In gloſſ. *Honorarias, fin.* juncta addit. ibi, *addas quod* 27
pœna quæ imponitur mulieri, eo quòd nimis feſtinanter
nubit, de qua in hac lege, hodie eſt ſublata, &c. Notatur
ad hoc, quod hodie pœnæ fœminæ ſecundò nubenti
intra annum luctus ſtatutæ corriguntur iure Canoni-
co, quo attento poſſunt impunè ad ſecundas nuptias
viduæ tranſire quocunque tempore, per *cap. fin. hoc tit.*
in Decretalib. Ita eſt diſpoſitum *l. Hiſp.* 3. *tit.* 1. *lib.* 5.
noua Recop. & reſoluunt Soc. *conſ.* 275. *in fine*, Bertach.
in ſuo Dictionar. lit. V, verbo vidua nubens infra annum
luctus, Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, de teſtam.*
verbo & vxorem, deciſ. 5. vbi *de ſucceſſ. ab inteſt. n.* 90.
Greg. Lopez *l.* 3. *verbo faſta vn año, tit.* 12. *p.* 4. Rebuff.
tom. 1. *ad leges Galliæ, in procem gl.* 5. *n.* 66. Couart. *de*
ſponſalib. p. 2. *c.* 3. §. 9. *n.* 5. *&* 6. Eman. Coſta *in cap. ſi*
pater, de teſt. lib. 6. *verbo Legauit, n.* 34. Sarmient. *lib.* 1.
ſelect. c. 4. *n.* 4. Menchaq. *de ſucceſſ. progreſſu, lib.* 3. §. 27.
n. 29. Clar. §. *ſtuprum, n.* 6. Perez *l. fin. verſ. eſt tamen*
inquirendum, tit. 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 53. Azeued. *l.* 3. *n.* 1.
& 5. & Matienſ. *gloſſ.* 1. *num. vnic. & gloſſ.* 2. *n.* 1. *&*
n. 44. *tit.* 1. *& l.* 5. *gloſſ.* 8. *n.* 5. *tit.* 9. *lib.* 5. *noua Recopil.*
Surd. *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 22. *n.* 15. Gutier. *practic.*
lib. 2. *q.* 95. *n.* 5. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 14. *princ.*
num. 99. Ceuall. *commun. contra commun. q.* 742. *n.* 2.
Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 20. *quæſt.* 1. *verſ. leges*
omnes ciuiles. Farin. *fragm. crimin. p.* 2. *lit. M, n.* 398.

v bi

vbi quod mulieri ſecundò nubenti infra annum luctus omnes pœnæ impoſitæ à jure ciuili fuerunt ſublatæ,& correctæ de jure Canonico, illæ ſcilicet, ex quibus nulla filiis poreſt reſultare vtilitas; illæ verò, quæ ad fauorem filiorum introductæ ſunt, & eorum commodo,& vtilitati cedunt, de iure Canonico correctæ non fuerunt: latè Alex. Trentac. *d.tit. de matrim. reſol.5. n.9.* vbi declarat hoc non procedere in matre tutrice, quæ non petito tutore, nec reddita adminiſtratione intra annum luctus ſecundò nubit: nam in hoc caſu pœnæ juris ciuilis per ius Canonicum non dicuntur correctæ, niſi mater eſſet minor 25.annis, latè Sanchez *d. lib.7. diſp.87. ex n.23.* vbi *n.27.* reſoluit has pœnas eſſe correctas quoad vtrumque forum Eccleſiaſticum, & ſeculare. Bellacomb. *tom.1.commun. opin.lib.5.tit.4. n.52.pag.713.* Molin. *de Iuſtit.tract.4.diſp.8.n.5.* Gaſp. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.2.q.30..* Arimin. Tepat. *var. ſent.tom.2.tit.430,c.12.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier pariens intra annum luctus ex alio quàm defuncto marito, in pœnas lege præcedente expreſſas incidit.*

2 *Mater tutrix contra iuramentum nubens, nec liberis alios tutores petens, priuatur filiorum ſucceſſione.*

3 *Iurata ſecundarum nuptiarum renuntiatio ex Iuſtiniani clementia remiſſa matribus tutelas liberorum gerentibus.*

4 *Pœna mulieris intra annum luctus nubentis locum habent in vidua ſtuprum committente, ſeu in corpus ſuum intra annum luctus peccante; in vidua quæ ſuſcepta tutela filiorum prioris matrimonii, præſtitoque iuramento ſe non tranſituram ad ſecundas nuptias, niſi priùs tutorem peteret filiis, & rationem redderet, ac ſolueret quæ ad illos attinebant, contra id iuramentum ad ſecundas tranſibat nuptias, num.5. amplia vt n.6.*

AVTH. Iiſdem.

1 MVlier patiens intra annum luctus ex alio quàm defuncto marito, in pœnas lege præcedente ex-
2 preſſas incidit. Mater tutrix contra iuramentum nubens, nec liberis alios tutores petens, priuatur filiorum
3 ſucceſſione. Iurata renunciatio ſecundarum nuptiarum ex Iuſtiniani clementia remiſſa matribus tutelas liberorum gerentibus. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1.n.1. ſuprà hoc tit. & tom.7. repet.* Ioan. de Garronibus.

4 *Ea quæ parit intra luctus tempus*, &c.] Notatur ad hoc, quod omnes pœnæ lege præcedente expreſſæ locum habent in vidua ſtuprum committente, ſeu peccante in corpus ſuum intra annum luctus, vt per *l. Hiſp. fin. tit.12. part.4. vbi gloſſ.6. & leg.3. tit.6. part.7. vbi gloſſ.3.* Menchaq. *controuerſ. vſufrequent. lib.1. cap.8. num.12.* vbi ait huius text. deciſionem & pœnam non aliter procedere, quàm ſi intra tempora luctus peperit ex altero viro, quàm ex marito præmortuo, vel etiam ſi non pepererit, ſi tamen ſtuprum commiſerit; quod ſanè habere locum ait quoad lucra, quæ ex matrimonio illo profecta fuerunt. Anton. Gabr. *tom.3. commun. opin. lib.3. ſub hoc tit. concluſ.8.* vbi quod pœnæ ſecundò nubentium afficiunt mulierem, quæ inhoneſtè vixerit mortuo marito, licèt non nupſerit ſecundò. Peregr. *de iure fiſci lib.3. tit.15. num.5.* vbi ampliat in vidua ſtuprum committente, ſiue patiat, ſiue non. Cardoſ. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo mulier, num.22. in fine*, Hieronym. de Laurent. *Auenionenſi deciſ.80.num.1.* Padil. *in ſumma legum pœnalium, part.1. caſu 16.n.4.* Molin. *de Iuſtit. tract.4.diſput.8. num.6.* vbi per hunc textum reſoluit pœnam infamiæ, & cæteras pœnas lege præcedente impoſitas incurrere viduas, quæ intra annum luctus cum aliquo fornicantur; ſubditque has pœnas non reperiri ſublatas jure Canonico, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.5. n.26.* vbi tenet quod in vidua ſtuprante non eſt aliquid immutatum per Canones, per quos inhoneſtas improbatur, ſiue ſtuprum ſit infra annum, ſiue poſt, cùm in vtroque caſu ſi inhoneſtè viuat, incurrat omnes pœnas incapacitatis relictorum, latè Sanchez *de matrim. lib.7. diſput.90. num.2. cum ſeqq.*

Item & ea quæ, &c.] Notatur ad hoc, quod infa- 5
miam, & cæteras pœnas, quas dictum eſt iure ciuili ſtatutas eſſe viduæ, quæ intra annum luctus tranſibat ad ſecundas nuptias, incurrit vidua, quæ ſuſcepta tutela filiorum prioris matrimonij, præſtitoque juramento ſe non tranſituram ad ſecundas nuptias, niſi priùs tutorem peteret filiis, & rationem redderet, ac ſolueret quæ ad illos attinebant, contra id juramentum ad ſecundas tranſibat nuptias, vt per Couar. *de ſponſal. p.2. cap.3. §.9. n.6.* Peregr. *de iure fiſci lib.3. tit.16. num.1.*
vbi ampliat etiam quod in aſſumptione tutelæ non 6
juraverit alias appetere nuptias, & deinde notat text. hunc explicitè loqui in matre poſt ſuſceptam tutelam nubente, non prouiſo de tutore filiis ſuis, non redditis rationibus, nec reliquis reſtitutis, ita vt iſta tria copulatiuè adimpleri debeant, vt pœnas euitet ſibi vt ſuprà inflictas, nec releuaretur ſi alterum, vel duo ex eis requiſitis adimpleuiſſet. Menoch. *conſ.175. n.13.* vbi ſubdit quod prædicta tria requiruntur copulatiuè, & non ſufficit eorum aliquod adimpleri, & poſt Ioan. de Garronibus *hic n.27.* & alios aducrtit *n.14.* quod quamuis iſte textus videatur fundare deciſionem ſuper juramento præſtito per matrem, quando ſuſcepit tutelam, tamen idem omnino eſt ſi non juraſſet: & *n.15.* tradit quod quamuis per dictum Apoſtoli correcta ſint iura ciuilia, quæ Pœnas imponunt contrahentibus ſecundas nuptias; tamen hæc pœna priuationis ſucceſſionis, & omnium legatorum etiam hodie viuit, quia non eſt ſimplex pœna, ſed prouiſio in fauorem filiorum; & rationem reddit, quia tranſiens ad ſecunda vota, non reddita ratione tutelæ, & non ſolutis reliquis, magis peccat quàm ea, quæ cùm non ſit tutrix, ſecundò nubit infra annum luctus, ideo ſeueriùs etiam punitur: & *n.17.* aduertit hunc actum tranſeundi ad ſecunda vota ante exactam redditionem rationis, adeò legibus odioſum eſſe, vt bona quoque ſecundi viri cenſeantur tacitè pro adminiſtratione præteriti temporis obligata, Anton. Gabr. *tom.3. comm. opin. lib.3. ſub hoc tit. concl.9. à princ.* vbi *n.2.* quod iſta diſpoſitio non eſt ſublata per diſpoſitionem iuris Canonici; Molin. *de Iuſtit. tract.4. diſſ.8. n.7.* Sanchez *de matrim. lib.7. diſp.88. n.13.* vbi ſubdit has pœnas non contrahi, ſi mulier hæc filiorum tutrix ſit minor, quamuis malè aſſumpſerit tutelam, vtpote quæ minoribus eſt interdicta; & ſubdit hanc pœnam locum non habere in viro.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri ad lugendum maritum prædefunctum quondam annuum ſpatium conſtituebatur, & intra annum luctus nubens infamia notabatur, atque lucra nuptialia amittebat.*

2 *De tempore lugendi defunctos, remiſſiuè.*

3 *Majores quare decem menſium ſpatium lugendi viros dederint, remiſſiuè.*

4 *Nobilitate quis priuatur per infamiam.*

5 *Mulier tranſiens ad ſecunda vota, amittit omnia ea, quæ à viro accepit ex eius teſtamento, & aliàs. infra annum luctus nubens largitatem ſponſalitiam perdit, num.6.*

7 τὸ Amittat, *prolatum à lege in tempore futuro, importat canonem lata ſententia.*

L. Si quæ ex fœminis. II.

Iidem AAA. *Eutropio P. P.*

1 MVlieri ad logendum maritum prædefunctum quondam annuum ſpatium conſtituebatur, & intra annum luctus nubens infamia notabatur, atque lucra nuptialia amittebat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

2 *Intra anni ſpatium,* &c.] De temporibus ad lugendos defunctos deſtinatis, vide Guid. Pancirol. *in theſaur. var. lect. lib. 2. c. 208.*

3 *Paruum enim tempus poſt decem menſes,* &c.] Majores quare decem menſium ſpatium lugentibus viros dederint? vide Iacob. Ræuard. *var. ſiue de iuris ambiguis. lib. 1. c. 20.*

4 *Nobiliſque perſona,* &c.] Notatur ad hoc, quod per infamiam priuatur quis nobilitate, vt per Tiraq. *de nobilit. c. 24. à princ.*

5 *Atque omnia quæ de prioris mariti,* &c.] Notatur ad hoc, quod mulier tranſiens ad ſecunda vota amittit omnia ea, quæ à viro accepit ex eius teſtamento, & aliàs, vt per Cephal. *conſ. 123. n. 6. lib. 1.* Farin. *fragm. crimin. p. 2. litt. M, n. 399.*

6 *Vel iure ſponſalium,* &c.] Notatur ad hoc, quod mulier infra annum luctus nubens ſponſalitiam largitatem perdit, vt per Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 87. num. 12.*

7 In gloſſ. *Amittat,* ibi, *per ſententiam,* &c. Notatur ad hoc, quod verbum *amittat,* prolatum à lege in tempore futuro, importat canonem latæ ſententiæ, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n. 152. cum ſeqq. C. de reuocand. donat.* Sed latam ſententiam, & idem quod ipſo jure, denotare tenent Couarr. *in cap. ſi heredes, n. 8. de teſtam.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 8. n. 21. verſic. fallit,* Ioan. de Salas *in tractat. de legibus, q. 96. tract. 14. diſp. 15. ſect. 6. ſub n. 78.* Suar. *in ſimili tract. lib. 5. c. 6. n. 25.* Farin. *fragm. crim. p. 2. verbo Lex, n. 126.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier tranſiens ad ſecunda vota, quicquid ex facultatibus primi viri titulo lucroſo tam per ſponſalia, quàm nuptias eſt conſequuta, tenetur moriens reſeruare liberis communibus: non ſeruari de conſuetudine Regni Portugaliæ, num. 4.*

2 *Fœminæ ſecundò nubentes ad vitam poſſident acquiſita titulo lucratiuo à prioribus maritis, & hiſce fruuntur, nihil autem firmiter alienant, aut transferunt.*

3 *Mulier binuba, ſi affecta bona alienauit contra legum prohibitionem, tenetur ad iſtiuſmodi reſtitutionem.*

5 *Filij ſi viua matre non ſunt conqueſti de tranſitu ad ſecundas nuptias, huius l. vendicatio non transfertur in hæredes extraneos, ſecus ad ſuos.*

6 *Mulier contrahens ſecundas nuptias de conſenſu mariti prædefuncti, an excuſetur à pœna ſecundò nubentium.*

7 *Mulier tranſiens ad ſecundas nuptias de voluntate filiorum primi matrimonii, euitat pœnas ſecundarum nuptiarum: amplia vt num. 8. & reſolue vt num. 9. etiam tacitus conſenſus filij non conquerentis de ſecundis nuptiis ſufficit vt mater non priuetur, num. 10. Idem eſt in patre qui poſt exhæredationem factam de filio, dicitur remiſiſſe iniuriam, recipiendo illum in domum, ſimul habitando, & conuiuendo, num. 11. amplia ad minorem, cui neque competeret reſtitutio in integrum, quæ non datur minori agenti ad executionem pœnæ, num. 12.*

13 *Tutor conſentiens matri ſecundò nubenti, non poteſt remittere pœnam legis.*

14 *Maritus etiam tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur reſeruare proprietatem bonorum filiis prioris matrimonij.*

15 *Vidua luxurioſè viuentis, vel ad ſecundas nuptias tranſeuntis, eadem eſt ratio.*

16 *Vxor aliquid quocunque titulo lucratiuo à marito accipiens, tenetur tranſeundo ad ſecundas nuptias id totum integrè reſeruare filiis prioris matrimonij.*

17 *Mulier tranſiens ad vota ſecunda, an amittat lucrum à lege, ſeu conſuetudine delatum coniugi, & an illud reſeruari debeat filiis prioris matrimonij. In bonis communicatis inter virum & vxorem, quid n. 18.*

19 *Filij prioris matrimonij an habeant partem in lucris habitis ex ſecundo matrimonio per patrem, aut matrem, quæ ſecundò nupſit.*

20 *Mulier tranſiens ad ſecundas nuptias an teneatur reſeruare arrhas filiis prioris matrimonij, à quo proceſſerunt, & in illis, vel in bonis, quæ reſeruari debent prædictis filiis prioris matrimonij, an ipſa, vel maritus ſuperſtes poſſit aliquem ex illis meliorare, vel abſque Regia facultate maioratum inſtituere.*

21 *Res quando prouenit ex bonis mariti ad mulierem titulo onroſo, an diſpoſitio huius legis ſibi locum vendicet.*

22 *De bonis, quæ coniux tranſiens ad ſecundas nuptias acquiſiuit, data ſibi contemplatione coniugis defuncti, quid.*

23 *In emphyteuſi à marito proueniente, quam ſibi & vxori de nouo acquiſiuit, an poſſit nominare filios ſecundi matrimonij.*

24 *Mulier tranſiens ad ſecundas nuptias, an poſſit relinquere plus filiis ſecundi matrimonij, quàm primi.*

25 *Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias non amittit proprietatem bonorum à coniuge defuncto ſibi relictorum, ſi ex eo matrimonio filij non ſunt ſuſcepti.*

26 *Mulier ad ſecundas tranſiens nuptias tenetur reſeruare etiam illud, quod habuit à marito causâ nuptiarum.*

27 *Vir ſi legatum aliquod relinquat vxori, vel vxor viro, tenetur vterque tranſiens ad ſecundas nuptias id reſeruare filiis prioris matrimonij.*

28 *Pater ſi pupillariter ſubſtituat matrem filio impuberi, an bona illa, quæ ex ſubſtitutione pupillari patris per mortem filij mater eſt conſequuta, teneatur reſeruare filiis prioris matrimonij.*

29 *Mater tranſiens ad ſecundas nuptias non poteſt diſponere de proprietate illorum bonorum, quæ reſeruare tenetur filiis prioris matrimonii, ea alienando, aut obligando.*

30 *Mulier alienare lucrum prohibita, quod ex matrimonio percepit, id poteſt aſſignare vni ex liberis.*

31 *Pater, vel mater, ſi ex legis diſpoſitione habent electionem relinquendi certa bona alicui filiorum primi matrimonii quem elegerit, debet eligere filium benemeritum.*

32 *Mulier ad ſecundas nuptias tranſiens ſtatim amittit dominium prædictorum bonorum, transferturque in filios, retento ſibi ſolo vſufructu.*

33 *Mater binuba quicquid acquiſiuit ex ſucceſſione vnius ex liberis prioris matrimonij, id reſeruat liberis prioris matrimonii ſuperſtitibus, & in portione per traditionem impetrata vſumfructum duntaxat obtinet, & n. 35. Nullis liberis ex priore marito ſuperſtitibus, vxor de bonis per hæreditatem & prius matrimonium acquiſitis liberè diſponit, n. 34.*

36 Con

36 *Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias ſuccedit ple-
no iure abſque obligatione reſeruationis in bonis
a *à coniuge defuncto profectis, ac ſibi acquiſitis,
quando filij ſuſcepti ſunt ex priore matrimonio,
at omnes abſque prole obierunt. Idem dicendum
quando ſupereſſet filius vnicus, vel plures, ſed om-
nes incapaces, n.37. Quod ſi omnes obierint filij,
ſuperſtite nepote, huic reſeruationi locus eſt, n.58.*

L. Fœminæ. III.

Iidem AAA. *Floro P. P.*

1 MVlier tranſiens ad ſecunda vota, quicquid ex
facultatibus primi viri lucroſo titulo iam per
ſponſalia, quàm nuptias conſequuta eſt, tenetur 100-
2 riens liberis communibus reſeruare, *in princ.* Fœ-
minæ ſecundò nubentes acquiſita lucroſo titulo à
maritis prioribus ad vitam poſſident, & hiſce fruun-
tur; firmiter autem de hiſce nihil alienant, aut
3 transferunt, *in verſ. nec quicquam.* Mulier binuba, ſi
affecta bona alienauit contra legum prohibitionem,
ad iſtiuſmodi bonorum reſtitutionem tenetur, *in ver-
ſic. nam ſi.* Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1.
num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt,
pluribuſque exornant *l. Hiſp. 4. in med. & l. 14. & 15.
tit. 12. part. 4.* Mynſing. *cent. 5. obſeruat. 24.* Roland.
conſ. 95. per tot. lib. 1. & conſ. 81. lib. 3. Burſat. *conſ. 11.
lib. 1.* Decian. *reſp. 44. à princ. vol. 5.* Alphan. *collect. 17.*
Sarmient. *lib. 1. ſelect. cap. 4.* Viu. *tom. 1. commun. opin.
lib. 5. tit. 5. n. 3. in princip. pag. 714.* Chærian. & Vezin.
eod. lib. 5. tit. 4. n. 26. cum ſeqq. pag. 711. Anton. Gabr.
tom. 3. commun. lib. 3. ſub hoc tit. concl. 1. Ioſeph. Lu-
dou. *eodem tom. 3. ſub hoc tit. concluſ. vnic. pag. 518.*
Menoch. *conſil. 155. n. 6. 7. 12. & 13.* Molin. *de primo-
gen. lib. 2. cap. 5. n. 61.* Surd. *deciſ. 99. & 100.* Petr. Greg.
ſyntagm. iuris part. 2. lib. 9. cap. 26. Brunor. à Sole *in
locis communibus, verbo Diſpoſitio 11.* Mich. Graſſ.
§. ſucceſſio ab inteſtato, quæſt. 17. à n. 4. & quæſt. 25.
Fachinæ. *controuerſ. iuris lib. 3. cap. 64. cum ſeqq.* Cort.
in memorialib. verbo nuptia, pag. 617. Couar. *de ſponſa-
lib. part. 2. cap. 3. §. 9. n. 7.* Gutier. *pract. lib. 1. quæſt. 95.
n. 2. & lib. 3. quæſt. 43. n. 23.* Hippol. Montaner. *in ad-
dit. ad Oliban. de actionibus, p. 1. lib. 1. cap. 47. num. 13.
cum multis ſeqq.* Mieres *de maiorat. part. 1. quæſt. 71.
num. 10.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt. 14. n. 39.*
Ioan. Garc. *de donat. remunerat. n. 42.* Sanchez *de ma-
trim. lib. 6. diſp. 41. n. 5. cum ſeqq. & lib. 7. diſp. 88. & 89.*
Padil. *in ſumma legum pœnal. p. 2. caſu 16. n. 6.* Bernard.
Græuæ. *ad practic. Camera Imper. lib. 2. concl. 98.* Mart.
de iuriſdict. p. 4. Centur. 2. caſu 181. n. 20. cum ſeqq. Ca-
ſtill. *controuerſ. lib. 1. de vſufructu, cap. 2. n. 9. cum ſeqq.*
Valaſc. *conſult. 16.*

4 Teſtatur Valaſc. *conſult. 16. n. 9. verſic. poſtremò*, ſe
ab antiquis Senatoribus, & peritiſſimis Aduocatis ac-
cepiſſe, deciſionem huius legis in prima parte de re-
ſeruatione lucrorum pro filiis primi matrimonij non
ſeruari de conſuetudine noſtri Regni Portugaliæ: re-
fert Gutier. *practic. lib. 4. quæſt. 45. num. 19.*

5 Multa circa intellectum huius legis adducit Hip-
pol. Montaner. *d. cap. 47. num. 13.* vbi reſoluit quod ſi
filij viua matre non ſunt conqueſti de tranſitu ad ſe-
cundas nuptias, huius legis vendicatio, ſeu condictio
non transfertur in hæredes extraneos, ſecus ad ſuos;
quia filius præmoriens matri binubæ bene tranſmit-
tit ad hæredes ſuos nepotes, pronepotes, & reli-
quos deſcendentes proprietatem bonorum, quam ſibi
mater reſeruare tenebatur: & *num. 14.* quando poſſit
monaſterium loco filij hæc remedia intentare, & *n. 21.*
ait procedere hanc legem etiamſi nulliter eſſent ſe-
cundæ nuptiæ obtentæ: & *num. 24.* quod filiis non
extantibus ex primo matrimonio, ceſſat diſpoſitio hu-
ius legis, & quod filiis incapacibus ex forma ſtatuti
non datur remedium huius legis.

Vtrùm mulier contrahens ſecundas nuptias de 6
conſenſu mariti prædefuncti, excuſetur à pœna ſe-
cundò nubentibus impoſita? In hac quæſtione, quam-
uis Sarm. *ſelect. interpr. lib. 1. cap. 4. n. 2.* ſubtiliter de-
fendat conſenſum mariti, vt mulier ſecundò nubat,
non præiudicare filiis, nec excuſare mulierem, nec
mutare ius; nihilominus tamen, cùm mulier ſecun-
dò nubendo inferat iniuriam priori marito, cuius ani-
ma nuptiis repetitis contriſtatur, *§. quia verò nunc,
verſ. nos igitur, in auth. de nupt.* & marito volenti &
conſentienti nulla fit iniuria, contrarium meritò ſuſti-
nent Marta *de iuriſdict. part. 4. cent. 2. caſu 181. n. 23.*
& plures, quos refert & ſequitur Caſtil. *d. lib. 1. de
vſufructu, cap. 2. num. 83. cum ſeqq.*

Similiter conſtituendum eſt quod mulier tranſiens 7
ad ſecundas nuptias de voluntate filiorum primi ma-
trimonij, euitat pœnas ſecundarum nuptiarum, nec
eſt locus tunc deciſioni huius text. cum ſimilibus, vt
per Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, de teſtament.
verbo qui cum alia matrimonium contraheret, n. 202.*
Anton. Gom. *l. 15. Tauri, n. 6. in fine,* Petr. Greg. *ſyn-
tagm. iuris lib. 9. cap. 26. n. 54.* Hippol. Riminald. *con-
ſule. 569. n. 170. lib. 5.* Padil. *in l. cum donationis, n. 6.
C. de tranſact.* Roland. *conſ. 95. n. 16. lib. 1. & conſ. 81.
à num. 10. lib. 3.* Burſat. *conſ. 12. n. 41. & 42. lib. 1.* Me-
noch. *conſ. 155. n. 13. lib. 2.* vbi *numeris ſeqq.* ampliat 8
ad nepotes, quibus conſentientibus ceſſat diſpoſitio
huius legis, cùm ſit par ratio nepotum & filiorum.
Cancer. *var. reſolut. part. 1. cap. 5. de ſucceſſ. ab inteſtato,
num. 29.* vbi *num. 31.* reſoluit, quod ſi mater de con- 9
ſenſu viri in teſtamento, aut aliàs dato ſecundò nu-
bat, impunè ad ſecunda vota tranſit. Plaza *in epit. de-
lictor. cap. 45. n. 1.* Surd. *conſ. 91. à n. 20.* Anton. Gabr.
d. lib. 3. ſub hoc tit. concl. 1. n. 29. & 33. Matienſ. *l. 1. tit. 1.
gloſſ. 2. n. 43. lib. 5. noua Recopil.* Stephan. Gratian. *diſ-
cept. forenſ. tom. 1. cap. 140. n. 3.* Sanchez *d. lib. 9. diſp. 89.
num. 43.* Caſtill. *d. lib. 1. de vſufructu, cap. 2. num. 93. cum
ſeqq.* Tacitus etiam conſenſus filij non conquerentis 10
de ſecundis nuptiis ſufficit vt mater non priuetur, cùm
per illam taciturnitatem inducatur voluntas, & rati-
ficatio nuptiarum, vt per Menoch. *d. conſ. 255. n. 16.
cum ſeqq.* Caſtill. *d. cap. 2. n. 94.* Stephan. Gratian. *dict.
cap. 140. n. 6.* vbi *num. 8.* idem tradit in patre, qui poſt 11
exhæredationem factam de filio, dicitur remiſiſſe in-
iuriam recipiendo illum in domum, ſimul habitando
& conuiuendo: & *num. 12.* poſt Surd. *deciſ. 99. n. 12.
& deciſ. 100. num. 1. & 7.* ampliat ad minorem, cui 12
neque competeret reſtitutio in integrum, quæ non
datur minori agenti ad executionem pœnæ, prout hæc
priuatio eſt inducta in pœnam contra mulierem ſe-
cundò nubentem, maximè cùm hæc dicatur iniuria
quæ fit filiis primi matrimonij, quæ videtur remiſſa
per habitationem & conuictum, quo caſu minor non
dicitur læſus, nec reſtituitur, intelligendo in minori
vigintiquinque annorum, ſecus quatuordecim, qui
non poſſet ſine tutore remittere expreſsè: vnde multò
magis, neque tacitè: & *n. 14.* poſt Surd. *conſ. 164. n. 50.*
tradit tutorem conſentientem matri ſecundò nubenti 13
non poſſe remittere pœnam huius legis. Quamuis
hunc conſenſum debere eſſe expreſſum, nec ſufficere
tacitum, teneant Cancer. *d. p. 1. cap. 5. de ſucceſſ. ab in-
teſtato, n. 29. in med.* Sanchez *d. lib. 7. diſp. 89. n. 44.*

Fœminæ.] Vel etiam viri; maritus enim tranſiens 14
ad ſecundas nuptias tenetur reſeruare proprietatem
bonorum filiis prioris matrimonij, in quibus caſibus
vxor reſeruare tenetur, & diſpoſitum in vxore in hac
materia, habet quoque locum in marito, vt per *leg.
Hiſp. 4. tit. 1. lib. 5. noua Recopil.* vbi expreſsè decidi-
tur in vtroque coniuge idem quoad hoc eſſe ſeruan-
dum, gloſſ. *verbo poſſeſſione, infr. hoc eod. text.* Boër. *de-
ciſ. 187. à princ. & deciſ. 190. n. 1.* Burſat. *conſ. 12. n. 1. in*

fine, Roland. conſ.95.n.8.cum ſeqq.& n.44.& 50.lib.1. Anton. Galeat. Maluaſ. conſ.51.n.13.lib.1. Couar. de ſponſal.part.2.cap.3.§.9.n.7. Viu. tom.1.commun.opin. lib.5.tit.5. n.3. verſ. & pœna iſta, Molin. de primog. lib.2.cap.10. n.59. Cald. Pereira de nominat. emphyt. quæſt.14.num.39. Gutier. pract.lib.2. quæſt.95. num.3. Padil. in ſumma legum pœnal. part.2. cauſa 16.num.6. Cancer. var.reſol.part.1.cap.5.n.26. Caſtil. d.lib.1.de vſufruct.cap.2.num.14. Chærian. tom.1. commun.opin. lib.5.tit.4.num.27.pag.711. vbi tenet, quod diſpoſitio huius legis ita locum habet in patre ſecundò nubente, vt in matre. Sanchez de matrim.lib.7.diſp.89.n.10. Surd. de aliment.tit.1.quæſt.46.num.5. Ferrer.in conſtit. Catalaun.gloſſ.6.num.20.

15 *Ad ſecundas*, &c.] Idem ſi luxurioſè vixerit vidua, quæ eodem modo priuatur proprietate bonorum ex prioris viri ſubſtantia acquiſitorum, & tenetur ea reſeruare filiis prioris matrimonij, perinde ac ſi ad ſecundas nuptias tranſiiſſet, vt per Anton.Gabr. d.lib.3. ſub hoc tit.concl.1.n.12.& concl.3.n.10.& 11. Angul. de meliorat.l.2.gloſſ.1.n.6. Pinel. l.fin.n.18. C.de bonis matern. vbi n.19. in viro viduo fornicante aliter ſentit Azeued. l.4 num.10.& 11.tit.1. lib.5. noua Recop. Quamuis Anton. Gom. l.5.Tauri, n.16. & Sanchez de matrim.lib.7.diſp.90.n.14. exiſtiment viduam fornicantem non priuari ea proprietate, nec teneri reſeruare filiis prioris matrimonij, nedum virum.

16 *Quicquid ex facultatibus*, &c.] Probat hic text. vxorem aliquid quocunque titulo lucratiuo à marito accipientem, ſiue ex donatione inter viuos, ſiue ex vltima voluntate, teneri tranſeundo ad ſecundas nuptias id totum integrè reſeruare filiis prioris matrimonij, vt per Sanchez d.lib.7. diſp.89. à num.2. Menoch. conſ.155. à num.1.

17 Primò quæritur vtrùm mulier tranſiens ad ſecunda vota amittat lucrum à lege, ſeu conſuetudine coniugi delatum, & an illud reſeruari debeat filiis prioris matrimonij? vide Boër. deciſ.185.n.7. Pinel. in l. fin. n.10.cum ſeqq.C.de bonis matern. Burſat. conſil.12.n.5. lib.1. Matienſ.l.6.gloſſ.2.n.2. in fine, & n.3.tit.9.lib.5. noua Recopil. Gutier. pract.lib.2.quæſt.59.n.12. & 14. & quæſt.123.n.2. D. Barboſ. in l.ſi ab hoſtibus, §.fin. num.71.in fine, & n.72.ff.ſoluto matrimonio.

18 Secundò quæritur quid dicendum in bonis communicatis inter virum & vxorem? vide Cald. Pereira in l.ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n.8. C. de in integrum reſt. minor. vbi reſoluit huius communicationis lucra coniugem tranſeuntem ad ſecunda vota non admittere, non ex eo quod huiuſmodi lucra ſint legalia, ſed magis ex eo, quia à bonorum communicatione procedentia à titulo magis oneroſo, quàm lucratiuo proueniunt, ex notatis per Rip. hic n.43. & Palat. in rep.rubr.de donat.inter virum & vxor.§.67.n.17.

19 Tertiò quæritur, vtrùm filij prioris matrimonij habeant partem in lucris habitis ex ſecundo matrimonio per patrem, aut matrem, quæ ſecundò nupſit? vide Mich.Craſſ. §.ſucceſſio ab inteſtato, quæſt.17.n.3.verſ. in lucris verò habitis, Azeued. l.9.n.5.tit.9.lib.5. noua Recopil. vbi ſe remittit ad Boër. deciſ.203.n.1.

20 Quartò quæritur, vtrùm mulier tranſiens ad ſecundas nuptias teneatur reſeruare arrhas filiis prioris matrimonij, à quo proceſſerunt, & in illis, vel in bonis, quæ reſeruari debent prædictis filiis prioris matrimonij, an ipſa, vel maritus ſuperſtes poſſit aliquem ex illis meliorare, vel abſque Regia facultate maioratum inſtituere? vide Guillelm. Benedict. in cap. Raynutius, verbo & vxorem, deciſ.5. n.87. Molin. de primogen. lib.1.cap.10.n.59. cum ſeqq. Mieres de maiorat. part.1. quæſt.54. Ayora de partit.part.3.quæſt.15. Matienſ.l.3. gloſſ.2.n.42.tit.1.lib.5.noua Recop. Azeued. in l.4.n.4. eiuſdem tituli, & libri, Gutier. pract.lib.2. quæſt.18. & lib.3.quæſt.43. n.24. & 25.& lib.4.quæſt.65.num.7. Valaſc. conſult.16. per tot. Roder.Xuar. in l. quoniam in prioribus, in declarat. ad legem Regni, limit.10. n.1. Angul. de meliorat. l.2.gloſſ.1. n.5. Sanch. de matrim. lib.6.diſp.41.n.3. vbi cum omnibus præter Valaſc. reſoluit, teneri reſeruare arrhas filiis prioris matrimonij, quas ab eorum patre mulier accepit, inter illoſque eſſe æqualiter diuidendas ex teſtamento, aut ab inteſtato, nec poſſe ex illis inſtituere maioratum, aut meliorare quemquam eorum filiorum.

Quintò quæritur, an diſpoſitio huius legis ſibi vendicet locum quando res peruenit ex bonis mariti ad mulierem titulo oneroſo, nempe emptionis, permutationis, vel alio ſimili? Negatiuè reſpondent Valaſc. conſult.16.n.7. Anton.Gabr.d.lib.3. ſub hoc tit.concl.1. num.40. Sanch. de matrim. lib.6. diſp.41.n.1. optimè Menoch. conſ.155. n.6. cum ſeqq. Marta d. caſu 181. num.27. nam tantùm habitum ex cauſa merè oneroſa excluditur à diſpoſitione huius legis, Ant.Gabr. d.tit. concl.1. à num.39. D.Barboſ. in l.2.§in princip.part.1. n.162. in fine, ff.ſolut.matrim. Marta de Iuriſd.part.4. caſu 181. num.27. quæ enim quæſita non videntur ex titulo lucratiuo, non ſunt reſeruanda liberis primi matrimonij, quia hæc lex loquitur tantùm in habitis titulo lucratiuo, Cou. de ſponſalib.part.2.c.7.§.2.n.8. ad fin. Pinel. in leg.fin. num.3. C.de bonis mater. Matienſ.l.6.gloſſ.2.n.2.tit.9.lib.5. noua Recop.& ibi Azeued. poſt princ. quos refert & ſequitur D.Barboſ. in l. ſi ab hoſtibus 11. §.fin.n.63.ff.ſoluto matrim. Gutier.practic.lib.4. tit.65.n.6. Vincent. de Franchis deciſ.438. num.2. Valaſc. conſ.103.n.30. vbi num.31. refert quæ dicantur quæſita titulo lucratiuo. 21

Vnde mulier tranſiens ad ſecundas nuptias non amittit proprietatem donationis remuneratoriæ à marito ſibi factæ, ac proinde non tenetur reſeruare illam filiis prioris matrimonij, vt per Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 50. n.35. verſ. pro complemento, Anton. Gabr. d. lib.3. ſub hoc titul. concl.2.num.38. Vincent. de Franchis vbi ſuprà, n.4. Menoch. d. conſ.155. ex num. 6. Gutier. pract. lib.4. quæſt.65. num.11.

Sextò quæritur quid cenſendum de bonis, quæ coniux tranſiens ad ſecundas nuptias acquiſiuit ſibi, data contemplatione coniugis defuncti? Vide Anton. Gom. l.14. Tauri, n.7. Vincent.de Franchis deciſ.18. n.7. D.Barboſ. in d.l.ſi ab hoſtibus, §.fin.n.72. Valaſc. d.conſ.16.n.2. Molin. de Inſtit.tract.2. diſp.431.col.7. verſ.dubium eſt, Sanch. d.lib.7.diſp.89.n.7. 22

Septimò quæritur de emphyteuſi à marito proueniente, quam ſibi & vxori de nouo acquiſiuit, an poſſit nominare filios ſecundi matrimonij? Vide Cald. Pereira de poteſt.nominandi, cap.1.num.51. Cabed, poſt Luſitanas deciſ. Arreſto 91.p.1. 23

Octauò quæritur, vtrùm mulier tranſiens ad ſecundas nuptias poſſit relinquere plus filiis ſecundi matrimonij, quàm primi? Affirmant poſſe Tiber. Decian. reſp.35.num.24.lib.1. Borgnin.Caluacan.de vſufructu mulieri relicto, num.85. Negant non poſſe Boër. deciſ.201. Hippol. Riminald. conſ.241.num.38.lib.2. Anton. Gabr. d. lib.3. ſub hoc tit.concl.4. num.44. & pleniùs & elegantiùs reſoluit Anton.Theſaur. Pedem. deciſ.170. 24

Suſceptis ex priori matrimonio filiis, &c.] An idem procedat in auis, proauis, & aliis aſcendentibus ad ſecundas nuptias migrantibus? vide Sanch. & ab eo citatos de matrim.lib.7.diſp.89.num.12.

Ex his verbis colligit idem Sanchez d.diſp.89. num.34. coniugem tranſeuntem ad ſecundas nuptias, non amittere proprietatem bonorum à coniuge defuncto ſibi relictorum, ſi ex eo matrimonio filij non ſint ſuſcepti. 25

Quicquid ex facultatibus priorum maritorum, &c.] Notatur ad hoc, quod mulier tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur reſeruare etiam illud, quod habuit à marito cauſa nuptiarum, putà ſponſalitiam largitatem, 26

tem, donationem propter nuptias, donationem bonorum, vel aliam ſimilem donationem, vt per Ant. Gom. l. 14. *Tauri, num.* 3. Per hæc textus verba multi cenſent bona, quæ coniux tranſiens ad ſecundas nuptias acquiſiuit, ſibi data contemplatione coniugis defuncti, non reſeruati filiis prioris matrimonij, de quibus Sanch. *d. lib. 7. diſſ.* 89. *num.* 17.

27 *Aut teſtamento iure directo*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi vir legatum aliquod relinquat vxori, vel vxor viro, tenetur vterque tranſiens ad ſecundas nuptias id reſeruare filiis prioris matrimonij, vt per Boër. *deciſ.* 185. *n.* 7. Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 60. Matienſ. *l.* 3. *gloſſ.* 2. *n.* 3. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua Recop.* Azeued. *l.* 4. *n.* 21. *&* 29. *eod. tit.* 1. Sanch. *d. lib.* 7. *diſſ.* 89. *num.* 14. vbi *num.* 15. quærit quid dicendum ſi pater

28 in ſuo teſtamento ſubſtituat pupillariter matrem filio impuberi, an bona illa, quæ ex ſubſtitutione pupillari patris per mortem filij mater conſequuta eſt, teneatur reſeruare filiis prioris matrimonij: & *num.* 16. reſoluit, quod quando ex teſtamento, vel donatione coniugis defuncti, non tamen ex bonis ipſius conſequitur aliquid alter coniux, id minimè reſeruandum eſt filiis prioris matrimonij.

29 *Vel cuiuſlibet munifica liberalitatis*, &c.] Aduertit D. Barboſ. *in l.* 2. *in princip. part.* 1. *n.* 162. *prope fin. verſ. comprehendetur*, diſpoſitionem huius text. generaliter conceptam eſſe, vt ſcilicet vxor ſecundò nubens non ſolùm donata per maritum reſeruaret filiis primi matrimonij, ſed etiam habita ratione pacti quod aliquid lucraretur ex bonis mariti. Colligitque deinde quod in hac materia non ſolùm reſeruantur filiis primi matrimonij habita ex mera donatione, ſed & lucra mixta, prout ſunt lucra ex dote, & pari ratione etiam donatio ob cauſam reſeruanda eſt filiis primi matrimonij, & tantùm ea donatio ob cauſam non includetur in hac lege quando cauſa talis eſt, vt faciat donationem tranſire in contractum merè onerosum.

Alienandum in quamlibet extraneam perſonam, &c.] Notatur ad hoc, quod mater tranſiens ad ſecundas nuptias, non poteſt diſponere de proprietate illorum bonorum, quæ filiis prioris matrimonij reſeruare tenetur, ea alienando, aut obligando, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſſ.* 89. *n.* 6. vbi *num.* 7. reſoluit alienante parente eiuſmodi lucra, integrum non eſſe filiis prioris matrimonij reuocare viuente parente alienationem: & *num.* 8. tenet, quod ſi parens non alienauit, ſed conſumpſit, tenentur etiam hæredes ad æſtimationem, quando culpâ parentis, qui reſeruare tenebatur, res illa periit, atque conſumpta eſt; ſi enim abſque eius culpa pereat, perit vero domino, nempe filiis.

30 *Ad quemlibet ex filiis*, &c.] Notatur ad hoc, quod mulier prohibita alienare lucrum, quod ex matrimonio percepit, id poteſt aſſignare vni ex liberis, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 11. *gloſ.* 6. *num.* 10.

31 *In quem contemplatione meritorum*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi pater, vel mater ex legis diſpoſitione habet electionem relinquendi certa bona alicui filiorum primi matrimonij quem elegerit, debet eligere filium benemeritum, vt per Paul. Caſtr. *conſ.* 193. incip. *In cauſa quam habet*, Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter vir. & vxor. not.* 3. §. 26. *n.* 4. vbi aduertit quod quamuis hæc lex hodie ſit correcta in ſua diſpoſitione per *auth. hoc lucrum, infr. hoc cod. tit.* per quam illa lucra æqualiter deferuntur filiis primi matrimonij, nihilominus ratio legis durat, & ex ea, vt ex lege, poſſumus argumentari. Couar. *in reg. peccatum, de regul. iuris lib.* 6. *part.* 2. §. 7. *n.* 7. vbi ait hîc decidi, fœminam ſecundò nuptam debere, quæ lucro à priore coniugio habuit, filiis eiuſdem matrimonij relinquere mortis tempore; ita tamen vt poſſit eadem lucra conferre cuilibet ex filiis, in quem contemplatione meritorum liberalitatis ſuæ iudiciū mater crediderit dirigendum. Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 59. *verſ. hi autem omnes*, vbi dicit hîc eſſe diſpoſitum, quod mater, quæ debet filiis prioris matrimonij lucra eiuſdem reſeruare, poſſit vni ex eiſdem illa prælegare, dummodo in illum non ex ſola voluntate, ſed ex contemplatione meritorum iudicium ſuæ liberalitatis direxerit: vbi etiam addit, Hiſpanos ſcribentes, ex quorum numero ſunt Palat. Segur. Ludou. Gomez, Anton. Gomez, & alij, quos ipſe refert, frequenter inferre ſolere parentem, qui Regiæ facultatis virtute primogenium inſtituit, in foro conſcientiæ teneri inter filios ſuos eligere non ſolùm dignum, ſed etiam digniorem, aliàs mortale crimen incurrere, idque ipſum dicendum eſſe in parentibus, qui ex legum Regiarum deciſione primogenium ex tertia, vel quinta bonorum parte inter liberos inſtituunt, vel meliorationem faciunt. Sed contra eos reſoluit ipſe Molina contrarium, & *n.* 61. aſſignat differentiæ rationes inter deciſionem huius text. & leges, ac facultates Regias.

Poſſidendi tantùm, &c.] Notatur ad hoc, quod ſtatim mulier tranſiens ad ſecundas nuptias amittit dominium prædictorum bonorum, transferturque in filios, retento ſibi ſolo vſufructu, vt per Anton. Gom. *l.* 15. *Tauri*, *n.* 3. Sanch. *de matrimon. lib.* 6. *diſp.* 41. *n.* 1. & *ibi* etiam per *auth. lucrum, infra hoc cod. tit.* ſubdit quod talia bona æqualiter inter filios diuiduntur, nec poterit mater in eis aliquem meliorare. 32

Aduertas quod diſpoſitio huius leg. quatenus concernit fauorem liberorum primi matrimonij, adhuc hodie procedit & ſeruatur, vt per Chærian. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 4. *n.* 26. *pag.* 711.

§. Illud etiam.

Mater binuba quicquid ex ſucceſſione vnius ex liberis acquiſiuit, id reſeruat liberis prioris matrimonij ſuperſtitibus, & in portione per traditionem impetrata vſumfructum duntaxat obtinet. Nullis liberis ex priore marito ſuperſtitibus, vxor de bonis per hæreditatem, & prius matrimonium acquiſitis libere diſponit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* 33 34

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Cancer. *var. reſol. part.* 1. *cap.* 5. *de ſucceſſ. ab inteſt. n.* 25. vbi *num.* 26. intelligit quoad bona, quæ filius inteſtatus reliquit, quæ ſibi obuenerant ex parente præmortuo. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 89. *n.* 18. dum ait coniugem ſuccedentem ab inteſtato filio prioris matrimonij in bonis, quæ is filius ex parentis ſubſtantia habuit, teneri tranſeundo ad ſecundas nuptias ea bona reſeruare filiis prioris matrimonij, ac amittere illorum proprietatem, ſolo vſufructu retento: ſubditque per expreſſum text. *in* §. *hinc, auth. de nuptiis, collat.* 4. *verſ. ſi autem inteſtatus*, nec referre ſiue parens tranſeat ad ſecundas nuptias poſt obitum filij, cui in bonis parentis ab inteſtato ſucceſſit, ſiue ante illum: & *num.* 19. reſoluit, hoc adeò verum eſſe, vt etiam procedat in legitima iure debita parenti ſuperſtiti ex illis bonis paternis, in quibus filio ab inteſtato ſucceſſit; eam enim teneri reſeruare filiis prioris matrimonij concludit Cald. Pereira *de poteſtate elig. cap.* 17. *num.* 33. 35

Quod ſi nullam, &c.] Notatur ad hoc, quod coniux tranſiens ad ſecundas nuptias ſuccedit pleno iure abſque obligatione reſeruationis in bonis à coniuge defuncto profectis, ac ſibi acquiſitis, quando filij ſuſcepti ſunt ex priore matrimonio, ac omnes abſque prole obierunt, vt per Anton. Gom. *l.* 14. *Tauri*, *n.* 12. Tell. *l.* 6. *Tauri*, *n.* 19. *in fine*, Boër. *deciſ.* 185. *n.* 17. Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 4. *n.* 8. *pag.* 709. Surd. *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 23. *n.* 9. Matienſ. *l.* 3. *gloſſ.* 2. *n.* 15. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua Recop.* Cerall. *commun. contra commun. quæſt.* 671. *num. vnic.* Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 89. 36

 num. 37.

37 *num.*37. vbi ſubdit idem eſſe dicendum quando ſupereſſet filius vnicus, vel plures, ſed omnes incapa-
38 ces, perinde enim eſt ac ſi mortui eſſent. Quod ſi omnes obierint filij ſuperſtite nepote, huic reſeruationi locus erit, huic enim, & alij deſcendenti tenetur auos, ſeu alius aſcendens bona reſeruare à coniuge præmortuo acquiſita, transeuntes ad ſecundas nuptias, vt per eundem Sanch. *d. diſp.* 89. *num.* 12.

Notat Put. *part.* 3. *decif.* 4. quod text. iſte dum vult quod mater tranſiens ad ſecunda vota non poſſit diſponere de lucris nuptialibus, ſed ea filiis primi matrimonij reſeruare deberet, habere etiam locum quando illæ nuptiæ de facto, & nulliter eſſent contractæ, ſubditque hunc §. loquentem in matre habere etiam locum in patre.

Avth. In donatione.

1 Mvlier ſecundò nubens proprietatem donationis propter nuptias ab extraneo etiam conſtitutæ amittit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Anton. Gom. *in l.* 14. *Tauri*, *n.* 7. *verſ. ſecundò.*

Avth. Lucrum.

1 Lvcrum ex ſecundo matrimonio matris debetur prioris matrimonij liberis per portiones æquales. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *l.* 14. *Tauri*, *n.* 3. *ad fin.* Roder. Xuar. *in tit. de arrhis*, *n.* 70. *verſ. præterea.* Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 60. vbi ait quod licèt *in l. fœmina*, *ſup. hoc eod. tit.* conceſſa fuiſſet facultas vxori eligendi vnum ex filiis ad prælegandum ei lucra à primo marito ex cauſa lucratiua acquiſita, ea tamen facultas ablata fuit eidem per hanc auth. quoad hanc electionem, atque prælegandi poteſtatem. Valaſc. *conſult.* 16. *n.* 5. *in fine.* Gutier. *pract. lib.* 4. *quæſt.* 65. *n.* 5. *prope fin.* & *num.* 14. reſoluit poſt multos quos refert, mulierem ſecundò, vel tertiò nubentem teneri reſeruare arrhas à primo, vel ſecundo marito habitas filiis illius matrimonij, cuius cauſa promiſſæ, & datæ fuerunt, ac proinde meliorationem de illis facere non poſſe in perſona alicuius ex filiis illius matrimonij, ſed æqualiter inter illos diuidendas eſſe, latè Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 89. *n.* 3. vbi tenet quod quamuis per dictam *l. fœmina*, concedatur matri vt pro ſuo arbitrio poſſet inter filios prioris matrimonij diuidere acquiſita à priore coniuge, quorum proprietatem amiſerat, ac in eis præferre quem ex illis mallet, at hæc electio & diuiſio ſublatæ ſunt per ius Authenticorum, quod prædictas leges corrigens ſtatuit ea lucra æquè inter filios prioris matrimonij diuidenda, nec integrum eſſe parenti aliquem illorum in quantumuis modica parte præferre, vt conſtat ex hac auth. & ex auth. *de nupt.* §. *venient*, *collat.* 4. & *in auth. de non eligen. ſecundò nubentes*, §. *proſpeximus*, *collat.* 1. additque ipſe Sanch. quod licèt dubitetur an hoc correctum ſit per *l. Reg. Hiſp.* 19. *Tauri*, hodie *l.* 3. *tit.* 6. *lib.* 5. *nouæ Recop.* quæ abſolutè & indiſtinctè permittit parentibus in tertia & quinta bonorum ſuorum parte quemlibet ex filiis, vel deſcendentibus præferre, cæterùm nullo pacto correctas eſſe prædictas leges aſſerit, quia lex Regia loquitur in bonis propriis ipſorum coniugum: at hæc bona reſeruanda prioribus filiis non ſunt proprium transeuntis ad ſecundas nuptias patrimonium, ſed ſolum vſumfructum in eis retinet, &c. & *num.* 4. hoc temperat, nempe non poſſe in his bonis præferri aliquem ex filiis prioris matrimonij, vt intelligatur quando coniux ſecundò coniugatus habuit immediatè ea bona à coniuge defuncto; ſi enim ex ſucceſſione filij prioris matrimonij habeat aliqua bona, in quibus filius parenti defuncto ſucceſſerat, poteſt coniux ſuperſtes ea diuidere inter filios reliquos prioris matrimonij, ac in eis quemlibet illorum præferre, ſicut poteſt id efficere de propriis ſuis bonis; hoc tamen excepto, quod illa bona ſunt neceſſariò reſeruanda filiis prioris matrimonij, ac inter ipſos ſolos diuidenda; hæc autem minimè, ſed inter vtriuſque matrimonij filios, & reprobat Sarmient. *ſelect. lib.* 7. *cap.* 11. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Mater binuba filio prioris matrimonij ex teſtamento ſuccedet. Ab inteſtato ſuccedens portionis acquiſita vſufructuaria eſt ad inſtar rerum, quas antè nuptialis donationis titulo acquiſiuit*, n. 2.

3 *Maritus ſi relinquit aliquid vxori in teſtamento, vel è contra vxor marito, tenetur etiam hodie reſeruare filiis primi matrimonij.*

4 *Filius ſi poſtquam ſucceſſit patri ſuo, inſtituta matre in legitima, reliquerit in teſtamento tertiam partem bonorum ſuorum alicui fratri, & poſtea frater iſte ab inteſtato decedat, & mater illi ſuccedat, tunc illam tertiam partem, in qua frater primo defuncto fratri ſucceſſit, non tenetur mater, quæ ſecundò nupſit, aliis fratribus prædictorum, tanquam ex paterna ſubſtantia prouenientem reſeruare. De bonis, quæ peruenerunt ad filium ex ſubſtantia aui, aut aliorum aſcendentium, præter patrem, aut matrem, quid? & an parens ſuccedens filio in ea ſubſtantia auita amittat proprietatem tranſiens ad ſecundas nuptias, & teneatur reſeruare filiis prioris matrimonij*, num. 5.

6 *Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias, non ſuccedet pleno iure abſque obligatione reſeruationis in bonis à coniuge defuncto profectis, ac ſibi acquiſitis, quando filij ſuſcepti ſunt ex priori matrimonio, at omnes abſque prole obierunt.*

7 *Filium vnicum habens, & tranſiens ad ſecunda vota, an illum habeat plenum ſucceſſorem.*

Avth. Ex teſtamento.

MAter binuba ex teſtamento filio prioris matri- 1
monij ſuccedet. Ab inteſtato ſuccedens portio- 2
nis acquiſitæ vſufructuaria eſt ad inſtar rerum, quas antè nuptialis donationis titulo acquiſiuit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* & *tom.* 7. *repet.* Ioan. de Gatronibus.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *l.* 14. *Tauri*, *n.* 2. vbi aduertit quod licèt de iure antiquo mulier poſt mortem mariti contrahens ſecundas nuptias teneretur reſeruare filiis primi matrimonij bona obtenta à filio eiuſdem matrimonij titulo ſucceſſionis ex teſtamento, vel ab inteſtato; tamen hodie non tenetur prædicta bona habita ex teſtamento filij reſeruare, ſed tantùm eo caſu, quo ab inteſtato ſuccedit, quia ex teſtamento dicitur capere ſicut extraneus. Vincent. de Franchis *decif.* 18. *n.* 13. vbi ait verba illa, *ex paterna ſubſtantia*, non intelligenda de fructibus paternæ ſubſtantiæ, & *ibi* Amendola *in addit. n.* 4. tenet procedere hanc Auth. ſi ſuperſtites filij matrem priuari deſiderant: & *n.* 7. reſtringit hunc text. quando mater filiorum conſenſum ſiue ante, ſiue poſt matrimonium habet. D. Barboſ. *in l. poſt dotem* 41. *ff. ſoluto matrim. n.* 76. vbi per hunc text. tenet quod ſi mulier conuolet ad ſecundas nuptias, in bonis filij deſcendentis non habet niſi vſumfructum quoad bona, quæ ad eum quocunque modo peruenerunt ex ſubſtantia patris; deinde ponit deceſſiſſe aliquem

filium

filium ex primo matrimonio, cui fratres ſucceſſerunt in proprietate, deinde aliquem ex iſtis fratribus deceſſiſſe, mater ſuccedet huic filio etiam in proprietate quoad partem, quam habuit ex ſucceſſione fratris, quia non videtur hanc partem habuiſſe ex ſucceſſione paterna immediatè, ſed potiùs ex ſucceſſione filij, cuius reſpectu mater tranſiens ad ſecunda vota non reperitur priuata vt non poſſit æqualiter ei ſuccedere cum aliis fratribus, Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 89. num. 41.* vbi teſtatur in hoc text. expreſsè probari, quod ſi filius decedens teſtetur, & inſtituat parentem hæredem bonorum, quæ à parente defuncto conſequutus eſt, tunc parens ille ſuperſtes ad ſecundas nuptias tranſiens ſuccedit plenè in illis bonis quoad proprietatem & vſumfructum, atque poteſt de illis diſponere ſicut de aliis propriis: & idem dicendum aſſerit ſi filius ille per modum legati, vel fideicommiſſi relinquat ea bona parenti, vel ſi in codicillo relinquat, vel donet inter viuos, eo quòd in omnibus his euentibus capit parens ex expreſſa filij diſpoſitione inſtar extranei, atque adeò militat eadem ratio, quæ in ſucceſſione teſtamentaria, & citat Ant. Gabr. *tom. 3. communium opin. lib. 3. concl. 3. n. 20. cum ſeqq. ſub hoc tit.* & idem Sanch. *ibid. n. 42.* reſoluit hoc procedere, ſiue ante, ſiue poſt ſecundas parentis nuptias filius obierit. Et quod extendatur hic text. ad matrem & patrem, dicit Ferret. *in conſ... Cathalaunia, gloſſ. 6. n. 24.*

3 *Quæ ex paterna ſubſtantia ad filium peruenerunt,* &c.] Ergo text. procedit tantùm in bonis quæ filius habuit à patre, vt per Anton. Gom. *ad l. 14. Tauri, n. 5. verſ. dubium tamen*, vbi per hunc text. aduertit, quod ſi maritus relinquit aliquid vxori in teſtamento, vel è contra vxor marito, tenetur etiam hodie reſeruare filiis primi matrimonij; vnde ſi maritus relinquat vxori quintum bonorum per viam inſtitutionis, vel legati, vel è contra vxor marito, tenetur illud reſeruare filiis primi matrimonij, ſecundùm iura Codicis, quæ in hoc non reperiuntur correcta per text. *in præſenti*, quia loquitur & procedit quando mater, vel pater aliquid recepit à filio ex teſtamento, quia tunc non tenetur reſeruare, quia capit vt extraneus; ſecus verò quando vnus coniux recepit ab altero, quia tenetur reſeruare, propter iniuriam, quam ſibi facit per tranſitum ad ſecunda vota.

4 Vnde ſi filius poſtquam ſucceſſit patri ſuo, inſtituta matre in legitima, reliquerit in teſtamento tertiam partem bonorum ſuorum alicui fratri, & poſtea frater iſte ab inteſtato decedat, & mater illi ſuccedat, tunc illam tertiam partem, in qua frater primo defuncto fratri ſucceſſit, non tenetur mater, quæ ſecundò nupſit, aliis fratribus prædictorum, tanquam ex paterna ſubſtantia prouenientem reſeruare; quia cùm hæc tertia pars non prouenerit ex ſubſtantia patris, ſed ex patrimonio fratris dimanauerit, reſeruari non debet, tametſi mater ad ſecundas conuolauerit nuptias, ex natura dictionis, *ex*, quæ cauſam proximam & immediatam denotat, ex citatis per me *de dictionibus vſuf. dict. 115. n. 3. cum ſeq.* tum etiam, quia hæreditas poſtquam eſt adita, efficitur proprium patrimonium adeuntis, nec dicitur ampliùs hæreditas, *leg. ſed ſi plures, §. filio impuberi, ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. l. eius qui in prouincia, §. fin. ff. ſi certum pet.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p. 4. n. 19. &* 20. tum denique, quia leges quæ propter tranſitum ad ſecundas nuptias mulierem priuant proprietate eorum bonorum, quæ habuit à priori marito, vel à filiis ex paternis bonis, pœnales ſunt, & odioſæ, ac per conſequens ſtrictam admittunt interpretationem, & reſtringi debent. Menoch. *conſ. 155. num. 7.* Vincent. de Franchis *part. 1. deciſ. 18. n. 6.* Ioan. Cephal. *conſ. 288. n. 9. lib. 2.* Ex quibus hanc opinionem tenent Ioan. de Gaironib. *lib. num. 25.* Com. *conſ. 286. col. 2. lib. 1.* D. Barboſ. *in d. l. poſt dotem, n. 76.* Caſtill. *quotid. controuerſiar. iuris*

lib. 1. de vſufructu, cap. 2. n. 60. cum ſeqq. Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 89. n. 22.* quicquid dicat Azeued. *l. 4. num. 5. tit. 1. lib. 5. noua Recopil.*

5 Quid autem dicendum ſit de bonis, quæ peruenerunt ad filium ex ſubſtantia aui, aut aliorum aſcendentium præter patrem, aut matrem, an parens ſuccedens filio in ea ſubſtantia auita amittat proprietatem tranſiens ad ſecundas nuptias, & teneatur reſeruare filiis prioris matrimonij? Negatiua pars verior eſt, quia text. iſte cum ſimilibus loquitur de bonis, quæ ex ſubſtantia paterna venerunt ad filium, & in materia hac pœnali nomine ſubſtantiæ paternæ minimè comprehenditur auita: tum, quia per tranſitum illum ad ſecundas nuptias iniuria principaliter infertur memoriæ coniugis præmortui, non autem aliis aſcendentibus: & ideo ita defendunt Boër. *deciſ. 192. num. 5.* Greg. Lop. *l. 26. verbo ſincar, tit. 13. part. 5.* Ant. Gom. *l. 14. Tauri, n. 2.* Anton. Gabr. *commun. tom. 3. lib. 3. ſub hoc tit. concl. 3. n. 36.* Azeued. *l. 4. n. 43. tit. 1. & l. 6. num. 3. tit. 9. lib. 5. noua Recop.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 89. n. 13.* quicquid contrarium teneant Matienſ. *d. l. 3. gloſ. 2. num. 15. tit. 1. lib. 5. Recop.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 163. col. 3. notab. 3.*

6 In gloſſ. *Filij*, ibi: *quem ſolum habebat.* Notatur ad hoc, quod coniux tranſiens ad ſecundas nuptias non ſuccedit pleno iure abſque obligatione reſeruationis in bonis à coniuge defuncto profectis, ac ſibi acquiſitis, quando filij ſuſcepti ſunt ex priori matrimonio, at omnes abſque prole obierunt: ſed coniux in ſolo vſufructu ſuccedit, ac proprietas, quæ ad vltimum filium defunctum pertinebat, transfertur ad hæredes illius filij ab inteſtato, vt per Ludou. Rom. *conſ. 279. in fine.* Sed contra hanc gloſ. tenendum eſt, ſuccedere tunc parentem pleno iure, conſolidarique proprietatem cum vſufructu, vt reſoluunt Anton. Gom. *l. 14. Tauri, n. 1.* Matienſ. *l. 3. gloſ. 2. n. 15. tit. 1. lib. 5. noua Recop.* Ceual. *communium contra communes, quæſt. 671. n. vnic.* Cald. Pereira *de poteſt. eligendi, cap. 10. n. 18.*

7 Vtrùm habens vnicum filium, & tranſiens ad ſecunda vota, habeat illum plenum ſucceſſorem? vide Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 273. in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Lucra deſtinata viro & vxori in caſu non exiſtentium liberorum, competunt hiſce, ſi res ad eum caſum & ſtatum perueniat.*

2 *Totius & partis idem eſt indicium, & n. 3.*

4 *Argumentum à toto ad partem validum: intellige vt num. 5.*

6 *Totum ſingulas partes continet.*

AVTH. Sed & ſi quis.

1 IVcra deſtinata viro, & vxori in caſu non exiſtentium liberorum, competunt hiſce, ſi res ad eum caſum ac ſtatum perueniat. 2 Item totius & partis idem eſt iudicium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

3 Aduertit Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 69. n. 32. verſ. ad idem facit*, hîc probari quod ſi primum pactum committitur filiis exiſtentibus vt vxor acquirat certa bona, & deinde filij moriantur, committitur ſecundum pactum, quia non exiſtunt filij, & concludit hoc eſſe ſpeciale in illo caſu.

4 Ad illud verò, quod totius & partis idem ſit iudicium, & à toto ad partem valeat argumentum, vide Euerard. *in topicis legal. loco* 80. Cantiuncul. *in ſimili tract. loco 5.* Petr. Andr. Gammar. *in Dialectica legali, lib. 1. loco 4* Rebuff. *in l. appellatione rei 72. verſ. negatiuè, cum ſeqq. ff. de verb. ſignif. pag. mihi* 350. Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ... n. 27.* Surd. *conſil. 435.*

*num.*21. Flamin. Pariſ. *de confident. quæſt.*28. *n.*106.
Cardin. Tuſch. *pract. concluſion.* 1. *lit. A, concl.*499.
5 *à princip.* Iotellige quando eſt eadem ratio. Bertaz. *de*
*clauſul. inſtrum. clauſ.*21. *gloſſ.*19. *n.*1. Borgnin. Caual-
can. *deciſ.*35. *n.*112. *p.*2. Menoch. *conſ.*72. *n.*5. Surd.
*conſ.*193. *n.*5. & *conſ.*435. *n.*21. Iacob. Gall. *conſ.*48.
6 *num.*24. Card. Tuſch. *d. concl.*499. *n.*3. Et quod totum
contineat ſingulas partes, quia io integrali toto com-
prehenditur quælibet eius pars, vide per citatos à
meipſo *de Axiomatis vſufruct. axiom.*220.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalitias largitates collatas per parentes, nati ex quocunque coniugio liberas retinent.*

2 *Donatio propter nuptias facta ad compenſationem ſponſalitiæ largitatis liberis ſecundi matrimonij reſeruanda eſt.*

3 *Donata coniugi ſecundæ, nullis cum hac liberis progenitis, licèt adſint liberi ex primo matrimonio, iure proprietatis ſecundo coniugi pertinent.*

4 *Sponſalitiæ largitates retinentur per hos liberos, qui nati ſunt ex coniugiis, ob quæ largitates collatæ fuerunt.*

5 *Secundæ nuptiæ dicuntur non ſolùm quæ ſecundæ, ſed etiam tertiæ, & vlteriores reſpectu præcedentium.*

L. Cùm aliis. IV.

Impp. HONOR. & THEODOS. AA.
Marintano P. P.

1 EX quocunqoe coniugio nati liberi ſponſalitias
largitates per parentes collatas liberas retinent.
2 Donatio propter nuptias facta ad compenſationem
ſpooſalitiæ largitatis liberis ſecuodi matrimonij re-
3 ſeruaoda eſt. Donata coniugi ſecundæ, nullis cum hac
liberis progenitis, licèt adſint liberi ex primo ma-
trimonio, proprietaris iure ad ſecundum coniugem
4 pertinent. Sponſalitiæ largitates retinentur per hoſce
liberos, qui nati ſunt ex coniugiis, ob quæ largitates
collatæ fuerunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
*in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Aduertit Blaſ. Robles Salzedo *in tract. de repræſent. lib.*2. *cap.*19. *n.*22. hanc legem de tranſverſalium ſucceſſione loquutam non eſſe traheodam ad deſcendentium ſucceſſionem.

5 *Omnis poſteritas ex quocunque ſuſcepta viro*, &c.
Notatur ad hoc, quod ſecundæ nuptiæ non ſolùm
dicuntur quæ ſecundæ ſunt, ſed etiam tertiæ, & vl-
teriores reſpectu præcedentium, vt per Palat. *l.*15.
Tauri, *n.*8. & *ibi* Caſtill. *num.*1. Anton. Gom. *num.*6.
in fine, Sanch. *de matrim. lib.*7. *diſp.*88. *num.*1.

SVMMARIVM.

1 *Lucra quæ mulier ſecundò nubens liberis prioris matrimonij tenetur reſeruare, maritus ad eadem cuſtodienda liberis primi matrimonij obſtringitur, & num.*6.

2 *Dotem, aut donationem propter nuptias à priore coniuge datam, coniuges ſecundò nubentes liberis primi matrimonij reſeruare tenentur.*

3 *Donata ante nuptias, ab vxore binuba in dotem conuerſa, liberis prioris matrimonij propria permanent.*

4 *Patre defuncto, res prioris matrimonij liberis propria per hoſce vindicantur.*

5 *Bona liberis prioris matrimonij propria pater ſecundò nubens non alienat, eorum tamen adminiſtrationem per ſecundas nuptias minimè amittit, & horum diuidendorum licentiam retinet.*

7 *Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias, priuatur ſtatim ipſo iure dominio omnium lucrorum, quæ à coniuge defuncto perceperat, applicanturque communibus liberis, retento ſibi dum vixerit, ſolo vſufructu.*

8 *Pater ob tranſitum ad ſecunda vota non perdit liberorum adminiſtrationem, nec filiorum tutelam, num.*9. *nec priuandus eſt prolis educatione, ſicut mater, num.*10.

11 *Lucra reſeruanda liberis primi matrimonij ad eos pertinent, licèt non fuerint patris hæredes, modò matri vltimò decedenti ſuccedant.*

12 *Filia vbi propter dotem excluditur à ſucceſſione fauore maſculorum, tunc illud, quod vltra dotem debebatur ratione legitimæ, applicatur maſculis.*

13 *Donatio facta patris contemplatione, cenſetur proueniſſe ab ipſo patre, & pater donaſſe videtur.*

14 *Dans pro alio illum repræſentat.*

L. Generaliter cenſemus. V.

Impp. THEOD. & VALENT. AA.
Florentio P. P.

QVæ lucra mulier ſecundò oubens prioris matri- 1
monij liberis reſeruare tenetur, ad eadem cuſto-
dienda liberis primi matrimonij obſtringitur mari-
tus. Dotem, aut donationem propter nuptias à priore 2
coniuge datam coniuges ſecundò nubentes liberis
primi matrimonij reſeruare tenentur. Res ante nuptias 3
donatæ io dotem ab vxore binuba conuerſæ, liberis
prioris matrimonij propriè permanent. Patre defun- 4
cto, res prioris matrimonij liberis propriæ per hoſce
vendicantur. Bona liberis prioris matrimonij propria 5
pater ſecundò oubens non alienat, eorum tamen ad-
miniſtrationem per ſecundas nuptias minimè amittit,
& horum diuidendorum liceotiam retinet. Colligunt
ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.* &
*tom.*7. *repet.* Ioan. Nicolaus.

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius 6
partem, ex hoc text. deſumunt Ant. Gom. *l.*14. *Tauri*,
*num.*4. vbi ait quod ſicut mater tranſiens ad ſecunda
vota, tenetur reſeruare filiis primi matrimonij bona,
quæ habuit à marito, vel ex ſucceſſione alicuius filij,
ita pater tranſiens ad ſecunda vota, tenetur reſeruare
filiis primi matrimonij bona, quæ habuit ab vxore,
vel ex ſucceſſione alicuius filij: idem per hunc text.
tenent Boër. *deciſ.*87. *n.*2. Cald. Pereira *de nominat.*
*emphyt. quæſt.*14. *n.*39. D. Barboſ. *in l.*1. *in princ. part.*1.
*n.*162. *verſ. quod poſtea, ff. ſoluto matrim.* Gutier. *pract.*2.
*quæſt.*95. *n.*3. Ioan. Garc. *de coniugali acquæſtu*, *num.*9.
Farinac. *fragm. crimin. part.*2. *lit. M*, *num.*405.

Dominium autem rerum, &c.] Notatur ad hoc, 7
quod coniux tranſiens ad ſecundas nuptias priuatur
ſtatim ipſo iure domioio omnium lucrorum, quæ à
coniuge defuncto perceperat, applicaturque commu-
nibus liberis, retento ſibi dum vixerit ſolo vſufru-
ctu, vt per Sanch. *de matrim. lib.*7. *diſp.*89. *n.*2. *verſ.*
& *priuatur ſtatim.*

Negotia verò liberorum, &c.] Notatur ad hoc, 8
quod pater ob tranſitum ad ſecunda vota non perdit
liberorum adminiſtrationem, vt per Boër. *deciſ.*266.
*num.*1. Anton. Gom. *l.*14. *Tauri*, *n.*15. Sanch. *de ma-*
*trim. lib.*7. *diſp.*88. *n.*12. vbi ratiooem præſtat, quia hu-
iuſmodi adminiſtratio conceditur ſibi ratione vſuſ-
fructus, quem in his bonis habet, & adhuc tunc cum
ſecunda coniugatus retinet, *l. fin. C. de bonis matern.*
inde eſt vt retineat etiam legitimam adminiſtratio-
nem; quod ſecus in fœminis tenet, quæ vtpote lexio-
tes, ac iudicij ſtabilitate deſtitutæ, ſæpiùs nuptiarum
nouarum

noſtrarum amore captæ, non ſolùm res filiorum, ſed etiam vitam addicunt, vt ait text. *in l. lex quæ tutores, C. de adminiſtr. tutor.* vide Gutier. *de tutelis, part. 1. cap. 9. num. 22. in princip.* vbi tenet patrem legitimum adminiſtratorem filiorum, licèt aliud contrahat matrimonium, non tamen amittere prædictam adminiſtrationem legitimam, quia in eo ceſſat ratio prohibitionis, quæ in matre adeſt, & militat: cùm animus viri præſumatur conſtantior, & firmior, & non ſubjicitur fœminæ, ſicut ipſa ſubjicitur viro.

9 Vnde patrem ſecundò nubentem non amittere filiorum tutelam, tradunt Boër. *d. deciſ. 266. n. 2.* Baëz. *de decim. tutor. cap. 4. n. 51.* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. lib. 2. §. 12. num. 36.* Pinel. *in l. fin. C. de bonis mater.* Marienſ. *l. 3. gloſſ. 2. n. 10. tit. 1. lib. 5. nouæ Recop.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 29. princ. n. 14.* Gutier. *d. n. 22. poſt princip.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 88. num. 12. in fine,* vbi
10 *num. 20.* ſubdit patrem ſecundò nubentem non eſſe priuandum educatione prolis, ſicut matrem.

§. In his autem.

11 Lucra reſeruanda liberis primi matrimonij pertinent ad eos, licèt patris hæredes non fuerint, modò matri vltimò decedenti ſuccedant. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

12 *Liberis communibus ſeruare,* &c.] Notatur ad hoc, quod vbi filia propter dotem excluditur à ſucceſſione fauore maſculorum, tunc illud, quod vltra dotem debebatur ratione legitimæ, applicatur maſculis, vt per Surd. *de aliment. tit. 9. quæſt. 25. num. 13.*

13 Notatur etiam ad hoc, quod donatio facta patris contemplatione, cenſetur ab ipſo patre proueniſſe, & patet videtur donaſſe, vt per Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 16. n. 1.* Sim. de Prætis *de interpret. vlt. volunt. lib. 1. interpr. 2. dub. 2. ſolut. 6. n. 2. & 3.* quos &
14 alios refert Surd. *deciſ. 322. n. 54.* vbi citat Bald. in præſenti, dicentem quod dans pro alio illum repræſentat.

SVMMARIVM.

1 *Liberi prioris matrimonij, modò non ingrati, acquirunt lucra legalia ob parentum ſecundas nuptias, & num. 3. Qualis ingratitudo filiorum exigatur vt huic reſeruationi locus non ſit, & quis tunc ſuccedat, remiſſiuè num. 4.*

2 *Coniuges matrimonia non iterantes poſſunt nuptiarum lucra liberè conſumere, non conſumpta liberi ex illis matrimoniis, quorum intuitu lucra ſunt acquiſita, vendicant.*

Avth. Hæres.

1 Liberi prioris matrimonij, modò non ingrati, lu-
cra legalia ob parentum nuptias ſecundas acqui-
2 runt, & ſibi reſeruant, *in princ.* Coniuges matrimo-
nia non iterantes poſſunt nuptiarum lucra liberè con-
ſumere, non conſumpta liberi ex illis matrimoniis,
quorum intuitu lucra acquiſita ſunt, vendicant, *in*
§. illud. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1.*
num. 1. ſup. hoc tit.

Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem
3 ex hoc textu deſumunt Boër. *deciſ. 185. n. 9.* vbi quod
proprietatem lucri ex pacto prouenientis, quam perdit
tranſiens ad ſecunda vota, vendicare poſſunt filij, etiamſi non ſint hæredes parentum. Anton. Pichard. *in l. ſi arrogator, n. 37. ff. de adopt.* Blaſ. Robles Salzedo *in tract. de repræſentat. lib. 3. cap. 15. n. 16.* Cald. Pereira *de poteſt. elig. cap. 17. n. 33.* vbi quod filiis ſecundò nubentis lucra prioris matrimonij debent conſeruari, etſi parenti ad ſecundas nuptias conuolanti hæredes eſſe non poſſint. Pinel. *in l. 1. Cod. de bonis matern. p. 1. num. 38.* vbi ait in hoc textu diſponi, vt liberi, quibus lex certum lucrum defert ex bonis parentis, poſſint illud accipere, etiamſi hæredes parentis eſſe nolint, quia non defertur iure hæreditario, nec offenditur regula *l. 1. ff. de acquir. hæred.* ſubditque textum non agere de lucro non agnito tranſmittendo, latè Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 89. n. 25.* vbi per hunc text. tenet quod coniux ſuperſtes tranſiens ad ſecunda vota tenetur filiis reſeruare bonorum proprietatem, quæ à defuncto coniuge acquiſiuit, quamuis filij non ſint hæredes coniugis defuncti, eo quòd hæreditati renuntiauerint, & hoc niſi filij repellantur à ſucceſſione ratione ingratitudinis: & hoc eſſe verum affirmat, quamuis renuntiatio iureiurando firmata ſit, ſubditque nec eſſe locum huic reſeruationi quando filij alia ratione incapaces eſſent, vt ſi profeſſi eſſent in Ordine Minorum.

Niſi fuerint ingrati, & probetur ingratitudo.] 4
Qualis autem ingratitudo filiorum exigatur, vt huic reſeruationi locus non ſit, & quis tunc ſuccedat? vide Guillelm. Bened. *in cap. Raynutius, de teſtament. verb. & vxorem, deciſ. 5.* vbi de ſucceſſione ab inteſtato, *n. 84.* Ioan. de Garronibus *in auth. ex teſtamento, ſup. hoc eod. tit. notab. 11. & 12. num. 60. cum ſeqq.* in noua edit. quos refert Sanch. *d. lib. 7. diſp. 89. n. 25. in fine.*

Avth. Vxore mortua.

Lucra dotis, & donationis propter nuptias omninò 1
ſunt reſeruanda liberis illius matrimonij, matrimonio morte, vel diuortio ſoluto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Hie- 2
ron. de Laurent. *Auenionenſ. deciſ. 45. num. 10.* Fab. de Anna *controu. 74.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier ſecundò nubens marito plus tribuere nequit, quàm vni ex liberis, & loco legitimæ, bonum parentibus relinquere licet, ac plura relicta corruunt, & num. 2. 3.*

4 *Nouerca quod concurrat cum filiis vſque ad ſupplementum legitimæ, procedit etiam quod filius ſupplementum non peteret, & quod defertur filiis, & aufertur coniugi, confunditur cum legitima, quæ antea non erit per filios detrahenda, num. 5.*

6 *Filium detrahere primò ſuam legitimam, & deinde reliquorum bonorum debere fieri diuiſionem.*

7 *Filia renuntians hæreditati patris, non videtur renuntiare iuri, quod poſtea ſibi competit ex hac l. ſcil. vt poſſit auocare dotem inofficioſam à matre datam, & lucra ibi delata accipere.*

8 *Mater quando donat filio Clerico ex ſecundo matrimonio, nihil poteſt quæri patri.*

9 *Mulier tranſiens ad ſecunda vota non poteſt ſecundo viro relinquere pluſquàm vni ex nepotibus ex filio.*

10 *Minor pars data filio, quam nequit excedere, relicta ſecundo viro, eſt computanda, penſatis non ſolùm quæ filius habuit in teſtamento parentis, ſed etiam quæ ab ipſo ſuperſtite habuit.*

11 *Mulier tranſiens ad ſecunda vota, ſi plus relinquat viro, quàm vni ex filiis, cui minùs reliquit, illud ſolùm vlterius erit irritum.*

12 *Relictum ſecundæ vxori vltra modum huius legis an ſit vnà cum fructibus reſtituendum.*

13 *Intellectus legis hac edictali 6. C. de ſecund. nupt.*

14 *Mater tranſiens ad ſecundas nuptias, ſi legitimè caueat, rerum mobilium percipit commoda, res autem immobiles licitè non alienat. In rebus mo-*

bilibus in aſtimationem deductis, ſatisdatione præſtita vſumfructum habet, num.15. ſi præſatorum mobilium nomine ſatiſdare non vult, nec ſatisdationem præſtare poteſt, facultas ſatiſdandi conuertitur ad hæredes, eo fine vt pro æſtimatione mobilium facta vſuras, aut penſiones ſoluant, num. 16. ſi hæredes ſatiſdationem præſtare non poſſunt, res apud vxorem eum tacita bonorum hypotheca remanent, num.17.

18 *Annonæ ciuiles, remiſſiuè.*

19 *Redditus annui computantur inter bona immobilia.*

20 *Peritis in arte vbi quid mandatum, eorum iuramento declarari debet.*

21 *Æſtimatio poteſt probari per peritos aſſumptos à iudice.*

22 *Mulier, vel maritus tranſiens ad ſecunda vota, non poteſt aliquo modo alienare bona immobilia, quæ habuit à primo marito: ſi verò ſint mobilia, debet fieri eorum æſtimatio per arbitros electos à partibus, & præſtari ſatiſdatio de reſtituendo.*

23 *Pater tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur cautionem præſtare de bono vſu aduentitiorum, quorum habet vſumfructum.*

24 *Mulier ſecundò nubens, & dotem à filiis primi matrimonij repetens, an teneatur ipſis filiis cauere de dote, aut ſaltem maritus ſecundus.*

25 *In æſtimatione & valore alicuius rei mobilis vbi dubium vertitur, committendum id officialibus, & perſonis, quæ veriſimiliter de eo poſſunt cognoſcere.*

26 *Æſtimatores bonorum vbi non fuerint deputati de publico, debent nominari à partibus.*

L. Hac edictali, VI.

Impp. LEO & ANTHEMIVS AA. *Erythrio P.P.*

1 MVlier ſecundò nubens marito plus tribuere nequit, quàm vni ex liberis, & loco legitimæ horum parentibus relinquere licet, ac plura relicta corruunt.
2 Vel ſic. Coniux tranſiens ad ſecunda vota, non poteſt vllo titulo in ſecundum coniugem transferre plus, quàm reliquerit vni ex filiis primi matrimonij, cui minus reliquerit, & quod vltrà reliquerit, non valet, ſed inter liberos æqualiter diuiditur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup. hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.54.* Giph. *tom.1. pag.379. & tom.7. reper.* Steph. Bertrand.

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, multiſque exornant Alphan. *collect.1.* vbi plures refert Doctores ex antiquioribus, Creſcent. *deciſ.4.* aliàs 273. *de donat.* Rota Auenion. *diuerſ. deciſ.93.* Put. *deciſ.1. lib.2.* Hippol. Riminald. *conſ.406. lib.4.* Magon. *deciſ.107.* Theſaur. *deciſ.170.* Fachinæ. *controuerſ. lib.3. cap.66.* Brunot. à Sole *in locis communib. verbo Verba 15.* Vincent. de Franchis *deciſ.318.* Garc. Maſtrill. *Sicil. deciſ.175. per tot.* Franciſc. de Ponte *conſ.35. lib.1.* Franc. Roman. *in different. iuris Saxonici, part.2. differ.47. fol.393.* Petr. Pech. *in tractat. de teſtament. coniug. lib.2. cap.10.* Viu. *lib.2. opin.319.* aliàs *tom.1. commun. lib.5. tit.4. n.6. pag.709.* Bellacomb. *ibidem, num.7.* idem Viu. *n.51. pag.713. & eodem lib.5. tit.12. ſolut. matrim. n.120. pag.750.* Azeued. *l.1. n.26 col.2. ad fin. tit.2. lib.5. noua Recopil.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſumpt.38. n.31.* latè Ant. Gabr. *comm. tom.3. lib.3. tit. de ſecundis nupt. concl.4.* cum 20. ampliationibus, & 24. limitationibus ad deciſionem huius l. traditis, omnino pro illius vera intelligentia & praxi videndus Anton. Oliban. *de actionib. part.x. lib.1. cap.47.* & Hippol. Montaner. *ibidem in addit.* latè Surd. *de aliment. tit.9. quæſt.1. à princip.* vbi *num.2.* dicit, quod ſi vxor plus ſecundo viro reliquit, quàm filio prioris matrimonij, illud venit cum fructibus reſtituendum: & *num.3.* quod vxor ex cauſa alimentorum non poteſt plus relinquere ſecundo viro, quàm vni ex filiis prioris matrimonij: & *n.4.* quod ſi vxor vſumfructum relinquit ſecundo viro vltra id quod reliquit filio prioris matrimonij, reuocatur: & *num.16.* tradit hanc legem non habere locum quando ſecundo viro inopi aliquid relinquitur in alimenta. Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. collect.3.* Maria *de iuriſdict. part.4. caſu 181.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.197. & cap.300.* Merlin. *in tractat. de legitima, lib.2. tit.1. quæſt.22.* bene Sanch. *de matrimonio, lib.7. diſput.88. num.3.* vbi declarat, latè Arimin. Tepat. *variarum reſolut. tom.2. tit.430. cap.2. & 3.* Caſtil. *controuerſ. lib.1. de vſufructu, cap.2. num.41.* vbi ait diſpoſitionem huius text. procedere tam in fœminis, quàm in viris, Benedict. Ægid. *in tractat. de iure & priuileg. honeſt. art.6. num.17.* vbi tradit hac lege coniugis ſecundas nuptias contrahentis immoderatis largitionibus erga nouum conſortem obuiari, ne noui coniugis excreſcente amore, decreſcant bona in præiudicium liberorum prioris tori, idcirco ſtatutum eſſe ne qui ad ſecundas conuolat nuptias, in nouum coniugem transferre poſſit lucratiuo titulo, ſiue inter viuos, ſiue vltimæ voluntatis actu, vltra portionem vni ex filiis ex priori matrimonio ſuſceptis datam, aut derelictam; & ſi plures ſint filij, nec portio omnium æqualis ſit, minor pars ſpectanda erit, & quod vltra donatum, relictumve coniugi fuerit, liberis accreſcet, ſalua tamen ſemper illis legitima permanente.

Quando conſtat de mente ſtatuentium, cenſetur derogatum huic legi, cùm illius diſpoſitio tanquam iuris poſitiui poſſit tolli, & in totum abrogari, vt in terminis reſoluit Stephan. Gratian. *d. cap.197. n.4. & 5.* ſubdens quod nunquam præſumitur derogatum huic legi, latiùs idem Steph. Gratian. *d. cap.300.* vbi pluribus concluſionibus materiam diſcutit, vbi *num.6.* firmat ſecundam. Quamuis vxor non poſſit relinquere ſecundo viro pluſquam vni ex filiis primi matrimonij, iuxta hanc l. tamen illius diſpoſitio poteſt tolli à ſtatuto, & abrogari, quaſi lex contineat ius voluntarium & poſitiuum, non autem ius naturale, & neceſſarium, & *n.8. cum trib. ſeqq.* aliam tertiam firmat, & probat concluſionem. Statutum non ſolùm poteſt derogare expreſsè huic l. ſed etiam tacitè, cùm ſufficiat quoquo modo apparere de voluntate ſtatuentium, nec enim eſt neceſſaria præciſa & expreſſa derogatio; vnde ſatis dicitur ſublata diſpoſitio huius l. quando datur in totum, vel in parte dos ſecundo viro, ſi vxor decedat cum filiis primi matrimonij, vel in ſimilibus caſibus.

Hæc lex dum habet quod nouerca concurrat cum filiis vſque ad ſupplementum legitimæ, procedit etiam 4
quod filius ſupplementum non peteret, vt per Put. *deciſ.16. lib.2. in correctis.* Et quod defertur filiis ex diſ-
poſitione huius l. & quod aufertur coniugi, confunditur cum legitima, quæ autem non erit hoc caſu per fi- 5
lios detrahenda. Hieron. Gabr. *conſ.13. n.24. lib.2.* Stephan. Gratian. *d. cap.300. n.43.* In terminis huius l. fi-
lius detrahit primò ſuam legitimam, & deinde de reliquis bonis debet fieri diuiſio, iuxta ipſam l. Rot. 6
Auen. *diuerſ. deciſ.95.* Boër[illegible]c.201. *n.4.* Franc. Marc. *quæſt.23. p.2.* Rol. *conſ.62. vol.*[illegible] *conſ.29. vol.4.*

Multis in locis plura de materia huius text. adducit Gaſp. Baëz. *in tract. de non melior. dot. ratione filiab.* & in primis *cap.10. num.73.* reſoluit quod filia renun-
tians hæreditati patris non videtur renuntiare iuri, 7
quod poſtea ſibi competit ex hac l. ſcilicet vt poſſit auocare dotem inofficioſam à matre datam, & lucra ibi delata accipere: & *n.76.* an diſpoſitio huius legis ceſſet quando verſatur fraus, & *cap.13. num.13.* tradit quod diſpoſitio huius legis iubens vt mater ſecundò nubens non poſſit ſecundo marito in dotem dare pluſquam vni ex filiis primi matrimonij, non habet

locum

locum quando filij ſunt naturales, ex ea ratione, quia ibi illud diſponitur non ſolùm in fauorem filiorum, ſed etiam in pœnam ſecundò nubentis, ideo eùm habens naturales, non habeat filios ex primo matrimonio, non poteſt dici ſecundò nubens, neque eſt digna pœnâ, ſed præmio, neque filios afficit iniuria, ſed potius honorat, corrigendo vitam præteritam ornamento matrimonij: & *num.12.in fine* tradit quod hæc lex non habet locum in filiis legitimatis, & *num.26.* reſoluit hanc legem, quæ limitat dotes, non habere locum quando filij ſint adrogati, ſeu adoptati, & *cap.17. n.15.* tenet hanc legem quæ taxat dotes, non habere locum quando dos datur marito benemerito, & *c.19. n.1.* & 2. tenet quod quamuis ex hac l. diſpoſitum ſit vt mater non poſſit dare in dotem ſecundo marito vltra certam ſummam, illa præfinitio non habet locum quando ſecundus maritus accipit pro ſuis, & mulieris liberis naſcituris, quia hæc lex loquitur in dote, quæ conſtituitur marito, & non impedit quominus mater poſſit plus relinquere filiis ſecundi matrimonij, quàm primi; & *num.3.* tradit quod licèt hæc lex reprobet omnes fraudes, ex quibus maior dos aduerſùs legis diſpoſitionem dari poſſit, non cenſetur fraus maiorem dotem conſtituere, ſi ea conſtituatur in fauorem filiorum: & *cap.21. n.5.* quod diſpoſitio huius legis, quæ prohibet mulierem dare ſecundo viro dotem vltra certam ſummam, ſeruanda eſt, etiamſi ante nuptias det dotem, veluti extraneo, & non nomine, vel titulo dotis: & *cap.30.n.5.* teſtatur diſpoſitionem huius legis præfinientis ſummam, quam vxor poteſt dare in dotem ſecundo marito, ſeruandam eſſe etiamſi mulier non det marito, ſed alteri eius amico.

8 *Pater, materve*, &c.] Ergo in vtroque loquitur textus, vt aduertunt Sanchez *d.lib.7. diſp.88. n.3. in fine*, Marta *de iuriſd.part.4.caſu 181.num.13.* vbi *num.15.* reſoluit quod quando mater donat filio Clerico ex ſecundo matrimonio, nihil poteſt quæri patri, & *n.16.* quod ex prohibitione huius legis conſideratur ſola ratio acquiſitionis, quæ fit patri.

9 *Procreatis liberis*, &c.] Nota, quod mulier tranſiens ad ſecunda vota, non poteſt ſecundo viro relinquere pluſquam vni ex nepotibus ex filio, quia hæc lex locum habet quoque in nepote, ſicut in filio, vt per Surd. *deciſ.73. num.11.*

10 *Vltima voluntate relicta, aut data*, &c.] Notatur ad hoc, quod minor pars data filio, quam nequit excedere, relicta ſecundo viro, eſt computanda penſatis non ſolùm quæ filius habuit in teſtamento parentis, ſed etiam quæ ab ipſo ſuperſtite habuit, ita vt ſi filius coniugis ſecundò nubentis conſequutus ſit ab ipſo centum vitæ tempore, & totidem in teſtamento, poterit hic dare poſteriori coniugi ducenta, vt per Sanchez *d.lib.7.diſp.88. ſub num.3.*

11 *Tanquam non ſcriptum*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi mulier tranſiens ad ſecunda vota plus relinquat viro, quàm vni ex filiis, cui minus reliquit, illud ſolum vlterius erit irritum, vt per Sanchez *d. diſp.88. ſub num.3.*

12 *Ad perſonas deferri*, &c.] Vtrùm relictum ſecundæ vxori vltra modum huius legis, ſit vnà cum fructibus reſtituendum? vide latè Surd. *deciſ.171. per tot.* vbi reſoluit cum aliis, quos citat, filios primi matrimonij reuocare cum fructibus quicquid pater reliquit ſecundæ vxori vltra modum huius legis.

13 In gloſſ. *Diuidi*, ibi, *item nota quod hæc lex intelligitur*, &c.] Notatur ad hoc, quod hæc lex intelligitur cùm mulier quæ ſecundò nupſit, liberos habeat, & pactum apponat vt vir lucretur dotem: quod ſi tale pactum non appoſuerit, liberè poteſt omnia bona in dotem dare, & valebit conſtitutio, ſiue datio dotis omnium bonorum in vita, nec reuocabitur per diſpoſitionem *l.hac edictali, infr.hoc eod.* tit. vt per Anton. Gabr. *d.tit.de ſecundis nupt.concl.4. num.52.cum ſeqq.*

Baëz. *de non meliorandis cap.10.n.62.* & *cap.16.n.39.* & 40. Caſtil. *controu.lib.1.de vſufr.cap.2.n.41.*

§. His illud.

Mater tranſiens ad ſecundas nuptias, ſi legitimè ca- 14
ueat, rerum mobilium percipit commoda, res autem
immobiles licitè non alienat. Mater ſecundò nubens 15
in rebus mobilibus in æſtimationem deductis ſatiſda-
tione præſtita vſumfructum habet. Mater in præfato- 16
rum mobilium nomine ſatiſdare non vult, nec ſatiſ-
dationem præſtare poteſt, facultas ſatiſdandi ad hære-
des conuertitur eo fine, vt pro æſtimatione mobilium
facta vſuras, aut penſiones ſoluant. Quod ſi hæredes 17
ſatiſdationem præſtare non poſſint, res apud vxorem
cum tacita bonorum hypotheca remanent. Colligunt
ex Ordin. Doctores citats *in l.1.num.1.ſup.hoc tit.*

Annonarum quoque ciuilium, &c.] De annonis ci- 18
uilibus multa congerit Emman. Mendez de Caſtro *ad
tit.C.de annonis ciuilib.lib.11.* Et per hunc text. reſol-
uit Couar. *var.lib.3.cap.7.num.2.verſ.ſecundò*, annuos 19
redditus inter bona immobilia computari à iure, de
quo Emman. Mendez. *ad d.tit.de ann.ciuil.n.34.*

Interpoſito ſacramento, &c.] Notatur ad hoc, quod 20
vbi aliquid peritis in arte eſt mandatum, ſuo iura-
mento debet declarari, vt per Couar. *lib.2.var.cap.13.
num.4.* Pinel. *in l.1.C.de reſcind. vend. p.3.cap.4.n.3.*
Bellacomb. *tom.1. comm. opin. lib.4. tit.9. de probat.
num.159.pag.495.* Menoch. *de arbitr. lib.1.quæſt.58.
num.4.* Maſcard. *de probat.concl.654.à princ.* vbi quod 21
æſtimatio poteſt probari per peritos aſſumptos à iudi-
ce ad hoc, & eis ab priùs præſtito iuramento de æſtima-
tione ex bono & æquo facienda. Villalob. *comm.opin.
lit.S, num.27.* Emman. Suar. *recept.ſentent.lit.P, n.93.*
Farin. *in praxi crim. p.7. tit.de oppoſit. contra examen
teſtium, quæſt.73.num.96.* vbi *n.99.cum ſeq.* concludit
indiſtinctè verius eſſe non admitti peritorum relatio-
nem ſine iuramento, ſed circa modum iurandi eſſe
differentiam, quia ſi deponunt ſuper re perceptibili
non ſolùm iudicio intellectus, ſed etiam ſenſu corpo-
reo, tunc tenentur iurare de veritate dicenda; ſi verò
deponunt non de re perceptibili ſenſu corporeo, ſed
iudicio intellectus, tunc debet præſtari iuramentum,
non veritatis, ſed credulitatis.

Mobilium verò rerum, &c.] Notatur ad hoc, quod mulier, vel maritus tranſiens ad ſecunda vota, non poteſt aliquo modo alienare bona immobilia, quæ habuit à primo marito; ſi verò ſint mobilia, debet fieri eorum æſtimatio per arbitros electos à partibus, & præſtari ſatiſdatio vt poſt mortem coniugis tranſeuntis ad ſecunda vota reſtituatur illud pretium, & æſtimatio, vel reſtituantur illa bona mobilia, ſi non ſint deteriorata, vel reſtituantur cum æſtimatione damni, vel deteriorationis, vt per Ant. Gom. *l.14.Tauri, n.5.* 22

Qui cauere debent, &c.] Notatur ad hoc, quod pater tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur cautionem præſtare de bono vſu aduentitiorum, quorum habet vſumfructum, vt per Sanch. *de matrim.lib.7. diſp.88. n.35.* vbi citat Pinel. *in l.1.p.2.n.31.* & *75. C.de bonis mater.* Matienſ. *l.3.gloſſ.2.n.16. tit.1.lib.5.nouæ Recop.* 23

Sed quid ſi mulier ſecundò nubens, & dotem à filiis primi matrimonij repetens, teneatur ipſis filiis cauere de dote conſeruanda, & reſtituenda in caſibus à iure expreſſis, iuxta hunc text. aut ſaltem maritus ſecundus teneatur? vide Boër. *deciſ.209.per tot.* 24

Quos vtraque pars, &c.] Notatur ad hoc, quod quando vertitur dubium ſuper valore, & æſtimatione alicuius rei mobilis, committitur officialibus & perſonis, quæ veroſimiliter de eo poſſunt ſcire & cognoſcere, & pretium declarare, vt per Ant. Gom. *tom.2. var.cap.9. num.5.in fine.* 25

Notatur etiam ad hoc, quod æſtimatores bonorum vbi non fuerint deputati de publico, à partibus nominari 26

nari debent, attento iure nouiſſimo huius text. vt per Valaſc. *de partitionib. cap. 9. num. 2.* vbi ſubdit hoc ius nouiſſimum eſſe de ſtylo Regni Caſtellæ, ſecundùm Ayoram *in ſimili tract. cap. 3. col. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Pro auro intuitu donationis propter nuptias promiſſo à marito, ſi aurum in mariti ſubſtantia non extat, heredes cautionem vſurarum nomine præſtant.*
2 *Bona matris nuptias iterantis ſunt obligata liberis prioris matrimonij pro rebus quas intuitu nuptiarum mater à primo marito percipit.*
3 *Parentes nuptias ſecundas intermittentes, de lucris nuptialibus pro libito diſponunt.*
4 *Mulieris ſecundò nubentis bona ſunt tacitè obligata pignori pro reſtituendis filiis prioris mariti arrhis, & donationibus, quas ei prior maritus dedit: in obligatione tacita veniunt bona futura, n. 5.*

AVTH. Sed ſi aurum.

1 PRo auro intuitu donationis propter nuptias promiſſo à marito, ſi aurum in mariti ſubſtantia non extat, hæredes cautionem vſurarum nomine præ-
2 ſtant, *in princip.* Bona matris nuptias iterantis ſunt obligata liberis prioris matrimonij pro rebus quas intuitu nuptiarum mater à primo marito percepit, & hæc vendicare liberi prioris matrimonij poſſunt, *in*
3 *§. omnibus videlicet.* Parentes nuptias ſecundas intermittentes, de lucris nuptialibus pro libito diſponunt, & diſpoſitione paterna circa ea ceſſante, omiſſa, aut repudiata hæreditate, lucra nuptialia vendicare poſſunt, *in §. ſin verò liberorum.* Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
4 *Tanquam ſi iure pignoris, vel hypotheca,* &c.] Notatur ad hoc, quod mulieris ſecundò nubentis bona ſunt tacitè obligata pignori pro reſtituendis filiis prioris mariti arrhis, & donationibus, quas ei prior maritus dedit, vt per *l. Hiſp. 26. tit. 13. p. 5.* vbi *gloſ. 5.* Neguzant. *de pignorib. p. 2. membr. 4. n. 80. & 165. & p. 5. membr. 1. num. 5.*
5 Notatur etiam ad hoc, quod in obligatione tacita legali veniunt bona futura, vt per Neguzant. *d. p. 2. membr. 4. num. 11.* Surd. *deciſ. 163. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Filius tranſmittit ad deſcendentes ius vendicandi lucrum donationis nuptialis, excluditque aſcendentes, & collaterales, & num. 2.*
3 *Ad filios quæ pertinent tanquam filios, tranſeunt ad nepotes iure repræſentationis.*
4 *Filius qui debebat habere partem donationis propter nuptias, ſi moriatur relictis filiis, mater poteſt eligere filium, vel nepotem, vel ex nepotibus alterum, aut inter filios quem voluerit.*

L. In quibus. VII.

Imp. ZENO A. *Sebaſtiano P. P.*

1 FIlius tranſmittit ad deſcendentes ius vendicandi lucrum donationis nuptialis, excluditque aſcendentes, & collaterales. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
2 Benè Sarmient. *ſelect. interpret. lib. 1. cap. 4. num. 4.* ex hoc textu colligit, quod mortuo filio eius filij hoc ius proſequi poſſint, hinc inferens, huiuſmodi lucrum non in pœnam, ſed ob id, quod intereſt, ratione naturali eſſe inductum, quia ſi eſſet mera pœna ratione iniuriæ, non tranſiret ad hæredes; hinc etiam deſumens, quod ſilentium filij etiam vſque ad mortem non tollit ius ſibi competens: quod non eſſet ſi reſpiceret vindictam, vel pœnam, &c.

Infert etiam Tiraquell. *de iure primogen. quæſt. 40. num. 41. & 87.* ad quæſtionem patrui & nepotis, vt latiùs oſtendam *ad l. ſi unis 8. infra, hoc eod. tit.* Et ex hac lege notat Martin. Laudenſ. *in tract. de primogenitura, quæſt. 38.* quod ea quæ pertinent ad filios tanquam filios, tranſeunt ad nepotes iure repræſentationis, prout eum refert Blaſius Robles Salzed. *in tract. de repræſentat. lib. 15. num. 2.* vbi *num. 15.* procedere ait tantùm in bonis, de quibus agit, & in quibus filius admittitur, non ſimpliciter vt filius, ſed vt filius hæres: ſed poſtea exiſtimat; quod tempore quo lata fuit hæc lex, filij non admittebantur, niſi eſſent hæredes matris, quod multis pòſt annis fuit moderatum *in auth. hæres, inf. hoc eod. tit.* 3

Eligendi videlicet quos voluerint, &c.] Notat Roder. Xuar. *in titul. de arrhis, num. 69. verſic. certè, in medio,* textum in præſenti loqui in caſu in quo mulier tenetur reſeruare filiis primi matrimonij donationem propter nuptias, quam ipſa lucrata eſt: quod ſi filius, qui debebat habere partem illius donationis, moriatur filiis relictis, mater poteſt eligere filium, vel nepotem, vel ex nepotibus alterum, & hoc ſecundùm vnum intellectum, vel ſecundùm alium ipſe filius præmoriens poteſt inter filios eligere dicendo, Domina mater portionem illam, quam vos debetis mihi reſtituere, reſtituatis filio meo prædilecto, quem eligo; & in hoc ſecundo intellectu reputari mirabilem iſtam legem aſſerit, & ſic licèt portio ſua pertineat ad filios ſuos, vt hic dicit text. tamen poteſt eligere vnum ipſe, ſiue mater. 4

SVMMARIVM.

1 *Lucra debita ob ſecundas nuptias liberis prioris matrimonij per parentes mortuos ante terminum, quo deferebantur, tranſmittunt defuncti liberi ad ſuos deſcendentes.*
2 *Filius mortuus ante patrem, aut matrem, aut etiam ante ſecundas nuptias alterius parentis ſuperſtitis, tranſmittit ad nepotes portionem lucri, quod ſibi erat proventurum ex futuris illis nuptiis, ſi ad eas vſque vixiſſet, nec quicquam ex ea portione obtinent patrui.*
3 *Succeſſio patrui, aut nepotis, vltra admittenda, & num. 4. ceſſante proviſione poſſeſſorum, & coniugum ſecundò non nubentium, quoad lucra nuptialia locum eſſe in ſucceſſione liberorum proviſioni legis, num. 5.*
6 *Alienatio prohibita illam etiam continet, quæ fit prætextu teſtamenti.*
7 *Alienandi verbum includit hæredis inſtitutionem, quando de ea fit mentio, remiſſiuè.*
8 *Alienationis nomine venit inſtitutio hæredis, etiam verbis generalibus facta.*

L. Si quis prioris. VIII.

Imp. IVSTIN. A. *Menna P. P.*

LVcra debita ob ſecundas nuptias liberis prioris matrimonij per parentes mortuos ante terminum, quo deferebantur, tranſmittunt defuncti liberi ad ſuos deſcendentes. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

Tiraquel. *de iure primogen. quæſt. 40. num. 41.* dicit quod in hoc text. filius mortuus ante patrem aut matrem, aut etiam ante ſecundas nuptias alterius parentis ſuperſtitis, tranſmittit ad nepotes portionem lucri, 2
quod

quod erat ſibi prouenturum ex futuris illis nuptiis, ſi ad eas vſque vixiſſet, nec quicquam ex ea portione obtinent patrui: & hanc deciſionem infert ad quæſtionem patrui & nepotis, prout etiam *ibid. num.* 87. quæ adeò controuertitur à Doctoribus, vt non ſolùm dubia videatur eius deciſio, ſed etiam dubium ſit quæ ſententia inter eos ſit communior, & ſæpe in litibus occurrentibus armorum potius vi, quàm peritorum ancipiti iudicio rem deciſam fuiſſe, teſtatur Iuſt.Lipſ. *de monitu & exemplis, lib.2.cap.4. monitu* 3.

3 Vna ſententia tenet in maioratibus repræſentationem eſſe admittendam, ac per conſequens nepotem præferendum patruo, & hanc tuentur Ordin.Reg.Luſitan. *lib.4. tit.* 100. *in princ.* Oldrad. *conſ.*224. *incip. Iſta ſunt allegationes*, Anton. Gom. *l.*40. *Tauri, ſub n.*65. Couarr. *pract. cap.*38.*n.*6.*verſ. etenim, & n.*18. *verſ. quid ſi dixeris*, Humad. *l.*2. *num.*3. *tit.*15. *part.*2. Molin. *de primogen.lib.*3.*cap.*6.*n.*2.*cum ſeqq.& à n.*24. Mench. *de ſucceſſ.creat.* §.27.*n.*20. Salazar *de vſu, & conſuet. cap.*12.*num.*57. Perez *l.*1.*verſ.ex qua ratione, tit.*2.*lib.*5.*Ordin.Luſit.* Iacob.de Saa *in tract.de primogen. n.*16. Marienſ. *leg.*5.*gloſſ.*1.*n.*1.2.*&* 6.*tit.*6.*lib.*5. *nona Recop.* Mench. *de præſumpt. lib.*4. *præſumpt.*93. *n.*14.*cum ſeqq.& conſ.*124.*n.*81.*& conſ.*357. *num.*21. Spin. *in ſpeculo teſtam.gloſſ.*1.*princ. num.fin.* Magon. *Lucenſi deciſ.*19.copioſè Emman.Coſta *in quæſt.de patruo, & nepote*, Ioan Lecerier *de primogen. lib.*1.*q.*25. *&* 26.Fachinæ.*controuerſ.iuris lib.*6.*cap.*2. Ant.Chioff. *conſ.*7. *per tot.lib.*1. Ioan. Vincent. Honded. *conſ.*63. *per tot.lib.*2. Pichard. *in tract.de repræſentat. ſub tit.de hæredit. quæ ab inteſtato*, §.3.*n.*14. Caſtill. *controuerſ. lib.*1.*cap.*20. *n.*2.*cum ſeqq.& lib.*3.*cap.*19.*n.*104.*cum ſeqq.* Blaſ.Robles Salzed. *de repræſentat.lib.*2.*cap.*15.

4 Alia ſententia ex diametro præcedenti contraria tenet repræſentationem non habere locum in ſucceſſione maioratus, ac per conſequens patruum præferendum eſſe nepoti, ſtando in regulis ordinariis eiuſdem ſucceſſionis, dum aliud ex diſpoſitione legis, ſtatuti, aut conſuetudinis, ſeu hominis non fuerit legitimè deprehenſum, quam quidem tuentur Oldrad. ſibi contrarius *conſ.*94. incip. *Eleganter, col.*5. *verſ. amplius*, Emman.Coſta *de ſucceſſ. Regni Portugaliæ, p.*1.*à n.*20. & *p.*2. *à num.*24. Gam. *deciſ.*174. *num.*5.*& deciſ.*307. *num.*16. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.*50. *n.*30.*& conſult.*171.*n.*17. Cald.Pereira *de nomin.emphyt.quæſt.*17. *n.*24.*& quæſt.forenſ.lib.*1. *quæſt.*19.*num.*20. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo filius, num.*72. Molin. *de Iuſtit. tract.*2.*diſp.*626.*num.*11.*& diſp.*630.*cum ſeq.* Cardin. Mantic. *de coniect.vlt. volunt.lib.*8. *tit.*9.*n.*10.

§. Illud etiam.

5 Ceſſante prouiſione poſſeſſorum, & coniugum ſecundò non nubentium quoad lucra nuptialia, locus eſt in ſucceſſione liberorum prouiſioni legis. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*

§. Certum eſſe.

6 Alienatio prohibita illam etiam continet quæ fit prætextu teſtamenti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*

7 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Thoming. *deciſ.*14. Surd. *de aliment.tit.*8.*priuileg.*38. *num.*11. vbi quod alienandi verbum includit hæredis iuſtitutionem, quando de ea fit mentio permiſſiuè, & *deciſ.*124. *num.*1. vbi plores in idem citat Doctores, & *numeris ſeqq.* tam bene declarat, Cald. Pereira *de reſol.emphyt. cap.*5.*num.*42.

8 Notari ſolet ad hoc, quod alienationis nomine venit inſtitutio hæredis, etiam verbis generalibus facta, vt per Ruin. *conſ.*112.*n.*10. *lib.*2.*& conſ.*122.*num.*12. *lib.*3. Anguiſ. *conſ.*81.*n.*15. Menoch. *conſ.*1130.*n.*19. *verſ.& verè pro allegato, & n.ſeq.* Peregrin. *de fideicom. art.*40.*in* 3. *difficult.n.*57.*&* 59. *verſic.non obſtant contraria*, quos refert Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.*593.*n.*34.

SVMMARIVM.

1 *Hæredem generaliter inſtituens, lucra nuptialia prioris matrimonij transferre non præſumitur.*
2 *Liberi adeuntes pro parte hæreditatem parentum nuptias iterantium, lucra nuptialia alienata reuocare non poſſunt.*
3 *Pater alienando omnia bona, filiis lucra matrimonialia reſeruaſſe præſumitur.*
4 *Ob lucra debita liberis prioris matrimonij contemplatione nuptiarum, quas celebrant parentes, horum bona ſunt liberis tacitè hypothecata: ſicut bona matris, ita patris nuptias iterantis obligata ſunt liberis pro lucris conſeruandis, ac etiam pro aliis bonis à matre, maternave linea ad filium tranſlatis, num.* 5.
6 *Pater, cui per eius vxorem relictus fuerat vſusfructus omnium bonorum, ſi cœpit malè verſari, alienando, & conuolando ad ſecunda vota, an cogatur facere inuentarium.*
7 *Bona quæ filij ex materna ſubſtantia, vel linea materna prouenerint, pater reſeruare tenetur. Quis autem dicatur de linea paterna, remiſſiuè num.* 8. *Idem eſt dicere de linea paterna, & de paterna parte, num.*9.
10 *Ad remouendum Patrem ab adminiſtratione, & ad obliganda bona, & reddendam rationem, exigitur dolus, nec ſufficit culpa; ad eum verò remouendum, negligentia, & culpa ſufficit.*

Avth. Nunc autem.

Hæredem generaliter inſtituens lucra nuptialia 1
prioris matrimonij transferre non præſumitur,
in princ. Liberi adeuntes pro parta hæreditatem pa- 2
rentum nuptias iterantium, lucra nuptialia alienata
reuocare non poſſunt, *in* §.*talem verò*. Colligunt ex
Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*

Notari ſo let hic text. ad hoc, quod pater alienando 3
omnia bona, præſumitur filiis lucra matrimonialia reſeruaſſe, vt per Alciat. *de præſumpt.regul.*1.*præſumpt.*5. Menoch. *in ſimili tract.lib.*3. *præſumpt.*20.*n.*1.

§. In illo.

Ob lucra debita liberis prioris matrimonij con- 4
templatione nuptiarum, quas celebrant parentes, ho-
rum bona liberis ſunt tacitè hypothecata. Sicut bona 5
matris, ita patris nuptias iterantis obligata ſunt liberis pro lucris conſeruandis, ac etiam pro aliis bonis à matre, materna ve linea ad filium tranſlatis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*num.*1. *ſup.hoc tit.*

Vide Couarr. *variarum lib.*1.*cap.*8. *n.*6. *verſ. eſt & alia*, vbi tradit quod pro conſeruatione rerum aduentitiarum, vel pretij ipſarum, habet filius tacitam hypothecam aduerſùs bona patris. Neguzant. *de pignorib.part.*2.*membr.*4. *à n.* 19. Anton.Gom. *l.*14. *Tauri, n.*5. vbi tenet quod pro ſecuritate bonorum, quæ filiis primi matrimonij debent reſeruari, omnia bona ipſius parentis tranſeuntis ad ſecunda vota ſunt tacitè per legem eis obligata: vbi etiam dubium excitat & reſoluit, ſi talis mater de facto alienauit prædicta bona, quæ tenebatur reſeruare, ſtatim amittat illa, & filij prioris matrimonij poſſint in vita eius auocare, & petere à poſſeſſoribus. Pinel. *ad l.*1. *C. de bonis matern. p.*2.*n.*31. vbi quod patre tranſeunta ad ſecundas nuptias, bona eius obligantur liberis prioris matrimonij pro iis, quæ reſeruare is tenetur.

Pater,

6 Pater, cui per eius vxorem relictus fuerat vſusfructus omnium bonorum mobilium, & immobilium, ad quem tamen vſusfructus de conſuetudine non ſpectabat, ſi cœpit malè verſari alienando immobilia, & conuolando ad ſecunda vota, an cogatur facere inuentarium? vide Boër. *deciſ.71.per tot.*

7 *Materna linea*, &c.] Notatur ad hoc, quod illa bona, quæ filiis ex materna ſubſtantia, vel linea materna prouenerint, pater reſeruare tenetur, vt per Boër. *deciſ.192. num.5.*

8 Quis autem dicatur de linea paterna, aut materna,
9 vide Bartol. *conſ.10. Viſo ſtatuto*, quem refert Tiraq. *de retractu lign. §.1. gloſſ.9.n.3.in fine.* Aduerte idem eſſe dicere de linea paterna, & de paterna parte, Rot. *in Mediolanenſi iuriſpatronatus*, 28. *Nouembris* 1619. coram R. P. D. Pirouano, impreſſa per Viuian. poſt ſuam praxim iuriſpatron. *deciſ.71.num.3.* & in eadem coram eodem 30. Octobris 1617. apud eundem *deciſ.73. num.4.* Lineæ appellatione qui contineantur, vide poſita per me *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. appell.135.*

10 In gloſſ. *Ius hypotheca*, ibi, *niſi ipſe ſuſpectus habeatur de fraude*, &c. Aduertit per hanc gloſſ. Pinel. *in l.1. C. de bonis maternis, part.2. num.34.* quod ad remouendum patrem ab adminiſtratione, & ad obliganda bona, & reddendam rationem, exigitur dolus, nec ſufficit culpa; ad remouendum verò patrem ſufficit negligentia, & culpa.

SVMMARIVM.

1 *Coniuges ſecundò nubentes quod vltra quantitatem lege præſcriptam dant ſibi mutuò quocunque prætextu, nullum effectum habet. Datum vltra debitum legale ſecunda coniugi, & relictum inter liberos vtriuſque matrimonij, in capita diuidendum eſt, num.2. Illud plus datum haberi tanquam non ſcriptum, neque relictum, aut datum, vel donatum, & dari debere filiis primi matrimonij, & inter eos ſolos diuidi, & ſic totum illud, quod plus fuit datum, vel relictum vitrico, aut nouercæ, aut eorum filiis, deuolui ad filium, vel filios primi matrimonij, vt ipſi plus conſequantur, quam vitricus, vel nouerca, num.3.*

L. Quoniam præteritæ. IX.

Idem A. Menna P. P.

1 QVod vltra quantitatem lege præſcriptam coniuges ſecundò nubentes mutuò ſibi quocunque
2 prætextu dant, id nullum habet effectum. Vltra debitum legale coniugi ſecundæ datum, & relictum, inter liberos vtriuſque matrimonij in capita diuidendum eſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. num.1. ſup.hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Boër. *deciſ.201. num.6. in princip.* vbi ſubdit illud plus datum haberi tanquam non ſcriptum, neque relictum, aut datum, vel donatum, & dari debere filiis primi matrimonij, & inter eos ſolos diuidi, & ſic totum illud, quod plus fuit datum, vel relictum vitrico, aut nouercæ, aut eorum filiis, deuolvi ad filium, vel filios primi matrimonij, vt ipſi plus conſequantur, quàm vitricus, vel nouerca.

SVMMARIVM.

1 *Liberi ingrati carent lucris ex ſecundis parentum nuptiis.*
2 *Ingratitudo nocens liberis non conſiſtit in nuda parentum aſſertione, ſed indubitatas probationes exigit.*
3 *Filium ingratum priuari alimentis.*
4 *Ingratitudo plenè, & dilucidis argumentis probanda, ad illamque probandam non eſt deferendum iuramentum in ſupplementum probationis, n.5.*
6 *Ingratitudo non præſumitur, niſi probetur.*

L. Cùm apertiſſimè. X. & vlt.

Idem A. Demoſtheni P. P.

INgrati liberi carent lucris ex ſecundis nuptiis pa- 1
rentum. Ingratitudo liberis nocens non in nuda 2
parentum aſſertione conſiſtit, ſed indubitatas probationes requirit, & exigit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

Ab omni huiuſmodi lucro, &c.] Ex hac generalita- 3
te videtur colligi, filium ingratum priuari alimentis: de quo vide Lara de Corduba *in l. ſi quis à liberis, §.idem iudex, num.5. ff. de liberis agnoſc.* Matienſ. *l.8. gloſ.1.num.29. tit.8.lib.5.noua Recopilat.* D. Barboſ. *in l.1.ff.ſolut.matrim. part.4.num.41.*

Liquidis & indubitatis probationibus, &c.] Nota- 4
tur ad hoc, quod debens ingratitudinem probare, illam plenè & dilucidis argumentis debet probare, vt per Corr. *in memorabilib.verbo ingratitudo 1.* Maſcard. *de probat. concluſ.898. num.18.* vbi *num.19.* hinc de- 5
duci aſſerit, vt ad illam probandam non ſit deferendum iuramentum in ſupplementum probationis, de quo idem Maſcard. *concl.* 1356. aliàs 1363. *num.62.* Seraphin. *de priuileg.iurament. priuileg.33.num.86.*

Notatur etiam ad hoc, quod ingratitudo non præ- 6
ſumitur, niſi probetur; ideo eam allegans debet probare, vt per Maſcard. *d.concl.898.n.1.* De ingratitudine multa ſcripſerunt. Tiraquel. *l.9. connub.n.27. cum ſeqq.* Menoch. *de præſumpt.lib.5.præſumpt.4.n.11.cum ſeqq.* Azeued. *l.2.* ● *.tit.1.lib.1.noua Recopil.* Fr. Emman. Rodet. *quæſt.Regul.tom.3. quæſt.54. art.6.* Flamin. Pariſ. *de reſignat.benefic.lib.6. quæſt.4.n.51.* Fr. Ant. de Gueuara *part.2.montis Caluarij, cap.8.pag.mihi* 189.

Si ſecundò nupſerit mulier, cui (primus) *maritus vſumfructum reliquit.*

TIT. X.

HIc titulus eſt pars ſuperioris, & ſupplerur in hoc, quod in illo deeſt. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia vide Villalob. Bellacomb. & alios *tom.1. communium opin.lib.5.tit.5.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier ſecundò nubens vſumfructum à marito ſibi teſtamento relictum amittit, eo ad liberos prioris matrimonij tranſlato, cum fructibus donatum ante nuptias fructum retinet, quibus priuetur, & quæ amittat conuolans ad ſecundas nuptias, n.2. an ipſo iure, remiſſiuè, num.3.*

L. Si vſumfructum. I.

Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. *ad Tatianum P.P.*

MVlier iterans nuptias vſumfructum à marito 1
ſibi teſtamento relictum amittit, eo ad liberos
prioris

prioris matrimonij tranſlato, eum fructibus donatum ante nuptias fructum retinet. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Bald. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 55.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Quibus priuetur, & quæ amittat mulier ſi conuoler ad ſecuodas nuptias? vide Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 430. cap. 7.*

3 *Amittant.*] An ipſo iure, vide Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num. 116. & ſeq. C. de reuocand. donat.* Rebell. *de obligat. inſtit. part. 1. lib. 1. quaſt. 6. ſect. 6. num. 38.* & citatos per me *de dictionib. vſufrequent. dict. 30.*

SVMMARIVM.

1 *Vſusfructus ea lege conſtitutus vt per ſecundas nuptias pereat, per feſtinationem ad nuptias ſecundas amittitur: conſtitutus autem in dote, aut ante nuptias donatione, non amittitur per nuptias iteratas, & num. 2.*

3 *Vſusfructus an amittatur per tranſitum ad ſecundas nuptias.*

4 *Legatum a marito vxori factum ſi vidualem vitam egerit, vel donec ſecundò nupſerit, amittitur ab vxore ſi ſecundò nupſerit.*

5 *Vxore per maritum ſimpliciter relicta domina, & vſufructuaria, filiis ſolùm eius hæredibus inſtitutis, intelliguntur vxori relicta tantùm alimenta, non verò proprietas, nec etiam vſusfructus. Amplia vt num. 6. 7. & limita vt num. 8. 9.*

AVTH. Hoc locum.

1 Vſusfructus ea lege conſtitutos, vt per nuptias ſecundas pereat, per feſtinationem ad ſecundas nuptias amittitur: conſtitutus autem in dote, aut ante nuptias donatione, per nuptias iteratas non amittitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumunt Alphan. *collect. 299.* Craſſ. *receps. ſentent. §. legatum, quæſt. 14.* Fachinæ. *controu. lib. 5. cap. 47.*

3 Vtrùm vſusfructus amittatur per tranſitum ad ſecundas nuptias, vide Boët. *deciſ. 198.*

4 *Vt ex ſecundis nuptiis intericrit, &c.*] Notatur ad hoc, quod legatum à marito vxori factum, ſi vidualem vitam egerit, vel donec ſecundò nupſerit, amitti ab vxore ſi ſecundò nupſerit, vt per Couarrut. *de ſponſal. part. 2. cap. 3. § 9. n. 13. verſic. nlo quintò*, Villalob. *tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 5. num. 1. pag. 714.*

5 In gloſſ. *Derogari, fin.* ibi, *ſed quid ſi dicas vir, Relinquo eam dominam & vſuariam*, &c. Notatur ad hoc, quod vxore per maritum ſimpliciter relicta domina, & vſufructuaria, filiis ſolùm eius hæredibus inſtitutis, intelliguntur vxori relicta tantùm alimenta, non verò proprietas, nec etiam vſusfructus, vt per Boët. *deciſ. 44. num. 39. & deciſ. 61. n. 3.* vbi quod quando pater facit vxorem vſufructuariam, & maſſariam, extantibus liberis, non habet niſi alimenta, *& deciſ. 194. n. 4. & ſeqq.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, n. 163. C. de reuoc. donat.* Rot. Bonon. *deciſ. 98. n. 1.* Cott. *in memorabilib. verbo vxor, pag. 935.* Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, n. 168. ff. de liber. agnoſc.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 9. tit. 7. n. 5.* Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto, num. 17. in princ.* Craſſ. *in § legatum, quæſt. 24. num. 1.* Gozadin. *conſ. 47. n. 1. & conſ. 94. num. 2. vol. 1.* Anton. Gab. *commun. opin. lib. 5. tit. de vſufructu, concl. 2.* latè Maſcard. *de probat. concl. 1419* aliàs *1416. n. 18.* vbi per hanc gloſſam, quam communiter Doctores ſequi affirmat, tenet quod ſi teſtator reliquit vxorem donnam, dominam & vſufructuariam, prout ſæpe fieri ſolet, liberis hæredibus inſtitutis, vxori alimenta tantùm, non autem vſusfructus debetur, cum præeminentiæ tamen prærogatiua, quam in domibus vxores habere conſueuerunt: & *n. 19.* ampliat vt procedat indiſtinctè in 6
quacunque perſona, cui teſtator vſumfructum legauit, veluti ſi mater, ſoror, vel nurus, auia, & cæteræ huiuſmodi perſonæ liberis hæredibus extantibus fuerint vſufructuariæ relictæ, adhuc enim alimenta ſolùm debentur, ſicut in vxore diximus: & *n. 21.* ampliat etiam 7
vt procedat quamuis filij prioris matrimonij eſſent hæredes inſtituti: & *n. 23.* etiamſi adſint alia verba teſtatoris pleniora, quàm illa vulgaria: & *à n. 25.* limitat 8
diuerſis modis, & præcipuè quoties de contraria teſtatoris volontate appareret, veluti ſi teſtator relinquat vxori totum, integrum, & plenum vſumfructum omnium bonorum, ſine aliqua diminutione: vel ſi adeſſent verba, pleno iure, vel plenariè, vel cum plena & libera adminiſtratione; vel ſi teſtator dixiſſet ſe relinquere liberum omnium bonorum vſumfructum, quia huiuſmodi verba ampliant legatum ad verum & plenum vſumfructum: & *num. 29. & 30.* limitat etiam quando filij morerentur, & quando extranei eſſent hæredes inſtituti, quia tunc vxor plenum haberet vſumfructum. Sim. de Prætis *de interpret. vlt. volunt. lib. 4. ſolut. 5. dub. 10. n. 44. & ſeq.* latè Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 139. num. 2. cum ſeqq.* Brunor. à Sole *quæſt. 48. per tot.* Petr. Greg. *ſyntag. iuris p. 1. lib. 4. cap. 3. de vſufructu, n. 9.* Ant. Queſada *diuerſ. quæſt. iuris c. 14. à princ.* Peregr. *de fideicom. art. 12. n. 28. & 29.* Hieron. Gabr. *conſ. 97. lib. 1. & conſ. 128. lib. 2.* Ioan. Beretta *conſ. 50. lib. 1.* Angel. Matheac. *de legat. & fideicom. lib. 2. cap. 18. n. 7.* Surd. *de aliment. tit. 2. quæſt. 8. & q. 15. & conſ. 218. n. 1. 7. 8. & 11. cum ſeqq.* Gutier. *practic. lib. 3. quæſt. 57. n. 6. cum ſeqq.* Ceuall. *communium contra commun. quæſt. 497. per tot.* latiſſimè Caſtill. *controuerſ. iuris lib. 1. de vſufructu, cap. 45. per tot.*

De dotis promiſſione, & nuda pollicitatione.

TIT. XI.

SVMMARIVM.

1 *Actio non datur ex pollicitatione, etiam fauore dotis. Contrarium num. 2.*

PRomiſſio fit per ſtipulationem, pollicitatio fit nudo ſolius pollicentis conſenſu, pactum fit nudo vtriuſque partis conſenſu. Ex his omnibus naſcitur dotis obligatio. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp. 8. tit. 11. part. 4.* Connan. *comment. iuris lib. 8. cap. 8. à princip.* Alciat. *lib. 1. parerg. cap. 1.* Tiraquell. *ad finem, tit. de retractu conuent. n. 32. cum ſeqq.* Donat. à Fina, Suar. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 6. pag. 717. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. 1. part. 3. num. 12. cum ſeqq. ff. ſoluto matr.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 12. tit. 1. cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 5.* Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom. 2. tit. 454. de dotis promiſſione.*

In gloſſ. rubr. ibi, *& eſt pollicitatio ſolius offerentis promiſſio*, &c. Notatur ad hoc, quod ex nulla pollicitatione, etiam fauore dotis, datur actio, vt per Natt. 1
conſ. 253. num. 5. lib. 2. Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 19.* Cæſ. Coſta *lib. 3. var. ambiguitatum iuris, cap. 22. col. 2.* D. Barboſ. *in d. part. 3. n. 13.* vbi *n. 14.* contrariam ſententiam intelligit de ea pollicitatione, quam quis facit 2

præſenti & tacenti; hæc enim promiſſio attenta figura, pollicitatio eſt, quia continet ſolam promiſſionem offerentis; tamen attenta iuris præſumptione magis pactum eſt, quia præſens & tacens præſumitur conſentire in ſibi fauorabilibus.

SVMMARIVM.

1 *Dos re & genere incerta non poteſt peti ex pacto nudo.*

2 *Intellectus huius textus communior, & magis verus.*

3 *Dotis incerta promiſſio fauore dotis valida.*

L. Fruſtra exiſtimas. I.

Imp. ALEXAND. A. *Claudia.*

1 DOs incerta re & genere ex pacto nudo peti non poteſt. Colligunt ea Ordin. Cyn. Barr. Salicet. Butrig. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 53. verſo*, Sebaſt. Næu, Giph. *tom. 1. pag. 386.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Circa intellectum huius text. & concordiam cum alio *in l. cùm poſt 69. §. gener. ff. de iure dot.* in quo probatur incertæ dotis conſtitutionem valere, maximè laborant Doctores, vt videre eſt per Connan. *comment. iuris lib. 8. cap. 8. n. 4.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 19.* Sarmient. *lib. 8. ſelect. ad l. quidam in teſtamento, n. 11. ff. de legat. 2.* Anton. Gubert. *de dote, cap. 4. num. 1. & 2.* Ioan. Robert. *lib. 4. ſentent. iuris, cap. fin.* Charond. *lib. 1. veriſimil. cap. 17.* Forcatul. *in cupidine Iuriſconſult. cap. 2. n. 9.* Bald. Nouell. *de dote, part. 6. priuil. 11. n. 1.* Ioan. Friderie. de Solis *in ſuo tract. de dote, part. 1. quæſt. 15. n. 13.* Conſtantin. Harmenop. *in promptuario iuris, lib. 4. tit. 8. §. 44.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. cent. 2. caſu 149. n. 36. & de præſumptionib. lib. 1. præſ. 43. n. 7. cum ſeqq. & præſ. 9. n. 3.* Camill. Borrell. *in ſum. decis. part. 3. tit. 5. n. 9.* Nicol. à Salis *in ſuis Siciliment is iuris Ciuilis, pag. 23.* Fornel. *lib. 3. ſelect. cap. 24.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 10. princip. num. 15.* Dominic. Mattuec. *variar. explanat. lib. 3. cap. 93.* Fachin. *controuerſ. iuris lib. 8. cap. 75.* Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 64. n. 13.* Euerard. Bronchorſt. *cent. 3. enantiophanon, cap. 10.* Atumæus *diſp. 15. ad Pandectas, theſi 13.* Ioſeph. Gonzal. *var. quæſt. cap. 4. per tot. & præcipuè num. 9.* Iul. Cæſ. Imbrian. *in l. 1. n. 38. C. de edendo,* Franc. Duaren. *lib. 1. diſp. anniuerſ. cap. 56.* Grammat. *in tract. extenſionum, part. 1. n. 103.* D. Barboſ. *in l. 1. part. 3. n. 47. & 48. ff. ſoluto matrim.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 18. n. 42. cum ſeq.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 12. tit. 12. n. 4. 8. 10. & 13.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 1. tit. de verb. ſignif. reſol. 5. n. 5.* Blaſ. Robles Salzedo *in tract. de repræſentat. lib. 1. cap. 12. num. 38. & ſeqq.* Pichard. *ad §. ſi ſcriptum 17. num. 14. cum ſeqq. Inſtit. de inutilib. ſtipulation.*

2 Ex quibus ille intellectus communior eſt, & magis verus, qui diſtinguit & inter patrem nomine filiæ dotem promittentem, & inter ipſam filiam. Poſteriori caſo propter incertitudinem nulla eſt promiſſio, *l. ſtipulationum 74. l. vbi autem non apparet 75. l. triticum 94. ff. de verb. obligat.* & in his terminis loquitur text. *in præſenti.* Et idem procedit in extraneo dotem promittente, cùm eadem ſit ratio. Priori autem caſu dotis promiſſio vtilis eſt, vt Papinianus reſpondit *in d. §. gener*, ea ratione, quia paternum officium eſt dotare filiam, idque pro modo facultatum ſuarum, & mariti dignitate, niſi de certa quantitate conuentum fuerit. Vnde promiſſio ea iure, & legibus certitudinem accipit, nullus autem legibus dotis præfinitus eſt modus, quo mulier citra conuentionem teneatur; imò poteſt indotata nubere, quod etiam procedit in alia perſona, cui ſit officium docendi, vt loquens de curatore dicit *l. quæro 60. ff. de iure dot.* Et intellectus iſte probatur ex Conſtantino Harmenopulo *citato loco.* Si ſpoponderit mulier, inquit, dotem dare, non adiecta quantitate, aut re certa expreſſa, quæ in dotem detur, inutilis eſt eiuſmodi dotis promiſſio, vtpote cùm poſſit mulier vel viliſſimum quidpiam dotis nomine exhibere. Alia cauſa eſt patris pro filia pollicentis, qui etſi quantitatis dotem non præfinierit, rata tamen eſt, ac valida promiſſio. Hoc enim cùm dicit pater, non ſeſe quamlibet dotem, ſed quæ facultatibus par ſit, daturum indicat. Hactenus Harmenopulus, & ſequuntur Rip. *in dict. l. ita ſtipulatus, n. 18.* vbi Ruin. *in 1. lectur. n. 12. ff. de verbor. obligat.* Alciat. *in d. l. triticum, n. 14.* vbi Hubert. Giph. *n. 7. ff. eod. tit.* Barthol. Socin. *in l. 1. n. 53. verſ. ideo conſidera,* vbi Alciat. *n. 114. & 115.* Camill. Viſitatin. *num. 140.* Cuman. *num. 8.* Zaz. *num. 35.* Cortaſ. *n. 17. ad fin. 1. lectura,* D. Barboſ. *n. 47. & 48. part. 3. ff. ſoluto matrim.* Cotaſ. *in l. qui liberos, n. 179. ff. de ritu nupt.* Baldus *in §. generaliter, num. 6. Inſtit. de legat.* Iacob. Cuiac. *in notis ad libros reſponſorum Papiniani ſuper d. §. gener, pag. 156. ſuper tit. C. de dotis promiſſ. pag. 299.* Connan. Duaren. Gammara, Fachinæ. Ioan. Frideric. Solis, & Nicol. à Salis *citatis locis.*

Iuxta quos diſtinctionis terminos intelligenda eſt 3
illa Doctorum communis opinio indiſtinctè, & generaliter dicentium, promiſſionem dotis incertam fauore dotis valere, vt poſt multos dicunt Bald. Nouell. *de dote part. 6. princ. priuil. 11.* Campeg. *in ſimili tract. quæſt. 80. num. 1.* Conſtantin. Roger. *eod. tract. §. 8. n. 5. & 17.* Afflict. *deciſ. 337. num. 9. & deciſ. 371. per tot.* Peralta *in l. 1. n. 26. ff. de legat. 2.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, num. 19.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 99. n. 6. p. 2.* Menoch. *conſ. 292. à num. 9. lib. 3.*

In ſummar. text. ibi, *duo ſpecialia circa idem non poſſunt concurrere,* &c. Ita Burſat. *conſ. 271. n. 15. lib. 3.* Rimin. iun. *conſ. 428. num. 20. lib. 4.* Tiber. Decian. *conſ. 74. n. 51. lib. 3.* Surd. *conſ. 34. n. 46. lib. 1.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 518. n. 27. & c. 520. n. 10.* Sed verius eſt circa eandem rem duo ſpecialia concurrere poſſe, non ſolùm in dote, in quibus terminis loquitur textus *in præſenti*, ſed in omni materia, *l. ſingularia 15. ff. de rebus cred. l. licet 43. §. 1. ff. de iure dot. l. iure militari, ff. de teſtam. milit. l. facere 10. ff. de teſtam. milit.* (iuxta affirmatiuam litteram, quam nonnulli Codices retinent, & ſequitur Duaren. *ad illum tit. cap. 4.*) *l. ex militari 11. ff. de teſtam. milit. l. ſi quis filio 6. §. irritum, verſ. niſi fortè miles, ff. de iniuſto, rupto, l. eius, §. 1. ff. de teſtam. l. ſi filiusfam. 34. verſ. ſi perſeueraſſet, ff. de teſt. milit. l. vlt. C. ad Senatuſconſ. Velleian. §. ſi ab hoſtibus 6. Inſt. quibus modis ius patr. poteſt. ſolu.* defendunt Ruin. *in l. 1. num. 16.* vbi Pariſ. *n. 54.* Socin. ſen. *n. 52. & 53.* Socin. iun. *n. 218. & 219.* Crot. *num. 93.* Bolognet. *num. 143.* Alciat. *num. 113.* D. Barboſ. *num. 47. part. 3. ff. ſoluto matrim.* Coſtan. *de dote, cap. 9. n. 5. Luſit.* Barthol. Philipp. *de fictionib. p. 5. cap. 4.* Ioan. Vaudus *lib. 2. quæſt. var. quæſt. 4.* Ioſeph. Gonz. *var. quæſt. cap. 4. per tot.* & præcipuè *num. 6.* Pichard. *in §. 1. num. 11. Inſtit. de militari teſtamento.*

SVMMARIVM.

2 *Vſurarum longi temporis præſtatione quod inducitur, vnica inducitur promiſſione, & num. 2.*

3 *Dotis promiſſio ſatis probata dicitur, probatâ vſurarum ipſius promiſſione.*

4 *Vnica promiſſio idem operatur quod plures præſtationes.*

5 *Dotis fauore aliquem obligari efficaciter ex verbis enunciatiuis.*

6 *Sponſa quando dotem promiſit ſponſo, & non tradidit,*

didit, & nihilominus ipſe ſponſus ſuſtinuit onera matrimonij, veniunt fructus ſub nomine intereſſe.
7 *Sponſa promittens dotem, licitè videtur intelligere poſtquam contractum fuerit matrimonium.*

L. Si pro dote. II.

Imp. GORDIANVS A. *Herodoto P.P.*

1 QVod inducitur præſtatione vſurarum longi temporis, illud inducitur vnica promiſſione. Colligunt ea Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Roder. Xuar. *in l. poſt rem iudicatam, in declarat. leg. Regni, limit. 2. in princip.* vbi ex hac l. probat, quod ſi pater, vel extraneus promiſit marito dotem pro muliere, quod ex hoc contractu licèt mulier prætendat intereſſe quod dos ſoluatur viro ſuo, non tamen habet actionem ex eo contra promittentem vt ſoluat dotem viro ſuo, cùm in contractibus perſona extrinſeca non ſubaudiatur. Brunor. à Sole *in locis comm. verb. dos 17. in-*
3 *cip. Dotis promiſſio*, vbi quod dotis promiſſio dicitur ſatis probata, probata promiſſione vſurarum ipſius dotis. Maſcard. *de probat. concluſ. 567.* aliàs 568. *n.1.* vbi quod dotis promiſſio probatur ex promiſſione vſurarum dotis: vbi *n.3.* ſubdit quod dotis promiſſio non probatur ex tractatu matrimonij contrahendi, videlicet ex eo quod teſtes deponant huiuſmodi dum tractabatur de contrahendo matrimonio, interrogatum quid vellet dare in dotem, reſpondiſſe centum velle dare; nam ex hoc non probatur ipſa dotis promiſſio. Flores de Mena *var. lib. 1. quæſt. 2. num. 14.*
4 Notatur ad hoc, quod vnica promiſſio operatur idem quod plures præſtationes, vt per Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 22. num. 31.*
5 Notatur etiam ad hoc, quod ex verbis enuntiatiuis quis obligatur efficaciter fauore dotis, vt per Bald. Nouell. *de dote, part. 6. priuil. 78. num. 5. & ſeq.* D. Barboſ. *in d.l.1. part. 3. num. 17. ff. ſoluto matr.*
6 In gloſ. *percipiet*, ibi, *an autem dicendum ſit idem ſi ſponſus, &c.*] Notatur ad hoc, quod quando ſponſa promiſit dotem ſponſo, & non tradidit, & nihilominus ipſe ſponſus ſuſtinuit onera matrimonij, veniunt fructus ſub nomine intereſſe, vt per Socin. *conſ. 170. col. pen. ad fin. lib. 2.* Gozadin. *conſ. 33. n. 11.* Surd. *deciſ. 192. num. 14.* Palat. *in repet. cap. per veſtras, de don. inter virum & vxorem, notab. 6. §. 8. num. 1.* D. Barboſ. *in l. ſi ante 6. num. 5. ff. ſoluto ma-*
7 *trim.* vbi contra hanc gloſ. tenet eo quod ſponſa promittens dotem, tacitè videtur intelligere poſtquam contractum fuerit matrimonium.

SVMMARIVM.

1 *Dotis incerta promiſſio arbitrio viri boni commiſſa & ſubiecta videtur, & n.2. & 5. idem fauore piæ cauſæ, num.3.*
4 *Dos incerta eſt liquidanda pro modo facultatum promittentis, & dignitate mariti.*
6 *Dotis fauore id ſpeciale eſt, vt ſi quantitas dotis conferatur in arbitrium alterius, & ille nolit, vel non poſſit arbitrari, non extinguetur diſpoſitio, ſed recurretur ad alterius boni viri arbitrium. Intellige vt num.7. non habere locum iſtud notabile in augmento dotis, num.8.*
9 *Dotis incerta promiſſio facta ab extraneo, non eſt valida.*
10 Arbitrium, *in contractibus bonæ fidei & dotis, arbitrium boni viri deſignat.*
11 *Dotis promiſſio collata etiam in vtram voluntatem promittentis valida eſt.*
12 *In dotis cauſa ordinariè procedendum.*

L. Si cùm ea. III.

Idem A. Claudio P.P.

PRomiſſio dotis incertæ boni viri arbitrio commiſſa, & ſubiecta videtur. Colligunt ea Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.* 1
Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Ti- 2
raq. *de priuilegiis piæ cauſæ, priuil. 145.* vbi idem dicit 3
fauore piæ cauſæ, Gregor. Lop. *l.1. gloſſ. 4. col. 2. in med. tit. 11. part. 2.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 440. per tot.* vbi *n.2.* dicit quod dos incerta eſt 4
liquidanda pro modo facultatum promittentis, & dignitate mariti, Nouell. *de dote, part. 6. priuil. 8 & 9.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo dotis incertitudo*, vbi quod dotis incertitudo in eius conſtitutione 5
arbitrio boni viri ſemper certificanda eſt. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 12. tit. 22. n. 7.*
Notatur ad hoc, quod ſpeciale eſt fauore dotis, vt 6
ſi quantitas dotis conferatur in arbitrium alterius, & ille nolit, vel non poſſit arbitrari, non extinguetur diſpoſitio, ſed recurretur ad alterius boni viri arbitrium, vt per Bald. Nouell. *num. 212.* Crot. *num. 93.* Bolognet. *num. 142.* & Pontan. *num. 57. in l.2. ff. ſoluto matrim.* Hippol. Riminald. *in prin. Inſt. quibus alienare licet, n. 62.* Cou. *pract. cap. 28. n. 1. verſ. primum,* Menoch. *de arbitr. quæſt. 68. num. 39. & conſ. 93. n. 11.* Surd. *de alimentis, tit. 8. priuil. 71. num. 4.* D. Barboſa *in d.l.2. ff. ſoluto matrim. part. 3. num. 41. & in l. ſi æſtimatis 41. eod. tit. num. 2.* vbi intelligit procedere hanc 7
ſpecialitatem in dote: quod ſi non recurratur ad boni viri arbitrium, non valeret dotis conſtitutio, & maritus cogeretur habere vxorem indotatam. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 254. n. 59.*
Declara tamen hoc notabile non habere locum in 8
augmento dotis; ſi quis enim dotis nomine promiſerit mille, & quod amplius fuerit Titius arbitratus, non eſt recurrendum ad arbitrium boni viri, ipſo non arbitrante, & per conſequens augmentum dotis non debetur, Caſtr. *conſ. 11. Viſo dicto libello, col. 2. poſt med. verſ. quantum ad ſecundum, lib. 1.* Curt. iun. *conſ. 35. in fine, num. 18. lib. 1.* Roland. *de lucro dotis, quæſt. 88. n. 4. tom. 9. fol. 385.* Phanuc. *eod. tit. poſt princ. in verſ. reſtituenda, num. 41. ad med. verſ. & in hoc materia, tom. 9. fol. 412.* Ratio differentiæ eſt, quia in dote receditur à perſona arbitratoris, & recurritur ad arbitrium boni viri, ne vxor remaneat indotata, cùm etiam dos poſſit declarari pro modo facultatum, & ratione perſonarum, *l. cùm poſt, §. gener, ff. de iure dot. l. ſi filia, ff. de legat. 3.* Aliud eſt in augmento dotis, quod ſi non debetur, non ex hoc facit, vt vxor poſſit dici remanere indotata, & ſic in augmento ceſſat ratio illa, quæ fauore dotis recipitur, maximè ſi conditio perſonæ non plus expoſcat, quaſi ſufficiat dotem fuiſſe congruam abſque augmento: ſequitur Stephan. Gratian. *d. cap. 254. à n. 60.* vbi *n. 62.* reprobat Menoch. *conſ. 93. num. 44. & per tot.* contrarium tenentem.
Notatur etiam ad hoc, quod non valet dotis pro- 9
miſſio incerta facta ab extraneo, vt per Duaren. *lib. 2. diſp. cap. 56.* Cald. Pereira *qq. forenſ. lib. 1. q. 18. n. 44.* vbi ait id ſentire textum *in præſenti*, dum requirit dotem conferri in arbitrium boni viri, quaſi ſi non conferatur, tanquam incerta non valeat, Ceuall. *citato loco.*
Arbitratus fuiſſet, &c.] Notatur ad hoc, quod hæc 10
verba ſui naturâ boni viri arbitrium ſignificant, vt poſt Iaſ. Socin. & Roland. probat Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæſt. 7. n. 31.* Cald. Pereira *d. lib. 1. quæſt. 18. n. 41. verſ. ex quibus,* vbi per hunc text. tenet quod verbum, *arbitrium*, in contractibus bonæ fidei & dotis deſignat boni viri arbitrium, & poſt Nouell. *de dote part. 6. priuil. 8.* attenta hac ratione ex mente huius text. infert, quod ſi dos conferatur in poteſtatem promittentis

per verba importantia meram, & liberam voluntatem, non valebit promiſſio.

11 Notatur etiam ad hoc; quod valet dotis promiſſio etiam collata in meram promittentis voluntatem, ob illa verba text. *quodcunque arbitratus fuiſſet*, quæ æquipullent verbis importantibus meram voluntatem propter dictionis illius vniuerſalis naturam, vt per citatos à D.Barboſa *in d.l.1. ff. ſoluto matrimon. part.3. num.38.* vbi *numeris ſeqq.* id multipliciter declarat.

12 *Iure iudiciorum*, &c.] Notatur ad hoc, quod in cauſa dotis ordinariè eſt procedendum, vt per Palat. *in repet.cap.per veſtras, de donat.inter virum, & vxor. notab.2.§.1.num.50.*Tiraq. *de retractu lig.§.1. gloſ.14. num.98.* Nouell. *de dote, part.9. priuil.15.* D.Barboſ. *in d.l.1.p.1.num.44.ff.ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Dotem datam non probat confeſſio nuda ſine numeratione, & num.2.*

3 *Confeſſio viri de dote recepta, quam recepiſſe minimè conſtat, vel de maiori ſumma, an cenſeatur donatio illius dotis, aut augmentum.*

4 *Pro dote præſumpta conceditur actio.*

5 *Maritus plebeius, vel ignobilis, ſeu ſenex, quando contraxit matrimonium cum muliere nobili, vel iuuene, & facit ſibi aliquam donationem, eam dotando, valebit talis conſtitutio dotis.*

L. Si voluntate. IV.

Impp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC. *Ruſo.*

1 CONfeſſio nuda ſine numeratione dotem datam non probat. Confeſſus ſe plus dotis nomine accepiſſe, quàm reverà accepit, ad id, quod deeſt, agere adhuc poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.* Aloyſ.Leo *folio 55. verſo.*

2 Hanc eandem concluſ.ex hoc text.deſumunt Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part.8. conſid.35. verſ. hinc eſt*, dum per hunc text. tenet, quod maritus confitendo plus recepiſſe ab vxore, quàm receperit, non ſibi præiudicat talis confeſſio ad id quod plus eſt confeſſus, quin ad illud agere poſſit, Hippol.de Marſil. *ſing.345.* Cou. *lib.1.var. cap.7.n.3. verſ. ſed quid*, Alphan. *collect.152.* Cald. Pereira *poſt quæſtiones forenſ.conſ.16.num.3.* vbi dicit hunc text. ſingularem ad hoc, quod ſi quis promittat centum, & recipiat liberationem ducentorum, videtur tacitè paciſci, vel tacitè videtur fuiſſe initum pactum de ducentis præſtandis, latè Alex. Trentacinq. *var.reſol.lib.3. ſub tit. de iure dotium, reſol.8. per tot.*

3 Vtrùm confeſſio viri de dote recepta, quam recepiſſe minimè conſtat, vel de maiori ſumma, cenſeatur donatio illius dotis, aut augmenti? vide Valaſc. *conſult.5.à num.3.* Molin. *de Iuſtit.tractat.2. diſp.439.* Sanch. *de matrim.lib.6. diſput.9.per tot.*

4 Notatur ad hoc, quod pro dote præſumpta conceditur actio, vt per Emman. Coſta *in l.ſi ex cautione, pag.264. n.2. C.de non numer.pecun.* D.Barboſ. *in l.1. p.3.num.4. poſt princ.ff.ſolut. matr.*

In gloſſa *Petendis* 1. ibi, *vt faciunt ignobiles, cùm nobiles accipiunt*, &c. Dum hæc gloſ. dicit valere confeſſionem de dote recepta, niſi animo ſimulandi fiat, vt faciunt ignobiles cùm ducunt nobiles, videtur ſentire, non præſumi animum donandi, quando vir ignobilis, aut ſenex fatetur ſe dotem recepiſſe ab vxore nobili, aut iuuencula: ita Couar. *de ſponſalib. part.2. cap.3. §.3. num.2.* D. Barboſ. *in l.quæ dotis 34. num.56.ff.ſoluto matrim.* Verùm eam confeſſionem valere, & in dubio cenſeri factam animo donandi, ac remunerandi, & ſtatim eam donationem eſſe firmam, & irreuocabilem, meritò ſuſtinent Bart. *hic, num.2.* Boër. *deciſ.204. n.6.* Chaſſan. *d.conſid.35. verſ.hinc eſt*, Palat. *in repet.rub.de donat.inter virum, & vxor.§.45. num.15.* Duen. *reg.221. verſ. limita 11.* Tiraq. *de nobilit. cap.18. num.19.* Vincent. de Franchis *deciſ. 119. num.2.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.12.num.77.* Ioſeph.Ludou. *Vmbriæ deciſ.66.n.12. & 13.* Alexand. Trentacinq. *d. reſol.8. num.1. verſ. ſed dubitatur.* Valaſc. *conſ.4. num.7.& conſ.5.num.18.* Molin. *d. diſp.459. verſ. ſecundum ſi eadem confeſſio*, Sutd. *deciſ. 229. num.15.* Sanch. *de matrim. lib.6. diſp.7. num.3.& diſp.9. num.8.*

Notatur ad hoc, quod quando maritus plebeius, 5
vel ignobilis, ſeu ſenex contraxit matrimonium cum
muliere nobili, vel iuuene, & facit ſibi aliquam do-
nationem, eam dotando, cùm iſta donatio ſit remu-
neratoria nobilitatis, ſeu iuuentutis ipſius mulieris,
valebit talis conſtitutio dotis, vt per Palat. *in repet.
rub. de donat. inter virum, & vxor. §.31. in princip.*
Anton. Gom. *l.50.Tauri, num.66.col.2.in princ.* Clar.
in §.donatio, quæſt.9. num.5.

SVMMARIVM.

1 *Ex dotis promiſſione agit maritus, non mulier, & num.2.& 5.*

3 *Si pater, vel alius promittat dotem genero, ex illa promiſſione ſolus gener habet actionem, non autem mulier, in cuius fauorem dos promiſſa fuit.*

4 *Declaratur l.ſi pater, C.de dotis promiſſ.*

L. Si pater. V.

Iidem AA. & CC. *Daſumianæ.*

EX promiſſione dotis agit maritus, non mulier. 1
Colligunt ex Ordin.Doctores citati *in l.1.num.1.
ſup.hoc tit.* Aloyſ.Leo *ſuper 5. fol.56.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt 2
Guid. Papæ *deciſ.375.* Anton. Gabr. *tom.3. commun.
lib.3.tit.de iure dotium, concl.3.à principio*, vbi multi-
pliciter limitat. Fachin. *controuerſ. lib.8. cap.73.* D.
Barboſ. *in l.1. part.3. num.11. ff. ſoluto matrim.* vbi 3
hunc text. probare ait, quod ſi pater, vel alius pro-
mittat dotem genero, ex illa promiſſione ſolus gener
habet actionem, non autem mulier in cuius fauo-
rem dos promiſſa fuit: & *num.15.verſ.ex quibus*, no- 4
tabilem declarationem ad hanc legem ſe præſtare aſ-
ſerit, vt licèt mulier non habeat actionem ad peten-
dam dotem promiſſam marito, id ſit accipiendum in
eo ſenſu, vt illa non poſſit conuenire illum, qui do-
tem marito promiſit; cæterùm dotis reſtitutionem
poteſt à marito petere, quia in eius fauorem lex in-
ducit actionem ex ſtipulatu, &c. Cancer. *var.part.1.
cap.9.num.118.* vbi per hunc text. tenet, quod ſi ma- 5
ritus eſt ſtipulatus dotem ſibi dari à patre vxoris ſuæ,
ſiue ab aliquo extraneo, ei competit actio, & non
eius vxori.

SVMMARIVM.

1 *Dos promiſſa nudo pacto, cum ſcriptura, aut ſine ſcriptura, peti poteſt.*

2 *Ex nudo pacto dotis præſtandæ oritur actio.*

3 *Pactum de dote danda, ſiue etiam pactum de dotando, hodie confirmari etiam per legem, ac proinde tanquam legitimam conuentionem producere actionem.*

L. Ad

L. Ad exactionem. VI.

Impp. THEOD. & VALENT. AA.
Hierio P.P. poſt alia.

1 DOs promiſſa nudo pacto, cum ſcriptura, aut ſine ſcriptura peti poteſt. Ex nudo pacto dotis præſtandæ oritur actio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text.deſumunt *l. Hiſp.10.tit.11.part.4.* vbi *gloſ.1.* Connan. *comment. iuris lib.5. cap.3.in princ.& lib.8.num.*8. Alciat. *lib.1. parerg. cap.1.& lib.5. paradox. cap.3.* Iaſ. *in §.fuerat, num.63. Inſtit.de actionib.* Hippol. *de fideiuſſor. n.357. & 359.* Caballin, *milleloq.* 793. Alphan. *collect.555.* Bald.Nouell. *in tract.de dote,part.6.priuil.1.n.1.* Aquilin. *ad tit.Inſtit.de verbor.obligat.num.98.* latè & eleganter D.Barboſ. *in l.1.part.3. à n.1. ff. ſoluto matrim.* vbi aduertit, quod deciſio huius l. eſt noua & correctoria iuris antiqui, nam ante hanc conſtitutionem ex pacto dotis promiſſorio tantùm tribus caſibus actio dabatur: primò ſi mulier dotem pro ſe promitteret: ſecundò ſi pater mulieris promitteret: tertiò ſi debitor mulieris pecuniam, quam ei debebat in dotem, diceret; aliæ autem perſonæ ſi pro muliere dotem promitterent, communi tantùm iure obligabantur efficaciter, ſcilicet interueniente ſtipulatione, & tamen hodie ex deciſione huius legis omnes dotem promittentes ex pacto nudo efficaciter obligantur: & *n.2.* nota-
3 bile ex hac l. colligit, quod ſcilicet pactum de dote danda, ſiue etiam pactum de dotando, hodie etiam confirmatur per legem, atque proinde tanquam legitima conuentio producet actionem, & ſic deciſionem huius l. etiam locum habere in pacto de dotando, & in quocunque conſenſu dotem promittendi ex illius generalitate colligit; & deinde pro concordia diſtinguit, quod ſi fiat pactum de dotando in terminis huius l. ex eo non producetur actio; ſi verò promittens dotet, vel dicat ſe daturum ex cauſa dotis, tunc ex huiuſmodi pacto producitur actio; aduertit tamen *n.* 4. quod quiequid ſit in pacto de donando, tamen text. *in præſenti*, generaliter procedet in quacunque promiſſione dotis; nam dotis fauore fauorabilius proceditur, quàm in donatione: & *num.5.* quod priuilegium huius l. magis reſpicit maritum, quàm vxorem: & *num.11.* tenet quod ſi conſtante matrimonio mulier dotem promittat marito, vel ſoluto matrimonio maritus promittat dotem reſtituere vxori, adhuc locum haber deciſio huius l. & *num.12.* ad perfectam huius l. explicationem illud menti tenendum ait, eam non procedere, ſi dos incerta promittatur per pactum nudum, iuxta reſoluta *in l.1. ſup. hoc eod. tit.* Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.423. num.5.* Polyd.Ripa *obſeru.86. num.1.* Menehaq. *controuerſiar. illuſtr. lib.1. cap.15. num.15.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.12. tit.2. num.12.* vbi per hunc text. tenet contractum dotis eſſe nominatum reſpectu mariti, & *tit.4.num.11.* quod actio ad exactionem dotis promiſſæ marito competat. Titaq. *de priuil.piæ cauſæ,priuil.111.* vbi quod ex ſimplici & nudo pacto, fauore piæ cauſæ efficax naſcitur actio, Anton.Hering. *de fideiuſſor.c.6. num.200.* Anton.Scap. *de iure non ſcripto, lib.4.cap.8.* Ioſeph.Ludou. *Peruſ. deciſ.9.n.26.* Ioan. Bapt.Thor. *in compendio deciſ. Neap. in verbo Promiſſio probata,* Camill.Borrell. *in ſum. deciſ. p.3.tit.5.à num.7.*

SVMMARIVM.

1 *Pater ſimpliciter dotem dando, non exprimens ex quibus bonis det, de propriis dediſſe cenſetur. Exprimens quod dat de bonis propriis, & filiæ, quatenus locuples, de propriis dediſſe; ſin egenus, de filiæ bonis cenſetur promiſiſſe, num.2.*
3 *Pater tenetur dotem conſtituere pro filia, ſeu filio emancipato.*
4 *Pars, rata, portio, quid remiſſiuè.*
5 *Dos promiſſa, & dos data, à pari procedunt, & dos promiſſa propriè dos dicitur.*
6 *Pater ſicut tenetur dotare filiam ſuam, ita tenetur dare donationem propter nuptias filio ſuo.*
7 *Pater tenetur dotare filias.*
8 *Dotandi onus originem trahere ex affectu naturali. Amplia*
I. Procedere tam in dote data, quàm promiſſa, n. 9.
II. Et ſi filia habeat bona, & ſic diues ſit, non procedere quando pater inops eſſet, & pauper, n.10.
III. In hærede patris, num.11.
IV. Etiam in patre ſemel dotem conſtituente filiæ, ſi illa fuerit amiſſa, num.12.
V. Etiamſi filia ſit nupta, num.13.
VI. Etiamſi pater ſit adminiſtrator bonorum filiæ, num.14. Limita
I. Non procedere in filia ingrata, num.15.
II. Non habere locum in filia naturali, quæ non ſit legitima, num.16. intellige vt num.17.18.
19 *Dos data, vel promiſſa à patre pro filia, præſumitur data, vel promiſſa ex bonis ipſius patris. Ampliationes quamplurimas vide num.20. Limitationes nonnullas num.21.*
22 *Explicatur textus in præſenti.*
23 *Pater ſi promiſit dotem de bonis ſuis & filiæ, & tempore promiſſionis erat inops, videtur totum promittere de bonis filiæ. Si dotem promiſerit ſimpliciter, vtputa mille, an intelligatur de bonis ſuis totam dotem promiſiſſe, quamuis ad eam ſoluendam facultates ipſius non ſufficiant, remiſſiuè, n.24.*

L. Si pater dotem. VII. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *Ioanni P.P.*

PAter ſimpliciter dotem dando, non exprimens ex 1
quibus bonis det, de propriis dediſſe cenſetur. Ex- 2
primens quod dat de bonis propriis, & filiæ, quatenus locuples, de propriis dediſſe; ſin egenus, de filiæ bonis promiſiſſe cenſetur. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *in l.1.num.1. ſup.hoc tit.* poſt omnes Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.56.* Giphan. *tom.1.pag.394.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text.deſumunt, multiſque exornant Socin. *reg.*281. Ruman. *ſing.* 402. Gerard. *ſing.*71. Alciat. *de præſumpt. reg.1. præſ.27. & lib.8. parerg. cap.43.* Afflict. *deciſ.178. & ſeq.* Bald. Nouell. *in tract.de dote, part.6.princip.in 3.& 6.priuil.* Alphan. *collect.2 8.* Mynſing. *cent.6. obſeru.85.* Anton.Gom. *l.50.Tauri, num.21. à princip.& n.22.cum ſeqq.& num.25. ad fin.* Gaſp.Boëx. *de non meliorandis filiabus, cap.7.num.20. & cap.11.num.*104. 114. 138. 143.146.*& ſeq.* Ioſeph.Ludouic. *Peruſ.deciſ.21.* Menoch. *conſ.370.& de præſumpt.lib.3.præſ.15.* Burnot. à Sole *in locis communib. verbo filius 3. &* 6. latè Garc. Maſtrill. *Sicil.deciſ.186.per tot.*D.Barboſ.*in l.1.part.3. num.11. & 15. ff.ſoluto matrim.* Maſcard. *de probat. concl.1150.* latè Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.lib.12.tit.19.à num.1.vſque n.17.* Cald.Pereira *quæſt.forenſ.lib.1. quæſt.18. à princip.* Molin. *de Iuſtit. tract.1. diſp.424. per tot.* & præcipuè *num.2.* Camill. Borrell. *in ſum.deciſ.part.3.tit.5.à num.21.*

Vel emancipatus, vel emancipata, &c.] Notatur ad 3
hoc, quod pater tenetur dotem conſtituere pro filia, ſeu filio emancipato, vt per Bart. *in l.ſi cùm dotem, §.tranſgrediamur, ff.ſoluto matrim.* Palat. *in repet.rubr. de donat.inter virum, & vxor.§.21, num.16. & §.36. num.8.cum ſeqq.& in repet.cap.per veſtras, col.3.in notab.3.§.14.* Ant.Gom. *l.29.Tauri, n.16.verſ. ſecundò,*

D.Barboſ. *in l. 1. part.4.n.1.ff.ſoluto matr.* vbi ait quod hic textus, dum in principio loquitur etiam in filiis emancipatis, & poſtea proponit regulam generalem officium eſſe paternum dotare liberos, bene probat obligationem dotandi filios etiam ad emancipatos pertinere, & reſpondet ad text. *in l. qui liberos, ff.de ritu nupt.& num.144.verſ.amplia tertiò,* Cald. Peteira *poſt quaſtiones forenſ. conſ.14. n.8. verſ. immò etiam,* Cardio.Mantic. *de tacitis & ambig.conuention. lib.12. tit.19.n.11.* vbi etiam ait,quod ex hoc datur intelligi quod onus dotandi patri incumbit non iure patriæ poteſtatis, ſed iure ſanguinis,& legitimæ propagationis.

4 *An pro rata portione*, &c.] Quid ſit rata pars, ſeu portio, vide Tiraq. *de retractu lig.§.11.gloſſ.8.à princip.* & citatos per me *de dictionib. vſufr.dict.341.*

5 *Vel promiſerint.*] Ergo dos promiſſa, & dos data, à pari procedunt,& dos promiſſa propriè dos dicitur, de quo vide Vacon. *declar. iuris lib.6. declar.93. n.8.* Phanuc. *de lucro dotis, pag.42.à n.21.* Tiraq. *de retract. conuent.ad fin.tit.n.32.cum ſeqq.& n.39.* Campeg. *de dote part.5.quaſt.30.* Magon. *Florent. deciſ.13. ſub num.26.& deciſ.84. num.12. & deciſ.86. num.2.& 3.* Franc.de Ponte *conſ.10. num.21. cum ſeq. vol.1.* Ioan. Andr. Georg. *alleg.45. num.27.&* 28. Ioſeph. Ludou. *Peruſ.deciſ.21.n.12.* Camill.Borrell. *in ſum. deciſ.p.3. tit.5.num.29.* D.Barboſ. *in rub.ff.ſoluto matrim.part.4. à princip.* Cald. Peteira *de renunc. emphyt. quaſt.18. num.1.cum ſeq.& poſt quaſt.forenſ. conſ.14.num.9.*

6 *Vel ante nuptias*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſicut pater tenetur dotare filiam ſuam,ita tenetur facere donationem propter nuptias filio ſuo, vt per Anton. Gom. *leg.50.Tauri, num.10. col.1. verſ.tertiò*, Aluar. Valaſc. *conſ.2.n.11.* Nouell. *de dote,part.6.ſpeciali 17. n.1.* Guillelm.Bened. *in cap. Raynutius, de teſtament. verbo Dotem,n.29.* Connan. *comment.iuris lib.8.cap.8. num.8.* D.Barboſ. *in l.1.part.4. num.14.ff.ſoluto matr.* vbi poſt Corraſ. & Baëz. aduertit hanc obligationem videri hodie ceſſare, cùm donatio propter nuptias non ſit in vſo, & ſic patrem hodie pro filio minimè teneri donationem propter nuptias conſtituere concludit: & *num.15.* reſoluit patrem pro filio maſculo non cogi arrhas conſtituere in Hiſpania vbi ſunt in vſu, & videntur ſuccedere loco donationis propter nuptias.

7 *Paternum eſſe officium dotem*, &c.] Notatur ad hoc, quod pater tenetur dotare filias, vt per *l.8. tit.11. part.4.* vbi Greg.Lop. *verbo el padre*, Nouell. *de dote part.6. priuil.11. cum duobus ſeqq.* Boër. *deciſ.130. à num.4.* Viu. *tom.1.commun. opin.lib.5.tit.6. n.11.verſ. nec ipſam, & num.54.* Menoch. *de arbitr.caſu 460. & conſ.331.n.18.* Gam. *Luſitan.deciſ.155.& 376.* Aſcan. Clem. *de patria poteſt.effectu 11.n.1.* Ioan.Bapt.Coſta *de facti ſcient.& ignor.reg.11.num.3.* Treutler. *in ſuis diſput. ſelectis, part.2. diſput.7. theſi 2.* Thoro *in compend.deciſ. Neapol.verbo dotare filiam*, Maſtrill. *Sicil. deciſ.186.num.3.* Camill.Borrell. *in ſum.deciſ. part.3. tit.4. num.27.* Aldouin. *conſ.104. num.32.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat.verbo pater,num.16.& 17.* Rebell. *de obligat.inſtit. part.2.lib.5.quaſt.4. à princip.* Card.Mantic. *de tacitis & amb. conuent. lib.12.tit.16. à princ.* & præcipuè *num.20.* vbi intelligit hoc onus dotandi priùs incumbere patri, deinde ordine ſucceſſiuo ipſi auo paterno, Cald.Peteira *quaſt. forenſ. lib.1. quaſt.18.num.35.* vbi dicit hanc legem non procedere in matre, ac proinde matrem dotando ſimpliciter non videri de bonis ſuis dotare, ſed de bonis filiæ, niſi adminiſtrauerit bona filiæ, prout illa adminiſtrabat pater, latè D.Barboſ. *in l.1.ff.ſoluto matrim. p.4.à princ.*

8 vbi ait onus dotandi ex affectu naturali originem trahere: & *num.19.* poſt Burſat. *conſ.215. num.8. lib.2.* dicit verba ſupradicta intelligenda de officio neceſſario, & ex neceſſitate ſubeundo, ex eo,quia hîc non dicitur officium eſſe paternum dotare filias, ſed additur, omnino eſſe paternum officium,expendens dictionem, *omninò*, quæ eſt præciſa, & neceſſitatem importans: idem tenet Menoch. *d.lib.3.praſ.15.à num.6.*

9 Amplia primò procedere tam in dote data, quàm promiſſa, vt per Fortun. *in l.iuriſgentium, in princip. num.96.ff.de pactis,* D.Barboſ. *in d.l.1.part.4. n.144. in princip.*

10 Amplia ſecundò etſi filia habeat bona, & ſic diues ſit, *d.l.Hiſp.8.tit.11.part.4.* vbi Gregor. *verbo el padre*, Guillelm.Bened. *in cap.Raynutius,verbo dotem, num.21.* Connan. *dict.lib.8. cap.8.n.7.* Palat. *in repet. cap.per veſtras, de donat.inter virum, & vxor.notab.6. §.13. à num.5.* Corraſ. *epiſtol. quaſt. cap.21.* Coſta *de dot. cap.3. num.13.* Duaren. *in rubr.ff. ſoluto matrim. tit.de dot.cap.3.* Cou. *de ſponſalib.part.2.cap.3.num.8. in princ.* Cald.Pereira *d.quaſt.18. n.2.* Card. Mantic. *d.lib.12. tit.16.ſub num.15.* Aldouin. *conſil.104. n.33.* Ioan.Vincent.de Anna *alleg.88.* Cæſ.Barz. *Bonon.deciſ.29. num.45.* & inſignis D.Barboſ. *in d.l.1. part.4. num.16.verſ.ſuccedit tertia quaſtio, cum ſeqq.* vbi *n.18.* ait hunc text. pro hac parte eſſe expreſſum, cum loquatur in filia habente bona, & tamen dicit officium eſſe paternum dotare filias, Camill. Borell. *d. part.3. tit. 4. num. 34.* vbi *num.35.* declarat non procedere quando pater inops eſſet, & pauper, quia tunc excuſaretur ab onere dotandi filiam.

11 Amplia tertiò in hærede patris, vt per Gaſp. Baëz. *d.tract.de non melioran. filiab.cap.2.num.26.* Corduba de Lara *in l.ſi quis à liberis, §.non tantum, n.56.ff.de liber.agnoſc.* D.Barboſ. *in d.l.1.part.4. n.344.verſ.amplia ſecundò*, Rebell. *de obligat.iuſt. p.2.lib.5. quaſt.4. num.7.& 8.* Card.Mantic. *d.lib.12.tit.18.*

12 Amplia quartò procedere etiam in patre ſemel dotem filiæ conſtituente,ſi illa fuerit amiſſa; nam pater tenetur nouam dotem conſtituere filiæ quæ caſu fortuito dotem datam amiſit, *auth. quod locum, C. de collat.* D.Barboſ. *in d.l.1.p.4. num.1.verſ.quod licèt pater*, Rebell. *d.p.2.lib. 5. quaſt.4. num.19.& 20.* Cald. Pereira *d.quaſt.12. num.31.*

13 Amplia quintò, etiamſi filia ſit nupta, quia dos ei debet conſtitui non ſolùm vt poſſit nubere, ſed etiam vt vir poſſit onera matrimonij ſuſtinere, vt per gloſ. *verbo lege, in l.obligamur, ff.de actionib.& oblig.* Corraſ. *in l.qui liberos, n.55.ff.de ritu nupt.* Benincaſ. *de paupert. quaſt.8. ſper.3.n.2.* Anton.Gom. *l.80. Tauri, num.12.* vbi dicit hoc verum, quamuis filia nubat contra voluntatem patris, ſaltem de iure Canonico, Padil. *in auth.res qua,num.72. C.commun.de legat.* Tiraq. *tr. ceſſante cauſa, limit.22. n.9.* Pinel. *in l.2. C.de reſcind.vend. p.2.cap.4.in fine*, Card.Mantic. *d.lib.12. tit.16.num 5. verſ.primum ergo.*

14 Amplia ſextò etiamſi pater ſit adminiſtrator bonorum filiæ,nam adhuc ex bonis propriis videtur dotaſſe, vt per Greg.Lop. *d.l.8.verbo el padre*, Menoch. *de arbitr.caſu 88.n.47.* Maſcard. *de probat.concluſ.1150. num.29.* D.Barboſ. *in dict. leg.1.part.4. num.145.* vbi reſpondet ad *l.Neſennius, ff.de negot. geſtis.*

15 Alias ampliationes adducit Card. Mantic. *d.lib. 12. tit.16.à num.6.* videlicet, quamuis filia ſit nupta ſine conſenſu patris: & *num.8.* etiamſi filia nupſerit viro indigno: & *n.14.* etiamſi in corpus ſuum peccauerit, & indigno poſtea nupſerit, ſi pœnitentiam egerit.

16 Limita primò,vt non procedat in filia ingrata, Ceuall. *commun.contra commun.quaſt.565.* Cardin.Mantic. *d.tit.16. num.18.& 19.*

Limita ſecundò, vt non habeat locum in filia naturali, quæ non ſit legitima, *l.vxorem, §.pater naturalis,cum gloſ.ff.de leg.3.* Capyc. *deciſ.180.* Nouell. *de dote,p.6.priuil.17.* Aſcan. *de patria poteſt.effectu 16. cap.6. num.39.* Roland. *conſ.73. num.43. vol.1.* Gaſp. Baëz. *de non meliorand. filiab. cap.1. num.11.* Duen. *reg.366.ampl.3.* Craſſ. *in §.Inſtitutio, quaſt.7.num.17. & 18.* Aldouin. *conſ.103.n.14.* Surd. *de aliment.tit.1. quaſt.10.*

Digitized by Google

quaſt.10.n.15.& conſ.310. n.2. Rebell. *d.part.2.lib.5. quaſt.4.n.27. & quaſt.8.n.3.* D.Barboſ. *in d.l.1.part.4.*
17 *num.55.* vbi intelligit limitationem in filia naturali habente bona, itavt ſi filia naturalis non habeat bona, ex quibus ſe dotet, tunc pater naturalis teneatur eam dotare; aduertit tamen filiam naturalem non mereri tantam dotem, quantam filia legitima meretur, ſed dotem ad quantitatem alimentorum hoc caſu reſtrin-
18 gendam. Card. Mant. *d.lib.12.tit.16. n.19.* vbi etiam intelligit quando filia habet vnde ſe poſſit alere, ſed ſi non habet vnde alimenta percipiat, ſicut pater tenetur eam alere, ita etiam tenetur dotare vſque ad eam quantitatem, ex qua poſſit alimenta percipere.

19 *Ex ſua liberalitate hoc feciſſe*, &c.] Notatur ad hoc, quod dos data, vel promiſſa à patre pro filia, præſumitur data, vel promiſſa ex bonis ipſius patris, vt per Doctores citatos *ſupr. n.2.* & omnium latiſſimè Menoch. *de præſumpt. lib.3.præſ.15.per tot.* & D.Barboſ. *d.l.1.p.4.à num.144.*

20 Multas ampliationes refert Menoch. *d. præſ.15. à num. 9.* vbi extendit etiam ad donationem propter nuptias, quam pro filio facit pater, cùm præſumptio ſit quod eam fecerit ex propriis bonis, non autem filij: & *num.11.* extendit etiam ad filios emancipatos, & *num.13.* extendit quoque ad viduam iterum dotatam à patre, cùm præſumatur dotata ex bonis ipſius patris, & *num.17.* extendit quando pater promiſiſſet dotem exceſſiuam; nam & hoc caſu præſumitur de ſuo promiſiſſe, dummodo tot habeat in bonis, vt eam ſoluere poſſit, & *num.18.* extendit etiam quando pater habet quidem tot bona, quæ poſſunt ſufficere ad dotandam filiam illam, cui dotem conſtituit; ſed tamen non habet tot, vt deinde poſſit in poſterum dotare alias filias; nam adhuc dos hæc præſumitur conſtituta ex bonis ipſius patris: & *num. 19.* extendit etiam quando pater poſt ipſam dotis promiſſionem, vel ſolutionem proteſtaretur ſe omnino de bonis filiæ id egiſſe, & *num.22.* extendit etiam quando pater conſtituendo dotem filiæ dixit dotem conſtituere ex propriis bonis, & ex bonis filiæ, nam & hoc in caſu præſumitur patrem in totum conſtituiſſe dotem ex bonis ſuis propriis. Aliquas ex his ampliationibus, & alias tradit D. Barboſ. *d.l.1.p.4. num.144.* videlicet ſi dos per patrem ſit ſimpliciter promiſſa; quia tunc non poterit poſtea tempore traditionis declarare, quod tempore promiſſionis intellexit etiam de bonis filiæ; & idem eſſe in expenſis, quas pater facit tempore nuptiarum familiæ, nam adhuc ex bonis propriis videbitur illas feciſſe: & *num. 35.* ampliat etiamſi pater ſit adminiſtrator bonorum filiæ, nam adhuc ex bonis propriis videtur dotaſſe.

21 Limitationes nonnullas cumulat Menoch. ſæpe citata *præſumpt.15.n.24. cum ſeqq.* vbi reſtringit ſupradictam concluſionem, vt non procedat quando pater dando, vel promittendo dotem, claris verbis declarauit quod ex bonis filiæ dabat, vel conſtituebat dotem; veluti ſi dixerit quod centum ex ſuis bonis aſſignabat, ſeu dabat, & alia centum ex bonis ipſius filiæ; vel ſi dixerit, promitto mille, quorum dimidiam ex bonis meis, alteram verò dimidiam ex bonis filiæ meæ: vel ſi pater dixerit ſe conſtituere, vel promittere eam ſummam, computato in ea omni, & toto eo, quod ipſi filiæ debetur, tam ex bonis paternis, quàm maternis: & *num. 32.* reſtringit etiam vt locum non habeat quando pater promittit dotem non genero, ſed ipſimet filiæ; hoc enim caſu præſumitur promiſiſſe etiam ex bonis ad ipſammet filiam pertinentibus, vtputa ex dote materna. D.Barboſa *in d.l.1.p.4.n.146. verſ.quam primam concluſionem*, vbi limitat, niſi pater pro dote filiæ expreſsè aſſignauerit res, quæ ad eam ex hæreditate materna pertinebant; nam cùm tunc clarè conſtet res maternas contineri in dotis promiſſione, ceſſat præſumptio huius legis, prout etiam ceſſabit ſi pater promittat dotem de bonis filiæ, nulla facta mentione bonorum propriorum: & *num. 147.* limitat deciſionem huius legis non procedere in Regno Caſtellæ, nam cùm pater in eo poſſit filiabus dotem conſtituere ex bonis lucratis conſtante matrimonio, *l. Tauri 53.* quæ hodie eſt *l.8. tit.9. lib.5. nona Recopilat.* etiamſi morte vxoris ſit ſolutum matrimonium, pater ſimpliciter dotem promittens, ſi ſint lucra quæſita conſtante matrimonio, de illis ſemper videtur dos promiſſa: & idem eſſe in Regno Portugaliæ ſubdit, quando matrimonium contrahitur per dotem, & arrhas, appoſito pacto quod lucra communicentur, quia eadem militat ratio; ſi verò in Regno Caſtellæ non ſint lucra, tunc inducetur deciſio huius legis. In Regno autem Portugaliæ ſi matrimonium contrahatur ſecundùm Regni conſuetudinem, cùm tunc omnia bona communicentur, ſemper ex bonis communibus dotes exſoluendæ ſunt: at *n.148.* limitat in matre, vel aliis aſcendentibus per lineam maternam; nam ſi dotem promittant ſimpliciter de bonis filiæ, vel neptis, videntur promiſiſſe quæ forſè apud eos ſint, & quoad hanc limitationem duos caſus diſtinguit: & *num.150. in fine*, limitat etiamſi pater alias filias ſuas dotauit tam de bonis ſuis, quàm maternis; nam tunc ſimpliciter aliam filiam dotans, eodem modo videtur dotaſſe cauſa æqualitatis ſeruandæ, vbi tamen id declarat: & *n.151. in med.* limitat quando alius (cuius non erat officium dotare) erat debitor mulieris; nam tunc ſimpliciter promittendo dotem pro muliere, videbitur animum compenſandi habuiſſe, & conſequenter in effectu de bonis mulieris promiſiſſe, quod tamen dupliciter ibi declarat. Alias declarationes adducit Molin. *d.diſp.424.n.3.cum ſeqq.*

Poterat enim, &c.] Explicat D. Barboſ. *in d.l.1. part.4.n.163.verſic.infertur ſecundo*, vt text. *in præſenti* loquatur quando tempore promiſſionis pater habebat idoneam ſubſtantiam ad ſoluendam dotem promiſſam, & præterea poterat ei ſupereſſe vnde ſe aleret ſecundùm dignitatem; aliàs enim vel nihil ſoluet ex bonis ſuis, vel ſaltem eam tantùm partem, quam commodè ſoluere poſſit, facta prædicta deductione. 22

Et idem D.Barboſ. *ad l.maritum 13. ff. ſolut. matr. num.71.verſ.denique*, ex hoc textu colligit, quod ſi pater promiſit dotem de bonis ſuis & filiæ, & tempore promiſſionis erat inops, videtur totum promittere de bonis filiæ, ea quidem ratione, quia ſi de ſuo videretur promittere, quaſi generum deceperit, condemnandus eſſet in ſolidum, & ſi non eſſet ſoluendo, eſſet in carcerem mittendus, iuxta *l.fin.§.fin.ff. quæ in fraud. credit.* 23

Diſputat Cardin. Mantic. *d.lib.12.tit.19.n.15.cum ſeqq.* ſi pater ſimpliciter dotem promiſerit, vtputà mille, an intelligatur de bonis ſuis totam dotem promiſiſſe, quamuis ad ſoluendam totam dotem eius facultates non ſufficiant, & *ibi* interpretatur text. *in præſenti.* 24

In gloſſ. *Intelligi*, ibi: *nam ibi non compellitur auia*, &c. Aduertit D.Barboſ. *in d.l.1.p.4. n.105. verſ. vnde mens*, quod mens huius gloſſ. non fuit dicere abſolutè præſumptiones expreſſas *d. l. Neſennius*, tanquam fortiores excludere præſumptum animum donandi, de quo *in l.vn.§.accedit, C.de rei vxor.act.* ſed tantùm primam præſumptionem expreſſam *in d.l. Neſennius*, quod qui adminiſtrat bona, non videtur habuiſſe animum donandi, etiam locum ſibi vindicare in dote, vt eſt expreſſum *in l.cùm poſt, §.1.ff. de admin.tut.* aliæ enim præſumptiones expreſſæ *d. l. Neſennius*, quoad alimenta, quoad dotem minimè ſunt admittendæ: nam quamuis extraneus ſimpliciter præſtando alimenta videatur præſtitiſſe animo repetendi ab eo, cui ius alendi de iure incumbebat, vt eſt expreſſum *d.l.Neſennius*; tamen diuerſum erit in dote, quia fauore illius præſumetur donandi animus, *d. §. accedit*, &

 tandem

tandem concludit, quod explicando prædicto modo gloſſam iſtam, vera erit eius concluſio.

In gloſſ. *Idoneam*, ibi: *tantùm, vel talem*, &c. Iuxta poſita in hac gloſſa non videtur vera reſolutio & interpretatio ad hunc text. *in verſ. poterat enim*, dum ex eo colligunt communiter Doctores, quod ſi pater expreſsè non declarauit pro qua parte bona filiæ venirent in dote, ſed effuſo ſermone vſus eſt, in promptum incidit periculum; quia ſcilicet ex ſuis bonis tenebitur dotem ſoluere, quamuis facultates idoneas non habeat; hinc etiam reſpondentes, quod ſi pater penitus ſit inops, tunc ſemper dos ſit ſoluenda ex bonis filiæ; ſi verò habeat facultates, ex illis dotem dabit, quamuis per hoc in promptum incidat periculum, id eſt, non ſuperſint ei bona ſufficientia ad ſe alendum; quia moltò verior eſt reſolutio in hac materia, quod ſi pater habeat idoneas facultates ad ſoluendam dotem, de bonis ſuis tenetur dotem præſtare; ſi verò ſoluta dote ſibi non ſuperſint neceſſaria ad vitam ſuſtinendam, tunc quaſi inopia tentus, nihil ex bonis ſuis ſoluat; ſi verò retentis neceſſariis ad alimenta aliquam partem dotis poſſit ſoluere, eam vtique ex bonis ſuis ſoluet, & reliquum ex bonis filiæ, vt Maſcard. *de probat. p.3. concl.1150. n.24.* D. Barboſ. *in d.l.1.p.4. n.161. prope fin.* vbi *num. ſeq.* obiicit quare textus *in præſenti, in fine* dicit, *patrem in promptum incidere periculum*; ſed meritò reſpondet, quod dicitur incidere in periculum, quia quando effuſo ſermone vtitur, ex bonis ſuis dotem exſoluet, & quamuis ei ſuperſint neceſſaria ad ſe alendum, tamen in periculum incidit, quia facilè ad inopiam redigi poteſt: ſubditque item dici in promptum incidere periculum, quia integram dotem ſoluet ex bonis ſuis, non habito reſpectu ad numerum liberorum; nam quamuis pater teneatur dotem conſtituere, attento numero liberorum, *l. ſi filia, ff. de leg.3.* tamen ſi dotem filiæ effuſo ſermone promiſit, tunc ex bonis ſuis tenebitur dotem promiſſam ſoluere, non habito reſpectu ad numerum liberorum, neque quod alias filias habeat, quas tenetur etiam dotare: quamuis verum ſit, quod mortuo patre poterunt alij filij reuocare dotem, quatenus præiudicat eorum legitimis; interim tamen valebit dotis datio, &c.

De iure dotium.

TIT. XII.

DOs eſt pecunia marito nuptiarum cauſâ data, vel dicta, vel promiſſa. Vel ius pecuniæ conſtitutæ marito pro oneribus matrimonij. Vel, quod vxor ſecum ad maritum defert, quodve marito cauet matrimonij ergò. Vel, penſatio onerum matrimonij. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia vide *leg. Hiſp. 1. cum ſeqq. tit. 11. part. 3.* Connan. *comment. iuris lib. 8. cap. 9.* Donat. à Fina, Viu. Vezin. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 7.* Anton. Gabr. *tom. 3. etiam commun. lib. 3. pag. 212.* Ioſeph. Ludou. *eod. tom. 3. pag. 461. ſub hoc tit.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 12. tit. 1. cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſol. lib. 3. ſub hoc tit.* Ariſmin. Tepat. *var. ſenten. tom. 2. tit. 456.* Rebell. *de oblig. inſtit. part. 2. lib. 5.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 423. cum ſeqq.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. part. 3. tit. 4. de iure dotium.* Henric. Bocer. *diſput. de vniuerſo iure, part. 1. claſſ. 2. diſp. 18. de iure dotium.*

SVMMARIVM.

1 *Dotis conſtitutio ſi incipit à promiſſione, re euicta agi poteſt de euictione: vbi à traditione incipit circa rei æſtimationem, ceſſat de euictione actio. Amplia*

I. Etſi donatio inciperet à traditione, ſi res à patre, vel ab extraneo data fuit marito, æſtimata ea æſtimatione, qua fecit emptionem, num. 2.

II. Si dolus interuenerit ex parte dantis, & tradentis dotem, num. 3. ſi verò vxor rem alienam dolosè dediſſet in dotem, aduerſus ipſam non datur actio de dolo, num. 4.

III. Si mulier donataria ſibi ſpecialiter cauit de actione, num. 5.

IV. Quando extraneus, qui dotem donauit, & tradidit eam ſoluto matrimonio, ſibi reddi ſtipulatus fuerit, num. 6.

V. Quando pater, & non extraneus dotem donaret, num. 7.

VI. Si is, qui rem alienam in dotem donauit, temerariè aſſeruit rem ipſam propriam ſuam eſſe, n. 8.

VII. Quando mulier dotem marito conſtituit, & tradidit, num. 9. Limita ſi mulier haberet alia bona, ex quibus ſe dotare poſſet, num. 10.

11 *Dotis datio, ſeu donatio quando dicatur incipere à traditione, ſeu à promiſſione, & quæ ſit ratio differentiæ, quod vno modo, aut alio incipiat.*

12 *Tà* Offert, donat, & tradit, *appoſita in inſtrumento donationis, ſeu venditionis, non inducere traditionem, niſi res fuiſſet præſens; inducere verò licentiam ingrediendi poſſeſſionem auctoritate propria.*

13 *Fundus dotalis quando eſt æſtimatus, ad inſtar emptoris aget maritus de euictione.*

L. Euicta. I.

Impp. SEVERVS, & ANTONINVS AA. *Nicephoro.*

COnſtitutio dotis ſi incipit à promiſſione, re euicta agi poteſt de euictione: vbi à traditione incipit circa rei æſtimationem, ceſſat de euictione actio. 1
Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5.* Sebaſt. Næu Giphan. *tom. 1. pag. 398.* reſoſſiuè Caſal. *in an tex.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 22. tit. 11. part. 4. vbi gloſſ. 2.* Anton. Gom. *variarum tom. 2. cap. 2. n. 37.* Caballin. *de euict. §. 4. n. 7.* Bernard. *reg. 227.* Bald. Nouell. *de dote, p. 7. priuil. 44.* Campeg. *in ſimili tract. part. 1. quæſt. 80. n. 1. priuil. 13. & p. 2. quæſt. 83.* Capell. Tholoſ. *deciſ. 171.* Boër. *deciſ. 67. n. 1.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 25. cap. 22. n. 4.* Surd. *de aliment. tit. 7. quæſt. 20. n. 25. cum ſeqq.* Portol. *de conſortib. eiuſdem rei & fideicom. legali, cap. 11. n. 18.* Monter. à Cueua *Aragon. deciſ. 13. n. 27.* D. Barboſ. *in l. æſtimatis 51. n. 14. & 16. verſ. ſed quid, & n. 19. ff. ſolut. matrim.* Cald. Pereira *in reſp. pro Duce Paſtrana, verſ. nam licet*, Valaſc. *de partit. cap. 37. n. 3.* Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 521. verſ. ſecundò, in fine*, Fontanel. *de pactis nupt. p. 1. clauſul. 5. gloſſ. 8. part. 14. n. 31.* Guzman. *de euictionib. quæſt. 26. n. 2.* Rebell. *de oblig. inſtit. part. 2. lib. 5. quæſt. 1. n. 6. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 427. n. 2.* vbi *n. 3.* reprobat quoſdam, quos tacito nomine refert, aſſeuerantes correctam iam hodie eſſe hanc legem per *l. vn. §. vt plenius, C. de rei vxor. act.*

Amplia primò etſi à traditione donatio inciperet, ſi 2
res à patre, vel ab extraneo data fuit marito, æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem; quia tunc dotans

dotans de euictione tenetur, vt per Cyn. num. 5. &
Bald. n. 1. & 9. in præſenti, Caballin. d. n. 7. verſ. &
dum ille, Portol. vbi ſupra, n. 21. D. Barboſ. in dict.
l. æſtimatis, n. 14. vbi de interpretatione l. Mania 50.
§. fin. ff. hoc tit. Anton. Gom. d. cap. 2. num. 37. Fontanel.
d. part. 14. num. 32. & p. 13. gloſſ. 8. num. 23. Guxman.
d. quæſt. 2 . num 9.

4 Amplia ſecundò, ſi dolus interuenerit ex parte dan-
tis, & tradentis dotem, vt ſi rem alienam ſcienter in
dotem donauit, & matrimonium contrahere volentes
non admonuit, nam tunc etſi hæc rei alienæ in dotem
datio à traditione inceperit, donator actione de dolo
ad æſtimationem & intereſſe rei euictæ, & ad ſump-
tus, & expenſas factas tenebitur: ita probat text. in
præſenti, & reſoluunt ibi Odofred. num. 2. & 8. Cyn.
num. 2. & 3. Bald. n. 1. verſic. ſed ponamus, Salicet. n. 3.
& 4. Anton. Gom. d. cap. 2. n. 37. Portol. d. cap. 11. n. 20.
Monter. à Cueua d. deciſ. 13. n. 17. Fontanel. d. clauſ. 5.
gloſſ. 8. part. 14. n. 33. Si verò vxor rem alienam doloſè
dediſſet in dotem, aduerſùs ipſam noo datur actio de
dolo, quia eſt infamatoria, l. 1. ff. rerum amot. ſed
actio in factum, vt in hoc text. Paul. de Citadinis de
iurepatron. part. 3. quæſt. 12. ſecunda cauſa, num. 15.
Guzman. d. quæſt. 26. num. 68.

5 Amplia tertiò ſi ſpecialiter mulier donataria ſibi
ſpecialiter de euictione cauit, quoniam tunc etſi do-
natio dotis à traditione inceperit, donator de euictio-
ne tenetur ratione conuentionis, vt per Couar. lib. 2.
var. cap. 15. n. 1. Roland. conſ. 67. vol. 4. Cæſ. Barx. de-
ciſ. 64. n. 58. Cancer. lib. 3. var. cap. 4. de ſeruit. num. 20.
Fontan. vbi ſuprà, n. 6. Garc. Maſtrill. Sicil. deciſ. 36.
vbi promiſſionem euictionis pro redditibus in dotem
datis ad alios redditus in locum primorum ſubrogatos,
ſi fuerint euicti, non extendi, ait latè Guxman. d. q. 26.
à num. 77. vſque ad 89.

6 Amplia quartò quando extraneus, qui dotem do-
nauit, & tradidit, eam ſoluto matrimonio ſibi reddi
ſtipulatus fuerit, quoniam ex eo hoc caſu donator
non ſimpliciter donauit, cùm rem ipſam ſoluto ma-
trimonio ſibi reddi ſtipulatus fuerit, quia de euictio-
ne teneri debebit, Neguxant. de pignorib. part. 2.
memb. 4. num. 27. & 28. Portol. dict. cap. 11. num. 24.
Guxman d. quæſt. 26. num. 40.

7 Amplia quintò quando pater, & non extraneus
dotem donaret; nam tunc ex eo quod officium pater-
num eſt filiam cum effectu dotare, ſi res in dotem
data euincatur, pater etſi à traditione dotis datio in-
ceperit, de euictione teoetur, Riminald. in §. 1. n. 78.
cum duobus ſeqq. Inſt. de donat. Neguxant. d. membr. 4.
n. 27. & 28. Campeg. de dote, part. 2. quæſt. 85. Moo-
ter. à Cueoa d. deciſ. 13. n. 21. vbi pro genero contra
ſocerum donatorem Regiam Audientiam iudicaſſe te-
ſtatur. Contrariam opinionem, ſcilicet patrem de eui-
ctione non teneri, & ea quæ dicta ſunt de dote reſ-
pectu extranei, etiam in ſocero donante procedere, te-
nent Caballin. in d. §. 4. num. 7. verſ. & in patre, per
text. in præſenti, qui in ſocero loquitur, Portol. dict.
cap. 11. n. 25. D. Barboſ. in d. l. æſtimatis 51. num. 17. vbi
iuribus pro contraria opinione adductis ſatisfacit,
Monter. à Cueua d. deciſ. 13. n. 23. Fontanel. d. clauſ. 5.
gloſſ. 8. part. 14. n. 21. vbi num. 24. ait quod hæc opi-
nio non videtur admittere dubitationem, quia dona-
tiones, quæ pro dote à parentibus fiunt, non ſolent
ſimpliciter fieri ex ſolo paterno amore, ſed ſemper
pro viribus legitimæ, Cancer. var. lib. 3. cap. 4. n. 29.
Guzman d. quæſt. 26. num. 41.

8 Amplia ſextò ſi is, qui rem alienam in dotem do-
nauit, temerariè aſſeruit rem ipſam propriam ſuam
eſſe; nam propter temerariam hanc aſſertionem de
euictione tenebitur, Iaſ. conſ. 71. num. 3. vol. 1. Portol.
d. cap. 11. n. 26. Guxman. d. quæſt. 29. num. 42.

9 Amplia ſeptimò, quando mulier dotem marito con-
ſtituit, & tradidit; nam licèt euictis rebus in dotem
datis de euictione maritus non poſſit agere, ipſa ta-
men propter proprium intereſſe poterit agere de eui-
ctione aduersùs illum, à quo emit fundum dotalem,
aduersùs quem habebit actionem de duplo, l. ſi pro
re 22. §. ſi euictione, ff. de euict. l. non ſolùm, & l. quam-
uis, ff. hoc tit. Caballin. d. §. 4. num. 8. D. Barboſ. in
d. l. æſtimatis, num. 17. Fontanel. d. clauſ. 5. gloſſ. 8. p. 14.
num. 18. Guxman. d. quæſt. 26. num. 12.

Limita ſi mulier haberet alia bona ex quibus ſe 10
dotare poſſet. Bald. conſ. 468. lib. 4. Caballin. d. §. 4.
n. 8. Monter. à Cueua dict. deciſ. 13. n. 17. in fine.

Datio dotis, ſeu donatio quando dicatur incipere 11
à traditione, ſeu à promiſſione, & quæ ſit ratio dif-
ferentiæ, quod vno modo, aut alio incipiat? Dic
tunc donationem incipere à traditione, quando in ef-
fectu res traditur tempore quo fit donatio, Bart. in
l. ſi prædia, ff. de acquir. poſſeſſ. Rebuff. tom. 3. ad leges
Galliæ, tit. de nat. poſſeſſ. in præfat. n. 50. vbi tradit ver- 12
ba, offert, donat, & tradit, appoſita in inſtrumento
donationis, ſeu venditionis, non inducere traditio-
nem, niſi res fuiſſet præſens; inducere verò licentiam
ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate, Celſ.
Vgo conſ. 53. n. 2. Monter. à Cueua dict. deciſ. 13. n. 25.
vbi num. 26. ſubdit per verba, dedit, & tradidit, etſi
res in conſpectu eſſet, verè dominium tranſlatum non
fuiſſe, niſi vt illud transferretur partes conuenirent,
& dotem non dici incipere à traditione, niſi res præ-
ſens fuiſſet, Cancer. var. lib. 3. cap. 4. à n. 29. Fonta-
nel. d. clauſ. 5. gloſſ. 8. p. 14. num. 34. & 39. vbi quod
dicitur incipere traditio quando adeſt clauſula con-
ſtituti, Cardin. Tuſch. pract. concl. litt. E, concl. 366.
num. 7. Differentias verò, quæ verſantur, ſi incipiat
vno modo, aut alio, traduot Anton. Gom. d. cap. 2.
num. 35. Monter. à Cueua d. deciſ. 13. n. 27. Matth. Co-
ler. German. deciſ. 4. Fontanel. vbi ſuprà, n. 36.

Si quidem res æſtimata fuerit, &c.] Notatur ad hoc, 13
quod quando fundus dotalis eſt æſtimatus, ad inſtar
emptoris aget maritus de euictione, vt per D. Barboſ.
in l. ſi æſtimatis 51. n. 20. ff. ſolut. matrim. vbi declarat.

SVMMARIVM.

1 *Filia, quæ ſibi fuit ſtipulata partem dotis maternæ de matris voluntate, non prohibetur illam petere, etiamſi à matre fuerit inſtituta in minori parte, niſi probetur quod mater clam inſtitit, ne à viro eius peteret.*

2 *Filia agens ex proprio contractu, non agit pro hæreditaria portione, ſed ſecundùm formam contractus: poteſt tamen exceptione repelli, ſi inſtituta ſit animo compenſandi, ſeu iuſſa eſt eſſe contenta portione inſtitutionis, & prælegatis, iuſſaque non petere à marito.*

3 *Donatio cauſa mortis fieri poteſt pactonudo.*

L. Si ſtipulatio. II.

Imp. ANTONIN. A. *Alluuiadi.*

Filia, quæ ſibi fuit ſtipulata partem dotis maternæ 1
de matris voluntate, noo prohibetur illam petere,
etiamſi à matre fuerit inſtituta in minore parte, niſi
probetur quod mater clam inſtitit ne à viro eius pe-
teret. Item filia agens ex proprio contractu, non agit
pro hæreditaria portione, ſed ſecundùm formam
contractus: poteſt tamen exceptione repelli, ſi inſtitu- 2
ta ſit animo compenſandi, ſeu iuſſa eſt eſſe contenta
portione inſtitutionis, & prælegatis, iuſſaque non
petere à marito. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.

De materia & intellectu huius text. agit Menoch.
de præſumpt. lib. 3. præſ. 10. n. 11. verſ. ſecundò, cum ſeqq.
vbi

vbi refert, quod in hac lege mater habebat Seiam, & Pollam filias, & nuptui collocauit Pollam, quam paſſa eſt ſtipulari ſibi reddi partem dotis proprio marito numeratam, quæ alioquin erat reſtituenda matri dotanti; deceſſit mater, hærede inſtituta Polla pro tertia ſuorum bonorum parte: dubitatum fuit, an Polla petere poſſit portionem illam dotis? & reſpondendum videbatur, petere non poſſe, quia mater inſtituendo Pollam ipſam in tertia parte ſuæ hæreditatis, videtur voluiſſe compenſare eum ea portione dotis ſtipulata à Polla ſibi reddi, iuxta text. *in l. huiuſmodi, §. cum pater, ff. de leg. 1. & in l. ſi cum dotem, §. ſi pater, ff. ſoluto matr.* Contrarium tamen fuit diffinitum ab Antonino Imp. *in præſenti*, quod immò Polla conſequi poſſet partem dotis ſibi reddi ſtipulatæ, atque ita locum non eſſe compenſationi. Ratio eſt, quia quando teſtator relinquit aliquid creditori voluntario, præſumitur reliquiſſe non animo compenſandi, ſed vt vtrumque habeat, *l. creditorem, ff. de legat. 2. l. vnic. §. ſciendum, C. de rei vxor. act.* Et rurſus præſumitur à teſtatore relictum animo compenſandi quando ipſemet teſtator non erat debitor: in caſu itaque huius l. quod Pollæ debebatur, debitum erat voluntarium mariti Pollæ, non autem neceſſarium matris, & ideo locus eſſe potuit compenſationi: quod autem eſſet ibi debitum voluntarium mariti Seiæ, apparet, quia & voluntate matris dotantis, & conſenſu ipſius mariti adhibita fuit Polla ad ſtipulandum, atque ita debitum habuit initium voluntarium, &c.

D. Barboſ. *in l. qua dotis 34. n. 10. ff. ſoluto matr.* vbi *num. 13.* ex hac lege collegit, quod ſi mulier adhibet aliquem ad ſtipulandum dotis reſtitutionem, in dubio non cenſetur adhibitus donandi animo, niſi id clarè ſit expreſſum: & reſpondet ad text. *in l. cum maritus 29. § fin. ff. de pactis dotal.* at reiectis nonnullis interpretationibus, tandem *num. 14.* concludit ſibi placere intellectum, quod in ſpecie *d. l. cum maritus, § fin.* primò mulier pacta eſt dotem reſtitui fratri in caſum ſoluti matrimonij per mortem, & deinde frater fuit ſtipulatus in eundem caſum ſibi dotem reſtitui: primum igitur pactum videtur interpoſitum ex cauſa donationis, quia fuerat interpoſitum à ſorore in fauorem fratris, & ſic coniunctæ perſonæ, & ſic præſumitur interpoſitum donandi animo, iuxta reg. *l. vlt. §. fin. ff. de donat.* Vnde quamuis poſtea frater fuerit adhibitus ad ſtipulandum, non debet præſumi mutatio prioris voluntatis, *l. eum qui, ff. de probat.* ſed potiùs fuiſſe ſtipulatum ad acquirendam actionem ex propria ſtipulatione, quæ ex pacto ſororis ei quæri non poterat, iuxta reg. *l. 1. C. per quas perſonas nobis acq.* deinde *num. 15.* ait quod aduersùs iſtam reſponſionem nimis vrgere videtur textus *in præſenti*, vbi mater, quæ dedit dotem, pacta eſt certam illius partem reddi filiæ, ſi morte matris ſolueretur matrimonium, & filia poſtea fuit adhibita ad ſtipulandum, & tamen textus ſentit non præſumi fuiſſe adhibitam donandi animo, niſi de eo conſtet: ergo textus iſte apertè impugnat reſponſionem, quam tamen defendens reſpondet, quod hic text. *in princ.* proponit regulam generalem, quod ſi pacto ſubiecta eſt ſtipulatio in certum caſum, & euenit conditio, ſtipulans habet actionem ad petendam dotis reſtitutionem: quæ regula cùm etiam extraneos contineat, neceſſariò intelligenda eſt quando conſtat de donandi animo; nam aliàs quoad extraneos etiam in prædicto caſu non præſumitur donandi animus, quod volens ſignificare Imp. in hoc text. inferens ex illa reg. generali ad caſum ſpecialem ſibi propoſitum, ſubdit quod mater pacta eſt in fauorem filiæ, & donandi animo paſſa eſt eam ſtipulari dotis reſtitutionem, quod ius ex ſtipulatione quæſitum regulariter ei tolli non poteſt: requiſiuit igitur donandi animum tam ad declarationem regulæ generalis poſitæ *in princ.* quàm vt ex prædicta regula benè ſequeretur illatio, quam fecit ad caſum ſpecialem.

Voluiſſe filiam ſuam, &c.] Quamuis Bolognet. *in d. l. qua dotis, n. 38. & 44.* contenderit in ſpecie huius legis agi de donatione cauſa mortis, nihilominus tamen D. Barboſ. *ibid. n. 17. in princ.* tenet imò agi de donatione inter viuos, cùm Imper. exigat quod vt filia non poſſit agere efficaciter ex ſtipulatione, oporteat eam eſſe inſtitutam, & ei prælegata fuiſſe relicta ea mente, vt ipſa prælegatis contenta à dotis petitione deſiſteret, ex quo innui ait, agi hîc de donatione irreuocabili, neque ab eius petitione eſſe deſiſtendum, niſi expreſsè conſtet fuiſſe prælegatum compenſandi animo, iuxta *l. compenſandi, C. de hæred. inſtit.* & iterum *num. 84. verſ. ex quo colliges.*

3 In gloſſ. *Contentamone*, ibi: *idem ſi eſſet mera donatio*, &c. Notatur ad hoc, quod donatio cauſa mortis pacto nudo fieri poteſt, vt per Roman. *ſing. 523.* Iaſ. *in §. in perſonam, n. 61.* vbi Ludou. Gom. *n. 42. verſ. item circa, Inſtit. de actionib.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 4. n. 16. col. 3.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n. 248. C. de reuocand. donat.* Couar. *in rub. de teſtam. p. 3. num. 14.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 208. à princ.*

SVMMARIVM.

1 *Seruus dotalis poteſt manumitti per virum in teſtamento, & inter viuos.*

2 *Seruus dotalis ſubiectus reſtitutioni ratione contractus dotalis, interim manumitti poteſt per dominum, & valet manumiſſio.*

L. Etſi dotis. III.

Imp. ALEXAND. A. *Euphemio.*

1 SEruus dotalis poteſt per virum in teſtamento, & inter viuos manumitti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Ex hac lege colligit Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. cap. 9. n. 168.* quod maritus rectè poteſt manumittere ſeruos dotales abſque donatione vxoris, ſubditque donationem, ſeu licentiam vxoris ad hoc requiri, vt id quod vir ex liberto aſſecutus fuerit tanquam patronus, non teneatur reſtituere vxori, niſi negotium vxoris gerens manumiſerit.

Notat D. Barboſ. *in l. 1. part. 5. n. 82. in princ. ff. ſoluto matrim.* ex hoc textu, quod ſubiecta reſtitutioni per contractum, ſi alienentur, non retractatur alienatio, etiamſi poſtea euenerit conditio reſtitutionis, & *in l. dotalem 62. n. 16. cum ſeqq.* per hunc text. tenet quod ſer- 2
uus dotalis ſubiectus reſtitutioni ratione contractus dotalis, interim manumitti poteſt per dominum, & valet manumiſſio, & *n. 17. in princ.* reſpondet ad text. *in l. ea qua, C. ſi mancip. ita fuerit alien.* vt procedat in ſeruo, qui ſpecialiter prohibetur manumitti; nam etiamſi hæc prohibitio facta ſit per contractum, tamen manumiſſio aduersùs eam facta non valebit, *d. l. ea qua*, & deinde idem D. Barboſ. diſputat ſi maritus ante ſolutum matrimonium ſeruum non manumiſit, ſed ei reliquit libertatem directam, vel fideicommiſſariam, iuxta terminos huius legis, an valeat ea datio libertatis? Idem quoque D. Barboſ. *in d. l. 1. part. 5. n. 77. in medio*, poſt Nouell. *de dote p. 8. priuil. 6. à n. 1.* aduertit per hunc text. iure Digeſtorum ſoluto matrimonio non transferri ipſo iure dominium rerum dotalium in vxorem, ſed remanere dominium penes maritum, vel eius hæredes, & tantùm ſequuta traditione per reſtitutionem dotis dominium vxori quærebatur, quod tamen per nouam diſpoſitionem *l. in rebus 30. infr. hoc eod. tit.* immutatum eſt, vt ibi diximus.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Mulier poteſt marito ſuo in dotem dare omnia bona ſua, & num. 2.*

3 *In dote arbitranda dignitas, vel indignitas mariti conſideranda eſt.*

4 *Dos non poteſt conſtitui in bonis, quæ in contractu alienari fuiſſet prohibita.*

L. Nulla. IV.

Idem A. Valenti.

1 MVlier marito ſuo poteſt dare in dotem omnia bona ſua. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 65. verſo*, Giphan. *tom. 2. pag. 401.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 14. tit. 11. part. 4.* Boër. *deciſ. 201. in princ.* Connan. *comment. iuris lib. 8. cap. 8. n. 5.* Forcatul. *dialog. 39.* Duen. *regul. 319. n. 1.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 16.* vbi reſpondet *ad l. vnic. de inoff. dotib.* vt ſcilicet ibi reuocatio minimè fiat ex eo quod omnia bona dantur in dotem, ſed quia redit dos in præiudicium legitimæ filiorum: & pariter reſpondet *ad l. 1. C. ſi aduerſus dotem*, quia ibi minor reſtituitur non ex eo quod omnia bona dedit in dotem, ſed quia maritus non fuit dignus tanta dote ſecundùm qualitatem ſuæ perſonæ, loci, & patrimonij: & *num. 17.* quærit quid in dubio quando mulier ſimpliciter contrahit matrimonium, an videatur omnia bona ſua in dotem dare?

In gloſſ. *Nulla lege, vnic.* ibi, *ſed quia non erat vir*
3 *dignus tam magnam dotem habere*, &c. Per hanc gloſ. tenet Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab. 3. §. 23. n. 3. verſic. conſiderabit*, quod iudex in arbitranda dote conſiderare debet dignitatem, vel indignitatem mariti, quia ratione ſuæ indignitatis, vel ignobilitatis minuetur dos, Tiraquel. *de nobilit. cap. 20. n. 63.* vbi quod in conſtituenda dote nobilitas viri conſideranda eſt, vt ſcilicet maior dos conſtituatur propter ipſius nobilitatem.

In eadem gloſſ. ibi, *ea lege vt non alienet*, &c. No-
4 tatur ad hoc, quod ſi in contractu bona fuiſſent prohibita alienari, non poſſet in eis dos conſtitui, & ſi bona reſtitutioni ſubiecta non poſſunt alienari pro dote, quando ſpecialis & indiuidua extat teſtatoris prohibitio alienandi, caſum dotis ſpecificè comprehendens, vt per Palat. *in repetit. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §. 16. n. 8.* Roder. Xuar. *in l. quoniam, ſuper l. Regni, limit. 2. n. 11.* Boër. *deciſ. 120. n. 5. & 6.* Petr. de Rauenna *ſing. 134.* Fabian. de Monte *in tract. de empt. & vendit. part. 4. quæſt. 21. n. 30.* Rimin. iun. *conſ. 514. n. 31.* Tiraquell. *de iure primog. quæſt. 61. n. 9.* Molin. *de primog. lib. 4. cap. 6. n. 11.* Burſat. *conſ. 17. n. 22. verſic. tertia ſit concluſio*, Anton. Gom. *l. 40. Tauri, n. 87. verſic. 9. col. 2.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis maternis, p. 3. n. 65.* Burg. de Paz *conſ. 9. n. 18.* Rimin. iun. *conſ. 514. n. 32. cum ſeqq. lib. 5.* Cephal. *conſil. 574. n. 19. cum ſeqq.* Vin. *concl. 663. & deciſ. 18. n. 9.* Menoch. *conſ. 923. n. 2. & de præſumpt. lib. 4. præſ. 189. n. 186.* Petra *de fideicommiſſ. quæſt. 8. n. 139. & ſeq.* Peregr. *in ſimili tract. art. 42. num. 58.* Seraph. *deciſ. 447. n. 4.* Surd. *deciſ. 62. n. 10.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, n. 14. C. de in integrum reſtit. minor.* Fuſar. *in tract. de ſubſtitution. quæſt. 531. num. 80.*

SVMMARIVM.

1 *Si res æſtimata eſt in dotem data, ſoluto matrimonio retinetur per virum, ſi offeratur æſtimatio, & n. 2.*

3 *Bona immobilia æſtimata in dotem data obligant maritum ad pretij, non autem ad corporum reſtitutionem: dominium ex tali æſtimatione, quæ faciat emptionem, transfertur in virum, n. 4.*

5 *Bona in dotem data ſi ſunt æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem, præſumitur vera venditio.*

6 *Rerum dotalium æſtimatio conſtituit in dubio emptionem & venditionem.*

7 *Rerum dotalium dominium an & quando transeat ad maritum, remiſſiuè.*

8 *Æſtimatio iure facta in dubio emptionem facit.*

9 *Permutatio rei æſtimatæ facit emptionem.*

10 *Rerum dotalium æſtimatio, vel aliàs, tunc emptionem efficit, cùm æſtimatio fit ad quantitatem dignam pro ipſarum rerum iuſto pretio, aliàs ſecus, limita vt num. 11. 12.*

13 *Res data in dotem æſtimata ea æſtimatione, quæ facit venditionem, deſinit eſſe dotalis, & efficitur mariti, ideoque eam alienare poteſt.*

14 *In reſtitutione pretium tantum, & non bona reſtituenda ſunt.*

L. Quoties. V.

Idem A. Statiæ.

SI res æſtimata eſt in dotem data, ſoluto matrimo- 1
nio res retinetur per virum, ſi æſtimatio offeratur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 56. verſo.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſpan. 18. tit. 11. part. 4. vbi gloſſ. 2. Roland. à Valle *conſ. 92. n. 9. & ſeq. lib. 2.* Cephal. *conſ. 351. num. 13. & ſeq.* Couar. *pract. cap. 28. num. 1.* Pelaez *de maior. part. 4. quæſt. 19. n. 15.* latè Suar. & Mich. Graſſ. *tom. 1. comm. opin. lib. 5. tit. 7. ex n. 84. pag. 726. & ſeq.* Alex. Raudenſ. *variarum reſolut. cap. 32. n. 10.* Camil. Borrel. *in ſum. deciſ. part. 3. tit. 5. n. 226.* latè Cancer. *variarum reſolut. part. 1. cap. 9. ex num. 122.* vbi limitat regulam quod æſtimatio rei dotalis in dubio facit emptionem, quando pretium, ſeu quantitas qua res dotalis eſt æſtimata, non dicitur conſona, nec congrua ipſi rei. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 89. n. 8. cum ſeq. & tom. 3. commun. opin. ſub hoc tit. concluſ. 1. col. 2. verſic. ampliatur modò, pag. 461.* vbi reddit rationem, quia cùm ob æſtimationem fuerit contracta emptio, & venditio, cuius natura eſt vt dominium tranſeat in emptorem cum omnibus periculis, quæ inde euoriri poſſint, ideo maritus, vel eius hæredes tenentur reſtituere non rem æſtimatam datam in dotem, ſed pretium ipſius rei, & deinde diuerſimodè ampliat, & limitat Brunor. à Sole *in locis communib. verbo bona*
immobilia 9. vbi quod bona immobilia æſtimata in 3
dotem data obligant maritum ad pretij, non autem ad corporum reſtitutionem, latè Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 74. n. 3. cum ſeqq.* vbi *num. 5.* ſubdit quod æſtimatio rei in dotem datæ in arbitros collata, ſi ipſi non æſtiment, ea cenſetur facta quæ emptionem faceret ad pretium quod tempore traditionis res illa iuſtè valebat: & *à num. 15.* multis modis reſtringit huius text. concluſionem, veluti quando æſtimatio facta fuit ad alium finem, quàm vt faceret emptionem, vt ſi æſtimatur res ad cognoſcendum valorem rei, vt probari poſſit ſi fortè maritus poſtea fundum damnificaret, hoc ſanè caſu æſtimatio non facit emptionem, & venditionem, ſed fundus ipſe dotalis manet: vel quando conuentum fuit quod ſoluto matrimonio res datæ in dotem reſtituantur pro eodem pretio, quo æſtimatæ fuerunt; nam hoc etiam caſu res has dotales manere, non autem deberi æſtimationem concludit: & *num. 23.* reſtringit etiam quando æſtimatio non æquiualet ipſi rei, ſed eſt longè minor; nam & tunc non præſumitur facta venditio, ſed

res

res manent dotales, D. Barboſ. *in l. aſtimatis 51. n.4. ff. ſolut. matrim.* vbi dicit quod text. *in præſenti*, in ſenſu directo probat quod vbi res ſunt æſtimatæ, & illatum pretium offert maritus, poterit illas retinere inuita vxore; ſubditque argumentum à contrario ſcoſu ita accipiendum, vt ſi maritus non offerat rerum æſtimationem, quia ſcilicet non poteſt propter inopiam, tunc res dotales vxori reſtituendæ ſunt; quia vbi maritus non eſt ſoluendo, reſoluitur æſtimatio ac ſi nunquam fuiſſet facta, *l. in rebus 30. iuncta gloſſ. verbo æſtimata, C. hoc tit.* idem ferè ſuſtinet *ibidem, n.25. verſ. tertiò*, dum ait quod ſi tempore ſoluti matrimonij maritus non ſit ſoluendo, quia tunc venditio quæ propter æſtimationem videtur facta, irritabitur ac ſi nunquam facta fuiſſet, ita vt licèt maritus res æſtimatas tanquam ſuas liberè alienare poſſit, iuxta hunc text. tamen ſi tempore ſoluti matrimonij maritus non ſit ſoluendo, vxor res illas alienatas per rei vendicationem repetit, ac ſi ſemper remanſiſſent dotales, & nunquam fuiſſent æſtimatæ, ex *d. l. in rebus*, Surd. *conſ. 225. n.2.* Honded. *conſ.14. num.43. & ſeq. lib.1.* Beltramin. *in addit. ad Greg. XV. deciſ.573. n.16.* vbi ait quod regulariter quando dos eſt data æſtimata, talis æſtimatio facit venditionem, & transfert dominium bonorum dotalium in maritum: idem Surd. *deciſ.257. num.1.* Gutier. *pract. lib.3. quæſt.78. n.1.* vbi quod æſtimatio in dubio facit emptionem, idem Gutier. *de gabell. quæſt.25. num.21.* vbi *num.22.* poſt Gregor. Lopez *l.18. in gloſſ. el pro, o el daño, tit.11. part.2.* reſoluit æquitatem huius legis ſolùm locum habere quando res dotalis, quæ fuit euicta, eſt data æſtimata ab ipſa muliere, ſecus ſi ab extraneo, vel patre mulieris, Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.426. n.10.* latè Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.38. ex n.27.* vbi per hunc text. tenet quod prædium in ſolutum marito præuia æſtimatione datum, cenſetur ipſi venditum, etiamſi in inſtrumento dicatur vt dos debeat reſtitui, ſicut fuit habita, & recepta, & *num.29.* tradit cenſeri factam emptionem quando præceſſit promiſſio dotalis in quantitate, ſecus quando datur fundus in dotem, nulla præcedente promiſſione dotis in quantitate, quia tunc fundus habendus eſt pro dotali, licèt enim fiat æſtimatio, cenſetur potiùs facta vt probetur valor rei, vel ſciatur quantitas bonorum, quæ conſignantur: & *num.31.* requirit ad hoc vt dicatur facta emptio, quod æſtimatio huiuſmodi ſit facta in eodem inſtrumento: & *à n.32.* tenet ſi probaretur quod maritus tùnc temporis non eſſet ſoluendo, æſtimationem non facere emptionem, neque tranſire dominium in maritum, neque in emptores bonorum dotalium, itavt mulieri competeret rei vendicatio, quamuis dominium non ſit ciuile, ſed tantùm naturale, quaſi lex fingat nunquam præceſſiſſe in damnum vxoris: & *num.38.* reſoluit, quod quando res æſtimata datur in dotem, ſi nuptiæ non ſequantur, debet reſtitui res data, non pretium. Magon. *Lucenſi deciſ.76.* Garc. Maſtrill *deciſ.194.* Peregr. *conſil.86. vol.5.* Rot. Rom. *deciſ.257. p.4. diuerſ.* aliàs in nouiſſimis apud Farin. vbi fuit decîſum rem in dotem æſtimatam datam in dominium mariti tranſire, & maritum non ad reſtitutionem rei in dotem æſtimatæ, & in ſolutum datæ, ſed tantùm ad pretium teneri: & *deciſ.258.* fuit reſolutum, quod vxori, marito decocto, vtilis rei vendicatio competit contra bona data in dotem, etſi æſtimata, contra tertios poſſeſſores, pro dotis ſuæ recuperatione: & *deciſ.259.* quod vxori fructus dotis, & donationis propter nuptias ex bonis mariti à die petitionis ab hæredibus debentur, latè Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. ſub hoc tit. reſolut.1. per tot.* vbi variis modis ampliat, & limitat, Rebell. *de oblig. iuſtit. p.2. lib.5. quæſt.2. n.9.* Nicol. Garc. *de benefic. p.5. cap.9. num.162. & ſeq.*

In ſummar. text. ibi, *ſed maritus habet electionem,* &c. Hinc fortè Carol. Molin. impius auctor *in conſuet. Pariſ. tit.2. §.56. n.40. cum ſeqq.* exiſtimauit tunc demum æſtimationem in dotibus facere venditionem, ſi contingat maritum, vel eius hæredem ſoluto matrimonio malle dictam æſtimationem, & non fundum reſtituere, ſecus ait ſi malit potiùs ipſum fundum reſtituere, prout poteſt, & electionem habet, per *l. plerumque, in fine, ff. hoc tit.* Sed illum meritò reprobat Gutier. *d. tract. de gabell. quæſt.25. n.23.* ex eo, quia omnia iura probantia æſtimationem in dotibus facere emptionem, indiſtinctè loquuntur, & procedunt ſtatim re in dotem data æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem, non expectato, an maritus eligat æſtimationem, vel rem ipſam reſtituere, ſoluto matrimonio: & *n.24.* etiam refutat aliud aſſumptum, quod affirmat idem impius auctor, nempe ſtante prædicta æſtimatione poſſe maritum, ſi velit, prout electionem habet, reſtituere fundum æſtimatum in dotem datum, non verò teneri eius æſtimationem præſtare, &c.

Maritus dominium conſequutus, &c.] Notatur ad 4
hoc, quod dominium ex tali æſtimatione, quæ faciat
emptionem, in virum transfertur, vt per Fontanel. *de*
pact. nupt. p.2. clauſ.5. gloſſ.8. p.13. n.19. Caſtill. *controu.*
lib.1. cap.4. n.7. Et notatur etiam ad hoc, quod præſu- 5
mitur vera venditio, ſi bona dotalia ſunt æſtimata ea
æſtimatione, quæ facit emptionem, vt Hippol. Ri-
minald. *in princ. Inſtit. quibus alienare licet, ex n.3.*
Ant. Gom. *l.50. Tauri, n.44.* Aluar. Valaſc. *de partit.*
cap.10. n.11. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.16.*
num.23. Suar. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.7. num.82.*
pag.726. vbi tenet quod æſtimatio rerum dotalium 6
conſtituit in dubio emptionem, & venditionem.

An & quando dominium rerum dotalium ad mari- 7
tum tranſeat, latè & eleganter reſoluit Molin. *dict.*
tract.2. diſp.426. à princ. vbi *num.1. & 2.* agit quando
res dotales traduntur inæſtimatæ, & neque in pon-
dere, neque in numero, neque in menſura conſiſtunt:
& *num.3.* quando marito in dotem dantur inæſtima-
tæ res, quæ in pondere, numero, aut menſura conſi-
ſtunt: & *à num.4.* oſtendit ad quem pertineat peri-
culum, damnum, aut commodum rerum æſtimata-
rum marito in dotem traditarum.

Allegari vulgò ſolet hic text. ad hoc, quod æſti- 8
matio iure facta in dubio facit emptionem, vt per
Tiraquell. *de retractu lign. §.1. gloſſ.14. n.10. cum ſeq.*
Laſſarte *de decima vendit. cap.11. n.1.* Couar. *pract.*
cap.28. n.1. Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.26.*
de contrah. empt. n.36. pag.619. vbi ait æſtimationem
poſſe emptionem præſumptam facere in dubio quan-
do pretium correſpondeat ei, aliàs ſecus, D. Barboſ.
in d. l. ſi æſtimatis, num. 20. ff. ſoluto matrim. Gutier.
conſ.17. n.19. cum ſeqq. & d. tract. de gabell. quæſt.25. à
num.1. vbi *n.4.* ſubdit etiam permutationem rei æſti- 9
matæ facere emptionem: & *num.10.* obſeruat æſtima- 10
tionem rerum dotalium, vel aliàs tunc efficere em-
ptionem, cùm æſtimatio fit ad quantitatem dignam
pro ipſarum rerum iuſto pretio, aliàs ſecus: & *n.14.*
limitat quando res æſtimata ſic datur, vt non æſtima- 11
tio, ſed res ipſa reddi debeat, veluti ſi eam dedero
ad oſtentationem, & pompam: & *num.15.* etiam li- 12
mitat, quando res ſimpliciter æſtimata traditur ſuper
negotio, quod venditioni repugnat, latè Menoch. *de*
præſum. p.t. lib.3. præſ.74. à num.3.

Argum. huius text. reſoluit Valaſc. *conſult.113.* 13
num.3. quod licèt mulier dans pro ſe in dotem prædium emphyteuticum, non teneatur requirere domini conſenſum, nec ſoluere laudemium; tamen ſecùs erit ſi ſit dos æſtimata tali æſtimatione, quæ faciat emptionem: & *num.6.* tenet quod res data in dotem, æſtimata ea æſtimatione, quæ facit venditionem, deſinit eſſe dotalis, & efficitur mariti, & ideo eam poteſt alienare: & *num.22.* tradit quod dominus directus in re empyteutica, dotali, & æſtimata ea

æſtima

æſtimatione, quæ facit emptionem, non habet electionem, nec poteſt dicere, quod vult eam pro eodem pretio, quæ æſtimata eſt.

Retinebit eas, &c.] Ergo in reſtitutione pretium tantùm, & non bona reſtituenda ſont, vt per Menoch. *de praeſumpt. lib. 3. praeſ. 74. n. 3. & 4.* Gatiet. *conſ. 17. n. 20. cum ſeqq.* Caſtill. *d. lib. 1. cap. 4. n. 10.* Honded. *conſ. 14. à num. 44. vol. 1.* Surd. *deciſ. 99. n. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Pater dotans filiam non poteſt ſibi quaerere actionem, niſi per ſtipulationem: caeteri etiam poſſunt ex nudo pacto.*

2 *Pater, vel extraneus dotem dantes poſſunt paciſci vt ſoluto matrimonio per mortem eis dos reſtituatur in ſolidum.*

3 *Pater relinquit filiae dotem in teſtamento, maſculo haerede inſtituto, frater non poteſt apponere pactum dotis reſtituendae ipſi fratri, & minuere ius teſtamenti, & debiti naturalis.*

L. Auia tua. VI.

Imp. MAXIMIN. A. *Sulpitio.*

1 PAter dotans filiam non poteſt ſibi quærere actionem niſi per ſtipulationem: cæteri etiam poſſunt ex nudo pacto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in *l. 1. n. 1. ſupra hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 56. verſo.*

2 De materia latè agit D. Barboſa *in l. ſi cum dotem 25. in princip. à n. 1. ff. ſoluto matrim.* vbi ait ex ea lege *in princ.* colligi concluſionem, quod pater, vel extraneus dotem dantes poſſunt paciſci vt ſoluto matrimonio per mortem eis dos reſtituatur in ſolidum, cùm ille text. videatur malè coniungere extraneum & patrem paciſcentes: ex eo, quia reſpectu patris dotem dantis non ſufficere prædictum pactum, ſed requiri ſtipulationem vt pater dotis reſtitutionem in ſe transferat, expreſsè probat text. *in praeſenti*; & rejecta reſponſione, quam tradit gloſ. *verbo mulieri, in d. l. ſi cùm dotem*, quam communiter approbari aſſerit Campeg. *de dote part. 3. q. 224. n. 1.* pro vera explicatione huius difficultatis videndum proponit idem D. Barboſa, quanam ratione in hoc noſtro text. fuerit conſtitutum quod pater dotem dans pro filia, non poſſit in ſe transferre dotis reſtitutionem per pactum, ſed ad hoc neceſſariam eſſe ſtipulationem: & *n. 2. 3. & 4.* refert & reprobat quatuor rationes, quas aſſignat gl. *verbo ſimplici, in hoc text.* Sed poſtquam aduerſùs quartam tribus medijs inſurgit, tandem illis non obſtantibus ab ea ſe non recedere profitetur: & *à n. 7.* diſputat, textum noſtrum allegans, vtrùm ſtipulatio ſit neceſſaria ad inducendam nouationem, an verò illa induci poſſit per alium quemcunque contractum?

3 Bald. *hic col. 2. verſ. & ex hoc dicto*, tenet quod ſi pater relinquit dotem filiæ in teſtamento, maſculo hærede inſtituto, frater non poteſt apponere pactum dotis reſtituendæ ipſi fratri, & minuere jus teſtamenti, & debiti naturalis: ſequuntur Anna *ſing. alleg. 129. n. 2. & 3. & ſing. 601. part. 2.* Vincent. de Franchis *p. 1. deciſ. 196. n. 3.*

L. Cùm à ſocero. VII.

Imp. GORDIANVS A. *Marco.*

PAter ſtipulando dotem ſibi reſtitui ex interuallo, non præjudicat filiæ non conſentienti. Colliguot ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupra hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Pacta in aliquo ſubjecto intelliguntur repetita in eius augmento, & num. 2.*

3 *De dote quod dicitur, intelligitur etiam de eius augmento.*

4 *Additamentum eiuſdem eſt naturae, cuius & principale.*

5 *Augmenti idem iuris eſt, ac rei auctae, vbi non vrget diuerſa ratio.*

6 *Augmentum dotis quoad ius attinet, formaliter conſideratur vt dos.*

7 Pertinere, *verbum quid importet, remiſſiuè.*

L. Etiamſi non dotem. VIII.

Idem A. Agrippinae.

PActa inita in aliquo ſubjecto, intelliguntur repetita in eius augmento. Colliguot ex Ord. Doctores 1
citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, multiſque exornant Salzed. *ad Bernard. reg. 58.* Albert. 2
Brun. *de augmento, & diminut. fol. 8. & 9. col. 3. & 4.* Neguzant. *de pignorib. p. 2. memb. 4. num. 46.* Boër. *deciſ. 50. n. 17.* Buriat. *conſ. 179. num. 4. vol. 2.* Pariſ. *conſ. 126. vol. 1.* Campeg. *de Dote, p. 5. q. 9.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo Donatione largitus, num. 181.* Anton. Gom. *l. 17. Tauri, n. 12. ad fin.* vbi extendit etiam ad dotem, hypothecam, & venditionem, Ioan. Garcian. *reg. 332. per tot.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig.* 3
conuent. lib. 11. tit. 19. n. 13. vbi per hunc text. tenet quod illud quod dicitur de dote, intelligitur etiam de eius augmento. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. p. 3. tit. 5. n. 497. cum ſeq.*

Vnde additamentum eſſe eiuſdem naturæ cuius & 4
principale, per hunc text. tenent Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 18. n. 51. cum ſeqq. & gloſſ. 10. n. 28. & in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num. 226.* Vin. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 7. n. 187. pag. 29.* Menoch. *de arbitr. caſu 159. & conſ. 93. n. 13. & conſ. 194. n. 5. cum ſeqq.* Surd. *deciſ. 88. n. 10. & de aliment. tit. 1. quaeſt. 42. n. 76. cum ſeqq.* D. Barboſa *in l. 2. §. quod ſi in patris, num. 10. ff. ſoluto matrim.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ. 124. num. 28.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 1. lit. A, concl. 555. à num. 1.* Fuſar. *de ſubſtitut. quaeſt. 652. num. 6.* Rota *deciſ. 94. num. 3.* apud Farin. *part. 2. re-*
cent. vbi dicitur, quod augmenti idem iuris eſt ac rei 5
auctæ, & *deciſ. 72. n. 4.* id intelligitur vbi non vrget diuerſa ratio. Hinc argumento huius text. tenet Bald. quod ſi communitas conduxit Doctorem ad legendum vno anno cum ſalario centum florenorum, ſi eligitur alio anno ſine repetitione ſalarij, intelligitur pro eodem: cuius dictum ſequuntur Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 62. n. 29.* Corſet. *in ſing. verb. ſalarium 4.* Iaſ. *in l. diem, num. 14. ff. de offic. aſſeſſ.*

Notatur hic text. ad hoc, quod augmentum dotis 6
quoad jus attinet, formaliter conſideratur tanquam dos, vt per Alphan. *collect. 498.* D. Barboſa *in rub. ff. ſoluto matrim. p. 3. n. 65. prope fin.*

Vel ad ſe pertinerent, &c.] *Pertinere* verbum quid 7
importet, vide meipſum *in tract. de dictionib. vſufrequent. dict. 257.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier in dote praefertur fiſco poſterius contrahenti, & num. 2.*

3 *Maritus, ſi antequam contraheret cum vxore, con-*

traxit cum fiſco, hypotheca tacita fiſci præfertur hypotheca vxoris; ſi vero priùs contraxit cum vxore, hypotheca vxoris præfertur hypotheca fiſci: ſi fuerit dubium, qua harum hypothecarum fuerit prior, hypotheca dotis præfertur hypotheca fiſci.

4 *Fiſcus & dos pari priuilegio cenſentur quoad ius hypotheca.*

L. Dotis. IX.

Imp. DECIVS A. & C. *Vrbicanæ.*

1 MVlier in dote præfertur fiſco poſteriùs contrahenti. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Greg. *l.33.gloſſ.2.tit.13.p.5.* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.438.*
3 *num.5.* vbi per hunc text. tenet quod ſi antequam maritus contraheret cum vxore, contraxit cum fiſco, hypotheca tacita fiſci præfertur hypothecæ vxoris; ſi verò priùs contraxit cum vxore, hypotheca vxoris præfertur fiſci hypothecæ: & poſt Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n.40.* reſoluit, quod ſi fuerit dubium, quæ harum hypothecarum fuerit prior, hypotheca dotis præfertur hypothecæ fiſci.

Pulchrè Cou. *pract. cap. 59. à princip.* adducens Cæſarum conſtitutionem *in l. pecunia, C. de priuileg. fiſci*, qua cauetur expreſsè, fiſcum priorem creditorem agere poſſe ad pecuniam poſteriori creditori à debitore ſolutam, etiamſi ea jam conſumpta ſit bona fide, ſi debitor ſit inops, nec habeat bona vnde poſſit fiſco ſatisfacere; diſputat ſitne idem in quocumque priore creditore, qui priuilegium habeat, & præſertim in vxore ratione dotis habente? Peregr. *de iure fiſci lib.6. tit.6. n.8. verſ. ut in creditoribus.*

4 In gloſſ. *Magis eſſe* 1. ibi, *fiſcus & fæmina paribus paſſibus ambulant*, &c. Ita Couar. *lib.1. var. cap.16. num 5.* vbi quod fiſcus & dos pari priuilegio cenſentur quoad hypothecæ ius, Neguzant. *de pignorib. p.2. memb.4.n.108.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.11. tit.25. n.3.*

SVMMARIVM.

1 *Æſtimatio quando facit emptionem, mulier tenetur ex empto ad rem, & maritus ſoluto matrimonio tenetur ad æſtimationem, & interim periculum, & augmentum ſpectant ad maritum, & num.2.*

3 *Matrimonio ſoluto dos debet ſolui mulieri, vel eius æſtimatio, ſi ſit æſtimata.*

4 *Mulier debet compellere maritum ad æſtimationem ſoluendam per actionem ex empto.*

5 *Per æſtimationem periculum & deterioratio rerum dotalium pertinet ad maritum.*

6 *Pretij vbi fuit facta mentio, ibi dicitur fieri emptio, & venditio.*

L. Cum dotem. X.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Ingenuo.*

1 QVando æſtimatio facit emptionem, mulier tenetur ex empto ad rem, & maritus ſoluto matrimonio tenetur ad æſtimationem, & interim periculum, & augmentum ſpectant ad maritum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concl. quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.26. tit.11. part.4.* quæ decidit quod ſoluto matrimonio dos debet ſolui mulieri, vel eius æſtimatio, ſi ſit æſtimata. D. Barboſa *in l. ſi* 3
æſtimatis § 1. n.4. in fine, ff. ſoluto matrim. vbi per hunc text. tenet quod mulier debet compellere maritum ad 4
æſtimationem ſoluendam per actionem ex empto.

Quis enim dubitet, &c.] Notatur ad hoc, quod 5
poſt æſtimationem periculum & deterioratio rerum dotalium pertinet ad maritum; vt per *l. Hiſp.18. tit.11. pars.4. vbi gloſſ.3.* Afflict. *deciſ.270. n.4.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.10. n.2. & 8.* Anton. Gom. *l.50. Tauri, n.44.* Queſad. *quæſt. iuris quæſt.114. in fine,* Azor. *de partit. part.1. cap.7. n.6.* Caſtill. *controuerſ. lib.1. de vſufructu, cap.4. n.9.* Fontanel. *de pactis nupt. part.2. clauſ.5. gloſſ.8. part.13. n.13.* D. Barboſa *in d. l. ſi æſtimatis, num.5. in princip.* vbi aduertit vtilitatem videri mulieris, quod res æſtimentur, ne aliàs periculum ad eam pertineat, hinc inferens per *l. mortis ſua cauſa 45. §.1. ff. de donat. inter virum,* quod ſi veſtes dentur æſtimatæ marito, & mulier conſentiente marito illis vtatur, periculum deteriorationis ad maritum pertinet; at ſi inuito, vel ignorante marito, mulier illis veſtibus vtatur, damnum deteriorationis tenebitur marito ſoluere, latè Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.416. n.4. cum ſeqq.* vbi agens quando res omnes, aut aliquæ datæ ſunt marito in dotem æſtimatæ, diſtinguit inter eam æſtimationem, quæ ſit vt ſciatur ipſarum valor, idque ad effectum vt maritus intelligat, an competens dos quoad valorem ipſi cum vxore tradatur, eot conſtitutum maneat quantum pro eis redditurus ſit maritus, ſi tempore diſſoluti matrimonij comperiatur culpâ ipſius periiſſe, aut deteriores eſſe factas: & inter æſtimationem quæ ſit vt ex tunc res dotales marito tradantur, quaſi venditæ eo pretio: ita quod in illis tanta, vel tanta valoris quantitas tradatur ei in dotem. In priori huius diſtinctionis euentu periculum, damnum, ac commodum rerum ita in dotem traditarum pertinet ad vxorem; in poſteriori verò (vt regulariter in his Caſtellæ, & Luſitaniæ regnis dos tradi conſueuit æſtimata) dominium rerum ita in dotem traditarum omninò tranſit in maritum, ad eumque ſpectat periculum totum, commodumque, aut incommodum earum, &c. & *n.14.* ſubdit quæ de dominio, commodo ac periculo rerum dotalium dictâ ſunt, locum non habere quando aliqui in Luſitania contractu medietatis bonorum celebrarunt matrimonium, ſed ſolùm quando illud celebrarunt contractu arrharum, & dotis, &c.

Notatur hic text. ad hoc, quod ſumenda eſt interpretatio illa, vt potius naturali, quàm accidentali naturæ conueniat, vt per Menoch. *conſ.1. n.17.*

In gloſſ. *Quos enim*, ibi: *nam ſi eſt emptio, ergo pre-* 6
tium, & è contra, &c. Notatur ad hoc, quod pretij mentio vbi facta eſt, ibi dicitur emptio, & venditio fieri, vt per Hippol. *ſing.105.* Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloſſ.2. num.1.* Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit. part.1. cap.3. n.25. & 27.* Menoch. *remed. 4. retin. n.10. & conſ.27. n.4.* Maſcard. *de probat. concl.616. n.5. cum ſeqq.* Perez *l.1. ſtatim poſt princ. tit.4. lib.5. Ordin. pag.175.*

L. De iis quæ. XI.

Iidem AA. & CC. *Seueræ.*

PRo rebus dotalibus, & abreptis agit maritus, non vxor. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Fundus emptus ex pecunia dotali non efficitur vxoris, ideò ſola pecunia repetitur, vel eius reſiduum, vbi pars fuit reſtituta, & n.2.*

3 *Emptum*

3 *Emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali, de conſenſu vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur.*

4 *Emptum ex pecunia dotali ſine conſenſu vxoris, vel ex pecunia non dotali, quæ marito ab vxore fuit donata, vel aliàs erat vxoris propria, in ſubſidium quando vir non eſt ſoluendo, efficitur dotale, & vxori datur rei vendicatio.*

5 *Mulier minor 25. annis ſi dedit pecuniam in dotem, & maritus ex ea pecunia fundum emit nomine proprio, tunc iſte fundus acquiritur vxori, etiamſi contractus ſit celebratus nomine mariti.*

L. Ex pecunia. XII.

Iidem AA. & CC. *Rufinæ.*

1 FVndus emptus ex pecunia dotali non efficitur vxoris, ideo ſola pecunia repetitur, vel eius reſiduum, vbi pars reſtituta fuit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Tiraq. *de retractu lig. §.32. gloſſ.1.n.16.* Neguzant. *de pignorib. p.5. membr.1. n.139. verſ. & ex hoc, & n.40.* Cujac. *lib.5. obſeru.29.* Pereg. *conſ.110. tom.3.* Aldouin. *conſ.67.* Cæſ. Manenæ *conſ.104.* Rebell. *de obligat. juſtis. part.2. lib.5. quæſt.3. n.7. & 8.* Hier. Magon. *Florent. deciſ.9. num.3. & 4.* Ioan. Bapt. Thoro *in compendio deciſ. Neap. verbo medietas pretij*, Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.3. tit.5. n.272. & ſeq.* Connan. *comment. iuris lib.4. cap.17. num.10. in fine*, Anton. Gom. *l.50. Tauri, num.36. in fine*, Rebuff. *in l. Labeo, §. item, ff. de verbor. ſignif. pag.97.* Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.5. titul.7. n.20. pag.721.* vbi quod res empta ex pecunia dotali, non efficitur dotalis, ſi expreſsè actum non ſit: & ſubdit hoc fallere in ſubſidium quando maritus non eſſet ſolvendo, quia tali caſu poſſet mulier ad rem emptam ex ea dotali pecunia recurrere; & procedere concluſionem ait quando maritus, vel alia tertia perſona emit rem, vel fundum de pecunia dotali; vbi verò mulier emeret fundum de ea pecunia, fundus ipſe dotalis efficeretur, ſi vtile eſſet mulieri, aliàs non. Gutier. *pract. lib.3. q.88. num.4.* vbi quod res empta ex pecunia dotali abſque vxoris conſenſu, quamuis eius pecuniâ, non fit vxoris niſi in ſubſidium, D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part.3. n.73. cum ſeqq.* Garc. Maſtril. *Sicilia deciſ.36. n.2.* latè Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.12. tit.27. per tot.* & præcipuè *à n.4.*

Hi Doctores variè in hac concluſione firmanda loquuti ſunt, eo quòd text. *in l. res quæ, ff. hoc tit.* expreſſis ait verbis: *Res quæ ex dotali pecunia comparatæ ſunt, dotales eſſe videntur.* Cum quo concordat *l. ſi cùm dotem, §. fin. ff. ſoluto matr.* quorum deciſioni ex diametro videtur obſtare text. *in præſenti.* Accurſ. vtroque loco quadam diſtinctione huiuſmodi textus conciliare ſtuduit: aut enim, inquit, ex voluntate mulieris res illæ comparatæ ſunt ex pecunia illa dotali, cùm hoc futurum ſit vtilitati eidem mulieri: aut non. Si primò, procedit reſponſum *in d. l. res quæ*; ſin ſecundò, locum habet deciſio huius legis: ſequitur Cardin. Mantic. *dict. lib.12. tit.27. n.4.* & Gutier. *pract. lib.5. q.87. n.4.* Alij verò, ex quorum numero ſunt Cujac. *lib.5. obſeruat.29.* Euerard. Broncorſt. *cent.1. aſſert.65.* exiſtimarunt in hoc text. regulam proponi generalem, quod ſcilicet res empta ex pecunia dotali, minimè efficiatur dotalis: at verò *in d. l. res quæ*, limitationem ſubiecit, vt nonniſi marito non exiſtente ſoluendo, res ex ipſa dotali pecunia comparata pro dotali habeatur, ne mulier ipſa dotem amittat. Denique Iul. Pac. *cent.5. quæſt.53. ſub hoc tit.* & Nicol. à Salia *in ſuis ſicilimentis iuris, in d. l. res quæ*, aiunt in illa *l. res quæ*, non dici res ex ipſa dotali pecunia comparatas verè dotales eſſe, ſed quaſi dotales: cùm verbum, *videtur*, de quo *ibi*, ſit nota improprietatis, &c.

In gloſſ. *Non tamen quæritur*, ibi, *niſi hoc ageretur ab vxore & viro, vt dos fieret*, &c. Notatur ad hoc, 3
quod emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali de conſenſu vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur, vt per Socin *reg.343. verſ. fallit in re empta.* Roland. *conſ.66. n.15. lib.4.* Alb. *conſ.451. num.37. & conſ.746. n.1.* Honded. *conſ.41. n.27. vol.1.* Matienſ. *l.2. gloſſ.2. n.4. tit.9. lib.5. nona Recop.* Gutier. *de tutel. part.3. cap.1. n.87.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. lit. E, concl.138. n.39. & 40.* Giurb. *deciſ.11. n.16.* Quod vt procedat, duo copulatiuè requiruntur, ſcilicet quod mulier conſentiat, & præterea quod ea ſubrogatio ſit vtilis vxori, vt per hanc gloſſ. reſoluunt Nouell. *de dote part.2. num.5. & part.11. §. hactenus, n.9.* Capyc. *deciſ.85. n.3.* Anton. Gom. *l.50. Tauri, n.36.* Gutier. *d. lib.3. pract. quæſt.88. n.3.4. & 18.* Barz. *deciſ.27. n.23.* Natt. *conſ.650. n.10.* Polid. Ripa *obſeru.119.* Rimin. jun. *ad princ. Inſt. quibus alienare licet, n.91. & 92.* Molfeſ. *ad conſuet. Neapol. part.6. quæſt.8. n.2.* Giurba *deciſ.111. n.16.* Camill. Borrel. *d. part.3. tit.5. n.282.* ſequitur D. Barboſa *in d. part.3. rub. ff. ſoluto matrim. num.78.* vbi ſubdit ex dictis inferri, quod licèt ſubrogatio ſit vtilis mulieri, tamen ei non erit locus ſi vxor non conſentiat, expreſsè ſcilicet contradicendo; nam aliàs ſi ſubrogatio eſt vtilis, & ipſa taceat, præſumitur conſentire, ſufficitque ex poſtfacto ſcire, & tacere.

Nota quod emptum ex pecunia dotali ſine vxoris 4
conſenſu, vel ex pecunia non dotali, quæ marito ab vxore fuit donata, vel aliàs erat vxoris propria, in ſubſidium quando vir non eſt ſoluendo, efficitur dotale, & vxori datur reiuendicatio, *l. res quæ 55. ff. hoc tit.* Bald. Nouell. *de dote p.7. privil.15.* Campeg. *in ſimili tract. part.4. quæſt.8.* Franc. Marc. *deciſ.508. n.24. part.1.* Roland. *conſ.86. n.2. & 15. lib.4.* Coſt. *de remed. ſubſid. remed.61. n.3.* Gutier. *d. q.88. n.4. & 18. & de tutel. part.3. cap.1. n.88. verſ. non obſtat ſecundò*, Marta *in votis nouiſſ. deciſ. voto 127. n.3.* Monach. *Lucenſ. deciſ.42. n.5. & 6.* Giurba *d. deciſ.11. n.15.* D. Barboſ. *in dict. part.3. rub. n.76.* vbi agit de conciliatione hujus legis cum *l. res quæ, ff. hoc tit.*

In ead. gloſſ. ibi, *ex pecunia autem minoris*, &c. Vult 5
hæc gloſſ. quod ſi mulier minor 25. annis dedit pecuniam in dotem, & maritus ex ea pecunia fundum emit proprio nomine, tunc iſte fundus acquiretur vxori, etiamſi contractus ſit celebratus nomine mariti, vt per Bald. *hic num.3.* Molin. *de primog. lib.4. cap.4. num.33.* contra quos tamen inſurgit D. Barboſ. *in d. p.3. rub. ff. ſoluto matr. à n.84.*

SVMMARIVM.

1 *Mater non poteſt dare rem filiorum pro dote ſua, & accipienti non competit actio nomine euictionis, ſi fuit ſciens, niſi pactum, vel ſtipulatio interceſſerit de euictione præſtanda.*

2 *Maritus vt admittatur ad agendum de euictione, oportet ignorare rem dotalem traditam, eſſe alienam.*

3 *Emptor quando ſcienter emit rem alienam, ſi ab eo fuerit euicta, non agit de euictione, imò nec ad pretium, niſi expreſſè ſibi cautum fuerit de euictione.*

4 *Dos peti efficaciter poteſt ex ſimplici pollicitatione. Contrarium n.5.*

L. Si à matre. XIII.

Iidem AA. *&* CC. *Catula* & *Statia.*

1 MAter non poteſt dare rem filiorum pro dote ſua; & accipienti non competit actio nomine euictionis, ſi fuit ſciens, niſi pactum, vel ſtipulatio interceſſerit de euictione præſtanda. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod vt maritus admittatur ad agendum euictione, oportet ignorare rem dotalem traditam, eſſe alienam; nam ſi ſciret indiſtinctè, non poterit agere de euictione, niſi de ea ſtipulatus ſit, vt per Iaſ. *in §.fuerat, num.34. Inſtit.de action.* D.Barboſ. *in l.ſi æſtimatis 51.n.20.ff.ſoluto matr.* Et per hunc teat. tenet Anton.Gom. *var.tom.2.c.2. n.43. in princ.verſ.*

3 *ſeptimus*, quod quando emptor ſcienter emit rem alienam, ſi ab eo fuerit euicta, non agit de euictione, imò nec ad pretium, niſi expreſsè ſibi cautum fuerit de euictione.

Si neque pollicitatio, neque ſtipulatio interceſſit.] Ergo requiritur, quod promittatur euictio, vt per Tiraq. *de retractu lig.§.12.gloſſ.1.n.7.cum ſeqq.*

4 In gloſſ. *Pollicitatio*, ibi, *quæ ſufficit in dote conſtituenda*, &c. Notatur ad hoc, quod ex ſimplici pollicitatione dos efficaciter peti poteſt, vt per citatos à D. Barboſ. *in l.1.ff.ſoluto matrim. p.3.n.12. in fine*, vbi tamen *n.13.* contrarium defendit, & intelligit gloſſam cum ſequacibus loqui de ea pollicitatione, quam quis facit præſenti & tacenti; hæc enim promiſſio attenta figura pollicitatio eſt, quia continet ſolam promiſſionem offerentis; tamen attenta iuris præſumptione magis pactum eſt, quia præſens & tacens præſumitur conſentire in ſibi fauorabilibus, *l.qui patitur,ff.mandati.*

SVMMARIVM.

1 *Mater non cogitur dotare filiam, niſi ex magna & probabili cauſa, vel lege ſpecialiter expreſſa, & num.3. cauſa illa quæ, n.4. Idem quod ſtatuitur in matre reſpectu dotis filiarum, ſtatui etiam debet in filiis reſpectu matrum, ex ratione correlatiuorum, n.5.*

2 *Pater non poteſt dotare filiam communem ex bonis vxoris, ea non conſentiente.*

6 *Maritus non poteſt conſtituere dotes filiabus ex bonis quomodocumque pertinentibus ad vxorem.*

7 *Mater hæretica cogitur dotare filias catholicas.*

8 *Mater Iudæa dotare tenetur filiam Catholicam, etiamſi pater ſit diues. Intellige vt num.9.*

L. Neque mater. XIV.

Iidem AA. *&* CC. *Baſiliſſæ.*

1 MAter non cogitur dotare filiam, niſi ex magna & probabili cauſa, vel lege ſpecialiter expreſſa.

2 Pater ex bonis vxoris ſuæ non poteſt dotare filiam communem, non conſentiente vxore. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem ex hoc teat. deſumunt *l. Hiſp.9. tit.11.part.4.* Boër. *deciſ.129.n.3.* Connan.*comment.lib.8.cap.8.n.7.* Corraſ. *in l.qui liberos, n.71.ff.de ritu nupt.* Palat. *in repet.cap. per veſtras,de donation.inter virum, in princ. §.21. n.4.* Padil. *in auth.res quæ, n.59. C. commun. de leg.* Tiraq. *de iure primog.q.62.n.6.* Henric. Bocer. *diſput.de vniuerſo iure, part.1. claſſ. 2.diſp.18.n.14.* Menoch. *de arbitrar. caſu 460.n.1.* Gam. *Luſit.dec.376. n.1.verſ. his præmiſſis*, Surd. *de aliment. tit.1. quæſt.14. n.12. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l.1. part.4.n.82. verſ. vlteriùs & ſextò, ff. ſoluto matrim.* Molin. *de Iuſtitia, tract.2. diſp.424. n.1. verſ. mater verò*, Cald. Pereira *quæſt. forenſ.lib.1.q.18.n.18. & conſ.1.n.6.* Valaſc.*conſ.91.n.9.* Rebell. *de obligat. inſtit. part.2. lib.5. quæſt.4. n.2.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.50. n.12. & cap.65.n.10.* Caſtill. *controuerſ. lib.6.cap.137.n.62. cum ſeqq.* Rebell.*de oblig.inſtit.part.1. lib.5.q.4. n.2.*

Niſi ex magna & probabili cauſa.] Exemplificant Cyn.& Bart. *hic*, quando pater eſt inops, & mulier diues, vel quando mortuo patre filia remanet inops, neque ex legitima patris poteſt congruè ſe dotare, & mater eſt diues: his enim duobus caſibus magna & probabilis cauſa videtur, propter quam mater cogenda ſit filiam dotare, ne aliàs filia ad impudicitiam dilabatur, & quia certum eſt his caſibus matrem cogendam eſſe filiam alere, & ita eiſdem caſibus cogetur dotare. Ita Gam. *d. Luſit. deciſ.376. num.1.* Menoch. *de arbitr. caſu 460.n.2.* plures quos refert, & ſequitur D.Barboſ. *d.part.4.num.82.verſ. recipit tamen has concluſio*, vbi adducit contrariam aliorum ſententiam, quod his etiam caſibus mater non ſit cogenda filiam dotare, & rationem communis ſententiæ reſponſorum ipſorum præbens, tandem inquit non eſſe recedendum à recepta ſententia, ea eo quia teat. *in præſenti* expreſsè probat matrem ea probabili & neceſſaria cauſa cogendam eſſe filias dotare, nec vlla cauſa magis probabilis & neceſſaria excogitari poſſit, quàm ſunt prædictæ, prout ipſe D.Barboſ. cum iudicio ponderauit; & addidit, quod ſi fuerit alia cauſa probabilis, & neceſſaria ſimilis ſuprà relatis, etiam cogetur mater filiam dotare; cùm enim teatus *in præſenti* nullam cauſam exprimat, id relinquendum eſt iudicis arbitrio; & per contrarium non cogetur mater etiam in prædictis caſibus filiam dotare: præterea ſi mater ſit etiam pauper, indiſtinctè non cogetur dotare illam: & pariter ſi filia iam nupta ſit, quamuis eo caſu pater cogeretur filiæ iam nuptæ dotem conſtituere, id tamen in matre non procederet; & hæc omnia ea ſententia aliorum obſeruauit, atque tradidit D. Barboſa *citato loco.* Et id ipſum, quod ſcilicet in prædictis caſibus mater teneatur dotare filiam inopem, vltra relatos per D.Barboſ. tenuerunt Greg.Lop.*d.l.9.gloſ.1. in princ. tit.11. part.4.* Gaſp. Baëza *de non meliorandis filiabus,cap.11.n.7.* Cordub. de Lara *in l.ſi quis à liberis, §.ſi mater, num.14.ff.de liber. agnoſcend.* Surd. *deciſ.119.n.2. & de alimentis tit.1. quæſt.4. num.3. & quæſt.14. n.13. cum ſeqq.* Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.lib.12.tit.16. n.23. & 24.* Anton. Fab. *in ſuo Cod.ad tit. de inoff. teſtam. definit.31. n.12.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.2. cap.50. n.12. & cap.65. num.10. & tom.2. cap.331. n.12. cum ſeqq* Rebell. *d. lib.5.quæſt.4. num.2.* vbi quod mater in nullo foro tenetur dotare filiam, niſi ex magna & rationabili cauſa, vt ſi ea dotis defectu nequeat nubere, præſertim ſi pudicitia eius periclitetur: ſequitur Caſtill. *d. lib.6. cap.137. n.63.* vbi *num.64.* ait de iure Regni Caſtellæ idipſum ſtatuendum eſſe, licèt *in d.l.9. tit.11.part.4.* nulla mentio fiat de probabili huiuſmodi, & neceſſaria cauſa. In eodem tamen Regno Caſtellæ hodie exiſtentibus bonis lucratiuis, non obtinere locum text. *in præſenti*, aſſerit D. Barboſ. *in d.l.1. part.4. n.90. verſ. in regno igitur Caſtellæ*; nam ſi adſint bona lucrata, etiam mulier pro parte dimidia tenetur dotem dare ex illis, adeò quod licèt ſolus maritus promittat dotem pro filia communi pro dimidia, ex bonis lucratis per vxorem ſoluenda eſt: ſequitur Caſtill. *d. cap.137. num.67.* ſubdens quod hodie, ſicut olim, obtinebit deciſio huius legis, & tradita reſolutio quando non adſunt bona lucrata, communiâ ſcilicet, conſtante matrimonio acquiſita, & in his locis, in quibus non adeſt conſuetudo, ex qua bona inter coniuges communicentur, & quæ durante matrimonio acquiruntur; nam ſi maritus ſit

inops

inops, mulier verò diues, ea tenebitur in ſubſidium dotare filias, & ſic ſeruabitur quoties neceſſaria & probabilis cauſa adſit. Et idem jus obſeruari profitetur *ibidem* mortuo marito, quia ſi maritus bona non reliquerit, ex quibus dotibus filiarum congruenter ſuccurri, & ſatisfieri poſſit, mulierque ſit diues, ex bonis matris diuitis dotes conſtitui debebunt filiabus.

5 Quemadmodum ergo in matre reſpectu dotis filiarum ſic ſtatuitur, ita quoque ſtatui debere in filiis reſpectu matrum ex ratione correlatiuorum videtur, & ſic eſt tenendum, filium ex juſta, probabili, & neceſſaria cauſa ad dotandam matrem teneri, vtputa ſi mater inops eſſet juuenis, & formoſa, & pudicitiæ imminetet periculum: ita Maſcard. *de probat. concl.* 61. *num.* 4. Mieres *de majoratu, part.* 4. *q.* 27. *n.* 18. Surd. *d. tit.* 1. *q.* 22. *ex n.* 12. latè Menoch. *conſ.* 1078. *n.* 10. *cum ſeqq. lib.* 12. Caſtill. *d. lib.* 6. *c.* 137. *n.* 66. quicquid teneant Cordoba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *vtrùm*, *ex num.* 87. *ff. d. liber. agnoſcendis*, Cardin. Mantic. *d. lib.* 12. *tit.* 16. *n.* 24.

6 *Neque pater de bonis vxoris*, &c.] Notatur ad hoc, quod maritus non poteſt dotes filiabus conſtituere ex bonis quomodocunque pertinentibus ad vxorem, vt per D. Barboſ. *in d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 91. *ff. ſoluto matr.* vbi oſtendit quid obſeruetur in Regno Caſtellæ, & Portugalliæ. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 424. *n.* 11. *verſ. neque maritus vxore inuita.*

7 In gloſſ. *Cauſa*, ibi, *vt quia ſit hæretica, filia verò orthodoxa*, &c. Notatur ad hoc, quod mater hæretica cogitur dotare filias Catholicas, vt per *l.* 9. *tit.* 11. *part.* 4. *vbi gloſſ.* 2. Iaſ. *in* §. *fuerat*, *n.* 114. & *ſeq. Inſtit. de action.* Duen. *reg.* 356. *verſ. limita* 1. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* §. 22. *n.* 5. Padil. *in auth. res quæ*, *n.* 61. *C. commun. de legat.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi mater*, *num.* 16. *ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de limentis*, *tit.* 1. *q.* 14. *n.* 17. vbi quod mater hæretica tenetur dotare orthodoxam filiam, etiam quæ habeat patrem diuitem: & *n.* 18. quod mater Iudæa dotare tenetur filiam Catholicam, etiamſi pater ſit diues, Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 189. *n.* 33. D. Barboſ. *in d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 82. vbi *n.* 85. *in fine*, ex Corduba de Lara hoc admitti ait in illis prouinciis, in quibus bona non confiſcantur propter crimen hæreſis (vt hodie obſeruatur in Francia, & Germania) nam cùm in his prouinciis bona apud hæreticos remaneant, inducetur *l. cognouimus*, *Cod. de hæret.* ſubditque pariter ex duobus Iudæis, ſiue Sarracenis, ſi maritus ad fidem reuertatur, cogi matrem Iudæam, ſiue Sarracenam, orthodoxam filiam dotare.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentorum dotalium amiſſio non nocet, ſi alia ſunt probationes.*

2 *Si non apparet inſtrumentum de dotis datione, poteſt illa probari per teſtes. Etiamſi lege municipali caueatur intra certam ſummam probari non poſſe per teſtes, ſed per inſtrumentum, poterit tamen per teſtes probari, n.* 3. *amplia vt n.* 4. 5.

6 *Dos probari poteſt etiam per præſumptiones.*

L. Cùm citra. XV.

Iidem AA. & CC. *Vlpiano.*

1 AMiſſio inſtrumentorum dotalium non nocet, ſi aliæ ſunt probationes. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſuprà hoc tit.*

2 In gloſſ. *Probanti*, ibi, *per teſtes*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi de dotis datione non appareat inſtrumentum, poteſt illa probari per teſtes, vt per Bald. *conſ.* 461. *Luppus habuit*, *num.* 2. *volum.* 4. Maſcard. *de probat.*

concluſ. 569. *à n.* 1. vbi *n.* 2. ampliat, etiamſi lege mu- 3
nicipali caueatur, intra certam ſummam probari non
poſſe per teſtes, ſed per inſtrumentum; nam licèt dos
exceedat dictam ſummam præſcriptam à ſtatuto, pote-
rit tamen per teſtes probari: & *n.* 3. ampliat vt ad 4
talem probationem poſſit admitti frater, vel alius qui
dotauit, intelligens hoc de fratre quando agitur inter
nepotes ſuos: & *n.* 4. ampliat etiam locum habere in 5
mediatore, ſiue proxeneta; iſtiuſmodi namque admit-
tuntur ad probandam dotem.

In ead. gloſſ. ibi, *Vel præſumptiones*. Notatur ad hoc, 6
quod dos etiam per præſumptiones probari poteſt, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam*, *verbo donatione largitus*, *num.* 170. *C. de reuoc. donat.* Roland. à Valle *de lucro dotis*, *in quæſt. ſuis de ſtat. lucr. dot. quæſt.* 75. *num.* 20. Maſcard. *dict. tract. de probat. concluſ.* 566. *n.* 5.

L. Ante diuiſionem. XVI.

Iidem AA. & CC. *Æmilio.*

SOror habens bona indiuiſa cum fratre, poteſt partem ſuam in dotem dare, etiam fratre ignorante, vel inuito. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Dans proprietatem in dotem, retento vſufructu, non poteſt in præiudicium proprietarij vendere, vel alio modo diſponere.*

2 *Vſufructuarius qualiter vti debeat, vt ſubſtantiam rei fructuariæ neque immutet, neque corrumpat.*

L. Res quas. XVII.

Iidem AA. & CC. *Sabino.*

DAns proprietatem in dotem, retento vſufructu, 1
non poteſt in præiudicium proprietarij vendere, vel alio modo diſponere. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Vſufructuarius qualiter vti debeat vt ſubſtantiam rei 2
fructuariæ neque immutet, neque corrumpat? vide Caſtill. *controv. lib.* 1. *de ſufructu*, *c.* 33.

L. Si ſocrus. XVIII.

SI vir ab vxore recipit nudam proprietatem, cum 1
pacto de lucrando à ſocero vſumfructum, ſoluto matrimonio morte mulieris, nihil reſtituit, ſecus ſi vſumfructum non recipit in dotem, quia tunc ei non prodeſt pactum de lucrando. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſuprà hoc tit.*

L. Cùm patrem. XIX.

Iidem AA. & CC. *Achilli.*

EX pacto, vel ſtipulatione patris non quæritur actio 1
filiæ emancipatæ, & teſtator poteſt grauare hæredem, ne actione ſua agat, ſalua tamen falcidia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumit D. Barboſ. 2
in l. Gaius 46. *n.* 7. *ff. ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Fructus dotis pertinent ad maritum onera ſuſtinentem matrimonij, quos ſi vxori concedit, repetit ab ea quatenus effecta eſt locupletior, & n.2.*
3 *Dos conſtituitur vt ex eius fructibus maritus ſuſtineat onera matrimonij.*
4 *Fructus, ſeu vſuræ dotis, an debeantur, ſi mortua vxore ſuperſint filij marito, & è contrà.*
5 *Fructus an poſſint donari.*

L. Pro oneribus. XX.

Iidem AA. & CC. *Tiberio.*

1 FRuctus dotis pertinent ad maritum onera matrimonij ſuſtinentem, quos ſi vxori concedit, repetit ab vxore quatenus vxor locupletior effecta eſt. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.n.1.ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.25.tit.11.part.4. vbi gloſſ.4.& 5.* in qua ſtatuitur, quod vt fructus dotis maritus lucretur, tria ſunt neceſſaria, ſcilicet matrimonium eſſe cõtractum, & dotem traditam, & quod ſuſtineat de facto onera matrimonij, Connan. *comment. iuris lib.8.cap.11.n.4.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter, §.62. n. 11. in fine*, vbi quod rerum dotalium fructus ad maritum ſpectant pro oneribus matrimonij ſupportandis. Honded. *conſ.3. à n. 27. vol.1.* Bec. *conſ.515. n. 15.* Camill. Borrell. *in ſum.deciſ.part.3. tit.4. n.4.* Petr. Greg. *ſyntag. iuris lib.9. cap.19. de oneribus matrim.* Neguz. *de pignorib. part.2. memb.4. n.50.* Romao. *ſing.539.* Tiraq. *de retractu lig. ad fin. tit. n.508.* Anton. Gom. *l.52. Tauri, num.23.* Matienſ. *l.4.gloſſ.1.n.2.tit.9. lib.5.noua Recop.* vbi addit quod de iure Regni Caſtellæ omnes fructus conſtante matrimonio percepti ex quibuſcunque bonis ſunt communes mariti & vxoris, ſicut cætera eo conſtante acquiſita, Corduba de Lara *in l.ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num. 293. ff. de liber. agnoſc.* D. Barboſ. *in l.de diviſione 5.n.1. cum ſeqq. & n.49. ff. ſoluto matrim.* vbi quod marito nomine fructuum nihil debetur antequam ſuſtineat onera matrimonij, Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.14. n.15. verſ. veritate.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.12.tit.8. n.18.* vbi quod fructus dotis mariti intelliguntur eſſe pro oneribus matrimonij, *& tit.13.n.2.* vbi quod dos datur pro oneribus matrimonij, *& tit.30. num.14.* vbi quod ſi maritus putatiuus ſuſtineat onera matrimonij, fructus dotis lucratur ſicut verus, Rebell. *de oblig.iuſt. p.2. lib.5.q.10. n.35.* vbi quod maritus ſuſtinens onera matrimonij poſt traditionem dotis facit fructus ſuos, dummodo non ſit ante nuptias, quia tunc omnes dotis fructus debent augere dotem. Giurba *dec.72. n.14.*

3 Notatur ad hoc, quod dos conſtituitur vt ex eius fructibus maritus ſuſtineat onera matrimonij, vt per Surd *de alim.tit.1.q.33.n.8.& tit.7.q.17. n.1.* Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.tom.1.lib.12.tit.3.à n.3.* vbi quod dos non datur pro matrimonio contrahendo, ſed pro ſupportandis oneribus matrimonij, nam matrimonium eſt Sacramentum Eccleſiæ conferens gratiam, & ideo pro contrahendo matrimonio pecunia dari non debet, quia eſſet ſimonia, ſed datur pro ſuſtinendis oneribus matrimonij, Suar. *de Relig. tom.1. lib.4.de ſimonia, c.10.n.10.* per hunc text. tenet dotem non eſſe pretium matrimonij, ſed neceſſariam ad onera matrimonij ſuſtinenda: idem citato hoc text. firmat Rip. *in tract.de ſimonia, p.1.art.1. n.10.verſ. non obſtat,* Ceuall. *commun.contra communes quæſt.73.n.1.* vbi per hunc text. aſſerit titulum dotis ex parte mariti recipientis illam, eſſe oneroſum: idem dicit Palat. *in rep. cap.per veſtras,not.3.§.22.n.7.*

Vnde ceſſante matrimonij onere, intereſſe dotis non debetur, Plot. *in tractat. de in litem iurando, §.11. n.4.* D. Barboſ. *in dict.l.de diviſione, n.4.* ibi, *ſi ille onera non ſuſtineat*, quia ceſſante ratione fructus non lucratur, Surd. *dict. tit.1. quæſt.42. n.31. cum ſeqq.* Caſtill. *controuerſ.lib.3.cap.23.n.58.* Fontanel. *de pactis nuptialibus, clauſ.6.gl.1.part.1.n.4.& part.6.n.34.* Nam iſtud intereſſe maritus præcipuè tam ratione damni emergentis, quàm lucri ceſſantis conſequitur, tanquam ſcilicet alimentum ad ſupportanda onera matrimonij, Grat. *conſil.57.n.5.vol.1.* Baez. *de non meliorandis filiabus cap.25.n.10.* Surd. *d.quæſt.42. n.2. & 3.& n.53.* vbi ait non dici ceſſare onus matrimonij, quamuis pacto teneatur vxorem alere, Caualcan. *deciſ.22. n.7. part.4.* Mar. Giurba *dec.22. n.15.* Fontanel. *d.clauſ.6. gloſſ.2.part.1.n.5.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.c.43. num.1. & cap.527.n.1.*

Velut ſi ſolutum fuerit matrimonium, quia onera conſiderantur ſolùm reſpectu perſonæ vxoris, cui maritus ſubminiſtrat alimenta, quæ ea mortua ceſſant: ita D. Barboſ. *in dict.l. diuertia, §. ob donationes, n.19. in fine, ff.ſoluto matrimonio*, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.cap.240. num.19. & cap.244. n.37. & cap.427.* Beltramin. *ad Gregor.XV. deciſ.573. n.17.* Fontanel. *dict.clauſul.6. gloſſ.2.part. 1.à num.28.* & meliùs *n.52.* Idem etſi per mortem ipſius mariti diſſoluatur matrimonium, Neguzant. *de pignoribus, part.5. membr.5. num.16.* Ioan. Baptiſt. Lup. *de vſuris, commento 1.§.4. num.81.* Gam. *Luſitan.deciſ.71.n.2.* Queſada *quæſt.iuris quæſt.25.n.1.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. tom.1.tit. de pignorib. & hypoth.reſolut.2. n.13.in verſic.hac ſexta*, Caſtill. *dict.lib.3.cap.23.n.60.* Fontanel. *clauſul.5. gloſſ.8. part.55. n. 38. & clauſul.6. gloſſ.2. part.1.n.28.*

Idem etſi per diuortium diſſoluatur matrimonium, vt notant Steph. Gratian. & alij in locis *ſuprà* citatis, niſi diuortium eſſet illius qualitatis, quod non annullat matrimonium, & non facit res dotales deſinere eſſe dotales, vt ſi maritus eſſet prodigus, ſeu vertiſſet ad inopiam, ſiue bannitus, aut deportatus eſſet, ſiue furere cœpiſſet; nam in iſtis caſibus, & ſimilibus vxor poterit agere contra maritum, vt cedat ſibi actionem contra ſuum patrem, vel promittentem ſibi dotem, vt per Ozaſc. Cacheran. *Pedemont. deciſ.135.n.9.* Caualcan. *deciſ.21. n.14.part.4.* Et niſi etiam diuortium fiat per ſæuitiam mariti, ex eo quod in vxorem ſæuit vulnerando, & percutiendo cum baculo, aut per adulterium, aut morbum Gallicum, aut ob veneuandi conatum; nam tunc maritus non excluditur ab onere alendi vxorem, vt per Palat. *in repetit. cap. per veſtras, de donat.inter virum & vxorem, notab.3. in princip.* Tiraq. *de retractu lign.§.10.gloſſ. vnic.num.14. & 16.* Couar. *de ſponſ.lib.part.2. cap.7.§.5.n.2.* Corduba de Lara *in l.ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, n.34. & 35. ff. de liber. agnoſcend.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.9. cap.19. n.4.* Matienſ. *l.2.gloſſ.1.n.53. tit.9.lib.5. noua Recopil.* Surd. *de aliment.tit.1.q.32.n.17.* Peguera *crimin. deciſ.20. à n.4.* Gut. *canon. lib.1. cap.24. n.7.* Borgnin. Caualcan. *deciſ.20.part.2.* D. Barboſ. *in rubr. ff.ſoluto matrimonio, part.2. n.43.* Fontanel. *de pactis nuptialib. clauſul.6. gloſſ.2. part.4. n.70.* Sanchez *de matrim.lib.9.diſput.4. n.20.* Intellige quando maritus vxori ſeorſim habitanti præſtat alimenta; ſi verò nulla alimenta præſtiterit, cùm matrimonij onus, quod conſiſtit in alenda vxore, non ſuſtineat, intereſſe dotis petere non poterit, nec fructus pignoris lucrari. Gregor. Lopez *leg.25. gloſſ.5. tit.11. part.4.* Caualcan. *dict. deciſ.21.n.27.part.4.& n.46. verſic. ſed quando*, Surd. *dict. tit.1. q.32. n. 23.* vbi quod tunc dos debet eſſe apud maritum quando ſuſtinet onera matrimonij, D. Barboſ. *dict.part.2.n.45.* vbi ait quod ab eo tempore, quo mulier culpâ mariti receſſit, non facit maritus fructus dotis ſuos; nam cùm non ſubeat onera matrimonij,

Digitized by Google

trimonij, idque culpa ſua prouenerit, ſuccedit regula *leg. ab hoſtibus* 11. §. *fin. ff. ſoluto matrimonio*, Stephan. Gratian. *dict. cap.* 24. *n.* 16. & 20. vbi tradit maritum non facere fructus dotis ſuos, cùm non ſubeat onera matrimonij, idque culpa ſua proueniat: & ſubdit debere intelligi quando maritus nulla alimenta præſtiterit vxori ſeorſim habitanti, & ſi illa præſtiterit vt tenebatur, & cogi poterat, fructus dotis, & quod ſupereſt ex alimentis eius lucro cedere, Caſtill. *d. lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 60. 61. *in fine*, & 64. Fontanel. *dict. clauſul.* 6. *gloſſ.* 2. *part.* 1. *n.* 10. vbi in caſu, quo mulier ſeorſim à viro in domo patris habitauerat, receſſeratque ab eo, timens eius iram, ex quo de frigiditate illum coram judice Eccleſiaſtico accuſauerat, ait fuiſſe dictum quod ex eo quod onera matrimonij non ſuſtineret, nec vxorem aleret, nec alias expenſas pro ea faceret, penſiones cenſualium dotalium per illud tempus, quo habitauit extra domum viri, ſpectare vxori, & non viro: & n. 12. tenet quod in caſu, quo mulier culpa mariti ab ipſo receſſit, & ipſi non præſtat alimenta, tunc fructus dotis augent dotem.

4 Vtrùm autem ſi mortua vxore ſuperſint filij marito, & è contra, fructus, ſiue vſuræ dotis debeantur, vna ſententia tenet deberi, ea potiſſimùm ratione, quia filij ſunt pars oneris matrimonij, ita Cumia *ſuper ritibus Siciliæ, cap.* 94. *n.* 2. Petr. Vbald. *in tractat. de duobus fratribus, part.* 6. *quæſt.* 8. *n.* 19. vbi *n.* 20. reprehendens Ruinum, dicit malè ſenſiſſe, per mortem vxoris onera matrimonij ceſſare, Borgnin. Caualcan. *dec.* 26. *num.* 25. *part.* 3. vbi affirmat ita ſe obtinuiſſe in cauſa vertente inter ipſum & ſocerum, mortua vxore ſua, relictis tribus filiis, & *deciſ.* 22. *n.* 18. *part.* 4. vbi tradit deberi vxori manentibus filiis ipſius, & poſſe agere contra hæredes mariti, vt ſibi cedant actionem contra patrem ſuum, ſiue promiſſorem, &c. Cardinal. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 2. *litt. D, concluſ.* 271. *n.* 111. & 112.

Altera ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, aſſerit huiuſmodi fructus, ſiue vſuras dotis non deberi extantibus filiis, ſed mortua vxore, eo quòd iſtud priuilegium eſt omnino perſonale, conceſſum marito ad ſupportanda onera matrimonij, quæ conſiſtunt in alenda vxore. Ita poſt ordinarios *in cap. ſalubriter, de vſuris*, Palat. *in repetit. dicti cap. per veſtras, notabili* 6. §. 8. *incip. Octauò infertur, n.* 4. *verſicul. ex quo dicebat, pag.* 443. Ruin. *conſil.* 162. *n.* 3. *lib.* 5. Hieronymus Gabr. *conſil.* 20. *num.* 88. *lib.* 2. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 427. *n.* 3. *cum ſequentib.* vbi reſpondet fundamentis in contrarium per eum adductis.

5 In gloſſ. *Locupletior, fin.* ibi, *ſed videtur fructus poſſe donari*, &c. Per hanc gloſſ. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem*, §. 47. *num.* 23. *in fine*, *verſ. ex prædictis*, infert ad vnum quotidianum, & ſatis notabile, quod ſi vir qui erat prodigus, & omnes fructus dotis prodigaliter conſumebat, donauit fructus dotis vxori auaræ, quæ propter auaritiam non conſumpſit, ſed conſeruauit, talis donatio valida erit, nec poterit maritus illos repetere: quia licèt vxor ex iſta donatione facta ſit locupletior, maritus tamen non eſt factus pauperior, cùm apud ipſum fructus eſſent perituri conſumptione.

SVMMARIVM.

1 *Res dotalis æſtimata deteriorationis gratiâ repetitur ſoluto matrimonio, & non æſtimatio. 1 & num. 2.*

3 *Rerum dotalium æſtimatio non efficit venditionem, vbi adjicitur clauſula illa, quod ſoluto matrimonio illæ res in dotem datæ reſtituantur ſub eiſdem pretiis.*

4 *Quæcunque æſtimatio in dubio præſumitur facta eo modo, & ad illum effectum vt operetur emptionem & venditionem. Limita vt* num. 5.

6 *Maritus non tenetur neque ad res dotales reſtituendas, neque ad æſtimationem, ſi perierint, aut deteriores effectæ ſint ſine ipſius culpa.*

L. Si inter. XXI.

Iidem AA. & CC. *ad Geminium.*

RES dotalis æſtimata deteriorationis gratia repeti- 1
tur ſoluto matrimonio, & non æſtimatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 5. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, 2
l. 19. *Hiſpan. tit.* 11. *part.* 4. *vbi gloſſ.* 2. Boër. *deciſ.* 327. n. 10. & 11. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri, n.* 44. *verſ. item etiam deducitur, & ſeqq.* Iaſ. *in* §. *actionum, n.* 80. *Inſtit. de actionib.* Couar. *pract. c.* 28. *n.* 2. vbi per hunc textum tenet 3
rerum dotalium æſtimationem non efficere venditionem, vbi adjicitur in contractu clauſula illa, quod ſoluto matrimonio illæ res in dotem datæ reſtituantur ſub eiſdem pretiis, & *num.* 4. dicit ſingularem hunc textum ad probandum æſtimationem rerum dotalium non efficere emptionem, vbi adjicitur huic æſtimationi quod ſoluto matrimonio reſtituantur vxori pro eodem pretio, quo fuere æſtimatæ. Suar. & Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 83. *pag.* 726. vbi quod non cenſetur emptio & venditio, ſi dicatur quod res reſtituatur ſoluto matrimonio eodem pretio, quo fuit æſtimata. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 9. *cap.* 18. *ſub num.* 2. Camil. Bottell. in *ſum. deciſ. part.* 3. *tit.* 5. *ex num.* 130. Cancer. *variarum part.* 1. *c.* 9. *num.* 122. *verſic. in iſta materia*, Ioſeph. Ludou. *commun. opin. tom.* 3. *ſub hoc tit. concl.* 1. *verſ. limitatur primò, pag.* 462. vbi agit de re æſtimata data in dotem ea conuentione inter virum & vxorem facta, vt ſoluto matrimonio res illæ reſtituantur pro eodem pretio, quo fuerunt æſtimatæ, Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 16. *num.* 23. vbi tradit hic decidi emptionem tunc ceſſare propter æſtimationem, quando matrimonio ſoluto eadem res, & non illius æſtimatio eſt vxori reſtituenda, quoniam hoc caſu non deſinit mulier domina eſſe, quemadmodum contingit quando venditio contrahitur, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 12. *tit.* 28. *n.* 19. vbi citato hoc textu dicit, quod quando res dotales dantur æſtimatæ, hoc pacto vt ipſæ ſi extent reſtituantur habita ratione augmenti & diminutionis, & ſi non extent, earum æſtimatio reddatur, tunc ſi res ſoluto matrimonio factæ ſint deteriores, vel minoris pretij, maritus vſque ad æſtimationem factam tenetur, ſin autem ſint pretioſiores, lucrum ad maritum pertinet. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 426. *num.* 5. Put. *deciſ.* 376. *part.* 3. Surd. *conſil.* 330. *num.* 25. Menoch. *de præſump. lib.* 3. *præſumpt.* 75. *n.* 19. D. Barboſ. *in l. ſi æſtimatis* §. 1. *n.* 28. & 29. *verſic. tertia, ff. ſoluto matrimonio*, vbi ponit conconcluſionem, quod ſi res dotales fuerint æſtimatæ appoſito pacto vt poſt ſolutum matrimonium res reſtituerentur, habita ratione augmenti, & diminutionis, tunc res dotales, quæ extant, præcisè reſtituendæ ſunt, ac ſi nulla facta eſſet æſtimatio: & deinde ad concluſionis explicationem aduertit quatuor formas huiuſmodi pactorum in iure inueniri expreſſas, Gutier. *de gabell. q.* 12. *n.* 22. Aleand. Trentacinq. *variarum reſol. lib.* 3. *ſub hoc tit. reſol.* 1. *num.* 20. vbi tradit quod ſi res tempore reſtitutionis eſt deteriorata per maritum, deuenitur ad æſtimationem factam. Maſtrill. *Siciliæ deciſ.* 149. *n.* 9. Caſtill. *deciſ.* 21. *n.* 3. Fontanell. *de pactis nuptial. clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *part.* 25. Beltramin. *in annot. ad Gregor. XV. deciſ.* 583. *num.* 16. *in fin. verſ. & hoc maximè colligeretur*, Rebell. *de obligat. iuſtit. p.* 2. *lib.* 5. *q.* 2. *à num.* 7.

In gloſſ. *Æſtimata* 1. ibi, *quid autem ſi non appa-* 4

reat, &c. Notatur ad hoc, quod quæcunque æſtimatio in dubio, alio non apparente, præſumitur facta eo modo, & ad illum effectum, vt operetur emptionem, & venditionem, vt per Gregor. Lopez *l.* 18. *gloſſ. a. tit.* 11. *part.* 4. Bernard. *regul. a* 28. Garc. Falcon. *regul.* 164. Anton. Gomez. *l.* 50. *Tauri, n.* 44. *col. a.* Hippol. Riminald. *in princip. Inſtitut. quibus alienare licet, à num.* 72. Ayora *de partit. part.* 1. *cap.* 7. *à num.* 4. Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcindenda vendit. par.* 1. *cap.* 1. *num.* 18. Couarr. *practic. cap.* 28. *num.* 1. Maſcard. *de probat. concluſ.* 620. *à princip.*
5 vbi diuerſis modis limitat, & præcipuè quando æſtimatio non eſſet congrua & condigna rei, vel quando facta fuiſſet ex interuallo, vel quando omne commodum, & incommodum non transfiret in accipientem, vel quando probaretur æſtimationem fuiſſe factam ad hunc potiſſimum finem, vt cognoſceretur rei pretium, vt in futurum poſſet probari an eſſet deterior facta: & *concluſ.* 664. *à princip.* vbi *numer.* 5. quod æſtimatio probat præſumptiuè emptionem, ſiue fiat, ſiue committatur arbitris, ſiue alteri perſonæ, & *num.* 6. quod æſtimatio in dubio emptionem præſumere facit, etiam in re in dotem tradita: & *num.* 9. quod æſtimatio facit emptionem etiam in contractibus, quorum natura eſt indifferens circa translationem dominij: & *num.* 12. quod æſtimatio non probat emptionem quando in contrarium apparet tacita mens contrahentium: & *num.* 16. quod æſtimatio rei dotalis facit emptionem quando maritus eſt ſoluendo, Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 89. *n.* 1. *& concluſ.* 10. *ampliat.* 5. Honded. *conſil.* 14. *numero* 40. *cum ſeqq. lib.* 1. Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 77. *num.* 2. *&* 8. *& conſ.* 1. *num.* 21. *cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolutionum lib.* 3. *ſub hoc tit. de iure dotium, reſolut.* 1. *num.* 1. *&* 9. Caſtill. *Sicilia deciſ.* 21. *n.* 2. Surd. *conſil.* 225. *num.* 2. Molin. *de Iuſtit. tractat.* 2. *diſp.* 426. *num.* 7. Queſada *quæſt. Iuris cap.* 14. *num. vltim.* Caſtil. *controuerſ. lib.* 1. *de vſufructu, cap.* 4. *num.* 12. Fontanell. *de pactis nuptialibus, clauſul.* 5. *gloſſ.* 8. *par.* 13. *num.* 25. Alexand. Ludou. alias Gregor. XV. *deciſ.* 573. *numero* 4. vbi Beltramin. *in annot. num.* 16. Seraphin. *deciſ.* 1207. *num.* 1. vbi fuit reſolutum, ſupra dicta procedere etiamſi non conſtet de æſtimatione; ſufficit enim conſtare in certa quantitate dotem fuiſſe conſtitutam, & poſtea bona eſſe viro tradita, quia tunc æſtimatio à lege facta cenſetur pro pretio quod tunc bona valebant, Perez *l.* 1. *in princip. tit.* 7. *lib.* 5. *Ord. pag.* 175.

In gloſſ. *Diminuta, fin.* ibi, *& hoc dolo, vel culpa viri*, &c. Notatur ad hoc, quod maritus non tenetur neque ad res dotales reſtituendas, neque ad æſtimationem, ſi perierint, aut deteriores fuerint effectæ abſque ipſius vlla culpa, vt per Socin. *conſ.* 65. *col.* 2. *n.* 3. *in fine, & lib.* 1. Couar. *practic. cap.* 28. *num.* 4. *in princ.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 12. *tit.* 28. *num.* 19. *verſic. ſed quod dicitur.* Suar. & Mich. Graſſ. *d. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 83. *verſ. ſed nunquid.*

SVMMARIVM.

1 *Pater non poteſt alienare rem, quam pro filia dedit in dotem, nec recepit.*
2 *Dote reſtituta fundus alienari liberè poteſt: intellige quando dos reſtituta remanet penes ipſam mulierem, num.* 3.

L. Rem quam. XXII.

Iidem AA. *&* CC. *Libyanæ.*

1 PAter rem quam pro filia dedit in dotem, nec recepit, alienare non poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

2 Nota quod poſt dotem reſtitutam fundus dotalis liberè poteſt alienari, vt poſt Bald. tenet Aretin. *in rubr. ff. ſoluto matrim. numero* 2. Iaſ. *num.* 10. Rip. *num.* 71. & Alciat. *num.* 51. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri, num.* 59. *verſ. ex quo primo infertur.* Quod tamen eſt intelligendum, quando dos reſtituta remanet penes ipſam mulierem; nam ſi ad illius patrem reuertatur, pater fundum dotalem alienare non poteſt, vt tenet *gloſſ.* 1. *hic*, Iaſ. *in d. rubr. num.* 12. Alciat. *n.* 52. *per authent. ſed quamuis, C. de rei vxor. act.* vbi Salicet. *num.* 6. 3

SVMMARIVM.

1 *Vxor non poteſt vendere prædium dotale, nec vendenti conſentire, marito non conſentiente, & num.* 2. *amplia vt n.* 3.
4 *Dominium rei dotalis eſt mariti.*
5 *Maritum non effici ſimpliciter dominum dotis, ſed tantùm quoad jus adminiſtrandi, & faciendi fructus ſuos.*
6 *Maritus quamuis non poſſit alienare fundum dotalem, etiam conſentiente vxore, poterit tamen mulier eum alienare marito conſentiente. Contrarium num.* 7.
8 *Mulier ſi conſentiret alienationi rei ſuæ dotis, & cum juramento confirmarit, non poterit ei tunc contrauenire. Amplia vt num.* 9. *& limita vt num.* 10.

L. Si prædium. XXIII.

Iidem AA. *&* CC. *Diogeni.*

VXor non poteſt vendere prædium dotale, nec vendenti conſentire, marito non conſentiente. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 57. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Corraſ. *lib.* 5. *miſcellan. cap.* 14. *in princ. & n.* 6. Tiraq. *de retractu lign.* §. 30. *gloſſ.* 1. *n.* 28. *& de iure mariti gloſſ.* 8. *num.* 100. Garc. Falcon. *regul.* 26. vbi diuerſis modis ampliat, & præcipuè in vidua, & etiamſi mulier alienaret dotem ad tempus ſolutionis matrimonij. Afflict. *deciſ.* 336. *n.* 1. Cardoſ. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo fundus, n.* 9. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 18. *n.* 49. *&* 50. 2 3

Cùm rei ſibi quæſita dominium, &c.] Notatus ad hoc, quod dotalis rei dominium mariti eſt, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 39. *n.* 19. Et dum expreſsè in hac lege dicitur, quod vxor res dotales ſemel in dotem traditas marito alienare non poteſt, & reddit rationem, quia dominium earum rerum marito quæſitum non poteſt mulier ipſa alienando auferre, videtur probari dotalium rerum, quæ inæſtimatæ in dotem datæ ſunt, dominium maritum habere, vt per Doctores citatos *ad gloſſ. verbo naturali, in l. in rebus* 30. *infrà hoc eodem tit.* Sed contra eos eſt communis Doctorum reſolutio, de qua *ibi*, cui non obſtat text. *in præſenti*, cui ſatisfacere conantur Pinel. *in l.* 1. *part.* 2. *num.* 12. *C. de bonis maternis*, Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ex his, n.* 252. *ff. de liber. agnoſc.* qui reſpondet verum eſſe, conſtante matrimonio vxorem eſſe dominam dotis, ideo tamen (licèt domina ſit) res dotales alienare non poſſe, quia læderetur vir, qui ſuſtinet onera matrimonij, propterea quod per alienationem careret commodo fructuum, quod ex lege illi competit, ideo alienatio prohibita eſt ipſi vxori. Verùm hanc ſolutionem improbat D. Barboſ. *in l. dotalem, n.* 1. *in fine. ff. ſoluto matrimonio*, ex eo quod text. *in præſenti*, non fundetur in læſione viri, ſed dumtaxat moueatur principaliter ea ratione, quod mulier non poteſt alienando auferre dominium marito quæſitum: quæ ratio ſecundùm eum euincit dominium dotis eſſe penes maritum. Sed pro Corduba de Lara conſiderari 5

poteſt

poteſt, vxorem conſtante matrimonio res dotales alienare non poſſe, propter rationem prædictam, hoc eſt, quia cùm dos detur marito propter onera matrimonij, quæ ſuſtinet, læderetur ius mariti in fructibus, & adminiſtratione ex tali alienatione, & tolleretur illi nocenti rei iam quæſitæ dominium, hoc eſt, dominium illud quod in marito conſtante matrimonio dari ſuprà diximus, quod cùm à tempore contracti matrimonij, & traditionis dotis ſibi quæſitum fuerit, per alienationem vxoris non poteſt auferri: vnde quamuis hic dicatur rei iam quæſitæ dominium marito auferri non poſſe, non tamen expreſſum eſt illud eſſe verum, & proprium dominium, aut quale dominium ſit, ſed dumtaxat dicitur dominium, quod ex aliis legibus de improprio quodam dominio, quod ſubtilitate, aut fictione iuris procedit, intelligendum eſt, vt alio loco intellexit idem D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ſi fundum, n.* 29.
5 *in princ. ff. ſolut. matrim.* vbi expreſsè dicit, quod maritus non efficitur ſingulariter dominus dotis, ſed tantùm quoad ius adminiſtrandi, & faciendi fructus ſuos; & eorum reſpectu dominus appellatur.

6 *Nolenti minimè potuerit.*] A contrario ſenſu videtur probare hic text. quod quamuis maritus non poſſit alienare fundum dotalem, etiam conſentiente vxore, *l. vnic. §. & cùm lex, Cod. de rei vxor. action.* tamen è contra mulier fundum dotalem alienare poterit marito conſentiente, vt per Cyn. & Alberic. *in præſenti.* Con-
7 trarium tamen verius eſt, quia ſi maritus non poteſt alienare fundum dotalem, etiam conſentiente vxore, ergo neque vxor conſentiente marito, cùm eadem ſit ratio prohibitionis, & quia aliàs facilè fraudari poſſet prædicta legis prohibitio. Ita Palar. *in repet. rubr. de donat. inter*, §. 17. *n.* 8. Nouell. *de dote. part.* 7. *ſpec.* 1. *num.* 12. Campeg. *in ſimili tract. part.* 4. *quæſt.* 21. Franc. Marc. *deciſ.* 414. *num.* 3. *part.* 1. Roder. Xuar. *in tit. de las arrhas, num.* 51. Valaſc. *tom.* 2. *conſult.* 150. *num.* 6. D. Barboſ. *in l.* 1. *p.* 3. *num.* 4. *ff. ſoluto matrim.* vbi reſpondet in hoc text. non eſſe ſumendum argumentum à contrario ſenſu, quia eſſet contra diſpoſitionem *dict. l. vnic. §. & cùm lex*, Deinde ait poſſe faciliùs reſponderi, hanc legem procedere in terminis, *l. Iulia*, quæ permittebat alienationem fundi dotalis conſentiente coniuge, & hac de cauſa præſupponit textus *in præſenti*, conſentiente marito vxorem poſſe fundum dotalem alienare.

8 In gloſſ. *Nihil intereſt*, ibi, *& poſſet ipſa venire contra venditionem etiam iuratam*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi mulier conſentiret alienationi rei ſuæ dotis, & iuramento eam confirmauerit, ei non poterit tunc contrauenire, vt per Bald. Nouell. *de dote, part.* 7. *priuileg. fin.* Campeg. *in ſimili tractatu, part.* 4. *quæſt.* 11. Palat. *in repetit. rubr. de donat. inter virum*, §. 17. *n.* 17. Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri, n.* 57. Couar. *in cap. quamuis pactum, part.* 2. §. 1. *num.* 5. Roland. *conſil.* 82. *num.* 2. *lib.* 2. Vut. *deciſ.* 133. *num.* 2. Gutier. *de iurament. confirmat. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 14. Franc. Marc. *deciſ.* 327. *num.* 2. *part.* 1. Pariſ. *conſ.* 75. *num.* 2. *cum ſeqq. vol.* 3. Ioan. Baptiſt. Coſta *de facti ſcientia & ignorant. inſp.* 14. Seraphin. *de priuileg. iurament. priuileg.* 76. *num.* 1. Farin. *in praxi crimin. part.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 141. D. Barboſ. *in l.* 1. *p.* 5. *num.* 73. *&* 74. *ff. ſolut. matrim.*

9 Quod quidem extenditur, quamuis ex ea alienatione rei dotalis iuramento confirmata mulier maximè læderetur, quia remaneret indotata, nam adhuc contra eam venire non poterit, Campeg. *dict. quæſt.* 11. Roland. *d. conſil.* 82. *num.* 20. Anton. Gabr. *commun. lib.* 3. *ſub hoc tit. concluſ.* 1. *num.* 7. Ioan. Angel. Piſanel. *in addit. ad Afflict. deciſ.* 311. Beuechend. *in addit. ad Seraphin. dict. priuileg.* 76. *num.* 3. Guttier. *d. cap.* 1. *num.* 19. *&* 20. vbi hanc partem ſequitur quando maritus tempore contractus & alienationis erat ſoluendo, licèt poſtea tempore exactionis dotis bona non ſint, ex quibus mulieri ſolui poſſit, Ceuall. *communium contra commun. quæſt.* 3. *num.* 19. Morquech. *de diuiſione bonorum, lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 41. *&* 42. vbi limitat inter- 10
ueniente læſione enormiſſima in alienatione rei dotalis. Quicquid aliud velint Afflict. *d. deciſ.* 311. *num.* 5. *&* 6. Burg. de Paz *quæſt. ciuil.* 7. *num.* 58. Rodriq. *de annuis redditibus lib.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 16. Auendan. *de cenſib. cap.* 94. *num.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Mulier vbi dotem perdit ex culpa, dos non reuertitur ad eum, qui eam dedit, niſi ſibi fuerit pactus, & ſtipulatus, & num.* 2.
3 *Matrimonium vbi ſoluebatur per diuortium culpâ mulieris, ipſa totam dotem amittebat.*
4 *Dos ob ingratitudinem reuocari nequit.*

L. Si dotem. XXIV.

Iidem AA. & CC. Aurelio & Lyſimacho.

VBi mulier ex culpa perdit dotem, dos non reuer- 1
titur ad eum, qui eam dedit, niſi ſibi fuerit pactus, vel ſtipulatus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Gregor. Lopez *l.* 23. *gloſſ.* 1. *in medio, titul.* 11. *part.* 4. Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri, num.* 91. *verſic. ſextò*, Bocer. *in diſp. de iure vniuerſo, claſſ.* 2. *diſp.* 18. *n.* 60.

Hanc culpa vxoris diſſoluto matrimonio, &c.] No- 3
tatur ad hoc, quod apud Iureconſultos ſi mulieris culpa per diuortium ſoluebatur matrimonium, ipſa totam dotem amittebat, vt per D. Barboſ. *in l.* 2. *in prim. part.* 1. *num.* 149. *ff. ſolut. matrim.*

Licèt eam ingratam circa vos fuiſſe oſtenderitis, &c.] 4
Notatur ad hoc, quod dos ob ingratitudinem reuocari nequit, vt per Boër. *deciſ.* 27. *in fine*, Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 125. *pag.* 729. Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.* 4. §. 6. *verbo & fera, num.* 20. Gom. *Luſitan. deciſ.* 163. *num.* 3. Guttier. *de iurament. confirmat. part.* 1. *cap.* 10. *n.* 4. Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. part.* 1. *collectan.* 197. *verſ. ſecundò*, Marienſ. *l.* 1. *gloſſ. fin. num.* 3. *tit.* 6. *lib.* 5. *noua recopilat.* Mieres *de maioratu, part.* 1. *quæſt.* 22. *n.* 196. *&* 199. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 281. *verſic. hac etiam ratione*, Ceuall. *communium contra communes, quæſt.* 73. *n.* 5. Quicquid contrarium exiſtimarint Rip. *in repetit. l. fin. C. de reuocand. donat. quæſt.* 51. *n.* 168. & Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis maternis, part.* 3. *n.* 62. *verſic. infertur* 23. vbi tamen intelligit textum *in præſenti* procedere in muliere ingrata dotanti, ne eius ingratitudo noceat viro, à quo hîc dos non auocatur, quia ſcilicet quoad eum cauſa onEroſa eſt; contrarium verò ſentit quoad mulierem, vt dos ab ea reuocari poſſit ob ingratitudinem: & ſic reſpectu vxoris ſoluto matrimonio propter ingratitudinem, dotem reuocari, præter Pinel. *d. illac.* 32. *verſic. ſed contra*, tenent Marienſ. *d. l.* 1. *gloſſ. fin. num.* 3. *verſic. ſed quoad mulieres*, Mieres *dict. quæſt.* 22. *num.* 197. *&* 198. vbi tradit mortua perſona, cuius reſpectu donatio non poteſt reuocari, quaſi ceſſante cauſa reuocabilem effici, Cancer. *variarum part.* 3. *cap.* 2. *de inuentar. num.* 222. vbi tradit priuilegia, quæ conceduntur rei geſtæ fauore alicuius matrimonij, ceſſare ſoluto eo per mortem viri ſine liberis, Fontanel. *de pactis, nupt. clauſul.* 4. *gloſſ.* 18. *num.* 12, *& ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio de dote reddenda mulieri teſtandi cauſa, committitur illa mortua etiam inteſtata.*

2 *Cauſa*

2 *Cauſa finalis quando dicatur, & quando impulſiua, remiſſiuè.*
3 *Fundus quando relinquitur ad vſum, vel vſumfructum, tunc videtur relicta proprietas: limitatur id num. 4.*
5 *Res quando relinquitur in gaudimentum, venit fundus, non vſusfructus.*
6 *Fundus quando relinquitur, vt eo legatarius gaudere poſſit, debetur proprietas.*

L. Si mulier. XXV.

Iidem AA. & CC. *Eutychiano.*

1 STipulatio de dote reddenda mulieri teſtandi cauſa, committitur illa mortua etiam inteſtata. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Circa materiam huius text. vide Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt. 7. num.* 30. vbi ait in caſu huius legis vxorem fuiſſe ſtipulatam ſibi dotem reddi, vt de ea teſtaretur: & reſpondere Imperatorem ait eam dotem ad hæredes mulieri ab inteſtato ſuccedentes pertinere, quia illi ſtipulatio conditionalis non eſt, ſed magis cauſam continens, propter quam fuit ſtipulatio, vt ex illis verbis deducitur, ibi, *nec conditionem, ſed cauſam continet,* quo loco hunc text. planè docere, contrarium eſſe obſeruandum, ſi ſtipulatio fuerit conditionalis, tradit D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrimonio, p. 1. num. 38. ante med.* vbi ait textum loqui in modo continente, quod quis teſtaretur, quod quidem cohæret perſonæ, *l. illa inſtitutio, ff. de hæred. inſtit.* & ideo non impletur per hæredem, *l. vnic. §. ne autem, C. de caduc. tollend.*

3 In gloſſ. *Mulier* 1. ibi, *non enim fuit hæc conditio, ſed cauſa, ſcilicet impulſiua, vel efficiens,* &c. Notat Tiraquell. *in tract. Ceſſante cauſa, limit. 1. num. 52.* quod cùm cauſa tendit ad commodum ſolius accipientis, ea cauſa præſumitur impulſiua, ſi ad commodum concedentis, vel alterius tertij finalis. Cauſa finalis quando dicatur, & quando impulſiua, vide Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 1. litt. C, concl.* 141. *& ſeq.*

4 In eadem gloſſ. ibi, *& videtur, quod proprietas,* &c. Notatur ad hoc, quod quando relinquitur fundus ad vſum, vel vſumfructum, tunc videtur relicta proprietas, vt per Natt. *conſil. 211. n. 17.* Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto, num. 78.* Menoch. *conſ. 352. n. 17. & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 133. num. 11.* vbi *n. 12.* id limitat ſi dictum fuit ad vſum, & vſum fructum, ſeu ad vtendum & fruendum tempore vitæ ſuæ, quia hæc poſtrema verba, *tempore vitæ ſuæ,* ſignificant ſolum ipſum vſumfructum fuiſſe relictum, Surd. *de aliment. tit. 2. quæſt. 1. num. 3.* vbi *num. 4.* quod quando relinquitur res in gaudimentum, venit fundus, non vſusfru-
5 ctus: & *num. 5.* quod quando fundus relinquitur, vt eo
6 legatarius gaudere poſſit, proprietas debetur.

L. Si genero. XXVI.

Iidem AA. & CC. *Demoſtheni.*

1 PAter non poteſt ſtipulari filio emancipato, nec dotem extraneo reddi. Colligunt ea Ord. Doct. citati *ad l. 1. num. 2. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit D. Barboſa *in l. Gaius 46. num. 4. ff. ſoluto matrimonio.*

Vide Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 14. tit. 28. num. 35.* vbi ait probari *in præſenti,* quod ſi quis rem ſuam dederit in dotem genero, & ſtipuletur eam extraneo reddi ſoluto matrimonio, ſtipulatio non valet. Emman. Coſta *ſelect. lib. 1. cap. 15. num. 1. & 2.*

3 *Nec tibi prohibente iure,* &c.] Notatur ad hoc, quod filio emancipato non poteſt pater ſtipulari, vt per Conan. *comment. lib. 6. cap. 4. num. 3.* Emman. Coſta *dict. cap. 15. à princip.* quicquid contrarium, imò filio emancipato poſſe patrem ſtipulari, & ei vtilem actionem quærere, teneant Part. *in l. quod dicitur, num. 7. ff. de verborum obligat.* Cuiac. *ad African. tract. 7. §. 12.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis maternis, part. 2. num. 73.* Menoch. *conſ. 162. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Maritus licèt ſit lucratus dotem, non tamen tenetur ad ſoluendum tributa aliarum rerum vxoris ſuæ, ſed tenentur poſſeſſores, ſeu ſucceſſores.*
2 *Pater ſi dedit dotem filiæ, & non fuit ſtipulatus ſibi reddi, an maritus, qui hoc caſu lucratur dotem, teneatur ad onera hæreditaria.*

L. Licèt dos. XXVII.

Iidem AA. & CC. *Pompeiano.*

LIcèt maritus ſit lucratus dotem, non tamen tenetur ad ſoluendum tributa aliarum rerum vxoris ſuæ, ſed tenentur poſſeſſores, ſeu ſucceſſores. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Vide Gregor. Lopez *l. 23. gloſſ. 1. in fine, tit. 11. part. 4.* vbi remiſſiuè quid in patre, qui dedit dotem filiæ, neque fuit ſtipulatus ſibi reddi, an maritus, qui hoc caſu lucratur dotem, teneatur ad onera hæreditaria. Boër. *deciſ. 244. num. 11.* vbi quod ad relicta, vel legata, ſeu donationes per vxorem factas in teſtamento, vel codicillis, non tenetur maritus, licèt lucri dotem faciat, ſed hæredes vxoris tenentur: & infert ad caſum de quo ibi, quod licèt maritus promiſerit exequi teſtamentum, debet intelligi quoad funeris impenſam ſolùm, & vſque ad ſummam aſcendentem partem dotis, quam lucratus fuit, & non vltrà. 2

SVMMARIVM.

1 *Dos, & donatio propter nuptias poſſunt auctoritate curatoris generalis, vel ſpecialis conſtitui, & exigi, licèt curator, vel fideiuſſor minùs habeant in bonis, quàm ſint res in dotem conſtitutæ.*
2 *Mulier minor 25. annis poteſt per ſe dotem dare de bonis mobilibus auctoritate curatoris; de immobilibus verò non poteſt ſine iudicis auctoritate.*
3 *Nihil attinet an Fideiuſſor tutoris, ſeu curatoris ſit æquè locuples, ac pupillus.*

L. Mulier. XXVIII.

Imp. ZENO A. *Æliano P. P.*

AVctoritate curatoris generalis, vel ſpecialis dos & donatio propter nuptias poſſunt conſtitui, & exigi, licèt curator, vel fideiuſſor minùs habeant in bonis, quàm ſint res in dotem conſtitutæ. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

Vide *l. Hiſpan. 14. tit. 11. p. 4.* vbi eſt conſtitutum, quod poteſt mulier minor 25. annis per ſe dotem dare de bonis mobilibus curatoris auctoritate, ſed de immobilibus non poteſt ſine iudicis auctoritate, Cuiac. *lib. 16. obſeru. 14.* 2

Licèt tempore creationis fideiuſſorem, &c.] Ergo non eſt neceſſe, quod fideiuſſor tutoris, ſiue curatoris ſit æquè locuples ſicut pupillus, de quo vide Roder. Xuar. *tit. de comperend. §. 4. n. 14. & ſeqq.* 3

In gloſſ. *Præſtitiſſe, fin.* ibi, *curator erat diues.* Vide Hippol. *in l. 1. §. præterea, n. 134. ff. de quæſt. & in rub. de fideiuſſor. num. 227.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Viro vergente ad inopiam, etiam conſtante matrimonio mulier poteſt dotem exigere, & hypothecariâ agere, ſicut poſſet matrimonio diſſoluto, &c.* & num.2.

3 *Vendicans rem aliquam præfertur omnibus, & quibuſcunque aliis creditoribus.*

4 *Ad inopiam perueniſſe cenſetur, qui pluribus ſe fideiuſſoribus immiſcet.*

5 *Dos non poteſt repeti, marito incipiente malè vti ſubſtantia ſua.*

6 *Fructus dotis & donationis propter nuptias ſeruire debent in alimenta vxoris & matris.*

7 *Dotis reſtitutio ita eſt reſtricta, vt mulier ſe, virum & familiam poſſit ſuſtentare.*

8 *Mulier licèt tacite hypotheca priuilegio gaudeat in donationibus ante, vel propter nuptias, non vtique habebit priuilegium prælationis, quod ſoli doti conceditur: intellige vt num.9.*

10 *Mulier vt admittatur ad dotis reſtitutionem, non requiritur maritum eſſe inopem, ſed ſatis eſt, quod incipiat vti malè ſubſtantia ſua.*

11 *Vxor poteſt repetere dotem propter mariti inopiam.*

12 *Vxor ſi conſtante matrimonio aduerſus maritum agat propter inopiam, &c. ſatis probabitur mariti paupertas per vulgi opinionem.*

13 *Vxor poterit agere contra ſocerum qui recipit dotem, ſi ad inopiam vergat, ad dotis, & aliorum bonorum reſtitutionem, ſicut poſſet agere contra maritum.*

14 *Dos ſi eſſet data ſocero, & marito, altero eorum ad inopiam vergente, poterit vxor agere ad dotis, & aliorum bonorum reſtitutionem.*

15 *Dotis & donationis propter nuptias reſtitutio non debet euitari, etiamſi offeratur cautio per maritum in caſu vergentia ad inopiam.*

16 *Bona mariti recipientis à muliere vltra dotem, & bona paraphernàlia, tacitè videntur hypothecata pro eorum adminiſtratione, & reſtitutione.*

17 *Ad dotis & donationis propter nuptias reſtitutionem non datur vxori directa actio in rem ratione dominij, ſed ſolum ratione hypotheca, vel perſona.*

18 *Vxor vt poſſit repetere dotem aduocando res mariti alienatas per hypothecariam, neceſſarium eſt quod præcedat excuſſio in bonis mariti, an ille ſit ſoluendo, necne.*

19 *Excuſſionis exceptio an obſtet viro, & vxori agentibus ad dotem contra poſſeſſores bonorum, tacita actione hypothecaria, remiſſiuè.*

20 *Rerum paraphernalium fructus non pertinent viro, ſed ſoli vxori: de bonis autem paraphernalibus tenetur vxor alere virum in caſu neceſſitatis,* num.21.

22 *Paraphernalium fructus non pertinere ad virum, niſi tantùm ad vſum, & quatenus excedunt vſum, debere reſtitui hæredibus, hodie corrigitur per leges Hiſpanas.*

23 *Caſu quo vxor conſtante matrimonio propter inopiam mariti dotem repetit, maritus in ſolidum tenetur. Quod ſi propter paupertatem mariti dos fuerit reſtituta vxori, ſi maritus poſtea efficiatur diues, dos reſtituta vxori non debet iterum reuerti ad eius adminiſtrationem.*

L. Vbi adhuc. XXIX.

Imp. IVSTIN. A. *Menna P.P.*

1 VIro vergente ad inopiam, etiam conſtante matrimonio mulier poteſt dotem exigere, & hypothecaria agere, ſicut poſſet matrimonio diſſoluto: debet tamen dos exacta pro oneribus matrimonij deſeruire, & alienari non poteſt pactis dotalibus in caſum ſoluti matrimonij reſeruatis: idem in donatione propter nuptias. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 57.* Gipham. *tom.1. pag.403.*

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partam ex hoc textu deſumunt *l. Hiſp.19. tit.1. p.4.* vbi ſtatuitur poſſe mulierem durante matrimonio dotem exigere, ſi ex mala viri adminiſtratione mulier timet dotis diſſipationem, vel vt maritus de ea idoneè caueat, aut in alterius manum ponat, vt de dotis fructibus ambo ſuſtententur, vbi Greg. Lop. *gloſſ.2.* remiſſiuè, quando quis dicatur malè vti ſubſtantia ſua: Neguzant. *de pignorib. part.2. membr.4. num.64. & part.5. membr.1. n.29. 38. & 39. ad fin. & p.6. memb.2. num.4. & part.8. membr.1. num.27.* Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, in princip. §.3. num.2. & 3.* vbi quod in hac lege multa adduntur ad *l. ſi conſtante, ff. ſoluto matrim. & §.17. in princip.* concluſionem facit, quod marito ad inopiam vergente, conſtante matrimonio, poteſt vxor dotem, & donationem propter nuptias, ac bona paraphernalia à marito repetere. Sebaſt. Medices *de caſibus fortuitis, p.2. q.4. num.54.* Benintend. *deciſ.68. num.5.* Cornazao. *deciſ.95. num.1.* Ioſeph. Ludou. *Lucenſi deciſ.22. n.19. & 21.* Vin. *deciſ.538. num.8. cum ſeqq.* Marcel. Cala *de modo articulandi, & probandi, §.2. gloſſ.1. num.151.* Eſcob. *de ratiocin. lib.2. comput. 18. num.10. & ſeq.* Montan. *de tutel. cap.36. regul.1. num.9.* Vincent. Caroc. *de ſequeſtro, q.2. p.2. princ. à num.1.* Marſull. *ad Capyc. deciſ.46. ſub n.4.* Hering. *de fideiuſſor. cap.1. num.12. & cap.6. num.184.* Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſidiar. remed.1. ſub num.4.* Menoch. *conſ.1124. num.2.* à Ponte *deciſ.19. num.19. & 20.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.44. num.21.* latè D. Barboſ. *in d. l. ſi conſtante, in princ. à num.1.* vbi refert illorum opinionem, qui ad ſciendum à quo tempore incipiat competere dotis reſtitutio vxori propter inopiam mariti, tria diſtinguunt tempora, in quibus diuerſæ leges circa hoc latæ fuerunt: & *num.6.* explicat deciſionem *d. l. ſi conſtante, & num.7.* vlteriùs perquirit an in aliquo ei aduerſetur deciſio huius text. Contius *lib.1. diſpunct. cap.7.* Menoch. *conſ.5. num.36.* Bernard. Græuæ, *ad pract. Cameræ Imper. lib.2. concl.83.* Caſtill. *controuerſ. lib.4. cap.6. à princ.* Giurba *deciſ.16. n.1.* 2

Eaſdem res vendicare, &c.] Aduertit Palat. *in repet. cap. per veſtras, in princ. §.20. num.1. verſ. nec obſtat,* quod Imper. non habuit reſpectum in præſenti ad vendicationem ratione dominij, ſed ratione hypothecæ. Notatur ad hoc, quod vendicans rem aliquam præfertur omnibus, & quibuſcunque aliis creditoribus, vt per Caroc. *de depoſito, p.2. q.4. num.1.* Matienſ. *l.6. gloſſ.5. num.1. tit.16. lib.5. nona Recop.* Caſtill. *controu. lib.3. cap.16. num.75.* 3

Maritus ad inopiam ſit deductus, &c.] Vide Hippol. *ſingul.574.* vbi tenet, quod ad inopiam cenſetur perueniſſe qui pluribus ſe fideiuſſionibus immiſcet. Mich. Graſſ. *tom 1. commun. opin. lib.5. tit.12. ſolut. matrim. num.80.* vbi tenet conſtante matrimonio non poſſe dotem repeti marito incipiente malè vti ſubſtantia ſua, & *num.81.* tenet mulierem repelli ab hac dotis repetitione, ſi vxor ſciens contraxit matrimonium cum viro inope, & non exiſtente ſoluendo, & *num.82.* per gloſſ. *in præſenti,* tradit hoc priuilegium repetitionis dotis habere quoque locum in ſocero recipiente dotem, & vergente ad inopiam, Amat. Roderic. *in tract. de concurſu & priuileg. credit. part.1. art.1. num.29. prope fin.* vbi tenet, quod ſi euidentiſſimè appareat mariti facultates ad inopiam vergere, vt inſufficientes ſint ad ſolutionem dotis, repetitio ipſius dotis vxori competit. 4

Vel

5 *Vel à creditoribus poſterioribus*, &c.] Nihil dicit de anterioribus, quia tempore huius l. adhuc non fuerat edita *l. aſſiduis, C. qui pot. in pignore*, quæ de nouo conceſſit, vt etiam anterioribus præferatur: quod ex eo conſtat, quia hæc lex fuit edita ante *l. in rebus* 30. *infra hoc eod. tit.* cùm in fine illius fiat mentio huius l. & poſt vitamque fuit edita *d. l. aſſiduis*, quia illarum facit mentionem. Ita D. Barboſa *in l. 1. part. 6. num. 10. ff. ſolut. matrim.* Vtrùm autem mulier virtute tacitæ hypothecæ præferri debeat in repetitione ſuæ dotis omnibus mariti creditoribus ante contractam dotem in eiſdem bonis expreſſam, & anteriorem hypothecam habentibus? vide Cou. *lib. 1. var. cap. 7.* Anton. Gom. *l. 3. Tauri, ex n. 39.* Matienſ. *l. 7. gloſſ. 5. num. 4. tit. 16. lib. 5. noua Recop.* Gutriet. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 16.* Æn. Robert. *lib. 4. rerum indic. cap. 19.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 438.* Ceuall. *commun. quæſt. 371.* D. Barboſa *in d. l. 1. part. 6. à num. 1.* Amat. Roderic. *d. art. 1. num. 6. cum ſeqq.*

6 *Sed fructibus earum ad ſuſtentationem*, &c.] Notatur ad hoc, quod fructus dotis, & donationis propter nuptias ſeruire debent in alimenta vxoris & mariti, vt per Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 35. num. 3.* vbi *n. 4.* quod fructus dotis ſunt viri, & ſeruire debent ad alen-
7 dum virum. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 12. tit. 30. num. 9.* vbi quod dotis reſtitutio eſt reſtricta vt mulier ſe, virum & familiam ſuſtentare poſſit.

8 *Quæ dotis & ante nuptias donationis*, &c.] Propter æquiparationem hic factam dotis & donationis ante nuptias, videtur inſinuari ius tacitæ hypothecæ & priuilegium prælationis competere mulieri pro ante nuptias donatione, vel propter nuptias; ſed communis Doctorum ſententia eſt, quod licèt mulier tacitæ hypothecæ priuilegio in his donationibus gaudeat, non vtique prælationis priuilegium habebit, quod ſoli doti conceditur, vt latè comprobant Neguzant. *de pignorib. 4. membro ſecunda partis, n. 64.* Anton. Gom. *l. 51. Tauri, num. 41.* Mieres *lib. 2. de priuileg. creditor. tit. 5.*
9 *num. 41. cum ſeqq.* D. Barboſa *in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 4. num. 31.* vbi intelligit quando mulier allegat donationem propter nuptias ſibi factam ad effectum eam lucrandi, ſecus ſi ad effectum vt ex ea obtineat dotis faciliorem reſtitutionem, quia tunc cùm in effectu videatur agi de dotis conſeruatione, habebit ius prælationis. Amat. Roderic. *d. art. 1. num. 21.* vbi *num. 22.* ſubdit textum *in præſenti*, de tacitæ hypothecæ tantùm priuilegio intelligendum eſſe, quod habet aduersùs cæteros mariti creditores in eius bonis, ſicut in dote, non verò de prælationis priuilegio intelligi oportere. Et notat Couar. *lib. 1. var. cap. 7. n. 1. in princip.* per hunc text. quod ſi maritus bona paraphernalia adminiſtrauerit, pro eis recuperandis vxor tacitam hypothecam habet.

10 In gloſſa *Ad inopiam*, ibi, *ſcilicet quando vir cœpit malè vti ſua ſubſtantia.* Notatur ad hoc, quod hodie non requiritur maritum eſſe inopem, vt mulier admittatur ad dotis reſtitutionem, ſed ſatis eſſe, quod maritus incipiat vti malè ſubſtantia ſua, vt per Anton. Conſtant. *de dotib. cap. 6. n. 1.* Campeg. *de dote par. 3. quæſt. 19.* Burſat. *conſ. 56. num. 1. ad fin. lib. 1.* quos refert, ſed non ſequitur D. Barboſa *in d. l. ſi conſtante 25. in princ. num. 3. in fine.*

Hac in re optimè Palat. quem refert & ſequitur Caſtill. *lib. 4. cap. 26. num. 2.* infert poſt editam *d. leg. Partitæ* 29. deciſionem, non poſſe ſuſtineri Bart. doctrinam, quam ibi adducit, quod licèt vir bene inchoet vti ſubſtantia ſua, ſi malum exitum habuit, quia perdit, vel depauperatur, nihilominus poterit vxor vti remedio prædicto, quia res dicitur malè geri reſpectu finis; & verè quidem concludit in hunc modum. Sed per prædicta tene contrarium, quoniam ſi maritus cœpit bene vti ſubſtantia ſua, non poteſt tunc dici ad inopiam vergere, ſi poſtea caſu malè ſucceſſit, &c. Deinde ſubdit idem Caſtill. *d. cap. 26. num. 3.* quod dos licèt de iure communi repeti poſſit à viro durante matrimonio, ſi efficiatur pauperior, iure tamen Regio, de quo *in d. l. 29. Partitæ*, non poteſt repeti niſi culpâ mariti fiat pauperior, & in hanc ſententiam citat idem ſentientes Olan. *in concordia iuris communis & Regij, lit. D, num. 76. & 77.* Ioan. Bapt. Villalob. *in antinom. iuris communis & Regij, lit. D, num. 32. & inærario commun. opin. lit. D, num. 209.*

In ead. gloſſ. ibi, *tunc in quantum facere poteſt*, &c. 11
Notatur ad hoc, quod propter mariti inopiam poteſt vxor repetere dotem, adeò quod non habeatur ratio, ne maritus egeat, vt per Palat. *in repet. d. cap. per veſtras, in princ. §. 37. à princ.* Vnde per hanc gloſſ. tenet Cancer. *var. part. 1. cap. 9. num. 112.* quod quando maritus conſtante matrimonio conuenitur pro dote, non habet beneficium ne egeat.

In ead. gloſſ. ibi, *ſecundùm opinionem vulgi*, &c. 12
Notatur ad hoc, quod ſi conſtante matrimonio vxor aduersùs maritum agat propter inopiam, ſeu quia is malè vtatur bonis ad dotis reſtitutionem, cùm agatur de modico præiudicio, ſatis probabitur mariti paupertas per vulgi opinionem, vt per Palat. *in repet. d. cap. per veſtras, in princ. §. 18. num. 31.* Duen. *reg. 199. verſ. limita 5.* Hippol. *in l. de minore, §. plurium, num. 56. ff. de quæſt.* Cou. *lib. 2. var. cap. 6. n. 8. verſ. item ſatis probatur*, vbi reſpondet ad text. *in l. ſi conſtante, ff. ſoluto matrim.* requirentem euidentiſſimam probationem. Maſcard. *de probat. concl. 1019. num. 1.* vbi quod probatio per famam, maritum ſcilicet re ſua abuti, ſatis eſſe vt is dotem reſtituat: & *num. 2.* ſubdit, quod plenè probandum eſt maritum re ſua abuti, cùm agitur hypothecaria contra extraneum, cùm probatio per famam tunc non ſufficiat, & *num. 3.* tenet tunc per famam rectè probari, maritum re ſua abuti, cùm huiuſmodi fama habuit originem ex probabilibus coniecturis: idem Maſcard. *concl. 1154.* aliàs 1159. *num. 20.* vbi quod fama facit plenam probationem quando agitur de modico præiudicio, & citat hanc gloſſ. Benintend. Bonon. *deciſ. 68. num. 1.* Ioſeph. Ludouic. *Lucenſi deciſ. 22. num. 14.* D. Barboſa *in l. ſi conſtante 25. in princ. num. 63. in fine, ff. ſoluto matrim.* vbi *n. 64.* reſpondet ad text. *in ead. l. ſi conſtante*, ibi, *euidentiſſimè*, vt hoc verbum ſit interpretandum iuxta ſubiectam materiam, ſecundùm reg. *l. ſi vno, ff. locati*: ſi ergo adiiciatur facto negatiuo non reſtricto ad locum, vel tempus, intelligitur de ea probatione, quæ fit per vulgi opinionem, quia licèt non ſit euidens probatio, eſt tamen euidens apparitio, quod maritus ſit pauper; nec enim hoc debet apparere ex duorum, vel trium iudicio, ſed ex vulgi & viciniæ opinione.

In ead. gloſſ. ibi, *dico idem quod in viro*, &c. Nota- 13
tur ad hoc, quod poterit vxor agere contra ſocerum qui recepit dotem, ſi ad inopiam vergat, ad dotis, & aliorum bonorum reſtitutionem, ſicut poſſet agere contra maritum, quia militat eadem ratio, vt per Palat. *in repet. d. cap. per veſtras, in princ. §. 29. num. 1.* Campeg. *de dote, part. 3. quæſt. 27. num. 1.* D. Barboſa *in d. l. ſi conſtante, num. 61.* vbi *num. 72.* opponit de text. *in l. ſi verò 65. §. de viro, ff. eod.*

In ead. gloſſ. ibi, *Item quid ſi ambo teneantur, ſcili-* 14
cet ſocer, & vir, &c. Notatur ad hoc, quod ſi dos eſſet data ſocero & marito, altero eorum ad inopiam vergente, poterit vxor ad dotis & aliorum bonorum reſtitutionem agere, vt per Palat. *in repet. d. cap. per veſtras, in princ. §. 32. ante num. 1.* vbi intelligit quando maritus, & ſocer ſunt obligati tanquam duo rei debendi, puta ſi hoc eſt actum tacitè, vel expreſsè, quia tunc propter paupertatem vnius poteſt agi contra alium.

In ead. gloſſ. ibi, *Sed pone in noſtro caſu virum velle* 15
dare fideiuſſorem, &c. Notatur ad hoc, quod dotis & donationis

donationis propter nuptias reſtitutio non debet euitari, etiamſi offeratur cautio per maritum in caſu vergentiæ ad inopiam, vt per Palat. *in repet. d. cap. per veſtras, in princ. §.7. verſ. ſubdit, & §.33. à n.1.* vbi dicit ita tenendum tanquam verius, & æquius, ac mulieri, & dotibus magis fauorabilius, Anton.Gom. *l.50. Tauri, n.33. col.5.* Cald.Pereira *de poteſtate elig. c.19. n.9.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.44. n.24. & Marchia deciſ.149. n.9. cum ſeqq.* Ioſeph.Ludouic. *Lucenſ deciſ.22. n.8. & 11.* Carthar. *deciſ.117. num.3. & 4.* Giurba *deciſ.16. num.1. in fine.*

16 In gloſſ. *Suppoſitas*, ibi. *Item etiam pro aliis rebus extra dotem, ideſt, paraphernis*, &c. Notatur ad hoc, quod bona mariti recipientis à muliere vltra dotem bona paraphernalia, tacitè videntur hypothecata pro illorum adminiſtratione, & reſtitutione, vt per Greg. Lop. *l.23. gloſſ.2. tit.13. p.5.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.11. tit.16. n.20.* D.Barboſa *in l.1. p.3. n.31. in princ. ff. ſolut. matrim.* vbi addit, quod hæc tacita hypotheca inducta pro ſuſceptione bonorum paraphernalium, non habet ius prælationis: & *ibid. in verſ. vlterius quæritur*, reſoluit ſub hac tacita hypotheca includi omnes res mariti, ſiue mobiles, ſiue immobiles, & *num.32.* diſputat à quo tempore incipiat hæc tacita hypotheca.

17 In gloſſ. *Vendicare*, ibi, *per hypothecariam*, &c. Notatur ad hoc, quod ad conſequendam dotis & donationis propter nuptias reſtitutionem non datur vxori directa actio in rem ratione dominij, ſed ſolùm ratione hypothecæ, vel perſonalis, vt per Palat. *in repet. d. cap. per veſtras, in princ. §.20. n.1. in princip.*

18 In gloſſ. *Qui non potiora*: ibi, *Item contra extraneos poſſeſſores*, &c. Notatur ad hoc, quod vt vxor poſſit repetere dotem aduocando res mariti alienatas per hypothecariam, neceſſarium eſt, quod præcedat excuſſio in bonis mariti, an ille ſit ſoluendo, necne, exemplo cæterorum creditorum, itaut antequam ſit certum maritum non eſſe ſoluendo, vxor minimè agere poſſit contra tertios poſſeſſores, vt per Campeg. *de dote, p.3. quæſt.46.* Capel.Tholoſ. *quæſt.338.* Neguzant. *de pignorib. part. 8. memb.1. n.23.* Greg.Lop. *l.14. verbo eſtar, tit.14. part.5.* Boër. *deciſ.200. n.8.* Natt. *conſ.81. à n.1. lib.1.* Cou. *lib.1. var. cap.18. n.3.* Mich.Graſſ. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.12. ſolut. matrim. n.35. pag.742.* Surd. *de aliment. tit.7. quæſt.37. n.21.* D.Barboſ. *in l. ſi conſtante, in princ. n.58. ff. ſoluto matrim.* vbi reprobat Palatium, Bald.Nouel. & Ioſeph.Ludou. contrarium tenentes.

19 Vtrùm excuſſionis exceptio obſtet viro & vxori agentibus ad dotem contra poſſeſſores bonorum tacita actione hypothecaria? vide Gail. *lib.2. obſeru.27. n.9. & 10.* Caroc. *in tract. de excuſſionib. part.2. q.15. n.4.* Vincent.de Franchis *part 2. deciſ.2*[illegible]*0.* Pellic. *in conſuet. Aueyſa, cap.9. n.147.* Maſtrill. *Sicil. deciſ.109.*

20 In gloſſ. *Ad ſuſtentationem*: ibi, *ergo fructus donationis, ſicut dotis ſeruiunt viro*, &c. Notatur ad hoc, quod fructus rerum paraphernalium non pertinent viro, ſed ſoli vxori, quia in ſolis dotalibus interuenit titulus onerosus, mediante quo maritus lucratur fructus in recompenſam onerum matrimonij, vt per Ant. Gom. *l.50. Tauri, n.33. col.2. verſ. tertium.*

21 In ead. gloſſ. ibi, *non ſic in fructu paraphernalium*, &c. Contra hanc gloſſ. tenent communiter Doctores, quod de bonis paraphernalibus in caſu neceſſitatis tenetur vxor alere virum, vt per Guid. Papæ *quæſt.439. n.2.* Campeg. *de dote, part.3. quæſt.23.* Cordub.de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, n.14. ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de aliment. tit.1. q.35. n.2. in fin. & n.3.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.107. n.13.*

22 Aduertit Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem, §.62. n.11.* hanc gloſſ. dum voluit, quod fructus paraphernalium non pertineant ad virum, niſi tantùm ad vſum, & quatenus excedunt vſum, debent reſtitui hæredibus, hodie corrigi per leges Hiſpanas, quas ibi citat, quia fructus paraphernalium, & omnium aliorum bonorum viri & vxoris, æqualiter pertinent ad virum, & vxorem; ipſæ tamen res, in quibus fructus percipiuntur, remanent eius, cuius erant, vel hæredum ſuorum.

In ead. gloſſ. ibi, *eum damnandum hoc caſu in ſolidum*, &c. Notatur ad hoc, quod hoc caſu, quo vxor conſtante matrimonio propter inopiam mariti dotem repetit, maritus in ſolidum tenetur, vt per Michaël. Graſſ. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.12. n.44. pag.742.* Adeò quod nõ habeatur ratio ne ille egeat, vt per hanc gloſſ. tenet Palat. *in repet. d. cap. per veſtras, in princ. §.37. nec maritus opponere poſſit de priuilegio l. maritum, ff. ſolut. matrim.* vt ibi notat D. Barboſ. *n.32. in medio.* 23

In gloſſ. *Abatatur*: ibi, *Quid autem ſi maritus efficiatur diues*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi propter paupertatem mariti dos fuerit reſtituta vxori, ſi maritus poſtea efficiatur diues, dos reſtituta vxori non debet iterum reuerti ad eius adminiſtrationem, vt per Capyc. *deciſ.46. poſt princ.* Palat. *in repet. d. cap. per veſtras, in princ. §.25. à n.1.* Campeg. *de dote, part.3. q.47.* Anton.Gom. *l.50. Tauri, n.35.* Tiraq. *in tract. Ceſſante cauſa, limit.14. n.1.* Molin. *de primogen. lib.4. cap.7. n.14.* quos refert, & ſequitur D. Barboſa *in d. l. ſi conſtante 25. in princip. n.32. ff. ſoluto matrim.* vbi *n.33.* alios contrarium tenentes citat & reprobat. 24

SVMMARIVM.

1 *Marito vergente ad inopiam, mulier donationem propter nuptias vendicat vt domina, & num.2.*

3 *Dominium rerum donatarum propter nuptias tranſit in vxorem conſtante matrimonio. Si ex contracta transfertur dominium ipſo iure, vtile, & non directum transfertur, num.4.*

Avth. Donationem.

MArito vergente ad inopiam, mulier donationem propter nuptias vindicat vt domina. Colligunt ea Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Palat. *in repet. cap. per veſtras, in princ. de donat. inter vir. & vxor. §.17. in princ.* D.Barboſ. *in l. ſi conſtante 25. in princ. à n.7. ff. ſoluto matrim.* vbi quod donatio propter nuptias, ſicut & dos conſtante matrimonio, reſtituitur mulieri propter inopiam mariti, cum regulariter quod diſponitur fauore dotis, extendatur ad donationem propter nuptias. 2

Vindicare poteſt.] Notatur ad hoc, quod dominium rerum donatarum propter nuptias tranſit in vxorem conſtante matrimonio, vt per Greg. Lop. *l.1. gloſſ.4. verb. en Eſpaña, prope fin. tit.11. p.4.* in eam enim debet tranſire dominium vt rem vindicare poſſit, idem Greg.Lop. *l.7. gloſſ.1. in med. tit.11. part.4.* 3

Notatur etiam ad hoc, quod ſi ex contractu transfertur dominium ipſo iure, vtile, & non directum transfertur, vt per Tiraq. *de conſtit. part.2. ampl.8.* 4

SVMMARIVM.

1 *Mulieri etiam ſoluto matrimonio pro rebus dotalibus, etiam æſtimatis, competit rei vendicatio, & hypothecaria, in quibus præfertur creditoribus ex tempore anterioribus, nec ei vlla currit præſcriptio antequam agere poſſit ſoluto, vel conſtante matrimonio, & num.2.3.*

4 *Maritus ſi non ſit ſoluendo, quamuis res data in dotem ſint æſtimata tali æſtimatione quæ faciat venditionem, dominium transfertur in vxorem*

Digitized by Google

ſoluto matrimonio, & poteſt vendicare tanquam proprios, & præfertur in eis cunctis creditoribus, etiam anterioribus, ac ſi nulla æſtimatio interueniſſet.

5 *Venditio rei dotalis æſtimata tenet, quando maritus eſt ſoluendo, aliàs mulier poterit habere recurſum ad rem æſtimatam, etiam contra extraneos poſſeſſores, etiamſi vxor conſentiat venditioni rerum æſtimatarum ea æſtimatione, quæ emptionem fecit, quoties maritus non eſt ſoluendo, num.6.*

7 *Bona dotalia licèt dentur æſtimata marito ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, tamen quando maritus non eſt ſoluendo, nec tranſit dominium in maritum, neque in emptores bonorum dotalium, & ſic mulieri competit rei vendicatio, non obſtante æſtimatione.*

8 *Mulier ſoluto matrimonio pro rebus dotalibus inæſtimatis alienatis per virum conſtante matrimonio habet rei vendicationem directam; pro illis verò quæ fuerunt æſtimata, habet vtilem, ſcil. tunc cùm vir aliàs non eſt ſoluendo, aliter ſecus. Si poſt ſolutum matrimonium non remaneant bona mariti ſufficientia ad ſoluendam dotem vxori, quantumcunque dominium rerum æſtimatarum æſtimatione venditionem faciente in virum transferit, nihilominus reuertitur ad vxorem, num.9.*

10 *Rerum dotalium dominium quando pertineat ad maritum vel ad vxorem ſpectet, remiſſiuè.*

11 *Facultates mariti quando non ſufficiunt, mulier pro repetitione dotis habet duplicem actionem, ſcil. hypothecariam, & vtilem rei vendicationem, & poteſt eligere quam velit.*

12 *Contra mulierem conſtante matrimonio nulla currit præſcriptio in dote, ſeu in rebus dotalibus, ſi maritus ipſe. vel alius tertius conſtante matrimonio aliquid ex bonis ipſis dotalibus alienauerit, vel alio quouis modo ad aliquem tertium deuenerit. Si tamen eſſet incheata præſcriptio ante contractum matrimonium, non interrumperetur per ſuperuenientiam matrimonij, & dotis conſtituta, n.13.*

14 *Matrimonio diſſoluto, præſcriptio ſtatim incipit currere contra mulierem, eo quòd deſinit impedita agere, nec ſibi negatur potentia agendi, & recuperandi res dotales.*

15 *Actio de dote præſcribitur ſpatio triginta annorum à die, quo agi potuit ſoluto matrimonio, vel viro vergente ad inopiam. Amplia quod in dote, & in rebus dotalibus ſuprà reſoluimus circa earum præſcriptionem, locum habere in donatione propter nuptias, & in arrhis, n.16. Limita in bonis paraphernalibus, quæ præter dotem parapherna nuncupantur, num.17.*

18 *Præſcriptio contra hypothecam dotalem incipit currere ab eo tempore, à quo mulier agendi facultatem habet.*

19 *In contractu, vel obligatione in diem ex partium conuentione non poteſt præſcribi, niſi elapſo tempore, vel die.*

20 *Alienatio rerum dotalium æſtimatarum valet, & res vendita per mulierem ratione dotis vendicari non poſſunt, ſi maritus eſt ſoluendo, & mulier aliunde habet vnde poſſit dotem recuperare; ſecus verò ſi ſoluendo non ſit.*

21 *Rei dotalis dominium ſitne apud maritum, an verò apud vxorem, & num.22.*

23 *Sciens in alterius fundo latere theſaurum, ſi illum emat, non habito reſpectu ad theſaurum, ſed ſecundum externam ſuperficiem, an teneatur ad ſatisfactionem, remiſſiuè.*

24 *Exceptio non dicitur propriè niſi actionem excludat: vbi autem nullo iure quis agit, non dicitur conuentus propriè excipere.*

L. In rebus. XXX.

Idem A. Demoſtheni P.P.

MVlieri etiam ſoluto matrimonio pro rebus dota- 1
libus etiam æſtimatis competit rei vendicatio, &
hypothecaria, in quibus præfertur creditoribus ea tem-
pore anterioribus; nec ei vlla currit præſcriptio ante-
quam agere poſſit ſoluto, vel conſtante matrimonio.
Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.*
Aloyſ. Ricc. *ſuper 5. fol.57. verſo*, Giph. *tom.1. pag.*403.
Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt, mul- 2
tiſque exornant Connan. *comment. iuris lib.8. c.9.n.4.*
cum ſeqq. Corraſ. *lib.5. miſcellan. cap.14. n.2. & 3. &*
ad l. naturaliter, §. nihil commune, n.25. ff. de acquir.
poſſeſſ. Bald. Nouell. *in tract. de dote, part.8. princip.*
n.160.281. & 303. Naz. *lib.2. ſingul. intellect. cap.5.*
Riminald. *ad princ. Inſtit. quibus alienare licet, vel non,*
à n.318. vſque ad 326. Gregor. Lop. *l.7. verbo apre-*
ciada, tit.11. part.4. Neguzant. *de pignorib. part.5.*
memb.3. in 1. part. n.28. Manticul. *de inuentar. n.381.*
Alphan. *collect.277.* Duen. *reg.210. verſ. limita tertiò,*
Seraphin. *de priuil. iuram. priuil.95.* Queſad. *lib.1.*
quæſt. cap.14. vbi diſputat vtrùm mulier matrimonio
ſoluto, pro conſeruatione rerum dotalium poſſit res do-
tales, & etiam mariti bona propriâ auctoritate citra
pœnā occupare quouſque dos ſibi reſtituatur, & vtrùm
ſimplici ingreſſu mulier abſque aliqua apprehenſione vi-
deatur ingreſſa pro rerum ſuarum conſeruatione?
Siue mobilibus, ſiue immobilibus, &c.] D. Barboſ. *in* 3
l.1. ff. ſoluto matr. part.5. n.76. in fine ait, quod hic
text. dum tenet mulieri ſoluto matrimonio concedi
rei vendicationem ad repetendas res dotales mobiles,
& immobiles à quocunque poſſeſſore, videtur probare
res mobiles dotales licitè per maritum non alienari,
cuius contrarium ipſe antè reſoluerat: & *num.77.* ex
Bart. Alciat. & Corraſ. reſpondet illud nouè induci
per hanc l. vt licèt maritus poſſit alienare res mobiles
dotales, tamen ſi extant, in fauorem mulieris reuoca-
tur alienatio, & quod ita mulieri competit rei vendi-
catio, ac ſi nulla vnquam alienatio facta fuiſſet; ſed
num.78. poſt aliam reſponſionem inferendo ad caſum
de quo *ibi*, ait quod dum text. *in præſenti* probat, tam
res mobiles, quàm immobiles extantes poſſe vendicari
per vxorem, accipiendus eſt in eo ſenſu, vt ſi extent pe-
nes maritum, indiſtinctè vindicari poſſint per mulierē,
etiam ante traditionem, quamuis iure antiquo, de quo
in l. etſi dotes, ſup. hoc tit. aliud eſſet, vt *ibi* notaui-
mus; ſi verò non extent penes maritum, quia ſcilicet
ab eo ſint alienatæ, tunc diſtinguendum ait inter res
mobiles, & immobiles, vt mobiles quidem vindicari
non poſſint à tertio poſſeſſore, quia legitimè alienatæ
ſunt, immobiles verò poſſint, quia aduersùs legis
prohibitionem fuerunt alienatæ.
Siue æſtimata, ſiue inæſtimata, &c.] Per hunc text. 4
citatis verbis tradit Anton. Gom. *l.50. Tauri, num.44.*
verſ. quod tamen intellige, quod ſi maritus non ſit ſol-
uendo, quamuis res datæ in dotem ſint æſtimatæ tali
æſtimatione quæ faciat venditionem, dominium tranſ-
fertur in vxorem ſoluto matrimonio, & poteſt vindi-
care tanquam proprias, & præfertur in eis cunctis cre-
ditoribus etiam anterioribus, ac ſi nulla æſtimatio in-
teruenisſet: idem per hunc text. tenent Pinel. *in l.1.C.*
de bonis mat. part.3. num.13. Molin. *de Iuſtit. tract.2.*
diſp.426. num.10.
In his vendicandis omnem habere, &c.] Per hunc 5
text. tenet Greg. Lop. *l.7. gloſſ.4. verbo apreciada, tit.11.*
part.4. quod tunc tenet venditio rei dotalis æſtimatæ,
quando maritus ſit ſoluendo æſtimationem, aliàs mu-
lier poterit habere recurſum ad rem æſtimatam, etiam
contra extraneos poſſeſſores. Cou. *pract. cap.28. n.8.*
vbi ampliat etiamſi vxor conſentiat venditioni rerum
æſtimatarum ea æſtimatione, quæ emptionem fecit, 6
quoties

quoties maritus non eſt ſoluendo, quia tunc non obſtante, quod mulier conſenſerit prædictæ alienationi, poterit poſtea ſoluto matrimonio eas repetere per vtilem rei vendicationem, Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 3. *num.* 24. vbi citato hoc text. ait, quod
7 licèt bona dotalia dentur æſtimata marito ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, tamen quando maritus non eſt ſoluendo, nec tranſit dominium in maritum, neque in emptores bonorum dotalium, & ſic mulieri competit rei vindicatio, non obſtante æſtimatione.
8 Guttier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 9. vbi ex gloſſ. *in præſenti, verbo æſtimata*, in vltima ſolutione ſentit, quod mulier ſoluto matrimonio pro rebus dotalibus inæſtimatis alienatis per virum conſtante matrimonio habet rei vindicationem directam; pro illis verò, quæ fuerunt æſtimatæ, habet vtilem, ſcilicet tunc, cùm vir aliàs non eſt ſoluendo, aliter ſecus. Idem Guttier. *pract. lib.* 3. *quæſt.* 78. *num.* 12. vbi intelligit textum *in præſenti*, tantùm procedere, cùm vir aliàs non eſt ſoluendo, ſicque premitur ære alieno, nec ſatis vxori aliàs conſultum eſt, & ſic in fauorem mulieris, vbi *num.* 13. ſubdit quod quando maritus non eſt ſoluendo, tunc tertius poſſeſſor liberatur ab eius reſtitutione, offerendo æſtimationem, quia cùm ſucceſſerit in ius mariti, qui vendidit, & offerat æſtimationem, quam ſi haberet maritus, vxor non poſſit rem vindicare, conſequitur vt in hoc caſu oblata ſibi æſtimatione per poſſeſſorem excludatur à ſua rei vendicatione vtili propoſita; quod ibi intelligit ſoluto matrimonio, addens ſecus ſi eo conſtante mulier propter inopiam viri ageret pro ſua dote, vt ſe, ſuamque familiam alat; tunc namque tertius poſſeſſor prædictus, vel creditor poſterior non admittitur offerendo mulieri æſtimationem dotis. Idem Guttier. *de gabell. quæſt.* 15. *num.* 25. vbi ait hanc l. loqui & procedere in rei vendicatione vtili in ſubſidium, propter concurſum aliorum creditorum, ne mulier indotata remaneat, & ſic ſpeciali fauore dotis. D. Barboſ. *in l. ſi æſtimatis* 51. *num.* 25. *prope fin. ff. ſoluto matrim.* vbi tenet, quod ſi tempore ſoluti matrimonij maritus non ſit ſoluendo, tunc venditio, quæ propter æſtimationem videtur facta, irritabitur, ac ſi nunquam facta fuiſſet, itavt licèt maritus res æſtimatas tanquam ſuas liberè alienare poſſit, tamen ſi tempore ſoluti matrimonij maritus non ſit ſoluendo, vxor res illas alienatas per rei vendicationem repetit, ac ſi ſemper remanſiſſent dotales, & nunquam fuiſſent æſtimatæ, & *n.* 28. tradit quod licèt res æſtimatæ de conſenſu vxoris alienentur, tamen ſi maritus non ſit ſoluendo, nihilhominus irritabitur alienatio; & *ibidem in verſ. ſecundò*, aduertit quod cùm mulier non poſſit vindicare res æſtimatas niſi in caſu, quo maritus non poſſit ſoluere æſtimationem, ad hoc vt mulier vindicare poſſit, ſemper requiritur, quod præcedat excuſſio bonorum mariti, itavt conſtet eum non habere bona, ex quibus poſſit ſoluere prædictam æſtimationem; & *in verſ. item & tertiò*, addit ex multis, quod cùm in prædicto caſu mulier admittatur ad vindicandas res æſtimatas, quia maritus non poteſt ſoluere æſtimationem, ſi tertius, à quo res vendicantur, offerat prædictam æſtimationem, excludet mulierem à vindicatione, prout & maritus eam excludere poſſet. Idem D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 5. *verſ. quod ſi æſtimatio.*

Ex prædictis verbis, & præcipuè illa particula, *vendicandis*, colligit D. Barboſ. *in rub. ff. ſolut. matrim. part.* 3. *n.* 2. *verſ. ſecundò*, quod dos idem eſt cum ipſis rebus dotalibus, dum ait quod dos vendicatur; & tamen ſi ius vniuerſale cenſeretur ſeparatum à rebus, vendicari non poſſet: ſed *num.* 11. tenet hanc l. non probare dotem vendicari, ſed tantùm res datas in dotem vindicari poſſe, & quod ſtant hæc ſimul, quod ius vniuerſale non poſſit vendicari, & tamen res particulares illius iuris vniuerſalis per ſe vendicari poſſunt, vt in peculio probat *l. vendicatio* 56. *ff. de rei vendic.*

Et neminem creditorum, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi 9
poſt ſolutum matrimonium non remaneant bona mariti ſufficientia ad ſoluendam dotem vxori, quantumcunque dominium rerum æſtimatarum æſtimatione venditionem faciente in virum tranſierit, nihilominus reuertitur ad vxorem, itavt in iiſdemmet rebus ad ſatisfactionem dotis tradendis præferenda ſit vxor cæteris creditoribus mariti, etiamſi priores ſint, & expreſſas hypothecas habeant, vt per Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis mat. part.* 3. *n.* 15. *verſ. non obſtat*, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 5. *quæſt.* 2. *n.* 11. Merrer. *lib.* 2. *de priuil. creditor. tit.* 5. *n.* 31. *cum ſeqq.* Amat. Roderic. *in tract. de concurſu & priuil. creditor. part.* 1. *art.* 1. *ex n.* 19. vbi *n.* 20. diſputat an prædictum ius tacitæ hypothecæ, & priuilegij mulieri competens pro dotis repetitione in bonis mariti, intelligatur illi ſolùm competere in rebus in dotem datis, an verò ad alia vxoris bona paraphernalia? & *num.* 21. quærit an prædictum ius tacitæ hypothecæ, & priuilegium prælationis competat mulieri pro ante nuptias donatione, vel propter nuptias? & *n.* 26. diſcutit an priuilegium hoc tacitæ hypothecæ, quod ex legis diſpoſitione mulier habet in bonis mariti ad repetendam dotem aduersùs eiuſdem viri creditores, competat à tempore traditionis dotis, vel à tempore dotis promiſſæ, & contracti matrimonij? & *num.* 28. poſt multos, quos refert, reſoluit priuilegium hoc tacitæ hypothecæ, & prælationis, quod mulieri conceditur ad dotem repetendam, & vt præferatur mariti creditoribus anteriores hypothecas habentibus, locum habere in dotibus, de quarum vera numeratione, & traditione apparet, ſecus verò ſi per ſolam confeſſionem mariti conſtet, neque receptam, aut ſolutam eſſe appareat.

In dote putatiua locum habere priuilegium huius l. reſoluit Caſtill. *controuerſ. lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 19.

Cum eadem res & ab initio vxoris fuerint, &c.] Re- 10
rum dotalium dominium quando ad maritum pertineat, vel ad vxorem ſpectet, tradunt Hippol. *ſing.* 691. Robert. *lib.* 3. *ſent. c.* 18. *pag.* 3. Connan. *comment. iuris lib.* 8. *c.* 9. *n.* 5. Zaz. *lib.* 1. *ſingul. intellect. cap.* 5. Alciat. *lib.* 2. *parerg. c.* 15. Pinel. *in l.* 1. *part.* 3. *n.* 12. *cum ſeq. Cod. de bonis mat.* Surd. *deciſ.* 178. *n.* 6. vbi ex Baldo hîc ait tam vxorem, quàm virum habere dominium rei dotalis, licèt diuerſis reſpectibus, & *num.* 16. tenet maritum verè eſſe dominum dotis, & ſic quod dicitur dominus de præſenti, & vxor in ſpe, ob reſtitutionem. Cald. Pereira *de poteſt. eligen. cap.* 12. *n.* 15. *in fine*, vbi per hunc text. tenet rei dotalis dominium, ſeu proprietatem penes vxorem reſidere, maritum verò rei poſſeſſionem & adminiſtrationem reſpectu fructuum obtinere, ex *l. doce ancillam, C. de rei vendic.* idem dicit *de extinct. emphyt. cap.* 10. *n.* 31. Valaſc. *de partitionib. c.* 36. *n.* 7. vbi tradit, quod in puncto iuris verum eſt, dominium rerum dotalium naturaliter permanſiſſe in dominio vxoris, vt probat hic text. ſed tranſitum facere in maritum ex legum ſubtilitate quoad exercitium actionum, & res vendicandas. Guttier. *pract. lib.* 3. *q.* 78. *n.* 2. *in med.* vbi tenet per hunc text. quod bona data in dotem ab initio vxoris fuerunt, & naturaliter in eius permanſerunt dominio, D. Barboſ. *in l. de diuiſione* 5. *n.* 1. *ff ſoluto matrim.* vbi ait probari in præſenti textu, ſoluto matrimonio dominium rerum dotalium ipſo iure transferri in mulierem abſque alia traditione, & ſubdit ſecus eſſe in marito, & *in l.* 1. *p.* 5. *n.* 77. *ff. eod. tit.* declarat quod licèt iure Digeſtorum ſoluto matrimonio non transferatur ipſo iure dominium rerum dotalium in vxorem, ſed remaneat dominium penes maritum, vel eius hæredes, & tantùm ſequuta traditione per reſtitutionem dotis dominium vxori quæratur, ex *l. etſi dotis, ſup. hoc eod. tit.* hoc tamen per nouam diſpoſitionem huius noſtræ l. emendatum eſt, & nouè inductum, vt ſoluto matrimonio dominium rerum dotalium transferatur ipſo iure in vxorem abſque

alia traditione, & *in l.ſ. §. quod ſi in patris, num. 30. ff. eod. tit.* reſoluit quod aliqui tradiderunt hunc noſtrum text. in dote profectitia locum habere non poſſe, expendentes eius verba, ibi, *ab initio vxoris fuerunt*, quæ minimè conueniunt doti profectitiæ, quæ ab initio non fuit mulieris, ſed patris; ipſe tamen D. Barboſ. contrarium, imò deciſionem huius text. etiam locum ſibi vendicare in dote profectitia, verum credit: & *num. 31.* reſpondet illa verba noſtri text. debere exponi *ab initio*, id eſt, à tempore contracti matrimonij, antequam traderetur marito, vel etiam poſtquam tradeeetur, quia ſaltem per fictionem prius dominium videtur quæſitum mulieri, ſubditque aliàs ſequi, neque text. in præſenti procedere in dote aduentitia, quæ etiam ab initio vxoris non fuit, ſed dotantis, & tamen omnes concedere ait illud priuilegium in dote aduentitia locum ſibi vendicare. Ceuall. *commun. contra communes quæſt. 3. à num. 24.* vbi *num. 34.* dicit quod quamuis maritus durante matrimonio ſit dominus rei dotalis, tam æſtimatæ, quàm inæſtimatæ, ex *d. l. doce an illam*, tamen quando maritus in caſu reſtitutionis dotis non eſt ſoluendo, dominium naturale reſidet in ipſa vxore, & ſic tanquam domina poteſt vendicare fundum venditum etiam æſtimatum: & *num. 36.* limitat quando emptores rerum dotalium offerunt mulieri æſtimationem dotis, quia in hoc caſu liberantur à reali reſtitutione, & *num. 38. cum ſeqq.* opponit de eo, quod duo in ſolidum non poſſunt eiuſdem rei habere dominium, ex *l. ſi vt certo, §. duobus vehiculum, ff. commodati*, cum ſimilibus; ſed *num. 45.* poſt multas antea relatas ſolutiones, tandem concludit, quod realiter, & verè maritus ſit verus dominus rerum dotalium conſtante matrimonio, ſed illudmet dominium ipſo iure eo diſſoluto reuertitur ad vxorem abſque aliqua traditione, vt in hac l. & ſic eodem tempore non fuit cauſatum, nec radicatum dominium in perſona vtriuſque, quod iura abhorrent, imò quod magis eſt, ante diſpoſitionem huius text. non reuertebatur dominium rerum dotalium ad vxorem, marito non exiſtente ſoluendo, quando bona dotalia fuerunt æſtimata ea æſtimatione, quæ faceret emptionem, ſed *num. 48.* ſe nouum intellectum ad hanc leg. aſſignare dicit, videlicet quod lex ciuilis ſolùm tribuit marito dominium ciuile, remanente tamen dominio naturali penes ipſam vxorem, ex illis verbis ibi, *& naturaliter in eius permanſerit dominio*; & ideo nullum videtur inconueniens, quod maritus habeat dominium ciuile in rebus dotalibus, vxor verò dominium naturale, idem Ceuall. *q. 758. n. 41. in fine*, vbi ait diſpoſitionem huius l. per quam dominium fundi dotalis reuertitur ipſo iure ad mulierem, non procedere fauore ipſius hæredis, aut legatarij, Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 416. n. 2.* vbi quod quando res aliquæ dotales traduntur inæſtimatæ, & neque in pondere, neque in numero, aut menſura conſiſtunt, dominium earum iuris ſolùm fictione ad effectus aliquos tranſit in maritum, quatenus ſcilicet ad eum ſpectat adminiſtratio earum, & pertinent actiones circa illas, etiam illarum vendicatio de manu eius, qui illas vſurpauerit, non verò ad vxorem; ſimpliciter tamen dominium earum pertinet ad vxorem, atque ſi pereant, aut deteriores reddantur abſque culpa mariti, vel accreſcant, aut decreſcant alluuione, vel in pretio, periculum totum, aut commodum ſpectat ad vxorem tanquam ad veram illarum dominam, ita vt dominium harum rerum pertineat ad maritum ſolum iuris fictione, ſeu (vt iura vocant) ſubtilitate legum, ad effectus commemoratos, vxor verò ſimpliciter ſit earum domina. Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 5. quæſt. 2. n. 7.* vbi dicit, quod dominium rerum dotalium tunc nec ad virum ſpectat, niſi ſola iuris fictione, ſiue ſubtilitate, videlicet ad vtendum, & fruendum, & adminiſtrandum, & agendum in iudicio, quod perinde appellari poſſe ait dominium commoditatis, quatenus vir propria auctoritate commoditates dotis percipere poteſt, eſtque medium quoddam dominium inter dominium naturale, & ciuile, naturale enim in appropriatione ipſius rei ſecundùm ſubſtantiam conſiſtit, ciuile verò in facultate adminiſtrandi, & agendi in iudicio, &c. Caſtill. *lib. 1. de vſufructu, cap. 4. n. 22. cum ſeqq.* vbi latè hac de re agit.

Priuilegium huius l. transferentis dominium dotis ipſo iure in mulierem ſoluto matrimonio, habere etiam locum in dote putatiua, cùm & hoc pertineat ad faciliorem ipſius dotis exactionem, reſoluit D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem 23. §. fin. n. 7. in fine, & n. 8. ff. ſoluto matrim.* ex eo, quod ſi doti putatiuæ prædictum priuilegium non competeret, multùm præiudicaretur exactioni ipſius dotis. Quamuis contrarium tenuerint Bald. Nouell. *de dote part. 8. priuil. 6. n. 16. in 12. limit.* & Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ. 8. num. 143.*

Siue in rem, ſiue hypothecariam, &c.] Notatur ad 11
hoc, quod quando facultates mariti, qui non eſt ſoluendo, minir[illegible] diciunt, mulier pro repetitione dotis duplicem habet actionem, ſcilicet hypothecariam, & vtilem rei vendicationem, & poteſt eligere quam velit, vt per Neguzant. *de pignor. p. 5. membr. 3. num. 28. & 58.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 12. tit. 27. n. 21. verſ. ſed contrariam*, vbi ex Baldo *in præſenti*, dicit quod vtilis rei vendicatio mulieri conceditur, quaſi ad rem propriam, hypothecaria autem quaſi ad rem obligatam, & ſi elegit rei vendicationem, debet eſſe contenta re ipſa, quam petit: ſi autem elegit hypothecariam, vt res melior ſit quàm æſtimatio, poſſit reſiduum petere.

Omnis autem temporalis excepio, &c.] Notatur ad 12
hoc, quod contra mulierem conſtante matrimonio nulla currit præſcriptio in dote, ſeu in rebus dotalibus, ſi maritus ipſe, vel alius tertius aliquid ex bonis ipſis dotalibus conſtante matrimonio alienauerit, vel alioquouis modo ad aliquem tertium deuenerit, vt per *l. Hiſp. 8. verſ. E aun dezimos, tit. 29. p. 3.* vbi Greg. Lop. *gloſſ. 5. verbo de dote*, Paul. Caſtr. *conſ. 466. per tot. lib. 2.* Abb. *conſ. 22. lib. 2.* Bald. Nouell. *in tract. de dote, p. 8. col. 2. & 5.* Balb. *de præſcript. 1. p. ſexta princ. num. 10. verſ. 15. & n. 24. verſ. 20. pag 495.* vbi concludit contra mulierem nullam currere præſcriptionem, etiam longiſſimi temporis conſtante matrimonio, etiamſi matrimonium ipſum durauerit per centum annos, Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 27. n. 16. & in rep. cap. per veſtras, eod. tit. §. 3. & §. 24.* Roder. Xuar. *in tit. de las arrhas, ad l. 1. n. 56. cum ſeqq. & ibidem in addit. lit. A, ad n. 58. & tit. de debitis, n. 33. in princ.* Boër. *deciſ. 528. n. 3. cum ſeqq.* Couarr. *var. lib. 1. c. 8. n. 8. in princ. & in cap. quamuis pactum, p. 2. in initio, §. 1. ſub n. 9. ante fin.* Suar. de Paz *in pract. tom. 1. p. 1. temp. 2. n. 32.* Menoch. *conſ. 88. n. 43. & conſ. 143. n. 17.* Menchaq. *illuſtr. controu. cap. 60. n. 40. cum ſeqq.* Azeued. *l. 4. n. 11. cum ſeqq. tit. 5. lib. 5. noua Recopil.* Ciſuentes *l. 55. Tauri, n. 55.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 6. lit. P, concl. 525. n. 55. cum ſeqq.* Aluar. Valaſc. *tom. 2. conſult. 130. n. 32.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 5. n. 83. verſ. denique ex prædictis, & n. 84.* vbi ſtatuit differentiam inter bona immobilia, in quibus prohibita omnino fuit vſucapio, *l. ſi fundum, ff. de fundo dot.* & bona mobilia, quæ ſicut alienari poſſunt, ita & vſucapi, ita tamen, quod dum conſtat matrimonium, non incipit curſus vſucapionis aduersùs mulierem, ſed tantùm à tempore ſoluti matrimonij, &c. Ratio huius concluſionis eſt, quia mulier impedita eſt per ius agere conſtante matrimonio, vtpote cum omnium actionum ius, & exercitium penes maritum remaneat, & ipſe dominus dotis exiſtimetur, ex *d. l. doce ancillam, C. de rei vendicat.* cum ſuprà adductis, vnde ſuccedit *reg. l. 1. §. fin. C. de annali except. & Auth. niſi tricennale, in 2. part. Cod. de bonis mat.* vt non valenti agere propter impedimentum iuris negantis alicui ius agendi, non currat præſcriptio, & optimè Peregr.

compro

comprobat *deciſ.44. per tot.* vbi reſoluit, quod vxor conſtante matrimonio non poteſt vendicare fundum dotalem per maritum alienatum, & nec etiam poſſeſſorio recuperandæ agere, quia ipſa non poſſidet, nec exercitium actionum, ſicut competit contra tertios poſſeſſores, ſed marito, qui agere poſſet contra alienationem nulliter à ſe factam.

14 Si tamen eſſet inchoata præſcriptio ante contractum matrimonium, per ſuperuenientiam matrimonij, & dotis conſtitutæ non interrumperetur præſcriptio ipſa, vt *in l. ſi fundum, ff. de fundo dot.* Greg. Lop. *in d. l.8. gloſſ.5.* Balb. *d. p. 1. ſexta princ. caſu* 16. *n.10. in princ.* Azeued. *d. l.4. n.20. verſ. ſecundò limitatur, tit.3. lib. 5. noua Recop.*

Poſt diſſolutum matrimonium, &c.] Notatur ad hoc, quod ſoluto matrimonio incipit ſtatim præſcriptio currere contra mulierem, ex quo deſinit impedita agere, nec ſibi negatur potentia agendi, & recuperandi res dotales, vt per *d. l. Hiſp.8. verſ. ſino deſpues que el caſamiento fueſſe partido*, & *ibi* Gregor. Lop. *in verbo partido*, Balb. *d. caſu* 16. *& ſub d. num.10. verſ. & ideo licèt ſoluto matrimonio*, Chæſian. *tom.1. commun.*
15 *opin. lib.5. tit.7. n.124. pag.728.* vbi quod actio de dote præſcribitur ſpatio triginta annorum à die, quo agi potuit ſoluto matrimonio, vel viro ad inopiam vergente. Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloſſ.14. num.97.* vbi quod cauſa dotis præſcribitur ſpatio triginta annorum, *& de tractatu conuent. §.1. gloſſ 2. num.*10. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. part.4. n.17. verſ. non obſtat tertia ratio*, vbi ait in hoc articulo magnam videri antinomiam inter *l. ſi fundum, ff. de fundo dot.* & textum *in præſenti*, nam cùm fundus dotalis etiam ſoluto matrimonio alienari non poſſit, *l. etiam 11. ff. de fundo dot.* ergo neque ſoluto matrimonio præſcribi poterit; & veram concordiam eſſe ait, textum *in præſenti*, non probare ſoluto matrimonio res dotales præſcribi poſſe, ſed tantùm probare, quod caſu, quo præſcribi poſſint, tamen præſcriptio non incipiet niſi à tempore ſoluti matrimonij: nam cùm antea vxor eſſet impedita de iure agere, nulla ei potuit obijci præſcriptio, ex dictis: caſus autem in quibus ſoluto matrimonio res dotales præſcribi poſſunt, iidem erunt in quibus ius permittit res dotales alienari, & in his admittetur præſcriptio, quia ceſſat ratio *d. l. ſi fundum*, & *n.18.* reſoluit, quod ſi mulier à tempore ſoluti matrimonij paſſa eſt labi triginta annos, tunc talis longæua præſcriptio ei præiudicabit, quia diſpoſitio *d. l. ſi fundum*, non videtur excludere præſcriptionem triginta annorum, *l. ſicut, C. de præſcript.30.* Idem D. Barboſ. *in l.1. ff. eod. tit. p.5. ſub n.24.* cuius hæc ſunt formalia verba. *Si autem quæras in quibus caſibus res dotales vſucapi poſſint, recurrendum eſt ad iuris principia, & reſoluendum res dotales immobiles etiam ſoluto matrimonio vſucapi non poſſe:* nam cùm adhuc duret iuris prohibitio quandiu actualiter non ſint reſtitutæ, *leg. etiam, ff. de fundo dot.* locum habet regula *dicta l. ſi fundum*, intelligendo tamen de præſcriptione longi temporis, indiſtinctè poſſeſſorem ſecurum reddet, iuxta generalem reg. *l. ſicut, C. de præſcript.30. annorum*, vt reſoluit Nouell. *de dote 7. p. ſpec.1. col.2. & 4.* Balb. *de præſcript.1. part. ſexta princip. n.10.* Gom. *§. fuerat, n.41. Inſtit. de actionib.* quicquid contrarium pro conſtanti teneat Iaſ. *hic n.33.* Item ſi res immobiles dotales datæ ſint æſtimatæ, nam quamuis tunc vxori indiſtinctè concedatur vtilis rei vendicatio aduerſùs tertios poſſeſſores, gloſſ. *dicta l. in rebus, verbo æſtimata, in fine*, & *ſuprà* dictum eſt, tamen aduerſùs hanc ſubſidiariam actionem admittitur præſcriptio longi temporis, vt tenet gloſſ. *d. l. in rebus, verbo vſucapionem, in 3. & 6. ſolutione*, & *ibi* Bald. *n.11.* Salicet. *n.8. in fine*, Paul. *l. cùm vir, n.5. ad fin. de vſucap.* Camill. *hic n.154* Et pari ratione, quamuis in rebus mobilibus alienatis detur vxori in ſubſidium vtilis rei vendicatio aduerſùs tertios poſſeſſores, vt ſuprà probauimus, tamen aduerſùs hanc ſubſidiariam actionem tuti erunt poſſeſſores, ſi per triennium cum bona fide eas res poſſederunt, & ita procedet quod præſupponit *d. l. in rebus, verſ. omnis*, &c. Iuxta quam reſolutionem accipiendi ſunt Maſcard. *de probat. concluſ.1153. n.11.* Ceuall. *commun. q.3. n.7.* Raph. Cuman. *conſ.93. n.1.* indiſtinctè profitentes, quod licèt mulier incipiente marito vergere ad inopiam, poſſit petere dotem, ſi tamen per decem annos non petiit, ſi ſciuit, & paſſa eſt, non poteſt ampliùs petere dotem.

Amplia ad ipſum, quod in dote & in rebus dotali- 16
bus ſuprà reſoluimus circa earum præſcriptionem, in donatione propter nuptias, & in arrhis locum habere, itavt in eis contra mulierem conſtante matrimonio nulla præſcriptio, currat poſt autem diſſolutum matrimonium incipiat & procedat præſcriptio, eo modo quo in dote, ſeu rebus dotalibus incipere ac procedere ſuprà oſtendimus. Ita Palat. *in repetit. rubr. de donat. inter virum, §.17. n.16.* vbi Ioan. Batahona, *lit. H, verſ. ex quo etiam poteſt inferri*, Suar. de Paz *in pract. p.1. tom.1. temp.1. n.31. in princ. verſ. & idem eſſe in rebus donatis*, Azeued. *d. l.4. n.17. tit.3. lib.5. noua Recopil.*

Limita in bonis paraphernalibus, quæ præter dotem 17
parapherna nuncupantur; in his enim conſtante matrimonio præſcriptio currit contra vxorem, per text. *in cap. conſtitutus, de in integrum reſtit.* & quia in Curia Eccleſiaſtica potuit agere. Ita Ioan. Fab. *in l.1. C. de bonis maternis*, Couarr. *variarum lib.1. cap.8. n.8.* Suar. de Paz *d. n.31. per tot.* Azeued. *d. l.4. n.18. & 19.* quicquid teneant Palat. Rub. *l.55. Tauri, num.21.* & *ibidem* Caſtill. *in gloſſ. fin. verſ. adde mulier.*

Ex quo hoc infortunium, &c.] Ergo datur locus repetitioni, etiamſi propter caſum fortuitum maritus fiat non ſoluendo, vt per Rebell. *de obligat. inſtit. part.2. lib.5. quæſt.12. n.3. verſic. aliis*, & *n.4.* reſoluit, quod ſi vir malè rem familiarem non adminiſtrauerit, non poteſt ab eo vxor dotem exigere, etiamſi caſu fortuito ad paupertatem deuenerit, intelligendo textum *in præſenti* procedere quando vir poſt infortunium rem familiarem non adminiſtrat prout oportet, D. Barboſ. *in d. l. ſi conſtante, in princ. n.11.* vbi quod datur locus repetitioni huiuſmodi, etiamſi propter infortunium maritus efficiatur non ſoluendo: & *num.12.* tenet, quod ſi quis diligenter, & induſtriè vtitur ſubſtantia ſua, & per caſum fortuitum incipiat vergere ad inopiam, non admittetur mulier ad petendam dotem, niſi à tempore, quo maritus efficiatur non ſoluendo; cùm enim diligenter, & induſtriè ſe gerat, præſumptio eſt, quod etiam in futurum diligenter ſe gerat.

Minus autem idoneus, &c.] Notatur ad hoc, quod 18
præſcriptio contra hypothecam dotalem incipit currere ab eo tempore, à quo mulier agendi facultatem habet, & ſic cùm à tempore, quo maritus vergit ad inopiam, agere poſſit pro dote, ab eo tempore præſcriptio incipit currere, vtpote cùm ampliùs ipſa impedita non ſit, & cùm agere poſſit, ceſſat omninò ratio illa, ob quam conſtante matrimonio agere non poſſet, ſi maritus ad inopiam non deueniſſet, & præſcriptio currere debet, ita Balb. *dict. 1. part. ſexta princ. ſub n.10. & 14.* Maſcard. *de probat. concluſ.1153. num.11.* Ceuall. *communium contra commun. quæſt.3. n.6.* Stephan. Gratian. *in addit. ad deciſ.15.*

Ex quo poſſint, &c.] Notatur ad hoc, quod in con- 19
tractu, vel obligatione in diem ex partium conuentione non poteſt præſcribi, niſi elapſo tempore, vel die, vt per Bart. *in l. ita ſtipulatus, n.33. in fine, & n.36. poſt principium, ff. de verborum obligat.* Neguzant. *de pignoribus, part.8. membr.3. num.1.* Anton. Gom. *variarum tom.2. cap.11. num.2. verſ. tertiò differt.*

Eſſe claruerit.] Ergo eo caſu, quo de probanda Inopia mariti agitur, vel contra eum, vel contra extraneum, non ſufficit, quod teſtes dicant, ſcio quod talis vergit ad inopiam, ſed oportet, quod dicat manifeſtum

eſſe maritum ad inopiam vergere, vt per Campeg. *de dote, part.3. quaſt.29. in fine*, Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, in princip.* §.18. *prope finem, verſic. vnum finaliter*, D. Barboſa *in dict. l. ſi conſtante, in princip. num.64. verſic. vrget etiam in contrarium*, & *n.66. in medio*, aduertir quod cùm hic text. loquatur de actione competente mulieri aduerſùs tertios poſſeſſores, & ita in eo agatur de magno præiudicio creditorum, requiritur quod plena fiat probatio de inopia mariti, itavt ſi teſtes ſimpliciter deponant maritum eſſe pauperem, illa probatio ſufficiens non cenſebitur, quia non deponunt id eſſe notorium & manifeſtum. Cæterùm ſi addant rationem ex qua colligatur manifeſtam eſſe mariti inopiam, hoc ſufficiet, quia ſatis eſt dictum teſtis præſumptiuè concludere; & deinde exponendo ſupradicta verba huius text. ait quod ſatis dicitur clarere, ſi de eo conſtet per depoſitionem teſtium, vel inſtrumenta.

20 In gloſſ. *Æſtimata.* Ex hac gloſſ. vulgò colligitur, alienationem rerum dotalium æſtimatarum valere, & res venditas per mulierem ratione dotis vendicari non poſſe, ſi maritus eſt ſoluendo, & mulier aliunde habeat vnde poſſit dotem recuperare, ſecus verò ſi ſoluendo non ſit; nam in ſubſidium facta priùs excuſſione in bonis mariti res dotales tam immobiles, quàm mobiles à tertiis poſſeſſoribus poterit revindicare. Ita Bald. Nouell. *de dote part. 8. priuileg.7.* Pinel. *in l.1. C. de bonis maternis, part.3. num.15.* Iaſ. *in §. actionum, n.84. Inſtitut. de action.* Couarr. *practic. cap.28. num.8. verſic. etenim*, Maſcard. *de probat. concluſ.619. num.6.* Menoch. *conſil.44. num.14. & 15.* Ioan. Baptiſt. Laderch. Imol. *conſil. 63. num.2.* Honded. *conſil.41. num.21. cum ſequentib. volum.1.* Ioan. Baptiſt. Coſta *de remed. ſubſid. remed.63. num.1.* Ioſeph. Ludouiſ. *Peruſ. deciſ.89. a num.14.* Anton. Fab. *in ſuo Codice, lib.5. tit.7. de iure dotium, definit.43.* Gutier. *practic. lib.3. quaſt.78. num.12.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.11. titul.26. num.44.* D. Barboſa *in dicta l. ſi æſtimatis, num. 26. ff. ſoluto matrimonio*, Caſtill. *controuerſ. lib.1. de vſufructu, cap.4. num.54.* Mat. Giurba *in comment. ad conſuetud. Meſſanenſ. c.15. gloſſ.1. part.1. n.21. cum ſequentib.* Fontanell. *de pactis nuptialibus, part.2. clauſul.5. gloſſ.8. part.13. num.68. & clauſ.7. gloſſ. 3. part. 15. num.50.* Cancer. *variarum part.1. cap. 9. num.123.* vbi procedere ait, ſiue dicti tertij poſſeſſores poſſideant dictam rem dotalem titulo lucratiuo, ſiue oneroſo, eóſque liberari dicit ſi ſoluant mulieri æſtimationem dictæ rei dotalis.

21 In gloſſ. *Naturali iure.* Diſputat difficilem illam quæſt. apud quem ſit dominium rei dotalis, an apud maritum, an verò apud vxorem: & eam ſuſtinet ſententiam, quæ dictat dominium eſſe apud maritum, quam quidem tenent Bald. Nouell. *de dote part.8. priuileg.6. num.1.* Palat. *in repetit. cap. per veſtras, de donat. inter virum, in princip. §.42. num.2.* Segura *de bonis lucratis conſtante matrim. num.56.* Pinel. *in l.1. de bonis matern. part.3. à n.12.* Queſada *quaſt. iuris c.14. num.18.* Anton. Gom. *l.50. Tauri, n.20. verſic. item adde quod vxor.* Gaill. *lib.1. obſeru.133. num.7.* Lancel. Gallia *conſil.4. num. 15.* Cephal. *conſ.63. n.5. lib.1. & conſ.214. num.3. lib.2.* Sahag. *in cap. quanto, n.14. cum ſeqq. de iudic.* Nicol. Garc. *de beneſic. part.5. cap.9. num.149. cum ſeqq.* vbi *n.1[illegible]4.* hanc opinionem longè veriorem eſſe, & omnino tenendam profitetur; & illam probant ex *l. dotale prædium, verſic. dotale prædium, ff. de fundo dot. & ex l. quamuis, in fine, ff. hoc tit. & ex l. ſi prædium, ſuprà hoc eodem, & ex l. doce ancillam, C. de rei vendicat.* cum ſimilibus.

22 Contrariam ſententiam, ſcilicet vxorem eſſe veram dominam dotis, dum conſtat matrimonium, & maritum videri duntaxat habere fictitium, ſiue improprium quoddam dominium, tenuit Martinus relatus ab hac gloſſ. Vnde nouiores docent, verum & naturale dominium rerum dotalium apud vxorem manere, & procedere aiunt textus, qui pro ea expendi ſolent, videlicet *l. quamuis, ff. hoc tit. l.3. §. ſed vtrum, in fine, ff. de minorib.* text. *in præſenti*, cum aliis. Secundùm verò iuris ſubtilitatem & figmentum res dotales ad dominium viri perueniſſe videri, & ſic dotalium ciuile dominium viri eſſe, iuxta *dict. l. doce ancillam, & dict. l. ſi prædium*, & hoc eſſe aiunt quod docet Imper. *hic, verſic. cum eadem res.* Ita Connan. *comment. iuris lib.8. cap.9.* Eguinar. Baro *in §.1. Inſtit. quibus alienare licet.* Coſtan. *de dotib. cap.5. num.3. & 4.* Corraſ. *lib.5. miſcell. cap.14.* Ioan. Nicol. Delphin. *de iurepatrenat. lib.2. quaſt.11. a num.183.* Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.9. num.242.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num.249. ff. de liberis agnoſcend.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.10. princip. num.76.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap.13. a num.3.* Gutier. *de tutelis & curis, part.3. cap.26. num.16.* Ioan. Franc. à Ponte *conſil.35. n.25.* Caſtill. *lib.1. de vſufructu, cap.4. ex n.30.* vbi *n.36.* hanc partem veriorem exiſtimat, & omnino tenendam, D. Barboſa *in l. dotalem, ff. ſoluto matrimonio, à n.7.* & præcipuè *num.6.* vbi tenet, quod quando traduntur bona ex cauſa dotis, non videntur tradi ea mente vt dominium quoad omnes effectus tranſeat in maritum, ſed tantùm quoad ius adminiſtrandi, & recipiendi fructus pro oneribus, & ideo non transferri ait dominium naturale in maritum, ſcilicet quoad omnes effectus. Ex quibus hæc vltima ſententia videtur mihi probabilior.

In eadem gloſſ. ibi, *item pro eo, quia vir reſtituet theſaurum, quaſi in alieno inuentum*, &c. Vtrùm is, qui ſciens in alterius fundo latere theſaurum, illum emat, non habito reſpectu ad theſaurum, ſed ſecundùm externam ſuperficiem, an ad ſatisfactionem teneatur? vide Rebell. *de obligat. inſtit. lib.9. quaſt.5. per tot.* 23

In gloſſa *Exceptio.* Notatur ad hoc, quod exceptio non dicitur propriè, niſi actionem excludat, vbi autem nullo iure quis agit, non dicetur conuentus propriè excipere, ſimilis gloſſ. *in l.2. ff. de except. & verbo defenſionis, in cap.1. de litis conteſt. lib.6.* & eſt recepta ſententia ex Dec. *in l.2. col.1. ff. ſi certum petat.* Neguzant. *de pignorib. part.6. membr.3. num.34.* 24

SVMMARIVM.

1 *Extraneo dotante licèt quoad mulierem dos ſit titulus lucratiuus, & quoad virum ſit titulus oneroſus; tamen ſicut quoad virum inſinuatione non eget, ita nec quoad mulierem, licèt excedat legitimam ſummam.*

2 *Donatio cauſa dotis abſque inſinuatione valet, intellige vt num.4. Amplia in donatione facta cauſa contrahendi matrimonij, n.5. ſecus ſi donatio fiat à marito, vel ab alia perſona prohibita, n.3.*

6 *Lex generalis non includit cauſam dotis, niſi de ea mentionem faciat.*

7 *Qui non poteſt alienare, nec alienationi conſentire poteſt.*

8 *Inſinuatio non requiritur in quacunque donatione ob cauſam.*

9 *Dotis datio ab extraneo facta, ſi excedit quingentos aureos, æquè requirit inſinuationem, ac alia quauis ſimplex, ac gratuita donatio.*

10 *Donatio propter nuptias excedens ſummã legitimam inſinuari debet, & inſinuatio facta cum principali prodeſt ei, cui conficiendo eſſet donatum, & n.11.*

12 *Tempore donationis ante nuptias, nec ſunt nuptiæ, nec nuptiarum memoria.*

13 *Extraneus qui dotem promiſit per lapſum biennij à tempore contracti matrimonij, ſine alia interpellatione conſtituitur in mora, ne teneatur ad fructus,*

ſtus, & vſuras hac lege expreſſas, nec propterea prohibetur maritus dotem ante biennium petere, etiamſi promiſſor ſit paratus vſuras ſoluere, & acceſſiones, & num.14.

15 *Dotis promiſſa, & interuſurium medij temporis debentur, etiamſi ſort principalis adhuc non fuerit tradita & exſoluta, & licèt ipſa dos in pecunia, vel auro conſiſtat. Pro mobilibus, ſiue in argento, ſiue in auro, ſiue in aliis quibuſcunque dos fuerit conſtituta, intereſſe viro competit ob retardatam earundem rerum conſignationem, n.16. Quid ſi per multum tempus vſuras non petiit, videaturne remiſiſſe, num.17.*

18 *Panes ciuiles pro annonis ciuilibus.*

19 *Mora commiſſa in ſoluenda dote, qua conſiſtebat in annonis ciuilibus, hoc eſt, redditibus qui percipiuntur ex publico, maritus poteſt vltra dotem ciuilis annona quaſtum petere.*

20 *Actio datur ex nuda pollicitatione, fauore dotis.*

L. Cùm quidam. XXXI. & vlt.

Idem A. Iuliano P.P.

1 EXtraneo dotante licèt quoad mulierem dos ſit titulus lucratiuos, & quoad virum ſit titulus onerosus, tamen ſicut quoad virum inſinuatione non eget, ita nec quoad mulierem, licèt excedat legitimam ſummam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſupr. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.58.*

2 Notari ſolet hic text. ad hoc, quod donatio cauſa dotis abſque inſinuatione valet, vt per *l. Hiſpan. 9. tit.4. part.5. vbi gloſſ.12.* Duen. *regul.224. limit.1.* Pinel. *in l.1. C. de bonis maternis, part.3. n.62. verſic. infertur 31.* Gam. *Luſitan. deciſ.120. n.1. & deciſ.213. n.1.* Cabed. etiam *Luſitan. deciſ.135. n.6. part.1.* Surd. *de aliment. tit.8. priuileg.72. n.9. & conſ.361. à num.2.* Palat. *rubr.*
3 *de donat. inter virum & vxorem, §.82. n.2.* vbi hoc procedere ait quando donatio non eſt facta à marito, vel ab alia perſona prohibita, D. Barboſ. *in l.1. ff. ſoluto matrimonio, part.1. n.12. in fine & n.17. in fine,* & latiùs *part.7. n.41.* vbi aduertit quod dos reſpectu mariti cenſetur haberi ex cauſa onerosa: reſpectu autem mulieris cenſetur habita ex titulo lucratiuo, ac proinde reſpectu mariti nunquam inſinuatione indiguit, ex parte autem mulieris tanquam in mera donatione neceſſaria erat iure antiquo inſinuatio: ſed Iuſtinianus *in praſenti* nouè induxit, vt hodie neque reſpectu mulieris neceſſaria eſſet inſinuatio, & hoc fauore dotis, Martin. Monter. à Cueua *Aragon. deciſ.10. à n.1.* vbi explicat quando cauſa dotis facta dicatur, Canar. *de inſinuat. q.37. & in n.144.* ampliat etiam in augmento dotis, Ant. Gabr. *commun. lib.3. tit. de donation. concluſ.1. n.36. verſic. ſextò limita,* Peregr. *conſ.76. n.35. vol.1.* Nouell. *de priuileg. dot. part.6. priuileg.80.* Seraph. *Rot. dec.129. num.7. verſic. his tamen non obſtantibus,* ibi. Idem procedere ait in augmento dotis, Borrell. *in ſumma omnium deciſ. part.3. tit.11. de donat. inſinuand. n.143.* Auendan. *ad l.44. Tauri, gloſſ.16. n.6.* Matienſ. *l.7. gloſſ.6. n.13. tit.10. lib.5. noua Recopilat.* Cardoſ. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo donatio, n.10. in fine, & n.11.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part.2. lib.8. quaſt.6. num.6.* Marc. Anton. de Amatis *Marchia deciſ.42.* vbi de donatione facta pro puella maritanda: Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.197. n.6.* Parens meus *in remiſſ. ad Ordin. Reg. Luſit. lib.4. tit.62. in princ. num.7.*

4 Intellige procedere tam ſi donatio dotis fiat à patre, quàm ab extraneo, præterquam à marito, Palat. *dict. §.82. n.2.* Peregrin. *dict. conſ.76. n.25.* Anton. Fab. *in ſuo Codice, lib.3. tit.10. diffinit.6. n.14.*

5 Amplia in donatione facta cauſa matrimonij contrahendi, vt per D. Barboſ. *d. l.1. part.7. n.43. in fine,* Cancer. *variarum reſolut. part.1. cap.8. n.3.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.4. gloſſ.29. n.1. & 2.* Stephan. Gratian. *d. cap.197. n.7.*

Nullis monumentis, &c.] Notatur ad hoc, quod lex generalis non includit cauſam dotis, niſi de ea mentionem faciat, vt per Bald. Nouell. *de dot. part.6. priuileg.47.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo dos 3.* Giurba *deciſ.118. n.20.* Tiraq. *de retractu lignag. §.1. gloſſ.14. n.91.* D. Barboſa *in dict. l.1. part.1. n.14.* vbi ait illam opinionem videri ſibi veriorem, quod lex generalis comprehendit cauſam dotis, quæ ſpecialiter eo caſu non inuenitur priuilegiata: & *in verſic. non obſtat quartum, ſub num.17.* aſſerit dictum Saliceti communiter approbari in præſenti, quod ſtatutum requirens generaliter regiſtrationem inſtrumenti, non comprehendit cauſam dotis, quaſi nimis priuilegiatam, ſecundùm Dec. eſſe intelligendum loqui juxta terminos hujus text. quo cauetur dotem non eſſe inſinuandam: ſed *num.18.* tenet meliorem ſibi videri reſponſionem, quod Salicet. *citato loco, notab.4.* conſiderauit inſinuationem (cuius reſpectu dos inuenitur ſpecialiter priuilegiata) ſimilem eſſe regiſtrationi inſtrumenti, quam ſtatutum requirit, & propter hanc ſimilitudinem prædictam facit illationem; nam inſinuatio principaliter requiritur propter euitandas fraudes, & tamen nihilominus fauore dotis jus conſtituit, vt ea non ſit neceſſaria, ſic pariter nec ſtatutum (cuius meminit Salicet.) quod regiſtrationem requirit, propter eandem cauſam. 6

Notatur hic text. etiam ad hoc, quod qui non poteſt alienare, non poteſt alienationi conſentire, vt per Afflict. *in cap.1. qui ſucceſſ. ten. n.37. lib.1. & in cap.1. §. hoc quoque, num.19. de ſucceſſ. feudi, lib.1. fol.57.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyteut. cap.5. n.10.* 7

In gloſſ. *Cùm quidam dotet,* ibi, *quoad virum eſt donatio ob cauſam,* &c. Notatur ad hoc, quod inſinuatio non requiritur in quacunque donatione ob cauſam, vt per Capell. *Tholoſ. deciſ.381. incip. Item fuit quaſitum, an donatio ob cauſam,* Clar. *§. donatio, quaſt.17. verſic. ſed quid dicendum,* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo Donatione largitus, n.145.* Molin. *de primogen. lib.2. cap.8. num.16.* Viu. *tom.1. communium opin. lib.8. tit.32. n.20. verſic. quintò,* vbi Suarez *num.171.* Gam. *Luſitan. deciſ.213. & deciſ.302. n.6. cum ſeqq. & deciſ.348. n.5.* Surd. *de aliment. tit.8. priuileg.72. n.5. & deciſ.290. num.19.* Anton. Gabr. *dict. lib.3. tit. de donat. concluſ.1. num.62.* Molin. *de Iuſtit. tractat.2. diſput.279. num.6. verſic. donatio.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.82. num.25. cum ſeqq.* Camill. Borell. *dict. part.3. tit.11. num.139.* Azor. *inſtitutionum moralium part.3. lib.11. de donat. cap.6. quaſt.6.* Cald. Pereira *quaſt. forenſ. cap.19. n.10.* 8

In eadem gloſſ. ibi, *cùm extraneus dat dotem,* &c. Notatur ad hoc, quod dotis datio ab extraneo facta, ſi excedit quingentos aureos, æquè requirit inſinuationem, ac alia quævis donatio ſimplex, ac gratuita, vt per Tiraquell. *in dict. l. ſi vnquam, verbo Donatione largitus, n.241.* 9

§. Simili quoque.

Donatio propter nuptias excedens legitimam ſummam debet inſinuari, & inſinuatio facta cum principali prodeſt ei, cui conficiendo eſſet donatum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.* 10

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit D. Barboſa *in l.1. part.7. n.42. verſic. in donatione antem, ff. ſoluto matrim.* vbi aduertit, quod ſi alius daret marito vt transferret in donationem propter nuptias, tunc cùm in perſona illius mera eſſet liberalitas, neceſſaria erat inſinuatio, vt probat hic text. ex parte autem mulieris hoc jure attento non requirebatur inſi- 11

Digitized by Google

nuatio, quia nulla liberalitas in eius perſonam conferebatur; nam accipiebat illam pro ſecuritate dotis, & ſequuta dote tenebatur eam reſtituere marito, *cap. fin. de donat. inter vir.* & quamuis poſtea *authent. vt ſponſalitia largitas, in princip. collat. 9.* conſtituerit in donatione propter nuptias etiam ex parte mariti non requiri inſinuationem, tamen poſtea *authent. vt fratrum filij, §. illud quoque, collat. 9.* conſtituit ius antiquum ſeruari, & ex parte mariti requiri inſinuationem; hinc infert idem D. Barboſa *citato loco*, Doctores reſoluentes in donatione propter nuptias hodie inſinuationem requiri, accipiendos eſſe, quando traditio fit marito, accipiendos verò eſſe reſpectu mulieris illos, qui dicunt in donatione propter nuptias hodie inſinuationem non requiri, inter quos ſunt Duen. *dict. regul.* 224. *limit.* 2. Rebuff. *tom. 2. ad leges Galliæ, tit. de inſinuand. donat. artic. 1. gloſſ. 1. n. 20.* Surd. *conſil.* 361. *n.* 24. *&* 25. Camilll. Borrell. *dict. part. 3. tit. 11. n.* 145. Idem ferè cum D. Barboſa ſentit Aluar. Valaſc. *de partit. cap. 13. n.* 42. dum magiſtraliter docet quod donatio propter nuptias aliquando fiebat à patre filio vxorem ducenti, aliquando ab ipſo filio ſuæ vxori; & quando fiebat per ipſum maritum, vel alium ex parte & contemplatione mariti ipſi vxori, tunc quia cenſetur ſponſalitia largitas, & tractatur de lucro vxoris, non requiritur inſinuatio fauore vxoris, & procedit text. *in authent. eo decurſum, C. de donat. ante nupt.* ſecus autem ſi talis donatio fiat à patre filio vxorem ducenti, vel ab alio, quia tunc requiritur inſinuatio, & ita procedere ait iterum in præſenti, ſubdens iſto caſu illum non eſſe correctum, ſed ſolùm quando talis donatio fit ipſi mulieri.

12 *Prò alio ante nuptias donationem nuptura*, &c.] Notatur ad hoc, quod tempore donationis ante nuptias, nec ſunt nuptiæ, nec memoria nuptiarum, vt per Roderic. Xuar. *in repetit. l. quoniam in prioribus, in declaratione legis Regni, quæſt. 5. num. 10. poſt principium.*

§. Præterea.

13 Extraneus, qui dotem promiſit, per lapſum biennij à tempore contracti matrimonij, ſine alia interpellatione conſtituitur in mora, vt teneatur ad fructus, & vſuras hac lege expreſſas, nec propterea prohibetur maritus dotem ante biennium petere, etiamſi promiſſor ſit paratus vſuras, & acceſſiones ſoluere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

14 Hanc eandem conclusionem ex hoc textu deſumunt Campeg. *de dote, part. 2. quæſt.* 8. Copp. *in tract. de fructib. lib. 3. tit. 2. cap. 2.* Surd. *conſ.* 459. *ex n.* 4. vbi *n.* 7. quod ex lapſu biennij à die contracti matrimonij, debitor dotis dicitur in mora, & tenetur ad vſuras, Alphan. *collectan.* 697. Achil. Pedrocha *conſ.* 14. *n.* 1. *vol.* 1. Camill. Borrel. *in ſum. decif. part. 3. tit. 5. n.* 507. Anton. Fab. *in ſuo Codice, lib. 5. tit. 6. de dotis promiſſ. diffinit.* 6. Caualcan. *dec.* 26. *num.* 25. *part.* 3. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 143. n.* 20. vbi tenet quod licèt extraneus promittens dotem non conſtituatur in mora, niſi lapſo biennio, ad effectum vt teneatur ad fructus dotis, tamen quando dos eſt promiſſa ad certum diem, per lapſum illius diei inducitur mora irregularis, *l. magnam, ff. de contrah. empt.* Rot. *decif.* 244. *n. 2. part. 4. diuerſ.* aliàs apud Farin. *in nouiſſ. nouiſſimar.* vbi dicit, quod eo ipſo quod maritus ſuſtinet onera matrimonij, pater, ſiue extraneus, qui dotem promiſit, & dotare non tenebatur, dicitur in mora abſque interpellatione, & tenetur ſoluere marito fructus dotis promiſſæ, & non ſolutæ, Cald. Pereira *de empt. c. 28. n.* 48. vbi reſoluit quod ſi maritus onera matrimonij ſuſtinuit, videtur mulier in mora conſtitui citra aliam interpellationem, & conſequenter ab eo tempore tenetur fructus marito reddere: & *n.* 49. reſpondet ad text. *in præſenti*, dicens illum apertè probare biennium, de quo *hic*, habere eundem effectum, & eandem moram inducere, quam inducit litis conteſtatio, ita vt biennium non requiratur vt mora contrahatur, ſed vt committatur illa mora qualificata, quam inducit litis conteſtatio: quo fit, ait ille, vt licèt mora contracta ratione implementi recepti purgari poſſit, vt ſentit *gloſſ. fin. in 2. intellectu in l. de diuiſione, ff. ſolut. matrim.* ſecus erit lapſo bienno, tunc enim purgari non poteſt, ſicut neque poſt litem conteſtatam, *l. ſi inſulam, ff. de verbor. obligat.* optimè D. Barboſa *in d. l. de diuiſione, n.* 41. vbi in hæc verba: *Pro vero igitur intellectu d. §. præterea*, aduertendum eſt quod licèt Alexand. *hic, n.* 11. *ad fin. & n.* 12. & Iaſ. *num.* 10. *ad fin.* Vincent. *n. 8. poſt med.* Campeg. *de dote, part. 1. quæſt. 8. ad fin.* Cephal. *conſ.* 485. *n.* 112. *lib.* 4. Roin. *conſ.* 223. *n.* 13. *lib.* 1. *& conſ.* 61. *n.* 5. *lib.* 4. Roland. *conſ.* 65. *n.* 1. *lib.* 4. & Thom. Grammat. *decif.* 70. *n.* 1. dicant textum illum probare in promiſſione dotis non incurri moram irregularem, niſi poſt biennium, tamen text. ille hoc non dicit, ſed illud potiùs, quod lapſo biennio à die promiſſionis dotis vſuræ debentur, ac ſi ſuper petitione dotis lis fuiſſet conteſtata, & ſic probat, lapſum biennij poſt dotem promiſſam eam inducere moram, quam ſolet inducere litis conteſtatio, vt *ibi* aduertit Rainer. & Alber. *n.* 3. Socin. *hic n.* 12. Iaſ. *in l. ſi mora, n. 21. infrà eod. & in l. ſi ex legati, n. 21. infr. de verb. oblig. & l. quoties in diem, n. 8. eod. tit.* notabiliter Crot. *in l. ſi inſulam, n.* 5. & *ibi* Iacob. Niger *à n.* 21. *infrà de verbor. obligat.* Boër. *decif.* 6. *n.* 7. ſecundùm quam conſiderationem clarè reſondetur argumento ex illo textu deducto aduersùs communem, quam defendimus; nam dicemus per implementum mariti quemcunque dotis promiſſorem conſtitui in mora ſaltem irregulari, vt communis vult: cæterùm lapſo biennio eam moram majores vires acquirere, & eos producere effectus, quos ſolet producere mora contracta per litis conteſtationem, & ſic *in d. §. præterea*, non agitur de mora irregulari, vt poſt alios exiſtimauit Roland. *conſ.* 65. *n.* 3. *lib.* 4. Thom. Grammat. *decif.* 70. *num.* 1. ſed potiùs de regulari, &c. Hactenus D. Barboſa.

Etiamſi non fuerint adhuc res principales traditæ, &c.] Notatur ad hoc, quod dotis promiſſæ, & interuſurium medij temporis debentur, etiamſi ſors principalis adhuc non fuerit tradita & exſoluta, & licèt ipſa dos in pecunia, vel auro conſiſtat, vt per Carol. Ruin. *conſil.* 61. *n.* 5. *vol.* 4. Cald. Pereira *d. cap.* 28. *n.* 47. *verſic. huiuſmodi*, Surd. *de alimens. tit. 2. q. 42. n.* 11. vbi dicit intereſſe dotis non ſolutæ deberi marito, ſiue dos ſit in pecunia, ſiue in fundo, Queſada *in diuerſis quæſt. iuris, quæſt. 26. col. 6. in fine*, vbi tradit ex rebus mobilibus, jocalibus, & non fructuoſis deberi intereſſe, Polydor. Ripa *obſeru.* 72. 15

Siue in argento, ſiue in mulicbribus ornamentis, &c.] 16 Notatur ad hoc, quod pro mobilibus, ſiue in argento, ſiue in auro, ſiue in muliebribus ornamentis, ſiue in veſte, ſiue in aliis quibuſcunque dos fuerit conſtituta, intereſſe viro competit ob retardatam earundem rerum conſignationem: quod verum hic dicit Bald. ſi tria concurrerent, dotis nempe promiſſio, matrimonij contractio, & onerum ſuſtentatio, ſequuntur Alex. *conſil.* 73. *num.* 9. *vol.* 5. Cephal. *conſil.* 485. *num.* 111. *& ſequent.* Ludou. Cato *conſ.* 37. *num.* 123. inter conſ. Marzar. Ioan. Baptiſt. Coſta *de rata portione, quæſt.* 255. *num.* 15. Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 42. num.* 147. Aldouin. *conſil.* 82. *num.* 18. Molin. *de Iuſtit. tractat. 2. diſput. 432. n. 2. 5. & 6.* quos refert & ſequitur Marius Giurb. *decif.* 72. *num.* 13. vbi *num.* 15. ſubdit textum *in præſenti*, non rei mobilis fructum conſideraſſe, cùm nec de ouibos, aut vaccis, ſiue aliis ſpeciebus fructiferis loquatur, ſed matrimonij tantùm onus inſpexit,

poſtquam

poſtquam de veſtibus, ornamentis muliebribus, & aliis auri, vel argenti iocalibus agant, quæ nullum fructum ſua natura afferre certò ſcimus; attamen intereſſe pro eis deberi viro decidit hic text. cuius matrimonij onera ſatis ſuſtinuiſſe virum apparet ex emptione iocalium, veſtium, aliorúmque pertinentium ad ornatum vxoris, domus ſuæ, & familiæ, &c. & *num.* 16. poſt Rip. *dict. obſeruat.* 27. aduertit ea rebus mobilibus percipi fructus per reſolutionem & nouam implicationem in bonis immobilibus, itaut ſi dixerit teſtator æs alienum de fructibus bonorum ſuorum ſoluendum, eſſe de mobilibus etiam bonis intelligendum, quæ ſi fructus non producerent, ſatis eſt poſſe eos percipi per reſolutionem, & nouam implicationem in bonis immobilibus; & ſic fructus, qui ex rebus ipſis mobilibus immediatè non poſſunt percipi, ſatis quoque eſt ſi ex pecunia perciperentur, quæ vel in alterius fructuoſæ rei emptionem fuiſſet impenſa, vel quæ illis venditis per nouam implicationem in bonis immobilibus fructus faceret.

17 Et quid ſi per multum tempus non petiit vſuras, an videatur remiſiſſe? vide Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, n.* 61. *ff. de liber agnoſcend.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 1362. *n.* 94. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 25. *n.* 2. *&* 5. Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.* 4. §. 23. *n.* 17. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 42. *n.* 92. *&* 97. D. Barboſa *in l. quis, num.* 46. *ff. ſoluto matrim.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus, lib.* 3. *quæſt.* 7. *n.* 65. *cum ſeqq.* Aluar. Valaſc, *conſult.* 8. *num.* 9. Fontanel. *de pactis nuptialibus, clauſul.* 6. *gloſſ.* 2. *part.* 6. *n.* 18. *cum ſeqq.* reſoluentes huiuſmodi vſuras cenſeri remiſſas, ſi eas per triginta annos maritus non petierit. Quicquid decennium ſufficere teneant Palat. *in repetit. cap. per veſtras, notab.* 3. §. 1. *n.* 3. *pag.* 344. Tiraq. *de reſcript.* §. 1. *gloſſ.* 4. *verſ. octauò iſtis.*

18 *Vel panes ciuiles.*] Id eſt, annonæ ciuiles, de quibus Cœl. Rhodig. *lib.* 9. *lect. antiq. cap.* 16. *pag.* 334. Alciat. *in tit. C. de frument. vrbis Conſtantinop. lib.* 11. *& lib.* 8. *parerg. c.* 5. Sonsbech. *part.* 3. *feud. n.* 25. Mendez à Caſtro *de annon. ciuilib. n.* 8. vbi *n.* 9. ſubdit id credibile eſſe dici, quia Honorius Imper. *in l.* 1. *C. de frument. vrbis Conſtantinop. lib.* 11. iuſſit frumentum annonæ clientibus ſuis in pane cocto exhiberi, ne domeſtici, qui in Palatio Principis militant, quibus annona præſtari debet, frumentum acceptum vendant, & poſtea neceſſariis indigeant.

19 *Necnon panis ciuilis quæſtum,* &c.] Hinc patet quod mora commiſſa in ſoluenda dote, quæ conſiſtebat in ciuilibus annonis, hoc eſt redditibus, qui percipiuntur ex publico, maritus poteſt vltra dotem ciuilis annonæ quæſtum, hoc eſt, illud quod lucrari potuiſſet de dote, ſi ſine mora ſoluta fuiſſet, petere: ita Palat. in repetit. *cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab.* 3. §. 1. *n.* 3. *pag.* 344.

20 In gloſſ. *Spoponderit*, ibi, *pollicendo.* Notatur ad hoc, quod ex nuda pollicitatione fauore dotis datur actio, de quo latè Barboſa *in l.* 1. *ff. ſoluto matr. part.* 3. *n.* 12. *cum ſeqq.* & citati *ad rubr. ſuprà de dotis promiſſ.*

De rei vxoriæ actione in ex ſtipulatu actionem transfuſa, & de natura dotibus præſtita.

Tit. XIII.

Repetebatvr olim dos rei vxoriæ actione bonæ fidei, non interueniente ſtipulatione; ea autem interueniente, repetebatur actione ex ſtipulatu ſtricti iuris. Hodie ex Iuſtiniani conſtitutione ſemper agitur ex ſtipulatu. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſembec. De materiâ vide *leg. Hiſpan.* 23, *tit.* 13. *part.* 5. *& l.* 30. *tit.* 11. *part.* 4. Bellacomb. Vin. & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 8. *pag.* 729. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Pro dote competit actio ex ſtipulatu, etiamſi ſtipulatio non interceſſerit, vel interceſſerit inutiliter, & num.* 2.
3 *In contractu dotis præſumitur interceſſiſſe ſtipulationem, etiamſi verè non interceſſerit.*
4 *Marito competit agere vel condictione ex lege, vel ficta actione ex ſtipulatu.*
5 *Expreſſum ex mente, & coniecturis, dicitur expreſſum non quidem propriè, ſed impropriè.*
6 *τὸ* Intelligere, *improprietatem denotat.*
7 *Tantum operatur fictio in caſu ficto, quantum veritas in caſu vero.*
8 *Solemnitas quæ non requiritur in actu, ſi interueniat, & minùs aptè, dictum non vitiat.*
9 *Depoſitio non neceſſaria, ſi rectè non fiat, non nocet.*
10 *Pro dote bona ſunt tacitè obligata, & n.* 11.
12 *Actio ex ſtipulatu pro dote eſt bonæ fidei.*
13 *Actio rei vxoriæ eſt ſublata, tamen quod erat vtile in ea, transfuſum eſt in actionem ex ſtipulatu.*
14 *Relictum à viro vxori, non intelligitur in dubio relictum animo compenſandi cum dote, ac proinde vtrumque peti poteſt, & num.* 15.
16 *Vxor relicta vſufructuaria non prohibetur dotem petere, & legatum vſusfructus.*
17 *Legatum relictum à debitore an præſumatur relictum animo compenſandi, remiſſiuè.*
18 *Debitor voluntarius ſi leget aliquid creditori ſuo ſimpliciter, non videtur legaſſe animo compenſandi, vt procedat quando debitor legat: ſecus ſi dotem promittat pro creditore.*
19 *Actio ex ſtipulatu pro dote tranſit ad ſucceſſores.*
20 *Non fit dotis retentio propter malos mores vxoris pudorem matrimonij non lædentes, propter res donatas, vel amotas, ſeu propter communes liberos alendos, nec propter impenſas in rebus dotalibus factas, ſed repetuntur prædicta actionibus competentibus.*
21 *Matrimonium ſi ſoluatur culpâ mulieris, non debet ei dos reſtitui, ſed potiùs penes maritum remanere.*
22 *Iudicium inter coniuges, quod olim* De moribus *appellabatur, hodie eſt ſublatum.*
23 *Retentio duplex propter liberos apud antiquos.*
24 Ne, *pro non.*
25 *Retentio in dote non admittitur.*
26 *Maritus poteſt repetere ab vxore, vel hæredibus expenſas neceſſarias factas in rebus dotalibus.*
27 *Maritus licèt faciat impenſas voluptuarias de conſenſu mulieris, non habet tamen actionem ad illas petendas.*
28 *Ebrietas quotidiana in muliere leuis æſtimata ab Accurſio.*
29 *Muliere mortua in matrimonio, actio ex ſtipulatu ſui naturâ tranſit ad hæredes.*
30 *Dos lucrum dicitur.*
31 *In actione de dote maritus condemnatur in quantum facere poteſt, & rerum mobilium, & iurium reſtitutio debet fieri intra annum; rerum verò immobilium incontinenti: & vſuræ debentur à tempore moræ, fructus verò tempore ſoluti matrimonij.*
32 *Dilatio legalis iure antiquo Digeſtorum non dabatur niſi in his quæ conſiſtebant in pondere, numero, & menſura.*

33 *Maritus*

33 *Maritus ſolùm tenetur ſoluere dotem vxoris quantum facere commodè poterit, niſi tamen dolo ſuam dimiſiſſet ſubſtantiam.*

34 *Vxor marito debet reuerentiam.*

35 *Maritus ſi dolo diſſipauit bona propria ea mente, ne eſſet ſoluendo, propter talem dolum amittit beneficium ne conueniatur vltra quàm facere poteſt.*

36 *Maritus tenetur reſtituere quod deduxit, ſi ad pinguiorem fortunam perueniat.*

37 *Iure antiquo dos ſoluebatur vxori, vel hæredibus anima, bima, trima die, vel in tribus annis, in quolibet anno tertia pars; hodie verò, iure Codicis attento, ſi dos conſiſtit in rebus immobilibus, ſtatim fit reſtitutio ſine aliqua dilatione; ſi verò in quantitate, vel rebus mobilibus, debet reſtitui intra annum à die ſoluti matrimonij.*

38 *Hæredes viri ſi ſtatim poſt mortem ipſius volunt reſtituere dotem conſiſtentem in re mobili, cuius tamen reſtituendæ actio non competebat niſi poſt annum, ſi non expectato eo anno reſtituant dotem, poterunt detrahere interuſurium medij temporis. Tranſacto anno quid, n. 39.*

40 *Lapſus diei conceſſi per legem, miſerationis gratia conſtituit debitorem in mora, abſque alia interpellatione.*

41 *Dos ſi conſiſtit in rebus immobilibus, non lucratur maritus, vel hæredes fructus, cum ſtatim debeat fieri reſtitutio.*

42 *Maritus ob leuem culpam non amittit beneficium.*

43 *Maritus putatiuus non gaudet dilatione legali conceſſa pro reſtitutione dotis.*

44 *Vidua inops intra annum, ſeu tempus reſtituendæ dotis, alenda eſt ab hæredibus viri.*

45 *Maritus ſi durante dilatione legali aliquos fructus, vel vtilitatem percipit ex rebus mobilibus, illos irreuocabiliter facit ſuos.*

46 *Matrimonium licèt ſit ſolutum morte mariti re ipſa, iuris tamen fictione intelligitur durare ſaltem in primo anno ſequenti, qui dicitur annus luctus, cùm in illo nubere non poſſit.*

47 *Partus ancillarum dotalium, & etiam per ſeruos dotales quæſita extra operas eorum, vel res mariti, pertinent ad mulierem; fœtus verò, & fructus pertinent ad maritum, ſed pro rata temporis vltimi anni veniunt diuidendi, ſi dos fuit inæſtimata; & ſi tempore diuiſionis alter filiorum dotem vxoris, vel nurus detinuerit, præcipuam cautionem defendendo præſtare tenetur cohæredibus.*

48 *Grex ſi datur viro in dotem inæſtimatus, periculum eſt mulieris: ſin æſtimatus, licet fructus gregis dotalis cedat viri lucro, tenetur tamen vir loco capitum demortuorum de fructibus ſupplere defectum.*

49 *Filia ſi efficiatur ſui iuris morte patris, vel emancipatione, actio de dote conſolidatur in eius perſona, etiamſi à patre fuerit exhæredata, & dos confertur, & in legitima portione computatur.*

50 *Dos ſi conſolidatur per emancipationem in perſona filiæ, à fortiori idem erit ſi à principio dos detur filiæ emancipatæ.*

51 *Pactum ſimpliciter conceptum, tacitè videtur collatum in tempus, quo filia efficiatur ſui iuris, & ſic dos fuerit conſolidata in eius perſona.*

52 *Pater ſi ſit ſtipulatus dotem ſibi reddi, & decedat conſtante matrimonio ipſius filiæ, poſtea ſoluto matrimonio per mortem viri, vel vxoris, dos pertinet ad filiam, & eius hæredes.*

53 *Extraneus dotem dans, vel promittens pronuntiare, cenſetur ei donare, niſi ſtipulatus, vel pactus fuerit ſibi reddi. Extraneus dicitur qui non habet in poteſtate, & n. 54.*

55 *Dos aduentitia ſoli filiæ reſtituenda, niſi extraneus, qui dederit, pactus aliter fuerit in eius conſtitutione.*

56 *Dotantem poſſe incontinenti ſtipulari dotem ſibi reſtitui, ſoluto matrimonio: intellige quando is, qui promiſit dotem, ad id cogi poterat, n. 57*

58 *Dotem quando quis promiſit marito pro vxore abſente, licèt reſpectu mulieris abſentis videatur eſſe pollicitatio, tamen fauore dotis lex fingit ſtipulationem in fauorem mulieris abſentis, quaſi illa pro ſe eſſet ſtipulata.*

59 *Extraneus ſtipulari nequit vt penes alium maneat, etiamſi ſit hæres mariti.*

60 *Dotis datio facta ab extraneo dicitur eſſe vera liberalitas, & donatio.*

61 *Extraneus quis.*

62 *Dos promiſſa, ſeu promiſſum, & datum nomine dotis, an contineatur dotis appellatione.*

63 *Fictio, & præſumptio differunt.*

64 *Stipulatio ficta, & non præſumpta quæ.*

L. Rem in præſenti. Vnic.

Imp. IVSTIN. A. *ad Pop. vrbis Conſtantinop. & ad vniuerſos prouinciales.*

PRo dote competit actio ex ſtipulatu, etiamſi ſtipulatio non interceſſerit, vel interceſſerit inutiliter. 1
Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Bald. Butrig. Fulgoſ. Angel. Caſtrenſ. Cujac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 58. verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 37. in princ.* vbi per hunc textum tenet competere vxori pro petenda dote in quantitate exiſtente à marito de iure antiquo rei vxoriæ actionem, hodie verò perſonalem ex ſtipulatu, & & omne jus & priuilegium, quod erat in prima, eſt tranſlatum in ſecunda, imò etiamſi ſtipulatio concipiatur inutiliter inter maritum & vxorem, vel nullo modo interponatur, ſemper fingitur interueniſſe. Viu. *tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 8. n. 2. pag. 730.* vbi contra Paul. de Caſtro defendit per hanc legem eſſe correctam *l. ad exactionem, ſuprà de dotis promiſſ.* ſubditque quod quemadmodum mulieri ſoluto matrimonio datur actio ex ſtipulatu per hanc legem, ita etiam in fauorem mariti conceditur ipſi eadem actio ad petitionem dotis promiſſæ, Ferdinand. de Mendoza *diſput. iuris ciuilis ad titul. ff. de pactis, lib. 3. cap. 9. num. 26. in fine.*

Notatur ad hoc, quod in contractu dotis præſumi- 3
tur interceſſiſſe ſtipulationem, etiamſi verè non interceſſerit, vt per Grammat. *dec. 103. n. 7.* Mich. Graſſ. *tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 7. de dotis promiſſ. n. 23. cap. 720.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 5. num. 2. cum ſeqq.* Nouell. *in l. ſi conſtante, n. 77. ff. ſoluto matrimonio.* Marc. Mant. *dialog. 24. n. 1. & 2.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 24. n. 11.* Camill. Borell. *in ſum. deciſ. part. 3. tit. 5. à n. 11.* D. Barboſa *in l. 1. ff. eodem tit. part. 3. n. 5. verſic. vltima, & n. 20.* agit de priuilegio quo fauore dotis fingitur ſtipulatio, ſiue ea non fuerit interpoſita, ſiue inutiliter interuenerit: circa quod priuilegium nonnullas excitat, & reſoluit difficultates: prima eſt hoc priuilegium videri ſuperfluum, quia videbatur ſufficere priuilegium *l. pen. C. de dotis promiſſ.* ſecunda vtrùm prædicta ſtipulatio dicatur ficta, vel præſumpta.

Per ex ſtipulatu actionem, &c.] Ergo & correcta 4
dicetur deciſio *l. penultim. C. de dotis promiſſ.* de quo tamen vide D. Barboſ. *in dict. l. 1. part. 3. n. 6.* vbi refert Fortun. Corraſ. & Anton. Coſtan. exiſtimantes etiam hodie obtinere deciſionem *dict. l. penultim. & numeris ſequentib.* id declarat, ſubditque *n. 8.* prope finem, eſſe in

in electione mariti, vel agere condictione ex *dict. l. penult.* vel ficta actione ex ſtipulatu: & *n.9.* examinat quænam vtilitas ex hoc reſultet.

5 *Vt intelligatur re ipſa*, &c.] Notatur ad hoc, quod expreſſum ex mente, & conjecturis, dicitur expreſſum non quidem propriè, ſed impropriè, quia verbum,
6 *intelligitur*, improprietatem denotat, vt per Tiraq. *de iure mar. gloſ. 7. n. 174.* Ferret. *in conſil. Cabalon. gloſ. 2. n. 108.* Accac. Anton. *in comment. ad l. 5. ff. de condit. & demonſt. n. 105.* Meipſum *de diction. vſufrequent. dict. 424. n. 1.*

7 Notatur etiam ad hoc, quod tantum operatur fictio in caſu ficto, quantum veritas in caſu vero, vt per Everard. *in topic. legal. à vi fictionis, num. 4. cum ſeqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſ. 51. n. 28.* Rot. *deciſ. 104. num. 3. & deciſ. 266. n. 8. & deciſ. 219. n. 3.* apud Farin. *part. 1. recentior.* & poſita per me *de Axiomat. iuris vſufreq. axiomat. 97. n. 1. cum ſeqq.*

8 *Eodémque modo etſi inutiliter*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſolemnitas, quæ non requiritur in actu, ſi interueniat, & minus aptè, non vitiat actum, vt per Anton. Gom. *l. 45. Tauri, n. 37. verſ. item quod*, vbi intelligit quando lex ex certa ſcientia, & caſu certo fingit eam,
9 *& l. 50. n. 37. in princip. & tom. 1. var. cap. 3. n. 32. prope fin. & tom. 2. cap. 9. n. 4. in princip.* Tiraq. *de retractu lig. §. 7. gloſ. 3. n. 5.* vbi quod diſpoſitio quæ non eſt neceſſaria, ſi rectè non fiat, non nocet, *& de nobilit. cap. 37. num. 99. & ſeq.* Hippol. *in l. vnius, §. cuſtodia, num. 4. cum ſeq. ff. de quæſtion.* Nau. *in cap. cum contingat, de reſcript. in ſecunda cauſa nullit. verſ. non obſtat ſextò*, Alphan. *collect. 74.* vbi quod quando aliquid non requiritur de neceſſitate, ſi illud omittatur, vel ineptè exprimatur, non vitiat actum, Brunor. à Sole *de locis communib. verbo Solemnitas* 2. vbi quod ſolemnitas non neceſſaria addita actui, licèt ineptè interponatur, non vitiat actum, in quo debitæ ſolemnitates interpoſitæ fuerint.

§. Et vt pleniùs.

10 Pro dote bona ſunt tacitè obligata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

11 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt *l. Hiſp. 23. tit. 13. part. 5.* vbi *gloſ.* 2. Nouell. *de dote, part. 6. ſpec. 7. n. 1.* Mynſing. *cent. 3. obſeruat. 3. verſ. primum*, Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 24. n. 2.* Iacob. Thuming. *Lipſ. deciſ. 36. n. 1.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. par. 2. 3. tit. 5. n. 422. & ſeq.* Neguzant. *de pignorib. part. 2. memb. 4. n. 24. cum ſeqq.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 37. verſ. item etiam competit*, vbi per hunc textum tenet competere vxori & hæredibus eius tacitam hypothecam in bonis mariti, quod notabiliter extendit vt procedat etiamſi maritus ſit minor 25. annis, Cou. *lib. 1. var. cap. 7. n. 1.* latè Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 46. à n. 1.* vbi quod tacita hypotheca inducitur à iure in rebus mariti pro reſtitutione dotis, & in bonis mulieris pro dote promiſſa præſtanda, vel rebus dotalibus euictis: & *à num. 7.* diſſerit à quo tempore incipiat & contrahatur tacita hypotheca inducta à iure in bonis mariti pro reſtitutione dotis, Barnab. Cornazan. *deciſ. 35. n. 1.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 30. num. 3. & priuil. 49. in princ.* vbi *numeris ſeqq.* ampliat procedere in fructibus dotis, & *conſ. 494. à n. 1.* vbi quod bona omnia viri tacitè cenſentur obligata pro dotis reſtitutione: & *n. 3.* quod vxor eueniente caſu reſtitutionis dotium poteſt eligere ex bonis mariti, quæ ſibi magis placuerit, vt ius ſuum proſequatur: & *n. 6.* quod mulier in reſtitutione ſuarum dotium poteſt omittere hypothecam expreſſam conuentionalem, & exercere generalem, quæ ſibi ex lege competit. Matth. Coler. *de proceſſib. execut. part. 1. cap. 2. n. 193.* D. Barboſa *in l. 1. ff. ſoluto matr. part. 3. n. 27.* vbi per hunc text. tenet, quod ſi quis dotem promiſerit marito pro muliere, bona promittentis dotem cenſebuntur tacitè hypothecata marito pro dotis ſolutione, etiamſi promiſſor dotis proteſtetur, quod non vult bona ſua eſſe obligata pro dote, ſi maritus non conſentiat: & *n. 28.* contra Afflict. Mynſing. Neguzant. Cordub. de Lara, & Gutier. reſoluit bona mariti non cenſeri tacitè hypothecata pro alimentis debitis vxori: & *num. 29.* pariter tenet pro bonis lucratis conſtante matrimonio bona mariti non cenſeri tacitè hypothecata, *& ead. l. 1. p. 6. à princ.* vbi tenet quod mulier habens tacitam hypothecam pro dote, iuxta hunc text. præfertur creditoribus anterioribus habentibus tantùm hypothecas tacitas, non tamen præfertur aliis hypothecis tacitis priuilegiatis, *& in l. ſi cùm dotem 3. §. tranſgrediamur, n. 28. ff. eod. tit. ſoluto matrim.* Fachin. *controuerſ. lib. 12. cap. 33.* latè Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 11. tit. 19. à princip.* Caſtill. *controverſ. lib. 3. cap. 4. n. 2. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 423. n. 6.* vbi quod cauſa dotis habet tacitam hypothecam non ſolùm in bonis viri, vt dos repetatur ſoluto matrimonio, ſed etiam vir habet tacitam hypothecam in bonis promittentis ſibi dotem, tum vt illa ei ſoluatur, tum etiam ad intereſſe, ſi aliquid dotis, poſtquam fuerit ei ſoluta, euincatur: latiùs *diſput. 438. n. 2.* vbi reſoluit citato hoc text. quod pro dote etiam recuperanda habet vxor tacitam hypothecam in bonis omnibus viri, etiamſi maritus ſit minor 25. annis, quoniam cùm habilis ſit in ea ætate ad contrahendum, etiam cenſetur habilis ad acceſſoria contractus matrimonij: & *n. 3.* tenet priuilegium hoc tacitæ hypothecæ non conuenire ſponſæ per verba de futuro, neque competere ei, qui vxorem dotauit cum pacto, vt ad ſe reuerteretur dos in euentu, v. g. quod matrimonium ſine liberis diſſolueretur. Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 5. q. 11. n. 10.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. p. 3. tit. 3. n. 71. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Ex vtroque latere*, ibi, *ſed nunquid ſi vir*, &c. Notatur ad hoc, quod vir non habet priuilegium prælationis, quod cæteris præferatur creditoribus, ſicut vxor, vt per Boer. *deciſ. 328. n. 3.*

§. Sed etſi.

Actio ex ſtipulatu pro dote eſt bonæ fidei. Item 12
actio rei vxoriæ eſt ſublata: tamen quod erat vtile in 13
ea, transfuſum eſt in actionem ex ſtipulatu. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Vide D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 3. n. 8. in fine*, vbi per hunc text. dicit actionem ex ſtipulatu pro dote competentem eſſe bonæ fidei: & *n. 9.* tenet marito olim non competere rei vxoriæ actionem, quia illa oriebatur quaſi ex contractu nominato, & tantùm reſpiciebat vxorem, nec poterat marito applicari, ſubditque loco rei vxoriæ fuiſſe ſubrogatam actionem ex ſtipulatu, quæ hodie ex parte mariti cenſetur bonæ fidei, &c. Idem D. Barboſa *in l. de diuiſione, ff. eod. tit. num 76.* aduertit quod actio competens marito ad petendam dotem, eſt bonæ fidei: & *n. 77.* tradit actionem competentem extraneo ad repetendam dotem, juxta terminos huius *l. vnic. §. accedit*, eſſe ſtricti iuris.

§. Primum.

Relictum à viro vxori non intelligitur in dubio re- 14
lictum animo compenſandi cum dote, ac proinde vtrumque peti poteſt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 2. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumit Roder. Xuar. *in tit. de arrhis, n. 36.* Cardoſ. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo pater, n. 37. in fine.*

Et per hunc text. tenent Capra *conſ. 72. num. 18.* 15
Bellon. *conſ. 31. n. 4.* Cephal. *conſ. 184. lib. 2.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 134. à n. 1.* quod vxor relicta vſufructuaria non prohibetur dotem petere, & legatum vſusfructus, quicquid alij contrarium ſentiant,

tiant, vt per Caualcan. *de vſufr. n.* 112. Bertax. *conſ. ciuili* 56. *in* 1. *dub.* Peteg. *de fideicommiſ. art.* 33. *n.* 41. Surd. *conſ.* 112. *n.* 44. *& de aliment. tit.* 9. *q.* 16. *n.* 16. *cum ſeqq.*

17 Vtrùm legatum relictum à debitore præſumatur relictum animo compenſandi, vide Cotraſ. *lib.* 3. *miſcel. cap.* 1. *n.* 7. Afflict. *deciſ.* 44. *n.* 9. Greg. Lop. *l.* 16. *verbo los deneros, tit.* 9. *part.* 6. Eman. Coſta *in cap. ſi pater, de teſtament. lib.* 6. *part.* 1. *verbo legauit, n.* 17. Con. *in c. officy, n.* 2. *de teſtament.* Ant. Gom. *tom.* 1. *c.* 12. *n.* 27. Card. Mantic. *de conject. vltim. volunt. lib.* 12. *tit.* 5. Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. lib.* 4. *dub.* 6. *à n.* 18. Achill. Pedroch. *conſ.* 25. *ex n.* 1. Craſſ. *in* §. *legatum, q.* 12. *n.* 4. *cum ſeq.* Maſcard. *de probat. concl.* 96. *&* 333. Menoch. *de præſum. lib.* 4. *præſ.* 109. *& ſeq. & conſ.* 17. *&* 18. *& conſ.* 151. *n.* 22. *& conſ.* 162. *n.* 22. *cum ſeqq.* Surd. *conſ.* 112. *n.* 42. *cum ſeqq.* Gutier. *de tutel. p.* 3. *c.* 5. *n.* 2. *cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtitia, tract.* 2. *diſp.* 200. *verſ. hoc tacto,* Caſtill. *controuerſ. lib.* 1. *de vſufruct. cap.* 49. *n.* 6. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 16.

18 *Sciendum itaque eſt, edictum,* &c.] Notat D. Barboſa *in l.* 1 *ff. ſoluto matrim. part.* 4. *n.* 58. elegantem limitationem ad reg. huius legis, in qua probatur, quod ſi debitor voluntarius aliquid leget creditori ſuo ſimpliciter, non videtur legaſſe animo campenſandi, vt procedat, quando debitor legat, ſecus ſi dotem promittat pro creditore; nam tunc animo compenſandi videtur promiſiſſe: & rationem differentiæ præſtat, quia titulus legati ex ſe donatio eſt, & titulus donationis excludit animum præſumptum compenſandi, quia aliàs propria non dicetur donatio; quæ ratio ceſſat in titulo dotis, quia dos propriè dicetur, etſi dicamus debitorem animo compenſandi dotem promiſiſſe pro creditore, &c.

§. Maneat ex ſtipulatu.

19 Actio ex ſtipulatu pro dote tranſit ad ſucceſſores. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.*

Pro intellectu huius text. conſule noſtrum Gouean. *lect. variar. iuris Ciuilis lib.* 1. *cap.* 5. qui breuiter, ſed dilucidè ſic ait: Iuſtinianus in lege vnic. de rei vxor. act. *Manet* (ſic enim lego, non *maneat*, vt vulgò legitur) *ex ſtipulatu actionis ius ad ſucceſſores, & ſine mora tranſmiſſionis incorruptum.* Quem locum Accurſ. de mora & dilatione legitima reddendæ dotis intelligit, de qua *in* §. *æſtio, eod. l.* Sed mihi aliter videtur. Nam dotem, quæ in rebus immobilibus poſita eſt, annua die reddi vult Imperator; quare loci huius intellectus ex Vlpiano petendus eſt, qui in *Inſtit. tit. de iure dot.* ſcribit. Ita jus actionis de dote mulierem ad hæredes olim tranſmiſiſſe, ſi vir in ea reddenda moram feciſſet. Hactenus Goueanus.

§. Taceat.

20 Propter malos mores vxoris pudorem matrimonij non lædentes, propter res donatas, vel amotas, ſeu propter communes liberos alendos, nec propter impenſas in rebus dotalibus factas ſit dotis retentio, ſed prædicta actionibus competentibus repetantur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſuprà hoc tit.*

21 *Si culpa mulieris diſſolutum matrimonium,* &c.] Notatur ad hoc, quod ſi culpa mulieris ſoluatur matrimonium, dos ei reſtitui non debet, ſed potiùs penes maritum remanere, vt per D. Barboſam *in l.* 2. *in princ. part.* 1. *n.* 52. *verſ. ſuccedit igitur, ff. ſoluto matrim.*

22 *Quid enim opus eſt inducere ob mores retentionem,* &c.] De iudicio quodam inter conjuges, quod olim *De moribus* appellabatur, agit D. Barboſa *in l. viro atque vxore* 40. *à princip. ff. ſoluto matrim.* vbi *n.* 2. *poſt princip.* ſubdit iudicium huiuſmodi hodie ſublatum fuiſſe, & retentiones, quæ ex eo fiebant per Iuſtinianum *in præſenti.*

Sileat ob liberos retentio, &c.] Optimè D. Barboſa 23
in l. poſt dotem 41. *ff. ſoluto matrim. n.* 4. *verſ. & ſi objicias*, declarat apud antiquos duplicem retentionem dari propter liberos: & *n.* 5. *verſ. adde quod verius*, tradit quod tam retentio, quæ conceditur propter liberos quando filia moritur in matrimonio, quàm retentio, quæ permittitur quando culpâ mulieris ſoluebatur matrimonium, fuerunt ſublatæ per Iuſtinianum *in
præſenti*; vnde colligit quod illa dictio, *ne*, de qua 24
in hoc §. non affert cauſam præcedentis dicti, vt aliàs afferre ſolet, *l. impenſæ, ff. de verb. ſignif. & l.* 2. *in fine, ff. quod iuſſu*, ſed ſtat tanquam aduerbium prohibendi, & ponitur pro dict. *non,* juxta *l. in lege cenſoria* 203. §. *fornos, ff. de verb. ſignif.*

Sed nec retentio ob res amotas, &c.] Notatur ad hoc, 25
quod in dote non admittitur retentio, de quo vide Bald. Nouell. *part.* 8. *priuil.* 1. Neguzant. *de pignorib. part.* 5. *memb.* 1. *n.* 36. Petr. Gregor. *ſyntagm. lib.* 9. *c.* 24. *ſub n.* 11. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 11. *tit.* 16. *n.* 7. D. Barboſa *in l. diuortio* 8. §. *ob donationes, à n.* 1. *ff. ſoluto matr.* vbi per hunc text. tenet quod maritus non poteſt retinere res dotales eo prætextu, quod mulier aliquid ei debeat: vbi latè reſoluit in cauſa dotis admitti compenſationem, & id probat *numeris ſeqq.* contrariiſque reſpondet, *& in l. ſi cum dotem* 23. §. *fin. ff. eod. tit. n.* 10. *in princip.* vbi ait, quod licèt per legem ſeq. propter impenſas factas in rebus quaſi dotalibus prædictæ res retineri poſſint, tamen in dote vera propter impenſas dos retineri non poteſt, per text. *in præſenti*, Cald. Pereira *de emption. & vendit. cap.* 27. *n.* 3. *in princ.* vbi quod in re dotali marito expendenti retentionis jus non datur. Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.* 4. *tit.* 3. *n.* 427.

Sed nec ob impenſas, &c.] Probat hic text. quod 26
maritus poteſt repetere ab vxore, vel hæredibus expenſas neceſſarias in rebus dotalibus factas, adeò quod ſi dos conſiſtit in ſpecie & quantitate ſimul, expenſæ factæ in re, vel ſpecie diminuunt ipſo jure dotem in pecunia, vel quantitate, ſi verò in ſpecie tantùm, non diminuunt ipſo iure, ſed fundus, vel res poteſt retineri loco pignoris, donec ſibi fiat ſolutio; vtiles verò poteſt recuperare, ſi ſint factæ de conſenſu, & voluntate vxoris, vel ſit diues, quod poſſit commodè ſoluere: voluntarias verò non repetit, ſed poteſt mulier auferre ſine notabili detrimento rei, & mutatione prioris ſtatus. Ita Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri, n.* 51. Neguſant. *de pignorib. p.* 5. *memb.* 4. *n.* 8. D. Barboſa *in l. diuortio* 8. §. *ob donationes. n.* 4. *in med. ff. ſoluto matrim. & in rub. ff. eod. tit. part.* 3. *n.* 18. vbi dicit regulam iuris ciuilis eſſe, impenſas neceſſarias factas in rebus dotalibus dotem ipſam minuere ipſo iure: & *n.* 21. ait multùm differre rem retineri poſſe iure pignoris donec impenſæ ſoluantur, vel dicere quod impenſæ neceſſariæ minuant dotis vniuerſitatem ipſo jure, quia impenſæ neceſſariæ dicuntur minuere dotem ipſo iure, & vtiles impenſæ non diminuere ipſo jure, ſed propter illas res melioratas retineri poſſe: & *in ead. l. diuortio,* §. *fin. n.* 68. regulam conſtituit, vtiles impenſas poſſe deduci & peti per maritum, & non ſolùm poſſe deduci iure retentionis, ſed & traditas repeti. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 27. *n.* 3.

Quod ſi voluptariæ ſint, &c.] Notatur hic text. ad 27
hoc, quod licèt maritus faciat voluptarias impenſas de conſenſu mulieris, tamen non habet actionem ad illas petendas, vt per gloſ. *hic, verbo licet.* Matheſil. *ſing.* 92. Menoch. *remed.* 15. *recup. n.* 535. vbi tradit rationem ſpecialitatis, D. Barboſa *in d. l. diuortio,* §. *fin p.* 1. *n.* 89. *in fine, &* 90. vbi tenet hoc eſſe ſpeciale in marito; quamuis vltra illum ſi quis fecerit impenſas voluntarias de voluntate domini, vel dominus poſtea ratum habuerit, is habebit actionem aduerſùs dominum ad obtinendas

tinendas impenſas voluntarias, *l.3.§.ſed ſi mutua, ff. de in rem verſe, l. denique* 10. *§. idem Labeo, in fine, ff. mandati.*

28 In gloſſ. *Mores*, ibi, *vt ſi quotidie ſe inebriet*, &c. Notat Tiraq. *in l.9.connub.gloſ.1.p.9.n.205.* quod Accurſius leuem hîc cxiſtimauit qootidianam ebrietatem in muliere.

§. Illo proculdubio.

29 Muliere mortua in matrimonio, actio ex ſtipulatu ſecundùm ſuam naturam tranſit ad hæredes. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.5.n.1.ſup.hoc tit.*

30 *In lucrum*, &c.] Ergo dos dicitur lucrum, vt per Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.176. C. de reuoc. donat.*

§. Cùm autem.

31 In actione de dote maritus condemnatur in quantum facere poteſt, & rerum mobilium, & iurium reſtitutio debet fieri intra annum, rerum verò immobilium incontinenti, & vſuræ debentur à tempore moræ, fructus verò à tempore ſoluti matrimonij. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

32 *In iis, quæ pondere, numero*, &c.] Eleganter D. Barboſa *in l.2. in princip. part.1.n.4. in princ. ff. ſoluto matrim.* aduertit quod jure aotiquo Digeſtorum non dabatur legalis dilatio in omnibus mobilibus, ſed tantùm in his, quæ pondere, numero, & menſura conſiſtebant; hæc enim annua, bima, trima die reſtituebantur, vt aſſerit Iuſtinianus *in præſenti*, quia ſcilicet in iis non eædem res, ſed aliæ eiuſdem qualitatis reddendæ ſunt, *l. res in dotem* 43. *ff. de iure dot.* & ideo, quia facilis non erat reſtitutio, data fuit prædicta dilatio, quam poſtea Iuſtinianus reſtrinxit ad annum, & in compenſationem huius oneris, illum fauorem tribuit maritis, vt pro omnibus rebus mobilibus haberent dilationem legalẽ, vt apertè colligitur ex hoc text. *in verſ. exactio*; & idem D. Barboſa *ibidem* admonet cauendum eſſe ab Harmenopulo *in promptuar. lib.4. cap.8. pag.186.* dum dicit etiam hodie dilationem legalem non competere niſi pro mobilibus conſiſtentibus pondere, numero, & menſura, contra clara verba dicti verſ. *exactio*, illam concedentia in quibuſcunque mobilibus; & ſic tenet mobilia non eſſe hodie reſtituenda, niſi poſt annum. Deinde diſputat quæſt. ſi maritus durante dilatione legali aliquos fructus, vel vtilitatem percepit ex rebus mobilibus, vtrùm illos irreuocabiliter faciat ſuos, vel tranſacto anno eos teneatur in vxorem transferre? Idem D. Barboſa. *in l. diuortio 8.§. non ſolùm, n.4. ff. eod.* tradit Iuſtinianum hîc referre mobilia pondere, & numero conſiſtentia, annua, bima, trima die reſtitui vſque ad ſua tempora.

33 *Sed in quantum maritus facere poteſt*, &c.] Notatur ad hoc, quod maritus ſolùm tenetur ſoluere dotem vxoris quantum commodè facere poterit, niſi tamen dolo ſuam diminuiſſet ſubſtantiam; nam tunc eam cogeretur ſoluere, etiam ſupra id quod commodè facere poſſet; prætetea ſi maritus commodè non poſſit ſoluere totam dotem, tenetur præſtare cautionem, quod ſi ad pingoem fortuuam venerit, integram illam ſoluet, vt per *l. Hiſp. vlt. tit.11. part.4.* Molin. *de Iuſtit. tract.5. diſp.441.n.5.* D. Barboſa *in d.l. diuortio, §. non ſolum, n.4.* Rebel. *de oblig. iuſtitia, p.2. lib.6. q.11. ſect.1. n.10.*

34 *Et reuerentiæ debitum maritali*, &c.] Notatur ad hoc, quod vxor reuerentiam marito exhibere debet, vt per Tiraq. *in l.1. connub. gloſ.1. p.1. n.41.* D. Barboſa *in l. maritum* 13. *n.53. in fine, & n.54. ff. ſoluto matr.* vbi reddit rationem, quia vxor ſubjecta eſt viro, & ſub eius dominio & poteſtate, vt *Geneſ.3.* & probat *c. quæcunque 30. diſt.* & hac ratione tenetur vxor ei obedire tanquam capiti & ſuperiori, *cap. eſt ordo, & c. mulierem, 33. q.5.*

35 *Si non dolo malo verſatus eſt*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi maritus dolo diſſipauit bona propria ea mente, ne eſſet ſoluendo, propter talem dolum amittit beneficium ne conueniatur vltra quàm facere poteſt, vt per Calcan. *conſ.50.n.10.* D. Barboſ. *in d.l. maritum* 13. *n.105. ff. ſoluto matr.* vbi ſubdit probari hunc animum ex his, quæ dixit ante factam diſſipationem, & hinc infert à ceſſante ratione, quod ſi maritus non diſſipauit bona propria animo præjudicandi vxori, ſed alteri, is dolus non faciet perdi dictum beneficium: & *n.104.* reſoluit propter leuem culpam maritum non amittere hoc beneficium.

36 *Si ad meliorem fortunam*, &c.] Tenetur ergo maritus reſtituere id quod deduxit, ſi ad pinguiorem peruenerit fortunam, vt per eundem D. Barboſ. *d. l. maritum* 13. *n.100. in fine.*

37 *Exactio autem dotis celebretur*, &c.] Notatur ad hoc quod de iure antiquo ſoluebatur dos vxori, vel hæredibus annua, bima, trima die, vel in tribus annis, quolibet anno tertia pars; hodie verò hoc jure Codicis attento, ſi dos conſiſtit in rebus immobilibus, ſtatim fit reſtitutio ſine aliqua dilatione, vel termino; ſi verò conſiſtit in quantitate, vel in rebus mobilibus, debet reſtitui intra annum à die ſoluti matrimonij, vt per *l. Hiſp.3. tit.11. part.4.* Iaſ. *in §. fuerat, n.27. & 28. Inſtit. de actionib.* Ant. Gom. *l.50. Tauri, n.46.* Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.7. n.21. pag.721.* vbi tenet quod licèt per hunc text. dos conſiſtens in pecunia, etſi ſtatim ſecuta morte viri non ſit reſtituenda, ſed intra annum, quamuis hæredes ſint diuites, tamen fallit ſi dos fuit legata vxori, idem Bellacomb. *eod. lib.5. tit.8. n.1. pag.72.* vbi quod exactio dotis conſiſtentis in pecunia, ſoluto matrimonio competit viduæ poſt annum; quæ autem conſiſtit in rebus immobilibus, competit viduæ ſtatim poſt mortem mariti: quod intelligit niſi pendente anno luctus ipſa vidua alatur in domo ipſorum hæredum, quia tunc fit compenſatio fructuum cum dictis alimentis, & ſi plus eſt in fructibus, quàm aſcendunt alimenta, illud plus ipſi viduæ reddendum erit, idem Bellacomb. *eod. lib.5. tit.8. n.8. pag.371.* & Viv. *ibidem num.9.* vbi tenet per hunc text. hæredes mariti defuncti teneri vxori jure dotis bona immobilia ſtatim tradere, mobilia verò intra annum: hoc ipſum dicit Mich. Graſſ. *eod. lib.5. commun. titul.12. num.50. pag.742.* Kirchou. *ibidem, num.91. pag.747.* vbi quod dos quando conſiſtit in pecunia, ſoluto matrimonio morte viri per hæredes viri, ſtatim non eſt reſtituenda, ſed intra annum, etiamſi ipſi hæredes eſſent diuites, & haberent facultatem ſtatim eam reſtituendi: idem Kirchou. *ibidem, num.94. pag.748.* vbi quod alimenta petere non poteſt mulier ab hæredibus primo anno dilationis à lege hæredibus mariti ſtatutæ finito, ad ſoluendum ei dotes conſiſtentes in pecunia, quia cùm mulier primo anno elapſo in ſua poteſtate habuerit exigere dotem, quam repetere neglexerit, ſibi imputabit ſi illam non exegit; & ideo per eam peti non poſſunt alimenta ab hæredibus viri. Cou. *de ſponſalib. p.2. c.3. §.9. n.10. verſ. quartò*, vbi quod mariti defuncti hæredes tenentur relictæ vxori dotis bona immobilia ſtatim tradere, mobilia verò intra annum; quorum mobilium fructus efficiuntur ipſorum hæredum, nec tenentur ipſi reſtituere eos poſt anni dilationem cum bonis ipſis Cott. *in memorab. verbo dos, col.2.* Surd. *de alim. tit.1. q.44. n.52.* vbi quod hæredes mariti non alunt viduam, ſi dotem volunt reſtituere intra annum: & *à num.63.* quod dos conſiſtens in immobilibus reddi debet ſtatim, non expectato anno: & *n.64.* quod vidua non eſt alenda ab hæredibus, niſi intra annum luctus quandò dos conſiſtit in bonis immobilibus, D. Barb. *in rub. ff. ſoluto matr. part.2. n.40.* vbi tradit quod licèt per hunc text. maritus ad res mobiles dotales reſtituendas habeat anni dilationem, tamen quando culpâ mariti diſſoluitur matrimonium

quoad thotum, non gandet maritus prædicta dilatione, ſed ſtatim tenenur reſtituere: idem D. Barboſa *in l.2. in princ.part.1.n.1.ff.eod.tit.* vbi tradit, quod iure Digeſtorum reſtituebatur dos annua, bims, trima die, ideſt, in tribus annis, ſcilicet in quolibet anno tettia pars dotis; immobilia sutem data in dotem, illo jure attento ſtatim reſtituebantur; ſed jure Codicis immobilia ſtatim etiam reſtituuntur, ſed mobilia tranſacto anno: & *n.2.* per hunc text. coucludit, quod quatenus pertinet ad rei immobilis reſtitutionem, nulla eſt differentia intet jus Digeſtorum, & ius Codicis, ſed vtroque iure immobilia ſtatim reſtituuntur: ſubditque per hunc text. probari, quod mobilia, vel ſe moueutia etiam hodie non reſtituuntur ſtatim, ſed tsntùm elapſo anno à die ſoluti matrimonij: & *n.3.* reſoluit, prædictam dilationem annalem competere etiam marito diuiti, & cui facile ſit mobilia ſtatim reſtituere, propter generalitatem huius text. Molio. *de inſtit. tract.2.diſp.442.n.2.* vbi citato hoc text, tradit, quod licèt olim de jure Digeſtorum fuerit ſancitum vt vir, aut hæreder illius tenerentur reſtituere dotem annua, bima, trima die, ideſt, intra tres annos, reſtituendo ſingulis annis die vltims ſingulorum vnam tertiam partem; nihilominus hodie conſtitutum eſt vt dos quando conſiſtit in bonis immobilibus inæſtimatis, ſtatim abſque mora quoad ea bona reſtituatur: quando verò conſiſtit in rebus mobilibus, aut ſe mouentibus, vel in rebus corporalibus inæſtimatis, aut denique quando certa ſumma in valore eſt reddenda, tunc quoad hæc omnia dos reſtituatur intra annum à die ſoluti matrimonij, & ſubdit ex Ant.Gom. quem citat, jam hodie in Regno Caſtellæ ſolere in dotalibus inſtrumentis deduci in pactum vt dos ſoluatur intra triginta dies à diſſoluto matrimonio, ſtandumque eſſe tali pacto, aut cuicunque alteri, quod ea in parte fuerit adhibitum: idem tradit Rebell. *de obligat. juſtit. part.2.lib.6.q.21.ſect.1.n.5.* vbi *numeris ſeqq.* id multipliciter declarat. Caneer. *var.reſol.part.1.cap.9.n.98. & 99.* vbi quod ſi dos conſiſtebat in rebus mobilibus, quæ pondere, numero, & menſura conſiſtunt, reſtitutio dotis debet fieri poſt snnum à tempore ſoluti matrimonij; ſi verò in rebus immobilibus conſiſtat, ſtatim venit reſtituenda.

38 *Sed omni modo intra annum*, &c.] Optimè Titaq. *de retractu lig.1.§.1.gloſ.18.n.36.* poſt Bald. Iaſ. & Cottam aduertit, quod ſi hæredes viri volunt ſtatim poſt mortem ipſius reſtituere dotem conſiſtentem in re mobili, cuius tamen reſtituendæ actio non niſi poſt annum competebst, ſecundùm hunc text. ſi non expectato eo anno reſtituant dotem, poterunt detrahere interuſurium medij temporis.

39 Quid tranſacto anno? vide Mich. Graſſ. *tom.1.commun.opin. lib.5.tit.8.n.10.pag.731.* vbi tenet, quod ſi poſt annum hæredes ipſi eſſent in mora, adhue mulier nequiret aliquid accipere, ſeu petere pro alimentis ab hæredibus mariti, quoniam præſumeretur vſura. Idem Mich. Graſſ. *d.lib.5.tit.12.n.78.pag.746.* vbi quod mulier poſt annum non poteſt petere alimenta, ſiue vſuras dotis, niſi poſtquam ipſa petiit dotem hæredes in mora extiterunt; tunc enim intereſſe damni emergentis peti poteſt, Bellacomb. *ibidem, n.95.pag.748.* vbi tradit, mulierem viduam mortuo viro etiam poſt annom non poſſe conſequi ab hæredibus viri interuſuria dotis ſibi non reſtitutæ, maximè ſi ipſe habuerit vnde ſe alere & dictam dotem exigere potuerit: quod tamen intelligi & reſtringi ſolere ſit, niſi mulier dotem in judicio petierit, faciendo quicquid potuerit, vel aliàs ſecundo marito ſuſtinente onera ſit obligata ratione dotis promiſſæ, non traditæ, ſaltem per proteſtationem, cùm eo caſu vti damnum emergens poſſit mulier à dictis hæredibus dicta interuſuria, vulgo alimenta conſequi.

40 Notatur etiam ad hoc, quod lapſus diei conceſſi per legem, miſerationis gratia (prout eſt annus, qui datur marito ad reſtituendas res dotales mobiles) conſtituit debitorem in mora abſque alia interpellatione, vt per D. Barboſam *in prælud. l.ſi mora 10.n.10.in fine, & n.11.ff.ſoluto matr.*

Illicò reſtituendis.] Ergo etiam tempore feriarum, de quo D. Barboſ. *in l.1.ff.ſoluto matr.part.1.n.42.*

Fructibus videlicet immobilium, &c.] De materia 41
vide Ant. Gom. *l.50.Tauri, n.47.* vbi tradit per hunc text. quod ſi dos conſiſtat in rebus immobilibus, non lucratur maritus, vel hæredes fructus, cùm ſtatim debeat fieri reſtitutio; ſi verò dos conſiſtit in rebus mobilibus naturaliter fructuoſis, vt in ſeruis, jumentis, & ſimilibus rebus, ſimiliter non lucratur fructus, ſed tenetur reſtituere vxori finita dilatione legali, vel conuentionali, & maritus, vel hæredes gaudebunt vſu & interuſurio medij temporis: ſi verò dos conſiſtat in pecunia numerata, poſſunt ea vti illo medio tempore, & poſtea reſtituere ſine vſura, fructu, vel intereſſe: idem ferè tradit Molin. *de Inſt.tract.2. diſp.442. n.3.* Matienſ. *l.3. gloſſ.2. n.25. & 35. tit.1. lib.5.nouæ Recop.* Gam. *Luſit.dec.123.n.3.* vbi quærit, an maritus teneatur hæredibus vxoris fructus dotis immobilium reſtituere, ſiue dos æſtimata fuerit ea æſtimatione quæ fecit emptionem, ſiue non? Et deinde à quo tempore fructus iſti debeantur. D. Barboſa *in l.diuortio 8.§. non ſolùm, n.12. ff. ſoluto matrim.* vbi tenet fructus immobilium ſemper pertinere ad vxorem; nam cùm lex iubeat immobilia ſtatim reſtitui, ſi id non præſtet, maritus videtur eſſe in mora, *l. magnam, C. de contrah. & commit. ſtipul.* & conſequenter tenebitur ad fructuum perceptorum reſtitutionem, *l.mora, §.in bonæ fidei, ff.de vſuris*, ſubditque fructus mobilium non incipere pertinere ad vxorem, niſi poſt annum, & ſic poſt finitam dilationem legalem, antea enim non poteſt videri maritus conſtitutus in mora reſtituendi mobilia, & conſequenter neque tenebitur ad fructuum perceptorum reſtitutionem: & ad hunc modum videri explicandum aſſerit textum *in præſenti. verſ. ſimilique modo*, vt ſcilicet à tempore ſoluti matrimonij pertineant fructus mobilium ad vxorem, qui ſcilicet nati, & curati fuerint conſtante matrimonio, vt quia operæ ſeruorum locatæ fuerant, item & nauis fuerat locata: nam hi fructus diuiduntur pro rata, & ſic ſua pars ſtatim eſt reſtituenda vxori: ſed quod expendit quod in iſto verſ. *exactis, in princip.* conceſſus eſt annus marito ad reſtituendas res mobiles, & eo tranſacto iubet text. maritum teneri præſtare vſuras æſtimationis rerum mobilium: ergo durante dilatione legali, ad nihilum teneri debet: quare *d. verſ. ſimilique modo*, probans fructus mobilium eſſe ſtatim reſtituendos, ne ſibi ipſi incontinenti videatur contradicere, debet declarari modo de quo ſuprà. Expendit etiam quod in *d. verſ. ſimilique modo*, commiſcentur exempla, in quibus vertitur diuerſa ratio; nam proponit exemplum in penſionibus domorum locatarum, quas certum eſt ſtatim ad vxorem pertinere, prout & ipſa domus ei ſtatim eſt reſtituenda: & idem eſt in annonis ciuilibus, quia & rebus immobilibus accedunt, *l.fin.§.præterea, C.de iure dot.* Vnde alia exempla, quæ ſubjungit de vectuтis nauium, vel operis ſeruorum, debent etiam intelligi in caſibus, in quibus ſtatim debeant pertinere ad vxorem, quod vtique tantùm verificatur in caſu, de quo ſuprà, vel etiam quando fructus tales ſint, vt etiam conſtante matrimonio non pertineant ad maritum, nam & hi augent dotem, *l.ſi maritus 32.§.fin.ff.ſoluto matrim.* & ſic ſtatim ſunt reſtituendi, &c.

Ad idem videndus D. Barboſa *in l.2.in princ.part.1. n.6. ff. ſoluto matrim.* qui ait textum *in præſenti* apertè probare, quod fructus, vel vſuræ in rebus dotalibus mobilibus non debentur, niſi poſt annum; in immobilibus autem illico debentur à tempore ſoluti matrimonij: & rationem differentiæ aſſignat, quia in rebus mobilibus,

durante

Digitized by Google

durante dilatione legali mora conſiderari non poteſt in marito, & conſequenter neque tenebitur maritus ad fructuum reſtitutionem; elapſo autem anno tenebitur, quia tunc dies interpellat pro homine, & conſequenter videtur maritum in mora conſtituere; in rebus autem immobilibus, quæ ſtatim ſunt reſtituendæ, illicò à principio videtur incurſa mora, vnde meritò in illis veniunt fructus à tempore ſoluti matrimonij; quo pacto intelligendum eſſe hunc text. *in verſ. fructibus*, generaliter dicentem fructus mobilium eſſe reſtituendos mulieri, iuxta diſtinctionem factam in principio, vt ſcilicet in immobilibus veniant à die ſoluti matrimonij, in mobilibus autem à die finitæ dilationis legalis. Et quamuis Zaſ. *lib. 2. ſingul. reſponſ. cap. 3. n. 11.* & Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 8. n. 32. & 34.* exiſtimauerint *d. verſ. fructibus*, per ſe ſtare, & diuerſum caſum à præcedentibus continere, tamen ipſe D. Barboſa *citato loco, n. 7.* tenet contra eos, quod ſcilicet ex contextura litteræ patet dictum verſ. *fructibus*, venire continuatiuè ad præcedentia, & ob id debere recipere interpretationem, de qua *ſuprà*, & *n. 8.* tenet Ant. Gom. *d. l. 50. Tauri, n. 47.* quem extollit Ioan. Garc. *d. cap. 8. n. 3.* non bene percepiſſe mentem huius textus *in §. exactio*, dum dicit, quod ſi res mobilis ex ſe producat fructus (vt quia ſit nauis, vel animal) hi fructus elapſo anno ſunt reſtituendi vxori, etiamſi percipiantur durante dilatione legali; ſi verò res mobilis ex ſe non producat fructus, vt eſt pecunia, ſi durante dilatione legali maritus ex ea aliquod lucrum percipiat, non tenebitur reſtituere mulieri, quia durante prædicta dilatione licitè pecunia dotali vtitur.

42 In gloſſ. *Verſatus eſt.* Notatur ad hoc, quod maritus propter leuem culpam non amittit beneficium *l. maritum, ff. ſoluto matr.* vt per Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſed ſi filius, à n. 90. ff. de liber. agnoſc.* D. Barboſa *in d. l. maritum, n. 104.*

43 In gloſſ. *Reſtituendi*, ibi, *ſed quid erit hodie*, &c. Notatur ad hoc, quod maritus putatiuus non gaudet dilatione legali conceſſa pro reſtitutione dotis, vt per Roder. Xuar. *tit. de las ganancias, n. 10. & 11.* Ant. Gom. *l. 50. Tauri, n. 56. verſ. ſeptimò infero*, Tiraq. *de iure mariti, gloſſ. 8. n. 238.* Cou. *de ſponſ. part. 2. cap. 6. §. 8. n. 24.* Cancer. *var. p. 1. cap. 9. n. 106.* D. Barboſa *in l. ſi cum dotem 23. §. fin. n. 18. ff. ſolut. matrim.*

44 In ead. gloſſ. ibi, *ſed quid ſi nil aliud habent*, &c. Notatur ad hoc, quod vidua inops intra annum, ſeu tempus reſtituendæ dotis alenda eſt ab hæredibus viri, vt per Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ, tit. de ſent. prouiſ. art. 3. gloſſ. 1. n. 10.* Pinel. *ad l. 4. C. de bonis mater. n. 6.* vbi *n. 7.* aduertit quod etiam intra annum non poteſt applicari hæc quæſtio, vbi nulla eſt dos, quæ reſtitui debeat: & *n. 8.* dicit verius hæredes viri non teneri alere viduam etiam inopem extra terminos huius gloſſ. Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 48.* vbi tenet quod infra tempus dilationis legalis, vel conuentionalis, in quo debet fieri reſtitutio dotis, vxor debet ali à marito, vel hæredibus eius, niſi quando mulier non haberet alia bona ex quibus ſe alere poſſit, vel quando morte mariti ſolutum eſſet matrimonium, ſeu quando maritus, vel eius hæredes volunt ſtatim dotem reſtituere. Afflict. *deciſ. 284. num. 4.* vbi concludit quod non datur intereſſe dotis, niſi quando debitor dotis fuit in mora, & vxor eſt pauper, & non habet vnde poſſit viuere, niſi de ſua dote, vel conſtat quod paſſa fuerat intereſſe, etiamſi haberet aliunde vnde poſſet viuere; quia tunc ratione intereſſe paſſi debetur iſtud intereſſe, Nouell. *de dote, part. 7. priuil. 7. verſ. ex prædictis*, Surd. *conſ. 221. n. 41. & de aliment. tit. 1. q. 45. n. 26.* Aoend. *de cenſib. cap. 31. n. 9.* vbi aſſerit maritum teneri pendente dilatione ſoluere ſocero, ſiue vxoris ſuæ cognato intereſſe, vel alimenta ad rationem viginti pro vno, Anton. de Amatis *var. reſolut. reſ. 49. n. 92.* Neguzant. *de pignorib. 5. memb. 5. part. n. 17.* Menoch. *conſ. 7. à n. 15.* Gabr. Aluarez *de priuil. pauper. part. 1. quæſt. 26.* vbi ſi mulier pauper pro alimentis, vel aliis neceſſariis ſumptibus pecuniam ſub vſuris acceperit, vel aliter ex dotis retardata ſolutione læderetur, huiuſmodi intereſſe, damnumque emergens petere poſſe, debereque conſequi, tradit latè Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 6. q. 11. ſect. 1. n. 6.* vbi dicit quamdiu dos non redditur vxori intra tempus iure, vel pactione præfixum, ſi mulier non ſit inops, ſed habeat aliunde alimenta, non tenetur ei maritus, nec eius hæres alimenta præſtare; quod ſi aliunde alimenta non habeat, etſi habeat parentes diuites, & alimenta petat, alenda erit de fructibus ipſius dotis: quod ſi nulli ſint tales fructus, vel non ſufficiant, ex bonis mariti ſupplendum erit, quod inſuper opus fuerit durante præfato tempore: & *n. 8.* ſubdit, quod hæres mariti non tenetur vltra quantitatem dotis vxori alimenta præſtare, nec vltra annum à die ſoluti matrimonij. Latè D. Barboſa *in princip. part. 1. n. 16. ff. ſoluto matrim.* vbi ait diſtinctionem huius gloſ. communiter approbari, videlicet quod aut mulier eſt diues, & ex fructibus immobilium ſtatim reſtituendorum, vel etiam ex fructibus paraphernalium poteſt ſe alere, & tunc maritus, vel eius hæres nihil ei tenebuntur præſtare alimentorum nomine; ſi verò mulier ſit inops, nec aliunde habeat vnde ſe alat, tunc maritus, vel eius hæres tenentur mulieri alimenta præſtare ex prædictis fructibus, quam reſolutionem dicit probare plures alios, quos retulit Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num. 117. ff. de lib. agnoſc.* Matienſ. *l. 3. gloſſ. 2. n. 19. tit. 1. lib. 5. nouæ Recop.* Theſaur. *Pedem. deciſ. 43. n. 1.* Vnde idem D. Barboſa *ibid. num. 17.* primam ſic firmat concluſionem. Quod ſi mulier ſit diues, & habeat vnde ſe alat, neque maritus, neque eius hæres ex prædictis fructibus aliquid tenentur dare vxori; contra Rum. Corn. Cordubam de Lara, Mynſing. Ioan. Garc. & Theſaur. quos ibi refert & reprobat; deinde *n. 21.* aliam adducit concluſionem. Quod ſi mulier ſit inops, neque habeat aliunde vnde ſe alat, tunc maritus vel hæres ex fructibus perceptis durante dilatione legali, & ſic intra annum tenentur eam alere: & *numeris ſeqq.* hanc concluſ. à nonnullorum impugnationibus defendit: & *num. 23. cum ſeq.* explicat quando mulier dicatur inops, vt hæc concluſio verificari poſſit.

In ead. gloſſ. ibi, *dilatio legalis debet eſſe vtilis viro*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi maritus durante dilatione legali aliquos fructus, vel vtilitatem percipit ex rebus mobilibus, illos irreuocabiliter facit ſuos, vt per Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 3. §. 9. n. 9.* Viu. *lib. 2. communium, opin. 320.* Ioan. Garc. *de expenſis cap. 8. n. 20. ad fin.* D. Barboſa *in l. 2. in princ. part. 1. n. 5. cum ſeqq. ff. ſoluto matr.* vbi contra Ant. Gom. Bald. Nouell. Zaſ. & alios contrarium tenentes, hanc partem defendit, & idem repetit *in l. diuortio 8. §. non ſolum, n. 2. ff. eod. tit. ſoluto matrim.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſ. 6. gloſſ. 2. p. 1. n. 45.* 45

In ead. gloſſ. ibi, *Item adhuc videtur durare primum, cum nec poſſit nubere ſecundo.* Hanc gloſſ. dicit notabilem Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 11. n. 5.* ad hoc, quod licèt matrimonium ſit ſolutum morte mariti re ipſa, iuris tamen fictione intelligitur durare, ſaltem in primo anno ſequenti, qui dicitur annus luctus, cùm in illo nubere non poſſit. 46

§. Cumque ex ſtipulatu.

Partus ancillarum dotalium, & etiam per ſeruos dotales quæſita extra operas eorum, vel res mariti, pertinent ad mulierem, fœtus verò & fructus pertinent ad maritum, ſed pro rata temporis vltimi anni veniunt diuidendi, ſi dos fuit inæſtimata, & ſi tempore diuiſionis alter filiorum dotem vxoris, vel nurus detinuerit, præcipuam cautionem de defendendo præſtare 47

tenetur cohæredibus. Colligunt ea Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Vide D. Barboſam *in l. 2. in princ. part. 1. n. 9. ff. ſoluto matrim.* vbi ait probari in præſenti, quod fructus mobilium pro rata temporis ſunt diuidendi inter conjuges, & *in l. diuortio* §. *in princ. part. 2. n. 5.* vbi citato hoc text. tradit quod licèt maritus fructus dotales colligat, & percipiat, non tamen irreuocabiliter eos facit ſuos, niſi pro rata temporis, quo ſuſtinuit onera matrimonij, & reliquos vxori debet reſtituere: idem reſoluit Rebell. *de obligat. inſtit. part. 2. lib. 6. quæſt. 12. ſect. 2. n. 14.* vbi *n. 15.* ſubdit vltimi anni fructus diuidendos eſſe pro rata inter conjuges, vel hæredes eorum, vt ſi per octo menſes vltimi anni durauit matrimonium, vir debeat habere beſſem fructuum, vxor verò trientem, hoc eſt, ex duodecim partibus, in quas fructus diuidi poſſunt, vir octo partes, vxor verò quatuor recipere debebit: incipiet autem, inquit, vltimus annus per comparationem ad primum, itavt primus incipiat quando non ſolùm matrimonium contractum eſt, ſed etiam dotis traditio ipſi marito facta fuit. Quod ſi talis eſſet fundus dotalis, qui bis in anno ferret fructus, eadem ratio eſſet habenda dimidij anni, quæ integri. Quod ſi maritus fundum cùm fructibus pendentibus reſtitueret, cauere debebit vxor de fructibus reſtituendis pro rata, ſicut ſi maritus locaſſet fundum colono, cauere deberet de reſtituenda parte mercedis pro rata, &c.

48 *Fœtus autem iumentorum*, &c.] Hinc initium ſumpſit *l. Hiſp. 21. tit. 11. part. 4.* in qua ſtatuitur, quod ſi grex datur viro in dotem inæſtimatus, periculum eſt mulieris, ſi autem datur æſtimatus, licèt fructus gregis dotalis cedant viri lucro, tenetur tamen vir loco capitum demortuorum de fructibus ſupplere defectum, & hoc cùm ſpecies certæ dantur in dotem; ſi autem quid detur in dotem pondere, numero, vel menſura conſiſtens, periculum, & commodum eſt viri.

§. Videamus.

49 Si filia efficiatur ſui iuris morte patris, vel emancipatione; actio de dote conſolidatur in eius perſona, etiamſi à patre fuerit exhæredata, & dos confertur, & in legitima portione computatur. Colligunt ea Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Vide *l. Hiſp. 30. tit. 11. part. 4.* Roder. Xuar. *in l. quoniam in prioribus, ampl. 15. num. 2. pag. 451.* vbi tradit quod licèt actio dotis ſoluto matrimonio ſit communis patri & filiæ, vt *in l. 2. §. 1. ff. ſoluto matr.* tamen mortuo patre in vita filiæ integra actio dotis conſolidatur in ipſam filiam, vt probat hic text. ſubditque cum Bart. reprobata gloſ. *in præſenti*, quod bene poteſt pater per ſtipulationem incontinenti ſibi prouidere, & impedire jus conſolidationis, apponendo in dote onus, & conditionem, videlicet quod ſoluto matrimonio ſine liberis dos reddatur, & reſtituatur ſibi, & ſuis hæredibus; nam per talem expreſſam conuentionem & ſtipulationem impeditur jus conſolidationis, dato quod filia ſuperuixiſſet patri. Idem ferè tenet *ibidem ſuper declarat. legis Regni, q. 6. n. 2. ad fin.* Ant. Gom. *l. 50. Tauri, n. 28. poſt med.* vbi per hunc text. tenet, quod ſi tempore dotis conſtitutæ erat in poteſtate, ſed ſoluto matrimonio reperiatur ſui juris morte patris, vel emancipatione, tota actio quæritur filiæ, & conſolidatur in eius perſona, licèt à patre ſit exhæredata, D. Barboſa *in l. 2. §. quod ſi in patris, n. 8. ff. ſoluto matrim.* vbi tradit quod licet actio dotis communis ſit inter patrem & filiam, itavt ſoluto matrimonio viuo patre dos ad eum reuertatur, *l. dos à patre, C. ſoluto matrimon.* ſi tamen matrimonium duret tempore, quo pater moritur, dos in ſolidum conſolidatur in perſona filiæ, vt probat text. *in præſenti*, & *n. 11.* per hunc text. tenet, quod ſi tempore datæ dotis filia ſit in poteſtate; & tamen poſtea efficiatur ſui juris, exinde dos conſolidatur in perſona filiæ, itaut actio dotis ſua ſit in ſolidum, & non communis; ſubditque poſt Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 28.* & Baëz. *in tract. de non meliorandis filiabus, cap. 21. n. 18.* quod cùm *l. 45. Tauri*, conſtitutum ſit filiam nuptam poſt velationes ex poteſtate legis effici ſui iuris, ideo in Hiſpania nunquam actio erit communis inter patrem & filiam, ſed in ſolidum efficietur filiæ, & *n. 12.* id in Regno Portugaliæ à fortiori procedere ait, cùm per matrimonium ſolùm de præſenti ibi filia ex poteſtate legis efficiatur ſui iuris.

Emancipauerit, &c.] Ergo ſi per emancipationem dos conſolidatur in perſona filiæ, à fortiori idem erit ſi à principio dos detur filiæ emancipatæ, de quo tamen vide D. Barboſam *in d. l. 2. §. quod ſi in patris, n. 36.* 50

Notatur ad hoc, quod pactum ſimpliciter conceptum, tacitè videtur collatum in tempus, quo filia efficiatur ſui juris, & ſic dos fuerit conſolidata in eius perſona, vt per D. Barboſ. *in d. l. 2. §. quod ſi in patris, n. 48.* 51

In gloſſ. *Viſum*, ibi, *nunquid erit hoc verum*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi pater ſit ſtipulatus dotem ſibi reddi, & decedat conſtante matrimonio ipſius filiæ, poſtea ſoluto matrimonio per mortem viri, vel vxoris dos pertinet ad filiam, & eius hæredes, vt per Ant. Gom. *d. l. 50. Tauri, n. 28. ante verſ. ex quibus*, Auend. *ad l. 25. Tauri, gloſſ. vnic. n. 9.* Roder. Xuar. *ſuprà tit. loc.* 52

§. Accedit.

Extraneus dotem dans, vel promittens pro muliere, cenſetur ei donare, niſi ſtipulatus, vel pactus fuerit ſibi reddi; & extraneus dicitur, qui non habet in poteſtate. Colligunt ea Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumont *l. Hiſpan. 30. tit. 11. part. 4.* vbi ſtatuitur dotem aduentitiam ſoli filiæ eſſe reſtituendam, niſi extraneus, qui dedit, aliter pactus fuerit in conſtitutione, Palat. *in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 66. n. 12.* vbi limitat diſpoſitionem hujus text. quando mulier haberet patrem, qui poſſet & teneretur illam dotare, ſed non dotauit, quia fortè erat abſens, vel in remotis, vel in carceribus, aut fortè perfidia detentus nollet maritare, & dotare filiam, tunc ſi amicus, vel coniunctus dotem promiſerit, non præſumitur donatio, ſed animo repetendi, & repeteret à patre: & *n. 12.* ex his infert ad vnum ſingulare, & quotidianum, quod ſi extraneus, qui dedit, vel promiſit dotem pro muliere, erat aliàs debitor eiuſdem mulieris in eadem quantitate, vel maiori, etiamſi non expreſſiſſet, quod animo compenſandi, vel ſe liberandi à muliere hoc faceret, præſumitur quod animo ſe liberandi hoc feciſſet. Ant. Gom. *l. 50. Tauri, n. 23. in fine*, vbi tradit concluſionem ex hoc text. deſumptam, quod quando extraneus promittit dotem alicui puellæ, vel mulieri, videtur ei donare, intelligendam eſſe niſi ſit eius adminiſtrator: & *n. 28. verſ. ex quibus*, per hunc text. ait, quod ſi conjunctus, vel extraneus dedit, vel promiſit dotem, tunc tota dos, & actio eius quæritur mulieri, & eius hæredibus, quia videtur donare, Iacob. Mand. *conſ. 12. num. 11. vol. 1.* Franc. Veg. *conſil. 37. n. 6.* Valaſc. *conſult. 127. n. 11.* Camill. Borell. *in ſum. deciſ. part. 3. tit. 4. à n. 48. cum multis ſeqq.* vbi *n. 54.* extendit faciliori modo procedere in patre dotem promittente: & *n. 68.* tenet quod frater etiam dotans ſororem, præſumitur animo donandi illam dotare: & *n. 70. cum ſeqq.* limitat, niſi ſic dotantes eſſent adminiſtratores, aut debitores mulieris, & *tit. 5. n. 13. & 14.* Maſcard. *de probat. concl. 572. à princ.* vbi probari ex hoc text. aſſerit, quod dos data ab extraneo mulieri, præſumitur donata, ſi is extraneus à marito illius mulieris ſtipulatus non fuerit eam ſibi reddi ſoluto matrimonio: & *n. 3.* ampliat procedere etiam quando dos datur ab extraneo mulieri

abſenti,

abſenti: & *n.* 4. ampliat etiam quando is extraneus nomine mulieris eſſet ſtipulatus dotem ſibi reddi, nam adhuc manet præſumptio donationis: & *n.5.* ampliat vt eo magis procedat in patre dotante, faciliùs namque præſumitur donatio in aſcendente, quàm in extraneo: & *n.7.* ampliat etiam in fratre dotante ſororem etiam diuitem; nam in dubio præſumitur dotaſſe de bonis propriis, & animo donandi, niſi aliqua conjectura vrgeret in contrarium, qua poſſet colligi animum fratris non fuiſſe donandi: & *n.16. & 17.* poſt Menoch. *de arbitr. caſu* 88. *à n.4.* limitat non procedere quando mulier, cui per extraneum aſſignatur dos, habet patrem diuitem, à quo poteſt dotari, tunc nempe præſumitur dotem dari animo repetendi ab ipſo patre: & deinde limitat quando extraneus adminiſtraret bona directe mulieris, D. Barboſa *in l.1. part.4. n.58. ff. ſolut. matr.* vbi ait hunc §. procedere quando is, qui nihil debebat, ſimpliciter dotem promiſit; tunc enim præſumetur donandi animus, ſecus ſi debitor mulieris pro ea dotem promiſerit, quia credendum animo liberandi ſe ab obligatione, qua mulieri tenebatur, prædictam promiſſionem feciſſe, non autem animo donandi, & *in l.2. in princ. § quod ſi patrie, n.37. ff. ſolut. matr.* vbi ait procedere quando pater velit vt quocunque modo ſoluatur matrimonium, dos ad eum reuertatur; tunc enim tempore datæ dotis oportet hoc modo ſtipulari; quod ſi non ſtipuletur, tunc ſi dos detur filiæ emancipatæ, in vno tantùm caſu dos ad eum reuertetur, ſi morte filiæ ſoluatur matrimonium: & *n.* 38. infert explicationem ad hunc §. dum facit differentiam inter dotem datam filiæ in poteſtate, vel filiæ emancipatæ, quia in primo caſu fingitur ſtipulatio in fauorem patris, non ſic in ſecundo; nam ex prædictis ait in hoc eſſe ſimilitudinem inter prædictos caſus: quod ſi morte ſoluatur matrimonium, dos vtroque caſu ad patrem reuertetur, *l. jure ſuccurſum 7. in princ. ff. de iure dot. & in l. ſi cùm dotem 23. §. ſi pater, n.26. poſt med. ff. eod.* vbi ait quod licet Bart. Alex. Vincent. Xuar. & Roman. quos ibi refert, dictum huius text. de pacto patris quod impediat conſolidationem fieri dotis in filiæ perſona, intelligant quando conditio huiuſmodi pacti impleta eſt viuo patre, ſecus ſi eo mortuo, tamen contrarium verius exiſtimat, cùm pater ſibi paciſcens, & hæredi videatur paciſci, *l. ſi pactum, ff. de probat. l. qui de reddenda, ff. de pact. dotal.* Cald. Pereira *poſt quaſt. forenſ. conſ.1. à n.18.* vbi ait in hoc text. probari eum, qui dotare non tenetur, ſi dotem promiſit, donaſſe videri. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.13. tit.13. à n.4. & à n.10.* quærit, quod ſi quis non tenetur dotare, & ex alia cauſa ſit debitor mulieris, an animo donandi, vel compenſandi ei dotem dediſſe, vel promiſiſſe intelligatur: & *à n.14.* diſputat ſi extraneus dotem dederit, vel promiſerit pro muliere, quæ habet patrem, vel alium, cui dotandi onus incumbit, an animo donandi, vel potiùs repetendi dediſſe, vel promiſiſſe intelligatur.

56 *Stipulatione autem, vel pacto interpoſito, &c.*] Dum probat hic text. dotantem poſſe incontinenti ſtipulari dotem ſibi reſtitui ſoluto matrimonio, intelligitur per
57 D. Barboſ. *in l.1. p.4. n.136. ff. ſoluto matr.* vt non procedat quando is, qui promiſit dotem, ad id cogi poterat; nam tunc prædictum pactum in ſui fauorem concipere non poteſt: vnde infert quod ſi pater relinquat in teſtamento dotem filiæ, non poteſt filius eam ſoluens ſtipulari, vt ſoluto matrimonio ſibi reddatur; & quod ſi frater dotauit ſororem ex bonis propriis, non poteſt ponere prædictum pactum, ſi dotem ex neceſſitate legis præſtitit.

58 Notatur ad hoc, quod quando quis promiſit dotem marito pro vxore abſente, licèt reſpectu mulieris abſentis videatur eſſe pollicitatio, tamen fauore dotis lex fingit ſtipulationẽ in fauorem mulieris abſentis, quaſi illa pro ſe eſſet ſtipulata, vt per Natt. *conſil.253. n.5. lib.2.*

Nouell. *de dote p. art.6. priuil.78. num.3.* D. Barboſa *in d. l.1. part. 3. n.15.*

Sed ſi non ſpecialiter extraneus dotem dando, &c.] 59
Ergo non poteſt ſtipulari vt penes alium maneat, etiamſi ſit hæres mariti, de quo vide D. Barboſam *in l.2. in princ. p.1. n.146. verſic. his ita, ff. ſolut. matrim.*

Cùm donaſſe magis mulieri, &c.] Notatur ad hoc, 60
quod dotis datio facta ab extraneo dicitur eſſe mera liberalitas, & donatio, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.240. C. de reuoc. donat.* Surd. *de aliment. tit.6. q.1. n.21.* vbi per hunc text. tenet quod dos data ab extraneo, cenſetur donatio: & *n.23.* rationem aſſignat, quia donatio præſumitur quando nulla ſubeſt neceſſitas, *l. donari, ff. de regulis iuris.*

Extraneum autem intelligimus, &c.] Notatur ad hoc; 61
quod extraneus eſt qui in poteſtate filiam non habet, vt per Gouean. *lect. var. iuris ciuilis lib.1. cap.4.* vbi etiam quod fauore dotis etiam mulieri abſenti quæritur actio.

In gloſſ. *fecerit*, ibi, *item ex promiſſione fit dos, &c.* 62
Vtrùm dos promiſſa, ſeu promiſſum, & datum nomine dotis, appellatione dotis contineatur, vide Roland. à Valle *de lucro dotis q.5. n.14.* Iaſ. *in §. fuerat, n.127. Inſtit. de action. & in l. ſi donaturus, §. ſi quis indebitam, n.14. ff. de condict. ob cauſam,* Afflict. *in cap.1. §. donare, n.35. qualiter poterat olim feudum alien. lib.2. fol.34. & in cap.1. de natura ſucceſſ. feud. n.79. lib.3. fol.98.* Neguzant. *de pignorib. part.2. membr.4. n.71.* Syluan. *conſ.2. n.48.47.74. & 76.* Tiraq. *de retract. tit.2. ad fin. n.32. cum ſeq.* Campeg. *de dote, part. vlt. quaſt.14.* Achil. *deciſ.18. n.1. de conſtit.* Vacon. *lib.6. declarat. iuris, cap.93. n.9.* Ozaſch. *deciſ.21. n.15.* Menoch. *de praſumpt. lib.6. praſumpt.1. n.21.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matr. part.4. n.4.* Gam. *Luſit. dec.187.* Cald. Pereira *poſt quaſt. forenſ. conſ.14. n.9.* quorum plures retuli *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat.* 84.

In gloſſ. *Praſumatur*, ibi, *id eſt, fingatur; ſuper id* 63
enim quod eſt certum, fingitur; ſuper incerto praſumitur. Hanc differentiam inter fictionem & præſumptionem ponunt Alciat. *de praſumpt. in pralud. part.1. à n.2.* Beroi. *in cap. at ſi clerici, in princ. n.110. de iudic.* Euerard. *in centur. legal. in loco à fictione, n.5.* Menoch. *de praſumpt. lib.1. praſumpt.8. n.10.* vbi *numeris ſeqq.* alias adducit differentias.

Notatur etiam ad hoc, quod ficta eſt, & non præ- 64
ſumpta ſtipulatio, quæ fauore dotis fingitur, vt per Menoch. *de praſumpt. lib.3. praſumpt.5. n.4.* D. Barboſa *in l.1. p.3. n.21. in princ. ff. ſolut. matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Patri dotem filia ad ſe reuerſam, ea denuo nubente, non licitum eſt minuere, niſi eius patrimonium fortuitò fuerit diminutum, & n.2. etiamſi ſecundus vir tantam dotem non mereatur, n. 3. procedit ſi patre viuo filia iterum nubat, n. 4. Amplia hanc auth. locum habere*

I. Tam in dote data per patrem filia, quàm in promiſſa, num.5.

II. Etiamſi dos data in primo matrimonio fuerit modica, n.6.

III. Licèt pater, qui dotem promiſerat, nunquam illam ſolniſſet, n.7.

IV. Si filia iterum non nubat, ſed ingrediatur monaſterium, n.8.

9 *Pater qui filiam ſecundò nuptui tradidit, ſi pro ea promittat dotem ſimpliciter, non videtur intellexiſſe de noua dote, ſed de antiqua, quam in primo matrimonio pro ea dedit.*

10 *Dos primo viro data, an & quando ſecundo tacitè intelligatur conſtituta.*

11 *Fundus dotalis vbique poſitus non poteſt alienari, vel obligari, etiam conſtante matrimonio, licèt*

in aliis rebus mulier poſſit renunciare iuri hypothecarum, & num.12.

13 *De lege Iulia prohibente ne maritus res dotales alienare poſſit inuita vxore, remiſſiuè.*

14 *Mulier ſi conſentiat vt res mariti ſibi hypothecatæ alienentur, & ſic liberentur ab eius hypotheca, huiuſmodi conſenſus, ſiue tacita renunciatio hypothecæ, tam tacita, quàm expreſſa valebit. Intellige vt num.15.*

16 *Fundus dotalis, etiam conſentiente vxore, hodie non poteſt alienari per maritum, etiamſi tranſacto biennio à die primæ alienationis iterum comprobarit, num.17. Nec ipſa mulier viro conſentiente fundum dotalem alienare poteſt, n.18.*

19 *Maritus res tam mobiles, quam immobiles ſibi in dotem datas alienare poteſt.*

20 *Rerum dotalium alienatio adeo eſt inualida, vt poſſit maritus contra proprium factum venire, & etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas ab emptore vendicare.*

AVTH. Sed quamuis.

1 PAtri dotem filiæ ad ſe reuerſam, ea denuo nubente non licitum eſt minuere, niſi eius patrimonium fortuitò fuerit diminutum. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.59.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Dec. *conſil.55. num.6.* D.Barboſ. *in l.1. part.4. n.54.*
3 *in princip. ff. ſoluto matrim.* vbi ampliat, etiamſi ſe-
cundus vir tantam dotem non mereatur, & *in l.ſi cùm*
dotem 25. §.ſi pater, ff. eod. tit. vbi dicit text. *in præ-*
4 *ſenti* procedere, ſi patre viuo filia iterum nubat; nam eo mortuo ceſſat huiuſmodi obligatio, neque filiæ iterum nubenti ea dos præcipua danda eſt, niſi quando de veriſimili mente teſtatoris eſſet, quod ea dos præcipua ad filiam pertineret; & eſt ratio, quia mortuo patre, filia habet ex bonis patris legitimam, per quam ei videtur ſatisfactum: & *num.27.* tenet ceſſare diſpoſitionem huius authent. ſi filia per mortem patris obtineat legitimam, ex qua poſſit ſe dotare, niſi legitima minor ſit quàm dos ſemel data; ſubditque, quod ſi quando pater dedit primam dotem, & non appoſuit pactum impeditiuum conſolidationis, non poterit illud apponere in ſecundo matrimonio, quia ſic non videretur in ſecundo matrimonio dotem ſine diminutione dare, latè *in l. poſt dotem 41. n.33. cum ſeqq. ff. eod. tit.* Cald. Pereira *de renou. emphyt. q.18. n.22. & 47. & quæſt. forenſ. lib.1. quæſt.28. n.31.* vbi infert per hunc text. ad illud, quod licèt pater ſemel filiam dotauerit, ſi tamen illa caſu fortuito dotem amiſerit, tenetur ei nouam dotem conſtituere.

5 Amplia primò hanc authent. locum habere tam in dote data per patrem filiæ, quàm in promiſſa, iuxta æquiparationem *l. ex morte, in fin. C. de pactis conuent.* Ita Syluan. *conſil.2. à n.74.* Gaſp. Baëz. *de non meliorand. filiab. cap.16. n.12.* D.Barboſ. *in d. l. poſt dotem 41. num.33. in princip.* contra *gloſſ. in præſenti*, & citatos per eundem D.Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matrim. part.4. num.6. in fine.*

6 Amplia ſecundò procedere, etiamſi dos data in primo matrimonio fuerit immodica; nam & hanc pater filiæ iterum nubenti tenetur integram reſtituere, Gaſp. Baëz. *d. cap.16. à num.3.* D.Barboſ. *d. l. poſt dotem, à n.33. verſic. Item addo*, vbi refert Syluan. *d. conſ.2. à n.60.* concludere, quod dos data in primo matrimonio reddenda eſt filiæ iterum nubenti, etiamſi nubat ſine patris conſenſu viro, qui attenta dignitate, & qualitate tanta dote dignus non ſit.

7 Amplia tertiò procedere licèt pater, qui dotem promiſerat, nunquã illam ſoluiſſet, vt per Tiraq. *de retract. tit.1. ad fin. n.6. & n.35. & de iure mariti gl.3. n.3. & 4.*

Amplia quartò locum obtinere, ſi filia iterum non 8
nubat, ſed ingrediatur monaſterium, vt per Boër. *deciſ.131. n.8.* Palat. *in repetit. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab.3. §.12. n.2.* Neguzant. *de pignoribus, part.2. membr.4. n.34.* Gaſp. Baëz. *dict. tract. de non meliorandis filiab. cap.14. n.5.* Eman. Coſta *in l. cum tale, §. ſi arbitratu, ampliat.11. num.2. ff. de condit. & demonſtr.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.456. cap.14. in princip.* quorum tamen reſolutionem non putat tutam D.Barboſ. *d. l. poſt dotem, n.33. in fine, & num.34.* ex eo, quia cùm hæc authent. loquatur quando filia iterum contrahit matrimonium carnale, non eſt extendenda ad ingreſſum Religionis, pro cuius ingreſſu minor ſolet dari dos, quàm pro matrimonio carnali, ac proinde tenet non eſſe cogendum patrem dare maiorem dotem, quàm ſoleat dari pro ingreſſu Religionis.

Demùm in materia huius text. aduertit D. Barboſ. 9
in dict. l. poſt dotem, num.34. in princip. quod ſi pater, qui filiam ſecundò nuptui tradidit, pro ea promittat dotem ſimpliciter, non videtur intellexiſſe de noua dote, ſed de antiqua, quam in primo matrimonio pro ea dedit, itavt ſi fortè maiorem dotem promittat, quàm dederit in primo matrimonio, antiqua dos videatur includi in promiſſione, & id quod deeſt, ex ſuo præſtabit.

An, & quando dos data primo viro, ſecundo tacitè 10
intelligatur conſtituta? vide latè Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.1. lib.12. tit.15. per tot.*

§. Et cùm lex Iulia.

Fundus dotalis vbique poſitus non poteſt alienari, 11
vel obligari, etiam conſentiente muliere, licèt in aliis rebus mariti mulier poſſit renunciare iuri hypothecarum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 12
Anton. Gubert. *de ſponſalib. tit. de dotium ſingular. verſ. duodecimò fundus*, Gaſp. Caballin. *milleloq. 691.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.9. cap.24. ſub num.11. verſ. aliud priuilegium*, Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. p.3. tit.5. à num.217.* D.Barboſa *in l.1. part.5. num.7. in princip. ff. ſoluto matrimonio*, vbi ex generali prohibitione indiſtinctè concepta in hoc textu, vt res dotales neque conſentiente vxore alienari poſſint, infert eam alienationem non valere, etiamſi vtilis ſit vxori: ſed deinde melius diſtinguit, quod ſi fundus dotalis vtiliter alienetur, & eius loco alius ſubrogetur, tunc valida cenſetur alienatio; ſed ſi eius loco alius non ſubrogetur, ſed retineatur pretium, quod ſubeſt conſumptioni, & amiſſioni, non valebit alienatio, quantumcunque aliquo reſpectu vtilis videatur; quia ſatis eſt, vt dos non remaneat ita ſecura, vt antea: & *ibidem n.12. verſic. ſecunda principalis concluſio*, tenet per hunc textum, quod hodie fundus dotalis non poteſt alienari, etiam conſentiente vxore, quia mulier habet fragile conſilium, & ideo illi facile iura ſubueniunt: & *num.13.* ampliat vt procedat etiamſi mulier tranſacto biennio à die primæ alienationis, eam iterum comprobet, adhuc enim inualida cenſebitur prædicta alienatio, & *num.18. in princ.* citato hoc textu tenet, non licere mulieri alienationem rei dotalis ratificare: & *num.43.* limitat, niſi mulier conſentiat alienationi animo decipiendi emptorem, vt quia tempore alienationis aſſeruit eam rem non eſſe dotalem, cùm tamen reuera dotalis eſſet; nam tunc in præiudicium mulieris decipientis ea alienatio habebitur pro valida, nam dolus mulieris faciet ne hoc caſu ei competat fauor, de quo in hoc textu: & *num.45. verſ. denique*, expendit pro hac parte rationem huius text. in quo propter fragilitatem conſilij mulieris irritatur rerum dotalium alienatio facta de eius conſenſu: ergo ſatis innuitur

mulieribus

mulieribus decipientibus illum fauorem non communicari, Fontanel. *de pactis nuptialib. clauſ. 7. gloſſ. 3. part. 13. num. 14.* Rebell. *de oblig. iuſtit. part. 2. lib. 5. quaeſt. 2. n. 17. & quaeſt. 7. ſect. 1. num. 4.*

13 *Lex Iulia fundi dotalis*, &c.] De hac lege Iulia prohibente ne maritus res dotales alienare poſſit inuita vxore, vide Anton. Auguſt. *in libello de legibus & Senatuſconſ. tit. de lege Iulia de fundo dotali*, Alex. ab Alex. *dierum genial. lib. 4. cap. 8.* Camill. Borrel. *dict. part. 3. tit. 5. ex num. 218.* D. Barboſ. *in d. l. 1. part. 5. à princ.*

14 *Sed ne ex conſenſu mulieris hypotheca*, &c.] Nota quod ſi mulier conſentiat vt res mariti ſibi hypothecatae alienentur, & ſic liberentur ab eius hypotheca, huiuſmodi conſenſus, ſiue tacita renunciatio hypothecae tam tacitae, quàm expreſſae valebit, vt per Neguz. *de pignorib. 4. membr. 2. part. a n. 84.* D. Barboſ. *in dict. l. 1. part. 5. n. 59. verſ. vlterius*, vbi *num. 62. prope fin.*

15 id intelligi quando res erat hypothecata vxori ex vna tantùm cauſa, & de conſenſu vxoris maritus eandẽ rem alienauerit, vel alteri obligauerit: aliter enim dicendum ait ſi res vxoris ſit obligata ex duplici cauſa, & limitatiuè vni renunciat, quia alteram videtur tacitè conſeruare: & *num. 66.* ampliat procedere non ſolùm in hypotheca generali, quam mulier habet in rebus mariti, ſed etiam in hypotheca ſpeciali; nam & huic mulierem renunciare poſſe defendit.

16 *Nec conſentiente muliere*, &c.] Notatur ad hoc, quod etiam conſentiente vxore fundus dotalis hodie per maritum non poteſt alienari, vt per Bald. Nouell. *de dote, part. 7. ſpec. 1. n. 5. verſ. fallit primò*, Couarr. *in cap. quamuis pactum, part. 2. §. 1. num. 10.* Guttier. *de iurament. confirmat. part. 1. cap. 1. num. 62.* D. Bar-

17 boſ. *in d. l. 1. part. 5. num. 2. 3. & 13.* vbi ampliat etſi mulier tranſacto biennio à die primae alienationis iterum comprobaret, Pichard. *in princip. Inſtitut. quibus alienare licet, num. 9. & 12.* Fontanel. *d. clauſul. 7.*

18 *gloſſ. 3. part. 13. num. 18.* Neque ipſam mulierem viro conſentiente fundum dotalem alienare poſſe reſoluunt Guttier. *d. cap. 1. n. 105.* vbi tradit nec eius fideiuſſorem teneri, quia nec naturaliter obligatur, D. Barboſ. *in d. l. 1. p. 5. num. 4.*

Alienare.] Siue cenſua conſtituere, ad not. per Felician. *de cenſib. lib. 2. cap. 3. n. 13. verſ. ſin verò.*

19 *In fundo autem non aeſtimato*, &c.] Notatur ad hoc, quod maritus res tam mobiles, quàm immobiles ſibi in dotem datas, & aeſtimatas ea aeſtimatione, quae faciat emptionem, poteſt alienare, quia talis aeſtimatio facit deſinere rem omnino eſſe dotalem, & haberi ac ſi empta fuiſſet à viro, vt per Campeg. *de dote, part. 1. quaeſt. 40. num. 2.* Couarr. *pract. cap. 28. num. 1.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, num. 42.* Matienſ. *l. 7. gloſſ. 7. n. 16. cum ſeq. tit. 11. lib. 5. noua Recopil.* Vnde ſecus dicendum in rebus datis in dotem non aeſtimatis, niſi ſint ex iis, quae in genere ſuo functionem recipiunt, id eſt, quae in pondere, numero, vel menſura conſiſtunt; nam tunc ipſarum alienatio valet, ſecundùm Fab. de Monte *de empt. 4. quaeſt. princ. num. 13.* Couarr. *pract. d. c. 28. n. 6.* Anton. Gom. *d. l. 50. Tauri, n. 43.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 12. princ. num. 92.* Guttier. *d. part. 1. cap. 1. num. 8.* D. Barboſ. *in d. l. 1. part. 2. num. 76. cum ſeqq.* Fontanel. *d. clauſ. 5. gloſſ. 8. part. 13. num. 4. cum ſeqq.*

20 In gloſſ. *Alienare*, ibi, *ſi contrà fiat, ipſe vir vendicat*, &c. Notatur ad hoc, quod adeò inualida eſt alienatio rerum dotalium, vt poſſit maritus contra proprium factum venire, & etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas ab emptore vendicare, ſiue reuocare, vt per Campeg. *de dote, part. 4. q. 20.* Nouell. *eod. tract. part. 7. ſpec. 1. num. 1.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 3.* Pinel. *in l. 1. C. de bonis matern. p. 3. n. 73.* Baëz. *in tract. de non meliorandis filiab. cap. 34. num. 4.* Guttier. *d. part. 1. cap. 1. num. 94.* D. Barboſ. *in d. l. 1. p. 5. num. 14. in fine, & n. 25.* Sempron. Aſcia *deciſ. 135. num. 7.* Benechend. *ad Seraph. de priuileg. iurament. priuil. 76. num. 1.* quod verum eſt, etiamſi maritus iurauerit non contrauenire alienationi à ſe factae, quia non fundat in proprio commodo, ſiue praeiudicio; alienando enim illi videtur renunciaſſe, ſed in commodo, & praeiudicio vxoris & filiorum, ad quorum alimenta fructus rerum dotalium ſunt deputati, & iuramentum in praeiudicium eorum non valet, Nouell. *de priuileg. dotis, priuil. 7. limit. 21.* Hippol. Rimin. *in princ. Inſtit. quibus alienare licet, n. 44. & 545.* Guttier. *d. cap. 1. n. 96.* D. Barboſa *in d. l. 1. p. 1. num. 17.* Benechend. *in addit. ad Seraphin. d. priuil. 66. in fine*, Guzman. *de euictionib. quaeſt. 26. n. 69.* Vnde colligitur maritum non teneri ad tradendam emptori rem dotalem venditam, quamuis talis alienatio in eius praeiudicium valeat ad hoc vt ipſe teneatur ad intereſſe, & de euictione ex huiuſmodi venditione, ſi emptor rem eſſe dotalem ignorabat, Guttier. *dict. cap. 1. num. 104.* D. Barboſa *d. l. 1. p. 5. à num. 20.*

De pactis conuentis, tam ſuper dote, quàm ſuper donatione ante nuptias, & paraphernis.

TIT. XIV.

DOs eſt, quae marito datur propter onera matrimonialia ſuſtinenda. De donatione ante nuptias dictum eſt ſuprà *tit. 3.* Parapherna, quae & ἐξώπροικα in Pandectis, ſunt bona mulieris non data in dotem. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide *l. Hiſp. 1. cum ſeqq. tit. 11. p. 4.* Vezin. Donat. à Fina, Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 9. pag. 731.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 458.* Pacta conuenta quae dicantur, tradit Guid. Paneirol. *var. lect. lib. 2. cap. 17.*

In gloſſ. huius rubr. ibi, *quod vxor praeter dotem ſecum ducit*, &c. Haec gloſſa explicat quae dicantur bona paraphernalia, cuius meminit Surd. *de alim. tit. 1. q. 33. num. 16.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 430. num. 1.* Menoch. *cap. 56. num. 5.*

L. Legem. I.

Impp. SEVER. & ANTONINVS AA. *Nicae.*

PActa nuda etiam ſuper dote non ſunt ſeruanda, & non dicitur nudum, quod cohaerentiâ contractus, ſeu traditionis eſt veſtitum. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Lro *ſuper 5. fol. 59. verſo*, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Haec lex eſt repetita *in tit. de pactis, l. legem 10.* vide *ibi* poſita.

SVMMARIVM.

1 *Dotis fructus ex pacto in alimenta mulieris verſi non poſſunt repeti, & num. 2. in quantum autem facta locupletior non ita, num. 3.*

L. Fructus. II.

Imp. ANTONIN. A. *Theodota.*

1 FRuctus dotis ex pacto verſi in alimenta mulieris non poſſunt repeti. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt
Gregor.Lopez *l.25.gloſſ.5.verbo frutos, in med.tit.11.*
3 *part.4.* Anton.Gom. *l.50. Tauri, n.33. col.2. in fine,*
vbi tenet per hunc text. quod ſi maritus tacitè, vel expreſsè fructus dotis donauit vxori, poteſt repetere in quantum eſt facta locupletior, cùm non valeat donatio; verùm ſi ipſa ex fructibus ſe & familiam ſuam aluiſſet, non poſſet repetere.

SVMMARIVM.

1 *Paciſci nequit pater mulieris vt viro præmortuo, liberis exiſtentibus pars dotis retineatur pro liberis.*
2 *Pactum ita initum, ſi morte mariti ſoluatur matrimonium, pars dotis à patre pro muliere data, remaneat penes hæredem mariti, eſt inualidum.*
3 *Declaratur* l. cùm dos, in princ. ff. de pactis dotal.
4 *Extraneus ſi promittat dotem pro muliere, adhuc non valebit pactum, quod præmoriente marito, dos penes eius hæredem remaneat.*
5 *Paciſci non poteſt, quod muliere viua dos ad alium pertineat.*
6 *Pactum quod præmoriente marito dos penes eius hæredes remaneat, licèt non ſit validum, valet tamen pactum, quod donatio propter nuptias remaneat penes hæredes vxoris, etiamſi illa ante maritum decedat.*

L. Quamuis. III.

Imp. GORDIANVS A. *Torquata.*

1 PAter mulieris non poteſt paciſci, vt viro præmortuo, liberis exiſtentibus pars dotis retineatur pro liberis. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur hic text. ad hoc, quod pactum ita initum,
vt ſi morte mariti ſoluatur matrimonium, pars dotis
à patre pro muliere datæ remaneat penès hæredes mariti, inualidum eſt, vt per Nouell. *de dote, part.7. priuileg.11. num.15.* Boër. *deciſ.208. num.2.* D.Barboſ.
in l.2. in princ. part.1. num.143. verſic. ſecundò amplia, ff. ſoluto matrimonio, vbi reſpondet ad fundamenta, quibus motus contrarium tenuit Crot. *ibi n.22.* & idem
D.Barboſ. *ibidem n.144. verſic. neque etiam obſtat,* reſpondet *ad l.cùm dos, in princ. ff. de pactis dotalib.* vt
veniat derlatanda, quod ſcilicet tempore dotis poſſit
3 pater ponere pactum quod velit, dummodo ex eo non
ſequatur filiam indotatam remanere, quia tunc non
4 valebit, & *num.146.* per hunc textum tenet, quod ſi
extraneus dotem promittat pro muliere, adhuc non
valebit pactum, quod præmoriente marito dos rema-
5 neat penes eius hæredem: & *num.148. prope fin.* per
hunc textum tenet incontinenti non poſſe paciſci, quod
6 muliere viua dos ad alium pertineat: & *n.157.* notat quod licèt non valeat pactum vt præmoriente marito dos remaneat penes eius hæredes, per hunc textum tamen valet pactum, quod donatio propter nuptias remaneat penes hæredes vxoris, etiamſi illa ante maritum decedat.

SVMMARIVM.

1 *Pactum matris non prodeſt filio etiam in dote reſtituenda, vt contra patrem detur actio, propria autem filiæ ſtipulatio ſic.*
2 *Mater filiis ſtipulari nequit.*
3 *Dotis fauore alteri quis ſtipulari poteſt.*

L. Pactum dotale. IV.

Idem A. Agatho.

PActum matris non prodeſt filio etiam in dote reſti- 1
tuenda, vt contra patrem detur actio, ſed propria filij ſtipulatio ſic. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Probat hic text. quod mater filiis ſtipulari non po- 2
teſt, vt per Nouell. *de dote, part.6. priuileg.22. poſt princ.* Anton.Gabr. *commun.lib.3.tit.de verborum obligat. concluſ.1. n.7.* D.Barboſ. *in l.Gaius 46. num.2. ff. ſolut.matrim.*

Notatur ad hoc, quod fauore dotis poteſt quis al- 3
teri ſtipulari, vt per Bald. Nouell. *de dote, p.6. princ. priuileg.22. & 23.* Tiraquell. *de priuileg. piæ cauſæ, priuileg.114. verſic. & bene facit.* Anton.Gabr. *dict. num.73.* D. Barboſ. *in d. l. Gaius, num.5.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum, vt bona mulieris poſt eius mortem pertineant ad maritum, non valet, & ſic pactum de futura ſucceſſione inualidum eſt etiam inter maritum, & vxorem.*
2 *Hæreditas non poteſt alteri dari per contractum inter viuos.*
3 *Pactum inter duos fratres ita initum, vt altero decedente ſine liberis, alter eius bona habeat, validum eſt.*
4 *Intellectus* l. nemo poteſt, ff. de legat.1.
5 *Extraneus, pro eo qui non ſuccedit ab inteſtato.*
6 *Vendere quis ita poteſt, vt ius, aut dominium in emptorem non transferatur, niſi poſt mortem venditoris.*

L. Hæreditas. V.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Claudio.*

PActum vt bona mulieris poſt eius mortem perti- 1
neant ad maritum, non valet, & ſic pactum de futura ſucceſſione non valet etiam inter maritum & vxorem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Notatur hic text. ad hoc, quod hæreditas non po- 2
teſt alteri dari per contractum inter viuos, Tiraq. *de priuileg. piæ cauſæ, priuileg.106. & in l. ſi vnquam, verbo Donatione largitus, num.132. C. de reuocand. donat.*
vbi notat quod licèt per hunc textum non valeat 3
pactum, aut conuentio inter viuos de hæreditate viuentis, valet tamen ſi inter duos fratres ita fiat, vt altero decedente ſine liberis, alter eius bona habeat, aut è contra, Menchaq. *de ſucceſſ. lib.2. §.18. n.206. pag.416.* vbi quod non licet cuidam alio modo, quàm per modum vltimæ voluntatis de hæreditate ſua diſponere, Menoch. *conſil.1. num.139.* vbi quod pacto hæreditas dari non poteſt, quia hoc modo teſtamenti ſolemnitas ſubuerteretur, contra *l. nemo poteſt, ff. de legat.1.* & *conſil.92. num.45. cum gloſſ. in præſenti,* ait
hunc textum procedere quando in dotali inſtrumento 4
extraneus

extraneus ſtipulatus eſt mulieris dotem ea mortua ſibi dari, ſecus ſi cum ea conuentum fuit: bine infetens illud, quod dicitur, non licere de hæreditate viuentis paciſci, eſſe intelligendum cùm inter duos de hæreditate tertij abſentis fuerit conuentum, aſſerens diuerſum eſſe quando cum ipſo hæreditatis domino paciſcitur, & *num.*50. ait procedere principalem teſolutionem cùm de vniuerſa hæreditate in contractu matrimonij actum fuit, vt illa relinqui debeat per modum vltimæ voluntatis; ſecus cùm non tota hæreditas, ſed bona ſunt per viam contractus promiſſa, quia tunc tenet promiſſio, ex quo non impeditur libera teſtandi diſpoſitio. Vnde per hunc text. tenet Cou. *in rubr. de teſtament. part.*2. *num.*4. non valere pactum per quod vltimæ voluntatis libertas tollitur. Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.*2. *lib.*7. *cap.*2. *n.*44. vbi dicit vniuerſos Doctores ex hoc textu colligere, hæreditatem pacto dari non poſſe, & rationem ex Alciato aſſignat, quia poſſe quempiam de patrimonio in tempus mortis diſponere, eſt ſpeciali legis indulgentia conceſſum, cùm in id tempus diſpoſitio referatur, in quo non eſt futurus dominus; at lex hanc diſpoſitionem indolſit, dummodo certa forma fieret, nempe teſtamenti ſolemnis. Fachinæ. *controuerſ. lib.*6. *quæſt.*95. tenet valere donationem cauſa mortis totius hæreditatis, & textum *in præſenti*, quatenus decidit hæreditatem non poſſe dari pacto, dicit intelligi de pacto irreuocabili, ſecus de donatione cauſa mortis, quæ reuocabilis eſt: cuius tamen contrarium defendit Sanchez *d. cap.* 2. *num.* 48. & *à num.*50. differit an fauore piæ cauſæ poſſit hæreditas pacto dari, & priuilegio militum in hoc gaudeat.

5 In gloſſ. *Extraneus.* ibi, *extraneum appellat eum, qui ab inteſtato non ſuccedit*, Ita Sanchez *d. lib.*7. *cap.*2. *num.*48. *poſt med.*

6 In gloſſ. *Nulla actione*, ibi, *ſin autem à muliere bona eius poſt mortem ſuam*, &c. Notatur ad hoc, quod poteſt quis ita vendere, vt ius, aut dominium io emptorem non transferatur, niſi poſt mortem venditoris, vt per Tiraquel. *de retractu lign.* §.1. *gloſſ.*10. *num.*118. *verſ. vigeſimoprimò quæro*, & alios citatos *ad l. vnic. in fine, ſuprà, vt actiones ab hæredibus.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum initum cum patre filiam dotante, vt ea mortua in matrimonio, viri cedat lucro, validum eſt: reſolue vt num.*2.

L. Si conuenit. VI.

Iidem AA. & CC. *Ruſo.*

1 PActum initum cum patre filiam dotante, vt ea mortua in matrimonio, viri cedat lucro, valet. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.*1. *n.*1. *ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.*1. *pag.*426.

2 Vide D. Barboſ. *in l.* 2. *in princ. p.* 1. *n.* 159. *prope fin. ff. ſoluto matrimonio*, vbi reſoluit per hunc textum, ſi pactum ſimpliciter conceipiatur, vt mortua in matrimonio muliere dos retineatur per maritum, nulla facta mentione liberorum, valere pactum, ſiue liberi extent, ſiue non extent, iuxta pacti generalitatem: & *n.*160. tenet pactum de locranda dote non reuocari per ſuſceptionem liberorum, quantumcunque io pacto de liberis non fuerit facta mentio.

SVMMARIVM.

1 *Auus paternus poteſt ſtipulari dotem reſtitui nepotibus, mortua filia in matrimonio.*

2 *Intellectus* l. pater pro filia 7. C. de pactis.

L. Pater pro filia. VII.

Iidem AA. & CC. *Phileto.*

AVus paternus poteſt ſtipolari dotem reſtitui nepotibus, mortua filia in matrimonio. Colligunt ex Ord. Doct. citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Circa intellectum huius text. vide D. Barboſ. *in l. Gaius* 46. *num.*8. *ff. ſolut. matrim.* vbi veriorem dicit, quod hic text. procedat in nepotibus ſuſceptis ex filio, qoos auus habet in poteſtate, quibus certum ait poſſe ſtipulari; & ſubdit non obſtare huic recepto intellectui, quod eo admiſſo, malè diceret text. *in præſenti*, auum non potuiſſe eis quærere actionem directam, ſed vtilem tantùm ex æquitate illis concedi, cùm certum ſit his, quos habet in poteſtate, ſtipulando directam quærere actionem, *l. quod dicitur* 103. *ff. de verb. oblig.* quia reſpondet, quod aut tu intelligis ſtipulatum fuiſſe nepotibus nondum natis, vel iam natis: ſi primo modo intelligas, dicendum eſſe ait, ideo illis vtilem actionem quæri, & non directam, quia cùm tempore ſtipulationis nepotes nondum eſſent in poteſtate, de rigore non debuit valere ſtipolatio, valet tamen, quia tacitè videtur collata in tempus, quo nepotes debent eſſe in poteſtate, provt per contrarium dicimus: quod ſi tempore ſtipulationis filij ſint in poteſtate, quæretur eis vtilis actio, quamuis collata ſit in tempus, quo non ſint futuri in patria poteſtate, *l. quodcunque*, §. *quis ita, ff. de verbor. obligat.* & ſic probabit hic text. poſſe auum ſtipulari nepotibus nondum exiſtentibus in rerum natura, & ita expreſsè Guid. *conſ.*54. *n.*9. Si ſecundo modo intelligas, reſpondendum aſſerit, ſtipolationem fuiſſe generaliter conceptam, & verificati poſſe ſiue viuo auo filia moreretor, ſiue poſt eius mortem. Si primus caſus eueniat, fatendum eſt, actionem directam nepotibus acquiri, iuxta reg. *l. quod dicitur* 103. *ff. de verb. oblig.* quæ iure poteſtatis io auum transfertur, iuxta regul. *l. placet, ff. de acquir hæred.* Si autem ſecondus caſus eueniat, tantùm vtilis actio potuit quæri nepotibus, quia reducitur res ad terminos *l. quodcunque*, §. *ſi quis ita, ff. de verb. oblig.* &c. Hactenus D. Barboſa. 2

SVMMARIVM.

1 *In paraphernalibus muliere prohibente, vir ſe immiſcere nequit, & num.*2.

3 *Mulier ſi viro rerum ſuarum adminiſtrationem non prohibeat, poteſt ipſe eas liberè adminiſtrare.*

4 *Ius bona paraphernalia adminiſtrandi tranſlatum in maritum poteſt vxor tacitè, vel expreſsè reuocare pro libitu.*

5 *Bonum ab æquo deciſiens an dari poſſit.*

6 *Parapherna quæ.*

L. Hac lege. VIII.

Impp. THEOD. & VALENT. AA. *Hormiſdæ P. P.*

IN rebus paraphernis muliere prohibente, vir ſe non poteſt immiſcere. Colliguot ex Ord. Doct. citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumunt Gregot. Lopez *l.*6. *gloſſ.*4. *col.*5. *ante med. tit.* 11. *p.*6. Natt. *conſ.*75. *per tot. lib.*1. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 1. *n.*39. *ff. ſolut. matrim.* Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ.*9. *num.*1. vbi per hunc textum tenet, quod ſi mulier ipſa viro retum ſuatum adminiſtrationem non prohibeat, poteſt ipſe eas liberè adminiſtrare, & idem D. Barboſ. *in d. l.* 1. *part.* 1. *num.*29. vbi per hunc textum tenet ius adminiſtrandi bona paraphernalia tranſla- 2 3 4

tum

tum in maritum poſſe vxorem tacitè, vel expreſsè ad libitum reuocare.

5 *Quamuis enim bonum erat*, &c.] Per hunc textum volunt nonnulli, dari poſſe bonum ab æquo deſciſcens, expendentes quod Imperatores hîc dum æquitatem bonitati opponunt, aſſerunt bonum quidem futurum, vt mulier quæ propriam perſonam marito com-
6 mittit, committeret etiam parapherna, id eſt bona, quæ habet extra dotem; ſubiungunt tamen, *quoniam conditores legum æquitatis conuenit eſſe fautores, nullo modo*, &c. quibus verbis æquitate adducti decernunt oppoſitum eius, quod proximè bonum eſſe dixerant; & videtur confirmare gloſſ. communiter recepta *hîc, verbo bonum*, quæ docet ſeparari quidem, atque diſtingui bonitatem ab æquitate. Sed horum placitum optimè declarat Anguian. *in tract. de legibus, & conſtit. Princip. lib.* 1. *controuerſ.*8. *num.*18. diſtinguens inter bonum in materia iuſtitiæ, & in aliis materiis, vt prius non poſſit ſine æquo inuenire, poſterius autem, ſcilicet bonum in communi, rectè dari poſſit ab æquitate ſeparatum; ait quod bonum, cuius meminit Imper. *in præſenti*, non verſabatur in materia iuſtitiæ, ſed in quodam actu prudentiæ, ſecundùm quem admonet legiſlator ille, quod ſicuti mulier perſonam ſuam viro committerat, poterat etiam prudenter bona paraphernalia eidem committere, vt conſtat ex verbis, ibi, *quamuis enim bonum erat, mulierem quæ ſeipſam marito committit, res etiam eiuſdem pati arbitrio gubernari, attamen quoniam conditores legum*, &c. quibus manifeſtum eſt bonum, de quo *hîc*, non verſari in acto iuſtitiæ, ſed in actu prudentiæ, vnde mirum non eſt ſi tale bonum ſine æquo reperiatur, bonum enim in aliis materiis, præterquam in materia iuſtitiæ, rectè inuenitur ab æquitate ſeparatum; qua ratione rectiſſimè etiam ſubiungebant Imperatores in huius text. ſpecie, æquitate attenta, cui fauere debent legum conditores, nullo modo oportere, quod muliere prohibente, vir in paraphernis ſe immiſceat, vt denotant illa verba, quæ ſequuntur ibi, *attamen quoniam conditores legum æquitatis conuenit eſſe fautores, nullo modo*, vt dictum eſt, *muliere prohibente* virum *in paraphernis ſe volumus immiſcere*. Oppoſuerunt ergo Imperatores æquum bono, ſed non bono in actu iuſtitiæ, quod impoſſibile eſt ab æquitate ſeparari, ſed in actu prudentiæ, quod bonum extra iuſtitiam optimè reperitur ab æquitate ſeiunctum & ſeparatum. Hactenus Anguianus.

SVMMARIVM.

1 *Pacta de lucrando ſuper dote, & donatione propter nuptias interpoſita, debent eſſe æqualia in quoto, non in quanto, à quocumque dos detur, vel donatio.*
2 *Dos à marito, ſeu ſponſo data ab extraneo, ad ipſam vxorem pertinet, & quaſi ab ipſa procedens eſt cenſenda.*
3 *Dotem promittens ſi ſtipulatus ſit eam ſibi reddendam ſoluto matrimonio, maritus eam minimè lucrabitur, vxore adulterante.*
4 *Dos data, & promiſſa differunt.*
5 *Offerens alius, & deponens, alteri liberationem parit.*

L. Ex morte. IX.

Imp. LEO ANTHEMIVS AA.
Nicoſtrato P.P.

1 PActa de lucrando ſuper dote, & donatione propter nuptias interpoſita debent eſſe æqualia in quoto, non in quanto, à quocunque dos, vel donatio detur. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

Similique modo, &c.] Notatur ad hoc, quod ab extraneo dos marito, ſeu ſponſo data, ad ipſam pertinet vxorem, & quaſi ab ea procedens eſt cenſenda, vt per Cald. Pereira *de poteſt. eligen. cap.* 12. *num.* 15. vbi aduertit, quod quando dos marito traditur, breui manu priùs vxori traditio facta cenſetur, cuius ille nomine capit, non ſuo abſolutè. 2

Notatur etiam ad hoc, quod ſi promittens dotem ſtipulatus ſit eam ſibi ſoluto matrimonio reddendam, minimè eam lucrabitur maritus vxore adulterante, vt per Aceued. *l.* 4. *n.* 29. *tit.* 20. *lib.* 8. *nona Rec.* Sanch. *de matrim. lib.* 20. *diſp.* 8. *n.* 8. 3

Dotem dederit, ſeu promiſerit, &c.] Ergo dos data & promiſſa à pari procedunt; ſed contrarium ſuſtinet D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. part.* 4. *à num.* 2. vbi *num.* 3. *in princ.* tenet dotem promiſſam propriè non eſſe dotem, ſed promiſſionem dotis dandæ, & *ibi in fine*, reſoluit quod ſtatutum faciens mentionem dotis ſimpliciter, intelligitur de dote data, non autem de promiſſa: & *num.* 4. reſpondet mentem huius text. eſſe quod quicquid maritus lucrari poteſt ratione pacti ex dote data per mulierem, idem etiam lucrum debet facere vxor ex donatione propter nuptias data per maritum, ſiue huiuſmodi lucrum debeatur ex dote data, ſiue promiſſa, & ſic loquitur quando in pacto fuit facta mentio tam dotis datæ, quàm promiſſæ. 4

Pro te videtur offerre, &c.] Ergo alius offerens, & deponens alteri parit liberationem, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloſſ.* 9. *num.* 258. 5

SVMMARIVM.

1 *Inter dotem & donationem propter nuptias æqualitas tam in conſtituendo, quàm in eius augmento, & pactis de lucrando ſeruanda eſt, & n.* 2.
3 *Donatio propter nuptias hodie in deſuetudinem abiit.*

AVTH. Æqualitas.

INter dotem, & donationem propter nuptias hodie debet eſſe æqualitas tam in conſtituendo, quàm in eius augmento, vel etiam in pactis de lucrando. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri, num.* 10. *verſ. ſextò, in fine*, vbi quod æquis paſſibus vtraque ambulat, tam dos, quàm donatio, *& verſ. decimò*, vbi per hunc text. tradit, quod in eadem quantitate, in qua fuit dos conſtituta, in eadem debet fieri iſta donatio ante nuptias, vel propter nuptias, & non in maiori. Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum & vxor.* §. 18. *num.* 1. vbi citato hoc text. dicit, quod ſi ex pacto vir lucratur dotem præmortua vxore, eodem modo vxor lucrabitur donationem propter nuptias præmortuo viro, Connan. *comment. iuris lib.* 8. *cap.* 9. *n.* 8. Ranchin. *part.* 3. *concl.* 221. D. Barboſ. *in l.* 2. *in princ. part.* 1. *num.* 163. *ff. ſoluto matrim.* vbi quod pactum de lucranda certa parte dotis per maritum, tacitè in ſe continet pactum de lucranda æquali parte ex donatione propter nuptias per vxorem. Valaſc. *conſ.* 3. *n.* 3. *in fine*. 2

In gloſſ. *Pari, fin.* ibi, *ſed cùm hodie*, &c. Notatur ad hoc, quod donatio propter nuptias non eſt in vſu, & per deſuetudinem aboleuit, vt per Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum & vxor.* §. 21. *in princ.* Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri, num.* 13. Greg. Lop. *l.* 1. *verbo coſtumbre, tit.* 11. *part.* 4. Clar. §. *donatio, quæſt.* 11. *in princip.* Tell. *l.* 16. *Tauri, num.* 8. Mandel. *conſ.* 22. *n.* 8. Burſat. *conſ.* 179. *num.* 91. *vol.* 2. Auendan. *l.* 29. *Tauri, gloſſ.* 2. *num.* 1. Angul. *de meliorat. l.* 9. *gloſſ.* 3. *num.* 10. Ayora *de partition. part.* 2. *quæſt.* 44. *in fine*, Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.* 18. *num.* 95. Matienſ. *l.* 1. *gloſſ.* 8. *num.* 8. 3

num.8. tit.6. lib.5. nona Recop. Azeued. *l.12. num.4. eod. tit.6.* Ioan. Garc. *de donat. remuner. num.50.* Valaſc. *conſult.2. num.11.* D. Barboſ. *in l.1. part.4. n.14. ff. ſoluto matr.* vbi ea Cortaſ. & Baëz. ſubdit patrem hodie pro filio minimè teneri donationem propter nuptias conſtituere, & *in l. ſi eum dotem, §. ſi pater, num.11. & in §. transgrediamur, n.30. ff. eod. tit.* Sanch. *de matrim. lib.6. diſp.1. num.1. ante fin.* Guttier. *pract. lib.3. quaeſt.43. n.11.* vbi ait quod licèt donatio propter nuptias eſſet neceſſaria, & præciſa, ea tamen neceſſitas conſuetudine abrogata eſt. Cancer. *var. part.1. cap.9. n.89.* vbi dicit hanc reſolutionem huius gloſſ. eſſe intelligendam de donatione propter nuptias, quæ fiebat ex neceſſitate iuxta legea Codicis, non de hodierna conuentionali, quæ fit ex partium conuentione, & *num.90.* concludit donationem propter nuptias debitum eſſe hodie conuentionale.

SVMMARIVM.

1 *Quæ nihil ex dote conſcripta præſtitit, viro mortuo nihil omnino percipiet ex donatione, & quæ minus, quàm profeſſa eſt, dedit, pro quantitate præſtita ſentiat & lucrum.*
2 *Donatio propter nuptias eſt neceſſaria, & præciſa.*
3 *Dotis augmentum non debetur mulieri, quando dos à muliere non fuit exſoluta marito; parte dotis ſoluta, augmentum partis debetur pro rata, niſi huic Authentica eſſet renunciatum.*
4 *Dote non ſoluta, non debetur donatio propter nuptias.*
5 *Vxor quæ nihil ex dote conſcripta præſtitit, nihil omnino à viro mortuo percipere debet ex donatione.*
6 *Dos tantùm promiſſa, & non tradita, verè dos eſt.*
7 *Maritus ſi in mora fuit recipiendi dotem, tenetur eius hæres arrhas vxori perſoluere, & habetur dos pro tradita.*
8 *Dos habetur pro tradita quoad lucrum arrharum, ſi interuenit oblatio, depoſitio, & conſignatio dotis.*
9 *Dos intelligitur illa, quæ tradita eſt, & ſoluta viro.*
10 *Coniuges ſi inter ſe pacti, vt qui priùs prædecederet, lucraretur reſpectiuè vel partem donationis propter nuptias, vel partem dotis, quid vno, vel altero caſu eueniente ſeruari debeat.*

AVTH. Sed quæ.

1 QVæ nihil ex dote conſcripta præſtitit, nihil omnioo viro mortoo percipit ex donatione; & quæ minus, quàm profeſſa eſt, dedit, pro qoantitate præſtita & lucrum ſentiat. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Vide Guttier. *pract. lib.3. quaeſt.43. num.11.* vbi per hunc text. tenet donationem propter nuptias eſſe neceſſariam & præciſam, ſubditque eam nereſſitatem conſuetodine eſſe abrogatam. Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.9. n.11. pag.731.* vbi poſt Guid.
3 Pap. *deciſ.274. citato hoc text.* ait augmeotum dotis non deberi mulieri, quando dos à muliere marito non fuit exſoluta: quod ſi pars dotis ſoluta fuerit, partis aogmentum pro rata deberetur, niſi huic auth. eſſet renunciatum; & procedere ait eo caſu, quo mulier ipſa dotem promitteret, & fuiſſet in mora etiam dotem non ſoluendi, tunc enim dote non ſoluta, nec augmentum deberetur. Ranchin. *p.2. deciſ.456. & p.3.*
4 *deciſ.221.* Mich. Ferret. *p.3. obſeru. cap.49.* Cancer. *var. part.1. cap.9. num.146.* vbi quod dote non ſoluta, donatio propter nuptias minimè debetur, ſed tantùm dote ſoluta, ſeu pro rata dotis ſolutæ debetur do-
5 natio propter nuptias. Aluar. Valaſc. *conſ.3. num.3.*
vbi tenet hîc probari, quod vxor, quæ nihil ex dote conſcripta præſtitit, nihil omnioo à viro mortuo percipere debet ex donatione, ſed quæ minus quàm promiſit dedit, pro quantitate præſtita lucrum debet ſentire, & *conſ.137. num.1.* vbi reſoluit, quod vxor quæ non ſoluit integram dotem, non lurratur arrhas integras, & ſi ſoluit duntaxat partem dotis, lucratur ar-
rhas tantùm pro rata dotis ſolutæ: & *num.2.* quod 6
dos tantùm promiſſa, & non tradita, verè dos eſt, & comprehenditur in ſtatuto deferente marito lucrum dotis præmortua vxore, & *num.3.* quod vbi fit mentio de dote data, non habet locum in dote promiſſa:
& *num.4.* quod ſi fuit maritus in mora recipiendi do- 7
tem, tenetur eius hæres arrhas vxori perſoluere, & ha-
betur dos pro tradita: & *num.11.* quod dos habetur 8
pro tradita quoad lucrum arrharum, ſi interueniat oblatio, depoſitio, & conſignatio dotis.
Notari ſoles hic text. ad hoc, quod dos intelligitur 9
illa, quæ tradita eſt, & ſoluta viro, vt per Cab. *Luſ. deciſ.177. num.2. part.1.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part.4. num.6. & 8.* vbi poſt Bart. concludit, quod licèt ſtatutum loquatur in dote data in odium vxoris moroſæ, habebitur dos pro data, vt ſic maritus conſequi poſſet quod ſtatutum defert, vbi dos data eſſet, niſi maritus dederit dilationem ad ſoluendum; quæ vera eſſe intelligit, ſi mulier quæ non ſoluit dotem, fuerit conſtituta in mora per interpellationem, vt per lapſum diei expreſſi.
Aduertit D. Barboſ. *in d. rub. part.4. num.7. in fine,* 10
quod ſi coniuges inter ſe pacti ſint, vt ſi maritus prædecederet, mulier lucraretur certam partem donationis propter nuptias, & ſi vxor prædecederet, maritus lucraretur certam partem dotis, ſi contingat maritum prædecedere, mulier ratione pacti nihil lucrabitur, ſi ipſa dotem non tradidit marito, prout tenebatur, vel ſi pro parte dedit, pro ea tantùm parte lucrabitur donatiooem propter nuptias; & pariter ſi vxor prædecederet, & ipſa dotem dediſſet, maritus autem non traderet vxori donationem propter nuptias, nihil lucrabitur ex dote.

L. Lex Leonis.

Imp. IVSTIN. A. *Menna P. P.*

MAius pactum de lurrando ſuper dote, vel donatione, non inualidatur, ſed ad paritatem cum minore reducitur. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Sola paraphernalium traditione maritus dicitur factus procurator ad exigendum, ideo agens non cauet de rato, & vſuras poteſt in communes vſus conuertere; ſortem vero debet ſeruare, & vbi mulier ſibi non prouidet de hypotheca, lex ei tacitam hypothecam in bonis viri concedit, & maritus in his eandem debet adhibere diligentiam, quam in ſuis, & num.2.*
3 *Eo ipſo quod mulier voluit vt aliqua bona eſſent extra dotem, ac proinde paraphernalia, ipſa tamen aut inſtrumenta eorum tradidit marito, vel in domum eius intulit, eidem videtur committere cuſtodiam, & adminiſtrationem illorum, & dare mandatum ad exigendum, non verò aliquam donationem facere.*
4 *Paraphernalia vbi ſimpliciter traduntur, non videtur in maritum tranſlatum dominium, ſed tantùm cuſtodia, & adminiſtratio.*
5 *Maritus poteſt vſuras bonorum paraphernalium in proprios vſus conuertere: poteſt eas expendere*

in

in ſe, & in vxorem, & ſic vſus promiſcuos, n.6.

8 *Pro paraphernalibus bonis omnia bona mariti tacitè ſunt hypothecata, dummodo maritus tacitè, vel expreſſè habuerit eorum adminiſtrationē, & quoad huiuſmodi bona mulier non habet priuilegium prælationis aliis creditoribus anterioribus, num.8.*

9 *Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis, & quidem ſpecialis, non generalis.*

10 *Inſtrumentum debiti alicui tradens, videtur eidem dare mandatum ad exigendum debitum in inſtrumento contentum.*

11 *Mulier expreſſam hypothecam recipiens, non videtur tacita renunciare legali.*

12 *Procurator præſumitur is apud quem ſunt acta cauſæ.*

L. Si mulier. XI. & vlt.

Idem A. Ioanni P.P.

1 EX ſola traditione paraphernalium dicitur maritus factus procurator ad exigendum, ideo agens non cauet de rato, & vſuras poteſt in communes vſus conuertere, ſortem verò debet ſeruare, & vbi mulier ſibi de hypotheca non prouidet, lex ei tacitam hypothecam in bonis viri concedit, & maritus in bis eandem diligentiam debet adhibere, quam in rebus ſuis. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Giphan. *tom.1. pag.437.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 17. tit.11. part.4.* vbi conſtitutum eſt, quod pro reſtitutione dotis ſunt bona viri tacitè obligata, licèt obligatio expreſſa non intercedat; & idem de paraphernalibus, quod eſt illud, quod mulier ſibi retinet extra dotem; & ſi talia bona det vxor marito, vt durante matrimonio ipſe habeat eorum dominium, habebit, aliàs ſi dubitatur, nequaquam: vbi Greg. Lop. *gloſſ.2. & 3.* id intelligit in bonis, quorum adminiſtrationem tacitè, vel expreſsè vxor conceſſit marito; nam ſi nullam adminiſtrationem vir habuit, ſed vxor ea adminiſtrauit, tunc bona mariti non ſunt tacitè hypothecata, ſeu pro eis obligata. Neguzant. *de pignor. part.2. memb.4. num.87. cum ſeqq. & n.157. verſ.2. & part.5. memb.3. part.1. num.46. in princip.* Socin. *reg.286.* Boër. *deciſ.335.* vbi quærit quid ſi maritus longè poſt matrimonium contractum obligauit pro reſtitutione dotis generaliter bona ſua, vel ſpecialiter aliqua bona, an vxor tunc habeat tacitam hypothecam, vel eam amiſerit? Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.9. num.1.* vbi per hunc text. tenet, quod ſi mulier viro rerum ſuarum adminiſtrationem non prohibeat, poteſt ipſe eas liberè adminiſtrare.

3 *Sancimus itaque, &c.*] Notatur ad hoc, quod eo ipſo quod mulier voluit vt aliqua bona eſſent extra dotem, ac proinde paraphernalia, ipſa tamen aut inſtrumenta eorum tradidit marito, vel in domum eius intulit, eidem videtur committere cuſtodiam, & adminiſtrationem illorum, & dare mandatum ad exigendum, non verò aliquam donationem facere, vt per *d. l. Hiſp.17.* Anton. Gom. *d. l.50. Tauri, n.20. verſ. ſecundò poteſt habere,* Alciat. *de præſumpt. reg.1 præſ.33. n.2. in verſ. ſed tu conſidera,* vbi aduertit in ſpecie huius legis plura concurrere, ex quibus mandatum ad exigendum præſumi debet, nec tenetur maritus agens cauere de rato, Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.9. n.2.* Caſtill. *controuerſ. lib.2. cap.23. n.32. & 33.* D. Barboſ. *in l.1. part.1. n.39. prope fin. verſ. ſed ſi paraphernalia, ff. ſoluto matrim.* vbi ait, quod ſi paraphernalia
4 ſimpliciter tradantur, non videtur in maritum tranſlatum dominium, ſed tantùm ei videtur commiſſa cuſtodia, & adminiſtratio prædictorum bonorum nomine vxoris: quod quidem adminiſtrandi ius reuocabiliter fuiſſe tranſlatum in maritum tenet, poſſéque vxorem ad libitum tacitè, vel expreſsè illud reuocare; ſubditque hinc fieri, vt mulier ea bona paraphernalia etiam conſtante matrimonio poſſit vendicare à marito, vel à quolibet alio tertio poſſeſſore, quantumcunque maritus diues ſit, & non vergat ad inopiam. Menoch. *conſ.1. n.71.* vbi tenet per hunc text. quod non poteſt maritus ad libitum de paraphernalibus vxoris diſponere, & *conſ.56. num.5.* etiam per hunc text. tradit, paraphernalium bonorum dominium remanere apud ipſam mulierem, licèt aliquando eorum adminiſtrationem viro mulier concedat. Et quod regulariter dominium paraphernalium bonorum non transferatur in maritum, tenent Corduba de Lara *in l. ſi quis a liberis, §. ſi quis ex his, n.136. ff. de liber. agnoſc.* D. Barboſ. *in d. l.1. part.3. n.67. verſ. & ſic non poteſt, ff. ſoluto matr.* Caſtill. *d. lib.2. cap.23. n.31.*

Et vſuras quidem eorum, &c.] Notatur ad hoc, 5
quod maritus poteſt conuertere in proprios vſus vſuras perceptas a debitoribus bonorum paraphernalium, & ſic fructus eorum non tenetur reſtituere vxori, aut eius hæredibus, qui cùm eſſent induſtriales, percepti fuerunt & conſumpti à marito ex voluntate vxoris, vt per Cou. *de ſponſal. part.2. cap.7. §.1. n.2.* Grammat. *deciſ.103. n.173. cum ſeqq.* Theſaur. *Pedem. dec.187.* Contrarium tamen verius ſibi videri aſſerit D. Barboſ. *in d. l.1. part.1. n.30.* vbi reſpondet non obſtare textum *in præſenti,* quia loquitur in vſuris exactis per maritum, in quibus magna induſtria & diligentia requiritur: & *n.31. in princ.* etiam reſpondet hunc textum non probare generaliter, maritum poſſe conuertere vſuras paraphernalium in ſuos vſus, ſed copulatiuè dicere, poſſe eas expendere in ſe & vxorem, & ſic in 6
promiſcuos vſus, ex quibus vxor eandem habeat vtilitatem cum marito; quod Doctores hîc exemplificant quando vſuræ impenduntur in alimentis, vel aliis neceſſariis tam marito, quàm vxori, & illis, qui eis promiſcuè inſeruiunt; quare ſi maritus, ſubdit ille, vſuras in ſuos tantùm vſus impenderet (vt quia ex illis emit fundum proprio nomine) tenetur has vſuras vxori reſtituere, quia ſumus extra caſum huius legis.

Habeat hypothecam contra res mariti, &c.] Notatur 7
ad hoc, quod pro bonis paraphernalibus ſunt tacitè hypothecata bona omnia mariti, dummodo maritus tacitè, vel expreſsè habuerit adminiſtrationem eorum paraphernalium bonorum, vt per Anton. Gom. *l.50. Tauri, n.40.* Couarr. *var. lib.1. cap.7. n.1.* Guttier. *de iurament. confirmat. part.1. cap.46. num.2.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part.6. lib.6. quæſt.3. à num.3.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.441. n.1.* vbi ſubdit, quod mulier 8
quoad huiuſmodi bona non habet priuilegium prælationis aliis creditoribus anterioribus, quoniam priuilegium prælationis ſoli doti inuenitur conceſſum. Cancer. *variar. part.1. cap.9. n.17.*

Notari ſolet hic text. ad hoc, quod prouiſio homi- 9
nis facit ceſſare prouiſionem legis, vt per Neguzant. *de pignoribus part.2. membr.4. num.87.* vbi dicit, quod promiſſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis ſpecialis, non legis generalis, & quoad actionem naſcituram, ſecus quoad iam natam, latè Anton. Gabr. *commun. tit.2. de regulis iuris, concl.8.* Guttier. *in repet. §. ſui, à n.60. Inſtit. de hæred. qualit. & differ. & conſ.12. n.12.* Bec. *conſ.82. num.20.* vbi ait, quod procedit in caſu prouiſo, non autem extenditur ad alium caſum, Menoch. *conſ.151. num.27. & conſ.602. n.5. 10. 11. & 20. & de præſumpt. lib.4. præſ.190. n.40. & 41.* vbi dicit, quod tunc prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis, quando eſt ſuper eodem facto, & ad idem tendunt, ſecus ſi tendunt ad diuerſa. Surd. *de alim. tit.9. quæſt.25. num.27.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.54. num.23.* latè Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. tom.6. lit.P, concluſ.951. per tot.* Card. Mant. *de tacitis & ambig. Conuent. tom.1. lib.11. tit.25. num.20.* vbi ex Bald. ait hunc text. loqui quando prouiſio legis fit in defectum prouiſionis hominis.

In

10 In gloſſ. *Ratihabitione* : ibi , *vel veriùs tacitè fuit hoc mandatum.* Notatur ad hoc , quod tradens inſtrumentum debiti alicui , videtur eidem dare mandatum ad exigendum debitum in inſtrumento contentum, vt per Roman. *ſing.636.& conſ.446.num.10.* Guid.Pap. *deciſ.13.in fine*, Boër. *deciſ.281.num.7.* Alciat. *de præſumpt. reg.1. præſ.33. ex n.1.cum ſeqq.* Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, notab.1. §.1. n.3.* Strach. *de mercat. tit. mandati, num.30.* Auendan. *ad l.44. Tauri, gloſſ.14. n.80.* Caſtill. *d.lib.5.cap.23.n.13.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.7. tit.9. num.1.* vbi citata hac gloſſ. tenet , quod ex traditione inſtrumentorum, quæ ad cauſam pertinent, mandatum tacitum concipitur, quia procurator intelligitur is apud quem inſtrumenta cauſæ reperiuntur, & *num.2.* aduertit , hanc eſſe ſemiplenam præſumptionem cùm quis producit in actus inſtrumenta cauſæ, & ideo admittitur præſtita cautione de rato, quam ſi non præſtiterit , à limine iudicij repellitur : & *num.3.* ſubdit non obſtare textum *in præſenti*, quia loquitur de marito , qui habet quodammodo titulum in bonis parapherois vxoris, item quia quæritur hic, an per traditionem inſtrumentorum factam ab vxore marito ipſe maritus exoneretur à cautione de rato , & deciditur eum exonerari : cuius rei duplex eſt ratio, prima quia conſtabat de traditione vera facta ab vxore ipſi marito ; ſecunda, quia maritus legitimam habet adminiſtrationem bonorum paraphernalium , & ideo multo faciliùs mandatum præſumitur, ex hoc autem non ſequi ait, quod ſi quis oſtendat, vel etiam in actis producat iura ad cauſam pertinentia, præſumatur legitimus procurator, quia alia præſumptio capi poteſt : & *num.4.* per hunc text. probat, quod ſi probetur dominum inſtrumenta cauſæ eidem tradidiſſe, tunc non eſt neceſſe , quod caueat de rato, quia mandatum ad agendum præſumitur, quod tamen reſtringit *n.5.* vt non habeat locum in eo qui non eſt ſolitus fungi officio procuratoris, quia dominus magis præſumitur ei tradidiſſe inſtrumenta cauſa cuſtodiæ. Aduertit igitur idem Card. Mantic. *d.lib.7. tit.5. n.7.* mandatum facilè præſumi, ſi is cui tradita ſunt inſtrumenta ad agendum, ſit coniunctus, & *num.8.* reſoluit mandatum præſumi ſi inſtrumenta ad agendum ſint ei tradita, qui procuratoris officio fungi ſolet , & *num.9.* per hunc text. tradit , maritum præſumi procuratorem conſtitutum ab vxore , quæ tradidit ei inſtrumentum.

11 In gloſſ. *Contentam.* Notatur ad hoc, quod mulier expreſſam recipiens hypothecam non videtur tacitæ legali renunciare , vt per Neguzant. *de pign.4. memb. 2.partis, n.86.* D.Barboſ. *in l.1. part.5.n.69. ff. ſolut. matr.* Surd. *de alim. tit.1. quæſt.42. num.45.*

12 In gloſſ. *Ex quo pecunia* , ibi , *ſed non ex quo apud eum nomina permanſerunt*, &c. Notatur ad hoc , quod ille apud quem acta cauſæ , vel iura ſunt, præſumitur procurator, vt per Hippol. *in l.ſi quis ne quæſtio, n.170. ff. de quæſt.* Rip. *in cap.cùm M.n.2. de conſtit.* Boër. *deciſ.154. n.9.* Ioſeph.Ludou. *Peruſ. deciſ.110.*

De dote cauta, non numerata.

T I T. X V.

D*E dote cauta, non numerata*, id eſt, promiſſa, necdom ſoluta. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide *l.Hiſp.4. cum ſeqq. tit.12. p.4.* Bellacomb. *tom.1. commun.opin. lib.5. tit.7. de iure dotium , n.22. & 23. pag.721.* Anton.Gom. *l.50. Tauri, n.52. & 53.* Menoch. *de arbitr. caſu 133. num.4.& 5. conſ.7.n.10.* vbi quod quando apparent aliqua indicia dotis numeratæ, dos dicitur vera, etiamſi ſolùm in inſtrumento ſit confeſſata, *& de præſumpt. lib.3. præſ.12. & 13.* Surd. *de aliment. tit.6. quæſt.1. num.4.* vbi quod confeſſio dotis receptæ non ita præſumitur ſimulata quando emanauit erga patrem & fratrem vxoris , ſicut quando emittitur in fauorem vxoris, Aluar. Valaſc. *conſ.5.& 6. per tot.* vbi plures refert caſus, in quibus confeſſio dotis receptæ valet. Menchaq. *controuerſ. vſufreq. lib.3. cap.46.& 47.* Gail. *lib.2. obſeruat.81.* Mynſing. *cent.1. obſeru.61.* Guttier. *de iuram. confirm. part.1. cap.15.* Maſcard. *de probat. concl.362.& ſeq. & concl.566. cum duabus ſeqq.* Burſat. *conſ.32. lib.1.* Cornazan. *Lucenſ. deciſ.130.* Camill. Borrell. *conſ.56.* Magon. *Florent. deciſ.68.* Cæſ. Barz. *deciſ.126. n.38.* Surd. *deciſ.116.* Fachin. *contr. lib.8. à quæſt.77. vſque ad 88.* D. Barboſ. *in l.1. part.6. num 16. cum ſeqq. ff. ſolut. matr.* Sanch. *de matr. lib.6. diſp.9.* Alex. Trentac. *var. reſol. lib.3. tit. de iure dot. reſ.7.& tit. de pign. reſ.6.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.16. num.142. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.438.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.12. tit.10. per tot.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.1. tit.159.*

S V M M A R I V M.

1 *Dos confeſſata, ſed non numerata effectualiter , repeti non poteſt, & num.2.*

3 *Confeſſio dotis recepta facta coram teſtibus , vel in ſcriptura priuata, aut publica, non probat, ſed tenentur vt valeat , mulier , vel eius hæredes probare veram & realem traditionem, ſiue numerationem.*

4 *Intellectus* l. dotem 1. C. de dote data non num.

5 *Dotem facit non promiſſio, ſed numeratio.*

6 *Confeſſio dotis recepta probat quando præceſſit promiſſio, & num.8.*

7 *Confeſſio dotis recepta præiudicat creditoribus, ſi præcedat promiſſio dotis , aut ſi eſt lapſum tempus præfixum ad opponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ.*

9 *Confeſſio conſtante matrimonio facta non præſumitur fraudulenta, quando retro fuit dos promiſſa, aliàs ſecus.*

10 *Confeſſio dotis recepta facta in teſtamento ſuſtinetur in vim legati, ſeu fideicommiſſi.*

11 *Poſt lapſa tempora ad opponendam exceptionem non numeratæ dotis , confeſſio dotis recepta facta per maritum præiudicat tam ipſi , quàm creditoribus, & tertio poſſeſſori , etiam quod non præceſſerit dotis promiſſio.*

L. Dotem. I.

Impp. Sever. *&* Antoninvs AA. *&* CC. *Dionyſiæ.*

DOs confeſſata, ſed non numerata effectualiter, repeti minimè poteſt. Colligunt ex Ordinat. Cyn. 1
Bart. Salicet. Butrig. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.59. verſo*, Sebaſt. Neu. Gphan. *tom.1. pag.439.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Rip. 2
in cap.1. num.3. de don. inter virum , Duen. *reg.260. ampl 9.* Anton.Gom. *l.50. Tauri , n.52. in princ.* vbi 3
quod confeſſio dotis receptæ , modò ſit facta coram teſtibus, modò in ſcriptura priuata, modò in publica, non probat, ſed ad hoc vt valeat, tenentur mulier , vel hæredes eius probare veram & realem traditionem, ſeu numerationem, Menchaq. *controu. vſufreq. lib.3. cap 46. à princip.* & præcipuè *num.7.* Cald. Pereira *poſt quæſt.* 4
forenſ. conſ.26. n.2. Aluar. Valaſc. *conſ.5. n.3.* vbi dicit

hunc textum, & totum titulum eſſe intelligendum de confeſſione emanata ante contractum matrimonium, quod tamen ſperabatur contrahi, quia tunc præſumitur facta ſub ſpe futuræ numeratæ numerationis, Ca-
5 bed. *Luſit. deciſ.* 197. *num.* 2. *part* . vbi quod non promiſſio, ſed numeratio dotem facit. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.* 1. *lib.* 12. *tit.* 10. *num.* 19. vbi dictum, quod ſola numeratio efficiat dotem, intelligit quoad effectum vt mulier poſſit eam repetere, ad differentiam confeſſionis mariti, quæ cùm facta ſit ſub ſpe futuræ numerationis, ad dotis repetitionem non ſufficit.

6 Nam confeſſio dotis receptæ conſtante matrimonio facta probat, vbi præceſſit promiſſio, ita Cou. *var. lib.* 1. *cap.* 7. *num* 6. Lancel. Gallia. Cephal. *de iſ. Pedem.* Bel-
7 lon. Bec. Alciat. & Ancbar. quos citat Surd. *deciſ.* 13. *num.* 5. *& deciſ.* 116. *num.* 1. vbi reſoluit, quod confeſſio dotis receptæ facta per maritum, creditoribus præiudicat, ſi præcedat promiſſio dotis, aut ſi eſt lapſum tempus præfixum ad opponendam exceptionem non
8 numeratæ pecuniæ, prout *ibi num.* 2. & id ipſum, quod confeſſio dotis receptæ probat quando promiſſio præceſſit, cum aliis tradidit Ioſeph. de Ruſticis *ad l. cùm*
9 *anno, ff. de condit. & demonſtr. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 60. & quod confeſſio conſtante matrimonio facta non præſumatur fraudulenta, quando retro fuit dos promiſſa, alias ſecus, tradunt Maſcard. *de probat. concl.* 362. *n.* 2. Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ.* 126. *n.* 32. quicquid dicat Surd. *d. deciſ.* 116. *n.* 6. *verſ. non obſtat, & n.* 20. loquitur tamen quando delictum, vel debitum præcedit dotis confeſſionem; nam contra eum eſt verior opinio, iuxta ea quæ reſoluit Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 362. *à num.* 21. vbi requirit, quod debitum ſit magnum, & faciunt quæ Valaſc. *conſ.* 5. *n.* 9. vbi reſoluit, quod quando præceſſit promiſſio certa dotis in inſtrumento, & poſtea ex interuallo maritus confeſſus eſt ſe recepiſſe præfatam dotem promiſſam, tunc ex huiuſmodi actibus, ſcilicet præuiæ promiſſionis dotis per inſtrumentum, & ſequutæ confeſſionis de dote recepta ex interuallo, oritur præſumptio tam vehemens dotis numeratæ, quod denegatur marito ampliùs querimonia non numeratæ dotis.

10 Sic etiam confeſſio dotis receptæ facta in teſtamento ſuſtinetur in vim legati, ſeu fideicommiſſi; quamuis non conſtet de vero debito, neque teſtator vltra confeſſionem aliquid vlteriùs diſpoſuerit, vt per Surd. *deciſ.* 193. *per tot.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 116. *num.* 42. *cum ſeqq.* Ludou. Peguera *deciſ.* 149. *per tot.*

11 In gloſſ. *Facit*, ibi, *aliàs non valet niſi præſcriptum ſit*, &c. Notatur ad hoc, quod poſt lapſa tempora ad opponendam exceptionem non numeratæ dotis, confeſſio dotis receptæ facta per maritum præiudicat tam ipſi, quàm creditoribus, & tertio poſſeſſori, etiam quod non præceſſerit dotis promiſſio, vt per Caputaq. *deciſ.* 196. *lib.* 1. Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.* 103. *n.* 18. *& diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 362. *num.* 16.

SVMMARIVM.

1 *Dos, & eius augmentum, confeſſata animo donandi confirmatur morte confitentis, & num.* 2.

3 *Declaratur* l. quæ de ſuo, 2. C. de dote caut. non num.

4 *Dos confeſſata animo donandi, etſi nulla interfuerit traditio ante mortem donantis, ipſius morte confirmatur.*

5 *Donatio inter virum & vxorem confirmatur ficta rei traditione: contrarium num.* 6.

L. Quod de ſuo. II.

Imp. ALEXANDER A. *Papinianæ.*

Dos & eius augmentum, confeſſata animo donan- 1
di confirmatur morte confitentis. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Cor- 2
raſ. *lib.* 4. *miſcel. cap.* 1. *num* 4. *&* 5. Surd. *deciſ.* 166. *num.* 12. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 66. *num.* 2. *part.* 2. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 12. *num.* 38 Nouell. *de dote part.* 10. *num* 7. Roland. à Valle *conſ.* 93. *vol.* 1. Cou. *var. lib.* 1. *cap.* 7. *ſub num.* 4. *verſ. quod ſi confeſſio dotis receptæ*, Anton Gabr. *commun. lib.* 3. *tit. de iure dot. concl.* 3. *n.* 5. Menchaq. *controu. vſufreq. lib.* 3. *c.* 46. *num.* 10. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 6. *num* 29 *ff. ſolut. matrim. & num.* 31. vbi ait hunc text. loqui quando 3
conſtabat maritum animo donandi confeſſionem dotis receptæ feciſſe, & etiam requirere ad hoc neceſſariam mortem mariti, vt ea confeſſio facta animo donandi confirmetur: ſubditque ſi animo donandi facta eſſet ante matrimonium, ſtatim irreuocabiliter valere, per *l.* 1. *C. de donat. ante nupt.* ſed ſi ſumus in dubio, non præſumi donandi animum, ſed potiùs credi factam confeſſionẽ ſpe futuræ numerationis, Valaſc. *conſult.* 5. *n.* 3. Alex. Trentac. *var. reſolut. lib* 3. *tit. de iure dotium, reſol.* 7. *n.* 28. *verſ. hæc confeſſio*, vbi dicit morte confirmari hanc præſumptam donationem, quando non excedit ſummam quingentorum aureorum, Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 439. *n.* 12. Rebell. *de obligat. inſtit. part.* 2. *lib.* 6. *quæſt.* 10. *ſect.* 2. *num.* 13.

In gloſſ. *Peti poteſt*: ibi, *ſed illud accipe quando poſt* 4
ſtipulationem non fuit ſequuta traditio, &c. Notatur ad hoc, quod dos confeſſata animo donandi, etſi interfuerit traditio ante mortem donantis, ipſius morte confirmatur, vt per Cou. *lib.* 1. *var. cap.* 7. *num.* 14. *verſ. ſed quod*, Palat, *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* §. 76. *n.* 3. vbi hanc gloſſ. auream appellat Menchaq. *controuerſ. vſufreq. cap.* 46. *num.* 10. *lib.* 3. vbi in fine tradit, ſpeciale eſſe in donatione dotis, aut dotis augmenti, quam conſtante matrimonio maritus facit vxori, quia cùm dos ſui naturâ conſtante matrimonio penes maritum eſſe debeat tam quoad proprietatem, quàm quoad poſſeſſionem, *l. dote ancillam, C. de rei vend.* Fruſtrà fieret eius traditio conſtante matrimonio, cùm ſtatim ad maritum conceſſio reuerſura eſſet, ſicque eius retentio breui manu pro traditione habetur quaſi breui manu & mulieri tradita, & illicò ad maritum reuerſa fuerit, Valaſc. *conſult.* 5. *num.* 16. vbi dicit, quod in contrarium non moueat, quod aliàs donatio inter virum, & vxorem, vt morte confirmetur, traditionem præambulam requirit, *l. Papinianus, ff. de donat. inter virum & vxor.* quia ius ſingulare eſt in hoc caſu, vt huiuſmodi confeſſio de recepto, etiam pro traditione habeatur, Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 3. *tit.* 6. *de donat. reſol.* 6. *num.* 4. *verſ. hæc concluſio*, Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 439. *num.* 16. vbi quod augmentum, aut conſtitutio dotis, ſi conſtante matrimonio viri donatione fiant, reputantur quaſi tradita à viro vxori.

In ead. gloſſ. ibi, *vel aliud quod pro traditione ha-* 5
beatur, &c. Notatur ad hoc, quod per fictam rei traditionem confirmatur donatio inter virum & vxorem, vt per Rot. *deciſ.* 342. *num.* 1. *part.* 1. recentiſſimè Palat. d. §. 36. *n.* 7. vnde Anton. Gom. *l.* 17. *Tauri*, *ſub n.* 16. per hanc gloſſ. tenet ex inutili, & inualido contractu poſſe transferri poſſeſſionem per actum fictum. Hinc ſi in donatione interuenit conſtitutum, ſufficit. Tiraquel. *de iure conſtit. part.* 1. *num.* 50. Clar. §. *donatio, quæſt.* 9. *verſ. in hoc propoſito*, Alex. Trentac. *d. reſol.* 6. *n* 4. *verſ.*
hinc eſt, quamuis contrarium tueantur idem Anton. 6
Gom. *l.* 45. *Tauri*, *n.* 30. & Ceuall. *commun. contra comm. quæſt.* 12.

quaeſt. 12. *n.* 4. reſoluentes non confirmari hanc donationem per huiuſmodi fictam rei traditionem.

SVMMARIVM.

1 *Dotis non numeratæ exceptio debet opponi infra annum à die matrimonij morte, vel repudio diſſoluti, & num.* 2.

3 *Intellectus l.* 3. *verſ. ſed pollicitatio tantùm ſubſequuta, &c. C. de dote cauta, non num. & verſ. liceat non numerata pecunia exceptionem opponere, &c. eod. tit. n.* 4.

5 *Maritus ſi affirmauerit dotem ſibi fuiſſe traditam, & numeratam, dos dicitur verè numerata, & non confeſſata.*

6 *Cum marito alius reus debendi ex cauſa dotis poteſt conſtitui. An autem teneantur inſolidum, vel ſaltem pro parte virili, remiſſiuè n.* 7.

8 *Si maritus & ſocer teneantur ad dotis reſtitutionem, & vnus ex his efficiatur non ſoluendo, an dos poſſit repeti, remiſſiuè.*

9 *Dotis non numeratæ exceptioni cùm maritus ſemel renunciauerit, an poſſit eam opponere ampliùs, an talis renunciatio præiudicet creditoribus, n.* 10.

11 *Donatio ex confeſſione dotis receptæ à marito facta poſt celebratum matrimonium, an iuramento confirmetur, & reddatur irreuocabilis, remiſſiuè.*

L. In dotibus. III. & vlt.

Imp. IVLIANVS A. *Mennæ P.P.*

1 EXceptio non numeratæ dotis debet opponi intra annum à die matrimonij morte, vel repudio diſſoluti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, exornantque Palat. *in rep. c. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. notab.* 1. *n.* 10. *verſ. octauus*, Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri, num.* 51. Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 8. *n.* 13. *pag.* 732. Donat. à Fina *tom.* 2. *etiam commun. lib.* 7. *tit.* 19. *de confeſſis, num.* 274. *pag.* 301. Couarr. *lib.* 1. *var. cap.* 7. *num.* 5. & 6. Menchaq. *controuerſ. vſufreq. lib.* 3. *cap.* 46. *à princip.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo dos* 2. Guttier. *de iuram. confirmat. part.* 1. *cap.* 22. *num.* 10. *poſt med.* Fachin. *controuerſ. iuris lib.* 8. *cap.* 74. & 77. Donell. *in comment. ad l. ſi quis arbitratu* 43. *num.* 13. *ff. de verb. obligat.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 15. *tit.* 2. *num.* 9. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 439. *à princip. & præcipuè num.* 1. Aluar. Valaſc. *conſult.* 5. *n.* 7. vbi aduertit hunc annum non corrigi per auth. ſeq. quando ante biennium ſoluitur matrimonium; quod ſi matrimonium durat vltra biennium vſque ad decennium, & non excedit decennium, locus eſt querelæ vſque ad tres menſes, computato biennio in illis: quod ſi matrimonium diſſoluitur poſt decennium, denegatur omnino querela non numeratæ dotis, Rebell. *de obligat. iuſtit. part.* 2. *lib.* 6. *quæſt.* 10. *ſect.* 1. Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, p.* 1. *cap.* 11. *à num.* 38. vbi etiam diſputat an prædicta exceptio non numeratæ dotis iure Luſitano procedat.

3 *Sed pollicitatio tantùm ſubſecuta*, &c.] D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 6. *n.* 54. *ff. ſoluto matrim.* tenet hunc text. in his verbis eſſe intelligendum quando pollicitatio dotis facta eſt in inſtrumento, & maritus in eodem inſtrumento confitetur ſe dotem recepiſſe; tunc enim competet marito querela non ſolutæ dotis: & rationem aſſignat, quia cùm vtrumque incontinenti actum fuerit, facilè credetur ſpe futuræ numerationis id factum eſſe: deinde ſubdit poſſe etiam reſponderi, hunc text. procedere quando præceſſit mariti confeſſio, & poſtea ſequitur dotis pollicitatio; quia tunc euidens eſt confeſſionem mariti factam fuiſſe ſpe futuræ promiſſionis. Addit poſtremò, quod Cou. *d. lib.* 1. *c.* 7. *n.* 6. *poſt princ.* exiſtimat hanc legẽ poſſe etiam intelligi quando non interuenit vlla promiſſio dotis expreſſa, ſed tacita, collecta ex eo, quod voluntate ſoceri, vel vxoris maritus confeſſus eſt ſe dotem recepiſſe, iuxta text. *in l. ſi voluntate, C. de dotis promiſſ.* hæc enim tacita promiſſio ſequetur naturam confeſſionis ex qua deducitur, ac ita ea non obſtante locus erit querelæ non ſolutæ dotis.

Liceat non numeratæ pecuniæ exceptionem opponere, &c. Contrarium videtur ſentire text. *in l. in contractibus, §. ſed quoniam, verſ. illis etiam, C. de non num. pecun.* ſed Eman. Coſta *in l. ſi cautione, fallent* 14 *eod. tit.* intelligit textum illum de geminata confeſſione facta à marito dotis receptæ poſt interuallum vnius poſt aliam, quaſi tunc denegetur exceptio non numeratæ dotis: vel meliùs intelligitur ſecundùm communiorem illius expoſitionem, quando præceſſit promiſſio certæ dotis in dotali inſtrumento, & poſtea ex interuallo maritus confeſſus eſt ſe recepiſſe præfatam promiſſam dotem ex huiuſmodi actibus, nempe præuiæ in inſtrumento promiſſionis dotis, & ſubſecutæ ex interuallo confeſſionis dotis receptæ, quia tunc oritur tam vehemens præſumptio dotis numeratæ, ſeu traditæ, vt deinceps marito, & hæredibus illius denegetur exceptio non numeratæ, ſeu non traditæ dotis, vt exponunt Cou. *d. lib.* 1. *cap.* 7. *num* 6. Anton. Gom. *d. l.* 50. *Tauri, num.* 51. Valaſc. *d. conſ.* 5 *num.* 9. In noſtro verò textu non eſt ſermo de confeſſione receptæ dotis ex interuallo promiſſionis eiuſdem dotis, ſed de confeſſione, quæ ob ſolam dotis promiſſionem ſimul facta eſt, quando dos promittebatur, vt exponit Molin. *d. diſp.* 439. *num* 6. 4

Illud in hac materia eſt magna animaduerſione dignum, quod ſi maritus affirmauerit dotem ſibi fuiſſe traditam & numeratam, dos dicitur verè numerata, non autem confeſſata, vt per Gozadin. *conſ.* 42. *n.* 13. *verſ. tertiò quando*, Grauet. *conſ.* 40. *num.* 7. Roland. *conſ.* 93. *n.* 45. *lib.* 1. Pariſ. *conſ.* 86. *n.* 19. *lib.* 3. quos refert & ſequitur Menoch. *conſ.* 6. *num.* 11. 5

Quam dotem ſuſcepiſſe vnà cum marito conſcribitur, &c.] Ergo ſimul cum marito alius reus debendi ex cauſa dotis poteſt conſtitui, vt per Campeg. *de dote, part.* 3. *quæſt.* 179. Octauian. *deciſ.* 43. *n.* 11. Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.* 2. *lib.* 15. *tit.* 2. *n.* 8. *cum ſeq.* D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem* 23. *§. tranſgrediamur, n.* 38. *verſic. poteſt tamen interuenire, ff. ſolut. matrim.* Vtrùm autem teneantur inſolidum, vel ſaltem pro parte viri? vide eundem D. Barboſ. *ibidem n.* 35. *in fine, & n.* 36. Card. Mantic. *vbi ſuprà.* Si maritus & ſocer teneantur ad dotis reſtitutionem, ſi vnus ex his efficiatur non ſoluendo, an poſſit dos repeti? vide eundem D. Barboſ. *ad l. ſi conſtante* 24. *in princip. n.* 105. *ff. eodem tit. ſoluto matrim.* & diſtinguit duos caſus. Primus eſt, quando non tenentur tanquam duo rei, ſed quilibet pro parte ſua, iuxta regul. *l. reos, §. cùm in ta ulis, ff. de duobus reis*; & in hoc caſu expeditum aſſerit, quod ille qui non eſt ſoluendo, conueniri poteſt pro ſua parte ad dotis reſtitutionem. Secundus caſus eſt quando maritus & ſocer tenentur ad dotis reſtitutionem in ſolidum, quaſi duo Rei debendi; tunc ſi vxor velit conuenire ad dotis reſtitutionem illum, qui effectus eſt non ſoluendo, ſine dubio poterit aduersùs eum vti remedio dictæ *l. ſi conſtante*: at verò ſi velis conuenire reum, qui eſt ſoluendo propter illum, qui effectus fuit non ſoluendo, non poterit id facere. 6 7 8

In gloſſ. *Vel ibi, ſed dic quod & ipſi renunciant exceptioni non numeratæ dotis*, &c. Notatur ad hoc, quod exceptioni dotis non numeratæ maritus ſemel renuncians, eam nequit ampliùs opponere, vt per Menoch. 9

SVMMARIVM.

1 *Miles non poteſt donare focaria, id eſt, concubina, & num.2.*

3 *Donationes à militibus facta ſuis concubinis nulla ſunt. Amplia*

I. Procedere in militibus noſtri temporis, qui arma profitentur, n.4. & qui ſunt parati & ſalariatè ad bellum ineundum, num.5.

II. In milite inſignito Cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, num.6. & aliis etiam aliorum Ordinum militarium candidatis, is vt Commendataris, S. Ioannis Hieroſolymitani, vel S. Iacobi, vel de Calatraua, num.7.

III. In Clericis, ſeu Religioſis, n.8. quamuis donatio fuerit cum iuramento, num.9.

10 *Donatio facta à Clerico ſua concubina poteſt repeti per fiſcum Eccleſia, non autem per haredes ipſius Clerici.*

IV. In Doctore & Licentiato, n.11.

V. In Aduocatis, & ſic in militibus litterata militia, num.12.

VI. Vt ſicut concubina non capit à concubinario, ſic nec etiam vir concubinarius ab ea capiat, n.13. Limita

I. In principe milite, num.14.

II. Tam in milite armato, quàm in aliis, quando donatio renumeratoria eſt, vt probatis meritis valeat intra eorum aſtimationem, num.15.

III. In milite Clerico, vel Doctore donante concubina alterius, n.16.

IV. Si tempore donationis ceſſabat concubinatus ſaltem per triennium, num.17.

18 *Donatio facta à Clerico, milite, & cateris perſonis ſupradictis, concubinis ſuis, eſto quod ſit irrita, an firmetur iuramento donantis.*

19 *Concubina an poſſit à concubinario petere mercedem operarum, quas illi praſtitit.*

20 *Donatio facta concubina ab vxorato, vel ab alio, inter quos complexus eſſet punibilis, vel illicitus ſecundùm leges ciuiles, an valida ſit.*

21 *Focaria an differat à concubina, & qua propriè dicatur, & vnde.*

L. Si ancillam. II.

Idem A. Marco militi.

1 Miles non poteſt donare focariæ, id eſt, concubinæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.2. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ordin.Reg.Luſitan. *lib.4. tit.66.* Viu. *tom.2.commun. opin. lib.8. tit.32. num.14. verſ. quia quemadmodum, pag.*407. Gam. *Luſit. deciſ.*120. Brunot. à Sole *in loc. communib. verbo Miles*, Henric. Boeer. *diſp. claſſ.2. diſp.19. n.7.* Guttier. *de iuram. confirm. part.1. cap.6. n.3.* Ceuall. *commun. contra commun. quaſt.329. num.3.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo Donatio, num.21.* Marta *de iuriſd. p.4. caſu 114. num.4.* Benedict. Ægid. *in tract. de iure & priuil. honeſt. art.8. n.22. cum ſeqq.* Alex. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.3. de donat. reſol.7. n.2. cum ſeqq.* Theſaur. *deciſ.111. n.1.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tom.3. tit.10. num.234. cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. collect.791. verſ. limita quartò.* Farin. *fragment. crim. p.1. verb. concubina, n.565. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.375. n.14.* vbi admonet in hoc text. in militum fauorem

3 eſſe conceſſum, vt donationes à militibus factæ ſuis concubinis eatenus nullæ ſint, quod reuocare poſſint, repetereque quod dono illis dederunt; atque ideo ſi quid gratis illis promiſerunt, neque in conſcientiæ, neque in exteriori foro tenerentur illud ſoluere. Azor. *inſtit. moral. p.3. lib.11. de donat. cap.3. quaſt.4.* latè Peregrin. *de iure fiſci lib.1. tit.9. à n.3.* vbi quod concubinæ donata miles reuocare poteſt, & ſi non reuocauerit, non capit concubina, ſed fiſcus auferre poteſt, ſubditque ex Baldo, quod ſolus fiſcus poterit opponere.

Primò amplia procedere in militibus noſtri tempo- 4
ris, qui arma profitentur. Roman. *conſ.43. ad primum,* Palat. *in rubr. de donat. inter virum & vxor. §.37. n.10.* Guttier. *d. p.1. cap.6. num.9.* vbi intelligit de iis, qui 5
ſunt propriè milites parati & ſalariati ad bellum ineundum. Farin. *d. verbo concubina, num.669.* Peregrin. *d. lib.2. tit.9. num 8.*

Secundò amplia in milite inſignito Cruce Domini 6
noſtri IESV CHRISTI, Gam. *Luſit. deciſ.226. num.4.* Benedict. Ægid. *d. art. 8. n.14. verſ. idem etiam,* vbi extendit ad alios etiam aliorum Ordinum milita- 7
rium candidatos, & ſic ad Commendatarios S. Ioannis Hieroſolymitani, vel S. Iacobi, vel de Calatraua, extendunt Anton. Gom. *l.51. Tauri, num.68.* Guttier. *d. part.1. cap.6. n.8.* Fr. Eman. *qq. Regul. tom.1. q.27. art.12.*

Tertiò amplia in Clericis, ſeu Religioſis, arguendo 8
à milite armaræ militiæ ad militem eccleſiaſtiæ militiæ, vt per Palat. *in repetit. d. rubr. §.49. à princ.* Port. Imol. *conſ.21. in 1. dub.* Peregr. *d. lib.2. tit.9 n.4.* Roland. à Valle *conſ.98. num.1. & ſeqq. lib.1.* Gam. *d. Luſit. deciſ.226. n.4.* Viu. *tom.2. comm. opin. lib.8. tit.32. n.13. verſ. ſiquidem omnia, pag.507.* Guttier. *d. cap.6. n.5.* Alexand. Trentacinq. *d. lib.3. ſub tit. de donat. reſol.7. n.4.* Anchar. Regienſ. *part.2. quaſt.12. n.3. cum ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *concl.15. in 1. fallent.* Decian. *tract. crimin. lib.2. cap.21. n.14.* Rebuff. *in concord. tit. de publicis concubin. verſ. ſeptima pœna,* Farinac. *d. verbo concubina, n.573. cum ſeqq.* Mozz. *vbi ſupra, n.3. & 23.* Surd. *conſ.469. n.1. cum ſeqq.* Spin. *in ſpecul. teſtament. part.14. rubr. n.10.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.21. tit.3. n.13.* vbi ſubampliat, quamuis donatio fuerit cum iuramento, Benedict. Æg d. *d. art.8. n.14.* vbi tamen *num.15.* ait hanc am- 9
pliationem non ſibi probari, Marta *de ſucceſſ. legali, tom.2. part.4. quaſt.28. art.11. n.36. 38. & 41.* idem Marta *de iuriſdict. part.4. centur.2. caſu 114. n.4.* vbi 10
etiam reſoluit donationem factam à Clerico ſuæ concubinæ poſſe repeti per fiſcum Eccleſiæ, non autem per hæredes ipſius Clerici, de quo eſt videndus Palat. *in repetit. d. rubr. de donat. inter virum, §.39. n.7.* Padil. *in rubr. C. de fideicommiſſ. n.18.*

Quartò amplia in Doctore & Licentiato, quia in 11
hoc & in aliis omnibus fauorabilibus regulariter parificantur militi, vt per Palat. *in d. repet. rubr. §.35. per tot.* Anton. Gom. *d. l.51. Tauri, n.68.* Gam. *d. Luſit. deciſ.226. n.4.* Roland. à Valle *conſ.21. num.20. lib.2.* Farinac. *d. verbo Concubina, n.581.* Guttier. *d. cap.6. n.6.* Alex. Trentac. *vbi ſupr. n.11.*

Quintò amplia in Aduocatis, & ſic in militibus 12
litteratæ militiæ, per Syluan. *conſ.88. n.9.* Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rubr.3. §.6. n.4. fol.33. verſo, & rub.4. §.7.* Roder. Xuar. *in l.2. tit. de los gouiernos, lib.3. fori, quaſt. fin. n.12.* Guttier. *d. cap.6. num.6.* Peregr. *d. lib.2. tit.9 n.7.* Cardin. Mantic. *d. tit.3. n.13.* Farinac. *d. verbo concubina, n.381.*

Sextò amplia vt ſicut concubina non capit à con- 13
cubinario, ſic nec etiam vir concubinarius ab ea capiat, vt per Viu. *d. lib.8. tit.32. n.15. verſ. & aduerte. pag.407.* Peregr. *d. lib.2. tit.9. n.16.* Surd. *conſ.469. n.1. cum ſeqq.* Farin. *d. verbo concubina, n.546. & ſeq.* Alex. Trentacinq. *d. reſol.7. n.10.*

Limita primò in Principe milite, vt per Tiraquel. 14
de nobilit. cap.37. n.52. Peregr. *d. lib.2. tit.9. num.14.* Marta *de ſucceſſ. leg. tom.2. p.4. q.18. art.11. à n.19.* Alex. Trentacinq. *d. reſol.7. num.7.*

15 Limita ſecundò tam in milite armato, quàm in aliis, quando donatio remuneratoria eſt, vt probatis meritis valeat intra eorum æſtimationem, vt per Bermond. *de publ. concub. verbo contra prædictos, num.15. cum ſeqq.* Palat. *in d. rubr. de donat. inter virum & vxorem*, §.39. *n.13. verſ. vnum non eſt omittendum*, Gam. *d. deciſ.226. n.4. verſ. quæ omnia*, Guillelm. *in cap. Raynutius, verbo & vxorem, deciſ.5. num.161.* Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.24.* Viu. *d. lib.8. tit.32. n.15. verſic. vnde ſi clericus*, Bermond. *de publicis concubin. in gloſſ. contrà prædictos, num.26.* Anchar. Regien. *dict. part.2. quæſt.12. n.5.* Farinac. *d. verbo concubina, n.593.* vbi ait valere vſque ad concurrentem quantitatem meritorum, & non vltra, Decian. *conſ.24. num.14. lib.3.* Vrſill. *ad Afflict. deciſ.102. in princ.* Theſaur. *d. deciſ.121. n.6.7. & fin.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.29. n.11.* Peregr. *d. lib.2. tit.9. n.11.* Guttier. *d. cap.6. n.11.* Benedict. Ægid. *d. art.8. n.24. in fine, verſic. limitatur verò*; vnde cum huiuſmodi ſeruitia facta à concubinis in donatores debeant probari, non eſt ſtandum confeſſioni concubinarij, de quo Palat. *d. §.39. n.13.* Bellacomb. *tom.1. communium opin. lib.5. tit.15. de concubinis, n.12. pag.754.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo Donatio, n.7.* Menoch. *dict. lib.3. præſumpt.29. n.17.* Regien. *d. q.11. n.15. cum ſeqq.* Farin. *d. verbo concubina, n.595.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.21. tit.3. n.15.* Alex. Trentacinq. *d. lib.3. ſub tit. de donat. reſol.7. n.6.*

16 Limita tertiò in milite, Clerico, vel Doctore donante concubinæ alterius, quia ceſſat cauſa prohibitionis ne propter libidinem, eius illecebris allectus bonis propriis ſpolietur, ita Card. Mantic. *d. tit.3. n.14.* Lancell. Gallia *de ſtatut. q.3. n.38.* Farin. *d. verb. concubina, n.608.*

17 Limita quartò ſi tempore donationis ceſſabat concubinatus, ſaltem per triennium, argum. *Authent. de monachis, §. ſancimus, collat.1.* Capyc. *deciſ.102.* Guillelm. *d. deciſ.5. n.161.* Alex. Trentacinq. *d. reſol.7. n.8.* Vrſill. *ad Afflict. deciſ.102. n.1.* Lancell. Gall. *d. q.3. à n.39.* Farin. *vbi ſupr. n.591.*

18 An donatio facta à Clerico, milite, & cæteris perſonis ſupradictis, concubinis ſuis, eſto quod ſit irrita, firmetur iuramento donantis? vide Couarr. *in cap. quamuis pactum, part.1. §.1. n.4. ad fin.* Guttier. *dict. cap.6. à n.13.* qui negatiuam tuentur partem. Lancellot. Gallia *de ſtatut. quæſt.5. num.7. in fin.* Peregrin. *d. lib.2. tit.9. n.13.* Farinac. *d. verbo concubina, à num.602.* Mancio. *de iuram. part.4. effectu 220.* Surd. *conſ.469. num.12.* Anton. Theſaur. *deciſ.111.* Alex. Trentac. *d. reſol.7. num.5.*

19 Vtrùm concubina poſſit à concubinatio petere mercedem operarum, quas illi præſtitit? vide Cab. *Luſit. deciſ.116. per tot. part.1.* vbi negatiuè iudicatum fuiſſe aſſerit.

20 Vtrùm donatio facta concubinæ ab vxorato, vel ab alio, inter quos complexus eſſet punibilis, vel illicitus ſecundùm leges ciuiles, valida ſit? negatiuam partem tenent Palat. *in repet. d. rub.* §.37. Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo Donatione largitus, n.24.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Donatio 9. & 12.* Kirchou. *tom.1. commun. opin. lib.2. tit.7. de cler. coniug. n.18. pag.175.* Viu. *tom.1. lib.8. tit.32. n.15. pag.406.* Peregr. *d. lib.2. tit.9. n.2.* Gam. *Luſit. deciſ.226.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Donatio, n.16.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.275. n.3.* Card. Mantic. *d. tit.3. n.12.* & probat Ordin. Regia Luſit. *l.4. tit.66. in princ.* ibi, *ſe algun homem caſado der a ſua barrega alguan cauſa mouel ou de raiz*, in qua generalitate comprehenduntur etiam pecuniæ, & aliæ res, quæ vſu conſumuntur, nam appellatione mobilium contineri pecuniam, probat text. *Auth. de nuptiis, §. ſi verò vniuerſa, collat.4.* ibi, *in pecuniis, aut in aliis mobilibus, &c.* Tiraquell. *de retractu lign. §.1. gloſſ.7. num.203.* Rebuff. *ad l. monetam, ff. de verbor. ſignif. pag.402.* Gam. *dict. Luſit. deciſ.236. num.4.*

Focaria tua, &c.] Focaria an differat à concubina, & quæ propriè dicatur, vide Pratei. *in Lex. iuris, verbo Focaria*, Benedict. Ægid. *d. art.8. n.19.* vbi ait in hoc text. militum concubinas focarias appellari à foco dictas, quaſi ſcilicet amaſij ſui foco aſſidentes, quod concubinæ concubinarij domo retentæ proprium eſt, Caluin. *in ſuo Lexic. iurid. verbo focarius*, vbi ſic vocat amicas militum, quòd earum præcipua cura ſit foci, & nullius præterea rei ſolicitudinem habeant. Verùm Guid. Pancirol. *in theſauro variarum lectionum, lib.1. c.45. verb. Focaria*, tenet focariam mulierem dici illam, quæ larem & focum, ædéſque ſeruabat, vt nominis docet etymologia, & ideo dicit, quod hæc, de qua loquitur hic text. ædes militis eo abſente cuſtodiebat; quare non tantùm concubinis, ſed nec aliis mulieribus donare milites poſſe, intrepidè defendit, & *lib.2. c.210.* tenet focariam non vocari meretricem in hoc text. cùm & viri focarij reperiantur nominati. 21

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta ab vxore confirmatur morte, & ſi erat in patris poteſtate, etiam patris mors requiritur, licet à principio conſenſerit.*

2 *Donatio facta à ſocero in generum quondam, ſtatim perficitur.*

3 *Donatio inter coniuges ipſo iure morte confirmatur, etiam morte ciuili, per profeſſionem ſcilicet in Religione emiſſam, num.4.*

5 *Donatio inter coniuges vt morte donantis confirmetur, neceſſe eſt vt res donata tradita ſit donatario, ſaltem ficta traditione ante mortem donantis, alioquin eſt nulla. Ad hunc effectum ſatis eſt, ſi res donata ſit tradita per clauſulam* conſtituti, *vel per alium actum fictum, per quem ciuilis poſſeſſio adquiritur, num.6.*

7 *Donatio inter viuos quando ab vno coniugum alteri facta morte donantis confirmatur, tunc retrotrahitur ad tempus, in quo traditio rei ita donatæ facta eſt: huiuſmodi donatio non confirmatur morte donantis, ſi donatarius ante donantem è vita diſcedat, vel ſi donans ipſe tacitè, vel expreſſè donationem reuocet, num.8.*

9 *Donatio cenſetur tacitè reuocata, ſi diuortium inter coniuges ſequatur.*

10 *Donatio inter virum & vxorem putatiuos facta conſtante matrimonio, non confirmatur morte donantis.*

L. Donatio. III.

Idem A. Epicteto.

DOnatio facta ab vxore confirmatur morte, & ſi erat in patris poteſtate, etiam patris mors requiritur, licèt à principio conſenſerit; & donatio facta à ſocero in generum quondam, ſtatim perficitur. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1 2

Vſque ad vltimum diem vitæ, &c.] Notatur ad hoc, quod donatio inter coniuges ipſo iure morte confirmatur, vt per Anton. Gom. *l.50. Tauri, n.65. & tom.2. var. cap.4. n.23. verſ. aduertendum eſt*, Clar. *in §. donatio, quæſt.9. n.6.* Couarr. *in rubr. de teſtam. part.3. n.3.* Sebaſt. Medices *in tractat. Mors omnia ſoluit, part.1. num.47.* Valaſc. *conſult.106. n.13.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. Donatio, num.69.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.2. lib.21. tit.7.* Rot. *deciſ.342. n.1. part.1 recentiſſim.* vbi quod donatio inter virum, & vxorem morte donantis confirmatur, dummodo verè, aut fictè per conſtitutum in vita 3 5

vita tes donata tradatur. Rebell. *de oblig. inſtit. p.2.*
lib.6. quaſt.13. ſect.2. n.9. Azor. *inſtitnt. moral. p.3.*
4 *lib.11. de donat. cap.10. n.7.* vbi *n.8.* quod confirmatur
etiam morte ciuili, per profeſſioοem ſcilicet in Reli-
gione emiſſam, Benedict.Pinell. *ſelect. iuris interpret.*
lib.2. cap.2. num.11. Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.289.*
5 *num.4.* vbi reſoluit, vt donatio inter coniuges morte
donantis confirmetur, neceſſe eſt, vt res doοata tradi-
ta ſit doοatario, ſaltem ficta traditione ante mortem
6 doοantis, alioquio eſt nulla omnino: & *num.5.* dicit
ad hunc effectum ſatis eſſe ſi res donata tradita ſit per
clauſulam *Conſtituti*, vel per alium actum fictum, per
7 quem ciuilis poſſeſſio acquiritur: & *num.8.* aduertit,
quod quando donatio inter viuos ab vno coniugum
alteri facta morte donantis confirmatur, tunc retro-
trahitur ad tempus in quo traditio rei ita donatæ facta
eſt, non quidem quoad dominium, eo quòd licèt tradi-
tio ſit facta, dominium nunquam in donatarium tran-
ſit quouſque donatio morte donantis ſit confirmata:
8 & *num.11.* ait huiuſmodi donationem morte donantis
non confirmari, ſi donatarius ante donantem è vita diſ-
cedat, vel ſi doοans ipſe tacitè, vel expreſsè donatio-
9 nem reuocet: & *num.12.* quod tacitè cenſetur. dona-
tio reuocata, ſi diuortium inter coniuges ſequatur, per
l.ſed interim, §. ſi maritus, & l. cùm hic ſtatus, §. ſi
diuortium, ff. hoc tit. Reboll. *de obligat. inſtit. p.2.lib.6.*
quaſt.13. num.9. vbi *num.10.* requirit traditionem rei
donatæ veram, vel fictam: & *n.13.* ſubdit quod ſuffi-
cit mors ciuilis: & *num.16.* addit quod donatio inter
viuos reuocata, morte noο confirmatur, Alex. Tren-
tacinq. *var.reſ. lib.3. tit. de donat. reſol.6. num.2.* vbi
num.4. tres diſtinguit caſus, primum cùm præmoritur
maritus donans, tunc valet donatio vxori facta; ſe-
cundum cùm præmoritur vxor donataria, tunc dona-
tio ad donationem reuertitur; tertium cum ambo ſi-
mul moriuntur, & ignoratur quorum alter priùs ſit
mortuus, tunc vt donatio valeat, præſumitur priùs mor-
tuus donans; & deinde intelligit principalem conclu-
ſionem, quando interuenit traditio rei donatæ, ſiue
vera, ſiue ficta, etiam per conſtitutum.

10 Licèt, vt ſuprà vidimus, donatio inter coniuges morte donantis, & præcedente rei donatæ vera, vel ficta traditione confirmetur, tamen donatio inter virum & vxorem putatiuos facta conſtante matrimoñio non confirmatur morte donantis, *l.cùm hic ſtatus, §.ſi quis ſponſam, ff. hoc tit.* Ratio diſcriminis eſt, quia licèt in vtroque matrimonio coniux donans decedat in voluntate donandi, tamen quando errat circa qualitatem coniugis donatarij, putando ſcilicet eſſe coniugem cùm reuera talis non ſit, cenſetur errare circa cauſam finalem donandi, atque adeò ex defectu cauſæ finalis, & quaſi defectu legitimæ voluntatis corruit donatio: vide Campeg. *de dote, p.1. quaſt.97. n.4.* Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ.8. num.249.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxor. rubr.36. n.7.* Anton.Gom. *l.52. Tauri, n.67. in fine,* Sanch. *de matr. lib.6.diſp.1. num.9.* D.Barboſ. *in l. ſi cùm dotem 23. §. fin. num.20. ff. ſolut. matr.* Rebell. *d.p.2. lib.6. q.7. n.4.* Vnde colligit D.Barboſ. *cit.loco,* quod ſi maritus ſciens non valere matrimonium, donauit vxori putatiuæ, cùm tunc ceſſet ratio, de qua ſuprà, induceretur per mortem confirmatio.

L. Nec inter. IV.

Idem A. Claudiano.

1 Donatio facta inter ſoceros, vel eorum iuri ſubiectos, non valet. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem conclusionem tenent Palat. *in repet. rubr.de donat.inter vir. & vxor. §.42. à princ.* Sanchez *de matrim. lib.6. diſp.2. num.10.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio genero facta à ſocero non confirmatur huius morte, matrimonio cum filio durante, & n.2.*

3 *Socer ſi nurui, vel genero donauit, & poſtea filius eius, vel filia conſtante matrimonio deceſſerit; confirmatur donatio, niſi poſtea ſocer durante eadem voluntate diem ſuum obierit.*

L. Si vt proponis. V.

Imp. ALEXANDER A. *Quintillæ.*

Donatio genero facta à ſocero non confirmatur huius morte, matrimonio cum filia durante. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Palat. *in repetit. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §.42. à princ. & §.73. n.1. verſ. nec obſtat,* vbi rationem aſſignat, quia mortuo ſocero filia viua adhuc durat. Tiraquel. *de iure mariti, gl.5. num.86.* vbi ait hic probari, quod donatio facta inter virum, & vxorem ex conſenſu patris donantis, in cuius erat poteſtate, non confirmatur niſi morte vtriuſque, & donantis, & patris ipſius. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.21. tit.7. n.43.* vbi per hunc text. tenet, quod ſi ſocer nurui, vel genero donauit, & poſtea filius eius, vel filia conſtante matrimonio deceſſerit, non confirmatur donatio, niſi poſtea ſocer durante eadem voluntate diem ſuum obierit.

2
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit
Palat. *in repetit. rubr. de donat. inter vir. & vxor.*
3

SVMMARIVM.

1 *Vir licèt deponat rem nomine vxoris, non perdit dominium.*

2 *Donatio vxori facta reuocatur, ſi vxor præmoritur.*

3 *Vxor quicquid acquirit conſtante matrimonio, præſumitur de bonis mariti.*

4 *In donationibus inter coniuges licèt traditio rei donatæ facta ſit, dominium nunquam tranſit in donatarium, quouſque donatio morte donantis ſit confirmata.*

5 *Si quid reperitur vxorem quæſiuiſſe in vita viri, præſumitur quæſitum de bonis viri: intellige vt num.6. idem de vxore putatiua, n.7. de vidua intra annum luctus, n.8. limita vt n.9.*

10 *Donatarius ſi moriatur ante donantem, nulla eſt donatio inter coniuges viuos facta.*

L. Etiamſi. IV.

Idem A. Nepotiano.

Licèt vir deponat rem nomine vxoris, non perdit 1
dominium, & donatio facta vxori, ſi vxor præ- 2
moritur, reuocatur. Item quicquid acquirit vxor 3
conſtante matrimonio, de bonis mariti præſumitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.2. ſuprà hoc tit.*

Cauſa proprietatis ea ratione, &c.] Notatur ad hoc, 4
quod in donationibus inter coniuges factis licèt traditio rei donatæ facta ſit, dominium nunquam in donatarium tranſit quouſque donatio morte donantis ſit confirmata, vt per Clar. *§. donatio, q.9. n.7.* Ant. Gom. *l.50. Tauri, n.65. & tom.2. var. cap.4. n.23.* Cou. *in rubr. de teſtament. part.3. n.5.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.289. n.8.*

Nec eſt ignotum, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi ali- 5
quid reperitur vxorem quæſiuiſſe in vita viri, præſu-

mitur quæſitum da bonis viti, vt per l. *Hiſp.2. tit.14. part.3. vbi gloſſ.4.* Aleiat. *de præſumpt. reg.3. præſumpt. 26.* Boër. *deciſ.8 . n.5. & n.6. verſ. primo caſu,* Cremenſ. *ſing.6. in princ.* Maſeard. *de prob. concl.x14. n.1.* Hippol. Rimin. *ad §.1. ex n.135. Inſtit. per quas perſon.* Ant. Gabr. *commun. tit. de præſumpt. concluſ.15.* Perez *l.1. col.4. in princ. tit.4. lib.5. Ordin. pag.158.* D. Barboſ. *in l. qua dotis 34. n.34 ff. ſolut. matr.* Menchaq. *controu. illuſtr. p.1. lib.x. cap.105. n.7.* Iacob. de Pez *quæſt. ciuili 8.*
6 *n.28.* Aluar. Valaſe. *conſult.103. n.1.* vbi *n.4.* id intalligit, ſi ſumus in dubio, quia tunc attento iure communi, omnia acquiſita ab vxote præſumuntur de bonis mariti, niſi probet vxot clarè à ſe eſſe quæſita, & ſua eſſe: latiſſimè Menoch. *de præſumpt. lib.3. præ-*
7 *ſumpt.51. per tot.* vbi *n.5.* extendit ad vxorem putatiuam, nam & quæſita ab hac ipſa præſumuntur ex bo-
8 nis mariti quæſita: & *n.14.* extendit vt locum habeat
9 etiam in vidua intra annum luctus: & *à num.x7. cum ſeqq.* limitat moltipliciter, & præcipuè quando maritus confeſſus eſt pecuniam illam fuiſſe ipſiuſmet vxoris, vel quando mulier eſſet induſtria, vt veriſimiliter ea ſuis negotiationibus potuiſſet acquirere bona illa ex lucris à ſe factis, vel quandu appateret mulierem habuiſſe pecuniam à conſanguineo, vel ab amaſio, ſeu turpi quæſtu, vel conſtatet fuiſſe diuitem, & viro pauperi nupſiſſe. Et aduettit Perez *citato loco*, quod in Regno Caſtellæ omnia bona, quæ reperiuntur tempote mortis alterius, vtriuſque conjugis præſumuntur communia.

x0 *Cum donatio*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi donatarius ante donantem moriatur, nulla eſt facta inter coniuges viuos donatio, vt per *l. Hiſp.4. tit.11. part.4.* Rebell. *de oblig. inſt. part.2. lib.6. q.13. n.18.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio non tenet inter veros coniuges; inter putatiuos verò licèt teneat, non tamen in effectu. Si vterque coniux inſcius impedimenti putabat matrimonium valere, an donatio inter eos ſit valida, num. x.*

L. Si ex voluntate. VII.

Idem A. Theodotæ.

1 DOnario inter coniuges vetos non tenet, inter putatiuos verò licèt teneat ipſo iure, non tamen in effectu, quia reuocari poteſt. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1. n.2. ſupra hoc tit.*

2 Quando vterque coniux inſcius impedimenti (in quo euentu loqui hunc textum exiſtimauit gloſ. *verbo fiſco, in l. cum hic ſtatus, §. fin. ff. hoc tit.*) putabat matrimonium valere, donationem inter eos eſſe validam, ſed tamen poſſe illam donantem reuocare, exiſtimarunt Angel. *in ſum. verbo Donatio 3. num.5.* Sylueſt. *eod. verb.2. quæſt.1.* Tabien. *eod. verb.3. quæſt.3. num.4. in fine*; ſed dicendum eſt, donationem nihil proſſus valera, provt ſignificat text. *in præſenti*, quaſi dicat, licèt videatur valere in rigote iuris, at quia reuera non erant coniuges, non valet, & poteſt donator repetere. Palat. *in repetit. rub. de donat. inter virum & vxor. §.36. à princ.* Couar. *de ſponſal. part.x. cap.7. §.1. num.7.* Anton. Gom. *l.52. Tauri, n.55. in fin. & n.77.* Tiraquell. *de iure mariti, gl.8. n.x49.* Eman. Coſta *in cap. ſi pater, de teſtament. lib.6. part.1. verbo vxorem, num.18.* latè Sanchez *de matrim. lib.6. diſp.2. per tot. & præcipuè n.9.*

SVMMARIVM.

1 *Fructuum donatio inter coniuges non valet, & eatenus reuocatur, quatenus recipiens ſit locupletior: valet autem, ſi coniux coniugi donat fructus ex prædio percipiendos, n. 2.*

L. Si fructus. VIII.

Idem A. Leoni.

FRuctuum donatio etiam non valet inter coniuges, & eatenus reuocatur, quatenus recipiens locupletior efficitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Nota quod valet donatio, ſi coniux coniugi donet fructus ex prædio percipiendos, quia donans non fit pauperior; nam potius ex induſtria, quàm ex re ipſa fructus illi perficiuntur, iuxta *l. fructus percipiendo, ff. de vſur.* & not. per Pinel. *in l.x. cap.4. n.3. C. de reſcind. vendit.* Connan. *comment. lib.8. cap.11. n.4.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap.x3. num.21.* Sanch. *de matrim. lib.6. diſp.4. n.6.* 2

SVMMARIVM.

x *Dominium rerum emptarum de pecunia viri, vxeris nomine, ad vxerem pertinet, ſi ei ſunt traditæ; pecunia tamen tota repetitur ſi fecit vt geſtor, & ſi vt donator, quatenus eſt locupletior, & num. 2. De rebus emptis pro marito & vxore, eorumque hæredibus quid, num.3. Si vxor præſente viro, & tacente, emerit de pecuniis ſibi per virum donatis quid, num.4. Si maritus emat nomine vxoris, & ei patiatur fieri traditionem, non viderò pretium donatum, niſi ſit paruæ quantitatis, n.5. diſtingue vt num.6. Maritus emens pro vxore, vel dans pecuniam vt ipſa emat, vel ſoluens venditori pro ea, an videatur velle donare vxori, diſtingue vt n.7.*

L. Etſi de tua. IX.

Imp. GORDIANVS *Origeni.*

DOminium rerum emptarum de pecunia viri vxoris nomine pertinet ad eam, ſi ei ſunt traditæ; pecunia tamen repetitur, ſi fecit vt geſtor, & ſi vt donator, quatenus eſt locupletior. Colligunt ax Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Vide Angul. *de melior. l.3. gloſſ.4. n.58.* vbi ait in hoc text. maritum comparaſſe pro vxore mancipia, quæ ei tradita ſunt, & textum dicere quod vxori acquiruntur, ac maritum poſſe agere ad pretium, modò numerauerit gratiâ gerandi vxoris negotium, modò gratiâ donandi. Tiraq. *de retractu lignag. §.1. gloſſ.9. num.64.* Boër. *deciſ.x5. n.3.* vbi per hunc textum tenet quod ſi maritus emiſſet pro ſe & vxore, & eorum hæredibus, aliqua bona, & vxor velit ſuccedere in medietate illorum ſic per ipſum maritum emptorum, quod conferre debet hæredibus mariti medietatem pretij; quia in dubio ex quo tunc pro ſe & vxore ac eorum hæredibus emit, præſumitur de ſuis pecuniis propriis emiſſe, & geſſiſſe hoc negotium vxoris, & hæredum: & *deciſ.81. n.5.* ſimiliter reſoluit per hunc text. qood vbi vxor præſente viro, & tacente, emerit de pecuniis ſibi per virum condonatis, tunc tacita iſta confeſſio viro præjudicat. 2 3 4

In gloſſ. *Comoetenti, fin. ibi, ſed quid ſi dubitetur.* &c. Tenet hæc gloſſ. quod ſi maritus emat nomine vxoris, 5

&

& patiatur fieri traditionem, non videtur pretium donatum, niſi ſit paruæ quantitatis, vt per Angul. *de meliorat.l.3.gloſſ.5.n.77.* diſtinguit tamen D. Barboſ.*in l. qua dotis 34.n.36.ff.ſolut.matrim.*quod ſi maritus emit
6 nomine vxoris, & illi facta eſt traditio, præſumitur donaſſe pretium, quia in alio non poteſt conſiſtere donatio, & ita procedit text.*in l.multum intereſt, C.ſi quis alteri,vel ſibi,* ſi verò mulier emit ſuo nomine, tunc ſi pretium maritus pro ea ſoluat, non præſumetur donaſſe pretium, niſi in parva quantitate, & reſpondet ad *l. vxori 32.§.fin.ff.de legat.3.*

7 In gloſſ.*In ſolidum.*Refert Angul.*d.l.3.gloſſ.4.n.58.* ſecundùm hanc gloſſ. diſtinguendos eſſe tres caſus pro ea reſoluenda quæſtione, an maritus emens pro vxore, vel dans pecuniam vt ipſa emat, vel ſoluens venditori pro ea, videatur velle donare vxori; nam ſi maritus geſſit vxoris negotium (quod in dubio præſumendum eſt) vxor tenebitur in ſolidum, vel ſaltem in quantum facere poteſt, *l.non tantùm,ff.de re indic.* Si autem maritus fecit illi donationem, miniſtrando ei pecuniam, vt emeret, tenebitur in quantum effecta fuerit locupletior, *l. quod autem, §. eleganter, ff. hoc tit.* Si autem cùm ipſa emiſſet, & pretium deberet venditori, & maritus ei ſoluit animo donandi, tenebitur in ſolidum, cùm in totum ſit effecta locupletior, ex quo maritus eam ære alieno liberauit, *d. l. quod autem, §. ſi vxor.*

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus ante omnia reſtituendus eſt, & ſub prætextu criminis non debet quis de facto inuadere alterius poſſeſſionem.*

2 *Spoliatus ante omnia reſtituendus, non admiſſa exceptione proprietatis, etiamſi offeratur probatio in promptu: intellige vt n.3.*

4 *Mulier ſuſpecta de adulterio, vel de morte viri ſui non poteſt ob id priuari dote de facto, nec per vim, ſed requiritur cauſa cognitio, & ſi ſpoliaretur, ante omnia reſtitui deberet.*

5 *Agens ad reſtitutionem poſſeſſionis violenter, vel clam occupata, non poteſt repelli per criminis exceptionem, per quam reſtitutio non impeditur, vel retardatur, ſiue obiiciatur crimen via accuſationis, ſiue acquiſitionis, num.6. ſiue loquamur de iure ciuili, ſiue de iure Canonico, num.7. limita vt num.8.*

L. Si maritus. X.

Idem A. Valeriano.

1 SPoliatus ante omnia eſt reſtituendus, & ſub prætextu criminis non debet quis inuadere poſſeſſionem alterius de facto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

2 Vide Boër. *deciſ.238. à n.1.* vbi per hunc textum tenet, quod ſpoliatus ante omnia venit reſtituendus, non admiſſa exceptione proprietatis, etiam ſi offeratur
3 probatio in promptu: & *n.5.* id verum dicit in interdicto recuperandæ, cùm tunc regulariter contra agentem non poſſit opponi exceptio dominij, ſeu proprietatis, Viu.*tom.2.commun. opin.lib.9.tit.7. ad leg. Iul.de*
4 *adulter.n.2.in verſ.fallit quoque, pag.468.*vbi per hunc textum probari ait, quod vxor ſuſpecta de adulterio, vel de morte viri ſui, non poteſt ob id priuari dote de facto, nec per vim, ſed requiritur cauſæ cognitio, & ſi ſpoliaretur, ante omnia reſtitui deberet.

Nec enim quaſi maleficiis, &c.] Notatur ad hoc,
5 quod agens ad reſtitutionem poſſeſſionis violenter, vel clam occupatæ, non poteſt per exceptionem criminis repelli, per quam reſtitutio nec impeditur, nec retardatur, vt per Anton. Gabr.*commun.ſub tit. de reſtitut. ſpoliat.concl.1.n.37.* Menoch. *remed.1. recuper.n.324.*
cum ſeqq. vbi *n.325.* extendit vt procedat, ſiue obiicia- 6
tur crimen via accuſationis, ſiue inquiſitionis: &
n.327. procedere ait ſiue loquamur de jure Ciuili, ſiue 7
de iure Canonico: & *à num.330.* limitat cùm crimen 8
objicitur, quo quis ipſo iure re, & poſſeſſione priuatur, ſi aliqua extarent indicia, præſcriptiones, vel probationes, quibus accuſatorem culpâ ac dolo carere appareat. Verùm vt certa ab incertis ſeparemus, duo videntur in propoſito diſtinguendi caſus. Primus eſt vbi crimen reddit omnino inhabilem criminoſum, ne agens in iudicio audiatur, exceptio eius criminis poteſt per reum ſpoliatorem opponi ad repellendum ſpoliatum, & reſtitutionem impediendam. Ita gloſſ. *verbo audientia,in cap.in nomine, 23. diſt.*Menoch.*d.remed.1. num.350.*Ant.Gabr.*d.concl.1.n.54.* quam quidem inhabilitatem agendi intellige illam, quæ abſolutè, & in totum reddit aliquem omnino inhabilem, ne agens in iudicio audiatur, prout contingit in excommunicato, & bannito. Vbi verò aliquis in caſu certo agere prohibetur, vel actione caret, prout cunſtat *in l.ſi quis maior,C.de tranſact.*cum ſimilibus, ſicut ad alios caſus, & actiones exercendos inhabilis non eſt, ita nec exceptio huiuſce inhabilitatis, quæ propriùs loquendo eſt actionis priuatio, non poteſt contra ſpoliatum de ſpolio agentem opponi, nec per eundem repelli, quicquid non aduertat Menoch. *d.remed.1. n.351.* cujus opinio poſſet procedere vbi ſpoliatus agit de ſpolio commiſſo in eadem re, ſuper qua actionem exercere, & in iudicio audiri prohibetur, quo pacto defenditur, & procedit ſententia gloſſ. *d.verbo audientia.* Secundus caſus, Exceptio criminis ipſo jure priuantis aliquem dominio & poſſeſſione, quæ per crimen ipſo jure tollitur, vel inficitur, poteſt opponi contra ſpoliatum, & reſtitutionem impedit, vt per Beroi. *n.42. in cap. item cùm quis, de reſtit.ſpol.* Rip. *in §. nihil commune,n.92.* Ratio eſt, quia cùm talis non poſſideat, deficit fundamentum ſpolij, & reſtitutionis, quæ in vera poſſeſſione conſiſtit, *c. conſultationibus, in fin. de offic. deleg. l.1.§. ſi quis, verſ. interdictum, ff.de vi,* ac proinde exceptio concludens defectum poſſeſſionis opponitur, non verò crimen quà crimen eſt, ſed quatenus defectum poſſeſſionis concludit, & ſic non exceptio criminis, ſed magis poſſeſſionis deficientis, quæ probatur ex eo deficere, quod tale crimen admiſſum eſt. Vnde cum hæreticus ante ſententiam declaratoriam, & quouſque bona per actualem executionem à fiſco occupentur, habeat veram illorum poſſeſſionem, *cap. cùm ſecundum, in verſ. confiſcationis*, cum ibi notatis, *de hæret.*ideo quantumcunque jure ipſo priuetur dominio bonorum, *d.c.cùm ſecundum, l.quiſquis, C. ad leg. Iul. maieſt.* nihilominus ſi ante prolatam in eo ſententiam declaratoriam ſpolietur poſſeſſione, ipſeque agat interdicto recuperandæ, reſtituendus erit, nec per criminis exceptionem repelli poteſt. Ita Simanch.*de Cathol. inſtit.cap.9.n.175.* Menoch. *d.remed.1.à n.331.* Et hinc ſuccedit alia reſolutio, quod exceptio criminis quod non ipſo jure, ſed per ſententiam priuat delinquentem, non poteſt opponi ſpoliato, nec eius reſtitutionem impedit, ſecundùm Menoch.*d.remed.1.n.32.*Ant.Gabr. *d. concl.1. n.37.* & in hoc euentu intelligitur textus in præſenti.

SVMMARIVM.

1 *Non agitur ex promiſſione alicuius annui, vel menſtrui facta coniugi, licèt non detur repetitio ſoluti.*

2 *Veſtes quotidianæ datæ per maritum vxori, ad proprium vſum præſumuntur donatæ.*

3 *Eregatés*

3 *Erogare, id eſt diſtribuere per ſingulos menſes.*
4 *Annuum quando datur vxori, non repetitur quod conſumptum eſt, repetitur autem ſi quid ſupereſt per maritum, & n. 5.*

L. Sicut ceſſat. XI.

Idem A. Maximo.

1 EX promiſſione alicuius annui, vel menſtrui facta coniugi non agitur, licèt ſoluti repetitio non detur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

2 *Erogatique non dari repetitionem*, &c.] Notatur ad hoc, quod veſtes quotidianæ datæ per maritum vxori, ad proprium vſum præſumuntur donatæ, & valet ea donatio etiam conſtante matrimonio, nec eo ſoluto per maritum repetuntur, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 11. n. 4.* Greg. Lop. *l. 23. verbo paños, tit. 11. part. 4.* Clar. *§. donatio, quæſt. 10. ad finem,* Matienſ. *l. 4. gloſſ. 5. n. 1. tit. 2. lib. 5. noua Recopilat.* Gam. *Luſit. deciſ. 308 aliàs 309. n. 13.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 28. cap. 10. n. 19.* D. Barboſ. *in l. qua dotis 34. num. 65. ff. ſolut. matrim.*

3 In gloſſ. *Erogatique*, ibi, *id eſt, conſumpti.* Verius exponendum, id eſt, diſtributi per ſingulos menſes, aſſerit D. Barboſ. *in l. qua dotis, num. 68. verſ. ſecundò infertur*; id enim propriè ſignificare verbum, *erogare*, colligitur *ex l. fin. ff. de petit. hæred.* & dicit Prat. *in ſuo lexic. iurid. verbo Erogationes.*

4 In gloſſ. *Non dari, fin.* ibi, *niſi ſit immodicum.* Notatur ad hoc, quod quando annuum datur vxori, id quod conſumptum eſt, non repetitur, ſed quod ſupereſt, repeti poteſt per maritum, vt per Palat. *in rep. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 11. n. 4. ad med.* Campeg. *de dote, p. 1. q. 55. n. 3.* Petr. Greg. *d. lib. 28. cap. 10. n. 10.* contra quos tamen tenet D. Barb. *d. in d. l. qua dotis, num. .. verſ. ex hac ſecunda concluſione.*

5 Eleganter idem D. Barboſ. *citato loco, n. 66. verſ. vnde ad veram,* agens de interpretatione *l. ex annuo 16. ff. hoc tit.* aduertit quod dum text. ille dicit quod quando id quod ſupereſt, eſt immodicum, reuocari poteſt per maritum, non debet intelligi de immodico reſpectu quantitatis, ſed de immodico habita relatione ad vires dotis, vt Iureconſultus clarè ſe explicat: debere igitur attendi ſubdit idem D. Barboſa, vt cùm annuum datum ſit immodicum, attenta quantitate dotis, & fructibus illius, & tunc quod ſupereſt indiſtinctè reuocari poteſt: aut non eſt immodicum, attentis viribus, & fructibus dotis, & tunc id, quod ſupereſt, ſiue ſit modicum, ſiue non, indiſtinctè repeti non poteſt, vt clarè ſentit *d. l. ex annuo*: & iuxta hanc diſtinctionem intelligendam eſſe hanc gloſſ. tradit, & quod aſſerunt Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo Donatione largitus, n. 123. C. de reuocand. donat.* & Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 9. n. 15. ad fin.* dum colligunt ex *d. l. ex annuo,* quod ſi id, quod excedit, ſit modicum, repeti non poteſt; nam ſecundùm D. Barboſam eorum reſolutio debet intelligi, ſi id quod excedit vires dotis, ſit modicum.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter coniuges reuocatur ob ſpecialem hypothecam, & n. 2.*
3 *Donata vxori per maritum, ab eodem, non obſtante tali donatione, quibuſlibet obligari, vendi, vel aliàs alienari poſſunt.*
4 *Donationes inter coniuges reuocari per ſpecialem de illis bonis factam diſpoſitionem: intellige vt n. 5.*

L. Si maritus, ij. XII.

Idem A. Secundinæ.

PRopter ſpecialem hypothecam reuocatur donatio facta vxori, ſeu inter coniuges. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo libertis, n. 112. in fine,* vbi quod rem aliàs per maritum vxori donatam, poteſt maritus non obſtante tali donatione quibuſlibet obligare, vendere, vel aliàs alienare. Palat. *in reper. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 69. n. 3.* vbi tenet donationes inter coniuges factas reuocari per ſpecialem de illis bonis factam diſpoſitionem: & *n. 4.* intelligit quando maritus ſpecialiter pignoraſſet, vel obligaſſet rem, quam vxori donauit; ſecùs ſi maritus obligaret generaliter omnia bona ſua; nam tunc videtur reuocata donatio, quia generalis obligatio non afficit ita rem, ſicut ſpecialis: & *§. 7. n. 1.* vbi per hunc text. tenet expreſſe fieri reuocationem donationis inter coniuges factæ, ſi rem quam donauit, pignori dederit, Fan. *de pignorib. part. 2. memb. 1. n. 4.* Couar. *in rub. de teſtament. part. 3. n. 19. verſ. quartò ex his,* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbis libertis, n. 103. in fine, & n. 105. in princ. C. de reuocand. donat.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 21. tit. 10. n. 3.* vbi quod donatio inter virum & vxorem per ſpecialem hypothecam rei donatæ intelligitur reuocata, quia donatoris morte non confirmatur, quaſi fuerit receſſum à priori voluntate. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 289. n. 12. in fine.* 2 3 4

L. Siquidem. XIII.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Rufinæ.*

DOnatio valida facta vxori non præiudicat creditori anteriori, ſed ſequenti. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

SVMMARIVM.

1 *Donatione inter viuos per maritum vxori collata in eius teſtamento confirmata, non debetur res, & eius æſtimatio, ſed res tantùm ex donatione morte confirmata, de qua poteſt detrahi falcidia.*
2 *Falcidia ex donationibus inter virum & vxorem quando poſſit detrahi.*
3 *Actum nullum confirmans, an & quando videatur de nouo facere.*

L. Ex verbis. XIV.

Iidem AA. Octauianæ.

DOnatione inter viuos per maritum vxori collata in eius teſtamento confirmata, non debetur res, & eius æſtimatio, ſed res tantùm ex donatione morte confirmata, de qua poteſt detrahi falcidia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Gipban. *tom. 1. pag. 441.* 1

Notatur ad hoc, quod falcidia ex donationibus inter virum & vxorem detrahitur vbi locum habere poteſt, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 21. tit. 7. n. 2.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 289. num. 10.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter, §. 69. n. 2.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 12. n. 19.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 14. n. 4.* 2

Nota

3 Nota ex hoc text. ſecundùm eius medium ſummarium, quod licèt aliàs confirmans actum nullum videatur de nouo facere, vel dare, ex Bart. communiter recepto *in l.more maiorum, in princ. n.5.ff.de iuriſd.omn. iudic.* nihilominus tamen intelligitur, niſi actus ille nullus haberet ſpeciem ſubſiſtentiæ ſine aliqua noua confirmatione; tunc enim confirmans non videtur de nouo facere, vel dare, & ſic habet is text. pro ſubtili conſideratione Sucin. *in l.1.§.ſi vir vxori,n.14.ff. de acquir. poſſeſſ.*

SVMMARIVM.

1 *Ex re donata vxori per contractum venditionis ſimulatæ, ſatisfieri debet fiſco creditori mariti ex officio primipili, reſiduo remanente vxori, niſi fuiſſet facta reuocatio.*

2 *Contractus emptionis & venditionis inter virum & vxorem validus.*

3 *Pecunia cum qua vxor rem viri emit conſtante matrimonio, an præſumatur ipſius vxoris, vel potius de bonis viri.*

4 *Actus in dubio nomine proprio geſtus cenſetur, non alieno. Limita vt n.5. & declara vt n.6.*

L. Si non verum. XV.

Iidem AA. *Iuſtina, & aliis.*

1 EX re donata vxori per contractum venditionis ſimulatæ, ſatisfieri debet fiſco creditori mariti ex officio primipili, reſiduo remanente vxori, niſi fuiſſet reuocatio facta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur hic textus ad hoc, quod valet contractus emptionis, & venditionis inter virum, & vxorem, vt per Roder. Xuar. *tit. de las ganancias,n.16. pag. mihi*
3 236. vbi etiam latè an pecunia cum qua vxor rem viri conſtante matrimonio emit, præſumatur ipſius vxoris, vel potiùs de bonis viri? Bellacomb. *commun.opin.lib.5. tit.10.n.1.verſ. item & contractus emptionis,pag.733.*

4 Notatur etiam ad hoc, quod actus in dubio nomine proprio, non alieno geſtus cenſetur, vt per Grat. *conſ.24.n.3.& conſ.53.n.50.vol.1.* Cephal. *conſ.250. num.45. vol.2.* Maſcard. *de probat. concl.48. à princip.*
5 vbi *à num.2.* diuerſimodè limitat, & præcipuè vt non procedat quando quis facit id, quod nomine alieno eſt obligatus ad agendum, vt in tutore, & in procuratore:
6 & n.6. declarat quod quando actus fuerit factus ab aliquo, ſed non conſtat, cuius nomine id factum ſit, præſumitur tunc factus nomine illius, qui obligatus erat ad ipſum agendum, Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.46. n.5.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.7. num.4.*

SVMMARIVM.

1 *In emptionis fundi inſtrumento ſi maritus, honoris gratiâ, nomen vxoris adſcribi fecit, ipſum fundum vendicare poteſt, ſi donandi animo, ſolum pretium quod ſoluit, repetet. Si emat nomine vxoris, & ei patiatur fieri traditionem, præſumetur animus donandi pretium, n.2.*

3 *Si emptio ſit facta nomine alterius, & emens pretium ſoluerit, eique tradita ſit poſſeſſio, dominium ei quæritur.*

4 *Empta nomine vxoris ex mariti pecunia ei minimè donata, acquiruntur marito.*

L. Si filij tui. XVI.

Iidem AA. *Theodoro.*

SI maritus honoris gratia nomen vxoris adſcribi fecit in inſtrumento emptionis fundi, quod fecit, 1
ipſum fundum poteſt vendicare, aliàs ſi donandi animo, ſolum pretium, quod ſoluit, poteſt repetere. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

Notatur ad hoc, quod ſi maritus emat nomine vxo- 2
ris, & ei patiatur fieri traditionem, præſumetur animus donandi pretium, vt per Angul. *l.3.gloſſ.4. n.4. & ſeqq. in tract. de meliorat.* vbi *n.76. & 77.* latè de intellectu huius text. D.Barboſ. *in l.qua dotis 34.n.35. in fine, ff.ſoluto matrimon.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig.conuent. tom.2. lib.21.tit.6 n.1.& 8.*

Vnde ſi emptio ſit facta nomine alterius, & emens 3
pretium ſoluerit & ei tradita ſit poſſeſſio, dominium ei quæritur, quia nomen eius, pro quo fuit res empta, debet intelligi ſimulate ſcriptum, Bald.& Salic. *in præſenti.* Beroi *quæſt.46.n.5.* Franc. Marc. *deciſ.536 pars.2.* Menoch. *de arbitr. caſ.470. n.19. & 20.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ. tom.2. cap.207.n.9.* Simulatio enim probatur à priori, quia emptor numerauit pretium, & à poſteriori; nam ei fuit tradita poſſeſſio, maximè ſi emptor percepit fructus. Aliud verò eſſet ſi poſſeſſio ei, pro quo facta fuit emptio, tradita eſſet. Card. Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.lib.4.tit.22. n.22.d.cap.207.n.10.& 11.*

In gloſſ. *Si filij tui,* ibi, *non animo donandi,*&c. No- 4
tatur ad hoc, quod empta nomine vxoris ex pecunia mariti ei minimè donata, marito acquiruntur, de quo vide Tiraq. *de retract. lig.§.1.gloſſ.9.n.65.*

SVMMARIVM.

1 *Paraphernalia ſi conſumuntur à marito, vxore conſentiente, præſumitur donatio, & repetit vxor quatenus maritus eſt locupletior; ſi verò ea inuita, totum repetitur, & n.2. Soluto matrimonio maritum non teneri reddere bona paraphernalia attrita, niſi qualia nunc ſunt, n.3. Fructus vbi apparerent conſumpti in proprios vſus mariti, vel contra voluntatem vxoris, procul dubio ſunt per maritum, vel eius heredem reſtituendi, n.4. An autem in dubio cenſeantur percepti huiuſmodi fructus bonorum paraphernalium de voluntate vxoris, vel non, remiſſiuè n.5.*

L. De iis. XVII.

Iidem AA. & CC. *Capitolinæ.*

SI maritus conſumat paraphernalia vxoris, ea con- 1
ſentiente, præſumitur donatio, & repetit vxor quatenus maritus eſt locupletior; ſi verò ea inuita, totum repetitur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Cre- 2
menſ. *ſing.141.incip. Si paraphernalia,* Tiraq. *de retract. conuent.ad fin.111.n.36.* vbi per hunc text. reſoluit ma- 3
ritum non teneri ſoluto matrimonio reddere bona paraphernalia attrita, niſi qualia nunc ſunt, Anton. Gom. *l.50 Tauri, n.44. prope fin. verſ. prima concluſio,* vbi hunc text. ſingularem in iure dicit ad hoc, quod ſi talia bona mobilia paraphernalia ſunt conſumpta de voluntate expreſſa, vel tacita ipſius vxoris, quia ea vidente, tacente, & conſentiente ſunt conſumpta, non tenetur maritus, vel hæres eius ſoluere valorem, & æſtimationem eorum; & *in verſ. ſecunda concluſio,* ait ex hoc etiam text. probari, quod ſi maritus ex vſu,

&

Digitized by Google

& conſumptione rerum paraphernalium ſit factus locupletior, tenetur reſtituere eatenus, quatenus eſt factus locupletior; ex quo infert, quod ſi maritus egebat aliquibus rebus mobilibus pro vſu domus ſuæ, & familiæ, quas deſinit emere, quia habuit & conſumpſit prædictas res vxoris paraphernales, tenebitur valorem, & æſtimationem earum reſtituere, quia eſt factus locupletior. Et *in verſ. tertia concluſio, & hoc eodem text. in fine*, colligit, quod ſi ignorante vxore, & non conſentiente tacitè, nec expreſsè maritus conſumpſit in domo, & vſu eius, & familiæ tales res mobiles paraphernales, tenetur ſoluere valorem, & æſtimationem earum, quia nulla videtur facta donatio, Theſaur. *deciſ.* 187. *n.* 1. Cancer. *var. reſolut. part.* 1. *cap.* 9. *n.* 18. vbi tenet quod ſi fructus induſtriales bonorum paraphernalium voluntate mulieris ſint per maritum percepti expreſſa, vel tacita, & extent, ſunt reſtituendi, ſecus ſi ſint conſumpti in communem vſum & familiæ vtrique ſeruienti: & *num.* 20. argumento huius text. tradit quod præſumuntur in dubio conſumpti in
4 communem vſum: & *n.* 21. per hunc text. reſoluit quod vbi fructus apparerent conſumpti in proprios vſus mariti, vel contra voluntatem vxoris, proculdubio ſunt per maritum, ſeu eius hæredes reſtituendi.

5 Vtrùm autem in dubio cenſeantur percepti huiuſmodi fructus bonorum paraphernalium de voluntate vxoris, an non? vide Theſaur. *d. deciſ.* 187. Camil. Bortel. *conſ.* 56. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 9. Honded. *conſ.* 91. *n.* 62. *lib.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Rei donatæ inter coniuges dominium non transfertur, nec donatio confirmatur, ſi ſequatur diuortium, vel donatarius præmoriatur, vel ſit expreſsè reuocata.*

2 *Donatio inter coniuges non confirmatur, ſi inter eos fiat diuortium.*

3 *Donatio inter coniuges facta, intelligitur reuocata ſi propter adulterium fuerit facta ſeparatio thori, etiamſi facta ſit traditio.*

4 *Donatio cenſetur reuocata, ſi diuortium ſequatur inter coniuges, niſi ex mutuo conſenſu, & beneplacito factum eſſet diuortium, aut aliunde conſtaret donantem velle, vt nihilominus perſeueret donatio.*

5 *Donatio facta vxori à marito, vxore præmoriente reſoluitur, ſi ambo aliquo euentu è vita diſcedant, neque conſtet apertè quis prior efflauerit animam, tunc donatio confirmatur: ſi autem reciprocè tales coniuges ſibi donaſſent, vtriuſque donatio confirmata maneret, & valida. An idem ſit dicendum ſi iuramentum interueniat, remiſſiuè, n.* 6.

7 *Donatio inter coniuges non confirmatur morte donantis, ſi donans ipſe tacitè, vel expreſsè donationem reuocet.*

L. A marito. XVIII.

Iidem AA. & CC. *Materna.*

1 REi donatæ inter conjuges dominium non transfertur, nec donatio confirmatur, ſi diuortium ſequatur, vel donatarius præmoriatur, vel ſit expreſsè reuocata. Colligunt ex Ordio. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 *Si diuortium interceſſerit.*] Notatur ad hoc, quod donatio inter coniuges non confirmatur, ſi diuortium inter eos fiat, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* §. 78. *n.* 1. *verſ. idem ſi diuortium*, vbi addit quod ſi diuortium factum ſit, & deinde reſtauretur, quia Eccleſia reperit ſe deceptam, ſecundùm *cap. fraternitatis, de frigid. & malef.* ſi donator decedat conſtante matrimonio, confirmata erit donatio. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib.* 21. *tit.* 7. *n.* 29. vbi rationem reddit, quia hoc eſt probabile argumentum contrariæ voluntatis, cùm huiuſmodi ſeparatio facta ſit cum animi perturbatione, & offenſione; ſubditque huiuſmodi donationem conualeſcere ſi reconciliatio ſit ſubſequuta, & *eod. lib.* 21. *tit.* 10. *n.* 8. vbi per 3
hunc text. tenet donationem inter coniuges factam intelligi reuocatam ſi propter adulterium fuerit facta ſeparatio thori, etiamſi traditio facta ſit. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 289. *n.* 12. vbi tradit ex hoc text. donatio- 4
nem cenſeri reuocatam, ſi diuortium inter coniuges ſequatur, niſi ex mutuo conſenſu, & beneplacito factum eſſet diuortium, aut aliunde conſtaret donantem velle vt nihilominus perſeueret donatio, per *l. cum hic ſtatus*, § *ſi diuortium, ff. hoc tit.*

Vel prior perſona, quæ liberalitatem accepit, &c.] 5
Notatur ad hoc, quod donatio facta à marito vxori, præmoriente ipſa vxore, reſoluitur, vt per *l. Hiſp.* 4. *tit.* 11. *part.* 4. Menoch. *conſ.* 84. *n.* 15. *& de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 37. *n.* 44. Cardin. Mantic. *d. lib.* 21. *tit.* 10. *num.* 9. vbi citato hoc text. tradit donationem inter conjuges factam non confirmari ſi is, qui donationem accepit, prior deceſſerit. Rebell. *de oblig. inſtit. part.* 2. *lib.* 6. *quæſt.* 23. *n.* 10. Kirchou. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 10. *n. vlt. pag.* 737. Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 14. *n.* 20. *cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *variar. reſol. lib.* 3. *tit. de donationib. reſol.* 6. *n.* 4. & 6. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 289. *n.* 11. vbi quod donatio cauſa mortis inter coniuges, redditur nulla ſi donatarius ante donantem è vita decedat.

Quod ſi ambo ex eodem naufragio, ruina, domus incendio, aut alio ſimili euentu è vita diſcedant, neque conſtet apertè, quis prior efflauerit animam, tunc donatio confirmatur: ſi autem reciprocè tales conjuges ſibi donaſſent, vtriuſque donatio maneret confirmata, & valida, vt per *l. cùm hic ſtatus*, §. *ſi ambo, ff. hoc tit. & l. cum inter virum, ff. de rebus dub.* reſoluunt Anton. Gom. *d. l.* 50. *Tauri, n.* 55. Eman. Coſta *in* §. *ſi quis in bello, verbo cum filio, n.* 15. *& verbo patrem priùs moriturum, n.* 15. Cou. *var. lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 4. 5. & 8. *verſ. hinc oritur*, Menoch. *d. lib.* 3. *præſ.* 37. *n.* 45. Alexand. Trentacinq. *d. reſol.* 6. *n.* 4. Molin. *d. diſput.* 289. *n.* 11. *verſ. quod ſi ambo.* Card. Mantic. *d. lib.* 21. *tit.* 9. *n.* 2. vbi *numeris* 6
ſeqq. diſputat an idem ſit dicendum, ſi juramentum interueniat?

Vel ab eo, qui donauit, fuerit reuocata, &c.] Notatur 7
ad hoc, quod donatio inter coniuges morte donantis non confirmatur, ſi donans ipſe tacitè, vel expreſsè donationem reuocet, vt per *d. l. Hiſp.* 4. *tit.* 11. *part.* 4. Ord. Reg. Luſit. *lib.* 5. *tit.* 66. *in princ.* Anton. Gom. *l.* 50. *Tauri, n.* 65. Cardin. Mantic. *d. lib.* 21. *tit.* 7. *n.* 44. *& tit.* 10. *n.* 1. vbi quod huiuſmodi donationes ex ſola pœnitentia reuocantur, itaut ſi ex aliquibus conjecturis concipi poſſit eum, qui donauit, à priori voluntate receſſiſſe, donatio reuocata intelligitur, Molin. *d. diſp.* 289. *n.* 11. *verſ. ſecundus euentus*, vbi ſubdit quod non eſt neceſſe vt traditionem, ſeu poſſeſſionem etiam reuocet, vt Barr. voluit, ſed eſt, ſi de pœnitentia donantis conſtet, in qua vſque ad vitæ terminum perſeuerauerit non confirmando de nouo donationem, vt ſatis patet.

SVMMARIVM.

1 *Mater donare poteſt filio communi, etiam conſtante matrimonio.*

2 *Intellectus huius, legis remiſſiuè.*

3 *Donatio à matre facta valida eſt, & irreuocabilis. An autem requiratur traditio, vt huiuſmodi donatio*

natio fiat irreuocabilis, remiſſiuè, n.4.
5 *Mater ſi donet filio, marito viuente, illiuſque patre, & de licentia ipſius, an valeat huiuſmodi donatio.*

L. Si conſtante. XIX.

Iidem AA. & CC. *Dionyſia.*

1 MAter poteſt donare filio communi etiam conſtante matrimonio. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 De intellectu huius legis vide Zaz. *lib. 2. ſingul. intellect. cap. 9. n. 1.* Sarmient. *lib. 5. ſelect. ad l. Gallus. §. & quid ſi is, n. 12. ff. de liber. & poſth.* vbi quod in caſu huius legis valet actus ſtante etiam parte, nec ei quæritur vſusfructus, Ioan. Garc. *de coniugali acqueſtu, n. 121.* vbi tradit fuiſſe hîc factam donationem ſimpliciter, nihilque vetare vxorem à conſanguineis viri accipere, ſi ipſi ſimpliciter donent, ſine viri, eiuſque conſanguinei reſpectu, aut beneficio.

3 Probat hic text. donationem à matre factam valere, & eſſe irreuocabilem, vt per Patiſ. *conſ. 69. n. 126. lib. 3.* Duen. *reg. 123. limit. 6.* Palat. *n. 12.* Tell. *n. 8. & 11.* & Ant. Gom. *n. 5. in l. 17. Tauri,* Angul. *l. 1. tit. 6. lib. 5. Recop. gloſ. 1. n. 19.* Olan. *in reduct. antinom. verbo donatio, num. 59.* Mieres *de majoratu, part. 1. q. 18. à n. 38.* Ant. Fab. *coniect. lib. 7. cap. 12. col. 2. in princip.* Amatis *ad l. emancipati, n. 241. cum ſeqq. C. de donat.* qui plura circa hanc legem ſcripſerunt, & illius concluſionem firmat Ceuall. *commun. contra communes, quæſt. 245. num. 1. & 2.*

4 Vtrùm autem requiratur traditio in donatione matris, vt irreuocabilis fiat, vide Mieres *d. q. 18. à n. 40. vſque ad n. 62.* Azeued. *l. 1. n. 2. tit. 6. lib. 5. noua Recop.* & *ibi* Matienſ. *gloſ. 3. n. 3.*

5 Sed ſi mater donet filio, viuante marito, illiuſque patre, & de licentia ipſius, an huiuſmodi donatio valeat? vide Card. Mant. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 13. tit. 18. n. 31.* vbi tradit huiuſmodi donationem quoad proprietatem ſolùm valere, non verò quoad vſumfructum, qui patri acquiritur, niſi eſſet expreſſum in donatione, quod vſusfructus patri non acquiratur, quia per filium patri acquiritur, & donatio inter virum & vxorem eſt prohibita, & quod vnâ viâ prohibetur alicui, non debet alia permitti.

SVMMARIVM.

1 *Creditor viri ſi rem ſibi pigneratam vendat vxori, pignore iam liberato, non valet venditio vt ſimulata, nec confirmatur donatio præmoriente donataria.*
2 *Donare qui nequit, nec donanti conſentire valet.*
3 *Lex factum infectum facere poteſt.*

L. Creditor. XX.

Iidem AA. & CC. *Claudia.*

1 SI creditor viri ſi rem ſibi pignoratam vendat vxori, pignore iam liberato, non valet venditio vt ſimulata, nec confirmatur donatio præmoriente donataria. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Vide Tiraq. *de iure mariti gloſ. 5. n. 143.* vbi per hunc text. tenet quod qui donare non poteſt, nec donanti conſentire valet: idem citato hoc text. tenet Rebuff. *in praxi benefic. tit. forma Vicariatus, n. 90. pag. 32.*

3 *Pro infectis,* &c.] Ergo lex factum infectum facere poteſt, de quo vide Tiraq. *de conſtituto, p. 5. limit. 7. à n. 44.* Surd. *conſ. 93. n. 8.* & alios citatos per me *in tract. axiom. iuris vſufreq. axiom. 93. n. 34.*

L. Si propriis. XXI.

Iidem AA. & CC. *Mancalia.*

MVlier quæ mutuò accipiens pecuniam pro viro animo donandi ſoluit, eam repetere non poteſt, 1
niſi ex illa factus fuerit vir locupletior, vel dignitas inde empta marito fuerit. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Donatarius non cenſetur locupletior ex iurepatronatus.*
2 *Donatio inter virum & vxorem cauſa manumiſſionis facta valet.*

L. Maritus. XXII.

Iidem AA. & CC. *Archinoa.*

EX iurepatronatus non cenſetur locupletior donatarius. 1
Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Notatur ad hoc, quod donatio inter virum & vxorem 2
cauſa manumiſſionis facta valet, vt per Card. Mant. *de tacitis, & ambig. conuent. tom. 2. lib. 21. tit. 4. n. 24.* vbi multipliciter declarat: & *n. 61. verſ. ſecundò,* ſubdit rationem, quia licèt donans factus ſit pauperior, tamen donatarius non intelligitur locupletior: quam rationem amplectitur Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 289. n. 17. verſ. quintus.*

L. Si te in vacuam. XXIII.

Iidem AA. & CC. *Cæciliana.*

DOnatio valet inter ſocrum, & nurum, nec reuocatur 1
ex pœnitentia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 60. verſo.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Palat. 2
in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 42. n. 2. ad fin. Card. Mant. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 21. tit. 3. n. 21.* vbi per hunc text. tenet, quod nurus poteſt donare ſocrui.

SVMMARIVM.

1 *Donatio coniugalis confirmatur morte donantis naturali, vel ciuili, ex qua libertas perditur, non ſi perditur ciuitas tantum, libertate manente, & num. 2. 5. Confirmatur morte naturali etiam violenta per gladium, n. 3. Etiamſi donatio ſit tacita, vel dubitetur, aut non appareat, vtrùm donator, vel donatarius prior deceſſerit, vel mors ſit violenta, niſi donatarius mortis cauſam dederit, n. 4. Confirmatur ſi quis deportatus, vel in metallum damnatus fuerit, num. 6. Confirmatur morte ciuili, qua vir donans efficitur ſeruus pœna, non autem ſi ſeruus hominis, num. 7. Per ingreſſum monaſterij, & profeſſionem Religionis, num. 8. Dummodo præceſſerit in vita donantis traditio rei donatæ, num. 9. Traditio ficta ſufficit, num. 10. Confirmatur ſi ſi donans tradat donatario rei donatæ inſtrumenta, per quæ eam habuit, vel ſi vir rem ſibi debitam faciat transferri per ſe, vel per alium in vxorem, & illi deſcribi in libro rationum, vbi debita deſcribantur, num. 11. Traditio facta per retentionem vſusfru-*

ctus ſufficit, num.12. Sufficit ſi maritus patiatur ex cauſa donationis vxorem poſſidere rem, quam ei commodauerit, vel ex alia cauſa dederit, n.13. ſufficit conſtituti, vel precarij clauſula, n.14. intellige vt 15.

16 *Vtcunque acquiſita vxori, non auferri ab ea propter delictum mariti, & ſic ipſum delinquende non poſſe illa alienare, imò ipſius vxoris remanere, diſtingue vt n.17.*

18 *Donatio quam maritus fecit vxori conſtante matrimonio, vel è contrà, non poteſt reuocari per fiſcum, licèt talis maritus ſit condemnatus per delictum, & bona eius confiſcata.*

19 *Arrha dantur in præmium pudicitiæ amiſſæ, & detrimenti virginitatis. Dantur etiam in præmium nobilitatis ſponſæ, vel alterius cauſa, n.20. in recompenſationem dotis, & honoris mulieris, num. 21.*

22 *Donatio quam facit maritus vxori, fit in præmium pudicitiæ, vel propter pudicitiam.*

23 *Finis oſtendit cuiuſmodi res cenſenda ſit.*

L. Res vxoris. XXIV.

Imp. CONSTANT. A. *Petronio Probino.*

1 DOnatio coniugalis confirmatur morte donantis naturali, vel ciuili, ex qua libertas perditur, non ſi perditur ciuitas tantùm, libertate manente; quia tunc mors naturalis expectatur, niſi priùs reuocetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſion. ex hoc textu deſumunt Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.* §.70. *n.1.* vbi ibi intelligit de morte naturali etiam violenta
3 per gladium, & §.71. *n.1.* vbi quod confirmatur etiam donatio inter coniuges morte ciuili ipſius donatoris: vnde ſi maritus, qui fecit donationem, fuit relegatus, ita quod perdidit ciuitatem, ſtatim confirmatur donatio: & hinc infert, quod ſi maritus donator ingrediatur Religionem approbatam, & ibi faciat profeſſionem, ſtatim confirmatur donatio, Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo libertis, n.122. C. de reuoc. donat. & in tract. de iure conſtituti, part.1. n.49. &* 53. Couar. *in rub. de teſtam. part.3. n.3.* Afflict. *deciſ.359. n.7.* Clar. §. *donatio 9. §. ſcias autem*, Iacob. Thoming. *Lipſ. deciſ.8. n.13.* Surd. *deciſ.166. num.10. & conſ.171. à n.16.* Cæſ. Barz. *Benon. deciſ.66. num.8.* Ioan. Bapt. Coſta *de retrotract. c.8. caſu 25. num.1.* Hieron. Treutler. *diſput. ſelect. lib.2. diſp.29. theſi 4. in fine*, Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib.3. tit. de donation. reſol.6. num.2.* latè Card. Mantic.
4 *de tacitis & ambig. conuent. lib.21. tit.7. à princip.* vbi ampliat etiamſi donatio ſit tacita, vel dubitetur, aut non appareat, vtrùm donator, vel donatarius prior deceſſerit, vel mors ſit violenta, niſi donatarius mortis cauſam dederit, Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.289. num. 4. & 5.* Rebell. *de obligat. iuſt. part. 2. lib.6. q.13. n.15.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. part.3. tit.9. n.56.* Benedict. Pinell. *ſelect. iuris interpret. lib.2. cap.2. num.5. cum ſeqq.* Rot. *deciſ.342. num.1. part.1. recentiſſim.*

5 Amplia per hunc text. quod donatio non ſolùm morte donatoris naturali, vt ſuprà vidimus, ſed etiam ciuili confirmatur, vt per Palat. *in d. rub.* §.71. *num.1.* Tiraq. *in d. l. ſi vnquam, verbo libertis, num. 105. verſ. octauò*, Greg. Lop. *l.4. verbo en ſu vida, tit.11. part.4.* Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib.1. tit.13. & de tacitis*
6 *& ambig. conuent. lib.21. tit.7. à n.9.* vbi *n.10.* ſubdit quod ſi quis deportatus, vel in metallum damnatus fuerit, donatio confirmatur, quia ciuiliter mortuus intelligitur, Roder. Xuar. *alleg. 20. n.16. cum ſeqq.* Molin. *d. tract.2. diſp.288. n.18.* vbi per hunc text. tradit, quod licèt donationes cauſa mortis aliis factæ deportatione, aut grauiori pœna donantis expirent, in fauorem tamen vxoris conſtitutum eſt vt deportatione, aut grauiori pœna viri donatio inter viuos à viro facta vxori, ſi traditio præceſſerit, neque donatio, aut traditio ſuſpicione pœnæ facta fuit, ſit valida, bonaque proinde eo pacto donata pertineant ad vxorem, non ad fiſcum, facultate tamen remanente in viro, vt interim dum naturaliter viuit, poſſit eam donationem reuocare, ſicut poterat, ſi à pœna non fuiſſet damnatus. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.17. n.16.* Benedict. Pinel. *d. lib.2. cap.2. per tot.* latè Sanch. *de matrim. lib.6. diſp.17. à princip.* vbi *n.4.* re- 7
ſoluit hanc donationem confirmari morte ciuili, qua vir donans efficitur ſeruus pœnæ, non autem ſi ſeruus hominis, quia tunc euaneſcit donatio: & *n.5.* intelligit confirmari eam morte ciuili reſpectu fiſci, ne ea bona donata capiat, bonis viri publicatis, non autem reſpectu viri donantis, poteſt enim ipſe dum ſuperſtes eſt reuocare; quam ſi reuocauerit poſt bonorum publicationem, res donatæ erunt ſuæ, & non fiſci, eo quòd in publicatione bonorum incluſæ non fuerunt.

Vnde per ingreſſum monaſterij, & profeſſionem 8
Religionis huiuſmodi donationem confirmari tenent Cou. *in rub. de teſtam. part.3. n.4.* Matienſ. *l.7. gloſſ.3. num.7. tit.10. lib.5. noua Recop.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo hunc contractum, num. 35.* Cardin. Mantic. *lib.21. tit.7. num.13.* vbi hoc ſine dubio locum habere ait, ſi quis Religionem ante copulam profeſſus fuerit, quia tunc matrimonium diſſoluitur, *cap. ex publico, de conuerſ. coniug.* ſed & ſi quis poſt copulam ex communi conſenſu profeſſus fuerit, donatio confirmatur, non ea quidem ratione, quod matrimonium fuerit ſolutum, ſed quia ciuiliter mortuus intelligitur, latè Sanch. *d. lib.6. diſp.17. à n.7.* vbi *n.9.* tradit, ſi Religio, in qua donans profeſſus eſt, capax ſit poſſidendi in communi bona, donationem minimè confirmari, ſed expectandam eſſe naturalem donantis mortem, & vt prius moriatur, quàm donatarius; ſi autem Religio incapax fuerit ſic poſſidendi, vt eſt Religio Minorum, confirmari donationem ea profeſſione, ſicut confirmaretur morte naturali donantis: & *n.18.* tenet poſſe Monachum profeſſum in Religione poſſidente in communi bona, dum vita fruitur, reuocare donationem hanc vxori factam.

Intellige dummodo præceſſerit in vita donantis tra- 9
ditio rei donatæ, vt per hunc text. tenent Tiraq. *in d. l. ſi vnquam, verbo libertis, num.122.* Palat. *in d. rub.* §.76. *num.1.* Greg. Lop. *d. l.4. verbo en ſu vida*, Anton. Gom. *l.52. Tauri, n.65. & tom.2. var. cap.4. n.23. verſ. aduertendum.* Cou. *in d. rub. de teſtam. part.3. n.3.* Clar. *in d. §. donatio, quæſt.9. verſ. ſcias autem*, Matienſ. *l.7. gloſſ.2. num.5. tit.10. lib.5. noua Recop.* Angul. *de meliorat. l.4. gloſſ.4. n.13.* Molin. *de primog. lib.1. cap.12. n.12. in fine*, Eman. Coſta *in cap. ſi pater, part.1. verbo legauit, num.1. de teſtam. lib.6.* Gutier. *pract. lib.2. quæſt.12. n.5. 20.* Valaſc. *conſult.5. n.16.* Card. Mantic. *d. lib.21. tit. 7. n. 32.* hinc inferens, quod ſi maritus donauit vxori domum, vel res aliquas in domo exiſtentes, eaque in domo habitet cum marito, donatio morte ipſius mariti non confirmetur, quia nulla intelligitur facta traditio, neque vxor domum, neque res in ea poſitas intelligitur poſſidere, nec detinere, ſed iure familiaritatis poſſidere. Oduard. Caldeira *var. lect. lib.4. cap.2. num.13.* Molin. *d. tract.2. diſp.280. num.4.* Alexand. Trentacinq. *d. lib.3. tit. de donat. reſol.6. num.4. verſ. hac concluſio*, Camill. Borrell. *d. part.3. tit. 9. n.58.* D. Barboſ. *in d. l. qua dotis 34. num.67. ff. ſolut. matrim.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.172. num.10. cum ſeqq.* Benedict. Pinell. *d. cap.2. num.23.* Sanchez *d. lib. 6. diſput. 14. num.6.* vbi *num. 7.* ait non deſiderari traditionem fieri donationis tempore, ſed ſatis eſſe quocunque tempore vitæ donantis:

&

& *n.* 21. limitat ſi reciproca donatio inter coniuges
fuerit, quia tunc non requiritur traditio.
10 Sed aduertendum eſt quod ſufficit ficta traditio,
veluti ſi aliquid loco traditionis interueniat, ſecundùm
Palat. *in d.rub.§.76.n.2.& 7.* Gregor.Lop.*d.l.4. verbo
en ſu vida*, Tiraq. *de retractu connent. ad fin. tit. n.48.*
Eman.Coſta *in d.verbo leganit,n.1.* Anton.Gom.*l.52.
Tauri, n.65.* Surd. *conſ.171. n.6.18. & 19.* Alexand.
Trentacinq. *vbi proximè*, Molin.*d.diſput.289.n.5.* vbi
ex aliis affirmat perſpicuè colligi traditionem fictam,
ſeu virtualem cenſeri ſi maritus animo donandi incre-
mentum (quod in dubio præſumitur) confeſſus eſt,
ſe maiorem dotem recepiſſe, quàm revera receperit,
Camil.Borel.*dict.part.3.tit.9.n.58.* latè Sanchez *dict.
lib.6. diſput.14. n.10. cum ſeqq.* vbi *n.15.* hinc infert
talem donationem confirmari, ſi donans retineat
vſumfructum, cùm talis reſeruatio habeat vim tradi-
tionis : & *n.6.* idem tenet ſi vxor erat debitrix mariti,
11 & hic animo donandi remittat : & *n.17. cum ſeqq.*
ſimiliter confirmari ait ſi donans tradat donatario rei
donatæ inſtrumenta, per quæ eam habuit, vel ſi vir
rem ſibi debitam faciat transferri per ſe, vel per alium
in vxorem, & illi deſcribi in libro rationum, vbi de-
bita deſcribuntur, Cardin. Mantic. *dict. lib.21. tit.7.
12 num.33.* vbi *num.35.* hinc refert, quod ſufficit tradi-
13 tio facta per retentionem vſusfructus, & *num.36.* tra-
dit ſufficere, quod maritus patiatur ex cauſa dona-
tionis vxorem poſſidere rem, quam ei commodauerit,
vel ex alia cauſa dederit, cùm hæc patientia habeatur
loco traditionis.
14 Vnde ſufficere conſtituti, vel precarij clauſulam,
quia his traditio operatur, tenent Corraſ. *miſcel.lib.5.
cap.1.* Tiraq.*de iure conſtituti,part.1.n.53.* Card.Mant.
dict.lib.21.tit.7.n.34. Molin. *dict. diſp.289.n.5.* Palat.
15 *in repetit. d.rubr.§.76. n.2.* vbi intelligit quando con-
ſtituens tempore illius clauſulæ conſtituti poſſidebat,
Sanchez *d.lib.6.diſp.14.n.24.* Camil.Borrel.*d.part.3.
tit.9.n.58.* Alex.Trentacinq.*d.reſolut.6.n.4. verſic.hinc
eſt quod ſi in donatione interuenit conſtitutum.* Rot. *d.
deciſ.342.p.1.recentiſſim.*
16 *Damnato ac mortuo ex pœna marito*, &c.] Plura
circa hæc verba, & illorum materiam tradunt Docto-
res, inter quos videndus Palat. *in repetit. d. rubr.§.66.
n.24.verſic.quamuis*, vbi ait bona quouis modo acqui-
ſita vxori, non auferri ab ea propter delictum mariti,
& ſic ipſum delinquendo non poſſe illa alienare, im-
mò ipſius vxoris remanere. Peregrin. *de iure fiſci lib.5.
17 tit.1. num.148.* vbi diſtinguit, quod aut donator tale
commiſit crimen, pro quo poſt eius mortem quæri
poteſt, & bona publicari, & eo caſu donatio infir-
matur ad fiſci commodum, & hic eſt caſus *l. cùm ſta-
tus, §. ſi maritus vxori, ff. hoc tit.* dummodo non metu
futuri criminis donauerit, in quibus terminis loqui-
tur text. ille : aut verò commiſit tale crimen, pro quo
viuens damnatus fuit, ſi quidem capitaliter, confir-
matur donatio ; ſi verò deportatus fuit, in pendenti
eſt ; nam ſi maritus non reuocauerit, habet vxor ; ſi
verò viuens reuocauerit, capit fiſcus poſt illius mor-
tem, & hunc eſſe caſum noſtri text. aſſerit Surd.
deciſ.116.à num 4. Tiber.Decian. *reſp.94. n.11. vol.3.*
vbi ad hunc textum, quatenus probare videtur quod
donatio facta à marito vxori ante reatum valet, reſ-
pondet, quod procedit quando non conſtaret quod
tempore donationis concepiſſet maritus crimen com-
mittere, & parum poſt commiſiſſet ; nam iſto caſu præ-
ſumitur vxor conſcia delicti, & ideo non tenet. Ant.
Gom. *variarum tom.3. cap.14. num.4. col.3. verſic. &
adde quod ſuper*, vbi per hunc textum tradit, quod pro
delicto, & eius pœna non ſunt bona delinquentis ta-
citè obligata fiſcò, vel ei, cui debent applicari, & *l.40.
18 Tauri, n.91.col.3.verſic.ſed his non obſtantibus*, vbi tra-
dit hic haberi, quod donatio quam maritus fecit vxori
conſtante matrimonio, vel è contra, non poteſt re-

uocari per fiſcum, licèt talis maritus ſit condemnatus
per delictum, & bona eius confiſcata. Molin. *dict.
tract.2. diſput.288. n.18.* vbi in hoc text. conſtitutum
eſſe aſſerit, vt deportatione, aut grauiori pœna, viri
donatio inter viuos à viro facta vxori, ſi traditio præ-
ceſſerit, neque donatio, aut traditio ſuſpicione pœnæ
facta fuit, ſit valida, bonaque proinde eo pacto donata
pertineant ad vxorem, & non ad fiſcum, cum facultate
tamen remanente in viro, vt interim dum naturaliter
viuit, poſſit eam donationem reuocare, ſicut poterat ſi
ea pœna fuiſſet damnatus ; ſubditque conſtitutum de-
inde eſſe, vt donatio cauſa mortis ſimiliter eidem vxori
ſine pœnæ ſuſpicione facta valida ſit, neque deporta-
tione, aut grauiori pœna reuocetur, integrum manente
viro interim dum naturaliter viuit, eam reuocare, vt
de donatione inter viuos dictum eſt. Idem Molin. *eod.
tract.2 diſp.289.n.6.* vbi poſt Greg. Lop.*d.l.4.verbo en
ſu vida*, ſubdit ſi poſt confiſcationem bonorum viri,
adiudicatamque rem donatam vxori maritus dona-
tionem reuocet, rem illam non pertinere ad fiſcum,
eo quòd tempore confiſcationis illam non habuerit
fiſcus.
Pudicitia præmio, &c.] Notator ad hoc, quod ar- 19
rhæ dantur in præmium pudicitiæ amiſſæ, & detri-
menti virginitatis, vt per Palat. *in repet. d.rubr.§.12.
num.1.* Anton.Gom.*l.50.Tauri, num.12.* D.Barboſ. *in
l.2.in princ.part.1.n.158. in princ.ff.ſolut. matrim.* vbi
hinc infert debitas eſſe vxori putatiuæ, & apud illam
remanere debere, Roder. Xuar. *tit. de las arrhas, n.1.*
Couarr. *de ſponſal.p.2. cap.3.§.7. num.12.* Padil. *in
auth.res quæ,num.31.C.commun.de leg.* idem D.Barboſ.
*in l.ſi cùm dotem 23.§. fin num.15.in fine, ff.ſolut. ma-
trim.* Sed melius eſt dicere, arrhas non tantùm dari in 20
præmium detrimenti virginitatis, & pudicitiæ amiſſæ,
ſed etiam in præmium nobilitatis ſponſæ, vel alterius
cauſæ, vt tradunt Anton. Gom. *l.52.Tauri, n.12.* Aze-
ued. *l.1.num.26. & l.2. num.2. tit.9. lib.5. nouæ Recop.*
Matienſ. *ad rub. d.tit.2.gloſ.1. num.6.* Gaſp. Baëz.*de
non meliorand.filiab.cap.5.num.19.* vbi ait dari in præ-
mium pudicitiæ, quam viro proſtituit vxor, & in præ-
mium dotis, & vt aliquid accipiat ipſa à viro, Gutier.
practic. lib.2. quæſt.16. n.4. Valaſc. *conſult.2. num.4.*
vbi refert eſſe imperitiam Notariorum apponere ob
virginitatis honorem, *& conſ.16. num.* 6. ait cenſeri 21
datas arrhas in recompenſationem dotis, & honoris
mulieris, Sanchez *d. lib.6.diſp.27. n.3.* vbi *n.6.* tradit
hanc legem & Doctores aſſerentes arrhas, & cætera
vxori donata cenſeri in præmium pudicitiæ donari,
non intelligi eo quod illa virgo, ſeu pudica eſſet, ſed
quia pudicitiam ſuam viro proſtituit, pudoremque
patitur tradens corpus viro.
Ex his verbis colligit etiam Palat. *in repet. d. rubr.* 22
§.78.n.2. quod donatio quam facit maritus vxori, fit
in præmium pudicitiæ, vel propter pudicitiam, ita vt
ſi illa impudicè viuat, ceſſet prædicta ratio, & præſu-
matur reuocatio.
Adhuc in pendenti maneat, &c.] Notatur ad hoc, 23
quod finis oſtendit cuiuſmodi res cenſenda ſit, vt per
Tiraq. *de retractu connent. ad fin.tit.n.21.*

SVMMARIVM.

1 *Seruus nouo iure nemo fit ex ſupplicio, bene natus,
à principio, & ideo matrimonium non diſſoluitur,
& n.2. intellige vt n.3.& 4.*

AVTH. Sed hodie.

NOuo iure nemo bene natus à principio ex ſup- 1
plicio fit ſeruus, & ideo matrimonium non diſ-
ſoluitur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1.
ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumunt Ant. Gom. *l.4. Tauri, n.2.* vbi hanc authenticam intelli-
3 git quando quis eſt condemnatus ad mortem ciuilem, putà deportationis, damnationis in metallum, vel ſimilis pœnæ, & debet remanere viuus, quia de jure communi antiquo etiam efficiebatur ſeruus pœnæ, ſicut antea; ſed de hoc jure Authenticorum non efficitur ſeruus pœnæ, ſed remanet ſibi integer ſtatus quoad omnia, tamen condemnatus ad mortem naturalem etiam de jure Authenticorum efficitur ſeruus pœnæ, ſicut antea: & *n.3.* ſubdit hodie per illam legem Tauri indiſtinctè condemnatum ad mortem ciuilem, vel naturalem, non effici ſeruum pœnæ, ſed remanere liberum, habilem, & per conſequens teſtabilem, ac ſi nunquam eſſet condemnatus. Eman. Coſta *in cap. ſi pater, part.1. verb. ſi abſque liberis, n.45. de teſtament. lib.6.* Marant, *in l. is poteſt, n.113. ff. de acquirend. hæred.* vbi dicit hanc authent. loqui de damnatis, qui non moriuntur naturaliter, & jura loquentia de damnatis ad mortem, remanere incorrecta, Mench. *de ſucceſſ. reſolut. lib.1. §.3. n.23.* Tiraq. *de priuileg. piæ cauſa, priuil.79.* Gilchen. *ad l.2. C. qui teſtament. facere poſſ. n.7.* Gam. *Luſitan. deciſ.362.* aliàs 364. *n.2.* vbi tradit, quod licèt de jure antiquo condemnatus fieret ſeruus pœnæ, quæ adimebat libertatem, veluti quando in metallum, vel opus metalli aliquis damnatur, *l. aut damnum, §.1. verſic. eſt pœna, & l. quidam ſunt, ff. de pœnis*; item qui condemnatur ad perpetuum carcerem, vel perpetuò ad opus publicum, vt putà ſi quis condemnetur vt carnifex ſit, ſeu tortor, æquiparantur enim damnatis in metallum, & ſerui pœnæ efficiuntur; nihilominus tamen hodie nemo bene natus ex condemnatione ſeruus pœnæ efficitur, ſi modò ille ſuperuiuat, vt ſunt prædicti in opus publicum damnanati, idem Gam. *in tract. de Sacrament. præſtandis vltimo ſupplicio damnatis, q.5. n.10.* vbi tradit diſpoſitionem huius authent. non habere locum in his, qui ad vltimum ſupplicium condemnantur, & mori debent per ſententiam, & *q.6. n.10.* vbi ait ex communi omnium reſolutione textum in præſenti non habere locum niſi in his, qui poſt condemnationem viuere debent, vt ſunt deportati, & ſimiles, non verò in his qui mori debent, hi enim ſtatim lata ſententia ſerui pœnæ efficiuntur. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.5. n.27.* vbi poſtquam tenuit condemnatum huiuſmodi, ſi in carcere decedat infra decem dies, quos habet ad appellandum, minimè euitare hanc ſeruitutem; poſſe tamen cautum hæredem antequam hi decem labantur dies, appellare, & appellationem coram ſuperiore proſequi, & rei innocentiam tractare, ſi cupit hanc ſeruitutis pœnam, & capitis diminutionem vitare: deinde *n.30.* tenet ſecundùm diſpoſitionem huius text. hanc ſeruitutis pœnam ceſſare in homine liberæ conditionis, quos ſeruos pœnæ fieri incongruum Imperatori viſum eſt: ſubditque hanc authent. ſolùm loqui, & procedere in damnatis in metallum, opuſque publicum, ad triremes, aut carcerem perpetuum, ſeu quamuis aliam ſimilem pœnam, per quam condemnatus vita non priuatur: quo tamen caſu Iuſtinianus à Iuriſconſultorum rigore receſſit, inferens proinde inter hos minimè diſſolui matrimonium antea celebratum, quocirca extendi eam Iuſtiniani deciſionem ad condemnatum capitali, & acerba ſanguinis pœna non poſſe, concludit Benedict. Pinell. *ſelectar. lib.2. cap.7. n.7. &* 8. Et ideo lege Regia Luſit. *lib.4. tit.1.§. fin.* cautum eſt, damnatum morte naturali effici ſeruum pœnæ.

4 Verùm vnus Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.9. n.5. verſic. credid rim*, ab omnium ſupradictorum ſententia receſſit, aitque ſe non dubitare in hac authent. & in corpore vnde ſumitur, falſum eſſe dicere, fuiſſe exceptum damnatum ad mortem naturalem, quaſi poſt illa jura maneat ſeruus pœnæ; nam hic text. vniuerſim loquitur, ſtatuitque nullum ab initio bene natum eſſe deinceps ex ſupplicio ſeruum; quare nullum omnino eſſe excipiendum concludit, etiam illum, qui ad mortem naturalem ſit condemnatus, cùm in hoc textu nullus excipiatur, neque oportebat fieri de illo ſpecialem mentionem vt comprehenderetur, cùm cæteri nati ingenui, qui ante illa iura ex ſupplicio ſerui erant pœnæ, nulla facta de eis peculiari mentione, in illis juribus cenſeantur comprehenſi. Fateor quidem hæc omnia juris fundamentum pro ſe habere, ſed à communi ſententia auſus non ſum recedere.

SVMMARIVM.

1 *Donationes ſi ſunt inualidæ ratione poteſtatis, vel matrimonij, confirmantur morte, & confirmatio trahitur retro: ſi autem ſunt inualidæ, quia ſummam excedunt legitimam, expreſſa confirmatio in morte requiritur, nec retrotrahitur.*

2 *Donatio à patre filio in poteſtate conſtituto facta non valet. Limita*

I. Quoad donationem naturalem, quæ ex donatione filio in poteſtate à patre facta oritur, etſi ciuilis non naſcatur, n.3.

II. Quando pater donans eſſet Princeps, n.4.

III. Quando pater perſeuerauerit in eadem voluntate vſque ad mortem, n.5.

6 *Donatio facta filio non confirmatur morte, niſi præceſſerit traditio.*

IV. Quando pater donat filio in poteſtate propter eius benemerita, n.7.

V. Quando pater patitur filium ipſum habere vſumfructum bonorum aduentitiorum, n.8.

VI. Quando donat pro eius legitima, n.9.

VII. Si pater donationem iuramento confirmauit, num.10.

VIII. Fauore matrimonij, quod de proximo eſt contrahendum, n.11.

IV. Si donaret filio in poteſtate cauſa ſtudiorum, vel Doctori, n.12.

X. In donatione facta à patre filiofamil. ex cauſa caſtrenſis, vel quaſi caſtrenſis peculij, n.13.

XI. In donatione facta à matre, quæ valet, & eſt irreuocabilis, n.14.

XII. In donatione bonorum mobilium facta filio proficiſcenti ad bellum, aut in aulam Regis, num.15.

XIII. In donatione remuneratoria pro obſequiis à filio patri præſtitis, n.16.

XIV. In donatione à parente facta filio emancipato, quo de iure tenet, n.17.

XV. In donatione facta filio naturali, n. 18.

19 *Vt donatio inter coniuges morte confirmetur, neceſſe eſt vt non excedat quingentos aureos abſque inſinuatione.*

20 *Donatio inter coniuges excedens ſummam quingentorum aureorum, non euaneſcit penitus, ſed ſolùm quoad exceſſum annullatur, reliqua ſumma per mortem confirmata remanente.*

21 *Inſinuatio in actis redigenda eſt.*

22 *Donatio inter coniuges firmatur morte donatoris, & retrotrahitur quoad fructus perceptos.*

23 *Donatio inter virum & vxorem confirmatur morte donatoris, & retrotrahitur ad tempus factæ donationis quoad fructus, & partes medij temporis, non quoad dominium.*

L. Donationes quas parentes. XXV.

Imp. IVSTIN. A. *Mennæ P. P.*

SI donationes ſint inualidæ ratione poteſtatis, vel matrimonij, confirmantur morte, & confirmatio trahitur 1

trahitur retro. Si autem ſunt inualidæ, quia ſummam excedunt legitimam, expreſſa confirmatio in morte requiritur, nec retrotrahitur. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.61.* Giphan. *tom.1. pag.441. & tom.7. repet. iuris ciuilis*, Petrus de Bellapertica, & Ioannes Igneus.

2 Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc, quod donatio à patre filio in poteſtate conſtituto facta non valet, cui ſimilis text. *in l.Pomponius, §. Philadelphus, ff. famil.herciſc. l.ſi donatione, C.de collat. l.cùm de bonis, C. de donat. l.cùm oportet, §.ſin autem res, C. de bonis quæ liber. l.Hiſpan.3.tit.4. p.5.* Bernard. *regul.214.* Socin. *regul.103.* Duen. *regul.223.* Clar. *§.donatio, quæſt.8.* Roderic. Xuar. *in repetit. l.quoniam in prioribus, in princip. num.4.* & ibi Valdeſ. *lit.F, & in repetit. l.9.tit.11. lib.3. fori, num.31.* Palat. *in l.17. Tauri, num.10.* & ibi Didac. de Caſtill. *in gloſſ.1.* Anton. Gom. *n.4.* & Tell. *n.1.* idem Anton. Gom. *tom.2. variarum, cap.4. num.25. verſ. item etiam prohibetur*, Donat. à Fina *tom.2. commun. opin. lib.8. tit.32. n.91. pag.414.* Anton. Gabr. *lib.3. commun. tit. de donat. concl.4. & 6.* Menoch. *de arbitr. caſu 132. n.1. & de præſumpt. lib.3. præſumpt.29. n.1.* Pinel. *in l.1. part.4. n.62. C. de bonis matern.* Decian. *reſp.74. num.1. vol.1.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Donatio inter patrem & filium*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.28. cap.9. n.8. & 9.* Guttier. *de iuramento confirm. part.1. cap.4. à n.1.* Angul. *l.1. gloſſ.1. n.2. tit.6. lib.5. nouæ Recopil.* Matienſ. *ead. l.1. gloſſ.3. n.1.* Anton. Fab. *coniect. lib.7. cap.11. col.3. verſ. neque, & c.12. & de erroribus decad.41. err.6. à n.1. & decad.42. err.1. per tot. p.2. & decad.13. errore 5. n.8. & err.8. n.8. p.1.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Donatio, n.86. & verbo Pater, n.36.* Anton. de Amatis *deciſ.147. n.11. cum ſeqq. & in repet. l. ſi emancipati, C. de collationib. n.238. & 241.* vbi limitat, Ceuall. *commun. contra communes quæſt.245. n.8.* Franc. Leo *Valent. deciſ.12. n.7. lib.1.* Cancer. *variar. reſolut. part.1. cap.8. de donat. n.31.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.4. in princ. n.2.* Marc. Anton. *variar. reſolut. lib.2. reſol.46. n.3.* Alex. Trentac. etiam *var. reſolut. lib.3. tit. de donat. reſolut.9. n.2.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.243. & diſp.291. à princip.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.28. n.26.* Azor. *Inſtitutionum moral. part.3. lib.11. cap.9.* Narbona *l.35. gloſſ.1. n.9. tit.1. lib.4. nouæ Recopil.* Ioan. Anton. Mangil. *in tract. de imput. & detract. in legit. quæſt.28. n.29.* Marta *de ſucceſſ. legali, tom.1. part.1. quæſt.25. art.9. n.12. verſic. declaratur, & part.3. quæſt.12. art.4. num.8.* Rot. *deciſ.527. n.1. in fine, part.1. recentior.* Robles *de repræſentat. lib.2. cap.23. num.38.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.3. tit.9. n.149.* Rebell. *de oblig. iuſtit. p.2. lib.6. quæſt.13. n.22. & ſeq.*

3 Primò limita quoad obligationem naturalem, quæ ex donatione filio in poteſtate à patre facta oritur, etſi ciuilis non naſcatur, vt per Bart. *in l.frater à fratre, n.57.* & ibi Iaſ. *lect.1. n.44. ff. de condict. indebit.* Couarruu. *miſcel. lib.4. cap.3. n.5.* Gail. *lib.2. obſeru.38. n.8. & 9.* Roder. Xuar. *l.9. tit.9. de litib. lib.3. fori, n.31. fol.155.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.29. n.3.* Guttier. *d.tract. de iuram. confirm. part.1. cap.41. n.1.* Fontanell. *d.clauſul.4. in princip. n.3.* Quamuis contrarium, immò ex tali donatione nec ciuilem, nec naturalem obligationem procedere, teneant Anton. Gom. *l.17. Tauri, n.4.* Matienſ. *d.l.1. gloſſ.3. n.1.* Anton. Fab. *de errorib. pragm. decad.42. err.6. num.6.* & citati per Ceuall. *quæſt.245. num.8.*

4 Secundò limita quando pater donans eſſet Princeps, Duen. *d.regul.223. limit.1.* Tiraquel. *de nobilit. cap.37. n.51.* Gail. *lib.2. obſeru.38. n.16.* Menoch. *d.lib.3. præſumpt.29. n.97. cum ſeqq.* Mangil. *d.q.45. n.29. & 30.* Camill. Borrel. *d.p.3. tit.9. n.178.*

5 Tertiò limita, quando pater perſeuerauerit in eadem voluntate vſque ad mortem; nam morte ipſius patris donantis confirmatur donatio, ſi res donata fuit tradita, *l.Hiſpan.4. tit.15. part.6.* Anton. Gom. *l.17. Tauri, n.5.* Angul. *de meliorat. l.1. gloſſ.1. n.2.3. & 7.* Surd. *de aliment. tit.9. q.2. n.18.* vbi quod donatio facta filio non 6
confirmatur morte, niſi præceſſerit traditio ſaltem ficta. Molin. *dict. tract.2. diſp.243. n.1.* Auendan. *l.44. Tauri, gloſſ.9. à num.1.* vbi quod requiritur traditio vt confirmetur donatio inter patrem, & filium, Menoch. *d.præſumpt.29. à n.66.* Cancer. *variarum part.1. cap.8. n.52. & 53.* vbi ad confirmationem huius donationis tria requiri tradit, ſcilicet traditionem rei donatæ, perſeuerentiam patris vſque ad mortem, & quod filius donatarius ſuperuiuat patri donanti, quicquid teneat Anton. Fab. *de error. pragm. tom.2. decad.42. err.2. n.6.*

Quartò limita, quando pater donat filio in poteſtate 7 propter eius benemerita, vt per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.200.* Gail. *lib.2. obſeru.38. n.5.* Clar. *§.donatio, quæſt.8. à n.1.* Anton. Gom. *l.29. Tauri, n.23.* Menoch. *de arbitr. caſu 132. n.4.* vbi tradit qualia debent eſſe benemerita, vt donatio valeat, *& d.præſumpt.29. à num.3.* Menchaq. *controuerſ. vſufruct. lib.1. cap.47. n.8.* Guttier. *de iuram. confirm. part.1. c.5. à n.1.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.73. n.1.* Mieres *de maioratu, part.1. quæſt.22. n.166. cum ſeqq. in noua edit.* Fachin. *controuerſ. lib.3. cap.47.* Amatis *in d.l. ſi emancipati, n.205. & à n.414. vſque ad 430.* Marta *de ſucceſſione legali, tom.1. part.1. quæſt.25. art.11. num.13. & 14.* Bernard. Græue. *ad practic. Cameræ Imper. lib.2. concl.40. conſid.1. n.4.* Mangil. *d.tract. de imputat. q.29. n.14. & 40.* vbi tradit quod benemerita ſunt probanda, & *quæſt.45. n.4.* Qualia autem debeant eſſe iſta benemerita, & quomodo de eis ſit neceſſe conſtare? vide Caſtill. *quotid. lib.5. cap.80. num.37. verſ. ſed nec quartum, & num.38. & 39.* Camill. Borrel. *d.p.3. tit.10. à num.108. vſque ad 115. & tit.9. à num.165. vſque ad 175.* vbi plures refert Doctores hac de re pleniſſimè agentes.

Quintò limita, quando pater patitur filium ipſum 8 habere vſufructum bonorum aduentitiorum, Tell. Fernandez *l.17. Tauri, à num.57.* Menoch. *d.lib.3. præſumpt.29. n.87. cum ſeqq. & conſ.282. n.32.* Cardoſ. *d.verbo pater, n.36. ad fin.* Surd. *de aliment. tit.2. q.1. n.45.* Mangil. *in d.tract. de imputat. q.45. n.2. cum ſeqq.* Molin. *d.tract.2. diſp.191. n.2. verſic. ſecundus.*

Sextò limita, quando donat pro eius legitima, quia 9 pater in legitimæ aſſignatione poteſt mortem ſuam præuenire, Duen. *reg.223. limit.5.* Anton. Gom. *l.17. Tauri, n.5. verſ. & donatio, vel aſſignatio legitimæ*, Menoch. *d.præſumpt.29. n.102.* Azeued. *l.1. n.12. tit.6. lib.5. nouæ Recop.* Morquech. *de diuiſ. bonor. lib.3. c.3. n.7. & 10.* Mangil. *d.q.45. n.25.*

Septimò limita, ſi pater donationem iuramento 10 confirmauit, vt per Gail. *d.obſeru.38. à n.7.* Clar. *dict. §.donatio, q.8. in fine.* Gom. Arias *l.17. Tauri*, quæ eſt in ſuo Codice 15. *n.40.* Guttier. *de iuram. confirm. p.1. cap.4.* Surd. *de aliment. tit.9. q.1. n.20.* Seraphin. *de priuileg. iurament. priuil.72. à n.2.* vbi refert rationes, in quibus iſta ſuſtinetur opinio, videlicet quia iuramentum eſt de iure naturali, quo non curatur de patria poteſtate, quæ de iure ciuili, & quia iuramentum eſt quoddam ſpirituale vinculum, & in ſpecialibus patria poteſtas non attenditur, Ceuall. *communium contra commun. quæſt.11. n.6.* Couarr. *in cap. quamuis pactum, part.3. §.1. n.5.* Molin. *d.tract.2. diſp.291. n.2. in princ. verſ. excipiuntur*, Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. part.1. collect.106.* Blaſ. Robles de Salzedo *de repræſent. lib.2. cap.23. n.41. & 42.* vbi contrarium tenentes refert; ſed hanc communem & receptam dicit Mangil. *d.tract. de imputat. quæſt.29. n.53. & quæſt.45. n.28.* Marta *de ſucceſſ. legali, tom.1. part.1. quæſt.25. art.11. n.14. & 22. verſ. ſed donatio, & tom.1. part.4. quæſt.26. art.4. n.10.* latè Camill. Borrel. *d.part.3. tit.9. n.158. & 162.* vbi pro hac parte 36. Doctores refert, & *in num.163.* alios contrarium tenentes citat: & *num.164.* hanc commu-

niorem eſſe, & ab omnibus ſequi dicit, & tit. 10. à n. 106. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 27. n. 33. cum ſeqq. & cap. 82. n. 7. cum ſeqq. Quamuis contrarium defendant Mar. Ant. var. reſol. lib. 2. reſolut. 47. n. 6. vbi pro ſe refert plures Doctores, Ant. Fab. de error. pragm. decad. 41. err. 4. & 5. & err. 6. n. 1.

11 Octavò limita fauore matrimonij, quod de proximo eſt contrahendum, nam hoc caſu donatio à patre ſacta filio in poteſtate eſt valida, l. Pomponius Philadelphus, ff. famil. herc. Tell. Fern. in d. l. 27. Tauri, n. 70. Auenden. l. 44. Tauri, gloſſ. 16. n. 1. Boër. deciſ. 169. n. 10. Roland. conſ. 44. n. 1. & conſ. 70. n. 3. vol. 4. Menoch. conſ. 92. n. 77. & conſ. 271. à n. 1. Vincent. de Franchis deciſ. 205. & deciſ. 436. n. 5. Tiber. Decian. conſ. 31. n. 69. & conſ. 41. n. 22. vol. 1. Ant. Fab. in ſuo Cod. lib. 8. tit. 24. de donat. definit. 1. Fachinæ. controuerſ. lib. 13. cap. 60. Matienſ. l. 1. gloſſ. 8. n. 2. & 3. tit. 6. lib. 5. noua Recopil. Angul. l. 9. gloſſ. 3. à n. 13. tit. 6. eod. lib. 5. D. Barboſ. in l. 1. ff. ſolut. matrim. p. 7. n. 30. verſ. pro qua ſententia, & n. 31. verſ. pro concordia, vbi hanc ſequitur quando donatio eſt reſpectu certi matrimonij, quod de proximo eſt contrahendum, Morquech. de diuiſ. bonor. lib. 3. cap 6. n. 81. Fontanel. de pactis nupt. clauſul. 4. in princip. n. 6. Mar. Mura deciſ. 15. n. 5. & 6. Camill. Borrel. d. part. 3. tit. 5. n. 216. & tit. 10. n. 107. Mangil. d. tract. de imputat. q. 15. n. 27. Thor. in compendio deciſ. Neapol. verbo Donatio facta à patre filio, Hieron. Leo Valent. deciſ. 12. n. 8. & 10. vbi cum Theſaur. extendit etiam abſque matrimonio, ſi à patre detur pro dote, Rot. apud Cenc. poſt tract. de cenſib. deciſ. 16. n. 2. vbi extendit, quamuis ex cauſa matrimonij futuri. Et hoc caſu quando donatio fuit facta ex cauſa oneroſa, & tertio fuit jus quæſitum, vtputà ſi cauſa matrimonij, vel ingreſſus monaſterij, vel pro ſuſcipiendis ordinibus, tunc non poterit pater donationem reuocare. Ita Baëz. de non meliorandis filiabus cap. 1. n. 28. Angul. l. 1. gloſſ. 7. n. 1. & Matienſ. etiam gloſſ. 7. tit. 6. lib. 5. noua Recopil. Auendan. reſp. 17. in fin. Azeued. l. 10. tit. 6. eod lib. 5. Morquech. d. lib. 3. cap. 66. n. 9. Gutier. pract. lib. 2. q. 65. n. 7. Fr. Eman. quæſt. Regular. tom. 1. q. 15. n. 8. Marr. tom. 3. deciſ. tit. de donat. cap. 130. & 132. Nicol. Garc. de benefic. part. 1. cap. 5. §. 1. n. 156. Narbona l. 35. n. 5. 24. & 25. tit. 3. lib. 1. noua Recopil. Contra Spin. in ſpeculo teſtam. gloſſ. 18. princ. n. 75. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 259. n. 30. quorum opinio procedere poterit, ſi antequam titulo meliorationis filius ad ſacros Ordines fuerit promotus, reuocetur, quo caſu ceſſat ratio contrariæ opinionis. Et quod hæ donationes, quæ filiis, vel extraneis fiunt, vt faciliùs contrahere matrimonium poſſint, quarum contemplatione matrimonium fuit contractum, non valeant reuocari etiam de conſenſu donatarij in præjudicium mulieris & filiorum, docent Tell. in d. l. 17. Tauri, n. 73. Vincent. de Franchis d. deciſ. 205. Fontanel. de pactis nupt. clauſul. 4. gloſſ. 1. n. 71. cum ſeqq. Cancer. var. reſolut. part. 1. cap. 8. de donat. n. 34. cum ſeqq. Thor. in compend. deciſ. Neapol. verbo donationes facta, pag. 167. Vnde ſi matrimonium non ſequatur, donatio filio facta in cauſam matrimonij poterit reuocari, ex Tell. d. l. 17. Tauri, n. 76. & 77. Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 8. n. 9. cum ſeqq. tit. 6. lib. 5. Morquech. d. lib. 3. cap. 6. n. 82. Fontanel. d. gloſſ. 1. n. 54. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. cap. 6. n. 61.

12 Nonò limita, ſi donaret filio in poteſtate cauſa ſtudiorum, vel Doctori. Gom. Arias dict. l. 17. Tauri, ſibi l. 15. n. 28. & 34. vbi valere irreuocabiliter defendit ob aſſimilationem cauſæ dotis, Rebuff. de priuileg. ſcholar. priuileg. 60. Camill. Borrel. d. p. 3. tit. 9. à n. 175. vbi æquiparat cauſam ſtudiorum cauſæ dotis.

Decimò limita in donatione facta à patre filiofa-
13 mil. ex cauſa caſtrenſis, vel quaſi caſtrenſis peculij, Cal. Pereira in l. ſi curatorem, verbo læſis, n. 103. verſic. in his autem, D. Barboſ. in l. 1. part. 7. n. 30. & 34. ff. ſoluto matrim. Cardoſ. in praxi judicum, verbo Donatio, n. 86. Ioan. Garc. de expenſ. cap. 4. n. 1. Pichard. poſt §. quadam actiones, in tract. de collation. art. 3. & 54.

Vndecimò limita in donatione facta à matre, quæ 14
valet, & eſt irreuocabilis, vt per citatos in collect. ad l. ſi conſtante, ſupr. hoc eod. tit.

Duodecimò in donatione bonorum mobilium facta 15
filio proficiſcenti ad bellum, aut in aulam Regis, vt per Molin. d. tract. 2. diſp. 291. n. 2. verſic. tertius.

Decimotertiò in donatione remuneratoria pro ob- 16
ſequiis à filio patri præſtitis, vt per Molin. d. diſp. 291. n. 2. verſic. quartum; in liberos enim ex operibus maximè artificialibus parentibus præſtitis cadunt benemerita: vnde ſi pater agricola, vel mercator ſit, & filius induſtria & labore multo tempore adminiſtrauit rem, vltra legitimam, pro huiuſmodi laboribus fructus, ſalaria, & emolumenta conſequi debet. Fulgoſ. in l. illud, n. 3. C. de collat. vbi Curt. n. 22. Ant. Gom. l. 29. Tauri, n. 24. & ibi Auendan. gloſſ. 4. n. 28. Baëz. in tract. de decima tut. cap. 2. à n. 3. Philip. Paſcal. de viribus patria poteſtatis, part. 1. cap. 8. n. 28. Azeued. l. 3. n. 24. tit. 8. lib. 5. noua Recopil. Humada l. 3. verbo ſon ſuyos, n. 3. 7. & 8. tit. 20. p. 2. Perez l. 1. in verſic. offert ſe nobis ſubtile dubium, tit. 2. lib. 1. Ordin. Ayora de partit. bonorum, part. 3. quæſt. 3. Vincent. Caroc. de locato & conduct. ſub tit. de bonis quæ liber. q. 1. n. 12. & 16. Aluar. de conjectur. mente teſtatoris, lib. 2. cap. 2. num. 124. Potiò ab hac Fulgoſij, & ſequacium opinione plerique omnes diſſentiunt, ea quidem ratione, quia filius non repetendi animo, ſed magis pietatis ratione patris negotia geſſiſſe videtur, ac deinde debiti obſequij, & honoris jure. Ita Pariſ. conſil. 85. n. 1. vol. 1. Bertrand. conſ. 71. n. 6. & 7. vol. 1. Math. Brun. conſ. 151. n. 9. & ſeq. Aym. conſ. 185. n. 10. in fine, & conſil. 165. n. 6. lib. 1. Greg. Lopez l. 3. in gloſſ. verbo que ſon ſuyos, tit. 20. part. 2. Caſtil. l. 27. Tauri, n. 18. verſic. nunquid talis frater, Nauarr. in man. cap. 17. n. 144. & 148. Cordub. de Lara in l. ſi quis à liberis, §. ſed ſi filius, num. vlt. ff. de liber. agnoſc. Eſcobar de ratiocin. cap. 27. n. 58. Nicol. Euerard. conſ. 92. n. 1. & 2. Vincent. de Franchis deciſ. 340. Ioan. de Montealegre in praxi ciuili, lib. 2. cap. 1. §. 12. n. 1. & 4. cum ſeqq. Caualcan. deciſ. 11. n. 14. & 15. part. 2. Parlador. quotid quæſt. lib. 1. cap. 19. Ceuall. commun. contra communes, q. 152. n. 10. & 13. Morquech. de diuiſ. bonorum, lib. 4. cap. 13. n. 18. Morl. in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 8. de rebus credit. quæſt. 12. Valaſc. conſult. 32. & de partit. c. 13. n. 188. Has contrarias opiniones concordare nituntur nonnulli, nam Ioan. Garc. de donat. remuner. n. 43. & de coniugali acquæſtu n. 72. primam accipit quando conſtat de probata, vel ſaltem præſumpta filij voluntate, modò ſeruitij præſtandi tempore de illa conſtiterit, putà ex proteſtatione, vel ex libro rationum, aut ex teſtium depoſitione: ſecundam verò quando ſumus in dubio, quia tunc præſumendum eſt, gratuitas patri exhibuiſſe operas. Alij primam intelligunt procedere in filio emancipato, qui ſecundùm eos operarum patri præſtitarum mercedem conſequi poteſt; ſecundam verò in filio in patria poteſtate conſtituto, nempe vt is ex officio operas artificiales patri præſtare debeat: ex quorum numero videntur eſſe Gutier. de iuram. confirm. part. 1. c. 5. n. 10. & Flores de Mena var. quæſt. lib. 1. q. 8. §. 2. n. 24. & 29. Et ideo filios naturales cùm non ſint in parentum poteſtate conſtituti, à patre operarum mercedem conſequi poſſe defendunt Gutier. d. cap. 5. n. 11. & 12. & Morq. d. cap. 13. n. 19. & ex eadem ratione à matre etiam legitima eandem habere tenent Humad. in l. 3. gloſſ. verbo ſon ſuyos, n. 3. & 4. tit. 20. p. 2. Ceuall. d. q. 152. n. 11. & 12.

Decimoquartò limita in donatione à parente facta
filio emancipato, quæ de iure tenet, quia ceſſat ratio 17
prohibitionis, vt per hunc textum tenent Tiraq. de retract. tit. 2. §. 1. gloſſ. 5. n. 5. & 6. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 30. à n. 1. Ant. Gom. l. 17. Tauri, n. 5.

Franc.

Franc.Marc. *Dolphin. deciſ.326. à n.1.* Socin.*reg.103.* Angul. *l.1. gloſſ.1. num.26. & 27. tit.6. de meliorat. lib.5. nona Recopilat.* Burg.de Paz *conſil.14. num.14.* Franc.Milanenſ. *Sicil. deciſ.3. num.79.* Morquech. *de diuiſ. bonor. lib.3. cap.3. à n.13.* Camill Borrell. *d.p.3. tit.9. à num.154. & tit.10. num.105.* Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad.42. errore 2. num.2. p.2. & coniect. lib.7. cap.11. col.pen. verſic.planè,* Mangil. *d.tract. de imput. quæſt.29. num.33.* Cardoſ. *d.verb. Donatio, num.16.* Frauc.à Souſa *in repet. §. actionum, num.67. & 108. Inſtit.de act.* Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.243. num.4.*

18 Decimoquintò limita in donatione facta filio naturali, quia naturales liberi non ſunt in poteſtate patris, & militat in eis eadem ratio, quæ in emancipatis, Duen. *regul.223. fallem. 4.* Gutier. *d. tract. de iurament.confirmat.part.1.cap.5. n.11.* Anton.Fab. *coniect. lib.7. cap.11. col.penult. verſic. quin & filio,* Camill.Borrell. *d.tit.10. n.115.& ſeq.* Benechend. *ad Seraph. priuileg.72. num.4.*

19 *Si vſque ad quantitatem legitimam,* &c.] Notatur ad hoc, quod neceſſe eſt vt donatio inter coniuges morte confirmetur, vt non excedat quingentos aureos abſque inſinuatione, vt per Anton.Gom. *variar. tom.2. cap.5. num.17. verſ. quartò infero,* Angul. *de meliorat. l.1. gloſſ.1.n.13.* Sanchez *de matrimonio, lib.6. diſp.14. num.24.* Licèt non defuerint qui tenerent inſinuationem non requiri in donatione facta à patre filio, ex quorum numero ſont Roder.Xuar.*in l.quoniam in prioribus, in princip. num.7. & 8.* & *ibi* Valdeſ.Azeued. *l.1. n.13. tit.6. lib.5. nona Recopil.* Fachin. *controuerſ. lib.3.cap.78.* Ceuall. *commun.contra commun.quæſt.222. n.1.* Camill.Borrell. *in ſumm. deciſ. p.3. tit.12. de inſinuand. donat. num.113.*

20 *Nam amplioris quantitatis donationem,* &c.] Notatur ad hoc, quod donatio inter coniuges excedens ſummam quingentorum aureorum non euaneſcit penitus, ſed ſolùm quoad exceſſum annullatur, reliqua ſumma per mortem confirmata remanente, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §.82.n.2. in fine,* Anton.Gomez *d.tom.2.cap.4. num.17. verſic. quartò infero,* Clar. *§. donatio, quæſt.17. verſ. ſed hic incidenter,* Angul. *d.l.1. gloſſ.1. num.4.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.289. num.7.* vbi per hunc textum tenet, quod quando non præceſſit inſinuatio, donatio inter viuos ab vno coniuge alteri facta confirmatur morte donantis ſolùm quoad ſummam, quam ſine inſinuatione fas eſt donare, non verò quoad incrementum: ſi tamen in vltima voluntate, vt in teſtamento, aut codicillo, à donante confirmata ſit, tunc valet quidem quoad exceſſum, ſed non in ratione donationis, ſed legati, atque vltimæ voluntatis, quæ inſinuatione non indiget, &c. Sanchez *de matrim. lib.6. diſp.4. num.25.*

21 *In actis inſinuata ſit,* &c.] Ergo inſinuatio in actis redigenda eſt, vt per Viu. *tom.2. commun. opin. lib.8. tit.32. num.20. pag.411.* Camill.Borrell. *dict. part.3. tit.11. num.16.*

22 *Ad illud tempus referatur,* &c.] Notatur ad hoc, quod donatio inter coniuges firmatur morte donatoris, & retrotrahitur quoad fructus antea perceptos, vt per Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, §.72. in princip.* Anton Gom. *variar. tom.2. cap.11. n.30. col.3. verſic. de primo,* Bellacomb. *tom.2. commun.opin.lib.7. tit.19. de confeſſi, num.250. pag.301.* Couarr. *in rubr. de teſtament. part.3. num.5.* Clar. *§. Donatio, q.9. n.7.* Molin. *de Iuſtit. tract.3. diſp.289. n.8.* Card.Mantic. *d.lib.11. tit.7. n.26.*

23 In gloſſ. *Referatur,* ibi, *non quantum ad dominium,* &c. Notatur ad hoc, quod donatio inter virum & vxorem confirmatur morte donatoris, & retrotrahitur ad tempus factæ donationis quoad fructus, & partus medij temporis, non quoad dominium, vt per Palat. *in d. §.72. in princ.* Anton.Gom. *d.num.30. verſ. de primo,* Molin. *d.diſp.289. num.3.* Cardin.Mantic. *d.lib.2. tit.7. num.24.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter Imperatorem, & Auguſtam ſtatim valida eſt, & num.2. idem in Regibus, Ducibus, Marchionibus, qui ſunt ſui iuris, & habent quæ ſpectant ad ſupremos Principes, n.3.*

4 *Princeps tenetur ad obſeruantiam pactorum.*

5 *Donatio eſt contractus.*

6 *Donatio Principis legis vicem obtinet, & num.7. intellige vt n.8.*

9 *Contractus Reipubl. vim legis habet.*

10 *Imperator, & Rex facilè præſumuntur habuiſſe animum donandi.*

L. Donationes quas Diuus. XXVI.

Idem A. Mennæ P.P.

INter Imperatorem, & Auguſtam valet ſtatim donatio. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *in l.1.n.1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt 2
Duen. *reg.221. verſ. limita 9. & reg.223. verſic. ſed vltrà,* Cott. *in memorab. verbo Donatio, col 1.* Anton. Gom. *tom.2. variarum, cap.1. num.1. & l.52. Tauri, num.66. verſic. octauus eſt,* Nauarr. *in manual. cap.17. num.149.* Peregrin. *de iure fiſci lib.4. tit.5. n.25.* Molin. *de Inſtit. tract.2. diſp.289. num.17. in princ.* Leſſ. *eodem tractat. tom.1. lib.2.cap.8. dub.12.n.89.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Donatio, num.74.* Sanchez *de matrim. lib.6. diſp.3. num.1.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.2. lib.1. tit.3. n.2.* Rebell. *de obligat. inſtit. part.2. lib.6. quæſt.13. ſect.1. num.1.* Maſtril. *de magiſtratib. lib.1. cap.4. n.21.* Camill.Borrell.
in ſum. deciſ. part.3. tit.9. n.64. cum ſeqq. vbi am- 3
pliat ibi dicendum in Regibus, necnon in Ducibus & Marchionibus, qui ſunt ſui iuris, & habent quæ ſpectant ad ſupremos Principes, vt ſunt Duces Burgundiæ, Mediolani, Sabaudiæ, Mantuæ, Vrbini, Rhegij, & Magni Duces Hetruriæ, Marchioneſque Montiſferrati.

Et pleniſſimam habere firmitatem, &c.] Ergo Prin- 4
ceps tenetur ad obſeruantiam pactorum, vt per Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1. tit.3. in prælud. num.67. cum ſeqq.* & citatos *in collect. ad cap.1. de probat. in Decretalib.*

Vtpote Imperialibus contractibus, &c.] Ergo dona- 5
tio eſt contractus, de quo per Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.5. n.48. cum ſeq.* & citatos *in collect. ad Auth. ſacramenta puberum, ſupr. ſi aduerſ. vendit.*

Legis vicem obtinentibus.] Notatur ad hoc, quod 6
donatio Principis legis vicem obtinet, quæ mortuo etiam Principe locum habet, ita vt non poſſit ab eius ſucceſſore reuocari, dummodo non multùm lædat Imperij, ſeu Regni dignitatem, vt per Card.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.13. tit.27. n.16.*

Notatur etiam ad hoc, quod contractus Principis 7
habet vim legis, de quo Iaſ. *in l.1. n.12. de conſtitut. Princip.* Menchaq. *quæſt. illuſtr. cap.3. num.5. cum ſeqq.* Gregor.Lopez Madeira *animaduerſ. iuris cap.35. n.1. & 17.* Peregr. *de iure fiſci lib.6. tit.1. in fin.* Alphar. *de off. fiſci gloſſ.13. n.3. & gloſſ.34. n.5* Card.Mantic. *d.tract.de tacitis & ambiguis conuent. lib.5. tit.10. n.46. cum ſeqq.* Benedict.Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de iuſt.*
& iur. part.2. cap.8. num.22. vbi hanc concluſionem 8
intelligit ad ſoliditatem, ſeu validitatem contractus, quam aliàs ſecundùm ius ordinarium non habebat, vt in caſu de quo hîc, qui eſt de donatione inter coniuges,

quæ ſecundùm leges non valet, & tamen facta à Cæſare Auguſtæ coniugi, vel è contra, validitatis robur contractu ipſo, quaſi ſpeciali ad id lege communis legis diſpenſatiua, ſufficit ex voluntate Principis, qui ſic velle creditur, vt valeat actus quem gerit, & quod vult, poteſt.

9 Idem eſſe de contractu Reip. liberæ, vt habeat vim legis, tenent Brunor. à Sole *in locis commun. verbo Ciuitas* 5. Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 1. tit. quod cuiuſque, reſolut. 2. num.* 10. Card. Mantic. *d. lib. 3. tit. 10. n. 67. & lib. 8. tit. 13. num. 4.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. lit. V, concl. 262. num. 19.*

10 Notatur etiam ad hoc, quod Imperator & Rex, qui ſunt in ſummo dignitatis gradu, facilè præſumuntur donandi animum habuiſſe, quia eorum eſt proprium munificentiam & liberalitatem exercere; nam quibus Deus Opt. Max. plus dedit, magis etiam conuenit elargiri, vt per Titaquell. *de nobilit. cap. 37. num. 34.* Decian. *conſ. 25. n. 60. lib. 1.* Menoch. *conſ. 191. num. 24. cum ſeqq.* Card. Mantic. *d. lib. 13. tit. 17. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Donator ſi captus ab hoſtibus moriatur, ſiue donatarius captus poſt mortem donatoris redeat, confirmatur donatio.*

2 *Clementia Principem ornans, atque commendans, remiſſiuè.*

L. Si vnus. XXVII. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

1 SI donator captus ab hoſtibus moriatur, ſiue donatarius captus poſt mortem donatoris redeat, donatio confirmatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 *Quam humanitas*, &c. De clementia Principem ornante & commendante, vide *l. Hiſp. 3. tit. 1. part. 2. vbi gloſſ. 6.* Senec. *de clementia, cap. 4.* vbi nihil optimè eſſe dicebat, quod Romanum Imperatorem magis commendet, quàm clementia, refert Garc. Maſtrill. *de magiſtrat. tom. 1. lib. 3. cap. 1. num. 48.*

De repudiis, & iudicio de moribus ſublato.

TIT. XVII.

REPVDIVM eſt diuortium, ſeu renuntiatio ſponſaliorum & matrimonij. *Actio de moribus*, quæ in eum, eámve competebat, qui, quæve cauſam repudij dederat, hodie eſt ſublata. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide *l. Hiſpan. 1. cum ſeqq. tit. 10. part. 4.* Connan. *comment. iur. lib. 8. cap. 12.* Vezin. Bellacomb. Fichard. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 11. pag. 737.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 9. cap. 15.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matrim. part. 2. à princ.* Azot. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 20. quæſ. 1. verſic. item leges ciuiles.* Sanch. *de matrim. lib. 10. diſp. 1. per tot.* Arim. Tepat. *var reſol. tom. 2. tit. 431.*

2 Imperatores Chriſtiani, qui repudia conceſſerunt, quomodo à culpa excuſentur? vide D. Barboſ. *ad rub. ff. ſolut. matrim. part. 2. à num. 10.* Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 1. num. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non ſoluitur deportatione viri, ſeu amiſſione ciuitatis, dos tamen de æquitate repetitur, & num. 2.*

3 *Maritus ſi damnetur in metallum, dicitur vergere ad inopiam, ſi ſit bannitus, poteſt mulier repetere dotem, quaſi marito deducto ad inopiam, num. 4. Si vagabundus, non poteſt mulier dotem repetere, quaſi maritus incipiat malè vti ſubſtantia ſua, num. 5.*

L. Matrimonium. I.

Imp. ALEXAND. A. *Abutinianæ.*

DEportatione viri, ſeu amiſſione ciuitatis matrimonium non ſoluitur, dos tamen de æquitate repetitur. Colligunt ex Ordin. Bart. Cyn. Salicet. Butcig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 60. verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Bald. Nouell. *de dote, p. 7. ſpec. 11. num. 8.* Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. q. 17. num. 8. in fine*, Benedict. Pinel. *ſelect. iuris interp. lib. 2. cap. 2. num. 36.* 2

Ideòque dotis exactio, &c.] Notatur ad hoc, quod maritus ſi damnetur in metallum, dicitur vergere ad inopiam, vt per Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, in princ. §. 18. num. 12.* 3

Notatur etiam ad hoc, quod ſi maritus ſit bannitus, poteſt mulier repetere dotem, quaſi marito deducto ad inopiam, vt per Bart. *in l. ſi conſtante, num. 20. ff. ſoluto matrim.* & *ibi* Alex. *num. 16.* Iaſ. *num. 16.* & Nouell. *n. 4.* Campeg. *de dote, part. 3. quæſt. 23.* Palat. *in rep. d. cap. per veſtras, §. 8. n. 11.* Roman. *conſ. 392.* & alios citatos per D. Barboſ. *in d. l. ſi conſtante, in princ. n. 30.* vbi tamen, *& numeris ſeqq.* contrarium ſuſtinet ex ea ratione, quia extra patriam ita quis poteſt luctari vti in patria, & in bonis ablatis poteſt conſtituere fidum procuratorem, atque ita dos in tuto eſſe videtur; & reſpondet ad auth. *vt omnes obediant iudici, §. hac conſiderantes, collat. 5.* vt procedat, & loquatur in eo, qui peregrinatur cauſa litium, nam is deueniet citò ad paupertatem, quia in litibus multi fiunt ſumptus, n. quę propter earum occupationes poteſt lucro intendi; & deinde ad text. *in præſenti*, reſpondet procedere in marito deportato, cui propter deportationem auferuntur bona, *l. deportatorum, C. de pœnis*, & ideo meritò quaſi maritus ſit deductus ad inopiam, mulier dotem repetere poteſt; & quia in ſpecie huius text. fiſcus etiam bona dotalia inuaſit, vt hic notat *gloſſ. fin.* repetit igitur vxor dotem à fiſco quaſi mariti ſucceſſore, iuxta *l. 2. C. ad leg. Iul.* & tandem concludit, quod ſi in ſpecie huius text. marito non eſſent ablata per deportationem omnia bona, ſed pars bonorum, quæ ſufficiens eſſet ad dotis exactionem, non poſſet mulier dotem repetere: & *num. 12.* reprobat opinionem aſſerentium, quod ſi maritus efficiatur vagabundus, neque vllo certo loco ſedes figat, poſſit mulier dotem repetere, quaſi incipiat maritus malè vti ſubſtantia ſua. 4 5

SVMMARIVM.

1 *Mulier non tenetur ſponſum expectare vltra triennium, ideoque poſtea ſine pœna nubere poterit, & num. 2.*

L. Libe

L. Liberum. II.

Impp. VALERIAN. *&* GALLIEN. AA. *&* VALERIAN. C. *Paulinæ.*

1 MVlier non tenetur ſponſum vltra triennium expectare, ideo poſtea poterit nubere ſine pœna. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſp.8. verſ. la ſegunda, tit.1.part.4.* vbi *gloſſ.3.* Cou. *de ſponſal. part.1. cap.5. in initio, num.7.* Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.2. num.24.* Nau. *in man. cap.22. num.26. caſu 4.* Anton.Cuch. *inſtit.maior.lib.5.tit.10. num.64.* Menoch. *de arbit.lib.3. cent.5. caſu 455. n.7.* Viuald. *in candel. aureo, part.1. tit. de ſponſal. cap.5. num.36.* Matienſ. *ad rub.tit.1.gloſſ.1.num.48.lib.5. noua Recop.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.8. cap.2.num.9.* Fachin. *controuerſ.lib.3.cap.33.* Sanch. *de matrim.lib.1.diſp.54. à princip.* vbi *num.4.* concilians aliqua iura, quæ circa temporis ſpatium variare videntur, ita ait. Aut ſponſus abeſt ex cauſa neceſſaria, vt ob parentum obitum, morbum, & cætera; & tunc expectandus eſt donec ceſſet impedimentum, iuxta *l. ſæpe, ff. de ſponſal.* aut abeſt ex cauſa probabili & iuſta, non tamen neceſſaria, & tunc ſi in eadem ſit prouincia, eſt biennio expectandus, *l.2. C. de ſponſalib.* ſi in alia, triennio, iuxta text. *in præſenti,* & *à num.5.* diſputat latè, vtrùm ius Canonicum *in cap. de illis, de ſponſal.* correxerit ius Ciuile in hac parte, itaut non ſit neceſſarium expectare tempus iure Ciuili præſcriptum: vide poſita *in collect. ad l.2. ſup. de ſponſalib.*

SVMMARIVM.

1 *Repudium fictum non nocet tertio dotem ſtipulato ſibi reddi, matrimonio morte diſſoluto, & n.2.*
3 *De conſilio à bonis, & doctis ſumendo, remiſſiuè.*

L. Dubium. III.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *Tullio.*

1 FIctum repudium non nocet tertio dotem ſtipulato ſibi reddi, matrimonio morte diſſoluto. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Cont. *lib.1. diſp. cap.7.* Cuiac. *lib.13. obſeru.25.*

3 *Qua conſilio rectè geruntur,* &c.] Multa circa conſilia à bonis, & doctis viris ſumenda, tradit Garc.Maſtrill. *de magiſtrat. lib.2. cap.1. per tot.*

L. Filiæ diuortium. IV.

Iidem AA. *&* CC. *Piſoni.*

FIliæ diuortium in poteſtate matris non eſt. Verba ſunt text. ad quæ vide citatos *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Diuortium filia non eſt in poteſtate patris, niſi ex magna, & iuſta cauſa: ſi fuerit emancipata, nullo modo.*
2 *Diuus Marcus pater, vita ſanctitate omnibus Principibus antecelluit.*
3 *Argumentum, Non eſt ita, quia iure cautum non reperitur, validum: & quod expreſſè ſancitum non reperitur in iure, non eſt ſuperſtitioſis inuentionibus præſumendum, n.4.*

L. Diſſentientis. V.

Iidem AA. *&* CC. *Schyroni.*

DIuortium filiæ non eſt in poteſtate patris, niſi ex magna, & iuſta cauſa, & ſi fuerit emancipata, tunc nullo modo. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1.n.1. ſupr. hoc tit.* 1

Diuus Marcus pater, &c.] Quod ſanctitate vitæ omnibus Principibus antecelluit, refert Tiraq. *de iure primogen. quæſt.17. opin.4. num.25.* 2

Nulla iuris præcipit conſtitutio.] Ergo valet argumentum, Non eſt ita, quia iure cautum non reperitur: vt per Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 51. n.86.* Et quod expreſſè ſancitum non reperitur in iure, non eſt ſuperſtitioſis inuentionibus præſumendum, *l. ſi verò, §. de viro, ff. ſoluto matrim. cap. conſuluiſti 2. quæſt.5.* Surd. *de aliment. tit.1. quæſt.44. num.2. & deciſ.87. & deciſ.255. num.2. & conſ.158. num.13. & conſ.308. num.3.* 3 4

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non poteſt diſſoluere filiusfam. niſi patre conſentiente, ſed emancipatus ſic.*
2 *Filia excluſa propter proprium delictum, pater ſolus actionem ad dotem repetendam habet.*
3 *Mulier diuertens ſine cauſa amittit dotem, & illam marito acquirit.*
4 *Solemnitas eadem acquiritur in diſſoluendo actum, quæ in contrahendo.*

AVTH. E contra.

FIliusfamilias non poteſt diſſoluere matrimonium, niſi patre conſentiente, ſed emancipatus ſic. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Notatur ad hoc, quod excluſa filia propter proprium delictum, pater ſolus habet actionem ad dotem repetendam, vt per multos, quos refert & ſequitur D.Barboſ. *in l.2. §. quod ſi in patris, n.39. ff. ſoluto matrim.* vbi *num.40.* rationem aſſignat, quod pater habet ſpem quod excluſa filia dos conſolidetur in illius perſona, quæ ſpes probabilis impediet ne delictum filiæ patri in hoc iure præiudicet: & reſpondet ad text. *in auth. vt liceat matri & auiæ, §. quia verè quadam mulieres, collat.8.* dum *in princip.* probat mulierem diuertentem ſine cauſa amittere dotem, & illam acquiri marito, vt debeat intelligi de dote data per mulierem ex bonis propriis, vel de dote aduentitia, quæ amittitur propter prædictam cauſam, *l. ſi dotem, C. de iure dot.* non autem vt procedat in dote profectitia, quæ communis ſit inter patrem & filiam, de qua loquitur hic text. niſi ponas tempore delicti dotem eſſe conſolidatam in perſona filiæ, quia tunc & hæc amittetur, ex generalitate *d.l. ſi dotem.* 2 3

Quia ſicut, &c.] Notatur ad hoc, quod ſolemnitas eadem requiritur in diſſoluendo actum, quæ in contrahendo, vt per *deciſ. Pedem.53. n.10.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Conſenſus 4.* Surd. *de alimentis, tit.8. priuil.22. num.6.* Duen. *reg.187. verſ. decimo octauò,* Cald.Pereira *de poteſt. eligendi, cap.7. n.13.* meipſum *de Axiom. iuris vſufruq. axiom.199. num.9.* 4

SVMMARIVM.

1 *Citatio ad domum valida, licèt in citati notitiam non peruenerit, & num.2. intellige vt num.3.*
4 *De citatione ad domum, remiſſiuè.*

L.Licèt.

L. Licet. VI.

Iidem AA. *&* CC. *Phœbo.*

1 CItatio ad domum valet, licèt in citati notitiam non peruenerit. Colligunt ex Otdin.Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

x Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Tita-
3 quel. *de retractu lig. §.9. gloſſ.2. num.39.* Intellige de citatione validè executa; citatio enim minus legitimè intimata ligat citatum, quando ad eius notitiam peruenisset, perinde ac ſi legitimè intimata fuiſſet, ad not. per Tiber. Decian. *reſp.69. num. 34. vol.4.* Ioſeph. Ludou. *concl.5.num.28.* Surd. *conſ.88. n.10.* vbi etiam agit quibus coniecturis conſtare poſſit citandum habuiſſe notitiam citationis, de quo etiam Maſcard. *de probat. concl.292.* Vnde quis dicitur verus contumax, quando non perſonaliter, ſed ad domum citatus eſt, ſed notitia citationis ad eum peruenit, & non comparuit, vt ex Abb. Greg. & Rolando à Valle reſoluit Ignat. del Vill. *in ſylua reſponſ. lib.1. reſp.3. n.3.*

4 De citatione ad domum vide Abb. *cap.quoniam frequenter, in princ. num.21. vt lite non conteſt. & in cap. cauſam, num.5. de dolo, & contum.* Maraut. *de ordine iudic.part.6.cap.de citat.memb.1.num.114.* Bellacomb. *tom.2. commun.opin. lib.7. tit.16. num.101. pag.581.* Titaq. *de retractu lig. §.8. gloſſ.9. n.8. cum ſeqq.* Parlador. *lib.2. rerum quotid. cap. fin. §.9. part.5. num.8.* Menoch. *de præſumpt. lib.2. præſ.56.* Cur.Philip. *p.1. §.12. num.8.* Stepban.Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.60. num.5. & 6.* Ignar. del Villxt. *in ſylua reſponſor. lib.1. reſp.3. num.3. & 4.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.9. §.1. num.119.* Amat. Rodetic. *in practic. cap.4. num.57.*

5 In gloſſ. *Marito*, ibi, *fuit tamen traditus alicui de ſua familia*, &c. Intellige ſi fuerit maior, aut ſaltem doli capax, per quem citatio poſſit deuenire in notitiam citandi. Afflict. *in conſtit. Regalib. conſtit. 1. n.4. cum ſeq.* Et dummodo ſit apprehenſus in domo. Surd. *conſ.88. num.6.* Et publicè fiat citatio, itavt copia illius in manibus talis domeſtici apponatur. Vant. *de nullitat. tit. ex defectu citat. num.89.* Amat.Rodetic. *d.cap.4. num.29.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier quæ de marito per quadriennium noua non habuit, palàm nubens, adulterij, & cæteras pœnas euitat.*

x *Intellectus l.vxor, C.de repud. & eius materia, fusè num.3. & 4.*

5 *Vxor quando probabiliter credens virum deceſſiſſe, alij nubit, vel è contra, tunc ſuperuiuens coniux non poteſt diuortium celebrare ratione illius adulterij, niſi coniux de vita prioris coniugis certificatus ſteterit in ſecundo illo matrimonio debitum petens, aut reddens, num.6.*

7 *Clanculò factum, & in ſecreto, præſumitur doloſum & fraudulentum.*

L. Vxor. VII.

Imp. CONSTANT. *Dalmatio.*

1 MVlier quæ de marito per quadriennium noua non habuit, palàm nubens, adulterij, & cæteras pœnas euitat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 De intellectu, & materia huius text. vide latè Menoch. *de arbitr.caſu 420.à n.122. ad ſeqq.* vbi adducit Iulianum *in l.vxores, ff. de diuort.* aſſerentem, quod mulier abſentem virum per quinquennium expectare debet; Conſtantinum verò in præſenti ſtatuiſſe ait, mulierem expectare debere quadrienninm, intra quod ſi nullum habuit indicium ſoſpitatis eius, liberè alteri poreſt nubere: cæterùm Iuſtinianum corrigendo Conſtantini conſtitutionem definiſſe, *in §. nouimus, in auth. de nupt.* mulierem expectare debere per decennium virum, quem ſæpiùs litteris interpellauit vt ad ſe reuerteretur, & reuerti noluit. Subditque idem Menoch. *ibidem num.124. & 155.* verè eam non fuiſſe mentem Conſtantini *in præſenti*, vt ſanciret de matrimonio mulieris, quæ quidem ſciebat virum ſuum viuere, etſi ad ſe reuocare non poterat, ſed ſtatuiſſe de muliere illa, quæ de mariti ſoſpitate, hoc eſt, an viueret, indicium nullum habuit, quaſi quod præſumptio eſſet eum deceſſiſſe: Quocirca ait, eorum & forte ſuum agnoſcens ipſe Iuſtinianus *in §. quod autem, in auth. vt liceat matri & auia*, duo ſtatuit. Primum quod etſi diu maritus in militiam ſit profectus, & nullas ab eo litteras accipere potuerit mulier de eius reditu, quem exoptabat, quod nihilominus quandiu ille vixerit, non poſſit mulier alteri nubere, & rectè ſanciuit Iuſtinianus; nam quos Deus coniunxit, nemo ſeparare poteſt, *Matth. cap.19.* Secundum verò eſt, quod ſanciuit Iuſtinianus, vt ſi mulier accepit virum ſuum, qui fuerat in militiam profectus, obiiſſe, nō prius alterum ducere poſſit, quam adeat militiæ chartularios, qui deſcriptos milites habent, vel tribunum militum, & de viri illius morte acceperit teſtimonium. Imò ſtatuit Iuſtinianus, mulierem hanc adhuc expectare debere per anni ſpatium à die accepti teſtimonij. Et idem quod Iuſtinian. penè ſtatuerunt ſummi Pont. quorum conſtitutiones hac in re, quæ de magno in Eccleſia ſacramento eſt, obſeruandæ ſunt, &c.

Latè etiam Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis, quæſt.140. à n.45.* vbi ait quod de iure Ciuili, 3
nempe Digeſtorum, Codicis, & Authenticorum, ſufficiebat mulierem expectare per aliquot annos virum ſuum abſentem, quo tempore ſi vir non redibat, poterat, abſque timore incurſus alicuius pœnæ eadem mulier ſecundum virum aſſumere: & in hoc iura Ciuilia vario modo diſpoſuerunt, text. enim *in l.miles, §. mulier, ff. ad leg. Iul. de adulter.* dixit ſimpliciter abſentiam longi temporis ſufficere, non aliter declarando quantum debeat eſſe iſtud longum tempus, quamuis ibi gloſſ. *in verbo ſi longo*, opinata fuerit eſſe tempus decem, aut viginti annorum, text. autem *in l.vxores, de diuort.* de marito apud hoſtes captiuo loquens declarauit, tranſacto quinquennio à tempore captiuitatis mulierem habere licentiam migrandi ad alias nuptias. Verùm Conſtantinus Imp. in hac lege mulierem maritum in militiam profectum per quadriennium expectare debere iuſſit, quo tempore, lapſo ſi de illius vita nullum habuit indicium, nulli pœnæ obnoxia poterit alteri viro ſe publicè collocare. Et Iuſtinianus *in §. nouimus, in auth.de nupt.* quadriennij tempus prædictum ad decennium prorogauit.

Quid autem nouiori iure Authenticorum, & Pontificum fuerit deinde ſtatutum, vide poſita *in collect. ad auth. immediatè ſeq.* 4

Notatur hic text. ad hoc, quod quando vxor probabiliter credens virum deceſſiſſe, alij nubit, vel è con- 5
tra, tunc coniux ſuperuiuens non poteſt diuortium celebrare ratione illius adulterij, vt per Sanch. *de ma-* 6
trim. lib.10. diſp.5. num.11. vbi limitat, niſi coniux de vita prioris coniugis certificatus ſteterit in ſecundo illo matrimonio, debitum reddens, aut petens, quia tunc iam verè reus eſt adulterij: & *num.12.* ſubdit quod ſi coniux credens probabiliter alium coniugem mortuum, fornicetur, poteſt à coniuge ratione illius fornicationis dimitti, quia excuſante iuſti matrimonij ignorantia, fornicatio illa vacat culpâ adulterij, nec tale aſt formaliter.

Nec

7 *Nec elanculò, ſed publicè*, &c.] Notatur ad hoc, quod elanculò factum, & in ſecreto, præſumitur doloſum, & fraudulentum, cùm veritas angulum non quærat, aut diuerticula, vt per Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſ.* 26. *num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Mulier iure Nouell. habens virum in expeditione militiæ, non poteſt licitè nubere, etiamſi diu eum expectauerit, niſi formam huius l. ſeruauerit. Audiens virum in prælio obiiſſe, non prius alij nubat, quàm per ſe, vel per alium adeat belli ducem, iſque iuret obiiſſe, aliorúmque teſtimonia recipiat, & poſtea expectet per annum, aliàs puniri poſſit de adulterio, num.* 2.

3 *Authentica per ius Canonicum correcta.*

AVTH. Hodie.

2 HOdie mulier habens virum in expeditione militiæ non poteſt licitè nubere, etiamſi diu eum expectauerit, niſi formam huius l. ſeruauerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1 *n.* 1. *ſuprà hoc tit.*

De materia vide Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 46. *à n.* 1. vbi poſtquam cõmemorauit iura Ciuilia, & in primis *l. vxores, ff. de diuort.* quæ tenet ſatis eſſe ſi mulier quinquennio virum abſentem, de cuius vita prorſus dubitatur, expectet, vt poſſit alij nubere, quod tempus poſtea ad quadriennium reſtrictum eſſe ait per *l. vxor,*
2 *ſup. hoc eod. tit.* ſubdit hoc omnino correctum eſſe per hanc auth. in qua habetur vt vxor audiens virum in prælio obiiſſe, non prius alij nubat, quàm per ſe, vel per alium adeat belli ducem, iſque iuret obiiſſe, aliorúmque teſtimonia recipiat, & poſtea expectet per annum, aliàs puniri poſſit de adulterio: idem affirmat probare textum *in præſenti*, Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis, quæſt.* 140. *num.* 49.

3 Et quamuis nonnulli exiſtimauerint diſpoſitionem huius Auth. non eſſe correctam iure Canonico, nihilominus tamen alij rectius ſentiunt, correctam eſſe, quia *in cap. in præſentia, de ſponſal.* tantùm petitur certum nuntium de morte haberi. Ita Roland. *conſ.* 93. *num.* 12. *vol.* 1. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 12. *num.* 7. *tom.* 1. Guttier. *pract. lib.* 2. *quæſt.* 8. *n.* 5. & 6. Sanch. *d. lib.* 1. *diſp.* 46. *num.* 1. Anton. Gom. *l.* 30. *Tauri, n.* 31. *verſ. hodie tamen de iure Canonico*, Farin. *d. quæſt.* 140. *num.* 51. & 52. vbi tenet, quod à iure Canonico non ſolùm correcta ſunt iura Ciuilia Digeſtorum, & Codicis, & etiam Auth. *de nupt. in §. nouimus*, ſed etiam fuit correcta diſpoſitio & forma tradita in hoc text. at verò *num.* 53. ſubdit veritatem eſſe, huic auth. fuiſſe derogatum à iure Canonico in hoc, vt ſcilicet in probatione mortis mariti in militiam profecti non ſit reſtringenda probatio ad illam ſolam formam in Auth. præſcriptam, videlicet per teſtimonium capitanei militum, & chartularij ab ipſa muliere procuratum, quia dicta mors probari poteſt etiam aliis modis ab eodem iure Canonico præſcriptis; non autem fuiſſe derogatum addit validitati probationis factæ iuxta formam huius auth. mors enim militis non credo, ait, quod poſſit magis congruè & magis concludenter probari, exceptio teſtimonio de viſu cadaueris, & illius recognitione, quàm per teſtimonium capitanei militum, & illius chartularij, qui ſeruientes & viuentes milites in eius libello deſcriptos habet; & ſic primò reſpectu procedere dixit communem opinionem Doctorum volentium formam, & diſpoſitionem huius auth. correctam à iure Canonico; ſecundo autem reſpectu procedere aliam opinionem eorum, qui dixerunt diſpoſitionem huius auth. hodie non eſſe correctam à iure Canonico.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non poteſt ab altero coniugum diſſolui ſine cauſa legitima hîc expreſſa, &c.*

2 *Intellectus l. conſenſu* 8. *verb. diſſolui præcipimus, C. de repud.*

3 *Matrimonium quoad vinculum non ſolui, niſi per mortem.*

4 *Repudij cauſæ quæ, & num.* 7.

5 *Matrimonium ſolui per diuortium, etiam quoad vinculum.*

6 *Iura ciuilia permittentia diuortia ob plures cauſas minimè obtinere in Republ. Chriſtiana.*

8 *Propter Adulterium inter coniuges hodie fit ſeparatio thori. Thori ſeparatio quando concedatur propter notorium, ſeu occultum coniugis adulterium, & quando adulterium dicatur notorium, vel occultum, num.* 9.

10 *Adulterium vnius coniugis an & quando compenſetur cum adulterio alterius, remiſſiuè.*

11 *Thori ſeparationem concedi non ſolùm propter fornicationem carnalem, ſed etiam propter ſpiritualem, h.e. propter hæreſim, & idololatriam. Concedi etiam propter mariti ſodomiticum vitium, num.* 12.

13 *Matrimonij ſeparatio quoad thorum, & mutuam cohabitationem, an ſaltem licita propter cauſas hîc expreſſas.*

14 *Matrimonium ſeparatur quoad thorum, ſi coniux contra Imperatorem, ſiue Regem aliquid fuit machinatus, & ille conſcius non indicauit per ſe, vel per alium.*

15 *Domeſtici admittuntur in his, quæ domi geruntur.*

16 *Probatio præſumpta ſufficit in his, quæ ſunt difficilis probationis.*

17 *Thori ſeparatio conceditur quando coniux alterius coniugis vitæ inſidiatus fuerit ferro, veneno, aut alio ſimili modo.*

18 *Matrimonium ſeparatur quoad thorum, ſi maritus mulierem verberauit verberibus, quæ mulieri ingenuæ non conueniunt: intellige vt n.* 19.

20 *Poteſt maritus vxorem corrigere, & caſtigare leuiter & moderatè, non autem immoderatè, & atrociter.*

L. Conſenſu. VIII.

Impp. THEOD. & VALENT. AA. *Hormiſdæ P. P.*

MAtrimonium non poteſt ab altero coniugum 1
diſſolui ſine cauſa legitima hîc expreſſa, & vxor contrà faciens dotem perdit, & donationem propter nuptias reſtituit, nec intra quinquennium nubere poteſt. Vir autem contrà faciens dotem reſtituit, & donationem perdit. Et ad probationem cauſæ admittuntur domeſtici, & aliàs inhabiles, lucranſque debet lucrum liberis reſeruare, & pacta contra hanc l. inita, ſunt ipſo iure nulla. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.* & poſt omnes Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 61. *verſo*, & Giphan. *tom.* 1. *pag.* 447.

Diſſolui præcipimus, &c.] Intellige quoad thorum; 2
manet enim vinculum matrimonij, quo coniuges prohibentur cum aliis copulari. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim. can.* 7. Vin. *tom.* 1. *communium opin. lib.* 5. *tit.* 12. *n.* 27. *pag.* 740. & *tom.* 2. *lib.* 9. *tit.* 7. *n.* 13. *pag.* 470. Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 7. §. 6. *num.* 13. Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 2. *per tot.* Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis, quæſt.* 143. *num.* 33. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 17. *num.* 3. & 6. vbi poſt Accurſ. *in præſenti*, dicit quod licèt ex multis
cauſis

Digitized by Google

cauſis iure Ciuili matrimonium ſoluatur, etiam quoad
3 vinculum, tamen iure Canonico omnes illæ cauſæ re-
iectæ ſunt, itaut matrimonium quoad vinculum non
ſoluatur niſi per mortem, Cardoſ. *in praxi iudicum,
verbo Sacramentum matrimonij, num.*19.

4 *Cauſas autem repudij*, &c.] Nota quod cauſæ pro-
pter quas licebat diuortium celebrare, nulla lege certa
fuerunt enumeratæ, ſed potiùs arbitrio iudicum erant
relictæ, nam & propter leues cauſas legibus diuortia
licitè fuiſſe celebrata, referunt Corraſ. *lib.*5. *miſcel.
cap.*10. *num.*4. Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.*9.*cap.*15.
*num.*25. quæ deinde fuerunt expreſſæ & limitatæ per
hanc l. & ab eo tempore ob nullas alias potuit diuor-
tium licitè & impunè celebrari; ſi autem nihilominus
de facto celebraretur extra prædictas cauſas, incurre-
bantur quidem pœnæ expreſſæ in hoc textu: ita D.
5 Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part.*2.*n.*8. vbi etiam
addit ex hoc text. colligi, quod per diuortium cenſe-
6 batur eſſe ſolutum matrimonium etiam quoad vincu-
lum: & *num.*9. tenet iura Ciuilia permittentia diuor-
tia ob plures cauſas, minimè obtinere in Repub. Chri-
ſtiana: & *num.*10. ex dictis per ſe infert, quod licèt
Gentiles ante aduentum Chriſti diuortia celebrantes
non peccarent, quia indiſſolubilitas matrimonij non
procedit ex principiis per ſe notis, ſed ex illis deducitur
per remotas conſequentias, ignorantia illius iuris non
inducebat peccatum, tamen hodie peccabunt, cùm iam
lege diuina illud inueniatur prohibitum; vnde à for-
tiori peccabunt Chriſtiani diuortia celebrantes, neque
per illa ſoluetur matrimonium quoad vinculum, &
conſequenter contrahendo magis erit adulterium,
quàm matrimonium: ſubditque hinc vix excuſari poſſe
Imperatores Chriſtianos, qui aduersùs diuinam doctri-
nam diuortia ſuis legibus permiſerunt, niſi dicamus
eos diuortia non permiſiſſe, quaſi licita iure poli, ſed
vt maiora mala euitarentur, & aliquid licentiæ ſuorum
temporum condonarent, de quo latè Sanch. *de ma-
trim. lib.*10.*diſp.*1.*per tot.* vbi *num.*12. excuſationem
præfatam D Barboſæ approbat: & *num.*11. reſoluit
infideles ad Chriſtianiſmum conuerſos, ſi tempore in-
fidelitatis legitimas vxores repudiauerint, cogendos eſſe
ad illas redire, quamuis iam aliud iniuiſſent matrimo-
nium, niſi caſus accidat, in quo per conuerſionem al-
terius dirimatur matrimonium infidelitatis tempore
contractum.

7 *Si qua igitur maritum*, &c.] Plures cauſas, ex qui-
bus diuortium inter coniuges fieri poteſt, exprimunt
Sot. *in* 4. *diſt.* 39. *ſub fin.* Sanch. *de matrim. lib.*10.
*diſp.*3. *cum ſeqq.* Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.
lib.*31.*cap.*41. Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis car-
nis, quæſt.*143. *cum ſeq.*

8 *Adulterium.*] Hodie propter adulterium fit inter
coniuges ſeparatio thori, *cap.*1.2. *&* 3. *& per tot.* 32.
*quæſt.*7. Cou. *de ſponſal. part.*2. *cap.*7. §.5. *num.*8. *&*
§.6. *n.*6. *verſ. immò poterit te vxor*, Clar. *in §. adulte-
rium, num.*12. *verſ. alia quoque eſt pœna*, D.Barboſ. *in
d. rub. ff. ſoluto matrim. part.*2. *ſub num.*18. Sanchez
*d.lib.*10. *diſp.*3. *n.*2. *verſ. prima concluſio*, Valer.Regi-
nald. *d.lib.*31. *cap.*41. *num.*313. Farin. *d. quæſt.*143.
*num.*9. vbi ampliat multiplicitat *numeris ſeqq.* & præ-
cipuè vt ſufficiat violenta præſumptio, itavt non ſit ne-
ceſſaria eiuſdem adulterij pœna, & concludens proba-
tio, & procedere extendit etiam in adulterio commiſſo
culpa viri, vtputà ſi vir dederit occaſionem vt ipſa
mulier fornicaretur, vtputa expellendo eam de domo,
denegando ei alimenta, non reddendo debitum, aut
quid ſimile, & vice verſa actionem vxori dari contra
virum ad eandem ſeparationem propter ipſius viri for-
nicationem concludit, & à *num.*25. multis aliis modis
limitat, & præcipuè quando vir ipſam vxorem proſti-
tuiſſet ſiue inuitam & coactam, ſiue volentem & con-
ſentientem, & quando maritus ſe cum vxore adultera
aut tacitè, aut expreſſè conciliauit, & quando facta
ſeparatione thori, maritus cum aliqua muliere fornica-
tur; tunc enim reintegratur matrimonium, mulierque
ad virum reſtitui petere poteſt.

Thori ſeparatio quando concedatur propter noto- 9
rium, ſeu occultum coniugis adulterium, & quando
adulterium dicatur notorium, vel occultum? vide
Sanch. *d.lib.*10.*diſp.*11.*num.*11. *cum ſeqq.* Farin. *dict.
quæſt.*143. *à num.*49. *vſque ad* 68.

Adulterium vnius coniugis an & quando compen- 10
ſetur cum adultero alterius? vide Sanch. *d.lib.*10.
*diſp.*8. Farin. *d.quæſt.*143. *à num.*69. *vſque ad* 82.

Amplia non ſolùm propter fornicationem carna- 11
lem thori ſeparationem concedi, ſed etiam propter
ſpiritualem, hoc eſt, propter hæreſim, & idololatriam,
vt per Cou. *de ſponſal. part.*2. *cap.*7. §.5. *n.*4. Clar.
§. *hæreſis, num.*12. *verſ. item propter hæreſim*, Mozz. *de
contract. lib.* 111. *de matrim. cap. fin. num.*71. D.Barboſ.
*in rub. ff. ſoluto matrim. part.*2. *num.*18. *in fine*, Henriq.
*in ſum. lib.*11. *de matrim. cap.*8. *num.*12. Ludou. Beja
*reſponſ. caſuum conſcient. p.*4. *caſu* 30. Sanch. *d.lib.*10.
*diſp.*15. *& diſp.*17. *à num.*3. Cardoſ. *in praxi iudicum,
verbo Sacramentum matrimonij, n.*23. Rebell. *de obli-
gat. iuſtit. part.*2. *lib.*2. *quæſt.*16. *num.*1. Valer.Regi-
nald. *d.lib.*31. *num.*314. Farin. *d. quæſt.*143. *num.*98.
cum ſeqq. vbi *num.*102. tenet vxorem ſine iudicio Ec-
cleſiæ, & propria auctoritate poſſe diſcedere à viro, qui
in hæreſim labitur: & *num.*103. id multo magis pro-
cedere ait quando vnus coniux alterum in hæreſim
trahere conatur: & *à num.*107. multis modis limitat.
Vtrùm coniux innocens poſſit cogi ad recipiendum
alterum coniugem lapſum in hæreſim, poſtquam fuerit
ab Eccleſia reconciliatus? vide Rebell. *d.part.*2.*lib.*5.
*quæſt.*4. *num.*36.

Amplia etiam propter mariti ſodomiticum vitium 12
thorum ſeparari, vt per Cou. *d.part.*2. *cap.*7. §.5. *n.*6.
Clar. §. *ſodomia, n.*7. *verſ. item propter crimen ſodomi-
ticum*, Menoch. *in tract. de arbitrar. caſu* 286. *in addit.*
Viu. *tom.*2. *commun. opin. lib.*9. *tit.*7. *n.*153. *pag.*479.
D.Barboſ. *in* 2. *part. rub. ff. ſoluto matrim. n.*30. Padil.
*in ſum. legum pœnal. part.*1. *cap.*11. *num.*5. Cardoſ. *in
praxi iudicum, verbo Sacramentum matrimonij, n.*21.
Mozz. *d.cap. fin. num.*74. Sanch. *d.lib.*10. *diſp.*4. *n.*3.
Farin. *d.quæſt.*143. *n.*83. *cum ſeqq.* vbi *num.*87. am-
pliat vt vxor poſſit petere ſeparationem thori ex eo ſo-
lùm, quod fuit tentata à viro ſodomitico: & *num.*88.
pariter extendit vt propter ſodomiam ſeparetur ma-
trimonium, etiam quod vir eam commiſerit non cum
vxore, ſed cum alia perſona: & *num.*89. etiam quod
vir propriam vxorem minimè conſentientem extra
clauſtra pudoris polluat: & *à num.*90. extendit huiuſ-
modi ſeparationem concedi etiam propter ſodomiam
vxoris, etiam cum alia muliere commiſſam.

Vtrùm hodie propter cauſas expreſſas in hoc textu 13
ſit ſaltem licita ſeparatio quoad thorum, & mutuam
cohabitationem? Nonnulli exiſtimarunt propter alia
crimina adulterio paria, veluti veneficium, parrici-
dium, & cætera id genus, matrimonium eſſe dirimen-
dum quoad mutuam cohabitationem, vt per Rip. *in
rub. de iudic. num.*18. *&* 19. Tiraq. *l.*16. *connub. n.*37.
Cordubam de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his,
num.*78. *cum ſeqq. ff. de liber. agnoſc.* Sed verius eſt ſe-
parationem quoad thorum, & mutua ſeruitia ob duas
tantùm cauſas hodie permitti, ob adulterium ſcilicet,
vel quia mulier probabiliter timet vitæ periculum, ſi
cum marito habitet: ita Sot. *in* 4. *diſt.*36. *quæſt. vnic.
art.*1. *ad fin.* Gerard. *ſing.*65. D.Barboſ. *in d. rub. ff. ſo-
luto matrim. part.*2. *num.*18. Rebell. *d.p.*2. *lib.*4. *quæſt.*8.
*ſect.*2. *num.*11. Sanch. *d.lib.*10. *diſp.*17. *à n.*3.

Vel certè contra noſtrum imperium, &c.] Notatur 14
ad hoc, quod ſeparatur matrimonium quoad thorum,
ſi contra Imperatorem, ſiue Regem aliquid fuit ma-
chinatus, & ille conſcius non indicauit per ſe, aut per
aliam quamcunque perſonam, vt per Cardoſ. *in praxi
iudicum*,

iudicum, verbo Sacramentum matrimonij, num. 26.

15 Domúſve ſuæ ipſa inſpiciente, &c.] Ergo domeſtici admittuntur in his, quæ domi geruntur, de quo Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. de teſtib. num. 251. pag. 539. Menoch. conſ. 353. n. 22. Maſcard. de probat. concl. 496. num. 8. & concl. 533. num. 15. & concl. 1359. n. 7. Guttier. alleg. 11. n. 8. Morl. in emporio iuris, part. 1. tit. 5. in præsud. n. 23. in fine, Bobadil. in ſua politica, lib. 3. cap. 8. n. 102. lit. E, Card. Mantic. de tacitis & ambig. conventionib. lib. 8. tit. 14. num. 12. Farin. in praxi crimin. part. 2. quæſt. 55. n. 36. Chriſtoph. de Paz in ſchol. ad leges ſtyli, l. 62. n. 29. quia teſtes inhabiles admittuntur, vbi alij non potuerunt intereſſe, de quo Rebuff. de reprob. teſtium, n. 185. Surd. deciſ. 326. n. 91. Morl. d. part. 1. tit. 11. in præl. n. 77. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo teſtis, n. 29. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 144. n. 28. cum ſeqq.

16 Et ſufficit præſumpta probatio in his, quæ ſunt difficilis probationis, Menoch. de arbitrar. caſu 104. num. 8. & caſu 106. n. 2. & caſu 340. n. 11. Maſcard. concl. 57. Valaſc. de iure emphyt. q. 9. num. 26. col. 2. Fr. Eman. quæſt. Regul. tom. 2. quæſt. 12. art. 2.

17 Si ſiea vita veneno, &c.] Notatur ad hoc, quod conceditur ſeparatio thori quando coniux alterius coniugis vitæ inſidiatus fuerit ferro, veneno, aut alio ſimili modo, vt per Couar. de ſponſal. part. 2. cap. 7. §. 5. n. 2. Theſaur. Pedem. deciſ. 130. n. 3. Guttier. canon. lib. 1. cap. 24. n. 8. vbi ponit exemplum quando mulier ſuppoſuit viro ſuo ad ipſum necandum facturas, herbarias incantationes, aut ſimilia veneficia, D. Barboſa in d. rub. ff. ſolut. matrim. part. 2. n. 23. verſ. ſuccedit igitur ſecunda, vbi ait hanc legem quoad effectum concedendi ſeparationem thori, ob hanc cauſam etiam hodie locum obtinere. Sanch. d. lib. 10. diſp. 18. n. 6. cum ſeqq. vbi ampliat ſiue vir inſidietur vitæ vxoris, ſiue vxor vitæ ipſius viri, Farin. d. quæſt. 153. n. 144. vbi num. 155. ampliat, hanc reſolutionem procedere etiam effectu non ſequuto: & num. 157. ait matrimonij vinculum propter hoc non ſolui.

18 Quod maximè etiam caſtas exaſperat.] Notatur ad hoc, quod nihil profectò vxores, præſertim caſtas, æquè exaſperat, quàm virorum congreſſus cum externis, impudiciſque mulieribus, vt per Tiraq. l. 13. connub. gloſſ. 1. part. 13. num. 27. in fine.

19 Si ſe verberibus, &c.] Notatur ad hoc, quod matrimonium ſeparatur quoad thorum, ſi maritus mulierem verberauit verberibus, quæ mulieri ingenuæ non conueniunt, vt per Cardoſ. in praxi iudicum, verbo Sacramentum matrimonij, n. 26. Valer. Reginald. d. lib. 31. n. 317. D. Barboſ. in d. rub. ff. ſoluto matrim. part. 2. n. 31. vbi intelligit, dummodo verbera ſint immoderata, & talia vt niſi thori ſeparatio detur, periculum ſit vitæ ipſius vxoris, aliàs ſecus. Theſaur. Pedem. deciſ. 130. n. 1. vbi diſtinguit inter percuſſiones & verbera atrocia, & non atrocia, inducentia periculum vitæ, & non inducentia illud, Tiraq. ad l. 8. connub. gloſſ. 1. p. 8. n. 13. Sanch. d. lib. 10. diſp. 18. à num. 14. vſque ad 17. vbi diſtinguit inter verberationem atrocem, & leuem, & contra D. Barboſ. dicit ſufficere atrocem verberationem excedentem limites correctionis, etiam quod ex ea mortis periculum non incurratur, Farin. d. quæſt. 143. num. 186.

20 Vnde infertur, poſſe maritum vxorem corrigere, & caſtigare, ac verberare leuiter, & cum cauſa, non autem immoderatè, & atrociter, de quo Tiraq. in l. 1. connub. gloſſ. 1. part. 1. à n. 22. & præcipuè n. 24. & l. 9. gloſſ. 1. part. 8. num. 13. Boër. deciſ. 304. n. 2. Menoch. conſ. 31. num. 21. cum ſeqq. Surd. de aliment. tit. 7. quæſt. 16. n. 4. cum ſeqq. Decian. in tract. crimin. lib. 9. cap. 11. num. 14. verſ. atrociter autem verberare, Cardoſ. in praxi iudicum, verbo Maritus, n. 26. Cald. Pereira in comment. ad l. vnic. C. ne ex delict. defunct. p. 2. num. 56. D. Barboſ. in d. rub. ff. ſoluto matrim. part. 2. num. 31. Sanch. de matrim. lib. 10. diſp. 18. n. 15. Valer. Reginald. d. lib. 31. num. 317. verſ. aduerte verò. Farin. d. quæſt. 143. à num. 179.

SVMMARIVM.

1 Diuortium iure Authenticorum celebrari nequit inter coniuges propter verbera illata vxori, ſed ſolùm maritus illam verberando eam pœnam incurrit, vt teneatur ex propria ſubſtantia pro ea contumelia præſtare vxori quantum valere poteſt tertia pars donationis propter nuptias mulieri facta per maritum, & num. 2.

3 Repudij, & dotis amittendæ iuſta cauſa quæ.

4 Mulieres à ludis publicis arcendæ, remiſſiuè.

5 Maritus ſi lucratur dotem, quia diuortium interuenit culpâ vxoris, non tenetur ei aliquid dare, nec ſubminiſtrare neceſſaria.

6 Vxor pro adulterio dotem amittit. Amplia

I. In dote etiam promiſſa, quamvis quoque propter vxoris adulterium lucratur, num. 7.

II. Vxorem dotem amittere propter adulterium, non obſtante, quod maritus ipſi debitum non reddat, & non obſtante quacunque viri ſæuitia, & ipſius adulteræ paupertate, aut fame, n. 8.

III. Procedere etiam in vxore putatiua, quando ſcil. matrimonium eſt nullum propter aliquod impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis, num. 9.

IV. Vt vxor, ſeu eius hæredes agentes ad dotem poſſint repelli exceptione adulterij, & ſic tam agendo, quàm excipiendo propter adulterium amittitur dos, num. 10.

V. Et è contra, ſi maritus commiſerit adulterium, vxor recuperat dotem, & lucratur donationem propter nuptias, n. 11. Etiam quando maritus in ſpretum ſuæ vxoris, & ipſa inſpiciente, cum impudicis mulieribus conuerſationem habuerit, n. 12.

13 Adulterium vnius vxoris cum altero compenſari etiam quoad dotis amiſſionem.

VI. Procedere etiam in vidua, quæ ſi mortuo viro ſtuprum commiſerit, etiam dotem amittit, illaque acquiritur hæredibus mariti, num. 14.

VII. Vt maritus mortua vxore poſſit etiam contra hæredes agentes ad repetitionem dotis excipere de adulterio, & eos ſic agentes adulterij exceptione repellere, num. 15. Procedit quando vir de adulterio vxoris mortuæ nullam habuit notitiam, num. 16. Requiri quod in vita mariti eadem vxor fuerit conuicta, & condemnata, num. 17. Intellige dummodo poſt mortem vxoris maritus agat ciuiliter, & principaliter ad amiſſionem dotis, num. 18. Procedit ampliatio quando maritus habet in manibus dotem, & contra hæredes agentes ad illius repetitionem opponit, & excipit de adulterio vxoris, num. 19. Limita

I. Quando vir poſt commiſſum ab vxore adulterium illud ſciens tacuit, vxorem in domo retinuit, cum ea ſe conciliauit, & commiſcuit, n. 20.

II. Non procedere in præiudicium patris, qui filiam dotauit, ad quem ſoluto matrimonio dos redire debet: ſi vxor & filia reſpectiuè adulterium committat, dotem non lucratur in præiudicium patris, num. 21.

III. In dote data ab extraneo, cum ſtipulatione vt ſoluto matrimonio ſine liberis, ſibi reſtituatur, num. 22.

IV. Quando maritus & vxor haberent liberos ex eodem matrimonio, num. 23.

24 *Propter adulterium vxor non ſolùm amittit dotem, ſed etiam donationem propter nuptias, ſeu lucrum dotis ex pacto proueniens, & bona paraphernalia, num.25.*

26 *Serui teſtimonium in cauſa adulterij admitti: admitti in probatione criminis læſæ maieſtatis, num.27.*

AVTH. Sed nouo iure.

1 IVre nouo Authenticorum non poteſt celebrari diuortium inter coniuges propter verbera illata vxori, ſed ſolùm maritus illam verberantem eam pœnam incurrit vt teneatur ex propria ſubſtantia pro ea contumelia præſtare vxori etiam conſtante matrimonio quantum valere poteſt tertia pars donationis propter nuptias mulieri factæ per maritum. Colligunt ex Ord. Duct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Franc.Marc. *Delphin. deciſ.762. num.2. & n.7. part.2.* Cott. *in memorab. verbo Vxor ſuſpecta de adulterio, ad fi.* Vincent. de Franchis *Neap. deciſ.244.* vbi quod vir in vxorem ſæuiens, facta ob id ſeparatione thori, non ſolùm reſtituit dotem, ſed etiam incurrit amiſſionem donationis propter nuptias, Farin. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis, quæſt 143. num.287.* latè & eleganter D.Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part.1. num.33.* vbi intelligit procedere diſpoſitionem huius auth. quando ſimpliciter illata ſunt verbera vxori, nam licèt talia ſint vt ex illis non timeatur probabile vitæ periculum, quia tamen verbera aliena ſunt ab ingenuis mulieribus, vt inquit Imp. *in hac l. conſenſu, ad finem principij*, propter illam incurrit maritus prædictam pœnam, & non erit locus diuortio, nec iure ciuili, nec Canonico. Cæterùm ſi verbera talia ſint ex quibus probabiliter timeatur mortis periculum, concedenda eſt ſeparatio, nec tunc erit locus prædictæ pœnæ, quæ loco diuortij denegati videtur impoſita: & *num.34. in princip.* ex hac auth. ita explicata colligit, quod propter ſola verbera, ex quibus non timetur mortis periculum, maritus incurrit pœnam ſuprà relatam.

§. Vir quoque.

3 *Conuiuia appetentem*, &c.] Notatur ad hoc, quod iuſta cauſa repudij, & dotis amittendæ exiſtimatur, ſi vxor ignorante viro conuiuia virorum adierit, vt per D.Barboſ. *in l.1. in princip. part.1. num.69. ff. ſolut. matrim.*

Foris ſcilicet pernoctantem, &c.] Notatur ad hoc, quod adulterium probatur ex eo, quod mulier pernoctauit extra domum mariti, vt per Palat. *in repetit. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §.78. num.12. & ad cap. per veſtras, eod. tit. notab.3. in princip. num.7.* Hippol.Riminald.*conſ.274. num.33.* Menoch.*conſ.31. num.21. & 25.* Aym. *conſ.205. n.4. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concluſ.60.* vbi limitat non procedere quando vir illam extra domum eiecerit, & illa pernoctauerit apud propinquos, immò etiam apud extraneos, & limitat etiam quando mulier ſic pernoctaſſet, vt inde ex eo poſſet tolli huiuſmodi ſuſpicio, vt ſi non exiuiſſet clam, ſed palam, & ſciente viro, Polydor. Ripa *in tract. de nocturno tempore, cap.36. poſt n.27. cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin. tit. de delictis carnis, quæſt.126. n.176. cum ſeqq.*

4 *Vel theatralibus ludis*, &c.] De mulieribus à ludis publicis arcendis, vide Tiraq. *l.16. connub. gloſſ.2. p.15. n 35. cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit.7. quæſt.16. num.1 & num.38.*

5 *Et cauſas diſſidij*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi maritus lucratur dotem, quia diuortium interuenit culpâ vxoris, non tenetur ei aliquid dare, nec neceſſaria ſubminiſtrare, vt per Roland. *conſ.50. num.6. lib.1.* Hippol.Riminald. *conſ.274. in fin. lib.3.* Ioan.Garc. *de expenſ. cap.13. num.56.* quos refert, & ſequitur D.Barboſ. *in d. rubr. ff. ſolut.matrim. part.2. num.47.*

Tam dotem, &c.] Notatur ad hoc, quod vxor pro adulterio amittit dotem, vt per Bermond. *de publ. concubin. rubr. de adulterio, num.40.* Petraſancta *ſing.48.* Couar. *de ſponſal. part.2. cap.7. §.6. num.1.* Anton.Gomez *l.80. Tauri, num.47. verſ. item etiam imponitur pœna amiſſionis*, Clar. *§. adulterium, num.12. verſ. alia quoque eſt pœna, & num.13. verſ. & ſcias*, Menoch. *de arbitrar. caſu 287. num.11. cum ſeqq. & conſ.31. num.17. verſ. his tamen refragantibus*, Gottier. *canon. lib.1. cap.11. num.1.* Vincent.de Franchis *deciſ.184. num.1.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.36. cap.6. num.14.* Gam.*Luſit. deciſ.234.n.3.* D.Barboſ. *in l.2. in princip. part.1. num.52. cum ſeqq. ff. ſolut. matrim.* Garc.Maſtril. *Sicil. deciſ.57. num.1.* Sanchez *de matrim. lib.10. diſp.8. num 1. cum ſeqq.* Valaſc. *conſult. 168. num.16.* Molin. *de Iuſtit. tom.4. tract.3. diſp.90. num.2.* Rebell. *de oblig. inſtit. part.1. lib.6. q.6.n.6.* latè Farin. *d.tit. de delictis carnis, quæſt.142. num.1. cum ſeqq.* 6

Amplia primò in dote etiam promiſſa, quam vir quoque propter vxoris adulterium lucratur, vt per Surd. *de aliment. tit.7. quæſt.16. n.29.* Sanch. *d.lib.10. diſp.8. n.5.* Farin. *d.quæſt.141.n.7.* 7

Amplia ſecundò vxorem dotem amittere propter adulterium, non obſtante, quod maritus ipſi debitum non reddat, & non obſtante quacunque viri ſæuitia, & ipſius adulteræ paupertate, aut fame, vt per Farin. *d.q.141. cum ſeqq.* 8

Amplia tertiò reſolutionem procedere etiam in vxore putatiua, quando ſcilicet matrimonium eſt nullum propter aliquod impedimentum conſanguinitatis, ſeu affinitatis; nam & tunc etiam quod matrimonium non adſit, vxor propter adulterium dotem perdit, & viro applicatur: de quo Couar. *de ſponſal. part.1. cap.7. §.6. num.1. verſ. etiam ſi vxor ſit putatiua*, Palat. *in repet. rub. de don. inter vir. & vxor. §.36. num.4.* Tiraquel. *de iure mariti, gloſſ.8. n.238. & 264.* Bajard. *ad Clar. §. Adulterium, num.104.* Hieron. de Laurent. *Auen. deciſ.45. num.15.* Surd. *dict. tit.7. quæſt.16. num.21.* Rebell. *d.lib.6. quæſt.7. num.9.* D.Barboſ. *in l.1. in princ. part.1. num.94. ff. ſolut. matrim.* vbi poſtquam retulit hac de re contrarias opiniones, pro concordia diſtinguit, quod ſi maritus putatiuus agat ad ſeparationem thori, & amiſſionem dotis propter adulterium, & pro ſe obtineat ſententiam, vxor poſtea opponens de inualiditate matrimonij non audietur: cæterùm ſi mulier accuſata ante ſententiam opponat de inualiditate matrimonij, & eam probet, non adiudicabitur marito dos, quia neque adulterium videtur commiſſum, cùm non fuerit matrimonium: ſubditque attentis legibus Caſtellæ, & Luſitaniæ, adulterium commiſſum in matrimonio putatiuo perinde puniri, ac commiſſum in vero matrimonio, Sanchez *d lib.10. diſp.8. n 7.* Molin. *de Iuſtit. tract.3. diſp.94. n.2.* Farin. *d.q.141. n.16. cum ſeqq.* 9

Amplia quartò vt vxor, ſeu eius hæredes agentes ad dotem poſſint repelli exceptione adulterij, & ſic tam agendo, quàm excipiendo, propter adulterium amittitur dos, vt per Couarr. *d.p.2. cap.7. §.5. in fine, num.13.* Vincent.de Franchis *deciſ.184. n.3.* Sanchez *d.lib.10. diſp.8. num.13. verſ. ſed his non obſtantibus*, Farin. *d quæſt.141. num.16.* 10

Amplia quintò, & è contra, vt ſi maritus commiſerit adulterium, vxor recuperat dotem, & lucratur donationem propter nuptias, vt per Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.36. cap.6. num.14.* Surd *d.tit.7. quæſt.16.n.40.* Cald.Pereira *ad l.vnic.C.ex delict.defunct.part.2.n.54.* 11

Farin.

Digitized by Google

12 Farin. *d. q.*141. *à n.*36. vbi *n.*38. ſubampliat etiam
quando maritus in ſpretum ſuæ vxoris, & ipſa inſpi-
ciente cum impudicis mulieribus conuerſationem ha-
13 buerit: & *à n.*39. poſſe ait vnius vxoris adulterium cum
altero compenſari, etiam quoad dotis amiſſionem.
14 Amplia ſextò, procedere etiam in vidua, quæ ſi mor-
tuo viro ſtuprum commiſerit, etiam dotem amittit,
illaque acquiritur hæredibus mariti; quod tamen ita
indiſtinctè ſumptum verum non eſt, vide D.Barboſ. *in
l.*2. *in princ. part.*1. *n.*67. *ff. ſolut. matrim.* Padil. *in
ſum. legum pœnal. p.*2. *caſu* 12. *n.*14. Farin. *d. q.*141.
*à n.*45. *vſque ad* 56.
15 Amplia ſeptimò, vt maritus mortua vxore poſſit
etiam contra hæredes agentes ad repetitionem dotis
excipere de adulterio, & eos ſic agentes adulterij ex-
ceptione repellere, vt per D.Barboſ. *in d. l.*2. *in princ.
p.*1. *n.*129. *in fine, verſ. præterea*, & ex ſuprà traditis
16 Farin. *d. q.*141. *n.*59. vbi *n.*60. id procedere ait quan-
do vir de adulterio vxoris mortuæ nullam habuit no-
17 titiam: & *num.*62. requirit, quod in vita mariti eadem
18 vxor fuerit conuicta, & condemnata: & *num.*66. in-
telligit, dummodo poſt mortem vxoris maritus agat
19 ciuiliter & principaliter ad amiſſionem dotis: & *n.*67.
ampliationem procedere ait quando maritus habet in
manibus dotem, & contra hæredes agentes ad illius re-
petitionem opponit, & excipit de adulterio vxoris, ſe-
cus ſi non per viam exceptionis, ſed actionis, ſeu que-
relæ proponeret adulterium vxoris.
20 Limita primò quando vir poſt commiſſum ab vxore
adulterium illud ſciens tacuit, vxorem in domo teti-
nuit, cum ea ſe reconciliauit, & commiſcuit, vt per
Couar. *d. p.*2. *cap.*7. *§.*6. *n.*7. Clar. *§. adulterium, n.*18.
verſ. caueat etiam, Petr.Gregor. *d. lib.*36. *cap.*6. *n.*14.
verſ. item niſi reconciliata fuerit, Sanchez *d. lib.*10.
*diſp.*5. *num.*19. *& diſp.*14. *n.*1. *&* 2. Cald.Pereira *poſt
quæſt. forenſ. conſ.*39. *n.*20. Farin. *d. q.*141. *à num.*68.
vbi *num.*70. procedere ait etiam, quod reconciliatio
fuerit ſequuta poſt cœptum iudicium ſuper amiſſione
dotis, immò etiam poſt ſententiam: & *num.*71. multò
magis procedere dicit quando maritus expreſsè vxori
remiſit, & renunciauit actionem, quam habebat ad
illam accuſandam de adulterio propter thori ſepara-
tionem & amiſſionem dotis: & *n.*76. id reſtringit in
adulterio commiſſo poſt reconciliationem, itavt ſi vxor
reconciliata iterum fornicetur, adhuc vir dotem lu-
cratur, non obſtante præcedente reconciliatione.
21 Limita ſecundò, non procedere in præiudicium pa-
tris, qui filiam dotauit; ipſo enim viuente, ad quem
ſoluto matrimonio dos redire debet, ſi vxor & filia
reſpectiuè adulterium committat, dotem non lucratur
in præiudicium patris, gloſſ. *verbo ſibi habere, ad fin.
verſ. item pone patrem dotaſſe filiam in præſenti textu*,
Boër. *deciſ.*338. *num.*5. Bajard. *ad Clar. §. adulterium,
n.*20. Farin. *d. q.*141. *à num.*84. vbi *num.*86. extendit
vt procedat non ſolùm quando pater dotem ſibi reddi
expreſsè ſtipulatus fuit, ſed etiamſi hoc ſtipulatus non
fuerit.
22 Limita tertiò in dote data ab extraneo cum ſtipu-
latione vt ſoluto matrimonio ſine liberis ſibi reſtitua-
tur, Sanchez *d. lib.*10. *tit.*8. *n.*7. *verſ. quod ſi promit-
tens dotem*, Farin. *d. q.*41. *n.*90.
23 Limita quartò quando maritus & vxor haberent
liberos ex eodem matrimonio, quia tunc nec maritus
lucratur dotem, nec vxor donationem propter nuptias,
ſed iſta eiuſdem matrimonij liberis reſeruantur, Vin-
cent.de Franchis *deciſ.*431. *num.*21. Sanch. *d. lib.*10.
*diſp.*8. *n.*12. Farin. *d. q.*141. *n.*93. vbi *num.*94. ſubdit,
quod ſi extantibus filiis alterius matrimonij, vxor
dotem non amittit, ſed illa reſeruatur filiis ex primo
matrimonio natis, itavt maritus dotem habeat ſolùm
dum viuit, at eo mortuo neceſſariò ſit relinquenda fi-
liis adulteræ: ita Greg.Lopez *l.*15. *in gloſſ. verbo del
marido, tit.*7. *p.*7. Couar. *de ſponſal. p.*2. *cap.*7. *§.*6.
*n.*4. D.Barboſ. *in l.*1. *in princ. p.*1. *num.*62. *in princ. ff.
ſolut. matrim. per text. in præſenti, verſ. ſi verò.*

Pro conciliatione text. *in auth. ſed hodie, C. de adult.*
qui dotem quæ vxori aufertur propter adulterium, non
applicat marito, cum hoc noſtro text. qui contrarium
probat, vt vidimus, vide D.Barboſ. *in d. l.*2. *in princ.
p.*1. *n.*59. *verſ. ſed illis omiſſis*, vbi ponit nouum in-
tellectum, nouamque diſtinctionem pro concordia bo-
rum iurium, ac alium nouum ſe afferre ait Farinac. *dict.
quæſt.*141. *num.*104.

Quàm ante nuptias donationem, &c.] Notatur ad 24
hoc, quod propter adulterium vxor non ſolùm amit-
tit dotem, vt iam vidimus, ſed etiam donationem pro-
pter nuptias, ſeu lucrum dotis ex pacto proueniens, vt
per Petraſanct. *ſing.*48. Clar. *§. adulterium, n.*12. *verſ.
alia quoque*, Queſada *quæſt. iuris ciuilis cap.*18. *num.
vnic. caſu* 5. D.Barboſ. *in d. rubr. ff. ſolut. matrim. n.*38.
*& in d. l.*1. *in princ. part.*1. *n.*98. Surd. *d. tit.*7. *q.*16.
*num.*30. Sanchez *d. lib.*10. *diſp.*8. *num.*11. Farin. *dict.
quæſt.*141. *num.*2. 25

Extende vt propter adulterium vxor amittat etiam
bona paraphernalia, vt per Hippol. *ſing.*334. *ante fin.
verſ. ita perdat bona paraphernalia*, Clar. *§. adulterium,
n.*15. *verſ. adde quod*, Anton.Gom. *l.*80. *Tauri, n.*47.
verſic. item etiam imponitur pœna amiſſionis bonorum,
Surd. *d. tit.*7. *quæſt.*16. *n.*28. Sanchez *d. lib.*10. *diſp.*8.
*num.*9. Eman.Coſta *in cap. ſi pater, de teſtament. lib.*6.
*part.*1. *verbo legauit, n.*46. D.Barboſ. *in d. l.*2. *part.*1.
*num.*54. Rebuff. *d. quæſt.*6. *verſ. ſed quod*; Farin. *dict.
quæſt.*141. *num.*3. *cum ſeqq.*

Aduertit in hac materia ſummo cum iudicio D.Bar-
boſ. *in d. rubr. ff. ſolut. matrim. part.*2. *num.*3. pœnas
præſcriptas in hoc text. illi cuius culpâ cauſatum fuit
diuortium quoad vinculum, habere etiam in eo locum,
cuius culpa fit diuortium quoad ſeparationem thori, &
cohabitationis: vnde infert quod quemadmodum iure
ciuili ſi propter culpam vxoris dirimebatur matrimo-
nium, maritus lucrabatur dotem, & recuperabat do-
nationem propter nuptias, quam dederat vxori, iuxta
hunc text. ita etiam hodie ſi propter adulterium vxoris
fiat diuortium quoad thorum, & mutuam cohabitatio-
nem, maritus lucrabitur dotem, & recuperabit dona-
tionem propter nuptias, per *cap. plerumque, de donat.
inter virum*, & *num.*38. per contrarium ait, ſi propter
adulterium mariti dirimatur matrimonium, vxor re-
cuperabit dotem, & lucrabitur donationem propter
nuptias, iuxta hunc text.

Seruis etiam, ſeu ancillis, &c.] Notatur ad hoc, quod 26
ſerui teſtimonium admittitur in cauſa adulterij, vt per
Chriſtoph.de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli, l.*62. *num.*34.
*pag.*34. vbi requirit vt de eo quæſtio habeatur.

Notatur etiam ad hoc, quod ſeruus admitti poteſt 27
in probatione criminis læſæ maieſtatis, vt per Maſcard.
*de probat. concl.*463. *num.*11.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium poſſe diſſolui mutuo conſenſu vxoris
& mariti: id iam non eſſe permittendum à Chri-
ſtiano Principe, nec licitum eſſe etiam Iudæo, aut
Gentili, num.*2.

L. Si conſtante. IX.

Imp. ANASTASIVS A. *Theodoro P. P.*

MAtrimonium poteſt diſſolui mutuo conſenſu 1
vxoris & mariti. Colligunt ea Ord.Doct. citati
*in l.*1. *num.*1. *ſup. hoc tit.*

Verùm id iam non eſt à Chriſtiano Principe per- 2
mittendum, nec poteſt eſſe licitum, etiam Iudæo, aut
Gentili, cùm repudium ſit contra ius naturæ, quod

omnes obligat, vt optimè probat Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 1. *ex num.* 7. vbi *n.* 12. ex D.Barboſ. duplici excuſatione Imperatores repudium permittentes excuſare nititur; admonetque cauendum eſſe à doctrina Alciati *lib.* 6. *Parerg. cap.* 20. inferentis Pontificem poſſe leges Iuſtiniani repudia permittentes approbare, quoniam ſi matrimonium ſit iam conſummatum, nullo pacto valet Pontifex in eo diſpenſare; ſi autem ſit ratum, quamuis poſſit in vno, vel altero euentu diſpenſare, at legem generalem de hoc inducere nullo modo poteſt.

Avth. Quod hodie.

1 COmmuni conſenſu non diſſoluitur matrimonium, niſi Religionis, & caſtitatis cauſa. Colliguot ex Ord.Doct. citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

De hac materia vide poſita *in collect. ad cap.* 1. *cum ſeqq. de conuerſ. coniug. in Decretalib.*

SVMMARIVM.

1 *Diuortium impunè fieri propter impotentiam coitus, tranſacto prius biennio. Corrigitur per alia iura, qua triennium deſiderant, num.* 2.

L. In cauſis. X.

Imp. IVLIANVS A. *Mennæ P. P.*

1 PRopter impotentiam coitus poteſt impunè diuortium fieri, priùs biennio tranſacto. Colligunt ex Ord.Doct. citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Corrigitur per alia iura, quæ triennium deſiderant, vt aduertit Maſcard. *de probat. concl.* 211. *n.* 3. & vide poſita *in collect. ad cap.* 1. *& ad cap. laudabilem, de frigidis, & malef. in Decretalib.* vbi latè de hoc triennio experientiæ, de quo etiam Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 108. *cum ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſolo conſenſu etiam abſque dote contrahi, & repudiantem vxorem indotatam ſine cauſa puniri in quarta bonorum, applicanda mulieri: ita tamen, quod centum libras auri non excedat. Idem è contra in vxore indotata virum repudiante, num.* 2.

3 *Maritus ſi accipit vxorem indotatam, & eam expulit è domo ſua ſine cauſa, debet ei dare ex propria ſubſtantia quartam partem, & ſtatim.*

4 *Intellectus l. iubemus* 11. *C. de repud.*

5 *Mulieres præſumuntur luxurioſa.*

6 *Vxor dotem perdit ſi cum alienis hominibus deſcendit in balneum.*

7 *Declaratur l. iubemus, verb. iudicio de moribus.*

8 *Dos quod non ſit de natura matrimonij, remiſſiuè.*

L. Iubemus. XI. & vlt.

Idem A. Hermogeni Mag. offic.

1 SOlo conſenſu etiam abſque dote contrahitur matrimonium, & repudians vxorem indotatam ſine cauſa, punitur in quarta bonorum mulieri applicanda: ita tamen, quod centum libras auri non excedat; &
2 idem è contra in vxore indotata virum repudiante. Et hoc lucrum debet reſeruari liberis eiuſdem matrimonij ſi extant, & iudicium de moribus eſt ſublatum, & aliæ cauſæ ad diuortium ſunt additæ. Colliguot ex Ord.Doct. citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

Si verò ſine culpa, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi maritus accepit vxorem indotatam, & eam expulit à domo ſua ſine cauſa, debet ei date maritus ex propria ſubſtantia quartam partem, ſcilicet ſtatim, vt per Palat. *in repetit. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab.* 3. *in princ. num.* 4. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matrim. part.* 2. *num.* 45. *in fine*, vbi *num.* 46. aduertit hunc textum loqui quando maritus expulit vxorem à cohabitatione, mittendo ei repudium, in quibus terminis ipſe fatetur, quod ſi interueniat diuortium, ea quarta pars ſubſtantiæ mariti applicabitur mulieri, cùm neque dos ei reſtitui poſſit, quæ data non eſt, neque etiam poſſit habere ex bonis mariti donationem propter nuptias: vnde ne culpa mariti remaneat impunita, præſtabitur, inquit, prædicta quarta pars bonorum mariti vxori indotatæ: cæterùm ſi nulla adhuc facta eſt ſeparatio, ea quarta pars non debetur vxori, ſed tantùm maritus ei ſeorſum habitanti culpâ mariti, neceſſaria ſubminiſtrabit, & diuortio demùm ſequuto ea quarta pars concedetur vxori. 3

Idem D.Barboſ. *in l.* 1. *part.* 4. *num.* 28. *ff. ſolut. matrim.* vbi duobus modis intelligit hunc textum: primò vt procedat quando dos nulla promiſſa fuit, tunc enim maritus non poteſt vxorem indotatam expellere, ſed ſibi imputet, quia eam ſine dote accepit: ideo cogendus erit ex fructibus propriorum bonorum onera matrimonij ſuſtinere; & vxori neceſſaria ſubminiſtrare: ſecundò, & meliùs, procedere ait reſpectu mariti; is enim, qui accepit vxorem indotatam, non poteſt cogere vxorem, vel etiam ſocerum, vt ſibi dos conſtituatur, ſed imputet ſibi, qui ſine dote accepit: cæterùm, addit ille, ipſa mulier indotata poterit implorare officium iudicis, vt cogat patrem dotem congruam ſibi conſtituere, &c. 4

Vel ita luxurioſa eſt, &c.] Ergo mulieres præſumuntur luxurioſæ, de quo Tiraq. *l.* 9. *connub. gloſſ.* 1. *part.* 9. *num.* 92. 5

Vt commune lauacrum cum viris, &c.] Notatur ad hoc, quod vxor dotem perdit, ſi cum alienis hominibus deſcendit in balneum, vt per Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num.* 78. *ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de alim. tit.* 7. *quæſt.* 16. *n.* 37. 6

Iudicio de moribus, &c.] De hoc iudicio vide Ræuard. *lib.* 4. *var. cap.* 13. *n.* 4. *cum ſeq.* D. Barboſ. *ad l. viro atque vxore* 40. *n.* 1. *&* 2. *ff. ſolut. matrim.* vbi ait, quod licèt apud Iureconſultos inſtituta accuſatione adulterij, amitteretur tota dos, tamen ſi eo iudicio prætermiſſo, maritus (quaſi tegens pudorem) recurrebat ad iudicium de moribus, non totam dotem lucrabatur, ſed tantùm ſextam dotis partem; ſubditque hoc iudicium de moribus intendi apud cenſores, habuiſſeque effectus accuſationis criminalis: & tandem concludit illud hodie eſſe ſublatum per Iuſtinianum, & retentiones, quæ ex illo fiebant, vt exprimitur in hoc textu. 7

Ad communem huius text. allegationem, quod dos non eſt de natura matrimonij, quia conſiſtere poteſt ſine dote, etiamſi mulier habeat bona, vide Surd. *de alimentis, tit.* 7. *quæſt.* 19. *num.* 5. 8

Soluto matrimonio quemadmodum dos petatur.

Tit. XVIII.

DIrempto matrimonio, maritus, qui dotem propter onera matrimonij accepit, aut pater eius, qui eum habebat in poteſtate, aut hæres eius reſtituit dotem mulieri, vel patri eius, vel vtrique, vel extraneo, qui dotē ſibi recipit.

Dabatur

Dabatur olim actio rei vxoriæ, vel ex ſtipulatu; hodie ex ſtipulatu ſola. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. item Giphan. *tom.1.pag.451.* De materia tit. vide Suar. Villalob. Donat. à Fina *tom.1.commun. opin. lib.5. tit.12.pag.739.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.462.*

SVMMARIVM.

1 *Ancillâ in dotem datâ, licet æſtimatâ, debet reſtitui nedum ipſa, ſed peti etiam partus poteſt, & n.2.*
3 *Maritum non lucrari partum ancillæ iure communi.*
4 *Dotis confeſſio deſinit eſſe ſuſpecta, vbi eius promiſſio præceſſerat.*

L. Dubium. I.

Impp. SEVER. *&* ANTONINVS AA. *Gemellæ.*

1 VBi ancilla in dotem data, licèt æſtimata, debet reſtitui nedum ipſa, ſed etiam partus poteſt peti. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulgoſ. Angel. Caſtrenſ. Bald. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.61.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt *l.Hiſpan.20. tit.11. part.4.* vbi ſtatuitur, quod ſi mulier dat ancillam ſuam viro in dotem, non cedit ipſa, nec partus ipſius lucro viri, niſi vir repetat eam æſtimatam, promittens æſtimationem ſoluto matrimonio reddere, & quod ſuſtinebit interitum, & deteriorationis periculum; ſed ſi ad vnum tantùm ſe obligauit, non cedet eius lucro, D. Barboſ. *in l.ſi æſtimatis 51. n.36. ff. ſolut. matrim.* vbi agit de conciliatione huius text. cum *l.pen. §. mancipia, illo tit.* & pro illorum iurium vero intellectu aduertit, quod vbi mancipia dantur æſtimata, & additur pactum, vt eiſdem pretiis reſtituantur, hoc pactum in effectu importat, vt ſi extant, reſtituantur eiſdem pretiis, & à contrario ſi non extent, tunc reſtituatur æſtimatio, quaſi æſtimatio præcedens adiuncta pacto ſequenti eum inducat effectum, vt ſi tempore reſtitutionis dotis non extent mancipia, cenſeantur æſtimata; ſi verò extent, tunc cenſeantur dotalia. Item quod licèt extantia cenſeantur dotalia, & ita periculum deteriorationis ad mulierem pertineat, *l.plerumque 11. in princ. ff. de iure dot.* id tamen intelligitur, niſi hoc contingat culpâ ſaltem leui mariti; nam etiam in rebus dotalibus maritus tenetur de leui culpa, *l.etiam 19. §. licet, ff. hoc tit.* vnde valet pactum, quod extantia reſtituantur eiſdem pretiis, etiamſi deterioratio contingat citra eam culpam, quam maritus tenetur præſtare ratione dotalis contractus, & ſic quantumcunque deterioratio contingat leuiſſima culpa mariti, de qua ſecundùm naturam contractus ipſe non tenetur. Hinc infert ad dicta iura veram concordiam, quod ſcilicet in noſtro text. pactum erat, quod ſerui extantes reſtituerentur, quod intelligebatur vt reſtituerentur vti eſſent, niſi quatenus culpa ſecundùm naturam contractus obligaret maritum; cùm igitur ratione pacti nullum nouum periculum ad maritum pertineret, partus ancillæ ad eum non pertinet: ſed *in d.§.mancipia,* pactum fuerat vt extantes ſerui reſtituerentur eodem pretio, quod importat, vt maritus teneatur, etiamſi contingat deterioratio eius culpa leuiſſima, quod periculum efficiet, vt partus ad eum pertineat, &c. Gutier. *de tutel. & curis, p.3. cap.30.n.9.*

3 vbi per hunc textum tenet maritum iure communi non lucrari partum ancillæ dotalis.

4 Notatur ad hoc, quod dotis confeſſio deſinit eſſe ſuſpecta vbi eius promiſſio præceſſerat, vt per Brun. à Sole *in locis commun. verbo dos 11. verſ. dotis confeſſio.*

SVMMARIVM.

1 *Sicut per exactionem expreſſam pater non præiudicat filio, ita nec per tacitam ex quaſi contractu addictionis inductam.*
2 *Tò* Exigere, *refertur ad eum, qui conuentus in iudicio coactus eſt ſoluere.*

L. Secundum. II.

Iidem AA. *Aquiliæ.*

SIcut pater per expreſſam exactionem non præiudicat filio, ſic nec per tacitam ex quaſi contractu addictionis inductam. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Sine voluntate tua nec exigere, &c.] Notatur ad hoc, 2
quod verbum *exigere,* refertur ad eum, qui conuentus in iudicio coactus eſt ſoluere, vt per D. Barboſ. *in l.3. & 4. n.25. in med. ff. ſolut. matrim.* vbi in contrarium citat *l.verbum exacta 185. ff. de verb. ſignif.* quò loci verbum, *exacta pecunia,* verificatur in eo, quod ſponte ſoluitur, & ideo pro concordia aduertit verbum *exigere,* duobus modis accipi poſſe, ſcilicet in ſtricta ſignificatione, & ſignificat quid ab inuito extorqueri, aut in larga ſignificatione, & tunc in ſpontanea ſolutione verificari poteſt, & *num.26.* ſubdit idem verbum propriè deſignare ſolutionem neceſſariam, quia ad id ſignificandum principaliter fuit inuentum, largo etiam modo poſſe referri ait ad ſpontaneam ſolutionem, ea ratione, quia quamuis quis ſponte ſoluat, tamen propter neceſſitatem cauſatiuam videtur ſoluiſſe, &c.

SVMMARIVM.

1 *Dos data ſeruo quem putabat eſſe liberum, repetitur; ſed filij nati, licèt ſint ingenui, dicuntur ſpurij.*
2 *Priuilegia conceſſa exactioni veræ dotis, conceduntur etiam doti putatiuæ.*

L. Si ignorans. III.

Imp. ANTONIN. A. *Hoſtiliæ.*

DOs data ſeruo quem liberum eſſe putauit, repetitur, ſed filij nati licèt ſint ingenui, dicuntur ſpurij. Collligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.* 1

De materia & intellectu huius text. vide D. Barboſ. *in l.ſi cùm dotem 23. §. fin. num.1. cum ſeqq. ff. ſolut. matrim.* vbi ait textum illum ſentire, quod quando mulier ignoranter contraxit cum ſeruo, habet priuilegia conceſſa dotis veræ repetitioni; tamen ſi ſcienter cum eo contraxit, quamuis dotem poſſit repetere, *l.Lucius Titius 27. ff. depoſiti,* non tamen habebit priuilegia dotis veræ repetitioni conceſſa, quia illa videtur amiſiſſe, propter ratificationem, *l.auxilium, in fine, ff. de minorib.* & ad hunc modum debere explicari textum in præſenti concludit.

Notari ſolet ad hoc, quod priuilegia conceſſa exa- 2
ctioni veræ dotis, conceduntur etiam doti putatiuæ, vt per Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ.8. à num.131.* Anton. Gom. *l.50. Tauri, n.56.* D. Barboſ. *vbi ſuprà, n.3.* vbi *n.4.* propter text. *in l.ſi concubina 17. ff. de act. rerum amotar.* qui in contrariũ vrget, ſic cum Bart. diſtinguit: aut agitur de exigenda dote, & priuilegia conceſſa exactioni veræ dotis, competunt etiam quando agitur de exactione dotis putatiuæ, & procedunt text. *in præſenti, & in d.l.ſi cùm dotem, §.fin. & in l.2. fin. ff. de priuil. credit.* aut non agitur de exactione dotis, & tunc priuilegia

conceſſa vero matrimonio,& conſequenter veræ doti, non cenſentur competere matrimonio putatiuo, & conſequenter doti putatiuæ, in quibus terminis ait procedere *d.l.ſi concubina.*

Aduertit idem D.Barboſ. *n.10. verſ. hanc primam conluſionem*, in terminis huius textus liberam mulierem dediſſe dotem ſeruo; itavt ſi è contra ponas mulierem ſeruam contraxiſſe matrimonium cum libero, & ei dotem dediſſe, vt contigit in ſpecie *cap.2.de coniug. ſeruor.* tunc cùm ſerus non potuerit transferre dominium dotis in maritum ſine conſenſu domini, poterit dominus dotem vendicare, vt eſt expreſſum *in l.Proculus 68. ff. de iure dot.* & intelligit procedere etiamſi hæc ſerua ex peculio dotem dederit.

SVMMARIVM.

1 *Dos data à patre, per obitum filiæ ad patrem reuertitur, & num.2. intellige vt num.3. & 4. idem indiſtinctè obſeruari in dote profectitia, num.5. intellige ſiue detur filia in poteſtate, ſiue emancipata, num.7. quocunque modo dirimatur matrimonium filia in poteſtate, dos ad patrem reuertitur, num.6.*

L. Dos à patre. IV.

Imp. ALEXAND. A. *Apollonio.*

1 PEr obitum filiæ dos data à patre reuertitur ad patrem. Colligunt ex Ord.Doct. citati *ad l.1.num.2. ſup.hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 3. fol.62. verſo.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan.30. tit.11. part 4. vbi gloſſ.2.* Gouean. noſter *lection. variarum iuris ciuilis lib.2. cap.4.* vbi verbum *filiafamilias*, in hoc textu delendum eſſe cenſet Roder.
3 Xuar. *allegat.20. num.20. in fine*, vbi intelligit ſi filia naturaliter mortua eſſet, ſecus ſi ciuiliter, puta quis ingreſſa eſſet monaſterium, & profeſſionem ibi feciſſet. Anton.Gom. *l.50. Tauri, num.26. verſic. ſecundo intellige*: vbi quod ſi filia decedat durante matrimonio, tota dos & actio eius quæritur patri, & conſolidatur in eius perſona, Buct. *deciſ.186.col.3. in princip.* Menoch. *conſil.5. num.36.* Vezin. *tom.2. commun. opin.*
4 *lib.5. tit.12. num.33. pag.741.* vbi intelligit, ſi filia ſine liberis moriatur, ſecus ſi filios habeat; & deinde ampliat etiamſi per patrem ſtipulata ſit ſibi reuerti, liberis ſtantibus, ſi liberi adſunt tempore mortis filiæ, ſtatim eſt dos ipſius matris, & filij ex ſucceſſione matris veniunt, & non aui. Ioſeph.Ludou. *tom.3. commun. tit. de iure dotium, concluſ.2. pag.463.* Menoch. *conſil.5. num.36.* Surd. *de aliment. tit.5.quæſt.7.num.6. & tit.8. priuileg.74.* Fachinæ. *controuerſ. lib.3 cap.71.* Seraphin. *de priuileg. iurament. priuileg.26. in princip.* Ceuall. *commun.contra communes, quæſt.378. num.1.* latè D.Barboſ. *in l.poſt dotem 41. num.53. ff. ſolut.*
5 *matrim.* vbi ait deciſionem huius legis hodie in dote profectitia indiſtinctè obſeruandam: & *num. 54. in princip.* pro regula conſtituit, quod etiamſi per diuortium ſoluatur matrimonium, dos profectitia data filiæ indiſtinctè ad patrem reuertitur: & *in rubr. illius*
6 *tit. part.2. num.63. prope finem*, vbi ait, quod quocunque modo dirimatur matrimonium filiæ in poteſtate, dos reuertitur ad patrem, latè de dote profectitia Card.Mantic. *de tacitis & ambiguis conuen. lib.12. tit.8. per tot.*
7 Intellige concluſionem procedere ſiue dos profectitia detur filiæ in poteſtate, ſiue filiæ emancipatæ, vt per D Barboſ. *in l 2. §. quod ſi in patris, num.58. in princip. ff. ſolut. matrim.* vbi latè *in num.57.* reprobat Anton.Gouean. *loco citato*, dum exiſtimat particulam, *filiafamilias*, de qua *in præſenti*, eſſe ſubdititiam, ac

proinde veriſimilius eſſe Imperatorem de filia ſimpliciter fuiſſe loquutum. Sed longè verius reſpondere poſſe ait, quod in hac l. Imperator reſpondet ſecundùm caſus contingentiam.

In gloſſ. *Filiafamil.vnic.* ibi, *hic autem illud quæritur, ſi ſunt filij ex eo matrimonio, an nihilominus habeat locum hæc lex*, &c. Notatur ad hoc, quod hæc lex habet locum, ſi filij remanſerint ex tali matrimonio, de cuius opinionis veritate vide Capyc. *deciſ.176.* Theſaur. *Pedem. deciſ.190.* Bellacomb. *d.lib.5.tit.12.n.34. & 37. pag.741.* Ceuall. *d.q.379.à n.2.* latè D.Barboſ. *in d.l.poſt dotem 41. num.49. ff. ſolut.matrim.* Rot. *deciſ.248. à princip. part.4. diuerſ.* aliàs *in nouiſſim.uniſ. Farinacij.*

SVMMARIVM.

1 *Dotis repetitioni non facit locum captiuitas vxoris, ſed eius mors naturalis.*
2 *Dotem non poteſt repetere vxor marita captiuo: contrarium num.3.*
4 *Mariti mors quomodo probanda, vt vxor poſſit ſecundo nubere: ſufficere probari per præſumptionem vrgentem, & famam, num.5.*

L. Si quidem. V.

Impp. AVRELIAN. & GALLIEN. AA. & VALER. C. *Tauro.*

CAptiuitas vxoris non facit locum repetitioni dotis, ſed eius mors naturalis. Colligunt ex Ordin. Doct. citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.* 1

Ex hoc text. colligit Paul. de Caſtro *in rubr. ff. ſolut. matrim. num.3.* marito captiuo vxorem dotem repetere non poſſe: ſequuntur Alciat. *ibi n.16.* Connan. *comment. iuris lib.8. cap.10. num.1.* Sed contrarium, 2 3
imò quod hoc caſu videtur dicere dotem repetere, cùm per captiuitatem reuera ſoluatur matrimonium, per text. *in l.ſi quis ſic 57. ff. hoc tit.* tenent Campeg. *de dote p.3. q.4.* D.Barboſ. *in d.rubr. ff. ſolut. matrim.p.2. num.65. in fine, & 66.* Cald.Pereira *quæſt.forenſ. lib.1. quæſt.17. num.7.* reſpondentes textum *in præſenti* non obſtare huic reſolutioni, quia in eius hypotheſi frater captiuæ, tanquam eius hæres repetebat dotem, & ideo meritò non auditur; nam quandiu captiuus viuit apud hoſtes, non cenſetur habere hæredem, *l. nec nos, C. de poſtlimin.reuerſ.* quaſi ſecus eſſet dicendum ſi frater non tanquam hæres, ſed ratione pacti, vel ex alia iuſta cauſa dotem repeteret.

In gloſſ. *Functa eſt*, ibi, *ſed quomodo probat eam defunctam, an erit neceſſarius teſtis, qui mortuam viderit, vel ſepelierit*, &c. Mors mariti quomodo probetur ad effectum vt vxor poſſit ſecundò nubere? vide Boër. *deciſ.288.* Couarr. *de ſponſal. part.1. cap.72. num.4.* Ioſeph Ludou. *Peruſ. deciſ.12. num.2. cum ſeqq.* Viu. *tom.1. commun.opin.lib.4.tit.9. de probat.n.19. pag.477.* & Bellacomb. *ibidem num.56. pag.480.* Viu. *tom.2. etiam commun. lib.7. tit.5. de præſcript. triginta, n.75. pag.241.* Maſcard. *de probat. concluſ.1070. cum ſeqq.* Flamin.Pariſ. *de reſignat. benefic. tom.2. lib.12.quæſt.6. num.19. & quæſt.7. num.9. cum ſeq. & lib.9. quæſt.24. num.4.cum ſeq.* latè Sanchez *de matrim. lib.2.diſp.46. per tot.* 4

In eadem gloſſ. ibi, *quod ſic ſe publica habet fama*, &c. Notatur ad hoc, quod mortem mariti ſufficit probari per præſumptionem vrgentem & famam, quando teſtes dicunt eſſe publicum, & notorium, quod ſit mortuus, quando agitur de bonis tantùm conſequendis, vt per Eman. Coſta *in l.ſi duo, §. cùm in bello, verbo periiſſet, num.3.* Couarr. *de ſponſal. part.2. cap.8. §.12. num.6.* Menoch. *remed.4. adipiſc. num.672.* Maſcard. 5

in

l. ſi poteſt, num.64. ff. de acquirend. hæred. Valaſc. *conſil.71.n.4.* Cardoſ. *in praxi judicum, verbo Maritus, num.15.* Sanchez *dict. lib.2. diſput.46.n.15.* vbi *n.16.* plures conditiones exigit, vt fama quoad hoc propoſitum plenè & verè probata ſit: primam vt duplici teſte probetur; ſecundam vt teſtes ſint omni exceptione majores, deponantque ſe audiuiſſe à fide dignis; tertiam, vt concurrat cauſa rationabilis, ex qua fama orta eſt; quartam, vt teſtes deponant ſe audiuiſſe publicè à majori populi parte, nec ſat erit deponere publicè audiuiſſe; quintam, vt deponant teſtes à quibus perſonis fama ortum habuerit, & à quibus ipſi audiuerint, &c.

S V M M A R I V M.

1 *In rei dotalis æſtimatione, tam marito, quàm vxori decepta ſuccurritur, & num.2. intellige vt n.3.*

L. Si circunſcripta. VI.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA.
Alexandra & Neroni.

1 TAm marito, quàm vxori in rei dotalis æſtimatione decepto ſuccurritur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.16. tit.11. part.4. vbi gloſſ.2.* Cujac. *lib.17. obſeruat.1.* Nouell. *de dote, part.3. priuileg.35.* latè D. Barboſ. *in l.ſi æſtimatis 51. n.22. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* vbi tenet quod mulieri læſæ in æſtimatione rei doalis ſuccurritur, etiamſi læſio ſit intra dimidiam, quo caſu electionem dari marito ait, vt vel rem reſtituat, vel ſuppleat juſtam æſtimationem, præcipuè ſi ſolùm læſa ſit in æſtimatione; nam ſi læſa ſit in eo, quod
3 tradidit rem, tunc res ei reſtituenda eſt. Quæ omnia vera eſſe intelligit quando res æſtimata extat; nam ſi non extet, tunc æſtimatio præſtanda eſt, non habito reſpectu vtrùm illa fuerit juſta, necne; & ſimiliter vera eſſe intelligit, niſi dolus mariti interueniat: nam tunc ſiue res extet, ſiue non extet, ſemper juſta æſtimatio reddenda eſt: & n. 24. tradit ideo ſuccurri marito propter læſionem intra dimidiam, quia hoc poſtulat natura actionis dotis, in qua bonum & æquum præcipuè obſeruatur, *l. eas, ff. de capitis diminut.* & ſic non patitur vt quis locupletetur cum jactura alterius coniugis, ex *l. iure ſuccurſum 7. §. fin. ff. de iure dot.*

L. Filiæ. VII.

Iidem AA. *&* CC. *Erotio.*

1 PAter auferre poteſt filiæ profectitia, quæ non ſunt dotalia. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Henric. Bocer. *diſp. juris vniuerſi claſſi 2. diſp.18.n.61.* & Cuiac. *lib.17.obſeru.6.*

L. Nec maritus. VIII.

Iidem AA. *&* CC. *Saluſtiæ.*

1 EXceptio ne quis teneatur vltra quàm facere poſſit, non prodeſt ei, qui poſt eam diues factus eſt, nec ad hæredes tranſit. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc* tit.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Cuj. *lib.7.obſ.* Tiraq. *in tract. Ceſſante cauſa, p.1.n.200.*

S V M M A R I V M.

1 *Rei dotalis ſibi reſtituendæ poſſeſſionem propria auctoritate nemo debet ingredi, ſeu actionem ſibi competentem intentare.*
2 *Per dotis dationem non transferri dominium, nec poſſeſſionem ante rerum in dotem datarum traditionem.*
3 *Per dotes res mariti retinere non poteſt vxor, viro mortuo, poſtquam hæredes intrarunt bonorum poſſeſſionem. Poſſeſſionem vigore pacti quando quis poſſit ingredi auctoritate propria, num.4. Iudex poteſt facere facultatem ingrediendi propria auctoritate, num. 5. Creditor quando habet auctoritatem ingrediendi poſſeſſionem auctoritate propria vigore pacti, nunquid debet adire judicem, & ſi illum adeat, nunquid debeat citare partem, num.6.*

L. Dotis actione. IX.

Iidem AA. *&* CC. *Martiæ.*

QVis non debet propria auctoritate ingredi poſſeſſionem rei dotalis ſibi reſtituendæ, ſed actionem ſibi competentem intentare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc* tit. 1

Vide Duen. *regul.212.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.109.n.3.* Gam. *Luſitan. deciſ.339. n.4. verſ. denominando, in fine,* vbi per hunc textum ait per dotis dationem dominium minimè transferri, neque poſſeſſionem ante traditionem rerum in dotem datarum, Ceuall. *commun. q.758. n.66.* D. Barboſ. *in l. maritum 13. ff. ſolut. matrim.* vbi quod licèt ex diſpoſitione legis tranſlatum ſit dominium in vxorem, non ſic tranſfertur poſſeſſio. 2

Notatur ad hoc, quod vxor mortuo viro non poteſt mariti res retinere pro dote, poſtquam hæredes poſſeſſionem bonorum intrarunt, niſi illis conſentientibus, vt per Dec. *conſil.400. col.2. n.5.* Gregor. Lopez *l.5. in gloſſ. deſpues que ge la preſtan. verſic. item vxor, tit.2. part.5.* Gutier. *conſil.19. n.14. in princip.* 3

Auctoritate propria quando quis poſſit ingredi poſſeſſionem vigore pacti, vide latè Farinac. *in praxi crimin. tit. de furtis, q.175 n.174. cum ſeqq.* 4

Sine auctoritate, &c.] Ergo judex poteſt facere facultatem ingrediendi propria auctoritate, de quo Tiraquell. *de iure conſtituti, part.3. limit 1. n. 4.* æquiparatur enim jus exequendi ex conuentione, & ex auctoritate judicis, Roder. Xuar. *in l. poſt rem judicatam, ſuper l. Regni, in princ. n.11.* vbi citat hunc textum. Quando creditor vigore pacti habet auctoritatem ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate, nunquid debeat adire judicem, & ſi illum adeat pro licentia ab eo obtinenda, nunquid debeat citare partem? vide Farinac. *d.q.175.n.216. cum multis ſeqq.* 5 6

L. Si ſocero. X.

Iidem AA. *&* CC. *Epigono.*

PAter recipiens dotem pro filio, ad eius reſtitutionem tenetur in ſolidum, non de peculio. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1.n.1. ſuprà hoc tit.* 1

S V M M A R I V M.

1 *Viro mortuo res mulieri integrè reſtituenda.*
2 *Pactum quod ſi morte mariti ſoluatur matrimonium,*

dos ad eius hæredes pertineat, invalidum eſt. Amplia vt n. 3.

4 *Matrimonio contracto per dotem, & arrhas, onus debita ſoluendi ſoli marito incumbit, & dos integra vxori reſtituenda eſt, eo per chartam medietatis contracto, debita contracta quocunque modo, ex illis bonis communibus pro rata exſoluenda ſunt, n. 5.*

6 *In dote conſtituta & tradita, atque in promiſſa tantùm, & non tradita, idem jus ſtatuitur.*

L. Si Conſtante. XI. & vlt.

Impp. HONOR. & THEODOS. AA. *Martiano P. P.*

1 MOrtuo viro res debet integrè reſtitui mulieri. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod pactum ita initum, vt ſi morte mariti ſoluatur matrimonium, dos ad eius hæredes pertineat, inualidum eſt, & jure improbatum, vt per
Nouell. *de dote, part. 7. priuil. 11. n. 2. cum ſeqq.* Rebell.
3 *de obligat. inſtit. part. 2. l. 6. quæſt. 11. ſect. 4. n. 26.* D.
Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1. n. 141. ff. ſoluto matrim.* vbi *n. 143.* ampliat vt prædictum pactum non valeat quantumcunquè ex eo matrimonio ſuperſint liberi, & etiamſi pater pro muliere dotem dediſſet, idem D. Barboſ. *in l. poſt dotem, n. 41. in fine, ff. ſoluto matr.*

4 Notatur etiam ad hoc, quod vbi matrimonium contractum fuerit per dotem, & arrhas, onus ſoluendi debita incumbit ſoli marito, & dos integra vxori reſtituenda eſt, vt per Gam. *Luſit. deciſ. 186. & 366.* D.
Barboſa *in l. 1. part. 4. n. 100. ff. ſoluto matr. & in l. ſi*
5 *conſtante 25. in princip. n. 51. ff. eod. tit.* vbi ſubdit quod ſi matrimonium contrahatur per chartam medietatis, quia tunc ſecundùm Portugaliæ conſuetudinem cenſetur contracta ſocietas vniuerſalis omnium bonorum, debita contracta quocunque modo, ex illis bonis communibus pro rata exſolueoda ſunt: admonetque cauendum eſſe à traditis per Gam. *d. deciſ.* 186. *ad fin.* dum tenet in marito, & vxore ſociis omnium bonorum ſecundùm illius Regni conſuetudinem, omne æs alienum conflatum per conjuges à marito exſolui debere, integra dote mulieris remanente, juxta text. *in præſenti*: quam quidem opinionem ex proximè à ſe traditis confundi aſſerit; & quia cùm bona tanquam communia conſiderentur, & non tanquam dotalia, non poſſe habere locum reg. huius text. ſed recurrendum eſſe ad jura loquentia de ſocietate vniuerſali. Addit tamen quod ſi hoc caſu vxor renuntiet lucris, prout poteſt etiam conſtante matrimonio, *l. qui autem, ff. quæ in fraudem cred.* non tenebitur ad debita contracta conſtante matrimonio; nam cùm ratione tacitæ ſocietatis ad prædicta debita teneatur, ſi lucris renuntiet, non eſt cogenda prædicta debita ſoluere, ſed tunc propriè locum habet deciſio huius l. & *n. 52.* hæc vera eſſe intelligit quando tantùm communicantur lucra quæſita conſtante matrimonio; nam ſi per chartam medietatis matrimonium contrahatur, non eſt admittenda prædicta renunciatio in præjudicium creditorum, quibus ius exigendi credita erat quæſitum, propter vniuerſalem ſocietatem, quæ inter conjuges cenſetur contracta.

6 *Quæ data dicitur, vel promiſſa.*] Ergo idem ius ſtatuitur in dote conſtituta, & tradita, atque in promiſſa tantùm, & non tradita, vt per Tuaq. *de retractu convent. ad fin. tit. n. 32.*

Si dos conſtante matrimonio ſoluta (id eſt, à marito reſtituta) *fuerit.*

TIT. XIX.

IISDEM caſibus, quibus dos lucro mariti cedere debet, ſi conſtante matrimonio maritus eam ſoluerit, ſoluto matrimonio repetit, vnà cum omnibus fructibus. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide Surd. *de alim. tit. 8. priuil. 34.* D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 2. per tot. ff. ſoluto matr.*

SVMMARIVM.

1 *Dos non poteſt conſtante matrimonio vxori reſtitui, & reſtituta cum fructibus interim perceptis repetitur, & num. 2. Si ſi reſtituatur, maritus non conſequitur liberationem, n. 3. Liberatur ſi reſtituatur, vt ſe & ſuos alat, modò probauerit quod vxor pecuniam impenderit in alimenta, num. 4. Non valet dotis reſtitutio facta conſtante matrimonio, ita vt neque ex ea transferatur dominium, neque maritus liberatus remaneat, n. 5. Limita procedere quando dos reſtituta conſiſtit in referente fructus, non ſi conſiſtat in pecunia, n. 6. Infertur quod cùm dicta reſtitutio conſideretur tanquam donatio prohibita inter coniuges, morte mariti in eadem perſiſtentis voluntate confirmabitur, n. 7. Limita*

I. Quando adeſt vrgens neceſſitas, n. 8.

II. Propter euidentem vtilitatem mulieris, n. 9.

III. Propter cauſam pietatis, n. 10.

L. Si conſtante matrimonio. Vnic.

Impp. HONOR. & THEODOS. AA. *Marintano P. P.*

DOs conſtante matrimonio non poteſt vxori reſtitui, & reſtituta cum fructibus interim perceptis 1
repetitur. Colliguntur ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Burrig.
Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cujac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 65. verſo*, Giphan. *tom. 1. pag. 452.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. quoad primam eius par- 2
tem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 8. tit. 29. part. 3. & l. 59. tit. 11. part. 4.* Nart. *conſ. 55. n. 7. lib. 3.* Grammat. *conſ. 92. n. 13. in ciuil.* Menoch. *conſ. 378. n. 36.* latè Surd.
de aliment. tit. 8. priuil. 34. à princip. vbi quod dos non 3
poteſt à marito reſtitui vxori conſtante matrimonio, & ſi reſtituatur, maritus non conſequitur liberatio-
nem: & *n. 3.* tenet quod ſi dos vxori conſtante ma- 4
trimonio reſtituatur, vt ſe & ſuos alat, maritus liberatur ſi probauerit quod vxor impenderit pecuniam in alimenta: & *n. 6.* tradit quod quando dos reſtituitur conſtante matrimonio, tenetur reſtituens probare quod verſa ſit in vtilitatem vxoris, ſi vult liberari, Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 18. n. 51.* Rebell. *de oblig. inſtit. part. 2 lib. 5. q. 15. ſect. 1 n. 1.* latiſſimè D. Barboſ. *in l. 52. in princ. part. 2. à n. 1. ff. ſoluto matrim.* vbi *num. 5. prope fin.* ſubdit ita non valere dotis reſtitutionem factam conſtante matrimonio, vt neque ex ea dominium transferatur, neque maritus remaneat liberatus, & limitat textum *in præſenti*, vt procedat quando dos

dos reſtituta conſiſtit in referente fructus, non ſi con-
ſiſtat in pecunia : & *n.13.* infert, quod cùm dicta re-
ſtitutio conſideretur tanquam donatio prohibita inter
coniuges, morte mariti in eadem perſiſtentis volun-
tate confirmabitur, non obſtante deciſione huius text.
dum habet mortua vxore dotem reſtituendam eſſe ma-
rito cum fructibus ; quia in ſpecie huius legis mari-
tus ſuperuixit vxori, vt ex littera conſtat, & vt
donatio confirmaretur morte, oportebat quod mari-
tus donans decedat ante vxorem, aliàs ſecus, *l. etiam,*
8 *& l.à marito, C. de donat. inter vir. & vx.* & *n.4.* limitat
in tribus caſibus : primus eſt quando adeſt vrgens ne-
ceſſitas, quia ſcilicet mulier tenetur ſoluere æs alie-
num paternum, quia ei hæres extitit : nam tunc vt li-
beretur mulier ab ære alieno, licitè ei reſtituitur dos
9 conſtante matrimonio. Secundus eſt propter euiden-
tem vtilitatem mulieris, iuxta text. *in l. fin. ff. de iure*
10 *dot.* Tertius eſt propter cauſam pietatis, vt quia mulier
ex dote reſtituta vult alimenta præſtare filiis ſuſceptis
ex alio matrimonio, vel redimere maritum, vel con-
ſanguineos à captiuitate, & *n.8. in fine*, ac *num. ſeq.* ad
explicationem eorum, quæ dicta ſunt, aduertendum
ducit, quod vt dos juſtè & licitè reſtituatur conſtante
matrimonio, & licitè abſumatur per mulierem, duo
copulatiuè requiruntur, ſcilicet cauſa iuſta & hone-
ſta, reſpiciens conſuetuationem vitæ, vel libertа-
tis ; item quod ſint perſonæ ſanguine mulieri con-
junctæ.

Ne fideiuſſores, vel mandatores do- tium (reſtituendarum cauſa) *denter* (à marito, vel ſocero, dotem accipiente.

TIT. XX.

DE dote actione non teneri maritum, vel ſocerum, vel hæredem, dictum eſt ſuprà *tit. 18.* non fideiuſſorem, vel mandatorem, id eſt eum, qui pro marito, vel ſocero dotem accipiente, fidejuſſit apud eum, cui dos reſtituenda eſt, vel huic mandauit, vt ſuo periculo dotem daret, de quo agitur *hoc tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pse. & Vveſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp. 1. cum ſeqq. tit. 11. part. 4.* Iaſ. *in repet. l. ſi conſtante, num. 47. cum ſeqq. ff. ſolut. matrim.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, n. 26. à princip.* Bald. Nouell. *de dote, part. 6. priuil. 21.* Connan. *comment. lib. 8. cap. 9. num. 8.* Duaren. *rub. ſolut. matr. tit. de dotibus, cap. 4.* Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 21. n. 2.* Viu. Donat. à Fina, & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 13* *pag. 752.* Ioſeph. Ludou. *tom. 1. etiam commun. tit. de iure dotium, concluſ. 3. pag. 463.* Thoming. *deciſ. 57.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 1. num. 17.* Anton. Hering. *de fideiuſſorib. cap. 6. per tot.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. part. 3. tit. 5. de priuil. dotal. num. 344. cum ſeqq.* Arimin. Trepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 455.*

Vtrum duo Rei debendi ex cauſa dotis poſſint conſtitui ? vide Mich. Graſſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 13. n. 4.* Ioan. Garc. *reg. 193. n. 2.* D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem 23. §. transgrediamur, n. 38. & ſeqq. ff. ſolut. matr.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib. 15. tit. 2. n. 8. & 9.*

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor, vel mandator non debet dari vxori à parte viri pro dote conſeruanda, & n. 2. hæc fideiuſſio de reſtituenda dote à marito tradita, & obligatio ac promiſſio à quolibet facta, an confirmetur iuramento, remiſſiuè, n. 3.*

4 *Pignus quando conſtituitur per traditionem alicuius rei ſtabilis, vel mobilis, quæ fieret per virum vxori pro tutela ſua dotis, talis pignorum datio, ſicut & fideiuſſio, prohibita cenſenda eſt.*

5 *Fideiuſſor poteſt dari pro dote promiſſa, ſoluto iam matrimonio. Licèt pro marito recipiente dotem non poſſit interuenire fideiuſſor : poteſt tamen interuenire alius, qui principaliter ſe obliget cum marito, n. 6. Pater an cogi poſſit ad fideiubendum pro filio de vxoris dote reſtituenda, num. 7. Maritus inuitus cogi nequit dare hunc fideiuſſorem, ſponte autem dare non prohibetur, n. 8. Vir eſto det fideiuſſores, nulla ex parte eorum conſurget obligatio, nec illi priuilegio renunciari poteſt, n. 9.*

10 *Rubrica habens orationem perfectam probat, & ad deciſionem cauſarum allegari poteſt.*

11 *Legi prohibitoria renunciari nequit.*

L. Siue ex iure. I.

Imppp. GRATIAN. VALENT. *&* THEOD. AAA. *Cynegio P. P.*

A Patre viri fideiuſſor, vel mandator non debet 1
dari vxori pro dote conſeruanda. Colligunt ex
Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald.
Cujac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 62. verſo,* Sebaſt.
Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt, ex- 2
ornantque Bernard. Diaz *reg. 292.* Ioan. Garcian.
reg. 193. Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. notab. 5. per tot.* Alciat. *lib. 4. parerg. cap. 16.* Connan. *comment. lib. 8. cap. 9. n. 8.* Nouell. *de dote part. 6. priuil. 21. limit. 12.* Ant. Gom. *l. 50. Tauri, num. 26.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 10. princ. n. 7.* Viu. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 13. n. 1. pag. 362.* vbi per hunc text. dicit, quod fidejuſſio de dote conſeruanda per maritum præſtari non debet conſtante matrimonio, ſubditque per ſummum Pont. prouiſum, cautumque reperiri *in cap. per veſtras, de donat. inter virum, & vxor.* fideiuſſionem ipſam in cauſa inopiæ mariti vxori præſtandam fore de dote conſeruanda. Fachin. *controuerſ. lib. 3. cap. 18.* D. Barboſ. *in l. maritum 13. n. 81. prope fin. ff. ſolut. matr.* vbi ait maritum pro dotis reſtitutione non poſſe dare fideiuſſorem vxori, limitatque niſi dederit poſt ſolutum matrimonium : & *in l. ſi cùm dotem 23. §. transgrediamur, n. 29. ff. eod. tit.* vbi tradit quod licèt maritus, vel ſocer prohibeantur dare fidejuſſores, non tamen prohibentur obligare bona pro reſtitutione dotis, latè Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. part. 3. tit. 5. de priuil. dotalib. n. 344. cum ſeqq.* latè Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 415. n. 1. & 2.*

Vtrùm autem juramento firmetur hæc fideiuſſio 3
de reſtituenda dote à marito tradita, & obligatio ac
promiſſio à quolibet facta, vide Bald. Nouell. *d. part. 6. priuil. 21. limit. 12.* Campeg. *de dote, part. 3. quæſt. 174.* Corn. *conſ. 287. per tot. lib. 6.* Couar. *in cap. quamuis pactum, part. 2. §. 2. n. 9. de pactis, lib. 6.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 57. n. 5.* Seraph. *de priuil. iur. priuil. 69.* Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. cap. 21.* latè Camill. Borrell. *d. tit. 5. n. 359. cum ſeqq.* Ant. Gom. *l. 50. Tauri, n. 16. verſ. quintò limita.* Molin. *d. diſp. 415. n. 1. verſ. ſi tamen iuramento:*

4 In gloſſ. *Vir uxori 2.* ibi, *ſecundò quid de pignore,* &c. Nota quod Palat. *in d. notab.5. n.13.* latè tractat hanc quæſtionem, & tandem concludit, quod quando conſtituitur pignus per traditionem alicuius rei ſtabilis, vel mobilis, quæ fieret per virum vxori pro tutela ſuæ dotis, talia pignorum datio, ſicut & fidejuſſio prohibita cenſeri debet, ex quo tranſit tunc omnis poſſeſſio in mulierem, tam ciuilis, quàm naturalis, ex quo videtur dari occaſionem perfidiæ, & maleuolentiæ viri contra vxorem non confidentem de eo, prout eadem ratione dicitur in fideiuſſore, &c. Gut. *d. part.1. cap.21.n.5.*

5 In ead. gloſſ. ibi, *item an poſt ſolutum matrimonium poſſit dari? reſponde ſic.* Notatur ad hoc, quod pro dote promiſſa poteſt dari fideiuſſor ſoluto jam matrimonio, vt per Anton. Gom. *l.50. Tauri, n.26. verſ. tertiò limita.* Gutier. *d.cap.21.n.7.* Molin. *d.diſp.425.n.2.verſ. tertius.*

6 In ead. gloſſ. ibi, *item an alius poſſit pro viro dotem accipere, & ſe obligare,* &c. Nota quod licèt pro marito recipiente dotem non poſſit interuenire fideiuſſor, poteſt tamen interuenire alius, qui principaliter ſe obliget cum marito, *l.fin.C. de dote cauta,* Campeg. *de dote, part.3. quæſt.179.* Octauian. *Pedem. deciſ.43, num.11.* D.Barboſ. *in d.l.ſi cum dotem 23. §. tranſgrediamur, n.38.*

7 In ead. gloſſ. ibi, *vel patre eius,* &c. Vtrùm hic tit. comprehendat patrem, poſſitne ille ad fideiubendum cogi pro filio de vxoris dote reſtituenda, latè tradit Camill. Borrell. *d. part.3. tit.5. num 344. cum ſeqq.* D.Barboſ. *in d. §. tranſgrediamur, n.29. verſ. item loquimur.*

8 In ead. gloſſ. ibi, *item ſi ipſe vir dat, an teneatur fidejuſſor,* &c. Nota quod maritus inuitus cogi non poteſt dare hunc fidejuſſorem, ſponte autem dare non prohibetur, vt per Duaren. *d.tit. ſoluto matrim. cap.4.* Nouell. *d. part.6. priuil.21. num.5.* Palat. *d. notab.5. num.5.* Menoch. *de præſumpt. lib.4.præſ.190. num.43. verſ. reſpondetur etiam, & lib.6. præſ.1. num.17.* ſed aliter D.Barboſ. *in d.§. tranſgrediamur, n.29. in princip. verſ. imò nec volentes prædictam cautionem offerre poſſunt.*

9 In ead. gloſſ. ibi, *item an poſſit renuntiari huic tit.* &c. Notatur ad hoc, quod huic diſpoſitioni renuntiari non poteſt, vt per Anton. Gom. *d.l.50. Tauri, n.26. col.1.* Molin. *d.tract.2.diſp.425.n.2.in princip.* vbi tenet quod eſto vir fidejuſſores det, nulla ex parte eorum conſurget obligatio, nec illi priuilegio poteſt renuntiari. Gutier. *d.c.21.n.13.*

10 In ead. gloſſ. ibi, *ex ipſa rubrica, quæ prohibitoria eſt,* &c. Notatur ad hoc, quod rubrica habens orationem perfectam probat, & ad deciſionem cauſarum allegari poteſt, vt per Maſcard. *de prob. concl.1284.* aliàs 1290. *per tot.* & alios per me citatos *in principio huius coll. ſuper Codicem.*

11 Notatur etiam ad hoc, quod legi prohibitoriæ non poteſt renuntiari, vt per Tiraq. *de iure primog. q.24. num.9. & 10.* Mich. Graſſ. *tom.1. commun. opin. lib.1. tit.17. de legibus, n.247. pag.232.* Barboſ. *in l.cum prætor, §.1.n.98. ff. de iudic.* dum per hanc gloſſ. tenet quod in prohibitiuis per legem conſenſus partium nihil operari poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Satiſdatio pro dote conſeruanda non debet exigi, nec dari: ſi eſt data, non tenet.*

2 *Intellectus legis generali 2. verſ. vel à marito, vel à patre, C. ne fideiuſſores, &c.*

L. Generali. II. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *Iuliano P. P.*

SAtiſdatio pro dote conſeruanda non debet exigi, 1
nec dari; & ſi eſt data, non tenet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Vide Gutier. *de iuram. confirm. part.1. cap.21 n.20. prope fin.* vbi ait hunc text. dum tenet non eſſe exigendam ſatiſdationem, vel mandatum pro dote à marito, nec à patre eius, nec ab omnibus, qui dotem ſuſcipiunt, intelligendum quod ab ipſis perſonis recipientibus non eſt exigenda ſatiſdatio (hoc eſt, fidejuſſio aliarum perſonarum) ipſos tamen accipientes bene poſſe obligari concludit D. Barboſ. *in l. ſi cùm dotem 23. §. tranſgrediamur, n.29. in princip. ff. ſolut. matr.* vbi hunc text. probare tradit, quod nec maritus, nec ſocer pro filio dotem recipiens, tenentur præſtare cautionem de dote conſeruanda, nec etiam de reſtituenda.

Vel à marito, vel à patre, &c.] Loqui in ſatiſdatione præſtanda à marito, patre, vel aliis actiuè, tradit 2
Gutier. *d. part.1. cap.22. n.6. in fine,* vbi ſecus ait paſſiuè, vt pater & fratres mariti poſſint dari, & obligari tanquam duo Rei & fideiuſſores eiuſdem mariti.

Si enim credendam mulier ſeſe, &c.] Principalis prohibitionis rationem aſſignat textus, quia cùm mulier 3
ſe ipſam, & dotem ſuam patri mariti credidit, iniuſtum eſt vt ab eo fideiuſſorem, vel aliam interceſſorem exigat, ne cauſa perfidiæ in connubio eorum generetur, ita Gutier. *d. part.1. cap.21.n.2.* D.Barboſ. *in d.l.ſi cùm dotem, §. tranſgrediamur, n.39. in princip.* Ant. Gom. *l.50. Tauri, n.26. in princip.*

Rerum amotarum.

TIT. XXI.

HÆc actio datur ob res à conjuge diuortij cauſa ſurreptas, ceſſante in reuerentiam matrimonij actione furtiua. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide Molin. *de Inſtit. tract.6. diſp.686. n.2.* Menoch. *de arbitr. caſu 580.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.3. lib.37. cap.11.* Farin. *in praxi criminali tit. de furtis, q.174. n.103. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Maritus conuentus actione de dote pro rebus amotis, poteſt compenſationem objicere, & n.2*

3 *Conuentio, & reconuentio pari paſſu ambulant, & eadem ſententia terminari debent.*

L. Compenſationis æquitatem. I.

Imp. ALEXANDER A. *Polydeuca.*

MAritus conuentus actione de dote pro rebus 1
amotis, poteſt compenſationem objicere. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Folgoſ. Angel. Caſtr. Bald. Cujac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.63. verſo,* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumit Petr. 2
Greg. *ſyntagm. iuris part.3. lib.73. c.11. n.10.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc, quod conuentio, & 3
reconuentio

reconuentio pati paſſu ambulant, & eadem ſententia terminari debent, vt per Marant. *de ordine indic. parte.4. diſt.6. n.10.* Alexand. Trentaciuq. *var. reſol. lib. 2. tit. de mutuis petis. reſolut.1. à princip.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.5. collect.1969. in fine*, Bernardin. Muſcatel. *in praxi aurea ciuili, pars.3. gloſſ. actorem, num.5. in fine*, D. Barboſ. *in l. qui prior 29. num.7. ff. de indic.* Ordin. Reg. Luſit. *lib.3. tit.3. in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Actio rerum amotarum non competit niſi ſoluto matrimonio, ſed eo conſtante competit in factum.*

2 *Actio furti viro conceditur aduersùs vxorem, non è contra.*

3 *Concubinam, quæ aliquid ſurripuit ſuo concubinario, vel e contra, furtum committere.*

L. Diuortij. II.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Sereno.*

1 ACtio rerum amotarum non competit niſi ſoluto matrimonio, ſed eo conſtante, competit in factum. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod aduersùs vxorem neque è contra, conceditur viro furti actio, quia famoſa & pœnalis eſt, quæ in honorem matrimonij coniugi prohibita ex bono & æquo, vt per Ant. Gom. *var. tom.3. cap.5. n.3.* Cald. Pereira *in comment. ad l. vnic. C. ex delictis defunct. part.2. n.57.* latè Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.686. n.2.* vbi tradit, quod iura noluerunt concedere viro actionem furti aduersùs vxorem ad pœnam dupli, quadrupli, aut ad aliam aliquam, ſi furtum committat interim dum inter eos conſtat matrimonium per diuortium non ſeparatum, ſed ſolùm vt repetere poſſet ab ea ablatum, & quodcunque damnum ab ea iniuſtè datum, latiſſimè Farinac. *in praxi crimin. tit. de furtis, q.174. n.103. cum ſeqq.* vbi probat non dari coniugi contra coniugem actionem furti: vbi *n.105.* poſt Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.37. cap.11. n.3. & 6.* reſoluit quod ſi vxor furtum fecerit viro ſuo conſtante matrimonio (vt ſæpe faciunt mulieres, quando viri laborant in extremis) ſi poſtea illud facto diuortio, vel ſoluto matrimonio contrectet, tenetur viro, aut ſuis hæredibus actione furti, per *l.3. ff. hoc tit. &*
3 *num. 105.* tenet concubinam, quæ aliquid ſurripuit ſuo concubinario, vel è contra, furtum committere.

SVMMARIVM.

1 *Actio rerum amotarum datur contra heredes, quatenus ad eos peruenit. Amouentis hæres non tenetur jurare, n.2.*

3 *Intellectus l. de rebus 3. C. rer. amot.*

L. De rebus. III. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Quartino.*

1 ACtio rerum amotarum datur contra hæredes, quatenus ad eos peruenit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* Giphan. *tom.1. pag.454.*

2 Aduerte, quod hæres amouentis jurare non tenetur, quia factum hoc alienum eſt, quod ignorari jure poteſt, *l. Marcellus, §. is ergo, ff. hoc tit.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.3. lib.37. cap.11. n.9. in fine.*

Non inſolidum, &c.] Intelligitur text. de pluribus hæredibus, quorum ſinguli non inſolidum tenentur, ſed omnes inſolidum, ſinguli in quantum ad eos peruenit, iuxta text. optimum *in l. ſi hominem 7. §. datur, in fine, ff. depoſiti.* 3

Ne pro dote (repetenda) *mulieris, bona quondam mariti addicantur, id eſt, inſolidum dentur.*

TIT. XXII.

NON poteſt mulier dirempto matrimonio, petere vt bona mariti ſibi addicantur, ſed vti actione ex ſtipulatu, quæ & in hæredes datur. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſembec.

SVMMARIVM.

1 *In dote exigenda iuris ordo obſeruandus eſt, & citra ſolemnitatem vxori bona addicenda.*

2 *In dote exigenda an & quando ſeruandus ſit ordo judiciarius, vel ſit procedendum ſummarie, & de plano, remiſſiuè. An tempore feriarum cognoſci poſſit de cauſa dotis, n.3.*

4 *In dotis cauſa quando procedatur ſummariè. An fauore dotis poſſint abbreuiari dilationes, n.5.*

6 *In dotis cauſa quando admittatur appellatio.*

L. Vxori. Vnic.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *Apollinartæ.*

IN dote exigenda debet juris ordo ſeruari, & citra 1
ſolemnitatem debent vxori bona addici. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Cujac. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

An, & quando in dote exigenda ſeruandus ſit ordo 2
judiciarius, vel ſit procedendum ſummariè, & de pla-
no, vide latè tradita per D. Barboſ. *in l.1. ff. ſolut. ma-* 3
trim. part.1. à n.43. cum multis ſequentib. vbi an tempo- 4
re feriarum de cauſa dotis cognoſci poſſit: & *num.45.* 5
in cauſa dotis quando procedatur ſummariè: & 6
num.56. an fauore dotis poſſint dilationes abbreuiari: & *num.59.* quando in cauſa dotis admittatur appellatio.

De fundo dotali.

TIT. XXIII.

MARITVS non poteſt alienare fundum dotalem, quem accepit inæſtimatum, licèt eius ſit dominus. Si æſtimatum accepit, alienare poteſt. Fundus autem dotalis videtur, qui ex pecunia dotali comparatus eſt. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſenb. De materia tit. vide *l. Hiſp. 16. cum ſeqq. tit.11. part 4.* Ant. Gom. *l.50. Tauri, n.57. cum ſeqq.* Seraph. *de priuileg. juram. priuil.76.* D. Barboſ. *in l.1. part.5. ff. ſolut. matr.* Molin.

Molin. *de Inſtit. tract.2. diſp.*428. Rebell. *de oblig. iuſt. part.2. lib.5. quæſt.7.* Camill.Borrel. *in ſum. dec. part.3. tit.5. num.*217. *cum ſeqq.* Arim.Tepat. *var.ſentent. tom.1. tit.*460.

SVMMARIVM.

1 *Fundus dotalis, licèt æſtimatus, alienari non poteſt, vbi electio eſt reſeruata mulieri, & n.2.*

3 *Fundus dotalis regulariter alienari nequit. Amplia*

I. Quod fundus dotalis non ſolùm alienari, ſed nec ad longum tempus colonis irreuocabiliter concedi minimè poſſit, num.4.

II. Etiam conſentiente vxore fundum dotalem hodie per maritum non poſſe alienari, num.5. Licèt mulier tranſacto biennio à die prima alienationis iterum comprobaret, num.6.

III. Neque ipſam mulierem viro conſentiente fundum dotalem alienare poſſe, num.7.

IV. Adeò inualidam eſſe alienationem rerum dotalium, quod poſſit maritus etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas ab emptore vendicare, ſeu recuperare, num.8. Quamuis iurauerit non contrauenire à ſe factæ alienationi, n.9.

V. Maritum ſuper re dotali non poſſe tranſigere, niſi retinendo, ad exemplum tutoris, & curatoris, & aliorum huiuſmodi adminiſtratorum, num.10. Limita

I. In rebus æſtimatis in dotem datis ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, n.11.

II. Niſi res datæ in dotem non æſtimatæ ſint ex his, quæ in genere ſuo functionem recipiunt, id eſt, quæ in pondere, numero, vel menſura conſiſtunt, num.12.

III. Si mulier conſentiat alienationi animo decipiendi emptorem, n.13.

IV. Si alienatio fiat de conſenſu vtriuſque coniugis, & vxori vtilis ſit, num.14.

V. Si fiat ex cauſa neceſſaria, n.15.

VI. Quando vxor neque dolo, neque metu inducta iuramento confirmauit eam alienationem, n.16.

17 *Alienatio quid, & num.18.*

19 *Concordantur l. ſi æſtimata 1. verſ. eſt autem alienatio, C. de fund. dotal. & l.fin. C. de reb. alien. non alien.*

L. Si æſtimata. I.

Impp. Sever. & Antonin. AA. *Didiæ.*

1 Fundus dotalis, licèt æſtimatus, non poteſt alienari, vbi electio eſt reſeruata mulieri. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Saliect. Buttrig. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.*63. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Connan. *comment. iuris lib.8. cap.9. ſub num.6.* Anton. Gilbert. *in tract. de ſponſal. & matr. tit. de dot. ſingul. verſ. vltimus caſus erit,* Iacob. Concenoat. *quæſt. lib.2. cap.7. num.*13.

3 Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc, quod dotalis fundus regulariter alienari nequit, de quo Alph. *collect.*291. Anton. Gubert. *vbi ſuprà, verſ. duodecimò fundus,* Gaſp. Caballin. *milleloq.*691. Iacob. Concennat. *d.lib.2. cap.7. per tot.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.9. cap.24. num.11. verſ. aliud priuilegium,* Anton. Gom. *d.l.*50. *Tauri, num.*57. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.76. num.* Guttier. *de iuram. confirm. part.1. cap.1.* Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.7. gloſſ.3. part.13. n.14.* Molin. *de Inſtit. tract.2. diſput.*428. *à princip.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part. 3. tit.5. num.222. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l.1. part.5. à num.1. ff. ſoluto matrim.*

Amplia primò vt fundus dotalis non ſolùm alienari, ſed nec ad longum tempus colonis irreuocabiliter concedi poſſit, vt per Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.4. num.*45. 4

Amplia ſecundò etiam conſentiente vxore fundum dotalem hodie per maritum non poſſe alienari, vt per Bald. Nouell. *de dote part.6. ſpec.1. num.4. verſ. fallit primò,* Couar. *in cap. quamuis pactum. part.2. §. 1. num.10.* Guttier. *de iuram. conf. part.1. cap.1. n.92.* 5
D. Barboſ. *in d.l.1. part.5. num.2.3. & 13.* vbi extendit etſi mulier tranſacto biennio à die primæ alienationis iterum comprobaret. Pichard. *ad princ. Inſtit. quibus alien. licet, num.9. & 12.* Fontanel. *d. clauſ.7. gloſſ.3. part.15. n.18.* 6

Amplia tertiò neque ipſam mulierem viro conſentiente fundum dotalem alienare poſſe, vt per Palat. *in rep. rub. de donat. inter virum & vxor. §.17. num.8. cum ſeqq.* Roderic. Xuar. *tit. de las arrhas, num.*51. Guttier. *d. part.1. cap.1. n.105.* D. Barboſ. *in d.l.1. part.5. n.7.* 7

Amplia quartò, adeo eſſe inualidam alienationem rerum dotalium, quod poſſit maritus etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas ab emptore vendicare, ſeu recuperare, Bald. Nouell. *de dote, p.7. priuil.2. limit.12.* Anton. Gom. *l.50. Tauri, n.63.* Guttier. *dict. part.1. cap.1. n.94.* Sempron. Aſcia *deciſ.235. num.7.* 8
D. Barboſ. *in d.l.1. part.5. num.15. cum ſeqq.* Quamuis iurauerit non contrauenire alienationi à ſe factæ, quia contrauueniendo non ſe fundat in proprio commodo, & præiudicio, ſed vxoris, & filiorum, ad quorum alimenta fructus rerum dotalium ſunt deputati: idem Guttier. *d. cap.1. n.96.* D. Barboſ. *in d.l.1. part.5. n.17.* Benechend. *in addit. ad Seraphin. priuil.76. in fine,* Guzman. *de euict. quæſt.26. n.69.* Addit Guttier. *dict. cap.1. n.107. cùm duobus ſeqq.* vxorem cum licentia & conſenſu mariti res alienatas poſſe etiam vendicare, & de facto caſum habuiſſe teſtatur Fontanel. *d. part.13. n.18.* vbi ait caſum ſine dubio eſſe, ſi maritus actionem in re propria vxori mandet. 9

Amplia quintò, maritum ſuper re dotali non poſſe tranſigere, niſi retinendo, ad exemplum tutoris, & curatoris, & aliorum huiuſmodi adminiſtratorum, *l. ſi pro fundo, C. de tranſact.* Anton. Fab. *in ſuo C. l.5. tit.15. de fundo dotali, definit.6.* 10

Limita primò in rebus æſtimatis in dotem datis ea æſtimatione, quæ faciat emptionem; nam tunc maritus tam res mobiles, quàm immobiles poterit alienare, & eius alienatio valebit, quia talis æſtimatio facit deſinere rem omnino eſſe dotalem, & haberi ac ſi empta fuiſſet à viro, *l. quod ſi fundus, ff. hoc tit. l.7. 17. & 18. tit.11. part.3.* Campeg. *de dote, p.1. q.40. n.2.* Couar. *practic. cap.28. n.1.* Matienſ. *l.7. gloſſ.7. n.15. cum ſeqq. tit.11. lib.5. noua Recop.* Molin. *de Inſt. tract.2. diſp.428. n.11.* 11

Limita ſecundò niſi res datæ in dotem non æſtimatæ ſint ex his, quæ in genere ſuo functionem recipiunt, id eſt, quæ in pondere, numero, vel menſura conſiſtunt; nam tunc ipſarum alienatio valet, Anton. Gom. *l.50. Tauri, n.43.* Couar. *pract. cap.28. num.6.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.11. princ. num.92.* Guttier. *d. part.1. cap.1. num.7.* Fontanel. *d. clauſ.5. gloſſ.8. part.13. n.4. cum ſeqq.* 12

Limita tertiò ſi mulier conſentiat alienationi animo decipiendi emptorem, vt quia tempore alienationis aſſeruit rem non eſſe dotalem, cùm tamen reuera dotalis eſſet, nam tunc in præiudicium mulieris decipientis ea alienatio habebitur pro valida, Gaſp. Baez. *de non melior. filiab. cap.30. n.12. & de inope debit. cap.16. n.94. in fine,* D. Barboſ. *in d.l.1. part.5. n.41.* 13

Limita quartò, ſi alienatio fiat de conſenſu vtriuſque coniugis & vxori vtilis ſit. Connan. *comment. iuris* 14

lib.8.

lib.8.c.9.n.3. Iacob. Thomiog. *Lipſ.deciſ.4.§.12.* Camill. Borrel. *d.part.3.tit.5.n.149.* D.Barboſ. *in d.l.1. part.5. à n.6.*

15 Limita quintò ſi alienatio fiat ex cauſa neceſſaria; nam tunc alienatio non eſt prohibita, ſed permiſſa. Camill.Borrel. *d.part.3. tit.5. n.246. cum ſeqq.* Surd. *deciſ.86. num.8.* Anton.Fab. *in ſuo C. lib.5. tit.15. de fundo dot. defin.1.* vbi reputat cauſam neceſſariam, ſi vir & vxor non habent vnde ſe alant. D.Barboſ. *in d. l.1. part.5. n.10.* Fontanel. *d.clauſ.7. gloſſ.3. num.39.* Vincent.de Franchis *deciſ.170.num.4.* vbi dicit iuſtas cauſas alienandi fundum dotalem eſſe vt mulier viuat, vt ſana viuat, vt libera viuat, & nupta viuat.

16 Limita ſextò quando vxor neque dolo, neque metu inducta iuramento confirmauit eam alienationem, Campeg. *de dote,part.4. quæſt.11.* Couarr. *in c. quamnis pactum,part.2. §.1.n.5.* Anton.Gom. *d.l.50.Tauri, n.57.* Roland. *conſ.82. n.2. lib.2.* Viu. *deciſ.133. num.2.* Guttier. *d.part.1. cap.1.n.14.* D.Barboſ. *d.l.1. part.5.n.73. & 74.* Molio. *d.tract.2. diſp.428. n.10.* Seraph. *d.priuil.76. n.1.*

17 *Eſt autem alienatio*, &c.] Definit Imp. alienationem, quod ſit omnis actus per quem dominium transfertur, de quo Lap. *alleg.41.in princ.* Oldrad. *conſ.270. n.2.* Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rub.6. §.8. verbo in alienat. n.2.* Anton.Gom. *l.40. Tauri,n.82.* Rebuff. *in compend. alienat. à princ. & præcipuè n.7. cum ſeqq.* Matienſ. *l.3. gloſſ.14. num.2. tit.19. lib.5. nona Recop.* Surd.*deciſ.102.num.21.& deciſ.278.n.2.& deciſ.326. num.27.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo alienatio,num.2.* Cardoſ.*in praxi iudicum,eod.verbo,num.1.* Cald.Pereira *de extinct.emphyt. cap.5. num.37.* Card. Tuſch.*practic.concluſ.tom.1. lit. A. concl.257.per totam,*Ferret. *in conſtitut. Cathalon.gloſ.4.n.169.* Gutier. *de tutel.& curis,part.2. cap.21. n.7.* Ego ipſe *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appellat. 14. num. 1.*

18 Sed in contrarium vrget *l. fin. C. de rebus alien. non alien.* dum prohibitione alienationis comprehendi
19 pignorationem & hypothecam ait, & tradunt citati per me *d.appell.14.n.9.* Sed communis concordia eſt, vt text. *in præſenti* intelligatur de alienatione propriè, & ſtrictè ſumpta, d. verò l. fin. de alienatione largo modo accepta. Ita Alexand.*conſ.29.n.15.lib.6.*Anton. de Fano *de pignorib.2.part.3. memb.n.71.*& alij, quos refert Pinel. *in l.1. part.3. ſub n.18. C. de bonis mat.* vbi dicit receptum, quamuis contra eam tenere videatur, dum dicit quod verè obſtat nimis *d.l. fin.* quæ loquitur indiſtinctè de omni diſpoſitione legis, vel hominis, & vniuerſaliter diſponit comprehendi hypothecam, & ſeruitutem; quod non ita indiſtinctè diceret, ſi propriè alienatio non eſſet: & reſpondet ad text. *in præſenti*, quod in materia huius legis, & tit. de fundo dotali, non tantùm prohibetur alienatio cum tranſlatione dominij, ſed etiam ſola hypotheca, vt *in princ. Inſtit. quibus modis alien. lic. & l.4. ff. hoc tit.* & ideo in hoc text. dum explicat alienationis verbum cum tranſlatione dominij, intelligi poteſt quod non loquatur ſtrictè, nec excludat quin alio modo alienatio dicatur, tam ex *d. l. fin.* quàm ex aliis iuribus in materia huius noſtræ legis, non tamen reſpondet ad *l. alienatum, ff. de verbor. ſignif.* quæ multùm vrget pro recepta concordia, & ideo veram, & tenendam videri affirmat Gutier. *d. cap.21. n.8.* ex ea ratione, quod licèt hypotheca contineatur ſub verbo alienationis, nihilominus hoc non tam contingere videtur ex vi & proprietate verbi alienationis, vt cauetur expreſsè *in d. l. alienatum*; quia res hypothecata in dominio hypothecantis manet, quàm ex mente diſponentium, &c.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio fundi dotalis voluntaria eſt prohibita, non neceſſaria, & num.2.*
3 *Alienatio neceſſaria non continetur in prohibitione alienationis.*

L. Mariti. II. & vlt.

Imp. GORDIAN. A. *Domitiæ.*

ALienatio fundi dotalis voluntaria eſt prohibita, 1
non neceſſaria. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ne- 2
guzant.*de pignorib. part.2. memb.3.n.42.* Rimlnald. *in princip. Inſtit.quibus alienare licet,vel non,n.130.& 145. in princip.* Gutier. *de iuram.confirm.part.1.cap.58.n.10.* Cald.Pereira *poſt quæſt.forenſ.conſ.33. verſ. hinc etiam infero,* Molin. *de inſtit. tract.2.diſp.428.n.8.* vbi dicit alienationem fundi dotalis ex cauſa neceſſaria fieri, ſi marito data in dotem ſit pars alicuius molendini, aut alterius prædij, quod commodè diuidi non poſſit in partes, & ſocius agat ad diuiſionem, ac petat vt vendatur ei, qui plus obtulerit pretij; tunc enim ſi ea ratione alienatur, iudice ad id cogente, valida eſt alienatio, ſubditque eo tamen euentu agere non poſſe maritum etiam de conſenſu vxoris ad diuiſionem, petendo vt diuidatur, ſed à ſocio prouocatum conſentire poſſe in diuiſionem & alienationem. Rebell. *de obligat.inſtit.p.2.lib.5.q.7.ſect.2. n.9.* vide Doctores, quos citaui *in collect.ad l.1.limit.5.ſupr. hoc eod. tit.*

Allegari volgò ſolet ad hoc, quod alienatio neceſ- 3
ſaria non continetur in prohibitione alienationis, vt per Tiraquel.*de retract.lign.§.1.gloſſ.14.num.11. & ad fin.tit.num.2.* Pinel. *in l.1.part.3. n.49.verſ. minùs obſtat, & in authent. niſi, à n.25. C. de bonis maternis.* Gam. *Luſit.deciſ.199.n.3.* Menchaq. *illuſt. controuerſ. cap.32.n.13.cum ſeqq.* Ceuall. *commun.contra commun. tom.3. quæſt. vlt. num.67.* Ferrer. *in conſtit. Cathaloniæ, gloſſ.4. num.132.* D.Barboſ. *in l.diuortio,§.ſi vir, n.51. ff.ſolut.matrim.*

Diuortio facto, apud quem liberi morari, vel educari debeant.

TIT. XXIV.

HOc iudicis arbitrio committitur, *l. unic. & infr. tit. prox. l.3. §.1.* At Iuſtinianus diſtinctionem adhibet in omnibus cuiuſcunque gradus parentibus, & liberis, *in Authent. hic proximè poſita.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac.Pac.& Vveſemb. De materia tit. vide *l.Regiam 3. tit.19. part. 4.* latè Sanchez *de matrimon. lib.10. diſp.20. per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Liberi apud quem alantur facto diuortio, iudicis eſt arbitrari, & num.2. Debere eſſe huiuſmodi arbitrium, vt vſque ad prius triennium ſoboles apud matrem educetur, maior autem triennio facta apud patrem, prout ius decernit circa prolis educationem, num.3.*

L. Licèt. Vnic.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Cæleſtina.*

1 IN arbitrio judicis eſt apud quem alantur liberi, fa-
cto diuortio; ſed hodie ſeruatur Authent. infrà po-
ſita, prout ibi dicetur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart.
Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard.
Cuiac. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Xi-
men. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit
Sanchez *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 20. *n.* 1. vbi aduertit hu-
3 juſmodi arbitrium debere eſſe, vt vſque ad prius trien-
nium ſoboles apud matrem educetur, maior autem
triennio facta apud patrem, prout ius decernit circa
prolis educationem; additque bene Goffredum &
Aſtenſem intellexiſſe, prætetquam ſi iudex inſpectis
particularibus circunſtantiis aliud expedire arbitra-
retur; tunc enim ipſius eſſe dicunt arbitrari, vter con-
jux apud ſe educaturus ſit prolem, vt deciditur in
hac lege.

SVMMARIVM.

1 *Liberi apud matrem ad ſecundas nuptias non ve-
nientem nutriantur patris expenſis, ſi is cauſam
diuortij dederit; ſi vero contra, tunc apud pa-
trem matris locupletis expenſis, niſi pater minus
idoneus ſit, & n. 2. 6. 7. Excipe*

*I. Si parens innocens in diuortio celebrando ſit infi-
delis, is autem qui in culpa fuit, fidelis, tunc in
fauorem Fidei, ne proles in infidelitate procree-
tur, tradenda eſt coniugi fideli, n. 3.*

*II. Quando culpa viri factum eſt diuortium, & mu-
lier tranſiit ad ſecundas nuptias, num. 4.*

*III. Quando mater cauſam diuortij dedit, & ipſa
eſt locuples, vir autem pauper, tunc apud ma-
trem ſoboles alenda eſt, num. 5.*

8 *Intellectus Auth. ſi pater, verſ. cauſam diuortij
præſtiterit, C. diuortio facto apud quem liberi, &c.*

9 *Auus, & reliqui aſcendentes, an & quando tenean-
tur nepotes, deſcedenteſque ſuos egentes alere,
remiſſiuè.*

AVTH. Si pater.

1 PAter ſi cauſam diuortij præſtiterit, apud matrem
ad ſecundas nuptias non venientem liberi nutrian-
tur patris expenſis; ſi verò contrà, tunc apud patrem
matris locupletis expenſis, niſi pater minùs idoneus
ſit; tunc enim apud matrem locupletem nutriantur.
Sunt verba text. ad quorum explicationem vide ordi-
narios Doctores citatos *in l. vnic. ſuprà, hoc eodem tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
l. Hiſp. in. 3. *tit.* 19. *part.* 4. *vbi gloſſ.* 3. *&* 4. Corduba de
Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi mater, à num.* 11. *ff. de li-
beris agnoſc.* Gutier. *Canon. lib.* 1. *cap.* 24 *n.* 19. Valaſc.
conſult. 91. *n.* 10. latè Sanchez *de matrim. lib.* 10.
diſput. 20. *num.* 2. vbi ſe ignorare ait, quo fundamento
ductus Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matrim. c.* 18. *in fine,*
dixerit contra hunc text. cuius non meminit, prolis
educationem præcipuè pertinere ad patrem poſt di-
uortium.

Excipe tamen aliquos caſus ab illa regula generali
ex hoc text. deſumpta, quæ habet, quod quando culpâ
alterius coniugum diuortium factum eſt, apud inno-
centem eſt educanda proles, tradit Sanchez *d. lib.* 10.
3 *diſp.* 10. *n.* 3. Primus eſt ſi parens innocens in diuortio
celebrando infidelis ſit; is autem, qui in culpa fuit,
fidelis, tunc enim in fauorem Fidei, ne proles in infide-
litate procreetur, tradenda eſt coniugi fideli. Gutier.
d. cap. 24. *n.* 19. Secundus quando culpa viri factum eſt
diuortium, & mulier tranſiit ad ſecundas nuptias, vt 4
expreſsè probat hic text. ibi, *ad ſecundas nuptias non
venientem, & d. l. Hiſpan.* 3. *tit.* 19. *part.* 4. *verſic. E ſi ſe
caſaſſe, &c.* Tertius, quando mater cauſam diuortij de-
dit, & ipſa eſt locuples, vir autem pauper, tunc apud 5
matrem ſoboles alenda eſt, vt conſtat ex hoc text, ibi,
niſi pater minùs idoneus ſit.

Matris locupletis expenſis, &c.] Notatur ad hoc, 6
quod quando culpâ matris diuortium fit, matris ex-
penſis alenda eſt ſoboles apud patrem, vt per gloſſ.
*verbo materna, in l. alimenta, C. de negot. geſtis, & verbo
alantur, in authent. vt liceat matri, §. illud, collat.* 8. Syl-
ueſt. *in ſum. verbo filius, quæſt.* 21. *n.* 14. *in fine,* Beret.
conſ. 17. *n.* 11. Cordub. de Lara *in d. §. ſi mater, n.* 12.
Gutier. *d. lib.* 1. *cap.* 24. *num.* 19. D. Barboſ. *in rubr. ff.
ſolut. matrim. part.* 2. *num.* 55. Sanchez *d. lib.* 10. *diſp.* 20.
num. 7. Sed anſam dubitandi non immodicam offert,
quod nullus ſit textus id decidens, ſicut in patre cul-
pæ obnoxio id deciſum eſt in hoc text. nam illa ver-
ba, ibi, *matris locupletis expenſis*, non ſunt deſumpta
ex originali authent. *vt liceat matri & auiæ, §. illud,
collat.* 8. vbi abſolutè dicitur ex matris culpa orto di-
uortio alendam eſſe ſobolem apud patrem: Irnerius
autem addidit, *matris locupletis expenſis*: & cùm ſit
Doctor quidam priuatus, auctoritate legis conden-
dæ caret; quod & magis vrget, quia nec in verſione
Gregor. Holoandri, vt habetur *in nouella conſtit.* 117.
pag. 197. leguntur illa verba, *nec de expenſis matris
quidquam loquitur contextura*; quare poſt Salicet. *in
d. l. alimenta*, dubio ſuccubuit Valaſc. *dict. conſult.* 92.
n. 10. *verſic. verùm huic opinioni*, aſſerens fuiſſe nimiam
licentiam Irnerij adiicere illa verba, *matris locupletis
expenſis*, eo præſertim, quia obuiant regulæ commu-
ni, quæ patri ſolùm ponit onus alendi filios, à qua re-
gula, niſi iure aperto eſt deuiandum: ſubditque, nec
authenticam in Codicem traductam ab Irnerio plus
debere auctoritatis habere, quàm authenticam con-
ſtitutionem, à qua fuit tranſlata, cum ab illa auctori-
tatem ſumat, & non ex ſe.

Verùm his non obſtantibus, concluſio ex text. de- 7
ſumpta in dictis verbis, *matris locupletis expenſis*, eſt
tenenda; ad obiectionem verò nititur ſatisfacere
Corduba de Lara *in d. §. ſi mater, n.* 12. dicens Irnerium
non immeritò, ſed ratione naturali ductum addidiſſe
ea verba, quoniam vxor dotem viro tradit, qui onera
matrimonij ſuſtinens alat vxorem, filios, & familiam:
vnde cùm diuortio facto dos ſit vxori reſtituenda,
æquitas naturalis poſtulat vt onera dotis ſuſtineat, ac
proinde ſumptus educationis filiorum expendat, aliàs
ex ſuo delicto maximum commodum reportaret vxor;
& è contra vir inſons graui damno afficeretur, &c.
Sed hanc ſolutionem meritò improbat Sanchez *d.
diſput.* 20. *n.* 8. tradens optimam eſſe, cùm pater &
mater, vir & vxor ſint correlatiua, diſpoſitum in vno,
cenſetur in reliquo diſpoſitum, etiam in lege correcto-
ria, & pœnali; quare cùm *in d. auht. vt liceat matri
& auiæ, §. illud, collat.* 8. patre delinquente alendam
fore ſobolem apud matrem, patris expenſis, diſ-
ponatur, iure optimo Irnerius inde deſumens tex-
tum *in præſenti*, & conſtituens illam ſub hoc tit. addit
ea verba, *matris locupletis expenſis*, quando mater eſt
delinquens quaſi in illa tanquam in correlatiuo idem
diſpoſitum cenſeatur.

Cauſam diuortij præſtiterit.] Intellige ſiue diuor- 8
tium fiat de iure, vt propter adulterium, ſiue de facto,
vt quia abſque juſto titulo conjux recedit; tunc enim
expenſis coniugis ſic recedentis, vtpote qui cauſa hu-
jus iniuſti diuortij eſt, ſoboles educari debet, vt per
Innocent. *in cap. fin. de conuerſ. infidel. num. vnic. verſic.
ſi verò*, & ibi Butrig. *n.* 11. Abb. *in fine*, & Cardin. *q.* 6.
quos refert Sanchez *dict. diſputat.* 20. *num.* 9. vbi
tamen

tamen horum ſententiæ non aſſentitur ex ea ratione, quia cùm quis de facto recedit, non dicitur diuortium facere, nec hæc lex pœnalis loquens in diuortio poteſt extendi ad receſſum de facto: & *n.10.* quando diuortium neutrius coniugis culpa celebratur, vt ſi mutuo conſenſu vterque ſeparetur, vt vitam cœlibem ducat voto emiſſo, vel abſque illo, vel quia vterque eſt damnatus de crimine hæreſis, tunc ſeruari poſſe ait diſpoſitionem text. *in l. vnica, ſuprà hoc eodem tit.* nempe vt puer minor triennio à matre educetur, major verò à patre, niſi iudex aliud arbitraretur; quia in eo euentu nil immutatum reperitur, ſed tantùm quando alterius coniugis culpâ fit diuortium: & *num.11.* reſoluit quod, quando matrimonium bona fide initum eſt, & poſtea reperitur inualidum, filius interim conceptus eſt communibus expenſis alendus, quamuis ſit minor triennio, quia militat eadem ratio; ſubditque quod ſi alter parens fuerit in mala fide conſtitutus, altero exiſtente in bona, filium alendum eſſe ab eo, qui in mala fide fuit, niſi pauper ſit, alius verò
9 locuples.

Hoc quoque in omnibus aſcendentibus, &c.] Virûm, & quando auus, & reliqui aſcendentes teneantur nepotes, deſcendenteſque ſuos egentes alere? vide Rojas *de ſucceſſ. cap.21. num.30.* Paleoth. *de nothis & ſpuriis, cap.47.n.6.* Cordub. de Lara *in d.l.ſi quis à liberis, §.non tantùm, n.41. cum ſeqq.* Ioan.Garc. *de expenſ. cap.3.n.33.* Surd. *de aliment.tit.1.q.12. à princ.* Sanch. *de matrim.lib.4.diſp.26.n.21.cum ſeqq.* Rebell. *de oblig. inſtit.part.2.lib.5.q.4.n.83.*

De alendis liberis, ac parentibus.

T I T. XXV.

SIcut liberi à parentibus ſunt alendi, *l.4. hoc tit.* ita vice verſa parentes ali debent à liberis, ſi ſunt in ea facultate, vt alimenta præſtare poſſint, *l.2.eod.tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide *l.2. tit.19. part.4.* Integros tractatus ediderunt Ioan. à Lignano *tom.12. tractat. Doctor. fol.257.* Ioan. Baptiſt. Puntan. *tom.8.part.1.fol.445.* Barthol. de Saxoferrato, Ioan. Petr. Surdus, Martin. Culler. & in dies propediem expectatur tractatus poſthumus hac de re, Ioanne de Caſtillo auctore, Viu. Donat. à Fina, Villalob. & alij *tom.1.commun. opin.lib.3, tit.14. pag.393. cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut.lib.1. tit.de alimentis,* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo alimenta,* Iacob. Cancer. *variar.reſolut.part.1.cap.16. de alimentis,* Ariminu. Tepat. *var.ſentent. tom.2.tit.440.* vbi de alimentis liberorum naturalium, puerorum, & inceſtuoſorum, *& tit.44. de alimentis liberis à parentibus præſtandis, & è contra, & tit.442. de alimentis præſtandis à fratre fratri, vel ſorori, aut à marito vxori, & à contra.*

S V M M A R I V M.

1 *Alere parentes filij diuites tenentur, & n.2.*
3 *Alere patrem filius tenetur emancipatus.*
4 *Alimenta patri bannito ſunt à filio præſtanda.*
5 *Alere patrem etiam Iudæum, vel infidelem, filius tenetur.*
6 *Alere patrem hæreticum filius tenetur Catholicus.*
7 *Ali pater emancipatus debet à filio.*
8 *Alit patrem ſpiritualem filius.*
9 *Alenda mater tam à filio legitimo, quàm concepto ex damnato coitu.*
10 *Alunt patrem filij hæredes, ſi extrema laboret inopia, & non adſit alius qui iure ſanguinis teneatur alere.*
11 *Alimenta ne præſtet filius patri auctoritate iudicis damnato ad pereundum fame. Cùm Princeps, vel Reſpubl. præcipit, pœna etiam grauiſſima conſtituta, ne quis alimentum, aut ſubſidium aliquod vitæ neceſſarium præbeat Titio publicè proſcripto, an hoc præceptum filium etiam Titij teneat, ac liget, n.12. Patri ſubuenire de alimentis, & aliis, quæ continentur in primo Decalogi præcepto, filius Religioſus, qui patrem dimiſit inopiâ grauatum, magis tenetur, quàm Prælato ſuo, n.13. Secus ſi neceſſitas ſuperuenit poſt ingreſſum monaſterij, n.14. Patri ſubuenire in alimentis filia vxorata magis tenetur, quàm marita, n.15. diſtinguitur, n.16. Patri magis, quàm proprio filio ſuccurrendum, ſi ambo ſint ad extremam inopiam redacti, ita vt fame pereant, & vtrique ſubueniri non poſſit, n.17. Frater fratri, aut ſorori inopi, & quæ aliunde ali non poteſt, tenetur præbere alimenta, & n.18. Idemne dicendum in ſorore diuite reſpectu fratris inopis, n.21. Soror nupta alitur à fratre, ſi vir ſit inops, n.19. Frater Clericus alere poteſt fratrem pauperem, etiam de redditibus beneficij, n.20.*

L. Parentum. I.

Imp. ANTON. PIVS A. *Baſſe.*

FIlij diuites tenentur alere parentes. Colligunt ex Ord.Cyn.Bart.Salicet.Butrig.Angel. Folgoſ.Caſtr. Bald.Sichard. Cujac. Sebaſt. Næo. remiſſiuè Caſai. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, exornantque S. Thom.*1.2. q.100. art.5. ad 4.* Nauar. *in man. cap.14. num.13. cum ſeqq.* Couar. *de ſponſal. p.2. cap.8. §.6. n.5.* Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis, §.parens, n.14.cum ſeqq. ff. de liber.agnoſc.* Menoch. *de præſumpt. lib.5. præſumpt.29.num.16.* latè Surd. *de aliment.tit.1.q.17. à princip.* vbi *n.6.* quod filius emancipatus tenetur alere patrem: & *n.18.* quod patri bannito alimenta ſunt à filio præſtanda: & *q.18.* reſoluit filium teneri alere patrem etiam Iudæum, vel infidelem: & *quæſt.19. n.5.* quod filius Catholicus alit patrem hæreticum: & *n.13.* quod pater excommunicatus ali debet à filio: & *q.21.* quod filius alit patrem ſpiritualem: & *quæſt.22.* quod mater alenda eſt tam à filio legitimo, quàm à concepto ex damnato coitu: & *quæſt.13.* quod hæredes filij alunt patrem, ſi extrema laboret inopia, & non adſit alius qui iure ſanguinis teneatur alere, vt ſe explicat *quæſt.24.* Padil. *in ſum. legum pœnal. part.2. cap.49. n.2.* Sayr. *in claui Regia, lib.7. cap.3.n.13.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo alimenta, num.14. & verbo filius, n.40.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.1. cap.3. à princ.* & præcipuè *quæſt.1.* vbi etiam quærit an debeat filius alimenta præſtare patri auctoritate iudicis damnato ad pereundum fame: & *quæſt.3.* an cùm Princeps, vel Reſpubl. præcipit, pœna etiam grauiſſima conſtituta, ne quis alimentum, aut ſubſidium aliquod vitæ neceſſarium præbeat Titio publicè proſcripto, hoc præceptum filium etiam Titij teneat, ac liget. Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.228.n.16. verſ. quintus effectus*, vbi reſoluit filium teneri alere patrem, ſi aliunde commodè ali non poſſit, vbi ad filiam coniugatam hoc onus extendit: tum quia matrimonij contractus impedire nequit mutuum hoc debitū inter parentes, & liberos; tum etiam, quoniam eiuſmodi onus, mutuumque priuilegium æquè conuenit viro comparatione ſuorum aſcendentium, & vxori comparatione eorum, qui vxori aſcendentes ſunt; quare etiam inuito marito, & occultè, quando ſi palam fa-

(Right-margin numbers in this paragraph, in order: 2 (beside "Hanc eandem"), 3 (beside "Surd."), 4 (beside "lius emancipatus"), 5 (beside "patri bannito"), 6 (beside "reſoluit filium"), 7 (beside "infidelem"), 8 (beside "alit patrem hæreticum"), 9 (beside "municatus"), 10 (beside "patrem ſpiritualem"), 11 (beside "vbi etiam quærit"), 12 (beside "& quæſt.3."))

cerei, iurgium inter ipſos eſſet, poſſe eiuſmodi debitum
exſoluere, ait Rebell. *de oblig. iuſtit. p. 1. lib. 5. q. 8. n. 8.*
vbi extendit ad filios naturales & ſpurios, Valer. Re-
ginald. *in praxi fori pœnit. lib. 20. n. 29.* Benedict. Ægid.
in repetit. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. in init. n. 36.
13 Filius Religioſus, qui patrem dimiſit inopia grauа-
tum, tenetur magis patri ſubuenire de alimẽtis, & aliis,
quæ continentur in primo Decalogi præcepto, quàm
Prælato ſuo. Surd. *d. tract. de aliment. tit. 8. priuileg. 68.*
14 *n. 5.* vbi ſecus dicit ſi neceſſitas ſuperuenit poſt ingreſ-
ſum monaſterij. Immò non ſolùm poterit, ſed etiam
tenebitur ſub peccato mort. propter extremam paren-
tis neceſſitatem è Religione egredi, vt illi ſubueniat,
Cordub. *de caſib. conſcient. q. 141.* Valent. *tom. 3. diſp. 3.
q. 1 puncto 2.* Azor. *d. cap. 3. q. 5.* Leſſ. *de Iuſtit. tom. 1.
lib. 2. cap. 41. n. 34.* Nam filius, qui deſerto patre inope
ingreditur monaſterium, peccat mort. Surd. *d. tit. 1.
q. 19. n. 12.* Nauarr. *comment. 3. de Regular. n. 48.* Sayr.
d. lib. 7. cap. 6. n. 1. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 2.
q. 16.* Azor. & Leſſ. *proximè citatis locis.*
15 Filia vxorata magis tenetur ſubuenire patri, quàm
marito in alimentis, Surd *d. tit. 1. q. 33. n. 33.* Sanchez
16 *de matrim. lib. 9. diſp. 4. n. 26.* vbi ſic diſtinguit, extra
caſum extremæ neceſſitatis potiùs tenetur vir vxori, &
è contra, quàm parentibus ſuccurrere, quia in iis, quæ
ad œconomicam rationem citra extremam indigen-
tiam attinent, arctior eſt coniugalis vnio; in extrema
autem neceſſitate potiùs parentibus eſt ſubueniendum,
quia eſt debitum antiquius erga parentes, & ratio bo-
ni, quod eſt dilectionis obiectum, inuenitur eminen-
tiùs in patre.
17 Filius magis patri quàm proprio filio ſuccurrere
debet, ſi ambo ſint ad extremam inopiam redacti, ita
vt fame pereant, & vtrique ſubueniri non poſſit, Azor.
d. lib. 2. cap. 2. quæſt. 16. vbi Angel. Sylueſt. Tabien. Ar-
mil. Abulenſ. Gabr. & alios citat Sayr. *in claui Regia,
lib. 7. cap. 5. n. 6.* latè Benedict. Ægid. *in repet. d. l. ex
hoc iure, in initio, n. 57.*
18 In gloſſ. *Parentum neceſſitatibus*, ibi, *an autem frater
fratrem, videtur quod ſic*, &c. Notatur ad hoc, quod
frater fratri, aut ſorori inopi, & quæ aliunde ali non
poteſt, tenetur præbere alimenta, vt per Greg. Lopez
l. 4. tit. 19. p. 4. Nauar. *de ſpoliis cleric. §. 18. n. 10.* Cor-
duba de Lara *in d. l. ſi quis à liberis, §. idem reſcripſit,
n. 83. cum ſeqq.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 15. n. 56. cum
ſeqq.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 189. n. 4. &
conſ. 81. n. 2.* Eſcobar *de ratiocin. cap. 22. n. 41. cum ſeqq.*
Ioan. Garc. *de expenſis cap. 31. n. 34. cum ſeqq.* Surd. *de*
19 *aliment. tit. 1. q. 25. à princ.* vbi *n. 8.* quod ſoror nupta
alitur à fratre, ſi vir ſit inops, & *n. 11.* quod frater Cle-
ricus alere poteſt fratrem pauperem de redditibus be-
20 neficij. D. Barboſ. *in l. 1. part. 4. n. 125. ad fin. ff. ſoluto
matrim.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 228. n. 23. verſ. vtrùm
frater*, Rebell. *de oblig. iuſtit. part. 2. lib. 5. q. 4. n. 9. cum*
21 *ſeqq.* vbi *n. 18.* an idem ſit dicendum in ſorore diuite
reſpectu fratris inopis. Card. Mant. *de tacitis & ambi-
guis conuent. tom. 2. lib. 19. tit. 12. n. 10.* Rota *in Romana
alimentorum, 21. Iunij 1627.* coram Reuerendiſſimo
Durano, nunc Epiſcopo Vegellenſi.

SVMMARIVM.

1 *Filius vt alat parentem, iudex competens iubere poteſt, ſi in ea ſit facultate vt alimenta præſtare poſſit.*
2 *In cauſis alimentorum an contra laicum ſit iudex Eccleſiaſticus, remiſſiuè.*
3 *Filius egens non tenetur vltra vires ad opem parentibus ferendam.*

L. Competens. II.

Diui fratres, & AA. Celeri.

IVdex competens poteſt iubere vt filius parentem 1
alat, ſi in ea facultate ſit vt alimenta præſtare poſſit.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup.
hoc tit.*

Competens iudex, &c.] An in cauſis alimentorum 2
contra laicum ſit iudex Eccleſiaſticus? vide Surd. *de
aliment. tit. 8. priuileg. 1. per tot.* vbi poſt Couar. Cor-
dubam de Lara, Molin. & alios affirmatiuam tuetur
ſententiam.

Si in ea facultate, &c.] Ergo filius egens non tene- 3
tur vltra vires ad opem parentibus ferendam, de quo
Aſean. *de patria poteſtate, cap. 4. effectu 17. n. 7.* Culer.
in tract. de aliment. lib. 1. c. 2. & c. 5. n. 54.

SVMMARIVM.

1 *Mater agere poteſt contra maritum, vt alat filium.*
2 *Pater, & non mater, vel ambo ſimul de communibus bonis, in quibus caſibus teneantur alere filios, remiſſiuè.*

L. Si competenti. III.

Iidem AA. Titiana.

MAter agere poteſt contra maritum, vt alat filium. 1
Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. n. 1. ſup.
hoc tit.*

Pater, & non mater, vel ambo ſimul de communi- 2
bus bonis, in quibus caſibus teneantur alere filios, vide
Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 168. & 228. n. 19.* & poſita
*in collect. ad Authent. ſi pater, ſupr. diuortio facto apud
quem liberi morari, vel educari debeant.*

SVMMARIVM.

1 *Pater iudicis officio tenetur alere filium non ingratum, & vbi negatur filius, debet de filiatione priùs conſtare.*
2 *Pater etiam cum iuramento non poteſt priuare filium alimentis, tenetur alere filium emancipatum, num. 3. & filium adoptatum, n. 4. & filium bannitum, n. 5.*
6 *Pater hæreticus, Iudæus, vel infidelis tenetur alere filium orthodoxum.*
7 *Alendus à patre filius naturalis, & ſpurius.*
8 *Alimenta iuxta parentum facultates, & perſpecta ipſorum filiorum quantitate præſtanda ſunt.*
9 *Alimenta vbi præſtanda, in iudicis arbitrio reſidet.*
10 *Filiusfamil. ſi nolit alimenta à patre recipere, velitque honeſtum vitæ genus quærere, non poterit impediri à patre non indigente filij opera, quominus aliò proficiſcatur. Nec excuſat patrem à præſtatione huiuſmodi alimentorum, ſi dicat filium poſſe militare, aut alio modo ſibi victum parare, num. 11. Iudex circa modum aſſignandi alimenta lite pendente filio, quem pater filium eſſe negat, debet ſummariam præmittere informationem, & ſi præſumptio aliqua ſit pro filio, pronuntiari debet, n. 12.*
13 *Alimenta propter ingratitudinem denegari poſſunt. Qui poteſt exhæredari, poteſt & dote, & alimentis priuari.*

L. Si patrem. IV. & vlt.

Impp. SEVER. *&* ANTONINVS. AA. *Sabino.*

1 PAter judicis officio tenetur alere filium non ingratum, & vbi negatur filius, debet de filiatione priùs conſtare. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.t. n.t. ſup. hoc tit.*

2 De alimentis à patre filio præſtandis latè Surd. *de aliment. tit.t. quæſt. 1. per tot. num.*18. quod pater etiam cum juramento non poteſt priuare filium ali-
3 mentis: & *num.* 20. quod pater tenetur alere filium
4 emancipatum: & *quæſt.*2. quod tenetur alere filium
5 adoptatum: & *quæſt.*3. de filio bannito, quod eum te-
6 neatur pater alere, & *quæſt.*4. quod pater hæreticus, Iudæus, vel infidelis tenetur alere filium orthodo-
7 xum, & *quæſt.*9. *& ſeq.* quod naturalis & ſpurius filius alendus eſt à patre, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo pater, n.*15. Molin. *de Inſtit.tract.*2.*diſput.*168. Azor. *inſtit.moral. part.*2. *lib.*2.*cap.*4. Benedict. Ægid. *in repetit.l.ex hoc iure.ff.de inſtit.& iure, in initio, n.*29.*cum ſeqq.* Aleaand. Trentacinq. *variar.lib.*1.*tit.de aliment. reſol.*1.*n.*32.

8 *Alimenta pro modo facultatum*, &c.] Notatur ad hoc, quod alimenta præſtanda ſunt juxta parentum facultates, & perſpecta ipſorum filiorum qualitate, vt per Patiſ. *conſ.*98. *num. fin. vol.*2. Capyc. *deciſ.*154. Couar. *de ſponſal. part.*2. *cap.*8. §.6. *num.*7. Perez *ad tit.*1.*lib.*3.*Ordinam. pag.*454. Gam. *deciſ.*225. *num.*1. Azor. *d. part.*1. *lib.*2. *cap.*4. *quæſt.*19. vbi ait quod in arbitrandis his alimentis eſt in filio perſonæ conditio deſideranda ex ætate, nobilitate, profeſſione vitæ, inſtituto, more, & conſuetudine patriæ. Et id in filiis etiam ſpuriis intelligitur, quibus alimenta ſecundùm qualitatem, ac dignitatem perſonarum, & patrimonij præſtanda ſunt, ex Molin. *de primogen.lib.*2.*cap.*15. *num.*55. Surd. *de aliment. tit.*4. *q.*18. *n.*51. *verſic. ſed etiam ſpurij*, Rota *in Romana alimentorum*, 21. *Iunij* 1617. coram Reuerendiſſimo Durano, nunc Epiſcopo Vrgellenſi.

9 Vbi autem dicta alimenta ſint præſtanda, reſidet in judicis arbitrio, *l.*1.§. *& ſolet, ff. vbi pupil.educ.vel.* & vtplurimùm aſſignantur in eo loco, vbi educandus natus fuit, & nunc degit, juxta conſil. Cornei 281. *num.*4. *lib.*3. Molin. *d.lib.*2. *cap.*15. *num.*74. Surd. *d. tit.*4.*q.*14.*n.*27.*& q.*15.*n.*4. Menoch. *de præſumpt.lib.*4. *præſumpt.*177. *n.*54. *& de arbitr. caſu* 170. *n.*15. *cum ſeqq.* Rota *in d. Romana alimentorum*, *in fine.* Et ſunt extra domum præſtanda ad illu, qui tenebatur præſtare domi quando ſunt ortæ inimicitiæ, Cald. Pereira *de poteſt.nominandi, cap.*1.*n.*38. Cabed. *Luſit.dec.*178. *per tot. part.*1.

10 Si filiusfamil. nolit alimenta à patre recipere, velitque honeſtum vitæ genus quærere, non poterit impediri à patre non indigente filij opera quominus aliò proficiſcatur, per ea quæ reſoluunt Pincl. *in l.*1. *p.*2. *num.*55. *C. de bonis matern.* Sanchez *de matrim. lib.*3. *diſp.*39.*num.*6.

11 Nec excuſat patrem à præſtatione einſmodi alimentorum, ſi dicat filium poſſe militare, aut alio modo victum ſibi parare, quia hæc potentia non excuſat à debito alimentorum prouenienite à jure naturali propter fragilitatem humanæ potentiæ, quæ variatur ex tempore; ſed ſolùm attenditur an ille, cui debentur alimenta, tot habeat redditus ex quibus viuere poſſit, vt ex Bald. & Salicet. dicit Aldobrand. *conſil.*28.*n.*16. Crauet. *conſil.*199.*n.*1.*verſic.tamen diligentius*, Rota *deciſ.*124.*n.*5.*part.*2.*recentior. & in d.Romana alimentorum, verſic.non obſtat.*

12 *Quod ſi patrem ſe negabit*, &c.] Nota quod judex circa modum aſſignandi alimenta lite pendente filio, quem pater filium eſſe negat, debet ſummariam præmittere informationem, & ſi præſumptio aliena ſit pro filio, pronunciare debet vt interim alatur, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo alimenta, num.*5. Aleaand. Trentacinq. *variarum reſolutionum lib.*1. *tit. de alimentis, reſolut.*1. *num.*48. vbi quod ad hanc informationem ſummariam capiendam vnus teſtis ſufficit, dummodo ſit omni exceptione maior, optimè Couar. *practic. cap.*6. *num.*8. conſiderans quod vbi quis aſſeverat ſe eſſe alicuius filium, & ea ex cauſa petat alimenta, vel ſe illius filium pronuntiari, judex interim pendente lite, præmiſſa quadam ſummaria informatione an actor ſit Rei conuenti filius, compellet reum alimenta exhibere actori, donec conſtet non eſſe illius filium per definitiuam judicis pronuntiationem: & quod ſufficit vnus teſtis ad huius rei cognitionem ſummariam, vel ipſius petentis juramentum, aut fama filiationis, Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*2. *cap.*136. *num.*43. vbi aduertit eſſe differentiam inter alimenta, quæ debentur filio exiſtenti in quaſi poſſeſſione filiationis, & non exiſtenti: in primo enim caſu quando eſt in dicta quaſi poſſeſſione, quamvis pater neget filium, tamen cogitur illum alere, etiam nulla præmiſſa ſummaria cauſæ cognitione; quod ſecus eſt in ſecundo caſu, cùm filius nullam habeat quaſi poſſeſſionem; tunc enim vt eidem filio decernantur alimenta, requiritur ſummatim conſtare eum eſſe talem, quo conſtito pater cogetur alere, donec in plenario judicio definiatur cauſa filiationis: & *num.*44. poſt multos, quos refert, tradit in caſu, in quo filius petit alimenta à patre, vel in bonis paternis, ob quod vult probare filiationem, non dari repulſam teſtium, cùm tale judicium ſit ſummarium, in quo non admittitur reprobatio teſtium: & *num.* 45. intelligit quando in judicio, quantumcumque ſummario, non expectaretur alia ſententia in principali cauſa, quaſi tunc damnum quod inferretur, non eſſet reparabile per aliud judicium, ſi plenè non præjudicaret; tunc enim non admittitur repulſatio: & *num.* 46. etiam intelligit aliud eſſe quando ageretur de repulſandis dictis ipſorum teſtium, cùm iſta repulſatio colligatur ex ipſiuſmet ſcripturæ inſpectione.

Et ſanè vbi hoc modo ea præſumpta, vel probata ſummariè filiatione alimenta pendente lite à parentibus filiis exhibentur mandato judicis, non repetuntur poſtea, etiamſi conſtiterit in plenaria cognitione actorem filium non eſſe illius, quem vt verum parentem in judicium vocauit, Couar. *d.cap.*6.*num.*8.*in fine*, Corduba de Lara *in d. l. ſi quis à liberis*, §. *ſi vel parens, num.*39. *&* 54. Caſtill. *lib.*3. *controuerſ. cap.*27. *num.*71.*in fine*, Stephan. Gratian. *d.cap.*136.*n.*34. vbi quod nec pro his alimentis & ſumptibus litis datur fideiuſſio, niſi quando dubitaretur de fraude, aut calumnia.

In gloſſ. *Promerueris* c. ibi, *ergo propter ingratitudinem poſſunt denegari alimenta*, &c. Ita Gerard. *ſing.*1. 13
Couar. *de ſponſalib. part.*2.*pag.*8.§.3.*in fine*, Duen. *regul.*365.*verſic. fallit tertiò, & regul.*367. *in fine*, Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *idem iudex*, *n.*2. Surd. *de aliment. tit.*1.*q.*25.*n.*78.*in fine*, *& quæſt.*110. *num.*10.*& quæſt.*111.*n.*2. *& tit.*7. *quæſt.*1. *& quæſt.*42. *n.*1. Peregrin. *de iure fiſci lib.*3. *tit.*18.*n.*82. D. Barboſ. *in l.*1.*part.*4.*num.*41.*ff.ſolut.matrim.* Contra quam reſolutionem non obſtat quod alimenta filiis egentibus exhibere præceptum eſt legis naturalis, S. Thom. 2.2. *quæſt.*101. *art.*2. *ad* 2. Couar. *d. part.*2. *cap.*8. §.6. *à num.*1. Corduba de Lara *in d.l.ſi quis à liberis*, §. *parens, à princ.* Surd. *de aliment.tit.*1. *q.*1. Morl. *in emporio iuris, part.*1.*tit.*1. *in prælud. n.*35. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.*2. *lib.*13. *tit.*53. *num.*2. ergo nequaquam iure ciuili tolli poſſunt, quia reſpondetur jus ciuile in hac materia non tollere naturale debitum alimentorum, ſed ſolùm tollere

remedium, quod jure ipſo ciuili ad fouendum illud debitum fuit introductum, nempe jus petendi alimenta in foro judiciali, argum. *d. l. ſi quis à liberis, §. index*, cum etiam in foro conſcientiæ teneatur pater exhæredatis indigentibus ſubuenire.

Notatur ad hoc, quod ille qui poteſt exhæredari, poteſt & dote, & alimentis priuari, cùm idem ſit argumentum de vno ad aliud, ex Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, num. 12*, Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 16. num.* -. Morl. *in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit. 1. in præl. n. 35*. Cald. Pereira *qq. for. lib. 1. q. 18. num. 9. & n. 27*.

De concubinis.

Tit. XXVI.

CONCVBINA eſt, quæ cum vxor non ſit, cum aliquo tamen viuit, ac vxoris loco in domo eſt, ac corpus miſcet, *l. libro 144. de V. S.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide Bermond. *de publ. concubin.* Ludou. de Sardis *in tract. de naturalib. liber. rubr. de concubin.* Suar. Bellacomb. & Vezin. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 15. pag. 754*. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 437*. Perez *l. 23. tit. 3. lib. 1. Ordin.* Rebuff. *in concord. ad Bullam Leonis X. de publ. concub.* Clar. *in practic. §. fornicatio, num. 6. & 7*. Bernard. *in pract. cap. 79*. Maſcard. *de probat. concluſ. 341*. Deciano. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 21. de concubin. cleric.* Padil. *in ſum. legum pœnal. part. 1. cap. 13*. Menoch. *de arbitr. caſu 418*. Cardoſ. *in praxi judicum, verbo concubinatus*, Farin. *in praxi crim. tit. de delictis carnis, quæſt. 138. per tot.* Molin. *de Iuſtit. tom. 4. tract. 3. diſp. 89. num. 3. cum ſeqq. l. Hiſp. 23. & ſeq. tit. 3. lib. 1. Ordin.* quæ eſt *l. 5. tit. 19. lib. 8. noua Recop. Ordin. Reg. Luſitan. lib. 5. tit. 28.*

SVMMARIVM.

1 *Concubinam penes ſe habere, conſtante matrimonio, nemini concedatur licentia.*

2 *Concubinatus etiam de iure ciuili prohibitus.*

L. Nemini. Vnic.

Imp. CONSTANT. A. *ad populum.*

1 CONcubinam penes ſe habere, conſtante matrimonio, nemini licentia concedatur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Caſtrenſ. Cujac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 62. verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximeo. *in concord.*

2 Argumento huius text. dum prohibetur dari licentiam marito conſtante matrimonio habendi penes ſe concubinam, videtur innui aliis non vxoratis id fuiſſe olim jure ciuili permiſſum, ac proinde minimè prohibitum, vt per Ghirland. *de pœnis omnif. coitus, q. 9. num. 5*. Clar. §. *fornicatio, n. 6. verſ. & in primis quæro*, Vincent. de Franchis *deciſ. 240. n. 17*. Menoch. *de arbitr. caſu 418. n. 18. & 21*. Peregrin. *de iure fiſci, lib. 3. tit. 18. n. 7.* vbi quod jura ciuilia de concubinatu non ſunt ſublata. Sicut eodem iure ciuili attento ſimplex fornicatio nec prohibita, nec punibilis fuit, ex eodem Ghirland. *d. cap. 9. n. 3. verſic. de iure verò ciuili*, Clar. *d. §. fornicatio, num. 1. in princ.* Menoch. *de arbitr. caſu 289. num. 3. & ibi in addit. per eum, num. 18. cum ſeq.* Caball. *reſolut. crimin. caſu 200. n. 85. verſ. nec obſtat.* Sed contrarium, immò concubinatum, etiam de iure ciuili eſſe prohibitum, tenent Paleoth. *de nothis & ſpur. cap. 12. n. 21*. Baiard. *ad Clar. §. fornicatio, num. 7*. Ceuall. *commun. contra commun. tom. 1. q. 295. per tot.* Fichard. & Suar. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 15. n. 1.* vbi *n. 4.* ait Vezin. quod iudex poteſt cogere illum, qui tenet concubinam cum vxore, vt concubinam dimittat.

De naturalibus liberis (ex concubina ſuſceptis,) *& matribus eorum, & ex quibus cauſis* (legitimentur, ac) *iuſti efficiantur.*

Tit. XXVII.

NATVRALES hîc dicuntur, qui nati ſunt ex concubinis, etſi interdum naturales vocentur, qui ſuſcepti ſunt ex iuſtis nuptiis, vt *Inſtit. de adopt. in princ.* Legitimandi primus modus eſt per oblationem Curiæ, *l. 3. & 9.* ſecundus per ſubſequens matrimonium, *l. 5. & 11.* tertius per arrogationem, *l. 6. §. vlt. hoc tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſembec. Giphan. *tom. 1. pag. 458*. De materia tit. vide Viu. Bellacomb. Vezin. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 16. pag. 754. cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 438*. Henric. Bocer. *diſp. in iure vniuerſo, tom. 1. claſſ. 1. diſp. 6. n. 10. cum ſeqq.*

Naturales liberi qui dicantur, tradunt Alciat. *de præſumpt. regul. 1. præſumpt. 5. n. 4. cum ſeqq.* Couar. *de ſponſal. part. 2. cap. 8. §. 4. n. 2*. Meneſes *in l. cum acutiſſimi, n. 34. C. de fideicommiſſ.* Anton. Gom. *l. 9. Tauri, num. 1*. Tell. Fernandez *l. 11. Tauri*, Rojas *in epit. ſucceſſ. cap. 10. à princip.* Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap. 12*. Sarmient. *ſelect. lib. 1. cap. 7. à princ.* Eman. Coſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantùm, p. vlt. n. 60. ff. de liber. & poſthum.* Viu. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 16. n. 1. pag. 754*. Matienſ. *l. 9. gloſſ. 2. tit. 8. lib. 5. noua Recopil.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 54. n. 4. & conſ. 60. num. 3. & conſ. 283. n. 10*. Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis, in princ. n. 90. ff. de liber. agnoſc.* Fortun. Garc. *de vltimo fine, ex n. 135*. Honded. *conſ. 69. lib. 1*. Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 9. n. 9. cum ſeqq.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 20. n. 34. cum ſeqq.* Auendan. *in dictionar. verbo hijo natural*, Maſcard. *de probat. concl. 341. & 799*. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 165. n. 4. & 6. & diſp. 172. num. 4*. Maſtril. *Sicil. deciſ. 152. n. 7*. Peregrin. *de iure fiſci lib. 3. tit. 18*. Henric. *in ſum. lib. 11. cap. 20. §. 1. ad fin.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q. 21. num. 4. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l. 1. part. 4. num. 63. ff. ſolut. matrim.* Cald. Pereira *poſt quæſt. for. comment. ad §. tam autem, in princ. Inſtit. de inoff. teſtam.* Aluar. Valaſc. *conſ. 134. n. 4. cum ſeqq.* Thom. Valaſc. *alleg. iuris tom. 1. alleg. 6. n. 33. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Nuptias contrahere cum quibus perſonis non poſſint in dignitate poſiti.*

2 *Naturalibus, ſiue ſpuriis, ſi quid titulo donationis traditum à viris in dignitate poſitis, reuocari per deſcendentes legitimos, aut aſcendentes, patrem, vel matrem, aut collaterales proximos, fratrem, vel ſororem, quibus non extantibus, vel agere recuſantibus, applicari fiſco. Idem in quolibet alio patre aliquid donante filio ſpurio, & incapaci, n. 3.*

4. Dum

4 *Duumviri olim eiſdem muneribus fungebantur, quibus Romæ fungebantur conſules.*

5 *Syriarchia ſacerdotij genus in Syria.*

6 *Naturalibus, aut ſpuriis, qui patri ſunt inſucceſſibiles, relictum, non ad fiſcum, ſed ad venientes ab inteſtato pertinere debet. Deferri hæredi ſcripto,& deinde venientibus ab inteſtato, ordine ſucceſſiuo, num.7.*

8 *Spurius nec directè, nec etiam per interpoſitam perſonam poteſt aliquid à patre capere. Is, qui vt agnatus vult agere ad reuocationem eorum, quæ ſpurio ſunt relicta, intra duos menſes debet agere, aliàs excluditur, & fiſco fit locus, n.9.*

L. Senatus. I.

Imp. CONSTANTIN. A. *ad Gregorium.*

1 IN dignitate poſiti non poſſunt nuptias contrahere cum perſonis hic nominatis, aliàs notantur infamia, nec valet matrimonium, & collata liberis ex tali coniugio, vel etiam talibus vxoribus, reuocantur per legitimas perſonas, quibus negligentibus venit fiſcus; hodie verò tenet matrimonium, & collata non reuocantur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Cuiac. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.64.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Vide Anton.Gom. *l.9. Tauri, num.*33. vbi in hoc textu diſponi aſſerit, quod ſi viri in dignitate poſiti habuerint filios naturales, vel ſpurios, & aliquid titulo donationis eis tradiderint per ſe, vel per interpoſitam perſonam, reuocatur per deſcendentes legitimos, aut aſcendentes, patrem, vel matrem, aut collaterales proximos, fratrem, vel ſororem, quibus non extantibus, vel extantibus, ſed agere expreſsè recuſantibus, vel tacitè per lapſum duorum menſium, applicatur
3 fiſco; addique quod licèt text. *in præſenti* in hac parte loquatur in perſonis poſitis in dignitate, tamen idem videtur eſſe in quolibet alio patre aliquid donante filio ſpurio & incapaci. Tiraquel. *de nobilitate, cap.*19. *num.*36. vbi quod Senatores, & alij hic nominati non poſſunt ducere in vxores filias libertinarum, ſcenicarum, & aliarum id genus mulierum. Bertrand. *conſ.*39. *num.*10. *lib.*4. vbi ait hunc textum loqui, & intelligi de ſpuriis natis ex perſonis conſtitutis in dignitate illa, de qua *hîc*, & cùm hæc lex ſit exorbitans, non debet extendi ad alios ſpurios. Menoch. *de præſumpt. lib.*4. *præſumpt.*96. *n.*1. vbi refert Conſtantinum in hac l. ſtatuiſſe patrem dignitate ornatum, ſicuti Senatores, Præfectos, & ſimiles, nil poſſe donare, nec relinquere filiis à ſe procreatis ex ancilla, vel ancillæ filiæ, vel alia ſimili abiecta, ac vili perſona, Menchaq. *illuſtr. controuerſ. par.*1. *lib.*3. *cap.*102. *n.*7. & 8. vbi tacito hoc text. dicit, quod ſi ſpurius ſtrictè ſumptus neque ex teſtamento, neque ab inteſtato aliquid à patre capere poteſt, neque etiam ex contractu inter viuos, itavt ſi de facto huic filio ſpurio pater aliquid reliquerit, id non fiſco, ſed liberis legitimis, vel cognatis proximioribus deferatur, latè Peregr. *de iure fiſci lib.*3. *tit.*17. *ex n.*1. vbi ſummat textum *in præſenti.* Nati ex concubinis viliſſimis, & patribus in dignitate poſitis ſunt ſpurij, & incapaces, tam per viam vltimæ voluntatis, quàm contractus lucratiui à patre eorum, & quod eis pater dederit, ſiue illos legitimos dixerit, ſiue naturales, totum retractum legitimæ ſoboli redditur, aut fratri, aut ſorori, aut matri, aut patri illius, quibus non extantibus, vel repudiantibus, aut intra duos menſes agere negligentibus, fiſco locus aperitur. Item nec ipſis concubinis eorum matribus aliquid relinqui poteſt, vel donari, vel ficto titulo vendi, aut concedi: & idem Pereg. *ibi*, expreſsè firmat textum loqui in concubinis viliſſimis deſponſatis, & in vxorem acceptis, & in ea quæ concubina fuiſſet, nec deſponſata: & *num.*9. tradit hanc legem continere ius ſpeciale in illis ſpuriis. Fachin. *controuerſ. lib.*3. *cap.*53. Henric. Bocer. *in diſp. de iure vniuerſo, tom.*1. *claſſ.*1. *diſp.*6. *num.*13. Surd. *deciſ.*249. *n.*26. vbi ex Bart. dicit hunc text. procedere in ſpuriis ex damnato coitu. D.Barboſ. *in l.*1. *part.*4. *num.*63. *ff. ſoluto matrim.* vbi ait deciſionem huius l. hodie tantùm verificari in filiis ſpuriis, quia hi enumerati in hac l. verè naturales ſunt, cùm hodie inter perſonas hîc expreſſas poſſit matrimonium contrahi, per *auth. ſed nouo iure, inf. eod. tit.*

Duumuiralitas.] Duumuiri olim eiſdem muneribus 4
fungebantur, quibus Romæ fungebantur conſules, & ad eorum ſimilitudinem tantùm duo creabantur, & ideo duumuiri appellantur, vide D.Barboſ. *in l.*2. *§. fin. n.*59. *ff. de iudic.*

Vel Syriarchia.] Eſt ſacerdotij genus in Syria; de 5
quo Caluin. *in ſuo lexic. iuridic. verbo Syriarchia.*

Totum retractum legitima perſona, &c.] Notatur 6
ad hoc, quod ſpuriis, aut naturalibus relictum, qui ſunt patri inſucceſſibiles, non ad fiſcum, ſed ad venientes ab inteſtato debet pertinere, de quo Duen. *reg.*366. *ampl.*3. & 4. Anton.Gom. *l.9. Tauri, n.*21. Couar. *de ſponſal. part.*2. *cap.*8. *§.*5. *num.*3. Paleoth. *de nothis & ſpur. cap.*44. *à num.*3. Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*42. *cap.*35. *num.*11. *cum ſeqq.* Rojas *in epit. ſucceſſ. cap.*20. *num.*15. & 18. Surd. *de aliment. tit.*1. *quæſt.*31. *n.*33. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.*16. *princip. num.*48. vbi ait huiuſmodi bona deferri hære- 7
di ſcripto, & deinde venientibus ab inteſtato ordine ſucceſſiuo.

Ipſas etiam, quarum venenis, &c.] Nota præſum- 8
ptionem, de qua hîc, legis præſumptionem non eſſe; ſi enim eiuſmodi eſſet, tormentis in concubinæ perſona opus non eſſet ad perfectam acquiſitorum probationem eliciendam, ita Benedict.Ægid. *in tract. de iure & priuil. honeſtat. art.*15. *n.*11. ſic concludit. Atque ita text. *in d. §. ipſas*, vbi concubina negans ab amaſio acquiſiuiſſe, tormentis ſubiicitur exquirendæ veritatis cauſa, non eſt intelligendus de præſumptione legis, quæ ſola per ſe aduersùs negantem liquidiſſimam faceret probationem, vt alia opus non eſſet, iuxta ſuprà dicta, quicquid de legis præſumptione aduersùs Alciat. *d. reg.*3. *præſ.*26. *num.*3. textum illum intelligat Menoch. *d. lib.*3. *præſ.*51. *num.*7. *verſ. nec repugnat*; meliùs enim intelligitur de præſumptione hominis, ſeu coniectura, quæ arbitratu iudicis poſſet eſſe ita efficax, quod faceret ſufficiens indicium ad torturam; vt intelligit Alciat. *d. n.*3. quem ſecutus eſt Maſcard. *d. concl.*340. *num.*6. & 7. Hactenus Benedict. Ægid.

Siue per interpoſitam perſonam, &c.] Notatur ad hoc, quod ſpurius nec directè, nec etiam per interpoſitam perſonam à patre poteſt aliquid capere, Anton. Gom. *l.9. Tauri, num.*21. Paleoth. *de nothis & ſpur. cap.*14. *num.*3. *cum ſeqq.* Duen. *reg.*365. *ampl.*12. Couar. *de ſponſal. part.*2. *cap.*8. *§.*5. *num.*3. *verſ. nec infert*, Rojas *in epit. ſucceſſ. cap.*20. *n.*52. Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*42. *cap.*19. *num.*59. latè Molin. *de iuſtitia, tract.*2. *diſp.*169. Menoch. *de præſumpt. lib.*4. *præſ.*96. *num.*11. & 12. D.Barboſ. *in l.*1. *part.*4. *n.*79. *cum ſeq. ff. ſoluto matrim.* vbi exiſtimat, quod quando prohibitio conſiſtit in perſona patris dotantis, vel legantis, ſemper color videtur quæſitus, vt quaſi per mediam perſonam credatur datum, vel relictum ſpurio: & *num.*80. aduertit quod ſi illud, quod datur genero, nihil vtilitatis afferat filiæ ſpuriæ, tunc ſine dubio datum genero valebit, vt ſi ponas ſtatuto caueri, vt moriente vxore ſine liberis gener lucretur certam partem dotis, ducens ſpuriam lucrabitur; quia tunc nulla vtilitas ex eo lucro poteſt quæri ſpuriæ iam mortuæ: ſi verò aliqua vtilitas quæritur ſpuriæ, debet conſiderari perſona inſtituti, vt ſi talis ſit, vt propter amicitiam, vel conſanguinitatem veriſimiliter eum fuiſſet inſtituturus

teſtator, non præſumatur fraus, aliàs præſumatur, & inducatur text. bic in fine.

9 *Quibus tacentibus*, &c.] Notatur ad hoc, quod is, qui vt agnatus vult agere ad reuocationem eorum, quæ ſpurio ſunt relicta, intra duos menſes debet agere, alias excluditur, & fiſco fit locus, vt per Crauet. *conſ.* 166. *num.* 15. Menoch. *conſ.* 61. *à num.* 40. Villalob. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 6. *tit.* 24. *n.* 11. *pag.* 143. vbi citat *l. Hiſp.* 10. *tit.* 13. *part.* 6. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.* 16. *princip. num.* 46. vbi dicit, quod hæc reſtitutio, quam tenetur facere ſpurius, non eſt facienda fiſco, ſed legitimis filiis, vel parentibus, vel fratribus, quibus ea bona de iure deferuntur, & illis negligentibus capere, intra duos menſes deferuntur fiſco.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium hodie iure nouo tenet inter perſonas in l.* 1. *ſuprà hoc eod. tit. expreſſas, & collata in illas valent.*

2 *Naturalis filius natus ante matrimonium poteſt effici legitimus, ſi illud ſubſequatur poſtea.*

AVTH. Sed nouo iure.

1 HOdie iure nouo matrimonium tenet, & collata in illas perſonas expreſſas *in l.* 1. *ſup. hoc eod. tit.* valent: ita aduertunt Boër. *deciſ.* 263. *n.* 17. *l. Hiſp.* 3. *tit.* 14. *part.* 4. vbi *gloſſ.* 4. *in princ.* Felician. *controuerſ. lib.* 3. *cap.* 53. Peregrin. *de iure fiſci lib.* 3. *tit.* 17. *n.* 1. Menoch. *conſ.* 18. *n.* 9. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 4. *n.* 63. *propè fin. ff. ſoluto matrim.*

2 Vnde cùm iam nec iure Cæſareo, nec Pontificio impediatur nobilis ducere vilem, poterit filius naturalis natus ante matrimonium legitimus effici, ſi illud poſtea inter parentes, data etiam conditionis inæqualitate, vt quia fœmina ſit vilis conditionis, aut meretrix, vir autem nobilis, & honeſtus, ſubſequatur: ita Greg. Lup. *l.* 1. *verbo ſe caſa, tit.* 13. *part.* 3. Put. *part.* 3. *deciſ.* 8. Burg. *conſ.* 6. *num.* 11. Octauian. Cachetan. *Pedem. deciſ.* 154. Menoch. *conſ.* 18. *per tot. & præcipuè num.* 6. *cum ſeqq. & conſ.* 342. *n.* 28. Menchaq. *controuerſ. vſufreq. lib.* 3. *cap.* 21. *à princip.* vbi aſſerit hanc opinionem procedere quoad validitatem matrimonij, non bene tamen negat obtinere quoad alios iuris Ciuilis effectus, Peregrin. *de fideicom. art.* 24. *num.* 51. *& de iure fiſci lib.* 3. *tit.* 17. *n.* 2. Ioſeph. Ludou. *concl.* 27. *num.* 11. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 1. *collect.* 107. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. quæſt.* 21. *num.* 77. *cum ſeqq.* Anton. Gabr. *commun. tom.* 3. *lib.* 6. *tit. de legitimat. concl.* 1. *num.* 45.

SVMMARIVM.

1 *Naturalibus, eorúmque matri non poteſt relinquere vltra vnciam qui habet matrem, vel filios legitimos: naturalibus non extantibus, ſolùm ſemiunciam poteſt relinquere concubinæ; vltrà relictum redit ad ſucceſſores, & n.* 2.

L. Matre. II.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA.
Anthemio P. P.

1 SI quis habet matrem, vel filios legitimos, non poteſt naturalibus, & eorum matri relinquere vltra vnciam, & ipſis naturalibus non extantibus, ſolùm ſemiunciam concubinæ poteſt relinquere, & vltrà relictum redit ad ſucceſſores. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Roderic. Xuar. *in l.* 1. *tit. quicumque, num.* 12. *in princ. pag.* 321. Anton. Gom. *l.* 9. *Tauri, num.* 3. Couar. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 8. §. 4. *num.* 11. Peregrin. *de iure fiſci lib.* 3. *tit.* 16. *num.* 12. vbi per hunc text. tenet, quod naturalis extantibus legitimis non poteſt ex teſtamento patris, vel aui paterni capere ſupra vnciam; ſubditque hanc vnciam poſſe patrem ex teſtamento relinquere filio naturali, ſiue mater illius extet, ſiue non: & *num.* 13. intelligit, quod extantibus legitimis non poteſt capere vltra vnciam per vulgarem, vel fideicommiſſariam, per quas ſucceditur in bonis teſtatoris, per pupillarem autem ſubſtitui poterit in bonis propriis ipſius pupilli, non in bonis paternis ſupra vnciam; intelligit etiam vt vnciam capere poſſit ſupra id, quod ſoluerit cauſa conditionis implendæ, vel aliter iuſſu patris teſtatoris: & *num.* 14. ampliat vt nec etiam per ius accreſcendi poſſit naturalis in vncia inſtitutus concurrere cum legitimo in portione per fratres repudiata: & *num.* 15. declarat, legitimis extantibus & ſuccedentibus, non eis repudiantibus, naturalis in vncia inſtitutus totum conſequitur: & *num.* 10. ſobolem legitimam in materia iſta accipit pro omnibus deſcendentibus. Valaſc. *conſ.* 94. *n.* 8. vbi quod naturalis filius, extante prole legitima capiebat vnam vnciam tantùm, Harprecht. *in add. ad Clar.* §. *teſtamentum, quæſt.* 31. *lit. B, in princ.* Bened. Ægid. *in tract. de iure & priuil. honeſt. art.* 13. *num.* 33. *in princ.* vbi per hunc text. dicit, quod pater, cui legitima ſoboles extat, poteſt in teſtamento ſuo naturalibus filiis vnam vnciam relinquere, id eſt, duodecimam totius aſſis partem. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo Sine curatore, num.* 97. *Cod. de in integr. reſtit. minor.* vbi citato hoc textu tradit, quod extantibus legitimis deſcendentibus, vel aſcendentibus, quibus legitima portio debebatur, non poterat pater naturalibus filiis præter vnam vnciam relinquere. Molin. *de Iuſtit. tract.* 1. *diſp.* 166. *num.* 2. *verſ. ſecunda concluſio*, vbi refert, quod de iure communi, exiſtentibus deſcendentibus legitimis ſolùm fas eſt donare, aut relinquere ex teſtamento filiis naturalibus, atque ipſorum matri vnciam vnam, hoc eſt, duodecimam bonorum partem, &c. Cardin. Mantic. *de coniect. vltimar. volunt. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 17. vbi conſiderat ex hac l. hoc ſolum ſequi per ſenſum contrarium, quod extante legitima ſobole, naturalibus filiis vltra vnam vnciam pater relinquere non poſſit, quia in ſenſu directo permittitur vt extante legitima ſobole teſtator poſſit vnciam tantùm liberis naturalibus relinquere; item quod à contrario ſenſu ſequitur, quod non extante legitima ſobole, vltra vnciam teſtator poſſit naturalibus liberis relinquere; illud autem non ſequitur, quod nihil poſſit relinquere, vel quod totum relinquere ſit prohibitus: quoniam autem non extante legitima ſobole, non erat in ſenſu contrario taxata certa quantitas, vel portio, quam teſtator poſſit liberis naturalibus relinquere, ideo Iuſtinianus id ipſum conſtituit, & declarauit *in l. humanitatis, inf. hoc tit.* quod nulla legitima ſobole, vel matre ſubſiſtente, teſtator poſſit naturales filios, vel matrem eorum ex vnciis ſex hæredes inſtituere.

SVMMARIVM.

1 *Naturales filij traditi curiæ propriæ ciuitatis, vel ei qui ſit caput prouinciæ, quando ortum habet ex Regia vrbe, poſſunt inſolidum hæredes inſtitui, nec poterunt illi conditionem curialem recuſare, ſi reperiuntur paterna bona poſſidere. Idem ſi filia naturalis ſit alicui Curiali tradita in matrimonium, num.* 2.

3 *Naturalis filius eius conſenſu à patre Curiæ Principis oblatus, ſit legitimus ipſi offerenti, etiamſi legitimos*

legitimos & naturales filios ipſe pater habeat.
4 *Legitimatio per Curia oblationem ab vſu receſſit.*
5 *Ciuitas nobilitat ciuem.*
6 *Mulier illegitima & ſpuria, ſi nubat marita legitimo, quoad omnia legitima cenſetur.*
7 *Viri capacitas porrigitur ad vxorem.*

L. Si quis naturalem. III.

Impp. THEOD. & VALENT. AA. *ad Appollonium P. P.*

1 PAter, qui filios naturales tradidit Curiæ propriæ ciuitatis, vel ei qui ſit caput prouinciæ, quando ortum habet ex Regia vrbe, poteſt illos inſolidum hæredes inſtituera, nec potetunt illi conditionem curialem recuſare, ſi reperiuntur paterna bona poſſidere: & idem ſi filiam naturalem alicui curiali tradidit in matrimonium. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Vulgò allegatur ad hoc, quod filius naturalis eius conſenſu à patre Curiæ Principis oblatus, ſit legitimus ipſi offerenti, etiamſi legitimos & naturales filios habeat ipſe pater, *l.Hiſp.5. tit.15. part.3.* Nicol. de Vbaldis *de ſucceſſ.ab inteſt.6. ſpec.5.modo legit.* addens hunc filium ex oblatione iſta vtcunque facta admittendum eſſe ad bona illa, quæ exiſtunt intra territorium, ac iuriſdictionem Principis, cuius Curiæ facta fuit oblatio, non ad alia bona, Conuan. *comment. iuris lib.2. cap.vlt. col.2.* Couar. *de ſponſal. part.2.cap.8. §.7. n.4.* Petr.Greg. *ſyntagm. iuris part.2. cap.10. n.3.*
3 *in princ. verſ. primum,* vbi quod illegitimi legitimantur per oblationem Curiæ alicuius loci, ſi illi operas ipſi impendiſſent, vel illegitima Curialibus nuberet. Cott. *in memorab.verbo legitimatus per oblationem curis,* vide *ad l.communium, §.1 ſup. hoc tit.*

4 Hanc legitimationem per Curiæ oblationem ab vſu receſſiſſe tradunt Couar. *d. §.7. num.6. verſ. hac tamen legitimatio,* Rebuff. *ad leges Galliæ, in proœm. gloſſ.5. n.67.* vbi taſtatur, quod cùm in illo Regno ſit magnus Curialium numerus, præcipuè apparitorum, non legitimabuntur per oblationem Curiæ, quia olim vix inueniebantur, qui Curiis ſeruire vellent propter modicum lucrum: vide citatos *ad l.communium, infrà hoc tit.*

5 *Indignum enim eſt,* &c.] Notatur ad hoc, quod ciuitas nobilitat ciuem, vt per Tiraq. *de nobilit. cap.12. à princip. & n.4.*

6 *Sed etſi filiam,* &c.] Notatúr ad hoc, quod mulier illegitima & ſpuria, ſi nubat marito legitimo, quoad omnia legitima cenſetur, vt per Tiraq. *de nobilit. c.18. num.2.* Andr.Gail. *lib.1. de pace publica, cap.6. n.27.*
7 Anton.Pichard. *de nobilit. communic. num.46. verſi item & illud.* Vnde capacitatem viri ad vxorem porrigi, per hunc text. tenet hìc Bald. quem referunt Hippol. *ſing.501.* & Cald. Pereita *de poteſtate eligen. cap.13. num.18.*

SVMMARIVM.

1 *Naturalis per patrem Curia deputatus, ſi onus agnoſcit, hareditatem patris non poteſt repudiare.*
2 *Voluntates & deſideria morientium colliguntur quoque ex arbitrio viuentium.*

L. Quoniam deſideria. IV.

Impp. LEO & ANTHEMIVS AA. *Armaſia.*

1 NAturalis per patrem Curiæ deputatus, ſi onus agnoſcit, hæreditatem patris non poteſt repudiare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc, quod voluntates, & deſideria morientium ex arbitrio quoque colliguntur viuentium, atque ex ipſo in caſu dubio coniectura colligitur, non ſine iuſta ratione, & interpretatione deduci, vt ſcilicet id videatur teſtator voluiſſe, quod alij viuentes boni & recti iudicij faciunt, aut in ſimili ſpecie facerent, ſiue facere æſtimarent. Ita Petr. de Anchar. *conſ.237. Quia in primo quaſito, col.2. circa princ. & conſ.302. circa med.* Crauet. *conſ.98. in fine, & conſ.151. in fine,* Roland. *conſ.6. num.25. lib.4.* Menoch. *conſ.399. num.29.* Sim.de Prætis *de interpr. vltim. volunt. lib.1. interpr.2. dub.2. ſolut.10. num.1. & 2. fol.516.* licèt aduerſùs communem allegationem huius text. inſurgat Cardin.Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.3. tit.2. num.5.* Fulu. Pacian. *conſ.15. n.12. & 13.* vbi ſingulariter explicat, Perez de Lara *de anniverſ. & capellan. lib.1. cap.21. n.59.* Peregrin. *conſ.23. num.18. vol.5.* latè Caſtill. *controuerſ. tom.5. cap.101. per tot.* 2

SVMMARIVM.

1 *Poterat quis concubinam ducere in vxorem, ſi ex ea liberos habebat, nec ei vlla proles legitima extabat, & liberi efficiebantur legitimi, & in poteſtate; & poterant ſuccedere ex teſtamento, & ab inteſtato, etiam cum fratribus poſtea natis, ſecus ſi prolem ex concubina non habeant.*
2 *Concubinam ſi quis habeat, & ex ea liberos ſuſceperit, ductâ eâ in vxorem, liberi efficiuntur legitimi.*
3 *Legitimatus ſuus hæres efficitur.*

L. Diui Conſtantini. V.

Imp. ZENO A. *Sebaſtiana P.P.*

IVre iſto quis poterat concubinam ducere in vxo- 1
rem, ſi ex ea liberos habebat, nec ei vlla proles legitima extabat, & liberi efficiebantur legitimi, & in poteſtate, & poterant ſuccedere ex teſtamento, & ab inteſtato etiam cum fratribus poſtea natis, ſecus ſi prolem ex concubina non habeat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Notatur ad hoc, quod ſi concubinam quis habeat, 2
& ex ea liberos ſuſceperit; ducta ea vxore liberi efficiuntur legitimi, vt per Henric.Bocer. *in diſp. de iure vniuerſo, claſſi 1. diſp.10. n.4.*

Muniuit Imperium, &c.] Potiùs legendum *minuit,* & ſic facere pro illis, qui hiſtoriam donationis Conſtantini vt veram deprædicant, ac defendunt, tradunt Alban. *in libro de donat. Conſtantini, num.9.* Marta *de iuriſdict. part.1.cap.40.num.27.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.1. tit.2. cap.2. num...*

Suis ac legitimis, &c.] Notatur ad hoc, quod legi- 3
timatus ſuus hæres efficitur, vt per Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo ſuſceperit, num.64.* Anton.Gom. *l.9. Tauri, n.90. col.2.*

In gloſſ. *Conſtantini,* ibi, *hic fuit primus Imperator Chriſtianus,* vide de eo Cardin.Baron. *annal.eccleſ. tom.2. anno Chriſti 253. pag.mihi 444.* Bened.Ægid. *in repet. l.1. C. de ſacroſ. Eccleſ. p.1. in initio, n.2.*

L. Iubemus. VI.

Imp. ANASTASIVS A. *Sergia P.P.*

ANaſtaſius Imper. permittit per hanc l. natura- 1
libus liberis quolibet titulo dari, & relinqui, non exiſtente legitima ſobole, atque etiam dicit, quod

propter

propter conſequens matrimonium, & per arrogationem legitimantur.

SVMMARIVM.

1 *Baſtardi alieno morbo laborant.*
2 *Adoptare prohibetur pater liberos ſuos naturales.*
3 *Patri eorum, qui ex damnato coitu procreati, non denegari patris nomen, ſed ius & nomen, id eſt, nomen iuſti patris.*

L. Anaſtaſij. VII.

Imp. IVSTIN. A. *Marino P.P.*

PRæcedentem legem declara, vt locum non habeat in liberis ex damnato coitu: deinde caſſat eam in eo, quod dixerat naturales effici legitimos per arrogationem, ſtatuens quod illud obtineat vſque ad diem præſentis legis, non poſtea. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

1 *Ex cuiuſlibet mulieris cupidine,* &c.] Notatur ad hoc, quod baſtardi alieno morbo laborant, vt per Boër. *deciſ.127.n.6.*

2 *Vel adoptionem,* &c.] Notatus ad hoc, quod adoptare prohibebur pater liberos ſuos naturales, vt per Henric.Bocer.*in diſp. de iure vniuerſo,claſſ.1. diſp.11. num.13.*

3 *Et ius, nomenque patris,* &c.] Notat Henric. Bocer. *d.claſſ.1. diſp.6. n.11.* quod patri eorum, qui ex damnato coitu procreati ſunt, non denegatur patris nomen, ſed ius, & nomen, ideſt nomen iuſti patris.

SVMMARIVM.

1 *Non extante matre, neque liberis legitimis, & naturalibus, permittitur patri inter viuos, vel in vltima voluntate filiis tantummodo naturalibus dare vſque ad ſex vncias tantum, ab inteſtato verò in nihilum poſſunt ſuccedere, & num.2. Poteſt pater omnia bona ſua in vita, vel in morte relinquere filio naturali, num.3. Extantibus filiis naturalibus, non poteſt plus relinqui concubinæ, quàm filiis ipſis, num.4.*

L. Humanitatis. VIII.

Imp. IVSTIN. A. *Menna P.P.*

1 IVre iſto, non extante matre, neque liberis legitimis, & naturalibus, permittitur patri inter viuos, vel in vltima voluntate filiis tantummodo naturalibus dare vſque ad ſex vncias tantùm; ab inteſtato verò in nihilum poſſint ſuccedere. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Anton.Gom. *l.9. Tauri, n.5. in princip.* vbi ait, quod licèt per hunc text. naturales potuiſſent inſtitui à patre in dimidia parte bonorum ſuorum, non extantibus deſcendentibus legitimis, nec parentibus, quibus de-
3 beatur legitima, nihilominus tamen per auth. immediatè ſeq. poteſt pater omnia bona ſua in vita, vel in
4 morte relinquere filio naturali, Peregrin. *de iure fiſci lib.3. tit.17. n.10. prope fin.* vbi citato hoc text. dicit, quod extantibus filiis naturalibus non poteſt plus relinqui concubinæ, quàm filiis ipſis, Cald.Pereira *in l.ſi curatore, verbo ſine curatore, n.97. C. de in integr. reſtit. minor.* vbi quod attento iura, de quo *in hoc text.* naturales filij capaces efficiebantur dimidiæ bonorum patris ſubſtantiæ, non exiſtentibus deſcendentibus legitimis, nec parentibus, quibus legitima debebatur portio. Valaſc. *conſult.94. n.8.* vbi quod per hoc ius Codicis, non extantibus liberis legitimis, nec mater, nec pater poterat ex teſtamento relinquere huiuſmodi filiis vſque ad ſex vncias tantùm, ab inteſtato verò nihil capiebant: at de iure authenticorum, de quo *in auth. licèt,* immediatè ſeq. non extantibus liberis, nec matre, licebat in naturales filios transferre per actum inter viuos, vel per teſtamentum etiam totam ſubſtantiam: idem ferè tradit Molin. *de inſtit.tract.2.diſp.166. num.1. concluſ.1.*

SVMMARIVM.

1 *Liberis, nec matre extantibus, licebat in naturales filios transferre per actum inter viuos, vel per teſtamentum, etiam totam ſubſtantiam, ſeruata tamen legitima aſcendentibus, ſi extant.*
2 *Proles legitima poteſt approbare relictum à patre factum filio naturali, vel alij nato ex coitu non punibili, n.3.*
4 *Deſcendentibus legitimis deficientibus, & exiſtentibus aſcendentibus legitimis, relinquenda eſt aſcendentibus portio legitima, reliquum verò donari, aut relinqui ex teſtamento poteſt filiis naturalibus.*
5 *Adoptiui, vel reſcripto Principis legitimati ſunt ſoboles ciuiles.*
6 *Naturales filij non extantibus legitimis, patri inteſtato ſuccedunt in duobus vnciis, ex quibus virilis portio matri eorum competit.*
7 *Naturalis filius etiam ciuili iure attento à patre alendus, etiamſi pater in teſtamento prohibeat, & non impleuiſſet conditionem appoſitam à patre in ipſis alimentis, n.8.*
9 *Onus alimentandi filios reſpectu patris alimenta debentis cenſetur reale, & ideo in heredes eius tranſit.*
10 *Spurio, qui ex damnato coitu natus eſt, nihil ex teſtamento relinqui poteſt.*
11 *Coitus damnatus quis.*
12 *Filius natus ex damnato coitu nec matri ſuccedit.*

AVTH. Licèt.

DIſpoſitionem huius auth. eſſe in vſu, & ſeruari, neque corrigi per diſpoſitionem *cap. per venerabilem, qui filij ſint legit.* tradit Clar. *in §. teſtamentum, quæſt.31.num.1. prope fin.* Mich.Cruſſ. *recept. ſentent. lib.1. §. inſtitutio, quæſt.7. n.2.* Harprecht. *in addit. ad Clar. d.quæſt.31.lit.B,* quamuis Rebuff. *ad leges Galliæ in proœm. gloſſ.5. num.69.* dicat non obſeruari in illo Regno, in quo baſtardus neque ab inteſtato ſuccedit patri, nec matri, nec ex teſtamento.

Totam ſubſtantiam, &c.] Notatur ad hoc, quod de iure Authenticorum huius text. non extantibus liberis, nec matre, licebat in naturales filios transferre per actum inter viuos, vel per teſtamentum etiam totam ſubſtantiam, ſeruata tamen legitima aſcendentibus, ſi extant, vt per Anton.Gom. *l.9. Tauri, num.5.* Harprecht. *in addit. ad Clar. in §. teſtamentum, quæſt.32. lit.B, num.1.* Peregrin. *de iure fiſci lib.3. tit.18. n.19.* Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.97. C. de in integr. reſtit. min.* Valaſc. *conſ.94. n.4.* Perez *ad tit. lib.9. Ordin. pag.97. verſ. olim ſiquidem,* Manoch. *de præſumpt. lib.4. præſ.96. num.1.* Vincent. de Franchis *deciſ.47. num.1.* Molin. *de Inſtit. tract.2. diſp.166. num.1. concl.2.* Maſtrill. *Sicil. deciſ.252.n.6. cum ſeqq.* Benedict. Ægid. *in tract. de iure & priuileg. honeſt. art.13. num.46. in fine.* 1

Nota quod proles legitima poteſt approbare relictum à patre factum filio naturali, vt per Roman. *conſ.43. in 3. dubio,* Crauet. *conſ.200. num.9.* Surd. *deciſ.53.* 2

*deciſ.*53.*num.*7. *& deciſ.*249.*num.*25. vbi ſubdit, pro-
3 cedere in naturalibus, vel aliis natis ex coitu non punibili; nam filij concepti ex damnato concubinatu, etiam legitimis conſentientibus non capiunt.

4 *Quod ſi parentes duntaxat ei ſuperſint*, &c.] Notatur ad hoc, quod deficientibus legitimis deſcendentibus, & exiſtentibus aſcendentibus legitimis, relinquenda eſt aſcendentibus portio legitima, in qua velit nolit teſtator, ſuccedere debent, reliquum verò donare, aut relinquere ex teſtamento poteſt filiis naturalibus, vt per *l. Hiſp.*8. *tit.*13. *part.*6. Molin. *d.tract.*2. *diſp.*166. *n.*3. Roder.Xuar. *in tit. quicunque,num.*12. *verſ. hoc limita.*

5 *Cum deſit ſoboles ciuilis*, &c.] Ergo ſufficit ſi extent filij adoptiui, vel reſcripto Principis legitimati,vt tenet Couar. *d.part.*2. *cap.*8. §.4. *n.*16. *verſ. unde conſtat, & num.*17. ex ea ratione, quia in hoc textu vt filij naturales ab inteſtato in duabus vnciis ſuccedant, exigitur vt deſit ſoboles ciuilis; filij autem tam reſcripto Principis legitimati, quàm adoptiui, ſunt ciuiles ſoboles, quicquid contrarium exiſtimauerit Molin. *d.diſp.*166. *n.*7.

6 *In duas paternæ ſubſtantiæ vncias*,&c.] Notatur ad hoc, quod filij naturales,non extantibus legitimis,patri inteſtato in duabus vnciis ſuccedunt, ex quibus virilis portio matri eorum competit, vt per Couarr. *d.part.*2. *cap.*8. §.4.*n.*16. Molin. *d.diſp.*167.*n.*4. Peregrin. *de iure fiſci lib.*3. *tit.*18. *n.* 22. *&* 29.

7 *Huiuſmodi enim naturales filios*, &c.] Notatur ad hôc, quod naturalis filius etiam Ciuili iure attento alendus eſt à patre, vt per Menoch. *conſ.*62. *n.*6. Aſcan. *de patria poteſt. cap.*5. *n.*46. Roder.Xuar. *in tit. quicunque,num.*14. vbi ampliat etiamſi pater in teſta-
8 mento prohibeat, & etiamſi non impleuiſſet conditionem impoſitam à patre in ipſis alimentis,Surd. *de aliment. tit.*1. *quaſt.*9. *à num.*1.*& num.*2.quod pater diſponere non poteſt vt naturalis filius non alatur, Gam. *Luſit. deciſ.*225. *ex num.*1. Benedict.Ægid. *d art.*3. *num.*50. D.Barboſ. *in l.*1. *part.*4. *num.*69. *in fine*, *& num.*61. *in princ. ff. ſoluto matrim.* vbi ait quod hic text. dum iubet alimenta præſtari filiis naturalibus, debet intelligi de alimentis debitis iure humano ſecundùm qualitatem perſonarum, & quantitatem facultatum.

9 *Quilibet alij ſunt hæredes.*] Notatur etiam ad hoc, quod onus alimentandi filios reſpectu patris alimenta debentis cenſetur reale,& ideo in hæredes eius tranſit, vt per D.Barboſ. *in d.l.*1. *part.*4. *n.*6.*& n.*11. *in princ.* Couar. *d.part.*2. *cap.*8.§.6.*num.*14. Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *idem reſcripſit, num.*3.*ff. de liberis, & poſthum.* Surd. *de aliment. tit.*1.*quaſt.*23.*n.*14.

10 *Sed qui ex damnato ſunt coitu*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſpurio, qui ex damnato coitu natus eſt, nihil ex teſtamento relinqui poteſt,vt per Couar. *dict. part.*2. *cap.*8.§.5.*num.*5. Greg.Lop. *l.*1. *gloſſ.*1.*tit.*13. *part.*6. Valaſc. *conſult.*29. *n.*9. Molin.*de Iuſtit.tract.*2. *diſp.*67. *num.*1. Harprecht. *in addit. ad Clar.* §. *teſtamentum, quaſt.*31. *num.*2. *lit.C*, vbi ſecus dicit in alio ſpurio non ex damnato complexu, ſed ex ſoluta,& ſoluto etiam non concubinariis procreato, dummodo pater certus ſit.talis enim ad inſtar filij naturalis ſecundùm voluntatem patris ſuccedere poteſt. Peregrin. *d.lib.*3. *tit.*18. *n.*33. Alexand.Trentacinq. *var.reſolut. lib.*1. *tit.de nothis & ſpur. reſolut.*1. *à n.*1.

11 Quando dicatur coitus damnatus? vide Clar. *in pract.* §. *fornicatio, num.*5. Perez *l.*22. *verſ.quæro etiam vlterius, tit.*3. *lib.*1. *ordin. n.*102. vbi quod filius natus ex damnato coitu non ſuccedit matri. Cald.Pereira *de nominat. emphyt. quaſt.*21. *n.*16. Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſp.*167. *n.*8. vbi ait adulterium cum vxore alienata, & inceſtum tam cum conſanguinea, quàm cum affine, & ſacrilegium etiam cum Clerico, Religioſo, aut Religioſa, in Regno Portugaliæ coitus damnatos eſſe; Peregrin. *d.lib.*3. *tit.*18. *num.*33. *in fine*, vbi quod natus ex Sacerdote, & ex ſoluto & vxorato nihil à patre ex teſtamento capere poteſt extra cauſam alimentorum, Gam. *Luſit.deciſ.*23. *num.*3. vbi an natus ex concubina, quam lex Regia habere prohibet, naſci dicatur ex damnabili coitu. Latè Valaſc.*conſ.*29. *à princ.* vbi *num.*4. tradit,quod virgo per vim cognita, adhuc retinet coronam virginitatis, vnde quoad eam coitus non eſt punibilis, & filius inde natus ſuccedit, & per conuerſum mater tali filio: & *num.*8. eleganter diſtinguit, & tradit illicitas coniunctiones eſſe in triplici differentia: quidam enim coitus damnatus,& punibilis, vt qui punitur certa aliqua pœna legis, vel extraordinaria: alius eſt coitus damnatus à lege, ſed non punibilis, vt coniugati cum ſoluta: alter verò coitus non improbatus, ſed diſſimulatus, vt ſoluti cum meretrice, vel ancilla, vel miniſtra cauponis, vt filius ex huiuſmodi coniunctionibus ſuccedat,multùm intereſt inter patrem & matrem, quia ſi eſt ex coitu damnato,& punibili, nec patri, nec matri ſuccedit: ſi verò ex damnato, & non punibili, vt coniugati cum ſoluta, filius inde procreatus licèt non ſuccedat patri, bene tamen eo caſu ſuccedit matri, quia vt filius non ſuccedat matri, debet naſci ex coitu damnato inſimul, & punibili, & quidem punibilis debet eſſe non ſolùm quoad patrem, ſed etiam quoad matrem, de quo etiam Henriq. *in ſum. lib.*11. *cap.*20. §.5. Surd. *deciſ.*249. *num.*3. *& de aliment. tit.*1. *quaſt.*15. *num.*15.Gutier. *pract. lib.*2. *quaſ.*102. *&* 105. Bened.Ægid. *in tract de iure & priuil. honeſt. art.*13. *num.*4. vbi diſtinctionem facit, Caſtil. *controuerſ. lib.*2. *cap.*30. *à n.*6. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.*1. *tit. de nothis & ſpur. reſol.*2. *n.*14. *cum ſeqq.* vbi refert diſtinctionem Valaſc. Addit idem Valaſc. *d.conſ.*29. *num.*10. ſufficere etiam matrem puniri extraordinaria pœna,licèt in regno Caſtellæ per *l.*9. *Tauri*, debeat eſſe pœna mortis; & tandem concludit quæſtione ibi per eum tractata, coitum domini cum ſerua non concubina (quamuis fateatur eſſe damnatum) non tamen eſſe punibilem per legem ciuilem, etiam pœna extraordinaria quoad matrem, ac proinde non obſtare quominus filius inde natus matri ſuccedat, & è conuerſo mater ipſi filio: & *num.*11. tenet ſtupri crimen de iure Ciuili eſſe punibile non ſolùm ex parte maſculi, ſed etiam ex parte fœminæ ſtupratæ, licèt de iure Regio Luſitaniæ, & Caſtellæ ex parte fœminæ non ſit punibile: quod etiam repetit *conſult.*147.*n.*7. *cum ſeqq.* Subdit Molin. *d.diſp.*167. *n.*11. quod quando fœmina, quæ filium alioqui ſpurium continet, à culpa excuſaretur,vel quia fuit vi oppreſſa, vel quia inuincibiliter ignorauit eum, cum quo rem habebat, non eſſe ſuum virum, vel aliqua alia ratione, filius eo pacto genitus ſuccedit matri vnà cum aliis legitimis, quoniam denegatio ſucceſſionis eſt in pœnam & odium delicti parentum; vbi autem nulla interuenit culpa, ceſſare debet pœna: & *num.*12. tradit in Regno Caſtellæ per *l.*6. *&* 7. *tit.*8. *lib.*5. *noua Recop.* filium ſpurium ex Clerico, Religioſo, aut Moniali profeſſis,nec matri, nec patri ſuccedere, nec conſanguineis patris, nec poſſe quicquam ab eis obtinere præter alimenta: & *num.*13. per *d l.*7. reſoluit, quod quando filius ſpurius conceptus eſt ex coitu, propter quem matri ſtatuta eſt pœna mortis naturalis, vt ex adulterio matris, tunc talis filius ſuccedere nequit matri, neque ex teſtamento, neque ab inteſtato; poteſt tamen mater illi relinquere quintam ſuorum bonorum, de quo diſponere poterat pro anima ſua. Vide poſita *in collect. ad auth. ex complexu, C. de inceſt.nupt.*

SVMMARIVM.

1 *Legitimatus per oblationem Curiæ ſoli patri efficitur legitimus ſucceſſor, non aliis natis, vel cognatis, nec è contra ipſi.*

2 *De*

2 *De legitimatione per oblationem Curiæ, remiſſiuè.*

3 *Pater etiamſi habeat filios legitimos, poteſt legitimare naturales per oblationem Curiæ: hunc modum legitimandi non eſſe hodie in vſu, num.4. An quis legitimari debeat per ingreſſum monaſterij, vt poſſit habere bona patris, n.5.*

6 *Legitimatus ad ſuccedendum patri, non ideo videtur legitimatus, vt aliis conſanguineis ſuccedat.*

7 *Legitimatus per oblationem Curiæ, ſi decedat ſine liberis, ſuccedit mater in tertiam, in reliquum Curia: ſi verò mater non ſupereſt, ſuccedit in paternis Curia, cognati in reliquis: & ſi eius cognatus Curiæ ſe offerat, omnia etiam paterna ad Curiam deuoluenda habebit. Etiam eo caſu, ſi mater ſuperſit, ad omnia bona extra ſubſtantiam patris quæſita, cum cæteris ſuccedit.*

8 *Lineæ appellatione qui veniant, remiſſiuè.*

9 τὸ Genus, *comprehendit fœminas.*

10 *Habens etiam filios legitimos poteſt naturalem tradere Curiæ, ſed non poteſt ei plus relinquere, vel donare, quàm vni ex filiis legitimis, & naturalibus, cui minus dederit, & n.11.*

12 *Legitimatio quæ fit per oblationem Curiæ, fauorabilior, ac potentior eſt, quàm quæ per reſcriptum.*

13 *Legitimati per oblationem Curiæ fieri capaces ad ſuccedendum cum legitimis, & naturalibus, vt tamen plus habeant, quàm cui minus relictum erat.*

L. Communium rerum. IX.

Idem A. Mennæ P.P.

1 Filius legitimatus per oblationem Curiæ ſoli patri efficitur legitimus ſucceſſor, non aliis natis, vel cognatis, nec è contra ipſi. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 De legitimatione per oblationem Curiæ vide *l. Hiſpan. 5. & 6. tit. 15. part. 4.* Ludouic. de Sardis *in tract.*
de natural. liberis, §. de legitim. per Curiæ oblationem,
Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part. 6. conſid. 24.*
Gregor. Lop. *l. 12. gloſſ. 1. in princ. tit. 6. part. 2.* Ro-
der. Xuar. *in repet. l. quoniam in prioribus, in declar. le-*
3 *gis Regni, limit. 12. num. 2.* vbi quod pater etiamſi ha-
beat filios legitimos, poteſt legitimare naturales per
oblationem Curiæ. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 173.*
4 *n. 38. in fine,* vbi quod hîc legitimandi modus non eſt
hodie in vſu, Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib. 1. tit. de*
legitimat. reſol. 3. in princ. Paleoth. *de nothis & ſpur.*
cap. 45. num. 6. cum ſeqq. Henric. Bocer. *d. diſp. de iure*
vniuerſo, tom. 1. claſſ. 1. diſp. 6. n. 11. Couarr. *de ſpon-*
ſal. part. 2. cap. 8. §. 7. num. 4. vbi ait legitimationem
quæ fit per oblationem Curiæ, iam exoleuiſſe, Perez
ad tit. 2. lib. 5. Ordinam. pag. 95. col. 2. in princip. vbi
dicit ceſſare iam hodie diſpoſitionem huius text. vide
poſita *in collect. ad l. ſi quis naturalem 3. ſup. hoc eod. tit.*

5 Et ſicut filius legitimatur per oblationem Curiæ, vt probat hic text. ita per ingreſſum monaſterij, vbi quis offertur ſeruitio Chriſti, debet etiam legitimari, vt poſſit habere bona patris, Greg. Lop. *l. 12. gloſſ. 2. in princ. tit. 6. part. 1.* Tiraq. *de priuil. piæ cauſæ, priuil. 29.* Valdeſ. *in addit. ad Roder. Xuar. alleg. 15. n. 1.* Fr. Eman. *qq. Regul. tom. 1. q. 13. art. 3. & 5.* Surd. *de aliment. tit. 7. quæſt. 1. num. 41.*

6 *Ab eodem naturali patre deſcendentium, &c.*] Notatur ad hoc, quod legitimatus ad ſuccedendum patri, non ideo videtur legitimatus vt aliis conſanguineis ſuccedat, vt per Gam. *Luſit. deciſ. n. 7.* vbi dicit hoc ſpeciale eſſe in legitimato per oblationem Curiæ, & citat Alexand. *conſil. 139. col. 2. lib. 1.* Et ſubiungit Peregrin. *de iure fiſci lib. 3. tit. 18. num. 26.* hunc text. præſupponere, quod naturales ex patre, quamuis patri ſuccedant ab inteſtato in duabus vnciis, non extantibus legitimis, non tamen ſuccedunt coniunctis per patrem, nec illis ſuccedit ab inteſtato: ex teſtamento vtrique capere poſſunt, vel ex donatione inter viuos.

§. Si verò.

Si legitimatus per oblationem Curiæ decedat ſine liberis, ſuccedit mater in tertiam, in reliquum Curia; 7
ſi verò mater non ſupereſt, ſuccedit in paternis Curia, cognati in reliquis; & ſi eius cognatus Curiæ ſe offerat, omnia etiam paterna ad Curiam deuoluenda habebit, etiam eo caſu, ſi mater ſuperſit, ad omnia bona extra ſubſtantiam patris quæſita, cum cæteris ſuccedit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 2. ſupra hoc tit.*

Ex materna linea.] Lineæ appellatione qui veniant, 8
vide poſita *in meo tract. de appellatiua verbor. vtriuſque iuris ſignif. appel. 135. n. 1. cum ſeqq.*

Aliquis ex eius genere, &c.] Ergo particula, *genus*, 9
fœminas comprehendit, de quo Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 9. num. 139.* & citati per me *d. tract. appell. 108. n. 3.*

§. Et quoniam.

Etiam habens filios legitimos poteſt naturalem Cu- 10
riæ tradere, ſed non poteſt ei plus relinquere, vel donare, quàm vni ex filiis legitimis & naturalibus, cui minus dederit. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 11
Roder. Xuar. *in repet. l. quoniam in prioribus, in declar.*
legis Regni, verſ. duodecimò limita, in princip. pag. 536.
vbi latè diſputat an idem ſeruandum ſit in legitimato
per reſcriptum Principis, Henric. Bocer. *in diſp. de vni-*
uerſo iure, tom. 1. claſſ. 1. diſp. 10. n. 10. Tiraq. *de iure*
primog. quæſt. 34. num. 51. vbi quod legitimatio, quæ 12
fit per oblationem Curiæ, fauorabilior atque poten-
tior eſt, quàm quæ per reſcriptum. Perez *ad tit. 2. lib. 5.*
Ordin. pag. 95. col. 2. in princip. vbi quod legitimati 13
legitimatione per oblationem Curiæ fiunt capaces ad
ſuccedendum cum legitimis, & naturalibus, ita tamen
vt ne plus habeant, quàm cui minus erat relictum, &
deinde diſputat an legitimatum pater meliorare poſſit,
quod vocant in Regno Caſtellæ, in tertio & quinto:
de quo etiam Anton. Gom. *l. 9. Tauri, num. 98.* vbi te-
net quod poſſit meliorari, & in plus ſuccedere, ſicut
verè legitimus, & reſpondet textum *in præſenti*, intel-
ligi in legitimato per oblationem Curiæ, quia in eo
coarctatur ſucceſſio.

SVMMARIVM.

1 *Naturales liberi primogeniti legitimantur per matrimonium, & ſuccedunt æqualiter cum liberis poſtea naſcituris, & num. 2. ad ſucceſſionem feudi, maioratus, & ad ſacros Ordines admittendi ſunt, necnon ad Epiſcopatus eligendi, num. 4.*

3 *De legitimatione per ſubſequens matrimonium, remiſſiuè.*

5 *Ad legitimationem per ſubſequens matrimonium non exigi de iure Canonico, quod cum dotalibus inſtrumentis ſit contractum, ſicque in ſæculari foro in praxi eſſe receptum.*

L. Cùm quis. X.

Idem A. Demoſtheni P.P.

Per matrimonium legitimantur liberi naturales pri- 1
mogeniti, & ſuccedunt æqualiter cum liberis poſtea naſcituris.

naſcituris. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Henric.Bocer. *in diſput.de iure vniuerſo,tom.1.claſſ.1. diſp.10. n.9.* Hippol.Riminald. *conſ.222. num.22. & n.111. lib.2.* Menoch. *de præſumpt. lib.4. præſ.81. n.8.* Peregr. *de fideicom. art.24. n.20. & 45.* Fachin. *controuerſ. lib.4. cap.54. verſ. reſpondeo hoc textu, Caſtil. controuerſ. iuris lib.4. cap.31. n.2.* vbi *n.71.* ſubdit legitimatum per ſubſequens matrimonium in nihilo differre à veris & legitimis filiis ex legitimo matrimonio natis, & omnes ſucceſſiones aſſequi, ad quas legitimi vocantur, poſt legitimationem ſcilicet, ſicque matrimonium ſubſequutum, non verò antea. Molin. *de Inſtit. tract.2. diſp.172. n.6.*

3 De legitimatione per ſubſequens matrimonium, dixi latè *in collect. ad cap. tanta, qui filij ſint legit.*

4 *Simili perfruantur fortuna.*] Ergo ad ſucceſſionem feudi, maioratus, & ad ſacros Ordines ſunt admittendi, necnon ad Epiſcopatus eligendi, quia à natis ex legitimo matrimonio non differunt, de quo latè *in collect. ad cap. tanta, n.17. cum multis ſeqq.*

5 *Dotalia inſtrumenta,* &c.] Licèt Cæſareum ius, de quo *in hoc text.* & in aliis ſimilibus, ad legitimationem per ſubſequens matrimonium exegerit, quod cum dotalibus inſtrumentis eſſet contractum; ius tamen Canonicum id non exigit, eſtque in ſæculari foro in praxi receptum, Paleoth. *de nothis & ſpuriis cap.12. n.6.* Menchaq. *vſufrequent. quæſt. lib.3. cap.41. n.3.* Molin. *dict. tract.2. diſp.172. n.3. in fine,* & citati in collect. *ad d. cap. tanta, num.4.*

SVMMARIVM.

1 *Nati ex concubina legitimantur per ſubſequens matrimonium, etiamſi ex eo matrimonio naſcatur poſtea, vel natus viuens non reperiatur tempore mortis patris, &c. Non legitimari filios per ſubſequens matrimonium contractum in mortis articulo, vel à ſenibus, qui generandi ſpem non habent, n.2. Contrarium verius, num.3.*

4 *Naturales vt cenſeantur, itaut per ſubſequens matrimonium legitimentur, ſufficit quod inter parentes tempore natiuitatis potuerit eſſe matrimonium, vel conceptionis tempore, prout tali filio fuerit expedientius.*

5 *Filij iuſti, id eſt legitimi.*

L. Nuper. XI.

Idem A. Iuliano P. P.

1 PEr ſubſequens matrimonium filij nati ex concubina legitimantur, etiamſi ex eo matrimonio nullus poſtea naſcatur, vel natus viuens non reperiatur tempore mortis: & ſi antea nati legitimantur, multò magis qui erant in vtero tempore matrimonij, & tempus conceptionis, vel natiuitatis inſpicitur prout liberis eſt vtilius. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* Aloyſ.Leo *ſuper 5. fol.64. verſ.*

Et dotalia efficiant inſtrumenta, &c.] De his dotalibus inſtrumentis, & an neceſſariò requirantur vt legitimatio per ſubſequens matrimonium fiat, vide poſita *in collect. ad l. immediatè præcedentem, in fine.*

2 *Spem tollendæ ſobolis,* &c.] Hinc videbatur inferri, non legitimari filios per ſubſequens matrimonium contractum in mortis articulo, vel à ſenibus, qui generandi ſpem non habent, quod docuit Bald. *in præſenti.*

3 Sed contrariam ſententiam veriſſimam iudico in communi, motus reſolutione, quæ docet matrimonium à ſene etiam decrepito, & in mortis articulo contractum validum eſſe, vt probat text. *in l. ſed & quæſitum, ff. de lib. & poſth.* quod vltra ſcribentes conſtanter ſequuntur omnes atteſtantes generali Eccleſiæ conſuetudine receptum, vt per Nau. *in man. cap.22. n.59. & conſ.39. n.15. de ſponſal.* Gutier. *can. lib.1. cap.16. n.14.* & plures quos adducit Cened. *ad Decret. collect.38. n.1.* quibus addo Sanch. *de matr. lib.7. diſp.92. n.19. cum ſeqq.* qui licèt *num.23. & ſeq.* hoc limitet in ſene adeò exhauſto vt omnino impotens ſit ad copulam, nec arte Medicorum iuuari poſſit, cum multis, quos ibi refert; verius tamen eſt illum validè matrimonium poſſe contrahere, vt tenet Nau. *conſ.13. n.25. & 28. de ſponſal.* eſt enim impedimentum hoc accidentale, & matrimonij validitatem non impedit: quare per huiuſmodi matrimonium filios antea ſuſceptos legitimari meritò reſoluunt Anton.Gom. *l.9. Tauri, n.59.* Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, n.73.* Gregor.Lop. *l.1. verbo ſe caſa, tit.13. p.3.* Gail. *lib.2. obſeru.141. n.8.* Couar. *de ſponſal. p.2. cap.8. §.2. n.10.* Rojas *de ſucceſſ. cap.2. num.24.* Ciſuentes *l.12. Tauri, dub.9. n.13.* & *ibi* Caſtil. *n.25.* Molin. *de primog. lib.2. cap.5. n.25.* Theſaur. *deciſ.96. à n.3.* Peregr. *de fideicom. art.24. n.59.* Menchaq. *controu. lib.3. cap.41. n.4. cum ſeqq.* Siluan. *conſ.3. n.27.* Menoch. *conſ.108. n.21. & conſ.226. n.18. & conſ.350. n.32. & de præſumpt. lib.4. præſ.83. n.78. & lib.5. præſ.5. n.16.* Spin. *in ſpecul. teſtam. gloſſ.15. princ. à n.104.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr.11. cap.13. n.173.* Sanch. *de matr. diſp.105. à n.4.* Gutier. *in ſimili tract. cap.118. n.2.* P.Molin. *de Inſtit. tract.2. diſp.172. n.13.* Franc.Molin. *de ritu nupt. lib.1. cap.18. n.14. cum multis ſeqq.* Cened. *d. collect.68. n.2.*

Poſita validitate eiuſmodi matrimonij conſentiunt Doctores quando parenti aſſignatus fuit ſubſtitutus ſub ea conditione, *ſi ſine liberis legitimis deceſſerit*; aut ad maioratum, quem poſſidet, legitimi ſoli vocantur, filios ita legitimatos excludere ſubſtitutum, ſuccedereque in eo maioratu, quando pater non in odium alterius, qui alioquin ſuccedere debeat, ſed in commodum ſuorum naturalium filiorum, aut vt vteretur iure ſuo, vel aliquo alio bono fine tale matrimonium contraxit. Ita Anton.Gom. *l.9. Tauri, num.59.* Couar. *d.§.2. n.10.* Molin. *d. cap.5. n.26.* Spin. *dict. gloſſ.15. n.105.* Henriq. *in ſum. lib.11. cap.7. num.3.* Ioan.Garc. *de nobilit. gloſſ.21. n.59.* Alex.Raudenſ. *de analog. cap.36. à num.1.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.2. cap.13. quæſ. vlt. verſ. quæras,* Molin. *d. diſp.172. n.14.* Sanch. *d. diſp.105. n.8.* Gutier. *d. cap.11. n.3. cum ſeqq.* Cancer. *lib.3. var. cap.12. n.31.* Franc.Molin. *d. cap.18. n.26. cum ſeqq.* Vtrùm autem ſi in odium ſubſtituti, eiúſve, qui alioqui ſuccedere debeat in maioratu, matrimonium contrahat, vt illi noceat, cúmque excludat, filij ita legitimati ſint præponendi in ea ſucceſſione? vide Molin. *d. diſp.172. n.15. cum ſeqq.*

Non conceptionis, ſed partus tempus, &c.] Notatur 4 ad hoc, quod vt filij naturales cenſeantur, ita vt per ſubſequens matrimonium legitimentur; ſufficit quod inter parentes tempore natiuitatis potuerit eſſe matrimonium, vel conceptionis tempore, prout tali filio fuerit expedientius, vt per Couar. *d. cap.8. §.2. n.2.* Duen. *reg.350. ampl.39.* Rojas *de ſucceſſ. cap.10. n.40.* Spin. *d. gloſſ.15. princ. n.118.* Molin. *d. tract.2. diſp.172. n.2.* vbi *n.4.* ſubdit quod filius naturalis reputandus eſt is, qui licèt conceptus ex iis parentibus ſit, inter quos tempore conceptionis erat impedimentum dirimens matrimonium, tempore tamen natiuitatis ceſſauerat impedimentum, vt ſi ſoluta concepit ex coniugato, veruntamen tempore natiuitatis filij mortua erat vxor coniugati illius: aut ſi ſoluta concepit ex conſanguineo, vel affine, attamen tempore natiuitatis filij obtenta erat diſpenſatio vt contrahere poſſent, filius eo pacto natus eſt naturalis, & non ſpurius, eo quòd ſtatus filij ex tempore conceptionis, aut natiuitatis, prout magis tali filio fuerit expediens, eſt iudicandus.

Filios iuſtos haberi, &c.] Id eſt, legitimos, ex Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 81. n. 19.*

SVMMARIVM.

1 *Pater poteſt dicere in teſtamento ſuo, quod vult filios ſuos eſſe legitimos, & ſibi ſuccedere, & filij debent oſtendere teſtamentum patris Principi, & ſic fient hæredes, ſi voluntatem patris vltimam approbent.*

2 *Filius ſi petit à Principe legitimationem, allegans, quod pater eius in teſtamento diſpoſuit ſe velle filium legitimare, valebit legitimatio ſine cuiuſque requiſitione, & num. 4. 5.*

3 *Comes Palatinus poteſt legitimare ſpurium, etiam poſt aditam hæreditatem per conſanguineos, ſi pater ordinaſſet in teſtamento illum ſpurium filium debere legitimari.*

6 *Legitimatio dicitur donatio, ſiue donum patris, & Principis.*

AVTH. Item ſine legitimis.

1 Pater poteſt dicere in teſtamento ſuo, quod vult filios ſuos eſſe legitimos, & ſibi ſuccedere, & filij debent oſtendere teſtamentum patris Principi, & ſic fient hæredes, ſi voluntatem patris vltimam approbent. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod ſi filius petit à Principe legitimationem, allegans quod pater eius in teſtamento diſpoſuit ſe velle filium legitimare, valebit legitimatio ſine cuiuſque requiſitione, hoc eſt, non citatis venientibus ab inteſtato, vt per Bart. *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, n. 14. verſ. quandoque ipſe filius, ff. de lib. & poſth.* & *ibi* Iaſ. *lect. 1. n. 135. & lect. 2. col. pen. verſ. deinde reliqui,* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 7. num. 37.*
3 bene Aluar. Valaſc. *conſult. 158. n. 9.* vbi ex Baldo per
hunc text. tenet, quod Comes Palatinus poteſt legitimare ſpurium etiam poſt aditam hæreditatem per conſanguineos, ſi pater ordinaſſet in teſtamento illum ſpurium filium debere legitimari: & *n. 11. verſ. non*
4 *obſtans,* ait hunc text. apertè diſponere, eo ipſo, quod
oſtenditur per teſtamentum, vel inſtrumentum voluntas patris deſiderantis filium ſpurium legitimari, Principem poſſe talem filium legitimare, etiam poſt mortem patris, & etiam poſt delatam venientibus ab inteſtato ſucceſſionem.

5 *Teſtamentum oſtendentes,* &c.] Ergo textus loquitur quando conſtat Principi de voluntate patris per eius teſtamentum, quaſi non ſufficiat apparere da voluntate patris aliter, quàm ex teſtamento: ſed contrarium eſt verius, ita vt ſufficiat ſi pater ordinaſſet in vita, vel in teſtamento filium debere legitimari, vel aliter de eius voluntate etiam ex ſignis colligi poſſit. Curt. ſen. *conſ. 26.* Clarus vit Iacobus *col. 2.* Bald. *conſ. 363. incip. Quæritur vtrùm filius, vol. 5.* Aluar. Valaſc. *dict. conſ. 158. n. 10. & ſeqq.* vbi ait textum *in præſenti* loqui de teſtamento patris, quia hoc frequentius eſt.

6 *Et principis, & legis dono,* &c.] Notatur ad hoc, quod legitimatio dicitur donatio, ſiue donum patris, & Principis, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo Donatione largitus, n. 278. C. de reuoc. donat.*

SVMMARIVM.

1 *Habens mulierem, quæ poteſt eſſe vxor, ſi dicat in inſtrumento publico, vel priuato, cum ſubſcriptione trium teſtium fide dignorum, quod vult filios naturales ſuos eſſe legitimos, erunt ſucceſſores: quod ſi de vno filiorum dixerit, ipſum ſuum eſſe legitimum, cæteri filij ex eadem muliere nati etiam erunt legitimi, & n. 2. limita vt n. 3.*

AVTH. Si quis liberos.

Si quis habet mulierem, quæ poteſt eſſe vxor, & dicat in inſtrumento publico, vel priuato cum ſubſcriptione trium teſtium fide dignorum, quod vult filios naturales ſuos eſſe & legitimos, erunt ſucceſſores: quod ſi de vno filiorum dixerit, ipſum ſuum eſſe, & legitimum, cæteri filij ex eadem muliere nati etiam erunt legitimi. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Alciat. *de præſumpt. regul. 2. præſumpt. 5. n. 6.* Ludou. de Sardis *in tract. de natur. liber. in cap. de legitim. per patris nominationem,* Boër. *deciſ. 140. n. 15. cum ſeqq.* Duen. *reg. 241. verſ. limita 2. & reg. 248. à princ.* Rebuff. *in tract. nomin q. 1. n. 5.* latè Couar. *de ſponſal. p. 2. cap. 8. §. 7. à princ.* vbi *in verſ. ex quibus,* infert hanc legitimationem non induci ex præfata nominatione, caſu quo à matre dicta nominatio procederet; non enim præſumitur conſenſus coniugalis ita facilè in ipſo viro ex nominatione fœminæ, ſicuti in ipſa fœmina & concubina ex viri nominatione: & *in verſ. ſecundò infero,* tenet eandem legitimationem non procedere quando ipſa concubina tempore nominationis aliud contraxerat matrimonium, vel ipſe pater aliam vxorem acceperat, eamque haberet, & *in verſ. tertiò infero,* tradit prædictam legitimationem eſſe intelligendam ſi mater eſſet honeſta fœmina, alioqui non eſſet tutum hunc matrimonij conſenſum præſumere: latè Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib. 1. tit. de legitimat. reſolut. 3. ex n. 1.* vbi *n. 3.* ad hoc primò requirit, quod mater ipſius filij tempore, quo natus fuit, potuerit eſſe illius vxor: & *n. 9.* ſecundò requirit, quod non extent alij filij legitimi & naturales: tertiò requirit, quod illa verba, quando pater nominat filium, ſint à teſtatore ſcripta, vel prolata principaliter, vel propter ſe emiſſa, & non incidenter propter aliud: quartò requirit, quod vir ab initio habuerit affectionem maritalem, &c.

Hos ſuos eſſe, &c.] Limitant aliqui quando mater 3
eſſet indigna, quo illi vero in matrimonium copularetur, de quo vide Menoch. *conſ. 18. in fine,* Alexand. Trentacinq. *d. tit. de legitimat. reſol. 3. ex n. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Pater licèt iure prohibeatur totum relinquere naturali filio, non tamen prohibetur nepoti naturali ex legitimo, nec nepoti legitimo ex naturali nato, nec nepoti naturali ex naturali nato, vbi nulla ſubeſt ſoboles legitima: in ſucceſſoribus ab inteſtato remanent iura antiqua in ſuo ſtatu.*

2 *Filiorum incapacitatem non porrigi ad nepotes, & num. 3. Contrarium n. 4.*

5 *Naturalis ſuccedit patri ſecundum eius voluntatem.*

6 *Filiorum appellatione an & quando veniant nepotes, & num. 7.*

8 *Prole deficiente legitima, auus inſtituere poteſt hæredem nepotem filium naturalem, aut legitimum filij ſui ſpurij, modò tamen inſtitutio non fiat intuitu Patris, ſed nepotis, niſi ille nepos eſſet natus ex filio inceſtuoſo, num. 9.*

10 *Clericus habens ſpurios, an poſſit inſtituere nepotes ex eis natos legitimos, & an poſſit renunciare beneficium in eorundem nepotum fauorem, vel ſuccedere ei in obtinendis beneficiis, n. 11.*

L. Cuidam. XII. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

Licèt iure iſto pater prohibeatur totum relinquere 1
naturali filio, non tamen prohibetur nepoti naturali

Digitized by Google

turali ex legitimo nato, nec nepoti legitimato ex naturali nato, nec nepoti naturali ex naturali nato, vbi nulla ſubeſt ſoboles legitima; in ſucceſſionibus ab inteſtato remanent iura antiqua in ſuo ſtatu. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc, quod incapacitas filiorum non porrigitur ad nepotes, ad quod, & ad præfatam concluſionem ex hoc textu deſumptam vide Roder. Xuar. *in l.1.tit. quicunque, n.16.pag.323.* Couar. *de ſponſal. p.2. cap.*8. §.4. *n.*10. Pinel. *in l.3. n.20. C. de bonis matern.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, n.*58. *C. de reuocand. donat. & de iure primogen. q.12.n.13.* Anton. Gom. *l.9. Tauri, n.5.6. & 17.col.2.* Bellacomb. *tom.1.commun.opin.lib.5.tit.15. de repudiis, n.2.pag.755. & tom.2.l.6.tit.14. de hæred. inſtit.n.5.pag.69.* & Villalob. *eodem lib.6. tit.17. de poſthum.hæred.num.9.cum ſeqq.pag.122.* Menchaq. *illuſtr.controu.cap.101.n.16.cum ſeq.* Cardin. Mantic. *de coniect.vlt.volunt.lib.8.tit.5.n.15.* Franc. Bec. *conſ.138. n.34. & 41. lib.2.* Ioan. Cephal. *conſ.103.n.21. lib.1.* Franc. Vegg. *conſ.96. n.180. & ſeq.* Card. Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap.53.* Matienſ. *l.6.gloſſ.8.n.21.tit.8. lib.5. noua Recop.* Surd. *conſ.177. ex num.1. & n.18. & ſeq. & ferè per tot.* vbi latè quod auus poteſt quouis titulo, ſiue vniuerſali hæreditatis, ſiue particulari legati, aut fideicommiſſi relinquere nepoti legitimo ex filio ſpurio, Perez *ad tit.2. lib 5. Ordinam.pag.97.* Ranchin. *p.4. concl.473.* Peregrin. *de iure fiſci lib.3. tit.18. n.27.* Mieres *de maioratu, p.2.q.2. n.6. cum ſeq. & n.26.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q.19. n.41.* Bertrand. *conſ.395.n.4. vol.7.* Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.166.n.8.concl.5.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel.gloſſ.5. §.1. n.116.* Cabed. *Luſit. deciſ.100. per tot. & n.8. p.1.* Card. Tuſch. *pract.concluſ.tom.5.lit.N, concluſ.13. n.38.* latè Caſtill. *controu. tom.5. cap.103. per tot. & præcipuè n.18.* vbi ait textum *in præſenti*, procedere in diſpoſitione teſtamentaria, quando ſcilicet nepos ab auo expreſsè hæres inſtituitur, quo caſu ad ſucceſſionem eius iuridicè admittitur.

3 Hinc nepotes & alios deſcendentes legitimos, qui ab illegitimis filiis procedunt, ſuccedere poſſe, & debere in fideicommiſſo, & maioratu, ad quem filij legitimi, & de legitimo matrimonio vocantur, tametſi pater eorum ſuccedere non poſſet, reſoluunt Cephal. *conſ.103. vol.1.* Guid. Pancirol. *conſ.169. n.13. lib.1.* Franc. Bec. *conſ.138. per tot. lib.2.* Nauar. *conſ. de iurepatron.* Chriſtoph. Torniol. *conſ.85. n.18. verſ. ſecundò quia, lib.1.* Ludou. Caſſanate *conſ.8.n.17.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.5. §.1. ex n.109. vſque ad n.125.*

4 Cæterùm contrariam ſententiam, imò filios, & alios deſcendentes legitimos, qui à filiis naturalibus procedunt, ad maioratus ſucceſſionem admitti non poſſe in omnibus caſibus, in quibus pater, vel aſcendens eorum non admitteretur, nec ſuccedere poſſet, ſi viueret, meliùs defendunt Anton. Gabr. *commun.opin. tit. de hæred. inſtit. concl.3.n.17.* Aldobrand. *conſ.3. & 5.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.11. tit.12. ex n.33. vſque ad n.37.* Tiber. Decian. *conſ.1. n.39. vol.1.* Mieres *d.part.2.q.2. ex n.18.* Rot. *deciſ.595.n.3.& 4.* apud Farin. *p.1. recentior.* latè Caſtil. *d.tom.5.cap.103. n.11. cum multis ſeqq.* Excluſa enim vna perſona, omnes eius deſcendentes excluſi cenſentur, Molin. *de primogen. lib.3. cap.5. n.41.* Mieres *d.p.2.q.6. num.46.* Ioſeph. de Ruſticis *in l. cum auus, ff. de cond. & demonſtr. lib.6.cap.16. n.2. cum ſeqq.* quos refero *in votis maiiſ. deciſ. voto 7. n.18.*

5 *Licet eis quantum noluerint*, &c.] Notatur ad hoc, quod naturalis ſuccedit patri ſecundùm eius voluntatem, vt per Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.96. verſ. ſeptimò infero, C. de in integr. reſt. minor.* vbi ait, quod licèt filij naturales ſuccedere poſſent ſecundùm, vel præter voluntatem patris, non tamen contra eius voluntatem, nec eis dabatur à iure aliqua legitima. Bened. Ægid. *in tract. de iure & priuileg. honeſt. art.13. n.50.* vbi quod naturales liberi contra paternam voluntatem ac diſpoſitionem quicquam capere non poſſunt, quod intelligit de acquiſitione hæreditario titulo, ſalua ſemper alimentorum cauſa, quæ de bonis patris filio naturali, qui non habet aliunde vnde alatur, etiam iure ciuili debentur. Vnde Valaſc. *conſult.94. n.4. in fine*, argum. huius text. dicit, quod de filiis naturalibus nullam tenetur pater facere mentionem, nec illis prætetitis datur ius contrahendi, ſeu rumpendi teſtamenta paterna, nec illi excedunt filias ex ſtatuto excludente fœminas extantibus maſculis, nec diſpoſitio *l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtam.* habet locum in huiuſmodi filiis naturalibus tantùm, &c. refert Benedict. Ægid. *d.art.13. n.49.*

Stante ſobole legitima.] Vel legitimata per reſcriptum, vt per Cephal. *conſ.194. in fine*, quem refert, & ſequitur Ceual. *comm. contra commun. q.2. n.26.*

Tam degeneres homines, &c.] Hanc legem dum vocat naturales liberos vitium paternum, refert Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.1. §.1.n.47.*

Iura etenim ab inteſtato, &c.] Noſtri Regnicolæ 6
aduertunt Ordinat. Regiam *lib.4.tit.92. in fine princ.* dum ſtatuit ſuſceptos à plebeio homine non vxorato ex muliere ſeruilis conditionis propria, aut aliena, ſi tempore, quo pater moritur, liberi inueniuntur, ei ſuccedere perinde ac naturales alij, in nepotibus locum habere, ſiue legitimi ſint ex filio naturali, ſiue naturales ex legitimo. Ita Gam. *Luſit. deciſ.313. n.4.* Cabed. etiam *Luſit. deciſ.100. num.13. in fine, part.1. & Arreſto 88. eadem part.1.* Benedict. Ægid. *in tract. de iure & priuileg. honeſtatis, art.13. num.45.* vbi addit idem æquè probandum, etſi nepos naturalis ſit filio naturali; quod tamen in priori caſu ampliat vt procedat etiam in nepote, cuius pater nobilis eſſet tempore natiuitatis ſuæ, cùm auus adhuc eſſet plebeius; is enim patre prædefuncto ſuccedet auo; & rationem reddit, quia nepos in caſu iſto tanquam legitimus patris ſui filius hæres eius eſt, & filius, tametſi naturalis eſſet, patris ſui hæres eſſe potuit, quia plebeius erat, atque ita nihil eſt quod impediat nepotem ex patris ſui perſona, quam repræſentat, auo poſſe ſuccedere: in aliis verò caſibus, in quibus proponitur nepos naturalis ex filio legitimo, aut naturalis ex naturali, aliter eſſe dicendum tradit, &c.

An, & quando appellatione filiorum veniant nepotes, vide poſita per me *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appell.99. ex n.82. vſque ad 116.* 7

In gloſſ. *Penitus aperimus, fin.* ibi, *ſed quid ſi ex ſpurio habeo naturalem, vel legitimum nepotem*, &c. 8
Notatur ad hoc, quod deficiente legitima prole, auus inſtituere poteſt hæredem nepotem filium naturalem, aut legitimum filij ſui ſpurij, modò tamen inſtitutio non fiat intuitu patris, ſed nepotis: de quo vide Pinel. *in l.3. n.20. cum ſeqq. C. de bonis maternis*, Antun. Gom. *l.9. Tauri, n.17.* Couar. *de ſponſal. part.2. cap.8. §.5. n.13.* Cott. *in memorab. verbo nepos, pag.601.* Menoch. *de præſumpt. lib.4. præſumpt.96.* Ioſeph Ludou. *Peruſ. deciſ.18. num.33. cum ſeqq.* Roder. Xuar. *in l.1. tit. quicunque, num.16. & ſeqq. pag.323.* Paleoth. *de nothis & ſpur. cap.53. num.3.* Perez *ad tit.2. lib.5. Ord. pag.98.* Mieres *de maioratu, p.2. quæſt.2. num.6. cum ſeqq.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.8. tit.5. num.15.* Surd. *conſ.177. ex n.1. & n.18. cum ſeq. & ferè per tot.* vbi latè, quod auus poteſt quouis titulo, ſiue vniuerſali hæreditatis, ſiue particulari legati, aut fideicommiſſi relinquere nepoti legitimo ex filio ſpurio, Gam. *Luſitan. deciſ.136.* Cabed. etiam *Luſit. deciſ.135. part.1.* vbi quod pater licèt non poſſit inſtituere filium ſpurium, poteſt tamen nepotem ex ipſo ſpurio hæredem facere. Sord. *de aliment. tit.3. quæſt.13. num.3. & 9. & tit.5. q.7. num.24.* Peregr. *de iure fiſci lib.3. tit.18. n.44. cum ſeqq.* Flores *ad Gam. deciſ.12.*

num.6. Gonzal. *ad regul.8. Cancel. gloſſ.5. num.116.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.167. num.16. concluſ.9.* vbi addit inſtitutionem in dubio cenſeri factam intuitu nepotis, eſto pater viua D.Barboſ. *in l.1.p.4.n.76. ff. ſolut.matrim.* vbi quod auus nepotibus legitimis ex ſpuria poteſt relinquere quicquid voluerit, quando auus non habet filios legitimos, aliàs ſecus, Cald.Pereira *de nominat emphyt. quaſt.19. n.38. cum ſeqq. & num.49. & poſt quaſt. forenſ. conſ.39. n.16.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imper. lib.2. concl.115.* Caſtil. *controuerſ. tom.3. cap.105. n.2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo filius, n.35.* vbi quod filius ſpurius poteſt ab auo inſtitui hæres, ſi auus prolem legitimam non habuerit, nec nepotem contemplatione patris hæredem inſtituat, ſed vt pater non habeat vſumfructum hæreditatis, & idem repetit *verb. pater, num.39.* Alex. Trentacinq. *var.reſol. lib.2. tit. de nothis & ſpur. reſol.2. à n.19.*

9 Limita niſi ille nepos eſſet natus ex filio inceſtuoſo, quia ei non poteſt relinqui ab auo, de quo tamen Guillelm. *in cap. Raynutius, verbo & vxorem, deciſ.5. num.131.* Roder.Xuar. *d.l.2. tit. quicunque, num.18. pag.324.* Ciſuentes *l.9. Tauri, num.7.* & ibi Anton. Gom. *n.17.* Hippol. *ſing.143.* Tiraquel. *de iure primogen. quaſt.14. n.14.* Couarr. *d.cap.8. §.5. num.13.* Paleoth. *de noth.& ſpur. cap.53. n.9.* Rojas *de ſucceſſ. ab inteſt. cap.2. n.31.* Matienſ. *l.6. gloſſ.8. n.23. tit.8. lib.3. noua Recopil.* Duen. *regul.366. limit.2. verſ. qua limitatio,* Guttier. *conſ.3. n.14.* Alex.Trentac. *d.reſol.2. n.25.* Cald.Pereira *poſt quaſt. forenſ. conſ.39. num.17.* Molin. *d.diſp.167. num.16.*

10 Vtrùm Clericus habens ſpurios filios poſſit inſtituere nepotes ex eis natos legitimos? vide Boër. *deciſ.227.* Aym. *conſ.184.* Pinel. *in d. l.3. n.20. & 22. C. de bonis matern.* Couar. *d.cap.8. §.5. num.11.* Clar. *§. teſtamentum, quaſt.12.* Mieres *de maioratu, part.2. quaſt.2. n.12.* Burg.de Paz *conſ.26. n.45.* Duen. *dict. reg.366. limit.2. verſ. quod in nepote,* Craſſ. *§. inſtitutio, q.8. n.6.* Paslad. *rerum quotid. lib.1. cap.16. n.11.* Cald.Pereira *d.conſ.39. num.16.*

11 Et an poſſit renunciare beneficium in eorundem nepotum fauorem, vel ſuccedere ei poſſint in obtinendis beneficiis? vide poſita *in collect. ad cap. extirpandas 12. n.4. & 5. de filiis presbyt. in Decretalib.*

De teſtamentaria tutela.

TIT. XXVIII.

HANC tutelam parens lege permittente dat filio impuberi, quem in poteſtate habet, non recaſuro in poteſtatem alterius. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide Suar.Mich.Graſſ.& alios *tom.1. commun. lib.5. tit.17. de teſtam. tutel. pag.756.* Arim.Tepat. *var.reſol. tom.2. eod. tit. n.466.* Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.8. de teſtam. tutel.* Iacob. Cancer. *var.reſol.tom.1. tit.7. de tutorib.* De tutore & curatore integros tractatus ediderunt Paulus Montanus, Antonius Piaggius *tom.8. tract. Doctor. p.2. fol.325.* Borgninus Caualcanus *eod. tom.8. p.2. fol.334.* De tutorum, & curatorum liberatione Iodocus Damhouderius *d.tom.8. p.2. fol.372.* De tutorum & curatorum periculis improbè adminiſtrantium, idem *fol.383.* De tutorum & curatorum ratione, tempore, modo, atque forma, idem *fol.371.* De tutorum & curatorum rationis iuſtificatione, idem *fol.376.* De tutore, & curatore teſtamenti Ioannes Dilectus Durantes *dict. tom.8. p.1. fol.136.* De tutelis, & curis Ioannes Gutierrez, Marcellus Conuerſanus, Vincentius Manzinus, Leander Galganette. Et de eadem materia tutorum & curatorum vide Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.220. vſque ad 226.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. & 13. per tot.* Rebell. *de obligat. inſt. part.2. lib.17. quaſt. vnica, de offic. tutoris, & curat.* Ordin. Reg.Luſit. *lib.4. tit.102. cum ſeqq. l.Hiſp.2. cum ſeqq. tit.16. part.6.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor minus legitimè datus non cogitur adminiſtrare; ſponte tamen adminiſtrans, tenetur negotiorum geſtorum, & non tutela, & num.2.*

3 *Tutor ſi tanquam tutor agat, iuri ſuo non praiudicat, qui non ſponte ſua, ſed ex neceſſitate officii id facit.*

4 *Auia ſi det tutorem nepoti, & inſtituat eum, an valeat datio: idem eſt in auo, & auia, ac aliis deſcendentibus per lineam maternam, quod in matre, num.5.*

6 *Tutela triplex.*

7 *Vno ex tutoribus, vel curatoribus non acceptante, vel mortuo, an & quando alius, qui supereſt, poſſit adminiſtrare, remiſſiuè.*

L. Quem dicis. I.

Impp. SEVER. & ANTON. AA. *Sperata.*

TVtor minus legitimè datus non cogitur admini- 1
ſtrare, ſponte tamen adminiſtrans tenetur negotiorum geſtorum, & non tutelæ. Colligunt ex Ord.Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.63. verſo,* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit 2
Galganet. *de tutel. lib.2. tit.25. n.10.* vbi quod actione tutelæ non tenetur ille, qui inutiliter datus fuit, niſi fortè ſponte ſe adminiſtrationi miſcuerit, & citat Seraphin. *deciſ.1473.*

Nota quod ſi tutor tanquam tutor agat, iuri ſuo non 3
præiudicat, qui non ſponte ſua, ſed ex neceſſitate officij id facit, vt per Tiraq. *de retract. lign. §.1. gloſſ.9. n.266.* Guttier. *de tutelis & curis, p.1. cap.1. n.22.*

In gloſſ. *Quem dicis 1. in fine,* ibi, *item ſi auia det* 4
tutorem nepoti, & inſtituat eum, an valeat datio, &c. Notatur ad hoc, quod idem eſt in auo, & auia, ac aliis de- 5
ſcendentibus per lineam maternam, quod in matre, vt per Cald.Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.201. in princ. C. de in integr. reſtit. minor.* Guttier. *de tutel. & curis, p.1. cap.4. n.11.*

In gloſſ. *Sponte, fin.* ibi, *item nota hîc, quod triplex* 6
eſt tutela, teſtamentaria, legitima, & datiua, &c. Ita diſtinguit & explicat *l.Hiſpan.2. tit.16. part.6.* Anton. Piag. *de tutore, & curat. quaſt.2. in princ.* Caualcan. *de tutorib. in princ. num.1.* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.1. n.27.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.29. n.4. & 5.* Parlador. *differ.99. à princ.* Paul.Montan. *de tutelis cap.7. num.1. cum ſeqq.* Guttier. *in ſimili tract. part.1. cap.2. n.1. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.220. n.10. cum ſeqq.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.7.* Cald.Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.1.* Sanchez *in pracepta Decalog. tom.2. lib.6. cap.14. n.21.* Rebell. *de obligat. inſtit. part.2. lib.17. q.vnic. de offic. tut. num.2.*

In eadem gloſſ. ibi, *ſine ergo nullus,* &c. Vtrùm, & 7
quando vno ex tutoribus, vel curatoribus non acceptante, vel mortuo, alius qui ſupereſt, poſſit adminiſtrare, vide Vincent. de Franchis *deciſ.214.* Franc. Hieron.Leo *Valentia deciſ.179. per tot. lib.2.*

SVMMARIVM.

1 *Tuter teſtamentarius non excluditur per codicillarium datum ex poſtfacto, ſed ſimul tutores erunt ambo, & num.2. Pluribus contutoribus diſſentientibus, quis eorum tunc adminiſtrare debeat, num.3.*

L. Etſi à patre. II.

Imp. ANTONIN. A. *Sabiniano.*

1 TVtor teſtamentarius non excluditur per codicillarium datum ea poſtfacto, ſed ſimul tutores erunt ambo. Colligunt ea Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Donel. *comment. iur. ciuil. lib.18. cap.15. col.7.* Boër. *deciſ.347. n.5.* Galgan. *de tut. lib.1. tit.2. num.32. & tit.7. n.52.* Surd. *deciſ.38. n.21.* vbi per hunc textum tenet, quod teſtator dando ſecundo loco tutorem filio, non videtur illum reuocare, quem primum dederat, & ea ratione id deciſum aſſerit, quia intereſt pupilli habere plures tutores: & *num.22.* aduertit, quod licèt aliqui dicerent hoc procedere ſolùm quando vnus tutor datus eſt in teſtamento, alter verò in codicillis, quo caſu videntur dati eodem tempore, vt dicitur *in hoc text.* Secus autem quando in diuerſis teſtamentis, quia vnum reuocat alterum in omnibus; nihilominus tamen id verum non eſſe videtur concludere, dum ait rationes allegatas per ordinarios in præſenti militare etiam quando datur in duobus teſtamentis.

3 Pluribus contutoribus diſſentientibus, quis eorum tunc adminiſtrare debeat? vide Guttier. *de tutelis & curis part.1. cap.14. per totum, & cap.15.* agit pluribus tutoribus conſtitutis, quomodo ſinguli teneantur?

1 ,

L. Si tutores. III.

Imp. ALEXAND. A. *Gordio & aliis.*

1 TVtela teſtamentaria non cedit legitimæ. Colligunt
2 ea Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Caualcan. *de tut. & curat. num.2.* Anto. Piag. *in ſimili tract.3. num.35.* Guttier. *de tutelis, & curis, cap.2. num.24.* Cuiac. *lib.6. obſeru.3.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.468. cap.7. in fine,* Galgan. *de tutel. lib.1. tit.11. n.5. in med.*

SVMMARIVM.

1 *Mater non dat tutorem filio, niſi eum hæredem inſtituat, datum tamen iudex cum inquiſitione confirmat, & non confirmatus tenetur pro tutela, ſi gerat, & n.2. Filius ſi careat patre, eiuſque mater plus quàm in legitima ipſi debita hæredẽ inſtituat, atque eidem tutorem relinquat, tenetur iudex eum approbare ſine vlla ſatiſdatione, & inquiſitione quoad id, in quo mater hæredem eum relinquit, n.3. Quando mater filium hæredem non inſtituit, quamuis illis aliquid reliquiſſet, ſolet ex voluntate defunctæ datus tutor à Præſidibus confirmari, n.4.*

L. Mater. IV.

Idem A. Feliciana.

1 MAter non dat tutorem filio, niſi eum hæredem inſtituat; datum tamẽ iudex cum inquiſitione confirmat, & non confirmatus tenetur pro tutela, ſi gerat. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt *l. Hiſpan.6. tit.16. part.6. vbi gloſſ.2.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.100. in princ.* Galganet. *de tutelis lib.1. tit.2. num.3. cum ſeqq.* Montao. *de tutel. cap.10. num.45.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.220. num.14.* vbi per hunc textum tenet, quod ſi 2
filius careat patre, eumque mater plus quàm in legitima ipſi debita hæredem inſtituat, atque eidem tutorem relinquat, tenetur iudex eum approbare ſine vlla ſatiſdatione, & inquiſitione quoad id, in quo mater hæredem eum relinquit: ſubdit deinde quoad alia bona, ſi filius ea habuerit, teneri iudicem inquiſitionem aliquam facere, an ille diues ſit, & idoneus, ſed leuem, longeque minorem, quàm ſi filium hæredem non inſtituiſſet: & quod ſi ſolùm in legitima illum inſtituat, vel legatum illi relinquat, atque tutorem eidem det, iudex antequam illum approbet, tenetur facere diligentem inquiſitionem an idoneus ſit, compertoque idoneum eſſe, debet illum approbare, idque ſine ſatiſdatione, per *l.1. & 2. ff. de confirm. tut.* latè Guttier. *de tutel. part.1. cap.4. à princ.* vbi *n.2. ex gloſſ.1. in præſenti,* rationem concluſionis aſſignat, quia mater filios in poteſtate non habet, prout iure requiritur. 3

In gloſſ. *Solet,* ibi, *non dicit, quod ſit neceſſe, ſed ſolet, ſi expediat pupillo, &c.* Notatur ad hoc, quod 4
quando mater filium hæredem non inſtituit, quamuis illi aliquid reliquiſſet, ſolet ex voluntate defunctæ datus tutor à Præſidibus confirmari, vt per Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num.101. verſic. vrgent,* Gutrier. *d. cap.4. num.7.* vbi admonet tutorem huiuſmodi, ſi fides inquiſitionis congruit, debere iudicem confirmare, quandoquidem hoc ex voluntate defunctæ à Præſidibus fieri ſolet, aliàs enim, inquit, exponeret ſe maximo periculo iudex aliud faciens, ſi fortè alius tutor ab eo datus, quàm à matre relictus, non ita bene adminiſtraret, aut res pupilli gereret, &c.

SVMMARIVM.

1 *Seruus alicuius, ſi cum libertate à patre tutor filiò datur, debet redimi, & manumitti, & vt curator, vel tutor alteri adiungi.*

2 *Seruum alienum purè inutiliter dari tutorem, ſed ita cùm liber erit, vtiliter dari. Contrarium n.3.*

4 *Seruus proprius relictus à domino in teſtamento filiorum ſuorum, licèt antea non fuerit manumiſſus, liber ex hoc efficitur, ſi fuerit maior 25. annorum; quod ſi minor fuerit, licèt remaneat liber, non tamen erit tutor, quouſque ſit ætatis 25. annorum.*

L. Si pupillorum pater. V.

Impp. AVRELIAN. & GALLIEN. AA. *Daphna.*

SI ſeruus alienus cum libertate à patre tutor filio datur, debet redimi & manumitti, & vt curator, vel tutor alteri adiungi. Colligunt ex Ord. Doct. *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Seruum alienum purè inutiliter dari tutorem, ſed 2
ita cùm liber erit vtiliter dari, decidit Iuſtin. *in §.1. Inſtit. qui teſt. tut. dar. poſſ.* & concordat *l. Hiſp.7. tit.16. p.16.* ibi, *mas ſi dexaſſe ſeruo ageno, no valdria, ni ſera guarda dellot.* Sed contrarium, imò ſeruum alienum 3
purè tutorem dari poſſe filiorum vtiliter, quia tacitè videtur intellecta conditio, cùm liber erit, probat *l. ſi hæreditas 10. §. vlt. verſ. quinimo, ff. hoc tit.* Sed omiſſa diuinatoria cõciliatione Connani *comment. lib.2. c.4. n.8.* veriorem interpretationem ad illa iura tradunt Cald.

in l.ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.110. C. de in integr. reſtit. minor. & Guttier. *de tutel. p.1. cap.10.n.6.* intelligentes conditiona non expreſſa inutilem eſſe tutelæ dationem, vt valeat eo modo, quo datur, ſcilicet conſiderato præſenti ſtatu, vt ſic ſeruus ſtatim tutor eſſe incipiat: at verò expreſſa conditione, cùm liber erit, vtilis dicitur, eo modo & tempore, quo datur, nempe in futurum impleta conditione, poſtquam ſeruus fideicommiſſum acceperit; ſic enim, aiunt, Iuriſconſultus *in l.qui tutel.§.1.& vlt.ff.hoc tit.* & Iuſtin. *in §.furioſus, Inſtit.qui teſtam.tut.dari poſſ.* fruſtrà & inutiliter datum tutorem dicunt reſpectu temporis præſentis; cùm tamen poſtea ſequuto effectu, idem tutor vtilis efficiatur.

4 Seruus autem proprius relictus à Domino in teſtamento filiorum ſuorum, licèt anteà non fuerit manumiſſus, liber ex hoc efficitur, ſi fuerit maior 25. annorum; quod ſi minor fuerit, licèt remaneat liber, non tamen erit tutor, quouſque ſit ætatis ſupradictæ 25. annorum. Ita *d.l.Hiſp.7.* Guttier. *d.cap.10. à princ.* Molin. *de Inſtit. tract.2. diſp.221. n.1.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor ritè datus tenetur etiam de negligentia.*
2 *Tutor, vel curator tenetur de malè geſtis, & neglectis in toto adminiſtrationis negotio.*
3 *Tutor, vel curator quando agunt, vel actiones inſtituunt calumnioſè, ipſi debent in expenſis condemnari.*

L. Si tibi pater. VI.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIM. AA. *&* CC. *Donna.*

1 TVtor ritè datus, tenetur etiam de negligentia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.num.1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod tutor, vel curator tenetur de malè geſtis, & neglectis in toto adminiſtrationis negotio, vt per Anton.Piag. *de tutor. & curat. q.19. n.6.* Guttier. *de tutelis & curis, part.2.cap.16.n.4. cum ſeqq.* Franc.Hieron. *Valent. deciſ.115. n.4. lib.1.*

3 Hinc Menchaq. *controu. vſufreq. lib.1. pag.9. n.10.* dicit, quod quando tutor, vel curator agunt, vel actiones inſtituunt calumnioſè, ipſi debent in expenſis condemnari. Et Menoch. *conſ.145. n.15.* tradit tutores, vel curatores, ſi nomine pupillorum ſcienter calumnioſas inſtituant actiones, eo nomine condemnari oportere. Et Surd. *de alim. tit.1. q.48. n.31.* dicit minorem non condemnari in expenſis, ſed eius tutorem, qui dicitur temerè litigaſſe.

SVMMARIVM.

1 *Tutor rectè datur in teſtamento, non curator, licèt confirmetur, & num.2. Limita in curatore furioſi, qui per patrem teſtamento dari poteſt, n.3.*

L. Tutelæ actione. VII.

Iidem AA. *&* CC. *Triphena.*

1 TVtor rectè datur in teſtamento, non curator, licèt confirmetur. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ant.Piag. *de tutor. & curat. quæſt.2. num.12. & 13.* Arimin.Tepat. *var. ſentent. tom.1.tit.473. cap.4.verſ. curator in teſtamento; & cap.8. verſ.curator datus,* Guttier. *de tutel. & curis part.1. cap.12. n.6.* vbi *num.8.* 3
limitat in curatore furioſi, qui per patrem teſtamento dari poteſt, ex *l.fin. §. ſed cùm antiquitas, verſ. & ſiquidem, C. de curat. furioſi, & n.9.* poſt Anton.Piag. *d.q.5.n.17.* limitat etiam vt non procedat de iure Canonico, quam tamen limitationem inutilem eſſe tradit, cùm nullibi in iure Canonico id expreſsè habeatur.

L. Tutores. VIII. & vlt.

Impp. THEOD. *&* VALENT. AA. *Florentino P. P.*

NOn ſolùm per verba Latina, ſed etiam per Græca dati in teſtamento poteſt tutor. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.115. verſ.ex quibus,* vbi intelligit procedere poſtquam Imperium Conſtantinopolim tranſlatum eſt, vbi Græca lingua vernacula erat, & teſtamenta Græcè ſcribi, legata, libertates, tutelas Græcè dari ij Imperatores permiſerunt, & Galganet. *de tutel. lib.1. tit.2.n.33.* 2

De confirmando (à magiſtratu) *tutore*, (vel curatore, qui in teſtamento inutiliter datus eſt.)

T I T. XXIX.

SI tutor teſtamento datus ſit inutiliter, vt quia datus eſt filio emancipato, vel à matre, vel ab auo materno, confirmatur decreto magiſtratus, itidemque confirmatur curator: cuius datio teſtamentaria, quia nulla lege confirmatur, neceſſe eſt omninò vt confirmetur à magiſtratu. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac.Par.& Vveſembec. De materia tit. vide Mich. Graſſ. Donat. à Fina *tom.1. commun.opin. lib.5. tit.18. pag.757.* Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verb. ſine curatore, num.101. verſ. vrgent; cum numeris ſeqq. C. de in integr. reſtit. minor.* Guttier. *de tutel. & curis, part.1. cap.3. num.8. cum ſeqq.* Galganet. *eod. tract. lib.1. tit.3.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor à matre in teſtamento datus non habet neceſſe ſe excuſare, cùm datio non teneat, datus tamen à iudice confirmatur, & tutelam adminiſtrabit, vel ſe excuſabit, & cur, num.2.*
3 *Mulieris conſilium fragile, atque mutabile.*

L. Teſtamento. I.

Imp. ALEXAND. A. *Priſco.*

TVtor à matre in teſtamento datus ſe excuſare non habet neceſſe, cùm datio non teneat, datus tamen à iudice confirmatur, & tutelam adminiſtrabit, vel ſe excuſabit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

Vide Arimin.Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.478. cap.1. in princ.* vbi quod tutor inutiliter datus excuſatione non indiget, Galganet. *de tutel. lib.1.tit.8.n.38.* vbi per hunc text. tenet, quod ſi inutiliter tutor datus ſit, tunc etiam ſine excuſatione oppoſita intra tempus erit abſoluendus, ſed ſi inutiliter datus fuerit à iudice 2
confir

confirmatus, non poterit ſe ampliùs excuſare: & *tit.9.n.13.* quod tutor inutiliter datus, ſine excuſatione eſt ſecutus. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.101. verſ. vrgent tamen, C. de in integ. reſtit. minor.* vbi per hunc text. dicit tutorem datum à matre filiis in teſtamento debere confirmari, & interim tutorem non dici, neque poſſe adminiſtrare, quia mater eos in poteſtate non habet: & *n.102. in med.* ex hoc text. colligit tutorem à matre datum ſemper cum inquiſitione confirmari debere.

2 In gloſſ. *Et quidem inquiſitione*, ibi, *ſed quare magis inquiritur à matre datus? reſpondeo quia fragile, & mutabile eſt mulieris conſilium.* Notatur ad hoc, quod in matre propter fragilitatem, & imbecillitatem conſilij diuerſa ratio, & peculiaris eſt, cur ab ea datus tutor, ſemper cum inquiſitione confirmatur: quæ ratio ceſſat in viris, ita Cald. Pereira *d. verbo ſine curatore, num.201. verſ. nec obſtat exemplum, in princip.*

3 Notatur etiam ad hoc, quod fragile, & mutabile eſt mulieris conſilium, vt per Tiraq. *l.9. connub. gloſ.1. part.1. num.70. & ſeq. & part. 9. num. 132. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Nec epiſtola, nec teſtamento imperfecto datur tutor legitimè: item excuſationis tempus non cedit antequam confirmetur, & num.2.*

3 *Tutor in teſtamento inutiliter datus, & à iudice confirmatus, non eſt teſtamentarius, ſed datiuus.*

4 *Tutorem legitimum præferri huic confirmato. Verùm quod tutor teſtamento datus confirmatus, ſit teſtamentarius, ac proinde legitimis ſit præferendus, defenditur meliùs.*

L. Neque per epiſtolam. II.

Idem A. Valerio.

1 NEc epiſtolꝫ, nec teſtamento imperfecto datur tutor legitimè, ideo excuſationis tempus non cedit antequam confirmetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſion. ex hoc text. deſumunt, Corn. *conſ.175. In præſenti conſultat. col.5. n.13. verſ. concurrit etiam, vol.3.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, in præfat. num.25. C. de reuocand. donat.* Maſcard. *de probat. concl.1140. aliàs 1154. n.15.* vbi per hunc text. tradit quod iudex tenetur ſequi voluntatem patris, qui in teſtamento etiam minus ſolemni, aut poſtea rupto, aut aliàs non iure tutorem liberis dedit. Montan. *de tutel. cap.8. n.13.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.60. C. de in integ. reſtit. minor.* ſubdens deciſionem huius text. loquentis de teſtamento imperfecto hodie correctam non eſſe, ex *l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtament.* Bocer. *in diſputat. de iure vniverſo, claſſ.1. diſp.14. n.14.* vbi quod dati tutores à iudice confirmandi, Gutier. *de tutel. & curis, part.1. c.6. ex n.2,* vbi quod iudex ſequi debet voluntatem patris, qui in teſtamento etiam minus ſolemni, aut poſtea rupto, aut aliàs non iure facto tutorem liberis dederit: & *num 3.* cum Cald. Pereira *d. n.60.* tenet, quod illa expreſſa confirmatio, quam toties Iuriſprudentes inculcant, hodie neceſſaria non eſt: & *n.4.* citato hoc text. tradit, quod pater in alia diſpoſitione etiam inter viuos, vel in teſtamento imperfecto, vel codicillis, & ab inteſtato filiis tutores dare poteſt, & id totum repetit idem Gutier. *d. part.1. cap.23. n.2. cum ſeqq.* Galganet. etiam *de tutel. lib.1. tit.3. n.2.*

In gloſſ. *Solet.* ibi, *ſed hodie videtur hæc lex corrigi, &c.* Notatur ad hoc, quod deciſio huius legis loquentis de teſtamento imperfecto, hodie non eſt correcta ex *l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtam.* vt per Marc. Ant. *ibi, num.21.* Cald. Pereira *d. verbo ſine curatore, num.60.* Gutier. *d. part.1. cap.6. n.5. & cap.32. prope fin.*

In eadem gl. ibi, *item nec erit teſtamentarius, &c.* 3
Notatur ad hoc, quod tutor in teſtamento inutiliter datus, & à iudice confirmatus, non eſt teſtamentarius, ſed datiuus, vt per Syueſt. Aldobrandin. *§. fin. num.23. Inſtit. de tutel.* Tiraq. *ceſſante cauſa, limit.20. num.19.* Mich. Graſſ. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.19. num.1. pag.757.* vbi *num.2.* vult tutorem legitimum præferri huic confirmato. Verùm quod tutor teſta- 4
mento datus confirmatus, ſit teſtamentarius, ac proinde legitimis ſit præferendus, defendunt meliùs Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt.9. num.7. & quæſt.17. à num.3.* Gregor. Lop. *l. 6. in gloſ. vlt. tit.16. part.6.* Cald. Pereira *d. verbo ſine curatore, num.116.* Gutier. *d. part.1. cap.1. n.25.* Galganet. *in ſimili tract. lib.3. quæſt.3.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor à patre inutiliter datus antequam confirmetur, poteſt per iudicem de alio prouideri, & per eum geſta valent. Legitimè facta non retractantur, & confirmatio tutoris conſiſtit in deliberatione iudicis, num.2.*

3 *Tutor teſtamento datus antequam confirmetur, poteſt alius à iudice dari, & hic datus reuocari nequit. Sed confirmato remanebit adiunctus, num.4.*

L. Si vt proponis. III.

Idem A. Soſſiano P. P.

ANtequam tutor inutiliter à patre datus confir- 1
metur, poteſt per judicem de alio prouideri, & per eum geſtꝫ valent. Item legitimè facta non retra- 2
ctantur, & confirmatio tutoris conſiſtit in deliberatione judicis, quia omnino eſt confirmandus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num.1. ſuprà hoc tit.*

Notatur ad hoc, quod antequam tutor teſtamento 3
datus confirmetur, poteſt alius à judice dari, & hic datus reuocari non poteſt, vt per Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt.9. num.7. in fine*, Gutier. *de tutel. & curis, part.1. cap.2. n.29. & cap.3. num.13. in fine.*
Datus verò pendente cauſa confirmationis, ea finita, 4
reuocari non poteſt, ſed confirmato adiunctus remanebit. Galganet. *in tract. de tutel. lib.1. tit.3. num.3.* vbi *num.5.* ex Surd. *deciſ.91. n.1. & 2.* ſubdit quod vtilitatem pupillorum Prætor ſequitur, non ſcripturam teſtamenti.

SVMMARIVM.

1 *Tutor datus à patre filio naturali, debet petere ſe confirmari, & confirmatus ſolùm habet adminiſtrationem in prouentis à patre, & n.2.*

3 *Pater naturalis quando dedit vnum tutorem, mater aliam, an ambo concurrent, vel præferetur paternus.*

L. Naturalibus. IV. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *Iuliano P. P.*

TVtor datus à patre filio naturali debet petere ſe 1
confirmari, & confirmatus ſolùm habet admini-

ſtrationem in prouentis à patre. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 8. tit. 16. part. 6. vbi gloſſ. 1.* Greg. Lop. *l. 6. gloſſ. 3. eod. tit. & part.* vbi quod hic text. loquitur in patre naturali. Ant. Piag. *de tutor. & curat. q. 3. n. 34.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 220. n. 12.* vbi per hunc text. tenet quod filiis naturalibus, eſto in ipſorum non ſint poteſtate, poteſt pater ex teſtamento relinquere tutorem, ſi licitè aliquid eis ex teſtamento relinquat, aut inter viuos, vel cauſa mortis licitè aliquid eis donauit; & quod talis tamen tutor confirmari à iudice debet ſine ſatiſdatione, & inquiſitione an locuples ſit. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 87. verſ. ex quo infertur, C. de in integr. reſtit. minor.* vbi ex hoc text. colligit, quod ſi pater filio nihil relinquat, ſed ſimpliciter tutorem det, judex cum inquiſitione confirmare debeat; ſi verò inſtituat, vel aliquid relinquat citra inquiſitionem, quod tamen intelligendum aſſerit in bonis à patre relictis dumtaxat, ſin autem filius alia habeat bona, quæ à patre non prouenerunt, in iis non minùs confirmatio cum inquiſitione erit neceſſaria. Gutier. *tract. de tutel. part. 1. cap. 4. n. 16.* vbi per hunc text. tradit, quod ſi patres naturalibus liberis aliquas res quocunque modo reliquerint, intra tamen præfinitum à legibus modum, licebit eiſdem tutorem relinquere, qui debet apud competentem iudicem citra inquiſitionem confirmari, & ita res gerere pupillares, & pariter cum Caldas Pereira *vbi ſuprà*, id intelligit in bonis à patre relictis dumtaxat, quia ſi filius alia bona habeat, quæ à patre non prouenerunt, in his non minùs confirmatio cum inquiſitione erit neceſſaria.

3 Vtrùm quando pater naturalis dedit vnum tutorem, mater alium, an ambo concurrent, vel præfertur paternus? Angel. *hic* tenet, quod ſi tutelæ concurrant, quilibet tutor præfertur in adminiſtrando bona à dante relicta; ſi verò non concurrant, primus erit tutor, non verò qui datus eſt ſecundo loco, quia tutorem habenti tutor dari non poteſt: refert & ſequitur Gutier. *d. cap. 4. n. 17.* & in hanc partem inclinat Cald. Pereira *d. verbo ſine curatore, n. 103. in fine*, dum ſe remittit ad Angelum.

De legitima tutela.

Tit. XXX.

CEſſante tutela teſtamentaria, locus eſt tutori legitimo, id eſt agnato, vel parenti, patronóve manumiſſori, qui ex lege XII. Tabb. ad tutelam vocantur, agnatus ſcilicet ex verbis legis, patronus & parens ex mente & interpretatione legis. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide Donat. à Fina. & Mich. Graſſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 19. pag. 657.* Gutier. *in tract. de tutel. & curis, part. 1. cap. 12. de legitimis tutorib.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 12. cap. 9. de legitima tutela, & de illa, quæ agnatorum eſt, & cap. 10. de legitima parentum tutela, & cap. 11. de patronorum legitima tutela.* Atim. Tepat. *var. ſent. tom. 2. tit. 469.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 4.*

L. An auunculos,

Impp. Dioclet. *&* Maximian. AA. *Firmina.*

1 TVtela legitima ex lege duodecim Tabularum deferebatur ad agnatos, non ad cognatos, & ſic ad patruos, non ad auunculos. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 1 2. cap. 9. n. 6.* vbi latè explicat, Mich. Graſſ. *tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 19. num. 4. verſ. quæro an cognati, pag. 657.* Galganet. *de tutel. lib. 1. titul. 4. n. 2. & n. 5. in princip.* 2

SVMMARIVM.

1 *Tutela legitima hodie defertur ſecundùm ordinem ſucceſſionis, & num. 2. Nulla ſeparatione ſexus adhibita, vel cognationis, vel agnationis, cognati quoque propinquiores vocabuntur, n. 3. Deficientibus aſcendentibus, collaterales propinqui maſculi, qui proximiores pupillo fuerint in gradu, omnes ſunt tutores illius, num. 4. Qui ſunt in pari gradu agnationis, ad tutelam vocantur, num. 5. Agnati & cognati ratione ſucceſſionis tutelam eis debitam compelluntur inuiti ſuſcipere, num. 6.*

7 *In tutela legitima ſucceditur eadem forma, qua in ſucceſſione bonorum.*

Avth. Sicut hæreditas.

HOdie tutela legitima defertur ſecundùm ordinem ſucceſſionis, vt ſic proximior vocetur, dum tamen ſit idoneus; & pluribus extantibus in eodem gradu, magis idoneo committitur adminiſtratio aliorum periculo, & cum tacita hypotheca bonorum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt *lex Hiſp. 9. tit. 16. part. 6.* vbi *gloſſ. 3.* Atimin. Tepat. *var. ſent. tom. 2. tit. 484. cap. 1. in princ. & tit. 483. cap. 13. verſ. extantibus.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 9. n. 6. prope fin.* vbi quod ſublata legis XII. Tabularum diſtinctione, nulla ſeparatione ſexus adhibita, vel cognationis, & agnationis, cognati quoque propinquiores vocabuntur, Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 220. n. 19.* vbi quod deficientibus aſcendentibus, collaterales propinqui maſculi, qui proximiores pupillo fuerint in gradu, ſiue agnati ſint, hoc eſt, propinqui per lineam maſculinam, ſiue cognati, id eſt, propinqui per lineam fœmininam, & ſiue ſint vnus, ſiue multi (modò tamen idonei ad id ſint, neque legitimam habeant excuſationem) omnes ſunt tutores illius; quando tamen propter multitudinem expediens non eſt, vt omnes bona pupilli adminiſtrent, conuenire coram iudice debent, vt vnus ex eis eligatur, vel plures, qui ea omnium loco adminiſtrent, & tutores ſint; periculo tamen tutelæ omnes manent ſubjecti, bonaque omnium tacitè manent hypothecata pupillo pro ea adminiſtratione, Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 4. n. 4.* vbi per hunc text. tenet, quod qui ſunt in pari gradu agnationis, ad tutelam vocantur. Barnab. Cornaz. *deciſ. 15. n. 10.* Gutier. etiam *de tutel. part. 1. cap. 2. n. 11.* vbi per hunc text. tenet, quod agnati & cognati ratione ſucceſſionis tutelam eis debitam compelluntur inuiti ſuſcipere: & *n. 17.* etiam citato hoc text. dicit quod in tutela legitima ſuccedituг eadem forma, qua in ſucceſſione bonorum, itaut qui admittitur ad ſucceſſionem, admittatur etiam ad tutelam legitimam, *cap. 16. n. 115. prope fin.*

2 3 4 5 6 7

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Tutor pupilli debet eſſe agnatus, niſi maximam, vel mediam capitis diminutionem paſſus fuerit.*
2 *Tutela qualiter finiatur capitis minutione tutoris, remiſſiuè.*

L. Ad agnatos. II.

Iidem AA. *&* CC. *Aſclepiodoto.*

1 TVtor pupilli debet eſſe agnatus, niſi maximam, vel mediam capitis diminutionem paſſus fuerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

2 Capitis minutione tutoris qualiter finiatur tutela, vide Petr. Gregor. *ſyntag. iuris part.5. lib.12. cap.15. n.13. cum ſeqq.* vbi explicat quid ſit maxima, minor, & minima capitis diminutio. Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſput.555.n.3.* Pereg. *de iure fiſci lib.3.tit.5. ſub n.15.* Vincent. Manain. *de tutel. quæſt.9. princ. n.10.* Paul. Montan. *in ſimili tract. cap.37. reg.2.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.2. tit.40. n.132.* Galganet. *de tutel. lib.1.tit.4.n.18.*

L. Conſtitutione. III.

Imp. LEO A. *Erythrio P. P.*

1 AD pupillarum tutelam vocantur etiam maſculi, rejecta contraria conſtitutione Conſtantini. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Frater emancipatus eſt legitimus tutor alterius fratris in poteſtate retenti, & filiorum eius, & num.2.*
3 *Frater maior, qui habet commune patrimonium conſiſtens pro maiori parte in negotiationibus cum minore fratre, non poteſt eſſe tutor ipſius fratris minoris.*
4 *Frater adeò eſt tutor legitimus fratrum ſuorum, vt ſi duo fratres habeant tutorem datiuum, & alter cùm fuit legitimæ ætatis, tutela datiua finiatur, ſi ipſe velit, poterit aſſumere tutelam fratris.*

L. Frater. IV.

Imp. ANASTASIVS A. *Polycarpo P. P.*

1 FRater emancipatus eſt legitimus tutor alterius fratris in poteſtate retenti, & filiorum eius. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt *lex Hiſp.10. tit.16. part.6. vbi gloſſ.4.* Galganet. *de tutel. lib.1.tit.4.n.19.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure,*
3 *claſſi 1.diſp.14.n.35.& 45.* At frater maior, qui habet commune patrimonium conſiſtens pro maiori parte in negotiationibus cum minore fratre, non poteſt eſſe tutor ipſius fratris minoris, Vincent. de Franchis *deciſ.501.part.2.* Arim. Tepat. *var.ſent.tom.2.tit.467. cap.2. verſ. frater maior.*

4 Notatur ad hoc, quod frater adeò eſt tutor legitimus fratrum ſuorum, vt ſi duo fratres habeant tutorem datiuum, & alter cùm fuit legitimæ ætatis tutela datiua finiatur, ſi ipſe velit, poterit aſſumere tutelam fratris, vt per Gutier. *de tutel. part.3.c.4.*

SVMMARIVM.

1 *Minor 25. annis non vocatur ad tutelam, vel curam, & num.2.*
3 *Mater quæ minor fuerit 25. annorum, an tutrix eſſe poſſit, & num.4.6.9.*
5 *Minor doloſè acceptans tutelam tenetur vt maior. Datus tutor, erit tutor factus maior, num.7. Durante minori ætate dati tutoris, erit locus datiuo, num.8.*
10 *Minor 25. annis non poteſt eſſe tutor, nec curator alterius minoris antequam 25. annum ætatis ſuæ impleat. Si eſſet tutor, non obligarentur bona illius pleniſſimo iure, in quo præſumitur mero quidem iure obligari, non tamen iure pleniſſimo, num.11.*
12 *Minoris bona non veniunt in tacita legali obligatione, etiamſi minori aliqua ex cauſa permitteretur tutelam aſſumere.*
13 *Minor ſi ad tutelam diſpenſaretur, eius bona tenerentur tacita hypotheca.*
14 *Minoris bona non ſunt tacitè obligata pro expenſis, & adminiſtratis per tutores.*
15 *Bona pupilli, ſine minoris contrahentis matrimonium, cenſentur hypothecata pro reſtitutione dotis, quam recipit, licet in eius receptione nec tutor, nec iudex interuenerit.*

L. Nemo. V. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *Demoſtheni P. P.*

MInor 25. annis non vocatur ad tutelam, vel cu- 1
ram, cùm ipſe indigeat tutore, vel curatore. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt. Boër. 2
deciſ.124.n.7.& 8. Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.5.n.181.* vbi quod ſicut minor non poteſt adminiſtrare propria bona, ita nec poteſt eſſe tutor legitimus, & *gloſſ.8. n.43. in fine,* vbi huius concluſionis rationem aſſignare videtur, videlicet quod non poteſt minor ſupplere defectum alterius, & *de iure primog.q.40.n.109.* Menoch. *conſ.345. n. 20.* latè Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.111. cum ſeq. C. de in integr. reſtit. minor.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.5. lib.12. cap.9. num.5. in fine, & cap.15.n.5.* Henriq. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi 1. diſput.14.n.15.* Molin. *de Iuſtitia, tract.2. diſp.221. n.4.* vbi *num.6.* quærit vtrùm 3
mater, quæ minor fuerit 25. annis, tutrix eſſe poſſit filiorum? Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.465. cap.4. prope fin.* Galganet. *de tutel. lib.5. q.10. à n.1.* vbi 4
num.3. quod mater minor 25. annis non poſſit eſſe 5
tutrix: & *n.5.* quod minor doloſè acceptans tutelam, 6
tenetur vt maior: & *n. 6.* quod mater minor poteſt tutrix filiorum à patre relinqui: & *n. 9.* quod minor 7
datus tutor, erit tutor factus major: & *n. 10.* quod 8
durante minori ætate dati tutoris erit locus datiuo. Latè Gutier. etiam *de tutel. p.1. c.7. à n.18. cum ſeqq.* vbi 9
num.56. id extendit vt procedat etiam in matre, quæ minor ſit 25. annorum, dicens illam ad tutelam non admitti ex generalitate huius textus, *& part.3. cap.3. n.4. in fine, & n.5.* vbi quod minor 25. annis non poteſt 10
eſſe tutor, nec curator alterius minoris antequam quintum & vigeſimum annum ætatis ſuæ impleat, quia non eſt talis ætatis, cui adminiſtratio rerum ſuarum committitur.

Pleniſſimo iure hypothecarum, &c.] Ergo ſi minor 11
eſſet tutor, non obligarentur bona illius pleniſſimo iure, in quo præſupponitur mero quidem iure obligari, iuxta diſpoſitionem *l. pro officio, C. de admin. tutor.*

ſed

Digitized by Google

ſed tamen non pleniſſimo jure, quia ſcilicet conuentus pro mala adminiſtratione poſſet impetrare reſtitutionem in integrum; verba enim illa, *pleniſſimo iure*, ſignificant ita bona obligari, vt neque extraordinarium remedium reſtitutionis in integrum aduersùs eam obligationem competat: ita D.Barboſ. *in l.ſi conſtante* 25. *in princip.n.*131.*ff.ſoluto matrimonio.*

12 Notatur ad hoc, quod minoris bona non veniunt
in tacita legali obligatione, etiamſi minori aliqua ex
cauſa permitteretur tutelam aſſumere, vt per Surd.
13 *de alimentis tit.*9.*quaſt.*44. *num.*4. vbi *n.* 42. ſubdit,
quod ſi minor ad tutelam diſpenſaretur, eius bona
tenerentur tacita hypotheca, quia diſpenſatio trahitur ad omnia conſequutiua. Ceuall. *commun.* *q.*805. *num.*31.

14 Notatur etiam ad hoc, quod bona minoris non ſunt tacitè obligata pro expenſis, & adminiſtratis per tutores, vt per Eſcobar. *de ratiocin. c.*29. *n.* 39. *in fine*, Gutier. *de tutel. part.*2. *cap.*16. *n.*20. Steph. Gratian. *diſceptat.forenſ.tom.*1. *cap.*68. *n.*11.

15 In gloſ. *Teneri*, ibi, *alij quod ſic*, &c. Notatur ad hoc, quod bona pupilli, ſiue minoris contrahentis matrimonium cenſentur hypotheeata pro reſtitutione dotis, quam recepit, licèt in eius receptione nec tutor, nec judex interuenerit, vt per Iaſ. *in l.ſi conſtante*, *num.*210.*ff.ſoluto matrim.* Alciat. *in l.*1.*in princip.n.*14. *ff.de verb.obligat.* Bald.Nouell.*de dote part.*6.*priuil.*58. Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.*8. *num.*193. Neguzant. *de pignor. part.*2. *memb.*4. *num.*73. Anton. Gom. *l.*50. *Tauri*, *num.*57. *col.*2. Grammat. *deciſ.*103. *num.*17. Graſſ. *tom.* 2.*commun.opin.lib.*8. *titul.*11.*n.*20.*pag.*347. Viu.*tom.*1.*lib.*5. *titul.*12. *n.*26. *pag.*747. Surd. *de alimentis, titul.* 9. *quaſt.*44. *num.*15. Menoch. *remed.*3. *adipiſc.n.*63. Mench. *controuerſ. vſufreq.lib.*3. *cap.*55. *num.*3. *in princ. & verſ. quid dicendum*, Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo cùm non abſimilis*, *n.*38. vbi per hanc gloſſ. tenet minoris bona vxorem ducentis, & dotem recipientis, licèt tutoris auctoritas, aut judicis decretum non interuenerit, quia hæc obligatio ex conſequentia, & neceſſitate actus permiſſi à lege ipſa inducitur, pro dote tacitè obligata cenſeri: & verbo *ſua facilitate*, *n.*5. vbi quod ſolùm procedit hæc gloſ. quoad hypothecam legalem, qua bona minorum adſtringuntur, Montan. *de tut.c.*33.*n.*436. Aluar.Valaſc. *de partition.c.*6, *n.*41.*& cap.*15.*n.*23.Bernard.Græuæ. *ad pract.Cameræ Imper.lib.*2.*concl.*96.*in conſid.* Ceuall. *commun.contra commun. quaſt.*132. *in fine*, Steph.Gratian.*diſcept.forenſ.tom.* 1.*c.*68.*n.*7.

Qui petant tutores, vel curatores.

T I T. XXXI.

QVIA Magiſtratus non ſolet officium ſuum impertiri in dandis tutoribus, vel curatoribus, niſi poſtuleruur, rectè & illud cautum ordinatumque eſt, quinam tutores, ſeu curatores petere debeant. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb. De materia tituli vide Donat. à Fina, Bonacoſ. Suar. & alios *tom.* 1. *commun. opin.lib.*5. *tit.*20.*pag.*758. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*12.*cap.*13. *n.*6.*cum ſeqq.* Henric. Boeer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſ.*1 .*diſput.*14. *n.*50.*cum ſeqq.* Paul. Montan. *de tutel. cap.*17. Galganet. *in eod.tract. lib.*1. *tit.*5.*& lib.*3.*q.*28.Gutier. *in ſimili tract.part.*1.*cap.*16. *n.*32.*cum ſeqq.* Marant. *in repet. l.is poteſt ff. de acquir. hered. n.*219.*cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *variar. ſentent. tom.*2.*tit.*477.

SVMMARIVM.

1 *Volens cum adulto litigare, debet ipſum admonere, & ipſe adultus poteſt petere curatorem ſibi dari, & num.*2. *Si minores in lite moniti noluerint eligere curatores, eis inuitis dantur, num.*3.

4 *Curator datur pupillo ad litem, quando pupillus habet litem cum tutore.*

5 *Curator ad litem datur duntaxat minori ad poſtulationem actoris, quando minor erat reus, & tutorem, ſeu curatorem non habet: ſi verò eſſet actor minor, non dabatur ſibi curator ad litem, niſi petenti.*

6 *Curatorem ad lites dabit iudex, qui liti praerit, etiam quod ſit delegatus.*

7 *Curator ad lites etiam non petentibus datur.*

L. Admonet. I.

Imp. ANTONIN. A. *Chryſanthæ.*

VOlens cum adulto litigare, debet ipſum admonere, & ipſe adultus poteſt petere curatorem ſibi dari. Colligunt ex Ordin. Cyn. Batt. Salicet. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit 2
Arimin. Tepat. *var.ſent. tom.*2. *tit.*473.*n.*4.*verſ.minor debet.*

Notatur ad hoc, quod ſi minores in lite moniti 3
noluerint eligere curatores, eis inuitis dantur, cùm aliter non poſſint eſſe in judicio, vt per Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.*2. *lib.*13. *cap.*3.*num.*1. vbi *num.*4. dicit quod ideo curatores inuitis non dantur minoribus, niſi in litem, quia olim curatorem illis dare non expreſſa cauſa, infamiam quandam habere videbatur, quod eſſet ſuſpicio prodigalitatis in minore; vnde nec inuitis dari voluerunt, & niſi poſtulantibus illis, etſi interdicta illis fuiſſet bonorum ſuorum libera adminiſtratio, donec M. Antonius Philoſophus Cæſar de curatoribus, cùm antea non niſi ex lege lectoria, vel propter laſciuiam, vel propter dementiam darentur, ita ſtatuit, vt omnes adulti curatores acciperent, non
redditis cauſis, Afflict. *deciſ.*256. Cardoſ. *in praxi iudi-* 4
cum, verbo Curator, *n.*3. vbi quod curator datur pupillo
ad litem quando pupillus habet litem cum tutore.
Aluar.Valaſc.*de partition.cap.*7.*n.*66. vbi quod curator 5
ad litem dabatur dumtaxat minori ad poſtulationem
actoris quando minor erat reus, & tutorem, ſeu curatorem non habebat: ſi verò eſſet actor minor, non
dabatur ſibi curator ad litem, niſi petenti. Anton.
Piag.*de tutor.& curat.quaſt.*2.*n.*66. vbi *n.*67. ait quod 6
illum curatorem ad lites dabit judex, qui liti præerit,
etiam quod ſit delegatus, Gutier. *de tutel. p.*1. *cap.*19. 7
*num.*22. vbi quod curator ad lites etiam non petentibus datur, vbi *numeris ſeqq.* aliqua adducit de curatoribus ad lites.

SVMMARIVM.

1 *Libertus omittens petere tutores filiis patroni, ſubjacet periculo deſerti obſequij, & num.*2.

3 *Patronus, patronique liberi an teneantur ſatiſdationem praſtare, cùm vocantur ad tutelam liberti, remiſſiuè.*

L. Patroni. II.

Idem A. Epaphrodito.

1 Libertus omittens petere tutores filiis patroni, ſubjacet periculo deſerti obſequij. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſion. ex hoc textu deſumunt Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p. 2. lib. 12. cap. 13. n. 7.* vbi quod liberti filiis patronorum petere debent tutores, alioquin negligentia, vel malitia omittentes, vt deſertores obſequij puniantur, Henric. Bocer. *diſp. de iure*

3 *vniuerſo, claſſ. 1. diſp. 14. n. 51.* An autem patronus, patronique liberi teneantur ſatiſdationem præſtare cùm vocantur ad tutelam liberti? vide Gutier. *de tutel. p. 1. c. 12. n. 17.*

SVMMARIVM.

1 *Tutore mortuo mater pupilli debet petere dari alium.*

2 *Matrem teneri filiis etiam naturalibus tutores petere, remiſſiuè.*

L. In locum. III.

Idem A. Atalanta.

1 Tutore mortuo mater pupilli debet petere alium dari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

2 De matre, quod teneatur filiis etiam naturalibus tutores petere, alioquin eis non ſuccedit, vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. libr. 12. cap. 13. num. 6.* latè Guttier. *de tutela, part. 1. cap. 16. num. 32. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Creditor in ſubſidium petit tutorem dari pupillo debitoris ſui, & num. 2.*

3 Neceſſarij, *de conſanguineis.*

L. Si filiis. IV.

Idem A. Domino.

1 Creditor in ſubſidium petit tutorem dari pupillo debitoris ſui. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 13. n. 10.* vbi per hunc text. tenet, quod in defectum petentium creditor petere poteſt dari pupillo debitori tutores, vt habeat cum quo experiatur; ſubditque per *l. 1. §. 1. ff. hoc tit.* procedere ſi modò priùs proximos rogauerit, vt peterent, & contempſerint. Paul. Montan. *de tutel. cap. 17. n. 1.*

3 *Non ſunt neceſſarij.*] Ideſt conſanguinei, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 9. n. 13.*

L. Amita. V.

Imp. Alexand. *A. Fuſciana.*

1 Amita tutores petere filiis fratris ſui non prohibetur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 13, n. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Mater debet tutores petere filiis ſuis, & inueſtigare qualiter adminiſtrant, non autem curatores: tenetur filiis ſuis pupillis petere tutorem, aliàs cadit à ſucceſſione, num. 2. Non tenetur petere curatorem puberi, ſed ſolùm pupillo, num. 3.*

4 *Tutorem tantùm petere non ſufficit, ſed requiritur vt id fiat cum effectu, taliter quod tutor detur, & adminiſtret cum effectu.*

L. Matris pietas. VI.

Idem A. Otacilia.

Mater debet tutores petere filiis ſuis, & inueſtigare qualiter adminiſtrant, non autem curatores. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Notatur ad hoc, quod mater tenetur filiis ſuis pupillis petere tutorem, aliàs cadit à ſucceſſione, vt per Marant. *in repet. l. is poteſt, num. 129. cum ſeqq. ff. de acquir. hered.* Anton. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de tutel. concl. 1. per tot.* Donat. à Fina, & Bonacoſ. *tom. 1. communi. opin. lib. 5. tit. 20. ex num. 1. pag. 758.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 13. num. 6. verſ. tenentur primùm matres,* Molin. *de inſtit. tract. 2. diſp. 220. num. 23.* Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 16. numero 35. cum ſeqq.* 2

Petere autem filiis curatores, &c.] Notatur ad hoc, quod mater non tenetur petere curatorem puberi, ſed ſolùm pupillo, vt per Guttier. *d. part. 1. cap. 16. n. 87. verſ. curatorem,* cùm puberes annis 25. ſibi petere poſſint. Petr. Greg. *d. lib. 12. c. 13. n. 6. in med.* 3

Io gloſſ. *Et obſeruare.* Notatur ad hoc, quod tutorem tantùm petere non ſufficit, ſed requiritur vt id fiat cum effectu, taliter quod tutor detur, & adminiſtret cum effectu, vt per Marant. *in repet. d. l. is poteſt, num. 130.* Gutier. *d. p. 1. c. 16. n. 52.* Galganet. *in ſimili tract. lib. 3. q. 28. n. 22.* 4

SVMMARIVM.

1 *Volens reddere rationem adminiſtrationis, adultò poteſt petere curatorem dari, cui reddatur ratio.*

2 *Tutor etiam poſt pubertatem, finita tutela tenetur de periculo rei pupillaris, niſi minorem inſtanter moneat, vt petat curatorem, vel ipſe pro eo petat.*

3 *Tutelâ finitâ, tutor tenetur admonere minorem, vt petat ſibi curatorem, aliàs tenetur.*

4 *Tutelâ finitâ ſi quid interim ex rebus minoris vſque ad 25. annum perierit, damno & periculo tutoris pereat, niſi puberem admonuerit, vt petat ſibi curatorem.*

L. Admonere eam. VII.

Imp. Gordian. *A. Dionyſio.*

Volens reddere rationem adminiſtrationis, adulto poteſt petere curatorem dari, cui reddatur ratio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Vide Baëz. *de decima tutor. cap. 2. n. 134.* vbi ex hoc text. colligit, quod tutor etiam poſt pubertatem finita tutela tenetur de periculo rei pupillaris, niſi minorem inſtanter moneat, vt petat curatorem, vel ipſe pro 2

eo petat. Atimin. Tepat. *var. ſent. tom. 2. tit. 473. cap. 5. verſ. volens*, Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 16. n. 141.* vbi per hunc text. tenet, quod finita tutela tutor tenetur admonere minorem, vt petat ſibi curatorem, aliàs tenetur: & *n. 147.* hoc text. citato ait quod finita tutela, ſi quid interim ex rebus minoris vſque ad 25. annum perierit, damno & periculo tutoris pereat, niſi puberem admonuerit, vt petat ſibi curatorem.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum ſuperueniens in perſona procuratoris ad tutorem petendum miſſi excuſat matrem, & num. 2.*

3 *Mater ſi miſiſſet procuratorem ad petendum curatorem filio ſuo, & procurator fuiſſet mortuus in itinere, ob cuius mortem retardata fuerit petitio tutoris, tunc non priuatur ſucceßione, ex quo per eam non ſtetit.*

4 *Tam mater, quàm alij poſſunt tutorem petere per procuratorem.*

L. Cùm à matribus. VIII.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Muſico.*

1 IMpedimentum ſuperueniens in perſona procuratoris ad tutorem petendum miſſi excuſat matrem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumunt Marant. *in l. is poteſt, ff. de acquirend. hæredit. n. 287.*
3 vbi per hunc textum tenet quod ſi mater miſiſſet procuratorem ad petendum curatorem filio ſuo, qui procurator fuit mortuus in itinere, & proptee eius mortem fuit retardata petitio tutoris, tunc non priuatur ſucceſſione, ex quo per eam non ſtetit: refert & ſe-
4 quitur Gutier. *de tutelis, part. 1. cap. 16. n. 88.* vbi *in fine* dicit quod ex hac lege conſtat, & probatur, quod tam mater, quàm alij poſſunt prædictum tutorem petere per procuratorem.

SVMMARIVM.

1 *Matri non imputatur, ſi non petat tutorem filio habenti alium, & num. 2. 4.*

3 *Tutorem habenti non datur alius, & n. 5.*

L. Cum iure. IX.

Iidem AA. *Aſcleprodoto.*

1 NOn imputatur matri ſi non petat tutorem filio habenti alium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan. 13. tit. 16. part. 6. vbi gloſſ. 6.* ad hoc, quod
3 habenti tutorem non datur alius, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 13. num. 6. verſic. verum-*
4 *tamen*, vbi per hunc textum tenet, quod ſi alij iam habeant tutores alios, & mater non petat, minimè committit in legem; & vulgò notatur ad hoc, quod tutorem habenti tutor dari non poteſt, vt per Ant. Piag. *de tutor. & curat. quæſt. 3. n. 36. & quæſt. 4. n. 3. cum ſeq.* Baex. *de decima tut. cap. 8. n. 2. cum ſeq.* Petr. Pech. *in tract. de teſtament. coniug. lib. 2. cap. 9. pag. 73.* latè
5 Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 19. n. 32.* vbi *num. 33.* ſubdit quod ſi ex diſpoſitione ſtatuti poſſit dari tutor habenti tutorem, talis datio erit nullius momenti, ſi contingat quod contutor vna die petatur, & eadem die fuerit datus à iudice, ex quo propter temporis breuitatem præſumptio eſt iudicem non diſcuſſiſſe vtilitatem pupilli.

SVMMARIVM.

2 *Matre negligente poſſunt agnati pupilla eius petere tutorem dari, & num. 2.*

3 *Tenentes primum locum, ſi excludantur, non excludentur ſequentes, etſi non petant tutorem intra illum annum.*

L. Nepotibus. X.

Iidem AA. & CC. *Priſco.*

NEgligente matre poſſunt agnati pupillæ eius petere tutorem dari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1
Hanc eandem concluſion. ex hoc texto deſumunt 2
Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 13. n. 8.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, claſſ. 1. diſp. 14. n. 53.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 5. n. 22.*
In gloſſ. *Potes, vnic.* ibi, *non tamen obeſt ſi non petieris, cum eorum mater præceſſerit*, &c. Notatur ad hoc, 3
quod ſi tenentes primum locum excludantur, ſequentes non excludentur, etſi non petant tutorem intra illum annum, vt per Gregor. Lopez *l. 12. gloſſ. 4. col. 2. ante finem, tit. 16. part. 6.* Tiraq. *de retractu, tit. 2. gloſſ. 1. n. 79.* Ant. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de tutel. concl. 1. n. 8.* Anton. Gom. *l. 14. Tauri, n. 18. verſic. item etiam limita*, vbi hoc intelligit quando proximior in gradu viuebat; ſecus verò ſi mortuus ſit, quia tunc ſequens in gradu tenetur petere pupillo tutorem intra annum à tempore mortis primi; quia cùm jus ſucceſſionis ex tunc ſibi incipiat competere, ſimiliter ſibi incumbit onus, & tempus petendi tutorem, Gutier. *in tract. de tutelis, part. 1. cap. 16. num. 37. & 38.* vbi *n. 39.* reſoluit quod cùm hæc gloſſa loquatur ſine præfinitione temporis, elapſo primo anno per quem primus excluditur, alius ſequens in gradu non excluditur per lapſum alterius anni.

L. Matres naturalibus. XI. & vlt.

Imp. ZENO A. *Dioſcoro P. P.*

MAter etiam filio naturali tantùm tenetur petere tutorem dari, nec ignorantia iuris excuſatur. 1
Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*
Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Petr. 2
Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 13. n. 6. lit. S, verſic. quod & in liberis earum naturalibus*, Marant. *in repet. l. is poteſt, ff. de acquirend. hæredit. n. 219. verſic. amplia illud procedere etiam in matre naturali tantum.* Ant. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de tutelis, concl. 1. n. 2.* Gutier. *in tract. de tutel. part. 1. cap. 16. n. 40.*

Vbi petantur tutores, vel curatores.

TIT. XXXIII.

CONSTITVTVM eſt, vt ibi petantur vnde pupillus, vel adoleſcens per patrem originem ducit, vel vbi habet patrimonium, *l. vnic.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſembec. De materia vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 12. cap. 13. num. 19.* latè Gutier. *de tutel.*

Digitized by Google

tutel.part.1. cap.16. num.2. cum ſeqq. Arimin. Tepat. *variarum ſent.tom.2. tit.*477. Galganet. *de tutel. lib.1. tit.6.per tot.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.diſput.*220. *n.*22. & alios ex textu citatos.

SVMMARIVM.

1 *Tutor vel curator ibi peti debet, vbi pupillus originem trahit, vel maiorem partem facultatum habet, & domicilium, & n.2.*

3 *Iudex Eccleſiaſticus dat tutores pupillis Clericis.*

4 *Iudex originis, vel domicilij dat tutores pupillis.*

5 *Iudex bonorum dat curatorem.*

6 *Magiſtratus alterius loci vnde pupilli originem ducunt ex patre, vel loco, vbi non ſunt eorum facultates, tutores, vel curatores dare non poſſunt.*

7 *Pupillus ſi bona & domicilium habeat in vno municipio, vel loco alio, procul dubio iudex eius loci tutorem dat: ſi in altero loco moretur, & alibi domicilium habet, iudex vtriuſque loci poteſt dare, &c.*

8 *Iudex non poteſt tutorem dare niſi ſubditis vel ratione originis, vel domicilij.*

9 *Pupillus ſi habeat bona in diuerſis prouinciis, tutor ei dandus eſt a iudicibus, in quorum prouinciis bona ſita ſunt: ſi verò pupillus vni tantum iudici ſubditus ſit, is iudex poteſt ei dare tutorem, etiam ad bona quæ ſunt in aliena prouincia.*

10 *Curator bonis dari non poteſt, niſi ille, qui adeſt, ſit ſubditus, & poſſet alioqui ibi conueniri, & aliter datus non agit, ſed omnia acta redduntur nulla.*

11 *Actus dationis tutelæ an ſit iuriſdictionis voluntariæ, vel potiùs contentioſæ, remiſſiuè.*

12 *Iudex loci vbi eſt maior pars bonorum pupilli, eſt competens ad dandum ei tutorem, etiamſi ibi minor domicilium non habeat.*

13 *Domicilium ibi eſt, vbi eſt maior pars fortunarum.*

L. Magiſtratus. Vnic.

Imp. ANTONIN. A. *Ariſtobulæ.*

1 VBi tutor, vel curator debet peti, vbi pupillus originem trahit, vel maiorem partem facultatum habet, & domicilium. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulg. Bald. Caſtrenſ. Sicbard. Sebaſt. Næu. Hubert. Giphan. *tom.1. pag.*458. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt *l.Hiſpan.12.tit.16.part.6.* vbi Gregor. Lopez *gloſſ.*11. *verbo do naſcio el moço, o el padre del*, vbi per illam legem ait, quod in loco petuntur tutores vel curatores minoribus, vnde ipſi ducunt originem, vel ex perſona ſua, vel ex perſona patris, vel ſi vulgò concepti eſſent, ex perſona matris: item etiam in eo loco, vbi ſunt eorum facultates, & ſi alibi ſunt, vel morantur, non tamen iure domicilij, redire debent in alterum prædictorum, vt magiſtratus ibi det eis tutores, vel curatores. Anton. Gom. *tom.2. variarum, cap.*14. *num.*14. Bobadil. *in ſua politica, lib.2. cap.*18. *n.*227. Arimin. Tepat. *variarum reſolut. tom.2. tit.*473. *cap.5.*

3 *in fine*, latè Galganet. *de tutelis, lib.1. tit.6. à n.1.* vbi *num.* 4. quod iudex Eccleſiaſticus dat tutores pupillis clericis: & *num.*5. quod iudex originis, vel domi-

4 cilij dat tutores pupillis: & *n.*6. quod iudex bono-

5 rum dat curatorem: & *n.*7. diſſerit quis erit tutor ſi

6 iudex originis & domicilij tutorem dent: & *tit.7. num.*12. vbi quod Magiſtratus alterius loci vnde pupilli originem ducunt ex patre, vel loci vbi non ſunt eorum facultates, tutores, vel curatores dare non poſſunt, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.*13. *num.*19. vbi ait quod ſi pupillus bona, & domicilium 7

habeat in vno municipio, vel loco alio, proculdubio iudex eius loci tutorem dat; ſi in altero loco moretur, & alibi domicilium habet, iudex vtriuſque loci poteſt dare; ſi tamen alter alterum præuenerit, quilibet in iuriſdictione ſui iudicis adminiſtrabit: ſi tamen in vna prouincia bona, & originis domicilium in alia tantùm, aut ibi etiam bona habeat, tunc qui eſt datus in loco domicilij, vbique poterit adminiſtrare, ſiue datus fuerit à teſtatore, quod caret dubio, ſiue à iudice, niſi datus ſe excuſet de bonis extra prouinciam tractandis, quo caſu rectè eius loci iudex proſpiciet de tutore, &c.

Cald. Pereira *queſt. forenſ. lib.1.q.12.n.7.* vel tenet iudicem non poſſe tutorem dare, niſi ſubditus vel ratione originis, vel domicilij: & *num* 8. reſoluit, quod ſi pupillus habeat bona in diuerſis prouinciis, tutor ei dandus eſt à judicibus, in quorum prouinciis bona ſita ſunt; ſi verò pupillus vni tantùm iudici ſubditus ſit, is judex ei poteſt dare tutorem etiam ad bona quæ ſunt in aliena prouincia, Molin. *de inſtit. tract.2. diſput.*210.*n.*22. vbi tradit quod ad judicem domicilij 9

patris pupilli ſpectat tradere ei tutorem, eſto pupillus abſens ſit, itemque ad iudicem loci vnde pater trahit originem, aut filius natus eſt, ſi ibi pater tunc domicilium habebat; & quando loca hæc ſunt diuerſa, ad diuerſaſque pertinent iuriſdictiones, tunc tutor, qui ritè ab aliquo horum iudicum datus fuerit, præualet; quia eſt verus tutor, & interim dum aliquis verè eſt tutor, locum non habet alius tutor. Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo Tutela, n.*12. Henric. Bocer. *in diſp. de iure vniuerſo, claſſ.*2.*diſp.*14. *n.*62. latiſſimè Gutier. *de tut.p.1.c.16. à n.7. cum multis ſeqq.* vbi *n.6.* aduertit, quod cautus debet eſſe iudex domicilij, vel originis in forma dandi tutorem, vt eum diſcernat ſimpliciter, non exprimens quod dat etiam reſpectu bonorum quæ ſunt extra territorium, quia adminiſtratio, & bona, licèt alibi ſita, veniunt in conſequentiam perſonæ, cùm tutor principaliter detur pupillo: & *num.*9. verius eſſe cenſet, dationem tutelæ potius eſſe actum iuriſdictionis contentioſæ, quàm voluntariæ, quia tutores dati diſcernuntur per iudices habentes juriſdictionem ordinariam, non delegatam: & *n.*15. tradit, quod ſi pupilli vulgo concepti eſſent, inſpicienda eſt propria ſui origo, vel ex perſona matris, & in eo loco petuntur tutores, vel curatores.

Notatur ad hoc, quod curator bonis dari non poteſt, niſi ille qui abeſt, ſit ſubditus, & poſſet alioquin ibi conueniri, & aliter datus non agit, ſed omnia acta redduntur nulla, vt per Mench. *de arbitr. caſu* 150. *num.*16. Surd. *conſ.*168. *n.*18. Aluar. Valaſc. *conſ.*182. *num.*7. 10

Vtrùm actus dationis tutelæ ſit iuriſdictionis voluntariæ, vel potiùs contentioſæ, vide Galganet. *de tutel. lib.3. quaſt.*27. 11

Vel vbi eorum ſunt facultates, &c.] Notatur ad hoc quod iudex loci vbi eſt maior pars bonorum pupilli, eſt competens ad dandum ei tutorem, etiamſi ibi minor domicilium non habeat, vt per Gregor. Lopez *dict.l.12.gloſſ.12. in verbo la maior partida de ſus bienes*, vbi aduertit quod eo ipſo quod pupillus habet ibi majorem partem ſuarum fortunarum, videtur ibi habere domicilium, ita vt licèt pupillus alibi haberet aliud domicilium, ſeu habitationem, poterit prouideri de tutore per judicem, vbi eſt maior pars ſui patrimonij, Tiraquell. *de retractu lignag.§.36. gloſſ.3.n.*71. *cum ſeqq.* vbi quod domicilium ibi eſt, vbi eſt maior pars fortunarum, Molin. *d.tract.2. diſp.*220. *num.*22. *verſic. verùm autem iudex*, Gutier. *dict. part.1. cap.16. n.*17. *verſ. Sed nihilominus, cum ſeqq.* 12 13

De tutoribus, vel curatoribus illuſtrium, vel clariſſimarum perſonarum.

Tit. XXXIII.

HVnc incipit tractare, qui dare, & qui dari tutores, aut curatores poſſint, & ſpecialiter *in hoc tit.* qui dare, & qui dari illuſtribus, vel clariſſimis, ſubaudi vel ſpectabilibus: quoniam ſpectabilitas eſt dignitas illuſtratui & clariſſimatui interiecta, *ſupra de Epiſcop. aud. l. 22. in princip.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide citatos Doctores in text. & Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Tutore teſtamentario, vel legitimo non exiſtente, tutor, vel curator dandus illuſtri. In vrbe Romana nominandus eſt per decem ex Senatoribus eligendus, &c. In prouinciis verò tutores, vel curatores clariſſimarum perſonarum nominantur per Curiales, qui in ſubſidium ex nominatione tenentur, n. 2. & 3. Magnatum filiis ætate minoribus nemo tutorem, aut curatorem det iniuſſu Regis, ex lege Regia, num. 4.*

5 *Tutores, vel curatores clariſſimarum perſonarum in prouinciis nominantur per Curiales, qui in ſubſidium ex nominatione tenentur.*

L. Illuſtribus. I.

Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. *Proculo P. V.*

1 TEſtamentario, vel legitimo tutore non exiſtente, tutor, vel curator dandus illuſtri: in vrbe Romana nominandus eſt per decem ex Senatoribus eligendus, & per Præfectum Vrbi, & per eos nominatus ab ipſo Præfecto confirmatur, & ei ſic confirmato per Prætorem decernitur adminiſtratio; nec iſti tenentur in
2 ſubſidium propter illius malam adminiſtrationem. In prouinciis verò tutores, vel curatores clariſſimarum perſonarum nominantur per Curiales, qui in ſubſidium ex nominatione tenentur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

3 Vide Petr. Gregor. *ſyntag. iuris p. 2. lib. 12. cap. 13. num. 9. in princ.* vbi ait, quod tutores clariſſimorum pupillorum nominantur & eliguntur à Senatoribus, & ſi Senatores eo in loco non ſunt, à Curialibus ciuitatis eius loci deſignantur, Henric. Bocer. *in diſputat. de vniuerſo iure, claſſi 1. diſput. 14. num. 55. & diſp. 15. num. 6.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 23. num. 38.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 7. num. 6. & tit. 12. n num. 2. & numeris ſeqq.* agit latè de tutela & cura Regum & Principum.

4 Lege Regia cautum eſt, ne quis Magiſtratus Magnatum filiis ætate minoribus tutorem, aut curatorem det iniuſſu Regis, vt eſt comprehenſum *in l. 14. tit. 5. lib. 2. noua Recopilat.* & ex ea colligunt Parlad. *rerum quotid. lib. 2. cap. 1. n. 19.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 2. cap. 16. n. 207.* Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 16. num. 23.* vbi addit quod in illis Regnis nec Auditores Regii, nec Regis Prætores, nec domini vaſſallorum abſque Regis conſultatione & commiſſione poſſunt tutorem, vel curatorem Magnati prouidere. Parlador. *quotid. different. differ. 99. n. 11.*

In prouinciis autem, &c.] Notatur ad hoc, quod tutores, vel curatores clariſſimarum perſonarum in prouinciis nominantur per Curiales, quia in ſubſidium ex nominatione tenentur, vt per Paul. Montan. *de tutel. cap. 32. reg. 7. n. 67.* 5

L. Generali. II. & vlt.

Iidem AAA. *Aureliano P. V.*

CVriales tutores dari illuſtribus prohibentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Paul. Montan. *de tutel. cap. 23. n. 38.* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi 1. diſput. 14. n. 56.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 7. n. 37.* 2

Qui dare tutores, vel curatores poſſunt, & qui dari non poſſunt.

Tit. XXXIV.

ACTVM eſt *tit. ſuperiori* ſpecialiter, qui dare, & qui dari tutores, vel curatores poſſint illuſtribus, vel clariſſimis perſonis. In *hoc tit.* generaliter agitur, qui dare, & qui dari cæteris poſſint, vel non poſſint. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide Mich. Graſſ. Bellacomb. Vezin. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 21. pag. 758. & ſequent.* Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt. 3.* Cald. Pereira *in l. curatorem, verbo ſine curatore, n. 105. Cod. de in integrum reſtit. minor.* Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 16.* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi 1. diſp. 14. num. 65.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator dari poteſt illi, cui mouetur quæſtio ſtatus, non obſtante litis pendentia, & numero 2.*

3 *In cauſa ſtatus pupillo mota, poteſt iudex ei dare tutorem ad libertatem ſeruandam, & bona.*

L. Cùm tibi. I.

Imp. ALEXAND. A. *Amphibulo.*

TVtor, vel curator dari poteſt illi, cui mouetur quæſtio ſtatus, non obſtante litis pendentia. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulg. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol. 66.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit *l. Hiſpan. 1. tit. 16. part. 6.* vbi ſtatuitur, quod in cauſa ſtatus pupillo mota poteſt iudex ei dare tutorem ad libertatem ſeruandam, & bona. 2

L. Mari

Digitized by Google

L. Maritus. II.

Idem A. Artemiſiæ.

1 MAritus non poteſt eſſe curator vxoris. Colligunt ea Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupra hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſion. ex hoc textu deſumont *l. Hiſpan. 3. tit. 17. part. 6. in verſ. E ſobre todo dezimos que el marido no deue ſer dado por guardador de los bienes de ſu muger que fueſſe menor de edad.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 4. num. 11. verſic. decimoquintò*, Atim. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 473. cap. 1. verſic. maritus*, Galganet. *de tutelis, lib. 1. tit. 7. num. 16. & lib. 3. quæſt. 35.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 221. n. 17.* dicit deciſionem huius text. non habere locum in Luſitaniæ & Caſtellæ Regnis: tum quia vxores per matrimonium manent emancipatæ, atque ſui iuris, vt curatore non indigeant; tum etiam, quoniam quando in vtroque Regno contrahunt contractu arrhatum, & dotis, maritus habet adminiſtrationem omnium vniuerſim bonorum vtriuſque coniugis, & quando in Regno Luſitaniæ contrahunt contractu medietatis, omnia vniuerſim bona efficiontur communia, & ſolus maritus eſt adminiſtrator. Paul. Montan. *de tutelis cap. 35. regul. 1. n. 39. & 40.* latè Gutier.
3 *in ſimili tractat. part. 1. cap. 20. n. 30. cum ſeqq.* vbi *n. 31. in fine*, concludit quod non ſolùm maritus excuſari poteſt à cura vxoris ſuæ minoris 24. annorum, ſed quod etiam eius curator eſſe non poſſit, licèt velit. Et
4 *num. 32.* tenet non prohiberi maritum dari curatorem ad litem vxori ſuæ, niſi lis, ad quam maritus datur curator, eſſet magni præiudicij.

SVMMARIVM.

1 *Viſu carens non poteſt eſſe curator, & num. 2. nec tutor, etiamſi vno tantùm oculo orbatus eſſet, num. 3.*

L. Luminibus captum. III.

Imp. PHILIPPVS *A. Dolenti.*

1 VIſu carens non poteſt eſſe curator. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 12. cap. 4. n. 4.*
3 *verſic. ſecundò*, vbi quod tutor non poteſt eſſe cæcus, & qui vno oculo tantùm orbatus eſt, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 105. in princ. C. de in integrum reſtit. minor.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſputat. 221. num. 3. verſic. idem eſt de cæco, qui omnino viſu eſt priuatus.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 5. quæſt. 3. num. 22.* vbi quod cæcus non poteſt eſſe curator. Gutier. *de tutel. & curis part. 1. cap. 7. num. 12. & cap. 20. num. 21.* Atimin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 473. cap. 1. verſ. cæcus.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 7. n. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Miles armata militia non poteſt eſſe tutor, vel curator, & num. 2.*
3 *Clerici qui ſunt milites cæleſtis militiæ, an & quando poſſint dari tutores.*
4 *Tutor inualidus non poteſt conueniri pro geſtis actione tutelæ, ſed tantùm actione negotiorum geſtorum.*
5 *Tutoris datio ſi nulla ſit, aut non teneat, periculum nullum eſt tutoris ſi non adminiſtrauit, quamuis ſciuerit ſe datum.*

L. Militiæ armatæ. IV.

Idem A. Emerito.

MIles armatæ militiæ, non poteſt eſſe tutor vel curator. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 104.* ibi, *Canallero*, *l. Hiſpan. 14. tit. 16. part. 6.* ibi, *otroſi no puede ſer guardador de huerfano el canallero, mientra biniere fuera de ſu caſa ſeruiendo al Rey o a otro ſu ſeñor en ſeruicio de cauallería, & l. 3. in princ. tit. 17. eadem part.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 12. cap. 4. n. 5. verſ. ſeptimò*, vbi quod militiæ armatæ muneribus occupatis nec tutor, nec curator etiam volens dari poteſt, Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 221. n. 15.* vbi quod miles, qui arma geſtat, atque in militia eſt occupatus, tutor eſſe non poteſt, etiamſi velit, Paul. Montan. *de tutelis cap. 35. regul. 1. n. 184. & cap. 23. n. 36.* Gutier. *in ſimili tract. part. 1. cap. 10. n. 20.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 105. in princ. verſ. militem, C. de in integrum reſtit. minor.* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi 1. diſput. 14. num. 65.* Galganet. *de tutela, lib. 1. tit. 7. n. 31. & tit. 8. n. 23. prope finem, verſic. & quidem omnia.* 2

An & quando Clerici, qui ſunt milites cæleſtis militiæ, poſſint dari tutores? vide poſita *in collect. ad l. generaliter, & ad auth. ſed hodie, C. de ſacroſ. Eccleſ. & in meo tract. de iure Eccleſ. vniuerſo, lib. 1. c. 39. §. 5. n. 72. cum ſeqq.* Et quid in Religioſis, latè tradit Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 14. ex n. 21.* 3

Sed ſi errore ductus, &c.] Notatur ad hoc, quod tutor inualidus non poteſt pro geſtis conueniri actione tutelæ, ſed tantùm actione negotiorum geſtorum, vt per Gaſp. Baëz. *de decima tut. cap. 11. n. 15.* Gutier. *d. tract. de tutelis, part. 3. cap. 8. n. 17.* Molin. *d. diſp. 221. num. 15. in fine.* 4

Notatur etiam ad hoc, quod ſi tutoris datio nulla ſit, aut non teneat, periculum nullum eſt tutoris, ſi non adminiſtrauit, quanquam ſciuerit ſe datum, vt per Petr. Greg. *d. part. 2. lib. 13. cap. 10. n. 8. verſic. quemadmodum contra.* 5

SVMMARIVM.

1 *Tutor non poteſt dari à iudice, qui non eſt ſuppoſitus iuriſdictioni ſuæ, & n. 2.*
3 *Tutor, ſeu curator ſi datus ſit ab aliquo Magiſtratu iuriſdictioni ſuppoſitus, inutiliter datus erit, & talis non adminiſtrans nulli periculo eſt ſuppoſitus, ac nulla actione tenetur.*
4 *Tutor, vel curator in teſtamento poteſt dari etiam alienigena.*
5 *Tutor datiuus debet eſſe de eodem territorio.*
6 *Tutoris legitimi datio tenet de territorio alieno, ſi tutelam petat huiuſmodi legitimus; qui eſt de alieno territorio.*

L. Neque à Præſide. V.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Æmiliana.*

TVtor non poteſt dari à iudice, qui non eſt ſuppoſitus iuriſdictioni ſuæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu- 2

munt Arimin. Tepat. *variarum ſentent.tom.3. tit.468. cap.3.in ſine*, Caualcan. *de tutor. num.3.* Galganet. *de*
3 *tutelis lib.1.tit.7. n.21.* vbi quod ſi tutor, ſeu curator
datus ſit ab aliquo Magiſtratu hanc facultatem habente, & ille ſit exterus, nec Magiſtratus iuriſdictioni ſuppoſitus, inutiliter datus erit, & talis non adminiſtrans nullo periculo eſt ſuppoſitus, ac nulla actione tenetur, *& tit.8.n.17.prope finem, verſic. hinc infertur*,
4 vbi per gloſ. *in præſenti*, ait quod tutor, vel curator in
teſtamento poteſt dari etiam alienigena; à iudice verò non poteſt dari alienigena, quia non eſt ſub ſua iuriſdictione, niſi fortè datus conſentiat, & ita ſe iuriſdictioni iudicis ſupponat. Henric.Bocer. *in diſp.de vniuerſo iure, claſſi 1. diſput.14. n. 61.* Gutier. *de tutelis,*
5 *part.1.c.2.n.28.* vbi per hunc textum tenet quod tutor
datiuus debet eſſe de eodem territorio, quia oportet quod pupillus, & tutor ſint ſubditi iudici danti, niſi
6 tales tutores datiui vellent ſe ſubmittere ad tale onus:
ſubditque legitimi tutoris dationem tenere de alieno territorio, ſi tutelam petant huiuſmodi legitimi, qui ſunt de alieno territorio.

SVMMARIVM.

1 *Matre negligente filiis tutorem petere, alij ad petendum admittuntur, & poteſt Præſes tam per ſe, quàm per Magiſtratum eis tutorem dare.*

2 *Mater quando, & intra quod tempus teneatur pupillis tutorem petere, & ſub qua pœna, remiſſiuè.*

3 *Magiſtratus iubere poteſt, vt qui dare valent tutores, eos dent.*

L. Quod dicis. VI.

Iidem AA. & CC. *Leontio.*

1 MAtre negligente filiis tutorem petere, alij ad petendum admittuntur, & poteſt Præſes tam per ſe, quàm per Magiſtratum eis tutorem dare. Colligunt ex Ord.Doctores citati *in l.1. n.1. ſup.hoc tit.*

2 Quando, & intra quod tempus teneatur mater pupillis tutorem petere, & ſub qua pœna, latè tradit Gutier. *in tract. de tutelis part.1. cap.16. num.32. cum multis ſeqq.* Cancer. *variar.reſolut.part.1. tit.7. de tutor.n.53. cum ſeqq.* latè Viu. *tom.1. commun. opin.lib.5. titul.3. num.3.*

3 *Etiam ipſe Magiſtratus*,&c.] Notatur ad hoc, quod Magiſtratus iubere poteſt, vt qui dare valent tutores, eos dent, Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.13. num.17. verſ. iubere tamen*, Galganet. *de tutel. lib.1. tit.7. n.64*

SVMMARIVM.

1 *Seruus non poteſt dari à iudice tutor, vel curator, & numero 2. Etiamſi ex teſtamento relinquatur, niſi fortè relinqueretur ſub conditione, ſi ad libertatem deuenerit, numero 3. Si à domino in tutorem datus minor ſit 25. annis, conſequitur quidem libertatem, hæreditate adita, ſed non incipit eſſe tutor, niſi cùm fuerit 25. annorum, num.4.*

L. In ſeruili conditione. VII.

Iidem AA. & CC. *Ruſo.*

1 SEruus non poteſt dari à iudice tutor, vel curator. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Petr.Greg. *ſyntag. iuris part.2.lib.12. cap.4.n.6.verſic. octauò*, Cald.Pereira *in l.ſi curatorem,verbo ſine curatore, num.105.in princip.*ibi, *ſeruum alienum*, Henric.Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi 1. diſput.14. num.15. & 65.* Paul. Montan. *de tutelis cap.9. n.9. fol.32. & cap.23. n.25. fol.68.* Galganet. *in ſimili tractat. lib.1. titul.7. n.23.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſput.221. n.1.*
vbi quod ſeruus eſſe non poteſt tutor, neque curator, 3
etiamſi ex teſtamento tutor relinquatur, niſi fortè ſub conditione relinqueretur, ſi ad libertatem deueniret; tunc enim impleta conditione tutor eſſe poſſet, & quod ſi quis proprium ſeruum tutorem teſtamento relinqueret, eo ipſo cenſeretur libertatem illi donare, niſi per errorem credens illum non eſſe ſuum mancipium, tutorem eum relinqueret; tunc enim neque libertatem conſequeretur, neque tutor eſſe poſſet, tametſi nunquam error in eo euentu ſit præſumendus, niſi de eo apertè conſtet, additque per *l.quæro,§.Lucius, ff. de teſtament.tutel.* quod ſi ſeruus ita à domino in tu- 4
torem datus minor ſit 25. annis, conſequitur quidem libertatem, hæreditate adita, ſed non incipit eſſe tutor, niſi cùm fuerit 25. annorum: eandem ferè reſolutionem tenet *l. Hiſpan.7. titul.16. part. 6.* dum ſtatuit quod non poteſt teſtator ſeruum alienum dare tutorem, ſed ſi proprium ſeruum det filio, non facta mentione libertatis, conſequitur propter hoc libertatem, & tutelam, ſi eſt major 25. annorum, ſed ſi eſt minor, conſequitur libertatem, & factus major habebit tutelam, latè Gutier. *in ſuo tract. de tutel.part.1.cap.10. à princip.*

L. Creditorem. VIII.

Iidem AA. & CC. *Euelpiſto.*

CReditor iure iſto poteſt eſſe tutor debitoris, & 1
ſibi ſoluere, tutela durante. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2
Henric. Bocer. *in diſput.de vniuerſo iure, claſſi 1. diſput.14. num.89.* & vide poſità in collect. ad auth. quæ immediatè ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *Creditor, vel debitor minoris non debet eius curam ſuſcipere, & ſi ſuſcipiat, & taceat, creditor actionem perdit, & n.3.*

2 *Debitor ſi taceat, ſolutione interim facta non iuuatur, & ſi poſt adminiſtrationem ſuſceptam creditor, vel debitor eius efficiatur, curator ei adiungitur, & ſi ceſſionem aliquam contra minorem receperit, illa vti non poterit, ſed minoris lucro cedit, idem eſt de fideiuſſore debitoris, n.4.*

5 *Rem minoris poſſidens, illius tutor eſſe non poteſt.*

6 *Si poſtquam aliquis tutor eſt, aut curator, debitor, aut creditor efficiatur minoris, tunc debet ei adiungi alius tutor, vel curator, & ita perſeuerabit tutor, aut curator cum hoc alio adiuncto: ſi tamen efficeretur debitor minoris, tunc non daretur ei coadiutor. Quid ſi is, qui tutor, vel curator eſſe debet, ſe excuſet, affirmando ſe debitorem, aut creditorem eſſe talis minoris, numero 7.*

8 *Ceſſio ſi ex contractu fiat in potentiorem, erit nulla quaſi in fraudem facta, & propterea amplius agere etiam mandans non poteſt.*

9 *Debitum quando eſt modicum arbitrio iudicis, tunc bene poteſt debitor minoris eius curam ſuſcipere.*

10 *Debitum modicum, vel magnum quod dicatur, arbitrio iudicis relinquitur.*

11 *Tutor,*

11 *Tutor, vel curator minoris eſſe non poteſt habens cum eo rem communem.*
12 *Frater commune patrimonium habens cum pupillo non poteſt eſſe eius tutor, & n.13.*
14 *Auus non poteſt eſſe tutor ſuorum nepotum.*
15 Curæ *nomine comprehendi etiam tutelam.*
16 *Tutor & curator teſtamentarius repellendus eſt, ſi debitor, aut creditor ſit minoris. Prohibitio in creditore non eſt perpetua, n.17.*

AVTH. Minoris debitor.

1 CReditor[1], vel debitor minotis non debet eius curam ſuſcipere, & ſi ſuſcipiat, & taceat, creditor
2 actionem perdit. Si debitor taceat, ſolutione interim facta non iuuatur, & ſi poſt adminiſtrationem ſuſceptam creditor, vel debitor eius efficiatur, curator ei adiungitur, & ſi ceſſionem aliquam contra minorem receperit, illa vti non poterit, ſed minoris lucro cedit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

3 Hanc eadem concluſionem quoad primam eius partem ex hac lege deſumunt *l. Hiſp.14. tit.16. part.6. verſic. otroſi los que fueſſen debdores de los moços, no pueden ſer guardadores dellos, fueras ende ſi los padres eſtableueſſen en ſus teſtamentos que los guardaſſen*: vbi Gregor. Lopez *gloſſ.5. verbo debdores*, Roland. *conſ.83. num.4. & 6. tom.1.* Afflict. *deciſ.13. num.14.* Aymon *conſil.129. n.5.* Boër. *deciſ.419. n.4.* Aloyſ. Leo *ad l.1. num.3. ſuprà hoc eodem tit.* Kirchou. *tom.1. communium opin. lib.1. tit.21. n.13. pag.759.* vbi tradit quod etiamſi hæc authentica loquatur in curatore, tamen ſecundùm communem ſententiam etiam in tutore locum habet, & Muſcul. *ibidem, num.14.* tenet diſpoſitionem huius textus non procedere in tutore teſtamentario, quia fides dicti tutoris per teſtatorem dicitur approbata, ſiue teſtator tale debitum ſciuerit, ſiue ignorauerit, cùm ſemper vigeat eadem ratio approbatæ fidei tutoris per teſtatorem. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris pars.2. lib.12. cap.4. num.5. verſic. quartè,* vbi quod creditores minorum olim, ſicut nec debitores tutores eia dati poterant, nec etiam hodie, quinimò ſi ſubierint, vel acceptauerint tutelam, priuſquam iudici verè expoſuerint debitum quale ſit, vel ius quod habent in bonis pupillorum, amittunt debitum, ſi datiui tutores ſint, non verò ſi teſtamentarij, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num.105. Cod. de in integrum reſtitut. minor.* vbi *in verſic. in quam rem*, ait per hunc textum minoris creditorem, vel debitorem pupilli repelli hodie à tutela, curave expeditum eſſe; aduertitque Iuſtinianum in corpore huius authent. expreſsè loqui etiam de tutela, licèt hîc de ea nihil dicatur, Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.5. cap.830. num.23.* vbi rationem aſſignat, quia ex communione oritur quidam quaſi contractus producens obligationem & actionem commoni diuidundo, itavt propter hanc rationem poſſit talis dici creditor, quo caſu non valet datio tutelæ, & *n.24.* aduertit, quod licèt diſpoſitio huius authent. loquatur in curatore, procedit etiam in tutore. Surd. *de aliment. titul.4. quæſt.13. n.13.* vbi quod debitor pupilli non poteſt eſſe tutor, vbi *n.14.* tradit quod mater quantumuis pupillo debeat, admittitur ad tutelam, Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſput.221. num.11.* vbi ait quod debitor minoris, ſeu illius creditor, tutor, vel curator illius eſſe non poteſt, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, num.23.* vbi quod non poteſt eſſe tutor pupilli ille, qui habet bona cum illo, aut eſt creditor, ſeu debitor, aut fideiuſſor, Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi 1. diſput.14. n.90.* latè Gutier. *in tract. de tutelis, part.1. cap.20. à princ.* vbi *num.10.* quod ſi filius tutoris, aut curatoris debitor, aut creditor eſſet minoris, & pater haberet vſumfructum in bonis talis filij, non admitteretur ad tutelam, vel curam; ſecus ſi vſufructuarius non eſſet: & *num.11. & 12.* quod filius bene poteſt eſſe tutor; licèt pater ſit debitor, vel creditor, & quod mater, & auia poſſunt eſſe tutores, etſi debitum inter ipſas, ac filios, ſeu nepotes verſatur, bene Cancer. *variarum reſolut. pars.1. tit.7. n.47. cum ſeqq.* Galgan. *de tutelis, lib.6. q.34. à n.1.*

Debitor.] Idem ſi ſit fideiuſſor debitoris pupilli, 4
quia ipſe debitor eſt, Cott. *in memorab. verbo fideiuſſor, n.4.* Gutier. *d. part.1. cap.20. n.9.*

Aut qui minoris res tenet.] Notatur ad hoc, quod 5
rem minoris poſſidens, illius tutor eſſe non poteſt, quia inſtrumenta pertinentia ad eam poſſet ſubtrahere, vt per Gutier. *d. p.1. cap.20. n.4.*

Non ſine adiuncto curatore, &c.] Notat Molin. *dict.* 6
diſput.221. n.12. quod ſi poſtquam aliquis tutor eſt, aut curator, debitor, aut creditor efficiatur minoris, quia videlicet ſuccedit in hæreditate debitoris, aut creditoris minoris, vel aliqua alia ratione, tunc debet ei adiungi alius tutor, aut curator, & ita perſeuerabit tutor, aut curator cum hoc alio adiuncto. Si tamen efficeretur debitor minoris, quia malè aliquid adminiſtraſſet, aut quia de ſuo aliquid ſoluiſſet loco minoris, tunc non daretur ei coadiutor.

Hoc autem ab initio, &c.] Idem Molin. *dict.* 7
diſput.221. n.13. per hunc textum tradit, quod ſi is, qui tutor, aut curator eſſe debet, ſe excuſet, affirmando ſe debitorem, aut creditorem eſſe talis minoris, non continuò fides ei adhibetur, vt à munere ſuſcipiendo excuſetur, ſed tenetur id probare, aut iuramento id coram iudice affirmare, quando probatio alia pro, aut contra non occurrit. Si verò à principio taceat, munuſque ſuſcipiat, amittit in pœnam debitum, quo minor illi tenebatur; ſi autem ipſe minori erat adſtrictus, non admittitur ſolutio alia quàm reddendo minori illud idem, quod ei debebat; quæ quidem cùm pœnæ ſint, ait ille, locum in foro conſcientiæ ante latam ſententiam non habent.

Sed ſi actionis ceſſionem.] Notatur ad hoc, quod ex 8
contractu, ſi in potentiorem fiat ceſſio, nulla erit, quaſi in fraudem facta, & propterea ampliùs agere etiam mandans non poteſt, vt per Cald. Pereira *de empt. cap.24. n.31.*

In gloſ. *Debito*, ibi, *Sed quid ſi eſt in modica quanti-* 9
tate, &c. Notatur ad hoc, quod quando debitum eſt modicum arbitrio iudicis, tunc bene poteſt debitor minoris eius curam ſuſcipere, vt per Greg. Lop. *dict. leg.14. in gloſſ. verbo debitores, in princ.* Tiraq. *in tract. de iudicio in rebus exig. pag.61. verſ.33.* Ant. Piag. *de tut. & curat. q.3. n.19.* Molin. *dict. diſp.221. n.11. verſ. vtrum autem,* Steph. Grat. *diſcep. forenſ. tom.1. cap.28.*
num.24. Gutier. *d. part.1. cap.20. n.13.* Vincent. de Fran- 10
chis *Neapol. deciſ.404. n.6.* Cancer. *dict. cap.7. de tutor. n.43.* vbi ſubdit quod relinquitur arbitrio iudicis quod dicatur debitum modicum, vel magnum. Galgan. *de tutel. lib.1. tit.8. n.19. verſ. ſed debitor, vel creditor in modica quantitate.*

In ead. gloſſ. ibi, *item quid ſi habet res communes ſe-* 11
cum, &c. Notatur ad hoc, quod tutor, vel curator minoris eſſe non poteſt habens cum eo rem communem, vt per Gutier. *dict. pars.1. cap.20. num.5.* Capr.
conſ.60. incip. Illud, vol.3. vbi quod frater commune 12
patrimonium habens cum pupillo, non poteſt eſſe eius tutor. Vrſill. *ad Afflict. deciſ.360.* Vincent. de Franchis *dict. deciſ.404. à princ.* Steph. Grat. *diſcept. forenſ. tom.5.*
cap.914. num.15. vbi quod frater remouetur à tutela 13
propter communionem bonorum, quam habet cum fratribus minoribus, quando ſcilicet fides non eſt approbata per illum, qui talem tutorem dedit, & *c.830.*
num.22. vbi quod auus non poteſt eſſe tutor ſuorum 14
nepotum propter communionem bonorum, quam cum illis habet.

In gloſſ. *A curatione*, ibi, *ſimiliter & à tutela, &c.* 15
Notatur

Notatur quod reſoluta in hoc text. procedunt etiam in tutela, quia particula *cura*, de qua in præſanti, ex ſubjecta materia, & ex veriſimili mente diſponentis non minus tutelam comprehendit, vt per Cald. Pereira *in dict. leg. ſi curatorem, verbo ſine curatore, n. 105. verſ. in quam rem*, Gutier. *dict. part. 1. cap. 20. n. 3.*

16 In ead. gloſſ. ibi, *alij excipiunt teſtamentarium*, &c. Notatur ad hoc, quod teſtamentarius tutor, & curator eſt repellendus, ſi debitor, aut creditor ſit minoris, vt per Molin. *dict. tract. 2. diſp. 221. n. 11. verſ. vtrum autem prædicta*, vbi concludit fortè in Luſitaniæ Regno ſtandum huic gloſſæ opinioni, quæ auth. eſt conſona, & communiter non reprobatur. Sed poſt Anton. Piag. Cald. Pereira, & alios, ita diſtinguit Gutier. *dict. part. 1. cap. 10. eod. n. 6. verſ. quare*, quod aut teſtator qui dedit, & reliquit tutorem, ſciebat ipſum eſſe debitorem, vel creditorem pupilli, & tunc poteſt eſſe eius tutor, quia fides eius videtur approbata: aut ignorabat, & tunc vera eſt opinio gloſſæ, quod non poſſit eſſe tutor; quia non poteſt videri approbaſſe fidem eius, quem talem ignorabat, quod videtur tenere Cancer. *dict. tit. 7. n. 51.* & Gratian. *d. cap. 830. n. 35.* Galganet. *d. lib. 3. q. 34. n. 2.*

17 In gloſſ. *Prohibetur*, ibi, *non prohibetur quando dimittit debitum*, &c. Notatur ad hoc, quod prohibitio in creditore perpetua non eſt, neque locum habet, ſi ipſe debitor renuntiet, quod facere videtur ſimpliciter tutelam acceptando, vt per Cald. Pereira *dict. verbo ſine curatore, n. 105. verſ. ſecundò extenditur.*

L. Si ſororis. IX.

Iidem AA. & CC. *Maximiano.*

1 HAbenti tutorem legitimum non debet dari datiuus, nec datur tenetur adminiſtrare. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Menoch. *conſ. 580. num. 1.* Gutier. *de tutel. part. 1. cap. 2. num. 27.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 63. num. 1. & 2.* vbi *num. 3. cum ſeqq.* ſubdit ex Alex. quod ad hoc vt valeat datio tutoris dati à judice in præjudicium alterius legitimi, requiritur quod ille alius tutor legitimus ſciuerit alterum petere ſe tutorem dari, quia patientia & ſcientia ſibi nocet: ſi enim ignorauit, ſibi non præiudicat: additque *num. 5.* immò requiri, quod debeat liquere iudici quando procedit ad conſtituendum tutorem datiuum, quod legitimus tutor fuerit negligens in aſſumendo tutelam, vel faciendo prouideri de tutore, aliàs non valeret datio: & *num. 7.* dicit, quod tutore proximo excuſato, vel in totum inhabili, admittitur in tutela qui proximè ſequitur in gradu; ſecus ſi primus eſt temporaliter inhabilis, propter minorem ſcilicet ætatem, quia tunc eſt locus datiuo: cùm enim adſit ſpes quod ille primus poſſit eſſe tutor, interim eſt prouidendum de datiuo, quaſi non ſit factus locus legitimo ſubſequenti, cùm primus non fuerit penitus excluſus: & *num. 12.* regulare dicit, quod temporale impedimentum non defert tutelam legitimo, ſed datiuo: & *num. 23.* tradit quando legitimus tutor habet debitum cum pupillo non perpetuum, ſed temporale, quod poſſit ſolui antequam minor efficiatur pubes, eſſe locum interim datiuo non legitimo, cùm debito diſſoluto ille primus reaſſumat tutelam.

SVMMARIVM.

1 *Propter curatoris abſentiam non adiungitur alius, nec ſubſtituitur niſi illo remoto, & curator ante ſuam abſentiam debet actorem conſtituere, ne damnum incurrat.*

2 *Tutor quamdiu abeſt, alium quàm tutorem conſtituere nequit.*

3 *Iudex priùs cognoſcere debet, an iuſta ſit cauſa remouendi curatorem, ſine qua amotio fieri non poteſt.*

4 *Curatorem habenti curator dari non poteſt, aliàs datio eſt nulla, etiamſi acceſſerit decretum magiſtratus.*

L. Curatorem. X.

Iidem AA. & CC. *Florentino militi.*

PRopter abſentiam curatoris alius non adiungitur, 1
nec ſubſtituitur, niſi illo remoto, & curator ante
ſuam abſentiam debet actorem conſtituere, ne damnum incurrat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Arimin. 2
Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 475. cap. 3. verſ. tutore, vel curatore impedito*, Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 16.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 13. cap. 9. num. 2.* vbi per hunc text. tenet, quod tutor quandiu abeſt, alium quàm tutorem conſtituere non poteſt.

Niſi cauſa cognita, &c.] Notatur ad hoc, quod ju- 3
dex priùs cognoſcere debet, an ſit iuſta cauſa remouendi curatorem, quæ priùs erat probanda, ac detegenda, ſine qua amotio fieri non poteſt, vt per Menoch. *conſ. 345. n. 1. & 2.*

Notatur etiam ad hoc, quod habenti curatorem 4
curator dari non poteſt, aliàs datio eſt nulla, etiamſi acceſſerit decretum magiſtratus, vt per Menoch. *dict. conſil. 345. n. 2.* Rota apud Fatin. *deciſ. 307. n. 2. part. 2. recentiorum*, Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 7. n. 53. verſ. curatorem habenti.*

SVMMARIVM.

1 *Minor non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio, ideo ei debet dari curator generalis, vel ad litem, & n. 2.*

3 *Adulti etiam inuiti curatorem ad litem, ſeu ad lites recipiunt.*

4 *Pupillo carenti tutore poteſt etiam dari curator ad litem, ſcilicet ſi maior ſit ſeptennio, n. 5.*

6 *Curator ad litem quandocunque reuocari poteſt, licèt ſecus ſit in tutore.*

7 *Minor 25. annorum quas cauſas poſſet pertractare in iudicio abſque alicuius curatoris auctoritate.*

8 *Confeſſio minoris ſine tutoris, aut curatoris auctoritate ipſo iure non valet, nec ipſi minori nocet.*

L. In vniuerſis. XI.

Impp. CONSTANTIN. A. & CONSTANT. C. *ad Baſſum P. V.*

MInor non habet legitimam perſonam ſtandi in 1
iudicio, ideo ei debet dari curator generalis, vel ad litem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumit Henric. 2
Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſ. 1. diſp. 14. n. 120.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 474. in princip.* De curatore ad lites vide Montan. *de tutel. cap. 27. num. 14.* Gutier. *in ſimili tract. part. 1. cap. 19. n. 20.*
cum ſeqq. vbi quod adulti etiam inuiti curatorem ad 3
litem, ſeu ad lites recipiunt: & *num. 21.* quod pu- 4
pillo carenti tutore poteſt etiam dari curator ad litem:
& *num. 24.* tradit dicta de curatore dando impube- 5
ri ad litem, procedere ſi maior ſit ſeptennio, nam ſi
eſſet

Digitized by Google

eſſet infans, omnino dandus eſt tutor, non verò cura-
6 tor: & *num.26.* quod curator ad litem quandocun-
que reuocari poteſt, licèt ſecus ſit in tutore.
7 *Non priùs puberem iſtam habere perſonam,&c.*] Li-
mita in quacunque cauſa ſpirituali, & dependentibus ab ea, vt in matrimonio, beneficiis & aliis, quam minor 25. annis poteſt abſque alicuius curatoris auctoritate in iudicio pertractare, *cap.vlt. in princip. de iudic. lib.6.* Capell. Thol. *deciſ.113.* Boër. *deciſ.350. à n.1.* Vant. *de nullit. titul. ex defectu mandati,n.34* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.220, num.6.* & in cauſis beneficialibus agnoſcunt Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.4. quaſt.9. n.49.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.diſp.220. num.6.* Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ. tom.1.cap.74. num.11.* Ratio huius reſolutionis elegans eſt, quia ſpiritualia ex diſpoſitione iuris pro meritis cuiuſque interuenientibus, & examinatis qualitatibus quibuſdam neceſſariis & iure præſcriptis, pro bono publico conferuntur & diſtribuuntur; vnde non conuenit,vt qui poſt pubertatem habet eiuſmodi qualitates,& idoneus iudicatus eſt ad matrimonium, & alia ſpiritualia obtinenda, eorúmque miniſteria dignè exequenda, iudicari minus idoneum ad eadem ſpiritualia in iudicio pertractanda; quodammodo enim qualiſqualis iniuria irrogaretur eiſdem ſpiritualibus, ſi per legem adminiſtranda conferantur ei, quem lex ipſa propter intellectus imbecillitatem ſuper eiſdem in iudicio agitandis abſque curatore non admittit, & videtur maior ad litigandum, quàm ad adminiſtrandum in ſpiritualibus idoneitas requiri.
8 Notatur ad hoc, quod confeſſio minoris ſine tutoris, aut curatoris auctoritate ipſo iure non valet, nec ipſi minori nocet, quia minor etiam in criminalibus non haber legitimam perſouam, vt per Anton.Gom. *tom.3. var.cap.1. n.64.* Menoch. *de arbitrar.caſu 268. num.2.* Plaz. *in epit. delict. lib.1. cap.23. n.13. verſ. quamuis minor,* Virgil.Boccae. *in conſtit. Piceni, gloſſ.8. poſt num.32.* Hieron. de Laurent. *Auen. deciſ.138.n.1.* Ioſeph.Ludouiſ. *deciſ.17.n.1. cum ſeqq. part.1.* Sfort. *de in integr. reſtit. part.2. quaſt.65. num.13. in 2.caſu, verſ. aut verò habet tutorem,* latè Farin. *in praxi criminin. quaſt.81. n.152. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Curator generalis non poteſt deferere litem inchoatam, nec adminiſtrationem generalem propter ſpecialem.*
2 *Tutor etiamſi alium in ſuum locum poſuerit, nihilominus ipſe actione tenebitur.*

L. curator. XII.

Imppp. VALENT. GRATIAN. & THEOD. AAA. *Eutropio.*

1 CVrator generalis non poteſt deſerere litem inchoatam, nec adminiſtrationem generalem propter ſpecialem. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *in l.1. num.1.ſup. hoc tit.*
2 Notatur ad hoc, quod tutor etiamſi alium in ſuum locum poſuerit,ſeu ſubſtituerit,nihilominus ipſe tutelæ actione tenetur,vt per Galgan.*de tut.lib.2.tit.25.n.35.*

L. Ne magiſtratuum. XII. & vlt.

Impp. HONOR. & THEOD. AA. *Monaxio P. V.*

1 PRincipis colonus, nec alius priuilegiatus debet tutor dari. Colligunt ex Ordin,Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt 2 *l.Hiſpan. 14. tit.16. part.6.* ibi, *Otroſi non podria ſer guardador da huerfanos el que fueſſe obligado al Rey por razon que ouieſſe tenido, ò tuuieſſe ſus cilleros, ò ſus heredades:* vbi Greg.Lop. *gloſſ.6. verſ. obligado al Rey,*intelligit eum gloſſ. *in præſenti* de colono priuatæ rei Principis, quia conductor prædij fiſcalis non remouetur à tutela, per *l.coloni, Cod. de excuſ.tutor.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.221. num.14.* vbi per hunc text. tradit, quod qui Regi eſt obligatus, quòd prædia, vel alios illius redditus conductos habeat, itavt bona ipſius Regi tacitè ſint obligata, eſſe non poteſt tutor, aut curator; ſubditque non repugnare *d.l.Coloni*, quæ ait conductores prædij ad fiſcum pertinentis non excuſati à tutela, quia intelligitur quando non remanet obligatus fiſco, alioquin contradiceret *l.vel cum fiſco, ff. de confirm. tutor.* idem tradit Gunier. *in tract. de tutel.part.1.cap.20.n.20.cum ſeqq.*

Quando mulier tutelæ officio fungi poteſt.

TIT. XXXV.

MVLIER regulariter non poteſt eſſe tutrix, quoniam hoc officium virile eſt, *l.1.* Poteſt tamen eſſe I. ea, quæ à Principe impetrauit, vt tutrix eſſe poſſit, *leg. vltim. ff. de teſtam. tutor.* II. Mater, *l.2.* III. Auia, *Nou.118.cap.5.* Scripſerunt in hanc rubr.Cuiac.Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide Bellacomb. Vezin. Mich.Graſſ. & alios *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.22. pag.759. cum ſeq.* Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.106. & 107. Cod. de in integr. reſtit. min.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.4. num.1. cum ſeqq.* Arumo.Tepat. *variar. ſent. tom.2. tit.469.* Galganet. *de tutel.lib.3. quaſt.11.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier tutelæ officio fungi nequit, & n.2. Et cur, n.3. Fungitur ex beneficio Principis, n.4.*
5 *Intellectus* leg.1.verſ. fœmineæ infirmitatis,Cod. quando mulier tutelæ officio.

L. Tutelam. I.

Imp. ALEXAND. A. *Oratiæ.*

MVlier non poteſt tutelæ officio fungi, quia tale 1 munus excedit infirmitatem eius ſexus. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salic. Bart. Angel. Fulgoſ.Bald. Caſtr.Siebard.Aluyſ.Leo *ſuper 5. fol.66.* Sebaſt.Næu. remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt 2 *lex Hiſp.4. tit.16. part.6.* ibi, *e varon,y no muger,* vbi Gregor.Lop. *gloſſ.6. verbo varon,* rationem præſtat ex hoc text. quia tutelam adminiſtrare virile munus eſt. Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.2.n.1.* vbi per hunc text. quod arcetur à tutela gerenda mu- 3 lier propter ſexus infirmitatem, quippe quod alienam ſubire defenſionem munus eſt virile, & publicum; & ciuile munus mulieri ſubire non conuenit iure. Galganet. *de tutel. lib.1. tit.7. num.29. & lib.3. quaſt.11. à num.1.* vbi *num.5.* quod fœmina ab omnibus tutelis arcetur: & *num.7.* quod fœmina ex Principis benefi- 4 cio poteſt eſſe tutrix. Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo ſine curatore,num.106. in princip.* vbi ait, quod

inter perſonas,quæ tutelam gerere prohibentur,mulier collocatur , ac præcipua habetur ; & in aſſignanda huius prohibitionis ratione multùm laborat Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.221. n.1.* Donat. à Fin. *tom.1. commun.opin. lib.5. tit.22.num.9. pag.*760. Guttier. *de tutel. & curis part.1. cap.7. num.*39. latiùs *cap.8. n.1.* vbi *num.1.* veram rationem tradit eſſe propter infirmitatem intellectus , & imbecillitatem conſilij : & *num.3.* extendit vt nec valeat diſpoſitio teſtatoris relinquentis tutores ad electionem mulieris.

5 *Fœminea infirmitatis* , &c.] Intellige de infirmitate non corporis , ſed potiùs de fragilitate , & imbecillitate conſilij & intellectus , vt per Tiraq. *l.1. connub. part.1. gloſſ.1. num.*74. Galganet.*dict. lib.3. q.11.n.4.*

SVMMARIVM.

1 *Mater ætate maior ad tutelam filij iure ipſo non poterat peruenire,exiſtente teſtamentario, vel legitimo tutore , & eis deficientibus , ſi volebat impetrare, debebat iurare,quod ad ſecundas non tranſibit nuptias, & n.2. & 3.*

4 *Mater & auia poſtponuntur omnibus tutoribus teſtamentariis, & legitimis.*

5 l. Matrem 2. verſ. cùm tutor vel teſtamentarius, vel legitimus defuerit , Cod. quando mul. tut. offic. *correcta.*

6 *Bona ſecundi mariti ſunt pro ſua vxore, quæ illi ſecundò nubit, non reddita ratione tutelæ liberorum ſuorum primi matrimonij,tacitè hypothecata. Secus quando mater adminiſtrauit bona filiorum tanquam eorum tutrix , num.7.*

8 *A tutela , & cura repelli aduerſa valetudine impeditur.*

L. Matres. II.

Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. *Tatiano P. P.*

1 MAter ætate maior ad tutelam filij iute ipſo non poterat petuenite, exiſtente teſtamentario , vel legitimo tutore , & eis deficientibus, ſi volebat hoc Impetrate,debebat iurate quod ad ſecundas non tranſibit nuptias, & ſi poſtea eas ineat, bona huius ſecundi matiti obligantur filiis pro adminiſtratione tutelati, & quando mater ſecundas prælegit nuptias , de alio tutore per iudicem filiis debet prouidere. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit Leand.Galganet. *de tutel. lib.1. tit.7. num.*30.

3 *Sacramento præſtito* , &c.] Notatur ad hoc , quod iure communi attento matribus , quæ amiſſis viris , tutelam adminiſtrandorum negotiorum in liberos poſtulabant , priuſquam talis officij confirmationem adipiſcerentur , ſtatutum fuit vt faterentur in actis ſe ad alias nuptias non venire , idque iuramento præſtito , vt per Cald.Pereira *in l.ſi curatorem , verbo ſine curatore, num.107. in princip. Cod. de in integr. reſtit. minor.*

4 *Cùm tutor vel teſtamentarius, vel legitimus defuerit,* &c.] Notatur ad hoc,quod mater & auia poſtponuntur omnibus tutoribus teſtamentariis & legitimis , vt per Galganet. *de tutel. part.1. cap.2. num.3.* Guttier.

5 etiam *de tutel. part.1. cap.2. num.3.* vbi aduertit hoc correctum eſſe quoad legitimos, quos præcedunt hodie matres & auiæ, per auth. quæ ſequitur , *& cap.8. num.21.*

6 *Bona eius primitus* , &c.] Notatur ad hoc , quod bona ſecundi mariti ſunt pro ſua vxore , quæ illi nubit ſecundò , non reddita ratione tutelæ liberorum ſuorum primi matrimonij , tacitè hypothecata pro ipſa redditione tutelæ, & pro eo quod debetur ex ratione tutelæ adminiſtrandæ ab ipſa vidua , quæ tunc eſt ſecunda vxor , & quæ tunc nupſit, non reddita ratione, & antequam alium tutorem ordinari fecerit , & antequam ſoluerit quod debet ex ratione illius tutelæ, vt per Hippol. *ſing.*165. Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.220. num.17. verſ. & bona mariti* , Gregor.Lop. *per text. ibi, in l.26. in gloſſ. verbo los de aquel, tit.13. part.5.* Neguzant. *de pignor.2. part.4. num.19. cum ſeqq.* Baëz. *de decima tutor. cap.4. n.*55. Anton.Piag. *de tut. & curat. quæſt.vlt. n.*29. Guttier. *de tutel. p.1. cap.9. n.29.* vbi *num.*30. hoc tamen locum habere ait 7
quando mater adminiſtrauit bona filiorum tanquam eorum tutrix. Bellacomb. *tom.1. commun.opin. lib.5. tit.12. num.12. pag.*760. vbi ſubdit hæc locum habere ſi mater verè vt tutrix adminiſtrauerit,nam ſi de facto tutelam geſſerit , ceſſabit diſpoſitio huius l. & bona mariti ſecundi non erunt tacitè hypothecata pro ipſa muliere, quæ de facto tutelam geſſit.

Aut corporis valetudine,&c.] Notatur ad hoc, quod 8
repellitur à tutela, & cura aduerſa valetudine impeditus, vt per *l.Hiſpan.13. tit.16. part.6.* ibi, *o ſe enfermaſſe,* &c. Anton.Piag. *de tut. & curat. quæſt.3.n.*58. Guttier. *d.part.1. cap.21. n.27. &* 28.

SVMMARIVM.

1 *Mater, & auia renuncians inter acta ſecundis nuptiis, & Velleiano (non extantibus teſtamentariis) præfertur legitimis, & datiuis , aliis mulieribus officio tutelæ interdicto , & n.2. Idem de proauia , num.6. Non procedere ſi mater ſit illuſtris , num.4. Si Iudæa, num.5.*

3 *Intellectus* Authent. Matri,& auiæ, verb.matri, C. quando mat. tut. offic.

7 *Mater minor 25. annis an ad tutelam admittenda.*

8 *Mater & auia non coguntur inuita ſuſcipere tutelam , ſed volentibus ſibi à iure permittitur.*

9 *Officialis poteſt ſtipulari aliis.*

10 *Intellectus* Authent. Matri , & auiæ, verb. nuptiis, C. quando mat.tut.offic.

11 *Tutela, aut cura datio , vel acceptatio vt valeat, oportet quod mater expreſsè renunciet ſecundis nuptiis, & etiam auxilio Velleiani.*

12 *Ex eo quod mater , vel auia ſuſcipiens tutelam, vel curam prædictas renunciationes fecit , poterit pro debito tutelæ, vel curæ incarcerari. Contrarium num.13.*

14 *Ablatiuus abſolutus an importet conditionem.*

15 *Pater , & mater naturalis ſi concurrant , præfertur pater quaſi legitimus, licèt naturalis.*

16 *Mater & auus paternus ſi concurrant , quis præferri debeat in tutela.*

17 *Curatrices poſſunt eſſe mater & auia , non autem ad lites , num.18.*

AVTH. Matri & Auiæ.

MAter , & auia renuncians inter acta ſecundis 1
nuptiis,& Velleiano (non extantibus teſtamentariis) præfertur legitimis, & datiuis , aliis mulieribus officio tutelæ interdicto. Colligunt ex Ordin.Doct. citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.66. verſo.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
lex Hiſp.4. tit.16. part. ibi , *Fueras ende ſi fueſſe madre o abuela , que fueſſe dada por guardador dellos , ca entonce tal muger como ſobredicho es , ſi prometiere en mano del Rey , o del Iuez del lugar do ſus huerfanos que de mientra que los moços tuuiere en guarda, que non caſara : e otroſi ſi renunciare la defenſion que el derecho*

otorga

otorga à las mugeres, que no ſe pueden obligar por otro: entonces bien le puede otorgar la guarda de ſus ſijos, y de ſus nietos. Alphan. *collect.* 415. Boër. *deciſ.* 124. *n.* 9. *cum ſeqq.* Capyc. *deciſ.* 50. *ex num.* 5. Roland. à Valle *conſ.* 79. *num.* 5. *cum ſeqq. tom.* 1. Galganet. *de tutela lib.* 1. *tit.* 7. *num.* 30. *& lib.* 3. *quaeſt.* 11. *ex num.* 8. Viu. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *titul.* 5. *num.* 3. *verſ. quia mater, pag.* 714. *in fine*, vbi quod mater & auia ante alios filiorum tutelam poſſunt ſuſcipere, & ad eam admitti, ſi ſecundis nuptiis, Velleiano, & omni legum auxilio in fauorem mulierum introducto renunciauerint, alioquin iſtis non concurrentibus tutela ſuſcepta eſſet ipſo iure nulla, additque ex Bellap. Cyn. & Alber. *in præſenti*, hoc de conſuetudine non ſeruati, videlicet quod mater tutrix, vel auia teſtamentaria non teneatur renunciare ſecundis nuptiis, & omni iuri in fauorem mulierum introducto, Bellacomb. *eod. lib.* 5. *commun. titul.* 22. *n.* 7. *pag.* 759. *in fine*, vbi per hunc text. tradit, quod mater tutrix debet renunciare ſecundis nuptiis, Senatuſconſulto Velleiano, & omni iuri, & legum auxilio, aliàs tutela ipſo iure redditur nulla, late Anton. Gom. *leg.* 14. *Tauri, n.* 10. *in princip.* vbi quod mater poteſt eſſe legitima tutrix filiorum ſuorum, & præfertur datiuis & legitimis, licèt non teſtamentariis: & *num.* 11. *in princip.* aduertendum aſſerit, quod ad hoc vt valeat talis datio, vel acceptatio tutelæ, vel curæ, oportet quod mater expreſsè
2 renunciet ſecundis nuptiis, & etiam auxilio Velleiani, aliàs non valeret officium tutelæ, vel curæ, quia licèt non requiratur iuramentum eius de non nubendo, tamen renunciatio requiritur pro forma: vnde ſicut de iure antiquo non valebat ſine iuramento, ita hodie non debet valere ſine prædicta renunciatione. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 230. *num.* 17. vbi quod mater legitimis & datiuis tutoribus præfertur, ſi tamen tutrix eſſe velit, ad id namque non cogitur, & quod præterea coram iudice renunciare priùs debet ſecundis nuptiis, promittendo ſe non tranſituram ad alias nuptias, quin priùs munus tutoris relinquat, & rationem præteritæ adminiſtrationis reddat (ante hanc conſtitutionem iurabat ſe ad eas non tranſituram, ſed abrogatum eſt) inſuper renunciare debet tum omni priuilegio, tum etiam priuilegio Senatuſconſulti Velleiani mulieribus conceſſo, idque prius quàm tutelam ſuſcipiat. Montan. *de tutel. cap.* 9. *num.* 52. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 3. vbi quod matri & auiæ conceditur tutela filiorum, vel nepotum, eo quòd in illis naturalis affectio, qua præſumuntur habere curam liberorum ſingulari modo iuris, alias excludit pugnantes præſumptiones, quæ illis prohibere poſſunt. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 2. *coll.* 315. latiſſimè Guttier. *in tract. de tutel. part.* 1. *cap.* 8. *n.* 7. *cum multis ſeqq.* vbi multis modis declarat, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, & tutor, num.* 6. vbi quod mater & auia attento iure authenticorum poſſunt eſſe tutrices filiorum, vel nepotum, ita vt præferantur legitimis tutelis, vel datiuis, ſi renunciauerint Velleiano, & ſecundis nuptiis, & omni legum auxilio, & continenter viuant. Iacob. Cancer. *var. reſol. p.* 1. *cap.* 7. *de tutorib. num.* 70. vbi quod mater & auia poſſunt eſſe tutrices, ſi volunt, non tamen coguntur, licèt relictæ ſint in teſtamento, & ſic quod debet probari eas acceptaſſe tutelam, vt tutrices dicantur: & *n.* 73. poſt Anton. Fabr. *in ſuo Cod. ſub hoc titul. definit.* 1. illud ſpeciale in matre & auia dicit, vt licèt tutelam à iudice, vel ex teſtamento delatam agnouerint, habeant liberam facultatem eius abiiciendæ, abſque eo quod cauſam aliquam probare, nec allegare teneantur. Ord. Reg. Luſit. *lib.* 4. *titul.* 102. §. 3.

3 *Matri.*] Intellige ſiue mater ſit legitima, ſiue naturalis, vt per Greg. Lop. *d. l.* 4. *in gloſſ. verbo madre, in princip.* Anton. Gom. *l.* 14. *Tauri, n.* 20. *verſ. item adde, quod iſta diſpoſitio*, vbi etiam loquitur in auia naturali: ſequitur Guttier. *dict. part.* 1. *cap.* 8. *num.* 9. vbi *num.* 10. cum Greg. Lop. *citato loco*, id intelligit etiam in matre filij ſpurij, quia quantum ad eam ſpurietas non inſpicitur, nec conſideratur, niſi talis filius eſſet natus ex damnabili coitu: idem tenet Galganet. *dict. lib.* 3. *quaeſt.* 11. *num.* 9. & 10.

Declara non procedere ſi mater ſit illuſtris, ex An- 4
ton. Gom. *dict. l.* 14. *num.* 10. *in fine, verſ. item fallit*, Guttier. *d. par.* 1. *cap.* 8. *num.* 11.

Declara etiam non habere locum in matre Iudæa, 5
quæ per hunc text. non poteſt eſſe tutrix filiorum, vt per Tiraquel. *de iure primog. quaeſt.* 66. *num.* 17. & 18. quem refert parens meus *ad Ordin. Luſitan. dict.* §. 3. *num.* 2.

Et auiæ.] Idem dic de proauia, vt per Greg. Lop. 6
d. l. 4. *gloſſ.* 8. *verbo abuela, in princ.* Guttier. *dict. p.* 1. *cap.* 8. *num.* 17. refert parens meus *d.* §. 3. *n.* 3. Ceual. *commun. contra communes, quaeſt.* 433. Galganet. *d. lib.* 3. *quaeſt.* 11. *num.* 19.

Dubitari ſolet an mater ſi minor ſit 25. annis, ad 7
tutelam admittatur? quod debet admitti, reſoluunt Caualcan. *de tut. n.* 185. Vrſill. *ad Afflict. deciſ.* 281. Honded. *conſ.* 88. *num.* 16. *lib.* 1. Guttier. *dict. part.* 1. *cap.* 7. *num.* 26. Iacob. Cancer. *dict. part.* 1. *cap.* 7. *de tut. n.* 75. Galganet. *d. lib.* 3. *quaeſt.* 10. *num.* 6.

Subire permittimus, &c.] Notatur ad hoc, quod 8
mater & auia non coguntur inuitæ ſuſcipere tutelam, ſed volentibus ſibi à iure permittitur, vt per Gaſp. Baëz. *de decima tut. cap.* 4. *num.* 39. Surd. *deciſ.* 166. *à num.* 1. Anton. Gom. *d. l.* 14. *num.* 10. *verſ. adde tamen*, Guttier. *d. part.* 1. *cap.* 8. *num.* 18. Galganet. *d. lib.* 3. *quaeſt.* 11. *num.* 20.

Si inter geſta, &c.] Notatur ad hoc, quod officialis 9
poteſt aliis ſtipulari, de quo Tiraq. *de conſtitut. part.* 3. *limit.* 30. *num.* 24. *cum ſeqq.*

Nuptiis aliis, &c.] Etiam inualidis, per ea quæ 10
tradit Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 36. *n.* 56. *cum ſeqq.*

Et ſenatuſconſulti Velleiani auxilio renunciauerint, 11
&c.] Notatur ad hoc, quod vt valeat datio, vel acceptatio tutelæ, aut curæ, oportet quod mater expreſsè renunciet ſecundis nuptiis, & etiam auxilio Velleiani, vt per Ordin. Reg. Luſit. *dict. lib.* 4. *tit.* 102. §. 3. ibi, *Para os que renunciaran*, &c. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 2. *collect.* 315. *in princip. & part.* 4. *collect.* 1215. Odoard. Caldeira *de error. pragm. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 1. Galganet. *d. lib.* 3. *quaeſt.* 11. *num.* 21. *cum ſeqq.* Anton. Gom. *dict. l.* 14. *Tauri, num.* 12. *in princip.* Gaſp. Baëz. *dict. cap.* 4. *num.* 47. Anton. Piag. *de tut. & curat. q.* 7. *num.* 39. Guttier. *d. part.* 1. *cap.* 8. *à n.* 24. vbi *num.* 25. ſubdit quod hæc renunciatio aliarum nuptiarum requiritur pro forma ſubſtantiali valoris tutelæ matri factæ, alias non valebit: & *num.* 28. idem dicit ſi omittatur renunciatio Velleiani: & *num.* 29. quod non ſufficit vna die ſuſcipere tutelam, & alia die renunciare, vel è contra: & *n.* 31. ex Bart. conſiderat illud intereſſe inter has duas renunciationes, nempe aliarum nuptiarum, & Velleiani, quod illa aliarum nuptiarum neceſſe eſt quod ſpecificè fiat, & exprimatur, hæc autem de Velleiano ſufficit, quod fiat generaliter, nempe omni beneficio, &c.

Vnde ex eo quod mater, vel alia ſuſcipiens tute- 12
lam, vel curam prædictas renunciationes fecit, poterit pro debito tutelæ, vel curæ incarcerari, quia per talem renunciationem priuilegia mulieribus conceſſa tolluntur, ac beneficium eiſdem conceſſum, per auth. *hodie nono, C. de cuſtodia reorum*, ita Hippol. *ſing.* 109. Socin. *reg.* 259. *fall.* 7. & *reg.* 229. *fallent.* 2. Boër. *deciſ.* 249. *num.* 11. Anton. Gom. *d. l.* 14. *Tauri, num.* 11. *verſ. item adde*, Gregor. Lop. *in l.* 3. *verbo perſonalmente, tit.* 7. *part.* 3.

Verùm contrariam ſententiam, immò quod mulier 13
etiam ob debitum tutelæ incarcerari non poſſit, licèt

prædictis

Digitized by Google

prædictis auxiliis renunciauerit ſufficienter, meritò tuentur Duen. *reg.*312. *limit.*2. Plaz. *in epit. delict. lib.*1. *cap.*34. *num.*12. Menchaq. *de ſucceſſ. creat.* §. 22. *limit.*18. *num.*82. Couar. *lib.*2. *var. cap.*1. *n.*3. Menoch. *de arbitr. quæſt.*83. *num.*12. Gaſp. Baëz. *d. cap.*4. *n.*78. Farin. *in praxi crimin. p.*1. *q.*27. *n.*61. *cum ſeq.* Guttier. *pract. lib.*2. *q.*16. *per tot. & in tract. de tutel. part.*1. *cap.*8. *num.*33. *cum ſeqq.*

14 *Legitimis, & datiuis poſtpoſitis.*] Tractat hic Bald. *n.*3. quæſtionem, vtrùm ablatiuus abſolutus importet conditionem, de qua Matienſ. *l.*9. *gloſſ.*4. *n.*1. *tit.*11. *lib.*5. *noua Recop.* Surd. *deciſ.*168. *num.*11. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. p.*2. *n.*23. Sanch. *de matrim. lib.*3. *diſp.*5. *num.*2.

15 In gloſſ. *Matri* 1. ibi, *& quid ſi eſt mater & pater*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi pater & mater naturalis concurrant, præfertur pater quaſi legitimus, licèt ſit naturalis, vt per Gurtier. *dict. tract. de tutel. part.*1. *cap.*8. *n.*12. Galganet. *dict. lib.*3. *q.*11. *n.*12.

16 In ead. gloſſ. ibi, *ſi erit mater, & auus, præponitur auus paternus*, &c. Contra hanc gloſſ. imò matrem debere præferri auo paterno minoris in prædicta tutela, tenent Greg Lop. *in d. l.*4. *verbo madre, verſ. præfertur etiam*, Gutiet. *d. part.*1. *cap.*8. *num.*15. vbi *num.*16. etiam contra hanc gloſſ. reſoluit, quod ſi ſint pater & auia concurrentes ad tutelam, debet pater præferri auiæ paternæ, ſiue maternæ, Galganet. *d. lib.*3. *q.*11. *num.*16. *&* 17.

17 In gloſſ. *Tutelam, in princ.* ibi, *an idem in cura*, &c. Notatur ad hoc, quod curatrices etiam mater, & auia eſſe poſſunt, vt per Gregor. Lop. *in dict. l.*4. *in gloſſ. la guarda de ſus fijos, tit.*16. *part.*6. Sanchez *de matrim. lib.*7. *diſput.*88. *num.*11. Cancer. *var. reſolut. part.*1. *titul.*7. *de tutoribus, num.*72. vbi etiam ſubdit,

18 quod curatrix ad lites neque mater, neque auia eſſe poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Mulier ſi conuolet ad ſecundas nuptias, expellitur à tutela filiorum, & num.*2. *Quid ſi ſola ſponſalia ſint de futuro, num.*6. *Matrimonium ſi nondum ſit conſummatum, an perdatur tutela, num.*7. *An amittatur per matrimonium irritum, n.*8. *In tutela teſtamentaria quid, num.*9.

3 *Sacramentum matribus filiorum tutelam accipientibus eſt remiſſiuè, quod præſtabant renunciantes nuptiis.*

4 *Nuptiarum ſecundarum appellatione veniunt tam ſecundæ, quam tertia, quarta, & deinceps.*

5 *Mater quæ fuit expulſa à tutela filiorum ſuorum ob tranſitum ad ſecunda vota, ſi viduetur, an poſſit reaſſumere tutelam filiorum.*

10 *Tutela an ipſo iure ceſſet matre ad ſecundas tranſeunte nuptias, & an dicta de amiſſione tutelæ per tranſitum matris ad ſecundas nuptias, accipienda ſint ſimiliter, ſi mater ſit curatrix filiorum, num.*11.

12 *Pater an ſecundam vxorem ducens perdat ſimiliter filiorum tutelam.*

13 *Mater luxurioſè viuens, licèt non tranſierit ad ſecundas nuptias, an amittat tutelam filiorum, ac ſi ſecundas contraxiſſet nuptias.*

14 *Tutela, vel cura matris tranſeuntis ad ſecundas nuptias, ad datiuum pertinet, ad inſtar eius, qui in locum ſuſpecti, vel remoti datur.*

AVTH. Sacramentum.

MVlier ſi cònuolet ad ſecundas nuptias, expellitur à tutela filiorum. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.*1. *n.*1. *ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt 2
*l. Hiſp.*5. *tit.*16. *part.*6. vbi ſtatuitur, quod ſi mater ſuſcepta filiorum tutela nupſerit, perdit tutelam, & filij ab eius tutela, & poteſtate extrahentur, & tutela illorum dabitur eorum conſanguineo propinquiori ad hoc idoneo. Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rub.*6. §. 8. *à num.*1. Aſcan. *de patria poteſt. cap.*4. *num.*31. Anton. Gom. *leg.*14. *Tauri, num.*11. *verſ. item adde quod talis mater*, Gaſp. Baëz. *de decim. tutor. cap.*4. *n.*51. Mich. Graſſ. *tom.*1. *commun. opin. lib.*5. *tit.*22. *num.*5. *pag.*759. Surd. *deciſ.*106. *num.*2. *cum ſeqq.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.*2. *lib.*12. *cap.*11. *num.*5. *in fine*, Ignat. del Villar *in ſylua reſp. lib.*1. *reſp.*14. *num.*21. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.*2. *collect.*315. Bened. Ægid. *in tract. de iure & priuileg. honeſtatis, art.*5. *de viduis, num.*16. *in princ.* Rot. *deciſ.*275. *num.*1. apud Farin. *part.*2. *recentiſſim.* latè Galganet. *de tutel. lib.*3. *quæſt.*13. *per totum, & quæſt.*16. diſſerit vtrùm mater denuo vidua effecta per mortem ſecundi viri reaſſumat tutelam filiorum. Sanchez *de matrimon. lib.*7. *diſp.*83. *num.*4. *cum ſeqq.* Menoch. *conſ.*5. *num.*32. vbi quod non aſſignatur filio tutor, quem mater tranſiens ad ſecundas nuptias dare perijt, ſed dabitur ex inquiſitione iudicis, Paul. Montan. *de tutela cap.*15. *num.*51. Guttier. *in ſimili tract. part.*1. *cap.*9. *à princip.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo tutela, n.*6. Iacob. Cancer. *variar. reſolutionum part.*1. *cap.*7. *de tutorib. num.*64. *cum ſeqq.* vbi reddit rationem, quia ampliùs de ea lex non confidit, imò præſumit matrem tutela priuari: & *num.*66. reſoluit quod hoc caſu, vbi mater tutrix non petito tutore tranſeat ad ſecunda vota, priuatur ſucceſſione filij, & legitima, & omnibus legatis, & fideicommiſſis ſibi à viro patre pupilli relictis, & etiam donationibus cauſa mortis, & tranſeunt in mariti hæredes, quas pœnas hodie in vſu eſſe ex aliis atteſtatur: & *num.*67. ex Anton. Fabr. *in ſuo Cod. ſub hoc titul. defin.*2. affirmat, quod adeò mater per tranſitum ad ſecunda vota admittit tutelam, vt licèt illa vellet eſſe tutrix, & omnes agnati, & cognati conſentirent, tutrix eſſe non poſſet, & licèt iudex eam tutricem ex inquiſitione dediſſet, & ab ea datione nemo prouocaſſet, talis datio non teneret: & *ibidem* addit ex Viuill. *ad Afflict. deciſ.*281. *poſt num.*3. quod licèt teſtator diſpoſuiſſet in ſuo teſtamento, vt eius vxor ſuorum filiorum remaneret tutrix, adhuc reſideret poſitum in iudicis arbitrio, an debeat ſequi voluntatem teſtatoris, conſiderando circunſtantias, quas tradit Iureconſult. *in l.*1. *ff. vbi pupillus educari debeat.*

Sacramentum quidem non exigitur.] Notatur ad 3
hoc, quod Sacramentum remiſſum eſt matribus filiorum tutelam accipientibus, quod ante præſtabant renunciantes nuptiis, & Velleiano, vt per Petr. Greg. *d. lib.*12. *cap.*10. *num.*3. *in fine*, Sanchez *dict. lib.*7. *diſp.*88. *num.*13.

Secundis.] Secundarum nuptiarum appellatione 4
veniunt tam ſecundæ, quàm tertiæ, quartæ, & deinceps, quia reſpectu præcedentium aliæ ſunt ſecundæ, vt per Cardin. Tuſch. *tom.*5. *littera N, concl.*161. *n.*6. quem refero *appellat.*170. *num.*2. Quid ſi mater, quæ 5
fuit expulſa à tutela filiorum ſuorum propter tranſitum ad ſecunda vota, viduetur, an poſſit reaſſumere tutelam filiorum? Negatiuam partem tenent Boër. *deciſ.*266. Tiraq. *ceſſante cauſa, limit.*12. *num.*8. *&* 9. Menoch. *conſ.*278. *num.*15. Surd. *deciſ.*106. *num.*11. vbi *num.*15. ſubdit quod mater poſt tranſitum ad ſecunda vota effecta vidua non poteſt conſequi tutelam filij prioris matrimonij, licèt tutelam non ſuſcepiſſet antequam ſecundò nuberet. Bellacomb. *tom.*1. *commun. opin. lib.*5. *tit.*22. *num.*10. *pag.*760. Corr. *in memorab. verbo mater, pag.*569. Paul. Montan. *de tutel. cap.*15. *num.*75. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.*2. *concluſ.*98. *in coron. num.*2. Ordin. Reg. Luſitan.

Digitized by Google

Luſit. *lib.4. tit.* 102. §.4. Verùm Specul. *in tit. de tut. §. nunc videndum, verſ. quid ſi mater, num.7.* quem ſequuntur Marant. *in repet. l. is poteſt, num.* 253. *ff. de acquirend. hered.* & Guttier. *d. part.1. cap.9. n.*26. tenet quod ſi res eſt integra, & pueri nullum habent tutorem, vel habere poſſunt, tunc admittitur, ſecus ſi alium tutorem legitimum habent, vel habere poſſunt, refert & ſequitur Benedict. Ægid. *d. art. 5. de viduis, num.*23.

6 *Nuptiis.*] Primò ſuper hoc verbo dubitatur, an procedat reſolutio quando ſunt ſola ſponſalia de futuro? Negatiuè eſt reſpondendum, quia cùm hoc ſit pœna, non eſt extendendum: ita Gregor. Lopez *l.5. verbo caſando, tit.16. part.6.* Anton Gabr. *tom.3. commun. opin. tit. de ſecundis nupt. concl.9. n.13.* Menoch. *de arbitrar. caſu* 151. *n.7.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verba læſis, n.127. Cod. de in integr. reſtit. minor.* Guttier. *de tutel. part.1. cap.9. n.2.* Sanch. *dict. lib.7. diſp.88. num.5.*

7 Secundò quæritur, an ſi matrimonium nondum conſummatum ſit, perdatur tutela? Affirmatiuè reſpondendum, eo quòd iura ſolùm ponderant fractam eſſe promiſſionem factam in tutelæ acceptione abſtinendi à ſecundis nuptiis, & suboriri ſuſpicionem malæ adminiſtrationis, quæ in matrimonio nondum conſummato reperiuntur, ita Anton. Gabr. *dict. concluſ.9. num.13.* Sanch. *dict. diſp.88. num.1.* Guttier *d. part.1. cap.9. num.4. cum ſeqq.* Cancer. *d. cap.7. ſub n.64.*

8 Tertiò quæritur, an amittatur tutela per matrimonium irritum? Affirmatiuè reſpondent Peregrin. *de iure fiſci lib.3. tit.15. n.6.* Cald. Pereira *de poteſt. elig. cap.5. n.13.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.57. n.53.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.2. cap.213. n.21.* Sanchez *d. lib.7. diſp.88. num.7.*

9 Quartò quæritur an hoc procedat in tutela etiam teſtamentaria, nimirum quando mater relicta eſt in teſtamento viri tutrix filiorum? Reſp. perdi etiam tutelam teſtamentariam filiorum, transeunte matre ad ſecundas nuptias, Boër. *decis.124. num.12.* Greg Lop. *leg.4. verbo no caſara, & leg.5. verbo caſar, titulo 16. part.6.* Anton. Gabr. *leg.14. Tauri, num.21. verſ. item adde*, Anton. Gabr. *concluſ.9. n.6.* Molin. *de primog. lib.1. cap.9. num.45.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.29. princ. num 9. & 10.* Matienſ. *leg.3. gloſſ.1. n.9. tit.1. lib.5. noua Recopil.* Guttier. *d. part.1. cap.9. n.16.* Sanch. *d. lib.7. diſp.88. num.8.* Bernard. Græuæ. *d. concl.98. in coronide, num.1.*

10 Quintò quæritur, an ipſo iure ceſſet tutela, matre ad ſecundas nuptias transeunte? Reſp. ipſo iure amitti tutelam, quia licèt dicatur hic, *expelli eam conuenit*, quibus verbis miniſterium iudicis deſiderari ſignificatur, at loquitur de expulſione facti, quaſi ipſo iure deficeret. Ita Greg. Lopez *l.5. verbo el mas cercano, tit.16. part.6.* Anton. Gom. *l.14. Tauri, n.10. in princip.* Nauarr. *in man. cap.25. num.67.* vbi ſubdit eam peccare mortaliter, ſi poſt tranſitum ad ſecundas nuptias retineat tutelam: refert & ſequitur Sanchez *d. diſp.88. num.10.* Et eſt communis ſecundùm Guttier. *dict. p.1. cap.8. num.84. 88. & 89.* Benedict. Ægid. *dict. art.5. de viduis, num.21. verſ. in contrarium verò.*

11 Sextò quæritur, an dicta de amiſſione tutelæ per tranſitum matris ad ſecundas nuptias, accipienda ſint ſimiliter ſi mater ſit curatrix filiorum? Reſp. affirmatiuè, quippe quod diſpoſitum in vno, habet locum in alio, vt per Greg. Lopez *dict. l.4. verbo la guarda, tit.16. part.6.* Sanchez *dict. lib.7. diſp.88. n.11.* Molin. *dict. tract.2. diſp.220. n.17. in fine.*

12 Septimò quæritur, an pater ſecundam vxorem ducens perdat ſimiliter filiorum tutelam? Reſp. negatiuè, quia pater non tutor, ſed legitimus adminiſtrator eſt bonorum filij, qui ſub poteſtate conſtitutus eſt, nec aliqua lex eſt de patre loquens, cùm ſit multùm diuerſa ratio, quippe amor paternus maiori iudicio ac firmitate roboratur, quod ſecus eſt in fœminis, quæ vtpote leuiores, ac iudicij ſtabilitate deſtitutæ, ſæpiùs nuptiarum nouarum amore captæ, non ſolùm res filiorum, ſed etiam vitam addicunt, ita Spin. *d. gloſſ.29. princip. num.14.* Baëz. *dict. cap.4. n.51.* Pinel. *in l. fin. num.15. C. de bonis maternis*, Sanchez *dict. lib.7. diſp.88. n.12.* Guttier. *dict. part.1. cap.9. num.22.* Galganet. *dict. lib.3. quæſt.13.*

Octauò quæritur an mater luxuriosè viuens, licèt non tranſierit ad ſecundas nuptias, amittat tutelam filiorum, ac ſi ſecundas contraxiſſet nuptias? Reſp. affirmatiuè Gregor. Lopez *in l.4. in gloſſ. verbo madre, verſic. item intellige, tit.16. part.6.* Anton Gom. *l.14. Tauri, num.13. in princip.* Bonacoſ. *communium part.1. verbo mater, fol.112.* Palat. *in repetit. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §.67. num.16.* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. lib.2. §.12. num.39.* Pinel. *in l.4. n.18. C. de bonis maternis*, Azeued. *l.4. num.14. tit.1. lib.5. noua Recopil.* Surd. *de aliment. tit.7. quæſt.24. num.18.* Galganet. *d. lib.3. quæſt.13. num.26.* Padill. *in ſumm. legum pœnal. part.2. caſu 16. n.12.* Molin. *d. tract.2. diſp.220. n.17. verſ. an verò ſi mulier*, & vide citatos *ad l. vlt. infr. hoc eod. tit.* 13

In gloſſ. *A tutela*, ibi, *dic ad datiuam*, &c. Notatur ad hoc, quod tutela, vel cura matris tranſeuntis ad ſecundas nuptias, ad datiuum pertinet, ad inſtar eius qui in locum ſuſpecti, vel remoti datur, de quo tamen vide Anton. Gom. *l.14. Tauri, num.12.* vbi ita diſtinguit, quod ſi mater nunquam aſſumpſit tutelam, quia noluit, tunc peruenit ad legitimum; ſi verò accepit, & poſtea tranſiuit ad ſecunda vota, tunc ſtatim ipſo iure deſinit eſſe tutrix, & ſimiliter tutela pertinet ad legitimum, ſi verò mater tutrix comparuit coram iudice, & dixit quod volebat nubere, & petit tutorem dari, tunc erit datiuus: latè Guttier. *d. part.1. cap.9. num.20. cum multis ſeqq.* Galganet. *in ſimili tract. lib.3. quæſt.14.* 14

SVMMARIVM.

1 *Matris debitum non impedit eius tutelam, etiamſi ſit naturalis tantùm: agere tamen debet omnia quæ in legitimis ſunt definita, & n.2. Idem eſt de auia, n.3. amplia vt n.4.*

AVTH. Ad hæc.

Matris debitum non impedit eius tutelam, etiamſi ſit naturalis tantùm; agere tamen debet omnia quæ in legitimis ſunt definita. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Greg. Lopez *l.14. in gloſſ.5. ante medium, verbo debdores, tit.16. part.6.* Duen. *regul.311. limit.11.* Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt.3. num.16.* vbi loquitur etiam in auia: Neguzant. *de pignorib. part.5. membr.1. num.36. in fine*, Pariſ. *conſil.56. n.24. & 25. lib.1.* qui pro auia materna contra patruum reſpondit, Menoch. *de arbitr. caſu 168. n.3.* Galganet. *de tutelis lib.3. quæſt.11. num.34.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.221. n.1.* vbi quod quamuis debitum ſit magnæ quantitatis, mater & auia à tutela & cura filiorum & nepotum non repelluntur: idem eſſe de patre, & de auis, tam paterno, quàm materno affirmat, ſubditque quod ſi filius tutoris, aut curatoris, debitor, aut creditor eſſet comparatione minoris, & pater vſumfructum haberet in bonis talis filij, non admitteretur ad tutelam, aut curam; ſecus autem ſi vſufructuarius non eſſet. Latè Guttier. *de tutelis & curis, part.1. cap.20. n.11.* vbi etiam ex Gregor. Lopez ampliat deciſionem huius text. ad patrem, & auum paternum, & maternum propter affectionem, quæ ſuſpicionem tollit, & 2

ad

Digitized by Google

ad filium, qui poteſt dari curator patri mente capto, furioſo; limitat in fatre debitore, in quo tradit procedere prohibitionem iuris, ſicut in extraneo. Aduertendum tamen eſt, quod licèt mater ob id à tutela non remoueatur, dabitur tamen adiunctus, Afflict. *deciſ.207. n.1.* Rot. *deciſ.535. n.6. part.1.* in recentioribus, vel curator ad lites, Maſtril. *deciſ.73. num.5.* Molfeſ. *in addit. ad lib.1. ſuper conſuetud. Neapolit. part.3. quaſt.26. n.19. fol.125.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.4. cap.668. num.21. & 25.*

SVMMARIVM.

1 *Matres poſſunt eſſe tutrices etiam filiorum naturalium tantùm, omnia faciendo, qua in legitimis ſunt cauta, & num.1.*

3 *Vidua impudica perdit tutelam filiorum, ſicut & illa, qua ſecundò nubit.*

4 *Pater luxurioſè viuens an amittat tutelam filiorum.*

5 *Pater & mater an per reſipiſcentiam à vita luxurioſa, propter quam tutelam filiorum amiſerunt, illam reaſſumant.*

L. Si pater. III. & vlt.

Imp. IVSTIN. A. *Iultane P. P.*

1 MAtres poſſunt eſſe tutrices etiam filiorum naturalium tantùm, omnia faciendo, quæ in legitimis ſunt cauta. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan.4. tit.16. part.6.* vbi Gregor. Lopez *gloſſ.7. verbo Madre,* Anton. Gom. *l.14. Tauri, num.10. verſic. item adde quod iſta diſpoſitio,* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.10. in fine,* Paul. Montan. *de tut. cap.10. n.25. fol.49.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 1. diſp.14. n.65.* Guttier. *de tutel. part.1. cap.8. n.9. cum ſeq.*

3 *Sed pudicitiam ſuam intactam conſeruet,* &c. [Notatur ad hoc, quod vidua impudica perdit tutelam filiorum, ſicut & illa quæ ſecundò nubit, vt per Palat. *in repetit. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §.67. n.14.* Gregor. Lopez *l.3. verbo maldad, titul.12. p.4. & in l.4. verb. madre, verſic. item intellige, tit.16. p.6.* Tiraquell. *de nobilit. cap.18. num.14.* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. lib.1. §.12. num.39.* Anton. Gom. *l.14. Tauri, n.13.* Bonacoſ. *tom.1. communium opin. lib.5. tit.12. num.11.* Pinel. *in l.4. n.18. C. de bonis maternis,* Roland. *conſil.86. num.49. vol.2.* Auilea *in proœm. ad capita Pratorum, gloſſ.1. num.40.* Perez *ad tit.1. in fine, verſic. idem dicendum erit, lib.5. Ordinam.* Petr. Gregor. *d.lib.14. cap.10. in fine, &* n.6. Surd. *de aliment. tit.7. quaſt.24. num.18.* Molin. *de Iuſtit. tract.1. diſp.320. num.27. verſic. an verè ſi mulier,* Guttier. *de tutelis, part.1. cap.9. n.19.* Padil. *in ſum. legum pœnal. part.2. caſu 16. n.12.* Bernard. Græuæ. *ad practic. Camera imperialis, lib.2. conc luſ.98. in coren. num.4.* Galganet. *de tutelis, lib.3. quaſt.13. n.26.* vbi *quaſt.15. num.6.* an pater luxurioſè viuens amittat tutelam fi-
4 liorum: & *quaſt.16. num.6.* an pater & mater per reſipiſcentiam à vita luxurioſa, propter quam tutelam fi-
5 liorum amiſerunt, illam reaſſumant, latè Benedict. Ægid. *in tract. de iure & priuileg. honeſt. art.5. de viduis, n.19. cum multis ſeqq.* vbi *num.21.* tradit, quod ad hoc vt pœnam hanc ſubeat mulier, non ſatis erit ſemel illam, aut iterum in corpus ſuum peccaſſe, ſed pluries, itavt luxuriæ notam incurrat; alia enim cauſa eſt eorum, quæ illi competunt ex perſona mariti, quæ ſolo primo concubitu amittuntur, propter grauem in hoc illi offenſam illatam; alia eorum, quæ non competunt propter mariti perſonam, ſed ex ſola ac nuda legia diſpoſitione, vt eſt filiorum tutela, in hoc tit. iſta enim, quæ à marito non accepit, non ita facilè amittit, differunt enim hæc mulierem in corpus ſuum ſemel, aut iterum deliquiſſe, & luxurioſè viuere, vt latè probat Eman. Coſta *in cap. ſi pater, 1. part. verbo legauit, n.41. de teſtament. lib.6.* quicquid dicat Sanchez *de matrimon. lib.7. diſp.90. n.15.* Subdit poſtea idem Benedict. Ægid. *dict. art. de viduis, n.22.* & tenet poſt Sanchez *d.lib.7. diſp.90. num.15. verſic. & videntur,* quod eo ipſo, quod tam turpem vitæ conſuetudinem mulier elegit, filiorum tutelam amittit abſque aliquo iudicis decreto, itavt geſta deinceps per eam tutorio nomine non valeant: & *num.23.* quærit, an ſi mulier poſt vitam malè perditam ad meliorem honeſtámque reſipiſcat, filiorum tutelam recuperet? & concludit mulierem, quæ poſt vitam luxurioſè tranſactam ad caſtam, & honeſtam reuerſa eſt, filiorum tutelam non poſſe reaſſumere, niſi in ſubſidium, cùm ſcilicet alius idoneus tutor non inuenitur legitimus, aut datiuus, quod rarò eueniet.

In quibus caſibus tutorem, vel curatorem habenti tutor, vel curator dari poteſt.

TIT. XXXVI.

DIcit tutorem habenti tutor dari non poſſit, *l.4. hoc tit.* datur tamen certis ex cauſis curator in locum tutoris: I. abſentia Reipubl. cauſa, *l.1.* II. excuſati, *l.2.* III. ſuſpecti, remoti, defuncti, relegati, *d.l.4.* In aliis, id eſt *l.3. & 5.* ſunt cauſæ, in quibus curator tutori adiungatur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. de materia tit. vide Gaſp. Baëz. *de decim. tut. cap.8. n.2. cum ſeqq.* Paul. Montan. *de tut. cap.10.* Guttier. *in ſimili tract. part.1. cap.19. n.40. cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.11. cap.2.* vbi caſus refert, quibus pupillo habenti tutorem curator ratione bonorum, vel litium adiungitur, Menoch. *conſ.180. lib.4.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.463. ap.3.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator datus loco abſentis Reipubl. cauſa, deſinit illo reuerſo, & num.2.*

3 *Tutor ſecundo loco datus, proprio periculo rem adminiſtrat.*

4 *Pupillus quando habet tutorem impeditum, in eius locum datur ſibi coadiutor, qui tantum durat, quantum neceſſitas. Officium horum tutorum, ſeu curatorum finitur finito impedimento primi tutoris, non autem durat vſque ad pubertatem pupilli, vel vſque ad annum 25. n.5.*

L. Si in locum. I.

Imp. ANTON. A. *Tiberiano, & Ruſo.*

TVtor, vel curator datus loco abſentis Reipubl. cauſa, deſinit illo reuerſo. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salic. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* &. Ximen. *in concordant.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan.13. tit.16. part.6. vbi gloſſ.10.* Gaſp. Baëz. *de decima tutor. cap.8. num.17. in princip. verſic. ſi tutor Reipub. cauſa,* Guttier. *de tutelis, part.1. cap.19.* 2

Digitized by Google

cap.19. num.46. Galganet. *in ſimili tract. lib.1. tit.11. num.15.*

3 *Quin ad eius officium, curamque,* &c.] Notatur ad hoc, quod tutor ſecundo loco datus proprio periculo rem adminiſtrat, vt per Gaſp. Baëz. *d. cap.8. num.9. & 21. in fine*, vbi quod periculum tutelæ ad primum tutorem non pertinet. Gutier. *d. part.1. cap.19. n.46. in fine.*

4 Notatur ad hoc, quod quando pupillus habet tutorem impeditum, in eius locum datur ſibi coadiutor, qui tantum durat, quantum neceſſitas, vt per *d. l. Hiſpan.13. tit.16. part.6.* Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa, part.1. verbo officij, n.194.* Anton. Piag. *de tut. & curat. q.4. n.5.* Gutier. *d. p.1. c.19. n.37. & 38.* Gaſp. Baëz. *d. cap.8. n.16.* vbi quod officium horum tutorum ſeu curatorum finitur finito impedimento primi tutoris, non autem durat vſque ad pubertatem pupilli, vel vſque ad annum 25.

SVMMARIVM.

1 *In locum tutoris excuſati poteſt curator dari, cuius officium finitur pubertate pupilli.*

2 *Officium tutoris ſecundo loco dati finitur pubertate.*

L. Potuit. II.

Imp. ALEXAND. A. *Valentino.*

1 IN locum tutoris excuſati poteſt curator dari, cuius officium finitur pubertate pupilli. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod officium tutoris ſecundo loco dari finitur pubertate, vt per Gaſp. Baëz. *de decima tut. cap.8. n.10.* Gutier. *de tutelis, part.1. cap.19. num.45.*

SVMMARIVM.

1 *Curator poteſt adiungi curatori propter latitudinem, ſeu diffuſionem patrimonij, & n.2. Datur curator pupillo habenti tutorem, num.3. Adiungitur tutori alius tutor, ſi pupillus habeat bona in diuerſis regionibus, & vnus ſolus adminiſtrationi non ſufficiat, num.4.*

L. Propter. III.

Idem A. *Hylæ.*

1 PRopter latitudinem, ſeu diffuſionem patrimonij curator poteſt adiungi curatori. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt

3 Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.13. cap.2. num.1.* vbi quod propter diffuſum pupilli patrimonium datur curator pupillo habenti tutorem, Galganet. *de tutel. tit.7. n. 44.* Gutier. *de tutel. part.1. cap.9. n.41.* vbi

4 quod adiungitur tutori alius tutor, ſi pupillus habeat bona in diuerſis regionibus, & vnus ſolus adminiſtrationi non ſufficiat, de quo etiam Gaſp. Baëz. *de decim. tut. cap.8. n.3.*

L. Licèt. IV.

Impp. AVREL. & GALLIEN. AA. *Euploto.*

1 LOco tutoris remoti, defuncti, vel relegati alius debet ſubſtitui. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.2. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *lex Hiſp.13. verſ. Ca entonces, tit.16. part.6.* Gaſp. Baëz. *de decima tut. c.8. n.3. verſ. item ſi primus tutor relegetur ad tempus*, Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.13. c.2. n.2.* Paul. Montan. *de tutel. c.9. n.42.* Gutier. *in ſimili tract. part.1. cap.9. n.41. in princ.* Galganet. *in eod. tract. lib.1. tit.7. n.52.* 2

L. Cùm ob augmentum. V. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Zenoni.*

PRopter augmentum facultatum tutoris curator ſolet adiungi, tutor tamen non tenetur de geſtis à curatore exiſtente ſoluendo tempore finitæ tutelæ. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Gutier. *in tract. de tut. p.1. c.19. n.42.* 2

De adminiſtratione tutorum, vel curatorum, & pecunia pupillari fœneranda, vel (ad prædiorum emptionem) *deponenda.*

TIT. XXXVII.

CVM de variis tutorum, vel curatorum generibus ſuprà dictum ſit, hiſque commune ſit vt adminiſtrare tutelam, ſeu curationem debeant, cuius adminiſtrationis pars eſt pecuniæ ad minorem pertinentis fœneratio, vel ad emenda prædia depoſitio, dicendum hîc erat de adminiſtratione tutorum, vel curatorum, & de pecunia pupillari fœneranda, vel deponenda. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide *l. Hiſpan.4. tit.5. part.5. & leg.3. poſt princ. tit.13. part.5.* Bellon. Bellacomb. Donat. à Fina & alios *tom.1. communium opin. lib.5. tit.23. pag.760.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.3. de officio, cura, & adminiſtr. tutor.* Molin. *de Inſtit. tract.2. diſp.223. n.10. cum ſeqq. & diſp.224.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.483.*

SVMMARIVM.

1 *Redditus prædiorum vbi ſufficiunt pupillo, vel adulto, adminiſtrator eius non tenetur pecuniam fœnerari, ſed cautè recondere. Hodie neceſſitas collocandi pecunias pupillares, & adminiſtrationis minorum ad vſuram abiit in deſuetudinem, n.2.*

AVTH. Nouiſſimè.

VBi redditus prædiorum ſufficiunt pupillo, vel adulto, adminiſtrator eius non tenetur pecuniam fœnerari, ſed cautè recondere. 1

Nota quod hodie neceſſitas collocandi pecunias pupillares, & adminiſtrationis minorum ad vſuram abiit in deſuetudinem, cautumque eſt nouiſſimè per hanc auth. pecuniam illam non eſſe fœnerandam, alioquin ſi fecerit, tutor, vel curator mutui ſubiacebit periculo, niſi eius minoris, cuius ſuſcepta cura, mobilis ſit ſubſtantia, tunc enim ſolùm curator, ſeu tutor mutuare cogitur, quod ad diſpenſationem ſufficiat adoleſcentis, eiuſque rebus. Ita Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. c.3. n.3. verſ. annotandum, & lib.13. c.10. n.10.* 2

latè Couarr. *var. lib. 3. c. 2. à princ.* Gaſp. Baëz. *de decima tut. c. 2. n. 93.* vbi ait hic probari, quod ſi redditus prædiorum pupillo ſufficiunt, tutor non tenetur pecuniam fœnerari, ſed cautè recondere, additque ex Couarr. quod tutor etiam ad alendum pupillum non poteſt pupillarem pecuniam mutuò dare ſub vſuris, ſed dare licito fœnori, ſcilicet emendo redditus annuos, aliàs ſoluet intereſſe. Ayora *de partit. p. 1. cap. 4. n. 33.* Gaſp. Caballin. *de vſuris q. 76. n. 601. & ſeq.* Simoncel. *de decretis lib. 3. tit. 8. inſpect. 10. pag. 139.*

SVMMARIVM.

1 *Curator adulti non tenetur pro tutoribus præcedentibus, niſi negligentia in exigendo ei imputari poſſit.*

2 *Factum cum pupillo auctoritate iudicis eſt firmiſſimum.*

L. Fruſtrà. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. *Modeſto.*

1 CVrator adulti non tenetur pro tutoribus præcedentibus, niſi negligentia in exigendo poſſit ei imputari. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næu. Hubert. Giphan. *tom. 1. pag. 462.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 *Ita vt iudex, &c.*] Notatur ad hoc, quod factum cum pupillo auctoritate iudicis firmiſſimum eſt, vt per Ant. Gom. *tom. 2. var. cap. 14. n. 4. col. 1. ante finem.*

SVMMARIVM.

1 *Curæ officio durante, non agitur vt adminiſtrationis vniuerſalis reddatur ratio.*

2 *Curator, vel tutor, ſiue quiuis alius adminiſtrator obligationi reddendæ rationis ſubiiciuntur.*

3 *Tutela, vel cura durante non poteſt cogi tutor, vel curator regulariter rationem reddere adminiſtrationis.*

4 *Tutor, vel curator non poteſt conueniri generali actione, licèt benè ſpeciali.*

L. Aduersùs. II.

Iidem AA. Timoni & Elpidophoro.

1 DVrante officio curæ non agitur vt adminiſtrationis vniuerſalis ratio reddatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſupra hoc tit.* Hubert. Giphan. *tom. 1. pag. 462.*

2 Nota quod curator, vel tutor, ſiue quilibet alius adminiſtrator obligationi reddendæ rationis ſubiiciuntur, vt per Gregor. Lopez *l. 26. in gloſſ. 3. verbo cuenta, ante finem, tit. 12. p. 5.* Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr. 6. §. 6. verb. reddere, num. 20.* Pinel. *in l. 1. part. 2. num. 39. C. de bonis maternis.* Menoch. *de arbitr. caſu 209.* Baëz. *de decima tut. cap. 2. n. 152. cum ſeqq.* Eſcob. *de ratiocin. cap. 3.* Paz *in ſchol. ad leges ſtyli, per text. ibi in l. 152. ſchol. 1. à n. 1.* Ord. Reg. Luſit. *lib. 1. tit. 87. n. 49.*

3 *Quandiu adminiſtratio communis durat.*] Notatur ad hoc, quod durante tutela, vel cura, non poteſt cogi tutor, vel curator regulariter rationem adminiſtrationis reddere, vt per Anton. Piag. *de tutor. & curat. q. 19. n. 19.* Gutier. *de tut. p. 3. c. 1. n. 110.* vbi procedere ait in tutore, vel curatore pupilli, vel adulti, ſecus in curatore furioſi, *& n. 168.*

In gloſſ. *Non poteſt*, ibi, *ſed furti, vel damni iniuriarum*, &c. Notatur ad hoc, quod tutor, aut curator non poteſt conueniri generali actione (ſcilicet durante tutela, vel cura) licèt bene ſpeciali, veluti actione furti, vt per Anton. Piag. *d. quæſt. 19. n. 20. & 21.* Palac. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, tab. 6. §. 15. num. 36. pag. 467.* vbi quod ad rationem totius adminiſtrationis nemo tenetur, niſi ea finita, ſecus ſi pro aliqua particulari geſtione, ſeu ſpeciali negotiatione, vel articulo, quia de eo bene poſſe peti rationem ante finitam adminiſtrationem, concludit Gutier. *d. p. 3. cap. 1. num. 110. in fine, & num. 178. prope fin.* vbi quod eſt veriſſimum, redditiones rationum totius adminiſtrationis durante officio peti non poſſe, ſed regulariter fallere in actione furti, damni, iniuriæ, conditionis, & rei vendicationis, & in ſtipulatione rem pupilli ſaluam fore. 4

SVMMARIVM.

1 *Expenſæ legitimæ in pupillum factæ veniunt in rationibus computandæ, licèt per iudicem non fuerint decretæ.*

2 *De expenſis, & earum probatione à tutore, vel curatore in pupillum factis, remiſſiuè.*

L. Sumptus. III.

Imp. ANTONIN. A. *Eumoſo.*

EXpenſæ legitimæ in pupillum factæ veniunt in rationibus computandæ, licèt per iudicem tunc non fuerint decretæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.* 1

De expenſis, & earum probatione à tutore, vel curatore in pupillum factis, vide latè Ioan. Garc. *tract. de expenſis, cap. 20. per totum,* Gutier. *de tutelis, p. 3. cap. 1. n. 134. cum multis ſeqq.* vbi *n. 143. & ſequent.* admonet tutores, curatores, & reliquos adminiſtratores, vt in huiuſmodi ſumptibus, & expenſis ita ſe moderatè gerant, quaſi res proprias, non alienas gerant; neque enim pro pupillo, amente, aut furioſo magis expendent, quàm pro ſe expenderent, aliàs expenſæ ſibi imputentur, & in ratione reddenda eas non reputabunt. 2

SVMMARIVM.

1 *Tutor libertus debet à ſe exigere quod debuit, aliàs remouetur vt ſuſpectus, & venit puniendus.*

2 *Tutor debet pecunias pupilli licito fœnori dare, vel prædia emere.*

L. Niſi eam pecuniam. IV.

Idem A. Proculæ.

LIbertus tutor debet à ſe exigere quod debuit, aliàs remouetur vt ſuſpectus, & venit puniendus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Vel in prædiorum comparationes conuerterit.] Notatur ad hoc, quod tutor debet pecunias pupilli licito fœnori dare, vel prædia emere, vt per Baëz. *de decima tut. cap. 1. n. 92.* vbi *n. 105.* tenet quod tutor negligens in emendo prædia, ſoluit intereſſe, & ſi humilis perſona ſit, vinculis continetur, & tanquam ſuſpectus remouetur, & antea *n. 97. & 98.* tradit quod ſi tutor pecuniam pupilli conuerterit in ſuos vſus, præſumitur eſſe in dolo, & poteſt accuſari actione furti, ſi animo furandi in ſuos vſus conuertat: latè Gutier. 2

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Tutores quondam non iuſtè recuſant ſoluere adulto, cùm poſſint auctoritate Præſidis, vel eius præcepto ſoluere.*

2 *Tutor qui condemnatus fuerat, etſi in hoc tutelæ iudicio ſoluere recuſet, fruſtrà iudicatum ſoluere detrectat.*

3 *Solutio debiti minoris cui, & quomodo ſit facienda, vt securè ſoluatur, remiſſiuè.*

L. Fruſtrà. V.

Idem A. Rufino.

1 TVtores quondam non iuſtè recuſant ſoluere adulto, cùm poſſint auctoritate Præſidis, vel eius præcepto ſoluere. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod etſi tutor qui condemnatus fuerat in hoc tutelæ iudicio, ſoluere recuſet, fruſtra iudicatum ſoluere detrectat, cùm exacta ab eo pecunia pupillaris poſſit auctoritate Præſidis in cauſam depoſiti haberi, vt per Galganet. *de tutel. lib.2. tit.31.n.7.*

3 De ſolutione debiti minoris, cui, & quomodo ſit facienda, vt ſecurè ſoluatur? vide Guttier. *in tract. de tutel. part.2. cap.22. per tot.* vbi *num.25.* in ea quæſtione an rectè ſoluatur tutori, vel curatori, aut ipſi minori cum auctoritate, & mandato iudicis, itavt deneganda veniat reſtitutio, diſtinguit inter ſolutionem factam tutori, vel curatori, & ſolutionem factam ipſi minori, vt in illo caſu ſufficiat ſimplex auctoritas, & permiſſio iudicis, quia ei ſolui poterat, *l.ſancimus 25. infrà hoc tit.* in hoc verò exigitur iudicis præceptum, & expreſſa compulſio, vt debitor liberetur ſoluens minori abſque vllo reſtitutionis tempore, quia minori ſolui non poterat, & ideo certa tunc requiritur ſcientia Præſidis, quod creditor, cui mandat ſolui, eſt minor, quæ exacta diligentia ceſſat in caſu *d. l.ſancimus*, latè Iacob.Canect. *var.reſol p.2.c.6.de ſolut.n.115.cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Tutores, vel curatores, qui iuſtam cauſam litigandi non habuerint, licèt alieno nomine egerint, proprio tamen nomine debent in expenſis condemnari, & num.2.*

3 *Officium tutelæ non iuridicè mandatum poteſt opponi in quacunque parte iudicij, ſicut exceptio falſi procuratoris.*

L. Non eſt ignotum. VI.

Imp. ALEXAND. A. *Paconio.*

1 TVtores, vel curatores, qui iuſtam cauſam litigandi non habuerint, licèt alieno nomine egerint, proprio tamen nomine debent in expenſis condemnari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan.25.tit.5.part.3. & l.10. in fine, tit.10. p.7. vbi gloſſ.fin.* Duen.*regul.275.verſic.limita octauò*, Menchaq. *controuerſ. vſufreq.lib.1. cap.9. num.10.* vbi per hunc textum tenet, quod quando tutor, vel curator agunt, vel actiones inſtituunt calumnioſè, ipſi debent in expenſis condemnari, & cum gloſſ. *in præſenti*, idem eſſe ait in Prælato malè litigante: Menoch. *conſ.145. n.6.* citato hoc textu tenet, quod vbi tutor, vel adminiſtrator iniuſtè, temerè, vel calumnioſè cauſam pupilli ſuſcipit, & proſequitur, non repetit expenſas, quas in ea peragenda erogauit, additque in ſuccumbente præſumi calumniam. Surd. *de aliment. tit. 8. quæſt.48. num.32.* vbi quod minor non condemnatur in expenſis, ſed eius tutor, qui dicitur temerè litigaſſe, Gaſpar Baëz. *de decima tut.cap.2. num.109.* vbi quod tutor temerè litigans condemnatur in expenſis. Anton.Piag. *de tut. & curat. q.15. num.4.* Arimin.Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.483. cap.14. verſic. lex non eſt ignotum*, vbi ait procedere quando tutor intentauit litem calumnioſè, & non bona fide. Vincent. de Franchis *deciſ.394. n.3.* vbi quod tutor illas expenſas repetit, quas in cauſa iuſta & probabili fecit. Paul.Montan. *de tutelis, cap.3. effecta 5. n.10. cum ſeqq.* Camill.Borrel. *in ſum. deciſ.p.2. tit.39. à n.402.* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.5. n.13.* Ioan.Garc. *de expenſis, cap.20. n.17. in fine*, vbi quod tutores & curatores non debent calumnioſas cauſas inſtituere, nec quicquam earum nomine expendere, Marant. *de ordine iudic. p.6. n.3. actu de exequutione ſententiæ, n.39.* Caualcani *de tutor. & curator. n.15.* Guttier. *in tract. de tutel.p.2. cap.4.n.13.* vbi tenet, quod quando exequutio fit pro condemnatione expenſarum, ſi tutor non habuit iuſtam cauſam litigandi, & propterea fuit condemnatus in expenſis, fit executio contra eum, & non contra pupillum: & *num.15.* admonet, quod caueat tutor, & curator agens pro minore, vt iniuſtam cauſam foueat; alias enim ſi ſuccubuerit in cauſa, tenebitur reſtituere pupillo omnes pecunias ſolutas, atque expenſas factas in tali cauſa, cùm fouerit iniuſtam, & non conſiderauerit an pupillus obtinere deberet in dicta cauſa, necne: & *n.16.* ſubdit, quod in dubio præſumitur mouiſſe litem animo calumniandi, iniuſtè, ac temerè: & *num.17. cum ſeqq.* tradit quod ſimiliter tenebitur expenſas reficere tutor, ſi mutauerit, aut emendauerit libellum nomine pupilli, vel ſi fuerit condemnatus in expenſis propter peremptam inſtantiam, vel ſi non appellauit, aut ſi appellationem non fuerit proſequutus, cùm bonam cauſam minor habeat. Idem Guttier. *part.3. cap.1. n.104.* vbi quod tenentur tutores ſi lites iniquas inſtituant, & ſi temerè litigent, ipſi condemnantur in expenſis, non verò eorum minores. D. Barboſ. *in l.eum qui temerè 79. in princ. n.71. ff. de iudic.* vbi quod adminiſtratores, vel alij, qui in vtilitatem alterius litem mouent, ſumptus imputabunt illi, in cuius vtilitatem litem mouerunt, ſi iuſta cauſa litigandi fuerit, aliàs ſecus.

Scienter calumnioſas inſtituant actiones, &c.] Aduertit Menoch. *d.conſ.145. n.15.* ideo textum dicere, *ſcienter*, vt excipiat eos qui ignoranter actiones iniuſtas proponunt, eſt enim opus, quod tutor ſcienter calumnietur, & quod euidens ſit hæc calumnia: refert Guttier. *d.p.3. cap.1. n.106.* vbi *n.107.* cum eodem Menoch. *citato loco, n.21. & 22.* inquit in tutore accuſante iniuriam factam pupillo ceſſare calumniam, niſi de ea euidenter appareat. 3

Notatur etiam ad hoc exceptio, quod officium tutelæ non iuridicè mandatum poteſt opponi in quacunque parte iudicij, ſicut exceptio falſi procuratoris, vt per Menchaq. *d.cap.9. n.11.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor non debet vendere rem pupilli contra formam datam à teſtatore, & n.2. forma vnde conſtet, n.3.*

L. Tutelam. VII.

Idem A. Valerio.

COntra formam datam à teſtatore non debet tutor rem pupilli vendere. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1.num.1. ſuprà hoc tit.* 1

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumune Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.3. num.15.* vbi 3 quod tutor res pupilli vendere paſſim non poteſt, niſi obſeruata formula dettahendi à lege præſcripta: forma portò conſtat ex inſpectione naturæ rei pupillorum, & ex ſolemnitatibus adhibendis; ſubditque *ibid.* olim ex oratione habita, vel recitata in Senatu prohibitos eſſe tutores, & curatores prædia ruſtica, vel ſuburbana diſtrahere, niſi id fieri parentes teſtamento cauiſſent, &c. Anton. Gom. *variarum tom.1. cap.14. num.16.* vbi per hunc textum tenet, quod pater, vel teſtator poteſt dare licentiam filio, vel hæredi minori ad alienandum bona immobilia ſine decreto. Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.224. num.28.* vbi ex hoc text. tradit, quod quando pater, aut teſtator iuſſit teſtamento, aut codicillo, vt bonum immobile minoris hæredis ſine iudicis decreto poſſet alienari, valida eſt alienatio ſine tali decreto; ſubditque hoc verum eſſe etiamſi teſtamento minus ſolemni tradita ſit ea facultas. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractam feciſti, n.15. C. de in integrum reſtit. minor.* vbi ampliat etiamſi teſtamentum ſit imperfectum, Guttier. *de tut. p.2. c.5. n.62.*

SVMMARIVM.

1 *Ignorans ſe tutorem datum, non tenetur; ſciens ſic, & de neglectis conueniri poteſt cum aliis, de neglectis verò ab aliis conueniri poteſt, gerentibus prius excuſſis.*

2 *Tutor non tenetur de periculo tutelæ, niſi à die ſcientiæ.*

3 *Tutor reſciens ſibi decretam tutelam, ſi non adminiſtrauerit, tenetur; innoteſcere autem qualitercunque ſufficit, nec vtique eam teſtato conueniri oportet.*

L. Etſi ſciens. VIII.

Idem A. Aprili.

1 IGnorans ſe tutorem datum, non tenetur, ſciens verò ſic, & de neglectis conueniri poteſt cum aliis, de geſtis verò ab aliis conueniri poteſt, gerentibus priùs excuſſis. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod tutor non tenetur de periculo tutelæ, niſi à die ſcientiæ, vt per Baëz. *de decima tutori Hiſpanico iure præſtanda, cap.7. n.8. & cap.33. n.10.* Guttier. *in tract. de tutel. part.3. cap.9. n.6. cap.1. n.102. & cap.42. num.2.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris* 3 *lib.13. cap.10. n.8. in princ.* vbi ait quod tutor reſciens ſibi decretam tutelam, ſi non adminiſtrauerit, tenetur; innoteſcere autem qualitercunque ſufficit, nec vtique eum teſtato conueniri oportet; nam ſi circa teſtationem aliunde cognouerit, nulla dubitatio eſt quin periculum ad eum debeat reſpicere.

L. Si curatores. IX.

Idem A. Inclytæ.

1 ADulta agit contra curatores in ea dotanda negligentes, vt dotem ſibi conſtituant. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.* Dos enim conſtituta à minore ſine tutore, vel curatore nulla eſt, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p.2. lib.12. cap.3. num.20. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Libertus fraudulenter adminiſtrans reuocatur, & punitur.*

2 *Libertus ſi tutelam filij adminiſtrauit, non ſolùm tutelæ actione, & aliis actionibus, quibus alij tenebitur, ſed etiam extraordinariè puniri poterit.*

3 *Pro delicto commiſſo culpa leui, vel leuiſſima, non poteſt imponi pœna corporis afflictiua, imò neque pœna pecuniaria, ſed tantùm fiet condemnatio ad reſtaurationem damni dati.*

L. Si liberti. X.

Iidem A. Ruſinæ.

LIbertus fraudulenter admiſtrans remouetur, & punitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſupra hoc tit.* 1

Notatur ad hoc, quod ſi libertus tutelam filij patroni adminiſtrauerit, non ſolùm tutelæ actione, & 2 aliis actionibus, quibus alij tenebitur, ſed etiam extraordinariè poterit puniri, vt per Galganet. *de tutelis, lib.1. tit.32. n.11.*

Notatur etiam ad hoc, quod pro delicto commiſſo 3 culpa leui, vel leuiſſima, non poteſt imponi pœna corporis afflictiua, imò neque pœna pecuniaria, ſed tantũ fiet condemnatio ad reſtaurationem damni dati, vt per Boſſ. *in pract. tit. quomodo procedatur per actionem in delictis, n.37.* Clar. §. *homicidium, num.3.* quos refert D. Barboſ. *in prælud. l. ſi mora 10. n.23. ff. ſolut. matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor in bona cauſa tenetur appellare, & proſequi, & n.2. Victus in dubio præſumitur mouiſſe litem animo calumniandi iniuſtè, ac temerè.*

L. Si bonam. XI.

Imp. GORDIANVS A. *Cæcilio.*

TVtor in bona cauſa tenetur appellare, & proſequi. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Anton. Gom. *tom.2. variarum, cap.2. num.39. col.10.* vbi per hunc textum dicit, quod ſi tutor, vel curator non appellauit à ſententia lata contra pupillum, vel adultum eo caſu, quo habebat bonam & iuſtam cauſam, tenetur actione tutelæ ad intereſſe litis, vel cauſæ. Gaſp. Baëz. *de decim. tut. cap.2. num.10. in princ.* vbi quod tutor tenetur defendere pupilli cauſam, nullamque vtilem occaſionem omittere. Galganet. *de tutelis, lib.3. quæſt.40. num.6.* vbi quod tutor tenetur tutelæ iudicio ad id, quod intereſt, ſi non appellauerit, ſeu appellationem non fuerit proſequutus, quando pupillus habet bonam cauſam. Paul. Montan. etiam *de tutel. cap.5. n.86. pag.20.* Guttier. *eod. tract. de tutel. part.2. cap.7. n.18. verſ. vel ſi non appellauit,* vbi *n.19.* idem quod Baëza *citato loco,* tradit Galganet. etiam *de tutel. lib.2. tit.25. n.6.*

In gloſſ. *Si bonam,* ibi: *Sed in dubio præſumitur mala, &c.*] Notatur ad hoc, quod victus in dubio 2 præſumitur mouiſſe litem animo calumniandi iniuſtè ac temerè, vt per Caualcan. *de tut. & curat. n.50.* Couar. *practic. cap.27. num.3. in princ. verſ. ſexta condemnatio,* Menoch. *conſ.145. num.6.* Guttier. *dict. part.2. cap.4. num.16.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. part.2. tit.39. num.404.* Galganet. *dict. lib.3. quæſt.40. num.3.*

SVMMARIVM.

1 *Ætatis legitimæ defectus in iudiciis, & rerum ſuarum*

ſuarum adminiſtratione non ſuppletur ex numere liberorum.

2 *Actio tutela non competit pupillis, nec minoribus ſine curatore contra ſuos tutores, ſecus eiuſdem pupilli hæredibus.*

3 *Ætatis legitima appellatione comprehenditur ætas naturalis & vera, non ficta.*

L. De iis. XII.

Idem A. Octauianæ.

1 DEfectus legitimæ ætatis in iudiciis, & rerum ſuarum adminiſtratione non ſuppletur ex nomero liberorum. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod actio tutelæ non competit pupillis, nec minoribus ſine curatore contra ſuos tutores, ſecus eiuſdem pupilli hæredibus, vt per Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 26. num. 1. & 2.*

3 *Legitima ætatis*, &c.] Cuius appellatione comprehenditur ætas naturalis, & vera, ideſt 25. annorum, non verò ficta, quæ beneficio Principis eſt, ideſt diſpenſata, vt per Rebuff. *ad l. 130. verſ. legitima ætas, ff. de verb. ſignif.* Rolaod. à Valle *conſ. 100. n. 35. lib. 1.* Menoch. *conſ. 266. num. 31.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 8. lit. V, concl. 91. num. 6. & concl. 102. n. 4.* quos & alios refero ego ipſe *de appellat. verb. vtriuſque iuris ſignif. appel. 10. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Tutores debita pupillaria, ſeu depoſita repoſcentes non tenentur cauere de rato, & num. 2.*

3 *Tutori an & quando ſolui rectè poſſit, ita vt ei ſoluens maneat omnino liberatus.*

4 *Tutor an debiti pupillaris ſolutionem prorogare poſſit.*

L. Tutores debita. XIII.

Idem A. Longino.

1 TVtores debita pupillaria, ſeu depoſita repoſcentes, non tenentur cauere de rato. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 4. n. 8.* vbi quod coguntur tutores, & curatores agentes pro pupillis in iudicio cauere pupillum ratom habiturom eſſe, niſi dubitetur an ſit tutor, vel curator.

3 An & quando ſolui tutori rectè poſſit, itavt ei ſoluens maneat omnino liberatus? vide Iacob. Cancer. *var. reſolut. part. 2. cap. 6. de ſolut. & liberat. n. 116. cum ſeqq.* Gutier. *de tutel. & curis, p. 2. cap. 22. per*
4 *tot.* Vtrùm verò tutor debiti pupillaris ſolutionem prorogare poſſit? Reſp. affirmatiuè, dummodo id bona fide factum appareat, vt per eundem Iacob. Cancer. *d. tract. var. reſolut. part. 1. cap. 7. de tutorib. n. 162.* vbi etiam contra Vincent. de Franchis *deciſ. 281.* tenet vnum tutorem poſſe ſine conſenſu alterius debiti prorogationem facere, vbi non daretur expreſſa alterius contradictio, & appareret prærogatio bona fide, & ex iuſta cauſa aliqua facta.

SVMMARIVM.

1 *Curator non tenetur rationes reddere durante adminiſtratione.*

2 *Cura nondum finita, minores contra eorum curatores agere non poſſunt.*

3 *De rationibus per tutorem, aut curatorem reddendis finita tutela, ſeu cura, remiſſiuè.*

L. Rationes curæ. XIV.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Clementi.*

CVrator durante adminiſtratione non cogitur ra- 1
tiones reddere. Colliguot ex Ord. Doct. citati *in*
l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.
Notatur ad hoc, quod cura nondum finita, minores 2
agere contra eorum curatores non poſſunt, vt per Galgan. *de tutel. lib. 2. tit. 26. num. 1. verſ. quod procedit.*
De rationibus per tutorem, aut curatorem redden- 3
dis finita tutela, ſeu cura, vide latè Eſcobar. *de ratiocin. cap. 6. à princip.* Gutier. *de tutel. & curis part. 3. cap. 11 num. 165. cum ſeqq.* & vide poſita *in collect. ad l. 2. ſuprà, hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *De eo quod quis facit vt tutor, vel curator, nequit conueniri, niſi proprio nomine ſe obligauerit, & num. 3.*

2 *Tutor, vel curator, & ſic adminiſtrator neceſſarius contrahens nomine officij non tenetur de euictione.*

4 *Subſcribere, & ſubſignare paria ſunt.*

L. Si non ſubſcripſiſti. XV.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Licinio.*

DE eo quod quis facit vt tutor, vel vt curator, 1
non poteſt conueniri, niſi proprio nomine ſe
obligauerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*
Notatur ad hoc, quod tutor, vel curator, & ſic ad- 2
miniſtrator neceſſarius contrahens nomine officij, non
tenetur de euictione, vt per Gutier. *de tutel. p. 2.* 3
cap. 13. n. 1. in princ. Boët. *deciſ. 273. n. 5.* Vnde ſi quis tutorio, ſeu curatorio nomine egerit, ac ſe inſtrumento ſubſcripſerit, proprio nomine non tenebitur, niſi etiam proprio nomine ſe obligauerit, vt per hunc text. tenet Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 25. n. 37. & lib. 3. q. 52. n. 1.*
Notatur etiam ad hoc, quod idem eſt ſubſcribere, 4
& ſubſignare, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 60. num. 53.* vbi notat quod ideò Imperator *in præſenti* primo loco vtitur verbo *ſubſcripſiſti*, & poſtea verbo *ſignaſti*, pro eadem re.

SVMMARIVM.

1 *Tutor non habet poteſtatem donandi, niſi ex cauſis à iure permiſſis, aliàs non præbet iuſtam cauſam poſſidendi, & num. 2. Niſi concedatur ſibi ſpecialiter, num. 3.*

4 *Tutor ad donandum dari nequit.*

5 *Tutor etiam accedente iudicis decreto non poteſt donare bona immobilia. Limita in tutore, ſeu adminiſtratore Principis, vel alicuius optimatis, qui poterit pro dignitate domini facere donationes, atque etiam remiſſiones, & mittere munera ſolemnia parentibus & cognatis pupilli, num. 6.*

7 *Tutor poteſt pupillo præſtare neceſſaria ad honeſtas recreationes, & ad moderatas eleemoſynas, donationes, & liberalitates, quæ talem minorem deceant.*

8 *Curatores minorum donare poſſunt ex rationabili cauſa.*

9 *Dotare frater tenetur ſororem conſanguineam, vel vtrimque coniunctam, & num. 10.*

Digitized by Google

L. Non omni. XVI.

Iidem AA. *&* CC. *Preculo.*

1 TVtor non habet poteſtatem donandi, niſi ex cau-
ſis à iure permiſſis, aliàs non præbet iuſtam cau-
ſam poſſidendi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
in l. 1. *n.* 1. *ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt
Duco. *reg* 31. *in* 2. *concl. n.* 3. Surd. *conſ.* 5. *n.* 71. Me-
noch. *conſ.* 21. *n.* 14. *vol.* 1. Matienſ. *l.* 3. *gloſſ.* x. *n.* 3. *tit.* 3.
3 *lib.* 5. *noua Recop.* vbi limitat, niſi ſpecialiter ſibi con-
cedatur: latè Guttier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 6. *num.* 1.
4 *cum multis ſeqq.* vbi *n.* 6. tenet quod tutor ad donandum
5 dari non poteſt: & *n.* 7. quod tutor etiam accedente
6 iudicis decreto non poteſt bona immobilia donare: &
num. 9. limitat in tutore, ſeu adminiſtratore Principis,
vel alicuius optimatis, qui poterit pro dignitate domi-
ni facere donationes, atque etiam remiſſiones, & mit-
tere munera ſolemnia parentibus, & cognatis pupilli
de bonis ipſius, ſi ſecundùm qualitatem, & conſuetu-
7 dinem hæc facere debuit dominus: & *num.* 11. quod
tutor poteſt pupillo præſtare neceſſaria ad honeſtas re-
creationes, & ad moderatas eleemoſynas, donationes,
8 & liberalitates, quæ talem minorem deceant, & *n.* 14.
quod curatores minorum donare poſſunt ex rationabili
cauſa, ſicut dare alimenta fratri minoris naturali, ma-
tri, vel ſorori minoris egentibus.

9 In gloſſ. *Nulla ratione, fin.* ibi, *dotem ſorori*, &c.
Notatur ad hoc, quod ſororem conſanguineam, vel
vtrinque coniunctam frater tenetur dotare, vt per
l. Hiſp. 9. *tit.* 11. *part.* 4. vbi *gloſſ.* 6. Boër. *deciſ.* 129. *n.* 7.
& 8. Tiraq. *de iure primog. quæſt.* 62. *n.* 1. *cum ſeqq. &*
n. 4. Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri, num.* 5. *col.* 2. Padil. *in*
l. res quæ, n. 62. *ff. commun. de leg.* Pinel. *in l.* 1. *part.* 3.
n. 101. *de bonis mat.* Menoch. *conſ.* 81. *num.* 2. Molin.
de primog. lib. 2. *cap.* 15. *num.* 60. Corduba de Lara *in*
l. ſi quis à liberis, §. idem reſcripſit, num. 92. *ff. de liber.*
agnoſc. D. Barboſ. *in l.* 1. *p.* 4. *n.* 124. *in fine, & n.* 125.
ff. ſoluto matrim. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig.*
conuent. tom. 1. *lib.* 12. *tit.* 16. *num.* 25. Rebell. *de obli-*
gat. inſtit. part. 1. *lib.* 5. *quæſt.* 4. *n.* 9. vbi cum D. Bar-
boſ. tenet hanc obligationem procedere etiamſi frater
non ſit hæres patris, ſed aliunde bona habeat, ex qui-
bus ſorores dotare poſſit; ad id tamen non obligari
concludit, niſi in ſubſidium, nimirum ſi ſoror non
habeat vnde ſe dotare poſſit: & *num.* 11. dicit præfa-
tam concluſionem procedere tam de fratre maiore,
quàm minore 25. annis: & *num.* 13. contra Anton.
Gom. & Molin. reſoluit, quod frater inopem ſoro-
rem dotare, vel alere tenetur, quando hæres patris
exiſtit, etiamſi mater, vel alius aſcendens per lineam
paternam, vel maternam exiſtat, qui dotem præſtare
valeat: & *num.* 17. quod frater ſororem dotare tene-
tur, etiamſi à patre exhæredata ſit: & *num.* 19. quod
frater non tenetur ſororem iterum dotare, ſi prior dos
amittatur: & *num.* 22. quod Clericus frater ex fructi-
bus beneficij ſorores dotare tenetur, non ſolùm vt
pauperes, ſed vt ſorores.

10 In ead. gloſſ. ibi, *ex eodem patre nata*, &c. Ergo
datur intelligi, fratrem non teneri ad dotandam ſoro-
rem ex eodem patre natam, de quo tamen vide Gregor.
Lop. *l.* 18. *in gloſſ. verbo de las hermanas, tit.* 16. *part.* 6.
Campeg. *de dote, part.* 1. *quæſt.* 33. Gaſp. Baëz. *de non*
meliorand. filiab. cap. 12. *num.* 30. *cum ſeqq.* Padil. *in*
l. res quæ, n. 92. *C. commun. de legatis.* Corduba de Lara
d. §. reſcripſit, n. 88. Graſſ. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 7.
tit. 32. *n.* 4. *pag.* 310. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 189.
n. 43. Surd. *de aliment, tit.* 1. *quæſt.* 25. *n.* 17. D. Barboſ.
in d. l. 1. *part.* 4. *n.* 115. *&* 116. Rebell. *dict. p.* 2. *lib.* 5.
quæſt. 4. *n.* 10. Marta *de iuriſdict. part.* 4. *cent.* 2. *caſu* 63.
n. 3. Cardin. Mantic. *d. lib.* 12. *tit.* 16. *num.* 33.

L. De ſucceſſione. XVII.

Iidem AA. *&* CC. *Martiali.*

TVtelæ officium non prohibet tutorem teſtari, nec 1
ſua donare. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.* 1.
n. 1. *ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Periculum nominum ſpectat ad tutorem, ideo debet eſſe ſolicitus vt ſoluat, & eis denunciare, & poſtea ſecundùm iura pignora vendere.*

2 *Tutores ſi non exigant nomina tutelæ, pereunt eorum damno.*

3 *Tutores, & curatores tenentur, ſi ſteterunt in mora exigendi nomina debitorum, & ipſa fuerint deteriorata, niſi caſu fortuito ſtatim poſt officium ab eis ſuſceptum debitores effecti fuerint non ſoluendo, num.* 4.

5 *Tutor non tenetur de leui culpa in exigendis nominibus debitorum admiſſa.*

L. Debitoribus. XVIII.

Iidem AA. *&* CC. *Soterico.*

PEriculum nominum ſpectat ad tutorem, ideo debet 1
eſſe ſolicitus vt ſoluat, & eis denunciare, poſtea ſe-
cundùm iura pignora vendere. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſuprà hoc tit.*
Notatur ad hoc, quod ſi tutores non exigant no- 2
mina tutelæ, pereunt eorum damno, vt per Ioan. Garc.
de expenſ. cap. 20. *n.* 19. Guttier. *de tutel. part.* 3. *cap.* 1.
n. 95. vbi quod tenentur tutores, & curatores, ſi ſtete- 3
runt in mora exigendi nomina debitorum, & ipſa fue-
rint deteriora, & poſt Anton. Piag. *in tract. de tutor. &* 4
curat. quæſt. 19. *n.* 10. limitat niſi caſu fortuito ſtatim
poſt officium ab eis ſuſceptum debitores effecti fue-
rint non ſoluendo.
Aduerte quod tutor non tenetur de leui culpa in 5
exigendis nominibus debitorum admiſſa, vt per An-
ton. Piag. *de tut. & curat. quæſt.* 19. *n.* 13. Guttier. *de*
tutel. part. 2. *cap.* 16. *num.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Tutor datus ſciens, & ſe non excuſans, tenetur. Tempus iuris definitum eſt, intra quod qui ſciuit ſe tutorem datum, debet obiicere excuſationem, num.* 2.

L. Tutor. XIX.

Iidem AA. *&* CC. *Vindiciano.*

TVtor datus ſciens, & ſe non excuſans, tenetur. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1.
ſuprà hoc tit.
Tempus iure definitum eſt, intra quod qui ſciuit ſe 2
tutorem datum, excuſationem debet obiicere, vt *in*
l. ſcire oportet, §. 1. *&* 2. *ff. de excuſat. tutor. §. qui*
autem, Inſtit. eod. l. Hiſp. 4. *tit.* 17. *part.* 6. Anton. Piag.
de tutor. & curat. quæſt. 10. *num.* 1. *cum ſeqq.* Caualcan.
eod. tract. n. 195. *cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iu-*
ris part. 2. *lib.* 12. *cap.* 6. *num.* 12. Guttier. *de tutel. &*
curis, part. 1. *cap.* 21. *num.* 33. *cum ſeqq.*

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Tutoris, vel curatoris bona pro geſtis, & non geſtis pupillo, vel adulto tacitè ſunt obligata, & n.2. Amplia*

I. Etiamſi tutor, vel curator quis conſtitutus res minorum non adminiſtrauerit, n.3.

II. Etiamſi tutor, vel curator inuentarium non fecerit, vel ſolemnia non ſeruauerit, num.4. Procedere non ſolùm pro rectè adminiſtratis, & geſtis ab ipſis, ſed etiam pro his, quæ tutorum, vel curatorum negligentiâ minoribus fuerint obnoxia, n.5.

III. Procedere prædicta non ſolum vbi extraneus bona minorum adminiſtraſſet, ſed etiam vbi pater tutelam, vel curam geſſiſſet filij, num.6.

IV. Habere locum etiam in matre, quæ legitimè ſuſcepta liberorum tutela ad ſecundas nuptias contra ſacramentum præſtitum aſpirauit, antequam alium tutorem fecerit eis ordinari, & reliqua quæ ex adminiſtratione perſoluerit, num.7. Idque extenditur non ſolùm ad bona ipſius matris, ſed etiam ad bona ſecundi mariti, quæ ſimiliter pro præteritæ tutelæ ratiocinijs intelliguntur hypothecata, num.8. Etiamſi mater filiorum tutelam legitimè non ſuſceperit, & de facto eorum bona adminiſtrauerit, num.9. Reſtringitur vt bona ſecundi mariti non intelligantur hypothecata, quando mater, quæ ſecundas contraxit nuptias, tutelam legitimè non ſuſcepit, ſed de facto adminiſtrauit, num. 10. Extenditur pariter vt dos etiam matris, quæ bona filiorum adminiſtrauit, tacitè intelligatur obligata, ita vt ſi ab eis dotem ſuam petierit, oppoſita exceptione poſſit ſubmoueri, num. 11.

V. Vt bona etiam eius, qui ſe geſſit pro tutore, & curatore, tacitè ſint obligata, num. 12.

VI. Vt bona etiam curatoris ad lites intelligantur tacitè hypothecata, ſicut bona curatoris ad negotia, num. 13.

VII. Concluſionem locum habere in actoribus, vel factoribus ab ipſis tutoribus, vel curatoribus ad adminiſtrandum datis, vel electis, num. 14.

VIII. Etiamſi ad bona fideiuſſorum, qui pro tutoribus, & curatoribus interceſſerint, n.15.

IX. Etiamſi bona reperiantur extra poteſtatem tutoris, & ſub alterius dominio & poſſeſſione maneant, num.16.

X. Non tantùm comprehendi bona, quæ tutor habebat tempore adminiſtrationis, ſed etiam quæ poſtea ſunt quæſita, tacitè cenſentur hypothecata minori pro reddenda ratione adminiſtrationis, cùm obligatio ſit generalis, num. 17. Limita

I. In bonis proprijs heredum, tutorum, vel curatorum, quæ non habuerunt ab ipſis defunctis, ſed alias prædicti heredes ea acquiſierunt, ſi inuentarium confecerint, num. 18.

II. Quando quis tanquam amicus, non tanquam tutor, neque tanquam curator officium gerens bona minorum adminiſtrauerit, num. 19.

III. In actore & procuratore dato à iudice loco tutoris, vel curatoris, n.20.

21 *Priuilegium pupilli, & tacita hypotheca in bonis tutorum, procuratorum, curatorum, & eorum fideiuſſorum, à quo tempore incipiat.*

L. Pro officio. XX.

Imp. CONSTANTIN. A. *Euphemianæ.*

1 BOna tutoris, vel curatoris pro geſtis, & non geſtis ſunt tacitè obligata pupillo, vel adulto. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt 2
l.Hiſp.23.tit.13.p.5. Connan. *comment. lib.4.cap.16. num.4.* Donell. *lib.15. de iure ciuili, cap.44. verſ. & hoc quidem,* Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.23. num.44. pag.763.* Neguzant. *de pignorib. 4. memb. ſecunda part. princip. num.6. cum pluribus ſeqq.* Capye. *deciſ.129.* Vanderan. *de priuil. credit. cap.6.* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.32. n.18.* & latiùs *tit.39. per tot.* de hac tacita hypotheca agit Menchaq. *quæſt. frequent. cap.9. n.7. cum ſeqq.* Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt.19. num.18.* latè Eſcobar *de ratiocin. c.39. à princ.* Surd. *de aliment. tit.9.q.44.n.3. & 6. & dec.271. à n.1.* Paul. Mont. *de tutel. cap.31. effectu 2.* Gutier. *in ſimili tract. part.2. cap.16. per tot.* latè etiam Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.1. lib.11. tit.16. per tot.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.223. num.... verſ. in vniuerſum bona tutoris, & diſp.536 verſ. minor,* Flores de Mena *var. lib.1. q.6.5.2. n.14.* Steph. Grat. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.53. n.6.* vbi dicit quod in tutoris obligatione, & actione tutelæ, in qua datur hypotheca tacita, licèt ea non habeat effectum, niſi demùm eueniente tempore finitæ tutelæ, vel ex quo tutor incipit malè adminiſtrare, *l.1. ff. de tutel. & rat. diſtrah. l. hac edictali, §. pen. C. de ſecundis nupt.* tamen ſtatim oritur à principio obligatio, & producit hypothecam, itavt bona ſint obligata à tempore ſuſceptæ tutelæ, non à die, qua tutor cœpit malè adminiſtrare: latiſſimè Amat. Roderic. *in tract. de concurſu & priuilegiis creditor. part.4.* Caſtill. *quotid. controuerſ. tom.6. c.137. num.55.* Et rationem reddit Galganet. *de tutel. lib.1. tit.27. num.43. prope fin.* quia tutor tenetur non ſolùm pro adminiſtratis, ſed etiam pro omiſſis, atque neglectis.

Amplia primò vt procedat etiamſi tutor, vel cu- 3
rator quis conſtitutus res minorum non adminiſtrauerit, vt per *d. l. Hiſp. 23. tit. 13. part.5. & l. fin. tit.16. part.6.* Gutier. *d. part.2. cap.16. num.1.* Amat. Roderic. *d. part.1. art.4. n.3.* Cardin. Mantic. *d. lib.11. tit.16. num.1.*

Amplia ſecundò etiamſi tutor, vel curator inuen- 4
tarium non fecerit, vel ſolemnia non ſeruauerit; non enim conditionis melioris debet eſſe nullitet adminiſtrans, quàm vtilitet gerens, ita Gaſp. Baëz. *de decima tut. cap.2. n.150.* Gutier. *d. part.2. cap.16. n.2.* vbi *n.3.* 5
id etiam procedere fatetur non ſolùm pro rectè adminiſtratis, & geſtis ab ipſis, ſed etiam pro his, quæ tutorum, vel curatorum negligentia minoribus obnoxia fuerunt, Surd. *d. tract. de aliment. tit. vlt. quæſt.44. num.5. & conſ.7. n.17. lib.1.* Amat. Roderic. *d. part.1. art.4. n.4.*

Amplia tertiò non ſolùm prædicta procedere vbi 6
extraneus bona minorum adminiſtraſſet, ſed etiam vbi pater tutelam, vel curam filij geſſiſſet, vt per Molin. *d. tract.2. diſp.536. verſ. filius item,* Surd. *tit.8. priuil.49. n.18. & deciſ.271. n.12.* Eſcob. *d. tract. de ratiocin. c.57. n.2.* Galgan. *d. tit.37. n.16.*

Amplia quartò vt habeat locum etiam in matre, 7
quæ legitimè ſuſcepta liberorum tutela ad ſecundas nuptias contra ſacramentum præſtitum aſpirauit, antequam alium tutorem fecerit eis ordinari, & reliqua quæ debet ex adminiſtratione perſoluerit, *l. ſi mater, C. in quibus cauſis pign. vel hypoth.* Neguzant. *de pignorib. p.2. memb.4. n.156.* Galganet. *d. tit.37. n.4.* Cardin. Mantic. *d. lib.11. tit.15. n.2.* vbi *n.3.* id extendit 8
non ſolùm ad bona ipſius matris, ſed etiam ad bona ſecundi mariti, quæ ſimiliter pro præteritæ tutelæ ratiocinijs intelliguntur hypothecata, ex *d. l. ſi mater,*
& *n.4.* extendit etiamſi mater filiorum tutelam legiti- 9
mè non ſuſceperit, & de facto eorum bona adminiſtrauerit: & *n.5.* id reſtringit vt bona ſecundi mariti 10
non intelligantur hypothecata, quando mater, quæ

ſecundas nuptias contraxit, tutelam legitimè non ſuſ-
11 cepit, ſed de facto adminiſtrauit: & *n.6.* extendit pariter vt dos etiam matris, quæ bona filiorum adminiſtrauit, tacitè intelligatur obligata, itavt ſi ab eis dotem ſuam petierit, oppoſita exceptione poſſit ſubmoueri, *d. cap.16.n.14.*

12 Amplia quintò, vt bona etiam eius, qui ſe geſſit pro tutore, & curatore, tacitè ſint obligata, vt per Neguzant. *de pignor. part.2. memb.4.n.7. & 8* Vincent. de Franchis *deciſ.325. n.3.* Eſcobar. *d. cap.39. n.3.* Surd. *de aliment. art. vlt. q.44. n.6.* Gutier. *d. part.2. cap.3.n.45. & cap.16. n.13.* Card. Mant. *d. tit.16.n.8.* Galganet. *d. lib.2. tit.37.n.10.*

13 Amplia ſextò, vt bona etiam curatoris ad lites intelligantur tacitè hypothecata, ſicut bona curatoris ad negotia, vt per Neguzant. *d.p.1. memb.4.n.8.* Gutier. *d. part. 2.c.16.n.16.* Card. Mantic. *d. lib.11. tit.16. n.9.* Amat. Roderic. *d. part.1. art.4. n.10. verſ. deinde etiam.* Galganet. *d. tit.35.n.15.*

14 Amplia ſeptimò, conclusionem locum habere in actoribus, vel factoribus ab ipſis tutoribus, vel curatoribus ad adminiſtrandum datis, vel electis, quia etiam eorum bona ſunt tacitè hypothecata, ſicut tutorum, vel curatorum bona, vt per Neguzant. *vbi ſuprà, num.9.* Eſcobar. *d.c.39.num.18.* Gutier. *d. part.2. cap.16. num.15.* Amat. Roderic. *d. part.1. art.4. n.10. in fine.*

15 Amplia octauò etiam ad bona fideiuſſorum, qui pro tutoribus, & curatoribus intereeſſerint, vt per Greg. Lop. *l. fin. in gloſ. verbo ſus bienes, tit.16. part.6.* Card. Mantic. *d. lib.11. tit.16. n.10.* Gutier. *d. part.2. cap.16.n.17. cum ſeqq.* Amat. Rodec. *d. part.1. art.4. num.11.* quicquid teneant Neguzant. *vbi ſup. n.11.* Molin. *d. tract.2. diſput.223. verſ. vniuerſim,* Meiter. *lib.1. de priuil. creditor. tit.7.n.35.*

16 Amplia nonò etiamſi bona reperiantur extra poteſtatem tutoris, & ſub alterius dominio & poſſeſſione maneant; nam ſi poſt ſuſceptam tutelam, vel curam tutor, vel curator bona, quæ poſſidebat tempore ſuſceptæ tutelæ, vel curæ alienauerit, talia bona in emptorem tranſeunt affecta vitio hypothecæ pro principali, & redditibus in ratione liquidandis, vt *in l. vnic. C. rem alien. gerent.* ita poſt Cou. & Molin. tenent Eſcob. *d. tract. de ratiocin. cap.39. n.2. in fine,* Amat. Roder. *d. part.1. art.4.n.2. in fine.*

17 Amplia decimò non tantùm comprehendi bona, quæ tutor habebat tempore adminiſtrationis, ſed etiam quæ poſtea ſunt quæſita, tacitè cenſentur hypothecata minori pro reddenda ratione adminiſtrationis, cùm obligatio ſit generalis, ſecundùm *l. fin. C. quæ res pignori oblig. poſſ.* Greg. Lop. *l.23. in gloſſ. verbo los bienes, tit.13. part.5.* Amat. Roderic. *d. part.1. art.4. n.18.* Gutier. *d. part.2. cap.16. n.30.*

18 Limita primò in bonis propriis hæredum tutorum, vel curatorum, quæ non habuerunt ab ipſis defunctis, ſed aliàs prædicti hæredes ea acquiſierunt, ſi inuentarium confecerint, vt per Gutier. *d. part.2. cap.16.n.29.* Card. Mantic. *d. lib.11. tit.16. à n.11.*

19 Limita ſecundò quando quis tanquam amicus, non tanquam curator officium gerens bona minorum adminiſtrauerit, quia tunc patrimonium eius non eſt tacitè obligatum, *l. ſi negotium, cum gloſ. ff. de priuil. credit.* Decian. *conſ.79.n.46. lib.2.* Card. Mant. *d. lib.11. tit.16.n.15.*

20 Limita tertiò in actore & procuratore dato à iudice loco tutoris, vel curatoris, quia illius bona non ſunt hypothecata, ſecus ſi ſit datus à tutore, vel curatore, vt per Neguzant. *vbi ſuprà, num.10.* Guttier. *d. part.2. cap.16. num.28.* Cardin. Mantic. *d. lib.11. tit.16. num.16. & 17.*

21 In gloſſ. *Obligata*: ibi, *ad hoc ex eo tempore,* &c. A quo autem tempore incipiat hoc pupilli priuilegium, & tacita hypotheca in bonis tutorum, curatorum, curatorum, & fideiuſſorum, vide Neguzant. *d.4. membro ſecunda part. princip. n.12.* Surd. *d. tit.8. priuil.49. num.17.* Guttier. *d. cap.16. num. fin.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.53. n.5.* Cardin. Mant. *d. tit.16.n.18.* Amat. Roderic. *d. part.1. art.4. n.19.* In qua quæſt. hæc gloſ. duas refert opiniones: prima eſt, quod hypotheca incipiat à tempore, quo quis tutor, vel curator eſſe inceperit; ſecunda quod incipiat à quo cœpit malè adminiſtrare: ſed primam tenent Neguzant. Surd. Gutier. Card. Mantic. & Amat. Roder. *citatis locis,* & probatur *leg. Hiſp.23. tit.13. part.5.* ibi, *deſde el dia que commençaron à vſar el officio de la guarda, faſta que les den cuenta recando de las coſas que tunieren dellos.*

L. Pupillorum. XXI.

Idem A. Maximo P. P.

TVtor non implens conditionem vtilem pupillo, tenetur ad intereſſe. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.* 1

SVMMARIVM.

1 *Tutores, vel curatores non poſſunt alienare immobilia, & mobilia, quæ ſeruando ſeruantur, in cauſam dotis ſine decreto, præter animalia ſuperuacua, & num.2. Non bona mobilia pretioſa minorum, quæ rebus immobilibus æquiparantur, num.3. Non prædia vrbana, num.4. Non ſeruos, n.5. Non balnea quæ balneariam exercentibus locabant, num.6. Non horrea quæ volentibus mobilia inferre locabant, n.7.*

8 *Tutor, vel curator non poteſt ſine decreto Prætoris, & aliis requiſitis ad alienationem prædij ruſtici pignorare bona mobilia pretioſa minorum, vt aurum, veſtes, cæteraque his ſimilia, etiam ex cauſa dotis, num.9. Nec donare propter nuptias, nec in dotem dare, vt fraudis occaſio tollatur, num.10.*

11 *Curator prohibetur vendere domum, in qua defecit pater ipſe, minor creuit, & maiorum ſunt imagines.*

12 *Minor dicitur læſus ſi rem maiorum ſuorum vendat, ad quam probabilem habet affectionem.*

13 *Armorum, atque inſignium delatione conſeruatio domus atque familiæ inſtitutoris maioratus inducitur.*

14 *Tutor non debet ſinere quodcunque ædificij genus quodcumque dabat hæreditas, collapſum ipſius fraude deperire. Debet reparare ſarta tecta, ne pupilli frumentum pluuiis corrumpatur, n.15.*

16 *Minoris bona mobilia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt ſine ſolemnitatibus à iure requiſitis, & decreto iudicis interueniente, alienari poſſunt: ſi ſeruando ſeruari poſſunt, non ita, num.17.*

18 *Supellex an ſit de rebus quæ vſu conſumuntur.*

19 *Tutores poſſunt fructus, veluti frumentum, vinum, triticum, & ſimilia alienare ſine decreto; non poſſunt tamen fructus fundi alienare perpetuò, num.20.*

L. Lex quæ tutores. XXII.

Idem A. ad populum.

IMmobilia, & mobilia, quæ ſeruando ſeruantur, (præter animalia ſuperuacua) non poſſunt tutores, vel curatores alienare, etiam in cauſam dotis ſine decreto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt l.4.tit.5.part.5. vbi gloſ.3. Capyc. deciſ.115. Alphan. collect.20.Farnand.lib.2.explicat.iuris,cap.10. Simoncel. de decret. tit.3. lib.1. caſu 2. Surd. deciſ.278. in princip.D.Barboſ. in l.ſi conſtante, in princ. n.128. cum ſeq. ff.ſoluto matrim. Montan. de tutel. cap.33. à n.54. vbi num.143. aſſerit hanc legem Galliæ nunquam fuiſſe receptam, Molin. de Iuſtit. tract.2. diſput.224. n.14.cum ſeqq.Card.Mant. de tacitis & ambig.convent. lib.4.tit.6.n.6.cum ſeqq.Rebell. de obligat. iuſtit.part.2. lib.1.q.8.ſect.2. n.24. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo Curator,num.10.cum ſeqq.& verbo tutela, n.16.Gutier. de tutel.part.2.cap.5.n.77. cum ſequentibus, & cap.21. per tot. Henr.Bocer.in diſput.de vniverſo iure,claſſi 1. diſput.14. n.127. Illud eſt ſingulare in hac materia, qood tutor poteſt rem à pupillo cum ſolemnitatibus venditam, ſi emptor non ſoluit pretium, pro eodem pretio ſibi retinere ſine alia ſolemnitate. Decian. in l. ſigularia,num.9.ff.ſi certum pet.Petr.Rauenna ſing.760. Gerard. ſing.57.n.3. Rot. deciſ.53.n.3. apud Farin. part.2. recentiſſim.

3 *Cæteraque mobilia pretioſa*, &c.] Notatur ad hoc, quod bona mobilia pretioſa minorum, quæ rebus immobilibus æquiparantur, tutores ſine decreto alienare non poſſunt,vt per Redoan. de rebus Eccleſ. q.13.n.8. Vgolin. de poteſt. Epiſcopi, cap.14. §.8. Aloyſ. Ricc. in praxi rerum fori Eccleſ.ſub tit. de alienat. rerum Eccleſ.deciſ.61.n.1.vbi tradit, quæ ſint mobilia pretioſa: & deciſ.67. num.5. Gutier. de tutel.part.2. cap.21.n.1. Stephan. Gratian. diſcept.forenſ. tom.3. in append. ad cap.517. in princip. Filliuc. de ſtatu cleric. tract.n 44. de alienat. rerum Eccleſ. quod quidem intelligitur ac aliquibus valde pretioſis, vt de ſupellectilibus,aut pulchro emblemate gemmarum auri, ſeu argenti, vel picturis inſignis artificij, vel his ſimilibus, aut de grege ouium,caprarum, vel boum,quæ inter mobilia pretioſa numerantur, & licèt arietes, & tauri, ac agni & hœdi poſſint vendi, ipſe grex non poteſt vendi, niſi concurrant ſolemnitates, Redoan. in d. tract. quæſt.8. Aloyſ. Ricc. d. deciſ.61. num.2. Molin. de iuſtit. tract.2.diſput.265.num.4. Filliuc. dict.cap.4.num.24. Rebell. de obligat. iuſtit. part.2. lib.1. quæſt.8.ſect.2. num.25.

4 *Vrbana etiam prædia*, &c.] Notatur ad hoc, quod bona immobilia pupillorum, & minorum non poſſunt per eorum tutores, & curatores ſine iuſta cauſa, & decreto alienari: de quo vide latè poſita in collect. ad l.1.inf. quando decreto opus non eſt.

5 *Et mancipia.*] Notatur ad hoc, quod ſerui non poſſunt à tutoribus ſine decreto alienari, vt per leg. Hiſp.8. tit.16. p.6.,ibi, otro ſy no deue vender ni enagenar los ſieruos,Gutier. de tutel.part.2.cap.5.n.85.

6 *Balnea.*] Quæ in ſuis domibus habebant etiam priuati homines, quibus ad proprium vſum vtebantur, vel balneariam exercentibus locabant, vt per Guid. Pancirol.in theſauro var.lect.lib.1.cap.52.tit.de balneis, verſ.alia.

7 *Horrea.*] Hæc etiam priuati habebant,quæ volentibus mobilia inferre locabant, in quibus plurimi merces deponebant, vina condebant, penu inſtruebant, atque alia, teſte Guid. Pancirol. d. lib.1. cap.51. de horreis.

8 *Vel pignorare*, &c.] Notatur ad hoc, quod tutor, vel curator bona mobilia pretioſa minorum, vt aurum, veſtes, cæteraque his ſimilia,pignorare non poteſt ſine decreto Prætoris, & aliis requiſitis ad alienationem prædij ruſtici,vt per Gutier. d.part.2.cap.21. à n.1. Nec etiam hypothecare,vt per Pinel. in l.1.Cod. de bonis matern.part.3.n.19. Menoch. de ſucceſſ. creat. lib.1. §.10. n.72. verſ. denique, Simoncel. de decret. lib.2.tit.5. Auendan. de cenſib.cap.79.n.3. Roderic. de de annuis redditib. lib.1.q.24. n.9. Surd. conſ.191.n.17. & deciſ.254.Montan. de tutel.cap.33.n.182.cum ſeqq. Caſtill.controuerſ. lib.4. cap.61.n.32. Cald. Pereira de empt.& vendit.cap.13.n.15.

Vel in dotem dare, &c.] Notatur ad hoc, qood res minorum non poſſunt alienari ſine decreto, etiam ex cauſa dotis, vt per Cou. pract. cap.28. n.12. Menoch. conſ.114.n.15. Gutier. dict. part.2. cap.5.n.51. Molin. dict.tract.2.diſp.224.num.22.verſ. ad dotandum. Surd. deciſ.287.num.17.cum ſeqq. Rot. deciſ.588.n.5. apud Farin.part.2. recentiſſim. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. libro 4. tit.6. n.44. vbi num.57. addit etiam quod res mobiles, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, ſine decreto iudicis nec propter nuptias donari, nec in dotem dari poſſunt, vt fraudis occaſio tollatur.

Nec verò domum, &c.] Notatur ad hoc, quod curator prohibetur vendere domum, in qua defecit pater ipſe, minor creuit, & maiorum ſunt imagines, vt per leg. Hiſp.18. tit.16. part.6. ibi, Pero no deue conſentir que la caſa que fue del padre, o del abuelo del huerfano, en que el naſcio, ſe enagene,en alguna manera podiendolo eſcuſar, Chaſſan. in catal.gloria mundi, p.2. conſid.38. quæſt. 20. verſ. hinc eſt. Alex. conſ.67. n.3. libro 5. Natt.conſ.162.n.10.Tiraq. de retractu,in præf. num.34.& de nobilit. cap.37. n.23. vbi quod circa ſimiles domos ſemper præſumitur affectio, & deſiderium conſeruationis. Anton. Galeat. Maluaſ. conſ.17. num.29. Cald. Pereira in l.ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n.4. in princ. Cod.de in integr. reſtit. min. vbi quod minor dicitur læſus, ſi rem maiorum ſuorum vendat, ad quam probabilem habet affectionem. Gutier. pract.lib.2.q.16.n.44. & de tutel. part.2.cap.5. n.77. vbi n.82. aduertit, ad hoc vt procedat hæc reſolutio plura concurrere debere; non enim ſufficit quod patris fuerit domus, ſed etiam quod antiquitus maiorum eius fuerit, item quod illam habitare conſueuerint, & pater ipſius in ea defecerit, & pupillus ibi fuerit procreatus, natus, & educatus, illicque creuerit, & maiorum fixæ inſpiciantur imagines. Cald. Pereira poſt quæſt. forenſ. conſ.34. n.5. Molin. dict.tract.2.diſp.224.n.32. Rota apud Farin.deciſ.372. n.5.part.1.recentior. vbi quod ſi tutor etiam iuſto pretio, & ad diſſoluendum æs alienum pupilli vendat ipſius domum paternam, pupillus dicitur læſus, & refert de linea exemplum lib.3.Reg.cap.21. 10

Notatur etiam ad hoc, quod ea armorum, atque inſigniorum delatione conſeruatio domus atque familiæ inſtitutoris maioratus inducitur, vt per Molin. de primog.lib.2.cap.14.num.6. Gutier. d.lib.3.quæſt.16. num.45. 11

Nullumque ædificij genus,&c.]Notatur ad hoc,quod tutor non debet ſinere quodcunque ædificij genus, quod integrum hæreditas dabat, collapſum ipſius fraude deperire, ſed illud reficere debet, aliàs ad intereſſe tenetur, Baëz.de decima tut.cap.2.n.20.Gutier. de tutel.part.2.cap.1.n.117.vbi n.118. ſubdit,quod reparare debet ſarta tecta, ne pupilli frumentum pluuiis corrumpatur; & non excuſari ait, ſi poſuit actorem communi opinione reputatum fidelem, & diligentem, de quo etiam Gregor. Lop. l.15. verbo enderecar las coſas,tit.16.part.6. Baëz. dict.cap.2.n.90. Molin. d. tract.2. diſp. 224. n.13. tutor enim reficere potius & conſeruare res & ædificia pupillorum debet, qoàm noua inchoare. Petr. Gregor. ſyntagm.iuris lib.12.c.3. num.9.Galganet.de tutel.lib.2. tit.11.n.2. & tit.21. à num.24. itaut ſi domus minorum ruentes non refecerit,ad omnia damna & intereſſe teneatur, Anton.Piag. de tutor. & curat. q.19. n.14. Gutier. de tutel. part.3. cap.1.n.103. 12

Seruando ſeruari non potuerunt.] Notatur ad hoc, quod bona mobilia minoris, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, ſine ſolemnitatibus à iure requiſitis, & decreto iudicis interueniente alienari poſſunt, vt per Cald. Pereira in l.ſi curatorem, verbo contractum feciſti, num.16. 13

num.16. Cod. de in integ.reſtit.minor. vnde refert primò veſtes tritas ſine decreto iudicis poſſe alienari, quia hæc ſeruando citra ſubiecti corruptionem ſeruari non poſſunt: & ſecundò infert pecuniam poſſe ſine decreto alienari, quia ſimiliter eſt de rebus, quæ ſeruari non poſſunt, Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſput.214.n.14.* vbi ait quòd ea mobilia, quæ commodè ſeruari non poſſunt, vt veſtes attritæ, iumenta minori non neceſſaria, triticum, vinum, & oleum, atque his ſimilia poteſt tutor ſine iudicis decreto vendere, permutare, atque alienare. Gutier. *dict.lib.2.tit.21.n.26.*

17 Secus autem erit ſi huiuſmodi mobilia ſeruando ſeruari poſſint, quia tunc ſine ſolemnitatibus à iure requiſitis, & decreto iudicis interueniente alienari non poterunt, de quo vide Cou. *variar. lib.2.cap.1.n.24.* Anton. Gom. *var. tom.2. cap.14. n.13.* Menchaq. *de ſucceſſ. creat. §.10. n.72. in 28. ampl. & n.74.* Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo res, n.2. in fine,* Viu. *deciſ.22.n.3.* Fachin. *controuerſ. lib.3.cap.1.* Montan. *de tutel. cap.33. n.139. & 140.* Gutier. *in ſimili tract. part.2.cap.21.à n.1.* Anton.Fab. *in Iuriſp.Papin.tit.12. de tutel.7.part. illat.84.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. libro 4. titul. 6. n.32.* Sanch. *de matrim.lib.6. diſput.38. n.6. & 26.*

18 *In ſupellectili.*] An ſupellex ſit de rebus, quæ vſu conſumuntur, de quo vide Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto,num.143. in fine.*

19 In gloſſ. *Teſtificatione*, ibi, *& ſic nota quod ſecundum conſcientiam iudex iudicet*, &c. de quo tamen vide S.Thom.2.2. *q.67.art.2.* Sot. *de Iuſtit. lib.5.q.4. art.2.* Bernard. *reg.377.* Hippolyt. *ſing.266.* Corraſ. *miſcel. lib.4. cap.20.* Tiraq. *de retractu, tit.2. ad fin. num.60.* Cou. *lib.1.var.cap.1.n.6.* Neguzant. *de pignorib.part.8. memb.1. n.28.* Pinel. *in l.2. Cod. de reſcind. vendit.part.2.cap.3.n.16.& 33.* Rebuff. *in tract. except. num.340.* Maſcard. *de probat. concluſ.950. n.2.* Mich. Salon.2.2. *quaſt.67. art.2.concl.5.* Caualcan. *deciſ.25. num.5.part.1.& deciſ.16.n.61.& deciſ.23.n.10.part.1.* Menoch. *conſ.786.n.vlt.* Valaſc. *de iure emphyt.quaſt.6. n.12.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Index 7.* Franc. Viu. *deciſ.178.n.1.* Gutier. *pract. lib.1. q.98.* Seraphin. *de priuileg.iuram.priuil.2.* Fr.Ludou. de Miranda *de ordine iudic. q.28. art.2.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tom.1. tit.42. de indic. n.68.* Leſſ. *de Iuſtit. lib.2.cap.29.dubit.10.* Amat. Roderic. *in pract. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap. vlt. p.2. n.18. cum ſeqq.* De hoc eſt expreſſa Ordin.Reg. Luſit. *lib.3. tit.63. in princip.* quæ ſtatuit iudices in illo Regno debere iudicare ſecundùm ſcitam veritatem; & in Regnis Caſtellæ & Legionis per *l.10. tit.17.lib.4.noua Recop.* diſpoſitum reperitur eſſe iudicandum ſola facti veritate inſpecta.

20 In gloſſ. *Exceptis,fin.* ibi, *excipe fructus, & redditus,* &c. Notatur ad hoc, quod poſſunt tutores fructus, veluti frumentum, vinum, triticum, & ſimilia, ſine decreto alienare, vt per Pinel. *in l.1. C. de bonis matern.part.2. n.43. verſ. ex prædictis,* Tiraq. *de retractu, §.1.gloſſ.7.n.51.* Cald.Pereira *in d.l.ſi curatorem, verbo contractum feciſti,n.16. verſ. tertiò*; non tamen poſſunt fructus fundi perpetuò alienare. Simoncel. *de decret. libro 3.tit.8. inſp.16. n. 59.* Ludou. Cenc. *de cenſib. part.2.cap.2.q.2. n.8.* Perez de Lara *de vita hominis, cap.22.n.56.*

SVMMARIVM.

1 *Tutori imputatur ſi res emphyteutica amittitur propter canonem non ſolutum, & n.2.*

3 *De negligentia imputanda tutoribus, & curatoribus in rebus pupilli, remiſſiuè.*

L. Si tutoris. XXIII.

Idem A. Felici.

TVtori imputatur ſi res emphyteutica propter canonem non ſolutum amittitur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup.hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Grat. *conſil.129. num.51.lib.1.* Roland. *conſ.10. n.18. libro 2.* Corbul. *de cauſis priuationis ob non ſolutum can.ampl.28. num.18.* Galganet. *de tutelis lib.2. tit.6. num.fin.* 2

De negligentia imputanda tutoribus, & curatoribus in adminiſtrandis rebus pupilli, vide Socin. *conſil.149. n.1. cum ſeqq. lib.1.* vbi ex multis reſoluit tutores præſumi diligentes, & non negligentes ea negligentia, quæ cadat in leuem culpam, quam ait committere, qui negligunt facere quod diligentes homines facere neglexiſſent, Eſcobar *de ratiocin. cap.19. num.23. cum ſeqq.* vbi tradit modum probandi negligentiam, & *num. fin.* tenet probata negligentia in vno, præſumi & in alio. Iacob. Cancer. *var.reſolut. part.1. cap.7.de tutorib.n.170.* 3

SVMMARIVM.

1 *Tutores, vel curatores quamprimùm poſſunt, debent inuentarium facere de rebus & inſtrumentis, ſeu iuribus pupillorum, & mobilia, quæ ſeruando ſeruantur, in tuto collocare, & ex pecuniis prædia idonea (ſi poſſunt) emere, aliàs ſub vſuris ea collocare, n.2.5. Etiam teſtamentarij, n.3. Et procedit etiam in matre tutrice filiorum, n.4.*

6 *Inuentarium à tutoribus, vel curatoribus fieri debet coram publico Tabellione.*

7 *Tutor in inuentario omnes res deſcribere tenetur, aliàs ſi eas non appoſuit, dolo feciſſe videtur. Ex legitima cauſa veniret excuſandus, & n.9. Amplia non tantùm procedere in tutore teſtamentario, cuius fidem viſum eſt teſtator approbare, ſed etiam in legitimo & datiuo, n.10. Nec tantum ſi teſtator expreſſè vetuerit confectionem inuentarij, ſed etiam ſi eam tacitè remittat ſimpliciter, n. 11. Contra n.12.*

13 *In inuentario non ſunt ponenda debita quæ pupillus debet, ſed ipſi debentur, nec citandi creditores, ac debitores, ac alij intereſſe habentes, num.14*

15 *Tutor prædia emat ex pecunia pupilli, & occaſione emendi ceſſante, aut deficiente, pecuniam ſub vſuris collocabit.*

16 *Vſuræ pupillares hodie apud Chriſtianos illicitæ, tenenturque tutores pupillis ſuis ſolùm ad intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis, boni viri arbitrio.*

L. Tutores, vel curatores. XXIV.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA. *Eutychiano.*

TVtores, vel curatores quamprimum poſſunt, debent inuentarium facere de rebus, & inſtrumentis, ſeu iuribus pupillorum, & mobilia, quæ ſeruando ſeruantur, in tuto collocare, & ex pecuniis prædia idonea (ſi poſſunt) emere, aliàs ſub vſuris ea collocare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc textu deſumunt *lex Hiſpan.15. tit.16. part.6.* vbi ſtatuit, quod tutor ante omnia conficere 2

debet

Digitized by Google

debet inuentarium de rebus pupilli, in quo contineantur eius priuilegia, & inſtrumenta debitorum, manu Notarij cum iudicis auctoritate, &c. Capyc. *deciſ.*50. *num.*1. *cum ſeqq.* Roman. *conſ.*425. Afflict. *deciſ.*360. *num.*2. vbi quod tutor ſine inuentario tutelam gerens in dolo præſumitur eſſe. Arimin. Tepat. *variarum ſent. tom.*2. *titul.*480. *cap.*5. *verſic. tutor & curator.* Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt.*7. *num.*6. Rebuff. *ad leges Galliæ, tit. de ſentent. prouiſ. art.*3. *gloſſ.*3. *n.*2. Nat. *conſ.* 663. *num.*11. *&* 12. *vol.*4. Federic. Scot. *conſil.*1. *num.*16. *lib.*2. *tom.*1. Sim. de Prætis *conſ.*80. *num.*4. 6. *&* 14. *vol.*1. Aluar. Valaſc. *conſil.*52. *n.*7. vbi per hunc textum tenet, quod tutores, vel curatores ſtatim cùm fuerint ordinati, inuentarium conficere tenentur, nec poſſunt adminiſtrare antequam fecerint, aliàs vt ſuſpecti remouentur, & infamia notantur, *per l. fin. in fine, C. de arbitr. tut.* idem *diſp.*221. *n.*10. *cum ſeqq.* vbi quod tutores & curatores mox atque tutelam, vel curam ſuſcipiunt minoris, aut mente capti, vel prodigi, conficere debent inuentarium bonorum, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.*2. *lib.*12. *cap.*3. *num.*5. *cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Tutela, n.*9. *cum ſeqq.* Surd. *deciſ.*216. *n.*20. Vincent. de Franchis *deciſ.*206. Rebell. *de obligat. inſtit. part.*2. *lib.*17. *quæſt vnic. de offic. tutor. num.*8. Camill. Borrel. *conſ.*31. *num.*54. *cum ſeqq. cent.*1. *& in ſum. deciſ. part.*3. *tit.*19. *num.*24. Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, claſſi* 2. *diſp.*14. *num.*124. *cum ſeqq.* Paul. Montan. *de tutel. cap.*32. *reg.*5. latè Guttier. *in ſimili tract. part.*2. *cap.*1. *per tot.* Galganet. *eod. tract. lib.*2. *tit.*2.

3 *Tutores, vel curatores,* &c.] Etiam teſtamentarij, vt per Anton. Piag. *de tut. & curat. quæſt.*7. *n.*6. Guttier. *d. part.*2. *cap.*1. *n.*16.

4 Et procedit etiam in matre tutrice filiorum, quæ inuentarium tenetur conficere mox cùm creata fuerit eorum tutrix, vt per Guttier. *dict. part.*2. *cap.*1. *n.*12. vbi etiam an illa ad conficiendum inuentarium habeat annum, qui ſibi aliàs à iudice conceditur ad petendum tutorem filiis: & *num.*15. tradit mulierem non conficientem inuentarium, cùm ſit tutrix filiorum, quatuor pœnas incurrere.

5 *Mox quàm fuerint ordinati,* &c.] Notatur ad hoc quod tutores tenentur conficere inuentarium rerum pupillarium mox, id eſt quamprimùm potuerint, vt per Baëz. *de decima tut. cap.*2. *n.*43. Octauian. Cacheran. *Pedem. deciſ.*58. *ſub n.*19. 24. *&* 25. vbi quod tutores non habent ad conficiendum inuentarium tempus ad conficiendum conceſſum per hæredem, videlicet triginta dierum ad inchoandum à die aditæ hæreditatis, & ſexaginta ad perficiendum, iuxta *l. fin. C. de iure delib.* ſed debent ſtatim cùm poſſunt illud perficere, Ayora *de partit. part.*1. *cap.*2. *num.*14. *verſ. pero en el tutor,* Molin. *d. tract.*1. *diſp.*224. *n.*10. vbi intelligit cùm primùm commodè, moraliter loquendo, potuerint. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*4. *cap.*711. *n.*1. latè Guttier. *d. part.*2. *cap.*1. *n.*10. vbi *num.*11. ſubdit quod iſti tutores antequam accuſarentur ſuſpecti, & adminiſtrarent, ſi fuerint ſolemnia facta, non poterunt per hoc accuſari poſtea ſuſpecti, & admittentur ad agendum, & adminiſtrandum; ſecus ſi adminiſtrauerunt antequam facerent inuentarium, tunc namque nihil poteſt obiici inuentario, ſed poſſunt accuſari vt ſuſpecti: & *num.*19. tenet quod ſi tutor, vel adminiſtrator inuentarium non fecerit mox, ſed poſt multum tempus à morte defuncti, & poſtquam ſuſcepit adminiſtrationem bonorum, eiſque ſe immiſcuit, poterit quidem accuſari, & remoueri vt ſuſpectus, & contra eum dolus præſumetur, non tamen incurrit alias pœnas tutorum, vel adminiſtratorum non conficientium inuentarium.

6 *Sub præſentia publicarum perſonarum,* &c.] Notatur ad hoc, quod inuentarium à tutoribus, vel curatoribus fieri debet coram publico tabellione, vt per *d. l. Hiſpan.*15. Paul. Montan. *d. cap.*32. *regul.*5. *n.*36. Molin. *d. tract.*2. *diſp.*224. *n.*10. *verſ. fieri autem debet coram tabellione,* Galganet. *dict. lib.*2. *tit.*2. *n.*5. Et quamuis Gregor. Lopez *d. l.*15. *in gloſſ. verbo con otorgamiento del Iuez del lugar,* quem refert & videtur ſequi Guttier. *d. part.*2. *cap.*1. *n.*83. exiſtimauerint quantum ad tutorem, vel curatorem obligandum, ſufficere inuentarium fieri extra iudicium coram tabellione, & teſtibus, ſed quantum ad hoc vt faciat fidem contra eos, quorum nomina in inuentario deſcribuntur, requiri quod fiat coram iudice; nihilominus magis placet reſolutio Molin. *d. diſp.*224. *num.*11. *verſ. credo tamen,* dum ait neque in Luſitaniæ, neque in Caſtellæ Regnis eſſe in vſu, vt fiat in præſentia iudicis, ſed antequam inuentarium fiat, compareat coram iudice is, qui tutor, aut curator futurus eſt, & præſtat cautionem, & ſimul iudex ſuſcipit ab eo iuramentum quod inuentarium conficiet, idque fideliter, & tunc decernit illi iudex atque iniungit tutelam, aut curam, auctoritatem & poteſtatem ad illam exercendam ei tribuens; poſtea verò cum tabellione coram teſtibus tutor ipſe, aut curator conficit inuentarium.

Inuentarium rerum omnium, &c.] Notatur ad hoc, 7
quod tutor in inuentario omnes res deſcribere tenetur, aliàs ſi eas non appoſuit, dolo feciſſe videtur, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.*531. *num.*64. Vincent. Honded. *conſ.*15. *n.*24. *& ſeq. vol.*1. Guttier. *d. part.*2. *cap.*1. *num.*6. vbi limitat niſi ex aliqua legitima cauſa 8
veniret excuſandus, veputa ſi tempore, quo confecit inuentarium, illæ res omiſſæ, fuiſſent ſibi occultæ: & *num.*24. quod debent omnia ſigillatim ſcribi in inuentario: & *num.*32. limitat quando in loco adeſſet conſuetudo conficiendi inuentarium.

Quod autem iuſta cauſa excuſet à confectione in- 9
uentarij, probat *dict. l. Hiſp.*15. *tit.*16. *part.*6. ibi, *Pero ſi el guardador moſtraſſe razon derecha porque no pudieſſe facer el inuentario, no le deuen deſapoderar de los huerfanos, ni de ſus bienes,* &c. Vnde iuſta cauſa non conficiendi inuentarium excuſans tutorem, vel curatorem erit teſtatoris ſpecialis voluntas confectionem inuentarij remittentis, vt per Anton. Piag. *de tutor. & curat. q.*7. *n.*15. Molin. *d. tract.*2. *diſp.*224. *num.*12. Guttier. *d. part.*2. *cap.*1. *n.*33. vbi *num.*36.
ampliat, vt non tantùm procedat in tutore teſtamen- 10
tario, cuius fidem viſus eſt teſtator approbare, ſed
etiam in legitimo, & datiuo: & *n.*37. ampliat etiam 11
non ſolùm ſi teſtator expreſsè vetuerit confectionem inuentarij, ſed etiam ſi eam tacitè remittat ſimpliciter.
Verùm rectè aduertunt Couarr. *lib.*2. *variarum, cap.*14. 12
*num.*4. Molin. *dict. diſp.*214. *n.*12. Guttier. *dict. part.*2. *cap.*1. *num.*38. *& ſeq.* poſſe iudicem tutori iniungere vt inuentarium conficiat, ſi id expedire iudicauerit ad rectam bonorum adminiſtrationem, non obſtante prædicta remiſſione. Addit etiam idem Guttier. *d. c.*1. *n.*55. tutorem, vel curatorem ad lites non teneri facere inuentarium: & *num.*94. ait quod omnes res debent ſcribi per ſigna & confinia: & *n.*95. *&* 96. tradit non requiri in inuentario.

Et inſtrumentum, &c.] Nota quod in inuentario 13
non ſunt ponenda debita quæ pupillus debet, ſed quæ ipſi debentur, Baëz. *d. cap.*2. *n.*52. Guttier. *d. part.*2.
*cap.*1. *n.*30. *& n.*91. nec citandi ſunt creditores, ac 14
debitores, ac alij intereſſe habentes. Stephan. Gratian. *d. cap.*711. *num.*5.

Ita tamen vt ex mobilibus aut prædia idonea compa- 15
rentur, &c.] Notatur ad hoc, quod ex pecunia pupilli tutor prædia emere debet, & occaſione emendi ceſſante, aut deficiente, pecuniam ſub vſuris collocabit, vt per Couarr. *lib.*3. *variarum, cap.*2. *n.*1. Grammat. *deciſ.*103. *num.*22. *&* 23. Decian. *conſil.*85. *n.*32. *vol.*2. Roland. *conſ.*49. *num.*34. *&* 35. *vol.*1. Surd. *de aliment. tit. vlt. quæſt.*46. *num.*31. Aldouin. *conſ.*41. *à princip.*

Digitized by Google

princip. Baëz. *de decima tut. cap.* 2. *num.* 92. *cum ſeqq.* latè Guttier. *de tutelis, part.* 2. *cap.* 9. *per tot.* Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 224. *n.* 17. vbi per hunc textum ait, quod pecunia in bonis minoris reperta, & quæ venditione fructuum, & aliarum rerum mobilium, quas ſeruare non expedit, comparata fuerit, aut ex venditione rerum mobilium ſuperfuerit, in vtilitatem minoris conuerti debet emendo ex illa prædia vtilia minori: & *num.* 18. ſubdit per hunc textum, quod quando prædia congrua, quæ emerentur, non inueniebantur, præcipiebantur tutores tradere pecunias minorum ad vſuras: & *num.* 19. ex Couarr. *dict. lib.* 3. *var. cap.* 1. *n.* 1. reſoluit quod ſi prædia non occurrerint, quæ emantur, teneri tutorem, aut curatorem pecuniam minoris tradere in honeſtum ac ſecurum lucrum, alioquin teneri minori ad intereſſe, quantum æſtimabitur quod ea via minor lucrari licitè poterat: & in prouinciis, vbi frequenter eſt emptio annuorum redditum, ſaltem cum pacto de retrouendendo, vt frequentiſſima eſt in Regno Caſtellæ, non excuſari tutorem, ſi ad eiuſmodi lucrum occurrens pecuniam non tradit; in locis autem, in quibus id non eſt frequens, vt in Luſitania, tradendam eſſe mercatori, aut alteri ſimili ad licitam, & tutam negotiationem: ſed per Ord. Reg. *lib.* 1. *tit.* 87. §. 31. 34. 35. deponi eam præſcribitur vnà cum gemmis, & rebus aliis aureis, & argenteis minoris in arca publica ad id deputata, nec inde extrahi, niſi vt ſuo tempore reddatur, vel vt inde prædia, aut annui redditus minori emantur, vel congrua ſuſtentatio illi tradatur, debitave illius ſoluantur. Guttier. *dict. part.* 2. *cap.* 9. *num.* 5. *cum ſeqq.* vbi quod tutor, vel curator hodie tenetur pecuniam pupilli vel in emptionem prædiorum expendere, vel eam alicui mercatori tradere ad partem honeſti, & liciti lucri recipiendam: & *num.* 10. quod tutori deponenti pecunias pupillares ad lucrum apud campſorem communiter eo tempore reputatum virum bonum, hoc eſt idoneum, licèt poſtea decoquat, & aufugiat, non eſt ſibi imputandum: idem ſi caſu fortuito perdantur pecuniæ, ſeu merces 1. & *num.* 14. quod tutor qui dedit pecunias magnas ad ſocietatem officij in perſonam alterius, qui poſtea deceſſit, & prædictæ pecuniæ fuerunt perditæ, tenetur ad damnum ratum: & *num.* 25. quod tutor, ſeu curator modicam pecuniam minoris non tenetur dare ad lucrum. Galganet. etiam *de tutel. lib.* 2. *tit.* 9.

16 *Iuxta antiqui iuris formam vſurarum*, &c.] Hæ vſuræ pupillares apud Chriſtianos hodie licitæ non ſunt, iamque tutores pupillis ſuis ad vſuras minimè tenentur, ſed ſolùm ad intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis boni viri arbitrio, de quo Couarr. *dict. lib.* 3. *variarum, cap.* 2. *à princip.* Baëz. *de decima tut. cap.* 2. *n.* 91. *cum ſeqq.* Gaſp. Roder. *de annuis reddit. lib.* 3. *quæſt.* 10. *num.* 12. Solis *de cenſib. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 13. *verſ. ex eadem*, Molin. *d. diſp.* 224. *num.* 18. *propè fin.* Guttier. *dict. part.* 2. *cap.* 9. *num.* 4. Franc. Hieron. de Leo *Valent. deciſ.* 18. *n.* 2. *cum ſeqq. lib.* 1.

S V M M A R I V M.

1 *Debitor pupilli ſoluens tutori ex præcepto iudicis, pleniſſimam conſequitur liberationem. Idem ſi ſine iudice ſoluat annuum redditum, vel alicuius rei penſionem, num.* 2. 3. *Simplex auctoritas iudicis ſufficit, quamuis illa non ſit præceptiua, n.* 4. *Inter ſolutionem factam tutori, vel curatori diſtinguitur, num.* 5.

6 *Penſiones, & annui redditus rectè tutori ſolui poſſunt ſine decreto iudicis.*

L. Sancimus. XXV.

Imp. IVSTIN. A. *Ioanni P. P.*

DEbitor pupilli ſoluens tutori ex præcepto iudicis 1
pleniſſimam conſequitur liberationem: idem ſi 2
ſine iudice ſoluat annuum redditum, vel alicuius rei penſionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 3
l. Hiſpan. 4. *tit.* 14. *part.* 5. *vbi gloſſ.* 1. Eſcobar *de ratiocin. cap.* 40. *num.* 1. Guttier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 22. *per tot.* Anton. Gom. *lib.* 2. *var. cap.* 14. *n.* 4. Vincent. de Franchis *deciſ.* 206. *n.* 13. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 32. *n.* 14. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verb. læſi, n.* 59. *C. de in integr. reſtit. min.* vbi *n.* 67. aſſerit debitorem, cui iudex præcepit vt ſolueret, non teneri appellare, cùm credere teneatur iudicem ex iuſta cauſa ad id præcipiendum motum fuiſſe: latè & eleganter Iacob. Cancer. *var. reſol. part.* 2. *cap.* 6. *de ſolut. & liberat. n.* 116. *cum ſeqq.*

Si iudex hoc pronunciauerit, &c.] Ergo ſimplex au- 4
ctoritas iudicis ſufficit, quamuis illa præceptiua non ſit, vt inſinuat *d. l. Hiſpan* 4. ibi, *otorgamiento o mandamiento*, Maurit. *de in integrum reſtit. cap.* 178. Sed meritò Cald. Pereira *dict. verbo læſis, num.* 65. *in verſic. ego aduerto*, & Guttier. *d. part.* 2. *cap.* 22. *n.* 25. *verſic.*
ab his omnibus, diſtinguunt inter ſolutionem factam 5
tutori, vel curatori, & ſolutionem factam ipſi minori, vt in illo caſu ſufficiat ſimplex auctoritas, & permiſſio iudicis, quia ei ſolui poterat, vt probatur in hoc text. in hoc verò exigitur iudicis præceptum, & expreſſa compulſio, vt debitor liberetur ſoluens minori abſque vllo reſtitutionis timore, quia minori ſolui non poterat; & ideo certa tunc requiritur licentia Præſidis, quod creditor, cui mandat ſolui, eſt minor, vt *in l. ait prætor*, §. *prætermittitur*, *ff. de minor.* ibi, *putà ſi allegans minorem eſſe, compulſus ſit ad ſolutionem, nihil ei imputandum*, &c. obſeruat tamen idem Guttier. *eod. cap.* 22. *num.* 27. quod quoties tempore ſolutionis etiam cum iudicis decreto factæ læſio interceſſit, veluti ſi quid minus debito ſoluitur tempore, aut loco, non eſt deneganda reſtitutio minori aduersùs præfatam læſionem, quam non excludit præceptum iudicis, ſiquidem in eo quoque læſus fuit minor.

Non autem hanc legem, &c.] Notatur ad hoc, quod 6
penſiones, & annui redditus rectè tutori ſolui poſſunt ſine iudicis decreto, vt per Ant. Cioff. *conſ.* 9. *num.* 4. *vol.* 1. Cancer. *d. part.* 2. *cap.* 6. *de ſolut. & liberat. num.* 119.

S V M M A R I V M.

1 *Tutor, vel curator, ſi auctoritatem præſtat pupillo, vel adulto adeundi hæreditatem ex teſtamento, in quo tutor ipſe eſt præteritus, aut exhæredatus, ſibi non præiudicat quominus teſtamentum expugnare poſſit.*

2 *Tutor ſi tanquam tutor agat, iuri ſuo non præiudicat.*

3 *Conſentient iura ſua perdit.*

4 *Ex eo quod tutor geſſit, finita tutela actio in pupillum datur.*

L. Cùm quædam mulier. XXVI.

Idem A. Ioanni P. P.

SI tutor, vel curator auctoritatem præſtat pupillo, 1
vel adulto adeundi hæreditatem ex teſtamento, in quo tutor ipſe, vel curator eſt præteritus, aut exhæredatus,

redatus, ſibi non præiudicat quominus teſtamentum expognare poſſit. Colligunt ex Ord. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod ſi tutor tanquam tutor agat, juri ſuo non præjudicat, quia non ſponte ſua, ſed ex neceſſitate officij id facit, vt per Tiraq. *de retractu lign.§.1.gloſſ.9. num. 141. cum ſeqq. & n.166. & 271.* Menoch. *conſ.58. num.55. lib.1.* Gutier. *de tutel. p.1. cap.1. n.22.*

3 *Ipſe iura ſua perdit*, &c.] Notatur ad hoc, quod conſentiens iura ſua perdit, vt per Tiraq. *d.§.1. gloſſ.9. num.269. & de iure mariti gloſſ.5. n.145. & in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus, n.348. C.de reuocand. donat. & de iure conſtituti p.5. lim.13. n.15.*

4 *Inuenimus autem generaliter definitum*, &c.] Notatur ad hoc, quod ex eo quod tutor geſſit, finita tutela actio in pupillum datur, vt per Donat. à Fina *tom.1. commun.opin.lib.5.tit.23.n.55.pag.363.*

L. Conſtitutione. XXVII.

Idem A. eidem.

1 Declaratur *l.ſancimus, in fin.ſup.hoc tit.* quæ loquitur de fœneratitia cautione, vt habeat locum in principali debito, non in vſuris, quia illæ poſſunt ſolui ſine iudice, ſicut penſiones, & annui redditus, dummodo etiam in vnum collectæ non excedant ſummam centum ſolidorum, nec biennij metas. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in leg.1.n.1.ſup.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Tutores, & curatores minores ſuos à litibus eis motis non defendentes, vt ſuſpecti veniunt remouendi, & etiam de proprio damnum reſarcire tenentur, & n.2.*

3 *Conuentus, ſiue lite conteſtata, ſiue ante (ſatiſdatione tamen præſtita) factus ſit demens, vel furioſus, ita quod indiget curatore, debet ei curator ad litem dari per iudicem coram quo lis vertitur.*

4 *Minor ſi petit curatorem ſpecialiter ad certam litem, vel cauſam iam motam, debet dari à iudice, coram quo illa lis, vel cauſa vertitur. Habet locum in curatore ad vnam litem, n.5. extenditur ad quemcunque iudicem, ſiue delegatum, ſiue ordinarium, n.6. quamuis perſona non ſit illi iudici ſubdita, n.7.*

8 *Curatorem ad litem dat non ſolùm Epiſcopus, ſed etiam eius officialis, prout Vicarius Præſidis, ita vt hoc etiam procedat in vicario foraneo.*

9 *Curatoris ad litem datio vt valeat, ſufficit dari ab illo, coram quo cauſa tractatur, dummodo ſit talis, cui competat de iure, & coram quorum poſſit prorogari iuriſdictio.*

10 *Curator datus ad litem etiam cum decreto, poteſt eodem modo reuocari, ſicut procurator, quamuis poſt litem conteſtatam non poſſit remoueri ſine cauſa.*

11 *Aliud eſt dare curatorem ad litem particularem, aliud ad lites in genere.*

12 *Tutores, vel curatores non tenentur de iudicio ſoluendo ſatiſdare, ſed tantùm de iudicio ſiſti, & in eam cauſam bona minorum poſſunt ſine decreto obligare.*

13 *Læſio quæ infertur alicui ex immediata diſpoſitione iuris, ita comprehendit pupillum, ſicut maiorem.*

14 *De ſatiſdationibus in materia tutelæ, remiſſiuè.*

15 *Tutores, & curatores debent tempore ſuæ creationis ſpecialiter & expreſſim promittere, quod defenſionem minorum ſuſcipient ſine vlla dilatione, & num.16.*

17 *Tutores, vel curatores poſſunt vendere fructus rerum minorum ſine decreto pro pretio tunc currenti in loco, & n.18. poſſunt vendere, permutare, alienare mobilia quæ commode ſeruari nequeunt, num.18.*

L. Sancimus. XXVII. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

Tutores, & curatores ſuos minores à litibus eis motis non defendentes, vt ſuſpecti veniunt remouendi, & etiam de proprio damnum reſarcire tenentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1.ſupr. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Gaſp.Baëz. *de decima tut.c.2.n.139.* Donell. *comment. iuris ciuilis lib.18.cap.13. vol.3. & 4.* Molin. *de inſtit. tract.2.diſput.225.n.10.* Gutier. *de tutelis part.2.cap.4. à princ.* & præcipuè *n.19.* ait quod tutor tenetur defendere pupilli cauſam, nullamque vtilem occaſionem omittere. Anton. Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.479. cap.4. in princip. verſic. tutores, pag.952.* Galganet. *de tutelis, lib.2.tit.5.à n.1.* 2

§. Sed ſi quis.

Siue lite conteſtata, ſiue ante (ſatiſdatione tamen præſtita) conuentus factus ſit demens, vel furioſus, ita quod indiget curatore, debet ei curator ad litem dari per iudicem coram quo lis vertitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſupr.hoc tit.* 3

Notatur ad hoc, quod ſi minor petit curatorem 4
ſpecialiter ad certam litem, vel cauſam jam motam,
debet dari à iudice, coram quo vertitur illa lis, vel
cauſa, vt per Anton.Gom. *tom.2.variar. cap.14.n.17.*
prope fin. Bellacomb. *tom.1.commun. opin. lib.5.tit.25.*
num.16.pag.762. vbi quod habet locum in curatore ad 5
vnam litem, latè Steph.Grat. *diſcept.forenſ. lib.2.c.125.*
n.44. vbi extendit ad quemcunque judicem, ſiue dele- 6
gatum, ſiue ordinarium, cùm hic text. loquatur indiſtinctè, & non debeat reſtringi potius de vno, quàm
de alio: & *n.45.* ampliat quamuis perſona non ſit illi 7
judici ſubdita: & *n.48.* tradit quod non ſolùm Epiſco- 8
pus, ſed etiam eius officialis poterit dare curatorem
ad litem, prout Vicarius Præſidis, itaut etiam procedat
in vicario foraneo: & *n.52.* poſt Mynſing. *centur.1.* 9
obſeru.87. n.2. reſoluit quod vt valeat datio curatoris
ad litem, ſufficit dari ab illo, coram quo cauſa tractatur,
dummodo ſit talis, cui competat de iure, & coram quo
poſſit prorogari iuriſdictio: & à *n.55.* quod curator 10
datus ad litem etiam cum decreto, poteſt eodem modo
reuocari ſicut procurator, quamuis poſt litem conteſtatam non poſſit remoueri ſine cauſa.

Quamuis ſupradicta rectè procedant in dando curatore ad litem particularem, attamen aliud eſſet in dando curatore ad lites generales; tunc enim dabitur per iudicem originis, ſeu domicilij pupilli, quaſi tunc videatur datus ad omnes lites, quas poterit tractare, ſiue ſint intra ſuam prouinciam, ſiue etiam extra illam exiſtant, vt per Mynſing. *d. centur.1. obſeruat.87.* Bertrand. *conſil.103. n.17. lib.3.* Caualcan. *de tutor. & curat. n.182. in fine, verſ. & in pupillo forenſi.* Stephan. Gratian. *d.cap.125.n.66.* vbi *n.67.* de tutore dato ſimpliciter, quod intelligatur ad omnes lites, & ad agendum, & contrahendum: & *num.68.* cum Menoch. *conſil.790.n.3. lib.7.* id intelligit dummodo magiſtratus domicilij, ſeu originis minoris dederit curatorem generaliter ad cauſas; ſecus autem quando fuiſſet datus curator per eundem Magiſtratum ſpecialiter ad certam cauſam; tunc enim non poterit interuenire pro alia cauſa coram iudice alterius iuriſdictionis, immò nec coram iudice, coram quo illa ſpecialis cauſa 11

tractatur, cùm fuerit limitata iſtius curatoris poteſtas quoad illam tantùm cauſam, pro qua fuit datus: & *n.70.* quod curator ad lites intelligitur ſolùm datus de litibus, quæ tunc temporis exiſtunt.

§. Defenſionem.

12 Tutores, vel curatores non tenentur de iudicato ſoluendo ſatiſdare, ſed tantùm de iudicio ſiſti, & in eam cauſam bona minorum poſſunt ſine decreto obligare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.1. n.1. ſupra hoc tit.*

13 Notatur ad hoc, quod læſio quæ infertur alicui ex immediata diſpoſitione iuris, ita comprehendit pupillum, ſicut maiorem, vt per Anton. Gom. *l.45. Tauri, num.25. poſt med. verſ. ex quo textu.*

14 De ſatiſdationibus in tutelæ materia vide Surd. *deciſ.91.* Paul. Montan. *de tutelis & cur. c.32. reg.3.* Gutier. *in ſimili tract. p.1. c.12. n.10. cum ſeqq.*

§. Omne autem.

15 Tutores, & curatores tempore ſuæ creationis debent ſpecialiter & expreſſim promittere quod defenſionem minorum ſuſcipient ſine vlla dilatione. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

16 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.7. n.94.* vbi quod verba, *iuro vtilia facere, & inutilia prætermittere,* non ſufficiunt, neque ſatisfaciunt formæ, per quam tutor tenetur promittere expreſſam ſatisfactionem pupilli: & *n.158.* quod neceſſarium eſt vt curator expreſsè promittat defenſionem ſe pro pupillo ſuſcepturum, quaſi non ſatis ſit iuraſſe in genere, niſi illud ſpeciatim interueniat, quod veluti pro forma hic §. exigit, Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.23. n.16. pag. 62.* Iaſ. *in l.1. n.171. ff. ſi quis in ius voc. & in l. Prætor ait, in princ. n.9. ff. de noui operis nunt.* Menoch. *de præſumpt. lib.1. præſump.45. num.19.* vbi ait hanc legem requirere, quod quando tutor ſuſcipit tutelæ adminiſtrationem, debet expreſsè promittere ſe vtilia nomine pupilli facturum, & inutilia prætermiſſurum, ac etiam quod ſine mora eius defenſionem ſuſcipiet, & propterea non ſatis erit, ait, ſi exprimat ſe facturum vtilia, & inutilia prætermiſſurum, &c. Gutier. *de iurament. confirm. p.1. cap.73. n.1.* vbi quod neceſſariò requiritur ad hoc vt tutela ſit valida, quod ſpecialiter tutor promittat quod pupilli defenſionem abſque vlla dilatione ſuſcipiet &c; *n.3.* tradit quod licèt requiratur pro forma expreſſio defenſionis in tutela fienda, iuxta hunc text. tamen ſi interueniat iuramentum, ſufficit quod conſenſus in genere, & per verba æquipollentia interueniat, propter iuramenti appoſitionem, & reprobat Celſ. Hug. *conſil.24. n.59.* aliàs reſoluentem in terminis huius §. iuramentum non habere vim ſpecialis promiſſionis de defendendo: idem Gutier. *in tract. de tutelis, part.1. cap.12. n.31. verſic. textus namque,* vbi plura refert, quæ tutores iurare ſolent coram iudice, præſente tabellione, cùm tutelam ſuſcipiunt, & *eodem num verſ. ſed contrariam ſententiam,* tenet quod tutela, & geſta per tutorem valeant, etiamſi defenſio non ſit promiſſa per ea verba, ſed per æquipollentia, & citat Iacob. Mandel. *conſ.21. n.11.* Gaſp. Baëz. *de decima tutor. cap.2. n.68. cum ſeqq.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.29. n.28. cum ſeqq.* Fului. Pacian. *de prob. lib.1. cap.26. n.80.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. part.1. tit.60. n.400.*

§. Hiſque adjicimus.

17 Tutores, vel curatores poſſunt vendere fructus rerum minorum ſine decreto pro pretio tunc currenti in loco in quo diſtrahuntur. Colligunt ex Ord. Doct. citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 18
Anton. Gom. *l.40. Tauri, n.74. prope finem,* vbi per hunc textum tradit quod tutor, vel curator, licèt non poſſit alienare res immobiles minoris ſine decreto, tamen bene poteſt alienare fructus earum rerum abſque decreto & ſolemnitate, quia reputantur, & iudicantur mobiles, Greg. Lupez *l.14. gloſſ.9. verbo à buena fé, verſic. aduerte, tit.16. part.6.* vbi quod tutor, vel curator non tenetur conſeruare frumentum, vel vinum minoris in tempus cariſtiæ, ſed poteſt vendere curenti & communi pretio, neque tenetur mittere in alium locum: idem tenet Bobadil. *in ſua politica, lib.3. cap.3. n.78. litt. D,* Molin. *de Iuſtit. lib.3. tract.2. diſp.224. n.14* vbi ex hoc text. tradit, quod ea mobilia, 19
quæ commodè ſeruari non poſſunt, vt veſtes attritæ, jumenta minori non neceſſaria, triticum, vinum, & oleum, atque his ſimilia, poteſt ſine judicis decreto vendere, permutare, atque alienare; & quod vendere tenetur eiuſmodi res congruo tempore, neque tandiu expectare quouſque pereant, alioquin ſuo damno pereunt, nec tenetur tutor mittere triticum, & res alias in alium locum, vbi plus valeant, vt ibi vendantur, ſed ſatis eſt eas vendere vbi exiſtunt, neque tenetur expectare tempus, in quo nimio pretio vendantur, præſertim cùm ſi ob multam moram corrumpantur, & pereant, tutoris, aut curatoris periculo pereant, ſed ſatis eſt ſi pretio ordinario in loco, vbi ſunt, vendantur, refert, & ſequitur Gutier. *de tut. p.2. c.1. n.119. cum ſeqq.*

De periculo tutorum, & curatorum.

Tit. XXXVIII.

ADMINISTRATIONIS ſuſceptæ, vel neglectæ periculum ad tutores, vel curatores pertinet, de quo *in hoc tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſen. hec. De materia tit. vide Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.13. cap.10. n.8. cum ſeqq.* Anton. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.484.* Vtrùm tutor debeat potius dimittere res ſuas ſub periculo, & ſaluare pupillares, vel è contra? vide Galganet. *de tutelis lib.3. q.38.*

SVMMARIVM.

1 *Tutores inſtructionis, vel notitiæ cauſa dati, licèt non adminiſtrent, tenentur de dolo, & culpa.*
2 *Tutor notitiæ cauſa datus non debet gerere.*
3 *Tutor notitiæ cauſa datus quis.*
4 *Tutor cauſa notitiæ datus poteſt perinde conueniri in omnibus, & adminiſtrationis, & acceſſionis iure, atque cæteri tutores.*
5 *Tutoris appellatione continetur curator.*
6 *Scire, & ſcire debere, paria.*

L. Et multùm. I.

Imp. ALEXAND. A. *Quarto.*

TVtores inſtructionis, vel notitiæ cauſa dati, licèt non adminiſtrent, tenentur de dolo, & culpa, ac 1
etiam tenentur alio modo ſuſpectos facere. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salic. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Notatur ad hoc, quod tutor notitiæ cauſa datus non 2
debet gerere; quoniam non in hoc datur vt gerat, ſed vt contutores inſtruat, vt per Gaſp. Baëz. *de decim. tut. cap.6. n.25.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.14. num.3.*

3 *num.3.* vbi etiam quod notitiæ cauſa datus dicitur tutor is, qui ad inſtruendos contutores, ſcilicet de rebus, & negotiis teſtatoris, vel pupilli datur, *& lib.13.cap.10. n.22.in fine*, Gutier.*in tract. de tut. part.1.cap.17.n.7.*
4 vbi cum Baëz. *vbi ſup. n.29.* ait non obſtare textum *in l.quæro,§.idem Paulus, ff.de teſtament.tut.* dum probat tutorem cauſa notitiæ datum poſſe conueniri perinde in omnibus & adminiſtrationis,& acceſſionis iure atque cæteros tutores; quia debet intelligi de adminiſtratione naturæ ſuæ congruenti, inſtruendo diligenter bona fide contutores, & in faciendo ſuſpectum eum qui ex dolo, vel negligentia dignus eſt vt remoueatur, vt in hoc text. habetur.

5 Notatur etiam ad hoc, quod appellatione tutoris continatur curator, vt per Baëz. *de decima tut. cap.3. num.11.* Azeued. *l.23. n.8. tit.11. lib.5. nouæ Recop.* Gutier.*d.part.1. cap.16.n.151.* latè Galganet. *de tutel. lib.3. quæſt.29.*

6 *Sine ea quæ ſcire debent*, &c.] Notatur ad hoc, quod patia ſuot ſcire, & ſcire debere, vt per Tiraq. *de retractu lign. §.11. gloſſ.1. n.9. & ad fin. tit. n.43.* Surd. *conſ.150.n.23.* Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ.tom.1. cap.174. n.1.* quos refero *de axiom. iuris vſufruct. axiom.174. n.19.*

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtratio ſi eſt diuiſa in teſtatore, vel à iudice, periculum vnius non ſpectat ad alium, & n.2.*
3 *Tutor vnius prouinciæ non tenetur de facto alterius.*

L. Ad ços. II.

Idem A. Saturo.

1 SI adminiſtratio eſt diuiſa à teſtatore, vel à iudice, periculum vnius non ſpectat ad alium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deſumunt Montan. *de tutel. cap.39. n.175.* Petr. Greg. *ſyntagm.*
3 *iuris lib.13.cap.10.n.14. verſic. diuiſa tamen*, vbi quod tutor vnius prouinciæ non tenetur de facto alterius. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, n.13.*

SVMMARIVM.

1 *Ad tutorem ſpectat periculum caſus fortuiti, ſi culpa præcedat caſum, non aliàs, & num.2.*
3 *Minoribus caſu fortuito læſis non conceditur reſtitutio in integrum, ſecus ſi culpâ tutoris caſus ipſe fortuitus præceſſerit.*

L. Si res pupillares. III.

Impp. PHILIPPVS A. *&* PHILIPPVS C. *Gratiano.*

1 PEriculum caſus fortuiti ſpectat ad tutorem, ſi culpa præcedat caſum, non aliàs. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris libro 13. cap.10. n.9. in fin.* Cardoſ. *in praxi Iudic.& Aduoc. verb. tutela, n.13. in fine.* Et per hunc text. tenet Galganet. *de tutelis lib.2. tit.25.*
3 *n.22.* quod licèt minoribus caſu fortuito læſis non concedatur in integrum reſtitutio, tamen ſecus erit ſi culpa tutoris caſus ipſe fortuitus præceſſerit, & citat Surd. *conſ.12.n.58.& deciſ.87. in princ.*

L. Tutoribus. IV.

Iidem A. & C. Floro.

TVtor, ſeu curator non tenetur de caſu fortuito. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Petr. 2
Greg. *ſyntagm. iuris lib.13. cap.10. n.9. verſ. cæterùm*, vbi exemplificat, putà ſi in concurſu latronum res perierit. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, n.13. in princip.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.3. quæſt.19. n.7.*

SVMMARIVM.

1 *Negligentia non adſcribitur ignoranti, nec periculum temporis ignoti.*
2 *Scientia quod quis datus ſit tutor, qualitercunque, non autem liquidis probationibus probanda eſt.*
3 *Notitiam præſumi eorum, quæ publicè facta, & notoria, vel de quibus in loco publica vox, & fama.*
4 *Scire quilibet præſumitur quod ad eius domum, quam inhabitat, eſt denuntiatum.*
5 *Præſumptio iuris probatio liquidiſſima.*

L. Si tutor petitus. V.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *Seuero.*

NEgligentia non adſcribitur ignoranti, nec periculum temporis ignoti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.* 1

Liquidis probationibus, &c.] Aduertit Galganet. *de tut. lib.2. tit.30. n.2.* quod *in l. quidam, §. fin. ff. de adminiſtr. tut.* probatur ſcientiam, quod quis ſit datus tutor, qualitercunque, non autem liquidis probationibus probandam, in quo videtur contradicere textui *in præſenti*: ſed bene reſpondet quod hic loquitur quoad tutorem, qui dicit periculum tutelæ ad ſe non pertinuiſſe, ſed quia præſumptio eſt contra eum quod ſciuerit, quia fuit ei ſignificatum, vel quia erat hoc notorium in loco, vbi erat tutor, neceſſe ideo habet tutor ad excludendam præſumptionem ſcientiæ probare liquidis probationibus eius ignorantiam. 2

In gloſſ. *Oſtenderis, fin. ibi, vel publicè ſciebatur*, &c. 3
Notatur ad hoc, quod præſumitur notitia eorum, quæ publicè facta ſunt, & ſunt notoria, vel de quibus eſt in loco publica vox & fama, vt per Grammat. *dec.36. n.16.* Socin. *regul.176. fallent.2.* Pariſ. *conſil.72. n.26. lib.2.* Roland. *conſ.54. n.3. lib.1.* Cephal. *conſ.147. n.6.* Viu. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit. de probat. n.197. pag.508.* Menoch. *remed.16. recuper. n.34. & de præſumpt. lib.6. præſumpt.25. n.68. cum ſeqq.* Anton. Gom. *commun. tit. de regulis iuris, concluſ.5. n.18. cum ſequentib.* Maſcard. *de probat. concluſ.637. n.24. & concluſ.879. n.36. & concluſ.1100.* aliàs *1105. n.2 & 14. & concl.1231.* aliàs *1237. n.2. & concl.1191.* aliàs *1197. n.31.* Sebaſt. Medices *de caſib. fortuitis, p.1. q.3. n.4. verſic. ſi erat publicè notum, & n.10. verſic. actanò*, Sfort. Odd. *de in integrum reſtitut. part.1. quæſt.8. n.67.* D. Barboſ. *in l.1. in princ. part.1. n.75. ff. ſoluto matrim.* Farinac. *fragment. crimin. part.2. litt.I, n.104.*

In eadem gloſſ. ibi, *& ad domum tuam fuerat denuntiatum*, &c. Notatur ad hoc, quod quilibet ſcire præſumitur quod ad eius domum, quam inhabitat, eſt denuntiatum, vt per Tiraq. *de retractu lig. gloſſ.2. n.40.* 4

In eadem gloſſ. ibi, *quia probationes legum liquidiſſimæ ſunt*, &c. Notatur ad hoc, quod iuris præſumptio dicitur liquidiſſima probatio, vt per Iaſ. *in leg. licet Imperator, n.8. ff. de legat.1.* Felin. *in rubr. de probat. n.2.* 5

Digitized by Google

Afflict. *deciſ.* 13. *n.* 24. Cottaſ. *in leg. admonuendi, part.* 3. *n.* 24. Alciat. *de præſumpt. part.* 5. *in princip. n.* 4. Tiraq. *in leg. ſi vnquam, verbo Donatione largitus, n.* 158. *ff. de reuoc. donat.* Conarr. *lib.* 3. *variarum, c.* 6. *n.* 1. Menoch. *remed.* 14. *recuper. n.* 400. *& de præſumpt. lib.* 1. *præſumpt.* 36. *n.* 3. *&* 8. *& præſumpt.* 47. *n.* 3. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1221. *n.* 11. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.* §. 7. *proœm. n.* 141. D. Barboſ. *in prælud. l. ſi mora* 10. *n.* 33. *in fine, ff. ſolut. matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Tutelâ finitâ, finitur periculum adminiſtrationis: intellige vt n.* 1. *Niſi fortè finitâ tutelâ tutor in eadem adminiſtratione perſeuerauit, n.* 3.

L. Temporis VI. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Epicteto.*

1 TVtela finita finitur periculum adminiſtrationis. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Intellige ſi tutor admonuerit minorem, vt petat ſibi curatorem, ſecundùm Gutier. *de tut. part.* 1. *cap.* 16. *n.* 142. in tantum quod ſi tutela finita quid interim ex rebus minoris vſque ad 25. annum perierit, damno & periculo tutoris pereat, niſi puberem admonuerit, vt petat ſibi curatorem, *l. ita tamen*, §. *ſi tutor, ff. de admin. tut. l. à tutoribus*, §. 1. *& l. tutores qui poſt*, *ff. eod. tit.* quæ iura in id citat Gutier. *d. cap.* 16.
3 *num.* 147. Vnde ſi poſt finitam tutelam damnum acciderit, ad eos qui fuerunt tutores, gerendæ rei non pertinet periculum, vt per Galganet. *eod. tract. de tutel. lib.* 2. *titul.* 15. *num.* 27. vbi addit, niſi fortè finita tutela tutor in eadem adminiſtratione perſeuerauerit, per *l. tutor* 11. *Cod. arbitr. tutelæ*: ſubditque ſi ea quæ poſt finitam tutelam tutor geſſit, cum his quæ in tutela geſta ſunt, non ſint connexa, neque cohæreant, de his non tutelæ actione, ſed negotiorum geſtorum teneri.

Quando ex facto tutoris, vel curatoris minoris agere, vel conueniri poſſunt.

TIT. XXXIX.

EX facto tutoris, vel curatoris minor agere non poteſt, exceptis certis caſibus. I. Si tutor, vel curator prædia minoris locauit, *l.* 4. II. Si pecuniam minoris credidit, licèt non minori, ſed ſibi reddi ſtipulatus ſit, *l.* 2. Ex facto tutoris, vel curatoris minor conueniri nequit, niſi I. pecunia, quam tutor, vel curator nomine minoris mutuam ſumpſit, in rem minoris verſa ſit, *l.* 3. II. Si is qui tutorio, vel curatorio nomine condemnatus eſt, officium depoſuerit, *l.* 1. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac & Vveſemb. De materia tit. vide Gutier. *de tut. part.* 2. *cap.* 23. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 23. *c.* 10. *n.* 36. *cum ſeqq.* Arim. Tepat. *var. ſentent. tom.* 2. *tit.* 486. Galganet. *de tut. lib.* 1. *tit.* 1. *n.* 22. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra tutorem, vel curatorem, finito officio non mandatur executioni in eos, ſed in dominum principalem, & n.* 1.

3 *Tutor & curator non tenentur finito officio ex contractu ſuper re pupilli facto.*

4 *In bonis tutoris non fit executio quando fuit condemnatus pro pupillo tutorio nomine, ſed fit in bonis pupilli. Limita vt num.* 5. *&* 6.

L. Iuliana. I.

Imp. IVSTIN. A. *Septimio.*

SEntentia lata contra tutorem, vel curatorem, finito 1
officio non mandatur executioni in eos, ſed in dominum principalem. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Saliect. Angel. Fulg. Bald. Caſtr. Butrig. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol* 67. *verſo*, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. 17. *tit.* 16. *part.* 6. ibi: *E ſi ſentencia fueſſe dada ſobre tales pleytos contra el guardador, non deuen facer entregua porende en los ſus bienes, mas en los del moço, que toviesse en guarda.* Boër. *deciſ.* 275. *n.* 5. *verſ. ſed ſecus*, vbi per hunc text. tenet, quod tutor & curator 3
finito officio non tenentur ex contractu ſuper re pupilli facto, Marant. *de ordine iudic. part.* 6. *actu* 3. *de executione ſententiæ, n.* 38. *pag. mihi* 443. vbi quod in bo- 4
nis tutoris non fit executio quando fuit condemnatus pro pupillo tutorio nomine, ſed fit in bonis pupilli: quod limitat non procedere quando executio fieret 5
pro condemnatione expenſarum, Duen. *reg.* 275. *n.* 8. Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 4. *n.* 11. vbi quod ſententia 6
lata contra tutorem, vel curatorem, non debet exequi in eius bonis, ſed in bonis ipſius minoris; & *n.* 13. limitat quando exequutio fieret pro condemnatione expenſarum, ſi tutor non habuit iuſtam cauſam litigandi, & propterea fuit condemnatus in expenſis, quia tunc executio fit contra eum, & non contra pupillum. Idem Gutier. *d. p.* 2. *cap.* 13. *num.* 1. vbi quod non debet fieri in bonis tutoris, vel curatoris exequutio pro debitis minorum, ſi res eorum non teneant. Galganet. *in ſimili tract. lib.* 3. *q.* 40. *n.* 1

SVMMARIVM.

1 *Tutoris ſtipulatione ſuper re pupilli pupillo quæritur vtilis actio.*

2 *Pecunia non præſumitur ſoluentis, quando quis vt adminiſtrator, vel tutor emeret aliquid ſimpliciter pro vniuerſitate, vel pupillo. Quid ſi tutor, vel curator plures poſſeſſiones ex pecunia minoris emerit, & minor pro parte eas velit, & pro parte ſuam pecuniam cum vſuris, n.* 3.

4 *Empta ex pecunia furioſi, vel prodigi, cui bonis interdictum, vel alterius, qui ſub cura eſt, efficiuntur furioſi, vel prodigi, ſi eam velit vendicare.*

5 *Pupillus ſi in ſubſidium ageret rei vendicatione, extraneo non exiſtente ſoluendo, tunc pupillo competit remedium reale, ne aliàs iacturam patiatur, & damnum.*

L. Etſi tutores. II.

Imp. ALEXANDER A. *Soſarcho.*

EX ſtipulatione tutoria ſuper re pupilli quæritur 1
vtilis actio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Cùm pecuniam pupillarem crederent, &c.] Notatur 2
ad hoc, quod pecunia non præſumitur ſoluentis quando quis vt adminiſtrator, vel tutor emeret aliquid ſimpliciter pro vniuerſiate, vel pupillo; quia præſumitur emiſſe de pecunia vniverſitatis, vel pupilli, vt per Fab. de Monte *in tract. de empt. & vendit. quæſt. vlt. n.* 2. Menoch. *conſ.* 80. *n.* 2. *verſ. quinimò*, Maſcard. *de probat. concl.* 1159.

Digitized by Google

*concl.*1159. aliàs 1164. *n.*9. & alios per me citatos *in collect. ad l. ſi vt proponis, C. de rei vend.* Si verò tutor, vel curator plures poſſeſſiones ex pecunia minoris emerit, & minor pro parte eas velit, & pro parte ſuam pecuniam cum vſuris; tunc is non erit audiendus, niſi omnes poſſeſſiones capiat, Baëz. *de decima tut. cap.* 18. *n.* 24. Eſcobar *de ratiocin. cap.* 14. *n.* 34. *verſ. quod ſi plures*, Roderic. *de annuis redditib. lib.* 3. *q.* 10. *num.* 6. Gutier. *de tutel. part.* 3. *cap.* 1. *num.* 84. Sic etiam ſi per tutorem, vel curatorem cum pecunia pupilli, vel minoris ematur res feudalis, tunc ea minoris non efficitur, quia aſſenſus eſt ſtricti iuris, & non extenditur de perſona in perſonam, ac agitur de domini intereſſe: ita Pereira *in addit. ad Grammat. deciſ.* 103. *num.* 114. ſic quoque ſi res ematur ex pretio rei minoris, ſeu pupilli, tunc res empta non efficitur minoris, nec eam vendicare poterit, ſed emptori quæritur: nam multùm differt aliquid eſſe emptum ex pecunia pupilli, vel ex pecunia redacta ex venditione rerum pupilli, Pariſ. *conſ.* 80. *num.* 10. *lib.* 8. Menoch. *conſ.* 214. *n.* 66. Surd. *deciſ.* 15. *n.* 6. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 3. *tit. de empt. reſol.* 1. *verſ. ſecundò declaratur, ſub n.* 6.

4 In gloſſ. *Vtilis actio*, ibi, *& furioſo, & prodigo*, &c. Notatur ad hoc, quod res empta ex pecunia furioſi, vel prodigi, cui bonis interdictum eſt, vel alterius, qui ſub cura ſit, efficitur furioſi, vel prodigi, ſi eam velit vendicare, vt per Euerard. *in locis legal. in loco de minor. ad furioſ. prodig. &c. cap.* 70. *n.* 4. *verſic. quartò ex iſto ſequitur*, Ant. Gom. *l.* 53. *Tauri, n.* 36. *verſ. ſecundus caſus*, Gutier. *de tut. part.* 3. *cap.* 1. *n.* 83. Alex. Trentacinq.

5 *d. reſol.* 1. *n.* 6. *verſ. in ſecunda, in fine.*

In ead. gloſſ. ibi, *in addit.* ibi, *niſi in ſubſidium*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi in ſubſidium pupillus ageret rei vendicatione, extraneo emptore non exiſtente ſoluendo, tunc pupillo competit remedium reale, ne aliàs iacturam & damnum patiatur, vt per Alex. Trentac. *d. reſol.* 1. *n.* 6. *verſ. declaratur hæc concluſio.*

SVMMARIVM.

1 *Pecunia mutuò ſumpta per tutorem, ſi in vtilitatem pupilli eſt conuerſa, in pupillum competit actio, & num.* 2. *Cui autem incumbat probatio, creditorine, mutuum fuiſſe verſum in vtilitatem minoris, vel minori non verſionem in eius vtilitatem, num.* 3. *&* 4.

L. Si in rem. III.

Imp. GORDIAN. A. *Prudentiano.*

1 SI pecunia mutuò ſumpta per tutorem in vtilitatem pupilli eſt conuerſa, in pupillum competit actio. Colligunt ex Ord. Doct. citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp.* 3. *tit.* 1. *p.* 5. Greg. Lop. *l.* 59. *vol que no entrara, tit.* 18. *part.* 3. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 3. *cap.* 8. *n.* 87. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 300. *n.* 12. *verſ. minor*, Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 21. *n.* 11. Maſcard. *de probat. concl.* 1167. *n.* 1. *cum ſeqq.* Sfort. Odd. *de in integ. reſtitut. part.* 2. *quæſt.* 51. *art.* 4. *cum duobus ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 8. *tit.* 6. *n.* 3. *cum ſeqq.*

3 Quæſtio tamen inter Doctores eſt admodum controuerſa, cui ſcilicet incumbat onus probandi, an creditori, mutuum fuiſſe verſum in vtilitatem minoris, vel minori non verſionem in eius vtilitatem? Et quod in mutuo fœneratitio creditor teneatur probare verſionē, in mutuo verò gratuito quod minor non verſionem in eius vtilitatem, tenent Ant. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 14. *n.* 2. *verſ. quintò infertur*, Sfort. Odd. *d. part.* 2. *q.* 51. *art.* 5. *à n.* 46. *vſque ad n.* 54. vbi hanc dicit magis communem opinionem, Maſcard. *d. concl.* 1167. *n.* 5. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 6. *n.* 6. *cum ſeqq.* Molin. *d. diſp.* 300. *verſ. quod ſi is*, Rebell. *de obligat. inſtit. part.* 2. *lib.* 8. *de contractu mutui, & vſura, q.* 1. *ſect.* 3. *n.* 22.

Nihilominus tamen contrariam opinionem, immò quod in mutuo ſiue fœneratitio, ſiue gratuito, teneatur creditor probare verſum fuiſſe mutuum in vtilitatem minoris, meritò ſuſtinent Matheſil. *ſing.* 58. *incip. Nota vnum caſum quotidianum*, Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.* 1. *tract. de reſtitut. art.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 11. Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. part.* 3. *cap.* 1. *n.* 31. *&* 33. Menchaq. *controuerſ. vſufreq. lib.* 3. *cap.* 66 *per tot.* & præcipuè *num.* 6. *verſ. quid dicendum*, vbi aſſerit hanc eſſe longè veriorem, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num.* 30. *C. de in integ. reſtitut. minor.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 2. *tit. de minori, reſol.* 6. *num.* 5. *verſ. contrariam opinionem*: & videtur de iure Regio Hiſp. tenenda ex *l.* 3. *tit.* 1. *part.* 5. vbi Greg. Lop. *gloſſ.* 2. *in verſ. extende etiam, & in verſic. tamen ſecundùm hanc legem.* 4

SVMMARIVM.

1 *Tutor ſi finito officio perſeuerat in adminiſtratione, ipſe tenetur, & ex eius contractu vtilis actio domino quæritur. Si poſt pubertatem in adminiſtratione perſeuerauerit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur: ſecus ſi poſt adminiſtrationem eiſdem rebus ſe minimè immiſcuerit, num.* 2. *Caueat tutor poſt finitam tutelam curatorem dari minori, vt non teneatur, num.* 3.

L. Si ij qui. IV.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. *Maximiano.*

SI finito officio tutor perſeuerat in adminiſtratione, ipſe tenetur, & ex eius contractu vtilis actio domino quæritur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *ad l.* 1. *n.* 1. *ſuprà hoc tit.* 1

Aduertit Gutier. *de tutel. & curis, part.* 2. *cap.* 19. *num.* 12. *per l. tutor poſt pubertatem* 11. *C. arbit. tutelæ*, quod ſi tutor poſt pubertatem in adminiſtratione perſeuerauerit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur: ſi autem poſt finitam adminiſtrationem in eiſdem rebus minimè ſe immiſcuerit, temporis quod inſequitur periculum ad eum non pertinet: & *n.* 16. caueat, inquit, tutor ad hoc vt non teneatur poſt finitam tutelam, quod petat minori curatorem dari: nam ſi quid interim perierit, tenetur, *l. ita autem, §. ſi tutor. ff. de admin. tutor.* 2

(margin number 3 beside "tinet : & n.16")

✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠

Si ex pluribus tutoribus, vel curatoribus omnes, vel vnus agere pro minore, vel conueniri poſſint.

TIT. XL.

VNus ex pluribus tutoribus, vel curatoribus litem mouet, aut ſuſcipit, vel quia litigare alij nolunt, *leg.* 1. vel quia non poſſunt, quia tutelæ diuiſio eos ab hac actione excludit, putà quia ſunt tutores rerum in alia prouincia conſtitutarum, *leg.* 2. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac.

& Vveſemb. Et pluribus tutoribus conſtitutis, quomodo ſinguli teneantur, Gutier. *de tutel. & curis, part.1. cap.15. per tot.* Galganet. *in ſimili tract. lib.2. tit.23. num.26.*

SVMMARIVM.

1 *Vnus ex tutoribus poteſt cauſam defendere, aliis negligentibus, & n 2.*

3 *Tutorum quilibet officium habet in ſolidum, ſi omnes tutores velint agere, vel conueniri poſſunt, & debent admitti, n.4.*

5 *Vnus tutor ex pluribus non poteſt alteri adminiſtrationem adhibere in ſolidum, ipſo nolente, vel non valente adminiſtrare. Quid ſi plures tutores fuerint in teſtamento relicti, cum clauſ. quod ſimul & coniunctim, &c. vno mortuo tutela exſpirauerit quoad omnes, n.6.*

L. Ab vno. I.

Imp. ANTON. A. *Caſſio militi.*

1 VNus ex tutoribus poteſt cauſam defendere, aliis negligentibus, quia eorum quilibet habet officium in ſolidum. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt *l. Hiſp.17. tit.16. part.6.* ibi, *E ſi fueren los guardadores dos o mas, cada vno delles puede eſto facer, maguer el otro non oſtubieſſe preſente,* vbi Greg. Lop. *gloſ.2. verbo cada vno delles,* Kirchou. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.27. de auctorit. præſtand. n.6. pag.766.* Iacob.

3 Cancer. *var. reſol. p.1. tit.7. de tutorib. n.26. in princ.* vbi quod quilibet tutorum officium in ſolidum habet. Idem dicit Rota *deciſ.211. n.2.* apud Farin. *p.2. recentior.* Gutier. *de tutel. p.1. c.15. à n.1. & part.2. cap.4. n.1. in fine,* Galganet. *eod. tract. lib.2. tit.23. n.16.*

4 In gloſſ. *Noluerint, fin.* ibi, *ſed ſi omnes vellent agere, vel conueniri, poſſunt,* &c. Notatur ad hoc, quod ſi omnes tutores velint agere, vel conueniri, poſſunt, & debent admitti, vt per Greg. Lop. *in d. l.17. gloſſ.2. verbo cada vno dellos,* vbi cum Salicet. *in præſenti* tenet, quod ſi agant omnes, admittuntur vno & eodem libello, non diuerſis, quia omnium intereſt ratione officij; & communis periculi; ſi verò conueniantur, diſtinguit: aut pupillus eſt conuentus, & ſi omnes volunt defenſionem ſuſcipere, poſſunt, *leg.1. §. ſufficit, ff. de admin. tutor.* aut pupillus non conuenitur, ſed tutor nomine pupilli, & tunc illo inuito alij non poſſunt defenſionem ſuſcipere, poſſunt tamen aſſiſtere cauſæ, ne colludatur. Vnde per hunc text. & gloſſ. tenet Rota *deciſ.671. num.1.* apud Farin. *part.2.*

5 *recentiſſim.* quod vnus tutor ex pluribus non poteſt alteri adminiſtrationem inſolidum inhibere ipſo, nolen-

6 te, vel non valente adminiſtrare; & *n.5. & 6.* quod ſi fuerint plures tutores in teſtamento relicti cum clauſ. quod ſimul, & coniunctim, &c. vno mortuo an quoad omnes tutela expirauerit.

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtratio quando eſt diuiſa à teſtatore, vel iudice, non debet vnus conueniri pro rebus ad adminiſtrationem alterius ſpectantibus, & n.2.*

3 *Diuiſa tutelâ, vel curâ, ſiue à Præſide, ſiue ex voluntate teſtatoris, periculum tutelæ, ſeu curæ non pertinet ad contutores contutorum malè gerentium, ſed pro parte ſua quilibet conuenitur.*

L. Si diuiſum. II. & vlt.

Imp. CONSTANTIN. A. & LICINIVS C. *ad Symmachum.*

QVando adminiſtratio eſt diuiſa à teſtatore, vel à 1
iudice, non debet vnus pro rebus ad adminiſtrationem alterius ſpectantibus conueniri. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit 2
Galganet. *de tut. lib.2. tit.5. n.11.*

Hinc diuiſa tutela, vel cura, ſiue à Præſide, ſiue à 3
teſtatoris voluntate, periculum tutelæ, ſeu curæ non pertinet ad contutores contutorum malè gerentium, ſed pro parte ſua quilibet conuenitur, vt tenet Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p.2. lib.13. cap.10. n.12. verſ. nam diuiſa:* idem tradit Gutier. *de tutel. part.1. cap.15. num.6.* & vide poſita *in collect. ad l. 2. Cod. de diuid. tutel.*

Ne tutor, vel curator vectigalia (publica) *conducat.*

TIT. XLI.

AB hoc titulo explicare incipit ea, quæ tutoriæ, & curatoriæ adminiſtrationi ſunt contraria: quorum primum eſt publicorum vectigalium conductio; nemo enim ſimul poteſt tutelam, vel curam adminiſtrare, & vectigalia conducere, ne aut minoris fauor obſit fiſco, aut fiſci fauor noceat minori. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide Bertachin. *de gabell. part.3. n.7.* Girond. *eod. tract. part.3. n.16. cum ſeq.* Gutier. *de tut. & curis, part.1. cap.20. n.16. & ſeq. & de gabellis quæſt.182. n.31.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator prohibetur conducere vectigalia, tutela non finita, vel ratione non reddita, ſub pœna falſi, quam euitat ſi ſponte ſatisfecerit vtrique; ante tutelam vero conducens excuſatur à periculo, & num.2.*

3 *Tutores, ſeu curatores, qui conductores erant Regiarum gabellarum ante curam, & tutelam ſuſceptam, poſſunt conductionem proſequi, & non prohibeatur eâ vti.*

L. Competens iudex. Vnic.

Imp. ANTONIN. A. *Sexto.*

TVtor, vel curator prohibetur vectigalia condu- 1
cere tutela non finita, vel ratione non reddita, ſub pœna falſi, quam euitat ſi ſponte ſatisfecerit vtrique; ante tutelam verò conducens excuſatur à periculo. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salic. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *lex* 2
Hiſp. 14. tit.16. p.6 ibi, *Otroſi no podria ſer guardador de huerfanos, tal que fueſſe obligado al Rey por razon que ouieſſe tenido, o tubiſſe ſus cilleros, o ſus heredades, o otras rentas, de que le ouieſſe a dar cuenta:* & ibi Greg. Lop. *gloſſ.7. verbo obligado al Rey.* Bertachin. *de gabellis, p.3. n.7.* Gironda *in ſimili tract. p.3. n.16.*

Petr.

Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.3. n.13. verſ. ad hoc caput*, vbi quod non licet tutori, vel curatori pendente adminiſtratione tutelæ vectigalia publica conducere, Azeued. *l.6. n.14. tit.20. lib.9. nouæ Recop.* latè Paul. Montan. *de tutel. cap.31. effectu 3.* Gaſp. Baëz. *de decima tut. cap.2. n.119.* Guttier. *de tutel. part.1. cap.20. n.17. & 19. propè fin. & tract. de gabell. quæſt.132. num.31.*

3 *Poſtea tutorem*, &c.] Notatur ad hoc, quod tutores, ſeu curatores, qui conductores erant Regiarum gabellarum ante curam, & tutelam ſuſceptam, poſſunt conductionem proſequi, & non prohibentur ea vti, vt per Girond. *d. part.3. n.16.* Guttier. *d. tract. de tutel. part.1. cap.20. num.18.*

De tutore, vel curatore, qui ſatis non dedit.

T i t. XLII.

Satisdatio quoque non præſtita obſtat tutori, quominus gerere poſſit, *l.1. & l.3. in princip. & l. vlt. in princip.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.3. n.10. & ſeq.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.223. à princip.* Henric. Bocer. *in diſputat. de vniuerſo iure, claſſ. 1. diſp.14. num.129.* Guttier. *de tutel. part.1. cap.5. per tot.* Camill. Borell. *in ſum. deciſ. p.3. tit.13. de fideiuſſor. num.224. cum ſeqq.* Iacob. Cancer. *var. reſol. part.1. cap.7. de tutorib. num.38. cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.472. cap.3.*

S V M M A R I V M.

1 *Tutor, vel curator, qui non ſatiſdedit cùm debet, adminiſtrare prohibetur, & ad ſatiſdandum compellitur.*

2 *Tutores ſatiſdare debent rem pupilli ſaluam fore.*

3 *Ætatis legitima appellatione venit ætas naturalis & vera, id eſt 25. annorum, non ficta, quæ beneficio Principis eſt, id eſt diſpenſata.*

4 *Tutor teſtamentarius, ſiue confirmatus à iudice, ſiue non, nunquam debet ſatiſdare. Idem eſt de curatoribus datis in teſtamento, num.5. A fortiori idem dicendum de matre tutrice relicta per patrem pupilli in teſtamento, num.6. Niſi is tutor teſtamentarius ſit perſona malæ famæ, & incognita teſtatori, num.7.*

8 *Omnes tutores ſatiſdant præter teſtamentarios: à tali ſatiſdatione non eximi matrem & auiam, num.9.*

10 *Omnem tutorem datiuum teneri ſatiſdare. Etiam legitimum, num.11.*

12 *Patronus, & pater tutor legitimus an teneatur ſatiſdare.*

L. Si nondum vobis. I.

Impp. Valerian. & Gallien. AA. *Titio & Flauio.*

1 TVtor, vel curator, qui non ſatiſdedit cùm debet, adminiſtrare prohibetur, & ad ſatiſdandum compellitur. Colligunt ea Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulg. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.68.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Notatur ad hoc, quod tutores ſatiſdare debent rem pupilli ſaluam fore: de quo vide Ant. Piag. *de tutor. & curat. quæſt.7. n.21. cum ſeqq.* Caualcan. *eod. tract. num.23.* Roland. à Valle *conſ.48. num.16. vol.1.* Vincent. Mancin. *in tract. de tutela, 3. quæſt. princ. n.3. & quæſt.14. princ. n.1.* Paul. Montan. *de tutel. cap.32. reg.7. num.1. & 2.* Marc. Anton. de Amatis *Marchiæ deciſ.63. num.1.* Hieron. Treutler. *ſelect. diſp. part.1. diſp.16. theſi 5.* Camill. Borrel. *in ſumma deciſ. part.3. tit.13. num.144.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.19. princ. num.33.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.223. n.1. & 4.* Guttier. *de tutel. part.1. cap.12. à num.10.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure claſſi 1. diſp.14. n.129.* 2

Ætas legitima.] Cuius appellatione venit ætas naturalis & vera, id eſt, vigintiquinque annorum, non verò ficta, quæ beneficio Principis eſt, id eſt diſpenſata, vt per Rebuff. *ad l.130. verſ. legitima ætas, ff. de verbor. ſignif.* Menoch. *conſ.266. num.31.* Roland. à Valle *conſ.10. num.35. lib.2.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom.8. lit.V. concl.91. num.6.* quos & alios refero *de appellat. verborum vtriuſque iuris ſignif. appellat.10. num.1.* 3

In gloſſ. *Idoneus*: ibi, *& nota teſtamentarium tutorem non ſatiſdare*, &c. Notatur ad hoc, quod tutor teſtamentarius, ſiue confirmatus à iudice, ſiue non, nunquam ſatiſdare debet, quia fides eius, & diligentia ab ipſo teſtatore approbata eſt, vt per Petr. Greg. *ſyntagm. iur. lib.12. cap.3. num.10.* Surd. *deciſ.91. num.1. in princ.* Arimin. Tepat. *var. ſent. tom.1. tit.482. c.12. verſ. tutor non adminiſtrat.* Manſuet. *in pract. tit. de tutore, & curat. num.2.* Anton. Piag. *d. quæſt.7. n.25.* Iacob. Mandel. *conſ.21. num.6. in fine, lib.1.* Capyc. *deciſ.50. ſub n.3. verſ. tertio*, Ludou. Schrad. *de feudis, part.10. ſect.20. n.288.* Vincent. Mancin. *d. quæſt.3. tertia quæſt. princ. ſub num.8.* Camill. Borell. *d. part.3. tit.13. num.247.* Cald. Pereira *in l. curatorem, verbo ſine curatore, num.117. C. de in integr. reſtit. min.* Guttier. *d. tract. de tutel. part.1. cap.5. num.1.* vbi *num.2.* idem dicit de curatoribus in teſtamento datis: & *n.3.* à fortiori idem dicendum aſſerit in matre tutrice relicta per patrem pupilli in teſtamento: & *num.4.* limita niſi is tutor teſtamentarius ſit perſona malæ famæ, & incognita teſtatori. Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.223. num.2.* 4 5 6 7

In ead. gloſſ. ibi, *ſed hodie*, &c. Notatur ad hoc, quod omnes tutores ſatiſdant præter teſtamentarios, vt per Anton. Queſada *diuerſ. quæſt. iuris cap.3. verſ. ego exiſtimo, & cap.11. num.3.* Galgan. *de tutel. lib.3. quæſt.23. num.4.* Iacob. Cancer. *var. reſolut. p.1. cap.7. de tutorib. num.38. verſ. hodie*, vbi ſubdit à tali ſatiſdatione matrem, & auiam non eximi, de quo etiam Galganet. *de tutel. lib.3. quæſt.21.* Vnde omnem tutorem datiuum teneri ſatiſdare, tradunt Anton. Piag. *de tutor. & curat. quæſt.7. num.27.* Spin. *d. gloſſ.19. num.34.* Baëz. *de decima tut. cap.2. n.77.* Molin. *dict. diſp.223. num.4.* Guttier. *d. part.1. cap.12. n.26.* Surd. *d. deciſ.91. n.1.* & etiam legitimum, Galganet. *d. lib.3. q.20.* vbi tamen *quæſt.22.* diſputat an patronus, & pater tutor legitimus teneatur ſatiſdare? 8 9 10 11 12

S V M M A R I V M.

1 *Tutor non ſatiſdans inopia remouetur à tutela ſine infamia nota, ſecus ſi fraude, & in bonis defuncti idoneus debet ſubrogari, qui à defuncti hæredibus teneatur rationem exigere: & num.2.*

3 *Ad officium aliquod exercendum admitti volens, pro quo cautio neceſſariò eſt præſtanda, ſi eam præſtare nequit, excluditur ab exercitio illius officij, nec ſufficit iuratoria cautio.*

4 *Tutores ſubrogati in locum defuncti exigunt rationem tutelæ ab hæredibus defuncti.*

L. Eum tutorem. II.

Iidem AA. *&* VALERIAN. C. *Emploio.*

1 TVtor non ſatiſdans inopia remouetur à tutela ſine infamiæ nota, ſecus ſi fraude,& in locum defuncti idoneus debet ſubrogari, qui à defuncti hæredibus teneatur rationem exigere. Colligont ex Ord. Doct. citari *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit Atimin.Tepat. *var.ſentent. tom.2. tit.480. cap.4.verſ. tutor non ſatiſdans, & tit.483. cap.13. verſ. in locum defuncti.*

3 *Si inopia hoc faciat*, &c.] Aduerte quod qui vult admitti ad aliquod officium exercendum, pro quo exercendo neceſſariò ex diſpoſitione legis cautio præſtanda eſt, ſi eam præſtare non poteſt, excludetur ab exercitio illius officij, nec ſufficiet iuratoria cautio, vt per Roland. *conſ.43. num.47. lib.2.* D.Barboſ. *in l.diuertio, §. interdum, num.28. verſ. non obſtat, ff. ſoluto matrim.* vbi ait textum hunc procedere ſpecialiter in caſu.

4 *Et in locum defunctorum*, &c.] Notatur ad hoc, quod tutores ſubrogati in locum defuncti exigunt rationem tutelæ ad hæredibus defuncti, vt per Iacob. Cancer. *var.reſolut. tom.1. cap.7. de tutorib. n.37.*

SVMMARIVM.

1 *Geſta à tutore, qui non ſatiſdedit in minoris præiudicium, ipſo iure nulla ſunt, & num.2.*

3 *Tutores, & curatores, qui ſatiſdare tenentur, ſi antequam ſatiſdent, aliquid alienent, vel contractum faciant, aut ſententia in cauſa minoris contra eos detur, omnia ſunt ipſo iure nulla.*

4 *Tutor antequam ſatiſdederit rem pupilli ſaluam fore, non poteſt adminiſtrare, nec tutelam gerere, niſi iudicio expertus ſententiam reportauerit pro pupillo: poſſe tutorem adminiſtrationem gerere ſatiſdatione non præſtita ex conſuetudine Curiarum patriæ Delphinalis, quæ ſeruatur, & toleratur, num.5.*

6 *Tutor ante præſtitam ſatiſdationem poteſt non procuratorem, nec actorem in iudicio facere, nec comparere per ſeipſum: neque adminiſtrare, niſi tempore peritura, num.7. Vel niſi forte patrimonium pupilli ſit modicum, num.8.*

L. In dubium. III.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIM. AA. *Stratonicæ.*

1 GEſta à tutore, qui non ſatiſdedit, ſunt ipſo iure nulla in præiudicium minoris. Colligunt ex Ordin.Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Afflict. *deciſ.265. in fine,* Anton.Capye. *deciſ.50. n.3. & deciſ.87. ſub num.1.* Cornazan. *Lucenſi deciſ.133. verſ.quintum eſt.* Iacob.Mandel. *conſ.21. num.6. vol.1.* Caualcan. *de tutor. & curat. n.23.* Vincent.Caroc. *in caſu, ſeu deciſ.129. num.13.* Anton.Hering. *de fideiuſſ. cap.5. num.216.* Paul.Montan. *de tutel.cap.32. reg.7. num.11.* Camill.Borell. *in ſum. deciſ.p.3.tit.13. num.245. & ſeq.* qui tradunt, quod debent tutores & curatores docere de ſolemnibus tutelæ, in quibus eſt ipſa ſatiſdatio, quibus omiſſis iudicium eſt nullum. Molin. *de inſtit. tract.2. diſp.223. num.4. propè fin.*
3 vbi per hunc text. tradit, quod tutores, & curatores, qui ſatiſdare tenentur, ſi antequam ſatiſdent, aliquid alienent, vel contractum faciant, aut ſententia in cauſa minoris contra eos detur, omnia ipſo iure ſunt nulla.
Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.8.n.69.* vbi quod tutor an- 4
tequam ſatiſdederit rem pupilli ſaluam fore, non poteſt adminiſtrare, nec gerere tutelam, neque in iudicio, neque extra iudicium, niſi iudicio expertus ſententiam pro pupillo reportauerit, quia tunc valet quod ab eo geſtum eſt, ex gloſſ. *verbo non potuit, in l.tutor, C. in quibus cauſis in integr. reſtit. non eſt neceſ.* Petr.
Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.3. num.12.* vbi ex 5
Guid.Papæ tradit poſſe gerere tutorem adminiſtrationem ſatiſdatione non præſtita, ex conſuetudine curiarum patriæ Delphinalis, quæ ſeruatur, & toleratur.
Guttier. *de tutel. part.1. cap.12. n.15.* vbi poſt Vant. 6
de nullit. tit. de nullit. ſentent. ex defectu iuris. ſeu mandat. comp. n.128. tenet quod ante præſtitam ſatiſdationem tutor neque procuratorem, neque actorem in iudicio facere, nec per ſeipſum comparere poteſt, & ſi compareat, proceſſus redditur nullus; item neque adminiſtrare, niſi tempore peritura, tenet Anton.
Piag. *de tut. & curat. q.7. n.23. & 24.* Guttier. *vbi ſu-* 7
prà, vel niſi forrè patrimonium pupilli ſit modicum, 8
Gaſp.Baez *de decima tutor. cap.2. num.32.* aut vtilia faciat, vt *in l.vlt. infrà hoc eod. tit.*

SVMMARIVM.

1 *De pluribus tutoribus, quorum nullus ſatiſdare tenetur, ſi vnus ſatiſdet, ille in adminiſtratione præfertur.*

2 *Tutor ex inquiſitione datus non tenetur ſatiſdare, & num.4. Intellige vt num.3.*

5 *Si duo tutores, aut plures dentur in teſtamento, & vnus ſit ſoluendo, alter non, ſi ille qui eſt ſoluendo, timeat ne damnum patiatur à ſuo contutore, qui ſoluendo non eſt, habet à iure hoc remedium, vt det electionem ſuo contutori, vt ei ſatiſdationem præſtet de indemnitate pupilli, & ipſe ſolus adminiſtret, aut ſi nolit, offerat ei dictam ſatiſdationem, & ipſe adminiſtrabit ſolus.*

L. Non omnium. IV.

Iidem AA. *&* CC. *Tertullo.*

DE pluribus tutoribus, quorum nullus ſatiſdare 1
tenetur, ſi vnus ſatiſdet, ille in adminiſtratione præfertur. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*
Notari ſolet ad hoc, quod tutor ex inquiſitione 2
datus ſatiſdare non tenetur, vt per Anton.Piag. *de tut. & curat. quæſt.7. num.27.* Vincent.Mancin. *in tract.de tutel.3. quæſt. princ. ſub num.8.* Paul.Montan. *in ſimili tract. cap.32. reg.7. num.98.* Camill.Borrell. *in ſum. deciſ. part.3. tit.13. de fideiuſſorib. à num.147.*
Intellige tamen tunc non teneri ad ſatiſdationem tu- 3
tores, & curatores datos ex inquiſitione, quando dati eſſent à maioribus iudicibus, puta à Præfecto vrbis, vel Prætore, vel in prouinciis à Præſide, non autem à minoribus, puta à defenſoribus ciuitatum. Vincent. Manzin. *d. n.8. verſ. limitatur ſecundò*, Anton.Piag. *d.tract.7. ſub n.27. verſ. declaratur tamen*, Camill. Borrell. *d.tit.13. n.252.*
Vide Surd. *deciſ.91. num.3.* vbi ex hoc text. pro- 4
bari ait, non eandem eſſe omnium tutorum cauſam, quia datus ex inquiſitione à Præſide non ſatiſdat, exemplo teſtamentarij, qui nec ipſe fideiuſſione oneratur: & Iacob.Cancer. *var. reſol. part.1. cap.7. de tutorib. num.41.* ex hoc textu colligit, quod ſi in teſta- 5
mento ſint dati duo tutores, aut plures, & vnus ſit ſoluendo, & alter non, & ille qui eſt ſoluendo timeat ne damnum patiatur à ſuo contutore, qui ſoluendo

non

non eſt, habet à iote hoc temediom, vt det electionem ſuo contutori, vt ei ſatiſdatiooem præſtet de indemnitate pupilli, & ipſe ſolus adminiſtret, aut ſi nolit, offetat ei dictam ſatiſdationem, & ipſe ſolus adminiſtrabit.

SVMMARIVM.

1 *Tutor antequam ſatiſdet, non exercet officium, niſi circa tempore peritura, vel ea, quæ neglecta non poſſunt afferre præiudicium.*

2 *Tutor antequam ſatiſdet, poteſt adminiſtrare tempore peritura: poteſt vtilia facere, num.3.*

4 *Tutor, vel curator poteſt ante decretam adminiſtrationem, & confectionem inuentarij, gerere ea, quæ ad commodum pupilli ſpectant.*

L. Tutor qui. V. & vlt.

Impp. CONSTANT. & MAXIM. AA. *Seuero, & Maximo.* CC.

1 TVtor antequam ſatiſdet, officium non eaercet, niſi circa tempore peritura, vel ea quæ neglecta præiudicium afferre non poſſunt. Colliguot ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod tutor antequam ſatiſdet, tempore peritura adminiſtrare poteſt, vt per Anton. Piag. *de tut. & curat. queſt.7. num.23. & 24.* Guttier. *de tutel. part.1. cap.12. num.15.* Boër. *deciſ.124. num.19.*

3 Notatur etiam ad hoc, quod ante ſatiſdationem poteſt tutor vtilia facere, vt per Guid.Pap. *deciſ.330.* Gaſp.Baëz. *de decima tutor. cap.2. num.74.* Guttier.
4 *dict. n.15. in fine.* Vnde argumento huius text. poſſe
tutorem, vel curatorem ante decretam adminiſtrationem & confectionem inuentarij gerere ea, quæ ad commodum pupilli ſpectant, tenent Guid.Pap. *d. deciſ.330. n.6.* Anton.Piag. *d.queſt.7. num.7. el 1. verſ. & quidem generaliter,* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.29. princip. n.37. & 38.* Baëz. *d.cap.2. num.57.* Guttier. *d.tract. de tutel. part.2. cap.1. n.66.*

De ſuſpectis tutoribus, vel curatoribus.

TIT. XLIII.

SVSPECTVS dicitur non qui pauper, ſed qui moribus talis eſt, vt ſuſpectus ſit, *l.4. & 5.* Vel quem ſuſpicio eſt fraudulenter, aut perperam, & non bona fide in tutela gerenda verſati, *§. ſuſpectus 3. Inſtit. eod. titul.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide *l. Hiſpan. 1. cum ſeqq. tit.18. p.6.* Atimin. Tepat. *variar. ſentent. tom.2. titul.479.* Bonacoſ. Mich. Graſſ. & Chætian. *tom. 1. commun. opin. lib.5. tit.24. pag.763.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap 5.* Molin. *de Inſtit. tract.2. diſp.225. n.6. cum ſeqq.* Paul. Montan. *de tutel. cap.35. n.3.* Guttiet. *in ſimili tract. p.2. cap.18. per tot.* Henric.Bocer, *in diſp. de iure vniuerſo, claſſi 1. diſp.14. num.131. cum ſeqq. tom.1.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.10.*

L. Libertum tuum. I.

Imp. ANTONIN. A. *Domitiæ.*

TVtor durante tutela accuſatur de ſuſpecto, & ea 1
finita conuenitur tutelæ iudicio. Colligunt ex
Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 1. fol.6.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*
Hanc eandem cooclufionem ea hoc teat. deſumuot 2
Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.5. num. 8.* vbi per hunc text. obſeruat agi in tutores vt ſuſpectos pendente tempore tutelæ; ea verò finita, ob eadem, quibus quis ſuſpectus ea pendente poſtulari poteſt, agi non de ſuſpecto, ſed actione tutelæ, Paul.Montan. *de tutel. cap.36. num.2. fol.1^2.* Henric.Bocer. *in diſp. de iure vniuerſo, claſſi 1. diſp.14. n.131.*

SVMMARIVM.

1 *Cura neglecta periculum ſpectat ad curatores, & ceſſantes gerere fraude, vel dolo, poſſunt remoueri vt ſuſpecti.*

2 *Tutor negligens remoueri poteſt à tutela, & cura, & ab omni alio munere: remoueri potuit etiam ob culpam leuiſſimam, num.3.*

4 *Tutor, vel curator, ſi tutelam, ſeu curam ſibi delatam, quam nulla legitima cauſa euitare poſſunt, non adminiſtrarent, poſſunt poſtulari vt ſuſpecti, & remoueri, & donec alij dentur, periculum ſpectat ad ipſos.*

L. Curatores. II.

Idem A. Longino.

PEriculum curæ neglectæ ſpectat ad curatores, & 1
ceſſantes gerere fraude, vel dolo, poſſunt remoueri
vt ſuſpecti. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*
Notatur ad hoc, quod tutor negligens remoueri 2
poteſt à tutela, & cura, & ab omni alio munere, vt per
Afflict. *Neapol. deciſ.207. num.3.* Gaſp.Baëz. *de de-*
cima tutor. cap.2. num.139. vbi *num.143.* ſubdit quod 3
remoueri poteſt etiam ob leuiſſimam culpam, Paul.
Montan. *de tutelis, cap.36. regul.3.* Guttier. *in ſimili*
tract. p.2. cap.18. n.19. Galganet. *eodem tract. lib.1.* 4
tit.9. num.8. vbi per hunc textum tenet, quod ſi tutor, vel curator tutelam, ſeu curam ſibi delatam, quam nulla legitima cauſa euitare poſſunt, non adminiſtrent, vt ſuſpecti poſſunt poſtulari, & remoueri, & donec alij dentur, periculum ſpectat ad ipſos.

L. Præſes prouinciæ. III.

Imp. ALEXANDER A. *Fortunæ.*

TVtores poſſunt compelli ad adminiſtrandum, & in 1
contumacia perſeuerantes remouentur vt ſuſpecti.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*
Hanc eandem cooclufionem ex hoc textu deſumunt 2
Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.5. num.3.* ibi, *ſi contumaciter adminiſtrationem recuſet.* Paul.Montan. *de tutel. cap.32. regul.9. n.79. cum ſeqq.* Henric.Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, claſſi 1. diſp.14. n.131. tom.1.* Atimin.o.Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.483. cap.13. verſic. adminiſtrare quis cogitur.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Tutor etiam teſtamentarius poteſt allegari ſuſpectus, & n. 2. Non ſolùm quando fraudulenter proceſſit, ſed etiam quando ex culpa & negligentia venit reuocandus, ſicut alij tutores, num. 3.*

4 *Tutor datus in teſtamento, contrahens poſtea inimicitias cum teſtatore, præſumitur ex hoc reuocatus; tamen ſi diu poſt eas inimicitias teſtator tacuit, & potuit reuocare teſtamentum, & non reuocauit, videtur inimicitias ipſas non curaſſe, & in ea voluntate ſemper perſtitiſſe, num. 5.*

6 *Tutor datus à patre ſi ſit ſuſpectus, & patrem ipſe non ignorauit, non remouetur.*

L. Etiam teſtamento. IV.

Idem A. Thalidæ.

1 TVtor etiam teſtamentarius poteſt allegari ſuſpectus. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Afflict. & Vrſill. *in addit. deciſ. 207. num. 3.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 225. num. 11.* Guzadin. *conſil. 17. num. 4.* Alban. *conſ. 580. n. 2.* Maluaſ. *conſ. 113. num. 4.* Rota *deciſ. 275. num. 7.* apud Farinac. *p. 2. recentiſſim.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 37. regul. 6.* Henric. Bocer. in *diſp. de vniuerſo iure, tom. 1. claſſ. 1. diſp. 14. n. 131.*

3 Guttier. etiam *de tutelis, p. 2. cap. 18. num. 23.* vbi ait procedere non ſolùm quando fraudulenter proceſſit, & ſe geſſit, ſed etiam quando ex culpa & negligentia venit reuocandus, ſicut alij tutores: & *num. 25.* poſt Decian. *conſ. 15. n. 13. & conſ. 46. n. 10. & 77. vol. 2.*

4 obſeruat, quod etſi tutor datus in teſtamento poſtea contrahens inimicitias cum teſtatore præſumatur ex hoc reuocatus, iuxta gloſſ. valde notabilem, *verbo niſi priuſquam, in l. Athleta, §. dat reuiſionem, ff. de*

5 *excuſ. tut.* tamen ſi diu poſt eas inimicitias teſtator tacuit, & potuit reuocare teſtamentum, & non reuocauit, videtur inimicitias ipſas non curaſſe, & in ea voluntate ſemper perſtitiſſe.

6 Nota tamen, quod ſi tutor datus à patre ſit ſuſpectus, & pater ipſe non ignorauit, non remouetur, vt *in l. in confirmando, ff. de confirm. tut.* Cald Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 61. C. de in integrum reſtit. minor.* Guttier. *d. part. 2. cap. 18. num. 2. verſ. quod ſi tutor.*

SVMMARIVM.

1 *Tutorem ſuſpectum reddunt non ſolùm inopia, ſed etiam fraus & ſegnities.*

2 *Tutor bonus homo morigeratus non remouetur ob paupertatem: paupertas tamen excuſat, num. 3.*

4 *Tutor vt ſuſpectus remouetur, ſi ſegniter, ſi fraudulenter ſe geſſerit, qui ob ſegnitiem, ruſticitatem, inertiam, aut ſimplicitatem à tutela, aut cura meritò remouetur, & ad eam tanquam ineptus non admittitur, non appellatur ſuſpectus, ſed ineptus ad tale munus, neque infamiam incurrit ex remotione, num. 5.*

L. In poſtulandis. V.

Idem A. Aſclepiadi.

1 NOn inopia ſola, ſed fraus & ſegnities tutorem reddunt ſuſpectum. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Non vires patrimoniorum, &c.] Nota quod tutor bonus homo morigeratus ob paupertatem non remouetur, vt per *l. Hiſp. 1. tit. 18. p. 6.* ibi: *E aun dezimos que ſi el guardador fuere pobre, e de buenas maneras, non deuen porende ſacar de ſu poder al huerfano, e dar otros en ſu lugar.* Petr Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 12. cap. 5. n. 4. in princ.* vbi ait tutorem quamuis pauperem, fidelem tamen ac diligentem non eſſe remouendum à tutela vt ſuſpectum. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 225. ſub n. 6.* vbi per hunc text. dicit, quod ſola paupertas neminem ſuſpectum tutorem aut curatorem efficit. Paupertas tamen excuſat, vt *in l. Hiſp. 2. tit. 17. p. 6. verſ. la ſexta cauſa*, Guttier. *de tutelis, p. 1. cap. 12. num. 13.* 2 3

Sed hanc nihil ſegniter, &c.] Notatur etiam ad hoc, quod tutor vt ſuſpectus remouetur, ſi ſegniter, ſi fraudulenter ſe geſſerit, vt per Petr. Greg. *d. lib. 12. cap. 5. ſub n. 3. verſ. ſi ſegniter*, Molin. *d. diſp. 225. n. 6. in fine*, vbi per *l. 3. §. vlt. ff. hoc tit.* dicit quod qui ob ſegnitiem, ruſticitatem, inertiam, aut ſimplicitatem à tutela, aut cura meritò remouetur, aut ad eam tanquam ineptus non admittitur, non appellatur ſuſpectus, ſed ineptus ad tale munus, neque infamiam ex remotione incurrit. 4 5

SVMMARIVM.

1 *Tutorem de ſuſpecto accuſare quilibet poteſt, maximè ſi ſit de neceſſariis, & n. 3.*

2 *Paupertas non eſt iuſta cauſa vt remoueatur, ſed vt alius, ſi iudici videbitur, adiungatur, & n. 4.*

5 *Pubes admittitur ad accuſationem ſui curatoris, modò de conſilio ſuorum cognatorum id efficiat.*

L. Pietatis. VI.

Imp. GORDIAN. A. *Felici.*

QVilibet (maximè ſi ſit de neceſſariis) poteſt accuſare tutorem de ſuſpecto. Paupertas non eſt iuſta cauſa vt remoueatur, ſed vt alius, ſi iudici videbitur, adiungatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1 2

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 2. tit. 8. p. 6.* dum ſtatuit; quod tutoris ſuſpecti accuſatio competit cuilibet de populo, ſed magis incumbit patri, auiæ, & ſorori, vel nutrici pupilli, aut alij cuiuſcumque ſexus, qui ratione pietatis mouetur. Decian. *conſ. 94. n. 9. vol. 2.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 12. cap. 5. num. 6.* ibi, *accuſant autem & probant ſuſpectos omnes parentes, proximi, cognati pupilli, ex quibus pietatis affectio officium hoc promouet*, Gaſp. Baëx. *de decima tut. cap. 2. n. 144.* ibi, *deinde ſuſpectus poſtulari poteſt à quolibet de populo*, Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſp. 225. num. 21.* vbi quod de crimine ſuſpecti tutoris, aut curatoris poteſt quiuis de populo accuſare, non ſolùm maſculus, ſed etiam fœmina, modò ſi neceſſitudine aliqua minori coniuncta non ſit, iudex ſentiat eam ex pietate moueri, non verò appetitu accedendi ad hominum cœtus: excipit libertum, qui ad accuſationem ſui patroni non admittitur, & pupillum qui accuſare non poteſt de ſuſpecto ſuum tutorem, Guttier. *de tutelis part. 2. cap. 18. n. 3.* 3

Verùm ita egeni ſunt, &c.] Notatur ad hoc, quod ſola paupertas eſt iuſta cauſa vt tutor remoueatur, de quo vide poſita *in collect. ad l. 5. ſuper verb. non vires patrimoniorum, ſuper hoc eod. tit.* 4

Si non impubes ſit arbitrio cognatorum, &c.] Notatur ad hoc, quod pubes admittitur ad accuſationem ſui curatoris, modò de conſilio ſuorum cognatorum id efficiat, vt per Molin. *d. diſp. 225. n. 21. verſ. pubes verò*, Guttier. *d. part. 2. cap. 28. n. 3.* Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 10. n. 32.* 5

SVMMA

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Pendente cauſa ſuſpecti, tutor non poteſt adminiſtrare, ſed datur curator, qui interim adminiſtrat, & num.2. Intellige vt num.5. Et limita vt num.6. Eo ipſo, quod tutor, aut curator eſt accuſatus de ſuſpecto, liſque conteſtata, tradi curator minori debet à iudice, num.3.*

4 *Solutio facta tutori, aut curatori poſtquam lis de ſuſpecto aduerſus eum fuerit conteſtata, non eſt valida.*

7 *Officialis accuſatus de delicto, quando pendente accuſatione poſſit ab adminiſtratione ſuſpendi.*

L. Eum quem. VII.

Idem A. Gorgonia.

1 PEndente cauſa ſuſpecti, tutor non poteſt adminiſtrare, ſed datur curator, qoi intetus a iminiſtrat. Colligunt ea Ord.Doct. citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.Hiſpan.4. tit.18. part.6.* ibi, *Otroſi dez mos que luego que el guardador es acuſado por ſoſpechoſo, e el pleyto de la acuſation es començado por demarda, e por reſpueſta, deue el iuez dar a otro ome bueno en fieldad la guarda del moço, e de ſus bienes, faſta que el pleyto ſea acabado.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.13. cap.5.n.7.* ibi, *& hac pendente acuſatione interdici adminiſtrationem tutori poſtulato de falſo placuit, alio interea pro adminiſtratione ſubordinando.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.*
3 *diſp.225. n.13.* vbi quod eo ipſo, qood tutor, aut curator de ſuſpecto eſt accuſatus, liſque eſt conteſtata, tradi à iudice debet minori curator, qui interim dum lis pendet, curam minoris ac bonorum illius habeat, priorque tutor, aut curator ab adminiſtratione eſt ſuſpendendus, ſubditque per *l. quod ſi fortè, §.1. ff. de*
4 *ſolut.* non eſſe validam ſolutionem factam tutori, aut curatori poſtquam lis de ſuſpecto aduerſùs eum fuerit conteſtata, Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 1. diſp.14 n.133.* Paul.Montan. *de tutel. cap.36. regul.9.* Guttier. *in ſimili tract. part.2. cap.18. num.10. cum ſeqq.* Galganet. *in eod. tract. lib.1. tit.10. n.29. & l.2, tit.20. num.5.*

5 Intellige quando tutor non eſt coniunctus pupilli; nam ſi coniunctus fuerit, dandus erit ei conſocius, ſi ſuſpicio ſit debilis, & parui momenti, quia tunc pendente lite ſuper ſuſpicione huiuſmodi, non debet ei adminiſtratio interdici, vt per Caualcan. *de tutor. & curat. num.19.* Guttier. *d.part.2.cap.17.n.11. & n.12.*
6 limitat ſi non fecerit inuentarium, vel bona dilapidauerit, aut pupillam ante tempus, vel non condigno maritare voluerit, quia tunc in totum eſt remouendus tutor, etiam quod eſſet mater, aut auia. Vincent. de Franchis *deciſ.8. n.8. part.1.* vbi poſt Gozadin. *conſil.17.col.1. vol.3.* ait quod quando perſona coniuncta redderetur infamis, & propter dolum deberet remoueri, ſit in arbitrio iudicis an ſit interdicenda adminiſtratio, vel ſit adiungenda alia perſona, cuius arbitrium verſabitur, an fraus ſit commiſſa in magna, vel modica re, ſubditque quando non timetur infamia, ſtandum eſſe regulæ huius text. etiam reſpectu matris, quam in hoc non reperiri priuilegiatam ait.

7 Officialis accuſatus de delicto, quando pendente accuſatione poſſit ab adminiſtratione ſuſpendi? vide Vincent. de Franchis *part.1. deciſ.8. per tot.* Griuel. *in Dolana deciſ.60.*

L. Si non ſuſpectum. VIII.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Proculo.*

DVrante adminiſtratione tutor non poteſt petere à contutore vt reddat ſibi rationem adminiſtrationis vniuerſæ. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Paul.Montan. *de tutel. cap.36. regul.7. num.14.* Marc. 2
Mantua *ſing.572.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.1. tit.483. cap.11. in fine,* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.10. num.45.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor remotus ob dolum, non verò ob culpam, fit infamis, & num.2.*

3 *Tutor, vel curator remotus ob latam culpam, non efficitur infamis.*

L. Suſpectos. IX. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Ammiano.*

TVtor remotus ob dolum, non verò ob culpam, fit infamis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.fin. tit.18. part.6.* vbi ſtatuitur, quod reuocatus à 2
tutela vt ſuſpectus propter dolum, eſt infamis, & tunc tenetur de mala adminiſtratione, & officio iudicis dabitur ſtatim alius. Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.5. num.10.* Gaſp.Baëz. *de decima tut. cap.2.n.142.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.225. n.14.* Montan. *de tutel. cap.36. reg.4. num.14.* Guttier. *eod.tract. part.2. cap.18. num.17. & ſeq.* Henric.Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 1. diſp.14. n.137.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.10. n.40.*

In gloſſ. *Ob negligentiam*, ibi, *ſed quid ſi ob latam culpam eſt remotus*, &c. Notatur ad hoc, quod tutor, 3
vel curator remotus ob latam culpam, non efficitur infamis, vt per Baëz. *d.cap.2. num.142.* Guttier. *d.p.2. cap.18. n.18.* Rot. *deciſ.275. ſub num.1.* apud Farin. *part.2. recentiſſim.*

De in litem dando tutore, vel curatore.

TIT. XLIV.

CVm ad hanc tantùm cauſam detur, alia gerere non poterit; nec enim ipſa in rem, litémve ſuam, & pupillo litem inferenti, vel excipienti auctor eſſe poteſt, *l.1. ff. de auct. tut.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide Paul.Montan. *de tutel. cap.27. num.14. & cap.9. num.29.* Guttier. *in ſimili tract. p.1. cap.19. n.17. cum ſeqq.* Arimin.Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.473. cap.4. & tit.474. per tot.*

In omnibus caſibus, in quibus debet dari pupillo curator ad lites, non poteſt deueniri ad talem curatorem, niſi priùs citatis omnibus conſanguineis, & amicis, quibus nolentibus tale munus ſuſcipere, tunc Iudex prouidet de curatore, vt per Afflict. *deciſ.162. num.1.*

num.2. Neuiz. *conſ.17. num.10.* Paneirol. *conſil.11. num.15.* Marant. *de ordine iudic. part.4. diſt.16. n.36.* Maſtrill. *Sicil. deciſ.73. num.7.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.4. cap.68. num.26.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor poteſt agere contra pupillum alio, contutore actore, & ſi nullum contutorem habet, dabitur ei curator ad litem illam defendendam, & num.1.*

3 *Minor ſi ſimpliciter & generaliter petit curatorem ad lites, vel cauſas mouendas, debet dari à iudice loci, in quo habet domicilium, ratione originis, vel habitationis: ſi petat curatorem ſpecialiter ad certam litem, vel cauſam iam motam, debet dari à iudice, coram quo vertitur illa lis, vel cauſa, num.4.*

L. Si quas. I.

Imp. ANTONIN. A. *Miltiadi.*

1 TVtor poteſt agere contra pupillum, alio contutore actore; & ſi nullum contutorem habet, dabitur ei curator ad litem illam defendendam. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.13. cap.2. num.1.* & Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutor, n.22.* Galganet. *de tutelis, lib.1. tit.7. num.44. verſ. ſed ſi pupillus.*

3 Notatur ad hoc, quod ſi minor ſimpliciter, & generaliter petit curatorem ad lites vel cauſas mouendas, debet dari à iudice loci in quo habet domicilium ratione originis, vel habitationis, vt per Anton. Gom.
4 *var. tom.2. cap.14. num.17.* vbi tradit hunc text. ſic debere intelligi, ſubditque quod ſi minor petat curatorem ſpecialiter ad certam litem, vel cauſam iam motam, debet dari à iudice, coram quo vertitur illa lis, vel cauſa, iuxta text. ſic intelligendum *in l. ſancimus, la 2. §.1. C. de adminiſtr. tutor.*

L. An tibi. II.

Imp. ALEXANDER A. *Euariſto.*

TVtor pupilli, cuius pater vendidit fundum ſecum communem, conſultiùs faciet, ſi tutela durante partem ſuam non vendicet; ſi tamen vult vendicare, debet petere curatorem dari, qui emptorem pupilli nomine defendat aduersùs ipſum tutorem fundum vendicantem. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Curator datus ad litem non ſubjicitur periculo adminiſtrationis, & n.2. Et ideo non tenetur conficere inuentarium, num.3.*

L. Ad protegendam. III.

Imp. GALLIENVS A. *Valerio.*

1 CVrator datus ad litem non ſubiicitur periculo adminiſtrationis. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel. lib.2. tit.26. num.30.*

3 Et ideo non tenetur inuentarium facere, & cùm nihil recipiat, nec ei ſolui poſſit, vt per Baëz. *de decima tut. cap.17. n.16.* Guttier. *de tutel. part.1. cap.9. n.27. & p.2. cap.2. n.55.* rationem tamen de geſtis reddere tenetur, vt *in §. fin. Inſtit. de auctor. tut.* Guttier. *d. tract. part.3. cap.1. num.16.*

SVMMARIVM.

1 *Curator ad litem ſumptus repetit, quos bona fide fecit.*

2 *Tutor datus ad litem, ſi quid bona fide erogauerit, à contutoribus more ſolito exigere poterit. De litium expenſis à tutore & curatoribus faciendis, remiſſiuè num.3.*

4 *Tutor & curator ſæpe confunduntur, & nunquam tutor accipitur pro curatore.*

L. Ad litem. IV.

Idem A. Irenæo.

CVrator ad litem ſumptus repetit, quos bona fide fecit. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Notatur ad hoc, quod tutor datus ad litem, ſi quid bona fide erogauit, à contutoribus more ſolito exigere poterit, vt per Galganet. *de tutelis lib.1. tit.36. n.12.* 2

De litium expenſis à tutore & curatoribus faciendis latè Ioan. Garc. *de expenſ. cap.10. per tot.* & præci- 3
puè *num.17.* vbi aduertit ita lites eſſe agendas, & cauſas tutelæ, & adminiſtrationis tractandas, ſumptuſque faciendos, vt tutor, adminiſtrator, curator, ſyndicus, & reliqui ſimiles in huiuſmodi ſumptibus, & expenſis ita ſe moderatè gerant, quaſi res propria, non aliena gereretur, neque enim pro pupillo abſente, furioſo, ventre, vel pro bonis magis expendendum eſt, quàm pro ſe expenderet tutor ac curator: itaque moderata eſſe oportet ſalaria Aduocatorum, Procuratoris legitimos ſumptus, certas expenſas iure, & lege taxatas, ne ſub prætextu pupilli, & eius patrocinij vniuerſum patrimonium conſumatur, néve de re aliena liberales exiſtant, &c.

In gloſſ. *Tutor.* Notatur ad hoc, quod tutor & curator ſæpè confunduntur, & nonnunquam tutor accipitur pro curatore, vt per Menoch. *conſ.315. num.68.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.2. cap.830. n.1.* 4

SVMMARIVM.

1 *Tutor teſtamentarius, vel legitimus vbi cum pupillo eſt litigaturus, debet ei de curatore ad litem dando prouideri, vel poteſt pupillus illius auctoritate procuratorem conſtituere, qui eum ſit defenſurus, & ſi res exegerit, alius tutor ordinabitur. Idem ſi pupillo expediat agere contra tutorem, vel curatorem, alio contutore non exiſtente, num.2.*

L. Siue ex teſtamento. V. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Tigrani.*

VBi tutor teſtamentarius, vel legitimus eſt cum pupillo litigaturus, debet ei de curatore ad litem dando prouideri, vel poteſt pupillus illius auctoritate procuratorem conſtituere, qui eum defenſurus ſit, & ſi res exegerit, alius tutor ordinabitur. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.* 1

Idem ſi pupillo expediat agere contra tutorem, vel curatorem, alio contutore non exiſtente. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.13. cap.2. num.1.* 2

De

Digitized by Google

De eo, qui pro tutore negotia geſſit.

Tit. XLV.

CVm tutor, vel curator non eſſet, putà quia inutiliter eſſet datus, ad eum non pertinet adminiſtratio, & ſi gerere velit, & agat, ſummoueri exceptione poreſt, etiamſi intentionem ſuam probet, *l.1.* tenetúrque rationem adminiſtrationis reddere, etſi mulier ſit, *l.2.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De protutore vide Gutier. *de tutel. part.2. cap.17.* Arimin. Tepat. *var.ſentent. tom.2. tit.470. ſub hac rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier qua tutrix eſſe nequit, ſi ſe gerat vt tutrix, actione protutelæ tenetur: ſi res pupillares adminiſtrauerit pro tutore, tenetur reddere rationem, num.2.*

3 *Actio protutelæ in eum datur, qui ſe pro tutore geſſit, vel pro curatore, cùm tamen non eſſet tutor, vel curator.*

L. Etiam mulieres. I.

Impp. AVRELIAN. *&* GALLIEN. AA. *Marcello.*

1 MVlier, quæ tutrix eſſe non poteſt, ſi ſe gerat vt tutrix, actione protutelæ tenetur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Vide Gutier. *de tutel. part.2. cap.17. num.16.* vbi per hunc textum tenet, quod mulieres ſi res pupillares pro tutore adminiſtrauerint, reddere rationem tenentur, & Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.13.*
3 *cap.10. num.16.* vbi quod datur protutelæ actio in eum, qui ſe pro tutore geſſit, vel pro curatore, cùm tamen verè non eſſet tutor, vel curator, atque ea exercere poteſt ante tempus pubertatis.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio tutoris illegitimi poteſt opponi in quacunque parte iudicij, & num.2.*

3 *Exceptio falſi procuratoris in quacunque parte iudicij opponi poteſt.*

L. Non vtiliter. II. & vlt.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Marco.*

1 EXceptio tutoris illegitimi poteſt opponi in quacunque parte iudicij. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Paul. Montan. *de tutel. cap.32. regul.6. num.35.* Gutier. *in ſimili tract. part.2. cap.17. n.16. in fine*, Cotnazao. *deciſ.108. num.3.*

3 In gloſſ. *Exceptione, ſin.* ibi, *quia ſimilis eſt exceptioni falſi procuratoris.* &c. Notatur ad hoc, quod exceptio falſi procuratoris in quacunque parte iudicij opponi poteſt, vt per Rebuff. *de except. n.389.* Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.24. n.36. pag.612.* Perez *l.1. tit.4. lib.3. Ordin. pag.533.* Menchaq. *controu. vſufruct. lib.2. cap.16. n.5.* Menoch. *conſil.345. n.12.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. cap.17. n.32.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo exceptio, num.7. & 8.* Amat. Roderic. *in pract. de modo & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap.5. n.73.* Bernard. Muſcatel. *in praxi aurea ciuili Neapol. part.2. gloſſ. veniens, num.4.* Eſto quod proponens vſque ad finem litis conſcius omiſerit exceptionem, neque enim ſcientiâ illius redditur iudicium validum, ſed conſenſu & mandato domini, cuius nomine agitur, vt per gloſſ. Bart. Bald. & Iaſ. *in l. licet, C. de procuratorib.* Pinel. *in l.1. C. de bonis matern. part.3. n.32.* Menoch. *d. conſ.345. n.12.* Menchaq. *d. cap.16. num.5.*

Si mater indemnitatem promiſerit (pupillo, vel tutori.)

Tit. XLVI.

NOn propterea tutrix eſt: ſi tamen adminiſtrauerit, pupillo tenetur vt protutor, & ſi tutori promiſerit pro ipſo tutore, vt ab eo adminiſtratio ſibi cedatur, etiam indemnem eum præſtare tenebitur, nec iuuabitur Velleiano, quia non interceſſit. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide Galganet. *de tutel. lib.3. tit.26. n.36. cum ſeqq. & num.47.*

SVMMARIVM.

1 *Mater licèt petierit tutorem dari filio eius periculo, non propterea tenetur ex illo facto, niſi hoc expreſſum fuerit decreto iudicis, & num.2.*

3 *De pœna matris petentis tutorem minus idoneum, & inhabilem dari filiis, remiſſiuè.*

4 *Promittens creditori indemnitatem, cenſetur ſe obligare ad id tantùm quod à principali non poſſit conſequi.*

L. Suos potiùs. I.

Imp. ALEXANDER A. *Brutiæ.*

LIcèt mater petierit tutorem dari filio eius periculo, non propterea tenetur ex illo facto, niſi hoc expreſſum fuerit iudicis decreto. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Cuiac. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.47. cap.3. verſ. licèt mater, pag.915.* Galganet. *de tutelis, lib.2. tit.26. n.36. & 37.* 2

De pœna matris petentis tutorem minus idoneum, & inhabilem dari filiis, vide Anton. Gabr. *commun. tit. de tutel. concl.1. num.10.* Gutier. *in tract. de tutelis, part.1. cap.16. n.51. cum ſeqq.* 3

Notatur ad hoc, quod promittens creditori indemnitatem, cenſetur ſe obligare ad id tantùm, quod à principali non poſſit conſequi, & non poteſt conueniri antequam principalis conueniatur, etiamſi ſit renunciatum *authent. præſente, §. de fideiuſſ.* quia non eſt propriè fideiuſſor, & hoc caſu excuſſio requiritur pro complemento conditionis, non verò ex beneficio fideiuſſoribus conceſſo: ita Anton. Gom. *tom.2. var. cap.13. num.3.* 4

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Tutor matri pupilli, vel auo adminiſtrationem committens, & ab eis indemnitatis promiſſionem recipiens, officio finito conuenitur, & ipſe ab eis conſeruabitur indemnis. Si is qui indemnitatem promiſit, tutor non fuerit, nec qui à pupillo potuerit conueniri, erit in arbitrio pupilli agere vel aduerſùs promiſſorem indemnitatis, vel aduerſùs tutorem, num. 2. Etiam quod mater ipſa indemnitatem promiſerit, num. 3.*

L. Quædam. II.

Impp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Aſclepiadi & Menandro.*

1 TVtor matri pupilli, vel auo adminiſtrationem committens, & ab eis indemnitatis promiſſionem recipiens, officio finito conuenitur, & ipſe ab eis conſeruabitur indemnis. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod ſi is qui indemnitatem promiſit, tutor non fuerit, nec qui à pupillo potuerit conueniri, erit in arbitrio pupilli agere vel aduerſùs promiſſorem indemnitatis, vel aduerſùs tutorem, vt

3 per Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 31. num. 6.* vbi addit etiam quod mater ipſa indemnitatem promiſerit.

Si contra matris voluntatem (quia teſtamento aliquem filio ſuo tutorem dari vetuit) *tutor datus ſit* (à magiſtratu.)

TIT. XLVII.

NON poteſt is adminiſtrare, ſed à tutela remouetur, vel cum infamia, ſi dolum commiſit; vel ſine infamia, ſi dolo careat, *l. vnic.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec.

SVMMARIVM.

1 *Tutor datus à iudice contra voluntatem matris præmortuæ, remouebitur ab officio, nec infamia notabitur, niſi conueniatur de fraude, & num. 2.*

3 *Non poteſt dari Tutor, quem dari mater prohibuit.*

4 *Matrem non poſſe eſſe tutricem filiorum, quando pater prohibuit in ſuo teſtamento eam eſſe tutricem.*

L. Si contra. Vnic.

Impp. SEVERVS & ANTONINVS. AA. *Tertio.*

1 TVtor datus à iudice, contra voluntatem matris præmortuæ, ab officio remouebitur, nec infamia notabitur, niſi de fraude conueniatur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Saliect. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Alexand. *conſil. 140. num. 5. lib. 1.* Galganet. *de tutelis, lib. 1. tit. 7. num. 39.* Rot. *deciſ. 668. num. 4.* apud Farinac. *part. 1. recentiorum*, vbi quod iudex non poteſt dare tutorem quem 3
mater prohibuit dari: & *num. 5.* tenet matrem non 4
poſſe eſſe filiorum tutricem, quando pater prohibuit in ſuo teſtamento eam eſſe tutricem, quia in materia tutelari iudicium paternum eſt ſpectandum, nam licèt leges multùm deferant pietati maternæ, amplius tamen deferunt patri circa perſonam, & negotia filij.

Vt cauſa poſt pubertatem adſit tutor.

TIT. XLVIII.

DONEC enim adminiſtrationem ad curatorem tranſtulerit, cauſas pupillares defendere, tutelâ etiam finitâ, tenetur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec.

SVMMARIVM.

1 *Tutor tenetur cauſam pupilli inchoatam proſequi etiam poſt pupillarem ætatem, ſi inſtrumenta curatori non reddiderit, & num. 2.*

3 *Tutor & curator perſeuerare tenentur in connexis ante tranſlationem adminiſtrationis, non verò poſt.*

4 *Tutorem teneri non tantùm poſt pubertatem curatorem petere puberi, ſed etiam debere transferre adminiſtrationem ad curatorem minoris, & rationes reddere, num. 5.*

6 *Tutor ſi rationem reddiderit, & inſtrumenta, ac iura reſtituit, non cogitur litem cœptam perficere, petente adulto, ſecus ſi petat aduerſarius.*

7 *Quilibet habens cuſtodiam non liberatur, niſi reſtituat integrè.*

8 *Tutor, vel curator poteſt, & tenetur ſolùm lites & negotia inchoata durante officio proſequi, aliàs facit litem ſuam.*

9 *Tutor licèt deſinat eſſe tutor pupilli, pubertate adueniente, tamen ſi lis in prima inſtantia, vel in inſtantia appellationis pendebat, tenetur eam proſequi, ſi cœpta fuit tutelâ durante, niſi de curatore adulto prouideri fecerit.*

L. Tutores. Vnic.

Impp. PHILIPPVS A. *Dextro.*

TVtor cauſam pupilli inchoatam proſequi tenetur 1
etiam poſt pupillarem ætatem, ſi inſtrumenta curatori non reddiderit. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Saliect. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Boër. *deciſ. 285. n. 11. verſic. ſecundò fallit*, & limi- 2
tant Anton. Ping. *de tutor. & curat. quæſt. 19. n. 10. verſic. 5.* Caualcan. *in eodem tractat. n. 330.* Gaſp. Baëz. *de decima tut. cap. 2. num. 133.* Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom. 2. tit. 483. cap. 13. verſic. tutor cauſa pupilli.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo tutela, num. 20.* latè Gutier. *de tutelis, part. 2. cap. 19. n. 1.* vbi per hunc textum tenet tutores etiam poſt pubertatem aſſiſtere debere, & teneri defenſioni cauſarum pupillarium, ſi nedum rationem reddiderint, nec rem ad curatores tranſtulerint: & *n. 2. verſic. ſuperiora*, hoc intelligit de cauſis cœptis antequam finiretur tutela pubertate; finita namque tutela, vel cura, non poteſt tutor, vel curator nouas cauſas agere, aliàs

poterit

poterit excipi vt repellatur, & citat Franciſc.Marc. *deciſ.99. ad finem, part.2.*

3 *Qui nedum adminiſtrationem ad curatores tranſtulerunt*, &c. Notatur ad hoc, quod tutor & curator perſeuerare tenetur in connexis ante tranſlationem adminiſtrationis, non verò poſt, vt per Menoch. *conſil.145. n.51.* Galganet. *de tutelis, lib.2. tit.24. n.3.* Guttier. etiam *de tutelis & curis, part.2. cap.19. num.15. & 19.*
4 ait per hunc textum non tantùm tutorem poſt pubertatem teneri curatorem petere puberi, ſed etiam debere transferre adminiſtrationem ad curatorem mi-
5 noris: & *num.20.* ſubdit, quod non ſufficit, quod tutor tranſtulerit adminiſtrationem minoris in curatorem ad hoc vt non teneatur litem cœptam, ſiue appellationem interpoſitam proſequi, ſed requiritur quod rationes reddiderit, aliàs enim tenebitur eam proſequi: poſt ipſas tamen redditas nec tutor, nec curator appellationis merita probare, nec cauſas eius reddere tenentur.

6 *Inſtrumenta quibus*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi tutor rationem reddiderit, & inſtrumenta, ac iura reſtituit, non cogitur litem cœptam perficere, petente adulto, ſecus ſi petat aduerſarius, vt per Surd. *conſ.57. n.57.* Guttier. *dict. part.2. cap.19. n.2. in princ.*

7 Notatur etiam ad hoc, quod quilibet habens cuſtodiam, non liberatur, niſi reſtituat integrè, vt per Pariſ. *conſ.74. num.1. lib.1.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.71. num.10.*

8 In gloſſ. *Cauſarum*, ibi, *cœptarum antequam finiretur tutela pubertate*, &c. Notatur ad hoc, quod tutor, vel curator lites & negotia inchoata durante officio ſolùm proſequi poteſt, & tenetur, aliàs facit litem
9 ſuam, vt per Franc.Marc. *deciſ.99. n.3. & deciſ.515. n.1. part.1.* Menoch. *conſil.145. n.51.* Guttier. *dict. part.2. cap.10. n.4.* Hinc eſt, quod licèt tutor deſinat eſſe tutor pupilli, pubertate adueniente, tamen ſi is in prima inſtantia, vel in inſtantia appellationis pendebat, tenetur eam proſequi, ſi cœpta fuit tutela durante, niſi de curatore adulto prouideri fecerit, vt argument. huius text. tradunt Baëz. *dicto cap.2. num.35.* Guttier. *dicta part.2. cap.19. n.11.*

In eadem gloſſ. ibi, *ſecus videtur in curatore*, &c. Probat igitur dicta in tutore extendi ad curatorem, vt per Guttier. *d.part.2.cap.19. n.15.*

Vbi pupilli educari debeant.

Tit. XLIX.

EORVM educatio nulli magis, quàm matri, niſi ad ſecundas nuptias tranſierit, committenda videtur. Si tamen hac de re inter matrem, cognatos, & tutores controuerſia oriatur, Prætor vel Præſes eam definiet, *l.1.* habitâ ratione affectionis perſonarum, & ſuſpicionis in eos cadentis, qui pupillo morienti ſucceſſuri ſunt, *l.2.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli, vide *l.Hiſp.19. tit.16. part.6.* Viu. Suar. & Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.25. pag...* Caualcan. *de tutor. & curat. num.304.* Surd. *de aliment. tit.4. quaſt.13. n.1. cum ſeqq.* latè Guttier. *de tutel. part.2. cap.8. per tot.* Alex. Trentac. *var. reſol. lib.2. tit. de minorib. reſol.7.* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.18. & 19.*

SVMMARIVM.

1 *Pupilli apud matrem educari debent, niſi ad ſecunda vota tranſierit, & num.2.*

3 *In tutela filiorum mater præferenda eſt auo paterno.*
4 *Pupillus non eſt educandus penes matrem, quæ ſuperinduxit vitricum, & num.7.*
5 *Mater habet præſumptionem pro ſe, maximè vbi agitur de alenda fœmina.*
6 *Mater eligi debet ad tutelam filij, licèt ſit debitrix.*
8 *Pupillus non educatur apud matrem, quæ eſt improba, impudica, vilis, imprudens.*
9 *Pupillus educatur apud matrem, quæ ſecundò nubens filio non eſt ſucceſſura, & moribus & honeſtate habilis eſt: educatur apud vitricum quando non poteſt æquè commodè ali apud alium, ſi tamen non ſit creditor, num.10. 11.*
12 *Mater in dubio præfertur aduiæ ipſius pupilli. Limita vt num.13. Poſt matrem auia materna admittitur ad pupilli educationem, num.14.*
15 *Pupillus educari non debet apud matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias. Lex iſta, & ſimiles an præciſè priuent matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias educatione ſuorum pupillorum, an ſolùm ob id reddatur ſuſpecta, ac iudicis arbitrio relinquatur, num ea circumſtantia concurrant in matre, quæ ſuſpicioni huic præponderet, ac proinde non ſit ei prolis pupillæ educatio deneganda, n.16. & 17.*
18 *Tutor an poſſit eſſe vitricus.*

L. Educatio pupillorum. 1.

Imp. ALEXANDER A. *Dionyſodoro.*

PVpilli educari debent apud matrem, niſi ad ſecunda vota tranſierit. Si autem ad ſecundas nuptias conuolauerit, & orta fuerit quæſtio inter matrem, & 1
tutores, ſeu conſanguineos ſuper tutela pupillorum, debet adiri Præſes prouinciæ, qui inſpecta qualitate perſonarum, & coniunctione perpendet: & ſi iudex decreuerit apud quem educari debeat, ille neceſſe habebit hoc facere. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Fulgoſ. Angel. Salicet. Bald. Caſtr. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.68. verſo*, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l.Hiſp.19. tit.16. part.6. ibi, *quaſi ouieſſe madre que fueſſe muger de buena fama, bien le puede dar el Iuiz el hijo que lo crie, e ella podelo tener, mientras manteuiere biudez y no caſare: mas luego que caſare, deuen ſacar el huerfano de ſu poder*, &c. Afflict. *deciſ.183. num.5.* 3
vbi quod mater præferenda eſt auo paterno in tutela filiorum, Anchar. *conſ.316. In cauſa, col.2. verſ. & antequam*, Vincent. de Franchis *Neap. deciſ.150. num.3. part.2.* vbi quod penes matrem, quæ tranſiuit ad ſe- 4
cundas nuptias, filij non debent educari. Surd. *de aliment. tit.1. quaſt.41. num.6.* vbi quod pupillus non eſt educandus penes matrem, quæ ſuperinduxit vitricum, & latiùs *tit.4. quaſt.13. à n.1 s.* vbi quod mater habet pro ſe præſumptionem, præcipuè vbi agitur de alenda fœmina: & *num.14.* quod mater eligi poteſt ad tute- 5
lam filij, licèt debitrix ſit: & *num.15.* quod pupillus 6
non debet educari penes matrem, quæ ad ſecunda vota 7
tranſiuit, & vitricum ſuperinduxit: & *num.21. & 22.*
quod pupillos non educatur apud matrem, quæ eſt 8
improba, & impudica, vilis, vel imprudens, cùm nuptias ſecundas contrahere, vel inhoneſtè viuere patiatur quoad filij educationem: & *num.13.* quod pupillus non educatur apud matrem, quæ procurauit impar, & immaturum filio, vel filiæ matrimonium, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Pater, num.21.* vbi quod mater eſt præferenda in educatione filiorum, niſi tranſierit ad ſecunda vota, aut incontinens viuat, quoniam tunc non debet habere filios in poteſtate, quia periculum eſt filios illius educari apud vitricum, ne vitæ eorum inſidiet, vt hæreditatem illorum ca-

Digitized by Google

piat. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 2. tit. de minorib. reſol. 7. n. 3.* vbi quod apud matrem quæ tranſiuit ad ſecundas nuptias, vel ſuſpicio eſt vt tranſeat, pupillus educari non debet: & *n. 4.* quod apud matrem vilem, ac turpem educari non debet. Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 18. num. 4.* Seraph. *deciſ. 1357. à n. 1.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 224. num. 4.* vbi quod ſi mater ſuſpecta non ſit, neque ad ſecundas nuptias tranſiuit, regulariter nullibi commodiùs iudicandum eſt educari poſſe minorem, quàm apud matrem; limitat tamen niſi circunſtantiæ ſint, quæ illud ſuadeant, vt ſi illa prauos habeat mores, aut aliunde periculum ſpirituale, aut corporale minoris ex educatione matris timeatur: & *num. 6.* tenet quod quando mater tranſit ad ſecundas nuptias, extrahendus eſt minor de illius, & vitrici educatione, Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 88. n. 16. in princ.* vbi quod filij apud matrem viduam potiùs educandi ſunt, ac ſi tranſeat ad ſecundas nuptias educandi pupillos iure priuatur. Henric. Bocer. *in diſp. de iure vniuerſo, claſſi 1. diſp. 114. num. 112.* Guttier. *in tract. de tutel. part. 2. cap. 8. à n. 9.* vbi *n. 10.* ſubdit quod iudex non arbitrabitur pupillum eſſe educandum penes matrem vilem, ac turpem, vel penes alterum, qui vitæ, religioni, moribus, vel bonis pupilli inſidiari præſumeretur.

9 Aliquibus modis limitat Surd. *d. tit. 4. quaeſt. 13. à num. 18.* vbi quod pupillus educatur apud matrem, quæ ſecundò nupſit, ſi non eſt filio ſucceſſura, & moribus,
10 & honeſtate habilis eſt: & *num. 20.* quod pupillus educatur apud vitricum quando non poteſt æquè commodè apud alium ali, ſi tamen non ſit creditor; &
11 Vincent. de Franchis *deciſ. 350. n. 3.* ait quod quando mater non eſſet ſucceſſura filio, vtpurà quia haberet ſubſtitutum, & ipſa ac vitricus eſſent honeſtæ vitæ, poterit iudex arbitrari, quod filij penes matrē educentur.

12 *Nulli magis quàm matri eorum*, &c.] Ergo mater in dubio præfertur fratri adulto ipſius pupilli, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 168. num. 7.* Surd. *d. quaeſt. 13. num. 10. cum ſeqq.* Guttier. *d. part. 2. cap. 8. n. 15.* vbi
13 *num. 16.* id limitat quando pupillus magis commodè apud fratrem educari poſſet, & vtilius foret ipſi pupillo: & *n. 17.* limitat etiam quando pro fratre ſtat coniecturata patris voluntas.

14 Et poſt matrem auia materna admittitur ad pupilli educationem, vt per Menoch. *d. caſu 168. n. 4.* Surd. *d. quaeſt. 13. n. 24. cum ſeqq.* Galganet. *d. tit. 18. num. 4.* Guttier. *d. part. 2. cap. 8. n. 11.* vbi *num. 12.* aduertit, quod iiſdem rationibus auia excluditur ab educatione, quibus mater; veluti ſi eſſet ſuſpecta, purà quia nepti nuptias intempeſtiuas procurauit, vel cœpit bona pupilli dilapidare, vel ad ſecunda vota tranſiuit, vel luxurioſè viuit, vel aliter in moribus peccat.

15 *Si non vitricum eis induxerit*, &c.] Ergo apud matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias pupillus educari non debet, vt per Aym. *conſ. 18. n. 3. & 11. & conſ. 190. n. 6.* Franc. Marc. *quaeſt. 512. in 2. part.* Gig. *conſ. 36. num. 12.* Spin. *in ſpecula teſtam. gloſſ. 29. n. 13.* Menoch. *d. caſu 168. num. 10.* Surd. *d. quaeſt. 13. n. 15.* Galganet. *d. tit. 18. num. 4.* Guttier. *d. part. 2. cap. 8. n. 21.* vbi *n. 22.* dicit quod etiamſi mater ſuperinduxerit vitricum, ſi tamen ceſſat omnis ſuſpicio, vt quia non eſt ſucceſſura pupillo, quia habet ſubſtitutum, & eſt honeſtæ vitæ, & vitricus ſimiliter, tunc ali poteſt pupillus penes matrem. Apud quem autem ali debeat filius, matre tranſeunte ad ſecundas nuptias, vide à Ponte *deciſ. 10. n. 21.* Spin. *d. gloſſ. 29. num. 13.* Chartar. *Genua deciſ. 133. num. 13. & ſeq.* Paſchal. *de viribus patria poteſt. part. 2. cap. 10. n. 26.*

16 Quæſtio dubia, an lex iſta & ſimiles præciſè priuent matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias educatione ſuorum pupillorum, an ſolùm ob id reddatur ſuſpecta, ac iudicis arbitrio relinquatur, num ex circunſtantiæ concurrant in matre, quæ ſuſpicioni huic ponderet, ac proinde non ſit ei prolis pupillæ educatio deneganda? Vna ſententia tenet præciſè priuari educatione, quam ſuſtinent Aym. *conſ. 18. num. 3. vol. 1.* Spin. *d. gloſſ. 29. num. 23.* Menoch. *d. caſu 168. n. 10.* Matienſ. *l. 3. gloſſ. 2. num. 8. tit. 1. lib. 5. noua Recop.* inducentes hunc text. in illis verbis, ibi, *educatio pupillorum suorum*, &c. Et reſpondentes, quod quamuis poſtea hic text. ſubdat iudicis eſſe, orta lite inter matrem, & cognatos circa pupilli educationem, arbitrari inſpecta perſonarum conditione, vtri præferendi ſunt, & ſic videatur decidere id eſſe arbitrarium; attamen videntur tenere verba ea verba arbitrium indicantia eſſe referenda ad ipſam matrem, dum vidua permanet, cui incumbere educationem lex iſta deciderat; poteſt enim accidere illam talem eſſe, vt meritò educatione hæc priuanda ſit. Vnde ſenſus eſt, vt lite orta circa educationem, iudex arbitretur num ij mores deſiderentur in matre, vt iure optimo ſint illi in hac educatione præferendi cognati, quod vel inde conſtat; nam priuatio, qua mater per legem priuatur educatione, eo quod ſecundò nubat, ſupponit terminos habiles, ſcilicet, matrem talem fuiſſe, cùm erat vidua, vt niſi ſecundò nuberet, tutela minimè priuaretur, iuxta vulgare axioma, Priuatio præſupponit habitum, & potentiam, &c.

Contrarium tamen, immò non excludi præciſè 17
hanc matrem à prolis pupillæ educatione, ſed ſolam præſumptionem iuris eſſe contra illam, quod ſuſpecta ſit, atque ideò in dubio ſtandum eſſe huic præſumptioni, & excludendam eam ab educatione, poſſe tamen iis coniecturis honeſtæ vitæ matris, ac vitrici præſumptionem huiuſmodi infirmari, vt educatio matri deneganda non ſit, & ideo arbitrio iudicis committi an mater in hac educatione præferenda aliis ſit, meliùs ſuſtinent Gregor. Lop. *d. l. 19. verbo que caſara, tit. 16. part. 6.* Viu. *deciſ. 16. n. 3.* Surd. *d. tit. 4. quaeſt. 13. n. 18.* Vincent. de Franchis *d. deciſ. 350. num. 3.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, num. 110. C. de in integr. reſtit. min.* Molin. *d. diſp. 224. num. 6.* Guttier. *d. part. 2. cap. 8. n. 22.* quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr. lib. 7. diſp. 88. n. 17.* vbi ait hanc opinionem eſſe probabiliorem, licèt alia prior contraria ſit valde probabilis; & ad hoc reſoluendum ſe doci tradit ex hoc text. dum priùs firmat hanc regulam generalem, Pupilli educatio nulli potiùs quàm matri committenda eſt, vbi manifeſtum, eſſe ſermonem de matre vidua, indicat limitatio ſtatim hîc adiuncta, *ſi non vitricum eis induxerit.* In qua limitatione iam eſt ſermo de matre ſecundò nupta, & ſtatim ſubiicit text. iſte hæc verba: *Quando autem inter eam, & cognatos*, &c. in qua clauſula conſiſtit punctus difficultatis huius quæſtionis; nam contraria ſententia vult, non referri ad matrem ſecundò iam nuptam, ſed viduam; ſed placet Sanch. referri ad matrem ſecundo iam nuptam, itavt quod proximè dixerat hic text. nimirum matrem ſecundò nuptam priuandam eſſe educatione, limitetur per eam clauſulam, niſi iudex attenta matris & vitrici conditione aliud arbitratus fuerit, quod optimè ibi comprobat, vide apud illum.

In gloſſ. *Si non vitricum*: ibi, *ſed nùmne poteſt eſſe* 18
tutor vitricus, &c. De hoc Cuiac. *lib. 6. obſeru. c. 29.* Cald. Pereira *d. verbo ſine curatore, n. 120. verſ. vnde quarta & vltima*, Surd. *d. tit. 4. quaeſt. 13. n. 17.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela, num. 24.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 88. n. 17. verſ. ſecundò quia fortius*, Caualcan. *in tract. de tut. & curat. n. 289.* Iſtè Guttier. *de tutel. part. 1. cap. 8. n. 77. cum ſeqq.* vbi declarat Alexand. Trentacinq. *d. tit. de minorib. reſol. 7. n. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Pupillus vbi educetur, eſt in iudicis arbitrio, de*

ea

eo tamen qui ei ſuccedere debet, eſt iuſta ſuſpicio.
2 *Pupillus non eſt educandus apud illum, qui eidem ſucceſſurus eſt, & n.3.*

L. Vtrùm nepos. II. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Grata.*

1 VBi pupillus educetur, eſt in iudicis arbitrio: de eo tamen qui ei ſuccedere debet, eſt iuſta ſuſpicio. Colligunt ea Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Notari ſolet hic text. ad hoc, quod pupillus non eſt educandus apud illum, qui eidem ſucceſſurus eſt, vel ea ſubſtitutione, vel ex proximitatis qualitate, vt per *l.Hiſp.19. tit.16. part.6.* ibi, *E que ſea tal que muriendo el moço no aya derecho de heredar lo ſuyo.* Curt.iun. *conſ.94. num.9.* Beroi. *conſ.180. num.1. & 2. vol.2.* Menoch. *conſ.62. num.12. verſ. tertiò verò, & de arbitr. caſu 168. num.15. & 16.* Surd. *de alimentis, tit.4. quæſt.13. num.30.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.224. num.7.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Minor, num.49.* Guttier. *de tutel. part.1. cap.1. num.6. & part.2. cap.8. num.6.* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.18. n.7.* Henric. Bocer. *in diſp. de iure vniuerſo, tom.1. claſſi 5. diſp.14. num.112.* latè Aleand. Trentacinq. *var. reſol. lib.2. tit. de minor. reſol.7. n.14.*

3 Quod quidem non ſolùm procedit in extraneo ſubſtituto, vt exiſtimauit Menoch. *d.conſ.62. num.18.* ſed etiam in fratre, cùm indiſtinctè in hoc textu contra patruum & quoſcunque ſucceſſores conſideretur ſuſpicio proueniens à ſpe ſucceſſionis, atque etiam indiſtinctè & generaliter prohibeatur educari pupillum apud eum, qui pupillo morienti ſucceſſurus eſt, & non excipi perſonam fratris ſubſtituti: ergo ipſum comprehendit: ita Surd. *d.quæſt.13. num.31. & 32.* Galganet. *de tutel. lib.3. quæſt.48. num.1. & 4.* Guttier. *d.p.2. cap.8. n.7. verſ. hæc tamen declaratio;* qui tamen aduertunt, quod ſtante tenuitate patrimonij pupillaris, & diuitiis ſubſtituti, iuncta bona fama, & moribus, facilè iudex poterit arbitrari illam ſuſpicionem exorientem ex ſpe ſucceſſionis non conſiderari in perſona fratris, & notat Alea. Trentac. *d.reſol.7. n.14.* non procedere notabile, & textus concluſionem in matre, auia, & cæteris aſcendentibus, propter immenſum amorem, quem portant, & in fratre etiam ſubſtituto pupillo, & in auunculo etiam ſubſtituto.

De alimentis pupillo præſtandis.

TIT. L.

ALIMENTA à prætore, vel præſide decernenda ſunt, *l.1.* decernuntur autem pro modo facultatum, *l.2.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide *l.Hiſp.16. propè fin. & l.20. verſ. deue guardarlo e penſar del, tit.16. part.6.* Ant. Piag. *de tut. & curat. quæſt. fin.* Molin. *de Iuſt. tract.2. diſp.224. n.8.* Paul. Montan. *de tutel. cap.32. reg.9. num.215.* Galganet. *in eod. tract. lib.2. tit.19.* Guttier. *in ſimili tract. part.2. cap.3.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 1. diſp.14. à n.11.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor iudicis officio cogitur pupillo alimenta præſtare, licèt pendeat quæſtio de ſtatu ſuo, & n.2.*
3 *Si teſtator decernat tam modica alimenta, quæ non ſufficiant, poterit tutor ea præſtare pinguiora vſque ad condecentem quantitatem, n.3.* 4 *Vbi taxatio alimentorum eſt immodica, poteſt tutor illam reſtringere, n.4.*

L. Pupillus. I.

Imp. ANTONIN. A. *Fauſtino.*

TVtor iudicis officio cogitur alimenta præſtare pupillo, licèt pendeat quæſtio de ſtatu ſuo. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salic. Fulgoſ. Angel. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc textu deſumunt *l.Hiſp.20. tit.16. p.6.* ibi, *que deue el Iuez del lugar eſtablecer, ſegun ſu aluedrio, e la riqueza del menor cierta quantita de pano, de vino, e dinero que les den cada año para ſeu gouierno, e para ſu veſtir del, o de ſu compañia, &c.* Surd. *de aliment. tit.3. quæſt.3. num.28.* vbi poſt Cordubam de Lara *in l. ſi quis a liberis, §. vtrum, num.16. ff. de liber. agnoſc.* ait quod pupillus officio iudicis petit alimenta à tutore, *& tit.16. quæſt.23. n.15. & 17.* vbi quod pupillus non præſumitur alimentatus à tutore quando ſeorſum ab illo degebat; *& tit.8. priuil.86. num.89.* vbi quod pupillus ſi ex ordinatione teſtatoris ſit apud aliquem educandus, vbi non ſit tutus, prouidebit iudex de alio loco, Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.224. n.8.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 6. diſp.14. n.112.* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.19. n.8.* vbi per hunc text. tenet, quod ſi tutor, ſeu curator pupillis, ſeu minoribus congrua alimenta ſecundùm modum facultatum præſtare recuſet, adeundus eſt iudex, qui eum à tutela, ſeu cura remouebit, vel alium adiunctum ei dabit. Guttier. etiam *de tutel. p.2. cap.3. à n.3.* vbi *num.8.* tradit quod ſi iudex aditus eſt pro alimentis taxandis, is modus ſeruandus eſt, quem Prætor ſtatuerit: & *n.10.* quod vltra redditus expendendum non eſt in alimentis pupillorum: & *num.11.* quod ſi pater ſtatuit alimenta liberis, quos hæredes ſcripſit, ea ſunt præſtanda, & reputanda per tutorem, vel curatorem, niſi fortè vltra vires facultatum pater alimenta filiis præſtanda ſtatuerit; tunc namque imputabitur tutori, cur non adito Prætore deſiderauerit alimenta minui, vt *in l. officio, verſ. fin. vbi pupill. educ. debeat:* & *n.12.* quod ſi teſtator in teſtamento decer- 3
nat tam modicè alimenta, quæ non ſufficiant, poterit tutor ea præſtare pinguiora vſque ad condecentem quantitatem: & *num.13.* quod vbi taxatio alimento- 4
rum eſt immodica, poteſt tutor illam reſtringere: & *num.15.* admonet, quod cauti & prudentes tutores, & curatores ſolent à iudice petere vt decernat quæ alimenta minoribus ſunt præſtanda iuxta qualitatem & conditionem perſonarum, ac facultates patrimonij, & conſuetudinem loci pro ſe, & famulis alendis.

SVMMARIVM.

2 *Tutori conſulitur vt alimenta pupillo præſtanda faciat taxari à Prætore, ſi tamen non fecerit, ea quæ legitime in eius alimentis impendit, poterit ei imputare, & in dubio præſumitur alitus à tutore, & num.2.*
3 *Tutor repetit alimenta præſtita pupillo, etiamſi ſit coniunctus.*
4 *Frater tutor fratris cenſetur impendere pro fratre animo repetendi, non donandi.*
5 *Iudex licèt alimenta non taxet, ſed tutor, aut curator ſuo proprio iudicio ea minori tribuat, quando videt non expedire vt patrimonij quantitas intelligatur,*

tunc nihilominus perſoluendum eſt ipſi quod in alimentis debitè expendiſſe conſtiterit, aut vir prudens fuerit arbitratus.

6 *Fides ne detur libro tutoris, in quo continetur expenſa pro alimentis, & aliis minori neceſſariis.*

7 *Pupillus præſumitur alimentatus à tutore, niſi probet ipſe pupillus ſe aliunde habuiſſe alimenta, & num.8. & 9.*

10 *Neminem præſumi vixiſſe de vento.*

L. Quod plerumque. II. & vlt.

Imp. ALEXANDER A. *Euphido.*

1 TVtori conſulitur vt alimenta pupillo præſtanda faciat taxari à prætore, ſi tamen non fecerit ea, quæ legitimè in eius alimentis impendit, poterit ei imputare, & in dubio præſumitur alitus à tutore. Colligunt ex Ord. Doct. citati *ad l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Vide circa materiam huius text. Galganet. *de tutel. lib.2.tit.19.n.4. & 5.* Surd. *de aliment.tit.6.quæſt.14. à princ.* & præcipuè *num.3.* vbi dicit, quod etſi conſulat text. *in præſenti*, quod curet tutor alimenta pupillo taxari, ne inde contingat eum controuerſam pati ſuper quantitate alimentorum, non tamen negat repeti poſſe quando non ſunt taxata, & non eſt ferendus pupillus, qui maior factus recuſat ſumptus ſibi factos

3 reſtituere: & *num.10.* quod tutor repetit alimenta præſtita pupillo, etiamſi ſit coniunctus: & *num.12.*

4 quod frater tutor fratris cenſetur impendere pro fratre animo repetendi, non donandi, Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.224. n.9.* vbi per hunc text. tenet, quod quando minores tales non ſunt, vt ex opificio, aut obſequiis aliis præſtitis viuere debeant, ad iudicem ſpectat, attenta quantitate patrimonij, & qualitate eorum, cæteriſque circunſtantiis concurrentibus, taxare illis portionem aliquam ad alimenta quotannis: & *num.11.* ſubdit quod eſto iudex alimenta non taxet, ſed tutor, aut curator ſuo proprio iudicio minori tribuat, vel quia videt non expedire, vt patrimonij quantitas non intelligatur, aut alia iuſta ratione; immò eſto per incuriam accedendi ad iudicem id efficiat, perſoluendum nihilominus ipſi eſt, quod in alimentis debitè expendiſſe conſtiterit, aut vir prudens fuerit arbitratus. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Alimenta, n.3.* vbi quod alimenta, quæ tutor eſt pupillo præſtiturus, debent taxari à iudice, quoniam ſi tutor illa taxari non facit, non repetet niſi expenſas idoneas, & quæ per arbitrium boni viri expendiſſe videbitur.

5 *Ne ſecreta patrimonij, &c.*] Notatur ad hoc, quod licèt iudex alimenta non taxet, ſed tutor, aut curator ſuo proprio iudicio ea minori tribuat, quando videt non expedire, vt patrimonij quantitas intelligatur, tunc nihilominus perſoluendum eſt ipſi quod in alimentis debitè expendiſſe conſtiterit, aut vir prudens fuerit arbitratus, vt per *l. Hiſp. 20. tit.16. part.6.* ibi, *quando el guardador entendieſſe que ſeria daño del moço en diſcobrir la requeza o la pobreza del, e por eſta razon le gouernaſſe de lo ſuo, eſpendiendo por el tanto quanto fueſſe guiſado, o poco mas, por eſta razon que entonces lo puede fazer, e deuelo deſpues el moço quando fuere de edad pagar todo lo que deſta manera ouieſſe deſpendido por el.* Gutier. *de tutel. p.2. cap.3. num.3. & 5.*

6 Vtrùm detur fides libro tutoris, in quo continetur expenſa pro alimentis, & aliis minori neceſſariis? vide Tiraq. *in l. ſi vnquam, in princ. num.52.* Auendan. *de exequend.mand. p.2.cap.10.n.33.* Ioſeph. Lodou. *tom.3. commun. opin. tit. de libris mercat. concl.vnic. verſ. amplia 16.* Maſcard. *de probat. concl.723. & concl.973. n.61.* Menoch. *de præſumpt. lib.5. præſ.5. n.4.*

7 *Nec ferendus eſt iuuenis, &c.*] Notatur ad hoc, quod pupillus præſumitur alimentatus à tutore, niſi probet ipſe pupillus ſe aliunde alimenta habuiſſe, vt per Alciat. *de præſumpt. reg.1. præſ.50. num.1.* Menoch. *in ſimili tract. lib.6. præſ.71. n.2.* Surd. *de aliment. tit.1. q.48. num.18. & quæſt.70. num.4. & tit.6. quæſt.23. n.11.* Maſcard. *de probat. concl.77. n.7. & concl.715. n.4. & concl.716. num.1.*

Vnde argumento huius text. inferunt Doctores, quod ſi quid non poteſt ſine ſumptu expediri, & factum reperitur, præſumetur ab eo factum, qui tenebatur facere, vt per Surd. *d.tit.6. q.23. num.12.* latè Menoch. *d.lib.6. præſ.11. à princ. & conſ.360. n.44.* vbi quod impenſa præſumitur facta pecuniâ eius, qui actum facere tenetur. *& conſ.122. n.41.* quod expenſæ ad rei dominum ſpectare ſolent. Caneer. *var.reſol.p.1.cap.7. de tutor. n.105.* vbi quod actus ab eo præſumitur factus, qui impenſam facere tenetur. 8

Factum enim ſemper quid præſumitur ab eo, qui facere tenebatur, vt etiam arg. huius text. tradit Surd. *d.tract. de aliment. tit.9. quæſt.12. n.16. & deciſ.127. num.14.* Maſcard. *d.tract. de probat.concl.38. num.6.* vbi quod quando actus fuerit factus ab aliquo, ſed non conſtat cuius nomine id factum ſit, tunc præſumitur factus nomine illius, qui obligatus erat ad ipſum agendum. 9

Quaſi vento vixerit, &c.] Notatur ad hoc, quod nemo præſumitur vixiſſe de vento, vt per Alciat. *dict. reg.1. præſ.50.* Perez *l.2. col.3. in fine, verſ. in poſteriori, tit.4. lib.5. Ordin. p.161.* Menoch. *conſ.12. n.14. & de præſumpt. lib.6. præſ.71. in princip.* vbi iuris & naturæ præſumptionem hanc eſſe ait. 10

Arbitrium tutelæ.

TIT. LI.

ARBITRIVM, id eſt, actio *tutelæ*, quòd omnis huius iudicij poteſtas ſit in arbitrio iudicantis, qui excuſſis tutelæ rationibus, ex bona fide ſtatuit, quæ tutorem pupillo præſtare, aut reputare oportet. Gothofr. *hic.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. & Vveſembec. De materia tit. vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.13. cap.10.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, claſſ. 1. diſp.14. n.109. cum ſeqq.* Quare autem ſic inſcribatur hic titulus, vide Ronchegal. *in rubr. ff. de duob. reis, num.54.* Alciat. *lib.7. parerg. cap.8.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor tenetur rationem reddere, non ſecundùm teſtatoris æſtimationem, ſed ſecundùm veritatem, & num.2.*

3 *Tutela, vel cura adminiſtrata rationum reddendarum tota materia pendet ex æquo & bono.*

L. Cùm tutelæ. I.

Imp. ANTONINVS A. *Leoni.*

NOn ſecundùm teſtatoris æſtimationem, ſed ſecundùm veritatem tenetur tutor reddere rationem. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.68. verſo.* Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

Hanc eandem rationem ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel. lib.2. tit.30. num.10.* 2

Materia tota rationum reddendarum tutelæ, vel curæ adminiſtratæ, ex bono, & æquo pendet. Gutier. *in tract. de tutel. part.3. cap.1. num.1.* 3

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Tutor in exigendis nominibus debitorum tantùm tenetur de lata culpa, & n.2.4.*
3 *Tutor tenetur exigere debita à debitoribus pupilli, aliàs nomine proprio tenetur. De debitorum identitate quando conſtare debeat, n.5.*

L. Nomina. II.

Idem A. Præſentino.

1 IN exigendis nominibus debitorum tutor tenetur
tantùm de lata culpa. Colligunt ex Ord. Doctores
citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Arimin. Tepat. *var.ſentent. tom.2.tit.484. cap.2.verſ.*
in exigendis nominibus, Bellacomb. *tom.1.commun.opin.*
3 *lib.5.tit.23.n.43.pag.763.* vbi quod tutor tenetur exi-
gere debita à debitoribus pupilli, aliàs nomine pro-
prio tenetur: ſubdit tamen per *l. mediterranea, C. de*
annon. quod ſi debitum eſſet tale vt plus expenderetur
in eo exigendo, quàm eſſet debitum ipſum, excuſan-
dus eſſet ipſe tutor. Gaſp. Baëz. *de decima tut. cap.2.*
4 *num.147.* vbi quod ſolùm tenetur tutor de lata culpa
in negotio exigendi debita pupilli, Cald. Pereira *in*
l. ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.5. C. de in integr.
reſtit.min. vbi quod latæ culpæ obnoxius eſt tutor, qui
in exactione nominum ceſſauit, vbi *n.7. verſ. quo ſit,*
ſubdit vt ſi ij pupillares debitores, necnon minorum
loco atque tempore congruo exigere deſierint, & ob
negligentiam in exigendo commiſſam facultatibus
cadant, & non ſoluendo efficiantur tempore ſuſceptæ,
vel redditæ rationis, damnum quod ex ceſſatione pu-
pillo, minorive emerſerit, præſtare ac reſarcire tenean-
tur, Valaſc. *de partit. cap.8. n.19.* vbi quod tutores in
exigendis debitis tenentur tantùm de lata culpa, Gu-
tier. *de tutel.part.1.cap.16. n.11.* vbi verba Cald. tran-
ſcripſit, *part.3. cap.1.n.93.* vbi quod non ſufficit leuis
culpa in non exigendis debitoribus pupilli, ſed requi-
ritur lata culpa. Iacob. Cancer. *var.reſolut.part.1.cap.7.*
de tutorib.n.169. vbi quod tutor negligens in exactio-
ne nominum, non tenetur niſi de lata culpa, & ſic ad
hoc vt teneatur de periculo nominum non exactorum,
debet probari diſſoluta negligentia in non exigendo,
quæ lata culpa eſt, videlicet non adhibere eam diligen-
tiam in re aliena, quam in ſua adhiberet. Padil. *in ſum.*
legum pœnal. part.2. caſu 27. n.4. Stephan. Gratian.
d. ſcept.forenſ.tom.1.cap.125.n.1. vbi quod tutor in exi-
gendis nominibus debitorum ſolùm de dolo, & lata
culpa conuenitur, Paul. Montan. *de tutel.cap.39.n.56.*
Franciſc. Hieron. Leo *Valent. deciſ.115. num.6. &*
ſeqq. lib.1. Felician. *de cenſib. lib.1. cap.3. n.13. verſ.*
quotidie.
5 In gloſſ. *Suſcepta tutela* 1. ibi, *quod probari debet à*
pupillo, &c. Notatur ad hoc, quod non exactis debi-
toribus pupilli factis minùs idoneis, non ſufficit ad
probationem doli dictos debitores non eſſe idoneos,
ſed debet conſtare tempore ſuſceptæ tutelæ fuiſſe ido-
neos, & facilè exigi potuiſſe, itaut hoc ſit probandum
per pupillum, vt per Imol. *conſ.75. Circa primum du-*
bium, num.2. in fine, verſ. videtur etiam quod onus,
Fulgoſ. *conſ.25. Spectabilis miles, in fine, verſ. ſuper eo*
verò, n.6. Riminald. *conſ.356.n.18.* Decian. *conſ.88.*
num.26.& ſeq.vol.2. Gutier. *de tutel.part.3.cap.1.n.95.*
Eſcobar *de ratiocin. cap.19. n.21. & ſeq.* Stephan.
Gratian. *d.cap.125. n.12. cum ſeqq.* Iacob. Cancer. *d.*
part.1.cap.7.de tutorib.n.169. Franciſc. Hieronym. Leo
dict.deciſ.115. n.8.

SVMMARIVM.

1 *Minoris eſt electio vtrùm petat rem emptam ex pecunia ſua, licèt non nomine ſuo, an pecuniam ipſam cum vſuris centeſimis.*
2 *Curator ſi emat de pecunia minoris nomine proprio, res empta eſt minoris, ſi minor eam velit vendicare, & n.5.*
3 *Tutor ſi cum pecunia pupilli aliquid ſuo nomine emerit, in arbitrio pupilli erit eligere quid velit, vel pecuniam ſuam cum vſuris, vel rem emptam.*
4 *Empta ex pecunia minoris efficiuntur ſua.*
6 *Tutor, ſeu curator, qui pecunias pupillares, ſeu Eccleſiæ non collocauit in honeſtum lucrum, vel in annuos redditus, ſeu in emptionem prædiorum, tenetur ad intereſſe lucri ceſſantis. Amplia*
I. Tutores non ſolùm teneri de pecuniis otioſis, vel in ſuos vſus conuerſis intereſſe ſoluere, ſed etiam debitis non exactis, & de bonis mobilibus non venditis, n.7.
II. Tutorem teneri ad intereſſe alterius intereſſe, quando in vſus ſuos pecuniam conuerterit.

L. Si curator. III.

Idem A. Vitalio.

MInoris eſt electio vtrùm petat rem emptam ex 1
pecunia ſua, licèt non nomine ſuo, an pecuniam
ipſam cum vſuris centeſimis. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *in l.1.n.1. ſup. hoc tit.*
Vide *l. Hiſp.49.verſ. ò ſi fueſſen de menor, tit.5.part.5.* 2
vbi Gregor. Lop. *in gloſſ.4. verbo en guarda,* vbi ſubdit
quod ſi curator emat de pecunia minoris nomine pro-
prio, res empta eſt minoris, ſi minor eam velit vendi-
care, Galganet. *de tutela, lib.2.tit.27.n.18.* vbi per hunc 3
text. dicit, quod ſi tutor cum pecunia pupilli aliquid
ſuo nomine emerit, in arbitrio pupilli erit eligere
quid velit, vel pecuniam ſuam cum vſuris, vel rem
emptam, *& tit.32.n.14.* Ant. Gom. *l.50.Tauri, n.36.*
verſ. ſecundus caſus, vbi quod res empta ex pecunia
minoris efficitur ſua, Maſcard. *de probat. concl.1159.*
aliàs 1164. *à n.8.* vbi per hunc text. tenet, quod res 4
empta per tutorem, curatorem, ſeu adminiſtratorem 5
nomine proprio ex pecunia minoris, efficitur minoris,
ſi minor eam velit vendicare, de quo Gaſp. Baëz. *de*
decima tut.cap.18.n.24. Eſcob. *de ratiocin.cap.14.n.34.*
Alexand. Trentacinq. *var.reſolution. lib.3.tit. de empt.*
& vendit. reſol.1. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim.*
part.5.n.84. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. con-*
uent. lib.12. tit.14. num.2. Petra *in addit. ad Gam.*
deciſ.103.n.112.& ſeq. Cald. Pereira *de empt.& vend.*
cap.20.n.15. vbi declarat. Et hæc principalis reſolutio
limitatur, ſi res ematur ex pretio rei minoris, ſeu pu-
pilli, quia tunc non efficitur minoris; nec eam vendi-
care poterit, ſed emptori quæritur; nam multùm differt
aliquid eſſe emptum ex pecunia pupilli, vel ex pecunia
redacta ex venditione rerum pupilli, Pariſ. *conſ.80.*
num.10.lib.1. Menoch. *concl.213. n.66.* Surd. *deciſ.15.*
n.6. Alexand. Trentacinq. *d.reſol.1.verſ.ſecundò.*
Legitimas vſuras ab eo accipere, &c.] Notatur ad 6
hoc, quod tutor, ſeu curator, qui pecunias pupillares,
ſeu Eccleſiæ non collocauit in honeſtum lucrum, vel
in annuos redditus, ſeu in emptionem prædiorum, te-
netur ad intereſſe lucri ceſſantis, vt per Cou. *lib.3.var.*
cap.2.n.1. Gaſp. Baëz. *de decima tut. cap.2. n.92. cum*
ſeqq. Ayora *de partit. part.1. cap.4. à n.22.* Gutier. *de*
tutel.part.2.cap.9.n.16.cum ſeqq. Damhouder. *de patri-*
mon.pupillari, tit. de pupill. intereſſe, n.44.& 52. Feli-
cian. de Solis *de cenſib.lib.1.cap.3.n.11. poſt med. verſ.*
ex eadem reſolutione, Gaſp. Roder. *de annuis redditib.*

Digitized by Google

lib.3.quaeſt.1.n.12.cum ſeqq. Franc. Hieron. Leo *Valent. deciſ.*18. Alex. Trentacinq. *var.reſol. lib.1.tit.de intereſſe,reſol.1.n.*12. Steph. Grat. *diſc.forenſ.tom.*1. *cap.*67. *num.*1.*cum ſeqq.* Muñoz de Eſcobar *de ratiocin.cap.*14. *num.*3, vbi eit circumſpectos debere eſſe tutores, vel curatores, tam Eccleſiæ, quàm minorum, quando pecuniam ſuorum principalium accipiunt, vel recipere debent, illam præciſè collocando in emptionem prædiorum, vel annuorum redditiuum comparationem, & ſi non faciant, & in ſuos vſus conuertant, vel eam otioſam habeant, in vſuris, ideſt in redditibus, & intereſſe talis pecuniæ condemnandos: declara tutorem teneri ad intereſſe decurſum in eius vita, & tutela durante, non verò finita tutela, & poſt mortem tutoris, Montan. *de tutel.cap.*32.*n.*18.*fol.*556.*per l. maximè, & ibi gloſſ.ff. de admin.tutor.*

7 Amplia tutores non ſolùm de pecuniis otioſis, vel in ſuis vſibus conuerſis intereſſe ſoluere teneri, ſed etiam de debitis non exactis, quando debita fuerunt ab eo contracta, vel exigibilia tempore ſuſceptæ tutelæ, & de bonis mobilibus non venditis, quæ aliàs vendere tenebatur, vt per Bäea, *d.tract. de decima tut. cap.*12.*n.*151. Eſcob. *de ratiocin. cap.*18. *n.*11. Gaſp. Roderic. *de annuis reddit.lib.*2.*q.*15.*n.*65. Demhouder. *de tutere, c.*7.*n.*38.

8 Amplia etiam tutorem teneri ad intereſſe alterius intereſſe, quando in vſus ſuos pecuniam conuerterit, ea præcipue ratione, quia vſuræ efficiuntur ſors, & ideo ipſarum vſuræ debentur, *l. qui negotiationem* 59. *§.duobus, ff.de admin.tutor.* Petr. Greg. *de cenſib.quaeſt.*3. *in addit.* *n.*37. ibi, *fallit in tutore, quando in eorum vſus conuertunt bona minoris,* quia iſto caſu tenentur ad vſuras vſurarum, quod eſt ſpeciale, Caualc. *in tract. de tut. & curat.n.*116. Fab. de Anna *conſ.*48.*num.*12. Franc. Hieron. Leo *Valent.deciſ.*13.*n.*6.*&* 7.*lib.*1. Muñoa de Eſcobar *dict. cap.*14. *n.*30. Montan. *de tutel. cap.*32. *num.*207. *cum ſeqq.* dum dicit quod tutor debet mulctari vltra centeſimas vſuras, & criminaliter puniri tanquam bonorum vſurpator, quiquid teneat Gaſp. Roder. *d.lib.*3. *q.*10. *n.*51. *cum pluribus ſeqq.*

SVMMARIVM.

a *Minor licèt conſequi poſſet, vel conſequutus fuerit damnum ſibi illatum à tutore, eo à paterna hæreditate abſtinente, non propterea poteſt ipſe à creditoribus hæreditariis conueniri, & n.*2.

3 *De tutoribus, & curatoribus qui adeunt minorum hæreditatem damnoſam ſine beneficio legis & inuentarii, quod teneantur ad damna, expenſas & intereſſe, & contra eos poſſit iurari in litem, remiſſiuè.*

L. Eum qui. IV.

Imp. ALEXANDER A. *Aglao.*

1 Licèt minor conſequi poſſet, vel conſequutus fuerit damnum ſibi illatum à tutore, eo à paterne hæreditate abſtinente, non propterea poteſt ipſe à creditoribus hæreditariis conueniri. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1.*n.*1.*ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Gregor. Lopez *l.*11. *gloſſ.*5. *in verbo ſemeſante deſtas, in princ.tit.*6.*part.*6. Galganet. *de tutel.lib.*2.*tit.*12.*n.*2.

3 De tutoribus, & curatoribus qui adeunt minorum hæreditatem damnoſam ſine beneficio legis & inuentarij, quod teneantur ad damna, expenſas, & intereſſe, & contre eos poſſit iurari in litem, vide Caualcan. *de tut. & curat. n.*67. Gutier. *de tutel. part.*2. *cap.*1. *num.*110.

SVMMARIVM.

1 *Tutores omnes, & eorum hæredes debent coram eodem iudice conueniri in eadem tutela, & idem iudex delegari debet.*

2 *Tutores hæredes tenentur adminiſtrata tutela rationem reddere.*

L. Omnes tutores. V.

Imp. GORDIAN. A. *Victorino.*

Tutores omnes, & eorum hæredes coram eodem iudice debent conueniri in eadem tutela, & idem iudex debet delegari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.*1. *ſuprà hoc tit.* 1

Notatur ad hoc, quod hæredes tutorum tenentur adminiſtratæ tutelæ rationem reddere, vt per Hippol. *ſing.*493. Burſat. *conſ.*105.*n.*1. *&* 2. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo hæres* 4. Petr. Greg. *ſyntagm.iuris lib.*13.*cap.*10.*n.*27. vbi quod tutelæ actio contra hæredes tutoris competit. Farin. *fragm. crim. part.*2. *lit.I. verbo Iuramentum, n.*1055. vbi declarat. 2

SVMMARIVM.

1 *In electione Minoris eſt ratificare venditionem à tutore factam, & pretium iuſtum (licèt viliori ſit venditum) iure communi petere ab ipſo vendente, & poſtea peruenire ad alios: & ſi omnes tutores pariter vendiderint, vnus in ſolidum conueniri poteſt, ſed eo conuento, ſunt contra alios cedendæ actiones.*

2 *Minor, ſeu Eccleſia ſi velit approbare contractum à ſe ſine ſolemnitate factum, aduerſarius poteſt ſtare alienationi, & pretium venditionis ſoluere.*

3 *Actus geſtus nulliter cum Eccleſia & minore valet, ſi minor velit. Limita vt n.*4.

L. Cùm interdictæ. VI.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. *Comoni, & aliis.*

In electione minoris eſt ratificare venditionem inualidam à tutore factam, & pretium iuſtum (licèt viliori ſit venditum) iure communi petere ab ipſo vendente, & poſtea ad alios peruenire; & ſi omnes tutores pariter vendiderint, vnus in ſolidum conueniri poteſt; ſed eo conuento, ſunt contra alios cedendæ actiones. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *n.*1. *ſup. hoc tit.* 1

Notatur ad hoc, quod ſi minor, ſeu Eccleſie velit approbare contractum à ſe ſine ſolemnitate factum, aduerſarius cogitur ſtare alienationi, & pretium venditionis ſoluere, vt per Guid. Pap. *deciſ.*159.*n.*2. Tiraq. *in tract.de mort, p.*7. *decl.*1. *num.*6. *& de nobil. cap.*28. *num.*15. Hippol. *ſing.*155. Alph. *collect.*444. Alex. Trentac. *var. reſol.lib.*2. *tit.de minor. reſol.*8.*n.*1. Iac. Cancer. etiam *var. reſol. p.*1. *cap.*13. *num.*45. *&* 48. Perez de Lara *de vita hom. cap.*48. *num.* 58. Surd. *deciſ.*207. *num.*3. vbi *num.*7. ait quod actus geſtus nulliter cum Eccleſia & minore, valet, ſi minor velit, & eſſe in electione minoris cogere cum eo contrahentem ad obſeruantiam contractus. Et hæc nullitas ſolùm ab Eccleſia, & minore poteſt opponi, vt tenent Surd. *deciſ.*70. *num.*12. *& d. deciſ.*108. *n.*2. Theſaur. *lib.*3. *forenſ. q.*37. Aloyſ. Ricc. *in praxi fori eccl. deciſ.*9. quod in tantum verum eſt, vt ſi actum ſit de nullitate contractus, 2 3

Digitized by Google

contractus, & per ſententiam fuerit nullus declaratus, poteſt pupillus poſtea declarare ſe velle contractui ſtare, Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel. gl.*56.*n.*91. Perez de Lara *d.cap.*18. *num.*49. Alex. Trentac. *d.reſol.*8. *n.*4. vbi declarat. Limita tamen niſi ille, qui cum minore contraxit, ante contractum, vel iudicium conſummatum opponat defectum ſolemnitatis; nam tunc non erit electio perſonæ priuilegiatæ volentis actum ſuſtineri, vt eum Palat. *in repet. rub.de don. inter vir. & vxor.* §.68. *num.*7. & Tiraq. *poſt ll. connub. ſiue de iur. mar. gloſſ.*8. *n.*88. ac aliis tradit Pinel. *in l.*1.*C. de bon. mat. p.*3. *num.*33. Surd. *d. deciſ.*108. *num.* 9. Aloyſ. Rice. *d. deciſ.*9. *n.*2. *verſ. limita ſecundò*, vbi alias duas limitationes tradit quando ante actum conſummatum opponitur de defectu ſolemnitatis; vel quando Eccleſia, vel minor vellent pro parte valere, quia non poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator necdum tenetur de damno illato, ſed etiam de lucro omiſſo, & in actione tutelæ, vel vtili actione negotiorum geſtorum, venit etiam leuis culpa, & num.*2. *Non verò leuiſſima, num.*3. *Si quis velit aliquid relinquere pupillo, & tutor ſibi relinqui fecit, quid, remiſſiuè num.*4.

L. Quicquid tutoris VII.

Iidem AA. & CC. *Alexandro.*

1 TVtor, vel curator necdum tenetur de damno illato, ſed etiam de lucro omiſſo, & in actione tutelæ, vel vtili negotiorum geſtorum, venit etiam leuis culpa. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Donel. *comm.iur.ciuil. lib.*21. *cap.*11.*col.*4. Petr.Greg. *ſyntagm. iur. lib.*13. *cap.*10. *num.*5. *verſ. item*, vbi per hunc textum tenet, minores quicquid tutoris dolo, vel lata culpa, aut leui amiſerint, vel cùm poſſent, non acquiſierint, hoc in tutelæ, ſeu negotiorum geſtorum vtile iudicium venire, Cou. *var. lib.*3. *cap.*2. *num.*1. *verſ.illud*, Ioan.Gate. *de expenſ.cap.*10.*n.*16.*verſ.denique*, Soc.*conſ.*149. *n.*1. *& ſeqq.lib.*1. vbi reſoluit tutores præſumi diligentes, & non negligentes ea negligentia, quæ cadat in leuem culpam, quam ait committere, qui negligunt facere, quod diligentes homines facere non neglexiſſent, Eſcob. *de ratiocin.cap.*19. *num.*23. *& fin.* vbi modum probandi negligentiam tradit, Iac. Cancer. *var. reſol. part.*1. *cap.*7. *de tut. num.*170. vbi per hunc text. tenet in iudicio reddendæ rationis venire leuem culpam, itaut tutor teneatur pupillo de neglectis malè adminiſtratis, & indebitè conſumptis, & reſarcire ei omne damnum, quod ſua culpa ſenſit, vel lucrum quod ſua etiam leui culpa amiſit. Aluar. Valaſc. *de partit.cap.*8. *n.*19. Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. ad tit. de inoff. teſt. in princ. num.*21. *in initio*, vbi ait Alex. Imper. reſcripſiſſe in hoc text. tutorem pupillo teneri reſtituere quicquid potuit, & omiſſa occaſione acquirere deſiit, & neglexit. Paul. Mont. *de tutel. cap.*36. *reg.*3.*n.*5. Gut. *in ſimili tract. part.*2. *cap.*14. *num.*1. vbi tradit tutores & curatores teneri tutelæ & curæ iudicio minoribus ſuis reſarcire quicquid dolo, vel culpa etiam leui amiſerint, vel cùm poſſint, non acquiſierint; de leuiſſima tamen culpa non teneri, & *p.*3. *cap.*1. *num.*96. vbi quod tenetur tutor, vel curator ſi dolo, aut lata culpa neglexerit exigere, & tenetur ad intereſſe: & *n.*101. quod tenetur etiam ad id quod acquirere potuerat, & non acquiſiuit.

3 In gloſſ. *Leui* 1. ibi, *non leuiſſima*, &c. Notatur ad hoc, quod de leuiſſima culpa nullatenus tenentur tutores, vel curatores, vt per Ant. Piag. *de tut. & cur. quæſt.* 19. *num.*13. Afflict. *deciſ.*207. *num.*3. Maluaſ. *con.*113. *n.*3. Gutier. *d.p.*2. *cap.*14. *n.*1. *in fin.* Cald. Pereira *in l.ſi curat. verbo ſine curatore, n.*6. *C. de in integr.reſtit.minor.* Rot. *deciſ.*275.*n.*1.*in fine*, apud Farin. *part.*2. *recentiſſim.*

In gloſſ. *Non acquiſierint*, ibi, *ſed quid ſi aliquis velit relinquere aliquid pupillo, & tutor fecit ſibi relinqui?* &c. De qua quæſt. vide Cald. Pereira *ad d.tit.de inoff.teſt.in princ.n.*31. latè Gutier. *d. p.*2. *cap.*14. *n.*3. *cum ſeqq.* 4

SVMMARIVM.

1 *Actioni tutelæ non præſcribitur longo tempore, & num.*2.

3 *Tutores tenentur vſque ad triginta annos.*

L. Tutores. VIII.

Iidem AA. & CC. *Dalmatio.*

ACtioni tutelæ non præſcribitur longo tempore. 1 Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.*1. *n.*2. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt 2 Boër. *deciſ.*59. *num.*1. vbi quod tutores tenentur vſ- 3 que ad triginta annos, Cujac. *lib.*17. *obſeru.*6. Petr. Gregor. *ſyntag. iur. lib.*13. *cap.*10. *n.*67. vbi quod tutelæ actio tam hæredibus pupilli, quàm etiam contra hæredes tutoris competit vſque ad triginta annos, Iac. Cancer. *var. reſol. p.*1. *cap.*7. *de tut. num.*83. vbi quod tutores, vel eius hæredes tenentur ad reddendam rationem tutelæ vſque ad triginta annos. Galgan. *de tutel. lib.*2.*tit.*29.*n.*11.

SVMMARIVM.

1 *Agi debere contra tutorem, non contra eum, qui indemnitatem promiſit, & n.*2.

3 *De actionibus tutelæ, & curæ, directis, & vtilibus, ciuilibus, & prætoriis, remiſſiuè.*

L. Tutorem quondam. IX.

Iidem AA. & CC. *Iuliano.*

COntra tutorem debet pupillus agere, non contra 1 eum, qui indemnitatem promiſit. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.*1. *n.*1. *ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2 Galgan. *de tut.lib.*2.*tit.*26.*n.*44. *& tit.*31.*n.*7.

De actionibus tutelæ, & curæ, directis, & vtilibus, 3 ciuilibus, & prætoriis, vide Petr. Greg. *ſyntagm. iur. p.*2. *lib.*13. *cap.*10. *per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Quæſita à tutore durante tutela non præſumuntur quæſita de bonis pupilli, ideo non ea vendicare, ſed tutelæ iudicio agere debet, & n.*2. *Limita*

*I. Non procedere quando aliqua extat contraria coniectura, qua demonſtraretur aliquem non fuiſſe effectum diuitem ſua induſtria, & labore, num.*3.

*II. Quando nulla adeſt induſtria, nulluſque labor, num.*4.

III. In matre vidua, & nutrice, qua ſi tempore tutela

Digitized by Google

tela bona aliqua acquiſiuit, præſumitur acquiſiiſſe ex bonis pupilli ſui, n.5. Lex præſumit aliquem lucrari poſſe, n.6.

7 *Ditari in futurum quilibet præſumitur, non autem pauper fieri.*

8 *Emens rem aliquam, & ſoluens præſumitur de ſuo ſoluere, etiamſi adminiſtret bona aliena, vel pecuniam cum alio communem habeat, n.9.*

10 *Lucrari induſtria ſua quis præſumitur.*

11 *Adminiſtrator Principis, Reipubl. ſeu fiſci, an præſumatur dotalis; & acquiſiuiſſe de bonis adminiſtratis, an verò de ſuis propriis, remiſſiuè.*

L. Si defunctus. X.

Iidem AA. & CC. *Pomponio.*

1 QVæſita à tutore tutela durante, non præſumuntur quæſita de bonis pupilli, ideo non ea vendicare, ſed tutelæ iudicio agere debet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc textu deſumunt. Cremenſ. *ſing.6. verſ. ſed quid in tutore*, Alex. *conſ.62. n.13. & 14. lib.2.* Caualcan. *de tut. & cur. à num.223.* Rimin. *conſ.300. num.96.* Burſat. *conſ.209. num.24. & ſeq. & conſ.425. num.14.* Burg. de Paz *conſ.43. num.1. &* 8. Menoch. *conſ.12. num.20. & de præſ. lib.3. præſ.51. num.39. & præſ.52. num.5. & lib 6. præſ.28. num.2.* Gaſp. Baëz. *de decim. tut. cap.18. num.26.* Maſcard. *de prob. concl.53. num.5.* vbi intelligit ſi adminiſtrator, ſiue tutor ſit diues, ſolers, & ingenioſus, *& concl. 1393. num.9.* Bobadil. *in ſua polit. tom.1. lib.1. cap.11. num.8.* Galgan, *de tut. lib.3. quæſt.61. à princ. lib.2 tit.30. num.13.* Farin. *conſ.7. num.10. & conſ.96. num.6. cum ſeqq. & fragm. crim. p.1. lit. A, n.39.* latè Gutier. *in tract. de tut. p.3. cap.46. num.2. cum multis ſeqq.* vbi *num.3. &* 4. duplicem aſſignat rationem, primam ne aliàs reſultet delictum: ſecundam, quia conſentaneum eſt rationi & æquitati, vt homo qui natus eſt ad laborem, ſicut auis ad volandum, ſua induſtria, & laboribus in dies efficiatur diues, ac locuples.

3 Limita primò ſupradictam concluſionem, vt non procedat quando aliqua extat contraria coniectura, quâ demonſtraretur aliquem non fuiſſe effectum diuitem ſua induſtria & labore, vt per Menoch. *d. lib.6. præſump. 27. num. 13.* Gutier. *dict. part. 3. cap.46. num.25.*

4 Limita ſecundò vt locum non habeat, quando nulla adeſt induſtria, nulluſque labor; tunc namque non præſumitur pauper effici diues, vt per Menoch. *d. lib.6. præſumpt. 28. n.11.* Maſcard. *d. concl.53. n.5.* Gut. *d. p.3. c.46. n.25.*

5 Limita tertiò in matre vidua, & tutrice, quæ ſi tempore tutelæ bona aliqua acquiſiuit, præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis pupilli ſui, Pariſ. *conſ.80. n.8. cum ſeqq. lib.1.* Gabr. *commun. lib.1. tit. de præſump. concl.15. num.20.* Herculan. *de negatiua, num.26. verſ. vigeſimoſeptimò infertur*, Menoch. *d. lib.3. præſump.31. n.39.* Maſcard. *concl.130. num.5. verſ. reſtringe*, quos refert & ſequitur Farin. *d. lit. A, num.40.*

6 Ad plura citatur hic text. & primò ad hoc, quod lex præſumit aliquem lucrari poſſe, vt per Alciat. *de præſumpt. reg.3. præſ.3. & lib.6. parerg. cap.14.* Laurent. Syluan. *conſ.86. num.6. lib.2.* & alios quos refert Alphan. *collect.43.* Surd. *de alim. tit.7. quæſt.9. n.13.*

7 *& tit.8. q.1. num.6.* vbi quod ditari in futurum quilibet præſumitur, non autem pauper fieri.

8 Et ad hoc, quod is, qui emit rem aliquam, & ſoluit, præſumendum erit ſoluentem de ſua pecunia ſoluere, & non ex communi. Alex. *conſ.134. in fin. vol.5.* Vexin. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.25. pro ſocio, n.32. pag.612.*

Et ad hoc, quod ſoluere quis præſumitur de proprio, etiamſi adminiſtret bona aliena, vel pecuniam cum alio communem habeat, vt per Surd. *de alim. tit.6. q.8. n.51.* 9

Augmentum patrimonij, quod laboribus, & multis caſibus quæritur, &c.] Ergo præſumitur quis ex ſua induſtria lucrari, vt per Gutier. *d. p.3. cap.1. num.17. verſ. quoniam.* 10

Vtrùm adminiſtrator Principis, Reip. ſeu fiſci præſumatur ditatus, & acquiſiuiſſe de bonis adminiſtratis, an verò de ſuis propriis, vide Strach. *de merc. p.4. num.37.* Franc. Luc. *in tract. de fiſco & eius priuil. part.1. princip. num. 30.* Bertrand. *conſ.115. num.8. & 31. lib.2. & conſ.131. n.6. lib.6.* Suarez *commun. verbo Officialis, cap.10.* Maſcard. *de probat. concl.161. & concluſ.1134.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſumpt. 52.* Peregr. *de iure fiſci, lib.6. tit.3. num.6. cum ſeqq.* 11

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtrata poſt finitam tutelam prioribus connexa veniunt in actione tutelæ, & num.3. In connexis tutor & curator perſeuerare tenentur ante tranſlationem adminiſtrationis in alium, non verò poſt, num.4.*

2 *Tutor ſi poſt pubertatem in adminiſtratione perſeuerauerit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur: ſi autem poſt finitam adminiſtrationem in eiſdem rebus minime ſe immiſcuerit, temporis quod inſequitur, periculum ad eum non pertinet.*

6 *Tutor non cogitur perſeuerare in adminiſtratione tutelæ poſt puberem ætatem pupilli: ſi perſeuerauerit, tenetur actione negotiorum geſtorum, n.7.*

L. Tutor poſt pubertatem. XI.

Iidem AA. & CC. *Chruſiano.*

ADminiſtrata poſt finitam tutelam prioribus connexa veniunt in actione tutelæ. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Vide Gutier. *de tut. part.2. cap.19. num.42.* vbi per hunc textum tenet quod ſi tutor poſt pubertatem in adminiſtratione perſeuerauerit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur: ſi autem poſt finitam adminiſtrationem in eiſdem rebus minimè ſe immiſcuerit, temporis quod inſequitur, periculum ad eum non pertinet: & *n.14.* quod connexa tantùm veniunt in tutelæ iudicio, & alia in quæ etiam perſeuerauerit poſt pupillarem ætatem, in actione negotiorum geſtorum, *per l. ſi tutor poſt, ff. de tut. & rat. diſtrah. & n.15.* per hanc legem tradit quod in connexis tutor, & curator perſeuerare tenetur ante tranſlationem adminiſtrationis in alium, non verò poſt: & *ibid.* poſt Menoch. *conſ.145. num.51.* dicit quod tutor finita tutela tenetur proſequi connexa, Iacob. Cancer. *var. reſol. p.1. cap.7. de tutor. n.24.* vbi citato hoc textu tenet, quod tutor poſt puberem ætatem pupilli non cogitur in adminiſtratione tutelæ perſeuerare; ſubditque *ibid.* quod ſi in adminiſtratione perſeuerauerit, tenetur actione negotiorum geſtorum. Galgan. *de tut. lib.2. tit.24. num.3.* 2 3 4 5 6 7

L. Tutelæ actio. XII.

Iidem AA. & CC. *Quintillæ.*

TVtelæ actio tam hæredibus, quàm etiam contra ſucceſſores competit. Sunt verba text. ad quem ex Ordin. vide Doctores citatos *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc

Digitized by Google

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap. 10. n. 15.* Brunor. à Sole *in locis commun. verbo hæres 4.*

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio profitentis maiorem eſſe quantitatem patrimonij pupilli, quam ſit, non præiudicat ſibi, niſi inuentarium fecerit ſcribi, & n. 2.*

3 *Probatur ſi tutor, vel curator in inuentario publicè facto res pupilli inſcripſerit, & ipſe per huiuſmodi ſcripturam confeſſus fuerit, non eſſe aliud inſpiciendum, niſi hoc quod inſcripſerit, & ſecundùm vires eiuſdem ſcripturæ patrimonium pupilli, vel adulti exigit. Procedit etiam in confeſſione tutoris, & curatoris facta in ſcriptura priuata, in qua aſſerat rem eſſe pupilli, vel adulti, & in hac ſpecie oritur præſumptio iuris, & de iure aduersùs ſic confitentem, num. 10. Nec probatio in contrarium admittitur, num. 4. Prætextu tamen erroris huiuſmodi confeſſio reuocari poteſt, num. 5. Non procedit ſupradicta concluſio in præiudicium tertij, num. 6. Nec in rebus immobilibus, etiam in inuentario publico deſcriptis per tutorem, vel curatorem, n. 7. præſumitur pro inuentario, n. 8.*

9 *Inuentarium probat contra tutorem.*

11 *Iactare ſuum nemo præſumitur.*

12 *Tutor, vel curator non poteſt adminiſtrare ante adminiſtrationem ei decretam, & confectionem inuentarij ſibi à teſtatore non remiſſi.*

13 *Inuentarij omiſſio operatur, vt non poſſit tutor adminiſtrare.*

14 *Inuentarij confectio tutori, vel curatori remitti poteſt per teſtatorem.*

15 *Inuentarium non faciens vt ſuſpectus habetur, & infamia nota afficitur, num. 16.*

L. Veteris. XIII. & vlt.

Imp. IVSTINIAN. A. *Iuliano P. P.*

1 Confeſſio profitentis maiorem eſſe quantitatem patrimonij pupilli, quàm ſit, non præjudicat ſibi, niſi inuentarium fecerit ſcribi, quia tunc probatio in contrarium non admittitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Arim. Tepat. *var. ſent. tom. 2. tit. 480. cap. 7. verſ. confeſſio tutoris.*

3 Probat hic textus, quod ſi tutor, vel curator in inuentario publicè facto res pupilli, vel adulti inſcripſerit, & ipſe per huiuſmodi ſcripturam confeſſus fuerit ampliorem quantitatem ſubſtantiæ, non eſſe aliud inſpiciendum niſi hoc, quod inſcripſerit, & ſecundùm vi-
4 res eiuſdem ſcripturæ patrimonium pupilli, vel adulti exigit, vt per *l. Hiſpan.* 120. *tit.* 18. *part.* 3. Gutier. *de tutelis, part. 2. cap. 1. num.* 100. & quamuis tutor, vel curator faciat proteſtationem, quod ſi quæ appoſuit non ponenda, vult habere pro non appoſitis, iſta proteſtatio nihil operatur, Gregor. Lopez *d. l.* 120. *gloſſ. 1.* Aleiat. *in rubr. de præſumpt. part. 2. n. 11. & ſin.* Gutier. *d. part. 2. cap. 1. num.* 101. quicquid dicat Valaſc. *conſ. 52. num.* 16. & Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Tutor, num.* 11.

5 Quæ quidem concluſio ex hoc text. deſumpta adrò procedit, vt probatio in contrarium non admittatur, vt per Afflict. *deciſ. 13. num. 25. d. l. Hiſpan.* 120. Cauale. *de tut. & cur. num. 66.* Gaſp. Baëz. *de decim. tut. cap. 2. ſub num. 63.* Alciat. *d. part. 2. num. 5. & 12.* Menoch. *de præſump. lib. 6. præſump. 97. n. 1.* Maſcard. *concl. 939. num. 3.* Surd. *deciſ. 184. num. 3.* Gutier. *d. part. 2. cap. 1. num. 89.* & melìus *num.* 102. vbi dicit *in fine*, hoc ſpeciale eſſe in inuentario tutoris, & curatoris, optimè Aluar. Valaſc. *conſ. 52. num. 12.* vbi *num. 14.* ſubdit hunc textum loqui peculiariter in tutore, & ideo ad hæredem, ſeu aliam perſonam non eſſe trahendum; additque limitari vt procedat in inuentario publicè facto, prout loquitur, ſecus aliàs, quia exorbitans eſt.

Prætextu tamen erroris huiuſmodi confeſſionem 5
reuocari poſſe tenent Gregor. Lopez *d. l. 120. gloſſ. vlt. in fine*, Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. tom. 2. lib. 13. tit. 9. num. 32.* vbi notat deciſionem huius text. procedere eo quòd res in inuentario deſcriptæ præſumuntur eſſe pupilli; additque quod ſi tutor probauerit aliquas res ſuas eſſe, & per errorem fuiſſe deſcriptas, debet obtinere, quia præſumptio legis per lucem probationis excluditur, neque videtur eas pupillo donaſſe; ea nimirum ratione, quod text. *in præſenti* eſt exorbitans, & reſtringi potius debet, quàm extendi, Gutier. *d. part. 2. cap. 1. n.* 103. vbi *n.* 104. poſt Menoch. *lib. 1. præſumpt. 63. n. 1. & præſumpt. 65. n. 6* ait quod non ſolùm error poteſt allegari, & probari à tutore, vel curatore contra ſcripta à ſe in inuentario publico, ſed etiam per directum probatio admittetur, quæ aduersùs hanc præſumptionem juris, & de iure ſolet admitti, nempe res illas deſcriptas in inuentario fuiſſe vſu conſumptas.

Non procedit etiam ſupradicta concluſio in præ- 6
judicium tertij, nempe quando res deſcripta in inuentario repetitur aliena; illa namque deſcriptio non nocet domino rei ram vendicanti, nec tutori, qui illam deſcribi fecit, vt per Gregor. Lopez *d. l. 120. in gloſſ. quantos eran*, Menoch. *d. lib. 6. præſumpt. 97. num. 9.*
Gutier. *d. part. 2. cap. 1. num.* 106. vbi *num.* 107. ſub- 7
dit etiam non procedere in rebus immobilibus, etiam in inuentario publico deſcriptis per tutorem, vel curatorem, quas ſuas eſſe probare poſſunt tutor & curator inſtruentis, ſed tantùm procedere in rebus mobilibus, in quibus contrarium directè probare non poſſunt, & citat Menoch. *d. lib. 6. præſumpt. 96. num. 6.*

Notatur hic text. ad hoc, quod præſumitur pro in- 8
uentario, vt per Afflict. *deciſ. 324. num. 14.* Pedem. *deciſ. 68. num. 11.* Rot. *deciſ. 448. num. 1. p. 4. diuerſ.*
aliàs apud Farin. *in nouiſſ.* Et ideo inuentarium pro- 9
bat contra tutorem, vt citato hoc textu tradit Vezin. *tom. 2. comm. opin. lib. 6. tit. 19. de jure delib. n. 78. pag. 134.* ac contra eum plenam fidem facit, Maſcard. *de prob. concl. 939. à n. 1.*

Et ipſe per huiuſmodi ſcripturam confeſſus fuerit. 10
&c.] Procedit etiam in confeſſione tutoris, & curatoris facta in ſcriptura priuata, in qua aſſerat rem eſſe pupilli, vel adulti, & in hac ſpecie oritur præſumptio juris & de jure aduersùs ſic confitentem, vt per Menoch. *d. lib. 6. præſumpt. 97. n. 4.* Gutier. *d. p. 2. c. 1. num.* 108.

Neque enim ſic hoc ſimplex, &c.] Notatur ad hoc, 11
quod iactare ſuum nemo præſumitur, vt per Maſcard. *de probat. concl. 872. à princ.* cum multis per me citatis *in axiom. juris vſufruq.*

§. Illo procul dubio.

Tutor, vel curator ante adminiſtrationem ei de- 12
cretam, & confectionem inuentarij ſibi à teſtatore non remiſſi non poteſt adminiſtrare, & inuentarium non conficiens remouetur vt ſuſpectus, niſi teſtator remiſerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Niſi priùs inuentario publicè facto, &c.] Ergo omiſ- 13
ſio inuentarij operatur vt non poſſit tutor adminiſtrare, de quo vide Put. *deciſ. 180. & 310. & 417. n. 6. lib. 2.* Seraph. *deciſ. 1004. num. 5.* Rot. *deciſ. 330. n. 3.* apud

apud Farin. *p.* 1. *recent.* Vant. *de nullit. ex defectu mandati*, *num.* 148. Caualcan. *de tut. & cur. n.* 23. *&* 57. Paul. de Caſtro *conſil.* 413. *poſt n.* 1. *&* 2. vbi quod iudicium geſtum cum auctore conſtituto à curatore, qui non confecit inuentarium, eſt nullum in præiudicium agentis. Baëz. *de decima tutor. cap.* 5. *num.* 60. Fulu. Pacian. *de probat. lib.* 1. *cap.* 51. *num.* 66. *cum ſeqq.* Menoch. *conſil.* 712. *num.* 74. Gutier. *de tutelis, part.* 1. *cap.* 1. *num.* 75. vbi concludit tutori incumbere onus probandi ſe feciſſe inuentarium, cùm talis exceptio reſpiciat legitimationem ſuæ perſonæ, quam tenetur quilibet legitimare in quocunque iudicio, ſiue plenario, ſiue ſummario: & *num.* 77. contra Baëz. *d. cap.* 2. *num.* 61. tutorem, vel curatorem agere poſſe ſi inuentarium ſit cœptum, licèt non perfectum: & *num.* 79. teſtatur de ſtylo curiarum tolerari geſta tutorum in iudiciis, & extrà, pro & contra pupillos, etiamſi non conſtet de confectione inuentarij: & de hoc ſtylo in Rota teſtantur Granut. *theorem.* 8. *num.* 19. & Put. *deciſ.* 358. *in fine, lib.* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 25. *num.* 4. ſed ipſa Rot. *deciſ.* 96. *num* 3. apud Farinac. *part.* 2. *recentiſſim.* reſpondet ad doctrinam Bart. *in l. tutor qui repertorium, num.* 7. *ff. de adminiſtr. tutor.* quæ habet quod geſta tutoris, qui non confecit inuentarium, valent licèt ipſe poſſit vt ſuſpectus remoueri, quod loquatur quoad tertium & eius præiudicium, & quoad commodum pupilli.

14 *Inuentarium conſcribi vetuerint*, &c.] Notatur ad hoc, quod confectio inuentarij tutori, aut curatori remitti per teſtatorem poteſt, vt per Iaſ. *in l. nemo poteſt, num.* 51. *&* 52. *lect.* 1. *ff. de legat.* 1. *& lect.* 1. *num.* 68. *&* 72. *cum ſeqq.* & *ibi* Gutier. *num.* 410. Bernard. *reg.* 779. Boër. *deciſ.* 124. *num.* 16. Couarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 13. *num.* 4. Clar. *in §. teſtamentum, quæſt.* 66. *num* 4. Don. à Fina *tom.* 1. *commun. opin. li.* 25. *tit.* 17. *de teſtam. tutel. num.* 15. *pag.* 757. Viu. *eod. lib.* 5. *tit.* 23. *de adminiſtr. tut. num.* 29. *pag.* 762. Suar. *tom.* 2. *etiam commun. opin. lib.* 6. *tit.* 19. *de iure deliber. num.* 27. *&* 37. *pag.* 128. Menoch. *conſ.* 181. *num.* 100. *& de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 97. *num.* 20. *cum ſeqq.* Fachin. *controu. iuris lib.* 6. *cap.* 25. *in princ.* D. Barboſ. *in prælud. ad l. ſi mora*, *num.* 34. *ff. ſoluto matrim.* Rota apud Farin. *deciſ.* 331. *num.* 3. *part.* 2. *recentiſſim.* Aldouin. *conſ.* 78. *num.* 11. Carduſ. *in praxi iudicum*, *verbo Tutela*, *num.* 10. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2 *diſp.* 219. *in princ. & melius diſp.* 223. *num.* 12. *cum ſeqq.* Gutier. *d. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 35. Phanuc. *de iureiurando in litem*, *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 43. Mich. Graſſ. *de ſucceſſ. lib.* 2. *de inuentario, quæſt.* 2. *n.* 3. Cardin. Tuſch. *pract. concl. verbo inuentarium*, *concl* 274. *num* 50. *& concl.* 348. *num.* 13 Paul. Montan. *de tutel. cap.* 32. *reg.* 5. *num.* 48. *cum ſeqq.* latiſſimè Farin. *fragm. crimin. part.* 2. *lit. I*, *verbo Iuramentum*, *num.* 1092. *cum ſeqq.* Quæ quidem remiſſio, ſeu prohibitio confectionis inuentarij non ſolùm facta tutori teſtamentario, ſed etiam legitimo, & datiuo valet, ſecundùm gloſſ. *verbo publicarum perſonarum, in l. tutores*, *la* 2. *C. de adminiſtr. tutor.* Paul. Montan. *d. cap.* 32. *regul.* 5. *num.* 90. Farin. *d. verbo Iuramentum*, *num.* 1092. *verſ. valet enim.* Et rurſus valet eadem remiſſio & prohibitio inuentarij non ſolùm in præiudicium ipſius teſtatoris, ſed etiam omnium aliorum ab eodem teſtatore honoratorum, videlicet hæredum, legatariorum, & fideicommiſſariorum, ſecundùm Alexand. *conſ.* 82. *num.* 15. *lib.* 2. Couar. *ad cap.* 1. *n.* 17. *de teſtam.* Mich. Graſſ. *d. quæſt.* 2. *num.* 3. *verſ. in altero caſu*, Paul. Montan. *d. regul.* 5. *num.* 103. quos refert & ſequitur Farin. *d. lit. I*, *num.* 1093. *verſ. & rurſus.* Bene verum eſt quod in præiudicium creditorum non poteſt teſtator inuentarium prohibere, aut remittere, vt per Bald. *hic*, Clar. *in §. teſtamentum, quæſt.* 66. *num.* 2. Mich. Graſſ. *d. quæſt.* 2. *num.* 3. *verſ. in fraudem creditorum.* Paul. Montan. *d. reg.* 5. *num.* 104. *& ſeq.* Farin. *d. lit. I*, *num.* 1094. *in fine.* Vide poſita *in collect. ad l fin. infr. de in litem iurand.*

Quaſi ſuſpecti ab officio, &c.] Notatur ad hoc, quod non faciens inuentarium vt ſuſpectus habetur, vt per Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 12. *cap.* 3. *n.* 5. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutor, num.* 9. Camil. Borrel. *in ſum. deciſ. part.* 3. *tit.* 19. *num.* 23. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 35. *reg.* 5. *num.* 20. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 1. *cap.* 18. *num.* 3. vbi quod tutor non conficiens inuentarium poteſt remoueri tanquam ſuſpectus. Et paria ſunt inuentarium non conficere, vel non omnia in eo deſcripſiſſe, Rot. *deciſ.* 257. *num.* 1. apud Farin. *part.* 2. *recentiſſ.* 15

Perpetua macula infamia notabuntur.] Notatur ad hoc, quod infamiæ nota afficitur non conficiens inuentarium, vt per Gutier. *d. part.* 1. *cap.* 1. *n.* 59. Et hine colligit D. Barboſ. *in præl. l. ſi mora*, *num.* 34. *ff. ſol. matr.* condemnatum propter præſumptum dolum incurrere infamiam. 16

De diuidenda tutela, & pro qua parte quiſque tutorum conueniatur.

Tit. LII.

QVILIBET pro ſua adminiſtratione conuenitur, nec tenetur ex perſona collegæ, niſi dolo, aut culpa ceſſauerit eum ſuſpectum accuſare, *l.* 2. *§.* 1. Nec datur electio minori, verùm maluerit vnum in ſolidum conuenire, aut ſingulos pro partibus, ita vt actiones ei quem eligit, aduerſus cæteros cedat. *d. l.* 2. *in princ. & §. vlt.* niſi poſt adminiſtrationis officium finitum aliqui deſierint eſſe ſoluendo, *l.* 1. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide Boër. *deciſ.* 59. *à num.* 2. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 13. *cap.* 10. *num.* 12. *cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var. ſent. tom.* 2. *tit.* 487. Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 16. *ex num.* 13. *& lib.* 3. *quæſt.* 25.

SVMMARIVM.

1 *Tutor non tenetur ex facto contutoris, qui fuit ſoluendo tempore depoſitæ, ſiue finitæ adminiſtrationis, & num.* 2. *Pro adminiſtratione prius conueniuntur datiui tutores, ſecundò qui pro iis ſe obligarunt, dehinc magiſtratus, qui eos dederunt, poſtea contutores, num.* 3.

L. Si poſt finitum. I.

Imp. GORDIAN. A. *Optato.*

TVtor non tenetur ex facto contutoris, qui fuit ſoluendo tempore depoſitæ, ſiue finitæ adminiſtrationis. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.* 2 *lib.* 13. *cap.* 10. *num.* 12. *verſ. poſtea*, vbi dicit quod priùs conueniuntur pro propria adminiſtratione datiui tutores: ſecundò qui pro iis ſe obligarunt, dehinc magiſtratus, qui eos dederunt, poſtea contutores, dummodo tempore depoſitæ tutelæ ſoluendo alij, qui geſſerunt, non ſint, 2

ſint, alioquin eo tempore ſoluendo exiſtentibus, contutores pro iis non tenentur, Iacob. Canect. *variarum reſolut. part.1.cap.7. de tutorib. num.45.* vbi per hunc textum tenet, quod ſi aliquis ex tutoribus, qui adminiſtrarunt, finita tutela eſt ſoluendo, & poſtea priuſquam adultus petat rationes, fiat non ſoluendo, cæteri contutores non tenentur pro eius parte, ſed imputatur moræ adulti; ſubditque quod debet tutor, qui vult ſe eximere à parte contutoris effecti non ſoluendo, probare dictum contutorem tempore finitæ tutelæ fuiſſe ſoluendo; ſiquidem eſt iuris præſumptio, quod ſi hodie non eſt ſoluendo, nec olim præſumatur eſſe ſoluendo, cùm ex præſentia in præteritum præſumatur, eo maximè quia in dubio quoad facultates quis idoneus non præſumitur, cùm ſit quid in homine extrinſecum. Gutier. *de tutel. part.1. cap.13. num.8.* Galgan. *in ſimili tract. lib.2. tit.26. num.13. verſ. quando enim, & n.16.*

tum geſtorum, competentes illis aduerſùs tutores, vt eos poſſint exigere, ſi quando ſoluendo eſſe reperti fuerint, per *l.1. § ſi pupillus, verſ. nunc tractemus, ff. de tut. & rat. diſtr.* & *num.29.* ſubdit, quod competit hoc beneficium tutori conuento ex communi culpa, vel ex culpa alterius; nam ſi conueniatur ex communi dolo, vel ex proprio, non habebit hoc beneficium, *d.l.1. §. plane.*

A *Niſi per dolum, aut culpam ſuſpectum non remouerunt, &c.*] Notatur ad hoc, quod tutores non tenentur inſolidum, ſi à iudice diuiſa ſit tutela, niſi per dolum, aut culpam ſuſpectum non remouerunt, vel tardè ſuſpicionis rationem mouerunt, cum alter eorum non ſoluendo effectus eſt, vel ſuſpicionis cauſam agendo ſua ſponte iura pupilli prodiderunt; nec prodeſt eis dicentibus eum contutorem ſuum non adminiſtraſſe res pupillares, vt per Gutier. *dict. part.1. cap.13. n.6.* Galganet. *d. lib.2. tit.26. n.10. in fine, & lib.3. q.26.*

SVMMARIVM.

1 *Tutela, vel cura adminiſtratio ſi non fuerit diuiſa, poteſt quilibet eorum conueniri inſolidum, ſecus ſi fuerit diuiſa, & n.2.*

3 *Is tutor ex pluribus in ſolidum conuentus ex communi dolo, qui ſolidum ſoluit, cedit iura, vt ab aliis eorum ratas recuperare poſſit.*

4 *Tutores non tenentur in ſolidum, ſi à iudice tutela ſit diuiſa.*

L. Si diuiſio. II.

Impp. CARIN. *&* NVMERIAN. AA. *Primigenio.*

1 SI adminiſtratio tutelæ, vel curæ non fuerit diuiſa, vel ab ipſis tutoribus, aut curatoribus diuiſa fuerit, poteſt quilibet eorum conueniri inſolidum, ſecus ſi fuerit diuiſa à teſtatore, vel à iudice, quia quilibet tenetur pro parte, niſi in caſibus hîc poſitis. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* & poſt omnes Gipban. *tom.1. pag.463.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ.59. num.2. in princip.* vbi quod tutores, qui adminiſtrauerunt ſimul, vel non adminiſtrauerunt, tenentur inſolidum, ſiue inter ſe delegerint adminiſtrationem & exercitium tutelæ, ſiue non. Decian. *conſ.11. num.33. vol.1.* vbi quando plures ſunt tutores, & duobus eſt aſſignata adminiſtratio, quilibet efficitur debitor de adminiſtratis per ſe, Amat. Roderic. *de concurſu & priuileg. cred. part.1. art.4. n.16. prope fin.* latè Galganet. *de tutel. lib.3. q.25. n.4.* Donell. *comment. iuris ciuil. lib.18. cap.13. col.7.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.2. lib.23. cap.10. num.11.* vbi per hunc textum tradit, quod diuiſa tutela, vel cura, ſiue à Præſide, ſiue à teſtatoris voluntate, periculum tutelæ, ſeu curæ non pertinet ad curatores contutorum male gerentium, ſed pro parte ſua quilibet conuenitur, niſi per dolum ob culpam ſuſpectos non remouerint, vel tardè ſuſpectos egerint, cùm illi non ſoluendo effecti ſunt, vel ſi ſuſpicionis cauſam agentes pupilli iura prodiderunt: & *n.12. in princip.* citato hoc textu ait, quod contutores in ſolidum tenentur, nulla diuiſione à teſtatore, vel iudice facta.

3 *Itaut actiones, &c.*] Notatur ad hoc, quod is tutor ex pluribus inſolidum conuentus ex communi dolo, qui ſolidum ſoluit, cedit iura vt ab aliis eorum ratas recuperare poſſit, vt per Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.845. n.11.* Gutier. *de tutel. part.1. cap.15. num.28.* vbi ait quod beneficium cedendarum actionum datur tutoribus ſoluentibus pro contutoribus, vt ſibi ſoluentibus cedentur à pupillo actiones negotio-

SVMMARIVM.

1 *Tutorum pacto non obſtante, prius conuenitur gerens, & eius heredes, quàm non gerens.*

2 *Si quidam tutores nihil geſſerint, & honorarij fuerint, tunc ij qui geſſerunt, inſolidum conueniuntur, & alij honorarij per exceptionem rei non geſta tuti erunt.*

L. Licèt tutorem. III. & vlt.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Zotico.*

PActo tutorum non obſtante, prius conuenitur gerens, & eius hæredes, quàm non gerens. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſupr. hoc tit.* 1

Refert Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.13. cap.10. num.12. verſ. & licet.* Et per hunc textum tenet Galganet. *de tutelis, lib.2. tit.26. num.23.* quod ſi quidam tutores nihil geſſerunt, & honorarij fuerint, tunc ij qui geſſerunt, in ſolidum conueniuntur, & alij honorarij per exceptionem rei non geſtæ tuti erunt. 2

❦❦❦❦❦❦❦❦❦❦❦❦❦❦❦❦❦❦

De in litem iurando.

TIT. LIII.

IVDICIVM tutelæ cùm ſit bonæ fidei, in eo in litem iuratur. Eſt autem iuſiurandum in litem, quo actor ſuam litis æſtimationem confirmat, quam fortaſſe ob affectionem facit vltra iuſtum pretium. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide *l. Hiſp.6. tit.11. part.3.* Plot. *in ſpeciali tract. de in litem iurando,* Phanuc. *eod. tract.* Maſcard. *de probat. concl.934.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.31.* Setſer. *de iurament. lib.3. per tot.* Manein. *in ſimili tract. quæſt.2. art.7. cum ſeqq.* Cardin. Tuſch. *practicarum concluſ. verbo iuramentum, verſ.538.* Bonacoſ. Bellacomb. Donat. à Fina, & alios *tom.1. commun. opin. lib.3. tit.27. pag.338.* Paul. Montan. *de tutel. cap.32. regul.3. num.7. fol.204. & regul.6. fol.122.* Gutier. *in ſimili tract. p.2. cap.2. per tot.* Galganet. *eod. tract. lib.2. tit.28.* Padil. *in ſum. legum pœnal. part.2. caſu 214. num.17. cum ſeqq.* Farinac. *fragment. crimin. part.2. lit. I, n.1062. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

2 *Iuratur in litem contra hæredem tutoris ob dolum, vel latam culpam inſtrumenta non reſtituentis, & num. 2.*

3 *Iuramentum in litem affectionis, vt deferatur, quæ requirantur, remiſſiuè.*

L. Aduersùs. I.

Impp. SEVERVS & ANTONIN. AA. *Aſclepio.*

1 CONtra hæredem tutoris ob dolum, vel latam culpam inſtrumenta non reſtituentis iuratur in litem. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Aloyſ. Leo *ſuper* 5. *fol.* 69. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit *l. Hiſpan.* 6. *tit.* 11. *part.* 3. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 32. *regul.* 3. *num.* 7. Galganet. *eodem tract. li.* 2. *tit.* 27. *num.* 3.

3 *Debitam affectionem*, &c.] Iuramentum in litem affectionis vt deferatur, quæ requirantur, & alia ad materiam, vide apud Phanuc. *de in litem iurando, part.* 1. *cap.* 4. *n.* 43. *cum ſeqq. vſque ad n.* 49. Farinac. *fragment. crimin. part.* 2. *lit. I, verb. iuramentum, n.* 1032. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *In litem, & contra hæredem tutoris nemo inuitus iurat, etiamſi ſit hæredes: ob dolum, vel latam culpam non reſtituentis iuratur in litem, & vbi dolus, & lata culpa ceſſant, aliter per iudicem de veritate inquiritur, n.* 2. 3.

4 *Quæ probari directò non poſſunt, poſſunt probari per coniecturas.*

5 *Iurari in litem ob ſolam latam culpam poteſt: contrarium num.* 6.

7 *Iuramentum in litem datur vbi adeſt dolus.*

L. Is qui rationem. II.

Imp. ANTONIN. A. *Seuero.*

1 NEmo Inuitus iurat in litem, & contra hæredem
2 tutoris, etiamſi ſit hæres hæredis, ob dolum, vel latam culpam non reſtituentis iuratur in litem, & vbi dolus, & lata culpa ceſſant, aliter per iudicem de veritate inquiritur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupra hoc tit.*

3 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt *l. Hiſpan.* 6. *tit.* 11. *part.* 6. *vbi gloſſ. fin.* Gutier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 8. *n.* 28. Couarr. *variarum lib* 2. *cap.* 14. *n.* 5. *in fine*, vbi quod ob latam culpam iuratur in litem, Galganet. etiam *de tutel. lib.* 2. *tit.* 27. *n.* 5.

4 *Quæ etiam argumentis*, &c.] Notatur ad hoc, quod illa quæ directò probari non poſſunt, poſſunt per conjecturas probari, vt per Boer. *deciſ.* 121. *n.* 6. *in princip.*

5 *Neque lata culpa*, &c.] Ergo propter ſolàm latam culpam iurari poteſt in litem, de quo vide D. Barboſ. *in prælud. l. ſi mora* 10. *n.* 31. *ff. ſolut. matrim.* Rimin. iun. *conſil.* 4*. *n.* 1. *lib.* 1. Mancin. *in tract. de iurament. part.* 2. *art.* 8. *n.* 13. & 14. vbi teſtatur hanc eſſe veriorem ſententiam, quam tenet, & à contrariis defendit Setſerus *in eodem tract. de iurament. lib.* 5. *cap.* 5. *n.* 56. *cum*
6 *ſeqq.* & latiùs *cap.* 6. *num.* 8. *cum ſeqq.* Contrariam verò ſententiam, quod lata culpa non ſufficiat ad delationem iuramenti in litem, ſuſtinent Plot. *de in litem iurando, num.* 764. Phanuc. *de iureiur. in litem, par.* 2. *cap.* 2. *n.* 11. Maſcard. *de probat. concl.* 371. *n.* 17. Seraphin. *de priuileg. iurament. priuileg.* 31. *num.* 58. *in fine*, quos refert & ſequitur Farinac. *fragment. crimin. part.* 2. *lit. I, verbo Iuramentum, num.* 101*. & *num.* 1015. tradit abſque dubio procedere in juramento in litem affectionis: & *num.* 1019. declarat multis modis hanc reſolutionem, videlicet quando ſtatuto caueretur expreſsè, quod poſſet iurari in litem pro damno, vel alio delicto culpa commiſſo, vel etiam ſi diceret quomodocunque facto, quia tunc ſola culpa ſufficit, etiam quod non adſit dolus, prout etiam ſufficere ait in actione tutelæ, & quando agitur contra tutorem.

Neque dolus, &c.] Notatur ad hoc, quod iuramen- 7
tum in litem datur vbi adeſt dolus, vt per Plot. *de in litem iurando n.* 138. *in fine, verſic. & vnum*, Phanuc. *de iureiur. in litem, part.* 2. *cap.* 2. *n.* 11. *verſic. cæterùm*, Menoch. *de arbitr. caſu* 106. *n.* 3. Maſcard. *de probat. concl.* 471. *num.* 31. & *concl.* 951. *n.* 2. Mancin. *in tract. de iurament. art.* 8. *n.* 3. Setſer. *in ſimili tract. lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 58. & *cap.* 6 *num* 2. *verſic de dolo*, Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. verb. Iuramentum, concluſ.* 53*. *n.* 10. Farin. *d. lit. I, verbo Iuramentum, n.* 1013. Etiamſi dolus præſumptus ſit, ex Couarr. *variarum lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 6. Maſcard. *concluſ.* 934. *n.* 18. Mancin. *de iurament. part.* 2. *art.* 8. *num.* 17. Setſer. *eod. tract. lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 7. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *in prælud. l. ſi mora* 10. *n.* 33. *ff. ſolut. matrim.* Farin. *d. lit. I, n.* 1020. vbi *n.* 1021. diſtinctiones refert Ploti *de in litem iurando, n.* 813. & Phanutij *de iureiur. in litem, part.* 2. *cap.* 1. *num.* 5. *cum ſeqq.* & idem Farin. cum aliis multis quos citat *d. loco, num.* 1012. *cum ſeqq.* diſſerit nunquid iuramentum in litem deferatur ob dolum in omittendo commiſſum, & contra illum, qui dolo poſſidere deſiit rem petitam.

SVMMARIVM.

1 *Minor non poteſt remittere pacto condemnationem ſequutam, iuramento in litem præſtito: ſi per pactum fuerit remiſſum id, quod propter iuramentum in litem fuit iudicatum, pactum non valebit, & minor ideo pacto de non petendo non obſtante, iudicatum nihilominus conſequetur, n.* 2.

L. Summa ſententia. III.

Idem A. Priſciano.

MInor non poteſt remittere pacto condemnationem ſequutam juramento in litem præſtito. 1
Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.*

Notatur ad hoc, quod ſi per pactum fuerit remiſ- 2
ſum id, quod propter iuramentum in litem fuit iudicatum, pactum non valebit, & minor ideo pacto de non petendo non obſtante, iudicatum nihilominus conſequetur, vt per Galganet. *de tutelis, lib.* 2. *tit.* 28. *num.* 7.

SVMMARIVM.

1 *In litem contra tutorem iuratur, etiam ob leuem culpam, contra verò tutoris hæredem propter dolum, & latam culpam tantum, niſi lis fuiſſet conteſtata cum tutore defuncto, & n.* 2.

3 *Ex ſpeciali pupillorum fauore iuratur in litem contra tutorem ob culpam leuem, ſi cum defuncto fuerit*

fuerit lis conteſtata, tunc in actionibus bonæ fidei ex dolo defuncti iuratur in litem contra hæredem, num.4. Secus quando cum defuncto iudicium non fuit cœptum, aut ſi cœptum, lis non fuit conteſtata, n.5. Intellige vt n.6.

7 *Hæres grauatus reſtituere hæreditatem fideicommiſſario, ſi recuſat exhibere res in inuentario deſcriptas, dicitur in dolo, & contra eum iuratur in litem.*

L. Alio iure. VI.

Imp. GORDIANVS A. *Mutiano.*

1 Contra tutorem etiam propter leuem culpam iuratur in litem, contra verò tutoris hæredem propter dolum, & latam culpam tantùm, niſi lis fuiſſet conteſtata cum tutore defuncto, quia tunc contra eius hæredem iurabitur propter leuem eius culpam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel.lib.2.tit.28.n.6.*

3 Notatur ad hoc, quod ex ſpeciali pupillorum fauore iuratur in litem contra tutorem ob culpam leuem, vt per Plot. *de in litem iurando, num.766.* Phannc. *in ſimil.tract.2. part. cap.2. num.12.* Caputaq. *deciſ.119. part.2.* & præſertim *n.8.* vbi quod contra tutorem datur iuramentum in litem ex leui culpa. Card. Tuſch. *pract.concluſ. verbo tutor, concl.439.* vbi dicit tutorem teneri etiam de culpa lata, & leui: & *n.10.* refert duos caſus, in quibus tutor tenetur ſolùm de dolo, & lata culpa, non autem de leui.

4 *Sed cùm aduerſùs ipſum tutorem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi cum defuncto fuerit lis conteſtata, tunc in actionibus bonæ fidei ex dolo defuncti iuratur in litem contra hæredem, vt per Plot. *de in litem iurando, num.774. in princ.* Phanuc. *in ſimili tract. de iureiur. in litem, part.2.cap.4.num.14. in diſcurſu, & n.14. & ſeq.* vbi etiam quod quando ſumus in caſu, in quo non conteſtatur lis, tunc eadem lis dicitur conteſtata eo ipſo quod judex incipit cognoſcere de meritis cauſæ, Burſat. *conſ.105.num.8. lib.1.* Maſcard. *de prob. concluſ.471. num.13.* Caualcan. *de tut. & curat. num.65. & 66.* Ioſeph. Ludouic. *concluſ.10. poſt nonam ampliationem*, Mancin. *in tract.de iuram.part.2.art.8.num.20.* Farin. *fragment. crim. part.2. lit.I, verbo Iuramentum,*
5 *num.1057.* Secus autem quando cum defuncto iudicium non fuit cœptum, & ſi cœptum, lis non fuit conteſtata, quia tunc juramentum in litem ex dolo defuncti non datur contra hæredem, Couarr. *lib.2. var. cap.14. num.5. in fine*, Phanuc. *de iureiur. in litem, part.2. cap.4. num.15. in diſcurſu, & num.16. verſ. quo autem ad iuramentum.* Maſcard. *de prob. concl.471.num.13.* Card. Tuſch. *pract.concl. verbo Iuramentum, concl.538.num.36.* Setſer. *in tract. de iuram.*
6 *lib.5.cap.6.num.15. in fine, & num.23.* Intellige præmiſſa procedere quando agitur de iuramento in litem contra hæredem deferendo ex dolo defuncti; nam ex dolo proprio hæredis ſemper contra ipſum iuratur in litem, Plot. *d.num.774. in fine, & num.775.* Phanuc. *d.cap.4. num.17.* Ioſeph. Ludou. *concl.18. poſt primam limit. verſ. ſecundò quando*, Setſer. *d.lib.5.cap.6.n.21. in fine.*

7 *At enim hæres eius*, &c] Notatur ad hoc, quod hæres grauatus reſtituere hæreditatem fideicommiſſario, ſi recuſat exhibere res in inuentario deſcriptas, dicitur in dolo, & contra eum iuratur in litem, vt per Phanuc. *d. part.2. cap.2. num.20.* vbi ſubdit, quod iſto caſu hæres ſe defendet, ſi probet res in inuentario deſcriptas ad ipſius manus non peruenisſe, vel ſi peruenerunt, magna debita ſoluiſſe, quæ veriſimiliter ex eorum pretio ſoluta credantur, Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.31. num.104.* Mancin. *de iuram. part.2. art.8.n.8.*

SVMMARIVM.

1 *In litem iuratur ob dolum proprium, non tutoris, contra heredes.*
2 *Iuramentum in litem datur contra tutorem, ſeu administratorem, qui inuentarium bonorum in hæreditate exiſtentium non confecit, prout conficere tenebatur. Amplia*
I. Vt etiam contra tutorem non conficientem librum rationum detur iuramentum in litem, n.3.
II. Vt etiam deferatur iuramentum in litem contra tutores & adminiſtratores ſanguine coniunctos, qui non confecerunt inuentarium, & librum rationum, ſeu alias in adminiſtratione ſe doloſe ingeſſerunt, n.4.
III. Vt iuramentum in litem deferatur etiam contra matrem tutricem, ſeu curatricem, ſi in tutela, vel adminiſtratione inuentarium, & librum rationum non confecerit, vel alias doloſe ſe geſſerit, num.5. Etiam quod adminiſtrauerit alio nomine, quàm tutorio, n.6.
IV. Vt etiam deferatur iuramentum in litem contra fratrem tutorem, vel adminiſtratorem bonorum communium, ſi inuentarium, vel librum rationum non confecerit, vel aliàs in adminiſtratione ſe doloſè geſſerit, n.7. Siue frater viuente patre paterna bona adminiſtrauerit nomine communi, ſiue etiam nomine proprio, n.8.
V. Vt procedat non ſolùm contra tutorem, ſeu adminiſtratorem, qui librum rationum & inuentarium bonorum adminiſtratorum non confecit, ſed etiam ſi illud confecit, at inordinatè, confuſè, obſcurè, n.9.
VI. Vt iuretur in litem contra tutorem, & adminiſtratorem, qui in inuentario bonorum non ſcripſit omnia bona, num.10. Sicut etiam iuratur contra tutorem & adminiſtratorem non deſcribentem in libro rationum omnia exactè, num.11. Declara vt n.12.
VII. Vt deferatur iuramentum in litem contra tutorem, ſeu adminiſtratorem non reſtituentem reliqua, & ea quæ ad eius manus peruenerunt, num.13.
VIII. Vt deferatur iuramentum in litem, quando tutor, ſeu adminiſtrator exactas pecunias in proprium vſum conuertit, n.14. Limita
I. Vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem non conficientem inuentarium, ſeu etiam librum rationum, quando mouetur ex aliqua iuſtiſſima cauſa, num.15.
II. Non deferri iuramentum in litem contra tutorem non conficientem inuentarium, aut librum rationum, quando bona adminiſtranda eſſent tam pauca & modici valoris, & hæreditas eſſet tam modica, vt de illis poſſit aliunde haberi veritas abſque inuentario, & libro rationum, n.16.
III. Iuramentum in litem non dari contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem, qui non confecit inuentarium, aut librum rationum, quando aliunde probare poteſt, quæ bona extabant, & quæ bona ad eum peruenerunt, &c. n.17.
IV. Vt iuramentum in litem non detur contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem, qui omiſit facere inuentarium, ſeu librum rationum ex ſimplicitate, aut ruſticitate, n.18.
V. Vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, ſeu adminiſtratorem pro non redditione rationum, quando illam ſemel reddidit, n.19.

VI. Vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem non conficientem inuentarium, aut librum rationum, quando tutoris fides eſt approbata à teſtatore, num. 20.

VII. Vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, qui inuentarium, aut librum rationum non fecit, ſi adhuc tutelam non ſuſcepit, num. 21.

VIII. Vt non detur iuramentum in litem contra tutorem, ſeu curatorem qui omiſit facere inuentarium, quando illius confectio eſt ſibi expreſſe remiſſa, ſeu prohibita à teſtatore, n. 22. Itaut ſi tutor, vel curator contra prædictam prohibitionem inuentarium facere voluerit, dicatur in dolo, n. 23. Etiamſi inuentarij confectio ſimpliciter remiſſa eſſet abſque expreſſa prohibitione, n. 24. Adde quod poteſt tutor, curator, ſiue adminiſtrator ad inuentarij, ſeu libri confectionem cogi, n. 25. Sublimita vt num. 26.

L. Licet aduersùs. V. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. *Artemidoro.*

1 OB dolum proprium non tutoris contra hæredes iuratur in litem. Colligunt ea Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 *Ob non factum inuentarium*, &c.] Notatur ad hoc, quod iuramentum in litem datur contra tutorem, ſeu adminiſtratorem qui inuentarium bonorum in hæreditate defuncti exiſtentium non confecit, prout conficere tenebatur, vt per Plot. *de in litem iurando, n. 194.* Phanuc. *eodem tract. part. 2. cap. 2. num. 24. ad med. verſ. poſtremò*, Roland. *conſ. 49. n. 18. & 24. lib. 1. & conſ. 72. num. 7. lib. 4.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg. 31. num. 51. ad fin. & poſt n. 59. & n. 113. & 115.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 31. reg. 5. num. 1. & 43. & reg. 6. num. 1.* Fatin. *fragm. crimin. lit. I, verbo Iuramentum, n. 1095.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. eod. verbo, concl. 538. n. 28. cum ſeqq. & verbo tutor, concl. 439. n. 1.*

3 Amplia primò vt etiam contra tutorem non conficientem librum rationum detur iuramentum in litem, vt per Plot. *de in litem iurando, n. 194.* Phanuc. *in ſimili tract. part. 2. cap. 2. n. 27. & 28. & n. 32. verſ. & eo ipſo,* Roland. *conſ. 49. n. 20. 21. & 24. lib. 1.* Menoch. *de arbitr. caſu 208. n. 16.* Caualcan. *de tut. & curat. n. 65. & 66.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 31. n. 51. in fine, & poſt num. 15. 111. & 113.* Maſcard. *de probat. concl. 531. n. 66. & ſeqq.* Mancin. *de iuram. part. 2. art. 8. num. 5.* Cardin. Tuſch. *d. verbo tutor, concl. 439. n. 7.* Fatin. *d. lit. I, n. 1062.*

4 Amplia ſecundò, vt etiam deferatur iuramentum in litem contra tutores & adminiſtratores ſanguine coniunctos, qui non confecerunt inuentarium, & librum rationum, ſeu aliàs in adminiſtratione ſe doloſè ingeſſerunt, vt per Phanuc. *d. part. 2. cap. 2. n. 36.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 38. n. 67.* Fatin. *dict. lit. I, n. 1067.* vbi aduertit, quod licet conſanguinitas non excuſet tutores & adminiſtratores à doloſa adminiſtratione, & præſertim à non confectione inuentarij, & libri rationum, veritas tamen eſt, quod in illis non ita de facili præſumendus eſt dolus, ſicut in aliis non coniunctis: & *num. 1068.* quod eadem conſanguinitas excuſat à ſcrupuloſa rationum redditione, cùm conſanguinei quadam æquitate talem, qualem poſſunt, teneantur reddere rationem, & citat Paul. Montan. *d. tract. cap. 32. reg. 8. num. 14.* vbi præſertim quando vnà cum coniunctione ſanguinis concurrit etiam nobilitas.

5 Amplia tertiò vt iuramentum in litem deferatur etiam contra matrem tutricem, ſeu curatricem, ſi in tutela, vel adminiſtratione inuentarium, & librum rationum non confecerit, prout conficere tenetur, vel aliàs ſe doloſè geſſerit, vt per Phanuc. *d. part. 2. cap. 2. poſt num. 37. & num. 40. verſ. contra matrem autem,* Ioſeph. Ludou. *concl. 18. in 14. ampl.* Card. Tuſch. *d. verbo Iuramentum, concl. 538. n. 33.* Paul. Montan. *d. cap. 32. num. 24. & cap. 38. num. 56.* vbi *num. 57.* amplíat etiam quod adminiſtrauerit alio nomine quàm tutorio: & *n. 63.* extendit etiam ad auiam, quæ quidem huius ampl. reſolutio non procedit quando teſtator in teſtamento vxori ſuæ adminiſtrationem reliquerit, itaut propria auctoritate adminiſtraret, tunc enim mater non tenetur facere inuentarium, & propterea ob non confectionem inuentarii non poterit contra eam iurari in litem, vt per Boër. *deciſ. 124. n. 15.* quem refert, & ſequitur Cardin. Tuſch. *tom. 1. lit. A, concl. 202. n. 10.* 6

Amplia quartò, vt etiam deferatur iuramentum in litem contra fratrem tutorem, vel adminiſtratorem bonorum communium, ſi inuentarium, vel librum rationum non confecerit, vel aliàs in adminiſtratione ſe doloſè geſſerit, Plot. *de in litem iurando, §. 13. n. 5.* vbi extendit ad ſororem, & procedere ait ſiue frater viuente patre paterna bona adminiſtrauerit nomine communi, ſiue etiam nomine proprio. Phanuc. *d. part. 2. cap. 2. num. 36.* Montan. *dict. cap. 32. reg. 5. n. 71.* Card. Tuſch. *d. tom. 1. concl. 202. n. 6. & concl. 203. n. 15. & num. 46* 7 8

Amplia quintò vt procedat non ſolùm contra tutorem, ſeu adminiſtratorem, qui librum rationum, & inuentarium bonorum adminiſtratorum non confecit, ſed etiam ſi illud confecit, ſed inordinatè, confuſè, & obſcurè, ita quod data & recepta non bene percipi poſſunt, nec in inuentario qualitas & quantitas bonorum claré appareat. Caputaq. *deciſ. 119. p. 1.* Phanuc. *d. part. 2. cap. 2. n. 30. 32. & 34.* Menoch. *de arbitr. caſu 208. n. 19. & 20. & caſu 209. n. 24. & ſeq.* Paul. Mont. *d. cap. 32. gloſſ. 6. n. 7.* 9

Amplia ſextò vt iuretur in litem contra tutorem, & adminiſtratorem, qui in inuentario bonorum non ſcripſit omnia bona, Maſcard. *de probat. concl. 531. num. 67.* Paul. Montan. *d. cap. 32. reg. 6. n. 10.* Sicut etiam iuratur contra tutorem & adminiſtratorem deſcribentem in libro rationum omnia exacta, Roland. *conſ. 49. num. 25. 29. 54. & ſeq. & n. 58. lib. 1.* Paul. Montan. *dict. tract. de tutel. cap. 138. n. 140.* Cardin. Tuſch. *d. tom. 1. lit. A, concluſ. 208. n. 17. & concl. 203. num. 11.* Declara ampliationem vt non procedat quando omiſſa in inuentario eſſent deſcripta in libro rationum; per hanc enim deſcriptionem purgatur dolus præſumptus ea non deſcriptione in inuentario, Phanuc. *d. part. 2. cap. 2. n. 44. verſ. purgatur quoque dolus,* Paul. Montan. *dict. reg. 6. n. 12. & 13.* vbi *reg. 8. n. 1. cum ſeqq.* declarat quando dictæ rationes dicantur in libro tutoris, ſeu adminiſtratoris confuſè & inordinatè deſcriptæ? 10 11 12

Amplia ſeptimò, vt deferatur iuramentum in litem contra tutorem, ſeu adminiſtratorem non reſtituentem reliqua, & ea quæ ad eius manus peruenerunt; niſi enim omnia reſtituat, non cenſetur reddita ratio, Plot. *de in litem iurando, §. 35. n. 1. in fine, ſecundum vlt. impreſ.* Menoch. *de arbitr. caſu 209. n. 21. cum ſeqq.* Paul. Montan. *dict. cap. 32. reg. 6. n. 14. & cap. 38. n. 13. cum ſeqq.* vbi quod tutor & adminiſtrator non ſolùm poſt redditam adminiſtrationem tenetur reſtituere pecunias, quæ penes ipſum remanſerunt, ſed etiam id quod non remanſit, & abeſſe deſiit eius dolo in faciendo. Extende ampliationem etiam quod à teſtatore ipſi facta fuerit remiſſio redditionis rationum, quantumcunque generalis, Gozadin. *conſ. 94. num. 14.* Roman. *ſing. 110.* Cou. *var. lib. 2. cap. 14. in princ. & num. 1. cum ſeqq.* Menoch. *d. caſu 209, num. 27.* vbi tamen de patre, matre & patruo tutoribus remittit

id

id totum arbitrio iudicis, Paul. Montan. *d. tract. cap.* 38. *num.* 10. & 26. *cum ſeqq.* Cardin. Tuſch. *pract. concl. verbo Liberatio, concl.* 328. *n.* 2. 7. 8. & 10. vbi declarat non procedere quando teſtator expreſsè remiſiſſet tutori reliquorum reſtitutionem, non tamen ex hoc cenſeri liberatum à dolosè retentis. Eſt autem reliquatio reſiduum illud quod poſt redditas rationes apud adminiſtratorem ſupereſt, *l. ſi cui libertas, ff. de condit. & demonſt.* cum aliis allegatis per Menoch. *d. caſu* 209. *n.* 22. & per Paul. Montan. *dict. cap.* 38. *n.* 19.

14 Amplia octauò vt deferatur iuramentum in litem quando tutor, ſeu adminiſtrator exactas pecunias in proprium vſum conuertit, vt per Aym. *conſ.* 186. Phanuc. *d. part.* 2. *cap.* 2. *n.* 33. vbi *num.* 48. *cum ſeq.* extendit iuramentum in litem deferri etiam contra tutorem, ſeu adminiſtratorem bonæ famæ, & nobilem.

15 Limita primò vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem non conficientem inuentarium, ſeu etiam librum rationum, quando mouetur ex aliqua iuſtiſſima cauſa, *l. tutor qui repertorium, ff. de admin. tut.* Plot. *de in litem iurando*, §. 5. *num.* 37. *ſecundùm vlt. impreſſ.* Phanuc. *in ſimili tract. part.* 2. *cap.* 2. *n.* 40. *ante fin. verſ. limita etiam*, Montan. *d. cap.* 32. *reg.* 5. *num.* 49. & 94. vbi de tutore impedito graui morbo, Farin. *d. lit. I, num.* 1085.

16 Limita ſecundò, non deferri iuramentum in litem contra tutorem, vel adminiſtratorem conficientem iuramentum, aut librum rationum, quando bona adminiſtranda eſſent tam pauca, & modici valoris, & hæreditas eſſet tam modica, vt de illis poſſit aliunde haberi veritas abſque inuentario, & libro rationum, vt per Tiraquel. *de iudicio in rebus exig. verſ.* 46. Phanuc. *d. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 44 *verſ. item excuſaretur*, & *num.* 41. *in fine, verſ. niſi fortè negotia pupillaria*, Montan. *d. cap.* 32. *reg.* 5. *num.* 48. *cum ſeqq.* & *num.* 45. & *reg.* 6. *num.* 18. vbi tamen *ead. reg.* 5. *num.* 95. & *ſequent.* dixit quod iſto caſu tutor debet proteſtari coram iudice in bonis pupilli nihil, aut parum eſſe, quia talis tutoris proteſtatio habebitur loco inuentarij.

17 Limita tertiò iuramentum in litem non dari contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem, qui non confecit inuentarium, aut librum rationum, quando aliunde probato poteſt, quæ bona extabant, & quæ bona ad eum peruenerunt, & ſic quod minores, & eorum principales, aut domini non niſi talia habebant bona, ex quibus tantùm, & non vltra perceperunt, & ex quibus rectè diſpoſuerunt, vt per Plot. *d. tract.* §. 5. *num* 37. *verſ. primò contra tutores, ſecundùm vlt. impreſſ.* Phanuc. *d. part.* 2. *cap* 2. *n.* 3. *in fine, verſ. vbi autem in facto contigiſſet*, Paul. Montan. *d. cap.* 32. *regul.* 5. *num.* 45. & *regul.* 6. *num.* 16. Farin. *dict. lit. I, num.* 1087.

18 Limita quartò vt iuramentum in litem non detur contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem, qui omiſit facere inuentarium, ſeu librum rationum ex ſimplicitate, aut ruſticitate, vt per Rip. *in tract. de peſte, tit. de preſeruatiuis remed. contra peſtem, num.* 232. *verſ. ſecundò ruſticitas*, & *num.* 340. *verſ. tamen fallit*, Plot. *d.* §. 5. *num.* 37. *verſ. ſecundò contra ipſos, in vlt. impreſſ.* Phanuc. *d. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 47. Menoch. *de arbitr. caſu* 208. *num.* 21. & 25. Paul. Montan. *dict. cap.* 32. *reg.* 5. *num.* 47. & *reg.* 6. *num.* 27. Farin. *d. lit. I, num.* 1088.

19 Limita quintò, vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, ſeu adminiſtratorem pro non redditione rationum, quando illam ſemel reddidit: de quo vide Menoch. *d. caſu* 209. *num.* 36. Paul. Montan. *d. cap.* 38. *num.* 118. *cum ſeqq.* & *num.* 145. *cum ſeqq.* alios relatos per Farin. *dict. lit. I, num.* 1089.

Limita ſextò vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem non conficientem inuentarium, aut librum rationum quando tutoris fides eſt approbata à teſtatore, vt per Phanuc. *d. part.* 2. *cap.* 2. *n.* 46. & 51. 10

Limita ſeptimò, vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, qui inuentarium, aut librum rationum non confecit, ſi adhuc tutelam non ſuſcepit, vt per Menoch *de arbitr. lib.* 2. *caſu* 174. *n.* 3. Paul. Montan. *d. cap.* 32. *reg.* 5. *n.* 92. 11

Limita octauò, vt non detur iuramentum in litem contra tutorem, ſeu curatorem, qui omiſit facere inuentarium, quando illius confectio eſt ſibi expreſsè remiſſa, ſeu prohibita à teſtatore, Bernard. *reg.* 761. *in princ.* Phanuc. *de iureiur. in litem, part.* 2. *c.* 2. *n.* 43. Mich. Graſſ. *de ſucceſſ. lib.* 2. *tit. de inuentario, q.* 2. *n.* 3. Suar. *commun. opin. verbo Inuentarium, n.* 177. Card. Tuſch. *pract. concl. verbo inuentarium, concl.* 147. *n.* 50. & *concl.* 318 *num.* 13. Paul. Montan. *d. cap.* 32. *reg.* 5. *n.* 48 *cum ſeqq.* Farin. *d. lit. I, n.* 1092. & vide poſita *in collect. ad l. fin.* §. *fin. ſur arbitr. tutela.* Item ſi tutor, 12 13
vel curator contra prædictam prohibitionem inuentarium facere voluerit, dicatur in dolo, Phanuc. *d. cap.* 2. *num.* 43. *in fine.* Paul. Montan. *d. cap.* 32. *reg.* 5.
num. 103. Farin. *d. lit. I, num.* 1093. vbi *num. ſeqq.* extendit limitationem etiamſi inuentarij confectio ſimpliciter remiſſa eſſet abſque expreſſa prohibitione: & 14
num. 1097. addit quod poteſt tutor, curator, ſiue adminiſtrator ad inuentarij, ſeu libri confectionem cogi, non obſtante prædicta remiſſione, ſi ita iudici viſum 15
fuerit expedire rerum adminiſtrationi: & *n.* 1098. ſublimitat hanc limitationem quando eſt ſtatutum præciſum, quod tutor, vel curator teneatur facere inuentarium, & librum rationum, vel quando idem tutor vel curator promiſit vtilia facere, tunc enim talem remiſſionem non valere aſſerit. 16

De hæredibus tutorum, vel curatorum.

Tit. LIV.

HÆres tutoris tenetur tutelæ, vel vtili iudicio, id eſt, tutelæ iudicio, *l.* 2. & 3. hæres autem curatoris vtili tutelæ iudicio, vel vtili iudicio negotiorum geſtorum. Hæres item tutoris, vel curatoris tenetur reſtituere quicquid ex re minoris ad ſe peruenit, *l.* 4. *in princip.* & rationem reddere non ſolùm eorum, quæ defunctus geſſit, ſed & quæ neglexit, *l.* 1. & *l. vlt.* §. 1. In iudicium contra hæredem tutoris motum venit etiam id, quod tutor ex cauſa fideiuſſoris minori debuit, id eſt, quia pro minoris debitore apud minorem interceſſerat, *l.* 3. Hæredum nomine intelliguntur etiam hæredes hæredum, *l.* 2. *ſuprà tit. prox.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide Galganet. *de tutel. l.* 2. *tit.* 26. *num.* 3. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Hæredes tutoris non tenentur ex leui culpa, niſi tribus caſibus hic expreſſis,* & *n.* 2.

3 *Hæredes tutoris ob negligentiam eiuſdem, quæ non lata culpa comparari poſſit, haud condemnari oportet.*

L. Hæredes. I.

Impp. SEVERVS *&* ANTONINVS AA. *Fuſciano.*

1 HÆredes tutoris non tenentur ex leui culpa defuncti, niſi tribus caſibus hîc expreſſis. Colligunt ex Ordinar. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næu. Giphan. *tom.* 1. *pag.* 471. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Roman. *conſ.* 413. *num.* 13. *& ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.* 2. *lib.* 13. *cap.* 10. *num.* 18. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo Sine curatore, num.* 6. *&* 7. *C. de in integr. reſtit. minor.* Gutier. *de tutel. part.* 1. *cap.* 16. *num.* 9. *&* 10. Paul. Montan. *in ſimili tract. cap.* 39. *num.* 50. Galganet. *eod. tract. lib.* 2. *tit.* 16. *n.* 4. vbi ait quod hæredes tutoris ob negligentiam eiuſdem, quæ non latæ culpæ comparari poſſit, condemnari non oportet, quia non tenetur niſi contra tutorem lis inchoata ſit, vel ex damno pupilli lucrum captatum, aut gratia præſtitum ſit, hoc eſt, cùm potuerit pupillo acquirere, aliis ceſſit.

SVMMARIVM.

1 *Heres tutoris tenetur de non geſto ab eo, ſicut tenebatur ipſe tutor, qui negligentia ratione obligatur, num.* 2.

3 *Tutores, aut curatores negligentes ac deſides, tanquam pupillis ac minoribus pernicioſos, ac Reipubl. noxios, remouendos, ac longè ablegandos.*

4 *Heres tutoris tenetur actione tutelæ, etiamſi tutor ipſe in iniuncta ſibi tutela, ſeu cura nihil geſſerit.*

L. Pater veſter. II.

Imp. ANTONIN. A. *Valentino. & Materno.*

1 DE non geſto à tutore tenetur eius hæres. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſuprà hoc tit.*

2 Sicut tenebatur ipſe tutor, qui negligentiæ ratione obligatur, vt per Cald. Pereira *in l. ſi curatorem,*
3 *verbo ſine curatore, num.* 7. *C. de in integ. reſtit. minor.* vbi etiam tutores, aut curatores negligentes ac deſides, tanquam pupillis & minoribus pernicioſos, ac Reip. noxios remouendos eſſe cenſent, & longè ablegandos, cùm magis ſuæ, quàm minorum vtilitati ſtudeant, magiſque illorum ſubſtantiam & patrimonia exhauriant, quàm amplificent.

4 Notatur ad hoc, quod hæres tutoris tenetur actione tutelæ, etiamſi tutor ipſe in iniuncta ſibi tutela, ſeu cura nihil geſſerit, vt per Galgan. *de tut. lib.* 2. *tit.* 26. *num.* 3.

L. Aduersùs hæredes. III.

Idem A. Vita.

1 HÆredes tutoris tenentur de eo quod defunctus à ſe, vel ab alio non exegit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſupr. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 26. *n.* 3. *in fine, & lib.* 3. *q.* 25. *verſ. ſecundò non datur.*

SVMMARIVM.

1 *Heredes tenentur ad eos peruenta reſtituere, & de neglectis à defuncto rationem reddere.*

2 *Heredes tutorum tenentur adminiſtrata tutelæ rationem reddere.*

L. Hæredes. IV. & vlt.

Imp. ALEXANDER A. *Frontino.*

HÆredes tenentur ad eos peruenta reſtituere, & 1
de neglectis à defuncto rationem reddere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.*

Notatur ad hoc, quod hæredes tutorum tenentur 2
adminiſtratæ tutelæ rationem reddere, vt per Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Heredes tutorum.*

Si tutor, vel curator non geſſerit.

TIT. LV.

NIHILOMINVS iudicio tutelæ tenentur. Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vueſebemb. De materia tit. vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.* 2. *lib.* 13. *cap.* 10. *num.* 12. *&* 13. Arimin. Tepat. *variarum ſent. tom.* 2. *tit.* 488.

SVMMARIVM.

1 *Tutori etiam non gerenti imputatur, ſi concuratorem non fecit ſuſpectum, & n.* 3. *Et libertus, qui non poteſt patronum de ſuſpecto accuſare, non prohibetur officium iudicis implorare, num.* 2. *Quoties ſimul omnibus commiſſa eſt adminiſtratio, ſed non omnes geſſerunt, tunc qui geſſit, priùs conueniendus eſt, vt quando omnes geſſerunt, omneſque ſunt ſoluendo, tunc actio inter eos diuiditur, n.* 4.

L. Certum eſt. I.

Imp. ALEXANDER A. *Zotico.*

TVtori etiam non gerenti imputatur, ſi concura- 1
torem ſuſpectum non fecit, & libertus, qui non poteſt patronum de ſuſpecto accuſare, non prohibetur iudicis officium implorare. Colligunt ex Ordin. 2
Cyn. Bart. Salic. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem 3
ex hoc textu deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.* 2. *lib.* 13. *cap.* 10. *n.* 12. *verſ. & certum eſt.* & Arim. Tepat. *var. ſentent. tom.* 2. *tit.* 484. *cap.* 2. *verſ. tutori etiam non gerenti.*

Non ſolùm eos, qui geſſerunt, &c.] Notatur ad hoc, 4
quod quoties ſimul omnibus commiſſa eſt adminiſtratio, ſed non omnes geſſerunt, tunc qui geſſit, priùs conueniendus eſt: at quando omnes geſſerunt, omneſque ſint ſoluendo, tunc actio diuiditur inter eos; ſecus ſi omnes non ſunt ſoluendo, hoc enim caſu quilibet juxta facultatem ſuam conuenietur, & ſi quid vnus pro alio ſoluerit, vtili actione tutelæ repetet: ita Boër. *deciſ.* 59. *num.* 4. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 13. *cap.* 10. *n.* 23. Anton. Piag. *de tut. & curat.*

Digitized by Google

*curat. queſt.*19. *num.*5. Guttier. *de tutel.part.*3. *cap.*1. *num.*11a. Iacob. Caocer. *var. reſolut. part.*1. *cap.*7. *de tutorib. n.*35.

SVMMARIVM.

1 *Contutor pro geſtis à tutore idoneo non tenetur in ſubſidium, pro neglectis ab vtroque pariter tenetur cum illis.*

2 *Tutores licèt teneantur inſolidum, tamen quando vnus tantùm adminiſtrauit, habet priuilegium ordinis, ne ipſe prius conueniatur, quàm excuſſo adminiſtratore.*

3 *Nullus tutor, aut curator excuſatur quoad obligationem lata culpa.*

L. Qui ſe non immiſcuerunt. II. & vlt.

Idem A. Iuſto.

1 COntutor pro geſtis à contutore idoneo non tenetur in ſubſidium: pro neglectis ab vtroque pariter tenetur cum illis. Colliguot ex Ord.Doct. citati *in l.*1. *n.*1. *ſup.hoc tit.*

2 Refert verba huius text. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.*1. *lib.*13. *cap.*10. *num.*12. *verſ. ſi autem*, explicat Amat.Rodric. *in tract. de concurſu & priuileg. credit. part.*1. *art.*4. *num.*16. & Rot. *deciſ.*771. *n.*10.

3 apud Farinac. *part.* 2. *recentior.* vbi per hunc text. tenet, quod licèt tutores teneantur inſolidum, tamen quando vnus tantum adminiſtrauit, habet priuilegium ordinis, ne ipſe prius conueniatur, quàm excuſſo adminiſtratore.

Lata culpa ratio omnes aqualiter tenet.] Ideſt, quoad obligationem latæ culpæ nullus tutor, aut curator excuſari poteſt, vt per Rebell. *de obligat. inſtit. part.*2. *lib.*17. *quaſt.vnic. de officio tutoris, n.*18.

De vſuris pupillaribus.

T I T. LVI.

VSVRÆ pupillares ſunt, quas tutores pupillis ſuis debent. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.*2. *lib.*12. *cap* 3. *num.*1. Guttier. *de tutel. part.*1. *cap.*9. *à princ.* Couar. *var. lib.*3. *cap.*2. *per tot.* Franc. Hieron.Leo *Valent. deciſ.*18. *lib.*1. Galganet. *de tutel, lib.*1. *tit.*27.

SVMMARIVM.

1 *Tutor ſi pecuniam pupilli in vſus ſuos conuertit, ad vſuras tenetur, & num.*2. *Tenetur ad vſuras vſurarum, num.*3.

L. Tutorem. I.

Imp. ANTONIN. A. *Creſcentino.*

1 SI tutor pecuniam pupilli in vſus ſuos conuertit, ad vſuras tenetur. Colligunt ex Ordin.Cyn Bart.Salicet. Angel. Fulg.Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt.Næuremiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. reſumunt Couar. *var. lib.*3. *cap.*2.*num.*1. *in princip* Franc.Hieron. Leo *Valent. deciſ.*28. *num.*1. *lib.*1, Galganet. *de tutel. lib.*2. *tit.*25. *num.*7. Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris lib.*12. *cap.*3. *num.*3. Paul.Montan. *de tutel. cap.*32. *regul.*9. *num.*170. Guttier. *in ſimili tract. part.*2.*cap.*9. *num.*1. *in princip.* Et aduerte, quod quando in vſus 3 ſuos pecuniam conuerterit tutor, tunc tenetur ad vſuras vſurarum, vt per Petr.Gregor. *de cenſib. quaſt.*3. *addit. num.*37. Montan. *d.cap.*32. *num.*170. Guttier. *dict.cap.*9. *num.*19. *verſ.caterùm.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor tenetur ad vſuras etiam eius, quod à contutore debetur, vel pro contutore debet, & num* 2. *Etiam ad vſuras eius quod à conſociis neglexerit exigere, num.*3.

L. Eius quod. II.

Imp. ALEXANDER A. *Ampliato.*

TVtor tenetur ad vſuras etiam eius quod à contutore debetur, vel pro contutore debet. Colligunt ea Ord. Doct. citati *in l.*1. *num.*1. *ſupra hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2 Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*12. *cap.*3. *num.*3. vbi 3 quod tutor tenetur ad vſuras etiam eius, quod à conſociis neglexerit exigere.

SVMMARIVM.

1 *Tutori ſi non poteſt imputari culpa, non tenetur ad vſuras.*

2 *Si tutor collocauit pecunias pupillares alicui mercatori, eo tempore reputato idoneo & bono, licèt poſtea decoquat, rumpat & fugiat, non eſt ideo tutori imputandum. Niſi tutor fuiſſet negligens in exigendo, & recuperando dictas pecunias, vel conſtituiſſet factorem, vel actorem negligentem, num.*3.

4 *Tutor, vel curator tenetur pecuniam pupillarem mutuò dare ſub vſuris.*

L. Si pecuniam. III.

Idem A. Vitalio.

SI tutori non poteſt culpa imputari, ad vſuras non tenetur. Colligunt ea Ord.Doct. citati *in l.*1.*n.*1. *ſuprà hoc tit.* 1

Nota quod ſi tutor collocauit pecunias pupillares 2 alicui mercatori eo tempore reputato idoneo & bono, licèt poſtea decoquat, rumpat, & fugiat, non eſt ideo tutori imputandum, *deciſ. Pedem.*67. *num.*3. *part.*2. Peruſ. *deciſ.*67. *n.*34. Surd. *de aliment. tit.*9.*quaſt.*40. *n.*38. Galganet. *de tutel. lib.*2. *tit.*27. *n.*49. vbi limitat niſi tutor fuiſſet negligens in exigendo, & recuperando dictas pecunias, vel conſtituiſſet factorem, vel actorem negligentem. 3

Nec idoneis hominibus credere, &c.] Notatur ad 4 hoc, quod tutor, vel curator tenetur pecuniam pupillarem mutuò dare ſub vſuris, vt per Couar. *lib.*3. *var. cap.*2. *num.*1. *verſ. illud ſinè*, Paul.Montan. *de tutel. cap.*32. *reg.*9.*num.*187. & *ſeq.* Guttier. *in ſimili tract. part.*2. *cap.*9. *num.*5. *in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor non poteſt quondam ſuum pupillum compellere vt agat contra eum, ſed denunciationibus factis poteſt coram Praſide ea, qua tenetur, deponere,*

ponere, & pro depoſitis non current vſuræ.

2 *Reus non poteſt compellere eum, qui ſuum ſe dicit creditorem, vt agat, ſed poteſt eius teſtes facere examinari ad perpetuam rei memoriam, vel poteſt petere, vt ei præfigatur tempus, vltra quod non audiatur. Poteſt quis petere à iudice vt pronunciet ſibi exceptionem aduerſum Titium competere, ſeque liberum eſſe ab ea actione, quæ in ipſum Titium competierat, aut competere aliquo modo videtur, num. 3.*

4 *Tutor, & eius heredes debent requirere minorem, vt reliqua recipiat, frequentibus denunciationibus.*

5 *Tutor vt debitè requirat minorem vt reliqua recipiat, eſt neceſſaria præcisè realis, & actualis oblatio reliquorum cum pecunia in manu, quaſi verba non ſufficiant: intellige vt num. 6.*

L. Pupillus. IV. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Ditatio & Aurelio.*

1 TVtor non poteſt quondam ſuum pupillum compellere vt agat contra eum, ſed denunciationibus factis poteſt coram Præſide ea, quæ tenetur, depo-
2 nere, & pro depoſitis non current vſuræ. Item reus non poteſt compellere eum, qui ſuum ſe dicit creditorem, vt agat, ſed poteſt eius teſtes facere examinare ad perpetuam rei memoriam, vel poteſt petere, vt ei præfigatur tempus vltra quod non audiatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit
3 Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 2. n. 10. & ſeq.*

Vide Couar. *lib. 1. var. cap. 18. num. 3. verſ. ſecundum*, vbi per hunc text. tenet poſſe quem petere à iudice vt pronunciet ſibi exceptionem aduerſùs Titium competere, ſeque liberum eſſe ab ea actione, quæ in ipſum Titium competierat, aut competere aliquo modo videtur, Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 67. num. 1.* Bernab. Cornazan. *deciſ. 10. n. 1. & deciſ. 78. num. 1.* Gemin. *de vſuris commento 1. §. 3. num. 41. & commento 3. §. 1. num. 4.* Steph. Gratian. *diſcept. fo-*
4 *renſ. tom. 1. cap. 141. num. 19.* vbi citato hoc text. ait, quod tutor, & eius hæredes debent requirere minorem, vt reliqua recipiat frequentibus denunciationibus.

5 In gloſſ. *voluntatis, fin.* ibi, *quod vultis producere teſtes*, &c. Notatur ad hoc, quod vt tutor debitè requirat minorem vt reliqua recipiat, eſt neceſſaria præcisè realis, & actualis oblatio reliquorum cum pecunia in manu, quaſi verba non ſufficiant, vt per Rot. *Genuenſ. deciſ. 104. n. 5.* Stephan. Gratian. *dict. cap. 141.*
6 *n. 50.* vbi *num. 51.* intelligit in debitore, qui noluit ſoluere minori præſente tutore parato recipere, metu reſtitutionis in integrum, qui tunc non excuſaretur à mora niſi realiter deponeret; hoc enim caſu ſemper vſuræ currerent ex mora irregulari, etiamſi offerret ſoluere realiter tutori, qui non eſt, vel abeſt; tunc enim nec mora, nec dolus imputari poteſt, ideo ſufficeret oblatio verbalis, neque requireretur realis, aut alia conſignatio, *l. fin. §. pecunia. de vſur.* Muñoz de *variotin. cap. 15. n. 44.*

De fideiuſſoribus tutorum, vel curatorum.

TIT. LVII.

FActis non ſoluendo tutoribus, curatoribúſve, eorum fideiuſſores tenentur, ac conueniuntur eodem modo, quo tutores, aut curatores, *l. 5. ff. hoc tit.* Fideiuſſores autem non illi tantùm exiſtimandi ſunt, qui promiſerunt, ſed & qui præſentes fuerunt, & non contradixerunt, nominaque ſua referri in acta publica paſſi ſunt, *l. 4. §. fin. hoc tit.* Electio, de qua *hic l. 1.* hodie ſublata eſt, cum principalis ſit conueniendus. *Nou. 4.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſenbec. De materia titul. vide Greg. Lop. *§. fin. gloſſ. 6. & 7. tit. 16. part. 6.* Capra, Bellacomb. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 16. pag. 765.* Montan. *de tutelis cap. 32. regul. 7. num. 17.* Galganet. *eod. tract. lib. 2. tit. 26. à n. 34.* Guttier. *in ſimili tract. part. 1. cap. 12. num. 10. cum ſeqq.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom. 2. tit. 472.*

SVMMARIVM.

1 *Cum tutore, & fideiuſſore non poteſt pupillus inſolidum agere.*

2 *Puberis eſt electio an priùs agere velit tutelæ actione contra tutores, ſeu curatores, vel contra eorum heredes, ſeu eorum fideiuſſores. Si cum tutore actum fuerit, & ab eo ſolidum ſolutum, erunt fideiuſſores liberati, & è contra, n. 3.*

4 *Duo quando tenentur inſolidum, ita demùm contra eos inſolidum agi poteſt, ſi fiat proteſtatio, vt vna ſolutione liberentur debitores, & ſi actor ſit vnica ſolutione contentus, hanc proteſtationem non requiri, num. 5.*

L. Eligere. I.

Imp. ALEXANDER A. *Felici.*

CVm tutore, & cum fideiuſſore non poteſt pupil- 1
lus inſolidum agere. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Notatur ad hoc, quod puberis eſt electio, an priùs 2
agere velit tutelæ actione contra tutores, ſeu curatores, vel contra eorum hæredes, ſeu eorum fideiuſſores, vt per Galganet. *de tutel. lib. 1. tit. 26. num. 34. & 35.* vbi quod ſi cum tutore actum fuerit, & ab eo 3
ſolidum ſolutum, erunt fideiuſſores liberi, & è contra.

Notat Bart. *in l. ſi pluribus heredibus, num. 2. ff. de* 4
legat. 2. per hunc noſtrum textum, quod quando duo inſolidum tenentur, ita demùm contra eos inſolidum agi poteſt, ſi fiat proteſtatio, vt vna ſolutione liberentur debitores, & actor ſit vnica ſolutione contentus. Bald. tamen & Imola *in ead. l. ſi pluribus*, quos *ibidem* refert Sarmient. *ſelect. interpret. lib. 8. fol. 138.* volunt 5
hanc proteſtationem non requiri; nam ſi duo, vel plures ſint correi debendi, hoc ex natura obligationis oritur. Et ad text. *in præſenti*, reſpondet Sarmient. quod etiam ibidem habetur petitionis ratio, itavt declaratio requiratur, quia diuerſis rationibus tenebantur: licèt enim inſolidum tenerentur, non tamen vt correi; vnus enim tenetur tanquam principalis, alius

tanquam

tanquam acceſſorius, ideo tequiritur proteſtatio, vel quod expreſsè actum ad id ſit, quia cùm ſint diuerſæ obligationes, videtur ex ſingulis, non ex omnibus egiſſe, niſi declaret, &c.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſorem liberari pro ea parte, quam tutor ſoluit.*
2 *Fideiuſſori indemnitatis, vel in eo quod à debitore principali exigi non poterit, non nocet renunciatio à ſe facta beneficij excuſſionis, & ſic non poteſt conueniri, niſi reo excuſſo.*

L. Non eſt. II. & vlt.

Idem A. Priſco.

1 PRo ea patte quam tutor ſoluit, libetatur fideiuſſor ſuus, ſiue ſit ſimpliciter acceptus, ſiue rem pupilli ſaluam fore, vel indemnitatem promiſit. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod fideiuſſori indemnitatis, vel in eo, quod à debitore principali exigi non poterit, non nocet renunciatio à ſe facta beneficij excuſſionis, & ſic non poteſt conueniri, niſi reo excuſſo. vt per Roder. Xuar. *in l. 2. tit. de los emplazamientos, lib. 2. fori, num. 7. cum ſeqq.* Hippol. *in rubr. de fideiuſſoribus, num. 314.* Anton. Gom. *variarum tom. 2. cap. 13. n. 3.* Duen. *regul. 335. ampliat. 2.* Guttier. *practic. lib. 1. quæſt. 40. num. 1.* Afflict. *deciſ. 318. num. 2.* vbi Cæſ. Vrſill. *num. 1.*

De contrario iudicio tutelæ.

TIT. LVIII.

QVI pupillo pro curatore, vel concuratore ſuo ſoluit, non poteſt petere, vt actio contra illum ſibi cedatur, quia ſolutione actio ſublata eſt: ſed ſiue condemnatus nondum ſoluit, ſiue nomen emit, rectè petit vt actiones ſibi cedantur, *l. 1. & 2.* Quod autem tutor in rem pupilli impendit, id vel iudicio tutelæ directo conuentus compenſat, vel contrario iudicio petit, *l. vlt.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap. 11.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 40.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom. 1. claſſi 2. diſp. 14. n. 66.* Galganet. *de tutel. lib. 2. tit. 13. & 36.*

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio non poteſt fieri, nec valet poſt ſolutionem ſimpliciter factam: ſecus ſi ſoluatur cum pacto vt cedatur, & num. 2.*
3 *Tutor poteſt agere vt pupillus illi mandet actiones aduerſus contutores.*
4 *Cedi poteſt ius executiuum.*

L. Si pro contutore. I.

Impp. SEVERVS & ANTONINVS AA. *Stratoni.*

1 POſt ſolutionem ſimpliciter factam non poteſt fieri, nec valet ceſſio, ſecus ſi ſoluatur cum pacto vt cedatur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Saliect. Angel. Folgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutela, lib. 2. tit. 31. num. 4. & 5. & tit. 36. num. 6.* 2

Notatur ad hoc, quod tutor poteſt agere vt pupillus illi mandet actiones aduerſus contutores, vt per Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap. 11. n. 4. verſ. poteſt & agere.* 3

Quod ſi nomen emiſti, &c.] Ergo ius executiuum cedi poteſt, vt per Tiraquel. *de retractu lig. §. 26. gloſſ. 2. num. 23.* 4

SVMMARIVM.

1 *Tutor non ex propria, ſed contutoris culpa condemnatus ſoluens, habet beneficium ceſſionis, & n. 2.*
Si ex communi contutoris dolo condemnatus fuerit, nec cedendæ ei ſunt actiones, nec vtilis actio ei accommodanda eſt, & num. 3.
4 *Probationes vbi ſunt liquidæ, condemnatus in abſentia non præſumitur condemnatus ex contumacia, ſed propter malam cauſam.*
5 *Abſens condemnatus magis videtur condemnatus ob contumaciam, quam propter malam cauſam, niſi de delicto conſtaret ex actis cauſæ.*

L. Si non ex propria. II.

Imp. ANTONIN. A. *Primitiuo.*

TVtor non ex propria, ſed contutoris culpa condemnatus ſoluens, habet beneficium ceſſionis, & vtilis actionis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit Galganet. *de tutelis lib. 1. tit. 25. n. 43. & tit. 31. n. 1.* 2
vbi *num. 3.* per hunc textum ſubdit, quod ſi tutor ex 3
communi contutoribus dolo condemnatus fuerit, nec cedendæ ei ſunt actiones, nec vtilis actio eſt ei accommodanda.

Notari ſolet ad hoc, quod vbi probationes ſunt liquidæ, condemnatus in abſentia non præſumitur condemnatus ex contumacia, ſed propter malam cauſam, vt per Gregor. Lopez *l. 37. gloſſ. 6. in verbo de tal rebeldia, tit. 5. part. 5.* 4

In gloſſ. *Abſens*, ibi, *cum conſtabat eum malam fouere cauſam, alioquin contra*, &c. Notatur ad hoc, quod abſens condemnatus magis videtur condemnatus ob contumaciam, quàm propter malam cauſam, niſi de delicto conſtaret ex actis cauſæ, vt per Tiraquel. *in tract. Ceſſante cauſa, part. 1. n. 68.* 5

SVMMARIVM.

1 *Actio tutelæ extinguitur pro illa parte, ad quam pupillus ſuccedit tutori, & non in pluri, & erogata à tutore bona fide, poſſunt per cohæredem pupillo compenſari, vel contrario iudicio repeti.*
2 *Vitricus priuigno dari tutor poteſt.*

L. Si pater tuus. III. & vlt.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Theſidi.*

PRo illa parte ad quam pupillus ſuccedit tutori, extinguitur actio tutelæ, & non in pluri, & erogata à tutore bona fide poſſunt per cohæredem pupillo compenſari, vel contrario iudicio repeti. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Quem

Digitized by Google

2 *Quem priuigni ſui tutelam adminiſtrare proponis, &c.*] Notatur ad hoc, quod vitricus priuigno tutor dari poteſt, vt per Cæſ. Vrſil. *ad Afflict. deciſ.* 357. *num.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 151. *num.* 9. Brunor. à Sole *in locis commun. verbo Maritus* 5. Cald. Pereira *in l. ſi curator, verbo ſine curatore, num.* 110. *C. de in integrum reſtit. minor.* Cott. *in memorab. verbo Vitricus, pag. mihi* 921. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quaſt.* 41. *num.* 8. Gardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutor*, *n.* 24. Henric. Bocet. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.* 1. *claſſi* 1. *diſp.* 14. *num.* 66. remiſſiuè Guttier. *de tutel. part.* 1. *cap.* 10. *n.* 33. latè Galganet. *eod. tract. lib.* 3. *q.* 12. *per tot.*

De auctoritate præſtanda.

Tit. LIX.

AVCTORITAS tutoris, vel curatoris eſt neceſſaria in actione, quæ minori competit, remittenda, *l.* 2. in rerum ad minorem pertinentium venditione, *l.* 3. in iudicio crimioali, *l.* 4. vel ciuili, *ſupr. ſi aduerſ. rem indic. l.* 4. non in ſtipulatione pro minore facienda, *l.* 1. quamuis neceſſaria ſit ſi pupillus alij promittat. Si plures ſint tutores, vel curatores, vnius auctoritas ſufficit, niſi quid fiat, quo tutela, vel cura extinguatur, tunc omnium auctoritas requiritur, *l. vlt.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vvcſembec. De materia tituli vide *l. Hiſpan.* 17. *tit.* 16. *part.* 6. Suar. Kirchou. & Vin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 27. *pag.* 765. *& ſeq.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 6. Paul. Montan. *de tutel. cap.* 30. *n.* 21. 29. 32. *&* 39. Guttier. *in ſimili tract. part.* 2. *cap.* 4. Arimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.* 2, *tit.* 485. Galganet. etiam *de tutel. lib.* 2. *tit.* 12.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus poteſt ſibi ſtipulari ſine tutore, ſed non actionem remittere: poteſt ſine auctoritate tutoris ſuam conditionem meliorem facere, non verò deteriorem, num.* 2. *&* 3.

L. Neque tutoris. I.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Antoniano.*

1 PVpillus poteſt ſibi ſtipulari ſine tutore, ſed non actionem remittere. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulg. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Notari ſolet ad hoc, qood pupillus ſine auctoritate tutoris poteſt ſuam conditionem meliorem efficere, non verò deteriorem, vt per *l. Hiſp.* 4. *tit.* 11. *part.* 5. *& l.* 17. *tit.* 16. *part.* 6. Anton. Gom. *tom.* 2. *variarum, cap.* 12. *num.* 1. Simoncel. *de decretis, lib.* 2. *tit.* 6. *inſpect.* 9. *n.* 91. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 4. *quaſt.* 9. *num.* 47. Molin. *de Inſtit. tract.* 1. *diſp.* 214. *num.* 31. Paz *ad l.* 224. *ſtyli*, *num.* 2. *pag.* 659. latè
3 Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 22. *num.* 3. vbi quod pupillus ſibi ſina tutoris, vel curatoris auctoritate acquirere poteſt, ſuamque conditionem meliorem facere.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus ſi aduersùs aliquem actionem habet, non poteſt eam remittere ſine tutoris auctoritate.*
2 *Pupillus, vel minor quod gerit, debet tutor, vel curator ei accommodare auctoritatem ſuam.*

L. Neque actione. II.

Iidem AA. & CC. *Serena.*

SI pupillus aduersùs aliquem actionem habeat, ſine tutoris auctoritate eam remittere non poteſt. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.* 1. *n.* 1. *ſup. hoc tit.* 1

Notatur ad hoc, quod auctoritatem ſuam ei, quod gerit pupillus, vel minor, tutor, vel curator debet accommodare, vt per Galganet. *de tutel. lib.* 2. *tit.* 22. *num.* 1. 2

SVMMARIVM.

1 *Emens à pupillo ſine tutore, non præſcribit, & n.* 2.
3 *Taciturnitas, & præſentia in iis, quæ reſpiciunt præiudicium tertij, cuius ad nos ſpectat cura, non inducit conſenſum, niſi taciturnitas longo tempore duraret, num.* 4.

L. Eum qui. III.

Iidem AA. & CC. *Caio.*

EMens à pupillo ſine tutore, non præſcribit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.* 1. *num.* 1. *ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit Galganet. *de tut. lib.* 2. *tit.* 22. *n.* 14. *in fine.* 2

Notator ad hoc, quod taciturnitas & præſentia in iis, quæ reſpiciunt præiudicium tertij, cuius ad nos ſpectat cura & ſolicitudo, non inducit conſenſum, vt per Bened. Captam *reg.* 56. *num.* 54. *&* 55. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 27. *n.* 12. *pag.* 767. vbi procedere ait, niſi taciturnitas longo tempore duraret. 3 4

SVMMARIVM.

2 *Minor non poteſt eſſe in iudicio criminali, nec in eo confeſſionem facere, ſine tutoris, vel curatoris auctoritate, & n.* 2. 3. 4. *Amplia*
I. Procedere non ſolum in confeſſione pupilli minoris, ſcil. 14. *annorum, ſed etiam in confeſſione adulti, & minoris* 14. *annorum, num.* 5.
II. In confeſſione minoris geminata, & repetita, n. 6.
III. Vt confeſſio minoris ſine curatore, &c. non valeat etiam iurata, num. 7.
Limita concluſionem, quæ ſuprà, non procedere in iis quæ fiunt ad inquirendam veritatem, prout eſt tortura, n. 8. *Nec in examine, & interrogatoriis minori faciendis, & ſic in ipſa confeſſione, ſed ſufficit, quod interueniat in iuramento, num.* 9. *Et poſſet minorem tanquam confeſſum condemnare vigore ſtatuti volentis contumacem haberi pro confeſſo, etiam non dato ei curatore, n.* 10. *Sufficere minori per iudicem dari legitimum procuratorem loco curatoris, num.* 11. *Minoris confeſſionem ſine curatoris auctoritate non valere quando is confitetur contra ſe, ſecus ſi contra alium, vt teſtis, num.* 12.
13 *Minores* 25. *annorum, maiores tamen* 14. *ſine curatoris, ſeu patris conſenſu legitimam perſonam*

ſonam habere in iudicio criminali.
14 *Pupillus non poteſt accuſari, nec accuſare niſi tutore vocato, & auctore, excepto crimine carnis.*

L. Clarum. IV.

Impp. IVSTINIAN. A. *Ioanni P.P.*

1 MInor non poteſt eſſe in iudicio criminali, nec
in eo confeſſionem facere ſine tutoris, vel cu-
ratoris auctoritate. Colligunt ex Ord. Doct. citati
in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Grammat. *conſ. crimin.16. num.7. & ſeq. l.Hiſpan.4.
tit.19. part.6.* Statutum Capitol. *lib.2. cap.11.* quo
3 cauetur minores decem & ſeptem annorum abſque cu-
ratoris legitimi interuentu in iudicio criminali ſtare
non poſſe, & aliter eorum confeſſiones, & geſta cum
eis non valere. Vbi Leander Galganet. multa cumu-
4 lat, idem *in tract. de tutel. lib.2. tit.22. n.2.* vbi quod
minor non poteſt aliquem ſine auctoritate tutoris in
cauſa criminali accuſare, nec ab aliquo accuſari Lam-
berteng. *de conꝭect. gloſſ.1. quaſt.91.num.356.* Afflict.
deciſ.208. num.4. vbi Vrſil. *in addit. num.2. in fine,*
Boër. *deciſ.53. num.7. & ſeqq.* Plaz. *in epit. delict.
lib.1. cap.23. num.13 verſ. quamuis minor*, Roland.
*conſ.31. num.1. cum ſeqq. & conſ.51. n.34. cum ſeqq.
lib.1.* Clar. *in practic. §. fin. quaſt.50. num.2.* Franc.
de Marchis *deciſ.485. part.2.* Anton.Gom. *variar.
tom.2. cap.15. num.14. verſ. obſtat, & tom 3. cap.1.
num.64.* Rebuff. *tom.1. ad l. Gallia, in proœm. gloſſ.5.
num.72.* vbi ait non ſeruari hunc text. in Gallia, &
*in tract. de except. n.279. & in l.quod iuſſit, n.207.
ff. de re iud.* Duen. *reg.186. verſ. amplia quartò*, Me-
noch. *de arbitr. caſu 268. num.2. & conſ.102. n.120.
cum ſeqq. & num.306.* Perez *l.9. tit.11. lib.3. Ordin.
pag.578.* Gaſp.Caballin. *in addit.ad conſtit. Marchia,
lib.4. cap.17.num.2.* Virgil. Boccac. *in conſt. Picani,
gloſſ.8. poſt num.32.* Ioſeph.Ludou. *Peruſ. deciſ.13.
num.10. & deciſ.17. num.1. cum ſeqq. part.1.* Hieron.
de Laurent. *Auenion. deciſ.238. num.1.* Sfort. Odd.
*de in integr. reſtit. part.2. quaſt.65.num.13. in 2.caſu,
verſ. aut verò habet tutorem*, Maſcard. *de probat.
concl.372. & concl.1278. num.29. cum ſeqq.* Cald.Pe-
reira *in l.ſi curatorem, in princ. n.10. & verbo laſis,
num.5. col.3. C. de in integr. reſtit. minor.* Paul.Mon-
tan. *de tutel. cap.32. reg.9.num.62. & 73.* Gutier.
in ſimili tract. part.1. cap.4. num.9. Molin. *de Iuſtit.
tract.2. diſp.224. n.38. cum ſeqq.* latè Farin. *in praxi
crim. quaſt.71. num.152. cum multis ſeqq.*
5 Amplia primò procedere non ſolùm in confeſſio-
ne pupilli minoris, ſcilicet quatuordecim annorum,
ſed etiam in confeſſione adulti, & maioris 14. anno-
rum, quia text. *in præſenti* loquitur in minoribus 25.
ann. ita Marian. *in c.qualiter & quando,il 3. poſt n.93.
de accuſ.* Sfort.Odd. *dict. part.2. quaſt.65. num.13.
in 2. caſu, verſ. aut verò ipſe pupillus*, Farin. *dict.
quaſt.81. num.357.*
6 Amplia ſecundò in confeſſione minoris gemina-
ta, & repetita, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 368.
num.5.* Farin. *d.quaſt.81. n.360.*
7 Amplia tertiò vt confeſſio minoris ſine curatore,
&c. non valeat etiam iurata, vt per Ioſeph.Ludou.
Peruſ. deciſ.17. num.2. part.1. Vrſill. *ad Afflict. de-
ciſ.208. poſt num.2.* Decian. *conſ.18.num.175. lib.1.*
Farin. *d.quaſt.81. n.350.*
8 Limita, ſeu potiùs declara concluſionem text.ſuprà
relatam non procedere in iis, quæ fiunt ad acquiren-
dam veritatem, prout eſt tortura, in qua licèt etiam
interuenire debeat curator in decreto de torquendo,
non tamen debet interuenire in ipſa tortura, vt per
Plaz. *d.lib.1. cap.32. n.13. in princ.* Anton.Gom. *dict.
tom.3. cap.1. num.65. poſt med.* Roias *de hæret. p.2.
num.316.* Guazz. *tom.2. lib.1. defenſ.30. cap.4. n.21.*
Paul.Garc. *in ordine proceſſandi S.Officij, fol.mihi 29.*
Anton. de Ballis *var. lib.2. quaſt.13.num.17.* Anton.
Dian. *moral. reſol. part.4. tract. 6. reſol.31.* & alios,
quos refert & ſequitur Farin. *dict.quaſt.81. num.362.*
vbi *num.364.* hoc intelligit in adulto, non aut m in
pupillo, cuius confeſſio ſine tutore emanata ei non
obeſt, ſiue tendat ad ſubſtantiandum iudicium, ſiue
reſpiciat facti veritatem: & *num.365.* tenet quod cu- 9
ratoris auctoritas non eſt neceſſe, quod interueniat in
examine, & interrogatoriis minoris faciendis, & ſic
in ipſa confeſſione; ſed ſufficit, quod interueniat in
iuramento: & *num.396.* ſubdit, quod poteſt minor 10
tanquam confeſſus condemnari vigore ſtatuti volentis
contumacem haberi pro confeſſo, etiam non dato ei
contutore: & *num.367.* ait, quod loco curatoris ſuffi- 11
cit minori per iudicem dari legitimum procuratorem:
& *num.369.* aduertit minoris confeſſionem ſine cura- 12
toris auctoritate non valere quando is confitetur con-
tra ſe, ſecus ſi confiteatur contra alium, vt teſtis, quia
tunc non eſt neceſſaria auctoritas curatoris.
Quicquid tamen ſit de iure, practica omnium ferè 13
tribunalium mundi iam obtinuit, minores 25. anno-
rum, maiores tamen quatuordecim, ſine curatoris, ſeu
patris conſenſu legitimam perſonam ſtandi in iudicio
criminali habere. Clar. *in §. fin. quaſt.50. in princ. &
quaſt.55. verſic. vlterius poteſt*, Menoch. *conſil.78.
poſt num.149. & de arbitrar. caſu 286. n.2. in fine,*
vbi refert non ſeruari diſpoſitionem huius text. apud
Mediolanenſes & Venetos, Boſſ. *in tit. de confeſſ. n.9.*
Cæſ.Vrſill. *in addit. ad Afflict. deciſ.108. n.3. in fine,*
vbi atteſtatur, quod hodie in Curia Vicariæ Neapol.
parum obſeruatur practica dandi curatorem minori-
bus, Anton.Scap. *de iure non ſcripto, lib.5. cap.47.
num.25. & ſeq.* Sfort.Odd. *d.part.2. quaſt.65. n.13.
in 2. caſu, verſ. quod tamen hæc communis practica,*
Flamin.Chartar. *in pract. interrog. reum, lib.3. cap.3.
num.4. & 5.* Ioſeph.Ludou. *Lucenſi deciſ.17.* vbi ait
Lucæ obſeruari contra hunc text. Caballin. *in addit.
ad conſtit. Ægidianam, lib.4. cap.17. num.7. in fine,*
Farin. *d.quaſt.81. à num.370.* vbi *num.371.* dicit tam
in Curia Capitolij, quàm Gubernatoris Vrbis non
ſeruari diſpoſitionem huius text.
In gloſſ. *Concedunt*, ibi, *excepto crimine carnis*, &c. 14
Notatur ad hoc, quod pupillus non poteſt accuſare,
nec accuſari niſi tutore vocato, & auctore, excepto
crimine carnis, vt per Galganet. *de tutel. lib.1.
tit.22. num.2.*

SVMMARIVM.

1 *In gerendis à Minoribus, vnius tutoris, vel curatoris auctoritas ſufficit, interpoſita ſuper iis, quæ ſpectant ad eius adminiſtrationem, niſi ſit actus, per quem tutela finiatur, & num.2.4.7.*
Niſi tutela in multos tutores diuiſa ſit per prouincias, num.5.
3 *Tutoris, vel curatoris officium eſt inſolidum apud quemlibet eorum, & n.6.*

L. Veterum. V.

Idem A. Ioanni P.P.

IN gerendis à minoribus ſufficit vnius tutoris, vel 1
curatoris auctoritas interpoſita ſuper iis, quæ ſpe-
ctant ad eius adminiſtrationem, niſi ſit actus, per
quem tutela finiatur, quia tunc omnium conſenſus
exigitur. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1.num.1.
ſuprà hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2
Galganet. *de tutel. lib.2. tit.23. num.16.* dum ait,
quod

Google

quod ſi plures ſint tutores, ſeu curatores, vnius pro omnibus ſufficit auctoritas, vbi non eſt diuiſa adminiſtratio, &c.

3 Notatur ad hoc, quod officium tutoris, vel curatoris eſt inſolidum apud quemlibet eorum, vt per Tiraquel. *de retractu lign. §.1. gloſſ.13. num.27.* vbi
4 quod ſatis eſt ex pluribus tutoribus vnum adire, niſi tutela in multos tutores diuiſa ſit per prouincias, quia
5 tunc non ſatis eſſet adire illum, cui ea prouincia deputata non eſt, Gaſp. Baëz. *de decima tutor. cap.15. num.2.* Iacob. Cancer. *variarum reſol. part.1. cap.7. de tutorib. num.26.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.*
6 *tom.5. cap.830. num.17.* vbi quod donec adeſt vnus ex multis tutoribus per teſtatorem datis, in eo ſolo reſidet ius totius tutelæ; neque enim illa perit quando aliquis poteſt agere & adminiſtrare, quamuis per plures dixerit teſtator tutelam eſſe adminiſtrandam, cùm poteſtas inſolidum apud ſingulos maneat. Paul. Montan. *de tutel. cap.32. regul.9. num.81. cum ſeqq.* Guttier. *in ſimili tract. part.3. cap.16. num.2.* Kirchou.
7 *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.27. n.6. pag.766.* vbi quod vnuſquiſque tutorum, vel curatorum habet auctoritatem inſolidum, poſſuntque omnes, vel vnus agere pro minore, vel conueniri.

Quando tutores, vel curatores eſſe deſinant.

Tit. LX.

FINITVR tutela, ſi pupillus ad pubertatem peruenerit, *l. vlt.* Porrò pubertate nedum tutela finitur, ſed & cura, ſi curator pupillo datus fuerit, *l.1.* Solá autem voluntate pupilli tutelam non finiri, conſtat *l.2.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide *l. Hiſp. fin. tit.16. part.6.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.15.* Guttier. *de tutelis, part.1. cap.16. num.141.* Molin. *de iuſtit. tract.9. diſp.225. à princ. vſque ad num.5. incluſiuè*, Atimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.582.* Galganet. *de tutela, lib.1.*

SVMMARIVM.

1 *Officio eius finito, cui quis adiungitur, finitur & eius, qui adiungitur, & n.2. Finitur autem horum actorum officium, finito officio eius, cui additi ſunt, nempe tutoris, vel curatoris, n.3.*

L. Si curatores. I.

Imp. ANTONIN. A. *Herculæ.*

1 FInito officio eius, cui quis adiungitur, finitur & eius qui adiungitur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.15. cap.9. n.4.* qui poſtquam in principio illius cap. conſtituit tutoribus, & curatoribus dari adiutores per iudicem pro
3 nutu eorum tutorum, vel curatorum, ait *d. num.4.* per hunc textum, quod finitur horum actorum officium, finito officio eius, cui additi ſunt, nempe tutoris, vel curatoris.

L. Tutoris officium. II.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA. *&* CC. *Menippo.*

TVtoris officium ex ſola voluntate pupilli non finitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſupra hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iur. lib.12. cap.15. num.1. in princ.* Paul. Montan. *de tutel. cap.8. num.24.* Guttier. *in ſimili tract. part.3. cap.1. num.4.* Galganet. *eodem tract. lib.1. tit.15. num.4. in fine*, Atimin. Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.483. cap.12. verſic. pupillus non poteſt caſſare tutorem.* 2

SVMMARIVM.

1 *Tutelæ officium adueniente pubertatis tempore finitur, & num.2.*
3. *Leges antiquæ, quæ marem nudum inſpici iuſſerunt, vt proinde cognoſceretur pubéſne eſſet, an impubes, reſecatæ.*
4 *Puberes qui, quæve dicta.*
5 *De pubertatis præſumptione, & probatione, remiſſiuè.*
6 *Ætas an, quando, & quomodo probetur per inſtrumentum tutelæ, ſeu curæ.*
7 *Pubertati proximus quis.*

L. Indecoram. III. & vlt.

Imp. IVSTINIAN. A. *Mennæ P.P.*

ADueniente tempore pubertatis finitur officium tutelæ. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.12. & 21. tit.16. part.6.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.225. num.1.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.15. n.2. in princip.* Paul. Montan. *de tutel. cap.37. in princip.* Guttier. *in ſimili tract. p.1. cap.16. num.141.* Henric. Bocer. *in diſp. de iure vniuerſo, claſſi 1. diſp.14. num.151. in 1. tom.* 2

Indecoram obſeruationem, &c.] Reſecat antiquas leges, quæ marem nudum inſpici iuſſerunt, vt proinde cognoſceretur, pubéſne eſſet, an impubes, refert Tiraquel. *l.4. connub. gloſſ.1. part.4. n.23.* 3

Fœmina poſt impletos duodecim annos, &c.] Notatur ad hoc, quod puberes in iure dicuntur, maſculi quidem poſt completum quatuordecimum annum, fœminæ verò poſt duodecimum, vt per *l. Hiſpan.12. & fin. tit.16. part.6.* Sot. *de Iuſtit. lib.7. quæſt.3. art.2. poſt quartam concluſionem, verſic. hinc autem poſt annos*, vbi ait hanc differentiam marium & fœminarum in pubertate inchoanda conſtitutam fuiſſe, quòd in fœminis accelerarior feſtinationis vſus; fructus enim, quo excelſiores ſunt naturæ, ſeriùs mateſcunt, & quod legitima cauſa fuit, quod in viro qui præeſſe debet vxori, præſtantior requiritur prudentia, quàm in fœminis, quibus gubernatio familiæ non adeò incumbit, Tiraquell. *l.1. connub. num.57. & l.6. num.38.* vbi eam rationem quoque aſſignat, quod citius efficitur diſcreta fœmina, quam maſculus, Menoch. *de arbitr. caſu 37. num.55. cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin. quæſt.92. num.18.* vbi *num.10.* quæ dicatur pubertas plena, Guttier. *in authent. ſacramenta puberum, in princip. num.2. cum ſeqq. C. ſi aduerſus vendit. & dict. tract. de tutel. part.1. cap.16. num.141. verſic. pubertate igitur*, Petr. Gregor. *d. lib.12. cap.15. num.2.* vbi ait improbari in 4

hoc

hoc textu vt turpem formulam probandi pubertatem, per inſpectionem ſcilicet nudati corporis, & d. finiti iam ætatem 12. annorum fœminis & 14. maſculis pro pubertate conſtituenda. Paul.Montan. *dict.cap.37. num.13.*

5 De pubertatis præſumptione, & probatione vide Paul.Montan. *dict. cap.37.num.21. & 23* Menoch. *de præſumpt. lib.4. præſumpt.47.n.4.& præſumpt.157.*

6 *n.33.* Ætas an & quando, & quomodo probetur per inſtrumentum tutelæ, ſeu curæ? vide Caualcan. *de tutor. & curat. n.294.* Maſcard. *de probat. concluſ.66. n.10. cum ſeqq.* Pacian. *in ſimili tract. lib.2. cap.24. n.52. & 53.* Farin. *fragm. crimin. part.1.lit.A, verbo Ætas,num.116. cum ſeqq.*

7 Quis dicatur pubertati proximus, vide Plaz. *de delictis, cap.32. num.4.* Menoch. *de arbitr. caſu 57. num.21. cum ſeqq. & conſil.96. num.8.* Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo Minoribus, num.7. C. de in integram reſtitut.minor.& verbo Vel aduerſarij dolo,n.53. verſic.quamuis*, Sfort.Odd. *in tract. de in integrum reſtitut. part.2. quæſt.80. n.56.* latè Farinac. *in praxi crimin. tit. de pœnis temperand.quæſt.92.n.9.cum ſeqq.* vbi quatuor refert opiniones.

De actore à tutore, ſeu curatore dando.

Tit. LXI.

ACtor à tutore, vel curatore conſtitui, ſeu ordinari dicitur, *l.vnic.* quia prætor, vel præſes decreto interpoſito, quem ipſe tutor vel curator velit, eius periculo inſtituit, *Inſtit. de curat. §.vlt.* Hic vocatur *Adiutor tutelæ* (vel curationis,) *l. ſolet, §.1.ff.de tutel.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac.Pac. & Vveſemb. De materia tituli vide Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris par.2. cap.9.* Paul. Montan. *de tutel.cap.21.n.7. & cap.32. regul.5.n.91.* Arimin.Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.473.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor pro rebus pupilli petendis non conſtituit procuratorem, ſed actorem, & num.2.*

3 *Actoris ordinatio fit a tutore, vel curatore eius periculo, cum per ſe gerere non poſſit, iudiciali auctoritate permittente.*

L. Si ſui iuris. Vnic.

Impp. Dioclet. *&* Maximian. AA. *&* CC. *Alphocrationi.*

1 TVtor pro rebus pupilli petendis non conſtituit procuratorem,ſed actorem. Colligunt ex Ordin. Cyn.Bart.Salicet. Angel. Fulg. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.13. cap.9.n.2.* vbi per hunc textum dicit, nec patri quidem tutori filij permitti procuratorem creare, ſed actorem tantùm, ſubditque per alia iura, quod tutores, aut curatores domini rerum minorum non ſunt, ſed illarum agunt curam, & ideo procuratorem non poſſunt conſtituere pro illis in iudicio, ſed actorem ex cauſa, niſi lite conteſtata ordinare velit procuratorem tutor, quia tunc factus eſt dominus litis. Galganet. *de tutelis lib.1.* *tit.7. n.53.* vbi per hunc textum dicit, quod fit ordinatio actoris à tutore, vel curatore eius periculo, cùm per ſe gerere non poſſit iudiciali auctoritate permittente. 3

De excuſationibus [tutorum, & curatorum,] & de temporibus earum.

Tit. LXII.

QVia ſæpe iuſta excuſatio facit, vt tutores, vel curatores eſſe deſinant, hoc loco de tutorum & curatorum excuſationibus, earumque temporibus, intra quæ proponi debent, agitur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tituli vide *l.Hiſpan.1. cum ſeqq. tit.17.p.6.* Ordin.Reg.Luſit. *lib.4.tit.104.* Alex. Trentac. *conſ.10.lib.2.* Arimin.Tepat. *variar.ſentent. tom.2. tit.478.* Vezin. Donat. à Fina, & Kirchou. *tom.1. commun.opin. lib.5. tit.28. pag.768.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.6.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.diſp.222.* Paul.Montan. *de tutel. cap.35.* Gutierr. *in ſimili tract. p.1.cap 21.* Heurte.Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure,tom.1.claſſ.1. diſp.14.n.94.cum ſeqq.* Leand. Galganet. *in tract. de tutela, lib.1. tit.8.*

L. Falſa. I.

Impp. Sever. *&* Anton. AA. *Aniolæ.*

SPado non excuſatur à tutela. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt.Næu.remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Paul.Montan. *de tutelis, cap.35. num.34. & 35.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.6. num.27.* 2

L. Si curatores. II.

Iidem AA. Habentiano & Coſconio.

CVrator generaliter, & ſimpliciter datus, intelligitur etiam datus ad bona extra prouinciam ſituata, ſed de facili ab illis obtinebit liberationem. Colligunt ex Ord.Doct.citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.* 1

Vide Galganet. *de tutel. lib.1. tit.7. n.52.* vbi dicit quod ſi res pupilli in diuerſis prouinciis ſitæ ſint, etſi ipſe in prouincia, quam habitat, habeat tutorem, tamen rebus in alia prouincia ſitis dabitur alius tutor, qui aliarum rerum,non earundem erit tutor. 2

SVMMARIVM.

1 *Ingenuus excuſatur à tutela libertini, & ſi excuſatio reiicitur,debet appellare,alias tenetur, & n.2. Procedit etiam in libertino, qui impetrauit ius aureorum annulorum, num.3.*

4 *Tutor datus legitimam aliquam excuſationem habens, ſi intra legitimum tempus non proponat, proponendo poſtea non excuſabitur, imò non audietur.*

L. Excuſationis. III.

Iidem AA. Criſpino.

INgenuus excuſatur à tutela libertini, & ſi excuſatio reiiciatur, debet appellare, aliàs tenetur. Colli- 1

gunt ex Ordin. Doctores citati *in l.5. n.1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt
Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 1.*
diſp.14. n.105. Galganet. *de tutel. lib.1. tit.8. n.11.*
3 vbi ait hoc procedere non ſolùm in ingenuo, ſed in
libertino, qui impetrauit ius aureorum annulorum: &
4 *num.38.* citato hoc text. *in 2. part.* tenet, quod ſi
tutor datus legitimam aliquam excuſationem habens,
intra legitimum tempus non proponat, proponendo
poſtea non excuſabitur, imò non audietur.

SVMMARIVM.

1 *Maritus ſi ignorans curator detur vxori, excuſatur à pœna Senatuſconſulti, dum tamen alium petat ſubſtitui, & n.2. Non prohiberi maritum dari curatorem ad litem vxori ſuæ, num.3.*

L. Ampliſſimi. IV.

Imp. ANTONIN. A. *Agatho Dæmoni.*

1 SI maritus ignorans curator detur vxori, excuſatur
à pœna Senatuſconſulti, dum tamen alium petat
ſubſtitui. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.*
n.1. ſuprà hoc tit.
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
l. Hiſpan. 3. in fine, tit.17. part.6. vbi gloſſ. fin. Gutiet.
3 *de tutelis, part.1. cap.10. à num.30.* vbi *n.31.* ſubdit
quod non prohibetur maritus dari curator ad litem
vxori ſuæ, & *eadem part.1. cap.21. num.35.*

L. Libertos. V.

Imp. ALEXANDER A. *Baſilio.*

1 LIbertus nullam habet excuſationem à tutela, vel
cura filiorum patroni, & ideo licèt fuerit eorum
tutor, non prohibetur eis eſſe curator. Colligunt ex
Ord. Doct. citati *in l.1. n.5. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit
Galganet. *de tutel. lib.1. tit.8. n.14. verſ. verùm ſi liber-*
tus à patrono fuit liberis ſuis datus: & n.31. vbi per
hunc textum reſoluit, quod ſi filiis patroni libertus tu-
tor, vel curator datus ſit, ſe excuſare non poterit, nec
ei prodeſt tutelam geſſiſſe, vt ſe poſſit eximere à cura,
quia expleta tutela, & curam ſuſcipere cogitur.

SVMMARIVM.

1 *Tutores, vel curatores dati habent 50. dies ad ſe excuſandum, qui incipiunt currere à tempore ſcientiæ, & ſi excuſatio reiicitur, debet appellari, & n.2. Aliàs intra dictum tempus ſe excuſando videtur tutelam, vel curam acceptare, n.3. Excuſatio intra 50. dies à die ſcientiæ eſt proponenda, num.4.*
5 *Tutores teſtamentarij, legitimi, datiui idem tempus habent. Tempus 50. dierum datur ad proponendas, non autem ad probandas excuſationes, n.6. Huiuſmodi 50. dies ſunt continui, n.7.*

L. Quinquaginta. VI.

Idem A. Maximiano.

1 TVtores, vel curatores dati habent quinquaginta
dies ad ſe excuſandum, qui incipiunt currere à
tempore ſcientiæ, & ſi excuſatio reiicitur, debet ap-
pellari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.5.*
num.1. ſuprà hoc tit.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
l. Hiſp. fin. tit.17. part.6. Anton. Piag. *de tut. & curat.*
quaſt.10. num.1. cum ſeqq. vbi quod aliàs intra di- 3
ctum tempus non ſe excuſando videtur tutelam, vel
curam acceptare. Caualcan. *de tut. & curat. num.195.*
cum ſeqq. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.6.*
n.12. Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.222. n.17.* Paul.
Montan. *de tutelis cap.35. gloſſ.3. n.14.* Guttier. *in*
ſimili tract. part.1. cap.21. n.33. Iacob. Cancer. *var.*
reſol. part.1. cap.7. de tutorib. n.71. Henric. Bocer. *in*
diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 1. diſp.14. num.96.
latè Galganet. *de tutel. lib.1. tit.9. n.2.* vbi quod ex- 4
cuſatio intra quinquaginta dies à die ſcientiæ eſt pro-
ponenda: & *num.4.* quod tutores teſtamentarij, legi- 6
timi, & datiui idem tempus habent: & *num.8.* quod
tempus 50. dierum datur ad proponendas, non autem
ad probandas excuſationes; nam pro illis probandis
aliud tempus conceditur: & *num.10.* quod huiuſmo- 7
di 50. dies ſunt continui.

SVMMARIVM.

1 *Creditor, ſiue debitor eius, cui tutor, ſeu curator datus eſt, non excuſatur à tutela, ſed alium facit adiungi, & n.2. Iure antiquo creditores, ſeu debitores minorum, tutores, vel curatores dari poterant, neque ex eo, quod eſſent creditores, poterant ſe à tutela, vel cura excuſare, ſed eis dabatur particeps in munere, n.3.*

L. Neque à tutela. VII.

Idem A. Antonio.

CReditor, ſiue debitor eius, cui tutor, ſiue curator 1
datus eſt, non excuſatur à tutela, ſed alium facit
adiungi. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1.*
ſup. hoc tit.
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.11. cap.4. n.5.*
Galganet. *de tutel. part.1. tit.7. n.19.* vbi quod an- 3
tiquo iure, de quo in hac lege, creditores, ſeu debito-
res minorum, tutores, vel curatores dari poterant, ne-
que ex eo, quod eſſent creditores, vel debitores, pote-
rant ſe à tutela, vel cura excuſare, ſed eis dabatur par-
ticeps in munere. Vide tamen poſita *in collect. ad auth.*
minoris debitor, ſup. qui dare tutores, vel curatores poſſ.

SVMMARIVM.

1 *Colonus fiſci non excuſatur à tutela, & num.2.*
3 *Intellectus* l. coloni, C. hoc tit.
4 *Conductores gabellarum excuſantur à tutela.*

L. Coloni. VIII.

Idem A. Maximo.

COlonus fiſci non excuſatur à tutela. Colligunt ex 1
Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Anton. Piag. *de tutor. & curat. quaſt.10. num.6.* Petr.
Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.6. n.7. verſ.*
patrimonialis colonus, Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.221.* 3
n.14. vbi ait textum in præſenti intelligi quando non
remaneret obligatus fiſco, ne contradicat, *l. vel cum*
fiſco, ff. de confirm. tutor. Paul. Montan. *de tutel. cap.35.*
n.124. & ſeq. Guttier. *in ſimili tract. p.1. cap.20. n.16.*
vbi cum Gregor. Lop. *l.14. in verbo obligado al Rey,*
tit.16. p.6. reſpondet textum in præſenti procedere
quando conductor prædij fiſcalis, vel patrimonialis
nihil

Digitized by Google

nihil ex hoc deberet fiſco, vel Regi, & non aliàs, Galganet. *in eod. tract. de tutel. lib.1. tit.8. num.23. verſ. item in colonis.*

4 In gloſſ. *Ciuilibus, vnic.* ibi, *vel ibi de conductore vectigalis*, &c. Ergo conductores gabellarum excuſantur à tutela, de quo vide Gironda *de gabell.part.3. n.17.* Guttier. *d.part.1. cap.20. n.19.*

L. Frater tuus. IX.

Idem A. Romano.

1 MOnoculus non excuſatur à tutela, vel cura. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſupra hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.4. n.4. verſ. ſecundò*, Guttier. *de tutel. part.1. cap.10. n.21.* vbi ait, quod licèt luminibus captus excuſetur à tutela & cura, non ita qui vnum oculum tantùm amiſit. Galganet. etiam *de tutel. lib.1. tit.8. num.7. verſ. ob oculum tantùm amiſſum.*

SVMMARIVM.

1 *Exactor tributorum durante tempore exactionis excuſatur à tutela, vel cura, & n.2. Limitatur in illis, qui ante huiuſmodi officium ſuſceptum iam erant tutores, vel curatores minorum, n.3.*

L. Exactores tributorum. X.

Idem A. Criſpino.

1 EXactor tributorum durante tempore exactionis excuſatur à tutela, vel cura. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l.2. tit.17. part.6.* ibi, *la ſegunda eſcuſacion de tutela, y curaduria es el ſer recadedores de rentas reales.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.6. num.7. in*
3 *princ.* Guttier. *de tutel. part.1. cap.21. num.4.* vbi *n.5.* limitat in illis, qui ante huiuſmodi officium ſuſceptum iam erant tutores, vel curatores minorum, Galganet. *de tutel. lib.1. tit.8. num.23. verſ. item in exactoribus tributorum.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor teſtamentarius tenetur bona adminiſtrare, etiam extra prouinciam conſtituta, niſi ad hoc ſe excuſauerit; propter tamen inſufficientiam curator adiungitur, & n.2. Si pupilli bona ſita ſint in alio loco, quàm in quo tutor, vel curator datus habet domicilium, ab illorum bonorum adminiſtratione excuſari poterit, n.3.*

L. Teſtamento. XI.

Idem A. Hylæ.

1 TVtor teſtamentarius tenetur bona adminiſtrare, etiam extra prouinciam conſtituta, niſi ad hoc ſe excuſauerit, propter tamen inſufficientiam curator adiungitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc texto deſumunt Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12. cap.6. num.11. in princip.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.8. num.21.* vbi
3 per hunc text. quod ſi pupilli bona ſita ſint in alio

loco quàm in quo tutor, vel curator datus habet domicilium, ab illorum bonorum adminiſtration excuſari poterit. Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſ.1. diſp.15. num.17.*

SVMMARIVM.

e *Tutor habens excuſationem à tutela, ſi vnam ſponte recipit, non propter hoc cogitur aliam accipere.*

2 *Per vnum actum contrarium quis non perdit in aliis priuilegium habens effectum reiterabilem, & ſucceſſiuum.*

3 *Priuilegium habens circa plura, per actum contrarium in vno actu ſpecialiter factum, non perdit illum in aliis.*

L. Voluntariæ. XII.

Imp. GORDIANVS. A. *Valentino.*

TVtor habens excuſationem à tutela, ſi vnam ſponte recipit, non propter hoc cogitur aliam accipere. Vel: Per vnum actum contrarium quis non perdit in aliis priuilegium habens effectum reiterabilem, & ſucceſſiuum. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.* Giphan. *tom.1. pag 472.* 1

Hanc eandem concluſionem quoad ſecundam eius partem exornant Sfort.Odd. *de in integr. reſtit. p.1. quæſt.17. art.1. num.4.* Fr E nan. *quæſt. Regul. tom.3. quæſt.36. art.3.* Soar. *de legib. lib.8. cap.35. n.12. cum ſeqq.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.8. n.36.* vbi ex Baldo *in præſenti* ſubdit, quod habens priuilegium circa pluta per actum contrarium in vno actu ſpecialiter factum, non perdit illud in aliis. 2 3

SVMMARIVM.

2 *Liberti non excuſantur à tutela, quia gerunt patronorum negotia, niſi patronus ſit ſenator, & tunc vnus tantùm excuſatur, & num.2.*

3 *De Senatoribus à tutela & cura excuſandis, remiſſiuè.*

L. Nec Senatorum. XIII.

Idem A. Apollinari.

LIbetti non excuſantur à tutela, quia gerunt patronorum negotia, niſi patronus ſit Senator, & tunc vnus tantùm excuſatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Paul.Montan. *de tutel. cap.35. n.13.* Galganet. *in ſimili tract. lib.1. tit.8. num.25. verſ. ſed ſi plures liberti ſint.* Et de Senatoribus à tutela & cura excuſandis, vide Ordin.Reg.Luſit. *lib.4. tit.104. §.1,* Paul. Montan. *d.cap.35. num.101.* x 3

SVMMARIVM.

1 *Nominans aliquem ad munera, vt eum redimere faciat, criminaliter punitur, qui verò nominat vt lite fatigetur, ad expenſas ei reficiendas ciuiliter tenetur, & num.2.*

3 *Datum iudici, & huiuſmodi expenſæ recuperabuntur ex lege Iulia repetundarum, vel condictione ob turpem cauſam, vel ex officio iudicis, vel actione in factum generali, vel crimine concuſſionis.*

4 *Inquirens temerè contra aliquem, & dolo, vel lata culpa fatigans inquiſitum, tenetur ad damna & iniuriam, ac criminaliter puniri poteſt.*

L. Seueriter. XIV.

Idem A. Heraclidæ.

1 NOminans aliquem ad munera, vt eum redimere
faciat, criminaliter punitur: qui verò nominat
vt lite fatigetur, ad expenſas ei reficiendas ciuiliter te-
netur. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. num.1.*
ſuprà hoc tit.
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit
3 Galganet. *de tutel. lib.1. tit.8. n.17.* vbi etiam, quod
datum iudici, & huiuſmodi expenſæ recuperabuntur
ex lege Iulia repetundarum, vel condictione ob tur-
pem cauſam, vel ex officio iudicis, vel actione in fa-
ctum generali, vel crimine concuſſionis.
4 Notatur ad hoc, quod temerè inquirens contra
aliquem, & dolo, vel lata culpa fatigans inquiſitum,
tenetur ad damna & iniuriam, ac criminaliter poteſt
puniri, vt per Put. *de ſyndicatu, verbo Inquiſitio, cap.2.*
num.4. fol.103. & verbo Captura, cap.2. num.3. & 5.
2 *fol.136.* Perez *ad l.1. col.4. in fine, verſ. nam qui te-*
merè, tit.1. lib.8. Ordin. pag.4. col.2. Bobadil. *in ſua*
politica, lib.3. cap.15. n.103.

SVMMARIVM.

1 *Pupilli licèt efficiantur adulti ſuper excuſatione*
pendente, tamen cauſa propter periculum medij
temporis debet terminari, & num.2.
3 *Excuſationes legitimæ à tutela non liberant à peri-*
culo ceſſationis.

L. Quantum in tutela. XV.

Idem A. Tauro.

1 LIcèt pupilli efficiantur adulti lite ſuper excuſatio-
ne pendente, tamen cauſa propter periculum me-
dij temporis debet terminari. Colligunt ex Ord. Doct.
citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
Arimin. Tepat. *var. ſent. tom.2. tit.484. cap.1. in fine,*
Paul. Montan. *de tutel. cap.34. regul.3. n.12.* Camill.
Borrell. *in ſum. deciſ. part.12. tit.33. de appellation.*
n.1365. Galganet. *de tut. lib.1. tit.9. n.10.*
3 Notatur ad hoc, quod illegitimæ excuſationes à
tutela non liberant à periculo ceſſationis, vt per Petr.
Greg. *ſyntagm. iuris part.2. lib.13. cap.10. n.8.*

SVMMARIVM.

1 *A tutela quis excuſatur propter litem maioris par-*
tis bonorum, & n.2. Fallit in matre & auia, n.3.
Excuſatur quis quando capitales inimicitiæ fue-
runt inter tutorem, aut curatorem, & patrem
minoris, niſi fiat reconciliatio, num.4.

L. Si vt allegas. XVI.

Imp. PHILIPPVS A. *Theodoto.*

1 PRopter litem maioris partis bonorum quis excuſa-
tur à tutela. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1.*
num.1. ſuprà hoc tit.
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
l. Hiſp.1. tit.17. part.6. ibi: *La quarta eſcuſa de tutela*
y curaduria es ſi ſuccediſſe algun pleito grauado de
nueuo entre el guardador del huerfano ſobre tota la he-
redad del moço, o ſobre alguna partida de ella. Petr.
Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.6. num.9. in*
med. verſ. Etenim, Guttier. *de tutel. part.1. cap.21. n.7.*
Galganet. *in ſimili tract. lib.1. tit.18. n.15. in princip.*
Afflict. *deciſ.207. num.1.* vbi dicit fallere in matre & 3
auia, quod etiam tradit Galganet. *d. lib.1. tit.8. n.15.*
Item excuſatur quis à tutela quando capitales ini-
micitiæ fuerunt inter tutorem, aut curatorem, & pa- 4
trem minoris, niſi reconciliatio fiat, de quo vide *dict.*
l. Hiſp.2. verſ. la nona razon, Molin. *de Iuſtit. tract.2.*
diſp.222. n.9. Couar. *pract. cap.18. n.3.* Menoch. *de*
arbitr. quæſt.28. n.8. Guttier. *de tutel. part.1. cap.21.*
n.18. cum ſeqq. Paul. Montan. *in ſimili tract. cap.35.*
num.169. Galganet. etiam *eod. tract. lib.1. tit.18. n.16.*
Giurba *conſ. crimin.60. num.19.* Galganet. *d. lib.1. tit.8.*
num.16. in princip.

L. Licèt. XVII.

Impp. VALERIAN. & GALLIEN.
AA. *Epagatho.*

DAtus curator nurui ſuæ debet ſe excuſare, aliàs 1
incidit in infamiam. Colligunt ex Ord. Doct.
citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. tit.473. cap.8. verſ.*
datus curator, Galganet. *de tutel. lib.1. tit.7. num.17.*
Guttier. etiam *de tutel. part.1. cap.20. n.31. in princ.*
nam nurui ſuæ nemo curator dari poteſt, vt ex iſto
hoc text. tenet. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.12.*
cap.4. num.11. verſ. decimoſextè.

SVMMARIVM.

1 *A tutoris deputatione non appellatur, ſed proponi-*
tur excuſatio, & inopia pupilli non excuſat à
tutela, & num.2. Propter paupertatem excuſa-
tur quis à tutela & cura alterius, num.3.
4 *Tutor non excuſatur à tutela, quòd pupillus nihil*
niſi nudam proprietatem rerum habeat, vſufructu
penes alium ſubſiſtente, vtputa quia mater fuit
relicta vſufructuaria omnium bonorum.
5 *Vxor quando cenſeatur bonorum vſufructuaria.*

L. Tutores. XVIII.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA.
& CC. *Sabino, & aliis.*

A Deputatione tutoris non appellatur, ſed excuſa- 1
tio proponitur, & inopia pupilli non excuſat à
tutela. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.*
n.2. ſup. hoc tit.
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Paul. Montan. *de tutel. cap.35. reg.3. n.1.* Henric. Bo-
cer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 1. diſp.14.*
n.100. Galganet. quod primam partem *lib.1. de tutel.*
tit.9. n.16. vbi per hunc text. dicit, quod tutor, vel
curator nominatus volens ſe excuſare ab iſta nomina-
tione non appellat, ſed accedere debet in tempore ſibi
conſtituto ad iudicem, ad quem cognitio cauſæ ſpe-
ctat, & excuſationes, quas habet, apud eundem iudi-
cem proponere, & latiùs *lib.2. tit.38.*
Item propter paupertatem excuſatur quis à tutela, 3
& cura alterius, ſi tota ſua induſtria ac tempore indi-
geat ad ſe ipſum competenter ſuſtentandum, vt per
l. Hiſp.2. tit.17. part.6. ibi: *La ſexta eſcuſa de la tutela*
y curaduria es ſi fueſſe uno tam pobre que no ouieſſe al
porque quareſcer, ſi no por la labor de ſus manos. Mo-
lin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.222. n.6.* Petr. Gregor. *ſyn-*
tagm. iuris part.2. lib.12. cap.6. n.4. Guttier. *de tutel.*
part.1. cap.21. num.13.
Quondam vxori, &c.] Notatur ad hoc, quod ex eo 4
quod

quòd pupillus nihil niſi nudam proprietatem rerum habeat, vſufructu penes alium ſubſiſtente, vtputà quia mater fuit relicta à patre vſufructuaria omnium bonorum, non ideo ex hoc tutor poterit ſe à tutela excuſare, vt per Galganet. *de tutel. lib.1. tit 8. num.21.*
5 *verſ. ex eo enim.* De vxore quando vſufructuaria bonorum cenſeatur, vide Cacheran. *deciſ.52.* Fachin. *contron. iuris lib.4. cap.16. cum ſeqq.* Caſtill. *de vſufructu, lib.1. cap.45.*

In gloſſ. *Idoneum, fin.* ibi, *cùm principaliter perſona tutor detur.* Ita Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris p.2.lib.13. cap.2. num.2.* Guttier. *d.part.1. cap.1.n.37.*

SVMMARIVM.

1 *Debitum matris non excuſat à tutela filij, & n.2. Idem de patre, & auo paterno, vel materno, n.3. Nullus excuſatur propter litem quam habet cum matre pupilli, cuius eſt tutor, vel curator, n.4.*

L. Luſitanam. XIX.

Iidem AA. *&* CC. *Dionyſio.*

1 DEbitum matris *non* excuſat à tutela filij. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Surd. *de aliment. tit.4. quaſt.13. num.14.* Guttier. *de*
3 *tutel. part.1. cap.10. num.11.* vbi idem ait in patre, & auo paterno, vel materno, Iacob. Cancer. *var. reſolut. part.1. tit.7. de tutorib. num.50.* Galganet. *de tutel.*
4 *lib.1. tit.8. num.115. in fine,* vbi per hunc text. tenet, quod nullus propter litem, quam habet cum matre pupilli, cuius eſt tutor, vel curator, excuſatur.

L. Curator. XX.

Iidem AA. *&* CC. *Cratino.*

1 IVſtè ſe quis excuſat à cura eius, cuius tutor fuit. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1.n.1.ſup.hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.6.n.9. in princ. l.Hiſpan.3. tit.17. p.6.* ibi: *La decimaquarta eſcuſa es de aquel que acaba de ſer tutor de vn menor que llegua à los quatorze años, que eſto bien ſe puede eſcuſar de ſer curador de ay adelante, ſi no quiſiere.* Guttier. *de tutel. part.1. cap.21. num.30.* Donat. à Fina *tom.2. commun.opin.lib.5.titul.28.n 3. in fine, pag.768.* Leand. Galganet. *de tutel. lib.1. tit.8. n.14.*

L. Quod res. XXI.

Iidem AA. *&* CC. *Parammoni.*

1 COmmunio non excuſat à tutela. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. n.1. ſup.hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem tenet Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.6. n 9. verſ. proinde,* vbi quòd communio rerum, vel de ea controuerſia, cùm per curatorem pupillo ad communia tutanda datum expediri poſſit, non eſt iuſta excuſatio. Galganet. *de tutel. lib.1. tit.8. n.18. verſ. decimaſeptima.*

L. Si tutor. XXII.

Iidem AA. *&* CC. *Hermodoro.*

1 PEriculum tutelæ *non* ſpectat ad eum, cuius excuſatio fuit approbata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2 Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.6. n.14.* & Henric. Bucet. *in diſp. de vniuerſo iure, tom 1. claſſ 1. diſp.14. num.105.* Arimin. Tepat. *var. ſentent. tom.2. t 1.484. cap.1. verſ. periculum tutela.*

SVMMARIVM.

1 *Tutelam, vel patrocinium ſuſcipere quis non cogitur contra fratres, vel filios fratris, & num.2. Nec contra ſuos agnatos, num.3.*

L. Humanitatis. XXIII.

Iidem AA. *&* CC. *Neophyto.*

TVtelam, vel patrocinium ſuſcipere quis non cogitur contra fratres, vel filios fratris. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1. num.1. ſupra hoc tit.* 1
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap 6.n.11. verſ. item quis non cogitur.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.8. num.20.* vbi per hunc text. tenet, quod nemo cogi poteſt ſuſcipere tutelam, vel patrocinium contra ſuos agnatos, cùm etiam confidens in cauſa dici non poſſit, & ideo erit excuſandus, ſi voluerit, & etiam remouendus ſi ſe excuſare noluerit. 2 3

In gloſſ. *Affectu,* ibi, *hic conſanguinitas inducit ſuſpicionem,* &c. Ita Chriſtoph. de Paz *in ſchol. ad leges ſtyli, l.29. n.7.*

SVMMARIVM.

1 *Nauicularij excuſantur à tutela extraneorum, non eorum qui ſunt de corpore ſuo, & num.2.*
3 *Nauicularij qui, remiſſiuè.*

L. Excuſationem. XXIV.

Impp. ARCAD. *&* HONOR. AA. *Flauiano P. P.*

NAuicularij excuſantur à tutela extraneorum, non eorum, qui ſunt de corpore ſuo. Colligunt ex Ord.Doct. citati *in l.1.n.1. ſuprà hoc tit.* 1
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.6 n.11. verſ. & nauicularij,* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.8. n.23. verſ. item poteſt exemplificari in nauiculariis.* Qui autem dicantur nauicularij, tradit Caluin. *in ſuo lexic. iurid. verbo Nauicularij.* 2 3

SVMMARIVM.

1 *Conſiliarij Principis excuſantur à tutela, & n.2.*
3 *Tutela, vel cura excuſationem habet, qui indicandi munus ſubit. Item miniſtri omnes deputati, num.4.*
5 *Silentiarij excuſantur à tutela.*
6 *Silentiarij qui.*

L. Viros clariſſimos. XXV. & vlt.

Imp. ANASTASIVS A. *Antiochio præpoſito ſacri cubiculi.*

COnſiliarij Principis excuſantur à tutela. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.* 1
Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Petr. 2

Gregor. *ſyntagm. iuris p.2. lib.12.cap.6. n.7.* ibi, *item
excuſantur ob dignitatem adminiſtratoriam ſilentiarij
Principis, magiſtratus ciuitatis, excepto Ædili.* Cardoſ.
in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo Tutela, n.36. Gal-
ganet. *de tutel. lib.1. tit.8. n.12.* vbi de Senatoribus.
3 Item tutelæ, vel curæ excuſationem habet, qui
iudicandi munus ſubit, vt expreſsè tenet *l. Hiſpan. 2.
tit.17. part.6. verſ. la ſecunda excuſacion*, ibi, *y los
que han de iuzgar y cumplir la iuſticia por obra.* Ordin.
Reg. Luſit. *lib.4. tit.104. §.1.* vbi in hia computat *os
Deſembargadores, Corregidores, Ouvidores, & mais Iui-
zes*, Guttier. *de tutel. part.1. cap.21. num.4. & 5.*
Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.122. n.2.* Paul. Montan.
de tutel. cap.35. num.100. vbi de Senatoribus, *& à
num.103.* Item & miniſtri omnes deputati connume-
4 rantur in ead. Ordin. Reg. *d.§.1.* videlicet, *procura-
dores, eſcriuanes, porteiros, carcereiros,* &c. de quibus
Molin. *d.diſp.212. num.2.*
5 *Silentiarios.*] Notatur ad hoc, quod ſilentiarij ex-
cuſantur à tutela, de quo Galganet. *de tutel. lib.1.
tit.8. num.23. verſ. item in ſilentiariis.* De ſilentiariis
vide Oroſcum *in embl. moral. lib.3. emblem.23.* Paul.
Montan. *d.cap.35. n.116. & 117.* Caluin. *in ſuo lexic.*
6 *iurid. verbo Silentiarij*, vbi ſilentiarios dicit illos, qui
audientiam faciunt, murmur voce compeſcunt, & cohi-
bent, quorum ſchola in aula Conſtantinopolitana erat.

Si tutor, vel curator falſis allegationibus excuſatus ſit.

Tit. LXIII.

NON eſt liberatus onere tutelæ, *§. vlt.
Inſtit. de ſatiſdat. tut.* Scripſerunt in hanc
rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De ma-
teria titul. vide Henric. Bocer. *in diſp. de
vniuerſo iure, tom.1. claſſ. 1. diſp.14. num.106.* Gal-
ganet. *de tutel. lib.1. tit.8. n.26. in fine, & n.27.*

SVMMARIVM.

1 *Tutori non prodeſt excuſatio ex falſis allegationi-
bus, ideoque periculum tutela ad eum ſpectat,
& num.2.*
3 *Minor falſis allegationibus circumuentus, falſitate
detecta, ſententiam ipſo iure nullam dicit: intel-
lige vt n.4.*

L. Si Abſentibus. I.

Imp. ALEXANDER A. *Simmacho, & Diotimo.*

1 APprobatio excuſationis ex falſis allegationibus
interpoſita non prodeſt tutori, & ideo pericu-
lum tutelæ ſpectat ad eum. Colligunt ex Ordin. Cyn.
Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Se-
baſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in
concordant.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt
l. Hiſp. 8. in fine, tit.23. p.3. vbi gloſſ.4. Galganet. *de
tutel. lib.1. tit.8. n.26. in fine*, Arimin. Tepat. *var. ſent.
tom.2. tit.484. cap.1. verſ. excuſatio conceſſa.*
3 Notatur ad hoc, quod minor falſis allegationibus
circumuentus, falſitate detecta, ſententiam ipſo iure
nullam dicere poteſt, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 15.
num.11.* Gam. *Luſit. deciſ.110. n.42.* Sfort. Odd. *de
in integrum reſtit. quaſt.77. §.5. n.35.* Cald. Pereira *in
l. ſi curatorem, verbo laſis, num.164. C. de in integr.
reſtit. minor.* & *num.160.* intelligit procedere vbi non 4
adeſt fauor libertatis; ſed tamen *num.160.* animad-
uertit textum in præſenti non bene adduci ad pro-
bandum hanc reſolutionem, quia loquitur in decreto,
quod ea falſa cauſa vitiatur: & *num.167.* cum Cuma-
no dicit hanc legem ex eo decidere nullam fuiſſe ſen-
tentiam, quia non modò ex cauſa falſa, ſed etiam ad-
uerſùs minorem abſentem, & indefenſum fuit lata,
quo caſu nullam eſſe ait.

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator ſi poſtquam incœpit adminiſtrare
ſe excuſauerit, non valet excuſatio, & n.2. Niſi
confirmatus fuerit inuitus, n.3.*
4 *Tutor, vel curator ſi adminiſtret, vel patiatur ſe
confirmari, tollitur excuſatio.*
5 *Muneri alicui ſe ſponte volenſque addicens, non
poterit ſe poſtea auctoritate propria eximere.*

L. Tutores. II.

Imp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C.
Aulizano.

SI tutor, vel curator poſtquam incœpit adminiſtrare, 1
ſe excuſauerit, non valet excuſatio. Colligunt ex
Ord. Doct. citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc texto deſumunt 2
Arimin. Tepat. *var. ſent. tom.2. tit.478. cap.1. verſ.
habens priuilegium.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p.2.
lib.12. cap.6. n.12. in princ.* ibi: *Primum vt ea ante
adminiſtrationem, vel confirmationem interiam edatur;
nam ſi poſtea proponatur, ſerò fit, nec proficit.* Cald. Pe-
reira *in l. ſi curatorem, verbo laſis, num.167. verſ. pro
communi, C. de in integr. reſtit. min.* vbi intelligit An- 3
ton. Ping. *de tut. & curat. quaſt.10. n.8.* vbi limitat,
niſi confirmatus fuerit inuitus, quia tunc non clauditur
ſibi via ad excuſationem allegandam, Gutier. *de* 4
tutel. part.1. cap.21. num.35. in princ. vbi quod ſi tu-
tor, vel curator adminiſtret, vel patiatur ſe confirma-
ri, tollitur excuſatio, Alex. Trentacinq. *part.1. conſ.10.
n.1.* vbi ait in hoc text. haberi, quod poſt ſuſceptam
adminiſtrationem fruſtra quis ſe excuſat, vbi *num.5.*
intelligit quando datio & ſuſceptio tutelæ fuit valida,
ſecus verò ſi ipſo iure inualida erat, quia textus in
præſenti, & iura ſimilia, dum dicunt poſt ſuſceptam
tutelam non poſſe tutorem petere excuſationem ab
illa, præſupponunt terminos habiles, & ſic dationem,
& ſuſceptionem tutelæ validam fuiſſe.
A Praſide prouincia, &c.] Notatur ad hoc, quod 5
ſi quis ſponte, volenſque alicui muneri ſe addixerit,
non ſe poterit hinc poſtea propria auctoritate exime-
re, ſed iudice interueniente, ſi adſit iuſta cauſa, vt per
Tiraq. *de retract. conuent. §.4. gloſſ.7. n.5.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor, vel curator, ſi de facto excuſet, & iudex
gratia, vel amore eum admiſit, & à tutela abſol-
uit, nihilominus adhuc tutor permanebit, habi-
ta abſolutione pro nulla. Falſis allegationibus
à tutela, vel cura liberatus, cogi poteſt munus
ſuſcipere, num.2.*

L. Si vt proponis. III. & vlt.

Idem A. & C. *Octauiano.*

SI tutor, vel curator de facto ſe excuſet, & iudex 1
gratia, vel amore ſuum admiſit, & à tutela abſol-
uerit,

Digitized by Google

uerit, nihilominus adhuc tutor permanebit, habita abſolutione pro nulla. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

2 Notari poteſt ad hoc, quod qui falſis excuſationibus à tutela, vel cura fuerit liberatus, cogi poteſt munus ſuſcipere, *§.vlt.Inſt.hoc tit.* Molin.*de Iuſtit.tract.2. diſp.552.n.17. in fine.*

Si tutor, vel curator Reipubl. cauſa aberit.

Tit. LXIV.

Excuſatur donec redeat, *l.1.* & à noua tutela anni excuſationem habet, *l.2.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp.2.tit.17. part.6. verſ. la tercera eſcuſacion*, Montan. *de tutel. cap.35. num.88.cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.552. n.3.*

SVMMARIVM.

1 *Tutela ſuſcepta debet tutor petere ſe excuſari, ſi ſit abſuturus Reipubl.cauſa, aliàs periculum ſpectat ad ipſum: & reuerſi à noua tutela ſuſcipienda habent vacationem per annum, & n. 2. Si ille, qui quadam geſſit, eſt poſtea Reipubl. cauſa abſuturus, medij temporis periculo non obſtringitur, num.3.*

L. Qui tutores. I.

Imp. Gordianvs A. *Guttio.*

1 A Tutela ſuſcepta debet tutor petere ſe excuſari, ſi ſit abſuturus Reipublicæ cauſa, aliàs periculum ſpectat ad ipſum, & reuerſi à noua tutela ſuſcipienda habent vacationem per annum. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſpan.2.tit.17.part.6.* ibi: *La terzera eſcuſacion es de aquellos que ouieſſen de ir en ſeruicio del Rey por ſu mandado à alguna parte, que fueſſe mui lueñe, o fueſſe alla por ſeruicio, e por communal de la tierra en que biue, porque a eſte deuenle atender haſta que venga, però deue dexar le moço e ſus bienes en guarda, e en recado de tal ome, que pienſe bien dello, de mientra que el tornare, i quando veniere deue cobrar e auer los huerfanos en ſu guarda bien anſi como los tenia en antes, e deſde aquella ſazon que veniere haſta vn año no le deuen dar otro huerfano nueuamente en guarda, fueras ende ſi pluguiera a el miſmo de lo recibir.* Gutier. *de tutel. part.1. cap.21. num.6.* Montan. *In ſimili tract. cap.35. num.88.cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.252. num.3.* Galganet.*de tutel.lib.1.tit.8.num.23.verſ. item poteſt exemplificari in eo, qui cauſa Reip. abeſt, & lib.2.*

3 *tit.26.n.16.* vbi ait, quod ſi ille, qui quædam geſſit, & poſtea Reip. cauſa abeſſe cœpit, ſe excuſauit, vt Reip. cauſa abſuturus, medij temporis periculo non obſtringitur.

L. Certum eſt. II. & vlt.

Idem A. Reginio.

EI qui abfuit Reip. cauſa, & reuerſus eſt, datur annus vt à tutela ſe excuſet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n.1. ſuprà hoc tit.* 1

Vide Doctores citatos *in l. præcedenti*, & hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumit Galganet. *de tutel.lib.1.tit.8.n.23.verſ. & reuerſus.* 2

De excuſationibus veteranorum.

Tit. LXV.

Veterani ſunt, qui legitima viginti annorum ſtipendia confecerunt: quibus confectis honeſtam dimiſſionem merentur. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide Iuſt. Lipſium *in militia Romana, ſub verbo Veteranorum priuilegia*, Montan. *de tutel.cap.35. n.186.* Galganet. etiam *de tutel.lib.1. tit.8.n.23. verſ.ſed ſi veterani.*

Veterani milites qui dicantur, vide Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.19. cap.3. num.13.* vbi quod veterani dicebantur, qui à militia immunes erant poſtquam per viginti annos militaſſent: & *cap.4. n.5.* vbi quod anni viginti erant per quos antequam veterani dicerentur, & honeſtaria militia ſoluti, oportuerat in legione, vel vexillatione militaſſe, & tunc decurſis omnibus ſtipendiis, vacationem à ciuilibus habebant muneribus, & honoribus: & *cap.16. num.4.* vbi de veteranorum militum priuilegiis, & immunitatibus, Donell. *comment. iuris Ciuilis lib.19. cap.5. col. pen.* vbi quod veteranus dicitur, qui emeritis ſtipendiis militia miſſus, ſeu ſacramento militiæ ſolutus miles eſſe deſiit.

L. Qui cauſaria. I.

Imp. Antonin. A. *Saturnino.*

VEterani excuſantur à tutelis præterquam filiorum veteranorum, vel commilitonum ſuorum, & vnam tantùm tunc ſuſcipere compelluntur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Caſtr. Bald. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel.lib.1.tit.8.n.23. verſ.ſed ſi veterani ſint.* 2

De veteranorum vacationibus a ciuilibus muneribus & honoribus, vide Petr.Greg.*ſyntagm.iuris part.2. lib.19.cap.4.n.5. & c.16.n.4. cum ſequentib.* 3

Qui numero liberorum ſe excuſant.

Tit. LXVI.

Trivm in vrbe, quatuor in Italia, quinque in prouincia. *Inſtit. de excuſ.tut. in princ.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb. De materia tit. vide *l. Hiſp.1. verſ. la primera es, tit.17. part.6.* Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.104. in princ.* Ferdin. Paez Luſit. *in ſpeciali tract. de excuſandis parentibus ob numerum liberorum.* Paul. Montan. *de tutel.cap.35.n.34. & 46.* Gutier. *in*

Digitized by Google

ſimili tract.p.1.cap.21.n.2.cum ſeqq. Donat.à Fina, & Kitchou.*tom.1.commun.opin.lib.5.tit.29.pag.768.& ſequentib.* Petr. Greg. *ſyntag. iuris part.2. lib.12. cap.6. n.8.* Molin. *de Iuſtit. tract.2.diſp.222.n.1.* Galganet. *de tutel.lib.1.tit.8.n.2. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *A tutela excuſant parentes tres liberi in Roma, quatuor in Italia, quinque in prouincia, & n.2. Amplia*

I. Etiamſi aliqui ex huiuſmodi filiis ſint Religioſi, vel Sacris initiati, n.3.

II. In filiis emancipatis, num.4.

III. In filiabus nuptis, num.5.

IV. Etiamſi liberi poſtea moriantur, ſi eos tempore delata tutela viuos habebat, n.6. At ſemel excuſatus à tutela propter quinque liberos, non excuſabitur à noua tutela, ſi eo tempore filios quinque non habeat, num.7. Limita

I. In filiis in vtero exiſtentibus, & qui nondum nati ſunt, num.8.

II. In filiis adoptiuis, num.9.

L. Qui ad tutelam. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. *Herodiano.*

1 TRes liberi in Roma, quatuot in Italia, qoinque in prouineia eacuſant patentes à tutela. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Ord. Reg. Luſitan.*lib.4. tit.104. in princip. l.Hiſp.2. tit.17.part.6.*ibi,*la primera es quando aquel que es dado por guardador ha cinquo hijos legitimos,*&c. Couarr.*de ſponſalib.part.2.cap.8.in initio,n.2.cum ſeqq.*Ferdinand. Paëz *in tract. de excuſandis parentib. ob numerum liberorum, à n.6.* Vezin.*tom.1. commun. opin. lib.5. tit.28. num.1.pag.768.* Petr. Greg. *ſyntag.iuris part.2.lib.12. cap.6. n.8. verſ. Roma ſufficientibus tribus*, Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.222.n.1.*Paul Mont.*de tutel.cap.35. num.33. & 46.* Gutier. *in ſimili tract. part.1. cap.21. num.2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Tutela, n.31.* Arimin.Tepat. *variarum ſentent. tom.2. tit.478.cap.2. verſic.numerus*,Galganet.*de tutel.lib.1.tit.8.n.2.*

3 Amplia primò etiamſi aliqui ex huiuſmodi filiis ſint Religioſi, vel Sacria initiati, vt per Vincent. de Franchis *Neapol.deciſ.532.part.2.* vbi quod filia monialis coiuſcunque Ordinis prodeſt patri ad eacuſationem tutelæ: & *n.4. cum ſeqq.* idem dicit de Religioſis S. Benedicti, & S. Franciſci, quia mortui pro cœleſti patria proſunt ſicut mortui pro temporali, & monachus potius viuit, quàm alter, qui moritur in bello, Ferdinand. Paëz *d.tract. num.72.& 73.*Molfeſ. *in conſuetud. Neapol.part.3. quæſt.23. num.9.*Thot. *in compendio deciſ.verbo Moniales,* Paul.Mont. *d.cap.35. num.67. cum ſeqq.*

4 Amplia ſecundò in filiis emancipatis, qoia proſunt parentibus ad excuſationem à tutela, Vincent. de Franchis *d.deciſ.532. num.8.* Ferdinand. Paëz *dict. tract.num.62.* Molin. *d.diſp.222. num.1.in princ.* Galganet. *d.lib.1. tit.8. num.2.* quicquid dicat Montan. *d. cap.35.n.55.*

5 Amplia tertiò in filiabus nuptis, vt per Theſaor. *deciſ.267.n.5.* Nouar. *in addit.ad Vincent.de Franchis d. deciſ.532.*

6 Amplia qoartò etiamſi liberi poſtea motiantur,ſi eos tempore delatæ tutelæ viuos habebat, vt per Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo Suſceperit liberos, n.192. C. de reuoc. donat.* Perez *l.1. tit.3. lib.5. Ordin. pag.148.* Ferdin. Paëz *d. tract.n.36.* D.Barboſ. *in l.quia tale 14. num.20. ff. ſoluto matrim.* vbi quod ſemel eacuſatus à tutela propter quinque liberos, non excoſabitur à noua tutela, ſi eo tempore filios quinque non habeat. Galganet. *d. lib.1. tit.7. n.2. verſ.ſed oportet.* 7

Limita primò in filiis in vtero exiſtentibus, & qui nondum nati ſunt,ex Paul. Montanero *dicto c.35. num.75.* 8

Limita ſecundò in filiis adoptiuis. Ferdinand.Paëz *d.tract.n.57.& 58.*Paul.Montan.*d. cap.35. n.70.* Gutier. *d.p.1.cap.21.n.2.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo filius, n.69.*Molin. *d.tract.2.diſp.122.n.1. verſ. & non ſufficit ſi ſint naturales, aut adoptiui.*Galganet.*d.lib.1. tit.8.n.2.verſ.liberi adoptiui.* 9

SVMMARIVM.

1 *A tutela non excuſant filij mortui, neque nepotes, filio ſuperſtite.*

2 *A tutela excuſatur habens quinque filios ſuperſtites, etſi aliquis in acie pugnando cum hoſtibus interfectus ſit, vel tantùm in acie vulnerati, domi poſtea mortui fuerint, num.3. Nepotes, neptesſue ex filiis maſculis, filio ſuperſtite non computantur ad hunc effectum vt auum excuſent à tutela, niſi filius eſſet defunctus, num.4. Omnes nepotes, & neptes cuiuſque filij defuncti, pro vno tantum computantur libero, num.5.*

L. Neque filia. II. & vlt.

Imp. ANTONIN. A. *Marcello.*

FIlij mortui non excuſant à tutela, neque nepotes filio ſupeſtite. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Nota quod excuſatur à tutela habens quinque filios ſoperſtites, etiſi aliquia in acie pugnando cum hoſtibus interfectus ſit; nam hic per gloriam viuere reputatur, vt patrem excuſet. *l.bello amiſſi, ff. de excuſ.tut.* Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.104. in princ.l.Hiſpan.2. verſ.la primera,tit.17.part.6.* ibi, *en eſte numero entran los perdidos en batalla en ſeruicio de Dio, y del Rey.* Petr.Greg.*ſyntagm.iuris p.2. lib.12. cap.6.n.8.verſ. & qui in bello cecidere pro Republ.* Ferdin. Paëz *in tract. de excuſandis parentibus ob numerum liberorum, n.39.* vbi *num.40.* ampliat etiamſi tantùm in acie vulnerati domi poſtea mortui fuarint, Paul. Montan. *de tutel. cap.35. num.62. cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.22.num.1.* Gutier. *de tutel.p.1.cap.21.n.2.in fine,* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Tutela,n.21.* Galganet. *de tutel. lib.1.tit.8.n.2.verſ.ſed oportet, & verſ.ſi liberi mortui ſunt.* 2 3

Neque nepotes numerantur, &c.] Notatur ad hoc, quod nepotes, neptesſve ex filiia maſculia filio ſuperſtite non computantur ad huoc effectum vt auum excuſent à tutela, niſi filius eſſet defunctus, vt per Petr. Gregor. *d. lib.12. cap.6. num.8. verſ. in quorum recipiuntur ſeriem nepotes*, Molio. *d.diſput.222. num.1.* vbi intelligit, omnibus nepotibus, & neptibua cuiuſque filij defuncti computatis pro vno tantùm libero, Paul. Montan. *dict. cap.35. num.56.* Gutier. *dict. part.cap.21.num.2.verſ.item nepotes.* Cardoſ. *dict.verbo Tutela,num.31.* Galganet.*d.lib.1.tit.8.num.2.verſic. nepotes.* 4

Qui

Qui morbo ſe excuſant.

Tit. LXVII.

QVIDAM morbi ſunt totius corporis, vt febris: alij partis corporis, vt cæcitas: alij animi, vt inſania. Hos omnes morbos à tutela, vel cura excuſare oſtendit *l. vnic. hoc tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.174. §.4. l.Hiſpan. 2. verſ. otroſi ſe podria eſcuſar, tit.17.part.6.* Donat. à Fina *tam.1. commun.opin.lib.5. tit.28.n.23.pag.760.* Petr.Greg. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12.cap.6.n.9. verſ.vt ſi obſiciatur*, Molin. *de Iuſtit. tract.2.diſp.221.n.18. & diſp.222.n.7.* Paul. Montan. *de tutel.cap 33.n.145.cum ſeqq.* Gutier. *in ſimili tract. part.1. cap.21. n.15.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela,n.28.*Galganet. *de tutel.lib.1.tit.8.n.7.*

SVMMARIVM.

1 *Tutela, ſeu cura excuſationem habet luminibus captus, aut ſurdus, aut mutus, aut furioſus, aut perpetua valetudine tentus, & n.2. Infirmitas tutelæ excuſationem præſtat, n.3. Procedit non tantum in tutore teſtamentario, ſed etiam in legitimo, & datiuo, n.4. Quid ſi poſt ſuſceptam tutelam, vel curam quis efficiatur mutus, aut ſurdus, deſinetne eſſe tutor, vel curator, n.5.*

L. Luminibus captus. Vnic.

Imp. PHILIPPVS A. & PHILIPPVS C. *Sabino.*

1 LVminibus captus, aut ſurdus, aut mutus, aut furioſus, aut perpetua valetudine tentus, tutelæ, ſeu curæ excuſationem habet. Sunt verba text. ſuper quo ſcripſerunt Cyn. Bart. Salic. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Vide Petr. Greg. *ſyntag. iuris part.2. lib.12.cap.4.
n.4. verſ. ſecundò*, vbi quod tutores eſſe nequeunt furioſus, mutus, cæcus, ſurdus, & perpetua valetudine afflictus. Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.221.n.3.* vbi de muto & ſurdo, qui omnino non audit, & de cæco, qui omnino viſu eſt priuatus: & *n.6.* de furioſo: & *n.5.* de prodigo, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo tutela,*
3 *num.28.* vbi quod tutelæ excuſationem præſtat infirmitas, nam oculorum luminibus captus, vel ſurdus, mutus, furioſus, aut detentus aliqua valetudine, ob quam ſuis negotiis intereſſe non poſſit, habet excuſationem tutelæ. Paul. Montan. *de tutelis, cap.3. n.145. cum ſeqq.* Gutier. *in ſimili tract. part.1. cap.7. num.2.*
4 *cum ſeqq.* vbi de muto, ſurdo, & mente capto, hoc eſt furioſo: & *n.4.* intelligit hunc textum & ſimiles procedere non tantùm in tutore teſtamentario, ſed etiam
5 in legitimo, & datiuo: & *n.1. cum ſeqq.* diſputat, an ſi quis poſt ſuſceptam tutelam, vel curam efficiatur mutus, aut ſurdus, deſinat eſſe tutor, vel curator, ita quod ampliùs in tutela, vel cura procedere non poſſit, nec adminiſtrare, & prouideri debeat eius loco alius tutor, vel curator, necne: & *n.11.* ampliat textum vt procedat etiamſi mutus, aut ſurdus intelligeret ad motum labiorum: & *num.12.* declarat vt locum habeat in eo, qui penitus eſſet ſurdus, aut mutus; non verò in eo, qui nimis audit, & ſic eſt ſurdaſter, vel parum audiens, & à *n.13.* de furioſo agit. Galganet. *de tutel.lib.1.tit.8. num.7.* vbi quod excuſat à tutela, vel cura delata aduerſa valetudo, putà ſi ſit luminibus captus, aut ſurdus, aut mutus, aut furioſus, & *lib.1.q.9. n.2. & 3.* vbi de ſurdo & muto.

Qui ætate ſe excuſant.

Tit. LXVIII.

IDeſt, maiores 70. annis, *l. vnic. hoc tit.* nam minor 25. annis non eget excuſatione, quia nec volens admittitur, *Inſtit. de excuſ. §. item maior.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb. De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.104.§.3. l.Hiſpan. verſic. la vndecima, tit.17. part.6.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.2.lib.12.cap.6.n.10.*Paul.Montan.*de tutel.cap.35. num.171.cum ſeqq.*Gutier. *in ſimili tract. part.1.cap.21. n.24.*Galganet.*eod.tract.lib.1.tit.8.n.5.*

SVMMARIVM.

1 *A tutela & cura excuſatur ſeptuagenarius, & n.2. Septuageſimum annum ingredi non ſufficit, n.3. De probatione huius ætatis, & cui incumbat, remiſſiuè, n.4.*

L. Pater tuus. Vnic.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. *Seuero.*

SEptuagenarius excuſatur à tutela, & cura. Colligunt 1
ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt 2
Ord. Reg. Luſit. *lib.4.tit.104.§.3.* ibi, *mayor de ſetanta años, l. Hiſp.2. tit.17. part.6.* ibi, *la vndecima et en el mayor de ſetanta años.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12.cap.6.n.10. in princ.* ib, *Maior etiam ſeptuaginta annorum à tutela & cura ſe poteſt excuſare*, Molin. *de inſtit. tract.2. diſp.212.n.10.* ibi, *qui excedit ſeptuageſimum annum, poteſt ſe excuſare à tutela, & cura aliarum.*
Menoch. *conſ.839. n.3.* vbi quod non ſufficit ſeptua- 3
geſimum annum ingredi, Galganet. *de tutel.lib.1.tit.8. num.5.* Paul. Montan. *de tutelis, cap.35.n.171.cum ſeqq.* Gutier. *in ſimili tract.part.1. cap.21. n.24.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Ætas, n.5. & verbo Tutela, n.30.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.2.cap.328.n.4.* vbi à princip. cap. plura ſenum refert priuilegia.
De probatione huius ætatis, & cui incumbat, vide 4
Caualcan. *de tutor. & curat. n.295.* Maſcard. *de probat. concl.667.* Paul. Montan. *dicta cap.35.n.175.*

Qui numero tutelarum ſe excuſant.

Tit. LXIX.

TRia onera tutelæ, vel curæ non affectatæ excuſant à quarto onere, *l. vnic. hoc tit. & l.2.§.vlt. & ll.ſeqq.ff. de excuſ.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide *l. Hiſpan.2.verſ. la quinta eſcuſa, tit.17. part.6.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.2. lib.12. cap.6. num.5.* Molin. *de inſtit. tract.2. diſp. 222. n.5.*
Paul.

Paul. Montan. *de tutelis, cap.35.n.129.& 133.* Gutier. *in ſimili tract. part.1.cap.21.n.8.cum ſeqq.* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 1. diſp.24. num.73.* Galganet. *de tutel. lib.1.tit.8.n.4.*

SVMMARIVM.

1 *A tutela & cura excuſant tria onera tutelarum non affectata, quandiu durant, & n.2. In iſtis tribus tutelis non connumerari tutelam, quam pater gerit ſuorum liberorum quos habet in poteſtate, ſecus quos emancipauit, n.3. Vnam tantùm tutelam ſufficere ad excuſationem ſecundæ, ſi tam diffuſa, & negotioſa illa ſit, vt cedat pro pluribus, n.4. Fideiuſſionem tutelæ non numerari in hoc numero trium tutelarum, n.5.*

L. Si tres tutelas. Vnic.

Imp. SEVER. & ANTONIN. AA. *Pompeiano.*

1 TRia onera tutelarum non affectata excuſationem præbent à quocunque quandiu durant, & duæ imperfectæ excuſationes diuerſi generis non faciunt vnam perfectam. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt *l. Hiſp. 2. tit. 17. part. 6.* ibi, *la quinta eſcuſa es, ſi alguno ouieſſe tres guardas de huerfanos, porque entonces ſi le quiſieſſen echar otra, bien ſe puede eſcuſar deſta quarta.* Donat. à Fina *tom.1. commun. opin. lib.3. tit.28. n.2. pag.*~6~. vbi quod habens tres tutelas, aut tres curas, aut duas tutelas, & vnam curam, & è contrario, excuſatur ab alia tutela, aut cura. Galganet. *de tutela,*
3 *lib.1. tit.8. n.4.* vbi tenet quod in iſtis tribus tutelis non connumeratur tutela, quam pater gerit ſuorum liberorum, quos habet in poteſtate, quos ſi emancipauit ſecus erit; & tria huiuſmodi onera ſic accipienda eſſe aſſerit, vt non numerus pupillorum tutelas faciat, ſed patrimoniorum ſeparatio; nec minus adminiſtratio duorum patrimoniorum vnius facit numerum duorum onerum, nec minus ſi plurium tutelam gerat, quibus ſit vnum, ac idem patrimonium; ſed ſi inter pupillos patrimonium diuidatur, tunc habebitur pro duabus, vel pluribus tutelis. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p.2. lib.12. c.6. n.6.* ibi, *vt qui tres iam verò tutelas, vel curas habet, & adminiſtrat,* quia illis, & iſtis non poſſet commodè ſupereſſe, niſi eas affectauerit, quia affectatæ nõ adſcribuntur numero, nec honorariæ, Molin. *de Inſt. tract. 2. diſp. 222 n.5.* vbi quod ſi quis habet tres tutelas, quæ oneroſæ ſint, & non idcirco leues, quia faciles, vel quia aliqua earum intra ſemeſtre finitur, excuſatur à quarta, niſi illas affectaſſet, nam tunc à quarta non excuſaretur; finita autem aliqua trium, non excuſatur à noua ſuſcipienda. Enenckel. *de priuil. parentum, & liberorum, priuil.10.* Henric. Bocer. *in diſp. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 1. diſp.14. n.73.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Tutela, num.34.* vbi quod tres tutelas poteſt quis habere, ſi polleat fide, & facultatibus, quatuor verò non poteſt. Paul. Montan. *de tutel. & curat. cap.35. n.129. & n.135. & cap.26. n.60.* Gutier. *in ſimili tract. part.1. cap.21. n.8.* vbi *n.10. per l. ſi is qui, in princ. ff. de excuſ. tut.* tenet textus concluſionem non procedere quoties antequam tutor ſe excuſauerit à quarta tutela,
4 finita erat vna ex tribus & *n.11.* per eandem legem ſubdit vnam tantùm tutelam ſufficere ad excuſationem ſecundæ, ſi tam diffuſa, & negotioſa illa ſit, vt pro pluribus cedat: & *n.12.* per *l. ſpadonem, §. ſi ciuitatis, eod. tit.* tradit fideiuſſionem tutelæ non numerari in hoc numero trium tutelarum, quia licèt quis ſit fideiuſſor
tutori, ac proinde ſit debitor, non tamen eſt tutor, nec habet officium tutoris: & *p.3. cap.17. n.10.* ait, quod 5
licèt aliàs tres tutelæ excuſent ab onere quartæ, duæ tamen tutelæ, vel curæ ſimul cum alia cura bonorum non excuſant ab onere quartæ tutelæ, vel curæ, quia duæ imperfectæ excuſationes diuerſi generis non faciunt vnam plenam, & perfectam, Galganet. *d. lib.1. tit.8. n.4. verſ. ſed ſi quis habeat.*

De curatore furioſi, vel prodigi.

TIT. LXX.

FVRIOSORVM appellatione continentur etiam mente capti, *l. 2.* quamuis, proprie loquendo, diſtinguantur, quia furioſus ſtimulis furoris agitatur; mente captus verò ſine furore deſipit, ac fatuus eſt. Prodigus eſt, qui neque tempus, neque finem expenſarum habet, ſed bona ſua dilapidando, & diſſipando profundit: iſque furioſo comparatur, & lege XII tabularum ad gentiles & agnatos deduci iubetur, *l. 1. ff. de cur. furioſ.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tituli vide Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.163.* Mich. Graſſ. Kirchou & alios *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.30. pag.769. cum ſeqq.* Gaſp. Baez. *de decima tut. cap.3. per tot.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p.1. lib.3. cap.5. de curatore mente captorum, & furioſorum, & cap.6. de curatore prodigi,* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Curator, n.7. & 9.* Anton. Tep. *var. ſent. tom.2. tit 476.* Paul. Montan. *de tut. cap.28.* Gutier. *in ſimili tract. p.1. c.12. n.5. cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.2. cap.365. n.46. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Curator datur furioſo, vel prodigo poſt 25. annos, & num.2.*
3 *Prodigus furioſo æquiparatur.*
4 *Prodigi qui.*
5 *Mulieri luxurioſè viuenti interdicitur adminiſtratio, & datur curator: ſecus in muliere nupta, num.6.*
7 *Maſculo etſi luxurioſè & inhoneſtè viuat, non fit interdictio bonorum, nec curator datur.*

L. Curatores. I.

Imp. ANTONIN. A. *Mariniana.*

POſt vigintiquinque annos datur curator furioſo, 1
vel prodigo. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal *in annot.* & Ximen. *in concord.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Ordin. Reg. Luſit. *lib.5. tit.103. in princip.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.13. cap.5. num.22.* Molin. *de inſtit. tract.2. diſp.220. n.9. in princ.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.7. num.52.*

Prodigis, vel furioſis.] Ergo prodigus æquiparatur 3
furioſo, de quo Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.25. num.160.*

In gloſſ. *Prodigis,* ibi, *qui neque tempus, neque finem* 4
habent expenſarum, &c. Ita Greg. Lopez *l.5. tit.11. part.5.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo cum non abſimilis, n.4.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.13. cap.6. num.2. in princ.*

In gloſſ. *Furioſis,* ibi, *item & detur luxurioſè viuenti,* &c. Notatur ad hoc, quod mulieri luxurioſè viuenti 5
interdi

Digitized by Google

interdicitur adminiſtratio bonorum, & datur curator; vt per *l. mulieri, ff. hoc tit.* tenent Anton. Gom. *tom. 1. variarum, cap. 14. n. 33.* Anton. Auguſt. *lib. 4. emendat. cap. 11.* Pincl. *in l. 4. n. 23. & 24. C. de bonis maternis;*
6 Baëz. *de decim. tut. cap. 14. n. 10.* vbi *n. 14.* ait id non procedere in muliere nupta, Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo cùm non abſimilis, n. 13. & 14. cum ſeqq.* Petr. Greg. *d. lib. 13. cap. 6. n. 5.* ibi, *huius ordinis eſt perſona, quæ luxurioſè viuit, cui vt meretrici bonis interdici poteſt, & luxurioſè viuenti, id eſt, nimium ſplendidè,* &c. Paul. Moutan. *de tutel. cap. 28. n. 49. cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra communes, q. 833. n. 1. cum ſeqq.* Benedict. Ægid. *Luſitan. in repetit. l. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ.*
7 *part. 1. 3. 2. n. 14. & 15.* qui omnes tradunt diſpoſitionem huius legis non habere locum in maſculo, itavt ſi luxurioſè, & inhoneſtè viuat, non fiat ſibi interdictio bonorum, nec detur curator.

SVMMARIVM.

1 *Curator non poteſt alienare res furioſi ſine decreto, ſicut nec res pupilli, & n. 2. Diſpoſita in tutore pupillorum, extenduntur ad curatorem furioſorum, num. 3.*
4 *Curator furioſi tenetur de culpa lata, & leui, & de dolo.*
5 *Minoribus quæ competunt beneficia, extendenda ſunt ad furioſum, & ad prodigum, n. 6. 7.*
8 *Minor & prodigus exæquati.*
9 *Furioſus & mente captus æquiparati in iure.*
10 *Pupillus, minor, prodigus, & generaliter omnes, qui curatorum adminiculo reguntur, exæquantur, & num. 11. 12.*
13 *Præſcriptio non currit contra prodigos ac furioſos.*

L. Orationis. II.

Imp. GORDIANVS A. *Auitio.*

1 RES furioſi non alienantur ſine decreto, ſicut nec res pupilli. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*
2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt *l. Hiſpan. 60. tit. 18. part. 3. vbi gloſſ. fin.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 9. n. 31.* Petr. Greg. *ſyntag. iuris part. 2. lib. 13. cap. 5. n. 14.* Gutier. *de tutel. p. 2. cap. 5. n. 25.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti, num. 4. C. de in integr. reſtit. minor.* vbi quod curator furioſi prædium, ſeu bona abſque decreto alienare non poteſt.
3 Notatur ad hoc, quod diſpoſita in tutore pupillorum, extenduntur ad curatorem furioſorum, vt per Gaſp. Baëz. *de decima tutori Hiſpanico iure præſtanda, cap. 3. n. 34.* vbi *n. 36.* quod onera impoſita tutori ado-
4 leſcentia, incumbunt curatori furioſi: & *n. 37.* quod curator furioſi tenetur de lata culpa, & leui, & de dolo, ad ſimilitudinem tutoris, & curatoris adoleſcentis,
5 Cald. Pereira *d. num. 4. in med.* vbi quod omnia beneficia minoribus conceſſa ad furioſum ſunt extendenda. Ant. Gom. *tom. 1. variarum, cap. 14. n. 30. ante fin.* vbi quod omnia beneficia & priuilegia, quæ de iure competunt minoribus, competunt etiam prodigis,
6 Gutier. *conſ. 14. n. 17.* vbi quod iura loquentia de minoribus extenduntur & procedunt etiam in furioſis, prodigis & mente captis, *& de tutel part. 2. cap. 16 n. 23.*
7 vbi quod omnia priuilegia conceſſa minoribus extenduntur ad furioſos, & mente captos, & ſimiles. D. Bar-
8 boſ. *in l. 3. num. 21. ff. ſoluto matrim.* vbi quod poſt-
9 quam prodigo datus fuerit curator, minor & prodigus æquiparantur. Gam. *Luſitan. deciſ. 100. n. 1.* vbi quod furioſus, & mente captus æquiparantur in iure, latè idem Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo cùm non abſimilis, à n. 1.* vbi quod pupillus, minor prodigus, 10
& generaliter omnes, qui curatorum adminiculo, patrocinioque reguntur, exæquantur: & *n. 2.* ideo affirmat quod omnia priuilegia, quæ de iure communi adulto curatorem habenti conceduntur, prodigo etiam conceſſa cenſentur.

Vnde ſi prodigus, vel furioſus, cui eſt datus curator, 11
& bonis interdictum, lædatur in contractu geſto cum auctoritate ſui curatoris, competit ei beneficium reſtitutionis, ſicut minori, Cald. Pereira *d. verbo cùm non abſimilis, n. 3.* Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. cap. 32. n. 4.* vbi cum Gregor. Lopez etiam tenet competere reſtitutionem pro geſtis ante interdictionem, Barboſ. *in l. 3. n. 21. ff. ſol. matrim.*

Et etiam bona curatoris furioſi & prodigi ſunt ta- 12
citè hypothecata pro cura & adminiſtratione, ſicut & tutorum ac curatorum minorum 25. annorum, Greg. Lopez *l. 21. in gloſſ. magna, verſ. ſed quid de bonis, tit. 13. part. 5.* Gutier. *d. part. 1. cap. 23. n. 5. & de tutel. part. 2. cap. 17. n. 23.*

In gloſſ. *Ad agnatum, ibi, idem in præſcriptione,* &c. 13
Notatur ad hoc, quod contra prodigos ac furioſos non currit præſcriptio, vt per Bald. *de præſcript. 1. p. 6. princ. verſ. vigeſimusquartus, n. 46.* Viu. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 30. n. 14. pag. 770.*

SVMMARIVM.

1 *Patri mente capto filius petere debet curatorem, per quem ſi quid alienatum eſt, reuocari poterit, & num. 2.*
3 *Furioſus in quo à mente capto differat.*

L. Si pater tuus. III.

Idem A. Aurelio.

FIlius patri mente capto curatorem petere debet, per 1
quem ſi quid alienatum eſt, reuocari poterit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit 2
Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 13. cap. 5. n. 27.* ibi: *Item & Prætor non dubitauit filium patri furioſo curatorem dare, ſi tamen probus ſit.* Paul. Moutan. *de tutel. cap. 28. num. 30.* vbi quod filius poteſt dari curator patri prodigo. Duen. *regul. 87. verſic. amplia 6.* vbi idem in matre ait.

Mentis compos non eſt, &c.] In quo differat furioſus 3
à mente capto? vide Menoch. *conſil. 82. n. 195. cum ſeqq. & de præſump. lib. 5. præſump. 45.* Duen. *regul. 259. ampliat. 9.* Maſcard. *de prob. concl. 1045. n. 1.* Cald. Pereira *poſt quæſt. forenſ. conſil. 24. n. 28. in med.* Farinac. *fragm. crimin. part. 1. lit. F, n. 221.*

L. Cùm repudiante. IV.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Aſclepiodoto.*

FVrioſi nulla eſt repudiatio matrimonij, nec mater 1
præiudicat filio, ſi non ſit eius adminiſtratrix. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſupr. hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem quoad ſecundam 2
eius partem ex hoc text. deſumit Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p. 2. lib. 13. cap. 5. n. 27.* ibi, *ad matrem furioſi filij, vel filiæ non pertinet iure defenſio, vel bonorum adminiſtratio.*

L. Ne

L. Ne lucrum. V.

Imp. ANASTASIVS A. *ad populum.*

1 FRatres emancipati, qui hodie vocantur ad ſucceſſionem ſororum, eis furentibus ſunt curatores legitimi. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1. ſup.hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Petr. Greg. *ſyntagm.iuris p.2.lib.13.cap.5. n.27. in fin.* ibi, *ſunt & fratres fratrum & ſororum furioſorum curatores, qui ad furioſorum ſucceſſionem vocantur.* Paul.Montan. *de tutel.cap.28.n.12.cum ſeqq.*Henric.Bocer.*in diſp.de vniuerſo iure, tom.2. claſſi 1. diſ.15.n.22.*

SVMMARIVM.

1 *Curator datus furioſo habenti dilucida internalla, non deſinit eſſe curator tempore, quo ille ſana mentis efficitur; ſed exercitium adminiſtrationis ſibi non competit, &c. & n.2.*

3 *Curator habe'it ſolùm decimam pro tempore furoris, non verò internalli dilucidi.*

4 *Furor ſi quempiam inuaſit, continuari præſumitur, licèt quis internalla habeat dilucida: intellige vt num.5.*

6 *Furioſus ha'ens dilucida internalla, ſi fecerit aliquem contractum, teſtamentum, aut quid aliud, præſumitur factum furoris, non ſana mentis tempore: intellige vt n.7.*

L. Cùm aliis. VI.

Imp. IVSTINIAN. A. *Iuliano P.P.*

1 CVstor datus furioſo habenti dilucida internalla non deſinit curator eſſe tempore, quo ille ſanæ mentis efficitur, ſed exercitium adminiſtrationis ſibi non competit, & poteſt tunc ille, qui curator eſt datus, omnia per ſe gerere; ſed furore ſuperueniente exercitium reſtituitur curatori. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Ordin. Reg. Luſit. *lib.4. tit.103. §.3.* Gaſp.Baez. *de decima tut. Hiſpanico iure præſtanda, cap.3. n.43. cum*

3 *ſeqq.*vbi *n.45.* per hunc textum tenet quod curator ſolùm habebit decimam pro tempore furoris, non verò pro tempore dilucidi interualli, quia licèt ſecundùm hunc text. curator eius, cuius furor per vices recedit, & redit, ſemper pro toto tempore ſit curator; tamen pro tempore, quo furor recedit, non poteſt res furioſi adminiſtrare, ſed ipſemet furioſus pro eo interuallo adminiſtrabit. Petr. Greg. *ſyntag. iur.p.2.lib.13.cap.5. num.24.*ibi, *quod ſi furioſo habenti intermiſſionem morbi curator datus ſit, perpetua erit cura eius, etſi intercepta & interpolata ſit adminiſtratio.* Anton.Gom. *var.tom.1. cap.14. n.28. prope fin.* vbi quod habens furorem per dilucida interualla, illo medio tempore ſanæ mentis poteſt omnia facere & gerere ac ſi eſſet perpetuò ſanæ mentis, modò habeat curatorem, modò non, quia ſi habet illo medio tempore, ceſſat & ſuſpenditur eius adminiſtratio, licèt virtus & ſubſtantia officij duret.

4 *Sed manere quidem eum, donec talis furioſus viuit,* &c.] Notatur ad hoc, quod furor ſimul ac quempiam inuaſit, continuari præſumitur, licèt quis habeat dilucida interualla, quia furioſus, ſeu demens qui ſemel fuit, ſemper & in futurum furioſus, & demens præſumitur, vt per Roder. Xuar. *allegat.1.n.21.* Maſcard. *de prob.concl.825. à n.1. & concl.1045. n.32. & concl. 1219.n.17.* Menoch. *de præſump.lib.6. præſump.44. in fine, num.7. & præſump. 45. n.59. & n.61.* Cardin. Mantic.*de coniect.vltim.volunt.lib.2.tit.5. n.6. verſ.& ideo vt res planiùs intelligatur,* Gald.Pereira *poſt quæſt. forenſ.conſ.24.n.4.& 5.*laté Farinac.*fragm.crim.part.1. lit.F, n.317.cum ſeqq.* vbi *num.* 323. intelligit quando 5
furor non fuit momentaneus, & breui tempore, per aliquos putà dies hominem agitans, ſed ſucceſſiuus per longum tempus, vtputà per annum, & menſem: & *n.325.* limitat quando directè, aut indirectè, verè, aut præſumptiuè fuiſſet probata ſana mens illius, qui retro fuit furioſus.

6 *Sed per interualla,* &c.] Nota quod furioſus habens dilucida interualla, ſi fecerit aliquem contractum, teſtamentum, ſeu quid aliud, præſumitur factum tempore furoris, non tempore ſanæ mentis, vt per Menoch. *d. lib.8. præſump.45. n.63. cum ſeqq.* Maſcard. *concl.824. n.10.17. & 18. & concl.825. n.10.* Farin. *d.lit.F, n.329.*vbi *n.331.& ſeqq.* intelligit quando ille actus eſſet talis, vt potius saperet inſanam mentem & furorem, quàm ſanam mentem; ſecus ſi actus talis eſſet vt quilibet prudens, & ſapiens vir ſic illum geſſiſſet, & fuerit ſponte ſic geſtus, non autem ad alterius interrogationem.

SVMMARIVM.

1 *Curator non datur furioſo in poteſtate patris conſtituto, ſed eius pater eſt adminiſtrator legitimus; ei verò exiſtenti ſui iuris pater curator dabitur, & n.2.*

3 In ſacris parentis ſui conſtitutus, *id eſt, in familia & poteſtate patris.*

4 *Tutor tali dari debet, qui non ſit recaſurus in poteſtatem patris: limitatur n.5.*

6 *Nullus amor vincit paternum.*

7 *Pater in caſu filij non ſanæ mentis eſt curator legitimus, non datiuus.*

8 *Pater poteſt filium furioſum heredem inſtituere, & ei ſecundum formam iuris ſubſtituere, & ſi decedat ab inteſtato, hereditas deuoluitur ad filium furioſum, etiam ſui iuris conſtitutum.*

9 *Pater exemplariter ſubſtituit filio furioſo, ſiue fatuo. Limitatur n.10.*

11 *Hereditas paterna, ſiue legitima in vita patris dicitur filio quaſi debita.*

12 *Curator poteſt dari furioſo in patris teſtamento, & non tenetur ſatiſdare, &c. & n.13.*

14 *Tutor iurare tenetur ſe omnia rectè, & ad minoris vtilitatem geſturum.*

15 *Curator furioſi tenetur inuentarium facere, & ſatiſdare, atque iurare ſicut tutor.*

16 *Furioſus rectè exheredari poteſt ex cauſa ingratitudinis commiſſa ante furorem.*

17 *Florentiſſima ciuitas, de Conſtantinopoli.*

18 *Tutor debet expreſſè obligare bona: intellige vt num.19.*

20 *Hereditas furioſo delata poteſt per eius tutorem adiri, & n.21.*

22 *Hereditas extranei ſi deuoluitur ad furioſum, non petit ipſe bonorum poſſeſſionem, ſed eius curator.*

23 *Intellectus legis cùm furioſus,* verſ. quæ antea ex decreto dabatur, C. hoc tit.

L. Cùm furioſus. VII. & vlt.

Idem A. Iuliano P.P.

FVrioſo in poteſtate patris conſtituto non datur curator, ſed eius pater eſt legitimus adminiſtrator; ei verò exiſtenti ſui iuris pater curator dabitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.2. ſup. hoc tit.* 1

Vide Ordin. Reg. Luſit.*lib.4.tit.103. in princ.*Petr. Gregor. 2

Gregor. *ſyntagm. iuris part.2. lib.13. cap.5. num.27.*
ibi, *Itaque datur curator, & pater filio furioſo, ſi emanci-
patus, alioquin enim ſufficiens curator dicitur ex patria
poteſtate*, Aſcan. *de patria poteſt. cap.6. effectu* 14.
Marc. Anton. de Amatis *Marchiæ deciſ.* 129. Galga-
net. *de tutel. lib.1. tit.7. num.57.* vbi quod filiusfamil.
qui in ſui patris poteſtate ſit, tutorem, ſeu curatorem
à iudice non recipit, ſed eius pater eſt legitimus ad-
miniſtrator.

3 *In ſacris parentis ſui conſtitutus.*] Id eſt, in familia
& poteſtate patris, vt per Ioan. Garc. *de coniugali ac-
quæſtu, num.*10. Guid. Pancirol. *in theſaur. var. lection.
lib.1. c.*77. quia quælibet familia ſua habebat ſacra,
quæ emancipatus filius obſeruare non tenebatur, ſe-
cundùm Alciat. *lib.1. prætermiſſ. verbo ſacra*, ſed Con-
nan. *comment. iuris lib.2. cap.13. ad finem*, à perſo-
na patris, quæ ſacra filio videri debet, deductum
putat.

4 Notatur ad hoc, quod tali debet dari tutor, qui
non ſit recaſurus in patris poteſtatem, vt per Ant.
5 Prag. *de tut. & cur. quæſt.* 4. *num.*6. vbi *num.*7. limitat
quando pater diſſiparet omnia bona filij, tunc enim
propter malos mores patris dari poſſet curator bonis
pupilli. Gutier. *de tutel. part.1. cap.5. n.*2.

6 *Quia enim talis affectus*, &c.] Notatur ad hoc, quod
nullus amor vincit paternum, vt per Maſcard. *de pro-
bat. concl.* 571. *num.*3. Mex. *in tract. taxa panis, concl.*2.
*num.*58. *cum ſeq.* Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap.*45.
*num.*6. *verſ. ratio autem*, Card. Mantic. *de tacitis &
ambiguis conuent. tom.1. lib.*22. *tit.*10. *n.*21.

7 *Indubitatè curatorem habere non poteſt*, &c.] Obſer-
uat Steph. Gratian. *diſc. for. tom.1. cap.*565. *n.*48. quod
pater in caſu filij non ſanæ mentis eſt legitimus, non
datiuus curator.

§. Sin autem parentes.

8 Pater poteſt filium furioſum hæredem inſtituere, &
ei ſecundùm formam iuris ſubſtituere; & ſi decedat ab
inteſtato, hæreditas deuoluitur ad filium furioſum
etiam ſui iuris conſtitutum. Colligunt ex Ordin. Do-
ctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

9 Nota quod pater exemplariter ſubſtituit filio furio-
ſo, ſiue fatuo, ſic: Inſtituo filium meum hæredem, &
ſi in ſtultitia moriatur, Titium ſibi ſubſtituo, vt ex-
preſsè decidit *l. Hiſpan.* 11. *tit.5. part.*6. Couar. *in cap.
Raynutius*, §. 6. *num.*1. *de teſtam.* Subſtitutio enim
exemplaris poteſt fieri filio furioſo, vt per Alexand.
Trentacinq. *de ſubſtit. part.3. cap.4. num.*1. Vincent.
10 Fuſar. *eod. tract. quæſt.*185. ex *n.*5. vbi limitat ſi habe-
ret dilucida interualla, vel quando non perſeuerauerit
in furore vſque ad tempus mortis: & *n.*10. tenet poſſe
fieri mente capto perpetuo exemplarem ſubſtitutio-
nem: & *n.*13. idem dicit de fatuo, niſi fatuitas eſſet
modica, proueniens ex ſimplicitate, vel leuitate: & à
*num.*15. extendit ad prodigum, dummodo ſit talis,
qui non poſſit teſtari.

11 *In paterna quidem hereditate, quæ quaſi debita*, &c.]
Notatur ad hoc, quod hæreditas paterna, ſiue legiti-
ma in vita patris dicitur filio quaſi debita, vt per
Palat. *in rep. cap. per veſtras, de don. inter vir. & vxor.
notab.3. §.21. num.4. & 5.* Tiraquel. *in l. ſi vnquam, ver-
bo ſuſceperit liberos, num.*113. *C. de reuoc. don.* Padil.
in l.3. num.32. C. de iuris & facti ignor. Anton. Gom.
l.21. Tauri, n.1. in fine, filius enim in vita patris di-
citur quaſi dominus hæreditatis paternæ, *l. in ſuis, ff.
de liber. & poſthum.* vbi Iaſ. *num.*14. Tiraquel. *in d. l. ſi
vnquam, in præfat. n.19. & 20.* Menoch. *conſ.1. n.*487.
Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt.*193. *num.*25. Robles *de repræ-
ſent. lib.1. cap.7. num.*16. *cum ſeqq.* Et ideo potius vi-
detur continuatum, quàm tranſlatum, quod in fi-
lium confertur. Tiraquel. *in præf. num.*20. Stephan.

Gratian. *diſcep. forenſ. tom.1. cap.*135. *num.*35. Vnde
filius mortuo patre non dicitur capere hæreditatem.
Donell. *comment. iuris ciuilis lib 7. cap.2. verſ. quid ſi
neceſſarium*, Anton. Fab. *part.1. iuriſp ud. tit.1. princ.5.
illat.*3. ſed dominium continuare, & liberiorem re-
rum ſuarum ſuſcipere adminiſtrationem, idem Ant.
Fab. *tom.3. de errorib. pragm. decad.55. errore* 1. Robles
*d. cap.7. n.*18.

§. Sed cum antiquitas.

Curator poteſt dari furioſo in patris teſtamento, 12
& non tenetur ſatiſdare; debet tamen antequam ad-
miniſtret obſeruare omnia iura hic ſcripta; & ſi nullus
ei à patre ſit datus, peruenitur ad legitimum idoneum,
aliàs ad datiuum, qui forma hîc ſcripta debet creari.
Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà
hoc tit.*

Vide Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p.2. lib.13. c.5. n.*28. 13
ibi, *dari & poteſt teſtamento patris filio furioſo curator,
exemplo teſtamentarij tutoris, qui non tenetur ſatiſdare
paterno teſtimonio ſufficiente, ſed iurare omnia ſe ex fide
geſturum, & ad vtilitatem furioſi, & ideo omnia inuen-
tario includere certum eſt.* Gutier. *de tutel. p.1. cap.*12.
*n.8. & p.3. cap.6. n.*4. vbi per hunc text. dicit quod tu- 14
tor tenetur iurare ſe omnia rectè, & ad minoris vti-
litatem geſturum, neque prætermiſſurum vtilia, neque
admiſſurum inutilia, Gaſp. Baez. *de decima tut. Hiſpa-
nico iure præſtanda, cap.5. n.*38. vbi per hunc text. tra- 15
dit quod curator furioſi tenetur inuentarium conficere,
& ſatiſdare ac iurare ſicut tutor.

Hæredibus inſtitutis, vel exhæredatis, &c.] Notatur 16
ad hoc, quod furioſus rectè exhæredari poteſt ex cau-
ſa ingratitudinis commiſſæ ante furorem, vt per Greg.
Lóp. *l.14. gloſſ.2. verbo ſiros, tit.5. p.*6. Iaſ. *in l. patrem,
num.42. ff. de his qui ſunt ſui*, Menoch. *illuſtr. contron.
part.1. lib.3. cap.96. num.*12. vbi per hunc text. reſoluit,
quod ſi filius ante furorem verberauit patrem, vel com-
miſit cauſam ingratitudinis, propter quam de iure
poteſt exhæredari, deinde efficiatur furioſus, talis
furor non purgat vitium ingratitudinis, imò poteſt
exhæredari à patre.

Vt in hac florentiſſima ciuitate.] Id eſt, Conſtantino- 17
poli, ſecundùm Guid. Pancirol. *in theſauro var. lectio-
num, lib.1. cap.8. de epithetis.*

Et hypotheca rerum curatoris modis omnibus adhi- 18
benda.] Notatur ad hoc, quod tutor debet expreſsè
obligare bona, vt per Hippol. *ſing.*108. Stephan. Gra-
tian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.*81. *num.*39. quod in-
tellige quando intereſſet minoris habere hypothecam
expreſſam vltra tacitam, Surd. *de aliment. tit.9. q.*44.
num.50. & 51. Stephan. Gratian. *d. cap.2. n.40. cum* 19
ſeqq. Pupillus enim tacitam hypothecam, & iuris pri-
uilegium habet in bonis ſuorum tutorum, aut curato-
rum pro adminiſtratione tutelæ, vel curæ, *l. Hiſp.* 13.
*tit.13. part.*5. Neguzant. *de pignorib.4. memb.2. part.
princ. num.6. cum ſequent.* Capyc. *deciſ.*119. Franc.
Balduin. *de pignorib. & hypoth. cap.*7. Rebuff. *tom.2.
ad leges Galliæ, tit. de conſtit. reddit. art.1. gloſſ.14.
num.*161. Valdetan. *de priuil. credit. cap.*6. Surd. *de
aliment. tit.8. priuil.49. num.18. & deciſ.271. n.1.
& 2.* Eſcobar *de ratiocin. cap.*39. Gutier. *de tutel.
part.2. cap.16. ex num.*1. Amat. Roderic. *in tract. de
priuil. credit. part.1. art.4. à princ.*

§. Tali itaque ordinatione.

Hæreditas furioſo delata poteſt per eius curato- 20
rem adiri, itavt ſi furioſus efficiatur ſanæ mentis,
poſſit eam ſibi retinere, vel reſpuere, & ſi reſpuerit,
vel in furore deceſſerit, ad ſubſtitutum deuoluitur,
& ſi nullus ſit ſubſtitutus, deuoluitur ad eos, qui

ſoccederent ſi furioſus in medio non fuiſſet ; legata verò ad eius hæredes tranſmittit cum poteſtate repudiandi. Colliguot ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

21 Vide Gregor. Lop. *l.13. gloſſ.14. verbo mas ſi ol heredero, tit.6. part 6.* vbi quod curator furioſi vel mente capti adit hæreditatem agnoſceodo booorum poſſeſſionem, itavt ſi furioſus in furore decedat, habeatur pro non agnita. Pinel. *in l.1. part.1. n 67. verſ. de hæreditate, C de bonis maternis*, vbi remiſſiuè quid agendum de hæreditate delata furioſo. Anton. Gom. *l.40. Tauri, num.69. in fine*, vbi ex hoc text. ait quod quando agitur de ſucceſſione bonorum, demens, furioſus, vel mente captus eſt capax ex teſtamento, vel ab inteſtato, Tiraq. *de iure primog. quæſt.13. n.5.* vbi per hunc text. tenet quod furioſi, mente capti, & dementes quocunque vitio animi, aut corporis laborantes, modò non ſint monſtroſi, non minus ſuccedunt quàm cæteri : & *num.16.* ſubdit, quod licèt furioſus, & demens ſit inhabilis ad ſucceſſionem iuris, vt in hæreditate extranei, tamen quando debet alij reſtituere, eſt habilis ad eam ſucceſſioneo., Molin. *de primog. lib.1. cap.13. n.22.*

§. Sin autem ex alia.

22 Si hæreditas extranei deuoluitur ad furioſum, non petit ipſe bonorum poſſeſſionem, ſed eius curator. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

23 *Quæ antea ex decreto dabatur*, &c.] Vide de intellectu horum verborum Nicol. Bellon. *ſuppat. iuris lib.3. cap.2.* vbi aduertit, quod inter antiquos Iureconſultos erat maxima altercatio an curator furioſi deberet admitti ad petendam bonorum poſſeſſionem, vt hîc dicitur ; idem eſt in hoc vt adhibita cauſæ cognitione cum decreto admitteretur ad petitionem, vt eſt text. expreſſus *in l.1. §. ſi quis ex liberis, in fine, ff. ad Tertyll.* & de hoc decreto intelligit hîc Iuſtinianus, qui tollit illam ſcrupuloſitatem iuris antiqui, & ſtatuit duo. Primum quod nunc curator furioſi nullo præcedente decreto, ſed ſimpliciter poſſit agnoſcere eam bonorum poſſeſſionem, quæ antea ex decreto ſibi dabatur, id eſt, quam Prætor non dabat, vel decernebat, niſi eo admiſſo ad petitionem, per decretum *d.§. ſi quis ex liberis.* Secundum quod eam habeat ad ſimilitudinem bonorum poſſeſſionis, ſcilicet cuiuſvis alterius, id eſt, ſufficiat agnitio ſine petitione, vt poſtea ſubdit, & hoc modo procedet & fluet contextus ſine ſcropulo. Hactenus Bellonus.

In gloſ. *Ex decreto*, ibi, *hodie verò*, &c. Hæc gloſ. refert aliquos cenſuiſſe adhuc decretum eſſe neceſſarium, & per *l. fin. C. qui admitti*, ſublatum tantùm libellum, & petitionem, non autem decretum, de quo vide Aleiat. *paradox. lib.2. cap.13.* Ant. Bellon. *d. lib.4. cap.1. in princ.*

De prædiis, & aliis rebus minorum, ſine decreto non alienandis, vel obligandis.

Tit. LXXI.

De *prædiis.*] id eſt, rebus immobilibus.

Et aliis rebus.] Subaudi mobilibus, quæ ſeruando ſeruari poſſunt.

Minorum.] id eſt, pupillorum, vel adoleſcentium in tutela, vel curatione conſtitutorum : ſupple, & aliarum perſonarum quæ in cura ſunt.

Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſemb. De materia tituli vide *l. Hiſp. 4. tit.5. part.5. & l.18. tit.16. part.6.* Bellacomb. Villalob. Fichard. & alios *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.31. pag.771.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.4. tit.6. num.15. cum ſeqq.* Paul. Montan. *de tutel. cap.31. à princip.* Gutier. *in ſimili tract. part.2. cap.5.* Henric. Bocer. *in diſput. de vniuerſo iure, tom.1. claſſi 1. diſp.14. n.226.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.224. num.20. cum ſeqq.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti, num.1. cum ſeqq. C. de in integr. reſtit. min.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.2. tit.2. de minorib. reſol.9.* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.21.*

SVMMARIVM.

1 *Alienationis rerum minoris ſine decreto prohibitio non extenditur ad alienationes neceſſarias, ſed ex cauſa dabitur reſtitutio. Iudex hîc competens quis, num.2. Cognitio cauſæ requiritur cùm agitur de alienatione rerum immobilium minoris, quæ ante decreti impoſitionem præcedere debet, num.3.*

L. Venditio I.

Imp. Antonin. A. *Minutiano.*

PRohibitio alienationis rerum minoris ſine decreto non extenditur ad alienationes neceſſarias, ſed ex cauſa dabitur reſtitutio. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. Aloyſ. Leo *ſuper 5. pag.69. verſa*, remiſſiuè Ximen. Toler. *in concordant.* & Caſal. *in annot.* 1

Auctore Prætore, &c.] Nota iudicem domicilij minoris eſſe competentem ad interponendum decretum cùm agitur de alienatione rerum immobilium, vt per Gregor. Lop. *l.4. gloſ.8. tit.5. part.5.* Anton. Gom. *tom.1. var. cap.14. num.27.* Chaſſan. *conſ.54. num.4. & conſ.31. num.58.* Lambertin. *de iurepatron. lib.1. part.1. art.8. quæſt.2. princ. num.3.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.4. tit.6. num.23. & 24.* vbi tutius ait decretum vtriuſque iudicis requiri quando res ſita eſt in vno territorio, & minor habet domicilium in alio. Gutier. *de tutel. p.1. c.16. n.19.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.3. cap.555. num.6.* vbi ampliat etſi eſſent diuerſa ſtatuta in loco domicilij, & in loco rei ſitæ, de cuius alienatione agitur. Si verò minor ſit Clericus, à iudice eccleſiaſtico decretum interponendum eſt, Cald. Pereira *de empt. cap.13. num.16.* 2

Cauſa cognita, &c.] Notatur ad hoc, quod cognitio cauſæ requiritur cùm agitur de alienatione rerum immobilium minoris, quæ ante decreti interpoſitionem præcedere debet, Parif. *conſ.98. n.7. & 8. lib.1.* Rolaod. *conſ.33. num.10. lib.1.* Menoch. *de arbitr. caſu 171. num.23.* Paul. Pic. *conſ.44. num.8.* Simoncel. *in tract. de decretis, lib.5. tit.1. num.17. & 26.* qui poſt multos dicit conſtare debere, adhibitam fuiſſe maturam cauſæ cognitionem antequam interponatur decretum, Syluan. *conſ.49. num.63.* idem Menoch. *conſ.726. num.17.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.13. num.48.* vbi ait tutorem debere iudici porrigere libellum, & in eo caſum exponere, remque minoris neceſſariò eſſe alienandam, repetendo iudici, vt omnia circumſpectò prouideat, & rem minùs vtilem venundari percipiat, & tunc iudicem libellum, & inuentarium bonorum pupilli, & acta tradi iubere, & re examinata ex integro cauſam cognoſcere, 3

Digitized by Google

gnoſcere, & ſedendo pro tribunali decretum in ſcriptis apponere, & in eo vrgentes cauſas ad alienandum enarrare, remque minùs fructuoſam alienari permittere.

SVMMARIVM.

1 *Venditio pignoris vbi eſt ipſo iure nulla, reſtitutio ratione ætatis non ipſo iure neceſſaria eſt, ſecus ſi ſit aliqua, & ſi interuenit læſio non modica, vel fraus cum emptore ſit participata, & numero 2.*

3 *Alienatio quando eſt nulla, ex eo quod in ea non interuenerunt ſolemnitates requiſitæ, vel quid ſimile, reſtitutio non eſt neceſſaria.*

4 *Reſtitutionis beneficium competit minori non ſolùm contra primum emptorem, ſed etiam ſecundum, ſi ſciuit rem minoris eſſe; ſi verò ignorauit, in ſubſidium.*

5 *Reſtitutio non daretur pro minimo.*

L. Non eſt vobis. II.

Imp. GORDIANVS A. *Clearcho, & aliis.*

1 VBi venditio pignoris eſt ipſo iure nulla, reſtitutio ratione ætatis non eſt ipſo iure neceſſaria, ſecus ſi ſit aliqua, & ſi interuenit læſio non modica, vel fraus cum emptore ſit participata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Galganet. *de tutel.lib.2. tit.21.n.20.*

3 Notatur ad hoc, quod quando alienatio eſt nulla, ex eo quod in ea non interuenerunt ſolemnitates requiſitæ, vel quid ſimile, reſtitutio non eſt neceſſaria, quia minor reſeruatur illæſus, vt per Auendan. *de exequend. mand. part.1. cap.4. num.42.* Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo Contractum feciſti, num.1. verſ. ſi denique*, Menoch. *conſ.100. num.500.* Sfort. Odd. *de reſtit. in integ. quæſt.17.art.7.num.62.part.1.* Morl. *in emporio iuris ciuilis, part.1. ſub tit. de reſtitut. in integ. quæſt.1. num.21. & 26.* Gutier. *de tutel. part.2. cap.5. num.5.*

4 *Quod ſi creditores id fecerunt*, &c.] Notatur ad hoc, quod reſtitutionis beneficium competit minori, non ſolùm contra primum emptorem, ſed etiam contra ſecundum, ſi ſciuit rem minoris eſſe; ſi verò ignorauit, in ſubſidium, *l. in cauſa 14.§.interdum, & §.Pomponius, ff. de minorib.* Fab. de Monte *in tract. de empt. & vendit. quæſt.4. n.32.* Roder.Xuar. *alleg.21. num.7.* Anton. Gom. *tom.1. var. cap.2. num.41. & cap.14. num.7.* Caualcan. *de tut. & curat. num.123. & 151.* Cou.*lib.2. var. cap.3. à num.10.* Eman.à Coſta *in l.Gallus, §. & quid ſi tantum, part.2. à n.49. ff.de liber. & poſth.* Sfort. Odd. *d. part.1. quæſt.31. art.17. à n.85.* Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo Implorare, n.15.C.de in integ.reſtit. minor.* Morl. *in d.tit. de reſtit. in integ.quæſt.2.*

5 In gloſſa *Decatur, fin.* ibi, *pro minimo autem non daretur reſtitutio*, &c. Ita Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.2.ſub tit. de in integr. reſtit. art.1. gloſſ.3. num.11.* Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo Omnia, vel partem, num.15.* Eman. Coſta *in d. §. & quid ſi tantum, part.2. n.76.* Xuar.*d.alleg.21.num.3.* Menoch. *de arbitr. caſu 74. in princ.* Pinel. *in l.2. C. de reſcind. vendit. part.1. cap.1. num.26.*Maſcard. *de probat. concl.1058. num.5.* Cald. Pereira *in d.l. ſi curatorem, verbo Vel aduerſarij dolo, num.7.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic.lib.3. quæſt.7. num.27. & 28. lib. 11. quæſt.4. n.66. & 67.* Valaſc. *conſ.112.num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Alienare prædia ſine decreto nequit pater curator filij etiam emancipati, & num.2. Non procedit in patre legitimo adminiſtratore ſui filiifam. n.3.*

L. Cùm emancipatis. III.

Imp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. *Theodeſtano, & aliis.*

PAter curator filij etiam emancipati non poteſt prædia alienare ſine decreto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Anton.Gom. *variar. tom.2.cap.14. num.13. verſ.quod primò extende, & l.48. Tauri, num.18.* Pinel. *in l.1. part.3.num.21.C. de bonis mat.* Simoncel. *de decretis, lib.3. tit.8. inſpect.1. num.1. cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu 171. num.54.* Caldas Pereira *in l. ſi curatorem, verbo Contractum, num.5. C. de in integ. reſtit. min.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo Iudus, num.8.* Paul. Montan. *de tutel.cap.33. n.486.* Gutier. *in ſimili tract. part.2. cap.5. num.22.* Caldas Pereira *de empt. & vend. cap. 13. num.3.* Alexand. Trentacinq.*variar.reſol.lib.2.tit.2. de minorib. reſol.9. num.10.* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.21. num.16. & lib.3.q.42.n.1.* 2

Intellige non procedere in patre legitimo adminiſtratore ſui filiifam. hic namque pater ex cauſa iuſta & neceſſaria, & iure permiſſa poteſt vendere, & alienare rem immobilem ſui filij minoris 25. annis abſque decreto, & auctoritate iudicis, vt per Azon. *in ſum. C. de bonis quæ liber. num. 11.* de quo an verum ſit, vide Anton. Gom. & Pinel. *citatis locis,* Cou. *var. lib.1. cap.8. num.6.* Cald. Pereira *d. verbo Contractum feciſti, num.5. verſ. ſin autem*, Gutier. *d. part.2. cap.5. num.22. verſ. non tamen procedit*, Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuention. lib.4. tit.6.* Alexand. Trentacinq. *d.reſol.6. num.10. in med.* Galganet. *d.lib.4. quæſt.42. num.1.* vbi *num.3.* quod cauſa neceſſaria eſt probanda per emptorem, cùm non ſtetur aſſertioni patris. 3

SVMMARIVM.

1 *Alienari nullo titulo poſſunt immobilia minorum ſine decreto, ideo tradita vendicantur, redditis tamen quæ acceperunt, & num.2. Nec etiam adulti minores 25. annorum curatoribus carentes poſſunt prædicta bona ſine decreto alienare, num.3. Nec tranſigi poteſt ſuper rebus immobilibus minoris, ſine decreto, num.4. Niſi res minoris melior fiat, & dando alteri parti pretium per viam tranſactionis, remaneat cum re, ſuper qua lis agitur, num.5.*

6 *Permutari nequeunt res immobiles minoris abſque decreto, etiam pro euidenti vtilitate.*

7 *Donare bona minoris eſt prohibitum.*

8 *Donat pupillus, & remunerat ob honorem familiæ, nec propterea dicitur læſus, ſi tutor id faciat.*

9 *Compromiſſum ſuper rebus mobilibus minoris prohibitum.*

10 *Cenſum ſuper rebus minoris abſque iudicis decreto imponere non permiſſum tutoribus, nec alienare ſine ſolemnitatibus, quæ in alienationibus bonorum immobilium requiruntur, n.11. Nec ſuper rem immobilem ſeruitutem imponere, neque eam remit-*

Digitized by Google

tere, n.12. Aut hypothecare, n.13. Nec ab actione quam minor habet ad rem immobilem, tutor cadere poteſt, n.14. Nec in emphyteuſam rem minoris dare, n.15. Nec renunciare, vel deſinere acquirere aliquam rem immobilem, in qua eſt minori quaſitum dominium ipſo iure, vt legatum, vel fideicommiſſum, n.16. Nec fructus fundi alienare perpetuò, n.17. Nec locare fundum ad longum tempus, n.18.

19 *Fructus regulariter veniunt quando contra diſpoſitionem iuris nulliter actum eſt.*

20 *Minor rem alienatam vendicans, pretium à ſe receptum reſtituere debet.*

L. Non ſolùm. IV.

Iidem AA. Mitridati.

1 IMmobilia minorum nullo titulo alienantur ſine decreto, ideo tradita vendicantur, redditis tamen quæ acceperunt. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Notatur ad hoc, quod bona immobilia minorum non poſſunt per eorum tutores, & curatores ſine iuſta cauſa & decreto alienari, aliàs alienatio nulla erit, & alienata poterunt à quocunque poſſeſſore vendicari, de quo Afflict. *deciſ.229.* Capyc. *deciſ.313.* Duen. *reg.48. num.5.* Menoch. *remed. 15. recuper. num.146.* Gregor. Lop. *l.4. gloſſ.2. tit.5. part.5.* Anton. Gom. *tom.2. var. cap.14. num.14. in fine,* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo Res, num.2. & verbo Contractum feciſti, num.1. C. de in integ. reſtit. min. & de empt. & vendit. cap.23. num.15.* Caualcan. *de tut. & curat. num.130.* Auendan. *de cenſib. cap.81. num.6. verſ. ex quo,* Molin. *de Inſt. tract.2. diſp. 224. num.20. cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.2. tit. de minorib. reſol.9. à princip. & præcipuè num.14.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.3. cap.644. num.11. & 17.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.4. tit.5. num.1.* Iacob. Cancer. *var. reſolut. part.1. cap.6. de tutorib. num.115. cum ſeqq.* Gutier. *de tutel. part.2. cap.5. à princ.* Paul. Montan. *in ſimili tract. cap.33.*
3 *num.1. cum ſeqq.* Nec etiam adulti minores 25. annorum curatoribus carentes poſſunt prædicta bona ſine decreto alienare, vt per Menchac. *de ſucceſſ. creat. §.10. num.73.* Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo res, num.1. verſ. denique,* Sanch. *de matrim. lib.6. diſp.38. num.6.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. §.1. quæſt.7. part.3. lim.17. num.5.* vbi tradit quod non valet obligatio à minore facta quando ex contractu deueniendum eſſet ad aliquam ſpeciem alienationis bonorum immobilium.

4 *Sed neque tranſactionis ratione,* &c.] Notatur ad hoc, quod ſuper rebus immobilibus minoris tranſigi ſine decreto nequit, vt per Tiraq. *de retract. lig. §.1. gl.14. num.68. & 70. & de iure mariti gloſſ. 5. n.105.* Iaſ. *in l.2. num.3. & 4. ff. de officio eius,* Anton. Gom. *dict. tom.2. cap.14. num.14. in fine,* Pinel. *in l.1. part.3. num.44. & 45. C. de bonis mat.* Alexand. Trentacinq. *d. lib.2. tit. de minorib. reſol.9. num.14.* Menchaq. *dict. §.10. num.72. ampl.10.* Viu. *deciſ.22. num.16.* Paul. Montan. *d. cap.33. num.259. cum ſeqq.* Gutier. *dict. part.2. cap 5. num.28.* Ioſeph. Seſſe *Arag. deciſ.168. num.2.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.2. concl.72.* Molin. *de Inſt. tract.2. diſp.557. in princip.* Iacob. Cancer. *d. part.1. cap.7. de tutorib. num. 115. verſ. imò non poteſt tranſigere,* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.15.*

5 Limita niſi rem minoris meliorem faciat, & dando alteri parti pretium per viam tranſactionis, remaneat cum re, ſuper qua lis agitur, *l. ſi pignora, §. fin. l. interdum, §. qui tutelam, ff. de furtis,* Pinel. *vbi ſup. num. 45.* Bertaz. *de clauſulis inſtrument. clauſ. 10. gloſſ.2. num.18.* Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap.9. num.36.* Ioſeph. Seſſe *d. loco,* Paul. Montan. *d. cap.33. num.247. cum ſeqq.* Gutier. *d. cap.5. num.28.* Cancer. *d. c.7. n.117.*

Neque permutatione, &c.] Notatur ad hoc, quod 6
res immobiles minoris abſque decreto etiam pro euidenti vtilitate non poſſunt permutari, vt per Paz *in proœm. leg. Tauri, num.351.* Molin. *de primog. lib.4. cap.4. num.1. cum ſeqq.* Peregrin. *de fideicom. quæſt.8. num.528. cum ſeqq.* Vincent. de Franchis *deciſ.355. num.6.* Anton. Gom. *dict. tom.2. cap.14. num.14. verſ. quinimò extende,* Cald. Pereira *de empt. cap.8. num.27.* Maſtrill. *Sicil. deciſ.121. n.33.* Caſtill. *controuerſ. lib.5. cap.65. n.59. cum ſeqq.* Alexand. Trentacinq. *dict. reſolut.9. num.14.* Ceuall. *commun. quæſt. 781. num.8.*

Et multò magis donatione, &c.] Notatur ad hoc, 7
quod donare bona minoris, tanquam ſpecies alienationis eſt prohibitum, vt per Fab. de Monte *de empt.4. quæſt. princ. quæſt.22. n.21.* Alex. Trentac. *d. reſol.9. num.14.* Niſi donatio eſſet remuneratoria, ex Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo Donatione largitus, n.25. & 29.* Viu. *deciſ.87. num.10.* Alexand. Trentacinq. *d. reſol. 9. num. 18.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.4. tit.6. num.55.* Burg. *conſ.3. num.33. & ſeq.* Rot. apud Farin. *deciſ.341. num.12. part.1. recentior.* vbi quod pupillus ob honorem familiæ poteſt 8
donare & remunerare, nec propterea dicitur læſus, ſi tutor id faciat. Menoch. *conſ.19. num.3. & 33. & conſ.1003. n.54.*

Nec alio quoque modo transferre, &c.] Veluti per 9
compromiſſum, quod ſanè prohibetur ſuper rebus immobilibus minoris, quia poteſt ſequi alienatio, de quo Alciat. *in l. cùm te, num.4. C. de tranſact.* Blanc. *de comprom. part.4. num.28.* Roland. *tract. de dote, quæſt.44. ſub num.10. & conſ.76. num.16. & ſeq. lib.1.* Afflict. *deciſ.285. num.15.* Franc. Vio. *deciſ.22. n.20.* Simoncel. *de decret. tit.6. inſpect.8. num.77.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.47. n.15.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.168.* Menoch. *de arbitr. caſu 171. num.43. cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit.8. priuil. 16. n.31. & 35.* Paul. Montan. *d. cap.33. num.218. cum ſeqq.* Iacob. Cancer. *d. cap.7. de tutor. num.116.* Ceuall. *d. quæſt.781. num.8.*

Hinc cenſum ſuper rebus minoris abſque iudicis 10
decreto imponere tutoribus non eſt permiſſum, Simoncel. *in tract. de decret. lib.2. tit.5. num.33.* Perez de Lara *de vita hominis, cap.22. num.40. cum ſeqq.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.35. num.5. in fine,* Cald. Pereira *in d. l. ſi curatorem, verbo Contractum feciſti, num.3.* Paul. Montan. *d. cap.33. num.124. cum ſeqq.* Gutier. *d. part.2. cap.5. num.24.* Caſtill. *controu. lib.4. cap.61. à num. 29. vſque ad 45.* Auendan. *de cenſib. cap.81. num.5.* Quamuis contrarium, immò cenſum à minore ſine iudicis decreto imponi poſſe, teneant Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.1. quæſt.14. n.15.* Felic. *de cenſib. lib.2. cap.4. n.11. verſ. ex qua reſolutione,* quia eorum fundamentis benè ſatisfacit Caſtill. *citato loco,* & ex Auendan. rem componere nititur Ludou. Cenc. *de cenſib. part.1. cap.2. q.1. art.1. n.3.* vbi in adulto reſpondet cum diſtinctione, aut curatorem non habebat, & tunc impoſitionem abſque curatoris auctoritate eſſe ipſo iure nullam tenet; aut curatorem habebat, & tunc mero iure valere, ſed poſſe reſcindi per reſtitutionem in integrum affirmat.

Nec cenſum minori debitum alienare ſine ſolem- 11
nitatibus, quæ in alienationibus bonorum immobilium requiruntur, Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloſſ.6. num.12.* Surd. *deciſ.104. num.4.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.1. quæſt.14. num.2.* Mendez de Caſtro *de annuis, in princ. num.36.* Paul. Montan. *d. cap.33. num.123.*

*num.*123.Lodou.Cenc.*de cenſib.part.*1.*cap.*3.*q.*1.*art.*2. *n.*16.Caſtill. *d.cap.*61.*n.*34.*&* 36.

12 Nec ſuper rem immobilem ſeruitutem imponere, nec eam remittere poſſunt, *l.*3. §. *ſimili modo*, *l.ſed ſi pecunia*, §. *ſi eius, cum ſeq. ff. de reb.eorum*, Fabian. de Monte *in tract. de empt.* 4.*quaſt. princ. q.*22. *num.*13. Pinel. *in l.*1. *C. de bonis mat. part.*3. *num.*69. Gutier. *d. part.*2. *cap.*5. *num.*24. Alexand. Trentacinq. *d.tit. de minorib.reſol.*9.*n.*8. Galganet.*de tutel.lib.*3.*quaſt.*43. *num.*4.

13 Nec eam hypothecare, vt dixi *in collect. ad l. etſi Præſes*, *in hoc eod.tit.*

14 Nec ab actione quam minor habet ad rem immobilem tutor cadere poteſt, vt dixi *in collect. ad l. ſi ad reſoluendum, inf. hoc eod.tit.*

15 Nec in emphyteuſim rem minoris dare, vt dixi *in collect. ad l.etiam,in hoc eod.tit.* Galganet. *de tut. lib.*3. *quaſt.*43. *n.*2.

16 Nec renunciare, vel deſinere acquirere aliquam rem immobilem, in qua eſt minori quæſitum dominium ipſo iure, vt legatum, vel fideicommiſſum relictum, *l. magis puto*, §. *fundum*, *ff. de rebus eorum*, Anton. Gom. *d. tom.*2.*cap.*14. *num.*14.Menchaq *dict.* §.10. *num.*72. *ampl.*13. Paul. Montan. *dict. cap.*33. *num.*150. *&* *num.*377.*&* 381. Gutier. *d. cap.*5.*n.*40. Alexand. Trentacinq. *dict. tit. de minorib. reſolut.*9. *num.*5.

17 Nec fructus fundi perpetuò alienare, vt per Simoncel.*de decret. lib.*3.*tit.*8. *inſpect.*16. *n.*19. Cancer. *var.reſol.part.*2.*cap.*1.*num.*245. Ludou.Cenc. *de cenſib. part.*2.*c.*2.*q.*1.*art.*3. *n.*8. Perez de Lara *de vita hominis*,*cap.*22.*n.*56.

18 Nec locare fundum ad longum tempus, *l. ſed ſi pecunia*, §. *fin. ff. de rebus eor.* Fabian. de Monte *dict.*4. *quaſt.prin.ip.quaſt.*22. *num.*8. *&* 9. Bocer. *decis.*234. Pinel.*in l.*1. *C.de bonis mat. part.*3.*num.*64. Menchaq. *d.* §.10. *num.*78. *verſ. intellige in locatione ordinaria*, Molin. *de primog. lib.*1. *cap.*21. *num.*1. Matienſ. *l.*6. *gloſſ.*5. *num* 16. *tit.*7. *lib.*5.*noua Recop.* Paul.Montan. *d.cap.*33.*n.*396. *cum ſeqq.* Gutier. *d.part.*2.*cap.*5.*n.*28. Alexand. Trentacinq. *d.tit. de minor. reſol.*9.*num.*39. Cald. Pereira *de reſol.emphyt.cap.*1. *n.*10. *cum ſeqq.&* *cap.*4.*n.*44.

19 *Et ſi quid inuicem*, &c.] Notatur ad hoc, quod fructus regulariter veniunt quando contra diſpoſitionem iuris nulliter actum eſt, vt per Rimin. iun. *conſ.*5. *num.*41. Imol. *conſ.*75. *In caſu propoſito*, *in fine,num.*9. *verſ. item aduertendum*, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.cap.*45. *num.*28. vbi *num.*30. *cum ſeq.* rationem aſſignat,quoniam faciens actum contra iuris & ſtatuti diſpoſitionem, cenſetur in mala fide, ac proinde tenetur ad fructuum reſtitutionem: & *n.*32. tenet quod nulla cauſa excuſat à fructibus,quando ius reſiſtit.

20 *Id mutuò reſtituere debes.*] Notarot ad hoc, quod minor rem alienatam vendicans, pretium à ſe receptum reſtituere debet,vt per Menoch.*de praſumpt.lib.*3. *praſ.*84.*n.*1.vbi *numeris ſeqq.* declarat.

SVMMARIVM.

1 *Decretum ex falſa cauſa interpoſitum ipſo iure nullum eſt, ideo illo non obſtante, non tenet alienatio, & num.*2. *Quamuis decretum eſſet partim ex cauſa vera, partim ex cauſa falſa, num.*3. *&* 4.

5 *Minor, & eius tutor non poteſt immobilia hypothecare: procedit non ſolùm quando hypothecaret rem ſimpliciter ſuam, ſed etiam eam, quam emit, ſi pretium non ſoluit, pro eius ſolutione, num.* 6.

7 *Minor aſſerens iudicem fuiſſe falſis allegationibus circumuentum, id probare debet.*

L. Etſi præſes. V.

Iidem AA. *Sereno.*

Decretum ex falſa cauſa interpoſitum eſt ipſo iure nullum, ideo illo non obſtante,non tenet alienatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.*1. *n.*1. *ſup. hoc tit.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit Cald. Pereira *in l.ſi curatorem*, *verbo laſis,n.*163. *prope fin. C. de in integr. reſt. minor.* quod ampliatur, quamuis decretum eſſet partim ex cauſa vera, partim ex cauſa falſa, quia adhuc nullum eſt, vt per Capyc. *decis.*51. Simoncel. *d.decret.*6.*inſpect.*5.*num.*59.*&* 60. Sigiſm. Scacc. *de iudic. part.*1. *lib.*2. *cap.*11. *n.*1112. Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.*13. *num.*52. vbi tradit quod falſa cauſa vitiat decretum,etiamſi cauſa ſit partim vera, & partim falſa; & extendit etſi non eſſet falſa ipſo iure, ſed per exceptionem, & ſiue expreſſa eſſet in decreto, ſiue non, dummodo ex actis conſtet. Vnde apparet,quod obreptio vitiat decretum, ſecundùm Cald. Pereira *d. cap.*13. *num.*52. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.lib.*4. *tit.*6.*num.*6. vbi tradit quod in hoc caſu datur actio pupillo contra tutorem ex eo quod per obreptionem obtinuit decretum. 2 3 4

Vel obligandum, &c.] Notatur ad hoc,quod minor, & eius tutor non poteſt immobilia hypothecare, vt per Fabian. de Monte *de empt. & vend.*4. *quaſt. princip.quaſt.*22.*num.*10. Gregor. Lop. *l.*4.*gloſſ.*1. *titul.* 5. *part.*5. Pinel.*in l.*1. *C.de bonis matern. part.*3. *num.*19. Mench. *de ſucceſſ. creat.lib.*1.§.10.*num.*72. *verſ. denique*, Cald. Pereira *in d.l ſi curatorem*, *verbo contractum, num.*6. *verſ. ſeptimò*, *& de empt. & vend. dict. cap.*13. *num.*15. Surd. *conſ.*191.*num.*17. *& decis.*254. Gaſp.Roderic.*de annuis redditib. lib.*1.*quaſt.*14.*num.*9. Auendan. *de cenſib. cap.*79. *num.*3. Paul. Montan. *de tutel. cap.*33. *n.*182. *cum ſeqq.* Gutier. *in ſimili tract. part.*2. *cap.*5. *n.*35. Molin. *de Iuſtit. tract.*2. *diſp.*224. *n.*26.Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*3. *cap.*580. *num.*7. Caſtill. *controuerſ.lib.*4. *cap.*61.*n.*31. Perez de Lara *de vita hominis*, *cap.*22. *n.*58. 5

Amplia procedere non ſolùm quando minor hypothecaret rem ſimpliciter ſuam, ſed etiam eam, quam emit, ſi pretium non ſoluit, pro eius ſolutione; nam adhuc talis hypotheca non valet, quamuis eo pacto à venditore res ſit vendita & tradita, iuxta text.*in l.*1. §.*ſi minor*, *ff. de rebus eorum*, de quo vide Menchaq. *d.*§.10.*n.*61.*ampl.*4. Sarmient. *lib.*3. *ſelect.cap.*8.*à n* 3. Pinel. *in d.l.*1, *part.*3. *n.*52. Cald. Pereira *in d.l. ſi curatorem,verbo Contractum feciſti, n.*6. Alexand. Trentacinq.*var.reſol.lib.*2.*tit.de minorib.reſol.*9.*n.*8. Monter. à Cueua *decis.*1.*n.*3.Surd *decis.*173.*n.*3.*in fine*.Gutier. *de tutel.part.*1.*cap.*5. *n.*36. *cum ſeqq.* Caſtill. *d.cap.*61. *num.* 33. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*2. *cap.*241. *n.*5.*&* 6. Simoncel. *de decretis*, *lib.*2. *tit.*5. *inſpect.*1.*n.*14.Perez de Lara *dict.tract.de vita hominis*, *cap.*22.*à num.*1. 6

Si falſis allegationibus, &c.] Notatur ad hoc, quod minor aſſerens iudicem fuiſſe falſis allegationibus circumuentum,probare id debet, vt per Menoch. *de praſumpt. lib.*2.*q.*75.*n.*13. Bertaz. *de clauſulis inſtrum. clauſ.*10.*gloſſ.*2. *n.*16. Viu. *decis.*2. *n.*10. *& decis.*426. *n.*7.Card.Mantic.*de tacit.& ambig.conuent. lib.*4.*tit.*6. *n.*30. Stephan. Gratian *diſcept. forenſ.cap* 364. *n.*22. *&* 23.*& cap.*555.*n.*15.34.*&* 37. 7

SVMMARIVM.

1 *Alienationis cauſam coram iudice proponi non ſufficit, ſed neceſſe eſt vt apud acta probetur, & vt interponatur decretum, & num.2. Vt decretum interponatur, non poteſt peti à tutore per procuratorem, num. 3. Sed perſonaliter ab ipſo tutore, num.4.*

5 *In precibus expreſſa probari debent ab exprimente, ſi de eis ipſi controuerſia fuerit cum aliquo mota.*

6 *De alienatione rerum minoris immobilium cùm agitur, requiritur cognitio cauſæ, quæ ante decreti interpoſitionem præcedere debet. Cauſa neceſſaria vt bonorum immobilium minoris alienatio permittatur ſolitis interuenientibus à iure requiſitis ſolemnitatibus: plures referuntur numero 7. 8. 9. 10. 11.*

L. Minorum. IV.

Imppp. CARVS, CARIN. & NVMERIAN. AAA. *Varo.*

1 NOn ſufficit cauſam alienationis proponi coram iudice, ſed eſt neceſſe, vt apud acta probetur, & vt decretum interponatur. Colligunt ex Ord. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Galganet. *de tutel. lib.2. tit.21. n.8.*

3 *Per procuratorem delato, &c.*] Notatur ad hoc, quod tutor non poteſt petere per procuratorem vt interponatur decretum, vt ex Aret. tenet Tiraq. *de iure mariti gloſſ.6. num.23.* vbi ſubdit huius rei nullam aliam eſſe rationem, quàm quia petendo interponi decretum à iudice, ipſe auctoritatem præſtat venditioni,
4 Cald. Pereira *de empt. & vend. cap. 13. num.40.* vbi tradit decretum eſſe perſonaliter à tutore poſtulandum, & à iudice præſtandum, nec poſſe hoc per procuratorem expediri, quemadmodum nec iudex per ſubdelegatum.

5 Notatur etiam ad hoc, quod expreſſa in precibus probari debent ab exprimente, ſi de eis controuerſia ipſi cum aliquo fuerit, vt per Maſcard. *de prob. concluſ.1210. aliàs 1216. n. 1.*

6 *Cauſis probatis, &c.*] Notatur ad hoc, quod cognitio cauſæ requiritur, cùm agitur de alienatione rerum immobilium minoris, quæ ante decreti interpoſitionem præcedere debet, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 172. num.23. & caſ. 726. num.17.* Cald. Pereira *de emp. cap.13. num.48.* Gregor. Lop. *lib.4. gloſſ.6. tit.5. part.5.*

7 Cauſæ autem neceſſariæ, vt bonorum immobilium minoris permittatur alienatio ſolitis interuenientibus à iure requiſitis ſolemnitatibus, plures ſunt. Veluti ſi minor ære alieno ſit grauatus, iuxta poſita
8 *in l. ob æs, inf. hoc eod. tit.* Secundò ſi minor fame laboret, nam pro eius alimentis bona ſua immobilia alienari poſſunt interuenientibus dictis ſolemnitatibus, vt per Bertazzol. *de clauſul. inſtrum. clauſ.10. gloſſ.2. num.4.* vbi extendit etiam pro coniunctorum alimentis vendi poſſe, Franc. Viu. *deciſ.25.* vbi etiam extendit pro alendis ſeruis, & familia, *& deciſ.426.* Greg. Lop. per text. *ibi in l.10. gloſſ.1. tit. 16. part. 6.* Gutier. *alleg. 24. num.5. & 6. & de tutel. part. 2. cap.5. num.34.* Surd. *de aliment. tit.8. priuil.45. n.2.* Sigiſm. Scacc. *de iudic. lib.1. cap.2. num.286.* Cald. Pereira *de empt. cap.14. num.16.* Caſtill. *controuerſ. lib.4. cap.61. num.29.* Quamuis contrarium, immò quod proprietas bonorum immobilium minorum pro eorum alimentis non debet alienari, etſi cogerentur mendicare; teneant Gaſp. Baez. *de decima tut. cap.10. n.16.* Muñoz *de ratiocin. c.22. n.48. cum ſeqq.* Paul. Montan. *de tutel. cap.32. n.224.*

9 Tertiò iuſta cauſa alienationis bonorum immobilium minoris eſt ob defenſionem pupilli, vt per Sigiſm. Scacc. *d. lib.2. c.2. n.286.*

10 Quartò eſt etiam dotis conſtitutio, pro qua alienatio cum decreto interuenire valet, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloſſ.8. num. 199.* Bertaz. *d. clauſul. 10. gloſſ.2. num.3.* Couar. *practic. cap.18. num.10.* Paul. Montan. *d. cap.33. num.418.* Gutier. *d. part.2. cap.5. n.51. & 52.* Stephan. Gatian. *diſcept. forenſ. cap.583. num.2. & 3.* Si enim maritus non velit contrahere, niſi dos ei in pecunia numerata detur, decreto iudicia vendi poterunt, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.4. tit. 6. num.6.* Cald. Pereira *de empt. & vend. cap. 14. num.20.* Cenc. *de cenſibus part.1. cap.2. quæſt.1. art.2. num.18.* Rota apud ipſum *deciſ.23.* & apud Pacific. *poſt tract. de Saluiano interdicto, deciſ.104. n.4.* eadem Rota apud Farin. *dec.545. num.8. part.2. recentior.* Et pro dotanda ſorore ſimiliter licitam eſſe alienationem, tenuerunt Cald. Pereira *d. cap.14. num.21.* Ludou. Cenc. *citato loco.* Et dicit Rota apud Farin. *deciſ.675. n.6. part.2 recentior.* quod recuſante marito recipere bona ſtabilia in dotem, tunc licitum eſt tutori illa alienare, vt dos detur in pecunia.

11 Quintò donatio propter nuptias eſt etiam iuſta cauſa alienationis bonorum immobilium, vt illa iudicia decreto interueniente valida exiſtat, Roderic. Xuar. *l.1. tit. de las arrhas, lib.3. fori, à num.61.* Anton. Gom. *l.50. Tauri, num.14.* Azeued. *l.2. num.12. tit.12. lib.2. noua Recopil.* & *ibi* Matienſ. *gloſſ.2. num.3.* Surd. *deciſ.278.* Valaſc. *conſ.2. num.6.* D. Barboſ. *in l. ſi ante, num.23. ff. ſoluto matrim.* Gutier. *de tutel. part.2. cap.5. num.53. & ſeq.* Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. part.1. collect.345.* Stephan. Gratian. *diſcep. forenſ. cap.367. num.1.7. & 15.* Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tom.3. tit. 4. à num.21.* Perez de Lara *de vita hominis, c.22. num.34.* Gabr. Pereira *Luſ. deciſ.28. num.1.* vbi quod non ſufficit iuſta cauſa cum auctoritate tutoris, vel curatoris, vel aliis ſolemnitatibus, niſi & iudicis decretum interueniat.

SVMMARIVM.

1 *Minor ſicut non poteſt alienare immobilia ſine decreto, ita nec ad alienandum ſe obligare. Non poteſt ſe obligare ad reſoluendam donationem ſibi factam, num. 2. Vel rem immobilem alteri dare, vel tradere, num. 3. Nec actionem competentem remittere, num.4. Non pactum facere de retrouendendo rem immobilem ab illis emptam ex internallo, num.5. Intellige vt ibid. Non cedere, vel remittere actionem perſonalem, quam habet ad rem immobilem conſequendam, n.6.*

7 *Alienatione prohibita, prohibetur omnis actus, per quem alienatio ſequi poteſt, & ſic prohibetur promiſſio, n.8.*

9 *Solemnitas quæ requiritur in contractu, requiritur etiam in diſtractu.*

L. Si ad reſoluendam. VII.

Iidem AAA. *Theodoro.*

SIcut minor non poteſt alienare immobilia ſine decreto, ita nec ad alienandum ſe obligare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 3. n. 1. ſuprà hoc tit.* 1

Notatur

2 Notatur ad hoc, quod minor non poteſt ſe obli-
gare ad reſoluendam donationem ſibi factam, vt per
3 Surd. *d.deciſ.*173. *num.*3. vel rem immobilem alteri
dare, vel tradere, Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.*14.
*num.*14. *verſ.quartò*, Galganet. *de tutel. lib.*1. *tit.*21.
4 *num.*37. vbi quod non poteſt actionem competen-
5 tem remittere, *& lib.*3. *quaſt.*45. *num.*11. vbi quod
non poteſt facere pactum de retrouendendo rem im-
mobilem ab illa emptam ex interuallo. Intellige
quando ex interuallo poſt perfectum contractum ap-
poneretur pactum, vel conditio: at vbi adjicitur in-
continenti, ſuſtinetur, & cogitur contrahens acceptare
in totum, vel repudiare in totum contractum, vt per
Tiraq. *de retractu conuent. ad finem tit.n.*1.2. *& ſeq.*
Pinel. *in l.*1. *part.*3. *num.*53. *verſ. infertur decimo-
nonò*, *C. de bonis mat.* Corbul. *de iure emphyt. tit. de
cauſa priuat. ob non ſolut. canon. ampl.*28. *num.*1. *cum
ſeq.* Surd. *deciſ.*220. *n.*24. *& ſeq.* D.Barboſ. *in l. ſi
conſtante* 25. *in princip. n.*125. *ff. ſoluto matrimon.*

6 Notatur etiam ad hoc, quod minor non poteſt ce-
dere, vel remittere actionem perſonalem, quam ha-
bet ad rem immobilem conſequendam; nam eiuſ-
dem iuris eſt actio perſonalis ad rem conſequendam
ac ipſamet res, vt per Anton. Gom. *d. tom.*2. *cap.*14.
*num.*14. *verſ. quartò extende*, Pinel. *in rub. Cod. de
bonis mat. part.*1. *num.*53. Menchaq. *de ſucceſſ. creat.
lib.*1. §.10. *num.*72. *col.*4. *verſ. quod autem diximus*,
Cald.Pereira *in l. ſi curatorem*, *verbo contractum fe-
ciſti*, *num.*7. *& in tract. de empt. & vend. cap.*13. *n.*11.
Guttier. *de tutel. part.* 2. *cap.*5. *num.*27. Auendan. *de
cenſib. cap.*56. *num.*16. Paul.Montan. *de tutel. cap.*33.
*num.*150. *cum ſeqq.* Ratio eſt, quia actio, quam mi-
nor habet ad rem immobilem, connumeratur inter
bona immobilia minoris, Simonecl. *de decret.
lib.*3. *tit.*3. Coler. *de proceſſib. execut. part.*1. *cap.*3.
*à num.*236. Menoch. *de praſumpt. lib.*4. *praſ.*142. *à
num.*16. Valaſc. *conſ.*77. *in princip.* Cald.Pereira *de
reſol. emphyt. cap.*12. *n.*9. *&* 10. *& de empt. cap.*13.
*num.*11. Et ſemper actio & obligatio iudicatur mo-
bilis, vel immobilis ſecundùm naturam rei, pro qua
competit, vt citato hoc textu tenet Anton. Gom. *d.
tom.*2. *var. cap.*10. *num.*1.

7 Notatur etiam ad hoc, quod prohibita alienatione,
prohibetur & omnis actus per quem alienatio ſequi
8 poteſt, vt per Surd. *deciſ.*254. *num.*20. Et ſic prohi-
betur promiſſio, de quo Tiraq. *de retractu lig.* §.1.
*gloſſ.*2. *num.*52. *& gloſſ.*13. *num.*13. *& de retract. con-
uent. ad finem tit. num.*1. *cum ſeqq. & n.*30. *& de iure
mariti*, *gloſſ.*5. *num.*11.

9 Notatur etiam ad hoc, quod illa ſolemnitas quæ
requiritur in contractu, exigitur etiam in diſtractu, vt
per Tiraquel. *de iure mariti*, *gloſſ.*5. *num.*89. Anton.
Gom. *l.*40. *Tauri*, *n.*16. *col.*2. Cald.Pereira *de poteſt.
elig. cap.*7. *num.*13.

SVMMARIVM.

1 *Non alienantur immobilia ſine decreto ex cauſa
ſponſalitia largitatis.*
2 *Alienari poſſunt bona immobilia ex cauſa dotis, re-
quiritur tamen ad validitatem huius dationis au-
ctoritas curatoris, num.*3. *Procedit in donatione
propter nuptias, qua in omnibus doti aquipara-
tur, num.*4.

L. Prædia ruſtica. VIII.

Impp. DIOCLET. *&* MAXIMIAN. AA.
Theodota.

1 EX cauſa ſponſalitiæ largitatis immobilia non
alienantur ſine decreto. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati *in l.*1. *num.*1. *ſuprà hoc tit.*

Notatur ad hoc, quod bona immobilia minoris 2
poſſunt alienari ex cauſa dotis, vt per Roland. *de
lucro dotis*, *quaſt* 45. *à n* 2. Neguzant. *de pignor.*4.
memb. 2.*partis*, *num.*75. Cardin.Mantic. *de tacitis &
ambig. conuention. lib.*4. *tit.*6. *num.*47. Galganet. *de
tutel. lib.*2. *tit.*21. *num.*35. D.Barboſ. *in l. ſi ante* 6.
*num.*22. *ff. ſoluto matr.* vbi tamen aduertit, quod re- 3
quiritur, quod ad validitatem huius dationis interue-
niat auctoritas curatoris, *l. mulier* 28. *ad fin. C. de
iure dot.* & decretum iudicis, *l. lex quæ tutores*, *poſt
princip. C. de adminiſtr. tut.* quia ſcilicet dotis cauſa
præſtat quidem iuſtam cauſam alienandi, & nihilo-
minus etiam exiguntur ſolemnitates requiſitæ in alie-
natione rerum minoris immobilium, Conat. *practic.
cap.*28. *num.*10. Subditque idem D. Barboſa *citato 4
loco*, ſupradicta procedere in donatione propter nu-
ptias, quæ in omnibus doti æquiparatur, non ob-
ſtante text. *in l. fin.* §. *cùm autem*, *C. ſi maior factus
alienationem*, qui videtur probare donationem pro-
pter nuptias indiſtinctè poſſe fieri per minorem; nam
ita interpretanda eſt, vt aliæ donationes non poſſint
fieri per minorem etiam cum decreto; tamen dona-
tio propter nuptias poterit fieri cum decreto, quaſi
donatio propter nuptias inducat quidem iuſtam do-
nandi cauſam, & tamen debeant interuenire ſolem-
nitates requiſitæ in alienandis rebus immobilibus
minorum.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio licèt ſit prohibita fauore minorum; ta-
men alij non prohibentur ſe, & res ſuas obligare.*
2 *Prohibitio extra perſonam & cauſam prohibitionis
non egreditur.*
3 *Pupillus, ſeu minor, ſi tutore, vel curatore authore
rem ſuam immobilem ſine iudicis decreto aliena-
uerit, nihil agit.*
4 *Res minoris ſi vendatur ſine decreto, contractus
reſcinditur, ſed acceſſoria obligatio pignoris facta
per curatorem tenet.*
5 *Tutor, & curator validè obligare poſſunt bona pro-
pria pro euictione bonorum minoris ſine ſolemni-
tate alienationis.*
6 *Contractus factus per minorem licèt ſit nullus, pi-
gnora tamen remanent, quando alius principali
nomine ſe obligauit.*
7 *Euictionis promiſſio facta per mulieres in aliena-
tione rei minoris, in qua non interuenit decre-
tum, valet, & agi poteſt contra bona illorum,
qui promiſerunt de euictione.*
8 *Acceſſorium non ſequitur ſuum principale, vbi in
acceſſorio non eſt eadem ratio.*

L. Et ſi is quem. IX.

Iidem AA. Mutiano.

LIcèt alienatio ſit prohibita minorum fauore, ta- 1
men alij non prohibentur ſe, & res ſuas obligare.
Item prohibitio extra perſonam, & cauſam prohibi- 2
tionis non egreditur. Colligunt ex Ordin. Doctores
citati *in l.*1. *n.*1. *ſup. hoc tit.*

Notatur ad hoc, quod ſi pupillus, ſeu minor tutore, 3
vel curatore authore rem ſuam immobilem ſine iudi-
cis decreto alienauerit, nihil agit; quia ita geſtum à
pupillo ſine iudicis decreto, quamuis interceſſerit tu-
toris auctoritas, ratum non erit, vt per Rot. *deciſ.*93.
*num.*3. *part.*2. *deciſ.* Galganet. *de tutel. lib.*2. *tit.*23.
*num.*3.

Notatur etiam ad hoc, quod ſi res minoris venda- 4

tur

tur ſine decreto, contractus reſcinditur, ſed acceſſo-
ria obligatio pignoris facta per curatorem tenet, vide
Alex. *conſ.66. in fine, vol.4.* Bellac. *tom.1. commun.*
opin. lib.5. tit.31. num.7. pag.771. Neguxant. *de pi-*
gnorib. 3.part. memb.1. num.42. & 5.part. memb.1.
num.21. ad fin. Aym. *poſt tract. de antiquitate temp.*
in quæſt. de indemnitate mulieris, verſ. quartò princi-
paliter, num.19. 20. 21. & 39. vbi eleganter explicat
hunc text. Menoch. *conſ.58. num.68. & de arbitr.*
5 *caſu 171. num.77.* vbi quod tutor, & curator validè
obligare poſſunt bona propria pro euictione bono-
rum minoris ſine ſolemnitate alienationum. Vincent.
6 de Franchis *deciſ.400. num.3.* vbi citato hoc text.
dicit in eo diſponi, quod licèt contractus factus per
minorem ſit auctus, pignora tamen remanent, quando
alius principali nomine ſe obligauit: & *n.10.* ſubdit
hunc text. ſpecialiter procedere in contractu, qui fit de
re minoris ſine decreto iudicis, qui non tenet; tenet
tamen quoad maiorem, quia priuilegium, quod datur
minori, illum non egreditur, idem Vincent. de Fran-
chis *deciſ.665. n.4.* Caualcan. *de tut. & cur. n.172.*
Rot. Auen. *deciſ.103. num.6.* Simoncel. *in tract. de*
decret. lib.1. fol.75. num.28. cum ſeq. Pinell. *in lib.2.*
C. de reſcind. vend. part.3. cap.1. num.17. & 18.
7 Vetall. *deciſ.316. num.1. part.3.* vbi per hunc text.
ait, quod euictionis promiſſio facta per mulieres in
alienatione minoris, in qua non interuenit decretum,
valet, & agi poteſt contra bona illorum, qui promi-
ſerunt de euictione: & *num.2.* ſubdit, non obſtare,
quod intellectus Salieeti ad hanc legem loquitur in
matre, & non in fœmina, quia Salic. benè loquitur in
caſu, videlicet in muliere alienante fundum dotalem.
Caualcan. *deciſ.31. n.27. part.1.* Ann. *in collect.198.*
latè & eleganter D. Barboſ. *in l.1. part.5. num.55.*
ff. ſolut. matr. vbi dicit, quod in hac lege curator
nomine minoris vendidit, & eius etiam nomine ven-
dicat; pignora autem pro euictione præſtitit proprio
nomine, & ideo quamuis minoris alienatio non va-
leat, tamen pignoris datio facta nomine proprio va-
lebit: deinde verius eſſe reſpondit, quod ſi minor
prohibitus alienare præſtet pignora pro euictione, non
ſubſiſtet pignoris datio, *l. non dubium, C. de leg.* ſed
ſi curator præſtet pignus ex bonis ſuis, ſubſiſtet pignus,
quia reſpectu curatoris nulla inuenitur facta prohibi-
tio: & *num.26.* id confirmat, quia in ſpecie huius
textus curator vendidit tanquam curator, & ſic no-
mine minoris, ac proinde in ea venditione non debet
conſiderari perſona curatoris, ſed potiùs ipſius mino-
ris, cuius nomine facta fuit venditio, *l. illud 4. §.1.*
ff. de euict. ergo & pignoris datio eiuſdem nomine
facta valere non debet, atque ita neceſſariò videtur
dicendum, quod in terminis huius legis curator ven-
didit tanquam curator, & ſic nomine minoris, & ta-
men nomine proprio obligauit ſe de euictione, &
pignora dedit in bonis propriis, vnde meritò ex pro-
pria perſona tenebitur.
8 Notari ſolet hic text. ad hoc, quod acceſſorium
non ſequitur ſuum principale, vbi in acceſſorio non
eſt eadem ratio. Ita Brunor. à Sole *in locis communib.*
verbo Acceſſorium 1. Card. Tuſch. *pract. concl. tom.1.*
litt. A, concl.76. num.36. & concl.79. num.4. Franc.
Molin. *de ritu nupt. lib.1. cap.12. n.22.* Ego ipſe *in*
axiom. iuris vſufreq. axiom.4. num.10.

SVMMARIVM.

1 *Minor vendicans eius prædia non iure alienata, te-*
netur reſtituere pretium, quatenus probetur in
eius vtilitatem verſum, & num.2. Implorans
beneficium reſtitutionis in integrum debet reſti-
tuere quod ex illo contractu accepit, num.3.
Minorem teneri reſtituere pretium, & emptorem
rem cum fructibus, num.4.
5 *Minor qui agit, & ſe læſum dicit, an teneatur*
probare pretium perdidiſſe, vel emptor, à quo res
petita, verſum fuiſſe in minoris vtilitatem, di-
ſtinguitur n.6. Reſoluitur veroſimilius n.7.

L. Prædiorum. X.

Iidem AA. Grato.

Minor vendicans eius prædia non iure alienata, 1
tenetur reſtituere pretium, quatenus probetur in
eius vtilitatem verſum. Colligunt ex Ord. Doct. ci-
tati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*
Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Boët. *deciſ.80. num.6.* Roland. à Valle *conſil.7. n.3.*
28. 29. & 30. vol.3. & conſ.50. num.38. lib.4. Pinel.
in l.2. C. de reſcind. vend. part.3. cap.1. num.29. Ca-
cheran. *deciſ.160. num.16. cum ſeqq.* Guttier. *de tu-*
tel. part.2. cap.5. num.19. Paul. Montan. *in ſimili*
tract. cap.33. à num.89. & num.615. Perez de Lara
de vita hominis, cap.18. num.34. cum ſeqq. Iacob.
Cancer. *var. reſolut. part.2. cap.1. n.164. cum ſeqq.*
& num.268. vbi quod implorans beneficium reſti- 3
tutionis in integrum debet reſtituere quod ex illo
contractu accepit. Morl. *in emporio iuris, part 1. tit.5.*
quæſt.1. n.45. in fine, Cald. Pereira *de empt. & vend.*
cap.13. n.37. vbi minorem teneri reſtituere pretium 4
ait, & emptorem rem cum fructibus.
In gloſſ. *Conſtiterit.* Hîc agitur in quæſt. vtrùm 5
minor qui agit, & ſe læſum dicit, teneatur probare
pretium perdidiſſe, vel emptor, à quo res petitur, ver-
ſum fuiſſe in minoris vtilitatem? In qua gloſſ. *in præ-*
ſenti, cui ſimilis verbo *probetur, in l. ſi ſine 33. §. in-*
terpoſito, ff. de adminiſtr. tutor. diſtinguit inter reſti- 6
tutionem, & nullitatem, itavt cùm minor reſtitutio-
nem petit aduerſùs alienationem, ex eo quod in ven-
ditione, vel in pretio læſus fuit, & onus probationis,
quod pretium fuit malè perditum, vel conſumptum,
incumbere docent: ſi verò nullam dicat venditionem
ex defectu decreti, & aliarum ſolemnitatum, emptori
onus probandi verſionem in vtilitatem minoris in-
cumbere: ſequuntur Socin. ſen. *conſ.615. col. pen.*
num.13. verſ. circa tertiam quæſt. vol.1. Cachetan.
Pedem. deciſ.171. num.9. Anton. Gabr. *commun. lib.1.*
tit. de probat. concl.7. num.18. Viu. *deciſ.447. n.25.*
Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.84. n.2. cum*
ſeqq. & lib.6. præſumpt.27. num.10. Maſcard. *de pro-*
bat. concluſ.1162. aliàs 1167. num.18. cum ſeqq. Alex.
Trentacinq. *variarum reſolut. lib.2. tit. de minorib.*
reſolut.6. n.6. verſ. alia eſt opinio, Rimin. jun. *conſ.5.*
num.96. lib.1. Simoncel. *in tract. de decret. lib.3.*
tit.7. num.20. Iacob. Cancer. *var. reſol. part.2. cap.1.*
de minorib. num.270. Galganet. *de tutel. lib.1. tit.55.*
num.42. prope fin.
Verùm licèt hæc diſtinctio communis ſit, tamen 7
magis iuri conſona videtur reſolutio aliorum, qui
indiſtinctè tenent, emptorem ſemper teneri ad pro-
bationem verſionis pretij in vtilitatem minoris, ſi mi-
nor reſtitutionem petens probauerit ſe læſum in ven-
dendo fuiſſe, niſi inſimul dicat ſe læſum ex eo, quod
pretium ſibi ſolutum malè perdidit, ſeu conſumpſit,
quia tunc tanquam fundamentum ſuæ intentionis
amiſſionem pecuniæ probare debet. Ita Pinel. *in l.1.*
C. de reſcind. vendit. part.3. cap.1. num.26. & 27.
Mench. *controuerſ. vſufrequent. lib.3. cap.66. num.1.*
cum ſeqq. vbi latè & eleganter hanc materiam decla-
rat, & plures caſos diſtinguit. Cald. Pereira *in l. ſi*
curatorem, verſ. per quod priſtinum, n.3. & 4. C. de
in integrum reſtitut. minor. Sfort. Odd. *in tract. de in*
integrum reſtitut. minor. quæſt.47. art.4. & 5. à n.23.

Morl.

Morl. *in emporio iuris ciuilis,tom.1.tit.5. quæſt.1.n.45. verſic. ſed licèt hæc diſtinctio,* latè Fachinæ. *controuerſ. iuris lib.2. cap.46.* vbi quatuor opiniones in hac materia refert, & opinionem eorum ſequitur, qui indiſtinctè docent probandum eſſe; pecuniam in eorum vtilitatem verſam, & non ſufficere probare pecuniam ad minorem, vel alium perueniſſe, Montan. *de tutel. cap.33. num.137. cum ſeqq.* Donell. *enucleat. part.2. lib.21. cap.10. col.8. in fine, litt.CC, verſ. hinc Duarenus,* Perez de Lara *de vita hominis, cap.18.num.42.* idem Cald.Pereira *de empt. & vendit. cap.13. n.37. in fine, & num.38.* qui duo vltimo loco citati concludunt, quod quando contractus cum ſolemnitatibus eſt initus, ſed minor dicit pretium perdidiſſe, incumbet ipſi minori onus probandi rem non fuiſſe verſam in ſuam vtilitatem: at verò quando dicit ſe læſum ex eo, quod contraxit, quia ſibi non expediebat vendere, & probauit læſionem, tunc actor, qui vult retinere prætextu pretij, debet probare in vtilitatem minoris fuiſſe verſum.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio vbi eſt nulla, minori non eſt neceſſaria reſtitutio, ſecus ſi ſit aliqua, & læſio in pretio ſit ſequuta. Præſidis decretum non excludit minoris reſtitutionem, ſi aduerſùs alienationem ſe reſtitui poſtulauerit, num.2.*

3 *In contractibus minorum an & quando competente ordinario remedio, ceſſet extraordinarium reſtitutionis in integrum.*

L. Si quidem. XI.

Iidem AA. Trophimo.

1 VBi alienatio eſt nulla, minori reſtitutio non eſt neceſſaria, ſecus ſi ſit aliqua, & læſio in pretio ſequuta. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Notari ſolet hic text. ad hoc, quod Præſidis decretum non excludit minoris reſtitutionem, ſi aduerſùs alienationem ſe reſtitui poſtulauerit, vt per Gregor. Lopez *l.2.gloſſ.2.tit.19.part.6.* Anton.Gom. *variar. tom.2. cap.13. num.4. col.2. verſ. & ſi quæras,* Sfort. Odd. *de in integrum reſtit. minor. part.1. quæſt.22. art.9. ex n.54.* Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo Implorare,num.2.& verbo Læſis, num.81. C.de in integrum reſtit. minor. & de empt. & vend. cap.13. n.33.* Guttier. *de tutel. part.2. cap.22. n.24.*

3 In gloſſ. *Reſtitutionem, fin.* ibi, *ſed videtur iudicis decretum facere ceſſare reſtitutionem,* &c. Vtrùm autem,& quando in contractibus minorum, competente ordinario remedio, *l.2. C. de reſcind.vendit.* ceſſet extraordinarium reſtitutionis in integrum,vide Pinel.*in d.l.2.part.2. cap.2.num.18. & part.3. cap.1. num.20.* Anton.Gom. *tom.1. variarum, cap.14. num.1. col.3.* Roland à Valle *conſ.59. in princ. lib.1.* Anton.Gabr. *commun. lib.3. tit. de empt. & vendit. concl.1. n.11.* Maurit. *de reſtit. in integrum,cap.2 9.* Sfort.Odd. *in ſimili tract. quæſt.17. num.111.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.83. num.58.* Simoncel. *de decretis,lib.3. tit.7. num.13.* Menchaq. *controu. vſufruct. cap.65. n.2.* Ioan.Garc. *de expenſ. cap.18. num.19.* Morl. *in emporio iuris, part.1. tit.5. quæſt.1. num.30. & quæſt.7. num.22.* Perez de Lara *de vita hominis, cap.25.n.98.* & Cald.Pereira *de empt. & vendit. cap.13. num.35. & 36.*

SVMMARIVM.

1 *Minor ſi ære alieno ſit grauatus, tunc pro eius ſolutione ſolemnitatibus interuenientibus immobilium bonorum ſuorum permittitur alienatio, & n.2.*

3 *Æs alienum quando dicatur vrgere, arbitrio iudicis relinquitur.*

4 *Tutor non diſtrahat prædia pupilli ad æs alienum ſoluendum vltra quàm opus ſit.*

5 *Tutor vendens prædium minoris vltra æs alienum vrgens, dicitur ſine cauſa alienare,& conſequenter verſari in dolo. Iudicique conſiderandum circa alienationem rei immobilis minoris antequam decretum proferat, num.6.*

7 *Subhaſtatio in venditione bonorum immobilium minorum neceſſaria.*

8 *τò* Tantùm, *non excludit caſus ſimiles, in quibus eadem, vel vrgentior ratio militat.*

9 *Alienatio bonorum immobilium minoris pro dote conſtituenda licita, ſolemnitatibus à iure requiſitis interuenientibus: licita ſi minor fame laboret, pro eius alimentis, num.10. Vel illius coniuncta perſona, num.11.*

12 *Alienari licitè poteſt res minoris ſterilis, & infructuoſa,& quæ magis incommodum,quàm commodum illi affert. Alienari bona ſtabilia, quando fænus & vſura ſuperant fructus bonorum hæreditariorum, num.13.*

14 *Alienatio etiam pro magna vtilitate minoris fieri nequit.*

L. Ob æs alienum. XII.

Iidem AA. & CC. Leontio.

SI minor ære alieno ſit grauatus, tunc pro eius ſolutione ſolemnitatibus interuenientibus immobilium bonorum ſuorum permittitur alienatio. Colligunt ex Ordin.Doct. citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.* Aloyſ.Leo *ſuper.5. fol.70.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Ordin.Reg. Luſitan. *lib.1. tit.87. §.26. l.Hiſpan.60. tit.18. part.3. vbi gloſſ.3. 8. & 9.* Roland. à Valle *conſ.33. à num.1. lib.1.& conſ.60. num.1.& 2. vol.4.* Couar. *lib.1. var. cap.8. n.6.* Afflict. *deciſ.249. n.1.* Capyc. *deciſ.113. num.6. & 7.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tract. de reſtit. in integrum,gloſſ.7. art.2. n.2.* Menoch. *de arbitr. caſu 171. num.5.* Bertaz. *de clauſul. inſtrument. clauſul.10. gloſſ.2. num.2.* Surd. *conſ.115. num.35.* Sigiſm.Scacc. *de iudic. lib.2. cap.1. n.286.* Marc.Maſtrill. *Sicil. deciſ.121. num.1. & 2.* Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.131.* Guttier. *de tutel.part.1. cap.5. num.73. & 75.* Paul.Montan. *in ſimili tract. cap.33.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.224. num.2.* Caſtill. *controuerſ. lib.4. cap.61. num.24.& 43.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.14. num.13.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.4. tit.6. n.6.* Mar. Antonin. *variarum reſolut. lib.2. reſol.31. n.7.* Aloyſ.Ricc. *in deciſ.Curiæ Archiep.Neapol.deciſ.226. à num.1. part.2.* Ludou.Cenc. *de cenſib. part.1.cap.2. quæſ.1.art.2.n.31.* Fachinæ. *controu. iuris lib.3. cap.3.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.21. num.36.* 2

Iudicis arbitrio relinquitur quando dicatur vrgere æs alienum, vt per Menoch. *d.caſu 171. num.6. & 7.* Roland. *d.conſ.33. n.2. vol.1. & d.conſ.60. num.2.4. & 5. vol.4.* vbi dicit, quod iudex debet adhibere cauſæ cognitionem, an creditor inſtet & petat ſibi ſolui, quia aliàs ei non eſt ſoluendum. Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ. tom.3. cap.555. num.34.* vbi tradit non requiri neceſſariò, quod contrà executio immineat 3

Digitized by Google

mineat per relaxationem mandati, ſed ſufficere, quod creditores inſtent, & debitum petant. Vnde non ſufficit, quod Notarius aſſerat in inſtrumento venditionis creditores inſtitiſſe, & ſibi ſolui petiiſſe, ſed aliter conſtare de inſtantia debet, Roland. *d. conſ.* 33. *n.* 13. *& d. conſ.* 60. *num.* 5. Menoch. *d. caſu* 172. *num.* 8. *&*
4 *conſ.* 214. *n.* 2. vbi quod tutor non debet diſtrahere prædia pupilli ad æs alienum ſoluendum vltra quàm
5 opus ſit: & *num.* 4. quod tutor vendens prædium minoris vltra æs alienum vrgens, dicitur ſine cauſa alienare, & conſequenter dicitur in dolo verſari. Mar. Antonin. *d. reſol.* 31. *num.* 8. Guttier. *d. part.* 2. *cap.* 5. *n.* 75. Duen. *regul.* 186. *ampl.* 3. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *d. cap.* 14. *num.* 27.

6 Sed antequam iudex per ſuum decretum proferat rem immobilem minoris alienari poſſe pro debito ſoluendo, debet primò conſiderare ſi æs alienum vrgeat, ita vt non poſſit alienatio in tempus differri, Eſcobar *de ratiocin. cap.* 16. *num.* 20. *verſ. quibus,* Paul. Montan. *d. cap.* 53. *num.* 6. 7. 10. *&* 19. Secundò vtrùm pecuniam minor habeat, vel nomina debitorum, qui conueniri poſſint, vel fructus, vel alia bona mobilia, ex quibus creditoribus ſolui poſſit. Afflict. *deciſ.* 249. *num.* 1. Roland. *conſ.* 33. *n.* 4. *&* 5. *lib.* 1. Menoch. *remed.* 15. *recup. num.* 147. *verſ.* 1. *& dict. caſu* 171. *num.* 9. *cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 8. *&* 11. Paul. Montan. *d. cap.* 33. *num.* 11. *&* 12. Rota apud Ludou. Cenc. *poſt ſuum tract. de cenſib. deciſ.* 23. *num.* 8. *&* 9. vbi priùs eſſe alienanda mobilia inquit. Tertiò an tutius, & vtilius ſit prædia pignorare, quàm vendere, Menoch. *d. caſu.* 171. *n.* 15. Paul. Montan. *d. cap.* 33. *num.* 32. *cum ſeqq.* Quartò quod vendatur res minùs damnoſa, Menoch. *dict. remed.* 15. *num.* 147. *verſ. tertiò, & d. caſu* 171. *num.* 20. Card. Mantic. *d. lib.* 4. *tit.* 16. *num.* 12. Paul. Montan. *d. cap.* 33. *num.* 13. *&* 14. Quintò quod pro paruo debito non vendatur res magna, Menoch. *d. remed.* 15. *n.* 147. *verſ.* 4. *& d. caſu* 171. *n.* 21. Cardin. Mantic. *vbi ſuprà, num.* 13. De his omnibus iudex debet ſe informare, & non nimis credere tutoribus, & curatoribus, ſed requirere pupilli, vel minoris conſanguineos, vel libertos aliquos fideles, vel quem alium, qui notitiam rerum pupillarium habeat, & iubere quod ſibi edantur rationes, & inuentarium bonorum pupilli, & de omnibus probationes accipere, vt admittunt Roland. *d. conſ.* 33. *num.* 10. *&* 11. *lib.* 1. *& d. conſ.* 60. *lib.* 4. Menoch. *d. caſu* 171. *num.* 23. *&* 24. Cardin. Mantic. *d. tit.* 6. *num.* 11. Paul. Montan. *dict. cap.* 33. *num.* 26. *cum ſeqq.* Anton. Fab. *in iuriſprud. Papin. tit.* 12. *de tutel. part.* 7. *illat.* 87.

7 In venditione bonorum immobilium minorum ſubhaſtationem eſſe neceſſariam, probat *l. & ſi ſine,* §. 1. *ff. de minorib. l. Hiſp.* 60. *tit.* 18. *part.* 3. *& ibi gloſſ.* 2. vbi quod debent ſubhaſtari per ſpatium triginta dierum, Roland. *d. conſ.* 33. *num.* 14. *vol.* 1. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ, tit. de reſtit. art.* 2. *gloſſ.* 7. *n.* 8. Afflict. *deciſ.* 248. Fabian. de Monte *de empt.* 5. *quæſt. princ. in princ.* Neguzant. *de pignorib.* 1. *membr. part.* 5. *princip. num.* 47. Viu. *deciſ.* 22. *num.* 14. *& deciſ.* 25. *num.* 11. Molin. *de primogen. lib.* 4. *cap.* 3. *n.* 46. alter Molin. *d. diſp.* 224. *n.* 11. Menoch. *d. remed.* 15. *recuper. num.* 147. *& à caſu* 171. *num.* 27. *&* 28. *& caſu* 129. *num.* 3. Bertazz. *d. clauſul.* 10. *gloſſ.* 2. *n.* 7. Surd. *conſil.* 49. *num.* 19. *cum ſeqq.* Felician. *de cenſib. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 4. *verſic. nam in alienatione,* D. Barboſ. *in l. ſi mora, ff. ſoluto matrim. part.* 2. *num.* 60. Cardin. Mantic. *d. lib.* 4. *tit.* 6. *n.* 31. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.* 4. *quæſt.* 75. *num.* 78. Guttier. *d. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 5. Cald. Pereira *de empt. cap.* 13. *n.* 48. Quamuis omiſſionem huius ſolemnitatis non variare venditionem, teneant plures, quos refert & ſequitur Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 5. *cap.* 475. *num.* 9. *& cap.* 564. *num.* 24. *& deciſ.* 130. *num.* 2. *cum ſeqq.* In quo autem loco bona minoris debeant ſubhaſtari, & præconizari, declarat Bertazz. *d. clauſul.* 10. *gloſſ.* 2. *num.* 7. vbi ait optimum conſilium eſſe, ſi ſubhaſtatio huiuſmodi fiat in vtroque loco, vbi ſcilicet res ſita eſt, & pupillus habitat. Sed praxim ponit Cald. Pereira *d. tract. de empt. cap.* 13. *num.* 19. vbi ſi vrgeat debitum in loco originis, iudex originis debet cognoſcere an ſint bona, quæ alienari magis expediat, eaque ſubhaſtari mandabit in territorio, in quo res ſitæ ſunt, & ad id litteras requiſitorias ad iudicem territorij diriget: ſi verò adminiſtratio diuiſa eſt, tunc iudex eaſdem litteras mittet, & propoſitam alienandi cauſam, & bonorum domicilij minoris, & qualitatem bonorum, & conditionem, conſuletque à iudice vtrum in ſua prouincia alia bona minùs vtilia exiſtant, quæ minori pro ære alieno alienare vtilius ſit.

Ob æs alienum tantùm cauſa cognita.] Ita hic pun- 8
ctuando legit Alciat. *lib.* 4. *diſpunct. cap.* 5. ſed iuxta communem ſenſum punctuandum eſſe poſt dict. *tantùm,* tradit Menoch. *d. caſu* 171. *num.* 61.

In gloſſ. *Alienum tantùm* 1. ibi, *vel ſimilem cauſam,* &c. Notatur ad hoc, quod dictio taxatiua *tantùm,* vel quæ ſimilis, non excludit caſus ſimiles, in quibus eadem, vel vrgentior ratio militat, vt per Anton. Gom. *tom.* 2. *variarum, cap.* 11. *num.* 12. Guttier. *lib.* 1. *canon. quæſt. cap.* 14. *num.* 5. Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis,* §. *idem ius, num.* 49. *ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 10. Menoch. *conſil.* 431. *num.* 36. *& conſ.* 1122. *num.* 24. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *quæſt.* 31. *num.* 6. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 504. *num.* 4. Cald. Pereira *d. tract. de empt. & vendit. cap.* 14. *num.* 23. Melch. Phœbos *Luſit. deciſ.* 54. *num.* 14. *tom.* 1. & plures quos retuli *de diction. vſufrequent. dict.* 401. *num.* 8.

In eadem gloſſ. ibi, *vt dotem.* Notatur ad hoc, quod 9
pro dote conſtituenda licita eſt alienatio bonorum immobilium minoris, ſolemnitatibus à iure requiſitis interuenientibus. Vide citatos *in collect. ad lib.* 6. *verſ. quartò, ſuper eod. tit.*

In eadem gloſſ. ibi, *vel donationem propter nuptias,* &c. Et de hac vide relatos *d. lib.* 6. *verſic. Quintò donatio.*

In eadem gloſſ. ibi, *item ob famem,* &c. Notatur 10
ad hoc, quod ſi minor fame laboret, pro eius alimentis bona ſua immobilia alienari poterunt, interuenientibus à iure requiſitis ſolemnitatibus, vt per Roder. Xuar. *in l. quoniam in prioribus, ſuper declarat. leg. Regni* 9. *num.* 3. *col.* 3. Tiraquell. *de retractu lign.* §. 26. *gloſſ.* 1. *num.* 18. Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 45. *num.* 2. Molin. *dict. tract.* 2. *diſput.* 224. *num.* 22. & citatos *in collectan. ad d. l.* 6. *verſic. cauſa autem neceſſaria.*

In eadem gloſſ. ibi, *fortè & ob famam coniunctarum perſonarum.* Notatur ad hoc, quod ob famam 11
coniunctarum perſonarum pupilli, eius bona diſtrahi poſſunt, vt per Cald. Pereira *d. cap.* 14. *n.* 26.

In eadem gloſſ. ibi, *idem dicunt de fundo ſterili,* 12
&c. Notatur ad hoc, quod res minoris ſterilis, & infructuoſa, & quæ magis incommodum, quàm commodum illi affert, alienari licitè poteſt, vt per Natt. *conſil.* 631. *n.* 37. Imol. *conſil.* 98. *num.* 4. Rota apud Ludou. Cenc. *poſt ſuum tract. de cenſib. deciſ.* 23. *num.* 2. & apud Farinac. *deciſ.* 675. *n.* 2. *part.* 2. *recentiorum,*
vbi ait licitum eſſe alienare bona ſtabilia minorum, 13
quando fœnus & vſuræ ſuperant fructus bonorum hæreditariorum.

In eadem gloſſ. ibi, *quod non placet,* &c. Notatur 14
ad hoc, quod alienatio etiam pro magna vtilitate minoris fieri non valet, vt per Afflict. *deciſ.* 87. *num.* 1. *&* 2. Capyc. *deciſ.* 113. Surd. *conſ.* 155. *num.* 59. Menoch. *de arbitr. caſu* 171. *n.* 60. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *in*

in l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti, n.14. C. de in integrum reſtit. minor. Guttier. *de tutel. part.2. cap.5. num.33.* Garc. Maſtrill. *Sicil. deciſ.121. num.2.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.126. num.2. & 3.* Alexand. Trentacinq. *var. lib.2. tit. de minor. reſolut.9. num.9.*

L. Etiam vectigalia. XIII.

Iidem AA. & CC. *Zenophila.*

1 MInor non poteſt vendere ſuam emphyteuſim ſine decreto. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Menoch. *de arbitr. caſu 171. num.36.* vbi per hunc textum idem dicit ſi eſſet fundus vectigalis, & *conſ.29. num.17.* Anton. Gom. *variarum tom.2. cap.14. n.14. verſic. ſextò extende, cum ſeq.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum feciſti, num.3. C. de in integrum reſtit. minor.* Paul. Montan. *de tutel. cap.33. num.519.* Guttier. *in ſimili tract. part.2. cap.5. n.24.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.224. num.27.* Alexand. Trentacinq. *variarum reſolut. lib.2. tit. de minorib. reſolut.9. num.8.* Galganet. *de tutel. lib.3. queſt.43. in princip.*

L. Vetere. XIV.

Iidem AA. & CC. *Phronimio.*

3 MInor à vendicando alienata repellitur, ſi pretium in ſuum debitum verſum non reſtituat cum vſuris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

Conducunt poſita *in collectan. ad l. prædiorum 10. ſuprà hoc eod. tit.*

L. Si minor. XV.

Iidem AA. & CC. *Sabino.*

1 IMmobilia pro alio debito non poſſunt in ſolutum dari ſine decreto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Tiraquel. *de retract. lign. §.1. gloſſ.14. num.2.* Boër. *deciſ.49.* Afflict. *deciſ.335. n.18.* Anton. Gom. *variar. tom.2. cap.14. n.14. verſ. quartò extende,* Simoncel. *de decret. lib.2. tit.6. inſp.14. fol.321.* Menoch. *de arbitr. caſu 172. num.10.* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.6. n.5. & tit.21. num 30.*

SVMMARIVM.

1 *Alienata immobilia ſine decreto iudicis poſſunt cum fructibus vindicari, ſed pretium in vtilitatem minoris verſum cum vſuris debet reſtitui, & ſumptus meliorationis.*

2 *Suburbia in materia fauorabili, & largè interpretanda, ciuitatis appellatione continentur.*

3 *In alienatione rerum immobilium minoris, ad interponendum decretum competens eſt iudex territorij vbi res minoris ſita eſt.*

4 *Minor rem minus legitimè alienatam recuperat cum fructibus.*

5 *Reſtitutio in integrum propter læſionem minori & Eccleſiæ competentem fit vnà cum fructibus: limitatur num.6.*

7 *Melioramenta ſi quæ ſunt facta in re alienata, obstant poſſunt minori illam cum fructibus recuperare volenti.*

L. Si prædium. XVI.

Iidem AA. & CC. *Eutychiæ.*

IMmobilia alienata ſine decreto iudicis, in cuius territorio ſunt ſita, poſſunt cum fructibus vindicari, ſed pretium in vtilitatem minoris verſum cum vſuris debet reſtitui, & ſumptus meliorationis. Colliguot ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.* 1

Quod ab vrbanis non loco, ſed qualitate ſeceruitur.] Vnde ſuburbia in materia fauorabili & largè interpretanda ciuitatis appellatione continentur. Abb. *conſ.51. num.7. lib.2.* Crauet. *conſ.297. num.1.* Cardin. Tuſch. *pract. concl. tom.1. lit.C, concl.280. num 6.* Garc. Gironda *de priuileg. ſeu exempt. explicat. n.58.* & alij per me citati *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. appell.49. num.1.* 2

In qua ſitum eſt, &c.] Ergo ad interponendum decretum in alienatione rerum immobilium minoris, competens eſt iudex territorij, vbi res minoris ſita eſt, de quo tamen vide Greg. Lopez *l.32. gloſſ.9. tit.2. part.3. & l.4. gloſſ.8. tit.5. part.5.* Tiraquell. *de retractu lign. §.36. gloſſ.1. n.22. cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom.2. variarum, cap.14. num.27. poſt princ.* Redoan. *de rebus Eccleſ. non alienand. cap.26. de auctorit. Prælati in alienat. interponenda, num.40. cum ſeqq.* Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.14. num.13. 15. & 18. in fine,* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.4. tit.6. num.23. & 24.* Guttier. *de tutel. part.1. cap.16. num.19.* Gonzal. *ad regul.8. Cancell. gloſſ.3. §.7. num.38.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.3. cap.555. num.6.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.124. num.29. in fine.* 3

Sed vindicationum eius, & fructuum, &c.] Notatur ad hoc, quod minor rem minus legitimè alienatam recuperat vnà cum fructibus, vt per Neuiz. *conſ.85. num.12.* Ozaſch. *deciſ. Pedem.160. num.6.* Rot. *deciſ.545. in fine,* apud Farinac. *part.2. recentiorum,* Surd. *deciſ.45. num.9.* vbi per totam illam deciſ. tradit quando teneatur ad fructus conſumptos, & ad eos, quos percipere potuit quando datio in ſolutum rei minoris, vel Eccleſiæ fuit facta ſine ſolemnitatibus: & *deciſ.279. num.1. & 2.* tenet quod emens, aut in ſolutum accipiens rem minoris ſine ſolemnitatibus iuris, dicitur eſſe in mala fide, & tenetur ad fructus perceptos, & percipiendos, Perez de Lara *de vita hominis, cap.25. num.102.* Giurb. *deciſ.89. num.31.* vbi dicit, quod ſi titulus poſſeſſionis eſt ipſo iure nullus, vt ſi geſtus eſt contractus cum minore non ſeruatis iuris ſolemnitatibus, tunc reſtituuntur bona cum fructibus, ſiue extent, ſiue non, Pinel. *in l.2. C. de reſcind. vend. part.2. cap.4. num.10.* Menoch. *remed.15. recup. n.617. & 534. & conſ.1173. num.7.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.2. cap.45. num.32. & 33.* quia vbi emptor non eſt bonæ fidei, poterit minor fructus vniuerſos vendicare, Couarr. *variar. lib.1. cap.3. num.1. cum ſeqq.* Berrazz. *de clauſul. inſtrum. clauſul.10. gloſſ.2. num.14.* Tiber. Decian. *conſ.20. num.51. & 83. lib.5.* Gamb. *Luſit. deciſ.312. num.1.* Vin. *deciſ.22. num.6.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.136. num.12. & 25. cum ſeqq.* Maſtrill. *Sicil. deciſ.121. num.5. part.2.* Guttier. *de tutel. part.2. cap.5. num.10. cum ſeqq.* Alex. Raudenſ. *de analog. cap.30. num.46.* 4

Notatur etiam ad hoc, quod reſtitutio in integrum propter læſionem minori & Eccleſiæ competentem fit vnà cum fructibus, vt per Bernard. *reg.219.* Ioan. Garc. *reg.316.* Eman. Coſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, part.2. n.72. ff. de liber. & poſthum.* 5

Menchaq.

Meochaq. *vſufreq. quaſt. cap.71. num.6.* Menoch. *de præſumpt. lib.5. præſumpt.46. & ſeq.* Cald.Pereira *in l. ſi curatorem, verbo Implorare, num.13.* Sfort.Odd. *de in integrum reſtit. quaſt.45.art.2. num.13.* Motl. *in emporio iuris, part.1; tit.5. in præmiſ. n.319.* Pichard. *in §. extraneis 6. n.40. Inſtit. de hæred. qualit.* Caſtill.
6 *controuerſ. lib.5. cap.23. num.51.* vbi dicit huiuſmodi
regulam limitandam eſſe quoties æquitatis ratio contrarium poſtulauerit, iudicemque ad remittendos fructus mouere potuerit.

7 *Et ſumptus meliorati prædij,* &c.] Notatur ad hoc, quod meliotamenta, ſi quæ ſunt facta in re alienata, obiici minori poſſunt illato cum fructibus recuperare volenti, vt per Theſaur. *quaſt.forenſ. lib.4. quaſt.75. num.10.* Paul.Montan. *de tutel. cap.33. num.616.* Perez de Lara *de vita hominis, cap.18. n.27.* Galganet. *de tutel. lib.1. tit.21. num.42. verſ. & ideo.*

L. Inter omnes. XVII.

Iidem AA. & CC. *Philippo.*

1 SI minor cum minore habeat rem communem, ſine decreto alienare non licet, ſed nec ad communi diuidundo iudicium prouocare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Socin. *regul.283.* Bellacomb. *tom.1. commun. opin. lib.5. tit.vlt. num.24. pag.774.* vbi quod minor non poteſt diuidere, nec ad diuiſionem ſocium, vel hæredem prouocare, niſi ipſi minori diuiſionem facere expediret, putà ſi ſocium haberet rixoſum & contumelioſum, vel ſi res communis ipſi minori forat damnoſa, Fabian. de Monte *de empt.4. quaſ. princ. q.22. n.16.* Simoncel. *de decret.lib.2.tit.4. de diuiſ. fol.179.* Petr.Gregor. *ſyntagm. iuris lib.11. cap.3. n.16. prope fin.* Mench. *de ſucceſſ. creat. §.10.n.78.tom.1.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tit. de reſtit. art.1. gloſſ.3. n.22.* Menoch. *de arbitr. caſu 171. num.34. & conſ.80. num.25.* Gutter. *de iuram. confirm. part.1. cap 58. n.11.* vbi quod minor ad diuiſionem prouocare non poteſt, licèt prouocari poſſit ad eam per maiorem: quod ipſe intelligit quando non eſt vtile minoribus, nam ſi ſit vtile, & eis expediat, benè poterunt minores prouocare ad diuiſionem cum auctoritate tutorum: & *num.12.* ſubdit quod minores poſſunt inter ſe diuidere prædia communia quoad culturam & redditus, licèt non quoad proprietatem. Cald.Pereira *de reſol. emphyt.cap.5.n.43.* Cardoſ. *in praxi Iudic.& Aduocat. verbo Diuiſio, n.15.* Valaſc. *conſult.53. num.5. tom.1.* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.21. num.29. poſt med.*

L. Si minores. XVIII. & vlt.

Impp. CONSTANT. A. & CONSTANT. C. *ad Seuerum.*

1 PRædia minorum alienari non poſſunt etiam propter debita fiſcalia, niſi cauſa probata, & interueniente decreto. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

Quando decreto opus non eſt.

TIT. LXXII.

DEcratvm non requiritur, I. Si alienatio fiat ſecundùm voluntatem patris, vel teſtatoris, ex cuius bonis res ad minorem peruenit, *l.1. & 3.* II. Si Princeps alienari permiſerit, *l.2.* III. Si res, quæ alienatur, ſit veſtis detrita, vel animal ſuperuacuum, vel quidvis aliud, quod ſeruando ſeruari non poſſit, *l.vlt.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec.

SVMMARIVM.

1 *Alienari ſine decreto poſſunt immobilia pupilli ex voluntate patris, & num.2.5.7.*
3 *Minor tenetur reuendere ex pacto reuendendi à ſuo prædeceſſore facto.*
4 *Minor ſine decreto vendit quando teſtator vendi iuſſit.*
6 *Prædia minorum diſtrahi poſſunt à tutoribus, & curatoribus, ſi id fieri parentes teſtamento cauiſſent.*
8 *Tutor reddito pretio retrouendere poteſt abſque iudicis decreto, ſi probetur defunctum pactum feciſſe de retrouendendo: intellige vt n.9.*

L. Si probare poteſt. I.

Impp. SEVER. & ANTONINVS AA. *Valentino.*

IMmobilia pupilli ex voluntate patris alienari ſine 1
decreto poſſunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet.
Batt. Angel. Fulgoſ. Caſtreoſ. Bald. Sichard. Sebaſt.
Næu, remiſſiue Cæſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*
Hanc eandem concluſionem exornant Tiraquel. 2
de retractu conuent. §.1. gloſ.6. num.28. vbi quod mi- 3
nor tenetur reuendere ex pacto reuendendi à ſuo præ-
ceſſore facto: & de iure mariti *gloſ.8. num.194.* vbi 4
quod minor ſine decreto vendit quod teſtator vendi 5
iuſſit. Afflict. *deciſ.185. num.10.* vbi quod quando
pater pupilli dedit licentiam alienandi rem pro debi-
to, poteſt alienari ſine decreto, Petr.Gregor. *ſyn-*
tagm. iuris part.2. lib.12. cap.3. num.16. vbi quod 6
tutores, & curatores prædia minorum diſtrahere poſ-
ſunt, ſi id fieri parentes teſtamento cauiſſent, Anton.
Gom. *tom.2. variarum, cap.14. num.16. verſic. item*
quæro, Vincent. de Franchis *Neapol. deciſ.302. n.2.*
vbi quod decretum non requiritur in alienatione rei
minoris, parte mandante vendi, etiam quod voluntas
ſit minus ſolemnis, Surd. *deciſ.77. n.1.* vbi quod non 7
eſt curandum, quod patris voluntas per contractum
acceſſerit, vel per vltimam voluntatem, quia quo-
cunque modo interuenerit neceſſitas, ceſſat decre-
tum, & *de aliment. tit.8. priuil.56. num.91.* vbi quod
minor licitè alienat ſine ſolemnitate ex permiſſu te-
ſtatoris, Stephan.Gratian. *Marchiæ deciſ.131. n.1.*
Gutier. *de tutel. part.1. cap.5. num.58.* Ioan. Bapt.
Coſta *de rata, & quota, quaſt.123. num.13.* Molin.
de inſtit. tract.2. diſp.224 num.18. vbi quod quando
pater, aut teſtator iuſſit teſtamento, aut codicillo vt
bonum immobile minoris hæredis ſine iudicis decre-
to poſſet alienari, valida eſt alienatio ſine tali de-
creto, etiamſi teſtamento minùs ſolemni tradita ſit
ea facultas.
Notatur ad hoc, quod ſi probetur defunctum pa- 8
ctum feciſſe de retrouendendo, poteſt tutor reddito
pretio licitè retrouendere abſque iudicis decreto, vt
per Vincent. de Franchis *deciſ.206. num.23.* vbi in- 9
telligit vt quoad retrotranſactionem dominij non ſit
neceſſarium iudicis decretum, quia fit ex cauſa præ-
cedenti, refert Iacob.Cancer. *variarum reſolut. part.2.*
cap.6. num.11.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Conceſſio Principis ſpecialis habet vim decreti, & num.2.*

3 *Res minorum an & quando nequeant diſtrahi ſine tutoris, vel curatoris auctoritate, & decreto Prætoris, & cauſa cognitione, niſi reſcriptum Principis interueniat, & num.4.*

L. Illud requirendum. II.

Imp. AVRELIAN. A. *Pulchro.*

1 COnceſſio Principis ſpecialis habet vim decreti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.12 ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ruin. *conſ.68. in princip. & conſ.161. num.26. lib.1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.1.*
3 *lib.4. tit.6. num.45.* vbi quod res minorum ſine tutoris, vel curatoris auctoritate & decreto Prætoris & cauſæ cognitione diſtrahi non poſſunt, niſi reſcriptum Principis interueniat. Quæ reſolutio locum non habet ſi minor à Principe veniam ætatis impetrauit, vt pro maiore habeatur; nam hæc venia ſolùm operatur quoad adminiſtrationem ſuorum bonorum, & alienationem bonorum mobilium, non verò quoad alienationem bonorum immobilium, quæ ſine decreto, aut Principis reſcripto alienari non poſſunt, *l.1.2. & 3. C. de his qui ven. ætat. impetr.* vbi *in collect. d.l.1. n.2.* plures citantur Doctores, quibus addo Simoncel. *de decret. lib.1. tit.8. num.13. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *d. tit.6. num.47.* Bertaz. *de clauſul. inſtrum. clauſ.10. gloſſ.2. n.12. in fine,* Paul. Montan. *de tutel. cap.33. n.76. & 77.* Iacob. Cancer. *var. reſol. tom.2. cap.1. num.183.* Perez de Lara *de vita hominis, cap.35. n.8.* Galganet. *de tutel. lib.2. tit.21. n.13.*

SVMMARIVM.

1 *Alienatio facta ex patris voluntate, vel teſtatoris, valet ſine decreto, & num.2.*

3 *Diſtrahere nequeunt executores teſtamentarij rem magni valoris, vt ſatisfaciant diſpoſitioni teſtatoris de leui.*

L. Prædium ruſticum. III.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. *Stratoniciano.*

1 ALienatio facta ex patris voluntate, vel teſtatoris, valet ſine decreto. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. num.1. ſuprà hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem probant citati *in l.1. ſup. hoc eod. tit.* quibus addo Sarmient. *ſelect. interpret. lib.3. cap.8. n.10.* vbi per hunc text. tenet, quod ſeruanda eſt voluntas & diſpoſitio ſuper alienanda re minoris, quam antequam eſſet minoris, dominus illius rei impoſuit, Gregor. Lop. *l.8. gloſſ.4. tit.10. part.6.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. tom.1. lib.4. tit.6. num.58.* vbi *num.59. & 60.* extendit vt habeat locum etiamſi parentes id permiſerint in teſtamento, quod poſtea irritum factum ſit, quia ex eo etiam voluntas declaratur, & vt etiam huiuſmodi licentia poſſit concedi, non ſolùm in vltima voluntate, ſed etiam in actu inter viuos; & ibi etiam quærit quid ſi aliquis in genere det licentiam hæredibus ſuis, vt poſſint alienare prædium, an ſub iſta licentia generali comprehendantur etiam pupilli hæredes?

3 Notatur ad hoc, quod executores teſtamentarij non poſſunt rem magni valoris diſtrahere, vt ſatisfaciant diſpoſitioni teſtatoris de re leui, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 182. n.34.*

SVMMARIVM.

1 *Alienari poſſunt ſine decreto veſtes detritæ, & animalia ſuperuacua, & n.2. Vnde veſtes pretioſæ, aut grex ouium, caprarum, vel boum, non poſſunt vendi, niſi concurrant ſolemnitates, n.3.*

L. Et ſine. IV. & vlt.

Imp. CONSTANTIN. A. *ad populum.*

1 VEſtes detritæ, & animalia ſuperuacua poſſunt alienari ſine decreto. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Guttier. *de tutel. part.2. cap.1. num.119.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.224. n.14.* Galganet. *de tutel. lib.2.*
3 *tit.21. num.27. in princip.* Vnde veſtes pretioſæ, aut grex ouium, caprarum, vel boum non poſſunt vendi, niſi concurrant ſolemnitates, de quo vide Redoan. *de rebus Eccleſ. non alien. quæſt.8.* Molin. *de Iuſtit. tract.2. diſp.265. n.4.* Filliuc. *in quæſt. moralib. tract.44. de alienat. rerum Eccleſ. cap.4. num.24.*

Si quis ignorans rem minoris eſſe, ſine decreto comparauerit.

TIT. LXXIII.

NOn ſolùm is qui à tutore, vel curatore emit, præſcribere poteſt, *l.1.* ſed etiam ſecundus emptor, qui à primo emptore emit, *l.3.* necnon qui emit à donatario, ſi fortè tutor, vel curator rem donauit, *l. vlt.* Qui verò mala fide accepit, non præſcribit, *d.l.1.* Malæ fidei poſſeſſor rem reſtituit cum fructibus; bonæ fidei poſſeſſor ſine fructibus, *l.2.* Scripſerunt in hanc rubr. Cujac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. vide Guttier. *de tut. part.2. cap.2. num.10. cum ſeqq.* Galganet. *eod. tract. lib.2. tit.21. num.40. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Emens rem minoris tanquam minoris, non præſcribit; ſecus ſi tanquam maioris, & num.2. Si non à minore, nec eius tutore, ſed ab alio res pupillaris vendita ſit, tunc ex temporis interuallo emptor nullam poteſt acquirere defenſionem, niſi fortè non vt pupillaris, ſed alterius bona fide emerit, num.3.*

L. Si ea quæ. I.

Imp. GORDIAN. A. *Felici.*

1 QVi emit rem minoris tanquam minoris non præſcribit, ſi autem tanquam maioris bona fide, præſcribit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtrenſ. Sichard, Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt

Digitized by Google

Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo Contractum feciſti, n. 1. verſ. ſi denique, C. de in integr. reſtit. minor.* Guttier. *de tutel. part. 2. cap. 5. n. 11.* Galganet. etiam
5 *de tutel. lib. 2. tit. 21. num. 40. in medio*, vbi ait, quod ſi non à minore, nec eius tutore, ſed ab alio res pupillaris vendita ſit, tunc ex temporis interuallo emptor nullam poteſt acquirere defenſionem, niſi fortè non vt res pupillares, ſed alterius bona fide emerit.

SVMMARIVM.

1 *Minor rem alienatam ſine decreto cum fructibus vendicat, niſi emptor fuerit bonæ fidei, & num. 2. 3.*

4 *Adultus carens curatore, alienando rem ſine decreto poſſet transferre poſſeſsionem; pupillus verò ſine tutoris auctoritate, vel adultus habens curatorem ſine curatoris auctoritate non poſſet alienando, vel contrahendo transferre in alium poſſeſsionem ciuilem, nec naturalem. Decretum non interueniſſe probatur, ſi in contractu recenter celebrato nulla de ipſo facta ſit mentio, n. 5.*

6 *Error iuris excuſat à mala fide, licèt bonam prorſus non inducat.*

7 *Errantem in iure bona fide acquirere fructus ex contractu nullo, & iure reprobato ob defectum ſolemnitatis.*

8 *Præſcriptio, & acquiſitio fructuum à pari procedunt.*

9 *Errans in iure an bonam fidem habere poſſit, & conſequenter an præſcribere valeat, remiſſiuè.*

L. Si contra ampliſſimi. II.

Iidem AA. Criſpinæ.

1 REm alienatam ſine decreto vendicat minor cum fructibus, niſi emptor fuerit bonæ fidei. Colliguut ex Ord. Doct. citati *in l. 1. n. 1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt exornantque, ac diuerſimodè intelligunt *l. Hiſpan. 44. tit. 18. part. 3. vbi gloſſ. 1.* Couar. *lib. 1. var. cap. 3. n. 6. ad fin.* Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vend. part. 2. cap. 4. ex n. 30.* Ioan. Garſ. *de expenſ. cap. 23. n. 35.* Sfort. Odd. *de in integr. reſtitut. quæſt. 45. art. 2. n. 22.* Anton. Fab. *decad. 7. errore 6.* Octauian. *Pedem. deciſ. 160. n. 12. cum ſeqq.* Guttier. *de tutel. part. 2. cap. 5. n. 10.* Cardoſ. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo Emptio, n. 40.* Morl. *in emporio iuris, p. 1. tit. 5. quæſt. 2. n. 42.* Galganet. *de tutel. lib. 3. quæſt. 41. à num. 1.*

3 *Si non bona fide emptorem fuiſſe, &c.*] Poſtquam Imperator regulam ponit, vt immobilia minoris diſtracta ſine iuris ſolemnitate cum vniuerſis fructibus retrahantur, exceptionem tradit his verbis, *ſi non bona fide emptorem fuiſſe conſtiterit*; quæ difficultatem paſſ videntur, eo quòd qualitas bonæ fidei non videbatur applicari poſſe ei, qui rem minoris emit, non obſeruata iuris ſolemnitatibus, attenta doctrina text. *in l. quemadmodum, verſ. mala fidei, C. de agricol. & cenſit.* In qua difficultate reſoluenda *gloſſ. in præſenti*, quam refert & defendit Pinel. *d. part. 2. cap. 4. n. 31. & 32.* intelligit eo caſu, de quo hîc, bonam fidem induci ex iudicis errore, & Ioan. Garc. *d. cap. 23. n. 34.* textum iſtum egregium vocat ad probandum, quod qui habet titulum reprobatum à iure, poteſt habere nihilominus bonam fidem iuris ignarus, quia titulus illegitimus malam fidem induerit præſumptam, quæ excluditur probata vera bona fide, quam mulier, ruſticus, & vir iuris ignarus probare poterit ex variis circumſtantiis: & *n. 29.* tradit textum *in præſenti* agere de hac re bona fide, quæ verificabitur in emente rem minoris, vel ab ipſo minore, vel à tertio, qui emerat à minore, ſi bona fide id facit, vndecumque bona illa fides procedat; bona enim fides tota ratio eſt acquirendorum, vel amittendorum fructuum induſtrialium, non titulos iuſtus, vel iniuſtus, legitimus, vel illegitimus, cùm ſine titulo hæc mala fidea reperiri poſſit: & *num. 34. verſ. at verò*, ſubdit talem iuris errorem non excuſare, neque iuuare iuriſperitum; verùm aliter Morl. *d. n. 42.* iu hæc verba. Ex prædictis facilè diſſolui poterit grandis illa difficultas, quam aduerſùs *l. 2. C. ſi quis ignor. rem minor.* excitarunt Molin. & Pinel. *vbi ſuprà*, probat ille textus, eum qui ſine ſolemnitate rem minoris comparauit, propter bonam fidem excuſari à fructuum reſtitutione, quod quidem abſurdum videtur: nam ſi in iudicio reſtitutionis in integrum etiam bonæ fidei poſſeſſor fructus reſtituit, multò magis *in d. l. 2.* reſtituere debebat: nam in reſtitutione in integrum præſupponitur titulum mero iure valere, aliàs enim neceſſaria non eſt, *l. 2. C. de prædiis min.* At *in d. l. 2. C. ſi ignor. rem minor.* cùm venditio ſine decreto facta ſit ipſo iure nulla, *d. l. 2. C. de præd. min.* ſine titulo poſſidere videtur emptor, *l. ne vtilem, §. 1. de petit. hæred.* faciliùs autem excuſari debuiſſet à fructuum reſtitutione bonæ fidei poſſeſſor titulum habens, quàm is qui nullo titulo poſſidebat, vt probat *l. bona fidei emptor, ff. de acquir. rer. domin.* iuncto text. *in l. fructus, ff. de vſur.* ſecundùm communem earum legum interpretationem, quam ponit Accurſ. *in d. l. fructus*, probauit Bart. *in l. ex diuerſo, n. 5. ff. de rei vendic.* & eſt communis ſecundùm Pinel. *in d. l. 2. p. 2. cap. 4. n. 55.* Couarr. *d. cap. 3. num. 6.* Menoch. *de recuper. poſſ. remed. 5. n. 193.* & Ioan. Garc. *d. cap. 23. num. 35.* à qua difficultate non facilè ſe explicare potuerunt Pinel. & Molin. *vbi ſuprà*. Sed hæc difficultas facilè diſſolui poterit perſpecta natura reſtitutionis in integrum, quæ venditionem reſcindit non prout ex nunc, ſed prout ex tunc, *d. l. facta, & d. l. videamus, §. in Fabiana.* Quæ retrotractio efficit, vt omnes fructus ex tunc ad minorem pertineant, ac ſi res ab eo alienata nô fuiſſet, argum. text. *in l. mortis cauſa 40. de donat. cauſa mort.* iuncta Accurſ. interpretatione *in l. donationes quas parentes, verbo Referatur, C. de donat. inter.* Conferunt ea quæ de actione redhibitoria dicimus, in qua ſimilis retrotractio fit, vt fructus omnes indiſtinctè reſtituantur, *l. cùm autem, §. cùm redhibetur, de ædil. edicto*, quem text. rectè in propoſito expendit Fulg. *in l. emptor, ff. de rei vind.* at quoties venditio eſt ipſo iure nulla, prout *in d. l. 2. C. ſi quis ignor.* nulla fit retrotractio: nam quamuis titulus ab initio ſit nullus, tamen poſſeſſio, quæ iuncta bona fide fructuum acquiſitionem operatur, *l. qui ſcit, §. in alieno, & ibi gloſſ. verbo ſeparati. ff. de vſur.* notat gloſſ. magna *in l. 3. §. ex contrario, ff. de acquir. poſſeſſ.* non reuocatur prout ex tunc, ſed prout ex nunc, & ideo fructus reſtituere non debet. Hactenus Morls.

Retrahatur.] Ergo tranſlata fuit, vt per Anton. 4
Gom. *l. 45. Tauri, n. 25. verſ. tertiò*, ex quo deducit, quod adultus carens curatore, alienando rem ſine decreto poſſet transferre poſſeſſionem; pupillus verò ſine tutoris auctoritate, vel adultus habens curatorem ſine curatoris auctoritate non poſſet alienando, vel contrahendo transferre in alium poſſeſſionem ciuilem, nec naturalem.

In gloſſ. *Probaueris*, ibi, *quod eſt eo ipſo, quod con-* 5
trarium non probatur, &c. Notatur ad hoc, quod decretum non interueniſſe probatur, ſi in contractu recenter celebrato nulla de ipſo facta ſit mentio, vt per Simoncel. *de decretis, lib. 3. tit. 7. inſp. 3. poſt num. 33.* Maſcard. *de probat. concl. 489. num. 10.*

In gloſſ. *Si non bona fide*, ibi, *etiam in iure erran-* 6
tem, &c. Notatur ad hoc, quod iuris error excuſat à mala fide, licèt bonam prorſus non inducat, vt per Pinel. *in auth. niſi, n. 11. C. de bonis matern.* Cou. *lib. 1. var.*

cap. 3.

7 cap.3. num.8. vbi per hanc gloſſ. tenet errantem in iure bona fide acquirere fructus ex contractu nullo, & iure reprobato ob defectum ſolemnitatis, Anton.
8 Gom. *l.45. Tauri, num.106. col.2.* vbi quod à pari procedunt præſcriptio, & acquiſitio fructuum, Menchaq. *controu.illuſtr. part.1. lib.2. cap.81. num.6.* vbi quod ad præſcriptionem tam ſufficiens eſſet bona fides, quæ naſceretur ex iniuſta cauſa, etiam profecta ab errore iuris, quàm ſi à cauſa legitima deſcenderet.

9 Vtrùm autem errans in iure bonam fidem habere poſſit, & conſequenter an præſcribere valeat? vide Duen. *reg.255.* Couar. *in reg. poſſeſſ. part.2. §.7. n.7.* Molin. *de primog. lib.2. cap.6. num.68.* Anton.Gabr. *commun. tit. de præſcript. concl.14. n.4.* Corraſ. *lib.4. miſcel. cap.2. num.14.* Maſcard. *de probat. concl.1219. num.29. cum ſeqq.* D.Barboſ. *in l. mora, in prælud. num.14. ff. ſoluto matrim.* Guttier. *de tutel. p.2. cap.5. num.14. cum ſeqq.*

L. Poſſeſſiones tuæ. III.

Impp. Dioclet. *&* Maximian. AA. *Agathæ.*

1 Minùs legitimè alienata vendicantur etiam à ſecundo emptore, niſi ſit munitus præſcriptione. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſupra hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumit Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloſſ.10. num.14.*

L. Quoniam. IV. & vlt.

Iidem AA. *&* CC. *Alexandro.*

1 IS qui emit ab eo, cui minor donauit ſine decreto, præſcribit contra eum à die, quo factus eſt maior, ſpatio decem annorum eo præſente, vel viginti eo abſente. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſup. hoc tit.*

2 Latè de materia text. Mayn. *lib.2. action. cap.3. à princip.* Menoch. *remed.15. recup. num.175.* vbi ait huic text. locum eſſe, non verò conſtitutioni *l.vlt. inf. tit. ſeq.* quando tutor ipſe ſolus, vel curator rem minoris non vt minoris, ſed vt propriam alienauit: & *n.176.* ſubdit in toto hoc tit. non agi cùm tutor, vel curator nomine pupilli, vel minoris diſtrahit, ſed ſolam in illo eſſe hæſitationem ex latere acquirentis, an ſciens, vel ignorans rem minoris ſine decreto emat, & tandem concludit, ideo in hoc textu requiri præſcriptionem illius decennij, vel viginti annorum, quia in venditorem donationis titulo res peruenerat, à quo venditore emptor deinde, ſucceſſorque ius ſuum metitur. Galganet. *de tutel. lib.2. tit.21. n.40.*

Si maior factus alienationem factam ſine decreto ratam habuerit.

Tit. LXXIV.

ALIENATIO rerum ad minorem pertinentium facta contra Senatuſconſultum, id eſt ſine decreto, etſi ab initio non valet, tamen ex poſtfacto confirmatur, *hoc tit.* Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. Quæ autem ſit differentia inter hunc tit. & alium ſimilem *l.2. ſi maior factus ratum habuerit*, dixi *ibidem, & ibi* citatis addo Perez de Lara *de vita hominis, cap.12. num.53.*

SVMMARIVM.

1 *Minor factus licèt ratam habeat alienationem prædij intra dimidiam iuſti pretij venditi, poteſt nihilominus ipſam vendicare, niſi ſibi iuſtum pretium ſuppleatur, vel in debito compenſetur, & num.2.*
3 *Taciturnitas quinquennij defectum ſupplet decreti; at non iniuſtitiam cauſatam aliunde.*
4 *Supplementum pretij eſſe in obligatione, reſciſſionem verò contractus in facultate ſoluendi.*
5 *Emptor qui maluerit potiùs rem reſtituere, quàm ſupplere iuſtum pretium, non poteſt fructus retinere.*

L. Cùm proponas. I.

Imp. Gordianvs A. *Liciniæ.*

LIcèt minor factus maior ratam habeat alienationem prædij intra dimidiam iuſti pretij venditi, poteſt nihilominus ipſam vendicare, niſi iuſtum pretium ſuppleatur, vel in debito compenſetur. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgoſ. Bald. Caſtr. Sichard. Sebaſt. Næu. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.* poſt omnes Aloyſ. Leo *ſuper 5. pag.70.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text deſumunt Anton.Gom. *var. tom.2. cap.14. n.21.* Pinel. *in l.2. C. de reſcind. vend. part.2. cap.4. n.5. & p.3. cap.3. n.14.* Menoch. *remed.15. recup. n.184. & conſ.29. n.49. ad med.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſed vtrum, num.10. ff. de liber. agnoſc.* Simoncel. *de decret. lib.3. tit.9. inſp.1. pag.405.* Sfort.Odd. *de in integr. reſtit. quæſt.15. n.75.* Paul.Montan. *de tutel. cap.29. n.570.* Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ. tom.3. cap.181. n.9.* vbi *n.10.* ex Surd. *conſ.49. n.29.* ait quod taciturnitas quinquennij ſupplet defectum decreti, ſed non iniuſtitiam aliunde cauſatam, Iacob.Cancer. *var. reſol. part.2. cap.1. n.31.* Cardin.Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. lib.4. tit.6. n.64.* 2 3

Superfluum pretij, &c.] Notabilis eſt hic text. pro opinione Fulgoſij *in l.2. C. de reſcind. vend.* aſſerentis ſupplementum pretij eſſe in obligatione, reſciſſionem verò contractus in facultate ſoluendi: de quo vide Pinel. *in d. l.2. part.3. cap.3. n.2.* Guttier. *pract. lib.2. quæſt.134.* D.Barboſ. *in l. diuortio, §. ob donationes, n.16. & 51. ff. ſoluto matr.* 4

An velis poſſeſſionem cum fructibus, &c.] Ergo emptor, qui maluerit potius rem reſtituere, quàm iuſtum pretium ſupplere, non poteſt fructus retinere, vt per Eman.Coſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantùm, p.2. n.72. ff. de liber. & poſthum.* Couar. *lib.2. var. cap.2. n.9.* Ioan.Garc. *de nobilit. gloſſ.6. §.1. n.6.* Menchac. *controuerſ. vſufructu. lib.3. cap.71. n.2. cum ſeqq.* Matienſ. *l.1. gloſſ.5. n.12. tit.11. lib.5. nouæ Recop.* latè Morl. *in emporio iuris Ciuilis, p.1. tit.9. quæſt.21. à n.2.* vbi *n.5.* reprobat Pinel. *d. part.2. cap.4. n.2.* contrarium ſentientem, & non rectè exiſtimantem, ideo in præſenti fieri reſtitutionem cum fructibus, quia adfuit duplex vitium in contractu, alterum quod fuit factum à minore ſine iudicis decreto, alterum quod fuit læſus minor vltra dimidiam: quod etiam ſentit Ceuall. *commun. quæſt.762. la 2. n.36.* & tandem reſpondet idem Morla, quod licèt *in l.2. C. de reſcind. vend.* fructuum mentio non habeatur, ſatis eſt quod ex natura reſtitutionis colligatur, & ex deciſione huius text. vt debeamus ſentire, quod quando quis nequaquam vult pretium rei emptæ ſupplere, debet emptam ſimul cum fructibus reſtituere. 5

L. Si ſine decreto. II.

Idem A. Alexandro.

1 PRædium minoris minus legitimà alienatum reuocatur, niſi præſcriptio, vel ratihabitio poſt maiorem ætatem interuenerit. Colligunt ex Ord. Doct. citati *in l.1. n.1. ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumont Simoncel. *de decretis, lib.3. tit.9. num.33 & 34.* Menoch. *remed.15. recup. n.179. cum ſeqq.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.9. quæſt.17. n.64.* Anton. Gom. *var. tom.2. cap.14. n.11. verſ. ſi vero contractus,* Cardoſ. *in praxi Iudicum, verbo Emptio, n.40.*

SVMMARIVM.

1 *Immobilia ſi ſunt alienata ſine decreto titulo oneroſo ab ipſo minore, vel ab eius adminiſtratore, eo ſciente, & patiente, & factus maior taceat per quinquennium, inducitur quædam tacita ratihabitio, contra quam venire non poteſt; ſi autem alienata titulo lucratiuo, requiritur taciturnitas longi temporis, ad reuocationem autem admittitur etiam hæres, &c. num.2. Textus hic locum habet*

I. Quando minor auctoritate tutoris, vel curatoris vendit, num.3.

II. Quando tutor vendit præſente & volente minore, num.4.

III. Quando minor ſine tutore, vel curatore conſtitutis vendit, nec ætatis impetrauit veniam, n.5.

IV. Quando minor ſine tutore, vel curatore alienauit, & ætatis veniam impetrauit, num.6. Limita diſpoſitionem huius text. locum non habere

I. Quando tutor ſolus, vel curator rem minoris non vt minoris, ſed vt propriam alienauerit, n.7.

II. Quando tutor, vel curator contraheret cum ipſo minore, num.8.

III. Quando minor habens curatorem, ſine eo contraheret, num.9.

IV. Quando contractus laborat vitio nullitatis, & læſionis, num.10.

V. Quando minor maior factus ignorauit nullitatem contractus, num.11. Extenditur ad minorem dubitantem quomodo fuerit celebratus contractus. num.12.

VI. Si minor non fuerit præſens alienationi, & ignorauit contractum, num.13.

VII. Si contractus ſit ſimulatus, & pigneratus, num.14.

VIII. Si in contractu dolus, aut metus interfuit, num.15. In dolo eſſe qui emit à minore, non ſeruatis iuris ſolemnitatibus, num.16. Et in dolo præſumpto non militare diſpoſitionem huius legis, neque cenſeri factam aliquam ratificationem, num.17.

IX. Si minor intra quinquennium in contractibus oneroſis, ſiue decennium in lucratiuis, declaret ſe nolle habere ratum dictum contractum, licèt extraiudicialiter diceret emptori, vel donatario, num.18.

X. Non procedere de iure Canonico, quo attento non habet locum diſpoſitio huius legis propter malam fidem illius, qui ſcit contractum non valere, num.19. Contra hanc limitationem tenent magis communiter Doctores, n.20.

21 *Ætatis obtinenti veniam à Principe currit quadriennium ad petendam reſtitutionem eorum, quæ antea geſſit à tempore veniæ, & ſi impetrauerit veniam in vigeſimo anno, habebit quinquennium.*

22 *Alienationem approbare per tranſcurſum quadriennij poſt legitimam ætatem ſufficit. An per ſolam facti ratificationem ante quinquennium repellatur actor, & ex ſolo tranſcurſu quinquennij abſque vllo actu inducente ratificationem ratificatio inducatur, remiſſiuè, num.23. Vel per exactionem redditum minor iam maior factus videatur cenſum ratificare, num.24. Ratihabitionem hanc expreſſam, vel præſumptam trahi retro ad tempus contractus, n.25. intellige vt num.26.*

27 *Donatio facta à minore vt ſit irreuocabilis, requiritur ſpatium decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes: extenditur etiam ad donationem ob cauſam, ibid.*

28 *Minor non poteſt donare etiam cum auctoritate curatoris, vel decreto iudicis.*

29 *Donatio propter nuptias fieri poteſt per minorem.*

30 *Diſpoſitionem huius textus locum habere quando contractus eſt nullus ratione cuiuſlibet nullitatis, vel ex defectu cuiuſque ſolemnitatis.*

L. Si quando. III. & vlt.

Imp. IVSTINIAN. A. *Mennæ P. P.*

SI immobilia ſunt alienata ſine decreto titulo oneroſo, ab ipſo minore, vel ab eius adminiſtratore, eo ſciente, & patiente, & factus minor taceat per quinquennium, inducitur quædam tacita ratihabitio, contra quam venire non poteſt. Sin autem ſunt alienata titulo lucratiuo, requiritur taciturnitas longi temporis: ad reuocationem autem admittitur etiam hæres, qui ſi & ipſe ſit minor, tempus quod ſupererat defuncto ex decennio, vel quinquennio non currit, ſed demùm eo facto maiore. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. num.1. ſupra hoc tit.* Aloyſ. Leo *ſuper 5. fol.70.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt multiſque exornant Roman. *ſing.771.* Anton. Gom. *l.50. Tauri, n.14. verſ. vnum, & tom.2. var. c.14. n.11.* Caualcan. *de tutor. num.76.* Menoch. *remed.15. recuper. num.156. cum ſeqq. & conſ.1. n.337. & conſ.29. num.1. cum ſeqq. & num.32. cum ſeqq. & à n.45. & conſ.314. n.10. cum ſeqq.* Maſcard. *de prob. concl.1255. num.17. cum ſeqq.* Gam. *Luſit. deciſ.76. & 275.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo Infra legitimum, n.21. cum ſeqq. C. de in integr. reſtit. min.* latè Aldouio. *conſ.78. per tot.* latè etiam Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.2. tit. de minorib. reſol.10. per tot.* Paul. Montan. *de tutel. cap.33. num.551. cum ſeq. & num.560.* Guttier. *in ſimili tract. part.2. cap.6. num.57. & 71.* Gaſp. Anton. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.4. quæſt.17. n.10.* Cæſ. Barz. *Bonon. deciſ.75. n.13. & deciſ.96. num.47.* Garc. Maſtrill. *Sicil. deciſ.131. n.22.* Iacob. Cancer. *var. part.2. cap.1. num.29. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.4. tit.6. num.65.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.1. cap.14. num.124. & tom.2. cap.489. num.26.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, part.2. cap.5. num.22. verſ. cæterùm,* Ludou. Cenc. *de cenſib. part.1. cap.2. quæſ.1. art.2. num.23.* Perez de Lara *de vita hominis, cap.22. num.45. & 46.* Rot. apud Farin. *in nouiſſ. nouiſſim. ſeu part.4. diuerſor. deciſ.282. n.6. cum ſeqq.* 2

Aduertit Alexand. Trentacinq. *d. reſol.10. num.3.* hunc text. habere locum in quatuor caſibus, & extra illos non extendi. Primus eſt quando minor auctoritate tutoris, vel curatoris vendit. Secundus quando tutor vendit præſente & volente minore. Tertius quando minor 3 4 5

minor ſine tutore, vel curatore conſtitutus vendit,
6 nec ætatis veniam impetrauit. Quartus quando minor ſine tutore, vel curatore alienauit, & ætatis veniam impetrauit.

7 Primò limita diſpoſitionem huius text. locum non habere quando tutor ſolus, vel curator rem minoris non vt minori, ſed vt propriam alienauerit, vt per Menoch. d. remed. 15. recup. num. 173. Paul. Montan. d. cap. 33. n. 569.

8 Secundò limita quando tutor, vel curator contraherct cum ipſo minore, vt ex Anton. de Buttio tradit Alex. Trentac. d. reſol. 10. n. 12.

9 Tertiò limita quando minor habens curatorem ſine eo contraheret, Capyc. deciſ. 92. Alex. Trentac. d. reſol. 10. n. 4.

10 Quartò limita quando contractus laborat vitio nullitatis, & læſionis, quia licèt cauſa nullitatis temporis curſu præſcribatur, non tamen præſcribitur cauſa læſionis, Menoch. d. remed. 15. recup. num. 184. Sfort. Odd. de in integr. reſtitut. quæſt. 25. num. 75. Paul. Montan. dict. cap. 33. num. 570. Iacob. Cancer. d. part. 2. cap. 1. num. 32. Stephan. Gratian. d. ſt. forenſ. tom. 3. cap. 513. n. 9.

11 Quintò limita quando minor maior factus ignorauit nullitatem contractus, Menoch. dict. remed.
12 15. recuper. num. 185. vbi extendit ad minorem dubitantem quomodo fuit celebratus contractus, Cachetan. deciſ. 79. num. 13. Sfort. Odd. dict. quæſt. 25. num. 60. Montan. dict. cap. 33. num. 571. Gratian. dict. cap. 513. num. 11. Mura deciſ. 105. num. 82. Garc. Maſtrill. Sicil. deciſ. 21. num. 37. cum duobus ſeqq. Perez de Lara de vita hominis, cap. 21. num. 43. & 53.

13 Sextò limita ſi minor non fuerit præſens alienationi, & ignorauit contractum, quia ignorans non dicitur ratificare, vt per Natt. conſ. 162. n. 30. vol. 1. Menoch. conſ. 15. num. 177. & ſeq. quos refert Alex. Trentacinq. d. reſol. 10. n. 5.

14 Septimò limita ſi contractus ſit ſimulatus, & pignoratitius, Alexand. Trentacinq. dict. reſol. 10. n. 14. Paul. Montan. dict. cap. 33. n. 567. & 573.

15 Octauò limita, ſi in contractu dolus, aut metus interfuit, Ruland. conſ. 60. à n. 41. lib. 4 vbi num. 44. ſubdit in dolo eſſe, qui emit à minore, non ſeruatis iuris ſolemnitatibus, Caputaq. deciſ. 1. part. 3. Ca-
16 chetan. deciſ. 58. num. 32. Sfort. Odd. dict. quæſt. 25. num. 72. Paul. Montan. dict. cap. 33. num. 564. Alexand. Montan. dict. cap. 33. num. 564. Alexand. Trentacinq. dict. reſol. 10. num. 8. Mat. Anton. var. reſol. lib. 2. reſol. 3. num. 20. Stephan. Gratian. dict. cap. 513. num. 12. Ludou. Cenc. de cenſib. part. 1. cap. 2. quæſt. 1. art. 2. num. 26.
17 Perez de Lara de vita hominis, cap. 22. num. 49. Et in dolo quoque præſumpto non militare diſpoſitionem huius legis, neque cenſeri factam aliquam ratificationem, tenent Curt. jun. conſ. 50. num. 6. & 7. Ruin. conſ. 170. num. 29. lib. 1. Caputaq. dict. deciſ. 1. part. 3. Stephan. Gratian. dict. cap. 513. num. 13. quicquid contrarium ſenſerint Menoch. dict. remed. 15. recuper. num. 171. cum ſeqq. Anton. Gabr. conſ. 13. lib. 1. & conſ. 20. num. 36. lib. 2. Sfort. dict. quæſt. 25. num 75. Alexand. Trentacinq. dict. num. 8. Et quamuis Perez de Lara dict. cap. 22. num. 53. ex Cachetano exiſtimauerit, nunquam ratificationem conualidare actum dolo initum, ſiue ratificatio ſit tacita, ſiue expreſſa, id tamen intelligi debet in ratificatione expreſſa verbis generalibus, ſecus autem ſpecialibus, quia aliàs eſſet abſurdum quod minor volens non poſſet ſpecialiter ratificare actum, quem de nouo poſſet facere, maximè quia generalis diſpoſitio non eſt æquè potens atque ſpecialis, vt bene reſoluit Stephan. Grat. d. cap. 513. num. 26.

18 Nonò limita, ſi minor intra quinquennium in contractibus onerosis, ſiue decennium in lucratiuis, declarat ſe nolle habere ratum dictum contractum, licèt extraiudicialiter diceret emptori, vel donatario, gloſ. verbo conqueſtus, in hoc text. Bellon. conſ. 12. num. 17. Alexand. conſ. 117. viſo proceſſu num. 5. vol. 5. Anton. Cioff. conſ. 134. num. 16. vol. 1. Gam. Luſit. deciſ. 174. num. 3. Alexand. Trentacinq. dict. t. t. de minorib. reſol. 10. num. 11. Iacob. Cancer. variar. reſolut. part. 2. cap. 1. num. 33. vbi dicit quod debet denuntiari parti, etſi non appareat iudici, fieri debere: ſed ſi adſit pars, & ipſi non audeat nuntiare, quia eius potentiam perhorreſcat, ſufficere coram honeſtis viris notum facere, & rationibus comprobat.

Decimò limita, non procedere de iure Canonico, 19
quo attento non habet locum diſpoſito huius legis, propter malam fidem illius, qui ſcit contractum non valere: ita Butr. conſ. 45. col. 3. verſ. non obſtat, Natt. conſ. 165. num. 3. Guid. Pancirol. conſ. 152. num. 49. Anton. Gabr. commun. lib. 2. tit. de minorib. concluſ. 4. num. 13. Perez de Lara dict. cap. 22. num. 34. vbi tradit minorem, qui per quinquennium tacuit, in foro eccleſiaſtico poſſe reuocare alienationem. Stephan. Gratian. March. deciſ. 102. num. 14. Franciſc. Hieron. Leo Valent. deciſ. 173. n. 216. lib. 1. in reſp. iuris, cap. 5. Et quod exiſtente mala fide non procedat diſpoſitio huius legis, tenent Natt. conſ. 162. num. 34. lib. 1. Crauet. conſ. 160. num. 4. part. 1. Cernazan. deciſ. 99. n. 34. quos refert Franc. Hieron. Leo vbi ſuprà.

Contra hanc limitationem tenent magis commu- 20
niter Doctores, ex quorum numero ſunt Menoch. dict. remed. 15. recup. num. 188. Hieron. Gabr. conſ. 20. num. 38. & 39. lib. 2. Simoncel. de decret. lib. 3. tit. 9. num. 43. Aldouin. conſ. 78. num. 14. Stephan. Gratian. ſibi contrarius d. tom. 3. cap. 513. num. 4. cum ſeqq. Alexand. Trentacinq. dict. titul. de minorib. reſol. 16. num. 12. Iacob. Cancer. dict. part. 1. cap. 1. num. 34. Ludou. Cenc. de cenſib. part. 1. cap. 2. quæſt. 1. art. 2. n. 25. in fine.

Vel per veniam ætatis, &c.] Nota quod obtinenti 21
veniam ætatis à Principe quadriennium currit ad petendam reſtitutionem eorum, quæ antea geſſit à tempore veniæ, & ſi impetrauerit veniam in vigeſimo anno, habebit quinquennium, Beroard. Diaz reg. 653. Anton. Gom. variar. tom. 2. cap. 14. num. 12. Sfort. Odd. dict. part. 1. quæſt. 23. art. 9. num. 41. Perez de Lara de vita hominis, c. 25. n. 82.

Si per quinque continuos annos, &c.] Sufficere taci- 22
tè alienationem approbare, per tranſcurſum ſcilicet quadriennij poſt legitimam ætatem, tenent Menoch. d. remed. 15. recup. n. 124. Sfort. Odd. dict. tract. de in integ. reſtit. quæſt. 124. art. 5. n. 44. Cæſ. Barz. deciſ. 96. num. 47.

Vtrùm per ſolam facti ratificationem ante quin- 23
quennium repellatur actor, & an ex ſolo tranſcurſu quinquennij abſque vllo actu inducente ratificationem ratificatio inducatur? Doctores ferè omnes ſuperiùs citati in his duabus quæſt. videntur concludere, ſufficere ratificationem tacitam facto deprehenſam ante lapſum quinquennij, & tacitam abſque vlla per quinquennium voluntatis declaratione, vt actor de nullitate agens repellatur. Sed contrarium ſuſtinet Gaſp. Roderic. de annuis redditib. lib. 1. q. 14. n. 65. dum tenet non ſufficere minorem ſoluiſſe redditus cenſus, vt ante quinque annos excuſetur emptor probare pretium in minoris vtilitatem verſum fuiſſe: item ſubijcit quod ſi maior factus nihil ſoluerit, nec recognouerit per totum quinquennium, etſi ſoluiſſet in minori ætate, etiam lapſo quinquennio à dicta probatione non excuſatur, quia ex ſimplici ſilentio creditor nihil poſſedit, & ita non poteſt dici minorem approbaſſe contractum, etſi eſſet de facto ſuo, & tutoris. Anton. Fab. in ſuo Cod. ſub hoc tit. deciſ. 1. vbi ait,

quod licèt maior factus vſus fuerit pretij ſolutione, non cenſetur ratificare, refert & ſequitur Aloyſ. Rice. *in collect. deciſ. part.* 2. *collect.* 264. Simone. *de decret. lib.* 3. *tit.* 9. *inſp.* 2. *num.* 5. Ioan. Griuel. *Dolana deciſ.* 14. *num.* 63. vbi refert Senatum illum iudicaſſe, reditus annui conſtitutionem à minore factam ſine tutoris auctoritate validam eſſe ex eo quod maior factus per quinquennium annuatim redditum ſoluiſſet. Perez de Lara *d. cap.* 22. *num.* 45. vbi induci ratificationem in cenſu ait quando minor maior factus per quinquennium ſoluerit; & *num.* 53. ſubdit non cenſeri ratificatum, licèt maior factus vſus fuerit pretij ſolutione ante lapſum quinquennium. Sfort. Odd. *d. tract. quaeſt.* 25. *art.* 4. *num.* 38. vbi ait quod taciturnitas per quinquennium in ſolutione cenſus non ſufficit, niſi ſolutio aliquibus annis facta ſit, nec ante quinquennium ſolutio inducit ratificationem.

24 An etiam per exactionem redituum minor jam maior factus videatur cenſum ratificare? Negatiuam partem tuentur Rebuff. *ad leges Galliæ, tit. de in integr. reſtit. art.* 2. *gloſſ. vlt. num.* 5. Paul. Montan. *dict. cap.* 33. *num.* 538. Sfort. Odd. *dict. quaeſt* 25. *num.* 60. vbi aſſignat rationem, quia fructus recipere videtur ne in damno ſit, & ne para aduerſa re, & pretio frueretur, & ideo eos in pretij compenſationem recipit, & comprobatur ex traditis ad eodem Sforr. *ibid. num.* 66. dum ait minorem non videri approbare contractum emptionis ante lapſum quinquennij, ſi factus maior rem emptam detineret, & fructus ex ea perciperet. Contrarium tamen, immò per exactionem reddituum minorem jam maiorem factum videri cenſum ratificare, melius ſuſtinent Bald. *conſ.* 34. *num.* 1. *lib.* 2. Bellon. *conſ.* 18. *num.* 17. Tiraq. *de iure conſtituti, part.* 3. *limit.* 30. *num.* 12. Menoch. *dict. remed.* 15. *recup. num.* 120. *& conſ.* 439. *num.* 44. *verſ. quartò*, Surd. *conſ.* 60. *num.* 11. *& conſ.* 331. *n.* 4. Alexand. Trentacinq. *dict. tit. de minorib. reſolut.* 10. *n.* 1. *verſ. hinc infertur*, Mut. *deciſ.* 67. *n.* 12.

25 *Quaſi ab initio, &c.*] Ergo ratihabitio hæc expreſſa, vel præſumpta trahitur ad retro tempus contractus, vt per Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4.
26 *tit.* 6. *num.* 65. Intellige quæ fit ex diſpoſitione legis, prout in præſenti, quia retrotrahitur ad tempus contractus, cùm lex fingere poſſit, ſecus in ratificatione quæ fit ab homine, qui contractum nullum per eam validare poteſt à tempore ratificationis, cùm fingendi facultatem non habeat, Simoncel. *dict. tractat. de decret. lib.* 3. *tit.* 9. *caſu* 2. *num.* 18. Caualcan. *in tract. de tutor. & curator. num.* 148. Ioſeph. Ludou. *Lucenſi deciſ.* 18. *num.* 16. *cum ſeqq.* Paul. Montan. *dict. cap.* 33. *num.* 316. Surd. *deciſ.* 245. *à princ.*

27 *Cùm autem donationes à minoribus*, &c.] Notatur ad hoc, quod vt donatio facta à minore ſit irretractabilis, requiritur ſpatium decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes, vt per Pariſ. *conſ.* 16. *num.* 96. *vol.* 1. Calcan. *conſ.* 22. *col. fin. verſ. ſed licèt non præſcripſerit*, Celſ. *conſ.* 117. *num.* 1. Alexand. Trentacinq. *d. tit. de minoribus, reſol.* 10. *n.* 15. vbi etiam extendit ad donationem ob cauſam.

28 Notatur etiam ad hoc, quod minor non poteſt donare etiam cum auctoritate curatoris, vel decreto iudicis, vt per Rip. *lib.* 3. *reſp.* 15. *num.* 13. Natta *conſ.* 162. *num.* 17. *& conſ.* 173. *per tot. lib.* 1. Roland. *conſ.* 54. *num.* 29. *lib.* 2. Roder. Xuar. *alleg.* 20. *num.* 7. Simoncel. *de decret. lib.* 1. *tit.* 2. *inſ.* 2. *num.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 56. *num.* 107. Menoch. *dict. remed.* 15. *recup. num.* 162. *& conſ.* 29. *num.* 14. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 27. *num.* 2. Sfort. Odd. *dict. tract. de in integr. reſtitut. part.* 2. *quaeſt.* 55. *art.* 1. *num.* 2. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum ſo ipſi, pag.* 47. Gotier. *de tutel. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 57. D. Barboſ. *in l. ſi ante, num.* 21. *ff. ſoluto matrim.* Farin. *in praxi crimin. part.* 1. *quaeſt.* 15. *num.* 57. Caſtill. *controuerſ. lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 5. Galganet. *de tutel. lib.* 3. *quaeſt.* 46. *à n.* 1. *cum ſeqq.*

Excepta propter nuptias donatione.] Ergo donatio 29
propter nuptias per minorem fieri poteſt, de quo D. Barboſ. *in dict. l. ſi ante, num.* 22. *verſ. nec repugnat*, vbi textum ita interpretandum aſſerit, vt aliæ donationes non poſſint fieri per minorem etiam cum decreto, quaſi donatio propter nuptias inducat quidem iuſtam donandi cauſam; & debeant interuenire ſolemnitates requiſitæ in alienandis rebus immobilibus minorum: & ad hoc citat Roder. Xuar. *l.* 50. *Tauri, num.* 14. De donatione, ſeu promiſſione arrarum facta à minore ſine decreto, quod ſit nulla, tradunt Roder. Xuar. *dict. tit. de las arrhas, num.* 64. *cum ſeqq.* Gregor. Lopez *lib.* 1. *verbo en Eſpaña, tit.* 11. *part.* 4. Anton. Gom. *vbi ſup.* D. Barboſ. *in dict. l. ſi ante, num.* 23. Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſput.* 38. *num.* 37.

In Gloſſ. *Minorum.* Hæc gloſſ. citari ſolet ad hoc, quod lex iſta ſolùm habet locum in nullitate ex defectu decreti, vt per Corn. *conſ.* 207. *num.* 7. *lib.* 3. Natt. *conſ.* 297. *col.* 1. *in fine, & col.* 2. *in princip. & conſ.* 162. *num.* 34. Roland. à Valle *conſ.* 2. *num.* 16. *vol.* 6. Mar. Antonin. Macetarenſ. *variar. reſol. lib.* 1. *reſol.* 3. *num.* 20. Stephan. Gratian. *d. tom.* 3. *cap.* 513. *n.* 15.

Verùm contrariam ſententiam, immò diſpoſitionem huius text. locum habere quando contractus eſt nullus ratione cuiuſlibet nullitatis, vel ex defectu cuiuſcunque ſolemnitatis, meliùs tenent Pariſ. *conſ.* 49. *num.* 58. *vol.* 1. Bero. *quaeſt.* 43. *num.* 4. *& ſeq.* Grat. *reſp.* 47. *à num.* 21. *lib.* 1. Caualcan. *de tutor. & curat. ſub num.* 164. Menoch. *dict. remed.* 15. *recup. num.* 143. *&* 148. *& conſ.* 13. *num.* 104. Simoncel. *de decret. lib.* 3. *tit.* 9. *inſp.* 2. *num.* 26. Paul. Montan. *dict. cap.* 33. *num.* 556. Alexand. Trentacinq. *dict. tit. de minorib. reſol.* 10. *num.* 7. *verſ. contrarium*, Griuel. *Dolana deciſ.* 24. *num.* 63. Ludou. Cenc. *de cenſib. part.* 1. *cap.* 2. *quaeſt.* 1. *art.* 2. *num.* 24.

De Magiſtratibus conueniendis.

TIT. LXXV. & vlt.

ACTIO quæ ex hoc tit. competit, eſt vtilis ſubſidiaria, *l.* 1. 4. 5. Datur his, quos ius in tutela, vel cura eſſe voluit, *l.* 1. & 3. In prouincia datur, I. contra magiſtratus municipales, id eſt, duumviros, qui tutorem, vel curatorem non idoneum dederunt, vel nominarunt, nec idoneos fideiuſſores acceperunt, *l.* 1. 3. 4. 5. hinc ſumpta eſt hæc rubrica, *de Magiſtratibus conueniendis.* II. contra dictorum magiſtratuum hæredes, *l.* 2. Magiſtratui autem ſubſidiaria actione conuento competit aduersùs minorem, I. Beneficium ordinis, *l.* 1. II. Beneficium diuiſionis, ſi ambo collegæ, qui tutorem, vel curatorem dederunt, ſeu nominarunt, ſoluendo ſint, *l.* 3. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſembec. De materia tit. Galganet. *in tractat. de tutel. lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 7. *& lib.* 2. *tit.* 35.

L. Si

L. Si Magiſtratus. I.

Imp. ANTONIN. A. *Mutiano.*

1 MInotes in ſubſidium habent regreſſum contra Magiſtratus, qui eis tutores, vel curatores dederunt, & contra fideiuſſores, quos illi de indemnitate receperunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Saliect. Angel. Fulgoſ. Caſtrenſ. Bald. Sichard. Sebaſt. Næu Aloyſ. Leo *fol.70.verſo.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.*

2 Vide Paul. Montan. *de tutelis cap.31.reg.7.n.66.* Galganet. *in ſimili tract.lib.2.tit.35.num.16.* vbi quod ex ſolo dolo, & lata culpa defuncti, non ex leui tenetur hæres.

L. In hærede. II.

Imp. ALEXANDER. A. *Paterno.*

1 EX lata culpa Magiſtratus tenetur eius hæres, non ex leui. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſumunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap.10. num. 33.* Paul. Montan. *de tutel. cap. 32. regul. 7. num.45.* Galganet. *in ſimili tractat. lib. 2. titul. 35. num.16.*

SVMMARIVM.

1 *Magiſtratus qui ſunt ſoluendo, habent beneficium diuiſionis.*

2 *Iudex & magiſtratus ſi tutores, vel curatores minus idoneos dederunt, ſubſidiaria actione tenentur.*

3 *Iudex ſi fideiuſſores non idoneos accepit, tenetur.*

4 *Iudices ſinguli eiuſdem magiſtratus non tenentur niſi pro parte virili.*

L. Si tu & collega. III.

Imp. GORDIANVS A. *Probiono.*

1 MAgiſtratus qui ſunt ſoluendo, habent beneficium diuiſionis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1.n.1.ſup. hoc tit.*

2 Vide de materia Paul. Montan. *de tutel. cap. 32. regul. 7. num. 42.* Galganet. *eodem tractat. lib. 2. tit. 35. num.3.* vbi quod ſi iudex & Magiſtratus tutores, vel curatores minùs idoneos dederint, ſubſi-
3 diaria actione tenentur: & *num.5.* per hunc textum tenet, quod ſi iudex fideiuſſores non idoneos acce-
4 pit, tenetur: & *num. 20.* quod ſinguli iudices eiuſdem Magiſtratus non niſi pro virili parte tenentur.

SVMMARIVM.

1 *Contra Magiſtratum agitur in ſubſidium, & numero 2.*

3 *Actio tutela datur contra nominatorem tutoris.*

4 *Tutor, vel curator, & eorum fideiuſſores ſi ſoluendo ſint, tutus erit iudex, ſeu magiſtratus.*

L. Aduersùs. IV.

Idem A. *Aruntiano.*

COntra Magiſtratum agitur in ſubſidium, id eſt, 1
excuſſis tutoribus, collegis, & fideiuſſoribus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu- 2
munt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.13. cap. 10. num.31. verſ. conuenitur*, Galganet. *de tutel. lib.2. tit. 26. num. 41.* vbi per hunc textum tenet, quod 3
datur actio tutelæ contra nominatorem tutoris, ſed eſt priùs experienda contra tutorem, contutorem, & eorum fideiuſſores, & *tit. 35. num. 11.* ait, quod 4
ſi tutor, vel curator, & eorum fideiuſſores ſoluendo ſint, tutus erit iudex, ſeu magiſtratus.

L. In Magiſtratus. V.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. *Eugenia.*

ADuersùs Magiſtratum vtilis in ſubſidium pu- 1
pilli competit actio, ſi nec tutor, nec fideiuſſor qui fidejuſſit rem pupilli ſaluam fore, fuerit ſoluendo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l.1. n.1. ſup.hoc tit.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc textu deſu- 2
munt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 13. cap. 10. num. 31.* vbi citato hoc textu ait, quod conuenitur Magiſtratus, vt nominator tutoris, vel curatoris minus idonei, poſtquam bona nominati, & fideiuſſorum eius, necnon collegarum, ad quos periculum adminiſtrationis ſpectat, excuſſa fuerint, nec per ea indemnitati minoris ſatisfactum eſt. Paul. Montan. *de tutel. cap. 32. regul. 7. numer. 63. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Notarius qui inuentarium ſcripſit, ſi minorem aſtimationem rerum fecerit, & ſecundùm illam fideiuſſorem recepit, tenetur minori per actionem in factum, nec vitiatur ex hoc tutoris datio.*

2 *Fideiuſſor tutoris, tutelaque qualis ſit, & num.5.*

3 *Tutor vendens rem minoris viliori pretio, præcedente iudicis aſtimatione, an & qualiter excuſandus, & n.4.*

6 *Notarius conficiens inſtrumentum imperfectum, partibus ad intereſſe obligatur, illudque contrahentibus reſarcire tenetur.*

7 *Notarius doloſus tenetur ad damna & intereſſe, & probato illius dolo, ſtatur de omnibus damnis, & intereſſe iuramento partium.*

L. Cùm ſit. VI. & vlt.

Imp. ZENO A. *Æliano P. P.*

SI Notarius, qui inuentarium ſcripſit, minorem 1
æſtimationem rerum fecerit, & ſecundùm illam fideiuſſorem recepit, tenetur minori per actionem in factum, nec ex hoc vitiatur datio curatoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati *in l. 1. num.1. ſuprà hoc tit.*

De materia text. vide Roderic. Xuar. *tit. de los em-* 2
plazamientos, id eſt, de comperendinationibus, §. *nunc*

oppor

opportunè, *num.*14. *&* 15. vbi quod fideiuſſor tutoria debet eſſe locuples, & idoneus ſecundùm quantitatem inuentarij, Hippol. *ad rubr. de fideiuſſor. n.*345. quem refert Azeued. *l.*13. *num.*7. *tit.*9. *lib.*2. *noua Re-*
3 *copil.* vbi per hunc textum tenet, quod iudices recipientes malos fideiuſſores, qui ex officio tenentur bonos recipere, obligantur ad intereſſe partis, vel Reipubl. quando pars aliqua, vel Reſp. ex hoc læderetur. Roman. *ſingul.*79. *incip. Excuſatur tutor*, quem citat Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.*4.
4 *tit.*6. *num.*10. vbi quod ſi tutor vendidit rem minoris pretio viliori, præcedente iudicia æſtimatione, excuſatur; ſed id cum Bart. *in præſenti*, *num.*4. intelligit niſi manifeſtum ſit illam æſtimationem eſſe iniuſtam, & de hoc eſſet fama publica inter vicinos. Montan. *de tutel. cap.*52. *reg.*7. *n.*56.

5 Notatur ad hoc, quod fideiuſſor tutelæ debet eſſe locuples ſecundùm quantitatem inuentarij, vt per Gaſp. Baez. *de decima tutor. cap.*2. *num.*73. Gutier. *de tutelis*, *part.*1. *cap.*12. *num.*22. qui etiam tenent non vitiari tutelam, etiamſi fideiuſſor non ſit idoneus.

Sed ſuper negligentia, vel dolo ſcriba, &c.] Notatur 6
ad hoc, quod Notarius conficiens inſtrumentum imperfectum, partibus ad intereſſe obligatur, illudque contrahentibus reſarcire tenetur, vt per Meneſes *in l.*4. *n.*13. *C. de diuerſ. reſcrip.* Rebuff. *tom.*1. *ad leges Galliæ, tit. de litteris oblig. art.*4. *gloſſ.*4. *n.*4. *&* 5. Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.*5. *num.*4. *& cap.*34. *n.*47. Menoch. *conſ.*37. *n.*3. Ratio. eſt, quoniam Notarius qui omiſit neceſſarias ſolemnitates, eſt in dolo, Alciat. *de præſumpt. regul.*3. *præſumpt.*13. *n.*13. Cald. Pereira *d. c.*34. *n.*47. *verſ. ratio eſt.*

Notatur etiam ad hoc, quod Notarius doloſus te- 7
netur ad damna & intereſſe, & probato illius dolo de omnibus damnis & intereſſe ſtatur iuramento partis, vt per Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 44. *n.*28. Maſcard. *de prob. concl.*934. aliàs 935. *n.*10.

INDEX

Digitized by Google

INDEX VI.

RERVM, ET VERBORVM NOTABILIVM,

Quæ in poſteriori Collectaneorum in Codicem Iuſtiniani Tomo continentur.

Primus numerus paginam, alter columnam deſignat, tertius verò eſt marginalis.

A

A, Dictio ſeparationem denotat. pag. 339. col. 1. num. 5.

Abeſſe.

Abeſſe quod ſolet, & poteſt, non probat id eſſe. 52.2.1

Ablatiuus.

Ablatiuus abſolutus an importet conditionem, oſtenditur. 490.1.14

Abſens.

Abſens ob iuramentum dandum, ad iudicem accedet ob illius præſtationem. 7.1.17

Abſens ob ſolam ſcientiam videtur conſentire in ſibi fauorabilibus. Vide *Conſenſus*.

Abſens condemnatus, magis videtur condemnatus ob contumaciam, quàm propter malam cauſam, niſi de delicto conſtaret ex actis cauſæ. 537.2.5

Abſentes poſſunt contrahere per nuntium & epiſtolam. 139. 1.1.& 2

Abſtentio.

Abſtentio hæreditatis quomodo probetur. 56.2.4

Acceſſorium.

Acceſſorium non ſequitur ſuum principale vbi in acceſſorio non eſt eadem ratio. 560.1.8

Accipiens.

Accipientem à libero, non implentem cauſam, teneri condictione. 23.1.1

Accreſcentia.

Accreſcentia fundo per alluuionem pertinere ad emptorem reuendentem, niſi venditio ſit conditionalis conditione ſuſpenſiua. 256.1.66

Accuſator.

Accuſatorum articuli accuſationis per teſtes idoneos probandi. 60.1.1

Acquirere.

Seruos per acceptam rerum traditionem dominis acquirere. 97.2.3

Acquiſitum.

Acquiſita vicumque vxori, non auferri ab ea propter delictum mariti, & ſic ipſum delinquendo non poſſe illa alienare, imò ipſius vxoris remanere. 435.1.16

Diſtingue vt ibid.17

Acquiſitio.

Acquiſitio per quas perſonas fiat. 97.2

Actio.

Actio mihi quæritur ex mutuo, & non danti, ſi mandante me quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet. 12.2.2

Actio mutui repetendi eſt perſonalis, ac proinde contra ſolum debitorem, cui datum eſt, competit. 13.1.3

Actio criminalis & ciuilis inſimul inſtitui poteſt coram eodem iudice. 25.1.3

Actio perſonalis non datur contra tertium, ſed perſonam ſequitur obligatam. 31.2.2

Actio & obligatio regulariter tranſit ad hæredes, tam actiuè, quàm paſſiuè. 41.1.4

Actio de dote contra hæredes, non contra mariti debitores dirigenda. 43.2.1

Actio pro parte hæreditaria, pro qua creditor debitori ſucceſſit, confunditur, niſi hæres cumpenſandi animo ſit inſtitutus. 44.1.&.2

Actio perſonalis cur ſic dicta. ibid.2.8

Actio pignoratitia ſoluto debito locum habet. 90.2.1

Actione inſtitoria vt quis teneatur, opus eſt mutuario, ſiue contractus ſit pro vtilitate præponentis, & in cauſam negotiationis, cui eſt præpoſitus, & pro ea ſe accipere exprimat, quod non fuerit mutuata maior quantitas peruniæ, quàm eſſet neceſſarium. 92.1.7

Præponentes vt tacitè obligarentur ex mutuo, attendere debent cauſæ veritas, præpoſitionis & cauſæ ſcientia, & credulitas, congrua quantitas, & in loco vbi vigebat cauſa neceſſitatis, celebratio contractus. ibid.8

Actio inſtitoria vtilis datur contra dominum ex contractu facto cum procuratore ſpeciali. ibid.2.1

Vide *Inſtitor*.

Actio de in rem verſo locum habet in quocumque contrahente, etiam cum negotiorum geſtore, & datur contra dominum, in cuius vtilitatem verſum eſt. 95.2.3

Actio depoſiti, vt perſonalis, competit contra depoſitarium, & eius hæredes, non contra ſingularem eius ſucceſſorem. 158.2.1

Actio de in rem depoſito objici non poteſt. 160.1.18

Actio ex mutuo mihi quæritur, & non danti, ſi mandante me quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet. 162.2.5

Actio pro ſocio. 170.1

Actio pro ſocio intentatur ſocietate finita, quando agitur pro habenda vtili ratione lucri & damni inter ſocios diuidendi. 173.1.6

Actio tam realis, quàm perſonalis vendi poteſt. 186.1.1

Actio hypothecaria non ceditur ſine perſonali, cùm illa eius ſit acceſſoria. ibid.4

Actio iniuriarum non ceditur. ibid.5

Non tranſmittitur ad hæredem ante litis conteſtationem. ibid.7

Actio quæ oritur ex permutatione, quæ in ſpecie accipitur, eſt bonæ fidei. 194.1.3

Actio venditi non competit ad contractum reſcindendum, niſi occaſio reſcindendi emergat ex conuentione. 230.2.1

Actio quanti minoris hoc caſu quanti æſtimata. 231. 2. 5.6. 7.8

Actio ex vendito, & præſcriptis verbis ad eandem rem quare competat, cùm appareat eſſe compatibiles. 255.2.59

Actio ſi ſit perpetua actione redhibitoria, an duret 30. annis. 270.1.7

Currere hoc tempus à die ex quo emptor ſciuit vitium, ſeu morbum rei emptæ, vel ſupinè ignorauit. ibid.8

Iſtas actiones etiam cum mala fide præſcribi poſſe. ibid.9

Sed limita primò niſi venditor agat contra emptorem actione ex empto ante lapſum ſex menſium ad pretium, & emptor excipiat de vitio rei. ibid.2.10

Secundò, has leges non procedere in foro conſcientiæ. ibid.11

Tertiò in venditionibus conditionalibus. ibid.12

Actio præſcriptis verbis ex innomínato contractu naſcitur. 288. 2.1

Re tradita vt impleantur conuenta, eadem actio competit. ibid.2

Index Rerum,

Actio de dote præſcribitur ſpatio triginta annorum à die, quo agi potuit ſoluto matrimonio, vel viro vergente ad inopiam. 401.1.15
Amplia quod in dote, & in rebus dotalibus ſuprà reſoluimus circa earum præſcriptionem, locum habere in donatione propter nuptias, & in arrhis. ibid.2.16
Limita in bonis paraphernalibus, quæ præter dotem paraphernа nuncupantur. ibid.17
Actio rei vxoriæ. 403.1
Actio ex ſtipulatu pro dote eſt bonæ fidei. 407.1.12
Actio rei vxoriæ eſt ſublata in totum quod erat vtile in ea, tranſfuſum eſt in actionem ex ſtipulatu. ibid.13
Actio ex ſtipulatu pro dote tranſit ad ſucceſſores. 408.1.19
Actio rerum amotarum. 454.2
Actio rerum amotarum non competit niſi ſoluto matrimonio, ſed eo conſtante competit in factum. 455.1.1
Actio furti viro conceditur aduerſùs vxorem, non è contra. ibid.2
Actio rerum amotarum datur contra hæredes, quatenus ad eos peruenit. ibid.1
Amouentis hæres non tenetur iurare. ibid.2
Actio tutelæ non competit pupillis, nec minoribus ſine curatore contra ſuos tutores, ſecus eiuſdem pupilli hæredibus. 497.1.2
Actio protutelæ in eum datur, qui ſe pro tutore geſſit, vel pro curatore, cum tamen non eſſet tutor, vel curator. 517.1.3
Actio tutelæ tam hæredibus, quàm etiam contra ſucceſſores competit. 526.2.1.2
Actio tutelæ extinguitur pro illa parte, ad quam pupillus ſuccedit tutori, & non in pluris, & erogata à tutore bona fide poſſunt per cohæredem pupillo compenſari, vel contrario iudicio repeti. 537.2.1
Actio mandati, vide *Mandatum*.
Per venditionem actionis realis & perſonalis transfertur vtilis actio. 186.1.2
Actionis venditio, ſeu nominis debitoris, fit etiam ignorante, & inuito eo, contra quem competit actio. 184.1.4
Vide *Venditio*.
Actioni iniuriæ ſatisfacere debent hæredes. 51.1.1
Actio in rem an cedi poſſit, remiſſiuè. 186.1.6
Actioni tutelæ non præſcribitur longo tempore. 525.2.1.1
Actionem perſonalem non ſequi debitorem pignoris, & iura non mandari inuito. 13.1.1
Actionem cedere aliud eſt, & mandare aliud. 29.1.5
Ex pacto legis commiſſoriæ & addictionis in diem, inito per per procuratorem, nullam acquiri actionem domino. 97.2.2
Per procuratorem non acquiri abſenti Actionem perſonalem ſine ceſſione. ibid.5
Actionem vtilem contra depoſitarium non dari creditori, ſi ad illius fauorem fecit depoſitum, niſi in depoſito iudiciali facto de mandato iudicis, & per eum electo. 148.2.49
Debitore inuito, & ignorante poteſt quis actionem cedere. 184.2.1.2
Actionem cedere, ſeu vendere poteſt, quam quis habet contra alium, modò debitor, contra quem ceditur actio, ſit ſciens, modò ignorans, & modò debitum ſit purum, modò in diem, vel ſub conditione. ibid.3
ad Actionem conſequendam non ſufficit oblatio, ſed conſignatio, & depoſitio. 260.1.3
Actionem de præſcriptis verbis dari pro permutatione. 284.2.1
Actione hypothecariâ venditâ, dici quoque vendi actionem rei venditationis. 30.1.1.3
Actione hypothecariâ contra debitores inſtitutâ, adhuc locum eſſe perſonalibus actionibus contra eoſdem prò reſiduo. ibid.2.1.2
Actione inſtitoria conueniri mulieres. 91.2.1
in Actione de dote maritus condemnatur in quantum facere poteſt, & rerum mobilium, & iurium reſtitutio debet fieri intra annum; rerum verò immobilium incontinenti, & vſuræ debentur à tempore moræ, fructus verò tempore ſoluti matrimonij. 409.1.31
Actiones actiuas & paſſiuas dari aduerſùs hæredes ſecundum hæreditarias portiones, non autem ſecundum portiones prælegatas. 8.1.3
Imò ſige vt ibid.
Actiones, obligationeſque debitoris creditorem inuitum in ſolutum recipere minimè teneri. 13.1.2
Actiones directas Procuratori in rem ſuam mandatas mortuo mandatore abſque hærede, iuris artificio inutiles conuerti. 28.2.2
Actiones vtiles in contractu innominato ſine ceſſione non tranſeunt, neque competunt. ibid.3
Actiones directæ transferri non poſſunt per ceſſionem, cùm oſſibus cenſeantur ineſſe. 29.1.6
Actiones perſonales ceſſæ hypothecæ iura ſimul transferunt cum actione hypothecaria. 30.1.1.2
Actiones initium ſumere ab hærede, & contra hæredes. 42.1
Actiones hæreditariæ. 42.8
Actiones perſonales inter hæredes paſſiuè diuidi pro portionibus hæreditariis, reales paſſiuè ſequi poſſeſſorem. ibid.2.1.2
Et ſi quis ex hæredibus efficiatur non ſoluendo, reliqui eius portione minimè grauantur, nec creditori contra ipſos dabitur actio. ibid.3
Datur tamen actio hypothecaria contra hæredem poſſidentem pignus, vel hypothecam. ibid.4
Actiones ex delicto poſt litem conteſtatam tranſeunt ad hæredes; ante verò litem conteſtatam non, niſi cum commodo deuenit ad hæredes. 44.2.1.2
Declara vt 45.1.3.4.5.6.7.8
Actiones reales, & perſonales in quibus differant. 97.2.8
Actiones paſſiuas nulla ratione transferri poſſe. 184.1.3
Actiones omnes, tam reales, quam perſonales, per ceſſionem transferri poſſe. 186.1.3
Actiones empti, & venditi. 225.2
Actiones ex empto, quæ pro prædio herbas peſtiferas producente, & aliis rebus ſoli, pro ligno & libris vitioſis, & aliis rebus, pro quibus datur actio, quæ non facilè corrumpuntur, perpetuas eſſe, facta diſtinctione ſcientiæ, vel ignorantiæ. 270.1.5
Hoc caſu competere actionem de dolo. ibid.6
de Actionibus tutelæ & curæ directis, & vtilibus, ciuilibus, & prætoriis, remiſſiuè. 525.2.3

Actor.

Actor ſi ab initio noluit deferre iuramentum, ſed onus probandi aſſumpſit, & non probauit, tunc reus abſolui debet, & non cogitur iurare. 6.1.4
Actor antequam agat contra tertium poſſeſſorem, excuſſionem faciat in bonis ipſius debitoris principalis, & eis minùs idoneis repertis, ipſe tunc contra tertium poſſeſſorem agere. 31.1.2
Actor ſicut tenetur probare ſuam intentionem, ita reus ſuam exceptionem. 48.2.1
Actor vbi plenè probauit ſuam intentionem, & reus ſuam exceptionem nec clare, nec concludenter probauerit, actor obtinet, reuſque ſuccumbit. 57.1.6
Actor etſi nihil petat, poteſt reus exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere. 121.2.6
Actor à tutore, ſeu curatore dandus. 541.1
Actoris dolus emptori bonæ fidei actionem contra venditorem non adimit. 225.1.1
Actoris ordinatio fit à tutore, vel curatore eius periculo, cùm per ſe gerere non poſſit, iudiciali auctoritate permittente. 541.2.3
Actori incumbit probatio, non reo. 51.2.1.2
Actori aſſerenti incumbit probatio. 59.2.8
Actore nihil probante, reo defertur iuramentum, ſi iudex approbat illius delationem. 6.2.&2
Actore non probante reus abſoluitur. 59.1.2
Actores & procuratores criminalium proceſſuum ſcienter negligentes criminum delationem, & accuſationem, metalli pœnam metuant. 345.2.3

Actus.

Actus noſtri non ſe extendunt vltra quàm geruntur. 34.1.8
Actus voluntarius non obligat agentem vltra quàm geratur. ibid.9
Actus factus nomine alterius, ei adſcribitur, cuius nomine factus eſt. 96.1.8
Actus voluntarius non obligat agentem vltra quàm geratur. 139.2.9
Actus in dubio non eſt iudicandus vſurarius. 542.1.8
Actus clandeſtinus quis. 214.1.9
Actus clandeſtinè factus præſumitur, quando fit in loco ſecreto, vel celatè detinetur, itaut non poſſit venire in notitiam eorum, quorum intereſt, etſi teſtes ſint adhibiti. ibid.10
Actus in dubio nomine proprio geſtus cenſetur, non alieno. 431.1.4
Limita vt ibid.5
Et declara vt ibid.6
Actus dationis tutelæ an ſit iuriſdictionis voluntariæ, vel potiùs contentioſæ, remiſſiuè. 481.2.11
Actus geſtus nulliter cum Eccleſia & minore vales, ſi minor velit. 524.2.3
Limita vt ibid.4
Actus ſcripto præualet. 84.1.2
ob Actum nullum non incurri pœnam, quam quis incurreret, ſi actus contra legem eſſet validus. 265.1.3
Contrarium. ibid. 2.4
Diſtinguitur inter pœnam ipſo iure incurrendam, & illam quam iudex infligere, & exequi debet. ibid.5
Et inter legem imponentem pœnam facienti actum, qui nequaquam validus eſſe poteſt, & in alienante emphyteuſim

ſina

Digitized by Google

ſine conſenſu domini, quem ſaciè conſtat actum facere nullum, & nihilominus incidis in pœnam caducitatis. ibid. 6.7
Actum nullum confirmans an & quando videatur de nouo facere. 431.1.3
per Actum vnum contrarium quis non perdit in aliis priuilegium habens effectum reiterabilem, & ſucceſſiuum. 543.2.2

Addictio.

Addictio quædam olim voluntaria, qua debitores in voluntariam ſeruitutem addici ſe patiebantur, donec creditoribus ſuis ſatisfeciſſent, remiſſiuè. 31.1.3

Additamentum.

Additamentum eiuſdem eſt naturæ, cuius & principale. 385.2.4

Adminiſtrata.

Adminiſtrata poſt finitam tutelam, prioribus connexa veniunt in actione tutelæ. 526.2.1.3
In connexis tutor & curator perſeuerare tenentur ante tranſlationem adminiſtrationis in alium, non verò poſt. ibid. 4.5

Adminiſtratio.

Adminiſtratio tutorum, vel curatorum, & pecunia pupillaris fœneranda, vel deponenda. 493.2
Adminiſtratio ſi eſt diuiſa à teſtatore, vel à iudice, periculum vnius non ſpectat ad alium. 507.1.1.2
Adminiſtratio quando eſt diuiſa à teſtatore, vel iudice, non debet vnus conueniri pro rebus ad adminiſtrationem alterius ſpectantibus. 510.1.1.2
Adminiſtrationem habens liberam, alienare poteſt res domini, & in primis peculiares. 96.2.1

Adminiſtrator.

Adminiſtrator Principis, Reipubl. ſeu fiſci, an præſumatur dotalis, & acquiſiuiſſe de bonis adminiſtratis, an verò de ſuis propriis, remiſſiuè. 526.2.11

Adoptare.

Adoptare an prohibeatur pater liberos ſuos naturales. 466.1.2

Adoptiui.

Adoptiui, vel reſcripto Principis legitimati ſunt ſoboles ciuiles. 467.1.5

Adulterium.

Adulterium cum vxore aliena, & inceſtus tam cum conſanguinea, quàm cum affine, ſunt damnati. 350.1.4
propter Adulterium inter coniuges hodie fit ſeparatio thori. 444.1.8
Thori ſeparatio quando concedatur propter notorium, ſeu occultum coniugis adulterium, & quando adulterium dicatur notorium, vel occultum. ibid.2.9
Adulterium vnius coniugis an & quando compenſetur cum adulterio alterius, remiſſiuè. ibid.10
Thori ſeparationem concedi non ſolùm propter fornicationem carnalem, ſed etiam propter ſpiritualem, hoc eſt, propter hæreſim, & idololatriam. ibid.11
Concedi etiam propter mariti ſodomiticum vitium. ibid.12
propter Adulterium vxor non ſolùm amittit dotem, ſed etiam donationem propter nuptias, ſeu lucrum dotis ex pacto prouenient. 447.2.24
Et bona paraphernalia. ibid.25

Adulta, & Adultus.

Adulta agit contra curatores in ea dotanda negligentes, vt dotem ſibi conſtituant. 496.1.1
Adultus carens curatore alienando rem ſine decreto poſſet transferre poſſeſſionem, pupillus vero ſine tutoris auctoritate, vel adultus habens curatorem ſine curatoris auctoritate non poſſet alienando, vel contrahendo transferre in alium poſſeſſionem ciuilem, nec naturalem. 566.2.4
Decretum non interueniſſe probatur, ſi in contractu recenter celebrato nulla de ipſo facta ſit mentio. ibid.5
cum Adulto volens litigare, debet ipſum admonere, & ipſe adultus poteſt petere curatorem ſibi dari. 478.2.1.2
Si minores in lite moniti noluerint eligere curatores, eis inuitis dantur. ibid.2
Adulti etiam inuiti curatorem ad litem, ſeu ad lites recipiunt. 486.2 3

Aduocatus.

Aduocatus pro ſalario, inconſulto iudice occupans res clientis, poſſeſſionem reſtituit, & ius protoiſſione partis acquiſitum cum officio amittit. 14.2.4
per Aduocatum niſi ſteterit, non reddi ſalarium. 24.1.1.2
Aduocatis ſalarium debetur, ſi ante tempus decedant, cum per illos non ſteterit quominus patrocinium præſtarent. ibid.3
Aduocatos omnia noſſe mala. 169.2.14

Ædilitia Actio.

Ædilitiæ actiones. 267.2

Æs.

Æs alienum ſi eſt tantùm quod ex tota hæreditate, neque ex tertio bonorum ſolui poteſt, tunc etiam legata pro rata extenuabuntur. 8.2.6
Æs alienum quando dicatur vigere, arbitrio iudicis relinquitur. 561.2.3
Æris alieni onus ſpectare ad hæredem, & ad legatarios certæ partis hereditatis pro rata ſuæ partis. 8.2.5

Æſtimatio.

Æſtimatio facienda eſt ſecundùm rei qualitatem. 213.1.1
Æſtimatio poteſt probari per peritos aſſumptos à iudice. 369.2.22
Æſtimatio iure facta in dubio emptionem facit. 348.2.8
Æſtimatio quando facit emptionem, mulier tenetur ex empto ad rem, & maritus ſoluto matrimonio tenetur ad æſtimationem, & interim periculum, & augmentum ſpectant ad maritum. 38-.1.1.2
Æſtimatio quæcunque in dubio præſumitur facta eo modo, & ad illum effectum, vt operetur emptionem, & venditionem. 391.2.4
Limita vt 392.1.5
poſt Æſtimationem periculum & deterioratio rerum dotalium pertinet ad maritum. 386.2.5
in Æſtimatione & valore alicuius rei mobilis vbi dubium vertitur, committendum id officialibus, & perſonis, quæ veroſimiliter de eo poſſunt cognoſcere. 369.2.25

Æſtimator.

Æſtimatores bonorum vbi non fuerint deputati de publico, debent nominari à partibus. ibid.26

Æſtimum.

Æſtimum, ſeu cataſtrum non probat dominium, aut poſſeſſionem aduersùs eum, qui non contentit. 231.1.3
Niſi conſentiens ſit deſcriptus in eo, & ſolutiones per deſcriptos in eo factæ ſint. ibid.4

Ætas.

Ætas debitoris non infringit ius creditoris. 43.2.1
Ætas probatur multipliciter. 51.2.4
Ætas probanda per eum, qui ſe fundat in ea. 52.1.5
Ætas requiſita ad matrimonium validè ineundum, eſt pubertas. 342.2.7
Ætas an, quando, & quomodo probetur per inſtrumentum tutelæ, ſeu curæ. 541.1.6
Ætatis legitimæ appellatione comprehenditur ætas naturalis, & vera, non ficta. 497.1.3
Ætatis legitimæ defectus in iudiciis, & rerum ſuarum adminiſtratione non ſuppletur ex numero liberorum. ibid.1.1
Ætatis legitimæ appellatione venit ætas naturalis & vera, id eſt 25. annorum, non ficta, quæ beneficio Principis eſt, id eſt diſpenſata. 511.1.3
Ætatis obtinenti veniam à Principe currit quadriennium ad petendam reſtitutionem eorum, quæ antea geſſit à tempore veniæ, & ſi impetrauerit veniam in vigeſimo anno, habebit quinquennium. 569.2.21
Ætatem alleganti incumbit onus probandi. 51.2.1.2
Et cur. ibid.3

Affictus.

Afflictæ perſonæ expenſarum detrimento non prægrauandæ. 342.2.2

Agens.

Agens rei vendicatione dominium probabit. 49.1.1
Quid ſi probauerit ſemiplenè. ibid.5
Agens ad reſtitutionem poſſeſſionis violenter, vel clam occupatæ, non poteſt repelli per criminis exceptionem, per quam reſtitutio non impeditur, vel retardatur. 429.1.5
Siue obiiciatur crimen via accuſationis, ſiue inquiſitionis. ibid.6
Siue loquamur de iure ciuili, ſiue de iure Canonico. ibid.7
Limita vt ibid.8
Agenti condictione ex mutuo an, & quando poſſit obiici exceptio de dominio tertii, remiſſiuè. 13.1.3
Agentem ex mutuo de neceſſitate, non probare originem dominii. ibid.2

Agere.

Agi debere contra tutorem, non contra eum, qui indemnitatem promiſit. 515.2.1.2
non Agitur ex promiſſione alicuius annui, vel menſtrui facta coniugi, licèt non detur repetitio ſoluti. 430.1.1

Alienare.

Diſpoſitio reſtringens facultatem alienandi eſt odioſa. 182.1.18
Alienandi verbum includit hæredis inſtitutionem, quando de ea fit mentio permiſſiuè. 571.1.7
An ſufficiat hypotheca generalis, vel ſpecialis ſimul requiratur de non alienando. 245.1.31.32
Pactum de non alienando non impedit dominii tranſlationem in tertium, in quem res alienari prohibita fuit tranſlata titulo venditionis, vel alio legitimo. ibid.2.36

Index Rerum,

Alienans bona ſua in fraudem collectarum, illis priuari debet. 214.1.12

Alienans bona in fraudem fiſci, non obſtante alienatione ad tributorum ſolutionem per capturam perſonæ compellendus eſt. ibib.13

non Alienantur immobilia ſine decreto ex cauſa ſponſalitiæ largitatis. 559.1.2

Alienare prohibitus non poteſt alienare dominium directum. 243.1.8

Eodem modo vtile dominium non poteſt transferri in alium ab eo, qui alienationem facere eſt prohibitus. ibid.9

Alienare prohibitus etſi non poſſit vſumfructum conſtituere, poterit tamen pro tempore iuris ſuccedere, & vendere fructuum commoditatem, & perceptionem. ibid.2.12

Alienare prohibitus cenſetur etiam prohibitus hypothecare, vel pignorare. ibid.14

Siue pignoratio fiat pro magno, ſiue etiam pro modico pretio. ibid 15

Limita primò in prohibitione pœnali. ibid.16

Secundò quando teſtator obligaſſet fundum creditori, & poſtea teſtamento prohibeat illius alienationem. ibid.17

Tertiò in generali hypotheca, & bonorum obligatione. 244.1.18

Quod tamen reſtringitur primò quando prohibitus non habebat alia bona niſi prohibita alienari. ibid.19

Secundò quando verba eſſent vniuerſalia. ibid.20

Alienatio.

Alienationis appellatione omnis actus continetur, per quem transfertur dominium. 244.1.21

Dominij translatio impeditur primò quando conuenitur in pacto, quod nullo modo poſſit res alienari. ibid.1.22

Secundò quando prohibetur res alienari ex diſpoſitione contrahentium, quæ tamen ex iuris communis diſpoſitione alienari non poterat. ibid.23

Tertiò in omnibus caſibus, in quibus dominium ex ſolo pacto transfertur abſque traditione. ibid.24

Quartò ſi dictum fuerit, Vendo, vel dono hoc pacto, vt non liceat alienare, & ſi ad aliquem actum alienationis peruenerit, tunc dominium ad me reuertatur, & in eum caſum ex nunc conſtitui te poſſidere meo nomine. ibid.25

Vel ſi poſt pactum appoſitum de non alienando, dictum fuerit, vt in caſu, quo emptor ad aliquem actum alienationis deuenerit, liceat venditori ingredi poſſeſſionem illius rei propria auctoritate. ibid 26

Vel quod eo, caſu, quo deuentum fuerit ad aliquem actum alienationis, res ſit inempta, vel venditio habeatur pro non facta. ibid.27

Quintò ſi ſimul cum pacto de non alienando iuramentum interueniat. ibid.28

Contrarium. ibid.29

Sextò ſi ille, qui prohibuit rem alienare, reſeruat ſibi aliquod ius in eo. 245.1.30

Qui non poteſt alienare, nec alienationi conſentire poteſt. 403.2.7

Alienare prædia ſine decreto nequit pater curator filij etiam emancipati. 555.2.1.2

Non procedit in patre legitimo adminiſtratore ſui filiifamil. ibid.3

Quando prohibitio directi domini cum legis prohibitione concurrit, res non poteſt, etiam in caſu, prima ſtante prohibitione, promiſſo alienari. 246.1.38

Alienari prohibita non poſſunt infeudari, neque concedi in emphyteuſim, niſi eſſent ſolita in fundum, vel emphyteuſim dari. 251.1.10

Fundus dotalis, licèt æſtimatus, alienari non poteſt vbi electio eſt reſeruata mulieri. 456.1.1.2

Fundus dotalis regulariter alienari nequit. ibid.3

Amplia primò, quod fundus dotalis non ſolùm alienari, ſed nec ad longum tempus colonis irreuocabiliter concedi poſſit. ibid.2.4

Secundò etiam conſentiente vxore fundum dotalem hodie per maritum non poſſe alienari. ibid.5

Licèt mulier tranſacto biennio à die primæ alienationis iterum comprobaret. ibid.6

Tertiò neque ipſam mulierem viro conſentiente fundum dotalem alienare poſſe. ibid.7

Quartò adeo inualidam eſſe alienationem rerum dotalium, quod poſſit maritus ipſe etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas ab emptore quolibet vendicare, ſeu recuperare. ibid.8

Quamuis iurauerit non contrauenire à ſe factæ alienationi. ibid.9

Quintò, maritum ſuper re dotali non poſſe tranſigere, niſi retinendo, ad exemplum tutoris, & curatoris, & aliorum huiuſmodi adminiſtratorum. ibid.10

Limita primò in rebus æſtimatis in dotem datis ea æſtimatione, quæ faciat emptionem. ibid.1

Secundò niſi res datæ in dotem non æſtimatæ ſint ex his, quæ in genere ſuo functionem recipiunt, id eſt, quæ in pondere, numero, vel menſura conſiſtunt. ibid.12

Tertiò ſi mulier conſentiat alienationi animo decipiendi emptorem. ibid.13

Quartò ſi alienatio fiat de conſenſu vtriuſque coniugis, & vxori vtilis ſit. ibid.14

Quintò ſi fiat ex cauſa neceſſaria. ibid.15

Sextò quando vxor neque dolo, neque metu inducta iuramento confirmauit eam alienationem. ibid.16

Alienari nullo titulo poſſunt immobilia minorum ſine decreto, ideo tradita vendicantur, redditis tamen quæ acceperunt. 556.1.1.2

Nec etiam adulti minores 25. annorum curatoribus carentes poſſunt prædicta bona ſine decreto alienare. ibid.3

Nec tranſigi poteſt ſuper rebus immobilibus minoris ſine decreto. ibid.4

Niſi res minoris melior fiat, & dando alteri parti pretium per viam tranſactionis, remaneat cum ſe, ſuper qua lis agitur. ibid.5

Alienari poſſunt bona immobilia ex cauſa dotis. 559.2.2

Requiritur tamen ad validitatem huius alienationis auctoritas curatoris. ibid.3

Procedit in donatione propter nuptias, quæ in omnibus doti æquiparatur. ibid.4

Alienari licitè poteſt res minoris ſterilis, & infructuoſa, & quæ magis incommodum, quàm commodum illi affert. 562.2.12

Alienari poſſunt bona ſtabilia, quando fœnus & vſuræ ſuperant fructus bonorum hæreditariorum. ibid.13

Alienari ſine decreto poſſunt immobilia pupilli ex voluntate patris. 564 2.1.2.5.7

Alienari poſſunt ſine decreto veſtes detritæ, & animalia ſuperuacua. 565 2.1.2

Vnde veſtes pretioſæ, aut grex ouium, caprarum, vel boum non poſſunt vendi, niſi concurrant ſolemnitates. ibid.3

Alienata immobilia ſine decreto iudicis, poſſunt cum fructibus vendicari, ſed pretium in vtilitatem minoris verſum cum vſuris debet reſtitui, & ſumptus meliorationis. 563.1.2

Immobilia ſi ſunt alienata ſine decreto, titulo oneroſo ab ipſo minore, vel ab eius adminiſtratore, eo ſciente, & patiente, & factus maior taceat per quinquennium, inducitur quædam tacita ratihabitio, contra quam venire non poteſt. 568.2.1

Si autem ſint alienata titulo lucratiuo, requiritur taciturnitas longi temporis, ad reuocationem autem admittitur etiam hæres, &c. ibid.2

Textus hic locum habet primò quando minor auctoritate tutoris, vel curatoris vendit. ibid.3

Secundò quando tutor vendit præſenti, & volente minore. ibid.4

Tertiò quando minor ſine tutore, vel curatore conſtitutus vendit, nec ætatis impetrauit veniam. ibid.5

Quartò quando minor ſine tutore, vel curatore alienauit, & ætatis veniam impetrauit. 569.1.6

Limita diſpoſitionem huius textus locum non habere primò quando tutor ſolus, vel curator rem minoris non vt minoris, ſed vt propriam alienauerit. ibid.7

Secundò quando tutor, vel curator contraheret cum ipſo minore. ibid.8

Tertiò quando minor habens curatorem, ſine eo contraheret. ibid.9

Quartò quando contractus laboret vitio nullitatis & læſionis. ibid.10

Quintò quando minor maior factus ignorauit nullitatem contractus. ibid.12

Extenditur ad minorem dubitantem quómodo fuerit celebratus contractus. ibid.12

Sextò ſi minor non fuerit præſens alienationi, & ignorauit contractum. ibid.13

Septimò ſi contractus ſit ſimulatus, & pignoratus. ibid.14

Octauò ſi in contractu dolus, aut metus interfuit. ibid.15

In dolo eſſe qui emit à minore, non ſeruatis iuris ſolemnitatibus. ibid.16

Et in dolo præſumpto non militare diſpoſitionem huius legis, neque cenſeri factam aliquam ratificationem. ibid.17

Nonò ſi minor intra quinquennium in contractibus oneroſis, ſiue decennium in lucratiuis, declaret ſe nolle habere ratum dictum contractum, licèt extraiudicialiter diceret emptori, vel donatario. ibid.18

Decimò non procedere de iure Canonico, quo attento non habet locum diſpoſitio huius legis propter malam fidem illius, qui ſcit contractum non valere. 569.2.19

Contra hanc limitationem tenent magis communiter Doctores. ibid.20

Alienatio.

Alienatio prohibita. 239.2

Alienatio communium rerum. 246.1

Alienatio pro parte non valet. 247.2.2

Alienatio

Alienatio prohibita illam etiam continet, quæ fit prætextu teſtamenti. 571.1.6

Alienatio rerum dotalium æſtimatarum valet, & res venditæ per mulierem [illegible]tione dotis vendicari non poſſunt, ſi maritus eſt ſol[illegible]o, & mulier aliunde habet vnde poſſit dotem recup[illegible]; ſecus verò ſi ſoluendo non ſit. 402.1.10

Alienatio quid. 457.2.17.18

Alienatio fundi dotalis voluntaria eſt prohibita, non neceſſaria. ibid.2.2

Alienatio neceſſaria non continetur in prohibitione alienationis. ibid.3

Alienatio quando eſt nulla ex eo quod in ea non interuenerunt ſolemnitates requiſitæ, vel quid ſimile, reſtitutio non eſt neceſſaria. 555.1.3

Alienatio licèt ſit prohibita fauore minorum, tamen alij non prohibentur ſe, & res ſuas obligare. 559.2.1

Alienatio vbi eſt nulla, minori non eſt neceſſaria reſtitutio, ſecus ſi ſit aliqua, & læſio in pretio ſit ſequuta. 561.2.1

Præſidis decretum non excludit minoris reſtitutionem, ſi aduerſus alienationem ſe reſtitui poſtulauerit. ibid.2

Alienatio bonorum immobilium minoris pro dote conſtituenda facta, ſolemnitatibus à iure requiſitis interuenientibus. 562.3.9

Licita, ſi minor fame laboret, pro eius alimentis. ibid.10

Vel filius coniunctæ perſonæ. ibid.11

Alienatio etiam pro magna vtilitate minoris fieri nequit. ibid.2.14

Alienatio facta ex patris voluntate, vel teſtatoris, valet ſine decreto. 565.1.1.2

Alienata minus legitimè vendicantur etiam à ſecundo emptore, niſi ſit munitus præſcriptione. 567.1.1.2

Alienationis prohibitio facta per teſtatorem in vltima voluntate, ſi iuſtam cauſam exprimat, valida eſt. 21.2.9

Quando cum legis prohibitione domini prohibitio concurrit, res non poteſt alienari, etiam in caſu, prima ſtante prohibitione: vbi fuit appoſitum pactum quod emphyteuta non poterit alienare, tunc interdicta cenſetur omnis alienatio. ibid.10

Alienationis prohibitio facta in teſtamento per teſtatorem valet, & ex ea impeditur dominij tranſlatio. 245.1.33

Intellige vt ibid.2.34

Declara vt ibid.35

Alienationis nomine venit inſtitutio hæredis, etiam verbis generalibus facta. 371.1.8

Alienationis rerum minoris ſine decreto prohibitio non extenditur ad alienationes neceſſarias, ſed ex cauſa dabitur reſtitutio. 554.1.1

Iudex hic competens quis. ibid.2

Cognitio cauſæ requiritur cùm agitur de alienatione rerum immobilium minoris, quæ ante decreti impoſitionem præcedere debet. ibid.3

Alienationis cauſam coram iudice proponi non ſufficit, ſed neceſſe eſt vt apud acta probetur, & vt interponatur decretum. 558.1.1

Vt decretum interponatur, non poteſt peti à tutore per procuratorem. ibid.3

Sed perſonaliter ab ipſo tutore. ibid.4

Alienationem approbare per tranſcurſum quadriennij poſt legitimam ætatem ſufficit. 569.2.22

An per ſolam facti ratificationem ante quinquennium repellatur actor, & ex ſolo tranſcurſu quinquennij abſque vllo actu inducente ratificationem, ratificatio inducatur, remiſſiuè. ibid.23

Vel per exactionem reddituum minor iam maior factus videatur eorum ratificare. 570.1.14

Ratihabitionem hanc expreſſam, vel præſumptam trahi retro ad tempus contractus. ibid.15

Intellige vt ibid.16

Alienatione prohibita, omnis actus videtur prohibitus, per quem alteri quæritur, aut ſequitur alienatio. 242.2.1.3

Maxime quando in prohibitione ſunt appoſita verba multùm prægnantia & generalia. 243.1.4

Hanc regulam non habere locum in ſtatutis. ibid.5

Siue immediate, ſiue mediatè ex acto peruenitur ad alienationem. ibid.6

Et cur. ibid.7

res Alienatione prohibita, pignoris & vſusfructus conſtitutio interdicta cenſetur. 242.2.2

de Alienatione rerum minoris immobilium cùm agitur, requiritur cognitio cauſæ, quæ ante decreti interpoſitionem præcedere debet. 558.1.6

Cauſæ neceſſariæ vt bonorum immobilium minoris alienatio permittatur ſolitis interuenientibus à iure requiſitis ſolemnitatibus, plures. ibid.7.8.9.10.11

Alienatione prohibita prohibetur omnis actus, per quem alienatio ſequi poteſt. 559.1.7

Et ſic prohibetur promiſſio. ibid.8

in Alienatione rerum immobilium minoris, ad interponendum decretum competens eſt iudex territorij, vbi res minoris ſita eſt. 563.2.3

Allegans.

Allegans & dicens aliquid, id probare debet. 59.2.3

Allegans, & probans ſe aliquid feciſſe certo tempore, præfertur ei, qui de tempore non probauit. 325.2.5

Alo.

Liberi apud quem alantur, facto diuortio, iudicis eſt arbitrati. 458.1,1.2

Debere eſſe huiuſmodi arbitrium, vt vſque ad prius triennium ſoboles apud matrem educetur, maior autem triennio ſacta apud patrem, prout ius decernit circa prolis educationem. ibid.3

Filius vt alat parentem, iudex competens iubere poteſt, ſi in ea ſit facultate, vt alimenta præſtare poſſit. 460.2.1

Mater agere poteſt contra maritum, vt alat filium. ibid.2.1

Alenda mater tam à filio legitimo, quàm à concepto ex damnato coitu. 459.2.9

Alendus à patre filius naturalis, & ſpurius. 461.1.7

Auus, & reliqui aſcendentes, an & quando teneantur nepotes, deſcendenteſque ſuos egenos alere, remiſſiuè. 458.1.9

Alere parentes filij diuites tenentur. ibid.2.12

Alere patrem filius tenetur emancipatus. ibid.3

Alere patrem etiam Iudæum, vel infidelem, filius tenetur. ibid.col.2.n.5.

Alere patrem hæreticum filius tenetur Catholicus. ibid.6

Pater, & non mater, vel ambo ſimul de communibus bonis, in quibus caſibus teneantur alere ſuos filios, remiſſiuè. 460.2.2

Pater iudicis officio tenetur alere filium non ingratum, & vbi negatur filius, debet de filiatione priùs conſtare. 461.1.1

Pater hæreticus, Iudæus, vel infidelis tenetur alere filium orthodoxum. ibid.6

Ali pater emancipatus debet à filio. 459.2.7

Alit patrem ſpiritualem filius. ibid.8

Alunt patrem filij hæredes, ſi extrema laboret inopia, & non adſit alius qui iure ſanguinis teneatur alere. ibid.10

Alimenta.

Alimenta patri bannito ſunt à filio præſtanda. 459.2.4

Alimenta ne præſtet filius patri auctoritate iudicis damnato ad pereundum fame. ibid.11

Cùm Princeps, vel Reſpubl. præcipit, pœna etiam grauiſſima conſtituta, ne quis alimentum, aut ſubſidium aliquod vitæ neceſſarium præbeat filio publicè proſcripto, an hoc præceptum filium etiam Titij teneat, ac liget. ibid.12

Patri ſubuenire de alimentis, & aliis, quæ continentur in primo Decalogi præcepto, filius Religioſus, qui patrem dimiſit inopia grauatum, magis tenetur, quàm Prælato ſuo. 460.1.13

Secus ſi neceſſitas ei ſuperuenit poſt ingreſſum monaſterij. ibid.14

Patri ſubuenire in alimentis filia vxorata magis tenetur, quàm marito. ibid.15

Diſtinguitur. ibid.16

Patri magis, quàm proprio filio ſuccurrendum, ſi ambo ſint ad extremam inopiam redacti, ita vt fame pereant, & vtrique ſubueniri non poſſit. ibid.17

Frater fratri, aut ſorori inopi, & quæ aliunde ali non poteſt, tenetur præbere alimenta. ibid.18

Idemne dicendum in ſorore diuite reſpectu fratris inopis. ibid.21

Soror nupta alitur à fratre, ſi vir ſit inops. ibid.19

Frater Clericus alere poteſt fratrem pauperem, etiam de redditibus beneficij. ibid.20

Alimenta iuxta parentum facultates, & perſpecta ipſorum filiorum quantitate præſtanda ſunt. 461.1.8

Alimenta vbi præſtanda, in iudicis arbitrio reſidet. ibid.9

Filiusfamilias ſi nolit alimenta à patre recipere, velitque honeſtum vitæ genus quærere, non poterit impediri à patre non indigente filij opera, quominus aliò proficiſcatur. ibid.10

Nec excuſat patrem à præſtatione huiuſmodi alimentorum, ſi dicat filium poſſe militare, aut alio modo ſibi victum parare. ibid.11

Iudex circa modum aſſignandi alimenta lite pendente filio, quem pater filium eſſe negat, debet ſummariam præmittere informationem, & ſi præſumptio aliqua ſit pro filio, pronunciare debet. ibid.12

Alimenta propter ingratitudinem denegari poſſunt. ibid.2.13

Qui poteſt exhæredari, poteſt & dote, & alimentis priuari. ibid.

Alimenta pupillo præſtanda. 511.1

In cauſis alimentorum an contra laicum ſit iudex Eccleſiaſticus, remiſſiuè. 460.2.2

Pater etiam cum iuramento non poteſt priuare filium alimentis. 461.1.2

Index Rerum,

Tenetur alere filium emancipatum. ibid.3
Et filium adoptatum. ibid.4
Et filium bannitum. ibid.5
Alimentandi filios onus reſpectu patris alimenta debentis cenſetur reale, & ideo in hæredes eius tranſit. 467.1.9

Alumna.

Alumnam ducere licet, quam quis filiæ loco non educauit. 343.1.1

Amiſſio.

Amiſſionem inſtrumenti caſu contingentem allegans, probare tenetur. 74.1
Amiſſio inſtrumenti, & illius tenor, an & quando probetur per teſtes, & quot, & quales, & quando dicti teſtes deponant, vt inſtrumenti amiſſionem, & illius tenorem plenè concludant, remiſſiuè. ibid.2.3
Amiſſio non præſumitur. 89.1.5

Amita.

Amita tutores petere filiis fratris ſui non prohibetur. 479.1.1.2

Amittere.

τὸ *Amittat*, prolatum à lege in tempore futuro, importat canonem latæ ſententiæ. 320.1.7

Amor.

Amor nullus vincit paternum. 533.1.6

Amphora.

Amphora quantum vini capiat. 214.1.4
In Amphoris vino pretium ſtatuebant veteres. ibid.3

Ancilla.

Ancilla contra pactum manumitti nequit. 262.1.1
Ancilla quæ non debet ex pacto proſtitui, in caupona etiam retineri nequit. 263.1.8
Ancilla vendita, vt certo tempore elapſo ſit libera, tranſacto tempore libera fit. 265.1.1.3
Ancilla in vxorem ducta à domino qualiter conſequatur libertatem. 332.1.4
Ancillam datam vt dantis manumittatur filia, repeti ſi non manumittitur. 22.2.1
Secus ſi purè donata fuerit. ibid.2.3
Ancillâ in dotem data, licèt æſtimatâ, debet reſtitui nedum ipſa, ſed peti etiam partus poteſt. 449.1.1.2.
Ancillæ venditæ, nec traditæ, dominus permanet venditor: ſi autem manumittit, tenetur ad intereſſe. 232.2.1
cum Ancillis domini quondam, præſertim Decuriones, non contrahebant matrimonia, & liberi nati ſequebantur conditionem matris, & fiebant ſerui. 345.2.1
Abrogatum hoc per leges Pontificias. ibid.7

Anima.

Animæ periculum vbi vertitur, iudicis officium etiam non petitum impartiendum eſt. 247.1.6
Vide *Iudex.*

Animal.

Animal venditum ſi poſt contractum illicò, vel paulò poſt appareat morboſum, præſumi fuiſſe morboſum tempore contractus. 271.1.8
Animalia traducere ad barbaros eſt prohibitum. 279.2.2

Annona.

Annonæ ciuiles, remiſſiuè. 369.2.18

Annus.

Annus luctûs numeratur à die mortis prioris viri, & cedit ignoranti. 358.2.15
Annus, de quo in lege præcedenti, non corrigitur quando ante biennium matrimonium ſoluitur. 424.1.1
Si verò durat vltra biennium, & non excedit decennium, locus eſt querelæ vſque ad tres menſes, & biennium computatur in his annis. ibid.2
Si matrimonium diſſoluatur poſt decennium, querela denegatur, & minori currit hoc tempus, ideoque reſtitutio eſt neceſſaria. ibid.3
Poſt lapſa tempora nec maritus, nec eius hæredes audiri debent. ibid.4
Contrarium. ibid.5

Annuum.

An ex annua præſtatione redditus, non expreſſa cauſa, obligatio inducatur in futurum, remiſſiuè. 139.1.16
An qui tenebatur ex cenſu ſoluere decem quolibet anno, & non ſoluit niſi quinque, per longiſſimum tempus præſcribat quoad partem, non ſolùm quoad præterita, ſed etiam quoad penſiones futuras. ibid.17
Annuæ præſtationes an & quando inducant obligationem, vt tantundem ſingulis annis præſtetur in futurum. 139.2.8
Annuum quando datur vxori, non repetitur quod conſumptum eſt, repetitur autem ſi quid ſupereſt per maritum. 430.1.4.5

Antapocha.

Antapocha quid. 80.1.8
Ponitur eius formula. ibid.9
Antapocha. 72.2

Antiochia.

Antiochia. 284.1.5

Antipherna.

Antipherna, quaſi contra dotem, v[illegible] recompenſam eius datio. 330.1.1.3
Sunt bona, quæ à marito viciſſim lo[illegible]dotis afferuntur in matrimonium. ibid.14

Apocha.

Apocha quid. 80.1.5
Apochæ. 72.2

Apodiſis.

Apodiſis, quæ & apodiſia, idem quod apocha. 80.1.6

Arabarcha, & Arabarchia.

Arabarcha quis. 279.1.4
Arabarchia quid. ibid.3

Arbiter.

Arbiter, qui de cauſa ſtatus principaliter nequit cognoſcere, rectè cognoſcit de ea incidenter. 5.1.3

Arbitrium.

Arbitrium in contractibus bonæ fidei & dotis, arbitrium boni viri deſignat. 375.2.10
Arbitrium tutelæ. 522.2

Archiuum.

Archiui publici fides quanta, & an, & quibus caſibus ſcriptura reperta in archiuo publico probet. 81.2.5

Arenarius.

Arenarios eſſe homines ſordidiſſimos, ignominioſiſſimoſque. 380.1.8

Argentum.

Argenti diſtractores, & negotiatores, quæ conſtituunt, firma ſunto. 47.1.6
Argenti diſtractorum munus quod. ibid.2.16

Argumentum.

Argumentum ab inſtrumento ad teſtem validum. 157.1.6
Argumentum à correlatiuis non eſt validum, quando datur diuerſa ratio. 354.1.4
Argumentum à toto ad partem validum. 365.1.4
Intellige vt ibid.5
Argumentum, Non eſt ita, quia iure cautum non reperitur, validum. 441.2.3
Et quod expreſsè ſancitum non reperitur in iure, non eſt in ſuperſtitioſis inuentionibus præſumendum. ibid.4

Arma.

Arma hoſtibus vendere prohibitum. 188.1.3
Ea hoſtibus vendens, pro proditore patriæ habendus, & puniendus. ibid.2
Procedit non ſolùm in armis offenſiuis cuiuſcunque generis, ſed etiam in defenſiuis. ibid.4
Arma, equos, & alia prohibita ad hoſtes deferre, proditioni proximum. ibid.5
Armorum, atque inſigniorum delatione conſeruatio domus, atque familiæ primi inſtitutoris maioratus inducitur. 501.2.13

Arrha.

Arrhæ non debentur quando matrimonium non tenet. 20.1.9
Arrhæ mulierum an, & quatenus alienari poſſint. 112.1.11
Arrhæ ſponſalitiæ. 318.1
Arrhæ reſtituuntur nuptiis non inſecutis, niſi alterutra pars de mora, aut culpa accuſari, & conuinci poſſit. 319.1.1.2
Arrhæ iure Cæſareo quid. ibid.4
Arrhæ vt valeant, neceſſariò tradendæ ſunt. 320.1.13
Arrhæ dantur in præmium pudicitiæ amiſſæ, & detrimenti virginitatis. 455.2.19
Dantur etiam in præmium nobilitatis ſponſæ, vel alterius cauſæ. ibid.20
In recompenſationem dotis, & honoris mulieris. ibid.21
vltra Arrharum amiſſionem nec emptor, nec venditor tenetur ad intereſſe, nec agi poteſt ad implementum contractûs. 77.2.14
Per traditionem arrharum cenſeri ſuſpenſam venditionem quouſque traditio facta ſit. ibid.15
Secus ſi res vendita iam erat tradita. ibid.16
Aut arrhæ fuerint datæ nomine pretij. ibid.17
Vel datæ in ſignum perfectionis contractus. ibid.18
Arrharum nomine datum perſonali actione repetitur. 327.1.1
Arrharum nihil lucratur ſponſa per oſculum. 319.2.5
Arrhis datis perfectâ venditione, licet emptori diſcedere à contractu, arrhis amiſſis; & idem eſt de venditore. 77.2.13
in Arrhis promiſſis an locum habeat diſpoſitio huius legis, remiſſiuè. 320.1.10
Arrhas apponere per ſponſalium fidei violatorem, licitum. 319.2.3

Diſpoſitum

Diſpoſitum quoad arrhas de ſponſa, extenditur ad ſponſum, & arrharum quadruplex pœna non extenditur. 320.1.3
Arrhas amittit tradens eas, ſi culpa ſua matrimonium non ſequatur, eo autem ſequuto redeunt ad tradentem. ibid.2.11
Arrhas matrimonij nomine qui receperit, ſi poſtea recuſet contrahere matrimonium, tenetur eas, & quidem duplicatas reſtituere. ibid 12
Arrhas tradens, ſi bona fide contraxit ſponſalia ignorans impedimentum, illas non amittit; ſi autem conſcius, arrhas traditas non repetet. ibid. 16

Articulus.

Articulum emergentem in cauſa liberali bene compromitti. 4.2.2

Artifex.

Artifices in quo differant à negotiatoribus, remiſſiuè. 283.1.6

Aſſerens.

Aſſerenti teſtamentum, vel contractum nullum, incumbit onus probandi. 53.1.4

Aſſertio.

Aſſertioni alterius non facilè credendum. 31.1.3
Aſſertionem nudam patris, filium eſſe ſuum, non ſufficere. 54.2.1.2

Atteſtatio.

Atteſtationibus publicatis vlterior teſtium productio regulariter non admittitur. 58.1.104
Quarta teſtium productio non niſi cum certa ſolemnitate. ibid.5
Quinta omnino eſt vetita. ibid.3
Sexdecim limitationes ab Auctore ad hoc cumulatæ, remiſſiuè. ibid.5
Poſt tertiam productionem partem non admitti amplius, remiſſiuè. ibid.6

Authoritas.

Auctoritas præſtanda. 538.1

Augmentum.

Augmentum, ſiue ſupplementum, eiuſdem eſt naturæ, & eodem iure regitur ac primum, cui eſt additum. 322.2.5
Niſi vrgeat diuerſa ratio. ibid.6
Augmentum non ſortitur naturam principalis, cùm eſt præſumptio fraudis aduerſùs tertium. 329.2.6
Augmentum dotis quoad ius attinet, formaliter conſideratur vt dos. 385.2.6
Augmenti idem iuris eſt, ac rei auctæ, vbi non vrget diuerſa ratio. ibid.5

Aurum.

pro Auro intuitu donationis propter nuptias promiſſo à marito, ſi aurum in mariti ſubſtantia non extat, hæredes cautionem vſurarum nomine præſtant. 370.1.1

Authentica.

Authentica *contrà qui*, habet locum nedum in negante cedulam à ſe ſcriptam, ſed etiam in negante cedulam à ſe ſubſcriptam. 150.1.5
Authentica quod fiat contrados, ſeu donatio propter nuptias vxori, hodie non eſt in vſu. 331.1.3

Auus.

Auus paternus poteſt ſtipulari dotem nepotibus, mortua filia in matrimonio. 417.2.1
Auus non poteſt eſſe tutor ſuorum nepotum. 485.2.14

Auia.

Auia ſi det tutorem nepoti, & inſtituat eum, an valeat datio. 472.1.4
Idem eſt in auo, & auia, ac aliis deſcendentibus per lineam maternam, quod in matre. ibid.5

Axioma.

Axioma, *Si non valet quod ago vt ago, valeat vt valere poteſt.* 174.2.8
Axioma, *Meum quod eſt, amplius meum fieri non poteſt.* 175.1.4

B

Balneator.

Balneatores. 273.2
Balneatores qui. 274.2.12

Baptiſma.

ex Baptiſmate ſacroſancto leuatam ob copulationem animarum, & paternam affectionem præſumptam, vxorem ducere eſt prohibitum. 343.1.2

Baſtardus.

Baſtardi alieno morbo laborant. 466.1.1

Beſſis.

Beſſes vſuræ quid. 150.2.11

Blanditia.

Blanditias Principum inferre metum viri conſtantis. 321.2.12

Bonum.

Bonus vir in eo quod facit, debet cauere vt non poſſit eſſe ſiniſtra ſuſpicio. 353.2.3
Bonum ab æquo deſciſcens non dari poſſit. 418.1.5
Bona ſua, vel eorum poſſeſſionem alij quis donare, vel promittere poteſt poſt mortem. 35.1.5
Bona omnia, quæ ſunt intra domum, præſumuntur mariti, & non vxoris, niſi quilibet probet ſua. 33.1.4
Bona ceſſantium ſoluere penſitationes publicas alienentur ſub haſta. 216.2.3
Quanto tempore is ceſſet, vt vendi poſſit, remiſſiuè. ibid 4
Bona ſunt hypothecata pro collectione tributorum etiam præteritorum. 217.1.15
Bona liberis prioris matrimonij propria pater ſecundò nubens non alienat, eorum tamen adminiſtrationem per ſecundas nuptias minimè amittit, & bonum diuidendorum licentiam retinet. 366.2.5
Bona quæ filiis ex materna ſubſtantia, vel linea materna prouenerint, pater reſeruare tenetur. 372.1.7
Quis autem dicatur de linea paterna, remiſſiuè. ibid.8
Idem eſt dicere eſſe de linea paterna, & de paterna parte. ibid.9
Bona mariti recipientis à muliere vltra dotem, & bona paraphernalia, tacite videntur hypothecata pro eorum adminiſtratione & reſtitutione. 397.1.16
Bonam fidem in quolibet contractu exigi. 29.2.2
de Bonis, quæ coniux tranſiens ad ſecundas nuptias acquiſiuit, datâ ſibi contemplatione coniugis defuncti, quid. 362.2.11

C

Cadere.

Tò Cadat, non importat latam ſententiam, ſed ferendam. 39.1.29
Tò *Cadat*, importat latam ſententiam. 312.2.4

Caius.

Caius Cæſar, vnde Caligula cognominatus. 338.2.4

Caligatus.

Caligatus vnde ſic dictus. ibid.3

Cambium.

Cambia eſſe licita. 92.2.3

Captus.

Captus iniuſtè an & quando licitè poſſit aufugere. 56.1.13

Carceratus.

Carcerato iniuſtè an & quando liceat occidere cuſtodes carceris, ſi non poſſit aliter euadere, remiſſiuè. ibid.15
Quid ſi poſt fugam ſtatim ad carceres redit. ibid.16

Caſus.

Caſus fortuitus quis. 85.1.3
Caſus fortuitus quis, remiſſiuè. 154.1.3
Caſus fortuitus ſi euenit ob factum Regis, & bellum ab eo motum, nulla conductori fit remiſſio. 153.2.8
Caſus fortuitus emptione perfecta pertinet ad emptorem, & venditor non tenetur de aliquo caſu ſuperueniente poſt celebratam venditionem. 120.1.4
Amplia primò etſi in venditione data ſit arrha, & emptor ius habeat ab emptione diſcedendi. ibid.2.5
Secundò etſi lite pendente ſuper retractu res empta pereat, periculo emptoris perire, & non conſanguinei eam petentis. ibid.6
Tertiò in emptore nominis, hoc eſt actionis, quam venditor habet contra debitorem, vtputa cenſus, vel alterius debiti. ibid 7
Quamuis venditor promiſerit ementem, ſeu recipientem nomen venditum defendere, & indemnem ſeruare. ibid.8
Reſtringitur autem hæc ampliatio primò ſi emptor nominis aliqua exceptione ex perſona venditoris excluditur. 120.2.9
Secundò ſi tempore venditionis debitor, contra quem actio venditur, non erat ſoluendo. ibid.10
Tertiò ſi venditor promiſit facere nomen verum, & bonum, vel idoneum, ſeu illæſum. ibid.11
Limita primò concluſionem principalem in venditione celebrata in ſcriptis, ſi res pereat antequam conficiatur inſtrumentum. 121.1.1.12
Secundò in venditione rerum quæ ponderantur, vel menſurantur, vel deguſtantur. ibid.13
Intellige vt ibid.14.15
Tertiò in venditione conditionali. ibid.16
Etiamſi pactum addictionis in diem ſit appoſitum. ibid 2.17
Quartò ſi venditor fuit in mora rei tradendæ. ibid.18
Quid ſi mora ſit irregularis ibid.19
Quamuis res vendita æquè peritura eſſet apud emptorem. ibid.20
Quintò niſi ex vitio præterito damnum in reuendita datum ſit. ibid.21

Index Rerum,

Si equus eſſet mortuus intra triduum, perit creditori. ibid.24

Sextò niſi venditor ſciens vinum non duraturum vſque ad diem quo tolli debebat ab emptore, eum non admonuit, ibid.23

Septimò ſi culpa, vel negligentia venditoris interuenerit. ibid.24

Octauò in contractibus innominatis, in quibus ſi ante traditionem res pereat, periculo vendentis perit. ibid.25

Nonò in ſcholaribus, qui ſi emerint à ruſtico, vel ab alio vinum, quod fortè non poteſt ſeruari, & tamen ipſi ignorantes ſeruauerint, & vinum inutile factum ſit, tenetur venditor, qui naturam vini dicere debebat. ibid.26

Caſum fortuitum nullatenus liberare debitorem generis. 12. 1.1.2

Niſi genus deberetur reſpectu certæ ſpeciei, vel niſi deberetur genus, & caſus ſuperuenerit culpâ creditoris. ibid 3

Caſum fortuitum allegans, illum pariter & abſque ſua culpa contigiſſe probare debet in caſibus, in quibus præſumitur culpa. 85.2.9

Caſum fortuitum non præſumi niſi probetur. 88.2.3

de Caſu fortuito non tenetur qui periculum in ſe ſuſcepit. 89.2.4

Caſum fortuitum ſuſcipiens non tenetur de eo, qui culpa ſtipulatoris, ſiue promiſſoris euenit. 153.1.4

Caſus excepti à iure extenduntur ex identitate rationis. 17. 2.6

Caſus inſoliti qui ſint, iudicis arbitrio relinquitur. 86. 1.15

Et niſi caſus euenerit illius culpâ, qui periculum in ſe ſuſcepit. ibid 17

Et niſi poſt ſuſceptionem generalem periculum vnum ex caſibus fortuitis expreſſerit. ibid. 18

Caſus fortuiti, qui prouideri nequeunt, non veniunt in contractibus bonæ fidei, & ſtricti iuris. 89.1.1

Caſus fortuitus eſt accidens, quod præuideri, aut euitari nequit per cuſtodiam, curam, aut diligentiam mentis humanæ. ibid.2

Caſus fortuitus in ſpecie probandus eſt. ibid.3

Incendium inter caſus fortuitos numerari, quando ſine culpa habitantium ortum, & fortuitò cauſatum, aliàs non. 85. 1.4

Impetum aquarum, & vim hoſtium numerari inter caſus fortuitos. ibid.2.5

Principis & iudicis factum iuſtum, vel iniuſtum inter caſus fortuitos numerari. ibid.6

Furtum inter caſus fortuitos connumerari, maximè ſi à coniunctis, vicinis, vel famulis perpetratum, vel cum fractura. ibid.7

Vel quando res furata erat in loco cum propriis rebus illius, qui eam cuſtodiebat. ibid.8

Caſus fortuitos in ſe ſuſcipiens, vel eis renuncians, non intelligitur ſentire de inſolitis, aut rarò contingentibus. 86. 1.14

Etiamſi quis ſuſceperit in ſe generaliter omne periculum. ibid.16

Etſi generalis renunciatio Caſuum fortuitorum iuramento fuerit confirmata. ibid.19

Caſtrandus.

Caſtrandum ſeipſum exhibens capite punitur, & dominus loci id ſcienter diſſimulans, eius priuatur dominio. 188. 2.5

Caſtrans.

Caſtrans aliquem vt homicida puniendus, & locus vbi homo ſciente domino caſtratus fuit, confiſcatur. ibid.1.2

Niſi cauſâ infirmitatis caſtrerur medicinaliter. ibid.3

Caſtrans hominem quibus pœnis puniatur, remiſſiuè. ibid.4

Caſtrans, vel caſtrari ſe faciens, mortis naturalis pœna punitur. ibid.6

Cauere.

Cauiſti, id eſt, reddere promiſiſti; vel meliùs, te debitorem in ſcriptis confeſſus es. 121.2.8

Caupo.

Caupo non tenetur de furto facto in hoſpitio, quando res furatas poſuit in loco tuto, & conſueto. 90.1.4

Cauponum vtilitas, & rapacitas, remiſſiuè. 163.2.3

Cauſa.

Cauſa ardua quæ, vt excludas petentem à delatione iuramenti ſuppletiui, remiſſiuè. 4.1.19

Cauſa propria quæ 65.2.4

Cauſa antecedentis debiti in inſtrumentum confeſſionis mutui redacta, per contrarium inſtrumentum reprobanda eſt. 126.1.23

Cauſa teſtati, vel inteſtati non pertinet ad contractus. 172. 2.1

Cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati. 330.1.17

Intellige vt ibid.18

Cauſa finalis quando dicatur, & quando impulſiua, remiſſiuè. 394.1.2

quæ Cauſæ cognitionem deſiderant, præſentibus partibus agenda ſunt. 217.1.10

Cauſæ & cauſati idem eſt iudicium, & regulatur cauſatum ſecundum naturam cauſantis. 330.2.19

Cauſam iuramento deciſam non retractari prætextu periurij. 1.2.1.2

Intellige vt ibid 3

Cauſam vltimæ voluntatis iuramento deciſam retractari veritate repertâ. 7.2.1

qui habuit Cauſam à me, non poteſt mihi referre quæſtionem dominij. 53.2.9

Niſi dominium fuerit quæſitum ea cauſa noua. ibid.10

Cauſâ ob quam obligatio facta eſt, non ſequutâ, liberatio conditionis. 22.3.1

Cauſâ non impletâ caſu fortuito, vt in Medico, ceſſare condictionem 23.2.1.2

in Cauſis miſerabilibus & piis Iudex interponit officium, & ſine accuſatore inquirit. 263.2.1

in Cauſa pia iudex impartitur officium ſuum, etiam non requiſitus. ibid.3

in Cauſa alimentorum iudex impartiri debet officium ſuum, etiam non petitus. ibid.4

Cauſa ſuſpecti pendente, tutor non poteſt adminiſtrare, ſed datur curator, qui interim adminiſtrat. 515.1.5.2

Intellige vt ibid.5

Et limita vt ibid.6

Eo ipſo quod tutor, aut curator eſt accuſatus de ſuſpecto, liteque conteſtata, tradi curator minori debet à iudice. ibid.3

Cedens, Cedere.

Si ſolus donationis titulus prætendatur fraudulentus, cedens actionem amittit. 169.1.2

Cedi poteſt ius executiuum. 537.1.4

Cenſus.

Cenſus hic pro tributo ipſo quod ex facultatibus, ac bonis cuiuſque ſoluitur. 218.1.6

Cenſum non valere de nouo conſtitutum ex redditibus alterius cenſus. 151.2.6

Cenſum ſuper rebus minoris abſque iudicis decreto imponere non permiſſum tutoribus, nec alienare ſine ſolemnitatibus, quæ in alienationibus bonorum immobilium requiruntur. 536.2.10.11

Nec ſuper rem immobilem ſeruitutem imponere, neque eam remittere. 557.1.12

Aut hypothecare. ibid.13

Nec ab actione quam minor habet ad rem immobilem, tutor cadere poteſt. ibid.14

Nec in emphyteutam rem minoris dare. ibid.15

Nec renunciare, vel deſinere acquirere aliquam rem immobilem, in qua eſt minori quæſitum dominium ipſo iure, vt legatum, vel fideicommiſſum. ibid.16

Nec fructus fundi alienare perpetuò. ibid.17

Nec locare fundum ad longum tempus. ibid.18

Cenſus redemptio vt illius ſortem principalem extinguat, & redditum ſuorum curſum impediat, concurrere debet oblatio, depoſitio & conſignatio. 146.1.7

ſine Cenſu, vel reliquis fundum comparari non poſſe. 218.1

Certum.

Certi petitio. 8.1

Ceſſio.

Ceſſio præſumitur ficta, quando non apparet de titulo. 168. 1.15

Etiamſi titulus ſuperuenires. ibid.16

Et ceſſio iuramento ſit firmata. ibid.17

Secus in caſibus firmatis, in quibus titulus præſumitur. ibid.18

Ceſſio non valet, ſi coniecturis conſtiterit factum fuiſſe iuſtis de cauſis, non autem animo vexandi eum, contra quem facta fuit. ibid.2.26

Ceſſio actionum non poteſt fieri in caſibus hac lege expreſſis. 167.2.1

Ceſſio actionum præſumitur ſimulata ex paruitate pretij, etiam in hæreditatis venditione, & in promiſſione de cedendo, licèt iuramentum interueniat. ibid.6

Ceſſio actionis non valet tanquam ſimulata, ſi pretium non correſpondet actioni ceſſæ, etiamſi ſit firmata iuramento, & ceſſio facta ſit partim ex cauſa venditionis, & partim ex cauſa donationis. ibid.7

Non valet nedum ceſſio, ſed nec etiam promiſſio de cedendo. ibid.8

Exceptis caſibus, in quibus ceſſiones valent etiam data modicitate pretij, vel nullo titulo exiſtente. ibid 9

Ceſſio actionis modico facta pretio præſumitur ſimulata, & ſolùm pro numerata quantitate conceditur ceſſionario. 168. 1.11

Ceſſio valet non ſoluto pretio, modò de pretio ſit habita fides, ibid.12

Ceſſio

Ceſſio ſimulata præſumitur ſi actio pro parte vendita, pro parte donata repetitur. 169.1.1.3
Declara vt ibid.4
Amplia vt ibid.5
Et limita vt ibid.6
Ceſſio non valet facta ex cauſa donationis. 168.2.23
Ceſſio ſi ex contractu fiat in potentiorem, erit nulla, quaſi in fraudem facta, & propterea ampliùs agere etiam mandans non poteſt. 485.2.8
Ceſſio non poteſt fieri, nec valet poſt ſolutionem ſimpliciter factam; ſecus tamen ſi ſoluatur cum pacto vt cedatur, 537.1.1.2
in Ceſſione actionum modico pretio facta inter hæredes non præſumitur ſimulatio. 168.1.19
Non præſumitur ſimulatio, quando creditor à ſuo debitore pro ſuo credito ceſſionem recipit. ibid.20
Vel quando is, qui rem alienam poſſidens ſibi aliqua ex cauſa ceſſione obligatam pro maiori ſui munimine, & cautione recipit. ibid.21
vel Ceſſio fiat inter legatarios, ſeu fideicommiſſarios. ibid.22

Ceſſionarius.

Ceſſionarius pro quantitate ſoluti pretij & vſurarum alienas actiones acquirit. 167.2.2.3
Ceſſionarius pro creditore. 169.1.7

Chirographus.

Chirographum traditum ſpe pecuniæ impetrandæ, pecunia non numerata condicitur. 121.1.1.3
Chirographo maiorem ſummam 50. auri librarum continenti non credi, niſi per tres teſtes bonæ opinionis ſit ſubſcriptum. 13.2.1.3
Duos teſtes ſufficere in ſcriptura priuata, niſi tractetur de contractu excedente libram auri. ibid.5

Citatio.

Citatio per edictum non ſufficit cùm perſona eſt certa, quæ nominatim citanda eſt. 217.2.9
Citatio, ſi ſua putauerit intereſſe, non arctat citatum ad comparendum, ſi non vult. 267.2.9
Citatio ad domum valida, licèt in citati notitiam non peruenerit. 442.1.1.2
Intellige vt ibid.3
de Citatione ad domum remiſſiuè. ibid.4

Citatus.

Citatum quem fuiſſe, vel non, probatur per acta ipſius cauſæ. 8.1.9

Ciuitas.

Ciuitas cui ex pacto interdicitur, eidem Romana interdicta videtur. 261.2.1
Ciuitas nobilitat ciuem. 465.1.5
Ciuitates non recognoſcentes ſuperiorem, habenteſque merum imperium, & fiſcum ex præſcriptione, ſeu priuilegio Principis, cùm teneant locum Principis, ideo gabellas poſſunt imponere. 280.1.3
Declara vt ibid.4
Ciuitates Principem recognoſcentes non imponunt noua vectigalia, & ſoluta vi, aut ſimpliciter reddenda ſunt. 281.2.1.2

Clam.

Clam fieri tribus modis dicitur, ſcilicet naturâ facti, loci, & temporis. 213.2.7
Clam fieri quod ſit ignorante eo, ad quem res pertinebat. ibid 8
Clam aliquid facientes cenſentur habere malam fidem, nec ignorantiam, aut errorem allegare poſſunt. 311.2.20
Ex his quæ clam fiunt, ſuſpicio arguitur fraudis. 353.2.6

Clanculo.

Clanculò factum, & in ſecreto, præſumitur doloſum, & fraudulentum. 442.2.7

Clarigatio.

Clarigationes, ideſt repræſaliæ, cur, & vnde. 34.1.4

Clauis.

per Clauium traditionem acquiritur poſſeſſio. 224.2.21

Clauſula.

Clauſula, Renuntians omni legum auxilio, ſi operetur vt filiusfamil. cenſeatur renuntiaſſe huic beneficio. 94.1.16
Clauſula, Rebus ſic ſtantibus, in omnibus actibus & diſpoſitionibus ſemper intelligitur. 310.2.15
Clauſulæ *inſolidum*, vis & effectus, remiſſiuè. 302.2.3
de Clauſula, Pleno iure, remiſſiuè. 233.1.9
Pleno iure rei dominus dicitur, licèt & ab ipſo poſſit euinci, reuocari, redimi, repeti. ibid 10
Clauſulæ in contractu appoſitæ ſequuntur naturam contractus principalis. 48.1.3

Clementia.

Clementia Principem ornans, atque commendans, remiſſiuè. 440.1.1
Clementiam denegans, veniam nullam viciſſim ſperet. 339.2.1
de Clementia Principem ornante & commendante, remiſſiuè. ibid.4

Clericus.

Clericus tractus coram iudice ſuo, compelli poterit confiteri quæ confeſſus fuit coram non ſuo iudice. 123.2.8
Clericus an & quando præſumatur ex habitu clericali. 285.2.4
Clericus habens ſpurios, an poſſit inſtituere nepotes ex eis natos legitimos. 472.1.10
Et an poſſit renuntiare beneficium in eorundem nepotum fauorem, vel poſſint ſuccedere ei in obtinendis beneficiis. ibid.12
contra Clericos non currit biennium. 125.1.11

Cohæres.

ex Cohæredibus alterum poſſe pro pecunia ſibi à defuncto debita conuenire cohæredes pro rata, & perſequi pignora. 42.1.2

Coitus.

Coitus damnatus quis. 350.2.3 & 467.1.11
Coitus coniugati, & ſolutæ an dicatur damnatus & punibilis. 350.1.5

Collecta.

ad Collectam regulariter teneri qui poſſidet prædium. 219.1.4
in Collectarum exactione non admitti compenſationem fauore Reipublicæ. 131.1.10
Collectarum onus reſpicit fructus & redditus, vt ſcilicet is ſoluat, qui fructus & redditus conſequitur. 219.1.3

Collectarius.

Collectarius, de eo qui aurum argento permutat. 13.2.4

Collegium.

Collegium impedire poſſe, ne aliud, quodcunque illud ſit, ſuis vtatur ſignis. 186.2.4
Collegia poſſunt ſtatuta condere inter ſe. 47.2.19
An talia ſtatuta ſeruentur in alia Curia, quàm mercatorum. ibid.20

Collega.

Collega, eiuſdemque hæres, pro collega non ſoluit, ſi tempore, quo remotus fuit collega, ſoluere potuit. 49.1.1.2

Collegiatus.

Collegiati vnde dicti. 284.1.3
Collegiati artifices qui. ibid.4
Collegiatorum numerus quingentorum ſexaginta trium. ibid.1.2

Collybus.

Collybus pro mercede diſtractorum argenti. 47.2.19

Colonus

Colonus penſionem ſoluens non conuenitur pro debito domini. 29.2.1.2
Colonus partiarius, qui in fructibus pendentibus tempore venditionis habebat partem, an illam detrahat, vel ſpectet etiam ad emptorem. 234.2.6
Lucro emptoris cedere. ibid.7
Partiario dari ſolùm actionem contra locantem. ibid.8
Colonus, ſeu conductor an poſſit expelli, ſi illi ſoluatur totum intereſſe quod prætendit propter conductionem non finitam. 303.2.3
Colonus à poſſeſſione per dominum deiectus, contra dominum deiicientem habet actionem ad intereſſe; ſi verò eijciatur à tertio, agit contra dominum. ibid.4
Colonus ſi expellatur propria auctoritate à locatore, habet contra eum actionem ad pœnas. ibid.5
Niſi eius poſſeſſionem interuerterit. ibid.6
Si expellatur ab extraneo, tunc ille extraneus expulſor incurrit pœnas *l. ſi quis in tantam*, *C. vnde vi*, applicandas locatori, non autem colono. ibid.7
Colonus antiquus debet præferri nouo, ſi tantundem pro prædiis etiam vrbanis ſoluere ſit paratus, ſaltem de æquitate. 311.1.4
Colonus ſimplex, qui per plures annos fuit colonus, alij tertio præferendus eſt, ſi tantundem velit dare ac alter. ibid. & ſeq. 10
Colonum antiquum non poſſe in fine anni exfructuare fundum in noui conductoris præiudicium, vt ſequenti anno non reſpondeat cum ſolitis fructibus. 309.2.4
Coloni finita locatione debent reddere prædia in eo ſtatu, in quo receperunt tempore conductionis. ibid.2

Color.

de Colore purpureo tingere, vel mercari, aut vellus muricis vendere, nulli priuato permittitur, ſub pœna capitis, & publicationis bonorum. 186.2.1

Comes.

Comes commerciorum ſerici comparandi quondam priuilegium habebat. 187.1.1
Comes Palatinus poteſt legitimare ſpurium, etiam poſt aditam hæreditatem per conſanguineos, ſi pater ordinaſſet in teſtamento illum ſpurium filium debere legitimari. 470.2.3

Commercium.

Commercium omne cum barbaris prohibendum. 184.1.3
Commercio damnato, emptor & venditor pariter puniri debent. 187.2.5
Commercia, & mercatores. 282.2

Index Rerum,

Commiſſum.

Rerum quæ cadunt in commiſſum ob fraudatam gabellam, dominium tranſit ipſo iure in fiſcum, non tamen poſſeſſio, niſi ſequatur iudicis declaratoria. 276.2.7

in Commiſſum res incidens, ad quinquennium vſque vindicari poteſt. 277.1.1.2

Commiſſa quid ſint. 276.1

Commodans.

Commodans non ſolùm ad reſtitutionem rei agere poteſt actione directa commodati, ſed etiam ad intereſſe, ſi res in eadem bonitate qua fuit commodata, non reſtituatur poſt caſum finitum. 86.2.2

Commodatum.

res Commodata ad pignorandum, extenuato debito reſtituenda eſt. ibid.1

res Commodata ob debitum retineri nequit. 87.1.1.2

Licèt pecunia eſſet commodata. ibid.3

Nec admittitur compenſatio ad impediendam rei commodatæ reſtitutionem. ibid.4

Commodatarius.

Commodatarius non tenetur de caſu fortuito, niſi pacto ſe aſtrinxerit. 85.1.1.2

Commodatarius de leui culpa tenetur. ibid.5.10

Niſi commodatum fiat gratiâ vtriuſque. ibid.11

Commodatarius non poteſt cogere commodantem vt integram rei æſtimationem accipiat, ſed tenetur ſoluere rem ipſam, qualis ſit, cum deteriorationis æſtimatione, &c. 86.2.3

Limita vt ibid.4

Commodator.

Commodator vſum ad quem commodauit, finitum probat. 86.2.1

Commodatum.

Commodatum. 84.2

Commodatum non poteſt reuocari ante caſum finitum. 86.2.5

Poſt tempus finitum, intra quod commodatarius re commodata vti potuit, vel quod à principio fuit aſſignatum, reuocari poteſt, etiamſi commodatarius re non vſus fuerit. ibid.3

Etſi caſu fortuito fuerit impeditus ne re vteretur. ibid.4

Commune.

Commune quod eſt, pro parte extraneo etiam vendi poteſt. 247.2.2

pars Communis poteſt vendi extraneo ante intentatum iudicium communi diuidundo. ibid.1

Communio.

Communionis ratione fiſcus rem totam vendere poteſt. 246.2.1

Priuatus ad inſtar fiſci vendendo quod eſt commune ſocio, non præiudicat. ibid.2.3.4

Socium priùs à fiſco interpellandum eſſe, an velit emere partem ſuam eodem pretio. ibid.5

Et fiſcum compellendum tradere ſocio partem pretij. ibid.6

Sotium aliis eſſe præferendum, ſi velit dare quantum alij. ibid.7

Amplia primò etſi fiſcus modicam partem haberet in re communi. ibid.

Secundò quamuis fiſcus, vel Princeps ex venditione totius rei nullam perciperet vtilitatem. ibid.9

Tertiò poſſe fiſcum pignorare rem communem, ſicut poteſt illam vendere. ibid.10

Quartò Regi non ſolùm licere rem communem vendere inuito ſocio, ſed donare etiam in totum. 247.1.11

Limita primò non poſſe fiſcum rem communem cum alio in totum infeudare, aut in emphyteuſim dare, vel locare in perpetuum. ibid.12

Secundò ſi tantum vſumfructum habet, non licere ei rem vendere, niſi pro iure ſuo. ibid.13

Comparare.

Comparandi verbum. 286.1.6

Comparare, pro emere. 30.2.4

Comparatio.

Comparatio an probetur per teſtes qui interfuerunt ſcripturæ priuatæ, ſed non teſtificantur de ipſo actu. 14.1.5

Comparatio litterarum ex ſcriptura priuata priùs approbata, & ex ſcriptura coram iudice fienda. 80.5.1.2

Comparatio litterarum fidem ſemiplenam facit. ibid.3

Comparatio in omni ſcriptura priuata, exceptâ apochâ, plenè probat. ibid.4

Comparatio litterarum hodie de iure Authenticorum probat. ibid.5

Comparatio litterarum, iuncta depoſitione duorum ex tribus teſtibus in chirographo priuato ſubſcriptis, plenè probat. ibid.6

Comparatio litterarum facta à peritis nihil valet, niſi ipſi iurauerint, quod nec lucri cauſa, nec inimicitiæ, nec gratiâ rem huiuſmodi comparationem faciunt. 81.1.7

Semel iuraſſe ante factam comparationem ſufficit. ibid.8

Comparatio & recognitio ſcripturæ in litteris, præterquam in ſcriptura priuata, teſtibus non firmata ſufficit. ibid.10

Comparatio litterarum ſola facit plenam fidem quando agitur de recognitione libri rationum. ibid.14

Plenè etiam probat quando agitur de recognitione alicuius epiſtolæ. ibid.15

Comparatio litterarum vnà cum recognitione ſigilli appoſiti in ea ſcriptura, ad quam fit comparatio, plenè probat. ibid.16

Comparatio litterarum quantum probet in recognitione ſcripturæ publicæ, & publici inſtrumenti, arbitrio iudicis remittitur. ibid.17

Et poterit iudex iſto caſu dare plenam fidem comparationi litterarum, concurrente aliquo adminiculo. ibid.18

Comparatio litterarum non niſi in ſubſidium aliarum probationum facienda. 81.2.23

Niſi forma obſeruetur prædicti iuramenti, comparatio nulla eſt. ibid.24

Duplex iuramentum calumniæ hoc caſu præſtandum eſt, vnum generale ante conteſtationem litis, aliud ſpeciale poſt litem conteſtatam. ibid.25

Comparatio fieri poteſt ex ſcriptura ab aduerſario producta. 81.2.1

Comparatio litterarum poteſt ſumi ex ſcriptura aliàs producta in iudicio ab eo, qui ſcripturam manu ſua confectam negat, etiam quod non ſit ſubſcripta à tribus teſtibus. ibid.3

Poteſt etiam fieri ex ſcriptura deſumpta ex archiuo publico. ibid.4

Comparatio litterarum iure hodierno non plenè probat. 82.1.2.

Plenè probat quando ſcriptura priuata, de qua facta comparatio, eſt recognita à tribus teſtibus in ea deſcriptis. ibid.3

ſola Comparatio plenè probat quando vltra comparationem, adſunt teſtes, qui deponant, vidiſſe illum ſcribere, licet non ſubſcripſerit. ibid.4

Comparatio bene facta valet, non ſolùm quæ ex ſcriptura eiuſdem ſpeciei, ſed diuerſæ, & ſic de priuata ſcriptura ad publicam, & è contra. ibid.6

recognitio Comparationis ſcripturarum in apocha ad nihil valet, nec aliquam probationem facit. 81.1.9

Comparationem litterarum plenè probare, quando ſcriptura priuata eſt à partibus, & teſtibus ſubſcripta. ibid.12

Comparatum.

Comparatum, id eſt emptum. 233.2.3

Compenſans.

Compenſans partem debiti, aliam autem offerens, ac deponens, pignus vendicare poteſt. 134.2.3

Compenſare.

Legatum factum creditori an & quando præſumatur factum animo compenſandi cum ipſo debito neceſſario. 133.2.5

Cauta, ſed non recepta minimè compenſantur: nec quis tenetur ſoluere vbi poteſt compenſare. 133.5.1

Debitum ex teſtamento compenſari poteſt. ibid.1.1

Compenſare quod poteſt, immune eſt ab vſurarum ſolutione. ibid.2

Debitum Reipublicæ compenſari nequit cum eo, quod adminiſtrator, vel curator eius debet nomine proprio. 134.2.3.4

Æſtimatio fructuum debita ab eo, cui legatum quantitatis eſt relictum, poteſt cum illa quantitate compenſari. 133.2.1

Compenſari non poteſt quod debetur ſub onere præſtandæ ſatiſdationis ante eam præſtitam. 134.1.4

Non poteſt compenſari quod tutor debet, cum eo quod pupillo debetur, nec è contra; poteſt tamen tutor pro pupillo conuentus compenſare quod ſibi proprio nomine debetur. ibid.5

Compenſari non poteſt quod non poteſt ſolui. ibid.6

Debitum controuerſum non compenſari cum liquido, licèt controuerſum poſſit exigi iuris auctoritate prouiſionaliter, cautione præſtitâ. 135.5.9

Soluens quid pro liberando prædio empto, illud venditori compenſat cum pretio. 134.2.1

Procurator non compenſat ſuum debitum cum debito domini, niſi de voluntate domini. ibid.2

Compenſatio.

Compenſatio quid ſit, & vnde ſic dicta. 130.1

Compenſatio fiſco non opponitur. Ibid.1.1.2

Compenſatio indebiti ſoluti non admittitur. ibid.5.1.3

Compenſatio fit ad portiones concurrentes æqualiter, & curſum vſurarum impedit. 131.2.1

Quantitas vbi debetur, compenſatio hinc inde ipſo iure fit ad occurrentem quantitatem, & pro tali rata impeditur curſus vſurarum. ibid.2

Compenſatio de quantitate ad quantitatem, & ſic de debito pecuniario ad debitum pecuniæ, admittitur. ibid.3

Compenſa

Compenſatio quando propriè locum habeat. ibid.4
Compenſatio debiti cu pari ſpecie, & cauſa diſpari admittitur. 132.1.5
Admittitur de genere ad genus, quando idem in genere debetur, & genus eſt eiuſdem qualitatis. ibid.6
Secus ſi diuerſæ. ibid.7
An admittatur de fructibus ad fructus. ibid.8
Compenſatio non admittitur de ſpecie ad ſpeciem, neque etiam de ſpecie ad quantitatem, vel è contra. ibid.9
Compenſatio fit ipſo iure, ita vt non ſit neceſſe de ea opponi per hominem. ibid.10.11
Non inducit ipſo iure, niſi allegetur & opponatur per partem. ibid.2.12.14.17
Intellige vt ibid.13.13.16.18.19
In delictis fit compenſatio ipſo iure, etiamſi à parte non opponatur, veluti de negligentia ad negligentiam, de culpa ad culpam, & de dolo ad dolum. ibid 20
Compenſatio fit ipſo iure, etiamſi à parte non opponatur, quando volumus impedire curſum vſurarum. ibid 21
Generaliter compenſatio fit omni caſu, in quo infertur præiudicium creditori, ſi compenſatio ipſo iure non eſſet inducta. ibid.22
Compenſatio fit quando tractatur de liberatione pignoris. ibid.23
Compenſatio in dotis cauſa opponi poteſt. 133.1.3
Si debeo tibi centum aureos cum vſuris, tu mihi quinquaginta ſine fœnore, vſque ad concurrentem ſummam fit compenſatio. ibid.4
Compenſatio contra petentem legatum opponi poteſt. ibid.2.4
Compenſatio petenti pecuniam opponitur de debito poſt contracto. 134.2.2
Compenſatio quæ poterat objici contra cedentem, non poteſt objici contra ceſſionarium. ibid.1.3
Compenſatio etiam pupillo poteſt objiei. 134.2.1
Compenſatio, & ſolutio inducunt actionem pignoratitiam. ibid.2
Compenſatio locum habet tam in realibus, quàm perſonalibus actionibus. 135.1.1.3
Maximè ſi compenſatio eſt voluntaria. ibid.6
Liquidi ad liquidum, non verò ad non liquidum fit compenſatio. ibid.8
Compenſatio de debito etiam non liquido, immò & de litigioſo, opponi poteſt, ſi tamen liquidari poteſt intra breue tempus ſtatuendum à iudice. ibid.2.12.17
Regula generalis, quod de debito liquido ad liquidum fit compenſatio. ibid.13
Non verò de liquido ad non liquidum. ibid.14
Limita vt ibid.15.16
Compenſatio debiti liquidi, aut in termino præfixo liquidandi, quando opponi poſſit. ibid.21.22
Et vbi. 136.1.23
Compenſatio locum non tenet in re poſſeſſa per violentiam. ibid.27
Compenſationis exceptionem non admitti ex cauſa iudicati. 130.2.2
Compenſationis habens exceptionem, ſi ſoluat per errorem, non poterit repetere. ibid.3
Venditor, fiſco tamen excepto, petens pretium, compenſationis exceptionem patitur. 133.2.1
Fiſco agenti contra debitorem quando, & quomodo poſſit opponi ab ipſo debitore exceptio compenſationis. ibid.2.
Compenſationis exceptionem non admitti in depoſito. 135.1.3
Inuadentes & occupantes poſſeſſiones alienas, non iuuari compenſationis exceptione. ibid.4
Compenſationis exceptio non admittitur in depoſito ad retardandam eius reſtitutionem, etſi quantitas, quam depoſitarius compenſare contendat, ſit liquidiſſima. 136.1.24
Non admittitur in depoſito, ne quod bona fide geſtum, trahatur ad perfidiam. ibid.25
Occupantes, & inuadentes poſſeſſiones alienas, non iuuari compenſationis exceptione. ibid.26
Compenſationis exceptionem non admitti in depoſito ad retardandam eius reſtitutionem. 159.2.7
Etiam in depoſito confeſſato, & facto per conſtitutum, videlicet quando de actuali numeratione non benè conſtat. ibid 8
Contrarium. 160.1.9
Non admitti, quamuis depoſitum ſit quantitatis. ibid.10
Nec admitti etſi debitum ex alia cauſa conuertatur in depoſitum. ibid.11
Niſi agatur actione depoſiti contraria, quo caſu cùm de fide rupta non agatur, compenſatio locum habet. ibid.12
Vel depoſitum perueniat ad tertium, & eſſet quantitatis, vel ad æſtimationem deueniatur. ibid.13
Secus quando depoſitarius rem apud alium deponat, & deponenti actiones directas ceſſerit, vel eum in ſuum hæredem poſuerit. ibid.14
Limita etiam quando depoſitum eſt ſubrogatum, dependens, vel correſpectiuum ad alium contractum. ibid.15
Vel quando datur alicui res, vt deferat Titio, & ſi noluerit recipere, cuſtodiat; nam tunc potius mandatum intelligitur, quàm depoſitum. ibid.16
Compenſationi quatenus ſit locus in vltimis voluntatibus. 133.1.3
in Compenſationem tantùm veniunt quæ debita ſunt, alterò etiam mutuo. ibid.2
Indebitum, & illiquidum non deducitur in compenſationem. 134.1.1
Proprio nomine conuentus an poſſit obtinere compenſationem eius quantitatis, quæ ſibi tanquam alterius procuratori debetur. ibid.7
Compenſationem in debitis liquidis ſine ambagibus manifeſtam iudex admittet; indaginem requirentes ad aliud iudicium reſeruet. 135.1.2
Conuentus ratione commodati, an poſſit objicere compenſationem. 136.1.28

Compromiſſum.
Compromiſſum ſuper rebus mobilibus minoris prohibitum. 56.2.9

Conceſſio.
Conceſſio facta ab eo, qui non erat dominus, conualeſcit, ſi contingat eum ex poſtfacto fieri dominum. 241.1.4
Conceſſio Principis ſpecialis habet vim decreti. 365.1.1.2

Concluſio.
Concluſio ſola attenditur, & obligationem inducit, non quod tractatur, & dicitur. 209.2.3.4

Concubina.
Concubina an poſſit à concubinario petere mercedem operatum, quas illi præſtitit. 426.1.19
Concubinam patris non ducit filius, vel pen vxore habet. 333.1.1.2
Concubinam, quæ aliquid ſurripuit ſuo concubinario, vel è contra, furtum committere. 371.2.3
Concubinam penes ſe habere, conſtante matrimonio, nemini conceditur licentia. 462.1.1
Concubinam poterat quis ducere in vxorem, ſi ex ea liberos habebat, nec ei vlla proles legitima extabat, & liberi efficiebantur legitimi, & in poteſtate, & poterant ſuccedere ex teſtamento, & abinteſtato etiam cum fratribus poſtea natis, ſecus ſi prolem ex concubina non habeat. 465.2.1
Concubinam ſi quis habeat, & ex ea liberos ſuſceperit, ducta ea in vxorem, liberi efficiuntur legitimi. ibid.2
Concubinæ. 462.1

Concubinatus.
Concubinatus etiam de iure ciuili prohibitus. 462.1.2

Concubitus.
Concubitus omnis ſacrilegus, cum Moniali ſcilicet, ſiue Religioſa, vel cum viro Religioſo, punitur iure ciuili. 330.1.6

Concuſſio.
Concuſſio quid. 25.1.6

Condemnatus.
Condemnatus in actione depoſiti directa, ob rem depoſitam occultam, nec reſtitutam, notatur infamia. 159.1.1
Condemnatus in actione directa mandati infamis efficitur. 166.2.3

Condictio.
Condictio indebiti. 27.1
Condictio ob turpem cauſam. 24.1
Condictio furtiua. 26.1
Condictio ex lege, & ſine cauſa, vel iniuſta cauſa. 27.1
Condictio ob cauſam non datur contrà ſingularem perſonam ſucceſſoris. 287.2.1.2
Condictioni ob cauſam non eſt locus in contractibus innominatis. 176.2
in Condictione ob turpem cauſam non deberi vſuras. 25.2.1.3
Intellige vt ibid.4
ex Condictione ob cauſam oritur actio præſcriptis verbis. 289.1.1

Conditio.
Conditio nunquam retrotrahitur in præiudicium alterius. 39.2.4

Conductum.
rem Conductam non reſtituens ante condemnatoriam ſententiam, tenetur inſtar inuaſoris ad eius æſtimationem. 312.1.1.2

Conductio.
Conductio non ſubſiſtit in re propria. 303.2.1.2
Procedit non ſolùm in eo, qui rem eſſe propriam ignorauit, ſed etiam in eo qui ſciuit. ibid.3
Conductionis finitæ impleta fide agi poſſe contra locatorem, vt retenta, vel abrepta reſtituat. 309.1.1
ex Conductione plurium quilibet pro parte tenetur, niſi conductio facta ſit inſolidum. 302.2.2

Index Rerum,

Conductor.

Conductor ſuſcipiens caſum fortuitum, non includit illum qui euenit culpa locatoris. 153.1.5

Conductor ſi renuntiauerit caſibus fortuitis, talis renunciatio non includeret caſus fortuitos prouenientes ex proprio facto ipſius locatoris. ibid.5

Quamuis caſus illi fuerint, & à culpa remoti. ibid 7

Conductor primus ſi non ſoluerit penſionem domino, & rem relocauerit, poteſt ſecundus expelli, niſi ſoluat penſiones debitas. 291.1.10

Conductor an expelli poſſit ob non ſolutam penſionem legitimo tempore, propria locatoris auctoritate, remiſſiuè. ibid.12

Conductor an quando expulſus teneatur ſoluere penſionem integram. 293.2.34

Conductor rem conductam poteſt ſublocare, niſi ſublocatio expreſſo pacto illi ſit adempta. 295 2.1.2

Conductor an veniat excuſandus, qui nec ſeminauit, nec coluit prædium, ſi poſtea contigerit per fortuitum euentum incendij, vel alterius labis, fructus fore omnino deuaſtandos, ſi naſcerentur. 298.1.15

Conductor ſi impediatur frui re conducta, facto & culpa locatoris, quid. ibid.17

Conductor indebitè expulſus debitè petit pœnam promiſſam. 302.2.1

Conductor poteſt in pœnam retinere fructus rei conductæ, & penſiones non ſolutas, quando locator vendidit contra formam pactorum. 303.1.2

Conductor ob moram tenetur cum pretio ſoluere vſuras. 305. 1.1.2

Tenetur rem locatam reſtituere locatori, completo locationis tempore. ibid.3

Conductor conuentus conductione ex lege, debet ante omnia reſtituere rem, nec antea dominij quæſtionem mouere poteſt. 308.1.1.2

Ampliа non ſolùm in conductione, ſed etiam in aliis tenentibus nomine alieno. ibid.2

Niſi ius ſuperueniat poſt conductionem, vel noua ſuperueniat cauſa conductori. ibid.11

Si tertius aliquis contendit rem locatam, aut commodatam ſuam eſſe, ac petit à iudice vt non reſtituatur locatori, aut commodanti, an impediat fieri reſtitutionem. ibid,12

Conductor an poſſit ſe defendere ex nouo titulo aliunde ſibi proueniente, ne rem conductam ſtatim dimittat locatori. 308.1.6

Conductor & locator reciprocè tenentur de dolo, & cuſtodia, non de caſu, cui nullus poteſt reſiſtere. 309 1.1.2

Conductor dolum, latam & leuem culpam, non autem leuiſſimam præſtare tenetur. ibid.3.4

Conductor ſi receperit prædium ſeminatum, eodem modo reddere debet. ibid.2.3

Conductor molendinorum prioris anni tenetur ad intereſſe conductoris ſequentis anni, pro eo quod fecerit anticipare moſitiones in eius præiudicium. ibid.5

Conductor in vltimo anno tenetur reſtituere terras non ſeminatas, prout habuit, aliàs tenetur ad intereſſe. ibid.6

primus Conductor finita locatione ſecundo conductori moleſtiam impune non infert. 311.1.2

Conductor non poteſt pro eodem, vel maiori pretio rem detinere, & ſibi habere. ibid.5

Conductor prædiorum fiſcalium poteſt alteri præferri in eis pro eodem pretio. ibid 6

Conductor poteſt ſe adſtringere ad caſus fortuitos, ſeu caſibus quibuſcumque renuntiare, & ſe, eiſdem non obſtantibus, ad integram penſionis ſolutionem obligare. 313. 2.7

Conductoris hæredes teneri ad reparationem deſtructorum. 309.2.1

Conductorem vectigalis non poſſe immutare formam antiquam exactionis, ad detrimentum locatoris. 281.2.1

Conductorem expelli poſſe ſimul ac deſinit ſoluere penſionem, tranſacto tempore conuento, intra quod debebat fieri ſolutio, vel alio legitimo. 290 2.6

Conductorem non poſſe, ob ſibi obuenientem caſum domum deſerere, quin teneatur ad integram penſionem ſoluendam. 292.1.17

Efficax domus deſerendæ cauſa quæ. ibid.18

Conductorem obligatum cum inſtrumento guarentigio ad mercedem, & ſic non ſoluendo, incarcerari poſſe, ſi tacitè reconduxit, & non poſſe etiam pro mercede non ſoluta carcerari. 196.2.4

Conductorem primum finita locatione non præferri ſecundo pro eodem pretio. 311.1.8

Conductorem rerum Eccleſiæ non poſſe expelli à ſecundo conductore nouo. ibid 9

Conductorem nouum præferri antiquo, quamuis vellet eandem facere oblationem. ibid 2.13

Conductores fiſcales antiquos præferri nouis, ſi velint ſuſcipere augmenta ab aliis propoſita. ibid.14

Idem de colonis mancipibus, & reipubl. quamuis ad modicum tempus conduxerint. ibid.15

De ſcholaribus & magiſtris. ibid.16

Et conductore Eccleſiæ. ibid.17.18

Confeſſio.

Confeſſio extraiudicialis an, & quomodo probet, vel faciat indicium ad torturam, remiſſiuè. 70.2.12

Confeſſio mutui quando facta eſſet ex alia cauſa, licèt verè non ſit mutuum, non opponitur exceptio non numeratæ pecuniæ. 120.1.4

Confeſſio debiti ex alia cauſa quàm mutui vel dotis, ad probandum efficax eſt, admittit tamen probationem in contrarium. 123.2.1

Confeſſio ſucceſſoribus confitentis indiſtinctè nocet, non ita creditoribus. 125.1.7

Confeſſio debitoris facta in fraudem poteſt, ſicut & alienatio, reuocari ab ipſo creditore. 128.2 9

Confeſſio facta etiam abſente parte, in inſtrumento probat. 158 1 3

Probat contra confitentem. ibid.4

Non probat ſi tendit in præiudicium creditorum, vel in diminutionem legitimæ filiorum, etiam iurata. ibid 2.5

Non probat, ſi non eſt veriſimilis. ibid.6

Confeſſio de recepto probat verò in illis caſibus, in quibus nulla eſt fraudis ſuſpicio, aut per legis interdictum non prohibetur. 167.1.4

Confeſſio partis non ſufficit vbi poteſt eſſe fraudis præſumptio, ſed requiritur vera, & corporalis traditio, & numeratio, & & probatio. ibid.5

Confeſſio de recepto non probat, nec illi fides habenda, niſi de vera numeratione appareat. 168.2.4

Confeſſio receptæ dotis, emiſſa à marito ante contractum matrimonium, in dubio facta cenſetur ſpe futuræ numerationis, niſi animus donandi alioqui appareat. 321.1.4

Confeſſio mariti de aliquo augmento dotis facto ab vxore conſtante matrimonio non probat aliquo modo in præiudicium creditorum mariti, licet probet in præiudicium ipſius mariti confitentis. 329.1.3.4

Confeſſio dotis receptæ facta coram teſtibus, vel in ſcriptura priuata, aut publica, non probat, ſed tenentur, vt valeat, mulier vel eius hæredes probare veram, & realem traditionem, vel numerationem. 321.1.3

Confeſſio dotis receptæ probat quando præceſſit promiſſio. 422.1.6.8

Confeſſio dotis receptæ præiudicat creditoribus, ſi præcedat promiſſio dotis, aut ſi eſt lapſum tempus præfinitum ad opponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ. ibid.7

Confeſſio conſtante matrimonio facta non præſumitur fraudulenta, quando [illegible] fuit dos promiſſa, aliàs ſecus. ibid.9

Confeſſio minoris ſine tutoris, aut curatoris auctoritate ipſo iure non valet, nec ipſi minori nocet 487 1.8

Confeſſio petitentis maiorem eſſe quantitatem patrimonij pupilli, quàm ſit, non præiudicat ſibi, niſi inuentarium fecerit ſcribi. 527.1.1.2

contra Confeſſionem ad liberandum contraria ſcriptura ad probandum admittitur intra 30. dies. 127.1.27. & 28

de Confeſſione facta parte præſente, remiſſiuè. 123.1.4

Confeſſione creditoris probatur pecuniam non fuiſſe numeratam 116 1.8

Etiamſi confeſſio facta fuerit extra iudicium, & antequam lapſum fuerit biennium. ibid.19

Confeſſus.

Confeſſus accepiſſe pecuniam, biennio elapſo condicit obligationem, ſi contra eum non agatur. 121.1.2

Confeſſus ſpe futuræ numerationis, addito etiam iuramento, ſolutione, aut numeratione non exiſtente, poteſt adhuc prætendere exceptionem non numeratæ pecuniæ. 129. 1. 1.2

De iuramento intellige vt ibid.5

Confeſſum ſe plus recepiſſe quàm reuerà receperit, poſſe non recepti liberationem condicere. 21.1.2

Confeſſum per ſcripturam ſe mutuum recepiſſe ſpe futuræ numerationis non ſequutæ, poſſe intra biennium condicere cautionem, & etiam poſtea, ſi intra biennium proteſtatio facta ſit. 28.1.1

Confitens.

Confitens recepiſſe pecunias, vel res alias alia ex cauſa, quàm mutui, incontinenti ſibi præiudicat. 120.2 7

Confitentem non puniri niſi in expenſas. ibid.1.6

Congreſſus.

Congreſſus Clerici cum ſoluta muliere, an ſit lege damnatus. 350.1.7.8

In nato ex virgine, vel vidua, quid. ibid.2.9

Coniugium.

Coniugium olim vſque ad ſeptimum conſanguinitatis gradum interdicebat Eccleſia. 337 2.2

Poſtmodùm reſtricti ſunt gradus conſanguinitatis vſque ad quartum. ibid.3

Quoad

Quoad affinitatem ex copula licita ad quartum vſque, ex illicita verò, & fornicaria vltra ſecundum gradum non extenditur. ibid.4

Coniux.

Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias non amittit proprietatem bonorum à coniuge defuncto ſibi relictorum, ſi ex matrimonio filij non ſunt ſuſcepti. 362.2.24.25

Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias ſuccedit pleno iure abſque obligatione reſeruationis in bonis à coniuge defuncto profectis, ac ſibi acquiſitis, quando filij ſuſcepti ſunt ex priore matrimonio, ſi omnes abſque prole obierunt. 363.2.36

Idem dicendum quando ſupereſſet filius vnicus, vel plures, ſed omnes incapaces. 364.1.37

Quod ſi omnes obierint filij ſuperſtite nepote, huic reſeruationi locus eſt. ibid.38

Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias non ſuccedet pleno iure abſque obligatione reſeruationis in bonis à coniuge defuncto profectis, ac ſibi acquiſitis, quando filij ſuſcepti ſunt ex priori matrimonio, ſi omnes abſque prole obierunt. 365.2.6

Coniux tranſiens ad ſecundas nuptias priuatur ſtatim ipſo iure dominio omnium lucrorum, quæ à coniuge defuncto percepit, applicanturque communibus liberis, retento ſibi dum vixerit ſolo vſufructu. 366.2.7

Coniuges matrimonia non iterantes poſſunt nuptiarum lucra liberè conſumere; non conſumpta liberi ex illis matrimoniis, quorum intuitu lucra ſunt acquiſita, vendicant. 367.1.2

Coniuges ſecundò nubentes quod vltra quantitatem lege præſcriptam dant ſibi mutuò quocunque prætextu, nullum effectum habet. 372.1.1

Datum vltra debitum legale ſecundæ coniugi, & relictum inter liberos vtriuſque matrimonij, in capita diuidendum eſt. ibid.2

Illud plus datum haberi tanquam non ſcriptum, neque relictum, aut datum, vel donatum, & dari debere filiis primi matrimonij, & inter eos ſolos diuidi, & ſic totum illud, quod plus fuit datum, vel relictum vitrico, aut nouercæ, aut eorum filiis, deuolui ad filium, vel filios primi matrimonij, ut ipſi plus conſequantur, quàm vitricus, vel nouerca. ibid.3

Coniuges ſi inter ſe pacti, vt qui prius prædecederet, lucraretur reſpectiuè vel partem donationis propter nuptias, vel partem dotis, quid non, vel altero caſu veniente ſeruari debeat. 419.2.10

Connubium.

Connubium & coniugium idem ſunt. 346.1.11

Connubij etymon. ibid 13

Conſanguineus.

Conſanguineum ſe dicens, ſatis erit ſi probet ſe fratrem ſimpliciter, aut patruelem, vel aliter coniunctum. 53.1.5

Conſanguineum proximiorem ſi quis alicui, veluti teſtatori, ſe dixerit, ex hoc ſolo probare poterit quod ſit illius conſanguineus. ibid.6

Conſanguinitas.

Conſanguinitas per literas aſſertorias conſanguinitatis non inducitur, nec probatur. 54.1.1.2

Conſenſus.

Conſenſus alicuius vbi requiritur propter præiudicium quod ei inferri poteſt, ſufficit ſaltem conſenſum interuenire ex poſtfacto. 104.1.5

Niſi conſenſus requiratur formalis, ſeu authorizabilis. ibid.6

Conſenſus quid. 174.1.4

Conſenſus patris neceſſarius eſt in matrimonio liberorum contrahendo, & ſoluto reparando. 334.1.1

Conſenſus ad nuptias tam liberorum, quàm parentum liber reciprocè requiritur. 336.1.1.2

Conſenſus alicuius deſideratus vbi nequit interuenire, illius loco decretum, ſiue auctoritas iudicis ſufficit. 343.1.12

de Conſenſu parentum in matrimoniis filiorum de neceſſitate requirendo. 334.1.3

de Conſenſu ad nuptias, quod debet eſſe liber, & carere omni metu, remiſſiuè. 335.1.3

Conſentiens.

Conſentiens iura ſua perdit. 505.1.3

Conſignare.

Conſignare, vel obſignare, id eſt, pecuniam conſignatam, vel obſignatam in ſacculo, aut folle, ſeu alia re deponere, vt ſolebant antiqui. 137.2.5

Conſignare & deponere, non eſt ſoluere. ibid. 6. & p. 148. col. ..0 8

Conſignatio.

Conſignatio, & depoſitio pecuniæ nihil prodeſt, niſi prius oblata fuerit ei, cui ſolui debet. 137.1.7

Conſilium.

Conſilia dantes ad inceſtas nuptias non ſuccedant inceſtuoſo, ſed gradu proximi, & inſontes conſilij illiciti ſucceſſionem capiunt. 348.2.3

Conſilium patris, conſanguineorum, & amicorum in nuptiis contrahendis requirere, eſt matrimonij naturæ conſentaneum. 334.1.2

de Conſilio à bonis, & doctis ſumendo, remiſſiuè. 441.1.8

Conſobrinus.

Conſobrini ex duobus fratribus, & binis ſororibus legitimas contrahunt nuptias. 338.1.2

Hodie non ita. ibid.2

Conſors.

Conſortes propriè qui. 181.1.25

Conſtituens.

Conſtituens ſoluere pro alio, ſe & hæredes ſuos obligat. 46.2.1

inter Conſtituentes non minus, quàm fideiuſſores locum habet beneficium diuiſionis. 48.1.1.2

Conſtitutum.

Conſtituta pecunia quæ dicatur. 46.2

Conſtitutio.

Conſtitutio exorbitans à iure communi non extenditur ad caſum vbi eſt maior ratio. 355.1.4

Conſtitutiones & leges de matrimoniis quoad natalium reſtitutionem, & circa nuptias coniugum qualitate diſparium, referendæ ad coniugia tempore imperij Honorij & Theodoſij contracta. 342.1.2

Conſtitutor.

Conſtitutor quando conueniatur ex conſtituto, remiſſiuè. 46.2.3

Conſtitutus.

Conſtitutus ad probandum per inſtrumentum, ſi producit quinque teſtes probatæ fidei, admittitur. 69.1.4

Conſtitutum.

Conſtitutum perſonale tenet quoad conſtituentem, ſi vnus eſt in ſolidum, ſi plures nominati copulatiuè, pro parte virili tenentur, ſi disiunctiuè, etiam in ſolidum conueniuntur. 46.2.1

Conſtitutum impersonale inualidum. ibid.2.3

Conſtitutum quibus modis intelligatur contractum, remiſſiuè. ibid.2.2.4

Conſtitutum præſupponit rem debitam ex quacumque cauſa. 47.1.1

Conſtitutum omnes caſus complectitur, qui per ſtipulationem poſſunt explicari. ibid.3

Conſtitutum vt contractum poſſit intelligi, debitum præcedere debet. 47.2.10

Conſtitutum ab eo intelligitur contractum, qui pro ſe, vel pro alio debitum conſtituit ſe ſoluturum. ibid.11

Continuatio.

Continuatio dominij, vel poſſeſſionis, ſi datur, non eſt dare hæreditatem iacentem. 159.1.4

Contraſcriptura.

Contraſcriptura pro antapocha. 80.1.10

Contractus.

Contractus quando eſt ſuſpectus, & reprobatus, requiritur vera & actualis traditio rei. 14.2.5

Contractus principalis ſi corruit, pacta adiecta minimè ſubſiſtere. 20.1.1

Contractus principalis quando non valet, ſimiliter non valet confeſſio, vel alia quælibet clauſula poſita in tali contractu. ibid.1.11

Contractus, qui ab initio in libera voluntate conſiſtunt propter mutuum conſenſum, poſtea valere ex neceſſitate, nec inuita altera parte diſſolui. 29.2.1.2

Intellige vt 30.1.4

Limita vt ibid.5

Contractus & inſtrumentum differunt. 53.2.5

Contractus ſtatim perfectus dicitur, quando conſtat ex coniecturis, voluiſſe partes quod valeret ſtatim contractus, etſi de ſcriptura facienda mentio fieret. 78.1.22

Contractus ſi ſit conditionalis, & pendente conditione dominus tradat ei, cui erat obligatus ſub conditione, tunc dominium etiam interim tranſit interim. ibid.2.30

In dubio propter cauſam de futuro cenſeri dominium tranſlatum, ſequuta traditione. ibid 31

Contractus ſi fiat in ciuitate, & excedat libram auri, non ſoli comparationi literarum creditur, ſed alij teſtes adeſſe debent 82.1.1

Contractus ſimulatus quod ſit ipſo iure nullus, remiſſiuè. 108.2.1

Contractus in dubio non præſumitur illicitus. 141.1.9

Contractus ſit iuſtus propter incertitudinem lucri, & damni. 144.2.4

Contractus valet ratione incerti euentus. 145.1.5

Contractus cenſus ad vitam, iuſtiſſimus. ibid.7

Contractus principalis, qui ab initio fuit ſtricti iuris, ex poſtfacto fieri poteſt bonæ fidei. 166.2.9

Contractus, & diſtractus eiuſdem naturæ ſunt. 173.1.5

Contractus ſimulatus, quando partes ſic agunt in veritate, vt nihil fiat, non eſt contractus. 174.1.3

Contractus non redduntur in inuitum. 177.2.1

Contractus collatus in arbitrium alterius contrahentium, non videtur celebratus efficaciter. 180.2.1

Contractus vltro citroque obligatorius non poteſt conferri in arbitrium alterius ex contrahentibus. ibid.2

Contractus collatus in vnum ex contrahentibus, validus eſt. ibid.7

Contractus non vitiatur ex incertitudine, & ſeruandus eſt de iure Cæſareo. ibid.8

Contractus eſt perfectus, ſi quis contrahendo diceret, Volo vendere, & alter reſponderet, Volo. 181.1.13

Contractus per metum factus mero iure tenet: ſed reſcindendus, inualidandus, ac retractandus venit per actionem metus cauſa. 191.1.4

Contractus bonæ fidei geſti per dolum dantem cauſam contractui, an ſint nulli ipſo iure, remiſſiue. ibid.5

Contractus dolo initus cum acceſſoriis reſcinditur, & venditio dolo facta non ſubſiſtit. 208.1.1.2

Limitant communiter quando dolus eſt commiſſus ab vtraque parte. ibid.3

Contractus celebrati tempus attenditur in conſideranda læſione. 209.1.5.6

Amplia primò, tempus contractus attendendum eſſe ad læſionem probandam, etiam cum agitur de reſtitutione in integrum. 225.1.7

Idem tempus conſiderandum cùm agitur de reuocanda donatione ex eo quod ſit inofficioſa ibid.8

Secundò in conſtitutione dotis, cùm filia ſe incongruè dotatam fuiſſe contendit, & renuntiationem legitimæ à ſe factam reſcindi ex beneficio legis. ibid.9

Tertiò quando filia fuit dotata vt nuberet, & hæreditati paternæ non renuntiauit. 210.1.10

Intellige vt ibid.11

Limita primò, niſi traditio rei, & executio contractus conferatur in futurum. ibid.12

Secundò in contractu conditionali, quamuis in aliud tempus conferatur. ibid 13

Tertiò in contractibus qui habent effectum ſucceſſiuum reſpicientem futura tempora. ibid.14

Aduerte vt ibid.15

Contractus tenet, licèt pretium non ſit vſquequaque conueniens. 215.1.1

Contractus quando eſt bonæ fidei, etiam diſtractus erit bonæ fidei. 255.1.6

Contractus bonæ fidei ſi dolo alterius initus, is qui dolum fecit, nullum dicere non poteſt aduerſùs eum, cuius fauore nullus eſt. 225.1.3

Contractus ſimulatus dicitur quando inſtrumentum tantùm in perſona vxoris, & re vera emit maritus. 238.2.4

Contractus nominatus ob defectum finalis cauſæ corruit. 259.2.2

Contractus *do vt des*, an ſit vera permutatio, vel inter ſe differant, remiſſiue 286 1.9

Contractus locationis de ſubſtantia non requirit inſtrumentum. 307.2.1

Contractus Reipubl. vim legis habet. 439.2 9

Contractus factus per minorem licet ſit nullus, pignora tamen remanent, quando alius principalis nomine ſe obligauit. 560.1 6

Contractus ſubſtantiam, non pecuniæ originem attendi debere. 81.1.1

Contractus cauſa ceſſante, idem contractus ceſſat. 20.2.12

de nomine Contractus non curandum, ſed attendendum quod agitur, ſicque ad rei veritatem aduertendum. 54.2.13

à Contractus tenore non eſſe recedendum. 59.1.2

Cuiuſque contractus validitatem, perfectionem & conſummationem conſiſtere in illo vltimo puncto, & inſtanti concluſionis, à quo contractus & quilibet actus vim capit, & vtraque pars remanet obligata. 77.2.11

in loco Contractus agi debere ad illius reſciſſionem. 127.2.40. & 41

Non debere agi de hoc in foro contractus, ſed potiùs actorem debere ſequi rei forum, quomodo intelligendum ſit. ibid.42

Contractus accidentia quæ, remiſſiuè. 253.1.10

Contractus natura quæ. 234.1.2

Ceſſante cauſa contractus, etiam nominati, ipſe contractus ceſſat. 560.1 9

Contractus tempore ſi iam adeſſet iuſta cauſa excuſationis, quæ poſtea detecta eſt, & creditor nihilominus ſimpliciter contraxit, ſibi imputet. 310.2.14

Contractu innominato vtraque parte ſatisfacto, neutri contrahentium eſt locus pœnitentiæ, quin potius viciſſim vnus tenetur alteri de euictione. 287.2.12

Contractum fieri ſine ſcriptura. 53 2.3

Contractum ſine inſtrumento valere. ibid.4

Contractum non valere, ſi decedat, & mortuus ſit contrahens antequam ei legeretur inſtrumentum coram teſtibus. 77.2.12

non ſatis eſt Contractum probari ſimulatum, doloſum, vel fictitium in genere; ſed neceſſe eſt probetur ipſa ſpecies ac modus ſimulationis, ſeu fraudis ſigillatim. 269.1.13

Contractum non reddit inefficacem propter neceſſitatem rei familiaris. 281.2.2

Contractum *do vt des*, tanquam generalem, complecti etiam permutationem. 286.1.8

ex contractu in ſcriptis non oriri ius, niſi impleta ſcriptura munda, & ſine vitio, in forma fieri conſueta. 77.1.1

in Contractu abſoluto interim dum dictatur, locus eſt pœnitentiæ. ibid.2

à Contractu recedere licet, arrhis ſaltem ob pœnitentiam amiſſis. ibid.3

ex Contractu ſerui inſtitoris dominus tenetur inſtitoria inſolidum: quod ſi non eſt inſtitor, de eo quod in rem ſuam verſum eſt. 92.1.1.2

ex Contractu facto cum procuratore ſpeciali datur contra dominum vtilis inſtitoria. ibid.2.1

ex Contractu ſerui dominus de peculio tantùm tenetur, niſi propoſuerit ſeruum, & ſeruus contractum domini cum lucro celebrarit. 93.1.1

ex Contractu ſerui, ſi domini voluntas interceſſit, obligatur dominus. 94 2.1

ex contractu celebrato cum ſeruo, domino etiam inſcio, tenetur dominus de in rem verſo. 94.1.1

ex Contractu cum libero non obligatur dominus niſi pecunia in eius vtilitatem ſit verſa, vel ratum habuerit. 95.2.2

ex Contractu inito cum ſeruo, vel ancilla impubere, non tenetur dominus ſimpliciter de peculio, ſed, eatenus, quatenus peculium eſt locupletatum. 96.2.1.2

ex Contractu ſerui hæreditarij acquiritur actio hæreditati iacenti. 158.2.2

in Contractu vltro citroque obligatorio non poteſt ſubſtantia contractus conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus. 181.1.15

ex Contractu vniuerſali pro ſocio tranſit dominium & poſſeſſio pro parte. 185 1.4

perfecto Contractu emptionis & venditionis, commodum & incommodum ſpectat ad emptorem, ex cauſa autem antecedente, ſi res euincitur, venditor de mutatione facta tenetur. 210.1.1.2

Contractu perfecto fructus ad emptorem pertinent, ad quem & functionum onera. 233.2.1.1

Declara procedere in fructibus immaturis, & pendentibus tempore venditionis, qui cenſentur eadem ſubſtantia cum ipſa re, niſi aliud conuentum fuerit inter contrahentes. ibid.3

Secus ſi venditio fiat collectis iam & ſeparatis fructibus à ſolo. ibid.4

ex Contractu meo facto cum alio quando alicui ius eſt quæſitum, poſſum ego ius iſtud mea pœnitentia reuocare. 264.2.8

in Contractu innominato ſi interponatur ſtipulatio, oritur efficax obligatio & actio ante implementum cuiuſcunque ex contrahentibus. 286.2.4

in Contractu innominato ſi non interponatur ſtipulatio, non habet locum repetitio ex aliqua cauſa, ſed agendum eſt ex ſtipulatione. 288.1.3

in Contractu emphyteutico ſi alia pœna fuit impoſita penſionem non ſoluenti, & duobus, aut tribus annis continuis penſionem non ſoluat, incidit in commiſſum: poteſt tamen proprietarius non vtramque pœnam, ſed eam quam maluerit exigere, niſi in pactum fuiſſet deductum vt poſſet exigere vtramque. 315.2.15

quando ex Contractu contrahentium, vel ex occaſione contractus per diſpoſitionem legalem eſt alicui tertio ius quæſitum re, vel ſpe, ab iſto contractu non poteſt recedi in præiudicium iuris tertij, niſi illo conſentiente. 318.2 6

in Contractu, vel obligatione in diem ex partium conuentione non poteſt præſcribi, niſi elapſo tempore, vel die. 405.2.19

Contractus bonæ fidei geſti per dolum dantem cauſam contractui, an ſint nulli ipſo iure. 191.1.5

Contractus nominati non reſcinduntur propter cauſam non ſubſequentem, nec ex non implemento ex parte alterius contrahentium. 212.1.3

in Contractibus bonam fidem exuberare. 29.1.1

In Contractibus nominatis non habet locum pœnitentia. ibid. & ſeq.3

in Contractibus omiſſum pro omiſſo habetur. 59.1.3

in Contractibus hinc inde obligatoriis, qualis eſt emptio & venditio, locatio & conductio, in nullius ex contrahentibus arbitrium ſubſtantia contractus conferri poteſt, & ideo nec venditionis conditio, nec pretium 180.2.6

in Contractibus innominatis, ſemota ſtipulatione, non oriri actionem ante rei traditionem, vel facti implementum. 286 2.5

Obligationem & actionem oriri ex ipſo pacto, & conuentione partium, non verò ex rei traditione. ibid.6

Contra

Contrarium. ibid.7
De iure Regio Caſtellæ quid. ibid.8
in Contractibus innominatis cauſa habetur loco conditionis. ibid.2.1
in Contractibus minorum an & quando competente ordinario remedio, ceſſet extraordinarium reſtitutionis in integrum. 561.1.2

Contrahens.

Contrahens in ſtatum libertatis, non tenetur poſtea liber factus. 39.1.1.3
Contrahens facta mentione officij, intelligitur contrahere contemplatione illius, & non tenetur vt ipſe, nec finito officio. 95.1.3
Contrahentes quando ſciunt iuſtam rei æſtimationem, & emptor plus iuſto offert, vel venditor viliori pretio vendit, an ſint in foro conſcientiæ ſecuri, qui vendit et, qui plus offert, vel emit ab eo, qui viliori pretio quàm res valet, vendit. 118.& 119.203 & ſeq.
Animum & voluntatem contrahentium ex multis coniecturis colligi. 78.1.& 2.23.24.25.26.27.28
Contrahentibus in pretio ſe circumuenire licitum eſt. 203.1.112
Contrahentibus vtrùm ſit permiſſum decipere ſe intra dimidium iuſti pretij, eodem modo, quo in foro contentioſo. ibid.113.114.115.116

Contrahere.

Contrahere quilibet poteſt, niſi lege reperiatur prohibitus. 30.1.6
Contrahere quamuis non liceat iudici durante tempore ſuæ iudicaturæ, & intra territorium ſuæ iudicaturæ, poteſt tamen finito officio, niſi legitima præſumptio concurrat, quod adhuc duret ratio prohibitionis. 321.1.5
an Contractus tamen durante officio celebratus poſſit conualeſcere, ſi conſenſus accedat eo finito, remiſſiuè. ibid.6
Contrahere licet iudici finito officio intra territorium ſuæ olim iuriſdictionis. 333.2.2
Niſi legitima præſumptio concurrat quod adhuc duret prohibitionis ratio. ibid.3

Contradicens.

non Contradicens tacendo actor, quem tacens poterat contradicendo impedire, præſumitur conſentire. 333.2.8

Controuerſia.

de Controuerſiis ex teſtamento proficiſcentibus nec tranſigi, nec exquiri veritas aliter poteſt, quàm inſpectis, cognitiſque verbis teſtamenti. Vide *Teſtamentum.*

Contutor.

Contutor pro geſtis à contutore idoneo non tenetur in ſubſidium, pro neglectis ab vtroque pariter tenetur cum illis. 535.1.1

Conueniri.

Conueniri neminem poſſe pro alio. 35.2

Conuentio.

Conuentio quælibet dicitur bonæ fidei, quatenus ab ea fraus, & dolus abeſſe debet. 29.2.3
Conuentio, vt ex oleo muſto tantundem reddatur in fine anni, cum acceſſione, valida eſt, licèt hæc acceſſio excedat legitimum modum vſurarum. 149.2.1
Conuentio valet, quâ datâ pecuniâ quis volenti pecuniam trajicere, promittit eam ſaluam fore, aut certo ſuo periculo perituram. 152.2.4
Conuentio, non pretij numeratio perficit emptionem ſine ſcriptis habitam. 210.2.4
Conuentio determinata parte actionem determinato modo. 233.1.1
Conuentio illa rata habetur, quæ contractus tempore intercedit inter partes. 160.2.1
Conuentio, & reconuentio pari paſſu ambulant, & eadem ſententia terminari debent. 454.2.3
Conuentiones opificum ne intra pretium taxatum res vendatur, ædificium ab vno cœptum alius perficiat, ipſo iure nullæ ſunt, & legibus reprobatæ. 274.1.5

Conuentus.

Conuentus negotiorum illicitus. 173.2

Correlatiua.

in Correlatiuis diſpoſitum in vno, non cenſetur diſpoſitum in alio, etiam cauſâ æqualitatis ſeruandæ, ſi inter correlatiua ſit diuerſa ratio. 214.2.4

Correus.

quod Correus vnus ſoluit, ab alio pro ſua portione repetit. 12.2.2

Creditor.

Creditor propria auctoritate trahens debitorem in ſeruitutem ob debitum, illud amittit, & tantundem dat debitori, & eius parentibus. 31.2.1.2
Creditor electionem habet an intentet actionem perſonalem, vel hypothecariam. ibid.
Creditor agens contra filium alicuius ex debito paterno, debet allegare filium eſſe hæredem, & probare. 36.2.3

Creditor accipiens nomen debitoris in ſolutum ſine ceſſione, directè non agit. 41.2.1
Creditor dato nomine debitoris in ſolutum citra ceſſionem, vel delegationem, poteſt vtiles actiones ſui debitoris intendere. ibid.3
Creditor non tenetur ſi abſque eius culpa pignus pereat. 88.2.1
Nec de caſu fortuito. ibid.4
Creditor tenetur ad æſtimationem rei quæ periit non fortuitò, ſed culpâ ipſius creditoris. 89.1.12
Creditor tenetur pigneratitia pro damno illato in re pignorata, eius dolo, vel culpa, & neceſſarios ſumptus in ea factos recuperat. ibid.2.1.2
Creditor non tenetur de pignoribus ſine culpa perditis. ibid.1.3
Creditor non poteſt inuadere hypothecam ſine pacto, vel decreto iudicis. 90.2.1.3
Creditor ex quocunque contractu confeſſus fuerit ſibi factam debiti ſolutionem, poteſt intra 30. dies opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, & hoc caſu tenetur debitor probare ſolutionem, aliàs non liberatur. 127.1.29.30.32
Creditor non poteſt cogi iurare, nec reſpondere poſitionibus. ibid.33
verus Creditor, vel quilibet iuſtus poſſeſſor & petitor poteſt ciuili tantùm creditori opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, debitore etiam abſente, & contradicente. 128.1.1
Creditor habens bona debitoris obligata ex perſona debitoris, poteſt opponere exceptionem. ibid.2
Non ſolum debitori competit exceptio non numeratæ pecuniæ, verùm etiam eius creditori contra alium creditorem ſui debitoris. ibid.3
Creditor non tenetur ſortis pretium accipere ſine vſuris. 137.2.3
Creditor vt conſtituatur in mora neceſſe eſt non tantùm quod ſit interpellatus recipere, ſed etiam quod cum effectu deferatur pecunia, noluitque recipere, & deinde conſignetur, & deponatur. ibid.8
Non ſequi prædictum effectum, ſi pars auctoritate propria deponat. 138.1.9
Creditor ſciens dum minores vſuras per triennium accipit, maiores remiſiſſe videtur. ibid.22
Creditor cui promiſſæ ſunt vſuræ maiores, dum minores accepit, iis contentus eſſe præſumitur. 140.1.2
Creditor tenetur fructus perceptos ex pignore, & conſumptos in ſortem computare. 141.2.7
Creditor recipiendo ſortem præſumitur remittere vſuras, & recipiens debitum principale, præſumitur remittere intereſſe. 157.1.5
Creditor habens tacitam hypothecam anteriorem præfertur creditori poſteriori habenti hypothecam tacitam, ſiue expreſſam, quamuis ſit fiſcus. 248.2.2
Creditor agens contra donatarium actione hypothecaria, debet probare hypothecam præceſſiſſe donationem. 315.1.3
Non procedit in fiſco, & pia cauſa, cuius fauore præſumitur inſtrumentum priùs confectum, et potius ſit ius ipſius piæ cauſæ. ibid.4
Creditor viri ſi rem ſibi pignoratam vendat vxori, pignore iam liberato non valet venditio, vt ſimulata, nec confirmatur donatio præmoriente donataria. 433.2.1
Creditor in ſubſidium petit tutorem dari pupillo debitoris ſui. 479.1.1.2
Creditor quo iure poſſit debitoris eſſe tutor, & ſibi ſoluere, tutela durante. 484.2.1.2
Creditor, vel debitor minoris non debet eius curam ſuſcipere, & ſi ſuſcipiat, & taceat, creditor actionem perdit. 485.1.1.3
Creditoris tarditas an & quanto tempore in non petendo faciat præſumere ſatisfactionem debiti. 43.2.2
Creditorem, cui eſt ſatisfactum, teneri reddere chirographum debitori. 27.2.1.2
Creditorem debitori pro parte ſuccedentem, pro aliis partibus agere contra hæredes. 42.1.1
Creditorem non agere contra legatarios, ſed hæredes. 44.2.1
contra Creditorem ex conuentione cum damno debitoris vendentem pignus, debitori integra remanet actio. 88.1.2.3
Creditores poſſunt opponere exceptionem pro ſuo intereſſe, tempore quo poſſet debitor, qui confeſſus eſt recepiſſe mutuum, & ſic intra biennium à die ſuæ confeſſionis, non vltrà. 128.2.4.5
Creditores poſſunt vti exceptione non numeratæ pecuniæ aduerſus alium creditorem, etiamſi debitor ea vſus non fuerit. ibid.6
Creditoribus non præiudicant teſtatores enunciando, & iurando. 51.1.2

Creditum.

Creditum liquidum quod. 135.2.10.18

Index Rerum,

Crimen.

Crimen non probari per inſtrumentum, cum tunc teſtes non præſententur iudici, vt videtur requiri. 80.1.3

in Criminibus probationes requiruntur luce meridiana clariores. 60.2.2

Secus in cauſis ciuiliter motis. ibid.3

Culpa.

Culpa in dubio nunquam præſumitur, niſi clarè probetur. 89.1.8

Maximè quando ſunt caſus, qui regulariter abſque culpa euenire ſolent. ibid.9

Culpa lata quæ. 364.2.15

Culpam non intelligi, quam conſuetudo admittit. 90.1.7

Vide *Conſuetudo.*

in Culpa non eſt qui facit quod fieri eſt conſuetum. ibid.6

Cura.

Curæ nomine comprehendi etiam tutelam. 485.2.15

Curæ officio durante non agitur vt administrationis vniuerſalis reddatur ratio. 494.1.1

Curæ neglectæ periculum ſpectat ad curatores, & ceſſantes gerere fraude, vel dolo, poſſunt remoueri vt ſuſpecti. 513.2.1

Curâ nondum finitâ, minores contra eorum curatores agere non poſſunt. 497.2.2

à Cura iuſtè excuſatur, cuius tutor fuit. 545.1.1.2

Curator.

Curator furioſi habet poteſtatem renuntiandi ſocietati loco furioſi. 173.1.1

Curator non perſonis, ſed rebus datur. 534.1.3

Curator poteſt adulto ſuo in vxorem dare filium. 354.1.1.2

Curator datur pupillo ad litem, quando pupillus habet litem cum tutore. 478.2.4

Curator ad litem dabatur dumtaxat minori ad poſtulationem actoris, quando minor erat reus, & tutorem, ſeu curatorem non habebat: ſi verò eſſet actor minor, non dabatur ſibi curator ad litem niſi petenti. ibid.5

Curator ad lites etiam non petentibus datur. ibid.7

Curator bonis dari non poteſt, niſi ille, qui abeſt, ſit ſubditus, & poſſet alioqui ibi conueniri, & aliter datus non agit, ſed omnia acta redduntur nulla. 481.1.10

Curator vxoris maritus non poteſt eſſe. 483.1.1.2.3

Non prohibetur dari curator ad litem vxori ſuæ, niſi, &c. ibid 4

Curator viſu carens non poteſt eſſe. ibid.1.2

Nec tutor, etiamſi vno tantùm oculo orbatus eſſet. ibid 3

Curator ad litem quandocunque reuocari poteſt, licèt ſecus ſit in tutore. 487.1.6

Curator generalis non poteſt deſerere litem inchoatam, nec adminiſtrationem generalem, propter ſpecialem. ibid.1.1

Curator poteſt adiungi curatori propter latitudinem, ſeu diffuſionem patrimonij. 495.1.1.2

Curator datur pupillo habenti tutorem. ibid.3

Adiungitur tutori alius tutor, ſi pupillus habeat bona in diuerſis regionibus, & vnus ſolus adminiſtrationi non ſufficiat. ibid 4

Curator adulti non tenetur pro tutoribus præcedentibus, niſi negligentia in exigendo ei imputari poſſit. 494.1.1

Curator, vel tutor, ſiue quiuis alius adminiſtrator obligationi reddendæ rationis ſubijciuntur. ibid.2

Curator non tenetur rationes reddere durante adminiſtratione. 497.2.1

Curator prohibetur vendere domum, in qua defecit pater ipſe, minor creuit, & maiorum ſunt imagines. 501.2.11

Curator datus ad litem etiam cum decreto, poteſt eodem modo reuocari, ſicut procurator, quamuis poſt litem conteſtatam non poſſit remoueri ſine cauſa. 505.2.10

Curator datus ad litem non ſubijcitur periculo adminiſtrationis. 516.1.1.2

Et ideo non tenetur conficere inuentarium. ibid.3

Curator ad litem ſumptus repetit, quos bona fide fecit. ibid.2.1.

Curator ſi emat de pecunia minoris nomine proprio, res empta eſt minoris, ſi minor eam velit vendicare. 523.2.5.5

Curator generaliter, & ſimpliciter datus, intelligitur etiam ad bona extra prouinciam ſituata, ſed de facili ab illis obtinebit liberationem. 541.2.1.2

Curator nurui ſuæ datus ſe excuſare debet, aliàs incidit in infamiam. 544.2.1 2

Curator furioſi, vel prodigi. 550.2

Curator datur furioſo, vel prodigo poſt 25. annos. ibid.2.1.2

Curator non poteſt alienare res furioſi ſine decreto, ſicut nec res pupilli. 551.1.1.2

Depoſita in tutore pupillorum, extenduntur ad curatorem furioſorum. ibid.3

Curator furioſi tenetur de culpa lata, & leui, & de dolo. ibid 4

Curator datus furioſo habenti dilucida interualla, non deſinit eſſe curator tempore, quo ille ſanæ mentis efficitur; ſed exercitium adminiſtrationis ſibi non competit, &c. 552.1.1.2

Curator habebit ſolùm decimam pro tempore furoris, non verò interualli dilucidi. ibid.3

Curator non datur furioſo in poteſtate patris conſtituto, ſed eius pater eſt adminiſtrator legitimus; ei verò exiſtenti ſui iuris pater curator dabitur. ibid.2.1.2

Curator poteſt dari furioſo in patris teſtamento, & non tenetur ſatiſdare, &c. 553.2.12.13

Curator furioſi tenetur inuentarium facere, & ſatiſdare, atque iurare ſicut tutor. ibid.15

Curatoris propter abſentiam non adiungitur alius, nec ſubſtituitur niſi illo remoto, & curator ante ſuam abſentiam debet actorem conſtituere, ne damnum incurrat. 486.2.1.2

Curatoria ad litem datio vt valeat, ſufficit dari ab illo, coram quo cauſa tractatur, dummodo ſit talis, cui competat de iure, & cuius poſſit prorogari iuriſdictio. 505.2.9

Curatorem ad lites dabit iudex, qui liti præerit, etiam quod ſit delegatus. 478.2.6

Iudex prius cognoſcere debet, an iuſta ſit cauſa remouendi curatorem, ſine qua amotio fieri non poteſt. 486.2 3

Curatorem habenti curator dari non poteſt, aliàs datio eſt nulla, etiamſi acceſſerit decretum magiſtratus. ibid.4

Curatorem ad litem dat non ſolùm Epiſcopus, ſed etiam eius Officialis, prout Vicarius Præſidis, ita vt hoc etiam procedat in Vicario foraneo. 505.2.8

Curatorem ad litem particularem dare aliud eſt, aliud ad lites in genere. ibid.11

Curatores minorum donare poſſunt ex rationabili cauſa. 498.1.8

Curatrix.

Curatrices poſſunt eſſe mater & auia. 490.1.17

Non autem ad lites. ibid.18

Curialis.

Curiales non poſſe conducere prædia aliena, nec fideiubere pro conducentibus. 310.1.1.2

Curiales qui, remiſſiuè. ibid.3

Cuſtodia.

Cuſtodiam quilibet habens non liberatur, niſi reſtituat integrè. 519.1.7

Cuſtos.

Cuſtodum exhibitione dominus horreorum ſe liberat, ne ob periculum conueniatur à conductore. 294.2.1.2

D

Damnum.

DAmnum rebus coloni illatum pertinet ad colonum. 302.1.1.2

Damnum quod deſtructione domûs infertur, in iure conſiderabile eſt. 309.2.7

Damnorum & intereſſe quantitas à iudice taxanda antequam iuramentum deponenti deferatur. 238.1.5

Dans.

Dans pro alio illum repræſentat. 367.1.4

Datum.

Datum per errorem repetitur, ſi is qui dedit, non tenebatur accipienti iure naturali, aut ciuili. 18.2.5

Datum intuitu matrimonij illiciti, per condictionem ob cauſam repeti. 20.1.2

Datum militi occaſione procurationis non ſequutæ condici. 22.1.1.2

Datum ob aliquam cauſam honeſtam, poſſe repelli cauſâ non ſequutâ, aut ſi in aliqua forma impleatur cauſa. ibid.3

Datum ob cauſam, cui recipiens non paruit, cum poſſet, repetit per condictionem ob cauſam. 25.1.1.2

Datum ob cauſam impoſſibilem de iure, vel de facto, ſciente dante, non repeti. ibid.3

Datum ob aliquam cauſam de futuro implendam, etſi ſtet pro dante quominus adimpleatur, poteſt ab illomet dante repeti. ibid.2.9

Datum libidinis cauſa non repeti. 24.2.1.2

Datum ob turpem cauſam non repeti, ſi ex vtraque parte extat turpis cauſa. ibid.3

Datum turpiter, accipientis, non dantis intuitu repetitur. 25.2.2

Datum iudici, & huiuſmodi expenſæ recuperabuntur ex lege Iulia repetundarum, vel condictione ob turpem cauſam, vel ex officio iudicis, vel actione in factum generali, vel crimine concuſſionis. 544.1.3

Debitor.

Debitor tranſacto biennio exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere non poteſt. 20.1.2

Opponens exceptionem intra biennium liberatur, ſi creditor numerationem non probet. ibid.3

Debitor ſi confiteatur in priuata ſcriptura habuiſſe, & recepiſſe

decem

decem à Titio, non probatur vera numeratio, ſed ſola confeſſio. ibid.4
Secus ſi dixerit, Habui & recepi decem, quæ mihi fuerunt numerata in præſentia teſtium infrà ſcriptorum. ibid.5
Debitor alternatiue ad duo, ſoluens vtrumque, habet electionem quod repetat, ſicut habebat antequam ſolueret. 19.1.2.2
Debitor licèt teneatur conficere creditori inſtrumentum de debito, id tamen intelligendum de inſtrumento ſimplici, non de guarentigiato. 27.2.4
Debitor ſi videat creditorem aſſertum nolle dare pecuniam, poterit agere ſuper cancellatione inſtrumenti, vel chirographi. ibid.5
Tenetur creditori refundere impenſas inſtrumentorum debiti. ibid.6
Debitor debitoris mei, vt poſſit à me exigi, quæ requirantur. 41.1.3
Debitor principalis fiſci, ſi non eſt ſoluendo, fiſco contra ſui debitoris debitorem actio competit. ibid.2.1.2
Debitor ſolutionem probet. 48.2.1
Debitor ex propria ſcriptura creditoris non conuincitur. 51.1.1.2
Debitor fiſci, ſi amiſit inſtrumentum ſolutionis, procurator Cæſaris librum rationum edere tenetur. 53.2.1.2
Debitor non tenetur, ſi intra biennium opponat exceptionem non numeratæ pecuniæ, etſi creditor probet numerationem. 115.2.2
Etiamſi confitens ipſe mutuum recepiſſe, dediſſet pignus. 117.1.3
Etiamſi talis confeſſio facta fuiſſet cum iuramento. ibid.4
Debitor ſi confeſſus eſt recepiſſe pecuniam, eamque ſoluere promiſit inſtrumento guarentigio, an nihilominus poſſit opponere exceptionem pecuniæ non numeratæ. 118.1.8
Debitor ſi poſt confeſſionem factam ſoluat partem debiti, aut recognoſcat, non conceditur illi deinceps exceptio non numeratæ pecuniæ. 119.1.7
Debitor ſi videat creditorem aſſertum nolle dare pecuniam, poterit agere ſuper cancellatione inſtrumenti, vel chirographi. 121.2.7
Debitor quando moleſtatus miſericorditer implorat officium iudicis, admittitur ad exceptionem non numeratæ pecuniæ poſt biennium. 125.2.12
Debitor cenſus poteſt aduerſùs ſuam confeſſionem de receptione capitalis cenſus opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ poſt biennium, & transferre onus probandi creditorem, ſeu emptorem cenſus. ibid.13
Debitor conuictus ſuper chirographo, elapſo biennio dato ad proponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ, non poteſt compellere actorem ad iurandum quod pecuniæ fuerint numeratæ. 127.1.35
Contrarium. ibid.36.37
Debitor licèt non poſſit opponere ipſam exceptionem, poteſt tamen allegare inſtrumentum ſimulatum. 129.1.3
Diſtingue vt ibid.4
Debitor qui depoſuit, poteſt liberè reuocare depoſitum, & voluntatem mutare. 148.1.38
Secus vbi creditor acceptauit depoſitum, illique conſenſit, vel vbicumque intimatum eſſet creditori, vt depoſitum reciperet, vel depoſitum factum fuiſſet ex conſenſu tam debitoris, quàm creditoris. ibid.39
Debitor ſi reuocet depoſitum, perinde eſt, ac ſi nunquam illud feciſſet, & ideo reuiuiſcit actio creditoris, quæ propter fictam ſolutionem videbatur ſublata. ibid.2.49
Debitor tutus præſcriptione in principali debito, eſt etiam tutus in vſuris cum fructibus. 150.1.1
Debitor pecuniæ nauticæ periculum ſuſtinet, niſi aliud conuentio oſtendat. 152.2.1.2
Debitor generis liberatur per interitum, ſi creditor periculum in ſe ſuſcipit. 153.2.1
Debitor ſolutione facta liberatur, licèt inſtrumentum non receperit. 157.2.2
Debitor inhibitus ſoluere ſuo creditori, an non obſtante inhibitione ſit compellendus ad ſolutionem, præſtita cautione idonea, remiſſiuè. 160.2.20
Debitor non ſtatim factâ interpellatione modo aſſignato in mora conſtituitur, ſed neceſſe eſt tempus aliquod tranſeat arbitrio iudicis. 259.1.4
An autem vna ſufficiat interpellatio extraiudicialis, vel plures requirantur ad conſtituendum debitorem in mora, remiſſiuè. ibid.5
Debitor voluntarius ſi leget aliquid creditori ſuo ſimpliciter, non videtur legaſſe animo compenſandi, vt procedat quando debitor legat: ſecus ſi dotem promittat pro creditore. 408.1.18
Debitor ſi taceat, ſolutiona interim facta non tuetur, & ſi poſt adminiſtrationem ſuſceptam creditor, vel debitor eius efficiatur, curator ei adiungitur; & ſi ceſſionem aliquam contra minorem receperit, illa vti non poterit, ſed minoris lucro cedit. 485.1.2
Idem eſt de fideiuſſore debitoris. ibid.4
Debitor pupilli ſoluens tutori ex præcepto iudicis, pleniſſimam conſequitur liberationem. 504.2.1
Idem ſi ſine iudice ſoluat annuum redditum, vel alicuius rei penſionem. ibid.2.3
Simplex auctoritas iudicis ſufficit, quamuis illa non ſit præceptiua. ibid.4
Inter ſolutionem factam tutori, vel curatori diſtinguitur. ibid.5
ob Debitoris fiſci Inopiam poſſe debitorem ſui debitoris antè tempus exigi. 28.1.1.2
Debitoris excuſſi, & condemnati nomina creditoribus in vim rei iudicatæ in ſolutum dari. 40.1.1.2
Debitori meo vbi iuſſero tibi dare pecuniam mutuò, competit mihi condictio ex mutuo. 9.2.4
Debitori ſoluenti reddendum eſt inſtrumentum debiti. 29.1.3
contra Debitorem debitoris mei vt fiat executio, neceſſaria eſt confeſſio. 41.1.5
Debitores priuatos loco debitoris fiſco ſoluere, vrgente ſolutionem procuratore Cæſareo. 41.1.1.2.4
Debitorum non ſoluendo exiſtentium res ſub haſta ſine vllo damno, nec vllius gratia vendendæ. 213.1.2

Debitum.

Debitum non vſurarium conuerti poſſe cum ſolemnitate requiſita in vſurarium. 10.2.1
Debitum ſi eſt ex vna cauſa, & in inſtrumento confiteatur ex alia, non dicitur inſtrumentum ſimulatum. ibid.3
Debitum verum conuerti poſſe in aliud per ſtipulationem. 11.2.2
Debitum abſque tranſactione per errorem ſolum repeti à delegante, non ab eo, qui ex delegatione debitum ſoluit. 18.1.2
Debitum non armata manu à debitore negante exequendum, ſed iudicialiter petendum. 30.2
Debitum non confunditur hæredi, niſi pro portione hæreditaria, non item pro aliis. 44.1.3
Debitum Reipubl. non admittit compenſationem in vectigalibus, debito frumenti, olei, pecuniæ publicæ, tributi, alimentorum, operarum, mercede, & in fideicommiſſis ciuitatis debitis. 130.2.1.2
Debitum quod pro muris, pontibus, galeis, armis, victualibus exercitus Regis, vel communitati debetur, non compenſatur cum alio debito. ibid.3.8
Idem de debito cenſus Regis, vel communitatis, & de pedagiis, vel vectigalibus. ibid.4
Debitum frumenti non poteſt compenſari cum alio. 131.1.11
Debitum alimentorum non recipit compenſationem. ibid.12
Idem eſt in penſionibus, quæ Clerico reſeruantur pro alimentis. ibid.13
In ſtipendiis, vel alimentis ſcholaſticorum. ibid.14
In Doctoribus petentibus ſua ſalaria. ibid.15
In decimis. ibid.16
Etiam in decimis futuris. ibid.17
Debitum annonæ non poteſt compenſari cum debito alio. 130.2.6
Debitum vbi illiquidum, liquidum offerendum, & pro liquidando dandi fideiuſſores. 147.1.26
Debitum quando eſt indubitatum, & à debitore confeſſatum, poteſt liberè cedi pro quocunque pretio. 168.1.13
Secus in actionibus dubitatis, hoc eſt, in iudicium non deductis. ibid.14
Debitum quando eſt modicum arbitrio iudicis, tunc bene poteſt debitor minoris eius curam ſuſcipere. 485.2.5
Debitum modicum, vel magnum quod dicatur, arbitrio iudicis relinquitur. ibid.10
Debiti partem gratuitò ſoluens, non præiudicat ſibi in alia parte. 33.2.2
Debiti in ſcriptis contracti ſolutio per inſtrumenta, vel quinque teſtes idoneos probanda. 69.1.1.0
Intellige vt ibid.3
Debiti ſolutio, quod in ſcriptis redactum, vbi caſu fortuito amiſſa, duo copulatiuè probanda ſunt, caſus ſcilicet amiſſionis, ac debiti ſolutio. 73.1.5
Debito per creditorem probato, debitor ad ſolutionem per iudicem compelli debet. 72.2.2
Debito ſoluto, & oblato, conſignatoque, creditor pignus poſſidens conueniri poteſt à debitore rei vendicatione, & pigneratitia directa. 90.1.1.8
Diſtingue vt ibid.3
Debito ſoluto pignus repeti, non obſtante longi temporis præſcriptione. 91.1.8
Et cur. ibid.2
pro Debitis mariti, ſi vxor probet dominium, non immittî creditores mariti in bona vxoris. 33.1.1.2

Deceptio.

Deceptio ſi interuenit abſque dolo contrahentium, vterque eſt tutus in foro conſcientiæ. 203.2.117

Index Rerum,

Deceptus.

Deceptus in contractu dolo aduerſarij, non tenetur adimplere contractum. 184.1.1
Deceptus in venditione vltra dimidium iuſti pretij, agere poteſt vt res reddatur, aut iuſtum pretium ſuppleatur. 193.2.1.2
Amplia primò locum habere non ſolùm in venditione, ſed etiam in emptione. 194.1.3
Et in omnibus bonæ fidei contractibus. ibid.4
Etiamſi contractus bonæ fidei deductus eſſet in ſtipulationem. ibid.5
Intellige ampliationem de conuentionibus commutationis, in quibus ex vtraque parte datur, vel promittitur vnum pro alio. ibid 6
Et reſtringe ad contractus reciprocos, quibus congruere non poſſit ratio læſionis, vt depoſitum, mandatum, vel commodatum. ibid 7
Extenditur etiam ad venditionem ſpei. ibid.8
Secundò etiamſi venditio facta fuerit in publica ſubhaſtatione plus offerenti. ibid.9
Et ſubhaſtatio decreto Senatus eſſet confirmata, ſi læſio bene probetur. ibid.10
Tertiò in venditione facta cum decreto iudicis. ibid.1.11
Niſi decretum interpoſitum fuiſſet abſque cauſæ cognitione. ibid.12
Idem ſi ex falſa cauſa. ibid.13
Quartò in venditione facta pro debito fiſcali. ibid.14
Quintò facta per procuratorem. ibid.15
Niſi procurator exceſſerit fines mandati, & dominus non ignorauit læſionem, vel exceſſum mandati. ibid.16
Sextò etiamſi venditor feciſſet pactum emptori, quod reddendo ei pretium intra certum tempus, res ſibi redderetur. ibid.17
Septimò in locatore, & conductore, qui in contractu locationis, & conductionis læſi fuerunt vltra dimidiam iuſtæ mercedis. ibid.18
Secus in conductoribus habentibus ſcientiam, & notitiam bonorum locatorum. ibid.19
Et non ſolum pro reſcindenda locatione mutuo conſenſu celebrata, re nondum tradita, ſed etiam poſt rem traditam, & penſionem ſolutam, ac tempus locationis finitum. ibid.20
An verò læſio vltra dimidium iuſti pretij in contractu locationis ſit ſumenda per reſpectum ad fructus in futurum colligendos. 195.1.21
An verò læſio vltra dimidium iuſti pretij in conductionem herbarum pro paſcendis ouibus. ibid.22
Ad conductionem domus. ibid.23
Ad conductionem bonorum ciuitatis, vel villæ. ibid.24
Etſi contractus locationis eſſet finitus, ſi conductor dicat ſe fuiſſe læſum vltra dimidiam iuſtæ mercedis. ibid.25
Verum verò locum habeat in locatione operarum, quam faciunt architecti, & fabri lignarij, ac alij ſimiles officiales qui promiſerunt facere domum, Eccleſiam, vel aliquam rem certa mercede, ſuo periculo. ibid.26
Octavò in contractu permutationis. ibid.27
Secus in permutatione beneficiorum, ſi interueniret læſio. ibid.28
Nonò in conceſſione feudi, quando conceditur ob pecuniam domino præſtandam. ibid.1.29
Non verò cùm penſio, vel ſeruitium datur in recognitionem dominij, vti ſit regulariter. ibid 30
Decimò in conceſſione emphyteuſis, quando penſio præſtatur in recompenſationem fructuum. ibid.31
Secus ſi præſtetur in recognitionem dominij. ibid.
Vel quando res, quæ fuerunt datæ in emphyteuſim, erant inutiles, ſteriles, ruinoſæ. ibid.32
Vndecimò in cenſu reſeruatiuo, perpetuo, redimibili, ſeu ad vitam, illegitimo pretio conſtituto cenſuario, vel ei qui rem in cenſum dedit. ibid.33
Duodecimò in datione inſolutum, ſi dans, vel recipiens vltra dimidiam iuſtæ æſtimationis lædatur. ibid.34
Niſi datio inſolutum ſit iudicialis. ibid.35
Decimotertiò in tranſactione. 196.1.36
Decimoquartò locum habet tam ad excipiendum quando res non eſt tradita, vel pretium ſolutum, quàm ad repetendum, ſi alter ex contrahentibus vltra dimidiam iuſti pretij fuerit læſus. ibid.37
Decimoquintò quia datur remedium huius legis tam vxori, quàm marito, ob læſionem æſtimationis rerum, quæ fuerunt datæ in dotem. ibid 38
Decimoſextò in nimia conſtitutione dotis. ibid 39
Quid ſi filia gratis renuntiauit hæreditaribus parentum, & poſtea ſe læſam dicat, & huiuſmodi renuntiationem contendat reſcindi. ibid 40
Decimoſeptimò habet locum remedium huius legis in diuiſione bonorum ex iudicio familiæ erciſcundæ, ſi læſio in ea ſit vltra dimidium. ibid.41
Niſi diuiſio facta fuerit per ſortes. 197.1.42
Decimooctavò in venditione, vel locatione rerum, quæ pendent ex euentu futuro. ibid.43
Decimononò in aſſecuratoribus mercium. ibid.44
Vigeſimò, imò quando quis pecuniam accepit ab eo, pro quo fideiuſſit, vel bona hypothecauit. ibid.45
Vigeſimoprimò in pacto, vt alter certa quantitate accepta teneatur alere. ibid.46
Vigeſimoſecundò in re ſolutionis loco data. ibid.47
Vigeſimotertiò in penſione conſtituta in aliquo beneficio. ibid.48
Limita primò non procedere iſtiuſmodi beneficium in conductione gabellarum, & Regiorum redituum ad Regem pertinentium. ibid.49
Secundò in locationibus etiam quæ pendent à viribus fortunæ. ibid.50
Tertiò in ſciente iuſtum rei pretium, & valorem. ibid.51
Quartò quando in inſtrumento fuit appoſita clauſula, ex certa ſcientia ſe dare, vel facere, & non per errorem. 197.2.52
Quintò quoties contrahentium conſenſus reperitur geminatus. ibid.53
Contrarium. 198.1.54
Sextò quando quis fuit compulſus emere occaſione publici debiti, etſi læſio vltra dimidiam iuſti pretij interueniat. ibid.55
Septimò ſi alius rem meam vendat me conſentiente. ibid.56
Octavò in contractu donationis, quoties conſtat de mera voluntate donantis, quod merè donare voluerit. ibid.57
Quid ſi contrahentes dicant ſibi inuicem donare quod alter ab altero plus iuſto acceperit. ibid.58
Nonò in venditore decepto, eo quòd in fundo vendito inuentus fuit theſaurus. ibid.59
Si autem emptor ſciebat in fundo empto eſſe theſaurum, & emptor ignorabat, quid. ibid.2.60
Decimò in venditione plurium rerum ſimilium facta, diuerſis tamen pretiis. ibid 61
Vndecimò ſi teſtator certo pretio rem ſuam alicui diſtrahi mandauerit. ibid.62
Duodecimò in renuntiatione bonorum lucratorum, facta conſtante matrimonio per mulierem. ibid.63
Decimotertiò ceſſat hoc beneficium, ſi ei ſit renuntiatum. ibid.64
Etſi renuntians tempore renuntiationis ignorauerit iuſtum rei pretium. ibid.65
Et quamuis renuntiatio legis remedio fiat incontinenti in eodem inſtrumento ibid.66
Intellige limitationem procedere, quando renuntiatio eſſet ſpecialis. 199.1.6.7
Decimoquartò etiam in contractibus vſurariis, & ſuſpectis. ibid.68
Deceptus vltra dimidiam apud Hiſpanos Caſtellæ vtitur remedio huius legis intra quadriennium. 204.1.120
Apud Valentinos intra triennium. ibid.151
Apud Gallos intra decennium. ibid.152
Si verò conſtaret de dolo ex propoſito, vel læſio ita eſſet enormiſſima, quod excederet nimis vltra dimidiam iuſti pretij, tunc vſque ad triginta annos agere poterit deceptus huiuſmodi. ibid.153
Idem in Eccleſia, Republica, & Principe. ibid.154
Deceptus, ſeu metu coactus, ſi velit ſtare ſponſalibus, & ratum habere matrimonium, an decipiens ei ſtare teneatur. 215.1.4

Decretum.

Decretum iudicis non ſupplet authoritatem tutoris, vel curatoris in contractibus minorum. 218.1.6
Intellige vt ibid.7
Decretum ex falſa cauſa interpoſitum ipſo iure nullum eſt, ideo illo non obſtante, non tenet alienatio. 557.21.2
Quamuis decretum eſſet partim ex cauſa vera, partim ex cauſa falſa. ibid.3.4
Decreto quando opus non eſt. 564.1

Decurio.

Decurio cum ancilla matrimonium contrahens, quondam in inſulam relegabatur, ancilla autem detrudebatur in metallum. 345.1.2

Defectus.

Defectum cauſæ in mente retentum non parere condictionem ob cauſam. 21.2.1.2

Defunctus.

Defunctus, & hæres illius nihil differunt. 89.1.6
Defunctus probatæ opinionis & famæ, ſi dicat in teſtamento quod Titius debet ei centum, tale dictum operatur ſemiplenam probationem pro ſe, vt poſſit hæres petere ſibi deferri iuramentum in ſupplementum probationis. 3.2.7

Delegatum.

Delegatum indebitè vero creditori delegantis condicere à delegante. 78.1.1

Delictum

Delictum.

Delictum quod actionem patit in ſeruitute, eandem in libertate conciliat. 40.1.1.2

Delictum regolarites non probaci per inſtrumentum. 60.2.7

Niſi agatur de probando delicto, quod committitur contrahendo. ibid.8

Vel quando agitur ciuiliter. ibid.9

Vbi an priuetur per ſcripturam priuatam recognitam. ibid.10

Delictum excerabile grauius puniri, ad exemplum alterius. 2 1.2.2

pro Delicto commiſſo culpa leui, vel leuiſſima, non poteſt imponi pœna corporis afflictiua, imò neque pœna pecuniaria, ſed tantum fiet condemnatio ad reſtaurationem damnè dati. 496.1.3

ex Delictis defunctorum in quantum conueniuntur hæredes. 44.2

Delinquens.

Delinquens peracta pœnitentia, & impetrata indulgentia habetur pro eo, qui non peccauit. 339.2.7

Dementia.

Dementia quo pacto probetur, & per quos actus inducatur. 342.2.7

Demonſtratio.

Demonſtrationem falſam, dummodo cauſa obligationis ſubſiſtat, non vitiare actum. 10.2.2

Denunciatio.

Denunciatio facta ab eo, qui non habet ius denunciandi, non releuat. 211.2.1

Denunciatio illius, cuius non intereſt, non nocet. ibid.3

Denunciatio à quo facienda ſit, remiſſiuè. ibid.4

Denunciatio litis verum ſola ſufficiat, aut aliquid amplius requiratur, & quid. 223.2.50.51.52

Denunciatio litis cuius expenſis facienda ſit. ibid.2.53

Denunciatio quo tempore facienda. ibid.35

Denunciationis forma, & modus quis. ibid.54

Deponens.

Deponens vnus ex hæredibus accipiens ſolummodo portionem, quæ ſibi contingit, quicquid poſtea contra debitorem accedat, cohæredibus non tenetur. 161.1.1

Deponentes vltrò ſuſpecti ſunt. 71.1.13

Deponere iudicis auctoritate licèt ſit tutius, in puncto tamen iuris verius eſt debitorem à debito liberari depoſito extraiudiciali, dummodo apud idoneam, & honeſtam perſonam fiat depoſitio. 147.2.35

Depoſitarius.

Depoſitarius de dolo, lataque culpa, non de ſtricta tenetur. 154.1.1

Depoſitarius non tenetur, ſi caſu fortuito pereat depoſitum. ibid.4

Onus verò probandi rei amiſſionem ipſi depoſitario, ſeu alienam rem detinenti, incumbit. ibid 2.5

Maximè ſi allegauerit caſu fortuito rem deperditam. ibid.6

Nec creditur aſſertioni ipſius iuratæ, dicentis rem amiſiſſe. ibid.7

Niſi officio iudicis petatur rem exhiberi. ibid 8

Si vero non probetur rem peruenisse ad depoſitarium, creditur illius aſſertioni iuratæ. ibid.9

Niſi eſſemus in caſu, quo ius præſumit rem eſſe penes depoſitarium. ibid.10

Præſumi, ſi probatum fuerit, apud ipſum ſemel rem fuiſſe. ibid.11

Probato caſu fortuito amiſſionis, ſi probetur rem, quæ prætenditur, omiſſam fuiſſe de recenti arce eaium in loco, vbi caſus euenit, tum aſſertioni depoſitarij creditur de amiſſione ipſius cum aliis. ibid.12

Depoſitarius ſi recipiat in ſe periculum caſuum fortuitorum, tunc tenetur de caſu fortuito. ibid.13

Etiamſi ſine eius dolo, vel lata culpa res perierit. ibid.14

Depoſitarius de leuiſſima tenetur, quando depoſitum fit tantùm gratiâ accipientis. 155.1.25

Depoſitarius furtum committit re vtendo depoſita, & ſi non furti, ſed depoſiti actione conueniatur, gratulabitur actori. 156.1.1.2

Depoſitarius furtum committit non ſolùm ſi re vtatur depoſita, ſed etiamſi illam alienauerit. ibid.2.3

Etiamſi pecunia deponatur conſignata in ſacculo. ibid 4

Depoſitarius licèt re aliena vtendo committat furtum, eſt tamen furtum non inhoneſtum, vt in eo iudex ita rigidè procedat, ſicut in aliis, & propterea mitiùs puniendum eſt. ibid.5

Depoſitarius tenetur deponenti, non illi, cui depoſitam credidit pecuniam. 158.1.2

Depoſitarius tenetur deponenti reſtituere depoſitum: negans depoſitum, ſi patiatur ſe condemnari ad depoſiti reſtitutionem, efficitur infamis. 159.1.2

Depoſitarius ſine dilatione compellendus eſt ad reſtitutionem, nec poteſt obiicere compenſationem. ibid.2 e

Intellige vt ibid.2

Depoſitarius tenetur deponenti ad reſtitutionem depoſiti ſine dilatione. 160.2.2

Depoſitario, ſeu alteri rem alienam detinenti, dicentique rem ſibi facto detractam, non creditur, niſi probauerit, ſiue agatur, ſiue excipiatur. 89 1.7

Depoſitarium præſumi in dolo, ſi rebus ſuis ſaluis exiſtentibus, depoſitas ait perdidiſſe. 155.1.16

Intellige tamen vt ibid.17

Depoſitarium non teneri de culpa leui, niſi actum ſit inter partes vt de leui teneatur. ibid.19

Vel niſi depoſitarius depoſito ſe obtuliſſet. ibid.20

Vel mercedem accepiſſet pro cuſtodia. ibid.21

Non teneretur de culpa leui, ſi ſalarium eſſet modicum. ibid.22

Nec de leuiſſima. ibid.23

in Depoſitario, commodatario, cuſtode omnis culpa excluditur, quando ipſa res ab eo poſita fuit in loco ſolito, & conſueto. 90.1.3

Depoſitio.

Depoſitio eſſet licita, ſi in longiori tempore promulganda veniret conſtitutio mutationis monetæ. 147.1.23

Depoſitio fiat parte citata, & talis citatio fiat perſonis legitimis, quæ liberè poſſint recipere ſolutionem. ibid.27.28

Depoſitio vt creditorem liberet, debet fieri congruo tempore. 148.1.45

Depoſitio non neceſſaria, ſi rectè non fiat, non nocet. 407.1.9

Depoſitiones teſtium à iudice delegato examinatorum tranſmitti iudici deleganti ſigillatas. 79.1.13

Si mittantur non clauſæ, non ex hoc vitiari dicta teſtium. ibid.14

Depoſitum.

Depoſitum debet fieri purè, & liberè, ſine aliqua conditione extrinſeca. 146.1.9

Et deponi ſumma integra, aliàs deficiente vno nummo, impeditur curſus reddituum. ibid.2.10

Faciendum eſt ſortis principalis, & reddituum decurſorum vſque ad diem depoſitionis, & conſignationis. ibid.12

Depoſitum in moneta currente faciendum. ibid.18

Nec refert quod moneta de proximo veniret reprobanda, vel minuenda, ſi debitor talia ignorabat, & iuſtam cauſam recuſandi non haberet creditor. ibid.19

Debitor ſi ſciebat quod moneta de proximo erat reprobanda, vel minuenda, nullum eſt depoſitum, creditorque iuſtè poteſt recuſare recipere. ibid.20

Vel ſi rumor erat, conſtitutionem mutationis, ſeu deteriorationis monetæ de proximo eſſe promulgandam. ibid.21

Depoſitum debet eſſe verum & reale, non confeſſatum. 147.1.24

Depoſitum confeſſatum quod. ibid.25

Depoſitum fiat auctoritate iudicis, vt impediat curſum vſurarum. ibid.29

Iudicis vbi non ſit copia, offerendum, & proteſtandum eſt coram honeſtis perſonis. ibid.30

Fieri debet de mandato illius iudicis, qui de cauſa alias poteſt cognoſcere. ibid.31

Pro non facto habetur, ſi fit coram iudice incompetenti, vel perſona non legitima. ibid.32

Dependet hoc à conuentione contrahentium ibid.33

Si inter contrahentes nihil actum ſit, ſufficit ſi depoſitum fiat auctoritate iudicis venditoris, redimentis nempe cenſum. ibid.34

Depoſitum non reuocari, niſi iuſſu iudicis. 148.1.40

Depoſitum vt impediat curſum vſurarum, loco congruo fieri debet. ibid.42

Et in loco expreſſo in citatione. ibid.43

Locus incongruus eſſet ſi oblatio fieret creditori peregrinanti, vel in loco non conuento, vel non deſtinato ſolutione expreſſè, vel tacitè. ibid.44

Depoſitum, vel contrà. 153.2

Depoſitum ſtatim reddendum, quamuis datum ſit ad tempus. 156.1.7

Quid ſi iudicis auctoritate fuerit factum depoſitum, remiſſiuè. ibid.8

Depoſitum probari poteſt per inſtrumentum. 158.1.1

Depoſitum ſi fiat rerum certum, quæ in pondere, numero, & menſura conſiſtunt, & dominium non ſit tranſlatum in depoſitarium, ſi extent, deponens indiſtinctè omnibus creditoribus præfertur. ibid.2.2

Depoſitum etiam prædoni reſtituendum eſt. 159.2.3

Secus ſi de proprio dominio opponat. ibid.4

Intellige vt ibid.5

Depoſitum paratam habet executionem. ibid.6

Depoſita res non poteſt ſequeſtrari, ſed deponenti res reſtituenda eſt, niſi deponens de fuga eſſet ſuſpectus. 162.1.3

Intellige, ſi extraiudicialiter ſit proteſtatio. ibid.4

Si iudex depoſitum eius mandato factum, ſine citatione partis cuius intereſt, tradere iuſſerit, depoſitarius liberatur parendo eius mandato, ibid.5

Index Rerum,

Depoſiti periculum caſu, non dolo, vel culpa depoſitarij contingens pertinet ad debitorem. 154.1.2

Depoſiti priuilegium ceſſat quando pecunia deponitur ad redemptionem prædiorum. 160.1.17

ex Depoſito facto penes inſtitorem dominus tenetur. 92.2.1

facto Depoſito concurrentibus requiſitis, periculum caſus fortuiti pertinebit ad creditorem, ſi iuſtam cauſam non habeat recuſandi. 147.2.36

in Depoſito verò eorum, quæ conſiſtunt in pondere, & menſura, periculum pertinebit ad depoſitarium. ibid.37

in Depoſito, ſicut ex alio bonæ fidei contractu, debentur viuræ. 155.1.8

in Depoſito conſiſtente in pondere, numero ac menſura, ſi vni ex hæredibus depoſitarius pro hæreditaria portione ſoluit, reſidui periculum ad cæteros pertinebit. 161.1.2

Deſcendens.

Deſcendentibus legitimis deficientibus, & exiſtentibus aſcendentibus legitimis, relinquenda eſt aſcendentibus portio legitima, reliquum verò donari, aut relinqui ex teſtamento poteſt filiis naturalibus. 467.1.4

Deſponſata.

Deſponſatæ ex iuſta cauſa recedentes à ſponſalium promiſſione, ſimplices dumtaxat arrhas reſtituunt. 320.1.2

Detentus.

Detentus iniuſtè, ſi fugiat, an veniat puniendus. 56.1.17

Quid ſi relaxetur præſtito iuramento de redeundo, an teneatur redire vi iuramenti. ibid.18

Dignitas.

Dignitas accidentalis reſoluitur per contrarium accidens, non verò hæc quæ ex natalium radice procedit. 355.2.1

Dignitas & fœlicitas ſuperueniens communis eſt, neque diſſoluendi connubij anſam præbet. 344.1.1

Dilatio.

Dilatio vim contractus perimens, non poteſt reſcindi per reſcriptum in forma communi impetratum. Vide *Reſcriptum, Contract*.

Dilatio legalis iure antiquo Digeſtorum non dabatur, niſi in his quæ conſiſtebant in pondere, numero, & menſura. 409.1.32

Dilapidare, & Dilapidatio.

Dilapidare bona quis dicatur. 164.1.7

Dilapidationis & amittendæ ſolutionis imminente periculo, fideiuſſor ante ſolutionem, & condemnationem, ad ſe liberandum agit contra debitorem principalem. ibid.1.1

Diſpoſitio.

Diſpoſitio imponens mulieri ſecundò nubenti perditionem eorum, quæ à primo viro eſt conſequuta, non vendicat ſibi locum in acquiſitis titulo oneroſo. 328.1.2

Diſpoſitum.

Diſpoſitum quoad arrhas de ſponſa, extenditur ad ſponſum, & arrharum quadruplex pœna non extenditur. 320.1.3

Vide *Arrha*.

Diſtractor.

Diſtractores argenti qui. 47.2.18

Ditari.

Ditari in futurum quilibet præſumitur, non autem pauper fieri. 526.1.7

Diues.

Diues cenſetur nobilis. 283.2.8

Diuiſio.

Diuiſio etiam abſque inſtrumento valet. 74.2.1

Diuiſionis contractus inducit diuiſionis obligationem, & correi habent beneficium cedendarum actionum. 302.2.1

Diuitiæ.

Diuitias ad aliquid obtinendum allegans, eas probare debet. 41.2.5

Diuortium.

Diuortium filiæ non eſt in poteſtate matris. 446.1.1

Diuortium filiæ non eſt in poteſtate patris, niſi ex magna, & iuſta cauſa; ſi fuerit emancipata, nullo modo. ibid.

Diuortium olim fieri potuiſſe abſque vlla cauſa. 336.1.3

Diuortium iure Authenticorum celebrari nequit inter coniuges propter verbera illata vxori, ſed solùm maritus illam verberans eam pœnam incurrit, vt teneatur ex propria ſubſtantia pro ea contumelia præſtare vxori quantum valere poteſt tertia pars donationis propter nuptias mulieri factæ per maritum. 446.1.1.2

Diuortium impunè fieri propter impotentiam coitus, tranſacto prima biennio. 448.1.1

Sed corrigitur per alia iura, quæ triennium deſiderant. ibid.2

Diuortia iura ciuilia permittentia ob plures cauſas, minimè obtinere in Republ. Chriſtiana. 444.1.6

Vide *Repudium*.

Doctoratus.

Doctoratus quomodo probari poſſit. 74.2.4

Dolus.

Dolus mulieris non præſumitur ex ſola præſentia & taciturnitate, niſi aliter conſtet de fraude. 106.1.8

Dolus nunquam præſumitur, niſi probetur, & allegandi dolum incumbit probatio. 208.1.4

Dolus probatur indiciis, & præſumptionibus. ibid.5

Scilicet ſi emptor vendiderit rem ſuppreſſo eius vitio, quod ſi emptor agnouiſſet, non emiſſet. ibid.6

Ex enormi, ſeu enormiſſima læſione. ibid.7

Ex mendacio, ſi ex eo mendax aliquod commodum, ſeu lucrum conſequutur. ibid.8

Ex perſuaſionibus, quando quis alicui perſuaſit, vt aliquid faceret; qui quidem dolus dicitur ex propoſito. ibid.2.9

In eo, qui ſuppreſſit ſecum contrahenti qualitatem ſuæ perſonæ priuilegiatæ. ibid.10

Ex nimia, & inſolita diligentia. ibid.12

In eo qui contrahit cum aliquo ſine debitis ſolemnitatibus iuris. ibid.12

Ex perſonarum qualitate. ibid.13

Ex actu clandeſtinè facto. ibid.14

Dolus vel eſt verus, vel præſumptus. ibid.15

Dolus verus quis. ibid.16

Dolus præſumptus quis. ibid.17

Dolus emptoris æſtimatur ex qualitate facti, non ex paruitate pretij. 211.1.1.2

Ex quibus indiciis & præſumptionibus probetur dolus, remiſſiuè. ibid.3

Si res dolo emptoris fuit vendita, & emptor poſtea in alium domicilium tranſtulerit, non competit rei vendicatio venditori contra illum tertium. ibid.4

Etiamſi dolus dederit cauſam primæ vendicationi, ac proinde fuiſſet nulla. ibid.5

Dolus non infertur ſcienti. ibid.1.2

Limita quando ſciens calliditate fuit ſeductus. ibid.3

Dolus præſumitur in eo, qui contrahit cum aliquo ſine debitis ſolemnitatibus iuris. 213.1.7

Non procedere quando contractus continet in ſe æquitatem naturalem. ibid.8

Hæc præſumptio dicitur iuris, & de iure, & ſic non admittit probationem in contrarium. ibid.9

Dolus præſumitur in eo, qui contrahit cum minore ſine ſolemnitatibus requiſitis à iure. ibid.10

Doli coniectura eſt quando quis clam, & occultè facit quod palam fieri ſolet. 353.1.5

per Dolum & mendacium negare, idem quod confiteri. 41.1.6

ex Dolo commiſſo in contractu datur actio contra hæredes, ſi dolus ille purgatur per actionem ex eo contractam. 46.2.10

Domeſticus.

Domeſticum aduerſarij mei pro me producere in teſtem poſſum, eumque cogere ad teſtificandum contra dominum ſuum, vel alium domeſticum. 62.1.5

Domeſtici de iure qui. ibid.4

Domeſtici admittuntur in his, quæ domi geruntur. 445.1.15

Domicilium.

Domicilium ibi eſt, vbi eſt maior pars fortunarum. 481.2.13

Dominium.

Dominium quoties tranſit in accipientem, generis debitor efficitur. 12.1.4

Dominium præſumitur ex poſſeſſione. 33.1.3.8

Dominium probari per inſtrumenta, teſtes, aliaque indicia. 49.2.1

Dominium & proprietas differunt. ibid.2

Dominium & poſſeſſio differunt. ibid.3

Dominium & proprietas pro eodem ſæpiſſimè in iure ponuntur. ibid.4

in Dominij adquiſitione nuda & ſimplex traditio requiritur. 55.2.8

Dominium patris præſumi continuatum in filium hæredem, non in eum, qui donatarium vendicat. 56.1.1.2

Dominium, quod eſt ius reale, acquiri per alium ſine ceſſione. 97.2.7

Dominium rei venditæ emptor poteſt conſequi, ſi ſatisfecerit venditori, vel ipſe venditor fidem de pretio habuerit. 226.1.2

Quando autem venditor dicatur fidem habuiſſe de pretio, remiſſiuè. ibid.3

Dominium ſicut regulariter non tranſit ex ſolo titulo ſine traditione, ita etiam non amittitur dominium ſolo pacto ſine noua retraditione. 245.2.57

Dominium transferri quando interuenit præſumptus titulus, & ficta traditio. 306.1.6

Dominium

Dominium non probari ex contractu locationis, 307.1.1.2
Etiam in locatione in emphyteuſim. ibid.3
Dominium quando non probetur per inſtrumentum locationis. ibid.5
Dominium licèt per locationem non probetur verè, probatur tamen præſumptiuè, donec oſtendatur contrarium. ibid.6
Dominium rei dotalis eſt mariti. Vide *Dos, Res vxoris.*
Dominium rerum donatarum propter nuptias tranſit in vxorem conſtante matrimonio. 397.2.3
Si ex contractu transfertur dominium ipſo iure, vtile, non directum transfertur. ibid.4
Dominium rerum emptarum de pecunia viri, vxoris nomine, ad vxorem pertinet, ſi et ſunt traditæ; pecunia tamen tota repetitur, ſi fecit vt geſtor, & ſi vt donator, quatenus eſt locupletior. 428.2.1.2
De rebus emptis pro marito, & vxore, eorumque hæredibus, quid. ibid.3
Si vxor præſente viro, & tacente, emerit de pecuniis ſibi per virum donatis, quid. ibid.4
Si maritus emat nomine vxoris, & ei patiatur fieri traditionem, non videri pretium donatum, niſi ſit paruæ quantitatis. ibid.5
Diſtingue vt 429.1.5
Maritus emens pro vxore; vel dans pecuniam vt ipſa emat, vel ſoluens venditori pro ea, an videatur velle donare vxori, diſtingue vt ibid.7
Dominij probationem non fieri per famam. 49.2.6

Dominus.

Dominus licèt ſeruum per vim poſſideat, tamen cùm ſeruus fugiendo poſtea furtum ſui faciat, vltimum delictum conſiderandum eſt. 55.2.6
Sed vide. ibid 8
Dominus & poſſeſſor rei, in qua quid immiſſum, illud tollere propria poteſt auctorirate. 95.2.9
Dominus quatenus teneatur tam ex delicto, quàm ex contractu ſerui, remiſſiuè. 96.1.4
Dominus tenetur ex mutuo inſtitoris, ſi contractum ſit pro vtilitate præponentis, & in cauſam negotiationis, cui præpoſitus eſt. ibid 6
Ratificans factum inſtitoris, tenetur. ibid.7
Dominus vbi reficere ædes voluerit, poteſt ad hunc effectum repellere conductorem. 293.1.26
Declara vt ibid.27.28.29.30
Dominus ſemel, ſemper dominium retinuiſſe præſumitur. 56.2.3
Nedum in eadem perſona, ſed etiam in eius ſucceſſore. ibid 4
Intellige vt ibid.5.6
Et declara vt ibid.7
Dominus directus poteſt rem conducere, quam alteri conceſſit in emphyreuſim, nec dicitur conducere rem ſuam, ſed ius emphyteuticum, quod eſt alienum. 306.1.6
Dominus directus poteſt propria auctoritate, & ſic iudice irrequiſito, emphyteutam expellere ob incurſum commiſſum. 316.1.19
Dominus temporalis, vel iudex, ſi ſeuierit, & cum nimia aſperitate tractet ſubditos ſuos, poteſt priuari ſua iuriſdictione. 355.2.4
Dominum ſoluendo ex contractu falſi Procuratoris, ſiue geſtoris ſine mandato, videri approbare contractum. 19.1.1
Dominum non teneri ex contractu ſerui, niſi ex illo ſenſerit commodum. 37.2.2
Dominum iure ciuili non obligari ex contractu ſerui, ſed prætorio iure ob verſum in rem ſuam, & ſerui peculium conueniri. 97.1.8

Donans.

Donans rem cum pacto vt poſt certum tempus reſtituatur Eccleſiæ, poterit donatio reuocari in præiudicium Eccleſiæ, 264.2.7

Donare.

Donandi animum non præſumi, niſi ſimul interueniat traditio. 237.1.2
Si pater emat quid, & tradat nomine filij in poteſtate, non cenſetur ei donare, ſed potiùs concedere in peculium. ibid.3 4
Nihil refert traditio fiat tempore donationis, vel poſtea viuo donante. ibid.2.5
Donare prohibitus, non prohibetur remittere pignus, vel hypothecam. 107.1.5
Donare non poteſt miles focariæ, id eſt, concubinæ. 425.2.1.2
Donare qui nequit, nec donanti conſentire valet. 433.1.2
Donare bona minoris eſt prohibitum. 556.1.7
Minor non poteſt donare etiam cum auctoritate curatoris, vel decreto iudicis. 570.1.18
Donat quando mater filio Clerico ex ſecundo matrimonio, nihil poteſt quæri patri. 369.1.8
Donat pupillus, & remunerat ob honorem familiæ, nec proptereà dicitur læſus, ſi tutor id faciat. 556.1.8

Donatum.

Donata ſimpliciter ſponſæ à ſponſo, poſſunt in dotem conuerti. 322.1.2.3
de re Donata in præiudicium donatarij nemo licitè teſtatur, 324.1.1
Donata coniugi ſecundæ, nullis cum hac liberis progenitis, licèt adſint liberi ex primo matrimonio, iure proprietatis ſecundæ coniugi pertinent. 366.1.3
Donata ante ſecundas nuptias ab vxore binuba in dotem conuerſa, liberis prioris matrimonij propterea permanent. ibid.2.3
Donata vxori per maritum, ab eodem, non obſtante tali donatione, quibuſlibet obligari, vendi, vel aliàs alienari poſſunt. 430.2.3
ex re Donata vxori per contractum venditionis ſimulatæ, ſatisfieri debet fiſco creditori mariti ex officio primipili, reſiduo remanente vxori, vbi fuiſſet facta reuocatio. 431.1.2
rei Donatæ inter coniuges dominium non transfertur, nec donatio confirmatur, ſi ſequatur diuortium, vel donatarius præmoriatur, vel ſit expreſſe reuocata. 432.1.1

Donatarius.

Donatarius debet implere modum, vel conditionem appoſitam in donatione. 174.2.2
Vide *Donatio.*
Donatarius ſi moriatur ante donantem, nulla eſt donatio inter coniuges viuos facta. 428.1.10
Donatarius non cenſetur locupletior ex iurepatronatus. 433.2.1
Quando priori donatario iniunctum eſt, vt poſt certum tempus rem alteri ab eo dari, ante donator quandiu viuit, poterit reuocare donationem factam poſteriori donatario antequam præfixum tempus impleatur. 264.2.9
Procedit quando donator cum priore donatario paciſcitur poſteriore donatario inſcio, vel abſente, nec acceptante. ibid.10

Donatio.

Donatio facta concubinæ non valet. 24.2.5
Donatio facta ſcholari ſtudij cauſa, cenſetur facta ad cauſas pias. 38.2.19
Donatio eſt contractus. 77.1.4
An ſit contractus innominatus, remiſſiuè. ibid.5
Donatio ſi ſiat reuera, & ſimuletur fieri venditio, valet donatio, nec poteſt reſcindi propter ſimulationem venditoris. 174.2.1
Donatio antè facta non irritatur, licèt matrimonium inter donatorem & donatricem ſequatur poſtea. 176.2.1
Donatio facta à patre filio Clerico, vel exempto in fraudem collectarum & tributorum Regiorum, non valet, 213.2.3
Donatio facta filio in poteſtate, confirmatur per inſequentem emancipationem, et filio traditam. 237.1.1
Donatio ante nuptias poteſt conuerti in dotem, niſi donatio collata ſit in tempus matrimonij. 322.1.1
Donatio facta ob finem, & cauſam nuptiarum celebrandarum, nuptiis non ſecutis reuocatur. ibid.2.1.2
Donatio ſimpliciter facta, olim præſumebatur facta ex mera liberalitate, neque vllo caſu reuocabatur; hodie verò præſumitur fieri ob cauſam futuri matrimonij ibid.3
Donatio facta ſponſæ, in tempus matrimonij collata non valet. 323.1.1.2
Confirmari morte donantis. ibid.3
Donatio facta ob modum impoſſibilem inualida cenſetur. ibid.2.1
Donatio in dubio facta in vxoris domo, præſumitur facta ſponſæ. 324.1.2
In domo viri, facta vxori præſumitur. ibid.3
Donatio perfecta per Principis reſcriptum non reuocatur. ibid.2.1
Donatio ſimplex facta ſponſæ non reuocatur, licèt matrimonium non ſequatur. ibid.2.1.2
Si matrimonium perficiatur, res tota eo pacto donata ſit integrè donatarij: ſi verò non perficiatur, diſtinguendum eſt. ibid.2.3
Donatio ſponſalitia non reuocatur ob mortem ſponſæ. 325.1.1
Donatio à ſocru perfectè facta non reuocatur. ibid.1.2
Donatio facta alteri coniugum per conſanguineos alterius coniugis, perfecta eſt, & ſtatim valet. ibid.3
Donatio contemplatione matrimonij facta valet, licèt matrimonium non ſequatur. ibid.4
Donatio facta genero à parente filiæ, perfecta eſt à principio, & valida, penes eum ſoluto matrimonio permanſura. ibid.5
Donatio facta à ſponſo ſponſæ, vel è contra, perditur, & retinetur, ſi ſtat, vel non ſtat per alterutram deſponſatarum perſonarum. 326.1.1.2

Donatio

Index Rerum,

Donatio ante nuptias facta mulieri in minori ætate, quondam inſinuatione non indigebat. 327.2.2
Donatio facta contemplatione matrimonij inſinuatione non indiget. ibid.2
Nec facta pro puella maritanda. ibid 3
Intellige vt ibid.4
Donatio propter nuptias poteſt fieri conſtante matrimonio. 328.2.5
Donatio inter virum & vxorem eſt valida, ſi conſtante matrimonio vir remittat vxori promiſſam dotem, vel eius partem. ibid.9
Poteſt autem maritus dotem promiſſam in fauorem vxoris remittere quocunque tempore. ibid.10
Donatio propter nuptias eſt donatio ob cauſam. 329.2.3
Donatio ante nuptias, hodie propter nuptias dicitur. ibid. 2.1.4
Vel propter dotem. ibid.5
Donatio ante, vel propter nuptias quæ. 330.1.9
Donatio ante, vel propter nuptias in eadem quantitate fieri debet, in qua dos fuit conſtituta. ibid.12
Donatio facta à patre cauſa dotis, non eſt ſimplex donatio, ſed ob cauſam. ibid.15
Nec reuocatur per natiuitatem ſequentium liberorum. ibid.16
Donatio propter nuptias facta conſtante matrimonio, non abhorret inſinuationem. 331.1.2
Donatio propter nuptias eſt neceſſaria & præciſa: at neceſſitas iſta conſuetudine abrogata, plerumque arrharum neceſſitas etiam vſu eſt ſublata. ibid.5
Donatio propter nuptias neceſſariò conſtitui debet, poteritque mulier ante contractum matrimonium, ſiue eo conſtante, condictione ex hac lege compellere maritum vt donationem propter nuptias conſtituat. ibid.7
Ampliatur in marito minore. ibid.8
Donatio propter nuptias non debetur dote non ſoluta. ibid. 10
Donatio propter nuptias eſt contractus ſpecialis, nec inſinuationem deſiderat. 332.2.5
Donatio propter nuptias ſi ſit per ipſum maritum, &c. tunc non requiritur inſinuatio fauore vxoris. 332.1.6
Secus ſi fiat à patre filio vxorem ducenti, vel ab alio. ibid.7
Donatio propter nuptias facta ad compenſationem ſponſalitiæ largitatis, liberis ſecundi matrimonij reſeruanda eſt. 366. 1.2
Donatio facta patris contemplatione, cenſetur proueniſſe ab ipſo patre, & pater donaſſe videtur. 367.2.13
Donatio cauſa mortis fieri poteſt pacto nudo. 382.2.3
Donatio cauſa dotis abſque inſinuatione valet. 403.1.2
Intellige vt ibid 4
Amplia in donatione facta cauſa contrahendi matrimonij. ibid.5
Secus ſi donatio fiat à marito, vel ab alia perſona prohibita. ibid.3
Donatio propter nuptias excedens ſummam legitimam inſinuari debet, & inſinuatio facta cum principali, prodeſt ei, cui conſtituendo eſſet donatum. ibid.2.10.11
Donatio propter nuptias hodie in deſuetudinem abiit. 418. 2.5
Donatio propter nuptias eſt neceſſaria, & præciſa. 419. 1.2
Donatio inter virum & vxorem confirmatur ficta rei traditione. 422.2.5
Contrarium. ibid.6
Donatio ex confeſſione dotis receptæ à marito facta poſt celebratum matrimonium, an iuramento confirmetur, & reddatur irreuocabilis, remiſſiuè. 424.1.11
Donatio inter virum & vxorem vt valeat, & confirmetur morte, non requiritur hæreditatis aditio. ibid.2.2
Si in teſtamento facta, & hæreditas defuncti non ſit adita, corruet cum aliis in teſtamento diſpoſitis. ibid.3
Donatio facta à Clerico, milite, & cæteris perſonis ſupradictis concubinis ſuis, eſto quod ſit irrita, an firmetur iuramento donantis. 426.1.18
Donatio facta concubinæ ab vxorato, vel ab alio, inter quos complexus eſſet puniblis, vel illicitus ſecundùm leges ciuiles, an valida ſit. ibid.20
Donatio facta ab vxore confirmatur morte, & ſi erat in patris poteſtate, etiam patris mors requiritur, licèt à principio conſenſerit. ibid.2.5
Donatio facta à ſocero in generum quondam, ſtatim perficitur. ibid 2
Donatio inter coniuges ipſo iure morte confirmatur. ibid.3
Etiam morte ciuili, per profeſſionem ſcilicet in Religione emiſſam. ibid.4
Donatio inter coniuges vt morte donantis confirmetur, neceſſe eſt vt res donata tradita ſit donatario, ſaltem ficta traditione ante mortem donantis, alioquin eſt nulla. 427. 1.5
Ad hunc effectum ſatis eſt, ſi res donata ſit tradita per clauſulam *conſtituti*, vel per alium actum fictum, per quem ciuilis poſſeſſio adquiritur. ibid.6
Donatio inter viuos quando ab vno coniugum alteri facta morte donantis confirmatur, tunc retrotrahitur ad tempus, in quo traditio rei ita donatæ facta eſt. ibid.7
Huiuſmodi donatio non confirmatur morte donantis, ſi donatarius ante donantem e vita diſcedat, vel ſi donans ipſe tacitè, vel expreſsè donationem reuocet. ibid.8
Donatio cenſetur tacitè reuocata, ſi diuortium inter coniuges ſequatur. ibid.9.
Donatio inter virum & vxorem putatiuos facta conſtante matrimonio non confirmatur morte donantis. ibid.10
Donatio facta inter ſoceros, vel eorum iuri ſubiectos non valet. ibid.1.2.2
Donatio genero facta à ſocero non confirmatur huius morte, matrimonio cum filio durante. 427.2.1.2
Donatio vxori facta reuocatur, ſi vxor præmoritur. ibid. 2.2
Donatio non tenet inter veros coniuges; inter putatiuos verò licèt teneat, non tamen in effectu. 428.1.5
Si vterque coniux inſcius impedimenti putabat matrimonium valere, an donatio inter eos ſit valida. ibid.6
Donatio inter coniuges reuocatur ob ſpecialem hypothecam. 430.2.1.2
Donatio valida facta vxori non præiudicat creditori anteriori, ſed ſequenti. ibid.2.1
Donatio inter coniuges non confirmatur, ſi inter eos fiat diuortium. 432.2.1
Donatio inter coniuges facta, intelligitur reuocata, ſi propter adulterium fuerit facta ſeparatio thori, etiamſi facta ſit traditio. ibid.3
Donatio cenſetur reuocata, ſi diuortium ſequatur inter coniuges, niſi ex mutuo conſenſu, & beneplacito factum eſſet diuortium, aut aliunde conſtaret donantem velle, vt nihilominus perſeueret donatio. ibid.2.4
Donatio facta vxori à marito, vxore præmoriente reſoluitur, ſi ambo aliquo euentu è vita diſcedant, neque conſtet apertè quis prior efflauerit animam, tunc donatio confirmatur: ſi autem reciprocè tales coniuges ſibi donaſſent, vtriuſque donatio confirmata maneret, & valida. ibid.5
An idem ſit dicendum ſi iuramentum interueniat, remiſſiuè. ibid.6
Donatio inter coniuges non firmatur morte donantis, ſi donans ipſe tacitè, vel expreſsè donationem reuocet. ibid.7
Donatio à matre facta valida eſt, & irreuocabilis. 433. 1.3
An autem requiratur traditio vt huiuſmodi donatio fiat irreuocabilis, remiſſiuè. ibid.4
Donatio inter virum & vxorem cauſa manumiſſionis facta valet. ibid.2.2
Donatio valet inter ſocerum, & nurum, nec reuocatur ex pœnitentia. ibid.
Donatio coniugalis confirmatur morte donantis naturali, vel ciuili, ex qua libertas perditur, non ſi perditur ciuitas tantùm, libertate manente. 434.1.1.2.5
Confirmatur morte naturali etiam violenta, vt per gladium. ibid.3
Etiamſi donatio ſit tacita, vel dubitetur, aut non appareat, vtrum donator, vel donatarius prior deceſſerit, vel mors ſit violenta, niſi donatarius mortis cauſam dederit. ibid.4
Confirmatur ſi quis deportatus, vel in metallum damnatus fuerit. ibid.6
Confirmatur morte ciuili, qua vir donans efficitur ſeruus pœnæ, non autem ſi ſeruus hominis. ibid.2.7
Confirmatur per ingreſſum monaſterij, & profeſſionem Religionis. ibid.2.8
Dummodo præceſſerit in vita donantis traditio rei donatæ. ibid.9
Traditio ficta ſufficit. ibid.10
Donatio coniugalis confirmatur, ſi donans tradat donatario rei donatæ inſtrumenta, per quæ eam habuit, vel ſi vir rem ſibi debitam faciat transferri per ſe, vel per alium in vxorem, & illi deſcribi in libro rationum, vbi debita deſcribuntur. 435.1.11
Et ad id traditio facta per reſeruationem vſusfructus ſufficit. ibid.12
Sufficit ſi ſi maritus patiatur ex cauſa donationis vxorem poſſidere rem, quam ei commodauerit, vel ex alia cauſa dederit. ibid.13
Sufficit conſtituti, vel precarij clauſula. ibid.14
Intellige vt ibid.15
Donatio quam maritus fecit vxori conſtante matrimonio, vel è contra, non poteſt reuocari per fiſcum, licèt talis maritus ſit condemnatus per delictum, & bona eius confiſcata. ibid.18
Donatio quam facit maritus vxori, ſit in præmium pudicitiæ, vel propter pudicitiam. ibid.2.24
Donatio à patre filio in poteſtate conſtituto facta non valet 437.1.2

Limita

Digitized by Google

Limita primò quoad obligationem naturalem, quæ ex donatione filio in poteſtate à patre facta oritur, etſi ciuilis non naſcatur. ibid.3
Secundò quando pater donans eſſet Princeps. ibid.4
Tertiò quando pater perſeuerauerit in eadem voluntate vſque ad mortem. ibid.5
Donatio facta filio non confirmatur morte, niſi præceſſerit traditio. 437.2.6
Quartò quando pater donat filio in poteſtate propter benemerita. ibid.7
Quintò quando pater patitur filium ipſum habere vſumfructum bonorum aduentitiorum. ibid.8
Sextò quando donat pro eius legitima. ibid.9
Septimò ſi pater donationem iuramento confirmauit. ibid 10
Octauò fauore matrimonij, quod de proximo eſt contrahendum. 438.1.11
Nonò ſi donaret filio in poteſtate cauſa ſtudiorum, vel Doctoris. ibid.12
Decimò in donatione facta à patre filiofamil. ex cauſa caſtrenſis, vel quaſi caſtrenſis peculij. ibid.13
Vndecimò in donatione facta à matre, quæ valet, & eſt irreuocabilis. ibid.2.14
Duodecimò in donatione bonorum mobiliam facta filio proficiſcenti ad bellum, aut in aulam Regis. ibid.13
Decimotertio in donatione remuneratoria pro obſequiis à filio patri præſtitis. ibid.16
Decimoquartò in donatione à parente facta filio emancipato quæ de iure tenet. ibid.17
Decimoquintò in donatione facta filio naturali. 439.1.18
vt Donatio inter coniuges morte confirmetur, neceſſe eſt vt non excedat quingentos aureos, abſque inſinuatione. ibid 19
Donatio inter coniuges excedens ſummam quingentorum aureorum, non euaneſcit penitus, ſed ſolùm quoad exceſſum annullatur, reliqua ſumma per mortem confirmata remanente. ibid.20
Donatio inter coniuges firmatur morte donatoris, & retrotrahitur quoad fructus perceptos. ibid.22
Donatio inter virum & vxorem confirmatur morte donatoris, & retrotrahitur ad tempus factæ donationis quoad fructus, & partus medij temporis, non quoad dominium. ibid.23
Donatio inter Imperatorem, & Auguſtam ſtatim valida eſt. 439.2.1.2
Idem in Regibus, Ducibus, & Marchionibus, qui ſunt ſui iuris, & habent ea quæ ſpectant ad ſupremos Principes. ibid.3
Donatio eſt contractus. ibid.3
Donatio Principis legis vicem obtinet. ibid.6.7
Intellige vt ibid.8
Donatio facta à minore vt ſit irreuocabilis, requiritur ſpatium decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes. 570.1.27
Extenditur etiam ad donationem ob cauſam. ibid.
Donatio propter nuptias fieri poteſt per minorem. ibid. 2. 19.
in Donationis contractu, etiamſi eius reſolutio facta fuerit verbis directis, non tranſit dominium abſque traditione. 273. 1.8
Donationis propter nuptias cum dote conuenientiæ & differentiæ plurimæ, remiſſiuè. 330.2.5
Donationis ante nuptias tempore, nec ſunt nuptiæ, nec nuptiarum memoria. 404.1.12
Donationem non finiri morte, ſed promiſſionem ordinatam ad donationem de futuro re integra morte finiri. 30.2.1
Donationem propter nuptias collatam in primam coniugem pater ſecundam vxorem ducens liberis prioris matrimonij non reſeruat, reſeruat autem dotem prioris coniugis liberis primi matrimonij. 331.2.3
pro Donatione propter nuptias competit mulieri actio in rem. 330.2.1
in Donatione propter nuptias tradita locum habent etiam in datione arrharum. ibid 6
in Donatione propter nuptias olim inſinuatio erat neceſſaria; ſed quia non eſt propriè donatio, ſed ob cauſam, conſtitutum fuit poſtea vt inſinuatione non indigeat. 331. 2 4
Sancitum etiam quod ſi interueniat pactum de lucranda donatione ex parte mulieris, vir dotem lucraretur ex pacto. ibid.3
Donatione inter viuos per maritum vxori collata, in eius teſtamento confirmata, non debetur res, & eius æſtimatio, ſed res tantùm ex donatione morte confirmata, de qua poteſt detrahi falcidia. 430.2.1.2
Donationes propter nuptias licèt non poſſint alienari, conſentiente etiam vxore, facta tamen cum illa alienatione, ſi mulier poſt biennium alienationem iterum ratificauit, ea hoc valida cenſebitur. 111.2.9
lex annullans Donationes inter virum & vxorem, locum habet etiam in donationibus præſumptis. 175.1.9
Donationes ante, vel propter nuptias, & ſponſalitio quæ. 321.2
Donationes ante nuptias, inſtrumentaque pactorum dotalium, pompæ item omiſſio, vt cærimonia non vitiant matrimonia perfecta. 339.1.1
Donationes factæ inter contrahentes inceſtas nuptias, & omnia alia nuptialia, ab illis tanquam indignis auferuntur, & fiſco applicantur. 346.2 3
Donationes inter virum, & vxorem, & à parentibus in liberos factæ. 424.2
Donationes à militibus factæ ſuis concubinis nullæ ſunt. 425. 1.3
Amplia primò procedere in militibus noſtri temporis, qui arma profitentur. ibid.1.4
Et in his qui ſunt parati & ſalariati ad bellum ineundum. ibid.5
Secundò in milite inſignito Cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti. ibid.6
Et in aliis etiam aliorum Ordinum militarium candidatis, vt Commendatariis S. Ioannis Hieroſolymitani, vel S. Iacobi, vel de Calatraua. ibid.7
Tertiò in Clericis, ſeu Religioſis. ibid.8
Quamuis donatio fuerit cum iuramento. ibid 9
Donatio facta à Clerico ſuo concubinæ poteſt repeti per fiſcum Eccleſiæ, non autem per hæredes ipſius Clerici. 425. 2.10
Quartò in Doctore & Licentiato. ibid.11
Quintò in Aduocatis, & ſic in militibus literatæ militiæ. ibid.12
Sextò vt ſicut concubina non capit à concubinario, ſic nec etiam vir concubinarius ab ea capiat. ibid.13
Limita primò in Principe milite. ibid.14
Secundò tam in milite armato, quàm in aliis, quando donatio remuneratoria eſt, vt probatis meritis valeat intra eorum æſtimationem. 426.1.15
Tertiò in milite Clerico, vel Doctore donante concubinæ alterius ibid.16
Quartò ſi tempore donationis ceſſabat concubinatus, ſaltem per triennium. ibid.17
Donationes inter coniuges reuocari per ſpecialem de illis bonis factam diſpoſitionem. 430.2.4
Intellige vt ibid.3
Donationes ſi ſunt inualidæ ratione poteſtatis, vel matrimonij, confirmantur morte, & confirmatio trahitur retro: ſi autem ſunt inualidæ, quia ſummam excedunt legitimam, expreſſa confirmatio in morte requiritur, nec retrotrahitur. 436.1.1
Donationum dominium propter nuptias tranſire in vxorem conſtante matrimonio. 330.2.7
in Donationibus factis inter ſponſos ſubintelligitur tacita conditio, ſi matrimonium ſequutum fuerit. 326.2.4
in Donationibus inter coniuges licèt traditio rei donatæ facta ſit, dominium nunquam tranſit in donatarium, quouſque donatio morte donantis ſit confirmata. 427.2.4

Donator.

Donator ſi captus ab hoſtibus moriatur, ſiue donatarius captus poſt mortem donatoris redeat, confirmatur donatio. 440.1.7

Dos.

Dos data ſponſo vt nuptiæ ſequantur, eis non ſecutis, repetitioni locus eſt. Vide *Repetitio.*
Dos ſimplici pollicitatione promiſſa efficaciter peti poteſt. 316.1.7
Vide tamen vt ibi. ibid.
Dos & donatio propter nuptias conſtante matrimonio augeri poſſunt. 318.2.1.2
Dos aucta, donationis propter nuptias incrementum æquale ſine præiudicio priorum creditorum requirit. 329. 1. 1.2
Dos non conſiſtit ſine matrimonio. ibid.1.2
Matrimonium autem conſiſtit ſine dote. ibid.2.2
Dos dicitur donatio. 330.1.10
Dos data, aut oblata, & diſpoſita, licèt maritus eam non acceperit, meretur propter nuptias donationem æqualem. 331.1.1
Dos cùm data eſt, meretur iſtam donationem propter nuptias coæqualem ſibi in quantitate, & qualitate, & pactis, &c. ibid.4
Dos ſi fuerit promiſſa ſoluenda ad certum tempus, & eo tempore pendente maritus moriatur, poterit nihilominus vidua conſequi donationem propter nuptias. ibid.6
Dos promiſſa data cenſetur. ibid.9
Dos antequam ſoluatur, viri dominium dicitur. ibid.2.11
Dos ſi non donetur viro per dilationem, denegatur etiam donatio. ibid.13
Dos data, & promiſſa à patri procedunt. 355.1.5
Dos re & genere incerta non poteſt peti ex pacto nudo. 374. 1.1

Dos

Digitized by Google

Dos incerta eſt liquidanda pro modo facultatum promittentis, & dignitate mariti. 375.2.4

Dos promiſſa nudo pacto, cum ſcriptura, aut ſine ſcriptura, peti poteſt. 377.1.1

Dos promiſſa, & dos data, à pari procedunt, & dos promiſſa propriè dos dicitur. 378.1.5

Dos non poteſt conſtitui in bonis, quæ in contractu alicui fuiſſent prohibita. 383.1.4

Dos peti efficaciter poteſt etiam ex ſimplici pollicitatione. 388. 1.4

Contrarium. ibid.5

Dos probari poteſt etiam per præſumptiones. 389.2.6

Dos conſtituitur vt ex eius fructibus maritus ſuſtineat onera matrimonij. 390.1.3

Dos ob ingratitudinem reuocari nequit. 393.2.4

Dos, & donatio propter nuptias poſſunt auctoritate curatoris generalis, vel ſpecialis conſtitui, & exigi, licèt curator, vel fideiuſſor minus habeat in bonis, quam ſint res in dotem conſtitutæ. 394.2.1

Dos non poteſt repeti marito incipiente malè vti ſubſtantia ſua. 396.1.5

Dos ſi eſſet data ſocero, & marito, altero eorum ad inopiam vergente, poterit vxor agere ad dotis & aliorum bonorum reſtitutionem. ibid.2.14

Dos lucrum dicitur. 409.1.30

Dos iure antiquo ſoluebatur vxori, vel hæredibus annua, bima, trima die, vel in tribus annis, in quolibet anno tertia pars; hodie verò iure Codicis attento, ſi dos conſiſtit in rebus immobilibus, ſtatim fit reſtitutio ſine aliqua dilatione; ſi verò in quantitate, vel rebus mobilibus, debet reſtitui intra annum à die ſoluti matrimonij. ibid.2.37

Dos ſi conſiſtit in rebus immobilibus, non lucratur eam maritus, vel hæredes, cum ſtatim debeat fieri reſtitutio. 410. 2.41

Dos ſi conſolidatur per emancipationem in perſona filiæ, à fortiori idem erit ſi à principio dos detur filiæ emancipatæ. 412.1.50

Dos aduentitia ſoli filiæ reſtituenda, niſi extraneus qui dederit, pactus aliter fuerit in eius conſtitutione. ibid.55

Dos promiſſa, ſeu promiſſum, & datum nomine dotis, an contineatur dotis appellatione. 413.2.62

Dos primo viro data, an & quando ſecundo tacitè intelligatur conſtituta. 414.2.10

Dos à marito, ſeu ſponſo data ab extraneo, ad ipſam vxorem pertinet, & quaſi ab ipſa procedens eſt cenſenda. 418. 2.1

Dos data & promiſſa differunt. ibid.4

Dos tantùm promiſſa, etiamſi non tradita, verè dos eſt. 419. 2.6

Dos habetur pro tradita quoad lucrum arrharum, ſi interuenit oblatio, depoſitio, & conſignatio dotis. ibid.8

Dos intelligitur illa, quæ tradita eſt, & ſoluta viro. ibid.9

Dos cauta, & non numerata. 421.1

Dos confeſſata, ſed non numerata effectualiter, repeti non poteſt. ibid.2.1.2

Dos, & eius augmentum, confeſſata animo donandi, confirmatur morte confitentis. 422.2.3

Dos confeſſata animo donandi, etſi nulla interfuerit traditio ante mortem donantis, ipſius morte confirmatur. ibid.4

Dos quemadmodum petatur, matrimonio ſoluto. 448.2

Dos quod non ſit de natura matrimonij, remiſſiuè. ibid.8

Dos data ſeruo quem putabat eſſe liberum, repetitur, ſed filij nati, licèt ingenui, dicuntur ſpurij. 449.2.1

Dos data à patre, per obitum filiæ ad patrem reuertitur. 450. 1.1.2

Intellige vt ibid.3.4

Idem indiſtinctè obſeruari in dote profectitia. ibid.5

Intellige ſiue detur filiæ in poteſtate exiſtenti, ſiue emancipatæ. ibid.7

Quocunque modo dirimatur matrimonium filiæ in poteſtate, dos ad patrem reuertitur. ibid.6

Dos conſtante matrimonio ſoluta. 452.2

Dos non poteſt conſtante matrimonio vxori reſtitui, & reſtituta, ea cum fructibus interim perceptis repetitur. ibid. 1.2

Si reſtituatur, maritus non conſequitur liberationem. ibid.3

Liberatur ſi reſtituatur, vt ſe & ſuos alat, modò probauerit quod vxor pecuniam impenderit in alimenta. ibid.4

Ita non valet dotis reſtitutio facta conſtante matrimonio, vt neque ex ea transferatur dominium, neque maritus liberatus remaneat. ibid.5

Limita procedens quando dos reſtituta conſiſtit in referente fructus, non ſi conſiſtat in pecunia. ibid.6

Infertur quod cùm dicta reſtitutio conſideretur tanquam donatio prohibita inter coniuges, morte mariti in eadem perſiſtentis voluntate confirmabitur. 453.1.7

Limita primò quando adeſt vrgens neceſſitas. ibid.8

Secundò propter euidentem vtilitatem mulieris. ibid.9

Tertiò propter cauſam pietatis. ibid.10

Dotis promiſſio. 375.2

Dotis incerta promiſſio fauore dotis valida. 374.2.3

Dotis promiſſio iuris probata dicitur, probatâ vſurarum ipſius promiſſione. 375.1.3

Dotis fauore aliquem obligari efficaciter ex verbis enunciatiuis. ibid.5

Dotis incertæ promiſſo arbitrio viri boni commiſſa, & ſubſecta videtur. 375.1.2.5

Idem fauore piæ cauſæ. ibid.

Dotis fauore id ſpeciale eſt, vt ſi quantitas dotis conferatur in arbitrium alterius, & ille nolit, vel non poſſit arbitrari, non extinguetur diſpoſitio, ſed recurretur ad alterius boni viri arbitrium. ibid.6

Intellige vt ibid.7

Sed non habere locum iſtud notabile in augmento dotis. ibid.8

Dotis incerta promiſſio facta ab extraneo, non eſt valida. ibid.9

Dotis promiſſio collata etiam in meram voluntatem promittentis valida eſt. 376.1.11

in Dotis cauſa ordinariè procedendum. ibid.12

ex Dotis promiſſione agit maritus, non mulier. 376. 2.1. 2.5

Dotis ex nudo pacto præſtandæ oritur actio. ibid.1.2

Dotis conſtitutio ſi incipit à promiſſione, re euicta agi poteſt de euictione: vbi à traditione incipit citra rei æſtimationem, ceſſat de euictione actio. 380.2.1

Amplia primò etſi donatio inciperet à traditione, ſi res à patre, vel ab extraneo data fuit marito æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem. ibid.2

Secundò ſi dolus interuenerit ex parte dantis, & tradentis dotem. 381.1.3

Si verò vxor rem alienam dolosè dediſſet in dotem, aduerſus ipſam non datur actio de dolo. ibid.4

Tertiò ſi mulier donataria ſibi ſpecialiter cauit de actione. ibid.5

Quartò quando extraneus, qui dotem donauit, & tradidit, eam ſoluto matrimonio ſibi reddi ſtipulatus fuerit. ibid.6

Quintò quando pater, & non extraneus dotem donaret. ibid.7

Sextò ſi is, qui rem alienam in dotem donauit, temerariè aſſeruit rem ipſam propriam ſuam eſſe. ibid.8

Septimò quando mulier dotem marito conſtituit, & tradidit. ibid.9

Limita ſi mulier haberet alia bona, ex quibus ſe dotare poſſet. ibid.2.10

Filia, quæ ſibi fuit ſtipulata partem dotis maternæ de matris voluntate, non prohibetur illam petere, etiamſi à matre fuerit inſtituta in minori parte, niſi probetur quod mater eam inſtituit, ne à viro eius peteret. ibid.2.2

Dotis datio, ſeu donatio quando dicatur incipere à traditione, ſeu à promiſſione, & quæ ſit ratio differentiæ, quod vno modo, aut alio incipiat. ibid.11

Dotis reſtitutio ita eſt reſtricta vt mulier ſe, virum, & familiam poſſit ſuſtentare. 396.1.7

Dotis & donationis propter nuptias reſtitutio non debet euitari, etiamſi offeratur cautio per maritum in caſu vergentiæ ad inopiam. ibid.2.15

ad Dotis & donationis propter nuptias reſtitutionem non datur vxori directa actio in rem ratione dominij, ſed ſolùm ratione hypothecæ, vel perſonalis. 397.1.17

Lex generalis non includit cautam dotis, niſi de ea mentionem faciat. 403.2.6

Dotis datio ab extraneo facta, ſi excedit quingentos aureos, æquè requirit inſinuationem, ac alia quæuis ſimplex, ac gratuita donatio. ibid.9

Dotis promiſſæ, & interuſurium medij temporis debetur, etiamſi ſors principalis adhuc non fuerit tradita & exſoluta, & licèt ipſa dos in pecunia, vel auro conſiſtat. 404. 2.15

Pro mobilibus, ſiue in argento, ſiue in auro, ſiue in aliis quibuſcunque dos fuerit conſtituta, intereſſe viro competit ob retardatam eorundem mobilium conſignationem. ibid.16

Quid ſi per multum tempus vſuras non petiit, videaturne remiſiſſe. ibid.17

Dotis fauore actio datur ex nuda pollicitatione. 406.1.20

in Dotis contractu præſumitur interceſſiſſe ſtipulationem, etiamſi verè non interceſſerit. 406.2.3

Dotis non fit retentio propter malos mores vxoris pudorem matrimonij non lædentes, propter res donatas, vel amotas, ſeu propter communes liberos alendos, nec propter impenſas in rebus dotalibus factas, ſed repetuntur prædicta actionibus competentibus. 408.1.20

Dotis datio facta ab extraneo dicitur eſſe vera liberalitas, & donatio. 413.2.60

Dotis fructus ex pactis in alimenta mulieris verſi non poſſunt repeti. 416.1.1.2

In

In quantum autem facta locupletior non ita. ibid. 3
Dotis fauore alteri quis ſtipulari poteſt. ibid. 2. 3
Dotis augmentum non debetur mulieri, quando dos à muliere non fuit ſoluta marito; parte dotis ſoluta, augmentum partis debetur pro rata, niſi huic Authenticæ eſſet renunciatum. 419. 1. 3
quod Dotis, aut donationis propter nuptias contemplatione redijt ad alterum ex coniugibus, id liberis prioris matrimonij de neceſſitate non eſt reſeruatum. 328. 1. 1
Dotis augmentum gaudet eodem priuilegio ac dos ipſa. ibid. 2. 7
Dotis receptæ confeſſio facta coram teſtibus, vel in ſcriptura priuata, aut publica, non probat, ſed tenentur, vt valeat mulier, vel eius hæredes probare veram & realem traditionem, ſiue numerationem. 421. 2. 3
confeſſio Dotis receptæ probat quando præceſſit promiſſio. 422. 1. 6 8
confeſſio Dotis receptæ præiudicat creditoribus, ſi præcedat promiſſio dotis, aut ſi eſt lapſum tempus præfixum ad opponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ. ibid. 7
confeſſio Dotis receptæ facta in teſtamento ſuſtinetur in vim legati, ſeu fideicommiſſi. ibid. 10
Dotis non numeratæ exceptio debet opponi intra annum à die matrimonij morte, vel repudio diſſoluti. 423. 1. 1. 2
Dotis cauſa, & ad dotis quantitatem durante coniugio maritus vxori conſtante matrimonio donare poteſt. ibid. 2
Dotis & donationis propter nuptias æqualitas ſeruanda eſt. ibid. 3
Dotis cum marito alius reus debendi ex cauſa poteſt conſtitui. 423. 2. 6
An autem teneatur inſolidum, vel ſaltem pro parte virili, remiſſiuè. ibid. 7
Si maritus & ſocer teneantur ad dotis reſtitutionem, & vnus ex ſuis efficiatur non ſoluendo, an dos poſſit repeti, remiſſiuè. ibid. 8
Dotis non numeratæ exceptioni cùm maritus ſemel renunciauerit, an poſſit eam opponere amplius. ibid. 9
An talis renunciatio præiudicet creditoribus. ibid. 10
Dotis confeſſio deſinit eſſe ſuſpecta, vbi eius promiſſio præceſſerat. 449. 1. 4
Dotis repetitioni non facit locum captiuitas vxoris, ſed eius mors naturalis. 450. 2. 1
per Dotis donationem non transferri dominium, nec poſſeſſionem ante rerum in dotem datarum traditionem. 451. 1. 2
in Dotis cauſa quando proceditur ſummariè, an fauore dotis poſſint abbreuiari dilationes. 455. 2. 4. 5
in Dotis cauſa quando admittatur appellatio. ibid. 6
Dotem, aut donationem propter nuptias a priore coniuge datam, coniuges ſecundò nubentes liberis primi matrimonij conſeruare tenentur. 36[illegible]. 1. 2
Dotem datam non probat confeſſio nuda ſine numeratione. 376. 1. 1. 2
Dotem ſi pater, vel alius promittat genero, ex illa promiſſione ſolus gener habet actionem, non autem mulier, in cuius fauorem dos promiſſa fuit. ibid. 2. 3
Dotem pater ſimpliciter dando, non exprimens ex quibus bonis det, de proprijs dediſſe cenſetur. Exprimens quod dat de bonis proprijs, & filiæ, quatenus locuples, de proprijs dediſſe, ſi egenus, de filiæ bonis cenſetur promiſiſſe. 377. 2. 1. 2
Dotem conſtituere pater tenetur pro filia, ſeu filio emancipato. ibid. 6
ſi Dotem pater promiſit de bonis ſuis & filiæ, & tempore promiſſionis erat inops, videtur totum promittere de bonis filiæ. 379. 1. 23
ſi Dotem promiſerit ſimpliciter, verbi gratia mille, an intelligatur de bonis ſuis totam dotem promiſiſſe, quamuis ad eam ſoluendam facultates ipſius non ſufficiant, remiſſiuè. ibid. 24
in Dotem mulier poteſt marito ſuo dare omnia bona ſua. 383. 1. 7. 8
in Dotem ſi res æſtimata eſt data, ſoluto matrimonio retinetur per virum, ſi offeratur æſtimatio. ibid. 1. 1. 2
in Dotem bona immobilia æſtimata data obligant maritum ad pretij, non autem ad corporum reſtitutionem. ibid. 3
Dominium ex tali æſtimatione, quæ faciat emptionem, transfertur in virum. 384. 2. 4
Bona in dotem data ſi ſint æſtimata ea æſtimatione quæ facit emptionem, præſumitur vera venditio. ibid. 5
in Dotem res data æſtimata ea æſtimatione, quæ facit venditionem, deſinit eſſe dotalis, & efficitur mariti, ideoque eam alienare poteſt. ibid. 13
Dotem pater, vel extraneus dantes poſſunt paciſci vt ſoluto matrimonio per mortem viri dos reſtituatur in ſolidum. 385. 1. 2
Dotem pater ſi relinquit filiæ in teſtamento, maſculo hærede inſtituto, frater non poteſt apponere pactum dotis reſtituendæ ipſi fratri, & minuere ius teſtamenti, & debiti naturalis. ibid. 3
Dotem extraneus qui promiſit per lapſum biennij à tempore contracti matrimonij ſine alia interpellatione conſtituitur in mora, ne tenetur ad fructus, & vſuras hac lege expreſſas, nec propterea prohibetur maritus dotem ante bienn ium petere, etiamſi promiſſor ſit paratus vſuras ſoluere, & acceſſiones. 404. 1. 13. 14
Dotem pater ſi ſit ſtipulatus ſibi reddi, & decedat conſtanti matrimonio ipſius filiæ, poſtea ſoluto matrimonio per mortem viri, vel vxoris, dos pertinet ad filiam, & eius hæredes. 412. 2. 52
Dotem extraneus dans, vel promittens pro muliere, cenſetur eā donare, niſi ſtipulatus, vel pactus fuerit ſibi reddi. ibid. 53
Extraneus dicitur in hoc caſu, qui non habet in poteſtate. ibid. 54
Dotem quando quis promiſit marito pro vxore abſente, licet reſpectu mulieris abſentis videatur eſſe pollicitatio, tamen fauore dotis lex fingit ſtipulationem in fauorem mulieris abſentis, quaſi illa pro ſe eſſet ſtipulata. 413. 2. 58
patri Dotem filiæ ad ſe reuerſam, eā denuo nubente non licitum eſt minuere, niſi eius patrimonium fortuitò fuerit diminutum. 414. 1. 1. 2
Etiamſi ſecundus vir tantam dotem quantam primus non mereatur. ibid. 3
Procedit ſi patre viuo filia iterum nubat. ibid. 4
Amplia hanc authenticam locum habere primò tam in Dote data per patrem filiæ, quàm in promiſſa. ibid. 5
Secundò etiamſi dos data in primo matrimonio fuerit modica. ibid. 6
Tertiò licèt pater, qui dotem promiſerat, nunquam illam ſoluiſſet. ibid. 7
Quartò ſi filia iterum non nubat, ſed ingrediatur monaſterium. ibid. 1. 8
Pater dotem qui filiam ſecundò nuptui tradidit, ſi pro ea promittat ſimpliciter, non videtur intellexiſſe de noua dote, ſed de antiqua, quam in primo matrimonio pro ea dedit. ibid. 9
Extraneus ſi promittat dotem pro muliere, adhuc non valebit pactum quod præmoriente marito, dos penes eius hæredem remaneat. 416. 1. 4
Dotem promittens ſi ſtipulatus ſit eam ſibi reddendam ſoluto matrimonio, maritus eam minimè lucrabitur vxore adulterante. 418. 2. 3
Dotem inter & donationem propter nuptias æqualitas tam in conſtituendo, quàm in eius augmento, & pactis de lucrando ſeruanda eſt. ibid. 1. 3. 1
Dotem facit non promiſſio; ſed numeratio. 422. 1. 5
Dotem non poteſt repetere vxor, marito captiuo. 450. 1. 2
Contrarium. ibid. 3
Dotem pater recipiens pro filio, tenetur ad eius reſtitutionem inſolidum, non de peculio. 451. 2. 2
Dotem mulier vbi perdit ex culpa, dos non reuertitur ad eum, qui eam dedit, niſi ſibi fuerit pactus, & ſtipulatus. 393. 2. 1. 2
Confeſſio viri de dote recepta, quam recepiſſe minimè conſtat, vel de maiori ſumma, an cenſeatur donatio illius dotis, aut augmentum. 376. 1. 3
Dote pro præſumpta conceditur actio. ibid. 4
Dote pactum de danda, ſiue etiam pactum de dotando, hodie confirmari etiam per legem, ac proinde tanquam legitimam conuentionem producere actionem. 377. 1. 8
in Dote arbitranda dignitas, vel indignitas mariti conſideranda eſt. 383. 1. 3
de Dote quod dicitur, intelligitur etiam de eius augmento. 385. 2. 3
in Dote mulier præfertur fiſco poſterius contrahenti. 386. 1. 1. 2
Mater non poteſt dare rem filiorum pro dote ſua, & accipienti non competit actio nomine euictionis, ſi fuit ſciens, niſi pactum, vel ſtipulatio interceſſerit de euictione præſtanda. 388. 1. 2
Dote reſtituta fundus alienari liberè poteſt. 392. 1. 2
Intellige quando dos reſtituta remanet penes ipſam mulierem. ibid. 2. 3
pro Dote competit actio ex ſtipulatu, etiamſi ſtipulatio non interceſſerit, vel interceſſerit inutiliter. 406. 2. 1. 2
pro Dote bona ſunt tacitè obligata. 407. 1. 10. 11
Quæ nihil ex dote conſcripta præſtitit, viro mortuo nihil omnino percipiet ex donatione, & quæ minus, quàm profeſſa eſt, dedit, pro quantitate præſtita ſentiat & lucrum. 419. 1. 1
Dote non ſoluta, non debetur etiam donatio propter nuptias. ibid. 4
Dote conſtituta ſine donatione propter nuptias, licitum eſt conſtante matrimonio ob dotem auctam donationem propter nuptias adhuc conſtituere. 328. 2. 2
pro Dote res mariti retinere non poteſt vxor viro mortuo, poſtquam hæredes intrarunt bonorum poſſeſſionem. 451. 2. 3

Digitized by Google

Index Rerum,

Poſſeſſionem vigore pacti quando quis poſſit ingredi auctoritate propria. ibid.4
Iudex poteſt facere facultatem ingrediendi propria auctoritate. ibid.5
Creditor quando habet auctoritatem ingrediendi poſſeſſionem auctoritate propria vigore pacti, nunquid debet adire iudicem, & ſi illum adeat, nunquid debeat citare partem. ibid.6
in Dote conſtituta & tradita, atque in promiſſa tantùm, & non tradita, idem ius ſtatuitur. 352.1.6
in Dote exigenda iuris ordo ſeruandus eſt, & citra ſolemnitatem vxori bona addicenda. 455.2.1
in Dote exigenda an & quando ſeruandus ſit ordo iudiciarius, vel ſit procedendum ſummariè, & de plano, remiſſiuè. ibid.2
An tempore feriarum cognoſci poſſit de cauſa dotis. ibid.3
Dotes maritus non poteſt conſtituere filiabus ex bonis quomodocunque pertinentibus ad vxorem. 358.2.6

Dotale.

res Dotalis immobilis alienari nequit, etiam cum conſenſu vxoris. 111.1.7.8
fundus Dotalis quando eſt æſtimatus, ad inſtar emptoris agit maritus de euictione. 381.1.13
ſeruus Dotalis poteſt manumitti per virum in teſtamento, & inter viuos. 382.1.1
Seruus dotalis ſubiectus reſtitutioni ratione contractus dotalis, interim manumitti poteſt per dominum, & valet manumiſſio. ibid.2
res Dotalis æſtimata, deteriorationis gratiâ repetitur ſoluto matrimonio, & non æſtimata. 391.2.1.2
rei Dotalis dominium ſitne apud maritum, an verò apud vxorem. 402.1.21.22
fundus Dotalis vbique poſitus non poteſt alienari, vel obligari, etiam conſentiente muliere, licèt in aliis rebus mulier poſſit renunciare iuri hypothecarum. 414.2.11.12
fundus dotalis, etiam conſentiente vxore, hodie non poteſt alienari per maritum. 415.1.16
Etiamſi tranſacto biennio à die primæ alienationis iterum comprobarit. ibid.17
Nec ipſa mulier viro conſentiente fundum Dotalem alienare poteſt. ibid.18
in rei Dotalis æſtimatione, tam marito, quàm vxori deceptis ſuccurritur. 458.1.1.2
Intellige vt ibid.3
rei Dotalis ſibi reſtituendæ poſſeſſionem propria auctoritate nemo debet ingredi, ſeu actionem ſibi competentem intentare. ibid.2.5
res Dotales mobiles iure nouiſſimo non poſſe alienari, etiam de conſenſu vxoris. 112.1.12
Non probatur D.Barboſæ. ibid.13
Dotales res de lege Iulia prohibetur ne maritus alienare poſſit inuita vxore, remiſſiuè. 415.1.13
Dotalia bona licèt dentur æſtimata marito ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, tamen quando maritus non eſt ſoluendo, nec tranſit dominium in maritum, neque in emptores bonorum dotalium, & ſic mulieri competit rei vendicatio, non obſtante æſtimatione. 399.1.7
Dotalium rerum æſtimatio conſtituit in dubio emptionem & venditionem. 384.2.6
Dotalium rerum dominium an & quando tranſeat ad maritum, remiſſiuè. ibid.7
Dotalium rerum æſtimatio, vel aliàs, tunc emptionem efficit, cum æſtimatio ſit ad quantitatem dignam pro ipſarum rerum iuſto pretio, aliàs ſecus. ibid.10
Limita vt ibid.11.12
Dotalium rerum æſtimatio non efficit venditionem, vbi adiicitur clauſula illa, quod ſoluto matrimonio illæ res in dotem datæ reſtituantur ſub eiſdem pretiis. 391.2.3
Dotalium rerum dominium quando pertineat ad maritum, vel ad vxorem ſpectet, remiſſiuè. 399.2.10
Dotalium rerum alienatio adeò eſt inualida, vt poſſit maritus contra proprium factum venire, & etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas ab emptore vendicare. 415.1.10
pro Dotalibus rebus abreptis agit maritus, non vxor. 386.2.1

Dotans.

pater Dotans filiam non poteſt ſibi quærere actionem, niſi per ſtipulationem: cæteri etiam poſſunt ex nudo pacto. 385.1.1
Dotantem poſſe incontinenti ſtipulari dotem ſibi reſtitui, ſoluto matrimonio. 413.1.56
Intellige quando is, qui promiſit dotem, ad id cogi poterat. ibid.57
extraneo Dotante licèt quoad mulierem dos ſit titulus lucratiuus, & quoad virum ſit titulus oneroſus, tamen ſicut quoad virum inſinuatione non eget, ita nec quoad mulierem, licèt excedat legitimam ſummam. 403.1.1

Dotare.

Dotandi onus originem trahere ex affectu naturali. 378.1.8
Amplia primò procedere tam in dote data, quàm promiſſa. ibid.9
Secundò etſi filia habeat bona, & ſic diues ſit, non procedere quando pater inops eſſet, & pauper. ibid.10
Tertiò etiam in hærede patris. ibid.11
Quartò etiam in patre ſemel dotem conſtituente filiæ, ſi illa fuerit amiſſa. ibid.12
Quintò etiamſi filia ſit nupta. ibid.2.13
Sextò etiamſi pater ſit adminiſtrator bonorum filiæ. ibid.14
Limita primò non procedere in filia ingrata. ibid.15
Secundò non habere locum in filia naturali, quæ non ſit legitima. ibid.16
Intellige vt ibid.17.18
Dos data, vel promiſſa à patre pro filia, præſumitur data, vel promiſſa ex bonis ipſius patris. 379.1.19
Ampliationes quampluttimas vide ibid.20
Limitationes nonnullas ibid.21
Dotare pater ſicut tenetur filiam ſuam, ita tenetur dare donationem propter nuptias filio ſuo. 377.2.6
Dotare pater tenetur filias. 378.1.7
Mater non cogitur dotare filiam, niſi ex magna & probabili cauſa, vel lege ſpecialiter expreſſa. 388.1.2.3
Cauſæ illæ quæ. ibid.4
Idem quod ſtatuitur in matre reſpectu dotis filiarum, ſtatui etiam debet in filiis reſpectu matrum, ex ratione correlatiuorum. ibid.2.5
Dotare pater non poteſt filiam communem ex bonis vxoris, ea non conſentiente. 388.1.2
Dotare mater hæretica cogitur filias catholicas. 389.1.7
Dotare mater Iudæa tenetur filiam Catholicam, etiamſi pater ſit diues. ibid.8
Intellige vt ibid.9
Dotare frater tenetur ſororem conſanguineam, vel vtrinque coniunctam. 398.1.9.10
bona in Dotem data ſi ſunt æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem, præſumitur vera conditio. 386.1.5

Droict.

Droict de marque, Gallis pro repræſaliis. 34.2.5

Dubius.

Dubius & ignorans æquiparantur. 19.2.3

Dubium.

Dubium ſi vertatur ſuper literis alicuius ſcripturæ, ſi debeat fieri comparatio literarum ad aliquem effectum, committitur peritis tabellionibus, vel ſcriptoribus, vt deponant circa ſimilitudinem literarum, ad quod eligi debent periti partibus non ſuſpecti, qui relationem faciant in actis & ſcriptis, & conſiderent ac inſpiciant corpora ſcripturarum, literarum tractus, & alia neceſſaria, ac ſtylum, & modum dictandi. 80.1.19.& ſeqq.
in Dubio ſumenda interpretatio, qua ſuſtineatur teſtamentum. 53.1.3
in Dubio præſumitur quem feciſſe id, quod ſine culpa omittere nequiuit. 89.1.10
in Dubio magis præſumitur quis ignorare, quàm ſcire rem ſuam conduxiſſe. 396.1.4

Dubitatio.

ratione Dubitationis oriri condictionem indebiti, ſicut ratione erroris. 19.2.1.2

Duo.

Duo vbi ſimul probanda ſunt, vnius probatio non releuat. 270.2.2
Duo quando tenentur inſolidum, ita demùm contra eos inſolidum agi poteſt, ſi fiat proteſtatio vt vna ſolutione liberentur debitores, & actor ſit vnica ſolutione contentus. 536.2.4
Hanc proteſtationem non requiri. ibid.5

Duumvir.

Duumviri olim eiſdem muneribus fungebantur, quibus Romæ fungebantur conſules. 463.1.4

E

Ebrietas.

Ebrietas quotidiana in muliere leuis æſtimata ab Accurſio. 409.1.28

Eccleſia.

Eccleſia poteſt perpetuo tempore opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ. 125.1.9

Echinus.

Echinus quid. 275.2.18

Emancipatio.

Emancipatio peractis actis per teſtes probari poteſt. 75.1.2.3
Principaliter probari per ſcripturam eſt, cùm in ſcriptis omnino fieri debeat. ibid.3
Emancipatio cùm ſit facti, non præſumitur, ſed probari debet. ibid.5

Non

Digitized by Google

Non præſumitur in dubio. ibid.6
Ex curſu temporis quid. ibid.7

Emancipatus.

Emancipatus beneficio tit. *Quod cum eo*, gaudet, ac proinde viuo patre, non niſi in quantum facere poteſt, conuenitur. 96.1.2
Niſi dolo emancipetur. ibid.3
Emancipatum aſſerenti ſe eſſe, onus probandi incumbit. 75.2.4

Emens.

Emens ſibi acquirit, non ratificante eo, cuius nomine res empta fuit. 9.2.5
Intellige vt ibid.6
Emens mulier rem ſuam ſimulatè vt rem mariti, non ſibi præiudicat. 177.1.1
Emens rem tributariam, ſtatim id denunciare debet. 219.1.5
Emens alteri, vel ſibi ſub alterius nomine, vel alterius pecunia. 235.2
Emens ſcienter rem alienam non vſucapit, eamque rem domino reſtituere tenetur. 239.2.2
Emens rem alienam ſcienter, perdit rem & pretium. 240.1.3.4.5
Amplia primò etiam in emptore rei prohibitæ alienari. ibid.6
Secundo etſi emptor ſolùm in genere ſciret rem non pertinere ad venditorem. ibid.7
Limita primò niſi pretium eſſet verſum in vtilitatem rei domini. ibid.8
Quamuis res eſſet Eccleſiæ, quæ reſtituere pretium in eius vtilitatem verſum tenetur, etſi emptor bonæ, vel malæ fidei fuerit. ibid.9
Secundò quando emptor emiſſet rem ab hoſtibus, ſeu latrunculis externæ gentis. ibid.10
Tertiò quando emptor non emit rem penitus alienam, ſed ſubiectam reſtitutioni. ibid.11
Quartò emptorem alienæ rei pretium repetere poſſe à venditore, ſi de euictione ſtipulatus fuit, quamuis habuerit ſcientiam rei alienæ. ibid.2.12
Intellige vt ibid.13
Emens rem furtiuam, an, & quando teneatur illam reſtituere domino, etiam eius rei ſibi non reſtituto pretio. 242.1.8
Emens rem aliquam, & ſoluens, præſumitur de ſuo ſoluere. 526.1.8
Etiamſi adminiſtret bona aliena, vel pecuniam cum alio communem habeat. ibid.9
Emens à pupillo ſine tutore, non præſcribit. 538.2.1.2
Emens rem minoris tanquam minoris, non præſcribit, ſecus ſi tanquam maioris. 565.2.1.2
Si non à minore, nec eius tutore, ſed ab alio res pupillaris vendita ſit, tunc ex temporis interuallo emptor nullam poteſt acquirere defenſionem, niſi fortè non vt res pupillares, ſed alterius bona fide emerit. ibid.3
Ementi nomine alterius, vel recipienti, non acquiri dominium. 237.2.2.3
Ementes, & vendentes caſtratos grauiſſima pœna puniendi ſunt. 189.1.5
Pœna hæc grauiſſima quæ. ibid.

Emere.

Emere debita ſine actione minori pretio quàm quod continetur obligatione, licitum. 167.1.10
Emere vxor conſtante matrimonio poteſt rem mariti. 177.1.2
Emere volentes non poſſe cogere venditorem vni potius quàm alteri vendere, etſi conſanguineus ſit, vel vicinus. 181.2.2
nemo Emit rem ſuam, niſi poſſit aliquo remedio euinci. 175.1.1
ſi Emit vxor pro ſe, & proprio nomine ex pecunia viri verà, vel præſumptiue, tunc dominium ipſius rei ſibi quæritur, quamuis teneatur quatenus facta locupletior. 336.1.3

Emphyteuſis.

Emphyteuſis differt à locatione. 313.2.6
Emphyteuſis eſt contractus nominatus. ibid.4
Emphyteuſim in rebus ſoli tantum conſtitui, non in mobilibus. 314.2.23
In Emphyteuſi contrahenda ſcripturam non eſſe neceſſariam conſuetudine hodierna. ibid.24
Non tamen vigere hanc conſuetudinem in Luſitania. ibid.25
in Emphyteuſi à marito prouenente, quam ſibi & vxori de nouo acquiſiuit, an poſſit nominare filios ſecundi matrimonij. 362.2.23

Emphyteuta.

Emphyteuta non poteſt recedere à tenore contractus emphyteutici, & à pactionibus in eo habitis. 314.1.14
Emphyteuta ſi caſum fortuitum in ſe ſuſcepiſſet totum, tenetur ſoluere penſionem integram, etſi res emphyteutica omnino periret. ibid.2.22
Emphyteuta tributa, oneraque realia Domino ſoluere tenetur. 315.1.4
Etiam perſonalia. ibid.5
Emphyteuta qui totis tribus annis penſionem emphyteuſis communis, ſeu non eccleſiaſticæ non ſoluerit, amittit non ſolum ius emphyteuticum, ſed etiam melioramenta facta in re emphyteutica, reſque tota cum melioramentis ad proprietarium deuoluitur, ſi eam velit, etſi toto tempore proprietarius non exegerit penſiones ab emphyteuta. ibid.6
Intellige vt ibid.2.7.8
Huiuſmodi pœnas non incurri niſi proprietario pœnam exequi volente. ibid.9
Emphyteuta incidens in commiſſum amittit melioramenta in re emphyteutica facta proprietario. ibid.11
Intellige vt ibid.12
Quid ſi emphyteuta poſtquam in commiſſum incidit, fecit aliquas meliorationes, amittetne illas perinde atque alias, quas bona fide fecit antequam incideret in commiſſum. ibid.13
Emphyteuta licèt ceſſans à ſolutione canonis per triennium, ipſo iure cadat ab emphyteuſi, tamen intelligitur, ſi dominus voluerit. ibid.15
Emphyteuta qui non ſoluit, non priuatur, ſi canonem obtulerit tempore præſtituto. 316.1.18
Emphyteuta non ſoluens, ob negligentiam minimè in commiſſum incidit. 317.1.28
Emphyteuta nouus legitimè domino priùs requiſito emens melioramenta, nec per inſtantem petitionem conſenſum, & ſubſcriptionem impetrans, emponemata ad alium transferre poteſt. ibid.1.4
de Emphyteuta emphyteuſim alienante ſine domini directi conſenſo, remiſſiuè. ibid.2.5
Emphyteutæ aſſerenti ſe ſoluiſſe penſionem, incumbit onus probandi, alioquin pronunciabitur incidiſſe in commiſſum. 314.2.24
Emphyteutam liberari re in totum perempta; teneri tamen accedente pacto. 314.1.17
Emphyteutam liberari domo combuſta, nec teneri eam reficere. ibid.18
Quid ſi culpâ emphyteutæ fuit domus exuſta, aut aliter deſtructa. ibid.19
Si ob bellum, vel peſtem, vel alium caſum fructus non percipiantur, quid. ibid.20
Remanente ſaltem octaua parte rei emphyteuticæ, periculum pertinere ad emphyteutam, teneriquè ſoluere penſionem integram. ibid.21
Emphyteutam non poſſe relinquere emphyteuſim inuito domino. 315.2.10
Emphyteuta ſuâ culpâ, ſcilicet ob penſionem non ſolutam, ab emphyteuſi eiectus, rem non poteſt retinere prætextu meliorament0rum. 317.2.8

Emphyteuticum.

Emphyteuticus contractus per ſe diſtat à conductione, & locatione, & ſcriptura interueniente celebratur. 313.2.1
Emphyteuticus contractus non eſt venditio, ſed diuerſus, & diuerſam ſpeciem conſtituit. ibid.5
Ad contractum emphyteuticum celebrandum ſcriptura eſt neceſſaria. ibid.8
Niſi conſuetudo aliud obtinuerit, cui ſtandum erit. ibid.9
Nec per teſtes probare ſufficit. ibid.10
Etiam quando agitur de probatione ſimulationis contractus emphyteutici. ibid.11
Etſi de ipſa emphyteuſi non fuerit confectum inſtrumentum principaliter, ſi appareat aliqua ſcriptura, veluti ex aliqua ſententia, aut tranſactione, vel aliquibus aliis actis. ibid.12
Limita ſi ipſa ſcriptura ſit amiſſa. 314.1.13
In contractu emphyteutico, vel locationis, dominus in iudicio poſſeſſorio recuperandæ, vel retinendæ habet fundatam intentionem contra emphyteutam, vel colonum. 308.2.9
Totalis rei emphyteuticæ interitus caſu fortuito contingens, niſi per pactum noceat emphyteutæ, domino fundi emphyteutici nocet. 313.2.2
Subſtantiâ rei emphyteuticæ omnino deſtructâ, non tenetur emphyteuta ſoluere ab eo puncto penſionem, ſed res emphyteutica perit omnino proprietario. 314.1.15
Pacta emphyteutica ſeruanda ſunt, quibus ceſſantibus natura contractus attendenda eſt, & intra triennium canonem retinens à domino licitè expellitur. 315.1.1

Emponema.

Emponemata, id eſt, laboramenta. 315.2.1

Index Rerum,

Emponema, quod *melioratio* noſtris, eſt ius quod emphyteuta agrum colendo acquirit. 317.2.7

Emptio.

Emptio & venditio ſolo conſenſu perficitur. 74.2.4

Emptio ſi fuit facta nomine mandantis, mandans tenetur ſtare contractui, ac ſi ipſe illum feciſſet, & idem eſt ſi mandaſſet vendere. 165.1.3

Emptio, & venditio. 173.2

Emptio non conſiſtit deficiente conſenſu. 174.1.1

Emptio rei propriæ, ſiue à ſciente, ſiue ab ignorante facta, non valet. 175.1.2

Niſi res eſſet emptoris reuocabiliter, vel vendatur à iudice pro executione iudicati, vel eſſet communis, aut emptor eſſet tantum vſufructuarius, aut emerit proprietatem, aut è contra. ibid.3

Emptio & venditio abſque pretio ob defectum partis ſubſtantialis non ſubſiſtit. 176.2.1.2

Emptio rei ſuæ non valet, nec præiudicat. 177.1.3

Emptio perfecta non poteſt reuocari ob nudam pœnitentiam. 179.1.2

Emptio & venditio ſolo conſenſu celebrata, diſſenſu tollitur, niſi effectum ſumat à traditione. 214.2.1.2

Etiamſi diſtractus fiat per pactum nudum, & modò fiat incontinenti, & modò ex interuallo. 215.1.3

Emptio & venditio legem à conuentione partium accipiunt. 231.1.2

Emptio ſi facta ſit nomine alterius, & emens pretium ſoluerit, & ei tradita ſit rei poſſeſſio, dominium etiam illi quæritur. 237.2.4

Emptio & venditio accipiunt legem à conuentione partium, & in ipſa conuentione id comprehenditur, quod actum eſt inter partes. 260.2.4

Emptio non conſiſtit ſine pretio, & ſi frumentum datur pro oleo, eſt permutatio. 288.1.2

ſi Emptio ſit facta nomine alterius, & emens pretium ſoluerit, eique tradita ſit emptæ rei poſſeſſio, dominium etiam ei quæritur. 431.2.3

in Emptionis & venditionis contractu eſt locus pœnitentiæ ante ſcripturæ confectionem. 78.1.19

De iure Luſitano quid. ibid.2.20

De Hiſpano quid. ibid.21

Emptionis & venditionis nominibus leges promiſcuè vtuntur. 226.2.8

Emptionis & venditionis contractus inter virum & vxorem validus. 431.1.2

in Emptionis fundi inſtrumento ſi maritus, honoris gratiâ, nomen vxoris adſcribi fecit, ipſum fundum vendicare poteſt; ſi donandi animo, ſolum pretium, quod ſoluit, repetet. ibid.2.1

Si emat nomine vxoris, & ei patiatur fieri traditionem, præſumitur animus donandi pretium. ibid.2

Non pecunia patris, ſed traditio matri facta ob emptionem matris nomine factam, ei dominium conciliat. 236.1.2

in Emptione & venditione, ſicut in alio quolibet contractu, ſcriptura non requiritur. 74.2.3

ab Emptione diſcedere quando liceat. 114.2

Emptione ſine ſcriptura perfecta, emptor ob moram periculum ſuſtinet. 225.1.1

Emptor.

Emptor vt habeatur pro domino rei emptæ, non ſatis eſt probare titulum, traditionem, & pretij numerationem, ſed opus eſt etiam probare venditorem fuiſſe dominum. 53.2.11

Niſi poſt emptionem bona fida emptor poſſederit per tempus ſufficiens ad vſucapionem rei mobilis, & præſcriptionem rei immobilis. ibid.12.13

Emptor ex die traditæ poſſeſſionis venditori tenetur ad vſuras pretij non ſoluti: nec depoſitio hoc caſu liberat à curſu vſurarum. 137.2.1.2

Emptor vt teneatur ad vſuras, neceſſe eſt rem ei tradi realiter. ibid.4

Emptori contra quem agitur de læſione, dari electionem ſupplendi iuſtum pretium, vel reſtituendi rem emptam, & eandem electionem concedi venditori, cùm emptor agit de læſione, reſtituendi rem, vel pretium, quod vltra iuſtum pro ea habuit. 199.2.69

Amplia primò procedere in contractu permutationis, & ei qui alterum lædit, electionem dari. ibid 70

Secundò in diuiſione hæreditatis facta inter hæredes, et qui lædit, dari electionem, vel ſupplendi id, quod deeſt cohæredi, & in quo reperitur læſus, vel quod iterum fiat diuiſio. ibid.71

Tertiò in emphyteoſi laica, ſeu ſeculari, ſi eſt læſio, & de ea agitur. ibid.2.72

Idem eſt in emphyteuſi eccleſiaſtica, quando in eius conceſſione alia ſubeſt cauſa, quàm vtilitas. ibid.73

Limita primò non procedere quando dolus dedit cauſam contractui. ibid.74

Secundò in emptore rei alienæ, ſi venditor ſe læſum dicat in pretio. ibid.75

Tertiò quando in contractu alienationis enormiſſima interueniſſet læſio. ibid.76

Quartò quando contractus celebratus metus cauſâ annullaretur. ibid.77

Emptor ſi iuſtum pretium ſupplere eligat, rem ex antiqua cauſa, & titulo habere dicitur. ibid.78

Et poteſt vſquedum lis fuerit conteſtata, in executione iudicati eligere relaxationem rei emptæ. ibid.79

Libellorum formulæ ratione læſionis, quoad actorem, aut venditorem. ibid.& ſeq.80.81

Emptor conuentus ad reſtitutionem, ſi eligeret rem reſtituere, & non ſupplere iuſtum pretium, tenetur reſtituere rem cùm fructibus. 200.1.82

Contrarium quod non tenetur eam reſtituere cum fructibus, niſi à tempore litis conteſtatæ. ibid.83

Amplia hanc poſteriorem opinionem procedere, etſi minor beneficio huius legis contractus alienationis reſciſſionem petat. ibid.84

Et quamuis emptor ſit qui elegit ſupplere iuſtum pretium. ibid.85

Limita primò non procedere quando ipſe emptor dicit ſe eſſe læſum, & agit remedio huius legis. ibid.86

Secundò quando etiam venditor petit reſciſſionem contractus vnà cum fructibus, & emptor in electione quam facit, eam cum fructibus reſtituere obtulit, compenſatis cum intereſſe pretij. ibid.87

Tertiò quando emptor lucratus fuit fructus rei venditæ, & pretium non ſoluit. ibid.88

Quartò quando vltra læſionem alia non leuis ratio concurrit, vt calidus emptor ſimplicem venditorem ſuaſionibus alliciat, licèt non integrè dolo. ibid.89

Quintò ſi venditor enormiſſimè fuiſſet læſus. ibid.90

Sextò in contractu cenſuali, quando fundus venditur pro certo pretio, ex quo cenſus conſtituitur ſupra ipſa re vendita. ibid.91

Denique quando venditio facta per ſententiam addictionis, vulgò *de remate*, reſcinditur per ſuperiores. ibid.92

Quod procedit, & locum habet etſi res vendita ſit penes tertium. ibid.93

Emptor quando dicatur deceptus vltra dimidiam iuſti pretij. 102.1.109

Emptor læſus, ſi alienauit rem, in cuius emptione deceptus fuit, poterit non obſtante alienatione, de læſione contra venditorem agere. 206.1.139

vt Emptor, vel ille à quo res euincitur, poſſit agere de euictione, ſequitur quod denuntiet venditori, vel auctori ſuo, aut hæredibus eorum, litem eſſe motam, vt aſſiſtat liti, & veniat ad eius defenſionem. 221.2.28

Amplia primò adeo requiri huiuſmodi donationem, vt etiam venditori, vel auctori ſcienti litem motam eſſe ſuper re ab eo vendita, facienda ſit ad hoc, vt teneatur de euictione. 222.1.29

Ita vt non ſufficiat quod venditor certioretur à tertio. ibid.30.

Niſi ille tertius habuerit mandatum ab emptore vt faciat denunciationem. ibid.31

Secundò etſi venditor promittat ſe ipſum litem defenſurum. ibid.32

Tertiò denunciationem requiri, quamuis emptor bene ſit inſtructus, & inſtrumenta habeat defenſionis. ibid.33

Licèt venditor inſtrumenta penes ſe habeat. ibid 34

Quartò etſi iuramentum per venditorem ſit appoſitum de lite ſuſcipienda quàm ſtatim mota fuerit. ibid.35

Contrarium. ibid.36

Quintò etiam abſenti, qui ſine dolo abeſt, & non reperitur, domi denuntiandum eſſe. ibid.37

Sextò ex æquitate denunciationem venditori faciendam eſſe, etiam ſtante clauſula remiſſionis oneris denunciandi. ibid.38.

Limita primò, vt ſcilicet neceſſaria non ſit denunciatio, & abſque ea emptor de euictione agere poſſit, quando venditor eſt abſens, & dolosè ſe abſcondit. ibid.2.39

Secundò quando venditori nulla competit defenſio contra iura illius, cui res fuit reſtituta, & res omnino eſſet euincenda, etiamſi facta ſit denunciatio. ibid.40

Dummodo emptor qui litem venditori non denunciauit, doceat de iuſtitia euincentis. ibid.41

Tertiò quando per pactum neceſſitas denuntiandi fuit remiſſa. ibid.42

Quartò quando emptor & venditor ſimul in eodem conueniuntur iudicio. ibid.& ſeq.43

Intellige vt 223.1.44

Quintò quando emptor eſt minor. ibid.45

Sextò cum fiſcus eſt emptor, & venditor ſcit litem contra eum motam eſſe. ibid.46

Septimò

Septimò quando res euicta eſt prætextu hypothecæ. ibid.47

Octauò quando emptor ſcienter vendit rem alienam emptori ignoranti. ibid.48

Nonò quando venditor citatus reſpondit, quod volebat emptorem defendere à lite mota, vel mouenda. ibid.49

Emptor, & ſe debitor, peremptâ re venditâ, non liberatur à pretio, etiam ante traditionem, licèt ſit debitum reſpectu rei venditæ. 225.1.2

Emptor tenetur ob perceptos fructus rei emptæ ad vſuras non ſoluti pretij. 228.1.1.2

Etiam caſu quo venditor promiſſa ex parte ſua non adimpleuiſſet. ibid.2.3

Idque locum habet in omnibus contractibus, tam nominatis, quàm innominatis. ibid.4

Amplia procedere etiam in promiſſione de vendendo, quando venditor accepit pretium, & tamen rem promiſſam tradidit, ibid.5

Contrarium. ibid.6

Emptor in foro conſcientiæ non eſt cogendus in pretio ſoluendo immorans ad fructus, ſiue pretij vſuras ſoluendas ante condemnationem. 229.2.11

Emptor non tenetur ad fructus recompenſatiuos, ſi multos fructus ex re empta percipere potuit. ibid.16

Emptor non tenetur ad fructus recompenſatiuos, ſi nullos fructus percepit, nec percipere potuit. 230.1.18

Vel quando ob calamitatem temporis emptor non percepiſſet fructus ex re empta. ibid.19

Emptor qui pro parte ſoluit pretium, pro alia tantùm parte pretij non ſoluti vſuras debet. ibid.20

Emptor rei fructus, & vſuras pretij ſoluere tenetur, quamuis omnia à ſe promiſſa venditor non adimpleuerit, dummodo vſum rei habuerit fructus percipiendo. ibid.22

Et hoc procedit non ſolùm in rerum immobilium venditione, ſed etiam cùm res mobiles fructiferæ, vt equus, &c. venduntur. ibid.23

Procedit etiam in omnibus contractibus correſpectiuis, ex quibus hinc inde reſultat commoditas, & in quibus eadem viget æquitas. ibid.24

Nec ab huiuſmodi vſurarum ſolutione debitores ſe excuſare poſſunt minori tempore quàm triginta annorum, licèt fructus alias triennio vſucapiantur. ibid.25

Procedit etiamſi venditor rem venditam tradens dominium non tranſtulerit, ſed ſimplicem detentationem, tunc enim interuſurij ratio habenda. ibid.2.26

Emptor re non tradita non efficitur dominus, licèt pro domino ſe gerat. 231.1.1

Emptor vitra conuenta, mora præſertim non intercedente, nihil petit. 234.1.2

Emptor rei alienæ tenetur eam reſtituere domino, niſi probet quo iure emerit, aut præſcriptione ſe tueatur: emptor nihilominus rem emptam reſtituens pretium à venditore repetit. 239.2.1

Emptor ſi intra terminum ſignatum pretium non ſoluit integrum, vel maiorem partem, venditio reſoluitur, ſi vult venditor; & lucraretur arrhas, vel partem pretij ſoluti, etſi de hoc non fuiſſet pactum expreſſum. 258.2.5

Emptor ſerui exportati poteſt eum manumittere antequam rumpatur fides. 261.2.1

Emptor ſi obtinuit in cauſa redhibitionis, & poſtea non vult vti ſententia, an reus poſſit vti ſententiâ contra ſe lata actore inuito, & actorem compellere vt rem adhibeat, & pretium recipiat. 469.2.14

Emptor quando ſcienter emit rem alienam, ſi ab eo fuerit euicta, non agit de euictione, imò nec ad pretium, niſi expreſſè ſibi cautum fuerit de euictione. 388.1.9

Emptor qui maluerit potiùs rem reſtituere, quàm ſupplere iuſtum pretium, non poteſt fructus retinere. 567.2.5

Emptori data dilatione ad ſoluendum pretium, an poſſit paciſci validè, & ſine labe uſurarum, inter emptorem & venditorem, vt aliquid annuum ſoluatur, donec pretium fuerit ſolutum. 130.1.21

Emptorem iure Regio agere poſſe ad reſciſſionem venditionis, ſi res vendita ſeruitutem debebat, vel erat tributaria, & de ſeruitute, vel onere eum venditor non certiorauit. 231, 2.2

Emptorem hoc caſu poſſe reſcindere contractum de iure regni Caſtellæ qui teneant. ibid 3

De iure communi quid. ibid.4

Emptorem non poſſe compelli ad reuendendum, lapſo termino dato ad retrahendam rem venditam: ſicut retrouendere promittens infra certum tempus, eo lapſo retrouendere non adſtringitur. 213.1.31.32

Emptum.

Emptum pecunia mariti, traditum autem vxori, huic dominium adijcit. 236.1.5

Emptum, etiam cum mala fide emptoris, ex pecunia mea, non eſt meum, nec mihi debitum, ſed imò remanet ementis. ibid.4

Emptum ex pecunia mea, & non nomine meo, non eſt meum, neque tale ex eo efficitur meum, ſed erit ipſius ementis, ibid.2.8

Limita vt ibid 9

Emptum ex pecunia Eccleſiæ per Prælatum, oeconomum, adminiſtratorem, vel ſyndicum nomine proprio, acquiritur Eccleſiæ. ibid.10

Emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali de conſenſu vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur, ibid.11

Sed ad hoc copulatiuè requiri conſenſum vxoris, & vtilitatem. ibid.12

Idem etiam ſi fundus dotalis cum alio permutatur, vel ſi ex pretio fundi alterius ex coniugibus venditi ematur alius, ibid.13

Conſenſus vxoris, & eius vtilitas requiritur, aliàs conſenſus de per ſe non ſufficit ad liberationem mariti, ſi ei vtilis non ſit. ibid.14

Emptum ex pecunia dotali ſine vxoris conſenſu, vel ex pecunia non dotali, quando vir non eſt ſoluendo, efficitur dotale, & vxori datur rei vendicatio. ibid.16

Si maritus & vxor ſimul emunt prædium, vel domum, an ei dominium acquiratur, ex cuius pecunijs emptio facta videatur, remiſſiuè. ibid.17

Quando verò vxor nomine ſuo emit aliquam rem, an ſibi acquirat, vel alij, & ex quibus bonis emiſſe præſumatur, remiſſiuè. ibid.18

Emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali, de conſenſu tamen vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur. 387.1.3

Emptum ex pecunia dotali ſine conſenſu vxoris, vel ex pecunia non dotali, quæ marito ab vxore fuit donata, vel alias erat vxoris propria, in ſubſidium quando vir non eſt ſoluendo, efficitur dotale, & vxori datur rei vendicatio. ibid.4

res Empta de pecunia viri ab vxore, inſerto emptionis inſtrumento nomine vxoris, efficitur vxoris; tenetur tamen vxor marito de pretio, ſi facta eſt locupletior. 238.2.2

Empta res nomine vxoris ex mariti pecunia ei minimè donata, acquiritur marito, 431 2.4

Empta ex pecunia furioſi, vel prodigi, cui bonis interdictum, vel alterius, qui ſub cura eſt, efficiuntur furioſi, vel prodigi, ſi eam velit vendicare. 509.1.4

Empta ex pecunia minoris efficiuntur ſua. 543.2.4

Epiſcopus.

Epiſcopus non tactis Scripturis, ſed inſpectis ſacroſanctis Euangelijs, & tacto pectore iurare debet. 65.1.26

Epiſtola.

Epiſtola ſcripta tertio non prodeſt alteri. 54.1.4

Præſumitur præſentata de manu ſcribentis. ibid.5

Equus.

Equus ſi commodatus fuit ad bellum, & in conflictu hoſtium periit, periculum eſt commodantis. 87.1.5

Idem eſt ſi commodetur ad agitationem taurorum. ibid.6

Ergaſterium.

Ergaſterium quid, 150.2.10

Ergolabi.

Ergolabi, eorumque artificium, 273.2

Ergolabi qui. 274.2.18

Erogare.

Erogare, id eſt, diſtribuere per ſingulos menſes. 430.1.3

Errans.

Errans in iure an bonam fidem habere poſſit, & conſequenter an præſcribere valeat, remiſſiuè. 567.1.9

Errantis nullus eſt conſenſus, & voluntas. 307.2.7

Errantem in iure bona fide acquirere fructus ex contractu nullo, & iure reprobato ob defectum ſolemnitatis. 567. 2.7

Erronea refutatio & compenſatio eliditur ope replicationis. 226.2.2

Error.

Error, quàm donatio, potiùs præſumitur. 124.1.9

Error iuſtus & probabilis excuſat à pœna inceſtarum nuptiarum. 347.1.5

Error iuris excuſat à mala fide, licèt bonam prorſus non inducat. 566.2.6

Euentus.

Euentus dubius tollit ſuſpicionem, imò & crimen vſuræ. 142. 1.9

Euentus incertus fructuum tollit ſuſpicionem vſurarum. 144. 2.2

Euictum.

Euicta rei parte, pro parte competit actio ad euictionem. 248. 1.1

Euicta parte, emptor qui ignoranter rem emit, agit ad intereſ-

Index Rerum,

ſe, ſiceè ſibi de euictione non proſpexerit. ibid.2

Euicta re vendita, venditor de euictione actione ex empto tenetur ad reſtituendum pretium, damna, & intereſſe, etſi euictio ab eo promiſſa non ſit. ibid.3

Euicta rei parte an emptor agere poſſit pro tota re de euictione. ibid.4

Euictio.

Euictionis promiſſio facta per mulieres in alienatione rei minoris, in qua non interuenit decretum, valet, & agi poteſt contra bona illorum, qui promiſerunt de euictione. 560.c.7

Maritus vt admittatur ad agendum de euictione, oportet ignorare rem dotalem traditam eſſe alienam. 388.1.2

Eunuchus.

Eunuchi. 188.2

Eunuchi in nullo loco poſſunt fieri ſubditi Romani Imperij. 189.1.1

Eunuchi apud Barbaros caſtrati, & quidem extra Imperium empti, in Imperio vendi licitè poſſunt. ibid.4

Exactio.

Exactionem ſicut per expreſſam pater non præiudicat filio, ita nec per tacitam ex quaſi contractu adductionis inductam. 449.2.1

Exactor.

Exactor fiſcalis poteſt incipere ab executione. 41.1.5

Examen.

Iudices in ciuilibus poſſunt committere examen abſentium illi iudici, ſub quo teſtes degunt. 78.2.1.2

Examen teſtium, & iuramentorum receptio non poteſt regulariter remitti aliis non habentibus ad id iuriſdictionem. 79.1.14

Examinatio.

Examinatio & receptio teſtium coram ordinario cauſæ iudice facienda eſt. 62.1.3

Exceptio.

Exceptio actione facilior. 18.1.2

Exceptio non numeratæ pecuniæ perpetuatur, ſi proteſtatio facta ſit ante biennium elapſum coram iudice. 28.1.12

Idem quando is, qui debitum ſpe futuræ numerationis fuit confeſſus, intra biennium extra iudicium coram creditore excepit. ibid.3

Vide *Pecunia.*

Exceptio dilatoria ab initio litis oppoſita, poſt litem conteſtatam probanda. 57.1.1.2

Exceptio dilatoria ſolutionis ante litis conteſtationem proponenda, non poſt. ibid.3

Exceptio dilatoria ſolutionis vi pacti de non petendo vſque ad certum tempus opponi poteſt ab initio, ſed probari debet poſt probationem intentionem actoris. ibid.4

Limita vt ibid.5

Exceptio dilatoria ante litem conteſtatam opponenda eſt. 58.1.6

Exceptio poſt terminum admiſſa valet, parte non opponente. ibid.7

Niſi ſuperuenerit poſt litem conteſtatam. ibid.8

Vel tertius aliquis compareat, qui bene poterit poſt litis conteſtationem huiuſmodi dilationes opponere. ibid.9

Plures limitationes vide. ibid.10.11.12.13

Exceptio contra teſtem, eiuſque probatio, reſeruatur poſt atteſtationum publicationem, & interim teſtis admittitur. 67.1.3

Niſi excipiens dicat vitium teſtis eſſe publicum. ibid.4

Vel quod teſtis ſit infamis capitalis, aut ſeruus, & teſtis dicat ſe eſſe liberum. ibid.5

Exceptio non numeratæ pecuniæ fruſtrà opponitur obligationi aliunde trahenti originem, quam ex numeratione. 140.1.1

Exceptio non numeratæ pecuniæ non habet locum quando petitur pecunia vt numerata. ibid.2

Nec in ſpe futuræ numerationis. ibid.3

Exceptio non numeratæ pecuniæ habet locum etiam in confeſſione facta ſine ſcriptura. ibid.2.6

Exceptio non numeratæ poteſt proponi principaliter petendo ſe liberari à promiſſione mutui, & chirographum rumpi, vel cancellari. 121.1.& 2.4.5

Exceptio non numeratæ pecuniæ ad hæredem tranſmittitur, niſi tempore ſit ſopita. ibid.2.1

Exceptionis non numeratæ pecuniæ oppoſitio cœpta per defunctum prodeſt hæredi. ibid.2

Hæres & omnes illi, quorum intereſt quocunque modo, poſſunt hanc exceptionem opponere, ex perſona ſcilicet rei, non ex propria. ibid.3

Exceptio prædicta hæredi, & aduerſus hæredem perpetuò competit. ibid.4

Et fideiuſſori. ibid.5

Debitor quando intra biennium deceſſit, & exceptionem non numeratæ pecuniæ non propoſuit, huiuſmodi exceptio ad hæredem tranſmittitur, qui eam proponere debet intra tempus quod reſtabat defuncto. ibid.6

Si dies ſibi poſt lapſum biennij, nec intra illud tempus hanc exceptionem propoſuit, tunc hæredi etiam pupillo dicta exceptio non competit. ibid.7

Exceptio non numeratæ pecuniæ competit ob promiſſionem factam vltra numerationem pecuniæ. 122.1.1.2

Competit ei qui teſtibus præſentibus confeſſus eſt ſe accepiſſe pecuniam, non aliter quam ſi chirographo eſſet obligatus. ibid.5.7

Chirographo non apparente, & conſtito ſolùm de confeſſione per teſtes, exceptio non numeratæ pecuniæ vltra biennium opponi poteſt. ibid.4.5

Sed accipiens tunc poſt biennium debet probare negatiuam. ibid.6

Diſtingue vt ibid.7

Exceptio negatiua non requirit probationem, ſed affirmatiua. ibid.5.2

Exceptio doli, vel in factum non excluditur biennio, ſi excipiens probare velit. ibid.5

Exceptio non numeratæ non opponitur contra tranſactionem. 123.1.1.3

Etiamſi controuerſia eſſet de pecunia credita, & de cautione à debitore ſcripta, ſi lis ſit tranſactione finita, & agatur ex tranſactione, dummodo tranſactio non ſit facta in fraudem vſurarum ibid.3

Exceptio non numeratæ pecuniæ tam mandatori, quàm fideiuſſori opponitur. ibid.1.1.2

Exceptio non numeratæ pecuniæ poſt biennium competit, dummodo debitor probationis onus in ſe ſuſcipiat. 124.1.10

Exceptio non numeratæ pecuniæ ſolùm procedit in mutuo: aliæ exceptiones appellantur rei non traditæ, vel pretij non ſoluti. 124.2.2

Exceptio non numeratæ pecuniæ an agnita de iure Digeſtorum, vel à Iuſtiniano, incertum. 125.1.3

Exceptio non numeratæ pecuniæ intra biennium opponenda eſt. ibid.5

Per Ordinationem Regiam Luſitan. hoc biennium ad ſexaginta dies reſtringitur. ibid.5

De æquitate canonica etiam poſt biennium opponi poteſt exceptio prædicta. ibid.7

Et omni tempore, dummodo debitor in ſe ſuſcipiat onus probandi. ibid.8

Exceptio non numeratæ pecuniæ non admittitur in depoſito. 126.2.25

Exceptio non numeratæ pecuniæ coram iudice allegenda eſt. 127.2.39

Exceptio non numeratæ pecuniæ poteſt opponi contra creditorem non ſolum ab ipſo debitore principali, ſed & ab eius debitoris fideiuſſore, & etiam creditore ipſius debitoris, &c. 128.2.7

Exceptio non dicitur propriè, niſi actionem excludat: vbi autem nullo iure quis agit, non dicitur conuentus propriè excipere. 492.2.14

Exceptio ne quis teneatur vltra quàm facere poſſit, non prodeſt ei, qui poſt eam diues factus eſt, nec ad hæredes tranſit. 451.1.2

Exceptio tutoris illegitimi poteſt opponi in quacunque parte iudicij. 517.1.1

Exceptio falſi procuratoris in quacunque parte iudicij opponi poteſt. ibid.3

Exceptionis pecuniæ non numeratæ renunciatio vt ſit valida, an ſatis ſit fieri in eodem inſtrumento, in quo facta fuit confeſſio. 128.2.11.12

An huiuſmodi renunciatio iuramento firmata in eodem inſtrumento facta ſit valida. ibid.13

Exceptioni non numeratæ locum eſſe in cambiis, authoritate probatur. 121.c.7

Exceptioni non numeratæ pecuniæ in reliquis contractibus quàm mutui non eſt locus. 117.1.17

Debitor probat ſibi non numeratam pecuniam, opponendo exceptionem pecuniæ non numeratæ, donec probetur contrarium. 117.1.2

Exceptionem non numeratæ pecuniæ non poteſt opponere qui ex interuallo cautionis præteritæ agnoſcit debitum. 119.1.1.2

Agnouiſſe fidem cautionis is dicitur, qui ſoluit partem debiti contenti in cautione. ibid.3

Exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere amplius nequit, qui bis ex interuallo confitetur dotem recepiſſe, vel pecuniam. ibid.4

Intellige vt ibid.5

Item ſoluens ſcienter partem totius debiti confeſſati, non poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ pro reſiduo. ibid.6

Exceptionem non numeratæ pecuniæ fruſtrà opponit conſti-

tuens

tuens ſe pro alio debitorem principaliter, aut acceſſoriè. 120.2.1.& 2

Exceptionem non numeratæ pecuniæ allegans poſt biennium, ad illius probationem adſtringitur. 122.2.3

Fideiuſſores, mandatarij, vel creditores confitentes mutuum receptum, non ita plene probant, etiamſi ipſi poſſint opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ. 123.1.4

Exceptionem pecuniæ non numeratæ in mutuo competere etiam fideiuſſori, qui releuandus, vt non teneatur quando pecunia non fuit numerata. ibid.5

Tollitur vero, ſeu aufertur fideiuſſori, ſi appareat numerata pecunia. ibid.6

Exceptionem non numeratæ pecuniæ tertius perpetuò alligat, & opponit, & ipſius priuilegio vtitur. 125.1.14

Poſt lapſa tempora ad opponendam exceptionem non numeratæ dotis, confeſſio dotis receptæ facta per maritum præiudicat tam ipſi, quam creditoribus, & tertio poſſeſſori, etiam quod non præceſſerit dotis promiſſio. 422.1.15

Exceptione non numeratæ pecuniæ vti non poſſe campſores, ſiue mercatores, qui in literis cambij confeſſi ſunt mutuam pecuniam accepiſſe. 121.1.3.4

Vel quando proprio nomine promiſerunt ſoluere, propter publicam fidem. ibid.5

Secus ſi promiſerint ſe ſoluturos pro alio qui confeſſus eſt mutuam pecuniam accepiſſe. ibid.5

Exceptione pecuniæ non numeratæ debitor non poteſt vti poſt biennium, ſed tenetur ſoluere debitum, ac ſi vere numerata eſſet. 122.2.4

Exceptione non numeratæ pecuniæ vtitur procurator. 123.1.3

Exceptione non numeratæ pecuniæ fruitur proteſtans ante biennium coram iudice. 125.2.15

Pupillus, minor, ciuitas, ſeu in quacunque vniuerſitate gaudens priuilegio minorum, exceptione non numeratæ pecuniæ fruitur. ibid.17

Exceptiones peremptoriæ ſi opponantur ante litem conteſtatam, non impediunt proceſſum, ſed iudex eas reſeruet ad merita cauſæ, & procedat ad vlteriora. 120.2.19

Vide *Creditor*, *Debitor*, *Querela*, *Reus*, &c.

Excipere.

Excipiendo aliquid aſſerens, ad aſſerti probationem adſtringitur. 123.2.1

Excipiens.

Excipiens intra biennium extra iudicium coram creditore ſe non recepiſſe pecuniam, vel tantam ſummam, quam recepiſſe fuit confeſſus, poterit exceptione numeratæ pecuniæ. 125.2.16

Excuſans.

Excuſantes ſe à tutela numero liberorum. 547.3

Excuſatio.

Excuſatio ex morbo. 549.1

Excuſatio ex ætate. ibid.2

Excuſatio ex numero tutelarum. ibid.

Excuſationes tutorum, & curatorum, & tempora earundem. 541.2

Excuſationes legitimæ à tutela non liberant à periculo ceſſationis. 544.1.3

Excuſationes veteranorum. 547.2

Excuſſio.

Excuſſionis exceptio an obſtet viro & vxori agentibus ad dotem contra poſſeſſores bonorum tacita actione hypothecaria, remiſſiuè. 379.1.19

Vide *Exceptio.*

Excuſſionem principalis & fideiuſſoris priùs fieri, quàm pignoratitia contra debitorem intentetur actio. 124.2.1

Executio.

Executio fieri poteſt in cauſa alimentorum in ſolidum contra plures hæredes. 43.1.7

Exemptio.

Exemptionis pactum inter priuatos initum non præiudicat fiſco in tributis. 228.2.2

Exemptus.

Exemptus à gabellarum ſolutione pro vſu ſuo, intelligitur exemptus pro iis, quæ emit pro vſu familiæ ſuæ. 278.2.12

Exhæredari.

Exhæredari, abſtinere, vel hæreditatem capere cum beneficio legis, & inuentarij idem ſunt. 94.1.8

Exigere.

τὸ *Exigere*, refertur ad eum, qui conuentus in iudicio coactus eſt ſoluere. 449.2.2

Expenſa.

Expenſæ teſtibus authoritate iudicis à producentibus ſoluendæ, & taxandæ quæ. 66.2.11.13

Si ab vtraque parte producti teſtes, vtraque pars tenebitur ad ſumptus, quatenus æquum videbitur iudici. ibid.12

Expenſæ quando ſunt factæ in re commodata, res retineri poteſt. 87.2.7

Et cur. ibid.8

Expenſæ omiſſæ in ſententia, peti poſſunt in alio iudicio, ſi debeantur iure actionis. 157.2.18

Expenſæ legitimæ in pupillum factæ veniunt in rationibus computandæ, licèt per iudicem tunc non fuerint decretæ. 494.2.1

pro Expenſis factis in iudicio, ſolùm competit officium iudicis, & illo extincto, ampliùs expenſæ peti non poſſunt. 157.2.9

Intellige vt ibid.15

Si ſecutâ iudicis, vel patris lata ſit ſententia ſuper re principali, nulla habita ratione fructuum, non poſſunt peti in alio iudicio. ibid.10

Secus ſi eſt in dote, vel alio iudicio vniuerſali. ibid.11

De acceſſorijs quid. ibid.12

de Expenſis, & earum probatione à tutore, vel curatore in pupillum factis, remiſſiuè. 494.2.2

Expenſas, ſeu melioramenta poſſe repeti à venditore agente de retrouenditione. 232.2.69

Intellige vt ibid.70

Expenſas non poſſe repeti, quæ ſunt factæ in cibariis alicuius animalis, ſi eius miniſterio fuit vſus; mercedes verò, ſi quæ à ſeruo empto, vel à conductore ſerui acceptæ, vel conſequutæ ab ipſo venditore, eo quòd tardius ei ſeruum præſtiterit, reſtituendæ ſunt. 269.2.19

Idem dicendum de mercede equorum, ſi emptor eos conduxerit. ibid.20

Exportari.

Exportari quæ non debeant. 187.2

Expreſſum.

Expreſſum dicitur quod ſub generalibus verbis continetur. 95.1.5

Expreſſum ex mente, & coniecturis, dicitur expreſſum non quidem propriè, ſed impropriè. 407.1.5

Extraneus.

Extraneus quis. 414.1.6

Extraneus ſi promittat dotem pro muliere, adhuc non valebit pactum, quod præmoriente marito, dos penes eius hæredem remaneat. 416.1.4

Extraneus, pro eo qui ſuccedit ab inteſtato. 417.1.5

Exulans.

Exulans à patria, vel oppido, vnde originem ducit, eo ipſo exulat etiam ab vrbe Roma, vti patria omnium communi. 262.1.8

F

Faber.

FAber præſtans operam ob mercedem non acceptam, iuſto, & congruo tempore poteſt vſuras cum mercede petere. 289.2.8

Factum.

Factum tempore competenti probari debet. 57.1.4

Factum legis negligentiam hominis excuſat. 167.2.8

Facultas.

Facultates mariti quando non ſufficiunt, mulier pro repetitione dotis habet duplicem actionem, ſcilicet hypothecariam, & vtilem rei vendicationem, & poteſt eligere quam velit. 400.2.11

Falcidia.

Falcidia ex donationibus inter virum & vxorem quando poſſit detrahi. 432.2.2

Fallere.

Fallendi verbum. 33.1.3

Fames.

de Fame multa traduntur, remiſſiuè. 190.2.12

Familia.

Familiæ ſeruilis appellatione qui veniant, remiſſiuè. 278.2.15

Familiaris.

Familiarium nomine qui comprehenſi. 38.1.5

Famulus.

Famulus ſeruiens pro mercede, valetudine impeditus operas promiſſas præſtare, ſalarium pro eo tempore, & hac durante infirmitate, habere non debet. 23.2.3

Secus quando famulus infirmus alium in ſui defectum poſuit. ibid.5

Vel ſi poſt recuperatam ſanitatem tantum temporis deſeruiret, quantum ægrotauit. ibid.6

Famulo ſeruitium domini deſerenti pœna imponitur, ex nouiori iure regni Caſtellæ. ibid.8

Famulis cuiuſcunque patrisfamilias ſalarium debetur mortuo domino, ſi per eos non ſteterit quominus ſeruirent. ibid.7

Index Rerum,

Famula.

Famulam cauponæ, propter vilitatem officij, adeò proſtitutam eſſe, vt non admodum differat ab his, quæ proſtant in lupanari. 163.2.2

Feciales.

Feciales qui. 54.2.7

Fictio.

Fictio ſemper cedit veritati. 176.2.2

Fictio tantum operatur in caſu ficto, quantum veritas in caſu vero. 407.1.7

Fictio, & præſumptio differunt. 413.2.63

Fideiuſſio.

Fideiuſſio pacto nudo celebrata, fauore d..is valida eſt. 115.1.8

Fideiuſſor.

Fideiuſſor pro pecunia ab eo ſoluta, à principali recuperanda, & pro pignoribus conſequendis mandati habet actionem. 161.2.2

Fideiuſſor ſoluta pecunia, & facta condemnatione, actionem mandati habet contra reum, & debitorem principalem. 162.1.1

Fideiuſſor ſi fuerit condemnatus, etiam priuſquàm ſoluat, poteſt agere contra debitorem. 163.2.2

Etiamſi ex diſpoſitione ſtatuti non ſit neceſſaria condemnatio, veluti ſi fideiuſſor ſit obligatus per inſtrumentum guarentigiæ, quod paratam habet executionem. ibid.3

Vel ſi fideiuſſor non ſit condemnatus, ſed in cauſa ſit concluſum, & ex actis appareat eum eſſe in caſu condemnationis, quia tunc habetur pro condemnato. ibid.4

Fideiuſſor condemnatus poteſt petere vt bona principalis debitoris prius executioni ſubijciantur expenſis ipſiuſmet fideiuſſoris. ibid.5

Ante obligationem poteſt agere ad liberationem, ſi principalis bona ſua cœpiſſet dilapidare. 164.1.6

Quando actum eſt vt fideiuſſor poſſit agere antequam ſoluat creditori, tunc ipſum debitorem conuenire poteſt. ibid.8

Fideiuſſor non poteſt agere contra principalem debitorem, vt eum liberet antequam ſoluat: ſi ſoluit non oppoſitis exceptionibus, quæ ſibi competunt ex perſona ſua, vel principalis debitoris, aduerſus eum non habet actionem mandati. ibid.10

Intellige vt ibid.11

Ante ſolutionem poteſt agere ad liberationem, ſi in fideiuſſoria obligatione diu perſtiterit. ibid.12

Quando dicatur diu perſiſtere in fideiuſſoria obligatione, iudicis arbitrio relinquitur. ibid.13

Fideiuſſor de euictione non eſt fideiuſſor de ſubſtantia emptionis. 179.1.c

Fideiuſſor pro vectigalibus ad certum tempus interc..dens, tempore finito non tenetur amplius. 296.1.1.2

an Fideiuſſor tutoris, ſeu curatoris ſit æquè locuples ac pupillus, nihil attinet. 394.2.3

Fideiuſſor, vel mandator non debet dari vxori à parte viri pro dote conſeruanda. 453.1.1.2

hæc Fideiuſſio de reſtituenda dote à marito tradita, & obligatio ac promiſſio à quolibet facta, an confirmetur iuramento, remiſſiuè. ibid.3

Fideiuſſor poteſt dari pro dote promiſſa ſoluto iam matrimonio. 454.1.5

Licèt pro marito recipiente dotem non poſſit interuenire fideiuſſor, poteſt tamen interuenire alius, qui principaliter ſe obliget cum marito. ibid.6

Pater an cogi poſſit ad fideiubendum pro filio de vxoria dote reſtituenda. ibid.7

Maritus inuitus cogi nequit dare hinc fideiuſſorem, ſponte autem dare non prohibetur. ibid.8

Vir eſto det fideiuſſores, nulla ex parte eorum conſurget obligatio, nec illi priuilegio renunciari poteſt. ibid.9

Fideiuſſori indemnitatis, vel in eo quod a debitore principali exigi non poterit, non nocet renunciatio à ſe facta beneficij excuſſionis, & ſic non poteſt conueniri, niſi reo excuſſo. 537.1.2

Fideiuſſorem liberari pro ea parte, quam tutor ſoluit. ibid. c.1

Fideiuſſores mulierum Velleiano potiuntur, reſtituta creditori actione aduerſus priorem debitorem. 108.1.3

Fideiuſſores liberari, renouato contractu ſocietatis. 296.2.3

de Fideiuſſores, vel mandatores dotium docetur. 453.1

Fideiuſſores tutorum, vel curatorum. 536.2

Fides.

Fides inſtrumentorum, & amiſſio eorum, & apochæ, & antapochæ faciendæ, & ea quæ ſine ſcriptura fieri poſſunt. 72.2

Fides contractus ſeruanda eſt, & remiſſio facta ab vno non præiudicat alteri. 305.2.1

Fides ne detur libro tutoris, in quo continetur expenſa pro alimentis, & alijs minori neceſſarijs. Vide *Excuſatio*, *Expenſa*, *Tutor*.

Fidem frangenti fides frangatur eidem. 323.1.4

Figmentum.

Figmentum veritati nullum impedimentum poteſt præſtare. 176.2.1

Filius, & Filiusfamilias.

Filius patri obeſſe non poteſt litigando, paciſcendo, iureiurando. 5.1.1

Filius pro patre ne conueniatur. 35.2

Filius ſi de conſenſu patris mutuum accepit, vel pecunia credita contractum fecit, patrem tenet. 37.1.3

Filius non tenetur ſoluere patris debita, dum eſt ſub illius poteſtate. ibid.2.3

Patre mortuo quid, remiſſiuè. ibid.4

Filius quando alia bona non extant, in quibus poſſit habere ſuam legitimam, tunc poteſt illam conſequi in bonis legatis alij. 44.1.6

Filiusfamilias minor 25. annis poteſt eſſe officialis Reipub. & ei dari tutor. 93.2.5

Pater ſi approbauit, tenetur pro eo Reipublicæ, & minori. ibid.6

Filiusfamilias nomine proprio, & ex patris voluntate contrahens, ſi a patris hæreditate ſe abſtinet, tenetur in quantum facere poteſt. 94.1.1.2

Amplia vt ibid.3

Filiusfamilias cum patre obligatus, licèt habeat beneficium huius tituli, nihilominus ſi renunciat, tenet renunciatio. ibid.4.5

Vide ibid.6

Filius vt habeat priuilegium huius legis, abſtinere debet ab hæreditate patris. ibid.7

Filiusfamilias ſimul cum patre obligatus, an ſui iuris factus poſſit impedire realem executionem ad formam Bullæ, oppoſita tituli *Quando cum eo, qui in aliena poteſtate eſt*, &c. exceptione, remiſſiuè. ibid.9

An ad ſororis dotem obligatus cum patre, renunciato priuilegio, deducto ne egeat, ſui iuris factus gaudeat beneficio huius tituli. ibid 10

Filiusfamilias ſi cum patre ſe obligauit, vel pro eo fideiuſſit, conueniendus eſt in id quod poteſt, nec carceratur, dummodo ſui iuris factus paternam non adierit hæreditatem. ibid.11

Filiusfamilias pro geſtis dum erat ſub patria poteſtate, non poteſt conueniri poſtquam factus eſt ſui iuris, niſi in quantum facere poteſt, quamuis creditor ſit pauperior. ibid.12

Filiifamilias licèt fuiſſent conuenti & condemnati viuis parentibus, tamen gaudent priuilegio, ne conueniantur, niſi in quantum facere poſſunt. ibid.1.13

Filiusfamilias poteſt renunciare beneficio huius legis, ne conueniatur niſi in quantum, &c. ibid 14

Requiritur autem ipſiuſmet renunciatio ſpecialis, & expreſſa. ibid.15

Filius in ætate legitima conſtitutus pro alio fideiubere poteſt. 95.1.1.2

Filius in patris poteſtate poteſt in ſolidum conueniri, & niſi bona cedat, carceratur, donec ſoluat. ibid.3

Filius ſi conueniatur ſolutus a poteſtate patria, ſuique iuris factus, poteſt exequi quatenus facere poteſt, non inſolidum. ibid.4

In hoc caſu cautio erit quod emancipetur à patre, vt poſſit vti beneficio, ne conueniatur niſi in quantum poteſt. ibid 5

Licèt viuente patre fuiſſet condemnatus. ibid.6

Filiusfamilias ſi dolo verſatus eſt dum contraheretur cum eo, vel ſit in aliqua culpa, non gaudet priuilegio huius legis. 94.2.18

Filius vt priuetur priuilegio huius legis, dolus & culpa debent eſſe præordinata. ibid.19

Filius vt patris nuntius recipiens pecuniam patri debitam, vel creditam, non obligatur. 95.1.8

Filiusfamilias ex contractu licito tenetur in ſolidum, & liberatus à poteſtate per emancipationem, ex illo conuenitur ſolum in quantum facere poteſt, niſi ſit hæres patris. 93.1.1

Filiusfamilias emancipatus beneficio tituli, *Quod cum eo*, gaudet, ac proinde viuo patre, non niſi in quantum facere poteſt, conuenitur, niſi dolo emancipetur. ibid.2.2

vt Filiusfamilias dicens falsò ſe patremfamilias, aut publicè & communi æſtimatione ſui iuris ſe reputans teneatur ex mutuo, quid requiratur. 99.1.5

Filiusfamilias an ex conſcientia teneatur ad ſolutionem mutui. 100.& ſeq.2.0.21

Authoris mens. 101.1.21

Filiumfamilias non teneri ex mutuo, etiam ſui iuris factum, niſi nouatione facta fidem ſuam obligauit, vel aliàs agnouerit debitum. 100.2.14

Nec fideiuſſores illius ex mutuo, vel aliter pecunia credita. ibid.15

Licèt

Digitized by Google

Licèt ipſi fideiuſſores pro eo res proprias obligarint, vel tanquam principales promiſerint. ibid.16

Niſi donandi animo interceſſerint. ibid.17

Filiusfamilias non tenetur de mutuo extra caſus, in quibus Macedonianum ceſſat, ſcilicet efficaciter. ibid.18

Caſus in quibus præter expreſſos in hac lege ceſſat exceptio Senatuſconſulti Macedoniani, qui. 103. & 102. à n.23. vſque ad 33

Filiusfamilias ex quocumque contractu obligatus, excepto mutuo. 102.1.2

Filius mutuam pecuniam permiſſu patris accipiens non releuatus Macedoniano. ibid 1.1.3

Filius patre permittente mutuum accipiens, tam ex contractu, quàm ex hæreditate patris, pignorum perſecutionem, ſaluis potiorum creditorum iuribus, pari tenetur. ibid 2

Filius, qui eſt in ſtudio cum conſenſo patris, & mutuam pecuniam accepit ad ſuos vſus neceſſarios, patrem vſque ad eám quantitatem, quam ei præſtare conſueuerat, obligat. ibid.2.4

Quamuis filius ſtudeat contra voluntatem patris. 103.1.5

Dummodo filius ſit habilis ad ſtudendum, & mutuum fiat conſideratis facultatibus, & familia patris. ibid 6

Niſi mutuaretur illi extra limites illius quantitatis, quam cum eo domi expendiſſet pater, etſi eius habilitas deficiat. ibid.7

Vel niſi pater prouideret filio de rebus neceſſariis, & qui mutuauit, hoc ſciret. ibid 8

Filius patrem obligat quando addiſcit Grammaticam, & dat operam humanis litteris, & artibus liberalibus. ibid.9

Filiusfamilias miles Macedoniano non iuuatur. 103.1.3

Filiusfamilias miles, ſi mutuum recepit, efficaciter manet obligatus. 104.1.8

Idem de filio Clerico, vel Notario, remiſſiuè. ibid.9

Et cur. ibid.10

Et de Aduocato. ibid.11

Filiusfamilias non poteſt renuntiare Macedoniani exceptioni. ibid.13

Quamuis huic exceptioni renuncietur etiam cum iuramento. ibid.14

Filius vt hæres matris poteſt infringere factum patris illegitimum. 100.2.3

Filius, vel filia, ſi ob nimiam egeſtatem vendantur, aut oppignorentur, per parentes pretio emptionis reddito repetuntur: iidem oblato pretio ex aliena poteſtate ſe liberant. 189.2.1

Filius venit contra factum patris iure proprio. 241.2.3

Filios res matris, cum eiuſdem conſenſu, ſponſæ firmiter donat, & mater fruſtrà oblato pretio rem illam donatam repetit. 326.1.1.2

Stante ſtatuto quod filius non poſſit contrahere ſine conſenſo patris, ſi pater fuerit furioſus, auctoritas iudicis adhibenda eſt. 342.2.8

Filius habitus in ſigura matrimonij ex parentibus, inter quos impedimentum erat canonicum, an & quando ſit legitimus. 347.2.21.22

Filius militis Hieroſolymitani dicitur inceſtuoſus, & hæreditatis aut incapax. 348.2.9

Filius natus ex Clerico in Sacris conſtituto ſpurius dicitur, & inceſtuoſus. ibid.10

Filius ſpurius ex Clerico, Religioſo, aut Moniali in Regno Caſtellæ profeſſis, nec matri, nec patri ſuccedit, neque eius conſanguineis, nec ab eis obtinere quicquam poteſt præter alimenta. 351.1.16

Filius ſpurius quando conceptus eſt ex coitu, propter quem matri ſtatuta eſt pœna mortis, talis filius ſuccedere nequit matri nec ex teſtamento, neque ab inteſtato; poteſt tamen mater illi relinquere quintam ſuorum bonorum, de qua diſponere poterit pro anima ſua. ibid.17

Cæteri verò filij ſpurij, nempe qui ex iis ſunt geniti, inter quos eſſe non poterat matrimonium, licèt coitus nec damnatus, nec punibilis eſſet lege humana, ſuccedere nequeunt patri ex teſtamento, aut ab inteſtato in illa parte ſuorum bonorum, aut illam donatione, ſeu alio contractu inter viuos accipere. ibid.18

Inſtitutio ſi facta ſit à patre filio ſpurio ſub conditione, ſi legitimabitur, vel ſi capere potuerit, quid. ibid.19

Filius tutoris non contrahit matrimonium cum patris pupilla, niſi impleuerit annum 25. vel puellæ pater diſpoſuerit de nuptiis. 354.2.1.2

Secus ſi elapſum eſſet tempus 25. annorum pupillæ, & annua vtilis, & ratio eſt reddita. ibid.3

De iure Canonico matrimonium minimè irritatur, nec propter omiſſam rationum redditionem, nec etiam quod pupilla, ſiue adulta non exceſſerit annum vigeſimumſextum. ibid.4

Filius ſi poſtquam ſucceſſit patri ſuo, inſtituta matre in legitima, reliquerit in teſtamento tertiam partem bonorum ſuorum alicui fratri, & poſtea frater iſte ab inteſtato decedat, & mater illi ſuccedat, tunc illam tertiam partem, in qua frater primo defuncto fratri ſucceſſit, non tenetur mater, quæ ſecundò nupſit, aliis fratribus prædictorum, tanquam ex paterna ſubſtantia prouenientem reſeruare. 365.1.4

De bonis, quæ peruenerunt ad filium ex ſubſtantia aui, aut aliorum aſcendentium præter patrem, aut matrem, quid? & an parens ſuccedens filio in ea ſubſtantia auita amittat proprietatem tranſiens ad ſecundas nuptias, & teneatur reſeruare filiis prioris matrimonij. ibid.5

Filius tranſmittit ad deſcendentes ius vendicandi lucrum donationis nuptialis, excluditque aſcendentes, & collaterales. 370.1.1.2

Filius qui debebat habere partem donationis propter nuptias, ſi moriatur relictis filiis, mater poteſt eligere filium, vel nepotem, vel ex nepotibus alterum, aut inter filios quem voluerit. ibid.2.4

Filius mortuus ante patrem, aut matrem, aut etiam ante ſecundas nuptias alterius parentis ſuperſtitis, tranſmittit ad nepotes portionem lucri, quod ſibi erat prouenturum ex futuris illis nuptiis, ſi ad eas vſque vixiſſet, nec quicquam ex ea portione obtinent patrui. 370.2.1

Filius, vt alat parentem, iudex competens iubere poteſt, ſi in ea ſit facultate, vt alimenta præſtare poſſit. 460.2.1

Filius egens non tenetur vltra vires ad opem parentibus ferendam. ibid.3

Filius natus ex damnato coitu nec matri ſuccedit. 467.2.12

Filius ſi petit à Principe legitimationem, allegans quod pater eius in teſtamento diſpoſuit ſe velle filium legitimare, valebit legitimatio ſine cuiuſque requiſitione. 470.1.2.4.5

Filij propter officium, & culpam in officio admiſſam, patrem non teneri, ſi in principio electionis non conſenſit in filij electionem. 37.1.1.2

Filio emancipato mutuatum patrem reddere non teneri, & ſolutum indebitè patrem repetere. 36.1.1

Filium non poſſe conueniri pro debito contracto per patrem, ibid.2

Filium vt filium non teneri pro debito patris, niſi ſit patris hæres. ibid.1.1

Filium patre viuente non teneri ob patris debitum. 37. 1.1.2

Filium habens ex ancilla, quæ ſua eſt, is proprius filius erit ſuos ſeruus. 266.1.4

Filium Regis non dici illum qui natus eſt ante adeptum à patre Regnum. 341.2.9

Filium vnicum habens, & tranſiens ad ſecunda vota, an illum habeat plenum ſucceſſorem. 365.2.7

Filium detrahere primò ſuam legitimam, & deinde reliquorum bonorum debere fieri diuiſionem. 368.2.6

Filium ſpurium à patre nec ali debere, & quare. 351.2.20.21.22.23.24.25

De iure Pontificio quid. ibid.26

Filium ingratum priuari alimentis. 372.1.3

Vide *Ingratitudo*.

Filij furioſorum, & dementium, matrimonia ſine parentum conſenſu contrahentes, donationem propter nuptias, & dotem auctoritate paterni curatoris conſtituunt. 342.2.1

Filij quoad ſeruitutem ſequuntur conditionem matris ſeruæ, & non patris liberi. 345.2.8

Valet conſuetudo, ſi alicubi legitimè præſcripta ſit, vt filios patris, vel matris, vel vtriuſque parentis conditionem ſequatur. ibid.9

Filij nati ex inceſtis nuptiis ſunt incapaces bonorum patris, nec ex illis capere poſſunt ab inteſtato, vel ex teſtamento, etiam ex cauſa alimentorum, ſed omnia fiſco applicantur. 350.1.10

Filij ſpurij preſsè ſumpti, id eſt, geniti ex iis, inter quos erat impedimentum matrimonium dirimens, neque ab inteſtato, neque ex teſtamento poſſunt ſuccedere matri, quando concepti ſunt ex coitu damnato, & punibili lege humana. ibid.11

Nulla ex parte poſſe ſuccedere matri, etiam quæ non ſit illuſtris. ibid.12

Quamuis illa mater nullos habeat liberos iuſtos. 351.1.13

In Regno Luſitaniæ quid ſeruetur. ibid.14

E conuerſo nec matrem poſſe ſuccedere filio inceſtuoſo, probatur. ibid.15

Filij ſi viua matre non ſunt conqueſti de tranſitu ad ſecundas nuptias, huius legis vendicatio non transfertur in hæredes extraneos, ſecus ad ſuos. 362.1.5

Filij primis matrimonij an habeant partem in lucris habitis ex ſecundo matrimonio per patrem, aut matrem quæ ſecundò nupſit. 362.1.19

Filij iuſti, id eſt legitimi. 470.1.5

Filiorum appellatione comprehenduntur etiam naturales. 354.1.2

Filiorum appellatione an, & quando admittantur naturales, & ſpurij, remiſſiuè. ibid.4

Filiorum

Index Rerum,

Filiorum incapacitatem non porrigi ad nepotes, oſtenditur authoritate. 471.1.3

Contrarium. ibid.4

Filiorum appellatione an, & quando veniant nepotes. ibid. 2.6

Idem remiſſiuè. ibid.7

Filios & vxorem æquum eſt teneri pro debito conuerſo in eorum commodum. 32.2.1

Filios, non filias, ob SC. Velleianum teneri ex nouatione paternæ obligationis. 106.2.3

ad Filios quæ pertinent tanquam filios, tranſeunt ad nepotes iure repræſentationis. 370.2.3

Filia.

Filia emancipata tenetur adhibere patris conſenſum quando vult nubere. 338.2.2

Filia quæ peccauit in corpus ſuum, licèt ipſo iure ſit exhæredata, tamen ſi pœnituerit, cenſetur reuocata exhæredatio. 339.2.12

Filia emendata digna eſt veniâ. ibid.13

Filia vbi propter dotem excluditur à ſucceſſione fauore maſculorum, tunc illud, quod vltra dotem debebatur ratione legitimæ, applicatur maſculis. 367.1.12

Filia renuncians hæreditati patris non videtur renunciare iuri, quod poſtea ſibi competit ex hac lege, ſcilicet vt poſſit auocare dotem inofficioſam à matre datam, & lucra ſibi delata accipere. 368.1.7

Filia quæ ſibi fuit ſtipulata partem dotis maternæ de matris voluntate, non prohibetur illam petere, etiamſi à matre fuerit inſtituta in minori parte, niſi probetur quod mater clam inſtituit, ne à viro eius peteret. 381.2.1

Filia agens ex proprio contractu, non agit pro hæreditaria portione, ſed ſecundùm formam contractus: poteſt tamen exceptione repelli, ſi inſtituta ſit animo compenſandi, ſeu iuſſa eſt eſſe contenta portione inſtitutionis, & prælegatis, iuſſaque non petere à marito. ibid.2

Filia ſi efficiatur ſui iuris morte patris, vel emancipatione, actio de dote conſolidatur in eius perſona, etiamſi à patre fuerit exhæredata, & dos conferetur, & in legitima portione computatur. 415.1.49

Filia excluſa propter proprium delictum, pater ſolus actionem ad dotem repetendam habet. 441.1.2

Filiâ fœminâ in mariti poteſtatem tranſeunte, pater adhuc patriam poteſtatem in ea retinet. 335.1.2

Liberatur tamen à patria poteſtate per contractum matrimonium de iure Regio Luſitano, & Caſtellæ. ibid.3

Filiatio.

Filiatio multipliciter probatur. 55.1.3

Filiationis præſumptio an naſcatur ex ſimilitudine & effigie, remiſſiuè. ibid.4

Filiationis probatio difficillima, & penè impoſſibilis ex parte patris. 335.1.9

Finis.

Finis oſtendit cuiuſmodi res cenſenda ſit. 435.2.23

Fiſcus.

Fiſcus quando vrget aliqua publica neceſſitas, poteſt exigere à debitoribus ante diem, ſoluto interuſurio medij temporis. 27.1.3

Fiſcus ſi remota iuſta cauſa conueniat debitorem ſuum ante diem, vſuræ ſibi ſunt duplicatæ. ibid.4

Poteſt debitores primipili cogere vt ante diem ſoluant, deducto interuſurio medij temporis. ibid.2.5

Fiſcus, vel priuatus quando debitoris ſui debitores conuenire poſſit. 40.2

Fiſcus quando poſſit agere contra debitorem ſui debitoris. 41.1.3

Fiſcus debitorem ſui debitoris etiam non condemnatum exigit, quando principalis non eſt ſoluendo. ibid.4

Fiſcus hæreditate vendita non tenetur reſpondere creditoribus hæreditariis. 183.2.1.2

Fiſcus & priuatus non poſſunt recedere à contractu abſque mutuo conſenſu contrahentium, etiam Principis reſcripto. 207.1.1.2

Fiſcus, & cauſam ab eo habens pro credito tributorum, & collectarum realium, dimiſſo principali debitore agere poteſt contra poſſeſſores bonorum, vnde fiſci creditum profluit. 232.2.7

Fiſcus habet hypothecam priuilegiatam, & præfertur omnibus pro debitis ex ſeruitio nouo, vulgò *de los milones*. 233.1.14

Fiſcus an præferatur creditoribus habentibus tacitas hypothecas anteriores. 167.2.3

Fiſcus & dos pari priuilegio cenſentur quoad ius hypothecæ. 416.1.4

Fiſcus licèt occupet bona vt vacantia, donatio tamen facta in vxorem viri non perdit. 458.1.1

Fiſci debitor conuentus & conuictus, ſi ceſſauerit in ſolutione tributorum, iſtius bona ſolemniter vendenda ſunt: quod ſi debitor ſit minor, citandus eſt vt compareat cum defenſore, qui defenſioni etiam adeſſe debet. 233.2.1.3

Si ceſſatum fuerit in ſolutione, iudex partes ſuas interponat. 234.1.2

Factis debitis ſubhaſtationibus plus offerenti bona dantur bona fide & iuſto pretio. ibid.5

Fiſco parcè ſubuenitur in contractibus rerum ſuarum, ad illorum reſciſſionem ſub prætextu læſionis, remoto dolo & fraude. 207.1.4

Fiſcum pro tributo præferri cuicunque etiam anteriori creditori quoad prædium tributarium. 212.2.5

Et pro collectarum locatione vendi non poſſe alia bona, ſed eam rem ſolam, pro qua impoſita eſt collecta. ibid.6

Vide *Creditor*, *Hypotheca*.

Florentiſſima.

Florentiſſima ciuitas, de Conſtantinopoli. 553.2.27

Focaria.

Focaria an differat à concubina, & quæ propriè dicatur, & vnde. 426.2.21

Fœmina.

Fœminæ an detur actio ad pecuniam ob fornicationem promiſſam. 25.1.5

Fœminæ nimium credulæ. 31.1.2

Fœminæ ſecundò nubentes ad vitam poſſident acquiſita titulo lucratiuo à prioribus maritis, & hiſce fruuntur; nihil autem firmiter alienant, aut transferunt. 365.1.2

Fœminarum conſilium inualidum, fragile, infirmum. 319.2.4

Frater.

Frater an teneatur dotare ſororem, remiſſiuè. 102.1.33

Frater emancipatus eſt legitimus tutor alterius fratris in poteſtate retenti, & filiorum eius. 477.1.1.2

Frater maior, qui habet commune patrimonium conſiſtens pro maiori parte in negociationibus cum minore fratre, non poteſt eſſe tutor ipſius fratris minoris. ibid.3

Frater adeò eſt tutor legitimus fratrum ſuorum, vt ſi duo fratres habeant tutorem datiuum, & alter eum fuit legitimæ ætatis, tutela datiua finiatur, ſi ipſe velit, poterit aſſumere tutelam fratris. ibid.4

Frater in communi patrimonium habens cum pupillo non poteſt eſſe eius tutor. 485.2.52.13

Frater tutor fratris cenſetur impendere pro fratre animo repetendi, non donandi. 522.1.4

Fratris præmortui vxorem, & vxoris ſororem nemo ducit licitè. 348.1.1

Niſi Pontificis accedat diſpenſatio. ibid.2

Fratres emancipati, qui hodie vocantur ad ſucceſſionem bonorum, eis furentibus dandi ſunt curatores legitimi. 552.2.1.2

ex Fratribus vno ſuo nomine emente ex communi pecunia, ſibi, non alteri fratri acquirit rei dominium. 238.2.1.2

Etiamſi vnà habitent, & ſtent. 239.1.3

Fraus.

Fraus ex maiori ſumma præſumitur. 142.2.10

Fraus præſumitur cum in inſtrumento non continetur numeratio, ſed tantum confeſſio de recepto. 169.1.10

Fraus & dolus præſumuntur ex actu facto clandeſtinè. 213.2.5

Præſumi in minore, ruſtico, muliere. ibid.6

Fraus poteſt fieri etiam reſpectu creditorum futurorum. ibid.

Fructuarius.

Fructuarij factum non præiudicat proprietario in dominij probatione. 74.2.1

Fructus.

Fructus percipiendi ad inſtar perceptorum in pignoribus ſortem extenuant. 88.2.1.2

Fructus an & quando veniant in condemnatione, ſi non fuerint petiti. 157.2.16

Fructus à ſolo ſeparati non veniunt in venditione fundi. 226.2.3

Fructus rei venditæ, qui tempore contractus erant iam collecti & ſeparati à ſolo, non venire in venditione, ſed ſine dubio ſpectare ad venditorem. ibid.4

Fructus pendentes in re vendita, ſiue maturos, ſiue immaturos, tempore venditionis pertinere ad emptorem. 227.1.5

de Fructibus poſt perfectam venditionem natis & perceptis à venditore ex re vendita ante rei traditionem, & antequam emptor pretium ſoluat, vel offerat, & illum in mora conſtituat, quid. ibid.6

Fructus recompenſatiui iuxta æquitatem huius legis non debentur ab emptore, cui res vendita euicta fuit, etſi illam non poſſidet, nec dolo deſiit poſſidere. 229.2.14

Limitatur in imminente euictione. ibid.15

Fructus pecorum perfecta venditione pertinent ad emptorem,

qui

Digitized by Google

qui ſumptus pro alendis pecoribus factos reſtituat. 234.1.1
Fructus pendentes etiam ante traditionem, perfecta tamen venditione, emptoris lucro cedere. ibid.2.3
Si poſt perfectam venditionem emptor non ſit in mora, ſed ſtatim tradat pretium, vel illud offerat, venditor verò ſit in mora tradendi rem, omnes fructus, ſiue agrorum, ſiue ancillarum, aliorúmve animalium fœtus, ſiue alij ſimiles, emptori in vtroque foro debentur. ibid.4
Si tempore venditionis fundus locatus fuerit, an penſiones debeantur emptori, an verò lucro venditionis cedant. ibid.5
Fructus interim dum res retrahitur, perceptos emptor ſuos facit. 255.1.60
Fructus pendentes omnes ad eum ſpectant, qui redemit. ibid.61
Pro rata diuidendos eſſe. ibid.62
Intellige vt 256.1.63
Rata quomodo ſit facienda, remiſſiuè. ibid.64
Fructus poſt moram perceptos emptor tenetur reſtituere, & quare. ibid.65
Fructus dotis pertinent ad maritum onera ſuſtinentem matrimonij, quos ſi vxori concedit, repetit ab ea quatenus effecta eſt locupletior. 390.1.1.2
Fructus, ſeu vſuræ dotis, an debeantur, ſi mortua vxore ſuperſint filij marito, & è contra. ibid.2 4
Fructus an poſſint donari. ibid.5
Fructus dotis & donationis propter nuptias ſeruire debent in alimenta vxoris & matris. 396.1.6
Fructus regulariter veniunt quando contra diſpoſitionem iuris nulliter actum eſt. 557.1.19
Fructus & vſuras deberi à tempore moræ. 258.2 3
Fructuum donatio inter coniuges non valet, & eatenus reuocatur, quatenus recipiens ſit locupletior. 428.1.1
Valet autem ſi coniux coniugi donet fructus ex prædio percipiendos. ibid.2

Frumentum.

Frumentum publici canonis alibi quàm in locis ordinariis emere non licet. 187.1.1
Frumentum vt ad hoſtes transferatur, nemo vnquam licitè emit. ibid 2
Frumentum exercitui miſſum, ſub pœna confiſcationis bonorum, capitaliumque ſuppliciorum, nemo licitè emit, atque impendit. ibid.2.1
Frumenti, & hordei mutuati acceſſio ex nudo pacto præſtanda. 141.1.1
Frumenti appellatione quid contineatur, remiſſiuè. ibid.2
Frumenti appellatione quæ contineantur, remiſſiuè. 187.1.2
de Frumento ad hoſtes exportari prohibito, remiſſiuè. ibid 4

Fucus.

de Fuco fœminarum, & an & quando illis liceat ſe vnguentis, & coloribus fucare, remiſſiuè. 187.1.6

Fuga.

Fuga indicium facit ſolummodo contra ipſum fugientem, & non contra alios eiuſdem delicti ſocios. 73.1.2

Fugiens.

Fugiens in loco delicti facit præſumi contra illum, ita vt ſola fuga faciat ſemiplenam probationem. 3.2.8
Fugiens an habeatur pro confeſſo, remiſſiuè. 56.1.14

Fugitiuus.

Fugitiuus & erronens quis. 268.2.4

Fundans.

Fundans intentionem ſuam in tempore, tempus probare tenetur. 57.1.1.2

Fundus.

Fundus dotalis. 455.2
Fundus emptus ex pecunia dotali non efficitur vxorius, ideò ſola pecunia repetitur, vel eius reſiduum, vbi pars fuit reſtituta. 387.1.1 2
Fundus dotalis, licèt æſtimatus, alienari nequit, vbi electio reſeruata eſt mulieri. 456.1.1.2
Fundus dotalis regulariter alienari non poteſt. ibid.3
Vide ad hoc plures ampliationes verb. *Alienare.*
Fundus quando relinquitur ad vſum, vel vſumfructum, tunc videtur relicta proprietas. 394 1.3
Limitatur id. ibid 4
Fundus quando relinquitur, vt eo legatarius gaudere poſſit, debetur proprietas. ibid.6
Fundi dominus non tenetur citra expreſſum pactum relocare eidem. 311.1.1.3
Fundum comparans ea lege ne ſoluat tributum, à ſolutione non excuſatur intuitu poſſeſſionis. ibid.1
poſſidens fundum, & percipiens fructus, tenetur ad ſoluendum cenſum, & onera realia, etiamſi contrarium cum eo conuenerit, à quo rem habet. ibid. 3
Non ſolùm emptor tenetur futura onera ſoluere, ſed etiam præterita, & impoſita priuſquam perueniſſet ad eius manus. ibid 4
Vide *Emptor*, *Emere.*
Fundum ſi quis poſſedit per longiſſimum tempus ſoluendo penſiones, præſumitur emphyteuta, etſi non oſtendatur. 316.2.26
Intellige vt ibid.27

Fur.

Fur, ſeu violentus rei alienæ occupator, tenetur in animæ iudicio reſtituere rem, etiamſi ea perierit abſque eius culpâ, modò non fuerit, eodem pacto peritura apud dominum. 27.1.3
Furem reſtituentem, pretio accepto, rem ſubtractam, vt rurſus recuperet eam acceptam, ad reſtitutionem rei teneri, aut pretij. 26.1.2
Furem, dum non reſtituit rem furtiuam, moram non purgare, cenſerique in mora aſſiduè. ibid.1.1.2
Fures plures in ſolidum ob furtum obligatos, re furtiua per conditionem reddita per vnum, liberationem impetrare. 26.2.1.2
Secus in condemnatis ratione delicti. ibid.3

Furioſus.

Furioſus carens dilucidis interuallis emere nequit. 174.1.2
Furioſus à mente capto diſtinguitur. 342.2.6
Furioſus & mente captus æquiparari in iure. 551.1.9
Furioſus in quo à mente capto differat. ibid.2.3
Furioſus rectè exhæredari poteſt ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante furorem. 553 2.16
Furioſus habens dilucida interualla, ſi fecerit aliquem contractum, teſtamentum, aut quid aliud, præſumitur factum furoris, non ſanæ mentis tempore. 552.2.6
Intellige vt ibid.7
Vide *Prodigus.*
Furioſi nulla eſt repudiatio in matrimonio. 551.2.1

Furor.

Furor ſimul ac quempiam inuaſit, continuari præſumitur, licèt quis interualla habeat dilucida. 552.1.4
Intellige vt ibid.5
in Furorem ſi quis inciderit, non ſtatim ſocius eſſe deſinit, ſed per procuratorem ſocietas ſolui debet. 173.1.3

Furtum.

Furtum pluribus committentibus, ſi vnus eorum reſtituerit ſolidum, an cæteri teneantur huic ſatisfacere pro æquis portionibus, remiſſiuè. 26.1.4
Furtum non fit pro immobilibus. 95.2.3
Furtum non facit qui hoſtibus perpetuis & infidelibus ſurripit. 283.1.2
in Furti crimine datur condictio etiam aduersùs hæredes pro reſtitutione rei furatæ, vel eius pretij, ſi res non extet, etiamſi de furto nihil ad hæredem peruenerit, ac etiam lite non conteſtata cum defuncto. 46.1.9

G

Gabella.

Gabella rerum immobilium ſoluenda eſt in loco vbi ea bona, quæ venduntur, ſita ſunt. 174.1.3
Mobilium verò in loco contractus, ſi tempore conuentionis ibi ſint, licèt alibi tradantur: vel ſi tempore venditionis alibi ſint, ſi ibi fiat traditio: vel ſi in vno loco traditio celebratur, & res ſit in alio, & ibi tradatur, vbi debetur gabella. ibid.4
Idem ſi conuentio in vno loco fiat, & res ſit in alio, & traditio alibi fiat, niſi locus vbi res eſt, ſit immunis à gabella, vel alicuius domini, & non Regis. ibid.5
Gabella non debetur contractu annullato. 189.1.7
Gabella vtrùm debeatur ex venditione, quæ reſcinditur remedio huius legis. 201.1.97
Gabella an debeatur, reſciſſâ venditione: & an duplex, vna ex contractu, altera ex diſtractu. 215.1.4
Gabella in Regno Caſtellæ, quæ *Alcauala* vulgò, quando inceperit, & vnde traxerit originem, remiſſiuè. 277.2 4
Gabellam fraudare nec etiam in foro conſcientiæ licitum eſt. 276.2.8
Gabellam non ſolui de rebus, quas quis portat ad vſum ſuum. 278.1.2
Ad proprios vſus delata intelliguntur, quæ pro ſe, vel pro familia ſua defert. ibid. 2.3
Et conceſſo priuilegio imponendi & exigendi gabellas, non cenſetur conceſſum illas imponendi pro rebus ad vſum proprium. ibid 5
Ius ſolum exigendi gabellam in aliquo loco, oſtendit imperium. 280.1.5
Gabellam non poſſunt imponere inferiores, niſi de Principis licentia. 281.1 4 5
Gabellam imponendi legitimæ cauſæ quæ. ibid.6
Gabellam non deberi, nec peti poſſe ex permutatione ante rerum permutatarum traditionem hinc in ſe factam, nec etiamſi ab vna tantum parte fuerit ſequuta, quouſque ab vtraque parte ſit opere completa permutatio. 286 1 9

Similiter

Similiter gabellam non deberi permutatione ſequuta, oſtenditur. ibid.10

Gabellam in præcedenti ſpecie deberi domino loci, publicano, ſiue gabellario exiſtenti tempore traditionis, & implementi, non verò ei, qui talis erat tempore contractus permutationis. ibid.11

Gabellas exigens indebitas non ſolùm criminaliter punitur, ſed etiam ciuiliter tenetur ad quadruplum, ſi exegit nullam habens poteſtatem exigendi. 178.2.9

De iure Canonico quid. ibid.10

Gabellas & collectas imponendi poteſtas Principi ſuperiori reſeruata eſt, & quod ſolus Princeps noua vectigalia imponit, ius eſt Regale. 281.2.2

Et licèt iura hæc concedi conſueuerint etiam priuato, conſuetudine tamen præſcribi non poſſunt, niſi eſſet tanti temporis, cuius memoriæ non exiſtaret initium. ibid.3

Procedit quando agitur de præſcribendo iure imponendi & exigendi vectigalia, quod nulli competebat, & is nullius perſona erat firmatum. ibid.4

Gaudimentum.

in Gaudimentum res quando relinquitur, venit fundus, non vſusfructus. 394.1.5

Genus.

τὸ *Genus* comprehendit fœminas, 468.2.9

Generis ad genus non eſt emptio, ſed contractus innominatus, 288.2.1.3

Gerens.

Gerentibus rem alienam non interdici rerum ſuarum alienationem. 248.2

Gratis.

Gratia ad facti præſtationem obligatum teneri condictione ob turpem cauſam, 26.1.1.3

Grauamen.

Grauamen licèt imponi non poſſit nominato ad emphyteuſim, valet tamen ſi pars conſentiat. 106.1.4.5

Grauans.

Grauans aliam pro debito vnius ſua auctoritate, punitur in quadruplum, & iure ſuo cadit, 34.1.1.2

Grauatus.

Grauatus per iuramenti delationem, à tali grauamine licitè appellari poteſt, 6.9.2

Grex.

Grex ſi datur viro in dotem inæſtimatus, periculum eſt mumulieris: ſin æſtimatus, licèt fructus gregis dotalis cedat viri lucro, tenetur tamen vir loco capitum demortuorum de fructibus ſupplere defectum, 412.148

Grex ouium, capratum, boum, &c. ad minorem pertinens, an poſſit alienari. 565.1.3

Vide *Alienare.*

Gubernator.

in Gubernatore ſupremo quæ maximè requirantur. 339.2.5

H

Habens.

HAbens etiam filios legitimos poteſt naturalem tradere Curiæ, ſed non poteſt ei plus relinquere, vel donare, quàm vni ex filiis legitimis, & naturalibus, quibus minùs dederit. 468.2.10.11

Habens mulierem quæ poteſt eſſe vxor, ſi dicat in inſtrumento publico, vel priuato, cum ſubſcriptione teſtium fide dignorum, quod vult filios naturales ſuos eſſe legitimos, erunt ſucceſſores: quod ſi de vno filiorum dixerit, ipſum ſuum eſſe legitimum, cæteri filij ex eadem muliere nati etiam erunt legitimi. 470.2.1.2

Limita vt ibid.3

Habitatio.

Habitatio domus pignoratæ legitimum vſurarum modum non excedat. 242.1.1.3

Secus eſt in locatione, ſi domus pluris eſt locata à creditore. ibid.2

Hæreditas.

Hæreditas perſonam defuncti ſuſtinet. 158.2.1

Hæreditas, vel actio vendita. 183.1

Hæreditas non poteſt alteri dari per contractum inter viuos. 416.2.2

Hæreditas paterna, ſiue legitima in vita patris dicitur filio quaſi debita. 553.1.11

Hæreditas furioſo delata poteſt per eius tutorem adiri. ibid. & ſeq.20.21

Hæreditas extranei, ſi deuoluitur ad furioſum, non petit ipſa bonorum poſſeſſionem, ſed eius curator. 554.1.22

Hæreditatis portio creſcens an ad emptorem pertineat, vel ad ipſum hæredem vendentem. 183.2.6

Hæreditatis emptor mandatis actionibus habet actiones directas, quas concepit in perſonam mandantis, actionibus verò non mandatis, habet vtiles. 185.1.1.2

ex Hæreditatis ſola venditione non transfertur dominium rerum poſſeſſarum, ideo non prohibetur illas alteri vendere, & tradere. ibid.1.2

Hæreditatis emptor poteſt petere, quod inſtrumenta, quibus venditor poterat executionem petere, executioni mandentur, cum in eum transfuſæ ſint actiones vtiles. ibid.5

Poteſt quis vendere Hæreditatem vniuerſalem ſibi delatam ex teſtamento, vel ab inteſtato. 183.2.3

In huiuſmodi venditione hæreditatis quale & quantum comprehendatur remiſſiuè. ibid.4

Hæreditate vendita, hoc eſt, iure hæreditatis, ſi nulla bona in ea reperiantur, an venditio valeat tanquam ea deficiente, ſine qua non conſiſtit venditio. ibid.7

Hæreditate vendita & iam delata, in emptorem transeunt vtiles actiones actiuæ, etiam abſque aliqua ceſſione, facta verò ceſſione tranſeunt directæ. 185.1.4

Hæreditate vendita, & omnibus bonis in ea contentis, non tranſire dominium ſine traditione, ſicut ſi venderetur res particularis. ibid.2.3

Hæreditate alicui ceſſa, ſi ita remanet hæres ille, cui ſit ceſſio, ac ſi legitimè aſſet hæres inſtitutus, nihilque in perſona cedentis remanet, hæreditate vendita, venditor adhuc hæres remanet, & creditoribus defuncti obligatus. ibid.6

Hæres.

Hæres nemo præſumitur inſtitutus, niſi ex ipſo teſtamento appareat in quo quis reperitur ſcriptus. 8.1.12

Hæres repræſentat perſonam defuncti in his, quæ eius morte non extinguuntur. 32.2.3

Hæres defunctum repræſentat pro portione, pro qua eſt hæres: pro aliis habetur pro extraneo. 44.1.5

Hæres tenetur ſoluere debita, non legatarius. ibid.1.3

Niſi hæres non ſit ſoluendo. ibid.4

Hæres pro debito defuncti conueniendus, licèt non poſſideat. ibid.2.9

Hæres ſocij decedentis, teſtamento condito, aut omiſſo, ex pactis defuncti ſocij conuenitur. 172.2.2

Hæres ex tertia inſtitutus, ſi ante diuiſionem vendat partem domus, ſeu fundi, & poſtea ei tota res adiudicata ſit, an venditio ſubſiſtat, vel tota res emptori ſit adiudicanda. 183.2.5

Hæres, qui bona hæreditatis vendidit quando factus eſt non ſoluendo, tunc aduerſus bonorum emptores poſſunt agere creditores hæreditarij. 184.2.5

Hæres ſi vendat hæreditatem ſine traditione, dominium illius non tranſit in emptorem, ſicut tranſit in hæredem. 185.2.5

Hæres iure hæreditario non poteſt venire contra factum defuncti, & ſi venerit, tenetur ad intereſſe. 241.1.1.2

Caſus in quibus hæres poteſt venire contra factum defuncti, remiſſiuè. ibid.8

Hæres obligatur ex locatione, & conductione defuncti. 302.1.1.2

Niſi contractus ſit factus vſque ad beneplacitum locantis, aut conducentis, vel dum hæc fuerit voluntas. ibid.3

Hæres grauatus reſtituere hæreditatem fideicommiſſario, ſi recuſat exhibere res in inuentario deſcriptas, dicitur in dolo, & contra eum iuratur in litem. 531.2.7

Hæres tutoris tenetur de non geſto ab eo. 534.2.1

Sicut tenebatur ipſe tutor, qui negligentiæ ratione obligatur. ibid.2

Hæres tutoris tenetur actione tutelæ, etiamſi tutori ipſe in iuncta ſibi tutela, ſeu cura nihil geſſerit. ibid.4

Hæredem putatiuum repetere quod hæreditatis nomine ſoluit indebitè. 18.2.1

Hæredem in quota parte hæreditatis, vel bonorum effici hæredem, & dominum in ea, & in illum tranſire actiones pro illa parte. 42.1.3

Hæredem generaliter inſtituens, lucra nuptialia prioris matrimonij transferre non præſumitur, 371.2.1

Hæredes teneri pro portionibus hæreditariis ad ſolutionem debitorum defuncti, nullo reſpectu habito ad prælegata. 8.2.1.2

Hæredes poſt aditam hæreditatem ipſum defunctum repræſentant. 42.1.5

Hæredes viri ſi ſtatim poſt mortem ipſius volunt reſtituere dotem conſiſtentem in re mobili, cuius tamen reſtituendæ actio non competebat niſi poſt annum, ſi non expectato eo anno reſtituant dotem, poterunt detrahere interuſurium medij temporis. 410.1.38

Tranſacto anno quid. ibid.39

Hæredes tutorum, vel curatorum. 533.2

Hæredes tutoris non tenentur ex leui culpa, niſi in tribus caſibus hic expreſſis. 334.1.1.2

Hæredes tutoris ob negligentiam eiuſdem, quæ non latæ culpæ comparari poſſit, haud condamnari oportet. ibid.3

Hæredes tutoris tenentur de eo quod defunctus à te, vel ab alio non exegit. ibid. 1.1.2
Hæredes tenentur ad eos peruenta reſtituere, & de neglectis à defuncto rationem reddere. ibid. 2.1
Hæredes tutorum tenentur adminiſtratæ tutelæ rationem reddere. ibid. 2
Hæredibus non datur actio in factum de calumniatoribus. 46. 1.22

Hiſtrio.

Hiſtriones, & ludentes in ſcenis ſunt infames. 340.2.17

Hominem.

per Hominem quod non fit, reputatur à lege. 265.2.2

Humilis.

Humiles, & abiectæ mulieres quæ, remiſſiuè. 352.1.4
inter Humiles & abiectas perſonas numerari eam, quæ meretricium publicè præfuit. ibid. 9

Hypotheca.

Hypotheca tacita benè competit mulieri pro donatione ante nuptias, vel propter nuptias, non tamen ius prælationis. 328.2.8
Hypothecæ oblatio non retrotrahitur in augmentis. ibid. 3

I

Iactare.

IActare ſuum nemo præſumitur. 527.2.11

Ignorantia.

Ignorantia probatur ex eo, quod non probatur ſcientia. 99. 2.7
Ignorantia coniugum de impedimento non prodeſt ad dotem ex pacto, vel ſtatuto lucrandam, quando matrimonium habet perpetuam cauſam prohibitionis, quæ nunquam ceſſat. 321.1.2
Ignorantia coniugum ignorantium impedimentum non prodeſt ad dotem ex pacto, vel ſtatuto lucrandam. 324.2.2
Ignorantia iuris non excuſat in totum, ſed ſolùm ex parte. 347.1.6
Excuſat fœminam contrahentem inceſtas nuptias prohibitas à iure ciuili poſitiuo tantum, non ſic à iure naturali, vel gentium. ibid. 7
Ignorantia iniuſta, & non probabilis, non excuſat ab inceſtis nuptiis. ibid. 8
Ignorantia affectata pro ſcientia habetur, & nihil prodeſt. ibid. 10
Ignorantia iuris, aut facti quando excuſet contrahentem inceſtas nuptias. ibid. 11

Illegitimus.

Illegitimè nati ex matre vilis, & abiectæ conditionis, an efficiantur legitimi ex ſubſequuto matrimonio, diſquiritur. 352.2.18

Immobilia.

Immobilia non poſſunt in ſolutum dari pro alio ſine decreto. 563.1.12
pro Immobilibus non fit furtum. 96.2.3

Impedimentum.

Impedimenti ſi vterque coniux fuit conſcius, tunc maritus priuatur dotario, & vxor dote, & acquiruntur fiſco. 347. 1.12
Si verò ſolus coniux conſcius nullitatis ignoranti coniugi aliquid legauit, valet legatum. ibid. 2.13
Si mulier ſciuit impedimentum, maritus autem ignorauit, vtique mulier incidet in pœnas legis. ibid. 14
Si ambo ignorantes impedimentum contraxerint inceſtas nuptias, non patiuntur dictas pœnas, ſed quod quilibet dedit, repetere poteſt. ibid. 15
Neque incident in illas pœnas, ſiue vterque ignorauerit, ſiue vnus eorum. ibid. 16
Non eſſe idem in acquiſitis à coniuge ignaro per alium contractum inter viuos, ſed donatione acquiſita fiſco applicari. ibid. 17
At verò idem eſſe in legato, & quocunque contractu inter viuos, varior ſententia. ibid. 18

Imperator.

Imperator punit ſubditos vbique delinquentes. 589.1.2
Imperator confiſcat bona mobilia ſubditorum exiſtentia extra ipſius territorium. 284.2.8
Imperator, & Rex facilè præſumuntur habuiſſe animum donandi. 440.1.10

Imperialis.

Imperialis clementia lapſos erigit, & natalium reſtitutione ſpem melioris conditionis non adimit. 339.2.8

Imperitus.

Imperiti litterarum degentes in vrbibus, chirographis conficiendis quinque teſtes adhibeant, ruri degentes præſcriptum legis obſeruent. 34.1.4

Implementum.

Implementum probandi onus ad implere volentem pertinet. 48.2.4
Implemento ex vna parte ſequuto, oritur & competit ei actio, & efficax obligatio contra alium recipientem, vt det, vel faciat & adimpleat promiſſa, alias tenetur, & condemnatur ad intereſſe totale. 288.1.3

Implens.

Implens in contractu permutationis agit contra non implentem præſcriptis verbis. ibid. 1.3

Impoſitio.

Impoſitio ſola ſufficit, nec requiritur exportatio. 253.2.18

Impoſſibile.

Impoſſibile iure vitiat promiſſionem etiam à ciente factam. 323.2.2

Incendium.

Incendij caſus emptione perfectâ periculo emptoris emergit. 225.2.1.2
Intellige vt ibid. 3

Incertitudo.

Incertitudo vitæ, ex qua iuſtificatur cenſus ad vitam, an aliquo modo aſſecurari poſſit. 145.1.8
Incertitudinis ratione vltra duplum exigi poſſe, intellige vt ibi. ibid. 6

Inceſtus.

Inceſtus non ſolùm cum conſanguineis, ſed etiam cum affinibus committitur. 337.2.5
Inceſtus committitur per filium carnaliter cognoſcentem aſcendentem in infinitum, & per patrem carnaliter cognoſcentem deſcendentem vſque in infinitum. ibid. 6
Inceſtus committitur, quando quis carnaliter cognoſcit duas vxores. 348.1.3
Eius pœna quæ, remiſſiuè. ibid. 4
Inceſtus pœnæ viris inferendæ extenduntur ad fœminas. ibid. 2.4
Inceſtum committi etiam inter cognatos cognationis legalis, at non propriè inceſtas dici nuptias. 549.2.18

Indebitum.

Indebitum quid. 17.2
Indebitum per errorem ſolutum condici ſine vſuris, niſi ſententiæ refragetur auctoritas. ibid. 2.1.2
Secus ſi tenentur. ibid. 3
Indebitum quidem datur in tranſactione, ſed ob cauſam futuram, quæ ſequitur, vt à lite diſcedatur, non ſolutus. 18, 1.3
Indebitum alieno nomine ſolutum cepeti ex ratihabitatione. ibid. 2.1.2
Indebita ſoluens per ſententiam non repetit, niſi probet falſis inſtrumentis, vel allegationibus fuiſſe latam. 130.2.4

Indicium.

Indicium ſufficiens ad torturam, oritur ex conſuetudine delinquendi. 60.1.7
Indicium indubitatum quod. ibid. 2.6
ex Indiciis indubitatis quis condemnari criminaliter poteſt. ibid. 4
Intellige vt ibid. 5

Infamis.

Infames aliqui teſtari iure valent, & eorum teſtamenta minimè ſunt irrita propter infamiam iuris. 358.2.17

Infamia.

Infamiam iuris Rex poteſt abolere. 339.2.18

Infans.

Infans expoſitus à patre ſui iuris efficitur, paterque patriam poteſtatem amittit. 337.2.4

Ingenuus.

Ingenuum tam teſtes, quàm inſtrumenta probant. 61.2.8

Ingratitudo.

Ingratitudo nocens liberis non conſiſtit in nuda parentum aſſertione, ſed indubitatas probationes exigit. 372. 2.2
Iograritudo plenè, & dilucidis argumentis eſt probanda. ibid. 4
Ad illamque probandam non eſt deferendum iuramentum in ſupplementum probationis. ibid. 5
Iograritudo non præſumitur, niſi probetur. ibid. 6

Inhabilitas.

Inhabilitas parentis reddit inhabiles filios poſt delictum natos. 340.2.7

Inimicitia.

Inimicitia capitalis ex lite & accuſatione criminali oritur. 67. 1.7
Contrahitur ſi moueatur quæſtio ſtatus. ibid. 8
Vel ſi moueatur ſuper omnibus bonis, aut maiori parte eorum. ibid. 9

Inimicus.

Inimicus à teſtimonio repellitur. 67.1.6

Index Rerum,

Iniuria.

Iniuria facta vni de domo intelligitur facta toti conſanguinitati, & toti caſatæ. 351.2.1

Inopia.

ad Inopiam perueniſſe cenſetur qui pluribus ſe fideiuſſoribus immiſcet. 395.2.4

Inquilinus.

Inquilinus domo abutens à domino expelli poteſt. 193.2.31

Amplia vt ibid.32

Et limita vt ibid.33

Inquirens.

Inquirens temerè contra aliquem, & dolo, vel lata culpa fatigans inquiſitum, tenetur ad damna & iniuriam, ac criminaliter puniri poteſt. 544.1.4

Inſinuatio.

Inſinuatio non requiritur in quacunque donatione ob cauſam. 403.2.8

Inſinuatio in actis redigenda eſt. 439.1.21

Inſinuationes, & cæteræ notificationes fieri præcipiuntur apud acta. 328.1.5

Inſinuationes & cæteræ notificationes actus fieri neceſſe eſt. 330.1.7

Inſtitor.

Inſtitor non poteſt ſumere mutuum quando ei non fuit mandatum. 91.2.4

Inſtitor ſi à pluribus negotiationi præpoſitus, quilibet eorum in ſolidum tenetur. 92.1.3

Inſtitor accipiens pecuniam mutuam ex cauſa ad quam fuit deputatus, dominum obligat, licèt pecuniam illam non conuerterit in vſum. ibid.2.1

Inſtituris ex facto dominum obligari. ibid.1.2

Inſtitores ſi à duobus, vel pluribus communi nomine ad negotiationem aliquam ſint deſtinati, inter eos contracta ſocietas præſumitur. ibid.4

Inſtitoria actio.

Inſtitoria, & exercitoria actio. 91.1

Inſtitoria actione conueniri mulieres. 92.2.1

Inſtitoria vtilis datur contra dominum ex contracto facto cum procuratore ſpeciali. ibid.1

Vide *Actio.*

Inſtrumentum.

Inſtrumentum pro ſe præſumptionem habet, donec contrarium probetur. 57.2.1.2

Inſtrumentum pleniſſima probatio dictum. ibid.3

Inſtrumentum qui habet pro ſe, habet intentionem fundatam. ibid.4

Et qui habet verba inſtrumenti, habet caſum legis. ibid.5

Inſtrumentum quando dolo aduerſarij deperditum, ſufficit quod probetur illius amiſſio, nec amplius inquirendum de tenoris probatione. 59.1.6

Inſtrumentum nihil aliud probat, quàm quod continetur in eo, & quod omittitur in inſtrumento, præſumitur non actum inter partes. ibid.1

Inſtrumentum redditur ſuſpectum ex quantitate ſcribentis. 60.1.5

Inſtrumentum latè ſumptum quid ſignificet, quid verò propriè. 72.2

Inſtrumentum in probatione teſtibus æquipollet, 76.1.1.2

Etiamſi pacto conuentum ſit contrarium. ibid.3

Inſtrumentum publicum, cui etiam plures teſtes inſcripti, duobus tantum fide dignis, omnique exceptione maioribus quoad eius ſeriem improbari poterit. ibid.2.7

Inſtrumentum confici non poteſt niſi per Tabellionem. 77.2.9

Inſtrumentum de falſo redarguere qui velit, iurare debet quod non facit calumnioſè, ſed quia credidit chartam falſam. 81.2.3

Inſtrumentum originale ſi quis in iudicio produxerit, & pars petat vt producatur iterum, ſi non producat, inſtrumentum tanquam falſum nullius momenti eſt. ibid.4

Inſtrumentum originale vt producatur, quando peti poſſit. ibid.5

Quid ſi mandante iudice inſtrumentum quoddam exhiberi in iudicio, poſſeſſor obedire noluerit. ibid.6

Inſtrumentum partis aſſerentis inſtrumentum perditum in caſu textus, an & quando ſufficiat. 83.1.7

Non ſufficere niſi aliquæ appareant coniecturæ. ibid.8

Inſtrumentum non productum in iudicio non dicitur iudici cognitum. ibid.9

Inſtrumentum faciens mentionem de alio præcedenti, tanquam de ſua cauſa principali, & capiens ſubſtantiam de primo, producendum eſt. 123.2.3

Inſtrumentum dotale ſi præceſſit, in quo dos fuit promiſſa marito, & poſtea maritus confitetur ſe accepiſſe dotem, & de hoc præſtat ſecuritatem, ſiue apocham, præſumitur vera confeſſio, neque audietur maritus ſi velit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ. 126.2.14

Inſtrumentum ſimulatum non eſt inſtrumentum ſubſtantialiter, aut intellectualiter. 174.2.5

Ex illo in hunc ſenſum accepto non transfertur dominium, nec poſſeſſio. ibid.6

Quando verò in veritate agitur inter partes quod contractus, qui celebratur, ſit ſimulatus, aut inter partes celebratur in veritate, ſed modico tempore duraturus, tunc ex ſimulatione huiuſmodi non impeditur acquiſitio ad fauorem eius, cui adquiritur. ibid.7

per Inſtrumentum emptionis quondam factæ non probatur poſteriorem emptionem eſſe iniuſtam. 207.2.2

Inſtrumentum verum præſumitur donec probetur contrarium. 238.1.4

Inſtrumentum de dotis datione ſi non apparet, poteſt illa probari per teſtes. 389.1.2

Etiamſi lege municipali caueatur, intra certam ſummam probari non poſſe per teſtes, ſed per inſtrumentum, poterit tamen per teſtes probari. ibid.3

Amplia vt ibid.4 5

Inſtrumenti amiſſio non præiudicat vbi aliæ extant probationes. 71.2.2

Inſtrumenti amiſſionem caſu contingentem allegans probare tenetur. 74.1.1

Inſtrumenti amiſſio, & illius tenor, an & quando probetur per teſtes. ibid.2

Et quot, quales, & quando dicti teſtes deponant, vt inſtrumenti amiſſionem, & illius tenorem plenè concludant, remiſſiuè. ibid.3

Inſtrumenti virtutem non conſiſtere in papyro, ſed in intellectu. 309.1.1.2

Inſtrumentum accuſans de falſo, & non probans, vt falſarius punitur. 60.1.2

contra Inſtrumentum in ſcriptis non admittitur probatio in contrarium, niſi per ſcripturam. 123.2.6

Niſi quis vellet probare ſimulationem ac fraudem aduerſus inſtrumentum. ibid.7

Inſtrumentum debiti alicui tradens, videtur eidem dare mandatum ad exigendum debitum in inſtrumento contentum. 451.1.10

in vno Inſtrumento poſſe contineri obligationes diuerſarum perſonarum, nec vitiari inſtrumentum, vel probationem. 31.2.1

de Inſtrumento à Notario facto, remiſſiuè. 17.2.7

Inſtrumento perdito contractus probari poteſt per teſtes, vel alio modo, etiam quando contractus fuit celebratus in ſcriptis, dummodo teſtes ſint idonei. 69.2.5

Inſtrumento falſo vtens pari pœna afficitur ac ille qui fecit. 73.1.4

Intellige vt ibid.5

Inſtrumento renuntians, non per hoc videtur renunciare debito, ſed tantùm probationi ipſiuſmet inſtrumenti. 73.2.4

Et cur. ib id.1

Contrà. ibid.6

in Inſtrumento eodem prius, & poſterius non dari. 77.2.10

Inſtrumenta etiam poſt editas atteſtationes vſque ad concluſionem in cauſa produci poſſunt. 58.2.10

Inſtrumenta vbi ſimul cum teſtibus requiruntur, teſtes non probant. 61.2.2.3

Inſtrumenta in antiquis omni alij probationi præferuntur. 76.1.4

Antiquum in hac materia decem annos excedens. ibid.5

Inſtrumenta quando habent executionem paratam per ſtatutum poſſunt exequi ad inſtantiam ceſſionarij, conſtando de ceſſione. 169.1.12

per Inſtrumenta emptionis antiquæ non probatur valor rei præſens. 207.2.2

Vide *Valor.*

Inſtrumenta nuptiarum non inducunt præſumptionem ortus. 334.2.2

Vide *Nuptia.*

Inſtrumentorum pluralitas non præſumitur. 7.2.8

Inſtrumentorum probatio manifeſta. 8.2.10

de Inſtrumentorum fide, & amiſſione eorum. 72.2

Inſtrumentorum amiſſio nil operatur in his, quæ ſine inſtrumento ſubſiſtunt. 74.2.2

Inſtrumentorum dotalium amiſſio non nocet, ſi aliæ ſunt probationes. 389.1.1

Intellectus.

Intellectus legis *dotem* 1. *C. de do'e cauta non numer.* 421.2.4

Intellectus legis 3. *verſ. ſed pollicitatio tantum*, *C. eod. & verſ. liceat non numerata pecunia, &c.* 423.1.3.4

Vide Indicem quintum initio poſitum.

Vide *Fides.*

Intelligere.

τὸ *Intelligere*, improprietatem denotat. 407.1.6

Intentio.

de Intentione venientis iure aliquo tanquam ſuo, quomodo conſtet. 34.1.7

Intereſſe.

Ob moram aliquid vltra ſortem tanquam intereſſe petitur, 143.2.5

Ante moram nunquam intereſſe debetur: quid ſi pactum fiat de ſoluenda certa ſumma ratione lucri ceſſantis in caſu, quo mora committeretur. ibid.6

Intereſſ. alterius intereſſe non debetur. 151.2.2

Secus ſi petitur non acceſſorie ad ſortem, ſed tanquam vera ſors principaliter, & per ſe; tunc enim poſt moram debetur intereſſe illius intereſſe. ibid.4

Niſi debitoris, & creditoris perſona ſit mutata, quo caſu intereſſe alterius intereſſe, etiamſi ſorti coniungatur, non debetur, nec exigi poteſt. ibid.5

ad Intereſſe alterius intereſſe tutor tenetur, quia vſuræ efficiuntur ſors. 152.1.7

Intereſſe alterius intereſſe ritè exigi quando agitur de intereſſe damni emergentis. ibid.8

Intereſſe debitum ſolo iudicis officio non poteſt peti de per ſe. 157.1.4

Intereſſe lucri ceſſantis non poteſt peti in alio nouo & ſeparato iudicio poſt latam ſententiam ſuper ſorte principali, niſi intereſſe ſit promiſſum in contractu per ſtipulationem. ibid.8

de Intereſſe præſtando per officium iudicis quid dicendum. ibid 2.13

ad Intereſſe agitur ob fidem ruptam. 165.2.2

Intereſſe licet iuramento damnum paſſi probari poſſit, poterit tamen iudex dictum iuramentum moderari, conſiderata qualitate perſonæ iurantis, & eius facultatibus. 227.2.4

Intereſſe modi varij, remiſſiuè. ibid.6

Vide *Mora*, *Vſura*.

Ceſſante eo quod intereſt, ob quod competebat actio, eadem actio competere deſinit. 166.1.6

Interpellatio.

Interpellatio in mora debitori conſtituendo ſufficiens eſt. 155.2

Interpellatio iudicialis in quibus caſibus ſit neceſſaria, remiſſiue. ibid.3

Interpellatio iudicialis per litis conteſtationem neceſſaria eſt in caſibus ſtricti iuris. ibid.4

Intellige vt 156.1.5

vna Interpellatio an ſufficiat, vel plures requirantur extraiudiciales ad conſtituendum debitorem in mora, remiſſiuè. ibid.6

Interuentio.

Interuentio tertiæ perſonæ non impedit extraiudicialiter depoſiti ſummariam actionem, & depoſiti reſtitutionem. 160.2.1

Introductum.

Introductum in fauorem alicuius non illi damnum adferat. 80.1.12

Inuadens.

Inuadentes, & occupantes poſſeſſiones alienas non iuuantur compenſationis exceptione. 135.1.4

Inuecta.

Inuecta, & illata per colonum, hypothecari pro mercede. 294.2.1.2

Declara vt ibid & ſeq.3.4.5.6.7.8.9

Inuentarium.

Inuentarium à tutoribus, vel curatoribus fieri debet coram publico Tabellione. 503.1.6

Inuentarium probat contra tutorem. 517.2.9

Inuentarium non faciens vt ſuſpectus habetur. 528.1.15

Infamiæ nota afficitur. ibid.1.16

Inuentarij omiſſio operatur, vt non poſſit tutor adminiſtrare. 527.2.13

Inuentarij confectio tutori, vel curatori remitti poteſt per teſtatorem. 528 1.4

in Inuentario non ſunt ponenda debita, quæ pupillos debet, ſed ipſi debentur. 503.2.3

Nec etiam creditores, ac debitores, ac alij intereſſe habentes. ibid.14

ex Inuentario præſumi hæreditatem non eſſe ſoluendo. 37.1.5

Inutiliter.

Inutiliter factum non impedit diſpoſitionem legalem. 266.1.2

Ipſo iure.

Ipſo iure, parte ſcilicet nolente, & opponente. 135.1.7

Iter.

Vbi tenditur per inſolita itinera, fraus in hoc præſumitur. 153.1.10

Iudex.

Iudex appellationis ſententiam iniquam iudicis à quo, delatam ſuper iuramenti recuſatione reformare poteſt. 6.2.10

Iudex rem meliùs percipit præſentibus litigantibus, quàm eis abſentibus. 7.1.19

Iudex corruptus dicitur, ſi aliquid illi datum fuit mutuò. 13.2.2

Iudex an & quando teneatur crimine & pœna concuſſionis. 25.1.4

Et ad quid. ibid.2.5

Iudex qui pœnam remiſerit, aut minuerit, qualiter puniatur, remiſſiuè. 275.1.17

Iudex pœnam legis minuens, aut immunitatem concedens, ſeſe oſtendit conſcium ipſius criminis. 283.1.5

Iudex Eccleſiaſticus dat tutores pupillis Clericis. 481.1.3

Iudex originis, vel domicilij dat tutores pupillis. ibid.4

Iudex bonorum dat curatorem. ibid.5

Iudex non poteſt tutorem dare, niſi ſubditus, vel ratione originis, vel domicilij. ibid.2.8

Iudex loci, vbi eſt maior pars bonorum pupilli, eſt competens ad dandum ei tutorem, etiamſi ibi minor domicilium non habeat. ibid.12

Iudex licèt alimenta non taxet, ſed tutor, aut curator ſuo proprio iudicio ea minori tribuat, quando videt non expedire vt patrimonij quantitas intelligatur, tunc nihilominus perſoluendum eſt ipſi quod in alimentis debitè expendiſſe conſtiterit, aut vir prudens fuerit arbitratus. 522.1.5

Iudices negligentes procedere contra monopolia exercentes, & pœnas à iure inflictas ab illis exigere diſſimulantes, mulctâ quadraginta librarum auri puniti. 274.2.16

Iudicibus non licere intra territorium ſuæ iuriſdictionis emere, ſeu aliter contrahere. 9.1.2

Etiam per perſonam interpoſitam. ibid.3

Iudicium.

Iudicium inter coniuges, quod olim *De moribus* appellabatur, hodie eſt ſublatum. 408 1.11

Iudicium de moribus ſublatum. 440.1

Iuramentum.

Iuramentum vbi defertur lege, conſuetudine, vel ſtatuto, an retractari poſſit per veras, & proprias probationes. 2.1.5

Iuramentum deciſiuum litis, ex inopia probationum deferri à iudice. 3.1.1.11

Non ſeruari in Gallia. ibid.2.3

Iuramentum ſuppletorium quando actori deferendum. ibid.4

Reo quando deferendum. ibid.5

Non defertur in via executiua vbi adeſt publicum inſtrumentum de debito, vel confeſſione partis, ſi vnus tantum teſtis adſit de ſolutione. ibid.6

Iuramentum non deferendum infami infamia facti, aut iuris, homicidæ, vſurario, periuro, condemnato actione furti, ſpurio, concubinario, blaſphematori, aut inimico inimicitia graui. ibid.9

Nec minori, nec mulieri, niſi fuerit plus quam ſemiplenè probatum. 4.1.11

Iuramentum an & quando poſſit deferri ſpurio in ſupplementum. ibid.10

Iuramentum ſuppletorium non defertur ei qui poterat plures teſtes producere. ibid 14

Iuramentum ſuppletorium defertur in cauſis modicis, non autem in arduis, & magni valoris. ibid.16

Limita vt ibid.17.18

Iuramentum locum habere etiam in cauſa ſtatus. 4.2.1

Iuramentum delatum, aut relatum qui præſtat, in factum actionem habet. 5.1.2

Iuramentum delatum, antequam præſtetur, vel feratur ſententia, reuocari poteſt. 5.2.1.1.2

Secus poſtquam huius iuramenti delatio fuerat acceptata, niſi ex iuſta cauſa. ibid.3

Iuramentum deciſorium delatum, ſi ex interuallo acceptetur, non proficit, niſi deferatur de nouo. 6.1.6

Iuramentum ad deciſionem litis delatum à parte, vel in defectum probationis, à iudice, ante ſententiam definitiuam, vel in ipſa ſententia præſtandum eſſe, non poſtea. ibid.2.1.2

pars Iuramentum deferens, facta relatione fruſtrà appellat à iuramento relato. ibid.11

Pars, cui in iudicio defertur iuramentum coram iudice, illud recuſare non poteſt, alias cadet à cauſa. ibid.13

Pars deferens iuramentum, facta relatione fruſtrà appellat à iuramento relato. ibid.14

Secus tamen ſi ſententia non tranſit in rem iudicatam. 7.1.15

Iuramentum per Procuratorem præſtari, deferri, referri poteſt. ibid 18

Index Rerum,

Iuramentum retractari reſpectu inſtrumenti de nouo reperti. 7.2.2
Iuramentum iudiciale quando retractari nequeat per inſtrumenta de nouo reperta, aut per alias probationes, præcipuè quando ſtatim iuratum fuit abſque vlla iudicis coactione, ſeu aſtrictione. ibid.7
Iuramentum per teſtem corporaliter ad ſancta Dei Euangelia, tactis Scripturis, præſtandum. 64.2.6
De conſuetudine ſufficit tangere quaſcunque ſcripturas, etiam quod non ſint Euangelia. 65.1.8
Iurare tacta aliqua re ſacra, veluti Reliquiis, Cruce, Altari, vel ſimilibus. ibid.9
Iuramentum teſtibus remitti poſſe à parentibus. ibid.12
Intellige vt ibid.13
Reſolue vt ibid.14
Non poſſe remitti à partibus in cauſa criminali, vel in cauſa ciuili ardua. ibid.15
Iuramentum non firmat contractum ſimulatum, nec tollit exceptionem ſimulationis. 84.1.2
Amplia et ibid.3
Et limita vt ibid.4 5
Iuramentum non tollit beneficium huius text. 94.2.7
Iuramentum ſortitur naturam actus, cui adjicitur, nec augет effectum obligationis, ſed ſolum addit vinculum religionis. 129.2.6
Intellige vt ibid.7
Iuramentum interpoſitum in aliquo actu, vel contractu, habet tacitam conditionem vt reguletur ſecundùm iſtius naturam, & qualitatem, deficiente conſenſu & voluntate iurantis. ibid.8
Iuramentum quæ continere debeat. 341.1.8
Iuramentum in litem affectionis vt deferatur, quæ requirantur, remiſſiuè. 530.1.3
Iuramentum in litem datur vbi adeſt dolus. ibid.c.7
Iuramentum in litem datur contra tutorem, ſeu adminiſtratorem, qui inuentarium bonorum in hæreditate exiſtentium non confecit, prout de iure conficere tenebatur. 532.1.2
Amplia primò vt etiam contra tutorem non conficientem librum rationum detur iuramentum in litem. ibid.3
Secundò vt etiam deferatur iuramentum in litem contra tutores & adminiſtratores ſanguine coniunctos, qui non confecerunt inuentarium, & librum rationum, ſeu aliàs in adminiſtratione ſe dolosè geſſerunt. ibid 4
Tertiò vt iuramentum in litem deferatur etiam contra matrem tutricem, ſeu curatricem, ſi in tutela, vel adminiſtratione inuentarium, & librum rationum non confecerit, vel aliàs dolosè ſe geſſerit. ibid.5
Etiam quod ipſe adminiſtrauerit alio nomine, quàm tutorio. ibid.2.6
Quartò vt etiam deferatur iuramentum in litem contra fratrem tutorem, vel adminiſtratorem bonorum communium? ſi inuentarium, vel librum rationum non confecerit, vel aliàs in adminiſtratione ſe dolosè geſſerit. ibid.7
Siue frater viuente patre paterna bona adminiſtrauerit nomine communi, ſiue etiam nomine proprio. ibid.8
Quintò vt procedat non ſolum contra tutorem, ſeu adminiſtratorem, qui librum rationum, & inuentarium bonorum adminiſtratorum non confecit, ſed etiam ſi illud confecit, at inordinatè, confusè, obſcurè. ibid.9
Sextò vt iuretur in litem contra tutorem, & adminiſtratorem, qui in inuentario bonorum non ſcripſit omnia bona. ibid.10
Sicut etiam iuratur contra tutorem & adminiſtratorem non deſcribentem in libro rationum omnia exacta. ibid.11
Declara et ibid.12
Septimò vt deferatur iuramentum in litem contra tutorem, ſeu adminiſtratorem non reſtituentem reliqua, & ea quæ ad eius manus peruenerunt. ibid.13
Octauo vt deferatur iuramentum in litem quando tutor, ſeu adminiſtrator exactas pecunias in proprium vſum conuertit. 533.1.14
Limita primò vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem non conficientem inuentarium, ſeu etiam librum rationum, quando mouetur ex aliqua iuſtiſſima cauſa. ibid.15
Secundò, non deferri iuramentum in litem contra tutorem non conficientem inuentarium, aut librum rationum, quando bona adminiſtranda eſſent tam pauca & modici valoris, & hæreditas eſſet tam modica, vt de illis poſſit aliunde haberi veritas abſque inuentario, & libro rationum. ibid.16
Tertiò iuramentum in litem non dari contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem, qui non confecit inuentarium, aut librum rationum, quando aliunde probare poteſt, quæ bona extabant, & quæ bona ad eum peruenerunt, &c. ibid 17
Quartò vt iuramentum in litem non detur contra tutorem, ſeu alium adminiſtratorem, qui omiſit facere inuentarium, ſeu librum rationum ex ſimplicitate, aut ruſticitate. ibid.18
Quintò vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, ſeu adminiſtratorem pro non redditione rationum, quando illam ſemel reddidit. ibid.19
Sextò vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem non conficientem inuentarium, aut librum rationum, quando tutoris fides eſt approbata à teſtatore. ibid.2.20
Septimò vt iuramentum in litem non deferatur contra tutorem, qui inuentarium, aut librum rationum non fecit, ſi adhuc tutelam non ſuſcepit. ibid.21
Octavò vt non detur iuramentum in litem contra tutorem, ſeu curatorem, qui omiſit facere inuentarium, quando illius confectio eſt ſibi expreſsè remiſſa, ſeu prohibita à teſtatore. ibid.22
Itaut ſi tutor, vel curator contra prædictam prohibitionem inuentarium facere voluerit, dicatur in dolo. ibid.23
Etiamſi inuentarij confectio ſimpliciter remiſſa eſſet abſque expreſſa prohibitione. ibid.24
Adde quod poteſt tutor, curator, ſiue adminiſtrator ad inuentarij, ſeu libri confectionem cogi. ibid.25
Sublimita vt ibid.26
Iuramenti delatio tutori facta à pupillo nullius eſt effectus. 4.2.1.2
Iuramenti delationem locum habere in actione depoſiti, oſtenditur. 5.2.1
Iuramenti remiſſionem impetrans in factum actionem habet. ibid 1.2
Iuramenti vis. 86.1.2
Iuramento deponentis an, & quibus caſibus ſtetur circa damna & intereſſe eidem deponenti obuenientia ex eo quod reddere, ſeu reſtituere negauit depoſitum. 5.2.2
Iuramento præſtito ſtandum præcedente legitima delatione: delatum autem non præſtans, nec recuſans, pro conuicto, & confeſſo habetur. 6.2.8
de Iuramento calumniæ deferendo diſpoſita, non referendo firma manent. 7.1.22
Iuramenta præſtantur à nonnullis in iudicio, ab aliis domi, pro qualitate, & arbitrio iudicis. ibid.21.e3
Iurandi facultas ad hæredes non tranſit, nec ad Procuratorem habentem mandatum ſpeciale. 4.2.3 4
Secus quando hæres eſſet informatus de negotiis defuncti. ibid.5
ad Iurandum ſpeciale mandatum requiri, licèt in eo non ſit expreſſa cauſa, in quo eſt iurandum. 7.1.20
Elapſo termino ad iurandum de iure præfixo, iuramentum oblatum turpiter nemo recuſat. 527.1.32
Iurare qui debet in ſupplementum, requiritur vt veriſimiliter rei veritatem per ſenſum corporeum ſcire poſſit; vnde non defertur hæredi. 4.1.15
Epiſcopus non tactis Scripturis, ſed inſpectis ſacroſanctis Euangeliis, tacto pectore iurare debet. 64.2.16
Iurare non cogitur qui plenè probauit ſuam intentionem. 127.1.34
Iurari in litem ob ſolam latam culpam poteſt. 530.1.5
Contrarium. ibid.6
In litem, & contra hæredem tutoris nemo inuitus iurat, etiamſi ſit hæres hæredis. ibid.1
Ob dolum vel latam culpam non reſtituentem iuratur in litem, & vbi dolus, & lata culpa ceſſant, aliter per iudicem de veritate inquiritur. ibid.2 3
Iuratur in litem contra hæredem tutoris ob dolum, vel latam culpam inſtrumenta non reſtituentem 530.1.1.2
In litem contra tutorem iuratur, etiam ob leuem culpam; contra verò tutoris hæredem, propter dolum, & latam culpam tantùm, niſi lis fuiſſet conteſtata cum tutore defuncto. 531.1.1.2
Ex ſpeciali pupillorum fauore iuratur in litem contra tutorem ob culpam leuem. ibid.3
Si cum defuncto fuerit lis conteſtata, tunc in actionibus bonæ fidei ex dolo defuncti iuratur in litem contra hæredem. ibid.4
Secus quando cum defuncto iudicium non fuit cœptum, aut ſi cœptum, lis non fuit conteſtata. ibid.5
Intellige vt ibid.6
Hæres grauatus reſtituere hæreditatem fideicommiſſario, ſi renuat exigere res in inuentario deſcriptas, dicitur in dolo, & contra eum iuratur in litem. ibid.7
Iuratur in litem ob dolum proprium, non tutoris contra hæredes. 532.1.8

Iuriſdictio.

Iuriſdictionem qui habent, in cauſis ſcholarium cenſentur ordinarij, quamuis non habeant territorium. 39.2.28

Ius.

Ius, actio, vel obligatio mihi ex contractu alterius acquiſita, me inuito mihi auferri nequit. 207.1.3

Ius

Ius emphyteuticum. 31.2.2
Ius mihi ſpe tantum per te quæſitum ex iuris diſpoſitione non poteſt per te mihi auferri. 329.1.11
Ius dotium. 380.1
Iure familiaritatis quæ fiunt, non conſtituunt aliquem in poſſeſſione ad præſcribendum. 33.2.5

Iuſiurandum.

Iuſiurandum quid ſit. 1.1
Qui de eo ſpecialiter egerint. ibid.
Iuſiurandum aliud voluntarium, aliud iudiciale, neceſſarium aliud, &c. 1.1.6
Iuſiurandum rei illicitum ſeruari non oportet. 340.2.6

Iuſſus.

Iuſſus ſpeciali nominationi præualet, & viciſſim iuſſui generali præualet nominatio. 98.1.1

L

Læſio.

Læſio nec minima admittatur, quæ contingit in qualitate, vel quantitate. 201.1.99
Item quæ oritur ex vitio, aut defectu rei venditæ, maximè occulto, ſiue illa res ſit animata, ſiue inanimata. ibid. 100
Intelige vt ibid.101
Non admittitur in æſtimatione rerum dotalium. ibid.102
Quando pretium eſt taxatum à lege, ſtatuto, edicto, conſtitutione. ibid.103
In Eccleſia, Prælato, Clericis. ibid.104
Quando quis ſciens iuſtum pretium rei, eam vili pretio emit etiam citra dimidiam, ab eo, qui eius valorem ignorat. ibid.105
Idem ſi quis vendidit rem plus iuſto pretio, & mentitur affirmando illud eſſe iuſtum pretium, propter quod emens ita perſuaſus emit tali pretio. ibid.106
Læſio quomodo ſit computanda, cùm venditor dicit ſe deceptum in venditione. 201.1.107
Læſio triplex ibid.2.111
Læſio quæ infertur alicui ex immediata diſpoſitione iuris, ita comprehendit pupillum, ſicut maiorem. 306.1.13

Læſus.

Læſus in venditione rei communis, & impeditus per exceptionem præſcriptionis, ad partem pretij agit. 24.1.2
Læſo ſuccurrendum ex perſuaſionibus aduerſarij, etiam citra metum, vel dolum. 36.2.7
Læſis intra dimidium non conceditur legis beneficium, & cur. 201.1.98

Lapſus.

Lapſus diei conceſſi per legem, inſtaurationis gratiâ, conſtituit debitorem in mora, abſque alia interpellatione. 410.1.40

Latrocinium.

Latrocinium ſeu rapina per vim commiſſa reputatur caſus fortuitus, & is qui rem ſic furatam detinebat, non tenetur ad aliquid illius domino. 155.2.26

Laudemium.

de Laudemiis, & quando debeantur, remiſſiuè. 317.2.10

Legare.

ſi Legantur centum, & ſeruus vt manumittatur, ſi velit centum, omiſſo altero, nihil habebit, & ſeruus erit ſtatim liber. 265.2.3
Legare poteſt vxor marito. 433.2.3

Legatarius.

Legatarios non ſoluere æs alienum hæreditarium, ſed hæredes. 44.1.2

Legatum.

Legatum à marito vxori factum ſi vidualem vitam egerit, vel donec ſecundò nupſerit, amittitur ab vxore ſi ſecundò nupſerit. 373.1.4
Legatum relictum à debitore non præſumatur relictum animo compenſandi, remiſſiuè. 408.1.17
in Legato dotis hæredes tenentur in ſolidum. 43.1.6
pro Legato dotis hæredes tenentur in ſolidum. ibid.2.2
ad Legata pauperibus relicta ſoluendum, vel pia, hæredem compelli poſſe, nemine inſtante. 263.1.5
Legatorum ſolutio non pertinet ad vſufructuarium quando apparet teſtatorem voluiſſe aliter. 44.1.5

Legatus.

Legati publici non capiuntur pro repræſaliis. 39.12
Legati pro rebus quas portant non ſui vſus gratiâ ad locum, ad quem vadunt, tenentur ſoluere vectigal, non de his quas portant de loco, à quo recedunt. 279.2.1

Legitimare.

Pater etiamſi habeat filios legitimos, poteſt legitimare naturales per oblationem Curiæ. 468.1.3
Hunc modum legitimandi non eſſe nobis in vſu ibid.4
An quis legitimari debeat per ingreſſum monaſterii, vt poſſit habere bona patris. ibid.5

Legitimatio.

Legitimatio per Curiæ oblationem ab vſu receſſit. 465.1.1
Legitimatio quæ fit per oblationem Curiæ, fauorabilior ac potentior eſt, quam per reſcriptum. 468.2.12
Legitimatio dicitur donatio, ſiue donum patris, & Principis. 470.1.6
ad Legitimationem per ſubſequens matrimonium non exigi de Iure Canonico quod cum dotalibus inſtrumentis ſit contractum, ſicque in ſeculari foro in praxi eſſe receptum. 469.1.5
de Legitimatione per oblationem Curiæ, remiſſiuè. 468.1.1
de Legitimatione per ſubſequens matrimonium, remiſſiuè. 469.1.3

Legitimatus.

Legitimatus à Principe perinde habetur, ac ſi medio tempore nulla fuiſſet illegitimitatis macula aſperſus. 340.1.15
Legitimatus ſuus hæres efficitur. 465.2.3
Legitimatus per oblationem Curiæ ſoli patri efficitur legitimus ſucceſſor, non aliis agnatis, vel cognatis, nec è contra ipſi. 468.1.1
Legitimatus ad ſuccedendum patri, non idem videtur legitimatus, vt aliis conſanguineis ſuccedat. ibid.6
Legitimatus per oblationem Curiæ, ſi decedat ſine liberis, ſuccedit mater in tertiam, in reliquam Curia. ibid.7
Si verò mater non ſupereſt, ſuccedit in paternis Curia, cognati in reliquis, & ſi eius cognatus Curiæ ſe offerat, omnia etiam paterna ad Curiam deuoluenda habebit etiam eo caſu: ſi mater ſuperſit ad omnia bona extra ſubſtantiam patris quæſita cum cæteris ſuccedit. ibid.
Legitimatos per oblationem Curiæ fieri capaces ad ſuccedendum cum legitimis, & naturalibus, ne tamen plus habeant, quàm cui minus relictum erat. ibid.13

Legitimus.

Legitimus filius eſt ex legitimo matrimonio natus. 334.2.6
Legitimos habens etiam filios poteſt naturalem tradere Curiæ, ſed non poteſt ei plus relinquere, vel donare, quam vni ex filiis legitimis, & naturalibus, cui minus dederit. 468.2.10.11

Lenocinium.

Lenocinium maritorum in vxores, remiſſiuè. 25.2.3

Lex.

Lex factum infectum facere poteſt. 10.2.5 & 433.1.3
Lex noua trahitur ad præterita, quatenus tractum habuit pro tempore futuro. 151.2.1
Lex annullans donationes inter virum, & vxorem, locum habet etiam in donationibus præſumptis. 175.1.9
Lex pœnalis de tutore vero loquens, ad fictum & gerentem ſe pro tutore non extenditur. 355.1.1.2
Lex prohibens poſſe mulierem nubentem intra annum luctus teſtamento viro relinquere vltra tertiam bonorum ſuorum partem, dicitur prohibere etiam donationem inter viuos. 358.2.26
Legis Iuliæ, & Papiæ prohibitio ceſſat quoad prohibitionem ætatis quinquaginta, aut ſexaginta annorum in contrahendis nuptiis. 343.2.1
Legi prohibitoriæ non poſſe renunciari. 67.2.3
Legi prohibitoriæ renunciari nequit. 454.2.11
Leges antiquæ quæ marem nudum inſpici iuſſerunt, vt proinde cognoſceretur pubeſne eſſet, an impubes, reſecatæ. 541.2.3

Liber.

Liber rationum nihil omnino probat in his quæ non dependent à mera voluntate ſcribentis 51.1.3
Valet tamen diſpoſitio, vel ſtatutum diſponens quod ei fides habeatur. ibid.5
Et vbi fidem facit ex diſpoſitione Principis, probat etiam contra tertium. ibid.6
Liber fiſcalium probans. 73.2.3

Liberi.

Liberi prioris matrimonij, modò non ſint ingrati, acquirunt lucra legalia ob parentum contractas ſecundas nuptias. 367.1.1.3
Et qualis ingratitudo filiorum exigatur, vt huic reſeruationi locus non ſit, & quis tunc ſuccedat, remiſſiuè. ibid.2.4
Liberi adeuntes pro parte hæreditatem parentum nuptias iterantium, lucra nuptialia alienata reuocare non poſſunt. 371.2.2
Liberi ingrati carent lucris ex ſecundis parentum nuptiis. 372.2.1
Liberi apud quem alantur facto diuortio, Iudicis eſt arbitrari. 458.1.1.2
Huiuſmodi arbitrium debet eſſe, vt vſque prius triennium ſoboles apud matrem educetur, maior autem triennio facta apud patrem, prout ius decernit circa prolis educationem. ibid.3

Index Rerum,

Liberi apud matrem ad ſecundas nuptias non venientem nutriantur patris expenſis, ſi is cauſam diuortij dederit, ſi verò contrà, tunc apud patrem matris locupletis expenſis, niſi pater minùs idoneus ſit. 458.1.2.6.7
Excipe primò ſi parens innocens in diuortio celebrando ſit infidelis, is autem qui in culpa fuit, fidelis, tunc in fauorem Fidei, ne proles in infidelitate procreetur, tradenda eſt coniugi fideli. ibid.3
Secundò quando culpa viri factum eſt diuortium, & mulier tranſeat ad ſecundas nuptias. ibid.4
Tertiò quando mater cauſam diuortij dedit, & ipſa eſt locuples, vir autem pauper, tunc apud matrem ſoboles alenda eſt. ibid.2.5
Liberorum nedum legitimorum naturalium, ſed etiam naturalium tantùm, & ſpuriorum, ac inceſtuoſorum nexus, 63.1.5
A teſtimonio repellendi. ibid.6
Liberos matrimonialiter copulari non permittunt Principes abſque licentia. 356.1.3
Liberis, nec matre extantibus, licebat in naturales filios transferre per actum inter viuos, vel per teſtamentum, etiam totam ſubſtantiam, ſeruata tamen legitima aſcendentibus, ſi extant. 466.2.1
Vide *Filius*, *Proles*, *Soboles*.

Liber.

per Liberam perſonam ob pecuniam ſolutam nomine alterius, quæri domino actionem perſonalem, & hypothecariam ſine ceſſione. 98.1.1
Liberum hominem non teneri ſeruire ob pecuniarium debitum. 31.1.1.2
Liberum ſe aſſerens, ſeruum fuiſſe fatetur, niſi manumiſſionem ſimul probet. 67.1.1.2

Liberatio.

Liberatio an, & quando contingat, ſi me inuito debitor meus debitori meo ſoluat. 41.1.6

Libertas.

Libertas per pactum impediri poteſt. 266.1.2
Libertas præſtita ante moram quæſtionem commiſſi non reuocatur prætextu vectigalis non ſoluti. 275.2.2.3
Libertatis fauore ceſſat Velleiani exceptio. 115.1.1.2
Idem quando quis ſe obligauit pro cauſa concernente pietatem. ibid.3
Libertatis fauore non obſtante, requiri poſt certum tempus donatæ voluntatis domini perſeuerantiam. 267.2.4
Libertatem non probari per productionem inſtrumenti ſubtracti, ſed magis præſumi contra ſubtrahentem. 59.1.1.2
Libertate matris probata, filius liber eſſe cenſetur. 52.2.2

Libertus.

Libertus fraudulenter adminiſtrans remouetur, & punitur. 49.2.8
Libertus ſi tutelam filij adminiſtrauerit, non ſolùm tutelæ actione, & aliis actionibus, quibus alij tenebitur, ſed etiam extraordinariè puniri poterit. ibid.2
Libertus non patronam, nec eius filiam, neptem, vel proneptem poteſt in vxorem ducere. 331.2.4
Libertus omittens petere tutores filiis patroni, ſubiacet periculo deſerti obſequij. 479.1.1.2
Libertum, aut ſeruum non teneri ex contractu patroni, vel domini. 37.2.1

Libra.

Libra auri ſeptuagintaduos aureos, ſiue ſolidos, continens. 14.1.4

Licitatio.

in Licitationibus Regiorum redituum primus licitator non liberatur per ſecundum. 217.2.5

Linea.

Lineæ appellatione qui veniant, remiſſiuè. 465.2.3

Liquidum.

Liquida, etiam guſtus cauſa quondam non tranſportabantur impunè ad barbaros. 153.1.2.3

Liquidandus.

Liquidandus de proximo pro liquido habetur. 135.2.18

Liquidatio.

Liquidatio intra quod tempus fieri debeat iuxta leges Luſitaniæ, & Caſtellæ. 135.1.2

Liquidum.

Liquidi ad liquidum, non verò ad non liquidum, fit compenſatio. 135.1.8

Lis.

per Litis conteſtationem plenum ius acquiritur ceſſionario, ita vt deinceps reuocari ceſſio nequeat. 29.1.4

Litera.

Literæ miſſiuæ priuatæ quod probent contra ſcribentem ſi ſua manu ſcriptæ, remiſſiuè. 54.1.3
Literæ amatoriæ inter amantes probant matrimonium contrahendum, non verò contractum. 54.2.10
Emanatæ à viro, miſſæ vxori alienæ, penèſque illam repertæ, probant adulterium. ibid.11
Litteræ, apochæ, ſeu apodiſſæ vocabulo veniunt. 80.2.7
Vide *Remiſſoria*.
Litteræ commendatitiæ vltra intentionem commendandi non obligant. 97.1.1.2
Non dari actionem quod iuſſu, ſi ij quibus commendantur, harum intuitu non contraxerint cum illis. ibid.3
Litterarum ſimilitudine faciliè errari. 31.1.11
in Litteris miſſiuis non requiritur recognitio quod fuerint ſcriptæ per ſcribentem, ſed comparatio litterarum ſufficit. 54.1.6
Probant ſine die & conſule. ibid.2.7
Secus ſi careant nomine, & cognomine. ibid.8
Niſi per teſtes de viſu & intereſſentia conſtet feiſſe per ipſum ſcriptas & miſſas. ibid.9
De vtentibus falſis Litteris Papæ, vel alterius Principis, remiſſiuè. 79.1.6
de Litteris tam commendatitiis, quàm credentiæ, remiſſiuè. 162.2.2
Non obligant ipſæ dominos, niſi eſſent multùm ad hoc ſpeciales. ibid.3
ex Litteris credentiæ, vel commendatitiis non inducitur mandatum ad contrahendum. ibid.4
de Litteras recipiente, & non contradicente, quod videatur fateri, contenta in eis vera eſſe, & illis conſentire, remiſſiuè. 97.1.4

Literatus.

per Litteratos totus illuminatur mundus. 38.1.7
Regitur ac ſuſtinetur Eccleſia Dei. ibid.8

Locans.

Locans operas ſuas vt faciat aliquod ædificium, videtur poſſe mercedem petere antequam illud opus perficiat. 289.2.3
Secus eſt in cerdonibus, pelliparijs, & ſartoribus, vt ſcilicet priùs præſtent operas, & opus perficiant, quàm mercedem petant. 190.1.4
Locans operas, mercede accepta, iterum operari tenetur. 302.2.1
de Locante operas ſuas, remiſſiuè. ibid.2

Locare.

Locare totam domum vel res poteſt ſocius inuito ſocio, quando non poterat locari pro parte. 247.2.6
Locare rem alteri finito locationis tempore, cuinis liberum eſt. 311.2.11.12
Niſi in prædiis communibus, aut fiſci. ibid.12

Locatio.

Locatio cenſetur facta ſecundùm conſuetudinem regionis. 305.2.2
Locatio cenſetur facta ſecundùm conſuetudinem prouinciæ. ibid.6
Locatio poteſt conſiſtere abſque pecunia numerata, intellige quando merces conſtituitur ex fructibus colligendis ex re locata. 306.1.1.2
Locatio quando fuit nulla, vel quando notoriè poteſt excipi de dominio, non dari remedium legis. 308.1.3
Et eus. ibid.4
Declara vt ibid.5
Locationis mercedem conſtitui poſſe fructibus, quos res locata apta eſt producere. 306.1.10
Aliàs vt locatio ſit, debere mercedem conſtitui in pecunia. ibid.11
Locationem longi temporis æquiparari emphyteuſi. 390.1.5
Locationem eſſe non poſſe ſine pretio in pecunia. 306.2.6
Diſtingui inter locationem vtendi & fruendi, & tores locationem faciendi. ibid.7
Si verò vſus rei locetur, tunc pecunia præciſè neceſſaria non eſt, ſed merces poterit in fructibus, quantitate, vel alia re dati. ibid.8
Pecuniam eſſe cauſam finalem huius contractus quando nomine mercedis interuenit. ibid.9
Locationem poſſe conſiſtere abſque pecunia numerata oſtenditur. ibid.12
in Locatione certa merces neceſſariò interuenire debet. 297.1.6
An oporteat vt huiuſmodi locationis merces ſit in pecunia numerata, remiſſiuè. ibid.7
ex Locatione quæ debentur, iudex ſine mora debet executioni demandare. 305.1.5
Decretum ipſum de ſoluendo penſionem locatori, debet habere paratam executionem. ibid.6
in Locatione & conductione requiri quod penſio, vel merces conſiſtat in pecunia numerata, aſſimilari tamen contractui locationis, & conductionis, quando eſt præſtanda certa pars frumenti, olei, vel vini ad numerum, & menſuram. 306.1.3.4.5
ex Locationibus fructuum perceptionem probari non ſufficit. 207.1.153

Locator.

Digitized by Google

Locator.

Locator quando agit actione perſonali contra conductorem ex contractu locationis, tunc contra conductorem probator dominium locationis per inſtrumentum locationis, imò conductor non poteſt refricare quæſtionem dominij contra dictum locatorem. 307.1.4

Locator, qui aliter non probat dominium, quàm per locationem, non poteſt ſibi mutare cauſam poſſeſſionis. ibid. 2.8

Secus ſi res perueniſſet ad dominum. ibid.9

Locator, aut commodans quando petit rem quaſi locatam, aut commodatam, & conductor, aut commodatarius contendunt rem eſſe ipſorum, eaque de cauſa volunt eam retinere, non audiuntur, ſed coguntur illam ſtatim reſtituere locatori, aut commodanti, reſeruato ipſis ſuo iure. 308.2.7

Locator ſi pro expellendo conductore agat conductione ex hac lege, non poteſt opponere locatori dominij exceptionem, niſi prius rem reſtituat, ſecus ſi agat actione locati. ibid 8

Locator & conductor reciprocè tenentur de dolo, & cuſtodia, non de caſu, cui nullus poteſt reſiſtere. 309.1.5

Locator horrei non tenetur de caſu fortuito, ſeu violento, ſed de culpa præſumpta. 289.1.1.2

Locator ex qua culpa teneatur conductori, & è contrario conductor locatori, remiſſiuè. ibid.3

Locator poſtquam expulerit conductorem, non prohibetur ab eo petere penſionem. 292.1.18

Locator poteſt conductorem expellere quantumuis inuitum, & renitentem, durante tempore locationis, quando ſibi ſuperuenit neceſſitas habitandi domum ipſam, illaque vtendi. ibid.13

Id tantum locum habere in domibus cauſa habitandi neceſſariis, non autem in prædiis ruſticis, ſeu agris. ibid.2.14

Intellige vt ibid.15

Limita vt 292.& ſeq.19.20.21.22.23.24.25

Locatori conuenit actio ex locato aduerſus conductorem, vt ſoluat mercedem, quod ſi non fecerit, ſoluet etiam vſuras. 305.1.4.

Locatum.

Locatum, & conductum quid ſint, & qui Doctores de hac materia ſcripſerint. 289.1

Locus.

Locum tenentes primum ſi excludantur, non excludentur ſequentes, etſi non petant tutorem intra illum annum. 480.2.3

Locuſta.

ob Locuſtarum & vermium deuaſtationem fit remiſſio mercedis. 305.1.1.3

Lucrum.

Lucrum quæſitum, & ſadientum pro damno debetur. 324.2.3

Lucrum ex ſecundo matrimonio matris debetur prioris matrimonij liberis per portiones æquales. 364 1.1.2

Lucri diuiſio quomodo fiat inter illum, qui pecuniam confert, & alterum qui præſtat operam, vt ſalua ſit vtriuſque conſcientia. 370.1.2.3 6.7.8.9.10.11.12

Lucra deſtinata viro & vxori in caſu non exiſtentium liberorum competunt hiſce ſi res ad eum caſum, & ſtatum peruenerit. 565.2.1

Lucra quæ mulier ſecundò nubens liberis prioris matrimonij tenetur reſeruare, maritus ad eadem cuſtodienda liberis primi matrimonij obſtringitur. 366.2.1.6

Lucra reſeruanda liberis primi matrimonij ad eos pertinent, licèt non fuerint patris hæredes, modò matri vltimò decedenti ſuccedant. 367.1.11

Lucra dotis, & donationis propter nuptias omnino ſunt reſeruanda liberis illius matrimonij, matrimonio morte, vel diuortio ſoluto. ibid.2.1.2

Lucra debita ob ſecundas nuptias liberis prioris matrimonij per parentes mortuos ante terminum, quo deferebatur, tranſmittunt defuncti liberi ad ſuos deſcendentes. 370.2.1

Lucra matrimonialia reſeruaſſe præſumitur filiis pater alienando omnia bona. 571.2.3

ob Lucra debita liberis prioris matrimonij contemplatione nuptiarum, quas celebrant parentes, horum bona ſunt liberis tacitè hypothecata. ibid.4

Sicut bona matris, ita patris nuptias iterantis obligata ſunt liberis pro lucris conſeruandis, ac etiam pro aliis bonis à matre, maternaue linea ad illum tranſlatis. ibid.5

Lucrari.

Lucrari ex induſtria ſua quis præſumitur. 526.2.10

Lugere.

Lugendi tempus, & huius textus antiquitas, remiſſiuè. 358.2.24

De tempore lugendi defunctos, remiſſiuè. 360.1.2

Maiores quare decem menſium ſpatium lugendi viros dederint, remiſſiuè. ibid.3

Mulieri ad lugendum maritum prædefunctum quondam annuum ſpatium conſtituebatur, & intra annum luctus nubens infamia notabatur, atque lucra nuptialia amittebat. ibid.5

M

Macedonianum.

MAcedonianum Senatuſconſultum. 98.1

Macedonianum ceſſat vbi filius patre conſentiente contrahit: ceſſat quando quis publicè ſe gerebat pro homine ſui iuris. 99.2.1.2

Vel vbi filiusfamilias de voluntate patris pecuniam accepit mutuò. ibid 2.3

Aut ſequatur patris voluntas, vel is ſciat, & non contradicat. ibid.4

Et non ſolùm ſi à principio patris conſenſus interuenit, ſed etiamſi poſtea ipſe pater ratum habuit contractum, & illum approbauit. ibid.5

Ratihabitio ſecuta ſufficit. ibid.6

Non ſolum expreſſè, ſed etiam tacitè. ibid.7

Recipiendo pater epiſtolam filij conſentire videtur, & ad ſolutionem obligari. ibid.8

Idem erit ſi pater ſoluere cœperit partem mutui. ibid.9

Macedonianum ceſſat ſi filius mutuum conuertat in vtilitatem patris. 100.1.10

Veluti ſi filius mutuatam pecuniam conuertat in alimentis ſuis, vel ipſius patris. ibid.11

Quid ſi pater, vel maritus pecuniam mutuatam accepit, & cum ea filios aluit, vel vxorem, vel domum conduxit, in qua filius & vxor habitarent, & pater, vel maritus non ſit ſoluendo. ibid.12.13

Macedoniani auxilium filio mentienti & prætendenti ſe patremfamilias non prodeſt. 98 2.5.2

Secus ſi creditor cognoſcat filiumfamilias eſſe, cui credit pecuniam. ibid.3

Vel ſi duo credeent eandem pecuniam; & alter ſciat eſſe filiumfamilias, alter verò non. ibid.4

Macedoniani exceptio ceſſat quando filiusfamilias legationis cauſa erat abſens, eique pecunia vſque ad debitum modum mutuata. 100.1.18

Macedoniani exceptio non tollit actionem ciuilem & naturalem; ſed eas eneruat. ibid.2.19

Macedoniani exceptio non habet locum niſi in mutuo. 102.1.1

Macedoniani exceptio ceſſat quando filiofamilias ſtudij cauſa abſenti mutuatur. ibid 2.5

Macedoniani beneficium patrem liberat ab actione de peculio; & diſpoſita in legibus de filio extenduntur ad nepotem. 203.1.1

Macedoniani beneficium extenditur ad filios, nepotes, & pronepotes. ibid.4

Vide *Filius.*

Magiſter.

Magiſter ſcholarum, de eatum iudice. 38.2.24

Magiſtratus.

Magiſtratus alterius loci vnde pupilli originem ducunt ex patre, vel loci, vbi non ſunt eorum facultates, tutores, vel curatores dare non poſſunt. 481.2.6

Magiſtratus iubere poteſt, vt qui dare valent tutores, eos dent. 484.1.3

Maior.

Maior ſi iurauit ſe non venire contra contractum, contractum impugnare non poterit prætextu huius beneficij. 104.1.125

Limitatur primò ſi iuramentum ex certa ſcientia non eſſet interpoſitum, & iurans non eſſet certioratus de legis huius beneficio. ibid.2.126

Secundò limitatur, ſi iuramentum dolo, vel metu fuit extortum. ibid.127

Tertiò ſi venditor læſus non agat ad reſciſſionem contractus; ſed tantum ſimpliciter ad ſupplementum pretij. ibid.128

Contrarium tamen, imò quod nec ſupplementum iuſti pretij iurans poſſit agere, meritò tuentur plures Doctores. ibid.129.

Quartò ſtante enormiſſima læſione. ibid.130

Maioratus.

Maioratus ſi à Rege concedatur alicui pro ſe & filio primogenito in forma communi, non poteſt, etiam de conſenſu Regis, auferri ius quæſitum primogenito, & concedi filio minori ſine conſenſu primogeniti. 255.1.12

Mancipes.

Mancipes, pro conductoribus ſalinarum. 280 2 6

Index Rerum,

Pro gabellarum conductoribus. ibid.7

Mancipium.

ſi Mancipium ita venierit ne proſtituatur. 262.2

ſi Mancipium ita fuerit alienatum, vt manumittatur, vel contrà. 264.1

Mandans.

Mandans alteri actiones poteſt non obſtante mandato, re integra actionem exercere. 162.1.1

Mandantis nomine ſi fuit emptio facta, mandans tenetur ſtare contractui, ac ſi ipſe illum feciſſet, & idem eſt ſi mandaſſet vendere. 165.1.3

Vide *Emptio.*

Mandante me ſi quis nomine meo pecuniam ſuam mutuet, quæritur mihi, & non danti, actio mutui. 9.2.3

Mandatarius.

Mandatarius tenetur de dolo, & leui culpa, mandans tamen ſi obijciat culpam, eam probare debet, aliàs præſumitur pro mandatore, & debet abſolui, licèt non probauerit diligentiam. 163.1.3

Mandatarius ab eo pro quo interceſſit, ſolutum cum vſuris repetit. 166.2.1

Mandatarios ſubiectus poteſtati mandantis, illi quærit actionem, non ſubiectus ſibi quærit, expertius autem ad petitionem domini, vel procuratorem conſtituit. 238.2.1

Mandator.

Mandator actoris ſi moriatur ſine hærede lite conteſtata, mandatori vtilem acquiri actionem per mandatarium. 28.2.1

Mandator, & fideiuſſor vltra legitimum vſurarum modum conuenti, ſunt ipſo iure tuti, ſicut ipſe reus principalis. 148.2.1

Mandatum.

Mandatum gratiâ remunerationis factum morte mandantis cenſetur ſolutum. 30.2.1.4

Mandatum habens emendi domum, ſi eam ſimpliciter emat, cenſetur emiſſe ſecundùm mandatum, id eſt, procuratorio nomine mandantis. 98.1.3

Mandatum inter mulierem & eius fideiuſſorem quando nòn ſit obligatorium. 108.1.4

Mandatum non ſufficit haberi niſi oſtendatur. 146.1.3

Mandatum, vel contra. 161.2

Mandatum habens nulla facta diſtinctione an geſſerit vtiliter, ſed qualecunque ſit negotium, expenſas repetit. 162.1.3

Scientia & patientia domini extendit mandatum quando illud præceſſit, non verò illud inducit, nec inducere poteſt. 165.1.5

Mandatum re integra morte domini finitur. ibid.1.1

Limitatur. ibid.1.3

Mandatum, re non integra, non expirat morte mandantis. ibid.4

Mandatum quando fit ad commodum tantùm mandantis, mandatarius illud acceptans implere tenetur, & mandanti tenetur de dolo & culpa. 165.1.3

Mandatum procurator ſi ſuſceptum velit exequi, aut non, iuxta præſcriptam formam, bonam fidem, & naturam mandati illud exequatur, in id, quod intereſt mandatoris, quod ſi nihil eius interſit, ceſſat mandati obligatio. ibid.4

Mandati procurator recipiens literas, & non contradicens, conſentire videtur, & acceptare mandatum. ibid.5

Vide *Procurator.*

Mandatum ſerui mandantis ſe emi, ab initio inualidum, reconualeſcit emptione ſequuta ex poſtfacto. 169.2.2

Procurator pecuniam verſam in vtilitatem domini actione mandati contraria repetit. 161.2.1

actio Mandati competit ad pecuniam exſolutam à mandatario, & pignora perſequenda. ibid.2

Vide *Actio.*

Mandati fines exactè ſeruandi ſunt. 164.1.3

Mandati dominus ſi non ignorauit exceſſum, valet venditio. ibid.2.4

ex Mandato patris competit actio etiam contra hæredem. 163.1

de Mandato alterius quod vni traditur, etiam traditum videtur. 165.1.1

qui Mandato alterius rem emit, & eam illi tradidit pro pretio, quod ſoluit, mandati agit. ibid.2

Mandato non adimpleto, ad intereſſe datur actio. 165.2.2

ex Mandato ſerui firmiter non oritur actio; quod ſi à domino mandatum habeat ad contrahendum, actione mandati petit æquitas. 169.2.1

Mandata conſtitutioneſque, intellige Principum ſecularium, & Eccleſiaſticorum. 346.2.2

Manus.

Manus iniectio quid. 261.2.2

Manibus carens non poteſt eſſe teſtis, & cur. 64.1.7

Manumiſſio.

Manumiſſio ſerui non impeditur generali hypotheca bonorum, quam habet fiſcus. 276.2.1

Manumiſſionis inſtrumento amiſſo, manumiſſio adhuc per teſtes probari poteſt. 74.1.1.2

Manumiſſor.

Manumiſſor vxorem ducit liberam. 336.2.1

Marcus.

Diuus Marcus pater, vitæ ſanctitate omnibus Principibus anteceſſuit. 441.2.2

Maritus.

Maritus putatiuus non lucratur dotem ex pacto, vel ſtatuto. 20.1.4

Maritus iure familiaritatis potius præſumitur, quàm titulo dotis. 33.1.6

Maritus recipiens pignus pro dote promiſſa, an & quando teneatur in ſortem. 88.1.5

Maritus ſi ageret aduersùs vxorem ob res donatas, vel amotas, poterit vxor prædictas res retinere donec dos ei reſtituta ſit. 90.2.4

Maritus vxoris bona ſine ſpeciali ipſius conſenſu non obligat. 105.2.1

Maritus etiam de conſenſu vxoris donationem ante, vel propter nuptias alienare nequit. 111.2.5

Maritus & vxor ſi ſimul promittant dotem pro filia, quemlibet teneri pro ſua virili; ſi vero cum dictione *inſolidum*, eſſe duos reos debendi. 213.2.15

Maritus ſi de vxore conſiſor inſtrumentum emptionis ſcribi fecit in perſona vxoris, & vxor contra fidem rem emptam contulit in filiam, non præiudicatur marito petenti rem cum fructibus reſtitui, probata inſtrumenti ſimulatione. 238.1.1

Maritus ſi nomine vxoris rem emerit, marito tamen poſſeſſio rei emptæ eſt tradita, & non vxori, ipſe maritus dicetur verus dominus, & nomen vxoris cenſetur ibi appoſitum ſimulatè. ibid.2.3

Maritus vxorem ſuam à patre repetit, patre illam ſecum detinente reluctantem. 335.2.1

Maritus & ſponſos differunt. 341.1.6

Maritus etiam tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur reſeruare proprietatem bonorum filiis prioris matrimonij. 361.2.4

Maritus ſi reliquit aliquid vxori in teſtamento, vel è contra vxor marito, tenetur etiam hodie reſeruare filiis primi matrimonij. 365.1.3

Maritus plebeius, vel ignobilis, ſeu ſenex quando contrahit matrimonium cum muliere nobili, vel iuuene, & facit ſibi aliquam donationem eam dotando, valebit talis conſtitutio dotis. 376.2.5

Maritus ſi antequam contraheret cum vxore, contraxit cum fiſco, hypotheca tacita fiſci præfertur hypothecæ vxoris; ſi verò prius contraxit cum vxore, hypotheca vxoris præfertur hypothecæ fiſci: ſi fuerit dubium, quæ harum, hypotheca dotis præfertur hypothecæ fiſci. 386.1.3

Maritus non tenetur neque ad res dotales reſtituendas, neque ad æſtimationem, ſi perierint, aut deteriores effectæ ſint, abſque ipſius culpa. 392.1.6

Maritus quamuis non poſſit alienare fundum dotalem, etiam conſentiente vxore, poteſt tamen mulier eum alienare marito conſentiente. 393.1.6

Contrarium. ibid.7

Maritus licèt ſit lucratus dotem, non tamen tenetur ad ſoluendum tributa aliarum rerum vxoris ſuæ, ſed tenentur poſſeſſores, ſeu ſucceſſores. 394.2.1

Maritus ſi non ſit ſoluendo, quamuis res datæ in dotem ſint æſtimatæ tali æſtimatione, quæ faciat venditionem, dominium transfertur in vxorem ſoluto matrimonio, & poteſt vendicare tanquam proprias, & præfertur in eis cunctis creditoribus, etiam anterioribus, ac ſi nulla æſtimatio interueniſſet. 398.2.4

Maritus poteſt repetere ab vxore, vel hæredibus expenſas neceſſarias factas in rebus dotalibus. 408.2.26

Maritus licet faciat impenſas voluptarias de conſenſu mulieris, non habet tamen actionem ad illas petendas. ibid.2.17

Maritus ſolùm tenetur ſoluere dotem vxoris quantum facere commodè poterit, niſi tamen dolo ſuam diminuiſſet ſubſtantiam. 409.1.33

Maritus ſi dolo diſſipauit bona propria ea mente, ne eſſet ſoluendo, propter talem dolum amittit beneficium, ne conueniatur vltra quam facere poteſt. ibid.2.35

Maritus tenetur reſtituere quod deduxit, ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit. ibid.36

Maritus ob leuem culpam non amittit beneficium legis. 411.1.42

Maritus putatiuus non gaudet dilatione legali conceſſa pro reſtitutione dotis. ibid.43

Maritus

Digitized by Google

Maritus ſi durante dilatione legali aliquos fructus, vel vtilitatem percipit ex rebus mobilibus, illos irreuocabiliter facit ſuos. ibid. 2 45
Maritus res tam mobiles, quàm immobiles ſibi in dotem datas alienare poteſt. 415.1.19
Maritus ſi in mora fuit recipiendi dotem, tenetur eius bæreditas vxori perſoluere, & habetur dos pro tradita. 419.2.7
Maritus ſi affirmauerit dotem ſibi fuiſſe traditam & numeratam, dos dicitur verè numerata, & non confeſſata. 420.2.5
Maritus ſi damnetur in metallum, dicitur vergere ad inopiam. 440.2.3
Si ſit bannitus, poteſt mulier repetere dotem, quaſi marito deducto ad inopiam. ibid.4
Si vagabundus ſit, nec ullo certo loco ſedem figat, non poteſt mulier dotem repetere, quaſi maritus incipiat malè vti ſubſtantia ſua. ibid.5
Maritus poteſt vxorem corrigere, & caſtigare, & verberare leuiter & moderatè, non autem immoderatè, & atrociter. 445.1.10
Maritus ſi lucratur dotem, quia diuortium interuenit culpâ vxoris, non tenetur ei aliquid dare, nec ſubminiſtrare neceſſaria. 446.1.5
Maritus ſi accipit vxorem indotatam, & eam expulit e domo ſua ſine cauſa, debet ei dare ex propria ſubſtantia quartam partem, & ſtatim. 448.1 3
Maritus conuentus actione de dote pro rebus amotis, poteſt compenſationem obiicere. 454.2.1
Maritus ſi ignorans curator detur vxori, excuſatur a pœna Senatuſconſulti, dum tamen alium petat ſibi ſubſtitui. 542.2.1.2
Non prohiberi maritum dari curatorem ad litem vxori ſuæ. ibid 3
Mariti bona quando confiſcantur, non confiſcatur medietas lucrorum, quæ pertinet vxori. 33.1.3
de Mariti electione futuri, matre, tutore, conſanguineo diſſentiente, Præſes aditus puellæ maritum aſſignat. 332.1.1
Mariti mors quomodo probanda, vt vxor poſſit ſecundò nubere. 450.1.4
Sufficere probari per præſumptionem vrgentem, & famam. ibid.5
Mariti ſecundi bona ſunt pro ſua vxore, quæ illi ſecundo nubit, non reddita ratione tutelæ liberorum ſuorum primi matrimonij, tacitè hypothecata. 488.1.6
Secus quando mater adminiſtrauit bona filiorum tanquam eorum tutrix. ibid.7
Marito competit agere vel condictione ex lege, vel ficta actione ex ſtipulatu. 406.2.4
Maritum cum conſenſu vxoris res dotales alienare poſſe. 105.1.3
Maritum & vxorem non prohiberi obligari in eodem inſtromento, ſed tantum vxorem intercedere, & cur. 114. 1.24.25
Maritum non effici ſimpliciter dominum dotis, ſed tantùm quoad ius adminiſtrandi, & faciendi fructus ſuos. 393.1.5
Maritum non lucrari partem ancillæ iure communi. 449.1.3
Marito vergente ad inopiam, mulier donationem propter nuptias vendicat vt domina. 397.2.1.2

Maſculus.

Maſculo, etſi luxurioſè, & inhoneſtè viuat, non fit interdictio bonorum, nec curator datur. 551.1.7

Mater.

Mater etiamſi pro filio intercedat, iuuatur Velleiano. 105.1.1
Mater quæ indemnitatem tutoribus filiorum promiſit, etiamſi vti fideiuſſores dederit pro adminiſtratione conſequenda, Velleiano non iuuatur. 106.1.2
Mater res filij ſine filij conſenſu pro debitis propriis in ſolutum dare nequit. 141.1.1
Mater pactum de filiæ nuptiis init, quod tutor diſſoluere nequit. 319.1.1
Materfamilias, de vxore 323.1.3
Mater tutrix contra iuramentum nubens, nec liberis alios tutores petens, priuatur filiorum ſucceſſione. 359.1.2
Mater tranſiens ad ſecundas nuptias non poteſt diſponere de proprietate illorum bonorum, quæ reſeruare tenetur filiis prioris matrimonij, ea alienando, aut obligando. 363.1.29
Mater binuba quicquid acquiſiuit ex ſucceſſione vnius ex liberis prioris matrimonij, id reſeruat liberis prioris matrimonij ſuperſtitibus, & in portione per traditionem impetrata vſumfructum duntaxat obtinet. ibid.2.33.& 35
Nullis liberis ex priore marito ſuperſtitibus, vxor de bonis per hæreditatem & prius matrimonium acquiſitis liberè diſponit. ibid.34
Mater binuba filio prioris matrimonij ex teſtamento ſuccedet. 364.1.3
Ab inteſtato ſuccedens portionis acquiſitæ vſufructuaria eſt ad inſtar rerum, quas antenuptialis donationis titulo acquiſiuit. ibid.2
Mater tranſiens ad ſecundas nuptias, ſi legitimè caueat, rerum mobilium percipit commoda, res autem immobiles licèt non alienat. 369.2.14
In rebus mobilibus in æſtimationem deductis ſatiſdatione præſtita vſumfructum habet. ibid.15
Si præfatorum mobilium nomine ſatiſdare non vult, nec ſatiſdationem præſtare poteſt, facultas ſatiſdandi conuertitur ad hæredes, eo fine vt pro æſtimatione mobilium facta vſuras, aut penſiones ſoluat. ibid.16
Si hæredes ſatiſdationem præſtare non poſſunt, res apud vxorem eam tacita bonorum hypotheca remanent. ibid.17
Mater donare poteſt filio communi, etiam conſtante matrimonio. 433.1.1
Mater ſi donet filio, marito viuente, illiuſque patre, & de licentia ipſius, an valeat huiuſmodi donatio. ibid.5
Mater non dat tutorem filio niſi eum hæredem inſtituat, datum tamen iudex cum inquiſitione confirmat, & non confirmatus tenetur pro tutela, ſi gerat. 473.1.1.2
Filius ſi careat patre, eiuſque mater plus quàm in legitima ipſi debita hæredem inſtituat, atque eidem tutorem relinquat, tenetur iudex eum approbare ſine vlla ſatiſdatione, & inquiſitione quoad id, in quo mater hæredem eum relinquit. ibid.3
Quando mater filium hæredem non inſtituit, quamuis illi aliquid reliquiſſet, tutor ex voluntate defunctæ datus tutor à Præſidibus confirmari. ibid.4
Mater quæ minor fuerit 25. annorum, an tutrix eſſe poſſit. 477 1.3.4.6.9
Mater debet tutores petere filiis ſuis, & inueſtigare qualitet adminiſtrant, non autem curatores. 479 1.1
Tenetur filiis ſuis pupillis petere tutorem, aliàs cadit a ſucceſſione. ibid.2
Mater non tenetur petere curatorem puberi, ſed ſolùm pupillo. ibid.3
Mater ſi miſiſſet procuratorem ad petendum curatorem filio ſuo, & procurator fuiſſet mortuus in itinere, ob cuius mortem retardata fuerit petitio tutoris, tunc priuatur ſucceſſione, ex quo per eam non ſtetit. 480 1.3
tam Mater, quam alij poſſunt tutorem petere per procuratorem. ibid.4
Mater quando, & intra quod tempus teneatur pupillis tutorem petere, & ſub qua pœna. remiſſiuè. 484.1.1.2
Mater ætate maior ad tutelam filij iure ipſo non poterat peruenire, exiſtente teſtamentario, vel legitimo tutore, & eis deficientibus, ſi vel hac hoc impetrare, debebat iurare quod ad ſecundas non tranſibit nuptias. 488 1.1.2.3
Mater & auia poſtponuntur omnibus tutoribus teſtamentariis & legitimis. ibid.4
Mater, & auia renuncians inter acta ſecundis nuptiis, & Velleiano (non extantibus teſtamentariis) præfertur legitimis, & datiuis, aliis omnibus officio tutelæ interdicto. 488.1.1.2
Idem de proauia. 489.2.6
Non procedere ſi mater ſi illuſtris. ibid.4
Si Iudæa. ibid. 5
Mater minor vigintiquinque annis an ad tutelam admittenda. ibid.7
Mater & auia non coguntur inuitæ ſuſcipere filiorum, vel nepotum tutelam, ſed volentibus ſibi à iure permittitur. ibid.8
Ex eo quod mater, vel auia ſuſcipiens tutelam, vel curam prædictas renuntiationes fecit, poterit pro debito tutelæ, vel curæ incarcerari. ibid.12
Contrarium, ibid 13
Mater & auus paternus ſi concurrant, quis præferri debeat in tutela. 490.1.16
Mater quæ fuit expulſa à tutela filiorum ſuorum ob tranſitum ad ſecunda vota, ſi viduetur, an poſſit reaſſumere tutelam filiorum. ibid.1.5
Mater luxurioſè viuens, licèt non tranſierit ad ſecundas, nuptias, an amittat tutelam filiorum, ac ſi ſecundas contraxiſſet nuptias. 491.2.13
Mater ſi promiſerit indemnitatem. 517.2
Mater licèt petierit tutorem dari filio eius periculo, non propterea tenetur ex illo facto, niſi hoc expreſſum fuerit decreto iudicis. ibid.1.2
Mater habet præſumptionem pro ſe, maximè vbi agitur de alenda fœmina. 519.1.5
Mater eligi debet ad tutelam filij, licèt ſit eius debitrix. ibid.6
Mater in dubio præfertur in educatione filij fratri adulto ipſius pupilli. 520.1.12
Limita vt ibid.13
poſt Matrem auia materna admittitur ad pupilli educationem. ibid.14

Mater non præiudicat filio, ſi non eſt eius adminiſtratrix: vide *Alienare*, *Alienatio*.
rem Matris inutiliter venditam filius ſine pretio addito reparat. 106.2.a
Matris debitum non impedit eius tutelam, etiamſi ſit naturalis tantum; agere tamen debet omnia, quæ in legitimis ſunt definita. 491.5.1.2
Idem eſt de auia. ibid.3
Amplia vt ibid.4
Matris reſtitutio, & legitimatio liberis eiuſdem prodeſt. 339.2.9
Matri non imputatur ſi non petat tutorem filio habenti alium. 480.1.1.2.4
Matrem teneri filiis etiam naturalibus tutores petere, remiſſiuè. 479.1.2
Matrem non poſſe compelli ad ſolutionem reſidui, licet partem debiti filij ſui ſoluerit. 33.2.5
Matrem non poſſe eſſe tutricem filiorum, quando pater prohibuit in ſuo teſtamento eam eſſe tutricem. 518.5.4
Matre non extante, neque liberis legitimis, & naturalibus, permittitur patri inter viuos, vel in vltima voluntate filiis tantummodo naturalibus dare vſque ad ſex vncias tantùm, ab inteſtato verò in nihilum poſſunt ſuccedere. 466.5.1.2
Poteſt pater omnia bona ſua in vita, vel in morte relinquere filio naturali. ibid.3
Extantibus filiis naturalibus non poteſt plus relinqui concubinæ, quam filiis ipſis. ibid.4
Matre negligente poſſunt agnati pupillæ eius petere tutorem dari. 480.2.1.2
Matre negligente filiis tutorem petere, alij ad petendum admittuntur, & poteſt præſes tam per ſe, quàm per Magiſtratum eis tutorem dare. 484.1.1
Matres poſſunt eſſe tutrices etiam filiorum naturalium tantùm, omnia faciendo, quæ in legitimis ſunt cauta. 492.1.1.2
Matres cupere filias ſuas collocari viris nobilibus, oſtenditur. 319.1.2

Matrimonium.

Matrimonium an liceat iudicibus contrahere cum ſubditis, remiſſiuè. 351.2.7
Matrimonium non eſſe quando contrahentes blanditiis Principum inducti ſunt ad illud. ibid.9
Matrimonium coram Parocho, adhibitis duobus teſtibus contrahendum. 324.1.4
Matrimonium initum à filiisfamilias abſque conſenſu parentum, validum, nec annullari poteſt. 335.2.2
Et parentum conſenſum non niſi de honeſtate exigi. ibid.3
Matrimonium inter pares faciiè præſumitur, inter diſpares non ita. 338.1.6
Matrimonium non contrahi per inſtrumenta confecta ſuper dote. 336.1.5
Matrimonium contractum ſine inſtrumentis, per indicia probari poteſt. ibid.2
Matrimonium Nobilium, Magnatum, & Principum non probatur per teſtes, ſed requiritur inſtrumentum ſine ſcriptura. ibid.3
Matrimonium non plenè probari per inſtrumentum dotis. ibid.4
Matrimonium inter pares facilè præſumitur, non item inter inæquales. 339.1.2
Matrimonium poteſt eſſe ſine dote, non verò dos ſine matrimonio. 340.1.18
Matrimonium nuncupari ſolet Matrimonium, nuptiæ, connubium, & coniugium. 346.1.2
Matrimonium ſi clam fuerit contractum in grado prohibito, prætenſa ignorantia iuris contrahentes à pœnis inceſtarum nuptiarum non excuſat. 347.2.19
Matrimonium inter Senatorem, & libertam de iure Canonico hodie non eſt prohibitum. 352.5.11
Matrimonium interdictum inter pupillam, & tutorem, ſeu curatorem, filioſque eorum. 353.1
Matrimonium prætextu ignorantiæ & ruſticitatis non excuſatur inter pupillam, & tutoris filium. ibid.1.1.2
Matrimonium inter filium liberti, & pupillam, cuius ipſe libertus eſt tutor, prohibitum eſt. 354.1.1.3
Matrimonium contractum per tutorem & curatorem, eiuſque filios, cum pupilla, vel adulta, licèt non ſit validum, valet tamen, ſi ille, qui tutoris, vel curatoris nomine vſurpato, pro tutore, ſeu curatore res pupillæ adminiſtrauit, eam ſibi, filioue ſuo copulauerit. 355.1.3
Matrimonium vbi ſoluebatur per diuortium culpâ mulieris, ipſa totam dotem amittebat. 393.2.3
Matrimonium ſi ſoluatur culpâ mulieris, non debet ei dos reſtitui, ſed potius penes maritum remanere. 408.1.21
Matrimonium licet ſit ſolutum morte mariti re ipſa, iuris tamen fictione intelligitur durare ſaltem in primo anno ſequenti, qui dicitur annus luctus, cum in illo nubere non poſſit. 415.5.46
Matrimonium non ſoluitur deportatione viri, ſeu amiſſione ciuitatis; dos tamen de æquitate repetitur. 440.2.1.2
Matrimonium non poteſt diſſoluere filiusfamilias, niſi patre conſentiente, ſed emancipatus ſic. ibid.2.3
Matrimonium non poteſt ab altero coniugum diſſolui ſine cauſa legitima hic expreſſa, &c. 443.2.1
Matrimonium ſeparatur quoad thorum, ſi maritus mulierem verberauit verberibus, quæ mulieri ingenuæ non conueniunt. 445.1.18
Intellige vt ibid.19
Matrimonium communi conſenſu non diſſoluitur, niſi Religionis, & caſtitatis cauſa. 447.2.1
Matrimonium hodie iure nouo tenet inter perſonas in lege prima Codicis de natur. lib. expreſſas, & collatæ in illas valent. 464.1.1
Matrimonij illiciti nomine accuſatio coram iudice ſeculari admittitur. 332.1.1
Matrimonij prohibitio locum habebat eo tempore, quo matrimonium erat ſolum contractus, vtpote inter Paganos. ibid.3
Matrimonij priuilegio fruuntur liberi nati poſt impetratum priuilegium, non procreati antea, niſi ad ſpecialem ſupplicationem Princeps antè natis conceſſerit reſtitutionem. 340.1.3
Matrimonij ſeparatio quoad thorum, & mutuam cohabitationem, an ſaltem licita propter cauſas hic expreſſas. 444.2.13
Matrimonium ſeparatur quoad thorum, ſi coniux contra Imperatorem, ſiue Regem aliquid fuit machinatus, & ille conſcius non indicauit per ſe, vel per alium. ibid.14
Matrimonium contrahere non poſſe maximis dignitatibus decoratos, vſque ad illuſtres, ſine inſtrumentis dotalibus. 342.1.4
Matrimonium quoad vinculum non ſolui, niſi per mortem. 443.2.3
Matrimonium ſolui per diuortium, etiam quoad vinculum. ibid.5
Matrimonium poſſe diſſolui mutuo conſenſu vxoris, & mariti, id iam non eſſe permittendum à Chriſtiano Principe, nec licitum eſſe etiam Iudæo, aut Gentili. 447.2.1.2
Matrimonium ſolo conſenſu, etiam abſque dote contrahi, & repudiantem vxorem indotatam ſine cauſa puniri in quarta bonorum applicanda mulieri: ita tamen quod centum libras auri non excedat. 448.1.1
Idem dicendum è contra in vxore indotata virum repudiante. ibid.2
Matrimonio ceſſante, non erit locus vſucapioni pro dote. 20.1.10
Matrimonio durante, ſi maritus eſt diues, vxor ab eo non vendicat. 330.2.4
Matrimonio diſſoluto, ſi mulier petat vt ſibi conſtituatur donatio, non eſſet audienda. 331.2.14
in Matrimonio liberorum contrahendo, & ſolum ſeparando, conſenſus patris neceſſarius eſt. 334.1.1
in Matrimonio citra voluntatem patris contracto dotis conſtitutio facta corruit. ibid.2
in Matrimonio contrahendo, diſſoluendoque libertas non impedienda. 336.1.1
Et cur. ibid.2
pro Matrimonio contrahendo non poteſt promitti pœna etiam ipſis ſponſalibus. ibid.2.4
Irrita hæc pœna. ibid.5.6
in Matrimonio filiæ patre orbatæ, matris & coniunctorum conſenſus requiritur; ſi mater non adſit, curator cum propinquis, & index, in euentum, maritum puellæ aſſignat. 338.2.1
ex Matrimonio reprobato licèt ita contrahentes non conſequantur lucra nuptialia, vel aliquid ex donatione, excuſantur tamen ſi ſint minores beneficio ætatis. 347.1.9
Matrimonio ſoluto dos debet ſolui mulieri, vel eius æſtimatio, ſi ſit æſtimata. 386.2.3
Matrimonio diſſoluto, præſcriptio ſtatim incipit currere contra mulierem, ex quo deſinit impedita agere, nec ſibi negatur potentia agendi, & recuperandi res dotales. 401.1.14
Matrimonio contracto per dotem, & arrhas, onus debita ſoluendi marito incumbit, & dos integra vxori reſtituenda eſt. 455.1.4
Eo per chartam medietatis contracto quocunque modo, ex illis bonis communibus pro rata eaſoluenda ſunt. ibid.5
Matrimonia libera nulli pœnali ſtipulationi ſubijci, & pœnalem ſtipulationem in matrimoniis nullius eſſe momenti. 350.1.4
Matrimonia à filiisfamilias contracta valida. 332.1.2
Patribus diſſentientibus, de honeſtate iudex adeundus eſt, qui eos cogere poterit. ibid.3
Matrimonia inter pares ſubſiſtunt, ceſſantibus inſtrumentis dotalibus. 340.2.5

la

in Matrimoniis contrahendis requirere conſilium patris, conſanguineorum, vel amicorum, non eſt matrimonio contrarium, immò eius naturæ conſentaneum. 334.2.2
Vide *Nuptia.*

Medium.

Medium probari, probatis extremis. 272.2,6

Melioramenta.

Melioramenta, niſi aliud ſit conuentum, emphyteuta alienare nequit ſine conſenſu domini. 317.2.2
Poſt denunciationem factam domino poſt elapſum ſpatium duorum menſium licitè alienat. ibid.2
Melioramenta ſunt bona propria illius, qui ea fecit. ibid. 2,6
Melioramenta ſi quæ ſunt facta in re minoris alienata, obijci poſſunt minori illam cum fructibus recuperare volenti. 164. 1.7
Melioramentorum canon ſi non fuit ſolutus, oblatus, & depoſitus, nulla habenda eſt ratio, licet ab emphyteuta prætendatur. 315.1,2
Melioramentorum denunciatione legitimè facta, & ſpatio duorum menſium elapſo, nouum emphyteutam, & melioramentorum emptorem dominus admittet, & ſoluta parte emptionis quinquageſima pro laudemio ſubſcriptionis eundem recipiet. 317.2.3

Mens.

Mentem pro verbis attendere decet. 324.1.3
Mente captus, & furioſus pleplurimum à pari procedunt. 342.2.4
Differunt autem vt ibid.5
Vide *Furioſus.*

Mercari.

Mercari non licet cum hoſtibus Imperij. 283.1.1.3

Mercator.

Mercator quis. ibid.1.5
Mercatores non poſſunt eſſe nobiles. ibid.1.2
Intellige vt ibid.3
Amplia non ſolùm in expreſſa, verùm & in tacita negotiatione. ibid.4
Intellige vt ibid.5.6.7
Mercatoribus noſtris non licere aurum transferre pro mancipijs, aut quibuſcumque ſpeciebus comparandis ad nationes barbaras. 283.1.4
Vide *Negotiator.*

Mercatus.

Mercatus. 275.1
Mercatus ſi ſemper factus fuerit in vna platea, an potuerit mutari in aliam. ibid.2.9
Vide *Nundinæ.*

Merces.

de iuſta Mercede famulorum, aliorumque, remiſſiuè. 289. 2.2

Meretrix.

Meretricibus an detur actio ſui quæſtus cauſa. 24.2.6

Merx.

Merces prohibitæ, & aliquæ aliæ non prohibitæ ſi portentur extra territorium, omnes confiſcatæ remanent. 153. 1.15
Intellige vt ibid.13

Miles.

Miles ſolemnibus ſtipendiis honeſtè ſolutis, ſi inſtrumenta ſuper huiuſmodi re facta amiſerit, veteranorum priuilegium vſurpare poteſt. 74.2.6
Miles non præſumitur expendiſſe pecuniam mutuatam in alios vſus, quàm militiæ. 104.1.12
Miles partem rei ſuæ alienatæ, non ſocij vendicare poteſt. 247.2.2
Miles debet ſolùm ſe militiæ tradere. 310.2.7
Militi per reſcriptum non licet à venditione legitimè perfecta, altera parte inuita recedere. 209.1.1.2
Milites licèt non incidant in commiſſum, tenentur tamen ſoluere vectigalia non indicata. 277.2.1.2
Milites rerum alienarum conductores, ſeu procuratores, aut fideiuſſores, vel mandatores conductorum fieri prohibentur. 310.1.1.2
Intellige tamen hoc de militibus qui ſunt in actuali militia. ibid.3
Milites poſſunt conducere domum ad habitandum neceſſariam, & ſtabulum ad equos nutriendos, & conſeruandos. ibid.4
Milites noſtri temporis ſtipendiarij, actuque militantes gaudeant immunitatibus antiquis militibus Romanis conceſſis, cum in eorum locum ſucceſſerint. ibid.2.6
Milites mercaturam exercere nequeunt. ibid.9
Milites à Republica aluntur. ibid.10
Milites puniuntur leuiùs. 312.1.24
Milites res alienas non conducunt licitè. ibid.2.1.2
Milites caligati ad protectoris vſque perſonam matrimonia licitè contrahunt cum ingenuis mulieribus. 356.2.1
Milites caligati, de vilioribus & obſcurioribus intelligendum. ibid.2.2
de Militibus, eorumque priuilegiis, totaque militari materia, remiſſiuè. 310.1.5

Militare.

Militare officium ad hoc prodeſt, vt mulieres de miſeria proſtitutionis conquerentes exhibeantur. 263.2.2

Militia.

Militia an ſit dignitas, remiſſiuè. 284.2.2
Militia perfunctus, perdito probationis inſtrumento, ad teſtium allegationem & probationem ſe conferre poteſt. 74. 2.1,2

Miniſter.

Miniſtro non quæritur dominium, licèt numerauerit pretium. 237.2.1

Minor.

Minor iuramento ſimpliciter promittens non venire contra contractum, & venditionem à ſe geſtam ſeruare, ſi ſe læſum vltra dimidiam fuiſſe reperiatur, non obſtante iuramento ex beneficio huius legis venditionem, ſeu contractum impugnare & reſciſſionem petere poterit. 265.1.13
Minor pars data filio, quam nequit excedere, relicta ſecundo viro, eſt computanda penitùs non ſolum quæ filius habuit in teſtamento parentis, ſed etiam quæ ab ipſo ſuperſtite habuit. 364.2.10
Minor 25. annis non vocatur ad tutelam, vel curam. 477. 1.2
Minor doloſè acceptans alicuius tutelam tenetur vt maior. ibid.1.5
Minor datus tutor, erit tutor factus maior. ibid.7
Durante minori ætate dati tutoris, erit locus tutori datiuo. ibid.8
Minor vigintiquinque annis non poteſt eſſe tutor, nec curator alterius minoris, antequam 25. annum ætatis ſuæ impleat. ibid.10
Si eſſet tutor, non obligarentur bona illius pleniſſimo iure, in quo præſumitur mero quidem iure obligari, non tamen iure pleniſſimo. ibid.12
Minor ſi ad tutelam diſpenſaretur, eius bona tenerentur tacita hypotheca. 478.1.13
Minor non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio, ideo ei debet dari curator generalis, vel ad litem. 486. 2. 12
Minor 25. annorum quas cauſas poſſet pertractare in iudicio abſque alterius curatoris auctoritate. 487.1.7
Minor dicitur læſus ſi rem maiorum ſuorum vendat, ad quam probabilem habet affectionem. 501.2.12
Minor ſi petit curatorem ſpecialiter ad certam litem, vel cauſam iam motam, debet dari à iudice, coram quo illa lis, vel cauſa vertitur. 505.2.4
Habet locum in curatore ad vnam litem. ibid.5
Extenditur ad quemcunque iudicem, ſiue delegatum, ſiue ordinarium. ibid.6
Quamuis perſona non ſit illi iudici ſubdita. ibid.7
Minor ſi ſimpliciter & generaliter petit curatorem ad lites, vel cauſas mouendas, debet dari à iudice loci, in quo habet domicilium ratione originis, vel habitationis. 516. 1.3
Si petat curatorem ſpecialiter ad certam litem, vel cauſam iam motam, debet dari à iudice, coram quo vertitur illa lis, vel cauſa. ibid.4
Minor licèt conſequi poſſet, vel conſequutus fuerit damnum ſibi illatum à tutore, eo à paterna hæreditate abſtinente, non propterea poteſt ipſe à creditoribus hæreditatis conueniri. 524.1.1.2
Minor, ſeu Eccleſia ſi velit approbare contractum à ſe ſine ſolemnitate factum, aduerſarius poteſt ſtare alienationi, & pretium venditionis ſoluere. ibid.2.8
Minor non poteſt remittere pacto condemnationem ſequutam iuramento in litem præſtito. 530.2.1
Si per pactum fuerit remiſſum id, quod propter iuramentum in litem fuit iudicatum, pactum non valebit, & minor ideo pacto de non petendo non obſtante, iudicatum nihilominus conſequetur. ibid.2
Minor non poteſt eſſe in iudicio criminali, nec in eo confeſſionem facere, ſine tutoris, vel curatoris auctoritate. 539. 1.1.2.3.& 4.
Amplia primò procedere non ſolùm in confeſſione pupilli minoris, ſcilicet 14. annorum, ſed etiam in confeſſione adulti, & maioris 14. annorum. ibid.5
Secundò in confeſſione minoris geminata, & repetita. ibid.6
Tertiò vt confeſſio minoris ſine curatore, &c. non valeat etiam iurata. ibid.7

Index Rerum,

Limita concluſionem, quæ traditur ſuprà, non procedere in iis quæ fiunt ad inquirendam veritatem, prout eſt tortura. ibid.8

Nec in examine, & interrogatoriis minori faciendis, & ſic in ipſa confeſſione; ſed ſufficit quod interueniat iuramentum. ibid.2.9

Et poſſe minorem tanquam confeſſum condemnari vigore ſtatuti volentis contumacem haberi pro confeſſo, etiam non dato ei curatore. ibid.10

Sufficere minori per iudicem dari legitimum procuratorem loco curatoris. ibid.11

Minoris confeſſionem ſine curatoris auctoritate non valere quando is confitetur contra ſe, ſecus ſi contra alium, vt teſtis. ibid.12

Minor falſis allegationibus circumuentus, falſitate detecta ſententiam ipſo iure nullam dicit. 546.1.3

Intellige vt ibid.4

Minor & prodigus exæquati. 551.1.8

Minor rem alienatam vendicans, pretium à ſe receptum reſtituere debet. 557.1.20

Minor, & eius tutor non poteſt bona immobilia hypothecare. ibid.2.5

Procedit non ſolùm quando hypothecaret rem ſimpliciter ſuam, ſed etiam eam, quam emit, ſi pretium non ſoluit, pro eius ſolutione. ibid.6

Minor aſſerens iudicem fuiſſe falſis allegationibus circumuentum, id probare debet. ibid.7

Minor ſicut non poteſt alienare immobilia ſine decreto, ita nec ad alienandum ſe obligare. 558.2.1

Non poteſt ſe obligare ad reſoluendam donationem ſibi factam. 559.1.2

Nec poteſt rem immobilem alteri dare, vel tradere. ibid.3

Nec actionem competentem remittere. ibid.4

Non pactum facere de retrouendendo rem immobilem ab illis emptam ex interuallo. ibid.5

Intellige vt ibid.

Non cedere, vel remittere actionem perſonalem, quam habet ad rem immobilem conſequendam. ibid.6

Minor vendicans eius prædia non iure alienata, tenetur reſtituere pretium, quatenus probetur in eius vtilitatem verſum. 560.2-1.2

Minor implorans beneficium reſtitutionis in integrum, debet reſtituere quod ex illo contractu accepit. ibid.3

Minorem teneri reſtituere pretium, & emptorem rem cum fructibus. ibid.4

Minor qui agit, & ſe læſum dicit, an teneatur probare pretium perdidiſſe, vel emptor, à quo res petita, verſum fuiſſe in minoris vtilitatem. ibid.5

Diſtinguitur. ibid.6

Reſoluitur veriſimiliùs. ibid.7

Minor ſi ære alieno ſit grauatus, tunc pro eius ſolutione ſolemnitatibus interuenientibus, immobilium bonorum ſuorum permittitur alienatio. 561.2.1.2

Minor non poteſt vendere ſuam emphyteoſim ſine decreto. 563.1.1.2

Minor à vindicando alienata repellitur, ſi pretium in ſuum debitum verſum non reſtituat cum vſuris. ibid.1.1.2

Minor rem minus legitime alienatam recuperat cum fructibus. ibid.1.4

Minor ſi cum minore habeat rem communem, ſine decreto alienare non poteſt, ſed nec ad communi diuidundo iudicium prouocare. 564.1.1.2

Minor tenetur retrouendere ex pacto retrouendendi à ſuo prædeceſſore facto. ibid.2.3

Minor ſine decreto vendit quod teſtator vendi iuſſit. ibid.4

Minor rem alienatam ſine decreto cum fructibus vendicat, niſi emptor fuerit bonæ fidei. 566.1.1.2.3

Minor factus maior licèt ratam habeat alienationem prædij intra dimidiam iuſti pretij venditi, poteſt nihilominus ipſam vendicare, niſi ſibi iuſtum pretium ſuppleatur, vel in debito compenſetur. 567.2.1.2

Minoris bona non veniunt in tacita legali obligatione, etiamſi minori aliqua ex cauſa permitteretur tutelam aſſumere. 478.1.12

Minoris bona non ſunt tacitè obligata pro expenſis, & adminiſtratis per tutores. ibid.13

Minoris bona mobilia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, ſine ſolemnitatibus à iure requiſitis, & decreto iudicis interuenientе alienari poſſunt. 501.2.16

Si ſeruando ſeruari poſſunt, non ita. 502.1.17

Minoris eſt electio vtrum petat rem emptam ex pecunia ſua, licèt non nomine ſuo, an pecuniam ipſam cum vſuris centeſimis. 523.2.1

in Minoris electione eſt ratificare venditionem à tutore factam, & pretium iſtum (licèt viliori ſit venditum) iure communi petere ab ipſo vendente, & poſtea peruenire ad alios; & ſi omnes tutores pariter vendiderint, vnus in ſolidum conueniri poteſt, ſed eo conuento ſunt contra alios cedendæ actiones. 524.2.1

Minori non facienda denuntiatio. 218.1.5

Minores quando ex facto tutoris, vel curatoris agere, vel conueniri poſſunt. 508.1

Minores 25. annorum, maiores tamen 14. ſine curatoris, ſeu patris conſenſu legitimam perſonam habere in iudicio criminali. 539.2.13

Minoribus caſu fortuito læſis non conceditur reſtitutio in integrum, ſecus ſi culpâ tutoris caſus ipſe fortuitus præceſſerit. 507.1.3

In gerendis à minoribus, vnius tutoris, vel curatoris auctoritas ſufficit, interpoſita ſuper iis, quæ ſpectant ad eius adminiſtrationem, niſi ſit actus, per quem tutela finiatur. ibid. & ſeq.1.1.2

Niſi tutela in multos tutores diuiſa ſit per prouincias. 540.1.5

Minoribus quæ competunt beneficia, extendenda ſunt ad furioſum. 551.1.8

Et ad prodigum. ibid.6.7

Modus.

Modus impoſſibilis adeò reddit cauſam ingitam, vt pecunia data ob id repeti poſſit. 22.1.4

Moleſtare.

Moleſtari & vexari etiam illum, cui iudicialiter infertur moleſtia. 275.2.10

Monachus.

Monachi an poſſint eſſe teſtes. 67.2.10

Monitio.

Monitio iudicis vim habet neceſſitatis. 71.1.10

Monopolium.

Monopolium qui committant. 274.1.& 2.5 9.10

Et quando committatur. ibid 6.7

Monopolij crimen vel grauiſſimum, ac Reipublicæ maximè pernicioſum, iure eſt prohibitum. ibid.4

Monopolij conuentionem non validari iuramento, oſtenditur. ibid.8

Monopolij pœna quæ. ibid.2.13

Monopolis. 273.2

contra Monopolia exercentes vt procedatur. 274.2.14

Mons.

in Montibus exiſtentibus, & locis remotioribus, remiſſæ ſunt aliquando iuris ſolemnitates. 14.1.2

Mora.

Mora requiri & probari debet, vt quis teneatur ad intereſſe. 141.2.3.4.5.6

Mora huiuſmodi debet eſſe inexcuſabilis. ibid.2.7

Mora fauore libertatis quampluribus committitur. 266.1.1

ex Mora in bonæ fidei iudiciis vſura debetur vſquedum lis ſopita eſt. 141.2.2

Mora commiſſa in ſoluenda dote, quæ conſiſtebat in annonis ciuilibus, hoc eſt, redditibus qui percipiuntur ex publico, maritus poteſt vltra dotem ciuilis annonæ quæſtum petere. 405.1.19

Morbus.

Morbus quid, & in quo differat à vitio. 271.1.10

Morbi non omnes, nec vitia omnia redhibitioni locum faciunt. ibid.11

Morbus, ſeu vitium pro quo conceditur redhibitio, qualis ſit. ibid.12.13

Morbum, vel vitium rei venditæ tempore venditionis eſſe probabitur, ſi ante venditionem, & etiam nunc eſſe probetur. ibid.5

Probabitur ſi ſeruus, vel animal moriatur intra triduum à die poſtquam periculum ad emptorem ſpectat, numerandum. ibid.7.8

Mors.

Tò *Mors*, verificatur etiam in morte violenta. 325.1.4

Mortis naturalis nomine, qua donatio inter coniuges confirmatur, comprehenditur etiam mors accidentalis gladij. ibid.2

Secus ſi donator mortem ſibi conſciuerit ob ſceleris conſcientiam, vel etiam poſt mortem memoria eius damnata ſit. ibid.3

Mulier.

Mulier non conuenitur ex contractu mariti, nec illius debito obligatur. 33.1.4

Niſi maritus & vxor ſimul contrahant ad ipſorum, vel ipſius mulieris vtilitatem. ibid.5

Vel in bonis paraphernalibus, de quibus in caſu neceſſitatis vxor tenetur alere virum. ibid.6

Mulier in cauſa primipili obligari poteſt ex debito mariti. ibid.7

Mulier non iuuatur ex Velleiano quando incipit à ſolutione. 205.1.3

Mulier Velleiano non iuuatur ſi animo decipiendi fideiubeat. ibid.6

Vel

Vel ſi decipiat creditorem veſtibus virilibus induta. ibid.7

Mulier non iuuatur Velleiano, quando rem ſuam in ſolutum pro marito debitore dat creditori mariti. ibid 5.2

Mulier non iuuatur Velleiano, ſi viro alienante bona, in quibus habebat hypothecam, tacuerit animo decipiendi eum, à quo maritus accipiebat mutuum. 106.1.6

Mulier conſentiens fundum ſuum pro alio obligari, inutiliter conſentit. ibid.2.1

Mulier dicetur eſſe in dolo, ſi dum erat præſens, paſſa fuit maritum obligare rem ſuam tanquam propriam. ibid.2

Mulier in alienatione rei dotalis eam rem non dotalem aſſerens, non auditur huiuſmodi alienationem impugnatura. ibid.1.12

Mulier per errorem ſoluens, Velleiani beneficio ſolutum condicit. 106.5.1

Mulier quatenus iuuatur per Velleianum, eatenus aduerſus priſtinum debitorem reſtituitur actio. ibid.2

Mulier licèt renunciare poſſit hypothecæ generali, non poteſt tamen ſpeciali, quæ conſenſit. 107.1.6

Mulier obligatur ex mutuo, nec refert qualiter vtatur, ſed qualiter contrahat. 107.2.1

Mulier poteſt pecuniam mutuò recipere, & ſoluere pro alio, etiam quod is, qui eam illi mutuat, ſciat velle mulierem pro alio ſoluere. ibid.3

Mulier ſi alienam obligationem animo nouandi in ſe tranſtulit, creditori per exceptionem Velleiani excluſo contra debitorem reſtituitur vtilis actio prima. 108.1.1

Mulier ab initio debitricem ſe conſtituens, Velleiano gaudet. ibid 2.1

Mulier iuri hypothecæ, quam habet pro dote ſua in aliis rebus mariti, renunciare poteſt. 109.2.6

Ampliа vt ibid.7

Siue hypotheca ſit generalis, ſiue ſpecialis. ibid.8

Procedit in renunciatione, tam expreſſa, quàm in tacita. 110.1.9

Secus ſi tempore, quo fit hæc renunciatio hypothecæ, non ſuperſunt marito bona ſufficientia ad dotis ſolutionem. ibid.12

Mulier renunciare poteſt hypothecæ conuentionali, non verò tacitæ. ibid.2.13

Diſplicet D. Barboſæ. ibid.14

Nocere hanc renunciationem mulieri tantùm in ea cauſa, in qua facta inuenitur, & tantum quoad eam perſonam, cuius contemplatione facta fuit. ibid.15

Mulier an poſſit renunciare priuilegio Velleiani, ita vt ſi cum illius priuilegij renunciatione fideiuſſor alicuius exiſtat, omnino obligetur, ac ſi mulier non eſſet, neque tunc illi proſit exceptio Velleiani, remiſſiuè. ibid.16

Mulier gaudet priuilegio Velleiani, etiamſi ei renunciet in iudicio. ibid.17

Modò ſciens ſe in euentu gaudere Velleiano, illi poſt eam ſcientiam renunciet. ibid.18

Mulier cum iuramento fideiubens pro aliquo non potitur Velleiano. 111.1.21

Mulier non renunciat donationi propter nuptias, & iuri hypothecæ, niſi primam renunciationem elapſo biennio iterum renunciet: procedit hæc renunciatio quoad ius hypothecæ, quando vir habet alia bona, de quibus poſſit conſuli vxori pro dote ſua. ibid.1.1.2

Mulier non poteſt venire contra iuramentum. ibid.2.6

Mulier poteſt cum iuramento fideiubere pro marito, ſeque obligare cum eo, niſi ageretur de magno præiudicio mulieris. 113.2.5

Mulier in eodem inſtrumento ſe obligans cum marito, non tenetur, niſi quatenus in eius vtilitatem verſum ſit. ibid.7

Mulier ſi ſe obligauit pro marito, vt illum liberet à carcere, quid. ibid.1.16

Mulier ſi obliget bona ſua pro marito, & iuret non contrauenire, tenebitur obſeruare iuramentum. 114.1.17

Limita vt ibid.18

Sublimita vt ibid.19

Mulier pecuniâ acceptâ intercedens, conuicta legitimis probationibus quod pecuniam acceperit, Velleiano non gaudet. ibid.2.1.2

Non gaudet Velleiano ſi certum pretium recipiat pro fideiuſſione præſtanda alteri. ibid.3

Et talis receptio per teſtes probanda eſt, vel per confeſſionem factam in inſtrumento. ibid.4

Mulier ſi intercedendo pro altero rem aliquam accepit, non iuuatur Velleiano. ibid.5

Summa quanta eſſe debeat, qua accepta mulier ex ſua intercesſione verè obligatur, iudicis arbitrio relinquitur. ibid.6

Mulier quando pretium, aut rem æſtimabilem accepit, vt obligationem alterius in ſe ſuſciperet, vel fideiuſſor pro illo exiſteret, non gaudet Velleiani priuilegio. ibid. & ſeq. 7.

Mulier pretium accipiens pro fideiuſſione, omiſſa Velleiani exceptione conuenitur, & creditor facta excuſſione priſtinum debitorem viciſſim conuenit. 115.1.9

Mulier intercedens pro alio non gaudet Velleiano, quando animo nouandi ſe obligauit. ibid.10

Mulier ætate maior intercedens pro dote, etiam nudo pacto, efficaciter obligatur, & Velleiano non gaudet. 115.2.1.2

Non ſolum quando promiſit principaliter, ſed etiam quando acceſſoriè ad aliam obligationem. ibid.3

Etiamſi intercesſerit pro perſona extranea ad dotis reſtitutionem. ibid.4

Et in obligatione ex cauſa antefati. ibid.5

Mulier promittendo non obligatur efficaciter, ſi minor ſit 25. annis. 116.1.6

Mulier non gaudet Velleiano, cùm pro aliquo fideiuſſor extitit, cuius poſteà hæres facta: vel cum hæreditatem alicuius emiſſet, fideiuſſor extitit pro defuncti debitis. ibid.10

Mulier dotata dicitur ex dote promiſſa, ac ſi tradita fuiſſet. 319.1.3

Mulier per ſecundas nuptias dignitatem primi mariti intuitu impetratam amittit. 335.1.2

Mulier ſi ſtante ſtatuto non poteſt contrahere ſine conſenſu conſanguineorum, & conſanguinei nolint conſentire, iudex examinabit cauſam contradictionis, & ſi eſt iuſta, bene; ſin minus, iudex permittet contrahere mulieri. 348.1.5.7

Mulier humilis & abiecta, viro patritio & nobili matrimonio iungi nequit. 352.1.10

Mulier quondam intra annum luctus nubens fiebat infamis, & puniebatur pœnis hac lege expreſſis. 357.1.1.2

Sed hæ pœnæ hodie ſunt ſublatæ tam de iure Canonico. ibid. 1.3

Exceptis iis quæ reſpiciunt fauorem filiorum. ibid.4.5

Pœnæ mulieri ſecundò nubenti intra annum luctus ſtatutæ non afficiunt viduam intra annum ſecundam vxorem ducentem. ibid.6

Mulier contrahens ſecundas nuptias de conſenſu mariti prædefuncti, an excuſetur à pœna ſecundo nubentium. 361.2.6

Mulier tranſiens ad ſecundas nuptias de voluntate filiorum primi matrimonij, euitat pœnas ſecundarum nuptiarum. ibid.7

Ampliа vt ibid.8

Et reſolue vt ibid.9

Etiam tacitus conſenſus filij non conquerentis de ſecundis nuptiis ſufficit, vt mater non priuetur. ibid.10

Idem eſt in patre qui poſt exhæredationem factam de filio, dicitur remiſiſſe iniuriam, recipiendo illum in domum, ſimul habitando, & conuiuendo. ibid.11

Amplia ad minorem, cui neque competeret reſtitutio in integrum, quæ non datur minori agenti ad executionem pœnæ. ibid.12

Mulier aut contrahens ſecundas nuptias de conſenſu mariti prædefuncti, aut filiorum, excuſatur à pœna ſecundò nubentibus impoſita, remiſſiuè. 358.1.15

Mulier infra annum luctus nubens priuatur omnibus relictis à viro priori in ſuprema eius voluntate, ac priuatur non tantùm quoad proprietatem, ſed etiam quoad vſumfructum. ibid 19

Mulier pariens intra annum luctus ex alio quàm defuncto marito, in pœnas lege præcedente expreſſas incidit. 359.1.1

Mulier tranſiens ad ſecunda vota amittit omnia ea, quæ à viro accepit ex eius teſtamento, & alias. 360.1.5

Infra annum luctus nubens largitatem ſponſalitiam perdit. ibid.6

Mulier tranſiens ad ſecunda vota, quicquid ex facultatibus primi viri titulo lucroſo, tam per ſponſalia, quàm nuptias eſt conſequuta, tenetur moriens reſeruare liberis communibus. 361.1.1

Non ſeruari hoc de conſuetudine Regni Portugaliæ. ibid 4

Mulier binuba ſi affecta bona alienauit contra legum prohibitionem, tenetur ad iſtiuſmodi reſtitutionem. ibid.5

Mulier tranſiens ad vota ſecunda, an amittat lucrum à lege, ſeu conſuetudine delatum coniugi, & an illud reſeruari debeat filiis prioris matrimonij. 362.1.17

In bonis communicatis inter virum & vxorem, quid dicendum. ibid.18

Mulier tranſiens ad ſecundas nuptias an teneatur reſeruare arrhas filiis prioris matrimonij, à quo proceſſerunt, & an illis, vel in bonis, quæ reſeruari debent prædictis filiis prioris matrimonij, an ipſa, vel maritus ſuperſtes poſſit aliquem ex illis meliorare, vel abſque Regia facultate maioratum inſtituere. ibid.20

Mulier tranſiens ad ſecundas nuptias, an poſſit relinquere aliquid plus filiis ſecundi matrimonij, quàm primi. ibid. n.24

Mulier ad ſecundas tranſiens nuptias tenetur reſeruare

etiam illud, quod habuit à marito cauſâ nuptiarum. ibid.16

Mulier alienare lucrum prohibita, quod ex matrimonio percepit, id poteſt aſſignare vni ex liberis. 363.1.30

Mulier ſecundo nubens proprietatem donationis propter nuptias ab extraneo etiam conſtitutæ amittit. 364. 1. 1.2

Mulier ad ſecundas nuptias tranſiens ſtatim amittit dominium prædictorum bonorum, transferturque in filios, retento ſibi ſolo vſufructu. 363.2.32

Mulier ſecundò nubens marito plus tribuere nequit, quam vni ex liberis, & loco legitimæ, horum parentibus relinquere licet, ac plura relicta concurrunt. 368. 1. 1. 2.3

Mulier tranſiens ad ſecunda vota non poteſt ſecundo viro relinquere pluſquàm vni ex nepotibus ex filio. 369. 1.9

Mulier tranſiens ad ſecunda vota, ſi plus relinquat viro, quàm cui ex filiis, cui minus reliquit, illud ſolum vtertiue erit irritum. ibid.11

Mulier, vel maritus tranſiens ad ſecunda vota, non poteſt aliquo modo alienare bona immobilia, quæ habuit à primo marito: ſi verò ſint modica, debet fieri eorum æſtimatio per arbitros electos à partibus, & præſtari ſatiſdatio de reſtituendo ibid.2.22

Mulier ſecundò nubens, & dotem à filiis primi matrimonij repetens, an teneatur ipſis filiis cauere de dote, aut ſaltem maritus ſecundus. ibid.24

Mulier ſecundò nubens vſumfructum à marito ſibi teſtamento relictum amittit, eo ad liberos prioris matrimonij tranſlato: cum fructibus donatum ante nuptias fructum retinet. 372.2.2

Quibus priuetur, & quæ amittat conuolans ad ſecundas nuptias. 373.1.2

An ipſo iure, remiſſiuè. ibid.3

Mulier poteſt marito ſuo in dotem dare omnia bona ſua. 383. 1.1

Mulier in dote præfertur fiſco poſteriùs contrahenti. 386. 1. 2.2

Mulier debet compellere maritum ad æſtimationem ſoluendam per actionem ex empto. 386.2.4

Mulier minor 25. annis ſi dedit pecuniam in dotem, & maritus ex ea pecunia fundum emit nomine proprio, tunc iſte fundus acquiritur vxori, etiamſi contractus ſit celebratus nomine mariti. 387.2.5

Mulier ſi conſentiret alienationi rei ſuæ dotis, & cum iuramento confirmarit, non poterit ei tunc contrauenire. 393. 2.8

Amplia vt ibid.9

Et limita vt ibid.10

Mulier vbi dotem perdit ex culpa, dos non reuertitur ad eum qui eam dedit, niſi ſibi fuerit pactus & ſtipulatus. ibid. 2.1.2

Mulier minor 25. annis poteſt per ſe dotem dare de bonis mobilibus auctoritate curatoris; de immobilibus verò non poteſt ſine iudicis auctoritate. 294.2.2

Mulier licèt tacitæ hypothecæ priuilegio gaudeat in donationibus ante, vel propter nuptias, non vtique habebit priuilegium prælationis, quod ſoli doti conceditur. 396. 1.8

Intellige vt ibid.9

Mulier vt admittatur ad dotis reſtitutionem, non requiritur maritum eſſe inopem, ſed ſatis eſt quod incipiat vti malè ſubſtantia ſua. ibid.10

Mulier ſoluto matrimonio pro rebus dotalibus inæſtimatis alienatis per virum conſtante matrimonio, habet rei vendicationem directam; pro illis verò quæ fuerunt æſtimatæ, habet vtilem, ſcilicet tunc cùm vir alias non eſt ſoluendo, aliter ſecus. 399.1.8

Si poſt ſolutum matrimonium non remanent bona mariti ſufficientia ad ſoluendam dotem vxori, quantumcunque dominium rerum æſtimatarum æſtimatione venditionem faciente in virum tranſierit, nihilominus reuertitur ad vxorem. ibid.9

Mulier ſi conſentit vt res mariti ſibi hypothecatæ alienentur, & ſic liberentur ab eius hypotheca, huiuſmodi conſenſus, ſiue tacita renunciatio hypothecæ, tam tacitæ, quàm expreſſæ valebit. 415.1.14

Intellige vt ibid.15

Mulier ſi viro rerum ſuarum adminiſtrationem non prohibeat, poteſt ipſe eas liberè adminiſtrare. 417.2.3

Mulier expreſſam hypothecam recipiens non videtur tacitæ renunciare legali. 421.1.18

Mulier ſuſpecta de adulterio, vel de morte viri ſui, non poteſt ob id priuari dote de facto, nec per vim, ſed requiritur cauſæ cognitio, & ſi ſpoliaretur, ante omnia reſtitui deberet. 429.1.4

Mulier quæ mutuò accipiens pecuniam pro viro animo donandi ſoluit, eam repetere non poteſt, niſi ex illa factus fuerit vir locupletior, vel dignitas inde empta marito fuerit. 433.2.1

Mulier non tenetur ſponſum expectare vltra triennium, ideòque poſtea ſine pœna nubere poterit. 441.1.1

Mulier diuertens ſine cauſa amittit dotem, & illam maritus acquirit. ibid.2.3

Mulier quæ de marito per quadriennium noua non habuit, palàm nubens, adulterij, & cæteras pœnas euitat. 442. 1.1

Mulier iure Nouellarum habens virum in expeditione militiæ, non poteſt licitè nubere, etiamſi diu eum expectauerit, niſi formam huius legis ſeruauerit. 443.1.1

Mulier audiens virum in prælio obiiſſe, non prius alij nubat, quàm per ſe, vel per alium adeat belli ducem, iſque iuret obijſſe, aliorumque teſtimonia recipiat, & poſtea expectet per annum, aliàs puniri poſſit de adulterio. ibid.2

Mulier illegitima & ſpuria, ſi nubat marito legitimo, quoad omnia legitima cenſetur. 465.1.6

Mulier tutelæ officio fungi nequit. 487.1.1.2

Et cur. ibid.3

Fungitur ex beneficio Principis. ibid.4

Mulier ſi conuolet ad ſecundas nuptias, expellitur à tutela filiorum. 490.1.1.2

Quid ſi ſola ſponſalia ſint de futuro. ibid.2.6

Matrimonium ſi nondum ſit conſummatum, an perdatur tutela. ibid.7

An amittatur per matrimonium irritum. ibid 8

In tutela teſtamentaria quid. ibid 9

Mulier quæ tutrix eſſe nequit, ſi ſe gerat vt tutrix, actione protutelæ tenetur. 517.1.1

Si res pupillares adminiſtrauerit pro tutore, tenetur reddere rationem. ibid.2

Mulieris ſecunda intereeſſio iterata, elapſo poſt primam biennio, mulieri beneficium tollit Velleiani. 102.1.1.2

Secus ſi intra biennium pignus dedit, aut obligationem nouauit. ibid.3

Mulieris intereeſſio & obligatio pro marito eſt inualida, niſi obligatio fiat ob mutuatum pretium in rem ſuam conuerſum. 113.1.1.2

Niſi maritus & vxor tanquam duo rei debendi ſimul ſint conſtituti. ibid.3.4

Mulieris ſecundò nubentis bona ſunt tacitè obligata pignori pro reſtituendis filiis prioris mariti arrhis, & donationibus, quas ei prior maritus dedit. 370.1.4

In obligatione tacita veniunt bona futura. ibid.5

Mulieris conſilium fragile, atque mutabile. 475.1.3

Mulieri intercedenti, aut fideiubenti ſuccurritur, pro alio autem non obligato repetitio non datur. 104.2.1.2

Mulieri ſuccurrit Velleianum, ſi præcedente obligatione tertij pretium ſoluit, non autem vbi nulla præceſſit obligatio. 105.2.1

Mulieri conuentæ ex debito proprio, ceſſante intereeſſione, vel fideiuſſione, Velleiani exceptio, & allegatio prodeſt. ibid. 2.1.2

Mulieri doloſè tacenti, & ad decipiendum promptæ, Velleiano non ſuccurritur. ibid.2.3

Mulieri non ſuccurrit Velleiani exceptio decipienti creditorem. 108.2.1.2

Mulieri pinguius remedium competere pro marito intercedenti, quàm pro extraneo. 113.2.4

Mulieri naturale eſt tacere, propter verecundiam. 338. 2.3

Mulieri etiam ſoluto matrimonio pro rebus dotalibus, etiam æſtimatis, competit rei vendicatio, & hypothecaria, in quibus præfertur creditoribus ex tempore anterioribus; nec ei vlla currit præſcriptio antequam agere poſſit ſoluto, vel conſtante matrimonio, 398.2.1.2.3

Mulieri luxurioſè viuenti interdicitur adminiſtratio, & datur curator. 550.2.5

Secus in muliere nupta. 551.1.6

Mulierem non conueniri ex contractu mariti circa intereeſſionem. 32.2.1

Mulierem nuptam publicè mercantem obligare maritum pro mercantia in qua negotiatur publicè. 92.2.1

Mulierem ex propria prædiorum conductione non per maritum facta obligari. 106 2.1

Mulierem vxoratam validè ſolam contrahere, & ſuper quibus bonis. 107.1 3

Mulierem iuri hypothecarum renuntiare poſſe, oſtenditur. ibid.2.1.2

Mulierem non iuuari Velleiano in dote promiſſa per ſocrum genero, vel filiæ. ibid.2.1.2

Procedit non ſolùm in ſola muliere dotante, ſed etiam inſimul cum marito. ibid.3

Mulierem, ſiue ſolata, ſiue coniugata fideiubeat, Velleiano potiri, etiam in foro conſcientiæ. 108.1.4

Mulierem iuuari Velleiano aduersùs tacitam hypothecæ renunciationem. 110.1.6

Mulierem

Mulierem in foro exteriori non præſumi ſciuiſſe priuilegium, aut de ipſo fuiſſe certioratam ante renuntiationem, niſi probetur. ibid.a.19
Non ſufficere renuntiationem in genere priuilegiorum, vt cenſeatur etiam renuntiatum Velleiano, ſed oportere eſſe renunciationem illius, etiam in particulari. ibid.20
contra Mulierem conſtante matrimonio nulla currit præſcriptio in dote, ſeu in rebus dotalibus, ſi maritus ipſe, vel alius tertius conſtante matrimonio aliquid ex bonis ipſis dotalibus alienauerit, vel alio quouis modo ad aliquem tertium deuenerit. 400.2,12
Si tamen eſſet inchoata præſcriptio ante contractum matrimonium, non interrumperetur per ſuperuenientiam matrimonij, & dotis conſtitutæ. ibid.13
habens Mulierem, quæ poteſt eſſe ſua vxor, ſi dicat in inſtrumento publico, vel priuato, & cum ſubſcriptione trium teſtium fide dignorum, quod ipſe vult filios naturales ſuos eſſe legitimos, erunt ſui ſucceſſores: quod ſi de vno filio tantum dixerit, ipſum ſuum eſſe, & legitimum filium, cæteri filij ex eadem muliere nati etiam erunt legitimi. 470.a. 1.2
Limita vt ibid.3
in Muliere fœnoris præſumptio excluditur ob ſimplicitatem, & iuris ignorantiam. 143.1.14
Muliere mortua in matrimonio, actio ex ſtipulatu ſui natura tranſit ad hæredes. 409.1 19
Mulieres iuribus ſuis, in primis iuri hypothecarum, renunciare poſſunt. 109.a.1
Mulieres fideiubentes hodie indemnes ſeruari, niſi ſuper interceſſione factum ſit inſtrumentum publicum, teſtibus tribus præſentibus ſubſcriptum. 115.1.11.12
Hodie ſatis eſt ſi Tabellio in eo inſtrumento fidem faciat eos eſſe adhibitos. ibid.13
Mulieres auariſſimæ. 317.2. 4
Mulieres fragiles. 330.1.8
Mulieres ſeniores in reſtitutione natalium dum ad meliorem conditionem migrare nituntur, clementia & fauore dignæ ſunt. 339 2.3
Mulieres quanto tempore lugere debuerint mariti defuncti mortem: vide verb. *Vxore*
Mulieres a ludis publicis arcendæ, remiſſiuè. 446.1.4
Mulieres præſumuntur luxurioſæ. 448.1.5
Mulierum genus auariſſimum. 105 1.8
Mulieribus non minus ſubueniri Velleiano, ſi à principio alienum debitum in ſe ſuſcipiant, quam ſi fideiuſſores exiſtant. 108.1.2
Secus ſi non ſuſcipiendo in ſe debitum alienum, illud quaſi donando loco alterius ſoluant. ibid.3

Mundum.

Mundum in neutro genere, pro inſtrumento in quo contractus ex ſcheda redigitur. 78.1.29

Munus.

Muneri alicui ſe ſponte volenſque addicens, non poterit ſe poſtea auctoritate propria eximere. 546.a.5

Mutuans.

Mutuans vnde pecuniam habuerit non opus eſt quærere, ſed tantum an fuerit mutuata tanquam propria, id eſt, ſuo nomine. 11.1.5
Mutuans filiofamilias habenti Regia vectigalia, ſeu tributa conducta, iudicando eum eſſe patremfamilias, iuſta excuſationis cauſa iuuatur. 99.1.6
Mutuans ex mandato alterius, obligat ſibi recipientem tanquam principalem ex eo contractu, & mandantem tanquam acceſſorium per actionem mandati. 162.a.8
Mutuans ſeruis ex mandato domini, habet illum obligatum actione mandati: pignoris ſimul perſecutionem non amittit. 165.1.8
Mutuant plures vbi ſimul, cuilibet quæri actionem pro parte, niſi ſit conuentum quod ſint plures rei credendi, vel verbis in ſolidum. 11.2,1.2
Mutuanti nomine domini, domino iuſſum non habente, mandati actio competit. 9.2.1.2
Mutuantem iudici pecuniam videri illum corrumpere, & propter honorem publicum conſequendum iudici mutuum dans meretur pœnam exilij. 13.a.1

Mutuatarius.

Mutuatarius confeſſus ſe mutuum recepiſſe, ſi renuntiauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, poteſt nihilominus excipere pecuniam non fuiſſe numeratam, vt rejiciat onus probandi in mutuantem, pecuniam fuiſſe numeratam. 118. 1.9
Vel ſi probet numeratam non fuiſſe, vt liberetur à ſolutione. ibid.10

Mutuatum.

Mutuatum à colono non poteſt repeti à domino, etiamſi præſens fuerit. 31.1.2
Mutuatum filio emancipato pater reddere non tenetur, & totum indebitè pater repetit. 379.1.2

Mutuum.

Mutuum non conſiſtere in pecunia aliena. 2.1.1,2
Mutuum obligat contrahentes, non dominos rerum, niſi eorum contemplatione facta ſit numeratio. 15.1.2
Mutuum per delegationem nouandi cauſa factum non ſublatum, debitorem, eiuſdemque hæredes ſoluere. 36.2.3
Mutuum accipientem obligari, non eum, ad quem pecunia peruenit ex obligatione. 31.2,1
Mutuum capiens in ſeruitute, liber factus non tenetur. 40. 1.1
Mutuum dupliciter conſideratur. 91.1.5
Mutuum ex cauſa legationis, & ſtudiorum ad licitum modum datum, patrem & filium obligat: patris iuſſu ſi datum, actio in patrem ſine inquiſitione de in rem verſo datur. 102.1 1.5
Mutuum filiofamilias datum reconciliatur per patris ratihabitionem. 103.2. 4
de Mutui contractus natura eſt, vt reddatur alia res eiuſdem quantitatis, & qualitatis. 11.1.2
Mutuum dans libero homini alieno nomine mutuum accipienti, ſi non recipit accipientem, ſed mandantem, hunc conuenit. 96.1.5

N

Natales.

NAtales Conſtitutiones & leges de matrimoniis quoad natalium reſtitutionem, & circa nuptias coniugum qualitate diſpatium referendæ ad coniugia tempore Imperij Honorij & Theodoſij contracta. 342.1.2

Naturalis.

Naturalis filius eius conſenſu à patre Curiæ Principis oblatus ſit legitimus ipſi offerenti, etiamſi legitimos & naturales filios ipſe pater habeat. 465.1.3
Naturalis per patrem Curiæ deputatus, ſi onus agnoſcit, hæreditatem patris non poteſt repudiare. ibid.1,2
Naturalibus filiis natus ante matrimonium poteſt effici legitimus, ſi illud ſubſequatur poſtea. 464.1.2
Naturalis filius etiam ciuili iure attento à patre alendus. 467. 1.7
Etiamſi pater in teſtamento prohibeat, & non impleuiſſet conditionem appoſitam à patre in ipſis alimentis. ibid.8
Naturalis ſuccedit patri ſecundum eius voluntatem. 471. a.5
Naturales liberi. 461.2
Naturales filij exaliti curiæ propriæ ciuitatis, vel ei, qui ſit caput prouinciæ, quando ortum habet ex Regia vrbe, poſſunt in ſolidum hæredes inſtitui, nec poterunt illi conditionem curialem recuſare, ſi reperiuntur paterna poſſidere. 465.2.1
Idem ſi filia naturalis alicui Curiali tradita in matrimonium. ibid.2
Naturales filii, non extantibus legitimis patri inteſtato ſuccedunt in duabus vnciis, ex quibus viſilis portio matri eorum competit. 467.1.6
Naturales liberi primogeniti legitimantur per matrimonium, & ſuccedunt æqualiter cum liberis poſtea naſcituris. 468, & ſeq.a.1.2
Naturales filij ad ſucceſſionem feudi, maioratus, & ad ſacros Ordines admittendi ſunt, necnon ad Epiſcopatus eligendi. ibid.4
Naturales vt cenſeantur, ita ut per ſubſequens matrimonium legitimentur, ſufficit quod inter parentes tempore natiuitatis potuerit eſſe matrimonium, vel conceptionis tempore, prout tali filio fuerit expedientius. 469. 1.3
Naturalibus, ſiue ſpuriis, ſi quid titulo donationis traditum à viris in dignitate poſitis, reuocari per deſcendentes legitimos, aut aſcendentes, patrem, vel matrem, aut collaterales proximos, fratrem, vel ſororem, quibus non extantibus, vel agere recuſantibus, applicari fiſco. 463. 1.2
Idem in quolibet alio patre aliquid donante filio ſpurio, & incapaci. ibid.3
Naturalibus, aut ſpuriis, qui patri ſunt inſucceſſibiles, relictum, non ad fiſcum, ſed ad venientes ab inteſtato pertinere debet. ibid.2.6
Deferri hæredi ſcripto, & deinde venientibus ab inteſtato, ordine ſucceſſiuo. ibid.7
Naturalibus eorumque matri non poteſt relinquere vltra vnciam qui habet matrem, vel filios legitimos: naturalibus non extantibus ſolum ſemiunciam poteſt relinquere concubinæ; vltrà relictum redit ad ſucceſſores. 464.1 2, 1.2
Naturalibus liberis quolibet titulo poteſt dari, & relinqui, non exiſtente legitima ſobole. 465.2.1
Vide *Liberi*.

Index Rerum,

Natus.

Natus ex ancilla, facta tamen ingenua, probare tenetur natum fuiſſe poſt ingenuitatem. 57.1.5

Natus in domo, vicinis ſcientibus, habendus eſt pro filio legitimo. 334.2.1

Natus ex legitima alicuius vxore, cum qua maritus cohabitabat, mariti filius præſumitur. ibid.7

Etiam ſtante mulieris confeſſione, quod filius ex adulterio conceperat. 335.1.8

Nati ex concubina legitimantur per ſubſequens matrimonium, etiamſi ex eo matrimonio naſcatur poſtea, vel natus viuens non reperiatur tempore mortis patris, &c. 469.1.1

Non legitimari filios per ſubſquens matrimonium contractum in mortis articulo, vel à ſenibus, qui generandi ſpem non habent. ibid.2

Contrarium verius. ibid.3

Nauicularius.

Nauicularij à gabellarum ſolutionibus excuſati, 279.1.3

Nauicularij excuſantur à tutela extraneorum, non eorum qui ſunt de corpore ſuo. 545.1.1.2

Nauicularij qui, remiſſiuè. ibid.3

Nauigatio.

Nauigationis periculum in ſe ſuſcipiens, fortunæ periculum, non culpæ debitoris in ſe recepiſſe cenſetur. 152.2.1

Nauigationis periculum in ſe ſuſcipiens, tenetur de dolo, niſi ulterius partis culpâ contingat. ibid.2

Nauta.

Nautam, cauponem, ſtabularium teneri de leuiſſima quando aliquid recipiunt. 155.2.24

Nauticum.

Nauticum fœnus. 152.1

Ne.

Ne, pro non, accipitur. 408.2.24

Neceſſarius.

Neceſſarij, de conſanguineis. 479.1.3

Neceſſitas.

Neceſſitas propria quæ. 291.2.16

Nefarius.

Nefarij & inceſtuoſi non merentur nomen naturalium, ſuntque indigni ſucceſſione, & alimentis. 350.1.1.2

Negatiua.

Negatiua probato difficilis. 59.2.4

Niſi loco & tempore eſſet correcta. ibid.5

Negatiua probatu difficilis, & per rerum naturam improbabilis. 122.2.6

Negligentia.

Negligentia non adſcribitur ignoranti, nec periculum temporis ignoti. 507.2.1

Negotiatio.

Negotiationes, & commercia ſpecierum non ſunt in manu vnius. 274.1.1

à Negotiationibus abſtineant potentiores, & nobiliores. 283.2.1

Negotiator.

Negotiator ex propria pecunia ſibi quærere, & lucrari præſumitur. 11.1.4

Negotiatorum illicitæ conuentiones prohibitæ. 273.2

Negotiatores ad tributa, ſeu vectigalia ſoluenda benignè monendi. 282.2.1.2

Negotiatores & mercatores ſynonyma. ibid.3

Negotiatores qui. ibid.4

Negotium.

Negotium geſtum cum eo, qui in aliena poteſtate eſt, quod. 93.1

Nemo.

Neminem præſumi vixiſſe de vento. 522.2.10

Nepos.

Nepotes nati ex filio inceſtuoſo non poſſunt ab auo inſtitui. 348.2.8

Niſibis.

Niſibis vrbs. 284.1.6

Nobilis.

Nobilis ſi ad vſum ſui victus, & domus ſuæ agros, aut fundos, quorum fructus ſunt ſibi neceſſarij, conduceret, non quæſtus, & negotiationis cauſa, non ob id ſuæ nobilitati præiudicat. 291.1.11

Nobilis, qui per infamiam & vitæ turpitudinem nobilitatem amiſit, eandem non recuperat, niſi reſtituatur per Principem. 340.1.14

Nobilem, vel ignobilem non reddunt paupertas, ſed ſtatus conditio, & vilitas. 352.1.1

Nobiles & eorum vxores pretioſioribus veſtibus & ornamentis induendi, quàm ignobiles. 187.1.2

Nobilitas.

Nobilitas quid. 283.2.9

Nobilitate quis priuatur per infamiam. 360.1.4

Nomen.

Nomen debitoris vbi in dotem datur, vel ex cauſa venditionis, competere actiones vtiles. 19.1.1.2

Intellige vt ibid.3

Nomen ſi venditum & pignoratum, tranſit actio perſonalis, & pignoratitia. 185.2.1

ex ſola Nominis venditione vtiles actiones transferri in emptorem. ibid.1.3

circa Nomen proprium diſputatio pertinacibus relinquenda. 48.1.21

Nomen emens non fit dominus rei debitæ. 186.1.1

Nomine vendito transfertur uedum vtilis perſonalis, ſed hypothecaria actio. ibid.2

in Nomine debitoris pignori dato tranſeunt actiones ſine ceſſione. 185.2.2

Nomina debitorum habens quatenus ſoluendo eſſe dicatur, remiſſiuè. 41.2.6

Nomina debitorum quod poſſint obligari, & veniant in generali obligatione bonorum, remiſſiuè. ibid.4

Et quando ad reales, perſonaleſque actiones pertineant, remiſſiuè. ibid.5

in Nominibus debitorum res tradita cenſetur per ceſſionem. ibid.7

Nominans.

Nominans aliquem ad munera, vt eum redimere faciat, criminaliter punitur; qui verò nominat vt lite fatigetur, ad expenſas ei reficiendas ciuiliter tenetur, 544.2.1.2

Notarius.

Notarius quando dicit in inſtrumento, Sempronius centum ducata in mei præſentia, & teſtium mutuauit Didaco, qui pro acceptis habuit, tunc probatur numeratio, & Didacus non audietur, niſi in ſe onus probandi ſuſcipiat. 10.2.6

Notitia.

Notitiam præſumi eorum, quæ publicè facta, & notoria, vel de quibus in loco publica vox, & fama. 507.2.3

Notorium.

Notorium per teſtes legitimè examinatos inducitur, & probatur. 61.1.11

Nouerca.

Nouerca quod concurrat cum filiis vſque ad ſupplementum legitimæ, procedit etiam quod filius ſupplementum non petere. 368.2.4

Et quod defertur filiis, & aufertur coniugi, confunditur cum legitima, quæ antea non erit per filios detrahenda. ibid.5

Nubere.

Nubere licèt Præſes non poſſit in ſua Prouincia durante adminiſtratione cum prouinciali muliere; poteſt tamen veterem ſponſam vxorem ducere. 333.2.4

Vide *Nuptia.*

Nullatenus.

Tò *Nullatenus*, nullitatem ipſo iure importat. 154.1.26

Numeratio.

Numeratio non præſumitur niſi probetur per creditorem. 116.2.1

Nuntius.

Nuntius, ſeu procurator contrahens vt miniſter, & domini ſolius contemplatione, finito officio non tenetur. 95.1.2

Nuncius omnis eſt procurator largè, ſed non conuertitur. 238.2.5

Nundinæ.

Nundinæ. 275.1

Nundinarum tempore elapſo ceſſare modum illum procedendi, & attendi ſitum loci. ibid.2.6

in Nundinis neminem conuenire niſi pro contractibus geſtis in nundinis, ſi ibi habeat pergulam. ibid.4

Nundinis durantibus neminem conuenire pro cauſis ciuilibus. ibid.5

in Nundinis immunitas omnium vectigalium, & gabellarum conceditur. ibid.7

Nundinas faciendi priuilegium decem annis amittitur. ibid. 11.13

Non

Non omittitur quando priuilegium in mera voluntate eſt poſitum. ibid.12

Nec amittitur quoad contractus correſpectiuos, ſed ad ea tantum priuilegia, quæ ex mera gratia ſunt concesſa. ibid.

ad Nundinas venientes non arreſto obſtringi, nec eorum bona in ſequeſtrum poſſe conjici. ibid.s.1

Non poſſunt conueniri a facientibus eas in eorum territorio de permiſſu Principis, ſed bene ab aliis mercatoribus contrahentibus cum eis. ibid.3

Nundinas faciendi licentia à ſolo Principe concedenda. ibid 8

Nuptiæ.

Nuptiæ, 332.1

Nuptiæ ſunt illicitæ inter aſcendentes, & deſcendentes parentes & liberos, perſonaſque liberorum & parentum loco habitas: item inter quaſdam ex latere affinitatis intuitu coniunctas perſonas. 337 2.5

Nuptiæ legitimæ ſubſiſtunt, dotalibus inſtrumentis ceſſantibus, exceptis neceſſariis, & inceſtis nuptiis. 340.2.4

Nuptiæ contrahi poſſunt per nobiles & in dignitate conſtitutos, inſtrumentis dotalibus interuenientibus, cum concubinis, & ſcortis. 342.1.3

Nuptiæ inceſtæ, & inutiles. 344.1

Pœna huius ſexius non habet locum quando nuptiæ non ſunt propriè inceſtæ. 346.7

Nuptiæ ſubſiſtunt inter matrem pupillæ, & curatorem pupilli, & vitricus poteſt eſſe priuigni tutor. 353.2.5.2

ſi Nuptiæ ex reſcripto petantur. 356.1

Nuptiæ ſecundæ. ibid.2

Nuptiæ ſecundæ dicuntur non ſolùm quæ ſecundæ, ſed etiam tertiæ, & vlteriores reſpectu præcedentium. 366.3.5.& 490.2.4

Vide *Mulier.*

Nuptiarum conditio per ipſum actum impletur, non per potentiam. 342.1.8

Nuptiarum vbi ſit mentio, non ſufficere nubilis ætas, ſed matrimonij contractus perfectus requiritur. ibid.2

Nuptiarum tempus intelligitur de die, quo nuptiæ celebrantur. ibid.3

Nuptiarum feſtiuitas intelligitur quando matrimonium per verba de præſenti fuit contractum, & mulier ad viri domum traducta, etſi nondum viri cubiculum ingreſſa ſit. ibid.5

Nuptiarum ſecundarum iurata renunciatio ex Iuſtiniani clementia remiſſa matribus tutelas liberorum gerentibus. 359.1.3

in Nuptiis puellæ non requiritur auctoritas, & conſenſus de neceſſitate. 334.1.1.2

in Nuptiis contrahendis amici ſunt contrahentium conuocandi. 339.1.3

in Nuptiis filij taciturnas patris pro eius conſenſu habetur. 333 1.1

Minimè contradicens, dum per contradictionem vetandi habet poteſtatem, æquiparatur conſentienti. ibid.2

Nuptias cum liberta patronus adhibitis inſtrumentis dotalibus licitè contrahit. 336.2.5

Nuptias contrahunt, intercedentibus inſtrumentis dotalibus dignitatibus maximis decorati, exceptis barbaris Rom. Imperio ſubiectis. 341.2.8

ad Nuptias liberorum furioſi & dementis conuocari debent qui ex eo genere ſunt nobiliores. 345.1.10

Nuptiis inceſtuoſis, & inutilibus indulgens Dominus feudi, eaſque non puniens, fundi & mancipiorum ruſticorum patiatur confiſcationem. 345.2.4

In ciuitate Dominus celans & permittens fieri inceſtas ac inutiles nuptias, pro bonorum dimidia confiſcationem patiatur. ibid.5

Nuptias contrahentes contra præcepta legum, ſpe omni lucrorum nuptialium ſub titulo tam dotis, quàm propter nuptias donationis priuantur per fiſcum. 346.2.1

Nuptias prohibitas ſi quis contrahat errore acertimo ductus, poteſt ſibi donatum retinere, ſecus ſi error non fuerit acerrimus, ſed ſupinus, & minus probabilis. 347.1.5

Nuptias contrahentes inceſtas filios non habens in poteſtate, proprias autem facultates retinent, & his ſuccedunt liberi, parentes, frater. 348.2.1

Iis demum per teſtamenta quædam relinquunt, quibus leges non denegant ſucceſſionem. ibid.2

ad Nuptias inceſtas conſilia dantes non ſuccedunt inceſtuoſo, ſed gradu proximo, & experti conſilij illiciti ad ſucceſſionem proſunt. 348.2.3

Filij contrahentium ſcienter inceſtas nuptias cum conſanguinea vel affine in gradu prohibito, & abſque diſpenſatione, egrediuntur patriam poteſtatem. ibid.5

Nec capere poſſunt bona patris per interpoſitam perſonam. ibid.6

Nuptias inceſtas contrahens amittit bona, & honorem, interdum etiam verberibus afficitur, ſi vilis eſt. 349.1.2.2

Huiuſmodi nuptias contrahenti non ſolum dos, ſed & alia bona ipſo iure confiſcantur. ibid.3

Declara vt ibid 4.5.6

Nuptias contrahentes inceſtas priuari dignitatibus, ex quo infamia irrogatur. ibid.7

Nuptias inceſtas contrahentium vltra pœnam confiſcationis bonorum alia eſt, & ſi humilis & vilis, verberibus in exilium mittitur, vir autem honeſtus infamis effectus in inſulam relegatur perpetuò. ibid.8

Et patrem ſuum deportatum, vel damnatum filius alere tenetur. ibid 9

Filios inceſtas contrahentes Nuptias egredi patriam poteſtatem. ibid.10

Nuptias non contrahit mulier inuita ad reſcriptum Principis. 356.1.1

Nuptias concilians reſcriptum impetrans ſubreptitiè, publicationem bonorum metuat. ibid.2

Nuptias contrahere cum quibus perſonis non poſſunt in dignitate poſiti. 341.8

Nuptias iterantis matris bona ſunt obligata liberis prioris matrimonij pro rebus quas intuitu nuptiarum mater à primo marito percepit. 370 1.2

Nuptias ſecundas parentes intermittentes, de lucris nuptialibus pro libitu diſponunt. ibid.3

Nutritor.

Nutritores & nutrices non ſunt patres, aut matres propriè, ac merè naturales, ſed vicem patrum tantùm, atque matrum obtinent. 543.2.3

Nutrix.

Nutrix & alumnus aliis ſanguine coniunctis æquiparantur, & dicuntur eſſe de familia. ibid.4

O

Oblatio.

OBlatio ſortis & vſurarum facta cum teſtibus curſum vſurarum impedit. 139.2.1

Oblatio vſurarum curſum impedit, & fructuum perceptorum conſumptio excuſat eorem. 140.2.1

Oblatio verbalis, etſi creditor expreſsè accipere recuſauerit, vel realis ſolùm, prædictum effectum operari non poteſt, ſed neceſſariò requiritur, quod vltra oblationem ſubſequatur verum & reale depoſitum. 141.1.5

Oblatio verbalis in re immobili ſufficit vt debitor liberetur. ibid.6

Oblatio, conſignatio, depoſitio legitimo modo facta curſum vſurarum impedit. 145.2.1

Oblatio an per te fiat, vel per alium, nihil intereſt. 146.1.2

Oblatio an ſit neceſſaria quando certum eſt quod creditor illam ſit recuſaturus, vel quando dubium ſi ſit profutura, vel non. ibid.4

Oblatio præcedat conſignationem, & depoſitionem. ibid.6

Oblatio verbalis ſufficit quando debitum non eſt liquidum. 148.1.41

Oblatio, & depoſitio tempore incongruo facta, quæ ſit. ibid.46

Oblatio realis impedit curſum vſurarum, quæ nondum cœperunt currere; ſed ſi iam cœperunt currere, vt curſus earum impediatur, oblatio & depoſitio vera & realis requiritur. ibid.47

Oblatio & depoſitio ſicut debitorem liberat, vſurarumque curſum impedit, ita eius fideiuſſorem, ne ampliùs poſſit moleſtari, quamuis debitor pecuniam ſemel depoſitam recipiat. ibid.2.2

Niſi incontinenti pecuniam repetierit. ibid.3

Vide *Offerens*, & *Vſura.*

Obligatio.

Obligatio perſonalis ad annui redditus ſolutionem manet etiam ipſa re extincta, ſuper qua iure pignoris, & hypothecæ conſtituta fuit. 30.2.3

Obligatio facta à muliere pro viro, ipſo iure nulla eſt. 113.1.5

Obligationem defuncti in ſolidum tranſire ad hæredes pro portionibus hæreditariis, etiamſi teſtator grauet vnum ex hæredibus, nec ipſe ſoluat debitum creditoris, licèt vnus ex hæredibus efficiatur non ſoluendo. 8.2.7

in ſe Obligationem alterius plures ſuſcipientes obligati in viriles. 306.2.1

Obligationes, & actiones. 28.1

Obligationes, & contractus actiuè & paſſiuè tranſire ad hæredes. 32.1.1.2

Obligatus.

Obligatum ſoluere cum alio, ſiue in totum, ſiue ex parte, ſoluendo ſolidum, partem repetere à correo. 22.4.1

Index Rerum,

Obreptio.

Obreptio, & ſubreptio quandoque idem important. 356.2.4

Occultatio.

ex Occultatione præſumitur fraus. 269.2.8

Octauarij.

Octauarij vnde dicti. 279.1.3

Octauarij qui ſint. ibid.6

Offerens.

Offerens alius, & deponans, alteri liberationem parit. 418.2.5

Offerre.

Offerri, ſeu deponi nequit pecunia quæ adhuc non eſt reprobata, ſed de proximò reprobanda, ſciente ipſo debitore. 147.1.25

Τà *Offert, donat, & tradit*, appoſita in inſtrumento donationis, ſeu venditionis, non inducere traditionem, niſi res fuiſſet præſens; inducere verò licentiam ingrediendi poſſeſſionem auctoritate propria. 381.2.12

Vide *Oblatio.*

Officialis.

Officialis, qui plura bona acquiſiuit, an præſumatur acquiſiſſe de bonis fiſci. 13.2.9

Officialis poteſt ſtipulari aliis. 489.1.9

Officialis accuſatus de delicto, quando pendente accuſatione poſſit ab adminiſtratione ſuſpendi. 515.1.7

Officialem accipientem aliquid per concuſſionem prætextu officij, accepta reſtituere, & criminaliter puniri. 25.1.1.2

Officiales prohiberi per ſe, aut tertios cum ſubditis exercere fœnus. 9.1.1

Officiales, & miniſtri officium ſuum gratis adminiſtrare obligati præmium niſi turpiter non accipiunt. 24.1.2

pro Officialibus publicis ſemper præſumendum. 57.2.6

Officium.

Officium tutelæ non iuridice mandatum poteſt opponi in quacunque parte iudicij, ſicut exceptio falſi procuratoris. 495.2.3

Officium iudicis finiri per ſententiam. 557.2.5

ad Officium aliquod exercendum admitti volens, pro quo cautio neceſſariò eſt præſtanda, ſi eam præſtare nequit, excluditur ab exercitio illius officij, nec ſufficit iuratoria cautio. 241.2.3

Vide *Cautio.*

Officio iudicis mercenario quæ debentur, non poſſunt peti per ſe. 557.2.6

Officio eius finito, cui quis adiungitur, finitur & eius qui adiungitur. 540.1.1.2

Finitur autem horum actorum officium, finito officio eius, cui additi ſunt, nempe tutoris, vel curatoris. ibid.3

Opera.

Opera hominis quid. 170.2.4

Operam promittens ad bonam fidem ſeruandam tenetur. 306.2.1.2

Oſculum.

Oſculum interuenire debet poſtquam ſponſi ſunt, non verò ante ſponſalia. 327.2.10

P

Paciſci.

PAciſci nequit pater mulieris, vt viro præmortuo liberis exiſtantibus, pars dotis retineatur pro liberis. 416.1.8

Paciſci non poteſt quod muliere viua dos ad alium pertineat. ibid.5

Pactio.

Pactio pœnalis etiam in mutuo locum habet. 142.2.8

Etſi partes non ſint ſolitæ fœnerari. ibid.9

Pactio vt res reuertatur ad venditorem, ſi reſiduum non ſoluatur, valida. 256.2.1

Pactiones illicitæ. 273.2

Pactum.

Pactum factum de lucranda dote ſoluto matrimonio, non extenditur ad matrimonium putatiuum, & ſic ad caſum in quo matrimonium diſſolutum eſſet propter eius inualiditatem. 20.1.3

Pactum de dote lucranda minimè obſeruandum in matrimonio putatiuo. ibid.6

Secus in communione bonorum, quæ matrimonio conſtante acquiruntur. ibid.7.8

Pactum in donatione appoſitum ne liceat donatario alienare, operari quod aut pactum ſeruetur, aut res condicatur donata. ibid.2.1.2

Simplex pactum de non alienando non impedit dominij tranſlationem in tertium, in quem res alienari fuit prohibita, tranſlato titulo venditionis, vel alio legitimo. 25.1.3

Secus tamen in prohibitione alienationis per viam maioratus. ibid.4

Et quando bona relinquuntur cum onera anniuerſarij, & prohibitione alienationis. ibid.5

Vel quando in pacto fuit conuentum, quod eo caſu, quo deuentum fuerit ad aliquem actum alienationis, res ſit inempta, vel venditio habeatur pro non facta. ibid.2.6

Vel ſi dictum fuerit, Vendo, vel dono hoc pacto, vt non liceat alienare, & ſi ad aliquem actum alienationis perueneris, tunc dominium ad me reuertatur, & in eum caſum ex nunc conſtituo te poſſidere meo nomine. ibid.7

Si ſimul cum pacto de non alienando iuramentum interueniat, an impediatur dominij tranſlatio. ibid.8

Pactum de retrouendendo adiectum contractui emptionis, pignoris cauſa adiectum cenſetur. 84.2.1

Pactum concedens creditori pignorum venditionem, nullum lucrum creditori ex venditione adijcit. 88.2.1

Pactum capiendi poſſeſſionem propria auctoritate, non ſolùm valet in contractu pignoris, ſed etiam in omni alio contractu, & vltimis voluntatibus. 91.1.9

Pactum valet, in quo quis obligatur ad pœnam, ſi intra terminum ſignatum non reſtituat mutuum creditori, ſi mutuans non ſit ſolitus fœnerari. 142.2.2

Pactum factum à ruſtico, aut muliere, non adeò præſumendum eſſe vſurarium, quàm ſi factum eſſet ab alio. ibid.2.11

Pactum illicitum eſt vt loco expenſarum & ſumptuum factorum in caſu victoriæ, Aduocato, vel procuratori qui fecit dictas expenſas, detur aliqua quota. 166.2.3

Pactum vt pretio emptionis conuento tempore non ſoluto, arrha reddatur, & res habeatur pro non empta, validum. 249.1.1

non eſſe Pactum legis commiſſoriæ, vbi ipſo iure redit dominium. ibid.3

Pactum valet de retrouendendo, & fructus ex mora debentur. 250.2.5

Pactum de retrouendendo, ſeu de vendendo aut reddendo rem venditam venditori pro eodem pretio, quandocunque illud emptori reſtituat, quod validum & licitum ſit, remiſſiuè. ibid.5

Valor pecuniæ ſi interim mutetur, quid. 251.3

Quid ſi venditio fuerit celebrata cum pacto de retrouendendo, & de certo pretio reuenditionis nihil dictum fuerit. ibid.4

Si caſtrum, villa, vel alia res vendita fuerit cum pacto redimendi quandocunque voluerit, præſtando alium locum, vel tam æquiualentis redditus, ſi venditor, vel donator aliam velit præſtare, & donatum redimere, cuius temporis æquiualens reditus conſiderari debeat, contractûs ſcilicet, vel redemptionis. ibid.5

Quid ſi pactum huiuſmodi fuerit appoſitum in alio inſtrumento ſeparato. ibid.6

Si appoſitum incontinenti poſt venditionem, quid dicendum. ibid.7

Pactum appoſitum incontinenti quod ſit. ibid.8

Pactum legis commiſſoriæ quibus verbis poſſit concipi. 257.1.3

Pactum legis commiſſoriæ quando tale propriè dici queat. ibid.2.5

Pactum legis commiſſoriæ verbis directis conceptum, aut cæteræ conuentiones, vt operentur tranſlationem dominij ipſo iure in venditorem, requiritur vt incontinenti apponatur in ipſo contractu, & non ex interuallo. ibid.7

Etſi non modico, ſed longo tempore concludatur, & in multos annos protrahatur. ibid.8

Pactum inter emptorem, & venditorem, vt ſi intra duos menſes pretium rei venditæ non ſit ſolutum, inempta res ſit, validum. 258.1.2

Pactum hoc an olim fuerit odioſum in venditionibus, remiſſiuè. ibid.3

Huiuſmodi lex quare commiſſoria appellata, remiſſiuè. ibid.4

Pactum ſubſtantiale ſi non ſeruatur, quicquid eſt actum reſcinditur. 259.1.1

Pactum appoſitum in venditione, ſine quo non fuiſſet celebrata venditio, ſi non ſeruetur, venditio ſoluitur, & contrahentes ab ea poſſunt diſcedere. ibid.2.4

Cauſa finalis in hoc caſo quæ. ibid.5

Pactum quod res ſit inempta, reddito pretio, validum eſt, nec tollitur reſcripto. 260.1.1.4

Pactum ſi non dedit cauſam contractui, non poteſt reſcindi, etſi non ſeruetur, ſed tantùm datur actio ad intereſſe. ibid.6

Intellige vt ibid.7

Pactum quod in loco vendito non poſſit condi monumentum, validum. 260.2.1

Pactum manus iniectionis, item vt quis capiat ſeruum, licitum eſt. 265.2.2
Pactum manus iniectionis, remiſſiuè. ibid.2.3
Pactum ne aliquæ res deueniant ad Eccleſiam, an ſit validum. ibid.1.3
Vide *Manus iniectio*.
Pactum quod ſeruus exportetur, & ad locum, ſeu ciuitatem non reuertatur, valet. ibid.6
Pactum de exportando vbi ſolum interuenit, ſolus fiſcus agit. 265.1.2
Pactum quod ſeruus non poſſit manumitti, an ſit validum. ibid.3
Intellige vt ibid.4
Pactum ne ancilla proſtituatur, eſt in rem, & afficit quemcunque poſſeſſorem. 263.1.1
contra Pactum proptium, modò ſit honeſtum ac licitum, venditor non poteſt, vt committatur impudicitia. ibid.2
Pactum non poſſe remitti, vbi remiſſio continet delictum. ibid.3
Pactum reſcindens libertatem, appoſitum venditioni ſerui, libertatem impedit. 266.1.1
Pactum de non manumittendo quam impediat libertatem. 267.1.8
Pactum cohærentiâ traditionis non veſtitur, quando cum tertio, non cum recipiente interponitur. 309.1.1
Pactum ſi fuerit factum de renouando de 29. annis in 29. virtute huius pacti dominus directus obligatus eſt renouare finito tempore. 312.1.23
Pactum vt emphyteuſis ob non ſolutum canonem non incidat in commiſſum, validum eſt. 316.1.10
Validum quoque pactum vt ante triennium non ſoluendo penſionem incidatur in commiſſum. ibid.2.12
Si triennio elapſo proprietarius debitas penſiones ab emphyteuta recipiat, nulla facta proteſtatione, cenſetur illi tacitè remittere pœnam commiſſi. ibid.12
Pactum appoſitum in dote tacitè videtur per patres repetitum in donatione ante, vel propter nuptias. 330.1.11
Pactum ſimpliciter conceptum, tacitè videtur collatum in tempus, quo filia efficiatur ſui iuris, & ſic dos fuerit conſolidata in eius perſona. 412.1.51
Pactum ita initum, vt ſi morte mariti ſoluatur matrimonium, pars dotis à parte pro muliere datæ remaneat penes hæredem mariti, eſt inualidum. 416.1.2
Pactum matris non prodeſt filio etiam in dote reſtituenda, vt contra patrem detur actio, propria autem filij ſtipulatio ſit. ibid.2.1
Pactum quod præmoriente marito dos penes eius hæredes remaneat, licet non ſit validum, valet tamen pactum quod donatio propter nuptias remaneat penes hæredes vxoris, etiamſi illa ante maritum decedat. ibid.1.6
Pactum vt bona mulieris poſt eius mortem pertineant ad maritum, non valet, & ſic pactum de futura ſucceſſione inualidum eſt etiam inter maritum, & vxorem. ibid.2.5
Pactum inter duos fratres ita initum, vt altero decedente ſine liberis, alter eius bona habeat, validum eſt. ibid.3
Pactum initum cum patre filiam dotante, vt ea mortua in matrimonio, viro cedat lucro, validum. 417.1.1
Reſolue vt ibid.2
maius Pactum de lucrando ſuper dote, vel donatione, non inualidatur, ſed ad paritatem cum minore reducitur. 419.2.1
Pactum quod ſi morte mariti ſoluatur matrimonium, dos ad eius hæredes pertineat, inualidum eſt. 451.2
Amplia vt ibid.3
Pacti cum debitore initi, & iuſſionis Præſidis cohærentia. 90.2.5
vigore Pacti de ingrediendo poſſeſſionem rei pignoratæ, ſeu hypothecatæ, poteſt creditor illam ingredi, etiam non adito Præſide, & ſine eius licentia. 91.1.10
Pacti validitas facti ab emptore, quod non tranſeat dominium donec pretium ſoluatur integrè, remiſſiuè. 249.1.2
Pacti de retrouendendo valor quis. 252.1.5
In Pacto de retrouendendo ſi adeſt clauſula *quandocunque*, vel *toties quoties voluerit*, vel *perpetuo*, vel *ſemper*, quid dicendum. ibid.18.19
Amplia primò etiamſi fuerit dictum, quod quandocunque venditor poſſet redimere, non obſtante quacunque præſcriptione. ibid.20
Secundò etſi præſcriptioni ſit renunciatum. ibid.21
Tertiò quamuis Princeps vendat, & dictum pactum cum dictis clauſulis fuerit initum. ibid.22
Limita primò quando in dicto pacto de retrouendendo interuenit iuramentum ibid.23
Secundò quando partes aſſignarunt maius tempus, quàm 30. annorum. 253.1.24
Tertiò ſi promiſſum ſit toties reuendere, quoties hoc remedio fuerit præſcriptum. ibid.25
Declara vt ibid.26
Quomodo autem immemorialis procedat, ſi conſtet de pacto de retrouendendo, & de initio rei, quæ præſcribi prætenditur, remiſſiuè. ibid.27
Quartò quando cum pacto de retrouendendo concurrit hypotheca. ibid.28
Quintò quando venditor, vel eius hæres via actionis procederet, ſecus ſi via exceptionis, ſeu retentionis. ibid.29
Sextò in contractibus vſurariis. ibid.30
ex Pacto legis commiſſoriæ non transferri dominium per hæc verba, *Dominium ad me reuertatur*, in venditorem, ſed ſolùm competere ei actionem perſonalem. 256.& ſeq.52
in Pacto legis commiſſoriæ non reſolui venditionem, neque traditionem ipſo iure, niſi quando pactum verbis directis fuit conceptum, ſecus ſi verbis obliquis, vel commodo bus. 257.1.4
in Pacto legis commiſſoriæ abſque traditione dominium retransferri in venditorem, quando verbis directis fuit conceptum. ibid.6
In Pacto legis commiſſoriæ quæ verba apponi debeant. ibid.2.9
Pacto legis commiſſoriæ vti non poteſt qui pretium, vel eius vſuras recepi maluit. 258.1.1
in Pacto manus iniectionis non transferri dominium in venditorem ipſo iure ante manus iniectionem. 261.2.8
Contrarium. ibid.9
ex Pacto in traditione rei appoſito, tanquam veſtito agitur præſcriptis verbis. 289.1.2
ex Pacto, vel ſtipulatione patris non quæritur actio filiæ emancipatæ, & teſtator poteſt grauare hæredem ne actione ſua agat, ſalua tamen falcidia 389.2.1.2
Pacta contrahentium non liberant poſſeſſorem à ſolutione tributorum. 219.1.2
Pacta inter emptorem & venditorem. 249.1
Pacta niſi contrario pactu tollantur, ſeruanda ſunt. 269.1.2.3
Pacta emphyteutica ſeruanda ſunt, quibus ceſſantibus, natura contractus attendenda eſt, & intra triennium canonem retinens à domino licitè expellitur. 315.1
Pacta conuenta in contractu emphyteotico ad vnguem ſeruanda ſunt. ibid.3
Pacta inita in aliquo ſubiecto, intelliguntur repetita in eius augmento. 385.1.1.2
Pacta conuenta ſuper dote, & ſuper donatione ante nuptias. 415.2
Pacta nuda etiam ſuper dote non ſunt ſeruanda, & non dicitur nudum, quod cohærentia contractus, ſeu traditionis eſt veſtitum. ibid.1.1
Pacta de lucrando ſuper dote, & donatione propter nuptias interpoſita, debent eſſe æqualia in quoto, non in quanto, à quocunque dos detur, vel donatio. 418.1.1

Palatini.

Palatini qui. 214.1.3

Panis.

Panes ciuiles pro annonis ciuilibus. 405.1.18

Paapherna.

Parapherna bona. 415.2
Parapherna, quæ 418.1.6

Paraphernale.

ius Paraphernalia bona adminiſtrandi tranſlatum in maritum poteſt vxor tacitè, vel expreſſè reuocare pro libitu. 417.2.4
Eo ipſo quod mulier voluit vt aliqua bona eſſent extra dotem, ac proinde paraphernalia, ipſa tamen, aut inſtrumenta eorum tradidit marito, vel in domum eius intulit, eidem videtur committere cuſtodiam, & adminiſtrationem illorum, & dare mandatum ad exigendum, non verò aliquam donationem facere. 420.1.3
Paraphernalia vbi ſimpliciter traduntur, non videtur in maritum tranſlatum dominium, ſed tantum cuſtodia, & adminiſtratio. ibid.4
Paraphernalia ſi conſumuntur à marito, vxore conſentiente, præſumitur donatio, & repetit vxor, quatenus maritus factus eſt locupletior; ſi verò ea inuita, totum repetitur. 431.1.1.2
Soluto matrimonio maritum non teneri reddere bona paraphernalia attrita, niſi qualia nunc ſunt. ibid.5
Fructus vbi apparetent conſumpti in proprios vſus mariti, vel contra voluntatem vxoris, proculdubio ſunt per maritum, vel eius hæredem reſtituendi. ibid.4
An autem in dubio cenſeantur percepti huiuſmodi fructus bonorum paraphernalium de voluntate vxoris, vel non, remiſſiuè. ibid.5
Paraphernalium rerum fructus non pertinent viro, ſed ſoli vxori. 397.1.10
De bonis autem paraphernalibus tenetur vxor alere virum in caſu neceſſitatis. ibid.22
Paraphernalium fructus non pertinere ad virum, niſi tantum

Index Rerum,

od vſum quotidianam, & ſi excedunt vſum, debere reſtitui hæredibus: hodie corrigitur per leges Hiſpanas. ibid.23
ſola Paraphernalium traditione maritus dicitur factus procurator ad exigendum, ideo agens non cauet de rato, & vſuras poteſt in communes vſus conuertere, ſortem verò debet ſeruare, & vbi mulier ſibi non prouidet de hypotheca, lex ei tacitam hypothecam in bonis viri concedit, & maritos in his eandem debet adhibere diligentiam, quam in ſuis. 420.1.c.2
Maritus poteſt vſuras bonorum Paraphernalium in proprios vſus conuertere. ibid.a.5
Poteſt eas expendere in ſe, & vxorem, & ſic in vſus promiſcuos. ibid.6
pro Paraphernalibus bonis omnia bona mariti tacitè ſunt hypothecata, dummodo maritus tacitè, vel expreſsè habuerit eorum adminiſtrationem. ibid.7
Et quoad huiuſmodi bona mulier non habet priuilegium prælationis aliis creditoribus anterioribus. ibid.8
in Paraphernalibus muliere prohibente, vir ſe immiſcere nequit. 417.c.r.2

Parens.

Parentem, aut fratrem ſæpe aliquem dicimus, ſiue ætatis, aut ſcientiæ, ſiue honoris, aut obſeruantiæ cauſa. 294.r.3
Parentes & liberos à mutuo teſtimonio, etiam voluntario, repelli. 63.1.r
Parentes examinari pro vno filio contra alium, bene probant. ibid.4
Parentes liberos non vendere, multominus donare, aut pignoris iure obligare poſſunt. 189.1.1.2
Parentum & matrum cohærentia. 63.r.3
Parentum nomine qui contineantur, remiſſiuè. ibid.2.32
de Parentum conſenſu in matrimoniis filiorum de neceſſitate non requirendo, remiſſiuè. 334.1.3

Par.

in Pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis. 25.1.4
Paria ſunt ſcire, & ſcire debere. 212.r.5
Paria eſſe cùm fit aliquid tempore prohibito, vel fiat tempore licito, & conferatur in tempus prohibitum. 323.1.4
Declara vt ibid.5

Pars.

Pars communis poteſt vendi extraneo ante intentatum iudicium communi diuidundo. 247.r.1
Pars rata, portio, quid remiſſiuè. 378.1.4
Partem ſoluens debiti, videtur totum agnoſcere debitum. 102.r.34
Partem ſuam vendere quemquam poſſe inconſulto, imò inuito ſocio. 247.r.3
Alios ex ſociis, præter fiſcum, non niſi partem ſuam vendere poſſe. ibid.4
Intellige vt ibid.5

Partus.

Partus ancillarum dotalium, & etiam per ſeruos dotales quæſita extra operas eorum, vel ras mariti, pertinent ad mulierem; fœtus verò, & fructus pertinent ad maritum, ſed pro rata temporis vltimi anni veniunt diuidendi, ſi dos fuit æſtimata, & ſi tempore diuiſionis alter filiorum dotem vxoris, vel nurus detinuerit, præcipuam cautionem defendendo præſtare tenetur cohæredibus. 411.2.47

Pater.

Pater excludens filium hæredem intelligitur tantùm pro parte hæreditaria. 44.1.4
Pater præſens filio aſſumenti tutelam, vel curam, non præſumitur conſentire. 93.r.3
Intellige vt ibid.4
Pater in ſolidum tenetur ex contractu filij quando mancipauit, aut pro filio fideiuſſit. 96.r.r.2.3
Et econtrà filius pro patre fideiubere poteſt, & tenetur ex fideiuſſione. ibid.4
Pater tenetur ex mutuo filiofamilias facto legationis cauſa intra eam ſummam, quam ſolebat adminiſtrare filio. 103.1.12
Pater vendens rem filij, illi non præiudicat. 241.2.2
Pater filiam exponens, & non conſentiens in eius nuptias cum outtoris filio, alimentorum expenſas ſoluit. 337.1.1.2.3
Pater ſi pupillariter ſubſtituat matrem filiæ impuberi, an bona illa, quæ ex ſubſtitutione pupillari patris per mortem filij mater eſt conſequuta, teneatur reſeruare filiis prioris matrimonij. 363.r.18
Pater, vel mater, ſi ex legis diſpoſitione habent electionem relinquendi certa bona alicui filiorum primi matrimonij quem elegerit, debet eligere filium benemeritum. ibid.32
Pater ob tranſitum ad ſecunda vota non perdit liberorum adminiſtrationem. 363.2.8
Nec filiorum tutelam. 364.1.9
Pater priuandus non eſt ob id prolis educatione, ſicut mater. ibid.10
Pater tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur cautionem præſtare de bono vſu aduentitiorum, quorum habet vſumfructum. 369.2.23
Pater alienando omnia bona, filiis lucra matrimonialia reſeruaſſe præſumitur. 371.2.3
Pater, cui per eius vxorem relictus fuerat vſusfructus omnium bonorum, ſi cœpit malè verſari, alienando, & conuolando ad ſecunda vota, an cogatur facere inuentarium. 372.1.6
Pater dotans filiam non poteſt ſibi quærere actionem, niſi per ſtipulationem. exteri etiam poſſunt ex nudo pacto. 385.1.1
Pater, vel extraneus dotem dantes poſſunt paciſci, vt ſoluto matrimonio per mortem, eis dos reſtituatur in ſolidum. ibid.2
Pater reliquit filiæ dotem in teſtamento, maſculo hærede inſtituto, frater non poteſt apponere pactum dotis reſtituendæ ipſi fratri, & minuere ius teſtamenti, & debiti naturalis. ibid.3
Pater ſtipulando dotem ſibi reſtitui ex interuallo, non præiudicat filiæ non conſentienti. 385.1.8
Pater non poteſt dotare filiam communem ex bonis vxoris, ea non conſentiente. 388.1.2
Pater non poteſt alienare rem, quam pro filia dedit in dotem, nec recepit. 391.1.1
Pater non poteſt ſtipulari filio emancipato, nec dotem extraneo reddi. 394.1.r.2.8
Pater ſi dedit dotem filiæ, & non fuit ſtipulatus ſibi reddi, an maritus, qui hoc caſu lucratur dotem, teneatur ad onera hæreditaria. ibid.a.2
Pater auferre poteſt filiæ profectitia, quæ non ſunt dotalia. 451.r.1.2
Pater poteſt dicere in teſtamento ſuo quod vult filios ſuos eſſe legitimos, & ſibi ſuccedere, & filij debent oſtendere teſtamentum patris Principi, & ſic fient hæredes, ſi voluntatem patris vltimam approbent. 470.r.1
Pater licèt iure prohibeatur totum relinquere naturali filio, non tamen prohibetur nepoti naturali ex legitimo, nec nepoti legitimo ex naturali nato, nec nepoti naturali ex naturali nato, vbi nulla ſubeſt ſoboles legitima; et in ſucceſſionibus ab inteſtato remanent iura antiqua in ſuo ſtatu. ibid. & ſeq.2.1
Pater naturalis quando dedit vnum tutorem, mater alium, an ambo concurrent, vel præferetur paternus. 476.r.3
Pater, & mater naturalis ſi concurrant, præfertur pater quaſi legitimus, licèt naturalis. 490.1.15
Pater an ſecundam vxorem ducens perdat ſimiliter filiorum tutelam. 491.r.12
Pater luxurioſè viuens an amittat tutelam filiorum. 492.1.4
Pater & mater an per reſipiſcentiam à vita luxurioſa, propter quam tutelam filiorum amiſerunt, illam reaſſumant. ibid.5
Pater in caſu filij non ſanæ mentis, eſt curator legitimus, non datiuus. 553.1.7
Pater poteſt filium furioſum hæredem inſtituere, & ei ſecundum formam iuris ſubſtituere, & ſi decedat ab inteſtato, hæreditas deuoluitur ad filium furioſum, etiam iuris conſtitutum. ibid.8
Pater exemplariter ſubſtituit filio furioſo, ſiue fatuo. ibid.9
Limitatur. ibid.10
Patris conſenſu non interueniente, ſcriptura ad nuptias liberorum legitimas ſufficit. 332.2.1
Patris poteſtas iure attento, tanta erat in filios, vt etiam per matrimonium non liberabantur à patris poteſtate. 333.r.3
De iure Caſtellæ filius, vel filia per contractum matrimonij liberatur à patris poteſtate. ibid.4.6
in Regno Portugaliæ contracto matrimonio per verba de præſenti, filij cenſentur eſſe ſui iuris. ibid.5
Idem de iure Longobardorum, & de conſuetudine ciuitatis Neapolitanæ, & Franciæ. ibid.7
Patri filium, filiamque vendere ob nimiam egeſtatem licet. 189.2.2
Scilicet in fame, non in alia quauis neceſſitate. ibid.3
Ex conſuetudine non ſeruatur in Gallia. ibid.4
Amplia primò, quod filius ex eadem cauſa famis poſſit obligari pignori. 190.1.5
Secundo, permutari ex eadem cauſa. ibid.6
Limita tamen vt non procedat in alia cauſa ſimili, vel maiori. ibid.7
Non procedit in filio Clerico. ibid.8
Nec in matre quæ non habet facultatem vendendi filium. 204.1.9
Nec in auo paterno. ibid.10
Declara vt ibid.11
Patri eorum, qui ex damnato coitu procreati, non denegari patris nomen, ſed ius & nomen, id eſt, nomen iuſti patris. 466.r.3

Patri

Patri mente capto filios petere debet curatorem, per quem ſi quod alienatum eſt, reuocari poterit. 551.2.1.2
Patrem non teneri ex mutuo eius filiifamilias facto, etiam de peculio filij, niſi filius mutuam pecuniam verterit in rem patris. 35.2.4
Vel niſi pater permiſerit filio negotiari, eumque præpoſuerit alicui negotiationi, cuius cauſa mutuum receperit. ibid.5
Vel filius mutuam pecuniam ſolitus fuerit accipere, eamque pater ſoluere conſueuerit. ibid.6
Patrem, vel eius hæredem teneri pro debitis contractis per filium, ſi permiſerit filio negotiari, ipſo patre ſciente & patiente, vel etiam adminiſtrando bona patris in domo, vel aliter. 92.2.3
Ad remouendum patrem ab adminiſtratione, & ad obliganda bona, & reddendam rationem, exigitur dolus, nec ſufficit culpa; ad eum vero remouendum, negligentia, & culpa ſufficit. 371.1.10
Patre defuncto res prioris matrimonij liberis propriæ per hoſce vindicantur. 366.2.4
Patres qui filios dilexerunt. 189.1
Patrum appellatione veniunt nutritores. 343.1.5

Patria.

Patria cuique dulciſſima. 262.2.6
Cuique chariſſima. ibid.3
à Patria exulare duriſſimum, & ab omni humanitate alienum. ibid 7
Patriam ſuam relinquere vnicuique impium eſt. ibid.4

Patrinus.

Patrius ſi à Cæſare impetrata prius licentia duxiſſet in vxorem illam, quæ iam artem lubricam, & ſcenicam exercuiſſet, confectis inſtrumentis dotalibus, filij efficiuntur legitimi, & patri ſuccedunt. 339.1.10

Patronus.

Patronus nuptias cum liberta adhibitis inſtrumentis dotalibus licitè contrahit. 336.2.1.
Patronus, patronique liberi an teneantur ſatiſdationem præſtare cum vocantur ad tutelam liberti, remiſſiuè. 479.1.3
Patronus, & pater tutor legitimus an teneatur ſatiſdare. 511.2.12

Pauper.

Pauper quilibet naſcitur. 49.1.4
Pauper macula carens, non habetur pro perſona vili. 352.1.2

Paupertas.

Paupertas probanda ab illo, qui in ea ſe fundat. 49.1.3
Paupertas ſola non inducit vilitatem mulieris, ſi bonis moribus eſt imbuta. 352.1.3
Paupertas non eſt iuſta, vt cauſa remoueatur, ſed vt alius, ſi iudici videbitur, adiungatur. 314.2.2.4

Peculatus.

Peculatus crimen durat quoad pœnam bonorum poſt mortem delinquentis. 46.1.13

Pecunia.

Pecunia, & aurum, atque argentum vt diuerſa ponuntur. 11.2.3
Pecunia numerata ſi caſu aliquo fortuito pereat, periculum erit accipientis. 12.1.5
Pecunia debita non ſequeſtratur, ſi de hoc non fuit conuentum. 15 2 4
Pecunia promiſſa ob libertatem petitur per actionem in factum. 40.1.1.2
Pecunia an & quando conſideretur vt res mobilis, ſeu immobilis. 48 1.13
Pecunia rei appellatione includitur. ibid.14
Pecunia non numerata. 126.2
Pecunia conſignata eſt, quando prius numerata clauditur in ſacculo, & ſaccus ſigillo obſignatur. 138.1.10
Pecunia effectiuè deponenda eſt, nec ſufficit proteſtatio facta à debitore, quod vult ſoluere clauſo, vt aiunt, ſacculo. ibid.11
Pecunia depoſita, ſeu mutuò data, cuius periculo pereat, remiſſiuè. 153.2.3
Pecunia numerata licèt interuenire debeat in venditione, hoc tamen intelligi debet reſpectu conuentionis, non verò numerationis. 210.2.3
Pecunia cum qua vxor rem viri emit conſtante matrimonio, an præſumatur ipſius vxoris, vel potius de bonis viri. 432.1.3
Pecunia non præſumitur ſoluentis quando quis vt adminiſtrator, vel tutor emeret aliquid ſimpliciter pro vniuerſitate, vel pupillo. 508.2.2
Quid ſi tutor, vel curator plures poſſeſſiones ex pecunia minoris emerit, & minor pro parte ras velit, & pro parte ſuam pecuniam cum vſuris. 509.1.3
Pecunia mutuò ſumpta per tutorem, ſi in vtilitatem pupilli eſt conuerſa, in pupillum competit actio. ibid.1.2
Cui autem incumbat probatio, creditorine, mutuum fuiſſe verſum in vtilitatem minoris, vel minori non verſionem in eius vtilitatem. ibid.2.3.4
Pecuniæ appellatione latiùs omnis res petita comprehenditur. 15.2.3
Pecuniæ nomine res omnes fungibiles, & in pretium conuerſu poſſibiles comprehenduntur. 47.1.4
Pecuniæ nomine comprehenduntur in conſtitutis domus, fundi, agri. ibid.5
Pecuniæ appellatione, largè ſumpto vocabulo, comprehenditur omne id, quod pondere, numero, menſura conſtat, & ſic omnia quæ ad pecuniam reduci poſſunt. ibid.2.15
Pecuniæ non numeratæ exceptio quoad ſolutum, & patrem debiti opponi poteſt. 117.2.2
Pecuniæ traiectitiæ periculum ad debitorem pertinet, niſi aliter ſit conuentum. 154 2.2
Pecuniam mutuam accipiens, æream monetam pro aurea & argentea ſoluere nequit. 11.1.4
Pecuniam accipiens, vt pecora per eum occultata oſtendat, & conſignet, tenetur eam reſtituere per condictionem ob turpem cauſam. 26.1.1
Pecuniam fuiſſe numeratam quando conſtet. 117.2.4
Probari poteſt pecuniam innumeratam per inſtrumentum, ex quo apparet, poſt confeſſionem creditorem promiſiſſe ſoluere, non obſtante confeſſione. 126.1.& 2.28
Probatur pecuniam non fuiſſe numeratam per teſtes, qui interfuerunt, & dicunt nullam numerationem ſequutam fuiſſe eo tempore, aut loco, quo aſſeritur. ibid.22

Penſio.

Penſionem emphyteuticam non minui ob id, quod portio rei emphyteuticæ periit, modo aliquid etiam modicum ſuperſit. 314.1.16
Penſionem augeri propter augmentum rei emphyteuticæ. ibid.1.26
Penſione domus ſoluta, conductor inuitus expelli nequit durante locatione, niſi propter neceſſitatem domini, vel neceſſariam rei refectionem, vel culpa inquilini abutentis. 293.1.1.2
De conſuetudine Franciæ non expelli conductorem, ſed cogi ſoluere. ibid.3
Intellige vt ibid 4
Penſione non conſtituta, recurrendum eſt ad penſionem ſolui conſuetam pro fundo locato. 305.1.7
Penſiones, & annui redditus rectè tutori ſolui poſſunt ſiue decreto iudicis. 304.2.6
in Penſionibus conſuetudo ſeruanda eſt. 305.1.2

Perditio.

Perditio ſimulata præſumitur, ſi poſtea quis reperitur poſſidere. 89.2.2

Periculum.

Periculum in ſe ſuſcipiens tenetur etiam de caſu fortuito, 86.1.12
Periculum rei venditæ perfecta venditione pertinet ad emptorem, non ad venditorem. 220.1.5
Periculum cuius ſit ſi res tradatur ante menſurationem. 224.1.6.7.& 8
Et cuius ſi ad menſurationem non ſit aſſignatus terminus, & interpellatus ab emptore ſit in mora. ibid.9
Periculum rei venditæ dolo venditoris perditæ, aut deterioris effectæ, ad eum ſpectat. ibid 2.2
Periculum rei venditæ ſpectat ad venditorem ſi eſt in mora tradendi rem venditam. ibid.
Quamuis res perdita æquè peritura eſſet apud emptorem. ibid.3
Intellige vt ibid 4
Periculum nominum ſpectat ad tutorem, ideo debet eſſe ſolicitus vt ſoluat, & ea denunciare, & poſtea ſecundum iura pignora vendere. 498.2.1
Periculum tutorum, & curatorum. 506.2

Peritus.

Peritis in arte vbi quid mandatum, eorum iuramento declarari debet. 369.2.20

Periurium.

Periurium quondam Deum ſolùm habuiſſe vltorem, oſtenditur. 2.1.e.2
Intellige vt ibid 3.4
Periurium commiſſum calore iracundiæ eſſe impunibile. 3.1.6
Periurij pœnæ temporales quæ, remiſſiuè. 2.2.5

Permiſſum.

Permiſſum ad tempus, cenſeri poſtea prohibitum. 296.2.6

Permutare.

Permutari nequeunt res immobiles minoris abſque decreto, etiam pro euidenti vtilitate. 556.2.6
verè Permutat, qui rem ſoli pro annua, vel menſtrua penſione præſtat. 289.1.5

Permutatio.

Digitized by Google

Index Rerum,

Permutatio.

Permutatio rerum. 284.1.

Quid ſit. ibid.

Permutatio rei æſtimatæ facit emptionem. 384.2.9

Permutatio emptioni ſimilis, actionem bonæ fidei, & præſcriptis verbis conciliat. 286.1.1.2

ex pacto Permutationis non oritur actio, niſi veſtiatur rei interuentu. ibid.2.2

Permutationis pactum nudum carens ſtipulatione, actionem non producit. ibid.3

ſi ex Permutationis cauſa rem tradidi, & fidem non habui de illa, an tranſeat dominium remiſſiuè. 288.1.5

Permutationem poſſe fieri tripliciter. 285.1.2

Permutationem connumerari inter contractus innominatos. ibid.3

Permutationem propriè intelligi non ſolùm ſi ſpecies cum ſpecie commutatur, ſed & ſi genus accipiatur pro alio genere, vel pro ſpecie. 286.1.7

Permutationem ſi quis compleuerit, an poſſit alterum adigere ad complendum. 288.1.6

in Permutatione rei venalis non dari condictionem ob cauſam ratione euictionis, ſecus in non venali. 285.2.5

in Permutatione, & aliis contractibus dominij tranſlatitiis, dominium transfertur traditione antequam perficiatur ex altera parte contractus. 286.1.4

Perſona.

Perſona quæ verè contraxit, non quæ ſimulatè fingitur, attenditur. 84.1.1

Perſonæ prohibitæ habere rem emphyteuticam, quæ, remiſſiuè. 317.2.9

Pertinere.

Pertinendi verbum quid importet, remiſſiuè. 385.2.7

Petitio.

Petitio præpoſtera non admittitur, & per ſucceſſionem quam creditor facit debitori, actio extinguitur: de filio creditoris quid quoad legitimam. 43.2.1.2

Petitione excluſa non excluditur retentio. 18.1.4

Petitor.

Petitorem compelli probare pecuniam ſibi eſſe numeratam. 117.2.2

Intellige vt ibid.3

Petere.

quod Petitur officio iudicis mercenario, lite principali deciſa, aut finita, ampliùs peti non poteſt. 157.1.1

Pia Cauſa.

contra Piam cauſam non currit biennium. 125.1.10

Pigneratitius.

Pignoratitia actio. 87.2

Dupliciter accipitur. ibid.

Pignus.

Pignus repoſitum in loco conſueto, periculo creditoris ibidem perit. 90.1.1.2

Pignus oblatum pro minoribus vſuris, non poſſe retineri pro maioribus. 138.2.6

Pignus pro ſorte, & vſuris obligatum, pro vtroque retineri poteſt. 149.1.1.2

Pignus quando conſtituitur per traditionem alicuius rei ſtabilis, vel mobilis, quæ fieret per virum vxori pro tutela ſuæ dotis, talis pignorum datio, ſicut & fideiuſſio, prohibita cenſenda eſt. 454.1.4

deterioratio Pignoris culpa, vel negligentia creditoris proueniens, de ſorte deducenda. 89.2.3

Pignore, aut hypothecâ venditâ, competere emptori ius vendendi, niſi priores creditores vendiderint, vel præſcripſerint emptores. 30.1.2

Pignora realiter tradita, pro arrhis. 321.2.8

Plus.

Plus valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. 83.1

Explicatur titulus hic. ibid.

Pœna.

Pœna fraudantibus gabellam impoſita, fiſco Regio applicatur, vel conductoribus, ſi vectigalia reperiantur locata. 280.2.5

Pœna impoſita contrahentibus inceſtas nuptias, per verbum maſculini generis comprehendit etiam fœminas. 348.2.11

Pœna conuentionali quis contentus eſſe debet; legalis autem aplicatur fiſco. 265.1.1

Pœna viduæ nubentis intra annum luctus, eſt vt poſteriori viro non poſſit dare in dotem, nec in vltima voluntate relinquere vltra tertiam ſuorum bonorum partem. 358.1.16

Pœna viduæ nubentis intra annum luctûs, eſt vt ſit expers cuiuſcumque hæreditatis, legati, fideicommiſſi, & donationis cauſa mortis. ibid.18

ad Pœnam euitandam non refert à quo quid fiat, dummodo fiat. 267.1.2.3

Pœnam caducitatis vt quis euitet, offerat, deponat, & conſignet penſionem debitam. 316.1.16

ad Pœnam commiſſi euitandam ſola oblatio videtur ſufficere. ibid.17

de Pœna matris petentis tutorem minus idoneum, & inhabilem dari filiis, remiſſiuè. 517.2.3

Pœna viduæ intra annum luctus nubentis eſt vt efficiatur infamis. 357.2.7

Et ſimul vir ille qui ſciens eam ea intra tale tempus nubit. ibid.8

Vt hæc pœna incurratur, matrimonium debet eſſe conſummatum. ibid.9

Idem videtur reſoluendum in muliere, quæ intra prædictum tempus commiſit ſtuprum. 358.1.10

Idque ſiue pariat, ſiue non. ibid.11

Si verò poſt annum luctûs, non ita. ibid.12

Incidit tamen in alias pœnas omnes, quas binuba patitur. ibid.13

Et poſtea nubat vel cum amaſio, vel cum alio. ibid.14

Pœnæ fœminæ ſecundò nubentis intra annum luctûs ſtatutæ corriguntur iure Canonico. 358.2.27

Pœnæ mulieris intra annum luctûs nubentis locum habent in vidua ſtuprum committente, ſeu in corpus ſuum intra annum luctus peccante. 359.1.4

Et in vidua, quæ ſuſcepta tutela filiorum prioris matrimonij, præſtitoque iuramento ſe non tranſituram ad ſecundas nuptias, niſi priùs tutorem peteret filiis, & rationem redderet, ac ſolueret, quæ ad illos attinebant, contra id iuramentum ad ſecundas tranſibat nuptias. ibid.5

Amplia vt ibid.6

Pollicitatio.

Pollicitatio incertum continens nullam parit actionem. 166.1.2

Portorium.

Portoria, de tributo. 277.2.3

Poſſeſſio.

quaſi Poſſeſſio non acquiritur etiam per mille actus, qui communiter fieri ſolent iure familiaritatis. 34.1.6

Poſſeſſio pro ſe habet præſumptionem, & ob id onus probandi in aduerſarium reijcit. 56.1.9

Limita vt ibid.10

Poſſeſſio non eſt probatio, ſed releuat poſſeſſorem ab onere probandi. ibid.11

Idem de quaſi poſſeſſione. ibid.12

Poſſeſſio, vel quaſi, non releuat poſſeſſorem ab onere probandi exemptionem, vel priuilegium. 74.2.3

Vide ibid.5

Poſſeſſio domino transfertur per conſtitutum factum procuratori. 97.2.4

Per liberam perſonam acquiritur nobis & poſſeſſio, & dominium. ibid.6

Poſſeſſio quando eſt tranſlata in Clericum in fraudem collectarum, non deſinit obligatio ob earum ſolutionem. 213.2.4

Poſſeſſio non eſt auferenda etiam ab iniuſtè poſſidente, nulla præcedente citatione, aut cauſæ cognitione. 217.2.6

Quid ſi talis poſſeſſio ſit iniuſta notorie. ibid.7

Poſſeſſio rerum hæreditariarum, occupata hæreditate, non poteſt apprehendi, niſi aduerſario citato. ibid.8

Poſſeſſionis vacuæ traditio per teſtes, & inſtrumenta probari poteſt. 75.1.1

Poſſeſſionis adeptæ publicum inſtrumentum probat, alio in poſſeſſione exiſtente. ibid.2

per Procuratorem quæri cauſam poſſeſſionis, non obligationem perſonarum. 97.2.1

Poſſeſſionem violentam non releuare aliquem ab onere probandi. 55.1.1.2

Poſſeſſionem alterius ingrediens auctoritate propria, præcedente pacto & conuentione, nullam pœnam incurrit. 90.2.8

tradens Poſſeſſionem ex contractu ſimulato, vtramque & ciuilem, & naturalem retinet. 238.1.3

ex Poſſeſſione præſumi dominium & titulum. 49.1.4

ex Poſſeſſione præterita vtrùm præſumatur dominium, ſi nunc non poſſideret, remiſſiuè. ibid.6

Quod non. ibid.

Poſſeſſor.

Poſſeſſor hæreditatis bonæ fidei, hæreditate euicta retinet de bonis hæredis debita hæreditaria, quæ nomine defuncti iam ſoluit de ſuo, non tamen repetit à recipiente. 18.2.3

Poſſeſſor olim, & hodie poſſeſſor præſumitur. 56.2.8

Intellige vt ibid.9.10

Poſſeſſorem malæ fidei partem non facere percipiendo fructus, ſed furti actione teneri ob furti conſumptionem. 28.1.4

Teneri rei vendicatione ad fructus extantes, ad conſumptos condictione ex iniuſta cauſa. ibid.2.

aduerſùs

aduerſus Poſſeſſorem rei emphyteuticæ, vel cenſualis, pro canone & annuis redditibus in ſolidum fit executio. 43. 1.5
Intellectus vulgati illius, ſecutum eſſe poſſeſſorem, qui fructus perceptos triennio ſibi habuerit. 91.1.3
Poſſeſſores prædiorum ſoluunt tributa, licèt horum nomina non ſint relata in catastrum 219.1.2

Poſſidere.

Probatur per teſtes deponentes aliquem poſſediſſe talia, & talia bona, cum deſignatione confinium. 75.2.3
Qualitercumque quis 30. annis poſſideat rem, præſcribit eam. 47.2.9

Poſſidens.

Poſſidens rem alieno nomine, condemnatur ad reſtitutionem, & æſtimationem rei. 311.1.3

Potentia.

in Potentia quod eſt non diſponit de actu. 39.2.2

Poteſtas.

Poteſtas conceſſa ad contractum, refertur etiam ad diſtractum. 173.1.2
Poteſtatis filium offendens non debet puniri ea pœna, quâ offendens Poteſtatem. 321.2.3

Practica.

Practica exequendi debitorem debitoris fiſci, remiſſiuè. 41. 1.3

Prædium.

Prædium ſi culpa poſſeſſoris eſt effectum deterior, detrimentum eſt poſſeſſoris. 153.1.9
Prædium minoris minus legitimè alienatum reuocatur, niſi præſcriptio, vel ratihabitio poſt maiorem ætatem interueniens. 568.1.1.2
ſi quis Prædium oneribus ac tributis realibus ſubiectum alteri vendat, emptorque minùs idoneus inueniatur ad ea ſoluenda, tenetur venditor ea etiam, quæ futuri ſunt temporis, illius loco ſoluere. 219.1.8
Prædia tributaria ſunt hypothecæ nexu deuincta tributis. 217. 1.10
Prædia ſuppoſita decimarum præſtationi ſunt tacitè hypothecata pro ſolutione decimarum. ibid.11
Prædia tributaria non venduntur abſque decreto, & emptore tributa non ſoluente, iudex non tenetur conferre auctoritatem ad alienationem. 219.1.8
inter Prædia ruſtica, & vrbana differentia Chartarij reijcitur. 311.2.19
Prædia, & aliæ res minorum, ſine decreto non alienandæ, vel obligandæ. 554.1
Prædia minorum alienari non poſſunt etiam propter debita fiſcalia, niſi cauſa probata, & non interueniente decreto. 564.1.1
Prædia minorum diſtrahi poſſunt à tutoribus, & curatoribus, ſi id fieri parentes teſtamento cauiſſent. ibid.2.6

Prælatio.

Prælationis priuilegium aliquibus conceditur in emptione, 181.2.3
Prælationis priuilegium eſt perſonaliſſimum, itaut perſonam domini non egrediatur, nec poſſit vlla ratione pertinere ad ceſſionarium. ibid.4
Idem dicendum in vaſſallis, qui tenentur dominum præferre in vendendis fructibus fundi. ibid.5
Idem etiam dicendum in facientibus ſal in propriis ſalinis, qui tenentur illud fiſco, vel eius conductoribus vendere, ibid.6

Præſcribere.

an Præſcribat malæ fidei poſſeſſor gabellæ debitæ, & in foro exteriori, tranſacto præſcriptionis tempore. 277.1.4
Is qui emit ab eo, cui minor donauit ſine decreto, præſcribit contra eum à die quo factus eſt maior ſpatio decem annorum eo præſente, vel viginti eo abſente. 167.1.1.2

Præſcriptum.

Præſcripta actione & obligatione principalis debitoris, lapſu temporis cenſetur etiam præſcripta actio fideiuſſoris. 47. 1.7
Intellige vt ibid.8
Præſcripta re principali, videntur præſcripta eius acceſſoria, vt fructus, & ſimilia. 150.1.3
Præſcripta, ſiue perempta re à non domino, condictionem dari vero domino aduerſus venditorem ad pretij reſtitutionem. 240.1.14
Etiam in venditione rei mobilis. ibid.15
Obtinet licèt res non ſit perempta, ſi eius proſecutio eſt difficilis. ibid.16
Et licèt res extet, ſi difficulter vendicari poſſit à poſſeſſore, ibid.17

Præſcriptio.

Præſcriptio contra hypothecam dotalem incipit currere ab eo tempore, à quo mulier agendi facultatem habet, & ſic à tempore quo maritus vergit ad inopiam. 401.2.18
Præſcriptio non currit contra prodigos, ac furioſos. 551. 2.13
Præſcriptio, & acquiſitio fructuum à pari procedunt. 567. 1.8
Præſcriptis verbis actio. 284.2

Præſens.

Præſens alienationi rei prohibitæ alienari, ſibi præiudicat, ſi doloſè venerit. 506.1.10

Præſes.

Præſes licèt non poſſit ciuitati expreſsè præiudicare, poteſt tamen tacitè ex lapſu temporis. 138.2.3

Præſtatio.

Præſtationes annuæ an & quando inducant obligationem, vt tantundem ſingulis annis præſtetur ſemper in futurum. 139. 2.8

Præſumptio.

Præſumptio iuris, & de iure quæ, & quando probationem admittat in contrarium, remiſſiuè. 57.1.21.& 115.1.8
Præſumptio iuris, probatio liquidiſſima. 507.2.5
Præſumptiones an in criminalibus ſufficiant ad pœnam ordinariam. 61.1.10
Præſumptiones & coniecturæ ſimulationis ceſſant quando fit ceſſio iurium, & actionum acceſſoriè ratione contractus præcedentis. 168.2.28

Prætor.

Prætori infirmo debetur ſalarium etiam tempore infirmitatis. 23.2.4

Precaria.

Per ſolam conſtitutionem precariæ poſſeſſionis cenſeri datam poteſtatem ingrediendi illam auctoritate propria. 95.2.2

Preces.

Preces iudicum inducere metum. 321.2.18
in Precibus expreſſa probari debent ab exprimente, ſi de ea ipſi controuerſia fuerit cum aliquo. 558.1.5

Pretium.

Pretium ſi non ſoluatur intra terminum, venditio non reſcinditur, ſed lapſo termino venditor agit ad pretium. 180. 1.6
Pretij tenuitas conſideranda, quando deductis impenſis, quæ fieri poſſent ad conſequendam rem cuius actiones ceſſæ ſunt, adhuc tenue appares pretium. 168.1.27
Pretij declaratio an fieri poſſit per arbitrationem, parte non citata, remiſſiuè. 183.1.9
Reductio ad boni viri arbitrium à quo petenda, remiſſiuè, ibid.10
Pretij exceſſus quantus ſit, vt agens potiatur beneficio legis. 202.1.10
Pretij modicitas cum pacto de retrouendendo, an efficiat contractum vſurarium. 251.1.9.10.11
Pretij vbi facta mentio, ibi dicitur fieri emptio, & venditio. 386.2.6
Pretio collocato in liberum arbitrium alicuius tertij, valet contractus vt conditionalis. 182.2.4
Secus eſt in cauſa dotis, vbi arbitratore electo ad declarandam dotis quantitatem, non arbitrante, ad viri boni arbitrium pro declaratione illius recurritur. ibid.5
Arbitratore mortuo ante declarationem pretij, vel vno ex duobus, aut tribus nominatis, in quorum arbitrium pretium relictum fuit, venditio nulla eſt. ibid.6
Arbiter cui commiſſa fuit declaratio pretij, ſi in declaratione modum exceſſit, vel iniquè arbitratus fuerit, ad boni viri arbitrium res reducenda erit. 183.1.7
Vt autem huiuſmodi reductio fiat, requiritur læſio, remiſſiuè. ibid 8
Pretio æquipollens pecora pro numeranda pecunia data. 210. 2.1
pro Pretio emptionis dari poſſunt res in ſolutum. ibid 2
Pretium & alia ſubſtantialia emptionis & venditionis non conferri in voluntatem alterius contrahentium. 180.2,3
Secus in contractu lucratiuo, putà donationis: nam tunc emptionis & venditionis contractus valet, ſi conferatur in voluntatem donatoris. ibid.4
Vel etiam ſi conferatur contractus in voluntatem vtriuſque, ibid.5
Pretium rei venditæ per tertium arbitratorem declaratum, ſoluere emptor cogitur. 182.1.1.2
Etſi pretium ſit commiſſum in arbitrium duorum, quorum vnus ab vno ex contrahentibus, alter ab altero eligendus. ibid.3
Pretium non probari in domibus, & ædificiis, ex redditibus. 207.1.154
Pretium iuſtum non probari neceſſariò per ſubhaſtationem. 217.2.3

Primas.

Primates collegij conſentientes in monopolium in eorum collegio, puniri mulctâ quadraginta librarum auri. 374.2.15

Princeps.

Index Rerum,

Princeps.

Princeps conferendo æquitatem, videtur diſpenſare de omni infamia. 339.2.6
Princeps tenetur ad obſeruantiam pactorum. 439.2.4
Principis donatio legis vicem obtinet. ibid.6 7
Intellige vt ibid.8

Priuilegium.

Priuilegium ſcholarium iis etiam competit, qui veniunt ad eos viſitandos in ſtudio. 38.1.6
Priuilegium habens circa plura, per actum contrarium in vno actu ſpecialiter factum, non perdit illum in aliis. 543.2.3
Priuilegia conceſſa ex actione veræ dotis, conceduntur etiam doti putatiuæ. 449.2.2

Probare.

quæ Probari directò non poſſunt, poſſunt probari per coniecturas. 530.2.4
non Probat hoc eſſe, quod contingit abeſſe. 52.2.4

Probatio.

Probatio non ſufficit per teſtes ſingulares, ſi ſingularitas ſit obſtatiua, ſecus ſi adminiculatiua, nec vnus teſtis dicens aliquid non veriſimile. 4.1.12
Et cur. ibid.13
Probatio debet concludere de neceſſitate. 52.2.3
Probatio, quæ fit per locum à communiter accidentibus, eſt concludens. ibid.5
Probatio non fit per media impertinentia. 59.2.1
Probatio per indicia & præſumptiones admittitur in iis, quæ ſunt difficilis probationis. 83.2.3
Probatio ſimulationis non poteſt fieri niſi per coniecturas vehementes, & quæ vrgeant. ibid.4
Si fiat per indicia, quodlibet indicium requirit probationem per duos teſtes. ibid.5
Probatio per confeſſionem eius pro quo ius præſumit, excipienda eſt. 126.1.20
Probatio præſumpta ſufficit in his, quæ ſunt difficilis probationis. 445.1.16
Probationem ſubtrahens aduerſario, remiſſiuè. 58.1.3
An cauſam perdat, remiſſiuè. ibid.4
Probationes. 48.1
Probatio quid ſit. ibid.
Probationes vbi ſunt liquidæ, condemnatus in abſentia, non præſumitur condemnatus ex contumacia, ſed propter malam cauſam. 537.2.4

Proceres.

Proceres palatij res ſubhaſtatas à fiſco, vel tales aureas & argenteas priuatorum emere prohibitis. 214.1.1.2

Procurator.

Procurator licèt procuratorio nomine contraxerit, obligatus manet, quando expreſsè fidem ſuam adſtrinxit. 93.1.2
Vel quando procuratorio nomine contrahit, & ſe obligat etiam ad obſeruantiam. ibid.3
Vel quando ſe facit procuratorem, cùm non eſſet. ibid.4
Vel quando obligauit & ſe, & hæredes ſuos, & bona ſua. ibid.5
Vel etiam quando contractus eſt celebratus contemplatione procuratoris. ibid.6
Procurator pecuniam verſam in vtilitatem domini, actione mandati contraria repetit. 161.2.1
Procurator mandantem, vel clientem coram præſide conuenit ſalarij promiſſi nomine. ibid.2
Procurator, qui neglecto mandato bonorum poſſeſſionem non petit, tenetur domino. 162.1.1
Procurator de culpa in omittendo & committendo exiſtente tenetur. 164.2.1
Tenetur de geſtis & gerendis per eum ſuſceptis; item de dolo, & lata culpa. ibid.2
Procurator tenetur de dolo, & omni etiam leuiſſima culpa. ibid.2.1.2
Procurator ſumptus litis repetit, etiamſi ſuccubuerit in cauſa. 162.1.1.2
Procurator an poſſit vti retentione pro expenſis. ibid.4
Procurator dolo, vel culpa lædens, vel negligens cauſam principalis, conuenitur actione mandati. 163.1.1.2
Procurator nihil vtiliter facit contra tenorem mandati. 164.2.1.2
Procurator conſtitutus ad actum perficiendum poſt mortem, non reuocatur morte, etiam quando decedit cum hærede. 165.2.5
Secus ſi ſine hærede. ibid.6
Etiamſi in mandato dicatur, quod procurator conſtitutus daret poſt mortem, ſiue hæreditas adita ſit, ſiue non, & dato quod quis decedat ſine hærede. ibid.7
Procurator ſi ſuſceptum principalis mandatum exequi nolit, aut ſi non iuxta præſcriptam formam, bonam fidem & naturam mandati illud exequatur, in id quod intereſt mandatoris tenetur. ibid.2.4
Si verò nihil mandatoris intereſt, ceſſat mandati obligatio. ibid.
Procurator recipiens litteras mandati, & non contradicens, conſentire videtur, & acceptare mandatum. 166.1.5
Procurator fruſtra petit ſalarium illicitum. 166.2.1
Procurator ex pacto de quota litis nil petit licitè. ibid.2
Procurator vt emptionem, & venditionem poſſit celebrare pro domino, mandatum requiritur. 239.1.3
Procurator ſic conſtitutus ad contrahendum, nunquam cenſetur conſtitutus ad faciendum actum, per quem principalis in aliquam pœnam incidat, etiam quod mandatum ſit factum cum clauſula generali. ibid.4
Intellige vt ibid.5
Procurator præſumitur ille apud quem ſunt acta cauſæ. 421.1.12
per Procuratorem vltra fines mandati geſta tenent, ſi dominus ſciens tacuit. 164.2.4

Prodigus.

Prodigus furioſo æquiparatus. 550.2.3
Prodigi qui. ibid.4

Proditio.

Proditioni proximum eſt arma, equos, & alia prohibita deferre ad hoſtes. 188.1.5

Producens.

Producentem non prohiberi opponere exceptiones ſuperuenientes poſt teſtium inductionem. 69.1.11
Poſſe opponere de ſubornatione. ibid.12

Prohibitio.

Prohibitio de non alienando an impediat dominij tranſlationem in contractibus. 260.2.2
Prohibitio extra perſonam & cauſam prohibitionis non egreditur. 559.2.2
Prohibitionis cauſa ceſſante ceſſat & prohibitio. 321.2.4

Prohibitum.

Prohibitum ab initio, poteſt impedimento remoto ex nouo conſenſu poſtea interueniente confirmari. 333.2.1
non Prohibita non amittantur quando miſſa ſunt cum prohibitis. 187.2.3
An excuſetur minor. ibid.4

Proles.

Proles quando cenſeatur eſſe legitima. 333.2.5
Proles legitima poteſt approbare relictum à patre factum filio naturali. 466.2.8
Vel alij nato ex coitu non punibili. 467.1.3
Prole deficiente legitima, auus inſtituere poteſt hæredem nepotem filium naturalem, aut legitimum filij ſpurij, modò tamen inſtitutio non fiat intuitu patris, ſed nepotis. 471.2.8
Niſi ille nepos eſſet natus ex filio inceſtuoſo. ibid.9

Promiſſio.

Promiſſio facta meretrici propter fornicationem, ex cauſa libidinis, dummodo abſit dolus, & fraus, valida eſt. 343.2.4
Promiſſio vnica idem operatur quod plures præſtationes. 375.1.4
Promiſſione mihi facta non contraueniendi alicui promiſſioni ſub pœna mille, cum obligatione omnium bonorum, ea propriâ auctoritate mihi occupare licet. 263.1.5

Promiſſor.

Promiſſor non poteſt cogi præſtare cautionem de ſoluendo. 184.2.4

Promiſſum.

Promiſſum ex turpi cauſa non poſſe repeti. 24.1.1
Promiſſum marito ob lenocinij crimen, non ſoluendum; ſolutum viciſſim non repeti. 25.2.1.2

Promittere.

Promittendi verbum in inſtrumento poſitum, intelligi per ſtipulationem. 137.1.3
Limita vt ibid.4

Promittens.

Promittens pro alio ex mandato mulieris, ab ipſo initio efficaciter non tenetur. 108.1.1
Promittens creditori indemnitatem, cenſetur ſe obligare ad id tantùm, quod à principali non poſſit conſequi. 527.2.4
Promittentem quando conſtat nullum habuiſſe reſpectum ad mortalitatem, huiuſmodi promiſſio magis cenſenda eſt donatio inter viuos, quàm donatio mortis cauſa. 32.1.7

Propinquus.

Propinquorum appellatione qui comprehendantur, remiſſiuè. 346.1.10

Propoſitum.

Propoſitum idem operatur in propoſito, quod oppoſitum in oppoſito. 354.1.5

Proprietarius.

Digitized by Google

Proprietarius.

Proprietarius an expellens emphyteutam priuatum ob non ſolutam penſionem tribus annis, poſſit inſuper petere penſiones illorum trium annorum. 316.2.23

Proprietas.

Proprietas quibus modis probari debet, remiſſiuè. 53.2.6

Quibus dominium. ibid.7

Proprietatis appellatione dominium intelligi, & è conuerſo. 49.2.5

dans Proprietatem in dotem, retento vſufructu, non poteſt in præiudicium proprietarij vendere, vel alio modo diſponere. 389.2.1

Si ab vxore recipit nudam Proprietatem, cum pacto de lucrando à ſocero vſumfructum, ſoluto matrimonio morte mulieris, nihil reſtituit, ſecus ſi vſumfructum non recipit in dotem, quia tunc ei non prodeſt pactum de lucrando. ibid.2.1

Prorogatio.

Prorogationem fieri non poſſe, niſi in præiudicium prorogantium. 296.2.5

Proteſtans.

Proteſtantis affirmationi extra id quod apparet, non creditur. 75.2.1

Proteſtatio.

Proteſtatio, & denunciatio facta ab eo, qui non habet ius proteſtandi, & denunciandi, non releuat. 211.2.1

Prouiſio.

Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis, & quidem ſpecialis, non generalis. 420.2.9

Proxeneticum.

Proxenetica quæ. 318.5

Quid ſint. ibid.

Proximus.

Proximorum appellatione qui veniant, remiſſiuè. 182.1.14

Pubertas

de Pubertatis præſumptione, & probatione, remiſſiuè. 541.1.5

Pubertati proximus quis. ibid.7

Pubes.

Pubes admittitur ad accuſationem ſui curatoris, modò de conſilio ſuorum cognatorum id efficiat. 524.2.5

Puberis eſt electio, an priùs agere velit tutelæ actione contra tutores, ſeu curatores, vel contra eorum hæredes, ſeu eorum fideiuſſores. 536.2.2

Si cum tutore actum fuerit, & ab eo ſolidum ſolutum, erunt fideiuſſores liberati, & è contra. ibid 3

Puberes qui, quæve dictæ. 540.2.4

Publicanus.

Publicanus exigens gabellam in caſu, in quo non debet exigi, vel eſt conſuetum eam non exigi, punitur pœna capitali. 278.2.7

Pœna furti, & actione furtiua tenetur, ſi illicitè exegerit ſcienter: ad duplum infra annum, ſi ignoranter, niſi exactum reſtituat poſt annum in ſimplum, & ſi ſoluerit ante ſententiam, liberabitur. ibid.8

Publicanus exigens pluſquam debet exigere pro mercibus conſuetis, punitur exilio, puniendus ſine venia. 282.2

Pupillus.

Pupillus an poſſit cum aliis contrahere ſocietatem, remiſſiuè. 173.1.4

Pupillus ſi bona & domicilium habeat in vno municipio, vel loco alio, proculdubio iudex eius loci tutorem dat: ſi in altero loco moretur, & alibi domicilium habet, iudex vtriuſque loci poteſt dare, &c. 481.2.7

Pupillus ſi habeat bona in diuerſis prouinciis, tutor ei dandus eſt à iudicibus, in quorum prouinciis bona ſita ſunt; ſi verò pupillus vni tantum iudici ſubditus ſit, iudex ei poteſt dare tutorem, etiam ad bona quæ ſunt in aliena prouincia. ibid.9

Pupillus quando habet tutorem impeditum, in eius locum datur ſibi coadiutor, qui tantum durat, quantum neceſſitas. 493.1.4

Officium horum tutorum, ſeu curatorum finitur finito impedimento primi tutoris, non autem durat vſque ad pubertatem pupilli, vel vſque ad annum vigeſimumquintum. ibid.5

Pupillus ſi in ſubſidium ageret rei vendicatione, extraneo non exiſtente ſoluendo, tunc pupillo competit remedium reale, ne aliàs iacturam patiatur, & damnum. 509.2.5

Pupillus non eſt educandus penes matrem, quæ ſuperinduxit vitricum. 519.1.4.7

Pupillus non educatur apud matrem quæ eſt improba, impudica, vilis, impudens. ibid.8

Pupillus educatur apud matrem, quæ ſecundò nubens filio non eſt ſucceſſura, & moribus & honeſtate habilis eſt. 520.1.9

Pupillus educatur apud vitricum quando non poteſt æquè commode ali apud alium, ſi tamen non ſit creditor. ibidē 10.11

Pupillus vbi educetur, eſt in iudicis arbitrio; de eo tamen qui ei ſuccedere debet, eſt iuſta ſuſpicio. 521.1.1

Pupillus non eſt educandus apud illum qui eidem ſucceſſurus eſt. ibid.2.3

Pupillus educari non debet apud matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias. 520.1.15

Lex iſta, & ſimilis, an præcisè priuent matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias educatione ſuorum pupillorum, an ſolùm ob id reddatur ſuſpecta, ac iudicis arbitrio relinquatur, num ex circumſtantiæ concurrant in matre, quæ ſuſpicioni huic præponderet, ac proinde non ſit ei prolis pupillæ educatio deneganda. ibid.16.17

Pupillus præſumitur alimentatus à tutore, niſi probet ipſe pupillus ſe aliunde habuiſſe alimenta. 522. 1. & 2. 7. & ſeqq.

Pupillus ſi aduerſùs aliquem actionem habet, poteſt eam remittere ſine tutoris auctoritate. 538.2.1

Pupillus, vel minor quod gerit, debet tutor, vel curator ei accommodare auctoritatem ſuam. ibid.2

Pupillus poteſt ſibi ſtipulari ſine tutore, ſed non actionem remittere. ibid.1.1

Poteſt ſine auctoritate tutoris ſuam conditionem meliorem facere, non verò deteriorem. ibid.2.3

Pupillus non poteſt accuſare, nec accuſari, niſi tutore vocato, & auctore, excepto crimine carnis. 539.2.14

Pupillus, minor, prodigus, & generaliter omnes, qui curatorum adminiculo reguntur, exæquantur. 551.2.10.11.12

Pupillus, ſeu minor, ſi tutore, vel curatore authore rem ſuam immobilem ſine iudicis decreto alienauerit, nihil agit. 559.2.3

Pupilli bona, ſiue minoris contrahentis matrimonium, cenſentur hypothecata pro reſtitutione dotis, quam recipit, licèt in eius receptione nec tutor, nec iudex interuenerit. 478.1.25

Pupillo etiam compenſatio objici poteſt. 134.2.1

Pupillo item in ſubſidium conuento poteſt objici compenſatio. ibid.2

Pupillo carenti tutore poteſt etiam dari curator ad litem. 486.2.4

Sed ſi maior ſit ſeptennio. ibid.5

cum Pupillo pactum auctoritate iudicis eſt firmiſſimum. 494.1.2

Pupilli vbi educari debeant. 519.1

Pupilli apud matrem educari debent, niſi ad ſecunda vota tranſierit. ibid.1.2

Pupilli licèt efficiantur adulti, lite ſuper excuſatione pendente, tamen cauſa propter periculum medij temporis debet terminari. 544.1.1.2

Purpura.

Purpuræ vſus quando inceperit, remiſſiuè. 187.1.7

Purpuræ & muricis eadem eſt natura, quamuis temperamento diuerſo. ibid.8

Purpuræ vendi prohibentur, quibus Princeps vtitur cùm ſedet in maieſtate. 186.2.2

Et cur. ibid.3

Purpureo colore tingere, vel mercari, aut muricis vellua vendere, nulli priuato permittitur, ſub pœna capitis, & publicationis bonorum. ibid.1

Q

Quadrantal.

QVadrantal, pro amphora. 224.1.5

Quæſitum.

Quæſitum ex pecunia mea, etiam mala fide poſſeſſum, nec eſt meum, nec mihi reſtituendum. 236.1.9

Procedit non ſolum in extraneo, ſed etiam in ſocio, dummodo illud acquirat extra cauſam ſocietatis. ibid.6

Si quatuor ſint ſocij, & vnus ex eis emat, tenebitur iure ſocietatis id communicare. ibid.7

Vide *Pecunia.*

Qualitas.

Qualitas, vel ſolemnitas ſubſtantialis quando requiritur certo aliquo tempore, ſi eo tempore abfuerit, etiamſi poſtea ſuperueniat, nihil operatur. 57.1.3

Quandiu.

τὸ *Quandiu* notio, remiſſiuè. 152.2.5

Querela.

Querela non numeratæ pecuniæ intra biennium opponenda eſt, finito biennio per ætatem, vel abſentiam læſus, querelam adhuc per reſtitutionem recuperat. 124.2.1

Digitized by Google

Querela non numeratæ pecuniæ coram iudice loci contractus proponenna eſt, & ſolà poſitio abſente aduerſario interrumpit præſcriptionem. 1i7.2.38

Quitantia.

Quitantia pro apocha. 80.1.5

R

Radix.

Radice ex vna quando multiplex vitium naſcitur, conſequens eſt vt eadem lege tollatur. 344.1.4
Radice infecta bonos fructus non produci. ibid.5

Ratificans.

non Ratificante eo, cuius nomine res empta fuit, emens ſibi acquirit. 9.2.5
Intellige vt ibid.6

Ratihabitio.

Ratihabitio patris Macedonianum excludit. 105.2.2
Ratihabitio, ſiue ratificatio retrotrahitur ad tempus actus geſti. 104.1.7
Ratihabitio. 424.2

Ratio.

Rationem volens reddere adminiſtrationis, adulto poteſt petere curatorem dari, cui reddatur ratio. 479.1.1
Rationes priuatas defuncti non probare eius debitum. 50.1. & 2.14
de Rationibus per tutorem, aut curatorem reddendis finita tutela, ſeu cura, remiſſiuè. 497.2.3

Receptitium.

Receptitiæ actioni non poterat opponi quod peteretur indebitum. 47.2.12
Declara vt ibid.13.14

Reconducere.

Reconducere nemo inuitus tenetur. 302.1.3.2

Reconductio.

Reconductio ex tacito fit conſenſu: remanens vltra ſuum tempus in re conducta, denuo conduxiſſe videtur. 303.2.1.2
Amplia primò, vt eadem cenſeatur facta renouatio locationis, vtrùm etiam facta cum omnibus qualitatibus præcedentis contractus, & conſequenter ſub iiſdem pignoribus, pœnis, renunciationibus, clauſulis. ibid.3
Reſtringitur in fideiuſſione. ibid.4
Intellige ampliationem vt ibid.3
Secundò procedere in locatione prædij ruſtici, etiam publici. ibid.& ſeq.6
Procedere non ſolùm in prædiis priuatæ perſonæ, ſed etiam fiſci, pupilli, & Eccleſiæ, interueniente ſcientia, & patientia Decurionum, & Prælatorum adminiſtratorum. 304.1.7
Tertiò in locante operas ſuas, vtputa Aduocato, Medico, & huiuſmodi. ibid.8
Quartò ſi locator deceſſit relictis hæredibus. ibid.9
Etiam ante aditam hæreditatem. ibid.10
Intellige vt ibid.12
Quintò procedere non ſolùm in contractu locationis, ſed etiam precarij ad tempus. ibid.13
Extenditur ad contractum depoſiti. ibid.12
Sextò in ſocio conducente partem domus communis ab altero ſocio. ibid.13
Reconductio tacita intelligitur, ſi ſocius à ſocio conduxit portionem domus communis per vnum annum, & poſtea eo tacente pluribus annis inhabitauit. ibid.16
Limita primò quando conductor poſt tempus conductionis remanet in poſſeſſione aliquo tempore competenti, arbitrio boni viri decidendo; ſecus ſi per modicum tempus, putà duobus, vel tribus diebus. ibid.17
Secundò in locatione mobilium, aut ſe mouentium. ibid.18
Tertiò quando conſtat de contraria voluntate domini: nam tunc etiam ceſſat præſumptio renouationis locationis. ibid.19
Quartò in conductore qui perſeuerauit per 30. annos ſoluendo vniformem penſionem. ibid.20
Quintò in conductore non implente ex parte ſua, quia tunc etiam locationis non præſumitur facta renouatio. ibid.2.21
Sextò quando locatio fuit celebrata in ſcriptis, non ad effectum probationis, ſed pro eius valore & ſubſtantia. ibid.22
Idem dicendum etiam quando fuit facta per inſtrumentum. ibid.23
Septimò in emphyteuta temporali, putà per decem, aut viginti annos, ſi finito tempore emphyteuta remanet in poſſeſſione rerum, ſciente & patiente domino, quia non cenſetur tacitè renouata emphyteuſis, cùm requiratur ſcriptura. ibid.24
Octauò quando requiritur aliud quàm conſenſus, non cenſetur facta reconductio. ibid.25
Nonò quando in contractu locationis conductor promiſiſſet locatori in fine locationis rem locatam liberè vacuam, & expeditam relaxare, & renunciauit omnino beneficio legum. ibid.26
Decimò ſi impedimentum in locatore interueniat, tunc relocatio facta non præſumitur. ibid.27
Vndecimò vbi conſenſus locatoris deficeret. ibid.28
Duodecimò in venditione. ibid.29
Reconductio abſque ſcriptura per ſacrum Conſilium reiecta. 311.2.22
Reconductionem locum non habere vltra locationem & conductionem, ac vltra precarium, etiamſi alij contractus eſſent ſimiles. 504.1.14

Rector.

Rector prouinciæ. 321.8

Redditus.

Redditus ex pignore percepti extenuant debitum. 88.1.1.2
Adeo vt nec etiam creditor pacto, aut conuentione fructus pignoris ſuos poſſit efficere, ſed illos computare in ſortem principalem debeat. ibid.3
Idem eſt de proprietario, cui vſusfructus datur in pignus, mutui cauſa, quia tenetur referre fructus vltra ſortem. ibid.4
Redditus vſque ad tempus decurſi ſoluendi ſunt ſimul cum ſorte principali, etiam in quacumque perſona priuilegiata. 146.2.12.13
Et ſi per errorem vnus nummus deficiat, depoſitum non cauſabit plenam liberationem, nec redditus vſurarum extinguentur. ibid.14
Et licèt error ſufficiat quoad excuſationem pecuniæ, non tamen ſufficit ad redditum extinctionem. ibid.15
Nec erroris admittitur excuſatio etiam in muliere, & ruſtico, quamuis illis eſſet concedenda reſtitutio. ibid.16
Vide tamen vt ibid.17
Redditus annui computantur inter bona immobilia. 369.2.19
Redditus prædiorum vbi ſufficiunt pupillo, vel adulto, adminiſtrator eius non tenetur pecuniam fœnerari, ſed cautè recondere. 493.2.1
Hodie neceſſitas collocandi pecunias pupillares, & adminiſtrationis minorum ad vſuram, abiit in deſuetudinem. ibid.2

Redhibere.

Res multæ ſi ſimul emantur, & vna tantùm ſit vitioſa, ita vt redhibenda veniat, quid. 273.1.2
In dubio ſi duo teſtes deponant equum eſſe vitioſum, & duo quod non, in fauorem redhibentis iudicandum eſt. 271.2.14
Equum morboſum redhibere volens, priùs id omne, quod ex illo percepit, offerre debet. 269.2.21
Res quandoque ob pactum, aliquando redhibetur ob vitium. 271.2.1
Caſus in quibus redhibitioni locus non eſt, & exceptiones aduerſùs emptorem redhibitoriâ agentem opponi poſſunt. ibid.2.3.6.7

Redhibitoria.

Redhibitoriam, ſeu quanti minoris, dari pro rebus immobilibus vitioſis. ibid.1.2
Intellige vt ibid.3
Pro rebus mobilibus animatis, & pro aliis rebus mobilibus vitioſis. ibid.4
Redhibitoriam dari re etiam mortua. ibid.2.15
Redhibitoriam dari reſoluta emptione, vt venditor cogatur rem accipere, & pretium eidem emptori reddere. 273.1.9
in Redhibitoria emptor probabit ſeruum eſſe fugitiuum. ibid.1.1
Redhibitorias pro ſeruis, iumentis, pecoribus, & aliis rebus animatis, quæ ſunt fragilia, & corruptibilia, ſpatio ſex menſium præſcribi. 270.1.0
Currere hoc tempus ſex menſium præſtitutum redhibitoriæ à die ſcientiæ. ibid.3
Præſtitutum verò actioni quanto minoris, intra annum vtilem. ibid.4
Vide *Actio.*

Reficere.

Reficere eſt aliud, aliud verò nouum opus facere. 334.1.4

Regnum.

Regnum.

Regni & Regis intereſt ne arcana eiuſdem Regni, vel Regis reuelentur caeteris. 184.1.7

Regula.

Regula, *Nemo inuitus compellitur emere, nec vendere.* 177.2.2

Fallit quotieſcunque cauſa, & vtilitas publica expoſcit, vt quis emere & vendere cogatur. 178.1.3

Hinc infertur primò pro ædificatione, ſeu reparatione Eccleſiæ, vel fundatione alicuius monaſterij, vicinum cogi poſſe domum vicinam vendere. ibid.4

Vel pro officinis de nouo faciendis. ibid.5

Seu pro via publica ad portam Eccleſiæ directa amplianda pro eiuſdem Eccleſiæ ornatu, etſi domus non ſit vicina Eccleſiæ, & adſit via publica intermedia. ibid.2.6

Vel pro ampliatione capellæ. ibid.7

Vel pro ſeminario ab Epiſcopo faciendo. ibid.8

Et pro ſcholis faciendis. ibid.9

Procedit, etſi domus, quæ pro fundatione, ſiue ampliatione huiuſmodi petitur, eſſet prohibita alienari, & perpetuo fideicommiſſo ſubiecta, & antiqua habitatio parentum illius, à quo petitur, eſſet familiæ nobilis. ibid.10

Et quamuis alterius Eccleſiæ eſſet ea domus, quæ pro Eccleſiæ ampliatione petitur. ibid.11

Antequam autem Eccleſiæ deferatur quæ præcedere debeant. ibid 12.13.14 15.16

Secundò vicinum cogi vendere domuſculas deformes vicino, qui palatium ædificare vult. 179.1.17

Tertiò propter publicorum ædificiorum conſtructionem priuata ædificia dirui poſſe. ibid 18

Quartò vicinum, qui proximum fundum habet, viam præſtare debere, ſi quæ publica erat, ruina, vel aquarum impetu deſtructa eſſet. ibid.19

Quintò ob publicam vtilitatem, & neceſſitatem, ſi Reſpublica annonæ inopiâ grauetur, poſſe cogi habentes frumentum, & alias merces neceſſarias hominum alimentis iuſto pretio à iudice taxato vendere, etſi res venales non expoſuerint, nec publicæ venditioni obtulerint. ibid. 2.20

Sextò infertur dominum ad venditionem ſerui compelli poſſe, ſi eum ſeuiciter tractet, & parcè illi alimenta præſtet. ibid.21

Ex quo ſubinfertur, quod ſi dominus temporalis nimium ſeuerè tractet ſubditos, poſſit compelli eos alteri vendere. ibid.22

Dominus an poſſit caſtrum vendere, vaſſallis inuitis, remiſſiuè. ibid.23

Septimò infertur, teneri dominum ſeruum Maurum vendere quando eo opus eſt, vt Chriſtianus captus à Mauris libertatem poſſit conſequi. ibid.24

Octauò cogi dominum ancillam vendere, ſi illam vrgeat ad impudicitiam. ibid.25

Relictum.

Relictum ſecundæ vxori vltra modum huius legis an ſit vnà cum fructibus reſtituendum. 369.1.12

Relictum à viro vxori, non intelligitur in dubio relictum animo compenſandi cum dote, ac proinde vtrumque peti poteſt. 407.2.14.15

In Relicto quando adiecta eſt dies incerta, ſcilicet nuptiarum, dictum relictum cenſetur conditionale. 342.2.4

Remanere.

Tò *Remanere*, æquipollet aliquando verbo reddere. 324.1.1.2

Remiſſio.

Remiſſio congrua debet fieri propter ſterilitatem, niſi aliud fuerit conuentum. 296.2.1.2

Remiſſio penſionis non fit quando conductor renunciauit caſibus fortuitis. 297.1.8

Declara vt ibid.9.10

Remiſſionem penſionis non fieri in aliquibus euentibus, de quibus hic. 398.1.14.18

Remiſſoria.

Remiſſoria non ſolet denegari quando calumnioſa non eſt. 79.1.3

Remiſſoria vt concedatur, iuſtè peti debet. ibid 7

Remiſſoria non conceditur in materia obiectiua ſine fumo. ibid.8

Remiſſoria non datur ſine fumo quando cauſa eſt beneficialis. ibid.9

Et conceditur in cauſa decimarum in quacumque inſtantia, etiam ſine fumo. ibid.10

Non conceditur in cauſa beneficiali, nec ſolet concedi de ſtylo Rotæ ſine fumo iuris. ibid.11

Non conceditur quando articuli non ſunt releuantes, & quando petitur ad probandum ea de quibus per ſcripturas conſtare debeat. ibid.12

Remiſſoria quare concedenda. ibid.15.16

In Remiſſoriæ conceſſione requiri partis citationem. ibid.4

Declara vt ibid.5.6

Remiſſoriam non concedi in criminalibus. 79.2.2

Renuncians.

Renuncians iuri ſuo non habet amplius regreſſum ad illud. 6.1.5

Renuncians vel inſtrumento ſuſpecto, videtur fateri inſtrumentum eſſe falſum, nec iterum ad productionem admittitur. 73.1.1.2

Renuncians expreſſè appellationi, videtur fateri ſe malam cauſam habere. ibid.1.3

Renuncians inſtrumento, non per hoc videtur renunciare debito, ſed tantum probationi ipſius inſtrumenti. ibid.4

Et cur. ibid.5

Contrà. ibid.6

Renunciatio.

Renunciatio generalis caſuum fortuitorum, ſaltem in contractibus, abſque eo, quod in ſpecie caſus aliqui exprimantur, valida eſt. 86.1.13

Vide *Caſus fortuitus.*

Omnis Renunciatio reſtringitur ad contractum, perſonam, & cauſam, ſuper qua interponitur, & non extenditur ad aliam. 109.2.2

Renunciatio vnius non inducit renunciationem alterius, etiam in eadem re. ibid.3

Renunciatio inſurgens ex conſenſu præſtito venditioni rei hypothecatæ, ſolum ius hypothecatum in ea re extinguit, & ad aliam non extenditur. ibid.4

Renunciatio mariti dotis cautæ, & non numeratæ, vel tranſcurſus temporis opponendæ ipſius exceptionis, præiudicat non tantum ipſi marito, ſed etiam eius creditoribus. 128.2.8

Renunciatio cuiuſpiam licèt ſibi noceat, nunquam tamen alteri. 146.1.4

Et quando vtilitas mea cum alterius vtilitate eſt coniuncta, quoad alium. ibid.5

Renunciationem Macedoniani non firmari iuramento. 104.2.15

Per Renunciationem generalem omnium exceptionum non præſumi renunciatum exceptioni, quæ habet ortum ex facto aduerſarij. 152.2.3

Repetundæ.

Repetundarum crimen etiam poſt mortem delinquentis durat quoad pœnam bonorum. 46.1.12

Repræſalia.

Repræſaliæ quid. 34.1.3

Repreſaliæ vnde ortæ. ibid.5.6

Repreſaliæ quo iure permiſſæ. ibid.8

Repudium.

Repudium fictum non nocet tertio dotem ſtipulato ſibi reddi matrimonio morte diſſoluto. 441.1.1.2

Repudij cauſæ quæ. 444.1.4.7

Repudij, & dotis amittendæ iuſta cauſa quæ cenſeatur. 446.1.3

Repudia quid ſint. 440.1

Res.

Res per inſtrumenta non geritur, ſed per ea probatur. 53.2.1.2

Res inter alios iudicata non nocet aliis. 5.1.4

Res pecuniâ meâ empta non ideo mea eſt. 59.1.4

Res commodata ob debitum retineri nequit. 87.1.1.2

Licèt pecunia eſſet commodata. ibid.3

Nec admittitur compenſatio ad impediendam rei commodatæ reſtitutionem. ibid 4

Res vna pro alia retineri nequit. ibid.2.5

Vide tamen. ibid.6

Res perit periculo eius cuius ea eſt. 90.1.5

Res, quæ in pondere, numero, & menſura conſiſtunt, ſi ad numerum, pondus, ſeu menſuram deponatur, dominium in depoſitarium tranſit. 157.1.2

Res perfecta non vitiatur, licet perueniat ad caſum à quo non poteſt oriri. 176.2.2

Non ſufficit quantum res olim conſtitit, ſed quantum valeat. 207.1.3

Res immobilis æſtimatur ex fructibus, & redditibus. 213.1.3

Res in ſuo toto plus valet, quàm pars in ſua parte. 247.1.14

Res non affert tantam vtilitatem in parte, quantam in toto reſpectu totius. ibid.15

Res ſi tradatur pro alia re æſtimata, venditionem potius, quàm permutationem videri. 285.2.2

Contrà. ibid.3

Prior ſententia verior. ibid.4

Res recepta vbi in permutatione euincitur, licet poſſeſſori redire ad rem ſuam, & eam reuocare. ibid.& ſeq 5

Index Rerum,

Imò etiam ante ſequutam euictionem dati permutanti regreſſum ad rem ſuam, ſi aduerſarius rei datæ dominium non tranſtulit. ibid.

ſi Res vendenda fruenda tradatur pretio non determinato, erit contractus locationis, ſi illa res ſolebat locari pro certo pretio determinato. 305.1.4

Res ſi non erat ſolita locari, nec de pretio conſueto appareat, non erit contractus locationis & conductionis, ſed dominus aget ad iuſtum pretium & penſionem actione præſcriptis verbis, vel actione in factum, ex æquitate. ibid.5

Res mobilis vbi debetur, tunc vt quis liberetur, oportet eam offerri realiter, ſimul & deponi, & conſignari. 331. a.1:

Res quando peruenit ex bonis mariti ad mulierem titulo oneroſo, an diſpoſitio huius legis ſibi locum vendicet. 362. 2.21

Res minoris ſi vendatur ſine decreto, contractus reſcinditur, ſed acceſſoria obligatio pignoris facta per curatorem tenet. 559.2 4

Rei qualitas licèt recipiat ſeparationem à qualitate quæ pro ea inuenitur, ſi vendatur, attamen qualitas à quantitate fructuum minimè ſeparanda eſt. 213.1.5

Rei venditæ periculum & commodum. 219.1

Rei poſſeſſionem non probari ex eo quod quis pro re ſoluit tributa. 231.5.5

Rei æſtimatio, ſeu valor quomodo conſiderari debeat. 231. 2.51

Rei vendicationem non dari contra poſſidentem rem permutatam. 288.1.4

Rei dotalis dominium ſit-ne apud maritum, vel apud vxorem. 402.1.22

Vide *Dos*.

Rem vendens non liberatur à decimis, & tributis. 219.1.3

Rem quamcunque iudicari ſecundum præſentem ſtatum. 262. 2.5

Rem alienam gerentibus non interdici rerum ſuarum alienationem. 248.2

Rem conductam non reſtituens ante condemnatoriam ſententiam, tenetur inſtar inuaſoris ad eius æſtimationem. 312. 1.1

Re promiſſa in tempus mortis, non oritur aliqua actio, vel obligatio ante diem mortis. 32.1.6

in Re propria quilibet eſt moderator, & arbiter. 166.2.1.2

Etiam in rebus de futuro. ibid.5

Intellige in re ſua libera, ſecus ſi res ſit communis, vel in qua alius ius habeat. ibid.6

in Re demandata quilibet iudicium mandati, & exiſtimationis periculum metuat, ſi reus ſit culpæ, aut doli. ibid.2.2

in Re ſua quis non poteſt contra ius. 167.1.7

in Re æſtimanda rei qualitas, & quantitas fructuum conſideranda eſt. 213.1.4

Res creditæ. 5.1

Res alienæ non alienandæ. 239.2

Rerum prohibita alienatio, vel hypotheca. ibid.

Rei vxoriæ actio in ex ſtipulatu actionem transfuſa. 405.1

Rerum dotalium alienatio adeo eſt inualida, vt poſſit maritus contra proprium factum venire, & etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas ab emptore vendicare. 415.1.20

Rerum dotalium dominium quando ad vxorem, vel maritum ſpectet. 399.2.10

Res minorum an & quando nequeant diſtrahi ſine tutoris, vel curatoris auctoritate, & decreto Prætoris, & cauſæ cognitione, niſi reſcriptum Principis interueniat. 565.1.3.4

Reſpublica.

Reipublicæ debitrici quando compenſatio poſſit objici. 150. 2.7 & 151.1.9

Reipublicæ quod debetur non poteſt compenſari cum eo, quod officialis debet vt priuata perſona, & ſingularis. 134. a. 1.2

Reſcriptum.

Reſcriptum permittens inceſtuoſas nuptias, ipſo iure nullum eſt. 352.2.1.2

Reſcriptum ſubreptitium præſumi toties quoties alicui eſt denegata petitio. 356.2.1

Reſcriptum inceſtas tolerans nuptias, cenſetur eſſe ſubreptitium. ibid.1

de Reſcripto ſubreptitio, remiſſiuè. ibid.3

Reſcripta contra conuentiones, & ſtatuta vectigalium non valent. 280.2.1

Reſiduum.

Reſiduum pretij peti poteſt, non obſtante refutatione, vel compenſatione erronea. 226.2.1

Reſtitutio.

Reſtitutio non datur pro minimo. 558.1.4

Reſtitutio in integrum propter læſionem minori & Eccleſiæ competentem fit vnà cum fructibus. 563.1.5

Iterum datur. ibid.6

Reſtitutionis beneficium competit minori non ſolùm contra primum emptorem, ſed etiam contra ſecundum, ſi ſciuit rem minoris eſſe, ſi verò ignorauit, in ſubſidium. 555. 1.4

Reſtitutionem in integrum an poſſit petere qui habet remedium huius legis. 205.1.1.32

in Reſtitutione pretium tantùm, & non bona reſtituenda ſunt. 385.1.14

Retentio.

Retentio eſt maximè priuilegiata. 158.2.4

Retentio in quo differat à compenſatione, remiſſiuè. ibid.5

Retentio duplex propter liberos, apud antiquos. 408.2.25

Retentio in dote non admittitur. ibid.25

Retentionis libertas atque facultas, remiſſiuè. 18.1.3

Retentionem faciliùs concedi petitione. 138.2.3

Retractus.

de Retractus iure, remiſſiuè. 185.1.16

Retractus ius quod locum habeat etſi ſit Clericus, ſeu Eccleſia emptrix rei communis, vel patrimonialis. ibid.17

Retrouendere.

de Retrouendendo quando ſimpliciter facta eſt promiſſio abſque temporis determinatione, & ſine clauſula denotante perpetuitatem, tunc de iure communi eſt ſpatium triginta annorum, vel decem, quando conuentum eſt vt ad tempus poſſis retrahere, nulla certa re adiecta. 252.1.15

Si contra Eccleſiam data eſt ſimpliciter facultas redimendi, quæ. ibid.16

Pactum huiuſmodi Hiſpanorum iure decem annorum ſpatio præſcribi. ibid.17

Retrouendere promittentem infra certum tempus, eo elapſo non adſtringi retrouendere. 253.1.32.

Amplia primò nec moram purgari poſſe intra tempus modicum. ibid.2.33

Secundò etſi intra terminum præfixum venditor partem pretij emptori ſoluerit. ibid.34

Tertiò nec minorem ex capite minoritatis, ſi ſit hæres venditoris, poſſe contra lapſum temporis conuentionalis reſtitui, vt poſſit oblato rei pretio rem venditam redimere. ibid.35

Secus quando redimendi facultas ab initio conceſſa fuit minori intra certum tempus. ibid.3

Quartò minorem non admitti, quamuis ex clauſula, *ſi quæ mihi iuſta cauſa eſſe videbatur*, velit reſtitui aduerſus lapſum temporis conuentionalis. ibid.37

Quintò, nec à Principe dilatoriam dari valere, vt venditor, qui intra terminum pretium non ſoluit, eo tranſacto admittatur ad redimendum. ibid.38

Sextò, etſi emptor durante termino, intra quod venditor rem debet retrahere, ei qui dixit ſe velle retrahere, reſponderit: *Venias toties quoties volueris, ego te libenter admittam.* ibid 39

Septimò etſi non tranſacto tempore retractûs dixerit venditori, illum ſe admiſſurum ad retractum quandocunque voluerit. ibid 40

Limita primò, ſi emptor lapſo termino aſſignato ad retractum dixerit ſe adhuc eſſe paratum retrouendere. ibid 41

Secundò ſi emptor poſt tempus præſtitutum petierit ſibi pretium ſolui, & teicos fecerit. 254.1.42

Tertiò ſi poſt tempus huic facultati conceſſum emptor pretium ſibi a venditore oblatum acceperit. ibid.43

Vel partem tantum pretij. ibid.44

Nota primò, quod ius competens venditori ex pacto de retrouendendo cedi poteſt. ibid.45

Et gabellam ex hac ceſſione deberi. ibid.46

Secundò, quod emptor, qui ex pacto de retrouendendo tenetur reuendere, vel reddere rem acceptam venditori, debet præciſè rem tradere, & non liberatur ſoluendo intereſſe, ſi habet facultatem rei tradendæ. ibid.47

Tertiò, non reſtituto pretio emptori, dominium non reuerti ad venditorem retrahentem, ſed actionem perſonalem tantùm, & ſi eſt penes tertium, eum non poſſe vendicare. ibid.48

Contrarium. ibid.49

Vtrumque componitur. ibid.50

Amplia idem eſſe ſi cum pacto de retrouendendo verbis obliquis concepto concurrat, ne liceat emptori rem alij vendere, nec alienare. ibid.2.51.

Quartò contra tertium poſſeſſorem non citatum ſententiam contra primum emptorem ex pacto de retrouendendo conuentum latam non poſſe exequi, nec illi nocere. ibid.52

Quintò emptorem, qui à duobus rem emit cum pacto, vno volente redimere, partem non teneri ei vendere. ibid.53

Sextò, quod ſi vnus ex hæredibus rem emptam ſolus poſſideat, vel vnus communiter cum aliis, poteſt in ſolidum condemnari ad eius reſtitutionem. 255.1.54

Septimò, quod ſi durante tempore aſſignato, infra quod venditor poteſt rem redimere, emptor eam obligaret antequam

quam remmatur, reſoluitur ius pignoris, ſi venditor reemat. ibid. 55

Octauo ex prima venditione cum pacto de retrouendendo deberi gabellam, non verò ex reuenditione. ibid.56

Amplia gabellam deberi ex venditione, quamuis pactum de retrouendendo non verbis directis, ſed obliquis fuiſſet initum. ibid.57

Nonò, quod venditor, qui ex vi pacti de retrouendendo tenetur reuendere alteri, ſi rem emptam alteri locat, & durante locatione redimatur, teneatur redimens ſtare locationi factæ per emptorem. ibid.2.58

Reus.

Reus, cui iudiciale iuramentum defertur, tenetur iurare, referre, aut ſoluere 5.1.2.2

Reus poſſeſſor dominus præſumitur vſquedum contrarium probetur. 49.1.2.3

Reus conuentus ex confeſſione mutui confeſſati, opponens actori exceptionem non numeratæ pecuniæ abſoluitur, vbi actor numerationem non probat. 117.1.1

Reus in omnibus rebus, in quibus poſt mortem damnatur, & bona deficiunt, debet fiſcus intra quinquennium agere, & de crimine docere. 227.1.5

Reus non poteſt compellere eum, qui ſuum ſe dicit creditorem; vt agat, ſed poteſt eius teſtes facere examinare ad perpetuam rei memoriam, vel poteſt petere, vt ei præfigatur tempus, vltra quod non audiatur. 336.1.4

Poteſt quis petere à iudice vt pronunciet ſibi exceptionem aduerſus Titium competere, aut competere aliquo modo videri. ibid 2.5

Rei plures debendi poſſunt in ſolidum tam re, quàm verbis conſtitui, & plus valere veritatem, quàm ſimulationem. 30.1.1

Rex.

Rex, Dei vicarius in terris. 38.1.9

Dicitur loqui per os Dei. ibid.10

Quicquid facit, videtur facere vt Deus. ibid 11

Rex Perſarum an fuit ſub Imperio Rom. 284 1.4

Ricos.

Ricos omes, de Principibus, præcipuè in Caſtella. 283.2.10

Rubrica.

Rubrica habens orationem perfectam probat, & ad deciſionem cauſarum allegari poteſt. 454.1.10

Ruſticitas.

Ruſticitas, ſiue ſimplicitas non excuſat in his quæ ſunt contra ſpeciem honeſtatis. 353.1.3

Ruſticitas excuſat quando agitur de præſumpta fraude vſurarum. 143.1.12

Ruſticus.

contra Ruſticum præſumitur dolus, ſi aliquid agit occultè. ibid 2.4

Ruſticus ſi emat fundum exiguo pretio, cum pacto de retrouendendo, non habet locum fœnoris ſuſpicio. 143.1.15

Ruſticus ſi fundum emat pretio exiguo, cum pacto de retrouendendo, an locum habeat ſuſpicio fœnoris. 252.1.14

Ruſticus non excuſatur, quando aliquid clam agit contra præcepta legis. 353.2.7

S

Sacramentum.

SAcramentum matribus filiorum tutelam accipientibus eſt remittendum, quod præſtabant reconuiatores nuptiis. 490.2.3

Sacra.

in Sacris parentis ſui conſtitutus, id eſt in familia & poteſtate patris. 553.1.3

Sal.

Sal nemini licet vendere ſine licentia publicanorum, aliàs cadit in commiſſum. 280.1.1.2

De eius vectigali. ibid 3

de Sale & ſalinis, quatenus pertineat ad Regalia, remiſſiuè. ibid.4

Salarium.

Salarium Aduocato ex nudo pacto deberi. 14.1.1

Salarium ſi in re mobili Aduocato traditum, ſcripturæ fides non requiritur, dum collatio rei mobilis intra integra fida cumulatur. ibid.2

Salarium debetur quando officium eſt onerosum, & difficile, etſi ab initio ſuſcepti muneris promiſſum non fuerit. 165.2.4

Idem dicendum quando dominus ſolitus eſſet conducere adminiſtratorem, & qui adminiſtrauerat erat conſuetus operas ſuas locare. ibid 5

Limita vt ibid.6.7

Salarium incertæ pollicitationis non rectè petitur. 166.1.8.

Salarium ſi variè ſecundùm merita perſonarum ſolet conſtitui, non intelligitur conſtitutum ei, qui ad certam ſedem, vel aliud officium electus eſt. ibid.8

Salarium non debet peti à perſonis miſeris & egenis. 349.1.11

Salarij loco ſi res immobilis Aduocato, vel Procuratori per partem aſſignata, conuentio per ſcripturam probanda eſt. 14.2.3

Salarij promiſſi nomine procurator mandantem, vel clientem coram Præſide conuenit. 161.2.2.3

Salarij limitatio, ſeu taxatio arbitrio iudicis relinquitur. ibid.8

Salaria Aduocatorum, remiſſiuè. 14.2.6

Satiſdatio.

Satiſdatio pro dote conſeruanda non debet exigi, nec dari: ſi eſt data, non tenet. 454.2.5

de Satiſdationibus in materia tutelæ, remiſſiuè. 506.1.14

Scenicus.

Scenica filia dicitur quæ nata eſt tunc, cùm mater in ſcenicis exercitiis verſabatur: natæ poſt reſtitutionem natalium ingenuæ ſunt. 340.2.2

Scenicæ impetratâ à Principe veniâ licitè contrahunt nuptias cum ingenuis. 339.2.8

Scenicæ mulieres ob præſtitum iuramentum non tenentur permanere in turpi vita. 340.1.1

Scenici qui. ibid.1.16

Scenicos reponi inter humiles & ſordidos. 352.1.8

Schola.

Schola Palatinorum militum vndecim. 315.2.3

Scholaris.

Scholaris non poteſt capi pro repræſaliis, nec eius nuncius. 38.2.20

Non ſeruari id de conſuetudine. 39.1.21

Scholares in re conducta præferri pro eodem pretio. 31.2.1.25

Scholarium priuilegium iis etiam competit qui veniunt ad eos viſitandos in ſtudio. 38.1.6

Scholaſticus.

Scholaſticus ſi ſemel elegerit vnum ex iudicibus hic declaratis, poſtea variare poterit. 39.1.25

Scholaſtici an ſint perſonæ miſerabiles, remiſſiuè. 38.2.12

Dicantur peregrini. ibid.13

Peregrinorum iuribus gaudent. ibid.14

Et tanquam peregrini in loco ſtudij nullum domicilium contrahunt. ibid 15

Ideoque de alibi geſtis in loco ſtudij conueniri regulariter nequeunt. ibid.16

Omiſſo medio, ad Principem prouocant. ibid.17

Eorum priuilegia, remiſſiuè. ibid.18

Scholaſtici non ſoluunt pedagia. 39.1.27

Scholaſticorum iudex quis. ibid.23

Scholaſtici in aliqua vniuerſitate an poſſint eſſe teſtes in teſtamento nuncupatiuo. 70.1.8

Scientia.

Scientia, quod quis datus ſit tutor, qualitercumque, non autem liquidis probationibus probanda eſt. 50.71.6

Scire.

Scire, & ſcire debere paria. ibid.1.6

Scire quilibet præſumitur quod ad eius domum quam inhabitat, eſt denunciatum. ibid.2.4

Scriptura.

Scriptura de promiſſione ob turpem cauſam non obligat. 24.2.4

Scriptura quomodo probetur per teſtes, qui interfuerunt, ſed non teſtificantur de ipſo actu. 50.2.5

Scriptura priuata non probat vtilem intentionem ſcribentis. 51.1.4

Scriptura abraſa nihil penitus probat. 60.1.6

Scriptura ſi ſit ſubſcripta tantùm ab vno teſte & partibus, tunc comparatio litterarum ſubſcriptionis partium & teſtis contra debitorem pluſquam ſemiplenam facit probationem. 81.1.13

Scripturæ tenor probandus. 74 1.5

Quando dubium vertitur ſuper litteris alicuius Scripturæ, & debeat fieri comparatio litterarum ad aliquem effectum, committitur peritis tabellionibus, vel ſcriptoribus, vt deponant circa ſimilitudinem litterarum. 81.1.9

Eligantur periti partibus non ſuſpecti. ibid.1.10

Qui relationem faciant in actis, & in ſcriptis. ibid.21

Conſiderent, & inſpiciant corpora ſcripturarum, litterarum tractus, & alia neceſſaria, ſtylum & modum dictandi, &c. ibid.22

Scriptura ex archiuo publico prolata vim teſtimonij habet. 81.2.2

Scriptura ſemel in iudicio producta, & ad acta relata fidem meretur. 82.2.1.2

Scriptura priuata probat contra ſcribentem. 123.2.5

ſi Scriptura facta eſt in locationem, requiritur eadem ſcriptura in tacita reconductione. 311.2.25

Index Rerum,

Scripturam priuatam ſine aliis adminiculis non ſufficere ad inducendam plenam probationem. 49.2.1.0

Licèt talis ſcriptura ſit facta manu Notarij, dummodo non habeat ſolemnia requiſita ad ſcripturam publicam. ibid.3

Etſi agatur de fauore piæ cauſæ. ibid.4

Scripturam priuatam non inducere fidem pro ſcribente. 50.2.3

Scripturam ſuſpectam producens, niſi probet eam veram, iudicis officio punitur vt falſarius. 60.1.1.3

Declara vt ibid.4

per Scripturam vnam derogari fidei alterius, & neutri credi. 75.2.4

Scripturam negans & numerationem acceptam, vltra expenſas in duplum damnatur. 120.1.1.2.4

Dictam pœnam dupli non ſeruari in Gallia, ſed pro arbitrio iudicum mulctari debitorem. ibid.3

de Scriptura licèt mentio non ſit facta inter partes, vna nihilominus alteram compellere poteſt, vt ſcripturam faciat. 75.1.5

Scripturæ priuatæ, remiſſiuè. 50.1.5

Scripturæ recognitæ, vim confeſſionis habent, & pro eis conceditur executio. ibid.6

Intellige vt ibid.7

Scripturæ recognitæ à parte operantur eundem effectum, quem operari ſolet inſtrumentum publicum, vt per eas poſſit procedi per aſſignationem decem dierum. ibid.8

duæ Scripturæ diuerſæ, ſi producantur ab eadem parte, neutri ſtatur. 75.2.5

Quid ſi producatur à partibus diuerſis. ibid.6

Scripturarum ab eadem parte productarum diuerſitas probationis ſubſtantiam eneruat. 75.2.1.2

Scripturarum ſtante diuerſitate, ſeu contrarietate, præſumi falſitatem. ibid.3

de Scripturis priuatis mercatorum, eorumque libris, & quomodo probent, remiſſiuè. 50.2.9

Scripturas occultans vt veritas non appareat, remiſſiuè. 59.4.5

Senex.

Seni ſexaginta annorum matrimonium contrahere permittitur. 343.2.4

Senes etiam decrepitos capaces eſſe matrimonij, ſi nullo impedimento præter ſenectutem laborent. ibid.5

Sententia.

Sententia prolata prætextu iuramenti iudicialis, ſiue neceſſarij, an poſſit retractari ex inſtrumentis de nouo repertis. 1.2.4

Sententia lata contra filium non nocet patri, neque filius, etſi coniunctiſſimus ſit patri, cenſebitur eius procurator. 5.1.3

Sententia in fauorem Titij, ſub conditione, *ſi iurauerit ſibi deberi*, valida. 6.2.6

Quid ſi lata ſit ſub conditione, *ſi probauerit*, remiſſiuè. ibid.7

Sententia lata ſub conditione, ſtatim grauare partem incipit, & currit tempus ad appellandum. ibid.7

Sententia ob falſum inſtrumentum contra vnum lata, non obeſt conſorti. 73.1.1

Sententia lata contra tutorem, vel curatorem, finito officio non mandatur executioni in eos, ſed in dominum principalem. 508.2.1.2

Sententiam latam ex iuramento, in cauſa vltimæ voluntatis retractari poſſe. 7.2.3.5

Cur. ibid.6

Procedere in omni iuramento, etiam voluntario, & iudiciali. ibid.4

à Sententia qua quis competentem ſe pronuntiauit, appellatio licita. 39.2.30

Sequeſter.

Sequeſter tenetur reſtituere ſequeſtrum ei, de quo actum fuit, impleta conditione. 137.2.1

Sequeſter tenetur ſeruare legem à partibus ſibi datam. 158.1.1

Vnde ſi duo depoſuerint rem eo pacto, quod depoſitum non reddatur vni ſine altero, pactum ſeruandum eſt. ibid.2

Sequeſter non tenetur alteri ex partibus litigantibus ſequeſtratas res reddere, niſi lite finita. ibid.3

Sequeſtri officium an ſit voluntarium, & compellendus aliquis ad ſuſcipiendam ſequeſtrationem, remiſſiuè. 17.1.25

Sequeſtrum.

Sequeſtrum regulariter prohibitum, tam de iure ciuili, quàm Canonico, non admittitur. 16.1.5

Niſi in caſibus à iure expreſſis. ibid.6

Sequeſtrum locum habet quando neuter poſſidet. ibid.7

Vel ambo litigantium ſunt in poſſeſſione, aut vnus alterum impedit, ne deueniatur ad rixam. ibid.8

Non tamen veroſimile periculum rixæ, & armorum ſufficit, ſed illud neceſſariò probari debet. ibid.9

Vel quando partium iura ita ſunt obſcura, vt confuſione inuoluantur, & non appareat quis alteri de iure præcedat. ibid.10

Vel quando quis eſt in poſſeſſione, eaque abutitur fructus diſſipando, vel eſt pauper, & conſumit eos, & difficilis eſt poſtea eorum exactio. ibid.11

Conceditur in rebus mobilibus, probata dilapidatione, vel quod ſint aliqui ſuſpecti de dilapidatione, ſecus in immobilibus. ibid.13

Timor diſſipationis ſufficit. ibid.15

Quamuis ſit modica ſuſpicio, & pars ſit ſoluendo. ibid.14

ad Sequeſtrum diſcernendum ob ſcandalum, & ad euitandas rixas, an ſit neceſſaria cauſæ cognitio, vocatis partibus, remiſſiuè. ibid.15

Sequeſtrum tenet factum vigore Régij reſcripti, citatis his, quorum intereſt. ibid.2.16

Sequeſtrum factum de mandato Summi Pont. tunc fieri poteſt, quando prius plenè diſcuſſis exceptionibus illud fieri mandauerit. ibid.17

Sequeſtrum euitari cautione data. 160.2.21

Sequeſtrorum decernendorum praxis in Portugalia. 16.2.18

Sequeſtratio.

Sequeſtratio pecuniæ prohibita. 15.1

Sequeſtrationem debitore per iuriſdictionem non conuicto, minimè inſtituendam, vel concedendam. 15.2.1.2

per Sequeſtrationem an tranſeat poſſeſſio in ſequeſtrum, remiſſiuè. 17.1.24

Sequeſtratione prohibita, rerum, fructuumque deſcriptio permitti debet. ibid.23

Sequeſtratis bonis, an dominus rerum poſitarum, de illis ſub ſequeſtro ali debeat, remiſſiuè. 16.2.19

Quid ſi ſuccumbat in literis, cui alimenta ſunt præſtita, an illa reſtituere debeat, & à principio teneatur fideiuſſionem præſtare. ibid.20

Diſtinguitur. ibid.21

Serua.

Serua ad libertatem prouocat, ſi à domino proſtituatur. 163.2.4

Seruitus.

Seruitutem acquiſitam non reſolui per retrouenditionem, & venditorem teneri ei præſtare pretium ſeruitutis. 156.2.68

Seruus.

Seruus an teneatur ex ſuo facto poſt manumiſſionem. 39.2

Seruus non poteſt mutuare, niſi dominus liberam illi adminiſtrationem peculij conceſſiſſet. 40.1.1

Seruus, qui coluit prædia domini, liber factus non tenetur. ibid.

Seruus non tenetur liber factus ex delicto commiſſo in dominum, niſi poſt libertatem deliquerit. ibid.1

Seruus fugitiuus non poteſt dici eſſe in quaſi poſſeſſione libertatis bona fide. 55.2.4

Seruus nec pro, nec contra dominum interrogatur, niſi de ſuo facto. 64.1.1.2

Seruus extra cauſam peculiarem nec ciuiliter, nec naturaliter obligatur. 94.2.2

Seruus acquirit domino ignoranti ex cauſa peculiari poſſeſſionem, & vſucapiendi conditionem. ibid.3

Seruus non transfert poſſeſſionem rei dominicæ in præiudicium domini, & de facto dominus immiſſum expellit. 95.2.3

Seruus communis domini ſui acquirit pro dominicis portionibus. 98.1.2

Seruus non poteſt mutuare, niſi dominus liberam adminiſtrationem peculij ei conceſſerit. 163.1.3

Sin aliter, mutuatarius domino obligatur, & non ſeruo. ibid.4

Seruus ſi ſe extero emi mandauerit. 169.2

ſi Seruus exportandus veneat. 161.1

Seruus donatus vt tranſacto tempore manumittatur, tempore finito liber fit. 164.1.1.2

Donatus ſub ea conditione vt liber ſit, peracto tempore, quo ſeruierit, ſi is qui ita libertatem præſtitit interim voluntatem mutauerit, data libertas ſeruo reuocatur. ibid.3

Dominum ſeruum vendentem ſub pacto quod intra certum tempus manumittatur, pœnitere poſſe, taleque pactum reuocare. ibid.4

Si ante tempus completum illud pactum, ſeu modum reuocauit, ſeruus liber non erit. ibid.2.5

Seruus venditus vt manumittatur, ad libertatem perducitur, ſi differatur. 165.2.1

Seruus vt liber efficiatur, adueniente die ex reſcripto D. Marci, oportet venditorem in eadem voluntate perſiſtere. 164.2.11

Seruus

Digitized by Google

Seruus licèt poſt annum fugiat, vel poſt multos annos, poteſt tamen agi redhibitoria intra ſex menſes, vel quanto minoris intra annum. 170.1.1
Seruus non poteſt mutuare. 40.1.2
Niſi dominus liberam illi adminiſtrationem conceſſiſſet peculij. ibid.3
Seruus nouo iure nemo fit ex ſupplicio, bene natus à principio, & ideo matrimonium non diſſoluitur. 4,5. & ſeq. 2.1.2
Intellige vt ibid.3.4
Seruus alicuius, ſi cum libertate à patre tutor filio datur, debet redimi, & manumitti, & vt curator, vel tutor alteri adiungi. 473.2.5
Seruus proprius relictus à domino in teſtamento filiorum ſuorum, licet antea non fuerit manumiſſus, liber ex hoc efficitur, ſi fuerit maior 25. annorum: quod ſi minor fuerit, licèt remaneat liber, non tamen erit tutor quouſque ſit ætatis 25. annorum. ibid.2.4
Serui contractu dominus tenetur actione de peculio. Vide Actio, Peculium.
Seruo fugitiuo an incumbat onus probandi ſuam libertatem, quando allegat dominum eum violenter poſſediſſe. 55. 2. 3.7
Seruo, qui tempore litis ordinatæ eſt in quaſi poſſeſſione libertatis cauſa malæ fidei, non obſtante quaſi poſſeſſione, incumbit onus probandi ſe eſſe liberum. ibid.5
Seruo libertate conceſſa quando emptori placuerit, emptore in vita non declarante, eo mortuo ſeruus liber efficitur. 265.1.13
Seruum, aut libertum non teneri ex contractu patroni, vel domini. 35.2.5
Vide Contractus.
Vbi actum quod emptor ſeruum manumittat cùm potuerit, ſi ſeruus præſens eſt, poſt duos menſes liber eſt; ſi antea non manumittatur, liber efficitur. 265.2.14
Seruum alienum purè inutiliter dari tutorem, ſed ita cùm liber erit, vtiliter dari. 473.2.2
Contrarium. ibid.3
Seruo vendito ne intra certum, aut poſt certum tempus manumitteretur, poterit venditor ab hac manumiſſionis lege diſcedere, & eo pœnitente, emptor non tenetur ſeruum ea lege venditum manumittere. 264.2.6
Serui attento iure ciuili iuſtum matrimonium contrahere nequeunt. 345.2.6

Sexagenarius.

Sexagenariis vxorem ducere lege Poppea interdictum. 343. 1.2
Sed abrogata hæc lex à Claudio Cæſare, quem ſequutus eſt Iuſtinianus in præſenti. ibid.3
Vide Senex.

Sigillum.

Sigillum ignoranter appoſitum rei alienæ, non obligat eum ad, quem ſigillum pertinet. 240.2.2
Sigillum ſuum ponens videtur actum approbare, & in eu conſentire. 241.1.6

Silentiarius.

Silentiarij excuſantur à tutela. 546.1.5
Silentiarij qui. ibid.6

Simulatio.

Simulatio allegata apud iudicem, probatione indiget. 83. 2.1
Simulatio cum non præſumatur in dubio, allegant eam onus probandi per teſtes, per indicia & coniecturas incumbit. ibid.2
Simulatio facit contractum deficere. 174.2.4
Simulatio non præſumitur in dubio. 237.2.2.9
Simulatione probare inſtrumentum nihil probat. ibid.1.1

Siza.

Siza Hiſpanorum tributi genus. 277.2.5
Quando inceperit. ibid.

Socer.

Socer non prohibetur dari curator nurui, nec cura ſuperueniens diremit matrimonium legitimè contractum inter adultum, & filiam curatoris. 353.2.1.2
Socer ſi nurui, vel genero donauit, & poſtea filius eius, vel filia conſtante matrimonio deceſſerit, non confirmatur donatio, niſi poſtea ſocer durante eadem voluntate diem ſuum obierit. 427.2.3

Societas.

Societas valet, in qua vnus pecuniam confert, alter operam. 170.1.1.2
Societas emptione feudi communis introducta videtur. 171. 2.1.3
Societas an & quando tranſeat ad hæredes. 172.2.3
Societas licèt morte finiatur, commoda tamen, & emolumenta diuidi poſſunt cum hærede. ibid.4
Societas durat pro libito ſociorum, itaut quandocunque renunciatione, & expreſſa voluntate partium diſſoluatur. ibid. 2.1.2
Niſi ad tempus contracta fuerit ſocietas. ibid.3
Poteſt tamen ante tempus renunciari, ſi promiſſa non ſeruantur à parte. ibid 4
Limita, etiamſi ſocius intempeſtiuè renunciet ſocietati, cum illi intempeſtiuè renunciare non poſſit. ibid.5
Vel ſi renunciet dolo malo, ſiue malitioſè, vt ſoli lucro participet. 173.1.5
Societas ſub qualibet conditione poteſt contrahi. ibid.2
Societas quibus pactis, quibuſque conditionibus contrahi poſſit. ibid.3
Societatis commoda tranſeunt in hæredem. 172.2.1

Socius.

Socius rem emens, præſumitur emiſſe de proprio, non de communi. 291.2.3
Idem eſt in eo, qui res adminiſtrabat alienas, ſi vir erat induſtrioſus, vel poſſidebat bona. ibid.4
Socius qui habet rem communem cum alio, licèt eam alienare liberè poſſit in extraneum, de æquitate tamen præferri debet eodem iure, ſi vult partem venditam retrahere, ſoluto eodem pretio. 181.2.7.8
Socius ſi partem ſuam vni ex ſociis vendiderit, alij eam retrahere non poterunt, licèt emptor minorem partem habeat. ibid.11
Socius an recedens à domo poſſit partem ſuæ habitationis locare, altero inuito. 295.2.5
pro Socio actio. 170.1
Socij debent eſſe æqualiter in lucro, vel damno, ſi nihil diffinierunt. 172.1.5
Socij plures concurrentes ad retractum partis per vnum ex conſortibus alienatæ, pro virili parte, quam quiſ habet in re, admittendi ſunt. 181.2.9
Vel alius habens maiorem partem, aliis ſociis præferendus eſt. ibid.10
Emolumenta inter Socios æqualiter diuidenda. 172.1.2

Soldado.

Soldado Hiſpanum quid, & vnde. 310.1.8

Solemnitas.

Solemnitates Iuris aliquando remiſſæ ſunt in montibus, & locis remotioribus exiſtentibus. 141.1.2
Solemnitas eadem quæ in actu requiritur, neceſſaria eſt in ratificatione. 334.1.6
Solemnitas quæ non requiritur in actu, ſi interueniat, & minùs aptè, dictum non vitiat. 407.1.8
Solemnitas eadem acquiritur in diſſoluendo actum, quæ in contrahendo. 441.2.4
Solemnitas quæ requiritur in contractu, requiritur etiam in diſtractu. 559.1.9

Soluens.

Soluens ſcienter indebitum, donare videtur. 19.1.2
Soluens ſcienter indebitum falſo Procuratori, ab eo non repetit, quia cenſetur donare. ibid.3
Soluens partem debiti ex contractu, aduerſus quem exceptione tutus erat, videtur ſolutione partis in reliquum approbaſſe contractum, & renunciaſſe exceptioni. 119.2.8
Soluens quid pro liberando prædio empto, illud venditori compenſat. 134.2.1
Soluenti falſo Procuratori competere condictionem, non liberationem. 19.1.1.2

Soluere.

Soluere ante diem quando quis cogitur, intelligitur detracto interuſurio medij temporis. 27.1.6

Solutio.

Solutio gratuita vnius partis non grauat in ſolutione alterius. 33.2.3
Solutio voluntaria non obligat ad ſoluendum etiam futuris temporibus. ibid 4
Solutio gratuita vnius partis non grauat in ſolutione alterius. 119.2.13
Intellige vt ibid.14
Authoris mens. ibid.15
Solutio & compenſatio inducunt actionem pignoratitiam. 134. 2.1
Solutio voluntaria non obligat ad ſoluendum etiam futuris temporibus. 139.2.10
Solutio ſemper cenſetur facta pro debito priori grauiori, & odioſo, & ſic pro fructibus & vſuris. 148.2.2
Solutio cenſetur potiùs facta pro eo, quod debetur loco vſurarum, quàm de eo quod debetur pro ſorte. ibid.3
Vide Vſura.
Solutio præſumitur facta in duriorem cauſam. ibid.4
Durior cauſa quæ ſit. ibid.5
Solutio debiti minoris, cui, & quomodo ſit facienda, vt ſecurè ſoluatur, remiſſiuè. 495.1.3

Index Rerum.

Solutio facta tutori, aut curatori poſtquam lis de ſuſpecto aduerſus eum fuerit conteſtata, non eſt valida. 515. 2. 4

Vide *Tutor*.

Solutionem allegans probare debet. 48.2.3

Solutionem partis recuſante ſuſcipere, pretium conſignandum, & apud iudicem deponendum eſt. 146.1.5

Solutionem ob retardatam vtrùm carius vendere licitum. 149. 1.2

ob Solutionem partis debiti in dubio præſumi agnouiſſe debitum, & præiudicari ſibi in omnibus, donec non probet ſe errasse. 119.1.9

Contrarium vide ibid.10

Solutum.

Solutum qui repetit, fortiùs exceptionem opponit contra ſolutionem. 18.1.1

Solutum, & promiſſum ex cauſa quæ per inficiationem creſcit, non repeti. ibid.2.1

Solutum ex cautione pecuniæ indebitæ, ob inficiationem non repeti. ibid.2

Solutum ſimpliciter, creditore volente, in vſuras potiùs, quàm ſortis numerationem factum cenſeri. 148.2.8

In Soluto licèt quis ſibi præiudicet, non tamen cogi poteſt ad ſoluendum reliquum. 119.2.1.2

Soror.

Soror habens bona indiuiſa cum fratre, poteſt partem ſuam in dotem dare, etiam fratre ignorante, vel inuito. 389.2.1

Sors.

Sortem recipere ſine vſuris nemo tenetur. 138.1.14

Sortem recipiens non cenſetur remittere intereſſe debitum iure actionis. 157.2.17

Species.

Species deſtinata vbi datur pro pecunia mutuanda, contrahitur mutuum, vſuram tamen promiſſam non deberi vltrà, nec vitiari intra legitimum modum, & inſufficientiam pignoris non impedire totius debiti exactionem. 11.1.1

Spoliatus.

Spoliatus ante omnia reſtituendus eſt, & ſub prætextu criminis non debet quis de facto inuadere alterius poſſeſſionem. 419.1.1

Spoliatus ante omnia reſtituendus, non admiſſa exceptione proprietatis, etiamſi offeratur probatio in promptu. ibid.2

Intellige vt ibid.3

Sponſa.

Sponſa de futuro ſponſum abſentem in eadem prouincia per biennium expectat, quo elapſo alteri nubit impunè. 319. 2.1.2

Diſtingue circa temporis ſpatium vt ibid.3.4

Ius Canonicum an correxerit ius ciuile, & ita non ſit neceſſarium expectare tempus iure ciuili præſcriptum, remiſſiuè. ibid.5

Sponſa comparat integram ſponſalitiam largitatem matrimonij conſummatione. 327.1.11

Sponſa quando dotem promiſit ſponſo, & non tradidit, & nihilominus ipſe ſponſus ſuſtinuit onera matrimonij, veniunt fructus ſub nomine intereſſe. 375.1.6

Sponſæ promittens dotem, licitè videtur intelligere poſtquam contractum fuerit matrimonium. ibid.7

Sponſæ de futuro, non autem de præſenti rectè quid donari poteſt. 324.1.8

Sponſæ ſi quid donatur dum eſt in via, & ducitur ad domum mariti, videtur donatum in domo patris. ibid.6

Sponſalia.

Sponſalia vnde dicta. 318.1

Eorum definitio. ibid.

Sponſalia obligare ſub mortali. 318.2.4

Sponſalia quibus ex cauſis diſſoluantur, remiſſiuè. ibid.2

Sponſalia cum Peruſde prouinciæ, aut iuſſu illius cum alio inita, vt metu contracta, voluntate alterutrius contrahentis diſſoluuntur, & arrhæ talibus in matrimonijs intercedentes redduntur. 321.1.1

Sponſalia ſi ſint nulla, & inualida iuris prohibitione, poterit tunc ſponſus indiſtinctè repetere quod dedit ſponſæ. 327. 2.13

Sponſalium fidem ſeruare an cogendus ſit per iudicem, qui citra legitimam cauſam ea implere recuſat, remiſſiuè. 318. 2.5

in Sponſalium contractu an poſſint etiam interuenire fideiuſſores, & pignora, remiſſiue. 320.2.9

Sponſalibus de futuro diſſolutis, aliam ducere, & alij nubere licitum. 318.2.1

ab Sponſalibus diſcedere cuiuis liberum, & nubere alij cui velit. 318.2.3

Vide *Arrha*.

à Sponſalibus legitimè celebratis recedens, modò non ſit minor viginti quinque annis, arrhas reddit duplicatas. 320.1.1.5. 6. & 7.

De iure canonico quid, remiſſiuè. ibid.2.8

Sponſalitia.

Sponſalitiam largitatem non inſinuatam vir nulla actione repetit. 331.2.2

Sponſalitiæ largitatis vis. 325.2.6

Sponſalitiæ largitates retinentur per hos liberos, qui nati ſunt ex coniugio, ob quæ largitates collatæ fuerunt. 366. 1.4

Sponſalitias largitates collatas per parentes, nati ex quocunque coniugio liberas retinent. ibid.1

Sponſus.

Sponſus poteſt donare ſponſæ. 324.1.5

Sponſus rem donatam ſponſæ ſequentibus creditoribus obligare nequit. 325.2.1.2

Sponſus ſi donauit ſponſæ mancipia matris ſponſæ, ea conſentiente, erunt propria ipſius ſponſæ, & illa tranſmittit ad ſuos hæredes. 326.1.3

Sponſus, vel ſponſa licitè recedens à ſponſalibus alterius culpâ, lucratur integrè ſponſalitiam largitatem, recuperatque quam donarat. ibid.2.3

Sponſus ſi donauit ſponſæ mortuæ ante nuptias, reſoluitur donatio, niſi oſcula interceſſerint. ibid.2.1.2

Sponſo ante nuptias mortuo, ſponſa pro oſculi præmio retinet res ſibi à ſponſo donatas. ibid.2.2

Intellige pro dimidia parte, ſi interuenit inter eos oſculum. ibid.& ſeq.4.9

Et cur. 327.1.12

Si verò interuenit copula, nihil repetit, ſed tota donatio quæritur ſponſæ, & hæredibus eius. 326.1.5

Vide *Oſculum*.

Si autem donatio fuit facta ſponſæ, & matrimonium non ſequatur per mortem, tunc indiſtinctè ſponſa, vel hæres eius repetit, modò interueniat oſculum, modò non. ibid.6

Si verò non interueniat copula, nihil repetit, ſed totum quæritur ſponſo. 327.1.7

Si per caſum matrimonium non fuerit contractum, tota donatio reuocatur, & res donatæ redeunt ad ſponſum, vel eius hæredes. ibid.8

Spurius.

Spurius nec directè, nec per interpoſitam perſonam poteſt aliquid à patre capere. 463.2.8

Is qui vt agnatus vult agere ad reuocationem eorum, quæ ſpurio ſunt relicta, intra duos menſes debet agere, aliàs excluditur, & fiſco ſit locus. 464.1.9

Spurio an & quando deferri poſſit iuramentum in ſupplementum. 4.1.10

Spurio, qui ex damnato coitu natus eſt, nihil ex teſtamento relinqui poteſt. 467.1.10

Statuta.

Statuta vt res carè vendantur, aut ne vnus ex opificibus rem ab alio inceptam perficiat, ſunt illicita. 274.1.2

Statuta ne bona alienentur in extraneos, ſunt valida. 284. 1.2

Sterilitas.

Sterilitas quando dicatur, remiſſiuè. 297.1.3

Sterilitas probari debet per teſtes, cuſtodes, & inſpectores frumenti. ibid 4

Sterilitas regulariter non excuſat, niſi in caſu, quo labes omnem fructum abſtulit, ſecus ſi aliqui fructus ſuperſint, licèt non ſufficiant ad dimidiam penſionem ſoluendam. ibid. 5

Sterilitas quæ dicatur, vt penſio pro rata minui debeat, & quota pars fructuum deperditorum ſufficiat. 297.2.12

Et quod colono incumbat probare ſterilitatem, oſtenditur. 298. 1.13

Sterilitas ſi accidat per culpam operarum conductorum miniſtrantium, quid. ibid. 16

Sterilitas compenſatur cum vbertate præcedentis, aut ſequentis anni, ex iis pro quibus prædium erat conductum. ibid. & ſeq.19

ob Sterilitatem, vel leue damnum, non dominus, ſed emphyteuta tenetur. 313.2.3

Stipulari.

Stipulari filio pater non poteſt emancipato, nec dotem extraneo reddi. 394.1.1.2.3

Stipulari extraneus nequit vt poſt alium maneat, etiamſi ſit hæres mariti. 413.2.59

Stipulatio.

Stipulatio quæ turpitudinem continet, ipſo iure non valet. 14. 2.3

Stipulatio, promiſſio, ſeu quilibet alius contractus, confeſſio

item

Digitized by Google

item, & fideiuſſio ſine cauſa facta, licèt mero iure valeat; ſi tamen ex ea agatur, poteſt obijci exceptio doli mali, ita quod ſic obligatus ſoluere non tenetur. 123.2.2
Stipulatio non præſumitur interueniſſe, ſi teſtes deponant promiſiſſe Titium, niſi addat, quod præceſſit interrogatio. 137.1.5
Stipulatio de dote reddenda mulieri teſtandi cauſâ, committitur illa mortua etiam inteſtata. 394.1.1
Stipulatio ficta, & non præſumpta, quæ. 413.2.64
Stipulatione pœna applicante patti, non tolli pœnam fiſco applicandam. 262.1.2

Studioſus.

Studioſi, & eorum comites, vel nuntij securè peregrinabuntur, & habitabunt in Academijs. 38.1.2
Studioſos recedens de domo conducta, poteſt in locum ſuum alium ſubrogare iure locationis, non verò ſocietatis. 295.2.3
Intellige vt ibid.4
Studioſorum fauor & priuilegia. 38.1.2
Vide *Scholaſticus.*

Stuprum.

Stuprum cum ancilla an ſit punibile. 352,1.5

Subconductor.

Subconductor quando teneatur penſionem ſoluere in defectum primi conductoris, remiſſiuè. 296.1.6
Subconductor ſi non ſoluerit, quando poſſit expelli, remiſſiuè. ibid.7
Et quando ſubconductoris bona inuecta & illata ſint pro penſione hypothecata domino primi locatoris, pariter remiſſiuè. ibid.8

Subditus.

Subditum ratione officij ad matrimonium adducens, decem auri libris mulctatur, & officio, dignitateque priuatur. 355.1.1.2
Id non obſeruari apud Chriſtianos. ibid.2.3
Subditi Romani Imperij in nullo loco fieri poſſunt eunuchi. 189.1.1
Subditos vbique delinquentes Imperator punit. ibid.2

Subhaſtatio.

Subhaſtatio in venditione bonorum immobilium minorum neceſſaria. 562.1.7

Subiectus.

Subiectos Rom. Imperio non poſſe extra loca nominata mercari à Perſis, nec è contra. 284.1.8

Subſcribens.

Subſcribens ſe vt teſtis alicui ſcripturæ, ipſam approbare non præſumitur. 23.1.2
Idem de Aduocato, vel Procuratore adhibitis, & venditore in conſilium ineundi contractus, & de alijs perſonis, qui aſſiſtunt ratione officij. ibid.3
de Notario rogato qui ſe ſubſcripſerit. ibid.4.7
Niſi ſe ſubſcriberet ſciens tanquam teſtis, vel tanquam Notarius actui, quem poterat contradicendo impedire. ibid.5
Vel niſi vltra ſubſcriptionem conſtaret, illum fuiſſe authorem, & mediatorem contractus. ibid.6
De agnato qui ex diſpoſitione debet authoritatem ſuam interponere contractui celebrato ab agnata. ibid.7
De fideiuſſore contractus, quod ipſum approbare videatur. ibid.8
Subſcribens ſe inſtrumento quod non legit, ſibi non præiudicat. 84.2.3
Subſcribentem inſtrumento mutui vt teſtis, ex hac ſubſcriptione non obligari vltra intentionem. 23.1.1
Subſcribentem ignoraſſe, aut ſciuiſſe contenta in ſcriptura, cui incumbat onus probandi. 84.2.4

Subſcribere.

Subſcribere partes tenentur inſtrumentis. 77.2.7
Subſcribere & ſubſignareparia ſunt. 497.2.4

Subſcriptio.

vna ſubſcriptio, & vtrumque ſigillum tabellionis, poſſunt authenticos efficere mille contractus præcedentes. 12.1.4
Subſcriptio partium, vel teſtium non requiritur niſi in teſtamentis. 77.2.8
Subſcriptio erronea actum vitiat. 84.2.1
Subſcriptionem vltra ſcientiam, & intentionem agentium dirigi, nec quidquam operari. ibid.2

Suburbia.

Suburbia in materia fauorabili, & largè interpretanda, ciuitatis appellatione continentur. 563.2.3

Succeſſio.

Succeſſio patrui, aut nepotis, vtra admittenda in maioratibus. 371.1.3.4
Ceſſante prouiſione poſſeſſorum, & coniugum ſecundò non nubentium, quoad lucra nuptialia locum eſſe in ſucceſſione liberorum prouiſioni legis. ibid.5

Succeſſor.

Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare colono, niſi ius coloni ſit reſeruatum in contractu. 299.1,2.2
Amplia primò ſingularem ſucceſſorem non teneri ſtare colono etiam partiario. ibid.2.3
Intellige pro annis ſequentibus, ſecus quoad annum inchoatum. ibid.4
Secundò quod ſicut ſucceſſor ſingularis non tenetur ſtare colono, ſic nec colonus, re per dominum alienata, cogi ut perſeuerare in locatione. ibid.5
Tertiò ſucceſſorem non teneri ſtare colono quando ſuccedit per priuationem, & extinctionem iuris, quod competebat locanti. ibid.6
Secus ſi ſuccedat per tranſlationem iuris vnius in alium, & per acquiſitionem illius iuris, quod locator habebat. ibid.7
Quartò in bonis confiſcatis, in quibus non tenetur fiſcus ſtare locationi factæ circa illa, non ſecus ac emptor, & legatarius. ibid.8
Quintò in ſucceſſore maioratus, qui non tenetur ſtare locationi factæ de bonis maioratus per antecedentem illius poſſeſſorem. ibid.9
Sextò in vſufructuario, qui locationi authoris ſtare non tenetur, immò conductorem expellere poteſt. 300.1.10
Septimò procedere diſpoſitionem huius legis in emptore, qui habet ius in re. ibid.11
Limita primò in ſucceſſore neceſſario, qui tenetur ſtare locationi. ibid.12
Secundò in locatione ad longum tempus, putà ad decennium. ibid.1.13
Tertiò quando ipſi ſucceſſori per prædeceſſorem iniunctum, vt teneretur ſtare contractui locationis. ibid.14
Quartò quando ſucceſſor in re locata poſt locationem ſibi factam conuenit cum conductore, vt perſeueraret in eodem contractu, aut id ei aliquo modo conceſſit. ibid.15
Quintò quando locator in ſecuritatem contractus locationis ſubiecerat rem locatam hypothecæ, ſiue aliam ſubiecerit in particulari, ſiue in vniuerſali, ſubijciendo omnia bona ſua hypothecæ in ſecuritatem eius contractus. ibid.16
Sextò in emptore fructuum, qui tenetur ſtare colono. ibid.2.17
Septimò in emptore fiſcali. ibid.18
Octauò in locatione facta per conductorem. ibid.19
Nonò in fideicommiſſario. 301.20
Decimò quando dominus iurauit non expellere colonum. ibid.21
Vndecimò in emptore ſciente à vendente rem eſſe locatam. ibid.22
Duodecimò vbicumque ſucceſſori ſingulari fuerint reſeruatæ penſiones. ibid.23
Decimotertiò in vendente cum pacto redimendi. ibid.24
Decimoquartò in creditore immiſſo in poſſeſſionem vigore Saluiani. ibid.25
Decimoquintò in ſucceſſore in re debitoris per ſententiam iudicis. ibid.26
Decimoſextò in ſingulari ſucceſſore, qui non ſuccedit in plenum ius auctoris ſui. ibid.2.27
Decimoſeptimò in conductore iuriſdictionis, & fructuum alicuius fundi ad modicum tempus. ibid.28
Decimooctauò in ſucceſſore ex electione. ibid.29
Decimononò in vxore, quæ tenetur ſtare locationibus factis circa bona paraphernalia per maritum. ibid.30
Succeſſor Prælati, alteriuſve beneficiati, an & quando teneatur ſtare locationi per ſuum prædeceſſorem factæ. ibid.31
Succeſſor ſingularis poteſt propria auctoritate expellere colonum. ibid.32
Intellige vt ibid.33

Suffragium.

Suffragium quid ſit. 84.2

Sui.

Suis hæredibus non eſt hæreditas iacens. 158.2.3

Supellex.

Suppellex an ſit de rebus quæ vſu conſumuntur. 502,1.18
Supplementum pretij eſſe in obligatione, reſciſſionem verò contractus in facultate ſoluendi. 567.2.4

Syriarchia.

Syriarchia ſacerdotij genus in Syria. 463.2.5

T

Tabellio.

Tabellio non poteſt facere inſtrumentum de eo quod ipſe facit. 41.1.7
Nec conſtituere procuratorem in cauſa propria per inſtrumentum publicum à ſe confectum. ibid.8
Nec poteſt ſe rogare de mandato procuræ in perſonam ſuam. ibid.9
Poteſt tamen conficere inſtrumentum in vtilitatem vxoris. ibid.2.10
Tabellio falſum inſtrumentum conficiens, criminaliter puniri poteſt. 189.1.3.6

Tabernarius.

Index Rerum,

Tabernarius.

Tabernatios reponi inter viliſſimos. 352.1.7

Tacens.

Tacens conſentire videtur in illis caſibus, quos tacens ſi vellet, poſſet impedire. 162.2.3

Taciturnitas.

vt Taciturnitas noceat, machinatio exigitur, & dolus. 106. 1.7

Taciturnitati ſi fraus coniuncta, & dolus, tacens conſentire præſumitur. ibid.12

Taciturnitas & præſentia in iis, quæ reſpiciunt præiudicium tertij, cuius ad nos ſpectat cura, non inducit conſenſum. 538.2.3

Niſi taciturnitas longo tempore duraret. ibid.4

Taciturnitas quinquennij defectum ſupplet decreti, at non iniuſtitiam cauſatam aliunde. 567.2.3

Talis.

Talis quis eſſe præſumitur, qualis in habitu reperitur. 262. 2.1.3

Tantùm.

Tò *Tantum* non excludit caſus ſimiles, in quibus eadem, vel vrgentior ratio militat. 562.2.8

Temerè.

Temerè quid promittens, ſuæ temeritati id imputet. 270. 1.3

Tempus.

Tempus non eſt modus inducendæ obligationis, ſicut nec finiendæ. 139.2.6

Tempus, quo fuit res vendita penes emptorem, accedere venditori ad implementum præſcriptionis. 258.1.6

Limita ſi nemo ſit cui ſoluatur. ibid.7

Et ſi non ſtetit per emptorem quo minus ad diem ſolueretur pecunia. ibid.8

Niſi cùm antea per venditorem factum eſſet quominus pecunia ſua die ſolueretur, & poſtea venditore accipere parato emptor in mora ſit. ibid.9

Nota primò pactum legis commiſſoriæ locum non habere venditore inuito, & in eius electione eſſe ſtatim agere ad pretium, vel commiſſoriam exercere. ibid.10

Secundò venditorem, qui ſemel elegit agere ad contractus reſciſſionem, vel ei ſtare, non poſſe variare. ibid.2.11

Tertiò reſoluto contractu ex pacto legis commiſſoriæ, emptorem teneri fructus ex re empta perceptos venditori reſtituere. ibid.12

Venditorem tacitè videri à lege commiſſoria receſſiſſe, ſi poſt præſtitutum diem vſuras pretij petierit. ibid.13

Venditorem videri huic legi renunciaſſe, ſi poſt diem præſtitutum pretium petat, nec amplius ad eam redire poſſe. ibid 14

De pacto legis commiſſoriæ in pignoribus, remiſſiuè. ibid. 15.

in Tempore ſe fundans, illud probare debet. 58.2.3

in Tempore fundans intentionem ſuam tempus probare tenetur. 57.1.1.2

Tertius.

Tertius litigando, paciſcendo, iureiurando, tertio obeſſe nequit. 5.1.2

Tertius rei poſſeſſor, qui rem iuſto pretio emit à primo emptore, non iuuatur beneficio legis. 205.1.133

Limita tamen primò, ſi primus emptor non ſit ſoluendo, & eodem vitio res vendita ad tertium poſſeſſorem perueniat. ibid.1.1:4

Secundò ſi ſecundus emptor, qui rem habuit titulo oneroſo, & iuſto pretio, ſciret rem venditam fuiſſe auctori ſuo cum læſione vltra dimidiam iuſti pretij. ibid.135

Tertiò quando ſecundus emptor, ſeu tertius poſſeſſor rem acquiſiuit titulo lucratiuo, vtputa donationis, aut legati. ibid.136

Quartò quando poſt litem conteſtatam cum primo emptore, tertius rem, ſuper cuius læſione in pretio agebatur, emit ab eo. ibid.137

Quintò ſi venditio enormiſſimam contineat læſionem. ibid. 138.

Teſtamentum.

Teſtamentum impugnans cauſam oſtendit quare careat viribus. 53.1.2

Teſtamento vitium inuiſibile objiciens, illud probare debet. ibid.1

Teſtamenta multorum fieri ſimul poſſunt in eadem ſcriptura, & poteſt ſuperſtes reuocare in parte ſua. 12.1.3.5.6

Teſtator.

Teſtator ſe confitentur ſibi deberi decem à Titio, cùm tamen viginti deberentur, confeſſio probato errore per hæredem tanquam erronea debitorem nihil releuat. 50.2.6

Teſtator ſi iurauit certam ſibi ſummam deberi per Titium, hæres tenetur ſtare neceſſariò iuratæ confeſſioni teſtatoris. ibid.7

Vide tamen. ibid.8.9

Teſtator qui fatetur ſe mutuum accepiſſe, nec accepit, donare videtur. 51.1.3

Teſtator vbicunque dixit & prohibuit alienari, ne res, vel fundus exiret de familia, tunc omnes gradatim ordine ſucceſſiuo ſunt vocandi. 358.2.23

Teſtatoris confeſſio probat cum iuramento. 51.1.4

Intellige vt ibid.

Teſtatoris confeſſio non nocet creditoribus, ſed ſibi & creditoribus. ibid.5

Teſtificari.

ad Teſtificandum ſerui minimè admittendi. 68.1.3

Repellendi etiam ſunt parte non opponente ex officio iudicis. ibid.4

Secus ſi is ſeruus teſtificans communi opinione reputetur pro libero. ibid.5

Vel veritas aliter haberi non poſſit. ibid.6

Siue in criminibus exceptis. ibid.7

Vel ſeruus factus ſit liber, quo facto teſtificari poteſt de iis, quæ antea vidit in ſeruitute. ibid.8

Vide *Seruus.*

ad Teſtificandum pater non admittitur pro filiis, nepotibus, pronepotibus, & aliis deſcendentibus vſque in infinitum. 63.1.18

Teſtificari ad fauorem patris adoptiui non poſſunt, & è conuerſo, ſi ſint in illius poteſtate: ſecus ſi ſoluta ſit adoptio. ibid.1.7

Teſtificatum.

poſt Teſtificata didiſcita non poteſt quis teſtes examinare, nedum quando didicit teſtificata ſua, ſed etiam quando teſtificata partis aduerſæ. 58.2.7

Etiam quod non ſit facta illorum publicatio. ibid.8

Siue quis ipſa teſtificata didiſcerit per ſe, vel per alium. ibid.9

Teſtimonium.

Teſtimonium vnius quacunque cauſa non admittitur, nec probat. 64.2.4

Limitationes vide apud auctorem remiſſiuè. ibid.5

Teſtimonium domeſtici mercedem & ſalarium habentis non ſubſiſtit. 61.2.1.2

Teſtimonium ferre nequit libertus contra patronum ſuum. 67.2.1.2

Teſtimonium ſerui in cauſa adulterij admitti. 447.2.16

Teſtimonium ſerui admitti in probatione criminis læſæ maieſtatis. ibid.17

Parentes & liberos à mutuo teſtimonio, etiam voluntario, repelli. 63.1.1.2

Fratres non repelli à teſtimonio inductos ad fauorem fratris, & ab ipſo fratre. ibid.2.13

Habens in cauſa intereſſe, etiam ſecundarium, & in conſequentiam, à teſtimonio repellitur. 65.2.8

Contrarium. ibid.9

à Teſtimonio repellitur inimicus. 67.1.6

Viles & infames qui à teſtimonio repellantur, remiſſiuè. 69. 2.6

Mulieres an cogi poſſint venire ad iudicium pro teſtimonio ferendo. 71.1.6

Teſtis.

Teſtis dictum non probat carens cauſæ redditione. 61. 2. 1.2

Vxor non poteſt eſſe teſtis pro marito. ibid.3

Vide *Vxor.*

Teſtis interrogatus de cauſa ſcientiæ, ſi illam non reddit, nihil prorſus probat. ibid.4

Siue interrogatio ſit explicita, ſiue implicita. ibid.2.5

Non interrogatus de ratione, illam reddere regulariter non tenetur. ibid.6

In quibus autem caſibus etiam non interrogatus teneatur reddere rationes ſuæ dipoſitionis, ita vt aliàs non probet, remiſſiuè. ibid.7

Teſtis idoneus non eſt, cui aliqua ratione poteſt imperari à parte. ibid.2.5

Intellige vt ibid.

Et limita vt ibid.6

Filius eſt idoneus teſtis inter patrem & matrem. 63.2.10

Vide *Teſtificari.*

Teſtis nemo idoneus in re propria. 65.2.1.2

Nec Rex, aut Princeps. ibid.3

Niſi modicum ſit intereſſe. ibid.5

Vel niſi tali commodo renunciauerit. ibid.6

Teſtis vt pro vtraque parte veritatem dicere tenetur, ſic etiam pari modo iurare debet: iurare nedum veritatem debet,

debet, ſed & quod in ea falſitatem non immiſcebit. 65.1.11
Teſtis referat teſtimonium omni fori præſcriptione ceſſante. 67.2.1
Teſtis periurus delinquens in depoſitione, ſortitur forum ibi, vbi depoſuit. ibid.2.3
Intellige vt ibid.4
Contra perſonam teſtis excipere non licet, quem quis ſemel produxerit. 68.2.1.2
Secus quoad dicta. 69.1.7
Niſi producens vltra teſtium inductionem produxerit etiam eorum dicta & teſtificata. ibid.8
Sola productione perſona approbata cenſetur, etiamſi producens eius teſtimonio non ſit vſus. 68.2.3
Sed ſatis eſt quod potuerit. ibid.4
Clericus teſtis productus coram laico, ſi falſum dicat, puniri poteſt à laico. 68.1.7
Contrà. ibid.8
Teſtis minori pœna punitus iterum puniri poteſt. ibid.9
Teſtis per productionem tacitè approbatus in iudicio ſummario, poteſt reprobari in plenario. ibid.2.6
Teſtis perſonam inducti iuxta diſpoſitionem huius textus approbatam cenſeri nedum reſpectu futuri examinis, ſed etiam præteriti. 69.1.9
Intellige vt ibid.10
Teſtis iuret parte aduerſa. 71.1.11
Declara vt ibid.12
Teſtis ſi culpa iudicis non fuit ritè examinatus, ſeu omiſſum illum recipi, an parte petente iterum examinari poſſit. 72.1.5
Teſti non iurato fides minimè adhibenda eſt. 64.1.1.2
Teſti qui à domo euocatur ad ferendum teſtimonium, præſtentur ſumptus itineris. 71.1.14
Domeſticum aduerſarij mei pro me producere in teſtem poſſum, cumque cogere ad teſtificandum contra ſuum dominum, vel domeſticum. 62.1.5
Poteſt pater in teſtem adhiberi in teſtamento filij militis teſtantis de peculio caſtrenſi. 63.2.14
Intellige vt ibid.15
Delegatus an poſſit punire teſtem coram ſe confeſſum, vel conuictum de aliquo crimine. 68.1.5
Teſtem in vna cauſa pro me productum non poſſe abs me reprobari, ſi iterum contra me producatur in alia. ibid.2.5
Teſtes qui ſint. 61.1
de Teſtibus qui egerint ex profeſſo. ibid.
de Teſtibus varij tractatus per diuerſos Authores editi. ibid.
Teſtes veritatem gratiæ, ac potentiæ præferant, gratiam & timorem ſeponant. 62.2.1.2
Teſtes iurent quod nec pretio, nec amore, nec timore, nec pro alio commodo teſtimonium dicent. ibid.4
Emancipati non poſſunt produci in teſtes ad fauorem patris, nec è contra. 63.2.8
Filios ſpirituales in teſtes admitti pro parentibus ſpiritualibus, & è contra. ibid.9
Teſtes producere contra ſe nemo cogitur. 64.1.1.2
Teſtes prius iurent, & poſtea examini ſe ſubjiciant. ibid.2.3
Teſtes debent eſſe liberi. 66.1.1
Non debent eſſe ſocij, vel participes criminis. ibid.2
Socij & participes criminis non admittuntur in teſtes. ibid.9
Niſi qualitas negotij aliter probari nequeat. ibid.10
Teſtes ſeparatim ab alijs teſtibus ſinguli ſunt interrogandi. 68.1.6
Teſtes ſi reproducantur ab alio, adhuc contra primum plenè probant, nec per illum improbari poſſunt. 69.2.13
Teſtes tenorem inſtrumenti, & ſubſtantialia illius ferant. 70.1.7
Teſtes duo ſufficiunt, ſi de teſtamento amiſſo, eiuſque tenore agatur. ibid.8
Teſtes in teſtamentis, legitimè præcedente rogatione adhibendi ſunt. 70.1.1.2.4
Nedum in teſtamento in ſcriptis, ſed etiam in nuncupatiuo. ibid.3
Et probandum quod fuerint rogati. ibid.5
Etiam in teſtamento militis. ibid.6
Limita in codicillis, teſtamentis ad pias cauſas, & inter liberos. ibid.7
Scholaſtici in aliqua vniuerſitate an poſſint eſſe teſtes in teſtamento nuncupatiuo. ibid.8
In probatione ſolutionis, vel confeſſionis ſolutionis debiti, teſtes debent eſſe rogati. ibid.9
Teſtes etſi in teſtamento debent rogari, ſufficit tamen eos rogari vel à Notario, vel à teſtatore, vel etiam ab extraneo de conſenſu teſtatoris. ibid.2.10
Teſtes in contractu, aut vltima voluntate, excepto teſtamento, adhibiti, non eſt neceſſe quod ſint rogati. ibid.11
Teſtes abſentes cogi poſſe vt redeant, & teſtimonium ferant. ibid.2.1.2
Teſtes præſertim compellendi quando veritas aliter haberi non poteſt. ibid.3
Secus de teſtibus priuilegiatis. ibid.4
Vel abſentibus cauſa Reipubl. ibid.5
Teſtes per ſcripturam teſtificari nequeunt. 71.1.7
Teſtes parte citata examinari debent, aliàs non probant. ibid.8
ad Teſtes examinandos ſufficit partem rogari; nec eſt neceſſe quod compareat. ibid.9
Teſtes quandoque ante litem conteſtatam recipi, & publicari atteſtationes parte legitimè citata, taleſque atteſtationes valere ad perpetuam memoriam. ibid.2.1
Teſtes ad æternam memoriam etiam ante litem conteſtatam recipi. ibid.2
Teſtes quando examinantur ante litem conteſtatam, & ad perpetuam rei memoriam, citatio debet eſſe perſonalis. ibid.4
Teſtes in alia inſtantia produci poſſunt, atteſtationibus publicatis. 71.1.3
Perempta inſtantia cœpta coram arbitris, ſi iterum agitetur cauſa coram Ordinario, teſtes de nouo repeti & examinari debent, ſi viuunt. ibid.2
Si verò ſunt mortui, faciunt fidem, & plenam probationem in ſecunda inſtantia. ibid.4
Teſtes inter alios examinati ſemiplenam faciunt probationem. ibid.6
Teſtes mortui examinati ſine partis citatione, & non repetiti, nihil probant, nec indicium faciunt, ſed tantummodò leuem quandam præſumptionem, vel ſuſpicionem, præſertim in criminalibus. ibid.7
Teſtes voluſmet partis ſi inter ſe ſint contrarij, nihil probant. 76.1.8
Nec probant ſi contradicunt dicto & confeſſioni partis, ſed ſtatur eiuſdem partis confeſſioni, quando tendit in eius præiudicium. ibid.9
Teſtes in loco iudicij exiſtentes examinentur à iudice, & non à Notario. 79.2.8
Teſtes nobiles & egregij lautiori menſa excipiendi ſunt. 66.2.20
Necnon equi dandi ſunt, vel vectura ſuppeditanda eſt eis ibid.21
Pars vbi eſt præſens in receptione iuramentorum teſtium, tunc eſt opus citatione. 71.2.5
ex Teſtium plurium dictis ſimul iunctis perfecta ſit probatio. 74.1.6
Teſtium receptio committi poteſt in ciuilibus, non verò in criminalibus. 79.2.1
Teſtibus deponentibus ſuper re, in qua laus, vel opprobrium illis obuenire poteſt, non eſt adhibenda fides. 65.2.7
Teſtibus laboratoribus & artiſtis, ſumptus ſimul & ſalarium erogari debent iuxta menſuram illius quod lucrarentur in ſuis officiis. 66.2.14
Extra patriam ducendis ſoluantur antequam pedem de domo ſua moueant. ibid.15
Morbo correptis in itinere ſumptus ſuppeditentur, donec commodè reuerti poſſint. ibid.16
Sumptus petant moderatos, & quales conſueuerunt facere domi ſuæ. ibid.17
Si ſint ruſtici, ſeu alia vilis perſona bene valens, pedibus ire debent. ibid.18
Et ſi ſumptus in equos, ſeu vecturam fecerint, ipſi ſoluant. ibid.19
Pars aduerſa in teſtibus recipiendis ante litis conteſtationem, & ad perpetuam rei memoriam ſemper eſt citanda. 71.2.3
Teſtibus deponentibus inſtrumentum deperditum plena fides adhibenda. 74.1.4
Teſtibus vtrùm, an verbis inſtrumenti innitendum, quando inter teſtes & inſtrumentum aliquid diſſidij deprehenditur. 76.2.6
Teſtibus accuſatis de falſo in cauſa homicidij, donec de hoc cognoſcitur, ipſa cauſa ſilere debet. 83.1.10

Theſaurus.

Theſaurum ſciens in alterius fundo latêre, ſi illum emat, non habito reſpectu ad theſaurum, ſed ſecundùm externam ſuperficiem, an teneatur ad ſatiſfactionem, remiſſiuè. 402.2.23

Thorus.

Thori ſeparatio conceditur quando coniux alterius coniugis vitæ inſidiatus fuerit ferro, veneno, aut alio ſimili modo. 445.1.17

Totum.

Totum ſingulas partes continet. 366.1.6
Totius & partis idem eſt iudicium. 365.2.3

Traditio.

Traditio quantum facit in rebus corporalibus, tantum in rebus incorporalibus facit ceſſio. 29.1.4

Traditio

Index Rerum,

Traditio rei operatur tranſlationem dominij, etiam quando contractus eſt imperfectus. 78.2.32

Tranſactio.

Tranſactio eſt contractus. 77.1.6

Tranſgrediens.

Tranſgredientium ciuitates prohibitas, vel negotiationes prohibitas ſuſcipientium pœna quæ. 284.2.1

Tributum.

Tributum cuicumque creditori præfertur in omnibus bonis. 217.1.12

Tributum illud quod *Sisa* vulgariter appellatum, quando inceperit, remiſſiuè. 277.2.5

Promittens ſoluere tributa de re in dotem data, non tenetur ex promiſſione, re ad damem dotem reuerſâ. 218.1.2

Poſſidentes tenentur pro ſua perſona tributa agnoſcere, & non valet pactum quod alius pro eis agnoſcat, etiamſi venditor fuerit. ibid.2.5

Tributorum exactores præferuntur omnibus creditoribus, etiam doti, & pro gabellis. 217.1.13

in Tributis fiſco debitis non eſt locus compenſationi. 130.2.5

Pactum de ſoluendis tributis ex re dotali euaneſcit, ſoluto matrimonio. 218.1.2

fiſco in Tributis pactum exemptionis inter priuatos initum non præiudicat. ibid.2.2

Vide *Vectigal.*

Turpitudo.

Turpitudinem ſuam allegans non auditur. 26.1.4

Intellige vt ibid.5

Tutela.

Tutela teſtamentaria. 472.1

Tutela triplex. ibid.2.6

Tutela teſtamentaria non cedit legitimæ. 473.1.1.2

Tutela legitima. 476.1

Tutela legitima ex lege duodecim tabularum deferebatur ad agnatos, non ad cognatos, & ſic ad patruos, non ad auunculos. ibid.1.1.2

Tutela qualiter finiatur capitis minutione tutoris, remiſſiuè. 477.1.2

Tutela legitima hodie defertur ſecundùm ordinem ſucceſſionis. 476.2.1.2

ad Tutelam nulla ſeparatione ſexus adhibita, vel cognationis, vel agnationis, cognati quoque propinquiores vocabuntur. ibid.3

Deficientibus aſcendentibus, collaterales propinqui maſculi, qui proximiores pupillo fuerint in gradu, omnes ſunt tutores illius. ibid.4

Omnes qui ſunt in pari gradu agnationis ad tutelam vocantur. ibid.5

Agnati & cognati ratione ſucceſſionis tutelam eis debitam compelluntur inuiti ſuſcipere. ibid.6

Tutela an ipſo iure ceſſet, matre ad ſecundas tranſeunte nuptias. 491.1.10

Et an dicta de amiſſione tutelæ per tranſitum matris ad ſecundas nuptias, accipienda ſint ſimiliter, ſi mater ſit curatrix filiorum. ibid.11

Tutela, vel cura matris tranſeuntis ad ſecundas nuptias ad datiuum pertinet, ad inſtar eius, qui in locum ſuſpecti, vel remoti datur. ibid.2.14

Tutela, vel cura durante non poteſt cogi tutor, vel curator regulariter rationem reddere adminiſtrationis. 494.1.3

Tutela ſuſcepta debet tutor petere ſe excuſari, ſi ſit abfuturus Reipublicæ cauſa, aliàs periculum ſpectat ad ipſum, & reuerſi à noua tutela ſuſcipienda habent vacationem per annum. 547.1.1.2

Si ille qui quædam geſſit, & poſtea Reipublicæ cauſa eſt abfuturus, medij temporis periculo non obſtringitur. ibid.3

Tutelæ officio quando fungi poteſt mulier. 487.2

Tutelæ, aut curæ datio, vel acceptatio vt valeat, oportet quod mater expreſſe renuntiet ſecundis nuptiis, & etiam auxilio Velleiani. 489.1.11

Tutelæ officium non prohibet tutorem teſtari, nec ſua donare. 498.2.1

Tutelæ, vel curæ adminiſtratæ, & rationum reddendarum materia pendet ex æquo & bono. 522.2.3

Tutelæ actio tam hæredibus, quàm etiam contra ſucceſſores competit. 526.2.1

Tutelæ, vel curæ adminiſtratio ſi non fuerit diuiſa, poteſt quilibet eorum conueniri inſolidum, ſecus ſi fuerit diuiſa. 529.1.2.2

Tutelæ officium adueniente pubertatis tempore finitur. 540.2.1.2

Tutelæ periculum non ſpectat ad eum, cuius excuſatio approbata fuit. 545.1.1.2

Tutelæ, vel curæ excuſationem habet qui iudicandi munus ſubit. 546.1.3

Item miniſtri omnes deputati. ibid 4

Tutelæ iudicium contrarium. 537.1

Tutelæ, ſeu curæ excuſationem habet luminibus captus, aut ſurdus, aut mutus, aut furioſus, aut perpetua valetudine tentus. 549.1.1.2

Tutelæ excuſationem infirmitas præſtat. ibid.3

Procedit non tantum in tutore teſtamentario, ſed etiam in legitimo & datiuo. ibid.4

Quid ſi poſt ſuſceptam tutelam, vel curam quis efficiatur mutus, aut ſurdus, deſinatne eſſe tutor, vel curator, & excuſetur. ibid.5

Tutelam aſſumenti filio, vel curam pater præſens non præſumitur conſtituere. 93.2.3

Intellige vt ibid.4

ad Tutelam pupillarum vocari etiam maſculos, reiecta contraria conſtitutione Conſtantini. 477.1.1

Tutelam, vel patrocinium ſuſcipere quis non cogitur contra fratres, vel filios fratris. 545.2.1.2

Nec contra ſuos agnatos. ibid.3

ex Tutela per filium adminiſtrata pater peculio tenus tantùm tenetur. 93.2.1.2

in Tutela legitima ſucceditur eadem forma, quæ in ſucceſſione bonorum. 476.2.7

Tutelâ finitâ tutor tenetur admonere minorem, vt petat ſibi curatorem, aliàs tenetur. 480.1.3

Tutelâ finitâ, ſi quid interim ex rebus minoris vſque ad vigeſimumquintum annum perierit, damno & periculo tutoris pereat, niſi puberem admonuerit, vt petat ſibi alium curatorem. ibid 4

à Tutela, & cura repelli aduerſa valetudine impeditum. 488.2.8

Tutela finita, finitur periculum adminiſtrationis. 508.1.1

Intellige vt ibid.2

Niſi fortè finitâ tutelâ tutor in eadem adminiſtratione perſeuerarit. ibid.3

Tutela, vel cura diuiſa, ſiue à Præſide, ſiue ex voluntate teſtatoris, periculum tutelæ, ſeu curæ non pertinet ad contutores contutorum malè gerentium, ſed pro parte ſua quilibet conuenitur. 510.2.3

in Tutela filiorum mater præferenda eſt auo paterno. 519.2.3

à Tutela non excuſatur ſpado. 541.2.1.2

à Tutela, vel cura filiorum non excuſatur patroni libertus, & adeo licèt fuerit eorum tutor, non prohibetur eis eſſe curator. 542.1.1.2

à Tutela libertini ingenuus excuſatur, & ſi excuſatio reijciatur, debet appellare, aliàs tenetur. 541.2.5

Procedit etiam in libertino, qui impetrauit ius aureorum annulorum. 542.1.3

Creditor, ſiue debitor eius cui tutor, ſeu curator datus eſt, non excuſatur a tutela, ſed alium ad bonorum adminiſtrationem facit adiungi. 542.2.1.2

Iure antiquo creditores, ſeu debitores minorum, tutores, vel curatores dari poterant, neque ex eo quod eſſent creditores, poterant ſe à tutela, vel cura excuſare, ſed eis dabatur particeps in munere. ibid. 3

à Tutela colonus fiſci non excuſatur. ibid.

à Tutela, vel cura non excuſatur monoculus. 543.1.1 2

Exactor tributorum durante tempore exactionis excuſatur à tutela, vel cura. ibid.

Limitatur tamen hoc in illis, qui ante huiuſmodi officium ſuſceptum iam erant tutores, vel curatores minorum. ibid.3

à Tutela conductores gabellarum excuſantur. ibid.4

à Tutela liberti non excuſantur, quia gerunt patronorum negotia, niſi patronus ſit Senator, & tunc vnus tantum excuſatur. 543.2.1.2

de Senatoribus à tutela & cura excuſandis, remiſſiuè. ibid.3

à Tutela quis excuſatur propter litem maioris partis bonorum. 544.1.1.2

Fallit in matre & auia. ibid.2.3

Excuſatur quis quando capitales inimicitiæ fuerunt inter tutorem, aut curatorem, & patrem minoris, niſi fiat reconciliatio. ibid 4

Debitum matris non excuſat à tutela filij. 545.1.1.2

Idem de patre, & auo paterno, vel materno. ibid. 3

Nullus excuſatur propter litem, quam habet cum matre pupilli, cuius eſt tutor, vel curator. ibid.4

à Tutela non excuſat communio. ibid.1.1.2

à Tutela Conſiliarij Principis excuſantur. ibid.2.1.2

Nauicularij excuſantur à tutela extraneorum, non eorum qui ſunt de corpore ſuo. ibid.

Silentiarij excuſantur à tutela. 545.1.5

Abſens Reipublicæ cauſa, ſi reuertatur, datur ei annus vt à tutela ſe excuſet. 547.2.1.2

à Tutela excuſant parentes tres liberi in Roma, quatuor in Italia, quinque in prouincia. 548.1.1.2

Amplia primò etiamſi aliqui ex huiuſmodi filiis ſint Religioſi, vel Sacris initiati. ibid.3

Secundò in filiis emancipatis. ibid 4

Tertiò in filiabus nuptis. ibid.5

Quartò etiamſi liberi poſtea moriantur, ſi eos tempore delatæ tutelæ viuos habebat. ibid.6

At

At ſemel excuſatus à tutela propter quinque liberos, non excuſabitur à noua tutela, ſi eo tempore filios quinque non habeat. ibid.2.7

Limita primò in filiis in vtero exiſtentibus, & qui nondum nati ſunt. ibid.8

Secundò in filiis adoptiuis. ibid 9.

à Tutela non excuſant filij mortui, neque nepotes, filiis ſuperſtite. ibid.2.1

à Tutela excuſatur habens quinque filios ſuperſtites, etſi aliquis in acie pugnando cum hoſtibus interfectus ſit. ibid.2

Vel tantùm in acie vulnerati, ſi domi poſtea poſtea mortui fuerint. ibid.3

Nepotes, nepteſve ex filiis maſculis filio ſuperſtite non computantur ad hunc effectum, vt auum excuſent à tutela, niſi filius eſſet defunctus. ibid.5

Omnes nepotes, & neptes cuiuſque filij defuncti, pro vno tantùm computantur libero. ibid.4

à Tutela & cura excuſatur ſeptuagenarius. 549.2.1.2

Septuageſimum annum ingredi non ſufficit. ibid.3

De probatione huius ætatis, & cui incumbat vt excuſetur, remiſſiuè. ibid.4

à Tutela & cura excuſant tria onera tutelarum non affecta, quandiu durauit. 550.1.1.2

In iſtis tribus tutelis non connumerari tutelam quam pater geſſit ſuorum liberorum quos habet in poteſtate, ſecus quos emancipauit. ibid.3

Vnam tantùm tutelam ſufficere ad excuſationem ſecundæ, ſi tam diffuſa, & negotioſa illa ſit, vt cedat pro pluribus. ibid.4

Fideiuſſionem tutelæ non numerari in hoc numero trium tutelarum. ibid.5

Tutor.

Tutor habens bona pupilli, & ea non exhibens vt capiantur pignori, iure in carcerem detrudi poteſt. 40.2.3

Tutor non tenetur finito officio, ſi tutorio nomine ſe obligauit. ibid 4

Secus ſi proprio nomine cauerit. ibid.5

Tutor in exigendis nominibus debitorum tantùm tenetur de lata culpa. 523.1.1.2.4

Tutor tenetur exigere debita à debitoribus pupilli, aliàs nomine proprio tenetur. ibid.3

De debitorum idoneitate quando conſtare debeat, vt tutor teneatur. ibid 5

tam Tutor, quàm eius vxor, poſſunt rem pupilli emere palam & bona fide. 575.2.1.2.3

Tutor contraxiſſe & emiſſe rem ſui pupilli, vel adulti palam & bona fide, multis modis dicitur. 577.1. 10. 11. 12. 13. 14.15

Tutor pupillam ducens, aut filio dans nuptui, infamiam facti incurrit ob præſumptionem quod rationem geſtæ adminiſtrationis redditionem huiuſmodi matrimonio ſtudeat ſubterfugere. 554.2.1.2

Tutor, vel curator non poteſt filium ſuæ pupillæ etiam adultæ collocare in matrimonium. ibid.3

Verùm, iure Canonico attento, matrimonium inter tutorem vel curatorem, eiuſque liberos cum pupilla, ſiue adulta, liberè poteſt contrahi. ibid.4

Tutor conſentiens matri ſecundò nubenti, non poteſt remittere pœnam legis. 361.2.13

Tutor minùs legitimè datus non cogitur adminiſtrare, ſponte tamen adminiſtrans tenetur negotiorum geſtorum, & non tutelæ. 472.1.2

Tutor ſi tanquam tutor agat, iuri ſuo non præiudicat, quia non ſponte ſua, ſed ex neceſſitate officij id facit. ibid.3

Tutor teſtamentarius non excluditur per codicillarium datum ex poſtfacto, ſed ſimul tutores erunt ambo. 473.1.1.2

Pluribus contutoribus diſſentientibus, quis eorum tunc adminiſtrare debeat. ibid.3

Tutor rectè datur in teſtamento, non curator, licèt confirmetur. 474.1.1.2

Limita in curatore furioſi, qui per patrem teſtamento dari poteſt. ibid.3

Tutor ritè datus tenetur etiam de negligentia. ibid.1.1

Tutor, vel curator tenetur de malè geſtis & neglectis in toto adminiſtrationis negotio. ibid.2

Tutor, vel curator quando agunt, vel actiones inſtituunt calumnioſè, ipſi debent in expenſis condemnari. ibid.3

Tutor poteſt dari in teſtamento non ſolùm per verba Latina, ſed etiam per Græca. ibid.2.1.2

Tutor à matre in teſtamento datus non habet neceſſe ſe excuſare, cùm datio non teneat; datus tamen à iudice confirmatur, & tutelam adminiſtrabit, vel ſe excuſabit. 474.2.2

Et cur. ibid.2

Nec epiſtola, nec teſtamento imperfecto datur tutor legitimè, ideo excuſationis tempus non cedit antequam confirmetur. 475.1.1.2

Tutor in teſtamento inutiliter datus, & à iudice confirmatus, non eſt teſtamentarius, ſed datiuus. ibid.2.3

Tutor à patre inutiliter datus, antequam confirmetur poteſt per iudicem de alio prouideri, & per eum geſta valent. ibid.2.1

Legitimè facta non retractantur, & confirmatio tutoris conſiſtit in deliberatione iudicis. ibid.2

Tutor, teſtamento datus, antequam confirmetur poteſt alius à iudice dari, & hic datus reuocari nequit. ibid.3

Sed confirmato remanebit adiunctus. ibid.4

Tutor datus a patre filio naturali, debet petere ſe confirmari, & confirmatus ſolùm habet adminiſtrationem in prouentis à patre. ibid.1.1.2

Tutor pupilli debet eſſe agnatus, niſi maximam, vel mediam capitis diminutionem paſſus fuerit. 477.1.1

Tutor etiam poſt pubertatem, finita tutela tenetur de periculo rei pupillaris, niſi minorem inſtanter moneat vt petat curatorem, vel ipſe pro eo petat. 479.2.2

Tutor, vel curator ibi peti debet, vbi pupillus originem trahit, vel maiorem partem facultatum habet, & domicilium. 481.1.1.2

Tutor, vel curator dari poteſt illi, cui mouetur quæſtio ſtatus, non obſtante litis pendentia. 482.1.1.2

Tutor non poteſt eſſe miles armatæ militiæ, vel curator minoris. 483.2.1.2

Tutor inualidus non poteſt conueniri pro geſtis actione tutelæ, ſed tantùm actione negotiorum geſtorum. ibid 4

Tutor debitoris creditor poteſt eſſe, & ſibi ſoluere durante tutela. 484.2.1.2

Tutor non poteſt dari à iudice, qui non eſt ſuppoſitus iuriſdictioni ſuæ. 483.2.1.2

Tutor, ſeu curator ſi datus ſit ab aliquo Magiſtratu iuriſdictioni ſuppoſitus, inutiliter datus erit, & talis non adminiſtrans nullo periculo eſt ſuppoſitus, ac nulla actione tenetur. 484.1.3

Tutor, vel curator in teſtamento poteſt dari etiam alienigena. ibid 4

Tutor datiuus debet eſſe de eodem territorio. ibid.5

Tutor à iudice ſeruus non poteſt dari, vel curator. ibid.1.1.2

Etiamſi ex teſtamento relinquatur, niſi fortè relinqueretur ſub conditione, ſi ad libertatem deueniret. ibid.3

Si à domino in tutorem datus minor ſit viginti quinque annis, conſequitur quidem libertatem, hæreditate adita, ſed non incipit eſſe tutor, niſi cùm fuerit viginti quinque annorum. ibid 4

Tutor minoris non poteſt eſſe rem illius poſſidens, & quare. 485.2.5

Si poſtquam aliquis tutor eſt, aut curator, debitor, aut creditor efficiatur minoris, tunc debet ei adiungi alius tutor, vel curator, & ita permanebit tutor, aut curator cum hoc alio adiuncto: ſi tamen efficeretur debitor minoris, tunc non daretur ei coadiutor. ibid 6

Quid ſi is, qui tutor, vel curator eſſe debet, ſe excuſet, affirmando ſe debitorem, aut creditorem eſſe talis minoris. ibid 7

Tutor, vel curator minoris eſſe non poteſt habens cum eo rem communem. ibid.11

Tutor, & curator teſtamentarius repellendus eſt, ſi debitor, aut creditor ſit minoris. 486.1.16

Prohibitio in creditore non eſt perpetua. ibid.17

Tutor quamdiu abeſt, alium quàm tutorem conſtituere nequit. ibid.2.3

Principis colonus, nec alius priuilegiatus debet tutor dari. 487.2.1.2

Tutor etiamſi alium in ſuum locum poſuerit, nihilominus ipſe actione tenebitur. ibid.1.2

Tutor, vel curator datus loco abſentis Reipublicæ cauſa, deſinit illo reuerſo. 492.2.1.2

Tutor ſecundo loco datus, proprio periculo rem adminiſtrat. ibid.3

Tutor, vel curator non poteſt conueniri generali actione, licèt bene ſpeciali. 494.2.4

Tutor libertus debet à ſe exigere quod debuit, aliàs remouetur vt ſuſpectus, & venit puniendus. ibid.2.2

Tutor debet pecunias pupilli licito fœnori dare, vel prædia emere. ibid.2

Tutor qui condemnatus fuerat, etſi in hoc tutelæ iudicio ſoluere recuſet, fruſtrà iudicatum ſoluere detrectat, & quare. 495.1.2

Tutor non debet vendere rem pupilli contra formam datam à teſtatore. 495.& ſeq 2.1.2

Forma vnde conſtet. 496.1.3

Tutor non tenetur de periculo tutelæ, niſi à die ſcientiæ, & notitiæ. ibid.2

Tutor reſciens ſibi decretam tutelam, ſi non adminiſtrauerit, tenetur; innoteſcere autem qualitercunque ſufficit, nec vtique eum teſtatum conueniri oportet. ibid.3

Tutores debita pupillaria, ſeu depoſita reponentes non tenentur cauere de rato. 497.1.1.2

Index Rerum,

Tutor in bona cauſa pro minore tenetur appellare, & proſequi. 496.2.1.2
Tutor victus in dubio præſumitur mouiſſe litem animo calumniandi iniuſte ac temere. ibid.3
Tutor an debiit pupillaris ſolutionem aliquando prorogare poſſit. 497.1.4
De eo quod quis facit vt tutor, vel curator nequit conueniri, niſi proprio nomine ſe obligauerit. ibid.1.1.3
Tutor, vel curator, & ſic adminiſtrator neceſſarius, contrahens nomine officij non tenetur de euictione. ibid.2
Tutor non habet poteſtatem donandi, niſi ex cauſis à iure permiſſis, aliàs non præbet iuſtam cauſam poſſidendi. 498.1.1.2
Niſi concedatur ſibi ſpecialiter. ibid.3
Tutor ad donandum dari nequit. ibid.4
Tutor etiam accedente iudicis decreto non poteſt donare bona immobilia. ibid.5
Limita in tutore, ſeu adminiſtratora Principis, vel alicuius optimatis, qui poterit pro dignitate domini facere donationes, atque etiam remiſſiones, & mittere munera ſolemnia parentibus & cognatis pupilli. ibid.6
Tutor poteſt pupillo præſtare neceſſaria ad honeſtas recreationes, & ad moderatas eleemoſynas, donationes, & liberalitates, & alias expenſas lautas, quæ talem minorem deceant. ibid.7
Tutor datus ſciens, & ſe non excuſans, tenetur pro tutela. ibid.2.1
Tutor non tenetur de leui culpa in exigendis nominibus debitorum admiſſa. ibid.2.5
Tutor non implens conditionem vtilem pupillo, tenetur ad intereſſe. 500.1
Tutor, vel curator non poteſt ſine decreto Prætoris, & aliis requiſitis ad alienationem prædij ruſtici, pignorare bona mobilia pretioſa minorum, vt aurum, veſtes, cæteraque his ſimilia. 501.1.8
Etiam ex cauſa dotis. ibid.2.9
Nec donare propter nuptias, nec in dotem dare, vt fraudis occaſio tollatur. ibid.10
Tutor non debet ſinere quodcunque ædificij genus, quod integrum dabat hæreditas, collapſum ipſius fraude deperire. 501.2.14
Debet reparare ſarta tecta, ne pupilli frumentum pluuiis conſumatur. ibid.15
Tutor in inuentario omnes res deſcribere tenetur, aliàs ſi eas non appoſuit, dolo feciſſe videtur. 503.1.7
Ex legitima cauſa veniret excuſandus. ibid.8.9
Amplia non tantùm procedere in tutore teſtamentario, cuius fidem viſus eſt teſtator approbare, ſed etiam in legitimo, & datiuo. ibid.10
Nec tantùm ſi teſtator expreſsè vetuerit confectionem inuentarij, ſed etiam ſi eam tacitè remittat, & ſimpliciter. ibid.11.
Contrà tamen. ibid.12
Tutor prædia emat ex pecunia pupilli, & occaſione emendi ceſſante, aut deficiente, pecuniam ſub vſuris collocabit. ibid.13
Tutor, vel curator ſi auctoritatem præſtat pupillo, vel adulto adeundi hæreditatem ex teſtamento, in quo tutor ipſe eſt præteritus, aut exhæredatus, ſibi non præiudicat quominus teſtamentum expugnare poſſit. 504.2.1
Tutor ſi tanquam tutor agat, iuri ſuo nullatenus præiudicat. 505.1.2
Ex eo quod tutor geſſit, finita tutela actio in pupillum datur. ibid.4
Tutor notitiæ cauſa datus non debet gerere. 506.2.2
Tutor notitiæ cauſa datus quis. ibid.3
Tutor cauſa notitiæ datus poteſt perinde conueniri in omnibus & adminiſtrationis, & acceſſionis iure, atque cæteri tutores. ibid.4
Tutor, ſeu curator non tenentur de caſu fortuitò eueniente. 507.2.1.2
Tutor ſolius prouinciæ non tenetur de facto alterius tutoris. ibid.1.3
Tutor & curator non tenetur finito officio ex contractu ſuper re pupilli facto. 508.2.3
Tutor ſi finito officio perſeuerat in adminiſtratione, ipſe tenetur, & ex eius contractu vtilis actio domino quæritur. 509.2.1
Si poſt pubertatem in adminiſtratione perſeuerauerit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur, ſecus ſi poſt adminiſtrationem eiſdem rebus minimè ſe immiſcuerit. ibid.2
Cauet tutor poſt finitam tutelam curatorem dari minori, vt non teneatur. ibid.3
ne Tutor, vel curator vectigalia conducat. 510.2
vnus Tutor ex pluribus non poteſt alteri adminiſtrationem adhibere in ſolidum, ipſo nolente, vel non volente adminiſtrare. ibid.2.5
Quid ſi plures tutores fuerint in teſtamento relicti, cum clauſ. quod ſimul & coniunctim, &c. vno mortuo tutela expirauerit quoad omnes. ibid.6
Tutor, vel curator, qui ſatis non dedit. 511.1
Tutor, vel curator prohibetur conducere vectigalia tutelâ non finitâ, vel ratione non redditâ, ſub pœna falſi, quam euitat ſi ſponte ſatisfecerit vtrique; ante tutelam verò conducens accuſatur à periculo. 510.2.1.2
Tutor, vel curator, qui non ſatis dedit, cum debet, adminiſtrare bona minoris prohibetur, & ad ſatiſdandum compellitur. 511.1.1
Tutor teſtamentarius, ſiue confirmatus à iudice, ſiue non, nunquam debet ſatiſdare. ibid.2.4
Idem eſt de curatoribus datis in teſtamento. ibid.5
A fortiori idem dicendum de matre tutrice relicta per patrem pupilli in teſtamento. ibid.6
Niſi is tutor teſtamentarius ſit perſona malæ famæ, & incognita teſtatori. ibid.7
Tutor non ſatiſdans inopia remouetur à tutela ſine infamiæ nota; ſecus ſi fraude, & in bonis defuncti idoneus debet ſubrogari, qui à defuncti hæredibus teneatur rationem exigere. 512.1.1.2
Tutor antequam ſatiſdederit rem pupilli ſaluam fore, non poteſt adminiſtrare, nec tutelam gerere, niſi iudicio expertus ſententiam reportauerit pro pupillo. ibid.2.4
Poſſe tutorem adminiſtrationem gerere, ſatiſdatione non præſtitâ, ex conſuetudine Curiarum patriæ Delphinalis, quæ ſeruatur, & toleratur. ibid.5
Tutor ante præſtitam ſatiſdationem non poteſt procuratorem, nec auctorem in iudicio facere, nec comparere per ſeipſum. ibid.6
Neque adminiſtrare, niſi tempore peritura. ibid.7
Vel niſi fortè patrimonium pupilli ſit modicum. ibid.8
Tutor etiam ex inquiſitione datus non tenetur ſatiſdare. 512.1.2
Intellige vt ibid.3
Tutor antequam ſatiſdet, non exercet officium, niſi circa tempore peritura, vel ea, quæ neglecta non poſſunt afferre præiudicium. 513.1.1
Tutor antequam ſatiſdet, poteſt adminiſtrare tempore peritura. ibid.2
Tutor poteſt vtilia facere. ibid.3
Tutor, vel curator poteſt ante decretam adminiſtrationem, & confectionem inuentarij gerere ea, quæ ad commodum pupilli ſpectant. ibid.4
Tutor durante tutela accuſatur de ſuſpecto, & ea finita conuenitur tutelæ iudicio. ibid.1.1.2
Tutor negligens poteſt remoueri à tutela, & cura, & ab omni alio munere. ibid.2
Tutor remoueri potuit etiam ob culpam leuiſſimam. ibid.3
Tutor, vel curator, ſi tutelam, ſeu curam ſibi delatam, quam nulla legitima cauſa excuſare poſſunt, non adminiſtrent, poſſunt poſtulari vt ſuſpecti, & remoueri, & donec alij dentur, periculum ſpectat ad ipſos. ibid.4
Tutor etiam teſtamentarius poteſt allegari vt ſuſpectus. 514.1.1.2
Non ſolùm quando fraudulenter proceſſit, ſed etiam quando ex culpa & negligentia venit reuocandus, ſicut alij tutores. ibid.3
Tutor datus in teſtamento, contrahens poſtea inimicitias cum teſtatore, præſumitur ex hoc reuocatus. ibid.4
Tamen ſi diu poſt eas inimicitias teſtator tacuit, & potuit reuocari teſtamentum, & non reuocauit, videtur inimicitias ipſas non curaſſe, & in ea voluntate ſemper extitiſſe. ibid.5
Tutor datus à patre ſi ſit ſuſpectus, & pater ipſe non ignorauit, non remouetur. ibid.6
Tutor bonus homo morigeratus non remouetur ob paupertatem. ibid.2.2
Tamen paupertas excuſat. ibid.3
Tutor vt ſuſpectus remouetur, ſi ſegniter, ſi fraudulenter ſe geſſerit. ibid.4
Qui ob ſegnitiem, ruſticitatem, inertiam, aut ſimplicitatem à tutela, aut cura meritò remouetur, nec ad eam tanquam ineptus non admittitur, non appellatur ſuſpectus, ſed ineptus ad tale munus, neque infamiam incurrit ex remotione. ibid.5
Tutor durante adminiſtratione non poteſt petere à contutore ut reddat ſibi rationem vniuerſæ adminiſtrationis. 515.2.1.2
Tutor remotus ob dolum, non verò ob culpam, ſit infamis. ibid.2.1.2
Tutor, vel curator remotus ob latam culpam, non afficitur infamia. ibid.3
Tutor pupilli, cuius pater vendidit fundum ſecum communem, conſultiùs faciet, ſi tutela durante partem ſuam non vendiderit. 516.1.1.2
Tutor poteſt agere contra pupillum alio contutore actore; & ſi nullum contutorem habet, dabitur ei curator ad litem illam defendendam. ibid.1.2

Tutor

Tutor datus ad litem, ſi quid bona fide erogauit, à contutoribus more ſolito exigere poterit. ibid. 2.2
De litium expenſis à tutore & curatoribus faciendis, remiſſiue. ibid. 3
Tutor & curator ſæpe confunduntur, & nunquam tutor accipitur pro curatore. ibid. 4
Tutor teſtamentarius, vel legitimus vbi cum pupillo eſt litigaturus, debet ei de curatore ad litem dando prouideri; vel poteſt pupillus illius auctoritate procuratorem conſtituere, qui cum ſit defenſorus, & ſi res exegerit, alius tutor ordinabitur. ibid. 2.1
Idem ſi pupillo expediat agere contra tutorem, vel curatorem, alio contutore non exiſtente. ibid. 2.2
Tutor matri pupilli, vel auo adminiſtrationem committens, & ab eis indemnitatis promiſſionem recipiens, officio finito conuenitur, & ipſe ab eis conſeruabitur indemnis. 518. 1.1
Si is qui indemnitatem promiſit, tutor non fuerit, nec qui à pupillo potuerit conueniri, erit in arbitrio pupilli agere vel aduerſus promiſſorem indemnitatis, vel aduerſus tutorem. ibid. 2
Etiam quod mater ipſa indemnitatem promiſerit. ibid. 3
Tutor datus à iudice contra voluntatem matris præmortuæ, remouebitur ab officio, nec infamia notabitur, niſi conueniatur de fraude. ibid. 1.1.2
Tutor non poteſt dari ille, quem dari mater prohibuit. ibid. 2.3
Tutor tenetur cauſam pupilli inchoatam proſequi, etiam poſt pupillarem ætatem, ſi inſtrumenta curatori non reddiderit. ibid. 2.1 2
Tutor datus contra matris voluntatem non poteſt adminiſtrare, ſed à tutela remouetur cum infamia ſi dolum commiſit, ſecus verò ſi dolo careat. 518. 1
Tutor vt cauſæ pupilli adſit poſt pubertatem. ibid. 2
Tutor & curator perſeuerare tenentur in connexis ante tranſlationem adminiſtrationis, non verò poſt. 519. 1. 5
Tutor ſi rationem reddiderit, & inſtrumenta, ac iura reſtituit, non cogitur litem cœptam perficere petente adulto, ſecus ſi petat aduerſarius. ibid. 6
Tutor, vel curator poteſt, & tenetur ſolùm lites & negotia inchoata durante officio proſequi, aliàs facit litem ſuam. ibid. 8
Tutor licèt deſinat eſſe tutor pupilli, pubertate adueniente, tamen ſi lis in prima inſtantia, vel in inſtantia appellationis pendebat, tenetur eam proſequi, ſi cœpta fuit tutela durante, niſi de curatore adulto prouideri fecerit. ibid. 9
Tutor an poſſit eſſe vitricus. 520. 2. 18
Tutor iudicis officio cogitur pupillo alimenta præſtare, licet pendeat quæſtio de ſtatu ſuo. 521. 2. 1. 2
Si teſtator decernat tam modica alimenta, quæ non ſufficiant, poterit tutor ea præſtare pinguiora vſque ad congdecentem quantitatem. ibid. 3
Vbi taxatio alimentorum eſt immodica, poteſt tutor illam reſtringere. ibid. 4
Tutor repetit alimenta præſtita pupillo, etiamſi ſit coniunctus. 522. 1. 3
Tutor tenetur rationem reddere, non ſecundùm teſtatoris æſtimationem, ſed ſecundum veritatem. ibid. 2. 1. 2
Tutor in exigendis nominibus debitorum tantùm tenetur de lata culpa. 523. 1. 1. 2. 4
Tutor tenetur exigere debita à debitoribus pupilli, alias nomine proprio tenetur. ibid. 3
Tutor ſi cum pecunia pupilli aliquo ſuo nomine emerit, in arbitrio pupilli erit eligere quid velit, vel pecuniam ſuam cum vſuris, vel rem emptam. 523. 2. 3
Tutor, ſeu curator, qui pecunias pupillares, ſeu Eccleſiæ non collocant in honeſtum locum, vel in annuos redditus, ſeu in emptionem prædiorum, tenetur ad intereſſe lucri ceſſantis. ibid. 6
Amplia primò tutores non ſolùm teneri de pecuniis otioſis, vel in ſuos vſus conuerſis intereſſe ſoluere, ſed etiam de debitis non exactis, & de bonis mobilibus non venditis. 524. 1. 7
Secundò tutorem teneri ad intereſſe alterius intereſſe, quando in vſus ſuos pecuniam conuerterit. ibid. 8
Tutor, vel curator nedum tenetur de damno illato, ſed etiam de lucro omiſſo, & in actione tutelæ, vel vtili actione negotiorum geſtorum, venit etiam leuis culpa. 525. 1. 1. 0
Non verò leuiſſima. ibid. 2. 3
Si quis velit aliquid relinquere pupillo, & tutor ſibi relinqui fecit, quid, remiſſiuè. ibid. 4
Tutor ſi poſt pubertatem in adminiſtratione perſeuerauerit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur: ſi autem poſt finitam adminiſtrationem in eiſdem rebus minimè ſe immiſcuerit, temporis quod inſequitur periculum ad eum non pertinet. 526. 1. 2
Tutor non cogitur perſeuerare in adminiſtratione tutelæ poſt pubertatem ætatem pupilli: ſi perſeuerarit, tenetur actione negotiorum geſtorum. ibid. 6. 7
ſi Tutor, vel curator probatur in inuentario publicè facto res pupilli inſcripſiſſe, & ipſe per huiuſmodi ſcripturam confeſſus fuerit, non eſſe aliud inſpiciendum, niſi hoc quod inſcripſerit, & ſecundùm vires eiuſdem ſcripturæ patrimonium pupilli, vel adulti exigi. 527. 1. 3
Procedit etiam in confeſſione tutoris, & curatoris facta in ſcriptura priuata, in qua aſſerat rem eſſe pupilli, vel adulti: & in hac ſpecie oritur præſumptio iuris, & de iure aduerſus ſic confitentem. ibid. 2. 10
Nec probatio in contrarium admittitur. ibid. 1. 4
Prætexto tamen erroris huiuſmodi confeſſio reuocari poteſt. ibid. 5
Non procedit tamen ſupradicta concluſio in præiudicium tertij. ibid. 2. 6
Nec in rebus immobilibus, etiam in inuentario publico deſcriptis per tutorem, vel curatorem. ibid. 7
Præſumitur pro inuentario. ibid. 8
Vide *Inuentarium.*
Tutor, vel curator non poteſt adminiſtrare ante adminiſtrationem ei decretam, & confectionem inuentarij ſibi à teſtatore non remiſſi. ibid. 12
Tutor non tenetur ex facto contutoris, qui fuit ſoluendo tempore depoſitæ, ſiue finitæ adminiſtrationis. 528. 2. 1. 2
Pro adminiſtratione prius conueniuntur datiui tutores, ſecundò qui pro iis ſe obligarunt, dehinc magiſtratus, qui eos dederunt, poſtea contutores. ibid. 3
is Tutor ex pluribus in ſolidum conuentus ex communi dolo, qui ſolidum ſoluit, cedit iura, & ab aliis eorum ratas recuperare poteſt. 529. 1. 8
ſi Tutor, vel curator non geſſerit. 534. 2
nullus Tutor, aut curator excuſatur quoad obligationem latæ culpæ. 535. 1. 3
Tutor ſi pecuniam pupilli in vſus ſuos conuertit, ad vſuras tenetur. ibid. 1. 2. 2
Tutor tenetur ad vſuras vſurarum. ibid. 2. 3
Tutor tenetur ad vſuras etiam eius, quod à contutore debetur, vel pro contutore debet. ibid. 1. 1. 2
Tutor tenetur etiam ad vſuras eius quod à conſociis neglexerit exigere. ibid. 3
Tutor non poteſt quondam ſuum pupillum compellere vt agat contra eum, ſed denuntiationibus factis poteſt coram Præſide ea quæ tenetur, deponere, & pro depoſitis non currunt vſuræ. 536. 1. 1
Tutor, & eius hæredes debent requirere minorem, vt reliqua recipiat frequentibus denuntiationibus. ibid. 4
Tutor vt debitè requirat minorem vt reliqua recipiat, eſt neceſſaria præciſè realis, & actualis oblatio reliquorum cum pecunia in mano, quaſi verba non ſufficiant. ibid. 5
Intellige vt ibid. 6
ſi Tutor collocauit pecunias pupillares alicui mercatori, eo tempore reputato idoneo & bono, licèt poſtea decoquat, rumpat & fugiat, non eſt ideo tutori imputandum. 535. 2. 2
niſi Tutor fuiſſet negligens in exigendo, & recuperando dictas pecunias, vel conſtituiſſet factorem, vel actorem negligentem. ibid. 3
Tutor, vel curator tenetur pecuniam pupillarem mutuò dare ſub vſuris. ibid. 4
Tutor poteſt agere vt pupillus illi mandet actiones aduerſùs contutores. 537. 2. 3
Tutor non ex propria, ſed contutoris culpa condemnatus ſoluens, habet beneficium ceſſionis. ibid. 2. 1. 2
Tutor ſi ex communi contutoris dolo condemnatus fuerit, nec cedendæ ei ſunt actiones, nec vtilis actio ei accommodanda eſt. ibid. 3
Tutor vitricus priuigno dari poteſt. 538. 1. 2
Tutor pro rebus pupilli petendis non conſtituit procuratorem, ſed actorem. 541. 1. 1. 2
Tutor datus legitimam aliquam excuſationem habens, ſi intra legitimum tempus non proponat, proponendo poſtea non excuſabitur, imò non audietur. 542. 1. 4
Tutor habens excuſationem à tutela, ſi vnam ſponte recipit, non propter hoc cogitur aliam recipere. 543. 2. 1
Tutor teſtamentarius tenetur bona adminiſtrare, etiam extra prouinciam conſtituta, niſi ad hoc ſe excuſauerit: propter tamen id ſufficientiam curator adiungitur. ibid. 1. 1. 2
Si pupilli bona ſita ſint in alio loco, quam in quo tutor, vel curator datus habet domicilium, ab illorum bonorum adminiſtratione excuſari poterit. ibid. 3
Tutor non excuſatur à tutela eo quòd pupillus nihil niſi nudam proprietatem rerum habeat, vſufructu penes alium exiſtente, vtputa quia matri ſuit relicta vſufructuaria omnium bonorum. 544. & ſeq. 2. 4
Tutor, vel curator ſi de facto ſe excuſet, & iudex gratia, vel amore eum admiſit, & à tutela abſoluit, nihilominus adhuc tutor permanebit, habita abſolutione pro nulla. 546. & ſeq. 2. 1
Falſis allegationibus à tutela, vel cura liberatus, cogi poteſt munus ſuſcipere. 547. 1. 2

Index Rerum,

Tutor, vel curator ſi poſtquam incœpit adminiſtrare, ſe excuſauerit, non valet excuſatio. 545.2.1.2
Niſi confirmatus fuerit iterum. ibid.3
Tutor, vel curator ſi adminiſtret, vel patiatur ſe confirmari, tollitur excuſatio. ibid.4
Tutor, vel curator, ſi falſis allegationibus excuſatus ſit. ibid.1
Tutor, vel curator ſi Reipublicæ cauſa aberit. 547.1
Tutor tale dari debet, qui non ſit recaſurus in poteſtatem patris. 545.1.4
Limitatur. ibid.5
Tutor iurare tenetur ſe omnia rectè, & ad minoris vtilitatem geſſurum. ibid.5.14
Tutor debet expreſsè obligare bona. ibid.18
Intellige vt ibid.19
Tutor, & curator validè obligare poſſunt bona propria pro euictione bonorum minoris ſine ſolemnitate alienationis. 562.1.5
Tutor non diſtrahat prædia pupilli ad æs alienum ſoluendum vltra quàm opus ſit. 582.1.4
Tutor vendens prædium minoris vltra æs alienum vrgens, dicitur ſine cauſa alienare, & conſequenter veſtari in dolo. ibid.5
Iudici quid conſiderandum circa alienationem rei immobilis minoris antequam decretum proferat. ibid.6
Tutor reddito pretio retrouendere poteſt abſque iudicis decreto, ſi probetur defunctum pactum fuiſſe de retrouendendo 564.2.8
Intellige vt ibid.9
Tutoris rem non eſſe inquietandam propter debitum pupilli. 40.2.1
Tutoris datio ſi nulla ſit, aut non teneat, periculum nullum eſt tutoris, ſi non adminiſtrauerit, quamuis ſciuerit ſe datum. 483.1.5
Tutoris legitimi datio tenet de territorio alieno, ſi tutelam petat huiuſmodi legitimus, qui eſt de alieno territorio. 484.1.6
in Tutoris excuſati locum poteſt curator dari, cuius officium finitur pubertate pupilli. 493.1.1
Tutoris ſecundo loco dati officium finitur pubertate adueniente. ibid.
Tutoris appellatione continetur curator. 507.1.5
Tutoris remoti, defuncti, vel relegati loco alius debet ſubſtitui. ibid.1.1
Tutoris, vel curatoris bona pro geſtis, & non geſtis pupillo, vel adulto tacitè ſunt obligata. 499.1.1.2
Amplia primò, etiamſi tutor, vel curator quis conſtitutus res minorum non adminiſtrauerit. ibid.1.3
Secundò etiamſi tutor, vel curator inuentarium non fecerit, vel ſolemnia non ſeruauerit. ibid.4
Procedere non ſolùm pro rectè adminiſtratis, & geſtis ab ipſis, ſed etiam pro his, quæ tutorum, vel curatorum negligentiâ minoribus ſunt obnoxia. ibid.5
Tertiò procedere prædicta non ſolùm vbi extraneus bona minorum adminiſtraſſet, ſed etiam vbi pater tutelam, vel curam geſſiſſet filij. ibid.6
Quartò habere locum etiam in matre, quæ legitimè ſuſcepta liberorum tutela ad ſecundas nuptias contra ſacramentum præſtitum aſpirauit, antequam alium tutorem fecerit eis ordinari, & reliqua quæ ex adminiſtratione perſoluerit. ibid.7
Idque extenditur non ſolùm ad bona ipſius matris, ſed etiam ad bona ſecundi mariti, quæ ſimiliter pro præteritæ tutelæ ratiociniis intelligantur hypothecata. ibid.8
Etiamſi mater filiorum tutelam legitimè non ſuſceperit, & de facto eorum bona adminiſtrauerit. ibid.9
Reſtringitur vt bona ſecundi mariti non intelligantur hypothecata quando mater, quæ ſecundas contraxit nuptias, tutelam legitimè non ſuſcepit, ſed de facto adminiſtrauit. ibid.10
Extenditur pariter vt dos etiam matris, quæ bona filiorum adminiſtrauit, tacitè intelligatur obligata, ita vt ſi ab eis dotem ſuam petierit, oppoſita exceptione poſſit ſubmoueri. 500.1.11
Quintò, vt bona etiam eius, qui ſe geſſit pro tutore, & curatore, tacitè ſint obligata. ibid.12
Sextò, vt bona etiam curatoris ad lites intelligantur tacitè hypothecata, ſicut bona curatoris ad negotia. ibid.13
Septimò, concluſionem locum habere in actoribus, vel factoribus, ab ipſis tutoribus, vel curatoribus ad adminiſtrandum datis, vel electis. ibid.14
Octauò, etiam ad bona fideiuſſorum, qui pro tutoribus, & curatoribus interceſſerint. ibid.15
Nonò, etiamſi bona reperiantur extra poteſtatem tutoris, & ſub alterius dominio & poſſeſſione maneant. ibid.16
Decimò, non tantùm comprehendi bona, quæ tutor habebat tempore adminiſtrationis, ſed etiam ea quæ poſtea ſunt quæſita, tacitè cenſentur hypothecata minori pro reddenda ratione adminiſtrationis, cùm obligatio ſit generalis. ibid.17
Limita primò in bonis propriis hæredum tutorum, vel curatorum, quæ non habuerunt ab ipſis defunctis, ſed aliàs prædicti hæredes ea acquiſierunt, ſi inuentarium confecerint. ibid.18
Secundò quando quis tanquam amicus, non tanquam tutor, neque tanquam curator officium gerens bona minorum adminiſtrauerit. ibid.19
Tertiò in actore & procuratore dato à iudice loco tutoris, vel curatoris. ibid.20
Priuilegium pupilli, & tacita hypotheca in bonis tutorum, procuratorum, curatorum, & eorum fideiuſſorum, à quo tempore incipiat. ibid.21
Tutoris ſtipulatione ſuper re pupilli, pupillo quæritur vtilis actio. 508.2.2
ex Tutoris, vel curatoris facto quando minor agere, vel conueniri poſſit. ibid.8
de Tutoris, vel curatoris authoritate præſtanda, & in quibus caſibus. 538.1
in Tutoris bonis non fit executio quando fuit condemnatus pro pupillo tutorio nomine, ſed fit in bonis pupilli. ibid.5.6
Limita vt ibid.7
Tutoris, vel curatoris officium eſt inſolidum apud quemlibet eorum. 540.1.3.6
Tutoris officium non finitur ex ſola voluntate pupilli. ibid.2.1.2
à Tutoris deputatione non appellatur, ſed proponitur excuſatio, & inopia pupilli non excuſat à tutela. 544.2.1.2
Propter paupertatem excuſatur quis à tutela, & cura alterius. ibid.3
Tutori propter augmentum facultatum minoris curator ſolet adiungi; tutor tamen non tenetur de geſtis à curatore exiſtente ſoluendo tempore finitæ tutelæ. 493.2.1.2
Tutori an & quando ſolui rectè poſſit, ita vt ei ſoluens maneat omnino liberatus. 497.2.3
Tutori imputatur ſi res emphyteutica amittitur propter canonem non ſolutum. 501.2.1
Tutori conſulitur vt alimenta pupillo præſtanda faciat taxari à Prætore; ſi tamen non fecerit ea, quæ legitimè in eius alimentis impendit, poterit ei imputare, & in dubio præſumitur aliter à tutore. 5.2.1.1.2
Tutori etiam non gerenti imputatur ſi concuratorem non fecit ſuſpectum. 534.1.1.5
Et libertus, qui non poteſt patronum de ſuſpecto accuſare, non prohibetur officium iudicis implorare. ibid.2
Quoties ſimul omnibus commiſſa eſt adminiſtratio, ſed non omnes geſſerunt, tunc qui geſſit priùs conueniendus eſt: at quando omnes geſſerunt, omneſque ſunt ſoluendo, tunc actio inter eos diuiditur. ibid.4
Tutori ſi non poteſt imputari culpa, non tenetur ad vſuras. 535.2.1
Tutori non prodeſt excuſatio ex falſis allegationibus, ideoque periculum tutelæ ad eum ſpectat. 54 .1.1.2
Tutorem ad iuſiurandum ſuper fideicommiſſis à patre pupilli relictis adigi. 4.2.2
Tutorem legitimum præferri confirmato. Verùm quod tutor teſtamento datus confirmatus ſit teſtamentarius, ac proinde vt legitimus ſit præferendus, defenditur meliùs. 475.1.4
Tutorem tantum petere non ſufficit, ſed requiritur vt id fiat cum effectu. 479.2.4
Impedimentum ſuperueniens in perſona procuratoris ad tutorem petendum miſſi, excuſat matrem. 480.1.1.2
Tutorem habenti non datur alius. ibid.2.5
Mater etiam filio naturali tantùm tenetur petere tutorem dari, nec ignorantiâ iuris excuſatur. ibid.2.1.2
In cauſa ſtatus pupilli mora poteſt iudex ei dare tutorem ad libertatem ſeruandam, & bona. 482.2.3
Tutorem legitimum habenti non debet dari datiuus, nec datus tenetur adminiſtrare. 486.1.1.2
Tutorem ignorans ſe datum, non tenetur: ſciens ſic, & de neglectis conueniri poteſt cum aliis; de neglectis verò ab aliis conueniri poteſt, gerentibus priùs excuſſit. 496.1.2
Tempus iuris definitum eſt, intra quod qui ſciuit ſe tutorem datum, debet obiicere excuſationem. 498.2.2
ad Tutorem ſpectat periculum caſus fortuiti, ſi culpa præcedat caſum, non aliàs. 507.1.1.2
Tutorem omnem datiuum teneri ſatiſdare, etiam legitimum. 511.2.11
Tutorem ſuſpectum reddunt non ſolùm inopia, ſed etiam fraus & ſegnities. 544.1.1
Tutorem de ſuſpecto accuſare quilibet poteſt, maximè ſi ſit de neceſſariis. ibid.2.1.8
Tutorem teneri non tantum poſt pubertatem curatorem petere puberi, ſed etiam debere transferre adminiſtrationem ad curatorem minoris. 519.1.4

Et

Et rationes reddere. ibid. 5
de Tutore confirmando. 474.2
Tutore mortuo, mater pupilli debet petere dari illi alium. 479.1.1
Tutore teſtamentario, vel legitimo non exiſtente, tutor, vel curator dandus illuſtri in vrbe Romana, nominandus eſt per decem ex Senatoribus eligendus, &c. 481.1.2
In prouinciis verò tutores, vel curatores clariſſimarum perſonarum nominantur per Curiales, qui in ſubſidium ex nominatione tenentur. ibid.2.3
Magnatum filiis ætate minoribus nemo tutorem, aut curatorem det iniuſſu Regis, ex lege Regia. ibid.4
de Tutore, vel curatore qui ſatis non dedit. 511.1
à Tutore geſta, qui non ſatis dedit, in minoris præiudicium, ipſo iure nulla ſunt. 512.1.1.2
de Tutore, vel curatore in litem dando. 515.2
à Tutore quæſita durante tutela, non præſumuntur quæſita de bonis pupilli, ideo non ea vendicata, ſed tutelæ iudicio agere debet. 516.1.1.2
Limita primò, non procedere quando aliqua extat contraria coniectura, qua demonſtraretur aliquem non fuiſſe effectum diuitem ſua induſtria & labore. ibid. 3
Secundò etiam quando nulla adeſt induſtria, nulluſque labor. ibid.4
Tertiò in matre vidua, & tutrice, quæ ſi tempore tutelæ bona aliqua acquiſiuit, præſumitur acquiſiſſe ex bonis pupilli ſui. ibid.5
Lex præſumit aliquem lucrari poſſe. ibid.6
cum Tutore, & fideiuſſore non poteſt pupillus in ſolidum agere. 536.2
Tutores, vel curatores qui petant. 472.1
Tutores, vel curatores vbi petantur. 480.2
Tutores iudex Eccleſiaſticus dat pupillis Clericis. 481.1.3
Vide *Iudex*.
Tutores, vel curatores illuſtrium, vel clariſſimarum perſonarum. 482.1
qui dare Tutores, vel curatores poſſunt, & qui dari non poſſunt. ibid. 2
Tutores curiales dari minoribus illuſtribus prohibentur. ibid. 2.1.2
Tutores, vel curatores clariſſimarum perſonarum in prouinciis nominantur per Curiales, qui in ſubſidium ex nominatione tenentur. ibid.5
Clerici qui ſunt milites cœleſtis militiæ, an & quando poſſint dari tutores. 483.2.3
Vide *Clericus*.
Tutores, ſeu curatores, qui conductores erant Regiarum gabellarum ante curam, & tutelam ſuſceptam, poſſunt conductionem proſequi, & non prohibentur ea vti. 512.1.3
Tutores ſatiſdare debent rem pupilli ſaluam fore. ibid.2.2
Tutores ſubrogati in locum defuncti exigunt rationem tutelæ ab hæredibus defuncti. 511.1.4
Tutores, & curatores, qui ſatiſdare tenentur, ſi antequam ſatiſdent, aliquid alienent, vel contractum faciant, aut ſententia in cauſa minoris contra eos detur, omnia ſunt ipſo iure nulla. ibid. 2.3
ſi duo Tutores, aut plures dentur in teſtamento, & vnus ſit ſoluendo, alter non, ſi ille qui eſt ſoluendo timeat ne damnum patiatur à ſuo contutore, qui ſoluendo non eſt, habet à iure hoc remedium, vt det electionem ſuo contutori, vt ei ſatiſdationem præſtet de indemnitate pupilli, & ipſe ſolus adminiſtret, aut ſi nolit, offerat ei dictam ſatiſdationem, & ipſe adminiſtrabit ſolus. ibid. 5
Tutores quandam non iuſtè recuſant ſoluere adulto, cùm poſſint auctoritate Præſidis, vel etiam eius præcepto ſoluere. 495.1.1
Tutores, vel curatores, qui iuſtam cauſam litigandi non habuerint, licèt alieno nomine egerint, proprio tamen nomine debent in expenſis condemnari. ibid.1.1.2
Tutores ſi non exigant nomina tutelæ, pereunt eorum damno. 498.2.2
Tutores, & curatores tenentur, ſi ſteterunt in mora exigendi nomina debitorum, & ipſa fuerint deteriorata. ibid. 3
Niſi caſu fortuito ſtatim poſt officium ab eis ſuſceptum debitores effecti fuerint non ſoluendo. ibid. 4
Tutores, vel curatores non poſſunt alienare immobilia, & mobilia quæ ſeruando ſeruantur, in cauſam dotis ſine decreto, præter animalia ſuperuacua. 500. 2. 1. & pag. 501. 1.2
Non bona mobilia pretioſa minorum, quæ rebus immobilibus æquiparantur. 501.1.3
Non prædia vrbana. ibid.4
Non ſeruos ibid. 5
Non etiam balnea, quæ balneariam exercentibus locabant. ibid.6
Non horrea, quæ volentibus mobilia in ea inferre locabant. ibid.7
Tutores poſſunt fructus, veluti frumentum, vinum, triticum, & ſimilia, alienare ſine decreto. 502.1.19
Non poſſunt tamen fructus fundi alienare perpetuò, ſine decreto. ibid. 20
Tutores, vel curatores quamprimùm poſſunt, debent inuentarium facere de rebus, & inſtrumentis, ſeu iuribus pupillorum, & mobilia, quæ ſeruando ſeruantur, in tuto collocare, & ex pecuniis prædia idonea (ſi poſſunt) emere, alias ſub vſuris ea collocare. 502.2.1.2. & 503.1.5
Etiam teſtamentarij. 503.1.3
Procedit quoque hæc doctrina in matre tutrice filiorum. ibid.4
Tutores, vel curatores non tenentur de iudicio ſoluendo ſatiſdare, ſed tantum de iudicio ſiſti, & in eam cauſam bona minorum poſſunt ſine decreto obligare. 506.1.12
Tutores, & curatores debent tempore ſuæ creationis ſpecialiter, & expreſſim promittere, quod defenſionem minorum ſuſcipient ſine vlla dilatione. ibid.13.16
Tutores, vel curatores poſſunt vendere fructus rerum minorum ſine decreto pro pretio tunc currenti in loco. ibid.17. & 2.18
Tutores poſſunt vendere, permutare, alienare ea mobilia quæ commodè ſeruari nequeunt. ibid.1.19
Tutores inſtructionis, vel notitiæ cauſa dati, licèt non adminiſtrent, tenentur de dolo, & culpa. ibid.2.4
Tutores omnes ſatiſdant rem pupilli ſaluam fore, præter teſtamentarios. 511.2.8
A tali ſatiſdatione non eximi matrem, & auiam. ibid. 9
Tutores ſatiſdare debent rem pupilli ſaluam fore. ibid. 2.2
Tutores, vel curatores ſuſpecti. 513.1
Tutores poſſunt compelli ad adminiſtrandum, & in contumelia perſeuerantes remouentur vt ſuſpecti. 513.2.1.2
Tutores non ſolùm tenentur de pecuniis otioſis, vel in ſuos vſus conuerſis intereſſe ſoluere, ſed etiam de debitis non exactis, & de bonis mobilibus non venditis. 524.1.7
Tutores omnes, & eorum hæredes debent coram eodem iudice conueniri in eadem tutela, & idem iudex delegari debet. ibid.2.1
Tutorum hæredes tenentur adminiſtratæ tutelæ rationem reddere. ibid. 2
Tutores tenentur vſque ad triginta annos. 525.2.3
Tutores, vel curatores non prohibentur res ſuas alienare, durante adminiſtratione, nec eſt finita, licèt ſint ea cauſa iam condemnati. 548.2.2
Tutores non tenentur in ſolidum, ſi à iudice tutela ſit diuiſa. 529.2.4
ſi Tutores quidam nihil geſſerint, & honorarij fuerint, tunc ij qui geſſerunt, inſolidum conueniuntur, & alij honorarij per exceptionem rei non geſtæ tuti erunt. ibid. 2.8
Tutores, aut curatores negligenter ac deſides, tanquam pupillis ac minoribus perniciosos, ac Reipublicæ noxios, remouendos, ac longè ablegandos. 534.1.3
Tutores licèt teneantur in ſolidum, tamen quando vnus tantùm adminiſtrauit, habet priuilegium ordinis, ne ipſe prius conueniatur, quàm excuſſo adminiſtratore. 535.1.2
Tutores, vel curatores quando eſſe deſinunt. 540.1
Tutores, vel curatores dati habent quinquaginta dies ad ſe excuſandum, qui incipiunt currere à tempore ſcientiæ, & ſi excuſatio reiicitur, debet appellari. 542.1.1.2
Aliàs intra dictum tempus non ſe excuſando videntur tutelam, vel curam acceptare. ibid. 2.3
Excuſatio intra quinquaginta dies à die ſcientiæ eſt proponenda. ibid.4
Tutores teſtamentarij, legitimi, datiui idem tempus habent. ibid. 5
Tempus quinquaginta dierum datur ad proponendas, non autem ad probandas excuſationes. ibid.7
Tutorum quilibet officium habet in ſolidum. 510.1.3
Si omnes tutores velint agere, vel conueniri, poſſunt, & debent admitti. ibid.4
Tutorum pacto non obſtante priùs conuenitur gerens, & eius hæredes, quàm non gerens. 529.2.9
de Tutorum, vel curatorum hæredibus. 533.2
de Tutorum, vel curatorum fideiuſſoribus. 532.4
de Tutorum, & curatorum excuſationibus, & temporibus earum. 541.2
à Tutoribus relicta cenſeri relicta à pupillis. 4.2.1
Tutoribus, vel curatoribus res ſui pupilli, vel adulti emere, regulariter eſt prohibitum. 575.2.4
Tutoribus etiam & curatoribus mente capti, & aliorum, qui curatorum ope iuuantur. 576.1.5
Reſque ſui pupilli, vel mente capti eos habere prohibitum eſt, non ſolùm titulo emptionis, ſed neque alio, vtpote permutationis, vel donationis. ibid. 6
Nec conſanguineis tutoris, vel curatoris hoc illicitum, vtpute filiis, vel aliis propinquis. ibid.7
Nec etiam per perſonam interpoſitam. ibid. 8
Intellige vt ibid. 9
vno ex Tutoribus, vel curatoribus non acceptante, vel mortuo, an & quando alius, qui ſupereſt, poſſit adminiſtrare, remiſſiuè. 472.1.9

Digitized by Google

de Tutoribus, & curatoribus negligentia imputanda in rebus pupilli, remiſſiuè. 502.2.3
Vide *Negligentia*.
Si ex pluribus tutoribus, vel curatoribus omnes, vel vnus agere pro minore, vel conueniri poſſint. 509.2
vnus ex Tutoribus poteſt cauſam defendere, aliis negligentibus. 510.1.1.2
de pluribus Tutoribus, quorum nullus ſatiſdare tenetur, ſi vnus ſatiſdat, ille aliis in adminiſtratione præfertur. 512.2.1.2
de Tutoribus, vel curatoribus ſuſpectis. 513.2
de Tutoribus & curatoribus qui adeunt minorum hæreditatem damnoſam ſine beneficio legis & inuentarij, quod teneantur ad damna, expenſas & intereſſe, & contra eos poſſit iurari in litem, remiſſiuè. 514.1.3

V

Valor.

VAlor rei probatur ex instrumentis venditionum aliarum rerum ſimilium exiſtentium iuxta rem venditam. 206.2.149
Dummodo tamen probetur; quod huiuſmodi bona contigua ſunt eiuſdem qualitatis & bonitatis cum terris, vel fundo, de cuius pretio probando agitur. ibid 150
Et dummodo etiam inſtrumenta ſimilium venditionum ſint multa ad hoc, vt ex eis ſaltem præſumptiue probetur communis æſtimatio. ibid.151
Valor rei talius quis. ibid.152
Valor probatur ex inſtrumentis venditionis eiuſdem rei, ſi multa ſint inſtrumenta intra breue tempus celebrata, quæ reſpondeant in pretio. 207.2.4
Valorem per inſtrumenta probari præſumptiuè, non priuatiuè, & ſubſtantialiter. ibid.5
Æſtimari ex inſtrumentis venditionum aliarum rerum ſimilium exiſtentium iuxta rem venditam. ibid.6
Dummodo huiuſmodi res & bona contigua ſint eiuſdem qualitatis, & bonitatis cum terris, vel fundo, de cuius pretio probando agitur. ibid.7
Et inſtrumenta ſimilium venditionum debent eſſe multa ad hoc, vt ex eis ſaltem præſumptiuè probetur communis æſtimatio. ibid.8
Quot venditiones eſſe oporteat, iudicis arbitrio relinquitur. ibid.9

Variatio.

Variatio vbi permittitur, de prima tantùm intelligitur, ita vt iterum variare non liceat. 39.1.25

Varietas.

Varietate contractus fraudis ſuſpicio arguitur. 149.1.9

Vectigal.

Vectigal non ſoluitur de rebus quæ portantur ad fiſcum, vel proprij vſus cauſa, vel gratiâ iuris exercendi. 278.1.1
Diuerſimodè ſeruari de facto ſecundùm regionum diuerſitatem. ibid.1 4
Vectigal licèt hodiè non ſoluatur per Ægyptum, traductio tamen animalium olim prohibita non permittitur. 279.2.1
Vectigal non exigendum illicitè, exactum autem repetendum eſt. 281 2.1
Vectigal non exigendum vltra antiquam conſuetudinem, & vltra ſtatutum modum à Principe, ſub exilij pœna. 282.2.4
an Vectigali non ſoluto res tota incidat in commiſſum. 276.2.9
Vectigalia. ibid.1
Vectigalia ad triennium locari, & finito triennio plus offerentem aliis præferri. 277.2.1.2
In hoc conſuetudinem regionum diuerſimodè obſeruari. 278.1.3
Finita conductione fiſcales conductores liberos eſſe, nec in eis locum habere tacitam reconductionem, licèt ſecus in fundis Regij patrimonij, vel priuatis. ibid.4
à Vectigalium ſolutione nullus immunis eſt, licèt proferat reſcriptum. 279.1.1
Vectigalium nomine octaua quondam ſoluta. ibid.1.1.2
In Hiſpania non eſt conſuetudo de iſta octauis, ſed ſoluitur decimum de rebus, quæ cauſa mercaturæ deferuntur ad iſtud regnum: ſed in aliquibus prouinciis ſunt minora. ibid.3
Ex conſuetudine locorum diuerſimoda præſtatio reperitur conſtituta. ibid.4
Poſteriores Principes octauum, id eſt, duodecim pro centum, ſolui voluerunt. ibid.5
Vectigalium nouorum impoſitionem inferior Principe, aut Cæſare impetrat cum licentia Principis. 281.2.1.3
in Vectigalibus præſtandis æqualitas ſeruanda eſt. 279.1.2
Studioſos dum deferunt libros, non teneri ad Vectigalia, quæ vulgus pedagia, vel gabellas vocat. 278.2.6
Vectigalia quælibet ciuitas ſibi conceſſa pro ſuis curiis exigere, ac tacere poteſt. 280.1.1
Vectigalia noua inſtitui non poſſe. 281.2
Vectigalia exigit ciuitas de conſenſu Superioris. ibid.1.2
Vectigalia noua exigendi & imponendi priuilegium non cenſeri conceſſum ſub verbis generalibus, niſi dicatur expreſsè. ibid.6
Vectigalia tutor, vel curator ne conducat. 510.2
Vectigalia ſoluti duas partes habet fiſcus, tertiam ciuitas, niſi vectigal Principi ſit reſeruatum. 280.& ſeq.2.1.2
Vectigalis impoſitio non niſi ex cauſa fieri debet per Principes. 282.1.5
Vide *Gabella*, *Portorium*, *Tributum*.

Vehere.

res quæ Vehuntur, de quibus gabella ſolui debebat, ea non ſoluta, incidunt in commiſſum, & confiſcantur. 276.2.4
Etiamſi poſt omiſſam profeſſionem, ſeu manifeſtum, quis ſoluere eſſet paratus. ibid.5
Tranſire hanc pœnam etiam ad hæredes, ſi viuo delinquente quæſtio mota fuerit. ibid.6

Vel.

τὸ *Vel*, nonnunquam pro *ſaltem* ponitur. 74.2.7
Vel, pro *&*, coniunctiuè. 182.1.2

Velleianum.

Velleianum Senatuſconſultum. 104.2
Velleianum tranſit ad hæredes mulieris. 109.1.1.2
Cur. ibid.3
Velleiani exceptio non habet locum in negotio principaliter pertinente ad vxorem. 106.2.2
exceptio Velleiani fideiuſſori, & mandatori mulieris prodeſt. 108.1,2
Velleiani beneficium, quo mulieri ſuccurritur, ſi iuri ſuæ hypothecæ renunciauit, reſtringitur quoad perſonas, pro quibus immediatè conſenſit, & renunciauit. 109.2.5
Vide *Exceptio*, *Fideiuſſor*, *Mulier*.

Vellus.

Vellus muricis vendere nulli priuato permittitur. 200.1.1

Vendicans.

Vendicans rem aliquam præfertur omnibus, & quibuſcumque aliis creditoribus. 395.2.3

Vendens.

Vendens rem tanquam ſuam, non auditur ſi allegat eam eſſe alienam, & tanquam talem vendicauit. 54.1.14
Vendens prædium, & tradens illud emptori non ſoluenti, poteſt accipere loco intereſſe quantum illud reddidit, etiamſi pretium ſoluendum deponeret. 138.1.13
Vendens rem alienam non præiudicat vero domino. 242.1.1
Vendens rem communem conſorti, non præiudicat conſorti, niſi præſcriptionis iuſtum tempus effluxerit. 246.1.1
Vendens ſciens ſeruum vitioſum, tenetur non ſolum ad pretium verum, ſed etiam ad damna. 268.1.1
Vendens ſeruum fugitiuum tenetur. ibid 3
Vendentis & ementis conſenſus interuenire vnà debet, eodemque tempore, & præſentialiter. 174.1.3.5

Vendere.

ad Vendendum ſpeciale mandatum requiritur. 96.2.2
vi coactus Vendere, reddito pretio rem venditam recuperat. 191.1.1.2
Vendere ad menſuram quando dicatur. 224.2.10
Vendere quis ita poteſt, vt ius, aut dominium in emptorem non transferatur, niſi poſt mortem venditoris. 417.1.6
Vendi quæ nequeant. 186.2
Nemo rem ſuam inuitus vendit proximis, vel conſanguineis, item conſortibus, niſi ſpecialiter iniungatur venditori. 183.2.1
Res cùm venditur ad haſtam, plus offerenti datur, idque dicitur & cenſetur iuſtum pretium. 217.2.2
Plus offerens liberatur, ſi ſecundus licitator accedat, & plus offerat ſuper illum, præcipuè ſi huiuſmodi ſecunda licitatio fuit acceptata à parte legitima. ibid.4
Re ad menſuram venditâ, nondum re admenſâ, periculum ad venditorem pertinet. 224.2.8

Venditio.

Venditio fieri poteſt eo pacto, vt res aut dominium in emptorem non tranſeat, niſi poſt mortem venditoris. 32.1.4
Venditio ſine ſcriptura valida. 74.2.2
Venditio rei exiſtentis etiam in alio loco, quàm vbi celebratur contractus, valet. 174.2.1.2
Venditio non poteſt eſſe inter virum & vxorem. 170.2.3
Venditio valet ſi aliquod accidentale conſentiatur in arbitrium partis alterius. 180.2.9

Venditio

Venditio viſa ſit emente aliquo fundum pro ea pecunia, quam habebat in ſacco, vel in arca, remiſſiuè. 183.1.11
Venditio reſcindenda 190.2
Venditio reſcinditur facta per vim, aut metum. 191.1.3
Venditio licitè celebrata non reſcinditur, pretio etiam venditionis in dupli quantitate oblato. 209.1.1.2
Venditio facta paulò viliori pretio non reſcinditur, niſi dolus interuenerit, aut metus, & dolus, metuſque probatus ſit. ibid.1.2
Venditio propter munus publicum, vel vrgens debitum, viliori pretio facta, non reſcinditur. 211.1.1
Venditio non reſcinditur eo quòd emptor ex conuentione non ſoluit tributum Reip. 212.1.1
Nec reſcinditur ob modum non ſeruatum precisè, ſed ad implementum per æquippollens actio competit. ibid.2
Venditio facta pretio viliori, non reſcinditur ſub prætextu quod quis ignorauit qualitatem rei, & iuſtum pretium. ibid.1.1
Venditio fundi, etiam debitoris Reipublicæ ab executore facta, in ſubhaſtatione fienda. 213.1.6
Venditio non diſſoluitur ſolo vtriuſque conſenſu poſt traditionem. 215.1.5
Venditio ſi fuerit propter publicas celebrata penſitationes. 216.1
Venditio ſolemniter facta non reuocatur ob tributa, licèt à debitore, vel creditore tributum ſoluatur poſtea. ibid.2.1.2
Venditio fiſci nomine ſolemniter facta emptori firmitatem perpetuò poſſidendi tribuit. ibid.8
Nec retractatur prætextu reſcripti, nec minoris ætatis, nec læſionis. ibid.9
Venditio ob tributa debita ſolemniter facta non reſcinditur; retractatur vocato poſſeſſore, ſi proceſſit de facto. 217.1.1
Venditio perfecta quæ. 223.1.6
Venditio facta ad menſuram, pondus, numerum, licèt ſit conditionalis, & imperfecta quantum ad periculum, antequam fiat menſuratio eſt firma quoad eius validitatem, nec ante menſurationem reſolui poteſt. 224.2.12
Venditio mariti ſignantis ſigillo vxoris, non præiudicat vxori ignoranti. 240.2.1.3
Venditio facta à marito de re vxoris immobili, non valet. ibid.4
Hinc maritus non poteſt vendere, donare, ſeu alienare bona aliqua immobilia, neque ad longum tempus locare, ſine expreſſo conſenſu vxoris. ibid.5
Venditio rei alienæ valida. 241.2.8
Etiam inter ſcientes. ibid.3
Limita primò in venditione rei mobilis. ibid.4
Secundò reſpectu veri domini rei venditæ, nullam eſſe venditionem. 248.1.5
Venditio an valeat, ſi domino præſente, & non contradicente, vendant rem alienam, & ei præiudicet. ibid.7
Venditio de tota re, ab illo, qui habet rem communem cum alio, non tenet, niſi in parte illius, qui vendit; nec illa venditio ſocio præiudicat, niſi poſtquam emptor vſucapiat, ſeu præſcribat. 245.1.3
Venditio non debet cenſeri facta fuiſſe eo tantùm pretio quod venditioni attributum eſt, ſed poſſet reſcindi ob eam rem, cuius contemplatione facta eſt. 260.1.8
Venditio rei dotalis æſtimatæ tenet, quando maritus eſt ſoluendo, aliàs mulier poteſt habere recurſum ad rem æſtimatam, etiam contra extraneos poſſeſſores. 398.2.5
Etiamſi vxor conſentiat venditioni rerum æſtimatarum ea æſtimatione, quæ emptionem facit, quoties maritus non eſt ſoluendo. ibid.6
Venditio pignoris vbi eſt ipſo iure nulla, reſtitutio ratione ætatis non ipſo iure neceſſaria eſt, ſicut ſi ſit aliqua, & ſi interueniat læſio non modica, vel fraus cum emptore ſit participata. 553.1.1.2
inter Venditionis alia requiſita factæ per fiſcum, illud vnum eſt quod venditio fiat pretio iuſto. 813.1.11
per Venditionem actionis realis & perſonalis transfertur vtilis actio. 186.1.2
recipiens Venditionem in fraudem fiſci & collectarum, amittit rem emptam, vel ei donatam. 214.1.11
Venditionem rei alienæ valere de facto, ſed non de iure. 247.1.6
Venditionem nullam eſſe ſine pretio certo in pecunia numerata. 188.1.4
Nec ſufficere dare pecuniam, niſi detur pro pretio. ibid.5
Venditionem eſſe, & non contractum innominatum, quando pecuniam do vt rem mihi tradas. ibid.6
Venditionem non reſcindi etſi venditor dicat vendidiſſe ex neceſſitate. 211.1.3
Idem quod in venditione, ſeruatur in contractu locationis & conductionis. 180.& ſeq.2.12
Declara vt ibid.12
in Venditione, quando adeſt læſio vltra dimidium iuſti pretij, ignorantia præſumitur. 211.2.4
ex Venditione cum pacto manus iniectionis, ſi ſeruus non fuerit exportatus, ſemel debita gabella non repetitur, etſi ob non obſeruantiam pacti ſeruus reuertatur ad venditorem. 261.2.7
Venditione reſciſſa per redhibitoriam, fiſcus non tenetur reſtituere gabellam quam accepit à venditore. 269.1.2
Venditiones factæ in fraudem Reipubl. irritantur, & emptor conſcius pretio emptionis mulctatur. 813.2.1.2

Venditor.

Venditor actionem ex vendito inſtituit ob pretium non ſolutum. 174.2.2
Venditor non tradens, pretium non ſtatim accepturus, fidem de pretio habuiſſe dicitur. 179.2.3
Contrarium. 180.1.4
Quando autem quis dicatur fidem habens de pretio, remiſſiuè. ibid.5
Venditor hæreditatis, non emptor à creditoribus conueniendus, niſi aliter per ſpeciale pactum ſit conuentum. 184.1.1.2
Venditor non adimplens contractum ex parte ſua, ad damna & intereſſe tenetur. 185.2.6
Venditor ſi ſe læſum dicat, & emptor eligat reſtituere rem emptam, quam antea hypothecauerat, & non ſupplere pretium, an reſoluatur ius pignoris huiuſmodi in re impoſitum. 200 & ſeq.94.95.96
Venditor quando dicatur eſſe deceptus, & quomodo computanda læſio. 203.108
Venditor re perempta apud emptorem ſine eius culpa, non poteſt ratione læſionis eum conuenire ex beneficio legis ad ſupplementum iuſti pretij. 205.2.140
Amplia primò in emptore decepto vltra dimidium iuſti pretij, qui contra venditorem agere non poteſt, ſi res abſque culpa ſua penes ipſum perierit, vt quod pluris iuſto pretio pro eo accepit, ei reſtituat. ibid.141
Quamuis contrarium, imò quod perempta re abſque culpa ſua, poſſit emptor contra venditorem agere, vt ei quod plus iuſto pretio accepit, reſtituat. ibid.142
Secundò ſi res apud ipſum venditorem pereat. ibid.143
Tertiò in diuiſione hæreditatis, ſi ille, qui diuiſionem reſcindi vult ex cauſa immodicæ læſionis, aliquid ex bonis diuiſis alienauit. ibid.144
Limita primò quando culpa emptoris, vel eius facto res perit, vel fuit extincta. ibid.145
Secundò ſi res empta pereat penes tertium, cui emptor eam iuſto pretio vendiderat. ibid.2.146
Niſi primus emptor nihil vltra quàm ipſe dedit, à ſecundo emptore accepit. ibid.147
Tertiò ſi res poſt litem conteſtatam pereat. ibid.148
Venditor ſcientiam valoris rei ſuæ, & vires ſui patrimonij habere præſumitur. 218.1.2.3
Venditor tenetur de euictione quando euictio procedit poſt ipſum contractum, non ex cauſa ipſum antecedit. 230.2.26
Venditor interitu ſpeciei liberatur ab actione empti, & nihilominus emptor tenetur ei ad pretium. 225.2.1
Venditor emptorem actione perſonali, non reali ex contractu conuenit, niſi rem venditam pignoris loco ſibi reſeruarit, donec pretium ſoluatur. 226.1.3
Venditor ſi fidem habens de pretio velit, quod dominium non tranſeat in emptorem, aliiſque anterioribus creditoribus præferatur, cautio erit quod precariò res vendita ſit penes emptorem, donec integrum ſoluatur pretium. 226.1.4
Alia eſt cautio quod venditor emptori rem tradat hoc pacto quod non tranſeat dominium, donec pretium integre ſit ſolutum. ibid.5
Venditor quando rem tradidit habita fide de pretio ex pacto reſeruationis dominij, tunc non poterit contractus reſolui, maximè in vim actionis. ibid.6
Quando verò res tradita fuit, habita fide de pretio, nullo ex dictis pactis interueniente, datur venditori actio ad reſcindendum. ibid.7
Venditor ex mora traditionis tenetur emptori ad intereſſe pro iudicis arbitrio. 227.2.1.2
An teneatur colere fundum venditum antequam tradat, & ſi id non facit, teneatur ad fructus, ac ſi coluiſſet. ibid.3
Venditor an teneatur rem tradere præcisè, vel liberetur præſtando intereſſe. ibid.5
Venditor poteſt ratione qualitatis excipiendo petere vſuras aduerſus emptorem agentem ad fructus. 229.1.7
Venditor ſi maius patiatur damnum, quàm ſit quantitas fructuum, quos percepit emptor, an obtinere poterit illud ſibi reſarciri per emptorem. ibid.2.12
Teneri emptorem ad vſuras pretij non ſoluti reſpectu fructuum, quos percepit ex re vendita, etiamſi venditori ex dilatione ſolutionis nullum damnum ſit ſequutum, nec vllum lucrum amiſerit ex eo, quod incontinenti pretium non fuit ſolutum. ibid.13

Venditori non præiudicat ſi ignoranter propriam pecuniam nomine pretij recipiat. 231.1.4
Venditor carnis, illam debito, & conuento tempore non tradens, tenetur emptori ad intereſſe valoris. 232.2.5
Venditor non dicitur impleuiſſe per ſimplicem traditionem, ſed tradere debet rem liberam. 232.1.2
Venditor aſſerens minus tributum deberi, cùm maius debeatur, tenetur emptori ad intereſſe. ibid.2.8
Venditor tenetur tradere rem venditam, aliter tenetur ad intereſſe. 232.5.2
Nec ſufficit ſimplex traditio, ſed tenetur venditor illam liberam tradere. ibid.5
Venditor & emptor quando pretio numerato, vel oblato de ſe confidunt, & vnus non vult prius quàm alter adimplere, ſequeſtratur. 253.2.4
Quid ſi venditor in inſtrumento venditionis conſtituit ſe poſſidere pro emptore, an actione ex empto compelli poſſit ad tradendum. ibid.5
Venditor tenetur ſe particulariter obligare ad capitula, quæ ſunt de natura contractus. 254.1.1
Venditor eo ipſo quod pretium recepit, videtur licentiam dediſſe ingrediendi poſſeſſionem. 253.1.7
Sic rem locatam habens, & titulo locationis poſſidens, ſi rem emit, non indiget alia traditione, ſed ſolùm emptionis titulo. ibid.8
Venditor non tenetur emptorem ob illatam de facto violentiam defendere. 255.1.1
Venditor non tenetur de euictione, quando de facto extraiudicialiter, vt per violentiam, emptori aufertur res empta. ibid.3
Etiamſi in inſtrumento dicatur, quod permittit venditor rem illam defendere de iure, & facto contra omnem, & quamcunque perſonam. ibid.2.4
Venditorem nec teneri ad pretij reſtitutionem. ibid.5
Amplia etiam quando facto Principis res euincatur, vtpote quia ex eius diſpoſitione poſt contractum emptionis ab eo fuit auocata, & aliis aſſignata. ibid.6
Niſi vendens tempore alienationis ſciuerit Principem id facturum, & tacens alienauerit, quia tunc in dolo verſatur. ibid.7
Item niſi Princeps procedat ordine iudiciario ſeruato, & adhibita cauſæ cognitione. ibid.8
Amplia denique ſi culpa propria res ſit euicta. ibid.9
Venditor, & eius hæres, licèt oppoſita exceptione per emptorem non poſſit rem euincere ab emptore, tamen ſi emptor non excipiat, poterit agere de euictione. 241.1.5
Venditor per viam actionis ad contractus reſciſſionem agere poteſt, quando deficit illud, quod mouit principaliter. 259.2.3
Venditor ſciens vitium rei, tenetur illud notificare emptori. 268.1.2
Venditor ſerui non tenetur de vitiis animi. ibid.5.5
Animi vitia quæ. ibid.6
Intellige vt ibid.7
Vitia corporis quæ. 269.1.8
Venditor tenetur emptori pretium, quod ab eo accepit, reſtituere. ibid.9
Et rem à ſe venditam iterum accipere. ibid.10
Omnia in integrum reſtituere, ac ſi emptio, vel venditio non interueniſſet. ibid.11
Venditor nolens reddere pretium, conuentus hac actione condemnatur in duplum. ibid.12
Et iuratur in litem contra eum pro pretio, & acceſſionibus. ibid.13
Venditor tenetur omne damnum, quod ex re vitioſa contigit emptori reſtituere. ibid.2.15
Etiam vſuras pretij ac ſumptus, quos fecit cauſâ rei venditæ, maximè ſi emptor fructus reſtituit. ibid.16
Et quod emptor ſoluit mediatori, ſi dedit ex neceſſitate, non verò ſi voluntariè. ibid.17
Quod de neceſſitate intellige vt ibid.18
Venditor non tenetur de caſu futuro, ſed vitio ſerui. 270.2.1.4
Venditor an tranſacto tempore præſcriptionis gabellæ ſit ſecurus in conſcientia eam non ſoluens. 277.1.3
Venditoris patientia & ſcientia, videntis emptorem rem venditam poſſidere, habet vim traditionis quando venditor tenebatur tradere, & præceſſit titulus. 233.1.6
Venditori ſumptus, ſi quos rationabiliter fecerit circa rem venditam, reſtituendi ſunt. 235.1.9

Verba.

Verba enunciatiua à teſtatore emiſſa ad commodum hæredis non probant pro hærede. 50.1.2
Verba à mente, non autem mens à verbis pendent. 324.1.4

Veritas.

Veritas, & rerum ſubſtantia hominum denominatione non mutatur. 54.2.12
Veritas ſcripturæ, & ſimulationi præualet. 83.2.1
Veritas præualet, eique cedunt omnia. ibid.2

Veſtes.

Veſtes quotidianæ datæ per maritum vxori, ad proprium vſum præſumuntur donatæ. 430.5.2
Veſtes pretioſæ minorum non poſſunt vendi, niſi concurrant ſolemnitates iuris; ſecus tamen detritæ. 565.1.3
Vide *Alienare.*

Veſtire.

in Veſtitudo perſonarum dignitas attendenda eſt. 186. & ſeq. 2.5

Via.

Via executiua quæ datur cedenti, datur etiam ceſſionario. 169.1.12

Vicarius.

Vicarius iudicis ſuſpecti non ideo dicitur ſuſpectus, quia Iudex illius eſt ſuſpectus. 355 2.6
Quod debet eſſe ſuperior, non Vicarius illius primi iudicis inimici, & ſi ille non adeſſet, adeundus eſſet Princeps. ibid.7

Vicinia.

Viciniæ famam plurimùm valere in probanda filiatione. 364.2.5

Vicinus.

Vicinus antiquus præſumitur ſcire an quis ſit filius ſui vicini, ſecus ſi recens. ibid.5
Vicinus propriè quis. ibid.4
Vicinus & conſors non præferuntur in venditione facta per vicinum, & conſortem, de iure communi. 247 2.3
De æquitate quid. ibid.4
Vicini quando probent quem eſſe pauperem. 41.1.4

Victus.

Victus in cauſa appellationis, ſi in prima inſtantia obtinuit ſententiam, excuſatur à condemnatione expenſarum, quaſi iuſtam cauſam litigandi habuerit. 7.1.16

Vidua.

Vidua quæ ſecundò nubit, amittit priuilegia ſibi ex perſona prioris mariti communicata. 555.1.3
Viduæ nondum completo 25. ætatis anno, abſque parentum conſenſu nuptias non repetunt. 338.1.1
Intellige vt ibid.4.
Vidua in electione ſecundi mariti à patre diſſentiens, iudicis auxilio inter competitores moribus potiorem, & à vidua approbatum ſortitur. ibid.6
Vidua intra annum luctûs nubens non poteſt ſuccedere ab inteſtato ſuis conſanguineis ſaltem vltra tertium gradum. 358.2.10
Nec excuſatur ab his pœnis vidua intra annum luctus nubens ratione minoris ætatis. ibid.2.1
Vidua inops intra annum, ſeu tempus reſtituendæ dotis, alenda eſt ab hæredibus viri. 411.1
Vidua impudica perdit tutelam filiorum, ſicut & illa, quæ ſecundò nubit. 492.1.3
Viduæ proximi conſanguinei in marito aſſignando digniores ſunt, ad quos proximo gradu non pertinet viduæ hæreditas. 338.1.3
Viduæ luxurioſè viuentis, vel ad ſecundas nuptias tranſeuntis, eadem ratio. 365.1.15
Viduæ, nuptæ, virgines ſub mulieribus comprehenduntur. 105.1 4
Dummodo non ſint hæreticæ. ibid.
Aut Reginæ. ibid.5

Vini.

Vini extractio vbi prohibita, an guſtûs cauſa poſſit extrahi mercede. 188.1.3
Vini in ſpecie venditi, poſtea mutati periculum, item diminuti quoad valorem, diſcrimen ad emptorem pertinet. 253.2.1.2

Violentia.

Violentia illata emptori non nocet venditori, ſed emptor habet actionem contra rapientem. 255.1.2

Vir.

Vir ſi conſtante matrimonio alienauit donationem propter nuptias in vxoris præiudicium, illa etiam conſentiente, non valet alienatio, niſi ſuperſint viro alia bona æquiualentia, aliàs mulieri actio in rem contra poſſeſſorem competit. 115.2.10
Vir ſi legatum aliquod relinquat vxori, vel vxor viro, tenetur vterque tranſiens ad ſecundas nuptias id reſeruare filiis prioris matrimonij. 363.1.27
Vir licet deponat rem nomine vxoris, non perdit dominium. 427.2.1
Viri capacitas porrigitur ad vxorem. 465.1.7
Viro vergente ad inopiam, etiam conſtante matrimonio mulier poteſt

poteſt dotem exigere, & hypothecariâ agere, ſicut poſt matrimonio diſſoluto. 395.1.1.2
Viro mortuo, res mulieri integrè reſtituenda. 452.1.2

Vitricus.

Vitricus percipiens fructus ex rebus priuigni, tenetur ad reſtitutionem. 133.2.2
Vitricus priuigno tutor dari poteſt. 538.1.2

Vltima.

Vltima qualibet voluntas poteſt dici teſtamentum. 48 1.2

Vniuerſitas.

Vniuerſitate, communitate, & conſilia populorum ad ſoluenda ſua debita, & ad alias imminentes neceſſitates, communitati & eius incolis poſſunt collectam imponere abſque Regia licentia, etſi nullam haberent iuriſdictionem. 280.1.2

Vocatus.

Vocatus ad iudicium non videtur ſatisficare cauſam, etiamſi aliunde adit. 73.1.3

Volo.

τὸ *Volo*, quoties adiungitur actui, non diſponit niſi vtriuſque conſenſus accedat. 181.1.14

Voluntas.

Voluntas in mente retenta nullo viui eſt. 22.1.3
Intellige vt ibid 4
Voluntas facto declarata, & verbis expreſſa differunt, remiſſiuè 119 2.11
Voluntates hominum legitimæ obſeruandæ ſunt. 173 1 2
Voluntates & deſideria mortuorum colliguntur quoque ex arbitrio viuentium. 455.2.2

Vſque.

Vſque ad, regulariter includit. 339.1.6

Vſura.

Vſura debetur ex mora in bonæ fidei iudiciis, vſquedum lis ſopita eſt. 141.2.1
Vide *Mora*.
Vſura fructuum non magis excedere debet vſuræ modum, quam vſura pecuniarum. 123.1.2
Vſura an ſit mutuò dare triticum, aut aliquid aliud, vt tantundem reddatur quando plus valebit, remiſſiuè. ibid.3
Vſura centeſima quid, remiſſiuè. 150.1.8
Vſuram non eſſe id, quod intereſt. 138 1.12
Vſuram duabus vnciis maiorem, communi ſtipulari poſſe mercatori conceditur. 151.1.14
Vſuræ non veniunt in contractibus ſtricti iuris, nec à tem, ore moræ, nec à litis conteſtatæ tempore. 17.1 4
An debeantur poſt litem conteſtatam in contractibus ſtricti iuris. ibid.5
Vſuræ. 145.2
Vſuræ per ſtipulationem promiſſæ, præcedente interrogatione, & reſponſione ſequente, optimo iure debentur. 137.1.1.2
Vſuræ in ſtipulationem non deductæ, ſed ex pacto ſolutæ, non repetuntur. 138 2 1.2
Vſuræ lucratiuæ & odioſæ remiſſæ videntur, quòd non fuerint petitæ. ibid 2 4
Creditor cui promiſſæ ſunt vſuræ maiores, dum minores accepit, iis contentus eſſe præſumitur. 140.1.2
Vſuræ, ſiue ſolutæ per annos, ſiue ſoluendæ, non computantur ad faciendum duplum, ſed cuiuſque anni vſuræ numerantur. ibid.2 3
Vſuræ indebitæ ſolutæ prius ſorte ſoluta, cum in ſortem cedere non poſſunt, vt indebitæ condicuntur 145.1.1
Facta ſpeciei æſtimatione conuertendæ in mutuum, vſuræ petuntur ex ſtipulatione. 149 2.2
Vſuræ iure Cæſareum prohibitæ, remiſſiuè. 150.1.6
De iure Canonico quid. ibid.7
Vſuræ vltra dupli quantitatem non currunt, nec debentur. 151.1.2
Vſuræ in ſortem conuerti non poſſunt, & vſurarum vſuræ regulariter non petuntur. ibid.1.1
Vſuræ centeſimæ currunt, ac debentur tempore quo periculum obligationis creditor ſuſtinet. 151.1.1.2
Periculi cauſa ceſſante, ceſſat quod eius cauſa ſtatutum eſt. ibid.2
Vſuræ non poſſunt deberi vltra licitum modum, etiamſi per ſtipulationem fuerint promiſſæ, vel pro eis datum fuerit pignus. 166.2.1
Vſuræ ab emptore venditori præſtandæ in ſpecie huius legis quales eſſe debeant. 229.1.8
Vſuræ peti poſſunt ſolùm habito reſpectu ad fructus perceptos, & non vltrà. ibid.1.9
Vſuræ taxari debent ad ſeptem & octo pro centum, in ſpecie huius textus. ibid.10
Vſuræ pupillares hodie apud Chriſtianos illicitæ, teneanturque tutores pupillis ſuis ſolum ad intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis, boni viri arbitrio. 504.1.16
Vſuræ pupillares. 335.2
Vſurarum obligationem non induci ex diuturna præſtatione. 139.1.1.2.5
Vſurarium ibid.3
Vſurarum curſum mora totoris impedit. 140.1.1
[illegible] minorum electio perceptionis maiorum præiudicat.
Mora [illegible] curſum vſurarum exiſtentium ex mora debitoris impedit [illegible] debentur vſuræ non incurruntur, oblatio & diſpoſitio [illegible] curſum vſurarum. ibid.
Ad liberationem [illegible] conſequendam non ſufficit ſola oblatio, ſed requiritur co[illegible] natio & depoſitio. ibid.2
Vſurarum præſta[illegible]res licet plures per plures annos factæ in vnum collectæ [illegible] dant duplum veræ ſortis, non prop[illegible] pro illegitimis ha[illegible]. ibid.1.1.2
Vſurarum curſum impe[illegible] oblatio, & fructuum perceptorum conſumptio extenuat [illegible]. ibid 2 2
Per ſolam oblationem realem debitor liberatur, & curſus vſurarum impeditur. ibid.2
Intellige vt ibid.3
Idem eſt in vſuria quæ citra mor[illegible] currunt, in quibus oblatio ſola non eſt ſufficiens ad ipſa[illegible] curſum impediendum, ſed depoſitio realis requiritur. 141.1.4
Habita in domibus pignoratæ legitimum vſurarum modum non excedat. 141.1.1.2
Secus eſt in locatione, ſi pluris domus eſt [illegible] à creditore. ibid.2
Pactum de lucrandis fructibus rei pignoratæ, [illegible]bique hypothecatæ, loco intereſſe & vſurarum validum. ibid.4
Verum non valere, de iure Canonico. ibid.5
Pœna in contractu mutui interia, loco vſurarum inſeri videtur. ibid 1.3
Vſurarum fraudis præſumptio ceſſat in pœna addita obligationi quantitatis. ibid 2.4
Pœna exigi nequit cum adiecta eſt in fraudem vſurarum. ibid.5
Pœna adiecta dationi quantitatis, præſumitur adiecta in fraudem vſurarum, ideoque peti nequit, ſi is qui adiecit ſolitus ſit fœnerari. ibid.6
Amplia, etſi pœna eſſet appoſita per dinumerationem dierum, menſium, vel annorum. ibid 7
Ruſticitas excuſat quando agitur de præſumpta fraude vſurarum. 143.1.12
Contra ruſticum quandoque ceſſat præſumptio fraudis vſurarum, niſi ru[illegible] ibid.13
Tunc enim etſi excuſatur à pœna, non tamen excuſatur à reſtitutione vſurarum. ibid.16
Vſurarum nomine [illegible] promiſſum peti non poteſt vltra legitimum modum. 143.1.1
Pro mutuo agricolæ per frumentum, aut triticum dato, octaua pars vltra mutuatam quantitatem in ſtipulatum vſurarum loco deduci poteſt. ibid.2.1
Agricolæ, quibus aridi fructus dati ſunt mutui, octauam tantùm modii pro vno modio, vſurarum nomine ſoluunt. ibid.3.4
Incertus fructuum euentus tollit ſuſpicionem vſurarum. 144.2.3
Vſurarum moles ad legitimam quantitatem reducendæ. 150.1.4
Vſurarum fraudulenta pacta ipſo iure illicita. ibid.5
Apud Romanos non fuit certus vſurarum modus vſque ad Iuſtinianum ibid.1.9
Vſurarum centeſimarum moderamen Iuſtiniani in præſenti. 151 1.13
Vſurarum longi temporis præſtatione quod inducitur, vnica inducitur promiſſione. 375.1.1 2
ſine Vſuris creditor non tenetur ſortis pretium accipere. 137.1.3
ſine Vſuria ſortem recipere nemo tenetur. 138.1.14
pro Vſuris nudo pacto conuentis tempore traditorum pignorum, retineri poſſunt pignora, non pro augmento, citra ſpecialem expreſſionem. 118.2.1.2
Fructus maiores ſolitis vſuris creditori fundum loco fructuum poſſidente percipere licitum. 144.2.1 2
Debitor tutus præſcriptione in principali debito, eſt etiam tutus in vſuris cum fructibus 150.1.1.2
de Vſuris vncialibus, ſextantibus, quadrantibus, trientalibus, ſemiſſibus, ſeptantibus, dodrantibus, decantibus, & deuncibus, remiſſiuè. 151.1.12
Emptor ex die traditæ poſſeſſionis venditori tenetur ad vſuras pretii non ſoluti: nec depoſitio hoc caſu liberat a curſu vſurarum. 137.2.1.2
ad Vſuras pretii non ſoluti emptor tenetur venditori ex die traditæ poſſeſſionis: nec depoſitio hoc caſu liberat a curſu vſurarum. ibid.
ad Vſuras vt emptor teneatur neceſſe eſt rem tradi realiter. ibid.1 4
Vſuras non deberi niſi præcedat ſtipulatio. 138 1.3
Vſuras minores accipiens, receſſiſſe videtur à maioribus ibid 2.2

Venditor ſibi non præiudicat ſi ignoranter propriam pecuniam nomine pretij recipiat. 231.1.1
Venditor carnis, illam debito, & conuento tempore non tradens, tenetur emptori ad intereſſe valoris. 232.1.5
Venditor non dicitur impleuiſſe per ſimplicem traditionem, ſed tradere debet rem liberam. 231.1.2
Venditor aſſerens minus tributum deberi, cùm maius debeatur, tenetur emptori ad intereſſe. ibid.2.1
Venditor tenetur tradere rem venditam, aliter tenetur ad intereſſe. 232.2.2
Nec ſufficit ſimplex traditio, ſed tenetur venditor illam liberam tradere. ibid.3
Venditor & emptor quando pretio numerato, vel oblato de ſe confidunt, & vnus non vult prius quàm alter adimplere, ſequeſtratur. 233.1.4
Quid ſi venditor in inſtrumento venditionis conſtituit ſe poſſidere pro emptore, an actione ex empto compelli poſſit ad tradendum. ibid.5
Venditor teneatur ſe particulariter obligare ad capitula, quæ ſunt de natura contractus. 234.1.1
Venditor eo ipſo quod pretium recepit, videtur licentiam dediſſe ingrediendi poſſeſſionem. 233.1.7
Sic rem locatam habens, & titulo locationis poſſidens, ſi rem emit, non indiget alia traditione, ſed ſolum emptionis titulo. ibid.8
Venditor non tenetur emptorem ob illatam de facto violentiam defendere. 235.1.1
Venditor non tenetur de euictione, quando de facto extraiudicialiter, vt per violentiam, emptori aufertur res empta. ibid.3
Etiamſi in inſtrumento dicatur, quod permittit venditor rem illam defendere de iure, & facto contra omnem, & quamcunque perſonam. ibid.1.4
Venditorem nec teneri ad pretij reſtitutionem. ibid.5
Ampliа etiam quando facto Principis res euincatur, vtpote quia ex eius diſpoſitione poſt contractum emptionis ab eo fuit auocata, & aliis aſſignata. ibid.6
Niſi vendens tempore alienationis ſciuerit Principem id facturum, & tacens alienauerit, quia tunc in dolo verſatur. ibid.7
Item niſi Princeps procedat ordine iudiciario ſeruato, & adhibita cauſæ cognitione. ibid.8
Amplia denique ſi culpa propria res ſit euicta. ibid.9
Venditor, & eius hæres, licèt oppoſita exceptione per emptorem non poſſit rem euincere ab emptore, tamen ſi emptor non excipiat, poterit agere de euictione. 241.1.3
Venditor per viam actionis ad contractus reſciſſionem agere poteſt, quando deficit illud, quod mouit principaliter. 259.2.3
Venditor ſciens vitium rei, tenetur illud notificare emptori. 268.1.2
Venditor ſerui non tenetur de vitiis animi. ibid.2.5
Animi vitia quæ. ibid.6
Intellige vt ibid.7
Vitia corporis quæ. 269.1.8
Venditor tenetur emptori pretium, quod ab eo accepit, reſtituere. ibid.9
Et rem à ſe venditam iterum accipere. ibid.10
Omnia in integrum reſtituere, ac ſi emptio, vel venditio non interueniſſet. ibid.11
Venditor nolens reddere pretium, conuentus hac actione condemnatur in duplum. ibid.12
Et iuratur in litem contra eum pro pretio, & acceſſionibus. ibid.13
Venditor tenetur omne damnum, quod ex re vitioſa contigit emptori reſtituere. ibid.2.15
Etiam vſuras pretij ac ſumptus, quos fecit cauſâ rei venditæ, maximè ſi emptor fructus reſtituit. ibid.16
Et quod emptor ſoluit mediatori, ſi dedit ex neceſſitate, non verò ſi voluntariè. ibid.17
Quod de neceſſitate intellige vt ibid.18
Venditor non tenetur de caſu futuro, ſed vitio ſerui. 270.2.1.4
Venditor an tranſacto tempore præſcriptionis gabellæ ſit ſecurus in conſcientia eam non ſoluens. 277.1.3
Venditoris patientia & ſcientia, videntis emptorem rem venditam poſſidere, habet vim traditionis quando venditor tenebatur tradere, & præceſſit titulus. 233.1.6
Venditori ſumptus, ſi quos rationabiliter fecerit circa rem venditam, reſtituendi ſunt. 235.1.9

Verba.

Verba enunciatiua à teſtatore emiſſa ad commodum hæredis non probare pro hærede. 50.1.2
Verba à mente, non autem mens à verbis pendent. 324.1.4

Veritas.

Veritas, & rerum ſubſtantia hominum denominatione non mutatur. 54.2.12
Veritas ſcripturæ, & ſimulationi præualet. 83.2.1
Veritas præualet, eique cedunt omnia. ibid.2

Veſtis.

Veſtes quotidianæ datæ per maritum vxori, ad proprium vſum præſumuntur donatæ. 430.2.1
Veſtes pretioſæ minorum non poſſunt vendi, niſi concurrant ſolemnitates iuris; ſecus tamen deteriſ. 565.2.3
Vide *Alienare.*

Veſtire.

in Veſtiendo perſonarum dignitas attendenda eſt. 186. & ſeq. 2.3

Via.

Via executiua quæ datur cedenti, datur etiam ceſſionario. 169.1.12

Vicarius.

Vicarius iudicis ſuſpecti non ideo dicitur ſuſpectus, quia Iudex illius eſt ſuſpectus. 355.2.6
Quod debet eſſe ſuperior, non Vicarius illius primi iudicis inimici, & ſi ille non adeſſet, adeundus eſſet Princeps. ibid.7

Vicinia.

Viciniæ famam plurimùm valere in probanda filiatione. 364.2.5

Vicinus.

Vicinus antiquus præſumitur ſcire an quis ſit filius ſui vicini, ſecus ſi recens. ibid.3
Vicinus propriè quis. ibid.4
Vicinus & conſors non præferuntur in venditione facta per vicinum, & conſortem, de iure communi. 547.2.3
De æquitate quid. ibid.4
Vicini quando probent quem eſſe pauperem. 41.1.4

Victus.

Victus in cauſa appellationis, ſi in prima inſtantia obtinuit ſententiam, excuſatur à condemnatione expenſarum, quaſi iuſtam cauſam litigandi habuerit. 7.1.16

Vidua.

Vidua quæ ſecundò nubit, amittit priuilegia ſibi ex perſona prioris mariti communicata. 335.1.3
Viduæ nondum completo 25. ætatis anno, abſque parentum conſenſu nuptias non repetunt. 338.1.2
Intellige vt ibid.4.
Vidua in electione ſecundi mariti à patre diſſentiens, iudicis auxilio inter competitores moribus potiorem, & à vidua approbatum ſortitur. ibid.2
Vidua intra annum luctûs nubens non poteſt ſuccedere ab inteſtato ſuis conſanguineis ſaltem vltra tertium gradum. 358.2.10
Nec excuſatur ab his pœnis vidua intra annum luctus nubens ratione minoris ætatis. ibid.2.2
Vidua inops intra annum, ſeu tempus reſtituendæ dotis, alenda eſt ab hæredibus viri. 411.1
Vidua impudica perdit tutelam filiorum, ſicut & illa, quæ ſecundò nubit. 492.1.3
Viduæ proximi conſanguinei in marito aſſignando digniores ſunt, ad quos proximo gradu non pertinet viduæ hæreditas. 338.1.3
Viduæ luxurioſè viuentis, vel ad ſecundas nuptias tranſeuntis, eadem ratio. 362.1.15
Viduæ, nuptæ, virgines ſub mulieribus comprehenduntur. 505.1.4
Dummodo non ſint hæreticæ. ibid.
Aut Reginæ. ibid.5

Vini.

Vini extractio vbi prohibita, an guſtûs cauſa poſſit extrahi merces. 188.1.3
Vini in ſpecie venditi, poſtea mutati periculum, item diminuti quoad valorem, diſcrimen ad emptorem pertinet. 233.2.1.2

Violentia.

Violentia illata emptori non nocet venditori, ſed emptor habet actionem contra expellentem. 235.1.2

Vir.

Vir ſi conſtante matrimonio alienauit donationem propter nuptias in vxoris præiudicium, illa etiam conſentiente, non valet alienatio, niſi ſuperſint viro alia bona æquiualentia, aliàs mulieri actio in rem contra poſſeſſorem competit. 515.2.10
Vir ſi legatum aliquod relinquat vxori, vel vxor viro, tenetur vterque tranſiens ad ſecundas nuptias id ſeruare filiis prioris matrimonij. 363.1.27
Vir licet deponat rem nomine vxoris, non perdit dominium. 417.2.1
Viri capacitas porrigitur ad vxorem. 465.1.7
Viro vergente ad inopiam, etiam conſtante matrimonio mulier poteſt

poteſt dotem exigere, & hypothecariâ agere, ſicut poſſet matrimonio diſſoluto. 595.1.1.2
Viro mortuo, res mulieri integrè reſtituenda. 452.1.1

Vitricus.

Vitricus percipiens fructus ex rebus priuigni, tenetur ad reſtitutionem. 133.1.2
Vitricus priuigno tutor dari poteſt. 538.1.2

Vltima.

Vltima qualiber voluntas poteſt dici teſtamentum. 48.1.12

Vniuerſitas.

Vniuerſitates, communitates, & conſilia populorum ad ſoluenda ſua debita, & ad alias imminentes neceſſitates, communitati & eius incolis poſſunt collectam imponere abſque Regia licentia, etſi nullam haberent iuriſdictionem. 280.1.2

Vocatus.

Vocatus ad iudicium non videtur ratificare cauſam, etiamſi aliunde adſit. 73.1.3

Volo.

τὸ *Volo*, quoties adiungitur actui, non diſponit niſi vtriuſque conſenſus accedat. 182.1.14

Voluntas.

Voluntas in mente retenta nullo viui eſt. 21.1.3
Intellige vt ibid. 4
Voluntas facto declarata, & verbis expreſſa differunt, remiſſiuè. 179.2.11
Voluntates hominum legitimæ obſeruandæ ſunt. 173.1.2
Voluntates & deſideria morientium colliguntur quoque ex arbitrio viuentium. 465.1.2

Vſque.

Vſque ad, regulariter includit. 339.1.6

Vſura.

Vſura debetur ex mora in bonæ fidei iudiciis, vſquedum lis ſopita eſt. 141.1.1
Vide *Mora*.
Vſura fructuum non magis excedere debet vſuræ modum, quam vſura pecuniarum. 143.1.2
Vſura an ſit mutuò dare triticum, aut aliquid aliud, vt tantundem reddatur quando plus valebit, remiſſiuè. ibid. 3
Vſura centeſima quid, remiſſiuè. 150.1.8
Vſuram non eſſe id, quod intereſt. 138.1.11
Vſuram duabus vnciis maiorem, communi ſtipulari poſſe mercatori conceditur. 151.1.14
Vſuræ non veniunt in contractibus ſtricti iuris, nec à tempore moræ, nec à litis conteſtatæ tempore. 17.1.4
An debeantur poſt litem conteſtatam in contractibus ſtricti iuris. ibid. 5
Vſuræ. 136.2
Vſuræ per ſtipulationem promiſſæ, præcedente interrogatione, & reſponſione ſequente, optimo iure debentur. 137.1.1.2
Vſuræ in ſtipulationem non deductæ, ſed ex pacto ſolutæ, non repetuntur. 138.1.1.2
Vſuræ lucratiuæ & odioſæ remiſſæ videntur, quòd non fuerint petitæ. ibid.2.4
Creditor cui promiſſæ ſunt vſuræ maiores, dum minores accepit, iis contentus eſſe præſumitur. 140.1.2
Vſuræ, ſiue ſolutæ per annos, ſiue ſoluendæ, non computantur ad faciendum duplum, ſed cuiuſque anni vſuræ numerantur. ibid. 2.3
Vſuræ indebitæ ſolutæ prius ſorte ſoluta, cùm in ſortem cedere non poſſunt, vt indebitæ condicuntur. 145.1.6
Facta ſpeciei æſtimatione conuertendæ in mutuum, vſuræ petuntur ex ſtipulatione. 149.1.1
Vſuræ iure Cæſarum prohibitæ, remiſſiuè. 150.1.6
De iure Canonico quid. ibid. 7
Vſuræ vltra dupli quantitatem non currunt, nec debentur. 151.1.2
Vſuræ in ſortem conuerti non poſſunt, & vſurarum vſuræ regulariter non petuntur. ibid. 1.3
Vſuræ centeſimæ currunt, ac debentur tempore quo periculum nauigationis creditor ſuſtinet. 151.1.1.2
Periculi cauſa ceſſante, ceſſat quod eius cauſa ſtatutum eſt. ibid. 3
Vſuræ non poſſunt deberi vltra licitum modum, etiamſi per ſtipulationem fuerint promiſſæ, vel pro eis datum fuerit pignus. 166.2.6
Vſuræ ab emptore venditori præſtandæ in ſpecie huius legis quales eſſe debeant. 189.1.8
Vſuræ peti poſſunt ſolùm habito reſpectu ad fructus perceptos, & non vltrà. ibid. 1.9
Vſuræ taxari debent ad ſeptem & octo pro centum, in ſpecie huius textus. ibid. 10
Vſuræ pupillares hodie apud Chriſtianos illicitæ, tenenturque tutores pupillis ſuis ſolum ad intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis, boni viri arbitrio. 504.1.16
Vſuræ pupillares. 535.8
Vſurarum obligationem non induci ex diuturna præſtatione. 139.1.2.5
Contrarium ibid. 3
Vſurarum curſum mora tutoris impedit. 140.1.6
Vſurarum minorum electio perceptioni maiorum præiudicat. ibid.
Mora tutoris curſum vſurarum exiſtentium ex mora debitoris impedit: ſi is cui debentur vſuræ non inuenitur, oblatio & depoſitio ſiſtunt curſum vſurarum. ibid.
Ad liberationem conſequendam non ſufficit ſola oblatio, ſed requiritur conſignatio & depoſitio. ibid. 2
Vſurarum præſtationes licet plures per plures annos factæ in vnum collectæ excedant duplum veræ ſortis, non propterea pro illegitimis habentur. ibid. 1.1.2
Vſurarum curſum impedit oblatio, & fructuum perceptorum conſumptio extenuat ſortem. ibid. 2.1
Per ſolam oblationem realem debitor liberatur, & curſus vſurarum impeditur. ibid. 4
Intellige vt ibid. 5
Idem eſt in vſuris quæ citra moram currunt, in quibus oblatio ſola non eſt ſufficiens ad ipſarum curſum impediendum, ſed depoſitio realis requiritur. 141.1.4
Habitatio domus pignoratæ legitimum vſurarum modum non excedat. 141.1.18
Secus eſt in locatione, ſi pluris domus eſt locata à creditore. ibid. 2
Pactum de lucrandis fructibus rei pignoratæ, ſibique hypothecatæ, loco intereſſe & vſurarum validum. ibid. 4
Veríus non valere, de iure Canonico. ibid. 5
Pœna in contractu mutui inſerta, loco vſurarum inſerta videtur. ibid. 2.1.3
Vſurarum fraudis præſumptio ceſſat in pœna addita obligationi quantitatis. ibid. 2.4
Pœna exigi nequit cum adiecta eſt in fraudem vſurarum. ibid. 5
Pœna adiecta data ioni quantitate, præſumitur adiecta in fraudem vſurarum, ideoque peti nequit, ſi is qui adiecit ſolitus ſit fœnerari. ibid. 6
Amplia, etſi pœna eſſet appoſita per diminutationem decum, menſium, vel annorum. ibid. 7
Rusticitas excuſat quando agitur de præſumpta fraude vſurarum. 143.1.12
Contra ruſticum quandoque ceſſat præſumptio fraudis vſurarum, etſi ruſticus ſit legax. ibid. 15
Tunc enim etſi excuſatur à pœna, non tamen excuſatur à reſtitutione vſurarum. ibid. 16
Vſurarum nomine ſummam promiſſam peti non poteſt vltra legitimum modum. 143.1.1
Pro mutuo agricolæ per frumentum, aut triticum dato, octaua pars vltra mutuatam quantitatem in ſtipulatum vſurarum loco deduci poteſt. ibid. 1.3
Agricolæ, quibus aridi fructus dati ſunt mutui, octauam tantùm modij pro vno modio, vſurarum nomine ſoluunt. ibid. 3.4
Incertus fructuum euentus tollit ſuſpicionem vſurarum. 144.2.3
Vſurarum moles ad legitimam quantitatem reducendæ. 150.1.4
Vſurarum fraudulenta pacta ipſo iure illicita. ibid. 5
apud Romanos non fuit certus vſurarum modus vſque ad Iuſtinianum. ibid. 2.9
Vſurarum centeſimarum moderamen Iuſtiniani in præſenti. 151.1.13
Vſurarum longi temporis præſtatione quod inducitur, vnica inducitur promiſſione. 375.1.12
ſine Vſuris creditor non tenetur ſorti preſium accipere. 137.2.3
ſine Vſuris ſortem recipere nemo tenetus. 138.1.14
pro Vſuris nudo pacto promiſſis tempore traditorum pignorum, retineri poſſunt pignora, non pro augmento, citra ſpecialem expreſſionem. 138.2.1.2
Fructus maiores ſolitis vſuris creditori fundum loco fructuum poſſidenti percipere licitum. 144.2.1.2
Debitor tutus præſcriptione in principali debito, eſt etiam tutus in vſuris cum fructibus 150.1.1.2
de Vſuris vncialibus, ſextantibus, quadrantibus, trientalibus, ſemiſſibus, ſeptantibus, dodrantibus, dextantibus, & deuncibus, remiſſiuè 151.1.12
Emptor ex die traditæ poſſeſſionis venditori tenetur ad vſuras pretij non ſoluti: nec depoſitio hoc caſu liberat à curſu vſurarum. 537.2.1.2
ad Vſuras pretij non ſoluti emptor tenetur venditori ex die traditæ poſſeſſionis: nec depoſitio hoc caſu liberat à curſu vſurarum. ibid.
ad Vſuras vt emptor teneatur neceſſe eſt rem tradi realiter. ibid. 1.4
Vſuras non deberi niſi præcedat ſtipulatio. 138.1.3
Vſuras minores accipiens, receſſiſſe videtur à maioribus ibid. 2.5

Creditor

Index Rerum,

Creditor ſciens dum minores vſuras per triennium accipit, maiores remiſiſſe videtur. ibid.2
In frumento, & tritico, ſub quouis velo illicitas vſuras affectans, actionem amittit. 143.2.8
Leges, quæ vſuras contrahebant, abrogatæ. 144.2.8
Oblatio, conſignatio, depoſitio legitimo modo facta curſum vſurarum impedit. 145.21.
Vide *Oblatio.*
Mater gerens negotia filij tenetur ea adminiſtratione ad vſuras pecuniæ. 149.1.2
Idem eſt in quocumque procuratore alienas pecunias exigente, qui vna cum intereſſe tenebitur reſtituere. ibid.2
Tutor, curator, ſeu adminiſtrator pupilli, vel Eccleſiæ, quando pecuniam ſuorum principalium accipium, vel accipere debent, &c. tenentur ad vſuras id eſt ad redditus & intereſſe huiuſmodi pecuniarum. ibid.3
Tutor condemnatus eſt ratione intereſſe ad vnum pro qua uordecim. ibid.4
In regno Valentiæ condemnatur ad intereſſe pupillare, nulla facta probatione damni emergentis, vel lucri ceſſantis. ibid.5
Et quod plus eſt, ad intereſſe alterius intereſſe, ſiue ad vſuras vſurarum. ibid.2.6
Vide *Tutor.*
Species æſtimata recipit vſuras. ibid.8
Vſuras in contractibus bonæ fidei deberi officio iudicis mercenario. 157.2.7
Vſuras non deberi ſi non colliguntur fructus, quantumcunque alia interueniat vtilitas, niſi præcedat interpellatio, & venditor in mora regulari conſtituatur. 230.1.17
Vſuras deductas in pactum iuxta contractum in continenti appoſitum, iure actionis deberi. 258.2.1
Vſuras debitas ex pacto, ex interuallo impetrari iudicis officio. ibid.2
Vide *Intereſſe, Obligatio.*

Vſurarius.

Vſurarij ementes aliquid ex pecunia vſuraria, vt verè domini fiant. 239.1.4

Vſufructuarius.

Vſufructuarius non tenetur ſoluere debita, ſed hæres. 44.2.7
Vſufructuarius qualiter vti debeat, vt ſubſtantiam rei fructuariæ neque immutet, neque corrumpat. 389.2.1
Vſufructuarium omnium bonorum non teneri ad ſoluendum æs alienum. 8.1.4

Vſusfructus.

Vſusfructus conſtitutio alienatio eſt, & alienatione prohibita, vſusfructus etiam prohibetur conſtitutio. 243.1.11
Vſusfructus licèt in re emphyteutica imponi non poſſit ſine conſenſu directi domini, poteſt tamen concedi eius vſus & commoditas. ibid.13
Vſusfructus ea lege conſtitutus vt per ſecundas nuptias pereat, per feſtinationem ad nuptias ſecundas amittitur: conſtitutus autem in dote, aut ante nuptias donatione, non amittitur per nuptias iteratas. 373.2.1.2
Vſusfructus an amittatur per tranſitum ad ſecundas nuptias. ibid.3
Vſumfructum communem alicuius rei ſi plures habent pro indiuiſo, & vnus ex conſortibus partem ſuam vendat, alij eam retrahere pro eodem pretio poterunt. 182.1.12
Reſolue vt ibid.13

Vtroque.

In Vtroque idem ſtatuendum, cùm qualitas & ratio, ob quam in vno eſt aliquid ſtatutum, eſt in altero; quod ſi abeſt, ceſſat diſpoſitio. 354.2.3

Vxor.

Vxor ſi ſtipulatur aliquid cum viro, acquirit ſibi partem ſuam. 75.1.7
Vxor poteſt renunciare iuri hypothecæ, quam habet in bonis mariti pro ſecuritate dotis. 107.1.3.7
Intellige vt ibid.4
Vxor excluditur quando renunciauit iuri hypothecæ, vt non poſſit agere. 111.1.3
Si renunciauit iuri hypothecæ cum iuramento in venditione facta per virum, non iuuatur Velleiano. ibid.4
Vxor obligans ſe pro debito mariti, ipſo iure non tenetur, ſiue debitum ſit priuatum, ſiue publicum. 113.2.17
In regno Caſtellæ ſi maritus & vxor ſimul intercedant pro debito publico, poteſt in eorum bonis in ſolidum fieri executio. ibid.18
Secus quando maritus & vxor ſimul aliquid promiſerunt ex cauſa donationis. ibid.19
Vel maritus ſe & bona ſua pro debito vxoris obligare poteſt. 114.1.20
Aut ſi mulier ſe obligat cum viro pro ſua, vel communi vtilitate. ibid.21
Vel obligetur fauore dotis. ibid.22
Aut vir & vxor fideiubeant ſimul in fauorem tertij erga alium. ibid.23
Vxor ob dotem non ſolutam à viro repellitur. 116.1.9
Vxor marito legare poteſt. 133.2.3
Vxor poteſt omnia bona in dotem dare ſecundo viro. 332.1.3
Vxor ſi conſtante matrimonio emat aliquam rem ſuo nomine, & dicatur in inſtrumento emptionis, quod de ſua pecunia propria emit viro præſente & aſſentiente, iſta tacita confeſſio viro præiudicat. 338.1.2
Vxor vbi eſſet furioſa, non poterit maritus alienare immobilia, quorum dimidia pars eſt vxoris, niſi cauſa cognita id ei permittatur per iudicem. 341.2.9
Vxor patroni liberta non poteſt inuito patrono diuertere, & cum alio contrahere nuptias. 344.2.1
Vxor aliquid quocumque titulo lucratiuo à marito accipiens tenetur tranſeundo ad ſecundas nuptias id totum integrè reſeruare filiis prioris matrimonij. 372.1.16
Vxor non poteſt vendere prædium dotale, nec venditioni conſentire, marito non conſentiente. 392.1.2
Vxor non poteſt repetere dotem propter mariti inopiam. 396.2.11
Vxor ſi conſtante matrimonio aduersùs maritum agat propter inopiam, &c. ſatis probabitur mariti paupertas per vulgi opinionem. ibid.12
Vxor poterit agere contra ſocerum qui recepit dotem, ſi ad inopiam vergat ad dotis, & aliorum bonorum reſtitutionem, ſicut poſſet agere contra maritum. ibid.13
Vxor vt poſſit repetere dotem auocando res mariti alienatas per hypothecariam, neceſſarium quod præcedat excuſſio in bonis mariti, an ille ſit ſoluendo, necne. 397.1.18
Caſu quo vxor conſtante matrimonio propter inopiam mariti dotem repetit, maritus inſolidum tenetur. ibid.23
Quod ſi propter paupertatem mariti dos fuerit reſtituta vxori, ſi maritus poſtea efficiatur diues, dos reſtituta vxori non debet iterum reuerti ad eius adminiſtrationem. ibid.24
Vxor relicta vſufructuaria non prohibetur dotem petere, & legatum vſusfructus. 407.2.25
Vxor marito debet reuerentiam. 409.1.34
Vxor quæ nihil ex dote conſcripta præſtitit, nihil omnino à viro mortuo percipere debet ex donatione. 419.1.5
Vxor quicquid acquirit conſtante matrimonio, præſumitur de bonis mariti. 437.2.3
Vxor quando probabiliter credens virum deceſſiſſe, alij nubit, vel è contra, tunc ſuperſtitens coniux non poteſt diuortium celebrare ratione illius adulterij. 442.2.5
Niſi coniux de vita prioris coniugis certificatus ſteterit in ſecundo illo matrimonio debitum petens, aut reddens. ibid.6
Vxor pro adulterio dotem amittit. 446.2.6
Amplia primò in dote etiam promiſſa, quam vir quoque propter vxoris adulterium lucratur. ibid.7
Secundò vxorem dotem amittere propter adulterium, non obſtante quod maritus ipſi debitum non reddat, & non obſtante quacunque viri ſæuitia, & ipſius adulteræ paupertate, aut fame. ibid.8
Tertiò procedere etiam in vxore putatiua, quando ſcilicet matrimonium eſt nullum propter aliquod impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis. ibid.9
Quartò vt vxor, ſeu eius hæredes agentes ad dotem poſſint repelli exceptione adulterij, & ſic iam agendo, quàm excipiendo propter adulterium amittitur dos. ibid.10
Quintò, & è contrà, ſi maritus commiſerit adulterium, vxor recuperat dotem, & lucratur donationem propter nuptias. ibid.11
Etiam quando maritus in ſpretum ſuæ vxoris, & ipſa inſpiciente, cum impudicis mulieribus conuerſationem habuerit. 447.1.12
Adulterium vnius vxoris cum altero compenſari etiam quoad dotis amiſſionem. ibid.13
Sextò procedere etiam in vidua, quæ ſi mortuo viro ſtuprum commiſerit, etiam dotem amittit, illaque acquiritur hæredibus mariti. ibid.14
Septimò vt maritus mortua vxore poſſit etiam contra hæredes agentes ad repetitionem dotis excipere de adulterio, & eos ſic agentes adulterij exceptione repellere. ibid.15
Procedit, quando vir de adulterio vxoris mortuæ nullam habuit notitiam. ibid.16
Requiri quod in vita mariti eadem vxor fuerit conuicta, & condemnata. ibid.17
Intellige dummodo poſt mortem vxoris maritus agat ciuiliter, & principaliter ad amiſſionem dotis. ibid.18
Procedit ampliatio quando maritus habet in manibus dotem, & contra hæredes agentes ad illius repetitionem opponit, & excipit de adulterio vxoris. ibid.19

Limita

Digitized by Google